

דגל ישראל

מכון
גנזי נסתרות
American Jewish Legacy
Torah Classics Library

קובץ ירחון

דגל ישראל

מאַנאַטליכער זשורנאַל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבן פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל"

שיצא לאור בניו יארק
בשנות תרפ"ז-תר"ץ

קובץ מארבע כנפות הארץ
סודר והודפס מחדש

וראה זה חדש הוספנו

מפתח הגדול

כולל מפתח לפי נושאים
ומפתח כללי לכל הירחון

הכל נעשה בדיוק רב ע"י

מכון
גנזי נסתרות

American Jewish Legacy
Torah Classics Library

ניו יארק, תשס"ב

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2026

נשיא המכון:

הרב יעקב יצחק הלוי הורוויץ

© '001

מכון גנזי נסתרות

AMERICAN JEWISH LEGACY
340 MARIN BOULEVARD
JERSEY CITY, N.J. 07302
201-938-1835

01/29/06

מבוא

אשרי שזכינו לכאן בגלות אמריקה למלכות של חסד, אכלנו ושבענו, ואם יש קמח יש תורה, ונתרבו הספסלים בבתי המדרשות ובחצירות הצדיקים. הדור הצעיר הגודל כאן רואה עצמו ממשיך דרכה של היהדות הנאמנה של ליטא, פולין ואונגריה, ונהירין לו שבילי הישיבות המפורסמות בליטא וחצירות האדמו"רים בפולין כשבילי בארא פארק, וויליאמסבורג, ליקוואוד ומאנסי.

אך מעטים הם היודעים שגם פה בדורות שעברו היו בכל רחבי ארצות הברית יהודים, שומרי תורה ומצוות, לפעמים בתנאים של מסירות נפש ממש, ובינם היו רבנים גדולים ותלמידי חכמים מופלגים מגאוני הדור.

ולעת עתה ראינו לעצמנו חוב קדוש להנציח זכרם של אותם היהודים, לתת להם "יד ושם" במסורת היהדות החדשה, למען ידעו דור האחרון מסיפורה של יהדות ארצות הברית באותם הימים, סיפור הרווי גבורה עילאית מצד אחד, וטרגדיה וכשלון מצד השני.

כאחד ממפעלי מוסדנו הוקם על ידינו **מכון גנזי נסתרות**, אשר לקח על עצמו המשימה הקדושה להדפיס מחדש ספרים שנתחברו על ידי גדולי התורה בארה"ב של אותן הימים. ספרים אלו, על אף חשיבותם הגדולה מצד עצמם, מחמת תנאי הזמן ירדו לתהום הנשייה. בטוחים אנו שתחיינה העצמות האלה, ותאירנה את עיני הלומדים אשר ילמדו מהם גם תורה וגם מוסר, וגם לרבות תולדות ימי בני ישראל בגלות אמריקה.

ועתה הננו מוציאים לאור חיבור נפלא, המראה לנו תשקיף של יהדות אמריקה, לפי עיני חכמיה לפני כיובל וחצי. את **הירחון "דגל ישראל"**, שהיה פרי עמלם של חברת הרבנים **"דגל התורה"** בשנות תרפ"ז - תר"ץ, אספנו מארבע כנפות הארץ וסידרנוהו על תכונתו כולו בדיוק במתכונת שמצאנוהו בלא תוספת ובלא גרעון. וליתר שאת טרחנו להכין מפתח גדול כדי להקל על הקורא, הן לפי ענין, לפי מקום ולפי שם, עם מפתח כללי. את הכל עשינו בדיוק רב, כדי להרחיב ידיעות הקורא בקורות הדור ההוא, ויהיה לפלא.

ואנו תקוה שעוד יזכנו ה' להוציא לאור מחדש עוד חיבורים חשובים כדוגמתו, וכדוגמת ההוצאה שלנו הראשונה, "ספר המצוות ע"פ יד הלוי" של הג"ר יצחק שמחה הורוויץ, רבה של האהרטפארד, זצ"ל, לדובב שפתי ישנים, ויקיצו וירננו את לבות הלומדים, ולהאיר עיניהם, ויקויים בהם מקרא שכתוב "עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו", אכי"ר.

הכוה"ח לכבוד התורה, ולכבוד הרבנים ז"ל

הרב יעקב יצחק הלוי הורוויץ
נשיא המכון

הג האורים, תשס"ב

לזכרון ולעילוי הנשמות הטהורות של

הרה"ג ר' דוד בן הרב אברהם בנדר זצ"ל

נלב"ע כ"ב מרחשון תשכ"ו

יליד ארה"ב

תלמיד ישיבת "מיר" באירופה

ר"מ ומנהל במתיבתא תורה ודעת בנוא יארק.

כל ימיו למד ולימד ברבים

ותמיד עסק בכל כוחו במפעלי צדקה וחסד.

ורעיתו הצדקנית

הרבנית בתיה חיה בת הרב יעקב הלוי ז"ל

נלב"ע י"ב אייר תשנ"ו

תלמידתה של אם ה"בית יעקב" שרה שנירר ע"ה

שהמשיכה עבודת מורתה

בחינוך בנות יעקב באירופה ובארה"ב.

כל שנותיה היתה עסוקה במסירות נפש בחינוך הבנות

ולייסד בתי ישראל על טהרת הקדש

וידיה פרשה לכל דבר שבקדושה.

כל חייהם רדפו צדקה וחסד

בפרט בימי הזעם ואחריו.

ביתם היה פתוח לרוחה לכל

והיו לאחיעזר ולאחיסמך לעניים ולנדכאי נפש.

ת.נ.צ.ב.ה.

דגל ישראל

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגענעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל". רעדאקטירט פון הרב שמריהו ליב הורוויץ.

ערשטער יאהרגאנג, נומער 1. ניו יארק, שבט, תרפ"ז. סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

אונזער צייטונג

עס פעהלען ניט קיין אידישע צייטונגען אין אמעריקא, דער אידישער לעזער וועט ער זאל וועלען לייענען א ל ע אידישע צייטונגען, וואלט ער דאן מוזען שווין געבען זיין בעסטע צייט אויף צו לייענען צייטונגען, די צייטונגען, זענען אין היינטיגער צייט א נויטוועגדינקייט, מען מוז לייענען א צייטונג, וועל מען וויל ניט אפגעריסען ווערען פון דער אלגעמיינער וועלט בכלל און פון די אידישע וועלט בפרט אבער די וועלט זאגט א ווערטל — „וואס „צו" איז אומגעזונט", צופיעל לייענען צייטונגען איז א שרעקליכער צייט פערלוסט און ניט ניט קיין גרויסען נוצען, דער איד, דער בן תורה, וועלכער האט אימער אין זיין פרייער צייט נעכאפט א קוק אין א אידישען ספר, האט נעלעהרענט אידישע ספרים, האט פיעל מעהר מאראלישען נוצען נעהאט ווי פון לייענען להבדיל, „פיי-פערס", און די צייטונג איז היינט צו טאג א קאנקורענטין מיט דעם אידישען ספר, אין אט דעם הינזיכט, ברייננט די צייטונג מעהר שאדען ווי נוצען. דאך אבער איז אן אונמענליכקייט ניט צו לייענען צייטונגען, און טאקי דערפאר נעפינען זיך אין אמעריקא מעהר ווי נענוג אידישע צייטונגען.

דער „דגל ישראל" אבער, קומט ניט צו קאנקורירען קיינע אידישע צייטונג. ער איז דאך פארלייפיג נור א חודש-זשורנאל. ער איז נור בעשאפען נעווארען אום צו דיענען די אינטערעסען פון די רבנים און פרומע אידען פון אמעריקא, וועלכע וועלען יעצט האבען זייער אייגענעם ארגאן, דורך וועלכען דער רבנישער קרעטץ וועט געהערט ווערען. די שטימע פון די רבנים וועגען חלול השם און וועגען חזוק התורה והיהדות וועט נעפינען אן אפקלאנג אין די הערצער פון די פרומע אידען פון לאנד.

דער „דגל ישראל" וועט שטרעבען צו פראייניגען אלע תורה טרייע אידען פון לאנד אין איין גרויסען מעכטינען פערבאנד פאר חזוק היהדות: צו פראייניגען די שוהל-אידען, ווי אויך די ארטאדאקסישע שוהלען פון לאנד, צו דיענען די הייליגע אינטערעסען פון אלע פרומע אידישע ערציהונגס אנשטאלטען פון אמעריקא און קענעדא. עס איז דערפאר די הייליגע פליכט פון אלע רבנים, דרשנים, פרומע אידישע לעהרער, שוחטים און אלע פרומע בעלי בתים, ווי אויך פארשטעהער און עסקנים פון שוהלען, תלמוד תורה'ס און ישיבות, צו ווערען נעטרייע מיט-העלפער און מיט-ארבייטער פון דעם „דגל ישראל". צו שאפען סובסקרייבער און אדווערטייזער. און — צו מיט-טהיילען פון אלעם וואס עס קומט פאר אין די שוהלען, אין תלמוד תורה'ס אין ישיבות ווי אויך פון דעם אידישען לעבען און טהעטיגקייט פון פריינדליכע ארגאניזאציעס פון'ס טראדיציאנעלען יודענטהום. און דאס אלעס וועט נעפינען פלאץ אין די שפאלטען פון'ס „דגל ישראל", אזוי דאס יעדער פרומער איד אין אמעריקא און קענעדא וועט פיהלען אז דער „דגל ישראל" איז זיין אייגענע צייטונג, און די פרומע אידען פון לאנד וועלען זיי איהר רופען מיט דעם נאמען — א ו נ ז ע ר צ י י ט ו נ נ.

דגל הרבנים

ניט לאנג צוריק האבען זיך ארגאניזירט בעוואוסטע רבנים אין אמעריקא אונטער דעם נאמען „דגל הרבנים". דער „דגל הרבנים" איז ניט נעקומען צו קאנקורירען מיט די עקזיסטירענדע רבנים ארגאניזאציאנען, ניט צוליעב „ביזנעס" אינטערעסען איז נעקומען דער „דגל הרבנים" איז דער אידישער נאם פון אמעריקא. נור, נאר פשוט, רבנים וועלכע זענען נעווועזענע וויכטיגע חברים פון די אלטע רבנים ארגאניזאציאנען און וועלכע זענען נעבעטען מיט ע נ ע ר ג י ע, און זיי רייסען זיך צו א ר ב ע ט,

ריכטיגע, ממשות'דינע און הייליגע ארבייט; זיי פיהלען דאָס מיר לעבען יעצט אין אזא צייט וואָס יעדע מינוט רופט צו ארבייט און טהעטיגקייט פאר די בלוטיגע אינטערעסען פון די אידען און יודענטהום פון אמעריקא.

וועלכע רבנים רופען פון צייט צו צייט א קאָנוועניאָן, און בעשלוסען צו טאָן גרויסע ניצליכע ארבייט, און די אידישע און ניט אידישע פרעסע צרטראָגט דאָס איבער דער וועלט איז דאָס א ק ד ו ש ה ש ם. וועלכע קאָנוועניאָנס און קאָנפערענצען וועלען אָפגעהאלטען צו אָפט, און יעדען מאָל ווערען „רעזאָלושאָנס" שטאַרקע און פעפערדינע נע„פעסט" און — זיי ווערען קיינמאָל ניט דורכגעפיהרט, ווערט דאָס שוין ניט קיין קרוש השם נור א — ח ל ו ל ה ש ם.

די רבנים פון „דגל הרבנים" זוכען דערפאר ניט קיין מחלוקת, חס ושלום, עס טהוט זיי באמת וועה די הארץ, צו וואָס מען דארף שאפען א נ י י ע רבנים אָרגאניזאציע, וועלכע עס זענען דא אלטע, לאנג עקזיסטירענדע, וועמעס חברים זענען גדולים בתורה וביראה, און וועלכע כונה פון דעם „דגל הרבנים" וואָלט ניט געווען, חס ושלום, לשם שמים, דאן וואָלט ווירקליך דער „דגל הרבנים" ניט בעשאפען נעוואָרען, שרעקענדיג זיך פאר דעם ו ו א ס וועט די וועלט זאָגען, פאר ליידען אומזיסט און אומנישט פון די אלע יעניגע וועלכע קענען ניט פארשטעהן די נויטיגקייט פון שאפען א „דגל הרבנים" וועלכער זאָל האָבען די מאָטטא פון — אמור מעט ועשה הרבה! ריידען און „פעסטען" רעזאָלושאָנס, און קאָנוועניאָנען שעוועון וואָס וועניגער, דערפאר אָבער צו ט א ן, טאָן ניצליכע פראקטישע ארבייט פאר חזוק הדת והיהדות, צו מאכען בעסער און שעהנער די לאָגע פון רבנים און רבנות, פון אָפשאפען די הפקרות פון דער אידישער נאַס, פון ארגאניזירען דאָס ארטהאָדאָקסישע יודענטהום, פון זארגען און ארבייטען פאר די רעליגיעזע־נאציאָנאלע אידישע ערציהונג וועלכע דארף, זאָל און מוז זיין ברוח התורה והדת.

און דער „דגל הרבנים" האָט באוויזען אין די נאָענט קורצע צייט פון זיין עקזיסטענץ אז ניט אומזיסט איז ער בעשאפען געוואָרען, אז די עקזיסטענץ פונ'ם „דגל הרבנים" אין דעם אידישען לעבען פון אמעריקא איז א נויטוועניגקייט. אין זיין קורצען לעבען, א לעבען פון א פ א ר מ א נ א ט ע ן, האָט דער „דגל הרבנים" באוויזען צו גרינדען א פערבאנד פון די פרומע אידען פון נויארק אונטער דעם נאָמען „דגל ישראל", וועלכער צעהלט שוין פיעלע הונדערטער מעמבערס וועלכע זיינען נרייט צו טאָן חזוק היהדות ארבייט. דער „דגל הרבנים" ניט אויך ארויס אָט דיעזע צייט־שריפט „דגל ישראל" וועלכע איהר האלט יעצט אין אייערע הענד. דער „דגל הרבנים" האָט צוגעצויגען די נרעסטע און וויכטיגסטע רבנים אלם מיטגליעדער פונ'ם „דגל הרבנים", רבנים וועלכע זענען נעוועסען על כסא הרבנות אין זעהר וויכטיגע אידישע קהלות אין אייראָפּא, רבנים גאונים וועלכע זענען אנערקענט אלס גדולים אין דער רבנישער וועלט. און דער „דגל הרבנים" ווינשט דאָס אלע רבנים מובהקים פון ביו יאָרק וועמעס הארץ טהוט באמת וועה אויף דעם טרויעריגען מצב הרבנים והרבנות בכלל און אויף דעם שרעקליכען מצב פון אידישקייט בפרט, און גלייכצייטיג ווילען זיי עפעס ט א ן פאר פארבעסערען די שרעקליכע לאָגע — אָט די אלע רבנים וועלען מיט פערנעניגען אריינגענומען ווערען אין דעם „דגל הרבנים", און זאָלען די עקזיסטירענדע רבנים־אָרגאניזאָציאָנען ניט בעטראכטען דעם „דגל הרבנים" אלס קאָנקורענציע אָרגאניזאָציע, זאָנדערען אלס מיטהעלפערען אין גרויסע הייליגע אידישע ארבייט. עס קען און דארף געפונען ווערען א ו ע ג פון נעמיינשאפטליכע ארבייט פון א ל ע רבנים־אָרגאניזאָציאָנען, ווייל, סוף כל סוף, ווילען דאָך אלע רבנים איין און די זעלבע זאך — חזוק הדת והיהדות, זאָלען דערפאר אלע רבנים ארבייטען מיט פעראייניגטע קרעפטען פיר אלעם וואָס ביי אונז איז ליעב, הייליג און טהייער.

דער „דגל הרבנים" רופט אלע רבנים פון נויארק צו נרויסע הייליגע ארבייט, עס איז יעצט א צייט פון טאָן — ע ת ל ע ש ו ת!!

דגל ישראל

שטיל, אהן רעש, אהן טומעל, איז בעשאפען געוואָרען דער פערבאנד פון די ארטאָדאָקסישע אידען פון אמעריקא — „דגל ישראל", דער „דגל הרבנים" האָט בעשאפען דעם „דגל ישראל" וויל די רבנים האָבען געפיהלט און פערשטאנען אז צו אמת'ע ניצליכע און פראקטישע ארבייט מוז מען בעלי בתים מצרף זיין, די רבנים זענען די וועגווייזער פון פאָלק, די לעהרער, זיי וויזען ו ו י צו טאָן, ו ו א ס צו טאָן, זיי מוזען פייערען און וועקען דאָס פאָלק רופען צו מעשים טובים, צו שטארקען און קרעפטיגען אונזער הייליגע אמונה, אָבער די טויער מוזען דו בעלי בתים זיין. בעלי בתים אליין, אהן רבנים, קענען אָבער ניט אימער נעהן זיכער אין דעם דרך התורה והמצוה, די רבנים מוזען דערפאר בעליבטען זייער וועג מיט די ליכט פון תורה און רעליגיאָן, מיט דעם הייליגען תורה פייער. רבנים ווידער, אהן בעלי בתים, האָבען ניט אימער די נויטיגע פראקטישע מיטלען וועלכע פאָדערען זיך היינטיגע צייטען צו נרויסע פאָלקס ארבייט, וועלכע רבנים און בעלי בתים ארבייטען צוזאמען פאר'ן יודענטהום, וועלכע זיי ביידע, נעהן האַנד אין האַנד, דאן מוז די ארבייט נעקרוינט ווערען מיט ערפאָלג.

דער „דגל הרבנים" שטרעבט צו גרויס מאכען און שטארק מאכען דעם „דגל ישראל" און דער "דגל הרבנים" וועט נרויס און שטארק מאכען דעם „דגל הרבנים" און

בײדענם שטאַרקייט וועט זיין אַ ברכה פאַר אידען און אידישקייט, ווײל אַרבייט איז דאָ פּיעל, זעהר פּיעל, אלעס איז פערנאַכלעסינט, מען מוז האָבען פּרישע שטאַרקע כחות צו בויען און שאפען, און אָפּראמען נענוג חורבות, און אויף די חורבות אַוועקשטעלען שעהנע הײלינע בנינים.

דער „דגל ישראל" ווײל ווענקען אין די אידען פון אמעריקא דעם גרויסען כח פון מסירת נפש וועלכען אידען האָבען פערמאָגט די נאַנצע צוויי טויזענד יאָהר גלות. און אָט דעם מסירת נפש כח זאָלען זיי אַרויסווייזען יעצט בנוגע צו שמירת שבת. אַ פייערדינע אַגיטאַציאָן וועט אָנגעפּיהרט ווערען שריפטליך און מינדליך אין יעדער אידישער הויז. דאָס דער שבת קודש זאָל אָפּגעהיט ווערען. „היט דעם שבת!" וועט מען שרייען צו יעדען אידען — „וועט דער שבת דיך היטען!" וועל ניט דער שבת, וואָלטען אידען שוין לאַנג אונטערגענאַנגען, און וואָלטען שוין לאַנג אויף דער וועלט ניט נעווען, און ווילען מיר לעבען אלס אידען, מוזען מיר שבת היטען. עס ווערען יעצט אויסגעאַרבייט פערשיעדענע פּראָקטישע פּלענער ווי אזוי צו קעמפען פאַר'ן שבת אין אמעריקא. דער „דגל ישראל" וועט קעמפען פאַר שמירת שבת!!

טהרת המשפּחה; עס שטעלען זיך די האר קאָווי, די אידישע בלוט פּריהרט אין די אָדערען, עס טהוט וועה די האַרץ, וועו מיר דערמאָהנען זיך נור אויף די שרעקליכע טרויעריגע לאַגע פון טהרת המשפּחה דאָ אין לאַנד. אזא לאַגע קען און טאָר לאַנג ניט אָנהאַלטען, צו אזא שרעקליכע לאַגע מוז אן ענדע נעהמען.

דער „דגל ישראל" מיט די בעראַיִנגטע כחות פון די רבנים און פרומע בעלי בתים פון לאַנד וועלען געפּינען א לייזונג צו די גרויסע ערנסטע פראַגע פון טהרת המשפּחה — דער „דגל ישראל" וועט ארבייטען מיט מסירת נפש פאַר טהרת המשפּחה ביי אידען.

איינע פון די ברענענדע פראַגען ביי אידען היינט צו טאָג, איז די פראַגע פון א גוטע אידישע ערציהונג. עס מוז געפונען ווערען א ריכטיגער ענטפער אויף די פראַגע וואָס מאַכט ברענען אונזער מאַרך און וועלכע איז א פראַגע פון לעבען אָדער טויט, וועלען אונזערע קינדער אידען בלייבען, דאָן בלייבען מיר אונשטערבליך, דאָן לעבען מיר, וועו אָבער, חס ושלום, עס וועט אויסווּאָקסען א נייער דור וועלכער וועט ניט וויסען וואָס א איד איז, פאַר וועמען אונזערע הייליגע אוצרות פון דער תורה וועלען זיין פערשלאָסען, וועלכע וועלען ניט וויסען און וועלען ניט וועלען וויסען פון די אידישע פּריידען און ליידען, פון אונזערע שמחות, און פון דעם גרויסען ביטערען אידישען קרעכץ, קינדער וועלכע וועלען מיט זייערע נשמות, מיט זייער גייסט, בע־לאַנגען ניט צו אונז, נור צו פרעמדע, צו שונאים, וועו עס וועט חס ושלום, אויף אונז מקום ווערען די תוכחה — „בניך ובנותיך נתונים לעם אחר", דייגע זיהן און טעכטער וועלען בעלאַנגען צו א פרעמדען פאָלק, ניט צו דיר, דאָן, אָה דאָן, בלייבען מיר קיינדערלאָז, און מיר נעהן אונטער! און מיט אונזערע לעצטע כחות מוזען מיר קעמפען און ניט דערלאָזען צו אזא מצב. „ראטעוועט אייערע קינדער!!" דאַרף זיין דער שטאַרקער פייערדינער אויפרוף צו די אידישע עלטערען פון אמעריקא. מיר מוזען קעמפען פאַר א גוטע אידישע ערציהונג ביז דעם לעצטען טראָפען בלוט, מיט פייער, מיט מסירת נפש, מיט גרויסע קרבנות, מיט נוואַלדיגע גרויסע אַרבייט. אלע אונזערע כחות מוזען מאָבאַלאיזירט ווערען. מיר מוזען ארגאַניזירען און שאפען א ריזיגען פערבאַנד פון חלוצים, חלוצים פאַר דעם אידישען חנוך אין אמעריקא. ווײל אָהן חלוצים־ארבייט, אָהן מסירת נפש ארבייט וועלען די יונגע נשמה־לעך פון אונזערע קינדער בלייבען אין דעם לאַנד פון די גוים, די אייניקלעך פון רבי עקיבא, פון די קדושים, וועלען אוועק פון אונז צו די גוים ארום אונז, און מיר וועלען דאָן חס ושלום, בלייבען אליין, אלייז אָהן קינדער!!..

דער „דגל ישראל" איז דערפאַר גרייט צו ארבייטען מיט מסירת נפש פאַר די רעליגיעזע־נאַציאָנאַלע אידישע ערציהונג פון אונזערע קינדער, דער „דגל ישראל" נעהמט אויף זיך אויך די ארבייט צו גרינדען איבעראל בתי דינים, דאָס אידען זאָלען ניט דאַרפען נעהן מיט זייערע משפּטים צו ערכאות של עכו"ם. דער „דגל ישראל" ווײל ארויסשיקען פעהיגע טאַלאַנטפאָלע דרשנים און מטיפים, נוטע בריליאַנטענע רעדנער, אין אלע שטעדט און שטעדטלאָך פון אמעריקא און קענעדע, צו אויפ־וועקען די אידען פון שלאָף, ארגאַניזירען זיי פאַר הייליגע אידישע ארבייט, העלפען זיי מיט ראטה און טהאט, צו גרינדען איבעראל נוטע תלמוד תורה'ס, מקואות, און העלפען זיי אין כשרות. דער „דגל ישראל" איז בעשאפען נעוואָרען צו טאָן שטענדינע ניצליכע נרויסע הייליגע ארבייט.

יעדער איד אין אמעריקא דארף בעלאַנגען צום „דגל ישראל".

„התקוה" אידען און „שמע ישראל" אידען

ניט לאַנג צוריק האָט אויסגעבראָכען א שטיקעל מחלוקת צווישען די מיטגלידער פון די „יוניטעד סי־נאַגאָג" אין לאָנדאָן בנוגע צו ציוניסטישע ארבייט אין דער קהלה, די ציוניסטען האָבען אָבער נעזיעגט און די צייטונג דער „דזשואיש נארדיאן" וואַרענט, אז דער ציוניסטישער זיעג וועט צו שפּאַלטען די קהלה, און ער

טהרת המשפחה :

פון הרב יעקב איסקאלסקי.

פיעל פון די לעזער וועלען פרעגען מיט רעכט, וועלכען פונקט פון דעם אידישען פאמיליע לעבען וויל איך בעציייכענען מיט דעם אויסדריק טהרת המשפחה, וויל טהרת המשפחה איז כולל זעהר פיעל צווייגען פון דעם אידישען ריינעם פאמיליען לעבען, ווי סידור קדושין סידור ניטין, קבלת גרים, און איסור נדה ושמירת מקוה וטבילה?

אין אמת'ן איז וועגען יעדען פרט פאראן זעהר פיעל צו שרייבען, און זעהר פיעל איז נערעדט נעווארען וועגען דיזע אלע זאכען, ביי די קאנווענשאנס פון די אגודת הרבנים, וואו עס איז ארויסגעבראכט נעווארען קלאהר און דייטליך די גרויסע מכשולים וואס קומען ארויס דורך די נאכלעסינקייט פון אידישען פובליקום, ניט צו אכטען וועל איז זייער מסדר קדושין אדער נט, אויך דורך די וועלכע נעהמען זיך דאס רעכט, ניט מיט רעכט צו אטענדען צו אזעלכע ענינים וועלכע מען מוז זיין א יודע בטיב ניטין וקדושין, וויסען די אלע שוועדע דינים וואס זיינען פארבונדען מיט ניטין וקדושין, און מיר וועט נאך אויסקומען צו שרייבען אין די שפאלטען פון „דגל ישראל" וועגען די אלע תקנות ועצות טובות וועלכע זיינען אנגענומען געווארען ביי די אגודת הרבנים, און ניט אויסגעפיהרט נעווארען, און וועל עס איז שולדיג אין דעם.

אין דיעזען ארטיקעל אבער, וויל איך אנדייטען וועגען דעם נרעסטען איבעל וואס באלאנגט צו טהרת המשפחה, די אנגעוועהטאנטסטע פראגע פון איסור נדה, מקוה און טבילה, וועלכע איז פערנאכלעסינט ביי דעם רוב מנין פון אידישען פובליקום, אויב־הויפט ביי דעם יונגען דור וואס נויטינט זיך גראדע אפצוהיטען דיעזע דינים, און אפילו די עלטערע מענשען וועלענדיג פאר־

פאדערט אז — די „התקוה" אידען זאלען ניט איינשלינגען די „שמע ישראל" אידען.

דער אמת אבער איז, אז דער אמת'ער איד איז ביידע זאכען אי א „שמע ישראל" איד, אי א „התקוה" איד, מיר קענען ניט פערשטעהן ווי איז דאס מעגליך צו זיין א „שמע ישראל" איד און ניט ארבייטען פאר די אויפלעבונג פון ארץ ישראל, און עס איז אויך אונמעגליך צו פארשטעהן ווי קען מען זיין א ריכטיגער „התקוה" איד ניט זייענדיג א „שמע ישראל" איד. „התקוה" אהן „שמע ישראל" איז נאר ניט ווערטה. ביידע צוזאמען וועלען אבער זוכה זיין צו בויען ארץ ישראל מיט די הילף פון דעם רבונו של עולם.

טהיידיגען זייערע קינדער, מאכען אוועק מיט דער האנד דעם נאנצען ענין, און לאזען ניט דעם רב אדער דרשן פון זייערע געמיינדען רעדען וועגען דיעזען אנגעלעגענהייט, און עס טרעפט שוין פיעל מאהל דאס וועז דער רב פאנגט אן רעדען וועגען איסור נדה וטבילה, בארעדען דיעזע עלטערע מענשען דעם רב דאס ער רעדט ניבול פה אויף דער בימה, און ממילא אז דער רב רעדט שוין א צוויטטען מאהל רעדט ער מיט אזא דעליקאטנע שפראך אז קיינער שטויסט זיך ניט אן וואס ער מיינט.

קיין פערשטעלטע רייד דארף ניט נענוצט ווערען אין דיעזען ענין נאר מיר דארפען זיי זאגען קלאהר און דייטליך דאס וועז א אידישע טאכטער היט ניט אין איהר פאמיליע לעבען די דיני נדה, און איז ניט זהירה אין טבילה איז זי און ער עובר אויף אן עבירה שיש בה חיוב כרת, און זייערע קינדער זיינען פגומים. אויב אונזער תורה וועלכע רעדט מיט א לשון נקיה, האט זיך שארף אויסגעשפראכען נעגען דיעזע פאמיליעס, וועלכע זיינען ניט נזהר אין דיעזען גרויסען פארברעכען, און רופט זיי אן טמאים און האט ארויפגעווארפען אויף זיי א עונש חמור, אויב די נביאים אונזערע, האבען נערעדט וועגען דעם צום פאלק אין זייערע צייטען, דארפען מיר נעווים זיך ניט שעהמען, און אויפמערקזאם מאכען אונזער פאלק מיט שארפע ווערטער נעגען זייער פיהרונג אין פאמיליע לעבען, טאקי מיט א דעלעקטע שפראך, אבער זאגען וואס עס דארף נעזאגט ווערען, וואהרום מיר האלטען דאך שוין ביי אזא מדרגה, דאס וועז א פרומער איד מיט פרומע קינדער ווילען טאהן שידוכים, איז זעהר שווער צו קריגען א פאסיגען שידוך וואו מען זאל וויסען באשטימט, אז דעם אנדער צד'ס קינד איז אויך נעבוירען כשר, און האט ניט קיין פגם. עס איז פאראן א בעוועגונג צווישען חסיד'ישע רביים אז עס זאל נעגרינדעט ווערען א ביורא צו רעדזשיסטרירען אלע פאמיליעס וועלכע היטען אף די אידישע פרויען דינים, אום מען זאל וויסען מיט וועמען צו טאן א שידוך, אמת פיעלע רבנים זיינען נעגען דעם, און ווילען ניט אויסשליסען א גרויסען טהייל פון כלל ישראל, און ארויף לייגען אויף זיי דעם פסוק לא תתחתן בם, אבער עס איז דאך נענוג אז מען רעדט פון דעם, מאהרען מיר אוודאי ניט שווייגען לעת כזאת, נור אויף צו הויבען א גרויסע באוועגונג דורך צווייי וועגען.

דאס ערשטע צו צוקומען צום פאלק דורך די בימות, בראשורען, סירקולארען, צייט־שריפטען, צו ערקלעהרען זיי ווי וויים אונזער תורה איז נעגען זייערע פיהרונגען,

דאָס איז וויכטיג וויל פיעל איז די עם הארצות גורם, די עלטערען אליין דענקען אז דאָס איז ניט מעהר ווי א מנהג, און ניט פון די גרויסע איסורים, און די קינדער צו זאמען מיט די עלטערען דענקען אז מאָדערנע אימפּרואוומענטס אין זייערע אפּארטמענטס, פּטר'ט זיי פון די אלע פליכטען וועלכע די תורה האָט ארויף געלייגט אויף זיי.

און דאָס צווייטע איז צו געפינען וועגען און מיטלען, צו בויען נייע מקואות און פיקסען די אלטע, עס זאָל זיין צו נעפּאָסט צו אונזער צייט, שעהן און זויבער, אז עס זאָל ניט עקלען א היינטיגער פרוי צו קומען דאָרטען, און זיי זאָלען זיין באמת כשר לויט די אידישע דינים, וויל עס איז א בעוואוסטער פאקט צו די רבנים אז פיעלע פון די איבער פערציג מקואות וועלכע געפינען זיך אין גרייטער צו יאָרק זיינען פסולים צו טבילת נשים, הן מצד די עצם מקוה והן מצד די בעלי בתים וועלכע זיינען ניט קיין נאמנים, און ס'איז פּאראן אזעלכע וועלכע די בעלי בתים זיינען טאקי גוים פשוטו כמשמעו, וואָס דאָס איז דאָך קיינמאָל ניט נעהערט נעווארען בכל תפוצות ישראל, אז א קריסט זאָל אָנהאלטען א מקוה כשרה לבנות ישראל, אויך צו נעפינען מיטלען און וועגען אז עס זאָל נעבויט ווערען מקואות אין די נייע נעגענדען וואָס זיינען בא־זעצט נעווארען פון אידען פאר דער לעצטער צייט, וואו עס נעפינען זיך צעהנדליגע טויזענדער אידען און קיין מקוה איז ניטא אין נאָנצען נעגענד, נעהמט למשל דעם נעגענד מידעל ווילעדזש וואו עס נעפינען זיך טויזענדע אידען און פיעלע פון זיי נאָנץ פרומע און וועלהאָבענדע, און קיין מקוה איז ניטא אין נאָנצען שטעדטעל, אָדער דעם נרויסען רייכען נעגענד פלעטבוש מיט צעהנדליגע טויזענדע אידישע פאמיליעס, מיט הונדערטע נאָנץ רייכע אידען, מיט איהרע נרויסע רייך נעבויטע שוהלען און סענטערס, איז דאָרט ניטא קיין מקוה לטהרת בנות ישראל. א דאנק די ארבייט פון „דגל הרבנים" וועט האָפענטליך אין מידעל ווילעדזש ווערען א בית הטבילה, און אזוי איז אין פיעלע קאָנטרי שטעדטלאך.

די אלע זאכע מוזען אונטערנומען ווערען, מיר דאַרפען נעהמען א מוסטער פון די רבנים וועלכע האָבען מיט נרויס ענערניע אויפּנעשטעלט בתי מקואות וועלכע זיינען לשם ולתפארת און אזוי קענען אונטערנומען און נעבויט ווערען איבעראל, אז מען וויל בלב שלם קענען נעפונען ווערען עצות ווי אזוי אויסצופיהרען די פּאַרלאַנגען פון דער תורה.

פאר וואָס זאָלען מיר ניט ווירקען אויף די נרויסע אונטערנעהמער און נרויסע קאָנטראָקטערס וועלכע בויען נרויסע אפּארטמענט הייזער, וואָס אין יעדער הויז נעפינט זיך א נאָנצע שטאָדט איינוואָהנער, ער זאָל אויפבויען אין הויז א קליינע מקוה כשרה פאר די איינוואָהנער פון הויז, און וואָס אין הויז וועט זיין א בית הטבילה, וועלען זיי נעווים באָנוצען זיך מיט איהר. אויב עס וועלט איינגעפיקסט אין יעדער נרויסער מאָדערנער הויז אן אל־נעמיינער קלאָב רום, אָדער א קליינער האָל פאר פריוועט פּארטיעס, אום די הויז זאָל זיין אזעלכע וואָס לא תחסר כל בו, וואָרום זאָל אין אזא הוי זיך ניט נעפינען א פריוועט בית הטבילה, וועלכע עס קאָסט ניט קיין נרויסע נעלט, און דער לענדלאָרד וועט בענעפיטירען דורך דעם, וויל עס וועט זיין א נרעסערע נאכפראָנע אויף די רומס, עס איז מענליך אז וואָס מען זאָל זיי אויפמערקזאם מאכען, וואָלטען זיי ניט באוויזען קיין נענגערשאפט, און דורך דעם וואָלטען מיר נערעטעט טויזענדער נפשות פון דעם נרויסען איסור כרת, אָדער אפשר פועל'ן אז אין יעדען אפּארטמענט זאָל איינגעפיקסט ווערען א נאנץ קליינע מקוה לויט דעם מוסטער פון הרב ר' יהודה ראָזענבערג רב אין מאָנטרעאל קנדה, מיר זאָלען מציל זיין וויפיעל עס איז אין אונזערע קרעפטען.

איך פיהל אז ביי פיעלע לעזער וועלען דיעזע עצות אויסקומען אביסעל קאָמיש, אָדער אומדורכפיהרבאר, אבער עס איז א כלל נדול וויילענס קראפט איז שטארקער פון שכל און אויב עס איז פאראן רצון קען אלעס דורכנעפיהרט ווערען, און אויב אייניגע האָבען בעסערע דורכפיהרבארע מיטלען, זאָלען זיי ארויסזאָגען זייערע מיינונגען דורך דעם „דגל ישראל", און דורך דיעזע צייטונג זאָל ארויסנעבראכט ווערען די ריכטינע וועג צו פארשטארקען טהרת המשפּחה צווישען אונזערע אידען.

אין קומענדינען ארטיקעל וועל איך אָן דייטען אויף די איבערינע איבלען, וואָס עס איז פאראן אין טהרת המשפּחה אנגעלענהייט, ווי סידור קדושין און נט'ען, און בעהאנדלען די פארשיעדענע עצות פון דער זעהר נעעהרטער אגודת הרבנים, און די באשלוסען פון ניו־יאָרקער דגל הרבנים.

הרב הנאון ר' פנחס רימאלט — זאלקאווער רב — איז מודיע, אזוי ווי ער וויסט פון פעלע, וועלכע פרויען קרימען ענערניע אויפנעשטעלט בתי מקואות וועלכע זיינען לשם ולתפארת און אזוי קענען אונטערנומען און נעבויט ווערען איבעראל, אז מען וויל בלב שלם קענען נעפונען ווערען עצות ווי אזוי אויסצופיהרען די פּאַרלאַנגען פון דער תורה.

פאר וואָס זאָלען מיר ניט ווירקען אויף די נרויסע אונטערנעהמער און נרויסע קאָנטראָקטערס וועלכע בויען נרויסע אפּארטמענט הייזער, וואָס אין יעדער הויז נעפינט זיך א נאָנצע שטאָדט איינוואָהנער, ער זאָל אויפבויען אין הויז א קליינע מקוה כשרה פאר די איינוואָהנער

רבנים פאַרן פאלק

פון אשכול.

עס איז ניט קיין נייעס אין אונזער געשיכטע, דאָס די רבנים אלס אידישע מנהיגים און פאָרשטעהער, האָבען נעטאָהן זייער פליכט און מעהר פון זייער פליכט צו זייער פאָלק, אויסער וואָס זיי זיינען די רעליגיעזע לעהרער און וועגווייזער פון דעם דרך התורה, לערנען דאָס פאָלק וואָס צו טהאָן און וואָס ניט צו טהאָן, אויסער דעם זיינען זיי אויך שטאַרק פעראינטערעסירט אין דעם מאַטעריאלען מצב פון זייער פאָלק, און וואו נאָר עס איז נעווען א נזרה וועלכע האָט אָנגעריהרט דעם אידישען קערפער, זיין אלטעגליכען לעבען, זיינע נשמיות אפילו, זיינען די רבנים נעווען עומדים על המשמר, די וועכטער פון פאָלק, און האָבען נעטאָהן אלעם מעגליכעם צו רעטען זיי, אפילו אין אזעלכע פעלע וואו זיי האָבען פשוט נעראַרפט אייגשטעלען זייער אייגענעם לעבען.

אונזער אידישע געשיכטע איז פול מיט טויזענדע ביי־שפיעלע, פאקטען פון לאַנגע דורות, וואו די רבנים האָבען איינגעשטעלט זייער לעבען פאַר'ן כלל ישראל, און נאָך מעהר, זיי האָבען אויך נעווירקט אויף בעלי בתים נאָך צו טהאָן און וווייזען אָפערווילינקייט פאַר'ן כלל, כאָטש פיעלע פון די משכילים פון פערשיעדענע צייטען, האָבען פאַרשווינען דעם רוב פון אזעלכע פאקטען.

איך וויל דאָ ניט איבער דערצעהלען די פיעלע פאקטען פון אונזער תלמוד, וואו איהר באַגעגענט, אז די אידישע חכמים האָבען זיך געזעהן מיט דעם קעניג אָדער מיט די מטרוניתא וועגען איין נזרה אָדער א צווייטער, אָדער פון דער מיטל אלטער צייט, וועו די אידישע געלעהרטע האָבען נערעטט נאַנצע קהילות און מדינות פון שרעקליכע פאַרפאַלגונגען, בעצאָהלענדיג דערפאר מיט זייער עהרע און לעבען. בלעטערט דורך די רבנישע ליטעראטור, קוקט אין די אלטע ספרים מיט זייערע הקדמות, וועט איהר געפינען אז גדולי עולם וקדושי עליון האָבען זיך פשוט מוסר נפש געווען פאר דעם כלל, זיי האָבען זיך געהאלטען פאר פאטערס צו זייערע געמיינדען, און א פאטער איז כלל ניט שווער אייגצושטעלען זיין לעבען פאר זיינע קינדער. אויך אין דער לעצטער שרעקליכער מלחמה אין רעוואלושאָן צייט, וויסען מיר באשטימט פון פיעלע פעלע דאָס די רבנים האָבען באשיצט זייערע שטעדט און שטעדטלאך מיט זייער אייגענעם לעבען.

איך וויל אָבער דאָ אנדייטען וועגען צווויי לעצטע געשעהענישען אין דעם אידישען לאַגער, אין צווויי בעזונדערע לענדער, וואו די רבנים האָבען נעציייגט די ווירדע פון זייער נאָמען און גרויסקייט פון זייער אמט, און דאָס זיינען נעמליך די טהאטען פון די באַוואוסטע רבנים, הרב הגאון ר' יהודה צירעלסאָן קעשינאָווער רב, און הרב הגאון ר' דובער שאפירא, קאָוונער רב.

ווי בעוואוסט האָט די רומענישע רעגיערונג אָנגענומען א פאַליסי פון פארפאָלגען איהרע אידען, און איהר אנטיסעמיטישע פאַליסי האָט זיך זעהר שנעדליך אויסגעדריקט דורך איהרע עקסצעסען אויף אידען, און די סטרענטשע פאָגראָמען אויף די געלערנטע יוננע אידען. עס איז נעקומען אזוי ווייט, דאָס אין פארשיעדענע לענדער זיינען פאראנשטאלטעט נעווארען עפענטליכע פאלקספראטעסטען, ווי אין אמעריקא, קאנאדא, און ארץ ישראל, וואו דאָס אידישע פאָלק צו זאמען מיט גוטע ליבעראלע ניט אידען, האָבען עפענטליך אויסגעדריקט זייער פארביטערונג נעגען דעם אידעהאס פון די פיהרער פון דער רומענישער רעגיערונג. די אידען פון רומעניען זעלבסט האָבען נעמוזט שווייגען, וויל ווען זיי וואָלטען פראטעסטירען, וואָלט דאָס געמיינט אז זיי רעוואָלוציאָניזירען, און זיי וואָלטען באטראכט נעווארען אלס נעגנער פון דער רעגיערונג, וואָס נעגען אזעלכע מע אלעם געטאָהן וועלען, בפרט נאָך א אידישער פאָרשטעהער מוז אוודאי זיין לאיאל צו דער רעגיערונג און טאָהר א הויך ווארט ניט זאגען וואָס עס קען אויס געטייטשט ווערען נעגען דער רעגיערונג, אויבערהויפט נאָך וועו דער אידישער פאר־שטעהער איז א גרויס בעאמטער און א שרייפעל אין דער רעגיערונגס מאשין.

דער קעשינאָווער רב הרב צירעלסאָן אָבער, האָט זייענדיג א מיטגליעד פון רומענישען סענאָט, האָט איהם דאָס האַרץ געבלוטעט פאר זיין פאָלק, און מיט מסירת נפש האָט ער נעהאלטען איינע פון זיינע פייערדיגע רעדעס נעגען די האַנדלונגען פון אייניגע רעגיערונגס פאר־שטעהער, און מיט גרויס ענטרוסונג האָט ער נערעדט נעגען זיי, וויסענדיג די קאָנסעקווענצען וואָס עס וועט ארויסקומען פון זיינע רייד, אז ער וועט מוזען פארצויכ־טען אויף זיין עהרע און רעזיגנירען פון זיין הויכען אמט, ווי עס איז טאקי ווירקליך געשעהן, אז דעם 3טען דעצעמ־בער 1926 האָט ער נעמוזט רעזיגנירען אלס סענאָטאָר, אָבער דאָס האָט איהם ניט אָפגעהאלטען פון אננעהמען זיך פאר זיין פאָלק נעגען די פארברעכענס וואָס עס וועט נעטאָהן נעגען איהם.

א צווייטען גרויסען טהאָט האָט באַוויזען דער קאָוונער רב, הרב ר' דובער שאפירא, מיט דעם וואָס ער איז נענאַנגען צום נייעם פאשיסטישען פרעזידענט פון ליטא,

דער פנקס

די גרינדונג און טהעטיגקייט פון „דגל הרבנים"

דער ערשטער מיטינג פון „דגל הרבנים", די גרינדוננס פערזאמלונג האָט שטאַטגעפינדען י"ח תמוז אין סענטער פון בקור חולים 228 איסט בראָדוויי, נויאָרק. הרב ר' יעקב איסקאָלסקי עפענט די פערזאַמלונג, ערקלעהרט די אורזאכען וועלכע האָבען נעצוואונגען צו גרינדען דעם „דגל הרבנים", דאָס פיעלע רבנים האָבען איהם נעבעטען גרינדען דעם „דגל הרבנים" אום צו טאָהן ניצליכע פּראַקטישע ארבייט פאַר יהדות, און שלאָגט פאַר פלענער פאַר די ניי נעגרינדעטע ארגאניזאציע. 25 רבנים האָבען זיך גלייך אָפּגערופען, פיעל האָבען איהם ערקלעהרט דאָס זיי זיינען אימער גרייט צו העלפען ארבייטען.

דער זאָלקאָווער רב הרב ר' פנחס רימאלט ווערט ערוועלט פאַרזיצענדער און ער פאָדערט אויף אלע רבנים וועלכע ווילען זיך אנשליסען אין דעם „דגל הרבנים" זיי זאָלען התמ'ענען מיט זייער האַנד דאָס זיי פערפליכטען זיך צו זיין נעטרייע מיטגלידער צו דער אגודה אין העלפען בעבודת הקודש.

עס זיינען נאכהער אָפּגעהאלטען געוואָרען מעהרערע מיטינגען פון דעם „דגל הרבנים" אין וועלכע עס האָבען זיך בעטהיליגט אין די פערהאנדלונגען די פאלגענדע בעוואוסטע רבנים מובהקים: הרב לאנדאו, הרב יעקב איסקאָלסקי, הרב חריף, הרב בוכבינדער, הרב א. סימפסאָן, הרב ניומאן, הרב ריזיקאָף, הרב שמריהו ליב הורוויץ, הרב מענדעלעוויץ, הרב דיינא, הרב לעדערמאן, הרב יוסף פייטער, סלוצקער רב, הרב מ. טאנענבוים, הרב מעלצער, הרב סוכן, הרב נאַרציקאָף, הרב כהן, הרב בונין, הרב לייטער, הרב קאסוט, הרב טריינין פון קליוולאנד, הרב ר' בנימין ברוך נוטה, הרב ש. ז. קאלוואנסקי, הרב ר' אריה טייטעלבוים, הרב ר' אברהם אהרן יודעלעוויץ, הרב דים, הרב א. ל. נאַרטענהויז, הרב י. קליין, הרב א. מעטה, הרב מ. ז. הוירש, הרב יצחק סאדין, הרב ר' דוד לויפער, און אַנדערע רבנים.

עס איז בעשלאָסען געוואָרען דאָס יעדער רב וועלכער איז א חבר אין „דגל הרבנים" איז די אגודה פערפליכטעט צו העלפען איהם וועו נור ער וועט נויטיגען זיך אין די הילפע פון „דגל הרבנים".

עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו ארויסלאָזען א פייערדיגען אויפרוף צו די אידישע עלטערען פון נויאָרק, אז זיי זאָלען שיקען זייערע קינדער לערנען תורה אין די תלמוד תורה'ס פון נויאָרק, און אלע רבנים זאָלען האלטען דרשות וועגען חנוך הבנים.

עס זיינען ערוועהלט געוואָרען פערשיעדענע ועדים: פאַר שבת, כשרות און חנוך. דער ועד־השבת — זאָלקאָווער רב, סלוצקער רב, הרב סוכן און הרב מעלצער. ועד הכשרות — הרב איסקאָלסקי, הרב לעדערמאַן, הרב חריף און הרב בוכבינדער. ועד החנוך — הרב ש. ל. הורוויץ, הרב דיינא, הרב גאַרציקאָוו, הרב כהן, הרב מענדעלעוויץ. ועד לקבלת חברים — הרב לאנדוי, הרב איסקאָלסקי און הרב הורוויץ. הרב איסקאָלסקי ווערט איינשטימיג ערוועלט אלס מנהל האגודה, הרב פרייטער, סלוצקער רב, אלס סעקרעטער, און הרב רש"ל הורוויץ אלס מזכיר כללי.

עס ווערט בעשלאָסען שיקען א בריף צו די „אגודת הרבנים" לאזען זיי ווייסען דאָס א נייע רבנים אָרגאניזאציאן האָט זיך נעגרינדעט לטובת חזוק היהדות, און דאָס דער „דגל הרבנים" איז אימער גרייט צו ארבייטען געמיינשאפטליכע הייליגע ארבייט צוזאמען מיט די „אגודת הרבנים".

עס ווערט אראנזשירט א נרויסאַרטיגער צאתך לשלום צו הרב הגאון לאנדא, וועלכער ווערט אָנגענומען אלס רב אין דעטראָיט מישיגען, און די רבנים דערצאהלען די נרויסע שבחים פון הגאון לאנדא, זיין נרויסע השפעה אין פוילין, און זיין נדלות אלס גאון וצדיק.

עס ווערט בעשלאָסען דאָס די אגודה זאָל ארויס שיקען רבנים מטיפים אין די קליינע שטעדטלאך פון אמעריקא, בעטען פאַר די צום טויט פאַראורטיילטע אידען, וועלכע זיינען נעפונגען געוואָרען שולדיג דורך א קרינם נעריכט אין א קאמוניסטישער פאַרשוועורונג נעגען דער רעגיערונג, וויזענדיג דורך דעם די נרויסע מדה פון אהבת ישראל וואָס עס ברענט ביי א רב אין האַרצען, ניט קוקענדיג וואָס יענע אידען זיינען זייער ווייט פון זיינע אייגענע מיינונגען בעניני אמונה ודת.

די צוויי נרויסע אידישע פאַרשטעהער האָבען באוויזען, וי ווייט רבנים זיינען איבערגענעבען און גרייט זיך מוסר נפש זיין פאַר זייער פאָלק אין אלע צייטען, ניט נאָר אין זאכען וואָס איז נוגע צו אמונה ותורה, נאָר אויך אפילו אין וועלטליכע ענינים, וועלכע זיינען נוגע דעם כבוד און די עקאָנאָמישע לאָגע פון פאָלק.

וועקען זיי צו הייליגע אידישע ארבייט, און העלפען זיי גרינדען כשרות, תלמוד תורה'ס און מקואות. עס ווערט אויך אנגענומען דער פארשלאג פון הרב הורוויץ צו גרינדען אן ארטהאדאקסישען פערבאנד פון די פרומע אידען פון אמעריקא פאר חזוק הדת אונטער דעם נאמען „דגל ישראל".

א סכסוך צווישען רבנים און בעלי בתים, צווישען שוחטים און א ועד הכשרות וועלכער האט געקענט ברענגען צו א חלול השם איז פארמידען געווארן דורך דעם וואס דער „דגל הרבנים" האט געשיקט די פאלגענדע רבנים וועמען עס איז געלינגען צו אויסגלייכען די סכסוכים: הרב איסקאלסקי, הרב פיימער, הרב רימאלט, זאלקאווער רב, און הרב ש. ל. הורוויץ.

דער „דגל הרבנים" האט אפגעהאלטען הספדים אין די שולען נאך הגאון הגדול שר התורה ר' מאיר שמחה דווינסקער רב ז"ל. די מספידים זענען געווען: הרב איסקאלסקי, הרב הורוויץ, הרב סוכן, הרב דיינאוו, הרב קארב, און הרב קאסוט.

הרב איסקאלסקי האט באריכטעט דאס דער „דגל הרבנים" האט שוין באקומען א טשארטער פון אלבאני וועלכער גיט די אנודה די געזעצליכע רעכט צו קלייבען געלד און טאן אלע ניצליכע ארבייט פאר אידען און יודענטהום.

שוחטים האבען זיך געווענדעט צו דעם „דגל הרבנים" אז זיי ווילען שטעהן אונטער די השגחה פון דעם „דגל הרבנים" בעסער ווי צו בעלאנגען צו דער יוניאן, און זיי פערלאנגען דאס דער „דגל הרבנים זאל ארגאניזירען די שוחטים פון נויארק. עס איז בעשלאסען געווארען אז די פראגע זאל בעטראכט ווערען אין די נאהענטע צוקונפט.

עס ווערט אפגענעבען א בעריכט פון די ארבייט וואס איז געטאן געווארען ביז יעצט פאר שאפען דעם גרויסען ארטהאדאקסישען פערבאנד „דגל ישראל" און עס ווערט בעשלאסען דאס יעדער רב אין זיין שוהל מוז שאפען ניט וועניגער פון 15 מיטגליעדער פאר „דגל ישראל". כמעט אלע רבנים האבען אויסגעפאלגט דעם בעשלוס פון דער אנודה. אויך מאס־מיטינגען זענען אפגעהאלטען געווארען וועגען שאפען נייע מעמבערס פאר דעם „דגל ישראל" אין ביאליסטאקער שוהל, אין בית המדרש הגדול דהארלעם, אין נחלת צבי שוהל פון הארלעם. אין די שוהלען זענען געשאפען געווארען פיעלע הונדערטע מעמבערס.

עס ווערט באשלאסען מיט טרעהרען אויף די אויגען צו פראטעסטירען געגען די פאגראמען אין רומעניען.

עס ווערט אויך בעשלאסען איינשטימיג דאס דער „דגל הרבנים" צוזאמען מיט דעם „דגל ישראל" זאל ארויסגעבען א מאנאטליכען זשורנאל אונטער דעם נאמען „דגל ישראל" און דער רעדאקטאר פון'ם זשורנאל זאל זיין הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ. און וועגען זיך צו די רבנים און שוהלען דאס יעדער רב און די פיהרער פון די שוהלען, תלמיד תורה'ס און ישיבות, זאלען העלפען צו מאכען דעם זשורנאל א גרויסען ערפאלג אום ער זאל האבען די מעגליכקייט צו טאן גרויסע ניצליכע און הייליגע ארבייט פאר די אידען און פאר'ן יודענטהום פון אמעריקא.

הרב הגאון ר' משה ראזען באוואוסט אלס כוואדאנער רב איז מיט גרויס כבוד אויפגענומען געווארען אלס רב אין דער גרויסער עמבאי סטריט שוהל אין ברוקלין.

הרב ראזען איז ניט לאנג ביי אונז אין לאנד, ער האט נעשפיעלט א בעדייטענדע ראלע אין דער אלטער היים פון ליטא, זייענדיג באוואוסט אלס גדול בתורה און וויכטיגער כלל טהועיר איז ער צוגעצויגען געווארען צו די גדולי עולם ביי אלע וויכטיגע שאלות ותשובות אדער כלל ארבייט, פאר דער קורצער צייט וואס ער איז דא אין לאנד האט ער זיך ערווארבען זעהר א גוטען נאמען אלס גדול און טיכטינגער עסקן. די גרויסע עמבאי סטריט שוהל ועלכע איז געווארהנט צו האבען גרויסע רבנים האט נעפונען אין הרב ראזען איהר פארלאנג, און האט איהם אויפגענומען פאר איהר רב. די עלטערע רבנים פון בראנזוויל וויל הרב הגאון רמ"ח ראבינאוויץ, והרב הגאון רש"י פינקעלשטיין און אנדערע וועלען האבען דעם פערגענענגען צו האבען הרב ראזען אלס חבר אין זייער רבנישער פיהרערשאפט לטובת דעם טראדיציאנעלען יודענטהום פון בראנזוויל.

הרב הגאון ר' יצחק בונין, איז אנגענומען אלס רב אין דער גרויסער שוהל בית יעקב, סויט דריטע סטריט אין ברוקלין.

הרב בונין איז אויך פון די נעצעהלטע ניי־אנגעקומענע רבנים דא אין לאנד, וועלכע האבען זיך קונה שם געווען ביי אלע קלאסען איידען. ער איז געווען באוואוסט צו פיעלע נאך פון דער אלטער היים וואו ער איז געווען פילע יאהרען רב אין נאווא אוקראנקע. קומענדיג אין אמעריקא האט ער זיך ערווארבען א גרויסען נאמען, און אין דער קורצער צייט איז ער געווען רב אין דער עלען סטריט שוהל אין ניו יארק, און אין טרענטאן. יעצט האט די בית יעקב שוהל איהם אויפגענומען מיט גרויס כבוד, צו דער צופריידענהייט פון די חשב'ע רבנים אין ברוקלין.

הרב הג' מהר"ה קאהן איז אנגענומען געווארען אלס רב אין תפארת ישראל אוו ריווערסייד.

הרב ה. קאהן, וועלכער איז אליין פון ארץ ישראל, וואו ער האט ערווארבען א שהנעם נאמען, איז דא אויך באוואוסט אלס זעהר שהנער רב, איבערהויפט דורך זיין נער זעהר ענערגישער הייליגער ארבייט לטובת המוסדים

בארץ ישראל, וואו ער איז דער הויפט פיהרער און מאן־נעבער, דאס זיינען די מוסדים פון אגודת עזרת הנלי׳ל.

יעצט אז ער איז אויפגענומען נעוואָרען אין ביהכנ״ס תפארת ישראל אוו ריווערסייד, האפען מיר אז ער וועט ארבייטען פאר די מוסדות ווי בעפאָר, להגדי׳ל הישוב ולהאדירו.

צוויי פאסירונגען וועלכע זיינען ארוים אין דער עפענט־ליכקייט אין אונזער לאגער, האבען ניט נעדארפט טרע־פען, ווייל דאס ברענגט ניט כבוד צו רבנים אין אלגעמיין; דאס ערשטע די באקאנטמאכונג פון לאנג ברענטש, ד׳ שבט, אז הרב ראזענבערג איז ניט עלעקטעד נעוואָרען אלס רב אויף נאנץ לאנג ברענטש, נאר זיי האבען א באזונדער רב אין דעם פערזאן פון הרב שעוועלאוויץ, דאס איז טאקי א פערזעהן פון הרב ראזענבערג׳ס צד, צו זאנען דאס ער איז דער רב פון נאנץ לאנג ברענטש, וויסענדיג דאס הרב שעוועלאוויץ פארנעהמט דארטען אויך א בכבוד׳יגען פלאץ, און זיין צד וועט מסתמא אויך עטוואס זאנען, מען טאהר אפילו ניט זיין א מתכבד בכבוד חבירו.

און דאס צווייטע איז די מעלדונג פון טרימאנט עוועניו תלמוד תורה, זונטאג ששה שבט, וועלכע זיי מאכען באקאנט דאס וואס עס איז נעווען נעמעלדעט אז הרב פרעדמעסקי האט זיך ענטזאנט פון צו זיין א מנהל אין ישיבת חיים ברלין איז די אורזאכע ווייל זיי האבען איהם ניט אפגעלאזט פון דער שולה פון טרימאנט עוועניו, איז דאס ניט אמת, נאר דער אמת איז, דאס זיי האבען נאר ניט נעווואוסט אז ער האט אנגענומען דארטען א שטעלע ממילא האבען זיי ניט נעווואוסט אז ער ענטזאנט זיך פון דארטען. דיעזע מעלדונג פארשאפט ניט כבוד צו דיעזען רב אויך צו אלע רבנים, וואָרום די בעלי בתים דענקען דאס דער רב באהאלט זיך אונטער א טלית שאינו שלו.

אמת איז, אז די בעלי בתים האבען די באקאנטמאכונג ניט נעדארפט פארעפענטליכען מפני כבוד הרבנים, אבער דער רב איז איינס פון די צוויי: אדער ער האט נעדארפט אין נאנצען פארשווייגען אדער טאקי אויסזאגען דעם נאנצען אמת ווי ער איז באקאנט צו אלעמען.

לעצטען זונטאג, ששה שבט איז פאראנשטאלטעט נע־וואָרען א מעמאריאל מיטינג אין דעם כבוד פון הרב דר. קליין ז״ל אין דער שולה אוהב צדק, וואו ער איז נעווען דער גייסטיגער פיהרער צעהנדליגע יאהרען. מילא צו דאס איז נעווען א כבוד פאר דר. קליין איז א גרויסע פראגע, וועז אז מען וואלט פרענען ביי איהם וואלט ער נעווייס פראטעסטירט, זייענדיג א זעהר גרויסער נענגער צו אלעס וואס שמעקט מיט רעפארם. אויב ער איז נעווען נענגען א הספד, איז ער נעווייס נעווען נענגען מעמא־ריאלס.

נאר די פראגע איז נאך נרעסער, מיט וואס האבען די יוננע ראבים אפגע׳ירש׳עט דר. קליין אז נאך זיין פטירה איז ער נעוואָרען זייערער, און האבען נענעבען דאס וואָרט מעהרסטענס צו די ראבים אדער דאקטערס, און פיעלע רבנים פון דר. קליין׳ס חדר זיינען ניט איינגעלאדען נע־וואָרען צום רעדען. עס זיינען נעווען אנוועזענד זעהר פראמינענטע עלטערע רבנים, וועלכע וואלטען אפגעשאצט דר. קליין אין זיין אמת׳ע ווירדע פון א נדול בתורה און זיי זיינען איינגאָרירט נעוואָרען פון טשערמאן, אויב זיי האבען יוצא נעווען מיט איין עלטערען רב, וואָרום האבען זיי זיך ניט צופריעדעז נעשטעלט מיט איין ראבי, עס איז א גרויסע קשיא וואס נאר א ראבי קען נעבען אן ערקלעה־רונג.

דער פיעל באוואוסטער נרויסער הייליגער מוסד „עזרת תורה פאנד״ וועלכער עקזיסטירט שוין 12 יאהר, און פאר דער נאנצער צייט האט ער נערעטעט טויזענדע פאמיליעס פון רבנים, ראשי ישיבות, דרשנים, שוחטים, ושאר משרתי בקדש פון אונטערגאנג און וועלכער איז אנערקענט נע־וואָרען פון די נדולי עולם פאר׳ן וויכטיגסטען מוסד, האט אפגעהאלטען א וויכטיגען זיצונג ר״ח שבט, אונטער דעם פאָרזיץ פון הרב ר׳ אליעזר זילווער פון ספרינגפיעלד, — דער שטענדיגער יושב ראש הרב ר״י ראזענבערג איז נעווען אויסער׳ן שטאדט. הרב ר׳ יוסף אליהו הענקין דער מנהל האט רעפארטעט דאס די קאסע איז באלד ליידיג, און עס איז פארען קרוב צו 5 הונדערט בקשות באריכטעט פון רבנים פון פארשידענע לענדער, וועלכע איבער הונדערט פון זיי זיינען שרעקליך דרינגענד, און מען מוז שיקען באלדינע הילף. דער יושב ראש הרב זיל־וער האט שטארק אפגעלירט צו די הברים, אז מען מוז באָרגען נעלד צו שיקען די באלדינע הילף, און האט אויך פארגעשלאגען דאס קאנפערענצען זאלען איינבערופען וועָרען, איינער אין נויארק, פאר די רבנים פון די איסטערן שטעדט, און א צווייטער אין שיקאגא פאר די רבנים פון די וועסטערן שטעדט, וואו מען זאל זוכען וועגען און מיטלען צו פארשטארקען דעם עזרת תורה פאנד, אום ער זאל קענען ערפילען די בקשות פון אונזערע רבנים ומשרתי בקדש פון יענער זייט ים.

עס האבען זיך באטהיילינט אין די וויכוחים אייניגע רבנים, ווי הרב דאכאוויץ, הרב סעלצער, הרב סינעל, ארמו״ר חאדאראב, הרב איסקאלסקי, הרב קארלינסקי, הרב בוראק, הרב טייטעלבוים און עס איז באשלאסען נעוואָרען, דאס אזעלכע קאנפערענצען זאלען איינבערופען וועָרען, אויך אז דיעזען יאהר זאל נעמאכט וועָרען א נרע־סערע פראפאנאנדע פאר ז׳ אדר, וועלכער איז דער עזרת תורה טאג.

הרבנים ובתי הכנסיות

בית הכנסת הוא המבצר האיתן, המקלט הרוחני, המרכז של קדושה וטהרה, שמחזק את רוחו של ישראל, המאחד את כל פזורי העם, המקדש ומטהר את נשמת היחיד והכלל.

בכל פעם שנמצאו בני האומה הישראלית בסכנה, מקול שאגת אויב ומהמון צוררים הרודפים אותו על לא חמס בכפיו, בכל עת צרה וצוקה, היה מוצא מפלט ומנוס לו בבית הכנסת. שם שפך את רחשי לבו לפני כם יה, שם שפך את נפשו לפני ה' אלקיו, והיה מוצא לו נחמה ביום צר לו. בית הכנסת היה בית שבו נכנסו כל חלקי האומה ונתאחדו לכנסת ישראל. זהו בית גדול, שמגדלין בו תורה ותפלה. בו היו מפקחים גם כן על כל עניני הכלל והצבור.

וכמה קדושה וטהורה היתה הסביבה של בית הכנסת ובית המדרש! סביבה הרוויה וספוגה קדושה אלהית הכי עליונה. ואם מלפנים כך, הנה היום, ובאמריקה, בית הכנסת הוא המקום הנבחר להשראת השכינה, לשכת הדות, בשעה שהרחוב, הבית, והסביבה והחיים החולנים המגושמים, הנכרים, ההומים וטורפים, בשעה שבכלם אין בהם משום השראת השכינה, לא קדושה, לא טהרה, לא יופי אלהי, לא זוהר עליון, ולא אצילות. בשעה שאנו מרגישים התבוללות דקה מן הדקה והתבוללות גסה ומגושמה, התבוללות האוכלת את כל היקר והקרוב לנו, המשחיתה את בתי בני ישראל, המכניסה רוח טומאה בחדרי הלב והנפש של אדם מישראל, וחלול שבת וקודש באופן הכי נורא, ובתי ישראל הולכים ונחרבים, ואין מי שקורע על זה, בשעה זו המקום היותר טהור וקדוש לנו הוא צריך להיות — בית הכנסת, המקום הקדוש באמת, אבל, לצערנו הגדול, גם המקום הקדוש הזה מתחולל בידים גסות ומסואבות, על ידי שאנו מעמידים בראש הבית הקדוש אנשים שעלינו להזהירם תמיד — בכל קדש לא תגעו!

הגיעה השעה להביע את צער הלב בקול ברור, להודיע ולחזור ולהודיע בכל הלשונות והסגנונים, בכל האופנים האפשריים, כי אסור להעמיד בראש בית כנסת איש שהוא בור ועם־הארץ, ששונא את נושאי דגל התורה, שאין בלבו אהבה וכבוד לרבני ישראל, איש שאינו מרכין את ראשו ביראה וכבוד לפני תלמידי חכמים.

מקום קדוש דורש מנהיג, גבאי, נשיא, שאם איננו קדוש, אז ישתדל בכל כחו ונשמתו להתקרב אל הקדושה האלהית, שיכבד את התורה ולומדיה, ששומר את השבת מחללה, שמכבד בהונו ובגרונו את יראי ה' וחושבי שמו, שמרגיש את קדושת היהדות, אבל אם מעמידים על הצבור לבני הערה שבאים לשפוך את לבם ונפשם לפני ה' בבית הכנסת אדם גס ועם הארץ, שמצטיין בעזות מצח, ובחוצפא כלפי שמיא, וכלפי רבני ישראל שלוחי דשמיא, אדם שכזה הוא צרעת ממארת לבתי הכנסיות שלנו בכלל ולהיהדות בפרט.

והגיעה השעה שעל כל רבני ישראל בארצות הברית וקנדה להתאחד באמת, כלם כאחד, בלב אחד ובנפש אחת, ולצאת למלחמה נלויה כנגד אלה שמבזים כל קודש, הרומסים ברגל נאוה על מנהיגי ישראל. שהם נשיאים ונשם — ורוח אין! הנשיאים האלה, המגושמים, עזי פנים שבדור, עליהם לפנות מקומם לבני תורה בישראל, וידע נא כל ישראל כי אסור להעמיד נשיא בבית כנסת אם איננו שומר תורה ומצוה, מוקיר ומכבד כל קדשי האומה בלב שלם ובנפש חפיצה.

וכראי לבאר להקהל הגדול כי על הנשיא של הקהלה ושל בית הכנסת לחוות דעתו רק על הענינים החמריים של בית הכנסת, כמו בדק הבית, המשכנות (מאַרטגע־דזשעס בלעז) וכיוצא בזה, אבל בכל מה שנוגע להנהלה הרוחנית של בית הכנסת אסור לו להנשיא ולפקידי ביהכנ"ס להיות אדוני ההנהלה, אלא כל ההנהלה של ביהכנ"ס צריכה להיות בידי הרב, שהוא הוא המנהל הרוחני של בית הכנסת, ואם הרב ובני התורה שבעדה אם הם יהיו מנהלי המקום הקדוש, אז ההנהלה תהיה על פי דרכי התורה, וכל אחד מישראל יתחיל להרגיש מה שהרגישו אבותינו בימי קדם כי — המקום הזה קדוש ונורא הוא. ויתחילו להתיחס אל בתי הכנסיות שלנו ביחס של קדושה ואצילות רוחנית. ויתחילו לכבד את המקום הקדוש לנו, ואז יבא ביהכנ"ס שלנו ויתחיל להשפיע שפע קדש על הבית העברי, על התנוך העברי, על החיים שלנו.

הרבנים עיני העדה, מורי האומה, הם צריכים להיות מנהלי בתי הכנסיות שלנו, ולנהל אותם על פי רוח תורתנו הקדושה.

שמריהו ליב הורוויץ.

לא כן -- על כן

פון הרב חיים הירשענזאהן.

אמר ר' יודן אמר הקב"ה לרשעים אני בראתי העולם "בכן", שנא' ויהי כן, ואתם אומרים לא כן, שנא' ולב כסילים לא כן, חייכם "על כן" לא יקומו רשעים במשפט, ר' פנחס אומר, אמר הקב"ה לרשעים, אני אמרתי ויהי כן ואתם אומרים לא כן, אני אמרתי לא כן ואתם אומרים כן, חייכם לא כן.

(שוחר טוב תהלים א')

סנולה מיוחדה להמליצה והשיר כי מכירים וקוראים בין השורות יותר ממה שמפורש יוצא מפי המשורר, כי מחשבתו העמוקה נכרת מתוך רשפי אש חשמלו רחשו ומלולו, וגם מחרישתו, וכלם יחד מעידים כי אש עצור בקרבו ומתפרץ רק לרגעים ברשפים קטנים. כי כמו תשוקתו לדבר כן הפצו להתאפק לבלי לגלות כל אשר בלבו.

ומטעם זה הוסיפו בעלי המדרש ז"ל מחשבות ורעיונות אשר הם הרגישו בהשקפתם הרקה בין השורות בין בתרי מאמרי השירה אין זכר למו בהכתב. כי בעינם הבדולח ראו כבזכוכית מגדלת את הנקודות היותר דקות היתירות על הכתב ודרשו אותן. אמנם יש כללים בהניון הסגנון היוצאים מחכמת הנפש, והם הל"ב מדות דר"א בר' יוסי הגלילי אשר ההניון בפירוש המקרא מתפרש בהן אשר הן יסודי הפשט האמתי למי שיודע לחלק בין שטחיות לפשט, וידוע כי גם להפשט דרוש עמקות, ושטחיות בלתי עמקות אינן רק קלות הדעת ולא פשט. (עיין ספר אלה דברי הברית ח"א פ"ג סעיף א' צד 20 בהערה בדבור המתחיל והחכם לעסין אשר היה בנעוריו מבחורי הישיבה כו').

אמנם לבד המדות של ר"א בר' יוסי הגלילי יש עוד מדות רבות כאלה אשר היו ידועות, ולא היה צריך ר"א לעורר עליהן כלל, כי אלה אשר ערר עליהן חדשות היו להתלמידים ולא נודעו מקודם רק לגדולי המורים עד שאמרו כל מקום שתמצא דברי ר"א בריה"נ באגדה עשה אזנך כאפרכסת, אבל המדות אשר היו כבר ידועות להתלמידים לא היה צריך לעורר עליהן כלל כי ידועות היו, ואחת מהן היא המדה "מכלל לאו אתה שומע הן" "ומכלל הן אתה שומע לאו", ובמקומות רבים רואים את הנשמע מכל הן ולאו עד שנחשב כאלו כתוב מפורש, עד שהכתוב השני מקושר יותר אל אשר מכללו אתמר ונשמע מאליו מאשר אל הכתוב מפורש, ושמש בזה המשורר בעת אשר נצרך לו זה ליופי השיר.

ועלינו לדעת כי צלצול השיר למשוררי התנ"ך לא היה שוו החרוזים רק כמעט מזעיר, גם משקלי המדות אך מועטים המה, בכל זאת יש בהם לבד מגבהות ועמקות הרעיון ג"כ נועם צלצולי, והוא הי' באופנים שונים אשר

ניק וחנים

פון רב זעירא.

(פילימון)

יושב לו ר' מנחם ומחייך בבת צחוק קל על פניו, ונהנה הנאה מרובה מעולמו אשר הוא רואה בחייו במדינה זו, במסיבת אשתו ובניו. פניו מלאים עזנג ומפיקים שביעת רצון מחבליו אשר נפלו לו בנעימים, באתרא דלא ידעי אותו, ומפני שאין מכירין אותו חלקו לו כבוד הון ועושר, ולכן ישמח לבו ויגל כבודו, איננו מצטער ודואג על תמימת האנשים השטופים הנלפכדה בתמימותם ברשתות הרמאים העושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס, וחולקים להם כבוד ומעניקים אותם מכספם, תמימות או טפשות האנשים האלה אינו נוגע לו, אדרבא, הוא נהנה מזה, יודע הוא כי על ידי תמימותם נתעלה להיות עולה ויושב על כסא כבודו, ואם התם לא קראו לו רבי הכא עטרו לו בעטרת תפארת להקרא בשם רב, ומפני שהם מדמים הוא עושה מעשה, להתנהג ברבנות ולפסוע על ראשי עם קדוש, והכל בא לו מפני חכמתו כי רב הוא, וערמתו עמדה לו ללכוד תמימים להסתופף בצלו.

את הידיעה והליטוד הזה למד בשנה הראשונה לביאתו לארץ החדשה הזאת, כי לא ככל המלאכות היא מלאכת הרבנות. כל המלאכות — אם חייט, סנדלר או רצען הוא — עליו לדעת איך לעשות מלאכתו ומוכרח הוא שתהיה לו ידיעה ברב או מעט במלאכתו; אם סוחר הוא ומבקש הצלחה במסחרו, מחויב הוא להיות למוד במסחר; אם רופא הוא, עליו לדעת את כל מיני המחלות השונות למיניהן, ולהמציא להן תרופתן, אם יש לו ידיעה גדולה ורחבה אז משתמשים בו הרבה, ואם ידיעתו היא קלה, אז קלו רודפיו; ואף אם מלמד הוא, מוטל עליו לדעת ידיעת בית רבו.

לא כן מלאכת הרבנות בארץ הזאת, שהיא באמת אינה לא חכמה ולא מלאכה, ואם יש רבנים כאלה, היודעים חכמת ומלאכת הדרוש והתפלה, הלא לפי דעת ר' מנחם דידן אינם באמת רבנים בישראל, רק שם דרשנים יקרא עליהם, ולכן התלמד לדעת, כי רב אמיתי גם המלאכה הזאת אינה נצרכת

כנראה היו לפי הכלים ולפי הנגינה והלחן אשר ננגנו בו אז את השיר, ולבד מן ההורמני של קוצר ואריכות המאמרים והנושאים והנשאים, שזהו עיקר משקל השיר הביבלי, יש בו ג"כ מין צלצול של מלות, והם במזמור זה, לא לא ל א, כי אם, לא כן, כי אם, על כן, כי, "והלא כן כי אם" פה לא יוכל להמשך על הברכה השלמה של והיה כעץ שתול על פלגי מים וגו', כי מי שהוא כמוץ אשר תדפנו רוח לא צריך להאמר עליו כי הוא לא כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו וגו', וחס לומר על משורר ברוח אלקים כי הוסיף זה רק למען הצלצול לבד, כי להמשורר אלקי המחשבה באה תמיד יותר מן הכתוב ולא שהכתוב יהיה יותר מן המחשבה ולא יהי' רק כשיר מלאכותי המחקה רק את דרכי הצלצולים.

אמנם האמת הוא כי יש פה המדה של "מכלל הן אתה שומע לאו", כי שלש ברכות נאמרו בענין: פריו יתן בעתו, עליהו לא יבול, וכל אשר יעשה יצליח. לאשר בחר בחיים בשלש המדות הטובות: א) להיות סור מרע מעצת רשעים ודרך חטאים ומושב לצים, ב) בתורת ה' חפצו, ג) ובתורתו יהגה יומם ולילה, לפי אשר בארתי פירוש מדה שלישית הלז במקומו שענינה שיוציא מכל אשר למד בתורת ה' את תורת החיים לנפשו להיות מצוות ה' ותורתו אנשי עצתו איך להתנהג בחיים בכל אשר יפנה עיין דברינו שם, ועל כל פנים להתנהג בדרך הרלב"ג ז"ל בתועליותיו אשר הוציא מכל ספור ומכל צווי ומכל מאמר בתנ"ך איזה תועלת בדעות, במדות, ובהנהגה בחיים, אשר הספר הזה "תועליות הרלב"ג" ז"ל, ראוי הוא שכל איש יהגה בו ולשננו לילדיו לדבר בם בשבתו בביתו בניו כשתילי זיתים סביב לשלחנו, אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם, הנה כי כן יבורך גבר אשר שלש אלה בשלש ברכות הנזכרות. אך אם יחסרון השלש מדות האלה אחת מהן יחסר ח"ו עם ברכה אחת מביתו, ר"ל אם לא יהגה יומם ולילה בתורת ה' למצא את התועליות להעצה בחיים לא יכול להיות מצליח בכל דרכיו, כי רק את כל אשר יעשה על פי עצת התורה יצליח, ואם יחסרון שתי המדות עוד אחת לאמר שיה' סור מרע אך לא יעשה הטוב ע"ד אמרם יכול אם לא הלך ולא עמד ולא ישב בטל, ת"ל כי אם בתורת ה' חפצו (עבודה זרה), אז אפילו אם פריו יתן בעתו מפני יסוד הטבעי הפועל בעצמו למי שאינו מקלקל אותו בידים ממהרות לפעול לרע, אבל יחסר לו הברכה של עלהו לא יבול כי יחסר לו הכלים השואפים אור וחיים ורוח אלקים המרחפת על פני המים העליונים

אך אל יחשוב לו האדם כי אם יחסר לו כל השלש אלה לאמר כי אם לא יסור מרע וילך בעצת רשעים ובדרך חטאים ובמושב לצים יחסר לו רק הברכה להיות כעץ שתול על פלגי מים, אבל בכל זאת לא ימנע אדם עץ השדה להיות כעץ טבעי אשר פעמים עושה ענבים ופעמים עושה באושים, אשר נוכל אולי לומר כן על הנפתה בשגגה מעצת רשעים ללכת בדרך חטאים ולשבת במושב לצים כי גדול כח הפתוי מעור עיני קצרי הראות עד אשר לא יראו את החתחתים אשר לפניהם, כאשר אנו מוצאים זה די בעו"ה בחיינו ובימינו ובחיי דכל בית ישראל וביחוד בחיי יהודי אמריקה הנפתים מן מאמרים שטחיים בעתונים ובפטפוטי מטיפים אשר שפתותיהם אתם וחכמה מה להם ובלצנות אחת דוחים כמה וכמה אור וימש חושך, ואת צללי מות יחשבו לחוקי חיים, על המופתים האלה באמת יש לרחם עליהם, ובעל הרחמים מרחם לפעמים עליהם ויזכם בדבר מצוה בצדקה ומעשים טובים אשר עווים ירזה במחין ענין, אבל לא כן הרשעים המפתים, הם לא כה"לא"ין לבר הנשמעין מכלל הן לאשר אין בו כל המדות הטובות האלה, רק יהיו כמוץ אשר תדפנו רוח, על כן לא יקומו רשעים במשפט ובמשקל זה של השלש אלה, אם נשלמו בכלן או לא, ורק החטאים המפותים אשר המה לא יצאו ממשפט ומשקל הלזה, אבל לא יקומו בעדת צדיקים אשר אשרי להם ולנפשם כי פרים יתנו בעתם ועליהם לא יבולו וכל אשר יעשו יצליחו, וחז"ל ידעו כי צלצול השיר הלזה הוא לא כן על כן לזאת הוסיפו דרשה כזה דרשת ר' יודן ור' פנחס אשר כתבתי בראש המאמר.

לו, רק עליו להיות יושב בביתו על כסא רבנותו, ושלד בעל אותיות גדולות תלוי לו מבחוץ, ולחזור לכל הבאים לפניו, כי רב גדול הוא מאין כמוהו, וכל הרבנים כקליפת השום לפניו, ורק על ידי אומנות זו יעשה לו שם על פני חוצות, וכל העם יעמוד עליו מן הבקר עד הערב.

ומאז למד הידיעה הזאת התחיל להשתמש בה והתרגל בעבודה הקלה הזאת, ועשה לו שם כשם הגדולים אשר בארץ, יושב בראש הקרואים ומתנהג בנשיאות, וחולק כבוד למי אשר יחפוץ בו, ומוריד מלכים מכסאם לאלה אשר יש בלבו טינא עליהם ובחוצפתו כי רב היא, הוא משליך שקוצים על אלה הרבנים אשר קטנם עבה ממתניו.

ובשמעו באסיפות שונות של רבנים, המדברים אודות הטבת מצב הרבנות בארץ הזאת, וקובלים על השועלים הקטנים המחבלים כרם בית ישראל, אלה הצעירים אשר אין כחם אלא בפיהם, ואינם יודעים בהויות דאביי ורבא, ומעלים על השלחן עצות, הצעות וההלטות טובות איך לתקן ולהיטיב את המצב הזה, יושב לו חתן דנן מן הצד ומקבל נחת רוח מדברים ועצות כאלה, כי הלא למענו התאספו, דנו, הציעו והחליטו, כי לא אליו כוונו בדבריהם, באשר כי הוא איננו כבר צעיר, וזקנו המגודל מראה על רבוי שנותיו, וכל העצות והתקנות למענו הם עושים, לחזק את מצבו ולתקן את פרציו המרובים על העומד, וכל ההסתדרות של הרבנים למיניהם עושים אך רצונו, וכולם משרתיו המה, אשר אף שעומדים ברום עולם — משמיעים בקול הילולו, גדלו ותפארתו.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב.

ספר תרי"ג מצות, סדר המצות לפי מנין הרמב"ם ז"ל בפנים, ומסביב לו: מימין „מטעמים" כאשר אהב אבינו שבשמים, ומשמאל „דברי יעקב" לברר ולפרש דברי המצות, לתרץ ולפרק מחלוקת הרבה מראשונים בסברא ישרה, ולאחרונה דרושים יקרים ברעיונות נפלאים, אחרי כל מצוה דרוש מעניני המצוה בשם „כבוד הגרון", מאת המחבר יעקב בלאא"מ דוב בער איסקאלסקי, חופ"ק ניו יארק. חלק ראשון, תרפ"ז.

רעיון נפלא ומקורי הרה והגה לבו של הרב ר' יעקב איסקאלסקי, לדרוש ברבים בעניני המצות, ולשלב דרשה ואמרי מוסר לכל מצוה ומצוה, ולחבר אחר כך ספר נחוץ ומועיל שכזה. הרבנים הדרשנים ישתמשו בספר זה לטובתם ולתועלת השומעים, ודקדקו הרבנים הנאונים המובהקים בהרבותם לפזר תהלות ותשבחות לראש המחבר על ספרו היקר. הגאון האביר ר' מאיר דן רפאל פלאצקי שליט"א כותב כי „להעיר על יקרת מאמריו צריך לחבר ספר שלם, וכדברי הרב הגאון ר' יהודה ליב צירלסאהן שליט"א כי ספרו זה „הנהו הופעה מצוינה במינה על שדה הספרות של ההלכה והאגדה והרב איסקאלסקי שהוא אחד מן הרבנים הנאונים המפורסמים באמריקה, הביא ברכה מרובה בספרות ישראל בחבור ספר יקר זה".

ספר „אלה דברי הברית" מתבארות בו כל הבריתות בישראל הנזכרות בתנ"ך ותנאיהן, כחן הרתי, המוסרי, ההלכותי וההיסטורי. דרך העבודה בו בדרך הפשט ומדות חז"ל בתורה אשר סלל הרמב"ן ז"ל על התורה עם המושגים אשר נתחדשו בהחיים אשר צריכים תורה. ועל פי הפילוסופיא השירות של ר' יהודה הלוי ז"ל, ויש בו גם חומר רב לדרוש. בשלשה חלקים. חלק א': מן ברית אלקים את נח עד ברית יעקב ולבן. חלק ב': מן הברית במצרים עד הברית בערבות מואב ותנאי בני גד ובני ראובן. חלק ג': מן מיתת יהושע עד ברית אמנה בימי עזרא ונחמיה. ממני חיים הערשענזאהן.

הרב ר' חיים הערשענזאהן הוא מיחידי סגולה שבדור, בעל ידיעות רחבות ועמוקות בתורה ובספרות ישראל, ולבו ער לכל דבר המתרחש בעולם העברי, כשבלפור הצהיר את הצהרתו הידועה והנה הרב הירשענזאהן מו"ל ספר נפלא מאד בשם „מלכי בקדש" על ההנהגה המדינית בארץ ישראל. והנה הופיעה המלחמה העולמית הנוראה והעתונים באמריקה כתבו כי הקיסר ווילהעלם אמר על כל בריתות העמים שהמה רק „פיסת ניר" ואז עלה במחשבתו לחבר ספר על הבריתות בתנ"ך. והספר הוא יצירה והופעה ספרותית רוחנית חשובה עד מאד. בספרו זה אנו רואים את הרב הגאון, החוקר והחכם המובהק וההוגה דעות עמוקות מזרמנים בפונדק אחד.— זהו ספר מרעי תורני וספר עיוני במובן נעלה.

ספר „אוצר התורה" אוצר גדול של מבחר הדרוש בישראל, הלכה ואגדה, קבלה וחסידות, פילוסופיא דתית, מוסר היהדות, חכמת ישראל, טעמי המצות, ומקורי

ובאמת אם היו יודעים הרבנים האמיתים יחיו, הגדולים באמת בתורה וביראה, כי לא הצעירים הורידו כתר הרבנות לעפר, והעם אינם טועים בהם, מפני שהרבנים הצעירים אינם ממעים את העם ואינם מתעשרים בכתר שאינו הולמתם, ואינם פוסעים על ראשי עם קדוש לאמר להם, כי עומדים הם תחת הגדולים באמת בתורה, ורק מה שדורשים העם מהם יש בהם, מעט תורה לענות השאלות הקלות, מעט חכמה ולשון למודים לדבר לפניהם בשפה צחה ונעימה, ורק אלה זקני עמי הארץ אשר יחסר להם גם הכח הזה, וכל רבנותם תלויה רק בהדרת פניהם, הכה אך הכה ממעטים את הדמות של הרבנים האמיתים, ומשנמצאו כאלה המכירים אותם לרמאים ושקרנים, מוצאים הם כתמים גם ברבנים אמיתים, ואף שכתמים טהורים הם, אשר אף אחד משבעה סממנים יוכל להעביר אותו, או כתם ירוק הוא שטהור מתחילתו, בכל זאת ממאסים בהם, וכמו שבן סורר נענש על שם סופו, כן מענישים את הרבנים על שם סופם, שהירוק יתהפך למראה זהוב, ועל הרבנים היה לצאת נגד אלה זקני רועי בקר, ולפרש לפני העם מי המה אלה הרבנים האמיתים, מי לד' ומי לעזאזל, ואז היה אפשר שגם הצעירים היו נדחים מלהחזיק בכתר הרבנות האמיתית.

אך ר' מנחם דידן אינו דואג על זה, בראותו כי הרבה רבנים שאינו מגיע עד קרסוליהם, כורעים ברך לפניו, ובשעה שאין אתה מוצא אף בית כנסת אחד ששמהו אלוף לראשו, ולא תמצא אף ארבע אמות קרקע שיוכל להניח ראשו עליו להנהיג נשיאותו שם, אתה מוצא בכל זאת שרבנים מתחברים אליו ומבקשים טובתו שהיא בל עליו, מפני זקנו המגודל למדי, מדמה בנפשו כי לא גדול גדול ממש, אלא קטן שאינו סמוך על שולחן בעלי בתים זהו גדול, וממליך את עצמו על כל העיר או המדינה, והוא המעכב האמיתי שלא תוחזר עטרת הרבנות ליושנה.

לו לדידי היו צייתי הרבנים המתאספים לועידות, כי אז היו מעמידים את כלי תותחיהם לא כנגד הרבנים הצעירים, שאינם מרמים בשום אופ זאת הבריות, ואינם ממאסים שם הרבנות בישראל, כי אם נגד אלה האנשים המתלבשים בבגד צורבא מדרבנן למען כחש, אין בהם לא תורה ולא חכמה, ואולי גם יראת שמים תחסר להם, ואין כחם אלא להשליך שיקוצים על רבנים אחרים ולבזות אותם בעיני ההמון, למען

הלכות התורה בש"ס ופוסקים, על חמשה חומשי תורה, בהשתתפות רבנים גאונים מובהקים, דרשנים מצוינים, גדולי חכמי ישראל בדורנו, נערך ונסדר על ידי ה ר ב ש מ ר י ה ו ל י ב ה ו ר ו ו י ץ. ספר ראשון.

הספר הראשון יצא רק לפרשת שמות והוא בן 420 דפים. מלא וגדוש בתורה וחכמה בכל מקצעות היהדות. הרעיונות העמוקים והנבחרים שנמצאו בדברי גדולי המפרשים בישראל. מבחר הדרוש של גדולי הדרשנים, הלכה אגדה, קבלה, פילוסופיה וטעמי המצות כל אלה יחד משולבים בתוך פסוקי התורה של פרשת שמות. והמבוא שנערך ונכתב על ידי עורך האוצר ה ר ב ש מ ר י ה ו ל י ב ה ו ר ו ו י ץ, הוא — מעשה ידי אמן ספרותי. בפעם הראשונה בדברי ימי הספרות העברית אנו רואים לפנינו עבודה ספרותית שלמה על ה ד ר ש נ ו ת ו ק ו ר ו ת ה ד ר ש נ ו ת ב י ש ר א ל. ואין דבר הנוגע לדרשנים ודרשנות, להטפה ולמגידות, לספרות הדרש, שלא שם הרב העורך מקום חשוב בה."מבוא" שלו.

לוא לא נוצר כל "האוצר" אלא רק לשם "המבוא" בלבד, כי גם אז הופעתו הוא ברכה מרובה להספרות הישראלית. אבל מלבד ה"מבוא" הוא כולל גם כן אוצר גדול של דרשנות והטפה וחכמת ישראל חיובית. והוא ספר נחוץ ומועיל לכל אדם מישראל בכלל, ולרבנים ואוהבי תורה וחכמה בפרט.

הרב הורוויץ העשיר את ספרותינו עושר רב על ידי ספריו היקרים בהלכה באגדה, בחנוך, בספרות הדרוש ובחכמת ישראל ו"האוצר" הוא אחד מהם.

שאלות לחכמי התורה
דברים נפלאים

—א—

הגר"א ז"ל מבאר את המקרא פחז כמים אל תותר (בראשית מ"ט ד'), כי פחז כמים מוסב על השאת והעז, ר"ל השאת והעז, נתרוקן ממך ולא נותר לך מהם כלום, ואמר כ מ י ם לפי שהם ממהרים ללכת ממקום שנשפכו ולא נותר להם כלום, כי השמן שנשפך נשאר ממנו מעט דבוק במקומו, ויין שנשפך נשאר ריחו, והנה בעל "הכתב והקבלה" ז"ל מביא את פירושו של הגר"א, ומוסיף על דבריו בזה"ל "והוא יותר נכון מפירוש המפרשים שצריכין לתוספות מלין על לשון המקרא".

ופליאה דעת ממני הבין בל אוכל, הלא הפירוש הזה על פחז כמים נמצא במדרש תנחומא, בפסיקתא זוטרתא, באגדת בראשית פפ"ב, וזה לשון המדרש "מהו כמים? אדם אם יש בידו קיתון של מים ונשפך, אין משייר בו כלום, אבל יש בו שמן או דבש משייר בו לכך נאמר כמים אל תותר", עכ"ל המדרש.

ופלא גדול על הגר"א ז"ל שכל רז לא אנים לו, איך לא העיר בפירושו כי פירוש זה אינו שלו אלא של מדרש חז"ל, והפלא הוא נ"כ על בעל "הכתב והקבלה" איך שנעלם ממנו נ"כ מדרש מפורש?!

פלא הוא ותהי לפלא.

—ב—

י ו נ ת ן ב ן ע ו ז י א ל אומר על הפסוק (מ"א ו' ד') ויעש לבית חלוני שקופים אטומים, — פתוח מלנאו וסתימן מלבוא, וזהו נגד פירוש חז"ל שאמרו שהיו רחבים מבחוץ וצרים מבפנים, להורות שאינו צריך לאורה (מנחות פ"ו) והלא זהו באמת פלא?! (ועיין במורה נבוכים ח"ג פ"ד, הראב"ע קהלת י"א ג').

שמריהו ליב הורוויץ,

לא יוכל העם להבחין בין תבלת לקלא אילן, ובזה הם משפילים את כבוד הרבנות אשר כבר קשה להעלותה משפלותה.

עובדא אני יודע, שזה לא כבר הובא רב אחד מניו יאָרק לעיירה קטנה אודות הסכסוכים אשר נתהוו שם בדבר הכשרות, כמנהג, וכל העם התריעו מקודם כי בוא יבוא רב ניו יאָרקי — להיות עתידים ליום ההוא, ובבואו, וכל העם התאספו לקבל פניו ברכת שלום, נגש אליו אחד מהנאספים ואמר לו בלשון אתה: מה שלומך, כנהם? והרב בהפנותו אליו שאל אותו: ומי אתה? אָמר לו האיש: האם לא תכירני? הלא התראינו יחד ב....! ומיד חפו פני הרב הניו יאָרקי ולא היה מעטה בפיו, כי זכרון שם העיר הרתיע אותו לאחוריו וכל העם הבינו את תוכן העניין הכרוך בזה.

ועוד עובדות כיוצא בזו ידועות גם לכם, הרבנים תנכבדים, שבעת שמות מוחלקות יש לרבנים, לפי הגזרות השונות שנתהוו בזמן האחרון בארץ הזאת, ועל הרבנים מוטל החוב לבער אחרי עם הארצות הנמצא בין הרבנים, שלא להכשיל את ישראל על כל פסיעה ופסיעה, ולא לכונן מלחמתם אך ורק נגד הרבנים הצעירים, אשר באמת יש ביניהם כאלה שעטרת הרבנות הולמתם, ואז היתה פעולתם שלימה ושכרם אתם, כי הפקחנה עיני העם לראות נכוחות לבחור בהראוי לזה.

הרבנות איננה שררות אלא עבדות, ועבודת הקודש מתחלת מבן עשרים וחמשה, ומבן חמישים שנה ישוב העובד מצבא העבודה ולא יעבוד עוד, רק ושרת את אחיו, ונפסלת בשנים, בשנות הזקנה ולא בשנות השחרות, ואם זכות התורה לשמה שלמדו עמדה להם לזקני הדור להוסיף כח ועצמה ולהתיישב דעתם עליהם, על כל פנים הרבנים הצעירים אינם נפסלים במיעום שנים, ואם יש להם ידיעה מספקת בתורה ומוכתרים ביראה ודרך ארץ, אז על הרבנים הזקנים להודיע לעם כזת ראה וקדש.

שער הכבוד

אלע מאנאט וועט אין אונזער אויסגאבע גע דרוקט ווערען א רשימה פון די גוטשטעהענדע חברים וואס בעלאנגען צום „דגל ישראל" און וועלכע שטרעבען צו זעהן א פאראיניגטען שטארקען יודענטהום.

ה. ארפין
מענדל אלטמאן
שמואל אהרן גראס
אלי' פוקס
אהרן י. פיש
חיים צוקערבראיט
חיים נאלד
ברוך בלום
אלטר חיים ביראן
ליב מאי
דוד שמיד
אהרן באום
יוסף גרינבערג
שבתי באיידאץ
אהרן באיארסקי
אלימלך בארטה
משה באראבאש
איסור ביללל
מאיר בורלין
הערי ברוידא
בנימין בראון
ישראל בערקאוויץ
יצחק ברוידא
משה טשירקאווסקי
יוסף עלאוויץ
זאב עפנער
צבי אריה עיין
מאיר אהרן פרידמאן
משה פריינק
שמואל פרייא
נתן פייוויל
זכריה פרידמאן
זאב וואלף פיינבערג
אלטר פארמאן
מרדכי פישמאן
צבי פעלדמאן
דובער פענסטער
דובער גולדסט
יוסף גרינפעלד
זאב וואלף נאלדשטיין
משה נראנעק

מרדכי נעלב
שמואל גודמאן
שיבא נאלדמאן
משה ליב גליק
שמואל גרינבערג
אברהם נערבער
יוסף ראזאווסקי
שמואל נאלדשטיין
אלכסנדר בלאק
אריה הימעלשטיין
חיים העלער
אייבוש העריננ
מרדכי הערמאן
קלונימום קלמן איזאקסאן
יוסף יצחק דזוליעס
יהודה ליב דזעסאן
יצחק קאנאווסקי
יעקב קאמינסקי
הענאך קליין
מ. קאפלאוויץ
ש. קראטון
מאיר דוד קאס
ברוך קאטץ
יעקב קאפלאן הכהן
ישראל קראוס
זלמן קרילאוו
ישראל קראוז
יעקב שמואל קאברי
אריה ליב קירשנבוים
משה קאפלאן
אליעזר ליסס
מרדכי לאזאר
חיים ישראל לאקס
שמואל נ. לעווין
חיים לייטמאן
אריה לעווינטאן
אליעזר לובין
ישעיה צבי לידער
ב. לאאם
יעקב יהודה לאטשץ
אייזיק מענדל מאלאוויץ

ב. מארגענשטערן
יעקב מגיד
ה. מענדל
יעקב מאריס
אברהם מאייערס
חנה רבקה ארפי
וויכנא אראנסקי
אלטא אראנאוויץ
דבורה בראוערמאן
מרת בארנעט
שרה לאה בעם
חיה באי
מרת בראדסקי
חיה לאה חעלחאווסקי
חיה ליבא קאהן
שינא דובלינסקי
אסתר ענטל
פעשא הנה
מרת עלקין
איטא פערל פלאטא
אסתר פעלדמאן
פעשא פאקס
מרת פרידמאן
חיה פיין
שינדל פריהויף
אסתר פרידמאן
רשקא נאלד
רחל נייגער
חיה נאלדשטיין
צעשא נאלדשטיין
ננענדל נאלדשטיין
מרת נאלדמור
דבורה היימאן
רבקה קאביאפאנסקי
חיה בילא קאפלאן
מרת קרילאוו
חנה קאזאוועל
מרת ליזואי
פערל לערנער
רחל מאריס
חנה ריזל מאדערקאמען

אַ וויכטיגע באַקאַנטמאַכונג!

די גרויסע אמת־כשר׳ע וואורשט פעקטאָרי

פֿאַלעסטיין ברענד כשר וואורשט פעקטאָרי

135—137 סויט 2טע סטריט, ברוקלין, נ. י.

וועלכע איז בעוואוסט שוין אייניגע יאָהר מיט איהר אמת׳דיגע כשרות, מיט איהר בעסטע קוואַליטי פרישע פליישען, און וואר עס פארזוכט פון די פֿאַלעסטיין געסמוקטע און געפיקעלטע פליישען האָט קיינמאָל ניט קיין חרטה, איז יעצט אריבער גרעסטענטהייל צו רבנים אלס אויגענטהימער, לויט דעם באשלום פון דער גרעסטער רבנים־אָרגאַניזיישאָן פון לאַנד.

אלע פליישען פון פֿאַלעסטיין כשר וואורשט פעקטאָרי, ווי: סאלאמי, באלאני, פֿאַסטראמי, קאָרנד־ביף, ראָלד־ביף, פרייזנקפורטערס, צונגען, א. ד. גל., וועלכע האָבען א גוט־צוגעדריקטע פלאָמבע מיט א טיקעט, נע׳חתם׳עט האָנדשריפטליך ביי איינעם פון די פריהער־דיגע שטענדיגע משגיחים איז כשר בתכלית הכשרות בלי שום חשש כלל.

מיר האָפען, אז אלע אידען וועלען אונז פאַטראָניזיזען, אין סיטי און אין קאונטרי.

יעדער אָרדער וועט שנעל און פינקטליך אטענדעט ווערען.

ר׳ צבי ראפס׳ס דעליקאַטעסען סטאָר

100 ריווינגטאָן סטריט

איז דער אייניציגער אין דער אוסט־סייד וועלכער האַלט

אויסשליסליך די פליישען פון דער

פֿאַלעסטיין כשר וואורשט פעקטאָרי

אין זיין דעליקאַטעסען סטאָר.

מר. ראפס אטענדעט צו זיין סטאָר פערזענליך אוּן שטעלט צופרידען זיינע צאָהלרייכע קאַסטאָמערס מיט די פרייזנדליכסטע בעהאנדלונג. עס איז אנגענעם אָריינצוגעהן אין זיין סטאָר פאָר לאָנטש, אָדער יוזען זיינע סענדוויטשעס פאָר אלע סאָרטען שמחות.

באַקאַנטמאַכונג

דער שעהנער זויבערער האַלל

בראָדווי מענשאַן

209 איסט בראָדווי ניו יאָרק

איז דער בעסטער פלאַץ צו מאַכען

אַלע סאָרטען שמחות, ווי חתונות, באַנקעטען, א. ז. וו.

פרעגט די לייטע וואָס האָבען געמאכט שמחות ביי אונז, וועלען זיי אייך זאָגען, אז בראָדווי מענשאָן האָט זיי צופרידענגעשטעלט.

די השגחה איז פון הרב הגאון ר׳ צדוק לעדערמאן, יחי׳.

מאַקס לאָקער, פראָפּ.

מודעה

פאַרשטערט ניט די שמחה פון די מחותנים!

מאַכט אייער חתונה, באַנקעט אָדער אַנדערע שמחות

אין דעם גרויסען, שעהנעם, לופטיגען

קלינטאָן האַלל

151 קלינטאָן סטריט ניו יאָרק

וועלכער איז תחת השגחת הרב ר׳ יעקב איסקאָלסקי שליט״א, מיט הר׳ א. פרוזאנסקי אלס משגיח תמידי. איהר וועט אַליין זיין זעהר צופרידען און וועט צופרידענשטעלען אייערע פרומסטע עלטערען. מיר נעהמען זיך אונטער צו קייטערען אַלע סאָרטען שמחות.

א. וואסערמאן, פראָפּ.

דרוקט פרעס, יוניאָן פרינטערס, 234 54 קאנאל סטריט, ניו יאָרק.

Application for entry as Second Class Matter is pending.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל". רעדאקטירט פון הרב שמריהו ליב הורוויץ.

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 209 E. Broadway, New York.

Volume I, No. 2 — ניו יארק, אדר א', תרפ"ז. — ערשטער יאהרגאנג נומער 2.
Subscription Price $2.00 a Year — February, 1927. — סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

אידען אהן רעליגיאן

ניט לאנג צוריק איז א ראבי פון א קאנגרעגיישאן אין וואשינגטאן, ראבי לואיס שוועפעל ארוים אין קאמף מיט די „קריסטשען סייענס" קירך, וועלכע זוכט צו כאפען אידישע נשמות אין איהר נעץ, און ער האט ערקלעהרט דאס הונדערט טויזענד אידען אין ניו יארק זיינען איצט אננעשלאסען אין די קירכעס פון „קריסטשען סייענס".

די באוועגונג וואס געהט איצט אן צווישען אידען, אז זיי זאלען זיך אנשליסען אין דער קריסטשען סייענס סעקטע, איז די שענדליכסטע באוועגונג וואס דאס אידישע פאלק האט געהאט פאר דורות און דורות. קיין מאל אין פערלויף פון די לעצטע פינף דורות זיינען אידען ניט איבערגעגאנגען צו א פרעמדער רעליגיע ווי אין די לעצטע 25 יאהר, און ווי דער ראבי ארקלעהרט — „ניט קיין צעהן טויזענד זיינען זיי, און אויך ניט קיין פופציג טויזענד, נור אין ניו יארק אליין זיינען זיי איבער הונדערט טויזענד".

די דערמאנטע קירכע האט אבער ניט פארשוויגען דעם סטייטמענט און זי האט ארויסגעלאזען א ספעציעלען צירקולאר, וועלכען זי האט צוגעשיקט צו די אידישע פיהרער אין וואשינגטאן, אין וועלכען זי לייקענט ניט אף דעם שרעקליכען פאקט, נור זי זאגט אז — „דער מאדערנער איד איז א פראגרעסיווער בירגער, און לעבט לויט די פאדערונגען פון דער איצטיגער צייט, דערפאר מוז זיכער זיין א גוטע אורזאכע וואס אזוי פיעל אידען זענען אריבער צו דער רעליגיע פון קריסטשען סייענס".

און די קירכע האט רעכט אז עס איז דא א „גוטע אורזאכע", און די אורזאכע איז — וויל אידען נעהען אוועק פון תורתנו הקדושה, וועלען נאט-לאז, פארלירען זייער אמונה. אהן אמונה קען אבער א איד ניט לעבען, אהן אמונה קען דאס אידישע פאלק ניט עקזיסטירען. די גרעסטע מאדערנע ערציהער און פערזאנלעכקייטען פון אונזער צייט, ווי למשל דער גרויסער ראבי יוסף חיים זונענפעלד, זצ"ל, האבען אלע זייערע כחות אנגעווענדט צו דעם צוועק, אז מען זאל קענען אויפהאלטען אידישע שולען אין אמעריקא, וואו מען זאל קענען לערנען תורה, אידישקייט, אידישע מוסר, אידישע יראת שמים, אידישע פרומקייט, אידישע ערליכקייט, אידישע אמונה, אידישע תורה, אידישע מצות, אידישע שבתות, אידישע יום טובים, אידישע חגים, אידישע ראש חדשים, אידישע חתונות, אידישע לוויות, אידישע שלום בית, אידישע חסד, אידישע צדקה, אידישע ברכות, אידישע תפלות, אידישע תחנונים, אידישע סליחות, אידישע קינות, אידישע תקיעות, אידישע מעשים טובים, אידישע ליכט אויף אונז אלעמען. מיר אלע זיינען שולדיג, און מיר מוזען באקעמפען דיזע שרעקליכע לאגע, אלע פרומע אידען פון לאנד מוזען זיך פארייניגען און מיט פאראייניגטע קרעפטען צו ארבייטען פאר חזוק הדת. נריגדען גוטע רעליגיעזע שוהלעם פאר אונזערע זיהן און טעכטער. אכטונג געבען דאס די אלע עקזיסטירענדע תלמוד תורה'ס פון לאנד זאלען זיך פיהרען על פי דרך התורה והמצוה. זעהן דאס דער שבת קודש זאל ניט פארשוועכט ווערען און כדומה אזעלכע נוצליכע הייליגע ארבייט, וואס א יחיד, איין איינצעלנער איד קען דא נאר ניט אויפטאן, זאנדערן א שטארקען גוט-ארגאניזירטער אידישער פערבאנד. און דער פערבאנד איז נויטיג דאס אלע פרומע אידען פון לאנד זאלען זיך אנשליסען אין די הייליגע אידישע ארגאניזאציע „דגל ישראל" וועלכע איז נעגרינדעט געווארען ביים „דגל הרבנים" מיט דעם הייליגען צוועק צו ארבייטען פאר די פארשטארקונג פון אונזער הייליגער אמונה דא אין לאנד.

חלול שבת אין ארץ ישראל

דער באוואוסטער דיכטער ח. נ. ביאליק, האט נע־האלטען א רערע אין תל אביב, אין וועלכער ער האט פארדאמט חלול שבת בפרהסיא אין ארץ ישראל. ער איז ארויסגעטראטען זעהר שארף נענען די „פוט באל נעימס" אום שבת, און ער האט אין זיין רערע אויפנע־פארערט די אידישע אינטעליגענץ צו אפהיטען שבת.

דארט וואו עס קומט פאר חלול שבת, קומען פאר שריפה'ס — זאגט די גמרא — דאס יודענטהום וועט פארברענט. עס קען ניט זיין יודענטהום וואו עס איז ניטא קיין שמירת שבת. שבת איז דער יסוד פון יודענטהום און מיר מוזען פארערען איבערהויפט פון די אידען אין ארץ ישראל, פון אונזערע חלוצים זיי זאלען שבת היטען. צוזאמען מיט חלול שבת פארשוועכען זיי די היילינקייט פון ארץ ישראל און נעהמען צו דעם מוטה און דעם חשק פון די פרומע אידען אין דער נאנצער וועלט צו באטהיילינגען זיך אין די ווידער אויפלעבונג פון ארץ ישראל. און מיט זייער חלול שבת ברעכען זיי און רואינירען דעם פונדאמענט פון בנין הארץ. אזוי אז מיט איין האנד ברעכען זיי דאס וואס מיט זייער צווייטע האנד בויען זיי. און דער חלול שבת אין ארץ ישראל מאכט א שרעקליכען איינדרוק אויף די אידען פון גלות. און דאס מוז דארט אויפהערען אזוי שנעל ווי מעגליך, אום צו געבען די מעגליכקייט אלע תורה טרייע אידען פון דער נאנצער וועלט בכלל און פון אמעריקא בפרט צו העלפען בויען ארץ ישראל (אויסער דעם שרעקליכען פארברעכען פון חלול שבת אן און פאר זיך).

אמת איז, אז מיר זיינען זיכער אז דער חלול שבת וחלול קודש וואס קומט פאר איצט אין ארץ ישראל דורך אונזערע ראדיקאלע פריי נעזאנענע ברידער, די „מא־דערנע", וועט לאנג ניט אנהאלטען אין ארץ ישראל, אין די עלטעסטע לאנד אין דער וועלט, וועט פארקומען די זעלבע זאך וואס איז פארנעקומען אין אמעריקא, די איננסטע לאנד אין דער וועלט. נאר אין די ערשטע יאהרען פון דער אידישער אימיגראציע, פלעגט פאר־קומען אין ניו יארק יום כפור בעללער, וואו נענאסען און ראדיקאלען האבען נענעסען אום יום כפור בפרהסיא „להכעיס סענדוועטשעס". האבען נעמאכט פראפאנאנדא נענען דער אידישער רעליגיאן שריפטליך און מינדליך, וועו אבער די ערשטע אימיגראנטען האבען זיך אויסגענרינט, זיינען פארשוואונדען די יום כפור בעלעלער, און זייערע קינדער, אמעריקאנער נעבוירענע, קוקען מיט שפאס און פראכטונג אויף זייערע עלטערן, וועלכע זיינען רעליגיאנלאז, אזוי וועט אויך פארקומען מיט די שבת'דינע פוט באל גיימס אין ארץ ישראל און מיט אונזערע פייערדינע היץ קעפ די „ברידער ארבייטער". זיי וועלען זיך אויסגרינען, וועלען קלוגער ווערען, וויל „אוירה דארץ ישראל מחכים". און זייערע קינדער, די נעבוירענע ארץ ישראל אידען, זועלען נעווים זיין אידען מיט הארץ און נשמה, וועמען די היילינקייט פון ארץ ישראל וועט לייטערן און שטארקען.

דער איינציגער מיטעל ווי אפצושוואכען דעם שער־ליכען איינפלוס פון די פרייע אידען אין ארץ ישראל איז, דאס אלע פרומע אידען פון אמעריקא זאלען זיך ארויי־ווארפען אין די היילינע ארבייט פון אויפבויען ארץ ישראל, אנשלוסען זיך אין דער „מזרחי" ארגאניזאציאן, און ארבייטען מיט פאראיינינגטע קרעפטען צו בויען ארץ ישראל על פי רוח התורה.

ביבעל קריטיק אין ירושלם

פראפעסאר איינשטיין האט ארויינגעשיקט זיין רע־זיגנאציע צום העברעאישען אוניווערזיטעט אין ירושלים, פון וועלכען ער איז געווען דער הויפט מיטגליער פון קוראטאריום פון אוניווערזיטעט, צוליעב זיין סכסוך מיט דעם פרעזידענט פון אוניווערזיטעט דר. י. ל. מ א ג נ ו ס וועלכער לאזט ניט אז מען זאל דארט לערנען תנ"ך לויט די ביבעל קריטיקער ווילען, נאכ'ן גייסט פון די „פרייע פארשער" פון דייטשלאנד, ענגלאנד און פראנקרייך, און נעגען דעם גייסט פון רבנים, נאונים, צדיקים און קדושים. נעגען דעם גייסט פון די אידישע תורה.

די נייע מעטאדע פון תנ"ך קריטיק (קריטיק אויף תורת משה?!...) צוגלידערט דעם נאנצען תנ"ך פסוק פסוק ביי פסוק, נעפינט זעהר פיעל „גרייזען" אין די היילינע תורה, און נאנצע פסוקים זיינען ניט אויפ'ן ריכטיגען ארט... דעם חומש דברים — זאגען זיי — האט מען נע־שריבען אין יענער צייט, און דעם חומש ויקרא מיט א פאר הונדערט יאהר פריהער צו שפעטער. זיי גיבען אן וויילדע השערות, וועלכע מאכען צום לאכען, וועו עס וואלט ניט נעווען דער נאנצער ענין אזוי שרעקליך וויילד און טרויעריג. און דענקען זיי, אז נור דורך די מעטאדע פון ביבעל קריטיק, וועלכע גוים שונאי ישראל האבען אויסגעטראכט, וועט דער תנ"ך נעלערנט ווערען „וויסען־שאפטליך" און פראפעסאר איינשטיין וויל אז דער תנ"ך זאל נעלערנט ווערען אין דער אוניווערזיטעט פון ירושלים אין דעם „מכון למדעי היהדות" „אינסטיטוט פאר אידישע וויסענשאפט" סטריקט וויסענשאפטליך, דאס מיינט, לויט זיין השגה, דורך די מעטאדע פון ביבעל קריטיק.

פראפעסאר איינשטיין איז איינער פון די יחידי סגולה, מען זאגט, אז אויף דער נאנצער וועלט נעפינען זיך בלויז צוועלף מענשען וואס פארשטעהן ריכטיג זיין טעאריע פון „רעלאטיוויטעט", און דערפאר זיינען מיר שטאלץ אויף איהם, אלם נעראטענער קינד פון אידישען פאלק, אלם וועלט באריהמטער נאון, אבער, ליידער, דער נרויסער נאון אין מאטעמאטיק און וויסענשאפט הויבט נאר ניט אן צו פארשטעהן בנוגע די היילינקייט פון תנ"ך.

סדור קדושין

פון הרב יעקב איסקאלסקי.

דיעזען מאל וועל איך באריהרען די פראגע פון סידור קדושין, אויף וואס פאר אן אופן עס נעהטט צו א חתונה ביי אונז, און וועך ס'זיינען הויפטזעכליך די מסדרי קדושין, די וואס פיהרען דורך די הייליגע דינים פון חתונה האבען, צווישען אונזערע קינדער דא אין לאנד, אפילו פון פרומע ארטאדאקסישע עלטערן, וויל איך רעד ניט פון די יענינע וואס קוקען אויף א חתונה ווי אויף א צערעמאניעלע טהאט, וואס מען דארף דאס דורכפיהרען לויט א טראדיציאנעלע נעוואהנהייט, נאר איך רעד פון אונזערע פרומע אידען, וואס וויסען אז א חופה שטעלען איז פארבונדען מיט פעסט נעשטעלטע פרינציפעלע דינים פון דער תורה, ווי: צו באשטימען צוויי כשר'ע עדות צו זעהן די קדושין און חתמ'נען די כתובה, אויך אז דער חתן זעלבסט מוז נעבען דעם רינג צו דער כלה און זאגען דעם „הרי את מקודשת", און אויב עס פעהלען די דינים איז גלייך ווי נאר ניט מסדר קדושין נעווען. אזעלכע עלטערן האבען דאך נעווים געדארפט מדקדק זיין וועך עס איז דער מסדר קדושין ביי זייערע קינדערס חתונה, און לסוף, נאכדע ביי טויזענדער פון אזעלכע עלטערן, זיינען די מסדרי קדושין בורים און עמי הארץ וואס וויסען אבסאלוט ניט די דינים וואס באלאנגען צו חופה וקדושין. זיי הערען און וויסען די הזהרות פון רבנים, זיי איז באקאנט דער רעש וואס די רבנים מאכען ביי זייערע אסיפות און קאנוועגשאנס, און וועלכע וואכען

דאס פאלק ניט צו נעהמען פאר מסדרי קדושין אזעלכע לייטע וואס זיינען ניט ראוי צו דעם, אבער זיי מאכען זיך ניט וויסענדיג, זאגענדיג אז די רבנים מיינען טובת עצמם, כדי זיי זאלען האבען די הכנסה פון די חתונות.

זיי דענקען נאך אויך, אז צו זיין א מסדר קדושין ברויכט מען ניט זיין א גרויסער למדן, עס איז גענוג אז מען וויסט די ברכות און עטוואס פון רעווערענדם בוך. דער מסדר קדושין איז דאך ניט מתיר קיין אשת איש אזוי ווי עס טהוט א מסדר ניטין, אדרבא ער פארבינדעט דאך צוויי פרייע מענשען אויף זייער נאנצען לעבען, און אויף אסור'ן דארף מען קיין גרויסער למדן ניט זיין, און ברענגען נאך באווייזע פון דער אלטער היים, וואס אבי עטוואס א געלערנטער איד פלענט מסדר קדושין זיין, און אויב דאס האט נעדארפט זיין בידיעת הרב, איז דאס מעהר ניט נעווען צוליעב די הכנסה פון רח"ש, און אזוי ווי דא אין לאנד, איז די הכנסה פון א רב הפקר, מאכט שוין ניט אוים וועך עס איז מסדר קדושין.

אין אמת'ן דענקען די רבנים ניט וועגען זייער הכנסה, וואס דאס וואלט אויך ניט נעווען קיין גרויסע עולה, נאר זיי רעש'ן צוליעב די גרויסע רעליגיעזע פארברעכענם וואס עס וועלט באגאנגען דורך ניט פארנאטוארטליכע מסדרי קדושין, וועלכע זיינען מאנכע מאל מרבה ממזרים בישראל, ווי עס איז באוואוסט-צו רבנים פיעלע פאקטען,

---

און א קליינער אינגעל אין א גרויסע ישיבה פארשטעהט און פיהלט פיעל מעהר פאר איהם וואס דער תנ"ך איז פאר אונז בכלל און איבער די הייליגקייט פון תנ"ך בפרט.

א גרויסען און ביטערען טעות האט געמאכט אייניגע שטיין און אלע „מאדערנע" אידען וואס דענקען ווי ער, וועך זיי דענקען דאס דער תנ"ך וועלכער וועט נעלערנט ווערען אין דער אוניווערזיטעט פון ירושלים קען אדער דארף חס ושלום זיי אנדערש ווי דער תנ"ך וואס ווערט נעלערנט אין חדר, תלמוד תורה און ישיבה.

די פראסטע כוליגאנעס פון דער צארישער רוסלאנד פלענגען א פאגראם אויף אידען מיט העק און מעסערס, די וויסענשאפטליכע אנטיסעמיטען פון דייטשלאנד און אנדערע לענדער פלענגען מאכען און מאכען נאך יעצט א פאגראם אויף אידען דורך ביבעל קריטיק, דורך וויסענשאפטליכע אפהאנדלונגען, און אט דער ווי־ סענשאפטליכער פאגראם, אט דער שרעקליכער פאגראם אויף די אידישע תורה איז נאך פיעל נעפעהרליכער ווי דער פאגראם פון מעסערס און העק.

די רבנים און פרומע אידען פון אמעריקע און פון דער נאנצער וועלט, וועלען ניט לאזען אז אין דעם אוניווערזיטעט פון ירושלים זאל נעמאכט ווערען א פאגראם אויף די אידישע תורה.

לערנען תנ"ך לויט די ערקלעהרונגען פון די חכמי התלמוד והמדרש, זוהר און אלטע טראדיציאנעלע אידישע מפרשים, דאס איז און דאס וועט אימער זיין די וועג ווי צו לערנען תורה על פי דרכה של תורה.

די ביבעל קריטיק, די מאדערנע עבודה זרה פון הייניגער צייט, מוז ארויס נעטריבען ווערען, אזוי שנעל ווי מענליך, פון ירושלים עיר הקדושה.

וועלכע האבען אומגליקליך געמאכט אידישע טעכטער אויף זייער נאנצען לעבען, פון וועלכע איך וועל בלויז אייניגע דערמאנען.

א געוויסער רעווערענד וואס באטיטעלט זיך מיט'ן נאמען רב און פערעלרינען מויל, זיינען נעקומען צו איהם א פאר פאלק מיט לייסענס צו שטעלען א חופה, דיעזער רעווערענד זעהענדיג אז די לייסענס זיינען קארעקט לויט די סטייט געזעצע, האט קיינע שאלות נעפרעגט, נאר אריין גערופען א מענשען פון סטריט פאר א עדות, און האט מצרף געווען זיין פרוי צום מזומן, האט ער געשטעלט א חופה כדת הרעווערענדים. וועז דער ערשטער מאן, וועלכער האט איהר ניט נע'נט כדת משה וישראל, האט דאס דערהערט, איז ער נעקומען צו רבנים דערצעהלען די נבלה, אז א אשת איש האט חתונה נעהאט דורך דיעזען מסדר קדושין, און אז די רבנים האבען איהם נערופען, האט ער זיך נעמאכט נאאיוו און נעענטפערט דאס אין די לייסענס איז נעווען נעשריבען אז זי איז דיוואָרסד, די ענדע איז נעווען אז די רבנים האבען איהר נעזאגט דאס על פי דין טאהר זי ניט שטיין מיט דעם צווייטען מאן אפילו נאך דעם ווי דער ערשטער וועט איהר נעבען נט, און דער צווייטער ווייל איהר ניט נעבען קיין נט, און זי בלייבט אומגליקליך דעם נאנצען לעבען. זי האט ניט נעוואוסט און דער רעווערענד האט איהר ניט נעפרעגט און אזוי איז זי נעבליבען פאראומגליקט. דיעזע נעשיכטע איז ניט קיין אויסנאהם אין אזעלכע פעלע.

א צווייטע פאסירונג האט נעטראפען דאס א רעזר רענד האט מסדר קדושין נעווען צו אן אלמן מיט אן אלמנה אהן קינדער, ניט פרענענדיג צו זי האט נענומען חליצה. נאך דער חתונה אז זי איז נעקומען צום רעווערענד און נעזאגט אז זי ברויכט נעמען חליצה, האט ער איהר נע'פסק'נט, אז זי זאל נעהמען יעצט חליצה. די פרוי איז אוועק קיין לאנדאן ענגלאנד און האט נענומען חליצה פון איהר ערשטען מאן'ס ברודער, קומענדיג צוריק האבען רבנים איהר נעזאגט דאס זי טאר מיט איהר מאן מעהר ניט שטיין, און דער מאן האט איהר קיין נט ניט נעוואלט נעבען, אזוי איז זי נעבליבען זיצען א אומגליקליכע. און אזעלכע פעלע טרעפען אין א נרויסען צאהל, דורך ניט ריכטיגע מסדרי קדושין.

פיעלע מאהל זיינען שולדיג אין דעם די שוהלען אויך, דורך זייער אומפארזיכטיגקייט ביים אננעהמען צו שטע־לען א חופה ביי זיי אין שוהל, ניט פרענענדיג די אום־שטענדען פון חתן און כלה, ווי עס האט פאסירט דא ניט לאנג צוריק אזא פאל:

אין א נרויסער שוהל איז באשטעלט נעווארען א חופה פאר א נעוויסען אוונד, און וועז דער רב פון שוהל איז נעקומען צו מסדר קדושין זיין, האט זיך דעם חתן'ס פאטער אויב ער איז א כהן, און יענער ענטפערט אז יע, דאן זאגט צו איהם דער רב אז לויט דעם אידישען דין טאר זיין זוהן ניט חתונה האבען מיט א גרושה, דאן זאגט צום רב דער פאטער פון די כלה „חס ושלום, מיין טאכטער האט ניט נענומען קיין גט", „אויב אזוי", זאגט דער רב, „טאר אייער טאכטער מיט קיינעם ניט חתונה האבען". די לאנג פאר'ן רב איז נעווען זהר ניט אננענעהם, ווייל די שוהל איז נעווען פול מיט צעהנדליגע מחותנים, און הונ־דערטע נעסט, חתן כלה זיינען נעזעסען ביי דעם ארון הקודש מיט די אונטער פיהרער ביי דער זייט. אלעס איז נעווען פארטיג צו דער חופה, און אין מיטען דארף ער, דער רב צושטערען זיי די נאנצע שמחה, אבער עם העלפט ניט ער מוז דאך טהאן זיין פליכט ווי אונאננענעהם דאס איז, און האט צוגערופען דעם פרעזידענט און נעזאגט דאס די חופה איז ניט ערלויבט לויט אונזער תורה, דערפאר זאל ער דאס מודיע זיין אלעמען, ארויסשיקען די פאר־זאמלטע און שליסען די שוהל, און דער רב איז גלייך אוועק אהיים, מען קען זיך פארשטעלען וואס פאר א טומעל עס איז נעווארען, מען איז נעלאפען צום רב און פשוט איהם נעסטראשעט מיט שיסען פאר די שפיכות דמים וואס ער האט נעמאכט צו די מחותנים, אויב ער וועט ניט נעהן מסדר קדושין זיין. מען האט אויך נע־בראכט פאליציי פאר וואס מען וויל שליסען די שוהל, וואס לויט דעם קאנטראקט באלאנגט די שוהל צו זיי פאר דיעזען אוונד, און דער פאליציאנט האט טאקי נע'פסק'נט דאס מען קען זיי ניט מאכען צו מופען. די ענדע איז נעווען אז נאך האלבע נאכט האבען זיי נעבראכט א רעווערענד פאר א נרעסערע סומע און ער האט מסדר קדושין נעווען. און נרויסע טהיל פאלט די שולד פון דיעזען פאל און נאך אזעלכע פעלע אויף די בעאמטע פון די שוהלען פאר וואס זיי מאכען ניט קיין אנפראגע ביים אננעהמען א חופה וואס איז מיט דעם חתן וכלה, צו זיי איז ערלויבט חתונה האבען אידישלאך.

איך האב בלויז דערמאנט אייניגע פאסירוננען פון שאנדע און אומגליק, וואס עס טרעפט ביי אונז דורך דער נאכלעסיגקייט און אומפארזיכטיגקייט פון פיעלע רעווערענדס, איבערהויפט דורך די עלטערן זעלבסט, וועלכע זיינען ניט מקפיד וועמען צו נעמען פאר א מסדר קדושין, אין אמת'ען אבער טרעפען אזעלכע און ענליכע פעלע וועכענטליך, וועלכע קומען נאר ניט פאר בעפאר רבנים, צוליעב די אונווייסענהייט פון מאנכע פון פאלק פון די נרויסע איסורים און אומגליקען וואס קומען ארויס פון אזעלכע חתונות.

די רבנים וועלכע זייער הארץ טהוט באמת וועה אויף דיעזער מורא'דיגער לאנג פון סידור קדושין, נעהמען אויף דיעזע טרויעריגע פראנע, ביי אלע זייערע אסיפות

הרב ר' קאפל רייך

זיין לעבענס־געשיכטע און געזעלשאפֿליכע טעטיגקייטען

פון **הרב משה טאנענבוים**

אין דער צייט וועו די וועלט־פֿרעסע בכלל, און די אידישע בפרט, ברענגען טענליך בעריכטען איבער דער נעשעהעניש פון אמו"ר הגאון ר' קאפל רייך נ"י פון בודא־פֿעסט, און וועגען ענטזאגען זיך צו עפֿענען דעם אונגארישען סענאט, — וועט אפשר ניט זיין איבעריג וועו איך וועל איבערגעבען אזוי קורץ וויי מענליך, זיין לעבענס ביאגראפיע.

הרה"ג ר' קאפל רייך נ"י, איז געבוירען געווארען אין יאהר ת"ר. זיין פאטער ר' אברהם יחזקאל ז"ל איז געווען אן אנגעזעהענער רב אין באנויטין (א שטאדט וואס האט פריהער באלאנגט צו אונגארן און היינט צו טשעכא־סלאוואקיי).

„הרב ר' אברהם יחזקאל" ז"ל איז געווען א זוהן פון באריהמטען ווערבויער רב ר' קאפֿעלע חריף ז"ל, מחבר משו"ת יעב"ץ (עיין בתשובת חתם סופר ותמצא את גודל חריפותו בשאלות ותשובות שונות).

עס איז זעלבסט פֿארשטענדליך אז מיין רבי ר' קאפֿעל רייך שליט"א וואס האט די ליכט פון די וועלט ערבליקט אהר פֿטורת אבי־זקנו החריף הנ"ל, האט גע'ירש'נט דעם נאמען „קאפֿעל" פון זיין זיידען. ער איז אבער ניט נאר דער יורש פון זיין נאמען געווען, ער האט זיין חריף'ישען מח אויך גע'ירש'נט. וויל וויי עלטערע מענ־

און קאנווענשאנס, און רערען צו די אידען דורך דער אידישער פרעסע, אז זיי זאלען נזהר זיין מיט די רעוו־רענדס, ניט צו נעהמען זיי פאר מסדרי קדושין, אבער זייערע רייד זיינען כקול קורא במדבר, ווי פריהער דערמאנט וויל דאס פאלק דענקט, אז די רבנים שרייען לטובת עצמם, כדי עס זאל זיי ניט פעהלען די הכנסה פון חתונות, אדער צוליעב אנדערע אורזאכען וועלען די הזהרות פון די רבנים איגנארירט.

עס איז מעגליך אז די רבנים האבען געדארפט אויסזוכען אן אנדער עצה, ווי אזוי צו ווירקען אויף דעם דעת הקהל, אז זייערע רייד זאלען אנגענומען ווערען, און דאס איז צו מאכען א טעקסט קיים, אויב א דושאדוש פון קארט וועט ערקלעהרען אזא חתונה פאר אנולמענט, און איך פארשטיי ניט ווארום זאל ער דאס ניט טהאן? אויב א חתונה וועלט ניט געמאכט לויט דעם אידישען דין, און דער חתן זאגט כדת משה וישראל, וועלכע דאס איז ניט אמת, און אויב דער חתן נארט אף די כלה מיט אזעלכע זאכען וואס איז ניט אמת, דארף די חתונה ער־קלערט ווערען פאר א פאלשע חתונה. מיט וואס איז דער שקר אנדערש פון אלע שקרים וואס איז מבטל א חתונה.

למשל, וועו א חתן זאגט כדת משה וישראל, און עס זיינען ניטא בשעת מקדש זיין כשר'ע עדות, אדער דער רעוועלענד זאגט דעם „הרי את מקודשת לי" אנשטאט דעם חתן, וואס דאס איז ניט כדת משה וישראל, איז דאך דאס א שקר מוחלט, פון וועלכען דער חתן אדער די כלה וויים פון דעם ניט, און די נאנצע לענאלע קראפט איז דאך מהאר ניט, ווי צוליעב דער רעליניעזער חתונה, און אויב עס איז בטל מצד הדין, און דער כדת משה איז ניט אמת, דארף דאס ניט זיין לענאל.

וועו עס וואלט ערקלעהרט נעווארען ביי א קיים, דאס אזא חתונה איז ניט לענאל לויט די נעזעצע פון לאנד, דאן וואלטען יעדער חתן וכלה זעלבסט נעטרייעט, אז זייער חתונה זאל טאקי באמת זיין לויט די אידישע דינים פון דער תורה, און די טהרת המשפחה ביי חתונה האבען, וואלט אוועק נעשטעלט נעווארען ביי אונז אידען אויף איהר ריכטיגען הויך און וויכטיגקייט.

שען האבען דערצעהלט האט שוין מיט ר' קאפּעלען נע־קלונגען נאנץ אבער־אונגארן, וועו ער איז אלט געווען קוים 10 יאהר און אלע רבנים און לומדי תורה האבען באוואונדערט זיין גרויס חריצות.

דא זאל ניט פארגעסען ווערען אז אין די דאמאלסדינע יאהרען איז אויבער־אונגארן געווען באזעצט מיט גדולי ישראל, ווי צום ביישפּיעל: כתב סופר פון פרעשבורג, שערי תורה פון ווערבוי, בית דוד פון עיר חדש, שבט שמעון פון טירנוי, און ר' יצחק אהרן לאנדעסבערג פון פריישטאט, מהר"ם שיק פון פּעזינק.

נאכדעם ווי אמו"ר האט ממלא כרסו נעווען בש"ס ופוסקים, בישיבתו של אביו ז"ל, איז ער צי 14 יאהר געגאנגען לערנען צו דעם אויבערדערמאנטען גאון ר' י"א לאנדעסבערג ז"ל אין פריישטאט. דא איז געווען ממש לא פסק פומיה מגרסא, און ווייל זיין ליעבע צו וויסענשאפט איז נעווען אומבאגרעניצט, האט ער זיך אויך מיט וועלטליכע וויסענשאפט אבגענעבען. דא מוז איך אויפמערקזאם מאכען, אז אין די דאמאלסדינע יאהרען איז קיין שום רב אדער ישיבה בחור איינגעפאלען אז עס קען קומען א צייט אז א רב וועט נויטיג האבען די אונגארישע שפראכע צו קענען און דער יעניגער וואס האט זיך נעבילדעט איז דאס נעווען אין דייטש, פראנצויזיש, אפילו לאטיין, נאר ניט אונגאריש און אזוי האט אויך אמו"ר נעטהון. נאטירליך האט ער די ענינים געלערענט אין דער צייט וועו אנדערע בחורים זיינען שפּאצירען געגאנגען.

וועו זיין רבי ר' י"א ל"ב, איז אין יאהר תרי"ז אנ־געקומען אלס רב אין דער באריהמטער שטאדט גרויס־וואַרדיין, האט דער רבי זיין גרויסען תלמיד ניט געוואלט אבלאזען נאר האט איהם מיט ענומען צו האלטען איהם ביי זיך אלס הויז־בחור. אין יאהר תר"כ, וועו זיין נאמען איז שוין נעווען באקאנט איבער גאנץ אונגארן לשם ולתפארת ולתהלה, איז אין סאבאטש, איינע פון די שבע קהלות (דאס זיינען זיבען קהלות וואס האבען זיך מיסר נעווען די ערשטע אין אונגארן מיט א צייט פון 6—7 הונדערט יאהר צוריק) נפטר נעווארן זייער באריהמטער רב הגאון הצדיק ר' ישראל רואה ז"ל, האט די סאבאטישער נעמיינדע באלד איהרע אויגען נעווענדעט צו דעם באריהמטען ישיבה בחור ר' קאפּל רייך, אין גרויס־וואַרדיין, און אויף דער עצה פון זיין גרויסען רבי און בהסכם פון זיין פאטער, האט ער די רבנות שטעלע אין סאבאטש אנגענומען. ער האט דערנאך חתונה געהאט מיט א טאכטער פון אלטען רב ר' ישראל רואה ז"ל.

אין סאבאטש האט ער געגרינדעט א ישיבה, וואו עם זיינען געזעסען פיעלע יונגע לייט על התורה ועל העבודה. און וועו אין ווערבוי דער נעווען כסא רבנית מאבי זקנו ר' קאפּעלע חריף אין יאהר תרל"ו די רבנות שטעלע נעווען פריי, האט די באריהמטע קהלה ווערבוי אמ"ו שליט"א אלס זייער רב אינסטאלירט. דא האט ער אויסער דעם וואס ער האט זיך מיט זיין ישיבה וואס איז באשטא־נען פון איבער הונדערט בחורי חמד זהר פיעל אבגענעבען האט ער וואונדערבארע אינסטיטושענס און תקנות מיסר נעווען. דאן איז די וועלט ערשט נעווארען אז ער איז אויסער זיין לומדות און קלוגשאפט א גוואלטיג גרויסער אראטאר. פשוט א פה מפיק מרגליות. דאס האט פארורזאכט אז וועו די אונגארישע ארטהאדאקסי האט געבראכט פארצוליגען א וויכטיגען ענין פאר'ן מיניסטער פרעזידעס, אדער קולטוס־מיניסטער, איז כמעט אימער דער ווערבויער רב נערופען געווארען קיין בודא־פעסט, כדי ער זאל דעם ענין פאר'ן מיניסטער קלאהר מאכען. אונצאהליגע מאהל איז דער ווערבויער רב נעווען דער ספיקער ביי אוידיענצען וואס רבנים האבען נענומען ביים פארשטארבענעם קייזער און קעניג פראנץ יאזעף אין וויען. עס איז איבער דעם קיין וואונדער, אז וועו די בודאפּעסטער ארטהאדאקסישע קהלה האט זיך גענעטהיגט אין א רב ומנהיג איז דער גורל נעפאלען אויף ר' קאפּל רייך, ווערבויער רב. אין יאהר תרנ"ז האט ער איבער־גענומען די בודא־פּעסטער רבנות. דא הויבט זיך ערשט אן זיין געבענשטע טהעטיגקייט. צו זיין גרויסען שמערץ האט ער קיין ישיבה ניט געקענט האלטען, ווייל ווי ער האט געזאגט איז שווער ער זאל קענען השגחה האבען איבער יונגע מענשען אין אזא גרויסער שטאדט ווי בודא־פעסט. אויסער דעם האט ער פשוט קיין צייט ניט נע־האט, ווייל בודא־פעסט אלס וועלט־שטאדט, איז זיין הויז טאג־טעגליך באלאנגרט געווען פון הונדערטער מענ־שען, און יעדער איינער מיט באזונדערע בקשות. ער איז דא נעווארען דער רב ניט נאר פון בודא־פעסט און פון גאנץ אונגארן, זאנדערן טיילווייז אויך דער רב פון דער גאנצער וועלט. ווייל מען האט זיך צו איהם געווענדעט אין פארשיעדענע ענינים פון דער גאנצער וועלט.

אין נאטור א מוג טוב. ס'איז זיך ממש ניט פאר־צושטעלען וואס ער האט געטהון פאר היימישע ארימע, און פאר די טויזענדע פרעמדע פארוואגעלטע, פארלאזענע עגונות וואס האבען געזוכט זייערע מענער אין בודא־פעסט. א. א. ו.

אין יאהר תרס"ד איז איינגערופען געווארען א קאנגרעס פון אידישע קהלות אין אונגארן. דער קאנגרעס איז באזוכט געווען פון איבער צוויי טויזענט דעלעגאטען. קארעספאנדענטען פון די גרעסטע יוראפּעאישע צייטונגען זיינען אנווענד געווען און הרב ר' קאפּל איז געווען טשערמאן. אלע אנווענדע האבען דאן איינשטימיג נע־זאגט: „אשרי עין ראתה אלה". איך נעדענק אז די וויענער פרייע פרעסע האט דאמאלס געשריבען — עס וואלט נעווען ראטהזאם אז די פרעזידענטען פון פיעלע פארלאמענטען און מאגנאטען הייזער זאלען נעמען

דער פנקם

חמשה עשר בשבט איז געפייערט געוואָרען אין די מעהרסטע תלמוד תורה'ס און ישיבות פון לאַנד. אין ר' ישראל סאַלאַנטער תלמוד תורה פון 74 איסט 118טע סטריט האָבען אַלע קינדער פון תלמוד תורה נעהאַט ספּעציעלע חמשה עשר בשבט סעודות, פון די פרוכט פון ארץ ישראל, מיט נעזאַנג דעקלעמאַציאָנען וועגען חמשה עשר בשבט. נאָך די סעודות האָבען די פיעלע הונדערטער קינדער פון תלמוד תורה אריינגעמארשירט אין די גרויסע שוהל פון תלמוד תורה וואו דער רב פון שוהל און מנהיג פון תלמוד תורה הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ, האָט געהאַלטען פאַר זיי א באַלעהרענדע רעדע לעקציעס פון אַבער־ראַבינער קאַפּל רייך, טאַקטיש די הייזער בו פיהרען.

אין יאָהר 1908, האָט דער דעמאַלסדיגער מיניסטער־פּרעזידענט גראַף שטעפּאַן טיסא איהם רעקאָמאַנדירט צום קייזער פראַנץ יאָזעף, ער זאָל איהם אויסצייכנען פאַר זיינע גרויסע לייסטונגען פאַר דער מענשהייט, און דער קייזער האָט איהם נעגעבען דעם טיטעל „קאַפּל רייך, קייזער און קעניגליכער האַפּראַטה".

און נאָך היינט וועט קייזער פראַנץ יאָזעף, איז שוין לאַנג ניט אויף דעם עולם, קען מען זעהן אויף א יערען דאָקומענט וואָס אמו"ר גיט ארויס געצייכענט „קאַפּל רייך, קייזער קעניגליכער האַפּראַטה".

צום שלום וויל איך נאָך באַמערקען אז הרב ר' קאַפּל, פיהלט, לויט זיין עלטער ב"ה נאָך גוט, ד' יאריך ימיו ושנותיו. ערשט פאַר צוויי וואָכען האָב איך מבנו הגאון הרב ר' ישראל ערהאַלטען א בריף אין וועלכען ער איז מיר מודיע אז הרב ר' קאַפּל איז איינגעלאַדען געוואָרען צו ערעפענען די סעסיע פון מאַנאַטען הויז—ער האָט זיך אָבער אַליין דאָס ענטזאָגט דאָס צו טהון. ניט ווי צייטונגען שרייבען, אז אַנטיסעמיטען אָהבען איהם גע־סטראשעט, דען אויפלכע גרויסע מענשען ווי ר' קאַפּל רייך נ"י שליט"א, האָבען קיין מורא פאַר סטראשונקעס.

און וועז דער רבי האָט נעשריבען צום אונגארישען סענעט אז ער פיהלט זיך שוואַך האָט ער נעמיינט אז ער פיהלט זיך שוואַך איז אונגאַריש רעדען, און וועט ניט קענען מקדש השם זיין מיט זיין אונגאַריש רעדען צו גראַפען, באַראַנען און פּאַרשיעדענע בישאַפּס, האָט ער זיך פון כבוד דורך א תירוץ אבגעזאָגט.

אין דער ישיבה תפארת ירושלים פון איסט ברוקלויי, איז אין דער אנווועזנהייט פון א גרויסען עולם נעפייערט געוואָרען דער יום טוב חמשה עשר בשבט. הרב ח"י מאַזעסאָן דער ראש ישיבה, האָט נערעדט מענינא דיומא און וועגען די וויכטיגקייט פון ישיבות ביי אידען. איינינע תלמידים האָבען פאַרגעטראָגען פון זייערע למודים. א באַוואָסטער חזן און א בענד מיוזיק האָבען אַמוזירט דעם עולם. רעדען זיינען נעהאַלטען געוואָרען פון ר' רפאל סאַוועצקי, פּרעזידענט פון די ישיבה און ר' צבי יעקב ברוידא וויס־פּרעזידענט, און חמשה עשר בשבט פירות זיינען אויסגעטהיילט געוואָרען ביי די בעאַמטע פון די לייזיעס עקזילערי.

אויך אין דאָן טאָון ת"ת איז נעפייערט געוואָרען חמשה עשר בשבט מיט זעהר א רייכען פּראָגראַם ביי די לעהרער און קינדער פון ת"ת דורך דעם פרינסיפּאַל ר' ישראל קאַנאַביץ. אין סטאָון עוועניו ת"ת דורך דעם פרינסיפּאַל ה. העגדלער, און אויך אין אַלע אַנדערע תלמוד תורה'ס.

דער „דגל הרבנים" האָט אויך נעפייערט דעם חמשה עשר בשבט יום טוב מיט א גרויסאַרטיגע חמשה עשר בשבט סעודה אַראַנזשירט ביים מנהל האַנודה הרב ר' יעקב איסקאַלסקי. דברי תורה איז נעהערט געוואָרען ביי די רבנים חברי „דגל ישראל". אין מיטען די סעודה איז נעקומען א מאַן מיט א פרוי מיט א נעוויין דאָס דער „דגל הרבנים" זאָל רחמנות האָבען און העלפען זייערע קינדער זאָלען ניט שמר'ען זיך, וויל צוליעב אַן אומ־גליקליכען פאַמיליען לעבען האָט מען זייערע יונגע אום־שולדיגע קינדער אריינגענעבען אין א גוי'אישען אנ־שטאַלט, וואו עס איז א געפאַהר דאָס די יוננינקע קינדער זאָלען פרעמד בלייבען פון די אידישע אמונה. עס איז אנגענומען געוואָרען דער פאַרשלג פון הרב שמריהו ליב הורוויץ, און מען האָט באַלד ערוועהלט א קאַמיטע פון רבנים וועלכע זאָלען דאָס ערלעדיגען אזוי שנעל ווי מעגליך. א קאַמיטע פון רבנים מיט הרב איסקאַלסקי בראש, האָבען באַזוכט דעם קריסטליכען אנשטאַלט, האָבען באַנוצט אַלע נעוועצליכע מיטלען, זיינען אויך נעווען אין קאָורט און האָבען נעוואונען דעם דזשאַדזש אויף

זייער זייט. די קינדער האבען זיי באלד ארויסגענומען פון דעם קריסטליכען אנשטאלט און האבען זיי באזארגט אין א גוטען אידישען אנשטאלט.

א גרויסער מאסמיטינג פון „דגל הרבנים" האט שטאטגעפונדען אין ר' ישראל סאלאנטער תלמוד תורה שוהל מיט דעם צוועק צו שאפען מיטגלידער פאר דער ארטאדאקסישער ארגאניזאציאן „דגל ישראל" וועמעס הייליגער צוועק איז חזוק היהדות. עס האבען גערעדט הרב צ. כהן, הרב ש. ז. קאלוואנסקי פון ברוקלין, הרב בעסקין פון קאוונא, הרב שמריהו ליב הורוויץ, דער רב פון ת"ת שוהל איז געווען פארזיצענדער. די רבנים האבען געהאלטען שטארקע פייערדינג רעדעס איבער די נוצליכקייט און נויטינקייט פון דער הייליגער ארגאניזאציע „דגל ישראל" און אלע מענער און פרויען האבען מיט פרייד און ענטהוזיאזם זיך אנגעשלאסען אלס מעמבערס אין דעם „דגל ישראל".

הרב הגאון המפורסם ר' פנחס רימאלט — דער זאלקאווער רב — פאהרט אף אין גיכען צוריק אין זיין שטאדט וואו זיין קהלה קדושה ווארט אויף איהם. די טויזענדער חסידים פון'ם זאלקאווער רב, און די רבנים חברים פון „דגל הרבנים" וואו ער פלעגט ביי יעדער מיטינג זיין דער פארזיצענדער, האבען לעצטען זונטאג געמאכט פאר איהם א צאתך לשלום אוועק אין דער גרויסער רומענישער שוהל.

די שוהל איז געווען אנגעפילט מפה לפה. רבנים גאונים חברים פון „דגל הרבנים", ווי אויך פיעלע בעלי בתים חשובים פון ניו יארק זיינען געקומען אפגעבען דעם זאלקאווער גאון דעם געהעריגען כבוד וועלכען ער פאר־דינט.

הרב ר' יעקב איסקאלסקי, הרב ריזיקאוו, הרב ש. ל. הורוויץ, הרב פיימער, הרב לויפער, הרב טענענבוים, הרב הוירש, האבען געהאלטען בריליאנטע רעדעס אין וועלכע זיי האבען אנגעוויזען די גרויסע פארדינסטען פאר תורה און יהדות פון דעם זאלקאווער רב.

ניט לאנג צוריק איז אפגעהאלטען געווארען א מיטינג אין אפיס פון די „אגודת הרבנים" וועגען אויסארבייטען א פראגראם פאר די תלמוד תורה'ס און רעליגיעזע שולעס פון לאנד. הרב דר. ב. רעוועל פון ישיבת ר' יצחק אלחנן, דער טשערמאן פון אבענד, האט ערקלעהרט וויסענשאפט־ליך די באדייטונג פון אזא נוצליכע ארבייט. עס האבען אויך נערעדט דברים של טעם ודעת, הרב י. קאנאוויץ, הרב בלאר, הרב י. ל. זעלצער, הרב הענקין, הרב קאר־לינסקי, ר' עזר סיימאן, הרב ליפשיץ פון ישיבת ר' יעקב יוסף און באוואוסטע ערציהער און פארנאנגען. הרב שמריהו ליב הורוויץ, דער רעדאקטאר פון „דגל ישראל", האט ערקלערט אז א פראגראם אליין איז ניט גענוג צו מאכען שוהלע רעליגיעז, אויב דער לעהרער איז ניט רעליגיעז, וועט קיין רעליגיעזע פראגראם ניט העלפען. צו נעבען גוטע ר ע ל י ג י ע ז ע ערציהונג איז נויטיג רעליגיעזע לעהרער, א פרומע אידישע הויז, פרומע פרינסיפאלס, און א פרומע אידישע סביבה, און דערפאר איז נויטיג צו אנפאנגען א שטארקע באוועגונג פאר א רע־ליגיעזע נאציאנאלע ערציהונג בכלל.

ביים מיטינג האבען די אנוועזענדע דערוואוסט זיך דאס עס איז ערשינען א נייער וויכטיגער ספר וועגען רע־ליגיעזע אידישע ערציהונג פון הרב שמריהו ליב הורוויץ, וועלכער ענטהאלט אויך א פראגראם פאר אלע תלמוד תורה'ס ישיבות און רעליגיעזע נציאנאלע שוהלעס. דער נאמען פון ספר איז „הדת והחנוך". עס איז באשלאסען געווארען צו ערוועהלען א קאמיטע וועלכע זאל זיך אפ־געבען מיט חנוך ארבייט און רופען אין גיכען א גרויסע נאציאנאלע קאנפערענץ וועלכע זאל זיין נעווידמעט צו די פערשטארקונג פון די אידישע רעליגיעזע ערציהונג, פארופען פון די „אגודת הרבנים" אין ישיבת ר' יצחק אלחנן.

ווי באוואוסט האט הרב הגאון הישיש ר' אברהם אהרן יודעלאוויץ, באוואוסט אלס קאפוליער רב, נעדרוקט ניט לאנג צוריק זיינע באריהמטע ספרים, 5 ספרים שאלות ותשובות וועלכע זיינען להלכה ולמעשה, און 5 ספרי דרוש לכל פרשיות התורה. מען דארף ניט דערצעהלען ווער הרב יודעלעוויץ איז, זיין נאמען איז שוין גאנץ לאנג באוואוסט איבער דער גאנצער וועלט פאר א גאון מובהק ודרשן נפלא ומצויין, און יעצט האט ער בעשלאסען צו פאהרען נאך ארץ ישראל, פארבליבען דארטען די רעשט פון זיינע יאהרען לאורך ימים, אויב ער וועט האבען די מאטעריעלע מענליכקייטען צו דעם. עס איז ארויסגע־שיקט געווארען די ספרי הלכה צו 100 רבנים אין נויארק, וועלכע וועלען געווים טרייען אז זייערע שוהלען זאלען באצאהלען פאר די ספרים כפי ערכם הרב.

עס איז אבער אויך א חוב קדוש אויף אלע שוהלען פון לאנד צו פארערען די אלע ספרים פון הרב יודעלאוויץ, און די רבנים זיינען מחויב אויפמערקזאם מאכען זייערע נעמיינדען אז זיי זאלען פאהמען די ספרים פון דיזען גאון אום ער זאל האבען די מענליכקייט צו פאהרען במהרה נאך ארץ ישראל.

ווי באוואוסט האבען די שטאדט פערוואלטער ניט לאנג צוריק באשלאסען א נייעם בולווארד וועג ביי די זייט פון די בתי קברות אין ברוקלין, וועלכע דאס וואלט אננעריהרט אייניגע אידישע בתי קברות, און פיעלע אידישע מתים וואלטען געברויכט נעווען איבער געטראגען צו ווערען, וואס לויט דעם אידישען דין איז דאס ניט ערלויבט צוליעב בזיון המתים. די רבנים פון נויארק האבען דורך א קאמיטע זיך נעווענדעט צום סיטי מעיאר פון שטאדט, בעטענדיג איהם ניט צו פארשוועכען דעם אידישען רעליגיעזען נעפיהל, און אפצוווענדען דעם נע־פלאנטען וועג פון די אידישע קברים. דער מעיאר האט זעהר פרייגדליך אויפגענומען די רבנים, און האט פאר־לאנגט דאס זיי זאלען איהם צו שטעלען א פלאן דורך זייער אינזשיניער ביי וועלכען עס זאל קענען אויס־געמיטען ווערען די אידישע קברים. די בארד אף עסטי־מייט האט דאך באשלאסען דורך צו פיהרען דעם אריגינאל פלאן פון מאכען דעם בולווארד, אבער האט פארשפראכען צו די רבנים קאמיטע, אז בשעת דורכפיהרען דעם פלאן, וועט מען זיך רעכענען מיט די אידשע נעפהלען, און טרייען ווי וויט מעגליך אויסמיידען די אידישע קברים.

די יוניייטעד סטייט ליינס פון אונזער רעגירונג וועלכע פיהרט שיפען פון אמעריקע נאך יוראפ אהין און צוריק, איז ווערטה צו באוואונדערט וועדען פאר איהרע אייני־פיהרונגען אין אלע הינזיכטען צו פליעזען די פאסאזשירען, איבערהויפט אבער איז צופריידענשטעלענד די אינריכטונג פון כשרות, לויט ווי רעוו. הענאך זאלל, דער משגיח פון דער גרויסער שיף לויתן ניט אונז איבער, וועדען די אלע פליישען וואס וועדען געיוזט אויף די שיפען פון יוניייטעד סטייטס ליינס, נענומען פון סטריקט כשרה פלעצער, און וועדען געהאלטען אונטער דעם אויפזיכט פון משגיח. די משגיחים אויף די שיפען האבען דעם שטרענגסטען אויפ־זיכט אין די קיכען און זיי צוזאמען מיט די אידישע קיכער, זעהען אז אלעם זאל נעמאכט און נעקאכט וועדען לויט די אידישע דינים. אויך איז איינגעפיהרט אויף יעדער שיף א שוהל צום דאוונען מיט א ספר תורה, און אין די אידישע ימים טובים וועדט אפגעהיט די אלע זאכען וואס באלאנגט צום יום טוב: מצה און ווין אויף פסח, אתרוג און שופר, אלע זאכען וואס דער משגיח זאגט אז מען דארף, וועדט אויסגעפיהרט, און די אידען וואס פאהרען אויף די שיפען פון „יו עס ליינס", פיהלען זיך אין אידיש־קייט ווי ביי זיך צו הויז.

עס וואלט אבער נעווען צופריעדענשטעלענד פון אונ־זער זייט נאך מעהר, דאס וועז עס וואלט נעווען אין מאכט פון די משגיחים צו נאראנטירען די כשרות אויך פון טיש כלים אין וועלכע עס זיינען שולדיג די ווייטערס, וואס זיי פארבייטען אמאל די דישעס, און די משגיחים דארפען זאגען צו די פאסאזשירען דאס זיי זאלען נעמען די דישעס צו זיך אין רום. מיר ערוואדטען דאס פון די גרויסע בעאמטע וועט נעגעבען וועדען רעכט צו די משגיחים, זיי זאלען האבען צו זאגען אויף די ווייטערס. א קאמיטע פון רבנים וועט זיך אין גיכען זעהן מיט די בעאמטע אוים צו ווירקען מעהר מאכט פאר די משגיחים. אלע־פאלס דארף יעדער איד וואס פאהרט נאר יוראפ, בעסער פאהרען אויף די שיפען פון יוניייטעד סטייטס ליינס, ווייל ער וועט קענען ערפילען זיינע רעליגיעזע נעפיהלען אויף דיעזע שיפען.

דער וועד הפועל פון אגודת הרבנים האט אפגעהאלטען א זיצונג דינסטאג ו' אדר, אונטער דעם פארזיץ פון הרב אליעזר סילווער, ביי וועלכען עס זיינען אנוועזענד נעווען הרבנים: ר"י ראזענבערג, רמ"ז. מרגליות, ר"י ראזען, בלאד, דר. רעווען, ר"י סינגל, ר"ש פאלאציק, ר"צ דא־כאוויץ, רמ"ב טאמאשאוו, ר"י איסקאלסקי, ר"י זעלצער, ר"מ כהנא, רא"נ שווארץ, נאטאלאוויץ, און נאך. הרב ראזענבערג האט באריכטעט פון מצב היהדות אין די שטעדט פון קאליפארניע פון וועלכע ער איז נאר וואס נעקומען. פיעלע באשלויסען לאקאלע און אלגעמיינע זיינען אנגענומען נעווארען. עס איז אויך אויסגעהערט נעווארען דער באריכט פון הרב ר"י איסקאלסקי וועגען די באדינגונגען בנוגע דער „פאלעסטיין כשר וואורשט פעק־טארי", וואס די אגודת הרבנים האט געשטעלט, און אז אלעס איז נאך געקומען דעם וואונש און תקנות פון די רבנים. עס איז אויך באהאנדעלט נעווארען די פראגע פון באסטאן־מאלדען, אז די אגודת הרבנים מוז פעסט־שטעלען דעם שלום אין דעם לאגער פון די דארטיגע רבנים. עס איז אויך באשטימט נעווארען דאס עס זאל נעשיקט ווערען יונגע רבנים פון דער ישיבה מוסטער אין קאלי־פארניער נעגענד צו פארשטארקען דארטען דאס יודען־טהום.

דער גרויסער הייליגער מוסד „עזרת תורה פאנד", האט שוין געמאכט אלע נויטיגע הכנות פאר דעם ז' אדר טאג, און דאס נאנצע ליטעראטור איז ארוים געשיקט נעווארען צו אלע רבנים דרשנים ועסקנים פון לאנד. מיט דער האפנונג דאס דיעזען יאהר וועלען זיך אלע אנשטרענ־גען צו זאמלען זעהר פיעל נעלט פאר דעם עזרת תורה, וויל די נויט איז זעהר שרעקליך, די קאנפערענצען פון איסט און וועסט האט ניט נעקענט שטאטפינדען צוליעב נעווייסע אורזאכען, אבער אויף די איציאטיוע פון טשער־מאן הרב ראזענבערג, איז באשטימט נעווארען פיעלע לאקאלע קאנפערענצען, וואו עס איז אנגענומען נעווארען גרויסע אקטיוע רעזאלוציעס, צו ארבייטען מיט נרוים ענערגיע פאר דעם ערפאלג פון ז' אדר טאג.

עס וועדט ערוואדטעט פון אלע רבנים, עסקנים פון לאנד, דאס יעדער זאל טאהן זיין הייליגען חוב פאר דעם עזרת תורה פאנד, וועלכער איז די אייניציגע שטיצע פאר אלע רבנים ומשרתי בקדש פון יוראפ וארץ ישראל.

די ר' ישראל סאלאנטער תלמוד תורה, מיט די מיט־ווירקונג פון די פראמינענטע אידען פון נויארק, האבען געהערט הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ, דעם רב און פיהרער פון שוהל און תלמוד תורה פאר די לעצטע 18 יאהר, מיט א באנקעט וועלכער האט שטאטנגעפינען אין פארק פעלעס, נויארק, אויף וועלכען עס זיינען אנווועזענד געווען 500 פראמינענטע אידען פון נויארק.

הרב הגאון ר' פנחס רימאלט, דער זאלקאווער רב, האט ערעפענט דעם באנקעט מיט א תפלה. חזן יאסעלע ראזענבלאט, חזן ישראל שאר און אנדערע חזנים האבען געזונגען, א בענד מוזיק האט געשפיעלט.

הרב הגאון ר' יעקב איסקאלסקי האט באגריסט דעם חתן היובל, אין נאמען פון דעם „דגל הרבנים" און „דגל ישראל". זיין רערע האט געמאכט א שטארקען איינדרוק. עס זיינען אויך נעקומען באגריסען הרב הורוויץ די באוואסטע רבנים גאונים: הרב ר' יוסף פיימער, סלוצקער רב, הרב סוכן, הרב גרויבארד, דער בענדינער רב; הרב מרדכי אהרן קאפלאן, הרב דים, הרב ש. פ. קאסוט, הרב ש. ז. קאלוואנסקי, הרב יצחק סאדין, הרב משה טאנענבוים, הרב מענדעלעוויץ, הרב הירש, הרב גוטבלאט, הרב גוטמאן, הרב ספעקטאר, אפרים קאפלאן, פון „מארגען זשורנאל", ב. שעוולין, נשיא פון אוהבי ציון קעמפ, ישראל קאנאוויץ פון די אגודת מנהלי בתי הת"ת, יוסף קאפלאוויץ און רבי בלום פון תפארת הגר"א תלמוד תורה, צבי הענדלער פון סטאון עוועניו תלמוד תורה, יוסף בראגין פון די העברעאישע האי סקוהל, ישראל טשיפקין פון די אידישע ערציהונגס געזעלשאפט, דוד עפשטיין פון קרן היסוד, דר. שמואל מילער, רעדאקטאר פון „אפריון", נחום ריסקין און מר שענקמאן פון פאסייקער תלמוד תורה, מר. א. רעכטמאן פון די אריאם פרעס, וואו די ספרים פון הרב הורוויץ ווערען געדרוקט, און הרב דר. ש. ביכלער וועלכער האט זיך אויסגעצייכענט אלס רעדנער און „טאסט־מייסטער" פון באנקעט.

האראליכע באגריסונגען זיינען אנגעקומען פון דר. חיים ווייצמאן, לואים מארשאל, דושאדוש ראזאלסקי, קאנגרעסמאן בלום, קאנגרעסמאן סיגעל, פון די וויכ־טיגסטע ריכטער פון לאנד, פון „הדואר" דורך דעם רעדאקטאר ריבאלאוו, פון אב. גאלדבערג און ח. טייזנער פון די הסתדרות העברית באמעריקא, פון דר. ש. בענ־דערלי, פון די פעדעריישאן, פון „סענטראל דזשואיש אינ־סטיטוט", פון הרב רמ"ז מרגליות, פון הרב חיים הירי־שענזאהן, פון דר. ש. בערענשטיין רעדאקטאר פון ס „אידישען פאלק", און פון פיעלע אינסטיטושאנס און ארגאניזאציעס.

די לעהרער פון תלמוד תורה האבען געגעבען הרב הורוויץ א רעזאלוציאן געשריבען ביי א סופר סת"ם אויף פארמעט, אין וועלכע זיי דריקען אוים זייער באגיייסטערונג פאר הרב הורוויץ דעם גרויסען ערציהער און פעדאגאג. די קינדער פון תלמוד תורה און די קלייגע גבאים און פיהרער פון די קינדער שוהל פון ת"ת האבען איבער־געגעבען צו הרב הורוויץ שעהנע מתנות מיט פאסיגע רערעם. אין העברעאיש. דער עלטערן פערבאנד פון תלמוד תורה האט פרעזענטירט צו הרב הורוויץ א נאלדענע פען אום ער זאל קענען שרייבען זיינע „גאלדענע ספרים". מר. א. ראזענבערג, פרעזידענט פון תלמוד תורה האט אין נאמען פון תלמוד תורה דערלאנגט הרב הורוויץ א רע־זאלוציאן געמאכט ביי א גרויסען ארטיסט אין העברעאיש און ענגליש אין וועלכע זיי, די דירעקטארען פון תלמוד תורה בערענקען „מורנו ורבנו הרב הגאון ר' שמריהו ליב הורוויץ שליט"א רב ואב"ד בביתהכנ"ס ומנהל בבית ספרנו" על שיסד את המוסד הקדוש הזה והוא המנהל של הבית הגדול הזה מיום הוסדו זער עתה זה שמונה עשרה שנה". ר' אריה לעווין דער וויס־פרעזידענט, האט אין נאמען פון די דירעקטארען געגעבען א מתנה צו הרב הורוויץ א „לאווינג קאפ" מיט א פאסיגע רערע.

אלע רבנים און רעדנער האבען זעהר שטארק געלויבט הרב הורוויץ אלס א בעוואוסטער רב, גרויסער דרשן און מטיף, זשורנאליסט, אידישער געלעהרטער, ערציהער און פעדאגאג, ארגאניזאטאר און כלל טהוער און מחבר פון די בעריהמטע ספרים: חגים וזמנים, שלחן ערוך לתלמידים, אוצר היהדות, דיני ישראל ומנהגיו, ספר המוזוזה, קונטרס ההלכה, ספר הקדיש, ספר הדרשות, אוצר התורה, הדת וההנוד, און רעדאקטאר פון ס „דגל ישראל".

הרב הגאון ר' יצחק בורשטיין דער רב פון אשטרע־לינקא פוילען, איז יעצט א גאסט דא אין לאנד. ער איז באוואוסט אלס גאון דער מחבר פון זייער וויכטיגען ספר „מטעמי יצחק", שו"ת בהלכה. די רבנים פון נויארק האבען פאראנשטאלטעט א שהנעם קבלת פנים לכבודו, און די אגודת הרבנים קלייבט זיך ארויס צו שיקען א ספעשעל לעטער צו אלע רבנים פון לאנד, דאס יערערער איז געבעטען נעהמען א ספר פאר זיין שוהל, געבען די מענליכקייט דעם גרויסען רב ער זאל קענען זיך שנעל אומקעהרען למקומו ומנוחתו, און קענען חתונה מאכען זיינע טאכטער.

הרב הגאון ר' ישראל ניסן קארק, דער מורה הוראה פון קאוונא פאר די לעצטע צעהנדליגע יאהרען פאר־ווילט דא אין אמעריקא פאר א קורצער צייט, אויף זיין ווענ נאך ארץ־ישראל. ער איז נעקומען זיך זעהן מיט זיינע קינדער דא אין לאנד. זיינע צאהלרייכע פריינד רבנים פון אמאליגע כולל יאהרען אין קאוונע, קומען צו איהם אין די צעהנדליגע ווינשען איהם א גליקליכע רייזע און ווינשען איהם אריכת ימים בארצנו הקדושה.

התאחדות הרבנים ואגודת הקהלות

מצב היהדות המסורתית באמריקה הוא מצב מעציב מאד, אמנם כלפי חוץ, בבתי בראי, המצב מזהיר ומשמח את הלב, הרבה בתי כנסיות ובתי מדרשים נמצאים בארץ זו, והבנינים — בנינים נהדרים ויפים עד מאד. ישנם גם כן הרבה בתי ת"ת וישיבות מפורסמות, ובתי חסד וצדקה לאין מספר. וישנם הרבה רבנים יחיו, ודרשנים במספר הנון, ו„רברנדים" — ממש כחול הים. כל זה כלפי חוץ, אבל כלפי פנים, בבתי גואי, שם הלב בוכה למראה העניות הנוראה בשדה היהדות המקורית בארץ זו. חלול שבת ומועדים באופן הכי נורא, בערות ועם הארצות במדה מבהילה. הגברת החמר על הרוח, שלטון הנסות, חנוך גרוע ובלתי דתי, חלול שם שמים וחלול כבוד הרבנים והרבנות, הפקרות נוראה במדה שלא היתה כזאת בישראל. לומדי תורה מתמעטים והולכים, הדור החדש אינו מכיר ואינו מוקיר כל קדשי האומה, והרי הם גדלים ומתחנכים ללא תורה וללא דעת היהדות, והם מתנכרים לעמם ולכל היקר והקדוש להאומה, ההתבוללות הגסה שולטת ממשלה בלתי מגבלה, ואם לא נמצא דרך במה לחלץ מן המיצר את רוח אמונתנו הקדושה, ולהחיות את הלב העברי, ולקדש ולטהר את נשמת האומה בטעם התורה ורוחה, כי אז אבדנו, כולנו אבדנו.

ואין לנו דרך אחרת במה לפתור את שאלת קיום היהדות במדינה זו ובדורנו זה כי אם על ידי יסוד א ג ו ד ת ה ק ה ל ו ת, לאחד את כל קהלות הקדש שבמדינה זו לאגודה אחת גדולה וקדושה שתשים לה למטרה ח ז ו ק ה ד ת ו ה י ה ד ו ת ב מ ד ה ג ד ו ש ה. עבודה זו נ ח ו צ ה, מועילה, וקדושה היא, ואסור לרחותה אפילו לשעה קלה. אמנם עבודה זו, עבודת אחוד הקהלות, איננה עבודה קלה כלל, זוהי אחת מן העבודות הקשות במקדש החיים, ומי שבקי ומכיר בתנאי החיים של מדינה זו יודע כמה קשה היא העבודה, והרבה נסו לעשות את העבודה הזו ולא הצליחו, ונסיונות שלא הצליחו היו הרבה, אבל דוקא מפני כי הדבר הוא קשה עד מאד, עלינו להרגיש את חשובותו המרובה של מפעל חשוב זה, ועלינו להקדיש את כל המרץ והכחות והכשרונות שיש לנו וממש במסירות נפש עלינו לעבוד עבודה חשאית, אטית, תמידית, עד שנבא אל מטרתנו, לברוא ק ה ל ה א ח ת ג ד ו ל ה מ ס ו ד ר ה ו מ א ו ר ג נ ה ה י ט ב בניו יאַרק רבתי, ואחר כך תשפיע קהלה זו, הקהלה היותר גדולה שבכל חלקי התבל, על הקהלות הקטנות שבערי השדה להתאחד אתה בשם „א ג ו ד ת ה ק ה ל ו ת א מ ר י ק ה ו ק נ ד ה".

מי שבקי בקורות עם ישראל ויודע דברי ימי האומה, הוא יודע כי מצב משונה ומגוחך עד מאד הוא מצב בני ישראל שבנריאַרק רבתי, מספר היהודים בעיר זו, הוא המספר היותר גדול, זו היא הפעם הראשונה בדברי ימי האומה כי הרבה מליונים מבני ישראל — כן ירבו — נזדמנו בעיר אחת, ובכל זה, מפוזרים ומפורדים הם זה

מסוד חכמים ונבונים

פון רב זעירא.

כשאני עומד לי בשפל המדרגה, ומקום אשר הניחו לי לדור בו הוא מדור התחתון, וכנחש הזה אני זוחל והולך ממקום למקום, מדף לדף ומנתר אני למטה — מקיים אני בי מנהג הבר אוזא ששפיל ואזיל ועיניה מטייפי, וממקום נמוך שאני עומד בו כמשפט לצעירי ימים, אני נושא עיני אל ההרים הגבוהים, ישישים וחכמים, נבונים וזקנים, ומעמיד אני פנים מתמיהים נגדם בשאלה קשה ומרה, לא כשאלת הרשע אשר תשובתו היא הקאת שינים, כי אם כשאלת התם מה זאת? וידוע לכם רבותי, שאין זאת אלא אשה, כמה דאת אמר כי מאיש לוקחה זאת, ושאלת נשים שאני שואל צריכה תשובה, כי מנסרת היא בחללה של עולם היהדות כולו.

בשנים האחרונות זכו הנשים שיקרא שמן בכל האסיפות של גדולי עולם הכללי, אם להיות בוחרות ונבחרות שתהיה מושבן בבתי המחוקקים, וגם הועלה השאלה הזאת אצלנו בארץ ישראל באסיפות של גדולי אומתנו הפרטי, וביחוד התעסקו גדולי תורתנו מאגודת הרבנים וגדולי אירופא בשאלה זו, בישיבת נשים ואנשים יחד בבית הכנסת, וכולם כאחד ענו ואמרו, וכי אשה בעזרה מנין? ואמרו בפירוש, כי בית הכנסת כזו שיושבים בו תערובות אנשים ונשים, אסור לילך במקום הזה להתפלל, ואין זה בית אלקים, כי הנשים דעתן קלות, ופן יבוא לידי הרגל דבר, ומפני קול שבאשה ושקור עיניהן וכעוס רגליהן לא יכוונו דעתם לשמים, ולכן חזקו ואמצו את המנהג הקדום הקדוש בישראל להיות הנשים יושבות מלמעלה, ואז סר הפחד מהמחשבות הזרות, כי אין היצר הרע שולט אלא במה שעיניו רואות, והמתפלל צריך שיתן עיניו למטה ואך לבו למעלה.

הרבנים הצעירים יסבלו הרבה מהאיסור החמור הזה, כי ירט הדרך כנגדם להשיג משרה נכבדה לרבנות בישראל, אף בבתי כנסיות המתיחסים לחרדים במקצת, למחצה, לשליש ולרביע, כי סוף סוף הדעה הקלה הנמצאת באשה, שולטת בכל רחבי הארץ, וכל האנשים, אף היותר חזקים בדעתם, מרכינים ראשם לפני רוח קל שבאשה, והרוח הזה מעקרתו ומהפכתו על פניו, ואם יבוא רב או חזן לבית הכנסת לבחינה, דעתן של הנשים בכל משלה, על אלו שמסכימות יקובלו לרצון ובתרועת חן, ואלו שאין דעתן נוחה ממנו יופסל מלעלות להיות

מזה, ואין אחד יורע בצרתו ובשמחתו של רעהו, וכל קהלה וקהלה היא חטיבה מיוחדת לעצמה, ואין מי שיאחד את כל הקהלות הקטנות לקהלה אחת גדולה חשובה, וזאת היא הפעם הראשונה בחיי אומתנו כי מספר גדול מאד של יהודים נמצאים בעיר אחת ובכל זה אין להם „ק ה ל ה " משלהם.

„הקהלה" בארצות הגוים היתה כעין ממשלה בתוך ממשלה, וכל עניני היהודים היו נתונים בידי ראשי הקהל, ובזכות ה„קהלה" ניתן להם הזכות אף בארצות בלתי נאורות לדון בדיני ישראל ולהתנהג על פי תורת ישראל ודתו. הרבנים וראשי הקהלה עשו תקנות רבות לחזק את הדת והיהדות ולהגן על עניני היהודים והיהדות. והתקנות של „הקהלה היו רבות ושונות וכחן רב היה להגן על כבוד האומה והדת (ראה, עקדת יצחק שער עשרים, דפוס ווארשא, קי"ד ע"א).

בארץ ספרד בזמן הרא"ש ז"ל היתה הרשות בידי הקהל לדון גם דיני נפשות (שו"ת הרא"ש כלל י"ז סי' ח') וכח הקהל היה גדול עד מאד (לרונמא ראה לבוש עיר שושן סי' קס"ג, שו"ת רשד"ם ח"ד סי' שס"ה, שו"ת מהרי"ך בית י"ג, דברי ריבות סי' קס"ב וקצ"ג, מהר"ם מטראני ח"ב קצ"ז, שו"ת מהר"ם מלובלין סי' ק"כ, שו"ת הרא"ש כלל ששי סי' י"ז).

אבל אי אפשר לאחד את הקהלות אם לא יתאחדו תחלה הרבנים, המנהיגים הרוחניים של קהלות הקדש. לכאורה הרי הרבנים כבר נתאחדו לאגודות שונות, אבל דבר זה בלבד שיש לנו ה ר ב ה אגודות של רבנים, ולא אגודה אחת, מראה כבר על אי האחדות של הרבנים. ולאחד את כל הרבנים שבארץ זו אי אפשר לפי שעה, על פי תנאי חיים משונים, רק אם יעלה בידינו ליסד ו ע ד מ ש ו ת ף של כל האגודות, אם למשל, „אגודת הרבנים", „דגל הרבנים", „ועד הרבנים", יבחרו מקרבן ועד מיוחד, ועד לכל אגודה, והועדים האלה (לא האגודות) יתאחדו ויתאספו פעם בחדש לדון על ענינים כלליים משותפים הנוגעים לעניני היהודים והיהדות בכלל, וינשו לעבודה א ח ת גדולה ונחוצה בשם „אגודת הרבנים" „דגל הרבנים" „ועד הרבנים" יחד, אז יכיר וירגיש הקהל העברי כי הרבנים המאוחדים של המדינה באי כח התורה והיהדות, מורי ומאורי האומה, באו בלם ב ל ב א ח ד ו ב נ פ ש א ח ת לעבוד את עבודת האומה, ואז — יזדעזע הלב העברי, וירעדו מיתרי הנשמה הישראלית, ויקיימו ויקבלו עליהם ועל זרעם לעשות ככל היוצא מפי מנהיגי האומה על פי רוח התורה, לטוב להם ולבניהם אחריהם.

לוא אפשר היה לאחד את כל הרבנים שבמדינה לאגודה א ח ת בשם „אגודת הרבנים" אז מה טוב היה חלקנו ומה נעים היה גורלנו, אבל, לפי שעה, הדבר אי אפשר, סוף סוף ישנם זקנים וצעירים, בעלי נטיות ומגמות ושאיפות שונות זו מזו, בעלי טעם שונים ובעלי השקפות שונות במדרש החיים, ואם ישנן אגודות שונות, כל רב בוחר לו את אותה האגודה שמתאימה יותר להלך דעתו, להשקפתו ולטעמו, רבוי הצבעים והגונים לפעמים מועיל יותר משמזיק, ולפיכך במקום לאחד את כל הרבנים בעלי טפוסים שונים לאגודה אחת, יותר קל, לפי שעה, לאחד את ע ב ו ד ת כל האגודות על ידי ו ע ד מ ש ו ת ף שנבחר מטעם האגודות השונות.

ויסוד ועד משותף של כל האגודות אי אפשר ואסור לדחות אפילו לשעה קלה, תבא האגודה היותר עתיקה שבמדינה „אגודת הרבנים" ותהיה המתחילה במצוה רבה זו, עליה להושיט תחלה את ידה ליתר האגודות שבמדינה להתאחד בעבודת הקודש על ידי יסוד ועד משותף, ואז,

---

ראש ומנהיג לעדת ישראל, ואף אצל הרבנים הזקנים יאריך ד' ימיהם, כשבאים לקבל משרה חדשה תלוי הדבר בהסכם הנשים, ועליהם להיות זהירים ברשות, כי נשים סומכות רשות, ומה גם אצלנו הצעירים, שבעיקרנו הננו מתקבלים אלא בשביל למשוך את לבות הצעירים והצעירות, בודאי איננו יכולים להתקבל למשרת רב אלא דוקא כשיסכימו דעתן עלינו, ודעתן לא יתנו לנו, אלא אם אנחנו מלובשים בגדי פאר וכבוד, מרוחצים למשעי ומגולחים על ידי סם להיות לנו חלקת אפים, והיה אם כן — יעמידו אותנו לבחינה לשמוע מה בפינו, איך דעתנו על שאלת החיים בכלל, ועל עניני היהדות בפרט, ואף אם נמצאנו שלמים בכל הפרטים וכוחנו בפינו בשפת המדינה לכל חוקיה והברתה, אם אך נגלה דעתנו שלא נרשה להיות יושבים אנשים ונשים יחדיו בתערובות בעת התפילה, אז נהיה נדחים מלהתקבל למנהיגים עליהם.

ואנחנו, בתקיפת דעתנו, איננו סרים מדברי רבותינו, אילי התורה והדת, וממאנים לוותר אף זיז כל שהוא מפסק גדולי האומה וקרבנטיה, ועומדים אנחנו במלחמה עם נשינו אנו, שטרעישות עולמות עלינו להחשיך אוכל מפיהן ומפי ילדינו, ומוכנים אנו לעמוד בקשרי המלחמה עד תומה, עד שיתבונן העם, גבריו ונשיו, לדעת, כי אי אפשר לעבור על פסק דינם של הרבנים בבתי כנסיות, ובמקום המשפט לא ישלוט הרשע. אך דא עקא, כי הרבנים זקני הימים באים ומטפחים על פנינו, ומוותרים מעט מהרבה מפסקם, ומקצצים בנטיעות אשר נטעו בכרם בית ישראל. וגדר שהותר מקצתו הותר כולו.

אינני בא חס ושלום בעלילות על רועי ישראל, ומודה אני כי ההסתדרות של הרבנים, הגדולה והחשובה בארצנו, המכונה בשם אגודת הרבנים, איננה מוותרת אף קוצו של יוד מפסק והחלטה זו, אך אני מדבר מרבנים יחידים נשואי פנים ואנשי צורה, אם שייכים הם להאגודה או לא, והרבנים האלה התחילו לזלזל במקח ולפטור במקום שאמרו לחיוב, ומקילים בדבר שצריך חיזוק יותר משל תורה, וכל העם מראים באצבע עלינו לאמר, ראו מי המה המחמירים ביותר, וגופו בתר ראשו אזיל, ואם הראש אומר מקודש, כל העם עונים אחריו מקודש־מקודש, וחמת העם ורבניו עלינו תעלה.

לפנים בישראל היתה עזרת הנשים חדר מיוחד בצד בית־הכנסת, מיוחד באמת, ורק הדלת שבצדה היתה פתוחה, למען תשמענה הנשים סיומיו של הש"ץ ולענות ברכו וקדושה, ובמשך העת נעשו נקבים בכותל המפסיק בין האנשים לנשים, והנשים היו כבר מציצות מן התרכים, ולאחר כן העלו את הנשים למעלה ועשו את עזרתן למעלה יותר משלש אמות, הרבה יותר מקומת איש, שלא יוכלו טין בשאינו מינו לבוא בדברים זה עם זו, ולמען שלא תתנה עיניהן בגברים, תלו מטפחות למעלה

כשכל הרבנים שבמדינה זו יתאחדו באמת, בלב שלם ובנפש חפיצה, או, ורק אז, אפשר יהיה להם, לנשת תיכף בכחות מאוחדים, לארגן ולאחד את ה ק ה ל ו ת ש ל ה ם, ואם הרבנים יהיו מאוחדים וגם הקהלות תהיינה מאוחדות, אז יתעורר הענק הגדול, היהודי החרד באמריקה, ויזדעזע מת זה, יקום משנתו, יקוץ לתחיה, תחית רוח האומה על פי רוח התורה. ושמשון הגבור הזה יתיר את כבליו, יוצא לחפשי, מההתבוללות, ההפקרות, הבערות, הגסות, חלול השבת והקדש, ישתחרר מ„דלילה" זו, ויפנה דרך לשיבת ציון, לקדושת החיים על פי התורה, להרמת קרן התורה והיהדות, וכל גדלו, יופיו, חזקו, מי ישער?!

יש לנו צורך, בשביל חזוק התורה והיהדות, בהתאחדותם של הרבנים במדינתנו זו, ובאגודת הקהלות שבאמירקה וקנדה.

שמריהו ליב הורוויץ.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) ב ן ד ו ב.

ס פ ר „ ה ד ת ו ה ח נ ו ך " — קובץ מאמרים על החנוך העברי בכלל ועל החנוך הדתי בישראל בפרט, על פי גדולי חכמי ישראל וטובי המחנכים והפדגוגים בישראל ובאדם, עם תכנית למודים לבית ספר עברי דתי לאומי, מאת ה ר ב ש מ ר י ה ו ל י ב ה ו ר ו ו י ץ.

בפעם הראשונה בדברי ימי החנוך והספרות אנו רואים לפנינו ס פ ר ש ל ם שכולל תמצית דעותיהם של גדולי החושבים בישראל, ודעתם של גדולי המחנכים והפדגוגים על הערך הגדול ועל הנחוצות של ח נ ו ך ד ת י ב י ש ר א ל.

סוד גלוי הוא לכל אלה שמצוים אצל החנוך בדורנו, כי הרבה מהמחנכים והפדגוגים שלנו אינם שומרי תורה ומצות, ובכל זה החנוך מסור בידם, הנשמות הרכות של ילדינו הנן לגמרי בידי מחנכים ומורים שכאלה, ואם באים הרבנים והחרדים בעלי אמונה ודת להוכיח את הנחיצות של ח נ ו ך ד ת י בדברי טעם ודעת, כמו שצריך לעשות בדורנו זה, אין להם, לצערינו, נמוקים טעמים מדעיים ופדגוגיים במה להוכיח לבני הדור החדש את צדקת השקפתם על נחיצת החנוך הדתי. מעתה כשיעיינו בספר זה יהיו להם כלי נשק טובים במה להלחם את מלחמת הדת והאמונה, מלחמת הקודש, ואין ספק כי ינצחו, ועטרת הנצחון על ראשם תהיה.

הרבה בתי כנסיות התחילו בזמן האחרון ליסד בתי ת"ת ועל הרב דביהכנ"ס או האב"ד דמתא חובה קדושה מוטלת לפקח ולהשגיח עליהם השגחה מעולה, והרבה רבנים ובעלי אמונה ודת מרגישים צורך לפעמים להיות הם בעצמם המנהלים של בתי ספר, אבל אין להם הידיעות הנחיצות בנוגע להנהלת בית ספר עברי מסודר והגון, ולהם יהיה ספרו זה של הרב הורוויץ ספר שמושי, שיביא ת ו ע ל ת, מפני כי ספרו זה יקנה להם את הידיעות הנחוצות לסדורו של בית הספר, לרוחו להנהלתו ולכל מהותו ודרכי למודו. וספר זה ברכה מרובה בו לרבנים, למורים ומנהלים, בעלי דת.

הרבנים הדרשנים ירכשו להם אוצר גדול של נאומים, אמרי דרוש, וחומר לדרוש על אדות החנוך העברי כמו שצריך להיות על פי התלמוד והפוסקים וגדולי חכמי ישראל. ויעישו את העולם בדרשות ממין זה ויעשו בלבות שומעיהם רושם גדול ועמוק עד מאד, רושם שלא ימחה, ויועילו בזה הרבה לחזוק הדת והיהדות בישראל.

הרב שמריהו ליב הורוויץ הוא, כידוע, מחנך ופדגוג ישראלי מצוין, ספרי חנוך ולמוד שחבר „אוצר היהדות לתלמידים" ו„שלחן ערוך לתלמידים" נתפשטו בהתפשטות מרובה ונתקבלו בתור ספרי למוד חשובים ונחוצים בבתי הספר היותר משובחים. וספרו זה האחרון „הדת והחנוך" הוא גם כן ספר נ ח ו ץ ו מ ו ע י ל לכל אלה שהחנוך העברי ה ד ת י קרוב אל לבם ונשמתם. וכל המכנים

על כותל עזרת הנשים, ורק לפעמים נכשלו בהסתכלות כאשר התרוממה המטפחת מעט למעלה על רגע אחד, ואחר כך הסירו לגמרי את המטפחות ונשארו פניהן מגולות לפני רואיהן. וזה היה רוח רעפארמי בדבר הזה, והרב המנוח המכונה ד"ר קליין ז"ל, בבואו לארץ הזאת צוה במפגיע לתלות מחדש את המטפחות, ובאם לא — לא יבוא לשם להתפלל. וכה הלך הדבר מן הכבד אל הקל עד שפחתו את הכותל של הגל עריה למחצה, לטעם ההציצה בין הנפרדים, ובעת האחרונה הנהיגו בהרבה בתי כנסיות להוריד את עלית עזרת הנשים למטה מקומת איש למען יוכל העם לדבר אתן.

ובעת האחרונה התחילו להנהיג בהרבה בתי כנסיות, אשר יתחשבו על שם החרדים, — שעזרת הנשים לא תהיה בעליה רק מן הצד, ושום מחיצה לא תהיה ביניהן, רק רצפת הצד של הנשים תהיה גבוהה מעט מהארץ כשלשה טפחים, ובחכמתם כי רב הוא, מסתפקים בזה כפי הדין פי תקרה עולה וסותם, ורבנים אמיתים באים לשם לדרוש ולהתפלל, כאין פוצה פה נגדם. וכבר קרה, שרב אחד בישבו בקיץ לתוף ימים, ובבואו לבית הכנסת דשם להתפלל וראה כי בית אחד להאנשים ונשים, אלו לצד אחד ואלו לצד אחר, פסק להם, שבדיעבד ובשעת הדחק די להם להמשיך תוך הסקרא ממזרח למערב שיהיה להיכר, ומסתמא פלפל הרב הזה, אם בעירובין יש חקירה בגמרא אי משום מחיצה או משום היכרא, ונפסק הדין שם בעירובין שדי בקנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן ואפילו חוט ומשיחא לעשות זה לצורת הפתח, בעירובין של אנשים ונשים בודאי די לו לחוט לעשות האויר כסתום, ואם כסתום הוא ממילא לא יבואו לידי בטול כוונת התפילה, ולידי ביטול טהרת המשפחה, כי אף שעיניהם להם לא יראו מי הנה היושבות מצד האחר של החוט, והבטת עיניהם תפגע בחומת ברזל המפסקת בין מין למין, באשר שחוט נמשך ביניהם וככותל בנוי נחשב.

וידוע לכם מה שמסופר על אחד שעשה סוכתו בחג כפי הדין, כמעט בלא מחיצות ורק העמיד איזה קרשים ומעט סכך

ספר זה אל תוך ביתו, ברכה מרובה הוא מכנים בביתו.

הספר יצא בהוצאת „חנוך" (74 איסט 118טע סטריט, ניו יארק), מבית הדפוס המפואר של א. רעבטמאן, 54 קאנעל סטריט, ניו יארק, והוא מלא יופי, ומשוכלל בהדור ויופי מרובה עד מאד. ערכו בחנוך גדול מאד.

ס פ ר „ מ ש ל ו מ ל י צ ה " — חלק ראשון על ספר בראשית, מאתי הרב אב"ד לערת ישראל „ת"ת בית אברהם" א ב ר ה ם נ פ ת ל י נ א ל א נ ט י, מחבר הספרים „חזיונות אברהם" ו„דבר בעתו", תרפ"ז.

זהו ספר דרוש למופת. הדברים שבאים בו הם — ד ב ר ו ת ש ל ח י י ם. מצטיין בהסברתו, ובמשליו החדשים שעושים רושם גדול ועמוק. ואומר אל הדרשן: פתח פיך ויאירו דבריך, הנה לפניך דרשות שלמות מ ן ה מ ו כ ן.

הרב ר' אברהם נפתלי נאלאנטי הוא דרשן מצוין. ומפנה דרך בספריו היקרים להכשרת הלבבות, לחזוק הדת והיהדות, ומותח בקרת חריפה עד מאד על כל דבר בחיי האומה שדורש תקונים ושנויים על פי רוח התורה. הדרשנים והמטיפים ישתמשו הרבה בספרו „משל ומליצה", ויחכו להוצאת י ת ר ח ל ק י ו על חמשה חומשי תורה.

אל הרבנים די בכל אתר ואתר!

הרבנים שליט"א די בכל אתר ואתר מתבקשים להודיע לנו מכל המתרחש בחיי הדת של קהלתם, ומסדר הלמודים של בית הת"ת של בית הכנסת או הקהלה, גם עצות והצעות לכל דבר ועניו הנוגע לחיי הדת שבקהלתם, ונדפיס את דבריהם בהגליונות הבאים של „דגל ישראל".

שאלות לחכמי התורה

(המשך מגליון א')

—ג—

רש"י הקדוש כותב „ורוח הקודש לא היה בנביאים בשנת שתים לדריוש ואילך" עכ"ל (יומא כ"א) ופלא הוא, הלא מקרא מלא הוא „ויהי בשנת א ר ב ע לדריוש המלך היו' דבר ה' אל זכריה"?! (זכריה ז' א'), וזה באמת פלא גדול.

—ד—

הגאון בעל „תפארת ישראל" ז"ל כתב: „והיה לעזרת נשים שער בצד מזרח, וכ"כ רש"י (יומא ט"ז) וכן מצויר נ"כ בכל ציורי המקדש שראיתי, ואני בעניי לא מצאתי בשום מקום במשנה שהיה לעזרת נ ש י ם ש ע ר " עכ"ל, והלא זאת נמצא במשנה ערוכה בסוכה כ"א?! וזהו פלא גדול מאד.

חכמי התורה שבדור שידעו למצוא פתרון הגון לחדות אלה, יואילו נא להמציא את תשובותיהם אל מערכת „דגל ישראל" לטובת הקוראים והמעיינים.

הרב שמריהו ליב הורוויץ,
רב אב"ד בביהכנ"ס דת"ת ר' ישראל סאלאנטער,
בנויארק.

תשובות רבות על השאלות שנדפסו בגליון הראשון של ירחוננו כבר נתקבלו במערכת. ואי"ה בגליונות הבאים נפרסמן. **המערכת.**

בכל עניני המערכת לפנות אל:
RABBI S. L. HURWITZ,
203 West 113th St., New York.

בכל עניני ההנהלה לפנות אל:
DEGEL YISROEL
256 East Broadway, New York.

למעלה, ועל־פי הדין כשרה היתה, מקום פנוי זה תורת לבוד עליו, ומקום פנוי אחר יש לו הדין של דופן עקומה, וכה אכל וישן בסוכתו, ולמחרתו בבקר, כשנגנב מאתו בלילה המורה שעות, התחיל לחשוב בדעתו מאיזה מקום בא הגנב אל סוכתו, הלא הסוכה סתומה מכל צד, אם מתורת לבוד ואם מתורת דופן עקומה, וכשבא אל הישיבה לפתור שאלה זו, אמרו לו, שמסתמא לא למד הגנב הלכות סוכה ולא ידע דין לבוד.

ואם הגנב פרץ את דיני לבוד ודופן עקומה, בודאי יש חוזק בכחות הרעים שבאדם, לפרוץ את גדר הדין של פי תקרה עולה וסותם, והאורחים למאות שישבו במעון הקיץ כשראו תערובות האנשים ונשים יחדיו ולא ידעו מפלפולים כאלה, בבואם לביתם החליטו באסיפתם לסתור את עלית הנשים ולהורידה למטה.

ומסוד חכמים ונבונים אשאלה מענה לשון: הניחו לנו הצעירים לילך במסילה אשר סללתם לנו. אנחנו נשמור לעשות ככל היוצא מפי הרבנים הזקנים, ונקיים בכל תוקף כל הגזה אשר יצא מפיכם, כי קדוש הוא לנו, אך צוו על איזה מחבריכם זקני ימים וגדולי תורה שלא יחבלו מעשה ידיכם וידינו, להרוס את מצבנו אנו, לחשוב אותנו כאלה, אשר כל מצוה שהתחזיקו בהן מדקדקין בה יותר מישראל, קבעו מסמרות בהדין של תערובות אנשים ונשים שיהיה יתד בל ימוט, ולא יבנה כל אחד במה לעצמו.

ואם יקרה שרב צעיר אחד איננו עומד בדעתו התקיפה, ונשאר עומד על משמרתו אף לאחר שסרו את עלית עזרת הנשים, מפני שהוא בהול על פרנסתו, ואינו מעמיד עצמו על ממונו, עומדים עליו הרבנים הזקנים וקוראים אחריו מלא, כי רב רעפארמי הוא, ובשעה שרב בא בימים איש צורה בזקן ממולא, מתפלל ודורש בבית הכנסת שאין עזרת נשים בו, הרבנים משימים יד לפה באין מוחה בידו, מפני שזקן הוא ואינו לפי כבודו לגעור בו. ועובדות אני יודע, שכן המה הדברים, ובנשיאת פנים כזו רואה העם ומבין, שיש צד להקל בזה, ובני ישראל אנחנו כפרתן, שמתקוממים עלינו לכלותנו ולהציל אוכל מפינו, ואם נסכים להם יתקוממו עלינו הרבנים ונשארים אנחנו קרח מכאן ומכאן.

שער הכבוד

אלע מאנאט וועט אין אונזער אויסגאבע גע דרוקט ווערען א רשימה פון די גוטשטעהענדע חברים וואס בעלאנגען צום „דגל ישראל" און ווילכע שטרעבען צו זעהן א פאראייניגטען שמאַרקען יודענטהום.

יוסף נעכעס
אברהם ניקראטמאן
מרדכי ניימאן
ליב נאיי
שלמה יהודה פאמראנץ
בנימין פאמראנץ
ירוחם פישל פרינץ
אברהם ראזענטאל
אברהם רייזנער
יוסף ראזענבערג
שמואל ריטשער
מר. ראזענשטיין
שמואל רודערמאן
שמואל ראזענבערג
בנימין ראטה
ישעיה פארבער
מרדכי ליב שיין
דוד שאפירא
מ. ד. סעלטצער
נחמיה שערעשאוו
חיים רפאל שיינאנסקי
משה דוד סאן
יהודה שטיין
בנימין סילווערמאן
משה סאלער
זאב שימרינסקי
משה מרדכי סילווערשטיין

אברהם צבי שראזאן
בן ציון שערמאן
מרדכי זלמן שאפירא
דוד סמיטה
יוסף ליב טינטער
חיים וויטקין
אברהם וואלערשטיין
א. פאגעל
אברהם וויסאקי
חיים וואלף
יצחק צוקערמאן
יעקב זעלין
שמריהו זילבערמאן
אליה צימערמאן
זאב יאבלאנסקי
חיים צוקערבראוט
ציליא פאלערשטיין
רחל לאה ראדעל
שרה ניטל ריטשלאנד
רחל לאה ראטשטיין
פרידא לאה שפיעלבערג
מרת שוועדער
חיה שראלמאן
ברכה שווארץ
מרת מאלאוויץ
מאלי טייטעלבאוים
דבורה טייטעלבוים

חנה צירינסקי
חיה דבורה צירינסקי
חיה שרה טייכער
חנה רחל זעלמאן
מרת זאבלודאווסקי
מרת אבראמס
מרת טעמפעל
מרת וואקסמאן
מרת פריהאף
מרת גראסמאן
מרת קראכמאל
מרת קאפלאן
מרת קעלנער
מרת יעלין
מרת קראפט
מרת סאקעל
מרת האנילער
מרת טאלקאוו
מרת קימעל
מרת קורלאנד
מרת גרינשטיין
מרת פארסטער
מרת אבראמאוויץ
מרת שלאסבערג
מרת ב. קאהען
מרת ס. קאפלאן.

א האל צו א האל איז ניט גליוך!

עס זיינען פארען פיעלע האלם אין ניו יארק, וועלכע ווערען געוווצט פון אידען צו פייערען דארטען זייערע שמחות, אבער קיינער פרעגט ניט ווער איז דער האל-קיפער, וואס פאר א סארט איד דאס איז, אז מען זאל קענען באמת זיך פארלאזען אויף אים; צו דארטען ווערט געהיט דער שבת, צו מען עסט ניט ח"ו מאכלים וואס ווערען געקאכט אום שבת.

דער זעהר שעהנער האל

בראדווי מענשאן

209 איסט בראדווי ניו יארק

וואס מר. מאקס לאקער איז דער אייגענטימער, איז א האל וואס דארטען ווערט שבת אפגעהיט און אלעס ווערט געפיהרט אמת-אידישלאך און כשר. דער בעסטער סימן איז געווען דיעזען יאהר, ווען זייערע חנאות זיינען געפאלען אום שבת און מר. לאקער האט פארלארען שווערע טויזענטער, וויל ער האט ניט געוואלט פארדינגען זיין „בראדווי מענשאן" פאר יענעם פרייטאג נאכט, און ער איז נאך געווען צופריידען צו זאגען, אז ער איז שטאלץ דאס ער האט געקאנט באווייזען, אז טויזענדער דאלארס קענען ניט צונעהמען ביי איהם די היליגקייט פון שבת.

מר. לאקער זעלבסט אטענדעט פערזענליך צו אלע פארשידענע שמחות, און קייטערט מיט דער גרעסטער פינקטליכקייט פון זויבערקייט און כשרות צו דער צופריידענהייט פון זיינע צאהלרייכע פאטראניזער. דער שטענדיגער משגיח איז, הרב ר' צדוק הכהן לעדערמאן יחיה.

פון רבנים צו רבנים!

לויט דעם באשלוס פון די גרעסטע רבנים־ארגאניזאציע פון גאנצען לאנד איז די אמת'ע כשר וואורשט פעקטארי

פאלעסטיין ברענד כשר וואורשט פעקטארי

135—137 סויט 8טע סטריט, ברוקלין, נ. י.

אריבער אן די הענד פון רבנים אלס גרעסטענטהיל אייגענטהימער, די ווארע איז די בעסטע און געשמאקסטע וואס איהר קענט נאר קריגען פאר אייער געלד. דער נאמען „פאלעסטיין וואורשט" האט שוין קונה שם געווען אין דער אידישער וועלט, מיט איהר גוטען אויסזעהן, געשמאקען טעם און מיט איהר פרישקייט. ער איז פארען גאנצע שטעדט וואס יוזען אויסשליסליך „פאלעסטיין" וואורשט, ווייל זיי האבען איהר געגעבען די אנערקענונג וואס זי האט פארדינט.

מיר האפען אז אלע אידען, מיט די רבנים בראש, וועלען אונז פאטראניזיזען, און וועלען געבען את משפט הבכורה צו אונזערע וואר. אלע ארדערס וועלען מיט דער גרעסטער פינקטליכקייט אטענדעט ווערען.

שרייבט פאר א פריז־ליסט פון די פארשידענע פליישען, ווי קארנד־ביף, ראלד ביף, באלאני, סאלאמי, פאסטראמי, צונגען און פראנקפורטערס. שיקט פאר אן ארדער און גיט אכטונג אז יעדער שטיק געוויכערטע פלייש זאל האבען א גוט־צוגעדריקטע פלאמבע מיט א טיקעט ג'התמ'עט ביי איינעם פון די שטענדיגע משגיחים.

PALESTINE BRAND KOSHER WURST FACTORY

135 SOUTH 8TH STREET — BROOKLYN, N. Y.

געהט וואו אלע געהען!

וועו איהר ברויכט א פליש געסמוקטע פלייש, סענדוויטשעס צו א חתונה אדער וואורשט צו אייער הויז, קומט צום באוואוסטען

דעליקאטעסען מאן

ר' צבי ראפס

150 ריווינגטאן סט. — ניו יארק

דארטען וועט איהר קריגען אייער פארלאנג, מיט די בעסטע צופריעדענהיים

פרישע, כשר'ע, גוטע וואר

אויפמערקזאם דושוירזי סיטי'ר אידען!

בוירגען עווענוו געגענד, וועלכער האט זיך ענטוויקעלט אין א גרויסען אידישען געגענד, מיט שוהלען און תלמוד תורה'ס, ברויכט נויטיג אן אמת'ן

כשר'ן דעליקאטעסען פלאץ

וועלכער זאל זיין שבת געשלאסען. ביז יעצט איז דאס ניט געווען, אבער יעצט איז די צייט וואס מען קען דאס קריגען אין דער נייער אפארטמענט הויז וואס [illegible] געבויט נאהענט צום שוהל. דער וואס וועט עפענען אזא כשר'ן דעליקאטעסען סטאר וועט פיעל געלט מאכען און פארשטארקען שבת און כשרות.

וואר עס אינטערעסירט זיך אין אזא גוטער אונטערנעהמונג זאל זיך וועגדען צום בילדער

ר' משה סאלער, 205 מאנטיסעלא עוו.

דזשוירזי סיטי, נ. דזש.

Application for entry as Second Class Matter is pending.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגענעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל". רעדאקטירט פון הרב שמריהו ליב הורגויץ.

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 209 E. Broadway, New York.

ערשטער יאהרגאנג נומער 3.	ניו יארק, אדר ב', תרפ"ז.	Volume I, No. 3.
סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.	March, 1927.	Subscription Price $2.00 a Year

פורים.

מיר פייערען אין גיכען דעם שהנעם הייליגען יום־טוב פורים. פורים אזוי ווי אלע אידישע ימים טובים, ענטהאלט אין זיך קדושה און הויכע פרינציפיען און לערנט אונז ווי צו לעבען אלס ג א נ צ ע אידען, א לעבען פון קדושה וטהרה.

פורים לערנט אונז ווי צו היטען כ ש ר ו ת און היטען זיך פון טרפות און נבילות אזוי ווי מען היט זיך פון גיפט. וויבל טרפות איז גיפט פאר די אידישע נשמה. אידען וועלכע האבען נעגעסען טרפות ביים טיש פון אחשורוש, נעגעסען און הנאה נעהאט — ש נ ה נ ו מסעודתו של אותו רשע — דערפאר זיינען זיי באשטראפט געווארען מיט שרעקליכע שחיטות און בלוט פארגיסונג „להשמיד להרוג ולאבד".

פורים לערנט אונז אויך דאס מיר מוזען נעבען אונזערע קינדער א גוטע אידישע ערציהונג, אז זיי זאלען אויסוואקסען נאנצע און פייערדינע אידען, וועלכע זאלען זיין נרייט אין יעדער צייט צו קעמפען ביז דעם לעצטען טראפען בלוט פאר אלץ וואס ביי אונז אידען איז ליעב, הייליג און טהייער. מרדכי האט אסתר'ן א גוטע אידישע ערציהונג נענעבען, דער מדרש זאגט, ער האט נעזוכט און האט ניט נעקענט נעפינען פאר איהר א פאסינע אם צו זויגען איהר, און ער האט איהר אליין נעזויגען, דאס מיינט, אז ער האט ניט נעקענט צופאסען פאר איהר א ריכטיגען פאסיגען ערציהער, און ער אליין האט אריינ־נענומען איהר אידישע ערציהונג אין זיינע הענד. ער האט איהר אנגעוויגען פון דעם הייליגען אידישען קוואל מיט קדושה און מארא, אזוי אז זי איז געווארען זעהר פרום; האט אפגעהיט שבת, די זיבען מיידלאך וועלכע האבען איהר באדיינט, האט יעדע נעמוזט טראגען אנאנדער נאמען פון די טעג פון דו ואד, און וועז עס פלעגט קו־מען צו איהר די יונג פרוי וועלכע האט נעהייסען „פרייטאג", האט אסתר געוואוסט אז היינט איז פרייטאג און מען דארף מאכען שבת אין דעם פאלאץ פון אחשורש. זי האט אויך א כשר'ן פסח נעמאכט אין קייזערליכען היוף, און איז נעווען פארזיכטיג אין טהרת המשפחה, און די פ ר ו מ ע אסתר איז נעאנגען מיט מסירת נפש צו העלפען דעם אידישען פאלק, וויבל דער אמת'ער פרומער איד איז ביידע זאכען, אי רעליגיעז אי נאציאנאל, און דאס צייגט אונז וועז מיר ווילען האבען אזעלכע טעכטער ווי אסהר, טארען מיר ניט פערנאכלעסיגען די אידישע ער־ציהונג פון אונזערע טעכטער. וויבל וועז מיר וועלען אונזערע טעכטער נעבען א גוטע אידישע ערציהונג וועלען זיי קעמפען פאר אידישקייט און פאר אידען, ווי אסתר המלכה האט געקעמפט מיט מסירת נפש פאר די עקזיס־טענץ פונ'ם אידישען פאלק!

פורים לערנט אונז ווי וויכטיג דער פראבלעם פון אידישע ערציהונג איז, און ווי מיר מוזען זיך רעכענען מיט די ערציהונג פון דעם יונגען דור אויף יעדען שריט און טריט. וועז מען לייענט אין שוהל די מגילה לייענט דער נאנצער עולם די פסוקים: „איש יהודי", „ומרדכי יצא", „ליהודים", „כי מרדכי" און מען שלאנט המן'ען, דאס אלץ וועלט נעטאהן נור צו פערא י נ ט ע ר ע־ס י ר ען די קינדער פון שוהל און מאכען זיי פרעהלאך, וויבל דער הויפט ז־נען די קינדער.

דער לייענען אין דער מגילה „והימים האלה נזכרים ונעש ם", אמאל פלעגען די טעג פון פורים זיין נ ע ש י ם, מצ: פלעגט מאכען פורים פאר א גליקליכען פרעהליכען יום טוב, מען האט נ ע פ י ה ל ט דעם יום טוב: אין יום טוב אין הויז, אין נאס, אין לעבען. די פורים שפיעלער האבען אויך פיעל בייגעטראגען צום יום טוב. יונגע מיי־

דער אָבען דאָן געוואוסט פון א י ד י ש ע פרייד. היינט, ליידער, מען פיהלט ניט ריכטיג דעם יום טוב, נור מען ג ע ד ע נ ק ט, ווי אמאל, אין דער אלטער וועלט, פלענט פורים געפייערט ווערען. עם בלייבען בילדער פון פארצייטען, עראינערונגען פון אמאל. עם איז ניט מעהר נעשים נור — נ ז כ ר י ם, מען געדענקט וואס אמאל איז געווען. לאמיר אָבער ערציהען אונזערע קינדער אין אמעריקא אלם נאנצע און נעטרייע אידען, דאן וועלען די אידישע ימים טובים בכלל און די טעג פון פורים בפרט זיין ביידע זאכען נ ז כ ר י ם ו נ ע ש י ם, און די אידישע פרייד וועט צוריק קומען אין די אידישע הויז.

דער קרעכץ פון די רבנים אין רוסלאנד.

ניט לאנג צוריק האט שטאטנעפונדען א צוזאמענפאהר פון די רבנים פון רוסלאנד אין א צייט וועו די אידישע רעליגיאן ווערט נעטראטען אונטער די פים פון די יעווסעקציעס, די מרשיעי ברית. די באלשעוויסטישע רעגיערונג האט ערלויבט דעם צוזאמענפאהר פון די רבנים צו פער־האנדלען נאר וועגען די פראבלעמען קהלות און וועגען מקוואות. דער סעקרעטער פון דעם צוזאמענפאהר, דער באוואוסטער רב און פעהיגער זשורנאליסט, הרב זעווין פון נאוואזיפקאוו האט נעזאגט ביים ענדע פון דער קאנ־ווענשאן, א פאר ווערטער, וועלכע מיר ווילען זיך אפ־שטעלען אויף זיי ווייל אין זיינע ווערטער הערט זיך דער קרעכץ פון די רבנים און פון דעם יודענטהום אין רוס־לאנד. ער האט נעזאגט: „מיר קענען ניט זאגען אז מיר האבען דא אויסגעדריקט דעם וועהטאג און קרעכץ פון רעליגיעזען יודענטהום דא אין לאנד. מיר האבען, למשל, כלל ניט נערעדט וועגען דעם נרויסען וועהטאג וואס מיר האבען ניט די מעגליכקייט צו זאגען אין „אבינו מלכנו" דעם „אבינו מלכנו עשה למען תינוקות של בית רבן" און אונז קומט אוים צו אפמעקען דאס פון סידור. מיר האבען ניט די מעגליכקייט צו לערנען תורה מיט אונזערע קינדער ווי אמאל, אבער ניט אונזער שולד איז דאס"....

מיר פיהלען זעהר שטארק דעם קרעכץ און דעם וועהטאג פון אונזערע חברים, די רבנים פון רוסלאנד. זיי זעהען מיט זייערע אויגען ווי א נייער אידישער דור ווערט ערצויגען ניט ווייסענדיג די אוצרות פון אונזער הייליגע תורה, וואקסען אויף אהן די אידישע אמונה. זייער הארץ טהוט וועה, אבער זיי פארענטפערען זיך מיט דעם וואס — „דאס איז ניט אונזער שולד", ווייל די רע־גיערונג איז נעגען רעליגיאן. דאס איז דעם ערשטען מאל אין דער וועלט נעשיכטע וואס א רעגיערונג, א נאנצע פאלק זאל זיין אפען נעגען רעליגיאן.

ביי אונז אין אמעריקא ווערען אויך ערצויגען הונ־דערטער טויזענטער אידישע קינדער אהן די אידישע רעליגיאן; ווייסען נעבאך נארניט פון דער אידישער תורה, און די רעגיערונג פון אמעריקא האט דעם גרעסטען רעספעקט פאר רעליגיאן, און די רבנים פון אמעריקא זאגען אויך אונז טהוט וועה די הארץ, מיר ווילען טאהן פאר אידישע ערציהונג אבער מען לאזט אונז ניט, עס איז ניט אונזער שולד. מיר ווייסען פון תלמוד תורה'ס וועלכע ווערען אויפגעהאלטען פון פרומע אידען און די רבנים לאזט מען ניט צו, זיי זאלען זיך מישען אין תלמוד תורה. מאנכע רבנים קעמפפען פארייניצוקומען אין די „באָרד אוו עדיוקיישאן" פון תלמוד תורה און די דירעק־טארען לאזען זיי ניט צו, דאך פיהלען מיר אז די רבנים דארפען האבען א חשבון הנפש, ווייל אמעריקא איז דאך ניט די באלשעוויסטישע רוסלאנד. זאלען די רבנים פון לאנד מיט פאראייניגטע קרעפטען פארייניגען זיך אין דער הייליגער ארבייט פון אידישע ערציהונג על פי רוח התורה און די אידישע ערציהונג ווערט דאן ליגען אין זייערע הענד.

מיר שלאגען פאר, דאס אין ניו יארק זאל נעגרינדעט ווערען א ו ע ד - ה ח נ ו ך אין וועלכען עם זאלען פארייני־קומען רבנים וועלכע זאלען פארטרעטען אלע רבנישע ארגאניזאציעס פון לאנד. דער „דגל הרבנים" איז צו־פריעדען צו טאן דיעזע נוצליכע און הייליגע ארבייט. וועלען די אנדערע רבנישע ארגאניזאציעס העלפען?

דער „דגל הרבנים" וואָרט אויף אן ענטפער. די צייט איז קורץ און די ארבייט איז הייליג און ערנסט. עת לעשות!!!

עזרת תורה.

מיר ווילען ציהען די אויפמערקזאמקייט פון אלע רבנים, און פרומע אידען פון אמעריקא און קענעדא, דאס יעצט איז די צייט צו מאכען אפיעלם און קלייבען נעלד פאר דעם „עזרת תורה פאנד", וועמעס הייליגער צוועק איז צו שטיצען די רבנים און כלי קודש פון יענער זייט ים, וועמעס לאנג איז נאך אלץ שרעקליך טרויעריג. דער „עזרת תורה פאנד" איז באמת א פקוח נפש פאנד און גליקליך דארף זיך פיהלען א איד וועלכער האט די מע־ליכקייט צו אויסשטרעקען די האנד און העלפען די רבנים פון יענער זייט ים וועלכע ליידען פשוט הונגער.

העלפען דעם „עזרת תורה פאנד", מיינט העלפען זיך אליין, העלפען די אידישע נשמה, די אידישע הארץ, זיי זאלען בלייבען ריין און הייליג ווי א אידישע נשמה און א אידישע הארץ דארף זיין.

רבנים! די טרענער פון דער אידישער תורה, די קעמפפער פאר די הייליגע אידישע אמונה, רופען צו אייך. זיי ווילען ברויט, פאר זיך און פאר זייערע פרויען און קינדער! וועט איהר זיי, חס ושלום, ניט העלפען?

די קאסע פון „עזרת תורה" איז ליידיג. זי מוז אבער אזוי שנעל ווי מעגליך פארפולט ווערען. דאס וועגדט זיך אן די פרומע אידען פון אמעריקא און קענעדא.

ארץ ישראל און די רבנים

פון הצופה.

דער פעראייניגטער ציון אפיעל ארבייט יעצט מיט אלע קרעפטען צו שאפען די נעלדיגע וואס עס איז נויטיג פאר די אויפלעבונג פון ארץ ישראל און טראץ די שוועריסטע אנשטרענגונג איז נאך די נעלד נית נעשאפען נעווארען. דר. וויצמאן איז דא, סער דידס א וויכטיגער שטאטסמאן פון ענגלאנד איז געקומען אהער אין די אינטערעסן פון ציון אפיעל צו אדרעסירען מיטינגען. מען האט שוין שלום נעמאכט מיט לואים מארשאל נרופע, מען האט אריינ־נעצויגען דזשאדזש ראזאלסקי און סופרים קאורט דזשאדזש מיטשעל מעי און מען מאכט באנקעטען לכבוד רעפארם ראביים און עס העלפט אלץ נית. די נויטיגע נעלד קומט נית ארויס, וויל ארץ ישראל איז נעווארען נית מעהר ווי א גרויסע צדקה־פושקע, וואו קיין נייסט איז נישט, נאר נעלד און נעלד, און מען רעכענט זיך נית מיט די רבנים נאר מיט די ראביים. די רבנים וועלן שרעקליך אינא־רירט. מען נוצט זיי אוים נאר אין א שטילען באהאל־טענעם אופן און נית ווי נעהעריג איז. דער קרן היסוד אפיס, פון יעדער דיסטריקט נוצט אוים שטילערהייט די רבנים פונ׳ם נעגענד נית נאך זייער כבוד און נית נאך זייער פעהיגקייט, און גיט זיי נית קיין אנערקענונג. אין נויארק נעפינען זיך ארטהאדאקסישע רבנים וועלכע זענען פייערדיגע רעדנער, וועלכע האבען נעקענט אנווארימען די קאלטע נשמות און שאפען אז ארץ ישראל סביבה אין אמעריקא, ריידען וועגען אידישען נייסט און ממילא וואלט דאן קיין נעלד פאר ארץ ישראל נית נעפעהלט; מען נוצט אבער נית קיין ארטהאדאקסישע רבנים, מענען זיי זיין די בעסטע רעדנער אין דער וועלט! קוים זיינען זיי רבנים, האבען זיי מיט ארץ ישראל פראפאנאנדא קיין שייכות נית.

און מיר זענען זיכער אז דורך די שולד פון די מאכערס וועלכע האבען זיך ארום נענומען מיט א כאפטע איננלעך ארום זיך ליידעט ארץ ישראל זעהר פיעל. מיר וואלטען נעוואלט אז יעדער איד אין אמעריקא זאל העלפען בויען ארץ ישראל, און יעצט איז די צייט. יעדע שטונדע וואס נעהט פאלארען איז א שרעקליכער פארלוסט פאר די אויפלעבונג פון ארץ ישראל. מיר האבען נעוואלט אז די רבנים זאלען אין אזא וויכטיגע צייט זיין פארנומען מיט פייערדיגע דרשות וועגען בויען ארץ ישראל, וויל אהן ארץ ישראל קען נית זיין קיין נעזונטע נאנצע יודע־טהום; וועו אבער די רבנים וועלן שרעקליך אינאריגט, זיי וועלן ארויסנעשטופט מחוץ למחנה מצד די אנפיהרער פונ׳ם קאמפיין, איז קיין וואונדער נית דאס די פרומע אידען פון לאנד פ י ה ל ע ן אז מען וויל נאר זייער נעלד אבער נית זייער דעה. די נעלד פון די ארטהאדאקסישע אידען איז כשר, אבער זיי אליין וויל מען אז זיי זאלען שטעהן וואס וויטער.

עס נעהט אן א קאמפיין פאר בויען ארץ ישראל און דער „דגל הרבנים", וועלכער האט חברים רבנים נאונים, גרויסע רעדנער, און וועמעס השפעה איז גרוים, און דאך האבען זיי נית באקומען נית קיין איינלאדונג און נית קיין אויפפאדערונג צו מיטווירקען אין די פלענער און ארביים פון שאפען די נויטיגע סומע פאר בויען ארץ ישראל.

ארץ ישראל דארף נעבויט ווערען על פי רוח התורה, און די רבנים וועלכע זיינען די נושאי דגל התורה דארפען העלפען בויען ארץ ישראל. רבנים אבער וועלכע ווערען באלוידיגט און נית צו נעלאזען צו ארץ ישראל ארבייט, האבען נית די מענליכקייט צו בייטראגען זייער מיט־ארבייט ווי נעהעריג איז, און זייער אום־כבוד איז דער אום־כבוד פון די תורה און פונ׳ם פאלק וועלכען זיי פאר־טרעטען. הילינע אויפבויאונגס־ארבייט פאר ארץ ישראל קען נור דאן זיין ערפאלגרייך וועו אן די שפיצע פון די ארבייט שטעהען די לעהרער און וועג־וויזער פון פאלק— די רבנים!!

די רבנים דארף דערפאר נענעבען וועלן די נעלענג־הייט צו ארריינווארפען זיך מיט דעם נאנצען פייער פון זייער נשמה אין די אויפלעבונג פון ארץ ישראל.

אן ערקלעהרונג פון הרב ר׳ יעקב אסקאלסקי.

וועלטהע רעדאקציע פון „דגל ישראל"!

די טענ האב איך באקומען פון הרב הנ׳ ר׳ חיים פישל עפשטיין פאלנענדען בריף:

בע״ה, יום ב׳ פקודי, תרפ״ז לפ״ק, יצ״ו.

למע״כ ידידי הרב הנאון המפורסם כו׳ כקש״ת מהור״ר יעקב אסקאלסקי שליט״א, שלום לו ולכל הנלוים אליו!

הנה הובא לפני תיבה קטנה מלאה קמח של תפוחי אדמה „פאטאמין פאטייטא מעהל" של הפירמא סטראה־מייער ענד ארפא קא., ועל התיבה יש כתובת שנדפסה בלשון הולאנדית שנעשה בפעקטארי בהולאנד, ויש על התיבה הכשר של כת״ר מיום ט״ו לח׳ אדר א׳ שנת

דער פנקס

ניט לאנג צוריק האט שטאטנעפונדען א מיטינג פון דעם „דגל הרבנים" באמעריקא, אין אפיס פון דער אנודה 209 איסט בראדווי, נויארק. הרב הגאון ר' יעקב איסקאלסקי, דער מנהל, האט אפגענעבען א באריכט וועגען די טהעטינקייט פון דעם „דגל הרבנים" און וועגען דעם זשורנאל „דגל ישראל" און וועגען די פיעלע מעמבערס וואס האבען זיך אננעשלאסען אין דעם פערבאנד פון די פרומע אידען פון לאנד „דגל ישראל". זיין באריכט האט נעמאכט זעהר א גוטען אייגדרוק אויף די רבנים נאונים, די חברים פון'ם „דגל הרבנים", און אלע רבנים האבען פערשפראכען צו שאפען נייע סובסקרייבערס פאר'ן זשורנאל „דגל ישראל" ווי אויך צו שאפען נייע מעמבערס פאר'ן ארטהאדאקסישען פערבאנד „דגל ישראל".

ער האט אויך נערערט וועגען אסעמבלימאן מאנדעל־בוים, וועלכער פלאנעוועט פארצושלאגען א נייעם ביל דאס די רעגיערונג פון ניו יארק זאל באשטימען רבנים אלס אינספעקטארס וועלכע זאלען אויפפאסען אז עס זאל פערקויפט ווערען ריכטינע כשר'ע פלייש, און די רמאים וועלכע פערקויפען טריפה פלייש אנשטאט כשר'ע זאלען געזעצליך פארפאלגט ווערען. די רבנים הרב ר' יעקב איסקאלסקי, הרב ר' פנחס רימאלט, זאלקאווער רב, הרב ר' יוסף פיימער, סלוצקער רב, און הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ ווערען ערוועהלט אלס קאמיטע צו שטודירען די פראגע גרינדליך און אויב נויטיג ארייננברענגען א רעפארט צום נעקסטען מיטינג, אויב ס'זאל רעקאמאנדירט ווערען אזא ביל און אויב דאס וועט העלפען צו פערמיידען דעם פארקויפען פון טריפה פלייש צו אידישע פאמיליעס.

הרב איסקאלסקי רעדט וועגען דעם שרעקליכען איבעל וואס קומט פאר אין נויארק דאס מען ברענגט פלייש פון שלאכט־הויז צו די כשר'ע בוטשער שפעטער א ו ם ש ב ת ק ו ד ש און ער שלאגט פאר, דאס מען זאל זעהן ארייננברענגען א ביל אין דער אסעמבלי אז די קצבים וועלכע זענען געצוואונגען צו האלטען זייערע געשעפטען געשלאסען אום שבת אפילו פון רויענם ביזנעם שטאנד־פונקט, וועז ניט וועט דאך קיינער ניט קויפען ביי זיי, זאלען זיי דערפאר האבען די מענליכקייטען און די ער־לויבעניש צו האלטען אפען זייערע „בוטשער שעפער" אום זונטאג ביז האלבען טאג, דאן וועלען די גרויסע שלאכט הייזער קענען שיקען די פלייש מוצאי שבת אדער זונטאג פארטאג, און דאן וועט פארמידען וועדען דער איסור און דער חלול השם פון פיהרען כשר'ע פלייש אין אין די „בוטשער סטארס" אום שבת. קיין אנדער עצה צו פארמיידען דעם חלול השם איז פארלויפיג ניטא. רבנים האבען נעהאט פארשיעדענע קאנפערענצען מיט די בעלי בתים פון די שלאכט הייזער און עס איז ניט נע־פונען נעווארען ביז יעצט א ריכטינער מיטעל ווי צו מאכען אז פ ר י ש ע כשר'ע פלייש זאל קומען צום בוטשער זונטאג אין דער פריה ניט פיהרענדיג דאס אום שבת. דער פארשלאג פון הרב איסקאלסקי איז דערפאר דער פראקטישסטער וואס עס קען דורכנעפיהרט ווערען. עס ענטוויקעלט זיך א דעבאטע אין וועלכע עס נעהמען אנטהייל די פאלגענדע רבנים: דער זאלקאווער רבי, הרב נאטענהויז, הרב ריזיקאף, הרב סוכן, הרב צדוק לעדערמאן, הרב מ. טאנענבוים, הרב ש. ז. קליוואנסקי פון ברוקלין, הרב פיימער סלוצקער רב, הרב רש"ל הורוויץ, הרב כהן און אנדערע, און עס ווערט באשלאסען אייני־שטימיג צו אננעהמען דעם פארשלאג פון הרב איסקאלסקי, און זעהן דאס אזא ביל זאל אריינגעברעכט ווערען אין דער אסעמבלי.

דער זאלקאווער רב שטעלט זיך דאן אויף און מיט א ציטערינג שטימע לייענט ער פאר אן אויסשניט פון א אידישע צייטונג, א זעהר טרויעריגע נאכריכט דאס „דער אמעריקאנער קאנסול אין פוילען האט פארעפענטליכט א נייע גזירה נעגען רבנים וואס ווילען פאהרען קיין אמעריקא". דער קאנסול האט געלאזט וויסען, אז אויב א רב וועט וועלען קריגען אן אמעריקאנער וויזע, וועט ער

תרפ"א, ויואל נא להודיעני אם יש לסמוך על ההכשר הזה, אם אינו מוקדם.

מאפס הפנאי הנני מוכרח לקצר והנני אומר שלום למעכ"ת,

ידידו הדוש"ת,

חיים פישל עפשטיין, אב"ד דק"ק סינסינעטי.

עם איז אמת אז אין יאהר תרפ"א האב איך דא אין אמעריקא געגעבען א הכשר אויף פאטייטא־מעהל צו א נעוויסע פירמע, איך האב דאן אננעשטעלט א משגיח, וועלכער האט אכטונג געגעבען אז אלעס זאל צוגעהן כדת וכדין. אבער מעהר ווי איין יאהר בין איך מיט יענער פירמע נישט נעווען פערבונדען און זייט דאן האט זיך יענע פירמע מיט מיין נאמען מעהר נישט באנוצט.

ווי עס וויזט אבער אוים האט די האלענדישע פירמע ארונטערגעקאפירט איינע פון די אלטע לייבעלס פון יענער פירמע מיט מיין הכשר און באנוצט זיך מיט איהם שלא בידיעתי, און חס וחלילה מען זאל זיך פארלאזען אויף מיין נאמען. איך האב דאס שוין איינמאל באקאנט געמאכט דורך דער פרעסע.

בכבוד רב,

יעקב איסקאלסקי, החופ"ק.

דארפען צושטעלען דאקומענטען, אז ער האט ג ע ש ט ו ־ ד י ר ט א י ן ר א ב י נ ע ר ־ א ק א ד ע מ י ע און האט פראקטיצירט אלס רב אמוויניגסטען צוויי יאהר צייט און אזוי ווי קיינער פון די רבנים אין פוילען האט ניט באזוכט קיין ראבינער־אקאדעמיע, מיינט עס אייגענטליך אז קיין רבנים וועלען פון איצט אן ניט קריגען קיין מענליכקייט צו באקומען א וויזע פון אמעריקאנער קאנסולאט.

דער זאלקאווער רב פארערט אויף דעם „דגל הרבנים" אז עפעס זאל געטהאן ווערען צו פערמיידען דיעזע שרעקליכע גזירה. עס מוז פראטעסטירט ווערען ביי דעם רא־ בינאט פון אמעריקא וועגען אזא ווילדע גזירה, עס מוז ערקלעהרט ווערען דאס ביי אידען מוז ניט זיין א רב דער וועלכער „האט געשטודירט אין א ראבינער־אקא־ דעמיע", אום צו זיין א רב מוז מען שטודירען און קענען ש"ס ופוסקים און באקומען סמיכה פון אנערקענטע רבנים, און עס איז ניט נויטיג צו שטודירען דוקא אין א „ראבינער אקאדעמיע". נאך א קורצע דעבאטע ווערט דער פארשלאג פון זאלקאווער רב איינשטימיג אנגענומען, אוז הרב איסקאלסקי מיט הרב הורוויץ ווערען ערוועהלט צו זעהן זיך מיט די אידישע קאנגרעס לייט און ווירקען אז דיעזע גזירה זאל צוריקגערופען ווערען.

דער סלוצקער רב, הרב ר' יוסף פיימער און הרב ר' יעקב איסקאלסקי האבען גערעדט וועגען אז אונאנגענעהמען ענין פאר פרומע אידען וועלכע ווילען ווערען בירגער פון די פעראייניגטע שטאטען, און וועז זיי קומען נעהמען זייערע פאפיערען וועלכע גיבען זיי די בירגער רעכטע, מוזען זיי ווי נעווענהנליך, נעבען א שבועה, אהן א העט אויפ'ן קאפ, ב ג ל ו י ר א ש און האלטען אין האנד „א ברית חדשה". די פראגע איז, וואהרום זאל מען צווינ־ גען פרומע אידען שווערען טרייהייט צו אמעריקא בגלוי ראש און מיט יעזוס'עם תורה אין האנד?!

די רעגיערונג פון אמעריקא — זאגען די רבנים — איז די בעסטע רעגיערונג אין דער וועלט, און אמעריקא איז דאך כידוע א גאט־נעבענשטע לאנד, א לאנד פון פרי־ הייט און גלייכהייט, טא ווי קומט צו אמעריקא אזא ארדענונג וועלכע פערלעצט די הייליגע נעפיהלען פון די פרומע אידען וועלכע זיינען נעטריי און איבערגענעבען צו דער אמעריקאנער רעגיערונג און צו דעם לאנד בלב ונפש. די רבנים דענקען דערפאר אז עס קען נעפונען ווערען א וועג דאס א פרומער איד וועז ער נעהמט ארוים „סיטיזען פייפערס" זאל ער ניט דארפען שווערען בגלוי ראש און מיט א ברית חדשה אין האנד.

עס ווערט דאז באקאנט נעמאכט דאס עס איז יעצט ארוים פון דרוק זעהר א וויכטיגער ספר וועגען רעליגיעזע אידישע ערציהונג פונ'ם רעדאקטאר פון „דגל ישראל" ה ר ב ש מ ר י ה ו ל י ב ה ו ר ו ו י ץ, דער נאמען פון ספר איז — „הדת והחנוך". דער ספר איז זעהר באלעהרענד, אינטערעסאנט און איז א שטארקער מיטעל פאר חזוק הדת. עס איז דעם ערשטען מאל אין דער אידישער נעשיכטע דאס עס איז ערשינען א ספר וועלכער צייגט איבער מיט אייזערנע פאקטען אז די אידישע ער־ ציהונג מוז זיין א ר ע ל י ג י ע ז ע, וועז ניט איז דאס קיין א י ד י ש ע ערציהונג, און ער ברייגט די מיינונ־ גען פון די גרעסטע ערציהער און פעראנאגען פון דער גאנצער וועלט אז א ריכטיגע ערציהונג איז נור א ר ע ל י ג י ע ז ע ערציהונג.

די רבנים האבען דאז פייערליך ערקלעהרט אז הרב הורוויץ פארדיענט א יישר כח פאר אזא נוצליכע, הייליגע ארבייט, און עס איז די הייליגע פליכט פון יעדען רב און פון יערען בן תורה צו קויפען און פערשפרייטען דיזען ספר.

עס איז אויך אויסגעדריקט געוואָרען א דאנק צו הרב איסקאלסקי פאר זיין וואונדערבאָרען ספר „ת ר י "ג מ צ ו ת " וועלכער דארף זיך נעפינען אין יערע אידישע הויז, און די רבנים האבען אויפגעפאדערט הרב איס־ קאלסקי, ער זאל פאדרטזעצען צו ארויסגעבען די איבערינע טהייל פון זיין ספר וועלכער וועט זיין א ריעזינע, הייליגע און וויסענשאפטליכע ארבייט וועגען תרי"ג מצות ביי אידען.

דער זאלקאווער רב מאכט דאז א שטארקען אפיעל צו אלע רבנים צו ארבייטען מיט מסירת נפש פאר אונזער זשורנאל „דגל ישראל", וועלכער איז נעשריבען ליטעראַ־ ריש מיט, נעשמאק, פול מיט לעבען און ארבייט פאר חזוק התורה והדת. וועז איהר שטיצט דעם „דגל ישראל" — רופט אוים דער זאלקאווער רב — שטיצט איהר דערמיט אונזער הייליגע אמונה און שטיצט דאז דעם כבוד התורה און דעם כבוד הרבנות. עס ווערט דאז פייערליך ער־ קלעהרט דאס דער זשורנאל „דגל ישראל" ו ו ע ט א י ה " ש ב א ש ט י מ ט ע ר ש י י נ ע ן י ע ד ע ן מ א נ ג א ט, און א פאנד וועט נעשאפען ווערען צו פ א ר ג ר ע ס ע ר ע ן דעם זשורנאל, פר זאל ענטהאל־ טען מעהר לעזע שטאף, און די בעסטע ארטהאדאקסישע שריפטשטעלער פון דער נאנצער וועלט זאלען קענען פארעפענטליכען דורך איהם זייערע ארטיקלען וועגען די פערשטארקרונג פון דעם טראדיציאנעלען אידענטהום.

מיט גרוים באגייסטערונג האט זיך געשלאסען דער נייסט־רייכער מיטינג פון דעם „דגל הרבנים באמעריקא".

די זיצונגען פון'ם אידישען קאנגרעס זיינען אפנע־ האלטען געוואָרען ניט לאנג צוריק אין וואשינגטאן. מען האט אויך אראנזשירט א באנקעט לכבוד די דעלעגאטען, אויפ'ן באנקעט האט מען נעזאלט געבען כשר'ע מאכלים — אזוי האט ערקלעהרט א לאיער אין נאמען פון די קאמיטע וועלכע האט אראנזשירט דעם באנקעט — אבער דורך א מיספערשטענדניש האט מען אריינגעלייגט אויסטערס מיט קרעבס... און די אידישע קאנגרעס־לייט האבען נעבאך, נעמוזט עסען טרפות.

מיר האבען גרויס רחמנות אויף די דעלענאטען וועלכע האבען נעבאך, נענעסען אויסטערס מיט קרעבס. מיר האבען נאך מעהר רחמנות אויף די קאמיטע פון וואשינג־טאן, וועלכע האט אראנזשירט דעם באנקעט און וועלכע האבען נעבאך, דורך „א מיספערשטענדנים" אננעקארמעט דעם עולם מיט טרפות, דערפאר אבער זענען מיר זיכער, אז זיי זיינען ניט פון די בהמתן של צדיקים, וויל, ווי די גמרא זאגט, „בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם!"...

מען שרייבט אונז פון ברידזשפארט, קאנעקטיקוט, דאס דארט איז ניט לאנג צוריק פארנעקומען א סיום הגדול פון ששה סדרי משנה ביי די חברה משניות פון די שוהל עדת ישראל, וואו דער רבי פון חברה משניות הרב ר' שמואל מיכל סאבעל האט נעענדיגט די לעצטע משנה און נעזאגט א דבר הלכה, נאכהער האט דער רב פון ברידזשפארט הרב הגאון ר' יצחק אייזיק ברוידא נעזאגט א שארפען הדרן בהלכה והגדה, און ביי דער סעודה האבען נערעדט רעוו. חיים קאטלער שו"ב, הרב שאול באקשטיין, הרב קאפלאן, און דער טשערמאן פון אבענד מר. וו. קאפלאן, דער פרעזידענט פון שוהל און אנדערע. מיט נעזאנג פון „התקוה" און מיט „ברוך אלקינו" האט זיך נעענדיגט די גרויסע פייערונג.

הרב הגאון ר' רפאל מרדכי בארישאנסקי, האמלער רב, איז אויפגענומען געווארען אלס רב אין פעראייניגטע שוהלען אין וואשינגטאן ד. ס. די „יונייטער סטריקטלי כשר בוטשערס אסאסיאיישאן" פון די בראנקס, צוזאמען מיט די „הברה אהבת אחים זבהי צדק", האבען אראנ־זשירט א צאתך לשלום אבענד, וואו באוואוסטע רבנים האבען נערעדט איבער די וויכטיגע ארבייט פון הרב בארישאנסקי, און האבען איהם נעוואונשען גליק.

הרב בארישאנסקי איז באוואוסט אלס קעמפפער פאר יודענטהום, וועלכער האט געקעמפפט מיט מסירת נפש אין דער באלשעוויסטישער רוסלאנד פאר אונזער הייליגע אמונה.

ניט לאנג צוריק איז הרב הגאון ר' יקותיאל זלמן גרויבארט, באוואוסט אלס בענדינער רב, אינסטאלירט געווארען אין זיין נייע שוהל בני עמנואל אין די בראנקס. די שוהל האט אראנזשירט א קבלת פנים און א באנקעט לכבוד זייער נייעם רב. הרב ר' ישראל הלוי ראזענבערג, פרעז פון אג' הרבנים, הרב ר' אליהו גארדאן, באוואוסטער רב אין די בראנקס, הרב גרויבארד, און אנקעל פון בענדינער רב, רב פון טאראנטא, הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ און אנדערע באוואוסטע רבנים האבען נעהאלטען רעדעס, איז וועלכע האבען נעבאך, נענעסען אויסטערס מיט קרעבס. מיר האבען נאך מעהר רחמנות אויף די קאמיטע פון וואשינג־טאן, וועלכע האט אראנזשירט דעם באנקעט און וועלכע האבען נעבאך, דורך „א מיספערשטענדנים" אננעקארמעט דעם עולם מיט טרפות, דערפאר אבער זענען מיר זיכער, אז זיי זיינען ניט פון די בהמתן של צדיקים, וויל, ווי די גמרא זאגט, „בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם!"...

מען שרייבט אונז פון ברידזשפארט, קאנעקטיקוט, דאס דארט איז ניט לאנג צוריק פארנעקומען א סיום הגדול פון ששה סדרי משנה ביי די חברה משניות פון די שוהל עדת ישראל, וואו דער רבי פון חברה משניות הרב ר' שמואל מיכל סאבעל האט נעענדיגט די לעצטע משנה און נעזאגט א דבר הלכה, נאכהער האט דער רב פון ברידזשפארט הרב הגאון ר' יצחק אייזיק ברוידא נעזאגט א שארפען הדרן בהלכה והגדה, און ביי דער סעודה האבען נערעדט רעוו. חיים קאטלער שו"ב, הרב שאול באקשטיין, הרב קאפלאן, און דער טשערמאן פון אבענד מר. וו. קאפלאן, דער פרעזידענט פון שוהל און אנדערע. מיט נעזאנג פון „התקוה" און מיט „ברוך אלקינו" האט זיך נעענדיגט די גרויסע פייערונג.

הרב הגאון ר' רפאל מרדכי בארישאנסקי, האמלער רב, איז אויפגענומען געווארען אלס רב אין פעראייניגטע שוהלען אין וואשינגטאן ד. ס. די „יונייטער סטריקטלי כשר בוטשערס אסאסיאיישאן" פון די בראנקס, צוזאמען מיט די „הברה אהבת אחים זבהי צדק", האבען אראנ־זשירט א צאתך לשלום אבענד, וואו באוואוסטע רבנים האבען נערעדט איבער די וויכטיגע ארבייט פון הרב בארישאנסקי, און האבען איהם נעוואונשען גליק.

הרב בארישאנסקי איז באוואוסט אלס קעמפפער פאר יודענטהום, וועלכער האט געקעמפפט מיט מסירת נפש אין דער באלשעוויסטישער רוסלאנד פאר אונזער הייליגע אמונה.

ניט לאנג צוריק איז הרב הגאון ר' יקותיאל זלמן גרויבארט, באוואוסט אלס בענדינער רב, אינסטאלירט געווארען אין זיין נייע שוהל בני עמנואל אין די בראנקס. די שוהל האט אראנזשירט א קבלת פנים און א באנקעט לכבוד זייער נייעם רב. הרב ר' ישראל הלוי ראזענבערג, פרעז פון אג' הרבנים, הרב ר' אליהו גארדאן, באוואוסטער רב אין די בראנקס, הרב גרויבארד, און אנקעל פון בענדינער רב, רב פון טאראנטא, הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ און אנדערע באוואוסטע רבנים האבען נעהאלטען רעדעס, איז וועלכע האבען נעבאך, נענעסען אויסטערס מיט קרעבס. מיר האבען נאך מעהר רחמנות אויף די קאמיטע פון וואשינג־טאן, וועלכע האט אראנזשירט דעם באנקעט און וועלכע האבען נעבאך, דורך „א מיספערשטענדנים" אננעקארמעט דעם עולם מיט טרפות, דערפאר אבער זענען מיר זיכער, אז זיי זיינען ניט פון די בהמתן של צדיקים, וויל, ווי די גמרא זאגט, „בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם!"...

מען שרייבט אונז פון ברידזשפארט, קאנעקטיקוט, דאס דארט איז ניט לאנג צוריק פארנעקומען א סיום הגדול פון ששה סדרי משנה ביי די חברה משניות פון די שוהל עדת ישראל, וואו דער רבי פון חברה משניות הרב ר' שמואל מיכל סאבעל האט נעענדיגט די לעצטע משנה און נעזאגט א דבר הלכה, נאכהער האט דער רב פון ברידזשפארט הרב הגאון ר' יצחק אייזיק ברוידא נעזאגט א שארפען הדרן בהלכה והגדה, און ביי דער סעודה האבען נערעדט רעוו. חיים קאטלער שו"ב, הרב שאול באקשטיין, הרב קאפלאן, און דער טשערמאן פון אבענד מר. וו. קאפלאן, דער פרעזידענט פון שוהל און אנדערע. מיט נעזאנג פון „התקוה" און מיט „ברוך אלקינו" האט זיך נעענדיגט די גרויסע פייערונג.

הרב הגאון ר' רפאל מרדכי בארישאנסקי, האמלער רב, איז אויפגענומען געווארען אלס רב אין פעראייניגטע שוהלען אין וואשינגטאן ד. ס. די „יונייטער סטריקטלי כשר בוטשערס אסאסיאיישאן" פון די בראנקס, צוזאמען מיט די „הברה אהבת אחים זבהי צדק", האבען אראנ־זשירט א צאתך לשלום אבענד, וואו באוואוסטע רבנים האבען נערעדט איבער די וויכטיגע ארבייט פון הרב בארישאנסקי, און האבען איהם נעוואונשען גליק.

הרב בארישאנסקי איז באוואוסט אלס קעמפפער פאר יודענטהום, וועלכער האט געקעמפפט מיט מסירת נפש אין דער באלשעוויסטישער רוסלאנד פאר אונזער הייליגע אמונה.

ניט לאנג צוריק איז הרב הגאון ר' יקותיאל זלמן גרויבארט, באוואוסט אלס בענדינער רב, אינסטאלירט געווארען אין זיין נייע שוהל בני עמנואל אין די בראנקס. די שוהל האט אראנזשירט א קבלת פנים און א באנקעט לכבוד זייער נייעם רב. הרב ר' ישראל הלוי ראזענבערג, פרעז פון אג' הרבנים, הרב ר' אליהו גארדאן, באוואוסטער רב אין די בראנקס, הרב גרויבארד, און אנקעל פון בענדינער רב, רב פון טאראנטא, הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ און

דאנערשטאג כ"ב אדר ראשון איז פארנעקומען א אין ניו יארק און אין ברוקלין, מיט די רבנים, הרב רמ"ז קאנפערענץ פון די מענערזשערס פון אלע שלאכט־הייזער מרגליות והרב ר' שמחה סאלאוויטשיק, הרב ר' ישראל ראזענבערג והרב ר' יעקב איסקאלסקי, וועגען דער פראגע פון פיהרען די פליישען אום שבת. די פראגע איז דים־קוטירט נעווארען פון אלע זייטען, און עס איז אויסגע־בראכט נעווארען, דאס די עצה פון מאנכע רבנים, אז עס זאל ניט נעשאכטען וועגען פרייטאג, וועט ניט ברענגען קיין תקון, נאר אדרבא עס קען פיהרען צו גרויסע מכשולים און וועגן די שחיטה וועט זיין דאנערשטאג, וועלכען פיעל אידען עסען ה"ו מאנטאג טריפה אנשטאט ניט פרישע כשר'ע, און עס איז באשלאסען נעווארען דאס די איינציגע תקנה איז מען זאל דורכפיהרען א שטאט־ערלויבעניש דאס די בוטשערס זאלען ערלויבט זיין צו האלטען אפען זייערע סטארס זאנטאג ביז האלבען טאג, און דאן וועט נעפיהרט וועדען די פלייש שבת נאכט.

די דערמאנטע רבנים האפען, דאס אלע רבנים וועלען מיט־העלפען אז אזא ביל זאל אננענומען ווערען.

זונטאג כ"א אדר ראשון איז אפגעהאלטען נעווארען א מאסענפערזאמלונג פון „דגל ישראל" אין בית המדרש הגדול פון ניו יארק, וואו זעהר א גרויסער עולם האט נע־הערט באריכטען וועגען די ארבייט פון דגל הרבנים. עס האבען נערעדט די רבנים: הרב רימאלט, מזאלקאווא, הרב אברהם סוכו, הרב ליב נאדטענהויז, והרב טשארנא פון בעיאן, הרב ר"י פוימער, הרב ר' פישל נייפאן. א גרויסע צאהל אידען האבען זיך אננעשלאסען צום „דגל ישראל".

אן אלגעמיינער מיטינג פון „עזרת תורה פאנד" איז אפגעהאלטען נעווארען מאנטאג ג' אדר שני, אין אגודת הרבנים אפיס, וואו עס זיינען נעווען אנווועזענד הרבנים: רמ"ז מרגליות, ר"י ראזענבערג, ר"א סילווער, רא"מ פריי־ל,

דער רבי ר"מ חאדאראוו, ר"י ראזען מפאסייק, רח"י בלאך ר"י סינגל, ר"י קארלינסקי, רב דר. רעוועל, ר"א אינזעל־באד, ר"צ דאבאוויץ, ר"א טייטעלבוים, ר"י קאנאוויץ, רי"ל סעלצער רנ"צ עבין, ר"י איסקאלסקי, רי"א הענקין, ר"א פעפער און הרבנים רא"א יודעלאוויץ, ר"ש סעמועלסאן, אלם נעסט.

הרב הענקין באריכטעט דאס דעם לעצטען יאהר האט דער עזרת תורה געזאמעלט העכער 51 טויזענט דאלער, און פארטהיילט צו טויזענדער רבנים ומשרתי בקדש אין דער נאנצער וועלט, יעצט איז דער עזרת תורה א בעל חוב אויף איבער טויזענד דאלער. הרב ראזענבערג יו"ר איז מעורר אלעמען צו מעהר אקטיוויטעט ארבייט פאר דעם עזרת תורה, און עם זענען עלעקטער נעווארען די אלע חברים ומנהלים פון לעצטען יאהר אויך פאר דעם קומענדיגען יאהר; הרב בלאך פאר סנן נזבר, און אייניגע נייע חברים, ווי הרבנים ר"ש סאלאוויטשיק, ר"י ראזען, ר"י קארב, ר"צ נאטעלאוויץ, רי"ל דושאוויץ.

עס איז באשלאסען נעווארען, דאס מען זאל בארנען נעלד און שיקען אויף פסח צו די אלע וואס האבען זיך נעווענדעט פאר הילף צום עזרת תורה פאנד.

עס איז ווערטה צו פארצייכענען א ציון לנפש חיה, עס זאל בלייבען לזכרון עולם, דער נאמען פון הרבנית חיה בת ר' אברהם הלוי ראבינאוויץ, וועלכע איז נע־שטארבען חמשה ימים לחדש שבט שנת תרפ"ה. זי איז נעווען די פרוי פון הרב ר' שמואל ראבינאוויץ פון פאַרט עמבאי נ. רז.

דיעזען מאנאט האט זיך נעענדיגט די חלוקה פון איהר נאבעלע צוואה, וועלכע זי האט אויסגעמאכט בעפאר איהר שטארבען. קיין קינדער האט זי ניט איבערגעלאזען, אבער מעשים טובים וצדקה האט זי פיעל איבער נעלאזען, וועלכע עם ווערט זיין אן אייביגער זכרון טוב מבנים ובנות. בערך 10 טויזענד דאלער האט זי איבערגעלאזט אויף צדקה פאר אינסטיטושאנס, אין אמעריקא, אירופא, וארץ ישראל. די עקזעקיוטערס זיינען נעווען הרב ר' יעקב איסקאלסקי, ור' צבי קארפ דער ראש פון מזרחי הצעיר, און זיי האבען נעזוהן דאס די צוואה זאל פינקטליך דורכ־נעפיהרט ווערען, און קיין אינסטיטוציאן זאל ניט נע־קריוודעט ווערען, און אן איהר נאמען זאל אויסגעקריצט ווערען אין יעדער מוסד.

א וויכטיגע אסיפה איז אפגעהאלטען נעווארען דינסטאג ד' אד"ש אין דער שוהל קהילת ישורון, 85טע סטריט וואס הרב רמ"ז מרגליות האט איינבערופען, אין ווועלכע ער האט ערקלערט, דאס אזוי ווי די גרויסע ישיבה רבנו יצחק אלחנן רופט פארטרעטער פון אלע קהילות פון לאנד. צום לייגען דעם ווינקעל שטיין פאר דער נייער גרויסער ישיבה בילדינג, זונטאג ערב ר"ח אייר, איז אפשר ראטהזאם, דאס די אגודת הרבנים זאל אוים־נוצען די נעלענהייט, און טרייען אין דיזער צייט פאר־איינינגען אלע ארטאדאקסישע קהילות פון לאנד, אונטער איין ארגאניזאציע, „אגודת הקהילות הארטודוקסים דאמעריקע", וועלכע דאס וואלט נעקענט פאשטארקען, דאס נאנצע ארטאדאקסישע לעבען.

עס האבען זיך באטהיילינט אין די וויכוחים פאל־נענדע רבנים, הרב רח"י בלאך, הרב ר"ש סאלאוויטשיק, הרב ר"י ראזענבערג, הרב ר"מ ראזען, הרב ר"י איסקאל־סקי, הרב ר"י סינגל, הרב ר"צ דאבאוויץ, הרב ר"י זעל־צער און נאך, און עס איז באשלאסען נעווארען דאס אויב די ישיבה קאמיטע וועט איינשטימען צו אפליינען דעם ווינקעל שטיין יו"ט אויף ו" אייר, דאס הייסט מיט איין וואך שפעטער, נאהענט צו דער אגודת הרבנים קאנוועניאן, דאן וועט די „אגודת הרבנים" טרייען צו פאראייניגען אלע קהילות פון אמעריקע, וויל דאן וועלן אלע רבנים פון לאנד קומען זיך צוזאמען וועט די זאך קענען שטאטפינדען.

וועז מיר נעהען צום דרוק, איז אונז אננעקומען די ידיעה, דאס א נעוויסע רבנים ארגאניזאציע האט ארויס־נעשיקט טעלענראמעס און לעטערס צו איהרע חברים, באשולדיגענדיג א נעוויסע גרויסע מצה פעקטארי, אויסערהאלב ניו יארק, דאס דער טענק פון איהרע „מים שלנו" נעפינט זיך נאהענט צו די אויוועגס און דורך דעם איז, די וואסער ניט קאלט נענוג, מען זאל מיט דעם מענען באקען מצה של פסח.

נאטירליך מיר קענען נאך נאר ניט זאגען וועגען דעם וויל דיזע מצה קאמפאני האט א הכשר פון דער גרעס־טער רבנים ארגאניזאציע פון לאנד, און עס לאזט זיך ניט גלויבען אז אזא זאך זאל פון זיי פערזעהען ווערען. אין קומענדיגען נומער וועלען מיר געבען אן אויספירליכע ידיעה וועגען דעם ענין, אויך ווי איז דאס מעגליך אז די מצה מעהל זאל זיין אזוי וויים, אויב מען מאהלט דאס פון גוט אויסגעבאקענע מצה.

ובכל עניני ההנהלה, לפנות אל:
DEGEL ISRAEL
256 East Broadway
New York

אויפמערקזאם!

צוליעב מאנגעל אין פלאץ פעהלט אין דיעזען נומער דער שער הכבוד מחברי „דגל ישראל".

חליצה

מאת הרב ר' יעקב איסקאלסקי.

לא חדשה היא הידיעה בעולם הרבנות והתלמידי חכמים כי מתהווה סכסוך ביניהם באיזה דין ומשפט, הללו אוסרים והללו מתירים לא חס ושלום מפני איזה נטיה ופניה, נגיעת ממון או כבוד, רק לבקש את האמת ולהוציא דין לאמתה של תורה. הללו מביאים ראיות מגמרא ופוסקים ראשונים ואחרונים, והללו פותרים בראיות וסברות את דברי שכנגדם. בספרות הרבנים יש הרבה עובדות כאלו והרבה פעמים רבים מתיצבים כנגד יחיד, הבא לחדש דין מחודש אשר לא שמעה אזן מעולם, אך כי יקרה שרב אחד יחדש בפלפולו איזה דין חדש, ויתהווה מחלוקת דין בינו ובין הרבנים מגילו, ועולם הרבנות בכל קצות התבל ירעש ויפחד, ומדינה הזאת אשר הרב המחדש שוכן בה, תשקוט על שמריה, מבלי התערב בדבר הזה, והרבה מהם גם לא ידעו, כי יש מחלוקת כזו בעולם, דבר כזה הוא חדש לנו בזמן הזה אשר כל מקרה קטן מתפשט במהירות רב בכל קצוי ארץ, ומקרה כזה קרה אצלינו בימינו, אשר עולם הרבנות הזדעזע בכל כנפי ארץ רבה, ורק אנחנו הרבנים יושבי ארץ אמריקה יושבים במנוחה, ואין רב שם על לב להסתבך במבוכה זו, וליקח חלק בהדין המחודש כפי כחו וחילו לאורייתא, והרבה מאתנו אינם יודעים כלל מכל הענין המסובך הזה, ולהראות להקוראים עד כמה מהענינים רבני העולם בדבר הזה אני נותן לפניכם המכתב שקבלתי זה עתה מרב ברוסיא:

וזה הוא גוף המכתב:

ב"ה, י"א אדר א', תרפ"ז.

לכבוד הרב הגאון המפורסם כלי המדעים מהור"ר ר' יעקב איסקאלסקי שליט"א, רב בניויארק,

שלום וברכה!

בטח נודע לכ"ג הי"ו מהשערוריה הגדולה שבעולם הרבנים והלומדים, מהחדשה המפליאה בהוראה לעשות חליצה ע"י שליח של היבמה שיצאה מאמעריקא, מאת הרה"ג רא"א יודעלאוויץ רב הכולל לאגוה"ק בנויארק, שהרפים את ההיתר בקונטרס „אב בחכמה", כל גדולי החכמה והוראה שבכל מדינות אירופא ואה"ק צועקים ומרעישים עולם על זה, ובהיות שהוראה כזאת לא ענין פרטי הוא אלא כללי, ונוגע לטהרות המשפחות בכלל ישראל, וגם שעלול הדבר להתפשט, ע"כ התקוממו גדולי הדור נגד זה באופן נורא, אצלי יש יותר ממאה תשובות מגדולי הרבנים שבדורנו מכל תפוצ"י וכולם לאיסור.

חפצתי לברר ולדעת, מה הוא דעת גדולי התורה על זה באמעריקה? ואם הרה"ג יודעלאוויץ התיעץ בזה עם הלומדים שבאמעריקה והיתרו הוא מדעת כולם או רובם או מקצתם, או שעל דעת עצמו בלבד הוא שהורה כן? ואם באופן האחרון מה אומרים על זה רבני אמריקה?

רבנים כוללים

מאת רב זעירא.

לא אעיר כל חכמתי על הערוך על אשר מעמידני למשפט, ואינני קורא חמס עליו בזה, כי זה מראה שאינני מההדיוטים הקופצים בראש, ואדרבה כך נאה לו ונאה לעולם, בעתון כ„דגל ישראל", אשר נוכח האמת דרכו צריכים לנהוג כמנהג עולם שכולו אמת, שהתחתונים המדומים מושבם למעלה, והעליונים מעולם השקר משכנם במקום אמת למטה, ובאשר שרב צעיר אני, מהזעירים דמן חבריא, וכדרך החיים בפה דרכי להיות מקומי בראש הקרואים, להיות תמיד מראשי המדברים בכל מקום, ומושבי הוא למעלה על הבימה (פולפיס) לצד הפריזידיום. כשנכנסתי לכתוב ב„דגל ישראל" ידעתי מראש, כחכם הרואה את הנולד, שינהגו בי מדת חכם שעליו להכיר את מקומו, ויותן לי מקום אחורי התנור והכריים, מקום שמשם התרנגולים קוראים בגרון, לקומם את העם משנתם להבחין בין חושך לאור, ובבינת השכוי לנקר באשפתות, להוציא התולעים הרומשים שם ולאכלם חיים, כדי לנקות את הבית מכל דבר המביא לידי ריח רע.

ומבין שמראש בסתר ידעתי מך ערכי, ומקום העתיד לפני מאת העורך, אין בלבי טינא עליו, וקבלתי עלי לעשות מלאכתי באמונה, וכשהגעתי עתה למקום המעלה ריח לא טוב, ונגע צרעת היא בקרב בית ישראל, ומקום הספחת אשר היתה במזרח פשתה בסימן טומאתה למערב ולצפון, והוכל לגרום טומאה בכל הארץ, מלאתי אני את ידי לנהוג מנהג בית־דין יפה בארץ־ישראל מאז ומעולם, שבחמשה עשר באדר מתקנין את הדרכים ועושים צרכי רבים, לטהר אלה הצריכים טהרה, ובזה אשר בא אל הכהן לאמר כנגע נראה לי בבית, ועל הכהן לבוא ולראות אם באמת נגע הוא, ואם יש בו סימני טומאה, כן אני בא אל הכהנים הגדולים, רבני ומנהיגי ישראל: כנגע נראה לי בבית ישראל, ושם הנגע רבנות כוללות, ויש בה כל סימני טומאה, פשיון, שער לבן ושער צהוב, ואל תשיבוני כי בית אופל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו, ואין רואין את הנגעים בלילה, וארץ אמריקה כלילה ואפילה נחשבת בעיניכם, כי זה נאמר רק אם הבית היא סתומה וחושך ולא אור בה, והאנשים עיניהם להם ורואים מכל אשר נעשה מסביב ואין פתח לנגד עיניהם שתשכח בית אחד תתפשט על כל הסביבה, אך אם הבית עומדת במקום אור, ורק אנשי הבית הוכו בסנורים, וכסומים הם מלראות מכל אשר נעשה

מכל רבני מדינתנו נמצא רק אחד ר' חיים מאטוסאוו להתיר, ולא ע"י שליח כהרה"ג יודעלאוויץ, אלא באופן אשה פועלת בשכר, אבל אין לדברי הרב הזה הד במדינתנו ולא איתמחי להיות בר סמכא שיעשו דבריו רושם בדבר מוזר מופרך ומחודש כזה, איך שהוא. אבקש מכ"ג להשיב לי תיכף במכתב דעתו הק' בזה, ודעת הרבנים שבאמריקה על זה, והשי"ת ינחנו בדרך טובה, וירומם קרן התורה.

יעקב לעוויצקי, החופ"ק אלוסק.

בידעי היטב את הענין הסבוך הזה, כי הרב יודעלאוויץ ישב על מדוכא זו, לא בשביל שום איזה פניה, ורק למצוא תרופה לתקנת בנות ישראל להצילן מכבלי העינון, אשר אסורות בהן, ואי אפשר להן ליסע למדינות שונות לקבל בעצמן חליצה מיבמיהן, וכי הרב יודעלאוויץ בא אל אסיפת „דגל הרבנים" לבקש מהם שיקבעו בית דין מרבנים דפקיעי שמיא, והוא יביא ראיותיו לפניהם מראשונים ואחרונים, וכבר נשלח מאיזה רבנים מכתב להגאון הנודע ר"י ראזען מדווינסק לשאול על זה, וגם בא לפני ההסתדרות היותר גדולה בארצנו „אגודת הרבנים" ובדמעות על עיניו בקשם להתענין בזה, ולהושיב בי"ד לשמוע ראיותיו והוכחותיו ולהעמידהו על האמת, אם ח"ו טועה בזה, ועד הנה לא נעשה בדינו שום דבר לברר הדין לאמתו, להלכה ומורין כן, ובנות ישראל למאות יושבות ומצפות בכל ארצות פזורנו, אם יש תקוה לפניהן להאסר מכבלי ענוניהן, או להיות יושבות זקוקות כל ימיהן, אמרתי להעלות זאת על עמודי „דגל ישראל" לפני מאות הרבנים הקוראים, שיתעסקו בדבר הלכה זו להוציאה לאור, והרב יודעלאוויץ מוכן להמציא להם ראיותיו וסברותיו, ואה"כ לקרוא אסיפה מיוחדת מהרבנים גדולי התורה באמת להתיישב בפלפול חברים, ולידע אם להימין או להשמאיל.

ובאשר שעלה חשש בלבי על מכתב הרב מאלוסק, שכותב שאחד מאטוסאוו מתיר גם הוא, ולא איתמחי להיות בר סמכא, והאמת הוא כי הרב הנ' מאטוסאוו מקיוב ידוע לגדול בתורה, פניתי אל הרב לעוויצקי במכתב כזה:

בע"ה, שלישי לחדש אדר השני תרפ"ז.

כבוד ידידי בלתי מכירו הרב הגאון המפורסם מהר"י לעוויצקי יחי' האב"ד דאלוסק פלך וואהלין תע"א.

אחרי דרך מבוא השלום!

מכתבו מיום י"א לחדש אד"ר שנה זו קבלתי, בדברי ההוראה שמתעתד הרב הגאון מהרא"א יודעלא־וויץ להוציא להתיר ליבמה לחלוץ על ידי שלוחה, והנה הרב הזה משתדל למצוא תקנה לבנות ישראל להתירן מכבלי העינון, וזה עתה בחרנו ועד מרבנים מפורסמים לזה, שיעיינו בזה לראות ראיותיו וסברותיו אם לקבלם או לסותרם, ולכן אבקשו להמציא לנו איזה מהמכתבים מגדולי ישראל, אשר בהם פלפלו בענין הנשגב הזה או להעתיקם עבורנו, למען נוכל לראות דעתם וראיותיהם, ובאשר שחושב אנכי כי כת"ר דורש ומבקש את האמת, להוציא הדין לאמתו, אין ספק אצלי כי ישלח לנו את המכתבים, ואני ערב בדבר שיוחזר המכתבים הזרה לידו בכל עת שידרוש, ואם צריך להוציא איזה סך כסף עבור ההעתקה מוכן אנכי לשלם בעד זה, כי נצרך לנו לידע דעת גדולי תורתנו בזה הענין הקשה והמחודש, והעיקר לידע דבריהם וראיותיהם מהפוסקים ראשונים ואחרונים.

ואקוה לקבל תיכף תשובתו עם איזה מכתבים מגדולי עולם, או העתקתם, אקצר ואומר שלום לכת"ר ולכל הנלוים אתו, ברוב רנשי כבוד וברכה.

יעקב איסקאלסקי, ההופ"ק.

ועד שיודיעו דעתם גדולי הרבנים במדינתנו, אחשוב לקבל תשובתו של הרב מאלוסק בצירוף דעת גדולי תורתנו במדינתו, ואז תהיה האספה הנכבדה היחידה במינה.

אנא רבנים חפשו, עיינו לעומק הדין, העלו סברותיכם וראיותיכם, ושלחו תשובותיכם ואז נתאסף לפלפול חברים, לתקנת בנות ישראל ולתקנת חיזוק התורה, ובלי בושת פנים לגדור בעד ההיתר המחודש, או להסכים עליו אם יעלה באמת הדבר להיתר, תורה היא וללמוד אנו צריכים, והתורה נקנית בפלפולי דאורייתא ובאהבת חברים.

מסביב להם, אז אדרבה מצוה על הכהן לפקוח את עיניו לראות מה שנעשה בביתו.

מימות משה רבינו ע"ה עד זקנינו לא נשמע בישראל שם רב הכולל, ואת משה בעצמו, עם כל גדולתו, תפארתו וקדושתו מתוארים אותו אך בשם רבנו, וכשנתמעטו הלבבות והדורות הלכו ופחתו, נתהוו תוארים שונים למנהיגי ישראל — גאון, ריש גלותא, נשיא, נגיד וכדומה, ולא ראינו ולא שמענו תואר „רב־הכולל", ורק בדור האחרון נשמע הפתגם הזה, בראשונה בארצות המערב, בפראנצויה, בהולאנד ובענגלאנד, וזה היה רק כלפי חוץ, מצד הממשלה, שרצתה לדון בדברי ועניני עם ישראל היושבים במדינתה על ידי רב אחד העומד בראש, ועל ידו היו נתתכים כל עניני הקהלות והחוקים הנוגעים לישראל, והיה נקרא רב הכולל בפי ישראל גם כן מצד התיחסותו אל הממשלה, והכל ידעו, כי יש בישראל גדולים בתורה וטובים יותר ממנו, ולא היו כפופים לו בדיני התורה והוראת, באיסור והיתר ובדיני ממונות, ורק בעניני סדור חוק הקהלות השו אזנם לשמוע דבריו.

אבל בשאר המדינות, אשר שם היה רוב מספר בני ישראל, ועניני קהלות ישראל התנהגו על פי פקידיה, או בענינים אשר הממשלה לא התערבה בהם, שם לא היה התפקיד של רב הכולל, ורב בעיר גדולה מרובה באוכלסין, ובתי כנסיות לעשרות היו בה, ואיזה דיינים ומורה הוראה היו כפופים אליו, היה נקרא רב העיר והיה חותם עצמו אב בית דין, או ראש בית דין, ומי שהיה באמת מלא בש"ס ופוסקים ובקי בכל חדרי תורה היה מתואר על דרך מליצה רשכבה"ג, ולא תארוהו באיזה פעם בתואר רב הכולל, ולחרפה היה נחשב לו להתקרא בשם זה, באשר שריח רוח מערבית היה נודף ממנו.

לא כן בארצנו ובדורנו זה, מיום שנתמנה הגאון הנפטר ר' יעקב יוזפף לרב בעיר ניו־יארק מהרבה בתי כנסיות, ואחדים מבעלי הבתים בעת הזאת, שחפצו להתדמות ליהודי אשכנז,

תשובה

על השאלות שבגליון הראשון של „דגל ישראל"
מאת הרב ר אברהם רעזניק, המכונה עזריקם הסופר.

להרב העורך של „דגל ישראל"!

ראשית ע"ד פליאתו על נאון כל הדורות רבינו הגר"א איך נעלמה ממנו הפסיקתא שכבר קדמוהו רבנן בפירושו ונעלם ממנו ולא ידע. אבל אחרי התבוננות אחרת אחזה לי שפירושו של הגר"א עם פירושה של הפסיקתא זוטרתא שהביא כת"ר המה שני דרכים שונים לגמרי ולראשונה צריך לשום לב מה דחקו להגר"א לסול מסילה חדשה בפירוש מקרא זה שהפחז כמים יהי' מוסב על השאת והעז ולא על מעשיו של ראובן שזהו נגד כל המפרשים כלם שלפניו ושלאחריו. אבל כל מעמיק ירגיש שאליבא דכל המפרשים ובתוכם גם הפסיקתא הנ"ל תקשה מאד ההתדמות של אל תותר לפחז כמים. בשלמא לפירושו של הגר"א שהפחז כמים קאי על השאת והעז אז יהי' פירושם של המלות אל תותר כמו ולא תותירו ממנו עד בוקר וכמו „אחד מהם לא נותר", כלומר שמהשאת והעז היינו הכהונה והמלכות שהיתה ראויה לו לראובן כדמפרש רש"י לא ישאר אצלו אף כל שהוא כי נשאר משולל לגמרי מן הכהונה ולגמרי מן המלכות כמו שהמערה מים מן הכלי לא ישאר בכלי אף כל שהוא והוי שפיר המשל דומה לנמשל, אבל לפירושם של כל המפרשים שהאי פחז כמים מוסב על ראובן שפחז בהלול היציע של אביו ואז בהכרח יהי' פירושו של אל תותר לא מלשון נותר אלא מלשון יותר כלומר לא תקח יותר על אחיך כ"א שתהיה שוה עמהם והוי אז מלשון מקרא אחר (דמשלי) „בכל עצב יהי' מותר" וכמו „ומותר האדם מן הבהמה אין" אז הפחז כמים עם המלות „אל תותר" אין המשל דומה לנמשל כלל וכלל שהלא מותרות לא יהי' לו אבל הכרחיות מה שאצל שאר השבטים ישארו אצלו ובמים המורקים לא ישאר אף טפה אחת משא"כ לפירוש הגר"א שקאי על השאת והעז לא ישארו מהם אצלו אף משהו והוי שפיר המשל דומה לנמשל בדייקנית נפלאה ודו"ק היטב.

השקפה זו הביאה לרבנו הגר"א לפרש שהאי פחז כמים מוסב על השאת והעז ולא על ראובן. ומעתה כשנתבונן בפסיקתא אין אנו מוצאים מדברי הגר"א כלום כי הפסיקתא לא באה אלא לפרש באיזה אופן ממשיל את הענין למים אבל אליבא דפסיקתא האי פחז כמים על ראובן הוא כדקאי קאי ולא על השאת והעז ואף גם זאת כי אליבא דפסיקתא אינו מוכרח כלל לומר פחז כמים אלא גם פחז כיין או כחומץ א כשכר, מה שא"כ לפירוש הגר"א אשר לשונו בזה מזוקק כזהב ומאד עמקו מחשבותיו ואמנם יתר שאת ויתר עז לדבריו בפירושו זה על יתר כל המפרשים כדרכו בקודש בכל מקום למעמיק בדבריו וכמדומני שדברינו בזה קולעים ישר אל כונת רבינו הגר"א בזה.

ומעתה ננסה לפצח את האגוז השני הקשה הרבה מן הראשון, וזוהי פליאתו של כת"ר על היונתן בן עוזיאל נגד דחז"ל (במנחות פ"ו) שבזה תגדל הפליאה שבעתיים שזהו ממש דבר והיפוכו וזה לשון כת"ר יונתן בן עוזיאל אומר על הפסוק (מ"א ו' ד') ויעש לבית חלוני שקופים אטומים פתוח מלנאו וסתימן מלבר וזהו נגד פירוש חז"ל שאמרו שהיו רחבים מבחוץ וצרים מבפנים להורות שאינו

להראות להם כי גם הטה בעלי השכלה ותרבות המה, תארו אותו בשם רב הכולל, ואפשר שלא לרצון היה לו להמנות הגדול תואר כזה, וכיון שניתן שם זה לאחד, מיד קם רב אחר נודע בשמו וקרא לעצמו גם כן בשם זה, ועוד יתירה עשה, כי תחת אשר הראשון היה נקרא רב הכולל דניו־יאָרק, הקריא הוא לעצמו: רב הכולל באמריקה, ואינני מספר ח"ו אחריהם, אך מני או והלאה פשתה הספחת הזאת במזרח, וכשבא רב אשר שערו הפך לבן, נפל גם הוא על המציאה הזאת להקרא בשם מבושם כזה, והכנים קנאה במאכל זה שלא להבחין בין שער לבן לשער צהוב, והצעירים לימים דוחפים את הזקנים לעשות כמעשיהם, ועומדים עצמם בעטרה זו שאינה הולמתם, ואחר שהשיג בשרה בעיירה כזו אשר שתי חברות השתתפו בבחירתו, מדמה בנפשו כי לו נאה להתלבש במלבוש שאינו לפי מדו, ולהתגדל על חבריו הרבנים היושבים ומורים בעיר זו משכבר הימים. מחלוקות רבות תצמחנה על ידי זה, והעיר נעשה כמרקחה, ובני ישראל נהלקים לשתי מחנות, אלו קוראים לו רב הכולל ואחרים מתארים אותו בשם רב הקולל, ואוי לה לאותה בושה ואוי לה לאותה כלימה.

וצעיר לימים אנכי מלהבין מאיזו סבה נולד השם המשונה הזה בקרב בית ישראל, הלא הרבנים האחרים השוכנים בעיר אינם נבפפים אליו בשום דבר, אדרבה, מה שזה אופר בא האחר ומתיר, ומספר הברי קהלתו מעטים המה לעומת ההברים של הרב שכנגדו, וגם בגודל תורתו איננו מגיע עד לקרסולי חבריו, ומה הגיע אליו או להסובבים אותו להבריז עליו כי הוא הרב הכולל בעיר? ושאלתי להחכמים הזקנים סבת הדבר ואין מגיד לי, ורק אחד, ידוע בשם, אָמר לי, שאפשר שסיבת הדבר הוא, שהרב הזה כולל דברים האסורים עם דברים המותרים, ולכן יאה לו שם זה, או יותר נכון שבעם אחר כרוך בזה, מפני שהרב הזה הובא להעיר על אפם ועל חמתם של הרבנים היושבים בעיר מקודם, ובתור רב פרטי אסור היה לו לבוא אל העיר ולשפוך ממשלתו עליהם מפני איסור השגת גבול רעהו, ולכן בחר לו שם רב הכולל ובאיסור כולל יודע הוא שאיסור חל על איסור, וההשבונות האלה מביאים לידי שנאה, קנאה מחלוקות והלבנת פני רעהו, וכבוד הרבנות יושפל עד לעפר.

ועובדה אני יודע, שבעיר אחת נתהוה מחלוקת גדולה בדבר הבשר כשר, והרב דשם עמד בפרץ לגדור הגדר שנפרצה, והבריונים דשם הביאו מניו־יאָרק רב מלא ימים, בזקן מגודל ואשר נושא עליו שם רב הכולל, ובבואו שם סתר כל דבריו ופסקיו של רב העיר. וכששאלוהו מה זה, לדעת על מה זה, השיב, הלא רב הכולל אני בכל ארץ אמריקה, וממילא רב אני גם בעיר הזאת, ואני הוא המרא דאתרא, ואוכל לעשות בעירי

צריך לאורה (מנחות פ"ו) והלא זהו באמת פלא? עכ"ל ב„דגל ישראל" חוברת ראשונה.

אמנם כן בעיני יפלא, אבל עוד יותר יפלא בעיניך ידיד נפשי אם אומר שכמו שדברי הגר"א עם דברי הפסיקתא הנ"ל המה שני פירושים שונים לנמרי איש מרעהו, כן לאידך גיסא דברי יונתן בן עוזיאל עם דברי חז"ל במנחות פ"ו המה שפה אחת ודברים אחדים למו ולמען הפץ אור על דברי רבותינו הקדמונים אלה נחקורה ונשובה אל עצם פירושה ומובנה של מלת חלון בשנות ימי קדם. ונמצא שלפעמים היתה מובנה החלל המפולש שמעמידים בו את החלון ולפעמים היו מבינים בה את עצם החלון שעושים לסתימת הפלוש הזה ולא היה אצלם שמות מיוחדים לשתי אלה כמו פתח ודלת, אלא זה נקרא חלון וגם זה נקרא חלון, ונביא איזה דוגמאות מעט מהרבה מכתבי הקודש ומדברי חז"ל ויפתח נח את חלון התיבה זהו חלון ממש בבחי' דלת. בעד החלון נשקפה (שופטים ה') זהו בבחי' פתח שבודאי הוציאה ראשה והביטה לכל עבר אם יבוא בנה וכמו כן בעד החלון נשקפתי (משלי ו') וקרע לו חלוני דירמיה בע"כ כונתו על החורים של החלונות, וכן וישקף אבימלך בעד החלון עיין רש"י שם וש"ח שפירש שהחלון הי' פתוח (אע"ג שאח"כ מנסה הש"ח לפרש באופן אחר אבל חזרתו אינו הולמת כלל ומתפתל בדבריו) וברחז"ל בית אופל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו (עיין חולין י' ע"ב וברש"י שם) וכן ותורידם בחבל בעד החלון (יהושע ב') ומעתה יובנו דבריהם, ושניהם לדבר אחד נתכוונו ואין מהם כל סתירה מזה לזה. יונתן בן עוזיאל יסובו דבריו על פילושים של החלונות ר"ל החורים שנעשו בדפנותיו העבים של ביהמ"ק שנעשו פתוחים מלגאו וסתומים מלבר, כלומר רחבים מבפנים וקצרים ומצמצמים מצד חוץ. וחז"ל במנחות יסובו דבריהם על חלון הסתימה ר"ל עצם החלון שהיא בבחינת דלת כלומר על „הפריים" שהיא מחזקת בתוכה את הזכוכיות שהיא גם עתה עבה פי עשרים מהזכוכית התקועה בה ועכו"כ בזמן ההיא ועוד בתוך דפנות עבות של אבני שיש והלא בע"כ היו צריכים לכונם ולהכניסם תוך ההורים מביתה ולא מבחוץ אל הפנים בשעה שהפנים מרוח והולך ומתקצר אל החוץ הלא כמובן אי אפשר באופן אחר וא"כ איפוא מחויבה בהכרח להיות גם עצם חלון הסתימה כלומר „הפריים" העב של מחזיק הזכוכיות ג"כ בדיוק בד בבד כתבנית החור צדה אחד רחב שהולך ומתקצר באלכסן בהתאם אל החור שהיא באה לסותמו ולמלאותו. אבל מה שיקרא בפלוש החור חוץ יקרא בחלון גופה בעודה תלושה (טרם השקיע אותה בחור) פנים ומה שיקרא בפלוש החור פנים יקרא בחלון בעודה תלושה חוץ. כי לעולם בכלי כשהיא לעצמה הרחבות שבה נקרא חוץ וצמצומה כלומר הצד המצומצם נקרא פנים כי בכל כלי קבול בהכרח הפנים שלו מצומצם מהחוץ וכדאשכחן בים של שלמה (מלכים ז') שתוכו עשרים אמה וחוט של שלשים אמה יקיף אותן כי בלא בית קבל לעולם הצד הרחוב נקרא חוץ והמצומצם ממנו נקרא פנים. א"כ הגע בעצמך מה שיקרא בחורים פנים בהכרח יקרא לעומתם בחלונות עצמם חוץ ומה שיקרא באלו חוץ יקרא באלה לעומתם פנים.

וא"כ כשדברו חז"ל בעצם החלונות בהכרח עליהם לקרות מה שאמור ביונתן בן עוזיאל חוץ אצלם זהו בע"כ פנים, ומה שיקרא אצלו בדברו בחורי החלונות פנים בע"כ בהלונותיהם זהו חוץ, אבל הלא זהו בהתאם גמור עם דברי יונתן בן עוזיאל ולא רק שלא פליגו חז"ל עליו (שהיה קודם להם הרבה בזמן כידוע) אלא שהם הצהירו הדבר עוד יותר כלא זו אף זו כלומר לא רק שהחלונות כלומר החורים היו שקופים אטומים כדברי יונתן בן עוזיאל אלא גם השקופים כלומר החלונות שמשקיפים בהם נ"כ היו אטומים. והוספה זו שלהם דייקו מלשון המקרא „חלונות שקופים אטומים" שאליבא יונתן בן עוזיאל קאי האי אטומים רק על החלונות ואליבא דידהו קאי האי אטומים גם על השקופים וגם על החלונות אבל לפי פירושו של יונתן בן עוזיאל הו"ל להמקרא לכתוב חלונות אטומים שקופים, ומדכתיב שקופים ואח"כ אטומים, על כרחך האי אטומים אתרווייהו קאי ודו"ק כי עמוק ונכון הוא עם המציאות, ומינה לא תזוע.

ער"ה אדר ב' תרפ"ז, קווינסי, מאסס.

בכל הטוב בעיני, ואין טי שימחה בידי מלבנות או להרוס בכל העולה על רוחי. והסוף היה, כי המהלוקת גדלה עד מאד ואנשי העדה נסבו עליו בכולל וגרשוהו כמעט בחרפה מן העיר, וכה תמצא באלה אשר כל מלכותם היא רק על מקלם ומתכנים עצמם בשם כולל, לקרוא בקול כי רודים הם בכל עבר הים האטלאנטי, ולחשבון הגמרא ששלשה עזים יש, עזים באומות — ישראל, עזים שבעופות — תרנגול, צריך להוסיף עוד עזים שברבנים — רב הכולל.

ואחת אני יודע, שמרדכי היחודי, אשר שטעו הלך בכל המדינות וגדול היה בבית המלך היה רצוי לרוב אחיו ודובר שלום לכל זרעו, ואם רב אחד באמת גדול הוא צריך להיות לו שלום עם כל, ובהתמנותו לרב כולל הוא מרחיק את השלום מהעיר, כי מתבבד הוא בקלון חבירו, להורידהו למדרגה שניה של רבנות, והעיר נעשה כמרקחה, זה אומר רבי הוא הגדול וחבירו משיבו לעומתו: רבך נחשב נגד רבי כקליפת השום.

וידוע מאמר חכמנו, שכל עיר שיש בה מעלות ומורדות, יושביה מזקינין בחצי ימיהם, וכלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנים אותם בכלל ופרט.

הרבנות הכוללות הביאה רעה רבה להרבה קהלות ישראל, וכרבא דכולל בה מטנה פנה ממנה יתד לקטטות ומריבות, ואין לנו עצה אחרת להפטר ממנה כי אם לפרסם, שהשם הזה הוא גנאי להנושא אותו, ואם הרב הוא באמת גדול מחבירו, יוכר בלי חשם הזה להיות ראש וראשון בכל עניני העיר, והרבנים הצעירים לא ידחפו את הזקנים מהם מגדולתם, והבורח מן הכבוד, הכבוד רודפהו, וכבוד הרבנות יתעלה על ידי בטול שם הגנאי הזה, כי כל העם ידעו כי כל רב שיש לו שם לויי אינו אלא לגנאי.

אנחנו הרבנים הצעירים איננו יודעים מנגע השאת הזו ואיננו מהרהרים אחרי רבותינו הרבנים הזקנים הבאים בימים, רק מעוררים אנחנו אותם, מיראת, פן תתפשט המחלה גם

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב.

ספר „תורת החנוך הישראלי" לילדי ישראל על פי תורת ישראל, מבוארים בו יסודי הלכה והגדה בתורת החנוך הדתי והמוסרי, והתפתחותו ההיסטורי עד אחר חתימת התלמוד, והוא ספר אשר כל אב לבנים, כל מורה לילדים וכל העוסק בעבודת החנוך מחויב להגות בו מתחלתו ועד סופו, ועכ"פ לידע מסקנותיו והחלטותיו, חובר ממני חיים הירשענזאהן.

הרב ר' חיים הירשענזאהן עסוק כל ימי חייו בתורה ובחבור ספרים, בגליון א' של „דגל ישראל" כתבנו אדות חבורו על הבריתות שבתורה, והנה — ספר חדש ממנו, על החנוך הדתי והמוסרי מדבר הוא בדברים של טעם על חנוך ההורים, מצדיק הוא את הרבנים באמריקה על שאינם לוקחים חלק בעבודת החנוך, מפני — „כי דבריהם לא יהיו נשמעים על העם החכם בעיניו, ותהי התערבות הרבנים רק החזקת יד אלה אשר בנינם סתירה, ובמקומות שונים הבעלי בתים מקלקלים ביסוד בתי ספר ות"ת יותר מאשר מתקנים", מדבר על המורים „שמחפים על כל שגיאותיהם או זדונותיהם בטענות פדגוגיות" מזכיר הוא על הבור ספורים מיוחדים לילדים לפי רוח הילד, ועל הנחיצות לדבר עם הילדים בלשון הקודש, ונותן שעורים ודוגמאות ללמוד המשנה והתלמוד עם תורה שבכתב, ועל חנוך הבנות, ועוד ענינים חשובים עד מאד.

ומאורע משמח לב ונפש הוא כי שני רבנים באמריקה כונו את השעה הנכונה והעשירו את ספרותנו בשני ספרים חשובים על החנוך, הרב הירשענזאהן והרב שמריהו ליב הורוויץ, שהוציא זה עתה את ספרו החדש „הדת והחנוך", ומה שאהד חסר בא השני ומשלים, באופן כי מי שרוצה כאמת להבין את שאלת החנוך בכל מלוא עמקה, עליו לרכוש לו את שני הספרים יחד. כי גם בספרו של הרב הורוויץ אנו מוצאים ענינים נפלאים מאד כמו: החנוך על פי התלמוד והפוסקים, דעת גדולי חכמי ישראל, צדיקיו וקדושיו על החנוך, דעת גדולי המחנכים וטובי הפדגוגים על החנוך הדתי, הרצאות על החנוך, כללים נחוצים וסדרי למוד, ותכנית למודים לבית ספר עברי דתי לאומי, ועוד ענינים חשובים עד מאד.

אין הדור יתום אם רבנים עוסקים בחנוך ישראלי, וכותבים ספרים על החנוך הדתי בישראל. החנוך הדתי — זהו החנוך הישראלי השלם.

ושני הספרים על החנוך שהופיעו זה עתה, מאת הרב ר' חיים הירשענזאהן ומאת הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ עליהם נאמר כי „הם ספרים אשר כל אב לבנים, כל מורה לילדים, וכל העוסק בעבודת החנוך מחוייבים להגות בם מתחלתם ועד סופם ולדעת מסקנותיהם והחלטותיהם".

מכתבים מערי השדה.

ב"ה, דעטראיט, אדר א', תרפ"ז.

זהו בערך שנה שנתעוררה תעמולה נמרצה בעיר ע"י הרבנים המקומיים, וע"י בעלי בתים חשובים ובראשם ר' משה קויפמאן נ"י ליסד ועד הכשרות בעיר, והועד הזה יהי' העורק החי לארגן כל בני העיר בקהלה אחת מרכזית, והקהלה תסדר כל צרכי הדת, כמו כשרות, מקואות, שמירת שבת, עניני חנוך, ועוד, ועוד.

ראשית כל העומד על סדר היום הוא כשרות הבשר, ותכף באספות הראשונות שבראשית קיץ העבר, עיינו ודנו במרץ בשאלה זו. והחליטו שכל קצב מוכרח הוא ליקח תעודה חדשה מהועד, והועד יעשה חו"ד על נאמנתו של הקצב. וכן קבע הועד תקנה בתוקף הדין ששוחטי עופות לא ימרטו הנוצות אחר השחיטה, וכן נתחזקה התקנה הקודמת שבעיר ששני שוחטים יהיו בשחיטות גו"ד, אבל כדי להעמיד על בסיס נכון וקים כל עניני הדת והיהדות שבעיר הנזכרים לעיל צריך לזה סכומי כסף מסיומים, והוא: לשלם למשגיחים, למזכיר עבור אפים, ועוד, והעיקר לבנות מקואות במקומות שונים שבעיר, ואלה ההצעות השונות שהועד חשב להשיג על ידם סכומי כסף הנדרשים לא הביאו לשום תוצאות ממשיות, וע"כ פנה ועד הכשרות (הרבנים ובע"ב) בבקשה ובדרישה לכל בני העיר, אלה שעניני היהדות יקרים וחביבים להם, שיתנו ידם לועד הכשרות ויכנסו לחברים וכל חבר וחבר עליו לשלם מא' דאלאר ולמעלה לשנה, ועי"ז נרויח בשתים: ראשית שיקבצו סכומי כסף הנדרשים, ושנית שעי"ז נוסף יתארגנו ויתאחדו כל בני העיר לאגודה וקהלה אחת.

ובחרו לזה קומיסיא מיוחדה שתתעסק ותתעניין בזה הדבר. בהקומיסיא נכנסו החברים האלו, מר גאטעסמאן, זעליגסאן, זאלצבערג, סאלע, סעקס, בעקער ומעתה יש לקוות שסוף סוף יעלה ביד ועד הכשרות המקומי לאחד ולארגן כל בני העיר שיעבדו שכם אחד להטבת והקמת מצב היהדות, הבה נקוה.

שמואל מנחם הלוי פיין, רב בפה.

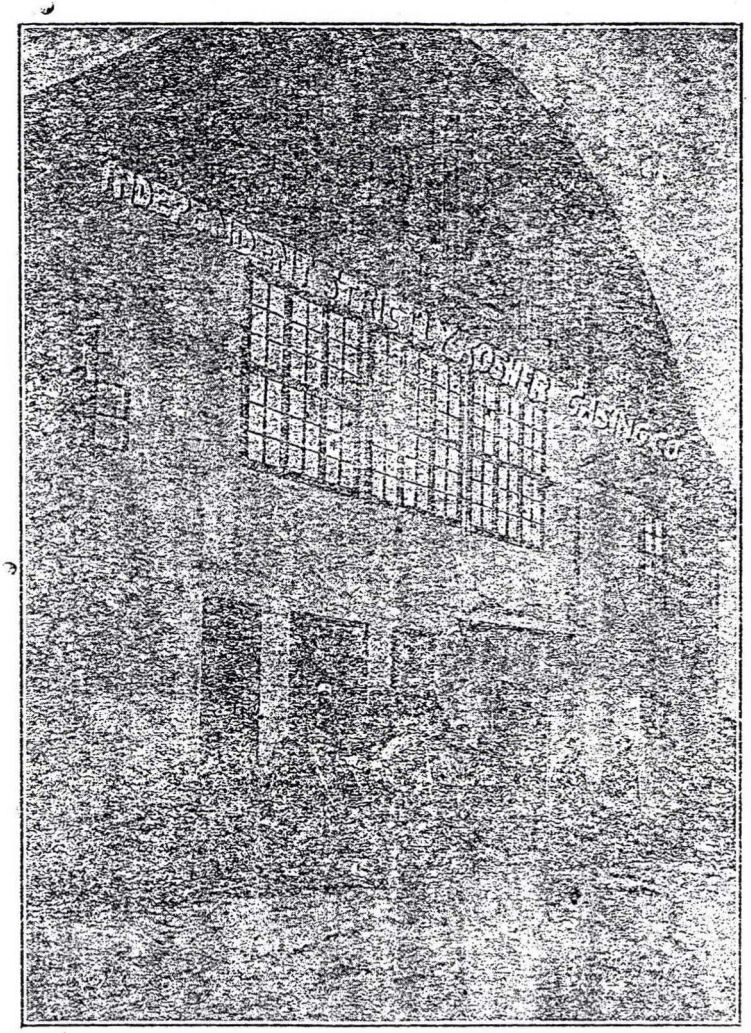
בכל עניני המערכת, לפנות אל:
RABBI S. L. HURWITZ
203 Wst 113th Street
New York

בקרבנו, ואם ישליכו הרבנים את כולל תפארתם מעליהם, אז שלום אמת יהיה בימינו, כי נהיה כפופים להם בכל דברי התורה, כאשר מטים אנחנו אזנינו לדברי הרבנים יחידי סגולת המנהיגים האמיתים בקרב בית ישראל, ואשר מעולם לא התלבשו באדרת שער. כזאת, למען תשתרר ולפסוע על ראשי עם קדוש.

כשר׳ע קיסינגס

פון אשכול

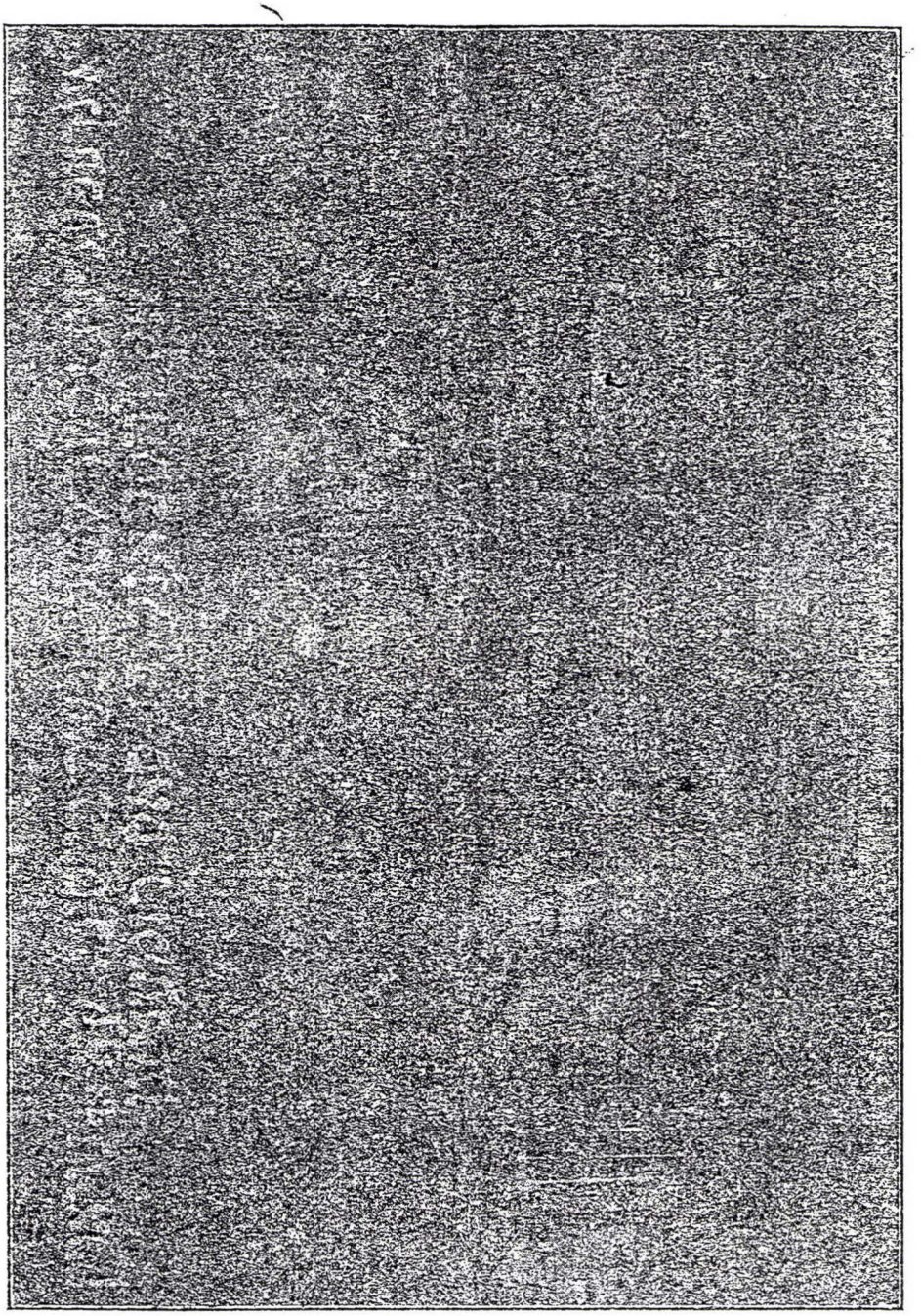
אלע רבנים פון לאנד מיט זייערע הויפט ארגאניזא־ציאנען, זיינען פאראינטערעסירט אין דער פראגע פון כשרות, און וועלכע מיינען מיט אן אמת אויסראטען נבלות וטרפות פון דער אידישער גאס, האבען ביז יעצט כמעט פארנאכלעסיגט איינע פון די וויכטיגסטע פראבלעמען וואס באלאנגט צו כשרות, און דאס איז די פראגע פון כשרה קיסינגס (דקין) אין וועלכע עס וועלן אנגעפילט די פארשיידענע סארטען געסמוקטע פליישען, די פליישען וואס עס וועלן ארייז געפיהרט אין די פארשיידענע וואורשט פעקטאריעס מעג זיין כשר, אבער אויב די פלייש

כשר קיסינג פעקטארי אין וויסעאול דע סאם, רומעניע.

וועלן געשטאפט אין טרפה קישקעס (קיסינגס) איז די וואורשט טרפה און די רבנים האבען וויניג אכט געשענקט צו דער פראגע וואו עס וועלן נענומען קישקעלאך ביי די כשר׳ע וואורשט פעקטאריעס, טראץ דעם וואס דאס איז א באוואוסטער פאקט, אז אין אמעריקא גופא וועלן ניט אויסגעארבייט, פון דער היגער שחיטה, אזוי פיעל וויפיעל מען ברויכט צו האבען אין אלע וואורשט פעקטאריעס.

לעצטענס אבער, אז עס איז פארעפענטליכט געוואלן דער סקאנדאל פון וואורשא פוילען, דאס עס פלענט אריין געשיקט וועלן פון דארטען נאך אמעריקא, הונדערטע בארעלס קישקעס נבלות וטרפות צו געווייסע באהאלטענע פערזאנען, און זיי פלענען די וואלן פארשפרייטען איבער דער קאנטרי אלס כשר׳ע, און נאך דעם אז די רבנים פון ליטא האבען אויך מודיע געווען אז עס געהט אן א רענעלע

יעקב שם עין ויאמר לכל אשר עמו הסירו את אלהי הנכר אשר בתוככם

שמוגלערייי פון טרפה דקין, זיינען די רבנים ארויס מיט אן הזהרה צו די פעקטאריעס זיי זאלען אכטונג געבען וואו צו קויפען זייערע קיסינגס וועלכע זיי ברויכען.

די פעלשער שווייגען אבער אויך ניט, און פון גאר דער לעצטער צייט, זיינען זיי מכשיל את הרבים מיט טרפה דקין, זאגענדיג דאס זיי ברענגען די ווארע פון קאנסטאנטענאפאל אדער ארגענטינא, וועלכע דאס איז ניט ריכטיג, וויל ארגענטינא האט ניט אזא גרויסע אידישע באפעלקערונג, פון שוחט'ען אזוי פיעל שעפסען, מען זאל קענען שיקען נאך אמעריקא אזא גרויסע צאהל בארעלס קישקעס, און פון קאנסטאנטינאפאל האט מודיע געווען דער הויפט רב הרב מארקוס אז מען זאל זיך ניט פארלאזען אויף די הכשרים וועלכער א געווייסער מאן שרייבט אז זיי זיינען כשר „כדת משה וישראל" איבער־הויפט וואס דארטען איז די שחיטה פון די ספרדים, וועלכע איז ביי אונז אשכנזים ניט כשר, און אזוי פאר'טרפ'ענען די שקרנים אפילו די כשרה פליישען פון די וואורשט מא־נופעקטשורערס.

אין אמעריקא באשעפטיגען זיך אויסשליסליך נאר צוויי מיט אויסארבייטען כשר'ע קיסינגס וואס עס ווערט גע'שוחט'ן אין די היגע שלאכט־הייזער, איינע איז די פירמא „אינדעפענדענט סטריקטלי כשר קיסינג קא." געפיהרט פון ל. פארמאן ענד סאנס, וואו עס שטעהט א משגיח תמידי מבקר עד ערב, אונטער דער הויפט השגחה פון באוואוסטען הוואראנער רב הרב הג' ר' משה ראזען, און וועלכע פארדיענט דעם נאמען סטריקטלי כשר, דיעזע קאמפאני נעהמט איהרע ווארע פון די אמת'ע כשר'ע שלאכט הייזער אין ניו יארק און ברוקלין, וויא: וושטין, באנגס, מידל דערס, און שאף קיסינגס, אבער די פראנע פון אימפארטירטע קיסינגס וועלכע פיעלע מאנופעק־טשורערס ברויכען איז ביז איצט נעהאנגען אין לופטען און פיעלע זיינען נכשל געווארען מיט ניט כשר'ע קישקעס וועלכע מען האט זיי געזאגט דאס זיי ווערען געבראכט פון ארגענטינא אדער קאנסטאנטינאפעל.

יעצט אבער שרייבט דער באוואוסטער רב פון אויבער־וויש א והגלי דומעניא, הרב הג' ר' מנחם מענדל האגער, אז די ניו יארקער פירמא, אינדעפענדענט סטריקטלי כשר קיסינג קאמפאני, האט נעעפענט א כשר'ן פלענט אין וויסעאוו דע סאס רומעניא, וואו אונטער זיין השגחה ווערען אויסגעארבייט דורך אנשים יראי שמים, אלע סארטען וואורשט פאר דעם אמעריקאנער אידישען געברויך. דורך די מענדזשמענט פון ר' משה דוד גאנס, און צו יעדער טראנספארט ווערט געשיקט א כשר פון הרב האגער אליין, אז עס זאל ניט זיין קיין שום חשש אויף די וואורע וואס עס ווערט נעשיקט צו דער אינדעפענדענט סטריקטלי כשר קיסינג קא. ער האט אונז אויך צו גע־שיקט די בילדער ווי עס זעהט אוים דער פלענט פון דער אינדעפענדענט סטריקטלי כשר קיסינג קאמפאני מבית ומחוץ, דארטען אין רומעניא, אום דאס פאלק זאל זיך איבערצייגען אין די ריכטיגקייט פון די כשרות פון די געבראכטע קיסינגס.

די בעלי בתים פ. פארמאן ענד סאנס, פארדינען באמת א גרויסען יישר כח פון די היגע אידען מיט די רבנים בראש, פאר זייער גרויסען אויפטהו, פון יעצט אן וועט די פראנע פון אימפארטעטע קיסינגס זיין נעליזט, וויל יעדער אמת'ער כשר וואורשט מאנופעקטשורער וועט וויסען דאס דארטען ביי די אינדעפענדענט סטריקטלי כשר קיסינג קאמפאני, 421 איסט 47טע סטריט, נויארק, קריגט ער אמת'ע כשר'ע וואורע.

אויפמערקזאם דזשוירזי סיטי'ד אידען!

בוירגען עווענו געגענד, וועלכער האט זיך ענטוויקעלט אין א גרויסען אידישען געגענד, מיט שוהלען און תלמוד תורה'ס, ברויכט נויטיג אן אמת'ן

כשר'ן דעליקאטעסען פלאץ

וועלכער זאל זיין שבת געשלאסען. ביז יעצט איז דאס ניט געווען, אבער יעצט איז די צייט וואס מען קען דאס קריגען אין דער נייער אפארטמענט הויז וואס ה... ב געבויט נאהענט צום שוהל. דער וואס וועט עפענען אזא כשר'ן דעליקאטעסען סטאר וועט פיעל געלט מאכען און פארשטארקען שבת און כשרות.

וואר עס אינטערעסירט זיך אין אזא גוטער אונ־טערנעהמונג זאל זיך וועגדען צום בילדער

ר' משה סאלער, 205 מאנטיסעלא עוו.

דזשוירזי סיטי, נ. דזש.

א כשר'ער פלאץ

וועו איהר ברויכט דעליקאטעסען אין הויז, צו א התונה אדער אן אנדער שמחה, — קומט אין

100 ריוינגטאן סט. ניו יארק

דארטען וועט איהר קריגען צייער פארלאנג מיט די בעסטע צופריעדענהייט.

צבי ראפס, פראפ.

א כשר'ער האלל

פאר חתונות

און באנקעטען

בראדווי מענשאן

209 איסט בראדווי ניו יארק, נ. י.

מר. לאקער, פראפ.

BROADWA MANSION

209 Eeast Broadway New York, N. Y.

ניט אומזיסט! עס איז דא א אורזאכע

אלע אידען, יראים ושלמים, וועלכע עסען געוויכערטע פליישען, געברויכען דאס זעלבסט און רעקאמאנדירען אלעמען צו געברויכען די אמת'ע כשר'ע גוטע פליישען פון

פאלעסטיין בראנד כשר וואורשט פעקטארי

135—137 סויט 8טע סטריט, ברוקלין, נ. י.

וויל דאס זיינען די געסמוקטע פליישען וואס איז עולה על שלחן מלכים, און איבערשטייגט אנדערע מיט איהר כשרות און אמת'ן געשמאקען טעם, וויל די רבנים, וועלכע זיינען גרעסטענטהייל די אייגענטהימער פון דיעזער פעקטארי, טרייען פערזיכערנליך צופרידענצושטעלען די צאהל-רייכע קאסטומער פון אלע שטעדט און שטעדטלאך. די אידישע גאס איז פול מיט לויב-געזאנגען פאר די וואארע פון „פאלעסטיין וואורשט", איהר גוטער געשמאק און ריכטיגע כשרות האבען איהר געמאכט זעהר א גוטען נאמען.

כשר'ע דעליקאטעסען סטארס! פארנאכלעסיגט ניט די געלעגענהייט און אדרעסירט אייערע געסמוקטע וואארע פון אונזער פעקטארי. איהר וועט זיין צופרידען און איהר וועט צופרידענשטעלען אייערע קאסטומערס.

מיט אלע אדרעסס צו וועגדען זיך:

PALESTINE BRAND KOSHER WURST FACTORY

135 SOUTH 8TH STREET — BROOKLYN, N. Y.

דער ריכטיגער פלאץ

צו קויפען אלע סארטען ספרים, ווי ספרי רומ"ל, סידורים, חומשים, מחזורים, הגדות, אויך ספרי תורה, טליתים, תפילין ומזוזות און אלע כלי קודש, וועגדעט זיך צום באוואוסטען מוכר ספרים

יואל צינבערג

53 נארפאלק סטריט — — — ניו יארק, נ. י.

רבנים ודרשנים קענען דארטען באקומען אלערהאנד ספרים, ש"ס'ן ומדרשים, שו"ע, ספרי הפוסקים, ראשונים ואחרונים, כל מיני שאלות ותשובות, ישנים עם חדשים.

א עקסטרא ביליגען פרייז פאר מגילות

אלע אדרעסס, סיטי אדער קאונטרי, פונקטליך אטענדעט.

זיך וועגדען צו:

MR. JOEL ZINBERG

53 Norfolk St. — New York, N. Y.

אלע רבנים ודרשנים

מוזען האבען דעם נייעם וויכטיגען דרוש ספר

מצח אהרן

חלק שני

פון תרב תגאון, דרשן נפלא

ר' אהרן וואלקין, פינסקער רב

וועלכער שטייגט איבער דעם ערשטען חלק.

דער פרייז איז 3 דאלאר, באצאהלט אין פאר-אויס. זיך וועגדען צו הרב איסקאלסקי, וועל-כער טהוט דאס למובת המחבר הגדול.

האט איהר שוין דעם ספר „תרי"ג מצות", מאת המחבר הרב ר' יעקב איסקאלסקי? — אויב ניט, שרייבט צו איהם וועט איהר קריגען באלד צוגעשיקט.

RABBI J. ESKOLSKY

256 East Broadway — New York, N. Y.

אריאם פרעס, יוניאן פרינטערס. 54 קאנאל סטריט, ניו יארק.

פסח נומער

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגענעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל". רעדאקטירט פון הרב שמריהו ליב הורוויץ.

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 209 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879".

ערשטער יהרגאנג נומער 4.	ניו יארק, ניסן, תרפ"ז.	**Volume I, No 4.**
סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.	**April, 1927.**	**Subscription Price $2.00 a Year**

פסח!

פסח איז דער יום טוב פון פרייהייט, ווי שעהן און הייליג דאס וואָרט פ ר י י ה י י ט קלינגט אין דער מענשליכער שפראך, טייכען בלוט זיינען פערגאסען געווארען ביי פיעלע פעלקער נור צו עררייכען פרייהייט. אהן פרייהייט האט דער לעבען קיין טעם ניט. פעלקער און מענשען קענען ע ק ז י ס ט י ר ע ן אהן פרייהייט אבער ל ע ב ע ן אהן פרייהייט איז אונמעגליך, ווייל א לעבען פון שקלאפערי איז ניט קיין לעבען נאר אן אומעטיגע קלאנעדיגע עקזיסטענץ.

דאס אידישע פאלק איז פון אימער אן א פאלק וועלכעס שטרעבט צו פרייהייט. דער וואס איז באקאנט מיט דער אלנעמיינער געשיכטע און מיט די אידישע געשיכטע וויסט וויפיעל שרעקליכע און הייליגע קרבנות אידען האבען געבראכט פאר די פרייהייט פון אונטערדריקטע פעלקער און פאר די פרייהייט פון אידען אלס אידען, פאר די פרייהייט צו היטען זייער תורה און רעליגיאן אונגעשטערט. די קדושים אונזערע, האבען פארגאסען זייערע הייליגע בלוט אין אלע צייטען און אין אלע לענדער פאר די פרייהייט צו דיענען דעם רבונו של עולם ווי זיי האבען פארשטאנען און געפיהלט. און אט די פרייהייט איז די אמת'ע הייליגע און העכערע פרייהייט וואס אידען האבען אימער געשטרעבט צו עררייכען און האבען זיך דאמיט אויסגעצייכענט מעהר פון אלע פעלקער.

די יענינע אידען וועלכע נעהען אוועק פון אידען און אידענטהום, וועלכע בלאנדזשען צווישען פרעמדע פעלקער, פרעמדע לענדער, פרעמדע שפראכען, פרעמדע ליטעראטורען, פרעמדע תורה'ס, יענע זענען ריכטיג פ א ר ש קלאפט. זייער אידישע נשמה, דער אידישער נייסט אין זיי איז פארשקלאפט. אין זייער פרייהייט ליגט באהאלטען א שרעקליכע שקלאפערי. אט די אלע אסימילירטע אידען וווייסען נעבאך ניט דעם אמת'ן טעם פון רעליגיעזע נאציאנאלע אידישע פרייהייט, א י נ ע ר ל י כ ע פ ר י י ה י י ט פון אידישען נאציאנאלען שטאלץ. אט יענע אומגליקליכע פאר'גוי'אישטע אידען וווייסען נעבאך ניט דעם טעם פון ה י י ל י נ ע א י נ ע ר ל י כ ע פ ר י י ה י י ט.

דער ווילנער גאון, ר' ישראל בעל שום טוב, ר' ישראל סאלאנטער, ר' לוי יצחק באדיטשיווער און אלע אנדערע צדיקים, קדושים און גאונים פון אלע צייטען האבען געפיהלט דעם אמת'ן טעם פון א י נ ע ר ל י כ ע ה י י ל י נ ע פ ר י י ה י י ט, „אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה". באפרייען זיך פון די חיה וואס ליגט באהאלטען אין דעם מענשען, פון די שרעקליכע תאוות (ליידענשאפטען) פון כפירה, קנאה, שנאה, און אנדערע שלעכטע מדות. איז די גרעסטע מאס פון אינערליכע אמת'ע פרייהייט וואס א איד קען באזיצען, און דער הייליגער ריינער כשר'ער יום טוב פסח, איז מסוגל צו אוועקראמען דעם חמץ פון די אידישע הארץ, פון די אידישע נשמה, און דאן זאל זיך דער איד פיהלען אמת גליקלאך, און א י נ ע ר ל א ך פ ר י י, א כשר'ע פסח'דינע הויז, א כשר'ע הארץ, א כשר'ה נשמה, א ריינער מויל, וועלכער עסט ניט קיין טריפות, באדארף ניט קיין כענשען, נע'כשר'ט זיין צונג פון לשון הרע און רכילות, באפרייט זיך פון דעם שרעקליכען חמץ וואס קלעפט זיך אן אין אונזערע נשמות, און מען וואלט אין נאנצען ריין און הייליג און כשר, פסח'דיג, מ ע ן ו ו א ל ט פ ר י י — ז מ ן ח י ר ו ת נ ו !

ווען מיר האבען געהאט אונזער לאנד, ארץ ישראל, און אונזער בית המקדש, פלעגט מען דאן מקריב זיין א קרבן פסח, און ווען מיר זענען פארטריבען געווארען פון אונזער לאנד, און דער שונא האט פארברענט אונזער בית המקדש, און שוין באלד צווי טויזענד יאהר ווי מיר וואלגערען זיך ארום אלס אונגעבעטענע און אונגעווינשטע אידען אין דער גאנצער וועלט, ברעננען מיר ניט אין בית המקדש א קרבן פסח, נאר דער גלות האט געמאכט פון גאנצען אידישען פאלק א קרבן, און טייכען אידישע בלוט פלעגט פארגאסען ווערען אום פסח, דער איד איז געווארען א ק ר ב ן פ ס ח. און זיינע קינדער אין די פרייע לענדער, וואו דער איד ווערט ניט פארפאלגט עקאנאמיש אדער פאליטיש, ווערען אין יענע לענדער די יונגע אידישע קינדער ק ר ב נ ו ת. זייער קערפער איז ניט פארשקלאפט, אבער זייערע יונגע אידישע נשמה'לאך ווערען אין גאנצען פארשקלאפט צו פרעמדע פעלקער, פרעמדע לענדער, פרעמדע שפראכען, פרעמדע ליטעראטורען און פרעמדע קולטורען, און זיי דיענען צו פרעמדע געטער — עבודה זרה — און וואס קען ערגער זיין ווען א פאלק ווערט קינדערלאז? זיין תורה ווערט ער האט זיך מוסר נפש געווען, בלייבט שטענדיג אין ארון הקודש, און זיינע קינדער, די יונגענט, דער נייער דור, לערנט ניט די אלטע הייליגע תורה, און לעבט מיט פרעמדע גוי'אישע געדאנקען, און פרעמדע וואכריגע תורות זענען די וועג־ווייזער פון אונזערע קינדער, מיינט דאס ניט חס ושלום, זעלבסט־מארד פון א פאלק? איז דאס ניט די ערנסטע און די שרעקליכסטע שקלאפעריי?!...

און אין דעם זמן חירותנו, אין דעם יום טוב פון פרייהייט, גרייט מען א ס ד ר, דער הויפט צוועק פון'ם ס ד ר איז צו פראיינטערעסירען אונזערע קינדער, זיי זאלען פרעגען קשיות, אום זיי זאלען באקומען נאכהער דעם ריכטיגען תירוץ דאס עבדים ה י י נ ו, קנעכט זענען מיר אמאל געווען, אמאל, אבער ניט היינט! היינט צו טאג ווען מיר האבען אונזער הייליגער תורה קענען מיר מעהר קיין שקלאפען ניט זיין. די תורה האסט און פארדאמט שקלאפעריי, דער וואס וויל בלייבען א קנעכט, הייסט די תורה עגבערען זיין אויער, צו פארדאמען איהם אלס געבוירענער אומגליקליכער שקלאף. דער אידישער סדר פלעגט מאכען דעם שהנסטען היילינסטען איינדרוק ניט נאר אויף אידען, נאר אויף די גרעסטע מענער פון אנדערע נאציאנען, ווילכע פלעגען קומען זעהען און באוואונדערען ווי דער איד ריכט אפ פסח זיין סדר, און היינט האבען מיר צו אונזער אומגליק, דערלעבט צו זעהן שרעקליכע בילדער פון אידישע הייזער ווילכע מען ריכט אפ סדר אין דער אבוועזענהייט פון די קינדער. די עלטערען זיצען אומעטיג ביים סדר, און די קינדער גע־פינען זיך אין די טהעאטערע אדער מואווים. אמאל, נאר אמאל, האבען מיר געהאט א זוהן ווילכער איז געווען דער ח כ ם, נאכהער איז נעקומען די צייט פון דעם ר ש ע, דער משכיל, דער אסימילאטאר, נאר איהם איז נעקומען דער ת ם, און היינט האבען מיר צו טאן מיט א נייעם דור ווילכער איז א — ש א י נ ו י ו ד ע ל ש א ו ל, ווילכער איז אין גאנצען פרעמד און גלייכגילטיג צו אידען און אידענטהום.

און די סבה פון אט די אלע צרות אונזערע איז — דער גלות, ווילכער פארשקלאפט אונז און די נשמות פון אונ־זערע קינדער. און די איינצינע וועג צו לייזען די אידישע פראבלעם איז צו באפרייען זיך פון גלות און צו בויען ארץ ישראל על פי רוח התורה, און א גרויסער אמת ליגט אין די ווערטער פון דער הגדה, ווילכע מיר זאגען פסח ביי־נאכט צום סדר — השתא הכא, השתא עבדי, לשנה הבאה בארעא דישראל, לשנה הבאה בני חורין, — אין גלות זענען מיר שקלאפען, אין ארץ ישראל ווילען מיר זיין פרייע און שטאלצע אידען און דערפאר דארפען מיר שטרעבען ניט נאר זאגען אין דער הגדה נאר פארווירק־ליכען דורך מעשים אז — ל ש נ ה ה ב א ה ב י ר ו ש ל י ם!!

לשון קודש מיט א גוי'אישען אלף בית

אין ארץ ישראל האבען אנגעפאנגען צו ערשיינען העברעאישע ביכער מיט לאטיניש בוכשטאבען. דער אלטער היילינגער טראדיציאנעלער אלף בית, די היילינג שריפט ווערט פון אונזערע „מאדערנע" העברעער אווק געשמיסען, און אנשטאט די היילינג אידישע אותיות ווילכע זענען פארהיילינגט, טייער און ליעב ביים אידישען פאלק, ווילען זיי איינפירען גוי'אישע אותיות און ביכער און ספרים ווילכע ווילען געדרוקט ווערען אין לשון הקודש.

די אותיות, ווי געזאגט, האבען איינגעזאפט אין זיך אן אוצר פון קדושה. עס געפינט זיך ביי אונז אידען א ספעציעלער מדרש ווילכער ניט זיך אף מיט שטודירען די אותיות פון אונזער היילינג שפראך על פי קבלה, און ווי אידען גלויבען איז דער מחבר פון'ם מדרש דער בא־וואוסטער תנא ר' ע ק י ב א, און דער מדרש רופט זיך טאקי א ו ת י ו ת ד ר' ע ק י ב א. אין די שהנסטע גדאנקען פון עטהיק און מארל געפינט ער אין די העברעאישע אותיות, גדאנקען און מוסר ווילכע שטורעמען אויף די אידישע הארץ און נשמה, וואונדרער שהנע אגדות זענען באשאפען געווארען וועגען די אותיות פון דער תורה, און ווי דער מדרש זאגט, אלע אותיות זענען נעקומען צו נאט בעטען אז מיט זיי זאל ער די ווילט באשאפען. און ווען אמאליגע פארצייטיגע מלמדים פלעגען לערנען מיט קינדער אלף בית פלעגען זיי זיך באנוצען צו איינפלאנצען אין זיערע יונגע הערצער גוטע מדות און יראת שמים דורך רמזים אין די אותיות פון אלף בית, און די מלמדים פלעגען זיך באנוצען אלס טעקסט בוך מיט דעם מדרש אותיות דר' עקיבא.

נאר אין דער גמרא געפינען מיר וואס פאר א גוואל־דינגען איינדרוק די אותיות פון דעם לשון קודש'דינגען

אלף בית האבען געהאט אויף די אידישע קינדער־ערציהונג פון יענער צייט. נאנצע דרשות אין מוסר און מדות פלענען נעהאלטען ווערען וועגען די אותיות, ווי אלף בית — אלף בינה, און אזוי ווייטער (שבת ק"ד).

זעהר פיעלע ווייסענשאפטליכע אפהאנדלונגען נעפינען זיך אין דער העברעאישער ליטעראטור וועגען די וויכטיג־קייט און היילינקייט פון די אותיות פון אונזער היילינער תורה, און עס מאכט ניט אוים צו דער כתב איז כתב עברי צו כתב אשורי, דער פאקט אבער וואס דורות נאך דורות האבען זיך ערצויגען און האבען נענאסען זייער באגייסטערונג און מסירת נפש פאר אידישקייט פון די לשון קודש'דינע אותיות. דאס מאכט אונז פיהלען דאס די יענינע וועלכע פארווארפען די אותיות פון אונזער תורה און דרוקען ביכער אין גוי'אישע אותיות, יענע מאכען א פאגראם אויף א זאך וואס איז טייער און היילינ ביי די אידען פון דער נאנצער וועלט.

די נייע העברעאישע ליטעראטור האט נעקענט זיין א ברכה פאר אידען און אידענטהום וען זי וואלט נעווען ניי אין איהר פארמע, טעכניק, מעטהאדע, סטיל, אבער א ל ט א י ן ט ר א ד י צ י ע, וען זי וואלט נעזוכט צו זיין א פארטזעצונג פון די אלטע היילינע ליטעראטור, פון גמרא, משנה, תלמוד, פוסקים, תשובה, ספרי דרוש און ספרי מוסר צו באהאנדלען אלע פראגען פון דער וועלט און פון אידען און יודענטהום ב ר ו ח ה ת ו ר ה, און צו שפינען די גאלדענע פאדים פון טראדיציע פאר די צוקונפטיגע דורות דורך א גוטע מאדערנע ליטעראריש פארם, און וועלכע האט נעראפט נעבען פלאץ ניט נאר פאר שטארק מאכען די אידישע נ א צ י א נ א ל ע ענינים נאר אויך ד י א י ד י ש ע ר ע ל י ג י ע ז ע נ י נ י ם, אזוי אבער וי די נייע העברעאישע ליטע־ראטור נעפינט זיך איצט איז זי ניט אריגינעל, זי איז יעצט א ניט געלונגענע נאכמאכונג פון פרעמדע גוי־אישע ליטעראטורען, און וועו עס זאל אריין אין דער מאדע צו דרוקען העברעאישע ביכער מיט גוי'אישע אותיות, וועט זי אין נאנצען זיך אויסשליסען מחוץ למחנה ישראל, און וועט מיט דעם אידישען פרומען לאנער נאר קיין שייכות ניט האבען, אזוי אז דער עולם וועט וויסען דאס תשובות, פוסקים, דרוש, מוסר וועלכע זיינען ווייט פון רוח התורה וועלכע נעדרוקט מיט גוי'אישע אותיות, מען וועט דאס רופען ד י ג ו י ' א י ש ע ה ע ב ר ע א י ש ע ב י־כ ע ר, און אט די דאזיגע מאדערנע העברעאישע שרייבער וועלכע זוכען די אסימילאציע פון אונטער דער ערד, אין דער צייט וועו מען דארף איהר ניט זוכען, וויל זי באהערשט אלעס און אלעמען, יענע שרייבער וועלען אמאל דאפען מאכען חשבון הנפש און וועלען דאפען אפגעבען א שרעקליכען דין וחשבון פון דערווייטערען זיך פון רוב מנין ורוב בנין פון אידישע פאלק, און פון פארשוועכען די היילינקייט פון די העברעאישע שפראך וועלכע דארף זיין ליעב, היילינ און טייער ביי די אידען פון דער נאנצער וועלט.

די נאנצע וועלט אין נעפאהר.

וי באוואוסט האט איטאליען נענעבען יונאסלאוויא א שטרענגע ווארנונג אפצושטעלען די מאביליזאציע פון איהר ארמיי אויפ'ן אלבאנישען גרענץ, און זי איטאליע, וועט ניט קענען בלייבען נייטראל אין פאל יונאסלאוויא וועט אטאקירען אלבאניען. די ווארנונג פון איטאליע שמעקט מיט פולווער.

אין אייראפא, זעהט מען א נייע קריענס־נעפאהר, וויסענדיג אז יונאסלאוויא האט נענומען שריט נענען אלבאניען דערפאר וואס זי פיהלט זיך ניט זיכער זייט איטאליען האט נעשלאסען א בונט מיט אלבאניען און האט איבער דער לעצטער א פאקטישען פראטעקטאראט.

מען שמועסט אז ענגלאנד האט נענעבען איהר צו־שטימונג צו איטאליענס ווארנונג צו יוגא סלאוויא, און דער וואס פארשטעהט אביסעל די פאליטישע לאגע פון דער וועלט, היינט צו טאג, מוז צו נעבען אז די לאגע איז ווירקליך אן ערנסטע.

עס טראגען זיך ארום פאליטישע באריכטען אז איטאליען זוכט באמת קריעג, אז איהר אבזיכט איז צו נעפינען א פאסענדע נעלעגענהייט צו אנעקסירען אל־באניען.

דאס וואס איטאליען האט ענגלאנד אויף איהר זייט, ווערט פון מאנכע נעניטע שטאאטסמענער אנגענומען אלס באוויזן, אז די צווייי לענדער האבען אן אלטען אפמאך צווישען זיך וועגען דעם שיקזאל פון אלבאניען.

די נעפאהר ווערט נאך גרעסער דערמיט וואס אונגארן האט זיך אויך אנגעהויבען צו פריינדלען צו איטאליען און עס קאן זיין אז איטאליען זוכט דערמיט נאך מעהר אפ־צושוואכען יונא־סלאוויע'ס פאזיציע. די נעפאהר איז אלזא גרוים אז דערפון זאל זיך ענטוויקלען א נ י י ע ר ו ע ל ט ק ר י ע ג, ווי דאס איז נעווען דער פאל מיט דעם פריהערדינען קריעג, וועלכער איז נעווען דער רע־זולטאט פון עסטרייך'ס אולטימאטום צו סערביען. די זעלביגע סערביען, וועלכע רופט זיך איצט, צוליעב איהר נייער גרוים יונאסלאוויא.

אין פאל עס זאל קומען צו א קאנפליקט צווישען איטאליען און יוגא סלאוויא, וועט דער קריעג דאן ניט קענען בלייבען באשרענקט בלויז צו די דאזיגע צווי לענדער, זאנדערען דער מלחמה פייער קען זיך פארשפרי־טען און פארברענען די גאנצע וועלט, וויל עס וועט אויך מוזען ארויינשלעפען סאוויעט רוסלאנד, וועלכע וועט נע־ווים זיין אויף יוגאסלאוויא'ס זייט.

עס הערט זיך אז פראנקרייך האט נעשיקט א ווארנונג צו יוגא סלאוויא, אפצושטעלען איהר מיליטערישע פאר־באריטונג נענען אלבאניען. דאס צייגט אז פראנקרייך

איז אויף איטאליענ'ס זייט. געווים איז דאס אבער ניט, וויל פאליטישע אומשטענדען קענען אין דער נאהענטער צוקונפט אוועקשטעלען פראנקרייך אויף דעם זייט פון יונא סלאוויא.

און די ליעג פון נאציאנען וויל צוגרייטען פלענער פאר דער קומענדיגער ענטוואפנונג קאנפערענץ וואס די ליגע האט בדעה צו רופען. אבער, וויסענדיג, די פאליטישע לאגע פון דער וועלט, זעהט מען איין וי וויט אייראפא איז נאך פון ווירקליכער ענטוואפנונג.

עס שמעקט יעצט אין דער לופט פון דער נאנצער וועלט, פולווער, בלוט, און מלחמה. די בלוט וועט פאר־גליווערט אין די אדערען וועו מען דערוויסט זיך פון דעם בירגער קריעג אין כינא, וועו סאלדאטען האבען זיך צובונטעוועט גראדע וועו די קאנטאנער ארמיי איז נע־שטאנען ביים שוועל פון נאנקינג. דער בונט אין נאנ־קינג און דער נענעראל סטרייק אין שאנכאי אונטער די הערשאפט פון מיליטאריסטען וואס מיינט הונדערטער טויזענטער מענשליכע קרבנות. אין דעם ערשטען נענע־ראל סטרייק מיט אייניגע וואכען צוריק האט מארשאל פאנג, דעמאלסדיגער דיקטאטאר פון דער שאנכאי פראנ־וויינ, ארונטער נעהאקט די קעפ פון פיעלע טויזענטער ארבייטער.

די נענעראלען פון לין פון מאנדשורי, האבען נע־רויבט און נעפלינדערט שרעקליך, אין שרעקליכע בלוטיגע שלאכטען האבען שטאטגעפונדען אין די נאסען פון שאנ־כאי און די לאגע איז שרעקליך.

די גרויס מעכטע האבען נענומען שריטע צו פאר־מיידען קריעג אין באלקאנען. ענגלאנד, פראנקרייך און דייטשלאנד האבען אנגעוועגדעט מיטלען צו פארמיידען קריעג, אבער די לאגע אין כינא יעצט איז פארצווייפעלט. מענשליכע לעבענס זענען הפקר, בלוט ניסט זיך ווי וואסער, די וועלט איז יעצט אומרוהיג, זי שטעהט אין געפאהר, א געפאהר פון א נייע שרעקליכע וועלט קריעג, די חיה אין דעם מענשען בושעווען און די אורזאכע פון דיעוע שרעקליכע וועלט־טראגעדיע איז — וויל די וועלט איז נאך ניט נעקומען צום שטארקען היילינען אמת, אז גייסט און ניט ברוטאליטעט דארף באהערשען די וועלט. דער ספר, דער אידישער ספר, די תורה, דארף און מוז באקעמפען דעם שוערד. און לאנג צוריק האט דער רמב"ם פאעפענטליכט א מע־סעדזש צו דער נאנצער וועלט, אז אלע מענשען און אלע נאציאנען פון דער וועלט וועלען מוזען אננעהמען די אידישע רעליגיאן, וועלכע איז בכח צו בארוהיגען די חיה אין דעם מענש, און צו אפשאפען מלחמות פון דער וועלט (רמב"ם סוף פי"א מהלכות מלכים דפוס ווינעציא, און הקדמת תשובת מהר"ץ, כוזרי, כ"א לרביעי).

מיר זענען זיכער דאס די נבואה פון דעם רמב"ם וועט מקוים ווערען. אלע פעלקער פון דער וועלט וועלען האבען נאר איין רעליגיאן, די אידישע רעליגיאן (ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד) און טאקע דער־פאר לינט אויף אונז א דאפעלטער הייליגער חוב און א שטארקע פאראנטוואָרטליכקייט צו פארשטאר־רען די אידישע אמונה אין אונזער אויגענעם לאגער, צו ערציהען אונזערע קינדער על פי דרך התורה, און דער מאור שבתורה וועט דאן האב־בען די מעגליכקייט צו מאכען הייליג די קינדער פון אידישען פאלק, אז זיי זאלען זיין א מוסטער פאר דער נאנצער וועלט, און דאס אלע פעלקער זאלען אננעהמען די אידישע אמונה, וועלכע וועט לייטערען די מענשליכע נשמה און ריין מאכען די מענשליכע הארץ און דאן וועט קיין מלחמות ניט פארקומען, און מענשליכע בלוט וועט ניט פארגאסען ווערען.

די רפואה פון די קראנקע צובראכענע וועלט ליגט אין קדושה און מאראל, וועלכע נעפינען זיך נאר ביי אידען וועלכע זענען דורכגעדרונגען מיט די הייליגקייט פון די אידישע תורה און רעליגיאן.

געלה, ליידענשאפט, ברוטאליטעט, האט צובראכען און חרוב געמאכט די וועלט. דער רוח התורה פון אידישען פאלק, דער שלטון הרוח, וועט צוריק אויפלעבען און אויפ־בויען, היילען און שטארקען די קראנקע חרוב'ע וועלט.

יעצט איז נעקומען די ריכטיגע צייט, צו עפענען די אוצרות פון אונזער תורה פאר אונזערע קינדער און פאר די נאציאנען פון דער נאנצער וועלט. און זאל די תורה היילען די וואונדען פון דער מאטריאליסטישער מענשהייט. די תורה קען אריינברענגען לעבען, וויל זי איז — א תורת חיים.

דער מזרחי יובילעאום.

עס ווערט יעצט נעפייערט אויף דער נאנצער וועלט וואו אידען לעבען א אידישען לעבען, דער פינף און צוואנציג יאהריגער מזרחי יובילעאום. מיט פינף און צוואנציג יאהר צוריק האט הרב ר' יצחק יעקב ריינעס ז"ל נעגרינדעט דעם מזרחי אפיציעל, האט ער נעליטגט זיין שטעמפעל אויף איהם, און ר' זאב יעב"ץ ז"ל האט פיעל מיטגעווירקט צו פערטיעפען די שטה פון מזרחי.

דער מזרחי איז א נויטינקייט אין אידישען לעבען, ער שטעהט אין מיטען, צווישען צוויי עקסטרימען, ציוניסטען אהן רעליגיאן, אהן תורה, פון איין זייט, און פרומע אידען אהן די פארשטענדינונג פון די פאלקס נויטען, פונ'ם רעליגיעזען נאציאנאלען אידענטהום, פון די וויכטינקייט צו משפיע זיין בכח התורה והדת אויף דעם נאציאנאלען לעבען פון פאלק לייט די מאדערנע מעטהאדען פון היינ־טינען לעבען אויף דעם צווייטען זייט, און דער מזרחי, נעפינענדיג זיך אימער און שטענדיג אין אזא שווערע און ניט אנגענעהמע לאגע, קריגט צוליב דעם נאנץ אפט קלעפ פון ביידע זייטען. פון די עקסטרים רעכטע, און פון די עקסטרים לינקע. און טאקי דערפאר איז די עקזיסטענץ פון מזרחי א נויטינקייט. איבערהויפט איז ער נויטיג

דער יום טוב פסח און זיין באדייטונג

פון הרב ר' יעקב איסקאלסקי

בזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים, שלא שינו שמותם, שלא שינו את לשונם, ולא גלו מסתורין שלהם, ולא נפרצו בעריות. (מ"ר שמות).

טויזענטער ספרים זענען אנגעשריבען געוואָרען וועגען אונזער הייליגען יום טוב פסח, דער יום טוב וועלכען מען רופט דער פרייהייט יום טוב. פאַרשיעדענע שרייבער פון פאַרשיעדענע ריכטונגען האבען געשריבען וועגען דיעזען היסטאָרישען יום טוב. יעדער לויט זיין וועלט אנשויאונג, לויט זיין באַגריף, און לויט זיין פיהלען און פארשטעהן די באַדייטונג פון פסח, און כמעט אלע פון זיי האבען אויסגעטייטשט די אלע פאַסירונגען פון יציאת מצרים, פון גלות און פון דער גאולה נאר אין דעם נאטירליכען געשיכטליכען זין, אז די ערשטע אידען יעקב מיט זיינע קינדער, זייענדיג הונגעריג אין כנען האבען אויסגעוואנדערט נאך מצרים, וואו מען האט געקענט מאכען א לעבען, און דאַרטען ווערענדג עלענד נאך יוסף'ס טויט, זיינען זיי פאַרשקלאַפט געוואָרען צו טאַהן די שוועהרסטע ארבייט פאר א הונגער לוין, און די שקלאַפעריי האט אנגעהאַלטען ביז די אידען זיינען געוואָרען מעהר און גרעסער, און דאן האט אויסגעבראכען דעם פאַלק'ס צארן נענען זייערע פיינינגער, און אלע ווי איין מאן האבען זיך זיך געשטעלט נעגען זייערע פארפאלגער, און נעהמענדיג פון זיי א געוויסע גרויסע סומע געלט און

אויף צוצאמען און קאנטראלירען אונזערע לינקע, וועלכע גלויבען אז מען קען זיין א ציוניסט און ניט קיין רעליגיעזער איד, אום צו באקעמפען אזא שרעקליכען שקר, מוז מען דעם מזרחי האבען, וועלכער קעמפט פאר'ן ארט פון אמונה ודת און די אויפבויאונגס ארבייט פון ארץ ישראל, וועלכער מאכט קלאהר פאר דער וועלט אז ארץ ישראל קען און דארף געבויעט ווערען נור על פי תורת ישראל.

די השפעה פון'ם מזרחי אויף די אידישע ערציהונג בכלל און אויף די אידישע ערציהונג אין ארץ ישראל בפרט, איז ניט אפצושאצען. וועז ניט די השפעה פון מזרחי, ווער ווייסט וואו אונזערע "מאדערנע" ערציהער און פעדאגאגען וואלטען פארקראכען מיט זייער נאכטאַנצען די גוים. די השפעה פונ'ם מזרחי אויף די אידישע ערציהונג פון אונזער יוגענד איז אונגעהייער גרויס. די שטה פון מזרחי בנוגע חנוך, אז עס מוז זיין ר ע ל י ג י ע ז א ן נ א צ י א נ א ל איז די ריכטיגסטע און בעסטע שטה אין דער וועלט.

ציערונג, זיינען זיי אוועק פון גלות לאנד מצרים, צוריק צו קומען צו זייער פריהערדיגע לאנד כנען, וועלכע זיי האבען יעצט נערופען ארץ ישראל.

די אלע וואס שרייבען לויט דיעזען באגריף, באוואונדערען זעהר דעם קראפט פון דעם אידישען פאלק, זייער אויסדויער און זייער מוטה, זייער נאציאנאלען שטאלץ, ניט נאכגעבענדיג צו וועלען איינגעשלונגען פון די מצריים און וועלען אליין באניסטערט פון יענע אידען, און לערנען זייערע קינדער אז זיי זאלען נאכטאהן זייערע אמאלינע עלטערען. זיי זאלען זיין שטאלצע אידען, דורגעדרונגען מיט נאציאנאלע נעפיהלען און שטרעבען היינט אויך אומקעהרען זיך צו אונזער לאנד, פיהרען א זעלבסט-שטענדיגען לעבען, און ביי זיי איז דאס און נאר דאס דער אינהאלט פון פסח, און די באדייטונג פון יציאת מצרים, דאס מיינט לערנען די קינדער און איינפלאנצען אין זיי דעם נאציאנאלען נעפיהל, און וועז מען איז א נאציאנאלער איד, מיט דעם שטאלצען אידישען שטרעבען צו אונזער לאנד, קענען מיר שוין זאגען דיינו, קיין אונטערשיעד צו מען איז א גלויבינער איד אדער ח"ו ניט.

די יעניגע שרייבער האבען ניט געשעפט זייערע ידיעות וועגען יציאת מצרים פון אונזער תורה, נאר א ליאדע שריפט פון אן אלטען טאוועל איז ביי זיי זעהר באגלויבט. צייכענונגען פון אן עגיפטישען שטיין, איז ביי זיי מעהר גלויבענס-ווערטה ווי גאנצע פרשיות נעשריבען אין אונזער הייליגע תורה און ניט גלויבענדיג אין די אלע סיפורי התורה, ווי קריעת ים סוף און עשר מכות, נעמען זיי אן דעם גלות ויציאת מצרים פאר א נ א ט י ר ל י כ ע זאך, דער גלות איז נעווען נאטירלאך און די זעלבע זאך די גאולה.

אנדערש אבער, איז ביי אונז גלויביגע אידען, וועלכע מיר גלויבען בוכשטעבליך אלעס וואס עס איז נעשריבען אין דער תורה. מיר קענען בשום אופן ניט זאגען דאס יציאת מצרים איז נעווען א נאטירליכע זאך. מיט נאטור שפאלט זיך ניט קיין ים דורך א מאך מיט א שטעקען, מיט נאטור פארשטעהט מען ניט די עשר מכות. דערפאר גלויבען מיר פעסט אז יציאת מצרים איז נעווען איבער-נאטירליך, און וועז ניט ג-ט ברוך הוא, וואלטען מיר נאך היינט אויך נעווען פארשקלאפט אין מצרים, וויל אלעס איז נעווען בדרך נס, ווי די תורה רופט עס א ו ת ו ת ו מ ו פ ת י ם נ ס י ם ו נ פ ל א ו ת, און איין וואָרט נעשריבען אין דער תורה דורך משה רבינו, וועלכער האט אליין איבערגעלעבט די נאנצע גאולה, איז ביי אונז מעהר באגלויבט ווי טויזענדע ארכעאלאגישע שריפטען. מיר דארפען ניט אויסגראבונגען צו באשטעטיגען די אמת'קייט

פון דער תורה, נאר פונקט פארקעהרט, נאר אז אלעס וואס די תורה באשטעטיגט איז אמת.

אוז אזוי ווי די גאולה איז געווען בדרך נס, אזוי אויך איז געווען דער גלות מצרים בדרך נס. אונזערע חכמים זאגען גאנץ ריכטיג, דאס וועט יעקב מיט די קינדער, וואלטען ניט געגאנגען אין מצרים אין דיעזען וועג, וואלט ג־ט אנגעוואנדעט אנדערע וועגען צו ברענגען די אידען נאך מצרים, וויל דארטען איז געווען דער פרוב־ארט, דער כור הבחינה, צו אידען זענען וועלט דעם נאמען ע ם י ש ר א ל, צי זיינען א שבט, אדער א קיבוץ פון איינצעלנע, אדער זיי זיינען א באשטימטע פאלק.

ברענגענדיג די אידען אין מצרים, אוז לאזען זיי ווערען אונטערדריקט ביי דעם פאלק פון מצרים, האט דאמיט דער אויבערשטער געוואלט צייגען דאס אידען וועלען זיך אלייז אויספרובירען צי זיי זיינען ווערטה ארויסצוקומען אין ארץ ישראל אוז פיהרען א זעלבסט־שטענדיגע מלוכה אלס גאנצעם פאלק, אדער זיי זיינען ניט מעהר ווי יחידים, וועלכע זענען ניט פעהיג צו אפערען אייגענע אינטערעסען צוליעב פאלקס־אינטערעסען — אוז דאז מענען זיי בלייבען אין מצרים.

די אידען האבען די פראבע אויסגעהאלטען, אוז פאר די אייניגע הונדערט יאהר, וואס זיי זיינען געווען אין מצרים, האבען זיי באוויזען, אז פאלקס־אינטערעסען שטעהט ביי זיי העכער ווי אייגענע, אוז דאס האבען זיי באוויזען מיט דעם וואס זיי האבען ניט געביטען זייער שפראך, זייער נאמען, אוז ניט ארויסגענעבען די סודות וועלכע קענען שאדען דעם גאנצען פאלק. יעדערער פאר זיך האט פיליייכט נעקענט דענקען, אז דיעזער אדער יענער נאמען וואלט אים מעהר געפאסט, אז אן אנדערע שפראך וואלט אים בעסער געלוינט. אבער צוליעב די גאנצקייט פון פאלקס־נעמען. דאס אידישע פאלק האט אויך נעהאט אין פארשיעדענע צייטען אין איהר היסטאריע סודות'דיגע אינטערעסען, אזוי ווי אנדערע פעלקער, אוז בא אלע פעלקער טאהר אז איבערגענעבענער בירגער ניט ארויסגעבען מלוכה סודות אוז אויב ער טהוט דאס יע, ווערט ער נע'משפט אלס פארראהטער. אזוי האבען אידען נעוויזען אין אלע פרטים דאס זיי זענען ווערט נעבראכט צו ווערען נאך ארץ ישראל אוז נרינדען א מלוכה פאר זיך.

זיי האבען זיך אויך אפגעהיט פון נשואי התערובות, וואס דאס נראבט אונטער די וואלצלען אוז דעם פונדא־מענט פון די עקזיסטענץ פון פאלק.

וועז די זיהן פון איין פאלק האבען חתונה מיט די טעכטער פון א צווייטען פאלק, מוזען זיי אונטערגעהן, די אידען אבער האבען זיך די גאנצע צייט פון גלות אפ־געהיט נאר צו מתחתן זיין זיך צווישען זיך. אוז דאס בא־דייטען די פיער פרטים וואס די חכמי המדרש זאגען, וואס צוליעב זיי האט שטאטגעפונדען די גאולה פון מצרים.

אוז אט דאס דארפען מיר דערצעהלען אונזערע קינ־דער אין דעם נרויסען יום טוב פסח, אז מיר זאלען אויך זיין טרייע אוז איבערגענעבענע אידען, צו אונזער ג־ט, צו אונזער תורה הקדושה, אוז אויך אז די אינטערעסען פון אידישען פאלק זאל ביי יעדען אידען שטעהן העכער פון זיינע אייגענע אינטערעסען, מיט דעם וועלען מיר צייגען אז מיר זיינען אויך ווערטה צוריק נעבראכט צו ווערען צו אונזער זעלבסטשטענדיגקייט, אוז דאז וועט דער עוולגער מקיים זיין די הבטחה, ואתם תהיו לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלקים.

עם וואקסט !

פון **הרב משה אלימלך לעווין**
רב בביהכנ"ס עדת ישרון במזרח העיר, פיטסבורג פא.

נעווידמעט צו דער גרינדונג פון „דגל הרבנים" אוז צו זייער צייטשריפט „דגל ישראל".

הזורעים ברמעה — ברנה יקצורו.

וואס פאר א פרעהליך ווארט דאס איז וועז א מענש זאגען: „עם וואקסט!" ווי פרעהט זיך דאס הארץ, ווי שטארקען זיך די האפענונגען ביי דעם לאנד־מאן, וואס קוקט ארויס אויף די ברכה וואס די ערד וועט איהם ברענגען, וועז ער נעהט ארויס, אין א שעהנעם פריהמארגען אנקוקען זיינע פעלדער אוז ער זעהט אז עס וואקסט, אז נאר א פאאר גרינע בלעטלאך האבען זיך באוויזען, נאך א גרין צווייגעלע האט ארויסגעשפראצט, נאך א גרעזעלע איז פון דער ערד ארויסגעקראבען. . .

אמת, עס איז נאך ניט פארטיג, עס איז נאך ניט קיין שניט, אבער די האפענונג וואקסט מיט זיי צו זאמען, זיי ברענגען איהם א פרעהליכען בליק אין די צוקונפט, זיי גיבען איהם נייע כחות וווייטער צו ארבייטען אוז ברענגען איהם טרייסט פאר זיין גרויסע מיהע.

עם וואקסט! אוז ער וויים אויך אז דאס וואס ער האט נעזעעט מיט טרעהרען וועט ער אמאל שניידען מיט נעזאנג, ער וויים אויך אז עס איז נאך וויים צום שניט, ער וועט נאר האבען א סך צו ארבייטען, זעהר פיעל מיהע, ביז אויפ'ן פעלד וועט אלעס פארטיג ווערען, אבער די נוטע האפענונגען מאכען איהם זים די אלע ארבייטען,

שטארקען דעם מוטה, מאכען פארגעסען אלע שווערינ־
קייטען און ער רופט אויס מיט גרוים שמחה, מיט פולער
ענטציקונג — עס וואקסט!

. אט אין דיעזע אנגענעהמע לאגע שטעהען יעצט די
וועלטהע רבנים אין דיעזער לאנד. צעהנדליגע יאהרען
האבען די רבנים געארבייט מיט מסירת נפש, פאר חזוק
התורה והיהדות, געבויט תלמודי־תורה, געגרינדעט ישיבות,
איינגעארדענט כשרות ווי וויים מעגליך, אניטירט פאר
בנין הארץ און געפלאנצט אין די אידישע הערצער א
ליעבע און רעספעקט פאר אונזער תורה און טראדיציאנעלע
אידישקייט, גרויסע שטיינער און שטעכערדיגע דערנער
האבען זיי געפונען אויף זייער וועג, די גאס־הפקרות פון
איין זייט און די „אויך־מיר־מיין־דאגה־אידען" פון דער
אנדער זייט האבען זיי פיעל געשטערט אין זייער גע־
פעהרליכען קאמף. מאנכע האבען, א דאנק דיעזען קאמף,
פארלארען זייער חן ביי זייערע געמיינדען, אנדערע —
זייער חיונה, און געדענקט האבען פיעלע אז דער קאמף
איז נוצלאז, און די ארבייט איז ארויסגעוואקסען. די
רבנים זיינען אבער ניט מיער געוואקסען, זיי האבען גע־
קעמפט מיט די לעצטע אנשטרענגונגען פון זייערע קרעפ־
טען, און מיט שטאלץ קענען זיי זאגען אז זייער קאמף
האט געבראכט פרוכט, די הונדערטע תלמודי־תורה, די
ישיבות און פארשיעדענע אינסטיטושאנס זיינען לעבעדיגע
עדות אויף זייער זיעג, די פארשטארקערונג פון אידישקייט
איז דיעזען לאנד, קענען די רבנים צושרייבען צו זייער
אונערמיעדליכע ארבייט, און מיט שטאלץ קענען די רבנים
זאגען: אידען! אונזער ארבייט איז ניט אומזיסט, אונזער
מיהע האט געבראכט פרוכט. אידישקייט אין דיעזען
לאנד וואקסט!

יעדער אונטערנעהמונג אויף דער צוקונפט הייסט
זעען, יעדער ארבייט וואס ברענגט ערשט שפעטער די
פרוכט הייסט פלאנצען, און אויך די זעלבע פונקטען ווי
ביי פארזעען פעלדער אדער פלאנצען גערטנער. מען
מוז וואטען, מען מוז האפען און מען פרעהט זיך אז די
ארבייט איז אנגעלעגט, אז עס וואקסט, — און עס וואקסען
די הונדערטער תלמודי תורה, די צעהנדליגע ישיבות, די
אינטערעסע פון די עלטערען און די ערציהונג פון זייערע
קינדער און די אלגעמיינע אינטערעסע פון אידישען פוב־
ליקום צו אידישקייט האט אויך פיעל געשטיגען, א דאנק
די אונערמיעדליכע ארבייט און גרויסע מיהע פון די רבנים
אין דיעזען לאנד, און מיט רעכט קענען מיר זאגען:
ברידער! אונזער ארבייט איז ניט אומזיסט, אונזער מיהע
איז נעקרוינט מיט ערפאלג, אידישקייט אין דיעזען לאנד
וואקסט!

די אגודת הרבנים האט זעהר פיעל אויפגעטאהן פאר
תורה און אידישקייט אין דיעזען לאנד. די כנסת הרבנים
האט אויך צו פארשרייבען פיעלע וויכטיגע טהאטען, דער
וער הרבנים שטעהט על המשמר, און דער ניי־נעגרינדעטער
פארבאנד פון דגל הרבנים, האט א גרויסען צוקונפט פאר
זיך און א בריטע פעלד פאר ארבייט; אלע האבען פאר
זיך איין ציעל און אלע ארבייטען פאר איין צוועק — פאר
חזוק התורה והיהדות. יעדער נייער צוגעקומענער קינד
אין א תלמוד תורה איז א פריש בלעטעלע אויף דעם עץ־
חיים, יעדער־שילער אין דער ישיבה איז א יונג צווייגעלע
אין גארטען פון יודענטהום, יעדער צוגעקומענער איד אין
אונזערע שוהלען, איז א וויכטיגע פלאנצונג אין דעם גן־עדן
וואס מיר ווילען פארבעריטען פאר אונזער צוקונפטיגען
דור אין דיעזען לאנד, און די בלעטעלאך פון דעם גן־עדן
ברענגען אין אמת'ען — ווי א מעשה דערצעהלט — א
רפואה שלימה צו דער אידישער נשמה; דאס היילט און
שטארקט און גיט מוטה פאר דעם קאמף, די ארמעע פון
אידישע קעמפער וועלט גרעסער און דער אידישער צר
קונפט — ליכטיגער. באטראכטענדיג די ארבייט און
די וויכטיגע רעזולטאטען וואס די רבנים האבען אנצוציינען
איז וויקליך ערפרייענד, און מיט שטאלץ קענען זיי
זאגען: דער אידישער גארטען, מיט די פארשיעדענע
פלאנצונגען אין דיעזען לאנד, וואקסט!

מיר האבען נאך ניט די גאנצע רפואה, אונזער זיעג
איז נאך ניט פאלקאם, עס פעהלט נאך זעהר פיעל צו א
הונדערט פראצענטיגע אידישקייט אין דיעזען לאנד, עס
איז נאך פארען זעהר פיעל ארבייט אויף דעם פעלד פון
ערציהונג און אידישקייט אין דיעזען לאנד, אבער בא־
טראכטענדיג דעם צושטאנד אין היגיען אידישען לאגער
ווי עס איז געווען מיט צוויי צעהנדליג יאהר בעפאר, און
ווי עס איז יעצט, מוז מען קומען צום באשלום אז, די
רבנים אין דיעזען לאנד, האבען געטאהן וואונדערבארע
גוטע ארבייט, זייער מיהע האט געבראכט גוטע פרוכט,
עס איז נאך ניט פאלקאם, די ארבייט איז נאך ניט פאר־
ענדיגט, די פרוכט איז נאך ניט אין גאנצען פארטיג,
אבער עס וואקסט!

בכל ענייני המערכת, לפנות אל:
RABBI S. L. HURWITZ
203 Wst 113th Street
New York

ובכל ענייני ההנהלה, לפנות אל:
DEGEL ISRAEL
256 East Broadway
New York

סדור קדושין

פון הרב חיים אברהם ראבינאוויץ

הרב הגאון ר' יעקב איסקאלסקי האט באריהרט א זעהר אנגעוועטאגטע פראגע איבער דעם צושטאנד פון טהרת המשפחה אין דיעזען לאנד. נאכדעם ווי הרב הנ"ל האט אויסגערעכענט די איבלעז פון די זאגענאגטע רעזולטאטען און ווי אזוי זיי פארשוועכען די הייליגקייט פון חופה וקדושין, קומט הרב הנ"ל צום שלום דאם „ווען עם וואלט ערקלעהרט געווארען ביי א קיים דאם אזא התונה איז ניט לענגל לויט די געזעצען פון לאנד, דאן וואלטען יערע חתן וכלה זעלבסט געטרייעט, אז זייער התונה זאל טאקע באמת זיין לויט די אידישע דינים פון דער תורה.

אום צו פארשטעהן דיעזען וויכטיגען ענין, איז עס נויטוועגדיג צו בעאכטען די געזעצען פון דער שטאט ניו־יארק; און אזוי ווי דער שרייבער פון דיעזע שורות איז א גראדואירטער לאיער, וועלען מיר אין קורצען ערקלעהרען די געזעצען בנוגע צו דיעזען ענין.

דאם געזעץ ערקלעהרט קאמפעטענט יערען אייגעם צו געבען חופה וקדושין אויב דער יעניגער קאן אנגעבען א קאנגרעגיישאן אדער סאסייעטי איבער וועמעם רעליגיעזע אנגעלעגענהייטען ער האט צו שאפען, ד. ה. אויב אייגער באווייזט א דאקומענט דאם א קאנגרעגיישאן אדער פער־איין האם איהם אנגעשטעלט אלס א רעליגיעזען פער־טרעטער איז שוין דער יעניגער קאמפעטענט צו געבען חופה וקדושין. דאם געזעץ קימערט זיך ניט אויב דער אפליקאנט איז ווירקליך קאמפעטענט נאך'ן אידישען דין, דאם לאזט איבער דאם געזעץ צו דער קערפערשאפט.

וועו מיר זאלען אננעהמען דעם פארשלאג פון הרב איסקאלסקי און מאכען א „טעסט קיים" — איז עס דאך זעלבסטפערשטענדליך דאם מיר, די טוענים, האבען ניט דאם געזעץ אויף אונזער זייט. אזא קלאגע וואלט באלד דיסמיסד געווארען, און די חופה צערעמאני וואלט זיכער ערקלעהרט געווארען לענגל.

וואם די רבנים וואלטען יעצט נעדארפט טאהן איז, צו אויפוועקען דעם הקהל און ציהען די אויפמערק־זאמקייט פון אונזערע אידישע געזעצגעבער דאם א ביל זאל גענעסט ווערען אין דער לעדושיסלייטשור וואו עס זאל אויסדריקליך געזאגט ווערען וועד עם מעג געבען חופה וקדושין.

עס איז פארשטענדליך דאם אויך דאם אלטע געזעץ וועט אויף אזא אופן מוזען רעווידירט ווערען, וועט מען זיך אנפרעגען ביי די רבנים דאם זיי זאלען געבען זייער הילף און ערקלעהרען וועד נאך'ן אידישען דין איז ראוי צו זיין דער מסדר קדושין.

מיר דארפען אויך פארשטעהן דאם א געזעץ קאן ניט געמאכט ווערען אזוי אז די וועלכע האבען לייסענס זאלען ניט זיין קאמפעטענט, דאם איז געגען דער קאנס־טיטוציאן פון לאנד, דאם געזעץ קאן נאר פארשרייבען וועד עם מעג אין דער צוקונפט זיין א מסדר קדושין.

אין אנדערע וועדטער הייסט עס, אז אום מיר זאלען אנהאלטען די טהרת המשפחה מוזען מיר אנקומען צו דער לעדושיסלייטשור אז זי זאל אונז ארויסהעלפען, פונקט ווי מיר האבען געדארפט אנקומען צו איהר וועגען כשרות, און דער כשר ביל, ווי יעדער איינער וויים, האט פיעל ארויסגעהאלפען אין דעם הינזיכט פון כשרות.

נישט קיין „טעקסט־קיים", נאר ענדערען דאם יעצ־טיגע געזעץ — דאם וועט זיין די רפואה צו דער מכה, און דאם וועט אונז העלפען אויפצוהאלטען דאם הייליגקייט פון ישראל.

הגאון מהרא"י קוק על „הדת והחנוך" ועל „דגל ישראל"

קבלנו מכתב מענין מאת ראש הרבנים בארץ ישראל ואב"ד בירושלים, הכהן הגדול מאחינו הגאון המובהק מרן ר' אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א וזה לשון המכתב:

ב"ה, י"א אדר שני, תרפ"ז.

ידיד לבי, הרב המאור הגדול, רב דעת ואוצר חמודות, זוכה ומזכה את הרבים, ר' שמריהו ליב הורוויץ שליט"א. יהי ה' עמו ויעל.

אהובי! הרבה מאד הנני חושב אודות כת"ר וכשרונו המצוין, ביחוד על דבר חפצו הטהור להורות דעת ויראת ה' טהורה, ופעלו הרב היוצא מאצילות נפש, ורוח נעלה ומרומם, עתה הוספתי שמחה וגיל בקבלי את ספרו היקר והמפואר „הדת והחנוך", טרוד גדול אני כעת ביהוד, וקשה עלי לפרשת כל הגיוני לבי על חשיבותו הגדולה של ספרו זה, יואיל ה' והצער הטוב והקדוש הזה, אשר החל לצעוד כבוד תורתו לתיקון החנוך הנעזב לצערנו זה תקופה רבת בשנים, יביאו רבים לתשומת לב, והמורים והמנהלים, ואתם גם הסופרים שהם גם כן הנם מחנכים בלתי רשמים, אבל גם בלתי מוגבלים, יתעוררו למראה העזובה הגדולה בשדה החנוך העושה

דער פנקס

ביים לעצטען ועד הפועל מיטינג פון דעם „דגל הרבנים" איז געלייענט געוואָרען זעהר אינטערעסאַנטע בריפֿ פון רבנים גאונים וועלכע האָבען אָנגעהאַלטען וויכטיגע רב'נישע שטעלעם אין יוראַפּ, ווי אויך פון באַוואוסטע רביים וועלכע בעטען מען זאָל זיי אַריינענעהמען אַלס מיטגליעדער אין „דגל הרבנים". די רבנים פון לאַנד האָבען אָנגעפאַנגען צו פֿאַרשטעהען די וויכטיגקייט פון דעם „דגל הרבנים" פֿאַר חזוק התורה והיהדות ווי אויך פֿאַר די רבנים פון לאַנד וועלכע וועלען געפינען אין דעם „דגל הרבנים" אַן אָרגאַניזאַציע פון רבנים מובהקים וועלכע זענען גרייט צו פֿאַרטהיידיגען און פֿאַרשטאַרקען אַלעס וואָס ביי אידען איז הייליג און טהייער און צו פֿאַרבעסערען מיט דער צייט דעם מצב הרבנים והרבנות.

הרב ר' ישראל האגער, דער ראדאוויצער רבי, שרייבט צום „דגל הרבנים" וועגען א „רב" אין די בראַנקס, וועגען וועמען מען האָט איהם דערצאָהלט אַז ער געהט אָרום בגלוי ראש אין גאַס און ער גיט אָרויס סיינם אין די בוטשער שעפֿער, און אין מאַנכע פון זיי וואו עס הענגט זיינע סיינם אַז דאָרט איז כשר למהדרין, וועלט דאָרט פֿאַרקויפט טרפות למהדרין בטרפות, און דער ראדאוויטצער רבי בעט דעם „דגל הרבנים" צו מאַכען א שטרענגע אונטערזוכונג. די קאָמיטע פון רבנים נעהמט גלייך אויף זיך די אַרבייט צו מאַכען א שטרענגע אונטערזוכונג וועגען אַזא שרעקליכע אָנגעלעגענהייט.

עס וועלט פֿאַרהאַנדעלט די לאַגע פון א רב מובהק וועלכער האָט ניט קיין שטעלע און געפינט זיך אין א שרעקליכע פינאַנציעלע לאַגע. עס איז באַשלאָסען געוואָרען צו העלפען איהם בדרך כבוד.

הרב הגאון ר' יעקב איסקאָלסקי, מנהל האגודה, לייגט פֿאַר זעהר וויכטיגע פֿלענער בנוגע דעם „דגל הרבנים" און רעדט זעהר וואַרעם און באַגייסטערט וועגען דעם פֿאַרבאַנד פון די פֿרומע אידען פון לאַנד, דער „דגל ישראל", וועמעם מיטגליעדער וועלען מעהרער און גרעסער. און עס וועט נויטיג זיין צו גרינדען אפֿטהיילונגען פון „דגל ישראל" אין אַלע שטעדט פון אַמעריקע און קאַנאַדא. עס וועלט אויך באַריכטעט דאָס ישיבות און תלמוד תורה'ס וועגען זיך צום „דגל הרבנים" דאָס דער „דגל הרבנים" זאָל שיקען א קאָמיטע פון רבנים צו באַווכען זיי און פֿאַרהערען די קינדער אין זייערע למודי קודש. עס וועלט באַשלאָסען אַז דער „דגל הרבנים", זאָל שיקען חברים וועלכע פֿאַרשטעהען גרינדליך די פֿראַבלעם פון ס' אידישען הנוך אין אַמעריקא צו באַווכען די ישיבות און די תלמוד תורה'ס, און צו באַריכטען וועגען דעם רעזולטאַט פון זייער באַווך אויף די מיטינגען פון ס' „דגל הרבנים" אוו, אויב נויטיג אוו מעגליך, אַרויסגעבען א פאַמפלעט אין העברעאיש און אידיש וועלכער זאָל באַקענען די אידען פון אַמעריקע מיט די אמת'ע לאַגע, די גייסטליכע און מאַטעריעלע, פון אונזערע ערציהונגס־אנשטאַלטען.

עס איז אַרומגערעדט געוואָרען די פֿראַגע ווי נויטיג וואָלט געווען דאָס יעדער דרשן ומטיף זאָל האָבען א תעודה פון ס' „דגל הרבנים" וועלכער באַשטעטיגט אז דיעזער דרשן איז ווירקליך א פֿאַסיגער דרשן פֿאַר אידען, א בן תורה און בעל מדות וירא שמים, אום אפֿצושאפען די שרעקליכע הפקרות בנוגע צו די אידישע בימה אין אַמעריקע, און אז יעדערער וואָס רופט זיך דרשן אַדער מטיף זאָל האָבען דאָס רעכט שטעהען נעבען ארון קודש און וועלען דער וועג־ווייזער און לעהרער פון פֿאַלק ישראל.

הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ, דער רעדאַקטאָר פון ס' „דגל ישראל" האָט נעצייגט א פֿעקעל ברייפֿ פון אַלע טהיילען פון לאַנד, אין וועלכע מען לויבט זעהר שטאַרק די צייטונג פון ס' „דגל הרבנים" און מען פֿאַדערט אויף

שמות בעדת ה', ויתחילו לשפר את שיטותיהם, ולשוב לפחות לאטם, אל מקור בית חיינו, אל אוצר התורה, וקדושת היראה, אל אהבת האומה וחבת ארץ חמדתה, וחן שפתה, בחוברת של קדושת אמונת אומן ונועם ה' ודבר קדשו ערי עד, והנני בזה ידי"ע דוש"ת באה"ר.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק.

נ. ב. — תודתי נתונה גם כן לכת"ר על משלח העתון „ד ג ל י ש ר א ל " תחזקנה ידי העוסקים בו, מזכי הרבים סלה — הנ"ל.

את הספר אפשר להשיג בהתלמוד תורה שעל שם ר' ישראל סאלאנטער, 74 איסט רחוב 118, ניו יארק.

די רבנים צו פארגרעסערן דיא צייטונג. און ארויסגעבן דעם „דגל ישראל" אלע וואך אנשטאט יערן מאנאט. עס ווערט באשלאסן צו שאפן א זיכערן פאנד מיט וועלכן מען זאל האבן די מעגליכקייטן צו פארגרעסערן די אויסגאבע פון'ם „דגל ישראל", און יעדער רב האט זיך פארפליכטעט צו שאפן צעהן סובסקרייבער פאר'ן „דגל ישראל". און עס איז פאשטאנען געווארן דאס ווען דער „דגל ישראל" זאל פארגרעסערט ווערן זאל מען דארט איינפיהרן א נייע אפטהיילונג פאר חדושי הלכה ופלפולי דאורייתא, און יענע אפטהיילונג זאל זיך אפגעבן אויך מיט שאלות ותשובות וועגן געוויסע פראגן וואס די צייט רופט ארויס, די רעדאקטערע פון די שאלות ותשובות זאלן זיין אויסער דעם רעדאקטאר פון'ם „דגל ישראל" אויך די אנדערע רבנים גאונים חברים פון „דגל הרבנים", ווי הרב הגאון ר' אברהם אהרן יודעלעוויץ, קאפוליער רב, הרב הגאון ר' יוסף פיימער, סלוצקער רב, הרב הגאון ר' יעקב איסקאלסקי, הרב הגאון ר' פנחס רימאלט, זאלקאווער רב, הרב הגאון ר' מנחם ריזיקאוו און אנדערע רבנים גאונים פון אמעריקע און קענערע, חברי אגודת הרבנים.

עס איז באשלאסן געווארן צו אויפפאדערן די מעמבערס פון „דגל ישראל" אין אלע טהיילן פון גרייטער נויארק, זיי זאלן האבן וואהלן פאר בעאמטע און דירעקטארן, און זאלן זיין גרייט פאר א קאנווענשאן פון אלע אפטהיילונגן פון דעם „דגל ישראל" אין ניו־יארק, צו באהאנדלן וויכטיגע פראגן איבער שמירת שבת, כשרות, מקואות און חנוך הבנים.

דער גרויסער שונא ישראל הענרי פארד, וועלכער גיסט פער און שוועבעל אויף אידן פאר א נאנץ לאנגע צייט, שטעהט יעצט צום משפט אנגעקלאגט פון אהרן ספירא, פאר פארלומדונג אין זיין אנטיסעמיטישע צייטונג אויף איהם אלס א איד א שווינדלער. דער ריכטער אבער לאזט ניט צו, צו מאכן דערפון א אידיש אנקלאגע, און ארויינשלעפן די אידישע פראגע אין קארט. זאנדערן ער צוזאמען מיט די לאיערס פון פארד זוכן צו באשרענקן די נאנצע „קיים" אלס א פערזענליכער סכסוך צווישן פארד און ספירא. און מיט רעכט האט דער פעהיגער לאיער פון ספירא'ן אויסגעשריען אין קאורט, „דאס וואלט „איד" אין ביי זיי פערבאטן, איר טארט ניט דערמאנען „אידישע פאלק" אדער „אידישע פראגע", אויב אבער פארד וואלט פון אנפאנג אן געטהיילט דיעזע מיינונג, וואלט ניט געווען קיין פראצעס", וואס דארף מען זיך נארען און פארבלענדען די אויגען, די קעפעל אויף דעם ערשטען ארטיקעל פון פארד'ס פארלומדונגען איז: „אידישע עקפלוטאציע פון די פארם ארגאניזאציעס" און אט דער ארטיקעל האט אפילו ניט אנגערופען סאפירא ביים נאמען", די „נויארק טיימס" וועגדעט זיך אויך צו פארדען אז יעצט האט ער א גוטע געלעגענהייט צו קלאהר מאכען פאר דער גאנצער וועלט אז זיינע שרעקליכע טענות וועגען אידען זענען אמת, זאל ער דאס יעצט ביים משפט איבערצייגען. פארד און זיינע נערונגענע לאיערס, דער סענאטאר פון יונייטער סטייטס אריינגערעכענט, ציטערען אבער צו דערמאהנען די אידישע פראגע וויל ווער וויסט נאך אזוי גוט וויי זיי אז אלע טענות און פערלומדונגען פון פארד נענען אידען זענען פאלש, כזב ושקר, זיי זיינען נאר אויסגעטראכטע נידערטרעכטיגע בלבולים געמאכט אויף אידען אין דעם גייסט פון המן הרשע און אלע אנדערע שונאי ישראל.

מיר האבען אין אמעריקע ווי געוועהנליך, אלע סארטען אידען, האט אונז גאט נעבענשט מיט א דר. מלמד, און אט דער מלמד איז אין כעם אויף דעם ארטהאדאקסישען יודענטהום און איבערהויפט אויף די רבנים, די טרענער פון יודענטהום, זיין שנאה צו די רבנים, די קלעריקאלען, איז שרעקליך, און ניט לאנג צוריק איז ער אויך נעווארען א נביא, און ער זאגט נביאות אין „טאג" (א מקום מוכן לנבואה) אז „אין צוואנציג יאהר ארום וועלען אכצינג פראצענט פון אלע ארטהאדאקסישע שוהלען אין אמעריקע זיין חורבות אדער מואוויינג פיקטשור טעאטערע" אנדערע דענקען אז דאס איז חוצפה און עם הארצות, מיר אבער גלויבען אז ער איז אויך א נביא, פון אט יענע נביאים וועלכע זענען נעווארען נאכ'ן חורבן בית המקדש.

ער וויסט נעבאך ניט אז דאס ארטהאדאקסישע יודענטהום ווי אויך די ארטהאדאקסישע רבנים האבען זאהר פיעל צרות אריבער נעלעבט, און זיי ווערען שנעל פטור פון צרות און אנשיקענישען, זיי טהוען ווי די נמרא זאגט: „אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש"... מיר האבען גרוים רחמנות אויף דר. מלמד פאר ארויסנעבען אזא ווילדען סטייטמענט, און מיר פארזיכערען איהם אז — אין צוואנציג יאהר ארום וועלען אין די ארטהאדאקסישע שוהלען פון אמעריקע זיצען אידען און לערנען א בלאט גמרא, און צווישען די לומדים וועלען זיך נעפינען פיעל יונגע לייט נעבוירענע אין אמעריקע, וועלכע ווערען יעצט ערצויגען אין די גרויסע ישיבות פון אמעריקע.

אין בערלין האט זיך יעצט נעעפענט א שוהלע פאר שוחטים, וואו מען וועט צוגרייטען שוחטים פאר די פראווינץ קהלות. די צוקינפטיגע שוחטים וועלען אויך אונטערטעט ווערען אין חזנות.

נויארק, די גרעסטע אידישע קהלה פון דער גאנצער וועלט האט געדארפט נעהמען א בישפיעל פון ברלין, און גרינדען א שוהלע וועלכע זאל שטעהן אונטער די אויפ־זיכט פון די רבנים פון לאנד, וועלכע זאל צוגרייטען שוחטים וואס זאלען אויך זיין חזנים און מוהלים, ניט על פי הלכות היוניאן, ווי עס איז דער פאל יעצט, נאר על פי הלכות התורה והיהדות. די קליינע שטעדלאך פון דער פראווינץ האבען ניט די מעגליכקייט צו אנהאלטען רבנים באזונדער, שוחטים און חזנים באזונדער, דערפאר וואלט ווירקליך געווען א פראקטישע און נוצליכע זאך צו גרינדען אזא שוהלע וועלכע זאל צוגרייטען שוחטים וועלכע זאלען גלייכצייטיג אויך זיין חזנים און מוהלים, וועלכע זאלען זיין בני תורה און בעלי מדות ויראת שמים.

דער יום טוב פורים איז געפייערט געווארען מיט פראכט און באגייסטערונג אין די תלמוד תורה'ס פון לאנד. אין ר' ישראל סאלאנטער תלמוד תורה 74 איסט 118טע סטריט, נויארק האבען די קינדער פון תלמוד תורה געהאט ספעציעלע פורים סעודות אין די צימערען פון תלמוד תורה. זיי האבען זיך נאכהער פארזאמעלט אין שוהל פון תלמוד תורה וואו הרב שמריהו ליב הורוויץ האט געהאלטען פאר זיי א פייערדיגע רעדע וועגען פורים, און א פארשטעלונג פון די קינדער וועגען פורים איז געגעבען געווארען. עס איז אויך געווען מוזיק, געזאנג, און דעקלעמאציאנען און שלח מנות טרעגער פון די העכערע קלאסען פון תלמוד תורה האבען געטראגען שלח מנות פון יעדער קלאס צו יעדע קלאס פון תלמוד תורה, מיט דעם צווועק צו באקאנען די קינדער מיט די אידישע ימים טובים און מנהגים.

הרב הגאון ר' יעקב הכהן פלעקסער, וועלכער איז געווען רב אב"ד אין פרידריכשטאדט און יאקבשטאדט אין קורלאנד און קומענדיג ניט לאנג צוריק נאך אמעריקע איז ער געווארען רב אין פליינפיעלד נ. דז., איז יעצט אויפגענומען געווארען אלס רב אב"ד אין די תפארת עדת ישראל שוהל פון ניו הייוון, קאנן.

הרב פלעקסער איז פון די יחידי סגולה רבנים אין לאנד. ער איז דער מחבר פון'ס באריהמטען ספר „דבר ליעקב" וועלכער האט געמאכט א רושם צווישען די רבנים און דרשנים פון לאנד. ער איז א בעל מדות טובות און א פאלשטענדיגער איש הרוח. ער האט אין כתב יד פיעלע חדושים בהלכה ואגדה און מאמרים וועגען חזוק התורה והיהדות. די אידען פון ניו הייוון דארפען זיך שעצען גליקלאך דאס זיי איז געלונגען צו באקומען הרב פלעקסער אלס אב"ד.

הרב הגאון ר' אברהם רעזניק המכונה הרב א"נ עזריקם הסופר, וועלכער איז געווען רב הגליל במדינת טורקעסטאן און רב אין מאסקווא, איז ניט לאנג צוריק אויפגענומען געווארען אלס רב אין קווינסי, מאסס.

הרב רעזניק איז דער מחבר פון די באריהמטע ספרים „טללי אורות" „אבני שוהם" ו„אבני מלואים" ועוד, זיינע ספרים ווי אויך זיינע מאמרים אין אלע וויכטיגע העברע־אישע צייטונגען און זשורנאלען וועמעס צוועק איז געווען חזוק התורה והדת האבען געמאכט א שטורם צווישען די מבינים פון דער גאנצער וועלט. ער באזיצט אויסער זיין גדלות בש"ס ופוסקים, א שארפע פען פון א סופר בקדש. ער האט אימער באנוצט זיין פען פאר חזוק הדת. זיין געמיינדע דארף זיין שטאלץ האבענדיג א רב, וועלכער איז א גדול בישראל.

ניט לאנג צוריק איז אפגעהאלטען געווארען א וויכ־טיגער מיטינג בי די אגודת הרבנים דהארלעם אין אפיס פון דער אגודה 74 איסט 118טע סטריט.

הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ האט ערעפענט דעם מיטינג און האט ערקלעהרט דאס די רבנים פון הארלעם זאלען באשלאסען צו טאהן עפעס וועגען כשרות, וועלכע געפינט זיך איצט אין א שרעקליכע לאגע. עס האט זיך ענטוויקעלט א דעבאטע וועגען כשרות אין הארלעם, אין וועלכע עס האבען אנטהייל גענומען די פאלגענדע רבנים: הרב חיים קארב, זאנארער רב; הרב נאלוב, הרב ל. מאר־ווידז, הרב אליהו סימפסאן, הרב שלום מנחם פארזען, הרב ש. פ. קאסוט, הרב מנחם מענדל בעסקינד, הרב חיים פארטנאו, הרב צבי כהן, הרב מאיר ליבוש ניובערגער. און עס איז באשלאסען געווארען דאס די אגודת הרבנים דהארלעם מיט די מיטווירקונג פון די שוהלען און וויכטיגע בעלי בתים פון הארלעם זאלען גרינדען א ועד הכשרות, און מען זאל באקאנט מאכען דורך די אידישע פרעסע און אין די שוהלען אז די אגודת הרבנים דהארלעם איז ניט פאראנטווארטליך פאר די הכשרים, וועלכע ווערען געגעבען ביי די פערשידענע הכשרים געבעראן, און די בוטשערס און מארקעט לייטע זאלען זיך וועגדען אין אפיס פון די אגודת הרבנים דהארלעם צו קריגען א ריכטיגע השגחה על פי דת של תורה.

פאלגענדע רבנים האבען אויף זיך גענומען פרייוויליג אהן באצאהלט, צו באזוכען די בוטשער שעפער און מאר־קעטס צו אכטונג געבען אויף כשרות; הרב קארב, זא־נארער רב; הרב ל. מארוויד, הרב סימפסאן, הרב קאסוט, הרב בעסקינד, הרב חיים פארטנאו, הרב כהן, און הרב ניובערגער.

לויט ווי מיר האבען פארשפראכען אין לעצטען „דגל ישראל", קענען מיר נעבען א נענויען באריכט וועגען די „מים שלנו" פון מאנישעוויץ מצה קא., וואס עס איז געווען א קלאנג, אז ביי די טענקס פון די מים שלנו געפינט זיך אן אויווען, וואס ווארימט די רום אין וועלכען עס געפינט זיך די וואסער, און צוליעב דעם איז די וואסער ניט נענוג קאלט מען זאל מעגען באקען מיט זיי מצה.

די אגודת הרבנים, וועלכע האט געגעבען א הכשר אויף דיעזע מצה האט אויך נעשיקט עקסטרא דעם באוואוסטען רב הרב ר' ישעיה קארלינסקי, וועלכער באריכטעט דאס ער האט אונטערזוכט דעם רום, און דער אויוועז מאכט ניט קיין ווירקונג אויף די וואסער צו מאכען ווארים, און עס איז ניטא קיין חשש אויף די וואסער.

אויך באריכטעט הרב קארלינסקי דאס די מצה־מעהל ווערט געמאהלען נאר פון גוט־אויסגעבאקענע מצה. אויף דער פראגע, ווי קען עס זיין אזוי וויים, דערצעהלט ער, אז דארטען געפינט זיך א וועגטיליייטער וואס בלאזט ארויס, די ברוינע ברעקלאך פון די געמאלענע מצה מעהל, און דארום איז די מצה מעהל וויים.

ווי באוואוסט איז געווען א גרויסע שטערונג ביי דעם אויספיהרונג פון כשר ביל, דאס וואס די חטאתים פלעגען ארויס שרייבען אנשטאט „בשר כשר" די ווערטער „היברו" אדער „ציון" מיט א מגן דוד, און דאס פלעגט אפנארען דעם עולם, מיינענדיג אז דער פלאץ איז כשר, און עס איז ניט געווען קיין לאזא צו שטערען אז מען זאל אויף אזא אופן ניט אפנארען דאס פובליקום.

יעצט אבער, האט געלונגען דעם באוואוסטען אידישען אסעמבלימאן סעמיועל מאנדעלבוים דורכצופיהרען אז אמענדעמענט ביי דעם ניריארקער סטייט אסעמבלי, דאס מען טאהר ניט ארויסשטעלען אזעלכע ווערטער אדער סמנים, וועלכע קענען נארען דעם פרומען אידען, ער זאל מיינען אויף טריף דאס עס איז כשר, און דער גאווערנאר האט שוין דעם ביל אונטערשריבען, און פון יעצט אן וועט א דעליקאטעסען מאן זיין אונטערווארפען אונטער א שטראף, אויב ער וועט וועלען נארען דאס פאלק מיט פארשטעלטע ווערטער ווי: „היברו" „ציון" אדער א מגן־דוד סימן, און דער כשר ביל וועט קענען בעסער אויסגע־פיהרט ווערען. עס וואלט אבער נאך געווען מעהר ווינ־שענסווערט, ווען עס וואלט געשטעלט געווארען אלס אינ־ספעקטאר א איד אנשטאט ניט קיין איד. עס איז פשוט א שאנדע צו זהן, ווי ניט קיין איד געהט אויפפאסען אויף דאס אידישע כשרות.

איינע פון די שהנסטע חתונות האט שטאטנעפונדען י"ב אדר שני אין ניו־יארק. די באוואוסטע פרומע אידישע פרוי בתיה רובין פון איסטערן פארקווי האט געפיהרט איהר טאכטער חיה ליבא צו דער חופה מיט דעם באוואוס־טען ריעל עסטייט מאן חיים טוביה, דער זוהן פון ר' משה זיסעלמאן פון ראזעל, ניו דזשוירזי.

די כלה איז א קוזינע פון פיעל באוואוסטען דרשן הרב מהרי"ל לאזארוס, וועלכער האט ארענזשירט די חתונה מיט פראכט און גלאנץ, וואו עס זענען אנווועזענד געווען א מנין אנגעזעהענע רבנים, און איז דורכגעפיהרט נעווארען לויט די דינים און טראדיציאנען פון דער תורה מיט'ן אמת'ן אידישען נייסט.

די מסדרי קדושין זיינען געווען, הרב איסקאלסקי, הרב לאזארוס, הרב פיימער, סלוצקער רב, הרב דיינא, הרב גאלדבערג, און הרב סאלאנט. ביי דעם עכט שעהנעם כשר'ען סאפער האבען באנייסטערט דעם נרויסען חשוב'ען עולם, די רבנים: לאזארוס, איסקאלסקי, פיימער, מיט זייערע נעלונגענע רעדעם. אויך די פיהרער פון פאר־שיערענע ארגאניזאציעס. אויך האבען זיך אויסגעזייכענט די לאיערס ברידער פון דעם חתן, יצחק אלחנן און שלמה זיסעלמאן. די מוטער פון דער כלה בתיה רובין האט פארטהיילט פיעל צדקה לכבוד פון איהר שמחה פאר וועלכע אלע האבען איהר געוואונשען פיעל נחת און גליק.

דער ועד הרבנים פון דעטראיט מישיגען, וועלכער באשטעהט פון אלע דרייצעהן רבנים פון שטאדט, ארבייט זעהר פלייסיג צו ברענגען ארדענונג אין שטאדט בנוגע כשרות און טהרת המשפחה.

יעצט אז עס האט זיך געענדיגט דער סטרייק פון די אידישע פרויען נעגען די בוטשערס, וועלכער האט אנ־געהאלטען 5 וואכען, און די בוטשערס האבען נעמוזט ארונטער לאזען 2 סענט פון יעדען פונט פון אלע סארטען פלייישען, האט זיך דער ועד הרבנים מיט'ן ועד הכשרות נענומען זעהר טיכטיג צו דער ארבייט, און עס איז צו האפען גוטע רעזולטאטען. פון דעם לעצטען מיטינג, וועלכער איז אפגעהאלטען געווארען דאנערשטאג, כ"ז אדר שני.

זונטאג פ' ויקרא האבען מר ומרת ל. ברענמאן, 642 לינדען בולעווארד ברוקלין, געפייערט די שמחה פון ברית מילה פון זייער ערשטען זוהן וועלכען מען האט א נאמען געגעבען בצלאל, נאך א זיידען. די סעודה איז געווען אונטערן אויפזיכט פון א ספעציעלען משגיח, זעהר פיעל געסט זיינען אנוועזענד געווען, זעהר פיעל באגריסונגס־טעלעגראמען זענען געלעזען געווארען, וויל מר. ברענמאן דער עקס־פרעזידענט פון טוראווער שוהל איז אן אנ־געזעהענער בעל הבית, וואס אין איהם איז פארבונדען יראת שמים און גדולה במקום אחר, — אידישלאך און ספענדעט זעהר פיעל צדקה, רחים ומוקיר רבנן, און אזוי ווי ער, אזוי אויך זיין פרוי איז א בעלת צדקה. הרב ר' זאב גינזבורג, וועלכער דער בעל ברית איז זיינער א חסיד, האט געהאלטען זעהר א געלונגענע רעדע ביים טיש וואו עס איז געווען מכל טוב, און האט דערצעהלט די אלע מעלות פון בעל ברית, און האט געוואונשען אין נאמען פון אלע אנוועזענדע, אז פאטער און מוטער זאלען מגדל זיין דעם רך הנימול לתורה לחופה ולמעשים טובים עד מאה ועשרים שנה, און זאל זעהן פיעל נחת פון זיין נאנצע פאמיליע.

שבת כ"ד אדר ראשון, איז געפייערט געוואָרען די שמחה פון בר מצוה ידידיה בן הרב ר' שמואל זאב גינזבורג והרבנית דבורה בת הגאון ר' חיים אבֿרהם שס, אב"ד דזאמלי, אין טוראוור שוהל.

דער בר מצוה, וועלכער שטאמט פון דעם גרויסען האראקער רבי'ן האט נעהאלטען א פיינע דרשה, און דער פאטער הרב גינזבורג, וועלכער איז באוואוסט פאר א גרויסען דרשן אויך, וואס באגייסטערט אלע זיינע צוהערער, און ציהט צו דעם אלטען ווי דעם יונגען עלעמענט לרת היהדות, האט נעהאלטען א גרויסארטיגע רערע וועגען חינוך הבנים דא אין אמעריקע. זונטאג האט שטאטגע־פונדען א סעודה אין זייער הויז 2116 דאנלעם סטריט, וואו דער בר מצוה האט נערעדט אין ענגליש פאר א גרויסען עולם, לאנדסלייט פון דאוויד האראדאק, טוראוו, קאזאן האראדאק, לונינענץ, זיטקאוויץ, פינסק, און אומ־נעגענד, וועלכע זיינען איבערגענעבען צו הרב גינזבורג.

פיעלע באגריסונגען פון זייער פראמינענטע רבנים, ווי הרב ר"י איסקאלסקי, הרב ר"י קאנאוויץ א ידיד פון זיידען הגאון רח"א שס, און נאך זיינען ערהאלטען נעוואָרען. מר. מיק מיוזיקער, פרעזידענט פון הינסדייל קאאל קאר־פארריישאן פון פאסייק, איז נעווען דער שר המשתה און האט געפיהרט דעם טיש זעהר מיט טאקס. עם האבען נערעדט: מר. ל. ברענמאן, ל. וואלפסאן פרעזידענט פון טוראוור שוהל, מר. זייציג וויים פרעז., ליב ניטעלמאן טרעזשורער, מר. פערילאוו סעק. די גבאים ר' זאב דוראשקין ור' שמעון סטראבינסקין. פון פאראיין, מר. לאמדין, מר. פינסקי. סעם דאראשקין, הערי מוראוויצ, דזייק נאסאנזיג, אהרן חאטינסקי, סעם פוחאוויץ, ב. מאקסמאן, ב. זאפיסאצקי, וו. גלינער און א פעטער פון בר מצוה מר. זילבערמאן. פיעל נעסט פון פאסייק, פעטערסאן, דזשורזי סיטי און נואָרק האבען זיך משמח נעווען און נעוואונשען אז אזעלכע שמחות זאלען נעזעהן ווערען ביי אלע אידען.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקא און קאנאדא ווערען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אום לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

הרב ר' יעקב איסקאלסקי איז נע־עהרט נעוואָרען ניט לאנג צוריק פון דער גרויסער ביאליס־טאקער שוהל וואו ער איז רב אב"ד, צו דער געלעגענהייט פון דרוקען זיין ספר „תרי"ג מצות". די שוהל האט אראנ־זשירט פאר איהם און זיינע פרייגד א מלוה מלכה סעודה וואו די רבנים נאונים, הרב ר' אברהם אהרן יודעלעוויץ, הרב רימאלט, זאלקאווער רב, הרב יוסף פיימער, סלוצקער רב, און הרב שמריהו ליב הורוויץ האבען נערעדט איבער די גרויסקייט און טהעטיגקייט פון הרב איסקאלסקי. די רבנית חיה גרונא רבקה, וועלכע איז א באַ־וואוסטע צדקנית, זיינע נעראָטענע טעכטער חנה־אסתר, לאה, בלומא־ריזל, ווי אויך זיין זוהן הבחור רבי מיכל־שמעון זענען אנוועזענד נעווען. זיין זוהן דער יונגער רבי איסקאלסקי האט א בריליאנטענע רערע נעהאלטען לכבוד זיין פאטער הרב הגאון ר' יעקב איסקאלסקי. די שוהל האט פרעזענ־טירט הרב איסקאלסקי מיט א משעק פון 500 דאלער אלס ביישטייערונג צו דרוקען די איבעריגע טהיילען פון־ם ספר „תרי"ג מצות".

הרב ר' ישראל הלוי ראזענבערג, פרעזידענט פון „אגודת הרבנים" איז ניט לאנג צוריק נע־קומען פון זיין באזוך אין קאליפארניע, וואו ער האט פיעל געטאהן לטובת היהדות, און ער האט זיך איצט שטארק אריינגעוואָרפען אין די היילינע ארבייט פון שטארקען דעם „עזרת תורה" פאנד, וועלכער איז פאר די רבנים פון יוראפ א פקוח נפש־פאנד.

ניט לאנג צוריק האבען די קינדער פון הרב שמריהו ליב הורוויץ אראנזשירט א סעודה גדולה וועו עס איז נעווארען 27 יאהר נאך די חתונה פון הרב און הרבנית הורוויץ. די איידעמס פון הרב הורוויץ, זלמן ריסקין און אלחנן טאו־בין פון פאסייק, נ. דוש. צוזאמען מיט זייערע פרויען די נעראָטענע טעכטער פון הרב און רבנית הורוויץ בתיה־רבקה ריסקין מיט זייער טאכטער רחל ריסקין, און אסתר טאובין מיט זייער טאכטער נחמה טאובין און ביידע נעראָטענע זיהן פון הרב הורוויץ בנימין און יעקב־צבי הורוויץ, האבען נעמאכט א „סורפריז פארטי" לכבוד זייערע עלטערען, און האבען נענעבען פאסיגע קינדער־מתנות להרב הורוויץ און צו די רבנית שרה הורוויץ בת הרב יעקב צבי הכהן, וועלכע איז א באוואוסטע צדקנית און א בעלת צדקה. טעלעגראמען און באגריסונגען זיינען אנגעקומען פון פריינד און משפחה.

הרב ר' חיים קארב, דער זאגערער רב, וועלכער איז יעצט רב אין בית המדרש הגדול דהארלעם, וועמעס ספר

השבת הגדול ויום שבולו שבת

מאת הרב ר' חיים הירשענזאהן

השנה הזאת אשר ערב פסח חל בשבת קוראים לכו"ע וערבה ומסיימים הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. בימים הראשונים היה תמיד לב אבות על הבנים כי היו הבנים צדיקים יראי ה', חסידים רבנים, גדולי ישראל, ואוהבי ישראל, ועל זה היתה כל עבודת האבות על הבנים, זה היה כל חלומותיהם ובאלה כל מנגינותיהם, מן קול נגינת שיר הערש עד קול מצהלות חתנים מחופתם, וגם על הילדים אשר יולידו כבר הי' משתה נגינתם וכל תקותם להוליד דור ישרים מבורך בכל אלה, ולב הבנים הי' תמיד אל האבות ליקר אותם מכל, לחשוב אותם גדולים על הכל, כל אחד חשב את אבותיו היותר חכמים להיותר צדיקים להיותר חסידים להיותר לומדים, אך בעוה"ר בזמן אחרון נהפך הדבר, לב אבות אחרת חושבים היו על הבנים, עיקר מטרתם שהבנים ירויחו די כסף, יאכלו וישתו ויתענגו על כל טוב, אם בצדק או לא בצדק, כדת או שלא כדת, אין הבדל היום לדאבון לבבנו בין תאות הבהמה לבניה לאהבת אנשים לבניהם, עד אשר אם נביט בהשקפה פילוסופית דקה על הדבר הזה, נאמר כי כאהבת הבהמה לבניה כאהבת אדם לבניו אינם רק אהבת עצמם לאמר למלא תענוג לבם אשר יענג כל חי על ילדיו, לא אהבה אמתית להבנים עצמם, אשר זה גורם שהאב שמח עם בניו העשירים אף כי אינם לפי האידיאל הגבוה הרוחני שלו אשר חשב אותו לעקר בחייו, כי לו היתה אהבת האב אהבת רשמית רק להבן הי' משתדל בכל כחו להביא אותו להאידיאל אשר הוא חושב אותו לגבוה על כל, אבל אחרי אשר אין אהבתו עולה על אהבת הבהמה לבניה על כן מסתפק באושר הבהמה לבניו.

כן לב הבנים להאבות נשתנה לדאבון לבבנו בזמנים אלו, אפילו הבנים מכבדים את האבות גם זונים ומפרנסים אותם אך לא מרגש כבוד מיוחד להאבות רק בתור חובה מדינית לשלם לאב כנמולו אשר גמל לו, הבן חושב את עצמו תמיד לחכם יותר גדול מן האב, לאיש יותר נעלה מן אבותיו, עד אשר אחדים חושבים את אבותם לשוטים וטפשים, ומבזים אותם בלבם, דור אביו יקלל ואת אמו לא יבורך וזהו הסבה לאריכת גלות ישראל גם בעת אשר אור החופש והדרור התחיל להפיץ נוגה קרנותיו על כל עמי תבל לבקש ולדרוש חפשותם לעצמם ולהפך היהודי, כלומר היהודי המתבולל, הפץ יותר ויותר לקנות אדונים זרים לנפשם לעזוב מים חיים של אבותם המקשר הענפים אל השורש ונותן לשד השרשים אל פרים, וחוצבים להם בארות נשברות אשר לא יכילו המים.

אמנם לפני בא יום ה' הגדול ישובו לב אבות על בנים כבראשונה, יתחילו ליסד בתי ספר עברים, תלמודי תורה, ישיבות, ישתדלו ללמד את בניהם לשוננו הקדושה, דברי ימי עמנו, תורת עמם ואלקיהם להשתדל להשלימם בהאידיאל הרוחני אשר אליו השתוקקו זקני אומתנו, וגם לב הבנים ישוב אל האבות ליקר אותם ולכבד את מקור מחצבתם ע"י הכרתם את דברי ימי עמנו ולאומיותינו וידעו כי יסוד לאומיות ישראל וראשית זרעו לברכה היא יקרת חיי משפחה וכבוד הורים, ידעו כי מקור חיי לאומיותינו ואורך ימינו היא התורה וישמחו בדברי תלמוד תורתנו והוא השבח הגדול.

שבת הגדול מכלל דישנו קטן, והוא, ראשית התעוררות התחיה אשר ישנם אבות אשר שבו במחצבתם על הבנים כבראשונה, אך הבנים רחוקים עדיין ממחשבת האבות וחושבים כי האבות המה מדור הישן עדין, וישנם בנים תמימי לב "צעירי יהודה" "וצעירי ישראל" החפצים לשוב אל מקור מחצבתם אך האבות נתקלקלו על ידי החיים חיי התוהו והבהו של ארץ הממון, אך אליהו יבא לקרב את המרוחקים בזרוע האבות מהבנים והבנים מהאבות להשב לבותם זה אל זה וזה על זה, וזה יהיה שבת שלום, יום שבולו שבת, שכאשר מתפללים בברכת המזון שהרחמן יברך את האבות ואת הבנים מברכים• סמוך לזה בשבת, הרחמן הוא ינחלנו ליום שבולו שבת, והוא יהיה השבת הגדול האמתי, אשר השבת הגדול אשר אנו חוגגים הוא רק זכרון לו אשר על כן אנו קוראים שבת זה בהפטורה הפסוק אשר התחלנו בו, להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, וקשור הוא לפי דעת הטור ז"ל עם מצות משכו וקחו לכם שה לבית אבות, תמשכו את השיות הקטנות את הילדים הצעירים אל בית האבות וכנגד ארבעה בנים דברה תורה, חנוך לנער על פי דרכו. וזה עיקר חג הסדר, כידוע.

„נתיבות חיים" אויף רמב"ם וועט אין גיכען ארויס פון דרוק, איז ערוועהלט געווארען אלס פארזיצער פונ'ם האַרלעמער ועד פאר'ן „עזרת תורה פאנד", און הרב ר' של"ה הורוויץ אלס מזכיר.

הרב צבי הירש אַרליאנסקי, באַוואוסט אלס סקידלער מגיד, האט פארלאזען זיין שוהל פון ישיבה דהארלעם, ווייל דער אידישער ישוב אין האַרלעם ווערט חרוב, און עס איז שווער פאר א רב דארט צו האבען פרנסה בכבוד.

הרב ר' יצחק סאדין פון ברוקלין, האט זיך ערהאלט פון זיין קראנקהייט, און איז ווידער טהעטיג פאר אידישקייט און האלט זיינע דרשות אין זיין גרויסע שוהל ווי געווען.

למוד התפלות והסדור בישראל

(הצעה להרבנים הדרשנים, ולהמחנכים בעלי דת ודעת).

ספרים שלמים אפשר לחבר ע"ד התפלות והסדור בישראל, והנה בירחון זה אין מקום למאמרים ארוכים, לפיכך עלי לנגוע בקצור נמרץ בענין זה.

הרבה היו שסדרו „סידורים" בישראל, ומהם היה רב עמרם גאון, תלמידו של רב נטרונאי גאון בסורא. רב עמרם גאון תקן סדר התפלות להיהודים אשר בקהלות אירופה. הוא נדרש לזה על פי שאלת חכם אחד מחכמי ההוראה בספרד, רב יצחק בר רב שמעון, ראש אחת מקהלות ישראל בספרד, בסדורו זה אסף רב עמרם את התפלות המפוזרות בהתלמוד, ואותן שהיו נהוגות בישיבות סורא ופומבדיתא, ונקרא הסדור הזה בשם „סדור של רב עמרם גאון", הנאון הזה עשה כההולכים לפניו, סדר את התפלות ויאספן, ויטיל סדורו לחובה על כל איש ישראל, ויעשה לחק, כי כל הנוטה מהסדר הזה הוא מין וכופר, עובר על דברי חכמים ונבדל מקהל ישראל (ספר המנהיג לאבן ירחי פ"ב, ובשו"ת התשב"ץ חלק ג' סימן ר"צ, וראה תשובת הגאונים דפוס ליק סימן נ"ו).

הסדור בכלל הוא קובץ של תפלות ותשבחות שתקנו אדם הראשון (מ"ר בראשית ספכ"ב וש"ס ב"ב י"ד ע"ב), אברהם אבינו (סוטה יוד ע"ב), יצחק ויעקב (ברכות כ"ו ע"ב), משה רבינו (תנחומא ריש תבא, ב"ב י"ד ע"ב, פסחים קי"ז ע"א, ע"ז כ"ד ע"ב, ספרי האזינו, ברכות מ"ח ע"ב, תענית כ"ו, ורמב"ם בספר המצות מ"ע ל"ו, רמב"ם פי"ב מתפלה), יהושע (ברכות מ"ח ע"ב), דוד המלך — בספר תהלים שלו — ועוד ראה (טור או"ח סימן מ"ו, מהר"ם טראני בסוף ספרו בית אלהים) שמואל ושאר נביאים (תענית כ"ז ע"א).

והנה באו מאה ועשרים זקנים, ובהם כמה נביאים, והם — אנשי כנסת הגדולה, והם אספו וקבצו את כל אותן התפלות והתשבחות שתקנו מאדם הראשון עד עזרא הסופר והם תקנו שמונה עשר ברכות (מגילה י"ז ע"ב), והם עשו ג"כ סדר הגון לכל הברכות, התפלות, קדושות והבדלות (ברכות ל"ב ע"א, וירושלמי פ"ב מברכות, הלכה ג').

אחרי כן באו חכמי התלמוד ז"ל ותקנו ברכות ותפלות והוסיפו בתפלת שמונה עשרה ברכות ולמלשינים (ברכות כ"ח ומגילה י"ז ע"ב) בכוונה ובמטרה להרחיק את העם מן המינים והרשעים, והוסיפו בתפלת מוסף לר"ה „זה היום תחלת מעשיך וכו'" בשביל לפרסם את ההלכה, כי ר"ה הוא יום הדין על הקללה ועל הברכה (ר"ה כ"ז, ירושלמי ר"ה פרק א' הלכה ה', ויקרא רבה פ' כ"ט).

ואחרי חתימת התלמוד באו רבנן סבוראי וגאוני בבל ותקנו תפלות יפות ומשובחות שיש בהן משום חזוק האמונה בביאת הגואל, והם תקנו ג"כ לסיים את התפלה והדרשה בקרא „ובא לציון גואל" (אבודרהם, מנחה לשבת).

בספרי החדש „הדת והנוד" השתדלתי להוכיח על הנחוצות הגדולה ללמד את ילדי בני ישראל את באור התפלות, ולעשות את „הסדור" לא רק לסדור תפלה, אלא גם כן לספר למוד, מפני שהוא ספר מלא מוסר ויראת שמים, דבקות בה', והשתפכות הנפש. והנה במאמרי זה רוצה אני להוסיף, כי לא רק צריך ללמד את הסדור בבתי הת"ת והישיבות, אלא בכל

בשוק ההכשרים

מאת רב זעירא.

לפעמים כשאתה מדבר או כותב ברצון חזק שהדברים לא יובנו להקוראים והשומעים, ולכן מדבר אתה בלשון דמשתמע לתרי אפי שתבטה על מחשבות הלב, שלא יחדרו לתוכו גסי השכל ואטומי הלב, או דוקא יבואו חכמי הלב וגדולי הרוח, ומבין השורות ירדו לתוך עומק כוונתו של המדבר והכותב, להבין אל מי ומה דבריו מכוונים, ולהיפך בשעה שאתה מדבר דברים מבוררים ומפורשים, שיד הכל יהיו ממשמשים בהם, להבין בפשטות לאיזה תכלית הדברים אמורים ושגם הקטנים בעם ישמעו יקראו ויבינו לאיזה מטרה קולע הכותב בדבריו, אז דוקא יבואו עקומי המוח ברוע לבב להפוך את דבריו ולפלפל בהם לאמר שלזה כוון המדבר והכותב ולזה ירמזון דבריו, ולבם יסור מדרך הישר ומפשטות הדברים.

חפץ אני להגיד דברים אחדים בדבר כל מיני ההכשרים למיניהם הניתנים מאת רבנים יחידים ומאיזה הסתדרויות של רבנים, בשעה זו שאתה טובע במבול של הכשרים, לכבוד החג הבא, וכל עולם היהדות מלא מהם, ובכל פנה שאתה פונה הנך רואה בשוקים וברחובות על הכתלים ועמודי העתונים, הכשר של רב זה או אחר, וההתחרות גדולה בזה עד מאד, וכל הסוחרים משמיעין על ההכשרים, להתפאר שהכשרי הוא יותר טוב מזה של חברי, ודברי יהיו פשוטים כהויתם בתכלית הפשטות, ירא אני שמא יבואו המכשירים להפוך דברי להטותם לצד אחר, להטיל ספק בכוונתי ולפרוש צל של חשד עלי, כי מטיל אני מום בקדשים, ומפני הקנאה צועקים חמס הרבנים הצעירים על הזקנים, להזיק להם, להכרית אוכל מפיהם ולגרום להם

בית כנסת צריך הרב או הדרשן לבאר להמון שומעיו את דברי הנבואה והצדק שנמצאים בסדר התפלות המצוי בידינו, כי אז, רק אז, תפלתם „ע ב ו ד ה ש ב ל ב" ולא כצפצוף הזרזיר, ואז יתרגשו ויתלהבו ויטהרו את נפשם ורוחם בקדושת התפלות של אנשי כנסת הגדולה ותלמידיהם חכמי המשנה והתלמוד.

והנה בכל ברכה ותפלה שבסדור ישנם רעיונות עמוקים דקים מן הדקים וסודות נפלאים וקדושים, כידוע, אבל אפילו לאלה שאי אפשר להם לחדור בעמקי סודותיה של התפלה, ורק הפשט הפשוט נר לרגלם, גם הם יתענגו עונג רוחני טהור וקדוש, כשיעמיקו להתבונן בכוונת התפלות. הנה, למשל, הברכה הראשונה לכל ברכות היום, ברכת נטילת ידים, יש בה מעין כבוד שמים (שבת נ') והיא „מבוא גדול בנקיון הנפש" (ש ל " ה יומא, עמוד התשובה) ומעין פרוזדור לעוה"ב (שם) והנה ברכת אשר יצר — עליה כבר השתומם הפילוסוף הישראלי ר' י ה ו ד ה ה ל ו י ואמר: „גדולה ברכה זאת בעניה וכמה מתוקנות מלותיה למי שמסתכל בה בעין האמת" (כוזרי ג' י"א), ועיין רמ"א ד"מ טא"ח ו').

וכמה רגשות קדושים ונהדרים ירגיש היהודי בשעה שידע את פירוש המלות והענין! הנה כשיגיע, למשל, לברכת יוצר אור, ירגיש אור עולם באוצר החיים, כי „כתב הרב ר' אשר ז"ל ושמעתי מפי ר' יוסי אבן פלט נותן טעם כי לפיכך אומרים קדושה ביוצר אור, להודיע לכל, שאין השמש ושאר המאורות בגלגלים כ"א במצות הבורא יתברך, שהרי כל צבאות מעלה מקדשין ומעריצין וממליכין לו שהוא אדון הכל ובורא הכל יתברך" (כל בו ח')„וכן יעלה בהפיד על לבו ענין כל ברכה ויבין הכוונה ממנה, ומה שהוא נתלה בה, הנה יצויר ביוצר המאורות סדר העולם העליון וגודל האישים ההם וגודל תועלתם, ושהם אצל בוראם כקטן שברמשים" (כוזרי ג' י"ז).

והנה התפלה אהבת עולם או אהבה רבה כתב החסיד ר' י ה ו ד ה ה ל ו י ז"ל „יתן אל לבו ב„אהבת עולם" הדבק הענין האלהי בעדה המוכנת לקבלו כהדבק האור במראה הזכה, ושהתורה מאצלה התחלת חפץ להראות מלכותו בארץ כהראותה בשמים וכו' וכאשר יזך מהם יחיד או קהל, יחול עליו האור האלהי ויקרא זה ממנו אהבה ושמחה" (כוזרי ג' י"ז).

והנה כשמגיע, למשל, לפרשת קריאת שמע, כמה רגשי קודש עמוקים ויפים יקלוט בנשמתו, כמה זכוך הלב וטהרת הנשמה, וכמה קדושה אלהית, קדושה עליונה, וכמה יופי ואצילות רוחנית ימצא בפרשיות של ק"ש, (ראה לדוגמא, בדברי ר' בחיי הספרדי ז"ל בראש ספרו ח ו ב ו ת ה ל ב ב ו ת, ובירושלמי ברכות פרק א' הלכה ה', ושם פרק ב ה"א, רמב"ם הלכות ק"ש פרק א' הלכה ה', שו"ע או"ח ס"א א') ואפשר לחבר ספר שלם על פרשת קריאת שמע בלבד.

והנה תפלה צריכה כונה, ורק אז היא עבודה שבלב, וכבר הורו חכמי הקבלה ז"ל שהם חכמי האמת והצדק, לכוין כל מלה שבתפלה לאחד משמות הקודש. והנה אנחנו, רוב הקהל הישראלי, אין אנו בקיאים בשמות הנעלמים, בכנוייהם ובצרופיהם, אז על כל פנים עלינו לדעת ולהבין את הכוונה הפשוטה והרעיונות המובנים שבתפלותינו, כי רק על ידי הבנת תוכן התפלות והברכות תהא לנו האפשרות להלהיב את נפשנו ולבנו באש קדש שלהבת יה, והתפלה תהא אז השתפכות הנפש לפני אבינו שבשמים.

וכבר אמר החסיד ר ב י נ ו ב ח י י ה ס פ ר ד י ז"ל, „לפי שהיתה מחשבת הלב מתהפכת הרבה ואין לה קימה למהירות עבור ההרהורים על הנפש, והיה קשה עליה לסדר עניני התפלה מעצמה, תקנו אותם חז"ל במלים מתוקנים, וסדרם האדם בלשונו, מפני שמחשבת הנפש הולכת אחר המאמר ונמשכת אל הדבור" (חובות הלבבות ח' י"ב).

היזק בקפוח פרנסה, והכשרתי במקצת נזקו כאלו הכשרתי כל נזקו.

לא רבותי המכשירים! אנחנו הצעירים איננו זקוקים להם, ודוחים אנחנו אותם הבאים לבקש הכשר בשתי ידים ורוח הקנאה אינו שולט בנו שיוציאנו מעולם ההכשרים, ואדרבא רבים אשר אתנו מאשר אתכם, וצאו וראו בשוק של טבחים ותמצאו שגם שם, בעולם הותיק של שלטי ההכשרים, כתוב הדר הוא שם רב צעיר זה או אחר, אף שאנחנו בעצמנו מכירים את האוטוריטט של זקנינו על ההכשרים, דכתיב בה כי יתן דניחא ליה, ומי שבא לפנינו לבקש הכשר ולהכריז עליו ברבים כי סחורתו היא כשרה, איננו מסרבים לזה הבא, מליתן לו תעודת הכשר, אם סחורתו ראויה היא באמת לזה, ומודיעים אותו לקיים כל החומרות אשר יצאו מאתנו, ובלי בושת פנים מחמירים עליו, וחס לנו להפוך באצבע צרידא לפלפל ולהקל מעט במקום שיש חסרון כיס, כי אין אנחנו מקבלים שכר על הדרישה כמו על הפרישה, ונתינת ההכשרים בכלל הוא על אפנו ועל חמתנו, באשר שהדברים האלה שייכים להרבנים הזקנים המומחים לאותו דבר, לידע ולהבחין בין טמא לטהור, בין אסור למותר, ונתינת ההכשרים מצדנו בא לנו מהתהו ובהו השורר בזה הענין במחניכם, רבנים זקנים נכבדים, אשר כל אחד מערער וקורא תגר על הכשרו של חבירו, בצדק ושלא בצדק, ורק מפני הקנאה והשנאה השורר ביניכם, לחשוב שפלוני הרב מקבל שכר הרבה עבור הברו, ואלמוני הרב מתפרסם בין העם ושמו יתודע בין שדרות העם לאמר, כי הוא מן הרבנים היחידים בארץ הזו, ולולא האנדרלמוסיא שרואים אנחנו בעולמכם — כי אז היינו מושכים את ידינו מלהטפל בדבר הזה.

אמת היא ששונה המצב בארצנו, וכמעט כל דבר הבא אל פינו ובביתנו צריכים רב שיעיד על זה כי כשר הוא, הן דברים של בשר ודברים של חלב, והן הדברים שאינם לא של בשר ולא של חלב, כי לפי גודל מדרגת החיטיא שנתפשטה ביטינו צריך לירא על כל דבר אולי יש תערובות של איסור מעורב בו, והמעיד או המכשיר עליו להיות בקי בכל דיני איסור והיתר, ויודע להמציא סברותיו ומסקנותיו ממקורי פסקי הראשונים והאחרונים, אך אם הוא רב מובהק מוסכם להוראה מגדולי הרבנים, אז אין רשות לשום איש להטיל ספק

וכבר נפסק להלכה „כל תפלה שאינה בכונה אינה תפלה" (רמב"ם הלכות תפלה, ד' ט"ו), „דאפילו מי שסובר דמצות אינן צריכות כוונה, הני מלי בדבר שיש בו מעשה, שהמעשה הוא במקום כונה, כגון נטילת לולב דאמרינן מראנביה נפיק ביה, וכן כל כיוצא בזה, אבל במצוה שתלויה באמירה בלב וכשאינו מכוין באמירה ואינו עושה מעשה, נמצא שלא עשה שום דבר מהמצוות" (רבינו יונה, ברכות א' ד').

ולפיכך „המתפלל צריך שיכוין בלבו פירוש המלות שמוציא בשפתיו ויחשוב כאילו שכינה כנגדו, ויסיר את כל המחשבות הטורדות אותו, עד שתשאר מחשבתו וכונתו זכה בתפלתו וכו' וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעין להתפשטות הגשמיות ולתגבורת כח השכל עד שהיו מגיעין קרוב למעלת הנבואה (ש"ע או"ח צ"ח, א'). ודע כי המלות תהיינה בלשון בקליפה, והעיון ברוח, וכשיתפלל המתפלל בלשונו ולבו טרוד בזולת ענין התפלה, תהיה תפלתו גוף בלי רוח וקליפה בלי לב" (חובות הלבבות ח"י ג').

והעיקר הוא בתפלה כונת הלב, כדברי החסיד המקובל ר' משה חיים לוצאטו ז"ל כי „הלב הוא המלך לכל חלקי הגוף ונוהג בם, ואם הוא אינו מביא עצמו אל עבודתו יתברך, אין עבודת שאר האיברים כלום, כי אל אשר יהיה שמה רוח הלב ללכת ילכו, ומקרא כתוב בפירוש תנה בני לבך לי" (מסלת ישרים פרק ט"ז דף ל"ה).

וכבר אמר אחד מגדולי חכמי ישראל כי „המעשים הטובים אין תכליתם העשייה אלא כונת הלב שבהם, כי מי שאין כוונתו דבקה בהשי"ת גם כשהוא עובד את השם הוא ממרה בו" (שנים עשר דרשות להר"ן, דרוש ו').

ואף כי איננו מוכשרים להדור לתוך תוכן של התפלות ולהבין את הסודות העמוקים שלהן, בכל זה אין אנו פטורים מלחקור ולדרוש בהן עד כמה שידינו מגעת, כמ"ש רבי אבי עזר שרשלום וז"ל „והרי תלמי בספר האלמגוסטו שלו (שער ט' פרק ב') כשבא לחקור על חמשה כוכבי לכת הקטנים, שבתי, צדק, מאדים, נגה, כוכב, כתב שהן אמת שאי אפשר לו לדעת אמתת מהלכם מחמת טעמים רבים שהביא, ועכ"ז חקר עליהם, כי מוטב לדעת איזה דבר משנהיה סכלים לגמרי" (אמונת חכמים, פרק ב'), וכן כתב רב סעדיה אבן דנן „וראוי לכל בעל שכל לחקור, להבין ולהשכיל דבר אף שאינו דומה לגדולים" (מובא בספר פאר הדור הרמב"ם ז"ל).

ולדעת פירוש המלות והכונה הפשוטה של התפלות והברכות, זהו דבר חשוב ונחוץ עד מאד.

ולפיכך לפי דעתי, חובה קדושה מוטלת על עסקני החנוך הישראלי בכל מקום שהם להנהיג למוד התפלות וביאורן בבתי הת"ת והישיבות לפי כחם של התלמידים ולפי מדרגת המחלקות שהם נמצאים בתוכו, וחובה קדושה מוטלת על הרבנים הדרשנים והמגידים לבאר להעם את התפלות והברכות הנמצאות בסדורי התפלה שלנו. ובכלל הגיעה השעה, למעט בדרשות ולהרבות בלמוד, למוד תורה, נ"ך, אגדה, דינים ומנהגים, סדור התפלות ספרי מוסר כמו מסילת ישרים, חובות הלבבות וכדומה, ולא לפטם את העם בדרשות של מה בכך ובבדחנות, ולשמוע את קול המגיד על מים רבים!...

למוד התורה והפצתה ברבים, באור התפלות והברכות על פי גדולי חכמי ישראל — זוהי חובת הרבנים והדרשנים מורי ומאורי האומה, ושמם יהיה לברכה ולתהלה בקרב עמם, ושלום על ישראל, על רבניו דרשניו ומחנכיו.

שמריהו ליב הורוויץ.

בנאמנותו וחזקתו, וכל איש יהודי אפילו רב בחזקת כשרות הוא, וחתוף הוא האיש השם אור לחושך להטיל צל של חשד על איזה רב שיהיה, ואין בודקין מן המזבח ולמעלה, ואם יעיז שום איש לדבר סרה על הרב המכשיר, היה מושל החוט על הרבנים כולם לצעוק ככרוכיא על העז פנים ולחלוט עליו מדחציף כולה האי שמע מינה עשיר או ממזר הוא, ומי בהרבנים יודעים המצוה עלינו יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך, ואם היינו רואים כי כן הוא המצב, והרבנים נכוים כל אחד מחופתו של חבירו, כי אז כל העם על מקומו בא בשלום, ושום איש לא היה יהין להרים קול בצפצוף פה לדבר סרה על איזה רב מי שהוא, וגם הרבנים הצעירים לא היו נוגעים בדבר המוכן לחבירו, והיו עוסקים בדברים אשר הכינו עצמם אליהם, להגיד לפני העם ולהנהיג אותם ואת ילדיהם לפי מסורת אבות, ומובן לאדם אינני מובן לבהמה.

וגם בראותינו הערבוביא שבאה בין שדרות הרבנים, וכיון שרואים הכשר חדש בא מאיזה רב, מיד מתקוממים עליו חבריו וידידיו מקודם, ומתנפלים עליו בדברי בוז לעשותו שמצה בקמיו, ולמצוא בלבולים על הדבר המוכשר על ידו, ולחפות עליו דברים אשר לא כן, שהיה למרות רוח לכל העם, מפני שהרב המכשיר הוא מכובד עליהם, וידוע הוא להם במעשיו ותהלוכותיו זה עשרות בשנים, והעם היו מתלוצצים במלאכי אלקים המחפשים מומים אחרים, לאמר להם טול קורה מבין עיניך, קורת בית הגת... גם אז לא עלה על דעת רבני הצעירים לדחוק עצמם לענין של הכשרים, והיו דנים את הזקנים לכף זכות, אולי הוא מפני שחדשים המה בארצנו מקרוב באו, וכל דבר וענין זר להם, ועוד לא נטחה מלבם את הפחגם הידוע באירופה, כי גם אדמת אמריקה טמאה היא, ומורא עלה בלבם, שהאדם אשר לוקח מהאדמה, וכל היוצא מן הטמא טמא, אי אפשר להאמין לו, או אולי רוח הקנאה מדברת מתוך גרונם וגרונם פתוח בלשון מדברת גדולות, אם אני הייתי בא לארץ הזאת בעשרות שנים מקודם, לארץ אשר עפרות זהב לה, אז לא הייתי אוכל לחם בה במסכנות, וכל ההכשרים היו באים לידי, ועניות מעבירה אותם על דעתם, ובעבור חפושי זכותים כאלה עמדנו על דעתנו הקודמת, לבלתי נתון נפשנו בנתינת הכשרים אף לאלה הראוים לזה, ושלא להשיג גבול עולים, שעיניהם נטויות לזה, וקווינו ליום הבא, אשר יפוקח עיניהם של מנהיגינו לראות שלא זו הדרך ולא אלה הדרכים אשר בהם תושע מצב הכשרות ותתרומם קרן התורה וכבוד

ליל שמורים

מאת הרב אברהם רעזניק המכונה א"נ עזריקם
בעל טללי אורות, אבני שהם, ואבני מלואים רב דק"ק
קווינסי, מאסס.

(א)

ושמתי פדות

ומת כל בכור בארץ מצרים כו' והיתה צעקה גדולה כו' אשר כמוה לא נהייתה כו' ולכל בני ישראל לא יחרץ כו' למען תדעון אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל. וראיתי בספר ילקוט האורים (לקוטי חידושים נפלאים מגאוני קדמאי) וז"ל שם, הכתובים צריכים באור מתחילתם ועד סופם, וגם ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב, מאי בעי בזה ומאי נ"מ? וכ"ל לבאר עפ"ד כלבים בוכים מלה"מ בא לעיר, כלבים משחקים אליהו הנביא בא לעיר, וידוע דחז"ל מכיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין טוב לרע, ואיתא ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך, דם פסח ודם מילה, שמלו עצמם באותה לילה, וידוע דעל ברית מילה בא אלי' לעיר, וזהו שאמר הכתוב ומת כל בכור בארץ מצרים, וא"ת א"כ גם מישראל ימותו דכיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין, על זה אמר ז"א דלא מה"מ המית את הבכורים, והראי' דלכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו כדרכם בבוא מלאך המות לעיר, ואדרבה הכלבים היו משחקים בבוא אליהו הנביא לעיר שמלו א"ע באותו לילה, ורק הקב"ה המית את הבכורים, והוא מבחין בין טוב לרע, ובזה תדעון אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל עכ"ל ספר ילקוט האורים הנ"ל.

והנה לכאורה נראה שכל הדברים הנ"ל הוי כשגגה שיצאה מלפני השליט. א) דהלא אליהו הנביא עוד לא הי' ולא נברא, וזמנו הי' בימי אחאב ואיזבל הרבה מאות שנה אח"ז. ב) לו אפשר אפילו הי' אז אליהו הנביא ג"כ אין לו שום שייכות לברית מילה בימים ההם, דידוע בשביל שקטרג על ישראל שבימי אחאב לומר כי עזבו בריתך בני ישראל, מז הוא והלאה הזקיקוהו לעמוד על כל ברית מילה למען יראה שישראל שומרים דוקא בריתו ומה לו וליוצאי מצרים טרם קבלת התורה לענין ברית מילה?

ג) איך נופל בימים ההם אלי' הנביא בא לעיר, מהיכן היה יכול לבוא? ולהיכן היה יכול ללכת? כיון שכל ישראל היו במקום אחד בארץ גושן, וכידוע שמעולם לא היה יכול אפי' עבד לברוח ממצרים, וא"כ ממה נפשך אם הרגשתם באליהו גורמת להם שהיו משחקים, לפי"ז היה להם לשחק תמיד בלי הרף, ואם ההרגשה הזאת תפעמם רק בביאת אליהו בתור אורח ממרחק, אז לעולם אי אפשר להם לשחק על ידו כיון שהוא תושב תמידי עמהם, פתגמין תריצין הללו די אונים בהם לכאורה לפטור אותנו מטפל עוד בדברי הגדול שהבאנו.

(ב)

אליהו הנביא

אבל כבר אמרו חז"ל, גברא רבה אמר מלתא לא תחיכו עלי', ואם נסתכל היטב בענין, לבנו יגיד לנו שאליהו הנביא הי' עוד בזמן קדום מאד, טרם התגלותו לישראל בתור נביא בימי מלכי ישראל. לבד מה שאמרו חז"ל שהי' תלמידו של אחיה השלוני, ואחיה השלוני הי' מיוצאי מצרים, לבד זאת רשות לנו לבסס סברתנו זו על דחז"ל שאמרו פנחס זה אליהו, והדברים האלה אמרו לנו עוד במרגלים ששלח יהושע גבי "ותקח האשה את שני האנשים

הרבנות, וישובו לדרך אחר לגמרי, דרך השלום בין הרבנים היהידים, ויסודר אופן נתינת ההכשרים, ויועמד תחת חסות של ההסתדרות הרבנים הכללית, כי אז יצמח מזה האופן טובה להרבנים והנאה לעולם, ויסכר פי דוברי שקר על צדיקים עתיקים. כה חכינו ואחרת ראינו, והמעשים באו וטפחו על פנינו, וצפיתנו היתה תקות שוא, ודבר זה הכריח אותנו ליתן יד גם אנחנו בענין נתינת הכשרים, להראות בזה להרבנים זקני העיר, שבמחלקותם על המציאה הזאת, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, יתודע להם שאין להם על מה לריב ולחלוק, כי בא אחר ונפל לו עליה ואמר אני זכיתי בה, ודבר זה יכריחם ליתן דעתם להציל את שארית הפליטה, שנשארת עוד בידם, להתאגד באמת ובתמים להביא סדר ומשטר בדבר הכשרות, ואז יוחזר להם מה שניטל מהם.

אף תינוק בן יומו יבין, כי הכשר על איזה מין הוא ענין כללי השייך לכל המדינה, ולא ענין פרטי הנוגע אך ליושבי עיר זו, ואם המאכל והמזון יעשה בעיר היותר גדולה כניו־יורק, הלא אוכלי המאכל מפוזרים ומפורדים בכל עיר ועיר ברוחב המדינה, ולכן שייכת הסכמת כשרות המאכל לאגודה כללית, אגודה כזו אשר חבריה הרבנים גם כן מפוזרים בכל עיר ומדינה, ומה שתינוק מבין נחלקו בזה גדולי הרבנים באסיפתם הגדולה הזאת, בשעה שהסתדרות עיירית אחת צעקה בקול פחדים כי לה שייכת הכשרי העיר הגדולה הזאת, בשעה שההסתדרות הכללית טענה, שבאופן כזה לא תסתדר מצד הכשרות כראוי, והמלחמה ללהב יצאתה ליקח מכל הבא לידו, בטענה שבאיזה מתנות עניים אפילו אחד אומר לחטוף לזה שומעין שאומר כהלכה, והראשון שלקחו לרשותם הוא דוקא מין מאכל כזה, אשר שמו מוכיח עליו כי מאכל כללי הוא, והושיבו שם איש משלהם לשמור את נחלתם, והם פשטו בעיר לבער בשדה אחר להוסיף על נחלתם, ומה היה הסוף, כי הראשון הוא גם האחרון, כי מכאן והילך הראו הרבנים הצעירים כח גבורתם במלחמה זו, ועוד שהם מדיינים זה עם זה, כבר נאכל החמאה והגבינה כבמעשה השוער, וכמשל העולם שהתאבון בא עם האכילה, נתגברה אצל הצעירים תשוקה להכשרים, וכבשו מבצר אחר מבצר, ומפני סתירת הזקנים נבנה בנינם של הצעירים ונתבצרה עמדתם שלא תמוט לעולם, אם לא ימצאו הזקנים עצה לזה בעוד מועד.

אדרבה צאו ובדקו בשוק ההכשרים עתה קודם חג הפסח, וראו מי המה אלה המכשירים לפסח כל דבר הנאכל אם לא

ותצפנו" ופנחס הלא היה הרבה שנים עוד טרם יציאת מצרים, שנאמר עוד בפ' וארא "ואלעזר לקח לו מבנות פוטיאל ותלד לו את פנחס", אבל בכ"ז עדיין לא נתמוך יתדותינו על אמנם "פנחס זה אליהו" דעל כרחך עלינו לומר שכונתם בזה שפנחס הרי הוא כאליהו, ולא אליהו ממש, שהרי עכ"פ פנחס מת בזה העולם ובניו ירשו את כהונתו הרבה מאות שנה טרם עלות אליהו בסערה השמימה, ואף עוד טרם מלכות בית דוד, ותו אם נימא שדבריהם פנחס זה אליהו הוו דברים כמשמעם, א"כ מאי האי דפליגי רז"ל עם אליהו בעצמו שהם אומרים שהוא מבני לאה וכהן הוא, והוא מכחישם ואומר לא כי אלא מבני בניה של רחל (עי' תוספות המקבל דקי"ד בשם תשובת הגאונים) הוו"ל למימר הלא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן אתה, וה' צוה לך את הכהונה ברית כהונת עולם — ולא ידעתי איפוא את מי נאמין עוד, אם לא נאמין את אליהו הנביא בעצמו, שהוא אומר להד"מ שאיננו כהן, וכמדומני שגם אלו דברים כדרבונות.

אבל ממקום אחר נראה שזמן מולדתו ובן מי הוא ומאיזה שבט הוא כל זה לוטה בערפל ומכוסה בצעיף הרזים, הוא נקרא תשבי ומקום כזה לא נזכר בין ערי ארץ ישראל, ולא נמצא בשום דוכתא, הוא נקרא מתושבי גלעד, ועוד הפעם ע"ש מקום, ולבי אומר לי שאיש מאנשי גלעד גם אז אין זוכר ואין יודע מהיכן בא, ומתי נתישב בגלעד, עד שלא מצינו דוגמתו בשום נביא שאהריו אלא אצל רבו אחיה השלוני, שגם הוא חידה נסתרה כמוהו, הלא דבר הוא?

ולמען שלא יהיו דברי אלה בעיני אחרים כדברי נביאות, חפשתי חפש מחופש בספרי קבלה, ומצאתי דבר גדול הערך ששמחתי עליו בהוכחי שנוכח האמת דרכי, וז"ל מדרש תלפיות, אליהו היה בתחילת הבריאה מכת המלאכים שקטרגו בבריאת האדם והשליכו הקדוש ברוך הוא לארץ ממכון שבתו כדכתיב ותשלך אמת ארצה זה אליהו כו', וזה הטעם שעלה אליהו בסערה השמימה דחזר לעיקרו שהי' מלאך, והקדמה זו ארוכה בספרי יודעי חן, עכ"ל.

ומעתה יובן זה שלא אכל ולא שתה ארבעים יום וארבעים לילה בהיותו פה עלי אדמות דבר שלא היה יכול גם משה רבינו ע"ה כי הוא הלא הי' בשמים ואין כל כך חידוש. ובזה יפתר לנו גבורתו שאמר למלך בכפה אתה עוכר ישראל — ובזה יפתר לנו קטרג למעלה והדיחוהו למטה, קטרג למטה וסלקוהו למעלה, ודו"ק, ועוד יובנו הרבה דברים שלא פה המקום לדבר בהם.

ומעתה נוכל לומר ביתר בטחון שהי' מלאך הברית מאז מעולם, ומשום הא גופא קטרג על עזבם את בריתו בימי אחאב ואמר קנא קנאתי לה' דייקא, שתי קנאות למעלה ולמטה ודו"ק, כי עזבו בריתך כו' כאשר מאז דברתי ..... ולפי"ז נהפכה הסיבה שבדחז"ל למסובב והבן, ודברים נשגבים עוד מזה בפתח אליהו דילי' ואכמ"ל, והתפעלות הכלבים שמשחקים בביאתו (דו"ק בגימט' שלו ושלהם) ביחוסם אל מלה"מ שלית בר נש בעלמא, ואף לא התם, דהתיל בו, כאליהו, ואיתא בזוה"ק רות, שבקש אליהו להעבירו מן העולם ולא ניתן לו רשות, וכפף אותו תחתיו ועלה לשמים, הה"ד ויעל אליהו בסערה השמימה, סערה דא מה"מ המסעיר גופו של אדם עכ"ל.

(ג)

יקם סערה לדממה

אבל אף אחרי לימוד הזכות על המחבר להפוך לו שגגות לזכיות, לא זכיתי להבין למה לי' להמחבר להביא ראי' משתיקת הכלבים שמה"מ לא עסק במכת בכורות, ומי זוטר לפניו מקרא מפורש ועברתי בארץ מצרים, ודרשו חז"ל אני ולא מלאך, כו' וכו' אני ה' אני הוא ולא אחר. והשנית לדעתי מסתבר הרבה טפי ללמוד משתיקתם את ההיפוך ממש, שדוקא מה"מ בא לעיר, וגם אליהו הנביא

אלה הפוסחים על הסעיפים מהשולחן ערוך, ואינם נושאים חותם של הסתדרות כלל, וכל הרוצה ליטול את השם בא ונוטל, והעם מתיחס בקרירות רוח לזה, באשר העם רואה יודע ושומע כי הסתדרות אחת נופלת על חברתה בעלילות דברים אשר לא כן, ולכן מונעים את עצמם גם מלהסתכל בנותן ההכשר, שמכיון שגם הסתדרות רבנים אינה נאמנת לחברתה, אין נפקא מינה בין הסתדרות לרב פרטי, והכל נאמנים אצלם כפי האמת כפי הדין, כי חזקה על חבר שאינו מוציא כתחת ידו דבר שאינו מתוקן.

העובדא היותר אחרונה מבהלת כל רעיון. בית חרושת אחת של מצה הידועה ומפורסמת בכשרותה מכמה שנים, וגאוני אירופה בקרוה והסכימו עליה כי טוב היא, וטובי חבריה של הסתדרות הרבנים הכללית היותר גדולה, נתנו הכשרם עליה גלוי לכל, ועדותם נאמנו לעדת כל בני ישראל, ובא השטן המפריד בין אחים, והך על כלע המחלוקת ויצאו מים, והסתדרות אחרת של רבנים רבו עליה, וקראו שמה שטנה לאמר, לנו המים וטעו באנשי פפוניא בדרשת רב מהנה, ואלפי אנשים האוהבים לראות תלמידי חכמים מנגחים זה את זה אומרים הב לנו מיא, ומתפללים בעבורנו אל תטענו מים, והאם אין זה כדאי בזיון וקצף, לזרוק מים קרים על נפש עיפה למחלוקת, ולבסוף יפלו ההכשרים למצות ליד הרבנים הצעירים לאמר אפו המצות במים שלנו, אם באמת מצאה ההסתדרות איזה מגרעת בבית החרשת, היה לה לגלות ולהעיר על זאת להרבנים מההסתדרות הגדולה, והיו עושים כפי הדין והאנושיות, וכפי מעשיהם עתה העלו ריח נודף מכל הענין הזה.

העורך הנעלה אומר במאמרו בעמודי „דגל ישראל", כי כל זמן שלא יתאגדו כל רבנים מכל ההסתדרויות לאגודה אחת, וישכינו יפיפותה של יפת באהלי שם, ותלמידי ההכמים יהיו נוחים זה לזה בהלכה, וכל אחד ישמח בחבירו, לא תהיה הקומה לרומם קרן התורה, ולהרמת כבוד הרבנות, וצדק במאמרו כפי אשר מוכיחים המעשים הנעשים לעינינו, ואם הכמינו אמרו צא ולמד משוק של זונות, מוסיף אני ואומר, צא ולמד משוק של הכשרים, עד כמה יושפל כבוד הרבנים במה שבועטים זה בזה, ובעת עריכת הסדר בליל הג הפסח, וכל אחד מאתנו ימלוך ממלכה בלתי מוגבלת, ידע כל רב כשם שאין מלכות נוגעת בחברתה כמלא נימא, כן אין רב נוגע בחבירו כמלא נימא, ואין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו, וכאשר זכינו לסדר אותו במחשבה זו, כן נזכה לעשותו בסדר החיים שלנו.

לא נפקד מקומו, ובאו יחדו איש איש לתעודתו, ועי"ז באו הכלבים במבוכה מבלי דעת אם לבכות אם לשחוק, ותרתי מילי דסתרי אהדדי בבת אחת אי אפשר כי ע"כ הוכרחו לשתוק לגמרי, ובזה ניחא לשון המקרא לא יחרץ כלב לשונו שהוא לשון מוזר מאד לגבי בעל חי זה, שאין דוגמתו בכל כה"ק דמצינן (בישעי' נ"ו) לשון נביחה ורק שם זה הונח על השמעות קולם, גם מהו הלשון „לשונו" לשון מאי בעי הכא. אבל לפי דברינו מדויק מאד, כי לשון חרוץ הוא משמעותו אות של בירור גמור תיחום היתוך והסכם ברור שאין לשנותו כמו „כן משפטך אתה חרצת", וכמו „כלה ונחרצה", ועוד דוכתי טובא בכה"ק, וכן הכא לא יחרץ כלב ר"ל לא נתן לנו בע"ח זה אות ברור שנבין ממנו שמחה או תוגה ולשונו זה כוונתו, כמו ויאמר המן בלבו....

עוד לא נהירא עפ"י דברי המחבר, דאטו משום להבחין בין בכור ישראל לבכור מצרי צריך הי' הקב"ה לבוא בעצמו להכות הבכורים ולא ע"י השליח, הלא מכת דם היתה ע"י שליח, ושם הי' הבירור הרבה יותר קשה, בשעה שמצרי וישראל היו שותים מים מכוס אחד, ולתוך פיו של זה יורד מים, ולתוך פיו של זה יורד דם, ומכיון שהמים שאין בהם כל רוח חיים ודעת ובכ"ז הבחינו ע"י רצונו של הקב"ה, עאכו"כ השליח המלאך בעל דעה רמה בודאי יכיר בין בכור מצרי לבכור ישראל, ובפרט כשהיו ישראל מצוינים שם בהבדל חזק הן בפרצופיהם והן בשפתם ובמלבושם.

אולם ליישב מקראי קודש הנ"ל ושייכותם זה לזה בהגיון בריא ומתאים להמציאות, זהו מה שנלע"ד, והמשך הפסוקים כך הם, והיתה צעקה גדולה במצרים אשר כמוה לא נהיתה, והנה מטבע הכלבים כששומעים בלילה איזה רשרוש קל, ואיזה קול דממה דקה בעמקי הלילה, המה נובחים בקול גדול, ועאכו"כ כשישמעו צעקה גדולה כזו בחצי הלילה בתוך העיר, הלא הטבע שלהם מחייבת להשמיע במרום קולם במהומה רבה, ושתגבור צעקת הכלבים יתר הרבה מצעקת האנשים, ובכאן ולכל ב"י לא חרץ כלב לשונו, וסימן זה יהיה לכם שלא תפחדו מצעקת מצרים לחשוב שמא בתוך המהומה ימותו גם אנשים ובכורים מבני ישראל, כמו שהיה בג' ימי אפילה שהי' קודם וסמוך מאד למכת בכורות, והיה לבם עריין מופחד מזה, שאז ד' חלקים מתו מישראל כידוע דחז"ל ע"פ וחמושים שא' מחמשה נשארו, ומכיון שלא תשמעו נביחת כלב אחד זה יהיה לכם סימן מובטח אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל ולא כמו שהיה בימי החושך הסמוך למכת בכורות, וזהו עפ"י המציאות שבהכרח קרוב לאמת.

ליל התקדש חג בשניפישאק

מספר הזכרונות של
הרב א"נ עזריקם

(א)

שניפישאק

שניפישאק היא עיריה עתיקה מטריפולין להעירות „השקיות", ובין אחיותיה שבליטא ארץ מולדתי איישישאק, יאנישאק, צאויקישאק, סווינישאק, גרינקישאק, מיכאיילישאק האיידוצישאק, הרי היא שניפישאק הבירה, כמו רסן בין כלח ובין ננוה בימי קדם, וכמו בייסאגלא רעותה בימים האלה, שהיא לכל לראש להברותיה העיירות „הגלאיות" מיישאנאלא, גירטאגאלא, וועגצע-נאלא. מתי נתיסדה? אין אחד שיודע, וסח לי גרונם פייטיל השמש הזקן שיש לו קבלה מאביו ואביו מאביו עד ר' זלקי חסיד ז"ל שבשעת גזירת הדוכס הקדמון הנסיך ראדזיוויל הראשון, בא גבריאל ונעץ קנה בנהר ווילִיאה והעלה שרטון ועליו נבנה ק"ק שניפישאק . . .

(ב)

„נהר ווילִיאה"

נהר ווילִיאה ליהודי שניפישאק הרי היא כיאור נילוס לארץ מצרים, כלנילוס גם אליה ינהרו ויעברו ברגל בהמון הוגג כל העם מקצה. אלא מה שהנילוס היה רואה פעם אחת בשנה כשנתמלא על גדותיו, רואה הווילִיאה פעמיים באהבה שנה שנה, חיבה יתירה נודעת להווילִיאה שהיא מוציאה יקר מוולל, ותחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד תוציא הדס. בערבי ראש השנה עדיה כל בשר יבואו, איש איש יצרור אשמיו בכנפו, חטאת הצבור והיחיד, וינערום במצולותיה כליל, ובבואם כלהם אליה בשנית בערבי ירח ניסן, והנה נהפכו בקרבה הזדונות לזכיות ומתוך גליה השקטים תשיב להם מים צנועים וקדושים „מים שלנו" לאפיית מצתם, כאם לעוללֶיה שהיא מנקתם ומניקתם ונהר פלגיו ישמחו את בחיריו, יתרועעו אף ישירו,

(ג)

„מים שלנו"

ומתהום הנשיה עולה לפני אחד מערבי ניסן בק"ק שניפישאק, היום רד מאד, השמש כבר נטתה לירכתים ימה, ומכנף הארץ מבטת היא לשניפישאק ולדרים עליה ברחמים, ותצץ את כל הגגות והקרפיפות בזהב חורור אדמדם. אשנבי החלונות ישליכו קויה באור חוזר זוהר חשמלי מול עפעפיך, עד שדומה לך שאש להבה נשקה שם בבתים ומלחכת את עיניך. כל נכבדי העיריה זקנים ונשואי פנים הולכים ברגש בקפטות של שבת, ובאצטלאות דרבנן תלויות על כתפיהם עוברים בסך זוגות זוגות היאורה, לשאוב מים בששון, „מים שלנו", זה בא בכדו וזה בא

בחביתו, זה נושא בקבוק גדול תחת אציליי ידיו כשהוא מעורה בסל של נצרים ופקק גדול של עצי גופר סותמהו, וזה נושא פשוט זוג דליים תלוים בקשת על שכמו מזה ומזה, ומתהנדזים על אונקליאותיהם בקול צריחה.

(ד)

ויתילדו על משפחותם

בתוכם הנני רואה את מאיר אנשיל החגר, השואב מים לבעלי בתי שניפישאק בכל ימות השנה כולה, לו עגלה גדולה וחבית כרסנית עם ברזה של נחושת קלל וסום גרם אסור אליה. הסום הזה הוא אחד מסוסי הצבא, שבמלחמת פלעוונא נמלג ברותחין ששפכו עליו מן המבצר, ועלתה צלקת בעורו עד שנגלה רובו, וט... למטה הרי הוא עירום ועריה ודומה כהולך במכנסי בד על בשרו... ובגלל הדבר הזה מכרוהו בעליו אחד האפיצירים למאיר אנשיל, מילתא דלדידהו הוי מומא, ולדידן לא הוה מומא, ומה גם למאיר אנשיל שגם הוא צולע על ירכו ובכל זאת איש בין אנשים, וגם אשתו תבליל בעיניה, ובעודה ריבה בנעוריה בית אביה, אמר לה להדא בתולתא לבבתני באחת מעיניך... וצביאת והות לי לאנתו, ולא תהא כהנת כפונדקית? כך הוא טעמו ונימוקו של מאיר אנשיל: כי לא בגבורות הסום יחפץ — כך שמעתי מפיו ממש.

רגיל הוא מאיר אנשיל להתפאר ביחוס משפחתו, מרגלא בפומיה שהוא ממשפחת ראטהשילד מצד אמו, דיקא נמי ששמו כשם ראטהשילד הראשון, מאיר אנשיל, אחרי זקן אבי זקנם מאיר אנשיל המלמד מפראנקפורט, ולא זו בלבד אלא אף ביחוס סוסו הוא מתימר שמוצאו מארץ פרס כפי שמסר לו מפקד הצבא שמידו קנהו. הוא היה אומר שסוסו זה הוא מנכדי הסוס אשר רכב עליו המלך ויש לו קרבת משפחה עם האחשתרנים בני הרמכים.

(ה)

המכה בעברתו

יודע צדיק נפש בהמתו. כבר הכיר מאיר אנשיל „בפרסי זקן" שלו שהוא קפדן ונוח לכעוס, וכשהוא מניף שוטו עליו ממרום שבתו, הוא ח"ו לא על מנת להצליף אלא בשביל לעוררו מהיסח הדעת בלכתו פעם כמהלך בבית הפרס... ופעם כהולך בחליל... בטאקט של מצערי צבא, בעבדו בשנות נעוריו יחד עם חיילותיו של ניקולאיי, ואם היה מוריד שוטו על צלעותיו מובטח לו שהוא מכה בעברתו וישלם בתשלומי כפל בעיטות שתים שהן ארבע בפנים, דלדידי' סבירא לי' לוקה ומשלם....

ומנין אתה אומר שכל מכה ומכה היא של ארבע מכות? הוה עובדא ובעט בחמת כחו בשתי פרסותיו יחדיו ויך בעגלה זבחבית ויקב בה חור מפולש כמוציא רמון, ולא עוד אלא שנלכדה רגלו האחת בתוך החבית ובדי עמל הוציאה.... ומן הוא והלאה, מאיר אנשיל מתנהג בחסידות עמו, משדלו בדברים וממתין עד שתתחונן דעתו עליו....

אבל הפעם, אחרי „מים שלנו" לא נסע מאיר אנשיל לא בעגלתו, ולא בחביתו אשר עליה, משום דמחזי כעובדא דחול. מה עשה? אחה שני דליים על ידי חבל דק והרכיבם כשהם מלאים מים על גבי סוסו, מבלי חשוב שהחבל הדק יחתוך כאיזמל בגב סוסו, ומרחוק נראה מחזה מפליאה, שני דליים „מים שלנו" מרחפים באויר, תלוים על בלימה כ„מם" ו„סמך" שבלוחות, מזה אחד ומזה אחד והסוס בתוך, הולך לצוותא בעלמא, הלוך ילך ובכה....

דכורני כד הוינא טליא, ליל שמורים אחד, ליל התקדש חג, ויהי בחצי הלילה, השעון כבר הלם שתים עשרה מהלומות התרנגולים מן הבתים ומן החצרות משמיעים קולם במרחביה, אחד אחר אחד קול גדול ולא יסף, ואני ורעי אחרי ככלות הסדר בבתינו יצאנו לטייל בתוככי שניפישאק, לשאוף רוח אביב בדמי הליל לראש אשמורות, אגב גם להשגיח מן החלונות ולהציץ מן החרכים על המאריכים בשולחנם בליל שמורים זה, ולשמוע אל הרנה ואל התפלה.

שלות עולמים ומנוחת אהבה ונדבה בשוקים וברחובות. האויר צח ומזוכך קלרון לעינים, סם חיי נצח יזלף אל פיך, טל של תחיה הנך שואף באפך, וחיי נשמות יזרזפו חרש בכל עורקיך, רקיע ממעל פרוש על ראשנו כאוהל הנמתח בדרי מעלה, משובץ אזמרגדין וזרוע כל שטחו פנינים גדולים ואבני בורלא נוצצות, שמים אלו שמי שניפישאק משתלשלים ויורדים מעבר לנהר הוויליאה חובקים זרועות עולם ומשתקעים לתחתיות ארץ, דומה לנו אז, שאין לו להקב"ה בעולמו אלא שמי שניפישאק, ופה אוה למושב לו יפה נוף משוש כל הארץ...

(ו)

שורר בביתו

אחר החלונות המפיץ אור זרוע על פני כל הרחוב וקול רנה הנשמע מבית משכנו אליו, והנה יצחק העגלון המכונה יצחק החוטם על שם חטמו הגדול והשעיר הדומה לאבטיח שלוק המשתרע באלכסון על פניו כהר ההר מצמיח חציר, הוא אומר „שיר השירים" ברנה של התלהבות, ואשתו לעומתו עזר כנגדו בקול דקיק מתאים, מתוך הנדה שלה, ויעתר יצחק לנוכח אשתו.

האשה „ברוינה" מלכת הליל זו של יצחק העגלון, הנקראת בפי לצני ק"ק שניפישאק בשם „מלכת שבא", על שם גדלה ושחרורותה, ובפי יצחק בעלה, בשאר ימות השנה, לא „מצא" ולא „מוצא" אלא „מצה" על שם מצה ומריבה, אשה ענקית זו בהצותה עליו, יש גם שהיא מולקתו ממול ערפו באחיזת מפרקת ורוב בשר עמה עד שאינו יכול לזעוק כי אם מצפצף כאפרוח, כי לה זרוע עם גבורה, וככה היא מרחפת עמו כנשר עם טרפו, אין אומר ואין

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב.

„ספר דודאים" מאת הרב הגאון הקדוש, צדיק יסוד עולם, רבנו אלימלך שמעון זצוק"ל, אב"ד דק"ק חיראב. — והוא פירוש קרוב לפשוטו על מגלת שיר השירים, אשר חברתי אני הצעיר החבור הלז כפי מה שעוררו אותי מן השמים, ואולי כונתי לדרך האמת, ואסור להרפים החבור הלז בלי רשותי עד חמש שנים, הק' אלימלך שמעון, אב"ד דק"ק חיראב. בילגורייא, תרפ"ד לפ"ק".

בהקדמת הספר הנכבד והיקר הזה, מבקש המחבר „מאת לומדי התורה הקדושה לשמה, שכל מי שיתחדש לו איזה חדוש הלכה יכתוב לו, כי רצונו להעתיק ולקבץ אותם כדי להדפיסם ולהפיצם על פני תבל והארץ תאיר מכבודם וכו', ומי שהוא המשתדל בעירו לקבץ את פרענומעראנטען יקח א' בויגען מאחד עשר בעד שכר טרחתו, ומותר השכר יקבל מן השמים".

והנה הגאון המפורסם ר' פנחס רימאלט שליט"א האב"ד דק"ק זאלקאווא והגליל שהוא בנו של המחבר זצ"ל כותב גם כן הקדמה בשם „הקדמת בן המחבר" ובהקדמתו זו מספר בדברי שכל וטוב טעם את הדברים והמדות הטובות של אביו הגאון הצדיק זצ"ל וכדאי לקרא בשום לב את השבחים שיש בהם לעשות רושם עמוק על כל לב ונפש ישראלי, ומהם אנו רואים את דמות דיוקנו של אחד מגדולי ישראל וכי מלבד צדקתו וחסידותו ומדותיו הנפלאות בקדש עוד היה אדיר בהלכה ובפלפולי דאורייתא כאחד מקמאי והניח אחריו ברכה הרבה חבורים בהלכה.

ספר הדודאים הוא ספר נחמד, מלא קדושה, יש בו רעיונות עמוקים ואדירים בקדש, מושכים את הלב הישראלי. ובסוף הספר עניני הלכה חשובים ויקרים, וענינים שיש בהם יראת שמים, כמו, למשל, כי „צריכים ליזהר למכור הבהמות שעובדים בהם בשבת שיהא בקנין המועיל מדאורייתא, דהיינו במשיכה ובכסף, אבל קנין אחר אפילו אגב קרקע יש אומרים דהוא רק קנין מדרבנן ואינו מועיל, וכן כסף לחוד או משיכה לחוד אינו מועיל, כמו גבי מכירת בכור בהמה, ומי שהוא חרד במצות, יש לו ליזהר שלא יעבוד כלל אפילו ע"י מכירה גמורה וכו'", ע"ש.

„ספר „חדושי אלימלך" בו יבואר חדושי פלפולים וסברות עמוקות בדרך חדוד על חולין. פרק אלו טרפות, הן טריפות הריאה, והן שאר טרפות אשר רבים יחכו למצוא חדשות; ובעזהשי"ת ימצאו בחבורי זה סברות חדשות ומועילות לחידוד הלכה ובקיאות. — יגעתי בעשה"י וחקרתי בחדרי לבבי, אלימלך הכהן רובינשטיין, הרב מראחוב כעת בירושלים עה"ק. ירושלם, תרפ"ז.

הסכמות המפליגות מאד בשבחו של הגאון המחבר ובשבחו של הספר החשוב הזה, מעטרות את הספר בלוית חן. בעלי ההסכמות הם הגאון אברהם יצחק הכהן קוק, ראש רבני ארץ ישראל, ר' יצחק זעליג מארגענשטערין האדמו"ר מסאקאלאוו, הגאון הצדיק ר' יוסף חיים זאנענפעלד מירושלים, והגאון ר' צבי העניך אבר"ק בענדין.

יש בספר זה חדושים נפלאים, ובעלי הוראה ימצאו בו ענינים חשובים מאד.

אפריון.

קובץ לדרוש ולעניני ישראל סבא

שמואל מיללער העורך והמוציא לאור.

יחידי סגולה ואבני חן, נמצאים באמריקה, זו ארץ הדולארים, הנה יושב לו בי אנקערס איש יהודי בן תורה וחכמה, על חכמת הרפואה פרנסתו, ובשעותיו הפנויות עוסק בתורת ישראל, מעיין בספרות הדרוש, ומוציא לאור מדי חדש בחדשו קובץ לדרוש ולעניני ישראל סבא, ברא אכסניא של תורה, מרכז רוחני, ממש במסירת נפש מוציא לאור קובצו זה, זה שנים הרבה, וצנוע הוא האיש דר. שמואל מיללער ועניו הוא, ולבו ער לכל „עניני ישראל סבא". רבנים ודרשנים באמריקה וביתר הארצות מריצים לו מאמרי דרוש מדי חדש בחדשו, והוא עורכם ומוסיף משלו דברים של טעם ודעת ומוציאם לאור.

„אפריון" עשה לו הדר. מיללער ותוכו רצוף אהבה עמוקה לכל קדשי האומה.

צוליעב מאנגעל אין פלאץ זיינען פיעלע וויכטיגע ארטיקלען פון באריהמטע רבנים ניט געקענט אריינ־קומען. זיי וועלען אבער אלע ערשיינען אי"ה אין די קומענדע נומערען. די רעדאקציע.

דברים בלי נשמע קולם, כי אם ישר הפתחה דומם, ובעודו מפרפר ומפרכם הוא משליכתו החוצה כאלומה של ירקות, הוא מבין דבר מתוך דבר, עומד מישר כובתו, מתקן פאותיו והולך לו עד יעבור זעם.

הלילה הזה הוא השלישי, ולו העוז והמשרה, איומה כנדגלות זו, עומדת לפניו ומשמשתו בענות חן והכנעה. נשען על כרו מצוה ומפקד בעוז מלך, וכבוד והדר כצנה תעטרנו.

העז הזקנה שגלשו שערותיה מזוקן, הניחה מן הרפת בהרגישה בנו, ותקרב אלינו שפי, ותרח בנו, בעוד הרוח הקל משתעשע בזקנה ומפליגו לשתי חצאין, אנכי בנתי לרעה ואצבט לה פרוסת אפיקומן הנשאר משבעי אשר שמתי בכיסו למשמרת, ותכרסמנה לתיאבון במנוד ראש, ותוסף ותלחך את ידי כנראה גרסה נפשה לתאבה עוד.

ולאזני עולה קולו של יצחק בשיר השירים מול מלכת הליל שלו, ושפתיו תבענה נכח בחיוך קל „לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי".... ואף היא תשיב אמריה לו „אפך כמגדל הלבנון צופה פני דמשק"... צדקו יחדו, ענה רעי וימשכני אחריו הלאה.

באָרדענס מילך אוֹן קריעם כשר לפּסח

אויך דיעזען יאָהר אזוי ווי אלע יאָהר האָט די באָוואוסטע פירמע פון „באָרדען פּאָרם פּראָדוקט קאָ.", געמאַכט אלע ארענדזשמענטס, דאָס די אידען וועלכע נעברויכען א נאַנץ יאָהר איהרע פּראָדוקטען, זאָלען האָבען מילך אוֹן קריעם כשר לפּסח.

צו דיעזען צוועק האָבען די רבנים הרב רמ"ז מרגליות והרב ר' יעקב איסקאָלסקי שליט"א אינספּעקטעט דעם פּלענט פון וואָנען עם ווערען דעליווערט די כשר'ה פּסח'דיגע מילך אוֹן קריעם, אוֹן האָבען אָנגעשטעלט 48 משגיחים אידען יראים ושלמים, וועלכע וועלען אָרוים־פּאָהרען מיטוואָך י"א ניסן, יעדערער אין זיין פּאָרם אָדער באָטלינג פּלענט אָבטונג צו געבען אז עם זאָל זיך דאָרט ניט געפינען קיין חשש חמץ.

וועז די משגיחים פּאָהרען אָרוים, קריגען זיי אינסטרוקשאָנס פון די רבנים, ווי זיי זאָלען זיך פיהרען אוֹן וואָס זיי האָבען צו טאָהן. ווי ווייט זיי קענען זאָלען זיי זיין ביי דער חליבה אוֹן אויפּפּאָסען אז דער אָרדער פון באָרדען'ס הויפּט־אָפּיס, אז די בהמות זאָלען ניט עסען קיין חמץ, נאָר טרוקענע מאָכלים, זאָל אויסגעפיהרט ווערען, אוֹן אלע פּארשידענע כלים זאָלען גע'כשר'ט ווערען, יעדערע איד וואָס וויל זיין זיכער צו טרינקען אמת'ע פּסח'דיגע מילך, דאַרף אָרדערען נאָר באָרדענ'ס מילך.

יעדער באָטעל מילך אוֹן קרים וועט האָבען דעם סימן הכשר פון די רבנים אויף דעם דעקעל מיט וועלכען די באָטל איז געקאָוועדט אוֹן באָשטעהט פון די וועדטער: „כשר לפּסח" מיט די דריי האָנדשריפּטליכע בוכשטאָבען ר מ " א. נאָר אזעלכע באָטעלס מילך אוֹן קריעם איז כשר לפּסח, איהר דאַרפט ניט קוקען אויף דעם נעדרוקטען צעטעלע, וועלכער איז מעהר ניט ווי אן אדווערטייזמענט, נאָר אויף דעם דעקעל.

אָרדערט אייער מילך אוֹן קרים פּאָר פּסח, ביי יעדען באָרדענס דרייוועד אָדער סטיישאָן אויך אין הויפּט־אָפּיס.

טעלעפּאָנירט אדער שרייבט א פּאָסטעל קאָרד.

Borden's Fram Products Co., Inc., 110 Hudson St., N.Y.C. Telephone Walker 7300

הכשר פון הרבנים הגאונים

הרב רמ"ז מרגליות והרב מהר"י איסקאָלסקי, הי"ו.

בע"ה —

מיר זיינען מודיע לכל ישראל, דאָס נאָך א געניי פערזענליכער אינספּעקשאָן האָבען מיר געמאַכט ארענדזשמענטס, דאָס די מילך אוֹן קריעם פון באָרדענ'ס פּארם פּראָדאָקטס קאָמפּאני, זאָל זיין כשר לפּסח, אוֹן קענען דעליווערט ווערען צום אידישען פּובליקום אום פּסח אזוי ווי א נאַנץ יאָהר. צו דיזען צוועק וועט פון אונז א געניגענדע צאָהל משגיחים נאָמנים אָנגעשטעלט ווערען אכטונג צו געבען, אז עס זאָל זיך ניט געפינען קיין חשש חמץ אין די מילך, דער סימן הכשר וועט זיך געפינען אויף יעדען דעקעל פון באָטעל אוֹן וועט באשטעהן פון די וועדטער כשר לפּסח, מיט די דריי האנדשריפּטליכע בוכשטאבען ר. מ. א. נאָר אזעלכע באָטעלס מילך אוֹן קריעם מיט דיזען צייכען, זיינען באמת כשר לפּסח.

לראיה באנו עה"ח יום ד', כ"ד לחדש טבת שנת תרפ"ז, פה ניו יאָרק.

נאום מ"ז מרגליות, החות"ק הנ"ל,
ונאום יעקב איסקאָלסקי, החות"ק.

ג. ב. —
פאָרגעסט ניט, אז נאָך אלע גרויסע הוצאות, קאָסט ניט באָרדענ'ס פּסח־דיגע מילך אוֹן קרים טייערער ווי א נאַנץ יאָר.

באָרדענ'ס נרייד "בי"
פאָסטערייזירטע מילך
צו אזוי זעהט אויס
א פּסח'דינע באָטעל.

באָרדענ'ס
קריעם
צו אזוי דאַרף אויס
זעהן יעדע באָטעל
פּסח'דינע קריעם.

באָרדענ'ס
נרייד "איי"
פאָסטעריזירטע מילך
צו אזוי זעהט אויס
א פּסח'דינע באָטעל

ניט אומזיסט! עס איז דא א אורזאכע

אלע אידען, יראים ושלמים, וועלכע עסען געוויכערטע פליישען, געבויכען דאס זעלבסט און רעקאמאנדירען אלעמען צו געבויכען די אמת'ע כשר'ע גוטע פליישען פון

פאלעסטיין ברענד כשר וואורשט פעקטארי

135—137 סויט 8טע סטריט, ברוקלין, נ. י.

וויל דאס זיינען די געסמוקטע פליישען וואס איז עולה על שלחן מלכים, און איבערשטייגט אנדערע מיט איהר כשרות און אמת'ן געשמאקען טעם, וויל די רבנים, וועלכע זיינען גרעסטענטהייל די איינעגעטהיימער פון דיעזער פעקטארי, טרייען פערזעגליך צופרידענצושטעלען די צאהל־רייכע קאסטימער פון אלע שטעדט און שטעדטלאך. די אידישע גאס איז פול מיט לויב־געזאנגען פאר די וואארע פון „פאלעסטיין וואורשט", איהר גוטער געשמאק און ריכטיגע כשרות האבען איהר געמאכט זעהר א גוטען נאמען.

כשר'ע דעליקאטעסען סטארס! פארנאכלעסיגט ניט די געלעגענהייט און ארדערט אייערע געסמוקטע וואארע פון אונזער פעקטארי. איהר וועט זיין צופרידען און איהר וועט צופרידענשטעלען אייערע קאסטימערס.

מיט אלע אדרעס צו וועגדען זיך:

PALESTINE BRAND KOSHER WURST FACTORY

135 SOUTH 8TH STREET — BROOKLYN, N. Y.

אלע רבנים ודרשנים

מוזען האבען דעם נייעם וויכטיגען דרוש ספר

מצח אהרן

חלק שני

פון הרב הגאון, דרשן נפלא

ר' אהרן וואלקין, פינסקער רב

וועלכער שטייגט איבער דעם ערשטען חלק.

דער פרייז איז 3 דאלאר, באצאהלט אין פארוים. זיך וועגדען צו הרב איסקאלסקי, וועלכער טהוט דאס לטובת המחבר הגדול.

האט איהר שוין דעם ספר „תרי"ג מצות", מאת המחבר הרב ר' יעקב איסקאלסקי? — אויב נים, שרייבט צו איהם וועט איהר קריגען באלד צוגעשיקט.

RABBI J. ESKOLSKY

256 East Broadway — New York, N. Y.

א כשר'ער פלאץ

וועו איהר ברויכט דעליקאטעסען אין הויז, צו א חתונה אדער אן אנדער שמחה, — קומט אין

100 ריווינגטאן סטר. ניו יארק

דארטען וועט איהר קריגען אייער פארלאנג מיט די בעסטע צופרידענהייט.

צבי ראפס, פראפ.

א כשר'ער האלל

פאר חתונות

און באנקעטען

בראדווי מענשאן

209 איסט בראדווי — ניו יארק, נ. י.

מר. לאקער, פראפ.

BROADWA MANSION

209 Eeast Broadway — New York, N. Y.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל". רעדאקטירט פון הרב שמריהו ליב הורוויץ.

Published by : The Federation of Orthodox Rabbis of America, 209 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879".

Volume I, No. 5.	ניו יארק, אייר, תרפ"ז.	ערשטער יאהרגאנג נומער 5.
Subscription Price $2.00 a Year	**May, 1927.**	סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

דער חנוך קאנפערענץ פון אגודת הרבנים.

א פרעהליכע היסטארישע ערשיינונג האט געזאלט זיין וועז די עלטעסטע און וויכטיגסטע רבנים־ארגאניזאציאן פון לאנד די „אגודת הרבנים" האט ענדליך גערופען א ספעציעלע קאנפערענץ וועגען חנוך אין דער צייט וועז דעלענאטען פון שוהלען פון גאנץ אמעריקא האבען געזאלט נעהמען אנטהייל אין דער קאנפערענץ.

די קאנפערענץ, מוזען מיר מודה זיין, איז ניט געווען אזוי הייליג און היסטאריש וויכטיג ווי מיר האבען ערווארטעט. עס האט זיך ניט געפיהלט דער רוח הקודש וואס האט זיך געזארפט פיהלען ביי א היסטארישע קאנפערענץ נערופען ביי די רבנים פון לאנד, פאר די פארשטעהער פון די ארטהאדאקסישע שוהלען פון גאנץ אמעריקא.

אזא קאנפערענץ האט ניט געטארט נערופען ווערען בחפזון־דיג, צווישען איין זיצונג פון די אגודות הקהלות און א צווייטע, וועז אלע דעלענאטען שטעהען אויפ'ן וועג, און האבען ניט די צייט און דעם געדולד צו אפגעבען זיך ריכטיג מיט אזא ערענסטע און הייליגע פראגע ווי די חנוך פראגע איז.

און עס איז ניטא קיין דין אין שלחן ערוך דאס נור א מיטגליעד פון די אגודת הרבנים מוז לייענען א רעפעראט וועגען חנוך. עס האט געזארפט ווירקליך געליעענט ווערען א ווייסענשאפטליכער פעדאגאגישער רעפעראט וועגען א רעליגיעזען אידישען חנוך וועלכער זאל עפעס מהדש זיין, און וועלכער זאל ארויסרופען רעספעקט מצד פעדאגאגען און ערציהער און זאל גלייכצייטיג באגייסטערן און אנצינדען די נשמות פון די פארזאמעלטע, און אט אזא רעפעראט האט נעדארפט ארויס רופען דיסקוסיאנען ערנסטע, הייליגע, פייערדיגע, און דער קרעטע פון די יוננע אידישע נשמות אין לאנד וועלכע געניסען ניט א ריכטיגע רעליגיעזע ערציהונג, האט זיך נעדארפט לאזען הערען אין האל און אויפציטערען די נשמות פון אלע פארזאמעלטע.

עס איז אבער די אייבינע קלאה פון „האררי־אף" פון מאכען אלעס שנעל, כמנהג אמעריקא, וואס האט ניט געקענט אויפהויבען די חנוך קאנפערענץ צו איהר גע־הערינע הויך. דער בעש"ט ז"ל האט שוין לאנג נעזאגט ו א ב ד ת ם מ ה ר ה, איהר זאלט פארניכטען דעם „האררי־אף" דעם „מהרה", „פון הייליגיש קומט קיין גוטס ניט ארוים", איז אן אלטער פאלקס־וועדטל. און וועז די בעסטע ערציהער און פעדאגאגען פון דער קאנ־פערענץ זענען ניט נעווען וועז א זהר חשוב'ער רב פון די „אגודת הרבנים" האט געהאלטען א וויכטיגען רעפעראט וועגען חנוך, וויל דאן האבען זיי גערארפט אויסארבייטען די רעזאלוציעס וועגען חנוך ניט הערענדיג קיין רעפע־ראט וועגען דעם בעפאר, און ניט הערענדיג קיינע דיס־קוסיאנען וועלכע דארפען דיענען אלס באזים פאר דעם אויסדרוק פון דער חנוך קאנפערענץ און נאכהער וועז זיי האבען שוין אריינגעבראכט זייער אויסגעארבייטע רעזא־לוציאנען, איז פשוט ניט נעווען קיין צייט וועז צו דיס־קוטירען זיי גרינדליך, וויל אלע דעלענאטען, איבער־הויפט חברים פון „אגודת הרבנים" האבען געמוזט נעהן צום באנקעט פון הרב רמ"ז מרגליות, אזוי אז מען האט, פשוט, נעמוזט אפפערטיגען די אלע חנוך פראגען אויף איין פוס, אזוי שנעל ווי מעגליך, און דערפאר האט די קאנפערענץ וועלכע איז נערופען נעווארען אהן די נע־הערינע גרינדליכע הכנות און איז געשלאסען נעווארען אין אימפעט ניט געקענט זיין אזוי הייליג און גרויס־אדטיג ווי מיר האבען נעהאט א רעכט צו ערווארטען.

אבער טראץ די אלע חסרונות וועט דאך בלייבען די חנוך קאנפערענץ א היסטארישע, און די „אגודת הרבנים" פארדיענט קרעדיט פאר רופען די לאנג ערווארטעטע קאנפערענץ. דער פרעזידענט פון די „אגודת הרבנים"

הרב ר' ישראל הלוי ראזענבערג, וועלכער האט ערעפענט די קאנפערענץ האט אויסגעדריקט א נייעם ארינגעלען נעראנק איבער חנוך, ווי אזוי דער אמת'ער חנוך האט נעקענט זיין נור אין ארץ ישראל, אזוי אז דורך זיין אפיציעלע רעדע האט די „אגודת הרבנים" אונדירעקט ערקלעהרט אז חנוך און ארץ ישראל מוזען נעהן האנד אין האנד, וועלכעם איז אן און פאר זיך א פרעהליכע ער־שיינונג.

און די רעזאלוציעס וועלכע זענען אנגענומען געוואָרען ביים חנוך קאנפערענץ וועלען דערפען פארשריבען ווערען מיט גאלדענע אותיות אין דער אידישער נעשיכטע. דער צוקונפטיגער היסטאריקער וועט זיך באקענען דורך אט די רעזאלוציאנען מיט די אמת'ע לאנג פונ'ם אידישען חנוך אין אמעריקא, פיעל מעהר ווי דורך הונדערטער ביכער נעשריבען וועגען חנוך. וועו א רעזאלוציע ביי א קאנ־פערענץ פון רבנים און שוהלען פון לאנד, פאדערען עפעס, מיינט דאך דאס אז דאס וואס מען פאדערט איז ניטא, און דערפאר, וועט למשל, א רעזאלוציע וועלכע זאגט אז „די פרינציפאלס און לעהרער זאלען זיין עכט רעליגיעז, בני תורה, און פאכלייטע," וועט אנריהרען א שרעקליכע וואונד אין דעם חנוך פון לאנד און וועט צייגען דאס פיעל פרינציפאלס און לעהרער אין וועמעם הענד עס ליגט דער גורל פון דעם נייעם אידישען דור אין אמעריקא זענען ניט „עכט רעליגיעז" און ניט אלע פון זיי זענען „בני תורה" און ניט די יעניגע וועלכע זענען „רעליגיעז" און „בני תורה" זענען אלע מאל „פאכלייטע" און אויך די אלע אנדערע רעזאלוציאנען וועלכע זענען אנגענומען גע־וואָרען ביים קאנפערענץ און וועלכע וועלען נעדרוקט אויף אן אנדער פלאץ אין אונזער צייטונג, צייגען די שרעקליכע לאגע פון חנוך היינט צו טאג, און דערפאר זענען זיי זעהר וויכטיג און די „אגודת הרבנים" האבען נעדארפט אפ־דרוקען די אלע רעזאלוציאנען אין א באזונדער העפט און צושיקען זיי צו אלע תלמוד תור'ם פון לאנד. מיר האלטען אזא שטיקעל ארבייט פאר נוציג, נויטיג און זעהר הייליג.

דער „דגל הרבנים" מיט זייער צייטשריפט „דגל ישראל", וועלכע זענען ניט לאנג צוריק נענרינדעט נע־וואָרען האבען נעזאלט רופען א חנוך קאנפערענץ ניט לאנג צוריק, נאר דערוויסענדיג זיך אז די ארבייט נעהט נעטהאן וועלען ביי די „אגודת הרבנים", האט דער „דגל הרבנים" אויפגענעבען די ארבייט, פארלאזענדיג זיך אויף די ארבייט פון די „אגודת הרבנים" און דער „דגל הרבנים" נהאטולירען מיט שמהה די „אגודת הרבנים" פאר רופען א קאנפערענץ וועגען חנוך און באטען אן זייער מיטהילף און מיטווירקונג אין די היילינע ארבייט פון חנוך הבנים און חנוך הבנות, און דער „דגל ישראל" האט אניטירט און וועט אימער אניטירען פאר חנוך על פי רוח התורה והיהדות, און וועט רופען יעדען אידען פון לאנד צו אר־בייטען פאר א חנוך דתי וועלכער מוז זיין דער יסוד פון דעם אידישען לעבען אין אמעריקא.

די ישיבת ר' יצחק אלחנן

די ישיבת ר' יצחק אלחנן האט לעצטע וואך געשריבען א נייעם שהנעם קאפיטעל אידישע נעשיכטע אין אמעריקאנער יודענטהום, וועו מען האט נעלעגט דעם נרונדשטיין פון דעם נייעם פינה מיליאנענדיגען בנין פון ישיבת ר' יצחק אלחנן האט מען גלייכצייטיג נעלייגט דעם נרונדשטיין פאר א נייע נרויסע אונטערנעהמונג פאר דאס יודענטהום פון אמעריקא, אין וועלכע מען האט אוועקגעשטעלט די ישיבה וו׳ אויך די פרומע אידען פון לאנד פאר א שווערען פאראנטוואָרטליכען היסטאָרישען נסיון, און נאט זאל זיי העלפען אז זיי זאלען קענען ביישטעהען דעם נסיון וו׳ נעהעריג אין.

די ישיבה וועו זי וועט זיך נעפינען אין אמסטערדאם עוועניו אין א פינה מיליאנעדיגען מאדערנעם בילדינג, וועט האבען זעהר א נרויסע און שווערע פאראנטוואָרט־ליכקייט און נסיון צו בלייבען וו׳ נעווען ישיבת ר' יצחק אלחנן, אז דער שווערער נרויסער גוף זאל ניט אויפעסען די היילינע נשמה פון דער ישיבה, דער „קאלעדזש" זאל ניט איינשלינגען די „ישיבה". אין אלע צייטען און אין פיעל לענדער האט מען דאך נעוואלט און נעשטרעבט צו פאראייניגען תורה מיט הכמה, און דער נסיון האט אונז נעלערנט אז אדער די תורה וויל ניט און דארף ניט די פאלשע מענשליכע הכמה, אדער די מענשליכע „חכמה" זוכט צו דערשטיקען די היילינע תורה, און שווער איז צו פארייניגען וויל הכמת התורה איז דורכנעדרונגען פון קדושה און הכמת העולם איז דער באזים פון חומר און ניט פון קדושת הרוח.

עס פעהלט ניט אין אמעריקא קיין „קאלעדזש", וואס אונז פעהלט אבער איז — י ש י ב ה, די ישיבה וועלכע איז א נרויסער מקום תורה דאס מוזען מיר האבען, און די שווערע מיליאנען וועלכע וועלען זיך פאדערען צו בילדען און אויפהאלטען די „ישיבה קאלעדזש" וועלען דאך מוזען ארייגקומען ניט דוקא פון אמת'ע פרומע אידען, נור אויך פון א נרויסע צאהל ניט פרומע אידען וועלכע ביי זיי וועט זיין דער עיקר דער „קאלעדזש" און ניט די ישיבה, און דא ליגט די נרויסע סכנה — אזוי ווי דער פרעזידענט פון די „אגודת הרבנים" האט זיך אויסגע־דריקט אין זיין ערעפנונגס־רעדע ביים חנוך קאנפערענץ — אז די וואס גיבען די מאה, וועלען האבען די דעה, און דאן איז ווירקליך די סכנה נרויס דאס די ישיבת ר' יצחק אלחנן וועט מיט דער צייט פארוואנדעלט ווערען אין „ק א ל ע ד ז ש ר' יצחק אלחנן", און צו דארוף האט דאך ניט ר' יצחק אלחנן ז"ל און ניט אלע רבנים און פרומע אידען פון לאנד נעשטרעבט און נעהאפט און נעארבייט אזוי שווער און אזוי לאנג.

ווייסענדיג אבער אז דער מאן וואס שטעהט אן דער שפיצע פון די ישיבה הרב דר. רעווועל, אן ניט נור א וועלט נעלעהרטער נור אויך איינער פון די „רבנים נאונים" פון לאנד, וועמעס מסירת נפש פאר תורה איז נוט באוואוסט, און ווייסענדיג אז די רבנים פון לאנד

דער גרעפלאַנטער קהלות פּאַרבאַנד

פון אשכול

עס איז שוין באַוואוסט צו אַלעמען דורך דער טענלי־כער פּרעסע, דאָס עס ווערט גרעפלאַנט צו פּאַראייניגען דאָס גאַנצע אָרטהאָדאָקסישע יודענטהום פון אַמעריקא, אין איין פּערערייששאַן, און נאָר אַלע פּאַרשיידענע רע־פּאָרטס פון דעם פּאָרגעקומענעם קאָנפּערענץ אין ניו יאָרק מיט זיינע באשלוסן, איז נאָך ניט באַוואוסט ווי דאָס אָרטהאָדאָקסישע יודענטהום באציהט זיך צו דיזער פּראַגע, ניט וויל דער פּרומער עלעמענט וויל ניט קיין פּאַראייניגונג, נאָר וויל ער וויל וויסען מיט ווען ער שטעהען אויף דעם שפּיץ פון דער באַוועגונג און הנהגה.

פּאַראייניגט זיך, און ווער זיינען די פּערזאָנען וואָס אמת, עס זיינען געווען אייניגע הונדערט פּאַרטע־טער ביי דעם קאָנפּערענץ, פון אייניגע סטייטס, מעהרע־טענס פון ניו יאָרק, אָבער די פּראַגע איז וועמען האָבען זיי פּאַרטראָטען? און צו האָבען זיי געהאט די מאַכט פון זייערע שוהלען אָדער אָרגאַניזאַציאָנען פּאַר אזא שריט?

אין אמת'ן זיינען זיי דאָך נעקומען צו דעם פּייערונג פון לייגען דעם ווינקעלשטיין פּאַר דעם נייעם בנין הישיבה און די ישיבה האָט דורך איהרע אַנאָנסען און צירקולאַרען געבעטען א פּאַראייניגונג פון שוהלען, און אלעם איז פּאַר־שטאַנען געווארען אז דאָס איז לטובת הישיבה, זי זאָל האָבען ביי וועמען צו בעטען גרויסע שטיצע נאָך דעם ווי דער בנין וועט ווערען פּאַרטיג, אָבער קיינער האָט ניט נעדענקט אז עס ווערט גרעפלאַנט בצנעה צו מאַכען א פּערערייששאַן פון קהילות צוליעב אַנדערע צוועקען, ווי עס איז נעזאָגט געווארען דורך די אינציאַטאָרען, דאָס דער צוועק איז, כדי מיר זאָלען זיין א גרעסערע מאַכט כלפי חוץ, און די אָרטאָדאָקסי זאָל פּאַרנעמען מעהר פּלאַץ אין די קאָלומס פון די ענגלישע צייטונגען, און ממילא וועלען די פיהרער פון אָרטאָדאָקסי זיין זעהר שטאַרק פּאָליטיש אין אלע ענינים וואָס עס באַלאַנגט צו אידען אין אַלגעמיין.

אויף אזא צוועק זיינען די פּאַרזאַמלטע פון קאָנ־פערענץ געווים ניט באַפּאַלמעכטינט נעווארען פון זייערע קהלות, וויל די אַמאָליגע קהלה פון ניו יאָרק איז נעווען א ביישפּיעל אז דיזער תכלית האָט קיין קיום ניט אין דער אידישער גאָס, כאָטש אן דער שפּיצע זיינען געשטאַנען די אידישע וואָרט פיהרער און פיעל באַוואוסטע פערזאָנען, און די מיטגליעדער פון קאָנפּערענץ, וועלכע זיינען באַ־שטאַנען מעהרסטענס פון רבנים, און בעלי בתים פון אַלטען חדר, וועלכע האָבען כלומר'שט פּאַרטראָטען זייערע נעמיינדען, וואָלטען ניט און האָבען ניט זיך שטאַרק פּאַר־אינטערעסירט אין דעם אויסגאַנג פון דיזער קאָנפּערענץ, איבערהויפּט וואָלט די אגודת הרבנים און די איבערינע רבנים־אָרגאַניזאַציאָנען, ניט געמומען אויף זיך, די אינ־ציאַטיוע צו אָרגאַניזירען אזא סאָרט פּערערייששאַן, און דער פּאקט איז אז פיעלע פון די אנוועזענדע האָבען ביי זיך אליין געפּרעגט: וועמען פּאַרטרעטען מיר? א גרע־סערער באַווייזאיז, אז ביים אָפּשטימען א רעזאָלוציאָן האָט מען ניט געוואוסט ווער איז דעליגאַט און ווער איז גלאַט א צושויער, און אז די פּאַרזאַמלטע האָבען ניט נעוואוסט פון זייער פּאַרטרעטערשאַפט האָבען דאָך די קהלות אודאי ניט נעוואוסט וועגען וואָס עס האָנדעלט זיך.

אויב די רבנים און בעלי בתים מדור הישן זיינען נעווען די מעהרסטע פּאַרזאַמלטע פון דעם קאָנפּערענץ, זענען מיט און פּאַר די ישיבה, און דער בית מדרש למורים פון די ישיבה וועט טראָגען דעם נאָמען פון הרב רמ"ז מרגליות, און וויסענדיג אויך אז די ניט־פרומע רייכע אידען האָמען אָנדערע „סעמענערים" (סעמעטערים) צו שטיצען, און די ישיבה וועט דאָך זיין אנגעוואָרפען אויף די פרומע אידען פון לאַנד, וויסענדיג דאָס אלעם בלייבט אונז צו האָפּען אז די ישיבת ר' יצחק אלחנן וועט ווירקליך ווערען דער גרעסטער מקום תורה און וועט זיין דער שטאָלץ פון יודענטהום.

די ישיבת ר' יצחק אלחנן האָט מקדש השם געווען פּאַר די אויסערליכע וועלט און פּאַר דעם יונגען אידישען דור אין אַמעריקא מיט דעם נייעם פינף מיליאָניגען בילדינג און מיט דעם היסטאָרישען טאָג פון לייגען דעם גרונדשטיין וועלכער וועט ניט פּאַרגעסען ווערען ביי די טויזענדער אידען פון גאַנצען לאַנד וועלכע האָבען געהאט די היסטאָרישע זכיה דאָס ביי־צו־וואָהנען.

די באַוואוסטע ישיבה, דער בית מדרש שיקאַגא, די ישיבה תורה ודעת פון ברוקלין, די ישיבת ר' חיים בערלין פון בראָנזוויל, די ישיבה תפארת ירושלים פון נו־יאָרק, און די אלע אנדערע ישיבות פון לאַנד, וועלען פון איצט אן און וויטער באַקומען אָדלער פלינגלען, און — קנאת סופרים תרבה חכמה, דער ערפאָלג פון ישיבת ר' יצחק אלחנן וועט וועקען אין זיי הייליגע קנאה צו פּאַרעמען א גרויסען וויכטיגען פּלאַץ אויף דעם געביט פון רעליגיעזע ערציהונג אין לאַנד.

מיר ווינשען די ישיבת ר' יצחק אלחנן און אלע אַנדערע ישיבות פון לאַנד פרוכטבאַרע הייליגע ארבייט און אז די אידען פון אַמעריקא זאָלען פּאַרשטעהן און פיהלען די נויטיגקייט צו שטיצען זיי בדרך כבוד פּאַר דעם בענעפּיס פון אונזערע מינדער וועלכע מוזען בלייבען אמת'ע און גאַנצע אידען. קיין גרעסערע, וויכטיגערע און הייליגערע ארבייט ווי די ישיבה ארבייט איז ניטא!

דער פנקס

ביים לעצטען חנוך קאנפערענץ פון די „אגודת הרבנים" איז ערוועהלט געוואָרען א רעזאָלוציאָנס־קאָמיטע צו אויסאַרבייטען רעזאָלוציעס וועגען אידישען חנוך. די אגודת הרבנים האָבען ערוועהלט הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ, הרב עפשטיין פון סינסינעטי, אפרים קאָפלאָן פון „מארנען זשורנאל", לאָיער אייזיק עלען און די דעלענאָטען האָבען ערוועהלט אויך די פאָלגענדע ערציהער דר. חורגין, ק. ווייטמאָן, י. ז. פרישבערג, און אנדערע, און די פאָלגענדע זעהר וויכטיגע רעזאָלוציאָנען זענען אָנגענומען געוואָרען ביים חנוך קאָנפערענץ:

1) אז די אידישע ערציהונג איז בעצם א ר ע ל י ג י ע ז וואָס ענטהאלט אין זיך די נאָציאָנאלע פּרינציפּען און האָפענונגען פון דער אידישער נאָציאָן.

2) אז די אויפגאָבע פון דער דאָזיגער ערציהונג איז צו מגדל זיין א דור וואָס היט אָפּ די תורה און מצוות.

3) אז די העברעאישע למודים זיינען: תנ"ך און רש"י אין מקור; תלמוד, אידישע געשיכטע אין גייסט פון טראדיציע, די דינים און מנהגים, אונזער הייליגע שפּראַך — העברעאיש.

4) אז די פרינציפּאלס און לעהרער זאָלען זיין עכט רעליגיעז, בני תורה און פאָלקלייטע.

5) אז עס איז דער חוב אויף יעדען אידען צו ערציהען זיינע טעכטער אין טראדיציאָנעלען גייסט און צו געבען זיי נעניגענדע ידיעות אויך אין ר ע ל י ג י א ן א ו ן ת ו ר ה. עס איז אויך ווינשענס ווערט גרינדען וואָס מעהר ס פּ ע צ י ע ל ע ש ו ה ל ע ס פּ א ר מ י י ד ל א ך.

6) עס איז דער חוב פון אידען אין אמעריקא צו גרינדען וואָס מעהר ישיבות — פּראַקטיקעל סקוהלס — און שטיצען די וואָס עקזיסטירען.

7) עס איז דער חוב פון די עלטערן נעבען די תלמוד תורה זייער פולע מאָראַלישע שטיצע און מאכען אז זייער איינפלוס זאָל זיין אין איינקלאַנג מיט דעם איינפלוס פון די תלמוד תורה.

8) זיך צוזאמען ריידען מיט די שוין ביז איצט עקזיסטירענדע געזעלשאפטען אין ניו יאָרק און קאונטרי און זעהען אז זייער אַרבייט זאָל נעפיהרט ווערען אין אונזער גייסט.

9) עס איז ווינשענס ווערטה אז עס זאָל נענעבען ווערען אין יעדער תלמוד תורה צוויי שטונדען א טאָג לערנען מיט א קלאס.

10) עס איז די פּפליכט פון עלטערן שיקען דאָס קינד לערנען אין תלמוד תורה וועז עד ווערט 6 יאָהר אלט.

11) צו גרינדען וואָס מעהר קינדער־גאָרטענס אין אונזער גייסט.

12) דער מנהג צווישען א סך עלטערן צו נעהמען דאָס קינד פון לערנען וועז עד ווערט בר מצוה איז א גרויסער איבעל און עס איז נויטיג .איהם באקעמפּפען. לערנען תורה דאָרף פּאָרטגעזעצט ווערען.

* * *

האָבען זיי געווים געהאָט אין זינען אן אנדער סאָרט פערעריישאן פון קהלות, און דאָס איז: אזא קהלות פערעריישאן וואָס איהר צווינג און תכלית זאָל זיין א אינערליכע פאָראייניגונג כלפי פנים מעהר ווי כלפי חוץ. א פערעריישאן וועלכע איהר אויפגאָבע זאָל זיין אויפּ־צוהאלטען אונזער מסורת אבות, אינטערעסירען זיך אין אונזער צוקונפט, חיזוק הדת וחינוך הבנים, שמירת שבת וטהרת המשפּחה אין אלע זייערע צווייגען. עס זאָל געסטאָפט ווערען די רייסעריין צוויישען קהלות מיט זייערע רבנים וועגען כשרות פראגען. עס זאָל ניט זיין א צושפּליטערטער ראבינאט. אידען זאָלען פּליסינגער ארבייטען מיט פאָראייניגטע קרעפטען וועגען דעם אויפבוי פון ארץ ישראל. הכלל אויפּגעהמען אלע פראגען וואָס איז נוגע דאָס אינעוועניגסטע פון דער אידישער נשמה, פארשטאָרקען דאָס תורה לערנען, און די שוהלען זאָלען זיך פיהרען לויט דעם טראדיציאָנעלען יודענטהום, אזא קהלות פערעריישאן וואָלט באמת פאָראינטערעסירט אלע אידישע געמיינדען, און וואָלט געבראכט גלענצענדע רעזולטאטען.

אזא פערעריישאן איז באמת ווינשענסווערט, און אויב די קאָמיטע וואָס איז צוזאמען געשטעלט געוואָרען פון דער קאָנפערענץ, וועט ארוים געהן מיט איהר פראגראם צו דער בריטער אידישער מאָסע, און זאָגען אז דאָס איז איהר אויפגאבע, דאן דאַרפען אלע אידישע באָוונדערע קהלות אנשליסען זיך צו אזא פערעריישאן, אויב עס זאָל ניט אנגעהן הינטער קוליסען פאָליטיק און עס זאָלען שטאָהן אויף דער שפיצע פּאָרטרויענסוועהרטהע און פּעהינג מענשען, וועז אבער איהר אויפגאבע וועט זיין ווי עס איז דערמאָהנט געוואָרען ביים קאָנפערענץ, דאן האָט דאָס מיט אמת'ע רעליגיעזע קהלות ניט צו טאָהן, נאָר מיט פּאָרשידענע טויזענדע ארגאניזאציאָנען איבערן לאנד.

די רבנים ואדמורי"ם און אידישע רעליגיעזע פּערשטעהער דאַרפען זיין אויף דער וואַך, און האָלטען אן אויג אויף די ווייטערדיגע ענטוויקלונגען פון דיעזער קאָנפערענץ.

די קאנפערענץ פון די קהלות פון אמעריקא איינגע־
רופען פון ישיבת ר' יצחק אלחנן האט געמוזט דורכ־
מאכען זעהר א שטורמרינגען קאמפף אויף איהר ערשטע
זיצונג און האט ניט געקענט שטיל מאכען די אפאזיציע
מצד די „יוניאן אף ארטאדאקס קאנגרעגיישאנס", וועלכע
האבען געטענה'ט אז מען דארף ניט קיין נ י י ע
אגודות הקהלות, וויל אזא ארגאניזאציאן עקזיסטירט
שוין פון לאנג, און דאס איז זייער „יוניאן", און אלע
קענען זיך אנשליסען אן זיי די לאנע איז דאן געוואהרען
קריטיש, און הרב שמריהו ליב הורוויץ האט דאן נעראטע־
וועט די סיטואציע. הרב הורוויץ האט דאן נעהאלטען
א פייערדינג רעדע אין וועלכע ער האט ערקלעהרט אז
פון מחלוקה קען וועלען א גרויסער חלול השם און האט
פארגעשלאגען אז די דעלענאטען מוזען ברענגען א קרבן
פאר שלום, פאר די ישיבה, און פאר דעם כבוד התורה
און — די קאנוועגשאן זאל זיך פארציהען נאך אויף א
טאג אום מען זאל האבען די מעגליכקייט צו געווינען צייט
און געפינען מיטלען וויי אזוי צו ברענגען צו א שלום
צווישען די אגודות הקהלות פון דער ישיבה און די „יוניאן"
פון די ענגליש שפרעכענדע ראבים

דער פארשלאג פון הרב הורוויץ איז אנגענומען גע־
ווארען, די קאנוועגשאן האט זיך פארצויגען אויף נאך
א טאג, אין דאן איז שלום געשלאסען געווארען און עס
איז באשלאסען געווארען רופען א קאנוועגשאן פון אלע
ארטאדאקסישע שוהלען פון לאנד, מיט פאראייניגטע
קרעפטען, פאר'ן קומענדען ווינטער.

דערווייל הערען מיר אז די „יוניטעד סינאגאג אף
אמעריקא" געהט האבען איהר יעהרליכע קאנוועגשאן און
זיי ערקלעהרען אז זייער אויפגאבע איז צו פאראייניגען זיך
פאר אויפהאלטען די אידישע תורה און דת לויט די אלטע
אידישע טראדיציעס, צו ערציהען די אידישע יוגענד אין
ר ע ל י ג י ע ז ע ן נייסט, א ז. ו. מיר זיינען אזוי
שטארק פאראייניגט אין אמעריקא און מיר ארבייטען פאר
תורה און דת און רעליגיעזע ערציהונג — און אין קיין
לאנד איז ניטא אזא הפקר צושטאנד, אזא אונארגא־
ניזירטע יודענטהום, און אזא ניט־רעליגיעזע אידישע ער־
ציהונג ווי מיר האבען דא, וען וועלען מיר אויפהערען
קאנוועגשעווען און שיטען מיט רייד וועגען אחדות, תורה,
און רעליגיעזע ערציהונג און אנשטאט שהנע ווערטער
מיט גרויסע קאנוועגשאנס — צוטרעטען צו ממשות'דינע
פראקטישע חזוק הדת והיהדות ארבייט, ו ו ע ן ? ! ! !

* * *

אויף דעם לעצטען מיטינג פון דעם „דגל הרבנים
באמעריקא", איז אפגעגעבען געווארען א באריכט פון הרב
ר' יעקב איסקאלסקי, וועגען פיהרען בשר כשר אין די
„בוטשער שפעיר" אום שבת און איבער די ארבייט וואס
ווערט געטאן וועגען דעם ביים „דגל הרבנים" ווי אויך
צו אויסארבייטען פלענער פאר שמירת שבת. אין די
דעבאטען האבען זיך באטיילינט די רבנים: הרב איס־
קאלסקי הרב רימאלט, זאלקאוועד רב; הרב פיימער,
סלוצקער רב; הרב רש"ל הורוויץ, הרב קליוואנסקי, הרב
קאסוט, הרב לעדערמאן הרב מ. טאנענבוים הרב יצחק
סאדין, הרב כהן, הרב ריזיקאף, הרב סוכן הרב דים, הרב
ניומאן, הרב גארטענהויז, דער ארנאסטאפלער רבי, ר' יעקב
ישראל טווערסקי און אנדערע, און עס ווערט ערוועהלט
א קאמיטע וועלכע זאל ארויסארבייטען א פלאן פון פראק־
טישע ארבייט.

א שוחט איז דאן געקומען צום מיטינג באקלאגען זיך
דאס די יוניאן פון די שוחטים פארפאלגט איהם, און ער
בעט דאס דער „דגל הרבנים" זאל איהם באשיצען פון
אומזיסטע רדיפות. עס איז ערוועהלט געווארען א קא־
מיטע פון רבנים וועלכע זאלען שיקען רופען די פער־
שטעהער פון דער שוחטים יוניאן און מאכען א גרינד־
ליכע חקירה ודרישה. די קאמיטע איז: הרב איסקאלסקי,
זאלקאווער רבי, און סלוצקער רב.

עס איז באשלאסען געווארען צוגרייטען א פלאן ווי
צו ארגאנזישירען א קאנוועגשאן פון אלע מעמבערס און
אגודות פון דעם ארטהאדאקסישען פערבאנד פון בעלי
בתים „דגל ישראל".

* * *

ניט לאנג צוריק האט שטאטגעפונדען דער 19 יעהר־
ליכער מיטינג פון ר' ישראל סאלאנטער תלמוד תורה.
הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ דער רב אב"ד, גרינדער און
פיהרער פון דער תלמוד תורה פאר די לעצטע 19 יאהר,
איז געווען דער הויפט רעדנער. עס האבען אויך געערעדט
הרבנים: בעסקינד פון קאוונא, הרב ניובערגער און
אנדערע.

* * *

אין פילאדעלפיע איז געשטארבען די באוואוסטע
רביצין גראסמאן, די אלמנה פון ה ר ב ר' י ו ס ף
ג ר א ס מ א ן וועלכער איז געווען רב אין פילאדעלפיע
פאר א משך פון צוואנציג יאהר. די רביצין ר ח ל
ר א ש ע ג ר א ס מ א ן לאזט איבער צעהן קינדער. די
עלטערע טאכטער איז די געלעהרטע פרוי פון ה ר ב ר'
ד ו ד ד ו ב ע ר ס ו ו י ר י ן, דער רב פון וועסט
פילאדעלפיע.

* * *

דיעזער ערב פסח האט זיך אויס געצייכענט מעהר
פון אלע יאהר, מיט דעם שעהנעם אידישען מנהג, פון
טהיילען מעות חטים, צו באזארגען די ארימע עס זאל זיי
ניט פעהלען אויף יום טוב. אין אלע גרעסערע שוהלען איז
געטהיילט געווארען מעות חטים, אויסער דער אלגעמיינער
שטאדטישער משכיל אל דל, האט זיך אנגעזעהן די גרויסע
ביאליסטאקער שוהל, 7-9-11 ווילעט סטריט, וואו דער
באוואוסטער נדבן מר. וויליאם קאהן, מיט דעם פרעזידענט
ר' אלימלך באראטה האבען צוטהיילט מעות חטים אין די
טויזענדער דאלארס.

דיענסטאג בעפאר פסח איז דער גאנצער בלאק פון
ווילעט סטריט ארום דער שוהל, געווען באלאנגרט פון
טויזענדער מענשען, וואו יעדערער האט באקומען זיין חלק

ביר רחבה. באזונדערס איז געשענקט געווארען אויפמערק־זאמקייט צו די תלמידי חכמים ובני תורה.

עס האבען זיך אויך אויסגעצייכענט די פארשיעדענע קלאבס פון יונגע לייט, ווי די קלינווויי קלוב, און מעדיסאן סטריט באיעס, וועלכע האבען אפגעהיט דיעזען מנהג מיט גרויס באגייסטערונג.

* * *

דער יונגער רב מיכל שמעון איסקאלסקי, א תלמיד חשוב פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן, דער זוהן פון הרב יעקב איסקאלסקי, גרייט זיך צו באזוכען ארץ ישראל דיעזען זומער, אויב דער ראש ישיבה וועט איהם ערלויבען. ער וועט פארברענגען דארטען אייניגע חדשים, און האפט אויך צו באזוכען אייניגע גרויסע שטעדט אין אייראפא.

* * *

ווי באקאנט זיינען די מכשילי את הרבים, וואס פאר־קויפען טריפה דקין פאר כשר'ה, געפאלען אויף א נייער, המצאה, נאך דעם ווי מיר האבען אויפגעדעקט זייער פאלשקייט מיט פארקויפען טריפה וואארע פון פוילען, האבען זיי געוואגט דאס זיי ברענגען כשר'ע קישקעס און וושטם פון ארגענטינא. מיר האבען אנגעפרעגט ביים רב פון בועגאס איירעס און מיר גיבען איבער זיין ענטפער:

ב"ה, ג' ניסן, התרפ"ז.

רב מאד נכבד!

מכתבו מיום י"ב אדר הראשון בא לידינו בזמנו, ובתור תשובה נוכל להודיע לכבודו כי חקרנו ודרשנו היטב בנידן שאלתו, ובאנו לידי החלטה, כי ידים בלתי חרוצות של איזה פורצי גדר שוררות פה, דברנו אמנם אודות הדקין עם כל השו"בים דפה שעטרתם הולמתם, וכולם ענו ואמרו כי אין להם שום ידיעה, כי ניתן איזה היתר למי שהוא, לשלוח דקין או בשר כשר מארצנו לארצות הברית, בברכת התורה ובהגות כבוד הכותב למען המצוה.

דר. ש. חלפן.

דיעזער לעטער דארף זיין א וואארנונג צו אלע וואורשט מאנופעקטשורערס מיט הרבנים המשגיחים, זיי זאלען זיך ניט לאזען אף נארען פון שווינדלער, וועלכע זאגען, דאס זיי ברענגען דקין „קייסינגס" פון ארגענטינא אדער קאנס־טאנטינאפעל אדער סוריא ודמשק, וויל זיי זיינען באמת מכשילי הרבים.

* * *

דער באנקעט פון צאתך לשלום פאר אונזער באליעב־טען חבר און גרויסען רב ר' פנחס רימאלט, באוואוסט אלם זאלקאווער רב, וועט שטאטפינדען ל"ג בעומר. אלע מוקירי תורה ובפרט הרבנים זיינען געבעטען באטהיי־לינען זיך און וויזען אז כבוד התורה איז ביי אונז טהייער.

* * *

א נעוויסער לעזער ר' שמריהו ליב ב"ר אברהם יצחק, מאכט אונז אויפמערקזאם דאס די באנד ברויט וועלכע אדוועדטייזט זיך אין אידישע צייטונגען, זאגט אז אין די ברויט איז נאראנטירט מיט די בעסטע און ריינסטע מא־טעריאלען, אבער זי זאגט ניט אויב דאס איז כשר, דערפאר דארף דיעזע ברויט אונטערזוכט ווערען, אויב נור כשר'ע מאטעריאלען ווערט אריין געמישט אין דיעזע ברויט. דער „דגל הרבנים" וועט אי"ה ביים נעקסטען מיטינג שיקען א קאמיטע אונטערזוכען די ברויט פון דיעזער פירמא.

* * *

די סטודענטס פון דער ישיבת רבנו יצחק אלחנן האבען לעצטענס געעפענט א ביורא פאר די יעניגע סטו־דענטס וואס זוכען שטעלעס אלס טיטשערס, ראביים, אדער אנדערע געוועלשאפטליכע פאסטענס, ווי אויך פריוואטע לעסאנס.

די יעניגע תלמוד תורה'ס, קאנגרעגיישאנס און אנ־דערע אינסטיטוציעס וואס האבען אזעלכע ליידיגע שטעלעס, זאלען זיך וועגדען צו:

די סטודענטס פלייסמענט קאמיטע,

301 איסט בראדווויי, ניו יארק, נ. י.

צו די רבנים און פיהרער פון תלמוד תורה'ס

לאזט אונז וויסען די נעמען און אדרעסען פון די תלמוד תורה'ס אין אמעריקא און קאנאדא. מיר ווילען קומען מיט זיי אין באריהרונג פאר זייער טובה און פאר'ן בענעפיט פון'ס אידישען חנוך דא אין לאנד — מיר וועלען אייך דאנקבאר זיין פאר דיזע ארבייט און איהר וועט האמיט העלפען צו א גרויסען הייליגען ענין.

בברכת התורה והדת,

המערכת.

נחום אבלים

המערכת של „דגל ישראל" מביעה בזה את השתתפותה בצערו של חברנו הרה"ג המפורסם ר' בנימין ברוך גומה על שמתה עליו אשתו הרבנית מרת שיינדל גומה, תנצב"ה.

בלמוד תורתנו הקדושה ובעבודתו הקדושה לחזוק התורה והיהדות ימצא נחומים לשברו הגדול, וה' ינחמהו בנחמת ציון וירושלים.

המערכת.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא ווערען געבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אינ'ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

הרב ר' יעקב איסקאלסקי, האט ניט לאנג צוריק באזוכט די וועסט, וועגען עניני כשרות און האט באריכטעט וועגען דעם מצב היהדות פון די שטעדט און שטעדטלאך פון די וועסט אויף א מיטינג פון דעם „דגל הרבנים".

* * *

דער ארנאסטייפעלער רבי, הרב ר' יעקב ישראל טוועדסקי, איז ניט לאנג צוריק געקומען נאך אמעריקא און האט זיך אנגעשלאסען אלס חבר אין „דגל הרבנים".

* * *

הרב ר' אפרים שניאור, רב ואב"ד בביהכנ"ס אנשי ווארשא, ניו יארק, האט זיך ערהאלט פון זיין לאנגע און שווערע קראנקהייט און איז ווידער טהעטיג אין זיינע רבנישע פליכטען און אין זיין ארבייט פאר'ן יודענטהום.

* * *

הרב ר' לוי יצחק כהנא, דער רב פון דער שוהל אהבת תורה און תלמוד תורה בית יצחק, ברוקלין האט זיך אנגעשלאסען אלס חבר אין דעם „דגל הרבנים".

* * *

הרב ר' ליבער כהן, רב ואב"ד בניו יארק, האט זיך אנגעשלאסען אלס חבר אין דעם „דגל הרבנים".

* * *

הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ האט געהאלפען די אידישע ערציהונגס געזעלשאפט פון ניו יארק צו אויסארבייטען א פלאן ווי צו פייערן אויף א פאסינען אופן די שמחות וועלכע הויבען אן לערנען אין תלמוד תורה און אויך וועלכע זיי הויבען אן לערנען חומש. די רבנים פרינסיפאלס: נ. ראזענבלום, פון זכרו תורת משה שוהל, און ז. מאלוו, און הפדגוג קלמן ווייטמאן האבען זיך אויך באטהיליגט אין די אויסארבייטונג פון די פלענער, צוזאמען מיט הרב רש"ל הורוויץ.

* * *

הרב ר' נפתלי מאנדעלבוים, וועלכער איז נעווען רב פאר די לעצטע פינף יאהר אין אלבאני, איז ערוועהלט געווארען אלס רב אין די נייגעגרינדעטע שוהל „כנסת ישראל" פון לואיסוויל, קענטאקי. אין דער זעלבער שטאדט איז אויך רב הרב ר' אשר ליפמאן זרחי.

* * *

הרב ר' טוביה שעבשעלאוויץ, איז ערוועהלט געווארען אלס רב אין די שוהל „תפארת ישראל" פון לינקאלן, נעבראסקא.

* * *

הרב ר' דוד דובער סווירין, דער באוואוסטער רב פון וועסט פילאדעלפיא האט פארעפענטליכט א שטארקען פראטעסט געגען די האנדלונג פון דעם „הכח" און די פילאדעלפיער הכח קאמיטע אין ארגאנזשירעניג א „סאקער־שפיעל," פאר שבת שביעי של פסח אין דעם „סעסקווי" סטאדיאום.

דער פראטעסט פון הרב סווירין געגען אזא עפענטליכען חלול שבת וחלול השם מצד דעם „הכח" האט געמאכט א שטארקען אייגדרוק.

היליגער אויפרוף!

צו אלע רבנים און פרומע אידען פון אמעריקא!

געשעצטע רבנים, און פרומע אידען!

איהר וויסט גאנץ גוט די שרעקליכע לאגע וועגען יודענטהום, ווי עס האלט מיט שמירת שבת, כשרות טהרת המשפחה, און חנוך וכדומה.

עפעס מוז געטהון ווערען. לאזען די לאגע אזוי ווי זי איז איצט איז אונמעגליך דאס וואלט דאך געווען א שרעקליכער פארברעכען. יעדער רב און יעדער פרומער איד פאר זיך אליין קען נאר ניט אויפטאן. אונזער שטארקייט קען זיין נור אין אחדות, אלע פרומע אידען פון לאנד מוזען זיך פארײניגען פאר חזוק התורה והיהדות און וואס שנעלער אלץ בעסער. אזא פערבאנד פון שלומי אמוני ישראל איז באשאפען געווארען ביי דעם „דגל הרבנים" אונטער דעם נאמען „דגל ישראל". דער „דגל ישראל" פארמאגט איצט ביי 700 פרומע אידען וועלכע ווילען ארבייטען פאר אלעם וואס ביי אונז איז הייליג און טהייער.

זאל יעדער רב אין זיין שוהל, אין זיין געמיינדע, שאפען אן אגודה פון „דגל ישראל". אין גיכען וועט פארקומען א קאנוענשאן פון אלע מעמבערס פון „דגל ישראל" פון דער גאנצער לאנד, וועו מיר וועלען האבען צוויי טויזענד מעמבערס רופען מיר די גרויסע היסטארישע קאנוענשאן פון דגל ישראל פון די פרומע אידען פון אמעריקא.

די דיום פון א מעמבער אין „דגל ישראל" איז בלויז 1 דאלער א יאהר, סובסקריפשאן פרייז פאר'ן חדש־זשורנאל „דגל ישראל" איז 2 דאלער א יאהר. וועו א איד צאהלט איין 3 דאלער פאר'ן יאהר וועלט ער א מעמבער אין „דגל ישראל" פערבאנד, און וועט ערהאלטען יעדען מאנאט דעם „דגל ישראל".

בברכת התורה, דגל הרבנים באמעריקא.

256 איסט בראדווי, ניו יארק.

חליצה

מאת הרב יעקב איסקאלסקי.

מן העת שכתבתי ע"ד הדין המתחדש מחברנו הרב רא"א יודעלאוויץ, להתיר להיבמה לעשות שליח בחריקאה לחלוץ ליבמה, וחליפת המכתבים שהיה ביני ובין הרב לעוויצקי מאלעוסק, אשר הכנים בזה ראשו ורובו לסגור הדרך בעד היתר כזה, ובקשתי ממני למסור לידי איזה מכתבים לראות דעתם בזה, ואח"כ לאסוף אסיפה פרטית מגדולי הרבנים בארצנו, להתבונן בזה ולגלות דעתם דעת תורה, ובאמת באו כמה מכתבים מרבנים מפורסמים לגדולים המחוים דעתם לאסור חליצה ע"י שליח אפילו שלוחה של האשה, ולוחמים בגבורה נפלאה מלחמתה של תורה, והרבה מהם שולחים קונטרסים שלמים לברר הדין הזה, וכנגד זה משיבים המתירים מלחמה שערה ותלמידי חכמים מנחים זה את זה בהלכה, וכן הוא דרך פלפולה של התורה, לברר הדין על מכונו לאמתה של תורה.

ומאז הופיע מאמרי ב„דגל ישראל" נמצאו הרבה רבנים גדולים בארצנו, שמתעניינים בהלכה זו, לירד לעומקא של דבר, כי מצד אחד עומד לנגדם צערן של בנות ישראל המעונגות ועיניהן מצפות לרועי ישראל יושבי על מדין, אולי ימצאו להן תקנה להתירן מכבלי העיגון, ולהן בעצמן אי אפשר לבוא למדינה זו לחלוץ מיבמיהן, מפני גזירת חוק הכניסה, וגם היבמים אין באפשרותם לילך למדינתן להתירן. ומצד אחר קשה להרבנים להכנים עצמם למצוא קולות להזקוקות האלו, פן ח"ו יפרצו גדרן של רבותינו חכמי התלמוד ז"ל, אם יקילו במקום שאמרו להחמיר. ודבר זה אף שאינו מפורש בתלמוד ובספרי הראשונים להחמיר, כי מה שאמרו בגמרא כתובות שחליצה אינה בתנאי מפני שאי אפשר בשליחות, אולי הוא דוקא ביבם ולא ביבמה, אך גם אינו מפורש בגמרא להיתר, וסתמא אמרו שחליצה אינה בשליחות בין ביבם ובין ביבמה, ולא אשתמיט לאחד מן הראשונים לומר בפירוש כי היבמה תוכל לעשות שליח, ונקודה זו היא הכובד בין האוסרים ובין המפצים להתיר, כי המתירים חושבים, אשר הטעם של חליצה אי אפשר על ידי שליח הוא מפני שהיא מצוה שבגופו, וכן כתב בעל הכפות תמרים בחלק יום תרועה, ולפי דברי תוספות הרי"ד הובא בקצות החושן שבמצוה שבגופו אין לעשות שליח כמו הנחת תפילין וכדומה, וזה הוא אך ביבם שחליצת המנעל צריך שתהיה מעל רגלו ולא מרגל שלוחו, אבל ביבמה שהיא צריכה לעשות מעשה החליצה — ובכל מעשה שלוחו של אדם כמותו, והאוסרים אומרים שאין הטעם של אי אפשרות הליצה ע"י שליח, משום שהוא מצוה שבגוף, אלא טעמים אחרים יש לחז"ל והכי קיימי להו, ואף אם נימא הטעם הזה יש הרבה ראיות להם מגמרא וראשונים שאסור לעשות החליצה ע"י שליח.

והנה הרב ר"י לעוויצקי הנ"ל שלח אלי כמה וכמה מכתבים וקונטרסים שלמים לאסור לעשות חליצה ע"י שליח של הזקוקה ג"כ, מהם מכתבים אשר לא יסולו בפז,

תולדה דקרן

מאת רב זעירא.

מאז ומעולם כשאני בא אל המשנה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, עומד אני ומשתאה לדעת איזה מהם טוב יותר לפני, הקרן או הפירות? ומחשב אני תשבון צדק באופן כזה: אמת הוא שהקרן יותר שוה מהפירות, מפני שהפירות הם לשעתם ואחר שנאכלו כבר אינם בעולם, והקרן קיים לעולם ומוציא פירות אחרים בכל שנה ושנה, אבל באמת הקרן הוא הטפל והפירות הם העיקר, וכל תכלית נטיעת הקרן הוא בשביל הפירות, ואם אמרו שקיים לעולם הבא הוא אך מפני שיוציא פירות גם אז, וגם אז יהיה הקרן טפל לעומת הפירות שהם העיקר, ובפרט אם הפירות הם כאלה, אשר יוטעו ויוציאו פירות גם המה, אז בודאי פירות כאלו יקרים המה יותר מהקרן, ולכל הפחות תולדה דקרן כקרן.

חמשה קרנות נטעו ונצמחו בכרם בית ישראל: קרן הקיימת וקרן היסוד מהסתדרות הציונות; קרן הישוב וקרן התורה מהסתדרות אגודת ישראל; והחמישי, אף שאינו נקרא בשם קרן, ונגדע שם קרן ממנו, אך הבונים והנוטעים מכנים אותו בשם קרן הישיבה, וזהו קרן של הישיבה הגדולה, אשר בונים עתה את בנינה, וכל תכליתם של הקרנות הוא למען יוציאו פירות, ונהפוך המה כי אדם אוכל מהקרן בעולם הזה והפירות קיימות לעולם הבא...

הפירות מהקרן הקיימת המה מאות המשפחות שנתיישבו בארצנו הקדושה, על ידי הקרן הזה, במשך עשרות השנים מיום שנתיסדו החברות של חובבי ציון, וגם קרן היסוד אשר נוסד בעיקרו לבנין ארצנו ולבונן בית חיי אלפי משפחות בהתישבותם על אדמת ארץ אבותינו, לדאוג עבורם שבל יחסר להמם בתחילת ביאתם מארץ מגוריהם, להכין בתי ספר לחינוך בניהם ובנותיהם, וליסד בתי ספר גבוהים לגמור חוק השכלתם, לתמוך בחברת הדסה לטהר את הארץ מסבות תחלואיה ולבנות בתי מרפא לחולים. והקרנות האלה הוציאו פירות תיכף בהנטען, קרן עם הפירות ביחד קיימת בעולם הזה וישארו קיימים

ומהם מכתבים מלאים ראיות וסברות המופרכים מעיקרם, אך בעיקר הדין כולם שוין לאסור, ויש מכתבים מרבנים כאלה המפורסמים בכל קצות התבל, כמו הרב ר' יוסף ראזען מדווינסק, בעהמ"ח צפנת פענח, הרב ר' איסר זלמן סעלצער, הרב מסלוצק היושב בירושלים, הרב ר' אבא דוד ממסקווא, הרב ר' אליהו פוסק, הרב ר' שלמה יוסף זעווין מנאוואזיבקאוו, אשר הרבנים האלו כתבו תשובות ארוכות בהענין הזה, ויש כאלה שכתבו בקיצור, כמו הרב ר' חיים עוזר גראדזינסקי מווילנא החוצב להבות אש בדבריו, ומוסיף במכתבו ואומר כי הובא הדבר לפני אסיפת הרבנים מפוילין והסכימו לאיסור, והרבנים דברדיטשוב ועיר אמסק, ועיר לאקאטש הוסיפו דברי נאצה וקללה לאלה המתירים המחטיאים את הרבים.

ובאמת השתוממתי על לשונם כי קשתה, הלא הודעתי בראשונה כי הרב יודעלאוויץ אמר לי, כי לא התיר עוד הלכה זו למעשה, ובפרט אחר שאמרתי לו, כי מצאתי בתשובת גבעת פנחס להגאון בעל ההפלאה סימן כ"ג, שאוסר בפירוש מדברי הספרי, ורק תורה וללמוד אנו צריכים ויש פנים לסתור סברותיהם וראיותיהם, ומה כל החרדה הזו, וכי גרע הוא מהרב הגאון מהרש"ם אשר פלפל ג"כ בזה, וגאונים אחרים אשר צדדו שיש פנים להתיר, או מהגאון מהרשד"ם והחת"ם ואדמו"ר מסאכאטשאוו אשר דברו בזה, ואמת הוא שהם העלו לאיסור, אך אין מקום לקללה לזה אשר מפלפל בפלפולא דאורייתא, וצורבא מדרבנן כי אמר מילתא אין מזחיחין אותו לקרותו זקן ממרא, והעלות פילא בקופא דמחטא להראות כי יש בזה זדונו כרת ושגגתו חטאת, ולא אדע אם הרב מאטוסאוו מקיוב התיר להלכה למעשה, ויותר קרוב אלי, כי גם הוא לא התיר למעשה, וכי גדול הוא ממי שאמר אבל מה אעשה וחבירי רבו עלי, אבל הרב המתיר בפה אמר לי בפירוש כי כותב הוא אך להגדיל תורה ולהאדירה, וכי משתוקק הוא להופיע לפני אסיפת חכמים לדון בדבר ולהראות צדקתו, וכי בעד זה צריכים הרבנים לנופף חרבם הקשה לרדוף עד חרמ"ה על מי אשר לא כדרכם דרכו בהבנת דברי הראשונים. וכי חכמי הספרדים הפוסקים בתירוץ קמא בגמרא כתובות ע"ד ראוים ח"ו לדברים כאלה. הרב הזה הרפים י"ב מאות דפי תשובות בכל מקצעות התורה, חוץ מספרי דרוש ותשובות למאות מהם היו למראה עיני הגאונים הגדולים מדור העבר, ושבחום למאוד, ועתה שכותב תשובה בענין חליצה ע"י שליח אף אם טועה בזה, אינו מן הדין הנמוס והדרך ארץ להתנפל עליו בדברים מרים כאלה, ולכל היותר היו צריכים לאמר לו כדברי התנא „חכמים הזהרו בדבריכם, שמא ישתו התלמידים הבאים אחריכם", אך לא להשליך עליו שיקוצים ודברי נאצה וקללה, ואם הייתי קורא דברים כאלה מפי איזה המתכנה עצמו בתור רב, החרשתי ושמתי יד לפה, כי הורגלנו באלה ובפרט בפה, אך לשמוע זאת מפי רבנים גאונים מפורסמים ברוסיא ופולין צריכים אנחנו אדרבא לאמר להם, הכמים הזהרו בדבריכם, וכבוד חבירכם יהיה חביב עליכם כשלכם, ולכל הפחות לא להלבין פניו ברבנים ובפני כל העולם.

הרבה רבנים המציאו לידי תשובות בזה, ועוד מכוננים עצמם לשלחם ובולם לאיסור, ומי יבוא עוד אחרי המלך, מאן מלכי רבנן, עת אשר כבר פסקו ואסרו.

לעולם הבא, לדור העתיד כי יבא, ובינינו כי יבואו אחרינו ירגישו וידעו מה העבודה הזאת לנו.

קרן הישוב מהסתדרות אגודת ישראל נוסד ג"כ להוציא פירות קרוב לנטיעת הקרן, ולפי מיעוט ערך הקרן, ומהוסר ידים חרוצות אשר עסקו בו, נתוספו איזו קבוצות וההתיישבות בארצנו ומתנהגים בכל דבר על פי דרך התורה, ואם הולדותיהם אינם מסולסלים ומשובחים כראוי, וגמדים המה נגד שאר המושבות שנוסדו על ידי ההסתדרות הציונות, ונפסים הנה לעומת הגולדים מההסתדרות הבכירה והנושנה, — הוא מפני שתולדותיהם כיוצא בהם, ולא שנא אב ולא שנא תולדה המה כתינוק שלא נגמר עוד שערו וצפרניו, וכבר האב כן כח התולדה.

וקרן התורה אשר יסדה אגודת ישראל לתמוך ביד אלה הבחורים לאלפים הנמצאים בהישיבות המפוזרות בכל קצות התבל, הוציא פירות אף קודם נטיעת הקרן, כי מכיון שעלתה במחשבה בדעת גדולי ישראל ומנהיגיו, לנטוע עץ חיים למחזיקים בה, וליסד יסוד לתורה ובשם קרן התורה יכונה, זה בעצמו המחשבה וההחלטה הזאת עוררה רוח חיים חדשים בלב ראשי הישיבות ומנהיגיהן, להוסיף עוז ועצמה ולהחזיק חיים, ללוות על חשבון קרן התורה העתיד להבראות, ולחלק לכל תופש התורה, ראשי הישיבות ותלמידיהם, לאיש ואיש כפי מסת ידם, למען יוכלו להחזיק מעמד, ולהמשיך למודם בבתי הישיבות, ושלא יפסוק החבל המקשר אותם לאביהם שבשמים, ופירות האלו, תמיכת תלמידי הישיבות, אוכלים אותם בעולם הזה, ומתהנים מהם בני אדם מתבונתם, חכמתם וגודל עמקות למודם, וגם יהיו קיימים לעולם העתיד לבוא, כי גם המה כשיהיו למורים ומדריכים ייסדו ישיבות ללמוד עם הדור הבא...

ושלשה הקרנות הראשונים אף שכספם נשקעו בקרקע, שקיעתם זהי גידולם, והפירות המה זריעת השדות ובנין הבתים, נטיעת העצים ותיקון הדרכים, כי דברים אלו זנים ומפרנסים אלפי אנשים העובדים את האדמה, ועם ישראל כולו קצרו את הכבוד והגדולה והתפארת והנצח, אשר החיו ורוממו את נפשו, והקרן הרביעי שהוא קרן התורה מעולם לא הל שם קרקע עליו, ובדואי שם פירות עליו, כי כל הכספים אשר נאספו ונקבצו נשקעו אך ורק בפיהם ובבטנם של אלפי התלמידים — ונוצר תאנה יאכל פריה, ואם יש קמה יש תורה, ובכח הקמח הוסיפו חיל בתורה.

וכשבא אני אל קרן החמישי, לא אוכל לגמור עליו את ההלל הגדול, ואוי לי אם אומר, אך אוי לי אם לא אומר. אם אומר, ירא אנכי פן יבא העם לקמץ בנדבותיהם ולקצר במקום שאמרו להאריך, ואם לא אומר, חושש אני פן יבואו הרבנים הזקנים ויילעגו לנו לאמר, כי שכלנו אין אתנו, ובנין נערים סתירה, והעוסק בבנין מתמסכן בחכמה, ואין שוה לו לשום איש שיאמר עליו שפסח על שכלו הוא, והייתי דומה בפי דברי החסידים, לרב שוטה בעיר שכולה מתנגדים, וכל ימיו היה עושה דברי שטותים, ועד יום מותו לא ידע בעצמו כי שוטה הוא, כי אנשי העיר לא העיזו פניהם לגלת לו את האמת. כבוד התורה המושרש אצל המתנגדים, מכסה שטוחיו של הלומד תורה. לא כן אצלנו, מתפארים החסידים, אם אנחנו רואים בלומד תורה שעושה איזו שטות שהוא, מיד אנחנו מגלים לו את שטותו בפניו, ולפחות קודם מותו לוחשים

באורי התפלות והברכות ומקורן

מאת הרב שמריהו ליב הורוויץ.

פירושים וביאורים קצרים מספיקים ומדויקים, על פי עומק הפשט לפי חקי הדקדוק וההגיון, ושנוי הנוסחאות, הערות והארות מדעיות תורניות, מתקני ומחברי התפלות והברכות, זמן הוסדן, ומקורן בש"ס ומדרשים ובספרי ראשונים ואחרונים.

לתקנת החנוך.

חובה קדושה מוטלת על המחנכים והמורים ללמד את התפלות ובאורן לתלמידיהם, כי התפלות יש בהן משום פיוט ישראל נהדר בקדש, רנשות קדש, השתפכות הנפש, עבודה שבלב, ויש בהן משום חזוק היהדות והן משפיעות שפע קדש בלבות התלמידים לכל ימי חייהם. לבד הרכוש הלשוני הגדול שיש בתפלות ישראל. וחובה קדושה גם כן מוטלת על הרבנים הדרשנים, מחנכי העם, לבאר בדרשותיהם מעל הבמה לפני העם את התפלות ובאורן, ובני תורה די בכל אתר ואתר בודאי יחפצו ל ה ב י ן את התפלות ולהתענג על השירה האלהית ודברי פיוט ורגש שנמצאים בתפלותינו, לפיכך הננו מוכנים לפרסם בירחוננו „דגל ישראל" שורת מאמרים יקרים וחשובים שיש להם ערך מדעי תורני על התפלות והברכות, כונתן באורן, מתקני התפלות, ובאיזה זמן נתחברו ומקורי התפלות בש"ס ופוסקים ויהיו המאמרים האלה לתועלת ולתקנת החנוך העברי.

המערכת.

השכמת הבקר

„יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו" (ש"ע או"ח א' א').

„מיד שהאדם נעור משנתו בבקר מיד יחשוב בלבו לפני מי הוא שוכב וידע שמלך מלכי המלכים יתעלה חופף עליו שנאמר מלא כל הארץ כבודו" (מורה נבוכים להרמב"ם, ח"ג פ' נ"ב).

„מיד בבוקר כשנעור משנתו, ונשמתו חזרה אליו מיד יש לו לעמוד להמליכו וליחדו ולהגיד בחסדו הגדול שעשה לו" (פרדס לרש"י נ"ז).

מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמתי בחמלה — רבה אמונתך.

מלך —נגזר מבינוני הנוסף **מוליך**, וטעם מלך העולם שהוא יתברך **מוליך** את העולם ומנהיגו. **וקים** — נמצא במקרא (דניאל ו', כ"ז) ואונקלוס תרגם אלהים **חיים** (דברים ה' כ"ג) אלהא **קיימא**. **שהחזרת בי נשמתי** — שהשיבות לי בהקיצי משנתי חושי וכחותי. **שהחזרת** — הוראת הפעל הזה בתלמוד **סבוב ושוב** למקומו הראשון, כמו **חוזרין** חלילה (סוכה נ"ה, ב') **נחזור** על הראשונות (כריתות ח' י"א) **סבוני** גם סבבוני, ת"י אף **חזרו** יתי, וממה שהשתמשו בו בתפלת י"ח שלפי דעת חשובי המדקדקים נוסדה על טהרת לשון העברית, ואמרו **המחזיר** שכינתו, **והחזירנו** בתשובה, נראה שחשבוה לפעל עבר גמור, ולפיכך אינה נראה הנהת נוסח ספרדי מנהג כפא וקראסוב **המשיב** שכינתו לציון. **שהחזרת בי נשמתי בחמלה, רבה אמונתך** — חדשים לבקרים רבה אמונתך (איכה ג' כ"ג) — א"ר שמעון בר אבא, על שאתה מחדשנו בכל בקר ובקר, אנו יודעים שאומנתך רבה להחיות לנו את המתים (ב"ר ע"ח). **רבה אמונתך** — כלומר, נאמן אתה להחזיר את הנשמה שהפקדה בידך. **מודה אני לפניך** — נוסח זה לא זכרו הראשונים, ונראה שתקנו אותו החסידים האחרונים לאמרו בשעת קימה תחת ברכת אלהי נשמה שאסור לאומרה בידים מטונפות מפני האזכרות שבה. **שהחזרת בי נשמתי** — הולד קודם שיצא לאויר העולם אומרים לו: הוי יודע שהקדוש ברוך הוא טהור ומשרתיו טהורים **ונשמה שנתן בך טהורה היא, אם אתה משמרה** בטהרה מוטב, ואם לאו הריני נוטלה ממך (נדה ל"ה), מה הקב"ה טהור, אף הנשמה טהורה (ברכות י"א), נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת, ובמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו (ביצה ט"ז), נר אלהים נשמת אדם חופש כל חדרי בטן (משלי כ') — „היא מחפשת כל מה שבמטמוניות ומגדת להקב"ה" (פסיקתא רבתי פ"ח ב') כל מה דבר נש עביד כל יומא, נשמתיה אסהידת ביה בבר נש בליליא (זוהר לך, צ"ב ע"ב), כל הנשמות גזורות מכסא הכבוד (תקוני זוהר קמ"ה ע"א, ת' ס"ט, משוכבת חיקך שמור פתחי פיך — דא נשמתא, דהיא מעידה על בר נש בשעת מיתתו (זוהר חדש, אחרי, מ"ט ע"א), ועיין (ירושלמי ברכות פ"ג, אמונת חכמים להגאון הפילוסוף רבי אבי עד שר שלום, פרק כ"א, ספר הברית ח"א מאמר י"ז פ"ב, תעודה בישראל שער ב' פ"ח, אור ה' מאמר ק"ו, כלל ו' פרק א').

אנחנו באזניו כי שוטה הוא, למען יבוא באמת אל עולם האמת, ואם לא אגלה אף טפה ממה שמרגישים ומבינים אנחנו רבנים זעיראים, אז יתגלה קלונכו בקהל לאמר עלינו, וכל למודי השם בניך, אל תקרי בניך אלא בוניך, כי רק הבונים הם למודי השם ולא בניך אלו התלמידים.

ואף שנוכל לגול מעלינו אשמה ולאמר: אמרנו ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה, והזקנים באים בימים היה להם למחות, וסתירת זקנים בנין, כי באמצעות הבנין נסתרו הזקנים וכאלו נאמר „בנין" הוא סתירת זקנים, אך מה לנו להפש מומי הזקנים, טרם שנטהר עצמנו מכל לזות שפתים,

שאלות ותשובות

(בעניני תורה וחכמת ישראל, בדת ויהדות, ועניני האומה).

להרב העורך!

א) על הפלא הא' שהגר"א ז"ל מבאר את המקרא פחז כמים אל תותר כמו שנמצא במדרש תנחומא, ולא העיר כלל כי פירוש זה אינו שלו אלא של מדרש חז"ל. הנה המעיין ומתבונן היטב בדברי התנחומא ודברי הגר"א בס' אדרת אלי' ימצא הפרש גדול מאד בדבריהם. הן אמנם שבפירוש "כמים אל תותר" שוים המה, אבל התנחומא מפרש תיבת "פחז" על הגרם והחטא, שמפני זה נענש לאבוד היתר שאת ויתר עז, ואין לו פירוש לדידי' רק בנוטריקון "פחזת" "חטאת" "זנית" וכדומה וכו' ותיבת "כמים" נדרש לפניו ולאחריו כמ"ש שם "מי גרם לך, פחז כמים, לפיכך אל תותר" וכו' ע"ש, "מהו כמים אדם אם יש בידו קיתון של מים ונשפך אין משייר בו כלום וכו' לכך נאמר כמים אל תותר", גם התנחומא מפרש כי עלית משכבי אביך זה חטא אחר "אימתי בשעת דודאים" וכו' ע"ש. אז חללת יצועי עלה, זה עונש אחר "תהיה מרוחק עד שיבא משה" וכו' ע"ש. משא"כ הגר"א מפרש תיבת "פחז" ג"כ על העונש כמ"ש "וקאי פחז על השאת ועל העז" ומוסיף שם עוד פירוש א' על כמים שלא נמצא כלל בתנחומא, וזהו "כמים הממהרים ללכת" וכו' פי' השאת והעז פחזו ומהרו כמים ללכת ממנו, מדוע, כי עלית משכבי אביך אז חללת יציעי עלה (ע"ש מה שפי' גם ע"ז פי' חדש לגמרי) זה הוא החטא של וישכב את בלהה וכו' ע"ש. וגם בפי' יתר שאת ויתר עז מפרש הגר"א פי' אחר ע"ש. אם כן כיון שבפי' כל המקרא וכל הענין רחוקים המה מן הקצה אל הקצה האם כיון שבדבר א' משתוים מחויב הגר"א ז"ל לציין על התנחומא, וק"ל.

ב) הפלא הב' שיונתן ב"ע תרגם על חלוני שקופים אטומים "פתוח מלגאו וסתימן מלברא" נגד פי' חז"ל (מנחות פ"ו) "רחבים מבחוץ וצרים מבפנים", לענ"ד היה צריך לכתוב הפלא להיפך, דהתנא דברייתא במנחות מפרש נגד יונתן ב"ע (וכבר העיר בזה הרד"ק) שהיה מהתנאים הראשונים ונדול שבכל תלמידי הלל הזקן (סוכה כ"ח) ואמר תרגומו מפי חגי זכריה ומלאכי (מגילה ג') אבל באמת אין זה פלא כי הלא ד"ת כפטיש יפוצץ סלע (עי' רש"י שמות ו' י"ב) מקרא א' יוצא לכמה טעמים (עי' תום' שבת סוף פ"ח ע"ב) ובכל התורה כולה בדבר שאינו נוגע להלכה זה אומר בכה וזה אומר בכה, וכמו שהשואל בעצמו נ"י מציין להמורה נבוכים ח"ג פ"ד שכתב כן, ובאמת גם בגמ' שם גירסת רש"י והשיטה מקובצת להיפך שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ, רק רש"י מפרש שם גם לפי גירסא זו שהיו צרים מבפנים ורחבים מבחוץ, וכבר הקשה המהרש"א שם דפי' אטומים אינו מובן לפירש"י ע"ש. והרלב"ג כתב' דבמופתי הנדסיים הוא להיפך דכשהחלון צר מבפנים ורחב מבחוץ נכנס אורה הרבה ע"ש. וא"כ אתי שפיר פי' התרגום יונתן ב"ע וגירסא בגמרא הנז' דהיו רחבים מבפנים וצרים מבחוץ להורות שא"צ לאורה. ולענ"ד י"ל דלפי היונתן והגירסא הנ"ל היו סתומים לגמרי מבחוץ להורות שא"צ לאורה כפשטות לשון המקרא אטומים סתומים ממש, וק"ל.

על הפלא הנ' של הרב רש"ל הורוויץ נ"י בגליון השני של "דגל ישראל" על רש"י יומא כ"א שכתב ורוח הקודש לא היה בנביאים משנת שתים לדריוש ואילך וכו', לפלא על הרב השואל נ"י, הלא בכל הגמרות שלפנינו כבר מונה מהרי"ב ז"צל ארבע במקום שתים מפני המקרא שבזכריה וכו', ובהגי' רש"ש כתב שכבר קדמו בזה במ"ע חלק אמרי

ודברים רבים יש שאין בהם חשש גלוי, ולכן אדברה נא נגד חכמי לב.

כל איש יודע תולדות הישיבות בישראל, תולדותיהן, השתלמותן וקיומן, יודע כי כל תופש ישיבה היה עיקר דעתו הלק הרוחני של הישיבה ותלמידיה, שהתלמידים ילמדו בהתמדה ובעיון, להשתלם בלמודים ולהגדיל תורה, ומובן שמפני הכלל אם אין קמח אין תורה, מוכרח היה לדאוג גם כן שלא יחסר לחמם של בני הישיבה, וכשהשעה היתה מוכשרת ולימוד התורה היה כתקונו, לחמן של התלמידים ניתן ומימיהם נאמנים, אז נתן הראש ישיבה דעתו לבנין, להקים בנין עדי עד לשם ולתפארת, אבל שתהיה ההתחלה והעיקר בנין של הישיבה זה לא שמענו מעולם, ורק בזמן האחרון בא אצלנו רב מפורסם מאירופא לאסוף כסף עבור בנין ישיבה טרם שנדע קיומה ומהותה של ישיבה זו, וגם זה ילמדו מסתמא מאמריקא, כמו שבהרבה דברים מחקים האירופאים מעשי האמריקנים, ובפה זאת היא תבליתם של המנהיגים הבורים, לא להביט על ההנהגה הפנימית של בית הכנסת רק להסתכל על החיצוניות. יופי הבנין, גדלו ותפארתו, ואינם חשים אם בפנים ריק הוא ממתפללים, ואין תוכו כברו, כי גם הוא, המנהיג, אין ברו כתוכו.

אבל בכלל דאגו ראשי הישיבות למצבם של תלמידים בהוה, טרם התחשבו עם העתיד הקרוב או הרחוק, וזה היה באמת חיזוק התורה על ידי לומדיה.

ומה אנו רואים בזה עתה? הישיבה ברחוב מזרח ברודווי נמצאת במצב דחוק עד למאד. הרבה תלמידים מקבלים חוק חדשם בצמצום גדול מאד, אשר לא יספיק עבורם אף להדברים היותר נחוצים לכל איש, וסובלים לחץ ודוחק, הרבה מראשי הישיבה אינם מקבלים שכירותם תמידים כסדרם, ואל זה עיניהם ונפשם נשואות, הרבה בחורים יוצאים ממנה למצוא חית נפשם על ידי עסק פרנסה אחרת, ומהם באים לסימינאר של שעכטער, וכחות רעננים, וטובים נאבדו על ידי זה מהיראים, ונספחים אל הנאורים, בהישיבה שורר רעב ללחם ומנהיגיה הלכו לנוע על העצים, לבנות בנינים חדשים לשכלל בנינה של הישיבה מחוץ וליפותה לעין רואים, ואין מי שחושש למצבה של הישיבה מבפנים כמו שהיא, ולא על ראש הישיבה אני כועס כי אם על בעלי הבתים בעלי ההון, מנהיגיה החדשים,

בינה פ' כ"ז ע"ש (כנראה זה ספר מאור עינים שחיבר ר' עזריה מן האדומים המובא בסה"ד).

על הפלא הר' שם על התפארת ישראל (מס' מדות פ"ב סי' ל"ז) שכתב שלא מצא בשום מקום במשנה שהיה לעזרת נשים שער, והרב השואל נ"י מצא משנה ערוכה בסוכה כ"א (ט"ס וצ"ל נ"א) בודאי כונתו ע"ד המשנה שם היו תוקעין והולכין עד שמגיעים לשער היוצא מעזרת נשים להר הבית וכו', כן הוא באמת שיטת רש"י שהעזרת נשים הי' מוקפת כתלים, והפי' וחלקה היתה בראשונה (משנה ה' במדות פ"ב, וגמ' שם) פירש"י שם שלא היו זיזין יוצאין מן הכתלים ע"ש וא"כ כיון שהיו להה כתלים בודאי היה להה גם שער במזרח מכוון נגד שער נקנור שבמזרח העזרה, שאל"כ איך הכהן השורף את הפרה מתכוין ורואה בפתחו של היכל וכו', ע"ש במשנה ד' וד"ל. אבל שיטת הרמב"ם נראה, שהעזרת נשים היתה פרוצה ולא היתה מוקפת בכתלים, כמו שכ' במשנה שם, וענין חלקה שהיתה פרוצה ואין כותל מקיף להה וכו' ע"ש, רק אחר התיקון גדול הקיפו אותה בשקופין אטומים וכו' ע"ש. והתוי"ט שם הוכרח לומר לפי' שמעקה היה להה סביב וכו' ע"ש, וא"כ בבית ראשון לפני התיקון ג' שהיתה פרוצה ממש, בודאי לא היה להה שום שער, ואפילו בבית שני שמפני תיקון הג' הוכרחו לעבור על המקרא "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל" ולהקיפה בגזוזטרא לעשות הרחקה בין אנשים לנשים, אבל לא הוכרחו להוסיף כתלים ממש ושער. וכן משמע ברמב"ם ה' בית הבחירה פ"ה, שלעזרת נשים לא הי' שום שער, וא"כ לשיטתו פי' המשנה בסוכה הנ"ל עד שמגיעים לשער היוצא ממזרח, הוא שער הר הבית הנקרא שער שושן, וד"ל. וא"כ צדקו דברי התפארת ישראל שלא נמצא מפורש בשום מקום במשנה שהי' לעזרת נשים שער, רק ברש"י מפורש בכמה מקומות שהי' לו שער מזרחי.

הק' ישעי' הלוי הורוויץ

בעהמ"ח ס' יבא שילה שו"ת על ד"ח שו"ע ודרושים. מלפנים רב ואב"ד בצפת א"י ועכשיו רב ואב"ד בעיר וויניפעג והגליל.

להרב העורך!

ראיתי בקונטרס "דגל ישראל" בשאלות לחכמי התורה פלא גדול על דברי רש"י יומא כ"א, ומכבר נדפסה בדפוס ווילנא משנת תרכ"ב ונתקנה כי צ"ל "ארבע" דבזכרי' סי' ז' וגו' ועי' בסדר הדורות ד' נ"ה ע"ב באלף הרביעי מביא דברי רש"י וכותב כי ט"ס הוא וצ"ל ארבע מראי' הנ"ל.

ועתה אבוא לבאר בכתובים מה שנלע"ד לכאורה ליישב הגירסא הישנה משנת שתים לדריוש ואילך, ועיין ביומא ט' ע"ב, סוטה מ"ח, סנהדרין נ"א ומשם תראה דרוה"ק הי' גם לימים הבאים, אך זהו החילוק בין נבואה לרוה"ק, דתיבת נבואה הוא על דבר שניבא נצטוה מפי הקב"ה להתנבאות, ורוה"ק נופל על מי שרוצה לראות איזה דבר נסתר או מה שיהי' לימים הבאים מרצונו הטוב, ועיין ברכות ו'. ל"א זאת נסתלק בנבואת חגי בשנת שתים לדריוש דאז ניבא ואמר בנבואתו וארצה בו ואכבד, וזהו הכונה מהגמ', אין מיהוה הוה סיועי לא מסייעין, ועיין בזבחים ס"ב, אמר רבב"ח אמר ר"י וכו' והדברים הנסתרים לא נגלו ועיין במ"ד בהעלותך ומובא בהגהות רש"י — דמנורה נסתרה, ומפני מה לא ראו ברוה"ק את כל הדברים הטמונים, אך זה נסתלק לראות מרעתם בנבואת חגי. אבל ע"י צווי הקב"ה הי' נבואה

כי חוץ מזה מקמצים את ידם מלהתזיק את הישיבה, בטענתם כי עליהם ליתן סכומים רבים עבור הבנין החדש.

וכמו בדוד, בשעה שהתכונן לבנות בית המקדש, והתעסק בהכנת כסף וזהב וכל הדברים הנצרכים לבנין גדול קדוש ומפואר כזה, כעס עליו אדון הרחמים ואמר אליו, בשעה שרעב בארץ זה שלש שנים ובהזהב וכסף היית יכול להשתמש בהם להחזיק בידי הרעבים והצמאים, זה הכסף של עניים הם, ואתה תפץ לבנות בכסף זה בית מקדש, אתה לא תבנה הבית, כי אם בנך היוצא מחלציך, אשר אין כסף נחשב ביכי שלמה, אז העת המוכשרה לבנות בית מקודש. כן הוא במנהיגים של הישיבה, אם רעב שורר בהישיבה והפרוטה ביוקר והתלמידים רעבים ודחוקים, ושכירות ראשי הישיבה מצומצם למאד ושלא בזמנו, העת עתה לבנות בנין חדש ויקר כזה?

אתם קוראים זאת קרן ואומרים, כי מביטים אתם מרחוק לדור עתיד כי יבוא, ומכינים אתם לדבר שלא בא עוד לעולם, אך התולדה דקרן הוא נגיחה, דחיפה ובעיטה, כי בועטים אתם ברגל גאות על הרבנים מדור הישן, אשר מסרו נפשם ממש על הישיבה הזאת, והביאו אותה אל הגובה שהיא נמצאת עתה, והפירות הטובים והמשובחים הנמצאים בבנין הישן הולכים ומתדלדלים, ומחוסרות ידים חרוצות אשר יתעסקו בגידולם.

אמת היא, שאנחנו גם כן היינו שבעים רצון מבנין יפה ומשובח, ולהבנים יפיפותו של יפת באהלי שם, אך יותר טוב לנו ישיבה בלא בנין — מבנין בלא ישיבה, ולהבנין החדש והמפואר, כל שם תוכלו לקרוא אותו: קולדז וכדומה, אך בכל אפן לא תוכלו לקרוא אותו בשם ישיבה, כפי המובן בשם ישיבה, תוכלו להעמיד שם כל הפרופיסורים שבעולם להרציא לפני הבחורים לקציות שונות, אך לא יהיה שם מקום לפני ראשי ישיבות כאלה, להגיד שיעור בגמרא ובפלפולי תורה, אנשים מופלגי תורה אשר אינם מהודרים בהיצוניותם, אך מלאים וגדושים בש"ס ופוסקים, כי כהבנין כן ראשי הישיבה, העיקר יהיה יופי החיצוני והבנין בעצמו יקרא בקול: כל תלמיד שאין ברו מיופה אל יכנס לפנים, והזהרו בבני עניים, כי תורה וגדולה צריכות להיות במקום אחד.

ומה היה לו להורדוס שבנה בנין מפואר, וכל שלא ראה בנין הורדוס לא ראה בנין מפואר מימיו, אם עיני החכמים עור, ועסקיו בבנינו, אורו של עולם — לא כסה על חמאתו במה שהרחיק את תלמידי החכמים מעליו, ואך האדומי יוכל לחשוב, כי אור מכבה אור, וכי מבני העשירים תצא תורה?

עלינו החרדים לתורה ולומדיה, מוטל החוב להתאזר עוז ועצמה, לחמוך בהישיבה ולומדיה במו שהם, להשתדל למצוא תומכים להישיבה ברצי כסף, שבל יחסר לחמם של ראשי הישיבות, הם ותלמידיהם, ועד שיבנה ויגמר הבנין החדש תעלה שיאה של הישיבה הזאת למעלה, שיצאו ממנה תלמידים כאלה, שיאירו עולמם של ישראל בתורתם וחכמתם, ולכל בני ישראל יהיה אור.

טהרת המשפחה

מאת הרב ר' יצחק אייזיק קראסילשציקאוויא
אב"ד בקרעמענטשוג, רוסיא.

נודע לכל כמה חשבו בעלי מחשבות הרואנים וכואבים באמת למצב טהרת משפחה בחיי עמנו, אשר כמה נתרחקו בנות ישראל מרוח התורה, ותורתינו הלא היא תורת החיים, ואם היא סדרה מראש חיי המשפחה על פי דינים וחוקים קבועים, בודאי צריך ויכול האדם להתנהג בזו הדרך, דרך תורתנו הקדושה, והראיה שאלפי שנים התנהגה האשה העבריה בזו הדרך והיא היתה בריאה, רעננה, ועכשיו כשמתנהגים להיפוך מדרך התורה האשה העבריה חלשה וכואבת למאד, ובאמת האנשים שבדורנו הם בודאי חפצים בקיומם, להיות בריאים ושלמים, ולהאריך ימיהם בנעימים, ומדוע נתרחקה האשה העבריה מטהרת המשפחה על פי דיני וכללי התורה, ואחוז קטן מבנות ישראל שומרות ומתנהגות בטהרת המשפחה על פי התורה, עוד יותר מזה לדאבון לבינו מיום ליום פוחת והולך הכמות של בנות ישראל ההולכות בטבילה השומרות ז' נקיים ואפילו זמני טומאה כמצוה עלינו לטוב לנו כל הימים מאבינו הרחום וחנון לכל, מדוע? וכל העצות והתחבולות שחושבים בהאספות שגם כותב הטורים האלו היה עד ראיה בהם לא הועילו אף במקצת, ובהעת שחושבים תחבולות להטיב המצב בזו העת גופא המצב נעשה רע ביותר. המקור העברי שמקשר העבר עם העתיד הוא פנום ולכתחילה נולדים פנומים והחיתון שמתחתנים זה בזה גורם לזה שאפילו המשפחה הכשרה נעשית פגומה, ולא רחוקה היא העת שיוכל להיות כל עם ישראל פגומים ח"ו. נוסף לזה ההפקרות בחיי אישות בזמן האחרון המבלה והמבלה מנפש עד בשר, ועמינו בפרט נעשים חלושי נשמות וגופים, ולב הרואג באמת לעמנו ותורתנו היוכל לחשות לעת כזאת?

כשהבנתי בהדבר מצאתי כי הסבה הגורמת לזה היא סבה עמוקה יותר משחושבים אנו בדרך מעבר בעלמא בלי להתבונן סבת המחלה, וזה כלל ידוע הן בחולי הנוף כ"כ בחולי הנפש שכל זמן שלא יבינו מקור המחלה ולאחוז באמצעים לעקור ולשרש אחר זה לא יועילו כל סמי מרפא, וכל העמל אך לריק, ולכן לענינינו סבת המחלה היא מה שבנות ישראל הלכו בהדרך לחיות על פי התכנית של „איין קינדער" סיסטעם, והנה כל זמן שבנות ישראל חיו חיים טבעיים כאמותינו ואמות אמותינו היו דרכי התורה כרוכים ואחוזים כפתילה בשלהבת בחיי המשפחה שלנו, ובנות ישראל החמירו על עצמן וכו', וכאשר היו יודעים שיולידו בנים ובנות היו זהירות והיות על פי דרך התורה שהוא דרך הטבעי ג"כ, והיו נזהרים מאד מחיי הפקרות נ"כ מאימת אחרית דבר, אבל כשהתחילו לחיות חיים מלאכותיים המחבל את הגוף והנשמה נעשו בנות ישראל הפקר ונחרב כרם בית ישראל נ"כ, וכולם חושבים למה לנו מקואות, טהרת משפחה, טומאה וטהרה כאשר היו אבותינו ואבות אבותינו, אם אנו חיים חיים אחרינא, חיים מלאכותים, חיים שיש בהם בושה וכלימה, חיים שנעשים חולאים נמורים, אבל התאוה הסמויה המסמא את העינים ושבכחה לעקור את מין האדם מן העולם מיפה את המכוער והמסוכן, ובא בטענות מנין אתם תפרנסו את בניכם ובנותיכם בעת צרה ומצוקה כזו ועוד ועוד, וכל דברינו אדות טהרת משפחה לא יתנו התועלת המרוצה, אם לא נאחז דרכינו לצאת למלחמה רוחנית בבת אחת על הסיסטעם של לידת בר קימא פעם אחת בחיים ולא יותר וטהרת משפחה על פי התורה, ולא חיים של הפקרות, ואז נצליח, והתועלת מזאת תהיה גדולה למאד, כמובן מצד החצוני נרויח כי העולם המרעי יסכימו לנו ויכולים ליקח הסכמות מרופאים פראפעסארים, אנשי מדע, שמסוכן חיים אי־טבעיים למין האנושי בפרט, ויראו עין בעין כי אך דרך התורה היא הדרך הנכונה אשר אורך ימים בימינה, וכל החיים על פיה הם בריאים, שלמים, שמחים מחייהם, נקיים מכל מיני המחלות וכו'.

בשעה שהקב"ה צוה להנביא שינבא, ועיין בכוזרי מ"ג כתב שהתמידה הנבואה עם אנשי בית שני מ' שנה. ועיין בסה"ד ד' נ"ד מן בנין בית שני ולהלן ער ד' נ"ו, ועיין רש"י ע"ז ט' ע"א. ויעיין בטוב בכל המקומות המצוינים וגם יעיין בירושלמי תענית פ"ב, תוספתא יומא פ"ב, תוספתא סוטה פי"ג, אבות דר"נ פ' מ"א כריתות ה', הוריות י"ב, אבות דר"נ פ' ל"ד, שה"ש פ' מ' ח', יומא נ"ב — ואז יבין כתה"ר שהכונה הלזו שבארתי לכאורה היא כוונה אמתית, והצדק עם הגירסא הלזו.

יעקב יוסף הכהן הורוויץ,
החונה פה פיטסבורג.

להרב העורך!

שאלתו של כת"ר מרש"י מס' יומא (כ"א), הנה קושיתו מתורצת במסורת הש"ס ובהלופי גורסאות ע"ש ועל הגמרא הוצאת מארגען זשורנאל, וא"כ צ"ל מארבע ולהלן.

קושיתו של כת"ר מעזרת נשים עיין במס' מדות פ"ב מ"ו, ועיין בעיקר תוי"ט שם אות כ"ג ע"ש ועיין בחדושים מספר חק נתן על מדות במ"ג בד"ה ה' שערים ע"ש, ופשוט שא"צ לציין שער ממערב עזרת נשים שהוא במזרח מעזרת ישראל, שאין מצייר השערים בפנימיות, ומצד שער המזרח מעזרת נשים הוא מצייר רק שאינו קורא שער נשים, יען שהוא השער הנכנסים בו לביהמ"ק לעזרת נשים ולכל שערי העזרות, עוד יש לי בזה לדבר ואכמ"ל.

ידידו,
מנחם הכהן ריזיקאוו
רב ואב"ד בברוקלין.

הודעה מהרב ר' יעקב אוסקאלסקי

צו אלע רבנים, ועדי הכשרות, משגיחים, און ארענטליכע אידישע בוטשערס!

אזוי ווי די קלייניע שלאכט־הויזן, „מאנהעטטען סיטי דרעם ביזן קאָ." פון ניו יארק, וואו מר. שוהמייטצער איז דער אייגענטימער, איז געשטאנען אונטער דער השגחה פון הרב ר' יוסף אליהו פריעד ז"ל, און פאר די לעצטע צוויי יאהר, די צייט וועלכע ער איז געלעגען צו בעט ל"ע, בין איך געבעטען געווארען פון הרב פריעד ז"ל, און פון מר. שוהמייטצער, אנצונעהמען די השגחה, און האב אטענ־דעט ב"ה ערענסט און אמת. די שכירות אין גאנצען האט געגומען הרב פריעד. יעצט אז ער איז נפטר געווארען, בעפאר די טרעהרען זיינען נאך פאר טריקענט געווארען, זיינען געקומען די רבנים: גוזיק, אידעלסאן, פייוועלזאן און פרעדמעסקי, בקידה והשתחויה, צו מר. שוהמייטצער און מכלומרשט אין נאמען פון וער הרבנים, געבעטען די השגחה פון שלאכט הויז, און פארשפערעכענדיג צו נעהן אהן באצאהלט, אבי ארויסרייסען די השגחה פון מיינע הענד, האט ער ניט פארשטאנען די עולה, און האט זיי צוגעזאגט די השגחה.

איך האלט דיזעם פאר אמת'ע גזלה, סאי אין געלד, סאי אין כבוד, ואדם אוסר דבר שהוא שלו על אחרים. די זעלבע תורה וואס האט געזאגט טריפה לא תאכלו, האט אויך געזאגט לא תעשוק את רעך ולא תגזול, און איך בעט אלע רבנים, משגיחים און ועדי הכשרות, זיי זאלען שטעהן אויף די תורה שטאנדפונקט און ניט צו לאזען, צו גזילה און סיוע לדבר עבירה בריש גליה.

וואו זיינען געווען די געטרייע אידען, די גאנצע צוויי יאהר, וואס הרב פריעד איז געלעגען צו בעט? וואהרום זיינען זיי ניט געקומען אטענדען די השגחה פאר זיין בענעפיט ווי עס פאסט פאר קאלעגען? און אויב זיי האבען ניט געוואוסט צוויי יאהר אז א רב איז קראנק אין דער זעלבער שטאדט, וואהרום האבען זיי אפילו יעצט ניט געגומען אין אנבאטראכט די שלעכטע לאגע פון דער אלטער קראנקער אלמנה?

איך האף, אז די רבנים פון ניו יארק און אומגעגענד, וועלען די זאך פארשטעהן גרינדליך און וועלען געבען צו פארשטעהן, דורך זייערע אנדלונגען, צו די שלוחים, אז עס איז ניט רעכט.

עס איז מעגליך אז דיעזע „איידעלע לייטע" וועלען אנפיהרען א פאלעמיק שריפטליך און מינדליך געגען מיר וויי זיי זיינען געוואוינט צו טהון געגען אלעמען, אבער איך וועל אי"ה זיי ניט ענטפערען, וויל אזוי האט געזאגט דער חכם מכל אדם. אבער טהאטען קענען ניט פארשווינגען ווערטער, און אלע וואס האבען צו זאגען איבער כשרות, וועלען לאזען הערען זייער שטימע אויך דורך זייערע אנדלונגען.

הכותב באמת וכואב על חילול כבוד התורה על ידי לומדיה,

יעקב אוסקאלסקי, החופ"ק נוי־יארק,
ורב בבית הכנסת אנשי ביאליסטאק.

וצריכים להפיץ אדות זה ספרות ומאמרים בודדים המראים בעליל לדעת כי אך דרך התורה היא חיים טבעיים נקיים מכל סיג ומחלה. מצד הפנימי נרויח בזה כי בודאי הן מצד טמיר הן מצד גליא חיים מלאכותיים אסור איסור גמור וחמור ובכן נציל בזה נפשות ישראל מן איסורים וחולאים.

נקרב נא אל המלאכה הכבודה הזאת בלא רפיון ידים ובאומץ רוח והשי"ת יהיה בעזרינו.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב.

כתבים נבחרים — מאת הרב הגאון המפורסם החכם הכולל מוה"ר יהושע יוסף פריל זצ"ל שהיה אבר"ק קראקא, הלק ראשון, נערכו ונסדרו על ידי אחיו אליעזר מאיר פריל, רב דעלזיאבעטא, נ. דוש.

הרב הגאון ר' אליעזר מאיר פריל כותב בראש הספר את תולדות ימי חייו של אחיו הגאון זצ"ל ודברים אחדים „אל הקוראים". להרב פריל האב"ד דעלזיאבעטא סגנון ספרותי מצוין, ודבריו נקראים בנעימה, ומושכים את הלב. הכתבים הנבחרים של אחיו זצ"ל, מצטיינים בתכן נפלא ונעלה, רעיונות עמוקים ויפים, בלשון עשירה וגרעינות, בסגנון מלא ענין. מאמריו „בהמליץ" בשעתם עשו רושם גדול ועמוק עד מאד ועזרו הרבה לחזוק הדת והיהדות, ועלינו להיות אסירי תודה לאלמנת הצדיק המנוח על שהוציאה כתבים אלה, ועל כל בן תורה בישראל לקרא בהם ולהתענג על נועם ציוף מדברותיהם.

* * *

מתורת צבי יוסף, על שאלות ותשובות, שחברתי אנכי הצעיר לבית אהרן מנחם הכהן ריזיקאוו, רב ואב"ד דברוקלין, בארצות הברית, ומלפנים רב ואב"ד בקאזאן ברוסיא.

הרב ריזיקאוו מראה בספרו זה חריפות ובקיאות במדה גדושה עד מאד. יש בו לנסות ולחדד את לומדי התורה, להגדיל תורה ולהאדירה, ויש בו חדושים נפלאים בסוגיות שונות. הוא מלא חדות בהלכה בשאלות היכי תמצא. הרב המחבר עשה לו שם עולם בספריו היקרים וביחוד בספרו על הלכות טריפות שהו"ל זה כבר, ויש לו בכת"י ספרים חשובים עד מאד בהלכה ובאגדה ובפלפולי דאורייתא.

בחלק השני של ספרו „מתורת צבי יוסף" אנו מוצאים חדושים ובאורים נחמדים ודרשות ערבות ונחמדות, ויש בספרו בכלל תק"מ שאלות נפלאות למאד ועליהן תשובות מלאות חריפות ובקיאות.

אַז מען וואָלט געפינט מען!

יעדער איד וואָס וויל עסען א גוטע שטיקעל סאלאמא, קאָרנד ביעף, געוויכער־טע צונג א. אז. וו. און עס זאָל זיין אמת כשר, דאַרף זעהן צו געברויכען די פליישען פון

פאַלעסטיין נרענד כשר וואורשט פעקטאַרי

135—137 סויט 8טע סטריט, ברוקלין, נ. י.

די אַלע פליישען פון פאַלעסטיין כשר וואורשט פעקטאַרי, וועלכע האָבען א פלאָמבע אין טיקעט גע־חתמ'עט ביי איינעם פון די משגיחים תמידים — איז אמת כשר.

טאָמער געפינט איהר ניט ביי אייער דעליקאַטעסען מאַן, בעט איהם ער זאָל דאָס קריגען פאַר אייך, וויל אַלע אַרדערס וועלן שנעל און פינקטליך אָטענדעט.

☜ א כלל זאָלט איהר האָבען אז יגעת ומצאת תאמין ☞

מיט אַלע אַרדערס צו וועדען זיך:

PALESTINE BRAND KOSHER WURST FACTORY

135 SOUTH 8TH STREET — BROOKLYN, N. Y.

זה עתה יצא לאור ונמצא למכירה

ספר נתיבות חיים

ביאורים על סוגיות חמורות בש"ס ועל הלכות חמורות בהרמב"ם

מאת

הרב חיים יצחק קאָרב

רב דבית המדרש הגדול דהארלעם בניו יאָרק ומלפנים רב בעיר פאלאנגען ובעיר זאגער בליטא.

לפנות אל:

RABBI CHAIM I. KORB

66 E. 105th St. — New York, N. Y.

אַלע רבנים ודרשנים

מוזען האָבען דעם נייעם וויכטיגען דרוש ספר

מצח אהרן

חלק שני

פון הרב הגאון, דרשן נפלא

ר' אהרן וואָלקין, פינסקער רב

וועלכער שטייגט איבער דעם ערשטען חלק.

דער פרייז איז 3 דאָלאר, באצאָהלט אין פאָר־אוים. זיך וועגדען צו הרב איסקאָלסקי, וועל־כער מהוט דאָס לטובת המחבר הגדול.

האָט איהר שוין דעם ספר „תרי"ג מצות", מאת המחבר הרב ר' יעקב איסקאָלסקי? — אויב ניט, שרייבט צו איהם וועט איהר קריגען באַלד צוגעשיקט.

RABBI J. ESKOLSKY

256 East Broadway — New York, N. Y.

הרב פריד ז"ל

משתתפים אנו בצערם של בני משפחתו של הרב הגאון ר' יוסף אליהו פריד (המכונה שוקיאַנער רב), שנאסף אל עמיו זקן ושבע ימים ביום א', ו' לחודש אייר, תרפ"ז.

המערכת.

רבנים און מחברים

דרוקט נישט

אייערע ספרים אַנדערשוואו

אידער איהר שטעלט זיך

אין פֿאַרבינדונג מיט דער באַרימטער דרוקערייַ

אָריאָם פּרעס, אינק.

הונדערטער רבנים און סתם מחברים האָבען ביי אונז זייערע ספרים געדרוקט און זיינען גע־בליבען אויפֿן בעסטען אופן צופֿרידען.

מיר האָבען זעצער יודעי תורה.

מיר פֿאַריכטען מאַנוסקריפּטען.

אונזערע פּרייזען זיינען מעסיג.

מיר זיינען געשלאָסען שבתים און אידישע ימים טובים.

מיר דרוקען לויך ספּריס לויף רע"י כתב

אונזערע פּאַרשטעהער וועט אייך קומען באזוכען אין אייך וווינונג די פּראַכטפּולע ארביים וואָס מיר האָבען געמאַכט.

שרייבט אָדער קומט צו:

ORIOM PRESS, INC.

54 CANAL CTREET NEW YORK, N. Y.

TELEPHONE, DRY DOCK 8622.

יצא לאור ספר חדש

„הדת והחנוך"

מאת

הרב שמריהו ליב הורוויץ

קובץ מאמרים על ההנוך העברי בכלל ועל החנוך הדתי בישראל בפרט, על פי גדולי חכמי ישראל וטובי המחנכים והפדגוגים בישראל ובאדם, עם תכנית למודים לבית־ספר עברי דתי־לאומי, הספר הזה הוא בן שלשה חלקים, ויש בו ארבעים וששה פרקים, וכולל שלש מאות ושבעים מאמרים חשובים על החנוך הדתי, ונמצאים בו פרקים שהם כעין ספרים גדולים, הדנים על מצב החנוך בכל הארצות ובכל התקופות, על חנוך הבנות, סדר הלמוד בבתי ת"ת וישיבות. פרי נסיון של שמונה עשרה שנה הכנים הרב הורוויץ אל תוך ספרו זה.

מחיר הספר—שני דולארים.

בהזמנות לפנות אל:

SALANTER TALMUD TORAH

74 E. 118th St. ..... New York, N. Y.

שוין ערשינען!

דער שפּאַנענדער ראַמאַן פון דער אידישער נייער תקופה

זיך געפונען

פון י. ל. ליפּשיץ

זיך געפונען גיט אייך אַ קלאָה־רען בילד פון אי־דישע איבערלעבונגען אין אַלע גלות־לעב־דער בכלל, און פון דער „רויטער מלוכה" בפרט.

זיך געפונען שטעלט פֿאַר אייך פֿאַר די בראַווע בויער פון ארץ־ישראל, מיט אַלע ענט־וויקלונגען און מעגליכקייטען, און צייגט אייך אַן, ווי אונזער אַלט־נייליאַנד ווערט אויסזעהן אין יאָהר 1935.

זיך געפונען ענטפּלעקט פֿאַר אייך דעם רייכטום אַמעריקאַנער איד, און ענט־דעקט פֿאַר אייך די וואונדערבאַרע ערשיי־נונג ווי אונזער „פֿאַרבלאַנדזעטער ברודער" פון יעדער מהנה האָט סוף כל סוף „זיך געפונען".

זיך געפונען טאָר נים פעהלען אין קיין אידישע הויז, אַזוי זאָגען מבינים שרייבער, משכילים, מטיפים, רבנים און אויטאָרי־טעטען פון אַלע לאַגערען.

זיך געפונען ענטהאַלט 6 הלקים 2 גרויסע בענדער, 720 זייטען, שעהן געדרוקט און פּרעכטיג געבונדען.

פּרייז 5 דאָלאָר א סעט

מאַכט אייערע אָרדערס תיכף און שיקט צו:

J. L. LIPHSHITZ

1938 — 74th Street

Brooklyn, N. Y.

Telephone Beachview 9940

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל". רעדאקטירט פון הרב שמריהו ליב הורוויץ.

Published by : The Federation of Orthodox Rabbis of America, 209 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879".

סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.	ניו יארק, סיון, תרפ"ז.	**Volume I, No. 6.**
ערשטער יאהרגאנג נומער 6.	June, 1927.	**Subscription Price $2.00 a Year**

רבנים און כשרות אין אמעריקע.

דער מצב פון די רבנים און די לאגע פון כשרות זענען ניט זעהר גוט אין אמעריקא. און מערקווירדיג, כשרות האט פיעל נעהאלפען צו די שלעכטע לאגע פון די רבנים, און דער שלעכטער טרויעריגער מצב פון די רבנים האט פיעל נעהאלפען צו דעם שלעכטען מצב פון כשרות דא אין לאנד. זיי זענען משפיע אייגער אויף דעם צווייטען און ניט אלע מאל צום גוטען.

די לאגע פון די רבנים מובהקים איז קיינמאל ניט נעווען זעהר גוט. זיי האבען דא ניט נעהאט קיין פעסטען באדען, קיין נעזונטע פאסיגע אידישע סביבה. עס זענען דא זעהר וועניג היימישע בעלי בתים לומדים און אמת'ע פרומע אידען וועלכע זאלען באמת זיין גרייט צו נעבען א קרבן זיך און זייער געלד פאר'ן כבוד התורה און פאר די אויפהאלטונג פון'ם טראדיציאנאלען יודענטהום, און — אין מלך בלא עם, עס איז אונמעגליך צו זיין א פיהרער וועו מען האט ניט קיין ארמעע, קיין מיטהעלפער, מיט-ארבייטער, ביישטייערער, סימפאטיזירער, פארעהרער, און אנהענגער. וועו דער בעל הבית איז נעוועסען און נע-לערנט תורה, האט ער נעהאט א נוואלדיגען רעספעקט פאר דעם רב, וועלכער איז דער נרעסטער בן תורה, דער נרעסטער למדן פון דער קהלה. וועו דער בעל הבית איז נעווען פרום, האט ער נעהאט רעספעקט פאר'ן רב וועלכער איז דער פרומסטער איד אין שטאדט, וועו אבער דער רייכער אדער מיטעלמעסיגער בעל הבית, אפילו דער זאגענאנטער פרומער איד, איז מעהר אדער וועניגער א מ ע ר י ק א נ י ז י ר ט אדער ר י כ ט י-ג ע ר ג ע ז א ג ט א ס י מ י ל י ר ט און די הינע קינדער ווירקען אויף איהם ער זאל מעהר רעס-פעקטירען דעם ראבי ווי דעם רב, דעם טעמפעל ווי די שוהל, דעם „סענטער" ווי די תלמוד תורה, ענגליש מעהר ווי אידיש, און די נאם איז ניט אידיש, און תורה איז נ י ט די בעסטע סחורה, און אלעם איז „ביזנעם", און די פרעזידענטען און פיהרער פון די שוהלען זענען — דער נרעסטער טהייל פון זיי — ניט פאסיג צו זיין פיהרער פון ארטהאדאקסישע שוהלען, ניט זיי זיינען בני תורה און ניט זיי זיינען חובבי תורה, אין אזא שרעקליכע ניט נארמאלע לאגע איז קיין וואונדער ניט וואס די אמת'ע רבנים, די רבנים מובהקים, זענען ניט מחובר לקרקע, האבען ניט קיין פעסטען באדען אונטער זיך, זיי זענען „תלושים", און פיעל פון זיי מוזען, נעבאך, צוליעב דעם שרעקליכען עקזיסטענץ פון לעבען אנקומען צו אזעלכע פרי-סות וועלכע ערנידעריגען די רבנים און די רבנות.

פיעל פון זיי האבען נעדארפט האבען צו טאן מיט יין לקידוש און הבדלה, און — שתויי יין נכנסו למקדש, און דאס האט דאך נעמיינט „שריפת נשמה" און האט מאנכעם מאל נעבראכט צו חלול כבוד התורה, און מאנכע פון זיי מוזען פערלעגן מיט הכשרים די בעלי בתים וועלכע פארשטעהען ניט צו פארמיידען א חלול השם און צו אפהיטען דעם כבוד פון די תורה און פון רבנות, וועלכע האבען ניט באזארגט די רבנים מיט פרנסה בכבוד, און האבען זיי איבערגעלאזען צו דער גענאהר פון הונגער און נויט, זיי, וואגען נאך און האבען די חוצפה צו טאדלען די אמעריקאנער רבנים וועלכע זענען אין א שרעקליכע ניט נארמאלע לאגע, אנשטאט צו העלפען ארגאניזירען

דאס יודענטהום און באזארגען די רבנים פון פאלק מיט פרנסה בכבוד אז זיי זאלען ניט זיין געצוואונגען צו ערנידערינען דעם כבוד הרבנות.

כשרות איז דער יסוד פון יודענטהום. טרפה פלייש, שאפט טריפה בלוט, רציחה. זייט מען האט אנגעפאנגען עסען טריפות, איז נעווארען אידישע נענגסטערם. עסט א איד טרפות, חס ושלום, אזוי ווערט ע ר טריפ, זיין נשמה און זיינע בלוטען ווערען טריפ, און די הייליקקייט פון לעבען אנטלויפט פון איהם. רבנים מוזען דערפאר אכטונג נעבען אויף כשרות. די כשרות אין אמעריקא אבער איז אין דער מדרגה פון פרה אדומה אין דער מדבר. די פרה אין אמעריקא אזוי ווי די פרה אדומה אין דער מדבר איז — מטהרת טמאים ומטמאה טהורים. ניט איין רייניג כשר'ע נשמה איז אומריין געווארען פון די בשר כשר ביזנעס, און דער פרומער אידישער רב אין אמעריקא אזוי ווי אליהו הנביא איז זיין צייט מוז מאכען א לעבען פון חטאתים, פון ע ו ר ב י ם, עופות טמאים (והעורבים מביאים לו לחם ובשר...) און אט די עופות טמאים ברענגען ברויט און פלייש צום פרומען אליהו פון ניט נאנץ כשר'ע שלאכט הייזער, „בוטשער שאפער" און פון ניט כשר'ע „כשר'ע בוטשערם", זיי ברענגען לחם ובשר מבי טבחי דאחאב... (סנהדרין קי"ג) אזא שרעק־ליכער סקאנדאל טאר ניט עקזיסטירען אזא הפקרות מוז אפגעשאפט ווערען אזוי שנעל ווי מעגליך.

און אונזערע רבנים, די הכשרים נעבער, ברענגען צו א שרעקליכען חלול השם דורך דעם וואס האבען נעבראכט די לאנג פון כשרות צו א מיאוס'ע ב י ז נ ע ס ק א נ־ ק ו ר ע נ ץ. ז י י ש ל א נ ע ן ז י ך פ א ר א כ ש ר ' ע ב י י ן ל ע י נ י כ ל י ש ר א ל. און דאמיט פאראורזאכען זיי א חלול כבוד התורה, און זיי באגראבען דעם כבוד הרבנים והרבנות דא אין לאנד. ניט וויסענדיג און ניט פיהלענדיג, נעבאך, אז סוף כל סוף באגראבען זיי צוזאמען מיט דעם כבוד התורה והרבנות אויך זייער אייגענעם כבוד און פרעסטיזש. נענוג האבען מיר געליטען, נענוג האבען מיר געשוויגען, זאל דער נעדולד פלאצען. זאל דער כבוד התורה אויפציטערען יערע אידישע הארץ. זאל די אמת'ע כשרות אנצינדען די אידישע נשמה. לאמיר זיך אלע פאראייניגען צו אפשאפען אזא שרעקליכע טריפה לאנד. לאמיר אויפהויבען דעם כבוד התורה. לאמיר אומקעהרען צוריק דעם כבוד הרבנים והרבנות דא אין לאנד.

מיר שלאגען פאר צו אלע רבנים און פרומע אידען פון נויארק, מיר אלע זאלען גרינדען א ו ע ד ה כ ש ר ו ת ד נ ו י א ר ק ר ב ת י, וועלכער זאל צוטהיילען גרייטער ניו יארק אין דיסטריקטס. אין דעם אלגעמיינעם ועד הכשרות פון שטאדט זאלען זיך געפינען פארטרעטער פון „אגודת הרבנים" פון „דגל הרבנים" פון „ועד הרבנים" און פון אלע אנדערע רבנישע ארגאניזאציעס, ווי אויך פ א ר ט ר ע ט ע ר פון יעדע א ר ט ה א ד א ק ס י ש ע ש ו ה ל א י ן נ ו י א ר ק. וועז פארטרעטער פון א ל ע שוהלען און פון א ל ע רבנים פון שטאדט וועלען זיין אין דעם שטאדטיגען ועד הכשרות. וועט דאן קיין נעלד ניט פעהלען צו אויפפאסען אויף כשרות. עס וועט דאן קענען געשאפען ווערען מ י ל י א נ ע ן אויף אויף־ צוהאלטען אמת'ע כשרות, און יערער רב וועט זיך קענען מאכען באמת נוצליך און האבען פרנסה בכבוד.

ביז יעצט זענען די רבנים פון נויארק נ י ט פ א ר־ א י י נ י נ ט. עס מוזען פאראייניגט ווערען א ל ע רבנים פון נ ו י א ר ק און אלע ארטהאדאקסישע שוהלען פון נויארק.

די פאראייניגונגס־ארבייט איז זעהר א שווערע, אבער — א נויטיגע און א הייליגע. נעבענשט זאלען זיין די יעניגע וועלכע וועלען זיך נעהמען צו פאראייניגען דעם בית ישראל באמעריקא.

דער „דגל הרבנים" רופט צו הייליגע ארבייט, ווער עס שטעלט זיך אין דיענסט פון אונזער הייליגער תורה, זאל קומען אין אונזערע רייהען צו קעמפפען פאר כשרות, פאר אהדות, פאר כבוד הרבנים והרבנות, פאר חזוק היהדות.

נענוג, איבער נענוג, האבען מיר נעהאט צעשטערער, צעברעכער, פערניכטער מכל המינים! איצט איז א צייט צו בויען, און מיר רופען די נעטרייע קינדער פון אונזער פאלק, שליסט זיך אן, אז דעם נרויסען ארטהאדאקסישען פאראבאנד „דגל ישראל" צו העלפען בויען דעם „בית ישראל". שיקט ארויין אייערע נעמען און אדרעסען און לאזט אונז וויסען אז איהר ווילט ארבייטען מיט אונז צו שאפען א שטאדטישען „ועד הכשרות" וועלכער זאל אריינגענהמען די פארשטעהער פון אלע ארטהאדאקסישע שוהלען און פון א ל ע רבנישע ארגאניזאציעס פון נויארק, אום צו פארזיכערען באמת דעם מצב פון כשרות און דעם מצב פון די רבנים אין אמעריקא.

אלע וואס ווילען בויען דאס יודענטהום אין דיעזען לאנד, זאלען זיך אנשליסען אין אונזערע רייהען — א ל תקרא בניך אלא בוניך!!!

קומט, העלפט אונז, צו באקעמפפען די הפקרות און די טרפות פון דער אידישער נאס אין אווועקשטעלען כשרות און יודענטהום און רבנות אויף א פאסיגען געהע־ריגען הויך, ווי עס פאסט פאר די נרעסטע אידישע קהלה פון דער נאנצער וועלט, א ו ע ד ה כ ש ר ו ת ד נ ו־ י א ר ק ר ב ת י מוז נעשאפען ווערען!!

וואָם איז אָרטאָדאָקסי? ::

פון אשכול

דיעזע פראגע וואָם מיינט אָרטהאָדאָקסיע און ווי וויט נעהט די שיידונגם לויניע צווישען אן אָרטהאָדאָקס און ניט קיין אָרטהאָדאָקס? איז שוין אן אלטע פראגע, וועלכע איז דוכט זיך שוין לאַנג צוריק נעלייזט געוואָרען אין דער אלטער היים, אין אזעלכע פלעצער וואו עס זיינען געווען רעפאָרם אידען, דאָרטען האָט מען געוואוסט פון פרומע אידען, וואָם געהען אין די טריט פון זייערע אבות און היטען אפּ די תורה שבכתב און תורה שבעל פה, ביז די לעצטע דינים פון שלחן ערוך, און ניט פרומע אידען, וועלכע ערלויבען זיך עובר זיין אויף געוויסע דינים און אידישע מנהגים, וועלכע מען האָט נערופען רעפאָרם אידען. הויפּטזעכליך איז דער אונטערשייד פון אָרטאָדאָקס ביז רעפאָרם בולט געווען שטאַרקער אין אונגאַרן, וואו די אָרטהאָדאָקסען האָבען זיך לגמרי אבגעזונדערט פון די רעפאָרמער. די זיינען געווען זעהר פרום, אפילו א קוצו של יוד זיינען זיי ניט אפּגעטראָטען פון דער תורה ומנהגי ישראל, און די אנדערע זיינען אוועק וויט, צופיעל וויט, ניט היטענדיג אפילו די נויטיגסטע פון די דיני ישראל. מאנכע פון זיי וועלכע האָבען ניט געוואָלט געהן אזוי וויט, האָבען נעגרינדעט מיטעל־מעסיגע געמיינדען אונטער דעם נאָמען שטאָטוסקוא. דערפאַר האָבען אלע נעוואוסט און פארשטאַנען דעם אונטערשייד פון אָרטאָדאָקס און רעפאָרמער, אזוי ווי מען פארשטעהט די נפקא מינה פון א פרומען אידען ביז ניט קיין פרומען אידען, פון א גלויבענדיגען אידען ביז א פריי־נעזאָנענעם אידען.

אנדערש איז אבער דא אין דיעזער לאַנד, דא איז דאָם זעהר א גרויסע פראגע, און עס איז זעהר שוועהר צו נעבען א ריכטיגען ענטפער. וועו מיר זעהן אז פיעל אידען וועלכע רעכענען זיך צום אָרטהאָדאָקסישען לאַגער און זיינען מחלל שבת בפרהסיא, פיעלע וועלכע זיינען קרקפתא דלא מנח תפילין און זיינען פרעזידענטען פון אָרטהאָדאָקסישע שוהלען, מאנכע דירעקטאָרען פון געוויסע שוהלען, נעהען נאָך זייער דירעקטאָרען מיטינג אין ניט קיין כשר'ן רעסטאָראַנט עסען א סאָפער אדער א מלוה מלכה. פאָראַן שוהלען וואָם זייער גאַנצער עקזיסטענס איז צוליעב דעם פראָפיט וועלכעס זיי מאכען פון א חזן אדער סעמעטערי, שוהלען וועלכע זיינען מחלל שבת ויום טוב מיט פארקויפען אייגלאָם טיקעטס עפענטליך, און די אלע רופען זיך אָרטהאָדאָקסישע שוהלען, פרעגט זיך דאָך ממילא וואר זיינען ניט אָרטהאָדאָקסיש, וואָם קאָן שוין ערגער זיין? וואָם זיינען די גרענעצען וואָם טהיילען אפּ אָרטהאָדאָקס ביז רעפאָרם?

אמת, די רבנים פראָטעסטירען געגען אזעלכע האַנדלונגען פון די שוהלען, אבער זיי זיינען קיינמאָהל ניט ערקלעהרט נעוואָרען אלס רעפאָרם. די רבנים זיינען נאָר ארויס מיט אויפרופען דאָס א שוהל אין וועלכע עס דאָוונען מענער מיט פרויען צוזאַמען איז די שוהל ניט אָרטהאָדאָקסיש, אבער דאָס אליין איז דאָך אויך ניט אויסגעהאלטען, וויל א סך שוהלען נעפינען נעוויסע עצות צו דעם, אדער מען הויבט אויף דעם פלאָר פון איין זייט שוהל מיט אייניגע אינטשעם, אדער מען זאָגט־צו, צו מאכען א גאלערי שפעטער לימות המשיח וועו מען וועט דאָרפען מאכען דעם תיקון גדול פון אנשים מלמטה ונשים מלמעלה, דערווייל דאָוונען זיי צוזאַמען און רופען זיך אלס אָרטהאָדאָקסען, און זאָגען אפשר מיט רעכט, אויב אָרטהאָדאָקסישע שוהלען וואָם פאָרקויפען טיקעטס אום שבת בפרהסיא און פילען אן די גאלערי פון פרויען מיט מענער, לשם ביזנעס, מעגען זיך רופען אָרטהאָדאָקסען, מעגען מיר זיך אויך רופען אָרטהאָדאָקסען, וואָם איז דער חילוק צי מענער קומען אין דער פרויען אבטהיילונג, אדער פרויען קומען צו די מענער אבטהיילונג, סאי ווי סאי איז דאָך דאָס תערובות אנשים ונשים.

עס איז געווען אן אנגענומענע זאַך אז א ריכטיגע פרומע שוהל דארף האָבען די בימה אין מיטען שוהל און די רבנישע פוסקים האָבען נעבראַכט ראיות אויף דעם, אז אזוי דארף אויסזעהן א ריכטיגע שוהל, אבער דא גענפינען זיך פיעלע שוהלען וואָם זייערע בימות זיינען ביי דעם ארון הקודש, און קיינער דענקט ניט אז זיי זיינען ניט אָרטהאָדאָקסיש, אדער א חזן איז נעקליידעט אין א שוואַרצע ראָסע מיט א צלם טאי אויף זיין האַרץ און שטעלט זיך פאָר'ן עמוד פארבעטען כמנהג הגוים, וואָם דאָס איז אן איסור חמור, דאָך איז די שוהל פארעכענט צוויישען די אָרטהאָדאָקסישע שוהלען דא אין לאַנד.

און דערפאַר וואָם דא זיינען די אומשטענדען אנדערש ווי אין דער אלטער היים און ענין פרומקייט איז דא א גאנצער מיש מאש, בפרט אין אויסערליכען אויסזעהן, גאנץ בערדעדינג אידען, האלב בערדעדינג גאנצע מגולחים, האלבע מגולחים, נעשאָרענע און ג'סמ'טע און אלע רעכענען זיך פאר אָרטהאָדאָקסען, און איהר קענט קיינמאל ניט וויסען וועו פאנגט זיך אן דער גרענעץ פון רעפאָרם, איז זעהר שוועהר צו ערקלעהרען די אבטהיילונג פון רעפאָרם ביז אָרטהאָדאָקסי.

נאָר וועו עס האנדעלט זיך אינדיווידועל, יעדערען בפרט, ברויכט מען אפשר ניט אזוי פיעל נאָך זוכען, יעדען אין זיין הארצען, אבער וועו עס האנדעלט זיך וועגען א פאַרבינדונג פון אָרטהאָדאָקסישע קהילות, ווי עס איז שוין נעפאסט געוואָרען ביי די רבנים, דאן שטעלט זיך די פראגע וואָם איז אָרטהאָדאָקסי, און מען ברויכט אן

דער פּנקס

א נייער אנטי אידישער שחיטה ביל איז אריינגע־ בראכט געוואָרען אין פּאָרלאָמענט פון ענגלאנד דורך א נעוועזענעם מיניסטער אין ארבייטער קאבינעט און אונטערשטיצט נעוואָרען ביי א דעפוטאַט אויך א נע־ וועזענער מיניסטער אין ארבייטער קאבינעט און ביי דע־ פוטאַטן פון אנדערע פּארטייען.

אויף צו פערבאָטן די אידישע שחיטה מאכן אלע פּארטייען שלום, דאָס איז אן אלטער היסטאָרישער כלל. טראָץ דעם וואָס די אידישע שחיטה איז די געזונדסטע און לייכטסטע ווי עס האָט לאַנג צוריק וויסענשאפטליך ערקלעהרט דר. דעמבא, די שונאי ישראל אבער, וועלכע באהאלטען זיך אונטער א שהענעם נאָמען „צער בעלי חיים" אויף זיי פאסט די מליצה פון דעם נביא „זובחי אדם — ענלים ישקון" מענשען קוילען זיי און קעלבער קושען זיי!!...

* * *

א באוואוסטע שוהל אין נויארק האָט ניט לאַנג צוריק באקאנט געמאכט אין די צייטונגען דאָס זי האָט שוין דריי „סעמעטעריעס" און דערפאר האָפט זי דאָס אלע אידען וועלען זיך אנשליסען אלס מיטגלידער פון זייער שוהל.

דאָרט וואו א שוהל באריהמט זיך מיט „סעמעטערי" איז ניט קיין גוטער סימן, דאָרט ווערט אויך על פי רוב באגראבען דאָס טראדיציאָנעלע יודענטהום. די שוהל ביי אידען איז א שוהלע צום לערנען, און אימער פלעגט די אידישע שוהל און בית מדרש נעבען „קורסען פאר ערוואקסענע", עם פלעגט זיך מעהרען חברות, חברה ש"ס, חברה משניות, חברה עין יעקב, חברה חיי אדם, אידישע הייליגע קולטער אידישע תורה מיט סעמעטערי זענען קנאפע מחותנים. סעמעטערי איז טוידט, און די אידישע תורה איז לעבען — תורת חיים.

* * *

מען מעלדעט פון מאסקווא, אן אן אונטערזוכונג האָט פעסטגעשטעלט, דאָס יעדער בית מדרש איז מאסקווא האָט א חדר וואו קינ־ דער לערנען אידישקייט.

מיר וואלטען געוואָלט גליקלאָך צו הערען דאָס יעדער בית מדרש אין אמעריקא האָט א תלמוד תורה וואו קינדער לערנען אידישקייט. פאָרלייפיג האָבען אונזערע שוהלען מעהר „סעמעטעריס" צו באגראָבען מתים, ווי תלמוד תורה'ס צו ערציהען אידישע קינדער אין די לעבע־ דיגע אידישע תורה.

* * *

אין בערדיטשיוו מוזען די פאָליסלייט קענען רעדען אידיש. די יעווסעקציע, די מרשיעי ברית, קעמפען פאר רייד־ען און לערנען אידיש. זיי זיינען אבער געגען העב־ רעאיש. דאָס באווייזט אז העברעאיש איז א נויטיגקייט פאר אידען און יודענטהום, און מיר מוזען לערנען אונזערע קינדער לשון קודש, די שפראך פון אונזער הייליגע תורה.

* * *

ישיבת ר' יעקב יוסף רב הכולל זצ"ל, פון 165 הענרי סטריט נויארק, שטעהט יעצט אין גרויס נעפאהר צוליעב נעלד מאנגעל. עס איז די הייליגע פפליכט פון יעדען אידען צו העלפען די באוואוסטע ישיבת ר' יעקב יוסף אזוי גרינדליך און אזוי שנעל ווי מענליך.

אמת'ע ערקלעהרונג, וואָרום וועט מען וועט זיך פארבינדען איז איין פערערייששאן, אונטערן נאָמען ארטהאדאקסי, דאן איז א גרויס געפאהר פאר דעם חיזוק התורה וקיום המצות, דענקענדיג אז עס איז הותרה הרצועה, און עס וועט זיין א גרויסע פרצה בדת.

ביי דעם לעצטען מיטינג פון דגל הרבנים איז אויפ־ געהויבען געוואָרען דיעזע ביטערע פראָגע, און נאָך פיעלע ויכוחים איז באשלאָסען געוואָרען, אז דער „דגל ישראל" זאל אויפנעהמען דיעזע פראָגע, און בעטען אלע רבנים ארויס־זאָגען זייער מיינונג וועגען דעם.

יעדער רב וועלכער איז פאראינטערעסירט אין קיום היהדות בתקפה ובמלואה, איז נעבעטען שרייבען זיין מיינונג, און דער „דגל ישראל" דארף אודאי דרוקען די מיינונגען פון די רבנים שרייבער, — וואָס איז ארטהא־ דאקסי?

באמערקונג פון דער רעדאקציע — דער שרייבער אשכול איז זעהר נערעכט, אז יעצט איז דאָס אייגע פון די ברענענדינסטע פראגען, אוז מיר פארזיכערען דעם זעהר נעעהרטען שרייבער, דאָס מיט פארנעניגען וועלען מיר נעבען פלאץ פאר די מיינונגען פון די באטהייליגטע איז דיעזער פראגע.

די רעדאקציאָן

אין בערלין איז פֿאראורטהיילט נעוואָרען דער שריי־בער און אָנגיטאַטאָר מיאווסקי צו דריי מאָנאַטען פֿריזאָן פֿאר לעסטערען די אידישע רעליגיאָן.

וויפיעל מאָנאַטען פֿריזאָן קומט די שרייבער פון די אידישע ראדיקאַלע צייטונגען און זשורנאַלען פֿאר לעס־טערען די אידישע רעליגיאָן?!

* * *

אין ר' ישראל סאַלאַנטער תלמוד תורה 74 איסט 118טע סטריט נויארק, איז געפייערט נעוואָרען ל"ג בעומר און דער יום טוב שבועות מיט גרויס פּראַכט און גלאַנץ. הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ דער רב און פיהרער פון תלמוד תורה האָט נערעדט צו די קינדער און צו די עלטערן איבער די באַדייטונג פון ל"ג בעומר און שבועות. די קינדער האָבען זיך באַטהיילינט מיט זעהר א גרויסען און רייכען פּראָגראַם. די פייערונג האָט נע־מאַכט א טיפען איינדרוק אויף די עלטערן, קינדער, לעהרער און דירעקטאָרען פון סאַלאַנטער תלמוד תורה.

* * *

די שוחטים פון פוילען נעפינען זיך יעצט אין א שרעקליכע עקאָנאָמישע לאָגע. זיי גיבען ארויס א צייטונג אונטער דעם נאָמען די „שוחטים שטימע", וועלכע פֿאר־טהיידיגט די אינטערעסען פון די שוחטים. זיי האָבען זיך נעווענדעט צו הרב הג' ר' יעקב איסקאַלסקי דאָס ער זאָל בעטען דורך אונזער צייטונג „דגל ישראל" די שוחטים פון אמעריקא, אז זיי זאָלען רחמנות האָבען אויף זייערע חברים די שוחטים פון פוילען און העלפען זיי ארויסנעבען זייער אָרגאַן „די שוחטים שטימע". די שוחטים קענען זיך וועגען צו הרב איסקאַלסקי פֿאר מעהר אינפֿאָרמאַציאָן.

די אדרעסע פון „שוחטים שטימע" איז:
Die Szochtem Sztime,
Warszawa, Zabia 2 M. 1

* * *

ישיבות און תלמוד תורה'ס האָבען זיך נעווענדעט צו הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ אָלס באַוואָסטער ערציהער, ער זאָל זיי באַזוכען און מאָכען א גרינדליכע אונטערזוכונג וועגען דעם לערנען און דעם נייסט פון זייערע ערציהונגס אנשטאַלטען. ער האָפט צו באַזוכען די אַלע ערציהונגס אנשטאַלטען. ער האָט דער־וויל באַזוכט די באַוואָסטע תלמוד תורה תפארת הנר"א פון 425 האָוואַרד עוועניו, ברוקלין, וועלכע פֿארמאַגט אן איינענע גרויסע בילדינג, א גרויסע פּראַכטפולע שוהל, 16 קלאַס צימערען גרויסע און ליכטיגע, 9 לעהרער, מעהר ווי 700 קינדער וועלכע לערנען פלייסיג אידישע למודים. די תלמוד תורה תפארת הנר"א האָט א גרויסען צוקונפט.

* * *

מען מאַכט אונז אויפמערקזאם מיט א שטאַרקען פּרא־טעסט, אויף דעם באריכט וואָס עס איז נעווען אין אייניגע אידישע צייטונגען, פון דעם רעסעפשאָן וואָס די נעמיינדע אוהב צדק האָט פֿאראַנשטאַלטעט פֿאר דעם דעפוטירטען אין לאַנדסטאג פון אונגארן פֿאול שאנדער, אז עס איז צו פּאַרדאַנקען וואָס דער באַוואָסטער רב ר' קאַפּל רייך איז אויסגעקליבען נעוואָרען צום מאַגנאַטען־הויז פון אונגארן, אז דאָס איז פֿשוט ניט אמת, הרב ר' קאַפּל רייך איז באמת אויסגעקליבען נעוואָרען דורך די אָרטהאָדקסען פון די קהילות יראים, און די רעפּאַרם אידען האָבען קיין האַנד נעהאַט אין דעם.

* * *

דיעזען חודש האָבען די אָרטהאָדאָקסישע רבנים נע־מאַכט א רעפֿאָרד, מיט די צאָהל רבנים וועלכע זיינען נע־פֿאָהרען באַזוכען ארץ ישראל, עם זיינען געפֿאָהרען, הרב רמ"ז מרגליות, הרב ר' יעקב לעווענסאָן ראש פון מזרחי, הרב ר"ח בראַדסקי פון נויארק, הרב ר"א אלחנן צבי גוטער־מאָן פון סקרענטאָן, הרב רא"ד בוראק פון ברוקלין, הרב ר' יעקב רעדעלהיים, הרב ר"א טייטעלבוים.

* * *

דער ועד הרבנים המאוחד פון ירושלים וסביבותיה, דורך הרבנים ר' צבי פסח פריינק יו"ר ור' ירוחם פישל בערנשטיין סגן, ור' שמואל אהרן וועבער מזכיר, האָבען צושיקט צו די הויפּט רבנים פון אמעריקא, דעם פסק דין וואָס עס איז ארויס נענעבען נעוואָרען פון א בי"ד אין ירושלים, וועגען דעם סענטראַל רעליעף, אז זיי מוזען שיקען דעם חלק פון רעליעף נעלדער פֿאר דעם ועד הרבנים המאוחד, דירעקט צו זיי. צווישען די רבנים וועלכע האָבען אונטערגעשריבען דעם פסק נעפינען זיך הרבנים מהרא"י קוק ראש הרבנים, הרב מהרא"ז מעלצער, הרב מהרא"א בארוכאוו און נאך, אודאי דאַרפען די רבנים פון אמעריקא זיין עומדים על המשמר אז דער פסק דין זאָל אויסנע־פיהרט ווערען.

* * *

מיטוואָך כ"ג אייר תרפ"ז, איז נפטר נעוואָרען אין ברוקלין הרב ר' ישראל זוסמאן זצ"ל, נאך א לענגערע קראַנקהייט אין עלטער פון 53 יאָהר און איז געבראַכט נעוואָרען לקבורה אויף מאונט לבנון סעמעטערי. אין דער לויה האָבען זיך באַטהיילינט הרב ר' יעקב איסקאַלסקי, הרב ר' יוסף פיימער, הרב ר' שלום שאַפּירא, און הרב פייקוס.

דער נפטר איז נעווען איינער פון די יחידי סגולה צווישען טויזענדער, אליין נעווען פון ברעזען פלך מינסק, און איז נעווען רב ושו"ב אין וואַלינגפֿאָרד קאַנט. פֿאר די לעצטע צוויי יאָהר רב אין בארא פּארק. אין זיין צוואה האָט ער נעזאָגט אז ער פּארלאַנגט קיינע הספּדים, אבער הרב איסקאַלסקי האָט נעזאָגט אייניגע האַרצריסענדע ווערטער ביי זיין אפענעם קבר. דער נפטר האָט אויך אַנגעזאָגט אז זיין ספר זאָל צו טהיילט ווערען צווישען די רבנים אומזיסט, תנצב"ה.

דער באוואוסטער פיטסבורגער רב, הרב ר' זאב וואלף לייטער, איז אפגעפאהרען נאך איראפא מקיים זיין די מצוה פון כיבוד אב ואם, וועלכע האבען פארלאנגט ער זאל זיך קומען זעהן מיט זיי. די חשוב'סטע בעלי בתים פון פיטסבורג האבען אים געגעבען א הארציגען צאתכם לשלום, און געוואונשען אז אין גיכען זאל ער זיך אומקערען צו זיי זיין א מנהיג צו זיינע שוהלען, ווי אויך אין דער שטאדט פיטסבורג בכלל.

* * *

דער חודש אייר מיטינג פון „דגל הרבנים" איז געווען איינער פון די וויכטיגסטע, מיט זיין צאהל אנטהייל-נעהמער און אינהאלטס-רייכער טאגעס-ארדענונג.

נאכדעם ווי עס איז באשפראכען געוואָרען איינינג זאכען וואס באלאנגט פריוועט צו עטליכע מיטגליעדער, וואו יעדער חבר האט נענומען אנטהייל אין די לאגע פון צוויטען, איז פארגעקומען די אלטע אנגעוועהטאגטע פראגע פון די פוילישע קישקעלאך און וושטים, וואס די טעגליכע צייטונגען האבען שוין פון לאנג געשריבען וועגען דעם, היינט איז דאס פארגעבראכט געוואָרען דורך א געוויסען מר. מעסינגער, וועלכער האט פארגעלייגט פאר דעם „דגל הרבנים" א גרויסע צאהל בריפ פון באוואוסטע וואַרשאווער רבנים און א רייהע ארטיקלען פון צייטונגען, וואו עס ווערט פעסט-געשטעלט אז די נוולה איז געטהאן געוואָרען, און אז א געוויסער איד פון גריצא האט פשוט נעפעלשט תעודות און הכשרים.

די נעשיכטע האט פשוט אויפגעקאכט ניו יארק, ווייל די וואַרשאווער רבנים מיט הרב ר' שלמה דוד כהנא באשטעטיגען דיעזע טריפה'נע געשיכטע וועלכע איז נע-טאהן געוואָרען פון א געוויסען גאלדבערג מיט דער הילף פון א רב דא. הרב כהנא פון וואַרשא שרייבט אז דאס גרעסטע טהייל פון די פוילישע וואַארע איז פארקויפט ג-ע וואָרען אין שיקאגא.

עס איז באשלאסען געוואָרען, דאס מען דארף אפ-וואַרטען ביז די אנודת הרבנים וועט ענדיגען איהר אונטער-זוכונג, וועלכע זי האט אנגעפאנגען, און פארלייפיג שרייבען צו די שיקאגא'ער רבנים זיי זאלען אפהאלטען פון לאזען יוזען די וואַארע ביז די אונטערזוכונג וועט נעמאכט ווערען, אדער די שיקאגא'ער רבנים, וועלען די זאך אליין נעהמען אין זייערע הענט.

הרב איסקאלסקי פארערט אויף דאס עס זאל געשיקט ווערען א קאמיטע אין דער שלאכט-הויז פון האפמאן און חפץ אין ניו יארק, צו אונטערזוכען אויב מען ברויכט דארטען א דריטען שוחט און באריכטען צום נעקסטען מיטינג, אויך אז אין א שלאכט-הויז אין ברוקלין איז שוין אנגעשטעלט געוואָרען א דריטער שוחט, אויף דער אויפפאדערונג פון א קאמיטע. די קאמיטע באשטעהט פון הרבנים: הרב פיימער, הרב גארטענהויז, הרב כהן, והרב קאסוט.

דאן איז אויפגעהויבען געוואָרען די פראגע, וואס איז ארטהאדאקסי? נאכדעם ווי עס געהט אן א באוועגונג צו גרינדען א פערעריישאן פון פרומע קהילות. די דיסקוסיאן איז געווען זעהר א לעבהאפטע, אין וועלכע עם האבען זיך באטהייליגט הרבנים: הרב סוכן, הרב ריזיקאוו, הרב לעדערמאן, הרב מאנענבוים הרב טייטעלבוים הרב דים, הרב הירש, הרב סאדין, הרב קליוואנסקי, הרב ישראל קליין, און נאך.

הרב ר' מאיר בערנער פון מאראנטא, הרב ר' ישראל אהרן טעמפעל פון קראקא, הרב ר' אברהם גוטבלאט פון בראנזוויל, הרב ר' יעקב צבי אונגאר פון ברוקלין, זיינען אריינגענומען געוואָרען אלס חברים פון דגל הרבנים.

עס איז אויך באשלאסען געוואָרען, אז יעדער חבר זאל זיך מעהר אנשטרענגען צו ארבייטען פאר דעם „דגל ישראל" צייטונג, וועלכער איז דער איינציגער רבנים-ארגאן דא, און מען זאל מעהר מיטהעלפען דעם רעדאקטאר הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ אין זיין טיכטיגער ארבייט.

* * *

פון ניו ברייטען קאנג. האט זיך געוועגדעט דער רב פון שטאדט הרב ר' יוסף צבי אהרנסאן, וועלכער איז איבערגעגעבען בלב ונפש צו אלע עניני העיר, דאס דער דגל הרבנים זאל שיקען איינינג פון די בעסטע רבנים-רערנער אין ניו ברייטאן, איינצואָרדענען דארטען א מקוה טהרה. דער דגל הרבנים שיקט דארטען צוויי רבנים צום מאסען מיטינג זונטאג פ' שלח, און האפט דאס זיי זאלען באגליקען אויפטאהן לטובת טהרת המשפחה.

אויך אין האנטינגטאן, לאנג איילאנד, ווערט אראנ-זשירט א גרויסער מאס-מיטינג וואו דער דגל הרבנים וועט נעהמען גרוים אנטהייל, צו אויפבויען א מקוה לטהרת משפחות ישראל, מיט דער הילף פון דארטיגען שוחט.

* * *

דער שו"ב א"ש קראזער פון מאנטפיליער ווערמאט, האט אונז צוגעשיקט אייניג מזוזות וועלכע זיינען נע-קויפט געוואָרען אין ניו יארק, און זיינען פסול לכל הדעות. עס איז סקאנדאליזיז מצד די פארקויפער און א נאכלעסינקייט מצד די קויפער. מיר וואלטען ו ו י ס ע ן ד י נ ע מ ע ן פון דיעזע פארקויפער כדי מיר זאלען קענען מפרסם זיין זייערע נעמען, און עס וואלט געווען כדאי אז יעדער סוחר פון תפילין ומזוזות ושאר כתבי קודש זאל האבען א תעודה פון רבנים אויף זיין נאמנות.

די בני הגליל, וועלכע זענען ארגאניזירט אונטער דעם נאמען „עזרת הגליל", מיט'ן צווק צו העלפען זייערע לאנדסלייט, די נגועי המלחמה העולמית, וועלכע נעפינען זיך אין גליל ארץ ישראל, און וואו זיי האבען פאר דעם צווק געגרינדעט און האלטען אויף די באוואוסטע 3 מוסדים, נעמליך: „בית מחסה ליתומים", ו„בית התבשיל הכללי" (פאבליק קיטשען) אין צפת, און דעם „בית הכנסת אורחים" אין חיפה, ארץ ישראל, האבען לעצטען דאנערשטאג אוועגט ח"י אייר, געפייערט זייער 8 יעהריגען ל"ג בעומר צוזאמען מיט די דאן־טאון ליידיעם אקוילערי, און די הארלעם ליידיעם אקוילערי לכבוד התנא האלקי הר' שמעון בר יוחאי, זיע"א אין בראדווי מענשאן האל, 209 איסט בראדווי, נויארק, דער ל"ג בעומר יום טוב איז געפייערט געווארען מיט אנצינדען ליכט פאר אלע צדיקים און תנאים ואמוראים, מיט שירי בר יוחאי און אנדערע פזמונים מיט שהנע אריענטאלישע טענץ, אויפ'ן ארץ ישראל'דיגען שטייגער.

דער פרעזידענט הרב אורי פעלשין, האט ערעפענט דעם פעסט און האט ערקלעהרט דעם צווק פון'ם אבענד, און האט איבערגעגעבען די טשער צו הרב יעקב אונגער א יליד צפת. עס זיינען געהאלטען געווארען רעדעס פון הרב צ. ה. ארלאנסקי און פון הרב צבי הירש הכהן נ"י אונזער חבר, וועלכער איז דער מזכיר פון די מוסדים. אלע האבען שטארק געלויבט די הייליגע גרויסע און וויכטיגע ארבייט וואס די אקוילעריעס טהוען אויף פאר די יתומים ואלמנות און פאר די פארבריטערטע אימיגראנטען. הרב כהן האט פארגעלעזען א רעפארט פון דעם פארגאנגענעם יאהר, און נאך א הארציגען אפיעל פון די רעדנער איז געפאלען א היבשע סומע געלד, ווי אויך א באדייטענדע סומע פאר'ן בילדונג־פאנד, צו בויען אין גיכען אן אייגענעם הכנסת אורחים.

א פיינער בענד מוזיק האט געשפיעלט, רעפרעשמענט איז סערווירט געווארען ביי די פרעזידענטען פון די ליידיעס אקוילעריעס, מרס. פעשע לעווין און מרס. צ. ראזען.

* * *

אויף א זעהר שעהנעם און אינטערעסאנטען אופן, איז געפייערט געווארען דער ל"ג בעומר יום טוב ביי די תלמידים פון דער ריווערסייד תלמוד תורה, וועלכע געפינט זיך צוזאמען מיט דער קאנג תפארת ישראל און ריווערסייד אין 250 וועסט 106טע סטריט, פון וועלכע אונזער חבר הרב צבי הירש הכהן איז דער גרינדער און גייסטיגער פיהרער.

זונטאג פריה כ' אייר, זיינען די תלמידים ותלמידות זיך צוזאמען נעקומען אין תלמוד תורה פון וואנען זיי האבען ארויסגעמארשירט צוזאמען מיט די לעהרער, מיט'ן פרינציפאל הרב כהן אויף א פרייען פלאץ אין פארק, און הרב כהן האט זיי ערקלעהרט דעם ענין פון ל"ג בעומר און האט זיי פארגעשטעלט אונזערע גייסטיגע ריעזען ווי אויך דעם העלד פון טאג ר' שמעון בן יוחאי זי"ע, און אויך זיי ערקלעהרט דעם נצחון, וועלכען דאס אידישע פאלק האט ערבעערט דיעזען טאג קענען זייערע שונאים, און פאר וועלכען צווק אידישע קינדער זיינען זיך נוהג דיעזען טאג צו שיסען מיט א בויגען.

נאכהער האט מען פאר די קינדער סערווירט פרוכט, און זיך ספעציעל אבגעשטעלט אויף דעם נס פון'ם באקסערען בוים, פון וועלכען רשב"י האט זיך ערנעהרט דרייצעהן יאהר צייט זייענדיג אין דער מערה. די קינדער האבען פארבראכט און האבען זיך נעוואונשען צו זיין פאלקס־העלדען ווי די אויבען־דערמאנטע.

* * *

ביי די שוחטי עופות רודערט זיך זעהר שטארק, דער טומעל איז אין ניו יארק, אבער די שוחטים פון נאנץ אמעריקא שטעהען און וואלטען מיט קלאפענדע הערצער, אויף די רעזולטאטען פון דעם סכסוך פון די שוחטי עופות. אין פיעלע שטעדט האבען די שוחטי עופות נעווארלט פאראייניגען זיך אין א יוניאן אונטער די אמעריקאן פעדעריישאן אוו לייבאר, די רבנים אבער, האבען זיך נעשטעלט נעגען און די יוניאנס זיינען ניט צום שטאנד נעקומען, אזוי האט פאסירט אין שיקאגא, נויארק, פילאדעלפיא און ד. ג. אנדערש איז אבער געווען אין נויארק, דארטען האבען זיך די שוחטי עופות אין ארגאניזירט אין א שטארקע יוניאן, מיט א מענעדזשער און מיט אלע קליפערלאך און האבען געפיהרט די שחיטת עופות ביי רמה, מיט יוניאן קארדס, מיט פעסט־געשטעלטע ארבייט־שטונדען, אויך דיקטירטע שכירות, ניט אכטענדיג אויף די צעהנדליגע שוחטים וואס זיינען געבליבען אויסער דער יוניאן, וועלכע האבען שטארק מתרעם געווען אויף זייער הסגת גבול.

דיעזע שוחטים אוים־געבליבענע אדער ארויס־געווארפענע, האבען זיך יעצט אויך ארגאניזירט אין א צווייטע יוניאן מיט א שטארקען מענעדזשער און זאגען אז זייער יוניאן איז די ריכטיגע, און זיי זיינען די אמת'ע יוניאן לייט, און ביד הזקה האבען זיי ארויסגעווארפען פיעלע שוחטים, און זיך געשטעלט שוחט'ען אויף זייערע פלעצער, שרייען יעצט די ערשטע מאנענדיג הסגת גבול, און די צווייטע ענטפערען וואו איז פריהער געווען דער הסגת גבול? די רבנים קוקען מיט שטוינען און פרעגען וואו זיינען מיר? צי דען האבען די רבנים מיט די שוהלן בעלי בתים נאר ניט צו זאגען עטוואס אין עניני שחיטה? אבער זיי שווייגען, וויל נעגען יד רמה און יד הזקה קענען די רבנים זיך ניט שטעלען. עס וואלט שוין באמת צייט געווען, די שוחטים זאלען פארלאזען די שטארקע ידים פון די עזי פנים, און האלטען זיך אין די שטארקייט פון דער תורה.

* * *

אין די מידל וועסט סטייטס האט זיך יעצט נענרינדעט א נייע רבנים ארגאניזאציע „אגודת הרבנים לערי המערב" מיט הרב ר' חיים פישל עפשטיין פון סינסינעטי אלס יושב ראש, און הרב קאמעלהאר פון קאלאמבום אלס

מזכיר. ארין דיעזער אגודה באלאננען שוין ביז 20 רבנים פון יענעם נענענד, און פארשפרעכט צו טהאן הייליגע ארבייט, לחזוק התורה והדת.

* * *

הרב ר' ישראל מאווישאוויץ, נעוועזענער רב פון טרענטאן, איז ערוועהלט נעוואָרען רב אין בראנקס, אויף דעם פלאץ פון הרב ר"מ בארישאנסקי, וועלכער איז אנגעקומען אין וואשינגטאן.

* * *

הרב ר' בנימין ברוך גוטה האט יעצט ארויס־נעגעבען זיין צווייטען טהייל פון זיין ספר „שיטה מקובצת החדש" אויף סדר מועד, וועלכער האלט איבער 500 זייטען. הרב גוטה האט אריינגעלעגט אין זיין ספר צעהנדליגע יאהרען ארבייט, און דער ספר פארשאפט איהם גרויס כבוד, אויך דעם גאנצען ראבינאט

מערקווירדיג איז, דאס הרב גוטה האט אוועקגענעבען דעם כתב יד מיט $2,000 צו א רב, צום דרוקען, און פארלאנגט פאר זיך נאר ניט, יענער רב מעג פארקויפען די ספרים און נעהמען די געלט פאר זיך. הרב גוטה האט גענומען מעהר ניט ווי 50 ספרים צו צו־טהיילען צווישען זיינע אמת'ע ידידים. הרב גוטה האט ערקלעהרט אז ער האט דאס נעטהאן כדי להגדיל תורה ולהאדירה.

* * *

עם זיינען יעצט נעקומען אייניגע רבנים גדולים פון יוראפ נאך אמעריקא, צו באזעצען זיך דא, צווישען זיי איז נעקומען הרב יעקב קאנטראוויץ דער רב פון טימקאוויץ, וועלכער איז באוואוסט אלס גדול. ער איז א שוואגער פון הרב ר' אלי' פיינשטיין פון פרוזאני און אן איידעם פון באוואוסטען קארעליצער רב, אויך א שוואגער פון סטאראבינער רב, ר' דוד אוזדער, אויך הרב לעוויטאן, און הרב גראסמאן פון ביאליסטאק זיינען לעצטענס נעקומען אהער, יהי בואם לשלום!

* * *

לעצטען שבועות איז די „הויפט טהעמא" פון אלע רבנים איבערן לאנד אין זייערע שוהלען נעווען, די ישיבת ר' יצחק אלחנן און דער קרן קימת, וואו די רבנים האבען אויפגעפאדערט דאס פאלק צו ווערען חברים צו דער ישיבה, אויך צו העלפען דעם קרן קיימת לעם ישראל.

* * *

אין באסטאן איז נפטר נעוואָרען ב' סיון הרב ר"י שערעשעווסקי, אייניער פון די ערשטע אריבער נעקומענע רבנים דא, און וועלכער האט אנטהייל נענומען אין אלע באוועגונגען לחיזוק התורה והיהדות אין דיעזען לאנד, יהי זכרו ברוך.

ובכל עניני ההנהלה, לפנות אל:

DEGEL ISRAEL

256 East Broadway

New York

ברכה ל„דגל ישראל"!

מאת הירחון הרבני הספרותי החשוב „שערי ציון", בירושלים.

ב"ה, יום ל' לחדש ניסן שנת תרפ"ז.

כבוד מערכת „דגל ישראל" בניו יאָרק.

מערכת נכבדה!

מערכת „שערי ציון" מקדמת בברכה ושמחה לבבית את הופעת הירחון „דגל ישראל", בעריכת ידידינו הרב הגאון רבי שמרי' ליב הורביץ שליט"א.

ארבעת החוברות שהופיעו עד כה, הספיקו כבר להביע באופן די ברור את מגמתו ושאיפתו הנעלה של הירחון הלז. ערבים עלינו דברי חכמים וסופרים המשתתפים במאמריהם בירחון זה, שיש בהם כדי לחזק ולהלהיב את לבות אחינו באמריקה לחבת התורה והדת.

יהא הופעתו לסימן־ברכה לתחית היהדות החרדית באמריקה.

ברכתנו מקדש להארכת ימים של חברנו החדש זה. מלוי השאיפה והתגשמת המטרה הנעלה שהציב לו הירחון על דרכו, ו„דגל ישראל" ינופף ברמה לשם ולתפארת.

בכבוד רב,

מערכת „שערי ציון"

שלמה בהגאון האמתי מרן ר' יצחק זצ"ל בלזר, העורך.

צו אונזערע לעזער!

היינטיגע וואָך ווערען ארויסגעשיקט בילם צו יעדען סובסקרייבער. די פערוואלטונג בעט, גלייך צו צו־שיקען אייער טשעק, וויייל דער „דגל ישראל" ווערט אויפגעהאלטען בלויז דורך די געלדער וואס קומען אריין פון אבאנענטען.

מיר האפען אבער דאס איהר וועט זיך נישט באנוגענען בלויז מיט דעם וואס איהר וועט יוצא זיין אייער חוב אין אריינשיקען וואס פון אייך קומט, נאר איהר וועט טאהן לפנים משורת הדין און זעהן שאפען לפהות פינף נייע סובסקרייבער. דערמיט וועט איהראונז העלפען פארגרעסערען און פארבעסערען אונזער זשורנאל.

דער נאמען פון יעדען וואס וועט אונז צו־שיקען פינף סובסקרייבערס וועט פארעפענטליכט ווערען אין אונזער צייטונג.

בברכת הרמת קרן התורה,

די פארוואלטונג.

אלע טשעקס זאלען אויסגעמאכט ווערען צום דעם „ד ג ל י ש ר א ל", אויף דיעזען אדרעס, 256 איסט בראדווי, ניו יאָרק.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא ווערען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אין'ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

ניט לאנג צוריק האט דער זאנארער רב, הרב ר' חיים יצחק קארב, וועלכער איז יעצט רב אין בית המדרש הגדול דהארלעם געהרט נעווארען ביי זיין שוהל לכבוד דעם סיום פון זיין ספר „נתיבות חיים" אויף הארבע סוגיות פון ש"ס און רמב"ם.

א גרויסארטיגע סעודה האט שטאטנעפונדען אין האל פון דעם מושב זקנים פון בית המדרש הגדול דהארלעם און רערעם זיינען געהאלטען נעווארען לכבוד הרב ביי די פאלגענדע באוואוסטע רבנים: הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ, הרב דיקשטיין, הרב נוזיק, הרב קארלינסקי, הרב פייוועלסאהן, הרב פארזין, הרב מארוויט, הרב מ. א. קאפלאן, מר. יעקב ליב אנדראן, הערי סאקאלאוו און אנדערע. הרב ר' יעקב איסקאלסקי, וועלכער האט ניט נעקאנט קומען, האט נעשיקט א באגריסונג.

די רבנים האבען שטארק נעלויבט הרב קארב אלס נאון מובהק בישראל און מחבר פון א וואונדערבארען רבנישעז ספר.

* * *

לעצטען זונטאג האט שטאטנעפונדען די אינסטאלירונג פון הרב ר' ליבער מארווירט אין זיין שוהל נחלת צבי פון 109טע סטריט שוהל, הארלעם.

די פאלגענדע באוואוסטע רבנים האבען געהאלטען ברילאנטענע רעדעס אין וועלכע זיי האבען שטארק נעלויבט הרב מארוויט אלס גדול בישראל. הרבנים: ר' שמריהו ליב הורוויץ, וועלכער איז נעווען דער טשערמאן פון אבענד אין שוהל, און דער טאוסטמייטער ביים באנקעט לכבוד הרב, הרב גוזיק, הרב פרעדמעסקי, הרב טשארני פון בעיאן, הרב ר' שלמה דאכאוויץ מחבר „פרי שלמה" פון בראנזוויל, דער זאנארער רב הרב קארב, הרב בעסקינד פון קאוונא, הרב דר. צדוק קאפנער, הרב ניובערגער און מר. ראזענשטיין דער פרעזידענט פון שוהל. הרב מארווירט האט געשלאסען דעם אבענד מיט א ברילאנטענע דרשה וועלכע האט נעמאכט א שטארקען איינדרוק.

* * *

הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ, דער רעדאקטאר פון „דגל ישראל", האט יעצט פארטיג געמאכט צום דרוק צוויי נייע ספרים — ספר „יסודי היהדות" וועלכער באהאנדעלט וויסענשאפטליך און לויט ש"ס ופוסקים די גרונדפרינציפען פון יודענטהום, און — ספר „התורה והמצוה" הלכה און דרוש אויף המשה חומשי תורה. ער זוכט א פארלענער צו דרוקען זיינע ספרים.

* * *

הרב ר' אפרים שניאור רב ואב"ד דביהכנ"ס אנשי ווארשא, פאהרט אף ג' שלח י"ד סיון (14טען דזשון) אין א קור ארט אין דייטשלאנד צו קורירען זיך, מיט דער שיף דזשאדוש וואשינגטאן און ער וועט זיך דארט זאמען ביז אלול. רבנים פרייַנד קענען זיך זענענען מיט איהם אין זיין וואהנונג 154 ריווינגטאן סטריט.

* * *

דער יונגער רב הרב מ. שוהאטאוויץ, דער זוהן פון הרב הצדיק ר' אברהם יצחק שוהאטאוויץ נעהט אין גיכען היראטען מיט דער נעראטענער טאכטער פון הרב קרעמער פון ניו הייוון, זאל זיין מיט גליק. ענבי הגפן בענפי הגפן, דבר נאה!

* * *

הרב און הרבנית לוי יצחק כהנא האבען געפייערט א גרויסע שמחה וועז זיי האבען אריינגעבראכט זייער נייגעבארענעם זוהן בבריתו של אברהם אבינו, כ"ט אייר אין זייער וואהנונג 198 פענן סטריט, ברוקלין, וויכטיגע רבנים פון נויארק האבען באשיינט די שמחה מיט זייערע דרשות און ברכות צום רך הנמול.

זאלען זיי זוכה זיין צו פיהרען איהם אונטער די חופה על הרדי ציון וירושלים.

* * *

הרב שאפירא, געווען רב אין אלשאן, איז אויפגענומען געווארען אלס ר"מ ומנהל פון ישיבת ר' חיים ברלין אין בראנזוויל.

* * *

הרב ר' שמואל עלקין, איינער פון די פראמינענטסטע רבנים פון שיקאגא, האט נעגרינדעט א נייע תלמוד תורה אין שיקאגא, וואו עם ווערט אויך נעלערענט אין די העכערע קלאסען גמרא ותוספות, מיט דער הילף פון אייניגע בעלי בתים פון דער ליבאוויצער שוהל.

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא. העורך: הרב שמריהו ליב הורוויץ

הרבנים והחנוך.

כלם מודים כי בדורנו זה ובארצנו זו ועל פי תנאי החיים שאנו נתונים בהם, חובה קדושה מוטלת על הרבנים, מורי ומאורי האומה, לעסוק בצרכי הדת והאומה, עליהם להפנות את לבם, שעתם, דעתם, מרצם וכשרונם לחזוק הדת והיהדות, אבל כאן מתעוררת מאליה שאלה חשובה הדורשת פתרון הגון, מדוע הרבנים כמעט כולם עסוקים אך ורק בשאלות בשר כשר ולא בעניני החנוך הישראלי?

שאלה זו, שואלים והוזרים ושואלים תמיד בעלי הבתים שלנו, וביחוד אלה שמבקשים עלילה על הרבנים שבאמעריקא. האמת הוא כי הרבנים עסוקים לא רק בעניני כשרות אלא בכל מקצעות היהדות, המה שעוררו בדרשותיהם את לב העם להציל ממות ומחרפת רעב את אחינו בני ישראל בכל ארצות תבל, המה שעוררו את לב העם לתרום מכספם לבנין ארצנו הקדושה, הם שעומדים תמיד על המשמר להגן על כל דבר בחיי הדת והאומה הצריך שמירה וטפול מרובה. אבל האמת הוא, כי אצלם הוא כשרות כנגד כולם, ולא תלמוד תורה כנגד כולם. הנרגנים והלצנים שבדור אומרים כי הסיבה היא — מפני כי הכשרות מפרנסת את בעליה ולא החנוך העברי.

אבל חלילה לנו לחפאות דברים אשר לא כן על רבני ישראל, נושאי דגל התורה, יודעים אנו כי הרבנים מוכנים תמיד למסור את נפשם על קדשי האומה. אלא, פשוט, הכל תלוי במזל ואפילו ספר תורה ש„בהיכל". יש מצות ועניני יהדות שזכו לכבוד ולקיום, ויש — שלא זכו.

והמצוה הגדולה והקדושה, מצות חנוך הבנים על פי רוח תורתנו הקדושה, שהיא יסוד היהדות, דוקא מצוה קדושה וחשובה זו, לא זכתה לקיום נהדר בקדש כמו שצריך היה להיות באמת.

כותב הטורים האלה שלח את ספרו החדש „הדת והחנוך" לרב מובהק ומפורסם באמריקה, והלה השיב לו בתרעומות „למה שלחת לי ספר על החנוך? אינני מורה ולא מנהל בית ספר, וכי איזה שייכות יש לי אל החנוך?!" כותב הטורים האלה נבהל ונשתומם למקרא דברים נוראים שכאלה מעטו של רב, רועה רוחני בישראל, בודאי הרב הזה הוא יוצא מן הכלל, אבל, בכלל, גדול הכאב, והלב העברי הומה וסוער על הלול הקודש באופן נורא כל כך, על זלזול בכבוד החנוך שהוא: חזוק הדת והיהדות באופן מוחשי וממשי, כי אם חנוך עברי אין לנו, מה יש לנו?

על הרבנים לפקח על החנוך העברי שיהיה דתי לאומי, חדור ברוח התורה והמסורה, ולהלחם עם המשחיתים, והמה חלק גדול מאד, שמשפיעים על החנוך להרעיל את הנשמה העברית הרכה של התינוקות, ועל כן למוד התורה על פי רוח התורה זאת צריכה להיות הדרישה הגדולה שעלינו לדרוש מאת כל בתי הת"ת שבמדינה זו, ומי שעובד בעד החנוך של הדור הבא, עובד בעד עתיד עברי.

יבה יוסי את יוסי. :: :: מאת רב זעירא.

כשבאו העדים להעיד לפני הסנהדרין — על הנחרף ומגדף כלפי מעלה ולגלות על עונו לעשות בו דין, לא גילו על העון, וכסו על הנחרף מלהגיד בפירוש את מי הם מגדפים, ורק בכיוני של יכה יוסי את יוסי היו מגידים, שלא חפצו להוציא מפיהם דברי גידוף כאלה, אבל את שם החוטא ופושע היו מוציאים בפה והיו מראים באצבעם עליו, לומר כדבר הרע הזה עשה האיש הזה. זה היה בזמן הסנהדרין, שדנו דיני נפשות וקנסות, אבל בדורנו, בזמן הזה, שבטלו דיני קנסות ואין בכח שום רב לעשות דין בהמגדפים ומחרפים, אין מן הראוי לגלות את שם החוטא, כי מה בצע כי נזכירנו ומה עונש כי נפקדנו, הלא אין יראת אלקים לנגד עיניו ומה נחשב בעיניו בני אדם.

אך בשעה שעלינו לכסות את שמות החוטאים, עלינו לגלות את החטאים בעצמם, למען יראו ויוכחו המתוקנים שבנו להתרחק ממעשים בזוים כאלו ויתמו חטאים מן הארץ אף בשעה שהחוטאים קיימים, וכשיתגלה החטא לעיני השטש בצהרים ויראה נולותו, אולי יועיל שלא יתגאלו בו הנקיים שבנו ויתרחקו מאלה אשר ידם היתה בכעל הזה וצא טמא יקראו לו.

עלינו לשאול את שאלת המדרש על הפסוק „ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם", וכי מה נשתייר להם לישראל, והלא כל מה שנתן להם ניטל מהם, וכמו ששואלים על כלל ישראל, ככה עלינו לשאול על רבני ישראל, ואף גם בהיותנו בארץ הזאת, וכי מה נשתייר להם להרבנים, והלא כל מה שניתן להם ניטל מהם, ואין לנו שיור אלא הכשרות הזאת שאלמלא היא לא היינו משונים, כל עניני הדת וצרכי הקהל, חיזוק

באורי התפלות והברכות ומקורן

מאת הרב שמריהו ליב הורוויץ.

פירושים וביאורים קצרים מספיקים ומדויקים, על פי עומק הפשט לפי חקי הדקדוק וההגיון, ושנוי הנוסחאות, הערות והארות מדעיות תורניות, מתקני ומחברי התפלות והברכות, זמן הוסדן, ומקורן בש"ס ומדרשים ובספרי ראשונים ואחרונים.

מה טובו

מה טובו אהליך יעקב משכנתיך ישראל; ואני ברוב חסדך אבא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך; ה' אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך; ואני אשתחוה ואכרעה אברכה לפני ה' עשי; ואני תפלתי לך ה' עת רצון ענני באמת ישעך.

ב א ו ר י ם ו פ ר ו ש י ם

א ה ל י ך — כנוי לבתי כנסיות ובתי מדרשות. מ ש כ נ ת י ך — כנוי להשראת השכינה (סנהדרין קע"ה ע"ב). א ש ת ח ו ה א כ ר ע ה א ב ר כ ה — מקרא הוא ובלשון רבים נאמר, „נשתחוה ונכרעה נברכה (תהלים צ"ה ו'). נ ש ת ח ו ה ו נ כ ר ע ה נ ב ר כ ה — כנגד שלש תפלות שאדם מתפלל בכל יום (ילקוט תהלים שם). ב י ר א ת ך — ביראת הכבוד הראויה לך. א ב ר כ ה — אפול על ברכי.

מ ה ט ו ב ו הוא נוסח קצר מורכב מפסוקים נפרדים (במדבר כ"ד, ה'. תהלים ה' ח'. שם כ"ו, ח'. שם צ"ה, כ"ט, וד') ועינינו נטילת רשות והרמנא לעמוד במקום הקדוש להתפלל, והמתקן הוא ר ב י ש מ ע ו ן ב ן ג מ ל י א ל (נשיא אחר מות רע"ק) וכן מפורש בירושלמי ריש ברכות ובבלי י"ב ע"ב אמר רבי שמעון בן גמליאל בדין הוא שיהיו קורין פרשת בלק ובלעם בכל יום וכ' את המקרא ואני ברוב חסדך הזכירו ה כ ל ב ו ס י' פ"ז, ו ב א ב ו ד ר ה ם הלכות ברכות שער ה' דף קל"א ב' ו ב ס ד ר ר ב ע מ ר ם ג א ו ן דף נ"ג ע"ב כתב הנכנס לבית הכנסת אומר מה טובו אוהלך וכו', ובמחזור ויטרי דף נ"ו. ע ת ר צ ו ן — אימתי עת רצון? בשעה שהצבור מתפללין (ברכות ח' ע"א, וראה אגדת בראשית פע"ו, וביושלמי מכות פ"ב ה"ז, דברים רבה פ"ב, שוח"ט מזמור ס"ה, ובספר הנצחון, מטה משה סימן ל"א, דברי קהלת צד צ"ו).

ה א ר "י ז"ל ו מ ה ר ש "ל בתשובה סי' ס"ד וישועות יעקב או"ח סימן מ"ו התנגדו להתחיל בקרא דמה טובו שיצא מפי אותו רשע בלעם ועיין בשל"ה דף שס"ב ע"ב.

ט ו ב ו — פעל עבר ממשקל פעול ועל דרך השלמים ראוי להיות טובו וי"ו האחת לשרש שהוא עי"ן הפעל, והשנית—וי"ו המשך, או כי תחסר לפעמים וי"ו המשך, ראוי להיות ט ו ב ו להניע וי"ו עין הפעל בתנועת החולם, ובהעדר העי"ן תבא תנועתה על פ"א הפעל כמנהג, כמו כי א ר ו עיני (שמואל א' י"ד א').

מ ה ט ו ב ו א ה ל ך — א"ר יוחנן, מברכותיו של אותו רשע אתה יודע מה היה בלבו, ביקש לומר שלא יהיה להם בתי כנסיות ובתי מדרשות — אמר מה טובו אהליך יעקב. ביקש לומר לא תשרה שכינה עליהם — אמר משכנתיך ישראל וכו', אמר ר' אבא בר כהנא, כלם חזרו לקללה, חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות (סנהדרין ק"ה ע"ב). לפיכך קדושת בית הכנסת גדולה מאד עיין ש ב ל י ה ל ק ט ד' ווילנא כ"ח, סמ"ק ח', סוף רבנו יונה אלפס, ירושלמי ברכות ה' א', רמב"ם הלכות תפלה י"א ו', ש"ע או"ח קנ"א ב', תשובת רב שרירא גאון פרדס נ'. כל בו ד', שאלתות דר' אחאי גאון כ"ב, מסלת ישרים י"ט, של"ה עניני תפלה, מחצית השקל ש"ע או"ח צ". א').

האמונה והחזקת התורה, אשר בהם היו נתונים רבני ישראל ומנהיגיו בארצות פזוריהם בדור העבר, עניני הכלל והטבת מצב ישראל אשר עסקו בהם רועי העם ופרנסיו ניטל ממנו, אין דורש ואין מבקש לרב באלו העניינים, וגם הרב מפני עניניו הפרטים אינו משים לב לאלו הדברים, מפני להוטו אחרי בקשת פרנסתו אינם כדאים לפניו להטפל בהם, ורק אנחנו הרבנים הזעיראים, אשר לחמנו ניתן, משימים לב לדברים גדולי הערך האלו ובכוחותינו הפעוטים העיקר אצלנו לטעת על תלמי לבם של צעירינו עיקרי ויסודי דתנו האמיתית, ושיקיימו מצות המעשיות, אשר אנחנו מלמדים אותם, עניני טהרת המשפחה, ורבוי נשואי תערובות רחוק משפתם של הרבנים הגדולים כל השנה, ורק בעת ועידתם השכתית מזכירים אף דברים כאלה, ודי להם בהזכרה לבד, כי התיאשו גם המה לבנות הנהרסות במצות התורה, וכמת נחשבו בעיניהם ולכן די באמת בהזכרה, ורק מקצוע אחד נשתייר לפני הרבנים וכשרות שמה, ובה משימים המה כל מעיינם, ואינם מסתפקים בדבור בעלמא, רק מתאזרים עוז בחיל וגם לכתת רגלם סעיר לעיר, וכי ירחק מהם הדרך יתנו כחם בכסף בבקר ובצהרים, יומם לא ינוחו ולילה לא ישקטו להוציא מחשבותיהם אל הפועל, ואין דבר העומד נגד רצונם זה, ובאמת אם לא היו משונים בהשיור הזה, היו עושים גדולות ונפלאות להציל את שארית הפלטה הזאת, להחזיק את מצב הכשרות על מעמדה הראוי לה, והיתה הנאה להם והנאה לעולם, הנאה להם בכסף וכבוד, והנאה לעולם באכילת כשרות.

אבל דא עקא שכשונים הם, וכשתם יורדים יורדים עד לעפר, כל אחד ירד לחיי וכבוד חבירו, להשפיל קרנו עד

TOURO COLLEGE LIBRARY

קדושת החיים. ::

מאת הרב ר' שמואל הלוי פיין
רב ואב"ד בדעטראיט, מישינעז

בלע מרור לא יצא, (פסחים קט"ו ע"ב). טועים הם אלה החושבים שתורת ישראל עיקרה לא באה אלא לזכות את ישראל בעולם הבא, כלומר שע"י לימוד ושמירת התורה יזכה האדם לחיי העולם הבא, לחיים הנצחיים בעולם הנשמות, אבל כדי לזכות גם לעולם הזה, בזה אין תורת ישראל כחה רב להעניק במלא חפנים ברכה, והם מראים עוד באצבע על האיסורים הרבים שכתוב בתורה. ועל ידיהם היא חוסמת וגודרת את הדרך בער האדם שלא יוכל ליהנות כפי תאות לבו ולא יוכל להלוך אחרי מראה עיניו, אבל מקרי החיים שבזמן האחרון טורפים על פניהם טעותם, ואדרבה דוקא בעת (היא העת שהחפשיות ופריקת עול הרימו ראשן למעלה), רואים אנו בעליל כמו בראי מלוטש, שתורת ישראל היא שופעת חיים ממש גם בעולם הזה, וע"כ היא נקראת תורת חיים, (כי באור פניך נתת לנו ד' אלקינו תורת חיים).

קוראים אנו בעתונים היומיים שהרבה צעירים היושבים על ספסלי בתי המדרש הגבוהים מאבדים עצמם לדעת ד"ל, וכה הולכת הלוך וצועדת בצערי ענק המגפה הנוראה הזאת ועושה שמות נוראות במחנה הצעירים עד שצריכים ליסד ועד (קאמיטע) שילחום במרץ ויבקש עצות ותחבולות במה לעצור בער המגפה הנוראה והמגואלה הזאת שהצעירים והצעירות לא ירצחו עצמם, הוי ואבוי! מה שעינינו רואות, הנה דור זה שאנו חיים בו, הוא דור המתאמר שהוא חכם וכל רז לא אניס ליה, הנה כל הסודות והרזים של הטבע הוא מוציא לאור ומפנח צפוניהם, והוא בעצמו הולך חושך ולא אור, ורבים מחכמיו בוחרים כשעור כחם במעיהם ואונם בשרירי בטנם את המות וממיתם עצמם ר"ל, האם אין זה פרדוקס משונה? האם אין זה מחזה מעציב הפולח כליות ולב? והאם אין אנו צריכים להתבונן על מה זה ועל מה זה קרה כל אלה לדור בן המאה העשרים? ואם נמצא סבת הדבר, האם אין לנו להתריע על זה ולהרים קול צעקה שירעיש אמות הספים להראות גלוי לכל את טעותם ופחזותם של אלה המרחיקים עצמם מתורת ישראל, ובוחרים להם דרכים חדשים אשר לא שערום אבותינו ובזה הם בעצמם מביאים שואה ומשואה על בניהם.

כי הנה התנ"ך, התלמוד והשו"ע שהם מלאים, דינים והזהרות, איסורים וחיובים, גדרים וסיגים, מה שמותר לאדם ומה שאסור לאדם, הלא אלה הדברים מולידים תמיד אצל האדם מלחמה פנימית כברה וחזקה אם לקיים או לא. וכמו שאמר אותו החסיד לאנשי חיל בשובם ממערכת המלחמה וזר הנצחון על ראשיהם, אתם שבתם ממלחמה הדיוטא התחתונה, ומה שזה אוסר זה בא ומתיר, או מה שזה מתיר בא חבירו ומעמיד פנים של צדיק ואוסר, וכל אחד דובר סרה על רב חבירו, ומעליל עליו עליות שונות, להגביה את עצמו ולהקטין את חבירו, וחבירו לעומתו מגנה ואומר אדרבה, אני גדול ממך וקטני עבה ממתניך, ואם אני מתיר המותר אתה מתיר אסורים, והעם עומד מביט ומשתאה לדעת, הזאת היא העובדא האחת המוטלת על הרבנים, להשליך שקוצים האחד על חבירו? הבאמת ידמו הרבנים כי בזה יחלו כבוד מאת העם? היבנה האחד מחורבנו של חבירו? הבאמת יחשבו כי העולם הוא גולם מבלי להבין כוונותיהם ומחשבותיהם? הזה הוא בנין היהדות או חורבנו? והדור הצעיר בראותו תעלוליהם של הרבנים מתרחק מהם ומהמונם, ובפנים שוחקות ובוז ובעינים מלאים זעם מביטים על הרבנים כאלו המשחיתים כל חלקה טובה בישראל, על ידי סכסוכיהם בעניני הכשרות, ואומרים, אם הנחנו ליד הרבנים מצוה וענין אחד זו של הכשרות, המחלוקת רבה כל כך, על אחת כמה וכמה אם נתנו להם להתעסק בשאר עניני היהדות, וכמנין המצות כן היו מספר המחלוקת.

ואם היתה מחלוקת אחת בעיר זו או אחרת התרשתי, כי אולי מקרה הוא בלתי טהור, והמקרה לא יתמיד, וחשבתי אחריש אתאפק עד יעבור זעם. אבל באמת אין זה מקרה, בראותי עיירות לעשרות ששולט שם ריב הכשרות ובוער אש המחלוקת בין רבניהם, וכל הרבנים מקטנם ועד גדולם מתעסקים אך ורק בהלכה זו של הכשרות, וכמעט אין נקי מריב לשונות וכולזות שפתים מהאחד על משנהו, נראה כאלו זוהי הפרוגראמה של כל רב חרדי, והכשרות במחלוקת שנויה, אמרתי אגלה פני הלוט ממה שעיני ראו ואזני שמעו מפי עדי ראיה, ממה שהם עושים לא לחזוק הכשרות, כי אם להשחיתה כולה, ולהאביד גם את שארית הפליטה הזאת מקרב בית ישראל.

המחלוקת הזאת של הכשרות מתהלת מערי סביבות הים האטלאנטי ונגמרת בעיירות סביבות הים הפאסיפי, לאורך ולרוחב הארץ הזאת, ולא כל העיירות שוות לענין מחלוקת של הכשרות, פעם בא בארוכה ופעם בא בקצרה, וזה תלוי לפי חשיבותה של העיר, ולפי גודל ההכנסה שהכשרות מוציאה, וגם לפי גדלו של הרב היושב בעיר מצד אחד לעומת קטנו של הרב היושב מצד השני, ולפי תקפה של האגודה אשר הרב שיך אליה, והיתה העיר אשר מרובה באוכלוסין היא, והרב השוכן בה הוא מאלה שהתחבר לתקיפים, לוקח לו קרני ברזל ומנגח על כל סביביו, וזורק חצים ובליספטראות על ראש חבירו, ואם פיו ממלל רברבן הוא, שולח הוא את דבריו על פני חוצות, על ידי אלפי שומעיו, המתקבצים לקבוצות ודנים ומתווכחים עם אלה אשר שמעו דברי הרב שכנגד, עם מי הצדק, ובאים לידי מסקנא, כי שניהם באחד רעים, וכל דבריהם הרעים אשר דברו סרה אחד על משנהו, שניהם כאחד אמת, ושם הרבנים והרבנות מתחלל.

ובעת האחרונה, עת אשר כבר איזה רבנים פרטים ואיזה הסתדריות באו לידי הבנה, כי דבר כזה מזיק להם לעצמם, וכבוד בעלי מחלוקת נשפל על ידי זה, ובכל זאת לא יחפצו לזוז מדרכיהם הנלוזות, פנו עצמם לצד אחר להצטדק בעיני העם, והחזיקו בקרנות המזבח ופרינציפ שמה, לומר שאינם נלחמים עבור כסף או כבוד, כי אם לשם פרינציפ, וכל אחד בונה במה לעצמו ופרינציפ מיוחד ותקנת מחודשת, ועומד

קטנה אבל עוד יש לפניכם מלחמה גדולה, וזו היא מלחמת היצר טוב עם היצר הרע (חובת הלבבות שער יחוד המעשה) ואיזהו גבור הכובש את יצרו.

וכשם שבמלחמה גופנית איש אחד על חברו, הנה בשעה שהוא לוחם יש לו רצון כביר לנצח את חבירו ובשעה שהוא מנצח הוא שמח בחלקו כמוצא שלל רב, והצד השוה בשני העתים האלו הן בשעת המלחמה והן בשעת הנצחון הוא רוצה בחיים ובקיומו בכדי לגבור ולנצח, לעלות מעלה מעלה ולנחול כבוד גבורים, כן הוא הדבר במלחמת הרוחני והמוסרי מה שאדם לוחם בקרבת נפשו פנימה, והוא מלחמת הטוב עם הרע, לעבוד את ד' או לא. הנה בשעה שהמלחמה מתלקחת בלבו רוצה הוא לנצח אויבו הפנימי, ובשעה שהוא מנצחו אין קץ וגבול לשמחתו, וזהו תשוקת החיים האמתיים ושמחת החיים האין סופי שאך יראי ד' זוכים לחיים תכליתי כזה.

ומלחמת הטוב והרע יש לו להאדם כל ימי חייו עד נשימתו האחרונה, ואף אם אלף שנים יחיה האדם לא ינצל ממלחמה זו, כי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ויום, ותוצאות מחויבות שכל זמן שאדם ילחום מלחמתו הפנימית, הלא זהו גופא הוא גורם גדול להאדם שיחשוק בחיים וגן ערן הוא החיים לפניו, והדברים עתיקים. אבל בשעה שאדם אין לו מלחמה מוסרית זו. ובגשמיות השיג את אשר רצה להשיג ואין מעצור לרוחו, אז נעשה עליו החיים למעמסה ומואס בו. ואלה הצעירים החפשים בדעות, ולהם אין שולט כלל שום איסור וחיוב, שום גדר וסיג, שום עברה וטומאה, אך הכל מותר להם הכל שרי להם, שבחרא מחתא פרקו מעליהם עולה של תורה, ממילא אין להם אותה המלחמה הפנימית של יצר טוב ויצר רע, וכל מאוויי לבם השיגו ואין מוחה בם, הנה בזה גופא מונח סוד מפני מה מאבדים עצמם לדעת ר"ל, כי בשעה שלאדם נפסק השאיפה לעלות מעלה מעלה, אז הוא יורד מטה מטה עד שבאמצע הוא קורע פתיל חיותו. ומכאן תשובה לאותם החפשים הצועקים מרה על תורתנו שהקיפה את האדם בגזרות וחומרות, כי כל מה שאדם צריך ללחום יותר ויותר, אז מרגיש הוא נועם החיים יותר לאחר נצחונו, וזהו הביאור בדרך מוסרי בהמאמר „בלע המות לנצח".

מי שהוא רוצה לבלוע טעם המרור בכל מכל, כלומר אין הוא רוצה לטעום טעם המרירות בחיים של מלחמת היצר טוב בהרע לא יצא ידי חובתו בזה, ולא די שלא יצא, אך סכנה כרוכה בה לכל קיומו. וד' יאיר עינינו בתורתו.

על דעתו הנעקשה לסמא עיני הבריות, לצעוק ככרוכיא על הרב שכנגדו, כי עובר הוא על פרינציפ הנברא מאתו, על תקנה אשר בדה מלבו, ולכן צריך לרדוף באף את הרב, אשר יש לו דעת אחרת בענין כזה, ובכל עיר ועיר אתה רואה, שאין רב נלחם כנגד רב — לפי דברי בעלי המחלוקת — רק שני פרינציפים נלחמים איש ברעהו, והעם שומע יודע ומבין להיכן הדברים מגיעים, ודומה הדבר בעינינו לשני אנשים מריבים זה עם זה ומרימים מקלות, אחד על ראש חבירו, וכשאתה מגלה למוסר אזנם: רשע למה תכה רעך, משיבים הם לך כי לא אנחנו מריבים ומכים אחד את חבירו, רק המקלות מכים זה את זה, ומה נפקא מינה אם אוחז במקל או בפרינציפ להכות בה על ראש רעהו. ומוסיף העם להקשות עוד, מדוע אינם נלחמים הרבנים עבור קיום המצות הכתובות בתורה, ורק על דבר הפרינציפ תעבור המלחמה, וכי עולה היא על כל התורה כולה, ודומה בעינינו ריב הפרינציפ לריב הקאראבקא שהיתה בארץ רוסיא, ובשניהם יש תכלית מיוחדת אשר אליה בעלי הריב נשואות, ועיני העם יורדות ותודרות לתוך פנימת לבם של בעלי המחלוקת, וקולעים אל השערה ולא יחטיאו מלמצוא את תוך תוכה של כוונתם.

ונתתי אל לבי להבין דברי העם על מניגיהם, ונגלה לפני מצפוני לבם, אמרתי כי צדקו בריבם זה עם זה, שהלא במתנת עניים נפסק הדין שאם צ"ט אוסרים לחלק ואחד אומר לבוז — לזה שומעין שאומר כהלכה, ומה גם שכמעט כולם אומרים לבוז, מבלתי לתשוב שעל ידי זה יהיו הם עצמם לבוז.

אבל אוי ואבוי לזכותים כאלה, אשר עלי ללמוד ולהפוך בהם, מפני שסוף כל סוף חילול שם שמים וחילול כבוד התורה יש בזה, ואחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם. אמת היא, שאיזה צד מקצת זכות נוכל למצוא על הרבנים, ולהטיל גודל האשמה על הבעלי בתים, מדוע לא יחזיקו בידי הרבנים להמציא להם פרנסתם לפי כבודם, למען שלא יהיו מוכרחים לדברים כאלה, ואשר נשיא יחטא הוא לאשמת העם, והעם אשם בחטא הנשיא, אך אין זה פוטר את הנשיא מלהתנהג בדרך הכבוד הראוי לפי כבודו, וליזהר בכבוד חבירו כשלו, ואיך אנחנו נשא פנים לפני העם אשר אנחנו שוכנים בתוכו, ומקוים עליונו דברי דוד מלכנו: שמתנו מדון לשכנינו ואויבינו ילעגו למו, ובדאי ידוע לכם את אשר השיב ראש עיר גדולה לשלית איזו הסתדרות של רבנים. ואם אין הדבר ידוע לכם כדאי הוא שתדעו.

הרבנים פנו לאחד שהוא חבר ממחוקקי המדינה, שילך לראש העיר לבקש מלפניו שיטנה בועד של הסתדרותם, להשגיח על ענין הכשרות, ושיהיה בידם היכולת והכח של העמדת הכשרות על תלה, ועל דבר כזה שיאמרו כשר יסכימו כל העם עליו, ואם יגזרו ויאמרו טריפה אז יהיה הכח ביד הממונים מהעיר לענוש אם ימכור מי שהוא דבר כזה בטר דכשרה, וכן עשה האיש הנבחר לשליחות הזאת, ופנה אל ראש העיר בבקשתו והוא השיב לו איך אוכל לעשות דבר כזה בשעה שאין אהדות בין הרבנים בעצמם, זה אוסר וזה מתיר, ואם אבחר ואמנה בועד מהסתדרות זו, יבואו הרבנים מהסתדרות אחרת ויפסלו את אלה לאמר עליהם, כי אלו אינם רבנים כלל, ולא די להם להרבנים היחידים שמריבים זה עם זה, אלא גם האגודות וההסתדריות חולקים אלו על אלו, ואין בידי לבקר את סמיכתם של כל רב, להסכים עליו או לרחקו מקהל הרבנים, והשליח הלך ממנו בפחי נפש ובבושת פנים, וכדאי בזיון וקצף היה לראות איך הם מביטים על המשטר וסדר ששורר בין הרבנים ועל הסכסוכים שיש ביניהם.

רבנים יקרים! כבודכם וכבוד התורה יקר הוא לכל עם ישראל. אתם הנכם רועי ישראל ומנהיגיו, עליכם להראות לנו את הדרך נלך בה, ואת המעשה אשר נעשה, חדלו לכם מן המחלוקת, המריבות והקטטות. אתם נגשים לאחד ולאגד את כל הקהלות של החרדים מארץ אמעריקא לקהלה אחת גדולה, ואיך אפשר הדבר אם הרבנים מפורדים זה מזה? אתם משתדלים להעמיד את הכשרות על תלה ואיך אפשר הדבר בשעה שאין דעותיכם מתאימות. אתם תפצים בהחזקת התורה ובכבוד הרבנות, ואי אפשר בעת אשר האחד משפיל כבוד חבירו. אם הדברים האלו נוגעים ללבבכם היו מתונים זה לזה, והזהרו בכבוד חבריכם, ואנחנו הצעירים נלך בעקבותיכם לילך בדרכיכם הישרים, להראות להדור הבא על יופי תפארת זקני הדור

לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

מאת הרב יקותיאל ארי' קאממעלהאר אבד"ק אנשי רישא—קארטשין, דפה נויארק

„הרצון הוא אבי השכל", כה יחליטו הפסיכילוגים, והחלטה זו צודקת מאוד גם בנוגע להחוראה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא! מי שהוא מושפע מרצון קדים להתאים את התורה והוראה לדרישת החיים בכלל או בפרט, הוא יכריח את שכלו ויטהו לפי רצונו וחפצו, וגם אם ניתי ספר או אפילו הרבה ספרים להראות לו כי חכמי התורה שקדמוהו אחרת החליטו לא ירתע לאחוריו, ועוד ירהב בנפשו עוז לדחות דברי הגאונים מחברי הספרים הללו ויאמר איפכא מסתברא, ובשכלו המושפע מרצונו יתאמץ להראות כי אך עמו תלין הצדק.

חז"ל אמרו: וה' עמו, שהלכה כמותו! הורו בזה כי אך האיש אשר ה' עמו וכל עשיותיו וכל נטיותיו אך לשם שמים לעשות רצון קונו, ולא רצון עצמו, הוא האיש אשר יזכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא ושתהי' הלכה כמותו, כי שכלו נקי מכל משפט קדום ומכל הנאה עצמיית, והוא יוכל לברר ההלכה באופן אביעקטיבי ומשנתו קב ונקי מכל חפץ קדים ונטיה צדדית ואך נוכח ד' דרכו לעשות רצונו ית"ש.

רבותינו גדולי האחרונים נ"ע ז"ל אשר ידענו כי כל ישעם וכל חפצם הי' רק להשיג האמת לאמתה של תורה, ובשעה שנשאו ונתנו בדבר הלכה היו אחוזים ודבוקים בה' ובתורתו הקדושה לכן רוח ה' דבר בם ומלתו על לשונם והם הם עמודי הוראה אשר כל בית ישראל נשען עליהם, וכל מורי הוראה בישראל אשר יראת ה' נוגע בלבם לא יסירו מהחלטתם וממסקנתם, ואם יעלה הרצון בלבבם להראות „כחא דהיתירא" נגד דעת גדולי ההוראה שמלפנים נ"ע ז"ל, יחשדו את עצמם כי אולי משוחדים הם מאיזה נגיעה עצמיית, מאיזה חפץ ומשפט קדים, ואין ה' כל מזימתם, ויבטלו את דעתם וחפצם מפני דעת גדולי ההוראה נ"ע ז"ל שקדמום. ויחתרו למצוא ראיות ברורות לחזק את הוראותיהם של עמודי הוראה לקיים דברי חז"ל שאמרו חכם גדול אתה שקיימת דברי חכמים!

חז"ל אמרו: הנוטל שכר להעיד עדותו בטלה, נוטל שכר לדון, דיניו בטלים כו', שאי אפשר עוד לסמוך על ההוראותיו, אחרי אשר יש לו פניה צדדית והרצון הוא אבי השכל, והוא יטהו מני אורח סלולה מדרך התורה דכתיב בה אמת!

ואנן מה נענה אבתרייהו? בודאי לוא היו כעת מבקשי האמת והצדק כרבותינו מלפנים, ורבנים גאונים בעלי תשובה להשיב לשואליהם דבר ה' זו הלכה, ורבנים נותני „הכשרים" ומעידים עדותם על כל מיני תעשיות הצריכים השגחה יתירה, היו נקיים מכל פניעה עצמיית והנאה פרטיית, ומשוללים מכל חשד ושוחד, בודאי, לא זכינו לראות בדפוס סקנדלים כאלה הנדפסים במכ"ע וירחונים, מרבנים על רבנים, ואהד מכה את רעהו (וזהו כונת המסורה: וכשלו איש באחיו כו' ורודף אין, ואידך כלו אוהב שוחד ורודף שלמונים, ואידך אפרים רועה רוח ורודף קדים. דאם כולו אוהב שוחד ורודף שלמונים, ישיג על ידי זה משפט קדים והנהו רודף קדים לעשות כפי נטייתו לטובת עצמו, ואז וכשלו איש באחיו ורודף אין מבחוץ כי אם הרבנים בעצמם מכים זה את זה).

כבר הגיעה השעה אשר רבני ישראל עיני העדה יפקחו עיניהם לראות בעצמם מה שאחרים רואים עליהם, וינהגו סלסול בעצמם כראוי לנושאי דגל התורה מפני כבוד התורה.

הישן, למען יחזיקו גם הם במסורת אבות, ושהתורה אשר היא תורה אמת מביאה חיים של שלום בין לומדיה.

אבל כל עת ששטן של מחלוקת שוכן בתוככם, ורוח של שטנה ומשטמה שוררת ביניכם, ואתם עושים את רבי אלעזר פלסתר חם ושלום, וכל אחד יושב ודורש בגנותו של חבירו בשעה שאין השומעים מתנמנמים, וחוטף וגוזל מן המוכן לחבירו, ועובר על לא תשנא את אחיך בלבבך ועל לא תעמוד על דם רעך, רכילות, לשון הרע, הוצאת שם רע והלבנת פנים, אין תקוה להרמת כבוד ומצב הרבנים לא בחומר ולא ברוח, ולהטעת חביבות התורה ומסורת אבות בלב הצעירים והחניכים, כי כבר אמרו לנו חכמינו שבעבור איזה מאלה אין להם חלק לעולם הבא, ואין לקוות שהדור העתיד לעולם הבא יהיה להם חלק ונחלה אתכם, והם יהיו עדים נאמנים על המהרפים והמגדפים לפני כס המשפט של כותבי תולדות הרבנים האורתודוכסים באמעריקא על מעשיכם המקולקלים, שהייתם מכים יוסי את יוסי, ובזה תגרמו לרפרם את תורת ישראל ומנהגיו.

מבקש אני סליחה מכם על אשר העזתי לדבר לכם, על שאני מדבר כמעט בלשונכם, כי תמכתי יסודותי על דברי חכמינו, אשרי הדור שהגדולים נשמעים לקטנים.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב.

ספר נתיבות חיים — ביאורים על סוגיות חמורות בש"ס ועל הלכות חמורות בהרמב"ם, מאת המחבר חיים יצחק קארב, רב בביהמ"ד הגדול דהארלעם, ומלפנים רב בהעיר פאלענגען ובהעיר זאגר בליטא. ניו יורק, תרפ"ז. נדפס בבית הדפוס „אריאם פרעס" 54 רחוב קאנאל, נויארק.

זהו באמת ספר נפלא ומיוחד במינו, רוב הענינים בספר זה המה על אלו ההלכות בספר הרמב"ם שהם לכאורה בהפך ממש מדברי הגמרא, או שהוא עצמו כתב במקום אחר לכאורה בהפך ממה שכתב כאן, ומפרשיו הגדולים, נושאי כליו כבר עמדו ותמהו על זה בתמיהות גדולות ובקושיות עצומות, ובהרבה מקומות אי אפשר למצוא בדבריהם ישוב נכון על דברי הרמב"ם, והרב המחבר שכחו והילו לאורייתא בפלפול וסברא מראה בספרו זה שהיה לו להרמב"ם ז"ל באלו הענינים פירוש מיוחד בסוגיות הגמרא, שלא כפירושי שאר הראשונים, ועפי"ז יתבארו דברי הגמרא בביאור חדש ויתורצו דברי הרמב"ם שאין סתירה על דבריו לא מדברי הגמרא ולא מדברי עצמו. והרב המחבר דן בספרו על חליצה פסולה, בקדושי חייבי לאוין ומחזיר גרושתו, סימנין דאורייתא או דרבנן, אשו משום חציו אם הוא מצד הסברא או מגזרת הכתוב, והנפקא מינה בזה, יאוש שלא מדעת, באבידה ששטפה נהר, בענין יאוש בגזילה, בקניני הגבהה ומשיכה וחזקה, ועוד ענינים חמורים ועמוקים עד מאד.

פותחים אנו את הספר החדש „נתיבות החיים" ואנו מעיינים בו והננו משתוממים על גדולתו של המחבר בתורה ובפלפולי דאורייתא, אביר הלכה זה מראה לנו הריפות ובקיאות כחד מקמאי בנ"ג סימנים על ענינים כל כך חמורים דקים ועמוקים. ספר חשוב ונהוץ הוא בספרות הרבנות לכל הרבנים די בכל אתר ואתר. יש בו ברכה מרובה גנזי חיים באוצר החיים של תורתנו הקדושה. וכל המכנים ספר חדש זה אל תוך ביתו אוצר חיים ו„נתיבות חיים" הוא מכנים אל תוך ביתו. הספר מעיד על מחברו כי הוא רב נאון נהדר בקדושה, היודע ללחום מלחמתה של תורה.

בכל עניני המערכת, לפנות אל:
RABBI S. L. HURWITZ
203 Wst 113th Street
New York

מכתבים מערי השדה

ב"ה, שמיני תרפ"ז, דעטראיט.

„ישיבת בית יהודא"

הישיבה הדעטראיטית שנושאת עליה שם „בית יהודא" היא מיסודה של הרב ר' יהודא ליב לעווין ז"ל רב בעיר דעטראיט, שנפטר בשנה העברה קודם הפסח, וע"כ נמנו וגמרו באחת הישיבות של ועד הישיבה לקרותה בשם בית יהודא ע"ש הרב המיסד.

בחורף זה לומדים בהישיבה בערך שלושים תלמידים. עשרה מהם לומדים גמרא מס' בבא קמא אצל הרבי מר שולמאן בחור שנון ומחודד מישיבת וואלאזין, והתלמידים לפי ערך זמן היום שלומדים ושוהים בחדר רואים ברכה בלימודם. שמונה מהם לומדים התחלת גמרא אצל הרבי מר. צעשלאק, איש ירא וחרד לדבר ד'. והנשארים לומדים תנ"ך וקיצור שלחן ערוך.

הישיבה נמצאת לע"ע בבית הכנסת עמנואל, רחוב טיילאר ווילסאן, ועד מיוחד מהרבנים המקומיים ובעב"ת עם חברים (מיונג איזראיל) ישראל הצעיר, מפקחים על הישיבה ומתענינים באספת כסף לצורך הישיבה, ואחת לשתי שבועות מתאספים לאספה לטכס עצה ע"ד עניני הישיבה, אבל דא עקא, התלמידים אינם יכולים לבקר את הישיבה אך שלש שעות ביום משעה 4 עד 7 לפנות ערב, מאותה העת שהופשה ניתן להם מבית הספר, וזמן סדר הלימוד בשעות האלו מורגש חסרונו בשתים. ראשית, שהעת בעצם היא מועטה ותלמידים בני הישיבה הצריכים לרכוש להם ידיעות הרבה והבנה עמוקה בגמרא, והם אינם לומדים אך שתי שעות גמרא, כי בשעה השלישית לומד הרבי שולמאן עם התלמידים הקטנים נ"ד. ושנית, שבבואם מבית הספר הלא הם צריכים לנוח מיגיעת מחם שמה, ואי אפשר להם שוב להעמיק כדי הצורך בגמרא.

אבל תירוץ אחד יש, כי על כן באמעריקע אנחנו, ונקוט כללא זה בידך, שכל מה שאפשר להציל צריך להציל. כאמור, נמצאת הישיבה בבית הכנסת „עמנואל" אבל ועד הישיבה חושב מחשבות ומבקש עצות לרכוש בעד הישיבה בית מיוחד, ואז יש לקוות שיעלה ביד הועד להעלות את הישיבה לגובה הראוי לה, בהרבות תלמידים, וגם להוסיף זמן בלימוד התלמידים, שיקנו ידיעה שלמה ומסוימה בגמרא, וכשיצאו מהישיבה יהי' תורתם בידם לשם ולתפארת. וישלח נא ד' ברכה במעשה העוסקים לטובת הישיבה, ויפיקו מחשבתם הטובה לפועל.

שמואל מנחם הלוי פיין, רב בפה.

צו לעזען מיט אויפמערקזאמקייט!

עס איז א באקאנטער פאקט שוין אייניגע יאהר, אז ביים קויפען דעליקאטעסען וואארע, דארף מען זיין זעהר פארזיכטיג, ווייל אויסער וואס די פלייש ברויכט צו זיין כשר, דארפען אויך די איבעריגע מכשירים, ווי, דקין (קישקעס) און וושטים אין וועלכע עס ווערען געשטאפט די פליישען, מוזען אויך זיין כשר. ניט כשר'ה דקין פארטרפה'ט די נאנצע פלייש, איבערהויפט יעצט וואס עס האט זיך איבערציינט דאס אין אייניגע פעקטאריס איז אייניגער פון די אייגענטהימערס, פאהרט ארום איבער שטעדט און שטערטלאד, און בארעדט יעדען צוויייטען, מיט זיינע נעדונגענע מיטהעלפער, זאגענדיג אז נאר ביי איהם איז כשר, און אלייז איז ער נכשל געווארען אין קויפען א גרויסע קוואנטיטי פון וושטים און שעפסענע קישקעס, ניט כשרה, פון יענעם זייט ים, איז יעצט די ריכטינע צייט, אז דאס פאלק זאל וויסען ווער איז ווער און וואס איז וואס?

מיט דעם נעשריי פון מאנכע, אז אן אייגענטהימער מאהר ניט האבען צווויי סארטען ביזנעס כשרה און טרפה, (וואס דאס איז ניט ריכטיג לויט דעם דין תורה, אויך ניט לויט די אנגענומענע מעטהאדען פון אמעריקאנער ביזנעס-וועלט, ווי שלאכט הייזער, קיסינג הייזער, און רעסטא-ראנט און מצה ביזנעס), מיט דיעזען נעשריי וואס עס קומט פון נוגעים בדבר מצד די ביזנעס לייט אין דיעזען ליין, פארנאכלעסינג דאס פאלק צו ארייגקוקען, וואס עס טהוט זיך אין די פעקטארי פון די יענינע שרייערס און בארעדרס, און דערווייל טהוען זיי אזעלכע זאכען וואס דאס איז הימעל שרייענד, ואין פוצה פה ומצפצף. עס איז די אלטע געשיכטע פון גנב וואס וויל ניט געכאפט ווערען, שרייט ער „כאפט דעם גנב!" און דורך דעם שרייען באלט ער זיך אוים מיט זיין גנבה.

איינינע רבנים האבען שוין באמת נעזאגט, אז עס איז נעקומען די צייט אז מען זאל זיך פארום קוקען וועגען דיעזע חברה, ניט לאזען זיך פארפיהרען דורך זייערע קולות און פלוידעריינען, און מאכען א גרינדליכע אונטערזוכונג וואס עס טהוט זיך ביי זיי לפנים מן הקלעים, אבער די זאך ווערט אפגעצוינגען מיום ליום.

איינמאהל פאר אלע מאהל האבען די רעליגיעזע ווארט פיהרער, געדארפט מאכען אן אמת'ע גרינדליכע אונטערזוכונג אין אלע וואורשט פעקטאריעס אהן אויס-נאהמ, אום צו וויסען וואר איז וואר און וואו איז וואו? אפ נעזוהען פון פאליטיק אדער אונטערקויפערייי, און זאל דאס פאלק עסען נ י ט ק י י ן פ א ל י ט י ש ע כ ש ר ו ת, נ א ר א מ ת' ע כ ש ר ו ת.

דער ארווערטייזמענט ווערט ניט געשריבען פון א רב אדער א וואורשט פעקטארי, נאר פון א פשוט'ען איידען, וואס זעהט און וויסט וואס עס טהוט זיך אין דעליקא-טעסען ליין, און האפט אז מען וועט זיך באציהען צו זיינע פשוט'ע רייד מיט אויפמערקזאמקייט.

די רבנים האבען געצוואונגען די פאלעסטיין כשר וואורשט פעקטארי, זי זאל איבער נעהן גרעסטענטהייל אין אנדערע הענט, פאר וואס צווינגען זיי ניט אז אנדערע זאלען אויך טהאן דאס זעלבע? און פאר וואס אונטער-זוכען זיי ניט די אנדערע פלעצער, וועלכע קליימען צו זיין כשר און זיינען דאס באמת ניט? די קישקע-ביזנעס מוז שטארק אונטערזוכט ווערען, און זאלען זיי ארוים קומען צום פאלק מיט זייערע באשלוסען. עס מאכט ניט צי די פעקטאריעס געפינען זיך אין ניו יארק, שיקאגא, אדער אין אנדערע שטעדט.

איש פשוט.

אלע רבנים ודרשנים

מוזען האבען דעם נייעם וויכטיגען דרוש ספר

מצח אהרן

חלק שני

פון הרב הגאון, דרשן נפלא

ר' אהרן וואלקין, פינסקער רב

וועלכער שטייגט איבער דעם ערשטען חלק.

דער פרייז איז 3 דאלאר, באצאהלט אין פאר-אוים. זיך וועגדען צו הרב איסקאלסקי, וועל-כער טהוט דאס לטובת המחבר הגדול.

האט איהר שוין דעם ספר „תרי"ג מצות", מאת המחבר הרב ר' יעקב איסקאלסקי? — אויב ניט, שרייבט צו איהם וועט איהר קריגען באלד צוגעשיקט.

RABBI J. ESKOLSKY

256 East Broadway New York, N. Y.

ספר נפלא במינו!

זה עתה יצא לאור הספר הנפלא והיקר

מנחת ישראל

חלק שלישי

על מסכת עירובין, ובסופו שנים עשרה דרשות נפלאים ברעיונות עמוקים לפי רוח הזמן הנוכחי, מאת הרב הגאון הדרשן המפורסם

ר' ישראל רייך

האב"ד דבאטארעסי, מדינת טשעכאסלאוואקי, בנו של הגאון הנודע מרן ר' קאפל רייך הגאב"ד דבודאפעסט.

מחירו אך שני דאלאר עם פארטא.

להשיגו אצל הרב משה טענענבוים

760 מעדיסאן סטריט,

ברוקלין, נ. י.

ארים פרעס, אינק., 54 קאנאל סט., נ. י. 234

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל". רעדאקטירט פון הרב שמריהו ליב הורוויץ.

Published by : The Federation of Orthodox Rabbis of America, 209 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879".

ערשטער יאהרגאנג, נומער 7.	ניו יארק, תמוז, תרפ"ז.	Volume I, No. 7.
סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.	July, 1927.	Subscription Price $2.00 a Year

די מסירת נפש פון ליבאוויטשער רבי.

די צייטונגען פון דער גאנצער וועלט ברענגען די שרעקליכע ידיעה דאס הרב שניאורסאהן, דער ליבאוויטשער רבי, איז ארעסטירט געוואָרען אין לענינגראד, פאר זאמלען געלד פאר ישיבות.

דער ליבאוויטשער רבי איז, ווי באוואוסט דער פארטרעטער פון דעם רעליגיעזען יודענטהום אין סאוויעט רוסלאנד, ער איז אימער גרייט זיך מוסר נפש זיין פאר אידישקייט, פאר תורה. ער שטרעבט זיין גאנצען לעבען צו אייניגען אין די יונגע הערצער אין די יונגע נשמות פון דעם נייעם אידישען דור, היילינג לעבשאפט און פייערדינג באנייסטערונג פאר אידישקייט, און ער האלט אין איין נרינדען און שטיצען רעליגיעזע ערציהונגס-אנשטאלטען, אין יעדען ארט וואו נאר עס איז מעגליך. ניט לאנג צוריק האט ער נעגרינדעט אין וואַרשא א ישיבה אונטער דעם נאמען „תומכי תמימים" וואו 200 בחורים לערנען ש"ס ופוסקים. מאנכע פון זיי וועלען רבנים זיין, אנדערע — שוחטים, און אנדערע משרתי בקדש; און ער, אלס העכערער ערציהער, אלס אן ערציהער וועמעס נשמה איז היילינג און פייערדיג, וויים וואס ער וויל און וואס מען דארף אין אידישע ערציהונג. מען דארף ער-ציהען — וואַרעמע פייערדינג באנייס-טערטע גאנצע אידען. צוליעב דעם צוועק, לערנט מען מיט זיי אויסער ש"ס ופוסקים, אויך ספרי מוסר און — דעם „תניא" פון דעם לאדיער רבי, דעם „לקוטי תורה", די „כתבים" פון דעם אדמו"ר, מען לערנט מיט די תלמידים פון די ישיבות וועלכע נעפינען זיך אונטער די השפעה פון'ם ליבאוויטשער רבי דעם גיים ט פון דער תורה, די נשמה פון תורה און יודענטהום.

אט אזא חנוך וועט שאפען וואונדער, וועט מוזען ברעכען דעם כפירה-גייסט פון די יעווסעקען, וועט ארויסרייסען די יונגע אידישע נשמה'לעך פון די שארפע נעגעל פון אסימילאציע און כפירה, און עס איז נאר קיין וואונדער ניט וואס די סאוועטישע מאכט דארף איהם באטראכטען אלס איהר גרעפערליכען נעגנער, וויל ער ברעכט מיט זיין שטארקען גייסט די גאנצע ארבייט פון די יעווסעקען די מרשיעי ברית.

דער ליבאוויטשער רבי געהט אין די פוס-טריט פון רבי עקיבא, פון ר' חנינא בן תרדיון און פון אלע אנדערע קדושים וועלכע זיינען אימער געווען גרייט זיך מוסר נפש זיין ביז דעם לעצטען טראפען בלוט על קדוש השם, און וועַן אפילו עס זאל זיך ארויסצייגען דאס די באריכטען אין די צייטונגען וועגען זיין ארעסט איז ניט ריכטיג, איז אבער ריכטיג דאס דער ליבאוויטשער רבי איז א מסירת נפש איד, און ער טוט די נוצליכע היילינע ארבייט וואס אלע רבנים האבען געזאלט און נעד דארפט טהאן, די ארבייט פון פארשפרייטען תורה צווישען די יוננע אידישע קינדער, צו אפנעבען זיך מיט אידישע ערציהונג.

די השפעה פון דעם ליובאוויטשער רבי איז אויך גרוים און טיף אין אמעריקא. דא אין לאנד נעפינט זיך א פערבאנד פון אלע חב"ד חסידים, אונטער דעם נאמען „אגודת חסידי חב"ד" און אט די חסידים פון חב"ד גיבען זיך ניט אף מיט מופתים און מיט סעודות, זאנדערען מיט שטיצען די ישיבות פון דעם ליבאוויטשער רבי. א גרויסע נוצליכע און היילינע ארבייט, וועלכע פאר-דיענט די מיטהילף פון יעדען פרומען איד וועלכער איז א אוהב תורתנו הקדושה.

אומזיסטע באשולדיגונג.

פון אשכול

די לעצטע צייט איז אוועקגעשטעלט געוואָרען די אישו פון אנטיסעמיטיזם אין אונזער אלטעגליכען לעבען, צו אונזער גרויס באדויערען, און דיעזע פראגע פארנעהמט לעצטענס דעם פראנט פון כמעט אלע אידישע און ענגלישע צייטונגען, צוליעב דעם פאל פון קינגס קאונטי האספיטאל, וואו אייניגע אידישע דאקטוירים וועלכע זיינען דארטען אנגעשטעלט געוואָרען אלס אינטוירנערס, זיינען נעפייניגט געוואָרען פון זיערע קריסטליכע חברים, מיט שרעקליכע ליידען און באליידיגונגען, און דער סיטי מעיאר פון דער שטאדט ניו יארק האט זיך געמומען ענערגיש, אונטער־זוכען ביי אפענע פארהערונגען דעם צושטאנד פון געוויסע שטאדטישע אנשטאלטען בנוגע דער פראגע פון אנטיסעמיטיזם. אידען לעזען דאס מיט שרעק און שטוינען, ניט וועלענדיג גלויבען אז אזא זאך זאל קענען פאסירען אין דער פרייער לאנד אמעריקא און אין אזא שטאדט ווי ניו יארק, וואס כמעט א דריטעל פון איהר באפעלקערונג זיינען אידען, וועלכע טראגען דעם יאך פון אלע קהל'שע אינסטיטוציאנען. די פאקטען בלייבען אבער פאקטען, וועלכע קאנען ניט געלייקענט ווערען. מיר שעמען זיך פשוט קוקען גוים אין די אויגען, ווייל מיר דענקען אז די בעסערע פון זיי זיינען אנגעפילט מיט שאנדע אויף די טהאטען פון זיערע גלויבענס־גענאסען, און צו דער זעלבער צייט גלויבען מיר, דאס ווי נאר מען האט זיך גענומען צו אונטערזוכונגען, וועט די עפענטליכע שנאה צו א אידען אין א שטאדטישען אנשטאלט אויסנעראטעט ווערען, און צו ליעבע צו אידען וועלען די אלע אונטערזוכונגען ניט העלפען, ווייל ליעבע קויפט מען ניט מיט געוואלד, און מיר זיינען געוואהנט שוין פון נאנץ לאנג, ניט געליעבט צו ווערען פון קיין אומה ולשון. מיר פארלאנגען מעהר ניט ווי דאס, אז מיר זאלען נעדולדעט ווערען, און ניט ארויסגעשטויסען צו ווערען צוליעב אונזער אידישקייט.

מיר וואלטען איבער דעם נאר ניט געשריבען, און מיר וואלטען זיך נעווויס פארלאזען אויף די גרויסע טענליכע און וועכענטליכע צייטונגען, אויף זייער גרויסען ליבע־ראלען גייסט, אז זיי זאלען זיך אנגעהמען די אידישע קריוודע, און ניט לאזען אז המן'ס גייסט זאל הערשען אין דיעזער ליבעראלער לאנד אמעריקא, איבערהויפט ניט אין אונזער ליבעראלער שטאדט ניו יארק. דער „דגל הרבנים" האט מיטגעהאלפען צו די אלע פראטעסטען דורך א רעזאלוציע, וואס עס איז אנגענומען געוואָרען

די אידישע יוגענד אין אמעריקא.

ניט לאנג צוריק האבען שטאטגעפונדען צוויי באזונדערע קאנוועשאנס פון צוויי באזונדערע יונגע אידישע ארגאנזאציעס פון — די „יאנג איזראעל" און פון די „יונג דזשודעא", ביידע זיינען „יונג" נאר, די זיינען „יונגע ישראל" און די — „יונג יהודה", און דער אונטערשייד איז אז די „יונג ישראל" זענען נעהנטער צום ישראל סבא, זיינען פרום, ארער ווילען זיין פרום, און די „יונג יהודה" זיינען מעהר נאציאנאל, ווילען צייגען נאציאנאלע גבורות ווי, למשל, יהודה המכבי. אלעס וואס עס פעהלט איז, אז די „יונגע" זאלען זיך פאראייניגען מיט די ע ל ט ע, און „יהודה" זאל זיך פאראייניגען מיט „ישראל"....

עס איז א גרויסער חסרון וואס די „יאנג איזראעל" האט שוהלען נאר פאר די יונגענד, און שליסען זיך אפ איז א וועלט פאר זיך אליין. די יונגע ישראל דארפען קומען אין באריהרונג וואס מעהר מיט דעם ע ל ט ע ז ישראל. מען טאהר ניט צורייסען צוויי וועלטען, מען טאהר ניט אוועק נעהמען די יונגע קינדער פון די אלטע פאטערס, עס זאל ניט באקומען דעם איינדרוק אז די עלטערע אידען טויגען ניט, און די יונגע מוזען מאכען שוהלען און מאכען שבת פאר זיך אליין.

די יאנג איזראעל האט נעהאלפען אידען שומרי שבת צו נעפינען ארבייט. זיי האבען נעגעבען ראדיא פרא־גראמען צו פארשפרייטען די אידעען פונ'ם ארטהא־דאקסישען יודענטהום, האבען געשאפען נעלד פאר ארץ ישראל, האבען געגרינדעט א לעקטשור ביורא, און — האבען בעז באשלאסען צו ארויסטרעטען אין די עקזיסטירענדע תלמוד תורה'ס כדי דארטען צו ווירקען אז זיי זאלען נע־פיהרט ווערען אין ריין ארטהאדאקסישען גייסט.

מיר גיבען צו אז ווירקען אין די תלמוד תורה'ס אז מען זאל פטור ווערען פון לעהרער בונדיסטען, פון דירעק־טארען מחללי שבת, פון פרעזידענטען און פיהרער אסימי־לאטארען, איז א נויטיגע הילפיגע און זעהר נוצליכע שטיקעל ארבייט, א זאך וואס וועט זיין אביסעל צו שווער פאר די יונגע כחות פון די „יאנג איזראעל", יערענפאלס איז זייער השגה א ריכטיגע און נוצליכע, מיר וואלטען אבער נעוואונשען אז די „יאנג איזראעל" זאל ווערען אביסעל מעהר „נאציאנאליסטיש אידיש" און די „יאנג דזשודיא" אביסעל מעהר ארטהאדאקסיש־אידיש, דאן וואלט מען ניט געדארפט צושפליטערען די ביסעל גוטע כחות פון די אידישע יונגענד אין אמעריקא, און פון ביידע גוטע ארגאניזאציאנען וואלט דאן נעוואָרען איין גרויסע שטארקע און מעכטיגע יונגענד ארגאניזאציע וועמעס צוועק זאל זיין ברעננען צוריק דעם יונגען אידען צום אלטען אידישען פאלק.

איינשטימיג ביי זיין לעצטען מיטינג, פֿאַרזאַמענדיג אזעלכע טהאַטען, און וועלכער איז געמאַלדען געוואָרען אין אייניגע גרויסע ענגלישע צייטונגען. מיר שרייבען דיעזע שורות מעהר ניט ווי צוליעב א נעוויסען בריף וועלכען מיר האַבען באַקומען. דער בריף איז געשריבען אין א גוטען ענגליש מיט זעהר א שעהנער האַנד־שריפט, און אין זעהר אן ערנסטען טאָן, וועלכער לעזט זיך אונגעפעהר אזוי:

ווערטהע רבנים!

אנשטאַט צו קריטיקירען די שלעכטע האַנדלונגען פון די קריסטען בנוגע אידען, וואָלט איהר בעסער געטאַהן וועו איהר מסור'ט די אידען זעלבסט, אויף די פיעלע פייערען און באַנקראָטען וואָס עס טרעפט זיך ביי זיי, אויף זייער שמוציגע אויפפיהרונג אין די סטריטען, אויף זייער באַשמוצען די עפענטליכע פּאַרקס, א' אז. וו.

דער בריף כאַטש אהן אן אונטערשריפט, לעזט זיך אַבער ווי דער שרייבער וואָלט נעמיינט זעהר ערנסט, און גיט א באַרעכטיגונג צו דער שנאה כבושה פון גוים צו אידען, און צוליעב די פּאַלשע נאַרישע אויסגעדראַשענע פּאַרלוימדונגען פּאַרלאַנגט ער, אז מיר אַליין זאָלען צוגעבען אז מען דאַרף אונז פיינד האַבען.

און מיר ענטפֿערען מיט א גרויסען „ניין!" מיר פיהלען ניט קיין שום באַרעכטיגונג אויף זייער שנאה צו אונז, וועו זיי וואָלטען געזאָגט דאַס זייער שנאה שטאַמט צוליעב אונזערע פּאַרשיעדענע רעליגיאָנען, וואָלטען מיר נעענטפֿערט אז עס איז אמת און מיר וועלען קיין מאָהל ניט פּאַרבייטען אונזער רעליגיאָן צוליעב פּאַרדינען ליעבע ביי אונזערע שכנים, און שנאת הדת נעהמען מיר אן פּאַר ליעב און טהייער, ווי אונזערע חכמים לערנען אונז, „מה לך יוצא ליהרג על ששמרתי את התורה". כאַטש מיר זאָגען אז אן אונטערשיער אין רעליגיאָן ניט אויך ניט קיין באַרעכטיגונג צו פיינדשאַפֿט, אַבער וועו זיי פּאַרלוימדען אונז מיט פּאַלשע בלבולים כדי צו רעכטפערטיגען זיך, מוזען מיר אויסשרייען אז דאַס איז שקר וכזב! מען זאָל אויף אונז אויסטראַכטען אזעלכע שרעקליכע שקרים איז הימעל שרייענד. וועו עס מאַכט זיך אייניג פיירען מעהר דורכ'ן יאָהר אין די אידישע קוואַרטאַלען, איז דאַס ניט צוליעב זייער אידישקייט, נאָר וויל מעהרסטענס וואָהנען זיי, אין נעדיכטע געגענדען אהן מאַדערנע אימפּראַוומענטס, אין אַלט מאַדישע טענעמענט הייזער, וואָס נאַטירליך טרעפט דאַרטען מעהר עקסידענטס ווי אין אַנדערע געגענדען. זאָגען אַבער אז זייער אידישע אַפּשטאַמונג איז שולדיג אין דעם, איז דאַס בלויז באַשולדיגען אומשולדיגע מענשען, אַדער וועו עס מאַכט זיך מעהרערע באַנקראָטען צוויישען אידען, איז דאַס אויך נאַטירליך, צוליעב דעם גרויסען צאָהל אידישע בייזנעס־לייט, און יעדער איד האַט אן אימביציע פּאַר ביזנעס, און וועו עס מאַכט זיך א דורכפּאַל, מוז נאַטירליכער ווייזע קומען א באַנקראָט, אַבער צו זאָגען אז בלויז אידען זיינען שולדיג אין דעם, איז פּשוט א פּאַרברעכען.

און די זעלבע זאַך איז מיט ריין האַלטען די גאַסען און די פּאַרקס, צוליעב די ענגשאַפט פון די וואָהנונגען, קאָן מען ניט האַלטען אזוי זויבער, ווי מען וואָהנט אין נעראַמערע הייזער. וועו איהר קומט אריין אין פּאַרק טרעפט איהר מענשען פון אַנדערע נאַציאָנען, וועלכע באַלאַנגערען דעם פּאַרק און באַשמוצען איהם א סך מעהר ווי אידען, און דאַך באַשולדיגט זיי קיינער ניט. וואָס זאָל טאַהן אן אַרימע אידישע מוטער מיט איהרע פיעלע קלייניוואַרג, אַהן עין הרע, וועלכע אין קאַנטרי אַדער קעמפּ קאָן זי ניט אַפּאַרדען צו שיקען איהרע קינדער, דער גאַנצער פּאַרגעניגען פּאַר איהרע קינדער איז דאַס וואָס זי נעהמט זיי אַרויס אין פּאַרק, און זי קאָן ניט זיין פּאַראַנטוואַרטליך צופיעל פּאַר דעם וואָס די קינדער טהוען אין פּאַרק.

און וועו א איד ווייל באַשולדיגען אידען אין אזעלכע פּאַרברעכענס, באַווייזט, אז ער אַליין איז ניט ריין פון אַנטיסעמיטיזם צו זיינע ברידער, און דאַס קרענקט אונז נאָך מעהר ווי די שנאה פון א ניט־אידען. א איד האַט אוודאי גערעכט וויסען דעם צושטאַנד פון זיינע ברידער במה הם ניזונין ואיך הם חיים, אין וועלכע צושטאַנדען זיי געפינען זיך, און ניט וואַרפען דעם גאַנצען שולד אויף זיי.

מיר וואָלטען וועלען, אז מיר אַליין זאָלען זיך איינער דעם אַנדערען ניט פּאַרהאַסען, און דורך דעם ברענגען אז מיר זאָלען פּאַרהאַסט ווערען ביי אונזערע שכנים, ווי אמאָל אט געזאָגט איינער צו אונז, ליעבט זיך אַליין צוויישען זיך, דאָן וועלען אייך אַנדערע ליעב האַבען.

בכל עניני המערכת, לפנות אל:
RABBI S. L. HURWITZ
203 Wst 113th Street
New York

ובכל עניני ההנהלה, לפנות אל:
DEGEL ISRAEL
256 East Broadway
New York

דער פנקס

ביי די לעצטע קאנוועגשאן פון די „אינדעפענדענט אָרדער ברית אברהם", וועלכע איז אָפגעהאלטען געוואָרען אין סאראטאגא ספרינגס, האָט דער נייַ־ערוועלטער „גרענד מאסטער" מר. זילבערשטיין, וועלכער איז — ווי די צייטונגען פאַרזיכערען — אַן אַרטאָדאָקסישער איד — האָט ער פאַרשפראָכען צו „אַרויסברענגען אין דיעזען גרויסען אָרדער די אידישע יוגענד".

וועַן איהם וועט געלונגען צו אַרויסברענגען די אידישע יוגענד אָלס מיטגליעדער און טהוער אין דעם אָרדער ברית אברהם, וועט דאָס. ווירקליך זיין די וויכטיגסטע אַרבייט וואָס דיעזער מאַן האָט וועַן געטאָהן.

* * *

מען האָט „ענטדעקט" א ישיבה אין בריינסק, טיף רוסלאַנד, די אנפיהרער זיינען אַרעסטירט און וועלען פראָצעסירט ווערען, די אידישע קינדער פון די אָרגאַניזאַציעס פון דער קאָמוניסטישער יוגענד, פאַרלאָזען די קאָמוניסטען און געהען צוריק אין חדר אַריין.

אידישקייט איז הייליג און שטאַרק, אָט אַריבער־געלעבט אָהן א צאָהל אויסערליכע און אינערליכע שונאים און וועט אויך אַריבער לעבען די נייע שונאים פון יודען־טהום און וועט בלייבען שטאַרק ווי געווען. אידישקייט וועט קיינמאָהל ניט אונטערגעהן.

* * *

אין לאַנדאַן איז ניט לאַנג צוריק געשטאַרבען סעמיועל מאנטאגיו, באַקאַנט אונטער דעם נאָמען „לאָרד סוועיט־לינג" דער פרעזידענט פון די „פעדעריישאַן אָף סינאַגאָגס אין לאַנדאַן". ער איז געווען א מיטגליעד צו די עקס־טרעמע אידישע אסימילאַנטען אין דער לייג פון די בריטישע אידען און אַרויסגעגעבען מיט זיי צוזאמען א מאניפעסט געגען דער באַלפור דעקלאַראַציע און געגען ציוניזם. ער האָט ניט דערלאַזען פאַרהאַנדלען אויף די מיטינגען פון די שולען ארץ ישראל פראָגען אָדער סתם פראָגען פון א נאציאָנאל אידישען כאַראַקטער. ער אָט באַשעפטיגט די שוהלען נאָר מיט סעמעטערי פראָגען.

די שוהלען פון אמעריקא האָבען ניט קיין פרעזידענ־טען ווי לאָרד סוועיטלינג, אָבער פיעל פון זיי זיינען ניט פאַסיג צו זיין פרעזידענטען פון אָרטהאָדאָקסישע שוהלען, און זיי זיינען ניט פעהיג צו באַשעפטיגען זייערע שוהלען מיט עפעם העכער ווי סעמעטערי פראָגען.

* * *

הרב שאַפירא פון קאָווּנא, האָט זיך ענטזאגט פון די עהרע צו ווערען דער אָפיציעלער „רב הכולל" פון ליטווישע רעפובליק.

די אגודת ישראל פון פוילען האָט אַראַנזשירט א גרויסען מיטינג צו פראָטעסטירען נעגען רוסלאַנד פאַר אַרעסטירען דעם ליובאַוויטשער רבי'ן אין לענינגראד. די אגודה האָט זיך אויך געווענדעט צו די פרומע אידען צו זאָגען תהלים אין די שוהלען פאַר דעם רבי'ס באַפריאונג.

* * *

דריי אידישע דאָקטוירים זענען געפייניגט געוואָרען אין קינגס קאונטי אָספיטאַל, ברוקלין, ניו יאָרק, פון זייערע חברים דאָקטוירים, נאָר דערפאַר וויל זיי זיינען אידען. זעקס אַנטיסעמיטישע דאָקטוירים זענען אַרעסטירט. עס געהט יעצט אָן אַן אונטערזוכונג ביים סיטי מעיאָר פון שטאדט, און שוידערליכע פאָקטען ווערען ענטדעקט בנוגע דעם שרעקליכען אַנטיסעמיטיזם וואָס האָט געהערשט אין דעם דערמאָנטען שטאדטישען האָספיטאַל און אין אָלע אַנדערע שטאָדטישע אינסטיטוציאָנען.

* * *

הרב הורוויץ ערוועהלט רב אין תפארת הגר"א תלמוד תורה.

הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ, דער רעדאַקטאָר פון „דגל ישראל" וועלכער איז געווען פאַר די לעצטע ניינצען יאָהר דער רב און פיהרער פון ר' ישראל סאלאַנטער שוהל און תלמוד תורה, איז יעצט וועַן דער אידישער ישוב אין האָרלעם וואו די תלמוד תורה געפינט זיך ווערט חרוב, ערוועהלט געוואָרען אָלס רב און פיהרער פון די שוהל און תלמוד תורה תפארת הגר"א, 425 האַ־וואַרד עוועניו, בראָנזוויל, ניו יאָרק.

די תפארת הגר"א תלמוד תורה פאַרמאָגט א גרויסע פראָכטאָלע שוהל צום דאָוונען א גרויסע חברה ש"ס, חברה משניות, און קלאַס צימערען פאַר נאָהענט פון צוויי טויזענד קינדער צום לערנען. יעצט לערנען דאָרט ביי 800 קינדער און געפינט זיך אין א גוטע אידישע סביבה. צווישען די בעאַמטע פון תלמוד תורה געפינען זיך אזוינע באַוואוסטע חשוב'ע כלל טהוער ווי מר. ראָזענמאַן, מר. יוסף קאַפלאָוויץ, רעוו. יעקב בלום, מר. מרגליות, מר. מאצקין מר. גינזבורג, מר. ברעסלער מר. ראטנער און אַנ־דערע באַוואוסטע בעלי בתים פון בראָנזוויל.

* * *

הגאון קוק באגריסט די תפארת הגר"א תלמוד תורה.

באלד ווי דער רב הכולל פון ארץ ישראל, דער וועלט־באוואוסטער גאון ר' אברהם יצחק הכהן קוק, שליט"א, האט זיך דערוואוסט אז הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ איז ערוועהלט געווארען אלס רב און פיהרער אין די שוהל און תלמוד תורה ת פ א ר ת ה ג ר "א, האט ער צוגענעשיקט די פאלגענדע אינטערסאנטע באגריסונג צו די שוהל און צו איהר נייערוועהלטען רב און פיהרער

ב"ה, יום י' לחדש סיון, תרפ"ז.

שלום וברכת אהבה רבה מקודש, לכבוד ידידי היקר, הרב הגאון, אוצר תורה ויראה, מלא דעת ותבונה, רב פעלים, מו"ה שמריהו ליב הורוויץ שליט"א!

ולעדת קודש היקרה, אשר אחר כבוד לקחתהו לרב אב"ד ומנהיג אשר בבית הכנסת ות"ת תפארת הגר"א בבראנזוויל נויארק, יצ"ו.

חביבי הרב הגדול והעדה הכבודה והיקרה!

קבלו נא ברצון את ברכתי הנאמנה, השלוחה אליכם ממקור מכון בית חיינו, לקראת הצעד הגדול והחשוב הזה אשר צעדתם, הזוכים, והמזכה, הזוכים — בני העדה הרוממה, אשר הכרתם במעלות הקודש המרובות המעטרות את כבוד אהובנו הרב הורוויץ שליט"א, אלה המעלות אשר — מפעליו הקדושים, השפעתו הכבירה נאומיו הנאדרים בקדש, וספריו היקרים, אוצרות חיים, מלאי טללי אורות, הן הם עדיו להעיד נאמנה על שאר רוחו, על נקיות דעתו ובר לבבו, ועל התקוות הרבות והגדולות אשר בצדק תוכל כל עדה גדולה וכבודה בישראל, לתלות, בהרב הנכבד הזה. והמזכה — ידידי הרב! אחרי פעולותיך הנפלאות אשר הראית בהנהלתך המופתית בת"ת ובית הכנסת ר' ישראל סאלאנטער זצ"ל, הנקרא על שם איש המופת אשר עמד לנו בדור האחרון, לרומם את דגל המוסר ויראת ה' בכח תורה נאוני מאד, הנך עולה במעלות הקודש לכהן פאר בעדת קדש. ביהכנ"ס ובית הת"ת ת פ א ר ת ה ג ר " א הנקרא על שם אור העולם, אביהם ורבם של ישראל לדורי דורות, רבינו הגדול ה ג ר " א מ ו ו י ל נ א זצ"ל.

תהי דרככם צלחה, ואור קדושה וטהרה, אור תורה ונר מצוה, תזריה על אחינו ועל דור בנינו אלה, להכשירם לקראת האור הגדול של הגאולה והישועה ההולכת ונשקפת לכל בית ישראל מארץ חיים, מהררי קדש ומטל חרמון, שיורד על הררי ציון, אשר צוה ה' משם את הברכה לכל שאר עמו.

והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות באהבה נאמנה כנה"י ונפש ידי"ע מברכם בכל לב מהר הקודש מירושלים.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק.
הרב הראשי לארץ ישראל
האב"ד בעיה"ק ירושלם תובב"א.

* * *

נאך דעם ווי עס איז ענטשטאנען א גרויסע מחלוקת צווישען די שוחטים פון טשיקענס פון דער אלטער שוחטים יוניאן אונטער דער אמעריקאן פערערייש אן ווי לייבאר, מיט דער נייער זעלבסטשטענדיגער אגודת השוחטים הרשמים, זיינען די פארשטעהער פון דער אגודת השוחטים נעקומען צום דגל הרבנים, צוזאמען מיט פארטרעטער פון די טשיקען מארקעט לייט און פארלאנגט צו שטעלען זיך אונטער דער השגחה פון דגל הרבנים, זיי זאלען אנשטעלען משגיחים אין די מארקעטס, און שטעלען די שוחטים אויף בחינה. דער דגל הרבנים האט זיך אונטערגענומען צו אנערקענען די אגודת השוחטים, ווען זיי וועלען אויס־פאלגען אלע אנרדענונגען פון די רבנים, דאן האט די יוניאן שוחטים נעשיקט דורך דעם ועד הרבנים דנריאראק, אז זיי פארלאנגען א דין תורה מיט דער אגודת השוחטים הרשמים, און נאך פיעלע פארהאנדלונגען, זיינען אויס־געקליבען נעווארען פערצען רבנים, זיעבען פון ועד הרבנים מצד די יוניאן שוחטים, און זיעבען רבנים פון דגל הרבנים.

מיר ווילען ניט איבערנעבען איינצעלהייטען פון דעם נאנג פון דער דין תורה, ווען עס וואלט ניט פארשאפט פיעל כבוד צו א נעוויסען צאהל רבנים מצד דעם ועד הרבנים, מיר ווילען אבער יא דערצעהלען פון א פאקט איז מיטען דער דין תורה, וועלכע האט בשום אופן ניט נעטאהרט פארקומען. דריי רבנים ג. פ. און פ. זיינען אין מיטען דער דין תורה אוועק צו די פאולטרי לייטע פארהאנדלען מיט זיי, און אויסלאזען אין גאנצען די איבעריגע רבנים, מיט דער דין תורה צוזאמען, וועלכע דאס איז נעגען דעם דין און נעגען דער עטיק פון רבנים. די ענדע פון די רבנישע זיצונגען איז געווען אז עס איז ארויס א פסק דין וועלכער לעזט זיך ווי פאלגט:

ב"ה.

אנחנו הרבנים החתומי מטה הנבדרים לדון בין שני הצדדים, היינו שוחטי עופות יוניאן אף גרייטער ניר יארק לאקאל נומער 343—249 מצד אחד, ואגודת שוחטי עופות הרשמים דאמעריקא, וגרייטער ניו יארק לייף פאלטרי טשעמבער אף קאמערס מצד השני, ואחרי אשר שמענו הטענות ותביעות מהצדדים הנ"ל בתשומת לב וקנינו מהם בקנאג"ס, באנו לידי מסקנא בהסכם כולנו לידי החלטות האלו:

א) הוחלט, כי אין שום בעל מארקעט יכול לכוף לשום שוחט שיהיה שייך לאגודה של שוחטים זו או אחרת, אך הרשות לכל שוחט להיות חבר לכל אגודה שירצה.

ב) כל המארקעטס בין מוכרי האלסייל ובין מוכרי ריטייל מחויבים להיות תחת הש־
שיובחרו ויסודרו מועדי הרבנים המקומים של כל פרוור ופרוור מניו יארק רבתי, ואין השוחטים רשאים לשחוט במארקעט שאינו עומד תחת השגחת הרבנים הנ"ל.

ג) כל סכסוך שיזדמן בין בעלי המארקעט ובין השוחטים בדרך דממונא יתפשרו ע"י ארביטריישאן של שלשה בעלי מארקעטס ושלשה שוחטים ורבנים אשר יבחרו מועדי הרבנים המקומים יהיו המכריעים.

ד) בעלי המארקעטס לא יוכלו להעמיד אצלם שוחט אפילו אם המקום פנוי בלתי הסכמת הרבנים מהועדים המקומים.

ה) השוחטים החדשים שהועמדו עכשיו בהמארקעטס בראנקס מסבת הלאקאוט והיו שייכים לאגודת השוחטים הישנה בזמן העבר, יעמדו על מקומם עד שיועמדו לד"ת בזבל"א וזבל"א לפני ועד הרבנים דבראנקס, וזמן שבעת ימים ינתן להם לעמוד לד"ת לא יאוחר, ואם לא יעמדו לד"ת בתוך זמן הנ"ל אבדו את זכותם, והשוחטים החדשים הנ"ל שלא היו שייכים לאגודת השוחטים הישנים בזמן העבר, יעזבו תיכף את מקומם והשוחטים הקודמים ימלאו את מקומם, רק מחויבים לעמוד אתם לד"ת כנ"ל וינתן להם סיוע כסף כשוחטים הולכי בטל, ומוצא לכסף יוקח משוחטי עופות העובדים דניו יארק רבתי, וכ"ז כשיעמדו על הבחינה וימצאו הגונים, והראוים להיות שוחטים יאבדו את מקומם ע"פ דין תורה אז ינתן להם סיוע כספי כנ"ל לא פחות מחמשה עשר דאלאר.

ע"ז באנו על החתום היום יום כ"א סיון תרפ"ז, פה ניו יארק.

חתימות הרבנים.

ווי איהר קענט זעהן פון דיעזען פסק, וועלכער האט סתירות פון איין סעיף אויף דעם צווייטען, און וועלכער זאגט אין קורצען אז עס זאל פארקומען דין תורות צווישען די שוחטים יחידים, אויך וועלכער צושטערט די שטארקייט פון דער יוניאן, איז די גאנצע זיצונג פון די רבנים נעווען מעהר א פאליטישע, ווי צו ברענגען ארדענונג אין שחיטת עופות, וויפיעל די רבנים מצד דגל הרבנים האבען זיך משתדל נעווען, אז יעצט איז די ריכטיגע צייט צו מאכען א גוטען סדר אין שחיטת עופות, מיט א פאראייניגטען ראבינאט, האט זיך זיי ניט איינגענעבען, צוליעב נעווייסע פארשטענדליכע פאליטישע אורזאכען.

די שוחטים יוניאן האבען באשלאסען, זעהענדיג און שטודירענדיג דעם פסק, ארויס צו געהן פון דער פערע־ריישאן און אריינגעהן און פאראייניגען זיך מיט דער אגודה, און יעצט איז פארלויפיג שלום בין השוחטים, ווייל זיי באזיצען א שטארקען כח, און מען דארף שוין ניט קיין רבנים, וכל השוחטים יוצאים ביד רמה.

* * *

דער חדש סיון פון דגל הרבנים דאמעריקא, האט זיך אין גאנצען אפגענעבען מיט דער פראגע פון שחיטת עופות, וואו עס איז באשפראכען נעווארען די פראגע פון יוניאן, און עס איז באשלאסען נעווארען אז עס איז ניט ריכטיג אז שוחטים זאלען באלאנגען צום פערעריישאן אוו לייבאר, וועלכע האבען א נעזעץ ביי די ארבייט און ארבייטער וואס באלאנגען צו זיי, אז עס איז קיין אונטערשייד פון א איד ביז א גוי, פון א מאן ביז א פרוי. דער דגל הרבנים האט דעריבער באשלאסען צו ווירקען אויף די שוחטים, זיי זאלען זיין פאראייניגט אין אן אגודה מיט געזעצטע תקנות, און דאן וועלען זיי העלפען די אגודה מיט אלע מעגליכקייטען.

אין די ויכוחים האבען אנטהייל גענומען, די רבנים: פיימער, סלוצקער רב; הירש, טעמפעל, סוכן, אונגאר, טענענבוים, סאדין, הורוויץ, הרב מזאלקאווע פאר זיין אפ־פאהרען נאך יוראפ, קאסוט, יוד, חיים יעקב הירש, קאהן, קליוואנסקי, דיינא, און די רבנים יודעלאוויץ, נארטענהויז, לייטער, טייטעלבוים, לעדערמאן, מענדעלסאן פון נוארק, דים, זיינען אויסגעקליבען געווארען צו דער דין תורה אלס פארטרעטער פון דגל הרבנים.

דער דגל הרבנים האט אויך איינגענטיילט די רבנים חברי הדגל אין קאמיטעס צו געהן באזוכען די טשיקען מארקטעס אלע וואך.

הרב יוסף פיימער באריכטעט פון זיין נסיעה אין ניו בריטאן, וועגען איינריכטען דארטען א מקוה טהרה, און די אסיפה שפרעכט אוים א דאנק צו איהם אויך צו הרב ר' יהודה ליב לאזארוו.

הרב אונגאר ברענגט פאר דאס א געווייסע נעזעלשאפט, האלט אפ געווייסע פארזאמלונגען אויף די סטריטען פון ניו יארק און צייהען צו א גרויסע צאהל צוהערער פון טוי־זענדער אידען, און פארלאנגט דאס דער דגל הרבנים זאל ווייסען וואס זיי רעדען, אויב דאס איז ניט פון יענע באַ־וואוסטע חברה, און עס ווערט באשלאסען אז א קאמיטע זאל געהן צו דיעזע מאסענפערזאמלונגען און אויסגעפינען וואס דארטען קומט פאר.

עס איז אנגענומען געווארען א שטארקע פראטעסט רעזאלוציע געגען די פיהרונגען אין קינגס קאונטי האס־פיטאל, וואס עס הערשט דארטען אנטיסעמיטיזם און וואס די רעזולטאטען זיינען געווען דאס אייניגע אידישע דאק־טוירים זיינען באליידיגט און געפלאגט געווארען פאר זייער אידישקייט. און עס ווערט אויסגעדריקט די האפע־נונג דאס דער סיטי מעיאר פון שטארט ניו יארק וועט געווים מאכען אן ענדע צו דיעזע אונרעכטע אומשטענדען.

דיעזע רעזאלוציע איז איבערגעשיקט געווארען צו אייניגע ענגלישע צייטונגען צו פארעפענטליכען.

הרב זילבערמאן, מאטעלער רב; הרב מ. שאפירא פון ברוקלין, הרב חיים יעקב הירש זיינען אריינגעקומען אלס חברים צום דגל הרבנים.

* * *

הרב ר' צבי הירש קאהן פון מאנטרעאל קנדה, הרב חיים מארים מאגנעס, מזכיר המזרחי הרב מיכל שמעון איסקאלסקי, זיינען דיעזען מאנאט אפגעפאהרען נאך ארץ ישראל אויף א לענגערען באזוך.

* * *

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא ווערען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אין׳ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

הרב רמ"ז מרגליות האט זיך שוין אומגעקערט פון זיין נסיעה אין ארץ ישראל, און געפינט זיך יעצט אין קארלסבאד, וואו ער וועט פערזאמען אייניגע וואכען, און קומען צוריק לשלום אין אמעריקא.

* * *

די רבנים הרב יעקב איסקאלסקי והרב צבי דאבאוויץ, האבען אדרעסירט א גרויסען מאסענפערזאמלונג דינסטאג ה׳ תמוז אין ספרינגפיעלד מאסס., ביי וועלכען עס איז נעווען אנוועזענד הרב הגאון ר׳ אליעזר זילווער דער מרא דאתרא. און צו אונזער צופרידענהייט קאנען מיר באריכטען דאס עס הערשט שלום ושלוה אין שטאדט, צווישען די רבנים הרב הגאון סילווער והרב ר״א גארעליק, ווי אויך צווישען אלע פינף שוהלען.

* * *

דער נעראטענער זוהן פון הרב ר׳ יעקב איסקאלסקי, דער יונגער רב מיכל שמעון איסקאלסקי א תלמיד פון דער ישיבת ר׳ יצחק אלחנן און א גראדואירטער פון א ניו־יארקער קאלעדזש, פאהרט היינטיגע וואך אף נאך ארץ ישראל, כדי דארטען זיך משתלם זיין אין זייער למודי קודש און צו דער זעלבער צייט צו באקאנען זיך מיט דעם אלטען און נייעם לעבען פון אונזער ארץ אבות.

עס איז באמת א זעהר דערפרעהענדע ערשיינונג צו זעהן דאס א יונגער רב, וועלכער דארף אריינטרעטען אין זייער פליכטען אלם רב ומנהיג ביי אידען, אלם רעדנער ומורה דרך פון אונזער הייליגען אידישען טראדיציאנעלען אידענטהום, וואס דארף מעורר זיין דאס פאלק צו זיינע ערהויבענע שטרעבונגען פאר אן אייגענער היים על פי רוח התורה והמסורה — פיהלט אין זיך א חוב קדוש דאס איידער ער נעהט רעדען און פראפאגאנדירען צו יענעם פאר ארץ ישראל — מוז ער אליין מיט זיינע אויגען זעהן דאס לאנד, זיך אנשעפען מיט הייליגער השפעה, נעצוינגען פון דעם הייליגען קוואל גופא.

מיר גלויבען דאס וועט הרב מיכל איסקאלסקי וועט זיך צוריקקערען פון ארץ ישראל פול מיט ידיעות און באגייסטערונג פאר אונזער ארץ הקדושה, וועט ער זיך מיט זיין נאנצען יוגענד־פייער ארייננוארפען אין דער הייליגער ארבייט פון בנין הארץ און זיינע רייד וועלען נעפינען אן אפקלאנג אין די הערצער פון זיינע צוהערער כמאמר הפסוק דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב.

זיינע חברים די תלמידים מובהקים פון דער ישיבת ר׳ יצחק אלחנן האבען לעצטע וואך אויף א באנקעט וואס איז פארנשטאלטעט געווארען לכבוד דעם אפפאהרען פון זייער חבר הרב מיכל איסקאלסקי, זיך מיט איהם הארציג נעזעגענט און האבען געהאלטען אמת חבר׳שע רעדעס אין וועלכע זיי האבען ארויסגעוויזען גרויס באנייסטערונג פאר זייער חבר הרב מיכל איסקאלסקי און האבען איהם געוואונשען א האַרציגען צאתך לשלום.

* * *

דער וער הרבנים במדינות אהייא, קענטאקי, ואינדיאנא, פון וועלכע הרב הג׳ ר׳ חיים פישל עפשטיין איז יושב ראש, און הרב הגאון ר׳ יקותיאל יהודה גרינוואלד איז מזכיר, טהועז גוטע און נוצליכע ארבייט לחזוק הדת והיהדות. די רבנים פון דיעזען וער באזוכען שטעדט און שטעדטלאך און טהועז אלעם וואס איז נאר מענליך לחזוק היהדות. ניט לאנג צוריק האבען זיי ארויסגעלאזען א פייערדיגען אויפרוף צו אלע פרומע אידען אין וועלכען זיי פאדערען זיי אויף צו העלפען זיי ארבייטען פאר אידישקייט. אויף דעם אויפרוף געפינען זיך די אונטערשריפטען פון די פאלגענדע רבנים נאונים: הרב ר׳ חיים פישל עפשטיין, הרב ר׳ יקותיאל יהודה גרינוואלד, הרב ר׳ אשר ליפמאן זרחי, פון לואיסוויל, קענטאקי, הרב ר׳ יצחק משה זילבערמאן פון טאלידא, הרב ר׳ מנחם מענדל עקשטיין האכשטיין פון סינסינעטי, הרב ר׳ מנחם מענדל עקשטיין פון קליוולאנד, הרב ר׳ יצחק קרישלאוו, קליוולאנד, הרב ר׳ ברוך שלום טריינין, קליוולאנד, הרב ר׳ שמואל אייזיק כ״ץ פון אינדיאנאפאליס, הרב ר׳ אפרים פעלקאוויטש פון קענטאן, הרב ר׳ זכריה זאקס, קליוולאנד, הרב ר׳ עוזר פאלוי, קליוולאנד, הרב ר׳ מרדכי שיף פון סינסינעטי.

הרב ר׳ חיים מאריס יוד איז אויפגענומען נעווארען אלם רב אין דער שוהל בני שמואל יהודה אין בראנקס. הרב יוד איז אייגנער פון די באוואוסטע רבנים דרשנים אין לאנד, און טויזענדער אידען פון יענעם נענענד וועלען אויפנעהמען די בשורה מיט נרויס שמחה.

* * *

דאנענען איז פארן צוויסינקויטען ביי די חברים פון כנסת הרבנים דארצות הברית, וואו זיי זיי האבען נעהאט א שטורעמדיגען מיטינג, וואו עס איז ארויסגעבראכט נעווארען דאס אייניגע מיטגליעדער טהועז אף זאבען על דעת עצמם און דער נשיא האט פארעפענטליכט אן אויפרוף צו די חברים, אז זיי אלע זאלען זיך קאנצענטרירען ארום איהם זעלבסט, און ברענגען די אנודה אין גוטען ארדענונג, ניט יעדערער זאל טהועז על דעת עצמו.

* * *

ווי באוואוסט האט דער ביליאנער הענרי פארד חרטה אויף זיינע באשולדיגונגען נענגען אידישען פאלק, און האט ערקלעהרט זיין תשובה עפענטליך. לאמיר האפען אז זיין תשובה וועט אויך זיין א תשובת המשקל.

אין טרענטאן ניו דזש., איז ערוועהלט געווארען אלס רב, הרב יששכר לעווין פון סקענעקטעדי, אויף דעם ארט פון הרב בונין, וועלכער איז נעווארען רב אין ברוקלין.

* * *

הרב ר' משה דן שיינקאפ, איז אויפגענומען געווארען אלס רב אין וואטערבורי. הרב שיינקאפ איז א תלמיד פון סלאבאדקער ישיבה, ער איז געווען ראש ישיבה אין דער ישיבה פון ניו הייווען און אין דער „מתיבתא" פון תורה ודעת.

* * *

הרב הגאון ר' שמואל מנחם הלוי פיין איז ווידער ערוועהלט געווארען אלס רב אין אין די שוהל „אהבת ציון" פון דעטראיט מישיגען.

* * *

הרב פיין איז ניט לאנג אין אמעריקא. ער איז געווען רב אין מאסקווא, ער איז א רב מובהק גדול בתורה וביראה, דרשן מצוין, סופר בקרש. ער איז אויך א מיטגליעד פון ס „דגל הרבנים" און א מיטארבייטער אין „דגל ישראל", מיר ווינשען איהם און זיין נעמיינדע פיעל גליק.

* * *

הרב הגאון ר' חיים הירשענזאהן ווערט אלט ווערען 70 יאהר י"ג אלול. עס וואלט געווען די פפליכט פון אלע רבנים און אוהבי תורה פון לאנד צו פייערן דעם 70 יעהריגען יובעלעאום פון הרב הירשענזאהן, ווי ער האט דאס כשר פארדיענט.

מיר ווינשען איהם לאנגע גליקליכע און פרוכטבארע יאהרען להוסיף להפיץ אור תורה ודעת לעמנו הקדוש.

* * *

הרב הגאון ר' שמואל אהרן הלוי פרדם נעווארענער רב אין פוילען און גאליציען, און יעצט אין שאקאנא ניט ארוים זיין מאנאטליכען רבנישען זשורנאל „הפרדם" וועלכער איז געגרינדעט געווען אין יאהר תרע"ג בפוילען. א זשורנאל וועלכער ענטהאלט חדושי תורה בהלכה ואגדה.

* * *

ניט לאנג צוריק האט באזוכט אונזער רעדאקציע הרב הגאון המפורסם ר' מרדכי מאיר זילבערמאן וועלכער איז נעווארען רב אין פינסק און אין מאטעלא. ער האט מיט זיך בריעף פון די גרעסטע גאונים מובהקים, וועלכע שרייבען אויף איהם אז ער איז אייגער פון די גדולי הדור, אלס גאון בהלכה ובאגדה ודרשן נפלא. תהי דרכו צלחה.

* * *

עס איז ערשט ארוים פון דרוק דער נייער ספר „יסודי היהדות" פון הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ, די ר' ישראל סאלאנטער תלמוד תורה (פון 74 איסט 118טע סטריט, נויארק) וואו הרב הורוויץ איז נעווען רב פאר די לעצטע נייניצעהן יאהר, האט געדרוקט דעם ספר לכבוד די הייליגע ארבייט פאר די אידישע ערציהונג פון הרב הורוויץ. דער ספר באהאנדעלט וויסענשאפטליך און לויט ש"ס ופוסקים די גרונד פרינציפען פון יודענטהום.

* * *

אין קאנעקטיקוט האט זיך נעגרינדעט יעצט אן אגודת הרבנים פון דיעזען סטייט, אין וועלכע עס זיינען אריין נעגאנגען פאלגענדע רבנים: הרב לעווענבערג, הרב פלאקס נער פון ניו הייוועז, הרב האפענבערג, הרב הורוויץ פון הארטפארד, הרב ברוידא מברידזשפארט.

דיעזע נייע אגודה פארשפרעכט צו פאראייניגען אלע רבנים פון סטייט, צו ארבייטען ברעת אחת להחזקת היהדות והרמת קרן התורה, איבערהויפט צו פארשטארקען און פארפעסטיגען די באוואוסטע ישיבה פון ניו הייוועז.

לתשומת לב הרבנים!

הננו מתכבדים להודיע לכת"ר כי אנו נגשים בקרוב בעה"י להדפיס ספר חשוב ונחוץ מיוחד במינו, שיכיל שמות הרבנים (החיים אתנו כהיום לאוי"ט) מכל חלקי התבל עם תולדותיהם בקצרה.

אנו מבקשים אפוא את כת"ר להודיענו בהקדם האפשרי את הפרטים דלקמן:

שמו, — משפחתו, — מתי נולד? — העיר, — ממי נסמך להוראה? — מתי נתמנה לרב? — איה שרת ברבנות מקודם? — איזה ספרים חיבר? (תוכנם ושנת הדפסתם), — הכתבת המדויקה.

כת"ר מתבקש בזה לעורר גם את ידידיו הרבנים שישלחו אלינו את תולדותיהם.

אנו מקוים בע"ה, כי הספר הזה יעלה בתכניתו, בערכו וחשיבותו על כל הספרים שנדפסו ממין זה עד היום.

ברגשי כבוד רב למרנן ורבנן,

עורכי הירחון התורני-ספרתי „שערי ציון"

שלמה בלזר,

בהגאון האמתי מרן רבי יצחק זצ"ל.

אהרן יצחק זסלנסקי,

בהרה"ג הצדיק ר' ראובן מאיישישאק זצ"ל.

* * *

מחיר הספר: שני דאלאר — עשרה שילינג,

בארצות הולוטה הנמוכה — חצי המכיר.

בבקשה לשלוח מחיר הספר במוקדם.

הכתבת:

RABBIS S. BLAZER & A. SOSLANSKY

P. O Box 210 Jerusalem, Palestine

מחיר החתימה של הירחון התורני „שערי ציון" 3 דאלאר, 12 שילינג, בארצות הולוטה הנמוכה — חצי המחיר.

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא. העורך: הרב שמריהו ליב הורוויץ

הכופרים והחנוך

(מאמר ראשי)

בכל דור ודור היו כופרים וחפשים ברעות, הנה, למשל, בדורו של רב סעדיה גאון, היו הרבה בעלי דעת בלי אמונה, ובעלי אמונה מבלי הדעת, והיו הרבה שהיו מפקפקים בפסקי הגאונים תחלה, ואחר כך בהתלמוד, ואחר כך להכחיש בתורה מן השמים (שו"ת שערי צדק בראשיתן וטו"ת שערי תשובה סימן קפ"ז).

אחד מיוחד מכופרי הזמן ההוא היה חוי הכלבי (לשם גנאי), הוא כתב ספר נגד כתבי הקדש ויסודי הדת ויטעון על תורת משה שתי מאות טענות, טענות שטוענים כל הפוקרים והכופרים ביסודות תורה מן השמים עד היום הזה, והטיח דברים נגד הקרבנות והמקדש, והיה ממבקרי המקרא, ויחפש למצוא בכתבי הקדש דברים הסותרים זה את זה, גם קריעת ים סוף תלה במחזה טבעי, מלאת המים ונפילת מי הים (עבבע אונד פלימה), גם ירידת המן בקש לבאר על פי הטבע, ואותו דור היה דור של קטני אמנה ופוקרים בדת, ובין הפוקרים האלה היו גם מלמדי תינוקות וימסכו רוח השפק בלב בני הנעורים (ראה אגרת תימן להרמב"ם, הוצאת אמשטרדאם, דף קכ"ה ע"ד, ור' אברהם בן דאנד בספר הקבלה), והנה ר' סעדיה גאון חבר ספר נגד חוי הכלבי, וגם האבן עזרא בפירושו לתורה מכה על קדקדו; והיו בכל זמן ובכל דור כופרים ופושעים.

והנה חיים אנו עכשיו בדור של נבוכי הזמן, בדור של כפירה, ומה שיותר רע, בדור של בעלי חמריות גסה ומגושמה, המאמינים בשטת „הלעיטנו נא" העובדים ל„עגל הזהב" בכל לבם ובכל שרש נשמתם, בדור שכזה כמה קשה הוא לחנך בנים ברוח התורה האמונה, והמסורה, ובדור שכזה ובארץ שכזו שמקדישים ומעריצים רק את בעלי הממון ולא את בעלי הרוח, בדור ובארץ שאומרים „אויל הנביא, משוגע איש הרוח" יש צורך במחנכים חלוצים, בעלי דת ודעת, מורים פרנונים ויחד עם זה בעלי דת בעלי אמונה, המסורים לדת ישראל בלב ונפש, ושמכירים ומוקירים את דת ישראל ושמוכנים למסור את נפשם עד נטף הדם האחרון על קדושת האמונה.

ורק מחנכים ומורים מטפוס זה המה מוכשרים להקריב קרבנות על שדה החנוך העברי ולהרעיש את הלב העברי הצעיר, ולגע במיתרי הלב, לב הילד, ולזרוע בלבבות זרע האמת והצדק, ויחד עם זה עליהם להיות גם כן מלאי אהבה לעם ישראל, לארץ ישראל, ללשון העברי ולקניני הרוח אשר לעמנו, בקצרה — מורה ומחנך שהוא באמת דתי לאומי. כי רק אז הוא מהנך שלם והחנוך הוא חנוך שלם, אבל מי שהוא דתי בלבד או לאומי בלבד, איננו איש שלם, ולא יהודי שלם, ולא מחנך שלם. בדת ישראל ולאומיותו אנו מוצאים שלמות.

עלינו לחנך את הבנים הצעירים שנולדו באמריקה, גדולי הארץ, שיהיו מוכשרים להיות מורים ומחנכים על פי רוח תורתנו הקדושה, מפני כי נולדו בארץ זו, נתחנכו פה יודעים היטב את לשון המדינה וספרותה, מבינים היטב את נפש הילד העברי בארץ זו, ואין בהם רוח הכפירה וההרס כמו שיש באלה שבאו מארצות אחרות חניכי „השכלה" מזויפה המלאה כפירה בדת ובכל קדשי האומה. ודוקא אלה שנולדו בארץ החפש והשוין מתיחסים בכבוד לקדשי האומה, ואם רק יתחנכו בחנוך עברי דתי לאומי במטרה להיות מורים ומחנכים בישראל, ואחרי שירכשו להם ידיעות מספיקות בלשון עברית, בחומש, רש"י, גמרא, שלחן ערוך, דברי ימי האומה, ובהלכות הפרגוניה, אז עליהם לנסוע למשך של שנים אחדות לארץ ישרל, להנות מטוב הרוחני ומזיו החכמה הקדושה שבארצנו, להשתלם ולהתקדם במלאכת ההוראה, ולהיות מושפע מרוח בתי הספר של „המזרחי" בארץ ישראל, ואז נזכה להעמיד על ידי מורים שכאלה, דור חדש מוקיר תורה ודת וכל קדשי האומה.

ש. ל. ה.

לחותמינו די בכל אתר ואתר

הננו פונים בזה בדרישה נמרצה לחותמינו לשלוח לנו את דמי החתימה בעד עתוננו „דגל ישראל", שבודאי הנכם מקבלים אותו בקביעות מדי חדש בחדשו.

ה„דגל ישראל" נוסד שלא לשם עסק ורווחים וכל המתעסקים בו עובדים בכל כוחותיהם, שלא על מנת לקבל פרס, ומתקיים הוא רק מהכספים שמתקבל מהחותמים ולכן הזדרזו נא לשלוח את המגיע מכם בהקדם היותר אפשרי.

בכבוד רב,
ההנהלה.

מה זאת אורטודוקסיה ?

פון הרב ר' יעקב איסקאלסקי

שאלה נשאלה מאת כל עדת ישראל על ידי ה„דגל ישראל" — מה זאת אורטודוקסיה? ומערכת „דגל ישראל" בקשה את כל מי שהוא לחוות דעתו בהתרת השאלה הזאת, השפה אשר בה נכתבה השאלה הזאת, היתה שפת יהודית מדוברת, לאמר שתקובל תשובת כל איש יהודי היודע לדבר ולכתוב זרגנית, ובאמת לפי מובני היא שאלה כבדה וקשה, אשר צריכה פתרון ותשובה אך מפי אנשים היודעים היטב מכל אשר נעשה בקרב בית ישראל בזמנים היותר קדמונים, ובעבר הקרוב אלינו. היודע את ההשתלשלות מצב התורה והדת מדורות הקדמונים, עד דור האחרון, מצב ישראל בין העמים שכניהם ויחוסם אל היהדות, תולדות המפלגות בישראל, ואיך באו לידי התחלקות בשיטות אמונה ודת, והאנשים היודעים ובקיאים כאלה הם ידעו לתת תשובה נכונה על השאלה החמורה הזאת, כי באמת השם אורטאָדאָקס נושא עליו שם מפלגי, ולא מבני ישראל הוא השם הזה, ואך שאול הוא אתנו מיום, ונטענו אותו בכרם בית ישראל, שישכון יפיפותו של יפת באהלי שם, ובאמת היהודי האמתי אינו צריך לשם לואי, וכששאלו ליונה מאיזה עם אתה? השיב: — עברי אנכי, בלי שום כנוי, וסמן עצמו: כי את אלקי השמים הוא ירא, מפני שאי אפשר ליהודי שלא לירא את אלקיו, ומפני שלא היו כתות כתות ואגודות אגודות אז בישראל, די היה בתשובתו, להגיד להם מי הוא ומאיזה עם הוא

ואך כאשר נתפלגו ישראל לכתות וחבורות שונות, וכל כתה דבקה בשיטה ידועה להרע או להטיב, לא הסתפקו עוד בתשובה סתומה — „יהודי אנכי", והוסיפו להודיע לאיזה כתה הוא שייך, וביחוד נתבלט זאת מיום שעמדה החסידות בישראל, כי אז אם אמר אחד שיהודי הוא, נתעוררה השאלה אם הוא מכת ההסידים או המתנגדים, ומיום שנתהוה הרעפאָרם בישראל אז נשאל השם אורטאָדאָקס, לאמר לא רעפאָרמי אני כי אם אורטודוקסי, ושניהם כאחד מציינים איזה כתה ידועה, אלו מכת המחדשים בדת ואלו המחזיקים בנושנות ובמסורת אבות.

ולשוא מכנים את הירא וחרד לדבר ד' בשם אורטאָדאָקס, כי באורטאָדאָקסים יש הרבה מהם שאינם חרדים לדבר ד', ועוברים על כמה מצוות התורה, ואך אם מאמין הוא באלקיו ובתורתו, ושאיש ישראל צריך לקיים כל מצות התורה, אף אם הוא עובר על כמה מהם, על כת

המצא מנוחה נכונה,

מאת רב זעירא.

טעות הוא ביד האומרים, כי הרבנים הולכי בפל המה, ולכן שכירתם כשכר בטלה, ולא אדבר מהמטופקרים הדוברים על צדיק עתק מאי אהנו לן רבנן? כי המה מדברים גם על צדיקו של עולם, רק דברי הוא כאלה המחזיקים עוד בנושנות ובמסרת אבות ומודים כי הרבנים מהנו להו, והעם צריך להם, אך אומרים כי זה הוא רק בעולם הישן, הארץ אשר באו משם, וכל מילי דמתא עלייהו היו רמיא, ונשאו בעול כל צרכי הצבור, חוץ מה שהיה תורתם אומנתם, בשמם לילות כימים למוד תורה וללמדה, ובארץ הזו טועים המה ואומרים, כי הרבנים יושבים בחיבוק ידים מכלי עשות מאומה, ומבלים ימיהם ושנותיהם לריק, בדברים אשר לעולם המעשה אין חלק בהם.

ובאמת שמע השומע וטעה, וגם הרבנים בארץ זו טרודים המה מאד בצרכי הכלל והפרט, ומלבד טרדתם הרבה במילי דביתם ומשפחתם, טרודים המה במילי דכנישתא להגיד השיעורים והדרשות מידי יום ביומו ומידי שבת בשבתו, ובמילי דמתא אשר עלייהו רמיא, אין לך מוסד של תורה, צדקה וחסד — אשר לא יקח רב זה או אחר חלק בו. כל בתי התלמודי־תורה, הישיבות, ובתי המוסדות לזקנים, יתומים, ובתי החולים למיניהם נבנו בעזרת הרבנים אשר נתנו עתם וזמנם לזה, ונתנו מהודם עליהם לדרוש ולעשות נפשות להחזיקם, ואם תסתכל בסדר היום של כל רב, תמצא כמעט אצל כולם, כי עובדים עבודת הקודש של כלל ישראל ופרטיו.

ואם אתה מוצא באלו היכזים, כשמגיע ימי החפש והדרור, ימי חום הקיץ, נוסע כמעט כל אחד למעון קיץ לקבל עונג מהדר המבע, ולהנפש מעבודתו הכבדה, להחליף כח ולאסוף כחות חדשים ליומי העבודה הבאים לקראתם וכל העם נוסע מקטנו ועד גדלו. בין בעלי עבודה כבדה המשברים חצי או כל גופו של אדם, ובין בעלי עבודה קלה, בין בעלי מסחר וקנין ובין המלומדים בעלי השכלה, כמובן שמוציא אתה גם כן את הרבנים יוצאים ובאים לכפרים ושדות להנות מעצי היער ולשאוף רוח צח, אשר שם ינוחו יגיעי כח, להנפש גם הם מיגיעם ומעבודתם הקשה, ומרביתם נוסעים לשכון לחוף ימים להחליץ עצמותם, והקצירי ומריעי נעים למעינות הרפואה למצוא תרופה ורפואה לעצביהם הרפים ולהחזיק גופם החלוש, והיה כעם ככהן בדבר היציאה מחוץ לעיר.

אבל שונה היא לגמרי מצבם של הרבנים במעוני הקיץ מזה של שאר העם, כל האנשים למפלגותיהם בבואם למעוני השדה, מתחילים לפניהם באמת ימי מנוחה חופש ונופש, משליכים מעליהם טרדותם השכתית ומלאכתם היומיים, ושוכחים לגמרי חובתם לאלהיהם ולתורתו, לביתם, לעמם ולארצם, ומסירים מהם הבושה, עושים כל מה שלבם חפץ

האורטאדאקסים יחשב, באשר אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ובכל זאת בין הצדיקים ימנה, ודעת ר' יוחנן על הפסוק „ופערה פיה לבלי חוק" למי שלא קיים אפילו חוק אחת, ואם קיים במקצת אף שעובר על מקצת, אם אך אינו עושה זאת בשיטה ידועה, נקרא יהודי ונוחל העולם הבא.

וכשאנו באים לדון על יהודי ארצנו, מי המה אלה האורטאדאקסים? אין עלינו לשקול ולמנות מספר מצוותיהם וחטאותיהם, רק עלינו להתחשב עם מעמד אמונתם בתורה ומצות, ואם אין להם שיטה חפשית ידועה המתרת לו לאדם לעבור על מצות התורה, רק מה שעוברים, הוא מתוך קלות דעתם, או מפני חוסר פרנסתם וכדומה, אף שבעלי עבירה המה ומחויבים אנחנו להחזירם למוטב, אך על שם האורטאדאקסים יחשבו, וחס ושלום לכנות אותם בשם כזה המוציאם מכלל היהדות החרדית, ואת נח מכנהו התורה בשם צדיק, אף שיש דורשים אותו לגנאי, ואם נמצאים בינינו כאלה, אשר עוברים על הרבה מצות התורה ר"ל, נאמר עליהם כי חוטאים ופושעים המה, אך בשום אופן לא נדהה אותם מאתנו לקוראם בשם מתקנים ברת, ואף הרעפורמים הקיצונים, אשר יהודי חרד צריך להתרחק מהם ומהמונם, ולא להתחבר עם האנשים הרשעים האלה בשום חיבור שבעולם, לא נחלט ולא נפסק עוד, כי יצאו מכלל ישראל לאסור גם החיתון עמהם, מפני שהם מודים באיזה עיקרי יסודי דתנו, ולפי דברי העקרים במחלקותו על הרמב"ם אי אפשר להוציאם מכלל ישראל, ובפרט האנשים החוטאים לפי תומם בלי מתכוין, או אפילו בכונה לשם הנאתם ולהרויח כסף, בודאי אין להרחיקם ולהוציאם חוץ למחנה ישראל, כי הם בעצמם מודים שמתנהגים שלא כשורה, ומכיון שמודה, תבוא עת, שיעזוב דרכו הרשעה ויחזור למוטב.

ובדבר המכוון מהשאלה אם להתחבר עם אנשים כאלה לאגודה אחת, כפי שמתכוננים ליסד פה פעדעריישאן מקהלות אורטאדאקסיות, זה ענין אחר לגמרי, כי קהלה איננה כמו איש פרטי, ואם היא אינה מתנהגת כשורה בדרכי ומנהגי היהדות, הרי זה כאלו יש לה סיסטמה מיוחדת מובדלה משאר קהלות ישראל, ודומה כשיטה מיוחדת, שמותר להם דברים כאלה שאסור לאחרים, וכל מה שעושים שרוי להם, ובמקום המשפט שמה הרשע, בודאי אין מן הראוי להתחבר עמהם בדברים הנוגעים למנהגי ודיני ישראל, וגם עליהם נאמר בהתחברך פרץ אלקים את מעשיך, ופן יסיר את בנך מאחרי, וכך היו נוהגים בירושלים, — לא היו יושבים אלא אם כן יודעים מי ישב עמהם, וכמו באיש פרטי הרוצה לשדך את בנו או את בתו, לא יתחתן אלא עם איש השוה לו בכל דבר, אשר דעותיו כדעתו והנהגותיו כהנהגתו, ורק אז יוכל לקוות שיהיו יוצאי חלציו כמותו, כן בקהלות כלליות, אם נחפוץ שיהיו יוצאי חלצינו כמותינו, להחזיק במסורת אבות ושיהיה כל הנהגתם כפי תורת ומנהגי ישראל סבא, אז עלינו להתחבר אך עם אנשים טובים וישרים, הדבוקים בכל דרכי אבות אשר הנחילו אותנו, וכל המחובר לטהור טהור, ולהתרחק מציבורים כאלה, אשר לא דרכם דרכינו, לא ריחוק מופרש ומובדל מקהל ישראל, כי אם ריחוק כזה שאינו מגיע לחיבור.

ואם היינו יודעים כי יד היראים והחרדים תהיה תקיפה באסיפות אגודה כזו, ואף אם צל של ספק היה בדבר, כי אז אמרנו שטוב הוא להביא הדבר לידי נסיון, אך מכיון שאנו יודעים מפי הנסיון, שמעט חושך דוחה הרבה מן האור, ובכל קהלה אשר נמצא בה מיעוט מן הקלי־דעת, כל לשון של היראים אשר תקום למשפט אתם תרשיע, ושפתם וכספם אתם לפסוע על ראשי עם קדוש, ולעשות בבית הכנסת כטוב בעיניהם, צריכים אנחנו בודאי לפחוד מתוצאות אסיפות מאגודה כזו, ועל כגון זה נאמר, שב ואל תעשה עדיף. וביחוד שתוכנה של המחשבה היא להתאגד גם עם אלה הקהלות אשר בשם מתקנות במנהגי ישראל תכונות.

נ. ב. — וכשאני לעצמי, אני שואל גם כן מה זאת אורטאדאקסיה? אבל בבוונה אחרת, וכלומר למה זה לנו להשתמש בשם זה, להבניס אהלי יפת ביופיפותו של שם? וכי לא מתאים לנו שם יראים, מסורתים או שם אחר? כנוי שם כזה להשלמים והיראים הוא מקצת רעפארם להראות אם הם המתקנים ברוו להם שם מאחרים להקרא רעפארמים, כן גם אנחנו נתלבש בשם מצולצל לפי רוח הגוים בשם אורטאדאקסים, ומי יוכל לחבינני עבור מה בחרנו לנו שם אורטאדאקס, ומה זאת אורטאדאקסיה?

וחיים כמו חית השדה, אוכלים בכל מקום אשר בא לידם, ולנים בכל מקום אשר תמצא ידם, אינם מבקרים מקום אחד על משנהו, אינם ממצים מצוי הדין לאמר את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו, ומוצאים להם מקום בזה אשר חנו על יושביו, ואם אך מרבים הם באכילה ושתיה ובמיני שעשועים, והמקום ההוא אינו נקרא חרות על הלוחות, אלא חרות מן הלוחות, קובעים להם אותו המקום להשתעשע שם ולהתעלם שם איזה שבועות וחדשים, מבלי כל הרגש בושה וכלימה, וחוץ מה שמפגמים נשמתם באכילה נבילות וטריפות, בישול מאכלם בשבת ובפריקת עול כל המצות, עוד מערערים את יסוד גופם החזק, בישבם כל העת, לרבות לילות כימים, על שלחן צחוק הקלפים ומבלים שם כל עת השינה והמנוחה. וכמה פעמים בבואם לביתם ממעון הקיץ, עליהם לעשות תשובת המשקל להוסיף על משקלם אשר חסר להם בהיותם בשדה.

ומי ידבר עוד מהנשים היצאניות היוצאות חוץ, אשר מסירות מעליהן הוד תפארתן, ומראות גבורה כאנשים בלבשן מלבושי גבר, ויעלו הרים וירדו עמקים מבלי כל מסוה בושה וכליסה, ומדת הצניעות אשר בהן בנות ישראל מצוינות — מניחות בבתיהן, וכמדיות יוצאות הן רעולות ופרופות, להחליף שמלותיהן על כל סעודה וסעודה לפי רוח האנשים הזרים היושבים אתן על השלחן, ועיני בעליהן רואות וכלות כל היום, וכל מעשיהן שם הוא אך לצלם עצמן בתמונות מתמונות שונות לשלות לבעליהן תמורת ההטחאות אשר מקבלות מהם, ובבואן לביתן, על הבעלים לשלם שכר הרופאים להחזירן למצב בריאותן שהיו בו טרם נסיעתן למושב השדה, וכבואנה למקומות הרחצה לחוף ימים, שמה תגלה חרפתן ומגעת כמעט לגדר הפריצות, לרחוץ יחד את האנשים, ומוצאת תמיד איש קדש ללמדה את הקדושה להשיטה בנהר.

לא כן הוא מצב הרבנים בבואם להנפש מעבודתם בין ההרים

באורי התפלות והברכות ומקורן

מאת הרב שמריהו ליב הורוויץ.

פירושים וביאורים קצרים מספיקים ומדויקים, על פי עומק הפשט לפי חקי הדקדוק וההגיון, ושנוי הנוסחאות, הערות והארות מדעיות תורניות, מתקני ומחברי התפלות והברכות, זמן הוסדן, ומקורן בש"ס ומדרשים ובספרי ראשונים ואחרונים.

„מבעי ליה לאיכש דלא לאשתעויי מכי מתחיל ברוך שאמר עד דמסיים ישתבח" (אלפס ברכות ה')

ברוך שאמר.

ברוך שאמר והיה העולם, ברוך הוא, ברוך עושה בראשית, ברוך אומר ועושה, ברוך גוזר ומקיים, ברוך מרחם על הארץ, ברוך מרחם על הבריות, ברוך משלם שכר טוב ליראיו ברוך חי לעד וקים לנצח, ברוך פודה ומציל, ברוך שמו, ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, האל האב הרחמן המהלל בפי עמו משבח ומפאר בלשון חסידיו ועבדיו, ובשירי דוד עבדך נהללך ה' אלקינו בשבחות ובזמרות, נגדלך ונשבחך ונפארך ונזכיר שמך ונמליכך מלכנו אלהינו יחיד חי העולמים, מלך משבח ומפאר עדי עד שמו הגדול, ברוך אתה ה' מלך מהלל בתשבחות.

ברוך שאמר תקנו אנשי כנסת הגדולה על פי פתקא שנפל מן השמים (תולעת יעקב וטו"ז או"ח סימן נ"א), והנה פתקא זו נתנה יד ללצים ולמלגלגים, כופרים ופוקרים, וגם החכם הגאון רשי"ר גזר אומר בתולדות הקליר שלו, שאחד מן הפייטנים חבר השיר ברוך שאמר, ולא זכר את דברי הטור (או"ח סימן נ"א) שמביא כי בספר היכלות מר' ישמעאל מוזכר השיר ברוך שאמר, וכן בדברי „תולעת יעקב" ואין ספק כי אנשי כנסת הגדולה תקנו את השיר הזה, כי הלשון **ברוך שאמר והיה העולם**, הוא הלשון אשר צוה אברהם אבינו לברך את ה' (סוטה י' ע"ב), והלשון הזה היה שנור בפי חכמי התלמוד שאמרו גלוי לפני מי שאמר והיה העולם (סנהדרין ק"ה) **ברוך עושה מעשה בראשית** מוזכרת במשנה (ברכות נ"ד ע"א). **ברוך אומר ועושה** נזכר בגמרא (ברכות נ"ז ע"ב). **ברוך גוזר ומקיים, ברוך מרחם על הארץ** (בתענית ט"ו), הרי לך שברכות הללו היו שגורים בפי חכמי המשנה והתלמוד, וגאוני בבל הסכימו שמי שבא לבית הכנסת והצבור כבר התחילו להתפלל שיאמר ברוך שאמר ואחר כך אשרי (ערוך, ערך תפלה) אם כן ברור שאנשי כנסת הגדולה תקנו השיר והשבח ברוך שאמר.

אבל כל הברכות הללו היו שגורים בפיהם מקדמונים, לא שהם המציאו אותם, כי משה רבינו כבר תיקן לברך מאה ברכות בכל יום רק כשעמדו אנשי כנסת הגדולה לסדר התפלות בסדר נכון, רצו להתחיל ולומר עשרה ברוך כנגד עשרת הדברות וכנגד עשרה לשונות של שבח שאמר המשורר הקדוש (ירושלמי סוכה פ"ג ה"ב) או י"ג ברוך

הגבוהים, או להסבת מצב בריאותם לרחוץ במימי הים, הם גם שם אינם משוחררים מעבודתם הכבדה, ומשועבדים גם שם לתורתם ולדרכם הדרך הכבוד והדרך ארץ, הנהגתם צריכה להיות יותר כשורה לפי כבוד התורה. שבע עינים מביפות עליו על כל שעל וצעד, ועל כל קוץ וקוץ דורשים תלי תלים של הלכות, והאנשים כן הנשים מבקרים את כל מעשיו לאמר כזה עשה הרב, פה הלך פה ישב, פה אכל פה ישן, וכל מעשיו צריכים להיות מצומצמים, וכל הלוכו צריך להיות מדוד ושקול, הרים לא יעלה פן ישאו עיניהם אל ההרים לשאול מי יעלה בהר ומה עושה שם הרב, והרים הם תלויות בהשערה, לעמקים לא ירד מפני שהוא מקום מוצנע ומכוסה, וזה אל זה ימללו מה מעשיו שם, בימים לא ירחץ שמא יש שם אשה לפניו או לאחריו, מאכלם לא יאכל וכל כשקה לא ישתה מפני חשש כל שהוא מטריפות, ובכלל לא יתנהג כמנהג הבעלי בתים, שמא יאמרו עליו כי גם הוא עשיר הוא, והראיה כי גם הוא בא למעון קיץ והחטא של עשירות הוא חטא היותר גדול לפני רב ומשמש בקדש, ואך עליו להתנהג בדרכה של תורה גם שם בפת במלח ובמשורה של מים ולחיות חיי צער.

ולא די לפניו שמוכרח לחסר נפשו מכל טוב, מפני עין הרואים ומביטים עליו, עוד מטילים עליו עבודה קשה, וגם שם לא יונח לו, כל ישיבה או תלמיד תורה, מארץ זו ומאירופא, בית חסד או צדקה בא עליו בעקיפין ודורש ממנו שישתדל בעבורו לאפוף כסף נדבות מבין היושבים בצלו של אילן, או מבין השוסנים בנקיקי הסלעים של הים, ועליו בתור רב להושיע, לדרוש גם שם לעורר את העם לנדבות, ולסבב בין האכסניות של אכילה, ולקפוץ משולחן לשולחן בפישוט ידים לקבל נדבות, ובו בעת לשטוע שריקות עדרים וקריצות עינים מהיושבים לפניו על דרשותיו ועל מעשיו, ואינם מתביישים להגיד בפניו, כי הכסף המקובץ יתחלק בינו ובין בית החסד או הישיבה למחצה, לשליש ולרביע, ועל אפו ועל חמתו הוא עושה הדבר הזה, אך אין ברירה לפניו, כי חבריו אשר בעיר אצים בו לאמר כדבר הזה עשה עבורנו ועבור התורה אשר אתה חוסה בצלה.

ועוד רע מזה גורל הרב באשר אין כמעט מקום הגון במעונות הקיץ לפני רב לבוא שמה, כי תשעים וחמשה אחוזים ממאה מהמקומות האלו, אינם חשובים למוחזקים בכשרות, באשר שמבשלים ומכינים בשבת מאכלם, וכל העם נכשלים באכילת בשולי שבת, ומילא אינם נאמנים הבעלי בתי אכסניות על הכשרות גם כן. ואינני אומר זאת בדרך גוזמא — כי אני נסיתי בחכמה וראיתי כי גם בבתים כאלו אשר מבטיחים כי מבינים הם מערב שבת לשבת, כוונתם הוא אך על סעודת הצהרים בשר העוף או הפשטידא, אבל לסעודת הבוקר והערב,

כנגד שלש עשרה מדות של רחמים ואלו ברכות לקחו מברכות שתקן משה ודוד ברוח קדשם, ומה עשו? לקחו כל הברכות והניחו אותם בפתקא והוציאו מהם מספר עשרה או י"ג, ואלו שיוצאו היו בעיניהם כאלו נזרו בשמים לאמר דוקא אלו שיצאו מן הגורל, כל הגורל היה כפתקא הבא מן השמים, כמו שנאמר על פי וגורל תחלק הארץ (עיין שו"ת נאוני קדמאי סימן ס'), ולזה כיון ב"תולעת יעקב" שאנשי כנסת הגדולה תקנו הברוך שאמר על פי פתקא מן השמים.

והרב הקדמון ר' יעקב אנטולי בספר מלמד התלמידים פ' יתרו אומר: ""ואם דוד המלך ע"ה בנה טרקלין נאה לעולם הבא — מה נהדר הפרוזדור שחברו לו רבותינו ז"ל למי שמבין ציוריו היפים (ברוך שאמר לפסוקי דזמרה) עכ"ל. והרי"ף בברכות פרק אין עומדין אומר: "ותקינו רבנן (חכמי המשנה או הגמרא) למימר ברכה מקמייהו וברכה מבתרייהו ומאי ניהו ברוך שאמר וישתבח" עכ"ל, אבל המקובלים ז"ל, קדמוהו עד אנשי כנסת הגדולה, כמו שמבואר לעיל ועיין בספר תולעת יעקב בשם אור זרוע וכ"כ הגאון יעב"ץ בסדורו, ובספר מנורת המאור סי' צ"ג כתב וז"ל: "כתיב בספר היכלות (ספר קדמון מאד) שיש בו פ"ז תיבות והסימן ראשו כתם פ"ז" עכ"ל. ועיין נוסחאתו בתדב"א זוטא פ"ד ובנוסח מחזור ויטרי, הגהות מיימוניות בפ"ז מהלכות תפלה אות ע' ומנהיג הלכות תפלה סימן ד', ובאבודרהם ד' כ"ד ע"ב, וביוחסין דפוס קראקא דף קכ"ב, ועיין בתשובות מהרלנ"ח סימן ע"ד.

בימי הבינים באשכנז היו אומרים ברוך שאמר בנגון ובנעימה, והאריכה את ניגונתו כשעה אחת והוא על פי מנהג ישן, ונמצא בספר היוחסין, כי בשבת הראשון של מנוי ראש גליות בבבל היה החזן משורר ברוך שאמר והיה העולם, והבחורים היו עונים — ברוך הוא, והחזן אומר ברוך עושה בראשית והבחורים ענו — ברוך הוא, וכן על כל המאמרים המתחילים ברוך היו עונים ברוך הוא, (עיין עבודת ישראל צד 58, ובכל בו סימן ד') ויש בו עשרה ברוך, כנגד עשר ספירות חוץ מברוך של הברכה עצמה (סדר היום, תפלת שחרית דף י' עא).

הצעה מרב מובהק

בענין דרישת "דגל ישראל" מהרבנים, לכתוב חוות דעתם על השאלה של אשכול הסופר נ"י, "מה היא ארטהאדאקסי" אשר השאלה החמורה הלזו עומדת על פרק הפתרון לפני אורגן הקהלות הארטהאדאקסיות, שאנו מקוים בקרב איה"ש. מפני שאין אתי הפנאי כעת, וגם לא נסיתי באלה לכתוב מאמרים בשפת אידיש, ע"כ אכתוב את ענ"ד בקצרה בלשוננו הקודש.

זה איני צריך לפנים אשר ראשית בעת חוקי הקהלות החרדות (ארטהאדאקסיות בלע"ז) הם העמדת הבימה באמצע, ושאר הדברים שכבר הזכירם הסופר בגליון הקודם של "דגל ישראל", אבל עוד צריך להוסיף כמה וכמה עקרים:

א) למנוע את גודל הפרצה הנהוג לעשות חופות נשואין בבהכ"נ והנשים מופיעות בבית הכנסת בלב וידים ערומות ובזה מבזות את היכל ד', ונעתרות נשיקות של זכרים ונקבות במשכן עוזו.

ב) למנוע את החילול שבת קודש בפרהסיא במקום הקודש, בשיחת הטעלעפאן בית הכנסת.

ג) לסדר לוה קבוע בהלכות קריאת התורה ומפטיר על פי דיני שלחן ערוך, ושלא יעשו הגבאים והחזנים והשמשים את התורה הקדושה שלנו קנין הפקר, להשתמש ולהתעמר בה כרצונם בהוספת עליות, וחזרת הפרשיות ומפטרים, ועוד ועוד כאלה וכאלו, לברך ברכות לבטלה, ועוד כמה מכשולים בשביל להרבות הכנסתם והכנסת בית הכנסת. ועוד צריך לפשפש הרבה במעשים של הקהלות והבהכ"נ ובודאי ימצא הרבה, מה לתקן בדק הבית, ולהעמיד את דת התורה על תלה.

ישעיה הלוי הורוויץ,

רב אב"ד בעיר ווינעפעג מאנ. והגליל, קאנאדא, ומלפנים רב ואב"ד בארצנו הקדושה צפת ת"ו.

מבשלים בשבת בצים ופרי האדמה וקווה, והרופא בנוגשו להרב ליסע לאיזה מעון קיץ, מביאו במבוכה גדולה, כי אין לו מקום ליסע לשם, ואף אם יודע בעצמו מקום מוחזק בכשרות, יראה הוא מפני הרואים והשוערים המה שכניו הישובים שם, המתמלאים יראת ה' על חשבון הרב, לאמר שאין לרב לשכון במקום כזה, וזה דבר נקל להיות חרד על חשבון אחרים, ועליו לעשות כשמואל הנביא שכל מקום שהלך שם ביתו עמו, ולוקח גם הוא את ביתו זו אשתו לעלות הרמתה במקום הרים וגבעות, להבין לפניו מאכלו ומשתהו.

ואנחנו הרבנים הצעירים הנמצאים במקומות האלו, ויודעים בצערן של התלמידי חכמים במה הם נזונים, עולה על דעתנו לשאול אותם, מדוע אינם קובעים הרבנים מקום אחד להתאכסן שם, וכל הרבנים מקצה יסעו אך לשם, והמקום הזה יהיה בית לרבנים ולירא ד', מקום כשר אשר יהיה מוחזק בכשרות למעלה מכל ספק, ושיתנהג בפרישות ודרך ארץ כיאות לתלמידי חכמים, ואז גם להם גם לנו יהיה מקום צנוע כשר וטוב, ואם המצא ימצא זבולון כזה לחוף ימים, אשר ירכתו יהיה על צידון, אז ימצא וישכר מנוחה כי טוב, ואת הארץ כי נעמה.

ולא להסתפק בזה, במה שידעו את עצמם לדאוג בעד קיומם הם, אך נוסיף לשאול את הרבנים הנעלים, מדוע לא ידאגו בעד הרבבות מישראל, איכה ירבצו על משכנות הרועים, ולראות ולתקן בתי אכסניות כאלו שיהיו על טהרת הקדש מאכלם ומשתם, אם דואגים המה הרבנים על מוכרי בשר כשר שיהיה כדין וכדת, מדוע לא ידאגו גם על המאכילים ההם שיהיו כשורה וכהלכה, ואל יהא דבר זה קל בעיניהם, לאמר אם יש חשש באכילתם, ישבו בבתיהם ואל יסעו כלל למקומות הקיץ, כי בארץ הזו אשר ישיבת הברכים קשה מאד, ומוכרח האדם ליסע לאיזה מקום לעת מעטה, ומצות הרופאים חזקה על האיש לנוח מעט מעמלו, ואם אי אפשר לאיש בלא זה, אז החיוב על

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב.

ספר חסידים הראשונים והם: רבנו שמואל החסיד ורבנו יהודה החסיד בנו, חייהם שיטתם ופעולותיהם ולמעלה בקודש דור דורים, קונטרס לקורות השתלשלות הקבלה והסודות מזמן גאוני קמאי דקמאי עד רבנו שמואל ובנו רבנו יהודה החסיד וכו', אשר ערכתי, חברתי וסדרתי בעזה"ש בחמלתו עלי הצעיר יקותיאל אריה קאמעלהאר, הר"מ דק' סטנסלאב, עורך ומו"ל „אהל מועד" ומחבר ספר „מופת הדור", „אם לבינה", „חדושי הר"מ" וספר „חדותא דשמעתתא" ב"ח, ועוד, וואיטצען.

זהו ספר מדעי תורני, שיש לו ערך ספרותי מדעי חשוב, יש בו חמר הגון ונפלא למי שיש לו ענין בחקירת דברי ימי האומה על פי רוח התורה וישראל סבא. מחבר הספר הוא גאון אדיר וצדיק, הוא האב"ד דאנשי רישא קארטשין, דפה נויאָרק והלואי שיתפשט ספר נחוץ זה בכל בית ישראל.

* * *

ספר יבא שילה, כולל שני חלקים, חלק אחד שו"ת בהלכה, המתחלק לשנים, הראשון בהלכות א"י, והשני בשאר הלכות. חלק שני דרושים יקרים המתחלק לשנים, הראשון — דרשות של ארץ ישראל, והשני — דרשות שבגולה, מאת יליד ארץ ישראל, ישעיה איש הורוויץ, רב ואב"ד בעיר ווינעפעג קנדה, ומלפנים רב ואב"ד בעה"ק צפת א"י תובב"א.

בפתיחת הספר היקר הזה אנו מוצאים אוצר של חומר בדברי ימי האומה וחלק של שו"ת סובב הולך בלבון וברור הלכות ארץ ישראל במצות התלויות בארץ הנקרא חובת קרקע וברור הלכה במצות של חובת הגוף בסברות דקות ועמוקות ובים של חריפות ובקיאות, והחלק השני של דרשות הוא מפליא לעשות, יש בו דברות של חיים ודרשות למופת, דרשות על חבת ארצנו הקדושה, על החנוך הישראלי, על חללי אוקריינא, על חנוכת בית החולים העברי של הדסה, דרשה לכבוד הנאון ראי"ה קוק ראש הרבנים בארץ ישראל, דרשה לכבוד הנציב העברי, סיר הרברט סמואל, על פרעות על היהודים מהישמעאלים ועל הרבה ענינים חשובים העומדים ברומו של עולם היהודים והיהדות. ספר דרוש שכזה יש לו מטרה כפולה: להשפיע על המוח וגם על הלב, ומחבר הספר הוא גדול במח ובלב עברי, וראוי שיתפשט ספר חשוב זה בין כל אוהבי הדרוש בישראל, כי — ברכה בו.

מנהיגי העם לדאוג עבורו להמציא לו מקום אשר ילך שמה, ולא יהיה הקולר תלוי על צואר הרבנים.

ובאמת נקל להם להרבנים לעשות זאת, אם יקבעו איזה מקומות להעמידם תחת השגחתם, ולצוותם במפגיע לשמור את כל דברי התורה הזאת בכל דבר הנוגע להבית, אז כל היראים והחרדים יבכרו הבתים האלה, ושכרם יהיה אתם.

מכתבים מערי השדה

דעטראָיט

מתקנת ועד הרבנים.

בע"ה קרח, תרפ"ז.

באחת מישיבות ועד הרבנים בחורף העבר, הוחלט ע"י התעוררות הרב ר' מרדכי אהרן אשינסקי נ"י, לתקן בכל בכל בתי המטבחים שבעיר שיתלו פלאָמבעם עם יום השחיטה וחתימת השו"ב על הריאה, הלשון, הכרכשאות, ושאר דברים מבהמות הכשרות השחוטות. ודבר זה הוא באמת תיקון גדול, כי עד עתה שהיו מרשמים בעופרת (פענסיל) תיבת כשר על אלו הדברים הנ"ל והנה על ידי לחלוחית הבשר הי' נמחק הרושם, והיו באים למכשולים שונים. ובית המטבחים „פארקער ענד וועב", היותר גדולים שבעיר, תיכף הנהיגה תקנה זו בבית המטבחים ועל דבר זה הוא נזכר לשבח, עם המענעדזער שלו בראש מר נאיער שלא חס על עמלו וטרחו וגם כסף כדי להוציא דבר זה לפעולות ממשיות אבל שארי בתי המטבחים נתעצלו בתקנה זו, וע"כ בישיבת ועד הרבנים משבוע זה, הוחלט לפנות לכל בתי המטבחים בדרישה נמרצה, שגם המה ינהגו תקנה זו, ובאם לא ימלאו אחר זה יצוו להטבחים שלא יקנו מהם בשר. ומעתה יש לקוות שתקנה זו תהיה בכל בתי המטבחים, והנני מודיע תקנה זו ברבים על ידי „דגל ישראל" שטוב הדבר לנהוג דבר זה ולתקן תקנה זו בעוד מקומות, ושלום על ישראל.

* * *

בית הכנסת „אהבת ציון"

בית הכנסת „אהבת ציון" העומד ברחוב האָלברוק, בחלק העיר אָקלאָנד, הוא אחד מבתי־הכנסיות היותר גדולים שבעיר. בית הכנסת זה נבנה בשנת תרפ"ב, באותו העת שהתחילו תושבי היהודים להעתיק מושבם מרחוב ומסביבת הייסטינג (מרכז היהודים בעת ההיא), ויתישבו באָקלאָנד, שלפי דברת ראשי הבונים את בית הכנסת הזה, חשבו ברעתם, שבחלק זה של העיר אָקלאָנד יתבססו היהודים ולא יצטרכו להעתיק משכנם גם מפה, וע"כ רכזו כחות הרבה והשקיעו כסף למכביר בשכלולו של בית הכנסת „אהבת ציון" עד שבאמת אין ערוך לאפיו, וביחוד לארון הקודש, שהוא משוכלל ומהודר ומרהיב עין רואה. ובית הכנסת כולו אומר כבוד, ועל כנון זה נוכל לקרות „ואהי להם למקדש מעט" אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. אבל לדאבון לב ומציקת נפש, התחילו היהודים לנוע גם מחלק זה של העיר למקצועות אחרות, ושם התחילו להתקבץ ולהתרכז הרבה מאחינו בני ישראל, ובתי המדרשים שבאָקלאָנד מתחילים להתרוקן (וכבר יש בעיר בתי מדרשים שנתרוקנו לגמרי ממתפללים ונמכרו לצרכי חולין ועוד נרוע מזה. ויש עוד בתי מדרשים שעומדים להמכר).

בבית הכנסת הנ"ל מתפללים בוקר, צהרים וערב,

ובוקר קודם התפלה ואחר התפלה לומדים פרק משניות בכל יום ויום וכן בין מנחה למעריב לומדים עין יעקב, הרבי של משניות הוא ר' יצחק יעקב יוננערמאן נ"י, איש יקר ונכבד למאוד תורני ומשכיל, הפרעזידענט של החברה הוא מר סאלע, הווייס־פרעז. הוא, מר לעוו, הטרעזשורער הוא מר גרובער, ומזמן לזמן חוגגת החברה סיומי סדרי משניות ברוב פאר והדר, וקודם מנחה, ובחורף אחר מעריב לומד כותב הטורים האלה שיעור גמרא לפני מעט שומעים. הפרעזידענט של בית הכנסת הוא, מר אגוסט, והווייס־פרעזדענט הוא מר גאטעסמאן הטרעזשורער מר שמידט, וכן שארי אפיסערס לפי מנהג אמעריקע, הם כולם אנשים יקרים ומכובדים, העוסקים בצרכי צבור באמונה.

על יד בית הכנסת נמצא גמילות חסד, שמלוים לאנשים שונים סכומי כסף מסוימים בלא שום ריוח מהם, וראשי העסקנים שבגמילות חסד הנן נשים, ועוסקות בחריצות כפים ובתבונה, וכל עמל אינן חושכות לנפשן אך כדי להגדיל את הגמילות חסד ויוכלו להלוות סכומי כסף יותר ויותר, הפרעזידענטין של הגמ"ח מרת סאלע, והווייס־פרעזידענטין מרת בעקער, ושארי אפיסערס מנשים שאיני יודע לכנותן בשמן הנן מסורות לזה בכל לבן ונפשן ומנהלות אסיפתן וישיבתן בטוב טעם ודעת, ומזמן לזמן מתחכמות למצוא מקורים חדשים להגדיל ולהעשיר קופת הגמח"ס. וכותב הטורים האלה לא פעם אחת נתבקש מהן לנאום לפניהן ולעשות תעמולה נמרצה על דבר הגמילות חסד. וכן נמצא על יד בית הכנסת הנ"ל בשותפות עם בית הכנסת אהבת אחים, רחוב דעלמער, „חברה להם לעניים" והנשים הנ"ל עם עוד נשים כבודות וחשובות עוסקות ומתענינות בחברה זו להכנים כסף ולחלקם לעניים, והעיקר לתמוך בידי בעלי בתים שירדו מנכסיהם ר"ל ובושים לפשוט יד, הנה הנשים היקרות האלה דורשות וחוקרות אחריהם, ומושיטים להם כסף בחשאי ובדרך כבוד, הנה כי כן מתנוסס בית הכנסת הזה עם החברות היקרות שתפארת לעושיהם ותפארת להם מן האדם, ויברך ה' ידי העושים והמעשים.

שמואל מנחם הלוי פיין,
רב בפה דעטראָיט.

רבנים און מחברים

דרוקט נישט

אייערע ספרים אנדערשוואו

איידער איהר שטעלט זיך

אין פארבינדונג מיט דער באריממטער דרוקערייי

אריאם פרעס, אינק.

הונדערטער רבנים און סתם מחברים האבען ביי אונז זייערע ספרים געדרוקט און זיינען געבליבען אויף'ן בעסטען אופן צופרידען.

מיר האבען זעצער יודעי תורה.

מיר פאריכטען מאנוסקריפטען.

אונזערע פרייזען זיינען מעסיג.

מיר זיינען נעשלאסען שבתים און אידישע ימים טובים.

מיר דרוקען לויט ספריס לויף רב"י כתב

אונזערע פארשטעהער וועט אייך קומען באזוכען און אייך ווייזען די פראבטפולע ארבייט וואס מיר האבען געמאכט.

שרייבט אדער קומט צו:

ORIOM PRESS, INC.
54 CANAL CTREET NEW YORK, N. Y.
TELEPHONE, DRY DOCK 8622.

THE COMMODORE
ON
SWAN LAKE
Sullivan County, N. Y.
Ferndale Station.

דער האטעל געפינט זיך אויף א זעהר הויכען פלאץ און איז ארום־גערינגעלט מיט א וואלד פון בוימער און האט אויך א פיינעם לייק צו שיפען זיך. די רומס זיינען אפ־טו־דייט מיט בעטהס.

דער האטעל שטעהט אונטער דער השגחה פון הרב ר' יעקב אים־קאלסקי און א שטענדיגער משגיח געפינט זיך אויף דעם פלאץ.

בעסטע באהאנדלונג גאראנטירט.

עלינאר און וואסערמאן,
פראפ.

נמצא עוד למכירה במספר מצומצם
ה ס פ ר

פרי שלמה

מהרב ר' צבי דאכאוויץ

אשר קנה לו שם טוב ושם עולם בדרשותיו הנעלות וביחוד הדרשות לימים הנוראים, וכל הרוצה בו יוכל להשיגו על כתובת הרב המחבר:

Rabbi H. Dachowitz
462 Stone Ave. Brooklyn, N. Y.

טעמו וראו כי טוב סחרה !

דער וואָס וועט נאָר טוען טעם זיין די גוטע געשמאַקע כשר'ע פלייש פּראָדוקטען פון

פּאַלעסטיין כשר וואורשט פּעקטאָרי

135—137 סויט 8טע סטריט, ברוקלין, נ. י.

וועט שוין זיין אַ־שטענדיגער קאָסטאָמער פון דיעזע פּלייישען, וויל צו זייער גע־שמאַק און כשרות איז כמעט קיין גלייכען ניטאָ.

יעדער דעליקאַטעסען מאַן, וואָס וויל צופרידענשטעלען זיינע צאָהלרייכע קאָסטומער און טאָן גוטע געשעפטען, דאַרף האַנדלען מיט פּאַלעסטיין פּלייישען.

יעדער אָרדער, ווי גרויס אָדער קליין, אין אַלע געגענדען, ווערט שנעל און פּינקטליך אָטענדעט.

טרייט איין מאָל וועט איהר פּאַרבלייבען אונזער שטענדיגער קאָסטאָמער.

PALESTINE BRAND KOSHER WURST FACTORY

135 SOUTH 8TH STREET — BROOKLYN, N. Y.

אַלע רבנים ודרשנים

מוזען האָבען דעם נייעם וויכטיגען דרוש ספר

מצח אהרן

חלק שני

פון הרב הגאון, דרשן נפלא

ר' אהרן וואָלקין, פּינסקער רב

וועלכער שמייגט איבער דעם ערשטען חלק.

דער פּרייז איז 3 דאָלאר, באצאָהלט אין פּאָר־אויס. זיך וועגדען צו הרב איסקאָלסקי, וועל־כער טהוט דאָס לטובת המחבר הגדול.

האָט איהר שוין דעם ספר „תרי"ג מצות", מאת המחבר הרב ר' יעקב איסקאָלסקי ? — אויב ניט, שרייבט צו איהם וועט איהר קריגען באלד צוגעשיקט.

RABBI J. ESKOLSKY

256 East Broadway — New York, N. Y.

ס פ ר

חסידים הראשונים

תולדות וקורות חיים, שיטתם ופעולותיהם של

א) רבנו שמואל החסיד הקדוש והנביא.

ב) רבנו יהודה החסיד בנו זלל"ה.

מחברו, הרב

יקותיאל ארי' קאממעלהאר

אבד"ק רישא־קארטשין דפה נויארק

(מחירו 1 דאָלאר)

להשיגו אצל הרב המחבר עפ"י הכתובת:

Rabbi K. Kamelhar

86 Willet St. — New York City

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל". רעדאקטירט פון הרב שמריהו ליב הורוויץ.

Published by : The Federation of Orthodox Rabbis of America, 209 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879".

ערשטער יאהרגאנג, נומער 8. | ניו יארק מנחם-אב, תרפ"ז. | Volume I, No. 8.

סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך. | August, 1927. | Subscription Price $2.00 a Year

תשעה באב.

שוין באלד צוויי טויזענד יאהר ווי דאס אידישע פאלק פראווען אבלות, קלאגט און ווייגט אויף דעם חורבן פון ארץ ישראל און אויפ'ן חורבן פון בית המקדש. עס פיהלט דער איד אז אין די אלע טייכען הייליגע אונשולדיגע פארגאסענע בלוט וואס דער איד האט פארגאסען אין גלות איז שולדיג דער חורבן, ניט אומזיסט זאגט אונז די גמרא משנכנס אב ממעטין בשמחה, ווי נאר עס קומט דער מאנאט אב, אזוי הערט אויף דער איד צו פרעהען זיך, וויל אין דיעזען מאנאט אב האט פאסירט די גרעסטע און שרעקליכסטע אומגליקען בנוגע דאס אידישע פאלק און דאס אידישע לאנד, און אלע צרות, גזירות, פער־פאלגונגען, גירושים, פאגראמען, עלילות דם, איז דער פ א ט ע ר פון אט די אלע שרעקליכע גרויזאמע צרות — דער חודש אב! אב, מיינט אין העברעאיש א פאטער, און דער חודש אב איז דער פאטער פון גלות, גירושים, צרות און אידישע בלוט פארגיסונג.

וואלט אונזער לאנד דאן ניט הרוב געווארען, וואלט אונזער בית המקדש ניט פארברענט געווארען, וואלטען מיר אט די צוויי טויזענד יעהריגע צרות און גזירות ניט געהאט.

תשעה באב! ווי שרעקליך דער טאג איז פאר אידען אין די גאנצע אידישע געשיכטע. דער ערשטער בית המקדש איז חרוב געווארען תשעה באב, דער צווייטער בית המקדש איז אויך חרוב געווארען תשעה באב, דער גרויסער גירוש פון אידען אין שפאניען האט אויך פאסירט תשעה באב. די אידישע געשיכטע האט צו פארצייכענען מעהרערע אומגליקען נאציאנאלע אומגליקען וועלכע האבען פאסירט אום תשעה באב.

אבער — ביום שחרב בית המקדש נולד משיח, אין דעם טאג וועז דער בית המקדש איז חרוב געווארען אין יענעם טאג איז משיח געבארען געווארען, באלד נאך תשעה באב קומט שבת נחמו, ביים אידען געהען צור זאמען דער קרעטץ מיט דער האפענונג, פרייד און לייד, טרעהרען מיט געלעכטער מישען זיך אויס אימער צר זאמען. דער איד איז בטבע א שמח בחלקו, אן אפטאמיסט, ער ווייסט ווי צו לעבען און ווי צו ליידען; ווי אזוי צו איינבויגען דעם קאפ פאר די כוואליעם פון לעבען און בלייבען גאנץ. שטארקע, מעכטיגע, גרויסע פעלקער זיינען אונטערגענגען און דער איד האט געלעבט און וועט לעבען אייביג. וועז דער בית המקדש וועט חרוב, אין דעם זעלבען טאג וועט משיח געבוירען!!

אין א טיעפער פילאזאפישער געדאנק ליגט אין די שטארקע פאעטישע ווערטער פון ר' י ה ד ה ה ל ו י ז"ל, וואס מיר זאגען אום תשעה באב „אלי ציון ועריה כמו אשה בציריה" וועז א פרוי איז שוואנגער און דארף האבען איהר קינד געפינט זי זיך דאז אין די גרעסטע געפאהר, זי ליידעט, זי שרעקט זיך פאר'ן טוידט, אבער גלייכצייטיג איז אויך איהר הארץ פול מיט פרייד און האפענונג און איהר פאנטאזיע מאלט איהר רייכע בילדער פון איהר צוקונפטיגען קינד. דער מקונן זאגט דערפאר, אלי ציון ועריה, ציון דארף קלאגען אבער ניט זיין פאר־צווייפעלט, דער קלאג דארף זיין כמו אשה בציריה, פונקט ווי די פרוי וועלכע דארף האבען איהר קינד ווייגט און פרעהט זיך צוזאמען, גיט א קרעטץ אויף דעם נעגע־ווארט און ווארט אויף א גליקליכען צוקונפט, אזוי דארף דער איד גיסען א טרעהר אויף חורבן הארץ און חורבן המקדש און אין דער זעלבער צייט דארף ער העלפען ב ו י ע ן ארץ ישראל, און העלפען בויען דאס אידישע פאלק. און געבען א גוטע גרינדליכע אידישע ערציאונג צו אונזערע יונגע קינדער.

אל תקרא בניך אלא בוניך, דער איד מוז וויסען אז נאר דאז זענען זיינע קינדער ז י י נ ע אין גייסט,

קינדער פון פאלק, נאר וועו זיי ב ו י ע ן דאס יודענטהום און אלעס וואס ביי אונז איז ליעב הייליג און טהייער.

תשעה באב, אין חורבן, ווערט משיח געבוירען, און די גמרא זאגט אל תנעו במשיחי — אלו תינוקות של בית רבן. די קליינע קינדער אונזערע וועלכע נעניסען א גוטע אידישע ערציאונג אין אונזערע תלמוד תורה'ס און ישיבות פון זיי ווערט משיח פארוים קומען.

זאל דער תשעה באב דערמאנען אונז אונזערע הייליגע פליכט פון אל תגעו במשיחי, אלו תינוקות של בית רבן. לאמיר גרינדען און אויפהאלטען תלמוד תורה'ס און ישיבות, היטען דעם שבת קודש, כשרות, און אלעס וואס איז ביי אונז הייליג און טהייער, דאן וועלען מיר זוכה זיין צו זעהן בנחמת ציון וירושלים, גאולת ישראל על אדמת הקודש.

דער חילול יום טוב אין ארץ ישראל

שבועות, זמן מתן תורתנו, האבען די אידישע ארבייטער, די קבוצות פון עמק, געפראווען א „מאדערנעם" שבועות, א „חג הבכורים" וועלכער האט פארשוועכט די קדושה פון תורה און יודענטהום. די ערשטע תבואה און פרוכט פון די פעלדער האבען זיי געבראכט אין ע י ן ח ר ו ד און האבען געפייערט דעם יום טוב דורך א שרעקליכען חלול יום טוב, וועלכער האט אויפגערודערט דעם גאנצען ישוב אין ארץ ישראל.

דער ראש הרבנים פון ארץ ישראל הגאון קוק שליט"א ווי אויך דער „מזרחי" האבען געהאלטען פייערדיגע פראטעסטען געגען די מהללי שבת ויום טוב וכל קודש אין ארץ ישראל, אבער דא וועלען קיינע פראטעסטען ניט העלפען, בדברים לא יוסר עבד, דער וואס איז פארשקלאפט צו זיינע תאוות, וועלען ווערטער איהם ניט העלפען. די פרומע אידען פון דער גאנצער וועלט בכלל און פון אמעריקא בפרט דארפען צוזינגען די ציוניסטישע לייטונג דאס אויפ'ן באדען פון קרן קימת לישראל געשטיצט פון קרן היסוד, טאהר ניט פארקומען קיין חלול שבת וחלול היהדות.

די פרומע אידען פון אמעריקא האבען געהאלפען, דארפען העלפען און וועלען העלפען בויען ארץ ישראל, וועו אבער די ציוניסטישע מאכערס אין ארץ ישראל וועלען נעהמען די געלד פון די פרומע אידען און וועלען זיך ניט רעכענען מיט זייערע געפיהלען, וועו ארץ ישראל וועט חס ושלום געבויעט ווערען דורך חלול שבת, חלול יום טוב, חלול היהדות דאן וועלען די פרומע אידען פון דער גאנצער וועלט מוזען מאכען שבת פאר זיך, דער „מזרחי" וועט דאן קיין פלאץ ניט האבען, און די פרומע אידען וועלען מ ו ז ע ן זיך אפזונדערען פון די מחללי קודש, א זאך וואס מיר וואלטען זהר ניט וועלען האבען, וויל דאס וועט דאך פיהרען צו הריסה מעהר ווי צו בנין, אבער די שולד וועט דאן פאלען אויף די ציוניסטישע לייטונג וועלכע ערלויבט חלול קודש אויף דעם הייליגען באדען פון ארץ ישראל.

די רבנים פון אמעריקא שיקען דורך דיעזע צייטונג א פייערדיגע התראה צום ציוניסטישען קאנגרעס וועלכער וועט אפגעהאלטען ווערען אין ניכצו, דאס דער קאנגרעס זאל באשליסען אז קיין חלול שבת וחלול יום טוב וחלול הקודש טאהר ניט ערלויבט ווערען אויף דעם הייליגען באדען פון ארץ ישראל, און אז דערמיט זאלען די רבנים און די פרומע אידען פון דער גאנצער וועלט ווי אויך פון אמעריקא, האבען די מעגליכקייט צו העלפען בויען ארץ ישראל על פי רוח התורה.

פדיון נפש פאר ארץ ישראל

דער „דגל הרבנים" ווי אויך די „אגודת הרבנים", האבען באשלאסען ארויסצולאזען אן אויפרוף צו די אידען פון אמעריקע צו העלפען די אידישע אנשטאלטען אין ארץ ישראל ווי אויך יחידים וועלכע האבען דארט געליטען פון דער ערד ציטערניש ניט לאנג צוריק.

עס ליגט א הייליגע פליכט אויף יעדע אידישע פאמיליע אין אמעריקא צו געבען פדיון נפש ניט וועניגער פון א האלבען דאלער צו העלפען די וועלכע האבען גע־ליטען פון די ערד ציטערניש.

דאס איז אן אמת'ער פדיון נפש. לייזט אויס איערע נשמות, קיין אידישע נשמה קען ניט אויס־געלייזט ווערען פון הבלי העולם ווען מען העלפט ניט די געליטענע פון ערד ציטערניש אין ירושלים. דאס איז א הייליגע פליכט פון וועלכע קיין אידישע נשמה טאהר זיך ניט באפרייען.

געלדער קאנען. געשיקט ווערען פאר דיעזען צוועק צום אפים פון „דגל הרבנים" וועלכער וועט פארעפענט־ליכען די נעמען פון די מנדבים און וועט אפשיקען די געלד וואו עס איז נויטיג צו שיקען.

עפענט אייערע הענד, פתוח תפתח את ידיך! גיט פדיון נפש.

בכל עניני המערכת, לפנות אל:
RABBI S. L. HURWITZ
203 West 113th Street
New York

ובכל עניני ההנהלה, לפנות אל:
DEGEL ISRAEL
256 East Broadway
New York

האָבען זיי חרטה?

פון אשכול

ניט לאַנג צוריק האָט זיך געגרינדעט דאָ אין ניו יאָרק אַן ארגאניזאַציע פון בעלי־בתים מיט דעם נאָמען „אגודת בעלי בתים", און ווי זיי האָבען געזאָגט, איז זייער ציעל געבען א געלעגענהייט צו די אגודת בעלי בתים. זיי זאָלען קאָנען אַנגעהן מיט זייער אויפגאָבע, בפרט אַז מען האָט געזעהן אַז דער איניציאַטאָר פון זיי איז, א באַוואוסטער פרומער בעל הבית פון דער איסט סייד.

מיר האָבען אָבער געקוקט מיט א באַוואונדערונג אויף דיעזער אגודת בעלי בתים, וואָס זיי האָבען געהאָט א מעטהאָדע, דאָס נאָר בעלי בתים האָבען געקאָנט זיין מיט־גליעדער, אָבער קיינע רבנים, און מיר האָבען זיך געשטעלט די פראגע: א פּאַרבאַנד פון בעלי בתים לחיזוק התורה והיהדות, זאָל ניט וועלען האָבען רבנים אָלס מיטגליעדער? מיט וואָס האָבען רבנים זיך אַזוי פאַרזינדיגט, אַז מען זאָל זיי ניט וועלען מצרף זיין אויף צו העלפען פאַרשטאַר־קען אידשקייט? עס קאָן זיין אַז אין אַמעריקא איז תורה קיין יחוס, אָבער אַז עס זאָל זיין א פּסול וועגן מען קאָן לערנען, איז נאָך אפילו אין אַמעריקא ניט געהערט גע־וואָרען. די אגודת בעלי בתים האָבען דאָס גע־פראָקטצירט. מיר, די רבנים האָבען אויך דאָס פאַרשוויגען און ניט געפרעגט קיינע שאלות, כדי ניט צו געבען זיי א פּתחון פּה צו זאָגען דאָס רבנים שטערען זיי אין זייער ארבייט.

דאָס ערשטע וואָס זיי האָבען געטאָהן איז געווען, נעהמען זיך צו פּדיון שבוים פון דער פאַרסייטה סטריט שוהל, וועלכע איז צו אונזער גרויס באַדויערען פאַרקויפט געוואָרען פאַר א גריכישען קלויסטער, און האָבען משמיע געווען על השקלים, דורך גרויסע באַצאָהלטע אַדווערטייז־מענטס און געבעטען ביי דעם אידישען פובליקום נדבות אויף דיעזען צוועק, וואָס סך הכל דאָרף דאָס קאָסטען ניט מעהר ווי זעכציג טויזענד דאָלער, און אָלע רבנים האָבען געקוקט מיט שטוינען אויף דיעזען טהאָט, וויסענדיג דאָס עס געפינען זיך צעהנדליגע שוהלען אין פאַרשיידענע נעווייזענע אידישע נעגענדען, וועלכע זיינען פּשוט פאַר־פּוסטעווועט געוואָרען, אַז אפילו שבת איז דאָרטען קיין מנין ניטא, און שטעהען צו פאַרקויפט וועלען, און יעדער האָט געפרעגט מיט רעכט, וואָס וועלען זיי טהאָן מיט דער שוהל, וועָן אפילו זיי געלונגט שוין, אַפּצוקויפען צוריק וועָן עס איז שוין באַלד פאַראָן מעהר אינסטיטושאָנס ווי מענשען? אָבער דאָך האָט מען נעשווינגען און זיי געלאָזט אָנגעהן מיט דער קאַלעקשאָן ארבייט, אום ניט צו נורם זיין א חילול השם, וואָס מען וואָלט זאָגען אַז די רבנים אָכטען ניט אויב שוהלען וועלען פאַרקויפט לכבדיל פאַר טשוירטשעס.

יעצט אָבער אַז דער גאַנצער טאַראַם איז שטיל געוואָרען, און מען זעהט מעהר ניט פון גאַנצען טומעל, ווי א שעהנעם אָפּיס אין קאָנעל סטריט מיט באַצאָהלטע אָפּיסערס, און אפשר איז פאַראָן א פּאָר דאָלער אויך, האָט די אגודת בעלי בתים נענומען אַן אַנדער וועגדונג, און ווי ארגאַנאַזירען א שטאַדטישען ועד הכשרות, אין וועלכען עם זאָל ארייננעהן פאַרטרעטער פון אָלע ארטהאָ־דאָקסישע שוהלען, און ברענגען אמת'ן אַרדענונג אין עניני הכשרות אין גרייטער ניו יאָרק, סאי אין די שלאַכט הייזער און טשיקען מאַרקעטס, סאי אין בוטשער און דעליקאַטעסענ ביזנעס, און אין אמת'ען איז דיעזער טהאָט ווערט נעלויבט צו ווערען, און דאָס איז די ריכטיגע וועג אויף וועלכען זיי דאָרפען נעהן, אויב עס זאָלען ניט זיין צווישען זיי אַזעלכע בעלי בתים מיט הינטער געדאַנקען, וועלכע זיינען נוגעים בדבר, און אויף דעם סמך האָבען זיי זיך געוואונדעט צו די אגודת הרבנים, זיי זאָלען מיטהעלפען אין דעם, צו ארגאַנאַזירען כשרות אין ניו יאָרק, און זיינען נעקומען צו שכל, אַז אין אַזעלכע ענינים וואָס באַלאַנגט צו תורה ויהדות קאָנען די בעלי בתים גאָר ניט אויפטהאָן אָהן דער הילף פון רבנים, און אפשר האָבען זיי הרטה מעיקרא, וואָס זיי האָבען אויסגעשלאָסען רבנים פון אריין צו נעהמען אין זייער אגודת בעלי בתים.

די פראָגע איז אָבער אויב זיי האָבען באמת הרטה, וואָרום האָבען זיי זיך ניט געוועגדעט אויך צום „דגל הרבנים" מיט א בקשה, זיי זאָלען צוּשטעהן צו דיעזער גרויסער אויפגאָבע? ווייסען זיי ניט אַז דער אינציאַטאָר פון דיעזער פראָגע אַז נעווען דער „דגל הרבנים", דורך א לייט אַרטיקעל אין „דגל ישראל", אַז אַנדערש קאָן ניט געלייזט ווערען די פראָגע פון כשרות אין ניו יאָרק, סיידען דורך אַן אָלגעמיינעם ועד הכשרות, אין וועלכען עם זאָלען אריינגעהן איינפלוסרייכע בעלי בתים, מיט די רבנים בתוכם, ווי פאַרטרעטער פון אגודת הרבנים, דגל הרבנים ועד הרבנים, און כנסת הרבנים, ווייסען זיי ניט אַדער ווילען זיי ניט ווייסען, אַז די רבנים פון ניו יאָרק, דורך זייערע רבנישע ארגאַניזאַציעס, האָבען אויך עטוואָס צו זאָגען אין דיעזער פראָגע? אויב די אגודת בעלי בתים האָבען חרטה, זאָל די חרטה זיין אַן אמת'ע און ריכטיגע, דאָן וועלען די איבער זעכציג רבנים פון „דגל הרבנים" כ"י, זיין מיט זיי, און שטעהענדיג אויף זייערע בימות וועלכע כמעט אָלע פאַרטרעטען שוהלען, וועלען זיי וועקען דאָס פּאָלק, מיט צוהעלפען אין דיעזער גרויסער אויפגאָבע, אום דאָס זאָל קאָנען אויסגעפיהרט וועָרען.

דאָס וואָלט אפשר אויך געבראַכט צו דעם, אַז די גאָר נייע שוהלען־ארגאַניזאַציע, וועלכע האָט זיך געגרינדעט

דער פנקס

דיעזען מאנאט איז ניט נעווען קיין אלגעמיינע פאר־זאמלונג ביים „דגל הרבנים", ווייל די מעהרסטע פון די חברים נעפינען זיך אויף זייער וואקיישאן, אבער קאמיטעם האבען באטראכט אייניגע פראגען, וואס זיינען פון אלגע־מיינעם כאראקטער, אזוי צום ביישפיעל איז באטראכט געווארען די פראגע פון חתונות אין שוהלען, און ימים נוראים'דיגע מנינים אין האלם און אין דענסינג פלעצער, וועלכע די ביידע זאכען פארשאפען נעגוג חילול התורה והיהדות, און וועלכע רבנים האבען שוין זעהר פיעל נערעדט און פראטעסטירט נעגען דעם.

די קאמיטעען פון „דגל הרבנים" האבען פיעל נע־קלעהרט וועגען דעם, און נעקומען צום באשלוס, פאר־צוליינען א נעמיינשאפטליכען פלאן פאר די שוהלען מיט די האטעל קיפערס צו זאמען, אז עס זאל נעשלאסען ווערען צוויישען זיי אן אפמאך, דאס די שוהלען זאלען ניט אונטער־נעהמען צו מאכען חתונות ביי זיי, אויסער מעהר ניט ווי א חופה, אבער ניט קיינע דענס אדער פארטיס, דערפאר זאלען ניט ערלויבט ווערען צו מאכען מנינים פאר ימים נוראים אין די האטעלען. מען ווייסט די שווערי־גקייטען פון אזא באשלוס, ווייל עס איז פראקטיש פיעלע שוהלען, וועלכע האבען נעמאכט עקסטרא האלבם פאר חתונות, אבער די קאמיטע איז זיכער, אז וועט מען וועט זיך צוזאמען קומען, וועט נעפינען ווערען א מיטעל עס זאל אלעמען צופריערען שטעלען, און ביים קומענדיגען אלגעמיינעם פארזאמלונג פון „דגל הרבנים" זאל די פראגע אויפגענומען ווערען, און פרובירען דורכצופיהרען דאס אין לעבען, אויב עס איז שוין צו שפעט פאר דיעזע ימים נוראים, זאל אבער די תקנה נעמאכט ווערען, וועלכע עס וועט זיין גוט להבא.

אייניגע חברים רבנים מפורסמים האבען זיך פארגע־שלאגען אלס חברים צום דגל הרבנים, און ביי נעקסטען מיטינג וועט דאס פארהאנדעלט ווערען.

* * *

די דזשואיש אדווקאט פאבליקיישאן, האט זיך נע־ווענדעט מיט א פראגע צום מנהל פון „דגל הרבנים", וועלכע דאס איז אן אלגעמיינע פראגע, וואס ריהרט אן אלע פרומע אידען פון אמעריקא, נעמליך: צו עם איז ניט ערלויבט לויט דעם אידישען דין, צו באנוצען זיך מיט טריפה מאטעריאלען, וועז עם ווערט אריינגענמישט א קליינע דאזע, און עם איז אלע מאהל פחות מששים, די פראגע איז צולויעב דעם, וואס אייניגע פירמעס מישען אריין אזעלכע מאטעריאלען אין זייערע פראדוקטען, ווי: „פעפסין" וועלכע אריינגעמישט אין טשואינג־גאם, „דזשע־לעטין" אין אייז־קריעם, „רענענט" אין קעז, אבער עס ווערט אריינגעטאהן זעהר א קליינע קוואנטיטי.

אויף דעם איז נעקומען דער ענטפער פון מנהל הרב איסקאלסקי, וועלכער לויטעט ווי פאלגט:

„בתשובה על מכתבם בדבר השאלה אם מותר לערב מעט פעפסין בטשואינג־גאם, דזשעלי־טין באייז־קריעם, רענענט בגבינה, באשר שמערבים מעט ולכל היותר פחות מששים, באתי בזה להשיב כי אסור לעשות כן ולערב אף פחות מששים כדי שיתבטל, ונכלל הוא ג"כ בהדין אין מבטלין איסור לכתחלה, ואף דברי הרשב"א הובא בהמחבר יו"ד סימן צ"ט, שבכל שאי אפשר לבוא לידי נתינת טעם אין שייך אין מבטלין איסור לכתחלה, כבר כתב בתשובת צ"צ שאין ללמוד מזה לשאר דברים, כיון שגם בלי רבים הולקים על הרשב"א ולפי דברי הריב"ש הובא בחידושי רעק"א אם מבטל דבר איסור למי שירצה לקנות הוי כמו שנתבטל בשבילם ואסור, ויש כאן אריכות דברים, ובקיצור אין להקל בזה".

פון דעם קאן יעדער איד וויסען ווי ווייט ער דארף זיך אפהיטען פון די אויבען דערמאנטע ארטיקלען, בפרט ווי הרב איסקאלסקי גיט איבער, וועלכע טשואינג גאם נעמאכט פון אויסגעדריקטע חלב.

* * *

צו אונזער גרויס באדויערען מעלדען מיר, דאס הרב ר' יחזקאל מאסקאוויץ, פון חברה ערת בני ישראל שומרי שבת, פון ברוקלין, איז א חולה גדול ל"ע, און כדי צו האטעווען זיך האט ער מחבר נעווען זיין ספר „יד יחזקאל" לינענדיג על ערש דוי, כדי עס זאלען זיך געפינען נדיבים מוקירי רבנן, וועלכע זאלען איהם אונטערשטיצען נעהמען־דיג זיין ספר. דער מחבר וועלכער איז אן אדם גדול ואם קומט פון גראדנא, און זיין ספר וועלכער איז מעט הכמות ורב האיכות, חידושים אויף מסכתות, פארדינט געשטיצט צו ווערען ער זאל קאנען רעטען זיין לעבען בע"ה. ווער עס וויל נעהמען זיין ספר אדער שיקען תמיכה, קאן זיך וועגדען אויף דיעזען אדרעס:

Rabbi J. Moskowitz

204 Stockton St., Brooklyn, N. Y.

מפני גזירת הסעמעטערי, זאל זיך אויך אנשליסען צום שטאדטישען ועד הכשרות, און דאן וועט דאס נעווים זיין אויספיהרבאר.

נון אויך אלע רבנים וועלען מיטהעלפען צו דיעזער גרויסער אונטערנעהמונג, וועלכע דאס וועט ברענגען צו די נעווינשטע רעזולטאטען.

די אומצופריעדענע מורמלערייַ אויף די ארץ ישראל אנשטאלטן, פאר וואס זיי נוצען אוים די ערד ציטערניש וואס עס איז געווען אין ארץ ישראל לעצטען מאנאט, און אפילו נאך אמעריקא פאר הילף, איז ניט ריכטיג, וויל, וויי מיר וויסען, זיינען סיי ווי סיי געווען אייניגע בנינים נוטים לנפול, און די אמעריקאנער אידען האבען שוין לאנג געדארפט אונטערשטיצען דיעזע מוסדים לבנות את הנהרסות, אויב די רעידת הארץ האט זיי געהאלפען לעורר את הלבבות, איז דאס נאר קיין עולה פון זייער זייט, צו דערצעהלען דאס צו די מנדבים.

* * *

שוין פיעלע יאהרען אז פון צייט צו צייט ערשיינט אן אדוועדטייזמענט אין דער געהרטער צייטונג „מארגען זשורנאל", פון א געוויסען ועד געגרינדעט פון דער אמאליגער קהלה ע"ה, אז מען זאל ניט לאזען אידישע קינדער מל זיין פון קריסטליכע דאקטוירים, און די מודעה ענדיגט זיך: וויי! „מל ולא פרע כאלו לא מל" און דאס איז א מאום'ער טעות, וויי! אויב א גוי איז מל, איז אפילו „מל ופרע כאלו לא מל". דער „מארגען זשורנאל" איז שוין לאנג געבעטען געווארען פון לעזער, אז דער טעות זאל אויסגעבעסערט ווערען, אבער עס בלייבט דער טעות ווי געווען. מיר שרייבען דיעזעם כדי עס זאל ניט זיין קיין טעות אין דין.

* * *

לעצטען שבת, ראש חדש מנחם אב, איז געווען טומעלדיג אויף דעם בארד־וואלק פון קוני אייזענד אידען האבען זיך געקאכט, זעהענדיג דאס די כשרה וואורשט דעליקאטעססען סטארס האבען זיך געעפענט 5—6 אוהר פאר מנחה, און אזוי קומט פאר אלע שבת, און די אידען האבען געפרענט, היתכן? מיט וואס פאר א חוצפה שרייבען זיי אויף די פענסטער כשר אפילו למהדרין מן המהדרין, וועז זיי זיינען מחללי שבת בפרהסיא? די היברו ניישאנאל וואורשט און בראנפמאנס וועלכע האבען השגחה פון ועד הרבנים, און פון הרב פעפער, זאלען טהועז אזא סקאנדאליזיעז טהאט, וואו זיינען די רבנים המשגיחים? פארוואס שווייגען זיי? עס קאן דאך ניט זיין אז די רבנים זאלען נעהמען שכר נאר על השתיקה? איבערהויפט נאך, דאס איינער פון די שטענדיגע משגיחים איז געווים געווען אויף דעם בארד־וואלק דיעזען שבת.

מיר ברענגען דיעזען פאל, אפשר וועלען די וואס האבען די השגחה זעהן, אז אזעלכע זאכען זאלען ניט פאסירען אויף וווייטער. וועז א דעליקאטעסען מאן האלט אפען זיין סטאר שבת און האט כשר'ע וואארע, קאן דער רב המשגיח זאגען, אז ער איז ניט פאראנטוואורטליך פאר דעם סטאר־קיפער. ער איז מעהר ניט ווי פאראנטוואורטליך פאר די כשרות פון די וואארע, אבער וועז די אייגענטימער פון די פעקטאריעס האלטען זייערע ביזנעס אפען אום שבת, איז דאס א חילול השם, און די רבנים משגיחים האבען אויף זיך אויך אביסעלע אחריות.

* * *

דער הויליגער גרויסער מוסד „עזרת תורה", געגרינדעט או אויפגעהאלטען פון די אגודת הרבנים, האט ארויס־געשיקט אן אויפרוף צו אלע רבנים, אז זייענדיג אויף זייערע וואקיישאנס, זאלען זיי זאמלען געלד פאר דיעזען גרויסען מוסר. עס איז צו האפען דאס אלע רבנים וועלען טאהן זייער פליכט צו זייערע חברים אין יוראפ און ארץ ישראל, און וועלען זיך משתדל זיין יעדער אין זיין זומער פלאץ, צו שאפען גרעסערע סומען פאר דעם עזרת תורה פאנד, אום דער מוסד זאל קאנען נאכקומען די טויזענדע בקשות פון יענער זייט ים, אויף די קומענדע ימים טובים וועלכע קומען באלד אן.

* * *

די אגודת הרבנים החרדים דמדינת קאנעקטיקאט, האט געהאט איהר ערשטען מיטינג אין ניו הייוועז ביי דעם נשיא הרב ר' יהודה העשל לעווענבערג, וואו עס איז ארום געעדט געווארען זעהר פיעל וויכטיגע פראגען וואס זיינען נוגע דעם ארטהאדאקסישען יודענטהום און עס איז ערוועהלט געווארען א ועד הפועל צו צרטרעטען תיכף צו דער ארבייט. אין דעם ועד זיינען אריין הרבנים: הרב צמח האפענבערג פון הארטפארד, הרב ז. ראגען פון ניו לאנדאן, הרב י. נ. ראזענבערג פון נארוויטש, הרב שיינקאפ פון וואטערבורי

די בעאמטע זיינען: הרב י. ה. לעווענבערג נשיא, הרב י. פלעקסער והרב י. א. ברווידא, סגנים; הרב י. ש. הורוויץ נזבר, הרב י. צ. אהרונזאן פון ניו בריטיין, מזכיר הכספים.

* * *

י"ד תמוז איז אבגעהאלטען געווארען דער ערשטער „גרעדזשואיישאן פייערונג" אין דער בית ישראל תלמוד תורה און ישיבה, וועלכע שטעהען אונטער דער אויפזיכט פון דעם באוואוסטען רב און גרויסען גייסטינען פיהרער הרב ר' יצחק דוד אתרוג שליט"א אין לאס אנזשעלעס.

הרב אתרוג האט באגריסט די קינדער אין זעהר א שעהנע ברילאנטענע רעדע אין ענגליש און אין אידיש, ערקלעהרענדיג די אויפגאבע זייערע אין דער צוקונפט.

* * *

דער „דגל הרבנים" און אויך דער פארבאנד פון בעלי בתים פאר חזוק היהדות „דגל ישראל", האבען באשלאסען צו באגריסען הרב ר' יעקב איסקאלסקי, וועלכער האט זוכה געווען צו געבען א גוטע אידישע ערציהונג זיינע זיהן און טעכטער, צו דער געלעגענהייט וואס זיין יונגער זוהן הרב ר' מיכל שמעון איסקאלסקי איז אוועק נאך ארץ ישראל, און ווינשען הרב והרבנית איסקאלסקי לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורת ישראל בארץ ישראל.

א רעליגיעזע ביורא פאר'ן פאלק

דער „דגל הרבנים באמעריקא" האט געגרינדעט א ביורא וועמעס צוועק איז צו באזארגען אידען מיט אלעם וואס האט צו טאהן מיט דעם אידישען רעליגיעזען לעבען, וויל א שוהל, אדער א אידישע קהלה א פאסיגען רב, דארף נאר די קהלה וועגדען זיך צו די ביורא פון דעם „דגל הרבנים" און די ביורא וועט באזארגען די שוהלען, די קהלות מיט רבנים, דרשנים, מטיפים.

עס איז ווירקליך א גרויסער חלול השם ווי עס געהט אן איצט מיט אויפנעהמען א רב, קהלות אדווערטייזן אז זיי דארפען א רב אין די טעגליכע צייטונגען, פונקט אזוי ווי מען אדווערטייזט אז מען דארף אן ארבייטער, א בוטשער וכדומה, און עס מעלדען זיך אזוינע וועלכע זענען ניט קיין רבנים מובהקים אדער וועלכע זענען בכלל ניט פאסיג פאר א רבנות שטעלע ביי אידען, וויל עס איז דאך א הפקר וועלט. דער „דגל הרבנים" אבער, וועלכער האט זעהר פיעל חברים וועלכע זענען רבנים מובהקים און גרויסע בארימטע דרשנים, פיעל פון זיי זיינען געזעסען על כסא הרבנות אין יוראפ מיט כבוד און גרויס רעספעקט, דער „דגל הרבנים" האט אויך הברים רבנים וועלכע זענען נוצליך פאר די ארטהאדאקסישע שוהלען און קהלות פון אמעריקא און קאנאדא, דער „דגל הרבנים" וועט ער שיקט א רב אין א קהלה, וועט די קהלה זיין זיכער אז דער רב איז א רב מובהק וועלכער איז א כבוד פאר זיין קהלה.

די ביורא פון דעם „דגל הרבנים" וועט אויך באזארגען די אידישע פאמיליע פון נויארק און אומגעגענד מיט א מוהל, מיט א גוטען רעליגיעזען לעהרער פאר די קינדער, מיט כשר'ע מזוזות, מיט ספרי למוד והנוך, מיט נויטיגע און נוצליכע ספרים מיט א פאסיגען מסדר קדושין, מיט א גוטען רעדנער ביי אלע אידישע פרייד אדער הם ושלום לייד, ווי א הספד און דאס גלייכען מיט אלעם אין וואס א אידישע פאמיליע נויטיגט זיך אין לעבען.

די ביורא פונ'ם „דגל הרבנים" וועט אפשאפען די הפקרות פון דער אידישער נאם בנוגע אויפצונעהמען רבנים, שוחטים, לעהרער, מוהלים, און כדומה אזוינע נויטיגע רעליגיעזע הצטרכות.

* * *

די רבנים וועלכע באלאנגען צום „דגל הרבנים" און געפינען זיך איצט אויף זייער וואקיישאן ארבייטען אויך דארט פאר חזוק היהדות, אזוי, למשל, ארבייט איצט הרב שמריהו ליב הורוויץ וועלכער געפינט זיך איצט אויף זיין וואקיישאן ארום ים אין ברעדלי ביטש, צו ארגאניזירען דארט א גוטע תלמוד תורה פאר די אידישע קינדער פון יענעם „וויעדזש" און א גרויסע מאסמיטינג וועט אין גיכען שטאטפינדען דארט פאר דיעזען צוועק וואו הרב הורוויץ וועט זיין דער הויפט רעדנער.

* * *

הרב ר' שמואל מנחם הלוי פיין, דער רב פון דער „אהבת ציון" שוהל אין דעטראיט, צייכענט זיך אוים יאהר דאמיט וואס ער באריכט אין די קאלומס פון דעם „דגל ישראל" פון אלעם וואס עס קומט פאר אין דעם אידישען רעליגיעזען לעבען אין דעטראיט. וועז אלע רבנים פון אמעריקא און קאנאדא וואלטען געטאהן דאס זעלבע וואס הרב פיין טהוט, וואלטען מיר נעווארסט פון אלעם וואס עס קומט פאר אין דעם אידישען רעליגיעזען לעבען פון אמעריקא און קאנאדא, און עס וואלט נעווען צו קנאת סופרים תרבה חכמה און די קהלות און די רבנים וואלטען נעקענט פיעל לערנען ווי און וואס צו טאהן פאר חזוק היהדות. זאל הרב פיין זיין א מופת לרבים!

* * *

ביים לעצטען דירעקטארען מיטינג פון ר' ישראל סאלאנטער תלמוד תורה, וועלכער איז אפגעהאלטען נעווארען אין אפים פון תלמוד תורה איז איינשטימיג באשלאסען געווארען דאס אזוי ווי הרב שמריהו ליב הורוויץ, וועלכער איז געווען דער רב און מנהיג פון די שוהל און תלמוד תורה פאר די לעצטע ניינצעהן יאהר, האט אנגענומען א רבנות שטעלע אין תפארת הגר"א תלמוד תורה, 524 האווארד עוועניו בראנזוויל, ניו יארק, וויל די סביבה וואו די סאלאנטער תלמוד תורה געפינט זיך ווערט אין גאנצען ניט אידיש, זאל די תלמוד תורה דרוקען אויך איהרע הוצאות דעם ספר „יסודי היהדות" פון הרב רש"ל הורוויץ אלס אנערקענונג פון זיין נרויסע הייליגע און נוצליכע ארבייט אלס רב, דרשן, און גרויסער אידישער מהנך.

* * *

דער „דגל הרבנים דאמעריקא" שטודירט איצט די פראגע פון באזארגען די אידען פון אמעריקא מיט כשר'ע האטעלס אין די זומער פלעצער, ווי באוואוסט, איז זעהר שווער צו קריגען אין די זומער פלעצער א ריכטיגען כשר'ן האטעל. דער „דגל הרבנים" זוכט אויסצוגעפינען די יעניגע האטעלען וועלכע זענען באמת כשר און באקאנט מאכען זייערע נעמען צו די אידען פון אמעריקא אום אידען זאלען ניט נכשל ווערען אין עסען הם ושלום טריפות און נבילות.

* * *

דער „דגל הרבנים" האט אויך באשלאסען וועגדען זיך צו די אידישע עלטערען פון נויארק און אפעלירען צו זיי אז יעצט זומער צייט וועז די ניט אידישע פאבליק סקוהלס זענען צוגעמאכט איז איצט די ריכטיגע צייט צו שיקען די קינדער לערנען אידישקייט אין די תלמוד תורה'ס פון שטאדט. וויל זומער צייט ווערט נעלערנט אין די תלמוד תורה'ס אין דער פריה, וועז דאס קינד איז אויסגערוהט און דאס קינד האט דאן ניט די השפעה פון דער ניט אידישער שוהלע, און דערפאר וועלען זיך די למודי קודש אנקלעפען אין איהם פיעל מעהר ווי א נאנצען יאהר.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא ווערען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אינ׳ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

דער לאנג באוואוסטער רב הרב ר׳ שלום איזראעלזאן פון שיקאגא, איינער פון די רבנים פיאנירען אין אמעריקע, באקאנט מיט זיין לומדות האט באזוכט ניו יארק, ריידענדיג מיט איהם האט ער זעהר באדויערט די אלטע אנגעוהטאנטע פראגע, וואס א רב ווערט דא אויפגענומען ניט לויט זיין לומדות, נאר לויט זיין לשון למודים, און דער וואס קאן אויסנעהמען מיט זיין שפת חלקות, דער ווערט אנערקענט פאר דעם ווירקליכען רב, און עס האט ניט לאנג פאסירט אין שיקאגא דאס א רב האט געלימען אויף זיין האלדז, און האט ניט געקאנט דרש׳ענען, האט מען שוין נעמיינט דאס ער איז שוין אויסגעשפיעלט. הרב איזראעלזאן דענקט, אז די רבנים אליין מיט פאר־אייניגטע כחות האבען נעקענט מאכען אן ענדע צו אזא טרויעריגען מצב.

* * *

הרב ר׳ שמואל עלקין, דער רב פון ליבאוויצער שוהל אין שיקאגא, וועלכער איז זעהר נתפרסם געווארען אין שיקאגא פאר דער קורצער צייט וואס ער איז דארטען, איז זעהר אפטאמיסטיש אין דער פראגע פון רבנות, זייענדיג אליין א גרויסער דרשן, און האבענדיג פיעל טויזענדער פארהערער, דענקט ער אז דער מצב הרבנות איז נאר ניט אזוי שלעכט, און די בעלי בתים באצאהלען גוט דעם אמת׳ן טאלאנטפאלען רב, און דאס רבנות איז פון די זאכען וואס א רב איז אוכל מפירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, וואס דענקט אבער דער נעעהרטער הרב עלקין מכה די רבנים וואס זייער פידעלע אין האלדז איז שוין אויסגעשפיעלט.

* * *

הרב ר. מ. ח. גאלדבערג פון ניו ארלינס, האט פאר־בראכט זיין וואקיישאן צייט אין ניו יארק, און האט באזוכט די עלטערע רבנים פון ניו יארק אויך די וויכ־טיגסטע אינסטיטוציעס. הרב גאלדבערג וועלכער איז שוין אין ניו ארלינס פאר די לעצטע צוויי און צוואנציג יאהר און איז געאכטעט און באליעבט ביי אלעמען, האט גע־גרינדעט א וויכטיגע תלמוד תורה, און איז היינט אויך דער רוח החיה פון דער תלמוד תורה, איז געקומען בכיון אין ניו יארק צו זעהן און באקאנט ווערען מיט די היגע תלמוד תורות, ער זאל קאנען באשליסן און קענט־ניסע פון די וויכטיגסטע תלמוד תורות פון ניו יארק. הרב גאלדבערג מאכט זעהר א גוטען איינדרוק ריידענדיג מיט איהם אין אלע פרטים.

* * *

הרב ר׳ אשר זאב ווערנער פון פעטערסאן נ. דז., איז אויפגענומען געווארען אלס רב אין לינן מאסס., אויף א לענגערען טערמין מיט א גרויסען געהאלט, אויף אלע דריי שוהלען אין שטאדט.

הרב ווערנער זייענדיג אין פעטערסאן פאר די לעצטע אכט יאהר, האט קונה שם געווען ביי דער גאנצער רבנישער וועלט, מיט זיין תורה און מדות טובות, לשם ולתהלה ותפארת. אין פעטערסאן איז ער געווען באליעבט און רעספעקטירט פון אלע קלאסען מענשען און האט זיך פארטראגען זעהר פריינדליך מיט הרב וויטענשטיין, וועלכע האבען אויפגעטהאן זעהר פיעל להחזקת התורה והיהדות אין פעטערסאן.

מיר זיינען זיכער דאס ער וועט קאנען אויפטאהן זעהר פיעל, אין זיין נייער שטאדט לינן, וויל זיי וועלען אנערקענען זיין גדלות אין תורה, דרוש ומדות טובות, און עס וועט זיין שלום ואחדות אין שטאדט מיט דער פיערטער שוהל, וועלכע האבען זייער רב הרב בראוועד, א זוהן פון באוואוסטען רב הרב בראוועד פון סוא סיטי אייאוא.

* * *

הרב ר׳ חיים מארים יוד, וועלכער איז געווען רב אין אטלאנטא, לאורענס, הייווערליל, און צולעצט אין בראנד־ווייל, איז אויפגענומען געווארען אלס רב אין דער גרויסער שוהל בני שמואל יהודה אין בראנקס.

די שוהל בני שמואל יהודה, וועלכע איז בעפאר נע־ווען א רעפארמירטע שוהל, און איז יעצט אן אמת׳ע ארטהאדאקסישע שוהל, געפינט זיך אין הארץ פון בראנקס, און איז פשוט אויפגעלעבט געווארען מיט׳ן אנקומען פון הרב יוד, וואו הונדערטער אידען קומען אלע שבת הערען זיינע באליעבטע דרשות און מיט יעדען שבת קריגט הרב יוד אלץ מעהר און מעהר אנהענגער, און עס איז צו האפען דאס אין קורצען וועט די שוהל בני שמואל יהודה וועלען איינע פון די צענטערען פון ארטהאדאקסישען יודענטהום.

הרב יוד וועלכער אויסער זיין אייגענע גדלות, איז א זוהן פון באוואוסטען רב הרב יודעלאוויץ, פארדיענט אז די אידען פון בראנקס זאלען זיך מיט איהם באקאנען און נעניסען פון זיין טהעטיגקייט אויף אלע געביטען פון רבנישע אנגעלעגענהייט.

* * *

הרב ר׳ יעקב קאנטראוויץ, וועלכער איז ניט לאנג צוריק נעקומען נאך אמעריקא, ווי עס איז געמעלדעט ע־ווארען אין „דגל ישראל", איז אויפגענומען געווארען אלס רב אין חברה בני אברהם אין ברוקלין. די אידען פון יענעם נעגענד זיינען פול מיט האפענונג דאס זייער ווי־טינער רב, וועט אויפהויבען דעם מצב היהדות אויף אלע נעביטען.

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא. , העורך: הרב שמריהו ליב הורוויץ

הרבנים המחנכים.

כתר הרבנות באמעריקה נעשתה לכתר של קוצים וזלזול, ולא לכתר של כבוד ותהלה כמו שהיתה בימים הראשונים הטובים. והסבה היא גלויה ומובנה למדי. מלפנים בישראל, היה הרב איש נחוץ ומועיל בעדתו, שהשפיע על החיים, והיה מנהיג החיים, היה מורה הוראה בעניני איסור והיתר, כשרות וטריפות, ובהיות החיים דתיים לגמרי היתה שאלת איסור והיתר שאלת החיים. היה גם כן דיין והיה דן ושופט על כל עניני החיים ודיני ממונות, עניני מסחר גירושין ונטין, חליצה, קדושין, וחיי המשפחה בישראל. והיה המלומד היותר גדול שבעדתו, פנו אליו בעניני רוח, תורה ומדע, וגם כן בעניני מסחר, בעניני משפחה, ובכל דבר וענין הנוגע לחיי הפרט והכלל.

מלבד זה היה הרב האב"ד מחנך, בהיותו גם כן ראש ישיבה, כמעט כל רב בישראל היה מרביץ תורה בישראל, יסד ישיבות או היה מחזיק ומנהל ישיבה או „קבוץ" לתורה, ולפיכך השפעתו בחיים היתה עמוקה, נחוצה וחשובה עד מאד, ומכאן הכבוד וההערצה, אבל בדורות האחרונים, וביחוד באמריקה, נעשה הרב תלוש ולא מחובר אל החיים והמציאות. הרחוב היהודי נעשה נכרי וזר לרוח התורה והיהדות, אין סביבה עברית הגונה, אין חיים עבריים, אין לומדי תורה במדה גדושה והגונה, אנשי הרוח מתמעטים, החומר שולט על הרוח, ההתבוללות והטמיעה אוכלת את יעקב ואת נוהו השמו, דור חדש מתחנך ללא יהדות וללא דעת התורה וקיום המצוות, והרב האב"ד מטפוס הישן מרכז את מרצו רק — לכשרות, באילו כל היהדות היא רק „כשרות" ולא יותר. והחנוך, חנוך הדור הבא הוא בידי מורים ומחנכים שאינם דתיים כלל וכלל. דור חדש מתחנך ללא השגחת והשפעת רבנים, ישנה „השגחת רבנים" בבתי המטבחיים אבל לא בבתי הספר שמחנכים את התינוקות. משגיחים על הבהמה שישחטו אותה כראוי, ואינם משגיחים על בתי הת"ת שיחנכו את ילדי בני ישראל ברוח התורה ואמונתו הקדושה.

והבעלי בתים מהם נסים ומגושמים מרגישים והושבים כי הרב שלהם עומד מנגד לכל הנוגע באמת לקיום היהדות, ושונאים אותו ומבטלים אותו בלבם בתכלית הבטול, מנהל של בית ספר עברי מקבל חמשת אלפים דולרים לשנה בכבוד גדול, ורב מוסמך להוראה מגאוני הדור מקבל עשרים דולארים לשבוע ואינם מתחשבים אתו כלל וכלל, ואינם שואלים בעצתו בענין הנוגע לפקוח נפש האומה, כמו בענין חנוך הבנים,

הוא מה שאמרנו בראש מאמרינו זה, כי עטרת הרבנות באמעריקא נעשתה לכתר של קוצים וזלזול, ובכדי להציל את כבוד הרבנות וקיום היהדות בארץ זו, על הרבנים המרגישים שבדור לשוב אל עבודתם הקדושה, ע ב ו ד ת ה ח נ ו ך, חנוך הקטנים וחנוך הגדולים, כי על פי התנאים החדשים שהולכים ונוצרים ומתהוים עכשיו בארץ זו, שהמרכזים והישובים הגדולים של יהודים הולכים ונחרבים, והמתעשרים הולכים ומעתיקים את דירתם בשכונות חדשות לגמרי, ואז לא יהיה מקום לבתי ספר גדולים בני אלף תלמידים, כמו שהיה הדבר נוהג עכשיו, אלא יהיה למנהג בישראל שבאמריקה כי כל בית כנסת ייסד לו בית ספר משלו, בית ספר קטן, שמנהלו צריך להיות ה ר ב ה מ נ ה ל, וקשה יהיה לבית הכנסת להחזיק גם בידי רב וגם בידי מנהל בית הת"ת מפני ההוצאות המרובות הכרוכות בזה, ובשביל לקמץ בהוצאות, מוכרחים יהיו לבחור ברב שיודע פרק בהלכות פרגוגיא ושהוא יהיה ה ר ב ה מ נ ה ל של בית הכנסת יחד עם בית הת"ת.

ולפיכך הובה קדושה מוטלת על כל רב בישראל להתענין בשאלת החנוך, שהוא עכשיו שאלת קיום היהדות, ובעתיד קרוב תהיה גם כן שאלת קיומו של הרב ובני ביתו.

ולפיכך אנו מקדמים בברכה ובשמחה רבה את שאיפת האגודה החדשה „אגודת הרבנים המחנכים באמריקא וקאנאדא" שהציבה לה למטרה עבודת החנוך העברי, החנוך הישראלי ה ש ל ם, ואף על פי שאנו קוראים תמיד מעל עמודי ה„דגל ישראל" להתאחדותם של הרבנים ולא לפזורם, ומאמינים אנו בנחיצותה של א ג ו ד ה א ח ת לרבנים ולא ברבוי אגודות, כי ברבוי האגודות נמצאים גרעיני הורבן והריסה יותר מגרעיני בנין ויצורה, אבל יחד עם זה מאמינים אנו באמונה שלמה כי יש צורך גדול באגודה של רבנים לשם ענין אחד, ענין ה ח נ ו ך ה ע ב ר י.

ולפי דעתנו, הובה קדושה מוטלת על כל רב בישראל, אחת היא לאיזו אגודה הוא שייך, להיות חבר אל „אגודת הרבנים המחנכים", שיש בכחה לאחד באמת את כל הרבנים שבמדינה לשם תקון החנוך העברי וחזוק התורה והיהדות, והצלת כבוד הרבנות, וקיום הרבנים וכבודם.

בהצלת החנוך העברי יצילו הרבנים את נפשם וכבודם הם, ויגאלו את הנפשות הרכות של הדור הנולד, דור יבא, מידי פוקרים ומתבוללים מכל המינים והסוגים, ויחזרו את עטרת הרבנות ליושנה ולכבודה הראשון.

מי שמסור לחנוך הדור הצעיר הוא בן עולם הבא — בן העתיד.

קול קורא!

אל הרבנים המחנכים די בכל אתר ואתר!

אחים לדעה! מי כמוכם יודע, מכיר ומרגיש את יקר ערכו וקדושתו של החנוך העברי בכלל ובאמריקה בפרט. הלא יודעים אתם כי החנוך — זהו יסוד ועמוד היהדות! אם אין חנוך עברי הגון אין דור חדש עברי ואין ישראל ואין יהדות — חס ושלום — בעולם.

אלה הרבנים שמבינים את גודל ערכו ונהיצתו של חנוך על פי התורה והדת ושלבם דואב וכואב על המצב המעציב והנורא של החנוך הישראלי באמריקא, עליהם להתאחד כולם כאחד בלב אחד ובנפש אחת לאגודה אחת לעשות ולפעול בלב ונפש בכנוס הכחות לתקנת החנוך הדתי.

הרבנים שהם מנהלי ומפקחי בתי ספר, בתי ת"ת, ישיבות, קבוצים לתורה, וכן אלה שהם ראשים או חברים לועדי החנוך של בתי הת"ת והישיבות, וכן כל אלה הרבנים שלבם מרגיש כי עת לעשות לתקנת החנוך הדתי— הלאומי, שהפרוץ שבו עכשיו מרובה על העומד, עליהם לתת את ידם לנו, להושיט יד עזרה, לא עזרה חמרית וכספית, אלא בעזרה רוחנית ומוסרית הכתוב מדבר, ולהיות הברים נאמנים אל האגודה החדשה שנוסדה בשם „אגודת הרבנים המחנכים באַמעריקא וקנדה".

אגודה זו אינה באה לשם קנטור והתהרות ח"ו עם יתר האגודות הקיימות מכבר, אלא מטרתה ודרכה אחרת היא לגמרי מדרכי יתר האגודות של הרבנים בזה שהיא תשים לה למטרה לעבוד רק בשביל ענין אחד, ענין החנוך העברי, ותדרוש בנידון זה עזרתן של יתר האגודות הנכבדות כמו „דגל הרבנים", „אגודת הרבנים" ועוד. ולא עוד אלא שכל אלה הרבנים שהם חברים נאמנים ומנהיגים ביתר האגודות יוכלו להיות חברים גם כן באגודה חדשה זו, מפני כי אין שום ענין פוליטי וצבורי בתכנית העבודה של „אגודת הרבנים המחנכים" אלא ענין של חנוך בלבד, ענין המשותף לכל הרבנים ולכל האגודות יחד.

אגודת הרבנים המחנכים תשים לה למטרה, כאמור, ענין עבודת החנוך על פי התורה והמצוה, והנה יש צורך גדול בהרבה עניני חנוך:

א) חנוך הקטנים, ליסד ולנהל גני ילדים, בתי ת"ת, ישיבות, ספרות לילדים, וספרי למוד חשובים משלנו על פי רוח התורה והדת, וליסד רשת של בתי ספר לנערות לחנכן ולחכמן בתורתינו הקדושה ובעשית המצוות ובהתמכרות ומסירות נאמנה לכל היקר והקדוש לעמנו.

ב) חנוך בני הנעורים — דור חדש נולד ונתגדל באמריקא ולא נתהנך כראוי, אינו יודע לא את עם ישראל, לא תורת ישראל, ולא כל הנוגע לעם ישראל, אינו מתענין כלל במצב המעציב של האומה הישראלית, ובצרת האומה לו לא צר. והשפעת בני הנעורים הוא במדה ידועה השפעה מזיקה על הקטנים ועל הגדולים, על האחים והאחיות הקטנים מהם. ועל הגדולים, האבות, והמה בנים שמשחיתים את אבותיהם, כידוע, ועלינו להנכם בחנוך עברי על ידי שיהות, הרצאות, והעיקר על ידי יצירת ספרות באנגלית לחזוק הדת והיהדות.

ג) חנוך הגדולים — כשם שמצוה להנך את

אשר נשיא יחטא!

מאת רב זעירא.

כמה דיו נשפך וכמה קולמוסים נשברו, מאלה אשר באו לכתוב ולתנות, צרות הרבנים ושפלות רוחם, מאלה מנהיגי בתי הכנסיות אשר נקראים בשם המצלצל „פרעזידענט", אשר קרנים בידם לנגח על כל סביבם, וממשלת הבתי־כנסיות בידם הם, להשפיל את כבוד הרב, ולהקטין ערכו בעיני המתפללים, באלו שאין תבלית בנין בית הכנסת וקיומו הוא, אך לרוממ את כבודו וכחו של הפרעזידענט ולהורישו כבוד תחת קלון, וכל הפצו הוא, כי גם הרב יפזר לו כבוד בהניפת דברים, ויזחול בנחש לפניו בכפיפת ראש, כאשר עושים שאר משרתי בקדש החזן והשמש, ובשעה שהוא יושב יחד עם הרב למעלה על הבימה, מביט עליו מלמעלה למטה, כאלו הוא עושה עמו חסד במה שמרשה לו להרב להיות יושב סמוך לו, ושם הוא נותן לרב צו לצו מפה לאזן, את אשר עליו לדבר ומה יהיה תוכן דרשתו, וכמה זמן ניתן לו להאריך או לקצר אף במה שאמרו להאריך, ואם דרשת הרב אינה מוצאה חן בעיניו, מעמידהו למשפט ליתן דין וחשבון על כל קוץ רמיזה וקריצה, אשר עשה בעת דרשתו, והיה אם הרב דומה למלאך, שאין לו קפיצים כשאר בני אדם, לכפוף קומתו לכל רוח, ולבקש סליחה מאת הפרע־זידענט הגבוה מעל גבוהים, ישלחהו לחפשי חנם אין כסף, ובהראותו כח גבורתו יצא כמנצח בנזר תפארת נשיאותו, לאמר ככה יעשה לרב אשר אין הפרעזידענט חפץ ביקרו ורק כאשר הרב אינו מסיר אזנו משמוע געדה ויעשה אזנו כאפרכסת ויתן למכהו להי לישבע בחרפה, ותורתו אצלו פלסתר ורק בתורת הפרעזידענט חפצו, אז מנענע להרב בראשו לאות הסכמה כי מוצא חן בעיניו, וכי יש תקוה לפניו להשאר על משמרתו עוד לזמן קצוב, והכותבים האלה אונחים מכאב לב בצעקה, כי זה משפיל כבוד היהדות כולה, ושפלות הרב הוא שפלות התורה, ועם הארצות גוברת בכל קהלות תפוצות ישראל, ומהפך את הקודש לחול ואת האור לחושך.

ובמאמרים לעשרות מגלים הכותבים למוסר אזן הרבנים, ומעוררים אותם לעמוד בקומה זקופה נגד רוחות רעות האלו, ובצדק נרצעים מאדוניהם, כי אזן ששמעה בהר סיני כי לי בני ישראל עבדים, אין להם להיות עבדים לעבדים. ועל הרבנים להיות כעמודי ברזל לעמוד על דעתם דעת תורה ויראת ד', ושלא יעלה עליהם מורא בשר ודם של ציץ נובל, וכי ממשלת

הפעוטים הקטנים, ובני הנעורים, כך יש צורך גדול מאד לחנך את האבות על ידי עתון חנוכי להורים, הרצאות ספרים קטנים וקלים בלשונם וסגנונם, וליסד בכל שכינה ושכינה אגודות הורים, לתקנת חנוך הדור הצעיר באמריקא.

הענין הוא ענין גדול וקדוש עד מאד, ויש בו משום חזו קוקיום היהדות, ולצורך זה נחוץ הוא ליסד קרן מיוחדה, קרן החנוך. ויש צורך בהרבה מיליונים להוצאת ספרים, עתונים, מחברות בלשונות שונות, ויש צורך בדרשנים מטיפים, נואמים, מסדרים, משולחים, ובעלי כשרונות מסוגים שונים.

העבודה היא גדולה וקדושה ונחוצה עד מאד, ואנו פונים בזה אל כל הרבנים שבאמריקה וקנדה שיתנו את ידם לאגודתנו, אנו פונים בזה לחברי „דגל הרבנים", „אגודת הרבנים", „ועד הרבנים", כנסת הרבנים" ועוד שיהיו כולם כאחד חברים נאמנים ומסורים אל האגודה החדשה הזו שיש בה באמת משום עבודה ממשית, נחוצה מועילה וקדושה עד מאד, בהועידה הראשונה שתהיה איה"ש יוכחו הכל בנחיצות האגודה. רבנים! הודיעו נא כי נכונים אתם לתת את ידכם לעבודת החנוך הדתי, והיו נא חברים ל„אגודת הרבנים המחנכים".

לפנות אל מזכיר האגודה, הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ,

203 West 113th Street

בברכת התורה והיהדות,

אגודת הרבנים המחנכים דאמעריקא וקאנאדא.

האדה בקדושת שחרית לשבת,

מאת הרב אהרן דאבראזינסקי

קדושה זו שבה יתקדש ש"ש בשמי מרום על ידי מלאכיו מלאכי השרת ובה מתדמין להם אנחנו עם בני ישראל, שבה מקדישין ומיחדין שמו בעולמו אף אנו, יסודה הוא באגדת פרקי דר' אליעזר סוף פ"ה, במאמר „שנים שרפים עומדים אחד בימינו של הקב"ה ואחד משמאלו", וכו'. וכידוע לקוחה היא מיסוד מראות ב' הנביאים ישעי' ויחזקאל, שהא' ראה בחזיונו שרפים עומדים ממעל לו וקוראים זה לזה בשלוש קדושה בקודש, והב' שמע מאחריו קול רעש גדול מאופנים וחיות הקדש באומרם „ברוך", אכן, דעת רבותינו ז"ל חכמי התלמוד (בחולין צ"א ע"ב) היא, שיפה כח אופנים האומרים ברוך מאותן השרפים האומרים קדוש, כי בעוד שהראשונים מזכירים ש"ש אחר ג' תבות קדוש קדוש קדוש ד', אלו האחרונים יזכירהו אחר ב' תבות „ברוך כבוד" ולאלו דומין אנחנו בני ישראל שאנו מזכירין כמו כן ש"ש אחר ב' תבות „שמע ישראל".

והתום' שם ריש דף צ"ב בד"ה „ברוך אופנים הוא האמרי לי", יפרשו שכתות החיות בכלל האופנים תחשנה גם הנה, שכן ראה אותן יחזקאל במראה, ומביאים ראיה מקדושת יוצר לשחרית בנוסח „והאופנים וחיות הקודש" וכו' שכתות האלה מתנשאים המה במעלתם לעומת השרפים — „בקול רעש גדול".

המדייק בדברי התוספות הנ"ל יראה במופת הוותך

התורה תעלה על ממשלת ספר החוק של בית הכנסת, אשר בשמה מושל הנשיא.

ואם בעיירות הגדולות המרובות באוכלסין נאמרו הדברים, אשר שם יש לכל הפחות כמה חדרים בכל בית הכנסת אשר ריח תורה נודף מהם ומלובשים במסורת אבות, ויש כאלה הממולאים בתורה ומופלגים ביראה, וכמעט תמיד הם עומדים לימין הרב להמכהו ולאמצהו בכל דבר הנוגע לתורה ולדיני ישראל, מה יענו לעיירות הקטנות, אשר אין שם שיור מאנשי צורה ומוקירי תורה, והנשיא מושל באמת ממשלה בלתי מוגבלת, ואימתו מוטלת על הבריות, והרב הוא כערער בערבה ורך בקנה, ולכל אשר יחפוץ הנשיא ימנו, כי ממנו פנה ממנו יתד יסוד פרנסתו, יחס לו להרב להמרות את פיו לכל אשר יצונו, כי אז יצק ויצר לו בבואו ובצאתו עד רדתו.

ועל אחת כמה וכמה בעיירות וכפרים המשתמשים לנאות דשא ולמעינות ה־חצה, אשר כל השנה ריקות הנה מאדם, ורגל איש לא יעבור בהן, ורק בשני החדשים ימות הקיץ תתמלאנה מאדם, ה־אים שמה לשאוף רוח צח ולרחוץ במעיני הישועה, ובתי הכנסיות מלאים מאלו האורחים, והנשיא אשר בכל השנה הוא מלך בלא עם, מראה עתה את גבורתו וכח ידו, ושופך את ממשלתו על האורחים, ולהראות את זרוע עוזו מתנפח כברבור על כל סביביו, ומ־אה כי גם הרב אינו שוה בעיניו, ומשתמש בו לצרכו ולהנאתו, לקרוא לנדבות בכל שבת ושבת אף לדברים הטפלים ואף אם הרב יודע כי האורחים הנודבים כסף למכביר, הם כזורקים אבן למרקולים, וכי הדבר שהם מנדרים עבורו הוא לא היה ולא נברא, ויותר טוב היה אם נדרו לדבר טוב ומועיל באמת, אך נושא פנים הוא להנשיא מפני היראה, פן יבולע לו גם הוא, ואל זמן זה הוא נושא את נפשו שזמן כניסה לכל היא.

ולא על הרב דמתא או הכפרי הוא מעמיד את סוללו ללחום עמו, ולגעור בו בנזיפה, כי אם גם על הרבנים האורחים הבאים גם המה לנאותי הקיץ, ממיל את זעמו הקשה, לבזוש גם אותם תחת ידו, והרבה עונשים קשים יש בידו ליסרם שבע על חטאתם, אם ימרו את פיו למרוד בו, והעונשים המה לפניהם ולא לפני הדיוטות, את זה לא יקרא לקרות בתורה, ואם הרב האורח מוחה אז יקראו אותו לרביעי או חמישי תחת העליה של שלישי אשר קוה להשיג, ולזה יענוש, בצוותו להש"ץ לבלי לחכות בחזרת התפילה עד שיגמור הרב תפילתו, או מקפה אותו בקינת ארזי הלבנון, אשר ברוב תפוצות ישראל מכבדים בזה את הרב, אף אם איכו מוצא בהרב שום אות של מרד, אך מכיון שנסתכל בו, ופרצופו או זקנו לא מצאו חן בעיניו, מתמלא חמה ושנאה עליו ומרחיקו מכל דבר אשר בו מכבדים רב בישראל, וכופה את רבו להסכים על מעשיו, ומכיון שהעם רואים שגם הרב דמתא מסכים שהרב האורח אינו שוה בנזק הפרעזידענט, אין פוצה פה ומצפצף לתבוע עלבון הרב האורח.

ולא זו בלבד, אלא שדומה בעיניו, כי כל ימי הקיץ והחום לא נבראו, אלא לשמש את הנאות דשא ומעין הרחצה, וכל האורחים לא באו אלא לצוות לזה. ואם יחפוץ הרב האורח לקרוא לנדבות עבור איזה ענין נכבד ונחוץ, נותן עליו בקולו,

כי כתות המתנשאים ה"ה בעצמם המשמיעים, ולפי זה שם „משמיעי קול" הוא נושא המאמר, כלומר: שם יחס הפועל (נאמען סוביעקטיווי בלע"ז). אולם, לפי נוסח רוב העולם — ממש ככלו — המתפללים בכונה עצומה (אבל לא בשוטפתה), מעקמין עלינו הכתוב ועושים העמדה גדולה אחר שתי המלות „משמיעים קול", כאלו העמיד פה המיסר — פסקא באמצע הפסוק להפסיק בין ענין לענין, רצוני: בין אלו המשמיעים קול ובין אלו המתנשאים. ואכן, לפי דבריהם — הם תהיינה ב' המלות „משמיעים קול" מנשואי המשפט, ענינו: „מיחם הפעול" (נאמען אביעקטיוואום). וכאן יקשה השואל: אם כדבריהם מי המה אלה המתנשאים ומי שמם כי יבוא אלינו וכבדנוהו, והלא לא יתאים סגנון הלז עם נוסח הכתוב בקדושת יוצר לשחרית, כי משם נשמע בפירוש שהמשמיעים קול, המה בעצמם המתנשאים כאמור?

אפס לדעתנו הקלושה היא: נכון יהי' להעתיק הפסקא ממקומו המותעה ע"ד ההרגל ולהציגהו קודם מלת „משמיעים", ויהי' איפוא משמעו הענין כך: אז — בעוד שאלו השרפים משלשים בשלוש קדושות — בקול רעש גדול אדיר וחזק, משמיעים הקול יתנשאו המה לעמת השרפים באומרים — „ברוך", וה"ה כת מלאכי השרת האופנים וחיות הקודש ששמע יחזקאל מאחריו בבחינת „משמיעי קול", והדברים עתיקים.

ואתה הקורא! בין תבין כי הדברים האלה המה ממש דברי החכם הרעב"א ז"ל כי הנגינה תעורר הכונה, וראייתו, מפסוק „ויאמר, עבד אברהם אנכי" (בראשית כ"ד, ל"ד), כי אלולי העמידו מניחי הטעמים „„פסקא" אחר מלת ויאמר, הי' משמעו: ויאמר עבד — אברהם אנכי, (וד"ל).

לא אזלינן בתר שמא

ב"ה.

השקלא וטריא על אודות השם „אורתודוכסיא" הוא אך למותר, אם כעת בעוה"ר „כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול" והכל הפקר ונפרץ, וכמו שהתוארים אצל יחידים נטלים מן ההפקר וכל אחד ואחד יוכל ליטול שם לעצמו באשר הוא חפץ אם גאון, או צדיק, או חסיד, או רבי, או רב, ומי יאמר לו מה תעשה? היתכן? כן גם איזה שם שהיא לפי הוחה וחפצה, אם חברת מחזיקי דת, בכלל כל חבורה, וכל קונגריגיישאן תוכל לכנות לעצמה שומרי דת, חרדים, אורתודוכסים, אוהבי תורה, שומרי אמונה, גם אם כל חבריה הם בחייהם והתנהגותיהם לגמרי ההיפך, ומי יאמר להם מה תעשו? כן הם חפצים, וכן הם עושים, ואם לא נראה לך זיל קובל עליהם אל השוטר!

וע"כ מאי נפקא מינה באיזה שם ובאיזה תואר תקרא, אם כל השמות נתרוקנו מתוכנם, העיקר הוא אם היה אפשר במציאות לעשות פה אגודה אחת כמו שנעשה בארץ הגר לפני ששים שנה אגודת יראים וחרדים עם התקנות הללו שתקנו אז רוב גאוני וצדיקי הדור ז"ל ואשר על פיהם יתנהגו גם עתה הקהלות החרדות שבאונגריא — אזי הי' עוד תקוה טובה להציל את מה שאפשר עוד להציל פה.

ואלו הן התקנות שנתקנו אז בארץ אונגארן בשנת תרכ"ו באספת גאוני וצדיקי הדור זללה"ה:

א) אסור לדרוש דרשות בלשון אוה"ע וכן אסור לשמוע דרשה האמורה בלשון אוה"ע וצריך כל בר ישראל אורתודוכסי אשר ישמע שרב או אחר דורש בלשון עמים לעזוב בהכנ"ס ולצאת החוצה, הדורש צריך לדרוש בלשון יהדות שמדברים בו בני ישראל הכשרים.

ב) אסור להתפלל בבהכנ"ס אשר אין לה בימה באמצע.

ג) אסור לעשות בית הכנסת במגדל כתבנית היכלי הגוים.

ואיכו מניחו לדרוש שם ולדבר לפני העם, כי כלל גדל הוא אצלו, מי שבא בדרך נותן כיסו לכברי או מניחו על החמור.

וזכורני, שבקיץ העבר נתאכסנו איזה רבנים מפורסמים במעיני הרפואה בעיר מאנט קלעמענס, וחפצו לעורר האורחים לנדב עבור המוסד הנעלה והנקדש „עזרת תורה" הידוע ומפורסם בכל העולם למוסד קדוש, וכל האורחים הסכימו לזה, אך הנשיא ואחריו הרב לא הניחום, אם לא יחלקו עמהם בהכסף הנאסף מחצה למחצה, וכמה שבקשו, והשתדלו הרבנים להשיג רשיון, לא הועיל למו, כי הנשיא באחת כי הבית הכנסת אף שבנה מכסף נדבות של האורחים, עומד תחת חסותו ועושה שם כאדם העושה בתוך שלו ממש, ושוב היה מקרה כזה בבית הכנסת אחת בהאי הידוע קוני איילאנד, אשר רב מפורסם אחד קרא לנדבות עבור הישיבה הידועה והמפורסמת ישיבת רבנו יצחק אלחנן, אך הנשיא ואחריו הרב חסמו לפניו את הדרך, שדבריו היו לריק ולא עשו פעולה הראויה, ומעשים כאלו תמצאו בכל חופי הים ושוכני ההרים.

ולו לדידי צייתי הרבנים השוכנים במקומות כאלו, אף שזעזיא דמן חבריא אני, כי אז היו עושים מניצים להתפלל שם למקומותיהם, וכהמלך היו מוליכים ספר תורה עמהם, שבכל מקום בואם היו מתפללים באכסניא, והיה רשות ביד האורחים לעשות עם נדבותיהם כרצונם, כאשר עשו איזה רבנים בעלי מעשה ובעלי רוח, כנוח עליהם חמת הנשיא לגרשם מבית הכנסת, הלכו ובנו במה לעצמם ועשו והצליחו, כידוע לכל הרבנים הבקיאים בתהלוכות הרבנות בזמן האחרון, וכמעשיהם היו יכולים הרבנים לעשות בתמונת זעיר אנפין בכל מעוני הקיץ, ואז היתה מעשה הצדקה שלום ומעשה ההסד השקט.

וברם, זכורים הכמה הרבנים לטוב, שמנהגם הוא שבכל מקום בואם מתבודדים הם במועדם, ועושים מנין לעצמם להתפלל, והאורחים היודעים את רבם ומתכוונים להנאתו, מתדבקים אליו גם שם, ואף הוא מכוון כנגד המתפללים ונותן הודעה לקונו והרבנים אף שאין מתכוונים לשום עסק וקנין, בכל זאת עבור מוסדות החסד והצדקה היה להם לנסות כתם בזה, ובני ישראל היו נתבעים למשכן ונותנים. ואל יהא דבר זה קל בעיניכם רבותי, כי הרבה בתי תורה וצדקה היו מרויחים בזה לרבבות, וגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה.

נ. ב. — כמובן לא דברנו על כל הנשיאים מכל בתי הכנסיות בארצנו יש רבים מהם אשר ראוים הם באמת לעטרת הנשיאות, בתורתם וחכמתם, אך כוונתנו על אלה התדיוטים אשר קפצו בראש ואשר הבעלי בתים יודעים גם כן כי אינם ראויים להיות ראשים, אך מקומם למעלה מראש...

מעשה בית דין.

פון הרב ר' יעקב איסקאלסקי

מנהלי אגודת הרבנים האורתודוכסים דארצות הברית וקנדה, פנו עתה במכתב־חוזר לכל חבריה, ומבקשים מכל רב חבר להשיב על תשע שאלות שנערכו לפניו בכדי להדפיס את התשובות ב„ספר היובל", שאגודת הרבנים מתכוננת להוציא לאור לכבוד המלאות לה חמשה ועשרים שנה מיום הוסדה. והשאלות הנן פרטיות הנוגעות לכל רב ביחוד, או כללית הנוגעות להאגודה בכלל, שתהינה למזכרת להאגודה ותפארת לעושיה, כמו: שם משפחתו וכתבתו של הרב, באיזה עיירות השתמש בכתר הרבנות בארץ ובאירופא, מספר היהודים בעירו, ומספר בתי התפלה והתלמוד תורות, ומספר שאר מוסדות התורה והחסד?

אך פעולה טובה לא תצא מזה לכללות ישראל או לפרטיו, פעולה ממשית של הבאת ישועה אף לאחד מישראל לא תצמח ממעשה הגדול הזה. איננו מתנגד לרעיון זה, כי בודאי תהיה למזכרת כבוד וגדולה להאגודה בכלל, למען ידעו בני ישראל את תוקפה של האגודה מספר חבריה בכמות ואיכותם, וכבוד האגודה יקר אצלי עד למאד, אך חוץ מכותלי האגודה לא יביא מפעל זה שום תועלת, כי מה לו לאיש ישראל אם ידע באיזה עיירה שמש הרב בכתר הרבנות, ואיזה פעולה טובה תצמח אם לא מוזר יהיה לו כמה בתי תפלה נמצאים בעיר זו או אחרת? וזה רק לכותבי תולדות ישראל באמעריקא, או לאנשים הסובבים בעיירות לידע כמה עליו לשהות בעיר זו או זו, והעיקר לכותבי תולדות היהדות והרבנות בארצנו, הוא — החלקים ב„ספר היובל" מהמאמרים והמספרים מהמעשים הגדולים אשר נעשו על ידי אגודת הרבנים, או על ידי התעוררותם, ואיך היהדות בכלל עלתה ופורחת למעלה, בבתי תפלותיה ומדרשיה, בתי התלמוד תורה מוסדות הצדקה והחסד, ואין לך פינה ביהדות אשר לא לקחה האגודה בה חלק ניכר, וזה יהיה פעולה טובה לימים הבאים, שגם הרבנים הבאים אחרינו ישתדלו בכל כוחם להחזיק מעמד, ולהמשיך את גולת הכותרת לבל ינתק. וחלק התשובות מהרבנים על תשעת השאלות, לא יביא גם את התועלת הזאת, ולא נכתבו אלא להמשיך לבם של החברים להאגודה בכלל, ויהיו מקושרים לה על ידי הזכרת שמותיהם ופעולותיהם ב„ספר היובל" שלה.

וזאת עשו ועושים גם מנהלי „דגל הרבנים", בקבעם מדור מיוחד בירחונם „ד ג ל י ש ר א ל", ובקראם לו „הפנקס", אשר שם יורשם בקצרה מעשה של כל רב ומעט מתהלוכותיו, לא אך מהרבנים הנמנים על „דגל הרבנים", כי אם מכל רב ורב ואפילו מאנשים פרטיים, אם אך שוה הדבר לרשום ב„הפנקס".

ולדעתי עוד יתרה היה להם לעשות, גם „אגודת הרבנים" ב„ספר היובל" שלהם וגם „דגל הרבנים" ב„פנקסם", אם היו מפרסמים מעשה הבית־דין מכל אשר נעשה בבית־דינו של הרב, מקדושין, גיטין, והליצות, ואם היה נרשם ונשאר זאת לזכרון היה מביא פעולה טובה, והרבה נשי ישראל היו נעזרות על ידה, וגם הרבה תקלות בטהרת המשפחה היו נתקנות על ידי זה.

כמוני, כמו הרבה רבנים יודעים ממקרים, אשר בת ישראל תבוא לבית הרב בדמעות על עיניה שיושבת זה כמה שנים ענונה באבוד לה הפטור שניתן לה מרב פלוני שהלך כבר לעולמו, ובלתי הפטור אי אפשר לה להנשא שנית, שבכל מקום בואה דורשים מאתה כתב הפטור,

---

ד) אסור לעשות מלבושים מיוחדים לש"ץ ומשוררים שיהיו דומים לשאר נימוסי הדתות.

ה) המחיצה המבדלת שבין עזרת אנשים לעזרת נשים צריכה להיות באופן שלא יוכלו להסתכל אנשים בנשים.

ו) אסור לשמוע תפלת קאַהר קו"ח להתפלל עמהם או לענות אמן אחריהם.

ז) בתי כנסיות הנקראים „קאַהר שוהלען" שמנגנים שם נקיבות, אסור ליכנוס לתוכם.

ח) אסור להעמיד חופה בבית הכנסת.

ט) אסור לשנות שום מנהג יהדות או שום נימוס בהכנ"ס אשר מקובל מאבותינו.

יוד) שלא להשתמש בכלי־זמר בנבל וכינור וכיו"ב על ההתנות במקומות אשר על ידי זה יבואו לריקודין בחורים ובתולות.

קיימו וקבלו חרדי אונגארן התקנות הללו בכל תוקף והקהלות החרדות האורתודוכסיות מחזיקין בהן ונזהרין בהן כידוע, ואם היה אפשר ליסד פה „אגודת קהלות אורתודוכסיות" כיו"ב עם התקנות הללו, ושאר התקנות הנוגעות לגידול בנים לת"ת, ולהתמנות רבנים, ושובי"ם, שאין עוד הזמן והשעה ראויה לכך לפורטן ולענות בהן, בודאי היה „תיקון עולם" להחזקת הדת והיהדות באמעריקא.

אבל השאלה מתעוררת מאליה, מי יעלה לנו בתחלה לעשות הנסיון אם אדמת אמעריקא מוכשרת לזה? הרדי ארץ אונגארן שהנם פה המה היו צריכים להיות הראשונים בהסתדרות קהלות אורתודוכסיות ע"פ ה„תכנית" סדר הקהלות ההרדות בארץ מולדתם, ולהיות למופת לכל הרדי הארץ הזאת, בהאורגאניזאציא ובסדר ומשטר, ובהתקנות הערוכות לעשות משמרת למשמרת, כאשר הסכן הסכינו מאז ומשנים קדמוניות, להמשיך את מסורת האבות להם ולבניהם אחריהם עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

יקותיאל ארי' קאמעלהאר,

אבד"ק אנשי רישא־קארטשין דפה נויארק.

לראיה על הגירושין, ובמקום זה ששכיחי עזות ופריצות אינן נאמנות לאמר גרושה אני, ומה תעשה עלובה זו, ואין לה שום תרופה ועצה רק לישב ולהיות עגונה כל ימיה, או כזו שלא היה לה או שנאבד מאתה שטר החליצה שנחלצה מיבמה, או יש כאלה שהיה בידה מעשה בית דין שנגבה עדות שבעלה מת או נהרג ונאבד ממנה, ומה תעשה אשה כזאת, אשר אי אפשר לפניה עתה להשיג העתקה משטר זה, באשר שאין בשום מקום המעשה בית דין, והבית דין שנעשה הדבר בפניהם אין אתנו. ויש כאלה שהיה בידן שטר הנוגע לקדושין לפוסלם או להכשירן, והכתב הזה אין יוצא מתחת יד אחד מהבית דין כי הב"ד כבר נמצאים בעולם החיים. ומעשים כאלה נקרים לעשרות ולמאות ואין מי שיחוש לבוא לעזרתן, כי באמת מה יוכלו הרבנים לעשות עבורה, ואין בידם להחיות מתים, או לשאול באוב, וכתב אין להוכיח אמיתת דבריה, וכמו כן בעניני גירות ושארי דברים, אשר צריכים זכרונם להשאר לזמן ארוך ומרובה.

אדרבא, צאו ודרשו מהרבנים, וכל אחד יגיד לכם מעשים שנקרו אצלו בכל העניינים האלו, ובנות ישראל יצאו מהם וידן על ראשן מבלי מצוא תרופה לצרותן, וכל אחד יסכים שבאם היה נמצא רשום הענין הזה, היה מקום להתיר את האומללות האלה מעיגונן, ומדוע לא יהיה להם להרבנים מקום מיוחד, שירשם הדברים האלה לזכרון לדור אחרון, או אצל "אגודת הרבנים", שהיה עליהם ליסד פנקס מיוחד לזה, או אצל "דגל ישראל" בפנקסם.

ולבד התיקון הזה היה יוצא עוד תיקון גדול, שיראו הרבנים איך נעשה הענין הזה ואם הכל היה כהוגן וכשורה, בסידור הגט ובענין הגירות וכדומה, ואז כל שאינו יודע בטיב גיטין לא יהיה לו עסק בזה, ואם יודע הוא, היה מדקדק יותר בדברים כאלה העומדים ברום עולם, מפני שהיה יודע כי מעשיו יהיו מפורסמים לפני כל, וגלויים לפני רבנים לידע, אם עשה הכל על פי אמתה של תורה, ולא תהיה עוד תורת גיטין כשתי תורות, כאשר מתנהג עתה.

ועוד עומד לפני עיני מה שראיתי בעיר שיקאגא לפני עשרות בשנים, שהיו שם שלשה נוסחאות בכתיבת גיטין, ובבראנזוויל שני נוסחאות, וכמספר הבתי דינים בעיר אחת, כן היה מספר הנוסחאות, — כי כיום לא אדע איך הם נוהגין — ואם היה גם אז המנהג לרשום את כל הענינים בפנקס אצל האגודה, לא היו נקרים דברים כאלה.

מי יוכל להגיד איפוא הוא נמצא הפנקס של הרב רח"י ווידרעוויץ ז"ל, ממאסקווא, או של הרב רש"א יפה, הרב ר"ש ווייז ודומיהם ז"ל, אשר היו נוהגין לרשום כל דבר בפנקס, ובאבדם נאבד גם פנקסם, ואין זכרון לדבריהם ומעשיהם האלו, ומדוע לא נלמד לעשות כמתוקנים שבהם, שכל דבר חוק ומשפט יוחק בספר למען יעמדו ימים רבים למשמרת, וילמד האחרון מן הראשון, ואצלנו הרבנים החדשים אשר מקרוב באו ובהגיע לידם לכתוב שם אמעריקאני בגט, שם איש או אשה, ימששו כעור באפילה, זה כותב באופן זה וזה באופן אחר, ומדוע לא ימצאו מן המוכן לפניהם, ואז לא היה בגיטין שמות מחולקים, ושמות עיירות מחולקות.

אם היה קולי נשמע לפני עורכי "דגל ישראל", כי אז הצעתי לפניהם שיפנו ל"אגודת הרבנים" בזה ולעוררם על נחיצת הדבר הזה, ליסד פנקס כללי לרשום בתוכו מכל אשר יעשה אצל בית דינו של כל רב ורב, ואם ישיבו פניהם בדבר הזה, לפתוח שערי ה"דגל ישראל" לזה, ולקבוע מדור מיוחד בפנקס "דגל ישראל", ולבקש את כל רב לשלוח כל מעשה בית דינו להדפיס ב"דגל ישראל", שיהיה למשמרת לדורות עולם, הן עניני קדושין, גיטין, והן עניני גירות והיתירים וכדומה, ואם תעלה בידינו להציל מעט מהרבה מהתיקונים הנאמרים, והיה זה שכרנו.

מכתבים מערי השדה

שיקאגא

בעז"ה, נ' חקת, כ"ח סיון תרפ"ז. שיקאגא.

עורך נכבד!

בתור אחד מחברי "בית הועד" דפה הנני לתת תודה לכת"ר בשם כל הרבנים חברי בית הועד, עבור עתונו הנכבד ששולח לנו, והנני מברכים את כתר ואת כל הבריו העוזרים ע"י שיראו ברכה במעשיהם ושישיג העתון הנכבד את מטרתו שהציב לו לחזק את בדקי דתינו הפרוץ מאד בעוה"ר במדרגה זו ומעתון הזה יהיה' בקרוב לשבועון ומשבועון ליומי שכל אהינו החרדים יכירו את נחיצות עתון חרדי זה ויתמכו בו בתמיכה חמרית ורוחנית.

ועתה ידידי הרב המו"ל הפץ אנכי לבקש מכת"ר שיתן מקום לדברי אלה בעתונו הנכבד אודות השאלה הבוערת במדינה זו היא שאלת הכשרות, כי בתור רב היושב בעיר שיש בה בתי המטבחים היותר גדולים בארצות הברית ושנמצאים בה נ"כ בתי הרושת למעשה "כרכשאות" (וואורשט פעקטאריעס) כשרים וכן בתור עוסק בהשגחה על הכשרות שלא על מנת לקבל פרס בחנויות המוכרים בשר כשר זה שנים אחדות, חושב אנכי, כי יודע אני מעט את מצב הכשרות פה, ומעיר זו יכול אנכי ללמוד על מצב הכשרות בכל המדינה, כי אין בכלל אלא מה שבפרס. ואינני חפץ לגלות פה את מצב הכשרות הפרוע מאד לשמצה פה בעיר זו כי אז הלא אהי' מוכרח לפגוע בכבוד רבנים היותר גדולים וטובים ממני שכבודם יקר מאד בעיני, ורק אנכי חפץ לבוא בדברי אלה בהצעות אחדות, אשר הנני חושב אותם לטובים ולנאותים, אשר נקל מאד להוציאן מכח אל הפועל עם מעט מסירת נפש מצד הרבנים:

א) הרבנים המבקרים את בתי המטבחיים אסור להם לקבל שום שכר מבעלי בתי המטבחים. והמשגיחים העומדים תמיד בבית המטבחים לתת הסימנים על הבשר, הם יקבלו שכרם לא מהבעלי בתים רק מהרבנים, והם

שאלות ותשובות

(בעניני תורה והכמת ישראל, בדת ויהדות, ועניני האומה).

דבר לי אל קוראי „דגל ישראל" שהם רבנים נאונים ותלמידי חכמים, וזה הדבר: איתא בגמרא אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן כל איסורים שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור, חוץ מאיסורי נזיר, שהרי התורה אמרה משרת (נזיר ל"ה ע"ב), ובירושלמי וספרי איתא, „אם שרה ענבים במים הן בנותן טעם" ע"כ מפני כי הטעם של איסור אסור בעקרו וממשו, והנה הרבה מהראשונים ז"ל סברי דטעם בעיקר אינו אסור רק מדרבנן, וידוע בזה דעת רש"י ורמב"ם, והתוספות בחולין צ"ח ע"ב האריכו להוכיח דטעם בעיקר אסור מדאורייתא, אבל אפילו להסוברים טעם בעיקר דרבנן היינו רק בשאר איסורים אבל בנזיר הוי בודאי מדאורייתא, דלכן הוי בכל איסורין מדרבנן משום דהוי נזיר וגעולי כלי מדין שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין מהם, אבל בנזיר גופיה הלא אין ספק שמדאורייתא ממש הוא, ובכן — קשה על מה שהשיגו תוספות על רש"י בע"ז סימן ע"א דס"ל דבכל איסורים הוי טעם כעיקר מדרבנן מהא דפריך בגמרא והאי משרת להכי הוא דאתי והא מבעי ליה לטעם כעיקר? ולשון זה מורה דהוי דאורייתא עכ"ד, והנה קשה לדעת מה קושיא היא, דאחרי דבנזיר נופיה בודאי לכו"ע הוי מדאורייתא אם כן קושית הגמרא נכונה, ור"ל דהא מבעי ליה לטעם כעיקר בנזיר, ואין שום הכרח מקושיא זו לאיסור דאורייתא בשארי איסורים, — והנני רוצה בתשובה שלמה מאת הרבנים קוראי ה„דגל".

הרב שניאור זלמן דווארקין.

תשובה

להרב העורך!

בתשובה על פליאתו על רש"י יומא כ"א ע"ב שרוה"ק לא היה בנביאים משנת שתים לדריוש ואילך והלא מקרא מלא הוא ויהי בשנת ארבע

יעמדו תמיד תחת רשות הרבנים, שהם ורק הם, יעמידו אותם על משמרתם, והרבנים יקבלו את הכסף למשכרת המשגיחים מבעלי בתים למצער על שלש שנים בהקדם. כמובן יתפללו הקוראים דברי אלה על הצעתי זאת, אבל על הרבנים לעשות חשבון בנפשם, אם אנו מטיפים מעל הבימה וההמון שימסרו נפשם עבור שמירת שבת במדינה זו שזה הוא מסירת נפש באמת, כידוע וא"כ הלא עלינו להראות לפני העם מעט מסירת נפש מצידנו אודות ענין כזה העומד ברומו של עולם היהדות. כי אין לנו לעשות שקר בנפשנו, כי אם הרבנים מקבלים כסף עבור ההכשר על בית המטבחים, כי הוץ ממה שידוע מהכלל שנתנה לנו התורה הלא הבע"ב מרננים ובצדק, כי הרבנים מעלימים את עיניהם מהרבה דברים בבית המטבחים. ועוד זאת ידוע כי כמעט כל הרבנים המבקרים בבתי המטבחים מצבם החמרי איננו מכריח אותם לקבל כסף כמו אלה.

ב) ממילא כאשר הרבנים לא יקבלו שכר מבית המטבחיים, אזי בעיר שנמצאים הרבה רבנים הלא אז יכולים הרבנים להתאחד וכל הרבנים המוסכמים והמובהקים יכולים לחלק ביניהם לבקר את בתי המטבחיים, למשל: עשרה רבנים לשבוע וכל הרבנים יקחו חלק בהשגחת הכשרות ואז לא יהיה מקום לתלונת „הרב זעירא" שמתלונן בצדק, שהרבנים בעצמם משפילים את כבוד חבריהם בעניני הכשרות

ג) הסימנים והחתימות שעושים בבית המטבחיים על בשר כשר, איננו די עבור המשגיח שהולך להשגיח בחנויות הטבחים, כי יודע אנכי וכן כל הרבנים יודעים, שנמצאים טבחים שמזייפים את הסימנים והחתימות, ולכן צריכים לעשות בכל שבוע סימן נסתר על הבשר והסימן הזה יהיה ידוע רק להמשגיחים. וזאת אני יודע מהנסיון שלפעם אחת נתודע שהסימנים והחותמות היו מזויפים אצל הטבחים.

ד) כמו בבית המטבחיים כמו כן בבתי החרושת למעשי כרכשאות יהיו המשגיחים התמידים מקבלים שכרם אך ורק מהרבנים והם יעמידו המשגיחים כרצונם וכן גם כן על כל הרבנים לבקר את בתי החרושת של כרכשאות וכל הרבנים יתיצבו ביחד למה להיטיב את מצב הכשרות והרבנים יבחרו מאתם ועד של שלשה או חמשה חברים, שהם יחלקו את ההשגחה והביקור בבתי המטבחיים ובבתי החרושת בין כל החברים, והבחירות תהיינה ב' פעמים בשנה.

ה) המשגיחים שהולכים להשגיח בחנויות של הטבחים יקבלו שכרם מאת הרבנים, והרבנים יקבלו את הכסף מבתי המטבחיים ולא ליקח שום כסף מהטבחים. וכמובן על הרבנים לבל לתן שום הכשר על על בית מטבח או על בית חרושת אם לא ימלאו אחרי התנאים האלה.

אלה המה ההצעות שהנני חושב שהרבנים ישימו לב להם וידינו עליהם בכובד ראש. ולפי דעתי הקלושה, יכולים להוציאם אל הפועל אם יהיה החפץ והרצון לזה. ולבי סמוך ובטוח שכת"ר יתן מקום בעתונו לדברי אלה היוצא מלב כואב על שבר עמו בחומר וברוח, והמצפה כי יעיר ד' עלינו רוח מרום שנחזק ונאמץ בכל כחנו עבור תורתנו הקדושה, מאתי הדו"ש והמברכו בכל טוב,

רב פלוני, משיקאגא.

לדריוש המלך הי׳ דבר ה׳ אל זכרי׳. ז׳ א׳, עכ״ל הפליאה.

על הפליאה הזאת לא עברו בשתיקה גם רבותינו הגאונים שבדורות שלפנינו. הגאון ר׳ ישעי׳ פיק הגיה פשוט ברש״י במקום משנת שתים הגיה שצ״ל משנת ארבע. וכת״ר בתפזו לא שם עינו במסורת הש״ס ששם כתובה הגה״ה זו של ר׳ ישעי׳ פיק, ויבואו אחריו הגאון הרש״ש ויער שכבר הקדימו בזה הגאון המבקר הקדמון ר׳ עזרי׳ מן האדומים בספרו מאור עינים מאליו מובן שגם הגאון הרש״ש מסכים להגה״ה זו, ומי יבא לחטט עוד בזה אחרי הסכמתם של שלשת הרועים הללו אשר לבם כלב הארי ועינם כעין הבדולח.

אבל מה אעשה שלא זכיתי לקלוט במוחי הדל את הגה״ה זו של רבותינו אלה בדברי רש״י הללו. והלא לא דברי רש״י הם המלים שמשנת שתים לדריוש ואילך לא היה רוה״ק בנביאים, אלא דברי הז״ל בגמרא מגילה (דף ט״ו ע״א). ברוך בן נריה ושריה בן מחסיה ודניאל ומרדכי בלשן והגי זכרי׳ ומלאכי כלן נתנבאו בשנת שתים לדריוש עכ״ל הגמרא. — ומפרש רש״י על זה בד״ה בשנת שתים לדריוש, האחרון, נתנבאו לבני הגולה שיחזרו לבנין ביהמ״ק שנתבטלה המלאכה זה שמונה עשר שנה על ידי שומרנים משהתחילו בה בימי כורש עכ״ל — וקודם לזה (בדי״ד ע״א) ת״ר מ״ח נביאים נתנבאו להם לישראל כו׳ והשיב רש״י כולם כסדר דורותיהם וזמניהם, והשיב כל הנך דלעיל כלם שנבואתם היה בכלל רק בשנת ב׳ לדריוש. והנה ידוע שאז בשנת הב׳ למלכותו נגמר בנין הבית השני, ופסקה הנבואה, וזה לשון רבנו סעדיה גאון בפירושו לדניאל י״א זה דריוש השני דריוש הפרסי נקרא גם כורש הגדול שנבנה ביהמ״ק בשנת שתים למלכותו עיי״ש, וכיון שנבנה המקדש, אז בהכרה פסק רוה״ק מלהיות עוד, דהגמרא חושבת רוה״ק אחד מעשרה דברים שהיה במקדש ראשון וחסרו במקדש שני, ע״כ משנת שתים לדריוש ואילך אי אפשר להיות עוד רוה״ק בנביאים אלא א״כ תשבש ה״ו כל דברי הז״ל בכמה דוכתי, בשעה שאין בזה בדברי רש״י משתים לארבע, שגירסא זו שלהם היא נגד כל פלוגתא, — וא״כ מה הועילו הגאונים הנ״ל בהגהתם כל דברי הז״ל, שרק עליהם נשענים דברי רש״י בפסיקת רוה״ק מהנביאים, ובהכרח שמשנת שתים לדריוש ואילך פסקה רוה״ק, דאי לאו הכי אתה משבש דחז״ל שחשבו את רוה״ק אחד מעשרת הדברים שחסרו במקדש שני. ועל כרחנו עלינו לומר ששגגה יצאה מלפני השליט בהגהה זו.

לפיכך אנחנו חייבים לטפל במקרא זה של זכרי׳ ז׳ א׳, ויהי בשנת ארבע לדריוש המלך היה דבר ה׳ אלי ובראשונה עלינו לגדור בפני מאן דיבעי לומר שזהו דריוש אחר ולא דריוש האחרון, דזהו סדר מלכותם כפי דאיתא בדניאל ובעזרא בפירוש רש״י ואבן עזרא ורבינו סעדיה גאון שכל דבריהם נשענים על דחז״ל. ועיין גם בתרגום שני על מגילת אסתר שכל דבריו דברי קבלה ובתרגום יונתן בן עוזיאל, דריוש הזקן שמלך רק שנה אחת והוא בן אחשורוש הראשון, אחר זה מלך כורש חתנו ג׳ שנים הוא כורש צוה לבנות ביהמ״ק, אח״ז אחשורוש שהיה בימי המן שבימיו נתבטל ביהמ״ק ע״י המלשינים עשרת בני המן וכנותהון ומלך י״ד שנה, אחר זה מלך דריוש בנו הנולד לו מאסתר והוא הנקרא גם כורש הגדול שעליו נבא ישעי׳ כ״ה אמר ה׳ למשיחו לכורש, ורש״י ז״ל בעזרא (ד׳ ז׳) מפרש כרש בגימטריא דריוש וכן שנינו במס׳ ר״ה הוא כורש הוא דריוש הוא ארתחשסתא והוא דריוש האחרון והוא דריוש הפרסי שנפל בידי אלכסנדר מוקדן כנבואת דניאל עליו ובשנת שתים למלכותו אשתכלילת עבודת בית ה׳ שנתבטל ח״י שנים מתחילת ממלכת כורש הראשון עד השנה השנית למלכות כורש הגדול שהוא דריוש האחרון.

וא״כ אי אפשר לומר דקרא דזכרי׳ משתעי בדריוש הראשון שהרי לא מלך אלא שנה אחת והאיך אפשר לומר בשנת ארבע למלכותו.

והנה לבד מה שנבואה ורוה״ק הוי תרתי מילי לחודייהו כדברי הרמב״ם במורה נבוכים פרק מ״ה לבד זאת כנראה הרגישו הראב״ע ורש״י ז״ל בענין אשר לפנינו עתה בנבואת זכריה עד שמצאו לנכון לדבר על דבר נבואתו של זה עוד בראשית ספר זכריה בפתיחה וגמגמו שניהם במהותה של נבואתו וז״ל רש״י בפסוק ראשון של ס׳ זכרי׳ בפתח דבריו וזה לשונו, נבואת זכריה סתומה היא מאד כי יש בה מראות דומות לחלום הניתן לפתרון ואין אנו יכולים לעמוד על אמתת פתרונו עד יבא מורה צדק עכ״ל. והראב״ע ג״כ בפתיחה שם הוכך בראש דבריו וז״ל מעלות הנבואה רבים ואין דרך לספרם כי כח הנשמות ההגונות המקבלות רוה״ק להנביא איננו על דרך אחד כו׳ עכ״ל. הכלל שני רבותינו אלה הקדמונים הללו מנמנמים הכא דוקא בבואם לנבואת זכרי׳ מה שלא כתבו כן אצל ספרי יתר כל הנביאים לא בפתיחה ולא באמצע ולא בשום דוכתא. כי אמנם הוא היה האחרון שבנביאים אף על פי שנבואתו של מלאכי נסדרה אחריו, אך כידוע בדחז״ל (מגילה י״ד) שמלאכי זה עזרא וכן בתרגום יב״ע ועזרא קדמהו הרבה שהי׳ עוד בימי נבוכדנאצר, ונבואתו שהיתה אחר בנין בית שני היתה ע״ד „ביד הנביאים אדמה״ וע״ד „בחלום אדבר בו״ — ולא בדרך הנבואה ורה״ק שהיתה עד בנין הבית המקדש השני, ורק זהו מה שאפשר לתרץ בפליאה זו, מבלי שנפגוש נגודים וסתירות מדחז״ל שכל דבריהם כגחלי אש. — ואמנם מוצאים אנחנו גלויים והופעות נבואיות בכל הזמנים ובכל הדורות מגדולי הדור והצדיקים האמתים ובכל זאת אי אפשר לדמות זאת לנבואה ורוח הקודש שהיה טרם חתימת הנבואה והרוח הקודש עד הבית השני.

אברהם רעזניק המכונה „א״נ עזריקם״

רב ואב״ד בק״ק קווינסי, מאסס.

מי שהיה רב אב״ד במדינת טורקעסטאן ורב במאסקווא. מחבר הספר „טללי אורות״, „אבני שהם״, ו„אבני מלואים״ „דלותי ולי יהושיע״, ועוד, ועוד.

כל מיני בשר מעשן

כמו פסטרמי, סלומי, בלוני, פריינקפורטרס ולשונות, כן כל מיני בשר כבושים היוצאים מבית החרושת של

פאַלעסטיין בשר וואורשט פעקטאָרי

הנמצאת במספר מאה שלשים וחמשה דרום הרחוב השמיני, בעיר ברוקלין

המה מוטעמים בטעמם הטוב, וכשרים בלי כל חשש ופקפוק כלל וכלל.

יותר מאַרבעים רבנים בקרו את בית החרושת הזה, וכולם הכירו לטוב את כל מיני הבשר בכשרותם ובטיב טעמם, יען כי השגחה מעולה כזו לא ראו עוד בשום בית חרושת, וכל דבר היוצא משם אשר יש עליהם פלומבא, ופתקא תלוי על ידי המשגיחים בעצמם, הם כשרים באמת.

כל סוחר אשר יחפוץ להפיק רצון כל קוניו, עליו להשתמש במיני הבשר של פאַלעסטיין, ואז טוב לו וטוב לקוניו.

רצון הקונים מתמלא בהקדם היותר אפשרי, ובשביעת רצון על צד היותר טוב.

בכל המכתבים לפנות על פי הכתובת:

PALESTINE BRAND KOSHER WURST FACTORY

135 SOUTH 8TH STREET BROOKLYN, N. Y.

באַקאַנטמאַכונג

צו אַלע רבנים וסוחרי אתרוגים

די אמתע גוטע הדסים פון אריזאַנא סטייט, וועלכע האַבען צו זיך קיין גלייכען, ווייל זיי זיינען ווירקליך ירוקים ומשולשים, און די בלעטלאך פאַלען ניט אַרונטער, קען מען קריגען נאָר ביי

הרב יעקב איסקאַלסקי

וועלכער איז דער איינציגער פאַרטרעטער פון דיעזע הדסים. יעצט איז די ריכטיגע צייט צו מאַכען די באַשטעלונגען. עס ווערען אַנגענומען גרויס גרויס אַדער קליין, און ווערען פינקטליך אַטענדעט — ווייט אַדער נאָהענט.

שרייבט אויף דיעזען אַדרעס:

RABBI J. ESKOLSKY

256 E. Broadway New York, N. Y.

נמצא עוד למכירה במספר

מצומצם

ה ס פ ר

פרי שלמה

מהרב ר' צבי דאַכאָוויץ

אשר קנה לו שם טוב ושם עולם בדרשותיו הנעלות וביחוד הדרשות לימים הנוראים, וכל הרוצה בו יוכל להשיגו על כתובת הרב המחבר:

Rabbi H. Dachowitz

462 Stone Ave. Brooklyn, N. Y.

234 אריאם פרעס, אינק., 54 קאנאל סט., נ. י.

ימים נוראים נומער

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והידרות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל". רעדאקטירט פון הרב שמריהו ליב הורוויץ.

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 209 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879".

Volume I, No. 9.	ניו יארק, אלול, תרפ"ז.	ערשטער יאהרגאנג, נומער 9.
Subscription Price $2.00 a Year	September, 1927.	סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

לשנה טובה!

די רעדאקציע פון „דגל ישראל" ווינשט אן נייעם גליקליכען יאהר צו אלע רבנים בכלל, און צו די רבנים חברים פון „דגל הרבנים" בפרט, ווי אויך צו די שרייבער און לעזער פון „דגל ישראל" און צו אלע אידען בכל מקום שהם. הקדוש ברוך הוא זאל אונז אלעמען געבען א שנת חיים ושלום, הרמת קרן תורתנו הקדושה, גאולה שלמה לעמנו, וגאולת ארצנו על פי רוח תורתנו!

דגל ישראל.

ימים נוראים.

וואכעדיג און טרוקען איז דער היינטיגער לעבען, עם פעהלט אין איהם אינהאלט און קרושה, אידעאלען ווערען געטראטען מיט די פים, נשמות זענען הונגעריג פאר גאט'ס ווארט, און קיינער שטילט ניט זייער הונגער. דאם אידישע הארץ ווייניט, די אידישע נשמה איז קראנק און צוריסען, חלול שבת און חלול יום טוב אויף שריט און טריט. ניטא קיין כבוד התורה, עס פעהלט היילינע באגיים־טערונג, די תורה וויינט, די אדישע נשמה קלאגט, די שכינה איז אין גלות, קינדער פון פרומע עלטערן זענען ווייט פון אידען און אידשקייט, עס פעהלט א אידישע אטמאספערע, ניטא קיין ריינע כשר'ע היילינע אידישע סביבה, דאם אידישע הויז איז חרוב, די שוהלען — פול מיט ביזנעס גייסט, די יונגענד אנטלויפט פון אונז, דער מאטעריאליזמום פאר־שלינגט און דערשטיקט די רוחניות וואס איז די נשמה פון'ם לעבען. שוועהר צו אטהעמען אין אזא שרעקליכע גראבע מאטעריאליסטישע פליישיגע סביבה, און פיעלייכט וואלטען אידען, אייניקלעך פון ר' עקיבא און ר' חנינא בן תרדיון, ניט געקאנט ארויבער טראגען אזא גלות פון גראבען מאטעריאליזם, און וואלטען פארשקלאפט געווארען אין דעם זומף פון א טמא לעבען, און פארזונקען געווארען אין דעם תהום פון געלד זוכעניש, פון א גראבען פוסטען מזומעלדינען ניט כשר'ען לעבען, און דער לעצטער פונק פון קרושה וואלט חס ושלום פון זיי אנטלאפען, אום צו ראטעווען אידען פון דעם תהום פון טומאת החיים, האט זיי גאט א שהנע מתנה געגעבען — די ימים נוראים.

ימים נוראים! די שרעקעדינע מורא'דיגע טעג! וועו „א פיש אין וואסער ציטערט פאר'ן יום הדין", זיי זענען

די שעהנסטע, היילינסטע און כשר׳סטע טעג פון אונזער לעבען. טעג פון חשבון הנפש, טעג וועו די אידישע נשמה געהט אין מקוה פון קדושה, טובל׳ט זיך אין דעם פייער פון דער היילינער תורה, טעג פון רוחניות און אידעאל, וועו יערע אידישע נשמה האט א קאנפערענץ מיט דעם רבונו של עולם, וועו א איד וועט ריין און הייליג ווי א מלאך. די ימים נוראים זענען די יעניגע טעג וועלכע העלפען זעהר שטארק צו אויפהאלטען ווי וויט מענליך די ריינקייט פון דער אידישער נשמה אין א פרעמדע ניט־אידישע וועלט.

אמת, די ימים נוראים אין אמעריקא מאכען ניט אזא גרויסען שטארקען היילינען איינדרוק ווי זיי פלעגען אמאל מאכען, דער שופר איז צו שוואך אויף אויפ־צור וועקען פון שלאף די היגע פארשלאפענע און איינגעשלאפענע אידען. דער שרעקליכער טומעל און רעש פון דעם היגען „האררי־אף" לעבען, לאזט ניט הערן דעם קול שופר. פארציטען פלעגען דאך אידען מאכען גרויסע הכנות צום יום הדין. דער גאנצער חודש אלול איז דאך געווען נע־ווידמעט פאר תשובה און וועו די ימים נוראים פלעגען קומען פלעגען זיי טרעפען אידען בעלי תשובה, מיט ריינע הערצער, מיט פייערדינע נשמות. היינט אבער, דא אין לאנד, פאלט מען פלוצים, אהן הכנות, פון דעם זומף פון לעבען, פון א טומעלדיגען פוסטען לעבען, אין א ימים נוראים׳דיע סביבה ארויין, און טאקע דערפאר איז די השפעה פון די ימים נוראים ניט אזוי שטארק און טיף ווי עס האט געקאנט און געדארפט זיין, אבער דאך איז בעסער עפעס ווי גאר ניט און אפילו היינט צו טאג איז די השפעה פון די ימים נוראים גוואלדיג גרויס אויף אונזער לעבען.

תשובה, תפלה וצדקה, דארף זיין אונזער הויפט אויפ־גאבע אין דעם חודש תשרי. מיר מוזען זיך אומקעהרען צוריק צו אונזער היילינע תורה צו אונזער היילינע אמונה, צום רבונו של עולם, אונזער שעהנע פאעטישע און היילינע תפלות פון ראש השנה און יום כפור האלטען געלערענט און געשטודירט ווערען ביי אונז און ביי אונזערע יונגע קינדער. צדקה פאר נויבאדערפטיגע בכלל און פאר תלמוד תורה׳ס און ישיבות בפרט, דארף נעגעבען ווערען מיט דער פולער האנד, און הקדוש ברוך הוא וועט אונז העלפען צו באפרייט ווערען פון גלות, גלות הגוף וגלות הנפש, עם זאל פארווירקליכט ווערען אונזער בקשה „שמחה לעירך וששון לארצך וצמיחת קרן לדוד עבדך ועריכת נר לבן ישי משיחך במהרה בימינו, אמן!

די ימים נוראים׳דיגע דרשות.

מען האט נאך ביי אידען ניט נענוג אפגעשאצט די קראפט, די נויטיגקייט און די נוצליכקייט פאר אידען און יודענטהום פון דאם לעבעדיגע וואורט.

דער רב, דער דרשן מיט זיין לעבעדיגען וואורט פון דער בימה שטארקט און האלט אויף דאם יודענטהום אין דיעזען לאנד. דאם לעבעדיגע וואורט פון די היגע רבנים־דרשנים. האט גערעטעוועט פון טוידט מיליאנען אידען פון יענער זייט ים דורך דעם „רעליעף" און האט נעבויט תלמוד תורה׳ס, ישיבות, און פיעל אנדער נוצליכע היילינע אנשטאלטען ביי די אידען פון אמעריקא.

מיליאנען אידען פארזאמלען זיך שבת אין די שוהלען פון דער וועלט און הערען די דרשות פון די רבנים. דעם רב׳ס דרשה באלערענט דעם עולם, הייבט זיין גייסט, מאכט קלאפען זיין אידישע הארץ, פארבינדט דעם יחיד מיט דעם כלל ישראל, און דעקט אויף פאר׳ן פאלק דעם מאור התורה והיהדות. די דרשות פון די רבנים אין אמעריקא איז — **א לעבעדיגע מעכטיגע אידישע ארטאדאקסישע פרעסע**, וועלכע האלט צוגעבונדען דעם אידען צו אלעם וואס ביי אונז איז ליעב, הייליג און טהייער.

און דער כח פון דער רבנישער דרשה צייגט זיך ארויס נוצליכער־און שטארקער וויי אימער — **אום ימים נוראים**. ימים נוראים, די צייט פון חשבון הנפש, וועו **אלע אידען** קומען אין שוהל ארויין זאגאר די יעניגע וועלכע קומען ניט אין שוהל א גאנצען יאהר, דאן וועו עם קומען אויך די ראש השנה אידען און די יום כפור אידען, דאן וועו די שטימונג איז הייליג און ערנסט, דאן איז די ריכטיגע צייט צו לאזען הערען פון דער בימה **א שטארקען לעבע־דיגען אידישען וואורט**, וועלכער זאל אויפשטורעמען די פארשלאפענע אידשע נשמה.

און דער רב און דרשן מוז קאנען ביישטעהן א גרויסען נסיון, ניט צו נעפעלען וועו ער זיינע בעלי בתים דארף ער זוכען, ניט ארויס רופען ביי זיי און ביי זייערע פרויען ציבעלע טרעהרען, ניט מאכען זיי ווייגען דורך סטראשוג־קעם פון טוידט און סעמעטערי, אום צו צייגען זיין גרויסן רעדנער קונסט, נאר קאן ריהרען שטיינער־אן ברעכען הערצער מיט זיין רעדנער טאלאנט, ניין! טויזענד מאהל ניין!

דער רב און דרשן מוז די צייט פון ימים נוראים פארנעהמען דעם פלאץ פון דעם פארציטיגען היילינען אונשטערבליכען נביא. ער מוז פייערדיגע דרשות האלטען וועגען **שמירת שבת**, וועגען **כשרות**, **טהרת המשפחה**, **אהבת התורה יראת שמים**, **ארץ ישראל**, **און חנוך הבנים על פי רוח התורה**.

דער רב מוז שטורעמען די נשמות און די הערצער פון זיינע צוהערער אז זיי זאלען גרינדען נוטע תלמוד תורה׳ס און ישיבות, און זיי זאלען נעבען זייערע זיהן און טעכטער **א גוטע אמת׳ע רעליגיעזע נאציאנאלע אידישע ערציאונג**, און זיינע דרשות ימים נוראים וועלען דאן בויען דאם יודענטהום א גאנצען יאהר.

די ימים נוראים׳דיגע דרשות מוזען זיין שארף, פייער־דיג ערנסט. זיי מוזען אפעלירען צום הארץ אום צום מוח, און מוזען טראגען א קאנסטראקטיוועו כאראקטער, זיי מוזען העלפען צו חזוק התורה והיהדות.

הנני

פון הרב ר"מ טענענבוים

ויהי אחר הדברים האלה והאלקים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני — עס איז זעלבסט פאר־שטענדליך, אז דער ענין וואס מיר האבען היינט נעלייענט, וואס דערצעהלט אונז פון דעם גרויסען נסיון וואס הקב"ה האט געפרופט אברהם אבינו אז ער זאל יצחק'ן ברענגען צו דער עקדה, איז א פארבינדונג און פארטזעצונג צו דער פרשה וואס מיר האבען נעבטען נעלייענט, וואס דערצעהלט אונז „ותהר ותלד שרה לאברהם בן לזקניו". דער אינ־האלט פון די צוויי פאסירונגען באווייזט אונז דייטליך די געוואלדיגע גרויסע נענענזעצע און פארענדערונגען וואס געהן דורך דורכ'ן מענשענס לעבען.

„ותלד שרה לאברהם בן לזקניו", דאס איז געווען די גליקליכסטע צייט אין לעבען פון אברהם אבינו — אין הויכען עלטער ווערט איהם א זוהן געבוירען, און ער זעהט ווי די הבטחה פון הקב"ה אז: „כה יהיה זרעך" הויבט אן פארפילט צו ווערען, און פלוצים רוקט זיך אונטער א שעה פון גרעסטען שמערץ און יאמער וואס אן עלטערנס הארץ קאן נאר טרעפען: „והאלקים נסה את אברהם" ווי אפט נעבען אונזער גרויסער פרייד, געפינט זיך אונבאוואוסט דאס העכסטע אונגליק און עלענד — נאכדעם ווי אברהם אבינו ע"ה האט ארויף געשטיגען צו די העכסטע הויכקייט פון גליק, מלכים זיינען צו איהם נעקומען און באריים זיינען זיי געווען פריינדשאפט מיט איהם צו פארבינדען, פרופט איהם הקב"ה און פארלאנגט פון איהם דעם גרעס־טען אוצר פון זיין נשמה זיין איינציגען טהייערען זוהן, זיין טרייסט, זיין האפנונג, זיין יצחק — הקב"ה האט איהם געוואלט מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, פון דער גרעסטער הויכקייט פון גליק צו די גרעסטע טיעפעניש פון אונגליק.

דאך זעהן מיר, דאס נישט אכטענדיג אויף דעם גרויסען אומגליק זיינעם, איז אברהם אבינו נישט פאר־ענדערט געווארען; זיין ליכטיגע געשטאלט וואס מיר האבען אין איהם פריהער באוואונדערט, לייכט ווייטער פון איהם ארוים און איז ניט אויף קיין האהר פארדונקעלט געווארען. דער טרויעריגער אנזאג אז ער זאל זיין בן יחיד מקריב זיין האט זיין פעסטע אמונה אן הקב"ה ניט גע־מינדערט — „הנני!" דא בין איך זאגט אברהם אבינו, ער איז דער זעלביגער געבליבען — זיין גאנצע גרויסקייט גלאנצט ערשט רעכט ארוים פון דעם „הנני" — און דאס איז וואס מיר האבען אפצולערנען פון אברהם אבינו ע"ה. — א יערען מענשען פרופט ג־ט ניט נאר דורך אונגליק ח"ו נאר זהר אפט דורך גליק ווי מיר געפינען אין פרשת בשלח, הקב"ה האט געזאגט „הנני ממטיר לכם לחם מן השמים — למען אנסנו הילך בתורתי אם לא", — וועז הקב"ה גיט דעם מענשען וואס זיין הארץ באגעהרט, פרופט ער דערמיט זיין פעסטקייט און כאראקטער אויב מיר וועלען געהן בדרך התורה והיראה אויך וועז אונז איז גוט.

מיר מוזען שטענדיג שטרעבען זיך צו דערהויבען צו דער הויכקייט פון „הנני" — דא בין איך — דערזעלבער בין איך איז רייכטהום ווי איז אריימקייט, אין גליק אדער אונגליק ח"ו, דערזעלבער וועל איך בלייבען, וועז ח"ו הקב"ה נעמט פון מיר אלעם אוועק — יעצט פרובירען מיר זיך אליין, אויב מיר האבען דאס פארנאגענע יאהר אויף אונזערע פליכטען געענטפערט „הנני", וועז מען האט פארלאנגט פון דיר דו זאלסט די נויט און דאס עלענד פון דיינע מיט־מענשען העלפען צו לינדערן, ווי אונזערע הז"ל זאגען „שותף הקב"ה את האדם במעשה בראשית" איבער דעם ביסט דו א פארטנער צו הקב"ה ביי די וועלט ערהאלטונג, האסטו אלזא געענטפערט מיט דעם וואהרט „הנני" — דא בין איך! — ביזט דו דא געוועזען וועז די הייליגסטע פליכטען האבען דיך גערופען, האסט דו לכל הפחות מקיים געוועזען די גרויסע התחייבות'ן וואס דו האסט קעגען דיינע אייגענע קינדער? האסט דו דיך געזארגט אז דיינע קינדער זאלען האבען א געוויסען־האפטען אירישען חינוך, דאמיט זיי צו געבען א פעסטען אנהאלט פאר א אידיש לעבען?

איך ווייס דו האסט נישט געשוינט און נישט גע־קארגט דיינע קינדער אן „עריוקיישאן" צו געבען, דו האסט אויך געזארגט אז דיינע טעכטער זאלען שפיעלען פיאנא און די באיעם וויאלין און אנדערע שפיעל אינסטרו־מענטען האסט דו אבער אויך געזארגט און ביזט נישט געווען קארג דיינע קינדער אין א תלמוד תורה אדער א ישיבה אווען צו געבען אז זיי זאלען וועניגסטענס וויסען, וואס א איד אם נעטהינגסטען האט צו וויסען אין לעבען?

מיר בעטען ביי הקב"ה „זכרנו לחיים וכתבנו בספר החיים", האבען מיר זיך אליין איינגעשריבען אין בוך פון לעבען, אז וועז די צייט וועט קומען און מיר וועלען זיך מוזען שיידען פון די וועלט, זאלען בלייבען סימנים פון אונזער אידישען לעבען? און אזעלכע שפורען קאנען נאר בלייבען וועז מיר האבען אונזערע קינדער אן עכטע אידישע ערציהונג געגעבען, נו, הנני, איך בין דא! קאנען מיר מיט א רוהיגען געוויסען זאגען דא בין איך געווען, איך האב ערפילט מיין חוב?

יא, דו ביזט דו געווען, אלע מאהל ביזט דו דא געווען וועז עס האט זיך געהאנדעלט אום דיין פערזאן, למשל כבודים אנצונעהמען, אדער פינקטליך אין דיינע ביזנעס צו זיין, ביי מאנכע וועז מען האט געזוכט א פארטנער פאר פינאקעל, האסט דו געזאגט הנני דא בין איך. האסט

דער פנקס

דער מיטינג פון דגל הרבנים פון חדש מנחם־אב, האט שטאטגעפונדען דיענסטאג י"ח מנחם־אב, וואו עס האבען זיך באטהיילינט א גרויסע צאהל פון די חברים, און עס איז פארהאנדעלט געוואָרען זעהר פיעל וויכטיגע פראגען בכלל ובפרט, איבערהויפט די הצעה פון הרב ר' שלמה דוד כהנא, יושב ראש פון ועד הרבנים דווארשא, אז דער דגל הרבנים זאל זיך אפנעבען מיט דער פראגע פון ענונות אין אייראפא, (א קאפיע פון זיין לעטער נעפינט זיך אין דיעזען נומער „דגל ישראל"). די חברים נעהמען א שטארקען אנטהייל אין די דעבאטען, ווי הרבנים: קליוואנסקי פון ברוקלין, מ. שאפירא, דים, קאסוט, רש"ל הורוויץ, הירש, ר"צ אונגאר, זלאטאוויץ, ניומאן, און סלוצקער רב הרב פיימער. די רבנים שפרעכען זיך אויס אז חוץ דעם וואס מיר דארפען עפעס טאהן פאר די ענונות אין אייראפא, לינט אויך א נרויסער חוב אויף אונז, צו טאהן פאר די פיעלע ענונות דא אין לאנד.

און עס איז באשלאסען געוואָרען צו נרינדען א „לשכת מודיעין לעניני ענונות", וועלכע זאל זיך באשעפטיגען צו אויסגעפינען די מענער וועלכע האבען פאר־לאזען זייערע פרויען, סיי דא אין לאנד און סיי אין יוראפא. אויך זיך צו באשעפטיגען בעניני הלכה פון די ענונות, אויב עס איז פארען א וועג על פי דין, זאל דאס נעבראכט ווערען פאר א בית דין מובהק פעסט צו שטעלען דעם דין פון דער ענונה אדער אן אנדערע. דער ועד זאל קומען אין פארבינדונג מיט די רבנים פון יוראפא, צו נעמען און צו נעבען אויסקינפטע אויך מיט די רבנים פון דיעזען לאנד.

די קאמיטע באשטעהט פון הרבנים: רא"א יודעלא־ווויץ, רמ"ה ראבינאוויץ, ר"מ לאנדא ר"י איסקאלסקי, אבער אויך נעזאגט הנני „דא בין איך" אין שוהל ביי שחרית און מנחה ומעריב?

מיר זיינען די קינדער פון אברהם אבינו, און אזוי ווי ער האט זיין קראפטפולען „הנני" צו הקב"ה נערופען, אזוי מוזען מיר זיינע קינדער, דעם „הנני" איבערנעהמען און אפהיטען, פון דור צו דור איהם איבערגעבען — „והאלקים נסה את אברהם" — ג־ט האט אויך זיינע קינדער ניט נאר איינמאהל נעפרופט, וועלכעם פאלק איז נאך מעהר נעפרופט נעוואָרען ווי מיר אידען? וועלכעם פאלק האט אזעלכע שווערע ליידען און פארפאלגונגען מיטנע־מאכט ווי מיר אידען? — און צו יעדער צייט האט ישראל צו זיין ג־ט נערופען „הנני" דא בין איך, דיר רבוש"ע בין איך מקריב מיין נשמה, מיין נאנצען לעבען — נלייך ווי יצחק אזוי האט אויך ישראל ווי א שה לעולה זיך נעלאזט בינדען, און זיך נעלאזט פיהרען צו די שלאכט־בריקען און אויף די פלאמעדיגע שויטער הויפענם, זיינע זוהן און טעכטער האבען זיערע ריינע הייליגע נשמות אויסגעהויכט, מיט דעם „הנני" אויף זיערע ליפען — „דא בין איך", טריי בין איך מיר נעבליבען און אויך טריי דיר מיין ג־ט ביז צו מיין טויט.

וועו מיר פרענגען זיך אבער, הערט זיך דער „הנני" אויך הייַנט צו טאג פון אידישע קינדער? מוזען מיר פארשעהמט ענטפערען מיט — „ניין!"

אברהם אבינו וועו ער האט נעזאלט יצחק'ן ברענגען צו דער עקדה, דערצעהלט אונז די תורה הקדושה „וישכם אברהם בבקר" — ער האט זיך נעפעדערט און איז נאנץ פריה אויפגעשטאנען, דעם באפעהל פון הקב"ה אויס־צו־פיהרען — פון דעם נעהמט זיך דער מנהג, רה"ש ויוכ"פ בהשכמה צו דאוונען, דורכדעם צו באווייזען אז אויך מיר, זיינע קינדער, קאנען ניט איינרוהען אויף אונזערע נעלעגער און עס ציהט אונז לעבודת הבורא אין שוהל אריין.

אבער היינט צו טאג קאנען מיר ניט אמאהל אין די טעג פון ימים נוראים זיך אין דער פריה פון אונזערע נעלעגערס שיידען, מען ברויכט נאר א קוק צו נעבען אפילו אין אונזערע נרעסטע ארטהאדאקסישע שוהלען, וועט מען באלד נעוואָהר ווערען אז תפלת שחרית ווערט ראש השנה ויום כפור נעדאוועט מיט קוים איינס אדער צוויי מנינים, און ערשט וועו דער „חזן" דער נרויסער קענינ, אדער פרינץ, אדער שטערען באווייזט זיך אין שוהל און הויבט אן צו זאגען „הנני" איז קהל מקיים „הנני", דא בין איך. — מיר זיינען ניט די לעצטע ביי באנקעטען ביי קאנצערטען, א. אז וו. ביי אזעלכע און אנדערע אנגעלע־נענהייט זיינען מיר פינקטליך אויפ'ן פלאץ, מיר זיינען אבער ניט פינקטליך וועו מיר באקומען פון הקב"ה אן איינלאדונג צו קומען אין שוהל, דא פעהלט בעוה"ר דער אמת'ער פייערדינער נשמה'דיגער „הנני" —

זאל אבער דער קול שופר וואס מיר וועלען באלד הערען אין זיך די קראפט באזיצען, אונז אלע מעורר צו זיין אז אונזערע הערצער זאלען נעלייטערט ווערען, ווי עס זיינען נעלייטערט נעוועזען די הערצער פון די ישני חברון, דאן וועט אין אונז מקוים ווערען די ברכה וואס הקב"ה האט נענעבען אברהם אבינו, „כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך, וירש זרעך את שער אויביו" און מיר וועלען איינגעשריבען ווערען אלע מיט דעם נאנצען כלל ישראל בספר חיים טובים און מיר וועלען זוכה זיין הערען דעם שופר של משיח ולעלות לציון ברנה במהרה בימינו אמן.

ר"מ ראזען, ר"א דים, ר"א סוכן, אויך איז באשלאסען געווארען אז דער „דגל ישראל" זאל באקאנט מאכען אלע צושריפטען וואס האט צו טהאן מיט ענונות.

עס איז אויך דעבאטירט געווארען די פראגע פון רבנות שטעלען, וואס איהר זעהט אז רבנים גדולים ודרשנים מובהקים, זיינען אהן שטעלען, בעת דרשנים אהן „רבנות" פארנעהמען די משרות, צוליעב די אונווויסענהייט פון די בעלי בתים פון נעוויסע שוהלען. איז דיעזער דעבאטע האבען זיך באטהיילינט הרבנים: ראש"פ ניומאן, רי"א טעמפעל, ר"מ טענענבוים, ר"צ כהן, און עס איז באשלאסען געווארען אז דער דגל הרבנים זאל אנגעהן מיט דער ארבייט, צו באמיהען זיך צו קרינען שטעלעס פאר די רבנים, וועלכע זיינען באמת ראוי צו זיין מנהיגים אין די קהלות. די קאמיטע פאר דעם זיינען, הרב איסקאלסקי, הרב רש"ל הורוויץ והרב סאדין.

עס איז אויך באשטימט געווארען צו וועגדען זיך צו אלע אידען, אז זיי זאלען געהן דאוונען ימים נוראים אין די אמת'ע שוהלען, און אויסמיידען די אויפגעכאפטע פלעצער ווי האלטם ארער טעאטערען וויל דער נאנצער קיום פון שוהל איז אבהענגיג אויף ימים נוראים.

עס איז אויך באשלאסען געווארען צו פארנשטאלטען א סעודת מרעים, לכבוד הרב רש"ל הורוויץ, וועלכער איז אויפגענומען געווארען אלס רב ומנהל הישיבה תפארת הגר"א אין בראנזוויל, דער באנקעט זאל שטאטפינדען מיטוואך ג' אלול, און אלע חברים זאלען זיך באטהיילינען אין דעם, און אויב מעגלך ארויס נעבען זיין ספר אויף פרשת בראשית על חשבון האגודה.

ביי דיעזער אסיפה זיינען אריין פאלגענדע רבנים אלס חברים צום דגל הרבנים: הרב ר' משה יצחק בראוואר פון סוא סיטי, הרב ר' דוד אתרוג פון לאס אנגעלעס, הרב ר' אהרן זלאטאוויץ פון ברוקלין, הרב ר' יהודה בראוואר פון קענזעס סיטי, הרב ר"מ שאפירא פון ברוקלין.

עס איז אויך אנגענומען געווארען אז ביי דעם קומענדיגען מיטינג אין חדש אלול, זאלען די חברים אויסבייטען מיינונגען און רעיונות וועגען די דרשות פון קומענדע ימים נוראים, אום מען זאל קאנען מאהר צוציהען די עלטערע צום שוהל און די אינגערע צו תלמוד תורות און די אלגעמיינע אידען צו קיום התורה והמצות.

* * *

זאהר א שעהנע שמחה איז געווען זאנטאג ששה עשר מנחם־אב אין דער שוהל יוניאן עוועניו קארנער סקוהל סטריט, ברוקלין, וואו עס איז אינסטאלירט געווארען הרב הגאון ר' מרדכי מאיר זילווערמאן אלס דער אויפגענומענער רב פון דיעזער שוהל.

הרב זילווערמאן, וועלכער איז געווען רב אין מאטעלע, און מ"צ אין פינסק פוילען און איז געווען באוואוסט פון די חשוב'סטע רבנים אין אייראפא, איז ניט לאנג אין לאנד און איז מפורסם געווארען אלס גדול בתורה ודרשן מפואר, איז א מיטגליעד פון דגל הרבנים, און דער דגל הרבנים האט געשיקט א קאמיטע צו באטהיילינגען זיך אין זיין אינסטאלליישאן, וועלכע איז באשטאנען פון הרב איסקאלסקי, הרב בונין, הרב סאדין וועלכער איז געווען טשערמאן. אויסער דעם זיינען אנווועזענד געווען הרב הענקין, הרב בוימעל, הרב שולמאן און דער סטאלינער רבי. די אלע רבנים האבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייערע רעדעס, און געוואונשען הרב זילבערמאן ער זאל מאריך ימים זיין על ממלכתו.

* * *

די אנודת הרבנים האט אבגעהאלטען אן אלגעמיינע פארזאמלונג פון אלע חברים, כ"ד מנחם־אב, לכבוד דעם צוריקקעהר פון הרב רמ"ז מרגליות פון זיין רייזע אין ארץ ישראל, און הערען א ריכטיגען באריכט פון אלעס וואס עס נעהט פאר אין אונזער הייליגע לאנד. די חברים פארזאמלטע זיינען געווען געשפאנט צו הערען וואס ער האט צו דערצעהלען אלס ער ראיה, פון דעם אלטען און נייעם יישוב, און נאך דעם ווי הרב ראזענבערג האט נעהאלטען אן אייניי־טונגס רעדע וועגען דעם מצב הרבנות דא און איבעראל, האט ער פארגעשטעלט דעם אלטען באליעבטען רב, הרב רמ"ז מרגליות.

הרב מרגליות, כאטש נאך אויסגעמאטערט פון זיין דרייצעהן וואכענדיגע נסיעה, האט נערעדט שארף און מיט באגייסטערונג וועגען ארץ ישראל, וועגען דעם אלטען יישוב מיט די מוסדות התורה ובתי החסד והצדקה, און האט נעזאגט אז ער האט געפונען אין זיי נוטעם מעהר ווי ער האט ערוואַרטעט. א הייליגען און א גרויסען איינדרוק מאכען די הויפט ישיבות ווי: מרכז הרב מיט הרב מהרא"י קוק אלס ראש ישיבה, ישיבת עץ חיים מיט הרב רא"ז מעלצער אלס ראש ישיבה, ישיבת סלאבאדקא אין חברון מיט הרב רמ"מ עפשטיין אלס ראש ישיבה, ישיבת לאמזא מיט הרב רי"מ נאדאן אלס ראש ישיבה אין פתח תקוה, ישיבת תורת חיים, ישיבת חיי עולם, ישיבת מאה שערים, ישיבת אור תורה אין טבריא, ישיבת תורת ארץ ישראל, נעגרינדען פון הגאון רידב"ז, אויך די בתי החסד, ווי: בתי יתומים ויתומות, מושבי זקנים וזקנות, אוצר החסד, און נאך. די אלע מוסדות דארפען נעשטיצט ווערען מיט א בריייטע האנד פון אמעריקאנער אידען.

אויך האט ער באזוכט דעם נייעם יישוב, וועלכער האט נעמאכט זעהר א גוטען איינדרוק. איבערהויפט די בתי חינוך פון מזרחי, וואס דארטען ווערט נעלערנט אלעס מיט דעם טראדיציאנעלען גייסט, בפרט אין דער הויפט שוהלע תחכמוני.

הרב מרגליות זאגט אז עס איז ווערט פאר יערען אידען צו באזוכען דאס הייליגע לאנד. עס איז ניט איבער צו נעבען די התרגשות הנפש פון דעם וואס מען זעהט דארטען.

הרב ר' יעקב רערעלהיים און הרב ר' אהרן טייטעל־בוים, וועלכע זיינען יעצט אויך נעקומען פון ארץ ישראל, האבען אויך אפגענעבען באריכטען ביי דיעזער פאר־זאמלונג.

* * *

דער פיעל באוואוסטער עזרת תורה פאנד, האט באלד נאך דעם באריכט פון די רבנים נעהאט א מיטינג פון כמעט אלע חברים, אונטער דעם פארזיץ פון באוואוסטען רב הרב אליעזר זילבער פון ספרינגפיעלד. ביי דיעזען מיטינג איז אויסגעארבייט נעוואָרען פלענער צו נעפינען מיטלען ווי אזוי צו העלפען תיכף די רבנים עולים פון ארץ ישראל.

* * *

אין ניו יארק נעפינט זיך א איד מיט דעם נאמען ' אליה מאיר לעוויטץ, פון צו הויז האנעלאוויץ, וואס איז נעקומען פון שטעטעל מאנאליצע פלך ווארשא, וועלכער ווערט דיעזען ראש השנה הונדערט יאהר אלט, געבוירען ראש השנה תקפ"ז, וועלכער ווייל ניט מאכען קיינע פארטיעס צו זיין הונדערט יאהרינען געבורטס-טאג, ווייל ווי ער זאגט איז ער נאך אין די מיטעלע יאהרען, לויט זיינע כחות אהן עין הרע, וואס ארבייט אליין שווער אויף א לעבען צו מאכען, האפט ער נאך צו לעבען ביז 160 יאהר.

אינטערסאנט איז זיין ענטפער צו אייניגע רבנים וועלכע האבען נעפרעגט ביי איהם, וואס פאר א גוטע טהאטען ער האט נעטאהן אין זיין לעבען, וואס צוליעב דעם האט איהם השי"ת נעגעבען אריכת ימים? האט ער נעענטפערט מיט ענוה, אז ער דענקט פארקעהרט, אז ווייל ער האט ניט נעטאהן גוטע טהאטען דערפאר לעבט ער לאנג, — און כדי איהר זאלט מיר פארשטעהן, — זאגט ער צו די רבנים, — וועל איך אייך ערקלעהרען, איהר וויסט דאך דאס וועז מען זעצט איינעם אין פריזאן אויף א נעוויסע צייט, איז וועז יענער פריזאנער פיהרט זיך אויף פיין און אנשטענדיג און פאלגט אויס אלע רולס אזן רעגולייישאנס, דאן קריגט ער א פארדאן און מען לאזט איהם ארויס פאר דער צייט, אבער וועז ער פארדינט ניט קיין גנאדע, דאן מוז ער פארברענגען אין פריזאן די גאנצע צייט, וואס מען האט באשטימט.

די זעלבע זאך איז מיט א מענשען, וועלכען מען שיקט אויף דיעזער וועלט פאר א באשטימטע צייט, וועלכע די וועלט איז דאך מהער ניט ווי א פרוזדור, איז וועז דער מענש פיהרט זיך אויף זעהר פיין און גוט, באפרייט מען איהם פריהער פון דיעזער וועלט, כדי ער זאל קאנען אריין געהן וואס פריהער אין טרקלין, אבער איך — ענדיגט מר. לעוויטץ, — וועלכער האט ניט געטהאן ווי עס באדארף צו זיין מוז זיך אפוואלגערען אין פרוזדור די גאנצע צייט וואס עס איז באשטימט נעוואָרען פאר מיר.

* * *

פון די אלע באדע פלעצער, וואוהין עס פאהרען ארויס קראנקע מענשען צו הוילען זיך אין די מינעראלען און סאלפור בעדער, צייכענט זיך אויס שעראן ספרינגס אין נויארק סטייט, מיט איהר רעליגיע פאנד, וואס האט אויף זיך גענומען צו אויסהאלטען די ארימע קראנקע איבער־הויפט תלמידי חכמים, וועלכע קומען זיך אהין קורירען. דער רעליגיע פאנד ספענדעט פיעלע טויזענדע דאלער פאר דיעזען צוועק, איבערהויפט צייכענען זיך אויס די צוויי באוואוסטע בעלי בתים מר. מאס און מר. פירסט, וועלכע ארבייטען זעהר ענערגיש צו שאפען די נעוויסע סומען וואס מען ברויכט צו האבען פאר דיעזען צוועק.

מר. מאס, וועלכער איז אליין א גרויסער ביזנעס־מאן, וואס האט פארצווייגטע געשעפטען און איז אליין אן אורח אין שעראן ספרינג איבערן זומער, ספענדעט זעהר פיעל צייט און גרויסע סומען געלד פאר דעם רעליגיעף פאנד, אויסער דעם וואס ער גיט זיך אף פיעל צו העלפען די גרויסע ישיבת רבנו יצחק אלחנן, וועלכע זיין זוהן איז דארטען א תלמיד, און וועז עס איז געמאכט נעוואָרען דארטען א קאמפיין פאר דער ישיבה דיעזען זומער, איז מר. מאס נעווען איינער פון די טהעטיגסטע מיטהעלפער צו שאפען א בארייטענדע סומע פאר דער ישיבה.

* * *

אין בית המדרש לתורה פון שיקאגא, האט דיעזען מאנאט שטאטגעפונדען דער חג הסמיכה פון זיעבען תלמידים, וועלכע האבען גראדואירט דעם בית המדרש לתורה, צו קאנען נעהמען סמיכה אויף דעם נעביטה פון טראדיציאנעלען יודענטהום, זיי זאלען קאנען פארטרעטען אלס מנהיגי הקהילות אין ארטהאדאקסישע שוהלען. דער יום טוב איז דורכגעפיהרט נעוואָרען זעהר איינדרוקספאל. רעדעס זיינען נעהאלטען נעוואָרען פון אייניגע רבנים, איבערהויפט פון הרב ר' שאול סילווער, פרעזידענט פון בית המדרש לתורה, וועלכער האט נעוויזען די נייע רבנים אויף וועלכען דרך זיי וועלען דארפען פיהרען זייערע נע־מיינדען.

* * *

א גרויסארטיגער באנקעט איז געגעבען נעוואָרען, פון דגל הרבנים, לכבוד החבר הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ, צו זיין איבערנעהמען זיין רבנות שטעלע אין שוהל און תלמוד תורה תפארת הנר"א פון בראנזוויל, מיטוואך ג' אלול.

די סעודת מרעים האט שטאטגעפונדען אין בראדווי מענשאן, מיט א גרויסע צאהל פון פראמינענטע רבנים און בעלי בתים, פון זיין נעווועזענע שוהל ר' ישראל סאלאנטער תלמוד תורה, אויך פון תפארת הנר"א. אלע זיינען נעווען אין זעהר א נעהויבענע שטימונג, וויסענדיג דאס עס עפענט זיך א בריטע פעלד פאר הרב הורוויץ, צו ארבייטען לחיזוק התורה והחינוך, און ביי שעהן נע־דעקטע טישען מלא כל טוב, וועלכע מר. לאקער דער איי־נענטהימער פון בראדווי מענשאן האט פארבערייטעט, זיינען געהאלטען נעוואָרען בריליאנטענע רעדעס וועגען אידישקייט און חינוך בכלל, און וועגען הרב הורוויץ בפרט, וועלכען אלע האבען געלויבט פאר זיינע אויפ־טהואונגען להרמת קרן התורה והיהדות ומצב החינוך, פאר זיין מחבר זיין ביז יעצט עלף ספרים, וואס אין זיי וויזט ער זיין גדלות בתורה וחכמת ישראל, פאר זיין אזוי איבערגענעבען צום דגל הרבנים, און רעאקטירען דעם „דגל ישראל".

הרב ר' יעקב איסקאלסקי איז געצוואונגען נעוואָרען פון די חברים צו זיין דער שר המשתה וועלכער האט דורכ־געפיהרט זיין אויפגאבע מיט פראכט און זעהר געשיקט

ביי אלייז רעדען און פארשטעלענדיג יעדער רב באזונדער צום רעדען. רעדעם זיינען געהאלטען געווארען פון דיעזע רבנים: הרב ר' אברהם אהרן יודעלאוויץ, הרב מנחם הכהן ריזיקאוו פון ברוקלין, הרב ר' יוסף פיימער (סלוצקער רב) פון בארא פארק, הרב ר' אברהם סוכן פון ניו יארק, הרב קלעוואנסקי פון מעזאראל סטריט שוהל און תלמוד תורה אין ברוקלין, הרב נאטענהויז פון ניו יארק, הרב מ. שאפירא פון לינקאלן פלייס ברוקלין, הרב רש"פ קאסוט פון הארלעם ניו יארק, הרב ר' א. דים פון ניו יארק, הרב ר"צ קאהן פון ריווערסייד דרייוו תלמוד תורה, הרב ר' משה טענענבוים פון ברוקלין, הרב ר' לוי יצחק כהנא פון ברוקלין, הרב רמ"ז הירש פון ברוקלין, הרב ר' חיים מארים יוד פון בראנקס, הרב ר"י אונגאר פון ברוקלין, הרב ר' צדוק הכהן לעדערמאן פון ניו יארק, הרב ר' אהרן זלאטאוויץ פון ברוקלין, הרב שטיינבערג דער ממלא מקומו פון הרב הורוויץ אין סאלאנטער שוהל, הרב ר"א נוטבלאט פון איסט ניו יארק הרב ר' יצחק סאדין פון ברוקלין, הרב ר"א טעמפעל פון קארנא, הרב רח"י הירש פון ברוקלין.

די אלע האבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייערע איינפעלע און טיעפזיניגע רעיונות, צופאסענדיג פסוקים און מאמרי חז"ל פון דער סדרה צו דער פייערונג. מר. ארמסטראנג דער פארטרעטער פון סאלאנטער שוהל האט נערעדט הארציג מיט טרעהרען זענענענדיג זיך מיט זייער באליעבטען רב. רעוו יעקב בלום, האט נערעדט אין נאמען פון תפארת הנר"א מיט שמחה וואס זיי באקומען אזא גרויסען רב און עסקן. ואחרון חביב האט נערעדט דער חתן הנשף, הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ, א לענגערע רעדע על טהרת לשון הקודש, מיט וועלכע ער האט אלעמען באצויבערט, צום סוף האט הרב איסקאלסקי מנהל פון דגל הרבנים באריכטעט דא ביי דעם נעקסטען מיטינג פון "דגל הרבנים וועט אויפגענומען ווערען די פראגע פון גרינדען א פאבליקיישאן פאנד, צו ארויסגעבען ספרים וועלכע ווערען פארפאסט פון רבנים און זיינען ניט ביכולת מוציא לאור זיין זייערע חיבורים, אויך ספרים ישנים כתבי יד, לעורר שפתי ישנים.

דיעזער אוועג וועלכער האט זיך פארצויגען ביז צוויי אוהר פארטאג וועט קיינמאהל ניט פארגעסען ווערען פון די אנוועזענדע.

* * *

לעצטען זונטאג, פרשת ראה, איז פארגעקומען א סיום משניות אין שוהל תפארת ישראל אוו ריוועריסייד, 250 וועסט 106טע סטריט, וואו עס איז אנוועזענד געווען א היבשער עולם. הרב צבי הירש כהן, דער רב פון שוהל, דער גרינדער און גייסטיגער פיהרער פון דער קהלה, וועלכער איז א פעהיגער ארגאניזאטאר, כלל טהוער און גלענצענדער רעדנער, האט נעהאלטען א וואריימע רעדע, און פיעלע האבען זיך אנגעשלאסען אלס מעמבערס אין דער חברה משניות פון שוהל. דער פרעזידענט פון שוהל, מר. הערמאן שויקין, וועלכער איז א סטריקט שומר שבת און אן עסקן בצרכי צבור באמונה, און א גרויסער בעל צדקה, האט פרעזענטירט דעם רב כהן מיט א טשעק אויף א באדייטענדע סומע, אלס אנערקענונג פון זיין גוטע הייליגע ארבייט. הרב כהן האט באדאנקט דעם פרעזידענט צוזאמען מיט די בעאמטע, מר. מ. ליוואי, מר. ח. גודמאן, און מר. י. איסערליס, און האט פאר־שפראכען צו ווידמען זיינע כחות פאר יודענטהום בכלל און פאר זיין שוהל און קהלה בפרט.

* * *

אין הארלעם עקזיסטירט שוין זייט 18 יאהר א פרויען־ארגאניזאציע אונטער דעם נאמען „חברה נשים תומכי תורה אף הארלעם" וואו הרב צבי כהן איז סעקרעטער. דער צוועק פון דעם פעראיין איז צו שטיצען לומדי תורה, איבערהויפט רבנים וואס האבען ניט קיין שטעלעם און וואס זיינען ח"ו אין אן עת צרה.

ווי די פרעזידענטין פון דעם פעראיין מרם. מארגאוויץ שרייבט אונז, איז לעצטענס צוליעב דער אויסוואנדערונג פון הארלעם די לאגע פון דעם פעראיין געווארען קריטיש, קיין געלדער קומען ניט אריין, און נויט־באדארפטיגע איז פעראן זעהר פיעל. עס וואלט באמת געווען א גרויסע מצוה צו אינטערעסירען זיך מיט דער ארבייט פון די פרויען און געבען זיי די נויטיגע מיטלען פאר זייער נאבעלער ארבייט. זיך וועגדען צו מר. מארגאוויץ, 1885 7טע עוועניו, ניו יארק.

צו אונזערע סובסקרייבער!

מיר דריקען אויס אונזער הארציגען דאנק צו די יעניגע פון אונזערע סובסקרייבער וואס האבען ערפילט זייער פליכט און צוגעשיקט פאר זייער סובסקריפשאנס אויף אונזער צייטונג „דגל ישראל".

צום באדויערן, האבען אבער ניט אלע אונזערע סובסקרייבער זיך אפגערופען אויף אונזער רוף — דורך בילדס — ארויסצושיקען דעם סובסקריפשאן פריים.

מיר דערמאנען זיי דארום איצט ווידער א מאל און בעטען ניט אפלעגען אויף שפעטער, נאר טאקע באלד צושיקען פאר זייער סובסקריפשאן, כדי אונז צו פארשפארען אומזיסטע צייט און הוצאות אויף שרייבען אייך בריף און שיקען אייך בילס.

איהר דארפט וויסען אז די אלע וועלכע ארבייטען פאר „דגל ישראל" טהוען זייער ארבייט שלא על מנת לקבל פרס און דארום וועט איהר געווים נישט וועלען זיין קיין גורם בנזיקין.

אויב איהר האט געביטען אייער וואהנונג, לאזט אונז באלד וויסען אייער נייעם אדרעס.

בברכת כוח"ט,

ההנהלה

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדע ווערען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אינ׳ם לעבען פון זייערע קהלות אונ שוהלען).

די רבנים, נעמליך הרב ר׳ צבי הירש קאהן פון מאנטרעאל, הרב ר׳ אלחנן צבי גוטערמאן פון סקרענטאן, הרב ר׳ אהרן דוד בוראק פון ברוקלין, הרב ר׳ אברהם גוטבלאט פון איסט ניו יארק, הרב ר׳ אפרים שניאור פון ניו יארק, הרב ר׳ יעקב לעווענסאן ראש פון מזרחי פון ברוקלין, זיינען שוין נעקומען צוריק פון זייערע נסיעות אין ארץ ישראל און אייראפא און דורך די ימים טובים וועלען זיי אפ נעבען באריכטען פון דעם וואס זיי האבען געזעהן.

* * *

הרב ראזענבערג, וועלכער איז נעווען רב אין לאנג ברענטש, איז אויפגענומען געווארען אלס רב אין פלייני־פיעלד, נ. ד.

* * *

דער באוואוסטער גורער רבי, וועלכער האט זיך צוריקגעקעהרט פון א באזוך אין ארץ ישראל האט פאהרענדיג צוריק פאררופען א קאנפערענץ פון גרויסע פערזענליכקייטען אין מערינבאד, וואס דארטען האט אויך דעם אויך נעווארט הרב הגאון ר׳ מאיר דן פלאצקי, צו־ריקפאהרענדיג פון אמעריקא

* * *

צו דעם ציון קאנגרעס אין באזעל זיינען נעקומען פיעלע רבנים אלס דעלענאטען און וועלען שטעהען אונטער דער לייטונג פון מזרחי, וועלכע וועלען שטעהען פעסט אויף זייערע פרינציפיען אז די הנהלה הציונית זאל ווירקען אויף די פארשיעדענע קבוצות, אז עס זאל ניט נתחלל ווערען עפענטליך די תורה ויהדות אין די קבוצות ומושבות. דער ראש הרבנים פון ארץ ישראל הרב מהרא״י קוק, האט זעהר פיעל אויפגעטהאן אויף דיעזען נעביעט, אבער עס איז זעהר נויטיג, אז די הנהלה הציונית, זאל אויספאלגען א באשלום פון קאנגרעס, אז פון די קרן היסוד נעלדער זאל ניט גענעבען ווערען צו אזעלכע וועלכע זיינען מחלל כל קודש עפענטליך, און דאס איז די אויפגאבע פון מזרחי מיט די רבנים בראש.

* * *

הרב הגאון ר׳ מרדכי מאיר זילבערמאן שליט״א, דער געווועזענער רב פון מאטעלע און פינסק, איז יעצט אויפ־גענומען נעווארען אלס רב אב״ד אין וויליאמסבורג. צו זיין אינסטאלייישאן זענען נעקומען די רבנים נאונים: הרב ר׳ יעקב איסקאלסקי, הרב ביימעל, הרב הענקין, הרב ראזענבערג, הרב מארלעווסקי, הרב שולמאן, דער סטאלינער רבי ר׳ יעקב פערלאוו, וועלכע האבען נעהאלטען בריליאנטענע רעדעס איבער די גרויסקייט פון הרב זילבערמאן, אלס גדול בישראל, און דרשן מצוין. הרב ר׳ יצחק סאדין איז געווען דער טאסט מיסטער פון אבענד.

דער דגל הרבנים ווינשט זייער חבר הגאון זילבערמאן, גליק, צו זיין נייער רבנות שטעלע און ער זאל קאנען פיעל אויפטאהן להחזקת התורה והיהדות.

* * *

הרב ר׳ משה מרדכי עפשטיין, אב״ד ור״מ פון דער סלאבאדקער ישיבה, וועלכער האט פארבראכט ביי אונז אין לאנד העכער א יאהר צייט אין די אינטערעסען פון די ישיבות איז סלאבאדקע און חברון ארץ ישראל, האט פארלאזען דאס לאנד צו פאהרען נאך סלאבאדקא, און פון דארטען וועט ער פאהרען נאך ארץ ישראל. הרב עפשטיין האט זיך אויסגעשפראכען דאס ער האפט אז די זריעה וועלכע ער האט פארזעעט אין אמעריקא, וועט נושא פירות זיין, לטובת די הונדערטע תלמידים פון ביידע ישיבות.

ביי דעם גרויסארטיגען באנקעט וואס איז פארא־נשטאלטעט געווארען לכבוד הרב עפשטיין, האבען זיך באטהיליגט פראמינענטע רבנים און בעלי בתים, וואו עם האבען גערעדט זעהר באגייסטערט הרב רמ״ז מרגליות, הרב ר״ש סאלאוויטשיק, הרב ר״י ראזענבערג, הרב ר״י קאנאוויץ, הרב רי״ה לעווענבערג, און אלע האבען גערעט בשבח הישיבות ונושא דגלם.

* * *

הרב ר׳ מאיר שאפירא פיעטריקאווער רב, וועלכער האט פארוויילט דא אין אמעריקא ביי א יאהר צייט, צו זאמלען נעלד אויף צו בויען די נעפלאנטע ישיבה אין לובלין, האט נעהאט גרויס סוקסעס אין זיין הייליגע ארבייט. דער אמעריקאנער אידישער עולם האט זיך זעהר ווארים אפגערופען אויף זיינע הארצרייסענדע אפיעלס. און דיעזען חודש איז ער אפגעפאהרען צוריק מוציא זיין מכח אל הפועל זיין ריעזיגע אונטערנעהמונג, ביי דעם צאתך לשלום פארזאמלונג אין קופער יוניאן, האבען זיך באטהיליגט פיעל פארטרעטער פון שוהלען און ארגא־ניזאציעס מיט זייערע רבנים און פרעזידענטען בראש, און אלע האבען איהם פארשפראכען ווייטערדיגע הילף.

* * *

הרב ר׳ יהודה ליב לאזארוס, איינער פון די פרא־מינענטסטע דרשנים דא אין לאנד, האט נעפיהרט זיין מאכטער צו דער חופה ט״ו מנחם אב. ער האט זיך משדך נעווען מיט דעם נעמכטעטען בעל הבית מר. שאפירא פון פעטערסאן, הרב ר׳ זאב וויטענשטיין דער רב פון פעטער־סאן והרב איסקאלסקי זיינען נעווען מסדרי קדושין. זעהר א גרויסער עולם פון בארופענע פערזאנען האבען באשעהנט די שמחה. דער באוואוסטער לאיער און כלל טוער מר. נאלדשטיין, דער ערשטער איידעם פון הרב לאזארוס, האט זעהר באגייסטערט די פארזאמלטע מיט זיינע רעדעס אין אידש און ענגליש.

לתקנות עגונות

לויט דעם באַשלוס פון דגל הרבנים צו גרינדען אַ לשכת המודיעין לתקנת עגונות, גיבען מיר איבער פאַרלייפיג אייניגע בקשות פון רבנים, וועלכע האָבען זיך געווענדעט לתקנת בנות ישראל. רבנים וועלכע האָבען באַקומען בקשות וועגען דיעזען ענין. אָדער וואָס האָבען עטוואָס אינפאָרמאַציע שאָנס, זיינען געבעטען צו מעלדען זיך צום „דגל ישראל".

נייטהען קאָהן — פון דער הויפּ ניסן בן משה חיים קאָוואַלערטשיק פון שצעדרין נעבען פאריץ, מינסקער גובערניע, וועלכער האָט געוואָהנט אין 12טע עוועניו ראָזעל, ניו דזשוירזי און נאכהער ביי מר. סעם אייזענשטאָט, ליבערטי סט. ראָזעל ניו דזשוירזי, זאָל זיך תיכף מעלדען צום דגל הרבנים, וועגען זיין פאַמיליע אנגעלעגענהייט. די רבנים פון יענעם נענענד וועלען געבעטען צו מעלדען איהם פון דיעזער מודעה.

לויט די בקשה פון הרב ר' שמחה זעליג מו"צ און דער בית דין פון בריסק, וועלט ר' שמואל רויטערפערל, געוואָהנט 102 איסט 10טע סטריט ניו יאָרק, געבעטען צו מעלדען זיך צום דגל הרבנים אין די אינטערעסען פון זיין שוועסטער דאבא אשת ר' שמואל אייזעלמאן, וועלכע איז שוואַך און קראַנק.

דער בית דין צדק פון לובלין, פוילען, זוכט אייזיק לעדערפאַרב, געוואָהנט ביי מר. בערגער, 156 בראניא סטריט, ניו יאָרק, וועלכע האָט אַ פרוי אין לובלין שרה לאה בת העשל למשפחת פאַרבער, ער איז אין אַמעריקא באַלד 5 יאָהר. ער זאָל זיך מעלדען צום דגל הרבנים.

הרב ר' ישראל יאקאָבזאָהן, רב פון סעוואסטאפעל, רוסלאַנד, וועגעט זיך מיט אַ דרינגענדע בקשה, צו אויסגעפינען משה חיים בן יעקב גאָלדבערג, וועלכער האָט פאַרלאָזען אַ פרוי אין נעסוויז פלך מינסק. די פרוי דענקט אַז זיין אַדרעס איז 559 וועסט 190טע סטריט, אין יאָהר 1917 האָט ער געאַרבייט ביי מ. יעלין 140 וועסט 21טע סטריט. ער אליין אָדער וועד עס וויסט פון איהם זאָל מעלדען צום דגל הרבנים.

הרב ר' יצחק זאב סאָלאָוויטשיק פון בריסק, והרב ר' פסח פרומקין פון קאָברין, וועגעט זיך צו ר' יוסף גאַרדאָן, וועלכער האָט זיך געוופען אין קאָברין גאָלובציק, דאָס זיין ברודער שלמה גאָלובציק איז געשטאָרבען אָהן קינדער, און ער בריוכט צו געבען צו דער יונגער אלמנה חליצה. פאַרלאָנגען די רבנים ער זאָל לאָזען הערען פון זיך אַז ער איז מרוצה צו געבען חליצה, און שיקען די געהעריגע פייפערס, דאָן וועט זי קומען נאָך אַמעריקא נעהמען חליצה. ער האָט געוואָהנט אָדער וואָהנט יעצט אויך אין חאָטשעסטער, ניו יאָרק, 415 ראָמענגטאָן סט. די רבנים פון חאָטשעסטער וועלען געבעטען פּועל זיין אויף איהם, ער זאָל דאָס טהאָן. דער דגל הרבנים איז וויליג צו העלפען קריגען די געזעצליכע ערלויבעניש.

הרב ר' זאב וואָלף זיסערמאַן פון קאטעלנא, בעט ר' דוד בן אברהם קארטשיצער, ער זאָל מעלדען זיין נע'נט'ע פרוי חנה פון זייער זאָהן וועלכער נעפינט זיך מיט איהם. ער קאָן שרייבען צום רב פון קאטעלנע זימאָמערער גובערניע.

מענדל בן ר' דוד כהן פון קרופקי, וועלכער האָט אַ פרוי היינט אין לענינגראד, וועלט נעבעטען פון זיין פרוי איידא מאטא דעם מגיד'ס, ער זאָל החמנות האָבען אויף איהרע יונגע יאָהרען און שיקען אַ גט, זי זאָל ניט דאַרפען פינסטערען אן עגונה. די קרופקער לאָנדסלייט וועלט נעבעטען מעלדען וועגען איהם צום דגל הרבנים.

הרב ר' יוסף פנחס לאנדא פון באלחוב, וועגעט זיך צו די רבנים פון הויסטאָן טעקסעס און אומגעגענד, וועגען איינעם משה יהושע רייך פון זברָוו, וועלכער האָט אַ פרוי און טאָכטער דאָרטען. פריהער האָט ער געוואָהנט אין פיטסבורג, נעווען אַ פיינטער, יעצט אין הויסטאָן, אפשר איז ער באקאנט אונטערן נאָמען טעפלאָנסקי. די רבנים זאָלען לאָזען וויסען פון איהם, אָדער פועל'ן ער זאָל שיקען אַ גט צו זיין פרוי, זי זאָל ניט דאַרפען זיין אן עגונה.

דער ראָבינאָט פון קאָוונא, בעט אונז אויסצוגעפינען הערצל קראָוויץ, 35 יאָהר בערך, וועלכער האָט אַ פרוי בשא בת טוביה סערעדניצקי, געווען אין מאָנטגאָמערי, וועסט ווירדזשיניא. אין אָפיס פון דגל ישראל געפינען זיך פאָטאָגראָפיעס פון איהם מיט זיין פרוי.

אויך וועט פאַרלאָנגט און געזוכט אברהם שמיט, חתונה געהאָט אין סלאָבאָדקא שנת תרע"ג, דער פרוי'ס נאָמען איז אידל בת יעקב זאב ברענער, געווען אין אלטונא פּאָ. נאָכהער איז שיקאָגא. פון דער הויפּ אַ קירזשנער (עושה כובעים). אין אָפיס פון „דגל ישראל" געפינען זיך פאָטאָגראָפיעס פון איהם און זיין פרוי.

בכל עניני ההנהלה, לפנות אל:

DEGEL ISRAEL

256 East Broadway

New York

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא. העורך: הרב שמריהו ליב הורוויץ

חשבון הנפש

הגיונות, מחשבות, מקורים וטעמים, לסליחות, ראש השנה, יום כפור וסוכות

מאת הרב שמריהו ליב הורוויץ

אלול וסליחות.

משה רבינו עלה להר סיני לקבל לוחות אחרונות בר"ח אלול וירד משם ביום הכפורים (סדר עולם ו') ע"כ קבעו חכמינו את ר"ח אלול לתחלת זמן תשובה, כדתניא; ובר"ח אלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי ההרה והעבירו שופר בכל המחנה, שהרי משה עלה להר, שלא יטעו עוד אחרי עבודה זרה וע"כ התקינו חכמים שיהיו תוקעין בשופר בר"ח אלול בכל שנה ושנה, (פרקי דר"א מ"ו), וכל החודש כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה (גירסת הטור טוא"ח תקפ"א).

ובמדרש: „אמרו לו תלמידיו לר"א: רבינו, אמור לנו האיך נעשה תשובה ונהיה? מיד פתח ואמר: כתיב יענך ה' ביום צרה (תהלים כ' ב') היה דוד יודע שעתיד בית המקדש להיות הרב והקרבנות יהיו בטלין בעונותיהן של ישראל, והיה דוד מצטער על ישראל במה יהיה כפרה לעונותיהן? ואמר הקב"ה לדוד, בשעה שהצרות באות על ישראל בעונותיהן, יעמדו לפני יהד באגודה אהת ויתודו על עונותיהן לפני, ויאמרו לפני סדר סליחה ואני אענה אותם, ובמה גילה הקב"ה אותם זאת? — א"ר יוחנן, הקב"ה גילה אותם זאת בפסוק ויעבור ה' על פניו ויקרא (שמות ל"ד ו') מלמד שירד הקב"ה מן ערפל שלו כשליח צבור שמתעטף בטליתו ועובר לפני התיבה וגילה לו למשה סדר סליחה וכו', ובשעה שישראל מתקבצין לפני ואומרים לפני סדר סליחה אני אענה אותם שנאמר (תהלים שם) ה' הושיעה המלך יענינו ביום קראנו" (תנא דבי אליהו זוטא כ"ג, ר"ה י"ז).

והיום? הצבור אמנם מתקבצים ואומרים סדר סליחה, מן השפה ולחוץ, קול דברים אנו שומעים, אבל אינם „מתודים על עונותיהם" אין כאן תשובה פנימית, אמתית, באים „לשמוע אל הרנה ואל התפלה", לשמוע ותו לא, אבל באמת יש צורך לקרעו לבבכם, וד"ל.

נוהגין להתענות ערב ראש השנה (ש"ע או"ח תקפ"א ב'), מנהג זה יסודו בקודש מימים קדמונים מאד, הלא „ר' יונתן ציים כל ערובת ריש שתא" (ירושלמי תענית ב' י"ג, ושם נדרים ח' ע"ב).

ראש השנה.

בכל קרבנות שבפרשת פנחס נאמר והקרבתם עולה, ובקרבן ראש השנה כתיב ועשיתם עולה, לפי שבראש השנה חובה קדושה מוטלת לעשות תשובה, ומעלה עליו הקב"ה כאילו הוא בריה חדשה ועכשיו נעשה בעולם, (אבודרהם בשם המדרש).

אמנם כן, בראש השנה מתחדשים החיים, וגם על האדם פרי החיים, להתחדש, חדשו ושפרו מעשיכם!!

בארבעה פרקים העולם נידון: בפסח — על התבואה, בעצרת — על פירות האילן, בהג — על המים, ואדם נידון — בראש השנה, וגזר דין שלו נחתם ביום כפור, (ראש השנה ט"ז)

יום הדין הוא ראש השנה שלנו וביום דין מתעצבים, בוכים נדהמים, נרעשים, נרגזים, ואנו לא כן אנו עושים אלא יום הדין הוא גם כן יום טוב, חג והדר מלא שמחה, בבחינת אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. ועזרא הסופר היה קורא בספר התורה לפני הקהל ביום אחד לחדש השביעי והיו העם בוכים בשמעם את דברי התורה, ועזרא ונחמיה אמרו להם: לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו, כי קדוש היום לאדוננו ואל תעצבו כי חדות ה' הוא מעוזכם (נחמיה ח' ב' — י').

כמה עמוקים ודקים הם הדברים הללו למי שמבין את היהדות ואת החוקי הפנימיות, הנשמה, של תורתנו הקדושה!!

נוהגים שלא לישן שינת צהרים בראש השנה, והמקור הוא בירושלמי, חד בר נש דדמיך בריש תא ודיינין יתיה, ומנהג אבותינו תורה הוא ואין לשנות (מטה משה סי' התר"א).

שינת צהרים מכה מסוכנה ומחלה ממארת היא! צהרים, השמש שולחת קויה, מזהירה, מאירה, מבהיקה, מבריקה, נצוצות אורה מרפא לגוף ולנפש, בא וראה בן אדם עולמו של הקדוש ברוך הוא כמה יפה הוא, לך עבוד, התעשר בערכי חיים, גש לעבודתך הקדושה, והוא ישן שינת מות, כמה נורא הוא בן האדם כשהוא ישן ואיננו עובד את עבודת הבורא, בא השופר ומקיצו מתרדמתו. השופר מרעים בקולו ורמז יש בו, עורו ישנים משנתכם, והוא איננו ער ולבו איננו ער, כמה גדול הצער ועלבון הנפש!...

השופר.

מלפנים בישראל היו תוקעים בשופר להקהיל את העם ולעוררם למלחמה, וגם בשביל להחריד את השונא. בחצוצרות היו תוקעים למקרא העדה ולמסע את המחנות, ובמועדים ור"ח בעת הקרבנות (במדבר י'), בשופר השתמשו גם כן בתענית לעורר לתשובה (תענת פ"א ז'), בשופר החרימו מי שמחויב נדוי ושמתא (מו"ק ט"ז) בקברות המת היו תוקעין בשביל לאסוף את אנשי העיר ללוותו (מו"ק כ"ז), בשופר היו תוקעים כאשר קדשו בי"ד את החדש (נדה ל"ה עיין רש"י שם). בערב שבת היו תוקעין שש תקיעת, תקיעה ראשונה — נמנעו אלו שבשדה לעדור ולחרוש ולעשות כל מלאכה שבשדות וכו', תקיעה שניה — נסתלקו התריסין וננעלו החניות וכו', שלישית — סילק המסלק והטמין המטמין והדליק המדליק וכו', (שבת ל"ה).

גם היום אנו תוקעים בשופר, וגם עלינו להקהיל את העם ולעוררם למלחמה, מלחמת התורה והיהדות, מלחמה לה' בעמלק מדור דור, עמלק זה נמצא בכל דור ודור ומטיל זוהמתו, והמלחמה היא — מדור דור, מדור הישן אל דור החדש, על ידי חנוך עברי הגון ושלם וד"ל. מלחמה עם בערות, עם הארצות חמריות וגשמיות גסה ומגושמת, מלחמה עם כופרים ופוקרים מכל המינים והסוגים, עם מבזי התורה ולומדיה השופר מעורר את העם למלחמה, מלחמת ה'!!.

תעודתו של השופר הוא גם כן „להחריד את השונאן" יש לנו שונאים שונאי ישראל, מבהוץ ומבפנים, יותר מדאי, והלואי שיבא קול השופר, שהוא בא כהו של העם העברי, ויחריד את השונא!..

השופר תוקע בשעה שישראל מקריבים קרבנות, זה שני אלפים שנה שאנו מקריבים קרבנות על מזבחות זרים, את בנינו ואת בנותינו הקרבנו קרבנות על מזבחם הטמא של עמים זרים ונכרים לנו, באו זרים בנחלתנו וטמאו את מקדשינו.... בנינו ובנותינו נתונים לעם אחר.... ואנו מחשים! ובשעה שאנו באים השנה אל בית הכנסת ועומד לו התוקע ותוקע בשופר, אז השופר בוכה ושובר לבבות בשבריים שלו על הקרבנות הגדולים והנוראים שהקרבנו בגולה זה אלפים שנה, הוא בוכה מריע ותוקע ומיבב ושובר לבבות על הקדושים בישראל שנפלו לקרבן על מזבח הדת והאומה, אין מספר לקדושי האומה שנפלו חללים על קדושת השם וקדושת הארץ, והם קרבנות העם, והשופר תוקע ומרעים בקולו קול בוכים בשעה שמקריבים קרבנות בישראל!.... ויש להאריך בזה הרבה אבל המבין יבין, תן לחכם ויחכם עוד!

והשופר תוקע ומריע על חלול שבת, על „שאינו מטמין המטמין, ואינו מדליק המדליק" ועל „שאינם נעלים החנויות" אין מה להטמין.... אין מה להדליק.... נרות השבת אינם מאירים.... חושך בבית וחושך בלב, וחשכה הנפש האלהית.... והשופר תוקע ומחרים ומנדה.... גנוחי גנח ויילולי יליל, וקולו הולך מסוף העולם ועד סופו, ואין קולו נשמע!....

ביום כפור בשנת היובל העבירו קול שופר (ויקרא כ"ה ט') שהיה אות לשחרור העבדים ונוהגין עכשיו לתקוע אחר נעילה „תקיעה גדולה" לזכרון תקיעת יובל בזמן הבית (מחזור וויטרי צד 395)

ואנו אכתי עבדי אנן, עבדים לתאוות נמבזות ושפלות, לכסף וזהב, להמדת בשרים, להבלי העולם, לבורים ועמי הארץ, לגסים ומגושמים, ותוקעים בשופר — לשחרר את

תכלה שנה וקללותיה.

מאת רב זעירא.

כפי שלמדו לנו רבותינו בעלי התלמוד, לעולם ישים האדם את עצמו כאלם, ומוטב לו לאיש לבלום את פיו לבלי לגלות מומים, ואף שבעיניו יראה ובאזניו ישמע, יעשה עצמו כלא רואה וכלא שומע, כי מה בצע כי ידבר, הלא שומע לא יהיה לו, ועוד יעלה עליו חמת הבעלי מומים, לחפש אחריו, לבקר מעשיו לחרחר ריב עמו ולגלות מעשים אשר לא עשה ברבים, ואף שמותר לו להרהר אחריהם, כי כל המהרהר אחרי „רבו" דוקא אמרו רבותינו, כאלו מהרהר אחרי השכינה, אבל להרהר אחרי חבירו לא אסרו עלינו, בכל זאת אף שהרהור מותר — דבור אסור, ובפרט לפי הפתגם הידוע באמעריקא, תן לבך ודעתך אך אל עסקך אתה, כלומר, אל תתערב בעסקם ומעשיהם של אחרים, ואם כן היה עלי להתאפק ולשתוק, וגם לא לכתוב אודות חסרונות ומומי אחרים, כי כתיבה כדבור דמי, ויותר מדבור, כי קולו של הכתב נשמע גם למרחוק, תחת אשר הדבור נשמע אך מקרוב.

אך כח התאוה הנטועה אצל כל איש ורב לחפש מומים אחרים, הציקתני למצוא היתר לנפשי לדבר ולכתוב כפי הרגלי זה הפעם התשיעית, כי עד כאן לא הטילו חכמינו חיוב השתיקה על איש, אלא באופן שיודעים מי הוא המדבר והכותב, ואז חששו פן יפתח המדובר את פיו לדבר סרה נגד המדבר ויתהוה מחלוקת ביניהם, אבל אני שרואה ואיני נראה אכבי, ואין ידוע פיו של מי הוא המדבר, וכמה שפלפלו בישיבת כנסיות של תלמידי חכמים, מי הוא זה הרב זעירא המדבר מתוך גרונו של „הדגל ישראל", העלו חרס בידם, ולא הועיל למו כל תכסיסיהם מול העורך לגלות להם הסוד הכמוס, חושב אני למשפט, כי לא עלי כוונו חכמינו בדבריהם, לעשות האדם את עצמו כאלם, ואדרבא החובה מוטלת לגלות מעט מהרבה מומי אחדים מאתנו, וחסרונן של נפשות רבות, להתם חטא ופשע ולבקש שתבלה שנה וקללותיה.

בראותי מלחמת הרבנים ברבנים, הקנאה והשנאה השוררת ביניהם, אשר הרבה מהם חפצים להבנות מחורבנם של חבריהם, ונערים דוחפים את הזקנים, ומפני כבוד מדומה, נעשה הריסה בבנין האומה, וכך היא המדה של הקב"ה יש בהם, להשפיל גאים ולהגביה שפלים, עמלה של תורה אך יחשבו באסיפותיהם, ביטול תורה ברבים בכנסיותיהם.

בראותי רוחם של הדרשנים והמטיפים, עומדים על הבימה

העבדים, והלואי שתועיל התקיעה הגדולה לשחרור היחיד מתאוותיו, ולשחרור האומה מכבלי הגלות, ולשוב לציון ברנה, ואז יתקע בשופר גדול, ובאו האובדים והנדחים מכל פזורי האומה למכון בית חיינו, על אדמת קדשנו, במהרה בימינו.

ודברים יפים ונעימים, קדושים וטהורים על התפלות של ראש השנה כתב המשורר והפילוסוף האלהי ר' יהודה הלוי, ואלה דבריו: „הפקח יש לו עתים ומקומות בהם רואה האור ההוא, והעתים הן עתות התפלה כל שכן בימי התשובה והמקומות הם מקומות הנבואה" (כוזרי מאמר ד', ז') וכבר אמר ר' יצחק על הפסוק פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם (תהלים ק"ב י"ז) כלפי דורות אמרו שאין להם לא נבאי ולא כהן ולא ביהמ"ק שמכפר עליהם אלא תפלה אחת שנשתיירה להם שהם מתפללין בראש השנה ויום הכפורים (מדרש תהלים שם).

וחובה קדושה מוטלת על כל אחד ואחד מישראל ללמוד את התפלות ולהבין אותן, ולהטיל חובה על מלמדי התינוקות ללמדם את התפלות וביאורן.

יום הכפורים!

חז"ל אמרו: „ירד משה רבינו מהר סיני בפעם השלישית — בעשירי בתשרי — והוא היה יום הכפורים, ובשרם שנתרצו לפני הקב"ה, שנאמר וסלחת לעונותינו ולחטאתינו ונחלתנו (שמות ל"ד ט') לפיכך נתקיים יום זה חוק וזכרון לדורות, שנאמר והיתה זאת לכם לחקת עולם וכו'" (ויקרא ט"ז ל"ד) (סדר עולם י'). ראש השנה הוא הכנה אל יום הכפורים לפיכך נקרא ראש השנה יום הזכרון, שמתוך שתוקעין זוכר הוא את יום הכפורים, ומה יפה היא מליצתו של רב שרירא גאון „דר"ה כמעבר קול לפני יום כפור הוא" (אגרת רש"ג).

יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל, ליחיד ולרבים, והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים (רמב"ם הלכות תשובה, הלכה ז').

„וצריך להזהר מאוד בתשובה זו שתהא תשובה שלמה וטהורה ומנוקה מכל דופי, כי האומר אחטא ואשוב, אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה; אחטא ויום הכפורים מכפר אין יום הכפורים מכפר, עברות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חבירו" (יומא פ"ה), על כן „יתן כל אדם אל לבו בערב יום הכפורים לפיים לכל מי שפשע בנגדו" (טא"ח תר"ו).

ולקדוש ה' מכובד (ישעיה נ"א י"ג) — זה יום הכפורים שאין בו לא אכילה ולא שתיה, אמרה תורה כבדהו בכסות נקיה (שבת קי"ט), לפיכך „צריך כל בר ישראל לנקות עצמו ביום שהוא דוגמת עולם הנשמות, כי נקיון הגוף מבוא גדול לנקיון הנפש" (של"ה מס' יומא, עמוד התשובה).

„לובשין ביום הכפורים בגדים נקיים לקיים מה שנאמר (עמוס ד' י"ב) הכון לקראת אלהיך ישראל, והולכין לבית הכנסת ועומדים שם בקדושה ובטהרה כי קדוש היום לאדוננו (כל בו ס"ח).

„נהגו לטבול בערב יום הכפורים" (טוא"ה תר"ו).

„הטבילה מן הטומאות בכלל החוקים הוא, שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים, אל גזירת הכתוב הוא והדבר תלוי בכונת הלב, ולפיכך אמרו חכמים „טבל ולא הוחזק הרי הוא כאילו לא טבל" (הגיגה י"ה) ואעפי"כ רמז יש ברברי כשם שהמכוין לבו לטהר, כיון שטבל טהור, ואעפ"י שלא נתחדש בגופו דבר, כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאת הנפשות, שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות, והביא נפשו במי הדעת, טהור, הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם, וה' ברחמיו הרבים מכל חטא עון ואשמה יטהרנו,

---

נצבים וזקופים, דבורם אל העם בקול נעימה, ובמקום תוכחת מוסר ודברי תורה, נשמע אך משל ומליצה וקול הברה, העויותיהם ותנועותיהם כמו בקרקסאות, מניעים ראשם וידם בלי לאות, מרכין כל אחד ראשו מול כל מעוול וחומץ, ומראות ברשע עיניו עומץ, מבלים זמנם בספרי הבלים, לדבר לפני העם הבל הבלים, זחולם על גחונם לפני הנשיאים, ללחך פינכא מידי הגבאים, אי ידיעותם בדברי הנביאים והחוזים, יופי מליצתם ודקדוק התיבות בוזים, דבורם היוצא אך מתשפה ולחוץ, ובלבם פנימה נמצא כל שחץ.

בראותי הילוכם של הרבנים הצעירים, קצוצי פאה ומגולחי פנים כנערים, ידיעתם בתורה היתה כטפה מן הים, ובשרתם בקדש לא נודע מקומם אים, וכל עבודתם ופעולתם בעדתם מאפה, רק לגמגם בלשון ולדבר בפה, אין דורשים מהם את ד' ואין מבקשין תורה, רק להשריש בצעירים לאומיות טהורה, גם ללמד בני יהודה קשת, לעזור ליצר הרע לפרוש הרשת, לצאת במחול מין בשאינו מינו, למצוא בעיני הגבירים והגבירות חינו, העיקר לידע שפת המדינה, והתורה מונחת בקרן פנה, ומה גם בראותי הרעפורמים, רודפים באף את התמימים, לשבח מהבימה את משיח השקר, לעבוד לבעל לעשתרות ולעקר.

בראותי בעלי הבתי כנסיות ובתי המדרשות, המדברים נגד הרבנים האמתיים קשות, מעמידים חזנים משוררות ומשוררים, עושים כל תועבה ומן המצות מנוערים, מוכרים כרטיסי כניסה בשבת וביומים טובים, וכסף מזומן מהנכנסים בפרהסיא גובים, שנאתם הכבושה לתלמידי החכמים, זלזולם בכבודם ולשפוך כמים דמים, פרנסים וגבאים מכל מצות מנוערים, הולכים אחרי יצרם ולמשמעתו סרים, ואם יש ביניהם בעל הבית נבבד, הדבוק ומקושר לרב בד בבד — מרחיקים אותו מעליהם מבלי לחוס, כי אצלם הבערות והבורות הוא היחוס.

בראותי שוחטי העופות, דקות וגסות, מנחרים בסכיניהם מבלי לנסות, אינם תוקפים אגודל כבן סורר ומורה, באמרם אין שחיטה לעוף מן התורה, שולחים יד לפנים ומקרעים הסרכא, ועצלים לבדוק כהוגן מפני המרחא, מסיגים גבול רעיהם באין מורא, כי כן יורה להם המורה, עושים יד אחת עם בעלי בתי המטבחיים, באמרם כי עליהם לעשות החיים, ואין פוצה פה ומצפצף נגדם, מפני שאין סדר והנהגה עומדים במרדם, דמי שכר השחיטה נופלים להבריונים, לוקחים יותר מחבריהם עשרת מונים, והרבנים היודעים ומרגישים כחם וחילם, עושים עצמם כלא יודע וכגולם, אדרבא מחזקים את ידיהם ועומדים לימינם, כי כאן מצאו מין את מינם, בעלי בתי המטבחים של עופות והשוחטים, התאגדו, ועורות קוני

אמן (רמב"ם הלכות מקואות י"א י"ב).

ובכן ביום הכפורים לפי דעתו של הרמב"ם ז"ל, צריכים „לטהר הנפש מטומאת הנפשות, שהן מחשבות האון ודעות הרעות" וזהו טבילה עליונה, ותשובה פנימית, תשובת הלב והנפש, ולא תשובת השפתים והאגרופ.

קדושת יום הכפורים הוא כל כך גדולה עד שקדושת יום נורא ואדיר זה עושה רושם על כל אחד מישראל, אפילו על הקלים והחפשים, וגם באיטליה היו בתי כנסיות מלאים ביום הכפורים מפה אל פה המון אנשים ונשים, בה בשעה שהעיד גדול אחד כי „עשרה קבין אפקירותא ירדו לעולם תשעה נטלה איטליה, ואחד כל יתר בני הגולה" (שו"ת הר"ש אבוהב סי' מ"ט).

סוכות!

בסוכות תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים (ויקרא כ"נ מ"ד-מ"ה).

כתב הראב"ע כי על כן החג בתשרי ולא בניסן, כי מימות תשרי החלו לעשות סוכות בעבור הקור. והרשב"ם כתב, ולכך יוצאים מבתים מלאים כל טוב בזמן אסיפה ויושבים בסכות, לזכרון שלא היה להם נחלה במדבר ולא בתים לשבת לבלתי רום לבבם פן יאמרו ידינו עשו לנו את החיל הזה.

הרמב"ם כתב „חג הסוכות הכוונה בו הששון והשמחה הוא שבעת ימים כדי שיתפרסם הענין, והיותו בזה הפרק (בתשרי) הנה באר התורה סבתו באספך מן השדה, ר"ל עת המנוחה והפנאי מן העסקים ההכרחיים, וכבר זכר אריסטו במאמר התשיעי מספר המדות שכן היה הענין מפורסם באומות מקדם וכו', ועוד שישיבת הסוכה בעת ההוא אפשר לסבלה כי אין חום גדול והמטר מצער (מורה נבוכים מאמר ג' פמ"ג).

ומהרי"ל ז"ל אמר, לכך צוה הקב"ה לעשות סכות בתשרי ולא בניסן, משום דאם עושים בניסן לא הוי ניכר המצוה כ"כ דמאן הרואה שיושב אז בסוכה אומר עריבת סוכה עליו דימות החמה נכנסים אבל בתשרי מתחילים ימות הגשמים וכולן נכנסן לבתיהם וישראל הם קובעים דירתם בסוכה, ודאי כונתם לעשות רצון אביהם שבשמים (מנהגי מהרי"ל סוף הל' יום כפור).

והנה החסיד והפילוסוף המוסרי רבינו בחיי הספרדי ז"ל אומר: „ואם יעשה מחבות הנופות מאומה בסוכה וכלולב חייב להקדים כונת הלב לאלהים קודם שיעשנה, כדי שיהא שורש מעשהו לשמוע למצות הבורא לגדלו ולרוממו ולהודות לו ולשבחו על גודל טובותיו ורוב חסדיו עליו, ויגיע בה אל קץ גבולה בתחלת המעשה ובאמצעיתו ובסופו יראה מה אל הפץ במה שיגיע לרצונו" (חובת הלבבות ח' ג').

וחכמי הסוד אמרו: „אתרוג דמי לצדיקיא, הדס — לבינונים, ערבה — לרשעים" (תקוני זוהר, פ"ה ע"ב), ואמרו חז"ל השדרה של לולב דומה לשדרה של אדם, וההדס דומה לעין, והערבה דומה לפה, והאתרוג דומה ללב (מ"ר ויקרא ל' י"ג, זוהר פנחס) האתרוג דומה ללב, ו„בלבא דאיהו קודש קדשים אית תרי בתי, בחד סם חיים ובחד סם מות דאיהו אש, (תקוני זוהר קפ"ג ע"א).

וכמה חביבים ומובנים הדברים הדקים האלה למי ששולט על האש, והמבין יבין.

העופות מורטים, ואם לא תאמינו לי על דברתי, שוטטו בחוצות בראנקס ותראו צדקתי.

בראותי שלוחי הציונים בבזל, עומדים על דעתם הקשה כברזל, לבלי נטות לצד ימין הצדה, אני מתמה ושואל וכי כך היא המזה, ה„מזרחי" שואל דורש ומבקש ישרה, שלא לפזר כסף הקרנים למחללי התורה, כסף הנאסף מאנשים ישרים ותמימים, היותן מזה למחללי דת רשמים? „אגודת ישראל" אשר עד תכלית התורה והעבודה חקרו, יאמר עליהם אשר רבם דקרו, אל דעת גדולי ישראל מבלי פנות, לדבר סרה על ראש משרד הרבנות, להרבות מחלוקת בישראל מבלי מגור, לחלל גם את כבוד הרבי מגור, לפנות בכתב אל ספירות העליונות, להרבות קצף אל ישראל ובזיונות, חילול הקודש על ידי התאחדות הפועלים, לספות לצעירי ישראל סם ורעלים, לחלל שבת ויום טוב קדשי בני ישראל, במקום הקדש שמה אריאל אריאל, ונמצא שם גם אלה צעירי ישראל בנינו, האומרים כיס אחד לכולנו, מחקים מעשה ממשלת הסאוועטית בזה, בשעה שאין כסף לאדון זה, עושים נגד תורתנו באכילת נבילות וטריפות, ואת ידי בניך בוניך מרפות, פונה אני לימין ואין משטר וסדר במעשיהם, ולשמאל פרץ וצוחה ברחובותיהם, ולמרכז שקט ואדישת לב במפעליהם.

בראותי מצב ישראל בין העמים, אשר משווי זכיות חולמים, והעמים חלומותם לשלילה פותרים, ואינם מקיימים מה שמבטיחים ואומרים, ארץ אמעריקא הברוכה ופתוחה לכל מעונה, סגרה דלתיה ויהודי בוכה אני בא אנה? ארץ אנגליה הידועה בסבלנותה, תשים מכשולים ליהודים לבוא לעיר רבתה, ארץ אשכנז אשר בהשכלתה מתפארת, מציקה ליהודיה לא לכבוד לה ותפארת, גם בצרפת ארץ החופש, אינו מוצא יהודי מנוחה ונופש, גם אנשי רוסיא המתפארים בממשלת הנהגתם, אינם מניחים ליהודים לשמור תורתם, אין מקום ליהודי בחללו של עולם במרחביה, בלימא באונגארן גם בבולגריה, רומעניא בני יוצאי עמלקים, את בני ישראל מעיקים ומציקים. כן בפוילען ממשלת בני הפריצים, נגד יהודים רשעים הכה ועריצים. גם בשוייץ, בראזיליה וארגאנטינא, יש בלבם על ישראל שנאה ומינא, בארצות אוסטרליא, אסיא, ואפריקא, יש ליהודי מרעין בישין וכל עקא, כולם לצרות ישראל עם ישרל לב לא ישימו, להצר צעדי עם ישראל סוד יערימו.

את כל זה בראותי ובהעלותי על לבי, אפתחה בתפילה שפתי וניבי, מי שאמר לארץ די ולצרותיה, תבלה שנה וקללותיה.

ואקוה לקראת העתיד הקרוב לבוא עלינו, אשר יתן ד' פחדו על כל העמים, ויירא‌והו כל המעשים, וממשלת זדון תעלה מן הארץ, מבלי לפרוץ פרץ ולעשות קרץ, ועם ישראל כי יהיה אבוד ולבוד, יבחל עוד מנוחה גדולה וכבוד, דלתות שעריה יפתחו בארצנו הקדושה, לביאת עם ישראל ומלכה בראשה, גם יפתחו שערי המסחור בארצות הגולה, לעמנו הנדכה השחות והתולה, גם במצב הפנימי של עמנו, יבוא שנוי לטוב לבנות ארצנו, כל אחד ישליך כספו וזהבו אלילו, אשר שאף אליהם כשור אל בלילו, ולבו מפשו ורוחו יתבשא ויתרומם, לבלתי השוות לחי - צומח - ודומם, אל דברים רמים רוחניים תהיה שאיפתו, לשוב לארץ ישראל במהרה ארץ תקותו, שלום אמת ואהבה בין הרבנים, ליתן לעניינים נעלות כוחותיהם הרעננים, התורה ללמוד וללמד תהיה מאווייהם, כי היא אורך

ישיבת רבינו יצחק אלחנן.

הרב ר' יעקב איסקאלסקי

הישיבה הזאת, האחת והיחידה בארץ הזאת, מתנוססת בתפארתה וגדולתה בעיר ניו יארק, ועושה עטרה למיסדיה, למחזיקיה ולתומכיה. באמרנו שהיא האחת והיחידה, אין כוונתנו שאין בתי ישיבות ובתי ת"ת זולתה, בודאי יש הרבה ישיבות קטנות, מוסדות התורה ובתי אולפנא לנערי בני ישראל ובחוריו, ישיבות קטנות יש בשיקאגא, בברוקלין ובבאסטאן, ובתי אולפנא נמוכים יש ב"ה הרבה, בכמה עיירות שיש בהן יישוב חשוב של יהודים, ואדרבא אם לא היו ח"ו הישיבות הקטנות ובתי תורה הנמוכים, לא היתה לה להישיבה הגדולה זכות הקיום, וכמו שהיום אינו מתמלא אלא מנהרים הקטנים עם הגדולים, השוטפים במרוצתם מים הרבה לתוך הים הגדול, כן לא היתה הישיבה יכולה להתקיים, אם לא ינהרו אליה נערי בני ישראל הגומרים הק למודם בהישיבות הקטנות, ואם לפני עשרות בשנים היתה מתקיימת בהבחורים שבאו לפה מערי אירופא, מאז נסגרו דלתות הכניסה לפה, ונמעטו הבחורי חמד הבאים הנה, בודאי עיקר חיותה וקיומה הוא מאלה הצעירים הנולדים בפה אשר למדו מכבר איזה שנים בהתלמוד תורות ובישיבות הקטנות, ומהשש מאות תלמידים לערך הלומדים בהישיבה, תמצא שמנים אחוזים למאה ויותר, אשר נולדו, נתגדלו ונתחנכו בארץ הזו בבית ספריה הכללים, ושאבו תורת ישראל ממי הנהרים הקטנים והגדולים עד אשר התכשרו להכנס להים הגדול, הישיבה הגדולה, ים התלמוד והפוסקים, ואין כוונתי למעט ח"ו ערכם של הישיבות האחרות, כי אין לשער ערכם הרב, לקיום עם ישראל ולקיומה של הישיבה הגדולה.

אך כוונתי שהישיבה הגדולה ישיבת רבנו יצחק אלחנן, היא יחידה במינה, בתוכנה, בכמותה ואיכותה, ואינה מתביישת נגד הישיבות היותר גדולות באירופא ובארץ ישראל, וכל הראשי ישיבות דשם, שבאו הנה ובקרו את הישיבה ובחנו הרבה מתלמידיה, לא נמרו עליה את ההלל, והסכימו כי ממנה תצא תורה והוראה לעם ישראל באמעריקא, ויתרון להם על תלמידיהם הם, כי בידיעתם בחכמת ישראל, ובלשון הארץ ובלמודיה לא יבושו כי ידברו את אויבי התורה בשער, ותקוה טובה נשקפה לקיום התורה והיהדות בארץ הזאת, על ידי מאות תלמידיה היוצאים ממנה שנה שנה, ומתפזרים לכל רחבי הארץ ולארכה, להיות מנהיגי הקהלות ולהשפיע מרוחם הקדוש על לבות אלפי אלפים מבני ישראל, שיחזיקו בקרנות המזבח וכל הקדוש לנו. וגם הרבנים בפה אשר רואים בעינם הבדולח למרחוק, לדור עתיד כי יבוא, יודעים ומכירם כי היא המבצר היחידי להגן על קיום תורתנו ועל קדשנו, וכל מי אשר משלה לשוא נפשו, וקצר עינים הוא, אך הוא יכול להעיז פנים ולהפוך פנים מהישיבה, וצרכיו הפעוטים היומים, שוים אצלו יותר מקיום עם ישראל ותורתו.

ולראבון לבנו רואים אנחנו, כי לאומת מצבה הגדולה והנהדרה ברוחניותה, עומדת היא בשפל המצב בגשמיותה, ואין מספיק לפניה ההכנסה שמקבלת מידי מנדביה ותומכיה. והראש הישיבה הגדול, תחת אשר די הוא לפניו לדאוג ולהשים לב לצרכיה הרוחניים, כי גם לזה לבד צריך כשרונות נעלות ואנרגיא מרובה, צריך לדאוג ביותר לצרכיה הגשמיים להחזיק התלמידים וצרכיהם, ושלא יחסר שכר הרבנים ראשי הישיבה, ומכאב לב הוא צועק לכל יהודי אמעריקא, כטענת המנהיג ישראל מקבל התורה: „שש מאות תלמידים אשר אנכי בקרבו, ואתם אומרים בשר אתן להם ויאכלו, מאין לי לתת לכל התלמידים האלו, כי תאמרו אלי לאמר שאם בחיקך כאשר ישא האומן את היונק".

באמת היה החוב על הרבנים הדואגים לעתידות קיום התורה, לחגור מתניהם ולצאת בקול רם ונשא, ליהודי אמעריקא בימים הנוראים הממשמשים ובאים, ולקרוא לפניהם גם כן טענת משה רבנו, „האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה"? אם הששׁ מאות התלמידים כן ירבו, יצאו ללחום מלחמתה של תורה, ועומדים במערכה להגן בקשיות עורף על היהדות בפני אויביה הרבים, אתם יושבים במנוחה בארמונותיכם בביתיכם, בניכם כשתילי זיתים סביב לשלחנכם, ואינכם מחזיקים גם את כפיהם בהצבא הגדול הזה. כל עם ועם יודעים, אם הצעירים יצאו בצבא ללחום מלחמתם, עליהם לספק מים ומזון למחנה הצבא, ואתם איננכם חשים במסירת נפשם של הצעירים העוסקים בארבע אמות של הלכה, ושומעים שעורם של המורים ומלמדים אותם קשתה של תורה.

הנהלת ומועצות הישיבה קבעה יום אחד של הימים הנוראים שיהיה יום ישיבה, והטילה חובה שכל בית הכנסת, בית המדרש, חברה או אגודה תבחר ביום אחר בימי הרחמים והסליחות, שבו ינדרו עבור הישיבה. על רבני ישראל ומנהיגיו להשתדל שלא יושב פני בקשתם ריקם, אם לב הרבנים כואב על השפלת כבוד התורה והורדת

ימיהם וחייהם, השגחה תעלה מן הארץ שם והלום, כחרס השבור ותעוף כחלום, הרבנים הצעירים לא ידחפו את הזקנים, היודעים את התורה מהם עשרת מונים, והזקנים לא ידחקו את הצעירים, אשר את לב צעירי ישראל לאמונה המה מעירים, הרעפורמים ישליכו את דעתם הנכזבה, כי ידיעת ולימוד התורה בארץ רבה, העם לא יוסיפו לכבד חזנים ומשוררים מהנם, כי רוממות עצם התפילה תהיה בגרונם, האמת והאמונה יהיה תוכן של הדרשנים, להשליך חוצפתם ולהיות ביישנים, הגבאים - הפרנסים ונשיאי הקהילות, לא יבואו לשקר ומעילות, להציונים - המזרחים והאגודה, יחדלו הקולות ודבורם תהיה מדודה, בכל העולם יהיה שקט ושלוה, אהבה וחבה שלום ושלוה, ואז נברך על השנה בתחילתה, תחל שנה וברכתה.

מכתב בדבר תקנת עגונות.

ב"ה. ה' חוקת, תרפ"ז.

כבוד מערכת „דגל ישראל" שלום!

אחדשה"ט. זה איזה חדשים מתענג אנכי לקבל מכם מדי חדש בחדשו העתון „דגל ישראל" היוצא לאור על ידיכם בהשתתפות הרבנים ומנהיגיו הרוחניים של עמנו בארצות הברית אשר לבם ער לכל דבר טוב ומועיל הנוגע להתורה והדת, והוא נותן לנו השקפה נאמנה על מצב ומהלך של עניני הרבנים והרבנות, ובטח דברים היוצאים מלבות גדולי האומה הדואגים לטובת עמנו, יעשו פעולתם הרצוי' על קהל הקוראים להלהיב לבן של ישראל לכל הקדוש לנו, חזקו ואמצו בעבודתכם ויהי נועם ד' עליכם.

כעת הנני לבקשכם שתקבלו בהפראגראם של עבודתכם מקצוע העגונות כאשר במדינתנו אנו חושבים מספר הנשים האומללות העזובות מבעליהם לרגל המלחמה העולמית לאיזה אלפים מהם שבעליהם נפלו על שדה קטל ואין להם הגבי"ע הנחוצות כדי להתירה ומהם שבעליהם אנשי בליעל חיים בעושר ושלוה עם נשים אחרות במדינות שונות ומתאכזרים על משפחתם הקודמת ומספר גדול מאלו האחרונים נמצאים בארצות הברית, והנה אנחנו מצידנו עמלים בענין זה הרבה מאד ובכל יום כותבים אנחנו מכתבים שונים אודות ענינים אלו לחפש הבעלים כדי לגלות למוסר אזנם. אך לא כל הרבנים מתענינים בענין זה כהראוי. ונחוץ לארגן איזה ועד רבני שיקבל על עצמו חובה זאת נגד אחיותינו האומללות ולנהל סטאטיסטיקא מדויקה מן כל האנשים המתבקשים על ידי נשיהם העגונות ולפרסם רשימותם מעת לעת בעתונים.

ואנחנו נפנה ישר אליכם בכל ענינים כאלו ויוכחו כל שדרות עמנו שיש צרי בגלעד ורבנים בישראל הדואגים לטובת הכלל והיחיד.

ומבלי לחכות על תשובתכם החיובית, הנני עושה ההתחלה ואבקש מאתכם להזדקק להאשה האומללה פרומט בת חיים מרדכי ווערטהיים מוואַרשא רחוב סמאצין 27 מעון 51 אשר בעלה נסע לאמעריקא שנה קודם המלחמה והשאיר אותה עם ג' ילדים ובמשך כל העת שלח לה איזה מכתבים ומעט כסף, אך זה ג' שנים אין לה שום ידיעה ממנו על מכתבה שהריצה אליו לפי ג' שנים על האדרעסא שהיתה רגילה לכתוב, בא המכתב בחזרה שלא נמצא שם. ידיעה פרטית היתה לה שנמצא כעת בקאליפאָרניא, לכך אבקש ממעלתם לכתוב אודותו לפילאדעלפיא ולקאַליפאָרניא ולפרסם בעתונם, שם בעלה „ליב ווילדבוים" בן ששים שנה, דירתו לפני ג' שנים הי' בפילאדעלפיא ע"פ הרשום למטה:

מר. ל. ווילדבוים, 726 ריטער סטריט פילאדעלפיא פא.
מר. ל ווילדבאום, 2611 סאוט 10טע סט., פילאדעלפיא.

בבטחון גמור שמעלתם ישתדלו בכל עוז אודות העגונות בכלל ואודות האשה הזאת בפרט, ויודיענו תיכף תשובתם.

הנני חותם ברוב כבוד והוקרה וברכה מרובה,

שלמה דוד כהנא.

בית הכנסת „בני ציון"

בית הכנסת „בני ציון" העומד ברחוב האַלמור קרן האַמפסי, שזה אך שנה שהוקם יסודו ונגמר המכפלה התהתונה (בייסמענט בלע"ז), צריך הוא להרשם לשם ותפארת בתולדות בניני בתי מדרשים ובתי כנסיות בעיר דעטראָיט, ואולי בכל ערי אמעריקא, בזה שביחד עם בנין מקום לתפלה בנו בו בית טבילה לנשים (מקוה). בית הכנסת הנ"ל במקום הנ"ל עומד הוא במקום ישוב חדש שזה אך עתה החלו אחינו בני ישראל להתישב שמה, ובוני בית המדרש הנ"ל שהקציעו מקום בו גם למקוה הנם באמת ממזכי את הרבים ביסוד גדול בזה בטהרת המשפחה, ובדבר הזה הנם נזכרים לשבח, וכל שלומי אמוני ישראל מברכים אותם בעבור פעולתם הנהדר בקודש בקדושת חיי ישראל.

בניני מקואות חדשות בעיר הורגש חסרונן ביותר, מעת שהתחילו אחינו ישראל לנוד ולנוע מרחוב הייסטינג (שהיה הרבה שנים מרכז יהודים ובאמת היו שם שתי מקואות ברחוב פארנעסווארט, ורחוב אלפרעד), ויתישבו במקומות חדשות שבעיר, ובבנין בית טבילה במקום ישוב חדש זהו באמת תיקון גדול שאין למעלה ממנו, ומי יתן והיו עם לבבם של כל העוסקים בבנין בתי מדרשים ובתי כנסיות במקומות שונים החדשים שבעיר בפה דעטראָיט, שגם הם יעשו כמעשי הבונים של בית הכנסת „בני ציון" לבנות מקואות ביחד עם בתי המדרשים, כי אז היו עליהם זכות של ריבוי הבתי מדרשים ומקואות בעיר, וזכות הרבים עליהם היו תלוי.

שמואל מנחם הלוי פיין,
רב בפה דעטראָיט.

קדושתה, יש להם עתה שעת הכושר להעלותה משפלותה, ולדאוג בער קיומה עתה ולעתיד.

רבנים! הראו את כחותכם לד' ולתורתו! העלו את מצב הישיבה על לבבכם, זכרו ימי עולם, שנות דור ודור, אשר עמלו מאד ללמד תורה, שאלו את אביכם ויגדכם, עד כמה מסרו נפשם לטעת חביבת לימוד התורה על לב בניהם, אל תשכחו את התורה, לומדיה, עומליה, את ישיבת רבנו יצחק אלחנן, ובשעה שתחפצו להזכר לפני מלך עולמים, זכרו אתם את הישיבה והעלוה על לבבכם, והתורה תגן עליכם להושע תשועת עולמים, שלא תשכח מפיכם ומפי זרעכם אתם.

למזכרת שני גדולי ישראל.

מאת הרב שמואל מנחם הלוי פיין
רב בדעטראָיט מיש.

ר' משה מאַנטיפיורי

(שרטוטים אחדים לצורתו הרוחנית של השר הצדיק ז"ל)

בחודש מנחם־אב העבר בט"ז בו, נמלאו ארבעים ושתים שנה לפטירת השר הצדיק ר' משה מאַנטיפיורי ז"ל, וחושב אנכי שלא למותר הוא להזכיר את האיש הרגול מרבבה הזה בעתון הרדי, יען שהנפטר בעצמו כפי שידוע ומפורסם היה חרד וירא לדבר ד' במלוא מובן המלה, ובדורות האלו בשם תמים וצדיק נכתר ונקרא.

מועטים הם אנשים גדולים כמו ר' משה מונטיפיורי ז"ל שרחשו ורוחשים להם כבוד ואהבה ושמם וזכרם חרות באותות זהב לדורות עולמים על ידי מעשיהם הטובים ופעולותיהם הכבירות לטובת האנושיות בכלל ועמו בפרט. תקצר היריעה מהכיל לפרט אחד לאחד את כל אשר עשה ואת גודל מסירת נפשו לטובת זולתו בעבור כל אשר נברא בצלם, וכל מעשיו הטובים היו לא ברעש והמולה רבה, אך בהצנע לכת והסתר דבר, על פי דרך הקודש ודרך התורה, כפי המקובל לנו מרבותינו ואבותינו.

היה בעל מה ובעל רגש. על פי רוב האנשים הגדולים יש להם תמיד מלחמות הלב והמוח, כי מי שנתברך במוח חד וחריף, שמעמיק לעומק כל דבר ודבר הנה האיש הזה אין לו לב רגש, שירגיש בצרת הפרט והכלל, ומי שנתברך בלב רגש, אין לו אותו השכל החד והמבריק, לדון על כל דבר ודבר מנקודת ההשבון המדויק והמפורט, אך זעירים זעירים נמצאים אנשים יחידי סגולה שנתברכו בשתי אלה במוח חריף ובלב רגש, ובשני הכוחות האלו הם מרקיעים שחקים, ועושים גדולות ונצורות עד להפליא.

הנה מסוג אלה האנשים הגדולים המועטים היה ר' משה מאַנטיפיורי ז"ל, שביחד עם מוחו הגדול (שהרי התערב בפוליטיקא של ממשלת אנגליא והתרועע עם השר הגדול ביקנספילד, ולא החטיא המטרה) היה לו לב רגש גדול. הוא התענין בכל חוזק לבו ונפשו בצרת הכלל והפרט ולא השיב שום איש ריקם. הוא היה תמיד מן הראשונים העוזרים והתומכים לכל אחד ואחד על כל צרה שלא תבוא. ובכל מה שהיה שייך לטובת זולתו הן בכלל והן בפרט לא ידע ליאת בנפשו לא בגופו ולא בממונו.

ומה נעימה המליצה עליו, „והאיש משה עניו מאד", מהו והאיש בהא הידועה? הנה באדם גדול מצינו בו כהות שהם שני הפכים בנושא אחד, גדול וקטן, גאה ועניו. ועוד, אמר להם הקב"ה לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטים עצמכם לפני וכו' (הולין פ"ט ע"א) והנה זה האיש משה שהיה חכם, עשיר גבור, שלהם עם פרעה, עם עמלק, עשה כל הנסים

על הראשונים ועל האחרונים.

מכתבי הרב אברהם רעזניק
המכונה ר' עזריקם ספרא

(א)

כזה ראה וקדש

עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי בדורות עברו, איך מלאו חובתם לחזוק הדת, איך הורישו את היהדות לבאי אחריהם, ובאיזו התמסרות דאגו למצב חבריהם להעמידם על אותה הגובה הראויה להם.

הבה ונראה:

ומתוך המון תמונות נשגבות שבכל הדורות, תמונות פארי ישראל ועטרת נאותם עד בלתי שמים, עולה לפני תמונת זקן אחד וסמל מעשיו שעשה, כנראה גם כן בעת צרה גדולה להיהדות בכלל ולגדוליה הצנועים בפרט.

ומרחפת לנגד עיני תמונתו של אחד זקן קדוש, ר' יהודה בן בבא, הוי! המחזה הנאדרה בקודש, המחזה הנשגבה והאיומה בהסמיכו חמשה זקנים.

בין רוכסי הרים גבנונים על מצע ירק ונצנים, יושב

והנפלאות מכל מקום היה נמוך בדעתו, וזהו „והאיש", האיש הידוע, שהיו בו כל המעלות האלו, מכל מקום היה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. וכגון זה נוכל לאמר על ר' משה מאנטיפיורי ז"ל שבמקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, בעזרתו לדלים לקשי יום, לאלמנות ליתומים, לנדכאים ואומללים בארץ, אז הראה אותות הכנעה לפניהם, ופייסם ודיבר אתם טובות עד שאורו עיניהם, אבל בשעה שתבע זכיותיהם של עם ישראל מה שעושקים מהם, אז הראה אומץ לב ויטהר נפשו העדינה ולא חת ולא פחד מפני כל. והנה חוץ ממה שכל האנושיות יכולה להתפאר בו ולהראות עליו באצבע ולאמר כמה נאים הם מעשיו וכמה מתוקנים דרכיו שקידש שם שמים בכל פעולותיו והיה רצוי ואהוב לכל המפלגות מכל העמים השונים, הנה אנחנו עם בני ישראל ביחוד, הננו מתגאים ומתפארים בו שהרי יצא זה מחלצינו. וכאמור היה גם שומר תורה ומצוה כאחד הצדיקים והתמימים אשר בארץ. וכדאי להזכיר, שבעת הבחרו לראש העיר לונדון, התנה עם הבוחרים, שבתנאי זה הוא מקבל עליו המשרה הלזו אם אך תהיה לו רשות להביא מביתו מאכלים כשרים בשבילו בעת שיזמינו אותו על בנקטים ולמשתה אזרחים. והיה עובר לטובת הכל בכל בחו. שתי פעמים עמד לפני מלכי רוסיא לבקש טובות על ישראל, ונסיעתו לרמשק בענין עלילת דם, ועוד ועוד כידוע.

וכמו כן הודיעו אז העתונים, שביום מלאת לו מאה שנה, ועשו חג נהדר ביום זה לכבודו ויום זה שבת קודש היה, לא חלל אותו לנסוע במרכבת זהב שנשלח בעבורו מאת המלכה וויקטאריע כנהוג באנגליא בחגים נהדרים של אנשים גדולים כאלה, אך הלך רגלי עם כל הכבודה אשר לרגליו, ולא חם על רפיון גופו וחולשת כחו לזקנה מופלגת של מאה שנה שזכה בה. והיה קרוב למלכות, והעריצו והוקירו אותו עד להפליא, ועל כגון דא נוכל לאמר באמת, זכר צדיק לברכה, ועשירי ישראל צריכים ללמוד ממעשיו הטובים ולילך בדרכיו לטוב להם לתפארת בית ישראל.

הגאון ר' שמואל ראַבינאָוויץ, ז"ל

(למלאות שתי שנים לפטירתו, אלול תרפ"ה).

ראב"ד במאסקווא.

הרב הגאון הנ"ל לא נספד כהלכה בעתונות הרוסיות (עתון יהודי לא נמצא במאָסקווא מלבד ה„עמעס" של היעווסעקים) ויותר אוכל לומר, שלא נספד כלל בעתונות עיר הבירה מאסקווא, עיר הראשית בממשלת הבולשעוויקים. וגם ההודעה ע"ד מותו שבאה בעתון הרשמי של הממשלה „איזוועסטיע", לא נכתב ונזכר בשם רב, אך בשמו הפרטי, „שמואל ראבינאָוויץ" ואם לא יטעני זכרוני היתה נוסחת ההודעה כתובה בסגנון כזה: „שמואל ראַבינאָוויץ שגר במקום פלוני מת ביום פלוני, וקרוביו מבקשים שישתתפו בהלויתו"

כבוד „גדול" כזה חלק העתון לראש הרבנים במאָסקווא, שהיה מיחידי סגולה, ומגאוני הדור האמתיים שבזמן הזה. וגם היהודים הדרים במאָסקווא בחלקים שונים שבעיר לא ידעו אז שזהו הרב המאָסקבאי ששבק לנו חיים, והלך לעולמו, וממילא גם העתונים בחו"ל שמעתיקים הידיעות מהעתון „איזוועסטיע", לא ידעו שהמת הגדול הזה הוא הרב המאָסקבאי. אבל באמת כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה', ועל האי שופרי דבלי בארעא. כי הרב הגאון מהר"ש ז"ל הנ"ל, עם כל מעלותיו וכשרונותיו הרבים, הנה לאו דוקא בדור יתמי כזה היה אישיותו ניכר ותורתו הכריזה עליו אך לא אגזם אם אומר, שגם בדורות אחרים מקודם היה מקומו ואישיותו ניכר וידוע לרבים, והיו מתחשבים ומפארים בתורתו ובמעשיו הטובים, ועל ישראל הדרתו ועל ישראל תפארתו.

הרב הגאון הנ"ל, היה נכד של הגאון והמקובל המפורסם בדורו בשם ר' אלי' קאלישער ז"ל, שהיה אב"ד בקאליש, ונכדו זה, הרבה ממדות זקנו היו בו. הוא היה באמת גאון התורה, בעל ראש חריף, אשר מעטים היו יכולים להתחרות אתו בחריפות ובסברא, לחלק דבר מדבר בהגיון דק מן הדק, ולהעמיד הדין על מקומו הראוי לו,

---

ימה, כשהם מסמיקים ומאדימים, ולאט לאט מתנעוממים, מתמשכים, ומתמוגגים ....

הוא עושה כה וכה והם מרגישים אושא מבינות לשיחים .... קול צעדים ממשך חרול ודרדר .... הוא עושה את אזניו כאפרכסת ולבו יחיל בקרבו, מבין ומאזין מביט ומקשיב .... האמנם נבעו מצפוניהם? האמנם רודפים? מבקשי נפשו לספותה, האמנם?

רעדה אחזתם.

והד היער יענה בלחש, אלפי אילנות יקדו וישתחוו לרוח חרישית, השרידים יניעו זלזליהם ועליהם דא לדא נקשן, מפטפטות בחשאי, כמזהירות, כמבשרות .... רטט .... סוד שיח שרפי קודש, רבותיים אלפי שנאן .... וענן כבד על ההר ....

הוא מצוה אותם, רוצו בני! מהרה בני רוצו!.... מר בכו חמשת אראלי מלך. רבנו! „ואתה מה תהא עליך?" — „הרני מוטל לפניהם כאבן שאין לה הופכין" — היתה התשובה ....

הוא מלבב אותם בעיניו בפעם האחרונה ....

* * *

חיתי טרף אכזרים, יענים הולכי קוממיות על שתים ופני אדם להנה הגיחו ממחשכי היער, ובלונביאות של ברזל אשר בידיהם מתנפלים על נזיר אלקים היושב ערירי תחת האלה העבותה הנצבת כעוטיה ודליותיה דלו למרום ....

ותפול ותשקע השמש בתחתיות ארץ .... אלנות גולמים שחורים ונזופים .... אידמיך האי סבא קדישא לנצח .... ועלטה היתה .... הרים עטוים אבל,רוח ייליל ויקונן כקננות הינשוף על פני הישימון, שמים עטופים ערפל, בוכים .... כן, כן, שמים בוכים, דולפים חרש .... ודמעותיהם נושרות ממרום ומתנפצות על גוית איש האלקים קדוש משכני עליון.

אשר לאו כל מוחא סביל דא, וקשה היה לירד לסוף דעתו, ובזה היה כחו רב עד להפליא. ובכל דבר שהיה נוגע לבקורת ולנתוח לסעיפים היה יחיד ואין שני לו, והיה מרגלא בפומי הלומדים בעיר מאסקווא וכן שארי הלומדים מהעיירות הקרובות והרחוקות שכל כוחנו בלומדות היא אך עד הפתח של הרב מהר"ש ז"ל ובבואנו לביתו אז הננו בטלים לגביה, כי בסקירה אחת היה סותר כל הבנינים שהציעו לפניו בהלכה, כל אלה מבאי ביתו ומקורביו הכירו בו כחות נפשו הגדולים והענקיים, כי הלא מאסקווא נתהותה בשנים האחרונות, בימי המלחמה שהתירו הישיבה בה, לעיר ואם בישראל, והרבה עשרות אלפים נפש מישראל התישבו בה, ובכל יום ויום היו באים שמה הרבה אלפים מערי השדה, וכדבר הרגיל בקרו הרבה מהם את בית הרב ז"ל, זה ע"ד דין תורה, זה ע"ד עצה לשאול מפיו, זה ע"ד נט, זה ע"ד קידושין, זה ע"ד לקבל טובה ממנו, ועוד ועוד, כתוצאות מחויבות מעיר גדולה רבתי עם כ"י, אשר ממש לא היה לו פנאי לאכול ולא לישון ולנוח מעט, מ"מ היה ראשו ער ולבו היה רחב כפתחו של אולם לישא וליתן בעניני תורה והלכה. וכשרק נכנסו אתו בשיחה תלמודית היה עוזב עניניו הרבים והיה נותן ונושא בתוספות או ברמב"ם ולא היה ניכר בו שום ליאות ועיפות.

את הסוגיות של הסדרים נזיקין ונשים היה אומר בעל פה לשון רש"י ותוספות, רמב"ם, אלפס ור"ן, וזה היה משאת נפשו, חיי רוחו ונשמתו, לישא וליתן בעניני תורה והלכה.

אדע לנכון שבשנות הרעב במאסקווא, גם הוא סבל רעב וקור, פניו וידיו היו נפוחים מקור ומרעב, וזה היה בשנים האחרונות לימי חייו ולעת זקנותו. ונוסף על זה שהיה כחו חלוש ורפה אונים וסבל הרבה מגירוי עצבים (נערווען) מ"מ היו מקרים כאלה שלא הסיר מלבושיו מעליו כל הלילה, והיה לומד עד אור הבוקר בהתמדה גדולה נגד רוח ורצון ב"ב שהפצירו בו שילך לנוח ולישון מעט.

אחת ממדותיו הטובות והיקרות שענדו עטרה לראשו היא: שהיה שונא בצע. וקהלת ישראל במאסקווא עד זמן המלחמה העולמית, ושנים ושלשה שנים בראשית המלחמה הלא היתה הקהלה היותר גדולה והיותר עשירה ברוסלאנד, והוא ז"ל היה הרב אב"ד הראשי, מ"מ לא חי חיי ריוח ומנוחה, כמו שהיה צריך באמת לחיות רב גדול בקהלה גדולה כמו מאסקווא, ולו היה רוצה היה יכול לחיות חיי ריוח ועשירות ע"י הכנסות שונות בדרך כבוד, אבל הוא התרחק תכלית ריחוק מכל דבר שיכול ליפול עליו שום צל של אי־נקי הדעת ועדון נפש. והוה עובדא שבשנת תרפ"ב כשידידיו ואוהביו (יבדלו ממנו לאורך ימים ושנים) ידעו מדחקו וממחסורו, הציעו לפניו שהם יקחו בעבור סך מסוים של אתרוגים ויחלקו בשמו לבע"ב והוא יבוא על שכרו בכבוד, דחה הדבר בשתי ידיו ולא הסכים.

בכל הישיבות והאספות של ועד הקהלה המאסקבאית, (הן מה שהיה נוגע להעיר מאסקווא והן מה שהיה נוגע לקהלות אחרות שהיו פונות לקהלות ישראל במאסקווא בענינים שונים) היה משתתף. והגם שלא היה נואם מצוין למשוך אבירים בכח פיו ולהכות על ימין ועל שמאל ברוח שפתיו, אבל גילוי דעתו ע"י המלים הבודדים שלו הכריעו הרבה פעמים את הכף לחוב או לזכות, ודבריו היו תמיד קולעים אל המטרה (וזאת למודעי שרובא דרובא מחברי קהלת ישראל המאסקבאית הם אנשים חכמים ומלומדים ששם להם על פני הוץ בחכמתם והשכלתם ומתחשבים עמהם אף במקומות הגבוהים של הממשלה).

הוא היה התנו של הגביר המפורסם שוע ונדיב ר' אברהם שלמה נאמיעט ז"ל, בסביבות עיר סלאנים, וחותנו החזיק אותו בכבוד שנים רבות, ואחר כך כשנהפך עליו הגלגל והותנו ירד ממצבו מוכרח היה כנגד רצונו לקבל משרת רבנות הראשונה בעיר זאלודאק פלך ווילנא, ושלש שנים קודם שנתפרצה המלחמה העולמית, נתקבל לרב אב"ד בעיר מאסקווא. קהלת ישראל המאסקבאית מנתה

(ב)

אבל אשמים אנחנו

אם אמלל היה ישראל אז בחסור לו מוסמכים, אומללה היא היהדות עתה בכפלים כשאינה מוצאת כל צורך בהם עוד, ואומללים הם שבעתיים מוסמכיו וביחוד גאוני הכשרון האמים, כשהאורתודוכסיא כביכול שיש בתוכה עוד הרבה מדושני ענג ושלוי עולם ואין איש מהם שם לבו למצבם, כי איש איש לבצעו מקצהו.

פאקט קיים הוא לעינינו, וכותלי בית המדרש יוכיחו. בתי מדרשים למאות, לא אגזם אם אומר גם לאלפים, בלי רבנים, ורבנים הרבה בלי משרה, מתנודדים כצללים וכהנך נשמתין דאזלין ערטילאין, מכיון שאין כל קרבן שמן ומסירת נפש אמתית לחזק הדת להכניסו בתוך החיים, מובן מאליו שאחרת לא יוכל להיות.

טבעי הוא הדבר, כי מי חנוני חסר דעה יחזיק מנהל בחנותו לשלם לו פרס תמידי, בשעה שכבר נתרוקנה מתוכה ולא נשאר מכל הסחורה אלא השלאם שעל פתחה, שגם הוא אבד צבעו, נתשתשה צורתו, ונשתנה ענינו....

תמה אני על „הקאנרעגיישאנס" המפזרים סכומים הגונים להחזקת ישיבות בארצות שונות, איך הן סותרות את עצמן, הלא אדיר כל חפצן היותר עליון לא יוכל להיות אחרת אלא שעל ידי נדיבותיהן ישתלמו האברכים הלומדים עד שיצאו משם רבנים מופלגים, האף אין זאת? כי אז ידעו שכספם הגיע להמטרה היותר גבוה. והלא אחרי שיבואו חניכיכם אלה לשרת אצליכם ברבנות, תאמרו אין לנו חפץ בכם, אם כן למה לכם להרבות אמללים בעולם בכספכם, והלא ערים המה הרבנים גדולי התורה והמדע שכבר שמשו ברבנות בארצם כמה עשרות שנים, ואף אחד מהרבנים החדשים שיצאו ושיצאו, לא הגיעו ולא יניעו, לקרסולי אלה שאתם אומרים להם אין לנו חפץ בכם.

וטבעי הוא הדבר. אחרי כי כל ההלכות שלמדו אלה

ועד מיוחד מתוכה שיתענין לבקש ולמנות רב שעטרת הרבנות המוסקבאית הולמתו ואחרי חיפושים רבים בערים שונות, ואחרי חקירות ודרישות שונות בענין זה, הוחלט עפ"י הצעת הגביר המפורסם הרב הג' ר' שלמה רפאל גאץ ז"ל חתנו של הגביר המפורסם הנודע בצדקת פזורנו מר קלונימוס זאב וויסאצקי ז"ל (שגם הוא היה בתוך הועד למנות רב) למנות ולבחור את הרב הגאון מהר"ש ז"ל הנ"ל לרב אב"ד במאסקווא.

ומפני שלפי חוקי הממשלה הצרית היה אסור לו בתור יהודי לדור במאסקווא, נתקבל בדרך רשמי בתור עוזר להרב האופיציאלי הרב ר' יעקב בן ישעי' הכהן מזא"ה ז"ל, ובאופן זה הותרה לו הישיבה במאסקווא. יהי זכרו ברוך.

ברוך הבא בשם ה'!

הנהלת המוסדות הגדולים ישיבת „אור תורה" התלמוד תורה ובית התבשיל בטבריא א"י, העומדים תחת חסותו של הגאון הצדיק מוהר"ר משה קלוערס שליט"א, אב"ד ור"מ דעיה"ק הנ"ל, מקדמת בברכה חמה ולבבית את פני ידידם הרה"ג המצוין מחכמי ירושלם מוהר"ר עזריאל זעליג לידער שליט"א, לבואו לארצות הברית לשם נקמת בנין פאר למוסדות הנ"ל ובית הכנסת על קברו של התנא ר' מאיר בעל הנס זי"ע שנהרסה בסבת הרעש האחרון בארץ ישראל.

יהי בואו לשלום ולברכה, ובנחלותיו תהינה מוכתרות בזר ההצלחה בימין ה' רוממה עושה חיל, ונזכה יחד לברך על המוגמר בקרוב, בהיות ארמון בנוי על תלו.

נשיאי ההנהלה:

יעקב איסקאלסקי, החופ"ק, גבאי ראשי.

אשר זאב ווערנער, החופ"ק לינן מאסס., מזכיר ראשי.

אברהם יצחק הכהן קוק
הרב הראשי לארץ ישראל
האב"ד
בעיה"ק ירושלים תובב"א.

ב"ה, יום א' לחודש תמוז, תרפ"ז.

להרב העורך של „דגל ישראל"!

הנני לבקש בזה מכ' לפרסם בעתונו הנכבד את המכתב הר"פ „להסיר מכשול".

בפקודת כקמ"א הגאון שליט"א,

בתודה מראש בכבוד ויקר,
צבי יהודה הכהן קוק.

להסיר מכשול!

כאשר העתון „קול ישראל" הנרפם פה עיקו"ת בתור עתון חרדי מפלגתי מפרסם כ"פ בשם כקמ"א גאון ישראל ראש רבני אה"ק שליט"א, ומיחם אליו ללא אמת כמה הוראות ופסקי הלכות, דעות והשקפות כלליות, עובדות ופעולות שונות, אשר לא כד"ת ח"ו, וכן נמצאו איזה גליונות והוברות שמפרסמים דברים מסורסים כאלה מתוך ספרי קודש על מרן שליט"א בהשמטת ראשי הדברים וסופם, ואפשר שאנשים ישרים יוכלו לבוא על ידי זה לידי כמה מכשולות לכן הנני בזה להודיע ולהזהיר בשמו לכל אחב"י הישרים בלבותם, כי חלילה וחלילה לסמוך ולשים לב כלל על כל הבדתות המתפרסמות על ידם ונתלות בשמו, בין בהוראות ופסקי הלכות, בין בדעות והשקפות כלליות, בין בספורי עובדות וכן בהעתקות מסורסות, אלא אך ורק ע"פ עצם הדברים ממקורם הקדוש בעצמם.

בפקודת כקמ"א הגאון שליט"א,

צבי יהודה הכהן קוק.

אינם אלא בבחינת מאי דהוה הוה?.... אהרי כי אין להחיים עסק עמהם ותשעים אחוזים מהם לא קיימו פה אף לשאלה. כי מדוע תהיה אצלם „יהדות הקיבה" חשובה יותר „מיהדות המוח והלב", כלומר מסכת חולין, על מסכת ברכות ושבת ונידה, זה הכלל כשסרים „מאורח החיים" גם „היורה דעה" ירה יירה, ובשוק החיים לא מתקיימי כהונן אלא אלו המצות שהם מעבר החיים משני עבריו מזה ומזה, וגם אלה על כי הם נעשים על ידי אחרים בלי דעת בעלים ובלי הסכמתם והמה „המילה" ו„האבלות", הראשונה קודם החיים, והאחרונה אחר החיים, אם כן זה הרב את מי יורה דעה? וא מי יבין שמועה?

הנה כי כן, לא רבנים חסרים להיהדות כהיום, אלא סנדלרים חייטים וחנונים יראי חטא, לא אורתודוכסים (בגליונות הקודמים פלפלו חכמי זמננו בהוראת השם „אורתודוכסים" אבל פתרונו פשוט עפ"י המציאות, „אורתודוכס" הוא איננו שם חיובי, אלא שם שלילות, כלומר איננו שם המחייב את בעליו בדבר מה, אלא שם השוללו מכל דבר, „אורתודוכס עפ"י המציאות הוא איננו רעפארמי, ואיננו ירא שמים, וגם איננו ירא חטא, הקאמפאם שלו מבפנים הוא „הדאלער" ומבחוץ, להלל את הנושנות, אבל לא לעשותן, אלא להיות מעשה את האחרים בתשובה תפלה וצדקה, ובשביל העצות שמיעץ לאחרים הוא נקרא אורתודוכסי, זהו הפשט המורגש מן המציאות, ונקל הרבה לעבור מאורתודוכסיות לחפשיות, מעבור מיראת שמים לאורתודוכסיות) אורתודוכס הוא כרעקארד חזני, הוא אינו חזן אלא מנגן נגוני החזן, ובמחיר דאלער תקנהו....

היהדות צמאה „להיהדות הסנדלרית" הפשוטה, שזוכרים אנו מימי ילדותינו, ואז היה אמנם צורך גדול למעשה בכל ארבעת חלקי השו"ע. בית המדרש או קהלה בלי רב היה אז כבית המדרש בלי ספר תורה — אבל בית הכנסת אורתודוכסית אינה צריכה לרב, לא לרב רעפארמי,

ראש השנה.

מאת הרב ישעיה זלוטניק

לכל עם ועם יש ראש השנה שלו, אבל שונה הוא ונבדל ראש השנה שלנו משלהם בתכנו, אפיו ומוסריותו הנעלה. ראש השנה של כל העמים מצטיין הוא בהדורו החיצוני ובברק החיים, השמחה וההוד אשר יביא להם בכנפיו והוא אחד החגים המשמחים את לב העמים אשר יחוגו אותו לא בלב נשבר ונדכה ומלא חרטה על מעשיהם הרעים לשעבר ובהתעוררות למעשי צדקה וחסד ולחמלה על כל הבריות להבא, רק מוקדש הוא כולו אצלם לשיר מחול ומשתה, ולפעמים קרובות יבלו אותו גם בהוללות ובשכרות נפרזה עד לידי השכחת עצמם, אבל מאומה לא יתן ולא יוסיף בעד תקונם של רוחם המוסרי וצרכיהם הרוחניים.

אחרת רואים אנו בחג ראש השנה שלנו! אם בל החגים שלנו קודש הם אזי ראש השנה ויום הכפורים הם קדש־קדשים!

ראש השנה ויום הכפורים הראשונים לחגי השנה הם חגים רוחניים ואצילים ומקודשים הם לצרכי הרוח של עם ישראל ולחשבון הנפש אשר יעשה העברי פעם בשנה לפשפש במעשיו לשעבר ולהתבונן בהם ולראות, המתאימים הם באמת לחוקי הצדק, המוסר והיושר אשר הננה אותו בהם התורה שלנו ועל פי אמת מדתה יקבל עליו או לתקן המעוות ולשפר מעשיו ומדותיו להבא, או בחגים הקדושים האלו יתנער העם העברי מהומריותו הגסה ויתפשט ארציותו התאוונית השקוע בהן בכל ימות השנה עד לידי השכחת נשמת האלהים שבו וכולו נתון הוא אז לאצלותו, קדושה וטהרה. בימים האלו יחקור וישכיל על דבר תכלית הבריאה כולה ותעודתו האנושית — המוסרית בעולם ויתרגל אז לבכר את צרכי הרוח והנפש והעיון וההשבון בהם על צרכי הגוף הגשמיים ובימים האלו ילמוד גם להכר את נחיצותה של הפרישה מן הרע, הרשעה, והעריצות ולעשות אך טוב וחסד ולרחם על כל הנברא בצלם אלהים.

רואים אנו כי החגים הם ראי נשמתם של העמים ההוגגים אותו ובהם ישתקפו אפים, תכונתם ונטיותיהם הם לטוב או לרע. אמנם כן: באופן החגיגה של חג הראש השנה על ידי העמים מצד אחד ועל יד ישראל מצד השני משתקף ומתבלט ההבדל העצום של שתי השקפות שונות זו מזו ע"ד תעודת החיים והאנושיות ויחסם של העמים האלו אל הטוב והרע אל הצדק והרשעה ואל המוסר והדין. העמים העכומיי"ם הקדמונים זר היה רוחם לכל רגש של מוסר וצדק, הכנעה וחמלה על הבריות יען כי הם חשבו את המדות לתוצאות ישרות של שפלות, מורך ופחדנות. כי לפי דעתם הפרימיטיבית רק השבוי, המוכה והמנוצח יבקש חסד ורק הרך לבב יכמרו רחמיו על העשוקים והרצוצים ולכן ציירו להם גם את אלהיהם בתור בעלי מלחמות, בעלי חימה, קנאה ונקמה ומהם למדו גם הם לחקות אותם בכל, כי אם האלהים בעצמם משחתם בם, האם מעושהו יטהר גבר? ולכן מובן הוא כי גם הגיהם מוקדשים היו לאלים האכזרים האלו ואז נתנו גם לכל סערות תאוותיהם להתפרץ חוצה בכל עוז, כי על כן ימים טובים הם הימים האלו.

לא טובים מהם היו גם היונים המעוטרים בעטרת החכמה והפילוסופיה. גם הם בכל עיוניהם המושכלים ותורותיהם הפילוסופיית דאנו אך לאשרו ההיצוני של האדם: איך להנעים לו את חייו הגופניים. הם בעלי החן והיופי הציבו להם את החיצוניות והגופניות לעיקר אבל

ולא לרב דתי, אלא ל„ספיקער", כלומר, ל„אלסייל ער", לשם „ביזנעס". ו„הספיקערים" הללו גם הם לא יהיו נחוצים אלא בה במדה שירכשו להיהדות החפשית את דעת הקהל ואת כיסו, ואח"ז הלקם גם הם בנותר, וישארו גם הם כערבה חבוטה שכבר נעשה מצותה. דוק ותשכח שכל בתי הכנסיות שאינם חפצים ברב המה כלם בתי כנסיות אורתודוכסיות, וכדי לפצות את דעת אבותיהם הזקנים הסמוכים על שולחנם, יבחרו בשמש היודע לומר עין יעקב לפני חמשה או ששה נמושות „מריחי טאבאק", הבאים להצטרף אל האבלים אומרי הקדיש. מה המה מהות הקרבנות שאנו מקריבים להטבת המצב? ישפטו אחרים ולא אני.

(ג)

וראה ועשה בתבניתם

ומדי ישבי בה שקוע בכסאי ככלי מלא בושה וכלימה, בשאצבעותי רוכבות על עטי ועוצרים בה בעוז ותעצומות, מניח אני את העושר הרוחני, את ההוד האצילי, את הזוהר הנשגב, מדור העבר שבפרק ראשון שלנו, ביחד עם הדלות המדופלט והמדולדל דמתקרי כבר רוחני כביכול, לעומתו בפרק שני של מאמרנו, ועובר אנכי לתמונות פילאנטראפיות של העבר היפה והנשגב שלנו, מהיכלי הנדיבות והפזור, ומתהום הנשיה עולות מונות מאליפות מרובבות ומביניהן קמה וגם נצבה בת ישראל צעירה מדלת העם והיא כפורחת עלתה, יפת תואר שקצרה גם כחה של העניות לנולתה, בשמעה את הכרוז על נדבת מלאכת המשכן בראותה שחברותיה בנות העשירים מביאות נזמיהן ועגיליהן, טבעותיהן ורדידהון, מכבנתותיהן ויתר תכשיטיהן, פשפשה יפת תואר עניא זו בכליה להביא אף היא נדבה, ולדאבונה לא מצאה מאומה מבלעדי „השפיגעלע" של זהב היחידה כלי חמדתה ושעשועי נפשה. היא לא בקשה חשבונות והביאה אוצר סגולתה זה, נביא העתיד שלה — נביא אלם זה, המגלה לה בדומיה כל טמירין וכל מסתורין שבלב המתבוננים אליה.

את ערך האדם לא ידעו ואת הנפש שבו זה חלק אלוה ממעל לא הכירו. גדולים היו בכל חכמה ובכל מדע, הם ידעו גם את הנעשה בצבאות השמים, אבל לחדור למעמקי נפש האדם לא יכלו וגם לא אבו, ולכן גם בחגיהם ניכרים רק עקבות אהבת החיים לכל מנעמיהם ואופי שעשועי תחרות ומרוץ להם.

לא כן היו העברים! אמנם ידיעותיהם בחכמה ובמדע מוגבלות היו בהשוואת־נגוד לידעותיהם של היונים במקצועות האלו, אבל לעומת זה עלו עליהם בידיעות תורת הנפש ובחקירת הרוח המוסרי של האדם. הם היו הראשונים לחדור לפנימיותו של האדם ולדאוג לאושר נשמתו, כי התוך והפנימיות היו להם לעיקר גדול, ולכן ציירו להם את אלהי שראל לאל רחום וחנון, רב חסד וארך אפים, ומנו למדו לקבל כל מדה נכונה של צדק, מוסר, יושר ורחמים ולעשותם לקנינם המוחלט. הסיסמא שלהם היתה: „מה הוא רחום וחנון אף אתה היה כן"! אבל הלא ידוע הוא כי יצר לב האדם רע מנעוריו ונחוצה משמעת חזקה והתרגלות קבועה להרגיל לטוב את החיה שבאדם ולנטוע בלבו את דרכי הצדק, החסד והרחמים — לשם זה נתן הראש השנה שלנו, אשר ביחד עם יום הכפורים שלאחריו מלמד את האדם ומשכילו על דבר תכלית בריאותו ותעודתו המוסריות בעולם ומכריחו לעשות חשבון הנפש הדרוש: לסכם את סך מעשיו לשעבר ולקבל על עצמו להיטיב להבא. ומאד חשובים ונפלאים הם האמצעים והמתודות שאחזו בהם התורה והמסורה שלנו המסוגלים לפי דעתו לתכלית הזאת ידוע הוא, כי כל עם חפשי ויושב בארצו, דואג תמיד לעת התפרצות מלחמה בינו ובין שכניו הצוררים אותו והלוטשים עין לארצו וכדי להיות תמיד מלומד ומוכן לצאת בחרב לקראתם יקרא הוא מדי שנה בשנה בחודש ידוע את בחורי עמו לתרגילי מלחמה ולגיוס צבאי נסיוני המתחילים בתקיעה של שופר המלחמה ואז באים בני העם בהמון ומתיצבים בסדר ובמשטר ומלמדים את ידיהם לקרב ולשאת ולסבול את כל כובד הלחמה ולהתרגל לחיי שדה וקרב.

בתכסיס זה משתמשים גם בני ישראל לתכלית מלחמתם עם — האויב והשטן של הצדק, המוסר והיושר. מן יום הראשון לחודש הראשון של חדשי השנה ער העשירי בו מתרגלים בני ישראל את החיה שבאדם, שהוא המקור משחת של כל הרע והמסואב שבו והמפתה אותו להשחית את דרכו על פני האדמה ולתכלית זו משתמשים הם גם כן בקולו של שופר המלחמה. גם פה בוקע לראשונה קול השופר החודר למעמקי לבו של היהודי וקורא: עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה! אתם השוכחים את האמת בהבלי הזמן הביטו לנפשותיכם והיטיבו דרכיכם ומעלליכם! (רמב"ם פ"ג מה' תשובה). וחשוב הוא לנו קול השופר הזה המזעזע את נימי הלב והנפש של היהודי יותר מקולות של כל כלי השיר המטוקסים והמשופרים שבעולם ולא רבים יחכמו להבין את חשיבותו של הקול הפשוט הלבבי והאלהי הזה. את הקול הזה יבינו רק בני העם אשר עליו יאמר: „אשרי העם יודעי תרועה"!

בין קולות השופר הזה תכיר לראשונה את התקיעה הפשוטה המעוררת את הנרדמים להתנער משנתם החומרית ולהקשיב בכוונה לפנימיותה ולמוסריותה, ביניהם תשמע גניחות ויבבות על צער העולם, על הלול הקודש של הנשמה האלהית המסואבת על ידי כחות הטומאה ועל גלות השכינה והעם, ולאחרונה יבקע ויזעזע את האויר גם קול תרועה המשבר את לבו של האדם וכובש את יצרו התאוב וממלא

יפת תואר צעירה בלי „שפיגעלע", מי ירגיש ומי יחוש ערכו של קרבן זה? מי יבין א השעמום ואת הבהו שבחיי יפת תואר בלי „שפיגעלע". ספינה בלי קברניט ובלי קאמפאס דורכת על במתי ים ואינה יודעת היכן היא — בעולמה — להיות רואה ואינה נראה, הוי כמו לסומא להיות נראה ואינו רואה —

וכשמציג אנכי מחזה מול מחזה, תמונה קדושה וצנועה זו, מול תמונה אחרת נכחה מן ההוה. תמונת אחד האדירים שהפריז שתי מאות דולרים לאסוף (קאלעקציא) של פרעושים — ונוסף לזה בשום אל לב כמה הפריז „פילאנטראפ" זה לצורך אלו „האנטיקים" שלו — וכמה מפריזים „הפילאנטראפים" האורתודוכסים בשביל „האנטיקים" שלהם — משתלם החזון במלואו, ונופל המסך —

(ד)

והיו לאותות

לראש אשמורות אחזו שמורות עיני, ותפוש ברוב סרעפי בקרבי מגאון ההוד והתפארת, הזיו והזוהר, שבדלות העבר, ומהכעור והנול שבעושר ההוה, עליתי על ערש יצועי, אני שכבתי ואישנה והחלום בא בלהטעו להקסימני. בחלומי והנני מרחף בשמי מרום, דואה שמי שמי קדם, והאיש גבריאל זה „הטיטשער" הגדול, שלמדו ליוסף שבעים לשון בלילה אחד עומד ממולי, ומביטים אנחנו דומם חד לקבל חד כשני תרנגולים נצים טרם הצותם איש על רעהו, ומתהת כנפיו מבצבצת מטבע אחת גדולה מאד, ואתאמץ ואשאלהו מה אלה לך אדוני? ויושיטה לי מבלי דבר דבר, וארא והנה חקוקים עליה פתוחי חותם אותן התמונות שהגיתי בהן בהקיץ, זקן דומה למלאך ה' צבאות מעבר מזה ובת ישראל יפה כלבנה נושאת ראי זהב בידה מעבר השני.

מטבעות כאלו עוברות פה בעלמא דקשוט, דובבו שפתי גבריאל בהטעמה ובנדנוד כנף.

אבל אדוני היא מטבע ישנה מאד, זכרון לדור קדום, ואתה האינך מוציא ישן מפני חדש? הלא „טיטשער אתה „פרנוג מומחה", ומחזיק בנושנות?

גבריאל העוה פניו ויעקם בחוטמו כאלו אחזו קורדיקום, ויען בקול צרוד כמסנן מבעד נחיריו, יש אצלנו גם „עטיקעטים" מוכנים זכרון לדור אחרון, ולא יארכו הימים ויקבעו גם המה על המטבעות.

הטיבה ברצונך אדוני להראותם לי, גרסה נפשי לתאבה.

אותו חרטה נמורה על מעשיו הרעים לשעבר והתכוננות לתקנם ולהטיבם להבא.

וכל מי שלא ישמע את קול השופר הזה ואינו חפץ להבין את פנימיותו ורזיו, נע ונד יהיה האיש הזה כל השנה בחלקו של העולם שוכח הוא את סוד היצירה, תכלית הבריאה ותעודת האנושית הקדושה; נשקע הוא ביון המצולה, וסופו הוא להיות פוחת והולך עד למדרגת בהמה וחיה.

אמנם כן: השופר הוא אות מלחמה וכבוש גם אצל העם העברי גם אצל העמים אחרים. אבל מה שונה הם הקולות של אלה השופרות? שם אצל העמים קול השופר קורא להרג ולאבדן, לטבח ולמות, ופה אצל העם העברי קול השופר הזה קורא לשלום ולאהבה, לחסד ולרחמים! שם השופר קורא לשנאה ולמשטה, לחורבן ולהרס, להתפשט את צורת האדם ולסאב את נשמתו, ופה הוא קורא לאחוה וריעות, לבינה ולרפואה, לשרש את החיה שבאדם ולקדש את כל מחשבותיו. ומה שונו הן גם ההוראות אשר יתנו העמים וישראל לאותם המושגים: „מלחמה, וכבוש"? המושגים „מלחמה וכבוש" מורים אצלם: מלחמות דם מלאות קרבנות אדם וכבוש ארצות העמים הקטנים והחלשים. ואצלנו, מלחמה — היא המורה להלחם עם אויבו של הצדק ועם שטנו של היושר, וכבוש — הוא „כבוש עצמי" — לכבוש את היצר שבלב ולשים מסג ורסן להתאוות של עצמו! ולא רק חג לאומי־דתי בלבד הוא ראש השנה שלנו, כי אם גם אופי וערך עולמי לו, כי לא רק לנשמתו הוא דואג העברי ב„ימים הנוראים האלו כי אם גם על תקון העולם כולו במלכות שדי הוא מתפלל אז. לבו יתמלא אז רחמים גדולים על כל הנברא בצלם אלהים וחומל הוא גם על החוטאים והפושעים, על הנשמתין ערטילאין הנדין בעלמא. ולכן יתפלל כי רק „הרשעה תכלה", יתמו החטאים ולא החוטאים. ועיקר העיקרים שבתפלתו הוא השלום! מתפלל הוא על השלום, אשר לא רק קיומו של העם העברי תלוי בו אלא גם כל העולם כולו מבוסס על יסודו, ויודע הוא, כי העת אשר כל העמים „יעשו כולם אגודה אחת" אז תהי העת היותר מאושרה שבאחרית הימים, ולפיכך כל מי שאמר כי רק חג לאומי־דתי הוא ראש השנה שלנו, אינו אל טועה.

אמנם כן — ראש השנה ויום הכפורים הם ימי הגיוס והתרגיל הנסיוני של רוח העבר במקצוע עשות הטוב והצדק המוחלט. לכל העמים יש גיום צבאי נסיוני לתכלית התרגלות לשפוך דמי אדם, ולנו היהודים יש גיום של הרוח והמוסר להרגיל אותנו לעשות אך טוב וחסד כל השנה, וזוהי תפארתנו!

הערה קטנה

ראיתי בהר"ן למסכת קדושין בדבר השקלא וטריא אודות רב יוסף אם היה סומא מלידה או נעשה סומא, עיי"ש. ויש לי ראיה מגמרא שבת דף נ"ב, כי ר"י לא נולד סומא דאמר רב יוסף שם חזינא לענלי דבי רב הונא וכו' חזינא משמע שראה, ועוד ראיה מדף קמ"ח, רב אויא הוי יתיב קמיה דרב יוסף שניא ליה ידיה אמר לו הכי מאי אסור והכי מאי א"ל אסור וכו' ואם היה רב יוסף סומא איך היה יכול לראות תנועותיו של רב אויא ולאמר הכי אסור והכי אסור.*)

בתענית דף י"ד ע"ב שלחו ליה בני נינוי לרבי, אנן היכי נעבד ביחידים דמינן או כרבים דמינן ושלח להו ביחידים דמיתתו, ופריך הגמ' מברייתא ותריץ רבי תנא הוא ופליג, ובנדה דף כ"ו ע"ב כששאל רבי יוסי בן שאול מרבי מהו הדין כששליא קשורה בעורב מהו, והשיב ליה רבי, דבר שאינו שאלת, ומתיבי עליה דרבי מהמפלת מין בהמה חיה ועוף ושליא עמהן וכו וקאמר הגמ' תיובתא, ואמאי לא משני רבי תנא הוא ופליג, וצ"ע.**)

בנימין טייטעלבוים,
מעיר פאסייק.

*) באמת אין מזה ראיה שרב יוסף ראה התנועות של רב אויא, ורק צייר לפניו ושאל ליה הכי מאי, ועוד שנוכל לפרש שניא לי ידיה דרב יוסף ושאל.

**) אין הנידון דומה לראיה, כי שם בנדה כשהשיב ליה רבי דבר שאינו שאלת, היינו דבר שאינו במציאות, ולהכי מתיב ליה שדבר זה ישנו במציאות, ובמציאות היכי שייך לומר שרבי תנא הוא ופליג.

המערכת.

הקשית לשאול ענני, אבל לעשות רצונך חפצתי, הבה ואראך, רק בעיניך תביט, והנה הנם לפניך.

ואשא עיני וארא והנה במרחק עשרים צעדים שמשון הגבור לנגדי, ומראהו נורא מאד.

שמשון הגבור הענק עם כתפותיו הנוראות (כמשחז"ל בין כפתיו של שמשון ששים אמה) כשהוא עוקר דלתות שערי ברזל של העיר עזה הבצורה, מסיע אותם עם הבריח והמזוזות, טוענם על כתפיו, ומעלם על ראש ההר אשר על פני חברון, הכל ממש ככתוב בס' שופטים.

הנני עומד מחריש ....

משתאה על המראה הגדול הזה, ובתוכי ישתומם לבי, האמנם כה גדלו מעשינו ש„העטיקעט" של גבור כל הדורות יהי' לשמנו ולזכר מפעלינו, האמנם הגדלנו לעשות?

לאיזה מפעלים ירמוז „העטיקעט" הזה? שאלתיו.

להרמת מצב היהדות בכלל, ולהרמת גדולי התורה והמדע בפרט על ידך, — ענני גבריאל.

נפוגותי ונדכאתי, האיש כגבריאל יהי' „בלאפער"? ולשונו תצמיד מרמה? אולם כרגע הרגעתי את רוחי, ודעתי התחילה זחה עלי עפ"י המקום והאיש, המקום הלא הוא עלמא דקשוט, והאיש גבריאל יודע הוא את אשר לפניו, ואלא מאי, הרגשה שלי מנגדת לזה, לא בלום, או ענותן אני או שוטה פשוט, ומי זוטר הוא מה שאמרו חז"ל אין שוטה מרגיש. אם חברי יתארוני בתואר נאון,

מערכת צבא ישראל ודגל ישראל

מאת הרב חיים הירשענזאהן

לראש השנה.

שני ספורים מקרבנות אדם אנו קוראים בראש השנה: „עקדת יצחק" ונתינת „חנה את שמואל בנה לה' כל הימים", אך מקדימים אנו ביום ראשון לקרא נתינת חנה לפני עקדת יצחק אשר קוראים ביום שני לא כסדר המאורעות, מפני שיש פה ענין התפתחות האנושית והשתלמותו וכל מאורע הסטוריים אשר מכירים בהם בהם השתלמו האנושית עלינו להקדים את השלמות אשר אותו אנו מבקשים, ומספרים אחר כך מהנקודה הראשונה של התחלת השתלמות האנושית אשר התפתחה הלאה עד הגיעה למדרגות השלמות.

בעת אשר החשך כסה ארץ וערפל לאומים נואלו שרי וכהני עם ועם יחד עם העם להביא קרבנות אדם לאליליהם האלמים, ועובדי ע"ז היו גם אבותינו מעולם תרה אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו לכל צבא השמים ולאלילים ופסילי הארץ, ואחד היה אברהם אשר הכיר את בוראו ואמר יש בעל להבירה, אך טרם ידע להבדיל בנמוסי העבודה והכבוד לאלקים לבין הנמוסים אשר עובדים הגוים על ידם את אליליהם, הציץ עליו בעל הבירה ואמר לו לעשות למענו גם כן את אותו נימום הכבוד אשר כל העמים עשו לאשר יעריצו ויקדישו, והוא קח נא את בנך את יחידך וגו' והעליהו לעולה. שלשת ימים הלך אברהם במחשבה הזאת להקריב קרבנות אדם בנו יחידו לאלקים על ידי מאכלת ומזבח עצים ואש, עד אשר שלח ה' אליו מלאכו לאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה.

ולכאורה כל הספור הזה הוא קשי הבנה, היעשה ח"ו הקב"ה את עצמו לצחוק בעיני אברהם, בראשונה אמר להקריבו ואחר כך שלח מלאכו לאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה, ומה שחושבים העם כי אלקים חפץ לנסות את אברהם לידע אם ישמע לו להקריב את בנו, זה אחד ממושני שוא של העם, הכי לא ידע הקב"ה מקודם שאברהם ישמע לו, ואין זה דומה כלל לשאלת הידיעה והבחירה, אלקים ברא את האדם בכלל בבחירה לטובת האדם למען יקבל שכר על מעשיו, אך לא שאלקים צריך לנסות את האדם לידע מהותו אחרי שכל הנסתרות והנגלות הוא יודע, גם הנסיון איננו נסיון אמתי, בזמן אברהם אשר כל העמים הקריבו את בניהם ואת בנותיהם לאלילים רק על ידי צווי והפתת כומר אויליי אחד איך היה להסתפק אם אברהם לא ישמע לקולו של הקב"ה אשר בכבודו ובעצמו נגלו אליו ויצוהו על זה לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף, ולו הייתי חושב שיש ענין נסיון פה מצד הקב"ה, הייתי אומר שהנסיון הי' בהיפך לראות אם כבר השתלם אברהם בהשתלמות שלמות בהכרתו את אלקות לידע שלא הפץ ה' בעולה וזבחי אדם, ואברהם לא עמד בנסיונו וחשב לעשות כמעשה אויליי הגוים לאליליהם.

אמנם באמת להבין ענין הנסיונות שיחסו חז"ל להקב"ה, ואשר יש להם יסוד בכמה מקראות, צריכים לדקדק בנקוד והאלקים נסה את אברהם, בנקוד בנין פיעל ולא אמר ואלקים נסה (בקמץ) את אברהם בקל, וזה מראה שאין זה לשון נסיון אשר מנסים את האדם להודע אם יעמוד בהדבר או לא, אבל זה הכחות האדם למין הכרה אשר האדם יכיר על ידי נסיון מעשי ומלחמת הנפש, כי ההכרה שאדם מכיר רק על ידי הגיון השכל לבד לא נמלט מספיקות, אך ההכרה הפראקטית הבאה על ידי נסיון יחד עם ההגיון, ובפרט במקום שיש מלחמת הנפש בקרבו והנסיון מביא לידי הכרה הזאת היא חכמה שיש עמה מלאכה אשר מתקיימת ומוהלטת לאמתות נמוה, וזהו ענין הנסיונות שנתנסה אברהם אבינו אשר אחד מהם העקדה אשר הכיר על ידי נסיון. ובדרך דרש יכולים לאמר אשר ניסה הקב"ה עם אברהם את כל העולם כלו שיכירו וידעו בהכרה מיוחדה שאין הענין בקרבנות אדם לשחוט את האיש ולשורפו על העצים אשר על האש, רק לחנכו ולחכמו להקריבו ולקרבו לרצון ה' להיות דבוק במדותיו מה הוא רחום אף אתה רחם כו' או לקרבו במסירת נפש אל איזו אידיאל דתי או לאומי או אנושי.

אלקים אמר לאברהם קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המוריה והעלהו שם לעולה, מחשבת הקבלה היתה „בחזיון" לחנך את בנו

הלא מאמין אנכי להם, ומדוע לא אאמין בדברי גבריאל, שגם צדיק אנכי ורב פעלים.

ותו ליכא? „מיסטער גבריאל (לבי כבר גם בו ואיני קורא אותו עוד אדוני כי אם בתואר הפשוט והרגיל לכלם „מיסטער").

יש עוד „עטיקעט" אחד הרומז לקדושתך, שאתה צדיק יסוד עולם, — עונה גבריאל.

נכספה וגם כלתה נפשי לראותו, גבריאלי, (גם התואר „מיסטער" כבר נפל וקורא אני אותו גבריאלי, גבריאל שלי, מקורב, ידיד נפשי).

שא עיניך וראה — עונה גבריאל.

פתאום כמו מתחתית ארץ עלה דוב נורא אדיר מהררי טרף. עיניו מזרות אימה, פיו פתוח כקבר, מתלעותיו ככידונים, לשונו אדומה כדם, ומופשל החוצה מזעזע ומתנודד מנחיריו השחורות כזפת מוציא אד, עומד קוממיות על שתי רגליו, ונורא הוא על כל סביביו.

זלעפה אחזתני ואתחלחל.

גבריאל אחז בידי וימשכני דומם בעז ותעצומות לגשת אותי לשני אדירי איומה אלה, ובהמשכי אחריו בעל כרחי, נפלתי ארצה והחילותי לבעוט ברגלי כילד הממאן ללכת

שיהיה כלו מסור להאידעע של ארץ המוריה אשר תהיה ירושה לזרעו אחריו להיות שם לעם ממלכת כהנים וגוי קדוש, סביב למשכן ה' יחנו, אך אברהם אשר חי בדור של נמוסי אלילות, חשב שהקב"ה חפץ באמת בזבחי אדם, ויבקע עצי העולה וישם על יצחק בנו ויקח בידו את האש ואת המאכלת ויערך את המזבח ויעקד את יצחק בנו וישם אותו על המזבח ממעל לעצים ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים לאמר: טעית חביבי, לא זה היתה מחשבתי, אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה „כי עתה ידעתי", לא אמר כי עתה נודעתי או כי עתה אני יודע רק את „העתה" ידעתי מאז ומכבר, כי ירא אלקים אתה, וגם לא השכת את בנך ממני חכי למדת וחנכת גם אותו להיות ירא אלקים והניח את עצמו לעקוד על גבי המזבח במחשבה שיתקרב בזה אלי, אבל לא היה חפצי בהקרבת בנך על האש רק שתוכח בהחנוך כי בנך ימסור נפשו עבור דתו, עמו וארצו וכל הקדוש לי וזאת היא העולה, לא העולה על מוקדה, ובידעך להנך הבנים למסירת נפש לשמי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך וגו', ופה התפתחה הנקודה הראשונה של חנוך במקום קרבן הבנים עד אשר חנה אמרה כבר כדבר פשוט ונתתיו לה' כל ימי חייו והבאתיו ונראה את פני ה' וישב שם עד עולם, ואמרה לעלי כל הימים הוא שאול לה' ועלץ לבה בה', רמה קרנה בה', כי בנה יחונך להיות קדוש ה', לא כאמהות דורנו בעוה"ר אשר אינן חפצות להביא אפילו קרבן מנחת עני לשלוח בניהן לתלמוד תורה, למען ידעו על כל פנים כי המה יהודים, באומרם שהילד עובד יותר מדאי על למודי בית הספר, ולמוד המוזיק, והגימנסטיק ולא יכולים עוד להקריבו קרבן לתלמוד תורה, ומסתפקים בלמודי השבת סקול בהסענטער, כאשר למדו הגוים את בניהם בהסאנדיי סקוהל.

החג הזה ראש השנה ,אשר הוא חג קבלת מלכות שמים, ומכתירים להקב"ה במלכיות זכרונות שופרות, עיקר קבלת המלכות הוא להפקד בצבא המלכות ולחנך את בנינו לצבא. פסח הוא חג חנוך הילדים הקטנים לידיעת לאומיותנו ואשר עשה ה' לנו, **ראש השנה הוא חג חנוך בנינו הגדולים לצבא ה'** למערכת קדוש ישראל, למסור נפשם למלחמת ה' בגבורים עבור תורתו, עבור עמו וארצו, עלינו לעבוד על „צעירי ישראל" ועל „צעירי יהודה" ועל „הצעירים העברים" ללמדם תכסיסי מערכת אלקים חיים תכסיסי מלחמת ה' בגבורים, ולא יסתפקו בהשם לבד אשר לפעמים עשה שמות בארץ, רק כשמם כן תהיה תהלתם במערכת אלקי הצבאות וזאת תהי עיקר עבודת „דגל ישראל" ובזה ירשו זרע אברהם את שער אויביו ויתברכו בנו כל גויי הארץ. לשנה טובה נכתב ונחתם, לשנת גאולה וישועת ישראל והרמת קרן תורת ישראל וארץ ישראל, אכי"ר!

ליום כפור

אתה נותן יד לפושעים וימינך פשוטה לקבל שבים (בתפילת נעילה).

רואים אנו בשעה שמביאים את הנדון בבית המשפט לדונו, הנה האנשים הנמצאים שמה מביטים עליו בעינים זרות, והשופטים בעצמם מסתכלים בו בכעס עצור, ובזעם אף, כאומר: אתה הוא האיש שעל ידי מעשיך הרעים טרחנו כל הטרחא להתאסף פה בבית המשפט ולעיין בדינך, משובתך ורוע לבך הביאך עד הלום שתהא אסיר בכלא וידיך אסורות בזיקים, ומעולם לא ראינו שיושב ראש המשפט יושיט ידו להנידון לאות שלום ואהבה, בשעה שהוא צריך לדונו.

אבל לא כן הדבר בדינו של הקב"ה בשעה, שהוא דן את העולם, הוא מביט בעינים מפיקות חמלה ורחמים בשעה שהוא יושב בדין, (ואמר ר"מ בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת, קלני מראשי קלני מזרועי, א"כ המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך (סנהדרין מ"ו), וכדי לשבר את האוזן ממליץ הפייטן אתה נותן יד לפושעים, וכשהקב"ה הדיין והשופט נותן יד להנידון אז יוכל להיות כטוח שיצא זכאי בהשפטו.

„וימינך פשוטה לקבל שבים", הדרך הוא בעת תבערה ר"ל, שהאש הקיצה כל הבית ולוהטת מארבע רוחותיו, ובמכפלה השניה או למעלה נמצאים שם עוד אנשים, ורוצים להצילם מהאש הנוראה, ועל המדרגות אי אפשר כבר להלוך שהאש אחזה בהם, אז עומדים הרבה אנשים סביב הבית והחלונות וידיהם פשוטות למעלה בכדי לקבל בזרועותם את האנשים שנזרקים מלמעלה בכדי שלא ינזקו ולא יכשלו, כמו כן מתנהג הקב"ה עם השבים, הוא פושט להם את ימינו לקבל אותם, ויעמדו הכן וכל רע לא יעונה להם, ומילא מובן אם הקב"ה רוצה כל כך בזכויותינו, הנה

החדרה, אני מבעט והוא מגרר אותי דומם, סחוב וגרור, כדג הנמשך בחכה מן הנהר אל החוף, עד גשתו אליהם, אז אחזני בשער ראשי ויעמידני על רגלי.

פקח עיניך וראה! — נתן עלי בקולי.

לבי יחיל בקרבי אדוני מר גבריאל, ואימת מות נפלה עלי.

אל תירא ואל תחת, טפש! — הרעים עלי, — ואם אין אמולל אותך כפשפש ....

אמותה הפעם, החלטתי, ואתאמץ.

התבוננתי בשמשון הגבור והנה הוי! מה תראינה עיני? שמשון הגבור של **נייר**, ורבים ימוגגו אותו עם הבריה והדלתות יהדו .....

.....

ואפן אל הדוב הנורא אשר כידודי אש מעיניו יתרוצצו, והנה זנבות שבלים שנדושו, וקש ותבן ממולח עם סמרטוטים ופתוחי צמר גפן מבצבצים מאחוריו .....

.....

ואיקץ .....

ממעמקים.

מאת הרב יקותיאל ארי׳ קאמעלהאר
אבר״ק רישא־קארטשין, דפה נויארק.

(מאמר לירח האתנים)

במס׳ ב״ב (דף י׳ תניא ר׳ יהודא אומר גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה כו׳, הוא הי׳ אומר עשרה דברים קשים נבראו בעולם, הר קשה—ברזל מחתכו, ברזל קשה—אש מפעפו, אש קשה — מים מכבים אותו, מים קשה — עבים סובלים אותו, עבים קשים — רוח מפזרתן, רוח קשה — גוף סובלו, גוף קשה — פחד שוברו, פחד קשה — יין מפיגו, יין קשה — שינה מפכחתו, ומיתה קשה מכולן, וצדקה מצלת מן המיתה שנאמר וצדקה תציל ממות.

להבין הרעיון המוסרי הצפון במאמר זה, אפתח אני פתחא לנפשאי ממ״ש במס׳ סוכה (דף נ״ב) לעתיד מביא הקב״ה ליצה״ר ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים לצדיקים נדמה להם כהר ולרשעים נדמה להם כחוט השערה, הללו בוכין והללו בוכין, צדיקים בוכין איך יכולנו לכבוש הר כזה, ורשעים בוכים איך לא יכולנו לכבוש חוט השערה כזה.

היצה״ר נדמה לצדיקים כהר, מפני שהיצר מצייר לפני הצדיקים את העבירות והתאוות באופן שיתראו לעינים גבוהים ורמים, ויבטיח למו כי עוד יעלו הרים ויבואו לגבעות עולם במעשיהם, והצדיקים, בכל זאת, הם כובשים את יצרם ולא ישמעו אליו, ע״כ חושבים תמיד את היצה״ר לתאוות גבעות עולם והר גבוה. אבל הרשעים שנפתו לעצת היצה״ר ונפלו ברשתו ונכשלו בהעבירות שהשיאם היצה״ר ומלאו תאוותיהם, הנה אחרי עשותם המזימתה תפקחנה עיניהם ויראו כי אין כאן הר ולא גבעה, לא ענין רם ולא אידעאל נעלה, כי אם פשוט מעשה בהמה והנאה גופניית כרגע רק כחוט השערה ממש, ובכן בוכים איך לא יכלו לכבוש חוט השערה כיו״ב ולוותר על הנאה כל שהוא.

וזהו המובן בדברי ר״י הנ״ל: הר קשה היצה״ר שנדמה כהר הוא קשה לכובשו מפני שמתעה את הבריות לצייר לפניהם את התאוות כהררי הצלחה — ברזל מחתכו, ברזל, הוא סמל לדבוק חברים, כמ״ש במס׳ תענית (דף ז׳ ע״א) ברזל בברזל יחד אלו תלמידי חכמים שמחדדין זה את זה בהלכה, דבוק חברים הוא רפואה ברוקה להחליש את היצר וכחות התאוה, וטובים השנים מן האחד.

ברזל קשה, אולם למרות שבדבוק חברים אפשר ללחום נגד היצר והוא קשה ואמיץ למדי, אבל — אש מפעפעו, אש הקנאה והמחלוקת מפעפע ע״פ רוב את דבוק חברים ובין אחים יפריאו, ונעשה פירוד לבבות ועל ידי זה שטנא נצח.

אש קשה כן הדבר אש המחלוקת קשה מאד, ועל ידי זה מוסיפים כחות עצומים בסטרא דמסאבא של היצה״ר וגונדא דילי׳, — מים מכבים אותו, הענוה ונמיכת הרוח שהם נמשלים למים, כמאמרם ז״ל (תענית ז׳) מה מים הולכים למקום נמוך... הם מכבים את האש של מחלוקת, סבת המחלוקת ופירוד לבבות הוא הגאה והגאון, אם כל אחד יאמר אני ואפסי עוד, והתרופה לזה הוא ענוה ונמיכת הרוח אש הוא סמל הגאוה העולה למעלה, ומים סמל הענוה ההולך למקום נמוך, וזהו אש קשה, מים מכבין אותו.

מים קשים, ואמיצים, כאמור שבכח הענוה להשיב השלום והאחדות ולקשר את הדבוק חברים, — עבים סובלים אותם, כי הענוה תשכון בלב מלא חכמה ודעת, אבל אם יעברו ענני הסכלות על פניו להעביב ולעכור את מוחו ושכלו, אז העבים הללו ינצחו את המים — הענוה הנמשלת למים כי במקום שיש עניות הדעת שם תשכון הגאוה כמ״ש בקידושין (דף מ״ט), ובמקום הגאוה שם פירוד לבבות, ובאין דיבוק חברים, שוב היצה״ר על כסא ממשלתו.

עבים קשים, אמנם כן, ישנם הרבה סיבות המעכירות את השכל אם סיבות חיצוניות או פנימיות מצד אי מנוחת הנפש או מצד תלאות ופגעי הזמן העולות אך ככף איש על פניו יעכרו את שכלו, אבל — רוח מפזרן, כאשר ינשב רוח דעת של שאיפה לחיים טהורים וקדושים, או כאשר יהיו אישי־הרוח בעלי אידיאלים אשר יעוררו לחיים אצילייים, לחיים של אהבת תורה ויראת שמים, אזי הרוח יפזר את העננים והעבים המעשירים את השכל.

רוח קשה כן הוא, כי הרוח קשה ואמיץ, ואך הודות לענקי־הרוח שבקרבנו בכל הדורות, הם שפזרו את עננ

אנחנו מצדנו צריכים לשוב לפניו בתשובה שלמה, וכדרך הבן המתחטא לפני אביו הרוצה בתקנתו וטובתו, ומהרב ר׳ יעקב קלעמעס נ״י ממאסקווא שמעתי, שאמר בהסבר כזה: הנה בעת שנוסעים במסלת הברזל ואחד אחר מלבוא בזמן המוגבל והמסע התחיל לנוע ממקומו, אז צריכים לפשוט לו יד ולעזור אותו שיטפס על מדרגת המרכבה ויבוא פנימה, ובאופן כזה שיסייעו לו לבוא במרכבה או ביכולתו לנסוע ויבוא למחוז חפצו אבל לא זולת זה.

ככה בעת „נעילה" „נעילת שער" וכבר פנה יום, ואם יש אנשים כאלה שעוד לא שבו מחטאתם ולא יהיה להם מחילה, אז הקב״ה עוזר להם, הוא מעורר אותם לתשובה, וזהו שאנו אומרים „אתה נותן יד לפושעים וימינך פשוטה לקבל שבים", אתה הנך עוזר להם שאם איחרו את המועד, „אתה נותן להם יד".

הרחמן הוא יטהר לבנו לשוב לפניו בתשובה שלמה בעוד מועד בלא איחור כלל.

שמואל מנחם הלוי פיין,
רב בעיר דעטראיט.

הסכלות, והפיצו את קרני אור השכל ע"פ תבל, אבל — גוף סובלו, החומר הגשמיי, אשר יסודו בערפל הוא המושך אחור ומורידו למטה לארץ וכמ"ש: לא ידון רוחי באדם, בשגם הוא בשר, כלומר, לא ידון רוחי־הרוחני והאציליי — באדם, בשגם הוא בשר שגם הרוח נעשה בשר ונתנשם בחברת החומר הגס, „ואתא חמרא ובטש לשרגא".

גוף קשה, הגוף ונטיותיו הטבעיים קשים הם, ועבודה כבדה לזכך את החומר ולהביאהו תחת שיעבוד השכל העליון של התורה והמצוה — פחד שוברו, הנה בבוא יום הדין, ימים הנוראים וכשמוע קול שופר, הפחד מאימת הדין שובר מעט את הגוף ונטיותיו הגשמיות וחישב אדם עם קונהו.

פחד קשה, וזוחלים ורועדים מאימת הדין, אבל כל זה הוא כל זמן שהוא בבית המדרש אבל כשיוצא מבית המדרש לביתו — יין מפיגו, שכורת הזמן מפיג פחד השופר ותצא רוחו שנתעורר על ידי השופר או על ידי תוכחת מוסר, וישוב לאדמתו לנטיות החומר אשר יסודו בעפר.

יין קשה, אם אמנם שכורת הזמן קשה מאד, ואז בהיות אדם טרוד בטירדות הזמן קשה מאוד שיתרומם בהתרוממות הרוח למעלה משאיפת החיים החומרים, אבל — שינה מפכחתו, אחרי אשר ינום שנתו וחדשים לבקרים יחליף כח ויעמוד בבקר בבוקר השכם לעבודת הבורא, אז טרם יצא האדם לפעלו ולעבודתו יתבונן ויחשב דרכיו להשמר רגלו מלכד ברשת היצר.

ומיתה קשה מכולם, כאמרם ז"ל במס' ברכות (דף ה'), לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש, או יעסוק בתורה ואם לא נצחו בק"ש ובתורה, יזכיר לו יום המיתה, שזהו הכלי־זיין היותר קשה ואמיץ להחליש את היצר. וצדקה מצלת מן המיתה, כלומר, מי שהוא נותן צדקה ולבו ער ברגשי החמלה והחנינה, אות הוא שהוא בעל רוח נדיבה, ורוחו לא נתנשם להיות כבשר מת, זה האיש יוכל לנצח את היצר גם מבלעדי הזכרת יום המיתה, וכמ"ש בפנים יפות לפרש מ"ש ראה נתתי לפניך החיים והמות ובחרת בחיים, כלומר יש לפניך שתי עצות להחליש את היצר בתורה וקריאת שמע שהם ה„חיים", או על ידי הזכרת יום המיתה, ובחרת בחיים בק"ש ותורה. וזהו המכוון בדברי ר' יהודא, וצדקה מצלת מן המיתה, כי מי שלבו ער לצדקה וברוח נדיבה יפזר ממונו לגמ"ח, איש הרוח לא יצטרך להזכרת יום המיתה, כי ינצח את היצר בק"ש ותורה, כי חומרו נזדכך והנהו בעל חומרא טבא דבי תחרי נפשא.

חג הסוכות ושמיני עצרת

מאת הרב ישעיה זלוטניק

אחרי שבעת הימים של חג הסוכות חוגגים אנו את חג שמני עצרת. חג הסוכות מסמל את מצבו האמתי של העם העברי בגולה: רופפה ורעועה היא סכתנו, נשמי־זעם ורוחות־סער מבעד סככה לתוכה וצלתה מרובה מחמתה. גם ישיבתנו בה היא ארעית ונבדלים אנחנו בה מכל העולם הגדול בכל שבעת ימי החג, ובשביל זה מזכירה היא לנו את מעמדנו הדל והרע בגוים ואת תנאי חיינו הרעועים והרופפים ביניהם זה אלפי שנות גולה. אבל לא רק תמונה בהירה מחיי נדודינו בגולה יתן לנו חג הסוכות הזה, כי גם את החיים הפנימיים שלנו לכל נוראותיהם הוא יסמל ומראה הוא גם על האדמורליזציה והריק השוררים בתוך מחננו. בחג הסוכות, בעוד עמוד הבית על תלו, הקרבנו שבעים פרים בעד שלומם של כל העמים וגם עתה מוסיפים אנחנו להקריב את מבחר בנינו ואת מיטב כחותינו, את חלבנו ודמנו קרבן אשם על מזבחותיהם של כל העמים אשר אנחנו מתגוררים בארצותיהם. בני העם העברי מעשירים הם את הקולטורות של כל העמים ובכשרונותיהם המצויינים יעזרו להתקדמותם התרבותית והתפתחותם המדינית והכלכלית של כל הגוים, ואין לך מקצוע של איזה ענף מדע וחכמה שלהם, שגדולי הרוח שבנו לא יקחו בו חלק בראש.

כן שומרים הם בנינו את כל הכרמים, אך לא את כרמנו אנו, נורמים הם כבוד ותהלה לכל העמים אבל מאומה לא יתנו ולא יוסיפו בעד כבודנו אנו. ומה הוא התשלום והשכר אשר ישלמו לנו העמים בעד כל טובותינו ועבודתינו המועילות בעבורם? אין כאן לא הכרת תודה ולא שלומים, רק התיחסות ואותות של בוז, קנאה ושנאה מצדם אלינו הם הגמול היחידי, אשר יגמלונו הם בעד כל טובותינו בעדם. אמנם את גאוני הרוח והמדע שבנו מכניסים הם תחת כנפותיהם; את מקור מחצבתם ומולדתם יעלימו ולעיני כל העמים יתפארו בהם בתור בני עמם, אבל שאר העם העברי כנבלי חרש יחשב בעיניהם; מוציאם הם רק את תוכו של הפרי אבל את קליפתו ישליכו ככלי אין חפץ בו. וגם אם נותנים הם לנו לפעמים איזו זכיות, אזי הן בבחינת פרורים הנזרקים מעל השולחן. ומה שרע עוד ביותר הוא הדבר שעוד מוכרחים אנחנו להעמיד פנים של שביעת־רצון ולהודות בעד החסדים המדומים שהועילו לחלק לנו בעלי חסד האלו. זהו השכר בעד קרבנותינו הרבים והעצומים, שאנחנו מקריבים תמיד על מזבחותיהם של כל העמים!

יפה המליצה האגדה שלנו על דבר השכר הזה שמשלמים לנו העמים בעד עבודתנו בעדם את הכתוב: „תחת אהבתי ישטנוני ואני תפלה" (תהלים ק"ט) — בעד האהבה שאנחנו מראים להם, ישטנוני עוד ובכ"ז עוד מתפללים אנו בעד שלומם ומוסיפים שוב להקריב קרבנות על מזבחותיהם. את כל זאת מסמל חג הסוכות שלנו.

אבל אחרי חג הסוכות, סמל הגלות, בא חג שמיני עצרת, ואחרת היא גם צורתו. חג שמיני עצרת הוא חג התקוה ומסמל הוא את שיבתנו העתידה מגלות לארץ המולדת, ואת יציאתנו המקוה מעבדות לחירות ומשפלות לדרור. ביום הזה יוצאים אנו מסוכתנו הארעית והמטה לנפול ונכנסים שוב להתיישב בביתנו החזק. ולכן אם חג הסוכות מסמל את היציאה, הפזור, הגלות, ההתנונות וגם את הדמורליזציה והרקבון שבנו אזי חג שמיני עצרת מראה להפך על הנחיצות של הכינוס (עצרת הוראתו התאסף והתכנש), ההתארגנות וההתמזגות של כחותינו אנו לטובתנו היחידה, וגם מסמל הוא את תקות השיבה לארצנו ואת יציאתנו מגלות לחירות.

„ביום השמיני, עצרת תהיה לכם" — מקודש הוא רק „לכם"! „אם בכל שבעת ימי החג הקרבתם שבעים פרים על אומות העולם, בשמיני עצרת תקריבו על עצמכם" (מדרש תנחומא פרשת פנחס). אמנם אף אם החג הזה בעיקרו בא ללמד על הצורך למזג ולאמץ את כל כחותינו הפזורים ולהשתמש בהם רק לעבודתנו וטובתנו אנו, ובשביל זה קדוש ויקר הוא לנו החג הלאומי הזה מאד מאד, — הנה למרות כל זאת נכנם בו עתה לא מעט גם מן הטרגיות של הגלות שלנו.

רואים אנו כי החגים הם הראי של העמים: בהם משתקפים לא רק תכונתם, אפים ונטיותיהם המוסריות והטבעיות, כ"א גם את גלגוליהם ומאורעותיהם ההסטוריים נחזה בהם. ולכן כמקרה עמים אשר יחונו אותם, יארע גם להם וגורלם הוא גם מנת חלקם. כמחזה הזה רואים אנו גם בשמיני עצרת שלנו.

בעוד היות ישראל עם יושב על אדמתו שלו, רענן ומאושר והיה בחגגנו מדי שנה בשנה את חג הסוכות, אותו החג המזכיר לו את חיי המתלאה והנדודים שלו במדבר — ויחוג אז מיד אחריו גם את חג שמיני עצרת אותו החג המזכיר לו את התקופה המאושרה של בואו לארצו המובטחה, כבושו אותה, התישבותו בה וצאתו מאז מחיי נדודים לחיי קביעות ותרבות.

עתה ברבות ימי הגלות אבד החג הזה הרבה גם מן צורת ההוד והתפארת שלו ויד הגלות הניחה גם עליו את חותמה. קחו למשל את התפלה היפה המיוחדה לאותו החג, היא תפלת גשם, אשר בה נתפלל לאל להטריה מפלג גשם. אבל שוכחים אנו בעידן צלותא הזה, כי לא על ארצנו ירד הגשם הזה ולא את אדמתנו הוא ריוה; לא את שדותינו הוא יצמיח את כרמינו הוא יגדל! כן, בעד אחרים תפלתנו נטויה ובקשתנו שטוחה. וזוהי הטרגדיה הגדולה של עמנו הנמשך זה אלפים שנות גלותנו! כי לא רק במקצועות של המדע, החכמה, האמנות, הטכניקה והמסחר עובדים אנו בער טובתם של אחרים כי גם את תפלותינו הנפשיות והקדושות נקדיש ג"כ לאשרם וטובותיהם! כן! עצרת תהיה לכם — מצוה אותנו התורה, וצריכה היא להיות מוקדשת כולה לטובתנו אנו, אבל את צורתו הראויה והאמתית ואת בטויו המלא והחזק יקבל שוב החג הזה בארץ ישראל, במקום שם נוכל לקיים אותו ברוב פאר והדר לכל פרטיו ודקדוקיו, אבל לא בגולה.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) ב ן ד ו ב.

ספר יסודי היהדות — כולל מאמרים ומחקרים על מצות קריאת שמע, עשרת הדברות, שלשה עשר עקרי הדת, ברכות הנהנין וההודאה, חנוך הבנים וחנוך הבנות, עניו בר מצוה, תפלין, מזוזה, תפלה, ציצית, שבת, כבוד אב ואם, שבועה, אמונה, יסוד הדת, יחוד השם, הנשמה, תורה מן השמים, שכר ועונש, משיח, הגאולה, תחית המתים, באורים ופרושים, ומאמר מדעי על היהדות, מהות היהדות ומוסר היהדות, מאת הרב שמריהו ליב הורוויץ. הוצאת „תלמוד תורה ר' ישראל סאלאנטער" בנויארק, תרפ"ז. בדפוס „אריאם פרעס".

ספר מדעי תורני זה שיצא מעטו של הרב הג' ר' שמריהו ליב הורוויץ קובע ברכה בפני עצמו, זהו הספר האחד עשר שנתחבר בידי הרב הורוויץ שליט"א.

וספר ככל ספריו של הרב הנ"ל מצטיין בעשירות לשונו ובסגנונו הנהדר, ובבקיאות גדולה בש"ס ופוסקים ובספרי הראשונים והאחרונים. מאמרו על היהדות שמופיע בראש ספרו הוא מאמר עמוק דק מן הדק הדן על היהדות, זהו הרצאה מדעית דתית של חושב והוגה דעות מקוריות, ויש בו חומר מרובה לדרשנות, הטפה והרצאות לדרשני הזמן ומטיפיו.

יש בו עשרים ושנים מאמרים קצרים חריפים ושנונים על ענינים העומדים ברומו של עולם היהדות, ויש בהם צורך לרבנים דרשנים ולכל העוסקים בתורה ובחכמת ישראל.

הספר „יסודי היהדות" הוא הוצאת ת"ת ר' ישראל סלנטר, מנהיגי בית הת"ת הנ"ל הוציאו על חשבונם את הספר הנ"ל לכבוד רבם ומורם הגדול לאות תודה והכרה בעד עבודתו החנוכית הקדושה בתור רב אב"ד מיסד ומנהל ביהכנ"ס ובית הת"ת שלהם ע"ש הגאון הצדיק ר' ישראל סאלאנטער זצ"ל זה תשע עשרה שנה.

יש בו החלטות של מנהיגי בית הת"ת והחלטות המורים של בית הת"ת ומאמר חשוב על ערכו הגדול של הרב רש"ל הורוויץ בתור רב, סופר בקודש, מחנך ומנהל, שיש לו ערך היסטורי תרבותי.

כדאי הוא הספר „יסודי היהדות" שיתפשט בין כל קוראי ספרים מפני כי יש בו משום חזוק היהדות והפצתה ברבים.

* * *

אוצר החיים — מאסף לתורת ישראל ולדברי ימי חייו, נערך ויוצא לאור מדי חדש בחדשו על ידי הרב חיים יהודה עהרענרייך אב"ד דק"ה דעווא יצ"ו, שנה שלישית, תמוז תרפ"ז, מחברת ח'.

זהו מאסף מיוחד במינו מלא וגדוש בתורה וחכמה ובמאמרים חשובים ויקרים שיש להם ערך מדעי ספרותי תורני, מחברת זו כוללת המאמרים: הן הן גבורותיו של הרב

זאב צבי קליין מברלין. שאלה על ענין מחצית השקל מאת הרב ר' שמואל מאיר הכהן האלענדער רב דמשער נאוויץ. ומאמר חשוב בנידון זה מאת הרב העורך. חדושים ובאורים והגהות בספר התלמוד, מאת החכמים אשר אנשיל שיק, פלדיהזא, יעקב נאדאן, בארנעמוטה אנגליה חיים יוסף מעטט, ווארשא, ומהרב העורך. ריאה שנשפכה כקיתון ריאה שנימוקה, מאת הרב העורך. השגות ותשובות מאת יעקב שכטר האבר"ק בלפסט, אנגליה, ויעקב נאדאן. פת ופת מאת דוד נאלאמב, ברלין, ומאמר לחג השבועות מאת הרב ר' ישעיה יוסף מארנאלין אב"ד בברוקלין, ורשימה מספרים חשובים שהופיעו בזמן האחרון. המאסף הזה כשמו כן הוא, אוצר חיים הוא להוגי תורה בישראל.

* * *

ספר המצות להנשר הגדול הרמב"ם ז"ל, והחונים עליו השגות הרמב"ן, וספר מגלת אסתר, ונלוה אליו „ספר יד הלוי". פירוש רחב על י"ד שרשים בכלל, ועל כל מצוה ומצוה בפרט, מאת הרב הג' ר' יצחק שמחה בהרב הגדול ר' יוסף דוב הלוי למשפחת הורוויץ, רב בעיר הארטפארד קאנן. ובסופו דרוש חשבונו של עולם. נדפס בירושלים, תרפ"ז.

הרב המחבר הזה כבר נודע בין הרבנים לרב גדול בתורה ומעמיק נפלא, לירד לעומקא של כל דבר הבא לידו, ובשכלו הישר והבהיר הוא מישר הדורים, לדבר דברים ברורים, מאיר לארץ ולדרים ובספרו זה הגדול שהוציא לאור עולם, אשר פעם בא בארוכה ופעם בקצרה, קושר כתרים לתורה, ויושמחו בו המעיינים, להשוות דברי המדיינים, ויזדרזו להביא ברכה זו אל ביתם, לשמח נפשם ולבותם.

כתבת המחבר היא: הרב ר' יצחק שמחה הורוויץ, 294 ווינדזאר עוועניו, הארטפארד, קאנן.

* * *

חיבת הקדש, חידושים ושו"ת ודברי אגדה, מהגאון האמתי מרן ר' אליהו קלאצקין שליט"א בהרב הג' ר' נפתלי הריץ ז"ל, ירושלים, תרפ"ו.

הגאון הזה הגאב"ד דלובלין, אשר זה מקרוב נתיישב בירושלים, כבודו מלא עולם, והוא נזר ישראל ותפארתו, ברוב עוצם בקיאותו, חריפותו ופלפולו, ונודע בשערים על ידי ספריו: „אבן הראשה", „אמרי שפר", „אבן פנה", „דבר אליהו", „דבר הלכה", „מלואים", „מלואי אבן", „מלאת אבן" ובכל ספר שיצא ממנו לאור הרעיש עולם ומלואו, וכל למודי ד' שתו בצמא את דבריו, ועתה בספרו החדש „חיבת הקדש" הפליא לעשות, לא ברעש רק בקול דממה דקה ישמיע דבר ד' זו הלכה, בתשובותיו הרבות ע"פ שני התלמודים ופוסקים ראשונים ואחרונים, הלכה למעשה ומורין כן, כי כמעט רובם בנוים ע"פ מעשה ששאלו אותו כאשר ישאל בדברי האורים, וכל רב צריך להמציא לו את האוצר היקר הזה, ולהיות בבית גנזיו.

והרוצה להביא ברכה אל ביתו, יפנה ישר להגאון המחבר, הרב ר' אליהו קלאצקין, ירושלים, ארץ ישראל.

ספר „חשן אהרן", חידושים וביאורים על ש"ע חשן משפט מאת הרב הגאון אהרן במוהרי"ץ וואלקין, רב בעיר פינסק-קארלין, בעל המחבר ה' בתים ומצח אהרן ב"ח, ווארשא תרפ"ז.

הרב הגאון המחבר הזה, מלבד פרסומו לגאון הדרוש ע"י חבוריו מצח אהרן שני חלקים, נודע במלא תבל לחריף ועמקן נפלא, ע"י חבורו בית אהרן על בבא קמא, ועתה בחבורו חשן אהרן על חו"מ חלק ראשון הראה כחו וחילו לאורייתא לשמחת לב כל הלומדים, כי מצאו בו כל חפצם בביאור ופירוש דברי המחבר רמ"א, הסמ"ע והש"ך, ועל כל סימן וסימן מהשו"ע חו"מ מחדש חידושים נפלאים להלל מאד, מקשה מפרק ומפלפל בדברי הקצוה"ח והנתיבות. וראוי הספר הזה להתקבל מכל רב בשמחה ובטוב לב מרב כל. להשינו אצל הגאון המחבר כפי הכתבת, הרב אהרן וואלקין פינסק-קארלין, פוילען.

* * *

ספר מעשה בראשית, מבאר יחס היהדות אל המדע ואל התרבות החדשה בכלל, מאת הרב מרדכי זלמן שאפירא, נו יארק, תרפ"ז.

מי שיש לו איזה ידיעה מהפילוסופיא האלהית, ויעיין בספר מעט הכמות ורב האיכות הזה, יתפעל בקרבו על גודל רוחו ונפשו של הרב המחבר הזה, שנושא דעותיו למרחוק על עולם העליון בכלל ופרט, ולוחם מלחמת מצוה נגד דעותיהם של הפילוסופים, אשר רצו להעמיד את דת תורתנו, ולבנות אותה על יסודי הפילוסופיא, והוא המחבר מראה לדעת כי מוכרחים לצרף אמונה אל פילוסופיא, ואז נבין סוד שיח דברי תורתנו הקדושה. ומבאר בזה הרבה פסוקי תנ"ך המאירים ומזהירים על ידי פירושיו ודבריו. ומוכן המחבר להנות בספרו לאלה אשר יפנו אליו על הכתב זו: מ. שאפירא, 269 טשעסטער סט., ברוקלין נ. י.

* * *

ספר בית ישראל, חלק ראשון, כולל הערות באורים בגמרא ופוסקים ראשונים ואחרונים על עניני אישות ועל הרבה מקצעות בתורה, מאת הרב הג' ר' ישראל זלמן ב"ר משה מעשל שלאמאוויץ, האב"ד בעיר גאיאנדז, ווילנא תרפ"ו.

הרב המחבר הזה מראה עמקות בהבנה ישרה בהרבה מקצעות בתורה, ומחדש ומבאר ענינים עמוקים בש"ס ופוסקים, כיד בקיאותו וחריפותו, מפלפל, סותר ובונה בדברי הראשונים, וכל מן דין סמוכו לנא, וכל רב וצורב הלומד בספר הזה, ידע לבאר, לפרש ולהבין בדברי רבותינו.

להשינו אצל המחבר כזה הרב ישראל שלאמאוויץ, נאנידז, פוילען.

* * *

ספר זרע אברהם לבאר כמה מדרשין פליאות וכמה פסוקים מדברי תורתנו ומאמרי הז"ל מאת המחבר הר' אברהם זאב צבי, חלק ראשון, נו יארק.

המחבר הזה איש יקר ונהנה מיניע כפו, ונותן נפשו לקביעת עתים לתורה, והרבה דברים יקרים העלה על הספר, מהם ששמע מפי רבותיו והוסיף הרבה משלו, וראוי הוא שיפוצו מעינותיו חוצה.

א בריעף וואָם רעדט פאר זיך אליין

CONGREGACION ISRAELITA DE LA REPUBLICA ARGENTINA

FUNDADA EN EL AÑO 1868 — RECONOCIDA POR EL SUPERIOR GOBIERNO DE LA NACION

OFICINA DEL GRAN RABINO — CALLE LIBERTAD 785

Dr. S. Halphon

Buenos Aires, ... de 192...

לכבוד הרב הגאון מוהר"ר יצחק אייזיקאוויטש נשיא עדת ישראל
בעיר לוויארק רבתי. שלום וברכה.

רב מאד נכבדי!

מאשר אנו בזה את שכתבנו מעם ג' ניסן בהשתא.
בשעתו הודיענו לכבוד עמיתנו הרוצה את בשרנו לפשט רבו השוחטים מאירנו עיניו אשלות הפקוק והשטות אשר לאכילת הבריות. לקחנו עזלנו כעת לשוב ולהעיר בבקר על אמתת הענין ההוא ושורו תלוקה ניתיר לכבודו הרם שלם ושום ערמה בפרוסה בלקאמן:

קבלנו תעודה אודותיך החתואה ע"י Brauenfman Kasher Wurst Factory 178 St. Delancy שקם בורש מאתנו לחות בשרנו עם ההכשרים הנתונים אהרה בעזרת השטות והפקוק הכתוב אפבר. לעטרה על ראשם וכתרים הם: אותכן שולה בו הנאמני כי באמונות השטות והפקוק הכתוב אפבר. לעטרה על ראשם וכתרים הם: אותכן שולה בו הנאמני שהשכור שלו, שונעם ההכשר בא מיבו ובו הוא התור את השטות והפקוק לנכונות בתוקפו. פנינו על הרבנים החתוקים בפה כאו הרב ר' חיים עזן והרב ר' אהרן וויסמן בכבוד לשטות שיבו שכשרה ושניהם הסכימו ואמרו "כי בשום אופן אי אפשר לשלח שטות ופקוק כשרון שקבלו מאירנו בבוחב" בהוחב הנ"ל ובשם הרב ר' חיים עזן והרב ר' אהרן וויסמן החתוקים בפה כאו שהשכור שלו, שונעם ההכשר בא מיבו ובו הוא התור את השטות והפקוק לנכונות בתוקפו. פנינו על הרבנים

לענות לזה בתוקפו שיפלה שם שולחו לכבוד תורתו הרם

הרב ר"י איסקאלסקי האט צוגעשיקט דיזען בריעף צו דרוקען לתקנת הכשרות. פיעלע וושטין און דקין פון ארגענטינא וועלט ארויסגענומען אין די מ'כלומר'שטע כשרה וואורשט פאבריקאנטען, וועלכע זאגען אז זיי נעהמען אריין נאר כשר'ה וואארע ר"ל, און דורך זייערע באצאהלטע ארטיקלען, ווילען זיי באצאהלטען זייערע מעשים, דורך פארלוימדען אנדערע. דיזעזר בריעף וועט עפענען די אויגען להבין דבר מתוך דבר.

ברכות לשנה טובה!

ברכת כתיבה וחתימה טובה!

לכל ידידי הרבנים בארץ מולדתי הקדושה תוב"א, ובראשם כ"ק מרן הרב הגאון הצדיק מוהרא"י הכהן קוק שליט"א, ולכל ידידי הרבנים בארצות הבריח וקנדה, חברי אגודת הרבנים וראשיה ומנהליה, חברי דגל הרבנים וראשיה ומנהליה; שנת חיים ושלום, ברכה והצלחה, גאולה וישועה, לנו ולכל ישראל, אכי"ר.

הק' ישעיה הלוי הורוויץ,
רב ואב"ד בעיר ווינעפעג והגליל,
מלפנים רב ואב"ד בעה"ק צפת, ת"ו.
בעה"מ ספר „יבא שילה".

ברכת שנה טובה!

הנני מברך בכתיבה וחתימה טובה וכט"ס לאבא מורי עט"ר הגאון הגדול שליט"א הגאב"ק סוסיטי, ולאמי היקרה ת' ולאחי היקר הרב הג' המצוין ר' צבי הירש בראוער שליט"א, רב בלין מאסס. ולאחי ואחיותי ולכל משפחתנו, ובפרט לידידי וחברי הרבנים הגאונים חברי „אגודת הרבנים" „ודגל הרבנים", להמזרחים והציונים בכל מקומות מושבותיהם, למערכת „דגל ישראל", וביחוד לאגודת הקהלות דקעניגסי סיטי מיזורי, וקעניגסי סיטי קעניזעס, לחברי „ועד העיר" דפה, להמוסדות בית היתומים, מושב זקנים והכנסת אורחים ולכל המוסדות צדקה וחסד בפה יחד מנהליה ועסקני הציבור בפה ולידידינו הבעלי בתים הנכבדים בעיר סוסיטי אייאווא. יהי רצון מהבוחר בירושלים, שהשנה הבעל"ט תהיה שנת הרמת קרן התורה והיהדות ושנת גאולה אמיתית לעמנו, תורתנו וארצנו הקדושה.

יהודא בראוער, אבד"ק קעניגסי סיטי.

לשנה טובה!

הננו מברכים בשנה טובה, שלום פרנסה וכבוד, את הרבנים הגאונים די בארצא דישראל, את הרבנים הגאונים דאמעריקא ובכל הגולה, את בנינו היקר ויר"ש רעוו. פינחס שו"ב בפה, ורעיתו ראזא, וילדיו בתו תמרה, ובנו דובער יחיו.

והשני לו היושב בישיבת מרכז הרב בירושלים, הרב מיכל שמעון יחיה, בנותינו היקרות: חנה, אסתר, לאה, ובלומא רויזל, את מחותננו. אחינו ואחיותינו וכל משפחתנו. את אבינו היקר ר' בנימין יצחק מאלין. את כל הבע"ב מבית הכנסת אנשי ביאליסטאק, מביהכנ"ס אנשי סלוצק, מביהכ"נ אנשי מיר, את כל ידידינו ומרחמינו האהובים לנו, לכלם יתן ד' שנת חיים ושלום שנה טובה ומעוטרת וגאולה שלימה.

הרב יעקב איסקאלסקי והרבנית.

ברכת שנה טובה!

איך ווינש א גוט געבענשט יאהר, געזונד און פרנסה צו אלע מיטגלידער פון ביאליסטאקער שוהל, אלע חברים פון סענטער ביקור חולים די גבאים מיט די טראסטיעס. באזונדער מורנו ורבנו הרב ר"י איסקאלסקי שליט"א, אונזער חזן המנגן רעוו. ווייב מאן, והשמש מר. בערמאן, מיין פרוי, זאהן און טעכטער, און די גאנצע משפחה, אלעמען בענש איך מיט א שנה טובה וברוכה.

אלימלך המכונה מקס בארטה, פרעזידענט.

לשנה טובה!

הנני מברך בשנה טובה את אדוני מורי ורבי הגאון ר' קאפל רייך שליט"א בעיר בודאפעסט, ואת בניו הרבנים, ואת הרב ר' דוד פרענקעל מניו יארק, את הרבנים חברי „דגל הרבנים" חברי „ועד הרבנים" דברוקלין ובראשם הרב ר"א אינזעלבוך, בני ובנותי, חתני וכלותי וצאצאיהם. יתן ד' לכולם שנת חיים ושלום, שנת גאולה וישועה.

הרב משה טענענבוים, מברוקלין.

לשנה טובה!

גם אני מתכוין כנגד המברכים, ומברך אני מציון יושב ירושלים את כבוד אבי עטרת ראשי הודי ותפארתי, הרב שליט"א, ואמי הצדקת והצנועה תחיה, את ראש משרד הרבנים הגאון מהרא"י קוק שליט"א, הגאון מהר"א קלאצקין שליט"א, הגאון רא"ז מעלצער שליט"א, הגאון מהר"ח זאנענפעלד שליט"א הרב הגאון ר' נחמיה ירושלמי שליט"א, וכל הרבנים הגאונים בארץ ישראל. את הרב הגאון ר' דובער המכונה דר. רעווען, ראש ישיבת רבנו יצחק אלחנן בניו יארק, את רבי ומורי הרב הגאון ר' בנימין אהרנאוויץ ר"מ בהישיבה, ואת כל הרבנים הרמי"ם, את כל חבירי האברכים הרבנים בישיבת רבנו יצחק אלחנן, ואת חברי החדשים האברכים הרבנים בישיבת מרכז הרב, את אחי היקר רעוו. פינחס שו"ב, את אחיותי וכל קרובי, כולם יתברכו מאלהי ציון וירושלים בשנה טובה ומעוטרת, ויזכו לבנין הארץ הטובה והברוכה.

מיכל שמעון איסקאלסקי, מניו יארק,
תלמיד ישיבת רבנו יצחק אלחנן,
המסתופף בישיבת מרכז הרב
בירושלים.

בית הדפוס הידוע „אריאם פרעס"

מברך את כל הרבנים והמחברים שהדפיסו אצלנו את ספריהם ואת כל אלה שעמדו אתנו בברית המסחר, בברכת שנה טובה ומאושרה, שנת ברכה וישועה.

בשם בית הדפוס, א. רעכטמאן.

לתשומת לב
של רבנים דרשנים ומטיפים!

הספר היקר והמהולל „תרי"ג מצות" חלק ראשון שנמצאים בקונטרס ההוספות שלו דרשות לראש השנה ליום הכפורים, להזכרת נשמות לכל מועדי ד', נמצא עוד למכירה אצל המחבר הרב ר' יעקב איסקאלסקי.
השתמשו בו לימים הנוראים הבע"ל לתועלתכם ולתועלת השומעים.

לפנות להמחבר על פי הכתבת:
הרב יעקב איסקאלסקי
256 איסט בראדווי, ניו יארק.

יצא לאור ונמצא למכירה
ספר מבוא למעשה בראשית
מאת מ. ז. שפירא

הספר הנהו חשוב מאד ויביא תועלת רבה לרבנים ולדרשנים שממנו ילמדו להשיב לשואליהם דבר וביחוד נגד כל טענות האפיקורסים (ודע מה שתשיב לאפיקורס).

מחירו דולר אחד

לפנות על פי הכתובת:
מ. שאפירא
269 טשעסטער סטריט, ברוקלין נ. י.

זה עתה יצא לאור
ספר חיבת הקדש
חדושים ושו"ת ודברי אגדה
מאת הגאון הגדול האמתי
ר' אליהו קלאצקין
המכונה לובלינער רב
בעהמ"ח ספרי „אבן הראשה", „אמרי שפר", „אבן פנה", „דבר אליהו", „דבר הלכה", „מלואים", „מלואי אבן".
בהזמנות לפנות על פי הכתובת:
הרב א. קלאצקין
ירושלים, (פאלעסטיין).

הנה הספר המודרני אשר יצא שמו בעולם הספרות הרבנות
הספר המודרני „**פרי שלמה**" אשר יצא שמו בעולם הספרות הדרושי בתכנו העשיר ובסגנונו הנפלא, וביחוד בדרשותיו על ימים נוראים נמצא למכירה במספר מצומצם אצל הרב המחבר.

מחירו 1.60 עם המשלוח.
לפנות על פי הכתובת:
הרב צבי דאכאוויץ
462 סטאון עוועניו, ברוקלין, נ. י.

לרבנים מחברי - ספרים די בכל אתר!
כל מי שיש בידו חיבור להדפים, יש לו עכשיו הזדמנות מצוינה להדפים את חבורו באופן הכי נעלה וטוב, בבית הדפוס הידוע של
מאיר ליב הירש
הנמצא במדינת רומעניען (טראנסילוואניא), בעיר סאטו מארא.

בבית דפוסנו נמצאים כל מיני אותיות יפות וחדשות והמסדרים הנם בעלי-מלאכה שמלאכתם אומנתם.

בא כוחנו בארצות הברית הנהו הרב המפורסם מרדכי זעליג הירש, שלוקח על עצמו כל מיני אחריות הכרוכים בעניני דפוס, הן בנוגע לממון והן בנוגע לטיב ההדפסה.

לפנות אל:
הרב מ. צ. הירש,
708 בושוויק עוועניו, ברוקלין, נ. י.

הודעה נחוצה
לרבנים ולסוחרי אתרוגים!
בית מסחרי היותר גדול מאתרוגי „ארץ ישראל" לולבים והדסים, העומד ומתקדם יותר משלושים שנה, רכש לו אימון ותהלה בכל העולם היהודי, הודות להמטרה שלו להפק רצון הקונים בכל מובנה של המבטא, הן באתרוגים יפים ומצוינים במינם והן בלולבים טובים ושלמים, והדסים ירוקים ומשולשים ועל הכל שירות נאמנה ומדויקה, ומחירים נוחים מאד.

הזמינו את האתרוגים, לולבים והדסים הדרושים לכם בבית מסחרי הנזכר. מסרו את הזמנותיכם בידים אמונות. פנו נא אלי ותהיו בטוחים בהשבעת רצון בכל המובנים באופן הכי-מצוין.

ולאלה הבאים לקנות אתרוגיהם בעצמם לנויארק, אני מתכבד להציע לפניהם, שאל יקנו באיזה מקום שהוא, עד שיסורו לבית מסחרי ברחוב גרענד, מספר 320 או ברחוב קאנעל מספר 30, ויוכחו בעצמם את אמיתת דברי האמורים.

המען (אדרעססע) שלי למכתבים הוא:
י. סימאנאוויץ
205 א. בראדווי, ניו יארק סיטי

ובזה הנני מברך את כל לקוחותי וידידי בשנה טובה ומאושרה, שנת גאולה וישועה, שנת שיבת בנים לגבולם, שנת משא ומתן,

בכבוד גמור,
יחזקאל שמעונוביטץ.

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

א יאהר פון לעבען און געזונד, א יאהר פון ברכה והצלחה, א יאהר פון פרנסה וכבוד, ווינשען מיר צו אונזערע צאהלרייכע קאסטומער, צו אלע רבנים גאונים די בכל אתר ואתר, וועלכע האבען אונז פאטראניזט, אזן צו אלע אידען בכלל. עס זאל זיין א שנת גאולה וישועה.

פאלעסטיין כשר וואורשט פעקטארי, אינק.

135—137 סויט 8טע סטריט, ברוקלין, נ. י.

הרב מנחם הכהן ריזיקאוו, החופ"ק ברוקלין — הרב צבי דאכאוויץ, החופ"ק

הרב יעקב איסקאלסקי, החופ"ק. — הרב יעקב מאיר כהנא, החופ"ק.

הרב אהרן איסקאלסקי, ורעוו. שלמה חיים רעזניק, משגיחים תמידים.

יצא לאור ונמצא למכירה
„ספר הזהב בפניני התלמוד"

מאת הרב המטיף
זאב אריה שאסטאק, מדעטראיט.

המחבר צלל בים התלמוד הגדול והעלה משם פנינים יקרים והעתיקם בדרך שיר ומליצה בשלש לשונות: עברית, יהודית ואנגלית למען יריץ כל קורא בו.

הספר הזה שוה הוא לכל נפש מישראל, לרבנים, למטיפים ולדרשנים; לאבות, לאמות ולבנים.

הספר נחלק לכ"א פרקים ולשני ספרים.

הספר הראשון המכיל יותר מן 330 עמודים, מכורך בכריכת בד יפה ונהדרה, יצא זה עתה מתחת מכבש הדפוס, מחירו 3 דאלער. הספר השני נמצא עכשיו בדפוס ויופיע בקרוב, מחירו ג"כ 3 דאלער. להקונה את שני הספרים בבת אחת מחירם

רק 5 דאלער.

לפנות אל המחבר:
RABBI WILLIAM SCHOSTAK
2654 Leslie Ave. Detroit, Mich.

הספר היקר והנעלה

המלא וגדוש ברעיונות נעלות לכל ימות השנה ולימים הנוראים

תיקון האדם

מאת הרב הגאון ר' עזרא אלטשולער

אב"ד דווינוטא ליטא.

נמצא עוד למכירה אצל חתנו השו"ב ר' פרץ סקאלניק. מחירו רק דאלאר אחד.

לפנות אל הכתבת:
מר. פ. סקאלניק,
418 אלאבאמא עוועניו, ברוקלין, נ. י.

מודעה!

נשאר אצלי מספר מצומצם של עקס. מספרי מקוה ישראל על ה' מקואות, ומספרי לקוטי צבי ומספרי מילי דברכות על מסכת ברכות. מחירם: „לקוטי צבי" — 1.50, וספר „מילי דברכות" — לקוטי צבי — 1.50, וספר מילי דרבנן 2 דאלער. ומי שיקנה השלשה ספרים האלה ביחד המחיר יהיה רק 5 דאלער, וכל הקודם זכה.

לפנות אל המחבר:
RABBI H. GRODZINSKY
2639 Davenport St. Omaha, Neb.

234 נדפס בבית הדפוס „אריאם פרעס", אינק., 54 קאנאל סטריט, ניו־יורק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל". רעדאקטירט פון הרב שמריהו ליב הורוויץ.

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 198 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879".

ערשטער יאהרגאנג, נומער 10.	ניו יארק, מרחשון, תרפ"ח.	**Volume I, No. 10.**
סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.	**November, 1927.**	**Subscription Price $2.00 a Year**

דער חנוך אין אמעריקא אין גרעסטען געפאהר

דער אידישער רעליגיעזער חנוך אין אמעריקא געפינט זיך יעצט אין א שרעקליכע פארצווייפעלטע לאגע. ער שטעהט אויפ'ן שוועל פון אונטערגאנג. לעהרער וועלכע ענטזאגט, קלאם צימערען שטעהען אין די גרעסטע תלמוד תורה'ס פון נויארק לייזיג און פארשלאסען, אידען שיקען ניט זייערע קינדער לערנען תורה. פרינסיפאלס, לעהרערס און טיכטיגע עסקנים פון הנוך זיינען פארצווייפעלט. די אידישע פרעסע פון נויארק האט אויך א ציטער געטאהן און פייערדיגע ארטיקלען פול מיט פארצווייפלונג און מיט יאוש און ביטערקייט האט זיך נעדרוקט אין די טענליכע אידישע פרעסע די לעצטע צייט. די אידישע נשמה האט א קרעכץ געטאן, וועלען מיר וועלען קיין חנוך ניט האבען וועלען דאך קיין אידען ניט זיין, וועט דאך דאם יודענטהום ח"ו אונטערגעהן, וועט דאך די תורה פארגעסען ווערען, דער וועהטאג איז גרויס, די סכנה איז שרעקליך, און די אידישע עלטערן בלייבען קאלט ווי אייז און שיקען ניט די קינדער לערנען.

ווארום איז דאם אזוי? וואם זענען די אמת'ע אורזאבען וועלכע האבען געבראכט צו אזא שרעקליכע נאציאנאלע קאטאסטראפע? פארשיעדענע מיינונגען ווערען ארויסגעזאגט וועגען דעם ביי די פרינציפאלס און עסקנים פון חנוך, אנדערע ווילען האבען אז דא שפיעלט א באדייטענדע ראליע דער „וישמן ישורון ויבעט", אידען אין אמעריקא האבען זיך די לעצטע צייט „ארויפגעארבייט" זענען געווארען „אלרייט", די אימיגראציע האט אויפגעהערט, קיין גרינע לאזט מען ניט אריין, די לאנג אריבער־געקומענע ווערען אמעריקאניזירט, אסימילירט, און דער אמעריקאניזירטער־אסימילירטער איד וויל ניט שיקען דאם קינד לערנען תורה.

אנדערע ווילען האבען, אז א שטילער פארביסענער קאמף נעהט אן צווישען די מאדערנע העברעאישע לעהרער און פרינסיפאלס פון די תלמוד תורה'ס מיט די עלטערן. די עלטערן ווילען א מינימום ערציהונג: דאוונען, קריש, קידוש, א פאר ברכות און נענוג; די פרינסיפאלס און לעהרערס ווילען א מאקסימום ערציהונג: העברעאיש, חומש, רש"י, נביאים, אידישע געשיכטע, דינים ומנהגים. עלטערן ווילען א רעליגיעזע ערציהונג, מאנכע מאדערנע לעהרער און פרינסיפאלס ווילען א נאציאנאלע ערציהונג, און די עלטערן וועלכע זענען ניט צופריעדען מיט די מאדערנע נאציאנאלע שפראך און ליטעראטור ערציהונג, טוען דאם בעסטע וואם זיי קענען, זיי שיקען ניט די קינדער לערנען אין גאנצען, און דערפון נעהמט זיך דער שרעקליכער קריזים אין אידישען חנוך.

וואם זאל מען אבער טאן? מען קען דאך ניט, מען טאר דאך ניט זיצען מיט פארלייגנטע הענד און לחלוטין גאר ניט טאן. מיר טארען ניט איבערלאזען די צוקונפט פון יודענטהום אויף הפקר, יעצט, אין אזא שרעקליכען נעפעהרליכען מאמענט וועלען מיר וועלען שווייגען, וועט דאם מיינען אז מיר אליין מיט אונזערע הענד העלפען גראבען א קבר פאר אלעם וואם ביי אונז איז הייליג און טהייער. די צוקונפטיגע דורות וואלטען איצט אויף אונזער ארבייט, אויף אונזער שנעלען ענטפער, ווי צו לייזען די אנגעוועהטאגטע פראבלעם. וואם בלייבט אונז איבער צו טאן?

עס איז דא פיעל, זעהר פיעל צו טאן. עס מוזען יעצט מאבאליזירט ווערען אלע אונזערע קרעפטען, די אלטע און די יונגע, פאר באלדיגע טיכטיגע און פראקטישע ארבייט פאר אידישע ערציהונג.

די רבנים פון לאנד מוזען שטורמען זייערע בימות מיט פייערדיגע דרשות וועגען שיקען קינדער לערנען תורה, יעדע שוהל פון לאנד מוז גרינדען אין שוהל א ועד החנוך וועלכער זאל זיך אפגעבען מיט פראגען פון חנוך, אלע שוהלען פון לאנד דארפען שיקען זייערע פארטרעטער צו א גרויסע נאציאנאלע חנוך קאנווענשאן,

וועלכע זאל נעדויערן עטליכע טעג און וועלכע זאל באשליסן פלענער פון ארבייט פאר אידישע ערציהונג. די אידישע פרעסע פון אמעריקא, אויב זי ווייל ניט אונטערגעהן, מוז אנפיהרן א שטורעמדיגע אגיטאציאן וועגן חנוך. ליפלעטס, ביכלער, בראשורן, סירקולארס, מוז פארשפרייט ווערן אין די מיליאנען אין יעדע אידישע הויז פון אמעריקא. מען דארף טאן דאס וואס אמעריקא האט נעטאן אין מלחמה צייט, שיקען אין יעדען טהעאטער, אין יעדען מואווינג פיקטשור פלאץ, 5 מינוט רעדנער, וועלכע זאלען קומען צו די הונדערטער טויזענטער אידן וועלכע נעהען ניט אין די שוהלען נור זענען צו אפטע באזוכער אין די טהעאטערע און מואווינג פיקטשורס, להבדיל, און ניט לאזען רוהען זיי, נאר וועקען זיי צו שיקען זייערע קינדער לערנען תורה אין תלמוד תורה.

עס מוז נעשאפען וועלן א ריזיגער פאלקס־פאנד, א פאנד פאר אידישע ערציהונג, וואו יעדער איד, זאל ביישטייערען צו דיזען „קרן החנוך והתורה פאנד" א נעוויסע סומע, אזוי ווי למשל: א שקל פאר אידישע ערציהונג. און דער פאנד זאל נרינדען און אויפהאלטען פאראקיאל סקוהלס אוו תלמוד תורה'ס וועלכע זאלען זיך פיהרען על טהרת הקדש, צו ארויסגעבען א ספעציעלען זשורנאל פאר עלטערן און קינדער וועלכער זאל זיין נעווידמעט צו אויפקלעהרונג און אגיטאציאן וועגן די וויכטיגקייט פון א רעליגיעזען נאציאנאלען אידישען חנוך, די תלמידים פון די העכערע קלאסען פון די ישיבות און תלמוד תורה'ס פון לאנד מוזען ארגאניזירט ווערן אלס א שטארקער ארטאדאקסישער יוגענד פארבאנד, וועלכער זאל אפהאלטען גרויסע מאסמיטינגען אין די נאסען פון נויארק, וואו א שטארקע אגיטאציע זאל נעמאכט ווערן פאר'ן ארטאדאקסישען אידישען חנוך.

גרויסע נוצליכע הייליגע ארבייט ווארט אויף אונז, פקוח נפש ארבייט! מיר פארלירען אונזערע קינדער! מיר קענען חס ושלום ווערן קינדער־לאז! מיר טארען ניט שווייגען! יעדער מינוט וואס ווערט פארלארען איז א שרעקליכער נאציאנאלער פארלוסט! צו דער ארבייט! עס מוז ערקלעהרט ווערן מאביליזאציע! מיר האבען יעצט פאר זיך א שרעקליכע פארצווייפעלטע מלחמה, מלחמה אויף טוידט און לעבען, מיט אסימילאציע, כפירה, עם הארצות. וואו זענען אונזערע נבורים, די חלוצים, די קעמפער, וואו זיינען זיי? די תורה הקדושה רופט אונז צו קאמף, וועלען מיר שטעהען פון וויטען?!!

דער אמעריקאנער יודענטהום מוז ארגאניזירט ווערן פאר'ן אידישען חנוך!!

א פאר וועטער וועגען דער דעבאטע

פון ישיבה סטודענטען

פון הרב יצחק סטאלמאן
דעטראיט, מיש.

די דעבאטע וואס איז געפיהרט געווארען אין ברוקלין, אנפאנג סעפטעמבער צווישען די תלמידי ישיבת רבנו יצחק אלחנן און די תלמידי בית מדרש לתורה, איז געווים אן אינטערעסאנטע זאך. אזוי אמ־ווייניגסטענס איז נעשפראכען געווארען פון פיעלע, אז דאס צייגט אויפ'ן פראגרעס פון פאראקיאל סקוהלס אין לאנד.

איך קאן מיך אבער ניט צוריקהאלטען און ניט אנ־ווייזען אויף די „אונקלאהרעס" וואס אזא דעבאטע טראגט מיט זיך, און די אויסטייטשונגען דערפון.

מיר דוכט אז בעפאר די דעבאטע איז אנגענאנגען צוויישען די צוויי ישיבות, האט נעמעגט זיין א דעבאטע אויב אזא דעבאטע זאל אין נאנצען פארקומען דורך תלמידי הישיבות, און ריכטיגער געזאגט:

א דעבאטע אלס דעבאטע איז געווים איינע פון די שטענדיגע אידישע גייסטרייבקייטען אין לעבען. דער אידישער נאנצער גלות לעבען, איז א קייט פון פלפולים, אדער נאר איין לאנגער פלפול, בפרט פאר ישיבות.

עס וואלט אבער זיין גאנץ קלאהר, ווען אנשטאט „דעבאטע" זאל עס נעווען פארביטען וועלען אויף א „פאלעמיקע", דאס הייסט —פאלעמיזירען זיך אין א הלכה, אין א מקור און ידיעות התלמוד, דאס וואלט נע־ווען נאנץ פארשטענדליך. און אזוי איז עס נעווען און עס איז נאך היינט אויך אין אלע ישיבות אין איראפע. אויב אפילו די פאלעמיקעס האבען ניט געהאט קיין אפי־ציעלען כאראקטער, דאך איז עס נעווען און עס איז דער פאקטאר אין ישיבה'שען לעבען. אזוי למשל ווען עס פלענט זיך צונויף קומען א בן־ישיבה פון ראדין מיט א סלאבאדקער, האט עס קיין מינוט ניט נענומען און זיי זענען נלייך פארוואנדעלט נעווארען אין א פלאקער פון „וואת אויבים בשער", דער האט פארענטפערט א רמב"ם און דער האט אבנעפרענט, און אזוי האט עס זיך צו־פלאקערט מעהר און מעהר, ביז וואנען יעדער האט זיך נעפליסט ארוים ברענען זיינע נאנצע בקיאות און הבנה, און אזוי וויייטער, דאס הייסט אויפגעלעבט די כשרונות. אזעלכע שטענדיגע דעבאטעס זענען אנגענאנגען צווישען איין ישיבה און דער צווייטער. וועלכע ישיבה עס האט

זיך געגרייסט מיט איהרע חריפים, און ווער מיט איהרע בעלי הבנה, הגיון און בקיאות. יעדע ישיבה האט זיך געהאט איהר דרך און סוג אין לערנען, און ביי דער ערשטער נעלעגנהייט פון צוזאמענטרעפען זיך פלענט עם פאַרוואַנדעלט ווערען אין א גרויסען תורה־נעיעג פון קשיות און תירוצים, א. אז. וו. א. אז. וו.

און קיין זאך האט אזוי ניט נעריצט דעם ווילען אין דעם תלמיד ישיבה צו שטייגען און וואקסען העכער אין די גרייס פון תלמוד און ראשונים ווי א ז ע ל כ ע ס. א דאנק דאם אלעם, איז אויסגעוואקסען אין יעדען דור גאונים און גדולים. דאם האט פארטיעפט דעם נעדאנק ענטוויקעלט דעם כח המחשבה וההגיון, עם האט נאך מעהר איינגעוואַרצעלט יעדען אין תורה־לעבען.

אויב די נאם נוצט אויס איהר נאנצען קאנקורענץ־כח אין ערווערבען קאפיטאל, ענטוויקלען און אויסשפרייטען די נעשעפטען, — האט די ישיבה ארייננעלענט איהר נאנצע קאנקורענץ אין ענטוויקלען וואם מעהר נדולים. דאם איז נעווען איהר לעבענס־פולס. ניט אומזיסט זאנט דער תלמוד: חרב על הבדים, שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה, עס קאן קיין נאון ניט אויסוואקסען אהן פלפול החבורה.

און דארום זאנ איך, וואלט עס נאנץ אויסגעהאלטען זיין, ווען אט די ביידע ישיבות דא אין לאנד, — פון וועלכע עס איז אפהענגינג די נאנצע צוקונפט אונזערע — וואלטען פארפיהרט א פאלעמיקע אין חריפות ובקיאות. ווי למשל: ווען ביידע ישיבות לערנען דורך יעדע ביי זיך א נעווישען סדר נמרא מיט ראשונים, און זיי קומען ארויס אויף א פאלעמיקע, ארויס צו צייגען די כחות און כשרונות פון די מצוינים פון זיי, אך ווי וואלט דאם אויפ־נעהויבען דעם נייסט צו תורה, ערוועקט די כשרונות, נעבראכט „קנאת סופרים" צו די ישיבות איינע נעגען די צווייטע, וואם דערפון וואלט נעווען „מרבה הכמה". עם וואלט אפילו נעווען די בעסטע פובליסיטי פאר די ישיבות, מיט דעם וואם די תלמידים האבען מיט זיך נעבראכט, און עם וואלט אויך אפנעווארפען אין נאנצען דעם חשד פון די יעניגע וואם מורמלען לויטער אונטער אז די ידיעות אן לומדות פון די דערמאנטע בני הישיבה, איז עפעס באנרעניצט און אפילו הינטערשטעליג.

באטראכט נאר וואם פאר א לעבענס־קראפט דאם וואלט ארייננעפליסט אין די תלמידי הישיבה!

עם וואלט נאך נעווען מעהר ווינשענס־ווערטה ווען א שטענדינער תורה־ארנאן זאל צונויפבינדען דיזע ישיבות און האבען די אויפנאבע צו ענטוויקלען דעם נייסט און די קענטנים פון זיי.

אזא דעבאטע אבער לשם דעבאטע, וואם קאן עס זיי נעבען אדער מיטהעלפען צו זייער ענטוויקלונג אין וועל־כער זיי נויטהיגען זיך נעווינס אזוי שטארק? אויב ניט דאם וואם פיהרט צו קנאת סופרים תרבה חכמה, חידוד המח וההבנה, קאנטראלירען די נראדקייט פון שכל אין הלכה, אויסבריטערען דעם עיון — איז צו וואם, און וואם קאן דאם שאפען דעם בן הישיבה?

די ישיבות אין איירא־פא, האבען נעהאט צוויי כללים ווי אנצוהאלטען דעם פראנרעם פון ישיבה.

1) דער בן הישיבה מוז זיך פארנעהמען אויסשלים־ליך מיט תלמוד ונו"כ. דער בן הישיבה וועלכער וועט זיין דער צוקונפטיגער מנהיג, איז דער דורך וועמען עס קאן און עס מוז אריבער נעהן די תורה שבעל־פה מדור לדור אין איהר פולער נרויסקייט און נאנצקייט.

2) דער בן הישיבה כל זמן ער איז אין די כותלי הישיבה, טאהר ניט אויפנעהמען קיינע סאציאלע און נע־זעלשאפטליכע פראבלעמען אדער אפילו חינוך־פראנען. די פראנען באלאנגען צו די מנהלים און מנהיגי הדור, אבער ניט צום חינוך. זיין מח מוז זיין ריין און עמפ־פינדליך פאר תורה, וויפיעל ער קאן נאר קולט זיין. מילא ווענען דאם ערשטע קאן פארלעצונג קיין רייד ניט זיין, אז דער בן ישיבה זאל דא ניט לערנען קיין אנדערע זאך אויסער תלמוד ופוסקים.

וואם אנבעלאנגט אבער צו די צווייטע זאך, אודאי האט עס אויך נעמוזט זיין דא אויך. און ווער עס וויל לערנען פון די „מתוקנים שבהם" מעג טאקע אויך וויסען, אז די פראפעסארען זוכען ווי וויט מענליך צו ערווייטערן דעם סטודענט פון זייטינע איינפלוסען אדער לעבענס־פראבלעמען כל זמן ער איז א סטודענט. אבער אונזערע מחנכים ווילען עס ניט פארשטעהן.

עס איז נענוג טרויעריג ווען אנשטאט צו זיין א רב דאם וואם ער דארף זיין, דער נייסט פון תורה און טרא־דיציע, דער אוצר התורה, דער טיף דורך־נעדרונגענער מיט דעם נייסט פון אונזערע תנאים און אזוי ווייטער, איז ער דא א סאציאלער פיהרער. עם ווערט אלס אוים־נעביטען וואם מעהר די תורה קענטניסען אויף נעזעל־שאפטליכע. דער רב איז שוין ניט מעהר נרויס נאך ווין תורה, נאר לויט זיינע סאציאלע באנעהמונגען.

און צו וואם דאם פיהרט זעהען עס שוין אלע. פון איין זייט דאם ווייניג קאנען יודענטהום, און פון צווייטען זייט צו פארבונען אלס מעהר די פרינציפען פון תורה איבער די פרינציפען פון נעזעלשאפט. א קלייגער בייי־שפיעל:—

א רב פון אן אייראפאישער ישיבה ווען צו יעדער נעלעגנהייט דערמאנען מקואות. דער היינטיגער דא אויפגעקומענער ווען עס ניט דאכטען, ווייל עס איז ניט מאהאליש נענוג אדער הומאניש צו ריידען וועגען אזעלכע אינדיווידועלע זאכען. מעג דער תלמיד הישיבה זיין נאנץ פרום, וועט ער דאך ניט ריידען וועגען אזעלכעם עפענטליך, ווייל די נעזעלשאפט־פרינציפען שטעהען ביי איהם העכער פון תורה־פרינציפען. און דאם איז נאר ווייל דער „גדול כבוד הבריות" שטעהט העכער פון כל התורה כולה.

אבער וועז דער תלמיד הישיבה וועלט די נשמה פון

דער תורה און טראדיציע, וועו ער וואלט זוכען אדער איינגעפלאנצט ווערן צו זוכען זיין גריים און הייך אין און נאר אין די טיעפקייט פון די הייליגקייט פון תורה מיט איהר פיעלפאכיגע גרויסקייט, דאן איז „אורייתא קמרתחי ליה", ער ווערט אליין די לעבעדיגע ספר תורה, פון וועלכען יעדער קאן לייענען און לערנען.

תלמידים פון אזא סארט קאנען אבער נאר ארויסקומען וען זייער נאנצער כח, קנאה ותחרות זאל קאנצענטרירט ווערען מאקע נאר אין בקיאות וחריפות און דעת ד'. און דאן וואלטען מיר פון זיי נעקאנט ערווארטען וואס מיר דארפען און ווילען ערווארטען פון זיי.

און דארום זאג איך ווידער — אלס צוטרויער צו די הינע ישיבות — אייער נריים און הייך דארף זיין אין תורה! אייער דעבאטע דארף זיין א פאלעמיקע אין חריפות ובקיאות! דאס וואלט שוין במילא נערעכט מאכען די פארקאיאל סקוהלס!

און אויב די ישיבות דא, זוכען פרעסטידזש, וואלטען זיי אויך נעהאט מעהר ערפאלג דורך דעם דא אנגעווי־זענעם אמת.

אפיציעלער סטייטמענט פון שמואל (איש שלום) פריעדמאן, פרעזידענט פון דער „זרע אברהם", איבער די טהעטינקייט פון דער ארגאניזאציע.

ב"ה, אור ליום א' דר"ח חשון שנת תרפ"ח.

לסדר וזכרתי את בריתי אשר ביני וביניכם

א טרויעריגע ערשיינונג אויף דער אידישער נאס, אז דער יונגער אידישער אמעריקאנער „יאוש עלעמענט", וואס האט דורך פארשיידענע סיבות זיך נענצליך אב־נעריסען פון דער אידישער אמונה, פון אידישען פאלק, און אלס מעהר און מעהר פארפרעמד נעווארען.

דער עלעמענט איז ביז אהער נעווען כמעט אין נאנצען הפקר, קיינער האט זיך מיט איהם ניט אינטערע־סירט, דערפאר האבען זיי אויך קיין נרויסען כבוד ניט נעבראכט פאר דעם אידענטהום בכלל, און די אמעריקא־נער אידען בפרט.

און מיט דער קלאס פון אמעריקאנער יונגע לייט האט זיך די „זרע אברהם" פאראינטערעסירט, וויסענדיג אז ברענגען זיי אין שוהל אדער אין א פלאץ וואו זיי קענען הערען א אידיש ווארט אין אן אונמענליכקייט, האט די „זרע אברהם" אנגעהויבען זייערע טהעטינקייט, דארט וואו מ'קען זיי נעפינען, און דאס איז אין די אידישע נאס.

איבערנענעבען צו דעם הייליגען אידעאל, פארוועגדען די מיטגליעדער פון „זרע אברהם" זייער פרייע צייט אין אלעם וואס זיי פארמאגען, דאמיט אט די אידישע פארלוירענע יונגענד צוריק צו ברענגען צו אידישקייט, צו דעם שהנעם אידעאל פון דער תורה, א הייליגע ירושה פון אונזערע אבות, וואס לערנט דעם העכסטען באגריף פון מאראל.

מיט אלע כוהות זהטה מען זיי ארונטער צו נעהמען פון די פול רומס, פון די דענצינג האלס, פון די נעמבלינג פלעצער, און איינפלאנצען אין זיי ליעבע צו נאט, ליעבע צו דער תורה הקדושה, צו נעהמען אינטערעס אין אידיש־קייט. מען דערצעהלט זיי פון די טויזענטער קרבנות וואס אידען האבען אוועקנענעבען זייער לעצטען טראפען בלוט מיט א „שמע ישראל" אויף זייערע ליפען פאר „אחדות הבורא".

נאכט איין, נאכט אויס, וואו די „זרע אברהם" ווייסט אז דער דאזיגער עלעמענט נעפינט זיך, נעהט מען צו זיי ארויס אין נאס, און א סך פון די וואס האבען איינגעזעהן זייערע שלעכטע וועגען אין וועלכע זיי זיינען נענאנגען ביז אהער, און האבען זיך אננעשלאסען אין דער ארגאניזאציע, רעדען צו זיי אין זייער אייגענע שפראכע, זיי זאלען זעהן ארויסצוקריכען פון דעם זומפ, אין וועלכען זיי קריכען אלס טיעפער און טיעפער.

דער רעזולטאט פון דער ארבייט איז ערפאלגרייך.

ביסלאכווייז קומען זיי אין אפים פון דער ארגאני־זאציע, מיט א ודוי פון זייערע ביזאהערינע מעשים, דארט רעדט מען צו זיי אויפן ניי, זיי פיהלען זיך אין אן־דערע אטמאספהערע, א אידישע אטמאספהערע, מ'לערנט מיט זיי, מ'ערקלעהרט זיי די וויכטיגקייט פון תפילין, פון שבת, וכדומה, און מיר קענען נעבען לעבעדיגע פאק־טען פון א סך וועלכע האבען זייערע דושאבס שוועק־נעווארפען ארבעטענדיג שבת, אפילו מיט קלענערע וויידזשעס, אבי אפצוהיטען דעם שבת.

די „זרע אברהם" שרעקט זיך ניט אב פאר די אלע שטערונגען וואס מ'לענט זיי אין וועג מיט א אונבאגרינ־דעטען חשד „אז עפעס איז דא ניט גלאט" און נראדע פון די יענינע וואס וואלטען נעדארפט העלפען אין דער הייליגער ארבייט, נאר נאכט איין, נאכט אויס, נעהט זי אן מיט דער ארבייט אלס וואס מעהר און מעהר זיי צו ברענגען נעהנטער צום בורא עולם, צו דער תורה הקדושה, און אמונה.

די „זרע אברהם" מאכט באריטס פלענער אויסצו־שפרייטען איהר טהעטינקייט אין א יעדער שטאדט, אין א יעדען פלאץ וואו נאר פארבלאנדזשעטע אידישע נשמות נעפינען זיך, אויסצולעדינען די פריזענס, די האספיטעלער, און אינסטיטושאנס פון אידישע קינדער וואס זיינען דורך פארשיידענע סיבות אהין ארייננעפאלען.

דער אפים פון „זרע אברהם" אין 232 איסט 7טע סטריט איז אפען יעדע נאכט, וואו יעדער איינער איז ווילקאמען ארייננצוקומען, זעהן די ארבייט און ריידען פערזענליך מיט די באים וועלכע וועלען יעדען דערצעהלען וואס די „זרע אברהם" האט פאר זיי נעטאהן, און וואס זיי דענקען צו טאהן פאר זייערע אומגליקליכע נעפאלענע ברידער.

שמואל איש שלום פריעדמאן,
פרעזידענט פון „זרע אברהם".

דער פנקס

דער דגל הרבנים האט אפגעהאלטען די געוועהנליכע מיטינגען אין די חדשים אלול און תשרי, און צווישען די פארשיעדענע פראגען וואס באלאנגען דירעקט צו די ימים נוראים וימים טובים וועלכע זיינען געווארטט געווארען באריכות, איז אויפגענומען געווארען די פראגע פון מצב הרבנים אין לאנד בכלל און אין נויארק בפרט.

די פראגע איז זעהר אן אנגעווהטאגטע, וויל די מעהרהייט נייע פלעצער אויף רבנות וועלען פארנומען פון די שוהלען וועלכע פארלאנגען מעהר ניט ווי אידיש, שפראך, און טראגען פאר זייערע דרשות אין ענגליש, און די שוהלען וועלכע פארלאנגען מעהר ניט ווי אידיש, זענען וועניג אין צאהל, און אין די לעצטע יאהרען זענען ארייגעקומען זעהר פיעל רבנים כן ירבו, דא אין לאנד, אויף אזוי פיעל, אז עס איז ניט מספיק אלע זייטיגע הכנסות, אפילו אויף לחם צר ומים לחץ. מען דארף אויך ניט פארגעסען, אז די הכנסות פון סידור קדושין וכדומה, ווערט אויך געגעבען צו יונגע רבנים און הזנים, און דערפאר איז די פראגע פון ברויט פאר די רבנים זעהר א וויכטיגע.

וואלט מען דאך געקענט דענקען אז די רבנים זיינען לגמרי אן איבערינע זאך, און דערפאר ווערען זיי פארנאכלעסיגט פון גרויסען אידישען עולם, דער פאקט איז אבער, אז דער אמת'ער רב איז א גרויסער פאקטאר אין אידישען לעבען דא אין לאנד אין אלע געביטען; סיי אין ארבייט וואס באלאנגט צום שוהל לעבען אין אויס־האלטונג סיי אין כלל אנגעלעגענהייטען. עס איז כמעט ניטא א באוועגונג אין אלע פארשידענע צווייגען פון אי־דישקייט אדער צדקה וחינוך, וואס דער ארטהאדאקסישער רב זאל ניט נעהמען אן אנטהייל. אפילו די שוהלען וועלכע האבען קאנסערוואטיווע רבנים, ברויכען דעם רב פון אלטען שניט צו פסק'ענען זיי פארשיעדענע שאלות. דער רב פארשפרייט און לערנט תורה און דינים צו דעם אלטען און יונגען דור — חוץ די טויזענדער שאלות וואס ווערען געפרעגט ביי די רבנים יעדע וואך. אויב אידען האלטען פון אידישקייט ברויכען זיי האבען רבנים, צו וועלכע זיי דעם דרך התורה. און קיינער אינטערעסירט זיך ניט מהיכן ירק זה חי? פון וואס מאכען די רבנים א לעבען? אפילו די רבנים וואס שטעהען אין שוהלען מאכען א לעבען בדוחק רב, בפרט נאך א רב וועלכער איז געבליבען אהן א שטעלע, וואס זאל ער טאהן און צו ווען זאל ער זיך ווענדען.

ביי דיעזער אסיפה, וועלכע איז געפיהרט געווארען אונטערן פארזיץ פון הרב גארטענהויז, איז פארהאנדעלט געווארען דיעזע פראגע — הרב לייטער, הרב סאדין, הרב קליוואנסקי, הרב סוכן, הרב קאסוט, הרב פיימער האבען ארויסגעזאגט פארשיעדענע מיינונגען און עס איז אנגענומען געווארען פארלייפיג די הצעה פון הרב איסקאלסקי, אז יעדער חבר פון דגל הרבנים זאל זיך דורכ־ריידען מיט זיין פרעזידענט, און עס זאל אפגעטהיילט ווערען איין שבת אדער צוויי שבתים אין יאהר, אין וועלכע עס זאל געמאכט ווערען געלט בדרך כבוד פאר די רבנים וועלכע האבען ניט קיין שטעלעס. דער אפיס פון דגל הרבנים זאל קומען אין באריהרונג מיט יעדען חבר, דורך א מכתב חוזר דאס דיעזע הצעה זאל ארויס מכח אל הפועל.

אויסער דעם איז באשלאסען געווארען אז אזוי ווי דיעזע פראגע איז אן אלגעמיינע, זאל מען קומען אין באריהרונג מיט די מנהלים פון אגודת הרבנים, כנסת הרבנים, ועד הרבנים, אז עס זאל פארטרופען ווערען אן אלגעמיינער קאנפערענץ וואו דיעזער ענין זאל פאר־האנדעלט ווערען, און זאל אנגענומען ווערען אלגעמיינע באשלוסען.

הרב ר' יעקב ישראל טוועדסקי פון נויארק, והרב ר' ישראל טוועדסקי פון ברוקלין, זיינען ארויסגענומען געווארען פאר חברים צום דגל הרבנים.

עס איז פארהאנדעלט געווארען די פראגע פון די רבנים עולים בארץ ישראל, וואו אן ערך פון 50 פאמיליעס פון רבנים ליידען זעהר שרעקליך, און עס איז באשלאסען געווארען אז עס ליגט א פליכט אויף יעדען רב צו מעורר זיין אין זיין שוהל צו שיקען א געוויסע ביישטייערונג צום ועד להחזקת הרבנים עולים אויף דיעזען אדרעס:

התאחדות רבנים

פ. א. באקס, 400

ירושלים, פאלעסטינא.

* * *

עס איז אויך באשלאסען געווארען דאס א ענויע אונטערזוכונג זאל געמאכט ווערען ווען דער נייער געגרינדעטער יוגענד ארגאניזאציאן „זרע אברהם" און אויב אז מען וועט אויסגעפינען דאס זי טהוט גוטע ארבייט לקיום היהדות זאל מען זיי שטיצען שריפטליך דורך דעם „דגל ישראל" און מינדליך דורך די בימות.

* * *

אין פילאדעלפיע האבען אלע רבנים ארויסגעלאזען אן אויפרוף צו מאכען אפיעלם אין די ימים נוראים פאר דער ישיבה המרכזית פון הרב מהרא"י קוק אין ירושלים. פאלגענדע רבנים האבען אונטערגעשריבען דעם אויפרוף:

הרב לעווינטהאל, הרב דובער שאפירא, הרב יאלעס, הרב סווירען, הרב ענגלאנדער, הרב ריבקינד, הרב טווערסקי, הרב לִיפשיץ, הרב ראווינסקי, הרב ריעף פון קעמדען און נאך. אין קרוב פון 80 שוהלען און חברות איז נעמאכט נעוואָרען אפיעלס און מען דענקט אז זעהר א גרויסע סומע איז נע'שנדר'ט נעוואָרען.

* * *

אין די הונדערטע שוהלען איבערן נאנצען לאנד, איז נעמאכט נעוואָרען אפיעלס פאר דער ישיבת רבנו יצחק אלחנן, און בארייטענדע סומען פליסען אריין אין דער ישיבה־קאסע, אויך זיינען נעמאכט נעוואָרען אויפרופען פאר פארשיעדענע ישיבות אין אירָאפּא און ארץ ישראל. אויסער דעם איז נעפלעדזשט נעוואָרען זעהר פיעל געלד פאר הכנסת אורחים, בתי יתומים, תלמוד תורות וישיבות קטנות, אויך פאר די קרנות פון יישוב ארץ ישראל וקרנות אגודת ישראל והמזרחי. בכלל זיינען די אידען היינטיגען יאהר נעווען מעהר פריי גיעביג, און אלפי רבבות איז נעגעבען נעוואָרען פאר צדקה פון די אמעריקאנער אידען איבערן לאנד.

* * *

די צדקה פעדעריישאן פון נויאָרק, וועלכע שטיצט קרוב פון הונדערט אנשטאלטען, בתי צדקה וחסד ותלמוד תורות וועט שאפען פאר דעם קומענדען יאהר די סומע פון 5 מיליאן דאלער. עס לינט א פליכט אויף אלע רבנים ודרשנים פון שטאדט צו העלפען דעם פעדעריישאן אין איהר גרויסע הילִיגע ארבייט. די רבנים דארפען מעורר זיין דאס פאלק, אז יעדער דארף און מוז ביישטייערן סיי אראם סיי רייך, פאר דער צדקה פעדעריישאן, וועלכע זי איז די צדקה גדולה פון דער גרויסער אידישער נויאָרק.

* * *

עס וועלט נעפלאנט א פאראייניגונג פון אלע רבנים ואדמורי"ם פון דער איסט סייד אין נויאָרק, אפנעזעהן צו וואס פאר אן אגודה זיי באלאנגען. די רבנים ואדמורי"ם האבען שוין אייניגעזעהן, אז מיט צושפליטערטע כחות קענען זיי נאר ניט אויפטאהן, ניט פאר חיזוק הדת און ניט לטובת עצמם, אייניג רבנים האבען אויף זיך גענומען די אויפגאבע צוזאמען ברענגען אלע רבנים צו א קאנפערענץ לאחד את הכחות, מי יתן והיה.

* * *

אויך אין ארץ ישראל נעהט אן א באווענונג, צו פאראייניגען אלע ארטהאדאקסישע אידען אין איין ארגאניזאציע, די „אגודת ישראל", די נייע „כנסת ישראל" און אפשר אויך דעם „מזרחי". אפשר וועלען מיר שוין פטור ווערען פון די מחלוקת דארטען, וועלכע עס ברענגט קיין נוצען ניט.

* * *

די ניט לאנג ארגאניזירטע סאסיעטי „זרע אברהם", צו פארשטארקען אידישקייט צווישען דעם יונגען דור, און ברענגען צוריק צום אידישען גייסט די אלע יונגע פארוואָנגלטע נשמות, פראנרעסירט זעהר שטארק, און זיי האבען צו פארצייכענען פיעלע גוטע טהאטען, וואו זיי האבען מציל געווען הונדערטע יונגע נשמות פון אונטערגאנג. זיי האלטען אפ אייניגע מאהל אין וואך גאס־מיטינגען, מיט גוטע רעדעס, וואו פיעלע סטריט־קינדער קעהרען זיך אום צו אידישקייט.

* * *

עס איז צום בארויערן, דעם לעטער וועלכען זיי האבען נעבראכט צו אונז פון ועד הרבנים נעשריבען ביי דעם מזכיר הרב פייוועלסאן, וואו ער שרייבט אין ענגליש א „סאמאנס" אז זיי מוזען זיך שטעלען בעפאר איהם צו רעפארטען זייערע מעשים, און ווען ניט וועט ער צורנעהמען ביי זיי דעם טשארטער, עס איז פשוט ניט צו פארשטעהן די אומוויסענהייט, מיט וואס פאר א רעכט שרייבט ער דיעזעס, האט ער זיי נענעבען א טשארטער? ווייסט ער זייערע טהאטען? האט ער באזוכט זייערע מיטינגען? ווען מען שרייבט אזא לעטער דארף מען האבען פאראנטוואָרטליכקייט.

אין דער זעלבער צייט, ווילען מיר זאגען צו די בעאמטע פון „זרע אברהם", אז עס איז ניט טאקטיש פון זיי, צו פארלאזען דעם לעטער בעפאר די טויזענד קעפיגע מאסע אין די סטריטען און אנפאלען אויף די רבנים.

די רבנים לייגען זיי קיין שטיינער אין וועג — דער לעטער איז געשריבען פון אונווִיסענהייט, אבער אויב זייערע מעשים וועלען זיך ארויס ווייזען פאר גוט, דאן וועלען אלע רבנים געבען זייער מיטהילף.

* * *

דאס זעלבע איז ניט צו באגרייפען די ניט־פאראנט־וואָרטליכקייט פון א לעטער געשריבען פון „אגודת הרבנים האורטודוקסים דארצות הברית וקנדה" ג'חתמ'עט ביי הרב סעלצער, צו די רבנים פון ירושלים, וועלכע דער תמצית לייענט זיך ווי פאלגט:

„שמצאו חובה לנפשם לבוא אל כבודם בלשון של בקשה בכל תוקף ועוז לבלי לתת תעודות סמיכה או כעין סמיכה לבחורי אמעריקא הבאים אל הקדש ולשוב ולחזור אה"כ לאמעריקא, כי תעודותיהם הם לרועץ להיהדות פה, וגורמים מכשול רבות התוצאות, ואך מרחוק מקום, לא יוכל לראות את העלבון הגדול שיש גם לכת"ר מזה, והמכשלה הגדולה אשר תחת ידו".

די פראגע שטעלט זיך ממה נפשך, איז דער אמעריקאנער יונגער מאן ניט ראוי לסמיכה, וועט ער דאך ממילא ניט קריגען, און אויב ער איז יא ראוי לסמיכה, פאר וואס זאל ער ניט באקומען וואס עס קומט איהם. מען קען דאך ניט חושד זיין די גדולי ירושלים אז זיי זיינען ניט קיין מבינים אויף לערנען, אדער צוליעב א פניה צדדית זאלען זיי נעבען סמיכה צו איינעם וואס איז ניט ראוי צו דעם. ניכער וועט זיך גלויבען, אז אין דיעזען בריף ליגט א פניה צדדית. צו נעהמען אויף זיך אזא פאראנטוואָרטליכקייט, צו שרייבען א באיקאט אויף

אמעריקאנער יונגע לייט אין א פרעמדע לאנד. מיר ווייסען ניט פון קיין „עלבון" וועלכע דיעזע מוסמכים האבען פארשאפט דעם יודענטהום, אדרבא מיר ווייסען אז זיי האבען פארשאפט כבוד צום יודענטהום, אויך גרויס כבוד, פאר דער ישיבת רבנו יצחק אלחנן, וואו זיי האבען זיך משתלם נעווען להיות מורי הוראה בישראל!

האט דער שרייבער פון דעם בריף נערעדט מיט די יונגע לייט? קען ער זיי? ווייסט ער זייער גרויסקייט אדער קלייניקייט אין לערנען, אדער מדות מוסר ודרך ארץ? דוכט זיך אז קיין גרעסערער „עלבון" ווי צו שרייבען אזא לעטער, וזלזול בכבודם של גאוני וגדולי ירושלים, איז ניטא, וחכמים הזהרו במכתביכם וכו', ונמצא שם שמים מתחלל.

* * *

א גאנצער ליסט מיט רבנישע אונטערשריפטען פון גאנצען לאנד, איז אונטערגעשריבען אויף אן אויפרוף פון דער ישיבה „תורה ודעת" אין ברוקלין, וואו די אמעריקאנער אידען ווערען געבעטען צו העלפען דיעזע ישיבה. בכלל מאטערט זיך דיעזע ישיבה אין דער לעצטער צייט צו נאך־מאכען די ישיבת רבנו יצחק אלחנן מיט איהרע אויפרופען. מיר ווייסען די וויכטיגקייט פון דיעזער ישיבה, וואו זי האט גרויסע רבנים אלס ראשי ישיבות, ווי הרב הגאון ר' משה ראזען, חוואדאנער רב, און נאך. אבער עס וואלט גלייכער געווען, ווען זי זאל ניט ווייזען עפענטליך איהר קאמפעטישען צו ישיבת רבנו יצחק אלחנן. זי האלף נאך ווייזען זעהר פיעל נוטע ארבייט צו קענען זיך פארגלייכען צו יענער. אלענפאלס דארף זי אודאי נעשטיצט ווערען פון אלע אידען ווייל איהר הוצאה איז זעהר גרויס, און טהוט וואונדערבארע ארבייט.

* * *

דיעזע ימים נוראים איז געווען זעהר א גרויסע נאכפראגע אויף תלמידים פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן, פון נאהענט און ווייט, אין גרעסערע און קלענערע שטעדט האט מען געפאדערט ישיבה־יונגע־לייט, צו זיין דער בר בי רב דתלתא יומא. די ישיבה־יונגע־לייט האבען זיך צושפרייט איבערן לאנד, און האבען זעהר פיעל נעליים־טעט פאר חיזוק היהדות והרמת קרן התורה. זיי האבען אריינגעבראכט א רוח חיים אין די עצמות היבשות, וואס ווייטער קומען אידען אין די פארוואלפענע שטעדטלאך, צום באוואוסטזיין, אז די אמת'ע פלאנצער פון אידישקייט זיינען נאר די תלמידי הישיבה, און ניט די יעניגע וואס קומען פון גאנצע אדער האלבע רעפארמער.

* * *

די מזרחי ארגאניזאציאן האט פארלופען אן אסיפה פון ועד הפועל און ועד הראשי, צו זאמלען קרעפטען, אז דער קאמפיין פאר א גרויסען פאנד לצרכי הדת בארץ ישראל זאל זיין אן ערפאלג. די היגע מזרחים מיט הרב ר' יעקב לעווענזאן בראש, פארלופען א גרויסען קאנפערענץ צו נעבען א שעהנעם קבלת פנים פאר די שלוחים פון מרכז העולמי של המזרחי, וויא הרב מאיר בערלין, הרב פישמאן, הרב עוזיאל והאדון הערמאן שטרוק, וועלכע קומען דיעזען מאנאט נאך אמעריקא און ביי דיעזען קאנפערענץ וועט זיך עפענען דער קאמפיין פאר דיעזען פאנד.

* * *

די נעשיכטע מיט חזן ברייטמאן, וואס ערב ראש השנה האט ער באקומען אן אינדזשאנקשאן פון נעריכט ער זאל ניט דאוונען איז שוהל, האט נעראפט נעבען א לעהרע צו די חזנים, זיי זאלען זיך ניט ארומטראגען מיט צוויי קאנטראקטען פון 2 שוהלען, און גורם זיין א חלול השם.

* * *

פאר ראש השנה איז נפטר נעווארען הרב ר' אברהם נעלערענטער ז"ל אין עלטער פון איבער 50 יאהר.

הרב נעלערענטער איז נעווען באוואוסט פאר א זעלטענעם דרשן, אליין א נעבארענער פון ארץ ישראל, און אין די 25 יאהר וואס ער איז נעווען אין אמעריקא, האט ער פארטראטען שטעלען: אין ביאליסטאקער שוהל, אין סיניער שוהל, און צום לעצט אין פענסילווייניע עוועניו תלמוד תורה. דאס מגידות און דרשות האלטען, האט איהם שוואר נעמאכט, און וויפיעל ער האט זיך אנגעשטרענקט צוועק צו ווארפען די מגידות און נעהמען זיך צו מסחר, איז איהם ניט נענאנגען. די לעצטע צוויי טעג פון זיין לעבען האט ער זיך אזוי פיעל איבער גע־ארבייט זאגענדיג דרשות און לעקטשורס, דאס ער איז פלוצלונג נפטר געווארען.

די לויה איז געווען זעהר אן איינדרוקספאלע, ביי צעהן טויזענד מענשען זיינען אנוועזענד געווען, און איי־ניגע צעהנדליגע רבנים און רביים. צווישען זיי הרב הרב איסקאלסקי, הרב בונין, הרב דאכאוויץ, הרב אפעלמאן, הרב סאדין, הרב שאפירא און נאך. הרב וואשאווסקי האט נעהאלטען אן איינדרוקספאלען הספד, און אלע האבען געזאגט „אוי לה להרבנות שמקברת את בעליה", יהי זכרו ברוך.

אונזער נייער אפיס

דער נייער אפיס פון דגל הרבנים און דגל ישראל איז אין 198 איסט בראדווי, וואו דער מזכיר הלשכה הרב צבי כהן וועט זיצען אייניגע שטונדען טעגליך פון 10 אוהר פרי ביז 2 אוהר נ. מ. אלע ענינים פון דגל הרבנים אדער דגל ישראל וועלען דארטען אטענדעט ווערען. מינדליך און שריפטליך זיך ווענדען נאר אין דיעזען אפיס:

DEGEL HORABONIM
198 East Broadway, New York, N. Y.

DEGEL ISRAEL
198 East Broadway, New York, N. Y.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא ווערען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אין׳ם לעבען פון זייערע קהלות און שולען).

די סאסייעטי „עזרת אלמנות ויתומים", געגרינדעט פון שענדישאווער רבי׳ן ר׳ טוביה הורוויץ און זיין ברודער הרב ר׳ אשר הורוויץ, געווען רב פון פיאנטיקאוו, גאליציע, אויך פון נאך רבנים, וועלכע העלפט זעהר פיעל די רבנישע און רבייעשע אלמנות ויתומים פון גאליציע, און אביסעל אין אנדערע געגענדען, לויט די לעטערס און קבלות וועלכע מיר האבען געזעהן, טהוען זיי זעהר גוטע הילפס ארבייט, וועלכע מען דארף זיי העלפען. נאטירליך אויב דאס שאדעט ניט צו די הייליגע ארבייט פון עזרת תורה פאנד, און דאס באלאנגט צו די מנהלים פון עזרת תורה, צו אונטערזוכען דעם ענין, און זעהן אז אויב זיי האבען א באזונדער סאסייעטי, דאן דארף ניט געשיקט ווערען צו זיי קיין שטיצע פון עזרת תורה. אבער פאר קיין פאל דארף ניט א רב פון א געמיינדע אדער שטאדט מבזה זיין דעם רב וואס קומט אין די אינטערעסען פון אלמנות ויתומים, ווי דאס האט געטראפען דא ניט לאנג אין א שטאדט. מיר האפען אז די עזרת תורה וועט אונטערזוכען דיעזע סאסייעטי כדי עס זאל ניט ארויס־קומען קיין מיספארשטענדניסע און בזיון תלמיד חכם.

* * *

הרב מיכל שמעון איסקאלסקי, וועלכער פארברענגט אין ירושלים שוין 4 מאנאטען, אין ישיבת מרכז הרב, שרייבט התפעלות׳דיגע בריעף פון די הייליגקייט פון ירושלים. אין דער צייט וואס ער קלייבט זיך שוין באלד פאהרען צוריק, שרייבט ער אז ער וועט זיך געפינען שולדיג, צו פארלאזען דאס הייליגע לאנד, וועלכע דארטען איז דער אמת׳ער מקור פון תורה ויראת שמים. ער שרייבט אז אויסער די עלטערע מענשען, ליגט א חוב קדוש אויף אלע יונגע לייט, זיי זאלען פארברענגען א געוויסע צייט אין דער הייליגער לאנד, און צו באקאנען זיך מיט איהרע גדולים און זעהן וואס הייסט תורה ועבורה. דער עונג רוהני און די הייליגע זכרונות וועלען פארבלייבען ביי זיי דעם גאנצען לעבען, זיי זאלען קענען שפאטן אלע מאל גייסטיגעם פון אמת׳ען מקור. די אלע בריעף טראגען אויף זיך באמת דעם חותם פון אוירא דארץ ישראל מחכים. דער יונגער רב איסקאלסקי ווערט ערווארטעט צוריק אויף חנוכה אי״ה.

* * *

הרב ר׳ שמריהו ליב הורוויץ, האט שוין איבערגענומען זיין נייע שטעלע אלס רב ומנהיג בישיבת תפארת הגר״א. שוין אין די ערשטע וואכען האט מען געזעהן זיין גרויסע ארבייט אין דער ישיבה און זיינע גלענצענדע און טיעפ־זינינע דרשות בהלכה ואגדה.

* * *

הרב ישעיה גלאזער איז אויפגענומען געווארען אלס רב אין דער גרויסער שוהל בית־אל אין דעם רייכען געגענד בארא פארק, ברוקלין, מיט גרויסע שכירות, און עס איז געפייערט געווארען דער אינסטאלייישאן וואו עס האבען זיך באטהיליגט א גרויסע צאהל רבנים. מיר האבען ג־ד וואוסט, אז קוים האט איין שוהל אויפגענומען א רב, ווי די שוהל בני יהודה האט געטאהן, מיט׳ן אויפנעהמען הרב רמ״א קאפלאן, וועלען שוין די איבעריגע שוהלען נאך־טאהן. יעצט אז דיעזע ביידע שוהלען האבען אר־טהאדאקסישע רבנים, ווילט זיך אונז פרענגען, וועלכע שוהל איז נעקסט? די איבריגע צוויי שוהלען „שומרי אמונה" און „אנשי ספרד" דארפען אן מוזען אויך אויפ־נעהמען רבנים, טא צו וואס איז דער וואראטען?

* * *

5 יונגע רבנים פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן האבען באקומען יאהרליכע שטעלעס אין ניו־יארק, ברוקלין, און אין אומגעגענד, מיט א גרויסען יאהרליכען געהאלט.

דיעזע פלעצער זיינען אזעלכע וועלכע האבען קיינע רבנים געהאט. עס איז צו האפען דאס די פיעלע שוהלען אין פארשיעדענע שטעדט, וועלען נאכטאהן דיעזע שוהלען, און אויפנעהמען ישיבה רבנים, דאן וועלען זיי ויכער זיין, אז דער אמת׳ער גייסט פון אידישקייט וועט ארויס געבראכט ווערען אין זייערע געמיינדען, און וועלען אוועקווארפען דעם רעפארמער גייסט.

שוואַרצבאַרד באַפרייט

אין אלע שוהלען איבער׳ן לאנד, האבען די רבנים און דרשנים לעצטען יום טוב סוכות, געדרעט איבער דעם משפט פון שוואַרצבארד, וואו ער איז געשטעלט ג־ד וואַרען צום געריכט אין פאריז פאר דעם שיסען דעם אטאמאן פעטליורא פון אוקראינא. שמיני עצרת, דער טאג איז וועלכען דער משפט האט זיך אנגעפאנגען, איז געמאכט געווארען אין אלע שוהלען הזכרות נאך די ג־ד פאלענע קדושים פון פאגראמען, און מען האט מתפלל געווען צום שופט כל הארץ, אז דער אויסגאנג פון טראיל זאל זיין אזעלכער, אז די ציוויליזירטע וועלט זאל אויפ־געשוידערט ווערען, און אז אזעלכע בלוטיגע מערדערליכע טהאטען זאלען ה״ו ניט ווידערהאלט ווערען.

מיטוואך דעם ערשטען טאג פון ראש הדש מרחשון, וועו עס איז אנגעקומען די נייעס אז שוואַרצבאַרד איז באריים געווארען, איז די אידישע גאס פול געווארען מיט שמחה, ניט קיין שמחה פון נקמה געפיהל, נאר א שמחה פון האפענונג אז אידישע בלוט וועט שוין אפשר ניט זיין הפקר, און שוואַרצבאַרד׳ס משפט וועט נורם זיין, אז אזעלכע שוואַרצע טעג זאלען זיך ניט אומקעהרען.

דגל ישראל

ירהון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא. העורך: הרב שמריהו ליב הורוויץ

הרבנים וחנוך האומה

הרב באמעריקא הוא צריך ומחויב להיות מחנך העם, מחנך לגדולים ולקטנים. הוא, באכח הדת והתורה, צריך להיות המפקח על בית הת"ת „בית היוצר לנשמת האומה". הרב המובהק שמסר את נפשו לקרבן כליל על מזבח התורה צריך לשמור על רוח התורה בבתי הת"ת באמריקה, ולפקח כי החנוך יהיה חנוך דתי שלם ומלא בלי לקוים ופגימות. חנוך שיש בו משום אהבה לאלקי ישראל, לעם ישראל, ולתורת ישראל.

ובה בשעה שרוחו מרחפת בבתי החנוך לקטנים, עליו לחנך את העם כולו, וביחוד האבות וההורים בישראל, על ידי חנוך שיש בו משום מסירת נפש על קדשי האומה, להלהיב את לב העם, לחבב עליו את כל קניני הרוח אשר לעמנו, להמתיק לו את מרירות החיים, להכין את כחות נפשו, להכשירו ולעודד את רוחו למלחמת הגנה על כל היקר והקדוש לכולנו.

והנה הדרשות הן צריכות להיות כלי זיין בידי הרב הדרשן ועליו לדעת כיצד להשתמש בהן לטובת החזקת הדת והיהדות, לא בבאורים סתם שאין בהם משום מוסר ותוכחה, למוד ולקח טוב לא באלה צריך הרב הדרשן להשתמש בדרשותיו מעל הבימה, אלא כל ביאור, פירוש, טעם, נמוק, הערה, הארה, הסבר, משל, ציור, דרוש, הטפה, צריך להיות מואר באור אלהי, אור הדת והיהדות, וצריך הדרשן להציג לנגד עיני רוחו מטרה, תכלית, והמטרה היא: — חנוך העם!!

שמירת שבת קודש, טהרת המשפחה, חנוך הבנים, כשרות, ארץ ישראל, אלה הם העניינים היותר חשובים שעומדים על הפרק עכשיו, ושעל כל רב דרשן בישראל לטפל בהם בדרשותיו. וצריך באמת להוציא, ירחון מיוחד לדרוש והטפה שימציא חומר לדרוש לכל שבתות השנה. ושהחמר ההוא יהיה מלא ונדוש במאמרי חז"ל ובבאורים קצרים מדויקים ומספיקים שיש בהם מוסר ותוכחה והארת והוראת דרך ישרה בחיים בכלל, ובעניני שבת, ארץ ישראל, חנוך, כשרות וטהרת המשפחה בפרט.

הירחון „דגל ישראל" הוצאת „דגל הרבנים באמריקה" הרי הוא נחלת הרבנים בכל תפוצות ישראל, כמעט אין לך רב בישראל שאינו מקבל את „הדגל", וכבר קבלנו הבילה גדולה של מכתבים מאת רבני ישראל בארצות שונות הדורשים מאת המערכת להקדיש מקום מיוחד ב„הדגל" לדרשות קצרות על עניני החיים וגם חומר לדרוש לכל שבתות השנה וחגי ישראל ומועדיו, ולכל המקרים והמאורעות המתרחשים בחיי האומה.

המערכת היא מוכנה ומזומנה להקדיש הרבה עמודים של הירחון לדרשות טובות מלאות ענין וחיים שיש בהן משום חזוק היהדות, אלא, פשוט, צר לנו המקום, אל נא נשכח, כי „הדגל" הוא הירחון הרבני היחידי בארצות הברית וקנדה שמטפל ודן בכל עניני החיים והאומה על פי רוח התורה, ולפיכך חובתו היא, וזו היא חובה קדושה וגדולה עד מאוד, לטפל בכל שאלות החיים, ולדרשות ולחמר לדרוש אין מקום, אלא אם כן נגדיל את הירחון פי שנים, ולזה דרוש הון רב, וזקוקים אנו בזה לעזרתם של הרבנים, עזרה חמרית ורוחנית. ולוא באמת ידעו הבינו והרגישו הרבנים שליט"א עד כמה יש צורך באמת בירחון רבני שישמיע את קולו בקדש על כל דבר בחיים, ועד כמה יש בו משום הרמת כבוד הרבנים והרבנות בכלל וכבוד תורתנו הקדושה בפרט, כי אז היו מסייעים לנו בסיוע של ממש בעבודתנו הקדושה, ואז כמה קל הוא להגדיל ולהרבות את מספר ההפים והעמודים שב„דגל ישראל" ולהקדיש חלק מיוחד, חלק הגון, לדרוש והטפה, אלא שאנו מחכים בזה לעזרה משותפת של החברים הרבנים די בכל אתר ואתר.

„אין לך דבר העומד בפני הרצון", אם הרצון, רצון־ברזל, יש כאן, הכל כאן, אפשר לו לכל רב ורב בישראל ליסד בקהלתו ועד מיוחד שיטפל ברכישת הותמים ל„דגל ישראל" ואפשר להשפיע על כל בתי הכנסיות שבאמריקה וקנדה שישלמו תרומה שנתית להחזקת ה„דגל ישראל", ובשכר זה נזכיר אותם לתהלה ולברכה בשער מיוחד — „שער הכבוד". אפשריות גדולות יש ויש, אם רק הרצון, רצון הרבנים, יתגשם בפעולות ומעשים.

„תבן אין נתן לנו ולבנים אומרים לנו עשו" — המציאו לנו אתם, רבנים נכבדים, וחובבי תורה די בכל אתר ואתר, די אמצעים להוצאת הירחון, ואנחנו מצדנו נשתדל להגדיל, לשפר, ליפות, לשכלל, את „הדגל" עד כמה שאפשר.

הרבנים באמריקה צריכים להיות מחנכי העם, ולחנך את העם יש צורך על ידי דרשות ומאמרים בעל פה ובכתב. וכשם שעל ידי ספרים שיש בהם כפירה ומינות נתרחק העם מקדשי האומה, ככה עלינו להמציא להם ספרים שיש בהם אש קדש שלהבת־יה בכדי לקרבם אל אבינו שבשמים, וע"י ספרות חוליניות, המזלזלת בכבוד הרבנים ובקדשי האומה, נתרחקו הבנים מכל היקר והקדוש לאומתנו, ועל ידי ספרות של דת נקרב את הבנים הנדחים לכל קדשי האומה.

מחכים אנו לתשובה כהלכה, מאת בעלי ההלכה בישראל, קברניטי האומה, נושאי דגל התורה והדת, תשובה חיובית ולא שלילית, תשובה מעשית, על ידי השתתפות בעבודתנו הקדושה. ועבודה זו ערך חנוכי גדול וקדוש יש לה, ועבודה חנוכית זו צריכה היא שתעשה על ידי מחנכי האומה האמתיים — רבני ישראל!!

הגאון רבנו אליהו (ווילנער גאון) מווילנא זצ"ל

למלאות מאה ושלושים שנה לפטירתו
י"ט תשרי, תקנ"ח.

מאת הרב שמואל מנחם הלוי פיין
רב בדעטראָיט מיש.

אל תבקש גדולה לעצמך ואל תחמוד כבוד יותר מלימודך עשה ואל תתאוה לשולחנם של שרים ששולחנך גדול משלחנם וכתרך גדול מכתרם, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך. גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, וכו' וכו', (אבות פרק ששי).

דברי התנאים האלו שנאמרו ונשנו לפני אלפיים שנה, רואים אנו אותם בחיים ובמעשה יום יום, ודבריהם כגחלי אש בוערות.

הנה בששה שבעה דורות שלפנינו, בשלשה יובלות שנים מקודם, חיו שני אנשים גדולים, וכל אחד ואחד מהם במקצוע שעסק בו נתפרסם שמו בקצוי ארץ ואיים רחוקים לגאון כביר אשר אין על עפר משלו. אחד מאלה האנשים נשא עליו כתר תורה והשני נשא עליו כתר מלכות.

שני האנשים האלו, אחד מהם הוא רבנו הגאון ר' אליהו ז"ל מווילנא, הידוע ונקרא בפי כל "דער ווילנער גאון ז"ל", (הגר"א מווילנא). והשני הוא המושל האדיר, אשר בלבל העולם כולו בשעתו וכבש חלק גדול ממנו בגבורותיו — הוא נאפאליאן הראשון, הנקרא "נאפאליאן דער ערשטער".

ופוק חזי מה עלתה להם לשניהם, מה היה סופם, איך חיו ואיך מתו, ומאי עמא דבר בהם, ותראה ותוכה איזו כתר יותר חשוב, אם כתר תורה או כתר מלכות.

רבנו הגר"א ז"ל בחיים חיותו היה נחבא אל הכלים, לא התודע אל איש ועתים רבות לא נודע מקומו איה, הלך בגולה נע ונד על גלות השכינה, כפי שהיה מקובל בימים ההם אצל גדולי הצדיקים ויומם ולילה לא פסק פומיה מגירסא. כל ימי חייו הארוכים שבעים ושמונה שנים, (נולד ת"פ ונפטר תקנ"ח) היו יום ארוך של תורה ותפלה ומעשים טובים, והוא ובני ביתו סבלו לפרקים חרפת רעב, ולא היה להם כסות בקרה, כי לא רצו ליהנות משל אחרים.

וכשהננו קוראים תולדות ימי חייו של האיש הדגיל מרבבות הזה, ומתענינים בקורות ימי חייו בכל הפרטים, אנו מתפלאים הפלא ופלא, ותמהים ושואלים איך יכול בן תמותה להגיע למדרגה רמה כזו בתורה ויר"ש כמו

דו פרצופין ::

מאת רב זעירא.

מטבע של אברהם אבינו — ספרו לנו חכמינו — היתה זקן וזקנה מצד אחד ובחור ובתולה מצד אחד, לרמז לנו על כלליות עם ישראל, קיומו והתנהגותו, כשם שמטבעתו היתה מצד אחד מעוטרת בזקנה בצורת זקן ומצד האחר רוח הצעירות רוחפת בצורת בחור, ואך אז היתה מטבע טובה עוברת לסוחר מיד ליד, ואם היה נמחק ונטשטש מצד אחד הזקן או הצעיר אז היתה לאסימן שאין עליה צורה, ושאינה יוצאה בהוצאה, ומקומה לא תמצא בשוק החיים ואף שיוצאה במדינה אחרת, ואף המלכות לא פסלתה, אך מדינה שפסלתה אינה שוה אצלה לכלום, כמו כן כללות עם ישראל נמשל למטבע שצריך להמצא בו זקנים ונערים, שתותם נשמת ישראל, צורתו ויהדותו תתום עליהם ואם תמצא אך זקנים מחזיקים ביהדות ולהבחורים ונערים תחסר מהם צורת עם ישראל, ואין ניכר עליהם כי ממעי ישראל יצאו, אז יהדות כזאת עבידא דבטלה, ולא תומשך קיומה לארך ימים. כי מה לי אם הזקנים מחזיקים במסורת אבות, אם הבנים אשר יולדו להם מתרחקים מדתם ולאומיותם, ואינם ממשיכים היהדות למסור הירושת אבות להדורות הבאים אחריהם, והקשר המחבר את העתיד אל העבר נפסק אצלם ויהדות כזאת אסימן נקראת, ובשום אופן לא תוכל לקרוא אותה מטבע עוברת לסוחר, וכן היא להיפך, אם הזקנים מנותקים מהתורה והמסורה, לא יועילו כל התקנות בחיבוק הבנים שלא ירתק חבל היהדות מדורות הבאים כי מכיון שנטשטש צורת הזקן, צורת הבן מעבר השני הוא אך חצי מטבע ולאסימן דמיא.

טעות היא ביד הרבנים הזקנים, כי הצעירים דוחפים אותם ממקומם והפצים לירש כסאם וכבודם אף בחיים חיותם, יודעים אנו פעולתם הטובה וכונתם הרצויה, וכל זמן שצריכים אנו לבעלי הבתים זקנים כדי שלא יופסל המטבע, צריכים אנחנו גם כן לרבנים זקנים היודעים לעצור בעמם, להשפיע ממוחם על לב הזקנים ולהפיח רוח של תחיה באפם, לפעול ולעשות להרמת קרן התורה והיהדות, מכירים אנחנו השפעתם הגדולה על רוב מנין ובנין האומה, ואל תבוש כי זקנה אמך, ורק זאת אנחנו מפילים תחינתנו לפניהם כי לא ירחיקו אותנו הצעירים מאליהם ויבואו לידי הברה ברורה, כי גם אנחנו חצי המטבע הננו. וכשלא יהיו רבנים צעירים, שישפיעו על הדור הצעיר לקשרם ברתוקות אהבה אל התורה ומסורת אבות, והצעירים ינתקו לגמרי מעמם ודתם, אז גם הזקנים ישארו אך חצי מטבע, ותופסל מלהיות עוברת לסוחר, ואם תביטו על הימים הנוראים אשר זה אך עברו מאתנו, תוכלו להוכח ככמה נאמנו דברי אלה.

כמעט כל הבתי כנסיות היו מלאים מאדם רב, בימי הדין והרחמים, וכל אחד בקר בית תפלה מהכרח פנימית או

רבנו הגר"א ז"ל, איך יכול אדם הקרוץ מחומר להיות עומד ומשמש כאחד מצבא מרום במרום, ואור השמש שלפני רבנו הגר"א זרח בענוה ובחן, בזהר וטהרה, בפרישות וקדושה, בלא רעש והמולה רבה, בלא תרועה ושריקת האופנים המשמיעים קול למרחוק, בלא נאוה ונאון, בלא קשיות עורף ואמיצות הלב, אך בהכנעה ובשיפוף עייל ושייף נפיק, ולא מחזיק טובה לנפשו.

רבנו הגר"א, זהו בעל הראש החריף, שהיה יכול לכבוש עולמות שלמות במחו החד, ובשכלו העמוק, בתבונתו הרבה, ובהגיוניו הבהירים, בחכמתו הגדולה ובהשכלתו המצוינה, הנה בכל כחותיו הרוחניות העצומות והנוראות שהרקיעו שחקים לא הלך לכבוש ולהכניע למי יהי' מי שיהי'. הוא לא הפיל מוראו וחתיתו אף לקטן שבקטנים, (חוץ ממה שהי' נוגע לשם שמים שם הראה נחת זרועו החזקה), אך בכל עצם כשרונותיו העמיק והשכיל איך לכבוש את עצמו, לכבוש תאות הנוף והחומר, להגביר חילים ברוחניות ולהמשיל את הנשמה בכל פעולותיו ומעשיו. הוא השתלם עצמו בתורה ועבודה בכל יום ויום, ומשעה לשעה הלך למעלה למעלה עד שהשיג מה שהי' ביכלתו להשיג, ואם הוא בעצמו היה הצנע לכת וברח מנשיאות גדולה וכבוד, הנה התורה הכריזה עליו מסוף העולם ועד סופו, ובכל מקום מוגש מוקטר לשמו, ובכל פנה ופנה העריצו והקדישו אותו עד כדי למלאך אלקי. ובכל עת אשר התראה הגאון נ"ע החוצה (אף כי היה זה מדי יום ביומו, מדי נסעו עם מרכבה מביתו אשר היה דר בחצר אבי הרב הנ"ל לבהמ"ד שלו, היה כל יום כבודו חדש עמו כאילו לא ראו אותו מעולם). נקבצו ובאו המונים המונים אנשים סביבו וימלאו כל הרחוב עד אפס מקום מאנשים הבאים לראות בכבוד גדלו ותואר פני קדשו (עליות אלי' צד 12, מכתבי הרב הג' ר' יהושע העשיל להרב הג' ר' דוד לוריא מביחאוו).

והאגדה מספרת שביום פטירתו יצאו כל העיר אל שדה הקברות ללוותו, עד כי לעת מנחה לא נמצא אף בבית הכנסת הגדול אשר בווילנא מנין עשרה להתפלל שמה מנחה בציבור, (עליות אליהו, דף מ"ה בהערה קי"ט). בן דורנו אדם הכהן המשורר זכר את הלויה הגדולה של הגאון כאשר הובילוהו לבית עולמו, זכר את העם הרב אשר נאסף לחלק להמנוח את הכבוד האחרון, והוא המשורר היה אז ילד בן ארבע שנים, אשר אביו לקחו על זרועותיו למען ישתתף בהמחזה ההיסטורי (זלמן עפשטיין, בכתביו, הגרא מווילנא, צד 108).

וגם היום שעבר וחלף מאה ושלושים שנה מיום פטירתו, עוד הוא כמו חי נצב לעינינו, ושמו הקדוש נזכר לברכה בכל תפוצות ישראל, ובהלכותיו המרובות משתעשים בכל בתי כנסיות ובתי מדרשים אשר ישראל נחתים שמה. גם היום זכרונותיו משרישים בקרבנו כל מרום נשגב וקדוש, אצילות והוד, טהרה וקדושה, ובכל זמן שאנו מתעניינים בתולדותיו נשרש בקרבנו אהבה לתורה ויראת שמים, וכיצד יתנהג האדם בפה עלי אדמות, ויודעים אנו מה תכליתו של האדם בעולם הזה, למה נוצר ולמה נולד, ובמה ישים כל מעינו לטוב לו. בקצור האיש הנפלא והמורם הזה רבנו הגר"א נתן לנו הרבה הרבה מאוד, הן בימי חייו והן לאחר מותו. ואשרי האיש ההולך בדרכיו ועושה כמעשיו.

אלי ימי חייו וימי מותו של האיש, שעל ראשו הי' נתון כתר תורה, ועתה נפן ונחזור לנו לדעת ימי חייו וימי מותו של איש שעל ראשו היה נתון כתר מלוכה, זהו נאפאליאן הראשון, בן דורו של הגר"א ז"ל, וכשנציג מחזה מול מחזה, אז נראה ההפרש והחילוק שיש ביניהם.

נאפאליאן הראשון, אחרי נצחונות אחדות לטובת ארץ צרפת, נעשה ונכתר למלך עליה, אבל הוא לא הסתפק בזה ולא אמר די לנפשו, אך אמר אעלה על במתי עב אדמה

חיצוניות, לשמוע נגינת החזן ודרשת הרב, וצער גדול היה לראות בית כנסת זו או אחרת אשר כל מתפלליה היו אנשים זקנים באים בימים, ולא יכולת למצוא אף צעיר אחד, ובשהטית אזנך לשמוע מה בפי המתפללים לא שמעת בלתי אנחות רבות וכבירות על גורל הבית הכנסת, לאמר: מה יהיה בעוד עשר שנים כשאנחנו נעזוב את ארץ התלאובות? האם בניבו הבאים אחרינו, המהם נקוה כי יחזיקו בקרנות המזבח? ואנחנו אשר שקענו רוב כחנו וכספנו בבנין הזה, יגענו לריק וילדנו לבהלה, ולהיפך כשנכנסת לבית הכנסת או בית תפילה אשר רוב חבריה המה צעירים, וגם שם הטית אזנך להמתוכחים, שמעת אך דברים מעודדים, ומלאים המה תקות, כי עוד ישתכלל הבית הזה על ידי בניבו הבאים אחרינו, והרב הצעיר שעלה הבמתה, הרבה עוד לעודד רוח המתפללים, לאמצם ולחזקם ולהפיח נשמה יתירה ברוחם, לקרבם אל עמם דתם ואמונתם, ואם עיני הרב הזקן לא הוכה בסנורים, רואה יודע ומבין כי נצרך לעם ישראל רבנים צעירים היודעים לדבר אל שומעיהם בלשונם, בנשמה לגוף, ומה גם כי כמה וכמה רבנים צעירים ממולאים ומגודשים בתורה ויראת שמים, בגמרא ופוסקים כאלו הרבנים הקוראים אחריהם מלא.

אדרבא באו נא אל הישיבות הגדולות, ישיבת רבנו יצחק אלחנן בנויארק, בית המדרש לתורה בשיקאגא, ישיבת ניו הייוון הנוסדה מהרב הגאון לעוועבערג, דרשו נא וראו, אם לא תמצא שם כמה עשרות בחורי חמד מסולאים בפז, אשר לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער, ויודעים להגן על כבודם במלחמתה של תורה. וארזי הלבנון של אמעריקא לא יוכל לדעוך את קוי אור תורתם. ואם מתחנכים ומתרגלים בהטפה לדבר אל העם כלשונם, אין שום חטא ואשמה מצדם, כי הלא גם תרבנים הזקנים עושים כזאת למצוא חן בעיני הבע"ב אשר אליהם עינם נשואות, בדיבורם הילוכם והנהגתם.

כי מי שמע כזאת מהרבנים האמתיים מהדור הישן העבר, ומי ראה כאלה, אשר רב יתהלך בקומה זקופה, מלובש קצרים, וזקנו מגולח במספרים, בלי זקן ובלי פאות. ושפתו הוא שפת פרחים במלות ושמות נרדפים, בכדי להמשיך אליו לב שומעיו, ותהלתו בפיו, שבשעה שהוא מדבר אל העם אינו מזכיר שום מאמר אגדה או מדרש, כדרך הרבנים מדור העבר. ורק מדבר הוא בדברי מליצה בלשון מדברת גדולות, והרבנים מגילו אינם נושאים עליו אשמה, מפני שדנים אותו לכף זכות מחמת כמה אנפין, וסומכים על דברי חכמינו, פרנס לפי הדור, ומה פשע של הצעירים כי נזעקים עליהם. להרב הזקן מותר להטיף בלשון אנגלית בשעה שמשתדל לקבל משרה, ויודע שעל ידי זה ימצא יותר חן, ובשעה שמסדר קדושין מתעמל לקרוא הכתובה דוקא בלשון המדינה, ואם קורא גם בארמית, חוטף

לעליון, ובמעוף חוזק דמיונו ובהמצאותיו וכשרונותיו הגדולות בתכסיסי מלחמה, רצה לכבוש העולם כולו, ולחלוק המלוכה לבית משפחתו וקרוביו, (עיין באלשאיץ ענציקלאפעדיע בשפה הרוסית ס' פעטערבורג 1903 חלק י"ג, צד 648 עד 652), וחלש על גוים והרגיז ממלכות, והעמיק חקר ושם כל מעיניו ומחשבותיו אך בחיל צבאות שלו החזק והסודר, והכין כל מכשירי המלחמה, והלך וכבש עמים רבים ומדינות הרבה והכניעם תחתיו ושם אותם למס עובד. וכה שחק לפניו הנצחון ובכל אשר פנה הצליח והשכיל, עד בואו בשערי מאסקווא, אבל פה לא יכול עמוד ולהחזיק מעמד ולצאת למלחמה על האויב הטבעי, זהו רעידת הקור החזק ששרר אז בחורף בארץ רוסיא. והרבה מצבאותיו נפלו חללים חללים, חללי חרב וחללי קור באין מקום מפלט ומנוס. (כי הרוסים במכוון שרפו את העיר מאסקווא בכדי שלא יהי' לו מרגוע ומנוחה) ונאפאליאן בעצמו שב בבושת פנים אל פריז בירת צרפת. וסוף סוף נצחו אותו מלכי אירופא וגברו עליו ונהרץ דינו להגלות אל ארץ גזרה על אי שמם, ושמה כלה ימיו האחרונים בצער עמוק ויגון ואנחה, ככה חי וככה מת האיש שנתון עליו כתר מלוכה (עיין כל זה בענציקלאפעדיע הנ"ל).

וכפי שאנו קוראין בתולדות ימי עולם, הלא הרבה והרבה נושאי כתר מלוכה הי' להם סוף, וימי הייתם נגמרו בבושת וקלון כמו נאפאליאן הראשון.

ולעומת זה כמה בתי צדיקים ואהלי חסידים מתנוססים עוד לברכה ותפארת גם היום בתוך מחנה ישראל ושמם וזכרם הטוב ישאר לדורות עולמם.

פליאה נשגבה על הגאון מהר"ץ חיות ז"ל בחדושיו על מסכת חולין

במסכת חולין דף פ"ד ע"א כתבו שם התוספות בד"ה עשרה מנה, במקומם היו דגים בזול יותר מן הבשר כפירש בקונטרס, אבל במדרש אומר אורח יום ראשון מאכילו אווזים ותרנגולים, יום שני דגים, יום שלישי בשר. וכתב על זה הגאון מהר"ץ חיות ז"ל בחדושיו, „מדרש זה הוא מאותם המדרשים אשר היו לעיני הקדמונים ונאבדו מאתנו כי חפשתי ולא מצאתי רמז לדברי המדרש הללו במדרשות שלפנינו". ופלא גדול הוא בעיני הלא המד"ר פ' פנחס על הכתוב ביום השמיני עצרת, מביא שם המדרש הנ"ל בגירסא אחרת, — בב' מאכילו בשר, בג' מאכילו דגים, ובמדרש תנחומא פ' הנ"ל הגירסא, בשני מאכילו דגים, בשלישי גבינה, ואינו מזכיר בשר כלל, והעיקר ברש"י על החומש פ' פינחס כתב שם מפורש כדברי התוספות חולין גירסת המדרש תנחומא, וז"ל, ובמדרש רבי תנחומא למדה תורה דרך ארץ שמי שיש לו אכסנאי יום ראשון יאכילנו פטומות, למחר מאכילו דגים, למחר בשר בהמה, למחר מאכילו קטניות, למחר מאכילו ירק, פוחת והולך כפרי החג עכ"ל. וכנראה הי' הגירסא הזו לפני בעלי התוספות אבל בכ"א פלא בעיני על דברי הגאון מהר"ץ חיות שכתב חפשתי ולא מצאתי רמז לדברי המדרש האלו, הלא בודאי הי' לפניו המד"ר והמד"ת והרש"י על החומש? וכנראה לא נאבד מאתנו המדרש הנ"ל.

הרב אפרים פעלקאוויץ,
רב ואב"ד דקענטאן, אהייא.

אותה במהירות, שלא יהיה ללעג וקלס — תירוצו ממש — ואם הרב הצעיר יעשה כן, נופל עליו בזלזולים בזוים, וצועק מרה כי הרבנים הצעירים הם סם המות לתתורה, לדידן הוי מומא ולדידהו לא הוי מומא, לא סוד הוא, רק דבר הידוע לכל, כי הרבה רבנים אמתיים עומדים על משמרתם, אך ורק בכח שפת המדינה אשר אתם, וכבר התירו חכמי אמעריקא את הדבר, ולוא היה הגאון חתם סופר בחיים, מה אמר על הרבנים הדורשים בלשון עם, ובכל זאת אינם מתחשבים עם מה שכתוב בהספר „לב עברי" במצאם למו זכות כי על ידי זה יקרבו את לב העם לאביהם שבשמים, ואם הצעירים יעשו כן, אז לב הרבנים עליהם להרחיקם מגבול הרבנות, ומחפים עליהם דברים אשר לא כן.

הלא הישיבות בפה נוסדו מרבנים זקנים, אך ורק לתכלית זו, לקשר את צעירי כל בית ישראל להדור הישן באמצעות הרבנים הצעירים ועכשיו שבאו לתכליתם, ורבנים צעירים לעשרות יצאו מהישיבות מוכתרים בכתר הרבנות, ויש להם הכח ללחום בקבלות משרות את הראבי"ם מהרופורמים, עומדים עליהם הרבנים האורטודוקסים לדוחפם לצד שמאל, שישארו קרח מכאן ומכאן.

המעשה הנוראה של שילוח מכתבים להרבנים בירושלים, מאת הסתדרות של רבנים בפה, שבל יעיזו להסמיך בסמיכת חכמים לבחורי אמעריקא, מראה על השנאה הבבושה בלבם של הזקנים על הצעירים — ובמסיבת של רבנים צעירים, כשנודע להם הדבר הזה, נשתוממו על המעשה הרעה הזו, וזה אל זה שאלו, וכי סמיכה לרבנות תלויה באיזה מקום גולד הנסמך, אם נולד באיזה עיירה ברוסיא ופוילען ראוי הוא לסמיכה, ואם נולד בארצות הברית איננו ראוי הוא לקבל סמיכה, אף אם ממולא הוא בתורה והוראה, ואם נפשך לומר שמכיוון שנולד במדינה זו, ידיעתו היא בספק, הלא הדבר יודע להרב המסמיך, כשיבוא לפניו הנסמך לתהות על קנקנו, ואם ימצא שאיננו ראוי לזה בודאי יחדול מלהסמיכהו, ואם ימצא אותו ראוי לכך, מדוע לא יסמיכהו בסמיכת חכמים, ומה פשעו ומה חטאתו שנולד בארץ אמעריקא — ובאנו לידי מסקנא כי אך ורק בכח כספם אשר שולחים לעתים רחוקות לרבני ארץ ישראל, לוקחים קרנים בידם להבות על קדקד של הרבנים הצעירים ולזלזל בכבודם של הרבנים הגאונים משם, כי אין לך זלזול בכבוד יותר מזה לאמר להם מהבא את זה תסמיכו וזה לא תסמיכו, מפני שלא נוכל לסמוך על מבינתכם — וכשנשאלו מדוע עשו ככה הוציאו עוד שקר מפיהם, וזלזלו בכבוד איזה מחבירנו הרבנים הצעירים, באמרם כי ישנם כאלה שנסמכו מרבני יוראפ, ושומרים משמרת הקודש בבית הכנסת של התערובות אנשים ונשים, וזה שקר גמור. והעד על זה, כי אחד מחבירינו שלמד בישיבה בארץ ישראל, וקבל משרה טובה באחת מערי ניו דזשוירזי, ובשמעו כי הבעלי בתים חפצים להתפלל בימים הנוראים שעברו, בערבוב, התפטר ממשמרתו, וקבל משרה בפרור בארא פארק בבית הכנסת אחת לימים הנוראים לבד, ועתה נשאר בלא משרה עד ירחם ד' עליו.

וכאב גדול הוא לראות שמבהלי הסתדרות גדולה כזה, אינם יודעים מהנעשה תחת חוטמם, ואינם מכירים כלל את הרבנים הצעירים ורק בידעם כי רב צעיר הוא, מוטל עליהם החובה לרודפו בכל מיני אמצעים הבלתי כשרים ובלתי יפים,

שאלות ותשובות

תשובה למר טייטלבוים

לחנם טרח להביא ראיות שרב יוסף לא נולד סומא מהא דשבת נ"ב וקמ"ח, שבאמת כפי שהעירה המערכת אינן ראיות כלל, אבל פשוט הדבר להראשונים ולית מאן דפליג שהאמורא רב יוסף לא היה סומא מלידה ונעשה אחר כך.

בעל סדר הדורות מביא מספר „מקור חיים" שישב בבית אפל ארבעים יום ואחר כך צוה להביא לפניו אבני שיש והסתכל בהם ונעשה סגי נהור. וכן מביא הרמב"ן בחדושיו לקדושין ל"א, דרב יוסף פקח ונסתמא הוה כדאמרינן באגדה דסמי נפשיה משום דלא מצי קאי לאסתכולי בר מד' אמות דיליה, וכן מובא בספר האורה לרש"י. והמתפלא על חסיד שכמותו שיהבל בעצמו ויעבור על דברי תורה אפשר לאמר שזה היה בשעת חליו הקשה שעבר עליו עד ששכח תלמודו (ועיין רש"י שבת כ"ד ע"א, וכתובות ב' ע"א, וב"ב קל"ד ע"ב).

יצחק ווערנער,

רב ואב"ד דק"ק קאלומבום.

* * *

בעזהי"ת.

ראיתי להעיר על דברי ידידנו הרב המנהל של דגל הרבנים, מוהר"י איסקאלסקי נ"י, שכתב ב„דגל ישראל" גליון ח', בתשובתו להשואל אם מותר לערב דברים אסורים במיני מאכלים שונים, באופן שיש בהם בודאי ששים כנגד האיסור, והשיב הרב הנ"ל תשובה כהלכה, דאסור, מטעם אין מבטלין איסור לכתחלה, דאסור גם בדיעבד להקונים משום שנתבטל בשבילם וכו'. מצאתי להעיר על זה (מה שכתב משו"ת צ"צ סימן פ' דאין ללמוד היתר מהרשב"א שהובא בהמחבר סוף סימן, צ"ט, דכל שאי אפשר לבוא לידי נ"ט מותר לבטל לכתחלה, וכו', ראיתי להעיר כי גדולה מזו כתב הפר"ת סי' קכ"ב ס"ק ה', דכל זה רק בבליעת איסור אבל איסור בעיניה אפילו איסור משהו מופגם אין מבטלין לכתחלה) דלא רק משום ביטול איסור לכתחלה יש בכאן דאינו אסור בדיעבד רק משום קנסא, אלא דהאיסור לא נתבטל כלל, כמ"ש בתשובת הרשב"א ח"ג סימן רי"ד, הובא בב"י י"ד סוף סימן קל"ד בלי שום חולק, דביטול אינו שייך רק בדבר שנתערב דרך מקרה, אבל כל שדרכו לעשות כן ודרך תיקון עשייתו בכך אסור ואינו בטל לעולם, וכתב שם דגם הראב"ד סובר כן, ואסור אפילו לחולה שאין בו סכנה. וכ"כ הרא"ש בסמ' ע"ז פ"ה סי' ל', וכ"כ הר' ירוחם הובא במג"א סי' תמ"ב ס"ק א', וכן פסק בפשיטות המחבר בש"ע יו"ד סוף סימן קל"ד. והגם שהנו"ב ח' י"ד סי' נ"ו הראה לדעת כי הרי"ן מינא"ש ותלמידו הרמב"ם לא ס"ל הכי וכיון שהוא מדרבנן כדאי לסמוך עליהם להקל ע"ש, אבל הגאוני הבתראי שלאחר הנו"ב פסקו לאסור, ה"ה בש"ע הרב סי' תמ"ב ס"ו ובקו"א שם כ' דגם המג"א והפר"ח סוברים כן להלכה ע"ש, וע"ש בס' כ"ב ובקו"א דאפילו במאכלי חולים שאינו מאכל אדם אסור, וכן פסק בברכי יוסף יו"ד סימן קל"ד, וכן מביא בר"ת סי' צ"ח ס"ק צ"ח בשם המהר"ם שי"ק לענין ציקאריע, ובשם הדברי יוסף דהוה ספק דאורייתא.

ומזה הנני צווח ככרוכיא על איזה רבני זמננו שלקחו להם ההיתר ליתן הכשר לפסח על מיני משקים ומאכלים שדרך תיקון עשייתם בתערובות חמץ, ומענתם בפיהם, מטעם ביטול בס' לפני הפסח, אבל שגיאתם מי יבין דאסור מתרי טעמא, מטעם ביטול איסור לכתחלה דאסור גם בחמץ לפני הפסח כמבואר בש"ע הרב שם ס"ה ובקו"א שם, ומטעם פסק הלכה של הנהו נאוני ומאורי עולם קדמאי ובתראי דלא בטיל כלל כנ"ל וצריך לבערו לפני הפסח ואם עבר ולא ביערו אסור אפילו בהנאה לאחר הפסח.

* * *

התשובה שלמה אשר הרב רש"ז דוואָרקין נ"י רוצה על קושיתו בתום' ע"ז דף ס"ז ע"א ד"ה אר"י, ימצא תיכף שם בתוספות בסיום דבריהם דעיקר השגתם על רש"י, דכי היכי דלר"ע הוי דרשה גמורה מדאורייתא גבי היתר מצטרף לאיסור מדחייב עליה מלקות ה"נ לרבנן הוי דרשה גמורה מדאורייתא דטעם כעיקר מדאורייתא, והדברים ברורים למעיין. וכן נשנה זאת ההשגה בתום' פסחים מ"ה ע"א ד"ה בשמעתין, בקיצור בלשון מבורר, עיין שם.

* * *

והנה מדי כתבי ב„דגל ישראל" נזכרתי כי חובה עלי להודיע לחבירי הרבנים נ"י, דבר חדש ונחוץ בענין תיקון מקואות שנזדמן לי בס"ד למצוא בפה.

הנה בהיותי מלפני ד' שנים בנויאָרק ועסקתי עם עוד רב אחד לתקן מקוה כפול של מי כפור כידוע, מצאנו ראינו בהמקוה הישנה שבשם, אשר החור שבשולי המקוה שממנו יוצאים המים בכל עת נקיון המקוה, החור הזה פתוח תמיד ואין לו שום סתימה של גמי או עץ או שאר

ואך התקוה האחת אשר תנחם אותנו היא, כי רובם של חברי ההסתדרות בכולם לא ידעו מזה, ורק אחדים מהם, אשר בניהם הם הלכו לצד אחר לגמרי, וקנאת ביתם אבלתם לעשות מעשה כזו.

וביותר יכאב הלב לראות אלו הרבנים בשעה שבאים במשא ומתן עם הרבנים הצעירים, שפתם אתם לכסות על מחשבות לבם, ומדברים בלשון כזה דמשתמע שלא באו לארץ הזו אלא לראות ולהשתדל שגם באמריקה יהיו צעירים כאלה, אשר הרבנות תהיה תכליתם, ואהלי תורה יהיה אהלם, והרבנות תהיה את בעליה. וכאשר יפנו שכמם, בהזדמנות ראשונה, מראים שמורים טובים המה, לירות חצים בכתנה הרבנים הצעירים, ושני פנים להם, ולכן אני היושב בסתר תחתון, בשפל המדרגה, נקרא נקראתי היום „דו פרצופין".

דבר שאינו מקבל טומאה כדרך שאר מקואות כידוע, רק מתחת רצפת המקוה נקבע איזה מין מכונה קטנה של מתכת הנסגר ונפתח, ועל ידי שמסבבין איזה מין יד הקבוע למעלה מן המקוה, עוד נפתח ונסגר המכונה הנ"ל להוציא את המים מן המקוה או להחזיקם במקוה. וכן נמצא כזה בכמה מקומות שבמדינות אלו, והננו בכאן רק לענין שהכלי מתכת הזה הוא דבר המקבל טומאה ואסור להיות המעמיד את המקוה והווייתו על ידי דבר המקבל טומאה כמבואר בי"ד סעיף נ'. אבל הכשרנו בזה מפני שהכלי מתכת הזה הוא מחובר לקרקע ובטל אגב קרקע ואינו מקבל טומאה כמבואר שם סימן מ"ח, וגם נמצאו בזה כל התנאים שהתנה הנו"ב בדגמ"ר ובשו"ת ת' סי' ק"ט קל"ז קל"ח שנעשה מתחלתו ע"ד לקבעו בקרקע, וגם תשמישו עם הקרקע, וכו' וכו' ע"ש, ובפרט דהרא"ש מתיר לגמרי לסתום בדבר המקבל טומאה וזה הוא היש מי שמתיר בס"נ ועי' בט"ז ס"ק מ'. ולא עלה על דעתי לחשוש בזה חשש שאובין, אבל בעסקי בפה בתיקון מקוה חדשה כנ"ל, ראיתי שהמכונה הנ"ל הוא כלי קבול ממש המחזיק מים ונעשה לקבל מים, הוא נקרא בלשון המדינה „דושענקינס וואלוו" ושיעור כלי קיבול של מתכת הוא כל שהוא כידוע, ואף שנקבעת ומחוברת בקרקע, אבל הא הוה כלי קבול שחקקו ואחר כך קבעו, שפוסל לכ"ע משום שאובין כידוע בש"ס ופוסקים, ואם כן כל המים שבמקוה עומדין על כלי קבול הפוסל משום שאובין וד"ל. וחפשתי בפוסקים ושו"ת הנמצא בידי ולא מצאתי נידון כזה.

אבל יגעתי ומצאתי ב"ה, שנידון כזה ממש נשנה במשנה מפורשת במס' מקואות פ"ו משנה יו"ד, האבים שבמרחץ בזמן שהוא באמצע פוסל, מן הצד אינו פוסל, ומבואר במפרשים שם שהאבים הוא כלי מתכת מנוקב שבשולי המקוה, להוציא משם מי המקוה כשנמאסו, וחוזרין וסותמין אותו אחר כך, והוי המים שאובין משום כלי שחקקו ואחר כך קבעו, דכל המים נרורין ע"ג האבים וד"ל, ע"ש, ואם האבים הוא מן הצד אינו פוסל משום דהוי מקוה כשר סמוך לשאוב, ופוסק כן הרמב"ם ובש"ע סי"ז כר' מאיר, דמים שאובין מן הצד אינו פוסל. והדברים ברורים למעיין שם במשנה ובמפרשים וע"כ הנני לעורר את הרבנים המשניחים על המקואות שבמקומותם למושבותם, שיחקרו לדעת שאם בהמקואות שלהם נמצא אבים כזה והאבים הוא באמצע המקוה לא מן הצד, המקואות פסולים וצריך לתקנם.

ישעיה הלוי הורוויץ,

רב ואב"ד בעיר ווינעפעג, מאנ. והגליל,

ומלפנים רב אב"ד בעה"ק צפת, א"י, ת"ו.

תשובה

בנומער ח' של העתון „דגל ישראל", הקשה הרב הג' ר' שניאור דווארקין קושיא חמורה על התוספות במס' ע"ז דף ס"ז בדבר השגתם על רש"י ז"ל דס"ל דבכל איסורים הוי טעם כעיקר רק מדרבנן מהא דפריך בגמרא והאי משרת להכי הוא דאתי והא מבעי לי' לטעם כעיקר, ולשון זה מורה דהוי דאורייתא ומקשה הרב הנ"ל קושיא חזקה מה מקשים התוספות אחרי דבנזיר גופיה בודאי לכו"ע הוי מדאורייתא טעם כעיקר ואין הכרח מקושית הגמרא לשארי איסורים עכ"ל הרב הנ"ל.

באמת הסוגיא הזאת היא אחת מהסוגיות היותר חמורות שבש"ס, וקשה מאד לצלול לעמקי סודותיה, אך מה שנוגע לקושיתו מחויב אני להגיד לו שיסודו שבנזיר לכו"ע טעם כעיקר הוי מדאורייתא אינו יסוד. רש"י בעצמו בחולין צ"ח ע"ב בהסוגיא שמשם נובעת שיטתו דבחולין טעם כעיקר מדרבנן מביא שני תירוצים על הא דלא ילפינן מנזיר דטעם כעיקר מדאורייתא והתירוץ הב' דגם בנזיר הטעם אינו כעיקר והפסוק דמשרת להיתר מצטרף לאיסור קאי, ועיין ברש"י פסחים מ"ה ע"א ועיין במהרש"א פסחים מה שמקשה על רש"י ז"ל מהסוגיא, וכעין קושית מהרש"א מקשה התוס' בע"ז מסוגית הגמ', כי התוספות ס"ל בשיטת רש"י דגם בנזיר הוי טעם כעיקר רק מדרבנן ואינו מחלק בין שארי איסורים להא דנזיר, ומצאנו חבר לרש"י ז"ל הרמב"ם ז"ל שגם הוא ס"ל דבנזיר גם כן טעם כעיקר מדרבנן, ז"ל בפרק ה' מהלכות נזירות, אם שרה פתו ביין והיו הרביעית יין בכדי פרס מן הפת ואכל כדי פרס שנמצא שאכל רביעית יין ה"ז לוקה ועל זה נאמר בתורה וכל משרת ענבים סעי' ז' היו בו טעם יין ואין שם רביעית בכדי אכילת פרס הרי זה אסור מדברי סופרים כמו שבארנו בה' מאכלות אסורות, הלא אנו רואים דהרמב"ם ז"ל דס"ל כרש"י ז"ל דטעם כעיקר מדרבנן בהלכות מאכלות אסורות כאשר ביארו שיטתו גדולי האחרונים וביותר הב"י בסי' צ"ח ס"ל גם בנזיר דטעם כעיקר מדרבנן הגם ששיטתו אינה מתאמת בפרטיה לשיטת רש"י ז"ל כי להרמב"ם ז"ל יסוד תערובות רביעית יין בכדי אכילת פרס שלוקה הוא מהפסוק וכל משרת. ועיין באחרונים שמפרשים שיטתו בהסוגיא דטעם כעיקר שקאי רק על תערובת רביעית יין בכדי אכילת פרס אם ששיטה זו קשה להולמה ולרש"י ז"ל הוא הלכה למשה מסיני, עיין בפסחים ובע"ז ס"ז ברש"י דיסוד כזית בכדי אכילת פרס בתערובת מהלכה למשה מסיני כי הלא לרש"י ז"ל אין שום פסוק על תערובת כזית בכדי אכילת פרס, עוד הרמב"ם ז"ל ס"ל דגם נימוח נקרא טעמו וממשו ורש"י בע"ז ס"ל דנימוח מקרי טעמו ולא ממשו אבל בעיקר השיטה דגם בנזיר טעם כעיקר הוי רק מדרבנן מסכימים שניהם הרמב"ם ורש"י ז"ל בתירוץ האחרון בחולין ובפסחים מ"ה, ולכן מקשה התוספות על רש"י כי מהסוגיות דפסחים ונזיר משמע דטעם כעיקר דאורייתא מקושית הגמרא דאם הוה רק מדרבנן למה לא מתרץ הגמרא אין הכי נמי דלרבי עקיבא טעם כעיקר הוי רק מדרבנן בכל האיסורים גם בנזיר אלא נראה דגם הגמרא ס"ל דטעם כעיקר דאורייתא בכל האיסורים כי לרש"י ס"ל כמו להרמב"ם אין חילוק בין נזיר לשאר איסורים.

כן נראה לי לתרץ לחומר הקושיא. וזו תשובתי,

רפאל מרדכי באַרישנסקי,

מי שהי' רב בהאמעל, וכעת חונה פה ק"ק וואשינגטאן.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב.

בנין דוד על מסכתות הש"ס סדר נזיקין, מהרב הגאון ר' דוד דובער טאוב, האב"ד דק"ק דאבראזינסקי. הובא לביהד"פ על ידי נכדו הרב ר' יהודא משה טהייבערג, מעיר לאדז.

הספר הזה הוא מלא וגדוש בפלפולים חריפים, ומפלפל בדברי הראשונים ואחרונים בדברים נאים ומתקבלים על הלב, להשיגו אצל המביא לבית הדפוס:

הרב י. טיבורג,
קאנסטאנטינאווסקא 29, לאדז, פאלאנד.

* * *

נחלת אבות בענין הזקת התמנות הנהוג בזמננו מאת הרב הגאון ר' משה שמואל האב"ד בעיר זוויהעל, והובא לבית הדפוס על ידי התנו הרב רמ"א ניסענבוים, ובסופו „קונטרס זכר אברהם" מהרב הגאון ר' אברהם דובער הלוי אב"ד דקאמענץ, דליטא.

בספר הזה מראה המחבר את חריפותו ובקיאותו הרחבה בש"ס, ראשונים, ואחרונים והכל בענין חזקת המנוין, ונחוץ להלכה ולמעשה.

* * *

סאציאליזם פון די נביאים, מאת הרב רמ"א ניסענבוים שליט"א.

דיעזער ספר איז געשריבען אין אידיש און ענגליש וועגען די סאציאליסטישע שיטה, איז וויכטיג פאר יעדען, ער זאל וויסען די השקפת התורה אויף דיעזע ענינים. עס איז אמאהל כדאי צו לעזען כדי „ודע מה שתשיב".

די ביידע ספרים איז צו באקומען ביי דעם ארויסגעבער, אויף דיעזען אדרעס:

הרב מ. ניסענבוים,
262 אלבעני עוועניו, ברוקלין, נ. י.

* * *

ספר מנחת ישראל, חלק שלישי על מסכת עירובין, מאת הרב הגאון ר' ישראל רייך, האב"ד באטארקעם.

המחבר הזה מפליא לעשות לברר בכל ענין שיטות הראשונים עפ"י דברי גדולי האחרונים כדרכו בקודש בשני החלקים הראשונים, ובראשו אחד עשר דרושים המשמחים אלקים ואנשים, ונחוץ לכל רב ודרשן. להשיגו אצל:

הרב ר' מ. טענענבוים,
760 מעדיסאן סטריט, ברוקלין.

* * *

אמרי בנימין על התורה, מהגה"צ בנימין מ"מ דברדיטשוב ובראד. והשיגו אצל:

ר' אבינער מיכל הורוויץ,
קראקא, רחוב דייטקאווסקא 61.

הרב הגאון ר' שלמה נתן קאטלער, דער רב פון לוקניק, וועלכער געפינט זיך אין דעטראיט, מיש., וועלכער איז גוט באוואוסט דא אין לאנד, האט ארויס געגעבען א ספר הדרנים אויף אלע מסכתות, אויך אויף אלע סדרים פון משניות, און 7 סימנים פון שאלות ותשובות.

דיעזער רב איז מפורסם פאר א חריף נפלא, און עס איז באמת זעהר ערפרייענד צו הערען אז אזא ספר געהט ארויס פון דרוק. וועז מיר וועלען באקומען דעם ספר וועלען מיר געבען אן אבשאצונג וועגען איהם, אין קומענדען „דגל ישראל".

לתקנת עגונות ונפשות אובדות

הרב ר' יהושע רובינשטיין, דער רב פון באקו, פאר־לאנגט פון ר' דובער קליאנסקי ער זאל זיך אפרופען צו זיין ברודער משה הילל קליאנסקי, גלוחאי פערעאולאק 25—23 אין באקו.

* * *

ר' אפרים אלטוס, פון רייציז, פלאצקער גובערניע, זוכט זיינע צוויי ברידער יצחק אלטוס, ושמחה אלטוס. עס איז פארן א לעטער פאר זיי.

* * *

הרב צבי מעהר, פון בראילא, זוכט נייטהען קאהן, וועלכער האט געהאט קינדער יתומים דארטען, ער זאל שרייבען צום רב אין בראילא רומעניע.

* * *

הרב שלמה האלפערן, פון ביאליסטאק, פארלאנגט אז ר' יונה כהן זאל זיך אפרופען צו איהם וועגען פאמיליע אנגעלעגענהייטען.

* * *

שמעלקא לאקס, וועלט נעבעטען פון קיעלצער רב, הרב ר' אברהם אבלי הכהן ראפאפארט, וועגען זיינע קינדער, איבערהויפט טאכטער הינדא, ער זאל לאזען הערען פון זיך.

* * *

הרב יוסף שאבאשקאוויץ פון קיוב זוכט דעם מאן יעקב בן פנחס הלוי למשפחת פריינקעל, וועלכער האט געלאזען א פרוי פיינא מיט א טאכטער רוחמה. ער פלעגט זיך נעפינען מיט אייניגע יאהר פריהער אין רעס־טאראנט 200 איסט בראדוויי.

וועד עס וויסט פון איהם, איז געבעטען צו שרייבען צום רב פון קיוב, הרב יוסף שאבאשקאוויץ, אולאונסקאיא 20, קיוב.

* * *

דער בית דין צדק פון בריסק, זוכט מר. נתן חזן, וועלכער האט א פרוי אין בריסק מושקא. ער זאל שיקען סופארט פאר איהר מיט זיין טאכטער שרה אדער שיקען א גט פטורין. וועד עס וויסט פון איהם זאל מעלדען צום דגל הרבנים. ער האט געוואהנט אין דעטראיט, נאכהער אין ברוקלין.

צו אונזערע לעזער!

מיר ווילען מיט דעם אויפמערקזאם מאַכען אונזערע לעזער דאַס מיר האָבען אריינגעגאַנגען וויכטיגע מאמרים אן ארטיקלען פון באריהמטע רבנים און סופרים, וועלכע וועלען זיין געדרוקט אין די קומענדע נומערען, איבערהויפט טהוען מיר אַלעס מעגליכעס צו פאַרשהנערען און פאַרבעסערען אונזער צייטונג אין אַלע הינזיכטען. מיר פון אונזער זייט טהוען דאַס בעסטע וואַס נאָר מעגליך איז און מיר ערוואַרטען דאַרום דאַס אויך איהר, אונזערע לעזער פון אייער צד זאָלען טהוען אַלעס וואַס איז פון אייך אבהענגיג אויף דעם זעלבען אופן.

שיקט אריין אייערע סובסקריפשאַנס, וואַרט ניט אויף אונזערע בילס, טהוט דאַס טאַקע גלייך און זייט ניט יוצא מיט זיך אַליין נאָר זעהט שאַפט פאַר אונז וואַס מעהר סובסקרייבער פון צווישען אייערע באקאנטע.

יעדער נייער סובסקרייבער מיינט שטיצע און אַנערקענונג פאַר אונזערע שווערע אונערמיעדליכע ארבייט.

נאָך אַ בקשה צו אונזערע לעזער, פילייכט געפינען זיך אייניגע וואַס פאַרלאַנגען ניט אונזער צייטונג, און רעכענען ניט צו באַצאַהלען בעטען מיר די יעניגע אונז גלייך צו לאָזען וויסען און מיר וועלען אויפהערען שיקען צו זיי אונזער צייטונג און וועט אונז נישט זיין קיין אומזיסטע גורם בהיזק.

מיט אַכטונג,

די פערוואַלטונג.

לאַמיר פרובירען!

דער „דגל הרבנים" האָט שוין אייניגע מאָהל געשריבען וועגען דער טרויערדיגער ערשיינונג וואָס קומט פאַר אין די קאָורטס בשעת מען שוועדט אין אידישע ערות. די עדות וועלען אייננעשוואוירען מיט א ברית החדשה און שוין אייניגע מאָהל אויפגעפאַדערט אז אזא האַנדלונג זאָל אַפגעשאַפט וועלען און אז אידען זאָלען איינגעשוואוירען וועלען מיט א תנ"ך.

קיינער פון די דזשאַדזשעס האָט זיך אַבער וועגען דעם נישט געקימערט און אונזער פאַדערונג איז געבליבען כקול קורא במדבר.

מיר די רבנים דארפען דאַרום זהן איצט אויסנוצען אונזער השפעה אז ביי די היינטיגע קומענדע עלעקשאַנס זאָל אויסגעקליבען וועלען אַלס סיטי קאָורט דזשאַדזש האנאריבל דזשאַדזש שיממעל, וועלכער שטאַמט פון אַרטהאַדאָקסישער משפחה און איז אַליין א גרויסער פריינד פון אידישקייט. — דורך איהם וועט אונז פילייכט גרינגער זיין אויסצופיהרען אונזער פאַדערונג.

די רבנים פון זיין דיסטריקט וועלען געווים ווירקען אז אויף דעם אמט פון סיטי קאָורט דזשאַדזש זאָל אויסגעקליבען וועלען אזא אויפריכטיגער פריינד פון אידישקייט ווי האנאריבל דזשאַדזש שיממעל.

הספר

פרי שלמה

מהרב ר' צבי דאַכאָוויץ, אשר קנה לו שם טוב בדרשות הנעלות נמצא עוד למכירה במספר מצומצם.

להשיגו אצל הרב המחבר:

Rabbi H. Dachowitz, 462 Stone Ave., Brooklyn, N. Y.

אויף אַלע פאַרטיעס און באַנקעטען קויפט איהר די פליישען פון

פאַלעסטיין כשר וואורשט פעקטאָרי

135-137 סויט 8טע סטריט

ברוקלין, נ. י.

וויל עס איז באמת כשר און געשמאַק.

גיט אַכטונג מען זאָל אייך ניט געבען קיין אַנדערע

אונזער גאַווערנמענט אינספעקשאַן נומער איז 105.

אדרעסירט:

PALESTINE KOSHER WURST FACTORY

135-137 S. 8th St. Brooklyn, N. Y.

הספר הנפלא המצוין

חיבת הקדש

מהגאון האמיתי

מרן ר' אליהו קלאצקין מירושלים

(מקודם הגאב"ד דלובלין)

הנהוג לכל רב ומורה הוראה.

מחירו שלשה דולאר לטובת הגאון המחבר

לפנות על פי הכתובת:

RABBI J. ESKOLSKY

256 E. Broadway New York

234 נדפס בבית הדפוס „אריאם פרעס", אינק., 54 קאנאל סטריט, ניו־יורק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 252 East Broadway, New York

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879."

Volume I, No. 11.	ניו יארק, כסלו, תרפ״ח	ערשטער יאהרגאנג, נומער 11
Subscription Price $2.00 a Year	**December, 1927.**	סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

דער „מזרחי" און אונזערע שוהלען

דער „בנין הארץ" קאנפארענס פון „מזרחי" וואס איז אפגעהאלטען געווארען ניט לאנג צוריק אין וואלדארף אסטאריא, האט אנגענומען זעהר א וויכטיגען באשלוס צו ארגאניזירען די שוהלען פאר דעם „מזרחי". מיר ווינשען דעם „מזרחי" גליק אין אזא שוועריע און הייליגע אונטערנעמונג.

די נויטיגסטע ארבייט און די הייליגסטע איז צו ארגאניזירען אונזערע ארטהאדאקסישע שוהלען פאר בנין הארץ על פי רוח התורה, און פאר א גוטע רעליגיעזע אידישע ערציאונג, פאר חזוק היהדות, אבער — די שוהלען לאזען זיך ניט ארגאניזירען, די שוהל אין אמעריקא האט ניט קיין לעבען אין זיך, זי האלט זיך אויף נאר אויפ'ן טויט. וועז ניט די קדיש זאגער, די אבלים, וואלטען פיעלע שוהלען נעדארפט געשלאסען ווערען אין נאנצען. וועז ניט די גרויסע בתי קברות (סעמעטעריעס) וואס די שוהלען פארמאגען, וואלטען זיי ניט קיינען עקזיסטירען.

די סעמעטעריס און די אבלים, די קדיש זאגער, דער טויט, דער מלאך המות האלט אויף די ארטאדאקסישע שוהל אין אמעריקא, און דאס איז די שרעקליכסטע און טרויעריגסטע ערשיינונג אין אונזער לעבען, און דערפאר האט דער פרעזידענט מהר דעה איבער די פיהרונג פון שוהל ווי דער רב. דערפאר קען יעדער גלד געבער האבען מעהר השפעה אין שוהל ווי דער תלמיד חכם, און דערפאר פעהלט אין שוהל דער רוח התורה, און ביי די מיטינגען פון אונזערע שוהלען ווערען ניט פארהאנדעלט אידישע ענינים, וועלכע האבען צו טאן מיט די אויפלעבונג פון ארץ ישראל, מיט אידישע ערציאונג, מיט שמירת שבת, כשרות וכדומה, נאר אלעם ווערט פארהאנדעלט בנוגע קרקע. ניט קרקע קויפען אין ארץ ישראל אום אויפצולעבען דאס אידישע פאלק צוזאמען מיט דעם אידישען גייסט, נאר קרקע אויף צו באגראבען טויטע אידען, ברידער און שוועסטער. און איהר קענט נאנץ אפט לייענען אויף די וועגט פון אונזערע שוהלען, גרויסע שילדען (סיינס), וועלכע לאזען אייך וויסען ניט וועגען אידישע חזוק הדת טהעטיגקייטען, נאר — „מיר האבען געקויפט זעהר פיעל קרקע און מיר קענען באגראבען זעהר פיעל מעמבערס".

און דערפאר איז דער באשלוס פון „מזרחי" צו ארגאניזירען די שוהלען פאר „מזרחי" ארבייט, זעהר וויכטיג. זאל נאר דער „מזרחי" האבען ערפאלג אין דיזע הייליגע ארבייט, און די נוצען פון אזא וויכטיגע ארבייט איז ממש ניט אפצושאצען, וויל מיר ווי די שוהלען וועלען אויפלעבען ארץ ישראל, וועט די הייליגע ארץ ישראל-ארבייט אויפלעבען די טויטע אידישע שוהלען פון אמעריקא.

און וועט זיך נאר די ארטהאדאקסישע שוהל פון לאנד צו געווהנען זיך צו טאן אידישע פאלקס-ארבייט, וועט די שוהל באקומען איהר תקון, וועט זיין וואס זי דארף און מוז זיין, און וואס זי איז אימער געווען א ב י ת ה כ נ ס ת ניט נאר א ב י ת ת פ ל ה, אן ארט וואו אלע רעליגיעזע נאציאנאלע אידישע ענינים זאלען דארט געפינען זייער תקון און פתרון. א בית תפלה קען זיין נאר פאר גוים, ביי אידען איז דאס אי א בית תפלה, אי א בית המדרש און א הייליגע הויז פאר אלע ענינים וואס באלאנגט צו אידען און אידישקייט, (כי ביתי ב י ת ת פ ל ה יקרא לכל ה ע מ י ם, אבער ניט צו אידען ...). ביי אידען איז א שוהל העבער זוי א בית תפלה. א שוהל מיינט א ש ו ה ל ע וואו דער יונגער דור נעמען דארט א גוטע אידישע ערציאונג. די שוהל דארף זיין א ש ו ה ל ע פאר אלע קלאסען אידען, און פון דער שוהל דארף יעדער איד שעפען הייליגע באגייסטערונג פאר עבודה שבלב, פאר תורה, החזקת היהדות און פאר בנין הארץ.

דער „דגל הרבנים" צוזאמען מיט זייער ארגאן „דגל ישראל", גראטולירען די מזרחי דעלעגאציע פון ארץ

ישראל, און וויכטש זיי גליק און גוטע פרוכטבארע ארבייט אין אמעריקא פאר דעם בנין הארץ על פי רוח תורתנו הקדושה.

א יאָר „דגל ישראל"

דיזער נומער „דגל ישראל" איז דער לעצטער נומער פון דעם ערשטען יאהרגאנג פון אונזער ארגאן „דגל ישראל".

וויכטיגע רבנים, גאונים, חכמים וסופרים, האבען מיט־געארבייט אן האבען פארשפראכען צו מיט־ארבייטען אין דער נאהענטער צוקונפט פאר„ן „דגל ישראל". דער „דגל ישראל" האט פאר דער קורצער צייט פון זיין עקזיסטענץ נעוואונען די ליעבשאפט פון די רבנים, בכל תפוצות ישראל. עס איז כמעט ניטא א לאנד אין דער וועלט וואו רבנים זאלען ניט לייענען און אינטערעסירען זיך מיט דעם „דגל ישראל".

די ארטהאדאקסישע שולען, תלמוד תורה'ס און ישיבות פון לאנד ערהאלטען און אינטערעסירען זיך זעהר שטארק מיט דעם „דגל ישראל". זיין השפעה ווערט גרעסער, שטארקער און טיעפער אין דער אידישער ארטהאדאקסישער וועלט.

מיט רעכט האפען מיר אז ערווארטען, דאס אונזערע חברים, די רבנים נאונים די בכל אתר ואתר, די פאר־שטעהער פון אונזערע שולען, תלמוד תורה'ס און ישיבות פון לאנד, וועלען אונז העלפען אין אונזער שווערע הילינע ארבייט, און זיי וועלען שטיצען דעם איינ־צינען ארטהאדאקסישען זשורנאל „דגל ישראל", וועלכער ווערט ארויסגענעבען מיט מסירת נפש ביי דעם „דגל הרבנים" פון אמעריקא.

שטיצען דעם „דגל ישראל", מיינט שטיצען די רבנים, שטיצען דאס ארטהאדאקסישע יודענטהום, אויפהויבען דעם כבוד התורה והיהדות.

וועז די רבנים און חשוב'ע בעלי בתים פון לאנד, זאלען שטיצען דעם „דגל ישראל" און ביישטייערען א נעניגענדע סומע צום „דגל ישראל" פאנד, וועלען מיר דאן האבען די מעגליכקייט צו ארויסגעבען דעם „דגל ישראל" וועכענטליך, און גלייכצייטיג פארגרעסערען און פארשהנערען איהם.

דער „דגל ישראל" מוז עקזיסטירען, און זיין א כבוד פאר„ן יודענטהום אין אמעריקא.

א קאנפערענץ פון עזרת תורה

דער מוסד עזרת תורה האט איינבערופען א קאנ־פערענץ פון אלע חברי הועד, אויך רבנים עסקנים און כלל טהוער, צו געפינען וועגען און מיטלען וויי אזוי צו העלפען די רבנים פון ארץ ישראל אין זייער קריטישע לאגע און אין אלגעמיין צו פארשטארקען דעם עזרת תורה פאנד.

די מזרחי דעלענאציע באשטעהענד פון הרב ר' בן־ציון עוזיאל, הרב ר' מאיר ברלין, הרב ריי"ל פישמאן, זיינען איינגעלאדען געווארען צום קאנפערענץ צו נעבען אן אויספיהרליכען באריכט פון דעם מצב פון ארץ ישראל־רבנים.

זיי האבען דערצעהלט אז די לאגע פון די רבנים בכלל, איז שרעקליך, אפילו די רבנים פון שטעדט און מושבות, וואו זיי ווערען אויסגעהאלטען פון די רעליגיעזע בודזשעטען אדער פון מרכז העולמי פון מזרחי, ליידען אויך שרעקליך, וויל די קלייניע שכירות וועלכע זיי דארפען באקומען, איז אויך ניט רעגעלמעסיג, צוליעב דעם אלגעמיינעם קריזיס וואס עס הערשט אין ארץ ישראל. מורא'דינער אבער איז די לאגע פון די דריי הונדערט נפשות פון די רבנים עולים, וויל זיי האבען לגמרי ניט קיין שום מקור צו זייער ארימע חיונה. זיי האבען דער־צעהלט אזעלכע שרעקליכע פאקטען פון עניות ואביונות, דאס פיעלע אנווועזענדע האבען געווויינט, פיהלענדיג בצערן של גדולי ישראל.

דעם קאנפערענץ האט געעפענט הרב ראזענבערג יו"ר פון עזרת תורה פאנד. און ביי די ויכוחים וועלכע האבען נאכגעפאלגט אונטערן פארזיץ פון הרב ר' אליעזר סילווער פון ספרינגפיעלד, איז אנגענומען געווארען פאל־גענדע באשלוסען:

ארויף צו לייגען א פליכט אויף יעדער שוהל פון לאנד, צו אריינשיקען די סומען פון 18 דאלער — ח"י דולאר — פאר דעם צוועק צו שטיצען עקסטרא אלע רבנים מחוסרי פרנסה פון ארץ ישראל. אויב מעגליך זאל די שוהל בלייבען א שטענדינער מעמבער צום עזרת תורה פאנד, מיט 18 דאלער יעהרליך.

אויף אלע רבנים פון די שוהלען, ליגט א חוב צו מודיע זיין דיעזע החלטה צו די פארשטעהער, און זעהן צו ווירקען אז די שוהל זאל שיקען די 18 דאלער פון איהר קאסע.

צו מאכען גרויס פראפאגאנדע פאר דעם עזרת תורה פאנד אין אלגעמיין, און די רבנים האבען אויף זיך א חוב צו זעהן זיך מיט בעלי בתים יחידים מנדבים, זיי זאלען מיט שטייערען צום עזרת תורה.

צו פארשטארקען קאנפערענצען אין פארשיעדענע געגענטען אין לאנד, פון רבנים ובעלי בתים, צו געפינען מיטלען צו העלפען דעם עזרת תורה פאנד לויט די צושטענדע פון יערען געגענד.

ביי דיעזען קאנפערענץ זיינען אנווועזענד נעווען,

דער פנקס

דער חדש מרחשון אסיפה פון „דגל הרבנים", האט זיך אויסגעצייכענט מיט דעם וואס זי איז אפגעהאלטען געוואָרען אין דעם נייעם אפיס פון „דגל הרבנים".

א גרויסע צאהל חברים זענען אנוועזענד געווען ביי דיזען מיטינג, וואו עס זענען פארהאנדלט געוואָרען פיעל אלגעמיינע פראגען, אויך ארגאניזאציאן פראבלעמען.

דער פארזיצענדער איז געווען הרב ר"א יודעלאוויץ, וועלכער האט געעפענט די אסיפה מיט דברי תורה, און האט אויסגעדריקט פיעל אנערקענונג צום „דגל הרבנים" פאר די גוטע אויפטהואונגען איבערהויפט מיט זיין דבוק חברים און רעספעקט אייגער צום צווייטען. דער עיקר ערפאלג פון אן אגודה איז, אז עס זאל זיין אהבת חברים. קיינער זאל ניט מיינען אייגענע פניות, נאר אלע צוזאמען ארבייטען לשם שמים מיט א ריינעם געוויסען.

עס איז פארגעבראכט געוואָרען די פראגע פון מצב הרבנים בכלל, ניט נאר דא אין ניו־יארק, נאר אויך אויפ'ן פראווינץ, וואו איבעראל וועלכע אויפגענומען רבנים פון נייעם שניט, וועלכע באהערשען די ענגלישע שפראך, און דוקא יונגע רבנים. אן עלטערער רב, אפילו ווען ער קען די לאנדס־שפראך, וועלט ער ניט אויפגענומען. און אויסער די דעלעגאציע און פארזיצענדע, די פאלגענדע רבנים: הרב ראזען, הרב דאכאוויץ, הרב אינזעלבוד, הרב קארלינסקי, הרב ר' אפרים זלמן האלפערן, הרב חאדאראוו, הרב סעלצער, הרב קארב, הרב איסקאלסקי, הרב פרייל, הרב לאקשען, הרב פעלדמאן מדאנציג, הרב מבראק, הרב טייטעלבוים, הרב לעווענבערג מניו הייוון, הרב טאמאשאוו, הרב סינגל, הרב הענקין, הרב האורח בענענסאן, הרב פינקעל, הרב שטיין, הרב חריף, הרב ראבינאוויץ, הרב פעדער, הרב חאדראוווו, הרב ברייל, הרב אלכסנדר גוטמאן, הרב אהרן זלאטאוויץ, הרב לאנדא, הרב סעמיועל, הרב שאטלאנד, הרב בוראק, הרב סאדין, הרב ביק, הרב פלאטא, הרב הירש, הרב נאלד מסאן פראנציסקא, הרב קאפלאן, אויסער א צאהל פון חשוב'ע בעלי בתים.

דער „דגל הרבנים" האט באזונדער ערהאלטען א בריף גע'חתמ'עט ביי די הרבנים הגאונים, הרב ר' אליהו קלאצקין, הרב ר' איסור זלמן מעלצער, הרב ר' נחמי' ירושלמי, וואו עס וועלט געבעטען ביי די רבנים, שטיצע פאר דעם „התאחדות הרבנים העולים", דאס מיינט די קרוב פון 300 נפשות פון די נייע אנגעקומענע רבנים אין ארץ ישראל. און יעדער רב איז מחויב צו טאהן זיין היילינגען חוב צו זיינע קאלענען הרבנים הגדולים וועלכע ליידען שרעקליך אין ארץ ישראל.

חברים האבען זיך אויסגעשפראכען, אז עס איז כמעט ניטא קיין תרופה צו דעם. מען קען ניט פועל'ען, אז די צענטערס וועלכע באשטעהען פון יונגען עלעמענט זאלען זיך באנוגענען מיט א רב וואס שפרעכט נאר אידיש. — די אינציגע רפואה וואלט נאר געווען, אז עס זאלען אנגעשטעלט ווערען דיינים ומורי הוראה אין פארשידענע סעקשאנס, אבער אויף דעם דארפען אלע רבנים מובהקים זיין פאראייניגט, כדי עס זאל קענען אויסגעארבייט ווערען א ענדערונג פלאן.

די רבנים: הרב קלעוואנסקי, הרב יוד, הרב מ. שאפירא, הרב טוואָרסקי, הרב גארטענהויז, הרב טענענבוים, הרב ליבר קאהן, הרב ראזען, הרב הירש, האבען גענומען אן אנטהייל אין די וויכוחים און עס איז באשלאסען געוואָרען אז פארלויפיג זאלען מיר זיך האלטען ביי אונזער באשלום פון פריהער, דאס עס זאל נערופען ווערען אן אלגעמיינער קאנפארענץ פון אלע רבנים אין נעמיינשאפטליך געפינען אן עצה צו דיעזען שרעקליכען מצב. אויך מיר אליין זאלען זהען באזארגען פלעצער פאר אונזערע חברים, וועלכע נויטיגען זיך אין דעם.

עס איז אויך קארעגירט געוואָרען די ווערטער פון ספרינגפיעלדער רב, הרב ר' אליעזר סילווער, וועלכע לויט עס איז נעמעלדעט געוואָרען אין די צייטונגען, האט ער בפירוש מתיר געווען צו שטעלען א חופה אין שוהל בתערובות אנשים ונשים — און עס איז ערקלעהרט געוואָרען, אז חס ושלום, ער זאל האבען אזוי געזאגט, ער האט מעהר ניט ווי געריידט פון קדושת בית הכנסת, אבער ער האט בשום אופן ניט מתיר געווען בפירוש א מנהג וואס עס ווערט דערמאנט אין רמ"א, אז מען זאל שטעלען א חופה תחת כפת השמים. אויב עס ווערט דא יא פראקטיצירט, איז דאס שלא ברצון חכמים.

עס איז אויך שארף און ביטער גערעדט געוואָרען נעגען דער צייטונג „דער טאג", וואס האט אין איהר אויסגאבע פון ג' מרחשון אפגעלאכט פון א רב, פאר וואס ער האט גערעדט אין זיין דדשה וועגען דיני נדה וטבילת מקוה, און דאס קען מאכען אן איינדרוק אויף מאנכע אידען, אז היינט ביי די מאדערנע איינריכטונגען אין די הייזער ברויכט מען ניט קיין טבילת נשים אין מקוה — וואס אין אמת'ן העלפט ניט כל מימות שבעולם, און כל זמן זי איז זיך ניט טובל במקוה של ארבעים סאה כדין, אינה יוצאה מתוך נדתה ועומדת היא באיסור כרת.

עס איז אויך באשלאסען געוואָרען צו אונטערשטיצען די יונגע חברה „זרע אברהם", וועלכע טהוט זהער גוטע ארבייט אויפ'ן פעלד פון אומקעהרען אונזער יונגענד צו דער אידישער תורה און טראדיציאן.

די רבנים הרב איסקאלסקי, הרב יודעלאוויץ, הרב ר"י פיימער, הרב ריזיקאוו, הרב סאדין, הרב אוננאר, הרב סוכז, הרב ניומאן, הרב כהנא, הרב קאסוט הרב דים, האבען נערעדט וועגען „דגל הרבנים" ארגאניזאציע, און עס איז באשלאסען געוואָרען, אז א בית דין פון 3 רבנים זאלען זיצען טעגליך אין אפיס פון „דגל הרבנים" 198 איסט בראדווי, וועלכע זאלען אויפנעהמען אלע פראגען וואס ברויכען האבען א בית דין מובהק, און דער מושב הבית דין זאל זיין פון 12 ביז 2 אוהר. אויף דעם איז באשטימט געוואָרען הרב ר' צבי קאהן פאר"ן מזכיר הלשכה, ביז וואנען עס וועט זיין די בחירות פאר אלע בעאמטע.

די אייניגע וואכען וואס דער בית דין איז נעזעסען, האט באוויזען וויי ווייט עס איז נעווען נויטיג א זיצונג פון בית דין. עס איז פארגעקומען ענינים פון גטין, היתר לנשתטית, קבלת גרים, און קרושין. מיט דער צייט וועט דאס מעהר באוואוסט ווערען, און דיעזע ענינים וועלען באהאנדעלט ווערען נאר דורך דעם בית דין. אין בית דין האבען זיך פארלייפיג באטהיליגט הרב יודעלאוויץ, הרב פיימער, הרב דיינא, הרב מ. שאפירא, הרב נאטענהויז, הרב דים און הרב איסקאלסקי. עס איז אויך רעקאמאנדירט געוואָרען צו אלע רבנים חברים, אז וועז עס מאכט זיך ביי זיי שוועדע ענינים, זאלען זיי פארברענגען דאס פאר דעם בית דין.

* * *

די וועלט מזרחי ארגאניזאציאן, וועלכע האט באשלאסען צו גרינדען א באזונדערען פאנד לצרכי הדת בארץ ישראל, האט געשיקט א חשובה דעלענאציע נאך אמעריקא, צו אויפרעגען דעם אמעריקאנער אידישען פובליקום די נעטהיגקייט פון אזא פאנד. אלע הכנות זיינען געמאכט געוואָרען פון דעם היגען מזרחי אפיס, צו געבען דער דעלענאציע א שעהנעם קבלת פנים.

אבער וועז די דעלינאציע איז אנגעקומען, האט זי אויסגעפונען, אז דער היגער מזרחי האט זיך פאראייניגט מיט דעם יוניטער ציון אפיעל, אז קיין באזונדערע פאנדס זאל ניט געמאכט ווערען, נאר אז אלע זאלען פארבייטען פאר'ן פאראייניגטען ציון אפיעל, און א נעוויסער פראצענט זאל געגעבען ווערען לצרכי המזרחי.

די דעלענאציע וועלכע באשטעהט פון הרב עזריאל — דער ספחד'ישער רב פון תל אביב, הרב ר' מאיר ברלין, הרב ר"ל פישמאן, האט זיך פארנומען צו ארבייטען מיט גרויס ענערגיע פאר"ן פארשטארקונג פון הסתדרות המזרחי. שאפען נייע טויזענדע חברים און טרייען אז די שוהל אידען זאלען קומען צום באוואוסט-זיין דאס דער מזרחי איז דער איינציגער פליגעל אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, וואס וויל אז ארץ ישראל זאל געבויט ווערען ברוח התורה. און וועז יעדער איד וועט געבען שטארקייט צום מזרחי, וועט ער נעווים קענען אויסאיבען זיין איינפלוס אויף די אלגעמיינע ציוניסטען אז אלעס וואס וועלט נעבויט זאל זיין על פי תורת ישראל.

דער קבלת פנים וואס די אמעריקאנער אידען האבען געגעבען צו דער דעלענאציע, איז נעווען גרויס, און זעהר איינדרוקספאל. און דער קאנפערענץ וועלכער האט שטאטנעפונדען איז וואלדארף אסטאריא, האט ארויס געטראגען אן אויפרוף צו אלע אידען, זיי זאלען זיך אנ־שליסען אן מזרחי.

* * *

די ישיבת רבנו שלמה קלוגער פון 380 איסט הויסטאן סטריט, איז באזוכט געוואָרען פון א קאמיטע פון דגל הרבנים, הרב ר"י איסקאלסקי, הרב המומחא הגדול לאותו דבר ר"ש הורוויץ, הרב ר"צ קאהן. זיי האבען באזוכט אייניגע קלאסען קלענערע און גרעסערע, און זיינען נעווען צופריעדען צו געפינען דארטען קרוב צו 500 תלמידים, וואו עס וועלט נעלערנט לויט די אלטע אידישע טראדיציאן אין שעהנע נרויסע לופטיגע חדרים. די תלמידים האבען נעמאכט א גוטען איינדרוק אויף די באזוכער מיט זייערע ידיעות אין לערנען. הרב פריעדמאן מנהל פון דער ישיבה פארדינט אכטונג פאר זיין איבערגעבענהייט אין אלע עניני הישיבה און ר' עמנואל גראס פון דזשוירזי סיטי, איינער פון די גרינדער און פיהרער פון דיעזער ישיבה, איז ראוי לתודה וברכה.

די ישיבה פארדינט די אנערקענונג פון אידישען פובליקום, און יעדערער דארף און מוז איהר אונטער־שטיצען כדי זי זאל האבען גענוג אויף איהרע הוצאות וואס באטרעפט העכער פון 50 טויזענד דאלער יעהרליך.

* * *

די יוניאן אוו ארטהאדאקס קאנגרעגיישאנס, וועלכע דר. הערבערט גאלדשטיין איז איהר פיהרער, האט אפ־געהאלטען איהר יעהרליכען קאנווענשאן וואו קרוב צו 500 דעלענאטען פון אלע שטעדט און שטעדטלאך האבען אנטהייל גענומען.

די קאנווענשאן האט זיך באשעפטיגט מיט פראגען וואס האבען צו טאהן מיט רעליגיאן און תורה, כשרות, שבת, טהרת המשפחה, חינוך, און קיום המצות. די אלע דעלענאטען האבען גענומען גרויס אינטערעס אין אלע פראגען, און באמת האט די יוניאן אויפגעטאהן זעהר פיעל גוטע זאכען בנוגע צו אידישקייט, איבערהויפט צווישען דעם יונגען דור. זיי האבען פארגענומען א ריי־כען פראגראם פון תורה ואמונה, אויף דעם קומענדען יאהר, צווישען זיי אויך בנין ארץ ישראל ארבייט, וועלכע דער פרעזידענט מיט זיינע מיטהעלפער יונגע ראביים, וועלען זיכער קענען דורכפיהרען אין לעבען, בפרט אז צווישען דעם ועד הפועל, געפינען זיך אויך, עלטערע רבנים מדור הישן.

* * *

א צווייטע אסיפה מיט'ן נאמען „קאנווענשאן", איז אפגעהאלטען געוואָרען פון ועד הרבנים דנו יארק, וואו עס איז פארהאנדעלט געוואָרען רעליגיעזע, תורה ומצות־

פראגען, איבערהויפט די פראגע פון מצב הרבנות אין ניו יארק.

כמעט אלע רבנים פיהלען שוין דעם דרוק פון דער צייט, דאס די ענגליש שפרעכענדע יונגע רבנים, פאר־נעהמען די רבנות שטעלען ביי די אלטע און נייע נעגרינ־דעטע קהלות. אין דער שטאדט ניו יארק וועלכע דארף און מוז האבען אמת'ע רבנים בעלי הוראה, זיינען די בעלי בתים גלייכגילטיג צו דעם עקאנאמישען מצב פון די רבנים. עס איז זעהר גוט וואס די רבנים־אסיפה האט ארויסגעבראכט די פראגע צו דער עפענטליכקייט, פילייכט וועלען די גרויסע פראמינענטע בעלי בתים נע־פינען אן עצה צו דעם.

ניו יארק פארמאגט א גרויסע צאהל פון אמת'ע גדולי תורה ויראה, אלטע און נייע אריבערגעקומענע, וועלכע האבען ניט קיין מקור לפרנסה, און עס איז שוין נעווים נעקומען די צייט אז די בעלי בתים זאלען זיך פאר־טראכטען אין דעם, די אידישע ניויארק, וועלכע ספענדעט צעהנדליגע מיליאנען דאלארס להחזקת בתי תלמוד תורה וישיבות, ובתי ספר, האט נעקאנט נעפינען א מיטעל, ווי צו אויסהאלטען די אייניגע הונדערט רבנים בדרך כבוד.

* * *

דא ניט לאנג צוריק האט זיך נעגרינדעט א „טשוירטש ענד דראמא אסאסיאיישאן", וועלכע באשטעהט פון פאסטארס, בישאפס און מיניסטערס פון פארשיעדענע רעליגיאנען, צו באשעפטיגען זיך אין טהעאטער אנגע־לעגענהייטען, און שרייבען לעטערס אויך צו רבנים, אז זיי זאלען זיך אויך אנשליסען צו דיעזער אססאסיאיישאן, אונו גלויבט זיך ניט, אז הירא וחרד לדבר ד', זאל זיך אנשליסען פאר א מעמבער צו דיעזער אססאסיאיישאן, וויל מיר האבען קיין אהנונג וועגען וואדעוויל און דראמא אנגעלעגענהייטען, און אויב דער צוועק איז צו פאר־שעהנערען און פארבעסערען די ביהנע, דאס עס זאל ניט ברענגען צו ראסען און רעליגיאן האס, איז קוים צו גלויבען דאס עס זאל קענען געטאהן ווערען עטוואס אויף דיעזען געביעט, וויל בי די מעמבערס פעהלט דער חשק צו דעם. א באוויז אז ביי א מיטינג האט דער געהרטער רב ראבינאוויץ, פון קאלעדזש פוינט פראטעסטירט נעגען „קינג אוו קינגס" פארשטעלונג, זענען אלע אנווועזענדע נע־בליבען גלייכגילטיג צו זיינע רייד. מעהרער איז די כוונה צו דערנעהנטערען די נעפיהלען פון אלע רעליגיאנען פאר־שטעהער, און דאס טאהר ניט צוגעלאזען ווערען, ניט וויל מיר טראגען א האס צו אנדערע רעליגיאנען, מיר זאגען דאך „כל אחד ילך בשם אלקיו" — יעדערער זאל זיך האלטען ביי זיין אמונה, נאר וויל מיר ווילען ניט פאר־לירעון ח"ו אונזער נאנצקייט אין אונזער אמונה, און אונזער איבערגענעבענהייט צו אונזער הייליגען גלויבען. און דורך דעם וואס מיר ווילען זיך חבר'ן מיט פריעסטען פון אנדערע אמונות, קען אונז שאדען צו אונזערע אייגענע נעפיהלען און מיינונגען.

קיין ארטהאדאקסישער רב דארף ניט זיין קיין מיט־גליער אין אזא סארט אסאסיאיישאן, וועלכע עס איז שוין ניט דאס ערשטע מאהל, וואס זיי ווילען אונז אריין ציהען אין זייער נעזעלשאפט.

* * *

ווי באוואוסט האט א נעוויסער רב מאיר העלער, אפגעדרוקט א סירקולאר נענען נערער רבין אויף זיין לעצטען באזוך אין ירושלים, נאכהער זיינען אננעקומען קארדס פון די רבנים פון פוילען, וועלכע פארלאנגען אז יעדער רב זאל אונטערשרייבען זיין נאמען צו בעטען די רבנים פון ירושלים אז מען זאל מנדה זיין דעם ר' מאיר העלער. יעצט איז אנגעקומען דיעזער נעדרוקטער לעטער וועלכער לייענט זיך ווי פאלגט:

ב"ה, ירושלים ת"ו, ז' מרחשון, תרפ"ח.

שלחו לנו מח"ל קארטע נדפסה מהאגודת הרבנים דמדינת פוילען בווארשא, לנדות את האי גברא רבא צדיק תמים לוחם מלחמתה של תורה, מו"ה מאיר העלער שלי"ט מנטורי קרתא קדישא ירושלים.

לכן באנו בזה להזהיר לבל יהין שום רב בישראל לחתום על מכתב פלסתר זה.

כבר יצא הפסק מאתנו ביד"צ הח"מ בנשיאות רבנו הגאב"ד מרן הגרי"ח זאנענפעלד שליט"א, שאינו מן המחויבים נדוי, ואין אחר מעשה בי"ד כלום.

בכח התורה אנו מוחים בכל עוז לחתום על מכתב פלסתר זה ושלום על ישראל. נאום מרדכי ליב רובין, ונאום יצחק במהר"א פרענקיל ונאום דוב צבי קרעלענ־שטיין.

ב"ה, ראיתי החתומים הרה"ג הביד"צ נ"י וכבר נתברר שעפ"י התורה חלילה לנדות את הצדיק ר' מאיר העלער נ"י. הק' יוסף חיים זאנענפעלד.

ב"ה. גם אנכי הנני מוחה לחתום על הקארטע הזאת, ובלתי ספק שאין זאת מדעת גדולי פולין שיחיו, כ"א מעשה יחיד הוא מאיש מבוהל,

אלי' קלאצקין,

אב"ד לובלין כעת בעיה"ק ירושלים ת"ו.

אויב עס איז אמת, אז די דערמאנטע רבנים, האבען ערוים נעשיקט אזא בריעף, פרענט זיך, פאר וואס האבען זיי ניט נוער נעווען בנזיפה, אויף הרב מאיר העלער, וועלכער האט נעוואגט פונע בכבוד זיין דעם פיעל בא־וואוסטען חסידישען רבין פון נער, וועלכער אויסער זיין צדקות, איז זעהר נעשעצט אפילו ביי מתנגדים צוליעב זיין גדלות בתורה. אויב די קארטע פון די פוילישע רבנים, האט דאס איינער ערוים נעשיקט, און ער איז אן איש מבוהל, איז דער רב מאיר העלער, נעווים א מבוהל שבמבוהלים.

בכלל גלויבט זיך ניט די נאנצע נעשיכטע מיט'ן בריעף. וועו זיי די רבנים גדולים ווי הגאונים קלאצקין וזאנענפעלד, זאלען וועלען שרייבען, וואלטען זיי נעשיקט דירעקט צו יעדען באוואוסטען רב, און ניט שיקען דורך

דעם מאנאטליכען „בית ועד לחכמים", וועלכער שרייבט אין חוברת ב' שנה שביעית, אזעלכע וועגען הרב הגאון מהרא"י קוק שליט"א, אז מען דארף פשוט קריעה רייסען ואוי לאזנים שכך שומעות ולעינים שכך רואות. עס איז פשוט א וועהטאג צו זעהן, ווי רבנים מארבע כנפות הארץ, זיינען משפיל דעם כבוד איינער דעם אנדערען, וואס דאס איז גורם צו שפלות התורה בכלל.

* * *

א קאנפערענץ פון ועד להחזקת מוסדות יישוב הישן, איז אפגעהאלטען געווארען דיעזען מאנאט אין נויארק, וואו ר' יעקב מארק איז ווידער ערוועהלט געווארען אלס מזכיר, און א גרעסערע באדרד אוו דירעקטארס. און דער ועד דענקט צו פארגרעסערען און פארבעסערען זיין טהעטיגקייט לטובת המוסדות פון תורה וצדקה אין ארץ ישראל.

* * *

די „זרע אברהם ארגאניזיישאן", געהט אן מיט איהר ארבייט לחיזוק הדת צווישען דעם יונגען דור, עהרליך און זיכער. זי האט איבערגענומען איהר אידישע אר־בייט אויך אין די ארומיגע שטעדט.

לעצטענס האבען זיי אפגעהאלטען מאסען־מיטינגען אין פאסייק, וועלכע זיינען געווען באזוכט פון יונגעד און פיעל האבען זיך אנגעשלאסען אן דער „זרע אברהם ארגאניזיישאן".

* * *

דער גייסט פון דער ארגאניזיישאן „יאנג איזראעל סינאגאג", האט זיך פארשפרייט צווישען גאר די יונגע אידישע קינדער. די יונגע תלמידים פון תלמוד תורות וישיבות קטנות, האבען נעגרינדעט קלאבס, מיט דעם צווועק צו־ציהען גאר די יונגע נאסען קינדער צו שמירת שבת והנהגה טובה. דעם גאנצען שבת'דיגען טאג פאר־ברענגען זיי אין זייערע קלאב־רומס אין דאוונען און לערנען. עס איז ווערטה אז ידדער שוהל, זאל זיי אייג־לאדען אויף א שבת, אום אז די קינדער פון יענעם נעגענד, זאלען זיך אנשליסען צו זיי. דער אפיס מיט די קליינע בעאמטע נעפינען זיך אין ישיבת רבנו יעקב יוסף אויף הענרי סטריט.

* * *

די פרויען פאראיין שומרי שבת, האט זיך פעסט נענומען צו ארבייטען פאר די הילפקייט פון טהרת המשפחה, און לעצטענס האלטען זיי אף מאסענמיטינגען אין די גרעסטע שוהלען, וואו די רבנים העלפען זיי צו פארשטארקען טהרת המשפחה אין ניו־יארק. איינער פון די טיכטיגסטע עסקנים איז, הרב ר' בנימין הכהן פליישער. מיט די מיטווירקונג פון נאך פראמינענטע רבנים.

* * *

הושענא רבא, איז נפטר נעווארען דער פיעל־באוואוס־טער שהנער בעל הבית פון דזוירזי סיטי, ר' צבי אלטשולער ז"ל, אין עלטער פון 73 יאהר. ר"צ אלטשולער וועלכער שטאמט פון זעהר א גרויסער יחוס משפחה, האט ניט משמש געווען בכתר הרבנות, אבער ער איז געווען א גרויסער תלמיד חכם, און האט משתמש געווען בכתר תורה וגדולה. ער איז געווען מסור בכל לבו ונפשו להרבצת תורה בישראל. זיין מקום קבוע איז געווען אין ישיבת רבנו יצחק אלחנן, וועלכע ער איז געווען פון איהרע גרינדער און פון איהרע פיהרערס, און דארטען האט ער געלערענט שיעורים מיט פיעלע גרעסערע תלמידים.

אין דעם איינדרוקספאלען הספד וואס איז אפגע־האלטען געווארען נאך איהם אין דער ישיבה, וואו עס האבען איהם מספיד געווען הרב רמ"ז מרגליות, הרב פאלאציק — מייטשעדער עלוי, הרב בנימין אהראנאוויץ, הרב לעווין, הרב ר"ש נערשטענפעלד, הרב ר"מ ברלין, דר. רעוועל, הרב בוראק, הרב זאלמאנאוויץ, און הרב מארקוס, האבען די תלמידים רבנים פארנאסען טייכען טרערען, און האבען איהם באצייכענט אלס פאטער, ווייל אויסער וואס ער האט געלערענט מיט זיי, האט ער אויך געזארגט פאר זייערע הצטרכות'ן. זעהר וועניג בעלי־בתים נטורי קרתא חובבי תורה, האט ער איבערגעלאזען נאך איהם, וחבל על דאבדין ולא משתכחין.

ער האט געלאזען זעהר פיינע קינדער נאך איהם, וועלכע האבען אויף זיך נענומען צו נעהן אין דעם פאטער'ס דרכים, צו זיין מתמכין דאורייתא.

* * *

ווי באוואוסט איז דער יקרות פון פלייש דא אין לאנד זעהר גרוים. קיינער געדענקט ניט אז דער פרייז פון פלייש זאל אזוי הויך שטייגען ווי יעצטיגע צייט. די אמת'ע סבה דערפון איז צו קיינעם ניט באוואוסט, אבער פאר קיין פאל קען קיינער ניט דענקען, אז אימעצער פון די רבנים איז שולדיג אין דעם. פארקעהרט די רבנים וואלטען געטאהן אלעס אין זייער מעגליכקייט, אז די פרייזען זאלען ביליגער ווערען.

ווי לעבערליך עס איז צו זעהן אין פילאדעלפיא, דאס מען האט זיך פשוט אנגענטשעפעט צו הרב רד"א לעווענ־טהאל שליט"א, אז ער האט א שולד אין דעם, און אין די צייטונגען שאנעווען מען ניט זיין כבוד, און האבען נעפונען דא א פלאץ פונג בכבוד זיין איינעם פון די פרא־מינענטסטע רבנים פון לאנד, מיט אויסקלעהרען דברי שקר וכזב, זיין אסר'ן אפילו שחוטי חוץ, האט אויך ניט צו טאהן מיט די פרייזען, ווייל דער יקרות איז אן אל־געמיינער, און נו יארק אפילו קויפט פלייש פון פילא־דעלפיא אויב עס איז זיי מענליך. די לעצטע ציים טרעפט אפילו אין שיקאגא, אז אין די גרויסע שלאכט־הייזער, ווערט אזוי וועניג געשאחטען כמעת ווי גאר ניט. עס ווייזט אויס אז די שלאכט הייזער, זיינען אויך ניט שולדיג, און ווייל מען ווייסט ניט די סבה, איז שווער צו נעפינען אן עצה צו דעם. פיליכט שפעטער מיט א מאנאט, נאך זייערע חגאות, וועט דער מצב אנדערש ווערען, און עס איז נאריש פון א געוויסען רב אין בראנקס,

ארוים צו געבען אן ערקלעהרונג, אז ער וועט זעהן צו העלפען די בוטשערס צו באקומען פלייש ביליגער, וויל דאס וועגדעט זיך געווים ניט אן די רבנים.

* * *

דער דגל הרבנים דאמעריקא מאכט באקאנט צו אלע רבנים פון לאנד, אויך צו בעלי בתים חובבי תורה, אוו פארלאנגט פון זיי ווי פאלגט:

א) דער אפיס פון דגל הרבנים איז אין 198 איסט בראדווויי, וואו דער מזכיר הלשכה הרב צבי קאהן, זיצט אלע טאג אייניגע שטונדען, אויך א בית דין של שלשה רבנים, זיצען יעדען טאג פון 12 ביז 2 אוהר, וואו עס ווערט אנגענומען יעדער שווערער ענין וואס באלאנגט צו רבנות.

ב) עס ווערט פארלאנגט פון יעדען מחבר ער זאל אריינשיקען זיין ספר צום דגל הרבנים. יעדער רב וואס האט א ספר כפול זאל אריינשיקען אין לשכה. אויך א בעל הבית וועלכער האט רבנישע, תלמודישע ספרים, אדער נאך ספרים וועלכע ער ברויכט ניט, זאל ער דאס מנדב זיין צום דגל הרבנים, כדי מיר זאלען האבען א לייברערי פון ספרים, ניט פון שוינקייט וועגען, נאר צום לערנען.

ג) יעדערער וואס האט באקומען אונזער מאנאטליכע צייטונג „דגל ישראל", זאל אריינשיקען זיין יעהרליכע סובסקריפשאן פרייז 2 דאלער אום מיר זאלען קענען אנגעהן מיט אונזער הילפיגע ארבייט אונעשטערט.

דער ערשטער יאהר פון „דגל ישראל" האט אויסגעהאלטען זיין נסיון און אי"ה וועט ער וועלען מיר פארטזעצען אונזער ארבייט, בע"ה.

ד) יעדער רב ובעל הבית נכבד, זאל אונז העלפען גייסטליך. ער זאל שרייבען און לאזען ווייסען, פון אלעם וואס געהט פאר אין זיין געמיינדע אין אלע אידישע ענינים.

דער אדרעס פון דגל הרבנים, והירחון „דגל ישראל":

פעדעריישאן אוו ארטהאדאקס ראביים אוו אמעריקא אינק.
198 איסט בראדווויי, נו יארק.
„דגל ישראל"
198 איסט בראדווויי, נו יארק.

* * *

א שעהנע שמחה של מצוה איז געפייערט געווארען יום א' פ' חיי שרה אין דעטראיט אין „קאנג. אהבת ציון" האלברוק סטריט. עס איז פארנעקומען א סיום אויף ששה סדרי משנה „משניות". די חברה משניות עקזיטירט שוין צוויי יאהר, וועלכע איז נעגרינדעט געווארען דורך דעם יעצטיגען וויים־פרעזידענט פון שוהל, מר. סאלי, און א דאנק זיין ענערגישע ארבייט, פראגרעסירט די חברה אלם בעסער און שעהנער. דער וויים־פרעזידענט פון די חברה משניות איז מר. לעף, טרעזשורער איז מר. גרובער, סעקרעטער איז מר. בערלינסקי. יעדען טאג ווערט געלערנט משניות 2 מאהל, פאר'ן דאוונען און נאכ'ן דאוונען נעמ. דער רבי פון משניות איז האיש היקר והמצוין לטוב, נכבד גדול הרב ר' יצחק יעקב יונגערמאן נ"י. 6 א זייגער אוועגד ביום הנ"ל, האט דער רבי געענדיגט משניות מיט א שעהנעם הדרן, ביי דער אנטיילנעמונג פון א גרויסען עולם, נאכהער איז געגעבען געווארען א סעודה אין האל פון דער שוהל, אויף וועלכער עס איז געווען דער טאסט־מאסטער, דער פרעזידענט פון שוהל מר. גאטעסמאן, וועלכער גיט אף פיעל מיה און ענערגיע פאר דער שוהל.

רעדעס זיינען געהאלטען געווארען מהרב פיין הרב דביהכנ"ס און פון די געסט הרבנים איישישקין און אשינסקי. אלע רעדנער האבען באטאנט די וויכטיגקייט פון די חברה משניות, וועלכע איז א ציערונג און א שטאלץ פאר דעם גאנצען יודענטהום.

* * *

הרב ר' גרשון שרייבמאן, וועלכער האט שוין נעזאלט אפפאהרען צוריק נאך ארץ ישראל, איז אפגעהאלטען געווארען דא, צוליעב די נויטיגקייט פון זיין אנווועזנהייט לטובת שמירת שבת.

לעצטענס פארברענגט הרב שרייבמאן אין פילאדעלפיא, און ארבייט צוזאמען מיט דער סאסייטי „אגודת עם ישראל" פאר שמירת שבת. אלע רבנים, ובראשם הרב דוב אריה הכהן לעווענטהאל, העלפען איהם אין דיעזער הייליגער ארבייט, וועלכע עס איז צו האפען אז עס וועט געקרוינט ווערען מיט ערפאלג.

ברכת מזל טוב!

הננו מברכים את כבוד חברנו הרב ר' מנחם הכהן ריזיקאוו, לאירושי בתו היקרה עם החתן הנעלה תלמיד ישיבת רבנו יצחק אלחנן, הרב סומכוס, רב בעיר ברעד־פארד, פא. יתן ד' רוב ברכה במעשה ידיהם, והרב והרבנית ריזיקאוו יראו רוב נחת מהם ולזכות להכניסם בברית הנשואין לתפארת להם מן ד' ומן הבריות.

דגל הרבנים דאמעריקא.

אונזער נייער אפיס

דער נייער אפיס פון דגל הרבנים און דגל ישראל איז אין 198 איסט בראדווויי, וואו דער מזכיר הלשכה הרב צבי כהן וועט זיצען אייניגע שטונדען טעגליך פון 10 אוהר פרי ביז 2 אוהר נ. מ. אלע ענינים פון דגל הרבנים אדער דגל ישראל וועלען דארטען אטענדעט ווערען. מינדליך אוו שריפטליך זיך וועגדען נאר אין דיעזען אפיס:

DEGEL HORABONIM
198 East Broadway, New York, N. Y.
DEGEL ISRAEL
198 East Broadway, New York, N. Y.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא וועלען נעבעמען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אינ׳ם לעבען פון זייערע קהלות אוו שוהלען).

אונזער חבר הרב הגאון ר׳ פנחס רימאלט, וועלכער האט פאראכטט אייניגע חדשים אין וויען צו׳יעב זיין געזונד, האט זיך אומגעקעהרט אין זיין שטאדט זאלקווא, וואו ער זיצט שוין דארטען על כסא הרבנות קרוב צו 50 יאהר.

* * *

החבר הרב ר׳ ישראל אהרן טעמפל, רב אין קאראנא, איז אפגעפאהרען אויף אייניגע חדשים נאך לאנדאן, צו חתונה מאכען א זוהן און א טאכטער. די קהלה פון קאראנא האט נעמאכט זעהר א שעהנעם אפשיעדס־אוועגד אוו האבען פרעזענטירט זיער רב מיט א פיינעם ווילנער ש״ס, אויך א גרויסע געלד מתנה.

* * *

הרב ר׳ חיים פישל עפשטיין פון סינסינעטי, איז אויפגענומען געוואָרען אלס רב אין דער גרויסער שוהל בית שלום אין וויליאמסבורג ברוקלין.

* * *

הרב ר׳ אשר זאב ווערנער, וועלכער איז ניט לאנג אויפגענומען געוואָרען אלס שטאדט רב אין לינן, מאסס., אוו האט זיך אין דער קורצער צייט, באליעבט נעמאכט ביי אלע קלאסען אידען פון שטאדט, האבען די שטאדט בעלי בתים פון 3 שוהלען פאראנשטאלט א גראנדיעזען אינ־סטאליישאן יום טוב לכבודו, וואו פיעלע רבנים פון אומגעגענד האבען אנטהייל גענומען, אוו יעדערער האט געהאט צו דערצעהלען מעלות פון הרב ווערנער.

* * *

הרב ר׳ יהודה בענעסאן, נעווען רב אין ארשא רוסלאנד, איז אנגעקומען אין אמעריקא צו פארבליבען. אויסער זיין גרויסקייט אין תורה, איז ער א זעלטענער דרשן, אוו עס איז צו האפען, אז ער וועט קריגען א מקום רבנות לפי כבודו.

* * *

החבר הרב מוה״ר שלמה אהרן קורנובסקי פון ראטשעסטער, האט זיך אזוי פיעל באליעבט נעמאכט אין שטאדט, אז די שוהל כנסת ישראל אנשי ספרד, בראטשעסטער, האט איהם אויך אויפגענומען אלס איהר אפיציעלען רב. זיין טהעטינקייט להחזקת התורה והיהדות, לאזט זיך פיהלען אין אלע שטאדט אנגעלעגנהייטען.

* * *

הרב גרויבארד פון טאראנטא, איז נעווארען רב העיר פון סט. לואים.

די שטאדט סט. לואים, וועלכע די רבנות שטעלע איז נעווען ליידיג, פון דער צייט וואס הרב ר״ד אבראמאוויץ ז״ל האט איהר פארלאזען אוועקפאהרענדיג נאך ירושלים, האט יעצט נעמאכט א גוטען אויסוואהל, אויפנעהמענדיג אזא רב וועלכער איז א באוואוסטער גדול און א עסקן מצוין בצרכי העיר, און עס איז צו האפען אז עס וועט זיין שלום ושלוה אין שטאדט, און די באציהונגען פון הרב גרויבארד מיט די רבנים הרב גאלדענסאן והרב בראדסקי, וועט זיין צופרידענשטעלענד.

* * *

הרב ר׳ יעקב ארי׳ אייזענצוויינ, נעווען נאוואמינסקער רב, און היינט מורה הוראה אין ווארשא, איז נעקומען פאר א קורצע צייט היער, אין די אינטערעסען פון דער באוואוסטער ישיבה „עמק הלכה״, וואו עס גע־פינען זיך ביי 500 תלמידים אוו וועלכע האט די גוט־היסונג פון די גרעסטע רבנים ואדמורי״ם פון פוילען.

אין בבאנזוויל איז פארגעשטאלט געווארען א קבלת פנים לכבודו, וואו פיעלע רבנים האבען אנטהייל גענומען מיט דעם פארזיץ פון הרב ר׳ צבי דאכאוויץ. פיעלע שוהלען האבען איינגעלאדען הרב אייזענצוויינ צו רעדען, אוו דאס פארזיכערט איהם ערפאלג אין זיין נסיעה.

* * *

הרב ר׳ צבי גארטענהויז, דער רב פון פראכניק, איז נעקומען צו פארווילען א קורצע צייט דא אין לאנד. א גרויסע קאמיטע פון רבנים ובעלי בתים, נאכפאלגענדיג זיין זאהן הרב החבר לדגל הרבנים, האבען איהם מקבל פנים געוועזן ביי זיין אנקומען. דער דגל הרבנים האט באשלאסען ביי דער לעצטער אסיפה צו פארגעשטאלטען א קבלת פנים לכבודו אין איינע פון די שוהלען אין ניו יארק.

* * *

דיעזע תלמידי הישיבה רבנו יצחק אלחנן זיינען אויפ־גענומען געוואָרען לעצטענס אלס רבנים אין פארשיעדענע קהלות: הרב מארקוס אין ברוקלין, הרב פינקעלשטיין אין סינסינעטי, הרב ניסליק אין ברוקלין, הרב טאבאק אין יוניאן סיטי, הרב סומכוס אין ברעדפארד, הרב יענער אין סאפרין, הרב סטאר אין בראנקס, הרב מילער אין וואשינגטאן הייטס, הרב קראנא אין ברוקלין, הרב שאפירא אין בראנקס.

* * *

הרב הגאון ר׳ אשר ליפמאן זרחי, דער רב פון לואיס־ווילי, האט לעצטענס באזוכט נויארק, וואו ער האט זיך געזעהן מיט די אלע רבנים מפורסמים.

הרב זרחי זאגט, אז סדנא דארעא חד הוא, און באד־דויערט אז אין די וועסטערן שטאטען וועלט פאר די רבנים מדור הישן שווערער די לאנע צו איינהאלטען די יסודות התורה והעבודה, און עס ליגט א הילינער חוב אויף די רבנים, אז מיט פאראייניגטע כחות זאל מען טרייען מציל זיין די שארית הפליטה מכליון.

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא. העורך: הרב שמריהו ליב הורוויץ

הרבנים והעם

בועידת הרבנים בנויארק שהיתה בשבוע העבר, הוכיחו הרבנים הנאספים כי התחילו להרגיש כי אין להם בסים תחת רגלם, הארץ מתמוטטת, אין להם מצב קבוע והגון במציאות, אינם מחוברים לקרקע המציאות והחיים, אלא תלושים הם מן החיים, ואין להעם צורך בהם. כי העם הולך בעינים עצומות אחרי נביאי השקר ועובדי הבעל. עובדי הבעל בדורנו, בזמננו ובימינו ובארצנו זו, הם — הרבנים המתוקנים המסוכנים, והבעל, הם בעלי הכסף והזהב, ואבק של עבודה זרה בנוסח חדש ומחודש אנו רואים בכל פנות ומקצעות החיים, בעלי הזהב עובדים עבודה זרה ממש, עשו להם אלקי זהב ואלקי כסף, ואומרים: „אלה אלהיך ישראל!"...

אין לנו צורך בטל השמים אלא במשמני הארץ — כך הם טוענים — ומעשיהם מוכיחים עליהם כי החומריות הגסה והמגושמה, הוא הוא התוכן והמטרה והתכלית והנשמה של כל ימי חייהם, ולאלה עובדי הזהב והכסף לה בעל, בעל ההון, משתחוים בכל מלוא קומתם, בפשוט ידים ורגלים, הרע־בנים המתוקנים המסוכנים, עובדי הבעל אלה, אין להם נחלה במסורת אבות, ולא חלק בתורת ישראל, לא קראו ולא למדו ולא שנו ולא שמשו תלמידי חכמים, ומכבים מאור התורה והדת, והמה ירשו את כבוד הרבנות, ויורשים אלה שגזלו את כסא הרבנות מידי רבנים מוסמכים מובהקים ומומחים, יושבים להם בהשקט ובשלוה ובשמחה פנימית על כסא הרבנות בישראל, בשעה שהרבנים האמתיים גועים מרעב וסובלים חרפת עולם, נעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים, ומסובלים ביסורים.

אשמדאי יושב על כסא שלמה, ואין מי שינרש אותו!!

הלב מתכווץ מצער, הדם רותח, העצבים נרגזים, הנשמה הומיה ובוכיה, גדול הצער ועמוק היגון, ונורא הוא העלבון. אשמדאי יושב על כסא הרבנות ונעשה מלך בישראל, ושלמה נודד ללחם, צועק מנהמת לבו אני שלמה, ומפני רעש החיים, שאונם והמונם, הזיוף והשקר, אין קולו של שלמה נשמע, ובני אדם אינם מוכשרים לשמע את הבת קול היוצאת מהר חורב מכרזת ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה!!...

ומה החליטו הרבנים לעשות? האם באו לכלל החלטה קבועה ומסוימה, לדעה המתקבלת על הלב, למעשה הגון וחשוב, במה לגרש את האשמדאי מכסא הרבנות בישראל? האם מצאו דרך חשובה והגונה במה להיטיב את מצבם המעציב והנורא?

„קצת מן האור דוחה הרבה מן החושך". אין נלחמים בחשך אלא על ידי הפצת האור. אין כדאי לאבד זמן וכח, מרץ ומחשבות על מלחמה עם ה„רע־בנים" המתוקנים ומסוכנים למחצה לשליש או לרביע, כי סבות עמוקות מונחות ביסוד קיומם והצלחתם. קרקע החיים באמריקה מכשירתם, הסביבה הנוראה מגדלתם, וכמה קשה להלחם עם החיים והמציאות. אלא עלינו, הרבנים, לאחוז בדרך אחרת לגמרי, לא בשלילה אלא בחיוב, לא בהריסה אלא בבנין, לא לעקור נטוע אלא לחזק ולבסס ולאמץ את כל הדרוש חזוק במחננו אנו מבפנים.

התאחדות הרבנים!! — זהו מה שדרוש לנו. „אגודת הרבנים", „דגל הרבנים", „כנסת הרבנים" „ועד הרבנים", עליהם להתאחד יחד, על ידי ועד משותף של כל האגודות הנזכרות, אפשר יהיה לערוך תכנית של עבודה משותפת, לטובת היהדות ולטובת הרבנים.

יש לנו, למשל, צורך גדול בקרן מיוחדת של אלפים ורבבות „קרן הזקנה" להחזיק בידי רב שנעשה זקן וכוחותיו הולכים ודלים. יש לנו צורך להחזיק בידי רב שאין לו משרה, ומספרם הולך ורב. ומה יעשו האומללים האלה לעת זקנה או לעת שאין להם משרת רבנות חשובה המפרנסת את בעליה, ולהפך אם יש להם משרת רבנות המקברת את בעליה, ויש לו עסק עם נסים שאינם מובשרים להבין את מצב נשמתו ובודד הוא בעולמו, ואין מי שישיט לו יד, אין לו אחי עזר ואחי סמך, גלמוד ובודד, רואה בעלבון התורה והיהדות ומחשה, והוא בעצמו עם אוצר ידיעותיו בש"ס ופוסקים נעשה מרמס לרגלי השור והחמור.

מצב מעציב מחפיר ומלבין ונורא שכזה, מי יכילנו?!

ואל נא נשכח, רבותי, כי כל זמן שהרבנים באמריקה לא יתאחדו באמת, כל זמן שתהיינה אגודות שונות, וכל אגודה תעבוד על דעת עצמה ואחריותה, ושנאה וקנאה חששית, דקה מן הדקה, תשרור בין אגודה ואגודה, בין מנהלים ומנהלים, בין טובי הכחות שיש לנו, אז מבטחני כי לא נצליח כולנו, וההצלחה של איזו אגודה שהיא, היא הצלחה קלה שאין לה באמת ערך הגון וקים. טובת היהדות וטובת הרבנים והרבנות דורשת שנתאחד כולנו באמת, בלב ונפש, כי רק באחדות הכחות תושע היהדות והרבנות.

חברי „דגל הרבנים" מושיטים יד־אחים ליתר הרבנים שבארץ, וקוראים לאחדות ולשלום ולעבודה קדושה משותפת בעד דתנו, עמנו, וכל היקר והקדוש לאומתנו.

„כיון שנברא הברזל התחילו אילנות מרתתים, א"ל מה לכם מרתתים? עץ מכם אל יכנס בי, ואין אחד מכם ניזוק" (בר"ר ה' ו') — הדברים האלה מאירים בספירים ומפיצים אור על המצב הנורא, מצב הרבנות באמעריקה, כידוע למבין.... „ולית עלמא קאים אלא על שלום" (זוהר קרח קע"ז), ועולמנו אנו, עולם הרבנים והרבנות, אי אפשר לו לעמוד ולהתקיים אלא על ידי שלום בין הרבנים והאגודות השונות. יש לנו אמנם הרבה אגודות של רבנים, אבל אל נא נשכח מה שאמרו חז"ל ברוח קדשם, „אם אין שלום אין כלום" (ספרא בחקותי).

שמריהו ליב הורוויץ.

ישיבת ניו הייוון

מאת הרב יעקב איסקאלסקי

בשעה שהודיע הרב ר' יהודה העשל לעוועגבערג הרב מניו הייוון מדינת קאנעקטיקאט בארצנו, כי בדעתו להוציא מחשבתו — אשר חשב הרה ויגע הרבה שנים — אל הפועל וליסד ישיבה גבוהה לתלמוד, פוסקים ומוסר בעירו, חשבו רבים, כי אך הזיה בעלמא הוא, וחלומות שוא ידבר, והודעתו זאת לפני אסיפת רבנים לא עשתה הרושם הראוי לזה, וזה אל זה שאלו כמתמיהים, החסר ישיבות אנו, וכי לא די לנו הישיבות הגדולות בעיר נו יארק ושיקאגא? ובפרט שאלה גם כן סובלים מחסור ולחץ, ובדוחק יקבצו תמיכתם מאת המנדבים בעם, ואם תתוסף עוד ישיבה מאין תבוא עזרתה? ועל ידי מי תתרחב השפעתה?

אך הרב לעוועגבערג הידוע לבעל רגש נעלה והמסור בכל לב לתורתנו ולקיומה עמד כמתפלא על המתמיהים האלה, וכידעו את אשר לפניו, ואת כל המכשולים והחתחתים המונחים על דרכו הקדש, לא בא בוויכוחים עם אלה המקשים סתם, וגמר ואמר כי לא ימוש מרצונו זה, וכל הקושיות לא תבעתוהו, ומוהלט אצלו ליסד ישיבה כזאת בעירו ניו הייוון, באמרו כי נחוצה ישיבה כזאת באמעריקא, אף בשעה שיש ישיבות בערים הגדולות, באשר השפעת הישיבה על תלמידיה בעיר קטנה, תפעול יותר מאשר הישיבות בעיר גדולה על תלמידיהן. ובעיר מעוטה באוכלסין, יהיה ראשם ורובם של התלמידים לעסוק רק בתורה ועבודה, להשתלם בחכמת התורה ועומקה ובהבנת דברי הראשונים ואחרונים, תחת אשר בעיר גדולה יש משפיעים אחרים על מהלך חייהם של התלמידים.

ובכח הרגשתו זאת, יסד ישיבה מפוארה בעיר ניו הייוון, זה יותר משלש שנה, ומספר תלמידיה יגיע ליותר מחמשים, וכולם עומדים במעלה עליונה בידיעת התורה ולמודה, ורובם ככולם מבלים ימיהם אך ורק בתורה ורק אחדים מהם מבקרים גם את בית ספר הגבוה „יעיל קאלעדז". ושני ראשי ישיבות מגדולי ישראל מגידים שיעוריהם תמידין כסדרן, לבד הרב דמתא אשר מדבר עם הבחורים המצוינים לפעמים קרובות בדברי תורה, בפלפולי דאורייתא להבין עומק דברי רבותינו, וגם עוסקים מעט בלימוד המוסר, שנוטע בלבם כל המדות שמנו חכמינו בתלמיד חכם. הוצאות הישיבה עולות ליותר מארבעים אלף דאלאר לשנה, וכמובן נמצאת היא במצב דחוק, כי ההכנסות מועטות הנה לעומת ההוצאה, וכל נטל כבד משא הישיבה מוטלת על שכם הרב המיסד, ובאמת בכח כשרון הדיבור אשר חנן ד' אותו עושה נפשות רבות להישיבה ומגדיל הכנסותיה, אך מפני טרדותיו הרבות בעניני העיר והכלל, אין ביכלתו להקדיש את כל כחותיו להישיבה הנעלה הזו, ולמלאות את כל החסרון אשר יחסר להוצאת הישיבה.

באמת היה החוב מוטל על כל רב בקהילתו, ועל כל איש החובב תורה, ורוצה בקיומה של התורה בארץ הזאת, להשתדל בכחו היפה, לבוא לעזרת הישיבה הנעלה הקדושה הזאת, ולעזרת הרב המיסד הראשון אשר זכה באמעריקא, לשם אב"ד ור"מ דעיר ניו הייוון, שם מצלצל אשר לא נשמע עוד כמוהו במדינתנו.

הבה נקוה, אשר דברינו המעטים האלה, יפיחו רגש קדש בלב רבותינו, לבוא לעזרת ד' בגבורים, וישיבת ניו הייוון תמשוך קיומה, להרבות קנינו הרוחנים להגדיל התורה ולהאדירה, וקנאת ישיבות תרבה חכמה ודעת ד', ולרומם קרן התורה בלב ישראל.

והיית אך למעלה

מאת רב זעירא.

כאדם המוזמן לסעודה לשולחן מלא ממעטים בכל טוב, והוא יושב בין הקרואים בקצה השולחן, אינו חוטף ואוכל, רק בנעימות ובמתינות פושט ידו לכל המאכלים הטובים, בורר ואוכל מן המובחר, ורק כאשר נגש אליו בעל הבית ואומר לו כלה אכילתך וצא, והגיע זמנו של תבירך ורעך, וצריך אתה לפנות לו מקומך, אז חוטף ואוכל מכל מה המוזמן לפניו, ואינו מבחין בין חתיכה שמינה לרזה, בין כוס יין נקי מלא לבין כוס יין מהול במים, כי יודע אשר רגעיו ספורים, ואם ידקדק במאכלו ומשתהו, יעבור הזמן, ומאומה לא ישא בפיו, ולכן ידיו רועדות בהגישו המאכלים אל פיו וממהר לשולחן אל השולחן להגיש עוד לאכול.

כן גם אני כעת, בהודעי לדעת כי זהו הפעם האחרון, אשר אני נמצא מתחת להקרואים ל„דגל ישראל", וצריך אני רב זעירא לפנות מקום לאורח אחר חשוב ממני. כי שמעתי אומרים, אשר הרב קשישא נקרא והוזמן להיות מבותבי „דגל ישראל". והזקן הזה אשר מלומד לגעור בנזיפה על הצעירים ממנו, ועקיצותיו עקיצת שרף, יקח את מקומי וידחפני ממשרתי. ובסוף הסעודה עלי לפתות לחטוף עוד מכל אשר יעלה המזלג, מכלי הבט עוד, אם חתיכה הראויה להתכבד העלתה מצודתי. ולכן נבוך אני בדעתי ומחשבותי רוצצות בקרבי, לאן אפנה פני עטי, ואיזה דבר אקח אשר יטעם לחכי ולחיך הקוראים את דברי.

כבר הרגזתי את רוח הקשישאים בדברי אמת אשר פלטה קולמסי, והם גלו דעתם כי לא לרצון הוא להם דברי הרב זעירא, המעיז פנים לגלות, את אשר כסה עתיק יומין, ואם היו יודעים מי הוא זה הטמיר ונעלם, היו מעניש אותי

מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע

מאת הרב יקותיאל ארי' קאממעלהאר
אבד"ק אנשי רישא־קארטשין, דפה נויארק

בעבר רחוק, היתה התורה המושלת והגברת באומה הישראלית, נושאי דגל התורה, הרבנים היו חשובים כמלכים „מאן מלכי רבנן" על פיהם יצאו כל בני ישראל ועל פיהם נסעו במדבר העמים הגלות החל הזה, כל זה היה לפנים בשנים קדמוניות. אבל בדורנו מאז שהתנו זוכרים הוסרה התורה מהיות גבירה ומושלת, הרבנים הורדו משאתם והושפל לארץ כבודם, אינם עוד לעינים להעם, לא „עיני העדה" ולא „ראשי העדה" המה, כי אם עבדים נכנעים תחת ממשלת בורים ועמי־ארצים המה ראשי ונשיאי הקהלות די בכל אתר ואתר, המון בית ישראל פרקו מעליהם עול מלכות שמים, מלכות הרבנים אשר הוטלה עליהם מן השמים, ולא יאבו עוד לסור למשמעת נושאי דגל התורה ולהכנע למלכותא בתנא בכתר התורה.

לא בנקל עלתה להם להוריד את כתר התורה מעל ראשי הרבנים, הרה מלחמות לחמו, בכלי זיין שונים הזדיינו, קשתם דרכו מחיצי שנונים אל מערכות הרבנים בלשון שקר, במלשינות, בחירופים וגדופים, ובמסירות אל הממשלות כי יעמדו להם לימינם במלחמתם זו, והממשלות נעתרו למו והגבילו חוקים לפסול את „כתר תורה", ותחת כתר תורה הרימו את „עטרת החכמה" וגזרו אומר כי רק החכם המעוטר בעטרת דוקטור וחכים יתקרי, הוא רב בישראל יתקרי, אף על פי שהוא עם הארץ ובור בידיעת חוקי התורה, וכה עזרו הממשלות האדירות להסיר את הגבירה זאת התורה מעל כסאה ולהושיב עליה את השפחה כי תירש גבירתה. ואלה הרבנים נושאי הנזר והעדות היו לכלי אין חפץ בם, גולים ומטולטלים, נעים ונדים, שבורים ורצוצים, ובשבירת הלב וברוח נכאה יאנחו מרה, נפלה עטרת ראשנו, אוי מה היה לנו!

ויום נקם בא! ויקרא ה' מלחמה על כל מלכי ארץ ועל נסיכי תבל בחרב נוקמת נקם ברית התורה, ונקמת דם עבדיו השפוך, וישבר וימגר לארץ כסא מלכותם והוריד לארץ נצחם להסיר מהם כתר מלכותם, ואלה המלכים אשר מלכו בכיפה ואשר הרניזו ממלכות הוחרמו ונדעכו, ונסיכים ורוזני ארץ נעים ונדים ללחם אין ולבקש מרוח לנפשם, כמו הני מלכי רבנן, ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע!

ממשלת העם! ממשלת העם! הוא הד הזמן, קול ההמון היוצא מסוף העולם ועד סופו, הדר גם בקרב מחנה ישראל, גם המון עם בני ישראל לא יאבה עוד ממשלת התורה, ממשלת נושאי דגל התורה, כי אם ממשלת העם! ובירושלים עה"ק מלאתי משפט צדק ילין בה — ועתה לא יאבו עוד במשפטי הרבנים יושבי כסאות למשפט לדון ולהורות על פי חוקי התורה ומשפטי ה' אמת, כי אם בממשלת העם על פי משפט־שלום בבית־העם ולא בבית דין צדק.

ופה בנויארק קמו בעלי בתים יראים וחרדים, ועשו הלכה למעשה להנהיג את „ממשלת העם" ולהשפיל כבוד התורה כבוד הרבנים. עשו להם אגודה אחת בשם „אגודת בעלי בתים" מטרתה כי המה הבעלי־בתים יאחזו ברסן ממשלת הרבנים בעניני כשרות, ומקואות, ולא יניחו לרבנים לבוא בקהלם ויכריזו בפומבי: הדו רבנים מכסאותיכם והניחו לבעלי בתים לדות בעם, כי ככל הגוים בית ישראל דורשים, רק „ממשלת העם"!

בגוים מושיבים אזרחים פשוטים לדון דיני נפשות, ובכן צריכים להנהיג כן גם בקרב ישראל, כי בעלי בתים ואנשים מן השוק ישבו לשפוט את העם ולדון ולהורות גם בכשרות ובמקואות, ולדעתם דעת בעל־הבית שהוא תמיד להיפך מדעת תורה, כמ"ש הריב"ש ומובא בש"ך הל' דיינים — צריכה להיות מלכותא דרקיע כעין מלכותא דארעא!

כחוק הפוליטיקא, לעשות את הרב זעירא לתריך שקיא. אך אני חשבתי כי חובתי הוא להזעירא לעמוד על צד ימיכם, ובגלותי פני הלוט תהיה סמא דחיי גם להקשישאים, כי במצאם אשר הזעיראים מבירים את ערכם ויודעים לחדור אל תוכנם של פוליטיקא הרבנות, לא יערבו את לבבם לילך עוד בדרך זו, להשליך שקוצים על הרבנים הצעירים ולמאסם בעיני העם, ועל טענתם טלו קיסם מבין עיניכם ישיבו טלו קורה מבין עיניכם.

ועתה כאשר אני עומד על מפתן הבית, רגל אחד בתוך ה„דגל", ורגל אחד מחוץ ל„דגל", ויש לי עוד רשות לכתוב ולהגיד דברים אחדים, מוצא אנכי חובה לנפשי להתפטר מקהל קוראי מתוך דבר הלכה. והלכה פסוקה היא בגמרא וברמב"ם הלכות סנהדרין פרק שני, שאין מעמידין בכל הסנהדרין לא זקן מופלג בשנים, ולא מי שאין לו בנים, כדי שיהא רחמן, והראשונה הם מקיומים, שאין מעמידים לראש בכל מיני אגודות של רבנים זקן מופלג, ומכבדים אותם אך לפנים להיות מראשי הנכבדים, ומדחים אותם להיות מנהיגים בפועל ומלחוות דעתם הגדולה בכל ענין נחוץ, ואם מקיימים הם את הראשונה, מדוע אינם מצייתים להבבא האחרונה, שלא להקים לראש את מי שאין לו בנים. ומלבד הכוונה הפשוטה יש להליט עוד בזה שאין מעמידים בסנהדרין את מי שבניו אינם נוהגים כשורה וכתוגן, ודומה כמי שאין לו בנים, וכמו שאמרו בני ישראל להשופט ומנהיג שמואל הנביא, בשעה שבקשו שימלך יכולך עליהם, אמרו אליו, אתה זקנת ובניך לא הלכו בדרכיך, ומפני אלו המעמים, אינך ראוי להיות שופט ומנהיג עלינו, מפני הזקנה, ומפני שבניך אינם הולכים בדרכיך.

ואם רב ומנהיג יש לו בנים כאלה אשר אינם ראוים לו מפני הנהגתם, אין ראוי לו להיות מתנשא לכל לראש, כי אי אפשר לפניו לדון ולשפוט בצדק ומישרים לכל דבר הנוגע

שאלות ותשובות

להרב העורך!

הרב שניאור זלמן דווארקין שליט"א, ב„הדגל" גליון ח' „רוצה בתשובה שלמה" על קושיתו על מה שהשינו התוספות על רש"י בע"ז ס"ז ע"א (בטעות נדפס בהדגל סימן ע"א) דס"ל דבכל איסורים הוי טעם כעיקר מדרבנן, מהא דפריך בגמרא והאי משרת להכי הוא דאתי והא מבעי ליה לטעם כעיקר? ולשון זה מורה דהוי דאורייתא, (?) עכ"ד. והנה קשה לדעתי מה קושיא היא, דאחרי דבנזיר נופיה בודאי לכו"ע הוי מדאורייתא, (?) אם כן קושית הגמרא נכונה, ור"ל דהא מבעי ליה לטעם כעיקר בנזיר ואין שום הכרח מקושיא זו לאיסור דאורייתא בשארי איסורים, — עכ"ל.

ולחזק דבריו, דבנזיר נופיה בודאי לכו"ע הוי מדאורייתא, (שאנכי הצנתי סימן השאלה בצדו) הקדים מאמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן בנזיר ל"ה ע"ב שכל איסורים שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר, שהרי התורה אמרה משרת ועל זה הוסיף: „ובירושלמי וספרי איתא, אם שרה ענבים במים הן בנותן טעם" ע"כ מפני (?) כי „הטעם של איסור אסור כעיקרו ומעשו". וליתר אומץ תמיהתו על התוספות שם הוסיף השואל וז"ל: „אבל אפילו להסוברים טעם כעיקר דרבנן, היינו רק בשאר איסורים, אבל בנזיר הוי בודאי מדאורייתא, דלכן הוי בכל איסורים מדרבנן משום דהוי נזיר ונעולי כלי מדין שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים מהם, אבל בנזיר נופיה הלא אין ספק שמדאורייתא ממש הוא".

בתשובה על קושיתו של הרב הנ"ל שליט"א, הנני להעיר:

א) כי ערבוב מושגים אני רואה בדבריו. המושגים „צירוף היתר לאיסור" ו„טעם כעיקר" להרב השואל — אחד הוא; באמת, שני מושגים שונים ומחולקים הם. באמרנו „היתר אם מצטרף לאיסור" הכונה אם אכל חצי זית חלב וחצי זית בשר, או חצי זית ענבים וחצי זית לחם בבת אחת. אבל באמרנו „טעם כעיקר" הכונה מיין לחודא או מחלב לחודא, יש שיעור בטעם האיסור כי הוא דאמרן (פסחים מ"ד ע"ב) וממאי דמפת ומיין (שמעינן דהיתר מצטרף לאיסור, רש"י, דילמא מיין לחודיה (דא"כ הוי ליה טעם כעיקר) ועל זה מעיר רש"י (דאף על פי דהוי ליה טעם כעיקר ושוב אינו בנדר היתר מצטרף עכ"ז) וצירוף שייך למיתני בה משום דנבלע בתוך הפת, והאיך משערין כזית יין, ממלא כלי מפה לפה ומביא זית ונותן לתוכו והיין היוצא הוא כזית יין, וכן הוא בתוספתא דנזיר עיי"ש. — איברא דהירושלמי, כפי שהביא בראשית דבריו הוסיף לדברי ר' יוחנן (נזיר ל"ה ע"ב) דכל איסורים שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר, שהרי התורה אמרה „משרת" ובירושלמי וספרי איתא „אם שרה ענבים במים הם בנותן טעם" אבל דבריו שהוסיף להעיר „ע"כ מפני כי הטעם של איסור אסור כעיקרו ומעשו" בלתי מכוונים, וכבר עמדו על מדוכה זו בעלי התוספות חולין צ"ט בד"ה רבא אמר לא נצרכה וז"ל: והא דקאמר בירושלמי דערלה בפ' שני אמר ר' יוחנן כל „נותני טעם" אין לוקין עליהן חוץ מנותן טעם דנזיר — לעתידות היהדות, ובפרט אם דיין עובר על דין הגמרא והשולחן ערוך, ונוהג בשררה וגסות רוח ומטיל אימה יתירה, שבעבור זה אינו רואה בן תלמיד חכם לעולם, ודרך חכמים הראשונים שהיו בורחים מלהתמנות, עד שידעו שאין שם ראוי כמוהו — ראה כל זה בגמרא, רמב"ם, ושולחן ערוך חושן משפט, — בודאי אין מן הראוי לאיש כזה למנותו למנהיג וראש.

ומה אנחנו רואים בועידות הגדולות של רועי ישראל סבא, אשר קוראים בלשונם „קאנוונשאן", לוא גם נביה שאספת רבנים במספר ארבעים מעיר אחת, שם „קאנוועגשאן" מהלמתה, כל אחד דוחק את עצמו להיות מן העומדים בראש, ומקום יש בראש להגיע בו שלשה רבנים, או חמשה ויותר, ואם אינו מרוצה לקהל האספנים, מעמידים מכונה כזו, כמו שיש לכל מפלגות העמים, ואין בינה לבין של ה„מאמאני" ולא כלום, ומבניסים איש הפירות, הרכילות, והמחלוקת בהמכונה, עד כי יצא העגל הזה, לרקוד לפניו ולאמר, אלה ראשיך ישראל, וליתן קרנים בידו לנגח על כל סביביו.

ואם בא אחד ורצה לטפח את הראש על פניו ולגלות קלונו ברבים, שאין ראוי לו גם להקרא בשם רב, באו אנשי המכונה וגרשוהו בחרפה מבית האספה, ובכה אבנים כתם אמר כל אחד עלי יניח צדיק את ראשו, ובאמת לא חסו כל כך על כבוד חבריהם, רק יראו המה מפני הדין שיעשה זאת בהם גם כן, ואם קרב ראשו של אחד מהם, יקרבו כל הראשים כולם, ועשו כולם אגודה אחת להיות ראשו של זה בצד של זה, וקללת הנחש של הוא ישופך ראש, רובצת בין הרבנים באספתם, ותיכף כשבאים אל האספה והרבה זמן קודם לזה, מתחילים לדון מי בראש, וכן כל משך ימי האספה לא תשמע בין הבאים כי אם השאלה מי יהיה לנו לראש, וכמדומה לך שאך בשביל זה נתאספו, והבחירות שחלות בסוף האספה, היא שעלתה במחשבה תחילה, וכל הוויכוחים והצעות וההחלטות אינן שוות לטפל בהן, ולאבד זמן עליהן, כי הם כטפל לגבי העיקר, ולכן אין אתה מוצא שום דבור חדש ולא שום הצעה חשובה בכל האספות, רק חוזרות ונשכות משנה לשנה, וטרם שבאת להועידה יודע אתה מה ידובר בה, וכשם שהענינים ישנים המה, כן הבחירות ישנות הנה, ומי שנבחר בשנה זו, יבחר גם לשכה הבאה.

והדבר הזה עושה רושם לא טוב, לא רק על החברים כי אם גם כן על כל יתר החבורות והאגודות, כי מביטים הם על קאַנוועגשאַן שלא נברא אלא לשם קאַנוועגשאַן ובחירות.

בנוהג שבעולם שמפלגה אחת קוראה לקאַנוועגשאַן לתכלית הבחירות, ולהעמיד איש אחד שיבחר מתוך העם לנשיא וראש, ובו בעת קוראים להם תכנית ואישיות מיוחדה, ומסתפקים בזה מפני שכל ענין חקיקת החוקים והוצאתם לפעולות תלויה

יש לומר ד„בהיתר מצטרף לאיסור", דהכי איתא בהדיא בפרק ואלו עוברים (פסחים דף מ"ג ע"ב) ובפרק שלשה מינין (נזיר ל"ה ע"ב) אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן כל איסורין שבתורה אין „היתר מצטרף לאיסור" חוץ מאיסורי נזיר, וקרי ליה בירושלמי „נותן טעם", — הרי ברור, כי לדעת התוספות בעלמא „היתר מצטרף לאיסור" ו„טעם כעיקר" שני מושגים שונים הם.

ועוד ראיה לזה דשני מושגים שונים הם, דכתבו התוספות בע"ז ס"ז ע"א בד"ה אמר ר' יוחנן וז"ל: מדפריך הכי בהדיא (והאי משרת להכי הוא דאתי האי מבעי ליה לכדתניא) אלמא דרשה גמורה היא דהא ר"ע מוכח מיניה „היתר מצטרף לאיסור" לחייב מלקות לנזיר ששרה פתו ביין ויש בו להצטרף מפת ומיין. ורבנן מוכיחים מיניה „טעם כעיקר", וכי היכא דלר"ע הוי דרשה גמורה גבי „היתר מצטרף לאיסור" מדמחייב עליה מלקות, ה"נ לרבנן הוי דרשה גמורה מדאורייתא „דטעם כעיקר" דאורייתא.

וגם מדברי הגמרא מוכח למדי כי שני מושגים שונים הם, דפריך (פסחים מ"ד ע"א) והאי משרת להכי („להיתר מצטרף לאיסור") הוא דאתי, האי מיבעי ליה לכדתניא משרת ליתן „טעם כעיקר". ואם כדברי הרב השואל שליט"א שאמר „שטעם היתר מצטרף לאיסור הוא ע"כ משום „איסור הטעם כאיסור העיקר" מאי קושית הגמרא להכי הוא דאתי והא מיבעי ליה לכדתניא „טעם כעיקר", אם „היתר מצטרף" ו„טעם כעיקר" היינו הך?

לפי זה אפילו אם נניח כדברי השואל בהערתו דאפילו להסוברים דבכל איסורים שבתורה „אין היתר מצטרף לאיסור" חוץ מאיסורי נזיר, מזה אין עדיין ראיה דלכל הדעות גם „טעם כעיקר" דאורייתא באיסורי נזיר, ואל תשאלני מהא דר' יוחנן, כל נותני טעם אין לוקין עליהן חוץ מנותן טעם דנזיר (בירושלמי דערלה בפ' שני) דזה ודאי כמו שכתבו בתוספות חולין צ"ט ע"א, ד„בהיתר מצטרף לאיסור" אייירי. ושפיר מביאים התוספות ראי' מהא דפריך בגמרא והאי משרת להכי הוא דאתי והא מיבעי ליה לטעם כעיקר. ומה שהשואל מתאמץ להוכיח דבנזיר נופיה בודאי לכ"ע הוי מדאורייתא לא מוכח כלל, כי כ"ז לא אמרו אלא בהיתר מצטרף לאיסור ולא בטעם כעיקר.

ב) כמו כן ראיתי דברי השואל שליט"א שכתב דלכן הוי בכל איסורים מדרבנן משום דהוי נזיר ונעולי כלי מדין שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין מהם, אינן מכוונים לאמיתתה של תורה כי לשיטת רש"י הסובר דטעם כעיקר לאו דאורייתא הביאו התוספות ע"ז ס"ז בד"ה א"ר יוחנן הטעם וז"ל: ואעפ"י דבפרק אלו עוברים (פסחים דף מ"ד ע"ב) מייתי קרא דמשרת ענבים גבי טעם כעיקר לאו דרשה גמורה מדאורייתא היא אלא אסמכתא בעלמא, ולעולם טעם כעיקר לאו דאורייתא, לפי זה מה קושיתו של הרב דוואָרקין? והלא בנזיר נופיה אין ספק שמדאורתא ממש אלא בשאר איסורים לא גמרינן מיניה — והלא גם בנזיר נופא לא גמר מן הכתוב משום דלאו דרשה גמורה היא אלא אסמכתא בעלמא? ובענין טעם כעיקר לאו דאורייתא כבר נסתפקו האחרונים אם היא מטעם ביטול שנתבטל הטעם ולכן מותר מן התורה או משום דאף שלא נתבטל, והטעם עצמו אסור מקרא דהטמאים (עיין חולין קי"ב בחידושי הרמב"ן והריטב"א), מכל מקום כל שנתערב לא

בבית המתוקקים ובשופטי העם ושוטריו, אך הרבנים, הלא אנחנו שוטרי העם ושופטיו בעניני דת תורתנו, וכלום שררות נתנה לנו הלא עבדות ומי יפעול לטובת היהדות והחזקתה? ונדמה בעיני כהמלמד ההוא, אשר כל עסקו עם תלמידיו היה אך לשכן להם את המדה „טורא רבך כמורא שמים", עד ששאל אותו אחד מתלמידיו, טוב הדבר כי המדה הזאת נבונה היא, אך במה אתה רבינו? הלא לא למדתנו אלא רק את המדה הזאת, ובלעדה לא למדנו מכך כאומרו. כן גם, אם הרבנים משננים את העם אך ורק להוקיר ולכבד את מוריו ומדריכיו, העם ישאל במה אתם מוריו ומדריכנו?

תרפה שברה לבות שלומי אמוני ישראל, בראותם בהועידה של אגודת בתי כנסיות התרדיות איך מתיחסים אל הרבנים מדור הישן, ואיך מלאים התפעלות עצומה מהרבנים הצעירים, ומחזיקים אותם לרועי ישראל ומדריכיו, באשר שרואים בהם בעלי פעולה ומעשה רגש נמרץ בכל דבר ועניו הנעשה בישראל, תחת אשר בהרבנים הזקנים רואים אך אדישות לכל פעולה ממשית, ולכל השאלות הבוערות בקרב בית ישראל, בנין ארצנו, החינוך בפרט, קרבת לבם של הצעירים לרוח ישראל, אינם פועלים מפני שלא שמו לבם לזה.

ואם רב צעיר מתכבד לעדת הצעירים, ויוכל לפעול בדברים האלה בכחו הכביר ובשפתו הנמרצה, באים הקשישאים להוריד כבודו בעיני בוחריו, שלא יוכל לפעול עליהם, ומערבים הפרשיות לדמות מילתא למילתא, ואחד פנים לכל היונים, ואם אך צעיר הוא, אין נפקא מינה אם רעפורמי, קאָנסערוואָטיווי או אורטודוקסי הוא, ואין ראוי הוא לקבלהו לרב.

וכמה מחויך היה לראות בהשתתפותם של המומחים, להשיב בחור עקספורטים, בענין הסכסוך בין האורטודוקסים והקאָנסערוואַטיוַנים בעיר קליוולאַנד, איך שגדולי הרבנים מחרדים האמתים ישבו ביחד עם הרני"ם הקאָנסערוואַטיווים, לדון מה זאת אורטודוקסיא. וכל העם היודעים להבחין בין תבלת לקלע אילן, התפלאו איך השתתפו יחד רב ודר., להשיב בדין דבר כזה, וכמשל רש"י בפרשת בלק, הלא לפי דעת הרב גם הדר. רעפורמי או חצי רעפורמי הוא, והשאלה נשארה במקומה, מה זאת אורטודאָקסיא? והעובדה הזאת מוכיחה לדעת עד כמה צריכים הם הרבנים להשתתפות רבנים הצעירים, ומוטב היה להם השתתפות רבנים צעירים משלהם יותר מהשתתפות צעירים ממחנה אחרת.

ובצאתי מן ת„דגל" אני פורש כפי ומתחנן לפני אלפי קוראי ת„דגל ישראל", שיסלחו לי על הרבותי דברים אליהם בפלוטיני עד היום, ומבקש גם מלפני הרב קשישא שיבוא למלאות אחרי, שידיעבי לכף זכות, ואם היו איזו בטוים קשים נגד הרבנים הזקנים בהם האשם ולא בי, ואם אזכה לעלות ולהראות לפני קוראי הדגל בהדיוטה העליונה, אתר שאשמע תוכחת על עון מהרב קשישא, אוסיף שנית ידי בעזרת השם, לגלות פני הלוט עד אשר יתאוששו מלדחפני מקהל הרבבים והיה זה שכרי שיקוים בי הברכה והיית אך למעלה, ולא תהיה למטה.

לתקנת ענונות ונפשות אובדות

דער בית דין צדק פון לובלין, זוכט יוסף נאלדשמיט, געוואהנט אין 121 פרייענקלין סטריט, אלבאני, וועלכער איז שוין 7 יאהר אין אמעריקא, האט געלאזען א פרוי אין לובלין פרידא בת נתן. שוין 2 יאהר וואס זי האט ניט געהערט פון אירם. עס איז פארען א בריעף פון לובלינער בית דין.

מיר האבען זיך געוואענדעט צו הרב ר' דוד ראקמאן אין אלבאני, און מיר האפען אז דורך זיין השתדלות, וועט די ענונה געהאלפען ווערען.

* * *

דער ראבינאט פון ווארשא האט ארוים געשיקט א לעטער צו אלע רבנים, אז עם ווערט געזוכט הבעל עזריאל שמריה בן חיים פוקס, וועלכער האט געלאזען א פרוי יטא בת אברהם ציארקא מיט 2 טעכטער שוין 15 יאהר. ווער עס וויסט פון איהם איז געבעטען צו ארויסבאקומען א גט, להצילה מכבלי העינון.

* * *

דער ראבינאט פון ווארשא האט זיך צו אונז געוואנדעט מיט א בקשה וועגען א געווישען מאן וועלכער האט פארלאזען פרוי שוין 15 יאהר, און וויל דער מאן געפינט זיך אין קענזעס סיטי, האבען מיר זיך געוואנדעט צו אונזער חבר, הרב הגאון ר' יהודה בראוואר, ער זאל ווירקען אויפ'ן מאן ער זאל שיקען א גט זיין פרוי, אויך אביסעל געלט — און דערפאר פארבאהאלטען מיר פאר־לייפיג זיין נאמען.

אסרה תורה, וכבר האריך בזה הגאון בעל חות דעת בס' צ"ח סק"נ.

לפי זה שפיר מאיר ר"ת בתוס' שם שיטתו של רש"י הסובר דטעם כעיקר לאו דאורייתא אפילו נבי נזיר, משום דרש"י סובר לשיטתו דקרא דמשרת ענבים ל א ו דרשה גמורה מדאורייתא, אלא אסמכתא בעלמא, לפי זה טעם כעיקר לאו דאורייתא בשום מקום — הא ר' יוחנן אית ליה דר"ע פרק אלו עוברים דילוף טעם כעיקר מנעולי עכו"ם, ואין לומר דאסמתא היא, דהא פריך "והאי משרת להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתי? האי מבעי ליה לטעם כעיקר", ומפריך הכי בהדיא (האי מבעי ליה לטעם כעיקר) אלמא דרשה גמורה היא, דמינה ר' עקיבא מוכח היתר מצטרף לאיסור לחייב מלקות לנזיר ששרה פתו ביין ויש בו להצטרף מפת ומיין זרבנן מוכיחים מיניה טעם כעיקר וכי היכא דלר"ע הוי דרשה גמורה גבי היתר מצטרף לאיסור מדחייב עלה מלקות, ה"נ לרבנן הוי דרשה גמורה מדאורייתא דטעם כעיקר דאורייתא, והדברים פשוטים ונוחים למבין.

והנני עבד לעבדי ה' ההולכים בתורת ה',
יצחק המכונה דר. ווערנע,
רב ואב"ד דקאלומבום, אהייא.

מכתב ברכה!

ב"ה, א' לסדר תולדות, וויען.

יהי נועם ד' עליכם ידידי ה' וידידי ישראל, המנהלים הח"ק דגל הרבנים ודגל ישראל, הרבנים הגאונים מוהרי"א שליט"א ומנהר"ש הורוויטץ, שליט"א.

בהשיגי העתון "דגל ישראל" היום, והתבוננתי במהות הסידור והפנינים היקרים הצפונים במאמרים הנעימים, וביחוד במה שנוגע לחינוך הבנים, נתעוררתי לתפלה, יה"ר שתשרה אהבה נאמנה בין כל הרבנים המתתופפים תחת צל דגל הרבנים, וכולם בלב אחד יאזרו חיל להשפיע אורה לחיזוק התורה והמצות, ויהי' חלקי עמכם לזכות את הרבים, ובימינו נזכה לחזות בהרמת קרן התורה, יהודה וירושלים.

ואחשוב למצוה להודיע בזה, כי בחסדי הבורא יתברך שמו, הוטב מעמדי בנוגע לבריאותי, ויה"ר שיעזרני השם במהרה ברפואה שלמה, וברצות ד', דעתי לנסוע מכאן לעירי זאלקווא.

והנני חותם בברכה ודו"ש כאו"א באהבה רבה,
הק' פנחס רימאלט,
אב"ד דק"ק זאלקווא והגליל.

סיום משניות
אין ישיבת רבינו שלמה קלוגער זצ"ל

376-380 איסט הויסטאן סט., נויארק.

שבת אבענד דען 19טען נאוועמבער האבען זיך צוזאמענגענקליבען די דירעקטארען, מנדבים, מעמבערס פון חברה משניות צו פייערן דעם סיום.

די ליידיעס אקזילערי האט פארנשטאלט א וואונדערבארע מלוה מלכה. די פארזאמלטע האבען פאר־בראכט דעם אבענד אין א גייסטיגער אטמאספערע.

דער גבאי ר' יצחק פעלדער, האט נערעדט מענינא דיומא, הרב פרידמאן האט נעזאגט א דבר הלכה, הרב אונגאר האט נעמאבט א גוואלדינען איינדרוק מיט זיין גייסטרייכע דרשה.

הרב היילפערן האט האַרציג נערעדט וועגען די גרויסע וועדט פון אונזער ישיבה.

ברכת מזל טוב!

מערכת "דגל ישראל", ודגל הרבנים דאמעריקא, מביעים בזה את אחולם הנלבבה ברכת מזל טוב לראש חברינו הנכבד האי גברא רבא הרב הגאון יר"א מרבים כש"ת מוה"ר שלמה אהרן קורנובסקי שליט"א, הרב דביהכנ"ס עין יעקב, לרגלי התמנותו גם לרב בקהילות כנסת ישראל אנשי ספרד בראטשעסטער נ. י. אשריכם אנשי עין יעקב וכנסת ישראל שזכיתם לאיש גדול כזה, ירום ד' קרנכם למעלה למעלה, ויהי' נועם ד' עליכם, עבג"צ בב"א.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב.

תורת אליעזר, חידושים וביאורים על ש"ע או"ח, מאת הרב ר' אליעזר שלימ"א אב"ד בק"ק קאוולא, מחוז וואהלין.

המחבר הזה הראה גודל חריפות ובקיאות בהלכות פסח, ומפלפל בדברי הראשונים, ודבריו קילורין לעינים ובפרט בדיני זביה ושליחות והלכות יבום וחליצה. וכבר נודע הוא בספריו הקודמים, „דמשק אליעזר" ו„דברי אליעזר".

ספר משאת בנימין — חדושי ש"ס וקונטרס ההדרנים, מאת הרב הגאון מהר"ב אייזענשטאדט, הגאב"ד דאוטיאן, בן להגאון הנודע בעל הפתחי תשובה.

הספר הזה הוא מלא וגדוש בבקיאות וחריפות רבה, ובסברות ישרות נמרצות כאשר יעידון עליו גדולי הדור. ובני הגאון המחבר משתוקקים להדפיס ע"י שכר הספר הזה, את הכ"י מזקנם הגאון בעל פתחי תשובה, וראוי הוא להמצא הספר הזה בבית כל רב ות"ח.

קצור שלחן ערוך, מבואר ומצויר, עם עיר דוד מאת הרב ר' דוד פעלדמאן אב"ד דק"ק לייפציג (אשכנז).

גוף הספר אינו צריך לבקורת, כי התוצאות הרבות אשר הוציא הגה"ה ר' שלמה גאנצפריעד זצ"ל, לפני חמשים שנה — ותוצאת למאות שיצאו אחרי פטירתו עם כמה הערות, הן יתנו עידיהן ויצדקו — ברם התוצאה החדשה שהוציא כעת הרב ר' דוד פעלדמאן נ"י, קובעת ברכה בפני עצמה וחזון נפרץ הוא בספרות ההלכה ספר כזה שיהי' ראוי לאיש ההמוני ולתינוק בבית הספר המושך את לבם להגות בו וגם לת"ח רב וגאון ימצא בו חפץ. המחבר מילא את הראשי תיבות ותירגם את המלים הקשות. הקדים בראש הספר התפתחות ההלכה, עד ר' שלמה גאנצפריעד. ציין בו כל דין ומנהג והראה את מקורו בשם „מצודת ציון". הביא לנו מן החדש בשם „מצודת דוד". הלוח של ל"ט מלאכות שבת, הוא מועט המחזיק את המרובה. חמשה ועשרים דפים מצוירים איך לקשור ציצית ולעשות קשר של תפילין, ועשיית מקוה וכדומה. ונצמד אליו ספר שיעורי המצוות, ד' מאות שעורים עם לוח ההשתוות להמדות הנהוגות במדינות שונות, לוח הקביעות איך לקבוע חדשים ומולדות, נוסח שטרות, ובסופו מאמר יקר איך לעורר ולחזק את כח הזכרון.

ראוי הוא הספר הזה להיות בכל בתי ישראל.

המחבר הנהו כעת בארצנו עובר אורח, וכתיבתו הוא: הרב דוד פעלדמאן, 484 איסט רחוב 173 בראנקס.

שו"ת מחזה אברהם, מאת הרב הגאון ר' אברהם מנחם הלוי שטיינבערג, רב בבראדי.

הספר הזה מכיל בקרבו תשובות להלכה ולמעשה על כל אורח חיים, ופלפולים נאים הנוגעים לחלק הזה. ונחמד למראה, בדפוס משובח. להשיגו אצל המחבר, כשמו ושם עירו.

ספר עלי עין, מאת הרב ר' יוסף קארטאפל, אב"ד דק"ק גלוסק.

הספר הזה עפ"י רמז, וגם רמזי נביאים וכתובים.

ספר מנחת ישראל, חלק שלישי על מסכת עירובין, מאת הרב הגאון ר' ישראל רייך, האב"ד באטארקעם.

המחבר הזה מפליא לעשות לברר בכל ענין שיטות הראשונים עפ"י דברי גדולי האחרונים כדרכו בקודש בשני החלקים הראשונים, ובראשו אחד עשר דרושים המשמחים אלקים ואנשים, ונחוץ לכל רב ודרשן. להשיגו אצל:

הרב ר' מ. טענענבוים

760 מעדיסאן סטריט, ברוקלין.

מאמר גלות וגאולה, מאת הרב ר' אברהם הלוי איש הורוויץ, ירושלים תרפ"ג.

המחבר הזה מדבר בספרו מעט הכמות, אודות גאולת מצרים, ומחזה הסנה, ושיבת משה רבנו למצרים, ונכבדות מדובר בו באלו הענינים, וכבר נתפרסם במאמריו אשר הדפיס בעתונים שונים. כתבת המחבר הוא: רבי אברהם הורוויץ, בתי אונגארן מספר 12, ירושלים ארץ ישראל.

קול תורה, מאסף תורני מופיע אחת בחדש, העורך והמו"ל הרב ר' יעקב זאב יאסקאוויץ, פאביאניץ, פוילען.

ההד, ירחון לכל הנעשה בישראל, ביהדות, בעולם החרדי, בארץ ובגולה, ירושלים תרפ"ז. הכתבת: מערכת „ההד", דאר מאה שערים 44, ירושלים.

„מגד ירחים", יוצא לאור פעם אחת בחדש, ערוך ע"י הרב ר' יצחק קליין, ראב"ד בעיר סאטמאר, רומעניא. בהוצאת הרב ר' מרדכי זעליג הירש, רב בברוקלין נ. י.

אוצר החיים, ירחון מאסף לתורת ישראל ולדברי ימי חייו, מאת הרב חיים יהודה עהרענרייך.

ה כ ת ב ת:

ראבינער חיים יהודה עהרענרייך,

דעווא פרינס קארא 45, רומעניע.

דער שעהנער גרויסער האַלל.
„פּאַרק פּעלעם"

3 וועסט 110טע סטריט

פּאַרדינט די אנערקענונג פון גאַנצען אידישען פּובליקום צו מאַכען דאַרטען זייערע שמחות, ווי חתונות, באַנקעטען און פּאַרטיעס, וויל דער פּלאַץ איז גלענצענד, די באַהאַנדלונג פיין און העכסט

כשר

הרב ראָזענבערג, דער משגיח, פון דער האַלל, איז א מפורסם למוחזק בכשרות און האָט די גוטע היסונג פון די גרעסטע רבנים פון שטאָדט.

דער „דגל הרבנים דאַמעריקא" שפּרעכט אויס עפענטליך א דאַנק צום באַוואוסטען האַלל קיפּער

מר. לאקער

פון

בראַדוויי מענשאַן האַלל

וועלכער האָט אונז נעגעבען א שהנעם מיטינג לאקאל דעם גאַנצען פּאַרגאַנגענעם יאָהר. ער איז אַן אמת'ער מוקיר רבנן און האָט אונז געדינט עהרליך און אנשטענדיג. השי"ת יברך אותו ואת כל בני ביתו בכל טוב, און זאָל זוכה זיין צו זעהן פיעלע שמהות אין זיין פּלאַץ.

ברוך הבא בשם ד'

מיר די בעאַמטע און אַלע מעמבערס פון בית הכנסת אנשי ביאַליסטאָק באַנריסען מיט פּרייד דעם צוריקקעהר פון הרב ר' מיכל שמעון איסקאַלסקי, דער זוהן פון אונזער באַליעבטען רב, פון ארץ ישראל. עס פּארשאַפט אונז גרוים פּאַרגענוגען צו זעהן ווי הרב ר' מיכל שמעון יחי' האָט קונה שלימות געווען אין ארץ ישראל, און די גרעסטע גאונים האבען איהם מסמיך געווען להוראה, צו זיין רב ומורה הוראה בכל תפוצות ישראל.

זיין קומען זאָל זיין לשלום ולתפארת לעדתנו ולנחת להוריו היקרים.

מאַקס באַרטה, פּרעזידענט
משה פינקעלשטיין, וויס פּרעז.

דער גאַנצער פּאַריגען יאָהר „דגל ישראל" פיין געבונדען

איז צו באַקומען אין אַפּיס פון „דגל ישראל" וכל הקודם זכה.

ה ס פ ר

פּרי שלמה

מהרב ר' צבי דאַכאָוויץ, אשר קנה לו שם טוב בדרשות הנעלות נמצא עוד למכירה במספּר מצומצם.

להשיגו אצל הרב המחבר:

Rabbi H. Dachowitz, 462 Stone Ave., Brooklyn, N. Y.

שלשה ספרים נפתחים

א) חיבת הקדש
מהגאון האמתי ר' אליהו קלאצקין
מירושלים, ת"ו

ב) מצח אהרן
דרוש, חלק שני
מהרב הגאון ר' אהרן וואלקין מפינסק

ג) תרי"ג מצות
הלכה ודרוש
מהרב הג' ר' יעקב איסקאַלסקי מנויאָרק

יש להשיגם על כתבת זו:

RABBI J. ESKOLSKY
256 E. Broadway New York

וואו איהר געהט, וואו איהר שטעהט, וואו איהר קומט אין דאַרפט עסען, זאָלט איהר פאַדערן די פּלייש פּראָדוקטען נאָר פון

פּאַלעסטיין כשר וואורשט פּעקטאָרי

וועלכע האָבען קונה שם געווען מיט זייער כשרות, טעם און געשמאַק.

לאָזט זיך ניט פּארנאַרען אין אַנדערע פּלעצער, לאָזט זיך ניט אָפּנארען, וואו איהר קומט, קוקט זיך איין אויפ'ן טיקעט, און זעהט אַז מען זאָל אייך געבען נאָר די ריכטיגע פּאַלעסטיין וואורשטען. אַלע אַרדערס וועלען פּינקטליך אַטענדעט

אדרעסירט:

PALESTINE KOSHER WURST FACTORY

135-137 S. 8th St. Brooklyn, N. Y.

234 נדפס בבית הדפוס „אַריאַם פּרעס", אינק., 54 קאנאל סטריט, ניו־יורק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 252 East Broadway, New York

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879."

צווייטער יאהרגאנג, נומער 1.	ניו יארק, טבת, תרפ"ח.	**Volume II, No. 1.**
סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.	January, 1928.	**Subscription Price $2.00 a Year**

וואס פרומע אידען דארפען טאהן

ניט לאנג צוריק האט אן ארמעע פון ענגלישע ארבייטס-לאזע, געמארטשט צו-פוס איבער גאנץ ענגלאנד קיין לאנדאן, בכדי מיט דיעזען מארטש און דעמאנסטראציע צו אויפשטורמען די גאנצע לאנד, די פרעסע, דעם פאר-לאמענט, דאס גאנצע פאלק, אויפטרייבן אלע רוהיגע און זאטע בכדי זיי זאלען עפעס טאהן בנוגע די שרעקליכע לאגע פון די פיעלע ארבייטסלאזע ארבייטער פון ענגלאנד.

דאס וואס די ארבייטסלאזע ארבייטער אין ענגלאנד האבען געטאהן, דאס דארפען טאהן די פרומע אידען פון אמעריקא. די פרומע אידען אין אמעריקא זעהען דאך מיט זייערע אויגען ווי דער בית המקדש ווערט חרוב, אלעס וואס איז הייליג און טהייער ביי אידען ווערט פארשוועכט און פארביליגט. דער כבוד התורה ווערט געטראטען מיט די פיס, דער חלול שבת איז שרעקליך גרויס און ווערט ערגער און ערגער פון טאג צו טאג. די לאגע פון כשרות איז הימעל-שרייענד, די לאגע פון רבנים און רבנות איז ניט נאכמאל. הונדערטער טויזענטער יונגע אידישע קינדער געניסען ניט א ברעקעל אידישע ערציהונג און וואקסען אוים אויב ניט שונאי ישראל ושונאי הדת, איז פ ר ע מ ד ע צו אלעס וואס ביי אונז איז ליעב, הייליג און טהייער.

די פרומע אידען פון אמעריקא זעהען דאך ווי די לאגע פון תורה און אמונה איז שרעקליכער ווי שרעקליך, און, אויב מען ווערט ניט אויפשטורמען די הערצער און נשמות פון אלע תורה טרייע אידען, אויב עס ווערט ניט אנגענומען ווערען שארפע מיטלען ווי צו פארמיידען דעם חלול הקודש און הפקרות פון דער אידישער גאס אין אמעריקא, איז די סכנה גרויס אז אביסעל שפעטער ווערט ניט זיין וואס צו מציל זיין, וויל אלעס ווערט פארברענט ווערען אין דעם פייער פון אסימילאציע, מאדערנע עבודה זרה, ליידענשאפט, און עס ווערט זיין צו שפעט, און מיר ווילען דאן זיין געצוואונגען צו שטעלען א מצבה חס ושלום אויפ'ן אמעריקאנער יודענטהום און אנשרייבען מיט גרויסע שווארצע מלאך-המות-בוכשטאבען „פה נטמנה היהדות האמעריקאית", „דא ליגט באגראבען דאס אמערי-קאנער יודענטהום".

מיר אליין ווערען אויך קאליע, מיר אליין ווערען שוואכער און קעלטער בנוגע חזוק התורה והיהדות. עס איז ווירקליך שווער צו געפינען יעצט פ י י ע ר ד י נ ע אידען, מיר זוכען קנאים, הייליגע פאנאטיקער און מיר זעהען זיי ניט. אהן פאנאטיקער קען ניט זיין קיין שטארקער יודענטהום. נאר די הייליגע פאנאטיקער ברעכען דעם אייז, צינדען הערצער, וואכמען און פייערען נשמות. וואו זענען זיי יעצט?

די פרומע אידען פון אמעריקא מוזען זיך פאר-אייניגען אין שטארקען פארבאנד אונטער דעם נאמען „שלומי אמוני ישראל", אדער „מחזיקי היהדות" אדער אונטער אירגענד וועלכען פאסיגען הייליגען נאמען. א שמארקע הייליגע און פייערדיגע אגיטאציאן פאר די אידישע תורה און רעליגיאן מוז אויפשטורמען גאנץ אמעריקא, **און יעצט איז די צייט**, מען טאהר ניט אפליגען אויף שפעטער, וויל שפעטער וועט פילייכט זיין צו שפעט.

ר' ישראל סאלאנטער זכרונו לברכה, איז אין א קאלטע ווינטערדיגע נאכט אריין אין א שניידער-הויז אין ווילנא, ער זאל איהם פארריכטען דעם אויבערשטען בגד, א קליין חלב'דינע ליכטעל האט געברענט ביים ארימען שניידער, אוז דער שניידער זאגט צו ר' ישראל סאלאנטער, רבי! מאכט דאס שנעל! כל זמן די ליכטעלע ברענט, קען מען נאך עפעס טאהן, ווען אבער די ליכטעלע ווערט זיך אויסלעשען, ווערט שוין זיין צו שפעט. ר' ישראל סאלאנטער האט זיך פונאנדער געווויינט און האט געזאגט מיט טרערהרען אויף די אויגען: א ברילאנטענער מוסר ליגט באהאלטען אין די ווערטער פון דעם ארימען שניי-

דער. נר ה' נשמת אדם — די נשמה פון א אידען איז א געטליכע ליכטעלע, כל זמן די ליכט ברענט נאך, קען מען אלעם אויפטאהן, ווארט מען אבער צו שפעט, דאן מיט א פארלאשענע ליכט קען מען נאר ניט טאהן.

יעצט ווען דער הייליגער אידישער פייער ברענט נאך אין מאנכע אידישע הערצער, מוז מען זיך ארגאניזירען און נעהן צו עבודת הקודש. וועט מען ווארטען, וועט זיין חם ושלום צו שפעט.

די פרומע אידען פון לאנד מוזען אזוי שנעל ווי מעגליך ארגאניזירט ווערען אין איין גרויסען שטארקען פארבאנד פאר חזוק התורה והיהדות.

דער „דגל ישראל" רופט אלע רבנים, פרעזידענטען פון שוהלען, שוחטים, מלמדים, און אלע פרומע אידישע בעלי בתים פון לאנד צו גרויסע נוצליכע הייליגע אידישע ארבייט. מען מוז אויפטרייסלען און אויפשטורמען די קאלטע אידישע הערצער פון אמעריקא. **פרומע עהרליכע אידען פון אמעריקא פאראיניגט זיך!!!**

נאר אין פאראיניגונג ליגט אונזער כח, געבענשט זאלען זיין די הענד וועלכע ווילען רופען צו אחדות אלע פרומע אידען פון לאנד. מיר ערווארטען דאס אונזערע לעזער וועלען אונז שרייבען פלענער און מיטלען ווי אזוי צו פאראיניגען די פרומע אידען פון לאנד פאר חזוק הדת ארבייט. מיר פיהלען אז עפעס מוז געטאהן ווערען, צו־לאנג און צו־פיעל האבען מיר געשוויגען, יעצט איז געקומען די צייט פון בויען, שאפען, ארגאניזירען.

וועט דער פארשלאפענער איד פון אמעריקא אויפ־שטעהן פון זיין שלאף? וועט ער ניט לאזען דאס זיינע קינדער זאלען אוועקגעהן פון איהם און ער זאל בלייבען חם ושלום, קינדער־לאז? וועט ער לאזען דאס דער שבת קודש זאל ניט אריינקומען אין א אידישע הויז? וועט ער דולדען א משפחה לעבען אהן א שלהן ערוך? און וועט חם ושלום, אינגארירען די טהרת המשפחה.

מיר רופען אלע תורה טרייע אידען, אלע גוטע און פרומע אידען פון אמעריקא, צו שאפען א פארבאנד פון פרומע אידען.

וועלען זיך געפינען אין לאנד פ י ע ר ד י נ ע אידען וועלכע וועלען ענטפערען אויף אונזער קול קורא? וועלען זיי אונז העלפען ארגאניזירען די פרומע אידען פון לאנד? וועלען מיר האבען די ארדענטען פון די פרומע אידען פון אמעריקא? האבען מיר בנים בונים וועלכע זענען וויליג צו העלפען בויען דעם בית ישראל ההרוס?!

מיר רופען צו די פרומע אידען פון לאנד, און מיר ווארטען אויף זייער ענטפער.

די מזרחי קאנווענשאן

די „בר מצוה" קאנווענשאן פון מזרחי וועלכע איז אפגעהאלטען געווארען אין באסטאן, האט געצייגט דייט־ליך ווי וואס דער מזרחי אין אמעריקא איז יעצט און ווי וואס ער האט געדארפט זיין.

די מזרחי קאנווענשאן האט זיך אויסגעצייכענט מיט די אנווועזנהייט פון די מזרחי דעלעגאציע פון ירושלים. די שטארקע שארפע און לאגישע ווערטער פון הרב י"ל הכהן פישמאן, דאס די לאזונג פון מזרחי איז „עברי אנכי ואת אלהי השמים אנכי ירא" וויל עס איז דא „עברים" וועלכע זענען ניט קיין יראי אלקים און ווידער זענען דא אידען וואס האבען מורא פאר גאט אבער זענען קיין עברים ניט, די מזרחי איז ביידע זאכען". אט די ווערטער פון הרב פישמאן ערקלערען וואס דער מזרחי אין אמע־ריקא האט ג ע ז א ל ט זיין, נעמליך: צו באהערשען דעם אידישען לעבען, די שוהלען, די תלמוד תורה'ס, די ישיבות, די אידישע ארגאניזאציעס, און איבערהויפט אויסאיבען דעם שטארקען מזרחי איינפלום אויף די אידישע ערציהונג פון אמעריקא, וועלכע האט נעזאלט און נעדארפט זיין ווי די מזרחי האט אימער פארשטאנען „עברי אנכי ואת אלקי השמים אני ירא", די אידישע ערציהונג קען נאר דאן זיין א געזונטע, נארמאלע נאנצע א י ד י ש ע ערציהונג, לויט די ריכטינע שיטה פון מזרחי, וואס אנדערש טאהר דאס נאר ניט זיין.

די פראגע איז אבער, ווערט די שיטה פון מזרחי אין חנוך פארווירקליכט אין די אמעריקאנער תלמוד תורה'ס און ישיבות? נעווים ניט! מאנכע גוטע תלמוד תורה'ס לייגען דעם הויפט נעווייכט אויף עברי אנכי און פאר־נאכלעסיגען דעם אלקי השמים אני ירא, מאנכע ישיבות זארגען מעהר אדער ווענינער פאר דעם אלקי השמים אני ירא, זיי פארשטעהען אבער ניט ווי צו ערציהען שטאלצע, באוואוסטזינינע, נאציאנאלע רעליגיעזע אידען, וועלכע זאלען פראקלאמירען פאר דער וועלט „עברי אנכי!" עס פעהלט דא ג א נ צ ק י י ט אין חנוך, און די אמת גוטע און נוצליכע השפעה פון דעם מזרחי חנוך מערקט מען דא גאר ניט, אזוי אז די מזרחי השפעה בנוגע חנוך איז „שפורלאז פארזונקען".

דער מזרחי האט נעדארפט און נעמוזט זיין שטארק און איינפלוסרייך אין אונזער אידישען לעבען, ער איז אבער ליידער ניט. הרב בן־ציון עוזיאל, רב הכולל פון די ספרד'ישע אידען פון יפו האט נערעדט א שטונדע צייט אין א שהנעם קלינגענדען און פאטישען העברעאיש. **מזרחי איז פאר העברעאיש**, די אונטערריכטס שפראך פון די מזרחי שוהלען איז — העברעאיש און אנדערש קען און טאהר ניט זיין, און אין די ישיבות פון אמעריקא קענען די בחורי הישיבה ענגליש, און די אונטערריכטס שפראך איז זשארגאן און ניט העברעאיש. און די גוטע השפעה פון דעם מזרחי חנוך ווערט דארט ניט באמערקט. דער מזרחי האט נעדארפט און נעמוזט פארשיידען אלע פרומע אידען פון לאנד פאר ארץ ישראל, און האט דאס קיינמאל ניט באוויזען צו טאהן. דער „מזרחי" האט רבנים און האט וועניג בעלי בתים, און אהן בעלי בתים קען מען נאר ניט אויפטאהן. דער מזרחי האט נעדארפט און נעמוזט ארגאניזירען די תלמידים פון די תלמוד תורה'ס און ישיבות פאר ארץ ישראל ארבייט, אזן דיעזע נוצליכע

צו דערהויבען דעם דת און אמעריקע

פון הרב „גור אריה"

דער „דגל הרבנים דאמעריקא", וואס איז ניט לאנג געגרינדעט געוואָרען פון די פראמינענטסטע אקטיוע רבנים מובהקים פון לאנד, האט ארויסגערופען גרויס אכטונג צווישען אלע שיכטען פון דער אָרטהאדאקסי, ווי אויך צווישען די רבנים מובהקים פון לאנד, און יעדער ווינשט איהר גרויס ערפאלג אין איהרע הייליגע אַרבייט לטובת היהדות און צו ערהויבען דעם כבוד התורה והרבנות.

דער „דגל הרבנים דאמעריקא" איז געגרינדעט געוואָרען פון רבנים, אזעלכע וועלכע ווילען זהען פראקטישע ממשות'דיגע ארבייט אויף דעם פעלד פון רבניזם בפרט און צו ערהויבען דעם מצב היהדות ווי וויים מעגליך אין לאנד בכלל.

דער דגל הרבנים איז געשאפען געוואָרען צוליעב אנטהיל נעהמען אין פראקטישען לעבען לטובת היהדות ולטובת דת תורתנו הקדושה.

די שרפה פון הפקרות אין לאנד אין אלע הינזיכטען, הן אין כשרות, הן אין טהרת המשפחה וחנוך הבנים, הן אין מצב הרבנות, אין עניני גיטין וקידושין וואס איז ארונטער עד הדיוטה התחתונה, ווערט אלס גרעסער פון

און ווירדיגע ארבייט איז אויך ניט געטאהן געוואָרען.

די פרומע אידען פון אמעריקא, פארלאזען זיך אויף דעם רבונו של עולם, אז ער וועט שוין העלפען ארץ ישראל זאל געבויט ווערען, און אידישע קינדער זאלען אידען בלייבען, און אלייז ווילען זיי גאר ניט טאהן, ניט פאר ארץ ישראל, ניט פאר שבת און טהרת המשפחה און ניט פאר א גוטען אידישען חנוך. די זעלבע פרומע אידען פארלאזען זיך ניט אבער, אויף דעם רבונו של עולם, בנוגע צו זייערע אייגענע אינטערעסען, דא זאגען זיי יברכך ה', גאט וועט דיך בענשען, בכל אשר תעשה דו מוסט טאהן פראקטישע ארבייט, און נאר דאן קענסטו ערוואַרטען דאס השי"ת וועט דיר העלפען, און דערפאר איז ווירקליך ניטא ואס צו מקנא זיין דעם „מזרחי" וועלכער האט ניט קיין געזונטען באדען אונטער זיינע פים, ער האט א גרויסען קאפ אויף א קליינעם שואבען קערפער.

די פרומע אידען פון אמעריקא טארען אבער ניט פארגעסען אז זיי מוזען דאך שטיצען און שטארקען דעם „מזרחי" וויל דערמיט וועלען זיי העלפען בויען ארץ ישראל על פי רוח תורתנו הקדושה, און וועלען העלפען באפעסטיגען דאס טראדיציאנאלע יודענטהום. דער „מזרחי" מוז ריארגאניזירט ווערען אויף געזונטע שטארקע יסודות.

טאג צו טאג און עס ניטא וועד עס זאל לעשען דעם העלעשען שרעקליכען פייער.

איין מאהל א יאהר פארזאמלען זיך רבנים אין ניריארק אדער אין א שטאדט ארום ניריארק, און מען איז מקיים די „מצוה" פון א קאנוועגשאן, מען האלט שהנע רעדעם און מען נעהמט אן וויכטיגע גוטע רעזא־לוציאנען און מען שליסט די קאנוועגשאן ביז די קומענדע קאנוועגשאן אין א יאהר ארום.

זעהר ריכטיג האט אמאהל א רב מפורסם פון די אלטע רבנים פון לאנד באמערקט וועז דער „וועד ההצעות" האט פארגעלעזען זיינע רעזאלוציאנען צום קאנוועגשאן — „צו וואס דארף מען א „וועד ההצעות" מיט נייע רעזא־לוציאנען, מען קען דאך איבערלעזען די רעזאלוציאנען פון פינף יאהר צוריק און מקיים זיין די מצוה פון רעזא־לוציעס, אז די אלטע רעזאלוציעס פון פיעלע קאנוועגשאנס בעפאר האט מען ניט אנגעפאנגען דורך צו פיהרען אין דער פראקטיק?"

וועז עס קומט צו א קאנוועגשאן, זעהט מען בלויז רבנים פון ניריארק והסביבה, רבנים פון די וויטערע סטייטס זעהט מען זעהר זעלטען, וויל דער אמת איז, צו וואס זאלען זיי פאהרען און האבען טילטול הדרך און מרבה זיין בהוצאות, וועז קיין נוצען וועלען זיי ניט ברענגען, ווארום וועז מען קומט צו א קאנוועגשאן און פיעל רבנים קומען מיט אנגעוואהטאגטע הערצער אויף דעם חורבן היהדות און מצב הרבנות וואס איז אזוי בשפל המצב און מען וויל אויפ־וויייזען וואס מען דארף טאהן, דענקען אנדערע אז מען מיינט חלילה מיט דעם צו קרי־טיקירען די אדמיניסטריישאן, און גראדע קומען דיעזע רייד פון רבנים יונגערע אין יאהרען, וואס זיי רעדען מיט אן אמת'ן וועהטאג פון דער טיפעניש פון דער נשמה, — פארשריים מען זיי גליידיג. די איבעריגע, דערזעהענדיג דעם רעזולטאט פון זייער חבר, שוויייגען שוין אין נאנצען און פאהרען אוועק אהיים מיט פארלאָרענעם מוהט, מיט יאוש און מיט א וועהטאג אין הארצען. וואָרום איז אמת'ן איז דאך די קאנוועגשאן דער טריביונאל פון דעם אמערעקאנעם אידישען רעליגיעזען נעריכט און נאר דארטען איז דאך דער ריכטיגער פלאץ פארצוברענגען יעדערענס נגעי לבבו.

עס איז פאראנען פיעל ישובים פון אידען אין פיעל סטייטס אין די וועסט וואס עס איז דארטען ניטא אפילו קיין שוחט און וועד רעדט שוין וועגען א מקוה, און וואו עס איז שוין יא דא א שוחט, איז די מלאכת הקודש גע־וואָרען אזוי בזיון'דיג, אז דער שוחט מוז ארום גההן מבית לבית פרענען ביי דער פרוי צו זי וויל קוילענען

דער פנקס

א ספעשעל אסיפה פון דגל הרבנים איז פארדופען געווארען דאנערשטאג כ"א כסלו, וועגען פראקטעסטירען געגען די פאגראמען אין רומעניען. הרב איסקאלסקי האט ערקלעהרט אז דיעזע אסיפה איז נערופען געווארען, וויל יעדער אידישע הארץ איז פארווייטאגט הערענדיג די שרעקליכע געשעהענישען צו אונזערע ברידער אין רומעניען, און ווי אזוי אונזערע היילינטימער זענען געשענדעט געווארען, און קיינער טאהר ניט בלייבען גלייכגילטיג, נאר מיט א מעכטיגע שטימע מוזען מיר פראטעסטירען געגען אזעלכעי גרויליכע טהאטען.

הרב יודעלאוויץ, וועלכער איז געווען טשערמאן, האט נערעדט זעהר שארף, און האט געזאגט אז ווען עס וואלט געווען א מעגליכקייט וואלט מען על פי דין נעדארפט גוזר תענית זיין על צרות ישראל והילול כבוד התורה, נאר וויל עס איז אפשר ניט מעגליך, ברויכען מיר אבער אויפהויבען אונזער שטימע, עס זאל געהערט ווערען איבער אל, פיליכט וועט דאס ווירקען אויף דער רומענישער רעגיערונג, זי זאל אפהאלטען די הענט פון די משחיתים.

די רבנים: פיימער, נאדטענהויז, לייטער, טענענבוים, יוד, קאהן, לעדערמאן, שאפירא, און נאך אנדערע, האבען נערעדט וועגען פארשיידענע פארשלעגע, און נאך דעם ווי עס האט נערעדט הרב היבשער פון ברלין, וועלכער האט געגעבען אן אויספיהרליכען איבערבליק וועגען דער לאגע, איז איינשטימיג באשלאסען געווארען צו אננעהמען א שארפען פראטעסט, געגען די פאגראמען, און איבערשיקען א געשריבענעם פראטעסט צום קאנגרעס אין וואשינגטאן, אויך אנצושלייסען זיך צו דעם אמעריקאנעם אידישען קאנגרעס, אין זיין פראטעסט, כדי עס זאל זיין מעהר ווירקזאם.

עס איז אויך נערעדט געווארען וועגען די נייע רולס און רעגולייישאנס, בנוגע וויין לקידוש ולהבדלה פאר אידען וועלכע זענען צו־שיקט געווארען צו אלע רבנים, און וועלכע זענען געמאכט געווארען מיט דער צושטימונג פון די פארשטעהער פון אגודת הרבנים. אייניגע רבנים האבען איבערגעגעבען דאס אייניגע רבנים פון ניו יארק זענען ניט איינפארשטאנען מיט אייניגע פונקטען פון די רעגולייישאנס און ווילען זיך וועגדען אין וואשינגטאן עס זאל נעענדערט ווערען אייניגע רולס, אבער די נרעסטע צאהל מיטגלידער האבען זיך ארויס געזאגט, אז מען זאל זיין

א עוף, און דאן זאגט די פרוי דעם שוחט, ער זאל כאפען די טשיקען, קוילענען און אפ־פליקען, און דער שוחט מוז דאס טאהן, אויב ניט ווערט ער אן זיין שטיקעל ברויט און דער שוחט איז פארעכענט פאר א־בריה שפלה, און וואס זאל ער טאהן, ער האט ניט צו וועמען זיך צו וועגדען און צו וועמען אויסצוגיסען זיין טרוירינע הארץ. דער שוחט זאל ברענגען רבנים אין זיין שטעטעל איז פאר־בונדען מיט גרויסע הוצאות און דאס איז ער ניט ביכולת.

מיר האבען פארלאזט אין אמעריקא די גרויסע היי־ליגע קרעפאסטען פון שבת פון יום טוב פון טהרת המשפחה, און אט אזוי פארליזען מיר דעם לעצטען פעסטונג פון די ביסעל כשרות אויך, און דאצו איז נאך געווארען די גרויסע מגפה אין די וועסט פון די רעפאר־מירטע און קאנסערוואטיוע ראבאים וואס פאהרען ארום אין די קליינע קאנטריעס און נעהמען ניט קיין געלד אפילו פאר זייערע הוצאות און מאכען מאס־מיטינגען און רעדען וועגען זייער „טויטען דזשודאיזם" און אנב אורחיה לאכען זיי אפ פון דער ארטהאדאקסי מיט דער אידישער תורה, און דארום איז אין איינינע סטייטס אין דער וועסט קיין ריכטיגער ארטהאדאקסישער רב ניטא, נאר אלץ די ראבאים פארנעהמען די פלעצער און דאס יודענטהום נעהט ארונטער פון טאג צו טאג.

עס האט נעדארפט אנגענומען ווערען א באשלוס ביי די קאנוונשאנס פון די רבנים דאס א חוב קדוש ליגט אויף יעדען חבר פון דער אגודה צו באזוכען ניט וועניגער ווי צוויי אדער דריי שטעדט דורך דעם יאהר און האלטען מאס־מיטינגען און מתקן זיין, וועלכע עס איז תקנות וואס זענען נעטהיג פאר דער שטאדט. די הוצאות הנסיעה זאלען די הברים רבנים קריגען פון א פאנד וואס עס דארף נעגרינדעט ווערען אויף דעם, און דעם פאנד איז זעהר גרינג צו שאפען. יעדער חבר מוז זעהן אין זיין שטאדט צו שאפען די סומע פון 25 דאלער ביז הונדערט דאלער א יאהר און העכער לטובת דעם הייליגען פאנד, עס וועגדעט זיך נעווענהנליך נאך די גרוים פון זיין קהלה. און אויך פיעל בעלי בתים יראים וואס געפינען זיך אין לאנד וועלען מיט שמהה ביישטייערען צו דיעזען הייליגען צוועק וואס דאס איז לקיום היהדות און גרינג קען נע־שאפען ווערען אייניגע טויזענד דאלער און דאן וואלט דאס יודענטהום אין אמעריקא אויפבליהען און די רבנות מיט די שחיטה, כשרות וחנוך הבנים וואלט זיך אווועק־נעשטעלט אויף איהר ריכטיגען הויך, ווי עס פאסט פאר דעם עם הנבחר בני אברהם יצחק ויעקב.

טהוט דאס, ווירדיגע רבנים, והעליון ישלח לנו עזרתו ממקום קדשו.

ניט איבעראיילט אין דיעזער פראגע. דער דגל הרבנים אלס א גאנצער זאל נאכפאלגען זיין פריהערדיגע פאליסי, און זאל אויך זעהן אז די אידען זאלען קענען קריגען זייער וויין פאר רעליגיעזע צוועקען, ווי זיי זענען בא־רעכטיגט לויט דער קאנסטיטושאן, אין אזא וועג אז עס זאל ניט קומען צו קיין חילול השם, און ניט פארשאפען קיין אום־כבוד צו די רבנים. די אלע רולם און רעגולי־שאנס, וואס עס איז שוין געמאכט געווארען, אדער אמענ־מענטס וואס וועלען נאך געמאכט ווערען, זאלען אפ־געהיט ווערען בוכשטעבליך פון די רבנים, ניט נורם זיין קיין חילול כבוד היהדות.

ביי דיעזען מיטינג איז אויך באריכטעט געווארען וועגען די אויפטהואונגען פון בית דין וועלכער זיצט אלע טאג אין אפיס פון דגל הרבנים, און וועגען די פארשיעדענע ענינים וואס עס קומט פאר, איבערהויפט וועגען דעם ענין פון תקנות עגונות, אז אייניגע עגונות זיינען שוין געהאלפען געווארען מיט קריגען גט'ן פון זייערע אנטלא־פענע מענער דורך די הילף פון אונזערע חברים אין פאר־שיעדענע שטעדט, און עס איז באשלאסען געווארען צו בעטען אלע רבנים צו אינטערעסירען זיך במחשבה ובמעשה אין דיעזען זעהר וויכטיגען ענין.

* * *

פילאדעלפיא שלאפט ניט!

נאך דעם ווי די פאראייניגטע קאמיטע פון שטאדט, וועלכע וויל גרינדען א נייעם ועד הכשרות, געגען דעם אלטען ועד הכשרות מיט הרב לעווענטהאל בראש, האט ניט געוואלט איינגעהן אויף די פונקטען וועלכע איז אויס־געארבייט געווארען געמיינשאפטליך, ביי א קאמיטע פון אלט־ניי ועד הכשרות'ן, האבען זיי באנייט די מלחמה, געגען דעם אלטען ועד הכשרות, און די צייטונגען פון פילאדעלפיא באנוצען ניט קיין זעהר שעהנע קאמפלי־מענטען געגען זייערע נעגנער.

מיר פארשטעהען די פסיכאלאגיע פון אונזער געהר־טען הרב לעווענטהאל, דאס וועז ער וואלט געוואוסט אויף זיכער אז די נעגנער מיינען טאקע לשם האמת, וואלט ער אודאי איינגעגאנגען אויף אלע פונקטען, און וואלט אודאי ניט חס נעווען אפילו על כבודו, אבער לויט דעם דין אז „לא ליסתור אינש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אהריתא". צו־וואדפען דעם אלטען ועד הכשרות, וועלכען ער האט נעגרינדעט ממש מיט מסירת נפש, בעפאר ער קען וויסען אויב דער נייער וועט ארבייטען בעסער, און עס קען דאך זיין אז עס וועט ניט ארבייטען גוט, דערפאר וויל ער ניט לאזען צו־וואדפען דעם אלטען ועד הכשרות.

און נאך א זאך, בעפאר ער וויסט צו די זאגענאנטע בעלי בתים מיינען דאס וואס זיי רעדען באמת. עס איז פאראן אן אלטער וואדט פון א רב, וועלכער האט נעזאגט אויף די נמרא וואס ווערט דערצעהלט אז רבי יוחנן בן זכאי האט נעוואוסט שיחות חיות, שיחות בהמות, רוחות ושדים, פאר וואס זאגט ניט די נמרא אז ער האט נעוואוסט שיחות בעלי בתים? נאר עס איז א מאהל גרינגער צו פארשטעהן שיחות רוחות ווי שיחות פון א מענשען, וויל די רייד פון א רוח אדער א שד, איז טאקע שוועהר צו פארשטעהן, אבער וועז איינער קען זייער שפראך, קען ער זיך דאן צונויפרעדען מיט זיי, אבער פון א מענשען אפילו וועז ער פארשטעהט זיין שפראך, קען ער זיך אלץ ניט צונויפרעדען, וויל ער רעדט דיעזע שפראך און מיינט עטוואס אנדערש.

וועז הרב לעווענטהאל וואלט באמת וויסען, דאס זיי מיינען וואס זיי רעדען, און קיינע שנוים וועט ניט זיין, דאן פארשטעהען מיר וואלט ער איינגענאנגען אויף אלע אפמאכונגען, אבי עס זאל זיין לטובת העיר והכשרות.

* * *

די מזרחי ארגאניזאציע האט אפגעהאלטען איהר קאנוונשאן אין באסטאן, און א דאנק די דעלעגאציע וועלכע איז געקומען נאך אמעריקא צו שאפען א באזונ־דערען פאנד לצרכי הדת בארץ ישראל, האט די קאנ־וועגשאן אויף געהאלטען איהר גלענצענדען אויסזעהן, און האט ארויסגערופען גרויס אינטערעס ביי אלע פרומע אידען. כאטש די פראגע בלייבט ביי אלעמען פאר וואס האבען זיך די פיהרער פון היגען מזרחי צו־געאיילט און אפגעשלאסען אן אפמאך מיט די אלגעמיינע ציוניסטען, צוויי טעג בעפאר די דעלעגאציע איז ארויף פון שיף, און ניט געווארט נאך צוויי טעג הערען וואס די פיהרער פון מרכז העולמי של המזרחי האבען צו זאגען, אין אלגעמיין אבער האט די מזרחי ארגאניזאציע זעהר פיעל פארדיענט דורך די דעלעגיישאן, וועלכע האט געלייסטעט זעהר פיעל הילף ביי דער קאנוונשאן אין באסטאן.

* * *

דוכט זיך אז קיין דוחק אויף רבנים אלטע און יונגע איז ניטא ביי אונז, א באוויז אז די ישיבת רבינו יצחק אלחנן, וועלכע האט אויף איהר ליסט העכער פון פערציג יונגע קאנדידאטען צו נעמען סמיכה, קוועקילט זיך אויב זי מעג ארויסלאזען אזוי פיעל רבנים מיט איין מאהל, דאס זאל ניט פאראורזאכען א מאנגעל אין רבנות שטעלען, און צום סוף זעהען מיר אז עס האט זיך געעפענט נייע פלעצער מיט די קלינגענדיגע נעמען בתי מדרש לרבנים, איינע אין ברוקלין פון דר. האבינאוויץ, און א צווייטע אין דזשוירזי סיטי גאר, מיט א נאמען וועלכער איז לגמרי ניט באוואוסט צו יעמאנדען פון אונז, און דערמאנען טאקע וועגען סמיכות געבען, אודאי וואלטען מיר אויך נעזאגט דעם פסוק מי יתן והיה כל עם ד' נביאים, אבער מיט דער ענדע פון פסוק כי סמך משה את ידו עליו.

* * *

פאר דער לעצטער ציים איז ביי פיעל אמעריקאני־זירטע אידען פארשפרייט געווארען דער שרעקליך שוידער

ליבער מנהג, צו מקבר זיין זייערע עלטערן כפי חוקות הגוים, ווען עס שטאַרבט לא עלינו אַן אַלטער פאַטער אדער מוטער, אַ אמת'ער פרומער איד, זענען זיי איהם מקבר לויט גוי'אישע פיהרונגען, מיט אַנטאַהן אַ שוואַרצען סוט און אַ שעהנע טרונע און נאַך. וועלכער היסט נאַך צו־פאַרבען דאַם פנים ער זאַל אויסקוקען ווי לעבעדיג.

באמת האבען די רבנים באַראַפט רעדען צו אַלע אַלטע לייט, אַז זיי זאַלען אַנזאַגען די קינדער, אַז לאחר מאה שנים זאַל מען זיי מקבר זיין לויט די אידישע דינים און מנהגים, ותמות נפשם מות ישרים, און ניט לאַזען זיך אויף הפקר אַז מען זאַל מיט זיי טאָהן וואָס די עם הארצ'ישע קינדער ווילען.

* * *

דער דגל הרבנים האָט זיך געוועגדעט שריפטליך צו אייניגע קהילות אין דער וועלט און געבעטען אַז זיי זאַלען ווירקען אויף זייערע רבניים, אַז זיי זאַלען זיך ניט אונטערנעהמען צו מסדר גיטין זיין, וויל זיי וויסען ווירקליך ניט די דינים פון גיטין, און זענען מרבה ממזרים בישראל. האָפענטליך וועט דער לעצטער פון דגל הרבנים ניט בלייבען ווי א קול קורא במדבר.

* * *

א שעהנע פראַכטפאַלע חנוכה שמחה איז געפייערטע עוואַרען ביי די תלמידים פון די ריוועראַיד תלמוד תורה, 250 וועסט 106טע סטריט זונטאַג ב' דר"ח טבת. א גרויסער עולם האָט בייגעוואָהנט די שמחה, וואו די קינדער האבען דורכגעפיהרט א וואונדער שעהנעם חנוכה פראַגראַם מיט אַנצינדען די חנוכה ליכט און געבען צוויי שעהנע פאַרשטעלונגען.

הרב ר' צבי קאהן דער גרינדער און גייסטיגער פיהרער פון דער קהילה און פרינציפאל פון די תלמוד תורה, האָט געהאַלטען א רעדע אין אידיש און אין ענגליש און האָט אַלעמען באַגייסטערט. עס האבען אויך געעדט קאָונסעלאָר הערמאַן פריער און סעמיועל עלזמאַן. דער חזן מיט'ן קינדער־כאָהר האבען געזונגען שעהנע חנוכה זמירות. די סיסטערהוד האבען סערווירט דעם עולם מיט פיינע רעפרעשמענטס. די קינדער וואָס האבען זיך אויסגעצייכענט האבען געקראַגען פרייזען.

די לעהרער פון תפארת הגר"א תלמוד תורה אין פון סאַלאַנטער תלמוד תורה פייערען דעם געבורטסטאג פון הרב הורוויץ

ווען די לעהרער פון תפארת הגר"א תלמוד תורה פון 425 האוואַרד עוו. בראַנזוויל, וואו הרב שמריהו ליב הורוויץ איז דער רב און פיהרער, ווען זיי האבען זיך דערוואוסט דאָס הרב הורוויץ איז אַלט געוואָרען 50 יאָהר עשרה בטבת, האבען זיי באַשלאָסען צו פייערען זיין 50 יעהריגען יובעלעאום מיט פראַכט און גלאַנץ; זיי האבען אַראַנזשירט א גרויסאַרטיגען דינער און באַנקעט אין שטיין'ס כשר רעסטאַראַנט, וואו די לעהרער פון תפארת הגר"א תלמוד תורה צוזאַמען מיט די לעהרער פון ר' ישראל סאַלאַנטער תלמוד תורה וואו הרב הורוויץ איז געווען רב און פיהרער פאַר די לעצטע 19 יאָהר. רעדען זענען געהאַלטען געוואָרען פון די פאַלגענדע לעהרער פון תפארת הגר"א תלמוד תורה: מר אהרוני, בוירגער, גלאַד־שטיין, דאַקטאַראָוויץ, האַלפערען, הורביץ, וואַלענראַד, טוכמאַן, לעווענסאַן, מאסטאף, מארקאָוויץ, רובינשטיין, רודאָווסקי. און פון סאַלאַנטער תלמוד תורה האבען געבעדט: מר בארוכאוו, לאסקער און מר ח. רובין.

די לעהרער פון ביידע תלמוד תורה'ס האבען געערעדט מיט גרויס באַגייסטערונג וועגען די וויכטיגקייט פון הרב הורוויץ אלס רב, פעדאַגאג, ערציהער, אידישער נעלעהרטער, גרויסער לעקטשורער און רעדנער. די לעהרער האבען געגעבען א בוקעט בלומען צו הרבנית מרת הורוויץ און א מתנה צו הרב הורוויץ א וואונדערבאַרען סעט פון שרייב כלים, ער זאַל שרייבען נאָך ספרים אויסער די צוועלף ספרים וועלכע ער האָט שוין געשריבען.

א לעהרער פון תלמוד תורה מר דאַקטאַראָוויץ, האָט איהם דערלאַנגט א וואונדערבאַרען העברעאישען שיר מיט די ראשי הרוזים לכבוד הרב הורוויץ.

מר ח. רובין האָט פאַרנעלייענט א וואונדערבאַרען אדרעס פון די לעהרער געשריבען אין א וואונדערבאַרען גוטען העברעאיש אין וועלכען די לעהרער דריקען אויס זייער באַגייסטערונג פאַר הרב הורוויץ און צווישען אַנדערעם שרייבען זיי צו הרב הורוויץ: „מעריצים אנחנו את עבודתך החרוצה לטובת החנוך העברי הדתי־הלאומי, אשר לו הקדשת את מיטב כחותיך ומבחר שנותיך, את דתיותך הטהורה, שאינה אצלך קרדום לחפור בו, אלא אמונה חזקה ושאיפה נמרצה לסדר את חיינו הלאומיים על פי רוח תורתנו, תורת אל חי לעם חי, את דרשותיך המלהיבות החודרות לתוך תוכה של נשמת קהל שומעיך ומעוררת אותו לפעל גדולות ונצורות לחזוק התורה והיהדות, את הרצאותיך המענינות המלאות תכן יהדותי — דתי — מדעי, שבהן השתדלת להנחיל לההמון ידיעה רחבה ביהדות המקורית. — את חבוריך היפים המשמשים מקום כנוס לרוח ישראל סבא, הכתובים בשפה עשירה ומדויקה ובסגנון נמלץ ומלוטש, ושמתוכם נשקפות הערכה נכונה ואהבה עמוקה לאוצרות רוחנו מכל הדורות.

„את מרצך הנובע כמעין המתגבר הנותן לך אמץ וסבלנות להתגבר על כל המכשולים שמניחים בדרכך בני אדם שקצרה בינתם מהשיגך — את לבך הער לכל המתרחש בעולמנו ואת מדותיך התרומיות והמופתיות שבין אדם לחבירו".

צוויי אזייגער ביינאַכט האָט זיך געשלאָסען מיט גרויס באַגייסטערונג דער באַנקעט לכבוד דעם פופציג יעהריגען יובעלעאום פון הרב רש"ל הורוויץ.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא ווערען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אינ'ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

לעצטען חנוכה איז געווען די אינסטאלליישאן פון הרב ר' חיים פישל עפשטיין, וועלכער איז אויפגענומען גע־ווארען אלס רב אין וויליאמסבורג. פיעלע רבנים האבען זיך באטהייליגט אין דיעזען יום טוב, נעמליך, הרבנים: דושאוויץ, מהר"ם ראזען, זילבערמאן, ריזיקאוו, דר. רעווע, לעווינסאן, איסקאלסקי, עבין, בונין, און נאך.

די אלע רבנים האבען געערעט וועגען די גרויסקייט פון הרב עפשטיין און דעם גוטען אויסוואהל פון דער שוהל. גרויסע פערזענליכקייטען פון בעלי בתים האבען באשלאסן די שמחה. דער פרעזידענט מיט די מיגלידער פון שוהל האבען זיך געפיהלט גליקלאך צו הערען די מיינונגען פון די אלע רבנים, וועגען זייער גרויסען רב.

* * *

הרב ר' חיים מארים יוד, דער זוהן פון הרב ר"א יודעלאוויץ, איז ערוועהלט געווארען אלס רב ומרא דאתרא אין עקראן אהייא. די ערוועהלונג איז געווען פון ועד העיר, וועלכער איז אין איהם פארטראטען די פארשטע־הער פון פיער שוהלען פון שטאדט. הרב יוד איז שוין באוואוסט פון לאנג אויסער צוליעב זיין גדלות בתורה, אויך צוליעב דעם וואס ער איז א גלענצענדער רעדנער, און אן ערפאהרענער אין כלל ארבייט, איבערהויפט אין חינוך. עס איז צו האפען דאס ניט נאר די שטאדט עקראן וועט אויפלעבען אויף אלע נעביעטען פון אידישקייט, נאר אויך דער גאנצער געגענד, וועלכער נויטיגט זיך אין אזא גייסטיגען פיהרער.

* * *

הרב ר' יעקב היבשער, וועלכער איז געווען פאר פיעלע יאהרען רב אין קאנסטאנצע אויך אין ברלין, איז יעצט אין אמעריקא, וואו ער דענקט צו פארבלייבען. ער איז אפ־געפאהרען פון ברלין צוליעב די גזירות נעגען די איינ־געוואנדערטע. ער איז אויך א באגאבטער רעדנער און א מחבר פון ספר בית יעקב. עס איז צו האפען דאס א נרויסע נעמיינדע וועט וויסען ווי אפצושאפען זיין נע־לעהרזאמקייט און אויפנעהמען איהם אלס רב.

* * *

הרב ר' אברהם קאלמאנאוויץ פון ראקאוו, איז יעצט נעקומען א צווייטען מאהל צו אונז אין די אינטערעסען פון דער באוואוסטער מירער ישיבה, וועלכע נעפינט זיך יעצט אין זעהר א נעדריקטע לאנע. עס ווילט זיך גלויבען דאס אלע אידען דא וועלכע די מירער ישיבה איז ביי זיי טהייער און הייליג, וועלען איהם העלפען צו שאפען א נעניגענדע סומע אויפצוהאלטען דעם גרויסען מוסר התורה, וועלכער עקזיסטירט שוין איבער הונדערט יאהר.

* * *

הרב ד' יוסף דוב לעווין, איינער פון די ראשי ישיבות פון ישיבת רבינו יצחק אלחנן, האט אנגעשריבען א קונטרס בדבר הלכה, ענטפערענדיג אויף דער תשובה פון ספר דברי רד"ד מהרב ר' ראובן בורשטיין. דעם קונטרס האבען נעדרוקט די תלמידי הישיבה אן הוספה צו זייער צייט־שריפט „הדנו", אויף זיין אויפפארדערונג וועט דער „דגל ישראל" איבערשיקען דיעזען קונטרס צו אלע רבנים מובהקים פון לאנד, צו באקאנען זיי מיט זיינע רייד פון פלפול וחריפות.

* * *

אין וויליאמסבורג האט זיך יעצט נעגרינדעט א משרד הרבנים, פון אלע רבנים פון יענעם נעגענד. דיעזער נעגענד מיט איהרע זעהר שעהנע שוהלען, וועלכע האבען לעצטענס אויפגענומען נייע אנגעזעהענע רבנים, האט זיך טאקע נענויטיגט אז די רבנים זאלען זיך פאראייניגען אין א משרה, און מיט פאראייניגטע כחות וועלען זיי געווים קענען משפיע זיין אויף אלע נעביעטען פון יהדות, בפרט אז ביי זיי איז באמת פארען דער דבוק חברים, וואס דאס וועט ברענגען צום עשה דברים לשם פעלם.

מכתב תודה!

ב"ה. ד' לסדר ונברכו בו תרפ"ח.

כבוד העורך „דגל ישראל" נ"י!

זה זמן לא כביר באתי מארצנו הק' וזכיתי לראות העתון „דגל ישראל", ומה מאד התענגתי על ציוף אמרותיו, אמרים יקרים, בהשכל נאמרים, רוחו ער לעזרת ד' בגבורים, ביאורי דברי חז"ל יפה כתרצה, והיא כפורחת עלתה נצה, ולא תהיה עוד לשמצה. ובאמרותיו הנמרצים יתקן הפרצה, כי לא יתגאל בדברי דופי ופיגול לא ירצה, ויכירו כל העם מקצה, כי בעתונו נראה אור לישרים, לרבנים ולמנהיגים ולמאשרים, לבל יהיו מתעים, לזאת לוטה פה המחאה מחיר שתי שנים במוקדם לשלוח לי דגלו אשר עלי אהבה.

מכבדו בערכו,

ברוך הערשענאוו,

נשיא הכבוד של ישיבת רבי חיים ברלין.

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא. העורך: הרב שמריהו ליב הורוויץ

למודי קודש בלשון הקדש

היו ימים באמעריקא, והימים האלה לא רחוקים מאתנו, כי בנו רק בתי ת"ת ולא בתי ישיבות, החנוך העברי לא היה חנוך שלם ומלא. והנה הניעו ימים טובים לישראל באמעריקא, התחילו ליסד ולבנות ישיבות, בתי מדרש לתורה, בתי אולפנא, והישיבות מתרבות, וכבר יש התחרות חשאית בין הישיבות, ואנו שמחים על התחרות זו, ורוצים אנו להגדיל את הקנאה ביניהן, כי על קנאה זו כבר נאמר: „קנאת סופרים תרבה חכמה".

אבל אנו מצטערים על כי יחד עם התשוקה ליסד „ישיבות" לתורה, באים עסקני הישיבות ומדברים דברי גנות על בתי הת"ת, מזלזלים בערכם וכבודם של בתי הת"ת, כאילו אין להם זכות הקיום כלל וכלל, ויש בזה סכנה גדולה ונוראה מאד. כי לוא אפשר היה באמת ליסד ישיבות בכל שכינה ושכינה ובכל עיר ועיר, אז צריך היה לבאר להקהל עד כמה הישיבות עולות בערכן על בתי הת"ת משום שיש בהן ה נ ו ד ע ב ר י ש ל ם. אבל עכשיו על פי התנאים הרעים והמשונים שאנו נתונים בהם, ממש אי אפשר ליסד ישיבות בכל שכינה ושכינה ובכל עיר ועיר, כי החיים והמציאות הם לנגדנו, ואפילו אלו הישיבות המעטות שמספרן קטן מאד מאד, לפי הערך, גם הן כהמ"ם והסמ"ך שבלוחות בנס הן עומדות, וביסורי מות נאבקים העסקנים, והמיסדים עם המפריעים והמונעים והאדישות הנוראה מצד מחזיקי התורה שגם הם מספרם קטן הוא מאד, ואם בנו לכלל דעה והכרה, כי לצערנו הגדול אי אפשר ליסד ישיבות בכל מקום ומקום, אז הלא מציאותם של בתי הת"ת הוא דבר הכרחי, ואם אנו באים ומלשינים ודוברים דברי גנות על בתי הת"ת אנו נשארים קרח מכאן וקרח מכאן, בתי ישיבות במספר הדרוש אין לנו, ובתי הת"ת נמצאים במצב כספי נורא, מפני כי התעמולה של עסקני הישיבות, ודברי גנות בנוגע לבתי הת"ת מועילים בזה לרפות ידי עסקני בתי הת"ת ולעשות רושם לרעה ולא לטובה על ההורים ועל מחזיקי בתי הת"ת, והתוצאות הן נוראות ומזיקות מאד.

מצטערים אנו, כמו שאמרנו, על שהתחילו הטובים והמעולים בין עסקני הישיבות שלנו לעפר בעפר ולהקטין את ערכם החנוכי של בתי הת"ת, שבאמת יש בהם בתי ת"ת חשובים ונחוצים וטובים עד מאד, ומצטערים אנו גם כן על שעסקני הישיבות אינם נותנים להלשון העברית, לשון הקודש, מקום הגון בהישיבות, על **ששפת ההוראה בהישיבות היא שפת הגלות**, השפה הזרגנית, ולא **לשון התורה והנביאים**.

אם יש מקום להתוכח אם כדאי להכנים את הלשון העברית בתור לשון ההוראה והלמודים בבתי הת"ת, מפני מעוט הזמן ללמודים העברים, ומפני יתר התנאים הבלתי נורמלים, אין מקום כלל וכלל לוכוחים אם כדאי להכנים את הלשון העברית בתור לשון הלמודים בהישיבות, מפני כי בהישיבות ששם לומדים התלמידים חלק גדול מן היום, ויש להם להתלמידים **די עת וסביבה** עברית הגונה, שם בודאי ובודאי יש צורך גדול **ללמד את הלמודים הקדושים בלשוננו הקדושה**.

חרפה וכלימה הוא אם מלמדים למודי קדש בלשון חולין לתלמידי הישיבות שלנו. כותב הטורים האלה היה יושב ראש במשתה גדול שנערך לכבוד רב צעיר אחד ששב מארץ ישראל, והשתתפו בסעודה זו רבנים מובהקים מפורסמים והרבה תלמידי חכמים, והנה קראתי להנשיא של הסתדרות התלמידים של הישיבה היותר מפורסמה בארץ זו, לנאום נאום לכבוד הרב הצעיר, ודבר — באנגלית, וכולם אמרו לו בעגמת נפש ובצער עמוק, תלמידי ישיבה **זו מדברים אנגלית!** כמה צער ועלבון התורה והאומה יש במאורע זה! עליהם לדבר עברית, וגם כן להזכיר דבר הלכה וחדושי תורה בנאומיהם. אבל כששומעים כי תלמידי ישיבה אינם מדברים דברי תורה במסבה של תלמידי חכמים ומשתדלים לעשות רושם על הקהל דוקא על ידי נאומים באנגלית, הרי מרגישים בזה **התבוללות** דקה והריפה, וכי שפה זרה, שהיא במובן ידוע, עבודה זרה, מכניסים בהיכל הקדש.

כשבא הרב הגאון מרן ר' אברהם יצחק הכהן קוק **שליט"א** מירושלים באמריקה, והרצה שעור בתלמוד בישיבת ר' יצחק אלחנן, וכששאלו אותו, האם תגיד את השעור בעברית? ענה הגאון ואמר כמתפלא ושואל, **בודאי**?! ומה שהוא ודאי לראש הרבנים בארץ ישראל הוא ספק לגבי אלה שאינם מגיעים לקרסוליו, **וודאי בשלילה** לחלק גדול שנשמת הישיבות שלנו היא בידם, ואנו דורשים **למודי קדש בלשון הקדש**.

בשעה שלמודי הקדש נלמדים בלשון הקדש, אז מרגיש הנער העברי כי נמצא הוא בסביבה עברית, **בסביבה** קדושה, המנהל — מדבר עברית, התלמידים — עברית, הספרים — עברים, הפה — מדבר לשון קדושה, הענים — בספר קדוש, האזנים — שומעות לשון קדושה, והרי הוא נמצא אז לגמרי בסביבה עברית טהורה וקדושה. והלא אין לתאר ולשער את גודל ערכה של **סביבה עברית לתלמיד עברי**, וגם בזה שהתלמיד מקבל חנוך עברי בלשון הקדש, אז כל חושי הילד מסורים אל לשון הקודש, לשון התורה והנביאים, לשון המשנה, לשון הפוסקים, לשון ספרי הקודש בישראל. ובזה הננו מצילים את נשמת הנער העברי מרשמים זרים ונכרים של לשונות זרות.

אל לנו לשכוח רבותי, כי תורתנו הקדושה נתנה בלשון הקודש ואל נא יהא הדבור העברי קל בעיניך, הלא כבר אמר ר' מאיר **כל מי שמדבר בלשון הקודש** מובטח לו שהוא מחיי עולם הבא (ירושלמי שבת פ"א), ובספר הזוהר

מזהיר על חשיבותה וערכה של לשון הקודש בדברים הבוקעים רקיעים כי: — תרגום וכל לשון הן לישנא דסטרא אחרא, ולשון הקודש שכינתא מתחברא בהדיה (זוהר תרומה קכ"ט ע"א דפוס ווילנא).

ורק על ידי ידיעת הלשון העברית אפשר להבין היטב באמת את הרוח הפנימי של כתבי הקדש, המשנה, הפוסקים וכל ספרותנו הקדושה, והלשון היא הבטוי היותר עמוק של נשמת העם. והרמב"ם ז"ל בפירושו לאבות (פרק ב' משנה א') מחשב למוד לשון הקודש למצוה בכל המצות החמורות שבתורה. ורבנו ישעיה הלוי הורוויץ ז"ל בספרו הקדש „של"ה" מזהיר מאד על למוד לשון הקודש בתכלית היותר שלמה על פי דקדוקה.

הלא חכמי המשנה ז"ל דברו עברית, והיא היתה להם שפה חיה, המתפתחת מתוכה גם מחוצה, עדות לזה — שפת המשנה, שבה נשתמרו הרבה מלים ושמות עתיקים, ביחוד שמות זרעים, צמחים נטיעות, בעלי חיים, כלי בית, כלי עבודה, ובה נתחדשו ונשתנו הרבה פעלים, כדרך כל שפה חיה, כאשר כבר עמד על זה הרמב"ם ז"ל בפירושו למשניות תרומה פ"א עיין שם. וכבר צעק הגאון האדיר ר' יונתן אייבשוץ ז"ל שאינם מדברים עברית ואומר: „בושנו מכם עם קדוש איך נשכח מאתכם לשון הקודש כלו מחמדים ומי יכול לדבר עברית (ספר יערות דבש, חלק שני, צד קי"ד).

והנה קבלתי קול קורא מירושלים מישיבה חדשה שנוסדה שם על שם הגאון הצדיק הנצי"ב מוואלאזין יהי זכרו ברוך, מודיעים לי את תכנית הלמודים של ישיבה חדשה זו, ומודיעים לי גם כן כי — לשון הלמודים היא הלשון העברית. ועלינו לדרוש מאת מנהיגי הישיבות די בכל אתר ואתר לעשות כמעשה הישיבה הקדושה בארץ ישראל שנוסדה על שם הגאון הנצי"ב ז"ל ולהנהיג את הלשון העברית בתור לשון ההוראה והלמודים.

זו היא הצעתי הפרטית, שאין המערכת של „דגל ישראל" אחראית בעדה, אני הוא האחראי, ואני מתכבד בזה לדרוש מאת כל הרבנים די בכל אתר ואתר לגלות את דעתם מעל עמודי הירחון הרבני „דגל ישראל" בנוגע לשאלה החשובה זו.

לפי דעתי העניה, עלינו לדרוש מאת עסקני הישיבות די בכל אתר ואתר שלמודי הקדש יהיו נלמדים בלשון הקודש. עלינו לנרש את החולין והגלות מתוך כותלי ישיבותנו, ולהכנים רוח הגאולה והקדושה, להכנים שפע קדש בלבות התלמידים בתוך כתלי הישיבות ובתי המדרש.

שמריהו ליב הורוויץ.

מכתב גלוי אל הרבנים

למורי וחברי, מרנן ורבנן, די בכל אתר ואתר באמריקה, שלום וברכה.

הנה מיום ש„דגל ישראל" יצא לאויר העולם, עומד ומכריז הוא, על אחדות הקהלות ואחדות הרבנים, ובכל דגל ודגל מבקש הוא ברחמים, שהרבנים ימציאו לו חומר וידיעות מכל הנעשה בקהלתם, בעניני היהדות, ובצדק היא בקשתו, כי התועלת מידיעות כאלו בשתים הנה. ראשית שהיהדות נופא תבנה ותכונן, כי בראות כל אחד ואחד מה שנעשה בקהילת חברו, גם הוא יוסף אומץ לעשות ולתקן בקהלתו ולהפיח רוח חיים, והיהדות תרויח בזה הרבה. ושנית שדבר זה יהיה גורם גדול להתאחדות הרבנים די בכל אתר ואתר, כי על ידי ידיעות האלו יבואו במשא ומתן בעניני היהדות זה עם זה וידינו זע"ז ויתקרבו זע"ז, והתקרבות האלו לתוצאות גדולות בבירות ונכבדות ובכחה להרקיע שחקים ולעשות פלאים לבנות הנהרסות, אשר באמת לב כל איש משלומי אמוני ישראל דוי וכואב על גודל ההריסה.

וכן האם לא הורה ויורה לנו הנסיון היומי שכל אגודה ואגודה תכף בהוסדה אם אך ביכלתה היא ננשה לברוא לה כלי מבטאה שיעיין ויתעניין בכל עניני האגודה, וכל החברים יחוו דעתם על ידי העתון מה לקרב ומה לרחק.

וכשאנחנו זכינו ב"ה להופעת עתון „דגל ישראל" ועל ידי הדגל הזה נוכל להגן על היהדות, אין אנו מחזיקין בו בכל מיני ידיעות מכל עניני היהדות בהקהלות השונות שבכל רחבי אמעריקא. והאם אין אנו חוטאים בזה חוטאים לנפשנו?

אולי בתביעתי זאת, הנני פוגע בכבוד למי, לנדולים וטובים ממני אשר קטנם עבה ממתני, אבל מורי ורבותי! אתכם הסליחה, כי במקום שיש חילול השם אין חולקים כבוד לרב, ולאיש כמוני שזה אך עתה מיוראפ באתי ולא נגלה לפני שביליי מנהני אמריקה אף בעניני היהדות, לדעתי זהו עלבון נדול אשר אי אפשר נשוא, אולי טעיתי במשפטי זה, ותביעתי איננה צודקת, אנא אבקש להעמידני על האמת ולהאיר לפני הדרך הנכונה ולהוציא הטעות מלבי.

ברגשי כבוד ובבקשת סליחה.

שמואל מנחם הלוי פיין,
רב בפה דעטראיט.

האביק שבמרחץ

מאת הרב חיים הירשענזאהן

ב„דגל ישראל" מרחשון תרפ"ח, העיר יד"נ מגדולי קודש הרב הגאון מהו"ר ישעי' הורוויץ שליט"א, הגאב"ד דק"ק וויניפעג יע"א, על תיקון המקואות, והורה לאיסור שכל המקואות הנעשו להוציא את המים מהם בקרקעיתם על ידי המכונה הנקראת „דזשענקינס וואלוו" המקוה היא פסולה מפני שהוא כלי קבול ממש המחזקת מעט מים ונעשה לקבל מים וכל מקוה העוברת על שאובין פסולה, והוא לדעתו האביק (בדפוס הדגל נשתבש אבים במקום אביק) שבמרחץ שנזכר במקואות פ"ו מ"י בזמן שהוא באמצע פוסל, מן הצד אינו פוסל, ע"כ מיעץ הוא שליט"א, להרבנים לתקן כל המקואות אשר הוואלוו היא באמצע ר"ל בקרקעית המקוה לעשותה מן הצד ר"ל בקיר. ולו כתב ידידי הרה"ג הלז שליט"א לחומרא ליתר שאת כאשר נוהגים ברוב מקואות לצאת ידי כל הדעות אפילו מן האחרונים שבאחרונים, החרשתי, אבל הוא כותב לפסול את כל המקואות, ובזה הוא מוציא לעז על הראשונים. ולא די לנו צרת הבת במדינה זו, אשר הדור הצעיר לדאבון לבבנו מזלזל הרבה במצוה זו, עוד נוציא לעז על שארית ישראל השומרים אותה כמעט במסירת נפש לחשבם כנדות ואת בעליהן כבועלי נדות ואת צאצאיהן לבני הנדה, ח"ו לחשוב כן על זרע אברהם יצחק ויעקב.

ולזאת באתי להעיר שלענ"ד טעות סופר אחר שנפל בפי' המשנה להרמב"ם ז"ל, הביא לגדולים וטובים לידי טעות ולעשות את הרמב"ם ז"ל כמתמיה, ומזה בא לחומרא יתירה אשר נמצא חומרו קולו על ידי הגדשת הסאה ומחיקתה, וז"ל הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה, אמבטי הוא רהט המרחץ ואביק הוא אלענביק, והמים אשר יגרו לתוך האמבטי ולתוך האבק הם מים כשרים, אך כל מה שמגיע מהם בתוך האביק הם פסולים לפי שהם ישובו שאובים לפי שהאביק הוא כלי להיות נתך לארץ וזהו אמרם בתוספתא שלא נעשה אלא לשמש את הקרקע, וכתב על זה התיו"ט ז"ל, צ"ע במשנה ט' פ"ח דכלים עוד שם פ"כ דכלים משנה ד' ששם פי' הרב ז"ל והרמב"ם ז"ל דמשמש עם הקרקע טהור ועיין בתום' חדשים שנכנס מפני זה, בדחוקים לחלק בין טומאה לשאובים, לא דקדק במחכת"ה בלשון הרמב"ם ז"ל, שאפילו אם נחלק בין טומאה לשאובין, אבל עכ"פ אין הנעשה לשמש לקרקע חסרון שיחשב על ידי זה שאובים, שכן משמע מלשונו לפי שהם ישובו שאובין שהאביק הוא כלי להיותו ניתך לארץ, וזה אמרם בתוספתא שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע, אשר לשון זה מורה שמפני שהוא נעשה לשמש עם הקרקע מפני זה נקרא שאובין, וזה דבר לא יסבול הרעיון. התוספות חדשים הפץ לחדש שלענין שאובין לא מועיל להכשיר מה שמשמש עם הקרקע אם שמועיל לענין טומאה שלא יקבל טומאה, אבל לומר שזה יועיל לעשותו שאובין יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא. אמנם המעיין בתוספתא יבין, שנשמט מלשון הרמב"ם ז"ל שלוש מלות וכן צ"ל, ולפי שהאביק הוא כלי להיות נתך לארץ זהו אמרם ממנו בתוספתא „שר"ש חולק ומטהר" מפני שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע, כפ"ח דכלים מ"ח שמטהר פורנה משום שהוא משמש עם הקרקע וכפי' הרב פ' כ"ד דכלים משנה ד' שמביא התיו"ט ז"ל שבודאי כל הנעשה לשמש עם הקרקע טהור ואינו עושה שאובים כמפורש במשנה דכלים פרק י"א משנה כ' כל כלי מתכות שיש לו שם בפני עצמו טמא חוץ מן הדלת ומן הנגר ומן המנעל והפותת שתחת הצנור והקורא והצנור שנעשו לקרקע ר"ל

משיב מלחמה

מאת רב קשישא

במשך כל השנה, מיום צאת ה„דגל ישראל" לאור, נפגענו מהדברים של מה בכך, אשר העלה הרב זעירא בפעליטוניו על שערי הדגל, ודגלו היה עליו אהבה, לזרוק חצים על גדולים ושובים ממנו, והקוראים התמימים בראותם, כי הינוקא מתחצף ומדבר כלפי מעלה, חשבו באמת כי יש ממש בדבריו, ויש איזה יסוד בתעלוליו נגד הרבנים הזקנים ישישי ימים ומלאים באמת בחכמת התורה, וכמה מהם השמחים עלי גיל לראות בזלותא דרבנן, ששו לקראת הזעירא דמן חבריא, מפני שקוו לקץ הגאולה, שנאמר על זמן ההוא מפי חכמינו, נערים ילבינו פני זקנים, ומהם דמו כי באמת יש איזה מעלה בנערים מה שאין בזקנים ופפפוטי דברים מלתא היא, ותלונותנו לא היתה על הצעיר, כי אם על קהל הקוראים, אשר קטן וגדול שוים אצלם, מבלי להבחין בין תבלת לקלע אילן, וכמשל שהביא הרב מפאלטאווא במאמרו וענתה בי צדקתי.

נגש איש קטן הקומה מאד, הקיץ פעם אחד בליל חשך ואפילה, וצעק בקול רם לאדונו שהיה משרת אצלו, כי כבר נתגדל בקומתו והיה כאחד האדם, כמובן שהבעל הבית לא האמין לדבריו, ושחק לקול המולו וצעקתו, אך הקטן הרעיש בקולו כי בין לילה, נהיה לגדול, והראיה, כי רגליו מגיעים עתה לקצה האחרונה של הממה אשר הוא שוכב עליה, תחת אשר עד עתה הגיעו רק אך לאמצע הממה, ולסימן בעט ברגליו על דופן מרגלות הממה, וקרא לאדונו שמע בעיטותי וראה, כי כבר גדול אנכי גם כן. בעל הבית בשמעו הרעש הגדול שעשה הקטן הזה, ירד מעל ממתו ויצא מחדרו, העלה נר ונכנס לחדר הנגם, לראות את הנס הגדול שנעשה בלילה הזה, והנה הקטן מושכב לרוחב הממה ולא לארכה כדרך האנשים, ונתן

שאלו אעפ"י שאינם מחוברים לקרקע יש להם שם בפני עצמם כיון שנעשו לכתחלה למען לשמש עם הקרקע טהורים, ופסק כן הרמב"ם ז"ל באין חולק בפרק ט' דכלים ה"א, רק באביק יש מחלוקת חכמים, לא שחולק מי על כללא דכל הנעשה לשמש את הקרקע אינו מקבל טומאה שבזה אין חולק כלל, רק שהאביק הזה אשר באמת אין אנו יודעים צורתו ממש עיין ברש"י ובערוך פירושים שונים, ועיין ספר ערך מילין להגאון שי"ר ז"ל, אשר כנראה איזה כלי שהוא הוא כלי שניתך לארץ רק החכמים חשבו שאם שהאביק הזה נעשה בעקרו לשמש עם הקרקע אבל כנראה סברו ששמשו לפעמים בו גם לא עם הקרקע ע"כ דעתם שצריכה האמבטי לקבל רביעית מים טרם שיניע להאביק ור"ש חולק ואומר שאחר שעקרו לא נעשה רק לשמש עם הקרקע, ומפני זה הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' מקואות פי"א לא הזכיר כלל את האביק מפני שלא הי' ידוע לו בבירור מה ביונו בהכלי הזאת, וכתב רק את הדין שמים שאובים שהיו בצד המקוה אעפ"י שהמים נוגעים במי המקוה לא פסלוה, היו השאובים באמצע פוסלין את המקוה, אבל זה ברור לכו"ע שכלי מתכת שידענו שהוא נעשה לכתחלה רק לשמש להקרקע ואין משמשין בה לעולם בתלוש איננה מקבלת טומאה וכשמתחברה לקרקע או לדבר המחובר לקרקע איננה עושה שאובים כי היא חלק מהמקוה, ומכש"כ כשהיא פתוחה ומנוקבת ואיננה נעשה לכלי קבול רק אחרי שנתחברה עם הקרקע.

ובספרי מלכי בקדש חלק חמשי תשובה ד' (הצעה לפני גאוני ירושלים מה שישימו לב על מלאכת הממשלה בהמשכת מים חיים לירושלים, להשתדל שיעשה באופן שיכולין לעשות מקואות ביתיות) הארכתי בזה, ואפילו לדעת הגאון בעל תוספות חדשים ז"ל וגם הגאון בעל נוב"י ז"ל מסכים באחת מתשובותיו, שיש הבדל בין טומאה לשאיבה היינו רק בדבר שהי' כלי קבול קודם לכן אעפ"י שנעשה לקרקע בכל זאת נחשבת לפי דעתם לענין שאיבה חקקו ולבסוף קבעו, אבל אם לא נעשה כלל לכלי קבול קודם רק על ידי החבור לקרקע הוי כמו קבעו ולבסוף חקקו דגם לענין שאיבה לא נחשבת לכלי כלל, והוא הוא הוואלוו הזה שעושים היום להמקואות בין של דזשענקין ובין של אחרים הם נעשים לשמש עם הקרקע ומתחברים לקרקע ואין להם כלי קבול רק בעת אשר הם כבר מחוברים וסוגרים אותם שלא לצאת המים לחוץ אשר אז המה כבר מחוברים לקרקע, ולא שייך כלל פה ענין חקקו ולבסוף קבעו שהוא רק בצנור אשר לא נעשה כלל לשמש עם הקרקע והוא כלי עץ אשר מטלטלים אותו ממקום למקום כמבואר במשנה דכלים ובסוגיא דב"ב לכל המעיין בהם היטב, ולזאת גם כשקבעו לא נתבטל מתורת כלי אשר לדעת הגאון בעל תו"ח והנוב"י ז"ל לענין שאובים אפילו אם נעשה לשמש לקרקע, אבל אחרי שהיה שם כלי עליה דעתם ז"ל שלענין טומאה טהור אבל לענין שאובין נשאר שם כלי עליה, אם שלא ידעתי יסוד נכון לשיטתם, אבל כלי מתכת שעשאם לכתחלה לשמש עם הקרקע טרם שנתחברו לקרקע הוי גולמי כלי מתכת שאין עליהם תורת כלי כלל כדאיתא בחולין דף כ"ה ע"א וכפי' רש"י ז"ל בעמוד ב' ד"ה הואיל דלא „חשיבי כלי" למלתייהו עד שתבאר כל מלאכת כבודן (עיין ספרי מלכי בקדש שם מ"ש בשם ידי"נ הגאון החוקר מוהר"ר לייב ניסענבוים שליט"א, מחבר ספר מוסדות אמונה), ומכש"כ הוואלוו שהיא נקובה מתחלתה כשפופרת הנוד ולא נעשה לכלי כלל רק אחר חבורו שאין פה שום נדנוד אסור, אלא שליתר שאת לחומרא יתירה טוב שנשגיח שטרם שיחובר הוואלוו תהיה פתוחה ואח"כ יסגרו אותה ולא יהיה שום חשש טומאה ולא חשש שאיבה כבאמצע כמן הצד. ובנות ישראל כשרות הן וזרעם זרע קודש מחצבתם, אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים אשר לו יקוה

עליו בקול, הלא אך בשעה שהחושך מכסה את כל הבית תוכל לחשוב כי נהייתה לגדול, ועוד שאין אתה שוכב כדרך כל הארץ, אך אם תשכב כדרך העולם, לאורך המטה, והבית ימלא אור, אז תראה כי נפש היית ונפש הנך.

כן גם אצל הקטנים והזעיראים, אשר החושך יכסה ארץ, ואור התורה אינו נוגה על פני חוצות והרבה מאחינו שוכנים באפילה ואינם רואים איש את אחיו, והנפשים אינם הולכים בדרך ישר, הדרך הסלולה לנו מאבותינו, כי אם מעקמים הדרך הישרה, והדרך הארוכה מאז ומעולם עד היום, מפסיקים הם כשלדא לרוחב הדרך, ולכן מרעימים בקולם כי גדולים נעשו גם הם, אך אם היה הדרך מוארה באור התורה והיראה, אז הכירו וידעו כל באי עולם ויושביה, כי נפשים היו ונפשים המה גם עתה.

הייתי חפץ להתווכח עם הקטן הזה, אך לא אדע באיזה קטן הדגל מדבר, אם בקטן שבקטנים או בגדול שבקטנים, ואפשר שמדבר מקטן שבגדולים שהוא גדול מהגדול שבקטנים, ואם אינני יודע מהותו של המפגיע הזה, אם קטן ממש הוא, או גדול וסמוך על שולחנו של מקום אשר בחר ד', ממילא אינני יכול לערוך אתו מלחמה, כי להרבה מהם המחבלים כרמים הסגולה אחת היא הישיבה, וכמדרשם של חכמינו על הפסוק וישב יעקב, ולהרבה קטנים מהם טוב להכות במקל על קדקדם, ולאמר דבר ממין אחד לדור ואין שני מיני דברים לדור. ויש מהם שנאמר עליהם תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה, או הוא מאלה שדרשו חכמינו, קטן שלא כלו לו חדשיו, זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה, ולקטן כזה אין נצרך מקל וגערה, רק ללמדהו תורה והלכות דרך ארץ שקדמה לתורה.

תורה כיצד? יש כאלה אשר לא נוכל לכנותם בתואר עם הארץ, כי תואר כזה ניתן גם לגדולי תורה, מאת הגדולים עליהם, ואם היה רב כזה שלא היה יכול לירד לתוך עומק דברי הראשונים, או אשתמיט ליה הלכה מפורשת בגמרא, או שנעלם ממנו דין ערוך מדברי הפוסקים הראשונים והאחרונים, אמר עליו הגדול ממנו שהוא עם הארץ פשוט, ולא בדרך ביטול בכלל אמר עליו הכנוי הזה, רק לבטל דבריו בדין זה או אחר, לומר שדבריו בדין זה הוא עם הארצות גמורה, ומי יתן והיו עמי הארץ כאלה בכל גבול ישראל, ואם נכנה גם איזה מהקטנים בתוכנו בתואר עם הארץ, יהיה בדעתנו פשוטו כמשמעו ממש, שאינו יודע בצורתא דשמעתא, ואינו יודע לתרגם דין אחד כהלכתו, וצא וראה מעובדות בכל יום.

רבי מטיף צעיר אחד בא לבית רב מובהק אחד, והתפאר לפניו כי יודע הרבה דפי גמרא בעל פה ומבין ההלכות לעומק

שאלות ותשובות

תשובה ברורה

על הפליאה הנשגבה של הרב פעלקאוויץ נ"י על הגאון מהר"ץ חיות ז"ל.

בודאי ובודאי היו לנגד עיני הגאון מהר"ץ חיות המדרשים שהביא הרב פעלקאוויץ נ"י, היינו, המד"ר פ' פנחס: „בב' מאכילו בשר, בג' מאכילו דגים", והמדרש תנחומא: „בשני מאכילו דגים, בשלישי גבינה". ובאחד משני המדרשים הללו באמת א י ן א ף ר מ ז לדברי המדרש שהביאו התוס' חולין דף פ"ד ע"א בד"ה „עשרה מנה", „יום שני דגים, יום שלישי בשר" שמזה נראה כי דגים הם ביוקר מן הבשר שהוא היפך דבריו ופירש הקונטרס כי במקומם היו דגים בזול יותר מן הבשר. אדרבה, מהמד"ר פ' פנחס ראי' לדברי התוס' כפירוש הקונטרס כי דגים בזול מן הבשר שהוא אומר שם בב' בשר בג' דגים; ומהתנחומא אין ראיה כלל כי לא נזכר בשר כל עיקר. ומתפלא אני הפלא ופלא על הרב פעלקאוויטש „כמה לא הלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה!" בכתבו וז"ל: „והעקר ברש"י על החומש פרשת פנחס שכתב שם מפורש כדברי התוס' חולין גירסת המדרש תנחומא וכו' „למחר מאכילו בשר דגים, למחר בשר בהמה וכו'" — אבל הן על זה העיר הגאון מהר"ץ חיות ז"ל, כי המדרש הזה שמביאו התוס' בחולין פ"ד ע"א בד"ה עשרה מנה, ורש"י בפ' פנחס „הוא מאותן המדרשים אשר היו לעיני הקדמונים (כוונתו לרש"י ותוס') ונאבד מאתנו כי חפשתי ולא מצאתי ר מ ז לדברי המדרש שלפנינו" כלומר, שיאמרו כי דגים ביוקר מן הבשר. ואי משום המדרשים רבה ותנחומא שהביא משלו הרב פעלקאוויץ לאדם האומר חפשתי ולא מצאתי קטניות נטפל לו בן אדם מתמיה ושואל, איך תאמר לא מצאתי קטניות והרי השוק מלא חטים?! ואיך יאמר הרב פעלקאוויץ „וכנראה לא נאבד מאתנו המדרש הנ"ל"? בודאי, נאבד זה המדרש שהיה לעיני רש"י בפנחס ותוס' בחולין, והמדרשים שהביא הרב פעלקאוויץ, לא רק שהם אינם המדרש זה שהביאו התוס' ורש"י אלא גם מתנגד להם.

והנה עיקר הענין מה שהביא התוס' בתור סתירה לדברי רש"י „כי במקומם היה דגים בזול יותר מן הבשר", מהמדרש שהביא, ושהרב מהר"ץ חיות העיד כי נאבד מאתנו, קשה ביותר על רש"י ז"ל אך אמר שבמקומם היה דגים בזול יותר מן הבשר והרי רש"י ז"ל בעצמו מביא המדרש הנאבד, „בשני דגים ובשלישי בשר" — אפשר לישב „נהרא נהרא ופשטיה" בגמרא שלפנינו איירי במקום קרוב אל הים ששכיחי דגים על כן הם בזול מן הבשר במדרש תנחומא המובא על ידי רש"י ז"ל ותוס' איירי במקום רחוק מן הנהר ודגים אינם שכיחים כל כך, כמו „יוסף מוקיר שבא" שהיה רגיל לקנות דגים לכבוד השבת ולשלם מקח גבוה, (שבת קי"ט).

והערתו של הגאון מהר"ץ חיות על העובדא שיש מדרשים מובאים פאת חכמינו הקדמונים שנאבדו מאתנו, גרמה להחכם החוקר ר' שלמה באבער שיחפוש וימצא מדרשים רבים בכתבי יד וביניהם את הפסיקתא דרב כהנא (מדרש ההפטרות) היא אגדת ארץ ישראל שחוברה בזמן

הפשט, ושאל אותו הרב אם למד הוא מסכת בבא קמא, ואם יודע הוא פשט הגמרא, וכאשר השיב לו כי כן הוא, אמר לו הרב כי יש לו קושיא במשנה הראשונה מפרק שביעי, שנאמר שם מרובה מדת תשלומי כפל ממדת תשלומי ארבעה וחמשה, והלא כפל הוא שנים, וארבעה וחמשה הוא יותר משנים, ואיך אמר התנא שכפל הוא מרובה מארבעה וחמשה? ובשום אופן לא יכול הצעיר לתרץ לפניו קושייתו החמורה, וכל קורא יבין עד היכן הגיע ידיעתו של זה בתורה.

וזאת לא עובדא בדויה מלב כי אם מעשה שהיה, ולא עוד אלא שגם בדיני ומנהגי ישראל אינם יודעים בין ימינם לשמאלם, ובעצמי הייתי בשמחת חתונה עם עוד רבנים זקנים ונערים קרא אבי הכלה לרב צעיר הצדה לשאול אותו דבר מה, וכשחזר אצלנו חקרנו אותו מה לחש לו המחותן, ואמר כי שאל אותו שאלה, אם מותר לה להבלה לקום מהכסא אשר היא יושבת עליו קודם החופה, כי קשה היה עליה הישיבה של איזה שעות. ומה השיבות? שאלנו אותו. בודאי השבתי אותו שאסור לה לעשות כן. ואיזה טעם נתת לדבריך? דרשנו מאתו. הטעם הוא פשוט, אמר לו, מפני כי מנהג ישראל תורה היא, ואסור לעבור על המנהג, כאיסור של תורה ממש, אם לא במקום סכנת נפשות. והבננו כי למותר לפנינו לשאול אותו היכן ראת המנהג הזה, ומי ספר לו ממנהג משונה כזה, כי לנפש כזה די לראות בחורים ובתולות יוצאים במהול, ולאמר אחר כך כי מנהג ישראל הוא, ומעשים כאלה וכאלה תמצא לעשרות בכל יום.

ומה נוכל לקוות מצעירים כאלה, וחושבים כי ידיעתם הפעוטה עולה על ידיעתם של הזקנים.

הלכות דרך ארץ כיצד? אם הזעירא הזה הוא מאותם שקראו ושנו, צריך ללמדו מה שאמרו חכמינו „לא יהא אדם קורא ושונה ובועט ברבו ובמי שגדול ממנו בחכמה והוא בעצמו יודה על האמת כי כל אלה הרבנים אשר דבר עליהם במשך השנה, הם ענקים לגבי הננס הזה, ממולאים בתורה ובחכמה וגדולים ביראת שמים, ואם מצא בהם איזה מום בניב שפתים, מילתא שלדידן הוי מומא ולדידהו לא הוי מומא, לא היה לו לצאת ברבים ולהרעיש עולם ומלואו על דבר כזה, ולהוריד כבוד התורה עד עפר, האם קטן הוא בעיניו מאמר חכמינו „מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא", והאם אצלם אין כמו אלה? ומום שבך אל תאמר לחברך.

ובאמת לא הייתי חושש לדבריו, ולא הייתי מטפל לדברי בוז ולעג השאננים מאנשים כאלה, ותלמיד חכם אין בו משום גלוי, כי דומה הוא לצלוחית של פליוטון, מכוסה אין ריחו נודף ומגולה ריחו נודף, ואף על פי שסרח אין תורתו נמאסת,

בחבור תלמוד ירושלמי והיתה ספונה טמונה בכתב יד עד שנת תרכ"ח ויצאה אז לאור עולם על ידי חברת מקיצי נרדמים ובמדרש הזה נמצא מפורש בפסקא אחריתא דשמיני עצרת, אותו המדרש שמביא רש"י ז"ל בפ' פנחס והתום' בחולין פ"ד ובהערות ותיקונים שם כבר העיר החכם באבער על דברי התום' והמדרש שהביא ואומר בפירוש כי זה הוא.

ובשנת תרמ"ה מצא החכם באבער את המדרש תנחומא הקדום והישן המיוחס לר' תנחומא בר' אבא, שהיה טמון וספון בכתב יד באוצר הספרים באקספארד שבא שם מגנזי הגאון ר' דוד אפפענהיים ז"ל והשווה החכם באבער את הכתב יד הזה עם הכתב יד הגנוז ברומי בוואטיקאן, והכ"י מינכען, וכ"י ספרדי וכ"י מאוצר הספרים של ר' חיים מיכל ז"ל, וכ"י מאוצר הספרים של עזריה מן האדומים (די ראססי) בפארעא ושם (ט"ז,ס"ב) מובא אות באות המדרש שמזכיר רש"י בפ' פנחס ושאליו כוונו התום' בחולין פ"ד ע"א ועיין בהערות ותקונים שם.

ובעוד שאין להתפלא על הגאון מהר"ץ שלא ידע מהמדרשים האלה מפני כשנפטר בשנת תרט"ז עדיין היו הספרים האלה מונחים בכ"י באקספורד. פליאה נשגבה על הרב פעלקאוויץ נ"י שמצודתו פרוסה על הספרות המדרשית שלא ידע מהמדרשים החדשים הישנים והנושנים האלה?!

יצחק ווערנע,

רב ואב"ד דק"ק קאלאמבוס, אהייא.

ואף אחר כל הקרקורים נגדם, כבוד הרבנים במקומם מונח, ואימתם מוטלת על הבריות, באשר תורתם מכרזת עליהם, וטובה ציפרנן של ראשונים מכרסן של אחרונים, והקורא את דבריו לא שם לבו עליהם, כי הכנים בזו והוציא בזו, „ומילי דכדי לא דכירא אנשי" אך פן יאמרו שמא התלמידי חכמים אינם בקיאים במעשי ידיהם, ותמימים הם מלהבין לאן פניהם מועדות, ולכן שמתי חרבי על ירכי להשיב מלחמה שערה, להראות לפני העם שידעו להבחין בין רב לרבי, וכי גם לאחר שיש להם קרנים לנגח על כל סביבם, לא נעשו עוד הגדיים לתיישים, ולראות מה בין בריוני דארץ ישראל, ובין בריוני דארצנו בפה, שאינם דואגים שמא יאמרו רבם דחפו או דקרו.

הרב זעירא מתאונן על מחשבת ומעשי הפולטיקא שיש בין הרבנים הזקנים, אמנם כן, כי יש חשבון של פוליטיקא בין מנהיגים הרוחנים שלנו, ומה בכך? הלא ש פוליטקא כשרה שמותרת היא על פי ההלכה, וכמה דברים שנאמרו במסכת דרך ארץ נוכל לקוראם בשם פוליטיקא, והוא מאכל שרים ומלכים, אדרבא רב כזה שאין לו היכולת הדעת והשכל להנהיג את שררותו באופן כזה, להעמיד את כבוד הרבנות על הגובה הראוי, אין כתר הרבנות הולמתו, וצריך שיהא בו השמינית של הכרת ערכו הרם, ומוטל עליו החיוב להנהיג עצמו ואת הסתדרותו בטקט השכלי, ואם אין להצעירים דרך כזה, עליהם ללמוד מדרכי הזקנים מהם, ולאחוז בדרך הסלולה לנו מרבותינו הקודמים, ולא להתנפל עליהם ולבקר תהלוכותיהם.

בפעם הראשונה אשר מתיצב אנכי לפני קהל הקוראים ב„דגל ישראל", מסתפק אני במעט הדברים אשר אמרתי, וברצות דרכי לפני העורך, אז אוסיף להשמיע את דברי להרעיש את הלבבות ולהסתים את פי הדוברים על צדיק עתק בגאוה ובוז.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב.

ספר באר אברהם פירוש והגהות על המכילתא, מהרב הגאון הקדוש מרן אברהם האדמו"ר דסלאנים, זי"ע. עם פירוש זה ינחמנו מהגאון הקדמון ר' משה בהר"ש פראנקפורט.

הגאון הצדיק ר' אברהם מסלאנים נודע בחייו בכל תפוצות ישראל לגאון אדיר וחריף נפלא נוסף על קדושתו וטהרתו, ונתפרסם על ידי חיבוריו הנודעים „חסד לאברהם" ו„יסוד העבודה", ועתה בספרו באר אברהם הראה כחו בבקיאות וחריפות לפרש ברוב עומק דברי התנא רבי ישמעאל בהמכילתא, וברכה מרובה ימצאו בו אלה אשר יכניסו האוצר היקר הזה אל ביתם. ובתחילתו הקדמה מאת נכדיו הרבנים, הרב ר' ישכר ליב ווייסבערג שליט"א בעיר סלאנים, והרב ר' אברהם ווייסבערג האדמו"ר בביאליסטאק. נדפס בווארשא, תרפ"ז.

* * *

ספר בית שלמה הדרנים למסכתות הש"ס ולסדרי משניות, מאת הרב הגאון ר' שלמה נתן קאטלער בעיר דעטראיט. הספר הזה הוא מלא וגדוש בחידושי הלכות ופלפולים, ומראה על גודל בקיאת המחבר וחריפותו, ונלוה אליו איזה הספדים ותשובות. נדפס באמעריקא, תרפ"ז.

* * *

חומש בראשית, פרשה ראשונה, מהרב ר' יונתן שטייף דיין ומו"צ בק"ק בודאפעסט, ועליו המסורה רבתא וזעירתא במילואה, וספר למודי ד' כולל הלמודים שיש ללמוד מפסוקי התורה וגם ציונים כולל מראה מקומות בש"ס ומדרשי חז"ל. המחבר הזה הפליא לעשות לחבר ספר שלם מחזיק רל"ו עמודים על פרשה אחת מתורתנו, ואין דבר ממדרשי חז"ל משני התלמודים, מדרש רבה ותנחומא, ספרא, ספרי, ומכילתא, זוהר ותיקונים, וכל הילקוטים, אשר לא היה לנגד עיניו, והרואה אומר ברקאי. נדפס בבודאפעסט, תרפ"ז.

* * *

ספר בית יעקב חלק ראשון, מאת הרב ר' יעקב היבשער מק"ק בערלין. הספר הזה הוא מלא ביאורים נחמדים עפ"י הפשט ודרך צחות על אגדת הש"ס. נדפס בקראקא, תרע"ג.

* * *

ספר דברו על לב, מאת הרב ר' בן־ציון אייזענ־שטאט. הספר הזה כולל הגיונות דרשות ונאומים לכל קדשי התורה והמצוה. נדפס באמעריקא, תרפ"ז.

* * *

ספר מים חיים מהדורא תנינא מאת הרב ר' חיים צבי שאטלאנד, ונלוה אליו קונטרס תקוני הזבח. נדפס בפיעטרקוב, תרפ"ז.

לתקנת עגונות ונפשות אובדות

לשכה מרכזית לעניני העגונות

על־יד „אגודת הרבנים" בפולניא
ווארשא, רחוב דזיעלנא 4.

ל„לשכת מודיעין לתקנת עגונות" על יד „דגל הרבנים"!

נעים לנו להודיע, אשר ב"ה כבר נפתחה על ידינו ה„לשכה המרכזית לעניני העגונות", כפי הכתובת דלמעלה.

תקותנו תשעשנו, אשר גם אתם תעמדו לימינינו, לעבוד אתנו שכם אחד לטובת האומללות והנדכאות, הנמונות בדמעותיהן, ותשתדלו לעשות בזריזות כל אשר יהי' לאל ידכם, ויהי רצון שתשרה ברכה במעשה ידינו, למלאות תפקידנו ותעודתנו, לפתח חרצובות העזובות והעצובות ולהשיב לבצרון אסירות התקוה.

נא להעיר את תשומת לבכם על גורל העגונות העלובות האלה:

1) יצחק גארבארזש נשא בשנת תרס"ט את האשה חנה גיטל. בשנת תרע"ג נסע לאמעריקא. זה שנים אחדות אשר אשתו לא קבלה ממנו שום מכתב, כפי הנודע לנו הוא איש עשיר, ונשא שם אשה באיסור. אשתו היא אשה הגונה וכבודה, עני' ומרודה, צערה ויגונה גדול מנשוא, כי היא סובלת רעב וכפן ממש. כתובתו של הבעל:

י. גארבארז, 1606 א. 92טע סטריט, ברוקלין.

נא למהר ולהזדקק לענין זה, ולהשתדל שישלח לה לצורך פרנסתה בריוח, כי לפי ידיעתנו הוא איש אמיד.

---

2) מאיר בן הלל קאפענבוים מעיר טורבין, נשא זה י"ח שנה בחו"ק וכחק את האשה חנה ריזל בת ר' משה ערלידך מבעחיווע. בקיץ שנת 1913 נסע, לסיבת הוסר פרנסה, בידיעת ורשות אשתו לאמעריקא, ועזב בבעחיווע את אשתו ובתה, שהיא עתה בת ט"ו שנה. בשנים הראשונים כתב מכתבים לאשתו וגם שלח לה כפעם בפעם איזה סכום מעות, כפי יכולתו. אכן זה כששה שנים שאינו כותב כלל לאשתו, אך פעם אחת בשנה שולח סכום קטן מאוד 15—20 דולר עבור בתו, ולא נודע מה הי' לו, כי לא ישיב מאומה על המכתבים הנשלחים אליו. אשתו העלובה היא צנועה והולכת בדרך התורה והמסורה והיא עני' סוערה ואין ביכולתה לפרנס את עצמה ואת בתה. בעלה היה ידוע, טרם יצא מארצנו, לאיש ישר וצנוע. לפי הנשמע יתענג באמעריקא על רוב טוב. המכתבים הנשלחים אליו הוא על כתובת דודו:

ה מר. ד. דארף, 1219 יוניאן עוו., בראנקס, ניו־יארק, אמעריקא, פאר קאפפענבוים.

---

3) דוד מעלינסקי, עזב את אשתו יטא בת ר' אברהם הכהן ראפעל ונסע לאמעריקא זה כארבע עשרה שנה. בכל משך הזמן הזה שולח אלי' מכתבים וגם תמיכת כסף קטנה בשבילה ובשביל שלשה בניה, אכן זה כשנה תמימה אשר נסתם ממנו כל חזון. מצבה איום ונורא מאד. כתיבתו היתה:

דאוויד מעלענסקי, 52—52 איסט, דענוועד קאלארעדא.

נא לדרוש ממנו שיפרנס את אשתו ובניו, או שישלח לה גט פטורין עם סכום של איזה מאות דולאר.

---

4) אברהם שטיין, יליד פשעדבאזש מחוז קינצק, נולד בשנת 1893, נשא בשנת 1922 אשה מלאדז, ובשנת 1923 עזב אותה עם ילד קטן בן ד' שבועות ועקבותיו לא נודעו. לפני נשואיו התגורר איזה זמן בקאליש, והיותו חבר לה„בונד" נבהר מהם בתור ראזני בקאליש, אה"כ יצא משם ללאדזש ונשא שם את אשתו. שלום הי' בינו לבינה עד נסיעתו משם, תמונתו נמצאת אצלנו. יהמו נא רחמכם על האשה העלובה עם ילדה הקטנה לחקור ולדרוש אודותיו, אולי נוכל להלצה ממיצר.

---

5) ישראל געלפינבוים בן ארי' או ליב (שם אשתו פירל מעיר אוסטראו) הי' לו אח שמואל בן ארי' או לייב געלפינבוים נכתב מאוסטראו תושב מעיר מזריטש אשר מת בעיר לודוויפאל בלא בנים, הנה אשת שמואל זקוקה להליצה מאחי בעלה ישראל הנ"ל, הנמצא באמעריקא, אך לא תדע את מקומו, נא לפרסם בעתונכם הנקרא „דגל ישראל" ולחקור ולדרוש אודותיו אם הנהו עוד בחיים, או אולי כבר נפטר.

בטח תחישו לבוא לעזרת האומללות ותמהרו להודיענו תוצאות השתדלותכם.

ברוב כבוד והוקרה,
לשכה מרכזית לתקנת העגונות,
על־יד אגודת הרבנים בפולניא
שלמה דוד כהנא, יו"ר הלשכה.

ניטהען בורשטיין, האט פארלאזען זיין פאמיליע אין לאנג ביטש, קאליפ. נאוועמבער 1925. לעצטען דזשון 1127 האט ער זיך געווענדעט פאר א פאזישאן אלס היברו טיטשער אין קענזעס סיטי. ווער עס ווייסט פון איהם זאל מעלדען אין אונזער אפיס.

הירחון שערי ציון לחדשי תשרי ומרחשון, יוצא לאור בירושלים על ידי העורכים: הרב שלמה בלזר, והרב ר"א זאסלאנסקי. בחוברת זו נמצא תשובה אחת מהרב הגאון ר' יוסף קאנוויץ בדין תולעים בוושט, הנצרך מאד לדעת במדינה זו.

* * *

הפרדס קובץ הכני להגדיל התורה ולהאדירה, יוצא לאור בכל חודש בעיר שיקאגא, על ידי הרב המפורסם רש"א הלוי פרדס שליט"א.

אינהאלט

פון די עדיטאָריעלס, אַרטיקלען, מאמרים, חידושי תורה ואגדה, פעליטאָנען, פון דעם ערשטען יאָר גאַנג „דגל ישראל".

עדיטאָריאַלס — אונזער צייטונג, דגל הרבנים, דגל ישראל, התקוה און שמע ישראל אידען, אידען אָהן רעליגיאָן, ביבל קריטיק אין ירושלים, פורים, דער רבנים קרעטש אין רוסלאַנד, עזרת תורה, פסח, לשון קודש מיט אַ גוי־אישען אלף בית, די גאַנצע וועלט אין גענפאַהר, דער מזרחי יובילעאום, דער חנוך קאַנפערענץ פון אגודת הרבנים, די ישיבת ר׳ יצחק אלחנן, רבנים און כשרות אין אַמעריקא, די מסירת נפש פון ליבאַוויטשער רבי, די אידישע יוגענד אין אמעריקא, תשעה באב, דער חילול יום טוב אין ארץ ישראל, פדיון נפש, יסומים נוראים, דער חינוך אין אמעריקא אין גרעסטען גענאַהר, דער מזרחי און אונזערע שוהלען

פון העורך הרב שמריהו ליב הורוויץ.

אַרטיקלען — טהרת המשפחה, סידור קדושין, דער יום טוב פסח און זיין באַדייטונג, רבנים פאַרן פאַלק, דער געפאַנגענער קהלות פאַרבאַנד, וואָס איז אַרטאָדאָקסי, אומזיסטע באַשולדיגונג, האַבען זיי הרבה, כשרה קויסינגס, — פון הרב יעקב איסקאַלסקי.

הרב ר׳ קאַפל רייך, הכני, —

פון הרב ר׳ משה טענענבוים.

ארץ ישראל און די רבנים — פון הצופה.

עס וואַקסט — פון הרב משה אלימלך לעווין.

סידור קדושין —

פון הרב חיים אברהם ראַבינאָוויץ.

וועגען דער דעבאַטע פון תלמידי הישיבות —

פון הרב יצחק סטאַלמאן.

דער פּנקס — אַ מאַנאַטליכער איבערבליק פון וואָס קומט פאָר אין אידישען אָרטאָדאָקסישען לאַגער.

רבנישע נייעס — פון וואָס עס פאַסירט אין רבנישען לאַגער.

מאמרים — הרבנים ובתי כנסיות, התאחדות הרבנים ואגודת הקהלות, למוד התפלות והסדור בישראל, באורי התפלות והברכות, הרבנים והחנוך, הכופרים והחינוך, הרבנים המחנכים, חשבון הנפש, הרבנים וחנוך האומה, הרבנים והעם.

מאת הרב ש״ל הורוויץ.

חליצה א, הליצה ב, מה זאת אורטודוקסיה, מעשה בית דין, ישיבת רבנו יצחק אלחנן, ישיבת ניו היוועז — מאת הרב יעקב איסקאַלסקי.

לא כן על כן, השבת ויום שכולו שבת, מערכת צבא ישראל ודגל ישראל — מאת הרב ר׳ חיים הירשענזאָהן.

תשובה, ליל שמורים, ליל התקדש חג בשניפישאָק, על הראשונים ועל האחרונים —

מאת הרב ר׳ אברהם רעזניק המכונה עזריקם הסופר.

מהרת המשפחה — מאת הרב י״א קראסילטשיקאווא.

קדושת החיים, למזכרת שני גדולי ישראל, ליום כפור, הגאון רבינו אליהו זצ״ל, טוויל־נא, מכתבים מערי השדה,

מאת הרב שמואל מנחם פיין.

ראש השנה, חג הסוכות ושמיני עצרת —

מאת . . וך

ממעמקים, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, לא אזלינן בתר שמא —

מאת הרב יקותיאל ארי׳ קאמעלהאר.

מכתב בדבר תקונות עגונות —

מאת הרב שלמה דוד כהנא מוואַרשא.

לתקנת עגונות —

שאלות ותשובות — מאת הרבנים: הרב ר׳ מנחם מענדל חיים לאַנדא, הרב ר׳ רפאל בארי־שאַנסקי, הרב ישעיהו הלוי הורוויץ, הרב ר׳ אברהם רעזניק, הרב יצחק ווערנע, הרב מנחם הכהן ריזיקאַוו, הרב שמריה ליב הורוויץ, הרב שניאור זלמן דוואַרקין, הרב אהרן דאבראזינסקי, הרב יעקב יוסף הכהן הורוויץ, מר. ב. טייטעלבוים, מר. אסמיאַנסקי.

בקורת ספרים חדשים — מאת בן דוב.

פולוטין — יניק וחכים, מסוד חכמים ונבונים, רבנים כוללים, בשוק התבשרים, תולדה דקרן, יכה יוסי את יוסי, המצא כצוחה נכונה, אשר נשיא יחטא, תבלה שנה וקקלותיה, דו פרצופין, והיית אך לשמלה

מאת רב זעירא.

צו אלע אונזערע סובסקרייבער און לעזער!

מיר בעטען אייך זעהר דאס איהר זאלט אריינשיקען אייערע שולדען פאר דעם פאר־גאנגענעם יאהר „דגל ישראל", זוער עס וועט באקומען א ביל זאל גלייך אריינשיקען די צוויי דאלער יעהרליכע סובסקריפשאן, און מאכען באשטעלונגען אויף דעם נייעם יאהר.

ווער עס פארלאנגט ניט דעם „דגל ישראל", זאל אונז מודיע זיין, וועט ער אונז שפארען טרחא און הוצאות.

ווער עס באגרייפט אונזער אונערמידליכע ארבייט זאל ניט ווארטען אויף א ביל, נאר זאל גלייך אריינשיקען די צוויי דאלער וועלען מיר קענען אויף וויטער אנגעהן מיט אונזער ארבייט.

די פארוואלטונג פון דגל ישראל.

אלע געלדזענדונגען און בריעף אדרעסירט אויף דיזען אדרעס:

Degel Israel 198 East Broadway New York, N. Y.

באקאנטמאכונג

עס ווערט פארלאנגט א חשוב'ן מאן צו ארבייטען פאר דעם „דגל ישראל", זעהר א שעהן לעבען מאכען, און באשעפטיגען זיך אין אן אנגענעהמע ארבייט. קומט אין דגל ישראל אפים 198 איסט בראדווי, ניו יארק.

„ההד"

מתקבלת ההתימה על „ההד" לשנת תרפ"ה.

„ההד" מופיע בכל חודש, ובו משתקף בצורת מועט המחזיק את המרובה מן המשופר ביהדות החרדית, נצני תחיתה בארץ הקודש ובגולה.

חוברות לדוגמא נשלחות לכל דורש.

מחיר ההתימה לשנה: בא"י ובמדינות ולוטה נמוכה 2 שלינגים. באמריקה וקנדה — דולאר אחד.

פרס לחותמי "ההד": החותמים מקבלים חנם את הקונטרסים: „עלית ההסידים בשנת תקל"ז" ו„דבר אל החרדים".

הכתבת:

„ההד", דאר מאה שערים 44, ירושלים.

דער גאנצער ערשטער יאהר „דגל ישראל" גוט געבונדען איז צו באקומען אין אפים פון דגל ישראל, 198 איסט בראדווי, וכל הקודם זכה.

כשר וואורשט פון פאלעסטיין פעקטארי

קענט איהר קריגען אין אלע אנשטענדיגע פלעצער, וועלכע ווילען צופריעדענשטעלען זייערע קאסטימער מיט זייער כשרות, מיט זייער פרישקייט, און מיט זייער טעם.

מיר בעטען אכטונג צו געבען אויף אונזער טיקעט, עס זאל זיין געשריבען האנד־שריפט־ליך ביי אייגעם פון די שטענדיגע משגיחים. אויך אויף אונזער אינספעקשאן נומער 105.

אלע אדרעסירט פון נאהענט און ווייט וועלען פינקטליך תיכף ערפילט.

אדרעסירט:

PALESTINE BRAND KOSHER WURST FACTORY

135 SOUTH 8TH STREET BROOKLYN, N. Y.

234 נדפס בבית הדפוס „אריאם פרעס", אינק., 54 קאנאל סטריט, ניו־יורק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 252 East Broadway, New York

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879."

צווייטער יאהרגאנג נומער 2. | ניו יארק, שבט, תרפ"ח. | **Volume II, No. 2.**

סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך. | **February, 1928** | **Subscription Price $2.00 a Year**

חמשה עשר בשבט

דיזען מאנאט פייערען מיר דעם יום טוב חמשה עשר בשבט, וועלכער איז ראש השנה לאילנות. אין ארץ ישראל אין דיזען טאג פאנגט מען אן צו פלאנצען בוימער. די בוימער בליהען און וואקסען. ניט אלע פון זיי אבער בליהען, אנדערע וועלען פערוועלקט, דאס איז זייער יום הדין, דער ראש השנה פון די בוימער.

די שול פייערט דעם יום טוב פון חמשה עשר בשבט דורך ניט זאגען תחנון. אין ארץ ישראל שלאפט מען ניט די נאכט פון חמשה עשר, מען עסט פירות און מען לערנט אלעם בנוגע פרוכט, אין תנ"ך, משנה, תלמוד און זוהר. אין גלות עסט מען פרוכט און אין ארץ ישראל פלאנצט מען נייע בוימער. די אידישע קינדער פון אמעריקא, די יעניגע וועלכע געניסען ניט קיין אידישע ערציהונג האבען דאך קיין שייכות ניט צו חמשה עשר בשבט. די יחידי סגולה קינדער וועלכע באזוכען תלמוד תורה'ס און ישיבות פייערען חמשה עשר דורך א קינדער־פערזאמלונג מיט טהיילען צו זיי פרוכט און דאס האט קיין שייכות ניט צום לעבען, וויל דער לעבען אין אמעריקא איז דורכאויס נ י ט קיין אידישער. די אידישע קינדער אין ארץ ישראל אבער, פערבינדען דעם יום טוב מיט דעם לעבען. עס ציהען זיך אין די נאסען זייערע לעהרער צו פייערען חמשה עשר, מיט שאפען פון ארץ ישראל לאנגע שורות פון אידישע קינדער מיט נייעם פראדוקטיוועז קאנסטרוקטיוועז א י ד י ש ע ן לעבען. די קינדער פלאנצען נייע בוימער אין ארץ ישראל. א קינד וואקסט און זיין בוים וואקסט. דאס אידישע קינד אין ארץ ישראל פארבינדט זיין לעבען אין זיין צוקונפט מיט דעם צוקונפט פון ארץ ישראל גליקליכע קינדער!

אין דער אלטער היים, אויף יענער זייט ים, פלעגט דער רבי פון חדר אום חמשה עשר בשבט מאכען א סעודה'לע מיט זיינע תלמידים. ער פלעגט זיי לערנען א ברכה מאכען. ער פלעגט זיי ערקלעהרען ארויסנעמען דיג די קערנדלער פון מילגרוים, אז אין דיזען מילגרוים געפינען זיך 613 קערנדלער, א רמז צו די 613 מצוות, האט דער חמשה עשר אין דעם אלטען פארצייטיגען אידישען חדר באקומען א רעליגיעזען תקון. ער איז נעווען א רמז צו די תרי"ג מצוות. האט דער אלטער פארצייטיגער אידישער חדר מיט אלע זיינע פראגאגישע חסרונות, נעווענקט די הארץ פון אידישען קינד צו די הייליגע אידישע אמונה, צו תרי"ג מצוות. די היינטיגע פראגאגישע מארערע שוהלע, האט דאס ניט בכח צו טאן, וויל, ליידער, זי איז ניט רעליגיעז, און מען קען ניט פארקויפען וואס מען האט ניט. און די יעניגע חדרים און תלמוד תורה'ס וועלכע לערנען נאר טרוקענע עברי זאגעבץ מיט דעם הפטרה נגון און צייגען ניט די אידישע קינדער פון אמעריקא דעם מאור שבתורה וביהדות, יענע האבען נעווים א קנאפע שייכות מיט דעם אמת'ען אינהאלט פון חמשה עשר בשבט. און דא ליגט באהאלטען די שרעקליכע טראגעדיע פון דעם יודענטהום און פון די אידישע ערציהונג אין אמעריקא.

זאל דער חמשה עשר בשבט יום טוב זיין דער וועג־ווייזער פון אונזערע תלמוד תורה'ס און ישיבות. זאל ער זיי צייגען דעם ריכטיגען אמת'ן וועג, דעם וועג פון א לעבעדיגען יודענטהום, אז ארץ ישראל מוז פארענעמען זעהר א וויכטיגען אנגעזעהענעם פלאץ אין דעם סדר הלמוד פון אונזערע רעליגיעזע נאציאנאלע אידישע ערציאונגס אנשטאלטען. זאל דער אידישער קינד אין אמעריקא לערנען וועגען ארץ ישראל. זאל ער וויסען די געאגראפיע פון ארץ ישראל, די קדושה פון לאנד. וועז מיר האבען ניט די מעגליכקייט צו פלאנצען בוימער חמשה עשר בשבט אין ארץ ישרל, לאמיר פלאנצען געפיהלען פון היילינע לישבשאפט און בענקשאפט צו ארץ ישראל אין די יונגע הערצער און נשמות פון אונזערע קינדער דא אין לאנד.

און זאלען די רבנים מטיפים ודרשנים נעהמען חמשה עשר בשבט אלס טהעמא פאר זייערע דרשות וועגען בנין הארץ. זאלען זיי וועקען דעם פארשלאפענעם אידען צו גרויסע הייליגע ארבייט פאר ארץ ישרל, פאר די הייליגע לאנד, וואו אונזער לעבען וועט זיין דורכאוים אידיש. א לעבען אהן חלול שבת, א כ ש ר ׳ ע ר אידישער הייליגער לעבען, וואו עס זאל אויף אונז חם ושלום ניט פערווירקליכט וועדען די שרעקליכע וועדטער פון דער תוכחה „ואבדתם בגוים". מיר און אונזער קינדער וועדען דאך פ ע ר ל א ר ן צווישען די גוים מיט וועלכע מיר לעבען.

די נעגעל פון דער אסימילאציע שניידען זיך אריין טיף און מיט די שרעקליכסטע אכזריות אין דעם קדשי קדשים פון אונזער לעבען. דער חמשה עשר בשבט רופט אונז בעפאר צו גרויסע הייליגע ארץ ישראל ארבייט, צו ערציהען אונזערע קינדער אין דעם דרך התורה והיאה, צו שאפען אן איינענעם לעבעדיגען א י ד י ש ע ן לעבען, וואו דער שבת קודש זאל זיין ביי אונז א ליעבער גאסט און וואו די אידישע הויז זאל זיין כשר און הייליג.

חמשה עשר איז דער סימבאל פון פלאנצען. לאמיר פלאנצען געפיהלען פון קרושה אין די נשמות פון אונזערע קינדער אין אמעריקא און העלפען בויען ארץ ישראל על פי רוח התורה.

די תורה וועדט געשענדעט און מיר שווייגען

די רומענישע פאגראמשציקעם און הילינאנעם, די עמלק קינדער האבען נעמאכט פאגראמען אויף דעם אידען אין רומעניען. ניט נאר די פינסטערע אומווויסענדע פויערים, נאר די סטודענטען, די רומענישע שטודירענדע יוגענד. די וועלכע באזוכען די אוניווערזיטעטען פון לאנד, די צוקונפטיגע אינטעליגענץ און די פיהרער פון נייעם דור. זיי האבען זיך צובושעוועט וויי די ווילדע חיות. די וואכדיגע גוי׳אישע חכמה און וויסענשאפט האט ניט די מענליכקייט צו מאכען איידעל און הייליג די מענשליכע הארץ און נשמה. דאס קען נאר די אידישע תורה. די אידישע תורה וועלכע איז ה י י ל י ג, נעמליך און אייביג און מארעליש הייליג, נאר זי האט בכח צו אפשוואכען די חיה אין דעם מענשען, צו אויפהויבען דעם מענשליכען נייסט, און ארייגפיהרען דעם מענשען קינד אין די טויערען פון קדושה און מארעל.

און וועז די רומענישע סטודענטען וועלכע די וואכדיגע גוי׳אשע וויסענשאפט האט ניט געהאט בכח צו אפשוואכען די חיה אין זיי האבען געפיהלט און געהערט אז די אידען וועמעס לעבען און נוטס זיי מאכען הפקר, אז די אידען וועמעס הייליגע ריינע אומשולדיגע בלוט זיי פארגיסען, האבען א תורה וועלכע איז העכער, הייליגער, פון די אלגעמיינע מענשליכע תורות, אז די אידישע תורה וואלט געצאמט און קאנטראלירט די עמלק חיה אין זיי, האבען זיי ערקלעהרט קריעג די אידישע תורה און האבען — נ ע ר י ס ע ן א ו ן נ ע ש ע נ ק ד ע ט ד י א י ד י ש ע ה י י ל י ג ע ס פ ר י ת ו ר ה ׳ ס.

נאכדעם ווי דער שרעקליכער שמציגער אכזריות׳דיגער ברוטאלער פאגראם אויף די געשענדעטע הייליגע ספרי תורות האט שטאטגעפונדען, האבען אונזערע אומגליקליכע רומענישע פרומע אידען אויסגעדריקט זייער צארן, זייער קרעכץ און וועהטאג דורך א הערצרייסענדע קורצע תפלה צום רבונו של עולם. מיר גיבען דא אובער די תפלה פון די פרומע אידען פון רומעניען אין העברעאישע אזוי ווי זי איז געזאגט געוואדען, אלס היסטארישער שער דאקומענט, למען ידעו דור אחרון ויספרו לבניהם, פינסטערע בלוטיגע גלות ציים. די תפלה איז אין קורצען זאל דאס זיין אן אנדענקונג פון אט יענע שרעקליכע ווי פאלגט:

„עינינו נוזלות דמעה על חלול חמדה יקרה, קדושת ישראל ספרי תורה שהיו לבזה למשסה ושריפה, נפלה עטרת תפארת ישראל, הוי אריאל אריאל! כעת יאמר ליעקב מה פעל אל. יד ה׳ נגעה בנו ביום עברה, ז ד י ם ו פ ר י צ י ם ק ר ע ו ג ו י ל י ה ת ו ר ה ו ה צ י ת ו ה ב ע ר ה בזעם ועברה, נאצו קדושת ישראל תורת אל חי. ספרי תורה מהיכלות קומו׳ ואת בושת אהיכם מה׳ דרשו, ואת עינינו האירו ודמעת פנינו תמחו, באמרי קדשיכם נפשינו תנחמו, ואתה ה׳! הסר בשתנו ועלבונינו, רפה אתה הריסותינו ושמור קדשינו, כי מטו רגלינו, ודל כבודנו, ואין שיור רק התורה הזאת בידינו, האר השכת גלותנו, קרב גאולתנו ופדות נפשנו, שלה רוחך בכל תבל ארצך, ובמלכוש שדי תקן עולמך, וכלם יכירו וידעו בשמך, בימינו תושע יהודה וישראל ישכן לבטח ובלצ״נ ולירושלים מבשר תתן בב״א".

מיר פארמאגען ניט, ליידער, דעם גרויסען פרומען ר ע ל י ג י ע ז ע ן פאעט וועלכער זאל שאפען א נייעם שרעקליכען קלאג־ליער אויף די געשענדעטע ספרי תורה׳ס אין רומעניען. און, וואס נאך ערגער איז, מיר וועדען פארשטיינט, פארפארגען, פארגליווערט, עם האט אויפגעהערט רינגען אין אונזערע אדערען וואדימע א י ד י ש ע בלוט. ספרי תורה׳ס וועדען געשענדעט און — מיר שווייגען! וואו זיינען די רבנים פון דער גאנצער וועלט? וואדום שווייגען זיי? וואו זיינען די לומדי תורה? די חברה משניות און חברה ש״ס אידען פון דער גאנצער וועלט?!

א ספעציעלער ר ע ל י ג י ע ז ע ר פראטעסט פאר די געשענדעטע תורה האט געדארפט שפאלטען די הימלען! די רבנים האבען געדארפט גוזר תענית צו זיין, רופען אלע פרומע אידען פון דער גאנצער וועלט אין די שוהלען, א הייליגע פראצעסיע האט געדארפט דורכגעפיהרט ווערען. די ר ע ל י ג י ע ז ע פארשטעהער פון אידען אויף דער גאנצער וועלט האבען געדארפט שטורע־

דער פנקס

די מאנאטליכע אסיפה פון דגל הרבנים פון חדש טבת, האט זיך אויסגעצייכענט מיט איהר אינהאלט, און עס האט געווייזען אויף גרויס טהעטיגקייט. עס איז אויפגענומען געוואָרען די פראָגע, פילייכט איז שוין נעקומען די צייט אז עס זאל נעגרינדעט ווערען אן אלגעמיינע קהילה אין אונזער מטרפולין, וואו יערער אידישע טהעטיגקייט זאל אננהמען א באשטימטע פארמע. עס מאכט ניט אויב אפילו אנדערע אידען, מיט אנדערע אנשויאונגען, זאלען אין איהר אויך באלאנגען. נאטירליך די אלע ענינים וואס באלאנגען צו רעליגיאן, דארף דאס ענטשידען ווערען פון ראבינאט.

די רבנים: גאָרטענהויז, לייטער, חמודות, צווייג, טענענבוים, שאפירא, דים, ראזען, שארף, טווערסקי און נאך אנדערע, האבען נערעדט און אננענעבען זייערע אר־גומענטען און עס איז באשלאסען נעוואָרען אז א קאמיטע פון דגל הרבנים זאל זיך זעהן מיט אייניג אינפלוס־רייכע אידען, און פאָרלייגען פאר זיי א באשטימטע הצעה, און ווירקען אויף זיי אז מיט זייער ארגאניזאציאן פעהיגקייט, זאלען זיי דאס דורכפיהרען אין לעבען.

וועגען דער פראגע פון יין לקידוש ולהבדלה, וועלכע אייניגע רבנים האבען זיך באקלאגט, אז דורך די נייע פאָרדנונגען, וועט זיי זיין כמעט אוממעגליך צו קריגען וויין פאר רעליגיעזע צוועקען, איז באשלאסען נעוואָרען

מען דעם געווייסען פון דער אידישער און ניט אידישער וועלט. ווען גוילין נשרפין, ווען די פארמעט פון דער הייליגער ספר תורה ברענט ביי עמלק־הוליגאנעס, דארף באלד פאָרקומען „אותיות פורחות". די הייליגע אותיות פון דער נעשענדעטער תורה האבען נעדארפט פליהען פון לאנד צו לאנד, פון הארץ צו הארץ, און אויפוועקען די פרומע אידען בכל מקום שהם, און שטורעמען די וועלט און רופען א נרויסען פייערדיגען הייליגען פראטעסט מיטינג און זאל ערקלעהרט ווערען א באשטימטער טאג פאר אלע אידען פון דער וועלט, וואו מיליאנען אידען איינגעוויקעלט אין תפלין און טלית אין א נרויסען תענית טאג וועלען תשובה טאן און אויס־דריקען זייער צער צום רבונו של עולם און זייער פראטעסט צו אלע מענשען וועלכע האבען מורא פאר גאט.

מען האט נעשענדעט אונזער הייליגקייט, און מיר טארען ניט שווייגען.

צו שיקען א קאמיטע נאך וואשינגטאן, צוזאמען מיט קאנ־סעלער עמאנועל הערץ און אייניגע נרויסע וויין דילערס, און זהען פועל זיין אז די רולס זאלען פיעל פארנרינגערט ווערען, אויף אזוי פיעל אז די ריכטיגע רבנים פון קאנג־ריגיישאנס, זאלען קענען באקומען זייער רעכט צו וועלכע זיינען בארעכטיגט לויט דעם נעזעץ. די קאמיטע בא־שטעהט פון הרב ר' יוסף פיימער באוואוסט אלס סלוצקער רב, הרב ר' יעקב איסקאלסקי און הרב ר' יצחק סארין.

די דריי רבנים זענען נעווען אין וואשינגטאן ביי דעם הירינג, וואס עס איז אננעפיהרט נעוואָרען פון אסיסטענט סעקרעטערי אוו די טרעזשורי, און קאמישיאנער אוו פרא־היבישאן, און נאך פיעל פארהאנדלונגען, איז אננענומען נעוואָרען זעהר פיעל לייכטערע באדינגונגען, וועלכע עס איז צו האפען אז די רבנים וועלען דיעזע רולס אויספיה־רען בוכשטעבליך. אויך האט די קאמיטע צונעזאנט זיך משתדל זיין אז עס זאל ערלויבט ווערען א נעוויסע צאהל וויין פון ארץ ישראל, פאר די קומענדע ימים טובים.

עס איז אויך פארנעבראכט נעוואָרען די פראגע פון מצות לפסח, און עס איז אפוינטעט נעוואָרען א קאמיטע פון רבנים צו באזוכען די מצה פעקטאָרי פון א. גודמאן און אפגעבען א בעריכט צום ועד הפועל.

הרבנים איסקאלסקי, שארף, דים און קאהן, האבען באזוכט דיזע מצה פעקטאָרי, און האבען באריכטעט דאס זיי האבען נעפונען די פעקטאָרי אין בעסטען אָרדענונג, וואו עס ווערט אפגעהיט אלע דינים און חומרות פון שולחן ערוך, און רעקאמאנדירט אז דער דגל הרבנים זאל נוט־זאגען די מצה פאר כל ישראל.

עס איז אויך ערפרעהט נעווען דער באריכט פון מנהל, דאס דער דגל ישראל קריגט וואס וויטער מעהר אנערקענונג, און פון פיעלע שטעדט איז לאנד אויך פון אוסלאנד וועגדעט מען זיך צום דגל הרבנים, וועגען פיעלע פארשיעדענע אננעלענהייטען וואס באלאנגט צו אידיש־קייט.

פאלנענדע רבנים זענען ארויסגעקומען אלס חברים צום דגל הרבנים: הרב רפאל מרדכי באריסאנסקי, הרב וויים, הרב שניידמאן, הרב חמידות, הרב פאנארעלסקי.

* * *

דער דגל הרבנים, האט נאך ביי זיין נרינדונג נעפלאנט אז אלע זיינע חברים, וועלכע צהלען זיך היינט צו טאג לערך 80 חברים כן ירבו, זאלען זיך אינשורען קאלעקטיוו, אלע צוזאמען, וואס דאן קוקט מען ניט אויף די יאהרען אדער נעזונד צושטאנד, און זיינען שוין נעקומען אין באריהרונג מיט א נרויסע אינשורענס קאמפאני, אבער נראדע

די עלטערע רבנים זענען געווען געגען, כאטש פאר זיי וואלט דאס געווען א גרויסע טובה, וויל די איינגערע וואלטען דאך גערארפט צאהלען עטוואס מעהר צוליעב זייערע עלטערע חברים. יעצט האט אויך די אגודת הרבנים אויסגעשיקט לעטערס צו אלע איהרע חברים, דערצעהלענדיג זיי פון דעם פלאן וועלכער איז אננענומען געוואָרען ביי זייער וער הפועל. דער פלאן איז זעהר א גוטער. די עלטערע רבנים דארפען אוודאי זיין צופריערען, און אפילו די איינגערע, וועלכע וועלען ניט פראקטיזירען פון דעם קאלעקטיוו בארגען, דארפען אבער נעהמען אין אנבעטראכט די לאגע פון זייערע עלטערע חברים, און אויב די אגודת הרבנים וועט ערקלעהרען אין א מכתב חוזר אלע איינצעלהייטען, און מיט וועלכע קאמפאני זיי געהן זיך פארבינדען, דאן דארפען אלע רבנים ענטפערען בחיוב אויף דיעזער הצעה.

* * *

דער בשר כשר ביל אין ניו יארק ארבייט זעהר גוט, לטובת די גוי־אישע אינספעקטארס וועלכע געהן אכטונג נעבען אויף בשר כשר. אויב מאנכע אידען זיינען נהנה פון דעם גוי'אישען פראהיבישאן געזעץ, מעגען דאך מאנכע גוים נהנה זיין פון דעם אידישען בשר כשר געזעץ. עם דארף פארט אמאל נעהמען אז ענדע צו דיעזער שאנדע, אז א גוי מלידה ומבטן זאל זיין דער אויפפאסער אויף כשרות אין ניו יארק.

* * *

ביי די ארבייטער פון די קלאוקמאכער, נעהט אן יעצט א גרויסער קאמף פאר שמירת שבת, לויט זייערען א באשלום אז זיי זאלען ניט ארבייטען מעהר ווי 5 טעג א וואך. און זיי טרייען אוים צו פיהרען זייער באשלום בידים חרוצות. זיי פיקעטען די שפּעהר, און מיט גוואלד ווילען זיי ניט דערלאזען אז זייערע ברידער ארבייטער זאלען ארבייטען שבת. דער ארטאדאקסישער יודענטהום האט זעהר שטארק אניטירט אז עס זאל נעמארבייט ווערען מעהר ניט ווי 5 טעג א וואך, אבער ניט מיט אזעלכע מעטהאדען, וואו די מחללי שבת זאלען נעהן אויף מעסער־שטעך, נאר מיט אניטירען צוויישען זיי, און ערקלעהרען די וויכטיגקייט פון שמירת שבת, פאר אונז און פאר דעם קיום היהדות.

* * *

ביי דעם מיטינג פון דגל הרבנים, אין דעם טאג ח' שבט, וועו דער גרויסער איד און מענשליכער פילאנטראפ נאטהאן שטרויס, האט געפייערט זיין 80 יעהריגען גע־בורטס־טאג, האט דער דגל הרבנים נעשיקט א גראטולא־ציאן טעלעגראמע, אנערקענענדיג זיין גרויסע נאבעלע ארבייט פאר'ן יודענטהום און מענשליכע הומאניטעט. די רבנים האבען איהם אויך נעשיקט זייער ברכה, אז השי"ת זאל איהם מאריך ימים ושנים זיין, ער זאל נאך קענען טאהן זעהר פיעל גוטעם לטובת אחיו והאנשיות, אויף דעם האט דער נאבעלער נעענטפערט מיט א דאנק, פאר דעם שעהנעם מעסערזש פון קאנגראטולייישאן, און אז עס איז ביי איהם זעהר אננעליינט צו באקומען די ברכה פון אזא רבנים ארגאניזאציע ווי דער דגל הרבנים.

* * *

אין סאוועט רוסלאנד האט אננעפאנגען צו ערשיינען דער מאנאטליכער רבנישער זשורנאל „יגדיל תורה" אונטער דער רעדאקציאן פון הרב הג' אבראמסקי פון סלוצק, ווי עס שרייבט הרב ר' יעקב לעוויטצקי פון אלוסק, האבען די רבנים געהאט בדעה, ארויסצוגעבען אלע מאנאט, אבער אונטער די אומשטענדען וועלען זיי זיך באנוגענען פארלויפיג ארויס צו געבען אחת לשלשה חדשים.

* * *

דיעזען מאנאט וועט די גרויסע ביאליסטאקער שוהל פון ניו יארק פייערען איהר 50־יעהריגען יובילעאום מיט פראכט און גלאנץ. די פייערונג וועט פארנעמען א גאנצען טאג, וואו טויזענטער אידען וועלען זיך באטהיילינגען און גרויסע רעדנער וועלען ריידען און וויכטיגע פּערזענליכקייטען וועלען אנווועזענד זיין.

דער פרעזידענט, מר. מאקס באַרטה, פארשפרעכט א זעהר שעהנעם און אננענעהמען פראגראם. אזא יום־טוב האט א באדייטונג פאר דעם גאנצען אמעריקאנער יודענטהום.

* * *

א שעהנע מלוה דמלכא סעודה איז געגעבען געוואָרען פון הרב צבי הירש קאהן נ"י, מוצש"ק פ' בא, אין זיין הויז 60 סעינט ניקאלאס עוועניו, לכבוד זיין נייגעבוירענע טאכטער מרים שתחי', וואו עס זענען אנווועזענד געווען חשוב'ע רבנים און בעלי בתים און אייניגע קאמיטעעס פון ארגאניזאציעס וואו הרב קאהן איז א מיטגליעד.

ביי פיין געדעקטע טישען האט דער עולם פארבראכט ביז שפעט ביינאכט. עס האבען געהערט אייניגע פון די רבנים־נעסט און מר. שייקין דער פרעזידענט פון דער קהלה תפארת ישראל, וואו הרב קאהן איז רב און נייסינגער פיהרער און האט דאביי פעזענטירט א 100 דאלערדינען טשעק אויסגעמאכט צו ארדער אויף מרים קאהן. עס האבען אויך געהערט מר. העררי גודמאן, מר. באומעס, רעוו. ש. שטערנבערג און נאך אנדערע. הרב סאלאנט אן אייניקעל פון דעם באוואוסטען גרויסען וועלטס נאון און חכם הגר"ש סאלאנט זצ"ל, איז נעווען טויסטמאסטער, און אלס פארשטעהער פון די חברה אחים נאמנים בארצות הברית, וואו הרב קאהן איז דער פרעזידענט, האט ער איבערגענעבען זיין הארצינע ברכה, און אלע האבען איהם צוגעוואונשען נחת און כל טוב און ער זאל זוכה זיין צוואמען מיט די רבנית מרת לאה שתחי', מגדל צו זיין די טאכטער מיט די אנדערע קינדערלעך לתורה, לחופה ולמעשים טובים.

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא. העורך: הרב שמריהו ליב הורוויץ

הכתב והספר

פרופסר אשכנזי גרימעמינכען, הפתיע את העולם כולו זה לא כבר על ידי הצהרתו, כי דוקא איש עברי, ואולי משה רבנו בעצמו, היה מי שהמציא את המצאת הכתב והאלפא ביתא. ובכן יש לנו קצת נחמה בזה שפרופסרים אשכנזים שונאי ישראל יחד עם חברים לרעה חכמי המוח בכל האומות שונאי ישראל כמוהם משתדלים זה כמה לעפר בעפר ולהבזות את עם ישראל יחד עם ספרותו ותרבותו וכל קדשי האומה, בזה שמשתדלים להוכיח באופן מדעי, כביכול, כי כל דבר טוב וקים, נחוץ ומועיל שיש בישראל, הוא המצאת של עמים קדמונים אחרים ולא המצאת האומה העברית. עם ישראל עקר הוא ואינו מוליד ואינו ממציא שום דבר חדש וטוב — כן גזרו שונאי ישראל בעלי חכמה ומדע — ולמטרה זו חברו הרבה ספרים, ובשעה שרוסיא הצארית היתה הורגת את „גוף" ישראל, על ידי קרדומות, כלי רובה, ועוד כלי משחית כאלה, היו באים חכמי אשכנז ויתר חכמי הגוים שונאי ישראל מזוינים בכלי משחית בעט־סופר בדרכי המדע החדשים וההדישים להרוג ולעקור פרעות „בנשמת" האומה העברית, תרבותה ורוחה. ומתוך מבול של כתבי שטנה שנכתבו על ישראל ותורתו, הנה קוים של אור בוקעים את העננים השחורים מבין מפלשי עב ומראים את האור האלהי שבנשמת ישראל ורוחו. היהודי הוא שהמציא את האלפא ביתא, את הכתב, לטובת האנשיות ולהתקדמותה.

באמת קשה להחליט מי היה באמת הממציא הראשון של האותיות והכתב. הלא הכתב הוא מן הדברים שנבראו במעשה בראשית בערב שבת בין השמשות (אבות פ"ה), ולפי דעת חז"ל והנה הורה בכתב עברי מעבר הנהר, הוא הכתב „ליבונאה" (סנהדרין כ"א, ירושלמי מגילה פ"א ה'). ומר עוקבא אמר: בתחלה נתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש, כיון שעלו בני הגולה בימי עזרא, בררו להם כתב אשורי ולשון הקדש והניחו להדיוטות כתב עברי (מנחות ל"ה).

והנה בנוגע להמצאת הכתב והאלפא ביתא בכלל ובכתב עברי בפרט יש לנו בזה חקירות עמוקות מאד, והרבה דברים וחדושים נפלאים כבר נאמרו ונתחדשו בזה כידוע למי שבקי בחכמת ישראל. וההוצה לעיין בדברים אלה וכיוצא באלה ולהשקות את נפשו במי הדעת מן המקור הראשון, מתוך מעין טהור, עליו לעיין בדברי הפילוסוף המשורר החסיד ר' יהודה הלוי ז"ל (כוזרי מאמר ד' פ' כ"ו) ובדברי ראש הפילוסופים הרמב"ם ז"ל (תשובת פאר הדור סי' ז'. ובירושלמי מגילה פ"א ט' ובתשובת הרא"ש כלל ג' סי' י"א, ובהנהות מיימוני הלכות ס"ח פ"ז, ובן יעקב, אוצר הספרים 32, רב פעלים 38, אוצר נחמד ח"ב 88, מסורת ברית הגדול סימן תתשי"ח, ספר גאולת הגר, בהקרמה, זוהר ח"א רל"ד ורל"ט, ויק"ר פ' אחרי, תנחומא נשא, וריקאנטי, מסורת הברית הגדול, ובספר ברוך שאמר, שקלאווי 1814, מאור עינים פנ"ו, כתוב לחיים, ווילנאי 1858, ובדברי ר' שרירא גאון בפירושו על אבות ה' ו', ובמעשה אפוד לפריפיט דוראן צד 34, תשבי עלאית, בן אשר, דקדוקי הטעמים, מנחם בן סרוק מחברת צד 6, דינש בן לברט צד 5, רקמה שער ב', ר' יהודה בר ברזילי פירוש על ספר יצירה, ראב"ע פעה"ת שמות כ' א', צחות צד 12, רקמה צד 6, ספר יצירה א, א, ג, ג, ב, ג, ור' סעדיה גאון בפירושו על ספר יצירה ז' ז', ירושלמי גיטין מ"ה, תוספתא סנהדרין פ"ד ז', ספרי דברים סי' ק"ס, ועוד הרבה מקומות בספרותנו העתוקה כידוע).

ובספרות הקבלה והחסידות, יש אוצר גדול של רעיונות עמוקים, דקים מן הדקים על הכתב והאותיות שבתורה, אשרי מי שבחר בהם ובמשנתם. וראה נא דברים מאירים כספירים בספר הזוהר „כד ברא קוב"ה עלמא, ברא ליה באתוון דאורייתא, וכל אות ואות עאלת קמיה עד דאתקיימו כלהו אתון באות ב' (הקדמת הזוהר ב' ע"ב, זוהר מקץ ר"ד ע"א, ויגש ר"ה ע"ב) וישם ה' לקין אות — מאי אות? — אות אהר מעשרין ותרין אתוון דאורייתא יהיב עליה לאננא עליה (זוהר בראשית ל"ו ע"ב) ועיין (זוהר תרומה קנ"ב ע"א, פקודי ר"ל ע"א, ויקרא ב' ע"א, תקוני זוהר ל"ד ע"ב תקון ה', תקוני זוהר קי"א ע"ב תקון ל"ה, שם קנ"ט ע"ב תקון ע', זוהר חדש שה"ש ע' ע"א, שם שה"ש ע"א ע"א, שם רות פ"ח ע"א) ועיין בדברי הגאון היד"א ז"ל בשם הגדולים חלק א' אות י' סימן שנ"ג, ובשל"ה חלק ב' ד"ה כי נר מצוה, ובדברי רבינו בחיי וישלח ל"ו י"ב, ובדברי המקובל הקדמון ר' נפתלי טריוש בספר נפתולי אלהים דפוס העדרנו שנת ש"ו, ובדברי היש"ר מקאנדיא, מצרף לחכמה ח', עוללות אפרים מאמר מ'. דרשת הרמב"ן ט"ו).

והנה טובים ונעימים הדברים שכתב ר' עמנואל הצפריני ז"ל (בפירושו לספר משלי דפוס נעאפאל רמ"ז) וז"ל „לא כאותיות המצריות העבריות, כי בצורות אותיותינו נרמזים סודות גדולים ועמוקים, וכבר כאדנו זה בספר אשר חברנוהו על באור סוד צורת האותיות" עכ"ל. ועיין בתולדות חכמי ישראל חלק ג' צד קי"ט ובדברי ר' יוסף קמחי ז"ל בספר הברית כ"ד. ועיין בשו"ת הרדב"ז חלק ג' סי' תרמ"ג, ובדברי הרד"ק ז"ל (ש"א כ"ב ט"ז).

הכתב שלנו קדוש הוא לנו, אותיות התורה הן קדושות, בתכלית הקדושה, קדושה עליונה, ובכל אותיות סודות עמוקים דקים מן הדקים. לא לחנם קראו אותנו עם הספר, כי עם ישראל מתקיים על הספר. זהו סוד קיומו. ואם רוצים אנו להמשיך את עבודתנו המתמידה והפוריה,

הרבינער מזאָה ממאסקווא

(למלאות שלש שנים לפטירתו, ערב חנוכה תרפ"ה) מאת הרב שמואל מנחם הלוי פיין

יאקאב איסייעוויץ, כמו שקראו אותו בשם זה בשפת הרוסים, הרבה מבני ישראל במאסקווא, או ר' יעקב בן ישעי' הכהן מזאה כמו שאנכי קראתי אותו בכל עת שפגשתי אותו בבית הכנסת או בחוץ, או כמו שאחרים קראו אותו סתם הרבינר מזאה.

איך יודע איך השם זה "מזאה" מצלצל פה באמעריקא וכיצד התיחסו בחייו ומתיחסים עתה אליו לאחר מותו, אבל ברוסלאנד וביחוד במאסקווא שבה נתחנך ונתגדל עד נשימתו האחרונה, היה מלוה את השם הזה, עוד איזו חן ויופי איזו הוד ונעימות, יען שהרבינר מזאה הי' אהוב ורצוי לכל המפלגות השונים, לחרדים וחפשים, לציונים ואנטי־ציונים, למשכילים ויהודים פשוטים ושמו הי' מורם ונשא לכל היהודים תושבי רוסלאנד, וכולם התגאו בו ודברו בשבחו. עוד בימי שחרותו נתפרסם מזאה על ידי נאומיו המצוינים ועל ידי מאמריו בעתונים שבעת ההיא כמו המליץ, הצפירה, אבל עיקר פרסומו של מזאה והתועדותו לקהל העברי ולשדרות הרחבות של עמנו בקצוי ארץ, מתחיל מזמן משפט ביילים בשנת תרע"ד. מזאה נאם במשפט ההוא נאום שארך ארבע שעות, ובצחות לשונו ונועם שפתיו הראה גלוי לכל לפני השופטים ולפני קהל גדול שומעים מאינטעלעגענצע הרוסית על גודל המוסר ואהבת הבריות הנמצאים בתלמוד, והתלמוד מקור הוא לכל מדה נכונה, לכל הסד משפט וצדקה, ומסקנת נאומו שהתלמוד הוא תפארת לכל האנושיות כולה, ושם לאל את הבלבולים השקרים והדופי שתלו בתלמוד וביהדות פרנאטים שמאקאוו, וזאמיסלאווסקיא ראשי צוררי ישראל בעת ההיא, והם הם עזרו הרבה לרעה להמיניסטער שונא ישראל שצעקלעוויטאוו להקים המשפט נגד ביילים, ולהעליל בזה על כלל ישראל שהם שואפי דם נוצרים ומשתמשים בזה לצורך דתם. ודי להזכיר שאחר נאומו הנפלא ההוא נגש אליו שמאקאוו והושיט לו ידו ושאל אותו האם באמת שהתלמוד הוא מלא מוסר ומדות טובות כמו שאתה תארת אותו בנאומך.

ומזמן המשפט ההוא כמעט שנתקדש שמו בישראל והסתכלו עליו בכבוד וביראת הרוממות, ועליו נוכל להמליץ מליצת הגמרא, יש קונה עולמו בשעה אחת. אנכי עבודת אלקים בקדושה ובטהרה, ועבודת האומה הישראלית, עלינו לחנך את בנינו, הדור הבא אחרנו, על ברכי התורה והיהדות, ואותיות התורה, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, יחד עם דברי גדולי הפוסקים הראשונים והאחרונים וגדולי חכמי המוסר והצדק, הצדיקים והקדושים, יהיו נר לרגלם, ולהרות על לוח לבם את אותיות התורה, וכוכבים מזהירים יזהירו באור נוגה של קדושת האותיות והכתב את שבילי החיים של עם ישראל על פי תורת ישראל.

"האותיות הקטנות" בספרים הקדושים הן סוד קיומנו בין הגוים, ובהן ועל ידן תבא תשועת ישראל על אדמתנו.

הרב שמריהו ליב הורוויץ.

רב קודם לפרינציפאל

מאת רב קשישא

החינוך הוא הפנה אשר כל פיות פונים אליו, ובכל מקום אשר תפנה תשמע אך קול החינוך עולה באזניך. דנים מתוכחים ומפלפלים אודותיו בין כל שדרות עמנו. כרבנים כראבאים, כעם ככהן, כרעפורמים כאורטודוקסים, כולם כאחד עונים ואומרים כי אך היא היתד האחד אשר כל בית ישראל נשען עליו וכבר נתחנכנו לדבר אודות החינוך, עד שכמעט נדחה כל שאלה אחרת הנוגע לחיינו הדתית. המכתבי עתים היומים, השבועיים והחדשיים מלאים אך מזה. והקולות! לא קול ענות גבורה ולא קול ענות חלושה, כי אם קול ענות אנחנו שומעים. אנחנו שמים על לב באיזה חינוך הכתוב מדבר, כי לא זה העיקר, והעיקר הוא כי עלינו לחנך את הדור הבא אחרינו שלא ישתכח שם ישראל מהדורות העתידים, אף אם ששם ישראל לא תהיה הולמתם, ובשעה שסופר ישראל כותב מאמריו, אינה זזה השאלה הזאת מתוך שולחן כתיבתו, הוא כותב ומדבר אודות ענינים שונים, והנה באה שאלת החינוך ודוחפתו להזכירה בין יתר דבריו.

והיהודים החרדים אשר באמת השאלה הזאת היא מקור חייהם, כמצווה עליהם על ידי תורתם, המשנה ומשלשה להם כמה פעמים לשנן את בניהם אחריהם, שלא תמוש התורה מפי זרעם, ולדבר בם בשבתם בבית ובלכתם בדרך, לא שכחו את הדבר היקר והקדוש להם כהחינוך, גם בבואם לארץ החדשה הזו, וכל מגמתם הוא אך להמשיך את חבל ושלשלת היהדות המסורתית גם לדור עתיד כי יבא, וחביב להם השכלת וחכמת בניהם, מכל הון יקר שבעולם, וחבה יתירה נודעת להם שיקראו בנים נאמנים לעמם ותורתו. ובכל כוחם מאודם והונם מפזרים כסף, אף פרוטתם האחרונה, לבנות להם בתי תלמוד תורה, בתי ישיבה וספר, בהקיסם לאלה מלמדים מורים ומחנכים המומחים לאותו דבר, למען בלבות התלמידים הצעירים רגשי

שנמצאתי תמיד ומקומי היה בבית הכנסת הגדול במאס־קווא, באותו בית הכנסת שמזאה שמש בו בתור רבינר ובתור נואם, (זה היה בעת ממשלת ניקולי השני, אך מחמת כבודו לא בטלו המשרה הזאת בבית הכנסת הגדול גם בפני הבולשעוויקים) ראיתי הרבה פעמים יהודים מרחבי ארץ רוסיא הגדולה וממקומות הרחוקות בסיביר, שהיו באים בבהכנ"ס ובהכנעה גדולה היו שואלים, האם יכולים הם לראות את הרבינר מזאה ששמו גדול כ"כ אצלם, וכשהראו להם הנה זהו הרבינר מזאה שיושב על הבימה משמאל לארון הקודש, נהרו פניהם משמחה שזכו לראות אותו ואמרו אלמלא לא באנו אלא בשביל זה דיינו.

מכשרונותיו של מזאה, שהיה נואם מצוין, וכמו שאומרים נואם בחסד אלק' ממדרגה הראשונה, והיה נואם בשלש הלשונות: עברית, יהודית, רוסית, וגם היה כופר מצוין בשלש הלשונות. וזה לא כבר הדפיסו זכרונותיו בהעתון „מארגען זשורנאל". נאומיו בבית הכנסת היו בשפה הרוסית, השפה שכל המאסקוואים הבינו אותה. ובכל עת שהיה נואם היה מתמלא הבית הכנסת מפה אל פה עד אפס מקום, ובכל שבת מברכים וכן בכל הג והג היה נואם. וחוץ לבית הכנסת היה נואם בכל עת מצוא באספות שונות, ובכל מקום היה הוא ראש המדברים והיו משימים את אזנם כאפרכסת לשמוע את מליצותיו החדות ומהתולותיו השנונות שהיו נוקבים ויורדים עד התהום. נאומיו היו מלאים מוסר השכל ומיופי היהדות והיו עושים רושם גדול בלבות השומעים וביהוד בלב הצעירים המלומדים.

זכורני בסוף קיץ תרע"ח באספת נבחרי מכל העירות שברוסלאנד בעיר מאסקווא לטכס עצה לסדר ולארגן קהלות ישראל בכל תפוצות ישראל ברוסלאנד, ומרכז הקהילות יהיה במאסקווא, הנה בעת המשתה שעשו לכבוד הנאספים קם מזאה ממקומו ושאל בדרך צחוק מי היה הראשון שיסד קהלות בישראל, הוא שאל והוא השיב, — הקב"ה היה הראשון, וכן הוא בילקוט ויקהל, אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות וכו', וכל הנאספים הריעו לקראת התשובה המחודשה שקלעה אל המטרה, ובזה היה כחו רב לקלוע אל המטרה באיזו מדרש ואגדה, דכל ענין וענין, ממדותיו הטובות שהי' נח לבריות והיה מקבל כל אדם ואדם בסבר פנים יפות והי' נענה לכל אחד למלא בקשתו, ולא השיב שום פני איש ריקם.

וסוגי אנשים שונים היו מבקרים אותו, רבנים, דרשנים, חזנים, שובי"ם פרופיסורים, רופאים, מורים, עורכי דין, אינזינירים, סטודנטים, קורסיסטקעס, ומזאה מצא בער כל אחד ואחד מהם את המלה הנאותה בערו.

די להזכיר שבקרו אותו בביתו החפץ חיים שליט"א, ולהבדיל בין החיים הרבי מליובאוויץ ז"ל ר' שלום דובער שנייאורסאן.

משפחתו, כפי שאמר לי הוא בעצמו, הנה אמו היתה דור רביעי להחיי אדם. והראה לי את נרות הכסף של שבת שבאו לו בירושה מזקנתו והיא קבלה אותם במתנת דרשה־נעשאנק לחתונתה מהחיי־אדם, זצ"ל. ומצד אביו הוא נין ונכד להגאון ר' משה חפץ ז"ל.

בימי נעוריו גמר חוק לימודו באוניווערסיטעט המאסקוואי, בתור עורך דין, ואז נתקבל לרב רשמי (ראבינער בלע"ז) במאסקווא, שבידוע בימי ממשלת הצרים ברוסלאנד היה שורר רבנות כפולה רב דתי ורב רשמי. בעיני שרי ומושלי הצרים היה מזאה מאוד חשוב, והרבה פעמים הגין על היהודים לפני שרי הממשלה הגבוהים מחמת רודפיהם ודבריו היו נשמעים תמיד להקל דינם וגורלם.

והנה בעת האחרונה בימי מלחמת האזרחים ברוס־לאנד סבל הוא יחד עם כל היהודים ועם כל העם הרוסי, והרבה הרפתקאות עברו עליו: רעב, קור, מחלות שונות, עלבון הנפש, ולא יכול נשוא את כל התלאה, הנה לפתע פתאום בלכתו ברחוב נסתמא בעיניו ובכל גופו אהזהו השבץ (פאראליז ר"ל) ומאחר שלא היה לו המנוחה הראויה שבימיו האחרונים היה מוכרח להתגולל בשתי הדרים קטנים אשר בקרבת בית הכנסת הגדול, הנה משעה לשעה נתרופף גופו ורוחו וכחו עזבהו ושב נפשו לאלק', יהיה זכרו ברוך ושלום לעפרו.

קודש, אמונה בבורא עולם ואהבה וכבוד לתורתו, והכרה אמיתית להיהדות המסורתית, הרחקה מכל היקר והקדוש לעמים אחרים, והרבנים מדור הישן עומדים ומפקחים על המלאכה, להעיר ולעורר את לב ואזן אנשי עדתו, לשלוח את ילדיהם ובניהם לבתי חינוך ולימוד. ועומדים על משמרתם להשגית בעין פקוחה, על המחנכים והמחונכים, שיהיה הכל כהוגן וכשורה ולבלי לנטות מדרך הישרה והסלולה לנו מדורות שעברו, בכוח אמיץ וחזק עומדים בפרץ שלא יבואו רוחות זרים להפוך קערה על פיה, ושלא ינטעו שתילי זרים בכרמי בני ישראל.

וכמו בערי ישראל בארץ ישראל ואירופא, היו הרבנים נתונים בלבם ונפשם לחינוך נערי בני ישראל, והיו הראשונים במקצוע זה ליסד תלמודי תורה, ישיבות קטנות וגדולות, וללמד בעצמם את בני ישראל תורה, להגיד לפניהם שיעורים בסדרן, כן גם במדינה זו נתונים הרבנים להענין הנשגב הזה, ואם תביט פה ושם תראה אשר הרב בעצמו נותן עין לזה, ומאות בתי התלמוד תורה נבנו בכח המנהיגים הרוחנים, כי רבנים המה ועליהם לדאוג לזה. והם באים לבתי אולפנא לבחון את התלמידים ולנסות כוחם בידיעתם, וגם על הישיבות שמים את לבם לתומכם ולהחזיקם, כדי להגדיל תורה ולהאדירה. ושקר גמור הוא אצל אלה האומרים, כי הרבנים הזקנים מזניחים את החינוך מלהתעסק בזה, ודוברים על צדיק עתק, שנעתקים מהענין הקדוש והנשגב הזה, ולכן מחליפים הזקנים בנערים, ותחת לקבל לעדתם רב מובהק ומומחא, שינהל אותם ואת בניהם בדרך החינוך הדתי והמקובל באומתנו, מעמידים מנהל (פרינציפאל) להתלמוד תורה ושישמש גם בתור רב, והעיקר הוא אצלו כחו בפרינציפאלום, ורב טפל לו.

והצעיר הזה עם כתר הרבנות בראשו בבואו לשמש בקודש משלם להם מדה כנגד מדה, עושה את הנערים ונערות עיקר, והבעלי בתים הזקנים טפל להם, כי פוטר אותם באיזה דברי הבאי אשר דורש לפניהם רגעים אחדים, ודורש מהם לחזור לימי נערותם, ולעשות ולהתנהג כהמתוקנים — כנערים. ובסחורתו הטוב מפטם לצעירים וצעירות, באסוף אותם בכל לילות השבוע וביהוד בשני הלילות של ערב ומוצאי שבת,

שאלות ותשובות

הערות אחדות על דבר הקונטרס „תשובה להרב ר' ראובן בורשטיין מאת הרב ר' יוסף לעווין" הנשלח על ידי דגל ישראל להרבנים

מאת הרב רפאל מרדכי בארישנסקי רב דהאמל

לעין בכל הקונטרס לא עלה לי, אחרי שלא ראיתי החידושי תורה של הרב לעווין נ"י בהקובץ „נר מערבי" במקורם, רק בגרתיר אחד מהקונטרס עינתי ומצאתי מה להעיר. זה לשון הרב לעווין בקונטרסו: „השנה נ' משוה אותי (היינו הרב בורשטיין) לטועה בזה הלשון, זה שכתב הרב לעווין שבלקט כל זמן שלא לקטו עניים הוא של בעה"ב רק המצוה עליו להניח לעניים ללקט טעה הרב בזה, ומביא המשיג ראיות והרב לעווין משיב בסברות נכונות ושניהם מפלפלים בדברי המל"מ פ"ב דתרומות על דבר ספקו מתי פאה פטורה מן המעשר אם משעה שהפריש או לאחר שזכו העניים והובא המל"מ בתוספות הגאון רע"א למשניות. לפלא בעיני על שני הרבנים הגדולים האלה למה נעו ונדו לחפש מרחוק, בשעה שיש כר נרחב לנגד עינינו, משנה מפורשת פאה פ"ז משנה ג', המניח את הכלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר הרי זה גוזל את העניים מפרש הרע"ב דפרט בנשירתו זכו בו עניים קודם שיגיע לארץ אבל הגר"א סובר דפרט אינו קדוש עד שעה שיפול לארץ, ויסודו מירושלמי על משנה זו „לית הדא פשיטא שאלתיה דאילפא דאילפא שאל לקט בנשירתו מהו שיקדש" וכפי פירושו בירושלמי הזה ע"ש נובע דינו בהא דפרט ומשוה פרט ולקט. והנה הרמב"ם בהלכות מתנות עניים פרק ד' הלכה י"ד פוסק, המפקיר את הלקט עם נפילת רובו אינו הפקר, מאחר שנשר רובו אין לו בו רשות לא כהרע"ב ולא כהגר"א ותולה קדושת הלקט בנשירת הרוב, ומקורו מגמרא מפורשת בבבלי תמורה כ"ה, ז"ל: א"ל רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יציאת רובו עולה, עולה הוי או בכור הוי וכו' א"ל מאי תיבעי לך היינו דבעי אילפא, אמר על הלקט עם נשירת רובו יהא הפקר לכל, לקט הוי או הפקר הוי ואמר אביי מאי תיבעי ליה דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים, ומפרש רבינו נרשום וכן רש"י ז"ל, דגזרת שמים היינו הרב דהוי לקט, וזכו רק העניים ואין בידו להפקיר לאחר נשירת הרוב ומזה נובע דין הרמב"ם ז"ל דתלי בנשירת הרוב ואין מתאים הלשון בהפסק של אילפא בבבלי עם הלשון של הירושלמי, פה מסתפק אילפא בשעה שנושר הרוב מהלקט. ובירושלמי שאל לקט בנשירתו מהו שיקדש ולא תלי ברובא כלל וכלל, וצ"ע על הרע"ב והגר"א ז"ל מהא דבבלי דתלי בנפילת הרוב. ויש לפנינו שלש שיטות: הרמב"ם מהא דתמורה דתלי ברובא והרע"ב דבהתחלת הנשירה זכו העניים והגר"א דבנפילתן לארץ זכו העניים. אבל כולם מסכימים לכל הפחות דבנפילתן לארץ זכו תומ"י העניים ואין שום זכות לבעה"ב גם טרם שילקט העני ולכן לא צדקו בזה דברי הרב לעווין נ"י והצדקה עם משינו, וגם פשט המשנה ראשונה דפרק ה'

ושם מראה לפניהם את כוחו וחילו לריקודים ומחולות, ומלמד אותם הסוגיא כיצד מרקדין ודורש לפניהם בעניני ההיסטורי של אַמעריקא ומספר לפניהם מגדוליה, משכיליה וסופריה, וכורך להם מעט יודאיזם בתוך הרבה אמעריקאַניזם, ואין בדרשתו לא תורה ולא חכמה, רק קול דברים וחוצפא יתירה נשמע ממקום עמידתו והשומעים אינם שמים לבם באמת אל תוכן דבריו, כי אם על האקצענט של שפתו, ואם הוא מלובש ומרוחץ כראוי לרבי ואם אינו נמצא שום רבב על בגדיו, ואם מראיתו ומלבושיו מוצא חן בעיני של הדעתן קלות, יקראו אחריו רבי טוב ומועיל, ואחר גמר דרשתו תסובבנתו ללכת אתן לאיזה בית משתה להנות גם מטוב העולם הזה.

וכאשר תשאל את הרבי על מעשיו ותכלית הצעירים, יש לו תשובה מוכנת, כי עושה את כל הסדר הזה, כדי לקרב את לבם של הצעירים והצעירות זה לזה, ושינהו לבם של אלה לאלה, והתכלית הוא להרחיקם מסביבה של אינם יהודים. ובאמת אין שום יסוד לדבריו, ואדרבא אם רואים גם בסביבת ישראל, שאין שום תוך בפנימות היהדות, והלב ריק מכל אמונה, ואין שום סימן לקיום ועשיית המצות. מתפלא הצעיר או הצעירה, מאי נפקא מינה בין יהודי לאינו יהודי. אם גם אצל בני ישראל העיקר הוא יופי החיצון, והבלת זמן במחולות המחנים, כמו לצעירי עמים אחרים, ואם כן אין בין זה לזה ולא כלום, ומדוע נתרחק מצעירים אחרים. ומחשבות כאלה מביאות לידי נשואי התערובות, המצוי מאד לדאבוננו במדינה זו, וזה אך מסבת לימוד וחינוך הרב הפרינציפאַלי הזה, אשר אינו משתדל להורות את תלמידיו ושומעיו עיקרי יסודי אמונתנו ותורתנו, ולשעת בלבם אמונה מהורה ואהבה לקיום המצות בפועל, וכל הנהגותיו הוא צערמאַני בעלמא.

עובדא ידוע הוא שרבי אחד בחפצו ללמד את שומעיו את ענין חג החנוכה, הדליק בעצמו את נרות החנוכה בליל שבת קודש בשעה השמינית בלילה, וחילל שבת בפרהסיא בפני כל הצעירים, ואם תאמר שזה היה מתלמידי המתפלגים, הבה ואספר לך מרבי אחד אשר על צד הקאַנסערוואַטיבם יחשב, שרצה ללמד ולהסביר לשומעיו את ענין מצות הארבעה מינים בחג הסוכות, הבריז ואסף את קהל עדתו בליל הראשון התקדש חג, והבנים אותם תחת חופת העשויה מקנים ועשבים, והוציא אתרוג ולולב וברך בשם ומלכות עליהם. וכששאל אותו אחד משומעיו, הלא מצות אתרוג הוא דוקא ביום כדכתיב בתורה, והשיב החכם דילן, זהו בעת אשר באים להתפלל ביום, אך במדינתנו אשר מפני קיפות פרנסתם אינם באים ביום להתפלל, ורק בלילה יש להם עת פנויה לבא לדרשת הרבי, ברך על האתרוג בלילה, כדי שלא תשתבח תורת ברכת אתרוג מישראל. ועובדות כאלו יש לספר הרבה, מאלה אשר שם

מוכחת כן: „גדיש שלא לוקט תחתיו כל הנוגע בארץ הרי הוא של עניים וכן הרוח שפזרה את העומרים אומדים אותה כמה לקט היא ראויה לעשות ונותן לעניים דקנסוהו רבנן לפי שהגדיש על גבי הלקט מוכח מזה בלא פלפולים דהלקט בשעה שהוא מונח על הארץ בלי שום קנין מצד העניים זכתה להם התורה וקנו העניים.

ומקום יש לי לסברת הרב לעווין לפום רהיטא לשיטת ר' יוסי בנדרים דס"ל הפקר כמתנה דעד דאתי לרשות זוכה מצי לחזור ויש מחלוקת בירושלמי פרק אין בין המודר לשיטת ר' יוסי אם הפקר חייב במעשר כיון דמצי לחזור הד מ"ד ס"ל דהפקר חייב במעשר וחד ס"ל דמצי לחזור אבל במעשר אינו חייב מצד גזירת הכתוב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה יצא הפקר שידך ודו שוין, ומסיק הירושלמי היא לקט היא שכחה היא פאה היא הבקר, נראה מזה דבכולם מצי לחזור אבל במעשר פטורים היינו דגם בלקט זכו העניים רק בשעה שלקטו, אבל זה רחוק, יעוין בירושלמי פרק הנ"ל סוף הלכה ו' אודות אם הדיר את חבירו לפני שביעית אם חל הנדר, אומר רבי בא בר חייה בשם רבי יוחנן מודה רבי יוסי בהבקר תורה שהוא מותר, מפרש הפני משה, שאני הכא ולא שייכא מידי לדר' יוסי דמודה הוא בהפקר שביעית שהוא הפקר תורה ואפילו בנדר קודם להפקר מפקיע ההפקר מיד הנדר כיון דמן התורה הוא ולא קאמר ר' יוסי התם אלא בהפקיר מעצמו. מזה הירושלמי יוכל היות דגם ר' יוסי ס"ל דיש חילוק בין הפקר דהפקיר מעצמו להא דלקט דהתורה הפקירה כמו שביעית וזכו העניים גם קודם לקיטתן.

הכותב בשם התורה,

רפאל מרדכי באריושנסקי.

ראיתי את הקונטרס „הוספה להדנו" מהרב ר' יוסף דוב לעווין שהביא את דברי הרב ר' ראובן בורשטיין אב"ד דקאמענץ ליטאווסק מה שתירץ על הקושיא של הטו"א על הר"ן נדרים שמרייק מסיפה דקמה בחזקת חיובא וכו' וז"ל: ולפענ"ד אפשר דלא קשה שהרי יש לפרה חזקת חיים כנגד חזקת פטור שלה שיש לנו להעמידה בחזקת חיים ולומר שלא נשחטה עד לאחר שנתנייר וכו' עכ"ל. כבר קדמו הגאון מצפה איתן בחידושיו על ש"ס שתירץ ממש כתירוצו של הרב דקאמענץ. והרב רי"ד לעווין ר"מ דישיבת רי"א דחה תירץ זה מהט"ז יו"ד סימן שצ"ז שהכריע דלא אמרינן חזקת חיים אם הוא עבשיו מת, משום דכל אדם עומד למות וחזקה דהשתא מת עדיפא מחזקת חיים דמעיקרא א"כ גם בבהמה לא אמרינן חזקת חיים משום שסוף בהמה לשחיטה עומדת וכיון שעבשיו היא שחוטה לפנינו אמרינן שגם היא היתה שחוטה מקודם ע"כ דבריו.

לכאורה הש"ך בנקודת הכסף חולק על סברת הט"ז כמו שעורר הרב לעווין בעצמו, ומה שכתב שאינו ברור שפליג עליו, בודאי ברור למעין שחולק על סברתו, וכמבואר באחרונים שהש"ך והט"ז מחולקים בזה והרבה מהם פוסקים כש"ך בספק כזה אם מת בתוך שלושים או אחר שלושים שחייב להתאבל. ולענ"ד יש להשיב על תירוצים הנ"ל אבל לא מטעמו אלא מהר"ן גופיה שהקשה בפרק מי שאחזו במתני' „זו היא שאמרנו מגורשת ואינה מגורשת", דלא מוקמינן ליה בחזקת חיים ונימא דלאחר י"ב חודש מת אלא כיון דהשתא מת מקמי הכי מספקינן ליה דילמא בתוך י"ב חודש מת, עכ"ל ממש. ונראה מדבריו שאינו סובר סברת הט"ז כיון דהשתא מת ואדם עומד למות זה יותר טוב מחזקת חיים דמעיקרא, ואמרינן דמת קודם בתורת ודאי ולא בתורת ספק כמו שפירש הט"ז את ראיתו מפסחים פרק האשה, האונן והמפקה את הנל וכו' שחייב לעשות פסח שני ולא הוי חולין לעזרה, והר"ן סובר שזה הוי חזקה נגד חזקה והוי כי אם ספק. אם כן בפרה יש חזקת פטור המסייע לחזקת חייב ולא הוי ספק השקול כסברתם הנ"ל ושפיר הוכיח הטו"א דסיפא לאו דוקא, ולפי זה בדין הט"ז בספק תוך שלושים או אחר שלושים אפשר שהר"ן מודה שאין צריך להתאבל מטעם ספק דרבנן. ולבד זה מה שמדמה הרב רי"ד לסברת הט"ז בספק מת בתוך שלושים וכו', לענ"ד אין הנדון דומה, שיש לחלק בין מיתת אדם שבאה לו מן שמים שפיר אמרינן כיון דעבשיו הוא מת ואדם עומד למות אית לן למימר שמתחלתו היה מת ואין שעה מבוררת למיתת אדם ולא הוי חזקת חיים חזקה, כמו שכתבו התוספ' י"א חולין בד"ה פרה, שאין שעה מבוררת לטרפתה, אבל שחיטת פרה אף על פי שהיא עומדת לשחיטה, אבל זה מונח בידי אדם וכיון שעומדת גם (עי' רש"י חולין ח' בד"ה מגלה הוא וכו') לגדל ולדות ולחרישה ע"כ יש לה

פרינציפאל קודם לשם רב, ועושים את תורת משה והשולחן ערוך פלסתר חס ושלום.

אמת הוא שיש בין הרבנים הזקנים כאלה, אשר לדאבוננו מזניחים את התלמוד תורה ליד אחרים, ולא לכבוד הוא להם להתעסק בדברים כאלה, אבל מספרם הלא מצער, וכמעט כל הרבנים מדור הישן מסורים בראשם ורובם להדבר היקר והקדוש הזה לעמנו ומניחים בזה חיי רוחם ונשמתם, והבנים המתגדלים על ידיהם נאמנים עם ד' ותורתו לפי העת והזמן הנהוג בארצנו פה, אך שם רב קודם להם, והוא העיקר ושם פרינציפאל טפל להם וקודם כל מלמדים את הגדולים איך להתנהג בביתם, במסחרם ובבתי כנשתם, ואחר כך מזהירם הגדולים על הקטנים, להביט בשבע עינים על תהלוכותיהם בבית ובחוץ, וממילא מתרתקם ריחוק גמור מזרים, ורק דגל של ישראל הוא דגלם.

והנה כבר בא העת להיהודים החרדים שלנו, להפרנסים ומנהלי בתי הכנסיות בארץ אמעריקא לראות הנכונה ולבא לידי הברה ברורה, כי לא בפרינציפאלם יושע יהודה וישראל, ורק התלמידי חכמים באמת הם המה הבנים הבונים עתידות ישראל, והיה כבוא העת לבחור במנהיג לעדתם, יבחרו במנהיג כזה אשר עטרת הרבנות תהיה הולמתו, ויהיה רב קודם לפרינציפאל.

עת לחייתה ועת לשחיטתה ויש לה שעה מבוררת, ושפיר אמרינן חזקה של הזקת חיים עליה. ומה שהרב רי"ד מחלק בין חזקה המשתנה על ידי מעשה אדם ובין שהשינוי באה על ידי מקרה, דעל מעשה אדם לא שייך חזקה, אף שהסברה בעצמה נכונה היא, אבל ראייתו מהתוספ' גיטין י"ז בד"ה ננזייה וכו', יש לדחות, דמה שלא מוקמינן לה אחזקת א"א משום דמוקמינן לה בחזקת כשרה שלא נבעלה כשהיא א"א. וכן כתבו בתוספ' י"ז ע"א בד"ה משום בת אחותו, וזה יכול להיות סברתם דמשום הכי מוקמינן לה בחזקת גרושה. אבל היה לו להרב הנ"ל להביא מהתוספ' זה משום בת אחותו שכתבו בפירוש לחד תרוצם דלא אמרינן אוקמא בחזקת א"א והשתא היא דאינרשה כיון שהיא גרושה לפנינו ובזה אי אפשר לומר טעם של הט"ז, שהרי אין הנשים עומדות להתגרשות, אבל גם מזה לא מוכח מידי, ששני הטעמים מהתוספ' הוא טעם אחד והתוספ' סברי כסברת הר"ן שהבאתי לעיל שיש לנו שני חזקות, חזקת דמעיקרא וחזקת דהשתא והוי ספק חזקה נגד חזקה ע"כ כתבו שגם יש לה חזקת כשרות והוי תרתי נגד חדא משום זה לא מוקמינן לה בחזקת א"א. ואחר כותבי זה מצאתי בפני יהושע גיטין, ממש כדברי, עין שם בארוכה.

ומה שכתב דהשתא דזכינו לזה לא צריכין אנחנו לומר בקדושין כי שם היה על ידי (מעשה) מקרה, כי אפילו על ידי מעשה ספק על עת קדושין גם כן שייך חזקת משום דאינה מתקדשת בעל כרחה, עכ"ל, לא כן הוא דעת הרמב"ן במלחמות בריש פרק האשה שנתארמל' אהא דפריך הגמרא כיון דרוב נשים בתולות נישאות כי לא אתו עדים מאי הוי, וכתב שם הרמב"ן דחזקת פנויה לא הוי חזקה כיון שעשויה להשתנות דכל בתולות עומדות לנשואין, א"כ נראה דהרמב"ן לא סבר סברת הנ"ל משום דאינה מתקדשת בע"כ. ומדברי הרמב"ן הללו יש להביא ראיה לדין הט"ז וסברתו הנ"ל דהרמב"ן כתב על הא דאמר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ומת השליח בדרך (נזיר י"ב) אסור בכל הנשים שבעולם, דכי אסור בכל נשים שבעולם מטעם הזקה זו דוקא באשה שיש לה קרובות, והסברא היא דכיון דאין אנו באין לדין על הקרובות רק על אשה זו משום חזקה מגברא לגברא לא אמרינן (וכו' עין שם), אבל ביתומה קטנה דבזה נמי איכא למיחש שמא קידשה אביה בעודה קטנה מ"מ התם כיון דיש לה בדירה חזקת פנויה לא מיעט הך חזקה דשע"ש נגד חזקת פנויה א"כ דברי הרמב"ן סותרים זה את זה. אבל לפי סברת הט"ז ניחא, דבאשה שנתארמלה מיירי באשה נשואה, דהשתא היא נשואה אלא שספק לנו על זמן קדושין, בזה אמרינן כיון דהשתא היא נשואה מעיקרא היתה גם כן נשואה, אבל בהא דיתומה שספק לנו אם היא נתקדשה או לא, בהא אמרינן דאוקמינן אותה על חזקת פנויה. איברא התוספ' בכתובות דף ט"ז כתבו אפשר דאפילו לשמואל הוה לן למיזל בתר רוב כיון דחזקת הגוף מסייע לרוב ע"ש. א"כ יש לומר לפי דבריהם שסוברים בזה חזקת הגוף מטעם הרב רי"ד לעיון, אבל נמצא שיש בזה מחלוקת ראשונים ולא היה לו לסתם את דבריו. ומפני אפס הפנאי אי אפשר לי לדקדק עוד בדבריו, ואי"ה כשאעיין עוד בדבריו, מה שיעלה רעיוני אכתוב.

שלמה יצחק לעווין,
רב ואב"ד דפ"ק מיננעאפאלים, מינ.

ש א ל ו ת

מאת מנשה בלומנטל, יליד ירושלם

—א—

איזה פסוק בתורה בן שבע עשרה תיבות, נמצא ארבע פעמים בסדרה אחת, ודומים זה לזה בנקודותיהם ונגינותיהם.

—ב—

איזה פסוק בתורה בן שבע תיבות נמצא פעמים בשתי סדרות הסמוכות זו לזו, ודומים זה לזה בנקוד ובנגינה.

—ג—

באיזו פרשה בתורה נמצאים שני פסוקים דומים זה לזה בנקוד ובנגינה, וכל אחד בן אחת עשרה תיבות.

שמות המשיבים יתפרסמו בחוברת הבאה.

ברכת מזל טוב !

הננו מברכים את כבוד חברינו הרב ההתן ר' יצחק שניידמאן, רב דביהכנ"ס צמח צדק נוסח האר"י 184 הענרי סטריט, נויארק שנתקשר בקשר אירוסין עם הכלה הנה בת ר' מנהם נחום לייבאוויטש הדר בהענרי סטריט 274 נויארק. יתן ה' רוב ברכה והצלחה במעשה ידיהם בכל אשר יפנו ובקרוב נזכה לראותם בברית הנשואין לתפארת להם מן ה' ומן הבריות.

דגל הרבנים דאמעריקא.

דגל הרבנים דאמעריקא

מביעה בזה את ברכתה הנלבבה לחברם הנכבד הרב הנאון הג' המפורסם יר"א ודורש טוב לעמו כש"ת הרב אברהם סוכן שליט"א, להתמנותו לרב ואב"ד בקאנג. עין יעקב 1424 מינפארד פלייס, בברונקס. אשריכם אנשי עין יעקב שזכיתם לענד עטרה לראשכם רב גדול בתוי"ד שכמוהו.

תשובת המערכת

צוליעב מאנגעל אין פלאץ האבען מיר נישט געקאנט דרוקען אין דעם נומער אלע צוגעשיקטע ארטיקלען. די פאסינג וועלען ערשיינען אי"ה אין די קומענדע נומערען.

מאמר „תורה אור"

המכתב הזה, המלא רוח ואהבת תורה, מהרב הגאון רצ"ה וואלק אב"ד דפינסק נמצא ביד תלמידו ר"א ראיוויץ בנוארק ומחמת חשיבותו הננו נותנים אותו לפני קוראי „דגל ישראל".

בשם ה', אור ליום ד' י"ג תשרי, תרס"ה לפ"ק, פינסק.

שלום רב לתלמידי היקר המופלג, ישר הולך שמו לתהלה מו"ה אברהם נח הכהן נ"י ראיוויץ,

יהי שלום בחילו ובגבולו סלה!

הנה כתב במכתבו, בהלך רוחו עוד יעמוד לנגד עיניו זכרון קדומים מהמון דרשותי, ואמרי, אשר הטפתי במחני בעיר מולדתו קאסאווא בהיותי חונה שם מאז בשנות שחרותי, להשמיע לקח ותורה לפני בני תרביצא לבני הנעורים כנ"ל; ובעלותו ממחשבה למחשבה עוד הוסיף לשאול ממני, כי אמצא את לבבי נאמן גם היום להשפיע לו „אגרת המוסר" בכתב מפורש, אשר תהי' לו לעינים על דרכו בהיותו משוקע כעת בארץ מסוכנה לפרצת הדת, שהוא אחד מהדברים שצריכה חיזוק, אף הוסיף לאמר בהתפעלות נפשו להציג למשל מעין דוגמא של מעלה, והולך וכותב בזה הלשון: „וגם מצאנו כי הגדולים בדורות שלפנים היו כותבים אגרות להנדחים בארץ חדשות, כמו אגרת תימן להרמב"ם ז"ל", עכ"ל במכתבו.

אמנם כן, יקירי, נצחני! גם נצחני בשאלתו זו, אף כי מראש לא בסתר אניד לו נאמנה לא בשפתי ענוה ה מ ל א כ ו ת י ת חלילה, כי אם בשפת נאמנים ובלבב אמונה כי השאלה הזו לא בי היא, משששתי את כל כלי ולא הגעתי לידי מדה זו בעו"ה להיות טופח על מנת להטפיח כאחד השלמים הותיקים שרמז כ' באגרתו, והלואי שאזכה להיות מתלמידי תלמידיהם של רבותינו נוחי נפש הללו, „ותמהני אם יש ברוך הזה וגו'" כדברי רז"ל עיתכין ט"ז כנודע, ויותר מזה מאמרו של ראב"ע שם. — אבל, מה אעשה, כי הציקתני רוח בטני בהגיני עמוק לכל דברותיו היקרים, אשר כתלמיד נאמן ומקשיב ישאף רוח להטות אזנו כאפרכסת לשכל מלי, עד כי למשיבת נפש יחשב לו, להיות למקרא תמיד לפניו מעט צרי ומעט נכאת אשר אבוא לפניו עם הספר, יהי מה, יקירי, הבליגותי על רוחי הפעם, ורק לעשות רצונו חפצתי, מי יתן וחפץ ה' היא תצליח, והי' זה שכרי. —

א) הנה רבותינו במדרש השמיעו לאמר: א"ר ברכי' הלוחות היו ארכן ששה טפחים כביכול היו ביד מי שאמר והי' העולם שני טפחים, ובידו של משה שני טפחים, ושתים היו מפרישות בין יד ליד עכ"ל (שמות רבה פ' כ"ח) וכבר האריכו המפרשים למעניתם, ואנחנו לפי דרכנו אמרנו כי המאמר הזה מליצה חידות לו, באשר לפי מדת תוה"ק היא אבן פינה לשלשה חלוקות אשר תכיל בקרבה: חלק הלמוד, חלק המעשה, ויחס קנין המדות, וזה כל האדם השלם, כמו שכפל ושנה הגר"א ז"ל בפי' למשלי בכמה מקומות. ואמנם חלק המעשה בכל תרי"ג מצות התלוין בה, בלתי נתונה רק לבני אדם קרוצי חומר ודרי־מטה, למעלה מזה חלק הלימוד, אף שהיתה מסורה לעם סגולתו בעולם השפל, אבל אין זה רק נובלות חכמה העליונה, כמו שאמרו במדרש, ג' נובלות הן נובלות חכמה העליונה תורה, והיא אשר התלבשה מבין גנזי מרומים מתוך מסכים ו צ מ צ ו מ י ם רבים לפי תמונתה שירדה למטה בעולם העשי', אבל, מהות הלמוד הפנימי לפי עומק חכמה עליונה מאור אין־סוף ב"ה, עד כמה נסתרה דרכה מבני אדם יושבי חלד, בל ידע אנוש ערכה עם כל נעלומותי' ורמזי' וסתרי חכמתה דק על דק אין נבדק, ורק נותן התורה ית' ויתעלה הוא היודע והוא המדע כדברי הרמב"ם בם' המורה וכן גם דעת האלקיים המקובלים, רק אלקים הבין דרכה, ולו לבדו הידיעה והמדע. — אכן, קנין המדות, אנו מוצאים בה שיתוף ויחס מה לבני אדם ברואי חלד גם להקב"ה בכבודו בעצמו שהוא משותף בזה כביכול, כמו שאמרו חז"ל: ולדבקה בו, הדבק במדותיו, מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא חנון אף אתה חנון וכדומה, ומה נפלאה עתה דברי חכמים וחידותם כי מרדו תכנית הלוחות וחלקוה לשלש אלה, שני טפחים היו בידו של הקב"ה כביכול, היא מעלת הלמוד לפי צורתה הפנימים בדרך שאמרנו, ושני טפחים היו בידו של משה, הוא חלק המעשה והעבודה המסורה רק לבני אדם, ולא יתכן מציאותה להיות בה שיתוף מה מצדו ית', אמנם ביחס לקנין המדות, החלק השלישי הזה הוא ברמיון חצר השותפים שתופס רשות ביחד לכל אחד ואחד מהם, הוא שהמליצו, ושני טפחים היו מפרישות בין יד ליד, לפי מהות הענין שרמזנו למעלה.

ב) ודע יקירי, כי השלש אלה שאמרנו, שזה פרי פרי העובד השלם, וכולם מתאימות יחד לשומרי תורה ושומרי אמונים, אבל, הראשונה, לאמר: חלק הלימוד אשר היא גבוה מעל גבוה, לה יתר שאת ויתר אז נגד שתי אלה האחרונים, כפי מאמרם ז"ל בירושלמי פאה, אשר חכמי המוסר הראשונים הציגוהו על נס, באמרם ז"ל: כל המצות שבעולם אינן שוות לדבר אחד שבתורה, והיא פנת יקרת ויסוד מוסר גם לחלק המעשה והמדות, כמאמרם ז"ל, גדול הלמוד שמביא לידי מעשה, וכמו שכפלו ושנו רבותינו בספרי במרבית מקומות, באמרם ז"ל: ושמרתם ועשיתם, ושמרתם זו משנה, ועשיתם זו מעשה, לומר לך כל שאינו בכלל משנה אינו בכלל מעשה, וכן אמרו בילקוט תהלים קי"ט עה"פ „נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי, למה הרשעים דומים לאדם שהוא מהלך באפילה הגיע לאבן

(המשך בגליון הבא).

לתקנות עגונות

הרשימה הזאת נשלחה מלשכת עגונות של ועד הרבנים דווארשא, פוילען. וכל הרבנים מתבקשים להתענין בזה, ולהודיע לדגל הרבנים.

גרינוואלד ליבוש, (בן מ"ד שנה) בן איסר גרינוואלד נשא בשנת תרע"א את האשה מלכה בילא, ויש לה ממנו שני בנים. שנת תרע"ד הלך למלאות חובתו לצבא. בשנת תרפ"א נודע לאשתו שהנהו באמריקה עפ"י הכתובת הזאת:

ש. קערן, 1856 איסט 97טע סט. סינסינעטטי א. ק. א.
ל. גרינוואלד.

אבל כשכתבה אליו על האדרעס הזה לא קבלה ממנו שום תשובה.

לה' ליבוש גרינוואלד יש אח בשם פישל גרינוואלד, והאדרעס אליו:

מר. גרינוואלד, 329 איסט 56טע סט. ניו יארק סיטי.

וכן יש לה' ליבוש גרינוואלד אחות, גיטל, והאדרעסע אליה:

דייויד גראס, 1536 ווייז עוו., בראנקס נ. י.

אולי עפ"י האדרעסען האלו אפשר להתודעות אודותיו. תמונתו נמצאת אצלנו.

* * *

ווילדבוי ליב (בן ששים שנה) מפראציווע, בן אליעזר ווילדבוים, נשא בשנת תרס"ג את האשה פרימע, ויש לה ממנו שלשה בנים. בשנת תרע"ג נסע לאמריקה. במשך הזמן קבלה ממנו בפעם מכתבים וכסף, אך בשנת תרפ"ד קבלה ממנו מכתב מיום 24טען יאנואר 1924, והוא היה המכתב האחרון ממנו, כי אז נסתם ממנו כל הזון. האדרעס על המכתב היה:

ל. ווילדבוים, 726 ריטמער סט., פילאדעלפיא פא.

עתה שמעה אשתו שהעתיק דירתו לקאליפארניע, כי שם תדיר בתו מאשתו הראשונה שנפטרה בימי עלומי'.

נא להשתדל אצלה שירחם על בתו שכבר הגיעה לפרקה וישלח לה על נדוניא.

* * *

טייטעלבוים שלמה (בן ארבעים שנה) מעיר פאריסאוו בן שלמה טייטעלבוים, נשא בשנת תרס"ה את האשה רחל ויש לה ממנו שלשה בנים. בשנת תרע"ג נסע לאמריקה. ער זמן המלחמה קבלה ממנו מכתבים ומעת שפרצה המלחמה נעלם ועקבותיו לא נודעו. האדרעסא אליו הי': דזעקסאן מאגילאלע, מאבילאלע, סאלאמאן טייטעלבוים. נומר של הרחוב נשכח. סימניו: בלאנדין, קומתו בינוני. צוקער מאכער, העל בלוי, טיעפע אויגען.

* * *

לענגער הירש חיים, הרחיק נדוד מארצנו למדינת בראזיליען על מנת לנסוע משם לאמריקה. ביום 1טען סעפטעמבער 1926 הפליג בספינה מבראזיליען לאמריקה, באמצעים בלתי אפשרים, עם מאטרויז בשם דוד שולץ מרוסלאנד, ומאז נעלמו שניהם ועקבותיהם לא נודעו. אשתו הענטשע לענגער נשארה עגונה אומללה, כי נעלם ונסתם ממנה איפה לחקור ולדרוש אודותיו.

* * *

לאנדסבערג מרדכי יוסף, בארצנו היה נקרא בארוכאוו מרדכי יוסף, וחתם את שמו בארוכאוויץ, אך באמריקה שינה את שמו לשם לאנדסבערג. נסע, ערך שנת 1906 לעיר וניארק. אשתו אסתר בוראכאוויץ מוואלקאוויסק קבלה בשנת 1921 מכתב מידידו דאווידאווסקי מאמריקה, איך שבעלה מרדכי יוסף נסע מנויארק לעיר אחרת ונפטר שם. את שם העיר מקום הפטירה לא הודיע. המכתב מדאווידאווסקי נאבד ממנה. דאווידאווסקי ג"כ נפטר. אולי אפשר להתודות בבית דאווידאווסקי ע"ד פטירת בעלה מרדכי יוסף הנ"ל. האדרעס לדאווידאווסקי הי':

דזש. דאווידסאן, 186 לאפאיעט עוו. ברוקלין, נ. י.

לבעלה מרדכי יוסף הי' אח באמריקה בעיר נויארק בשם שמואל סאקאלקער. להאשה אסתר יש לה קרובים בנויארק: 1) מענדל בן שלמה ראבינאוויץ מברעסטאוויץ, 2) שיינדל פיינמאן מברעסטאוויץ, יש לה מסחר מלבושים, בחבורות הברעסטאוויצער אפשר להתודעות אודותיהם, והמה אולי יוכל ליעץ איפה לחקור ע"ד מקום פטירתו.

* * *

סיטשינקע הירש ליב, מעיר טערעספאליע, בן ישראל'קע, נשא בשנת תרנ"ו את האשה ליבא ויש לה ממנו שני בנים. איזה שנים לפני המלחמה העולמית נסע לאמריקה וטרם שהתפרצה המלחמה בא חזרה לביתו, לטערעספאלע, בשנת תרע"ד. בעת המלחמה, מפני שנפל עליו חשד שהוא מרגל, נשלח על ידי פקידי הצבא לרוסיא לעיר מאהילוב, ומשם קבלה ממנו מכתב. אחר איזה שנים הי' לה ידיעה ע"י איש אחד שנמצא ביאקאצק. ושאלה אודותיו ביאקאצק והשיבו לה שנסע למקום בלתי נודע. לפי הנראה שב לאמריקה. סימניו: גבוה קומה, מלאכתו מילליער ובונה בתים בקבלנות.

* * *

בען (או בענדזשימען) סי. כהן, מבראנזוויל, נויארק, מכנה לעצמו גם שמות אחרים, עזב את אשתו וב"ב זה כשנה, מי שיודע אודותיו יפנה ללשכתינו.

מי יאכילנו מצות ?

פון אשכול

ווער עס געדענקט, האט זיך דער דגל ישראל לעצטען יאהר אויך אינטערעסירט מיט דער פראגע פון באקען מצות אויף פסח. אתזער אינטערעסע איז געווען אויף דעם גרונד פון די פארהאנדלונגען ביי די אסיפות פון דגל הרבנים און דער דגל הרבנים האט נעהאט און האט יעצט אויך א רעכט צו זהן און נאכקוקען די פלעצער וואו עס וועלן געבאקען מצות פאר פסח, אויב עס איז באמת איינגעריכטעט לויט די פארשריפטען פון שלחן ערוך און דאן זאלען די רבנים חברים קענען מיט זיכערהייט רעקאמענדירען די מצות צו זייערע שוהלען און צו כל ישראל, אז זיי זיינען כשר לפסח בלי שום כל חשש.

צוליעב א פאר־אי־יאהריגע געשיכטע, האט דער דגל הרבנים דיעזען יאהר באשלאסען, צו באזוכען אייניגע בעקעריין, פון מצות לפסח, וואו עס זאלען געשיקט ווערען קאמיטעטען פון רבנים מובהקים ובקיאים באותה דבר, זיי זאלען פארברענגען אין די מצה פעקטארי ווי־פיעל זיי געפינען פאר נויטיג און ברענגען א באריכט, וועלכער זאל איבערגעגעבען ווערען צום אידישען פובליקום דורך דעם „דגל ישראל".

מיט דער ערלויבעניש פון דעם באוואוסטען רב, הרב ר' דוד פרענקל יחי', האט דער דגל הרבנים געשיקט א פראמינענטע קאמיטע אין דער גרויסער מצה פעקטארי פון א. גודמאן ענד סאנס, וואו הרב פרענקל האט די השגחה, און די פעקטארי האט זיין הכשר, און לויט דעם רעפארט פון די רבנים־קאמיטע, האט דער דגל הרבנים אויסגעפונען אז דיזע גודמאן מצה פעקטארי איז איינגעריכטעט וואונדערבאר גוט, לויט וועלכע מען קען דארטען נאכקומען אלע דינים און חומרות פון שולחן ערוך. אז אן אמת'ער פרומער איד, זאל אויך קענען עסען דיזע מצות בחג הפסח, מיט א נאנצער אידישע הארץ. ער זאל ניט דארפען מורא האבען אויפ'ן טויזענדסטען אופן פאר א חשש חמץ חס ושלום.

דאס ערשטע איז ווי הרב פרענקל זיך מעיר, איז די פירמא פון א. גודמאן און סאנס, וועלכע נעפינט זיך אין דער 16טע סטריט נויארק, איז געשלאסען שבת דעם נאנצען רונדען יאהר, און די גרויסע מצה בעקערי איז אין אלע 7 פלארס אזוי גוט איינגעריכטעט און וואונדערליך צוגעפאסט, אז די מצה זאל זיין כשר בתכלית ההכשר. די נאנצע פראדוצירונג פון באקען די מצה נעהט מלמעלה למטה. די טענקס פון מים שלנו איז אזוי נעמאכט דאס ווען פאר־נאכט צו שקיעת החמה ווערט אננעגאסען די וואסער פאר דעם מארגענדיגען מאל, זאל זיין נענוג צו באקען מיט דעם נאנצע 24 שעה, כדי אז מען זאל ניט דארפען מארגען צו־ניסען אנדערע וואסער און עס שטעהט אין אזא פלאץ וואס זאל האלטען קיהל דאס וואסער. דער פלאץ וואו עס ווערט נעקנאטען די טייג, איז אזוי גראס און בעקוועם, אז ווערט נעארבייט אויטאמאטיש אז עס נעהמט בלויז א פאר מינוטען ביז וואנען עס לאזט זיך אראפ צו די וואלצען וואו די טייג ווערט נעווואלגערט און גערעדלט און נעהט פון זיך אליין גלייך אין אויוועז. די גאנצע פראצעסיע פון דער צייט וואס לאזט זיך אריין מעהל אין בעקען צום קנעטען, ביז וואנען עס פאלט ארויס פארטיגע מצה פון תנור, נעהמט אייניגע מינוטען, און אין יעדען פלאץ שטעהען משגיחים תמידים נאמנים, אכטונג צו געבען, אז עס זאל זיך ניט אפשטעלען קיין פירורים. עס איז פארען צווייערליי מאשינען, פאר סקווערע מצה און פאר רונדע מצה, און ביידע סארטען מצות ווערען געבאקען מיט דער זעלבער שנעלקייט און מיט די זעלבע זהירות.

די אלע סארטען מצה־מעהל און פארפעל ווערען געמאלען און געמאכט פון גוט אויסגעבאקענע מצה, וואו מאשינערי טרייבט ארויס די ברוינע ברעקלעך פון די מצה מעהל, אזוי אז די מצה־מעהל קומט ארויס ריין, ווייס, די מצה ווערט געפאקט אין סאניטארישע באקסעס אויטאמאטיש פון זיך אליין, מיט דע גרעסטער זהירות פון די פילע ארבייטער וואס העלפען צום פאקען. די קלעי מיט וועלכע די באקסעס ווערען פארקלעפט איז געמאכט פון ריין וועדזשעטייבעל.

דאס מעהל ווערט געמאהלען אין די מיהלען וואס הרב פרענקל אליין כשרט זיי, און א משגיח תמידי גייט זיך ביים מאהלען און יערע זאך ווערט פארזיגעלט מיט זיין חותם.

די אלע מענשען וואס ארבייטען דארטען אין די א. גודמאן מצה בעקערי זענען ארענטליכע און אלע אהן אויסנאהם זענען באמת שומרי שבת ושומרי מצות און מיט צופריידענהייט האבען זיי אלעם אויספיהרליך דערקלעהרט צו די רבנים פון דגל הרבנים, וועלכע זענען זהר צופריידען נעווען מיט די דערקלעהרונגען.

און ביי דעם ועד הפועל מיטינג האבען די רבנים קאמיטע איבערגענעבען אלעם וואס זיי האבען געזהען און באטראכט און גוט געהייסען מר. א. גודמאן'ס מצה, אז אלע אידען מענען און דארפען יוזען פאר פסח, און מענען הנאה האבען עסענדיג אזעלכע גוטע כשרה מצות.

מען קען זאגען אז הרב ר' דוד פרענקל האט מקיים נעווען, מכל מלמדי השכלתי, וויל בעפאר די גודמאנס האבען געבויט זייער שענע פעקטארי, האט הרב פרענקל באזוכט אלע גרויסע פעקטארים אין לאנד, און האט אויסנעקליבען דאס בעסטע און שענסטע, און האט דאס ארויינגעבראכט אין גודמאן'ס פעקטארי. אויסער וואס ער האט אויפנעמאהן און איינגעריכטעט נייע זאכען וועלכע זיינען צום באוואונדערען, אויף אזא אופן, אז אפילו יערער אמת'ער פרומער איד און זהיר במצות, זאל קענען עסען דיזע מצות, בלי שום חשש ופקפוק כלל.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא וועלן נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אין׳ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

אונזער חבר הרב ר׳ אברהם סוכו, וועלכער איז געווען רב אין דער איסט סייד, אין דער שוהל יהודה וישראל, די עטליכע יאהר זייט ער איז נעקומען נאך אמעריקא, איז יעצט אויפגענומען געוואָרען אין דער גרויסער נייער שוהל עין יעקב, מינפארד פלייס אין בראנקס. הרב סוכן איז א רב מובהק און באגאבטער רעדנער, און טויזענדער אידען פון יענעם געגענד אין בראנקס ערוואַרטען מיט אומגעדולד זיין אנקומען און הערען זיין ערשטע דרשה פרשת שקלים.

* * *

הרב ר׳ חיים גלאטצער, וועלכער איז געזעסען על כסא הרבנות אין רוסלאנד פאר די לעצטע 20 יאהר, און איז ניט לאנג נעקומען זיך באזעצען ביי אונז, איז נע־ווארען רב אין נוארק ביי דער שוהל „תפארת ציון". חמשה עשר בשבט איז געווען זיין אינסטאלייישאן וואו עס האבען אנטהיי׳ל געגומען פראמינענטע רבנים, ווי הרב ר׳ יוסף קאנאוויץ פון נוארק, הרב בערמאן פון דושוירזי סיטי, הרב ר״י איסקאלסקי פון ניו יארק, הרב סינגער פון בעיאן, הרב סינגער, הרב וועלער, הרב בראדסקי און נאך.

* * *

דעם זעלבען אוועגד האט שטאטגעפונדען די אינס־טאליישאן פון הרב ר׳ אברהם דובער כהנא, וועלכער איז אויפגענומען געוואָרען אין פאר ראקאוויי, וואו עס האבען זיך באטהיילינט: זיין פאטער הרב רמ״י כהנא, הרב ר׳ שמחה סאלאוויטשיק, הרב ר׳ ישראל ראזענבערג, הרב ר׳ דובער אפעלמאן הרב ר׳ יוסף אלי׳ הענקין און נאך. די סעודה איז געווען אין קענזיקטאן האטעל פון דעם באַ־וואוסטען מר. ענדראן.

* * *

עס איז ערשט ארויס פון דרוק א נייער ספר „התורה והמצוה" פון הרב שמריהו ליב הורוויץ, דער רב און פיהרער פון די גרויסע תפארת הגר״א תלמוד תורה און רעדאקטאר פון „דגל ישראל".

דער ספר איז געדרוקט אויף די סדרה בראשית, און ענטהאלט אריגינעלע נעדאנקען, מאמרים רעיונות, דרשות, מאטריאל פאר דרשות לעקטשורס און פארטרעטע איבער די פארשידענע ענינים וועלכע וועלן דערמאנט אין די סדרה בראשית. דער ספר איז ארויסגעגעבען געוואָרען ביי די תלמוד תורה תפארת הגר״א 425 האווארד עוועניו, ברוקלין.

מיר מאכען באקאנט דאס אנהויבענדיג מיט דעם קומענדען נומער וועלען מיר יעדען חודש דרוקען קורצע ביאגראפיעס פון אונזערע רבנים. מיר בעטען די רבנים אריינצושיקען זייערע ביאגראפיעס בקיצור נמרץ.

וועגען די פרטים וועט אונזער מזכיר ישדען איינעם ענטפערן שריפטליך. זיך וועגדען לויט אונזער אדרעס:

דגל ישראל, 198 איסט בראדווי, נויארק.

דער גאנצער ערשטער יאהר „דגל ישראל" גוט געבונדען איז צו באקומען אין אפיס פון דגל ישראל, 198 איסט בראדווי, וכל הקודם זכה.

דער נייער אפיס

דער דגל הרבנים דאמעריקא׳ס לאזט וויסען דאס זייער אפיס אין 198 איסט בראדווי, איז אפען יערען טאג פון 11 ביז 3, וואו אויסער דעם מזכיר הרב כהן נעפינט זיך אויך א בית דין קבוע וואס אטענדעט פינקטליך צו אלע רב׳נישע און כלל אנגעלעגענהייטען.

אויפמערקזאם!

מיר מאכען נאך אמאל אויפמערקזאם דאס יערער מחבר אדער אזוי אידען וועלכע האבען ספרים, זיינען נע־בעטען אריין צו שיקען אין אונזער אפיס פאר אונזער לייבערערי. די נעמען פון די מגדבים וועלען וועדען פאר־עפענטליכט אין אונזער זשורנאל.

דער גרויסער שעהנער האַל

פּאַרק פּעלעם

3 ווען 110טע סטריט

פּאַרדינט די אַנערקענונג פון אידישען פובליקום, צו פּייערען דאַרטען זייערע שמחות, ווייל דער פּלאַץ איז גלענצענד שעהן, די באַהאַנדלונג פיין און

העכסט כשר

הרב ראָזענבערג, דער משגיח, איז א מפורסם למוחזק בכשרות, און האָט די גוטהייסונג פון די גרעסטע רבנים פון שטאַדט.

די אייזעס

(ICES)

פון ר' יעקב בערלינער

177 מאר סטריט, ברוקלין

אין כשר בתכלית הכשרות

אויך יעדער חתונה אדער באַנקעט, פרעגט ביים קייטערער אויב ער יוזט די אייזעס פון בערלינער, ווייל דאַן וועט איהר זיכער זיין, אז איהר עסט גוטע געשמאַקע און כשרה.

באַקאַנטמאַכונג!

אַלע וועלכע באַקומען דעם „דגל ישראל" ווערען געבעטען אַריינשיקען זייערע שולדען — 2 דאָלער יעהרליך — אין אפיס פון דגל ישראל.

באַקאַנטמאַכונג

עס ווערט פאַרלאַנגט א חשוב'ן מאַן צו אַרבייטען פאַר דעם „דגל ישראל", זואהר א שעהן לעבען מאַכען, און באַ־שעפטיגען זיך אין אַן אַנגענעהמע אַרבייט. קומט אין דגל ישראל אָפּיס 198 איסט בראַדוויי, ניו יאָרק.

עס איז כדאי צו וויסען! די לאַנג באַוואוסטע פירמע

פּאַלעסטיין כשר וואורשט פּעקטאָרי

האָט **געמופט** צו איהר נייעם פּלאַץ **מאַרגאַן עוועניו קאָר. מיקקער עוו. ברוקלין**

מיט דעם איבערמופען פון דער פּעקטאָרי, האָט די פּאַלעסטיין כשר וואורשט פּעקטאָרי פּאַרפּאַלקאַמט די אַלע פונקטען, וועלכע זיינען געשטעלט געווארען צו איהר ביי די רבנים.

מיר זיינען אַלע מאָל געווהנט צופריעדענצושטעלען די פּאַרלאַנגען פון די רבנים, אַזוי אויך צו אָטענדען מיט די שעהנסטע באַהאַנדלונג צו אונזערע צאָהלרייכע קאָסטימער. אונזער נייער פּלאַץ איז אָפּען פאַר יעדען וועלכער אינטערעסירט זיך אין כשרות און אין גוטע באַהאַנדלונג.

אַלע דעליקאַטעסען ביזנעס־לייט, דאַרפען אַרדערן אַריינרע וואורשט וואַרע פון פּאַלעסטיין כשר וואורשט פּעקטאָרי, וועלכע שטעהט אונטער א השגחה תמידית מיט'ן גאַוורנמענט אינספּעקשאַן 105. מיט אונזערע וואַרע וועט איהר אַליין צופריעדען זיין און צופרידענשטעלען אַלע אייערע קאָסטימער.

אַדרעסירט:

PALESTINE BRAND KOSHER WURST FACTORY

Morgan Ave. Cor. Meeker Ave. **Brooklyn, N. Y.**

שטרענגע כשרות עפ"י תוה"ק

לעזט דעם הכשר און גאראנטיע פון הרב הג' ר' דוד פרענקל וועגען די כשרות פון גודמאן'ס קרוכלע סקווערע מצות, גודמאן'ס רונדע טהעע־מצות און אלע גודמאן'ס מצה־פראדוקטען און זיין השגחה איבער דער נייער בעקעריי פון א. גודמאן און סאנס, אין ניו יארק, וועלכע איז די פיינסטע און מאדערנסטע מצה בעקעריי אין דער וועלט:

בעז"ה.

הנני בזה להניד ולהודיע שכמו בשנה שעברה כן גם בשנה הזאת המצות הנעשים בבית האפי' של הפירמא א. גודמאן ענד סאנס אינק. הנמצאת פה ניו־יארק הם נעשים תחת השגחתי ופקודתי מ ב ל י ה פ ס ק ה מברירת החיטים לקמחא דפסחא ו ה כ ש ר ה ר ח י י ם לטחינתם עד גמר אפיתם. ואני נותן תעודתי על המצות הללו שלא ינרע מהם שום שימור והידור במעלה ובזהירות שאפשר לעשות עפ"י דת ודין תוה"ק שנהגו בהם לחג הפסח אשר על כן הם ראויים להעלותם על שלחן שלומי אמוני ישראל החרדים לדבר ד' מבלי שום חשש ופקפוק בעולם. והנה בבית האפי' הנ"ל נעשים מצות מרובעות ומצות עגולות והנני מעיד שלענין כשרותם אין שום חילוק בין המרובעות ובין העגולות יען כי המכונות שנעשו לזה והמהירות שיש בעשית המצות הללו לא יתנו שום סבה להבחין אם נעשו מרובעות או עגולות ושניהם כשרים בתכלית הכשרות. וכמו כן הקמח הנעשה ממצה אפי' הנקרא בפי העם מצה־מעהל או קויק־מעהל וכן המצות אשר נעשו פרורים הנקרא פארפעל. הכל נעשה ממצות אפויים כל צרכם מעבר לעבר ומדקדק אני מאד בזה. ומלבד שאני בעצמי עיני ולבי שם כל הימים, עוד העמדתי שמה איש בר אורין ובר אבהן ירא שמים מרבים למען לא תפסק ההשגחה אף על רגע אחת. ובית חרושת של הפירמא הנ"ל בכלל בין לאפית המצות לפסח ובין לעשית שאר הדברים שהם ממציאים לכל ימות השנה, היא סנורה ומסוגרת בשבתות וימים טובים לכל מחזור השנה בשביתה גמורה וחלוטה, אין בא ואין יוצא, אין מכנים ואין מוציא, אין לוקח ואין מוכר ואין קונה ואין סוחר, אשר על כן בלב נכון ובטוח אני פוקד את המצות הללו לכל איש ירא ד' על נאמנותי ואחריותי לאכלם בפסח.

וע"ז באתי עה"ח פה ניו־יארק, יום ב' לחדש שבט, שנת תרפ"ח, לפ"ק.

דוד פרענקל, החופ"ק.

גודמאן'ס מצות מקמחא דפסחא

גודמאן'ס מצה־מעהל, פארפעל און קויק־מעהל זיינען כשר לפסח אפילו למהדרין

אויף דעם קומענדען פסח הבע"ל פארזיכט אייך צו נעמען פון דאס בעסטע. זייט זיכער מיט כשרות און זייט זיכער מיט קוואליטי. באשעהנט אייערע סדרים און דעם גאנצען פסח מיט גודמאן'ס קרוכלע מצות און מאכט אלע אייערע פסחדינע מאכלים זאלען זיין נעראטען און אמת געשמאק מיט גודמאן'ס מצה־מעהל, מצה־פארפעל און קויק־מעהל, כשר לפסח אפילו למהדרין. באשטעלט אלעם ביי אייער גראסערימאן, וועלכער קען אייך צופריעדענשטעלען אם בעסטען.

A. GOODMAN & SONS, Inc.

Office: 640 E. 17th St. :: N. Y. C. :: Bakery: 645 E. 16th St.

234
נדפס בבית הדפוס „אריאם פרעס", אינק., 64 קאנאל סטריט, ניו־יורק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 252 East Broadway, New York

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879."

צוויטער יאהרגאנג נומער 3.	ניו יארק, אדר, תרפ"ח.	**Volume II, No. 3.**
סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.	**March, 1928**	**Subscription Price $2.00 a Year**

פורים

מיר פייערן דיעזען מאנאט דעם יום־טוב פורים, וועלכער וועט קיינמאל ניט אונטערגעהן, זאגאר וען אנדערע ימים טובים וועלען בטל ווערן. מיר פייערען דעם פרעהליכען יום־טוב — פ ו ר י ם. פורים לעהרנט אונז וואס מיר מוזען אן דאלפען טאן, אום מיר זאלען קענען עקזיסטירען אן לעבען א היילגען, גליקליכען אידישען לעבען.

אן ו ו א ס צו טאן איז אזוי איינפאך אן קלאהר אן באשטימט, אז א קינד קען דאס פארשטעהן. מיר אלע וויסען דאס, אן דאך טוען מיר דאס ניט אן דערפאר — א צוויי טויזענד יעהריגער גלות, פערפאלגונגען, רדיפות, גזירות, גירושים, אן דערפאר וועלט אונזער היליגע תורה פארגעסען פון אונז אן עס וואקסט א נייער דור, וועלכער וועט ח"ו ניט וויסען וואס איז אזוינס אידען אן אידישקייט. אין קורצען: די קוואל פון אלע אונזערע צרות איז — ע ס פ ע ה ל ט א ו נ ז א ה ד ו ת.

ל ך כ נ ו ם א ת כ ל ה י ה ו ד י ם! עס קען קיין ישועה אן קיין גאולה ניט קומען וועז די כהות פון פאלק זיינען צוטיילט, צושפליטערט, צוברעקעלט, צעוואנדרפען. ווילסטו באפרייען אידען פון גלות, ווילסטו א גאולה, ווילסטו באפרייען א פאלק פון אסימילאציע, פארניכטונג, צושטערונג — פאראייניג דאס פאלק, פאראייניג אלע אידען — ל ך כ נ ו ם א ת כ ל ה י ה ו ד י ם!

ארגאניזירען די פארשידענע טהיילען פון פאלק איז אבער מענליך נור דורך די קראפט פון אונזער אמונה. מיט נאציאנאליזם אליין קען מען ניט פיעל אויפטאן. ארץ־ישראל דארף נעבויט ווערען ניט נור פון נאציאנאלע אידען, נאר פון רעליגיעזע אידען, און אנדערש וועט ארץ־ישראל ניט נעבויט ווערען, סיידען זי וועט נעבויט ווערען אין דעם גייסט פון אונזער תורה, פון אונזער דת, וועלכע רעליגיאן און נאציאן וועלען זיין צוזאמען, וועט ארץ־ישראל נעבויט ווערען. די אידישע ערציהונג אין ארץ־ישראל און אין גלות מוז אויך זיין רעליגיעז־נאציאנאל, וועז ניט איז דאס ניט קיין ג א נ צ ע אידישע ערציהונג און וועט קיין ממשות ניט האבען.

די רבנים וועלען נור דאן קענען אויסאיבען זייער השפעה אויפ־ן פאלק, און האבען זייער פארדינטען כבוד, וועז זיי וועלען זיין פאראייניגט באמת, ניט אויפ־ן פאפיר, נאר אין דעם ווירקליכען לעבען. דער ראבינאט פון אמעריקא וועט נאר דאן שטעהן אויף דער געהעריגער הויך, וועז פון די „אגודת הרבנים", „דגל הרבנים", „כנסת הרבנים" און „ועד הרבנים" וועט ווערען איין גאנצע, ריכטיגע רבנישע ארגאניזאציע, וועלכע וועט אריינגענעהמען א ל ע ר ב נ י ם פ ו ן ל א נ ד א י י ן א ג ו ד ה. וועז דאס וועט ניט פאסירען, וועט זיין אויפ־ז פאפיר א גרויסע צאהל רבנים־אגודות און ניט איינע פון זיי וועט קענען עפעס אויפטאן.

די ישיבות און תלמוד תורה'ס פון לאנד קענען ממש ניט עקזיסטירען. זייער לאנג איז א קלענליכע, א שרעקליכע. אום צו קענען לעבען און טאן די ריכטיגע נוצליכע ארבייט, מוזען אלע ישיבות און תלמוד תורה'ס פאראייניגען זיך אונטער איין גרויסען שטארקען פארבאנד פאר אידישע ערציהונג. אט דאס לערנט אונז דער יום־טוב פורים.

ל ך כ נ ו ם א ת כ ל ה י ה ו ד י ם

צוריק צו אונזער תורה

די רבנים פון לאנד דארפען אויפהערען שיטען אוצרות מיט דרשות אויף זייערע בימות. וואס וועניגער דרשות, כנידות און לעקטשורס און וואס מעהר ל ע ר נ ע ן פארן עולם. די דרשות, על־פי־רוב, פיהרען צו נארנט. איבערהויפט די יענינג דרשות, וועלכע קיצלען די נערוען פון די צוהערער און זיינען פישוט אהן תורה און

אהן חכמה, און פארמאגען שארפע וויצען מיט מעשה־לאך, וועלכע א מ ו ז י ר ע ן דעם עולם און שפייזען אבער ניט זיין נשמה און הארץ. נאר גרויסע, אמת־טאלאנט־פאלע דרשנים און מטיפים קענען ברייננען נוצען פארן פאלק מיט זייערע רעדעם. זייער צאהל איז אבער זעהר קליין, און די אונטאלאנטפאלע דרשנים, וועלכע זוכען צו האלטען פוסטע רעדעם קענען קיין נוצען ניט ברענגען, דערפאר איז נויטיג — ניט זאגען, ניט ריידען, נאר ל ע ר־נ ע ן מיט־ן עולם.

און צו לערנען איז דא זעהר פיעל. מען דארף לערנען מיט דעם פשוט־ען עולם יערע וואך די סדרה פון דער וואך, ח ו מ ש מ י ט ר ש " י, ווי אויך נביאים. מיר דארפען וויסען, דאם די „בריטיש ענד פארעיין ביבעל סאסייעטי" האט ניט לאנג צוריק נעפייערט דעם הונ־דערט־צוויי־און־צוואנציגסטען יובילעאום פון איהר עקזיס־טענץ, און איהר אויפגאבע איז צו פארשפרייטען אונזער תנ"ך צווישען די אלע גוים פון דער וועלט. זי פארשפרייט יעדען יאהר העכער פון צ ע ה ן מ י ל י א ן קאפיעס פון דער ביבעל און א ו נ ז ע ר ת נ " ך א י ז א י־ב ע ר ז ע צ ט א י ן ט ו י ז ע נ ד ש פ ר א כ ע ן א ו ן ד י א ל ע ק ט ע ן. זיי, די ניט־אידען און זייערע יונגע קינדער לערנען און שטודירען דעם תנ"ך און מיר, דער עם־הספר, דאם פאלק, וועלכע האט נענומען די תורה מן השמים, לערנט ניט די תורה, און אונזערע קינדער זיינען אומוויסענד און די אוצרות פון דער תורה זיינען פארדעקט פון זיי.

חומש מיט רש"י, נביאים, קצור שלחן ערוך, אגדה און באורי התפלות האבען נעדארפט און נעמוזט נעלע־רענט און ערקלעהרט ווערען ביי אונזערע רבנים דרשנים פארן פאלק, ווי אויך די פולע ערקלעהרונג פון די תרי"ג מצוות איז צוזאמענהאנג מיט די סדרה פון יעדער וואך, ערקלעהרען די מצוה פון יעדער סדרה לויט דעם „ספר החנוך" און דער „חורב" פון ר' שמשון רפאל הירש ז"ל.

עס איז שוין צייט אויפצוהערען שטאפען דעם עולם מיט מעשה־לאך און וויצען אדער דרשות, וועלכע האבען קיין שייכות ניט מיט דעם ווירקלאכען אידישען לעבען, וועלכע שאפען נארניט, זאנדערן צו ל ע ר נ ע ן ת ו ר ה מ י ט ד ע ם ע ו ל ם, באקאמפען די שרעקליכע עם הארצות פון פאלק, וויל דער נרעסטער און שרעקליכסטער שונא פון אידען און אידענטום איז — עם הארצות.

עם דארף זיך יעצט אנפאנגען א גרויסע באוועגונג פאר לערנען תורה מיט דעם עולם, רבנים זאלען ניט שאפען די נויטינקייט פון ארויסגעבען דרשות אין זשארגאן, און זוכען יעדע וואך נייע וויצען, נאר זיי זאלען האבען רו־היגע קעפ, אויפהערען אוועקגעבען גאלדענע צייט פאר „מאכען דרשות", נאר ל ע ר נ ע ן מיט דעם עולם די אלטע הייליגע און בריליאנטענע נעדאנקען, וועלכע נעפינען זיך אין אונזער תנ"ך, מדרש, ילקוטים, עין יעקב און פון אונזערע אלטע מוסר־ספרים, פון וועלכע דער „מנורת המאור" האט נעזאלט און נעדארפט זיין דער האנד־בוך פון יעדען דרשן.

צ ו ר י ק צ ו א ו נ ז ע ר ת ו ר ה !

א ברענענדיגע פראגע

מאת הרב יעקב איסקאלסקי

די פראגע פון ענונות איז אלע מאל נעווען זעהר אן אנגענוויטאגטע. זינט אידען זיינען אידען האבען זיך נעפונען נידערטרעכטיגע מענשען, וואס האבען פארלאזען זייערע פרויען, ניט לאזענדיג קיין שפור פון זיך און די פרוי איז נעבליבען עלענד און פארלאזען, מיט דעם ענונה שטעמפעל און זי איז נעבליבען אן אייביג אומגליקליכע, וועלכע טאר א צווייטען מאל ניט הייראטען בעפאר זי באקומט א גט פון איהר מאן. און וואס מעהר די אידען זיינען נעווארען מפורד ומפוזר, צושפרייט איבער פארשי־דענע לענדער, איז נעווארען די צאהל פון אזעלכע אומ־גליקליכע אלץ נרעסער. אין דער לעצטער צייט פון די מלחמה יאהרען איז זייער צאהל נעווארען אזוי נרויס, אז זיי האבען זיך נעצוהלט אין די פיעלע טויזענדער, אזוי פיעל, אז אין פוילען האט זיך נענרינדעט פון דעם ועד הרבנים דוואשא א ספעציעלע לשכה לטובת הענונות, און זי האט זיך שריפטליך פארבונדען מיט דעם רבל הרבנים דאמעריקא, אז עמיינשאפטליך זאל מען קענען עפעם טאהן לטובתן, ווי אויסצוגעפינען זייערע אנט־לאפענע מענער און באקומען פון זיי א גט, וואהרים אין דעם איז פאר די עלענדע קיין אנדער מיטעל ניטא, וועז דער מאן פארלאזט זיין פרוי אפילו צוהנדליגער יאהרען איז זי נאך אלץ צונעבונדען צו איהם לויט אונזער תורה, סיידען עס איז פאראן א גביית עדות דאם ער איז ערנעץ וואו נעשטארבען.

אין אמעריקא איז די לאנג כמעט נאך שרעקליכער. דער מאן דארף נאר ניט אנטלויפען און דאך בלייבט די פרוי אן ענונה. ער מעג זיך נעפינען אין דערוצלבער שטאדט, נאר אויב די פרוי האט באקומען א נעריכטליכען דיווארס, דאן קען שוין קיינער איהם ניט צווינגען צו באפרייען זיין פרוי דורך א אידישען גט. ער לאכט איהר אין פנים, און וועלענדיג איהר שלעכטס טאן, ווייל ער בשום אופן ניט נעבען א גט אז דער צער און בראך פון אזעלכע פרויען איז אזוי נרויס, אז מען קען דאס ניט ארויסנעבען מיט וועדטער, און פיעלע פרויען, ניט

קענענדיג אויסהאלטען זייער עלענדקייט האבען חתונה אהן א גט און עס ווערען נתרבה ממזרים בישראל. פארוואס אבער אזעלכע, וועלכע די עלטערן דערלאזען ניט צו אזא שריט און זיי קלאפען אין די טירען פון די רבנים מיט הארצריסענדע תחנונים, אבער די רבנים קענען פאר זיי ליידער גאר ניט טאהן און קיינער קען זיך גאר ניט פאר־שטעלען, וויפיעל אזעלכע זיינען פארוואס ביי אונז אין אמעריקא. זיי צעהלען זיך אויך אין די טויזענדער.

עס טרעפט מאנכעם מאל, אז די רבנים נעהמען א שווערע פארואנטוואָרטליכקייט אויף זיך, ווען זיי זיינען מסדר א גט, בעפאר זיי בעקומען א דיוואָרס, וויל די רבנים ווייסען, אז נאך דעם דיוואָרס איז מעגליך אז דער מאן וועט ניט וועלען געבען א אידישען גט, אבער עס טרעפט אויך, אז די פרוי, ניט באגרייפענדיג איהר שפע־טערדיגע לאגע, איז נענען דעם צו נעהמען פריהער א גט, דענקענדיג, אז וועגען א אידישען גט וועט זיין צייט שפעטער צו פארהאנדלען און אזוי ארום פארבלייבט זי א שטענדיגע אשת איש

און צוליעב דיעזע שוידערליכע לאגע האט דער דגל הרבנים דאמעריקא געמומען אויף זיך די היילינע ארבייט לטובת תקנת העגונות. די הויפט־ארבייט באשטעהט אין דעם צו טרייען אויפזוכען די אנטלאפענע מענער דורך אדוועָרטייזען אין דגל ישראל אדער שרייבען צו די רבנים פון יענע שטעדט וואו מען דענקט, אז דער אנטלאפענער מאן נעפינט זיך און די רבנים שטרענגען זיך אן ארויס צו באקומען א גט פאר דער פרוי און באמת זיינען שוין פיעלע עגונות געהאלפען געוואָרען. נאטירליך, וועו עס וואלט נעווען א נעניגענדער פאנד וואלט מען נעקענט א סך מעהר אויפטאן אין דיעזען הינזיכט, וויל עס וואלט מעגליך נעווען אנצושטעלען א עקסטרא פעהיגען מענשען, וואס זאל זיך אפגעבען אויסשליסליך מיט דיעזען ענין, און דאן וואלט מען נעקענט פיעל העלפען טאקע די אמע־ריקאנישע עגונות אויך.

אבער ווי די לאגע זאל ניט זיין שרעקלאך, איז, ווי נעזאגט, קענען די רבנים פאר קיין פאל ניט צולאזען דעם נעראנק, צו מתיר זיין די פרוי אהן א גט פון מאן, און קדושין וואס זיינען נעווען על פי דין קענען ניט בטל ווערען, און וועו אפילו אז עס מאכט זיך אן אייג־צעלנע קיים, וואס רבנים קענען לויט דעם דין מבטל זיין די קדושין, קען אבער ניט זיין קיין רייד וועגען האלסייל ביטול קדושין, און ווי ערשטוינט בין איך נעווען לעזענדיג אן ארטיקעל אין צייטונג „פארווערטס", נעדרוקט צו אונ־זער שאנדע שבת, מארטש דעם 3טען, וועלכע די קעפעל פון ארטיקעל לעזט זיך, דאס עס איז ערפונדען נעוואָרען א פעטענט צו מתיר מאכען עגונות דורך ביטול קידושין, אין דעם ארטיקעל איז נעשריבען א נעשפרעך פון ציי־טונגס־מאן מיט מיר, וועלכע איך זאל האבען נעזאגט, אז וועו מען נעפינט אויס דאס די עדות פון קדושין זיינען מחללי שבת, דאן איז די קידושין בטל. נאטירליך, איך האב באלד נעשריבען אן ערקלעהרונג טאקי אין„ פאר־ווערטס" און האב אפגעלייקענט כמעט די אלע רייד וואס דארטען איז נעווען נעשריבען. דעם זעלבען סטייטמענט וועט דער לעזער נעפינען אין היינטיגען דגל ישראל.

נאכמעהר בין איך ערשטוינט נעוואָרען זעהענדיג א הודעה פון ועד הרבנים דניו יארק וועגען דיעזער אנגע־לענעהייט, דאס זיי זאגען, אז אויב א רב איז מבטל קדושין צוליעב דיעזע טעמים — וואס איז נעשריבען אין ארטיקעל — דאס מיינט אז די עדות זיינען מחללי שבת בפרהסיא — איז א זקן ממרא אתן גלייך צו עבודה זרה. אז רבנים זאלען אזוי שרייבען איז, איידעל נערעדט, ניט פארשטענדליך. אדרבה, פסקענען זיי אז קדושין מיט עדים פסולים איז אויך קדושין? און אויב אזוי, וואס איז דער רעש אויף די מסדרי קדושין וואס זיינען ניט מייחד עדים כשורה? און וואו זיינען אלע דעות פון די חז"ל ביז די ר' שונים ואחרונים.

איך זאג ניט, אז די מודעה איז נעשריבען פאליטיש, אבער רבנים גדולי תורה האבען זיך געמעגט רעכענען מיט דער לאגע פון די אומגליקליכע, און אויב עס וועט זיך נעפינען א בית־דין מומחה וואס וועט ביי איינצעלנע פעלע נעפינען א היתר על פי דין, קען מען דיעזען בית דין ניט דן זיין כזקן ממרה.

יידענפאלס וואלט איך נעזאגט צו אלע רבנים, אז זיי זאלען מיטהעלפען דעם דגל הרבנים אין זיין היילינער ארבייט לתקנת העגונות, אויסצונעפינען די פארשוואונ־דענע מענער און ארויסבאקומען גט־ן פאר זייערע פאר־לאזענע פרויען, און די הילף זאל באשטעהן דורך שאפען א פאנד פאר דיעזען צוועק. מיר קענען מיט זיכערהייט זאגען, אז מיט געלד מיטלען וואלטען מיר נעקענט זעהר פיעל אויפטהאן לטובת העגונות. פאר יעדען רב איז ניט שווער צו שאפען איינינע דאלאר פאר אזא היילינען צוועק און אויסער וואס די מצוה פון דעם איז זייער גרויס, וואלטען אויך אלע זעהן, אז שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל.

מודעה

כל הרבנים מניו יארק מתבקשים בכל לשון שבל יבואו לעיר קענזעם סימי, מא., להתערב בעניני העיר, ולא ישמעו לקול איש אחד הבא לבקש מהם לבוא לשם, כי כל עניני העיר מתנהלים ע"י המרא דאתרא הרב הגאון ר' יהודה בראוואר שליט"א, והכל על מקומו בשלום. ואם יבוא מי שהוא מן החוץ להתערב שם, יעיר עליו חרון אנשי העיר ויגרום ח"ו חילול השם.

דגל הרבנים דאמעריקא.

דער פנקס

אין חדשים שבט און אדר זיינען אפגעהאלטען געווא־ רען אסיפות ביי דעם דגל הרבנים, ביי וועלכע א גרויסער טהייל מיטגלידער האבען זיך באטייליגט און עס זיינען פארהאנדעלט געווארען פיעלע פראגען, וועלכע זיינען נוגע די רבנים און דעם יודענטום אין אלגעמיין.

די פראגע פון גרינדען א קהלה אין ניו יארק האט נאך אמאל ארויסגערופען ווארימע דיסקוסיאנען. מאנכע זיינען געווען מיט דער מיינונג, דאס צו גרינדען אן אל־ געמיינע קהלה, דארף די באוועגונג ניט קומען פון רבנים, זאנדערן פון באוואוסטע בעלי בתים און כלל טהוער, און אזא עצה איז נעגעבען געווארען צו א קאמיטע פון דגל הרבנים פון איינעם א באוואוסטע פערזאן. ווייל ווען עס זאל זיך אנפאנגען די באוועגונג פון רבנים, וועלען די איבעריגע פליגלען פון יודענטום ניט וועלען צושטעהן פון אנפאנג אן. ווען אבער די באוועגונג וועט קומען פון באוואוסטע בעלי בתישע פערזאנען, וועט דאס טרא־ גען אן אלגעמיינעם כאראקטער.

אבער דאס האבען אלע צוגענעבען, אז די התהלה קען נעמאכט ווערען דורך די רבנים, מיט דעם וואס די רבנים זאלען גרינדען א קהלה פון חרדים, אין וועלכע עס זאלען אריין אלע ארטאדאקסישע שוהלען פון גרייטער ניו יארק. כאטש שוועריגקייטען זיינען אין דעם אויך פאראן, ווייל פון וועלכע רבנישע ארגאניזאציע דאס זאל זיך ניט אנ־ פאנגען, איז פאראן א מורא, אז די אנדערע רבנישע ארגאניזאציעס, אויב זיי וועלען ניט שטערען, וועלען זיי אבער שטעהן פון וויייטען און ניט וועלען ארבייטען אין דעם. אבער, ווי געזאגט, אז כל התחלות קשות, און די רבנים חברים פון דגל הרבנים, וועלכע זיינען זעהר ווייט פון צו זיין פעסימיסטיש, איז באשלאסען געווארען, דאס די אלע קרוב פון הונדערט חברים פון דגל הרבנים זאלען אנפאנגען אן אניטאציע ביי זיי אין די שוהלען, אז זיי זאלען זיך אנשליסען אן א קהלה פארבאנד, און ווען מיר וועלען פארמאגען א פאראייניגונג פון קרוב צו הונדערט געמיינדען, דאן וועלען פיעלע געמיינדען צושטעהן צו אזא פאראייניגונג.

און עס איז באשלאסען געווארען צו רופען א ספעציאל מיטינג פון אלע חברים פון דגל הרבנים, וואס דאן זאל באשטימט ווערען די וויכטיגע פראגע.

ביי דיעזע מיטינגען זיינען אויך פארהאנדעלט ge־ווארען די לעצטע נעשעהענישען פון קידוש־און־הבדלה־ וויין פראגע, וועלכע די בעאמטע פון דער רעגירונג האבען שוין איין מאל ערקלעהרט און צוגעזאגט, דאס זיי וועלען פארנריינגערען די שטרייניגע רעגולייישאנס, און דאס די אידען זאלען קענען באקומען זייערע וויין אויף א גרויס־ גערען וועג. אבער קאמיטעס פון אייניגע רבנים האבען באזוכט דעם פראהיבישאן דעפארטמענט פון ניו יארק און יעדע קאמיטע האט נערעדט אויף איהר פארשיידענעם אופן און פארגעשלאגען איהרע איינענארטיגע עצות אויף אזוי פיעל, אז עס האט געשמעקט כמעט ווי מיט מסירה, און אייניגע זיינען נעגאנגען אזוי ווייט, אז מען האט נעפועלט ביי אים צו עפענען א ביורא, וואו רבנים זאלען זיצען און אנווייזען ווער עס פיהרט זיך ריכטיג און ווער עס איז עובר אויף די רולס. דאס הייסט מיט פשוט־ווערטער אז זיי, די יעניגע רבנים, וועלען אנווייזען די בעאמטע ווער עס נעהט נעגען די רולס. נאטירליך איז דאס נעפעלען נעווארען די אפיסערס און דיעזע איניגע האבען טאקע נעעפענט אן אפיס אין בייבעל הויז, וואו זי־ בעארבייטען די רבנים, וועלכע זיינען נאאיוו נענוג צו וועגדען זיך צו זיי, און וואס די ענדע וועט זיין קיין־ נער ניט וויסען, וויל יעדער רב מוז נאכער צושטעלען א רעפארט צו די אויטאריטיס, וואו עס איז אויפ־ נעמאנגען זיין וויין און צו וועלכע מעמבערס ער האט עס צוטהיילט, און טאמער האט דער רב ניט אזוי פיעל צייט זיך אפצוגעבען פיהרען א בוך־אקאונט, קען ער אריינפא־ לען אין טראבעל.

דער דגל הרבנים האט ביי דער אסיפה נעווארענט אלע רבנים, דאס זיי זאלען זיין צוריקנעהאלטען און זעהן אויספאלנען די אלע רולס און רעגולייישאנס מיט די אמענדמענטס, וועלכע זיינען גארניט אזוי שווער אויסצו־ האלטען נאר די פארשפרעכונגען פון די הויכע בעאמטע אין וואשינגטאן צו דער קאמיטע פון דגל הרבנים, און זאל זיך חס ושלום ניט איבער־חזרן דער אמאליגער חילול השם.

ביי דיעזער אסיפה איז באשלאסען געווארען צו מא־ כען אויפמערקזאם אלע אידען, אז זיי זאלען זיך היטען פון צו קויפען פסה די פארשיידענע קויקס און מאקא־ראנעס אן א ריכטיגער השגחה פון א רב מובהק, וויל אין די מעהרסטע פון זיי איז פארן א חשש פון אמת־ער חמץ. אנדערע זאל מען זיך היטען פון צו קויפען טשיקע־ פעטס פון סתם בוטשערס, וויל פיעלע פון זיי באזארגען זיך מיט נייע פסח־דינע כלים, אבער די שמאלץ איז פון טריפה ונבלה.

הרב זילבערמאן פון בראנזוויל, הרב דר. שלום רא־ בינאוויץ מברוקלין, הרב גרינפעלד מנו־יארק, זיינען ארריינגעומען געווארען אלס חברים צום דגל הרבים.

דער קאמפיין דורך די ציונים פאר דעם קרן היסוד איז אין פולען נאנג. לעצטענס איז ער פארשטארקט געווארן צוליב דער ידיעה, אז דר. וויצמאן קומט איז גיכען קיין אמעריקא. אין די רעדען פון די ציונים־טישע עסקנים מערקט זיך א פיבערהאפטע טהעטינקייט צו זעהן שאפען די זיבען און א האלב מיליאן דאלער קוואטא, וואס עס איז באשטימט געווארן דיזען יאהר פאר אמעריקא.

פון לאנדאן איז אנגעקומען א צייטונג, וועלכע רופט זיך „לאנדאן פאלקסצייטונג", פון וועלכער דער רעדאקטאר איז הרב יוסף שאפאטשניק. עס האט זיך די איינע אויגען ניט געוואלט גלויבען, זעהענדיג די געפאלענקייט פון דיעזען פערזאן, אז ער קען זיך ערלויבען צו דערנידעריגען די גדולי הדור, משפיל זיין די צדיקי עולם. וואר וואלט דאס נעקענט גלויבען, אז איינער וואס רופט זיך מיט־ן נאמען רב און איז ביי זיין פולען פאר־שטאנד, זאל זיך ערלויבען צו באשמוצען די נעמען, וועלכע זיינען ביי אלע אידען טייער און היליג און רופען מיט די שענדליכסטע נעמען די רבנים גאונים וצדיקים, ווי דער חפץ חיים, דעם גורער רבי, דער דווינסקער רב. ווי שעהמט זיך דאס ניט א איד מבזה צו זיין אזעלכע מאורות הגדולים, עפענטליך געשריבען אין א צייטונג. דער רב־רעדאקטאר איז מודיע, אז ער האט נערוקט איין ניגע הלקים פון זיין ספר „לקרוא לאסורים דרור", און אויב דאס האט א שייכות מיט זיינע זידלעריין, וויל זיי, די רבנים גאונים, זיינען נענען זיינע רייד, איז נאך ניט נעהערט נעווארן, אז אין דברי תורה זאל מען אזוי מבזה זיין אפילו א גלייכען צו זיך, בפרט אז דיעזער רעדאקטארד איז לגבי זיי כננס לגבי ענק. מיר וואלטען וועלען זעהן וואס ער שרייבט דארטען אין זיינע חיבורים. ער פארשפרעכט, אז אין נעקסטען צעהנטען נומער פון זיין צייטונג וועט ער נאך מעהר ניסען א קיתון של שופכין, אבער מיר קענען איהם פארזיכערען, דאס די אלע רייד וועלען צוריקפאלען אויף איהם וכבוד התורה במקומו מונח.

אין פילאדעלפיא האט לעצטענס פאסירט א דבר נבלה, וועלכע מיר מוזען דאס איבערנעבען צו די רבנים, אום זיי זאלען וויסען ווי צו היטען זיך בעניני ניטין וקידושין.

א פרוי, מרס. הערין, האט באקומען א נעזעצליכען דיוואָרס פון קאורט, אבער דער מאן האט זיך ענטזאגט צו נעבען א אידישען גט. איז זי נעקומען צו א יונגען רב און דיעזער רב האט נעבראכט זיין פאטער, א רב פון ניו יארק און ניט פרענענדיג צופיעל שאלות האבען זיי מסדר נעווען א גט צו דער פרוי. לסוף איז באוואוסט געווארן, אז די פרוי האט אננעדוננען א פרעמדען מאן ער זאל איהר אפ־נט־ען. בינו לבינו האט די פרוי חתונה נעהאט מיט אן אנדער מאן און א צווייטער מאן האט נע ווירקט אויף דעם ערשטען אמת־ען מאן, ער זאל אפ־נט־ן זיין פרוי. דער מאן האט איינגעוויליגט בתנאי, אז דער צווייטער מאן זאל איהר אוועקווארפען. דער גט לינט ביי א רב, און וויל די פרוי האט געזאגט, דאס זי וועט זיך ניט שיידען פון איהר צווייטען מאן, איז נעווארן ביי די פילאדעלפיער רבנים א חלוקי דעות. מאנכע זאגען, אז מען זאל איהר דעם גט ניט איבערנע־בען, וויל צו שטעהן מיט־ן צווייטען מאן איז אויך אן איסור דאורייתא, וכשם שהיא אסורה לבעל כך היא אסורה לבועל. אנדערע זאגען אבער, אז מען דארף איהר דעם גט יא נעבען און מציל זיין איהר פון איסור אשת איש. מען דארף איהר אויך מודיע זיין, אז דער צווייטער מאן טאר מיט איהר ניט שטעהן. נאטירליך, קיין איסור אויף איבערגעבען דעם גט איז ניטא. די ערשטע זאגען אבער, אז מען דארף פארהאלטען דעם גט למיגדר מילתא און א גרויסע שולד פאלט אבער אויף דעם רב, וועלכער האט מסדר נעווען צום ערשטען מאל דעם גט און האט ניט חוקר ודורש נעווען, צי ער איז באמת דער ריכטיגער מאן. די רבנים אין אלגעמיין פון די גרויסע שטעדט דארפען זיך לערנען פון דעם, ווי וויים מען דארף זיין נזהר אין אזעלכע ענינים.

זונטאג, י"ב אדר, איז געפייערט נעווארן די שמחה פון תנאים פון הרב ר' יעקב איקאלסקי'ס טאכטער חנה אסתר, וועלכע איז א גרויסע משכלת אין ענגליש און העברייאיש, ונאמנת לעמה, דתו ואמונתו. מיט החתן הנפלא דר. צבי הירש נאלדין, וועלכער האט זיין דאקטאר אפיס אין 1302 ראוזדייל עוו., בראנקס. ביי די תנאים זיינען אנווועזנד נעווען א גרויסער צאהל פראמינענטע נעסט, צווישען זיי הרב ר"א יודעלאוויץ, הרב ר' יוסף פיימער, הרב ר"מ כהנא, הרב ר"ל ריינא, הרב מארים מאנגעס, הרב ר"א איסקאלסקי און נאך. דער תנאים־דינער איז נעווען זעהר א נעהויבענער, וויל דער חתן, אויסער דעם וואס ער איז א באריהמטער דאקטאר, איז ער אויך א למדן און משכיל, באליבט און נעאכטעט פון אלע זיינע באקאנטע און שטאמט פון א זעהר שעהנע פרומע פאמיליע. אלע אנווועזענדע, באטראכטענדיג די יוננע פאר האבען צונעגעבען, אז דא האבען זיך משדך נעווען ענבי הגפן בענבי הגפן, דבר נאה ומתקבל. אלע רעדנער האבען זיך אויסגעדריקט, דאס דער חתן דר. נאלדין איז אויסער וואס ער איז א רופא הגוף, איז ער אויך א רופא הנפש און מיט זיין איבערנעבענהייט צו כלל ארבייט פארשטארקט ער די הערצער פון יוננען דור, אז זיי זאלען זיין צונעבונדען צו זייער פאלק. א גרויסע צאהל טעלענראמען זיינען ערהאלטען נעווארן פון רבנים און נוטע פרייגד, פון נאהענט און פון וויים.

גרויסאַרטיגער באַנקעט אין תפארת הגר"א תלמוד תורה לכבוד הרב שמריהו ליב הורוויץ

הרב הורוויץ ווערט אָפיציעל אינסטאַלירט אלס דער רב אב"ד און פיהרער פון די תפארת הגר"א שוהל און תלמוד תורה, און באַקומט א כתב רבנות אויף 10 יאָהר מיט א געהאַלט פון $5000 א יאָהר.

ניט לאַנג צוריק האָבען 450 אידען פון ניו יאָרק, די סלת ושמן פון ניו יאָרק און בראַנזוויל, נענעבען א באַנקעט לכבוד הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ, לכבוד זיין אינסטאַלירשאַן אלס רב און מנהיג אין די שוהל און תלמוד תורה תפארת הגר"א, 425 האוואַרד עוו.

דער „דגל הרבנים" פון אמעריקא האָט געשיקט צום באַנקעט א דעלעגאַציע פון איהרע חשוב'ע חברים, רבנים נאונים מפורסמים: הרב ר' יעקב איסקאַלסקי, מנהל האגודה, הרב ר' יוסף פיימער, וועלכער איז באַוואוסט אין דער רבנישער וועלט אלס „דער סלוצקער רב", און הרב ר' משה טאַננענבוים.

הרב הגאון ר' יעקב לעווענסאָן, רבי וואַלערשטיין, פרץ ווירניק, שעף־רעדאַקטאָר פון „מאָרגען זשורנאַל", משה זעלדין, יוסף חיים קאַפלאָוויץ, עקיבא מארגאָלין און דער באַוואוסטער פּאָלקס־מטיף צבי הירש מאַסליאַנסקי, האָבען נעהאַלטען פייערדינג רעדעס, אין וועלכע זיי האָבען שטאַרק געלויבט הרב שמריהו ליב הורוויץ אלס רב מפורסם, כלל טהוער, ארגאַניזאַטאָר, מחבר פון צוועלף ספרים וועגען הלכה, אגדה, דרוש, פילאָזאָפי, מוסר ומדות, ווי אויך מחבר פון באַוואוסטע ספרי למוד וחנוך, גרויסער ארטאַדאָקסישער מהנך און גלענצענדער דרשן ומטיף.

צ. גלאַדשטיין האָט נערעדט אין נאָמען פון די צוועלף לעהרער פון תלמוד תורה. צוויי קליינע קינדער האָבען נעדעדט אין נאָמען פון די טויזענד תלמידים פון תלמוד תורה און האָבען נענעבען א בוקעט בלומען צו הרבנית הורוויץ. מרס. דייוויסאָן, פרעזידענטין פון די לייַדים עקזילערי האָט נענעבען א מתנה צו הרב הורוויץ א אמת'ע גאָלדענע פאונטין־פען צו שרייבען נאָך ספרים. מר. ל. ראָזמאָן, דער פרעזידענט פון תלמוד תורה האָט דערלאַנגט צו הרב הורוויץ א כתב רבנות אויף צעהן יאָהר, צוזאַמען מיט א טשעק פון 300 דאָלאַר אלס האַרצינע מתנה צו הרב הורוויץ.

עס זיינען אויך נעקומען באַגריסען הרב הורוויץ, הרב א. לעהרמאַן, דער רב פון אייסט ניו יאָרק, הרב ר' ישעי' יוסף מאַרגאָלין, הרב זילבערמאַן, הרב רעבאַלסקי פון תל־אביב, ארץ־ישראל, רבי סנפיר, צבי הענדלער פון סטאָן עוו. תלמוד תורה און מר אהרנסאָן, פון פענסילווייניא עוו. תלמוד תורה.

האַרצינע באַגריסונגען זיינען אָנגענעקומען פון דושאַרוש אטא ראָזאַלסקי, הרב שטיינבערג פון סאַלאַנטער תלמוד תורה, הרב קאַסוט פון האַרלעם, הרב מנחם הכהן ריזי־קאָוו, לואיס מארשאַל, דושארוש מיטשעל מעי, דושארוש ריטשארדס נאָווע, ישראל אונטערבערג, בערנארד זעמעל פון די אידישע ערציהונגס נעזעלשאפט, ד"ר סאַלאָמאָן לאָנשטיין פון דער פערערייַשאָן, רבי לעווענטהאל פון ברוקלין דזשואיש סענטער, הרב הגאון מ. ש. שאפירא, פון ישיבת ר' חיים בערלין, סעמועל אונטערמייער, מאקס ד. סטויער, לואיס ליפסקי און פון פיעלע אנדערע.

די פאַלגענדע באַוואוסטע ארגאַניזאַציאָנען און אַנשטאַלטען האָבען זיך באַטיילינגט אָפיציעל אין דעם באַנקעט לכבוד הרב רש"ל הורוויץ: דער „דגל הרבנים" פון אמעריקא, די עדת ישראל אף בראַנזוויל און איסט ניו יארק, די ציוניסטישע ארגאַניזאַציע, די סטאָן עוו. תלמוד תורה, די פענסילווייניע עוו. תלמוד תורה, די אגודת מנהלי בתי הת"ת באמריקא, ליידים עקזילערי פון תפארת הגר"א תלמוד תורה, די חברה ש"ס, די חברה משניות, דער עלטערן פאַרבאַנד, די קינדער ארגאַניזאַציע און די קינדער שוהל פון תלמוד תורה, ליידים לחם עניים פון בראַנזוויל, ליידים דעי נוירסערי, ליידים גמילת חסדים, די עבריה, דער בית יתומים פון בראַנזוויל, סאַלאַנטער תלמוד תורה און מעהרערע שוהלען און סאַסייעטים.

די תפארת הגר"א תלמוד תורה ביי טויזענד קינדער, איז איינע פון די גרעסטע און בעסטע תלמוד תורה'ס אין אמעריקא, און עס ווערען נעלערנט למודי קודש על־פי רוח התורה. דאָס איז א תלמוד תורה, ווועלכע באַזאַרגט איהרע טויזענד תלמידים מיט למוד און הנוך. איהרע לעהרער זיינען תלמידי הכמים און מורים מובהקים. עס קאָסט כמעט טויזענד דאָלאַר א וואָך אויפצוהאַלטען דיזע גרויסע און הייליגע תלמוד תורה. הרב שמריהו ליב הורוויץ איז דער רב פון די גרויסע שוהל פון תלמוד תורה און איז דער פיהרער פון תלמוד תורה. די לעצטע רעדע פון הרב הורוויץ ביים באַנקעט איבער אידישע ערציהונג, האָט געמאַכט א שטאַרקען אייַנדרוק אויף די 450 פאַרזאַמלטע געסט, און די וויכטיגסטע כלל טהוער פון ברוקלין האָבען זיך אָנגעשלאָסען אלס דירעקטאָרען אין די גרויסע תפארת הגר"א תלמוד תורה.

מודעה

יצאו לאור

שטרי מכירת חמץ והרשאות

בתיקון גמור

מהגאון המפורסם רא"א יודעלאָוויץ שליט"א

אב"ד בנויארק.

להשיגם על פי הכתובת:

RABBI I. SODDEN

364 Vernon Avenue Brooklyn, N. Y.

המחיר 15 סענט.

למוכרי ספרים הנחה הגונה.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא וועלן נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אין׳ם לעבען פון זייערע קהלות און שולען).

הרב ר׳ יעקב קאנטראוויץ, נעוועזענער רב אין טימקאוויץ, וועלכער איז ניט לאנג נעקומען צו אונז אין אמעריקא, איז יעצט אויפגענומען נעווארען רב אין טרענטאן, נ. דזש., ממלא מקום זיין אין דער שול וואו עס איז נעווען רב הרב מאושאוויץ, וועלכער איז אנגעקומען אין בראנקס.

הרב קאנטראוויץ איז א שוואגער צו הרב הנאון ר׳ אלי׳ פיינשטיין פון פרוזשאני, און איז נעווען באוואסט אין אייראפא אלס פראמינענטער רב און עס איז צו האפען, אז אין טרענטאן וועט ער קענען ווירקען און אויפטהאן זעהר פיעל לטובת היהדות.

הרב ר׳ יצחק יעקב שעוועלעוויץ, וועלכער איז געווען רב אין לאנג ברענטש, איז נעווארען רב אין מידל ווילעדזש, נ. א., און איז אינסטאלירט נעווארען אין דער אנוועזענהייט פון פיעלע רבנים.

הרב ר׳ מנחם הכהן ריזיקאוו האט נעפייערט די התונה פון זיין טאכטער מיט הרב סומכום פון ברעזפארט אין תקות שלום שוהל פון ברוקלין. פאלגענדע רבנים האבען זיך באטהייליגט אין דיעזער נעהויבענער התונה: הרב גוטה, הרב נארטענהויז, הרב שאהאטאוויץ, הרב נאטעסמאן, הרב דר. רעווועל, הרב ר׳ יעקב איסקאלסקי, הרב רש״ל הורוויץ, הרב ר״צ קאהן, הרב ר״י סאדין, הרב דר. ש. ראבינאוויץ, הרב מיכל שמעון איסקאלסקי און 15 יונגע רבנים, חברים פון חתן, תלמידים פון ישיבה. סידור קידושין האט מען מכבד נעווען הרב איסקאלסקי, אבער ער האט ערקלעהרט אז דאס מיינט ער זאל מסדר זיין מי ראשון ומי אחרון. יעדער רב האט נעקראנען זיין כיבוד לפי זקנתו ולפי כבודו. די תלמידי הישיבה האבען מכבד ומשמח נעווען חתן וכלה אויף אן אמת רבנישען שטייגער.

הרב ר׳ שלמה לעווין, וועלכער איז באקאנט איבער׳ן לאנד אלס רב מובהק ודרשן נפלא, וועלכער איז נעווען רב אין ראטשעסטער און ברוקלין, איז יעצט נעווארען רב אין איינע פון די שענסטע שוהלען פון בראנקס מיט גרויסע שכירות. עס איז זעהר ערפרעהענד, דאס די נעמיינדע האט פארשטאנען אפצושאצען די כשרונות פון דיעזען רב און עס איז צו האפען, דאס דער נאנצער נענד וועט אפגעלעבט ווערען דורך זיינע פלאם־פייערדינע דרשות און וועלען נהנה זיין מאור תורתו.

לתקנות עגונות

עם ווערט נעזוכט דניאל פליישער, וועלכער האט נעווינט מיט זיין פרוי פינא אין סיאטעל, וואשינגטאן, 15 יאהר. מיט 5 יאהר פריהער האט ער אווקנעשיקט זיין פרוי נאך לובלין, פוילען. שוין דריי יאהר וואס זי האט ניט נעהערט פון אירם. דער בית־דין פון לובלין בעט רחמים פאר דער פרוי, וועלכע איז קראנק נעווארען פון ענמת נפש. די רבנים פון סיאטעל, הרב ר״ב שאפירא והרב ווינאגראד ווערען נעבעטען איהם אויסצווכען און מיט איהם איבערצוגעבען, כדי צו ברענגען אן ענד צו איהרע צרות. די אדרעסע פון בית־דין איז:

Rabinat Gminy Wyzn Zydowskie, Lublinie, Poland.

* * *

זלמן דמתקרי סעם בן אברהם למשפחת יאם, יליד עיר מאהלעוו, נשא אשה בפה את לאה המכונה לינא בת יאסעל למשפחת דיימאנד, וכארבעה חדשים אחרי התונתם נעלם ועקבותיו לא נודעו זה ששה שנים. מלאכתו הוא פיינטער, קומתו ממוצעת וגל בשר, חומו קצר יש לו אח בעיר טעמפא, פלא. אשתו מבקשת אך נט להתירה מכבלי העיגון. כל מי שיודע ממנו מתבקש להכריחו ליתן נט לאשתו, לכתוב על פי האדריסה של דגל הרבנים.

* * *

קאפלאן ירחמיאל (בארצנו נקרא קאפליושין, אך באמעריקא שינה שמו לשם קאפלאן), עזב את אשתו רחל בעיר רינא ונסע לאמעריקא. בתחלה שלח לה מעט מעות על הוצאותי׳ והוצאת בנה שעזב אצלה. בשנה העברה נודע לה שנשה שם אשה אחרת, והפסיק לשלוח כעות לאשתו הראשונה על הוצאותי׳. עתה נודע לה שגם את אשתו השני׳, שנשא באמעריקא, עזב, בלקחו ממנה שבע מאות דולר. אדרעסת אשתו השני׳:

מרס. ס. נאטהאנזאן, 13 דעי קאורט, בריוטאן ביטש, ברוקלין, נ. י.

מאת אדמור מלובאוויטש שליט״א קבלנו מכתב בקשה להשתדל לטובת הענוגה הזאת פכל האפשרית.

תמונתו נמצאת אצלנו.

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא. העורך: הרב שמריהו ליב הורוויץ

חנוך הבנות

הרב ר' טוביה האראוויץ, בא כח „האגודה" בא לכאן במטרה גדולה וקדושה: לענין את ראשי היהדות באמעריקא בשאלת חנוך הבנות על פי רוח התורה והאמונה ולהציל את הבנות הצעירות, בנות יעקב מעבר לים, משמד, התבוללות ונשואי תערובות.

זה שנים אחדות ש„האגודה" יסדה, בתור נסיון, רשת של בתי ספר לנערות בשם כללי „בית יעקב" בכל רחבי פולין וגאליציה, ולפי עדותו של הרב האראוויץ מתחנכות שם 12,000 בנות במאה בתי ספר לנערות בערי פולין וגאליציה, והמורות מתחנכות בבית ספר מיוחד למורות שנוסד לשם זה. ויש דרישה גדולה מאד למורות עבריות בעלות דת ודעת בהקהלות העבריות של פולניה, גאליציה, ליטא, רומיניה, טשעכא־סלאוואקיא ואוסטריא, ולהספקת צורך גדול וקדוש זה יש צורך בבית ספר למורות גדול והשוב, וכבר נגשו לבנות בנין גדול ומפואר שכזה בעיר קראקא, ששם יהיה מקום לשלשמאות מורות בשביל בתי הספר לנערות „בית יעקב".

לפי עדותו של באכח בתי הספר לנערות שבא לאמריקה לרכוש נפשות וכסף למטרה קדושה זו, לומדות בבתי הספר „בית יעקב" נערות בנות 6—16, ולומדות: חומש, תנ"ך, הלשון העברית ודקדוקה, דברי ימי האומה, עקרי האמונה, דינים ומנהגים, תפלות המוסר העברי, שירים בעברית ויהודית, גם חלוץ עצמות במדה הגונה, חכמה והשכלה לומדות בלשון המדינה ולמודי הקודש — בעברית ויהודית (יהודית למה? אם אפשר וצריך ללמד הכל בעברית?! — המערכת) וגם הכינו שם שעורי ערב לאלה שכבר גמרו את בית הספר, והרב האראוויץ שכבר הצליח, לפי דבריו, באנגליה, בא לכאן לאסוף את הסכום של 25 אלף דולרים לבנין חדש של בית ספר למורות.

מקנא אני קנאה גדולה בבעלי „בית יעקב", אף־על־פי שבנוגע לחנוך דתי ושיטתי היא כדעת ושיטת „המזרחי" ולא בדעת ושיטת „האגודה", ומתרעם אני על האדונים האלה על שנותנים תמיד את לשון הגלות בתור שפת ההוראה — זרנון — ולא לשון המקרא והמשנה, לשוננו הקדושה, אבל בעקרי של דבר הרי אני מרכין את ראשי לפני העסקנים הללו, שהתחילה לטפל בענין חשוב גדול וקדוש כענין של חנוך הבנות על פי דרכי התורה.

והנה ר' יהודה החסיד אומר בספרו, „ספר החסידים" בזה"ל: „חייב אדם ללמד לבנותיו המצוות, כגון פסקי הלכות, ומה שאמרו מי שמלמד לבתו תורה כאילו מלמדה תפלות, זהו עומק התלמוד וטעם הדברים, ושדי התורה אין מלמדין לאשה ולקטן, אבל הלכות מצוה ילמד לה. אם לא תדע הלכות שבת איך תשמור שבת? וכן כל מצוה, כדי לעשות להזהר במצוות, שהרי בימי חזקיה מלך יהודה אנשים ונשים, גדולים וקטנים ידעו אפילו טהרות וקדשים, וזהו (דברים ל"א, י"ב) הקהל את העם, האנשים והנשים והטף, וזהו (שם) אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל טפכם נשיכם (תתל"ה)".

והנה הפרנוג לודוויג ביבס, פרופיסור באוניברסיטה באוקספורד, מחבר ספרי חנוך ידועים לפדגוגים, הוא דורש בספריו בשביל הנערות חנוך מוסרי דתי, דבנות — הוא אומר — צריכות חנוך מתאים אל טבען. הן צריכות להתחנך קודם כל לצניעות ולדתיות ואמתית.

גדולי המחנכים אצל אומות העולם השפיעו על בני דורם להנך את הבנות, שהן בעלות רגש, על ידי חנוך דתי, ופרופיסור יוהנס בוגנהאגען השתדל שהנערות תלמדנה שתי שעות בכל יום בבית הספר דת. ואנחנו, בני עם הספר, עם הרוח, אנחנו איננו נותנים לבנותינו חנוך עברי דתי־לאומי, ועליהן תהיה החובה לגדל ולחנך דור חדש מוקיר תורה ויהדות, וכשאין אם עבריה מגויסה בידיעות היהדות, איך אפשר יהיה להן לחנך דור עברי?

והנה ביחוד בדורנו זה, שהנשים השפעתן בבית ובחייב גדולה ועצומה עד מאד, והנערות שלנו הלא לומדות שנות זרות וספריות זרות בלשונות העמים, בבתי ספר זרים, הגבה קיומה מוטלת עלינו ללמד את הבנות תורה ומצוות וללמדן את הלשון העברית וכל היקר והקדוש לעמנו.

וכבר היו נשים גדולות בתורה, בחכמה ובינה, וכשחקור רש"י ז"ל היתה בתו הותמת דברי הלכה ושו"ת בשמו באמרו: „כי תש כחי אולת ידי מלמשוך בעט סופר ולכן בתי הראתי (שבלי הלקט חלק ב דף נ"ז) חוליט אחות רש"י היתה מלומדת וכן מרים אשת ר"ת (תשובות מיימוניות, הלכות מאכלות אסורות סימן ה' ועיין תשובות מהר"ם מרוטנבורג סי' ש"י דפוס לבוב, כל ב, סימן ס"ו, שו"ת מהרי"ל סימן ה').

ואומרים על הגאון ר' אריה ליב צונץ ז"ל, כי לעת זקנתו כתבה בתו המלומדת חדושיו על הספר. (ועיין ירושלמי פסחים פ"ד הלכה א', תשובות ר"ח אור זרוע סימן ק"א, סמ"ג ח"ב מצוה כ"ו.)

על רבנינו, דרשנינו ומטיפינו חובה קדושה מוטלת להרעים בקולם, קול חוצב להבות אש קודש, על הערך חנוך בתי לאומי לבנות ישראל באמריקה. אל נא ישכחו, כי חנוך הבנות זהו ענין חשוב וקדוש מאד מאד.

שמריהו ליב הורוויץ.

תולדות רבני אמריקה

הרב ר' יוסף בהגאון ר' מאיר פיימער האב"ד דסלוצק

הרב ר' יוסף, בהגאון ר' מאיר פיימער, האב"ד דק"ק סלוצק, נולד בעיר ברעזען פלך מינסק, ביום תשעה עשר לחודש אדר שני שנת תרל"ה. בשנה ההיא, בחודש סיון, נתמנה אביו לרב בעיר סלוצק על מקום הגאון ר' יוסף דובער זצ"ל.

הרב מהר"י פיימער נתחנך על ברכי אביו הגאון, ובהיותו עוד צעיר לימים הצטיין מאד בכשרונותיו הנעלים, וביחוד בתור זכרן, מבקר נפלא ובקי בכל המדרשים, נוסף על גודל בקיאותו בש"ס ופוסקים, ואחר שנתחתן עם הרבנית רבקה עלקא בת הגביר הרבני הנכבד ר' ראובן סאכארָוויץ בעיר קאוונא, ואחרי ישבו כשלש שנים על שולחן חותנו על התורה ועל העבודה נלקח אחר כבוד להיות רב בעיר סלוצק למלא מקום אביו הגאון ר' מאיר, אשר נתמנה לרב בעיר לעכאוויץ.

הרב ר' יוסף הנ"ל בא לאמריקה בקיץ שנת תרפ"ה וכל אנשי מולדתו הכירוהו לטוב להספיק לו די מחייתו בכבוד הראוי לו, ולמושב אוה לו בפרור באָרָא פארק, וקבע לו מקום לתורה ולעבודה בביהכ"נ בית אל שם ומאז בואו לפה ועד עתה קנה לו לו שם טוב ההולך למרחוק בכל ארץ אמריקה.

הרב הגאון ר' דוד פריינקעל שליט"א

הרב ר' דוד פריינקעל, דער רב פון דוקלא מגן אברהם שוהל אין ניו יאָרק, אויך ביי אייניגע אונגארישע שוהלען איז געבאָרען נעווָארען אין יאָהר תרכ"ו אין דער שטאָדט קאסאן, אין אונגאָרן.

אביו הרב ר' משה אהרן פרענקעל, הרב ואב"ד בעיר קאסאן, נצר ממשפחות מיוחסות בישראל, מנכדי בעל קרבן העדה על הירושלמי והרב הקדוש החזה מלובלין והצדיקים מקאמארנא וזידיטשוב, והרבנית, אמו של הרב ד"ר פרענקעל, היא נכדת בעל התוספות יום טוב והנאון מליפנים.

הרב ר' דוד פרענקעל נתחנך בנערותו על ברכי אביו הגאון הנ"ל, ואחר כך הסתופף בצל רבו המובהק הגאון המפורסם ר' חיים צבי מאנהיימער, האב"ד דאונגוואהר, ושמש גם את הגאון ר' שלמה נאנצפריעד ז"ל, בעהמ"ח קיצור שולחן ערוך, ושאב הרבה ממעין תורתם, עד אשר נסמך להוראה מגדולי תלמידי החתם סופר: הרב הגאון ר' אהרן פריעד, אב"ד דק"ק קיסערמין, מהרב הגאון ר' אברהם צבי יהושע ווייסבערגער, אב"ד דק"ק מארנארעטען, מהרב הגאון ר' אהרן גרינבערג, אב"ד דמיהאלאוויטען, מהרב הגאון ר' אברהם יצחק גליק, האבד"ק טאלטשאווא, מהרב הגאון ר' יעקב שאפירא האבד"ק טערצעל.

הרב פרענקעל היה רב ואב"ד בעיר דארנא־וווטרא במדינת בוקאווינא לערך שתים עשרה שנה ופעל ועשה ותיקן הרבה לטובת העיר והיהדות והרביץ תורה שם וכבואו לאמריקה נתקבל ברב אהבה לעיר מעקיספאָרט, ומשם לסקרענטאָן במדינת פא. וכשקנה שם טוב ההולך למרחוק נתקבל אל הקהלה המפוארה בביהכ"נ דוקלא מגן אברהם. הרב הזה היה עובד חרוץ בכל מילי דמתא ולוקח חלק בכל פעולה טובה להחזקת הדת. יש לו בכתב יד הרבה חידושי תורה אשר בא בדברים עם גאוני עולם. יש לו השפעה מרובה בכל חוגי בני ארצו ומולדתו ודבריו נשמעים במחנה ישראל.

הרב הגאון ר' מענדעל חיים לאנדאָ שליט"א

הרב רמ"ח לאנדאָ שליט"א, נולד בעיר טשעכנאָווקָ, פולין, ביום ה' כסלו שנת ה' תרכ"ב לאָביו הגאון הצדיק המפורסם ר' יעקב זצ"ל, ונתגדל על ברכי זקנו הגאון קדוש ד' רבינו אברהם זצוק"ל מעיר הנ"ל ולמד הרבה תורה ממנו. בחודש תמוז שנת ה' תרל"ח בא בברית הנשואין עם אשת בריתו מ' זיסל שתחי' לבית בעהריעה, בת הגביר ר' זלמן בזדענסקאווקלי. בהיותו בן שמונה עשרה שנה נסמך בהתרת הוראה מהגאון בעל נפש חיה ז"ל. בשנת תרמ"ה נתקבל לרב בעיר מצערה ראספשא פלך פיעטרקוב ולא הוה מתדר ליה התם ויעזוב את הרבנות וישלח במסחר ידו ולא הצליח בו, ויגר עוד הפעם בעיר זדעגסקאווקלי ובשנת תרמ"ח בחודש מרחשון נתקבל לרב ואב"ד ברב פאר והדר בעיר ווידאווא, פלך פיעטרקוב. משם נתקבל בשנת תרנ"א לרב בעיר פיאנטקי פלך קאליש. בשנת תרנ"ד בי"ט לחודש שבט נפטר אביו הגאון הקדוש זצ"ל וישימו בו עיניהם החסידים אשר הסתופפו תחת צל אביו זצ"ל ויבחרו בו למנהיג וראש לעדתם, והנהיג נשיאותו בפיאנטקי ובשנת תרנ"ו בחודש אדר נתקבל לרב בעיר פשיראָוו פלך פיעטרקוב ויהי שם עד קץ שנת תרנ"ט. בשנת תרנ"ח הוציא לאור ספר אהבת חסד על ש"ס, סדר נשים וטהרות, ממה שסדר מכתי"ק זקנו הגאון קדוש ה' מוהר"א זצ"ל. וגם את ספרו עטרת זקנים יחד עם הספר אהבת חסד.

מקץ שנת תרנ"ט נתקבל לרב ואב"ד בעיר נאָווארדוואָר פלך וואַרשא, ובשנת תרס"ד יצא לאור ספרו „מקיץ נרדמים", ובחודש תמוז בשנה ההיא נתקבל לרב בעיר זאוויערניצע פלך פיעטרקוב. בשנת תרע"ד, בחודש טבת באו אליו ראשי עיר לאמוא ויציעו לפניו לקבל עליו משרת

(סוף על דף 14)

פרטי-כל של ישיבות הועד לחזוק התורה והדת ברוסיא.

ביום השלישי וביום הרביעי פ' חיי שרה שנה זו היו ברינא ישיבות אחדות של הועד לחזוק התורה והדת ברוסיא הסובייטית. בישיבות האלו השתתפו: האדמו"ר שליט"א מליובוויץ, הגאון ר' רוזין שליט"א מדווינסק, הגאב"ד דמתא רמ"מ זק שליט"א, הרב ד"ר הילדסהיימר שליט"א וציר הסיים ר' מרדכי דובין שליט"א.

נוכחים: ר' מנדל נוראר, ר"ש נוראר, ר"י לאנדא, ר"מ שניאורסון ר' אבינדור וואלאנשאק, ר"א ריינין, מזכיר ש"י ווייטנברג.

סדר היום:

א. דו"ח על העבודה בם. ס. ס. ר.
ב. תכנית העבודה.
ג. שאלת הגנה חקית.
ד. התארגנות הועד והלשכה.
ה. דרישות לפני הדזוינט.
ו. העברת ההנהלה לרינא.

סעיף א':

ר' שמרי נוראר: מרצה דו"ח ע"ד העבודה ברוסיא, אשר התנהלה בכמה מקצועות: יסוד הדרים, ישיבות, הברות „תפארת בחורים", „משנה", „עין יעקב" וכדומה. גם במקצוע הגנה חוקית השיגו רשיון של „הוציק" להורות לקבוצות קטנות למודי תורה והגינו במאורעות פרטיות על מוסדות התורה והדת. במקצוע התמיכה למלאכת יד נעשו צעדים, שהוכיחו את אפשריות העבודה ונחיצותה, הרבה נעשה לחזוק התורה, לתקון מקואות וכדומה. בער המושבות דאנו הרבה להקים להם מוסדות דתיים: שחיטה, מקואות, בתי תפלה. עכשו דואג הועד העומד להוסד להחזיק בקים מכבר ולהרחיבו עד כדי לקבל 16000 תלמידים.

סעיף ב':

מתאשרת תכנית העבודה המצרפת לפרטי-כל.

סעיף ג':

המרצה אד"ש: ברוסיא צריכים להבדיל בין שלשה מיני כחות, שלעומתם צריכים לבקש הגנה בחקים של ס. ס. ס. ר. ובהשתדלות של השפעה על האדמיניסטראצי', ואלו הם השלשה: „השלטון המרכזי', השלטונות המקומיים והיעווסעקצי'; השלטון המקומי לא תמיד מכון לרצונו של המרכז והיעווסעקציא עובדת בכלל ברדיפותיה נגד הדת בנגוד לשלטון המרכזי, כי השלטון המרכזי התיר את הוראת הדת בקבוצות שונות והתיר ללמד לבני 18 ומעלה, והיעווסעקציא מבקשת לאסור מה שהתיר החק.

על כן נמצא שמלחמתנו נגד היעווסעקציא תמצא לפעמים הכרעה להצד הדתי נגד היעווסעקציא על יהי השלטון העליון. הרפרסיות נגדנו אינן נובעות מהשלטון המרכזי אלא באות על ידי היעווסעקציא אשר בוחרים באמצעים בלתי כשרים למען הרע לדת, כי המלמד הוא עובד לגלי וגם השלטון המקומי לא יגע בו לרעה, עד שהיעווסעקציא תלשין עליו עלילה בדוי' שהוא קונטר־ריבולוציונר, שהוא ספקולאנט ועוד כהנה.

ע"כ השופטים מזכים לפעמים קרובות את שומרי הדת הנאשמים על־ידי היעווסעקצים.

הד"ר מ. הילדסהיימר: אם כן צריכים אנו לבקש תחבולות נגד היעווסעקציא, ולעבד הצעות איך להלחם נגדה על־ידי השתדלות דיפלומטית ממקומות שונים, לפי ראות עיני אפשריות שתי תכניות בעבודתנו זאת: 1) לעורר השפעה קונצוטרית על מנהיגי המדינה ס. ס. ס. ר. על־ידי צירי המדינה ברומה, גרמני' ופאריז, אשר יפנו כולם בעת אחת אל הממשלה בענין זה, להעירה על תעתועי היעווסעקים, וכן אותם האנשים הפרטים, אשר מנהיגי המדינה יתחשבו עם דבריהם, יפנו אל המנהיגים האלה בהערה כזאת. וכמניע קודם לכל התנועה הזאת תהא הוצאת הוברת המכילה חומר עובדות המגלות את טיבה של היעווסעקציא ומעידה על מעשיה הרעים לכל פרטיהם. החוברת הזאת תתאר גם את פרוד הדעות שבין הממשלה והיעווסעקציא. 2) סיסטמה שני תאפשרית: להתחשב בזה, שגם ביעווסעקציא גופא ישנם הוגים שאינם שבעי רצון מהפרעות האנטי דתיות. לפנות אל ההוגים האלה, כלומר, לבקש השפעה על היעווסעקציא גופא, וכן להראות באצבע לממשלה על החוגים האלה, כלומר, לבקש השפעה על האגף הזה ביעווסעקציא, שהוא מתון יותר ולהשתדל שתגדל פעולתו. נוסף לזה צריכים לעבד הצעות של דרישות מפורטות, מה בקשתנו מלפני הממשלה. כן גם מתעוררת שאלה חמורה: מי הם המשתתפים בעבודת ההגנה החוקית, כלומר: איך לארגן את העבודה ואת מי להזמין אליה. אפשר שלעבודה הזאת צריכים להזמין חוג יותר רחב מאשר לעבודת העזרה הרוחנית והחנוך, שכן צריכים לדאג שזו האחרונה תהא על טהרת הקודש, לשם „תורה לטהרתה".

אד"ש: אמנם אי־אפשר לפתר עכשו את פרטי כל הענינים, אבל נתחיל עכשו בעבוד החמר לפתרון השאלות.

ד"ר הילדסהיימר: גם אני חושב שאספתנו זאת גם אם לא תתן לנו פרטי כל עבודתנו תתן לנו את ראשי הפרקים בעבודה על־ידי המו"מ שתתנהל כאן.

רש"נ: מציע למסור את הנהלת העבודה עד הפגישה הבאה עם אדמו"ר שליט"א לד"ר מ. הילדסהיימר.

ד"ר הילדסהיימר: איני רשאי לאמר לאו אעפ"י שיש קשי רב בדבר.

החלטות:

1. מבלי לקבע בפרטות את סדר העבודה להגנה חוקית של מוסדות התורה והדת נגד היעוסעקים, אשר מבלי להשגיח על חפש הדת השורר בס. ס. ס. ר. מבקשים לדכא את דת ישראל, ליסד ועד תחת הנהלתו של הד"ר הילדסהיימר בברלין, אשר הוא ינהל את העבודה הזאת.

2. אל הועד נכנסים האדמו"ר שליט"א מליובוויץ, את אזני הממשלה ס. ס. ס. ר. על תעלולי היעוסעקציא המתנגדת להקונסטיטוציא של המדינה, ויואיל להשתמש בהשפעתו על מנהיגי המדינה ועל האורגנים הראשים לשם הגנת המצב החוקי של התורה והדת.

3. לעבד הצעות של בקשותינו לצרכי התורה והדת בס. ס. ס. ר. בנוגע למצבן החקי.

4. ללקט את הדקומנטים המעידים על העובדות המחפירות מעשי היעוסעקים ותעלוליהם לכל פרטיהם ולהוציאה לאור למען שפך אור על הכתה הזאת לעיני מנהיגי המדינה בס. ס. ס. י. ולעיני הצבור העברי והכללי.

סעיף ד':

התארגנות הועד והלשכה:

החלטות:

1. שהועד יהי' הרדי בשלמות בלי שום נטיות ופשרות וישגיח גם על מהלך העבודה שתהא לרוח זה.

2. אל הועד נכנסים האדמו"ר שליט"א מליבוביי, הגאון ר' יוסף רוזין שליט"א מדווינסק, הגאב"ד דמתא ר' מ"מ זק שליט"א, הרב ד"ר מאיר הילדסהיימר שליט"א מברלין, והד"ר ב. כהן מברלין וציר הסיים ר"מ דובין.

3. הועד יעבד תחת הנהלתו של ראש הועד הרבני בס. ס. ס. ר. אדמו"ר שליט"א מלובאוויץ.

4. בשים לב לזה שעוד צריכים לכונן ועדות לצרכים ומטרות פרטיות אשר עדין לא נתבררה הרכבתן של הועדות — לפרסם בעתונות רק את דבר יסודו של הועד, בלי הרכבתו הפרטית כי חשיבותן של הועדות לא פחותה הוא מחשיבותן של הועד הראשי.

5. בנוגע להתארגנות הלשכה למסור את פרטי ההצעות בענין זה למנהל העבודה, שיעשה בזה לפי ראות עיניו.

סעיף ה':

דרישות אל הדזשוינט.

החלטות:

1. בשים לב לזה, שהתמיכה אשר נתנה אשתקד לתקציב התורה בס. ס. ס. ר. אינה מספיקה לצרכים הדתיים של היהדות הרוסית, להשתדל לפני הדזשוינט ל ה ג ד ל ת ס כ ו ם ה ת מ י כ ה של השתא לעומת שנה שעברה, עד כדי שיוכלו לקבל את כל התלמידים הרוצים ללמד.

2. להראות להדזשוינט על ה מ צ ב ה נ ו ר א ש ל יהודים נעקרים מעדת ישראל, איש לא יחוש לעזרתם, כי יהודים נעקרים מעדת ישראל, אש לא יחוש לעזרתם, כי היעוסעקציס הותרים בכל עוז להבקיע אליהם אל כל היהודים שבדנסטן, אשר אינם יכולים לעמוד נגדם מפני בערותם.

3. לבקש מאת הדשוינט לתת לועד „לחזוק התורה והדת" את כל הידיעות הסיסטמטיות והמפה הגיאונרפית של הישובים היהודים בקרים ובשאר המקומות למען שידע הועד לערך את תכנית עבודים בקולוניות.

ת ק צ י ב ת מ י כ ת ה מ ל א כ ה. הפעולות שנעשו עד עכשיו במקצוע זה הוכיחו, שצריך להוצר אורגן אקונומי לחלק את הכספים הנתונים לתמיכה והוא יוכל אח"כ לשאב אותם גם חזרה. אורגן כזה הוא בנק למלאכה קסטרית. לעבודה כזאת של תמיכה צריך להתחלתה סך 30,000 דולאר, שסכום זה מחוץ לתקציב של חזוק הדת, וצריך לבקש אשורו מאת הדזשוינט.

5. לבקש מאת הדזשוינט שישג בעד המפעל הקונסטרי רשיון להכנים חומר גלמי בלי מכס ובלי לצנציות ע"מ לתתו לקוסטרים לתנאים נוחים.

6. ביותר השובה היא גם הדרישה שיתן הדזשוינט לקוסטרים מכונות זולות בהקפה לתנאי תשלום נוחים בלי מכס ובלי לצנציות.

סעיף ו':

ה ע ב ר ת ה נ ה ל ה ל ר י נ א.

המרצה ש"י וויטנברג. מכיון שקבע ראש המרכז אדמו"ר שליט"א את מושבו ברינא, מחייב טיב הענין להעביר את ההנהלה לרינא מפני כמה סבות.

ההלטות:

1. העבודה צריכה להתנהל תחת שימת עינו של ראש המרכז על מהלך עבודה והפקחתו; התדירות כמו שהי' הדבר נוהג בלינגראד, ואי־אפשר שתתנהל העבודה ברחוק מקום ממנו.

2. מטעם זה, וגם מחמת שכל המפעל התורני הוא פרי האיניציאטיבה של ראש המרכזי ומפעלו פנו אליו חברי מרכז ועד הרבנים לפני עזבו את רוסיא בדרישה שנם מכאן ולהבא אחריות העבודה וההנהלה על שכמו דוקא ישען ויפרנסה באיזה מקום שיהא בו, ורק בתנאי כזה שינהל הוא ממקומו את העבודה ויהי' אחראי בעד פרנוס העבודה, ועל מנת שיתן משם את ההוראות והאינסטרוקציות הדרושות, מסכימים הם מצדם לשאת בכתפם את ההתחייבות להוציא לפעולה ולהנשים ברוסיא את העבודה במקומה.

3. ברינא אפשריות של עבודה לנלית בשעה שהעבודה הבלתי לנלית עד עכשו גרמה כמה קושי ומניעות להתפתחותה ולהנלתת. עכשו אפשר להסיר את הערבובים והפרעות האלו.

4. רינא, העומדת על גבול רוסיא ואירופה מסוגלת להקים את הקשר שבין היהדות הרוסית להיהדות האירופית.

5. היהדות האירופית שכחה את אהבתה לאחיה שברוסיא ואפשר להזכירה ולעוררה עוד חובתה הקדושה

ליהודים האומללים באלה רק ממקום שהוא חוץ מגבול רוסיא, ברינא.

6. גם הדזשוינט העיר, שיותר הי' נעים לו אלו הי' יכול למסור את תמיכתו לאורגן לגלי כעין ועד מבלי לקבע כלל את צורת הועד ותכונתו מאשר הוא מוסר אותו לאורגן בלתי לגלי בס. ס. ס. ר. ועוד הביע הדזשוינט, שבאופן כזה יכל הי' גם לאסוף אמצעים רבים יותר לצרכי התמיכה.

7. העסקנים ברוסיא מפחדים מפני רדיפות השלטון והיעווסעקציא. אם קבלת הכספים תהא על ידי אורגן בחו"ל הרי נמנעים הפחדים האלה.

סעיף ז':
החלטות:

1. להעביר את הנהלת הענינים להקופה המרכזית לריגא, למקום שבתו של ראש הועד הרבני בס. ס. ס. ר. וראש הועד הנוסד ברינא.

הבעת תודה:

הנאספים, הרבנים והעסקנים, עם אדמו"ר שליט"א בראשם, תשים חובה קדושה ונעימה לעצמם אשר הם מתכבדים בה, להביע בשם היהדות הרוסית המדכאה והנענה את תודתה העמוקה לציר הדזשוינט הד"ר יוסף ראזין, אשר הי' לבו פתוח תמיד לכל צרכי היהדות הרוסית, לעזרה בחומר וברוח, וידע תמיד את לב היהודים הרוסים אשר דבקים בד' ובתורתו ובה חייהם, והוא, הד"ר יוסף ראזין, הי' שמח לעזרם בכל מה דאפשר. מקוים הם הנאספים שגם מכאן ולהבא כל הקשור והמו"מ אשר התחיל בין היהדות הרוסית והדזשוינט ואשר על יד הד"ר ראזין הי' מתנהל עד עכשו יתנהל על ידיו גם מכאן ולהבא, כרצון היהדות והעסקנים הנאספים.

2. הנאספים, הרבנים והעסקנים, חשים חובה נעימה ודושה להביע הכרת תודתם בשם היהדות הרוסית המדוכאה והנענה לד"ר ב. כהן אשר פעל ועשה הרבה לעזרתם הרוחנית והחומרית של יהודי רוסיא והכיר וידע את צרכיהם וחש לעזרתם בכל מה שאפשר.

תכנית העבודה לסניפיה

מטרת העבודה:

לעזור, ליהדות הרוסית בנשם ורוח בכל הדרכים המבוארות מטה:

א. המרכז ולשכתו בריגא:

לה מסורה ההנהלה הראשית לשם הנשמת התפקידים האלה:

1. חזוק התורה:

א. ההזקה ויסוד של ישיבות, עם פקוח על סדריהן והנהלתן.

ב. החזקה ויסוד של חדרים, עם פקוח על סדריהן והנהלתם.

ג. החזקה ויסוד של שעורים לבע"ב, פועלים וצעירים בנ"ד.

ד. החזקה ויסוד של חברות „תפארת בחורים", „חברה משנה", „חברה תהלים" וחברה „עין יעקב".

ה. הגנה על מצבם החקי של מוסדות התורה ברוסיא על־ידי השתדלות בחו"ל.

2. חזוק הדת.

א. תמיכה לעירות וישובים לתיקונן של המקואות ופתיחתן.

ב. תמיכה לעירות וישובים לבדק בתי התפלה ופתיחתם.

ג. הדפסת ספרים שאזלו מן השוק או נתיקרו וכן הספקתם בזול מחו"ל.

3. חזוק הדת וחזוק התורה בקולוניות.

א. הספקת כל הצרכים הדתיים בקולוניות בנון בית הטבילה, תפלה, שחיטה וספרים.

ב. יסוד והחזקת חדרים והספקת ספרים ומלמדים.

4. תעמולה.

א. הנהגת תעמולה בכתב ובע"פ לצורך חזוק התורה וחזוק הדת.

ב. הוצאת עתון.

5. תמיכת מלאכה והפצתה.

לשם הטבת המצב החמרי של אחינו ברוסיא וכדי לאפשר להם את שמירת ש"ק ושמירת החיים הדתיים בכלל, יש צורך גדול בתמיכת המלאכה והפצתה.

א. המצאת מכונות בזול, בהקפה ולתשלום חלקי.

ב. המצאת אשראי, קרדיט בתנאים על־ידי התיסדות באנק מיוחד.

ב. להגשמת העבודה לסעיפיה קימות ונוסדות מחלוקות אלו:

1. הלשכה המרכזית בריגא שע"י ההנהלה עם מחלוקות:

א. הנהלת חשבונות מרכזית.

ב. קופה מרכזית.

ג. מחלקה ארגניזציונית, לסדר ולארגן כל סניפי העבודה לסדריהם.

ד. „לשכת אינפורמציא וסטאטיסטיקה, ללקט ולעבד כל ידיעות הנוגעות לכל סניפי הנקודה.

ה. לשכת תעמולה, לעורר ברוח ע"י כתבים ובע"פ לחזק התורה והדת ברוסיא.

2. מחלקת הלשכה ברוסיא. תפקידה, להוציא את ההחלטות לפעולה.

א. הועד שבו משתתפים הרבנים: הרב קלעמענס, הרב מילייקאווסקי, הרב נלוסקין והרב ליעווינטין בתור באי כח היו"ר והמזכיר והמזכיר הראשי הרב זיעווין.

ב. קופה שבה משתתפים: הרב קלעמענס, מר שניאורסון, ישראל ומר גוראר משה בתור בא כח היו"ר.

3. מחלקה לארצות הברית.

בה משתתפים הרבנים: הרב לאקשין, הרב סימפסון ומר. קרעמער.

על אכילת מצה

מאת הצופה

כבר נשאלה השאלה בין אחינו הרבנים וקהל ישראל, אם יוצאים ידי אכילת מצה בפסח המצה הנעשית על ידי מכונה, ורבים פלפלו בזה והעלו סברותיהם על הספר, כי טוב יותר וכשר הדבר לצאת ידי חובת מצת מצוה, רוקא במצה הנעשית על ידי אדם, ורק מעט מהם הקילו להשתמש גם במצה הנאפית במכונות, וזה רק מתורת קולא להזהירם החמירו המה גם כן ליקח ממצה כזו הנילושית ונאפית בידים, וכל אחד אשר לקח מצה מכונית, יראה לנפשו, פן ואולי אינו יוצא ידי חובתו במצות אכילת מצה.

אבל בזמן הזה אשר זכינו לראות את המכונות הנפלאות שנתקנו בעת האחרונה לאפית מצות, והתיקונים והזהירות שיש במכונות בעת הזאת לא שערום הראשונים ולא עלה על לבם, נוכל לאמר באמת, כי אם היו יודעים מזה לא עלה על דעת מי שהוא להתנגד למצות הללו לאכלם בפסח, ולצאת בהם ידי חובת מצת מצוה, כי מה שמכונה אחת עושה במהירות וזריזות, לא תוכל להיעשות על ידי הרבה ידים, ואחרי כל אלה העיקר הוא באפיית מצות היא אך הזריזות והשמירה, לזרז את כל העוסקים בזה להיות זריזים וזהירים, והמכונה עושה כל מעשיה מאליה מבלי פנות ימין ושמאל ומבלי לשנות מכל מה שסדר והתקין עושה המכונה, ואין שינה ואין ליאות להמכונה ולא עצלות בשעה שכח העלעקטרי שבה מפקח על המלאכה לאמר להמכונה עשי כך וכך, והמכונה מוכרחת לשמוע בקול הכח הזה ולעשות ככל אשר מצוה אותה.

בית האפיה למצות של א. גודמאן ובניו הנמצא בנו־יארק נתבקר על ידי רבנים מעמחים לאותו דבר, והם שהו שם זמן מרובה. בחנו ובדקו לראות מעשה האפיה מתחלה ועד סוף, ובאו ואמרו בהתפעלות עצומה, „הבו גודל לבית האפיה של א. גודמאן ובניו, וכל ישראל יוכלו לצאת ידי חובת „בערב תאכלו מצות" במצה האפויה אצל א. גודמאן. וצריכים להשתמש בהם בכל ימי חג הפסח. כי חוץ ממה שהמכונות מכונות ומסודרות באופן נפלא להפל מאד, וכל דבר נעשה מעצמו מבלי יד אדם באמצע, עוד עומדים מפקחים אנשים כשרים מוחזקים ונאמנים במלאכתם להשגיח על כל דבר מעשה המכונה, שבל ישאר פירורים היכולים לבא לידי חימוץ, ושלא ישהה חתיכת עיסה בלי עסק, והראש והראשון על ההשגחה הוא הרב הנזדע לשם ר' דוד פרענקל המצוה והמזהיר על המשגיחים התמידים, איך להתנהג ואיך לעשות, וכל הפועלים והעובדים מוכרחים לשמוע בקולו ולציית לו בכל מה שיאמר להם והיוצא מפיו יעשו.

המים־שלנו מסודר כדין, ועומד בחדר קר, ומתמלא בכל יום בין השמשות, להספיק מים שלנו ליום שלם, ואין שעה ביום שיחסר בו מים ללישת המצות. לישת העיסה היא בכלים כאלה המחזיקים קרירותם, ומתחלפים ומתנקים בין לישה ללישה, ואחרי עבור איזה רגעים בלישתם, נופלת העיסה למטה, למכונה אשר שם נערכת ונתנקרת מעצמה, ובאה לתוך התנור כל מצה ומצה בפני עצמה, ער שכל מצה ומצה נופלת מתוך התנור אפויה מכל הצדדים. ומתחילת הלישה ער נפילתה מהתנור אפויה עובר אך מששה ער שבעה רגעים. וסדור אופן כזה הוא בין מהמצה המרובעת ובין בהמצה העגולה.

מהמצות הכשרות האלו הנאפת יפה, נעשים הקמח והפרפל, ער שאין שום חשש גם בהם, כי מלבד השימור והזריזות באפייתם, זהירים עוד שם גם בחבישת החבית ובכריכת העקצים, וכל תבה ותבה מסוגרת בנייר כזה אשר אי אפשר לבוא אל תוכה אף פירור היותר קטן.

לבד זאת כל הקמחים אשר משתמשים בבית האפיה של א. גודמאן ובניו נעשים מחטים הנבדק על ידי הרב, אשר הוא בעצמו גם כן מכשיר את הרחיים ומנקה אותם, ומעמיד משגיח תמידי מיוחד לטחינת הקמח. ועל כל שק קמח נמצא חתימתו של המשגיח בחותם הרב המשגיח הראשי, ער שכל המצות שמורים משעת טחינה.

ולכן הצדק אתנו באמרנו כי אם היו יודעים הרבנים מהדור העבר מהמצאת המכונות כאלה, ואופן סידורם, בלישתם, עריכתם ואפייתם, לא היה על הדעת אצלם כי יש איזה חשש במצה של מכונה, והיו כותבים ומצוים ליקח, אך ורק מהמצות האלה הנאפות על ידי מכונה נפלאה כזו, כי מלבד כשרותם נעימים עוד בטעמם הטוב לחיך אוכלם, ואף מי ששיניו כהות יוכל לאוכלם בנקל. ומצות מצוה ליהנות נתנו גם כן.

ולו שמעו חברי הדגל הרבנים לקולנו, כי אז היינו מיעצים אותם לילך גם כן לבתי אפיה אחרים לבקרם ולבדקם, ולהגיד לנו אם גם שם נמצא ההדור והאופן הזה, כאשר יש לבית האפיה של א. גודמאן ובניו, ואז היו יכולים לצוות את העם, „וככה תאכלו אותם" ואם לא, „אך את זה תאכלו".

חנה אסתר
בת הרב
ר' יעקב איסקאלסקי

דר. צבי הירש גאלדין

מאורשים

256 איסט בראדווי
ניו יארק

1302 ראזדייל עוועניו
בראנקס

יום י"ב לחודש אדר תרפ"ח.

שבחו וחזרו ויסדו

מאת הרב מנחם מענדל לאנדא מעיר דעטראיט.

ראיתי בגליוני ה„דגל ישראל" כמה רבנים העירו על המכשלה הגדולה על ידי מסדרי קידושין: חזנים, וחעור־ענים שאינם ראוים לזה עפ"י דת תורתנו הקדושה, ראיתי בזה נכון להודיע לרבים כי על מדוכה זו כבר ישבו רבותינו מאורי ישראל בימי בעלי התוספות ז"ל וגזרו בחרם ובשמתא על כל מי שיסדר קידושין והוא איננו רב ומורה מאנשי הקהלה להורות הוראה כראוי, ומהראוי להרבנים המובהקים לפרסם זאת ברבים, וכדרך שאמרו חכז"ל שכחו וחזרו ויסדום (מגילה ג' א').

ואעתיק כאן דברי הגאון המובהק בעל כנסת יחזקאל ז"ל ככתוב בספר שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' קכ"א, וזה לשונו: וכבר קמו רבנן על הא מילתא ולבשו בגדי נקם להוסיף ולהריק חרב מנדנה החרם יחרימו וירדנה כל הגאונים בארצות פולין ותוגרמא ואשכנז. וקבלה בידינו שהם קבלו מרבני צרפת שהיו בימי ר"ת ז"ל שגזרו ואמרו שלא יסדר שום אדם קידושין כי אם הוא שנבחר לרב או מ"צ בקהלתו וכו'. ומי משלחי עקלתון נח"ש בריח יריע אף יצריח ויעבור על אלה מוחרם ומנודה הוא מפיהם ומפי כתבם. ופוק חזי מאי עמא דבר בכל תפוצות ישראל וכו'. גלל כן אחוה דעתי גם אני, האי גברא המקדש אינו בחזקת הקודש והמסדר פרץ גדר ותצמח לו קוץ ודרדר ואבי הכלה ראוי להשקותו יין תרעלה לא יבוא בחילה, והקרואים לסעודת מרעות בחרופים וגדופים ונזיפה, אמנם על שלשה אני בא המסדר והמקדש ואבי הכלה ראוי למתוח על העמוד ולמחא ליה מאה עוכלי כעוכלא דביה רב גוברין יהודאין להאכילם נחלי רתמים ובנדוי והרמים בקול רמים בחוצות ובכרמים כרם עין גדי בכל תפוצות ישראל למען ידעו כי יש אלקים שופטים בארץ וכו'. נערתי את חצני לדבר בשפת יתר שלא יפרוץ ח"ו גדר של ישראל, וריקי מוח ילכו בלי רשות לסדר קידושין מפי סדורי תפלות, והם לא ידעו ולא יבינו, כי הרבה דינים ומכשולים ישנן בזה עכ"ל. ומי לא יחת להיות נכוה ח"ו בגזירת קדמונים רבינו תם ז"ל ורבותינו אשר עמו שגזרו בגזירת נח"ש וגזירת הגאון בעל כנסת יחזקאל ז"ל בנידוי ח"ו גם על החתן ואבי הכלה ונזיפה על הקרואים הלוקחים חלק במשתה ההוא של הקידושין שנעשה בלא רב ומורה הוראה הבקי בטיב קדושין.

הגאון בעל שבות יעקב ז"ל כתב שם וז"ל וכן תקנה קבועה תקנו, שלא ליתן קידושין בלי התרת הרב שהמחו עליהם וכו' כי יש לחוש להרבה מכשולים שיבא לקדש ח"ו איסור ערוה ואיסור שניה, כאשר קרה בזמננו זה כמו שלשים שנה במדינת אלו שסידר מורה רעה אחד קדושין לאיסור שניה אשת אחי אם, וכה"ג יש לחוש שיתנו קדושין למעוברת ומניקת חברו וכהן לגרושה וחלוצה. ולא לחנם אמרו בגמרא קדושן י"ג דקשין לעולם מדור המבול, עכ"ל.

לדעתי מהראוי ונכון שכל אגודות השונות של הרבנים באמעריקא יוציאו יחד קול קורא בלה"ק וביהודית המחוברת, להודיע ברבים גודל המכשלה ולכידה בנח"ש ובקללות הקדמונים ז"ל וכל ישראל ישמעו ויראו ולא יזידון עוד.

תולדות רבני אמריקה

(סוף מדף 9)

הרבנות בעיר ההיא, ולא אבה לילך אתם ולא נעתר לבקשתם. בחודש תמוז בשנת תרע"ד נתקבל לרב בעיר ראדום הגדולה, אך בימים מועטים פרצה המלחמה הנוראה, מלחמת העמים, ולא יכול ללכת אל עיר ראדום, וישאר בזאוויערצי.

הרב רמ"ח הנ"ל מעודו ועד עתה הוא מסור בכל לבו באהבת ארץ הקדושה, משתוקק ונכסף לחזון עפרה ולרצות אבניה, ויבוא בראשית שנת תרפ"ב לאמריקה לבקש עזר וסיוע ממוקירי וחושבי שמו למען יוכל להפיק זממו לקבוע דירתו באה"ק. וישב בניו יארק. מסבות שונות בתהפוכות הזמן הניאוהו מהוציא חפצו לפעולות ידים והוכרח לקבל משרת רבנות אצל החסידים ואגודות קהלות אנשי פולין בניויארק, ובחודש אלול בשנת תרפ"ו נתקבל לרב ואב"ד בעיר דעטרויט לקהלת אנשי פולין, ועיניו ולבו אל ארץ הקדושה, לזכות לעלות אל הר ה' ולהיות מכון שבתו שמה.

הרב רמ"מ לאנדא, מלבד גאונותו וצדקתו, הוא איש אשר רוח בו, חכם גדול נפלא מאד, עושה ומעשה את אחרים לפעול טובות ולברוא ישועות. דרכו בחידושיו הוא על דרך הראשונים, קולע כמעט תמיד אל האמת, רצו אהוב ונחמד לכל יודעיו ומכיריו ודבריו נשמעים בכל מפלגות ישראל, להפיח רוח חיים לאהבת ד' עמו ותורתו ועוד בהיותו בפולין נהג נשיאותו ברמים ולא בדמים, ושמו הלך למרחוק בשם הרב מזאוויערציע, ולקח חלק בראש בכל האסיפות בנדולי ישראל לבנין ארצנו ולהחזיק תורתנו, וכבואו לפה הלך שמו לפניו ובדבריו פתח שערי אורה להאיר לארץ ולרבניו, והיה מראשונים ממיסדי דגל הרבנים באמריקה, וגם עתה נותן מהודו עליו להיות נמנה מיראי ד' ומחושבי שמו. והלואי שימלא משאלות לבו לטובה, לעלות להר ציון במהרה.

אל הרבנים, הדרשנים והמטיפים

א פאקט וואס אלע ווייסען: דער צענטער פון די בעסטע ספרי דרוש אין אמעריקע איז אין
י. ז. בוכבינדער'ס פארלאג „פרדס", 28 קאנאל סטריט, ניו יארק סיטי

א ריעזיגער סיל אין משך פון 30 טעג!

זיך איינצושאפען פון די בעסטע ספרי דרוש, אלטע און ניע

פאר א העלפט גלעט וי דער געוויינלאכער פריים.

אוצר התורה. די גרעסטע זאמלונג פון דרשות, רעדעס און לעקטשורס אויף תורה ווי אויך איבער אלע וויכטיגע אידישע ענינים פון די גרעסטע דרשנים ומטיפים פון אלע צייטען ווי אויך פון די גדולי הדרשנים פון היינטיגען דור. ענטהאלט 500 זייטען גרויסען פארמאט, פראכטפאל געבונדען, וועמעס פריים איז געווען 5.00. סיל פריים 1.50

ספר הדרשות, דער מאדערנער אידישער פאלקס רעדנער, פון הרב שמריהו ליב הורוויץ. דרשות פאר פורים, פרשת פרה, פרשת החודש, מעות חטים, שבת הגדול, פסח, ספירה און ל"ג בעומר, שלשת ימי הגבלה, שבועות, ימים נוראים ימים טובים, הספדים און צו יעדער וויכטיגער געלעגענהייט וואס קען פארקומען. פראכט קלאמה געבונדען. פריים 3.00. סיל פריים 1.50.

הקדיש — תולדות הקדיש והתפתחותו, הכונות והחסידות, הסודות והרעיונות שבקדיש, מקורו, טעמו, ערכו, סגולתו, לשונו, נוסחאותיו, דיניו ומנהגיו, מאת הרב שמריהו ליב הורוויץ. פריים 1.00. סיל פריים בלויז 30 סענט.

דבר בעתו — קובץ דרשות ומאמרים לשבת מברכים, פסח, שבועות, ליכי התשובה, לסוכות ולשמיני עצרת, דרושים לחנוכה ולפורים ועוד, דבר בעתו לכל תקופות השנה והמועדים לפי רוח העת והזמן, מאת הרב אברהם גאלאנטי. המחיר 2.50. סיל 80 סענט

חזיונות אברהם. דרשות לשבתות ומועדי השנה מהג"ל. המחיר 2.50. סיל 60 ס.

משל ומליצה מהג"ל, מכורך בד פראכט. סיל פריים 1.40.

מצה אהרן, חלק שני. דרושים למועדי השנה ולעתים מזומנים. מכורך. פריים 3.00. סיל פריים 1.50.

הערוך, מר' נתן בר יחיאל מעיר רומי, ומזוסף הערוך מר' בנימין מוספיא, מכורך פראכט. סיל פריים 1.10.

די בימה — 42 העפטען קאמפליט, 2 בענד דער אויף גאנץ תורה, גאנצע דרשות אויף יעדען שבת ווי אויך אויף ימים נוראים, ברית'ן, בר מצוה'ס, הספדים, הקמת מצבה, אפיל פאר צדקה אנשטאלטען, האספיטעלער, תלמוד תורה'ס, א. אז. וו. נאך יעדער סדרה פון דער דרשה קומט מאנען וויצען, טשלים, שיחת חולין אין די מאנען צו קלייבען, פון באוואוסטען דרשן הרב י. ל. לאזעראוו. סיל פריים 3.00.

טל תחיה — מדבר בשאלות נכבדות לעמנו העומדות ברומו של עולם ועולם היהדות מאת הרב הדרשן יצחק אייזיק איש שלום, רב בקורשאן, בעהמ"ח „ישראל ותורתו". סיל פריים 80 סענט.

דער אידישער רעדנער פון באוואוסטען דרשן הרב י. ל. לאזעראוו. א זאמלונג פון דרשות און רעדעס לויט די מאמרים אויף עין יעקב צו אלע מעגליכע אנגעלעגענהייטען אין רעליגיעזען און געזעלשאפטליכען לעבען פון 5 ביז 8 דרשות צו יעדער געלעגענהיים. ענטהאלט נאהענם פון 300 זייטען, גרויסען פארמאם, בתכלית ההידור והיופי. פריים 2.00.

די וועלט דערציילט — א בוך וואס איז נויטיג פאר יעדען רב, דרשן ומטיף, א בוך וואס ענטהאלט וויצען, שארפע ווערטער, גלייכווערטלאך, דערציילט פון אלע גדולי ישראל, פון דעם באוואוסטען העברעאיש־אידישען שרייבער מ. ליפסאן. דער בוך ענטהאלט 320 זייטען. פראכטפאל געבונדען.

פאלקס־רעדנער, א זאמלונג פון רעדעס ביי פארשידענע אנגעלעגענהייטען, רעליגיעזע און וועלטנשליכע, פון באריטמען פאלקס־רעדנער משה צבי ראבינאוויץ ז"ל. פריים 20 סענט.

רעווערענדם האנד בוך, ענטהאלט אלעס וואס איז נויטיג פאר א רב, רעווערענד אדער חזן. אלע תפלות, ברכות, מיסבירים און בכלל א ים מים אינפארמאציע פאר יעדען. דער רעווערענד בוך איז געדרוקט אין א קליינעם פארמאט אויפן שענסטען פאפיר און פראכטפאלסטען איינבאנד, פלעקסיבל. פריים 1.25. סיל פריים 75 סענט.

דרשות אל עמי, מהרב הדרשן עמיאל מאנטווערפען, דרשות לתקופת הימים נוראים, מכורך. המחיר 2.00. סיל פריים 1.40.

דרשות אל עמי, חלק שני, מהג"ל, כולל דרשות לכל תקופות השנה והמועדים. המחיר 2.50. סיל פריים 1.75.

כנסת ישראל, דרושים לכל תקופות השנה מר' ישראל יעקב הכהן יפה, חוב"ק מנשסתר ענגלאנד. מכורך. המחיר 1.25 במקום 2.50.

תחית ישראל מהג"ל, דרושים ומאמרים בכל שאלות החיים. מכורך. המחיר 1.50 במקום 2.50.

ילקוט הדרוש על בראשית ושמות, די הלקים מכורך בשני כרכים. המחיר 7.00. סיל פריים 4.00.

אידישע ווייצען, געזאמעלט פון י. ח. ראבניצקי, פראכטפאל געבונדען. פריים 2.50. סיל פריים 1.60.

כל ספרי דרוש של הרב ניסנבוים:
דרושים והומר לדרוש 90 סענט מכורך.
דרשות לכל שבתות השנה 1.25.
היהדות הלאומית 1.25.
הגות לב 1.15.
אמרי דרוש 1.75.
כולם מכורכים בד פראכט.

טל לישראל, דרשות לכל עתות השנה על פי אופן המודרני, השקפות, רעיונות והגיונות. מאת הרב הדרשן ר' מובי יהודה גוטמנ, אבד"ק סוכטשין. המחיר 1.50. סיל פריים 1.00.

מיטב הגיוני היהדות, הוא מבחר הדרוש, בנוי על יסודות האמונה והדת, מאת הרב הדרשן ראובן לעווינבוך. המחיר 50 סענט.

לב רגש מהרב ר' שמואל ב"ר אברהם שמעון זצ"ל הורוויץ. המחיר 25 ס. במקום 2.00.

דער איד און זיין טראריציע, דרשות צו פארשידענע געלעגענהייטען, פון באוואסטען רעדנער און העברעאיש־אידישער ליטעראט שמעון קרינסקי. געווענער פריים 1.50. סיל פריים 25 ס.

זרע אברהם, דרשות על חמשה חומשי תורה מר' אברהם זאב צבי הירשל. המחיר 30 סענט.

יד ישראל על חמשה חומשי תורה ולמועדים ולרגלים מהרב הדרשן ר' ישראל היימליך זצ"ל. המחיר 1.50. סיל פריים 60 סענט.

משה און דאס פאלק, פון מ. עפשטיין. פריים 1.50. סיל פריים 40 ס.

אוצר ישראל, מאת י. ד. אייזענשטיין. עשרה כרכים. המחיר 17.00.

די פרייזען זיינען אויסער פארטא און בלויז גוט פאר דער צייט וואס איז אנאנסירט.

זיך וועגען:

PARDES, HEBREW, ENGLISH BOOKSTORE

U. Z. BOOKBINDER, PROP.

28 CANAL STREET **NEW YORK, N. Y.**

גודמאן'ס קרוכלע מצות סקווערע

זיצען צוויי שעהנע אידען תלמידי חכמים אין די לעצטע טעג פון פאר פסח און זיי קלערען מיט עמקות, וועלכע מצה זיי זאלען נעברויכען פאר פסח, אז זיי זאלען קענען יוצא זיין ידי חובת מצות מצה און זאלען אויך קענען מיעץ זיין אנדערע זיי זאלען אויך קויפען נאר דיעזע מצה.

אזעלכע אידען, אמת'ע בני תורה, אז זיי רעדען וועגען מצה, רעדען זיי נאר פון צוויי שטאנדפונקטען: ערשטענס, עס זאל זיין כשר בתכלית הכשרות, לויט די דינים און חומרות פון שולחן ערוך — און דערפאר זעהט איהר זיי דא האלטענדיג א מניני ארץ, און אנווייזענדיג איינער דעם צווייטען, וועגען דעם געשמאק פון די מצה, כדי אידען זאלען האבען אן אמת'ען עונג יום־טוב און מקיים זיין ושמחת בחגיך.

וועו אייגער זאגט צום צווייטען, אז נאר די מצה פון א. גודמאן ענד סאנס האבען די צוויי דערמאנטע אייגענשאפטען — כ ש ר און ג ע ש מ א ק, פרעגט ביי איהם דער צווייטער: „מצה זו שאנו נאכל על שום מה?" און כאפט זיך בשעת מעשה פאר'ן מח, מיינענדיג צו זאגען איהם, אז ער וויל טאקע וויסען, צי די גודמאן מצה איז טאקע לויט אלע פארשריפטען פון שולחן ערוך.

דער צווייטער הויבט אן צו בלעטערן דעם ספר און וווייזט עס אן דין פאר דין, אז די גודמאן מצה איז טאקע נעקנאטען, נעוואלגערט און נעבאקען מיט אלע זהירות, וועלכע דער שולחן ערוך שרייבט פאר, און וווייזט איהם אן אויף א מצה פון גודמאן, וועלכע די מצה רעדט פאר זיך אליין.

די בעקערי פון א. גודמאן ענד סאנס שטעהט אונטער דער השגחה פון הרב הגאון ר' דוד פרענקעל, וועלכער קומט פערזענליך אלע טאג נאכזוהן, אויב אלע זיינע פאר־דערונגען וועלען אפגעהיט און אויסגעפיהרט.

גודמאנ'ס מצה־מעהל, פארפעל און קעיק־מעהל זיינען כ ש ר לפ ס ח אפילו להיותר מהדרין. די מצה, סיי די סקווערע, סיי די רונדע, וועט באשהנען אייער סדר־טיש; די פארפעל, מצה־מעהל און קעיק־מעהל וועלען מאכען אייערע פסח־דינע מאכלים געשמאק. באשטעלט אלעם ביי אייער גראסערימאן, וועלכער וועט אייך צופרידענשטעלען אמבעפטען.

A. GOODMAN & SONS, Inc.

Office: 640 E. 17th St. :: N. Y. C. :: Bakery: 645 E. 16th St.

נדפס בבית הדפוס „אריאם פרעס", אינק., 64 קאנאל סטריט, ניו־יורק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל". רעדאקטירט פון חרב שמריהו ליב הורוויץ.

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 198 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879".

Volume II, No. 4. ניו יאָרק, ניסן — אייר, תרפ"ח. צווייטער יאָהרגאַנג נומער 4

Subscription Price $2.00 a Year April 1928. סובסקריפשאַן 2 דאָלאר יעהרליך.

די צוקונפט פון יודענטהום אין אַמעריקא

ניט לאַנג צוריק האָט א באַוואוסטער גלח אין נריאָרק אין זיין „סוירמאַן" אין „קאַמיוניטי טשוירטש" ער־קלעהרט עפענטליך אז די אידישע רעליגיע שטעהט העכער פון דער קריסטליכער און דערביי ארויסגעבראכט דריי פונקטען כדי דאָס צו באַווייזען. ערשטענס האָט דאָס יודענטהום שטענדיג אונטערשטראָכען די מאַראַלישע נעזעצען אָלס דאָס סאָמע וויכטיגסטע אין די באציאונגען פון מענש צו מענש, און קריסטענטהום האָט זיך שטענדיג אפגענעבען מיט ריין טעאָלאָגישע פראגען. צווייטענס, דאָס יודענטהום האָט שטענדיג געלייגט דעם הויפט נעוויכט אויף ל ע ב ע ן, און קריסטענטהום לייגט דעם הויפט נעוויכט אויף ט ו י ט און אויף דעם וואָס עס טהוט זיך אויף יענער זייט פון קבר. די אידען גלויבען זעהר שטאַרק אין השארת הנפש, אָבער די הויפט ראָלע שפילט דאָס לעבעריגע לעבען אין דער אידישער אמונה און דריטענס, האָט דאָס יודענטהום אייביג ארויס־נעשטעלט דעם כלל, און קריסטענטהום האָט זיך אימער נעיאָגט ראָטעווען אייניצעלנע נשמות.

מיר דארפען ניט האָבען קיין הסכמה פון א גלח אז יודענטהום איז העכער און גרעסער פון להבדיל, קריסטען־טום, און מיר ווייסען אז דאָס וואָס דער גלח האָט נעזאָגט בנוגע יודענטהום איז דאָס נאָר ווי א טראָפען אין ים. זעהר פיעל ביכער קען מען שרייבען וועגען די הייליגקייט און וויכטיגקייט פון יודענטהום. דער אידישער גע־לעהרטער ש ד " ל האָט פיעל נעשריבען וועגען די מ א ר א ל פון יודענטהום, און וויפיעל ער האָט גע־שריבען וועגען די עטהישע און מאַראַלישע פרינציפען פון אונזער הייליגער תורה און אמונה איז נאָך דא פלאץ פאר טאָלאָנטפאָלע, רעליגיעזע־נאציאָנאָלע אידישע דע־קער צו מחדש זיין פיעל, זעהר און זעהר פיעל. און באמת וואָלט נעווען נויטיג אין אונזער דור און אין אונזער צייט צו שאפען א נאנצע ליטעראטור וועגען ה מ ו ס ר ו ה מ א ו ר ש ב י ה ד ו ת, וועז עס וואָלט זיך ניט נעהערט די פליגלען פון מלאך המות ווי זיי קלאפען טרעוואנג און רופען — צום טויט!

צום טויט! עס שטאַרבט אפ ביי אונז דער ליבער שבת קודש, די אידישע כשר'ע הייליגע הויז, טרפות ווערט שטאַרק פאַרשפרייט אין אידישע הייזער, און — עס וואָקסט אויף א נייער דור פרעמד פון אָלעם וואָס ביי אונז אידען איז הייליג און טייער.

די רבנים פון נוי־יארק ביי זייער לעצטער קאנוועגשאן האָבען נענעבען א קרעץ וועלכער האָט נעדארפט אפ־קלינגען פון איין עק וועלט ביז די אַנדער עק וועלט. א קרעץ וועלכער האָט נעדארפט שפאָלטען הימלען. א קרעץ איבער די שרעקליכע קלענליכע פאַרצווייפעלטע לאַגע פון רבנים און רבנות. ד י א ל ט ע א מ ת ' ע ר ב נ ו ת ש ט א ר ב ט א פ, דער שלחן־ערוך־רב, דער ש"ס ופוסקים רב, האָט קיין פלאץ ניט אין אמע־ריקאַנער יודענטום, און — אַדער ער מוז מאַכען א לעבען פון הונגער, אַדער ער מוז מאַכען א לעבען פון פרנסות וועלכע ברענגען צו א חלול השם און צו ערנידעריגען זיין נשמה צו זאמען מיט דעם כבוד התורה. דער יונגער איד אין אמעריקע, אַדער ער דארף אין נאנצען קיין רב ניט, אַדער ער דארף א ראָבי וועלכער זאָל רעדען צו איהם און אמוזירען איהם, אין זיין שפראַך, אין ענגליש. און דער עלטערער דור — די מלחמה האָט איהם רייך נעמאַכט ער איז פאַרנרעבט און אסימילירט, האָט נע־וואָלדינגען דרך ארץ פאַרן ראָבי אין „סענטער" אין „טעמפעל" און האָט ניט קיין רעספעקט פאַר דעם אמתין רב. און די איבערגעבליבענע ארימע אידען אין די שוהלען, פון זיי קען א רב נאָר ניט האָבען, ניט קיין כבוד און ניט קיין פרנסה. און — די אמת'ע רבנות

געהט אונטער אין אמעריקע. דער אמת׳ר רב איז א תלוש און ניט קיין מחובר לקרקע.

רבנות האלט ביי אותטערגעהן, און די תלמוד־תורה׳ם האלטען ביי באנקראטירען, ביי צוזאמענברעכען, זיי האלטען זיך אויף ניסים. די גרעסטע און רייכסטע אידישע קהלה פון דער נאנצער וועלט נרייטער נריאנק, קען ניט און ווייל ניט אויפהאלטען די תלמוד־תורה׳ם ווי געהעריג איז. לעהרער קריגען ניט זייער נעהאלט, מען מוז לערנען קורצע שטונדען. ניטא פשוט קיין נעלד מיט וואס צו פארלענגערן די צייט פון לערנען, און עס איז פשוט, אונמענליך צו טאן אמת׳ע נוטע אידישע ערציאונג־ארבייט ביי אזעלכע שרעקליכע ניט נארמאלע אומשטענ־דען, לעהרער און פרינסיפאלס נעזונטע קערפערליך און נייסטיג קענען צוזאמענברעכען און רואינירט ווערען אין נאנצען ארבייטענדיג ביי אזוינע אומגליקליכע באדינונ־נען, אין די תלמוד תורה׳ם וועלכע פארמאנען נוטע פעדאנאגישע קרעפטע, א גוטען סדר הלמוד, וועלכע האבען נעקענט באמת אויפטאהן גלענצענדע הייליגע ארבייט מעהר ווי מאנכע ישיבות וועלכע ווערען אבער פארא־זירט פון ניט האבענדיג די פינאנציעלע מיטלען מיט וועלכע צו טאהן נוצליכע און הייליגע ערציאונגס ארבייט.

דאס יודענטהום נעהט אונטער! אהן שבת, אהן כשרות, אהן למוד התורה, אהן אן אמת׳ע אידישע ער־ציאונג, ווי קען עקזיסטירען דאס יודענטהום? רבנים זיינען פארצווייפעלט. פרינסיפאלס פון די תלמוד תורה׳ם פון נויארק און אומגענענד זענען פארצווייפעלט. עס הויבען זיך ניט די הענט צו דער ארבייט. די הארץ טוט וועה די אידישע נשמה וויינט, דער שרעקליכער מיקראב פון יאוש האט אנגעהויבען זיך איינעסען אין די הערצער און נשמות פון אונזערע קעמפפער פאר יודענטום, פון אונזערע הלוצים אין גלות, פון די רבנים, דרשנים, לעהרער, פרינסיפאלס, פיהרער און טאן־געבער. צו וואס קען דאס אלץ פיהרען? צו וואס?!

עס מוז נעשאפען וועדען, אזוי שנעל ווי מענליך, א שטענדיגע פארא נ טוואר טליכע א י ד י ש ע ק ה ל ה וועלכע זאל ארייננעהמען אין איהרע הענט די צוקונפט פון יודענטהום, וועלכע זאל זיך נעהמען צו שאפען און בויען, באזארגען די כשרות, אוועקשטעלען די רבנות פון אמעריקע אויף א פעסטען יסוד, עקאנאמיש און נייסטליך. און איבערהויפט — צ ו א ו ו ע ק ש ט ע ל ע ן ד י ת ל מ ו ד ת ו ר ה ׳ ס א ו ן י ש י ב ו ת א ו י ף א נ ע ז ו נ ט ע ן פ ע ס ט ע ן פ ו נ ד א מ ע נ ט.

וועט דער אידישער חנוך פון אמעריקע אוועק נע־שטעלט ווערען אויף א נעזונטען יסוד. נעזונט און שטארק פינאנציעל ווי אויך פעדאנאגיש און ר ע ל י ־ ג י ע ז, דאן האט דאס יודענטהום פון אמעריקע א גוטען גלענצענדען צוקונפט, דער נייער אידישער דור אין אמעריקע, וועלכער וועט נור ריכטיג ערצויגען אין תורה שבכתב און תורה שבעל פה על פי דרכה של תורה, וועט זיין דער שטאלץ פון דעם וועלט יודענטהום, און וועט אויך זיין דער בויער און שאפער פון די אלע הייליגע אידישע אינסטאלען און פון דאס הייליגע אידישע לאנד.

וועו אבער עס וועט יעצט פארנאכלעסינט ווערען די אידישע ערציאונג פון אונזערע קינדער אין אמעריקע, וועו מיר וועלען איבערלאזען די תלמוד תורה׳ם און ישיבות אז זיי זאלען זיך מאטערען און פיהרען א שרעקלי־כען ארימען עקזיסטענץ און אם ענדע צוזאמענברעכען אוז באנקראטירען, דאן מוז דאס יודענטהום פון אמעריקע ח״ו שטארבען און מיר אליין וועלען זיין די שולדיגע, די מקברים פון יודענטהום, און מיר וועלען זיין פארא־נט־וואר־טליך פארן רבונו של עולם, און די אידישע נעשיכטע וועט אונז שטעלען צו א שרעקליכען משפט פאר אונזערע שרעקליכע זינד בנונע צו די צוקונפט פון יודענטהום אין אמעריקא.

די אידישע צוקונפט פון אמעריקאנער יודענטהום וועגדעט זיך אין די אידישע ערציאונג פון אונזערע קינדער!

רבנים און שוהלען מוזען שאפען א פאנד פאר תקנת עגונות

דער „דגל הרבנים" פון אמעריקע טהוט שטילע, נוצ־ליכע און הייליגע ארבייט מיט דעם וואס ער האט זיך פארבונדען מיט דעם ועד הרבנים פון וואשא און העלפט צו אפזוכען פארשוואונדענע מענער וועלכע האבען איבער־נעלאזען זייערע פרויען אלס עגונות אין פוילען און אין אנדערע וועלט טהיילען און צווינגט די מענער דורך פאר־שיערענע כשר׳ע מיטלען אדער צו באזארגען די עלענדע אומגליקליכע פרויען אדער צו שיקען זיי א גט.

זעהר פיעל עגונות זענען געהאלפען נעווארען דורך דעם „דגל הרבנים". די נעמען פון די עגונות ווי אויך פון זייערע מענער מיט אלע איינצעלהייטען וועלען פאר־עפענטליכט ווערען אין דעם אפיציעלען ארגאן פון דעם „דגל הרבנים" — דער רבנישער מאנאט־שריפט „דגל ישראל" און די חברים פון „דגל הרבנים" וועלכע זענען באוואוסטע רבנים אין אלע טהיילען פון לאנד, העלפען דעם „דגל הרבנים", יעדער רב אין זיין שטאדט, אין זיין קהלה, צו אויפזוכען די מענער פון די עגונות און דאמיט העלפען די אומגליקליכע עגונות אין זייער שרעקליכע פארצווייפעלטע לאגע.

דער „דגל ישראל" ווערט נעלייענט ביי די רבנים און פארשטעהער פון שוהלען בכל תפוצות ישראל און דאס העלפט זעהר פיעל די אומגליקליכע עגונות וועלכע די רבנים זענען גרייט צו העלפען זיי און זעהר פיעל עגונות זענען נעהאלפען נעווארען פון זייער שרעקליכער לאגע און פיהלען זיך איצט גליקליך.

דער „דגל הרבנים" וועלכער האט זיך אונטערנומען אזא נוצליכע הייליגע פקוח נפש ארבייט, און וועלכער באקומט א הערצליכען דאנק פון וועלט באריהמטע נאונים

דער פנקס

דער מאנאטליכער מיטינג פון „דגל הרבנים" האט זיך אויסגעצייכענט סאי מיט זיין אינהאלט סאי מיט די ערנסטקייט פון אלע חברים, וועלכע האבען נענומען אנטהייל אין די וויכוחים.

הרב ר׳ יוסף פיימער האט פארגעלעזען דעם פרטי־כל פון לעצטען מיטינג וועלכער איז אנגענומען געווארען, און דער מזכיר הלשכה הרב צבי כהן, האט באריכטעט פון די אפים ארבייט פאר דעם לעצטען מאנאט, וועלכע האט באוויזען גרוים טהעטיגקייט צוליעב דעם גוטען נאמען וואס דער „דגל הרבנים" האט זיך נעקויפט ביי דעם ברייטען אידישען עולם, איבערהויפט ביי די רבנים חברים זעלבסט, וויל אלעם ווערט געפיהרט אהן פאליטיק, אהן כבוד זוכערייי, נאר אלע ווי איינער אטענדען צו די ענינים פון „דגל הרבנים" מיט אמת׳ע איבערגעבענהייט, און זוכען נאר טובת הכלל.

עס איז באריכטעט געווארען, דאס א „דגל הרבנים"־קאמיטע האט זיך געזעהן מיט די פארשטעהער פון אלע אידישע טענליכע צייטונגען, און האבען נעקראגען פון זיי א פארשפרעכונג דאס זיי וועלען דרוקען אלע זאכען וואס דער „דגל הרבנים" וועט זיי מעלדען אין דער אנ־גלעגענהייט פון תקנות ענונות.

דער מנהל הרב ר׳ יעקב איסקאלסקי איז מודיע, דאס דער „דגל הרבנים" האט זהר פיעל אויפנעטאהן אין דעם ענין פון תקנות ענונות. אויסער וואס אלע מאנאט ווערט באקאנט אין „דגל ישראל" די נעמען פון די אנטלאפענע מענער, וואס דאס אליין האט נעבראכט גרויסע און טטע רעזולטאטען, וויל פיעלע רבנים פון די קאנטרי־שטעדט האבען אפגעזוכט די מענער און האבען ארויסבאקומען גט׳ן פאר די ענונות, האט דער אפים אליין אויך זהר פיעל אויפנעטאהן לטובת הענונות, און האט באקומען גט׳ן פון די מענער. נאר לעצטענס איז אן ענונה פון קאנאדע, וועלכע איז נעזעסען זעקס יאהר פארלאזען פון איהר באטרינגער, איז פריי נעווארען דורך א גט פון איהר מאן וועלכער איז אויסגעפונען געווארען אין א ווילעדזש אין לאנג איילאנד. נאטירליך, זאגט דער מנהל, וועט דער „דגל הרבנים" וואלט נעהאט א נעוויסען פאנד וואלט ער נעקענט זהר פיעל אויפטאהן. וויל יערער קיים באזונ־דער פאדערט צייט און ארבייט אויסער הוצאות, און וועט דער „דגל הרבנים" וויל אויפטאהן גרויסעם אויף דיעזען און צדיקים, וועלכע וועלען זיך בנוגע תקנות ענונות צום „דגל הרבנים" צווישען זיי אויך דער ליבאוויטשער רבי שליט"א נעפינט אבער פאר נויטיג באקאנט צו מאכען צו די אידען פון אמעריקע, אז עס איז פשוט אנמעגליך אנצוגעהן מיט דיעזע שוועהרע הייליגע ארבייט וועלכע ווערט נרעסער און שווערער פון טאג צו טאג, ניט האבענ־דיג קיינע פינאנציעלע מיטלען. די חברים פון „דגל הרבנים" וועלכע זענען דאך ניט קיין רייכע רבנים, האבען בין איצט נעארבייט פאר תקנת ענונות שווער און ביטער, האבען אויך בייגעשטייערט זייער נעלד אריבער זייערע כחות, אבער זייערע כחות און נעלד שפעטן זיך אויס, און עס איז נויטיג, זהר שטארק נויטיג צו פארטזעצען דיעזע נוצליכע און הייליגע ארבייט און דערפאר איז דורכאוים נויטיג דאס עס זאל נעשאפען ווערען אזוי שנעל ווי מעגליך א ספעציעלער פאנד פאר תקנת ענונות.

פון דער שרעקליכער נרויסער וועלט מלחמה און וועלט איבערקערעניש, זענען צוגעקומען אויף דער נאנצער וועלט זהר פיעל אידישע ענונות, זייער צאהל איז אונ־נעהייער נרויס, זייער לאנג איז שרעקליכער פון שרעקליך, מיר מוזען זיי העלפען. דאס איז א הייליגער חוב פון וועלכען מיר טארען זיך בשום אופן ניט באפריין. דאצו פארערט זיך זהר פיעל ארבייט און נעלט, ספעציעלע פעהיגע מענשען מוזען אנגעשטעלט ווערען, וועלכע זאלען זיך אפגעבען מיט דיזע ארבייט, פאר וועלכע זיי מוזען באצאהלט ווערען, און עס ליגט א הייליגער חוב אויף די רבנים און שוהלען פון אמעריקע צו זאמלען נעלד און אפשיקען אזוי שנעל ווי מעגליך אין דעם הויפט אפים פון דעם „דגל הרבנים" פון אמעריקע, 198 איסט בראדווי, ניו יארק סיטי, און די נעקליבענע און נעזאמעלטע נעלדער זאלען נעהן נאר פאר דעם הייליגען צוועק צו שאפען א פאנד פאר תקנת ענונות.

דער קרעכץ פון די עלענדע און אומגליקליכע ענונות מוז נעהערט ווערען ! רבנים און פארשטעהער פון שוהלען ווי אויך די טויזענדע לעזער פון דעם „דגל ישראל" מוזען זיך באלד אפרופען, זייערע נעמען מיט זייערע ביישטייערונגען ווען פארעפענטליכט ווערען מיט דאנקבארקייט אין די שפאלטען פון „דגל ישראל" און זייערע נעמען און זייערע נוטע הייליגע ארבייט וועט פאראייביגט ווערען אין די אידישע נשיכטע.

רבנים און בעלי בתים מוזען זיך גלייך אפרופען, און דער אויפרוף פון „דגל הרבנים" טאר ניט בלייבען א קול קורא במדבר. דער פאנד פאר תקנות ענונות מוז באלד נעשאפען ווערען !

געביט, מוז ער שאפען א געוויסען תקנת עגונות פאנד, און דאן אנשטעלען א וויכטיגען מענשען ער זאל זיך אפּ־ געבען, אויסשליסליך, מיט די תקנת עגונות פראגען.

נאך פיעלע דעבאטען איז אננענומען געוואָרען א באשלוס, דאס דער „דגל הרבנים" זאל גרינדען א תקנת עגונות פאנד, און ארויסלאזען א קול קורא צו אלע רבנים ויהודים חרדים אז יעדער זאל זעהן שאפען א נעוויסע סומע פאר דיעזען פאנד. דערביי איז אויסגעקליבען נע־ וואָרען א פּרעס קאמיטע באשטעהענד פון הרב רש"ל הורוויץ, הרב ר"מ שאפּירא, הרב ר"י בוכבינדער, הרב ר"פ ניומאן, הרב ניסענבוים, וועלכע זאלען שרייבען ארטיקלען אין דער פּרעסע וועגען דיעזען ענין פון תקנת עגונות, אויך אויפשרייבען דעם אויפרוף.

עס איז ביי דיעזער אסיפה באריכטעט געוואָרען דאס אונזערער א חבר א וויכטיגער רב האט פיעל אויסצושטעהן צרות פון די אימיגריישאן בעאמטע, און ניט נאר אליין, נאר עס נעפינט זיך א גרויסע רשימה פון רבנים, וועלכע זענען אריינגעקומען די לעצטע צייט אין לאנד, און וועלכע די בעאמטע וואלטען וועלען זיי דעפּארטירען.

דער פּגם וואס מען האט פאר־מסורט די רבנים פאר די בעאמטע באשטעהט אין דעם, וואס זיי זיינען אריינ־ געקומען אין לאנד אלס געסט, און נאכהער ערשט האבען זיי באקומען שוהלען.

די אלע אנוועזענדע רבנים, האבען זיך זעהר אינ־ טערעסירט מיט דיעזער פראגע, און האבען באשטימט א קאמיטע באשטעהענד פון הרב איסקאלסקי, הרב אברהם סוכן, הרב יצחק סאדען, זיי זאלען זיך זעהן מיט די ריכטיגע לייטע, אז זיי זאלען איבערציינגען די אימי־ גריישאן בעאמטע, אז די רבנים זיינען ווירקליכע רבנים פון געמיינדען און זיינען בארעכטיגט צו זיין דא אין לאנד.

עס איז אויך פארגעבראכט געוואָרען א וויכטיגער ענין פון א אידישע פרוי וועלכע איז לעצטענס געשטארבען און האט איבערגעלאזען 4 יתומים, וועלכע זי האט נע־ בארען פון איהר קריסטיליכען מאן. די קינדער זענען געאידישט געוואָרען און האבען זיך ערצויגען ביי זייער אידישע באבע, און נעהן אין תלמוד תורה, וועז די מוטער איז געשטארבען, האט דער קריסטליכער פאטער צונע־ נומען די קינדער בכח הפאליציי, און ווייל זיי אפּ־שמר־ן.

די אסיפה האט איבערגענעבען די קיים צו א קאמיטע פון הרב יעקב אונגאר, הרב ישעיה יוסף מרגלין, זיי זאלען זיך תיכף זעהן מיט די ריכטער האנ. אהרן דזיי ליואי און האנ. דזשארזש הארטמאן, בעטען זייער שטיצע צו ראטעווען 4 אידישע קינדער פון שמד.

א קאמיטע פון רבי רובינס און מר. סיימאן, פון דער „שומרי שבת וטהרת המשפחה פאראיין", זענען נעקומען בעטען דעם „דגל־הרבנים" ער זאל זיך אריינוואָרפען אין דער הייליגער ארבייט פון אויפבויען אין אלע געגענדען פון נויארק, כשרע סאניטארישע מקואות לבנות ישראל, מיט אלע אייניריכטונגען, אז קיין אידישע פרוי זאל ניט קענען אננעבען, דעם נעוושהנליכען תירוץ פאר ניט נעהן קיין טבילה, „וויל עס איז ניטא א זויבערע סאניטארישע מקוה".

עס האבען נערעדט אין דיעזער אננעלעגענהייט, הרב פיימער, הרב נאטענהויז, הרב ריזיקאוו, הרב צוויינ, הרב ביק, הרב ראזען, הרב טוואָרסקי, הרב קאהן, און אלע ווי איינער האבען אננעווייזען אז דיעזע עצה איז כמעט די איינציגע היינט צו טאג וועלכע וועט העלפען די פאר־ שטארקונג פון טהרת המשפחה. און די קאמיטע איז נעבעטען נעוואָרען צו בתענגען צום דגל הרבנים זייערע פּלענער, און דער „דגל הרבנים" פון זיין זייט, וועט טאהן אלע מענליכקייטען צו העלפען זיי.

* * *

די ישיבת רבנו יצחק אלחנן האט שוין באקומען א טשארטער אויף צו עפענען א קאלעדזש וואו די תלמידים וועלען קענען באקומען זייער דערגרי, ענדינענדיג די ישיבה. די יוניאן אוו ארטהאדאקס קאנגרעגיישאנס, וועלכע האט באקומען א דאנק פון הרב דר. רעווועל פאר זייער הילף און מיטווירקונג צו באקומען דעם טשארטער, האט ארויס געשיקט ברייף צו אלע רבנים, אז זיי זאלען מודיע זיין די נייעס פון זייערע בימות, כדי די אידען זאלען זיך משמח זיין מיט דיעזער מתנה. די מעהרסטע רבנים, אבער, האבען פארשווינגען דעם פאקט אין זייערע יום־ טוב־דינע דרשות וויל זיי האבען ביי זיך געפרענט: — „ולשמחה מה זו עושה?" וויל אם יאמרו לך יש תורה בקאלעדזש אל תאמין,

* * *

דיעזען יאהר האבען זיך די אידען נאך מעהר אויס־ געצייכענט מיט זייער בריידהארציקייט אין צדקה נעבען. צעהנדליגע טויזענדער דאלער איז אויסגעטהיילט נעוואָרען פאר מעות חטים לעצטען פאר פסח. צוליעב די ניט איבערינ גוטע צייט אין פרנסה, האבען פיעלע וואס זענען געווען פון די נותנים, היינט נעדארפט זיין פון די מקבלים. פיעלע שוהלען, חברות, סאסייעטים, קלאבס, אדער סתם גוטע מענשען האבען נעטהיילט מעות חטים מיט דער פולער האנט און האבן מקיים נעווען מיט א אמת „כל דכפין ייתי וייכול.

* * *

דער וער הרבנים המאוחד פון ירושלים האט זיך נע־ וועגדעט טעלעגראפיש צו אמעריקאנער רבנים, זיי זאלען העלפען די רבנים פון ירושלים, וועלכע נעפינען זיך אין זעהר א נעדריקטער לאגע. עס איז א פליכט אויף אלע רבנים פון לאנד זיי זאלען ווירקען אויף די אידען, אז זיי זאלען שיקען הילף צו דעם וער הרבנים המאוחד פון ירושלים, אויף דיעזען אדרעס:

ראבביניקאל באארד, באקס 692, ירושלים ארץ ישראל

* * *

די טענליכע אידישע צייטונג „דער טאג", האט אנ־
געפאנגען א קאמף נעגען משולחים און קאלעקטארס פון
ניט נעשטויגענע אינסטיטושאנס, און ווייל מיט דער הילף
פון כלל מהוערס אויסראטען די פאלשע קאלעקטארס.
באמת, איז טאקע ניט מעהר ווי רעכט, אז עס זאלען אויס־
נעראטעט ווערען די אלע פאלשע שדרי"ם ומשולחים,
ליידער אבער, זענען צו אונז געקומען, פיעל אמת'ע
משולחים, פון פיעלע אמת'ע וויכטיגע מוסדות, באקלא־
נענדיג זיך, אז דיעזער קאמף האט זיי זעהר פיעל נע־
שאדעט אין זייער קאלעקשאן. לויט דעם כלל אז „לא
ליסתור אינש בי כנשתא עד דבני בי כנשתא אחריתא",
קיינער האט ניט קיין רעכט צו צעווארפען א בנין בעפאר
ער האט ניט אויפגעבויט א בעסערען בנין. קומט אויס
אז דיעזער קאמף, בעפאר דאס ווערט מאכען אן ארדענונג
אין צדקה קלייבעריי, האט דאס שוין נעבראכט א היזק
צו די אמת'ע עקזיסטירענדע מוסדות. אין דער זעלבער
צייט האט דאך „דער טאג" נעקענט פארעפענטליכען די
משולחים פון די אמת'ע מוסדות אז זיי זאל מען יא
געבען נדבות, און אויסגעפינען האט די צייטונג געקענט,
ביי דעם ועד להחזקת מוסדות הישוב הישן, אויך ביי די
אלע וועלכע אינטערעסירען זיך אין שטיצען אמת'ע
אנשטאלטען.

נאר וואס זאלען מיר פאראיבעל האבען אויף בעלי
בתים. אז אן עלטערער רב האט זיך ערלויבט עפענטליך
ארויס צו געהן מיט א מודעה, געגען דעם ועד להחזקת
מוסדות הישוב הישן, באטאנענדיג, אז דער ועד וועלכער
ווערט געפיהרט פון ר' יעקב מארק נעהמט געלד פון די
משולחים וועלכע באקומען קרעדענשעלס פון איהם. עס
פרעגט זיך וואס איז די עולה אז ער נעהמט פון זיי עטוואס
פאר די אויסגאבען פון אפים. פאר די אמת'ע מוסדות
איז ווערטה מיט שטייערען עטוואס, כדי מען זאל וויסען
וועלכער איז א גרויסער און גוטער אנשטאלט און וועלכער
ניט, בפרט נאך, וען דיעזע מודעה איז געשריבען נאר
מיט דעם אויסווירקונג פון אן אנשטאלט וועלכער איז
ניט אזוי זויבער און כשר.

* * *

דער 18־יעהריגער יובילעאום פעסט און פורים פארטי
איז אפגעהאלטען געווארען ביי די חברה נשים תומכי
תורה אוו הארלעם, די איינציגע ארגאניזאציע, וועלכע
אונטערשטיצט די ארימע, שוואכע און קראנקע רבנים פון
הארלעם פאר די לעצטע 18 יאהר. דער סעקרעטער, הרב
צבי קאהן, האט אדרעסירט דעם מיטינג און האט בא־
טאנט די גרויסע און הייליגע וויכטינקייט פון אזא סא־
סייעטי און וועלכע ליידעט פיעל צוליעב דער אידישער
אויסוואנדערונג פון הארלעם, וואס ס'מאכט אונמענליך
צו געבען די רבנים זייער מאנאטליכע שטיצע, אין דער
צייט, וען די מקורי הפרנסה זיינען פאר די רבנים זעהר
פיעל פארקלענערט געווארען. ער האט נעמאכט א שטאר־
קען אפיעל און די מעמבערס האבען צוגעזאגט צו טאן
זייער בעסט און צו זעהן, אז די סאסייעטי זאל קענען
אנגעהן מיט איהר הייליגער ארבייט. דאן זיינען פאר־
געקומען נאמיניישענס און די בעאמטע זיינען ווייטער
אויסגעקליבען געווארען די זעלבע, נעמליך: מרס. אסתר
מארנאוויץ, פרעזידענט און מרס. אייגא ליווי ווייס פרעז.

די סאסייעטי אפעלירט צו יעדען עהרליכען אידען
איהר מיטצוהעלפען. נעלדער קענען נעשיקט ווערען צו
מרס. א. מארנאוויץ, 1885 7טע עוועניו, ניו יארק.

* * *

א גרויסארטיגע תנאים פארטי האט שטאטגעפונדען
ביי הרב יצחק שניידמאן פון צמח צדק נוסח האר"י שוהל
הענרי סטריט, אין הויז פון די כלה'ס פאטער רמ"נ
לייבאוויטש. אריבער הונדערט פערזאן זענען אנווועזענד
געווען.

עס האבען געהאלטען רעדעס: האחים קרעמער און
זייער פארטנער קליינפיעלד, ר"א דוברשטיין, ר' ש"ח
שניידער, ואחרון חביב דער חתן אליין. רעזו שטרוים און
רעזו. ווערניק האבען פיין געזונגען און מען האט זיך
פיין אמחירט.

צו אלע אונערע לעזער און סובסקרייבער!

פיעלע פון אייך זענען געווען אזוי גוט און
האבען שוין באצאהלט פאר דעם צווייטען יאהר
„דגל ישראל". דאגענן אבער, זענען פארען פיעלע
וואס זיי האבען נאך ניט באצאהלט אפילו פאר
דעם ערשטען יאהר, ניט קוקענדיג אויף דעם וואס
זיי וויסען דאס די רעדאקציע ברויכט און נעטהיגט
זיך אין נעלד. ווייל נאר אהן געלד, פארשטעהט
דאך יעדערער קען קיין צייטונג ניט עקזיסטירען.

מיר פארלאנגען פון אייך, געהרטער לעזער,
דאס איהר זאלט באלד ארייז שיקען אייערע שולדען
פאר דעם „דגל ישראל", און אויסער וואס איהר
וועט אליין אריינשיקען אייער חוב, זאלט איהר
אויך טרייען צו קריגען נאך סובסקרייבער און
לעזער און טאקע אויך קאלעקטען ביי זיי יעהר־
ליכע צווויי דאלער אין פאראוים, און דאן וועלען
מיר זיין אומשטאנד ארוים צו געבען אונזער
זשורנאל „דגל ישראל" פינקטליכער, שעהנער און
בעסער.

מיט אכטונג,
די פערוואלטונג.

שיקט תיכף אף אייערע שולדען אויף דיעזען
אדרעסס:

דגל ישראל 198 איסט בראדווי, ניו יארק.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא ווערן נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אינ'ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

הגאון המדול ר' מאיר דן פלאצקי, באוואוסט אין דער נאנצער וועלט אלס אסטראוועך רב אדער דוואהאר־טער רב, איז נסתלק געוואָרען ז' ניסן אין אסטראוואוא. דיעזע טעלעגראפישע ידיעה האט זעהר שוועהר געטראפען אלע רבנים און תלמידי חכמים פון אמעריקע, ווייל אין זיינע צוויי מאהל באזוכען אמעריקע, איז ער אויסנעמעריצט געוואָרען ביי יעדען אין הארצען. מיט ליעב און אכטונג צו זיין גרויסקייט אין תורה, און צו זיין חכמה וידיעת העולם.

אין חודש אייר צו שלשים, וועלען נעהאלטען ווערן גרויסע הספדים אין אלע טהיילען פון לאנד, ווו אלע רבנים וועלען זיך באטהייליגען.

פיעלע רבנים זענען נאך שולדיג זייערע פארשפרי־כונגען צו איהם בשעת ער איז נעווען דא, און עס לינט א חוב אויף די רבנים אז זיי זאלען אפשיקען די סומען צו דער אלמנה.

* * *

הרב ארליאנסקי, וועלכער איז ניט לאנג צוריק געקומען אין לאנד איז פאר פסח פלוצלונג נפטר געוואָרען. די אגודת הרבנים האט ארויסגעשיקט א הילפס־רוף צו אלע רבנים אז מען זאל אויפקלייבען א פאנד פאר זיין אלמנה מיט 8 קינדער וועלכע געפינען זיך נאך יעצט איז אייראפא. האפענטליך וועט יעדער רב אריינשיקען א גוויסע סומע פאר אזא גרויסען צוועק.

* * *

דער ביאליסטאקער שטאדט מגיד הרמ"ה ראפפורט, איז יעצט נעקומען נאך אמעריקע מיט זיין פאמיליע. פאר די לעצטע 14 יאהר איז ער נעווען מגיד אין דער שטאדט ביאליסטאק און האט ערוואָרבען א גוטען נאמען. עס איז צו האפען אז אין אמעריקע, וועלכע איז א לאנד פון זאגען און לעקטשורען, וועט ער געפינען א ברייטען פעלד וואו אויסצושפרייטען זיין טאלאנט.

* * *

דער פארביטערטער קאמף צוליעב עקזיסטענץ צווי־שען ארטהאדאקסישע אלטע און יונגע רבנים, האלט זיך אין פארשפרייטען. צוליעב דעם וואס פיעלע יונגע לייט פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן אין נוי־יארק, און בית המדרש לרבנים אין שיקאגא האבען פארנומען גוטע שטעלעס, און דורך דעם זענען זיי דוחק די עלטערע רבנים פון צו באקומען משרות פאר זיך. די עלטערע דרשנ'ען פון די בימות, אז אלטע רבנים זאלען אנגענומען ווערען און די יונגע סוירמענען און לעקטשורען דאס יונגע זאלען פאר־נעהמען די רבנות פלעצער. און טאקע צוליעב דעם יונגען דור אין אמעריקע אלס א יונגע לאנד זיינען אלע מאהל די יונגע מנצח און עס שטעלט זיך די פראגע, וואס וועט זיין? פון וואנען וועלען די עלטערע רבנים נדולי תורה נעהמען זייער בצמצום־דינע פרנסה? בפרט נאך אז עלטערע רבנים קומען צו יעדען טאג פון איירא־פא. די פראגע לינט ווי א שווערער שטיין אויף די הערצער פון די רבנים.

אויסער די פראגע פון חיונה, שטורעמען די עלטערע רבנים די בימות אלס פרינציפ, ווייל אייניגע יונגע רבנים תלמידי הישיבות, זענען אוועק לינקס צו רעפארם, און אויב עס זאל ווייטער אזוי נעהן, וואס וועט ווערען פון יהדות?

די יונגע פון זייער זייט ענטפערען, דאס אויב מען וועט נעבען דעם יונגען דור נאר רבנים פון די אלטע ישיבות, אהן דער ענגלישער שפראך, דאן וועט דער יונגער דור אין נאנצען ניט באלאנגען צו אונז, נאר וועט אוועק נעהן צום עקסטרים רעפארם.

* * *

די ספירה טעג זענען מעהר מסוגל פאר רבנישע אסיפות אדער קאנווענשאנס, און טאקע וועט באלד זיין די ועידה פון „אגודת הרבנים", וועלכע טרעט אריין אין איהר 26טען נעבורטס יאהר, כמספר שם הוי"ה, און וועט ווייזען אז קוב"ה, ישראל, אורייתא ולומדיה חד הוא.

* * *

מיר האבען באקומען א שריפטליכע ידיעה דאס הרב הגאון הגדול ר' בהוך דוב לייבאוויץ, דער ראש ישיבה פון „כנסת בית יצחק" וועלכע נעפינט זיך אין קאמעניץ דליטא, קומט באלד נאך פסח קיין אמעריקע אין די אינטערעסען פון דער ישיבה. מיר האפען דאס אלע רבנים ווי אייניגע, וועלען העלפען דיעזען גאון אין זיין הייליגער אויפגאבע.

* * *

ר"ח אייר האט שטאטגעפונדען די פארלאבונג (תנאים) פון דער כלה שרה צפורה, די טאכטער פון אונזער חבר הרב דר. שלום ראבינאוויץ פון ברוקלין אין זיין „תקות שלום" שוהל מיט איהר חתן כמר שלמה דוד גאלדפארב.

דער חתן איז א באוואוסטער יונגער מאן נעוועזענער תלמיד פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן און א נעענדיגטער פון ניו יארק יוניווערסיטי, א למדן און משכיל, און הרב ר"ש ראבינאוויץ האט טאקע זעהר גוט נעוואוסט אויס צו קלויבען א בן זוג פאר זיין נעראטענער טאכטער.

די תנאים איז נעפייערט נעוואָרען מיט א גרויסע

קול קורא!

להרבנים, דרשנים, מטיפים, מורי העם ומאוריו!
צו די רבנים, דרשנים, מטיפים און אלע אידישע פארשטעהער!

עס איז אייך געווים באוואוסט די שרעקליכע טרויריגע לאגע פון א אידישער עגונה וועלכע דער מאן האט פארלאזען און זי ווייסט ניט וואו ער געפינט זיך און וואו איהם ארום צו זוכען. דער וואונש „עגונה" פלענט ארויס־רופען שרעק ביי יעדען. די לאגע פון אן עגונה איז א סך ערגער ווי פון אן אלמנה. די עגונה איז אויס־געזעצט צו אייביגע עלענדקייט און צו שאנדע. זי ווערט געהופען ביים פאלק די לבעדיגע אלמנה. אין אלע דורות, אין אלע צייטען, וואו עס האט נאר געטראפען אן עגונה, פלעגען אלע מענשען צו גלייך וועלען קומען איהר צו הילף. רבנים מיט זייער תורה — פיעלייכט וועלען זיי קענען געפינען א צד היתר להציל אותה מכבלי העיגון. בעלי בתים מיט זייער ראטה און טהאט — פיעלייכט וועט מען קענען אויסגעפינען דעם אנטלאפענעם מאן, אום צו באקומען פון איהם א גט. וויל יעדערער האט געוואוסט אז עס ליגט אויף איהם א פליכט עטוואס צו טאהן פאר דער עגונה און נעהמען אן אנטהייל אין איהר גרויסען צער. און אנדערע ווידער, פלעגען דאס טאהן, כדי שלא יהיו בנות ישראל הפקר.

היינט צו טאג, איז דער צאהל פון אידישע עגונות זעהר גרוים. מלחמה עגונות אליין, צעהלען זיך אין די צעהנדליגע טויזענדער, דא ביי אונז אין לאנד צעהלען זיי זיך אויך אין די טויזענדער. און דאס איז שוין צו־ליעב גאר אז אנדערע אורזאכע, וויל ווי נאר דער מאן סעודה וואו רעדעם זענען געהאלטען געווארען פון הרב ר' יעקב איסקאלסקי אין נאמען פון „דגל הרבנים", הרב לוי יצחק כהנא, הרב ראפאלאוויץ דער פרעזידענט פון תפארת מזרחי, דער יונגער רב כהנה, מר יצחק בונין פון ארץ ישראל, דער מחותן הרב ר"ש ראבינאוויץ און צום ענדע פון חתן אליין וועלכער האט נערעדט אין עברית, אידיש און ענגליש. הרב ר"ב פליישער איז אויך געווען אבער ער האט נעמוזט פארלאזען דעם האל צוליעב אן אנדערע אפוינטמענט.

דער יונגער רב הרב שטוירן פון ריטשמאנד היל, איז געווען דער שר המשתה און אויסער וואס ער אליין האט נערעדט מיט גרוים באגייסטערונג, האט ער נאך געזאלצט און געפעפערט אלעמענס רעדעם. אלע אנ־וועזענדע האבען געהאט גרוים פארגעניגען פון דער סעודה און די רעדעם וועלכע האבען זיך פארצוינו ביז פארטאג, און געוואונשען אז אזעלכע שמחות זאלען פא־סירען אין אלע אידישע הייזער.

קריגט א דעוואָרס פון קאורט, וויל ער מעהר ניט נעבען א אידישען גט, און טראָץ דעם וואס מאנכע פון די יונגע פרויען האבען חתונה אהן א גט וואס דאס איז נענען דער אידישער תורה, זיינען אבער פאראן זעהר פיעל וואס וועלען דאס ניט טאהן, נאר זיי קומען מיט טרעהרען אין די אויגען מען זאל זיי ראטעווען פון זייער עגונה שאפט.

צוליעב דעם גרויסען צאהל עגונות אין פוילען, איז געגרינדעט געוואָרען אין ווארשא, פון די אגודת הרבנים דארט, אן עקסטרע לשכה (ביורא) פאר תקנת עגונות, וואו מען איז זיך משתדל אויפצוזוכען די מענער און באקומען פון זיי גט'ן פאר זייערע פארלאזענע פרויען.

דער „דגל הרבנים" דאמעריקע, ביי זיין גרינדען זיך, האט אויף זיך נעגומען — אויסער אלע ענינים פון יהדות — צו ארבייטען מיט גרוים ענערגיע פאר די תקנת עגונות, און האט זיך נעשטעלט אין פארבינדונג מיט דער לשכה אין ווארשא, און מיט די איבעריגע רבנים פארשטעהער פון דער וועלט, און מיר ארבייטען צוזאמען לתקנות בנות ישראל.

פאר דער קורצער צייט איז שוין ב"ה אונז געלונגען אוים צו געפינען פיעלע מענער און באקומען פון זיי גט'ן, מאנכעם מאהל אויך נאך אייניגע הונדערט דאלער צוזאמען מיט'ן גט פאר די אומגליקליכע פרויען.

ביי דעם לעצטען מיטינג פון „דגל הרבנים", וואו עס איז באהיכטעט געוואָרען וועגען די ארבייט לטובת העגונות, זו וועז מיר וואלטען האבען א פאנד פאר דעם, וואלט מען געקענט אויפטאהן זעהר פיעל גרויסעם אויף דיזען געביעט, איז עס דאן באשלאסען געוואָרען צו גרינדען א פאנד מיט דעם נאמען „עגנות פאנד".

און דערפאר וועגדען מיר זיך צו אלע רבנים, דרשנים, און אלע אידישע פארשטעהער און פרעזידענטען פון שוהלען, און אפעלירען צו אייך איהר זאלט יעדערער טרייען מיט־שטייערען מיט א געוויסע סומע פאר דיעזען „עגונה פאנד". עס איז ניט שווער צו אויפקלייבען א געוויסע סומע ביי אייער געמיינדע פאר אזא הייליגען צוועק — מעהר אדער וועניגער, און שיקט דאס אריין אין אפיס פון „דגל הרבנים" אדער צום טרעזשורער הרב ר' יעקב איסקאלסקי 256 איסט בראדווי, נויארק.

איהר דארפט אלע מאהל נעדענקען, אז אויסזוכען די מענער איז פארבונדען מיט גרויסע הוצאות, און וויפיעל מיר וועלען רעטטען, איז דאס זעהר גרויסעם אויפנעטאהן, וכל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא. מיר וואלטען אייך קענען דערצעהלען פון פאקטען, וועלכע פארלאזענע פרויען פון פיעלע יאהרען האבען באקומן דורך אונזער השתדלות גט'ן פון זייערע מענער, מיר וויילען אבער זעהן וואס איהר וועט ענטפערען אויף אונזער קול קורא, און אויסגעפינען וויי וויים איהר זייט אינ־טערעסירט אין דיעזער אנגעלעגענהייט פון תקנת עגונות.

יעדער וואס וועט אריינשיקען הילף פאר דיעזען „עגונות פאנד" זאל גלייכצייטיג אנגעבען די נעמען פון די מנדבים, וועלען מיר די שמות המנדבים פארעפענט־

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא. העורך: הרב שמריהו ליב הורוויץ

ישיבה לתורה ולחכמת הגוים

הישיבה המפורסמה שעל שם רבנו יצחק אלחנן ז"ל הפתיעה את העולם היהודי על ידי שעלה בידה ליסד בית מדרש עליון (קאלעדזש בלע"ז) שבו ימצאו מקום למודי קודש ולמודי חול יחד, תורה וחכמת הגוים בבנין אחד, ולא יצטרכו בני הישיבה לנוע באהלי יפת, אלא ימצאו יפיפותו של יפת באהלי שם, תורה וחכמה במדור אחד, ובאמרנו תורה וחכמה כוונתנו על חכמות הגוים, חכמות ומדעים אנושיים כלליים, כי החכמה האמתית היא חכמת התורה, והיא חכמה אלקית, חכמה עליונה, חכמה שאין למעלה הימנה באמת נגוזה בתורתנו הקדושה, שהיא אם החכמות שבעולם. והיא, רק היא, מטהרת ומקדשת בקדושה עליונה את כל אלה שמוסרים נפשם עליה.

והנה היו ימים בישראל, והימים האלה אינם רחוקים ממנו, כי התפלספו חכמי ישראל ודנו סופרים והוגי דעות וחושבי מחשבות על הנחיצות הגדולה לאחד תורה וחכמה ו„השכלה צרופה" וכמעט ספרות שלמה נבראה לצורך זה. ומה שהיה הוא שיהיה, גם עכשיו יש מהללים ומחללים, אלה משבחים ומפארים את הישיבה הגדולה והמפורסמה על מפעל גדול זה, שיש בו, לפי דעתם, ערך הנוכי והיסטורי גדול מאד, ויש חרדים לדת ואמונה שבסתר לבם הם מצטערים צער גדול ועמוק עד מאד על שאנו נותנים לזרים את כחנו, ובלבם קנאה גדולה לחכמת הגוים, על שאנו מקריבים על מזבחה אפילו בני ישיבה מפורסמה, ובאתרא דליעול חכמת הגוים ליעול תורה שמים.

הבה נחקור בזה קצת, ונראה מה בפי חכמי ישראל בנוגע לענין חשוב זה. הגאון והמקובל ר' יעקב דניאל אולמו ז"ל בספרו עדן ערוך ממליץ על הגוים וחכמתם. והרמב"ם ז"ל באגרתו לרבי חסדאי ז"ל כותב „אין בדבר ספק שכל מי שהתקין נפשו בכשרות המדות וכשרות החכמה באמונת הבורא יתברך, בודאי הוא מבני העוה"ב. וע"כ אמרו חכמי האמת רבותינו ע"ה, אפילו גוי ועוסק בתורת מרע"ה הרי הוא ככהן גדול" ע"כ, וידוע מה שהשיב הרמ"א ז"ל למהרש"ל ז"ל (בשו"ת הרמ"א סימן ז') וז"ל: „תחלה אענה מה שהרעיש אדוני את העולם עלי בהביאי במכתבי הראשון דברי חכמות היונים וראש הפילוסופים כי כבר תשובתו הרמה מונחת בקרן זויות בתשובת הרשב"א (סימן תי"ד) מה שהשיבו חכמי פרובינצו להרשב"א ז"ל על זה. ואף שהרשב"א ז"ל לא כתב שם אלא לאסרה בינקותו של אדם קודם שילמוד חכמת התלמוד והוא הבשר והיין שכתב הרמב"ם בספר המדע (פי"ד מהלכות יסודי התורה), ומי לנו גדול מהרמב"ם ז"ל שעשה ספר המורה שכולו אינו אלא מזה המין, ואף כי כתוב בתשובת בר ששת (סימן מ"ה) שהוא לא עשאו אלא כדי להשיב לאפיקורס, כידוע למעלתו, וכי אבל לא אסרו ללמוד דברי החכמים וחקירתם במהות המציאות וטבעיהן, כי אדרבא על ידי זה נדע גדולתו של יוצר בראשית יתברך, והוא פירוש שיעור קומה, וכו'" עכ"ל.

ורבנו יעקב הקדמון חתנו של הר"ש אבן תבון ז"ל כותב בספרו „מלמד התלמידים" ד', כי ראוי ללמוד החכמות יחד עם אמונה עמוקה בה' עיי"ש ור' אבא למד בספרין דחכמתא מאינון בני קדם (זוהר וירא צ"ט).

וגדולי הכמי ישראל התיחסו ביחס רצוי לפעמים אל דעות של חכמים שלא לנו הם. ראה, למשל, בשו"ת פאר הדור להרמב"ם ז"ל, שו"ת הר"א מזרחי, סי' נ"ז נ"ח, צ"ג, צ"ד, שו"ת הרדב"ז סימן ע"ג ורי"ט, שו"ת בשמים ראש סימן ר"כ, נודע ביהודה מה"ר אה"ע סי' ה').

והנה הגאון הקדוש מהר"ל מפראג ז"ל כתב: „יש ללמוד חכמות האומות, כי למה לא ילמוד מן החכמה שהיא מן השי"ת, שהרי חכמות האומות הן גם כן מהשי"ת, שהרי נתן להם מחכמתו יתברך וכו'". והנה הגאון הקדוש רש"ז מלאדי ז"ל כתב „חכמות אוה"ע בכל דברים בטלים תחשב" (תניא לק"א פ"ח), בודאי כוונתו הקדושה היתה ז"ל הגיש לנו מטעמים מהכמת התשבורת ותכינה (עיין שו"ע הרב הלכות תפלה סי' ק"ד, ובסדור תפלה שלו על חכמות שמתנגדות לתורה ולדת, כי הלא הוא בעצמו במבוא לשבת).

והנה התמימים החרדים שלנו לבם דואג באמת שמא על ידי שבני הישיבה יקדישו את זמנם וכחות נפשם ללמודי חול, לחכמת הגוים, שמא על ידי למודים אלה יתרחקו מקדושת התורה האלהית כדרך שכתב הראב"ד ז"ל (בהקדמתו לספרו היקר „האמונה הרמה") וז"ל: „אמנם בזמננו זה יחקרה לפעמים מי שיעיין בחכמות מעט, ואין בו כח שיאחז בשתי ידיו שני נרות, בימינו נר דתו ובשמאלו נר חכמתו, אך כאשר ידלק נר חכמתו יכבה נר חדת. ולא בזה הדור לבד קרה זה, אך כבר קרה זה בזמנים הראשונים" עכ"ל. אבל הלא כבר נהגו

ליכען אין אונזער צייטונג אדער אין דער מענליכער פרעסע.

מיר גלויבען אין דעם אידישען צדקה געפיהל און האפען צו באקומען אייער מיטווירקונג לטובת „תקנת עגונות", דורך נדבות וועלכע איהר וועט ארויינשיקען, ובזכות זה יעזור השם יתברך שלא יצטרכו בנות ישראל לתקנות כאלה וימדור פרצת עם בני ישראל.

געלד קען געשיקט ווערען אויף פאלגענדען אדרעס:
דגל הרבנים 198 איסט בראדווי, ניו יארק.

בני הישיבות הגדולות באמעריקא ללמוד למודי חול, גם הישיבות „תורה ודעת", וישיבת ניו הייוועז, ובית מדרש לתורה בשיקאגא ועוד הלא תלמידי הישיבות כולן בין כך ובין כך לומדים חכמת הגוים וגם תלמידי הישיבה הגדולה ישיבת רבנו יצחק אלחנן בכלל, אלא שהיו נמצאים במצב נפש משונה, היו נמצאים, כדברי ראש ישיבת רבנו יצחק אלחנן בשתי רשויות, ועתה יהיו נמצאים ברשות אחת, לא ברשות זרים, „בסטרא אחרא", אלא ברשות ובסביבה קדושה ונהדרה של תורה וחכמת ישראל. ויש גם כן במוסד נעלה שכזה משום הרמת כבוד התורה והיהדות כלפי פנים וכלפי חוץ.

והנה אין ספק כי חובה קדושה מוטלת על מנהיגי הישיבה להנהיג את למוד התורה על פי דרכה של תורה שיהא העיקר, ולמוד החכמות טפל, כמו שאמרו חז"ל ברוח קדשם „ודברת בם — עשם עיקר ואל תעשם טפילה, שלא יהיה משאך ומתנך אלא עיהם, שלא תערב בהם דברם אחרים, שלא תאמר למדתי חכמת ישראל אלך ואלמוד חכמות אומות העולם, ת"ל (ויקרא י"ח ד') ושמרתם את חוקותי וכו' וחי בהם, ולא ליפטר מתוכם, וכן הוא אומר (משלי ה' י"ז) יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך" ע"כ.

ויש גם כן צורך גדול מאד להנהיג בישיבה זו וביתר הישיבות שבארץ למוד המוסר בתור למוד קבוע, בכדי לטעת בלבות התלמידים יראת שמים טהורה וכל מדה נכונה. ואומרים עליו על מרן החתם סופר זצ"ל שהיה אומר על עצמו „אם לא ראיתי יום אחד בספר מוסר הנני מרגיש את זה כמה שבועות" ואנן מה נענה אבתריה?

ולמוד המוסר על פי שטה קבועה ומסוימה ולשנן בספר „חובות הלבבות", ראשית חכמה", „מסלת ישרים", „מנורת המאור" ודברי מוסר יקרים ונפלאים בדברי הרמב"ם ז"ל בספרו הגדול „יד החזקה", מוסר שיש בו משום הכשרת הלב והנשמה וקנין מדות טובות ויקרות, למוד זה צריך שיהיה למוד של חובה בבתי הישיבות שלנו. ויש בזה כדי להפיג את ההבל של למוד חכמות הגוים.

מוכרחים אנחנו, על פי תנאי החיים שלנו, להקדיש ישיבות לתורה ולחכמת הגוים, אם רוצים אנו ואם לא רוצים, תנאי החיים מ כ ר י ח י ם אותנו לכך, ואולי יבואו אנשים מבני ישראל שלבם בוער באש קודש, שלהבת יה, אם ישנם כאלה בתוכנו, וייסדו ישיבה לתורה, לחכמת ישראל, לחכמת הקבלה שהיא חכמת האמת והצדק, ולהפיץ את תורת החסידות בעולמנו, לגדל ולחנך בישיבה כזו צדיקים וקדושים.

האם אין לנו צורך בצדיקים וקדושים? יש ויש! וכדאי להקדיש כח ומוח, הון ואון, מרץ וכשרונות לבנין ישיבה שכזו, ישיבה לתורה, לקבלה וחסידות וליראת שמים טהורה. האויר מחניק החמר גבר על הרוח, נסות ובערות אין קץ בעולמנו, אולי באמת כדאי שיבואו חליצי החנוך הישראלי הקדושי האלהי, ולהמציא לנו טיפוס שלמוסד חנוכי מקורי קדוש וטהור באמת. ויהיו לנו שני טפוסים של ישיבות גדולות וחשובות, ישיבה לתורה ולחכמת הגוים, וישיבה לתורה, קבלה, חסידות, לקדושה ויראת שמים עמוקה, טהורה, נעלה, נאדרה ונהדרה בקודש.

שמריהו ליב הורוויץ.

מאמר „תורה אור"

צבי הירש הכהן וואלק ז"ל
חנה פה פינסק.

(המשך מגליון 2 מחודש שבט)

הרשעים דומים לאדם שמהלך באפלה הגיע לאבן נכשל בה, הגיע לגומץ נופל בה, הוא שכתוב דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו, אבל הצדיקים דומים לאדם המהלך ונר לפניו, הגיע לאבן סר מנה, הגיע לגומץ משתמר כך אמר דוד באתי לחלל את השבת, מחללי' מות יומת וכן לשאר העבירות, הוי נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי עכ"ל הילקוט שם, ועד כמה גבהו דרכי רבותינו בפנה ההיא, מלבד אשר כל תוצאות דבריהם ושמועותיהם יסודותם בהררי קדש ונאמרו בקבלה איש מפי איש עד מרע"ה, הלא גם הנסיון והמוחש מי כמוהו מורה על אמיתת המשפט הזה, בא וראה מה בין תקופת דור קדום אשר עלברכה נולדנו ונתגדלנו, התקופה הותיקה ההיא אשר ראינוה בעינינו כמעט זה מקרוב, זכרנו ימים מקדם בהלה נר הלמוד על ראשי עם ה' אלה, ללמוד תורה בהמון ישיבותי' ובתי מדרשי', וקולו של יעקב בצפצוף בני ילדי חמד היו נשמעים בבתי כנסיות ובתי מדרשות בכל פינה ופינה, כי אז גם חלק המעשה והמדות התערו כאזרח רענן בלבות האבות והבנים גם יחד שהיו קלוטים ברוח טהרה, מקשטות בכל פרטי חלקי המעשה, וכלילת חן ויופי והמדות היותר מתוארות המקשטות לאמתנו. — ועד כמה הרחקנו מן המסלה הלאה אלפי צעדים אחורנית בימינו אלה בעוה"ר, מיום שפסקה ל מ ו ד ה ת ו ר ה לראבוננו, והד קולה נשקעה עפ"י תנאי החנוך הפרוע שפשט צורתו הישנה והעתיקה, אוי ואבוי! מה עלתה לנו בכל חלקי המעשה והמדות שנעשו למהפכה בכל האופנים היותר גרועים ומרים, ואשר אם באנו לספר בכמו ולתאר על הנליון, היד תרגז והלב יחיל למראה התהו במעשי הדת והיהדות שנהרסה ונתדלדלה עד היסוד בה בעוה"ר, במלה אחת: מי הבאתנו לידי כך, לידי תמונה נוראה כזו, אם לא הנסבה הראשית הזו העדר ורפיון ל י מ ו ד התורה בדרך שכתבנו.

ואני, הנה זה מרגלא בפומי תמיד, בנשאי מדברותי במקצוע זו, אשר בעקבות הרעיון הזה מצאנו באור נכון בכונת הילקוט באמרו: „ומשלם לשונאיו אל פניו וגו', אין הקב"ה דן את הרשע ממה שלאחריו אלא ממה שלפניו" עכ"ל, שתוצאות מאמרם זו עולה בקנה אחד עם מאמרם הנודע במדרשות בכמה מקומות ויתר הקב"ה על ע"ז ועל ג"ע ועל ש"ד ולא ויתר על מאסה של תורה שנאמר על עזבם את תורתי, ויפה פי' הרב עזרי' פיגו (בל"ע דרוש מ"ד) שהכונה הנואתה כמו שהמשילו המושלים באמרם: השכור הזה, אחרי כבר עברו יין בשכרון נורא, במה נוכל לדינהו ולשאת עול עליו אם בחמת שכרון עושה זר מעשהו גם לשבר כלי חפץ ולהכות באגרוף רשע, ולפי השקפה ראשונה הרואה אומר מה עול מצאנו בו לגבר אשר דרכו נסתרה וכבר יצא מדעתו, האם ברעת צלולה ומיושבה עשה מה שעשה? — אבל משפט ההגיוני אומר כי לא על אותה שעה הוא שאנו דנין אותו, כי אם על תחלת עשיתו לנזק על שהביא עצמו לידי כך, וכך הוא המדה לעוזבי למוד התורה, אשר אחרי פרק עול הלמוד מעליו כבר הכה בחמת יין תנינים ועלוקות הוא לכל רע, מהערר ידיעה בכל חלקי פרטי המעשה מהחל ועד כלה, עד כי לא ידע ואשם, אמנם המשפט החרוץ ההוא נוטל עליו על הנסבה הראשונה היא מאסה של תורה ורפיון למודה מתחלה, שאלמלא זאת לא הי' בא לידי כך לידי ע"ז וכל תאוה נמבזה, אשר על כן הוא צוה הנביא על מה אבדה הארץ, ובאה התשובה על עזבם את תורתי, והיא אם כל חטאת ושרש כל רע, ועפ"י הכונה הנשגבה הזו הטיבו את אשר דברו בילקוט הנ"ל, אין הקב"ה דן את הרשע ממה שלאחריו אלא ממה שלפניו, היא נסבת הרקבון שלח בעצמותיו עפ"י הסבה הראשונה העדר ה ל מ ו ד אשר הולידה והצמיחה כל אלה, כאמור.

ג) והנה מלבד גודל התועלת היוצאת מלמוד התורה לתכלית הנרצה לחלק המעשה וקנין המדות הצרופות בדרך שאמרנו, אבל זאת לא זאת, כי גם ה ל מ ו ד בעצמו הרי בכלל המעשה הוא ומצותה עוד שקולה כנגד כל המצות כמו שאמרו בירושלמי שרמזנו למעלה, ומלבד צורתה היותר נאדר בקדש לפי קדושת אותיתי' ותיבותי' שהם כלם שמותיו של הקב"ה כמבואר במדרשות, לה יתר שאת גם בכמותה, שכשהאדם לומד פרקו של גמ' דף אחד למשל במשך שעה קלה על כל ד ב ו ר ו ד ב ו ר שהוא לומד והוגה בה נחשבת למצוה בפני עצמה, ונמצא עולות בידו באותה השעה שהוא לומד כמה וכמה חבילות מצות מכל הגה ודבור היוצאים מפיהו ועושים קשרים לקונאו ית"ש, כמו"ש הגר"א ז"ל בשנות אלי' ריש מס' פאה שם: ולא עוד אלא שאף במרבית מצות כאלה הבלתי נהוגות למעשה כעת כמו דיני קדשים ודומיהן מהמצות התלויות בארץ ואין לאל ידי אדם לקיימן במציאות בזמן הזה, עד כמה יפה כחה של הלמוד שהעוסק והוגה במצות אלו כאילו מקיים אותם בפועל במלא מובן המלה, ע"ד שאמרו סוף מנחות מאי דכתיב זאת התורה לעולה וגו', כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכדומה יעוי"ש. ויפה העיר מר חותני הגאון מוהר"מ גימפל זצ"ל האבר"ק ראזינאי (וכעת מנוחתו כבוד באה"ק) בדרך דרש קצת בפי' המקרא ריש צו: זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה (פסוק ב'), שהרצון בזה בתור כונת דרושיית באשר כפלים לתושי' בלמוד תורת העולה נגד חלק העבודה והקרבת הקרבנות בעצמם, והיינו שעבודת הקרבנות חוק וזמן נתן להם שאינם כשרים אלא ביום, ולא יוכלו להעשות בלילה, לא כן למוד תורת הקרבנות ולעסוק בדיניו מדת יום ומדת לילה אחת היא, כי גם בלילה שירה עמו ורנה של תורה, ולמודו יעלה כליל לרצון על מזבח ה' תמיד, וזהו שנרמז במקרא ההוא: „זאת תורת העולה" שהכונה להעוסקים בתורת העולה כמו שדרשו בתלמודין מנחות הנ"ל, והולך ואומר עוד: „היא העולה" כלומר היא העולה על כולנה ביתרון עוז לה, יען מה, „על מוקדה על המזבח כל הלילה" כמאמר הכתוב: והגית בו יומם ולילה.

ד) ועפ"י מסלת רעיון הדברים הללו אמרנו לתת מובן מובן הגון למאמר האגדיי שבת ל"א באותו הגר שבא לפני הלל בשאלתו, למדני כל התורה כלה על רגל אחת, ותהי תשובתו „מה דעלך סני לחברך לא תעבוד זוהי כל התורה כולה, ואידך פירושה היא זיל גמור" יעוי"ש, שעומק הכונה בשאלת הגר, גם בתשובתו של הלל שהשיבוהו כענין, לה תוצאות עפי"מ שכתבו הקדמונים והעמיקו שאלה במה יזכה גבר ארחו שתעלה בידו לקיים כל התרי"ג מצות בשלימות מהחל ועד כלה, אשר לפי ההשקפה הראשונה אין זה בחוקי המציאות למראה עין, וישנם גם הרבה מצות שאינם באים לידו רק במקרה כמו שלוח הקן או מצות שכחת העומר בשדה, וכמו כן מצות צדקה מה יעשה אם לא יזמין לו שום עני לפניו ויעוי' בחולין קל"ד שם, והתשובה המספקת לזה כתבו האלקיים אשר אם אמנם קצר כח כל או"א כשהוא לעצמו שתעלה בידו קיום כל המצות אחת לאחת, אבל באשר בית ישראל זה הגוי כלו ערבים זה לזה איש בעד אחיהו, ומשותפים יחד בכל מעשיהם, אם לשבט אם לחסר עפ"י הקשר האמיץ שביניהם מכח שרש נשמותיהם החצובים כאחד מקור קדוש יהלכו להיותם נחשבים ביחד בשיעור קומה שלמה, וכשהאחד עושה מצוה זו, ומשנהו תעלה בידו מצוה אחרת, ער כי בצירוף חלקי האישים כולם כאחד ידבקו, נמצאו עולים ביחד קיום כל מעשי התורה והמצוה בשלימות. זאת ועוד אחרת היא עצת ה' האמור בתלמודין מנחות הנ"ל, שמפאת כח הלמוד להעוסק בתורת העולה ויתר המצות בדומיהן אף שאין בידו לקיימן, תעלה לו מעלת הלמוד בהלכותיו ודיניו כאלו קיים מצוה זו בכל פרטי ודקדוקי'. וכהחזון הזה היתה גם שאלת הגר, למדני כל התורה על רגל אחת, כאומר כמתמה וכי הוא כל כך בחוקי המציאות היא שתעלה בידו קיום כל התורה כלה לאיש אחד בלבד, שיוכל לקיים בשלימות, ומה יפה תשובת הלל ממין הטענה אשר שפתי חן הוצק בקרבו, אשר גם זה לא כבר מנשוא ולא רחוק המציאות הוא, ובמה? האחת: כל מה דעלך סני לחברך לא תעביד, שע"י קשר

תשובה להרב ר' רפאל מרדכי בארישאנסקי

*) התשובה החשובה הזאת וגם תשובה להרב שלמה יצחק לעווין ממינאפאליס, נמצאות בתיק המערכת זה יותר מחודש ימים, אבל מפני חוסר מקום אי אפשר היה לנו להדפיסן עד עכשיו. וגם כעת לצערנו, מסבה הנ"ל של חוסר מקום, הננו מדפיסים רק את התשובה להרב בארישנסקי ואי"ה בגליון הבא נדפיס את התשובה להרב לעווין.
ה מ ע ר כ ת.

אף שאוהב אנכי את כת"ר על עיונו בקונטרסי ומכיר טובה הנני לכת"ר בזה עכ"ז את האמת אני מכיר ואוהב עוד יותר. ואחר הקדמה הזאת, אבא אל פנימת הדבר ואבררנו ונראה עם מי הצדק.

ראשית, יתפלא מעלתו, על מה שנעלם ממני משנה מפורשת בפאה פרק ז' משנה ג' המניח את הכלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר הרי זה גוזל את העניים, ופירש הרע"ב דפרט בנשירתו זכו בו עניים קודם שיגיע לארץ, אבל הגר"א סובר דפרט אינו קדוש עד שעה שיפול לארץ, ויסודו מירושלמי על משנה זו, לית הדא פשיטא שאלתיה דאילפא דאילפא שאל לקט בנשירתו מהו שיקדש וכו', והנה הרמב"ם בהלכות מ" פרק ד' הלכה י"ד פסק, המפקיר את הלקט עם נפילת רובו אינו הפקר מאחר שנשר רובו אין לו בו רשות, לא כהרע"ב ולא כהגר"א, ותולה קדושת הלקט בנשירת הרוב, ומקורו מגמרא מפורשת בתמורה דף כ"ה א"ל רב עמרם לר"ש אמר על הבכור עם יציאת רובו עולה, עולה הוה הוה או בכור הוה וכו', א"ל מאי תיבעי לך היינו דבעי אילפא, אמר על הלקט עם נשירת רובו תהא הפקר לקט הוה או הפקר הוה, ואמר אביי, מאי תיבעי, דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, ומפרש רש"י דנזירת שמים היינו הרב דהוי לקט, וזכו בו עניים ואין בידו להפקיר לאחר נשירת הרוב, ומזה נובע דין הרמב"ם ז"ל דתלי בנשירת הרוב, ואין מתאים הלשון בהפסק של אילפא בבבלי עם הלשון של ירושלמי, פה מסתפק אילפא בשעה שנושר הרוב מהלקט, ובירושלמי שאל לקט בנשירו מהו שיקדש, ולא תלוי ברובא כלל, וצ"ע על הרע"ב והגר"א מהא דבבלי דתלי בנפילת הרוב. ויש לפנינו שלש שיטות, הרמב"ם מהא דתמורה דתלי ברובא, והרע"ב דבהתחלת הנשירה זכו העניים, והגר"א, דבנפילתן לארץ זכו בהן העניים, אבל כולם מסכימים לכל הפחות, דבנפילתן לארץ זכו תומ"י העניים, ואין שום זכות לבעה"ב גם טרם שילקט העני עכ"ל. והנה לפי שיטת זה המשיג, אשר עשה מחלוקת גדולה, בין בבלי וירושלמי והרע"ב והגר"א סותרים את הגמרא דתמורה, ואם כן אין גם קושיה עלי. כי, כי היכא דרשאים הם הרע"ב והגר"א לסתור גמרא מפורשת, כן רשאי אנכי לסתור את דבריהם. וזאת בודאי ידוע לכבודו כי מברייתא דקשיא רישא לסיפא לא פרכינן כלל כי בודאי טעות הוא, וע"כ אומר אנכי כעת כי בודאי טעות יש כאן.

ואדרבה אני מוכיח מכאן את שיטתי. ראשית אני אומר לו, כי אין כלל כאן פלוגתא לא בין בבלי וירושלמי, ולא בין הרמב"ם ובין הרע"ב והגר"א, ואפילו בין הגמרא גם כן אין פלוגתא לבין הרע"ב והגר"א, ואין כאן ג' שיטות רק שיטה אחת. אך יש נפקא מינה בין הרע"ב ובין הגר"א בפשט המשנה ולא לענין דינא — ואל יסתכל בדברי מפרשי הגר"א, כי לא ירדו לכוונתו במחילת כבודם הגדול, ובתחילה נבאר הדין של פרט.

והוא, ברמב"ם שם בפרק ד' ה' ט"ו, איזהו פרט נרגיר א' או שני גרגרים הנפרטים מן האשכול בשעת הבצירה. נפלו ג' גרגרים בבת אחת אינו פרט. הי' בוצר ומשליך לארץ כשמפנה האשכולות אפילו חצי אשכול הנמצא שם הרי הוא פרט, וכן אשכול שלם הנמצא שם הרי הוא פרט. המניח את הכלכלה וכו' עכ"ל. נראה כי שני אופני פרט הם, אחת בשעת בצירה, והוא רק שני גרגרין, אם נפלו בשעת בצירה הרי זה פרט תומ"י משעת נשירה, וזהו תחילת המשנה בפאה פרק ז' משנה ג', איזהו פרט הנושר בשעת הבצירה ופירש המפרש בירושלמי דהוא שני גרגרין, זהוא דין א', ועל זה הדין לא יחלוק הגר"א, כי היא משנה מפורשת בבבלי שם ובירושלמי. הדין השני אם אשכול שלם אין כאן פרט, אך אם משליך את האשכולות לארץ ונפרט שם הוא גם כן פרט ואפילו חצי אשכול הנמצא יש לו דין פרט, ועל זה הדין לא יחלוק הרע"ב, כי הוא מפורש ברמב"ם, והכ"מ מראה המק ר לזה עיי"ש. ולפי זה אין כאן מחלוקת בעיקר הדין, כי הרע"ב מפרש הא דהמניח את הכלכלה, על הרישא של איזהו פרט הנושר בשעת בצירה, והוא השני גרגרים, ועל זה מתמה הגר"א ז"ל מאי קמ"ל, הא פשיטא שיש בו גזל וגם הפסוק של לא תסיג לא שייך לזה, ועל זה מפרש הגר"א דקאי על הסיפא דרישא על הי' בוצר עקץ את האשכול וכו' משום דנפל באונס, אבל אם היה משליך שם ונפרט אזי היה פרט (ועיין בפירוש הארוך שם, דציין בהגר"א על אשכול ודו"ק), ואם היה מניח את הכלכלה כדי שלא יפרך, הרי זה גורם שלא יפרך, אעפ"י שעפ"ד אינו פרט, מכ"מ אם לא היה מניח את הכלכלה היו בודאי נפרכים ע"כ מיקרי גוזל את העניים ועל זה שייך הפסוק שאל תסיג כי באמת אינו גזל כי אכתי אין דין פרט הזה

אהבה והאחדות עם הגוי כולו עם סגולתו יעלו ויגיעו ויצרפו לכל איש ואיש גם קנין המצות שעושה הזולת, אף גם שנית לו על ידי כח הלמוד לעסוק בפרטי מצותי' ובהלכותי' שהוא חשוב ומקובל ומרוצה להקב"ה כאילו מקיימן כולן בשלימות, וזהו שרמז לו ואידך פירושא זיל גמור, והיא תשובה כענין אשר בשתים יתחתן הגר הנלוה אל ה' לשרתו ולעמוד לפניו על צד השלימות, ובדרושנתינו הארכנו למרבה, אין כאן מקומה.

(המשך בגליון הבא).

רק גורם, ועל זה מראה המבאר את הירושלמי שם דגם בגורם מקרי גזל, ומי שמבין את הפשט באופן אחר, אינו מבין את הפשט הפשוט.

גם הרמב"ם הביא להא דהמניח את הכלכלה אחר הפרט של דין השני, וממילא מוכח כהגר"א, בפשט המשנה ודו"ק. והאילפא שבתמורה הוא אותו האילפא שבירושלמי, כי אחר שדין הפרט הא' הוא משעת נשירה, וא"כ לפי מאי דקי"ל דרובו ככולו, א"כ אם נשר הרוב וסופו לפול הוה כאילו נשר כולו הוא פרט, והאיבעי בבבלי ובירושלמי עולים בקנה אחד. כי אי אפשר להאיבעי קדם נשירת הרוב, דעדיין אינו פרט, וא"כ הפקירו והקדישו בודאי הפקר והקדש, ואי אפשר להאיבעי להיות לאחר שנשר כולו. כי בזה הוה להעניים ואם כן איך יהי' סברא כל דהוא לומר שיחל ההפקר וההקדש, אלא האיבעי בנשירת רובו הוא מפקיר דחל ההפקר או ההקדש בבת אחת עם הפרט, ועל זה יש להסתפק איזה יחול, ודו"ק.

והירושלמי מקצר בלשונו תמיד, והפשט בירושלמי הוא כן, דבעי לפשט מהא דהמניח את הכלכלה, והפשטן סבר למיפשט, כי חשב דקאי על הרישא דאיזהו פרט משעת נשירה, וקרי לו גוזל א"כ וע"כ הוא תיכף בנשירת רובו לפי מאי דקי"ל דרובו ככולו, וא"כ הוה תיכף לעניים, ר"ל דהזכות לזכות לא שיהיה שלהם, ואם כן בודאי לא יחול ההפקר וההקדש משום סברת אביי, בתמורה, או מדקרי לו גוזל, ולכאורה מאי קמ"ל בזה כפי קושית הגר"א, וע"כ קמ"ל דאף שלא זכו עדיין העניים כלומר שאינו שלהם עוד, כי עוד הוא של בעה"ב, אך אינו ברשותו, וקרא לזה גוזל, משום דהוא כגוזל, אשר לא הבעלים ולא הגזלן יכולין להקדישו משום איש כי יקדיש את ביתו, וא"כ נפשט האיבעי, ומדהה דהא דהמניח קאי על סיפא דרישא על אשכול שלם ואעפ"כ הוא נקרא גוזל משום דהוה גורם, ואם כן אין לפשוט מזה כלום, כן נ"ל פשט הירושלמי, כי לכל הפירושים שם בירושלמי יש כ"כ קושיות אשר אי אפשר לעמוד עליהם. ואף שפירושו הוא הדש מכל מקום הוא קרוב אל האמת יותר מכל הפירושים שם. בין כה ובין כה אנו נמשכים אחר ש"ס בבלי ואין אנו אחראים להש"ס ירושלמי, כי אין לנו פירוש רש"י עליו, אך הביאור שכתבתי ברבינו הגר"א הוא בע"ה אמת, וכדיני פרט הוא אמת, בע"ה.

וכעת נבוא לראית הרב באַרישנסקי, כי יראה הקורא ויוכה האמת כי כל מה שהביא לסתור את דברי, הוא ראי' ויסוד לדברי, ראשית מה שהביא ראי' מלשון הרע"ב שפרט משעת נשירתו זכו בו העניים, אני אביא לו ראי' שהפשט של זכו לא שהם שלהם, כי זהו לשון הרמב"ם המדקדק בלשונו הזהב בה' מ"ע פ"ד הלכה כ"ב, וז"ל, אין העניים זוכין ליקח פרט ועוללות עד שיתחיל בעל הכרם וכו', וכזה יבצור ויהיו זוכין בהן כו', וע"כ הזוכין דסיפא קאי על האין זוכין ליקח דרישא, ואם כן נראה דהפשט דזוכין בהן העניים ליקח, וזה קרוי זכות, והיא ראי' אמתית וכן הוא כוונת ולשון הרע"ב זוכין ליקח ודו"ק קושית ההגר"א על הרע"ב מאי קמ"ל היא יותר חזקה, וע"כ מוכרחים אנחנו לתרץ את דברי הרע"ב כי הא קמ"ל שאף על פי שאינו של העניים עוד, כי עיקר הזכיה הוא רק ליקח, מכ"מ הוא נקרא גזלן, ומכל מקום מקשה הגר"א כי זה גם כן מילתא דפשיטא. ועיין בשבת דקרי הגמרא גזל אף למי שנותן את הפאה לקרובו עני. וא"כ מדוע הוא גוזל, האם יש שיעור לעניים, מכ"מ נקרא גזלן. מטעם שמונע הזכות מן שאר העניים (שבת דף כ"ג), ודו"ק.

מאותו הרמב"ם שהביא הרב באַרישנסקי, שהרמב"ם נתן טעם על המפקיר את הלקט עם נפילת רובו אינו הפקר, מאחר שנשר רובו אין לו בו רשות, עכ"ל. והנה לפי דברי הרבנים כי מיד הוא נעשה של העניים הוה לו להרמב"ם לומר מפני שאינו שלו. אלא הוא הדבר שדברתי כי עדיין שלו הם, ורק הזכות לעניים ליקח והוה אותו הדין שבפסחים במלוה ולוה, שכ"ע מודים שאם הקדיש הלוה אתי מלוה ופריק, ופירש"י ז"ל משום דאינו ברשותו, ר"ל אינו ברשות הלוה כי הוא משועבד למלוה, ואפילו למ"ד בע"ח מכאן ולהבא הוא גובה, עיי"ש בפסחים (דף ל' ע"ב). ואותו הדין הוא בפרט גם כן, כי כיון שזוכים העניים ליקח מקרי אינו ברשות בעה"ב אף שאכתי הם שלו, ודו"ק. וזהיא ראי' מוכרחת שאין עליה תשובה. ובמס' פאה פרק ב' הלכה ד' לא יטול בעה"ב לקט מן העניים על מנת ללקט מן העמרים ופירש המנחת בכורים, לקט שנופל בשעת קצירה אסור לחלוף עמהם דעדיין לא זכו העניים, א"כ לא מקיים מ"ע דתעזב עכ"ל, ואם של העניים הוא א"כ הא כבר קיים המ"ע דתעזב. ועוד איך יקיים המ"ע במה שאינו שלו, מכל זה מוכח כמו שכתבתי בקונטרסי, וממילא אין ראי' מהא דגדיש שלא לוקט תחתיו דקנסוהו רבנן, לפי שהגדיש על גבי לקט, דנהי דעדיין שלו הם, מכ"מ הוא הגדיש על זכות העניים שזכו להיות לוקחים והוא מניע אותם, וזה בר בי רב דהדר ימא ידע זאת.

אין לי פנאי לפלפל בראיתו לדברי, מהירושלמי, כי כבר בררתי את הדבר, ומודיע אני כי שוב לא אשיב להרבנים הבאים במכ"ע, רק לרבנים הבאים בכתובים דרך ישר אלי על פי הכתובת הזאת:

רבי לעווין, 528 הונטערדאן סט., נוארק, נ. דז.
ואומר שלום

יוסף דוב הלוי לעווין,
ר"מ בישיבת רי"א אשר בנוי־יארק.

דער גאַנצער ערשטער יאַהר „דגל ישראל" גוט געבונדען איז צו באַקומען אין אָפּיס פון דגל ישראל, 198 איסט בראַדוויי, וכל הקודם זכה.

מכתב בקרת

על ספר יד הלוי אשר חבר הרב רי"ש הורוויץ, אב"ד דהארטפארד.

מאת הרב הגאון הגדול מרן ר' אליהו קלאצקין שליט"א מירושלים ת"ו.

בעזהי"ת.

קבלתי מכתב מע"כ מיום כ"ב חשון בצירוף ספרו "יד הלוי", ומע"כ במכתבו דרש ממני לעיין בספרו ולהודיעהו הנעלע"ד. והנה הגם מצד חולשת כחי אין ביכלתי לעיין בספרו כראוי, בכל זאת מצאתי חובה לעצמי להעיר באיזה מקומות בדברי ספרו לדונמא מה שכתב במצות ל"ת סימן ל"ט-מ' ובמ"ע סימן קע"ה בהא דקאמר הש"ס בכתובות דף ע"ב ראשה פרוע דאורייתא היא, דכתיב ופרע את ראש האשה ותנא דבי ר' ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש, ובפירש"י וז"ל, א"נ מדכתיב ופרע מכלל דההיא שעתא לאו פרועה היא ש"מ אין דרך בנות ישראל לצאת פרועות ראש עכ"ל, וכתב מע"כ דמוכח מדברי פירש"י דבמנהגא תליא מלתא ושלא אסרה התורה שהנשים יצאו פרועות ראש אלא במקום שדרכן להיות מכוסות ראש דבמילא בגילוין יש משום גילוי ערוה ופריצות משא"כ במקום שכל הנשים יוצאות פרועות ראש דבמילא אין בזה משום פריצות, (ולולא מע"כ הייתי מונע עצמי מלדבר בדבר הנאמר בשם הרבנים המתחדשים) והנה מלשון דברי הרמב"ם פ' כ"ד מאישות הלכה י"א וז"ל, ואלו הן הדברים שאם עשתה אחת מהן עברה על דת משה יוצאה בשוק ושער ראשה גלוי וכו' ואיזו הוא דת יהודית הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל, ואלו הן הדברים שאם עשתה אחת מהן עברה על דת יהודית יוצאה לשוק או למבוי מפולש וראשה פרוע ואין עליה רדיד כל הנשים אעפ"י ששערה מכוסה במטפחת כו' הרי דדוקא מה דהוי כך מצד דת יהודית כגון ששערה מכוסה במטפחת תליא במנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל משא"כ פרוע ראש לגמרי שהוא בדת משה אינו תלוי במנהג הצניעות, ודהגם שיש סוברין ששיטת הרמב"ם דדרשינן טעמא דקראי עי' לח"מ פ"ג ממלוה היינו דוקא היכא שיש משמעות לזה מלשון הכתוב משא"כ הכא דהא מצינו ביומא דף מ"ז דשבעה בנים היו לה לקמחית וכולן שמשו בכהונה גדולה, אמרו לה הכמים מה עשית שזכית לכך, אמרה להם, מעולם לא ראו קורות ביתי קלעי שערי, ובפירש"י וז"ל, ראיתי בש"ס ירושלמי, כל כבודה בת מלך פנימה ומשבצות זהב לבושה, אשה צנועה ראויה לצאת ממנה כהן גדול, ע"ש הרי הגם שהיא החמירה על עצמה יותר מכל בנות ישראל עי"ז זכתה שיצא ממנה כה"ג דחזינן שיש בזה שבח גם באופן דליכא איסורא ולא מצד מנהג בנות ישראל, אם כן אם ניזיל בתר הטעם, מסתבר לומר שהוא כדי שיזכו לבנים הגונים וכשרים וכעין דמצינו בשבת דף קנ"ו דאמרי ליה כסי רישך כי היכי דתיהוי עלך איסתא דשמיא, ושרצונו של נותן התורה ית"ש שהנשים יצטיינו בצניעות יתירה ובזמן ששכיח שהבנים יוצאים לתרבות רעה עוד יותר ראוי לדקדק בזה מלבד מה שהוא מצות התורה גם מצד שעל ידי זה עלולות להוליד זרע קודש שומרי משמרת התורה.

ואין שום משמעות מלשון פירש"י לומר שחולק על הרמב"ם, רק דקאמר שמצד זה מוכח שיש בזה איסור מה"ת וגם מצינו במדרש רבה רות על הכתוב ותאמר רות אל תפגעי בי, התחילה סודרת לה הלכות גרים, אמרה לה בתי אין דרכן של בנות ישראל לילך כו' אין דרכן של בנות ישראל לדור בבית שאין שם מזוזה, ושמה שלמדה אותה הלכות גרים שמירת חקי התורה והמצוה מיכלל בלשון אין דרכן של בנות ישראל והא דמצינו בסנהדרין דף נ"ח פירש"י ד"ה משתפרע ראשה בשוק שאף הנכריות הנשואות היו תלילות שלא לצאת בפרוע ראש אפשר דהיינו כמ"ש במדרש ובילקוט ויצא ד"ה ויישא את קולו ויבך, שמשעה שלקה עולם במבול נדרו או"ה עצמם מן העריות (ועמ"ש בזה בפרי חבת הקודש סימן מ"א).

ובירושלמי פ"ב דכתובות, יוצאה וראשה פרוע בגין אלו שיצאו ביום הכפורים, ובמהר"ל הל' נשואים דאפילו בתולות לא היו סותרות שערותיהן. (ואולי משו"ה דייק בלשון ביוה"כ בזמן ובשעה שאין שום שמץ תערובות יתירה של יציה"ר עי' יומא דף כ'). ובלשון השט"מ בכתובות דמראמרינן גבי היא גלתה לו את ראשה שמעינן מהכא דמראורייתא הוו דהא מדיוקא דקרא נפקא לן, והא דקאמר בסנהדרין דף ק', ופתתרה למזויה, היינו שבזה יתרחקו יותר וירגישו הרואים, וביבמות דף קט"ז סתרי מזייך לסימן הספר ואבלות ובמקום שנתפרצו ונעשה להם בהיתר שקרוב הדבר שהוא מצד חסרון ידיעה יש להזהיר לפרסם, וכמ"ש ביחזקאל ל"ג, צופה נתתיך לבית ישראל וגו' ואתה כי הזהרת וגו' כאשר האיסור מפורש ברמב"ם וכל הפוסקים ואין חולק.

ומ"ש שיש בזה האיסור וכן באיסור גילוח הזקן שנמאסין בעיני הבריות וכעין מ"ש בת"ח שנמצא רבב על בגדו שעליו הכתוב אומר כל משניאי וגו', כבר בארתי מ"ש באו"ח שאל יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו, הגם שאמרו רז"ל גדול כבוד הברות שדוחה את ל"ת שבתורה (ברכות דף י"ט), היינו מה שהוא בזיון בעצם וכגון ההולך ערום בלא לבוש וכדומה, ולא מה שהוא פחיתת הכבוד רק אצל בעלי תורה ומצוה, כאשר לעג וקלון אנשים כאלה במה נחשבו, ודוד המלך ע"ה אמר, ישיבו לי יראיך ויודעי עדתיך יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש ולא שם לב למשנאי ד' כאמרו לאויבים היו לי.

והנה אבותינו בימי הבינים אשר היו כצאן לטבחה

ולבוז ומשסה היו יחד עם זה להרפות וגרופים, וצא יהודי טמא, קראו אחריהם בשוקים וברחובות, ובעתים אחדות יצא צו ופקודה כי על היהודים לשאת את קלון על בגדיהם ויסבלו את כל אלה בשקט רוח ובדומיה בידעם כי שכנו בין חיתו יער טורפי טרף נערי רגש אנושי, ונאצות ודברי בוז הנאיונים האלה לא דאבה את רוחם והאיש אשר נחל כבוד בבית המדרש בקרב תופשי תורה ושומרי מצוה מה שמח לבו ואל הקלון אשר נחל מבני בלי שם לא שם לב כי במה נחשב הוא, ואך בתפלה שפכו שיח לפני שוכן מרום, „הבט משמים וראה כי היינו לעג וקלס בגוים" תחת אשר בימינו אלה רבים מאחינו תקצה נפשם מהכלימה והחרפה אשר ישקצום ויבזום בני בלי שם והשפלות הרוחנית הזאת מר הוא להם ממות, והוא מצד היותם ריקנים וחסרים רוח ישראל ותורתו ואשר לזאת יענבו על אהבת עם הארץ ואך בכבודם יתימרו ולו התחזקה בקרבם רגשי קודש כי אז חפצו לנחול כבוד ויקר מאת אחיהם בשריהם. תועים המה החושבים כי אבותינו היו נעדרי רגש אנושי וכי הגלות והגעהטע פעלה על רוחם להיות כבשר המת שבחי שאינו מרגיש באימל כי נהפוך הוא, המה היו נעלים ברגשותם וגדולי ורומי רוח, ולזאת היתה הסבה אשר ידעו והכירו את עצמם, המה באמרם „אתה בחרתנו מכל העמים ורוממתנו מכל הלשונות" לא אמרו זאת מן השפה ולחוץ אך מתוך הכרה פנימית, ולזאת בנקל היה להם לשאת ולסבול חרפות צוררים ומגדיהם כי במה נחשב הוא.

ולזאת האיש הירא וחרד לדבר ד', גם אם הוא בטבעו רודף אחר הכבוד מה הוא נאותו וגאונו? שיתכבד בעיני שומרי תורה ומצוה, ולעומת זה האיש אשר יתתור ויחפוץ להתכבד בעיני בוזי תורה ומצוה, גם כשיושפל במעשיו בעיני הנאמנים לדבר ד' ולתורתו הוא מראה בזה את אשר בלבבו כי יוקיר ויכבד מפירי תורה ומצוה וכי בכבודם יתימר ומחללי שבתות נחשבים בעיניו יותר משומרי שבת מחללו.

הדברים האלה בארתי בספרי אבן פינה סעיף י"ג לו לפי שהבושה היא הודאה שעבר רק מתוך קלות הדעת ויצרו שתקפו לפי שעה ובזה מתבאר הא דקאמר בעירובין דף ס"ט בההוא דנפק בחומרתא דמדרשא כיון דחזייה לר' יהודא נשיאה כסייה, אמר כגון זה מבטל רשות לר' יהודא שבזה שנזהר ונתבייש מפני גדול הדור הראה לדעת כי יקר בעיניו כבוד חכמי וגדולי התורה, ולזאת לא יחפץ להתגלגל בעיניהם וזה הוראה כי מאמין בד' ותורתו.

והנה רז"ל אמרו בשבת דף נ', רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו, ופירש"י דכתיב כי בצלם אלקים עשה, ועוד דהרואה בריות נאות אומר ברוך שככה לו בעולמו, ותיקנו שיהא רוכלין מחזירין בעירות ולא יוכלו בני העירות לעכב עליהן משום תכשיטי נשים כדי שלא יתנו על בעליהן, ועי' שבת דף פ' ר' ביבי הויא ליה ברתא טפלא כו' פירש"י שנתייפה שקפצה עליה כו', ועי' נדה דף ל"א והרבה תקנות תקנו לחבבם על בעליהן, ועי' שבת דף ס"ד שא"כ אתה מנגה על בעלה ועי' תענית דף כ"ג פירש"י ד"ה לא מקבלי יע"ש. וע"ש דף כ"ה, דהוי ליה ברתא בעלת יופי ודמה שאמר התם קא מצערת ליהוו לבריתא עשה שלא כהונן והתורה דרכיה דרכי נועם, עי' סוכה דל"ב ויבמות דפ"ז, ומההתנהגות בדרכי התורה לא יצמח ענין ננאי לשומרי תורה ומצוה, ועי' שבת דף קנ"ב הדרת פנים זקן, שמחת לב אשה, נחלת ד' בנים, (ועמ"ש התוס' בניטין דהב"ש ובאדר"נ פ' ט"ז מה אעשה ריחן בא עלי מבשר נבלות כו')

ובמדרש רות על הכתוב ותאמר רות אל תפנעי בי, שהבאתי למעלה, שאמרה נעמי אל רות. בתי אין דרכן של בנות ישראל כו' אמרה לה אל אשר תלך אלך, וסיימה בדבריה עמך עמי ואלקיך אלקי באשר תמותי אמות ושם אקבר, היינו כי לא לבד כי המאמינים באלקי ישראל האומרים אלקיך אלקי ידעו ויכירו שיש לילך בדרכן של בנות ישראל הצנועות, אך גם אלה הנאמנים לכל הפחות לצור מחצבתם ואשר יחפצו כי בניהם ישארו נאמנים בחייהם ובמותם לעם ישראל כמו שאמרה רות באשר תמותי אמות ושם אקבר, גם המה באמרם עמך עמי עליהם להזהיר שלא לעזוב את דרכי בנות ישראל שומרי חקי התורה והמצוה כי אך אז יבטיחו כי גם צאצאיהם אחריהם לא יעזבו את דגל ישראל וצור מחצבתם.

אצפה כי מע"כ ישים אל לבו את הדברים האלה ויפרסם ברבים כי שגגה יצתה מאתו ושיש להזהר בזה בכל המבואר ברמב"ם ובפוסקים ואז יהי' ממזכי הרבים שאין חטא בא על ידו.

והנני דורש שלום מע"כ ומצפה לראות בישועת ישראל והרמת קרן תוה"ק,

אליהו קלאצקין,

הדברים האלה נחוץ לפרסם וגם אם הרב הנ"ל יחזור בו ויודיע כי שגגה יצתה מלפניו יש חשש כאשר הספר שנדפס בפה ביופי והדר כבר נתפרסם וכעין מ"ש איכא דשמע בחליצה ולא שמע בהכרזה.

יצא לאור ונמצא למכירה

ספר

בינת נבונים

מאת הרב הגאון ר' ניסן מרכל מבופפאלא.

בו נפתחים חמשה שערי בינה להבין ולהשכיל ולברר דברי רבותינו ז"ל.

הספר נדפס בפורמאט גדול ומכורך בכריכה נהדרה מאד.

בהזמנות לפנות אל הרב המחבר:

RABBI N. MARKEL

96 Walnut Street Buffalo, N. Y.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב.

ספר התורה והמצות.

כולל: א) אמרי דרוש וחומר לדרוש, הטפה דתית לאומית, רעיונות ומאמרים מקוריים בתורת המוסר והמדות ובשאלות החיים על פי רוח התורה והאומה.

ב) אוצר מאמרים על המצות וטעמי המצוות, מתוך ש"ס בבלי וירושלמי, מכילתא, ספרא, ספרי, תוספתא, מדרשים וילקוטים, ספרות הדרוש והמוסר, הפילוסופיא הדתית ומתוך גדולי המפרשים והפוסקים, מאת ה ר ב ש מ ר י ה ו ל י ב ה ו ר ו ו י ץ, ניו יארק תרפ"ח. הוצאת תלמוד תורה תפארת הנר"א, 425 האווארד עוו. ברוקלין, בדפוס אריאם פרעס של א. רעכטמאן.

ויש בו בספר חשוב זה מאמרים ומחקרים על מצות פריה ורביה, דרשות ומאמרים לנשואין, האב והבנים, חובת האב לבניו, חנוך דתי, חובת האב להפריש את בניו מאיסור, חנוך הבנים במוסר ודרך ארץ, התורה והספרות, התורה והגאולה, התורה והחנוך, התורה הדרשנים, הדרשנים החנוך, התורה והיהדות, קנאה, אמת צדק ושקר, הרוח וההומר, עץ הדעת ועץ החיים, אחדות, קדושת העבודה, הבדלה, ישראל והאומות, מלחמת המעמדות, הדת והאשה, טוב ורע, התורה והיהדות, בית עברי, האלהים והאדם, כח המעשים, ארץ ישראל וישראל, חנוך הבנות, חיי המשפחה בישראל, התורה והחיים, ויש בו גם כן קונטרס בהלכה, והוא ספר מלא וגדוש ברעיונות, דרוש והטפה מן המובחר, אוצר חשוב לדרשנים ומטיפים, ונכתב בסגנון נהדר ובשפה עשירה קלה צחה ומדויקה.

ספר „שערי שלום".

מאסף בדרך שו"ת, חידות ופתרונים בד' חלקי שו"ע, ערוך ויו"ל מאתי ש ל ו ם ה כ ה ן ש י י ן, הרב דפה ר י נ א פלך בסרביא. קונטרס א' תרפ"ו ו קונטרס נ ת י ב ו ת ש ל ו ם, יכלכל שאלות ה"ח ופתרונה במצות פו"ר ונתיבותיה, מאת הנ"ל, שנת תרפ"ח, לפ"ק.

בספר „שערי שלום" אסף הרב המחבר חדות ופתרונים מש"ס ופוסקים ושאר ספרים קדושים בסדר שאלות ותשובות דרך הערה למשא ומתן של הלכה לחדודו ולפלפולו בכל ענפי ההוראה, למשל, היכי תמצא, עור בהמה טהורה שיהיה אסור לכתוב עליו ס"ת תפלין ומזוזות? ו ה ת ש ו ב ה היא: בהמה הנרבעת לפי ת' יד אליהו סי' ל"ה וכו' וכן בכל ד' חלקי שו"ע.

הצופה לחכמת ישראל.

נערך ויוצא לאור על ידי ד"ר יהודה אריה בלוי וד"ר צדוק העווענשי, שנה אחת עשרה, חוברת רביעית, בודאפעשט, התרפ"ז.

כולל אגרות דרב חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל, יוצאות לאור בפעם הראשונה על פי עצם כתב ידו עם הערות ומראי מקומות על־ידי ד"ר חיים רוזענבערג, ראב"ד דק"ק אנקונא תע"א; בן תמורה — נחמיה שמואל ליבאוויטש; הא"רי הקדוש — ר' יצחק אשכנזי לוריא, ש. ערנסט; הערה לפירוש הראב"ע — יהודה ליב פליישער.

לתקנת ענונות ונפשות אובדות

פון דער לשכה לעניני הענונות על יד אגודת הרבנים בוואשינגטאן, האבען מיר באקומען א בקשה צו אינטערעזיר וועגען דיעזע ענונות:

חיים יוסף אלטמאן או יואל אלטמאן בן פסח, קומתו בינוני, עיניו גדולות מעט מדרך הטבע, עזב את אשתו פרימא שוואנץ זה שש עשרה שנה, יש לה ממנו ארבעה בנים ובת אחת.

* * *

יהושע ליב, באמעריקא ליאן, בן יחיאל פערקאל, עזב את אשתו פינא רחל בת שלום נאכטינאל בשנת תרע"ד בהיותם בפאריז, ונסע לאמעריקע. יש לה שתי בנות שהגיעו לפרקן. סימניו: נמוך, ונוטה לשחרות, ויש לו סימן בעלעם על עינו השמאלית.

* * *

אייזיק בן יואל לעדערער, ובאמעריקא נקרא ברצדסקי, עזב את אשתו שנספה לבקשו בעיר ראנטשעסטער בשנת תרס"ה, ושמה רחל בת ליבוש רייזער, ויש לה שתי בנות. סימניו: מיטל־וואוקס, ושוואנץ. היה לו אח בעיר ברידזשפארט ושמו רעוו. לעדערער, וגם דודו שלום לעדערער דר בברוקלין.

* * *

מענדל, בפה מאקס בן יהושע ראזענוואלד מעיר פארצווע, כששה שנה אחרי החתונה עזב את אשתו רבקה בת וועלוועל פעפערקארן עם שלש בנות. יש לה ידיעה שעובד בפאליציי החשאית, לאנשי עיר פארצווע. נודע בשם מענדל פרשעבליקא.

* * *

יעקב בן יודל שאפיר עזב את אשתו שרה בת משה ראזענפעלד, ער שנת תרפ"ג שמעה ממנו וכתב כי חפץ לשלוח לה ג"פ, אך היא רצתה גם סכום כסף, ומאז נסתם ממנו כל חזון.

* * *

יונה בן מרדכי שפיגעלמאן מעיר זוויהעל, עזב את אשתו פעסל בת שלמה קאפלאן זה ט"ז שנה ויש לה ממנו בן. היה בפילאדעלפיא ובבאסטאן.

* * *

כל הרבנים לעריהם מתבקשים להתענין באלו הענונות. בלשכתנו יש יותר פרטים מכל אחד ואחד. אנחנו מצדנו נשתדל בכל מה שנוכל, והרבנים מחויבים לעזור לנו בעבודתנו זאת, להשיג מהם נטין עבור נשותיהם הענונות עם סיוע כסף.

יעקב בן משה שטיינוואסער, היה בגרמניא אחר המלחמה, עזב את אשתו פערל בת יהושע פינקעלשטיין.

* * *

משה בן ישראל יצחק ראזענפעלד עזב את אשתו אסתר בת משה אשר דראש מגארוואלין, יש לה חמשה בנים ממנו, מעת המלחמה נסתם ממנו כל חזון.

* * *

יעקב אבא בן ארי׳ עסטערזאהן, עזב את אשתו פערל בת אלעזר גערלינג ובנו אבא.

* * *

אברהם בער בן בצלאל שלייפער מוארשא, עזב את אשתו נאלדא ריזל בת שמואל הנקרא אלטר.

* * *

יודל בן משה זאלצבערג, מקלימענטאוו, עזב את אשתו חיה בת ישעיה בצלאל אייערוויים מוארשא עם שני בניו. אשתו מבקשת להביאה אותה אליו.

* * *

יוסף ביליליאווסקי, עזב את אשתו פיגא בת נח בשנת תרע״ב ומבקשת מזונות או גט. היא נמצאת בעיר ווארשא.

* * *

משה בן יצחק אייזיק וואלינסקי מסטאלין, עזב את אשתו השקא בת מאיר קאהן מסטאלין בשנת תרע״ב. הוא נמצא בעיר סט. לואים, ומבקשת אותו להביאה אותה אליו.

* * *

יצחק בן ישראל בערגער, מעיר לאצק, עזב את אשתו דאבא בת בן־ציון שעכטער. הוא נסע ללאנדאן ומשם לפיטסבורג ומשם לשיקאגא. ומשנת תרפ״ד לא שמעה ממנו כלום.

* * *

פנחס בן הירש יוסף הכהן יאקובאוויץ, עזב את אשתו אסתר מלכה בת אריה נאלדשטיין עם בתה, נסע ללאנדאן ומשם לשיקאגא.

*

צעסלער פייוועל זלמן (בן ל״ח שנה) מאלקעניקי (פלך ווילנא מחוז טראקי) בן אלי׳ צעסלער, נשא בשנת תרפ״א את האשה ראסע, ויש לה ממנו בת אחת מט״ז שנה. בשנת תרע״ג עזב את אשתו ובתו ונסע לעיר נויארק, לבקש פרנסה. אחר כך העתיק דירתו לעיר אאובורנדלע. האדרעס אליו הי׳:

פיליפ צעסלער, אאובורנדלע, ווים. ר. קאנאר ס.

העיר אאובורנדלע היא סמוך לטשיקאגא. בכל עת הי׳ כותב הרבה מכתבים לאשתו וגם שלח לה מעות. בשנת 1917 או 1918, בעת שצבא האמעריקני השתתף ג״כ בהמלחמה והממשלה האמריקנית הכריזה שמוכנת לשלם משכורת חדשי לכל מי שיתנדב לעבוד בצבא, הלך הוא ואחיו שלמה צעסלער (הנקרא באמעריקא סעם שאפירא) לעבוד בצבא. ומעת ההיא נסתם כל חזון מהאיש פייבל זלמן הנ״ל. אחיו סעם שאפירא בא בשלום ממערכת המלחמה, וע״ד אחיו פייבל זלמן כותב שאינו יודע איפה הוא נאבד. גם כתב שחפש ומצא בפנקס של שפיטאל אחד ששכב שם איש בשם פייבל זלמן צעסלער, אך לפי השערתו איננו אחיו, כי השנים לא יתאימו. היא כתבה ובקשה ממנו שיכתוב לה את שם השפיטאל, שנמצא שם זכרון בעלה, למען שתוכל לחקור ולדרוש שם, אך הוא מסרב להודיע לה. היא חושדת את אחיו סעם שאפירא שהוא יודע ברור את יום, שנת ומקום פטירת בעלה, אך יאמן להודיע לה, מפני שהוא יקבל גם עתה משכרת שנתי מאת הממשלה האמריקאית עבור אחיו הנפטר, שנפל חלל עבור ארץ המולדת. הכתובת לה׳ סעם שאפירא אחי ה׳ פייבל זלמן הנ״ל:

סעם שאפירא, 1014 טשיידלער עוו. ראסעלע, נ. י.

יצא לאור ספר

פתגמים של חכמים

כולל פתגמים של חכמי המחקר, התורה והפילוסופיה, האמונה והדעת, המדות והמוסר.

ספר שני מכתבי ט״ף שפירא.

מחירו בכריכה מהודרה — דולאר אחד.

יהד עם הספר הראשון „משל הקדמוני" (מאסף משלי עם) ג״כ בכריכה מהודרה — דולאר וחצי.

להשיגם אצל

DR. SCHAPIRO

1907—15th St., N. W. Washington, D. C.

אַריאַם פּרעס, אינק.

פּרינטערס און
פּאַבלישערס

54 קאנאל סט. ניו יאָרק, נ. י.

א. רעכטמאַן

טעלעפאָן: דריי דאק 8622

נדפס בבית הדפוס „אַריאַם פּרעס", אינק., 54 קאנאל סטריט, ניו־יורק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגענעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 252 East Broadway, New York

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879."

Volume II, No. 5.	ניו יארק, סיון, תרפ"ח.	צוויטער יאהרגאנג, נומער 5.
Subscription Price $2.00 a Year	**May, 1928.**	סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

שבועות!

דער שעהנער הייליגער יום טוב שבועות, איז אמאל, וועו אונזערע עלטערען זענען געזעסען אין ארץ ישראל און האבען געפיהרט א זעלבסטשטענדיגען לעבען מיט אן אייגענער רעגירונג — געווען א יום טוב פון ערד ארבייטער, דער יום טוב שבועות ווערט אנגערופען אין אונזער הייליגע תורה מיט דעם נאמען „הג הקציר", דער יום טיב וועו מען שניידט תבואה, ווייל דאן פלעגט צייטיג ווערען די ווייץ אויף די אידישע פעלער. די תורה רופט אויך דעם יום טוב שבועות מיט דעם נאמען „יום הבכורים", ווייל שבועות איז געווען דער טאג וועו די אידישע פארמער אין ארץ ישראל פלעגען ברענגען זייערע ערשט-צייטיגע פרוכט אין בית המקדש צו לויבען און דאנקען דעם רבונו של עולם פאר די נערעטענישׂ אויף די אידישע פעלדער און ווינגערטנער.

אבער צווי טויזענט יאהר גלות האט געמאכט פאר־געסען דעם חג הקציר און דעם „יום הבכורים", א שוואכע עראינערונג איז געבליבען אויך אין גלות דורך דעם וואס מיר באפוצען אונזערע שוהלען און אונזערע הייזער מיט גרינס, זאל כאטש א צוויג פון א בוים, א פאר בלומען א זכר פון דער נאטור אונז דערמאנען אויף דעם נאטיר־ליכען לעבען פון אונזערע עלטערען אין ארץ ישראל מיט א פאר טויזענט יאהר צוריק, און אויך דערמאנען אונז די שהנע בילדער פון דער נאטור וועו מיר האבען זוכה געווען צו נעהמען אונזער הייליגע תורה.

שבועות איז דער הויפט יום טוב פון „זמן מתן תורתנו", די צייט וועו די אונשטערבליכע אייבינע הייליגע תורה איז אונז געגעבען געוואָרען, ווייל, ווי די תורה דערצעהלט אונז, איז אין דעם דריטען מאנאט נאכ'ן ארויסגעהן פון מצרים, זענען די אידען געקומען צום באַרג סיני, און דארט האבען זיי געהערט די צעהן געבאָטע פון גאט.

פסח איז דער געבורטס טאג פון אידישען פאלק, און שבועות, דער טאג פון קבלת התורה, איז דער גע־בורטס־טאג פון אידענטהום.

די עשרת הדברות פון דער תורה האבען גליקליך נע־מאכט די וועלט. וואלט די גאנצע מענשהייט פערשטאנען ווי צו פאלגען און היטען די אידישע תורה, וואלט די גאנצע וועלט א גליקליכער גן עדן געווען. שווערסטע פאר־פאלאנטערטסטע פראגען און פראבלעמען וואס די נייע מאדערנע ווייסענשאפט קען ניט און וועט ניט לייזען, וואלט די אידישע תורה גע'לייזט. די אידעאלען פון דער תורה וואלט געווען א רפואה שלמה צו די קראנקע מענש־הייט, צו די צוריסענע נשמות פון די בלאנדזשענדע מיליאנען פערזאנען וועלכע האבען ניט קיין אינהאלט אין לעבען, וועמעס לעבען איז פוסט און וויסט, אהן אינהאלט, אהן קדושה, אהן אינערליכע פרייד, און וועלכע וועלען פערוואנדעלט אין צוויי־פיסיגע קלוגע ברוטאלישע היות.

די העכסטע מאראל וואס קען נאר געבען אין דער וועלט, די בעסטע מדות טובות, די הייליגקייט פון לעבען, דעם טיעפען פילאזאפישען בליק אויף מענשען און וועלט, גיט אונז די הייליגע תורה. סאציאלע גערעכטיגקייט, א ריכטיגע נארהאפטע גייסטיגע שפייז, צופרידענעם ענט־פער אויף די ספקות פון דענקער און רעליגיאנס פילא־זאפען — גיט אונז די תורה.

און מיר קענען ניט עקזיסטירן אלס לעבעדיגע פאלק, אלס עם הנבחר, ניט לערנענדיג און ניט היטענדיג אונזער תורה. און וויילען מיר ניט באגהן נאציאנאלען זעלבסט־מארד, וויילען מיר ניט ח"ו אונטערגעהן, מוזען מיר פארשפרייטען די וויסענשאפט און די גרויסע אייבינע הייליגע אידעאלען פון אונזער תורה צווישען די אידישע יוגענד.

אונזערע יונגע קינדער אין אמעריקע מוזען לערנען און שטודירען אונזער תורה פון די ערשטע קוועלע. זיי

מוזן וויסען די תורה שבכתב ווי אויך די תורה שבעל פה. א אידישער קינד קען נאר דאן זיין אין גאנצען אונזערער וועלט ער איז בעהאוועלט אין אונזערע אוצרות התורה און איז דורכנעררונגען מיט דעם אידישען נייסט.

אונזערע קינדער אין אמעריקע מוזען שטודירען אונזער תנ"ך, משנה, תלמוד, הלכה, אגדה, אידישע געשיכטע, דינים ומנהגים, און האבען א באגריף אין קבלה, חסידות, און לערנען ספרי מוסר, און ערציונגען ווערען אויף די מצוות המעשיות מיט ליעבשאפט און באגייסטערונג פאר אונזער תורה און פאר דעם גותן התורה.

זאל דער יום טוב שבועות דערמאנען אונזערע אידישע עלטערען אין אמעריקע ווי וויכטיג עס איז פאר זיי, פאר אונז, פאר דאם צוקונפט פון יודענטהום, אז זיי זאלען לערנען זייערע קינדער די תורה על פי דרכה של תורה

זאל אויך דער יום טוב שבועות דערמאנען די פרעזידענטען, פיהרער און בעלי־בתים פון די אָרטהאדאקסישע שוהלען אין אמעריקע, אויף זייער הייליגען חוב צו רעספעקטירען און שטיצען בדרך כבוד די רבנים וועלכע האבען אזוינק געגעבען זייער גאנצען לעבען אויף צו לערנען און שטודירען די תורה. און זאלען זיי ניט פארגעסטען אז וועו די רבנים, וועלכע זענען די נושאי דגל התורה, ווערען רעספעקטירט ווי געהעריג איז, און האבען פרנסה בכבוד, ווי עס פאסט פאר רבנים, דאן וועלען זייערע אייגענע קינדער, די אידישע יוגענד אין אמעריקע, רעספעקטירען זייערע עלטערען און וועלען האבען רעספעקט פאר דעם ארטהאדאקסישען יודענטהום, וועלכער וויים ווי צו אפּגעבען כבוד זיינע גייסטיגע פיהרער.

די תורה וועלכע איז אן אייבערע, וועט אונז מאכען פאר אן אייביגען פאלק, און — די תורה, דער איד, און הקדוש ברוך הוא איז איינס. און לאמיר דערפאר גרינדען און שטיצען אונזערע תלמוד תורה'ס און ישיבות וועלכע העלפען אונז צו לעבען אלס א הייליגע אייביגע פאלק.

דער כּרעכץ פון דעם ישיבה בחור אין פוילען

מיר האבען יעצט ערהאלטען א בריף פון א גרופע ישיבה בחורים אין פוילען, וועלכער גיט פיעל שטאף צום דענקען. מיר נעהמען ארויס א קורצען אויסצוג פון דעם בריף וועלכער איז אדרעסירט צום רעדאקטאר פון „דגל ישראל" און וועלכע בעטען פון איהם מארבישים הילף.

„זעהר פינסטער איז דא די נייסטיגע לאגע פון די אידישע יוגענד וועלכע לערנען תורה. מען האט ניט געזארגט אז דער ישיבה בחור זאל זיך אויסבילדען, זאל כאטש קענען שרייבען א בריף, און פאר וואס ניט באקומען א געבילדעטע ערציאונג, אזוי אז דער ישיבה בחור זאל זיין דער סימבאל פון תורה מיט וויסענשאפט?! דער ישיבה בחור בלאנדזשעט נעבעך אין וועג פון לעבען, און דארשט נאך אלנעמיינע וויסענשאפט און פיעל ישיבה בהורים אין פוילען אוים ליעבע צו וויסענשאפט זענען נעבעך געווארען אין דער מדרגה פון „כל באיה לא ישובון", און נעהען ארא פון דרך התורה והמצוה, דערפאר האבען מיר באשלאסען צו גרינדען א פעסטע ארגאניזאציע פון בחורים וועלכע וויללען פאראייניגען תורה מיט וויסענשאפט צוזאמען מיט א ביבליאטעק פון ספרי חרדים אויף דעם. וויסענשאפטליכען געביט און מיר האבען ערווועהלט ה ר ב ר' ח י י ם ה י ר ש ע נ ז א ה ן פון אמעריקע אלס עהרען נשיא פון אונזער ספריה וועלכע וועט זוכען ספרי חרדים אויפ'ן וויסענשאפטליכען נעביט, און מיר שטרעבען אז דער ישיבה בהור טראגענדיג הויך דעם דגל התורה שטאלץ זאל אויך האבען דעם געהעריגען געשמאק און גיעפיהל צו די שעהנהייט פון די וועלט באריהמטע שרייבער, דיכטער, דענקער און פילאזאפען, און מיט די גרעסטע פארשיידענקייט, חוזק, און גליכצייטיג מיט מיטלייד קוקען מיר אויף די קינדער פון די היינטיגע צייט, אויף די מאטריאלישטען דארווינישטען, מארקסישטען, וואס זאגען אז ה"ו דער גייסט פון תורה יודענטהום, פון עם הספר, איז הורך זיין גריבלען זיך אין דעם פלפול התורה איז פערדרייט און פערקרימט געווארען, ניין! מיר לאבען אוים זייער וויסענשאפט, מיר וויסען זייער פוסטקייט, זייער שטענדיגע זוכעניש. מיר וויסען יא די באדייטונג פון דעם „עם הנבחר" און מיר קענען אהן די מינדסטע שרעק טראגען הויך דעם דגל התורה און דעם באוויין „ישראל ואורייתא וקוב"ה חד הוא" און דאגעגען די פוסטקייט און פינסטערניש פון די מאדערנע פילאזאפען און דענקער. מיר האבען ניט לאנג צוריק צוזאמען גערופען א קאנפערענץ דא אין סלופיא אין וועלכען עם האבען זיך באטהיליגט ערווועהלטע דעלענאטען פון די ארומיגע שטעדטלאך, 93 בחורים, דארונטער 27 בחורים וועלכע זענען מוסמכים להוראה און מיר האבען באשלאסען צו גרינדען א „קרן התורה" און א „קרן החסד", מיר זאלען קענען שטיצען אונזערע חברים גייסטיג און אויך פינאנציעל. מיר וואלטען וועלען אז אלע רבנים מחברים זאלען אונז צושיקען זייערע ספרים פאר אונזער ספריה און די פארמעגליכע אידען זאלען אונז שיקען א נדבה אויף די ביידע קרנות. און אייך פערזענליך, הערר רעדאקטאר און רב נכבד, בעטען מיר צו שיקען אונז אייערע 12 ספרים וואס איהר האט מחבר געווען און דער הויפט גיט אונז אן עצה וואס זאלען מיר טאהן ווייטער, און אויב עס שטימט אונזער ארגאניזאציע מיט די

ווירקליכקייט פון לעבען. אין נאמען פון הנהלה, אייער תלמיד,

יהודה אריה הלוי לעיבמאן."

אונזער אדרעס איז:

LEJBUSH LEJBMAN, STUPIO, POLAND.

דער ישיבה בחור אין אמעריקע וויים ניט דעם טעם פון ניט קענען „א בריעף שרייבען", די תלמידים פון אלע באוואוסטע ישיבות אין אמעריקע געניסען אין די ישיבות אויך א גוטע גרינדליכע אלגעמיינע בילדונג, אין די ישיבת ר' יצחק אלחנן האט פארשטאנען אט דיעזע פראבלעם פון דערוויטערען די שטודירענדע אידישע יוגענד וועלכע איז יא באקאנט מיט די שרייבער, דיכטער, דענקער און פילאזאפען פון די מאדערנע צייט, פון די אומות העולם און אום צו שאפען גאנצקייט, אז דער מאדערנער געביל־דעטער ישיבה בחור זאל שטודירענדיג פרעמדע שפראכען אה וויסענשאפט ניט פארלירען זיין רעספעקט פאר די קדושת התורה, נאר אין געגענטהייל, ער זאל קענען מאכען שלום צווישען תורה מיט וויסענשאפט, און זאל זיין ביכולת צו ארויסרופען די וויסענשאפט צו העלפען דינען די תורה הקדושה וועלכע איז די אמת'ע אייביגע און היילינע וויסענשאפט, אט צוליעב דעם צווק האט די ישיבה איהר „קאלעדזש" געגרינדעט. אבער פוילען איז ניט אמעריקע, און מיר מחזק הערען דעם שרעקליכען קרעכץ פון די ישיבה בחורים אין פוילען, וועלכע זענען, נעבעך, ארעם, עלענד, און איינזאם. זיי בעטען ספרי חרדים געשריבען אין א וויסענשאפטליכען זינען, זיי דארפען געלד, און דער הויפט אן עצה וואס צו טאהן וויטער. מיר עפענען די שפאלטען פון אונזער ארגאן, דער „דגל ישראל", פאר די רבנים פון לאנד, און פאר ארטהאדאקסישע שריי־בער און דענקער, זיי זאלען זיך אפרופען און געבען זייער עצה צום ישיבה בחור פון פוילען — וואס צו טאהן וויטער?!

אונזער לעבעדיגע רייכע ירושה

ערקלעהרונגען וועגען אונזער תנ"ך, משנה, תלמוד, הלכה, אגדה, קבלה, רעליגיעזע פילאזאפי מוסר און מדות

פון **הרב שמריהו ליב הורוויץ**

— א —

אונזער תנ"ך

אונזער תנ"ך (תורה, נביאים וכתובים) איז דער גרעס־טער און הייליגסטער אוצר וואס די וועלט האט וועז גע־האט, און ניט נאר מיר אידען, נאר אויך די חסידי אומות העולם האבען ניט געגוג ווערטער צו שילדערען די שהנ־קייט און הייליגקייט פון אונזער תנ"ך.

דער גרויסער נאטור־פארשער, געלעהרטער און רייז־ענדער אלכסנדר פאן הומבאלדט ווערט שטארק באנייסטערט אה האט אלעמען באנייסטערט וועגען די פאזיז פון תנ"ך. דער באוואוסטער געלעהרטער ב. מעקאפי זאגט אז דער תנ"ך האט פיעל משפיע געווען אויף די געשיכטע און קולטור פון ענגלאנד. די קעניגין ויקטארי ע פון ענגלאנד פלעגט אימער האלטען דעם תנ"ך ארום זיך, און וועז עם איז נעקומען א דעלענאציע פון ארייגס, האט זי ארויפגעלייגט איהרע העגט אויפ'ן תנ"ך און האט נעזאגט: דער תנ"ך איז דער פונדאמענט פון ענגלאנד, פון דעם תנ"ך באקומט יעדער ענגלענדער באגייסטערונג און אינהאלט צום לעבען.

פראפעסאר ע. קאוטש, פראפעסאר פון טעא־לאגיע אין האלליער אוניווערזיטעט, זאגט, אז ער האט אין זיין גאנצען לעבען ניט געפונען א ספר פול מיט רעלי־גיעזע שהנקייט ווי דער ספר איוב.

פראפעסאר גארדנער זאגט, אז די ענגלישע שפראך איז פיעל שולדיג דעם תנ"ך, און דער שהנסטער סטיל פון דער ענגלישער שפראך איז דער תנ"ך סטיל, און דאס מען שעצט יעדען ענגלישען שריפטשטעלער ווי וויים זיין סטייל איז נאהענט צום סגנון התנ"ך.

פראפעסאר טש. פ. קענט, פראפעסאר פאר די ליטעראטור פון תנ"ך זאגט: אז זיט ארץ ישראל און דער בית המקדש איז הרוב נעווארען, איז דער תנ"ך דער יעניגער, וועלכער האלט אויף און פעראייניגט די אידען פון דער גאנצער וועלט.

פראפעסאר ק. היינריך קארניל, פראפעסאר פאר די געשיכטע פון תנ"ך זאגט: אין דעם האללער אוניווערזיטעט האט געשריבען א וואונדערבארע אפ־האנדלונג איבער תנ"ך בכלל און איבער די וויכטיגקייט פון ספר תהלים בפרט.

דזשאהן ראסקין, דער גרויסער קונסט־קריטיקער אין דער ענגלישער ליטעראטור און באוואוסטער פערפאסער אין ענגלאנד, דערצעהלט: דאס וועז ער איז געווען א קליין קינד, האט איהם זיין מוטער געצוואונגען צו שטודירען דעם תנ"ך יעדען טאג פון זיין לעבען, און ער האט געדארפט וויסען אויסווענדיג יעדען טאג א נייעם

קאפיטעל תנ"ך, און יעדען יאהר פלעגט ער דורכלערנען גאנץ תנ"ך, און דאס האט איהם געהאלפען צו ווערען אזוי גרויס און באריהמט אין גאנץ ענגלאנד.

פראפעסאר ע ל י א ט, דער פרעזידענט פון האר־ווארד אוניווערזיטעט, און אויך ע ר ע נ ס ט פ א ן ד א ב ש י ץ, פראפעסאר פון תנ"ך ליטעראטור אין האלליער אוניווערזיטעט, ווי אויך ו ו י ט ע נ ב ע ר ג און פיעלע אנדערע וועלט־באריהמטע געלעהרטע האבען געשריבען זעהר פיעל ארטיקלען, אפהאנדלונגען און ביכער איבער די וויכטיגקייט פון א ו נ ז ע ר תנ"ך וועלכען די גוים שטודירען יערען אות און לערנען איהם זעהר פיעל, פיעל מעהר פאר אונז, דער עם הספר. אויף קיין ספר אין דער וועלט איז ניט געשריבען געוואָרען אזוי פיעל פירושים וביאורים ווי אויף דעם ספר הספרים — דער תנ"ך.

דער גרעסטער אמעריקאנער גייסטליכער ק. ב. מ ע ק א פ ע ע, א באוואוסטער פערפאסער פון באריהמטע ביכער, זאגט דאס יערע וואָך ווערט אין אמעריקע אפגעהאלטען 4 הונדערט טויזענט מיטינגען וועגען רעליגיאן און רעליגיעזע ערציהונג, און דער תנ"ך איז דער איינציגער ספר וועלכער איז דער אינהאלט פון אט די אלע מיטינגען... מעהר פון דריי הונדערט טויזענט דרשות, רעדעס און לעקטשורס, ווערען געהאלטען אין אמעריקע יערע וואָך, פון וועלכע די הויפט טהעמא איז — דער תנ"ך. עס איז ממש ניטא איין ווינקעל פון לעבען, אן ענין, איבער וועלכען מען זאל דארפען זאגען אדער שרייבען א פאר ווערטער און מען זאל ניט געפינען שטאף, א טהעמא, א גערעדנק, א וואָרט, אין אונזער תנ"ך.

דער תנ"ך איז דער היילינגסטער ספר אין דער וועלט וועלכער ענטהאלט אייביגע אמת'ן, רעליגיעזע גערעדנקען און אידעאלען, געזעצע, עטהיק, קולטור, מאָראל, הייליגע ליעדער, וואונדערבארע פאעמען, פילאזאפישע הייליגע גערעדנקען.

דער תנ"ך איז דער וועג־ווייזער פון דעם יחיד ווי אויך פון דעם כלל ישראל, אויף דעם תנ"ך האט זיך געבויט און געשאפען די משנה, תלמוד, הלכה, אגדה, קבלה, פילאזאפיי, מאָראל און עטהיק, ספרי דרוש, ספרי מוסר, פוסקים און אלעם וואס האט א היליגען ליטעראריש־ען וועדטה.

א באוואוסטער אידישער פריידענקער דר. ח. זשיט־לאווסקי, זאגט אין זיינע געזאמעלטע שריפטען באנד 4 זייטע 271 פאלגענדעם וועגען תנ"ך: „וועהן מיר טיעפען זיך אריין מיט אונזערע געדאנקען אין אונזערע היילינע שריפטען, פיהלען מיר, ווי דאס הארץ הייבט אן צו שלאגען פריידיג און שטאלץ, ווי נייע קוואלען פון לעבען און מוטה גיסען זיך אריין אין די אדערען, וויל אייביגקייט און אומענדליכקייט הויכט כמעט פון זייער יעדע שורה, און עם ווילט זיך גלויבען, אז אייביג איז אויך דאס פאלק, וואס האט געשאפען אט די היליגע שריפטען".

קיין איין ספר אין דער גאנצער וועלט איז ניט אזוי ווועלט־באריהמט און גוט באוואוסט ווי דער תנ"ך, ער ווערט איבערגעזעצט אין הונדערט און פופציג שפראכען, און ווערט פארקויפט יעדען יאהר אין צענדליגע מיליאנען עקזעמפלארען.

דער אמעריקאנער גייסטליכער מ ע ד י ס א ן פ י ט ע ר ס זאגט אין זיין בוך „דושאסטים טו דהי רושו", פייגדוש 162, פאלגענדעם: „וועהן מיר רעדען וועגען ליטעראטור, מחען מיר אנערקענען, אז די וועלט איז שולדיג דעם אידען מעהר איידער צו וועלכע עם איז נאציאן. די אידען האבען אונז געגעבען — דעם בוך פון א ל ע ב י כ ע ר, דער פונדאמענט פון א ל ע ח כ מ ו ת, אן אוצר וועלכער האט באריכערט די מענשהייט; אן אייביגער קוואל פון וויסען און באגייסטערונג, וואו דער ליידענדער נעפינט א טרייסט, דער האפנונגסלאזער — א האפענונג, דאס איז — די ב י ב ע ל. די ביבעל — זאגט ער — האט אונז געגעבען א דאנטע, א מילטאן, א שעקספיער, און מיליאנען אנדערע".

דער גרויסער ענגלישער דענקער ה א ק ס ל י, זאגט אין איינע פון זיינע ווערק אז — די ביבעל איז די „מאגנא קארטא" פאר די ארימע און אונטערדריקטע, מיר האבען נאך אין קיין לאנד ניט אזא קאנסטיטוציע ווי די אידישע תורה וועלכע זאגט פאר אלע מענשען, וועלכע איז באגרינדעט אויף נערעכטיגקייט און גלייכהייט".

H. J. Kisch, Religion of the Civilized World and Judaism; Dr. J. Jacobs, Jewish Contribution to Civilization, Page 69.

דער תנ"ך מוז געלערנט ווערען יעדען טאג אין די תלמוד תורה'ס, ישיבות און העברעאישע שוהלעם פון לאנד, און מוז זיין דער הויפט יסוד פאר דרשות און לעקטשורס פון דער בימה.

וועגען די המשה חומשי תורה — אין אונזערע קומענדע ארטיקלען.

א צווייטע אויפפארדערונג צו אלע רבנים דרשנים אין לאנד

מיר ווילען אייך נאך אמאל אויפמערקזאם מאכען און בעטען איהר זאלט זיך אפרופען אויף אונזער אפיעל פאר דעם „תקנת עגונות פאנד".

קירצליך וועט ארויסגעשיקט ווערען צו די רבנים קול־קורא'ס און מיר בעטען יעדער רב פון שטאדט און שטעדטעל, ער זאל טאהן זיין פליכט צו אזא וויכטיגען ענין ווי תקנת עגונות. יעדער סומע וועט באריכטעט ווערען אין צייטונג. מיר האפען אז יעדערער פון אייך, וועט זיך אפרופען תיכף און ארויינשיקען אין אונזער אפיס וויפיעל ער וועט קענען אויפטאהן.

בכבוד גדול,
דגל הרבנים דאמעריקא.

דער פנקס

דער הודש אייר אסיפה פון „דגל הרבנים" האָט זיך אָפּגעגעבען הויפּטזאכלעך מיט אַרגאַניזאַציאָן אַרבייט, ווי אַזוי צו ווירקען אויף יעדען חבר ער זאָל זיך איבערגעבען מיט מהאָט אויס צו פיהרען די אַלע אויפגאָבען און די אַלע ההלטות וואָס ווערען אָנגענומען ביי די אסיפות.

געווענליך ווייסען אַלע, אַז ביי די אסיפות ווערט באַשלאָסען זעהר שעהנע החלטות, אָבער אַלע ווייסען אויך אַז אָננעהמען א רעזאָלושאָן איז איין זאַך, און אויספיהרען דאָס אין לעבען איז א צווייטע זאַך, און אַזוי ווי ביי דעם „דגל הרבנים" איז די מאַטאָ „לא המדרש עיקר אלא המעשה", און דער כלל איז ביי איהר „ושמרת ועשית אותם" דערפאַר איז דעאַטירט געוואָרען דיעזע וויכטיגע פראָגע ביי דיעזען מיטינג, אַרבייט איז פאַראַן זעהר פיעל ווי תקנות לעגונות, טהרת המשפּחה, שבת, חינוך, און נאָך, און מען מוז אַרבייטען מיט איבערנאַטירליכע קרעפטען, זעהן עטוואָס מתקן צו זיין.

אין די דעבאַטען האָבען זיך באַטהייליגט די רבנים הברים, הרב סוכן, הרב המודית, הרב מ. שאפּירא, הרב פיימער, הרב סאדין, הרב ניסענבוים, הרב ביק, הרב זלאַטאָוויץ, הרב כהנא, הרב הירש, הרב קליוואַנסקי, הרב קליין, הרב צווייק און הרב גאַרטענהויז.

און עס איז באַשלאָסען געוואָרען אז א חוב זאָל אַרויף געלייגט ווערען אויף אַלע חברים, אז יעדער זאָל זיך נעהמען ענערגיש צו דער הייליגער אַרבייט, וואָס די אסיפות וועלען באַשליסען.

דורך דיעזען מיטינג אז פאַראַנשטאַלט געוואָרען א הספּד נאָך די ניט־לאַנג פאַרשטאָרבענע גאונים פון אָס־טראָווצע און אסטראָוו אין דער גרויסער תקות שלום שוהל, ברוקלין, וואו עס האָבען זיי מספּיד געווען הרב דר. שלום ראבינאָוויץ דער רב פון שוהל, הרב גאַרטענהויז, הרב רא"פ ניומאַן הרב ר"י סאדען, און עס איז געוואָרען א ביידייטענדע סומע פאַר תקנת עגונות.

* * *

די קהילה פון האַנטינגטאָן האָט זיך געווענדעט צום „דגל הרבנים" אויסצוגלייכען זייערע סכסוכים וועלכע זיי האָבען דאָרטען מיט'ן שוחט, דער „דגל הרבנים" האָט זיי געלאָדען און האָט צווישען זיי איינגעאָרדענט די צו־פרידענהייט פון אַלע צדדים, הרב ר"א דים, הרב ר"פ ניומאַן, הרב ר"צ קאהן, זיינען געווען דער בית דין וועלכע האָבען געטענדעט צו דיעזען ענין.

* * *

אויך האָט דער ועד הכשרות פון מאונט ווערנאָן זיך געווענדעט צום „דגל הרבנים" צו פסק'ענען וועגען זייערע שווערינקייטען וואָס זיי האָבען מיט די בוטשערס און טשיקען מאַרקעטס. הרב פיימער והרב איסקאַלסקי זענען געווען מצד דעם ועד הכשרות פון שטאָרט, הרב חאדראָוו והרב פרעדמעסקי מצד די בוטשערס. די רבנים האָבען ביי זיך אָפּגעמאַכט, אז לטובת תיקון העיר וועד הכשרות, זאָלען זיי ניט זיצען אַלס בוררים נאָר בדעה אחת זאָלען זיי ברענגען אָרדנונג אין שטאָרט, דער אָרדענונג איז איינגעשטעלט געוואָרען און עס איז איבערגעגעבען גע־וואָרען א פסק בית דין צום ועד הכשרות.

די רבנים האָבען אויך גע'פּועל'ט אויף די פיהרער פון שטאָרט, אז זיי זאָלען באַלד נעהמען א רב מובהק אין זייער שטאָרט.

* * *

דורך דעם מאַנאַט איז אויסגעפיהרט געוואָרען אייניגע גיטין וועלכע די פרויען האָבען באַקומען פון זייערע מענער דורך דעם „דגל הרבנים" וויל עס ווערט געאַרבייט זעהר ענערגיש לטובת ותקנת העגונות.

* * *

דער „דגל הרבנים" האָט מיט שוידער נעזעהן וואָס פאַר א הורבן די צייטונג „טאָג" האָט געבראכט צו פיעלע מוסדות התורה אין יוראָפּ וארץ ישראל, דורך דעם וואָס ער האָט מסית געווען, מען זאָל די משולחים פשוט אַרויס־טרייבען פון די הייזער אין וועלכע זיי נעהען קאַלעקטען צדקה פאַר די תורה אַנשטאַלטען, און האָט אַנטירט, אז עס זאָל איבערגעגעבען ווערען צו א שטאָדטישען בעאַמטען מיט נאָר איינינג וואָס ווייסען ניט וואָס א ישיבה איז, די צענזוריע אויף ישיבות ומוסדות הצדקה. די משולחים וואָס זענען כמעט אַלע נאמנים בשליחותם האָבען שרעק־ליך געליטען פון דעם.

דער „דגל הרבנים" האָט באַשלאָסען צו וועגדען זיך דורך דעם „דגל ישראל" צו אַלע רבנים אין לאנד, דאָס זיי זאָלען פון זייערע בימות באקאָנט מאַכען צו די בריידע אידישע מאַסען אז זיי זאָלען ניט הערען לקול מלחשים, און יעדערער זאָל אויפנעהמען די משולחים בסבר פנים יפות, און יעדערער זאָל געבען כפי מתנת ידו, וויל די ישיבות ומוסדות הצדקה מוזען ביי יערען פאַל געשטיצט ווערען. האָפענטליך וועלען אַלע רבנים פון לאַנד טאָהן זייער פליכט לד' ולתורתו וויל יעדער פאַרשטעהט און וויסט אַלע ישיבות און דאָרף זיך ניט לאָזען פיהרען פון אַנדערע פאַרשיעדענע ועדים.

דער דגל הרבנים האט אויך באשלאסען זיך צו וועג־דען דורך דעם „דגל ישראל" צו אלע שוהלען איבערן לאנד, דאס וועט א מחבר שיקט צו זיי אריין זיין ספר זאל ער קריגען אויפמערקזאמקייט, און זאלען אריינשיקען צום מחבר א טשעק לפי ערכו וכבודו. די רבנים פון די שוהלען דארפען אויפמערקזאם מאכען די גבאים אייף דעם, וויל מיר וויסען פון הונדערטע שוהלען וואס מאכען זיך ניט וויסענדיג, און זענען משכין באהלם עולה.

* * *

די רבנים פון קליוולאנד מעגען זיך טאקע זיין צו־טהיילט אין צוויי לאגערען בנוגע די תלמוד תורה, וואו עס איז א שפאלטונג צווישען די רבנים ווער עס איז ראוי צו זיין א לעהרער אדער א פרינציפאל אין תלמוד תורה, אדער דער אמת מוז געזאגט ווערען, אז מר. פרידלאנד דער דארטיגער פרינציפאל איז אן אויסגאהם אין מסדר זיין דעם סדר הלימודים. די פעולה וועלכע ער ווייזט אויף די קינדער, אין קענען די הייליגע שפראך, איז ניט אף־צו שאצען און עס ליגט אויף אים א פליכט נאך צו קומען די פאדערונג פון די רבנים, ער זאל לערנען בשפת קודש ועל טהרת הקודש.

* * *

הרב ר' שאול סילבער, דער פראמינענטער רב פון שיקאגא, וועלכער ארבייט זהר ענערגיש פאר דעם בית המדרש לתורה, און האט איהם ארויפגעארבייט צו אזא הויך אז דער בית המדרש לתורה רעכענט זיך פאר איינע פון די בעסטע וועלט ישיבות, האט אננעפאנגען צו נעבען צוויי מאהל וועכענטליך לעקטשורס פאר די העכערע תלמידים פון בית המדרש לתורה, לערנען זיי ווי צו רעדען, און ווי אזוי זיי זאלען קענען ארוים נעהמען דעם תמצית פון פילאזאפישע נעדאנקען, און איינוויקלען אין א פסוק וואס פאסט זיך, און ארוים ברייננען הייליגע מראלישע נעדאנקען פאר'ן פובליקום. די תלמידים זענען צוגע־קלעפט צו איהם ווי צו אן אמת'ן פאטער וויסענדיג וואס ער טהוט פאר זיי נייסטיג און מאראליש. ער איז דער אמת'ער ישיבה פרעזידענט וועלכען אנדערע ישיבות מעגען מקנא זיין.

* * *

לעצטען זונטאג האבען די אידען פון בראנזוויל נע־לייגט דעם קארנער שטיין פון דעם נייעם האלב־מיליאנע־דינגען בנין פון די ישיבת ר' חיים ברלין אין בראנזוויל.

די רבנים נאוגים דושאוויץ, עפשטיין, לעווינזאהן, בוניז, שאטלאנד, האבען וואריימע רעדעם נעהאלטען. הרב ש מ ר י ה ו ל י ב ה ו ר ו ו י ץ דער רב און פיהרער פון די שוהל און תלמוד תורה תפארת הגר"א און רעדאקטאר פון „דגל ישראל" האט א פייערדיגען אפיעל נעמאכט און פיעל געלט איז ארייננעקומען פאר די ישיבה.

עס האט אויך גערעדט הרב מ. ש. שאפירא, דער פרינציפאל פון דער ישיבה.

ב. ווינער, פרעזידענט, און הגביר המופלג ברוך הער־שענאוו און מר. זינגער טרעזשורער, יעקב ראטהשטיין וויים פרעזידענט זענען נעווען די הויפט עסקנים פון די פייערונג.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא ווערען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אינ'ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

הרב הגאון מרן ר' ברוך דובער לייבאוויץ, דער ראש ישיבה פון דער באוואוסטער ישיבה כנסת בית יצחק, וועלכע איז נעווען פריער אין סלאבאדקא און יעצט אין קאמעניץ־ליטאווסק, איז נעקומען צו אונז קיין אמעריקא אין די אינטערעסען פון אויפהאלטונג די תורה בכלל און זיין גרויסע ישיבה בפרט.

דער „דגל הרבנים" האט נענומען זהר א גרויסע אינטערעסע אין קומען פון דעם גאון וצדיק. א קאמיטע פון דגל הרבנים באשטעהענד פון הרב המנהל, הרב מענדעלאוויץ, הרב מארק מיט לאיער נריביץ האבען זיך געווענדעט צום סיטי מעיאר פערזענליך און פארלאנגט אז דער מעיאר זאל אויפנעהמען דעם רב"ב לייבאוויץ, אין נאמען פון דער שטאדט מיט איהרע צוויי מיליאנע־דינע אידישע באפעלקערונג. דער סיטי מעיאר האט פאר־שפראכען צוטהיילען דעם נעהעריגען כבוד, פאר אזא גרויסען פערזאן.

וועג די שוה אין אריין צו איהר דאק, זענען אין איהר באשטיגען א קאמיטע פון דגל הרבנים און האבען דעם גרויסען גאסט אראפ נעפיהרט פון שוה וואו זהר א גרויסער עולם מיט צעהנדליגע רבנים האבען איהם אויפ־נענומען מיט גרויס פרייד. פיעלע רבנים האבען פשוט נעווויינט פון גרויס שמחה צו זוכה זיין זהן איהם מיט זייערע אויגען.

דעם מעיער'ס קאמיטע האט ארויסגעשיקט גלייך א פארטרעטער פון מעיאר מיט בייסיקעל פאלים, און מען האט איהם אפגענפיהרט מיט גרויס פאראד אין זיין האטעל.

4 אוהר די צייט וועלכע עס איז באשטימט נעווארען צו נעבען איהם א קבלת פנים אין סיטי האל, זענען נע־קומען דער פארטרעטער פון מעיאר מיט פאלים און נע־פיהרט דעם גאון אין סיטי האל וואו עס האט נעווארט א טויזענד־קעפינער אידישער עולם, מיט די רבנים פון שטאדט און דער סיטי מעיאר האט איהם באגריסט, נע־

געבען די פרייהייט פון שטאדט און נעוואונשען גליק דאס ער זאל אויספיהרען די פלענער צוליעב וועלכע ער איז נעקומען. הרב רב"ב לייבאוויץ האט נעהאלטען א רעדע אין העברעאיש און דער מעיאר האט נעענטפערט אוך נעמאכט אייניגע שעהנע קאמפלימענטען צו די אידישע באפעלקערונג פון אמעריקע בכלל און פון נויארק בפרט.

די רבנים און אלע ארטהאדאקסישע אידען קלייבען זיך צו פארנשטאלטען א גרויסען קבלת פנים פאר'ן גאון אין אייניגע גרויסע שוהלען אין פארשיעדענע געגענדען פון גרייטער נו יארק.

* * *

הרב זאב וואלף נאלד איינער פון די חשוב'ע רבנים און א גרויסער רעדנער איז אויפגענומען געווארען אלס רב אין דער שוהל שומרי אמונה, בארא פארק.

הרב נאלד איז באוואוסט אלס גרויסער עסקן צבורי, איבערהויפט וואס באלאנגט צו ישוב ארץ ישראל, וועט האפענטליך זעהר פיעל גוטעס ברענגען פאר דעם נו יארקער יודענטהום בכלל.

אונז פריידט וואס עס איז מקריב געווארען דאס וואס מיר האבען פאראוים געזאגט דאס די גרויסע שוהלען פון בארא פארק קוקענדיג איינע אויף די אנדערע, וועלען אויפנעהמען רבנים, און ניט באנוגענדיג זיך מיט גרויסע חזנים. עס בלייבט צו זעהן יעצט ווי לאנג וועט ווארטען די ספרד'ישע שוהל מיט אויפנעהמען א רב.

* * *

אין טרענטאן איז פארנעקומען זאנטאג פרשת במדבר די אינסטאלייישאן פון דעם נייעם אנגעקומענעם רב, הרב ר' יעקב קאנטראוויץ אין דער שוהל פועל אמת.

הרב ר' יעקב איסקאלסקי אין נאמען פון „דגל הרבנים", הרב מאוושאוויץ, הרב ר' יהודה ליב דיינא, הרב האנציג האבען וואונדערבאר געהרעדט וועגען די גרויסקייט פון הרב קאנטראוויץ וועלכער איז נעווען רב אין אוזדא, טימקאוויץ און איז א שוואגער פון הגאון ר' אליהו פיינשטיין פון פרוזאני.

די רבנים האבען אויסגעדריקט דעם מיינונג אז הרב קאנטראוויץ מיט זייגע גאונות, מתינות ומדות שמנו הכמינו בתלמיד חכם וועט פיעל קענען אויפטאהן אין שטאדט לתקנת וטובת העיר אויך אויפצוהאלטען שלום אין שטאדט.

* * *

א צווייטע נעהויבענע אינסטאלייישאן איז פארנעקומען זונטאג ר"ה סיון אין עקראן אהייא צוליעב דעם כבוד פון זייער נייעם רב הרב ר' חיים מארים יוד, וועלכער איז ניט לאנג אננעקומען אלס שטאדט רב אין עקראן. דער וועד העיר, וועלכער איז אויפגעשטעלט פון 4 שוהלען אין וועלכע עם באטהייליגען זיך די שעהנסטע בעלי בתים, האט פארנשטאלטעט דיעזען אינסטאלייישאן, אין דער אונגארישער שוהל.

הרב גרינוואלד פון קאלאמבוס, איז געווען דער טשערמאן פון דיעזען יום טוב, און מיט טיעפע רעיונות האט ער באלויכטען די באדייטונג פון אזא פייערליכקייט.

הרב פורת, הרב זאקס, הרב פאליי פון קליוולאנד, הרב עפשטיין פון סינסינעטי, הרב איסקאלסקי פון נו יארק, האבען זעהר באגייסטערט געהרעדט און ארייננע-בראכט דעם גרויסען עולם אין עקסטאז. הרב הגאון ר"א יהדלאוויץ, דער פאטער פון הרב יוד, האט כדרכו מיט טיעפע ביאורים למאמרי חז"ל נערעדט.

ביי דעם באנקעט וועלכער איז ארגאנזירט געווארען נאכהער פון דער ליידיעס עקזילערי פון תלמוד תורה האבען נערעדט דער טשערמאן און עקס טשערמאן פון וועד העיר, און האבען פארגעשטעלט הרב איסקאלסקי וועלכער האט נעמאכט אן אפיעל, אז אלע שטאדט בעלי-בתים זאלען זיך אנשליסען אלס דיוס מעמבערס צום וועד העיר, אויף וועלכען כמעט אלע אנווועזנדע האבען זיך אפגערופען מיט גרויסע ביישטייערונגען צום וועד העיר.

דיעזער אינסטאלייישאן וועט בלייבען אונפארגעסליך ביי אלע עקראנער אידען.

* * *

הרב ר' חיים יצחק קארב דער זאגארער רב וועלכער איז ניט לאנג נעקומען נאך אמעריקע און איז נעווען רב אין בית המדרש הגדול דהארלעם נויארק, איז יעצט אויפ-גענומען געווארען אלס ראש ישיבה אין בית המדרש לתורה אין שיקאגא, צו דער צופריעדענהייט פון אלע דארטיגע רבנים.

* * *

מיט גרויסען באדויערען און טיעפען שמערץ האבען מיר פארנומען די טרויעריגע נאכריכט, אז דער פיעל באוואוסטער גרויסער גאון און צדיק הרב ר' אברהם ר' אברהם מענדיל שטיינבערג זצ"ל אבד"ק בראד והגליל, איז נ' פ' נשא נפטר נעווארען.

דער בראדער רב זצ"ל איז נעווען איבעראל באקאנט מיט זיין גאונות און חריפות און צדקות וואס מען קען אויך זעהן פון זיינע נעדרוקטע שו"ת, וועלכע זענען פיעל מיט לאגישע חריפות ובקיאות. די רבנישע וועלט בפרט און די אלגעמיינע אידישע ארטהאדאקסי בכלל, פיהלען זיך שטארק נעטראפען פון דעם גרויסען פארלוסט וואס מיר ליידען יעצט איינס נאכ'ן אנדערען.

והשי"ת יגדור פרצות ישראל ויגאל אותנו בקרוב.

דער גאנצער ערשטער יאהר „דגל ישראל" נוט נעבונדען איז צו באקומען אין אפיס פון דגל ישראל, 198 איסט בראדווי, וכל הקודם זכה.

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא. העורך: הרב שמריהו ליב הורוויץ

הישיבות והרבנים

עשר שנים מלאו בשבוע העבר לקיומה של ישיבת „תורה ודעת" בברוקלין, הנותנת כיום חנוך עברי שלם למעלה משבע מאות תלמידים ושיש לה שני בנינים, והבנין השני הוא „מתיבתא" ובית ספר גבוה של הישיבה, מקום שם תלמידי הישיבה, למעלה ממאתים, ממשיכים את לימודיהם בהשכלה גבוהה, עברית, דתית וכללית. ובית ספר הגבוה מורשה מטעם הממשלה. על יד הישיבה קיים גם מטבח, שבו מקבלים את ארוחותיהם למעלה משלש מאות תלמיד וגם בית לינה נמצא שם.

בשבוע העבר הונחה גם כן אבן פנה לבנין בית חדש בשביל הישיבה שעל שם ר' חיים ברלין בברוקלין. ישיבה זו היא גם כן השובה ומפורסמה, ושתיהן, גם „ישיבת תורה ודעת" וגם „ישיבת ר' חיים ברלין", גרעון כספי נורא מעיק כל הזמן עליהן ומעכב בעד הרחבת עבודתן הקדושה.

הישיבה הגדולה והכי מפורסמה, ישיבת ר' יצחק אלחנן אמנם מצליחה בקבוץ כספים לטובת הבנינים החדשים שעתידים לעשות רושם גדול על היהדות האמריקאית, ואולי תקופה חדשה תביא ישיבה גדולה זו בחנוך העברי הדתי, ואחריתה — מי ישורנה? אבל דואגים הרבנים ואוהבי התורה די בכל אתר ואתר לנורלה של ישיבה זו בעתיד קרוב ורחוק. לנורלה המוסרי החנוכי הרוחני, כי קשה לתפוס ולהשיג בבהירות את המזיגה של תורה וחכמה יחד. ואיגם בטוחים אם הזוג הזה יעלה יפה ואם יאמר ד' הטוב לדבק הזה כי טוב הוא. ראש ישיבת ר' יצחק אלחנן הוא, כידוע, חולם ולוחם גדול, אבל, שאלה היא, אם תתגשמנה ותתקיימנה כל שאיפותיו ותקוותיו. ומה תהיינה, סוף סוף, התוצאות והתכלית של מפעל חנוכי גדול זה שנחוץ לחזקו להרחיבו ולשכללו במדה גדושה.

בית המדרש לתורה בשיקאגא קנה גם כן שם טוב בעולם החנוך, וזכה להעמיד ראש ישיבה נאון בתורה הרב מאנער בעל „נתיבות חיים", אבל גם מסר זה זקוק לעזרה ולחזוק. ובכלל, הישיבות באמריקא מתקיימות על ידי יסורים גדולים וגוראים, ואין היהודים החרדים מבינים כראוי להעריך את גודל ערכן ואינם באים לעזרת ה' בגבורי האומה, ועל דא ודאי קא בכינא, והצער הוא גדול ונורא. ואין ספק כי יש צורך בבתי ת"ת הגונים אבל יחד עם זה יש צורך גדול מאד בהחזקת ישיבות גדולות וחשובות כי מהן תצא תורה ואורה לכל בני ישראל

והנה בבית תלמוד התורה במורם העיר נוי־יארק, החליטו מנהלי בית הת"ת לפתוח בשנת הלמוד הבאה ישיבה יסודית על יד בית תלמוד התורה, על פי התכנית שעובדה בידי מנהל הת"ת. ועל פי התכנית הזאת יבלו הילדים את כל היום בבית תלמוד התורה בארבע שנות הלמוד הראשונות, ממחלקה 1-א עד 4-ב. אחר כך ממחלקה 5-א ומעלה יכנסו התלמידים אל בית הספר העממי בשביל לימודיהם הכלליים, ובשביל לימודיהם העבריים יוסיפו לבקר את בית תלמוד התורה בכל יום שתי שעות אחר בית הספר העממי, והענינים הכלליים ילומדו גם כן בעברית, שתנתן האפשרות להנהיג, בתור יסוד, הנוך עברי אנושי שלם בעצם ימי ילדותם של התלמידים, השפה העברית תהיה שולטת בכל סביבת הילדים בבית הספר, הן בלמודים והן מחוץ ללמודים.

וגם בבית הת"ת תפארת הגר"א בברוקלין, מקום תורה וחנוך עברי גדול, שקרוב לאלף תלמידים מקבלים שם הנוך עברי הגון, מתכוננים מנהלי בית הת"ת לפתוח שם ישיבה יסודית שכזו לשנת הלמוד הבאה; ואפשר כי תקופה הדשה מזהירה תפתח באמריקה על ידי הישיבות היסודיות על יד בתי הת"ת, שבארץ זו. והנסיון יראה לנו בעתיד קרוב את התוצאות של ישיבות יסודיות שכאלו בבתי הת"ת באמריקא. כנראה, יש ביסוד ישיבות שכאלו משום התחלת תקופה הדשה, שעתידה לחולל מהפכה גמורה בענין החנוך העברי בארץ זו. ואולי תמצא לה שאלת החנוך הסבוכה פתרון הגון ובסיס בריא על מה לסמוך.

כדאי היה לאחד את כל הרבנים שבארץ זו העוסקים בעניני החנוך העברי השלם, חנוך דתי לאומי, שיטפלו יחד בלב אחד ובנפש אהת בשאלת הישיבות באמריקא בכלל ובשאלת ישיבות יסודיות על יד בתי הת"ת בפרט.

הרבנים שענין החנוך העברי השלם קרוב אל לבם ונפשם, מתבקשים להודיע אם נכונים הם להתאחד להסתדרות מיוחדה בשביל עניני החנוך העברי הדתי.

איש אחד, מאמריקא, שבא לארץ ישראל בשעה שהושתתה אבן הפנה לבנין בית לחברת „עונג שבת" בארץ ישראל, נדב כשבעת אלפים דולארים לבנין בית זה הנקרא בשם „אוהל שם", כמדומה לנו, אם רק הסתדרות של רבנים מחנכים תשים לה למטרה לענין את הנדיבים שבעם שירימו את תרומתם לבנין ישיבות יסודיות על ידי בתי הת"ת שבאמריקא יצליחו בעבודתם

הקדושה ויזכו להעמיד דור חדש מרים קרן התורה והיהדות.

ואין ספק וספק־ספיקא כלל וכלל כי יש צורך גדול לאחד את הרבנים המחנכים מנהלי בתי הת"ת והישיבות ואלה שהם חברי ועדי החנוך של בתי הת"ת והישיבות להסתדרות מיוחדה שתטפל בכל עניני החנוך העברי. כי הנה, אומרים לנו, כי יש מנהלים ומורים שאינם בעלי דת ואמונה כלל, והשפעתם על הניכי בתי הספר מזיקה בנוגע לעניני הדת והאמונה בישראל, אפשר, כי במדה ידועה הצדק עם ה„יש אומרים" אלה, ואם באמת ישנם מחנכים כאלה, אז עלינו לעמוד על המשמר ולהציל מן הדליקה את הנפשות הרכות והצעירות של ילדי בני עמנו שצריכים חזוק והגנה מפני „הרוחות" הרעות שבל יקלקלו את נשמתם העברית, קלקול דתי חנוכי נורא וגרוע עד מאד, כי חנוך עברי שאיננו דתי הוא חנוך לקוי ופגום עד מאד.

הנה למשל, רב אחד מ„אגודת ישראל" התאונן בקול רם באזני הרבה רבנים באמריקא כי מנהל של בית ספר עברי גדול וחשוב בערי השדה, משתדל לחבב על תלמידיו הרבים את ברוך שפינוזה. „פילוסוף שפינוזה הוא „תפארת ישראל" גאונו והדרו".

ויחד עם זה מודיעים לנו העתונים כי העורך דין המפורסם מרוסיא ה. שלאסברג העושה עתה בנו־יארק, הרצה הרצאה יפה על „שפינוזה והיהדות" והסביר המרצה את חשיבותו הגדולה של שפינוזה בתור פילוסוף, אבל באותו זמן אמץ לו המרצה את השקפתו של הפילוסוף העברי הרמאן כהן על שפינוזה, ביחסו אל היהדות, כי שפינוזה — בוגד ישראל הוא, ועל כן הטיה בסוף הרצאתו דברים חריפים כלפי הסופר ד"ר קלויזנער, שראה לבטל את חרם שפינוזה, וזהו עוון לא יכופר.

הנה רואים אנו מכאן, כי באמת יש צורך בהסתדרות מיוחדה של רבנים העוסקים בחנוך העברי לעמוד על המשמר בכל הנוגע לעניני החנוך העברי הדתי, לעמוד בפרץ כנגד המהרסים והמחריבים, לגדור במקום שהפרוץ מרובה, לחזק את הצריך חזוק, ולהתהיל בעבודה גדולה למען חנוך עברי דתי־לאומי ולעסוק ביסוד ישיבות יסודיות על יד בתי הת"ת שבארץ, ולחזק את רגשי הדת בלבות התלמידים ולהנהיג את למוד המוסר בהישיבות שבאמריקא, ולהוכיח כי גדולי החכמים והפילוסופים בישראל היו גם כן בעלי דת, וכי הכפירה הא מסוכנת עד מאד (ראה דברי הפילוסוף ר' אבי עד שר שלום, אמונת חכמים פ' י"ד, ופ' כ"ב, תשובת הרמב"ם סי' ק"מ, אבן ספיר ח"א סי' י"א, אגרת תימן להרמב"ם ה', תשובת הרמב"ם לרבי חסדאי הלוי, תשובת הריב"ש סי' תמ"ז, פחד יצחק ערך ניקוי, דברי הגאון חיד"א בברכי יוסף חי"ד סי' רמ"ב, תשובות הרא"ש כלל נ"ה, מטפחת ספרים צד ק"ג. וראה עיקרים מאמר א' פ"ב, מאור עינים להר"ע מן האדומים פ' מ"ב, מצרף לחכמה להיש"ר מקאנדיא, פ' י"ב, בן המלך והנזיר שער ח').

הרבנים שלבם ונפשם לחנוך עברי דתי שלם, עליהם להתאחד כאיש אחד, בהסתדרות אחת גדולה, לעבוד את עבודת הקודש בהיכל החנוך הקדוש, בהשתתפות הכחות. כי עבודת החנוך באמריקא הוא מן המלאכות הקשות ביותר במקדש היהדות, כי — „הקוצים הללו לא נחרשים ולא נזרעים, ומעליהם הם יוצאים ומתמרים ועולים, ההטים הללו כמה צער וכמה יגיעה עד שלא יעלו" (ב"ר פ' מ"ה). וכמה נוראים הם דברי הז"ל „אם אין גדיים אין תיישים, אם אין צאן אין רועה, אם אין רועה אין עולם, אם אין עולם אין כביכול" (ירושלמי סנהדרין פ' י"א).

ולפיכך על הרבנים שעוסקים בחנוך להתאחד להתאגד ולהסתדר לאגודה אחת בשביל לבנות את בנין בית ישראל „אל תקרא בניך אלא בוניך".

הרב שמריהו ליב הורוויץ.

רודפים ונרדפים

מאת **רב זעירא**

כשעזבתי את מדור התהתון בה„דגל ישראל", חשבתי לבלי לטפל עוד בהעניינים אשר דברתי אודותם מעל „דגל ישראל" שנה הראשונה ולא לבקר ולחפש עוד מומי אחרים ברמיזות וקריצות שונות, כי הנחתי מקום לקשישא מנאי שהוא יטפל בעדודא לבית דין ואם אף יגער בהזעיראים לאמר עליהם, כי לא בין הרבנים חלקם ופסולים הם ביוצא חוץ למהויצתם, לפתות דמיתי כי לא ינקה גם את הקשישאים, ולגלות למוסר אזנם אם ימצא בם חטא אשר חטאו ומום שבו יאשר לחבירו, ותמות נפשו עם פלשתים וממני וממנו תסתיים שמעתתא להרגיז יצר הזקנים שלא יחטאו עוד.

אבל מבינן שראיתי שנשתתק לגמרי מרוב זקנה או מפני שהשיג רמז מהעליונים לשום מהסום לפיו, ועברו ימים ושבועות, ועונות נוספו על חטאים ואין פוצה פה ומצפצף, וגם בשמעו נחירת האף של אלה שהשתתפו בהועידה להראות על מחאתם על הדבורים והמעשים, לא הוציא אף הגה קל נגדם ולשאול מדוע ככה עשיתם, אמרתי כי לא עת לחשות לפני, ואבוא היום עוד הפעם לפני אלפי קוראי ה„דגל" וקהל הרבנים, לגלות תמהוני הגדול, אולי ימצא מי מהם להשיבני ולהגיד פשר דברי.

מספרים על רב גדול אחד ורב יוסף שמו, שישב על כסא רבנותו בעיירה קטנה בפוילען המדינה חי חיי צער ודוחק, ובתורה היה עסל ימים ולילות, ובקיאותו היתה רבה ושכלו היה חריף. ואחת מהבנסותיו היתה ליסע בין חנוכה לפורים לכפרים ולישובים והם העניקו לו מכל הבא בידם, זה בתרנגלתו וזה באוזתו, זה בכספו וזה במספוא. ובאשר שכפראים

שאלות ותשובות

מערכת נכבדה!

בגליון „דגל ישראל" האחרון יצא הגאון המפורסם ר"א קלאצקין שליט"א במכתב בקרת על מאמרי בספרי יד הלוי (עשין קע"ה) דאיסור פריעת ראש באשה תלוי במנהג המקום והזמן, ובמקומות שכבר נהגו כולן לצאת פרועות ראש, אין עוד שום איסור בזה, ע"ש שהוכחתי בראיות נכונות וברורות לדעתי, ועל זה יצא הגאון הנזכר שליט"א לדחות דברי, ורוב דחיותו המה מדברי אגדה שאין למדין מהם לא איסור ולא היתר, לא חיוב ולא פטור, ודברי קמחית אמן של הכהנים הגדולים כבר דחו אותם חכמינו ז"ל בעצמם, ש„אמרו לה הרבה עשו כן ולא הועילו", ועל ראייתי מדברי רש"י (כתובות ע"ב) שכתב עלי הא דאמרו שם ראשה פרוע דאורייתא היא, דכתיב ופרע את ראש האשה וכו', וז"ל „א"נ מדכתיב ופרע מכלל דההיא שעתא לאו פרועה הות, ש"מ אין דרך בנות ישראל לצאת פרועות ראש וכן עיקר", שהוכחתי מזה בספרי דכל עיקרו של האיסור אינו אלא מפני שכבר נהגו כן, ואין דרכן בכך, כתב הגאון הנזכר שליט"א דפירוש זה נאמר בשם הרבנים המתהדשים, הנה אני לא ראיתי מזה ברברי המתהדשים מאומה, אך מצאתי ראיתי אחד קדוש הבין כן בפשיטות מדברי רש"י הנזכרים, הוא הגאון דובער מייזליש זצ"ל רב ואב"ד דק"ק ווארשא, בספרו הדושי הר"ד על ספר המצות ע"ש, ומלבד זה הנה דברי רש"י מורין כן, והאמת ניתן לשמוע מיהיה מי שיהיה.

והאמת כי לבי לא נתנני לענות ולמרות דברי הגאון קלאצקין, בידעי כי אך אורייתא היא דמרתחי ליה, פן יהיו דברי הלילה למוקש לבנות ישראל הצנועות, וגם משום לא תענה על רב. אכן הנני מתכוין במאמרי זה נגד הרבה מרבני ירושלים שלבם לא נכון עמם, ודברו מרורות וקנטורין במכתבם אלי, ואחד מהם יצא כבר במאמרו הבל בגליון „קול ישראל" היוצא לאור בירושלים ת"ו, וכבר עניתיו במכתב לגליון הנזכר, אמנם אפונה מאד אם יפרסם אותו, וע"כ הנני יוצא במאמרי זה ב„דגל ישראל", בתור תשובה כללית לכולם, ותקותי חזקה כי מעכ"ג יתן מקום לדברי אלה.

ואמנם בכל המון המכתבים שהריצו אלי הרבנים מהתם, אין אחד מהם שבא בדברי תורה לסתור דברי הנאמרים בספרי יד הלוי בטוב טעם ודעת, אלא כולם באו אלי בדברי מוסר ואגדה ודברים של מה בכך, וסגנון אחד לכולם „שדברי תורה קיימין לעולם, ואין להם חילוף ושינוי לא במקום ולא בזמן", ודמי הני אינשי כדלא גמרי שמעתתא, דבפירוש נאמר (שבת קל"א והולין קט"ז) במקומו של רבי אליעזר היו כותין עצים לעשות פחמין לעשות ברזל בשבת, ובמקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב, ובמקומם של ב"ש היו מייבמין צרות ערוה (יבמות ט"ו) הרי שהיו ד"ת, מהחמורין שבהם תלוין במקום, וגם נמצאים תלוין בזמן, כהא דשבת (ס"ד) והדוה בנדתה זקנים הראשונים אמרו לא תכחול וכו' עד שבא ר"ע ולימד א"כ אתה מגנה על בעלה, הרי שהיו מאות בשנים דנין מהמקרא לאסור לאשה שתתקשט בימי נדתה, ובא ר"ע והפך הדין בסברא פשוטה, והנהיג אהרת, והרבה כיוצא באלו נמצא בש"ס, ובתוספתא, עיין מע"ש (פ"ה מ"ה) נדרים (פ"ט מ"ו) משנה סנהדרין (כ"ו ע"ב) תוספתא פסחים (פ"א) נדה (פ"ט).

היו פשוטים ועמי הארץ, לא שת הרב לבו לשוחח עמם ורק עסק בכל העת ששהה שם בתורה ועבודה.

פעם שבת אצל כפרי אחד, שהיתה לו משפחה גדולה וביניהם נער אחד טוב השכל אשר למד עם יתר בני הכפר אצל מלמד. והרב הגדול לא שם לבו לא להמלמד ולא להנערים לשאול אותם על למודם ולהתענין אתם כי החזיק אותם לפשוטים וגסי השכל.

בליל שבת נכנס הכפרי לחדר הרב, ובקש ממנו לתהות על קנקנו של בנו היקר והטוב. מאן הרב לעשות זאת בחשבו, מה לי ולנער כפרי להתעסק עמו, האם ידע להשיב לי אפילו על שאלה קטנה? וכאשר הפציר בו הכפרי, צוה לו להכניסו לחדרו לנסות את שכלו. וכשנכנס שאל אותו הרב הלצה פשוטה השואלים לפשוטי עגלונים, שיש שלשה דברים, לאחד רע בקיץ טוב בחורף ולהשני טוב בקיץ ורע בחורף ולהשלישי רע בקיץ ובחורף. ועתה אמור לי ילד שם שלשת הדברים? וכוונת הרב היתה שישיב לו כי לעגלת החורף בעת שהשלג על הארץ רע לו ובקיץ טוב לו, כי ינוח מעבודתו, ולעגלת הקיץ עם אופנים רע בקיץ וטוב בחורף כי יעמוד וינוח, ולהסוס רע לו בין בקיץ ובין בחורף כי לעטל יולד בכל השנה כולו.

וכפי שהנער היה טוב באמת ומושכל ושכלו היה חד ומהיר, והשיב תרה לו על הרב בשאלו אותו כמו לנער גם ומחזיקו שגם זה לא ישיב לו, קטן עיניו וחשב מחשבה קטנה, והשיב להרב כי מצא את חידתו וזה הוא, להעניים רע בחורף, שאי אפשר להם לסבב בכפרים לפשוט יד מפני הקור והשלג, בעת שהולכים קרועים ויחפים, ובביתם אין עץ לחמם התנור, וסובלים בחורף רעב וקור, וטוב להם בקיץ לסובב בכפרים מישוב לישוב להביא מזון ומיכי מאכל לביתם. אינם נצרכים לבגדים, עצים ומנעלים, וחיים חיי מנוחה בקיץ. לרבנים רע להם בקיץ בשעה שהבעלי בתים נוסעים מביתם לערי השדה, וימי הספירה ושלשת השבועות אינם ראוים לחתונות ובכלל הכנסת הרב מעטה בימי הקיץ, וטוב להם בחורף, בחנוכה מקבלים דמי־חנוכה, בפורים שלח־מנות ובפסח מכירת המץ, מלבד זה נוסעים לכפרים למלא כיסם כסף. והשלישי שרע לו בקיץ ובחורף הוא הבעל הבית. שבקיץ סובל הוא מעניים ובחורף מהרבנים. וכששמע הרב תשובתו, אמר — מעולם לא נצחני אלא תינוק זה.

ואם אמרתי בתשובתי לחד מרבנן קשישא בירושלים ת"ו, דהא דקיי"ל דד"ת אין להם שינוי ולא תמורה, אינו אלא בדברים המפורשים בתורה, אחיכו עלי, כאילו מלבי הוצאתי הדברים האלו, והם מבוארין בדברי רבינו הרמב"ם ריש פ"ט מה' יסה"ת, ובדבר שאינו מפורש בתורה, לא לבד כי ב"ד הגדול היו יכולין בכל פעם לשנותם כמ"ש הרמב"ם בריש פ"ב מממרים, כ"א גם מנהג ישראל היום בכחו להחליף דיני התורה. כמ"ש בירושלמי (פ"ז דב"מ ה"א ופי"ב מיבמות ה"א) דמנהג מבטל הלכה. וכתב הרב כנסת הגדולה (חיו"ד ס"ס קצ"ו) דאין חילוק בין הלכה מד"ס להלכה מה"ת, וכן כתב הרב גנת ורדים הגדול כח המנהג שדוחה אפילו איסור תורה, וכן הוא במהרי"ק שרש ט' ע"ש, ודבריהם מוכרחין מהש"ס יבמות (ק"ב ע"א) ומנחות (ל"ב ע"א), ובחולין (קל"ו ע"ב) אמר רנב"י האידנא נהג עלמא כהני תלת סבא, כרבי אלעאי בראשית הגז וכו' וכרבי יהודה בן בתירה בד"ת וכו' וכרבי יאשיה בכלאים וכו', וכתבו שם בתום בד"ה כר"א בראשית הגז, וז"ל, וה"ה במתנות כדפירש בקונטרס אע"ג דכולהו אמוראי בפרק הזרוע סברי שנוהג בהו"ל, דהוי יהבי מתנתא בבבל, אפ"ה הלכה כרבי אלעאי, וה"נ כרבי יאשיה בכלאים, ורוב אמוראין לית להו דרבי יאשיה כדמוכח בפ' תולין (שבת קל"ט ע"ב) גבי רשותא בכרמא וכו' עכ"ל, הרי לך להדיא כמו שכתבנו. ובתשובת שבות יעקב (ח"ב סימן ו') כתב, דהא דאמרינן מנהג מבטל הלכה, אינו אלא במנהג שהוזכר בש"ס שהיו נוהגין כן מקודם שנקבע הלכה זו בש"ס, שייך לומר מנהג עיקר הלכה, כיון שהמנהג קדום אין לעקור המנהג מפני ההלכה שנקבעת אח"ז, מה שא"כ בדבר שכבר נקבע בש"ס, בודאי אין כח ביד שום אדם לבטלו עכ"ל, ודבריו בטלין מדברי התום' שהבאתי שכתבו שם עוד וז"ל וא"ת דרנב"י קאמר הכא דנהוג עלמא כרבי אלעאי, וה"ה במתנות, ובפרק הזרוע אמר דרנב"י קנסיה לגלימא, ושמא קודם דנהוג הוה קנסיה גלימא ע"כ,

ומבואר דאפילו קדמו הלכה למנהג, המנהג עוקרו, ובפרט בענין פריעת ראש, שכבר הוכחתי בראיות ברורות דכל עיקר איסורו מתחלתו לא היה אלא משום מנהג, שכך נהגו הנשים באותן הדורות, דודאי אתי מנהג ומבטל מנהג.

ובאיסור יותר מפורש מאיסור פריעת ראש באשה, והוא איסור חדש, שכל הראשונים כהרי"ף והרמב"ם התום' והרא"ש והטור והשו"ע והסמ"ג וסמ"ק כולם כולם קיימו וקבלו להלכה דאיסורו מה"ת אף בזמן הזה ואף בשל גוי, והעם נהגו — שלא ברשות חכמיהם — להתיר, ואוכלים אותו באין מפריע, ולא ראיתי מי שיצא נגדם בקולות וברקים לגדור בעדם, אדרבה כל האחרונים כולם כהב"ח והבאר הגולה והט"ז והמג"א ועוד מגדולי האחרונים כולם יצאו ללמד עליהם זכות, אף שהאוכלים לא פנו אליהם בשאלותיהם כלל, אלא הם בעצמם מצאו עצמן ברעה לומר על עם ד' כולם שיצאו ועמדו מחוץ לגדרי התורה חלילה, והוא הדבר אשר התעורר החפץ גם בי ללמד זכות על בנות ישראל במדינה הזאת, שכולן באין יוצאת מהכלל, אף מבנות ונשי בני הרבנים שהרימו עלי בקולם, גם הן יוצאות וראשן פרוע בשוק, והס לנו לדונן כפרוצות ועוברת על דת משה, לא ניחא ליה למרייהו דנאמר הכי, ומפשתי ומצאתי להם היתר מה"ת, דאמרי מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שהוטות, ולא יאכלו בשר תמותות נבלות, ובזמן שגדולי ישראל הנזכרין שהתקנו בהיתר הדש, תלו עצמן, למען זכות את ישראל, בהיתרים פורחים באויר, כמו שהעיר הגר"א ז"ל עליהם, עמדתי אני בעזר השם על דעת אמיתה של תורה, כמו שהראתי בספרי, שכל עצמו של איסור פריעת ראש באשה אינו תלוי אלא במנהג, וכן כתב בפשיטות מהר"ם אלשקר (ס' ל"ה) הביאו המג"א (סי' ע"ה ס"ק ד') וז"ל אותן הנשים הבאות מארצות שאין דרכן לגלותן למקום שדרכן לגלותן, מותרין לגלותן אם אין דעתן לחזור, ואשר רצו קצת מהאחרונים לדחוק

ואם הייתי שם הייתי אומר להרב השואל כי להרבנים טוב בקיץ — החתונות ממולא ניטלו מהם — שמבלים ימיהם בהנים, ביומי הספירה הולכים לועידות, וחוקא בנאות דשא לחוף ימים במרעה טוב ושמן, אוכלים ושותים ושמחים ועוסקים בפולמיקא. פניהם למעלה ולבם למטה, עוסקים במשנה „שמור לי ואשמור לך", והאסיפה היא כולה קודש, מברויזים על המנורה וקוראים לשתות יין וטוטלים שברן מתרומת הלשכה, והבהן מנצח על הטלאכה וגומר אותה, כי הטומאה והטהרה תלוי בו. ואם אינו יודע את מי לטהר ואת מי לטמא שואל בתלמיד חכם היודע בקדשים, עד שמגיעים להלכות טרף בקלפי, למצוא שעיר לשלחו לעזאזל, וחביבה מצוה זו לדחוף ולרסק אבריו מן ההר אשר הוא עומד עליו, עד שעשו קבע לעשות מצות השילוח בעצמם, ובאמצע הקיץ הולכים לנוח מעבודתם הקשה הזאת על ההרים הגבוהים וטוב להם בקיץ, ורע להם בחורף, הלילות ארוכים והחשק ללמוד אין, וחפץ לחיים טובים יש, ולהוציא המחשבה אי אפשר מפני מראית העין.

ולהיפך, הראבים טוב להם בימות החורף, מרבים בסעודות ובאנקעטים, בכל לילה ולילה מסדרים הילולא וחינגא, ומעריכים קאנצערטען ואם כלו כל הקיצין, יושבים סביב לשלחנות ירוקים לשחוק בקלפים. ורע להם בקיץ — המשחקות הלכו והמרקדות נסעו, הבתים סגורים והקלאבס מנוערים. ולנו הזעיראים רע לנו בקיץ ובחורף. בקיץ מפני הרבנים ובחורף מפני הראבים, הרבנים נותנים עלינו קול כי לא יחשבו אותנו לרבנים אורטודוקסים, וחינוכנו אשר קבלנו בהבתים אשר הוקמו על ידם — כפי התפארותם — אינה שוה כלום, ובועידת הקיץ אנחנו היינו משחק להם והתיעצו לבלענו חיים. ובחורף רע לנו מפני הראבים הקמים עלינו בטענתם, כי מורדי אור אנחנו הולכים בכושכות, והחכמה מאין תמצא אם עוסקים בתורה בחושבם שאנחנו דוחקים רגליהם לדוחפם מקהילות ישראל.

וכשמתאספים אנחנו להתיעץ על צפיותנו ותקותנו לעתיד הקרוב שואלים אנחנו זה לזה כמתמיהים מה הפצים הרבנים הקשישאים הלא בכל אסיפה ואסיפה דואגים לעתידות עם ישראל בארץ הזאת וחותרים בעוז להסיע את הקאנסערוואַטיבים שבקהילות ישראל ויסדו ישיבות לרבנים בישראל, ליקח עמדתם בראש תחת הרעפארמים, וכשהגיעה השעה לפרשת דרכים, דוחקים רגלינו מלעמוד בראש קהילות בישראל,

ברבריו כונות אחרות, הנה הבל יפצה פיהם, והמעיין בנוף התשובה יראה שכן הוא.

ואם מעטה הנה הראיות שהבאתי להקנאים המקנאים קנאת הפאה הנכרית, הנה אומר להם שכן נראה מדברי מרן בשו"ע (א"ה סימן קט"ו סע"ד) וז"ל איזו הוא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל, ואלו הם הדברים שאם עשתה אחת מהן עברה על דת יהודית, יוצאת לשוק או למבוי מפולש או בחצר שהרבים בוקעים בו, וראשה פרועה ואין עליה רדיד ככל הנשים וכו' עכ"ל, ובראש הסימן הנזכר, בזכרו שמה מעוברות על דת משה, לא הביא כלל הא דיוצאת בראש מגולה בשוק, ע"ש. והנה שיגה בכונה מלשון הרמב"ם ז"ל להורות על מה שכתבנו, דכל עצמו של איסור פריעת ראש אינו אלא משום מנהג, ואם בירושלים המנהג גם היום שלא תצאנה הנשים פריעות ראש בשוק, בודאי אצלם האיסור במקומו עומד כמו שהוכחתי בספרי, וכל אשה שתצא שם בשוק וראשה פרועה, תצא שלא בכתובה כעוברות על דת משה. ומה לכם כי תצעקו עלי.

ומדעתי כי המקום בעתונכם הנכבד הוא מוגבל, קצרתי, אם כי יש לי להאריך הרבה מזה.

יצחק שמחה הלוי, הורוויץ,
רב בהאַרטפאָרד, קאָנן.

תשובה להרב רש"י לעווין

מאת **הרב יוסף דוב לעווין**
ר"מ בישיבת רי"א בנויארק

מאד שמחתי לראות הערות כת"ר ב„דגל ישראל" על קונטרס התשובה שלי להרב בורשטיין נ"י מחבר ספר דברי רד"ך, וז"ל כת"ר, „דהי' לו להביא ראיה לסברתו מתוס' ניטין י"ז ע"א ד"ה משום בת אחותו, שכתבו בפירוש לתירוץ א', דלא אמרינן אוקמה בחזקת א"א, והשתא היא דאגרשה כיון שהיא גרושה לפניו, ובזה אי אפשר לומר טעמו של הט"ז, שהרי אין הנשים עומדות להתגרש אבל מהתוס' שם ע"ב ד"ה גזייה לזמן אין ראיה מפני ששם יש גם כן חזקת כשרות, אבל לתירוץ הא' מועיל אפילו בלא חזקת כשרות לומר כיון דהיא גרושה לפנינו, וא"כ יהיה ראי' לדבריו" ואח"כ דחה כת"ר, כי נוכל לומר ג"כ בהתוס' ד"ה משום בת אחותו, כי התוס' סברי כי צריכין לשני התירוצים, וא' בלא חבירו לא יועיל, וא"כ גם מהתוס' של בת אחותו אן ראי' עכ"ל.

ואומר אני כי אף שמביא כי כן כתב הפ"י שצריכין לשני התירוצים, מכל מקום אף שעפר אנכי תחת כפות רגלי הפ"י מכ"מ תורה היא וללמוד אני צריך, ואם הי' כותב הפ"י זה החידוש, ולא היה מקשה על זה בעצמו מהתום' דכתובות, אזי הייתי מוכרח לבלם את פי ולקבל את דבריו, אבל מאחר שהפ"י בעצמו הקשה מהתוספות דכתובות אשר הבאתי בקונטרסי, דשם מוכח דאפילו חדא במקום תלתא, הולכים אחר החזקה דמעיקרא, כי זה לשון הפ"י, ועדיין קשה לי, דהא בפ"ק דכתובות דף ט' בסוגיא דף"פ אמרינן דבאשת כהן נאמן לאוסרה עליו דליכא אלא חד ספיקא, הקשו התום', אכתי אמאי לא אמרינן אוקמה בחזקת כשרות, וקודם שנתארסה זינתה, ותירצו דחזקת הגוף עדיפא לומר, שהיתה בתולה בשעת וכו', אלמא דאע"ג דאיכא כמה חזקות להתיר, חזקת כשרות וחזקת היתר לבעלה, וחזקה דהשתא דהרי היא בעולה לפניך, אפילו הכי אמרינן דחזקה קמייתא עדיפא לומר שהיתה בתולה, ואם כן מ"ש הכא דפשיטא להו דמהני תרתי במקום חדא, ובלא"ה צ"ע וכו' ע"ש. וכיון דלא התעילה לתרץ את דברי התום' בזה שאמרנו שצריכין לשני התירוצים, ואם כן אם נמצא סברא ישרה בזה, אשר ע"י יהיה די לתרץ את קושית הפ"י, יהי' טוב לנו לומר שכל אחד מן התירוצים יועיל בעצמו ואם כן יהי' ראי' לדברינו מתירוץ הא' של התום', ומוכרחם אנחנו לומר שכל אחד מן התירוצים יועיל לפרק קושית התום' שהקשו אמאי לא מוקמינן לה אהזקת א"א, כי עיין בתום' ד"ה הדא דקא מודה (כתובות י"ד) דכתבו דהאי ועוד או דהפשט אף שלא יועיל טעם הראשון מכל מקום מועיל טעם השני, או ועוד אפילו לא היה מודה עיי"ש. א"כ מזכה דכ"מ שכתוב ועוד אין הענין צירוף לראשון אבל הוא ענין אחר ודו"ק.

והנה יש להקשות על רבינו הגדול הפ"י שהפך לשון התום' בכתובות, דשם כתבו התום' בפירוש בזה הלשון, ונוקמה אחזקתה שהיא כשרה לכהונה, והפ"י כתב חזקת כשרות, בין התלתא שחשב, כי אף שאין לה חזקת כשרות, מ"מ יוכל להיות שיש לה חזקה לכהונה, כי חזקת כשרות הוא ענין אחר, היינו שהיא צדקת כמו שאמרו חז"ל, כל ישראל בחזקת כשרים, (עיין להלן ברבריגו) וצ"ל עפ"י מה שכתב הצל"ח בחולין י"א ע"ב לתרץ את קושית הגאון אב"ד דק"ק ה"ש, שהקשה דלפי סברת התום' דממיתה למיתה לא אזלינן בתר רובא א"כ בת כהן בשריפה היכא משכחת לה.

ותחת לקרבנו לכנפי השכינה לאמר כזה ראה וקדש, מרחיקים אותנו מעליהם. מרגישים אנחנו בצערם של תלמידי חכמים וגדולי ישראל במה הם נזונים ואיך הם חיים, ומכירים כי מענתם מענה צודקת נגד נשיאי ומנהיגי הקהילות, אבל הם גם הם עליהם לידע, כי אם לא יקימו אותנו לרועים לקהילותיהם, בכל אופן לא יפנו אל הרבנים הזקנים, ורק אל, לפחות חצי רעפארמים יפנו לאמר להם קצין תהיה לנו.

ומקוים אנחנו כי סוף כל סוף ישימו הרבנים אל לבם כי באם היהדות בארצנו, אינו תלוי בהרמת יד באיזה אסיפה, ורק הרבנים הצעירים חנוכי ישיבה או בית המדרש לתורה יוכלו להמשיך את קיומה של היהדות — בכל עניניה ופרטיה, ענין הרבנות עתה מיוסד אך על הכשרות וגם בדבר הזה מטילים הרבנים הקשישאים דופי זה על זה, זה אוסר וזה מתיר, והעם מבינים ומרגישים כי איזה ענין מטמר ונעלם יש בזה, ובצל ההכמה בצל הכסף, ואתם הלא תודו כי לא על הכשרות לבדה עומדת כל היהדות, ואם אך תתנו ידיכם לנו אז תראו כי עשה נעשה ויכול נוכל בעזרת השם.

הבה נקוה מתי יהיה האות הזה.

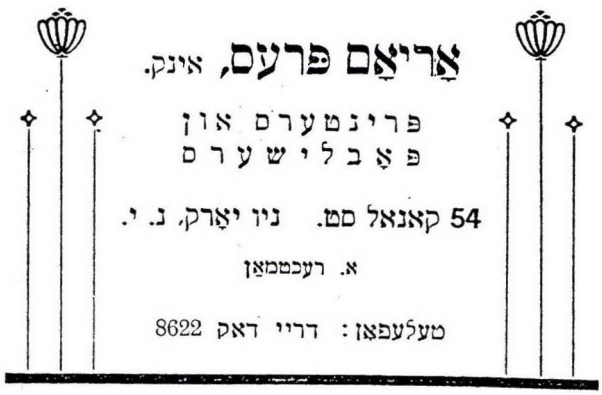
ודילמא לאו אביה הוא ולאו בת כהן היא וא"ל דאזלינן בתר רובא, דהא ממיתה למיתה לא אזלינן בתר רובא ותידן בסקילה כבת ישראל שזינתה, ותירץ הצל"ח דכיון דאשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה, ואם כן לא חיישינן כלל לשמא לאו אביה הוא, כיון שיש להאם חזקת כשרות כמ"ש התום' לעיל ד"ה כגון שהוא, ואין לתרץ כמו שתירץ המהרש"א, דחיישינן שמא נאנסה, דודאי אי נאנסה לא היתה דרה עם בעלה כהן כיון שאסורה עליו, ובודאי מוקמינן בחזקת כשרות, גם לענין דלא נאנסה הואיל ובעלה דר עמה עכ"ל.

ולפי זה הא דסבר הפ"י להפך לשון התום' בכתובות, מחזקת כשרה לכהונה, לחזקת כשרות, דהא בהא תליא, דצריכין אנו להעמידה בחזקת כשרה לכהונה מטעם כשרות, דאם היא נאנסה לאחר שנתארסה אזי לא היתה דרה עמו, (ועל הפ"י שמסיק שם דחזקת כשרות הוא מטעם רובא, משום דהקשה הזקת כשרות מה טיבא, דילמא מבטן אמה לעולם לא היתה בהזקת כשרות, אע"כ משום דאזלינן בתר רובא, ורוב ישראל בהזקת כשרות הן, ורוב עדיף מחזקה, אבל כשזינתה לפנינו אפילו שהיא פנויה א"כ נפקא מרובא דרוב בנות ישראל אינן מזנות אפילו כשהן פנויות עכ"ל. וזה כתב לתרץ, קושיא אחריתא שמקשה שם, והנה מלבד שיקשה ע"ע שם שחשב לצרף שני התירוצים יחד, ואיך יצטרף הזקת כשרות לתירוץ הא', דהא נפקא מרובא, וא"כ אין רישא סיפא ולא סיפא רישא, וע"כ הב' תירוצים שבתום' אינם שייכים להדדי, ועוד איך יועיל החזקת כשרות לעצמו, דהא נפקא מרובא, וע"כ ישאר התום' בלא הבנה ובלא טעם. מלבד זה נדהה סברתו זאת מדברי התום' הולין י"א ע"ב ד"ה כגון, דז"ל שם, ועוד הוה מצי למידק משום דאזלינן בתר חזקה דהעמד האם בהזקת צדקת עכ"ל. ולפי דברי הפ"י דחזקת צדקת הוא מטעם רובא, א"כ איך כתבו דהוה מצי למידק דלא אזלינן בתר רובא, ואפ"ה ניהא דממיתין את המכה אביו משום דהעמיד האם בחזקת צדקת, הלא אם לא נזיל בתר רובא לא הוה לן למיזל ג"כ בתר חזקה דאתיא מכח רובא, וכן לפי דבריו נדהה תירוצו של הצל"ח, דהא אם אמרינן דלא אזלינן בתר רובא מה יועיל הא דנעמיד האם בחזקת כשרות, ונאמר דאילו היתה נאנסה, לא היתה דרה עם בעלה, כיון דחזקת כשרות נופא הוא מטעם רובא וממיתה למיתה לא אזלינן בתר רובא, ודוחק לחלק דהכא הא הוה תרי רובא, דהיכא מצינו חילוק כזה. דהא דמצינו בכתובות תרי רובא לענין יוחסין, הוא רק מדרבנן והוא דוקא לענין יוחסין, ודו"ק), והנה הבעל הפלאה הקשה שם בכתובות ט' בד"ה לא צריכא, בזה הלשון, לכאורה קשה דהא אמרינן לקמן דף י"ד דלר"ג אלים ליה ברי דידה, דאפילו בחד ספיקא נמי מכשיר, וקיל ליה שמא דאפילו בס"ס נמי פסול, אלמא אע"ג דאית לה חזקת כשרות, אפ"ה ס"ל לר"ג דפסולה עד דאמרה ברי, וכיון דהתום' כתבו לקמן ע"ב ד"ה לא דקא טעין וכו' דהכא אייתי שהיא טוענת בתולה הייתי ומכחשת אותו, א"כ כיון דהבעל יודע שהיא משקרת, לא מהני ברי דידה, ואם כן ממילא אין להכשיר מטעם חזקה לחודה, ועיי"ש מה שתירץ.

והנה מקושיתו אנו למדים, שאף שבב"ד היא טוענת ברי, מכ"מ כיון, דכל הסוגיא מיירי משום דשוייה אנפשיה הר"א א"כ בנאמנותו תליא הדבר, וא"כ לענין חזקת כשרות וצדקת תלוי ג"כ בידיעתו, כי כיון דהוא יודע שאינה צדקת בודאי שוייה אנפשי' חד"א, וכל החזקת כשרות דבעל הפלאה וכן דהגמרא שם י"ד וכן התום' הוא דוקא חזקת כשרות לכהונה דלאו בידיעת הבעל תלוי, משום דאית לה חזקה דמעיקרא, וע"כ כשהקשו התום' בדף ט' הקשו רק משום חזקת כשרות לכהונה ולא מחזקת כשרות דהיא צדקת, כי מהחזקת כשרות דצדקת יצאה בעיני הבעל ולא כסברת הפ"י בגיטין שם, כאשר נוכיח להלן.

והנה יש חילוק בין שתי החזקות, דחזקת כשרות לכהונה, הוה חזקה ככל החזקות והיא חזקה דמעיקרא, דמתחילה עד שלא נבעלה היתה בחזקת כשרות לכהונה, ועכשיו שהוא ספק לנו, אם הבעילה פסלה מבהונה אי לאו, צריכין אנו להעמידה על הזקת כשרות דמעיקרא, ונבעלה באופן שלא נפסלה לכהונה, והפ"י חשב זאת החזקה לחזקת כשרות מטעם הצל"ח כאשר כתבנו לעיל, והוא סותר את עצמו בזה, ויש לו סתירה מהתום' חולין ומקושית הגאון דק"ק ה"ש, לענין מה שמסיק שהחזקה הזאת של חזקת כשרות הוא מטעם רובא, ובדאי על חזקת צדקת קאמר, כי הזקת כשרות לכהונה היא חזקה ברורה של מלפני ג' שנים שאינה נפסלת לכהונה בשום פנים, וא"כ היא חזקה ברורה, ולא איתרע, אך חזקת כשרות דצדקת על זה נופל טעם הפ"י דהיא מטעם רובא והיא איתרע כאשר כתב שם ויצאה מכלל רובא עיי"ש. וא"כ כיון שנפרך טעם של הפ"י בחזקת כשרות דצדקת, וע"כ עלינו לחפש טעם אחר לזה. ולזה אני אומר דלא כהפ"י שחשב לחזקה הזאת כמו כל החזקות אשר אזלינן בה בתר מעיקרא, וע"כ צריכה להתברר שלכל הפחות שעה אחת היתה בחזקתה ועל זה מקשה הפ"י מנא ידעינן שמא לא היתה בחזקת כשרות ר"ל צדקת מעולם, וע"כ כתב מה שכתב ודחינו את דבריו.

(סוף יבוא)

קול קורא אל גדולי וחכמי ישראל למרנן ורבנן די בכל אתר ואתר!

הצעה על דבר שלחן ערוך כללי מסודר על סדר א"ב עם תמונות וציורים.

תכלית ומטרת הצעה הזאת לעבד את שדה הלכה, ללקוט את כל מה שנאמר ונכתב לדינא מקדמת דנא עד היום הזה, ולחבר הכל בדרך מתדי ובשיטה מסוימת לשלחן ערוך כללי, אשר בשם „לקסיקון ההלכה" יכונה.

בימינו אלה שהתורה מוגחת בקרן זוית ומנהמת כיונה: אוי לי מבני שעזבוני ואני גלמודה ועזובה! ועינינו הרואות כמה נאמנו דברי חז"ל (שבת קל"ח וקל"ט) כשנכנסו לכרם ביבנה: עתידה תורה שתשתכח מישראל וכו' שלא ימצאו הלכה ברורה וכו'. לעת כזאת למצות עשה שהזמן גרמא תחשב, שיעמדו כל גדולי ישראל ויתחברו למלאכת הקודש, לאסוף ולקבץ את הנצוצות הקדושים, את ההלכות המפוזרות בכל קצוי ים התלמוד, ומפרשיו בספרי תשובות ובשאר ספרי ההלכה, ולסדרן סדור יפה על סדר א"ב, שיהיה דבר השוה לכל נפש, שכל אחד ואחד ימצא בשיטה נכונה כל הלכה מבוארה באר היטב על כל סעיפיה פרטיה ודקדוקיה, ובפרט ההמצאות החדשות כמו רעדיא, מעלעפאָן, השקפה למרהוק ע"י השמל בשבת, וכדומה, שהרבה שוגגים ונכשלים בהם, מפני שלא נתבארו כל צרכן, וגם לרבות כל סמי מרפא ומינים שונים ממיני מאכל ומשקה לענין כשרות ולענין הששׁ חמץ בפסח. ומה טוב ומה נעים אם יהיו לתועלת הראיה המוחשית ציורים ותמונות להלכות שונות, ובפרט להלכות טרפות. והנני אציע בזה את הצעתי זאת בפרטות לפני כל גדולי תורתנו הקדושה, למען ישימו עין בקרת עליה, וישאו ויתנו בה, הטובה היא אם רעה, והאם פרטיה צריכין עוד לתיקון ושנוי מעשה.

סדר עריכת הלקסיקון ותכניתו:

א) תכלית הספר ומהותו.

הלקסיקון צריך שיהיה מקובל ומוסכם מכל העולם ומהובר מכל גדולי התורה, ובו ימצא המבקש בחיפוש קל מהר ע"י רשימה כל דין ודין לבד מהלכה ברורה ופסוקה גם כל הנצרך לפסק הלכה: מקור הדין והראיות מהגמרא והפוסקים ושו"ת על פי סדר קבוע, ובאחרונה גם רשימת ספרות המיוחדת לאותו דבר ההלכה (ספעציאַלליטעראַטור)

ב) מערכת הספר.

מערכת הלקסיקון תהיה ביד ועד של תלמידי חכמים אשר שמם נודע בכל תפוצות ישראל ועל צד הועד תעותה ועידות מדעיות טכניות ועוד.

ג) הזמנה להשתתפות העבודה.

המערכת מבקשת ע"י קול קורא בכל העתונים מכל הלמדנים, שובי"ם וסופרים, וגם מהרופאים, רקחים, בעלי כימיה, טכניקים ותוכנים (ומה טוב אם יהיו להם גם ידיעות בתלמוד) שישתתפו עמה בהעבודה הזאת. המשתתפים בעבודה משתתפים בה רק לשם שמים אולם מקבלים הם את הוצאותיהם, וחוץ מזה יש להם זכות על סך קצוב של עקזעמפלרים עם העתקת מאמריהם, וגם מקבל כל משתתף לקסיקון במחיר הוצאות הדפוס ושמם יהיה נרשם תחת מאמריהם לזכרון עולם.

ד) חלוקת מאמרי ההלכה ועריכת רשימה לאותיות ההלכות במערכת האלפא ביתא.

חלוקת המאמרים להמחברים נעשית על יסוד רשימת אלפא ביתא, ועריכת הרשימה עצמה ע"י הלוקת כל סימני ד' שלחן ערוך (1834 סימנים) בין אלף או אלפים משתתפים. תפקיד כל אחד מן המשתתפים לעיין היטב בהסימן, אשר נחלק לו, עם כל הפירושים וספרי שו"ת השייכים לזה, ואח"כ יחלק אותו לאותיות אחדות וישלח אותן נערכות על פי סדר אלפא ביתא להמערכת. וחוץ לזה ישלחו הרבנים השאלות הבלתי שכיחות, אשר הושמו לפניהם, להמערכת, כדי להציב גם אותן איש איש על דגלו באחת מהאותיות אשר בה עלה גורלו. את כל האותיות האלה תברר ותסדר הקומיסיא המדעית להבר אותן להרשימה הכללית, ואח"כ יקבלו המשתתפים בהעבודה את האותיות האחדות עם הצעה אחת לדוגמא, כדי שידעו את הסגנון אשר בו יחברו את מאמריהם.

ה) חבור המאמרים האחדים.

כל מאמר ומאמר יהיה מחובר לפחות משני תלמידי חכמים — בדברים הנוגעים בעניני הטכניקה (למשל טלפון בשבת וכדומה) בעניני כימיה (לבחון המזונות אם יש בהם הלקי הלב ודם או המץ) בעניני הכמת הרפואה הן לאדם או לבהמה (איסור סכנה) או מה שנוגע להכמת התכונה (לענין צאת הכוכבים ועלות השחר) וכדומה צריכים גם כן להתיעץ עם הכמים מומחים בהמדעים האלה, כדי שיהוו את דעתם אל אותו הענין.

ו) ועידת בקרת — סנהדריא — ועידות להדפסה, לבית עקד ספרים, ולספרות.

פסקי הלכות הלקסיקון הזה צריכים להיות מוסכמים מגדולי הדור, כדי שיהיו מקובלים בכל העולם, ולכן צריכים להיות מכל גאוני הארץ שתי קומיסיות, אחת קטנה ואחת גדולה. הקטנה כמנין סנהדרי קטנה, והגדולה כמנין סנהדרי גדולה. להקומיסיה הקטנה יושמו כל מאמרי ההלכה בראשונה קודם חתוך הדין לביקור, ולהקומיסיה הגדולה להסכמה. כל דבר פרובלמות, אשר הלמדן הפשוט והבינוני לא יוכל או ירא לפתור אותם בדרך ההלכה, יבואו גם כן אל הקומיסיה הגדולה להוראת הדין, ואם גם היא אינה רוצה או אינה יכולה להחליט בדין זה, תניח את השאלה בצריך עיון. צריכים אנחנו גם לעתון הלכי כדי שיוכלו המחברים לישא וליתן בה כרכים בעניני הלכה, אשר לא בכל יום יתרחשון. לכל מדינה ומדינה צריכה קומיסית בית עקד ספרים, אשר תפקידה להמציא להמחברים מהביבליותיקאות של המדינה או משל יחידים את הספרים הנצרכים, כמו ספרי שו"ת, עתונים וכדומה, או לפחות להביא לידם העתקות מהספרים הנצרכים להם. גם צריך להיות קומיסיה ספרותית, אשר ביכלתה להודיע להמשתתפים את כל הספרות הנחוצה לאותו דבר ההלכה. ואותה הקומיסיה צריכה להיות כמובן מגאוני וגדולי ארץ, אשר ירדו לעומק מצולת ים התלמוד ומפרשיו.

ז) הוצאות הדפוס וכדומה.

ההוצאות עבור החבור הענקי הזה, אשר יהיה דבר גדול מאד ליהדות בכלל, יקבצו מאת כל נדיבי לב הידועים, וגם כל הקהלות הקדושות יתנו את תרומתן או תחתמנה על הספר. במבוא הספר יהיה ספור תולדות הלקסיקון בקצור, ובו יהיה גם כן נרשמים שמות הנדיבים והקהלות וגם החותמים על הספר לזכרון עולם.

ח) ההתחלקות הספר ואופן עריכת מאמרי הלקסיקון.

א. ה ה ת ח ל ק ו ת:

א) ספור תולדות הלקסיקון בקצרה.

ב) קורות ההלכה בקיצור.

ג) רשימת כל ספרי ההלכה ושו"ת במערכת אלפא ביתא עם שמות בעהמ"ח ויום הלדתם ומיתתם (לקסיקון בעלי ההלכה וספרי ההלכה).

ד) רשימת כל ר"ת שבספר על סדר א"ב.

ה) רשימה אלפא ביתית לאותיות מאמרי ההלכה ודף המאמר עם שם המחבר ורשימה להתמונות והציורים.

ו) אופן ההלכה ודרך שיטתה עם סידור כללי ההלכה.

ז) עריכת מאמרי ההלכה ע"פ סדר א"ב וע"פ אורבע ש"ע בד' הלקים: או"ח יו"ד אה"ע וחו"מ, ובסוף הלקסיקון המנהגים עם טעמי המנהגים.

ב. א ו פ ן ע ר י כ ת ה מ א מ ר י ם

א) כל מאמר ומאמר יהיה נערך בזה האופן שפסק ההלכה יהיה כמו בהש"ע בסעיפים ובפירוש על צדו יש להורות בתחלה אל המושגים אשר עליהם לשים לב כדי ליסד עליהם את פסק הדין ואח"כ יש לבאר ולברר על בריו את מושגי ההלכה בדרך מתדי וליתן טעם לדבר, ובאהרונה יש להביא מקור ההלכה, השטות עם הדעות השונות, והראיות לזה ולזה מהתלמוד ומהפוסקים ראשונים ואהרונים, מסודר היטב בסדר יפה. בסדר הזה יש לערוך גם מקור וטעמי המנהגים. בסוף כל מאמר ומאמר צריכה להיות הספרות הספציאלית הנוגעת לאותו הדין.

ב) עניני ההלכה, וביותר עניני טרפה, למשל בדיקת הריאה או בדיקת הווישט מאווזות פטומות וכדומה, צריכים אנו להביא לחוש הראיה ע"י ציורים ותמונות פוטוגרפיות. גם כל העופות והדגים המותרים יש לציר על טבלא אחת ולרשום את המנהגים השונים במקומות השונים.

ג) משום דע מה שתשיב! מה טוב להראות בכמה עניני ההלכה ובפרט עניני טרפות ונדה, אם פסק ההלכה כפי המסורה מסכים עם מסקנת המדע או לא.

ד) על כל סמי רפואה ומינים שונים ממיני מאכל ומשקה יש לישא וליתן לענין כשרות ולענין חשש חמץ בפסח (לקסיקון הלכיי להפואות ולמזונות) וגם על כל מיני ארגים משום איסור שעטנז.

ה) ואחרון אחרון חביב פתרון השאלות החדשות המתרבות בכל יום לרגלי ההמצאות החדשות בעולם, למשל האם מותר לעוף בשבת באניה המשוטטת באויר, לדבר ע"י הטלפון, או לשמוע ע"י מכונות רדיא בשבת והאם חוטי נחשת של תעלת הטלפון והטלגרף או של מסילת האלקטרי או הגבוהים, אשר סביב לעיר, אשר עליהם מסלת הברזל, הנקראת „האכבאהן" הולכת, כשרים לערוב, וכן דין שרפת מתים ומשפט הבחירה לנשים וכדומה.

שלמה בן לאאמו"ר הרה"ג ר' דוד זצ"ל
למשפחת פראנקפורטער,

רב דקהל היראים „אהבת רעים" בברלין, תע"א.

ולאחר הצעתי זאת את אחי אנכי מבקש, הלא הם גדולי וחכמי ישראל שיתנו את דעתם על פועל ידי אם רצוי הוא בעיניהם אם לא, או לבוא בתקונים ובהסכמות אל עבד לעבדי ה', הרוצה בתשובה על אדריסתו:

RABB. DR. SOLOMON FRANKFURTER

Berlin S. O. 16 Michaelkirchstr. 29a.

לתקנות עגונות

מענדעל בן ישראל רזשעפניק מפראגע, עזב את אשתו הוה בת יהושע אקסענפעלד עם בנו. בשנת תרפ"ג היה בקראקא וזה השנה השניה שהוא נמצא באמריקא. היה אצל אחיו ר' זעליג רזשעפניק. אשתו מבקשת שישלח לה גט.

* * *

יצחק דוד בן אברהם בנימין בלאנים, מעיר לענטשנא, עזב את אשתו היה בת היים אלתר קאווע. יש לה ממנו בן. על פניו יש סימן פלפל (פעפער). מלאכתו היט.

* * *

בנימין שטערן, עזב את אשתו מלכה שטערן מעיר סעליטש עם שני בניה וזה חמשה שנים שלא שמעו ממנו.

* * *

אברהם אבא בן דוד נאלד מכפר סוויטשיוו סמוך לעיר קיסילין, עזב את אשתו אסתר בת יוסף הרדל ונסע לקאנאדא ובשנת תרפ"ד בא לאמריקא לעיר פאעבלא, וזה יותר מחצי שנה נסע תעקבותיו לא נודעו.

* * *

יצחק בן יונה קליין מטאַרטשין, עזב את אשתו בילה בת מאיר הירש עם שני בניו. נמצא באמריקא זה שמנה עשר שנים. אשתו מבקשת שיקחנה אליו.

* * *

חיים וואלף האַפטאַרטשיק, נקרא באַמריקא פֿענטץ, עזב את אשתו דבורה זיסל בת אברהם מאיר צינער, עם בנו. הוא דר בעיר שיקאַגא. מרוצה היא לקבל גט באו. שיתן איזה סכום כסף בשביל בנו.

* * *

כל הרבנים די בכל אתר ואתר חוב קדוש מוטל עליהם להתענין באותה העבודה הקדושה בשביל העגונות האומללות להתירן מכבלי העגון.

בהפץ לב ניתן עוד פרטים לכל אשר יפנו אלינו.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב.

ספר אלה דברי הברית, מתבארות בו כל הבריתות בישראל הנזכרות בתנ"ך ותנאיהן, כחן הדתי, המוסרי, ההלכות, וההיסטורי, דרך העבודה בו בדרך הפשט ומדות הז"ל בתורה אשר סלל הרמב"ן ז"ל על התורה, עם המושגים אשר נתחדשו בחיים אשר צריכים תורה, ועל פי הפילוסופיא השירית של ר' יהודה הלוי ז"ל, ויש בו גם חומר רב לדרוש.

בשלשה חלקים. חלק א' מן ברית אלקים את נח עד ברית יעקב ולבן. חלק ב: מן הברית במצרים עד הברית בערבות מואב ותנאי דבני גד ובני ראובן. חלק ג': מן שימת יהושע עד ברית אמנה בימי עזרא ונחמיה.

מאת הרב ר' חיים הירשענזאהן, מחבר הספריים „ימים מקדם" על הכרונולגיה הביבלית, ו„מלכי בקדש" על ההנהגה המדינית בארץ ישראל ועוד ספרים תורניים מדעיים.

נדפס בירושלים, בשנת תרפ"ה, היא השנה הראשונה להמטבע העברית בארץ ישראל.

יש בספר חשוב זה מאמרים מהקריים חשובים מאד, ויש בו הקירה על ההבדל בין ההיסטוריה של העמים להיסטוריה הישראלית, והוא מתובל בהלכה ואגדה. ספר מקורי בספרות הרבנות המחקרות וכולל דרך חדשה בהכמת ישראל החיובית המקורית. כמו כל ספריו של הרב הירשענזאהן כך גם ספרו זה מצטיין בסגנון מקורי סגנון של ספר חכמה ומדע על טהרת הקדש.

* * *

וואס איז אזוינס עוואלושאן? א וויסענשאפטליכע ווערק אין צוויי טהיילן. דער בוך גיט א וויכטיגע לאנגישע וויסענשאפטליכע ערקלעהרונג וועגען דער עוואלושאן פראגע פון רעליגיעזען און וויסענשאפטליכען שטאנדפונקט. מאת הרב ר' מרדכי אריה הלוי ניסענבוים, תרפ"ז, ירושלים.

זהו ספר יקר ונפלא יחיד במינו, מאריך הוא המחבר להרוס את שיטתם של גדולי ואדירי החכמה והמדע, מזוין בראיות חזקות. ובחלק שני של ספרו מוכיח באופן מדעי כי הארץ עומדת ומתנגד לשיטת ניוטאן ומבקר גם כן קשה את שיטתו של קאנט.

מתוכח הוא המחבר עם גדולי חכמי אומות העולם באופן מדעי הגיוני. הרב ניסענבוים שכתב מאמרים ומחקרים בהלכה ואגדה והוא אחד מהרבנים הגאונים שבאמעריקא קורא ומעיין בכל ספרי חכמה ומדע ופרי עבודתו אנו רואים בהספר הנזכר אשר לפנינו.

ספר קהלת דוד — מקדש לחד"ת אגדה בדרך פרד"ס על תנ"ך נמרא ומדרשים, בהשתתפות רבני וחכמי דורנו שליט"א ומרבני והכמי קדמאי ז"ל, העורך ד ו ד א צ א פ , חלק א', שבט־אדר, תרפ"ח, ווארשא. יש בו מאמרים חשובים ועניני הלכה ואגדה.

בכל עניני המערכת, לפנות אל:

RABBI S. L. HURWITZ

1503 Eastern Parkway Brooklyn, N. Y.

ברכת מזל טוב

להרב הגאון ר' אברהם יצחק הכהן קוק

ראש הרבנים בארץ ישראל

לשמחת כלולת בתו

בתי' מרים

עב"ג ההתן

הרב שלום נתן הירשוביץ

שהיתה בשעה טובה ומוצלחת ביום ג' סיון תרפ"ח בירושלים.

מערכת דגל ישראל.

יצא לאור ונמצא למכירה

הספר המצוין והחשוב

דברי רד"ך

המביל הדושי הלכה נפלאים ודברי דרוש לענינים שונים

מאת הרב הגאון

ראובן דוד הכהן בורשטיין

רב דקאמינעץ לימאווסק

הספר דברי רד"ך הנהו מלא וגדוש על כל גדותיו בענינים עמוקים וחדושים מאירים ומזהירים, וביחוד נעלה ונשגב הוא בדרשותיו הנפלאים והנאים ובסגנונו הזך והמזוקק שבעתים.

מחירו 3 דאלאר

בהזמנות לפנות אל הרב המחבר על פי הכתובת:

RABBI R. D. BURSTEIN

252 E. Broadway New York, N. Y.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגענעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 252 East Broadway, New York

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879."

צוויטער יאהרגאנג, נומער 6.	ניו יארק, תמוז, תרפ"ח.	**Volume II, No. 6.**
סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.	**June-July, 1928.**	**Subscription Price $2.00 a Year**

די קאנווענשאן פון „דגל הרבנים" און „כנסת הרבנים"

די פאראייניגטע קאנווענציאן פון די צוויי באוואוסטע חשוב'ע רבנישע ארגאניזאציעס „דגל" און „כנסת" הרבנים וועלכע איז אפגעהאלטען געווארען לעצטע וואך איז מאונט פרידאם, נ. ז., האט גורם געווען אז די בעסערע אידען פון אמעריקא בכלל און די רבנים בפרט זאלען האבען א השבון הנפש, און זאלען זיך ערנסט פארטראכטען און קומען צום בעשלוס דאם עס איז נויטיג צו האבען א פאראייניגטען יודענטהום און א פאראייניגטען רבינאט, און די כשרות פראגע אין אמעריקע וועלכע איז אזוי ווי די פרה אדומה אין דער מדבר, מטהרת טמאים ומטמאה טהורים, אז כשרות, וועלכע איז דאך דער יסוד היהדות זאל קאנטראלירט ווערען אזוי אז עס זאל ניט שפאלטען דאם יודענטהום בכלל אין די אחדות פון רבנים בפרט.

וועז ניט די כשרות פראגע בכלל, און די כשרות אין די ווארשט פאברייקען בפרט, וועלכע האט גורם געווען די [illegible] הדעת צווישען רבנים און רבנים, [illegible] וואס דאס האט נעבראכט צו [illegible] וועז ניט דיעזע פראגע [illegible] וועז ניט די ווארשטלאד וואלט די [illegible] נעשאפען א נייעם וואלט אין אמעריקאנער יודענטהום און וואלט נעצווואונגען די אידען פון אמעריקע בכלל און די רבנים בפרט צו פאראייניגען זיך באמת.

הייליגע מאמענטען וועלכע וועלען קיינמאהל ניט פארגעסען ווערען האבען די דעלעגאטען רבנים איבער־געלעבט וועז מען האט פייערדיג דיסקוטירט די פראגע פון שאפען אין אמעריקאנער יודענטהום א בית דין הגדול, א מין העכסטען גאריכט, א סופרים קאורט וועלכער זאל זיין פארטראטען דורך די אלע רבנישע ארגאניזאציעס פון לאנד, און וועלכער זאל שטאהן העכער פון אלע פארטייען, פון אלע ריכטונגען, קלייזלעך, פניות, כבוד מדומה, פערזענליכקייט, און די גרעסטע רבנים פון לאנד, ערווארטלט דורך אלע רבנישע ארגאניזאציאנען זאלען זיין די הויפט ריכטער און די מאן געבאר אין דעם רעליגיעזען לעבען פון אמעריקע, אזוי אז כל דבר הקשה זאל מען ברענגען צו זיי, און זייער משפט על פי דעת התורה זאל זיין א הייליגער נעזעץ פאר אלע אידען פון לאנד.

הייליגע פלאם־פייערדיגע דעבאטען וועלכע האבען נעצונדען הערצער, געברענט נשמות זענען געווען די יעניגע וועלכע האבען באהאנדעלט די פראגען פון הנוך על פי דרכה של תורה, שמירת שבת, כשרות בכלל, תקנת עגונות, ארץ ישראל, א ריינע און ערנסטע אידישע פרעסע, צדקה, הזוק היהדות וכדומה.

ערנסטע, טראגישע און שרעקליכע מאמענטען זענען נעווען וועז רבנים מובהקים, חברים פון „דגל" און „כנסת" וועלכע זענען געזעסען על כסא הרבנות מיט כבוד אין יוראפ האבען פארגעשטעלט די שרעקליכע לאגע פון די ארטהאדאקסישע רבנים אין אמעריקע, זייער עלענדקייט, צוריסענקייט, ווי זיי ווערען ערנידעריגט, יעדערער זאגט זיי מוסר, די ווערטער וועלכע זענען געווען דברים מן הלב האבען גאריסען ווי מיט מעסער די אידישע הארץ און האבען געפאדערט א חשבון הנפש, און צו נעפינען א וועג ווי צו לייזען די רבנות פראגע אין אמעריקע.

די קאנווענשאן בכלל האט זיך אויסגעצייכענט מיט א נעהויבענע הייליגע שטימונג, מיט ערנסטקייט, מיט

א פייערדיגע תשוקה צו לייזען וויכטיגע אידישע פראב־לעמען, אוז מיט א שטארקען פארלאנג פאר שלום צווישען די רבנישע ארגאניזאציעס פון לאנד.

די קאנוועגשאן האט אויך געשאפען דעם איינדרוק אז עס וואלט ווירקליך געווען זעהר א נויטיגע זאך אז די כשרות פראגע זאל איבערגעגעבען ווערען אין די הענט פון בעלי בתים אוז ניט רבנים. זאלען די בעלי בתים פון אמעריקע שאפען קהלות וועלכע זאלען אויס־האלטען די רבנים מיט פרנסה בכבוד ווי עס פאסט פאר רבנים וועלכע זענען דאך די נושאי דגל התורה והאמונה, אוז די רבנים, וועלכע וועלען דאז זיין פאר־זארגט מיט פרנסה בכבוד, וועלען נעבען אז השנחה מעולה אבסאלוט פריי א ה ז ג ע ל ד, אוז דאמיט וועט נע־ראטעוועט ווערען דער כבוד התורה ביי אידען, עס וועט ניט פארקומען קיין חלול השם, כשרות וועט זיין נעזיכערט, אוז פון אלע רבנישע ארגאניזאציעס וועט ווערען איין ארגאניזאציע ושלום על ישראל ועל רבנו.

* * *

די רבנים אין אמעריקע טהיילען מיט דעם גורל פון אידישען פאלק, מען דריקט אידען אין די פינסטערע גלות לענדער, מען נעהמט צו פון זיי די אנשטענדיגע כשר'ע פרנסות, מען פארטרייבט זיי אין אן ענגע שמוציגע נהעטאס, אוז נאכהער באשולדיגט מען זיי אז זיי זענען ניט ריין ניט אנשטענדיג, באשעפטיגען זיך מיט שאכער־מאכער פרנסות, מיט די רבנים אין אמעריקע איז אויך די זעלבע זאך, זיי האבען ניט קיין געזונטען באדען אונטער זייערע פיס, די שרעקליכע ניט נארמאלע לאגע צווינגט די רבנים אפצוגעבען זיך מיט הכשרים, מיט יין לקידוש והבדלה אוז כדומה, אזעלכע פרנסות וועלכע ערניידריגען די רבנות אין אמעריקע, אוז נאכהער באשולדיגט מען זיי אין ניט האלטען בכבוד דעם דגל הרבנות אין אמעריקע. דער רב דא, איז געגליכען צום קהל'ישען האנטוד אין שוהל, אלע ווישען זיך מיט איהם, בעלי בתים מיט שמוציגע הענט מאכען איהם אומריין, נאכהער שרייען זיי דער האנטוד איז שמוציג.

זאלען די פרומע בעלי בתים פון לאנד פארזיכערען די לאגע פון די רבנים, זאלען די געלד אננעלענגהייטען פון כשרות ליגען אין די הענט פון בעלי בתים, רבנים זאלען מיט וואורשט פעקטאריעס אוז מיט אלע אנדערע עניני כשרות ניט האבען צו טאהן אלס ביזנעס, זאנדערען אלס רבנים וועמען הייליגע פפליכט איז צו אכטונג געבען אויף כ ש ר ו ת א ה ז ג ע ל ד, זאלען די בעלי בתים ראטעוועו די רבנים פון לאנד פון א הונגער לעבען, אוז באזארגען זיי מיט פרנסה בכבוד ווי עס פאסט פאר רבנים, וועלען דאז ניט פארקומען אז עס אלע מכשולים וואס קומען פאר יעצט. אבער כל זמן די רבנים פון לאנד געפינען זיך אין א שרעקליכע לאגע אוז זייערע קינדער זענען ניט באזארגט מיט די נויטיגע לעבענס מיטלען אוז זיי זענען אונטערווארפען אונטער די הערשאפט פון בעלי בתים אוז פרעזידענטען וועלכע זענען צו פראסט צו קענען אפשאצען ווי געהעריג דעם כבוד אוז די ווערדע פון א רב, כל זמן דאס וועט ניט געשעהן האט קיינער קיין רעכט ניט צו טאדלען די רבנים וועלכע זענען די קרבנות פון פאלק, קרבנות־צבור, אוז באשולדיגען זיי אין זינד וועמעס שולד פאלט באמת אויף די קעפ פון די אונפארענטווארטליכע בעלי בתים, וועלכע האבען גורם נעווען אז די אלע צרות אוז חרפות.

וועז דער מצב הרבנים וועט פארבעסערט ווערען וועט ממילא דער מצב הרבנות אוז דער מצב היהדות פאר־בעסערט ווערען. — אם אין קמח אין תורה.

זאלען די פרומע בעלי בתים פון לאנד באזארגען די רבנים מיט „קמח" וועלען דאז די רבנים באזארגען דאס יודענטהום מיט תורה על פי דרכה של תורה, אוז די רבנים וועלען דאז האבען די מעגליכקייט, די רוהיגקייט, די צייט, די פעהיגקייט, די נויטיגע געדולד, צו וויידמען זייער גאנצען לעבען צו פארשטארקען דאס יודענטהום אוז אלעס וואס ביי אונז אידען איז ליעב, הייליג אוז טהייער!

די רבנים וועגען אידישע ערציהונג

דער הייליגסטער מאמענט פון דער קאנוועגשאז איז געווען ווען מען האט געערדט וועגען אידישע ערציהונג על פי רוח התורה. באוואוסטע רבנים האבען זיך אויס־געדריקט אז דער הויפט צוועק פון זייער קומען אויף דער קאנוועגשאז איז געווען, צו באקומען א קלאהרען ענטפער אויף די ברענענדע אוז הייליגע פראגע פון גוטע אידישע רעליגיעזע ערציהונג.

די אידישע ערציהונג, ווי באוואוסט, ליגט ניט אין די הענט פון די רבנים וועלכע שעפען זייערע ידיעות פון דעם הייליגען אידישען קוואל נאר פארשיעדענע „באביים" וועלכע זענען אפשר גוטע ענגלישע רעדנער אוז קענען אויך שפיעלען „בייז באל" אוז זענען פעהיג צו ארגא־ניזירען די ווייבער פון זייערע טעמפלען אין פארשיעדענע קלאבס, זיי ווערען יעצט די בעלי בתים אוז דעה־זאגער איבער די אידישע ערציהונג, די נעריכטע אידישע ישובים וואו עס פלענט זיך געפינען תלמוד תורה'ס פון נאהענט צו טויזענד קינדער, אזעלכע ריכטיגע אידישע ישובים ווערען יעצט אין גאנצען חרוב. דער עולם האלט אין איין „מופען". מען מופט אין נייע געגענדען, וואו ניט שוהלען ווערען געבויט נאר „טעמפעלס" אוז „סענטערס" וואו עס ווערט געשאפען א „סווימינג פול" וואו דאס יודענטהום כאפט א שוויץ אוז א שווים, אוז טרינקט זיך דארט נאר נישט קשה'דיג, דארט אין די „טעמפלען" אוז „סענטערס" האבען ניט קיין פלאץ ארטהאדאקסישע רבנים, ריכטיגע רבנים, רבנים פון ש"ס ופוסקים, נאר „באביים" וועלכע האבען צו טאהן מיט „סאשעל־וואירק" אוז „דזשודאיזם" ווי זיי פארשטעהען דאס, אוז דרך אגב, זענען זיי ניט

קיין גרויסע קענער אין העברעאיש, אין חומש מיט רש"י נביאים, משנה, גמרא, אויסער יחידים וועלכע זענען יוצאים מן הכלל, זייער השקפה אויפ'ן אידישען חנוך איז ניט די השקפה פון דעם ארטהאדאקסישען איד וועלכער איז א בן תורה. אלייז זייענדיג פארנומען מיט זייער „ראבינאט" באנוצען זיי זיך זעהר אפט מיט די מיטווירקונג און די השפעה און עצות פון דעם פראפעסיענעלען העברעאישען לעהרער וועלכער איז זעהר אפט, א נאציאנאלער ראדיקאלער איד, ניט קיין רעליגיעזער, און דער גאנצער חנוך אונטער אזא מיש־מאש פון וועלט אנשויאונגען, פון צוגיף געמישטע פארשיעדענע נענענזייטע השקפות, פע־דאגאגישע טענדענציעס מעטהאדען מיט א געמישעטע פון „רזשודאיזם" אמעריקאניזם, נאציאנאליזם אהן רעליגיאן, און רעליגיאן אהן נאציאנאליזם, אחד־העם'יזם מיט שעכ־טערזיזם, דער מאדערנער ראבי מיט דעם פריעזר ראדי־קאלען העברעאישען לעהרער, מיט עלטערען וועלכע זינקען אין גראבען מאטריאלישען אמעריקאניזם און אסימילאציע. מיט פאבליק סקוהל קינדער וואס קומען אייז שעה אין טאג אדער נאר עטליכע שטונדען א וואך אלא סאנדיי סקוהל צו כאפען א לעק פון ראדיקאלען העברעאישען קאנסערוואטיוועז אמעריקאנישען „רעלידזשעס" יודען־טהום. רבונו של עולם! וואס פאר א קאריקאטורע פון א חנוך איז דאס!

די פראגע איז, אלזא, ווי אזוי שאפט מען א גאנצען רעליגיעזען נאציאנאלען אידישען חנוך? אהן סתירות אהן ווידערשפרעכונגען, וועלכער זאל קענען ארויסשלעפען די יונגע נשמה'לע פונ'ם אידישען קינד אין אמעריקע, פון די שארפע נענעל פון דער שרעקליכער אסימילאציע?! ווי אזוי בינדט מען צו מיט א קשר של קיימא דעם נייעם אידישען דור אין אמעריקא מיט דעם א י ד ע ן פון היינט און מיט דעם שעהנעם אידישען עבר, מיט די אוצרות פון תורה שבכתב און תורה שבעל פה, מיט די קדושת התורה און קדושת החיים, מיט ארץ ישראל, מיט די אלטע און נייע בויענדע העברעאישע ליטעראטור מיט — ל מ ו ד ו ח נ ו ך ע ל פ י ד ר כ ה ש ל ת ו ר ה.

וואלט די קאנוועגשאן ניט פארנוצט צופיעל צייט פאר די כשר'ע און ניט כשר'ע וואורשט פעקטאריעס, וואלט איהר געלונגען צו געפינען א לייזונג צו אט דיזע הייליגע און ברענענדע פראגע, און די קאנוועגשאן וואלט געבליבען ה י ס ט א ר י ש ה י י ל י נ ג אין די נע־שיכטע פון אמעריקאנער יודענטהום. אזוי אבער האט זי ניט געהאט די מעגליכקייטען צו לייזען די ג א נ צ ע פראגע ווי זי איז, אוים מאנגעל אין צייט, אבער, עס מוז נעזאגט ווערען דער אמת, אז די רבנים וועלכע האבען זיך באטהיליגט אין די דעבאטען וועגען חנוך, האבען נע־צייגט א געזונטען שכל הישר און א טיעפע הבנה בנוגע צו די פראגע פון חנוך, און נאר דעם ספעציעלען סעפע־ראטען רעפארט וועגען חנוך וועלכער איז געהאלטען ע־ווארען ביים שרייבער פון דיזען שורות און וועלכער וועט אפשר פארעפענטליכט ווערען אין גאנצען אין די קומענדע נומערען פון „דגל ישראל", האט מען געפיהלט ווי די שכינה רוהט אין דעם גרויסען קאנוועגשאן האל פון די רבנים, און מען האט געקענט הערען די הארץ קלאפענישע פון דעם יונגען אידישען קינד אין אמעריקע, דער אייניקעל פון רבי עקיבא און ר' חנינא בן תרדיון, ווי ער בעט גאט אז די רבנים זאלען איהם ראטעווען פון גוי'אישע הענד, און ברענגען איהם גאנץ און זיכער צום הייליגען אידישען קוואל, צום מקור ישראל.

די בעשלוסע פון דער קאנוועגשאן בנוגע חנוך זענען אריגינעל, מאנכע פון זיי זענען דעם ערשטען מאל פאר־געבראכט געווארען אין זייער פראקטישען און נוצליכען פארום אין דער היסטארי פון רבנישע קאנוועגשאנס, עס איז אבער ניט דער עיקר צו אננעהמען שעהנע בעשליעסע, נאר דער עיקר איז, צו דורכפיהרען און פארווירקליכען זיי אין פראקטישען לעבען, זיי זאלען ניט בליבען בלויז אויפ'ן פאפיר, און דאס דארף זיין די הויליגע פפליכט פון דעם „דגל הרבנים" און „כנסת הרבנים" צו ד ו ר כ ־ פ י ה ר ע ן און פ א ר ו ו י ר ק ל י כ ע ן די ההלטות זייערע ווי עס פאסט פאר אזעלכע חשוב'ע רבנישע אר־גאניזאציעס.

וועז די קאנוועגשאן וואלט נערופען געווארען נאר מיט דעם איינציגען צוועק צו פראגירען די שוהלען פון לאנד אין די פראגען פון אידישע ערציהונג, וואלט דאמיט אליין געקענט די קאנוועגשאן בלייבען היסטאריש, און וואלט אויפגעטאהן זעהר פיעל פאר די צוקונפט פון יעדענטהום.

די שוהלען מוזען זיך שטארק און באמת פראגירען זיך אין אידישען חנוך, וועז ניט וועט מען קיין שוהלען אין גאנצען ניט דארפען. פאר וועמען וועט זיין כשרות, שבת, שוהלען און בתי מדרשים, וועז מיר וועלען ניט צוגרייטען א נייעם אידישען דור וועלכער זאל האלטען פון שבת, שוהלען, כשרות און דאס גלייכען?!

די רבנים און דרשנים פון לאנד מיט די מיטווירקונג פון די פיהרער פון די שוהלען מוזען אנפאנגען א שטאר־קען פייערדינגען קאמפיין פאר אידישע ערציהונג על פי רוח התורה והיהדות!

וער וועט שאפען שלום צווישען די רבנים פון אמעריקע?

א טראס צום וועג פון שלום צווישען ד ירבנים פון אמעריקע איז געשאפען געווארען לעצטע וואך אויף דער פאראייניגטער קאנוועגשאן פון דעם „דגל הרבנים" און „כנסת הרבנים". די צוויי חשוב'ע באוואוסטע רבנים ארגאניזאציעס האבען דורכגעפיהרט א גלענצענדע קאנ־וועגשאן צוזאמען אין אחדות און שלום, און די חברי הנשיאות פון דער קאנוועגשאן, די רבנים גאונים פון

„דגל" און „כנסת" אין דעם הייליגען פערבאנד פון שלום און אחדות זענען געוועסען ווי ברידער צוזאמען האנד ביי האנד, און מיר פרענען פשוט, קורץ, קלאהר און דייטליך, ווארום זאל אויך ניט נעשלאסען ווערען שלום און אחדות מיט די „אגודת הרבנים" און „ועד הרבנים"?!

מיר ווייסען צו רעספעקטירען און ליעב האבען אונזערע חברים רבנים, די נעשעצטע חברים, רבנים מובהקים וגדולי ישראל פון די „אגודת הרבנים" און „ועד הרבנים". מיר אלע זיידען דאך פון דעם זעלבען אידישען קרעטש, מיר אלע זענען דאך איבערגענעבען בלב ונפש צו אונזער הייליגער תורה, ווארום זאלען מיר באמת זיין צושיידט און ניט פאראייניגט אלע צוזאמען און ארבייטען אלע צוזאמען פאר חזוק התורה והיהדות?!

די „אגודת הרבנים" וועלכע איז די עלטסטע חשוב'ע רבנים ארגאניזאציע וועט דאך באמת נאר ניט קענען אויפטאהן ממשות'דיג, וועט בשום אופן ניט קענען דורכפיהרען פראקטישע תקנות פאר'ן יודענטהום און צו פארבעסערען דעם מצב הרבנים והרבנות אהן די אמת'ע הארציגע מיטווירקונג פון דעם „דגל הרבנים" און „כנסת הרבנים", ווארום ניט פאראייניגען זיך אלע צוזאמען אין שלום און אהדות?!

עס מוז געשאפען ווערען א פאנד פאר די עלטערע רבנים אויף זייערע עלטערע יאהרען, ווען מען ווערט אונפעהיג צו טאהן נוצליכע ארבייט פאר די שוהלען און קהלות פון לאנד, אן אל תשליכנו לעת זקנה פאנד פאר רבנים וועלכע האבען קיין שטעלעם ניט, און אזעלכע זענען דא זהר פיעל און זייער צאהל וועט וואהרשיינליך ווערען גרעסער פון טאג צו טאג, און זייער לעבען און עקזיסטענץ איז פשוט אין געפאהר, ווי עס איז באוואוסט צו דעם וועלכער פארשטעהט דעם מצב הרבנים אין אמעריקע, ווען די „אגודת הרבנים" קענען שאפען אזוינע פאנדען וועלכע זענען צוטהיילט צווישען זיך אין באזונדערע אגודות און ארבייטען ניט אלע צוזאמען בלב ונפש מיט איינע און די זעלבע מיטלען פאר איין צוועק, אלע פאר איינעם, און איינער פאר אלעמען?!

עס איז פשוט ניטא איין וויכטיגע פראגע אין דעם אידיש אמעריקאנעם לעבען וואו רבנים זאלען עפעס ווירקליך קענען אויפטאהן ממשות'דיגס, וועלכע זיי זענען ניט באמת אלע פאראייניגט צו זאמען, און וואלטען אלע רבנים פון לאנד געווען באמת פאראייניגט צוויישען זיך וואלטען זיי דאן, נאר דאן, נעקענט שאפען וואונדער, זיי וואלטען דאן פארבעסערט דעם מצב הרבנים ומצב היהדות צוזאמען וועלכע עס וועט עקזיסטירען באזונדערע רבנישע אגודות און וועלען ארבייטען יעדערע באזונדער, און איין גרויסער שטארקער כח וועט זיי ניט פאראייניגען און קאנצענטרירען צוזאמען, אזוי וועט זייער ארבייט ניט זיין קיין ברכה ניט פאר זיי אליין און אויך ניט פאר'ן אמעריקאנער יודענטהום, און זאלען די רבנים, די פיהרער פון די אלע פארשיעדענע אגודות, האבען א חשבון הנפש און פרענען זיך אליין „הלנצח תאכל חרב?!"

מען זאגט אונז אז עס נעפינען זיך רעווערענדס און פאלשע רבנים וועלכע גיבען זיך אפ מיט רבנות אין דער צייט וועו זיי זענען ניט קיין רבנים, איז צו פטור ווערען פון דיעזע מכה איז מעגליך נאר דאן וועו אלע רבנים פון לאנד פאראייניגען זיך אין אירן אגודה און ארריינגעהמען אין דער אגודה אלע רבנים און דאן קען זיין די מעגליכקייט צו שאפען א מין „קלירינג האוז" וואו די רבנים אליין זאלען קאנטראלירען און באשטימען ווער פון זיי זאל האבען א רעכט צו אפגעבען זיך מיט רבנית, ווי שאלות, גיטין וכדומה, און ווער עס זאל זיך אפגעבען בלויז מיט דרשנות והטפה און ניט מיט רבנות. וועו אבער עס עקזיסטירען פארשיעדענע אגודות מיט רייבונגען צווישען זיך, מיט קנאה און שנאה, קען די הפקרות אין דער אידישער גאס ניט אפגעשאפט ווערען.

עס מוז געשאפען ווערען א פאנד צו באזארגען רבנים וועלכע זענען אלט אדער וועלכע האבען קיין שטעלעם ניט. עס מוז געשאפען ווערען א פאנד פון מיליאנען צו באזארגען די תלמוד תורה'ס און ישיבות פון לאנד, וועלכע קענען ממש ניט עקזיסטירען. די רבנים פון לאנד זיי מוזען זיין די יעניגע וועלכע דארפען האבען דעם אידישען הנוד אין זייערע הענד. עס מוז געשאפען ווערען באמת א ריכטיגער קאנטראל איבער כשרות. עס מוז ענדליך געפינען ווערען א ריכטיגער תירוץ אויף דער פראגע פון פרומע אידען „מי יאכילנו בשר?" און אט די אלע אויבענדערמאנטע פראגען וועלען קיינמאל ניט קענען געלייזט ווערען וועו די „אגודת הרבנים", „דגל הרבנים", „כנסת הרבנים" און „ועד הרבנים" וועלען ניט געפינען א וועג ווי צו מאכען א גליקליכען שלום און ארבייטען צו זאמען האנד אין האנד.

יהידים שלאגען אפשר קאפיטאל פון די אומגליקליכע צושפליטערונג אין א דאנק די צושפליטערונג פון די רבנים פון לאנד האבען זיי מאכט, הערשאפט, פיהרערשאפט, כבוד און געלד, אבער די רבנים בכלל און דאס יודענטהום בפרט ליידען פון אט דעם פרוד אגדות וואס ברענגט צו א שרעקליכען פרוד לבבות און צו אומגליקליכע רעזולטאטען און צו ערנידערינגען דעם כבוד התורה.

אויב עס איז אונמעגליך אז אלע אגודות זאלען זיך פאראייניגען, זאל לפחות געשאפען ווערען אזוי שנעל ווי מעגליך א ועד משותף פון אלע אגודות פון לאנד, וואו עס זאלען אויסגעארבייט ווערען פלענער פאר ארבייט וואו אלע אגודות זאלען קענען ארבייטען צוזאמען און וואו ערוועהלטע פארטרעטער פון א ל ע אגודות זאלען האבען אפטע זיצונגען לטובת היהדות.

וואר וועט שאפען שלום צווישען די רבנים פון אמעריקע? מיר דענקען אז די פיהרער פון די „אגודת

הרבנים" דארפען זיין די ערשטע צו שאפען אזא פאר־
אייניגונג. די עלטסטע רבנישע אגודה פון לאנד דארף
וויסען אז אזוי ווי מען קען ניט קומען צו א יחיד און
פרענען איהם ווארום לעבסטו? הער אויף לעבען מ י ר
וועלען לעבען פאר דיר! אזוי קען מען ניט קומען צו א
רבנישע אגודה און זאגען הער אויף צו לעבען, נעה אונטער
און מיר וועלען דיך איינשלינגען, דאס קען ניט און טאר
ניט פאסירען, אלעם וואס לעבט האט א זכות צום לעבען.
עס דארף דערפאר געפינען וועלען א וועג א פלאן, ווי
אזוי די א ג ו ד ו ת זאלען זיך קענען פאראייניגען
מיט די צושטימונג פון די אגודות
און אלע זאלען קענען ארבייטען צו זאמען בלב ונפש
פאר אלעם וואס איז טהייער און הייליג ביי אידען.

מיר זענען זיכער אז א וועג פון שלום און אחדות
קען געפינען וועלען פיעל שנעלער ווי מען דענקט, א ו י ב
נאר די כוונה זאל זיין באמת לשם
ש מ י ם. און דאן וועט קומען די גליקליכע געבענשטע
שעה פאר די רבנים פון לאנד און פאר דעם יודענטהום
פון אמעריקא.

מיר ווילען שלום!!

ערקלעהרונג פון רעדאקטאר

איך געפין פאר נויטיג צו באקאנט מאכען צו די לעזער
פון „דגל ישראל" אז איך בין פאראנטוואָרטליך בלויז
פאר די לייט ארטיקלען אין אידיש און העברעאיש וועלכע
איך שרייב ווי אויך פאר די ארטיקלען וועלכע בעהאנדלען
א ל ג ע מ י י נ ע אידישע פראגען וועלכע איך רע־
דאקטיר, איך בין אבער ניט פאראנטוואָרטליך פאר נאטי־
צען וועגען געזעלשאפטליכע פראגען וועלכע ריהרען אן
יהידים. וויל אזוינע נאטיצען ווערען ניט רעדאקטירט
פון מיר, זאנדערען זיי ווערען אימער רעדאקטירט פון א
גרופע חשוב'ע רבנים, חברים פון „דגל הרבנים", וועלכע
זענען געווויס פאר־אנטוואָרטליך פאר זייערע מעשים און
נוטע כוונות.

בברכת התורה והיהדות,

הרב שמריהו ליב הורוויץ.

הערה למאמר ראשי

במאמר הראשי שבועות בגליון הקודם של „דגל ישראל" מחודש סיון כתוב, כי חג השבועות הוא חג הבאת בכורים. יואיל נא הכותב לעיין מסכת ביצה פרק ב', מסכת בכורים פרק א', רמב"ם הלכות בכורים הלכה ו'.

יעקב הכהן הורוויץ,
רב בפיטסבורג.

בכל עניני המערכת, לפנות אל:
RABBI S. L. HURWITZ
1503 Eastern Parkway Brooklyn, N. Y.

דער פנקס

א פאלשטענדיגער באריכט פון דער פאראיניגטער קאנווענשאן פון דגל הרבנים און כנסת הרבנים

די קאנווענשאן האט זיך געעפענט מאנטאג דעם ערשטען טאג פון ראש חודש תמוז אין דעם שהנעם זומער פלאץ פון מאונט פרידום, ניו דזשוירזי, מיט פראכט און גלאנץ. ביי דער קאנווענשאן זענען אנווועזענד די פאלגענדע רבנים: הרב זאב וואלף מרגליות; הרב ר' אברהם אהרן יודעלאוויץ; הרב ר' רפאל מרדכי בארי־שאנסקי פון וואשינגטאן; הרב יעקב יוסף הורוויץ פון פיטסבורג; הרב יעקב איסקאלסקי פון נו יארק; הרב יעקב בן ציון מענדעלסאן, נו יארק; הרב מאווישאוויץ, בראנקס; הרב אליעזר ליפא גארטענהויז; הרב יוסף פיימער סלוצקער רב; הרב רש"ד פוזנער, דזשוירזי סיטי; הרב לעווין, לייקוואוד; הרב רש"ז קליוואנסקי, ברוקלין; הרב מנחם הכהן ריזיקאוו; הרב ניסענבוים; הרב הורוויץ באסטאן; הרב אשר וואקס; הרב דר. ראבינאוויץ; הרב דר. שאפירא; הרב אהרן דים; הרב מייטעלבוים; הרב משה ליפשיץ, פילאדעלפיא; הרב ישראל שיינקמאן אטלאנטיק סיטי; הרב מ. שאפירא; הרב מנשה מרגליות; הרב צדוק לעדערמאן, הרב מאר־קאוויץ; הרב אהרן זלאטאוויץ; הרב יצחק סאדין; הרב ישראל האגער, הרב ז. ט. גאלובאווסקי; הרב אברהם לובין; הרב טויבענפליגעל; הרב פאקשיווע; הרב גוטמאן מקאמענע; הרב א"פ ניומאן; הרב ראבינאוויץ, באס־טאן; הרב ליוואי; הרב צבי קאהן; הרב פרענקעל; הרב רש"ל הורוויץ; הרב גרינבערג; הרב אדאמס, ווילקעס־

בערי; הרב גילינסקי; הרב שעכטער; הרב קאטצען, פאסייק; הרב ד. דאנציג; הרב משה טענענבוים, הרב זינגער, נוארק; הרב אברהם סוכו; הרב מפו; הרב קליין; הרב קעלנער, פאסייק; הרב ווייסבלאט; הרב הירש; הרב גראסבייז; הרב שאפירא; הרב בוסקוס, הרב כעלמייער; הרב ברעסלער, פעטערסאן; הרב פאגארעלסקי; הרב זעכצער; הרב סאסיוועד; הרב ש. נאלדין; הרב וואלף; הרב יאקובאוויץ; הרב ריימער; און הרב שטערן.

הרב יעקב איסקאלסקי רופט די קאנוועגשאן צום ארדער און עס ווערען אויסגעקליבען אלס חברי הנשיאות: הרב ר' וועלוועלע מרגליות, הרב ר"א יודעלאוויץ, הרב בארישאנסקי, הרב הורוויץ מפיטסבורג. פאר סגנים: הרב איסקאלסקי, הרב מענדעלסאן, הרב רש"ל הורוויץ והרב הורוויץ מבאסטאן. פאר מזכירים: הרב צבי קאהן, הרב ליוואי און הרב מפו.

די חברי הנשיאות ווערען פארגעשטעלט און אלע רעדנער אין א טאן פון שלום מיט די איבערינע רבנישע ארגאניזאציעס, אבער אין דער זעלבער צייט צייגען זיי אן אויף די פעהלערען פון דער הנהגה פון די נענען אגודות און ועדים און זאגען אז מען מוז נעהמען א שטעלונג, וועלכע זאל צווינגען אלע רבנישע פאראיינען צו פאר־אייניגען זיך אין איין רבנישע ארגאניזאציע וואס דאס וועט קענען עקזיסטירען שלום ושלוה בין הרבנים צווישען זיך און מיט דעם וועט מען קענען נעווינען דעם צוטרויען פון פאלק צו די רבנים.

הרב איסקאלסקי רעדט וועגען די באציהונגען צווישען די רבנים זעלבסט, וואס דורך זייערע רייסעריין פאלט ארונטער די רבנישע אויטאריטעט און דער כבוד התורה איז מושפל עד שאול תחתיה, און ממילא שוין וועדט די נאנצע תורה וואכענדיג און די אלע, אזהרות ומודעות ווערען ניט נענומען ערנסט. א באוויז איז די פראנע פון כשרות וואס דאס איז דער אבן הפנה פון די ארטהאדאקסישע רבנים, אויף וועלכע זיי גיבען אוועק זייערע בעסטע כהות אבער צוליעב די קרינעריין צווישען זיך, וואס זה אוסר וזה מתיר און ריידען אוים איינער אויף דעם צווייטען כל דבר אסור איז די כשרות פראנע לעצטענס אויך פיעל שוואכער נעווארען, ווי עס איז דער פאל מיט שחיטת עופות וואס עס איז אין נאנצען ארויס נענומען נעווארען פון רבנישע הענט אין אזא שטאדט ווי נו יארק, און די נאנצע שחיטה ליגט בייא „שטארקע" אין די הענט. אויך איז פיעל פארקלענערט נעווארען די כשרה שחיטה אין די שלאכטהייזער, און טהיילווייז איז שולדיג אין דעם אויך דער מיספארטרויען צו דער נאנצער פראנע פון כשרות.

הרב איסקאלסקי טרעט ארויס שארף און מעכטיג נעגען דער הנהגה פון „אגודת הרבנים" און „ועד הרבנים", וועלכע האבען פארכאפט די פאליטישע מאשין און בלייבען אלע מאהל ביים רודער, אפגעזעהן וואס דער רוב מנין ובנין איז נענען זיי, און ברענגט א פאקט דאס וואס ביי דער לעצטער קאנוועגשאן איז די עלעקשאנס פאר בעאמטע פארנעקומען 2 אוהר מארגענס אין בעלמאר, און צוויי אוהר האט שוין דאס פאלק בעלעזען אין פריש צאפעלדינגען „מארגען זשורנאל" וואס האט זיך נעדרוקט בעפאר צוועלף די רעזולטאטען פון דעם עלעקשאן. דארף מען האבען א בעסערען באוויז וויי די פאליטישע מאשין וועלט אנ־געפיהרט?

מען פרעגט אונז — צו וואס דארף מען נאך רבנישע ארגאניזאציעס? אויב מען האט טענות צו די „אגודת הרבנים", האט מען דאך נעדארפט אויסקעמפען פון קאנ־וועגשאן־פלאהר ביי זיי זעלבסט. אבער דער תירוץ דערויף איז, אז יעדען מאהל פלאנט מען, אנצופיהרען אן אפאזי־ציאן, אבער די שטארקע מאשין לאזט נאר ניט צום וואלט, און ביי זיי איז א כלל „לא מפיהם אנו חיים" און לויט דעם באקאנטען אויסדרוק „בעסער נאר ניט זיין איידער צו זיין א נאר ניט" דערפאר זענען נעגרינדעט נעווארען באזונדערע רבנים ארגאניזאציאנען.

און אויסער דעם כבוד פון צו זיין אן אפיסער דארטען, וועלכער יעדערער וואלט זיי אפשר מוחל נעווען, טהוען זיי אזעלכע טהאטען על חשבון עצמם, ניט אנפרעגענדיג אפילו די עקזעקוטיווע חברים, וועלכע זענען לגמרי ניט לרצון די אלע חברים. און הרב איסקאלסקי ברענגט דעם פאקט, וואס דער מנהל זייערער האט געשריבען קיין ארץ ישראל צו די נדולים אז מען זאל ניט נעבען קיין סמיכה אדער כעין סמיכה צו בהורי אמעריקא וועלכע קומען אין ארץ ישראל צו פארברענגען דארטען אין די ישיבות ודעתם לחזור נאך אמעריקא ווייל דאס ברענגט צו אן עלבון התורה וכו'. און הרב איסקאלסקי לעזט פאר א בריף פון דעם באוואוסטען גאון און מחבר הספר „חבל יעקב", וועלכער שרייבט מיט ענטריסטונג נענען אזא בריף, וואס ער האט ערהאלטען מאגודת הרבנים מאמע־ריקא, וועלכער אויסער וואס דאס איז ניט ריכטיג און איז ניט מענשלאך, איז דאס אויך א באלידיגונג לגאוני ארץ ישראל, וואס דאס מיינט אז די גאונים זענען נאר קיין מבינים ניט מי הוא ראוי להוראה להיות רב בישראל.

רבנים וועלכע זיינען אין אמעריקא און פיהרען א לשכה אונטער א טשארטער פון אמעריקאנער רעגירונג זאלען זיך ערלויבען צו באיקאטירען אמעריקאנער יונג־לייט מושלמים בתורה פון דער ישיבה, אהן א פארוואס.

הרב איסקאלסקי דערצעהלט אויך פון זיינע אייגענע ערפאהרונג מיט זיי פאר דער לעצטער צייט, וועלכע עס איז אנגענאנגען א סכסוך וועגען דער וואורשט פעקטארי פון פאלעסטיין, און האט נעווייזען פיעלע „אהובי ידידי לעטערס" וואו זיי האבען געביטען זיירע מיינונגען און באשלייעסע אייניגע מאהל, ביז וואנען ער האט אוים־נעפונען די מיינונגען פון זייערע באשלייעסע, אויף אזוי פיעל אז דער מנהל האט פשוט נעווואלט אריין געהן אין דער השנחה דורך א זייטיגע הינטער ביזנעס וועג, און האט באוויזען א נעשריבענעם קאנטראקט און אן אפי־דייוויט, אויך אן אונטערוועג לעטער נעשריבען צו א ועד הכשרות אין א שטאדט אין די וועסט. די אלע פאקטען

און נאך האבען געמאכט זעהר א שטארקע ווירקונג אויף אלע אנווועזנדע, אז זיי האבען באשלאסען אז מען זאל תיכף זעצען א בית דין פון די זקני הרבנים זיי זאלען ארויסגעבען א פסק בית דין: אויב א מאן אדער קאר פאריישאן וואס האנדעלט מיט טריפה פלייש פראדוקטען און האט אויך א כשר'ע ביזנעס, צו מעג רב געבען זיין הכשר אויף דעם כשר'ן מסהור אדער ניט?

דורך די אלע באווייזע און טענות, וואס ער האט פארגעבראכט האט הרב איסקאלסקי פעסט געשטעלט אז מען האט זיך געמוזט אפטהיילען און גרינדען אנדערע רבנישע ארגאניזאציעס, אבער דאס מיינט ניט, אז מען שטרעבט ניט צו שלום. אדרבה מיר אלע זענען פאר שלום, בתנאי זיי זאלען אנפאנגען צו פיהרען זיך אויף אן אנדער וועג, אדער זאלען לאזען אנדערע פיהרען.

דורך די רייד פון הרב איסקאלסקי האט די קאנווענשאן ארויסגעטראגען א באשלוס, אז עס זאל געגרינדעט ווערען א בית דין הגדול, באשטעהענד פון זיבען גדולי הרבנים אויסגעקליבען פון אלע אנודות, וכל הדבר הקשה יביאון אליהם ומהם תצא הוראה על פי התורה.

עס איז אויך פארגעבראכט נעווארען די פראגע פון קיסינגן (קישקעלעד) אין וועלכע עס ווערט געשטאפט די פליישען צו מאכען וואורשט, און עס איז ארויסגעשטעלט געווארען, אז זעהר פיעל פאלשקייטען ווערט געטאהן אין דיעזען מסהור, אויף אזוי פיעל אז עס איז באוויזען געווארען א מעשה בית דין, אז א געוויסער רב וועלכער האט אן השגהה אויף א וואורשט פעקטארי און איז באוואוסט דורך זיינע הכשרים אויף די פוילישע טריפה דקין פון לעצטען יאהר, האט ארויס געגעבען א הכשר אויף טריפה דקין, געשיקט פון דאנען נאך וויען. די גאנצע קאנווענשאן איז נבהל ונשתומם געווארען הערענדיג אזעלכע מעשים פון דיעזען רב, וועלכער פייט זיך כלומרשט פאר כשרות לכסות את העינים, אז מען זאל ניט זעהן זיינע מעשים תעתועים. עס איז אויך ערקלערט געווארען, אז עס ווערט פארקויפט דקין פון בראזיל און ארגענטינא און א רב גיט א הכשר אויף דעם, ביי דער צייט וואס הרב חלפן פון בועגעס איירעס האט געשריבען אז פון דארטען קען ניט קומען קיינע כשר'ע דקין. עס איז פעסט געשטעלט געווארען דאס היער איז פאראן נאר א פאר כשר'ע דקין — קיסינגן — מאנר פעקטשורערס, דער גרעסטער פון זיי איז די אינדעפענדענט כשר קיסינג קאמפאני, וואס דארטען איז פאראן אן השגהה מעולה תמידית, מיט א רב מובהק און משגיח התמידי וועלכע איז כשר בתכלית הכשרות און עס איז באשלאסען געווארען דאס עס זאל פארגעבראכט ווערן בעפאר א ב י ת ד י ן, וועגען דעם אויבענדערמאנטען רב און מאכען א גרינדליכע חקירה ודרישה וועגען די ארגענטינער ובראזילער דקין, און נאכהער מפרסם מאכען די פאקטען לפני כל קהל עדת ישראל, — מיט דעם איז געשלאסען געווארען די צווייטע זיצונג.

די ישיבה שלישית איז געווען אונטערן פארזיץ פון הרב הורוויץ פון באסטאן. עס ווערען פארגעלייענט קייבעלגראמס פון די „אגודת הרבנים דפוילען" און הרב ר' חיים יוסף זאנענפעלד פון ירושלים, ווינשענדיג גרויס ערפאלג די קאנווענשאן. אויך טעלעגראמס פון הרב טוווערסקי פון אינדינאפאליס, הרב ר' חיים מענדל לאנדא זאווריצער רב, די בריף פון הרבנים הגאונים ר' ישראל אבא קרינער מבאסטאן רמ"ח ראבינאוויץ, הרב ר' יוסף ראבינאוויץ פון דעטראיט און פון פיעלע ארגאניזאציעס וואס כולם בפה אחד דריקען אוים הצלחה אין דער הילי־נער ארביט.

עס ווערען באריכטעט די נעמען פון די פארשיעדענע קאמיטעען — ועד ההסתדרות: הרב איסקאלסקי, הרב מאווישאוויץ, הרב בארישאנסקי הרב הורוויץ מבאסטאן, הרב מענדעלסאן, הרב אדאמס הרב מנשה מרגליות, הרב צבי קאהן הרב יצחק סאדין, הרב יוסף פיימער.

ועד התעמולה: הרב גארטענהויז, הרב דים, הרב נתן ראבינאוויץ הרב ניומאן, הרב זיסקינד, והרב באר־שאנסקי.

ועד לטהרת המשפחה: הרב שלמה דוד פוזנער, הרב אברהם לובין, הרב טויבענפלינעל, הרב זינגער, הרב קליין מניו בראנזוויק הרב אברהם סוכן.

ועד הקובלנא: הרב רש"י פינקעלשטיין, הרב לייטער, הרב טשארני, הרב חריף הרב לאקס הרב ח"א פרידמאן, הרב גאלובאווסקי.

ועד השבת: הרב יוסף פיימער הרב ניסענבוים, הרב ריזיקאוו, הרב זלאטאוויץ, הרב שיינקמאן, הרב פאקשיווע, הרב מאשקאוויץ, הרב ברעסלער הרב רובינס.

ועד לעניני ארץ ישראל: הרב דר. שאפירא, הרב ליפשיץ מפילאדעלפיא הרב צבי הכהן, הרב גוטבלאט, הרב גראסבייז, הרב פאנארעלסקי, הרב ש. ענייס.

ועד הכשרות: הרב מאוושאוויץ, הרב לעדערמאן, הרב קעלנער, הרב שעכטער, הרב טענעבוים, הרב שמדיה הורוויץ מבאלטימאר.

ועד לעניני הצדקה: הרב ש"ז קליוואנסקי, הרב ליוואי, הרב לעווין לייקוואוד הרב חיים יעקב הוירש, הרב וויסבלאט הרב אלכסנדר לעווין הרב אונגאר.

ועד לעניני החנוך: הרב רש"ל הורוויץ, הרב דר. שלום ראבינאוויץ, הרב מפו הרב מ. שאפירא, הרב מרדכי זעליג הוירש, הרב צבי ראבינאוויץ.

ועד לתקנת עגונות הרב איסקאלסקי, הרב רי"א קרי־נער, הרב מ"מ לאנדא, הרב רמ"ה ראבינאוויץ, הרב ר"מ ראזען, הרב ב"ב גוטה הרב אשר וואקס, הרב דיינא, הרב ישראל האנער.

דער ועד הוערים איז באשטאנען פון: הרב אשר וואקס, הרב מ. שאפירא, הרב דים, הרב ניומאן, הרב גאלובאווסקי, הרב סאדין, הרב אדאמס הרב זלאטאוויץ, הרב פוזנער.

די ועידה נעהמט אויף די צדקה פראגע וואס אין דער לעצטער צייט איז ארוים דער „טאג" און האט אנגעמאכט א שטורעם, אז עס איז פאראן פאלשע משולחים און מיט דעם האט ער זעהר גורם רעה געווען צו כמעט אלע צדקה

אנשטאלטען. עס האבען זיך באטהיילינט אין די וויכוחים ווי אזוי מען קען העלפען די אמת'ע מוסדות הצדקה זיי זאלען ח"ו ניט לוידען, די פאלגענדע רבנים: הרב באר־רישאנסקי, הרב יודעלאוויץ, הרב ליפשיץ, הרב קאהן, הרב ניסענבוים, הרב פוזנער, הרב זלאטאוויץ הרב זינגער, הרב אדאמס הרב ליוואי, און עס איז ארויסגעבראכט גע־ווארען אז פיעלע בויען במות לעצמם, ווי דער „ועד להחזקת מוסדות הישוב הישן" און נאך איניגע, יערער פון זיי איז מודיע אז מען זאל קומען נעהמען קרעדענשעלס נאר צו זיי — און יערער קרעדענשעל קאסט די ישיבות גוטע געלט, וועלכע די מנהלים נעהמען ביי זיי. ישיבות ומוסדות הצדקה מוזען צאהלען פאר א קרעדע־שעל מאנאטליכע נעהאלט צו די זאגענאנטע מנהלים, און מען דארף האבען אויפפאסונג אויף די אויפפאסער.

עס איז באשלאסען נעווארען אנצונעהמען אין פרינ־ציפ דעם אריגינעלען פלאן פון הרב רג"ז מרגליות מיט אויסבעסערונגען, אז עס מוז געשאפען ווערען אן אלגע־מיינע קאמיטע פון אלע ארגאניזאציאנען פון רבנים און בעלי בתים, מיט דער צושטימונג פון די ראשי המוסדות בארץ ישראל ואייראפא, און ביז דאן זאל יעדער רב אין זיין שטאדט פיהרען זיך לויט ווי ער פארשטעהט אמ־בעסטען.

הרב פייטער — סלוצקער רב — האלט א רעפעראט וועגען שבת און רעדט מיט טרעהרען אויף דעם מורא'דיגען חילול שבת פון די אידען שומרי שבת, וועלכע דענקען אז אויטאמאביל רייידט אדער טהעאטער גיהן איז ניט קיין חילול שבת, און ברענגט בריליאנטענע מאמרים וועגען חילול שבת און זאגט אז עס פעהלט אויפקלעהרונג וועגען דעם גרויסען איסור פון חילול שבת — זיינע רייד מאכען א גרויסען רושם און וועלען נאכגעפאלגט פון הרב יודע־לאוויץ, הרב באריושאנסקי, הרב קעלנער, הרב נילינסקי, הרב סאדין, הרב סוכו, הרב נאדטענהויז, הרב דים, — און עס ווערט באשלאסען:

אז א פרעזידענט פון א שוהל, פרינציפאל אדער לעה־רער פון א תלמוד תורה טאהרען ניט זיין קיין מהללי שבת, וויל דאס ווירקט אויפ'ן פאלק און אויף די קינדער וואכעדיג מאכען דעם שבת קודש.

ווירקען אז אידען זאלען בעסער קויפען ביי שומרי שבת.

העלפען אין דורכפיהרונג פון א נעזעץ, אז שומרי שבת זאלען מענען האלטען אפען זייערע נעשעפטען זאנטאג.

העלפען אין דורכפיהרונג פון פינף טעג ארבייט־וואך אין אלע טריידס אזוי ווי עס האט לעצטענס פאסירט ביי די קלאוק מאכער טרייד.

אז עס זאל נעזעצט ווערען א בית דין זיי זאלען ארוים נעבען אן ערקלעהרונג וועגען די נייעסטע ערפינדונגען ווי טעלעפאן, עלעקטרי, ראדיא — אז דאס איז אויך נכלל אין חילול שבת, וויל ליידער איז אפילו אין די הייזער פון כלי קודש ווערט ניט אפגעהיט דיעזער חילול שבת.

הרב רש"ל הורוויץ, האלט אן אויסגעצייכענטע רעדע וועגען חינוך, הרב הורוויץ, וועלכער איז גרויס אויף דעם חינוך פעלד רעדט וועגען דער חינוך פראגע אין אלע איהרע אפטהיילונגען. זיינע ווערטער ווערען געשלונגען מיט גרויס אינטערעסע און ער שלאגט פאר אייניגע רע־זאלוציעס וועלכע ווערען אנגענומען.

אז אין יעדער שוהלע און תלמוד תורה זאלען געי־נרינדעט ווערען באיעם און מיידלאך פאראיינען שומרי שבת, און יעדער קינד זאל טראגען א „באטען" „אני משומרי שבת".

אז אין יעדער שוהל זאל זיין א חינוך קאמיטע און איין מאהל אין יאהר זאל פון די אלע קאמיטעען שטאט־פינדען א חינוך קאנפארענץ.

אז עס זאל געגרינדעט ווערען אן עלטערן ארגאני־זאציע פון פאטערס און מוטערס, וועלכע זאלען אויפנע־קלעהרט ווערען וועגען די נויטיגקייט פון א אדישען חינוך.

אז איין שבת אין יאהר זאל פון אלע בימות איבערן לאנד, געערעדט ווערען וועגען חינוך.

אז עס זאל ארויסגעגעבען ווערען א ספר המצות לתלמידים, וועלכער זאל אויך ענטהאלטען מוסר היהדות.

אז עס זאל געגרינדעט ווערען פארקיעל קהלס, פאר קינדער פון 6 ביז 8 יאהר.

אז עס זאל געגרינדעט ווערען אן „אגודת הרבנים המחנכים", וועלכע זאלען האבען מאנאטליכע מיטינגען וועגען חינוך.

עס ערשיינען קאמיטעעס, פון דער ישיבת רבנו יעקב יוסף, תורה ודעת, ישיבה דבראנסק, און נאך וועלכע פארלאנגען שטיצע דורך דער קאנווענשאן און עס ווערט אנגענומען א באשלוס צו וועגדען זיך צום פאלק, אז מען זאל געבען שטיצע צו אלע וויכטיגע ישיבות, ווי ישיבת רבנו יצחק אלחנן בית המדרש לתורה אין שיקאגא, תורה ודעת ומתיבתא אין ברוקלין, ישיבת רבנו יעקב יוסף, ישיבת רבנו שלמה קלוגער, תפארת ירושלים, און עס ווערט באדויערט וואס דער ראש ישיבה פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן איז אזא וואס האט צו טאהן מיט פרעזידיאום פאליטיק פון א רבנישע אגודה, וואס דאס שאדעט צום פרעסטידזש פון ישיבה און ברענגט ניט קיין הילף צו איהר מאטעריעלען מצב.

א ישיבה ווי אויך איהרע ראשי ישיבות דארפען זיין נייטראל, וויל א ישיבה אז אן אינסטיטוציע פון'ם פאלק און פאר'ן פאלק, און קיינע פאליטישע ריכטונגען טאהרען אויף איהר קיין ווירקונג ניט האבען. בלויז אויף אזא אופן וואלטען אלע רבנים ומגידים מיט מעהר ענערגיע נעהאלפען אין הייליגער ארבייט. עס איז זעהר באי־דויערנד אז א ישיבה, א תורה צענטער זאל זיין א נעסט פון פאליטיק טרייבעריי, וואס דאס שטויסט אפ פיעלע רבנים פון נעהמען אנטהייל אין איהר אויפבוי און אונ־טערשטיצונג.

די לעצטע זיצונג איז געווען אונטערן פאָרזיץ פון הרב באָרישאָנסקי, פון וואָשינגטאָן.

הרב איסקאָלסקי רעפעריט וועגען „תקנת עגונות" און באָריכטעט דאָס „דגל הרבנים" האָט געעפענט א „תקנת עגונות ביורא", וועלכע שטעהט אין שטענדיגע פאָרבינדונגען מיט די לשכות לעניני עגונות פון וואַרשא און אַנדערע לענדער.

דער „דגל הרבנים" באָקומט מאַנאַטליך רשימות פון הונדערטע עגונות מיט געווע באָשרייבונגען און אינפאָרמאַציעס וועגען זייערע מענער אין אַמעריקע. און מיט שטאָלץ קען דער „דגל הרבנים" קאָנסטאַטירען דעם פאַקט דאָס נישט קוקענדיג אויף די באַגרעניצטע מיטלען וואָס זי האָט ביז איצט געהאַט, איז איהר פאָרט געלונגען אויפצוטאָהן ממש וואונדער אויפזוכענדיג אייניגע צענדליג מענער און פאַראייניגען זיי מיט זייערע אומגליקליכע פרויען און קינדער און פון אייניגע אַרויסקרינגען גט'ן מיט מאַטעריעלער שטיצע פאַר זייערע וויבער.

הרב איסקאָלסקי לייענט פאָר אין לשון הקודש א רשימה פון עגונות קייסעם וואָס איז ביז דער קאָנוועגשאָן אויפגעטאָהן געווארען:

רשימה מהעגונות אשר הלשכת מודיעין לתקנת עגונות על־יד דגל הרבנים דאמעריקא מצאו את בעליהן חי או מת ועל ידם הותרו העגונות מכבלי העגון:

1) ליבוש גרינוואַלד, עזב את אשתו מלכא בילא, בשנת תרע"ד ולא נודע ממנו מאומה, וע"י חיפוש אחר החיפוש מצאנו את בעלה ואחר עבודה רבה עשה שלום עם אשתו ובניו ושלח להם שיפסקארטען ועל שאר ההוצאות.

2) אברהם הירש שוואַרץ, עזב את אשתו שפרה עם בתו. מצאנו אותו ושלח להם סך שלש מאות דאָלאר.

3) דוד זאַפילע, עזב בשנת תרע"ב אשתו ובתו, והתודענו שכבר מת.

4) חיים יוסף אַלטמאַן, עזב את אשתו וארבעה בניו בשנת תרע"ב, ואחרי עבודה רבה פעלנו אצלו שיתפיים אתם וישלח להם שיפסקארטען, באלו הימים יבואו הנה.

5) אייזיק לעדערער, עזב בשנת תרס"ג אשתו ושתי בנותיו, ולא נודע מאתו מאומה, ואחר דרישה וחקירה נתודע לנו שמת לפני שמנה שנים, ובזו הימים נשלח הגבית עדות ע"ז.

6) יעקב שאפיר, עזב את אשתו ובתו בשנת תרע"ט, ואחר חפוש היטב מצאנוהו ובקושי גדול פעלנו אצלו ליתן לאשתו גט פטורין עם סך שלש מאות וחמשים דאָלאר, ובכל חודש והודש ישלח עבור בתו חמשה דאָלאר.

7) יונה שפיגעלמאַן, עזב את אשתו ובנו בשנת תרע"ב, ונסתם ממנו כל חזון ואחר דרישה וחקירה היטב נתודע לנו כי נשא אשה על אשתו ופעלנו אצל קרוביה שישלחו לאשתו הוצאת הדרך לאמעריקא ופה יוכרח ליתן לה ג"פ וכבר הבטיח הציר האמעריקאני שיתן לה הוויזע בעוד שלשה ירחים.

8) יעקב עסטערזאָהן, עזב את אשתו ובנו בשנת תרפ"ג, וזה בשתי שנים שלא שמעה ממנו מאומה, ואחרי חיפוש ודרישה וחקירה היטב נתודע לנו שהוא בשיקאַגא, ובקושי נודע לנו אדריסתו על ידי הפאָליציי, וכתבנו להרב סילווער בשיקאַגא שישתדל בזה והשיב לנו בשבוע העברה כי משתדל בזה ובזו הימים יגמר הדבר.

9) משה וואָלינסקי, עזב את אשתו בשנת תרע"ב, ונסתם ממנו כל חזון ומצאנוהו בקושי גדול שהוא עתה בסט. לואים וכתבנו מכתב להרב אייזענצוויינג שהוא עתה שמה עובר אורח, והשיב שנתפשר עמו שיתן גט פטורין עם שני מאות דאָלאר.

10) יעקב יודל סקאָלקא, עזב את אשתו ובניו ובנותיו ונסתם ממנו כל חזון ומצאנוהו בקענזעם סיטי, וחברנו הרב בראוועד בקענזעם סיטי פעל אצלו בקושי גדול שיתן גט פטורין לאשתו והרב בראוועד שילם עוד הוצאות הגט.

11) בנימין שטערן, עזב את אשתו עם שני בנים, וזה כחמש שנים שנסתם ממנו כל חזון, ואחר חיפוש היטב נודע לנו שהוא בעיר לאַרענץ, וכתבנו להרב זעלדנער ועשה שלום ביניהם ושלח מעות לאשתו ובזמן קרוב יביאם לאמעריקא

12) חיים וואָלף האפטאַרטשיק, עזב את אשתו ובנו בשנת תרע"ג ונסתם ממנו כל חזון, ואחר חיפוש מצאנוהו בשיקאַגא, וכתבנו הדבר להרב סילווער בשיקאַגא, והשיב שבזו הימים יגמר הדבר בשלום.

13) מענדעל רושעפניק, עזב את אשתו ובנו בשנת תרפ"ג, ואחר עבודה רבה שלח לה ג"פ עם שני מאות דאָלאר

14) לייזער זוסמאַן, עזב את אשתו עם שני בנים בשנת תר"פ וזה יותר משנה שלא שמעה מאתו מאומה ואחר חיפוש היטב מצאנוהו ועשינו שלום ביניהם ושלח לה מעות, ובמשך שני חדשים ישיג הסיטיזען פייפערס ויביאם לאמעריקא

15) מרדכי יוסף לאנדסבערג, עזב את אשתו ובניו, ואחרי דרישה וחקירה היטב נתודע לנו כי שחל"ח, ובזו הימים נשלח הגבית עדות לווארשא.

ועוד תשעה ועשרים עגונות לא נשלם עוד החקירות והדרישות, ועתה קבלנו מכתב מהרבנים מרוסיא עם רשימות קרוב למאתים עגונות שבעליהם עזבום ונסתם מהם כל חזון.

מיט גרוים ענטהוזיאַזם און געוואַלדיגע באַגייסטערונג איז אויפגענומען געוואָרען דער באריכט פון הרב איסקאָלסקי וועגען תקנת עגונות. אן אפיעל פאר א פאַנד איז נעמאַכט געוואָרען און כמעט אלע אנוועזענדע רבנים האבען ביינעשטייערט צו דעם פאַנד.

עם איז דאָן באַשלאָסען געוואָרען

אַרויסצולאָזען א קול קורא צו די ברייטע אידישע מאַסען זיי זאָלען ביישטייערען פאַר דעם תקנת עגונות פאַנד.

גרינדען א רביצינס קאמיטע איבערן לאנד, און אז זיי זאלען צוציהען צו זיך אלע נשים צדקניות, וועלכע זאלען העלפען אין דער גרויסער, שוועירער הייליגער פאר־צווייגטער ארבייט פון אויסלייזען אידישע טעכטער פון כבלי העיגון.

די קאנוועגשאן האט ארויסגעטראגען א דאנק צו רעם מזכיר הלשכה הרב כהן־פאר זיין איבערגעבענער ארבעט אין אלגעמיין און איבערהויפט צו הרב דים פאר זיין אונ־ערמידליכער ארבייט פאר די תקנות עגונות ביורא, וועלכע שטעהט אויסשליסליך אונטער זיין רשות.

נאך דעם אז עס איז אויסגעקליבען געווארען א וער המשותף פון „דגל הרבנים" און „כנסת הרבנים", וועלכע זאלען שטעהן און האבען א שטענדיגע פארבינדונג צווי־שען זיך אין אלע אלגעמיינע פרינציפיעלע פראגען, האט הרב הגאון באריסאנסקי געהאלטען די שלום רעדע, וועלכע האט געדויערט איבער א שטונדע און האט ארום געריידט די ארבייט פון דיעזער קאנוועגשאן וועלכע ער האפט אז זי וועט פארשריבען ווערען לשם ולתפארת. ער רעדט אויך וועגען די פעהלערען פון די „אגודת הרבנים" מיט פאקטען, און פארערט אויף דאס מיר זאלען שטעהן אלע צוזאמען שטארק ווי אייזען, ביז וואנען אלע וועלען גע־צוואונגען זיין צו מאכען אן אמת'ן שלום צווישען אלע רבנישע ארגאניזאציעס.

הרב באריסאנסקי רעדט אויך וועגען הטבת מצב הרבנים און שלאגט פאר איינגע מיטלען, וועלכע וועלען אנגענומען פון אלעמען און ענדיגט מיט א ברכה אז לשנה הבאה זאלען מיר זוכה זיין צו האבען א וועלטליכע רבנים קאנוועגשאן בעיר קדשנו ירושלים.

ביי די לעצטע וועלטער האבען זיך אלע רבנים דעלע־גאטען אויפגעשטעלט און מיט א געהויבענער שטימונג נעענטפערט — אמן.

רבנישע ניעס

(רבנים פון אסעריקע און קאנאדא ווערען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אי"ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

אונזער הבר הרב יעקב ישראל טוועריסקי, דער הארנאסטייפאלער רב, האט זיך קובע מקום געווען אין מילוואקי וויסקאנסין. ס'איז געווים א פרעהליכע ער־שיינונג פאר דער שטאדט און באזונדער פאר דעם בית המדרש קאנ. אנשי ספרד.

דער „דגל הרבנים" דאמעריקע באגריסט הארציג די שטאדט מילוואקי און דעם בית המדרש אנשי ספרד, מיט דעם טהייערען אויסוואהל. יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל, און מיר האפען דאס דער רב טוועריסקי וועט דארט א סך קענען אויפטאהן לטובת הדת והיהדות, די שטאדט מילוואקי בכלל און דער בית המדרש אנשי ספרד בפרט וועלען וויסען וויי צו שעצען דעם רב וועלכער איז א בר אבהן און בר אורין

* * *

הרב גראובארט, וועלכער איז געווען פאר דעם לעצטען האלב יאהר רב אין סט. לואיס, האט זיך צוריק באזעצט על כסא הרבנות אין טאראנטא, וואו ער איז פריהער געווען רב.

* * *

הרב הגאון ר' אברהם אבא קריגער פון באסטאן, האט דורך די צייטונגען מודיע געווען, אז צוליעב געוויסע טעמים ענטזאגט ער זיך צו זיין וויטער א חבר צו דער „אגודת הרבנים".

הרב קריגער שרייבט ניט די סבות, וועלכע האבען איהם געבראכט צו זיין רעזיגנאציע, אבער ווי עס איז באוואוסט אז הרב קריגער איז איינער פון די גרעסטע בקיאים אויף דער וועלט איז מסתמא די ריכטיגע סבה, וויל ער איז געווארען בקי בהם ובשמותיהם. פיעלע האבען שריפטליך אנגעפרעגט ביי איהם די אורזאכע פון זיין טהאט, אבער ער האט געזאגט, אז ניט ענטפערען, איז שוין אויך געענטפערט.

אינטערעסאנט איז, אז די מודעה פון הרב קריגער, איז נעקומען פ ו נ ק ט אין דער צייט ווען די „אגודת הרבנים" האט ארויסגעלאזען א באריכט אז הרב ר' יעקב איסקאלסקי איז אויסגעשלאסען פון אגודת הרבנים. צו הערענדיג זיך צו אייניגע חצופים מהרחרי ריב ומדון, מיינענדיג מיט דעם צו מבזה זיין א חבר נכבד, וועלכער האט צוואנציג יאהר פון זיין לעבען אפגעגעבען צו העלפען ארויף ארבייטען די „אגודת הרבנים", א רב וועלכער איז באקאנט אין דער וועלט צוליעב זיין גרויסע הייליגע ארבייט פאר דעם „עזרת תורה פאנד", א רב וואס האט נעטאהן פיעלע טובות צו רבנים און אפילו די עזי פנים האבען זעהר פיעל מקבל שפע געווען פון איהם.

יעצט איז נעקומען הרב הגאון קריגער און האט זיי מטפח נעווען על פניהם, מיינענדיג מיט דעם צו זאגען: זעהט אז מעשיכם אינם רצוים, וויל כוונתכם אינה רצויה. דער פנם אויף הרב איסקאלסקי איז נעווען, וויל ער האט ארויסגענעבען א הכשר אויף א כשר'ן פלייש־געשעפט, וועלכע דער בעל הבית האט אויך א געשעפט פון טריפה און די „אגודת הרבנים" האט באשלאסען בהרמת יד, אז אזא הכשר דארף ניט געגעבען ווערען, אבער הרב איסקאלסקי האט גע'טענה'ט וואו איז דאס אזא דין דערמאנט? און אפילו נאך דעם ווי דער זא־גענאנטער בלבול, אז עס האט געטראפען א מכשול ח"ו,

דארף מען דאך אויך ניט אסור'ן בפעם הראשון נאר מאכען א תקנה, אז דאס זאל זיך מעהר ניט טרעפען, און נאך א פראגע האט ער אויפגעהויבען וואו איז דאס נעהערט נעווארען ביי רבנים, אז מען זאל דן זיין א מענטשען שלא בפניו, דאס איז דאך א באוויז, אז עס איז נעווען א באהאלטענע כוונה אין זייער באשלום.

די כוונה האבען אלע פארשטאנען, ערשטענס איז דאס נעקומען צוליעב קנאה, וואס ברענגט צו שנאה. צווייטענס צוליב דעם גרויסען ערפאלג פון "דגל הרבינם" וואו דיעזער רב איז דער מנהל, — וועלכער האט קונה שם נעווען בכל תפוצות אמעריקע מיט זיין גרויסע צאהל חברים כן ירבו און מיט זיינע גוטע טהאטען, פרענט זיך — איז דאס א ריכטינע האנדלונג, מצד די "אגודת הרבנים"?

א גרעסערען דורכפאל האט די "אגודת הרבנים" נעליטען דורך דעם פסק דין וועגען דיעזען ענין, ארויסגענעבען פון פינף רבנים ביי דער פאראייניגטער קאנווענשאן, וועלכער לעזט זיך ווי פאלגט:

בע"ה.

הוראת בית דין הגדול של כנסת ודגל הרבנים

כאשר הועלה על שלחן הועידה הגדולה (קאנווענשאן), המשותפת מהסתדריות כנסת הרבנים ודגל הרבנים דארצות הברית וקנדה, השאלה בדבר הוואורשט פעקטאריעס הכשרות שיש לבעליהן גם כן פעקטאריעס של טריפות, אם מותר על פי דין לרבנים להעמיד את הפעקטאריעס הכשרות תחת השגחתם, ונמסר הדבר לנו בית דין החתומים מטה להגיד דעתנו דעת תורה בזה, יצא מאתנו שלית דין צריך בושש, שעל פי דין מותר ליתן השגחה עליהן, באופן שיתוקן שם השגחה מעולה ומועילה, שלא יוכל לבוא לידי מכשול, דהיינו, שיהיה שם בהכשרות השגחה מעולה, במשגיחים נאמנים תמידים, וכן הפעקטאריעס הכשרות שאין לבעליהן פעקטאריס טרפות מוכרח להיות השגחה מעולה במשגיחים נאמנים תמידים, גם כן באופן שלא יוכל לבוא לידי מכשול

ועל זה באנו על החתום יום שלישי, ראשון לחודש תמוז, שנת תרפ"ח לפ"ק, פה מעון הקיץ, מט. פרידאם, נד"ז, מקום הועידה הגדולה.

נאום גבריאל זאב מרגליות
ראב"ד לעדת ישראל שבנו-יארק.
ונאום הג' אברהם אהרן יודעלאוויץ,
ונאום רפאל מרדכי באריש אנסקי,
מי שהי' רב בהומל וכעת רב בוואשינגטאן.
ונאום הרב ישראל מאוושאוויץ,
רב דבראנקס.
ונאום יעקב בן ציון הכהן מענדעלסאן,
חופ"ק נויארק, נ. דש.

אז אזא פסק דין איז ארויסגענעבען געוואָרען פון אזעלכע רבנים, האט שוין די "אגודת הרבנים" נאר ניט נעהאט וואס צו זאגען, וויל נעגען א פסק דין מוז מען דאך ענטפערען מיט ראיות וסברות נכונות, אדרבה פון פיעלע שטעלען אין ש"ס, איז א באוויז אז עס איז ניטא אין דעם קיין איסור, ומעולם לא נשמע שאם אחד עוסק בדברים אסורים יהיה אסור לו למכור דברים הטהורים והכשרים לישראל כי התורה לא אסרה לקנות מנכרי או מישראל מומר ורק בדבר שצריך נאמנות אין נאמן, ואם סוחר הוא בדברים אסורים או טמאים אין לו חזקת נאמנות ואם יש לו נאמן משגיח על הכשרות שמוכר בוודאי יכול להגיד ולהעיד על כשרות הכשרות, והרב איסקאלסקי אמר בהרצאתו על ענין זה הלא הקב"ה ברא דברים טהורים והרבה מהם באותה בהמה עצמה, הם אסורים כמו שומן וחלב ומ"מ השומן הוא טהור והחלב אסור, וכמו חמשה מיני דמים שבאשה יש מהם טמאים ויש מראות דמים כשרים ונאמנת אשה לאמר זה טהר לי הכם, ואם יש משגיח נאמן לומר התיכה זו מותרת בודאי נאמן לומר כן, ובוודאי מוטל לעשות תקנות שלא יבוא לחליפין, אך ח"ו לאסור לרב או לאיש מוחזק בכשרות שאסור לו לראות, להביט ולהשגיח ולהעיד אח"כ עדותו של חזקת כשרות לפני אחרים, להאכיל אותם מדברים כאלה שבטוח הוא בכשרותם. ויפה אמרו הרבנים בפסק דין שלהם שלית דין צריך בושש, שמותר ליתן כתב הכשר, השגחה על הכשר הכשר, אף שבעל בית המסחר מוכר ג"כ דברים אסורים.

זיינען אבער די "אגודת הרבנים" געפאלען אויף אן אנדער המצאה, תיכף נאך דעם פאראייניגטען קאנווענשאן פון "דגל הרבנים" ו"כנסת הרבנים", האבען זיי אפגעהאלטען א ועד הפועל מיטינג און האבען באשלאסען אנצונעהמען אגרעסיוו מיטלען נעגען דעם מנהל פון "דגל הרבנים", אז הרבנים דאכאוויץ וכהנא זיינען נעקומען צו הרב איסקאלסקי און האבען איהם מוסר געווען, וועלכע מיטלען עס איז באשלאסען געוואָרען — אז עס איז פשוט, ניט נאר שטרענגע, נאר אויך שרעקליכע, ממש צו מקיים זיין ער הכאה, און אייניגע רבנים האבען בשעת מעשה וואלונטירט צו גיהן "הויבען די הענט" שופך צו זיין דם נקי, און זיי האבען געבעטען הרב איסקאלסקי ער זאל קומען צו די ראשי "אגודת הרבנים" הורך רייזען זיך וועגען דיעזע אגרעסיוו מיטלען.

הרב איסקאלסקי האט אויפגעשטימט צו זיהן זיך מיט די ראשים און האט זיי ערקלעהרט, אז ער האט זיך שוין צייט אייניג וואכען צוריק געצויגען פון זיין השגחה, אויך האט ער ערקלעהרט, אז עס איז נעקומען די צייט עס זאל אויסגעוואָרפען וועדען דער דרך המחלוקת און עס זאל אייננעשטעלט וועדען שלום אין רבנישען לאגער. און נאך א שטונדע פארהאנדלונגען, איז אויסגעארבייט געוואָרען זיין סטייטמענט פון זיין צוריק ציהען זיך, אויף וועלכען ער האט זיך אונטערגעשריבען, און אז די רבנים סילווער, ראזענבערג, קאנוויץ, וסיגעל, האבען מיט שמחה צו איהם גענאמט אחינו אתה, האט ער זיי געענטפערט, אז ער וואלט בעסער וועלען הערען פון זיי "אחי אתם", כדי אז אלע רבנים פון אלע ארגאניזאציעס זאלען באמת פארבריידערט וועדען, ושלום יהיה על ישראל ורבנן.

עס וואלט אפשר באמת געוואָרען א שלום יסודי, אבער אנשטאדט צו דרוקען הרב איסקאלסקי'ס סטייטמענט, וויי ער איז, זענען זיי באאיינפלוסט געוואָרען צו

דרוקען א לענגערע באליידיגענדע פארערע צו זיין סטייט־מענט, און אויך ניט מקיים געווען די איבערינע מינדליכע הבטחות פון זייער זייט.

דאס תאט נעבראכט אז הרב איסקאלסקי איז ארויס מיט א קורצע ערקלעהרונג וועלכע לעזט זיך ווי פאלגט:

א קורצע ערקלעהרונג פון הרב איסקאלסקי

איך וויל יעצט נאכגיט זאגען וועגען מיין אפענעם סטייטמענט פון מיין געווועזענע השגחה איבער דער פאלעסטיין כשר וואורשט פעקטארי, אונטער וועלכע אומשטענדען זי איז ארויסגענעבען געווארען, וויל עס איז שוין געזאגט געווארען, אין דער פארגעדע צו מיין סטייטמענט, אז עס איז באשלאסען געווארען "אז מען מוז אננעהמען די שארפסטע אגרעסיווע מיטלען".

אבער איך נעפין פאר נויטיג צו ערקלעהרען, אז דאס וואס עס איז געזאגט געווארען, אז עס זיינען אויסגעפינען געווארען געוואלדיגע זיופים אין דער לעצטער צייט להכשיל את הרבים, איז ניט קארעקט פון מיין שטאנדפונקט, ומעיד אני עלי שמים וארץ, אז די גאנצע פיער און א האלב יאהר פון מיין השגחה איף דער פאלעסטיין כשר וואורשט פעקטארי איז אלעם געווען ריכטיג און כשר, וויל מיין שותף אין דער השגחה, הרב ריזיקאוו, און די משגיחים תמידים, זענען אזעלכע וואס מען האט געקענט נעווינס זיך סומך זיין אויף זיי.

איך שעהם זיך ניט צו ערקלעהרען עפענטליך, אז איך האב רעזיגנירט פון דער השגחה, ניט וויל מען וועט אננעהמען שטארקע אגרעסיווע מיטלען, נאר צוליעב דעם, "אבל מה אעשה והברי רבו עלי". און אויב עס ווערט נעזאגט אויף דעם הייליגען תנא רבי יהושע "ובא אצלו במקלו ותרמילו ביום הכפורים שחל להיות בשבת בהשבונו", מכל שכן מיר, וועלכע זענען עפר תחת כפות רגליו, מעג א יחיד מבטל דעתו זיין נגד המרובים, בפרט נאך וועו איך האף אז דאס וועט ברענגען שלום אין רבנישען לאגער אין אלגעמיין, וכמדרשם ואת והב בסופה.

דערמיט ערקלעהר איך דעם נאנצען פראצעדור פון'ם אינצידענט פאר געשלאסען למען כבוד התורה.

זיי האבען פארשטאנען דעם וואונק פון די ווער־טער "אז א יחיד מעג מבטל דעתו זיין נגד המרובים" אבער עס ווערט פארשטאנען אז מרובים זיינען ניט מחויב מבטל דעתם זיין נגד מרובים, בפרט נאך וועו זיי ווייסען, אז דעתם איז דער דעת תורה, און צו דעם זיינען די מהרהרי ריב אויך ניט נעזעסען מיט פארלייגטע העגט, און דער שלום פלאץ איז דערווייל נעבליבען העגגען אין לופטען, לדאבון לב מאות רבנים מכל האגודות.

צו דעם איז נאך ארויס דער שטענדינער מתעבר על ריב לא לו, איש פלוני וכהן, און האט על פי נסתר, אנ־געגריפען הרב הגאון ר"א קרינער, וועגען זיין רעזיגנאציע פון "אגודת הרבנים", פרענענדיג וועו איז ער יא געווען אין דער אגודה, מאכען זיך פארגעסענדיג, אז הרב קרינער איז געווען איינער פון די פרעזידיום פון דער אגודה, און די אלע שרייבענישי האבען געווייס ניט נעבראכט צום דרך השלום.

אויב עס דארף אננענומען ווערען שארפע אגרעסיווע מיטלען, איז דאס נאר נענען די מחזיקי במחלוקת, און די "אגודת הרבנים" דארף און מוז נעהמען א פונדאמענ־טאלע שטעלונג להביא שלום בין הרבנים.

* * *

זונטאג י"ג תמוז, האט שטאטגעפונדען די חתונה פון הרב ר' יעקב איסקאלסקי'ס טאכטער חנה אסתר מיט ההתן המופלג המשכיל ד"ר צבי הירש גאלדין.

הרב ר"א יודעלאוויץ, הרב ר' בנימין גוטה, הרב ר' יוסף פיימער, הרב רי"ל דיינא, הרב ר"מ הכהן ריזיקאוו, הרב ר' שמאל נערשטענפעלד, הרב ר' משה טענענבוים, הרב ר' יצחק קאדין, הרב ר' אהרן דים, האדמ"ר שניאור־סאן־טווערסקי, האדמו"ר ר' יעקב פערלאוו, סטאלינער רבי, הרב ר' צבי קאהן, הרב ר' מארים מאגנעס, הרב ר' אהרן איסקאלסקי, הרב יעקב קאצענעלסאן און נאך, האבען באשעהנט די שמחה מיט זייער אנווועזנהייט.

אויסער די רבנים ואדמורי"ם זיינען אנווועזענד נעווען בייעלע פארטרעטער פון שוהלען און חברות.

די חופה איז דורכגעפיהרט נעווארען פון א טהייל פון די רבנים לויט די דינים אין העכסט אידישען שטייגער.

די שעהנע סעודה האט נאכגעפאלגט מיט רעדעס פון רבנים, דאקטוירים און כלל טהוער.

דער יונגער רב מיכל שמעון איסקאלסקי, האט באי־גייסטערט דעם עולם מיט זיינע באמערקונגען און מיט'ן פארלעזען די הונדערטע טעלעגראמען און באגריסונגען, צווישען וועלכע עס איז ערהאלטען נעווארען אויך פון הגאון קוק והגאון זאנענפעלד פון ירושלים, פון הרב הגאון רש"ד כהנא יושב ראש פון "אגודת הרבנים דפוילען", פון הפץ חיים'ס איידים פון תל אביב און פון נאך צעהנדליגע רבנים נאונים איבער'ן נאנצען ערד קוגעל.

די אלע רבנים האבען נערעדט און נעלויבט זעהר דעם התן, וועלכער אויסער וואס ער איז א באריהמטער דאק־טער, איז ער אויך א מופלג בתורה און משכיל מפורסם. דר. עפשטיין איינער פון דער קאמיטע פון בראנקס האס־פיטאל האט זעהר שעהן נערעדט און האט דערצעהלט דאס אין האספיטאל רופט מען דר. גאלדין מיט דעם נאמען רב, צוליעב זיין נעלערזאמקייט און פרומקיים.

* * *

הרב אלכסנדר לעווין, וועלכער איז געווען רב אין קאני איילאנד, איז אויפגענומען נעווארען אלס רב אין סלאנימער שוהל און אויף זיין פלאץ אין קאני איילאנד איז אננעקומען הרב באסקין, וועלכער איז ניט לאנג צוריק נעקומען פון אייראפא.

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא. העורך: הרב שמריהו ליב הורוויץ

האמת והשלום

מן השעה הראשונה שנוסד הירחון הרבני „דגל ישראל" על ידי אגודת „דגל הרבנים" הננו קוראים וחוזרים וקוראים אל כל הרבנים חברי אגודות והסתדרות שונות — לשלום ולאחדות הכחות.

הננו קוראים לניום הכחות כנגד מלאכי המשחית וההרס של היהדות, כנגד הבערות ועם הארצות, כנגד השלטת החומר על הרוח, מלחמה לנו עם צוררי היהדות מבפנים ומבחוץ, כנגד נביאי השקר שבמחנה ישראל, נגד הזיוף, הצביעות, והגסות, וההפקרות הנוראה, כנגד מנהיגים נוכלים ופושעי ישראל, כנגד בנים סוררים מדרך התורה והמצוה, מחריבי האומה, ובמלחמה גדולה וקדושה זו, מלחמת היהדות כנגד מחריביה, יש צורך בניום הכחות השונים שלנו הזקנים עם הצעירים הרבנים המובהקים גדולי התורה, קברניטי האומה, לשוט ולצלול בנבכי ים התלמוד והפוסקים, משיבי מלחמה, מלחמתה של תורה, אדירי התורה, אשר בצלם אנו חיים, יחד עם גדולי הדרשנים והמטיפים, נואמי נאום, בעלי אמרי שפר, בעלי לשון למודים, מתת יה ליחידי סגולה, יורשי הנביאים קדושי עליון, חכמי נאום שבכח הדבור אשר הננם אל עליון, המה מוכשרים לחולל גדולות ונפלאות, לעשות רושם אדיר קדוש, עמוק ונורא בלבות עם ה', והיודעים לשלוט בלבבות, לב בני ישראל, ולהטותם על ידי כשרון דבורם אל כל אשר יהפצו, המה הבנים הבונים אשר ההשגחה האלהית קראה להם לבנות נהרסות ולחזק את עמידי התורה על אשיות הצדק והמישרים. והרבנים יחד עם הדרשנים ילכו שלובי זרוע לפני העם להנהותם בדרך התורה והמצוה ובכל מדה נכונה, דרך לעבור גאולים, גאולי הנפש והרוח.

והנה באה התעידה האחרונה המשותפת ל„דגל הרבנים" ול„כנסת הרבנים" ועידה חשובה וגדולה שעשתה רושם גדול עמוק ויפה עד מאד, והוכיחה לנו כי יש צורך בקדושה עליונה בשלימות, ביופי נאצל ממרומים, בשלום, שלום על ידי אמת, חותמו של הקב"ה, כי העתונות החלונות קראו למלחמה על הרבנים על כי אינם מאוחדים כראוי, והני לבלרים תופשי עט העיזו פניהם וטפלו חמאות ואשמות על ראשי העם, על נושאי דגל התורה והיהדות, היורשים וממלאי מקומם של התנאים, אמוראים, רבנן סבוראי, גאונים, וכאן מצאו מקום לגבות את חובם, חוב ישן מאד מימי המשכילים והמתמשכלים הראשונים, ששנאה כבושה בלבם להרבנים, וישמחים בעמקי נשמתם אם יש להם הזדמנות להתנפל עליהם ולמצוא את עונם להשניאם ולבזותם בעיני העם, ובאים בשם התורה ובשם היהדות ובשם האמונה והדת — אם נחוץ להשתמש גם בזה — וכביכול בשם אגודה של רבנים חשובים ולטובתם, אף כי באמת עזרה זו היא לא עזרת קודש וישמרנו האל מן אוהבים שכאלה ומן מניני הדת והיהדות כאלה שעוטים חרפה על מנהיני האומה בלי ניצוץ של דרך ארץ ואהבת התורה באמת.

עכשיו הגיעה השעה רבותי, לפקוח את העינים ולמצוא את הדרך הנכונה באמת, דרך השלום והאמת, לקיים מה שנאמר: והאמת והשלום אהבו, להתאחד כלנו בלב אחד ובנפש אחת לטובתנו אנו, להטבת מצב הרבנים ולטובת היהדות שמחוייבים אנו למסור את נפשינו עד נטף הדם האחרון בעד קדושת היהדות כל ימי חיינו.

הושדים בנו בעלי הבתים שלנו באמריקא כי אנו עסוקים רק במצוה אחת, במצות מאכלות אסורות והננו מסיחים את דעתנו ואיננו שמים אל לבנו לעשות למען קיום תרי"ב מצוות אחרות שקדושתן גדולה מאד לא פחות מקדושת הכשרות, והנם חושדים בנו כי אנו עסוקים רק בעניני כשרות מפני הטעם והנמוק הפשוט הידוע ומובן לכל — טעם הכסף והזהב שאנו טועמים. ועלינו על כן להסיר כעס מלבנו ולגרש את החשד הנורא הזה מגבולנו, ולקיים מה שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל. הלא יודעים אנו כולנו כמה גזירות גזרו חכמי ישראל משום השד ומשום מראית עין (בכורות ל', שו"ע יו"ד סי' קי"ט, תוי"ט ב"מ פ"א, שו"ע יו"ד סי' ש"ב, לבוש יו"ד סי' א' ד', רשב"א סי' ס"ה, שו"ת רמ"א סי' קכ"ד ועוד הרבה מאד), ואין לנו עצה ואין לנו דרך אחרת להפטר מחשד נורא ומעלילות נמרצות ומרדיפות נוראות על לא חמס בכפינו ואי אפשר לנו להרים את קרן התורה והיהדות רק אם נתאחד כולנו יחד כאיש אחד ולבוא לעזרת ה' בגבורים, גבורי התורה והרוח, ונאדרים בקדושה עליונה.

אחדות נחוצה לנו ממש כאויר לנשימה, ובמקום שאין אתה מוצא אחדות, הרי מחלוקת ופרוד לבבות ושנאת אחים מצויות. והגיעה השעה הנכונה לעשות מכל האגודות אגודה אחת, לקיים מה שנאמר „לא תעשו אגודות אגודות, אלא היו כולכם אגודה אחת" (ספרי ראה פ' צ"ו), וכיון שאין אגודה אחת, אלא אגודות שונות, ולהן מנהיגים שונים לא ראי זה כראי זה, והדעות מחולקות, והעבודה אינה משותפת, אז גם הלבבות מחולקים אין אחדות ואין שלום, ומחלוקת מבצבצת ובאה מאליה, ואינה דומה מחלוקת של יחידים למחלוקת של רבנים ובתי דינים

שאלות ותשובות

תשובה להרב רש"י לעווין

מאת הרב יוסף דוב לעווין
ר"מ בישיבת רי"א בנויארק

(סוף)

ואני אומר שהוא מטעם אנן סהדי, כי כל זמן שרואין ויודעין אותה שמתנהגת כשורה, אנן סהדי שלא עברה איסורא המסופק לנו, וזאת החזקה אינה חזקה דמעיקרא, אך היא בכל הזמנים, ואפילו בעת שהיא עושה עבירה קלה יש לה חזקת כשרות וצדקת על עבירה חמורה, דנהי דעברה על הקלה ואברה חזקת צדקת מן הקלות, מכל מקום לא אברה חזקת כשרות וצדקת מן החמורות דאנן סהדי בדבר, דלא תעבור על החמורות, ואעידה לי שני עדים, הא' הוס' בכתובות נ"א ע"ב, על הא דאמר אבוה דשמואל דאשת ישראל שנאנסה אסורה לבעלה, חיישינן שמא תחילתה באונס וסופה ברצון, וכתבו התוס', ואין להקשות מאסתר דהויא שריא למרדכי דצדקת גמורה היתה עכ"ל. ולפי שיטת הפ"י הא יצאה מכלל הרוב, דהא רוב בנות ישראל אינן נאנסות, ולא נוכל לומר דהוא מטעם חזקה דמעיקרא, דכל נשים דאבוה דשמואל הי' להם נ"כ חזקה דמעיקרא, ואעפ"כ חשש לרצון והוא חשש דאורייתא כאשר כתב הפ"י בעצמו שם, משום דזה נ"כ כמו חזקה דסופה ברצון, והפ"י כתב שם דהוא מטעם דרובא ברצון, וע"כ דהוא מטעם אנן סהדי, והוה כאילו ידעינן בברור שצדקת גמורה יש לה חזקה גם בשעתה שלא תעשה מה שאסור. ואין לחוש להא דכתב הפ"י דאיתרע חזקתה, דאם זינתה אפילו בהיותה פנויה מכל מקום איסורא עבדה, זה שייך להקשות, אם הוה אמרינן דהוא מטעם רובא, דנפקא מכלל רובא, או דהוה אמרינן, דהוא משום חזקה דמעיקרא, דאיתרע חזקתה, אבל לטעם אנן סהדי, כי אף שהיא עברה על איסורא קלילא, מ"מ אנן סהדי שלא תעבור על איסור א"א. וזהו שדייקו התוס' בלשון הזהב בסגיטין שם, שכתבו בזה הלשון, ועוד אדרבה אוקמה בחזקת כשרות שלא נבעלה כשהיא א"א והבן.

ואל תקשה אם כן מדוע אמר אבוה דשמואל בסתם נשים שהן אסורות מהשש שסופה ברצון, הא אנן סהדי שבודאי אינה ברצון, אינה קושי' כי גבי אסתר אמרינן אנן סהדי גם על זה האופן מאחר שהיא צדקת גמורה, ועליה שייך לומר הא דאמרו ביבמות טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים כמו שאמרו שם ק"ג גבי יעל, אבל בשאר נשים אין אנו סהדי לזה, כי כיון שנהנית היישינן שמא היתה ברצון, אבל בנטין שם אשר אין אנו יודעים זמן העשיית העבירה, או בזמן שהיא יותר המורה או בזמן שהיא יותר קלה, על זה אנן סהדי שבודאי העבירה נעשית בזמן שהיא יותר קלה, ודו"ק.

והשני באה"ע בסימן קע"ה, יש מחלוקת באשה שנתייהדה עם אנשים בדרך, ובאה ואמרה, נתייחדתי ונאנסתי י"א דנאמנת במגו דאמרה לא נבעלתי, וי"א דאבדה המגו שלה הואיל ונתייחדה שלא כדין, ומסקנת האחרונים בדעת הי"א דאבדה המגו שלה, היינו דלא נתיר אותה לאלתר כי אם נמתין עד שיבאו עדים ואם לא באו אזי מותרת, וכן כתוב במרדכי סוף פ"ג דכתובות אשר ממנו נובע הדין.

והנה הנתיבות בסימן פ"ב בכללי מגו אות י"ב כתב, דמגו במקום רובא אמרינן משום דאין הולכין בממון אחר הרוב, עיי"ש. מוכה דבאיסורא דהולכין אחר הרוב, לא אמרינן מגו במקום רובא, והתוס' בכתובות כתבו, דרוב ברצון אינו רוב גמור, דף ט' ע"א, עיי"ש, ופירש הפ"י שם, משום דרוב בנ"י אינן נבעלות ברצון, וע"כ האי רובא דברצון אינו רוב גמור עיי"ש. והנה בהא דנתייחדה דאה"ע לעיל, הא לפי דעת הפ"י הא נפקא מרוב בנות ישראל דאינן נבעלות ברצון, וא"כ בזה האופן הא הוה רוב ברצון רוב גמור, וא"כ אמאי נאמנת במגו דהא הוה נגד הרוב. ודוחק לומר דהא עדיף ממגו, מטעם הפה שאסר וכו' דהא קראו לזה מגו, ועוד הלא התוס' סוברים דאין נ"מ בין הפה שאסר למגו, עיין בפ"י כתובות י"ט בד"ה בתוס' בד"ה חזקה. אבל לפי דברינו יובן, כי בעת שנתייחדה היינו אנן סהדי שלא נבעלה, כי בחזקת צדקת היא לזה, ואך היא בעצמה אמרה לנו שנבעלה ואנן סהדי נ"כ בזה דהיכא דיש לה מגו, דאמת אמרה ועכ"כ היא נאמנת, אף מדרבנן דהוה לנו לאסרה בחד ספק, משום רוב ברצון בישראל. כבר אמרו חז"ל ברוח קדשם: „מחלוקת בתי דינים הוא חורבן העולם" (ד"א זוטא, פ"ט), ועולמו של ישראל בכלל ועולם הרבנים בפרט עומד על שלשה דברים על הדין, ועל האמת, ועל השלום, ושלשתן דבר אחד הן, נעשה הדין, נעשת אמת, נעשה השלום (ירושלמי תענית פ"ד). יש לנו „אנודת רבנים", „דגל רבנים", „כנסת רבנים", „ועד רבנים" אבל — אם אין שלום אין כלום (ספרא בחקותי) ועל הרבנים להיות מרבי שלום בעולם, כמדת תלמידי חכמים אמתיים שהולכים בדרכי תורתנו הקדושה שדרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום (משלי ג').

אנו לשלום — מי יהיה הפותח בשלום תחלה?

הרב שמריהו ליב הורוויץ.

כמו שכתבו התום' בכתובות שם ומטעם זה אמרו בנמ' ב"מ ל"ט דתרתי לא עבדי, ודו"ק, ואל תקשה מסנהדרין בסוגיא דעד זומם דאפסק שם דחשוד מקילתא לחמירתא, משום דערים זוממין, כיון דחשודים לשקר בד"מ מצד איזה פניאה, חשודים ג"כ לשקר בדיני נפשות מטעם נגיעה יותר גדולה כי באמת ע"ז הוא רק גורם ולא עשו הב"ד שום מעשה רק גמרו את הדין והתורה חייבתו, ועוד הלא הוא רשע דר"מ סבר דחשוד מקילתא לחמירתא הלא כאביי סבר כמבואר שם, וכיון דנעשה רשע אף אם יאמר אמת עדותו פסולה, אבל באשה העובדת על איסורא דרבנן אנן סהדי שלא תעבור על איסור חמור דאורייתא דהוא איסור א"א. ועיין ביו"ד סימן קי"ט. וע"כ בניטין שתזקת כשרות לכהונה בין כה וכה אבדה, שאף אם זנתה אחר הגט פסולה לכהונה מטעם גרושה, וחזקת כשרות של צדקת עדיין יש לה, ובעד זה אנו תולין לומר שבודאי עברה איסורא קלילא דהיינו לאחר גרושין, ולא עברה על איסור א"א, כי עדיין היא בחזקת צדקת ואנן סהדי ברבה, לא כן הוא בכתובות, דשם אבדה בעיני בעלה החזקת כשרות של צדקת, משום שמכחשת אותו בדבר הידוע לו וע"כ שוי אנפשיה חד"א. ואף שבזה צריכין אנו לומר דנהי דחשודה לשקר, אבל אינה חשודה לזנות תחת בעלה, מכל מקום לא גרע זה מהא דמחקה לזמן דקטלינן לה לפי' רש"י בניטין שם, משום דאיכא הוכחא, וה"נ איכא הוכחה בעיני הבעל במה שמשקרת, כי אם היתה אומרת האמת כי פתחה הי' פתוח רק שנבעלה קודם אירוסין אזי היתה מותרת לישב תחת בעלה, ואין לומר דאליבא דר"א קיימינן, והוא סבר דאינו נאמן להפסיד כתובתה, וא"כ טוב בעדה להכחישו מלהודות, כי אם תודה אזי תאבד כתובתה לפי דברי ר"א שסובר, דאם לא הכיר בה בעלה הוה מקח טעות ואבדה כל כתובתה, גם זה אינה קושי' הגם בזה יצאה מחזקת צדקת, דאם עפ"י דין אין לה כתובה, הלא גוזלת אותו, ועוד הא באשת כהן קמיירי א"כ אינה יוצאת מחזקת כשרות אם נבעלה באונס, עיין מהרש"א בחולין י"א ע"ב, כי היא לא עבדה שום איסור, והאיסור דעבדה הוא הא דנשאת לכהן, וא"כ אם רוצה היא לגוזלו, מה לי איסור כהונה ומה לי איסור גזילה. ואל תשיבני מהא דקי"ל ביו"ד סימן קי"ט דחשוד לדבר אחד' אינו חשוד לדברים אחרים, דהתם דינא קתני, אבל הכא לפי דעת הפלאה בקושיתו לעיל הלא זה תלוי בבעל והוא משוי אנפשיה חד"א כי בעיניו נחשדת, ואפילו אם אינו חשוד מעבירה לעבירה כשהן שוין, מי יאמר שלא אבד את חזקת צדקת שלו אשר חשובה כאנן סהדי ודו"ק, לא כן בההיא דניטין, דאיכא נ"מ גדולה בין פנויה לא"א, דזה איסור דרבנן וזה איסור חוק, ובב"ד תליא מילתא ובב"ד לא אבדה חזקת כשרות וצדקת שלה. ומעתה תירוצי התום' אינן תלוין זה בזה כלל. כי כיון שהתירוץ השני די לעצמו, וא"כ מאי זה צירוף ואם תירוץ השני אינו צריך לצירוף, א"כ ע"כ תירוץ הראשון ג"כ די לעצמו כי א"א לומר שהתירוץ הא' אינו מספיק וצריך לשני, במקום שהשני מספיק לעצמו, ואם כן כיון דכל א' מהתירוצים מספיקים לנפשם, א"כ תהי' ראיתי מהתירוץ הא' חזקה למה שחדשתי בקונטרס.

ועל מה שהעיר כת"ר מפני מה לא הבאתי ראי' מהתום' הנ"ל מהתירוץ הא', אומר לו כי יותר בחרתי להביא ראי' מהב' כדי שלא אצטרך להאריך. וכן קצרתי בקונטרסי לפרש את המחנה האפרים בפירוש יותר אמיתי הכל מאותו הטעם, כי בארצנו זאת הוצאת הדפוס הוא למעלה מכחי, ועכ"ז אפריון נמטי לכת"ר בער הערתו זאת כי היתה במקומה.

ומה שהעיר כת"ר שהר"ן אינו סובר כהט"ז במשקל הראשון חשבתי לומר דהא דברי הר"ן מוכרחים במתניתין דמגורשת ואינה מגורשת קתני, וא"כ תהיה קושי' חזקה מהמשנה בין על הש"ך ובין על הט"ז, ובשלמא להש"ך לשיטת כת"ר דהוא חולק על הט"ז, איכא לתרוצי, משום דהכא נגד חזקת חיות איכא חזקת היתר ליבם, עיין ביבמות דף ל' ע"ב, וע"כ הוה ספק מגורשת, אבל על הט"ז קשה ממתניתין. אך לסוף אמרתי כי באמת מהמשנה ליכא לאקשוי' על הט"ז דבלא הר"ן היינו יכולין לפרש את המשנה, דזמן המיתה הי' ידוע אך הספק הי' על זמן נתינת הגט, אך לפי הבנת הר"ן דמתניתין מיירי בספק המיתה, מדפריך דהוה ליה לאוקמיה בחזקת חיות, א"כ לכאורה יהי' ראית כת"ר נכונה, ובפרט שמצאתי ראי' זאת הביא הש"ש בשמעתא ג' פ' ח', וא"כ יהיה קושי' להיפך, מי הכריח את הר"ן ז"ל לפרש את המשנה בגונא שהספק הי' על זמן המיתה ולהקשות הי' לו לפרש דהספק הי' על עת נתינת הגט, אך לפי מה שכתבתי בקונטרסי שם משם הנומ"י תלמידו של הר"ן בב"מ דרגילות הוא במשנה ובגמרא לעסק בדברים השכיחים עפ"י רוב. ועיין במעדני יום טוב פ' גיד הנשה על הרא"ש סימן כ' אות ש' בסופו, ועיין בתוספות חולין דף צ"ח ע"א בד"ה בביצת אפרוח בסופו. וע"כ הי' מוכרח הר"ן לפרש המשנה דהספק הי' בזמן מיתה, דמילתא דלא שכיחא הוא להיות הספק בזמן נתינת הגט, דאיכא עדים, ולא שכיח שישכחו זמן נתינת הגט, וע"כ פירש הר"ן דקאי על זמן מיתה, דהוא מילתא דשכיחא לטעות בשעה המוגבלת שמת בה אימת הי' אם לאחר נתינת הגט או קודם וא"כ כמו דזה מילתא דלא שכיחא הוא לטעות בזמן נתינת הגט משום כיון דאיכא עדים, א"כ זה נמי מילתא דלא שכיחא לטעות על זמן מרובה, כגון שהספק הי' אם זמן המיתה הי' איזה שבתות קודם או לאחריו דכיון דמיתה קלא אית ליה. וקצת ראי' לזה מהא דיומא כ' ע"ב מהא דנ' קולות עיי"ש. וא"כ שהספק הי' על זמן קצר כגון יום או שעה, ובזמן קצר הלא הט"ז ג"כ מודה כאשר כתבתי שם בקונטרסי מהא דראוהו מבערב חי, עיי"ש את הסברות מה שאמרתי בזה, וא"כ אין כלל הכרח לומר דהר"ן יחלוק על סברת הט"ז או להיפך דהט"ז יהלוק על הר"ן, ובדאי ראה וידע הט"ז את הר"ן יותר טוב ממני, ודו"ק.

ומה שרוצה לתרץ כת"ר עפ"י שיטתו את קושית הטו"א דיהיה חזקה נגד חזקה והחזקת פטור מסייע לחזקת

וכו', לא ידענא מאי קאמר, ואם כוונתו לתרתי במקום חדא למה שכתב הרב בורשטיין זה כבר דחיתי בקונטרסי שם, עיי"ש.

ומה שהעיר כת"ר לחלק בין מיתת אדם שבא לו מן השמים שפיר אמרינן כיון דעכשיו הוא מת ואדם עומד למות, אית לן למימר שמתחילתו הי' מת, ואין שעה מבוררת למיתת אדם ולא הוה חזקת חיים חזקה, כמו שכתבו התוס' י"א בחולין בד"ה פרה, (במחילה מכת"ר זהוא טעות גדול, כי התוס' כתבו זאת אצל טריפה שהבירור בא אחר הספק, ובעת הבירור כבר אית לן ספק שני, שמא היתה נטרפה ביום השני, אבל חזקת חיים חזקה אלימתא היא כל זמן דלא שמענו שמת, כמבואר בגיטין דנותן לה בחזקת שהוא קיים אפילו בחולה, כי אפילו תאמר שהוא טריפה מכל מקום חי הוא, וכותב גט לאשתו, ועובד בביה"מ אם הוא כהן כמבואר בבכורות מ"ה ע"ב, זולת גבי קטלא לא חשבינן ליה כחי, ודו"ק. ועוד הלא התוס' כתבו זה קודם שנודע דאזלינן בתר רובא, אבל למסקנא דאזלינן בתר רובא הוה חזקת חיים אפילו לפי טעות כבודו חזקה דאתיא מכח רובא וכהא דאמרינן נשחטה הותרה. והגע בעצמך האם אין צריך להתאבל על טריפה שמת אם תחשבנו לאינו חי. ועיין בכ"ז כי אין המקום ואין פנאי להאריך) אבל שחיטת פרה אעפ"י שעומדת לשחיטה, אבל זה מונח בידי אדם, וכיון שעומדת לגדל ולדות וכו' ע"כ יש לה עת לחיותה ועת לשחיטתה, ויש לה שעה מבוררת אמרינן אצלה חזקת חיים עכ"ל, תמוה לי טובא, האם בהמה אינה עומדת למות על ידי מקרה, ואדרבה אמרינן בב"ק, אדם דאית ליה מזלא כתיב כי יגח, וכו', אלמא דבהמה דלית לה מזלא אפילו ע"י נגיפא מתזקה או מתה, ויותר היא עלולה למות על ידי מקרה מאדם, אך האדם בראותו את בהמתו הקרובה למות מיד שוחטה, וע"כ אמרו סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה, ר"ל במקום מיתת אדם באה שחיטת בהמה, ולפעמים שוחט אדם את בהמתו גם בהיותה בריאה כגון דאוקיר בשרא כדאיתא בב"ב וא"כ בהמה עומדת לשחיטה יותר מן האדם שעומד למות, וע"כ כתבתי שם בקונטרס שהוא עוד טוב ממעשה דהט"ז, וק"ל.

ומה שהעיר כת"ר על מה שכתבתי אני שם דהשתא שזכינו לזה, שוב אין אנו צריכין לומר בקדושין דשם הוא על ידי מקרה כי אם הי' הספק אפילו ע"י מעשה נ"כ שייך חזקה משום דאינה מתקדשת בע"כ כתב כת"ר כי לא כן הוא דעת הרמב"ן במלחמות ריש פ' האשה שנתארמלה, אהא דפריך כיון דרוב נשים בתולות נשאות, כי לא אתי עדים מאי הוה כתב שם דחזקת פנוי' לא הוה חזקה כיון דעשוי' להשתנות, דכל בתולות עומדות להנשא, א"כ נראה דהרמב"ן לא סבר סברתו הנ"ל משום דאינה מתקדשת בע"כ, עכ"ל. תמוה לי טובא, דאיך יחלוק הרמב"ן על גמרא מפורשת בכתובות כ"ג ע"א שאמרו שם תרוייהו בפנוי' וכו' ופי' רש"י שם עד עכשיו בחזקת פנוי' היתה, ועוד בכמה מקומות בש"ס, ועוד הלא עשוי' להשתנות ע"י מעשה, ואין זה נקרא חזקה העשוי' להשתנות, אלא שהרמב"ן קאי על חזקת הגוף, דהבעל המאור כתב דאפילו לשמואל אזלינן בתר רובא בצירוף עם חזקת הגוף, על זה כתב הרמב"ן, דאין זה חזקת הגוף אשר היא טובה מכל החזקות, כיון דעשויה להשתנות, ואפילו השינוי בא רק ע"י מעשה מכ"מ שוב איננה אלים משאר החזקות אשר בזה גם הבעל המאור מודה, משום דחזקת ממון עדיפא מכל החזקות ודוקא עם חזקת הגוף כתב הבעל המאור דשמואל מודה, דהא איתא מחלוקת סוף המדיר איזה חזקה עדיפא אי חזקת ממון אי חזקת הגוף ועל זה כתב הרמב"ן, דכיון דעשוי' להשתנות אזיל אלימתה של חזקת הגוף ונשארה כשאר החזקות אשר היא חזקה אפילו עשוי' להשתנות ע"י מעשה מכ"מ אינה מצטרפת לשמואל עם הרוב להוציא ממון. וסברא היא דהא דחזקת הגוף עדיף מחזקות אחרות משום דאינה עשוי' להשתנות, כמו גבי מומין דיכולה להיות כל ימיה בלא מום אבל היכא דעשוי' להשתנות אפילו רק על ידי מעשה, אזל לה אלימתה ונשארת כשאר חזקות שאינן מצטרפות לרוב להוציא ממון אליבא דשמואל, ועיין בכל זה בסוף המדיר ובתוס' שם, ובדף י"ב ע"ב עיי"ש היטב. וממילא אין שום קושי' מהרמב"ן על הרמב"ן, ודו"ק. אבל מה שכתב לתרץ דברי הרמב"ן דבאשה שנתארמלה מיירי בנשואה, וא"כ מדהשתא נשואה היתה קודם נ"כ נשואה, זה טעות, דהיכא מציינו הזקה כזאת, כי כל החזקות הם על אותו אופן שהם עתה נאמר שהי' מקודם, כמו גבי מומים וכהנה, אבל לומר מדהשתא נשואה לבעל היתה קודם נ"כ נשואה לבעל אחר זה לא אמרינן, כי הוא גרוע עוד יותר ממרשות לרשות דלא אמרינן מדהשתא ברשות זה היו לה מומין היו לה אותן המומין ברשות של קודם ועיין היטב בתוס' סוף המדיר. ויש להאריך בזה, אבל אין זה המקום, ידידו

יוסף דוב הלוי לעווין,
ר"מ בישיבת רי"א, אשר בנויארק.

סתירה

לתשובת הרב מהור"ר יצחק שמחה הלוי הורוויץ, למשיגו הגאון הנודע ר"א קלאצקין נ"י

בקראי התשובה מהרב יצחק שמחה הלוי הורוויץ להגאון המפורסם ר"א קלאצקין נ"י, שמחזק דבריו בדבר היתרו להנשים הנשואות לצאת פרועות ראש לגמרי בשוק, נשתוממתי על התשובה הזאת להתיר איסור מפורש מכל הראשונים בדברים שאין להם שחר ובמקורים שלא היו דברים מעולם. ואין אני מקנא קנאת הפאה הנכרית כלשון המדויק של הרב, ואין לך רב וגאון שיוכיח נשי אמריקה על צאתן פרועות ראש, אחרי ששומע לא יהא להם, כיון שכבר החזיקו בזה, ומוטב שתשגגנה ואל תהיינה מזידות,

כדברי הגמרא בשבת ובביצה בדבר שאין מפורש בתורה כדעת הר"ן. אבל לב כל רב ירא וחרד לדבר ה' דוי בראותו הפרצה בדת ואין לאל ידו להושיע, והנה פתאום בא הרב הנ"ל וחידש שכל האיסור הזה יסודו במנהג ולא יותר ולכן רשות ביד הנשים להתנהג כחפצן.

ולוא היה איזה דבר ממש בהיתר הרב הנ"ל, לא יצאתי המערכה אך שגגה בידו וכעת רוצה לעמוד על דעתו ואבוא לתכן תשובתו, כי ספרו לא ראיתי. הרב הזה מביא ראי' מרש"י כתובות ע"ב, שאין דרך בנות ישראל לצאת פרועות ראש, מזה נראה שכל עיקרו של האיסור אינו אלא מפני שכבר נהגו כן.

אם שבאמת לשון רש"י מחוסר הבנה אבל אין זה נוגע לעצם האיסור אחרי שמקשה הגמרא מפורש דת יהודית הלא דאורייתא הוא ומבאר רש"י ז"ל אמאי לא קרי לה דת משה, היוכל היות, שרש"י בעצמו יסתור קושית הגמרא שמקשה על המשנה דסוברת דהאשה שיצאה לשוק בראש פרוע עוברת רק על דת יהודית, הלא דאורייתא הוא ועוברת על דת משה, ורש"י יסבור שזה רק מנהג ואיך הוי דאורייתא. ועיין בדברי הגאון הגדול ר' פנחס ז"ל, בספרו היקר הפלאה על כתובות על הרש"י, וזה לשונו: "נראה דבלשון ראשון ס"ל דמהא דמשמע דמההיא שעתא לאו פרועה הוית אין זה נקרא דאורייתא דאע"ג דהמנהג הוא כן וכתיב המנהג בקרא אינו דאורייתא ולא שייך נמי לשון אזהרה כדאתא בפרק נגמר הדין דליכא למילף מדקאמר צדיקי דלימא ותו דילמא בעזרה שאני דהא אפילו בהר הבית היו צריכין להתנהג באימה יתרה כדאיתא במשנה ומנ"ל במקום אחר ולפי' הראשון א"ש דמוכה מהעונש שעשתה עבירה בתהלה בגלוי ראשה" עכ"ל. נראה מדברי הגאון דקשה לו גם כן הלשון השני שברש"י, כהערת הרב הורוויץ נ"י, ומתרץ הוא דלכן נד הלשון ראשון מהלשון השני. והנה הרמב"ם פרק כ"ד, מהלכות אישות פוסק בפירוש, שאם יצאה ושער ראשה גלוי עברה על דעת משה כקושית הגמרא, ואיזו היא דת יהודית הוא מנהג הצנועות שנהגו בנות ישראל ואחד מהם היינו אם יצאה לשוק או למבוי מפולש וראשה פרוע ואין עליה רדיד ככל הנשים אע"פ ששערה מכוסה במטפחת כמו קלתה עברה על דת יהודית, ולא מצאתי איזה פוסק שיחלוק על הרמב"ם שיסודו מהגמרא.

וראית הרב המשיב ממרן המחבר בש"ע אהע"ז סימן קט"ו שלא הביא כל בראש הסימן הנזכר בזכרו שמה מעוברות על דת משה דיוצאת בראש מגולה בשוק הוה עוברת על דת יהודית ושינה בכונה מלשון הרמב"ם והביא רק שראשה פרוע בשוק היא עוברת רק על דת יהודית מנהג הצנועות שנהגו בנות ישראל ואלה הם הדברים שאם עשתה אחת מהן עברה על דת יהודית יוצאה לשוק או למבוי מפולש וראשה פרוע ואין עליה רדיד ככל הנשים עכ"ל. נראה דס"ל להמחבר דכל עצמו של איסור פריעת ראש אינו אלא משום מנהג עכ"ל הרב המשיב. אתפלא מאד על ראי' זו ואיני יודע מה הוא סח מתחלה אשאל מהרב הנשאל פשט המחבר הזה ולמה לא העתיק הרב המלות האחרונות מהמחבר ואין עליה רדיד ככל הנשים אע"פ ששערה מכוסה במטפחת, וכעת יגיד לכל היוכל היות כדבריו שהמחבר ס"ל דגם בראש גלוי לגמרי אינו אסור רק מצד מנהג, ולמה כתב אות באות כלשון הרמב"ם אע"פ שראשה מכוסה במטפחת, ולא כתב שראשה פרוע ולא יותר, הלא נראה מפורש שרק בזמן שראשה מכוסה במטפחת היא עוברת על דת יהודית, אבל בזמן שראשה מגולה לגמרי היא עוברת על דת משה, והא דלא הביא המחבר בראש הסימן היכא דראשה מגולה לגמרי, נראה דהמחבר אזיל בלשון המשנה דהמשנה מדברת אודות דת יהודית ומדיוקא מדייקים אנו היכא דעברה על דת משה. ועיין בדברי הגאון בית שמואל השוקל וסופר כל אות באהע"ז וז"ל על דברי המחבר: "הכלל הוא בר"ה וראשה פרוע לגמרי היא עוברת על דת משה ורק היכא דראשה מכוסה בקלתה או במטפחת הוי דת יהודית אם אינה מכסה בצעיף או בכיפה כפי שיטת הפרישה", ובכלל שחוק הוא לבנות יסוד כזה שהמחבר נושא כליו של הרמב"ם ז"ל ובן ביתו חולק על הרמב"ם. בכסף משנה לא העיר כלל על הרמב"ם ופתאום מדחה דבריו.

ועתה אבוא לראית הרב מהגאון מהר"ם אלשקר ומחויב אני להגיד לו שלא אוכל סלוח על ראי' זו ויראה הקורא וישפוט. זה לשון הרב המשיב: "הר"מ אלשקר כתב בפשיטות בזה הלשון, אותן הנשים הבאות מארצות שאין דרכן לגלותן למקום שדרכן לגלותן אם אין דעתן לחזור נראה מפורש דאיסור פריעת הראש תלוי רק במנהג ואשר רצו קצת מהאחרונים לדחוק בדבריו כונות אחרות הנה הבל יפצה פיהם, והמעיין בנוף התשובה יראה שכן הוא", עכ"ל הרב המשיב.

שומו שמים! אך אמר הרב על המגן אברהם שהבל יפצה פיהו בהביאו לשון הגאון מהר"ם אלשקר בסימן ע"ה על הרמ"א שמתיר השערות של נשים שרגילין לצאת חוץ ל צ מ ת ן היינו שמלבד כובע שעל ראשה יש לה צמת והוא בגד המצמצם השער שלא יצאו לחוץ ואותו מעט שא"א לצמצם ויוצא מהצמת ע"ז מקיל הרשב"א מביא המגן אברהם בשם הגאון הנ"ל, אותן נשים הבאים מארצות שאין דרכן לגלותן מ ח ו ץ ל צ מ ת ן למקום שדרכן לגלותן מותרים לגלות אם אין דעתן לחזור, הרי אתה רואה שמהר"ם אלשקר מדבר רק על אודות השערות היוצאות מ ח ו ץ ל צ מ ת ן ולא השערות שעל הראש ואם תאמין לדברי הרב שהבל יפצה פי המ"א, והר"ם אלשקר מיירי במקום שדרכן לגלות כל הראש והמג"א וכל האחרונים לא הבינו דבריו וכונו בדבריו כונות אחרות, נראה בתשובת מהר"ם אלשקר בפנים הספר, ואז יגלה לעינינו עולם חדש שמעולם לא התיר הגאון הנ"ל כנגד הגמרא וכל הראשונים לצאת בפריעת ראש לשוק ולפסוק שזה תלוי במנהג, חס ושלום! לא היו דברים מעולם. זה לשון הגאון מהר"ם אלשקר בסימן ל"ה: "שאלה, שאלת ממני הידיד אם יש לחוש לאלו הנשים שנהגו לגלות שערן מחוץ לצמתן להתנאות בו כי יש מי שהורה ואמר שגם זה איסור נמור ובה אמרו הז"ל שער באשה ערוה עכ"ל

הרב מליובאוויטש וחזוק התורה

מאת
הרב יהודא יהושע פאלק איזראעליט רב דטשעלסי, מאסס.

ג׳ דברים מסר משה נפשו עליהם
ונקראים על שמו, ואלו הן: ישראל
והתורה והדינין (מדרש ש״ר פ״ל).

בכל תקופה ותקופה בתולדות ישראל נמצאו רבים מטובי העם המוסרים נפשם על קידוש השם, מהם אשר שמו נפשם בכפם על ישראל בפפום ולולינום וחבריהם; מהם שמסרו נפשם על התורה כרע״ק ור״ח בן תרדיון וחבריהם; ומהם שמסרו נפשם על הדינין, הייגו, על דתנו הקדושה, כמתתיהו ובניו ושבעת בני חנה ודומיהם לאלפים.

והנה כל המוסר נפשו על ישראל, על התורה ועל הדת מקדש בזה שם שמים ומקיים המצוה: ונקדשתי בתוך בני ישראל, כמש״כ הרמב״ם בריש פ״ה מהל׳ יסה״ת, וביאור הדבר: ע״י מסירת האדם את נפשו לאל היינו מתרוממת הנפש להתכלל בצרור החיים, ולא נפשו לבדה מתרוממת ומתקדשת כי אם גם נפשות כל ישראל מתרוממות ומתקדשות עמו, כי האדם העליון הזה מעורר במעשיו בלבו של כל אחד מישראל ההפץ להדמות לו בתשוקתו להתדבק באל חי. קוי אור קדושה יוצאים מלב אנשי קודש אלה ומתפשטים וחודרים עמוק עמוק בלב בני העם ומעוררים זעזועי של כלות הנפש ומתלבטים באופנים שונים ובמדרגות שונות בלב כל אחד לפי מדרגת התפתחות כהותיו הנפשיים וע״פ קירובו לקדושי עליון אלה. וכבר אמרו ז״ל כל הדבק לת״ח כאילו דבק בשכינה, וכאשר יתקדשו ישראל בקדושה של מעלה יתקדש שם אלהי ישראל בקרבנו.

סוד קיומו של ישראל מעת היותו לגוי, הוא מפני שמעולם לא פסקה שכינה מישראל כמו שאמרו (מגילה כ״ט) תניא אמר רשב״י בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב״ה, שבכל מקום שגלו שכינה עמהם וכו׳, ואיה מקום שכינתו כביכול? בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בר׳ אמות של הלכה. ותה״ל כי מעולם לא פסקה ישיבה מישראל, אברהם זקן ויושב בישיבה וכו׳ עד דורנו זה. יש לנו גם עכשיו גדולי ישראל זקנים יושבים בשיבה להאיר עיניהם של ישראל בתורת ה׳ ית״ש.

אבל קיומן של הישיבות בכל מקום ובכל זמן, ובפרט בימינו, תלוי במסירת נפשם של גדולי האומה על ישראל, על התורה ועל הדת, כמו שאמרו ז״ל, כל מצוה שב״ד מוסרים נפשם עלי׳ מתקיימת בידיהם. וע״י מסירות נפשם זוכים לכבוד לגדולה ולרוח הקודש, (מדרש במד״ר פ׳ י״ב). זוכים לכבוד שיהו דבריהם נשמעין; זוכים לגדולה שתצא מחשבתם הטובה לפעולת אדם, ואין לך גדולה יתרה מזה לראות בהשתלמות האידיאל הנשגב בפועל; ויזכו לרה״ק כי יקוים בהם הכתוב: ואזניך תשמענה דבר מאהריך לאמר זה הדרך לכו בה. ולא עוד אלא שיזכו להשפיע מרוחם על בני העם, רוח דעת ויראת ה׳.

ועל פי זה יתבארו דבריהם ז״ל על הכתוב: הוא אשר דבר ה׳ בקרבי אקדש (ויקרא י׳, ג׳) היכן דבר ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי א״ת בכבודי אלא במכובדי. א״ל משה לאהרן, אהרן אחי, יודע הייתי שיתקדש הבית במיועדיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך עכשיו אני רואה שהם גדולים ממני וממך (מובא ברש״י מת״כ). והענין בזה: אעפ״י שעשו ישראל את מלאכת המשכן בדיוק ככל אשר צוו כד״כ: וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה׳ כן עשו בכ״ז היו צריכים, כדי שישרה ה׳ שכינתו בתוכם, כי אחד מגדולי ישראל יתרומם ויקדש את נפשו להתפלל בקדושתו ית״ש להמשיך השראת השכינה בתוך בני ישראל למטה.

והנה במשך המהפכה העולמית, בשעה שהשטן וכל מלאכי זעם פרשו מוטות כנפיהם השחורות על פני כל הארץ, ונברה הרעה כי נלכדו במלכדתם רבים אשר מבני ישראל יצאו, בעת ההיא אשר החושך כסה ארץ, ושואה על שואה באה כי קמו עלינו מכל עברים להשבית דת ודין להכחיד צפוננו, היא תוה״ק ולכלות כל זרע ישראל; בעת צרה זאת אשר רבים אמרו: „נגזרנו לנו, אין תקוה לנו עוד״, בעת רעה זאת הקים ה׳ לנו מושיעים כי קמו קברנטי ספינת ישראל במסירת נפש נפלאה ויקראו בקול אדיר והזק: „אל הספינה ישראל!״ וצעירי ישראל

השאלה. תשובת מהר״ם ז״ל, אירא דאין בית מיחוש לאותו שער כלל כיון שנהגו לגלותו וההיא דשער באשה ערוה לא מיירי אלא בשער הראש ועל זה מביא בסוף שאותן הנשים הבאות מארצות שאין דרכן לגלותן מחוץ לצמתן למקום שדרכן לגלותן מותרים לגלותן אם אין רעתן להזור״. ולמה שולח הרב המשיב לתשובת מהר״ם אלשקר אהרי ששם ההיפך מדבריו? לכן האיסור לצאת פרועות ראש לשוק במקומו עומד. ומה שנשי אמריקא אינן שומרות האיסור הזה אינו נוגע אפילו בקוצו של יוד בעצם האיסור אחרי שיש עוד איסורים שנהגו היהודים בני אמריקה להקל האם נאמר שאיסורי חז״ל תלוים ועומדים למשפט יהודי אמריקה?

ובשולי מאמרי אמר שלום להרב המשיב וכבודו יקר בעיני אך האמת נר לרגלי ובשמו אדבר, ובזה אסיים,

רפאל מרדכי באריזנסקי,

מי שהיה רב בהאמעל וכעת בוואשינגטאן, ד. ק.

מבחוריהם שמעו לקול הקריאה ויתקבצו מכל עברים ללכת אחרי מוריהם באשר ילכו, וגיל התורה נשמע במרחקי ארץ בנדם בגולה כי ה' הולך לפניהם לנחותם הדרך.

אחינו היקרים, בין קברנטי ישראל יצא הצעיר בכלם שמסר נפשו על התורה על הדת ועל ישראל במרץ שאין דומה לו, ה"ה ר' יצחק יוסף שנייערסאן שליט"א עוד בהיות אביו הצדיק מהרש"ב זצ"ל חי הי' הוא יד ימינו ליסד לשכלל ולהחזיק הישיבות שהוקמו לתורה ולדת בערים שונות, אבל הדרך שבחר לו אחרי מות אביו הראה רוממות נפשו כי היא באמת: „תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם" כי במסירות נפש ממש הרביץ תורה וילמד קשט ודת בישראל, קבץ כסף להחזקת תלמידי הישיבות וההדרים; הדפיס סדורי תפלה, בחוץ למדינת רוסיא המועצית ויביאם ויחלקם בחשאי למלמדי תינוקות כי בימים ההם לא נמצא שם אף עלה אחד מסדור תפלות, והיתה הסכנה לבל ישתכח שם שמים לגמרי הלילה מבני ישראל — כה עבד עבודה גדולה במרץ נפלא עד אשר נתפש ויאסר. שמונה עשר יום וחצי ישב בחצר מות היא מצודת פיאטרא פאוועל בלענינגראד, מקום אשר אסירי הממשלה אסירים שם; בכלוב צר שמו אותו ומימינו ומשמאלו כלובים רבים ובתוכם עצורים אסירי עני. קול שועת מדוכאים נאקת חללים, נחרת נוססים נשמע מכל עברים ונפש האומלל אל אל תשוע: „הצילה מחרב נפשי מכלבי זעם יחידתי". ומה גדול כוחו של האיש כביר הכח, יודע הוא, כי אם יאמר מלה אחת כי לא ישוב עוד לעורר בני עמו לשמור תורת אלהיהם יעזבוהו לנפשו, ואם ימאן — עתיד הוא למות מות תנשוקים. והוא באחת: „ה' הוא האלקים ואותו אעבוד עד נשימתי האחרונה".

שופטי רשע יושבים למשפט, והאמלל אסיר נחשתים הובל לפניהם — „מה שמך?" שואל שוטר המשפט —

— שמי יצחק יוסף בן שלום בער שנייערסאן.

ש. — מה מעשיך?

ת. — מורה לפני ישראל דרך ה' לעשות צדקה ומשפט.

ש. — הידעת כי עברת על חקי הממשלה ועונך גדול מנשוא?

ת. — ה' אלהי השמים ואלהי הארץ הוא המושל בגוים אותו אעבד ובשמו אקרא.

ש. — האמנם אלהיך מצוך לבלתי שמוע לחקי הארץ אשר אתה גר שם?

תשובה: — על נופנו על רכושנו אתם מושלים ויש לנו לשמוע לחקי הארץ אשר חוקקתם, אבל לא על אמונתנו ודתנו בדבר הזה אין אדון לנו, כי אם אדון כל הנשמות ויוצר רוח אדם בקרבו

— הנך קשה עורף, — קרא אחד השופטים בחמה, — אם תקבל עליך לבלתי שוב לכסלה לבלתי הפץ דעותיך בין בני עמך להחשיך עיניהם באמונת הבל, הרי אתה חפשי לנפשך, ואם תקשה ערפך, דע כי אחריתך מרה וענוש תענש בעונש אכזרי לאות לבני מדי.

— טעית אדוני השופט, טעות גדולה, לא דעותי אני מפיץ בין בני עמנו, משתדל אנכי להורות לבני עמי תוה"ק העתיקה וזה כנ' אלפים שתי מאות וארבעים שנה אנחנו בני ישראל נושאים דגל התורה והדת ביד רמה ולא נחת מפני כל; המות לא יחרדנו ויסורי הגוף לא יפילו אימתם עלינו. תיסרונו — ויסורכם אינם יסורי עולם. תמיתונו — ומיתתכם אינה מיתת עולם. ודעו לכם כי מטרתכם להשבית מפנינו את קדוש ישראל מכם והלאה. כי רבים אשר ישובו אל ה' ואל תורתו במותנו על התורה מאשר ישיבו אליו בחיינו.

דברים אלה שיצאו מפי איש אשר לא בא אל פיו כ"א לחם יבש אחת ביום, מפי איש אשר דכאו לארץ חיתו בחדר צר ואפל זה י"ח יום, דברים אלה שיצאו בנאון עז ה' אלהיו פעלו פעולתם אפי' על המקולקלים שבהם, ויעל ביד גדולי ישראל הטות לב השופט לשנות מאסרו למאסקווא, ומשם לעיר אחרת, עד אשר עלה בידם להוציאהו חפשי ולהוציאהו מן הארץ הזעומה. פרטי הדברים טרם נודעו בקהל כי גם למקורביו ביותר הוא כותב בזהירות יתרה.

אחינו היקרים! הנה לפנינו איש נפלא אשר עלה כיוצק לפנים ופתאום לפתע עלה למעלה ראש וישתגשג וישלח ענפיו בכל קצות הארץ ויהי כאחד הקדושים אשר בארץ המה, הקדושים אשר מסרו נפשם על התורה על הדינין ועל ישראל, ומשם זכה באמת לכבוד, לגדולה ולרה"ק. עומדים אנחנו משתאים בהתבוננו על מפלאות ה' נורא עלילה על בני אדם בכל דור ודור. רואים אנחנו כי חסד ה' עלינו, כי בכל דור ודור לא עזבנו ולא נטשנו. כי בכל דור ודור יעמוד לנו שופטים אשר במעשיהם יותר מדבריהם יתעלו להיות מנהיגי הדור. והיה ה' עמהם וזכו לכבוד, לגדולה ולרוה"ק, יתרוממו וירוממו אותנו, יתקדשו ונקדש אתם ויקוים בהם ובנו הכתוב: „ונקדשתי בתוך בני ישראל".

והנה מריגא אנחנו שומעים קולו קול עז, קורא אל אחינו יושבי ארץ אמעריקא, אל אחינו הקשורים בפנימיות נפשם בה' ובתורתו: „אחים! חזקו והתחזקו בעד עמנו ודת קדשנו!" שומעים אנחנו אותו מדבר נמרצות: „אל תתנו חומת בת עמנו לנפול, אל תתנו בתי התורה בכל מקום שאין להשם! עת צרה היא, אל תתרפאו, חזקו ידים רפות, כי מצרה עצמה ימצא לנו ישועתו התעודדו ויהי ה' עמכם! בחורי ישראל מוסרים נפשם על דבר תורה, בוחרים להמית נפשם באהלה של תורה, תנו ידכם להם ועזרתם אותם! ומה המה מבקשים מכם? רק שבר רעבון נפשם, לחם צר ומים לחץ. אחים, אם עוד זיק אהבת תורה בלבכם דבקו בת"ח להנהות אותם מן הברכה אשר ברכם ה' ויקוים בכם הכתוב: „ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום".

ומה נשיב לו?...

הנחריש? הנאטם אזנינו משמוע קול ה' יוצא ממצוי הנפש של האיש הפלאי הזה ומעמק לבם של כל גדולי האומה המתחננים אלינו: „אחים, הושיעו, אל תעמדו מרחוק; בני תורה טובעים בים של צרה מתאבקים עם הרעב המר" ואנחנו נעמוד מנגד? לא, לא נאמין כזאת על עם ה'. צריכים אנחנו רק לעורר את העם ובודאי יענה לקול קריאת גדולי ישראל, ולתחנת אלפי בחורי צעירי ישראל.

מאמר „תורה אור"

צבי הירש הכהן וואלק ז"ל
חנה פה פינסק.

(ס ו פ)

ה) אמנם כן, יקירי, דעת לנבון כמוהו נקל כי טורי האחדים האלה הצנתי לפניו כהיום מפרשה זו ממעלת „למוד התורה" הם רק כמו קוים ושרטוטים אחד אחוז מני אלף ממה שראוי לדרוש מפרק זה, ואם באנו לכתוב אין אנו מספיקים, ותקצר היריעה מהכיל, ורק כמלקט בראש האמיר הבאתי לו למנחה טהורה קדש בכלי פרי הלולים למעט ממעלת התורה ולומדה, אפס מקצה ממה שאני רגיל לדרוש בראש הומיות כפעם בפעם מיום עמדי ת"ל, מיום הביאני ה' לרעות ביעקב עמו ולהשפיעו ולהאציל מעט מכחי הדל להנוסעים על דגלי ולהמקשיבים בקולי באזן שומעת הודות לה', וזה כל משוש דרכי מעודי לשאת מדברות למען הקהל רק מקצוע זו שאין למעלה הימנו, כמו שאמר התנא בן בג בג, „הפוך בה והפוך בה דכולה בה", וממנה פרי נמצא לחלק המעשה ופרטי דיני המצוה גם לקניני המדות היותר טובות והרצויות אשר כרוח צח שפיים היא מרחפת בערן גן אלקים בתורה הכתובה והמסורה היא תורה שבעל פה אשר לא יחסר כל בה, הוא שאמרו ומנה לא תזוע, כאמור למעלה.

ו) השטה האחרונה מכל אשר הרה והנה רוחי בקחתי דברים בעת את כ', אחת אשאל מאת יקירי, אותה אבקש, אשר אם לא נכחד ממני עבודתו הרבה בשאלת המחי' והכלכלה מבקר ועד ערב, ומה גם בשבתו בארץ החדשה נקודת המרכז להעבודה והמעשה, ורגליו כמו לנחשתים נגשו אחוזות בכבל „בת־מטרד" „בת מי־זהב" בטרדת הזמן ההומי', בכל אלה, עת ומשפט יודע לבב הכם אשר קול דודו ית' דופק פתחי לבבו, להאציל קביעות שעה בשיעור מיוחד בכל יום לכל הפנים ללימוד דף גמרא משפט דבר יום ביומו אשר תעלה לריח ניחוח לפני ה' כעולת התמיד: „וקבעת עתים לתורה" היא השאלה היותר כוללת ומקפת לכל מיני ומיני בני אדם לפי צבעיהם השונים כל חד וחד לפום חורפיה דילי', כמבואר במשלי רבתא פ"י: אר"י בא וראה כמה קשה יום הדין שעתיד הקב"ה לידון את כל העולם כולו, בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה, הקב"ה הופך פניו ממנו וגו', בא מי שיש בידו שני סדרים או שלשה, הקב"ה אומר לו בני כל ההלכות למה לא שנית אותם. בא מי שיש בידו הלכות, א"ל בני, „תורת כהנים" למה לא שנית. בא מי שיש בידו תורת כהנים, הקב"ה א"ל בני חמשה חומשי תורה למה לא שנית. בא מי שיש בידו חמשה חומשי תורה, א"ל הקב"ה למה לא למדת אגדה. בא מי שיש בידו אגדה, הקב"ה א"ל בני ת ל מ ו ד למה לא למדת. בא מי שיש בידו ת ל מ ו ד הקב"ה א"ל בני הואיל ונתעסקת בתלמוד צפית במרכבה, כסא כבודי היאך הוא עומד, חשמל היאך הוא עומד עכ"ל בדלוג רב (יעוי' בנפש החיים שער ד' פ"ב) יעוי"ש, מי יתן ויחזיק כ' בלמוד דף גמרא בשיעור קבוע כצור חזק בכל יום ויום לבל ירוף ממנה, כי אז אשרי חלקו, ויקוים בו בל החזון האמור במדרש משלי הנ"ל, ושכרו יהי' נכון בזה ובבא.

ז) הכי נכבד בימי מועד וחג ובשבתות השנה ימי מנוחה ושביתה מעבודה ומעמל אנוש, והם שבת שבתון קדש לה' ולתורתו, כמו שאמרו בירושלמי שבת פ' ט"ו הלכה ג', לא נתנו שבתות ויו"ט אלא כדי שיתעסקו בהם בתורה, וע"ד שהמליצו במדרש אבכיר הובא בילקוט: אמרה תורה לפני הקב"ה רבש"ע כשיכנסו ישראל לארץ זה רץ לכרמו, זה רץ לביתו ולעבודתו, תורה מה תהא עלי', א"ל הקב"ה יש לך בן זוג ושבת שמה, כפי המובא בטור ויעוי' בביאור הגר"א או"ח הל' שבת סי' ר"צ ס"ק א' ד' בארוכה, אשר ע"כ זה שמם בתוה"ק מועדי ה' ומקראי קדש, כמו שפירש הספורני אמור (כ"ג ב') על הפסוק: „דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש אלה הם מועדי: שהרצון בזה כתב הספורני בזה הלשון: אמר אותם מועדים שתקראו אותם מקראי קודש פי' אסיפת עם לעסקי קדש כמו הודש ושבת קרא מקרא, וכן על כבון הר ציון ועל מקראיה, והולך ואומר אלה הם מועדי, הם אותם המועדים שארצה בם, אמנם כשלא תקראו אותם מקראי קדש אבל יהיו מקראי חול ועוסק בחיי שעה בתעוגנות בני אדם בלבד לא יהיה מועדי ה', אבל יהיו מועדיכם שנאה נפשי, עכ"ל הטהור. ובחבורי הגדול על הספרי בפ' פנחס פסקא קמ"ד על הפסוק ביום הראשון מקרא קודש הרבינו הזון בזה בישע ה'. ועד"ז אמרנו בבאור מאמרם ז"ל בילקוט שיר השירים על הפסוק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי, ואמרו בילקוט, אהותי זה ישראל שנקראו אחים למקום וגו'. יונתי זו מרה שנצטוו ישראל במצות כיונה עכ"ל, והוא פלאי, ולפי דרכנו אמרנו לתת חוזה בעומק מליצתם ז"ל, באשר היונה הזו לפי טבעה הנודעת הושם לה מאביר הטבע היא משונה במינה מיתר העופות בעלי כנפים למיניהם כמו שאמרו במדרש כל העופות כשהן יגיעין הם נוחין ע"ג הסלע, והיונה בשעה כשהיא יגיעה פורחת באחת ונוחה באחת, עכ"ל המדרש, כמו שרמזו בזה תום' שבת מ"ט ד"ה כנפיה מנינות עלי', וזהו כונת הכתוב: „מי יתן לי אבר כיונה (תהלים נ"ה ז') אעופה ואשכונה" היינו כמו כנפי היונה שיתקיים בו אעופה ואשכונה כאחד. וכהחזיון הזה היא גם מצות השבת שנתנה במרה אשר שני ההפכים בנושא אחד יתחברו בה כי נתנה לשביתה ומנוחה מעבודת החומר והגוף, ולעומת זה היא נתונה לעבוד ולמשא בעסקי הנפש והרוח לקדש את השבת כראוי לו

במקרא קודש בתורת ה' ובעבודה היותר ראוי' למזון הנפש, הוא שהמליצו חכמינו ז"ל יונתי זו מרה, שכיונו על מצות השבת שנצטוו עליה במרה אשר כמוה כיונה הזו במעוז כנפי' היא פורחת באחת, ונחה באחת, והבן בזה.

ח) ולכן מה טוב ומה נעים יהי' חלקו אשר בימי השבתות יאחוז לו שעורים קלים ומיוחדים, היינו מלבד קריאת שנים מקרא ואחד תרגום, שהיא חובה מיוחדה מפי חז"ל עד שאמרו וכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאיריכין לו ימיו ושנותיו (ברכות ח') והיא קבועה להלכה בשו"ע או"ח סי' רפ"ה ויסודתה בהררי קדש, הנה נוסף לזה יתר שאת להעוסק בסדרא דיומא להבינה על בורי' בפירש"י ונושאי כליו, יעוי' בשו"ע סי' רפ"ה הנ"ל סע' ב' שם, וירא אלקים יוצא את כולם לאחוז בזה גם בזה כמבואר בשו"ע ובביאור הגר"א במקומה יעוי"ש, ואם יוכל להאציל עתותיו לעיין גם בפירוש הרמב"ן אשר בכל מקום אשר דברו מגיע בפי' התורה שפתותיו נוטפות מור והוא „יסוד האמונה ושרש התורה והעבודה" כמו שהמליץ עליו הגאון הה"ס באחת מתשובותיו, הוא למוד הגון מן המובחר אשר אין למעלה הימנו, כמו כן למוד המדרש מפרשת השבוע, אף באחזו למודו מקפלו ובמרוצה, הוא למוד נאה ומשובה, האומנם מי תכן רוח מאמרי האגדה בפנימיותם אשר למרביתם רמות ידברו וסוד אלקי צפונה בקרבם ועומק חידתם לא נתפרשו רק להאלקיים לבני העלי', אבל כבר משלו משל להנכנם לחנותו של בשם אשר גם במעט הריח אשר קלט לפי ערכו היא לקטורה באפו ומוצא בה מה שמוצא בה לערן את הנפש ולקשט את הרוח ולקרב את לבבו לאבינו שבשמים, וכפי מאמרם ז"ל: „אם אתה רוצה לדעת את בוראך, צא ולמוד אגדה, שמתוך כך אתה מכיר את בוראך". כן במועדי א' וזמני ששון הנחילנו ה' מה טוב והגון אשר יבחר לו ללמוד מעט הלכות הג בחג וכדומה שכך תיקן משה רבינו ע"ה לישראל כמו שאמרו שלהי מגילה ויתר מקומות בתלמודין, וכמבואר בפוסקים, וכמו תשער נפשי אשר כ' ימצא את לבבו נאמן לכלכל עתותיו במשפט בכל עת ועונה בדרך אשר סללתי לו, ובגלל הדבר הזה יקוים בו: כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין, ואחרית ישרים יבורך, אמן סלה.

תמו דברי, יקירי, אך אשרו ועשות טוב בל יתמו, וה' הטוב יאמץ את לבבו זה כל הימים, כמו שאמרו, הבא לטהר ונו' ואלקי מרום יוסיף לו אומץ וטהר ידים, חילים יגבר ביתרון הכשר בדת אמונה בחר לו להיות נאמן עם אלקים ותורתו, גם בהדרכת צאצאיו זרע ברך יהיו יברך ה' הקטנים עם הגדולים, ויזכה לגדלם ולחנכם על ברכי הדת והיהדות ואמונה טהורה וצרופה, וכהעץ כן יהי' פריו למשכיל שתולים בנוה על פלגי הדת ואמונת אומן כפי מורשת אבות, והנה כי כן יבורך גבר ירא ה' אשתך כגפן פורי' ונו' כאמור בתפלת דוד המלך ע"ה, אמן.

והנני חותם בשם שלום בברכה המשולשת האמורה עם הספר כנפש האהוז באהבת ישרי לב אשר קרבת אלקים ותורתו יהפצון, הדורש אשרו וטובתו לעד

תלמיד חכם וכהן

נרסינן במס' שבת (דף נ"א ע"ב) לוי בריה דרב הונא בר חייא ורבה בר רב הונא הוי קאזלי באורחא קדמיה חמרא דלוי לחמרא דרבה בר רב הונא חלש דעתיה דרבה ע"ש. לכאורה קשה אמאי איקפד על לוי, בשלמא אם היה לוי עושה מעשה, כגון שהיה מכה את החמור בשוט או שבעט ברגליו או שצעק על החמור, או היה מקום לרבה להקפיד על לוי ואם כן היה לו יותר לרבה לדון את לוי לכף זכות וליתן האשמה על החמור. ועוד קשה, הא איתא במס' מוע"ק (דף כ"ח) דרבה היה עניו גדול מאוד, ואמאי הקפיד על מעשה דהחמור. עוד קשה, מצינו במס' סוכה (דף כ"ו) ר"ח ורבה בר רב הוני כי הוו עיילי בשבתא רינלא לגביה דריש גלותא הוו ננו ארקתא דסורא, אמרו אנן שלוחי מצוה ופטורין עי"ש. לכאורה קשה לפי מה שפירש"י במס' מו"ק (דף כ"ה ע"ב) דר"ה אביו של רבה היה הריש גלותא, ואם כן אמאי לא הלך רבה לאביו הריש גלותא זה רב הונא, והיה מקיים גם כן מצות כיבוד אב, וגם היה מקיים מצות סוכה. ואף שנאמר שליח מצוה שעוסק במצוה פטור ממצוה אחרת, אבל בנידן דידן היו שני מצות, וגם שהיה בעת שישן על ארקתא דסורא, ולא ראיתי מי שהתעורר על זה.

ואפשר לומר לענ"ד, להביא מזה ראיה דלא היה רב הונא ריש גלותא, ועיין במס' סנהדרין (דף ה') ע"ש. ומזה יש להביא ראיה לענ"ד לבעל סדר הדורות דר"ה לא היה ריש גלותא ע"ש. וכן יש לי להקשות קושיא הנ"ל גם על אביי, דאיתא במס' ברכות (דף מ"ו) דרבין ואביי הוו קאזלי באורחא קדמיה חמריה דרבין לדאביי קפיד אביי ע"ש. לכאורה קשה איך קפיד אביי על חמרא דרבין, הא הי' לאביי לדון את רבין לכף זכות וכנ"ל שלא הספיק לומר ניזל מר והלא מצינו (במס' יבמות דף ק"ה, ובר"ה דף י"ח) שהיה איש טוב ועסק בגמ"ח ע"ש. ויש לומר דאיתא ביו"ד סי' רמ"ב סל"ב דתלמיד חכם שמחל על כבודו כבודו מחול ע"ש. ובבאר הגולה שם מציין דין זה שמקורו במס' ערובין (דף ל"א) אבל זהו טעות, דנמצא במס' קדושין (דף ל"א) ובמס' ע"ז (דף י"ט) מהדר אמר רבא ע"ש. והטעם הוא משום דהתורה דיליה ע"ש. והשתא נחזי איך הדין נבי כהן אם יכול למחול על כבודו אם לאו? ולענ"ד יש לומר דבין אם הכהנים שלוחי דרחמנא או שלוחי דידן (נדרים דף ל"ה וקדושין ל"ג) אפילו הכי אינו יכול למחול משום דלא דמי כהן לתלמיד חכם אף דבמס' נדרים (דף ס"ב) מדמינן ת"ח לכהן ע"ש, הוא רק ליטול בראש, דרק בכהנים נאמר וקדשתו מפורש, ועיין במנחת חינוך על התרי"ג מצות בברכת משה שם והעלה בפלפול גדול דוקדשתו נאמר שהוא מצוה מדאורייתא ולא שהוא אסמכתא ולא כמו דאיתא במס' ניטין (דף נ"ט ע"ב) ע"ש.

ולענ"ד נראה דלא דמי ת"ח לכהן, דהוא פשוט, דהת"ח

קנא את התורה שזכה בה על ידי עצמו, אבל כהן נעשה לכהן שזכה לזה על ידי זכות שנולד לאביו שהוא כהן והוא לו קנין רק מתנת אלקים, ואם ימחול על כבודו, מראה בזה שמזלזל בהמתנה שזכה בהכהונה מהקב"ה, לכן צריך להיות חזק ונם להתנאות ולהתפאר כי זכה להיות כהן בן אלעזר בן אהרן וכו'. ועיין בתוספ' במס' יומא (דף ט') ע"ש. ועיין באו"ח סי' קכ"ח דאסור להשתמש בכהן דהוי כמו מועל ונהנה מן הקודש עי"ש. וקיי"ל כהן אינו יכול למחול על כבודו דהוי מועל בהקדש. ומזה יש ללמוד דכש"כ דאסור לצער לכהן לא מטעם דאסור לצער לכל ישראל רק משום דמצינו במס' שבת (דף כ"ב) דאסור להדליק מנר לנר משום אכחושי מצוה ופירש"י דמתוך כמאן דשואב קצת מלחלוחית שמנו ע"ש, ומכש"כ לצער כהן וליטול ממנו כבוד וגם בריאות קצת. ועיין במס' יומא (דף כ"נ ע"ב) דכהן יש בו קדושה ע"ש.

ואם יש רשות לכהן למחול או משום פסידא לצדקה, עיין בט"ז באו"ח ס"ק ל"ה ס"נ ע"ש. ובב"י איתא בשם ספר המנהיג וכתב דר"נ הביא ראיה מהא ולפ"ז נם רשות הכהן לא מהני ע"ש.

ובזה ניחא מה שרבה ואביי הקפידו, יען שרבה היה כהן, ועיין בירושלמי מעשר שני פ"ה הלכה ה' שהיה כהן ע"ש. ואביי היה נם כן כהן ועיין במס' חולין (דף קל"נ ע"א) ע"ש, וכיון שהיו כהנים, היו שניהם הצדיקים מחבבי מתנת הקב"ה שזכו להיות כהנים והיו מקפידים נם על החמורים שזלזלו בכבודם. ומכש"כ יש ללמוד איך שהקפידו אם איזה איש זלזל בכבודם הכהונה. ואם שאמרו חז"ל המתכבד בקלון של חבירו אין לו חלק לעולם הבא מכש"כ בכבוד של כהנים, ועיין בשד"ח אות כ' ע"ש.

מנחם הכהן ריזיקאוו,
רב ואב"ד בברוקלין.

השער של עזרת נשים

במחברת „דגל ישראל" נליון 5, כתב הרה"נ ר' ישעי' הלוי נ"י הרב דווינעפנע על תמיהת המו"ל שתמה על התפארת ישראל שכתב במדות פ"ב אות ל"נ שלא מצא מקור במשנה שהיה לעזרת נשים שער, והמו"ל מצא מקור במשנה סוכה נ"א וכונתו דאיתא התם שער היוצא מזרח, וכתב הה"נ ר"י הנ"ל שזהו לפי שיטת רש"י דמפרש דאעזרת נשים קאי, וס"ל דעז"נ היתה מוקפת כתלים כמ"ש בפירוש מדות פרק ב' משנה ה', ואם כן בהכרח היה שער, אבל שיטת הרמב"ם בפיה"מ שם שכתב וענין חלקה היתה, שהיתה פרוצה ואין חומה מקיף לה וכו' ואחר התיקון הקיפוה בשקופים אטומים ע"ש. וא"כ לא היה לה חומה וממילא דאין כאן שער ונם אחר התיקון לא הוזכר שעשו לה חומה ושער, וכ"מ מרמב"ם פ"ה מבית הבחירה שלעז"נ לא היה שער, ואם כן לפי פירושו שער המזרח הנזכר במשנה דסוכה הוא שער הר הבית, — אלו דברי הרב הכותב שליט"א.

והנה הדבר מפורש ברברי הרמב"ם פרק ז' מכלי המקדש הלכה ו' שכתב, ברגל מוסיפין שלש לפתיחת שער התחתון והוא שער עזרת נשים עכ"ל. וכן תפסו כל המפרשים הקדמונים רבינו שמשון והרא"ש במדות שם, רש"י סוכה שם ויומא ט"ז ע"א ובפסחים ס"ד ע"א, וכן בתוספות ישנים יומא שם, והתוס' כתבו בפסחים פ"ב ע"א דשם היה מעמיד את הטמאין בשער המזרח דקאי אשער עזרת נשים, ע"ש.

ואי אפשר כלל לומר שיש מי שסובר שלא היה חומה לעז"נ, חדא דזה מבואר להדיא בתוספתא פ"נ דפרה אמתניתין התם מ"ב מביאין זכר של רחלים וכו' ומכה את הזכר ונרתע לאחוריו, תני עלה בתוספתא באו לשער היוצא מעזרת נשים לחיל וקולילת של אבן היו קבועין בכותל מעלית של עזרת נשים וכו', מעשים באלו עשו כשעלו מן הנולה עכ"ל. והביאה הר"ש בפירושו במשנה שם ופירשוה שהניח הכתלים של עזרת נשים ולא נחרבו, ונם הר"מ ז"ל בפירושו הביאה בקוצר, ולהכי לא הביא הרמב"ם ז"ל בחיבורו בפ"ב מפרה ה"ג כלשון המשנה, לפי שע"פ התוספתא לא עשו זה אלא כשעלו מן הנולה. וא"כ מבואר בדברי התוספתא שהיו כתלים לעזרת נשים עוד בבית הראשון (הרמב"ם ז"ל שם כתב וז"ל, ובפתח העזרה היה מתוקן קלל של אפר, ולא פירש באיזה עזרה, אבל סתמא כפירושו דאעזרת נשים קאי וכמ"ש שם הר"ש והרא"ש שהרי כתב בספ"נ שם זה שניתן בחיל היה מוכן ומוצנע, וא"כ בחיל היה מוצנע וממנו לקחו לטהר הכהן השורף את הפרה (עיין ביאורי הנר"א בתוספתא ספ"נ דפרה) ובחיל פי' בכותל העזרת נשים לצד חוץ סמוך לשער).

ועיין פסחים צ"ב דא"ר יוחנן מאי החצר החדשה, שחדשו בו דברים ואמרו אל יכנס טבול יום במחנה לויה. ועיין תוספות שם דאעזרת נשים קאי כמו ששנינו בפ"א דכלים, עז"נ מקודשת ממנה שאין טבול יום נכנס לשם ע"ש. וכן יחזקאל קורא לה החצר החיצונה וכדאיתא במדות פ"ב מ"ה עזרת הנשים וכו' וד' לשכות היו וכו' שנאמר ויוציאני אל החצר החיצונה וכיון שיש לה שם חצר לעצמה היכן מצינו חצר בלא מחיצות. וכיון דנם נמי יהושפט קורא לה חצר לעצמו חלוק מהר הבית שהרי בהר הבית היה עומד דכתיב התם (דה"ב כ') ויעמוד יהושפט וגו בית ה' לפני החצר החדשה, ובית ה' ע"כ פירושו הר הבית שהיה נ"כ מקורה לפמ"ש הרמב"ם רפ"ק מבהב"ח ואמר שעמד לפני חצר החדשה ש"מ דהיה החצר חלוק מהר הבית לעצמו דהא אי אפשר לומר דקאי על חומת החיל ושעמד לפני החיל דא"כ נם החיל היה אסור לטבו"י שהרי חדשו שם דברים על אותו החצר שעמד כנגדו וע"כ שבחיל היה עומד והעזרת נשים היה חלוק במחיצה להיותו חצר לעצמו, ואם כן ע"כ שנעשה לו מחיצות, דאל"ה במה מינכר לעצמו, וכן הלשון דברייתא בסוכה נ"א האנשים מבפנים והנשים מבחוץ, משמע שהיו כותלים דאם לא כן ל"ש הלשון פנים וחוץ.

ולכן נ"ל ברור דמ"ש בפיה"מ להר"מ במדות שם לפרש שחלקה היתה כלומר שהיתה פרוצה מאין חומה, הוסיף המעתיק מדיליה אלו התיבות „ואין חומה מקיף לה"

לפרש מ"ש שהיתה פרוצה, אבל הרמב"ם ז"ל שכתב שהיתה פרוצה כוון לפי' הערוך בערך גזוטטר שכתב פי' חלקה כמו גבעה, ונראה כאותו שהיה עשוי סמוך לכותלי עזרת נשים סביב גבעה גבוה מעט, ועליה עמדו הנשים בשמחת בית השואבה והיו באין לידי קלות ראש, שהיו נכנסין בין האנשים ע"ש, והיינו לפי שהיה פרוץ בין הגבעה לבין מעמד האנשים, וזה ג"כ כוונת הרמב"ם ז"ל שהיה מקום עמידת הנשים פרוצה והקיפו אותה בשקופים אטומים, כלומר שעשו כמין מעלות בכותל וסיבבו אותם בכותל דק עם חלונות שקופים אטומים, שהיו הנשים יכולות לראות דרך החלונות הללו. ומוכרח לפרש כן בדעת הרמב"ם שהרי במשנה איתא הלשון והקיפוה חצוצרה והר"מ בפ"נ מ"ו מפרש מלת חצוצרה בנין בולט מהכותל, וע"כ כמ"ש שהוסיפו לעשות בנין בולט מכותל עז"נ ובו חלונות.

ובעיקר תמיהת בעל תפארת ישראל ז"ל שלא הוזכר במשנה השער של עזרת נשים, הדבר פשוט לפי שלא היו לו ענין להזכירו. דכל השערים שהזכיר הוא משום דבר שנתחדש בו, דוק ותשכח, אבל שער עזרת נשים הוא דבר המובן ממילא, כיון דהי' עזרה בפ"ע מובן שהיה לה חומה סביב ומילא דהיה לה שער אחד בצד מזרח לכניסה ויציאה.

ועיין רע"ב מדות פ"ב מ"ה שהביא פי' הרמב"ם וחלקה פרוצה שלא היתה מוקפת חומה, ובפרה פ"נ מ"נ כתב בפשיטות דפתח עזרה היינו פתח עזרת נשים.

ואמנם במה שנראה מהרמב"ם בפ"ה מבהב"ח שלא הזכיר רק חומת עזרת ישראל וחומת החיל, בארתי בזה באריכות במק"א.

מענדל חיים לאנדא,
חונה לע"ע בדעטראָיט.

לתקנות עגונות

נאך דעם ווי עס איז דער קאנוועגשאן פון „דגל הרבנים" ו„כנסת הרבנים" געמאכט געוואָרען אן אפיעל פאר דעם „תקנת עגונות פאנד", וועלכער וועט נעברויכט ווערען אויסשלים־לויך צו ראטעווען די פיעלע עגונות וועלכע האבען זיך געווענדעט צו דער לשכה לתקנת עגונות, דורך פיעלע רבנים אין פוילען, זענען דערווייטלע אריינגעקומען נדבות פון פאלגענדע פערזאנען: הרב באריששאנסקי, הרב מפז הרב הורוויץ, הרב ר"מ ליפשיץ מפילאדעלפיא, הרב הורוויץ מבאסטאן, הרב דר. שאפירא, הרב ר"י מענדלסאן מנאָרק, הרב מאושוויץ מברוקלין, הרב אראמם מווילקעס־באר, הרב קליין מניו בראנזוויק, הרב קליוואנסקי מברוק־לין, הרב גוטמאן, הרב פאגארעלסקי, צו 5 דאלער יעדערער. הרב קעלמער, הרב ש. גאלדין, הרב ר"מ שאפירא, הרב גראסבויין, הרב טענענבוים, צו דריי דאלער יעדערער. הרב רובינס, הרב ניומאן, הרב ליבין, הרב בוסקים, הרב פאקשיווע, הרב סוכו, הרב יוסף ליוואי, הרב מארקאוויץ צו צוויי דאלער יעדערער. הרב דאברזאזינסקי מרת קארש, צו 1 דאלער יעדערער.

פון שטאדט שאמאקין, פא. על ידי הרב ר' שרגא פייוועל גרינשטיין פון מר. א. ליאכאוויץ 8 דאלער, מר. יוסף שווידעל 3 דאלער, ב. בערנשטיין און י. שוויצעל צו צוויי דאלער מר. גודמאן, מר. הערימאן מר. סיימאן, מר. קאפין, מר. לאן, רעוו. פ. כהן שו"ב, הרב גרינשטיין, צו 1 דאלער יעדערער.

אלע רבנים ומנהיגי הקהילות ווערען געבעטען צו קלייבען נדבות פאר דיעזען הייליגען פאנד. מיר ווילטען נעקענט זעהר פיעל באמת גרויסע זאכען אויפטאהן לטובת העגונות בכדי אבער צו ערפילען די גרויסע אויפגאבע ריכטיג דארף מען האבען געלט און עס איז דארום וויכ־שענסווערטה אז יעדערער זאל צו לייגען א האנד צו דעם תקנת עגונות פאנד. אלע נדבות וועלען פארעפענטליכט ווערען אין „דגל ישראל".

שיקט אייערע נדבות אויף דיעזען אדרעס:

FEDERATION OF ORTHODOX RABBIS

198 E. Broadway New York, N. Y.

צו אונזערע סובסקרייבער!
לייענט דאס אויפמערקזאם

מיר האבען אייך שוין געמאלדען בעפאר, אז די פאסט־אפיס האט אונז באווילינגט א ספעציעלע פריוויליגיע — א בילינע רייט פאר ארויסשיקען די צייטונג. וועגן מיר האבען די פריוויליגיע געקראגען האבען מיר באדארפט צושטעלען א רשימה פון אונזערע ב א צ א ה ל ט ע סובסקרייבער.

די פאסט אפיס פאדערט, אז יעדער סובסקריבער זאל באצאהלען זיין סובסקריפשאן פריז אין פאראוים, דאס איז דער ענדע. לעצטענס איז מען געקומען אונטערזוכען אונזערע ביכער און האבען אויסגעפונגען, אז א גרויסע צאהל פון אונזערע סובסקרייבער האבען נאך נישט אפ־געצאלט, האבען זיי געוואלט צונעהמען ביי אונז די פריי־ווילינגיע און מיר האבען זיך ביי זיי אפגעבעטען אויף א קורצער צייט, ביז מיר וועלען אינקאלעקטען די סובס־קריפשאן געלדער.

מיר ווענדען זיך דארום צו אייך ליעבע לעזער, אויב איהר האט נאך נישט אפגעצאהלט פאר אייער סובסקריפ־שאן שיקט גלייך פריין אייער טשעק, כדי מיר זאלען ניט אנווערען אונזער פריוויליגיע אין פאסט אפיס. די טענ וועט איהר קרינגען א ביל, וויפיעל עס קומט פון אייך.

אויב איהר זייט נישט פאראינטערעסירט און ווילט נישט קרינגען אונזער זשורנאל, בעטען מיר אייך, שרייבט אונז גלייך, וועלען מיר אויפהערען אייך צו שיקען דעם „דגל ישראל" און איהר וועט אונז נישט גורם זיין הוצאות חנם.

מיט אכטונג,
די פערוואלטונג.

ברכת אהובים

פון אונזער טיעפסטען הארצען באנריסען מיר, דאס אנקומען פון דער פאמיליע, פון הרב הגאון חברנו הרב ר' ישראל טוערסקי, שליט"א.

השי"ת זאל איהם העלפען דאס מיט דעם אנקומען פון זיין בני בית, זאל זיין נאמען נתגדל ונתפשט ווערען.

דגל הרבנים דאמעריקא

ברכת מזל טוב לבבית

להרב הגאון מהר"י איסקאלסקי ווונגתו הרבנית תהיה לנשואי בתו את בחירת לבה.

יזכו לראות בהם רוב נחת ושמש ההצלחה על ראשם, כשאיפתם ורצונם ורצון מברכם,

דוד צוועבנער, שו"ב.

ברכת מזל טוב

להכלה המהוללה חנה אסתר איסקאלסקי ולהחתן הר. צבי הירש גאלדין יהי רצון שזיווגם יעלה לרצון.

דוד ווערניק, שו"ב.

ברכה מרחוק

הנני מברך בברכת מזל טוב את נכדת אחותי חנה אסתר עם ב"ג הר. צבי הירש גאלדין. יזכו לרב טוב ואריכת ימים,

כברכת דודם,

מרדכי מאלין,

שיקאגא אילל.

ברכה לבבית

די בית הכנסת אנשי ביאליסטאק באנריסט

מורנו ורבנו ר' יעקב איסקאלסקי שליט"א

און גיט א ברכת מז"ט צו אתזער רב הרב הגאון צו דער חתונה פון זיין טאכטער

חנה אסתר

עב"ג הנעלה והנכבד

הר. צבי הירש גאלדין

השי"ת זאל געבען, אז ער זאל זעהן פיעל נחת פון זיי.

מאקם בארטה, פרעזידענט.
משה פינקעלשטיין וויס-פרעזידענט.

ברכה מקרב לב

להר"ר צבי הירש גאלדין ורעיתו הנעימה הגה אסתר, בת הרב ר' יעקב איסקאלסקי.

יצחק זינגער,
הייזעלטאן, פא.

גדא טבא

להזוג הנחמד והנעים הר. צבי הירש גאלדין עם רעיתו החביבה הגה אסתר. יהי רצון שתזכו לבנות ביתכם בהרדי ציון וירושלים.

נחמה הר־זהב,
לאם אננעלעס, קאל.

לרבנים, מטיפים און כלי קודש!
ספר הזהב בפניני התלמוד

געקליבענע פעריל פון תלמוד, מדרש און אגדערע הונחערט ספרים אין העברעאיש, אידיש און ענגליש. גרויסען פארמאט, פראכט געבונדען

בלויז פאר איין חודש

פרייז, אנשטאט 3 דאלער בלויז $2.50

זיך ווענדען צו:

RABBI WILLIAM SCHOSTAK

2654 Leslie Ave. Detroit, Mich.

234 אריאם פרעס, אינק., 54 קאנאל סט., נ. י.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 252 East Broadway, New York

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879."

Volume II, No. 7	ניו יארק, מנחם אב, תרפ"ח.	צוויטער יאהרגאנג, נומער 7.
Subscription Price $2.00 a Year	**AUGUST, 1928**	סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

תשעה באב

עס קלינגט נאך אין אונזערע אויערען די שוערע קייטען מיט וועלכע דער שונא האט געשמידט די זיהן אן טעכטער פון ישראל, די גבורי יהודה, בשעת דעם גרויסען שרעקליכען חורבן פון דעם בית המקדש און פון אונזער הייליג לאנד, ארץ ישראל. מיר פיהלען און מיר הערען נאך יעצט דעם קרעכץ פון די געשענדעטע אידישע טעכטער. דער וועהטאג פון די גבורי ישראל וועלכע האבען אוועקגענעבען דעם לעצטען טראפען בלוט פאר פערטהיידיגען דאס לאנד און דעם בית המקדש.

די צוויי טויזענט יאהר גלות מאכען ניט פארגעסען יענע שרעקליכע נאציאנאלע טראגעדיע. וועלן ניט אט יענע שוידערליכע גרויזאמע שרעקליכע פאסירונג, וועלן ניט דער חורבן פון ארץ ישראל און בית המקדש מיט צוויי טויזענט יאהר צוריק, וואלט ניט געווען קיין קעשינאוועך פאגראם, אוקראינער פאגראמען, אט די אלע שרעקליכע פאגראמען און גרויזאמע פערפאלגונגען וועלכע מיר ליידען פאר די לעצטע צוויי טויזענט יאהר קומען אלס רעזולטאט פון דעם ע ר ש ט ע ן חורבן, פון חורבן ארץ ישראל.

און דערפאר רופט זיך דער היינטיגער מאנאט מ נ ח ם א ב — ער איז דער פ א ט ע ר, (אב) פון אלע אידישע צרות און בלוט פארגיסונגען אין גלות, און וויל מען פטור ווערען פון גלות מוז מען שטרעבען צוריק אויפצובויען אונזער לאנד על פי רוח התורה.

די אינערליכע רייערייען אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע פון אמעריקע, דער אגענטור בעריכט וועל־כער האט ארויסגעגרופען אונצופרידענהייט מצד געוויסע עלעמענטען, די גלייכגילטיגקייט מצד אונזערע פרומע אידען בנוגע די אויפבויאונג פון אונזער הייליג לאנד, דערמאנען אוגז אז דער חורבן איז נאך שרעקליך גרויס, עס הערשט נאך צוויישען אונז אזוי ווי דאמאלסט, שנאת חנם, פירוד לבבות, פארטייען און פארטייעלאך, צוריסענ־קייט און צושפליטערונג אהן א סוף, עס פעהלט אחדות צווישען רבנים, דער כבוד התורה איז שרעקליך געפאלען, חלול שבת איז גרויס, און דער חורבן פון פאלק און פון אונזערע הייליגטהימער איז שרעקליך, און ווילען מיר בויען דאס צושטערטע , מוזען מיר זיך אלע פאראייניגען צוזאמען לשם שמים און בויען ארץ ישראל, בויען גומע תלמוד תורה'ס און ישיבות און שטארק מאכען דאס טראדיציאנעלע יודענטהום און אויפהויבען דעם קרן התורה והיהדות.

די שפראך פון אונזערע תלמוד תורה'ס און ישיבות

דער באוואוסטער אמעריקאנער איד לואים מארשאל, וועלכער האט זיך צוריקגעקעהרט פון אייראפא ניט לאנג צוריק אלס איינער פון די קאמישיאנערס פון דער אידי־שער אגענטור און דער אנפיהרער פון דער אגענטור־ארבייט אין אמעריקע, האט ביי זיין צוריק־קעהר פון אייראפא ערקלעהרט צו די פארטרעטער פון די אידישע פרעסע, אז א י ד י ש האט אויסגעקעמפט איהרע רעכט צווישען די שפראכען פון דער וועלט, און אז אידיש וועט קיינמאהל ניט שטארבען, די אידישע שפראך וועט אנהאלטען אזוי לאנג ווי דאס אידישע פאלק וועט האבען א קיום. אידיש — זאגט מארשאל — איז א ל ע ב ע ־ י נ ע ש פ ר א ך וואס קוועלט ארויס פון דער נשמה פון אידישען פאלק און פונקט ווי ענגליש האט זי ניט נויט צו אסימילירען און פארדייען פרעמדע ווערטער. ער מיינט ניט אז אידיש זאל פארנעמען דאס פלאץ פון

העברעאיש, נאר אז זי זאל צוגענעבען ווערען צו העברעאיש.

דאס וואס לואים מארשאל האט פארשטאנען, פאר־שטעהען נעבעך ניט מאנכע פיהרער פון אונזערע תלמוד תורה'ס און ישיבות וואו די ענגלישע שפראך נעפינט זיך, דארט נעפינט זיך אויך אן ענגלישע נשמה ניט קיין אידישע. מען קען טאקע זיין פרום אין ענגליש, אבער־די פרומקיים איז ניט הארציג אידיש, נאר א פ ר ע מ ד ע, א גע־ליהענע, אן איבערגעוועצטע. אן ארטיגעלע אידישקייט איז א העברעאישע, א לשון קודש'דיגע, ווייל אין דער שפראך פון א פאלק ליגט באהאלטען זיין נשמה, און מיר גלויבען אז עס איז א פארבארגענע וועג אין אונזערע תלמוד תורה'ס זאל א פרעמדע ניט אידישע שפראך זיין די הערשערין אן טאן געבערען. די אפיציעלע שפראך פון די תלמוד תורה און ישיבה מוז זיין — ה ע ב ר ע א י ש און דארט וואו אומשטענדען לאזן ניט אז לשון קודש זאל זיין די שפראך פון די לעהרער און תלמידים, זאל און דארף אידיש פארנעמען איהר פלאץ. אידיש איז דאך געווען די שפראך פון ווילנער גאון, פון ר' ישראל סאלאנ־טער, פון ר' שניאור זלמן מליאדי, און פון אונזערע גאונים צדיקים און קדושים וועלכע האבען געטראכט און געערדט אידיש, עס איז אבער מעגליך און שטארק נויטיג אז די אפיציעלע שפראך פון די תלמוד תורה'ס און איבער־הויפט פון די ישיבות זאל זיין לשון קודש, די שפראך פון משה רבנו, פון ר' עקיבא, ר' חנינא בן תחדיון, פון ר' יהודה הנשיא, פון אלע תנאים, אמוראים, רבנן סבוראי, גאונים, רבנים, צדיקים און קדושים פון אלע ציטען און פון אלע לענדער. די שפראך פון אונזער הייליגע תורה, משנה, הלכה אגדה, און וועלכע איז דער שליסעל פון אלע אונזערע הייליגע קולטורעלע אוצרות.

די גייסטיג רעליגיעזע רעוואלוציע אויף דער אידישער גאס

ניט לאנג צוריק האט שטאטנעפונדען אין בערלין א קאנפערענץ פון דייטשע חאבינער וועלכע האט זיך אפ־גענעבען אויף אן ערנסטען אופן ניט נאר מיט טעארעטישע פראבלעמען פון אידישקייט, נאר אויך מיט לעבעדיגע פראגען און פראבלעמען, ווי סאציאליזם, קאפיטאליזם אין אידישען פאמיליען לעבען פונ'ם אידישען שטאנדפונקט.

די חאבינער אין דייטשלאנד גלויבען אז די אידישע יוגענד וויל הערען פון די אידישע רעליגיעזע פיהרער, וואס פאר א פאזיציע דארף פארנעהמען דאס אידענטהום אין דעם גרויסען וועלט־קאמף וואס שפיעלט זיך אפ צווישען דעם קאפיטאליזם אוז דעם סאציאליזם? און עס איז באשלאסען געווארען צו עפענען ביי די חאבינער סעמינא־רען אין דייטשלאנד סאציאלע קורסען, צו שטודירען די אידישע סאציאלע פראבלעמען, אויב דער חאבינער זאל קענען זיין פארבונדען מיט די פראקטישע נויטען פון די מאסען.

מיר גלויבען אז רבנים האבען זעהר פיעל צו טאהן מיט אינערליכע רעליגיעזע נאציאנאלע פראגען, מיט לעה־נען ש"ס ופוסקים יערען טאג פון זייער לעבען, מיט שאלות און פארשידענע רבנישע אנגעלעגעהייטען, מיט לערנען און פארשפרייטען תורה צווישען די אידישע מאסען, מיט ריידען צום פאלק פון דער בימה יעדען שבת און יום טוב, און טאהן נוצליכע הייליגע ארבייט פאר חזוק התורה והיהדות, אזוי אז עס וועט זיי פשוט ניט בליבען קיין צייט און קיין כח צו לייזען אזויגע גרויסע וועלט פראב־לעמען ווי סאציאליזם, קאפיטאליזם, און מיט אלע אנדערע ברענענדע אלוועלטליכע פראבלעמען.

גלייכצייטיג מחזן מיר אבער מורה זיין אז מיר לעבען אין אזא צייט וועו דער רב מוז נעהמען א שטעלונג צו אלע פראגען וועלכע באשעפטיגען די מחות פון די שטר־דירעגדע אידישע יוגענד און אידישע ארבייטער ווי אויך די אלע וועלכע זוכען אן ענטפער פון א י ד י ש ע ן ק ו ו א ל אויף די גרויסע וועלט פראבלעמען וועלכע זוכען א ראדיקאלע לייזונג.

די רבנים האבען נעדארפט און נעמוזט ארגאניזירען די רעליגיעזע אידישע ארבייטער אין א גרויסען שטארקען ר ע ל י ג י ע ז ע ן א י ד י ש ע ן א ר ב י י ט ע ר פ ע ר ב א נ ד. דער אידישער פרומער ארבייטער איז עלענד, שרעקליך עלענד, און קען זיין א גרויסע קראפט פאר הזוק היהדות וועו ער זאל ארגאניזירט ווערען ווי נעהעריג איז.

די אידישע גאס אין אמעריקע איז נעווארען שרעקליך פארנרעבט, מגושם'דיג, צופיעל מאטריאליסטיש, אסימי־לירט און גוי'איש, און די הייליגע פליכט פון די רבנים איז צו זעהן שאפען א ג י י ס ט י נ ר ע ל י ג י ע ז ע ר ע ו ו א ל ו צ י ע א ו י ף ד ע ר א י ד י ש ע ר ג א ס.

דער מיטשעטער עלוי ז"ל

דער גרויסער גאון הרב ר' שלמה פאליאטשעק, בעקאנט אין דער רבנישער וועלט אלס דער מיטשעטער עלוי איז נפטר נעווארען ניט לאנג צוריק. עס איז נעווען א שהנע לויה, ריהרענדע הספדים, ווי נעווהנליך, און אמעריקאנער יודענטהום איז אריבער נעווארען, עס פעהלט דער שר התורה, די גרויסע אידישע קאפ, דער שארפער אידישער מוח, און די ווארימע אידישע הארץ האט אויפ־נעהערט צו קלאפען, און מיר אלע זענען יתומים נעווארען, מיר פראווען אבלות, און מיר ווייסען דעם ביטערען אמת אז עס איז פשוט, ניטא ווער עס זאל פארנעמען זיין פלאץ, לא הניח לנו תמורתו.

ער איז נעווען דער גרויסער הייליגער קרבן פון אידי־שען פאלק, און עס איז די הייליגע פליכט פון יעדען אידען

אונז פעהלט פיהרערשאפט און אחדות

הרב שמריהו ליב הורוויץ

וועז מיר שרייבען דיעזען ארטיקעל, ברענגען אונז די אידישע צייטונגען מיט די גרעסטע בוכשטאבען מיט א פעטע צייטונגס קעפעל „אלא סענזאציע" דאס דר. חיים ווייצמאן און די ציוניסטישע עקזעקוטיוו רעזיגנירען, די רעזיגנאציע קומט נאך אונצוטרוי דעקלעראציע פון 22 מיטגליעדער וועלכע פערטרעטען די פעלי ציון, התאחדות און מזרחי נשגען אדמיניסטראציע. זיי וועלען אויפגעפאדערט צו כילדען אן עקזעקוטיוו און זיי ענט־זאגען זיך. עס וועלט א שרעקליכער טומעל און אן אמת'ע בהלה און די אקציאנס קאמיטע באשליסט ניט אנצער־נעהמען די רעזיגנאציע. די לאגע איז זעהר ערנסט.

עס איז נאך ניט פארטרוקענט געוואָרען דער טינט פון די וועלטער וועלכע מיר שרייבען יעצט, עס איז נאך פריש, טומעלדיג און זעלבסט פערשטענדליך, אז מען וויים נאך ניט וואס עס קען און וועט פאסירען אין די נאהענטע צוקונפט, וואהרשיינליך וועט מען זיך בעטען ביי וויי־מאנען, ער זאל ניט אוועקגעהן און זאל פיהרען די גרויסע בויד פון די כנסת ישראל, ער וועט זיך לאזען בעטען און וועט אם שנדע ווידער נעהמען די ציוניסטישע לייצעם אין זיינע הענד און וועט פיהרען. אבער צייגט דען ניט די לאגע אונזער מאנגעל אין פיהרערשאפט? אז נאר עפעם, סטראשעט וויצמאן ער רעזיגנירט, און דער ציוניסטישער עולם שרעקט זיך פשוט איבער, וויל — עס פעהלט פיהרערשאפט ביי אידען.

און די צייט אין וועלכע מיר לעבען יעצט איז ווירקליך א שרעקליכע ציט פאר'ן יודענטום און ביידע זאכען זענען ניטא. די לאגע פון יודענטהום אין רוסלאנד איז גוט באוואוסט. די אידישע יעווסעקען, די מרשיעי ברית, די בנים משחיתים פון אונזער פאלק, זיי זענען די בעלי בתים, די צושטערער און קברנים פון דעם טראדיציאנעלען יודענטהום און פון אלעם וואס איז ביי אונז ליעב, הייליג און טהויער. זיי זענען די מלאכי משחית פון אונזערע שוהלען און בתי מדרשים, פון דעם אידישען רעליגיעזען נאציאנאלען חנוך, די שטערער און ברעכער פון אונזער הייליגען שבת און ימים טובים. און וואס הערט זיך אין די אנדערע גלות לענדער? איז חן האַרטען די לאגע פון יודענטהום גזיכערט? איבעראל האט דאס טראדיציאנעלע יודענטהום קיין מקום מנוחה ניט, אלעס וואס איז הייליג האט קיין נעזונטען באדען ניט. די אסימילאציע עסט זיך איין מיט איהרע שארפע נעגעל, פרעסט און בייסט און רואינירט דאס וואס איז שהן און הייליג און קיין ריכטיגע קעמפפער פאר'ן יודענטהום האבען מיר כמעט ניט. און די גרעסטע גע־פאהר פאר'ן יודענטהום איז — עם הארצות. פאר קיין זאך איז דער וועלט האט דאס יודענטהום ניט אזוי מורא ווי פאר אונווויסענהייט, עם הארצות, און די תורה וועלט פארגעסען, די רבנים, תלמידי חכמים, וועלכע לערנען די תורה וועלען ערנידריגט, און עם האצות וואקסט און שטארקט זיך אהן א סוף.

כמעט אלע תלמוד תורה'ס און ישיבות פון די רייכע אמעריקע, האלטען זיך פשוט אויף נסים, און קענען זיך שנעל צומאכען און צוזאמענברעכען אין יעדען מאמענט. ניטא קיין פארענטוואָרטליכקייט. די אידישע ערציהונג פון דעם נייעם דור אין די רייכע אמעריקע נעפינט זיך אין די גרעסטע נעפאהר.

די פרומע אידען פון דער נאנצער וועלט האבען ניט א פיהרער וועלכער זאל אנערקענט וועלט ווערען ביי אלע פרומע אידען פון דער נאנצער וועלט אלס וועג־ווייזער, אויטאריטי, וועמעס וואָרט זאל זיין הייליג ביי אלע פרומע אידען פון דער נאנצער וועלט. די ארטהאדאקסי האט ניט אין צייטונג אדער איין זשור־נאל וועלכער זאל אנערקענט וועלט ווערען ביי דער נאנצער וועלט אלס דער איינציגער ארטהאדאקסי־שער זשורנאל פון אלע ארטהאדאקס־ישע אידען פון דער וועלט.

דער מאנגעל אין פיהרערשאפט און אחדות איז שרעק־ליך גרויס און עס וועלט גרעסער פון טאג צו טאג. היינטיגע תקופה, די צייט אין וועלכע מיר לעבען, וואָרט אויף אן אדם גדול, א גרויסע הייליגע פערזענליכקייט וועלכער זאל קומען מיט דעם אונשטערבליכען כח פון קדושת התורה, און זאל אנצינדען א ליכט און זאל וועיזען די וועג וואו אלע בלינדע און בלאנדזשענדע זאלען איהם צו באזארגען זיין פאמיליע בדרך כבוד און צו פאראיביגען זיין נאמען אין אמעריקער יודענטהום.

עס דארף געגרינדעט ווערען א פערלאג אויף אלויס־צוגעבען ספרים אין הלכה און דרוש ווי אויך צו שאפען א רעליגיעזע אידישע ליטעראטור וועמעס צוועק זאל זיין פארשפרייטען דעם מאור שבתורה און הזוק הדת והיהדות, און דער פערלאג זאל טראגען זיין נאמען — לזכרון רבינו שלמה.

גרויס און הייליג איז ער געווען ביי זיין לעבען, און גרויס און הייליג מוז ער בלייבען. אין אונזערע הערצער און אין די הערצער פון אונזערע קינדער און די קומענדע דורות.

יהי זכרו ברוך, ת' נ' צ' ב' ה'.

נאכנעהן, און אזא פערזענליכקייט קומט נאך ניט. מיר זענען זיכער, אז היינטיגער דור איז (לויט די סימנים פון אונזערע הייליגע חכמים), א דור פון משיח, עס איז עקבתא דמשיחא. מ ש י ח מ ו ז ק ו מ ע ן א ו ן ו ו ע ט ק ו מ ע ן א י ן ה י י נ ט י ג ע ן ד ו ר.

אזא שרעקליכע דעמאראליזאציע אין די אידישע גאס, אזא הפקרות, מחלוקת, פרוד לבבות, חלול שבת קדש, כשרות וועלכע ברענגט צו טרפה בלוט, און צו חלול השם וחלול כבוד הרבנות והרבנים. ווי לאנג קען אנהאלטען אזא שרעקליכע ניט נארמאלע לאנג?!

און וואו זענען די פרומע אידען, די פרומע בעלי בתים פון אמעריקאנער יודענטהום? ווארום שוויגען זיי? ווארום הערט מען ניט פון זיי? ווארום פיהלט מען ניט זייער השפעה? ווער פון אונז וויים דעם אדרעס פון די אידישע ארטהאדאקסיע אין אמעריקע?

ווארום זאלען די פרומע אידען פון „אגודת ישראל", „מזרחי", ליבאוויטש, בעלז, מונקאטש, די „אחדות" פון דייטשלאנד, די „פאראייניגטע ברעסלאווער חסידים", די „אחדות ישראל" פון פוילען, ווארום זאלען זיי אלע ניט פאראייניגען זיך אין א י י ן ג ר ו י ס ע ן ש ט א ר ־ ק ע ן פ ע ר ב א נ ד פ ו ן ח ז ו ק ה י ה ד ו ת צו העלפען לעשען דעם שרעקליכען פייער פון אסימילאציע און הפקרות וועלכער קען פארברענען דאס גאנצע יודע־ טהום חס ושלום?!

די אמעריקאנער ארטהאדאקסישע רבנים זענען צער שפאלטען, צוטיילט, צוברעקעלט, די „אגודת הרבנים", „רגל הרבנים", „ועד הרבנים", „כנסת הרבנים"" ניטא קיין אחרות, דער חלול השם איז שרעקליך גרויס, דער כבוד התורה ווערט פארשוועכט, דאס פאלק ווערט צור טומעלט אין פארלירט דעם דעספעקט פאר א ל ע תבנים.

די רבנים מוזען צווישען זיך פאראייניגט ווערען אזוי שנעל ווי מעגליך, און דאן, און נאר דאן, ווען זיי קענען פאראייניגען די פרומע אידען פון לאנד, און דאן וועט די פאראייניגטע ארטהאדאקסיע פון אמעריקע, קענען פאראייניגען די ארטהאדאקסיע פון דער גאנצער וועלט, אזוי אז ד י ו ע ל ט א ר ט ה א ד ק ס י ו ע ט ו ו ר ע ן פ א ר א י י נ י נ ג ט, און אפאראייניגטע שטאטקע וועלט ארטהאדאקסיע וועט קענען אויפלעבען ארץ ישראל על פי רוח התורה, און וועט קענען שאפען א גנעזונטען סיסטעם פאר א רעליגיעזע אידישע ערציהונג, וועלכע זאל זיך רעכענען מיט די נייעסטע מאדערנע פעד דאגאגישע פאדערונגען וועלכע זאלען זיך שטעלען צום דינסט פון קדושת התורה והחיים.

א פאראייניגטע וועלט ארטהאדאקסיע וועט שאפען א ריינע און גוטע ארטהאדאקסישע פרעסע וועלכע וועט זיין א גרויסע קראפט פאר'ן יודענטהום, און דאן וועט ממילא ענטפלעקען זיך ד ע ר אידישער אנערקענטער גדול התורה והדור, און דאן וועט משיח קומען, „נעשין בני ישראל אגודה אחת, מיד הם נגאלין".

אין דעם גרויסען שרעקליכען טומעל פון היינטיגער וועלט, הערען מיר די טריט פון דעם מלך המשיח, פנו דרך!...

דער פנקס

דער אלגעמיינער מיטינג פון „רגל הרבנים" פון חדש תמוז איז אפגעהאלטען געווארען אין אפיס פון „רגל הרבנים" און טראץ דעם וואס פיעלע חברים זענען אוועק געפאהרען אויף זומער פלעצער, דאך איז די אסיפה געווען א באזוכטע פון אייניגע צעהנדליג רבנים, ועלכע האבען זיך פארטיעפט אין אלע פראגען מיט גרויס עהנסט. וויסענדיג אז עס איז א פליכט אויף יעדער חבר הורכ־צור פיהרען די באשלוסן פון יעהרליכען קאנוועגשאן.

עס איז אויפגענומען געווארען דער שנין פון קדושת השבת, הרב פיימער, דער סלוצקער רב באמאנט, אז די אלע פראגען פון אידישקייט קענען ניט געלייזט ווערען, כל זמן מיר ועלען ניט פארשטארקען דעם שבת וואס דאס איז דער יסוד פון יודענטהום און אבוואהל די „אגודת הרבנים" האט מודיע געווען דורך סירקולארס דאס זי האט גע'פוע'ל'ט ביי דעם פאלים קאמישיאנער אז יעדער סטאר קיפער וואס וועט האבען אין פענסטער א תעודה פון רבנים, אז ער איז א שומר שבת, וועט מען איהם ניט שטערען צו האלטען אפען זיינע ביזנעס זאנטאג, און דאס איז דאך טאקע א גוטער אויפטהו, ועלכע אלע רבנים דארפען העלפען דאס דורכצופיהרען, דאך דארפען מיר זיך ניט אפשטעלען ביי דעם. אותזער הויפט ארבייט דארף זיין, צו פארשטארקען שמירת שבת צווישען אלע אידען ואחד הקונה ואחד המוכר במשמע.

הרב סוכן, הרב צדוק לעדערמאן, הרב ר' אשר וואקס, הרב ר"מ לייטער און הרב סאדין, זענען אויך שארף ארויס־ געטראטען געגען אפילו די שוהל אידען, וועלכע זענען ניט נזהר בשמירת שבת כהלכתו, און ווען עס קומט צו ימים טובים וימים נוראים, איז פאראן א מורא'דינער חלול שבת אין די שוהלען רחמנא ליצלן. די רייד פון די רבנים האבען געמאכט אזא רושם אויף אלע אנווועזענדע, דאס

עס איז באשלאסען געוואָרען אז דורך דעם נאַנצען חודש אלול זאָלען די רבנים אויפקלעהרען דעם פאָלק וועגען שבת, וויל א גרויסער טהייל פון חילול שבת קומט פון אונווויסענהייט און עם הארצות.

אין דער חינוך פראָגע האָבען נערעדט הרב רש"ז קליוואָנסקי, הרב רש"ל הורוויץ, הרב ר"מ טענענבוים, הרב גרינפעלד ווי אזוי מען קען אויספיהרען די החלטות פון קאָנוועגשאָן, און האָבען געזאָגט, אז דער חינוך איז אויך פארבונדען מיט שבת, הקטנים נשמעים לגדולים והגדולים נשמעים לקטנים. וועז דער קינד זעהט דעם פאָטער אָדער לעהרער מהלל שבת זיין, ווירקט דאָס אויף איהם אז ער זאָל אויך ניט היטען דעם שבת, פארקעהרט פיעל מאָהל פאָסירט אז די קינדער מיט זייער שמירת שבת, ווירקט אויף די עלטערען זיי זאָלען אויך סטאָפען זייער חילול שבת. און דער פלאָן פון די "באָטענם", אז יעדער שוהל־קינד זאָל טראָגען א באָטען, מיט די ווערטער "שומר שבת אנכי" וועט דאָס אין די עלטערען דערמאָנען אז זיי דארפען היטען דעם שבת.

עס איז אויך פאָרהאָנדעלט געוואָרען דער ענין "תקונת עגונות" און עס איז באַוויזען געוואָרען, דאָס פון נאָך פיעלע לענדער אויסער פוילען, וועגדען זיך די ראשי הרבנים צום "דגל הרבנים" וועגען פעלע פון עגונות וואָס זייערע מענער געפינען זיך אין אמעריקע, און בעטען רחמים אז דער דגל הרבנים זאָל זיך אינטערעסירען מיט דער לאָגע פון די איינצעלנע עגונות. עס איז אויך פאר־געלעזען געוואָרען א בריעף פון וואָרשאָווער ראבינאט מיט א ליסט פון צעהנדליגע עגונות, וואָס עס איז ממש קורע לבבות, הרב ר"א ידים מזכיר, באקלאָגט זיך, אז צוליעב די געלט פראָגע מוז פאָרנאָכלעסיגט וועדען די גרויסע הייליגע ארבייט. ער דענקט אז עס מוז אָנגע־שטעלט וועדען א זעהר פעהיגער מענש ער זאָל נעהן אָדער פאָהרען זיך זעהען מיט די מענער פערזענליך, וועלכע זייערע אדרעסען זיינען אויסגעפונען געוואָרען, און איבער־הויפט וואָרף געפינען וועדען א מיטעל, דאָס די מענער זאָלען זיין נעצוואונגען צו קומען צום "דגל הרבנים", וואָרום אויף זייער יושר קען מען ניט אין נאַנצען פאר־לאָזען זיך. הרבנים איסקאָלסקי, ר"מ שאפירא, רח"י הירש, ר"י אונגער, זלאָטאָוויץ, נוסענבוים, ר"פ ניומאן, האָבען פאָרגעשלאָגען פארשיידענע עצות, און עס איז באשלאָסען געוואָרען, אז מען זאָל זיך וועגדען צו די אייראָפאישע רבנים, אז זיי זאָלען אָהויסנעהמען פון די אומגליקליכע עגונות נשועצליכע פייפערם — פאָוער אף אטארני — אז זיי גיבען איבער זייער העכט צו דעם "דגל הרבנים", און דאן וועט דער "דגל הרבנים" קענען דורך נעזעצליכע מיטלען עטוואָס טהאָן פאר די עגונות. און עס איז איבערגענעבען געוואָרען צום מזכיר, ער זאָל זיך זעהן מיט א לאָיער פון די נעזעצליכקייט פון דיעזען ענין.

עס איז אויך באשלאָסען געוואָרען צו דרוקען פנקסאות שטרי קבלה און צו שיקען צו אלע רבנים אוך פרשוידענטען זיי זאָלען קאָלעקטען נדבות פאר דעם תקנות עגונות פאָנד, און אויך ארוים שיקען א קול קורא, בעטען אלע אידען מיטצושטייערען אויף דיעזען פאָנד.

עס איז אויך באריכטעט געוואָרען, דאָס די "פאָלעס־טיין כשר וואורשט פעקטאָרי" האָט זיך נעוועגדעט צום דגל הרבנים, דאָס ער זאָל איבערנעהמען די השגחה אויף דיעזער פעקטאָרי, און נאָך פיעלע מיטינגען און פאר־האַנדלונגען איז באשלאָסען געוואָרען דאָס דער "דגל הרבנים" נעהמט אן די השגחה אויף דער פאָלעסטיין כשר פעקטאָרי, נאָך דעם אז עס איז נאָכגענעבען געוואָרען דיעזע פונקטען:

1) דער דגל הרבנים האָט אבסאָלוט די גאַנצע דעה אין דער פעקטאָרי בנוגע כשרות און די רבנים משגיחים ווי אויך די משגיחים תמידים זאָלען באָמעגן זייערע וועי־כענטליכע שכירות פון "דגל הרבנים" ניט פון קיין אַנדער בעל הבית.

2) עס מוז זיין צוויי משגיחים תמידים אין דער פעקטאָרי משעת פתיחתה עד נעילתה מתחלפים כסדרם, וועלכע זאָלען נעהמען אָרדערס פון "דגל הרבנים".

3) עס טאָרען ניט אריינגענומען ווערען קיינע פלייי־שען אָדער דקים פון קיין פלאץ, נאָר וואו דער דגל הרבנים ערלויבט.

4) עס זאָל אָנגעוויזען ווערען אין די מודעות, דאָס די פלומבע מיט'ן טיקעט דארף שטימען מיט דעם נאָ־וועראָמענט אינספעקשאָן סטעמפ 105.

5) דאָס אלע טיקעטס מוזען אונטערגעשריבען ווערען בהתימת יד אחד מהמשגיחים תמידים.

6) דרירי רבנים אלם בית דין, זאָל אויסגעקליבען ווערען על פי גורל, זיי זאָלען האָבען די אויפזיכט אויף אלע זאכען וואָס עס נעהט פאָר אין פעקטאָרי, יעדע צוויי מאָנאָט זאָל אויסגעקליבען ווערען על פי גורל אן אנדער בית דין.

7) עס זאָל נעפונען ווערען אן עצה, ווי צו מאכען, אז פליישען ווי פאָסטראָמא און ראָל ביף, וועלכע מען קען ניט דערקענען דעם נאָווערנמענט סטעמפ אויף זיי, צוליעב די ספייסעס וואָס נעפינט זיך אויף זיי, זאָלען דאָך האָבען דייטליך דעם נאָווערנמענט סטעמפ, דהיינו פועל'ן ביי דער רעגיערונג, אז דער סטעמפ זאָל אויסגעברענט ווערען אויף די פלייש.

8) דער צוואנג — פרעס — וואָס דרוקט אף די פלומבא, דארף האָבען אויף זיך די ווערטער "בהשגחת דגל הרבנים", כדי מען זאָל וויסען וועלכע פלומבא איז די ריכטיגע, און אנדערע זאָלען ניט קענען נאכמאכען אזעלכע טיקעטס און פלומבעס.

9) עס זאָל אָגיטירט ווערען אז אין אלע כשר'ע וואורשט פעקטאָריעס, זאָלען אייגנעפיהרט ווערען די זעלבע תקנות, און אויב מען וועט נעפינען א נוטע הנהגה אין אן אנדער פעקטאָרי, זאָל מען דאָס אויך אויסנפיהרען אין פאָלעסטיין כשר וואורשט פעקטאָרי.

אויך איז ערקלעהרט געוואָרען, אז דער "דגל הרבנים"

נעהמט איבער די השגחה, ניט ווייל מען וויל מאהן יע־מאנדען צו לכבעים, אדער לשם הרווחת ממון ח"ו, נאר ווייל מען קען ניט דערלאזען, אז די כשרות זאל מאנאפאל לירט ווערען ביי איינעם, און יענער זאל מאהן מיט כשרות כפי אוות נפשו, אהן אן השגחה מעולה, ווי אויך רייסען פרייזען פון פאלק ככל העולה על רוחו, וטובת הכשרות וטובת העם פאדערט אז עס זאלען זיין וואס מעהר כשר'ע פלעצער, וואו מען קען קריגען אמת'ע כשר'ע פראדוקטען פאר א מיטעל־מעסיגען פרייז.

* * *

ביי דיעזען מיטינג זענען פאהגעשלאגען געוואָרען אייניגע רבנים אלס חברים צום דגל הרבנים, און זייער ארייננעהמען איז אפגעלעגט געוואָרען ביז דעם אלגעמיי־נעם מיטינג.

עס איז אויך באשלאסען געוואָרען אז דער „דגל הרבנים" זאל פאראנשטאלטען א גרויסען הספד אויף הרב הגאון ר' שלמה פאליאטשיק המכונה מייטשעטער עלוי אין איינע פון די גרויסע שוהלען אין אנפאנג פון חודש אלול הבע"ל.

* * *

דער ועד השלום פון „דגל הרבנים" ו„כנסת הרבנים" אונטער דעם פאָרזיץ פון הרב ר' וועלוועלע מרגליות, האט ארויסגעשיקט בריעף צו אלע רבנים איבערן לאנד, פרע־גענדיג יעדערען זיין מיינונג וועגען א פאראייניגונג פון אלע רבנים הרדים:

ועד השלום המאוחד מכנסת ודגל הרבנים
203 איסט בראדווי, נויארק.
מכתב חוזר, א)
ב"ה, יום א' לסדר הנני נותן לו את
בריתי שלום, תרפ"ח.

שלום טב לרב טב מריבון טב!

עם מכתבינו זה נבוא אליך רב גדול, לעוררך על העת־רצון שהגיעה להרבות שלום רב בין תלמידי־חכמים אוהבי תורה!

הנסיון האחרון והמר הורה, כי אל לנו לפנות עוד בענין גדול כהשלום לראשי האגודות וללישכותיהן באמעריקא, כי אם לכל רב ורב ולכל אחד ואחד מהם ביחוד.

רב טב! אין כוונתנו בזה להסיתך מאחרי איזה כנסיה, ועידה או אגודה אשר תמנה בה לחבר, היה חבר טב לחבורה וצוותא אשר בסימא וגעימה לך ביותר, אבל בעת ובעונה אחת, שים עיניך ולבך על דרכה עד היום וחכם!

רצונינו כהיום לאחד את כל אחד, אשר בשם רב ארטאדאקסי יתקרי — וראבבי לא יתקרי תחת דגל אחד, דגל שלום רב!

מטרתינו הראשית להריב בזה קרן התורה ולומדיה, וזכור כי גדול השלום שכל הברכות כלולות בו.

שאלתינו מאתך קטנה, השיבנו — כפי האדרעסע למעלה — בתשובה שלמה וחתום שמך וכתובתך הנכונה על מכתב חוזר הזה, לאות כי תמים דעים הנך אתנו ולמען נוכל לבא אתך בדברים עם מכתבינו הבאים עד כי יבוא השלום אמת אשר אליו ניחל.

בכבוד רב,
ועד השלום המאוחד מכנסת ודגל הרבנים.

פיעלע רבנים האבען ארויסגעשיקט זייערע ענטפערס אז דאס וואלט געווען די בעסטע זאך לטובת היהדות והרבנות, אבער די „אגודת הרבנים" האט תיכף אויך ארויסגעשיקט בריעף צו איהרע מיטגליעדער, בעטענדיג זיי, אז זיי זאלען ניט ענטפערען אויף די מכתבי חזור פון ועד השלום, דאס מיינט צו געבען דעם שטן המחלוקת רשות לרקד בינינו.

* * *

דאס איז שוין דער צווייטער בריעף וואס די „אגודת הרבנים" שרייבט נענען די „כנסת הרבנים" ו„דגל הרבנים" ארגאניזאציעס. דעם ערשטען לעטער האבען זיי געשריבען בזה הלשון:

עפ"י ההלטת הועידה הגדולה בבעלמאר נ. דזש., הננו מודיעים בזה לכל חברינו הרבנים, שאין חבר רשאי להיות נמנה להבורה או אגודה אחרת כמו כנסת הרבנים ודגל הרבנים אשר בנו במה לעצמם, בשביל טובתם והנאתם להתיר את האסור, להכשיל את הרבים, לקעקע בירת הדת, ולהרבות מהלוקת בישראל ולהשפיל כבוד הרבנות במדינה זו.

אבל אין זה אמור בנוגע להסתפח להועדים המקומים כמו ועד הרבנים דנו יארק, משרד הרבנים בשיקאגא, וכדומה.

בטוחים אנו, כי כל חברינו יקבלו ההלטה זו באהבה בכדי להציל את שארית הפליטה לקיום התורה והדת, ולמען לא יאבדו זכותם באגוה"ר בפרסום ברבים ובמכה"ע.

בכבוד,
אגודת הרבנים האורתודקסים
דארצות הברית וקאנאדא.

דער בריעף האט נעהאט זיין פארקעהרטע ווירקונג, יעדער רב איז נבהל ונשתומם געוואָרען, אז די „אגודת הרבנים" האט ניט געפונען אין גאנץ אמעריקע קיין אנ־דערע וואס וויללען לקעקע בירת הדת, נאר די אמת'ע רבנים חרדים, ווי די חברים פון „דגל הרבנים" ו„כנסת הרבנים". די אלע גאנצע רעפארמער, אדער קאנסערוואטיוע ראבים זענען כשר וישר, און א חבר פון „אגודת הרבנים" מעג דארטען אויך זיין א חבר — און ווי אלע וויסען איז דער גאנצער „אגודת הרבנים" נעוואָרען א חבר צו די „יוניאן אוו ארטהאדאקס קאנג־ריגיישאנס — ווייל די אלע ראביים ווילען ניט מתיר זיין את האסור, נאר די חברים פון דגל וכנסת הרבנים, ווי

הרבנים הגאונים ר' וועלוועלע מרגליות, הרב ר"א יודעלאוויץ, הרב ר"מ בארישאנסקי, הרב ר"י מענדעלזאהן, הרב רמ"ה האבינאוויץ, הרב ר"מ לאנדא, הרב ראי"ל גארטענהויז, הרב ר"י פיימער, הרב ר"א וואקס, הרב ר"י הורוויץ און נאך הונדערט אזעלכע, זיי ווילען יא לקעקע זיין בירת הדת, האבען זיי געוואוסט וואס זיי שרייבען.

און אויב דא האנדעלט זיך מעהר ניט, ווי וועגען דעם הכשר אויף די כשרה וואורשט-פליישען, וועלכע די קאר־פאריישאן האט אויך ביזנעם מיט טריפה, פארוואס האבען זיי ניט פארשטאנען, אז די פעקטארי וועלכע דער וער הרבנים גיט זיין הכשר, וועט אויך ארײן געהן אין קאר־פאריישאן אזוי ווי די פאלעסטיין, ווי עס האט זיך יעצט ארויסגעוויזען פאר אמת, און די צוויי רבנים, פייוועלזאהן און דיקשטיין ענטזאגען זיך ניט פון זייער השגחה, און די „אגודת הרבנים נעהמט נאר ניט קיין שטעלונג נעגען דעם וער הרבנים אדער די אייניצעלנע חברים.

מיר ווייסען אויך צו געבען א תשובה צו דיעזען ורימינהו, — וויל זיי האבען מורא פאר דעם „טול קורה מבין עיניך", איינער פון פרעזידיום פון „אגודת הרבנים" הרב סיגעל, וועלכער איז א נאטשאלניק אויף כשרות גיט אן השגחה אויף א פראוויזשיאן פעקטארי אין ניו דזשירזי, וואו איהרע וועגענער פיהרען טריפה מיט כשר'ע מיט דבר אחר צוזאמען און בעלי בתים אין ניו דזשוירזי שרייען ככרוכיא אויף דיעזער נוולה, ואין פוצה פה ומצפצף נעגען איהם, ומה לכם כי נזעקתם עלינו. אויב דאס איז א תשובה פרעגט זיך דאך, איז ניט „חוק אחד ומשפט אחד לכל הרבנים"? וואס איז דער חילוק פון „אגודת הרבנים" ל„דגל הרבנים", און פון „ועד הרבנים" ל„כנסת הרבנים"?

די אלע רבנים פון לאנד זעהען, אז עטוואס איז ניט גלאט כשר אין דעם גאנצען סכסוך. עס שטעקט אין דעם הינטער קוליסען פאליטיק, אויב ניט עפעס אנדערש — ווי עס איז געשריבען צו אונזער שאנדע אין א „פארוועלטס" ארטיקעל, פרייטאג עשרה לחודש מנחם־אב — און פרעגען יעדערער מיט רעכט ביז וואנען וועט זיך ציהען די פאר־ליטישע כשרות מחלוקת צווישען די ארטהאדאקסישע רבנים, וואס דאס מאכט א תל פון אלעם און אלעמען.

* * *

א באוויזן האט מען פון פלייגפיעלד נ. דז. וואו דער ניט לאנג אנגעקומענער רב האט געוואלט ערלויבען, נאר די פליישען וועלכע האבען די השגחה פון א חבר לאגודת הרבנים, אבער די פליישען וועלכע האבען די השגחה פון הרב ר"י מענדעלסאן מנוארק, האט ער ניט ערלויבט, וואס איז געווען די ענדע, אז די אלע כשר'ע בוטשערס האבען זיך אפגעריסען פון ועד הכשרות, און געגרינדעט א בא־זונדערע חברה און אדוועדטייזט פאר א צווייטען רב, און אזוי אין פאסיק, וואו עס האלט זיך ביי גרינדען א נייער ועד הקהל, צוליעב די פאליטישע האלטונג פון הרב ראזען, נעגען די אנדערע צוויי רבנים, הרב קאטצען והרב קעלנער, חברים פון כנסת הרבנים, און אזוי קען דאך זיין אין אנדערע שטעדט, ווייל וויפיעל צירקולארען מען זאל ניט שיקען פארשטעהען די בעלי בתים ניט, מה נשתנו אלו מאלו. די רבנים פון כנסת ודגל הרבנים, זענען ביי זיי אנערקענט, ניט ווייניגער פון די רבנים פון אגודת הרבנים.

רבנישע נייעס ::

(רבנים פון אסעריקע און קאנאדא ווערען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אין'ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

הרב ר' חיים קאלאדצקי, איינער פון די אויסגע־צייכענטע רבנים, וואס האט פארטראטען פיעלע וויכטיגע רבנות שטעלען אין ניו יארק און פערטסאן און פאר די לעצטע צעהן יאהר אין באדבי סטריט שוהל אין איסט נויארק, איז אוועק געפאהרען נאך ארץ ישראל מיט זיין פאמיליע להשתקע שם. ער איז געווען איינער פון די טרייע חברים פון דגל הרבנים, און אלע חברים ווינשען איהם ער זאל קומען אל המנוחה בבואו אל הנחלה.

* * *

זונטאג י"ב מנחם־אב, האט אונזער חבר הרב הג' ר' חיים מארים יוד הנאב"ד דעיר עקראן אהייא, געפיהרט זיין זוהן דר. מרדכי יוד צו דער חופה מיט הכלה המהוללה אסתר מאקאוו פון נוארק.

פיעלע רבנים און אנגעזעהענע בעלי בתים זענען אנ־ווענד געווען און באשעהנט די שמחה. די מסדרי קדושין זענען געווען הרב האגאון ר"א יודעלאוויטץ דער זיידע פון חתן, הרב איסקאלסקי, הרב רז"ט נאלובאווסקי, הרב ר"ש לעווין והרב מיכל שמעון איסקאלסקי.

א קאמיטע פון דגל הרבנים און א קאמיטע פון דער שטאדט עקראן האבען זיך באטהייליגט אין דער גרויסער שמחה. וואונדערליך איז געווען ווען דער אלטער זיידע הגאון ר"א יודעלאוויץ האט געהאלטען א לאנגע אויס־נעצייכענטע רעדע אין ענגליש.

* * *

אונזער חבר הרב טעמפעל, דער געווען־ענער רב פון קאראנא, האט זיך יעצט צוריק געקעהרט פון לאנדאן, וואו ער האט פארבראכט מיט זיין פאמיליע א האלב יאהר. דער „דגל הרבנים" האט איהם מקבל פנים געווען און ווינשט איהם א בואכם לשלום.

* * *

זונטאג, ה' מנחם־אב האט דער „דגל הרבנים" מספיד געווען די צוויי באריהמטע גאונים, ווועלכע זענען נסתלק געוואָרען אין גאליציען הג' ר"ש שטיינבערג, אב"ד דבראד, והגאון ר' ארי' ליב ברוידא אב"ד דלעמבערג, אין דער דוקלער מגן אברהם שוהל. די מספידים זענען געווען הרב ר"ל גארטענהויז, הרב ר' יקותיאל קאמעלהאר והרב ר' יעקב איסקאלסקי.

* * *

הרב הגאון ר' שלמה ב"ר יוסף פאליאטשיק, באקאנט אין דער וועלט אלס דער מייטשעטער עלוי, ראש ישיבה פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן איז נפטר געוואָרען י"ב תמוז. אין דער לויה האבען זיך באטהיילינט אייניגע טויזענד אידען. אין פראָנט פון דער ישיבה האבען איהם מספיד געווען הרב רמ"ז מרגליות הרב ר' ברוך דוב לייבאָוויץ, וועלכער פארוויילט יעצט אין אמעריקע, הרב ר' חיים פישל עפשטיין, הרב דר. ב. רעווען, הרב ר' אליעזר סילווער, הרב ר' יוסף קאנוויץ, און אייניגע מורי ותלמידי הישיבה.

הונדערט רבנים האבען נעהאט צו דערצעהלען פון זיינע טיעפע לומדות און מדות תרומיות אין וועלכע ער איז געווען אן אויסנאהם. — תהי נשמתו צרורה בצרור החיים, וזי"ע.

* * *

דיענסטאג, ז' מנחם אב איז געווען א גדויסער הספד אויף הרב הגאון ר' שלמה ב"ר יוסף פאליאטשיק, באוואוסט אלס דער מייטשעטער עלוי, וראש ישיבה פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן, אין דער ביאליסטאקער שוהל. עס האבען איהם מספיד געווען הרב ר"א יודעלאָוויץ, הרב ר"י איס־קאלסקי, והרב רמ"ה ראָפאָפּאָרט — דער ביאליסטאקער מגיד. — דער טויזענד קעפיגער עולם האט פארגאסען טייכען טרערען אויף דעם אידישען פארלוסט. א שהנע סומע, מצרף זיין צום פאנד פאר דער פאמיליע, איז נע־שאפען געוואָרען. עס איז א חוב קדוש אויף יערער גע־מיינדע בייצושטייערען צו דיעזען פאנד.

* * *

הרבנים הגאונים ר"א קרינער רב פון באסטאן, והרב לאנדא פון דעטרויט האבען לעצטענס באזוכט נויארק, און צוליעב זייער גרויסקייט האבען פיעלע רבנים באזוכט זיי אין זייערע האטעלען וואו מען האט פארברענגט בדברי תורה באסיפת חכמים. הרב קרינער איז איינער פון די זעלטענסטע בקיאים בזמן הזה, און ער האט פשוט מאיר עיני חכמים געווען מיט זיין בקיאות בשני התלמודים והראשונים.

* * *

דאנענגען איז דא געווען הרב ר' שמואל אהרן פרדס אייניגע וואכען, און יעצט פון זיין באריכט אין זיין „הפרדס" אונטער דעם קעפעל „משוט בנויארק ומתהלך בה" באריכטעט ער דאס ער האט געטראָפען דא א כשר'ע וואורשט פעקטאָרי, ווועלכע ער זאגט אויף איהר מקודש— מקודש צוויי מאהל, צוליעב די שתי מאות וארבע דעות.

אין דעם זעלבינגען ארטיקעל באפאלט ער דעם דגל וכנסת הרבנים, ניט וויסענדיג גרינדליך וואס דא קומט פאר. ער האט מעהר ניט ווי געהערט מצד אהה, וצד תמות במקומה עומדת, האט ער שוין טאקע מעהר נאר ניט געהאט צו דערצעהלען פון דער גרויסער נויארק מיט איהרע טהעטיגקייטען אויף אלע געביטען?

יקבלו הרובים את תשובתם

שוין א משך פון צוויי יאהר, — טאג איין טאג אוים, ווי איהר „אגודת הרבנים" זענט מרעיש דעם עולם היהדות, און האלט אין איין אויפשטורעמען די עפענטליכע מיינונג, דורך אדווערטייזמענטס אין דער פרעסע, און דורך די ראדיא סטיישאנס, מיט אייער געוואלדיגע סטראשידלע — איסור, וואס איהר האט ארויסגעלאזען אנצושרעקען דעם בריוטען עולם, און ווועלכע איז באשטעטיגט געוואָרען אויף אייערע קאנוועניאנס, אז עס זאל ניט געגעבען ווערען קיין הכשר און השגחה צו די יעניגע פעקטאָריעס פון כשר'ע פלייש פראָדוקטען, ווועמעס בעלי־בתים מאנופעק טשורען אויך ניט קיין כשר'ע.

איהר געהט אזוי ווייט, אז איהר ערלויבט זיך צו זאגען, דאס די אלע וואורשט פעקטאָריעס וואס האבען אויך א ניט־כשר'ע אפטיילונג זענען טרפה גמורה — און די וואס גיבען א אכשר אויף אזעלכע פעקטאריעס זענען ערגער פון די ערגסטע רעפארמער און מען טאר מיט זיי ניט האבען קיין שום משא־ומתן". און אט טאקע אויף דעם גרונד פון אייער איסור און חרם וואס איהר גיט ארויס, ערלויב איך זיך צו שטעלען א רייהע פון וויכטיגע פראגען אויף ווועלכע איהר זענט שולדיג אן ענטפער צו דער גאנצער אידישער וועלט:

דער נאמען פון זקן הרבנים, הרב ר' משה זבולן

אין אייער סירקולאר פון כ"ב תמוז, תרפ"ח, וואס איהר האט ארויסגעשיקט צו אייערע חברים, שרייבט איהר בזה הלשון: „ידענו בירור כי האנשים האלו הם המגינים על הפעקטאָרים של טרפות וכשרות, ביחד, לכן חלילה לנו לבוא במו"מ עמהם, הם מכנים עצמם בשם רבנים ובאמת הם גרועים מהרעפאָרמים הגלוים".

מרגליות, עהרען־פרעזידענט פון דער „אגודת הרבנים", וועלכע שטאַרק באַטאָנט אין דעם הכשר אויף די סאָנשיין קרעקערס. עס איז אָבער א באַקאַנער פאַקט, אז די זעלבע פירמע מאַנופעקטשורט אויך ניט קיין כשר'ע קרעקערס. עס פרעגט זיך דאַרום: ווי אַזוי שטימט אָט דער פאַקט מיט אייער איסור וואָס איהר האָט ארויסגעגעבן אויף די וואורשט פעקטאָריעס, וואָס האָבען כשר'ע און ניט־כשר'ע אפטיילונגען?

ילמדנו „אגודת הרבנים"! זאָגט אונז לפי שיטתכם, לויט אייער דין און איסור, וואָס איז מיט די סאָנשיין כשר ביסקוויטס? כשר אדער טרפה?

און איצט א צווייטער פאַקט:

זינט די וועלט שטעהט האָט נאָך ניט געטראָפען, אז א געשטאַרבענער זאָל ארוגטערקומען פון עולם האמת אויף אונזער זינדיג וועלטל, און איבערהויפט צו מזכה זיין אונז מיט אַן השגחה אויף ביענס.

די מעשה מעג זיך קלינגען קאָמיש, זי האָט אָבער געטראָפען, און טאַקע אין אונזער אמעריקע, ווי איהר וועט עס וויייטער זעהן:

מיר האָבען געשטעלט א פאַלגענדע פראַגע צו מר. יעקב בראַנפמאַן: ר' יעקב, מאי עבידתיה?... וואָס איז עס פאַר א מין שטיקעל מיאוס'ע ארבייט?... ווי קומט עס, וואָס איהר דרוקט אויף דעם לייבעל פון אייערע בינס: „בהשגחת הרב הגאון ד"ר הלל קליין" צוויי יאָהר נאָך דעם טויט פון הרב הנ"ל? היתכן אז הרב דר. קליין קומט טאַקע פון יענער וועלט מזכה זיין אידען מיט אייערע בינס?... ווי איז מען עס אַזוי מחרף א מת? דענקט איהר, אז והמתים אינם יודעים מאומה?... טויטע וויסען פון גאָרנישט? טא ווי אַזוי וויים הרב קליין צו זאָגען פון אייער ביזנעס נאָך זיין פטירה?...

מר. בראַנפמאַן האָט אונז געענטפערט, אז על פי טעות האָט מען אויסגעקלעפט די אָלטע לייבעלס. מיר האָבען זיך נישט געשעהמט און געפרעגט ווייטער: ווער גיט היינט די השגחה אויף אייערע בינס? הא ער אונז געענטפערט: „עס שטעהט אונטער דעם הכשר והשגחה פון הרב לעווינטהאל פון פילאַדעלפיא".

און אין פאַרבינדונג מיט דעם וויללען מיר שטעלען די פאַלגענדע פראַגע:

אויף די קעגס איז געדרוקט:

בראַנפמאַן כשר בינס

Packed by P. Ritter, Phila., Pa.

דער פאַקט איז, אז פ. ריטטער קא. פון פילאַדעלפיא, מאַנופעקטשורט אויך ניט־כשר'ע פראַדוקטען, און הרב לעווענטהאל, עהרען־פרעזידענט פון אגודת הרבנים, גיט א הכשר והשגחה אויף געקענטע בינס, וואו עס ווערט געמאַכט אויך טרפה פראַדוקטען. אויף וואָ אופן איז הרב לעווענטהאל עובר אויף דעם איסור פון זיין אייגענער אגודת הרבנים!

מוז זיך דאָך אויסשרייען: מאריה דאברהם! שווין־זשע איז דער לייבעל פון מר. בראַנפמאַן העכער פון דעם איסור פון אגודת הרבנים? מעג אַן עהרען־פרעזידענט עובר זיין אויף דעם איסור פון אגודת הרבנים? אדער דענקט איהר ניט, אז מען דארף לערנען דעם פשט, דאָס דער איסור פון דער „אגודת הרבנים" גענהט בלויז אויף רבנים וועלכע ווילען ניט באַלאַנגען צו דער אגודה, און אויך בלויז אויף פעקטאָריעס, וואָס האָבען כשר'ע און ניט־כשר'ע אפטיילונגען?

און אָט דערפאַר ווילען מיר פרעגען נאָך אמאָל און נאָך אמאָל: — ילמדנו, אגודת הרבנים! וואָס זענען בראַנפמאַן'ס בינס, געפאַקט ביי פ. ריטטער קאמפ. אין פילאַדעלפיא, — לפי שיטתכם, נאָך אייער איינענעם דין ואיסור — כשר אדער טרפה? און וואָס איז נאָך אייער מיינונג וחרם, הרב ר' ארי' דוב לעווענטהאל נ"י פון פילאַדעלפיא, א כשר'ער עהרליכער איד, אדער דער ערצ־טער רעפאָרמער, מיט וועמען מען טאָהר ניט האָבען קיין מגע ומשא?...

מיר האָבען נאָך א סך פראַגען וואָס מיר וואָלטען געקענט שטעלען צו דער „אגודת הרבנים", אָבער קערפער שאָפט, ווי אויך צו מאַנבע פון איהרע וויכטיגע פיהרער, אַנגעזעהענע חברים, וואָס האָבען פאַראורזאַכט א טומעל אין דער אידישער וועלט מיט אַן איסור פון וועלכען די מתקני האיסור אַליין לאָכען זיך אוים און טרעטען איהם ביי יעדער געלעגענהייט מיט די פיס, ווייל זיי וויסען אַליין גאָנץ גוט, אז דער דאָזיגער איסור איז אָהן אירגענד וועלכען גרונד און איז אויסגעטראַכט געוואָרען מלב טועים וכתעים.

איך וואָלט געקאָנט געבען א ליסטע פון נאָך פיעלע רבנים, באַלאַנגענדיג צו דער אגודה, וועלכע זענען נעבעך עובר אויף דעסאיסור פון אגודת הרבנים, נאָר אטו כרובלא אהשוב ואיזל, על־כן וועל איך צולעצט שטעלען א פראַגע באיסור כולל, א פראַגע וואָס איז כולל א סך רבנים צר זאַמען און וועכע זענען בכלל עובר אויף דעם סטראַשידלע־איסור פון אגודת הרבנים.

און מיין איצטיגע פראַגע איז געריכטעט צו דעם „וועד הרבנים", וואָס שלעפט זיך נאָך ווי א שאָטען נאָך דער „אגודת הרבנים", און איז אויך מרעיש עולמות מיט דעם זאַגענאַנטען „איסור", וואָס האָט הינטער זיך קיין יסוד, ניט על פי דעת התורה און אויך ניט על דעת נוטה, אָבער לפי דבריהם, ווי אַזוי ניט דער „וועד הרבנים" א הכשר אויף וואורשט וואָס ווערט אָנגעפילט אין קישקעס וועלכע קומען פון פלעצער וואו כשר'ע און ניט־כשר'ע ווערט מאַנופעקטשורט צוזאמען? וועז מען זאָל רעכענען זיך טאַקע מיט אייער אייגענער מיינונג קומט אויס, אז אזוינע קישקעס זענען אסור כבשר חזיר, און די וואורשט וואָס ווערט געפילט צוזאַמען מיט די פעטס פון אינווענינ איז דאָך נעווים אויך אסור און טרפה ווי חזיר, און, לויט אייערע רייד, קען ניט העלפען קיין שום השגחה אויף אזעלכע פעקטאָריעס, און די וואָס גיבען יא אַן השגחה, זענען „עהנער פון די ערגסטע רעפאָרמערס און מען טאָר מיט זיי ניט האָבען קיין מגע ומשא".

היינט פרעגט זיך: ווי קומט דאָס וואָס איהר גיט די השגחה אויף אַזעלכע־וואורשטען וואָס ווערען געפילט אין די קישקעס, און איהר זענט דערמיט מאכילי טריפות לרבים און האַנדעלט נאָך ערגער פון די ערגסטע רע פּאַרמערס?

איך וואָלט אייך אויך, אגב געוואָלט פרעגען: וואָס הערט זיך אויף דער אַלט־נייער פעקטאָרי. איך וועל אָבער דאָס לאָזען אויף א צווייטען מאָהל.

איך האָב שוין געדענקט לברך על המוגמר, ענדיגען מיינע פאַקטען, אָבער עס בעט זיך, פשוט עס רייסט זיך פון הארצען צו פרעגען דעם היינטיגען יו"ר, פרעזידענט פון אגודת הרבנים, הרב ר' ישראל האָזענבערג, נ"י — אַלס פרעזידענט וויים ער דאָך נעווים דעם רמב"ם, וואָס הסופר הנכבד אפרים קאַפלאַן האָט אויסגעפונען און זאָגט, אז דאָס איז דער יסוד פון אייער איסור, וועלכער קלעפט זיך אין דער אמת'ען אזוי ווי דער הכשר פון דר. קליין צו די באַוואוסטע בינעם, איז אַלס פרעזידענט זייט איהר דאָך אויך מסכים צום שכל־הישר פון אגודת הרבנים, אויף וועלכען דער רב אליין האָט אויך מסכים געווען, אז מען קאָן ניט איינהיטען כשר מיט טרפה, און דער וואָס גיט אזא הכשר, איז ער ערגער ווי א רעפּאָרמער און מען טאָר מיט איהם קיין מגע ומשא ניט האָבען. פרעג איך אייך, אויב איהר געדענקט אז איהר האָט וועז געגעבען א הכשר צו מר. דראָזשניקאָף אויף כשר'ע קישקעס, אדער ניט? מיר דוכט אז מר. דראָזשניקאָף האַנדעלט מיט טרפה קישקעס דירעקט, ניט בהזדמנות... ווי אזוי זשע גיט איהר אויך היינט א הכשר צו דיעזען מר. דראזניקאָף?

ווי באַקאַנט באַלאַנגען צו דעם „ועד הרבנים" א גרויסע צאָהל מיטגלידער פון דער „אגודת הרבנים", און ווען מען זאָל נעהמען ערנסט דעם איסור פון דער „אגודת הרבנים" וואָלט מען נעראָפט קומען צו דער איבערציי־גונג, דאָס סיי די חברים פון דער „אגודת הרבנים" און סיי די חברים פון דעם „ועד הרבנים" זענען ערגער פון די ערגסטע רעפּאָרמערס, און אז עס איז שוין גאָר ניט פאַר־בליבען קיין עהרליכע, אמת־ארטהאָדאָקסישע רבנים אין אַמעריקע.

דער אמת איז אָבער, אז די זאָך איז נאָך אנדערש, און אז די „אגודת הרבנים" האָט מיט איהר אומבאַגריי־דעטען איסור פשוט פארשוועכט איהר אייגענעם כבוד און אַוועקגעשטעלט איהרע אייגענע חברים אין א מיאוס ליכט.

איך, פון מיין זייט, וויל פארזיכערען די רבנים, דאָס איך האָב ניט די מינדעסטע כונה פוגע בכבוד צו זיין אימיצען פון זיי, און, חס וחלילה וואַרפען א חשד אויף די יענינע וועלכע איך האָב דערמאָנט אין מיין יעצטיגער ערקלעהרונג. ביי מיר זעלבסט זענען די סאַנשיין ביסק־וויטס, וואו הרב ר' משה זבולן מרגליות ווערט שטאַרק באַאַכט אין הכשר, פאַלשטענדיג כשר, און אויך די וואורש־טען, סיי פון דער אַלטער סיי פון דער אַלט־נייער פעקטאָרי, האָלט פונקט ווי אַנדערע באַריהמע רבנים האַלטען און ווי דער אמת'ער אידישער דין זאָג אונז, אז אזוי לאַנג ס'איז פאַראַנען אין פעקטאָריעס א שמירה מעולה, און עס דענען אָנגעשטעלט משגיחים מובהקים ונאַמנים, וואָס ווייסען ווי אזוי אכטונג צו געבען אויף כשרות בעין פּקוחה, דאָן זענען די פּראָדוקטען פון דיעזער פעקטאָריעס, ווען זיי האָבען אפילו ניט־כשר'ע אפּטיילונגען, דאָך כשר אפילו למהדרין מן המדרין.

פון דער צווייטער זאָך וויסען מיר אויך, אז ווען מען געפינט אוים אין א פלאַץ טרפות ודאית, איז עס זיכער טרפה אפילו ווען אין דעם פלאַץ געפינט זיך ניט קיין אפּטיילונג פאַר ניט־כשר'ע פּראָדוקטען.

מיר פאַדערען אבער אויף די „אגודת הרבנים" אַלס נאַנצע קערפערשאפט, ווי אויך די איינצעלנע רבנים וועלכע איך האָב דערמאָנט, צו ענטפערען אויף די וויכטיגע און ברענענדיגע פראַגען וואָס איך האָב זיי געשטעלט — פראַגען וואָס האָבען צו טאָהן מיט זייער איינענעם איסור, וועלכער פאַראורזאַכט בלויז הילול השם און איז מבזה די רבנות אין אַמעריקע אין די אויגען פון בריטען עולם.

איך האָב עס נעהאַלטען פאַר מיין הייליגסטען פליכט ארויסצוקומען מיט דיעזער עפענטליכער ערקלעהרונג און אויך מיט די פראַגען וואָס מיין ערקלעהרונג ענטהאַלט, וויל דאָס האַרץ סהו מיר וועה צו זעהן ווי דער כבוד הרבנים ווער דערנידעריגט.

איך ערוואַרט, אז די „אגודת הרבנים" און אויך די איינצעלנע רבנים, צו וועלכע איך האָב זיך געוועגדעט מיט דיזער ערקלעהרונג, וועלען האָבען די מוטה צו ענטפערען קלאָהר, עהרליך און אויפריכטיג און אָהן זלזולים און אָהן ארויסדרעהען זיך מי פשט'לאך און „ויש לישב בדוחק".

און אויב זיי וועלען שווייגען און ניט ענטפערען, אדער זיי וועלען זיך באַגנוגענען מיט געהיימע סירקולאַרען כדרכם, דאָן וועלען מיר אַנגעהמען זייער „שתיקא כהודאה דמיא". אין אַנדערע וועגטער מיינט עס, אז דער אידישער עולם וועט האָבען א רעכט צו לערנען פון דעם שווייגען, אז די רבנים האָבען פשוט ניט וואָס צו ענטפערען און זיינען מודה אויף דעם וואָס מיר האָבען געזאָגט. איך פון מיין זייט, האָב יעדענפאַלס ערפילט מיין חוב. איך האָב ארויסגעבראַכט די פאַקטען וויי זיי זענען, און דאָס איז גענוגען זעהר וויכטיג, וויל א סך רבנים זענען מיט די פאַקטען ניט באַקאַנט און דער בריטער אידישער עולם נעווים ניט. און איך ענדיג מיט די וועגטער: יקבלו הרובים את תשובתם והעם יראה וישפוט.

המצר ודואג על חלול השם ועל חלול כבוד הרבנים והתורה, היוצא ובא תמיד לרגל האיסורים והחרמים והזלזולים הנסים הנשמעים תקופות מפי אחדים ממנהלי הלשכה של אגודת הרבנים, והמתחפשים בסירקולארם בשם כל חברי האגודה אשר בודאי אינם יודעים מאומה מזה ולחנם מפיצים אויבה ומשטמה בין אחים ומרחיקים ביניהם את השלום אשר הוא כלי מחזיק ברכה להרים קרן התורה והרבנים ואשר כל אוהב והוגה בתורה מצפה ומיחל באמת ובלב תמים, ובתוכם גם אני —

מנשה מרגליות.

דגל ישראל

יחזון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא. העורך: הרב שמריהו ליב הורוויץ

החרבן והנחמה

יושבים אנו לארץ בט' באב, נדהמים ואבלים, בלבבות קרועים, ובוכים על חרבן הארץ, המקדש והאומה, ואותו ספר הקינות שאבותינו הטובים שפכו עליו דמעות, גם אנו עינינו זולגות דמעות עליו ואנו מרטיבים בדמעותינו את דפי הקינות. הד קול אנחת האומה הישראלית בכל קצוי תבל נשמע בכל תפוצות ישראל, ואנו כמו שעשו אבותינו הדורות הראשונים, אנו מוציאים אנחות מלב קרוע ומורתח על החרבן הגדול והנורא. יודעי הספר שבנו קוראים ספורים נפלאים ואגדות נחמדות ומלבבות שיש בהן קדושה אלהית מתוך התלמודים, המדרשים והילקוטים, ואותן האגדות מלהיבות את הדמיון מרוממות את הרוח, משפרות את המדות, מכשירות את הלב, ומכניסות יופי וקדושה עליונה בסביבתנו. ואנו מתנחמים — ב ש ב ת נ ח מ ו, ומהכים אנו לנחמה, „לקו בכפלים ו מ ת נ ח מ י ם בכפלים". והרמוניה ומזיגה נפלאה בחיינו, ת ש ע ה ב א ב ו ש ב ת נ ח מ ו, ובאותו יום שנחרב בית מקדשנו נולד גואלנו. ומוצאים אנו נחמה בכוס היגונים, ושמו של משיח הוא — מ נ ח ם. והנביא הגדול של האומה פותה בדברי תוכחה ומסיים בדברי נחמה, עם אוהב חיים ושמח בחיים, אפטומיסטי הוא עם ישראל. ובשעה שכל העמים משפילים אותו עד לעפר, ומראכים אותו באופן נורא, שופכים את דמו כמים, הורגים, שוחטים, חונקים, והוא עומד לו בבית מקדשו המעט ומזמר לו „אתה בהרתנו מכל העמים" „עם מדושני עונג", ובשעה שהרומאים תלמידי היונים היו מאבדים את עצמם לדעת כשהיו יושבים באמבטי חמה ורותחת על ידי פתיחת העורקים והדם היה זב מגופם עד שנתרוקן הגוף מדם בשעה שלא מצאו בחיים מה שבקשו, לעומת זה היהודים ידעו כי — „כל הקץ בחיים, וכל המאבד את עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא", ו„עתיד אדם ליתן דין על כל מה שראתה עינו ולא אכל". וכל הבקי בספרות ההלכה, האגדה והמדרש הוא יודע עד כמה חז"ל מורי ומאורי היהדות ידעו להוקיר את ערך החיים, ואהבו את החיים, אלא שדרשו חיים טהורים, יפים, ק ד ו ש ת ה ח י י ם, חיים שיש בהם יראת שמים, אהבת תורה ויראת חטא, ומתוך השקפה זו — נחמה כפולה אחרי חרבן גדול ונורא עד מאד, ש ב ת נ ח מ ו א ח ר י ת ש ע ה ב א ב.

אבל כשאנו מעמיקים לחקור בדברי הוגה דעות אחד שאמר כי חרבן האומה הוא יותר גדול ונורא מחרבן הארץ, וכי „אל תקרא בניך אלא — בוניך", כי רק אם הבנים שלנו, בני הנעורים, הדור הצעיר, אם הוא ב ו נ ה את היהדות אז, רק אז, הוא ב נ י ך ב ו נ י ך, ואם הבנים הם לא בונים אלא מהרסים ומחריבים, אם הבנים שלנו אינם בונים אז השלשלת היוחסין שלנו הולכת ונתקת, מתפרדת החבולה, עבר בלי הוה, הוה ב ל י ע ת י ד, דורות ראשונים בלי דורות אחרונים, אבות אירירים, שכולים וגלמודים, ועם קולטורי בן תרבות עתיקה וקדושה. עם הספר, עומד על סף החרבן. כמה נורא מצב שכזה, ואחריתו מי ישורנו!

ספור נורא מספרים לנו חז"ל ברוח קדשם שיש בו לקח טוב ומוסר השכל לבני דורנו: „אליהו הצדיק מחזר על נפוחי רעב שבירושלים, פעם אחת מצא ת י נ ו ק אחד נפוח מ ו ט ל ב א ש פ ה וכו', אמר לו: אם אני מלמדך דבר שאתה חי בו אתה למד? אמר לו: הן. אמר לו: בכל יום ויום אמור שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד! אמר ליה חם ושלום להזכיר בשם ה' ש ל א ל מ ד ו א ב י ו כ ך, מיד הוציא י ר א ת ו מ ח י ק ו ומחבקו ומנשקו עד שנבקע כריסו ונפלה יראתו לארץ ו נ פ ל הוא עליה" (סנהדרין דף ס"ג).

ומה שקרה אז בעת החרבן קרה גם עכשיו בארצנו וברורנו, ה ת י נ ו ק ה ע ב ר י נ פ ו ח מ ר ע ב, לא רעב ללחם, כי אם לשמוע את דבר ה', ומוטל באשפה, אין לו סביבה קדושה, בית עברי דתי מלא קדושה, אלא „ מ ו ט ל ב א ש פ ה " אשפת החיים, סביבה מגושמה וחמרית עד מאד, ואיננו רוצה לאמר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ואינו מזכיר בשם ה' מפני —ש ל א ל מ ד ו א ב י ו כ ך, אי אפשר להיות תנוך הבנים בלי ח נ ו ך ה א ב ו ת, והחנוך שלנו איננו ח נ ו ך ד ת י כמו שצריך להיות, ויראתו של התינוק הוא „בחיקו", הרולה, הכסף והזהב שבחיק האדם זהו נושא נפשו, אלהיו, זהו „יראתו" ו„בריסו" נבקעת מרוב אכילת טריפות ונבילות והוא נופל ונופל, והוא בבחינת „הנפילים" שבארץ, ומה תקוה לדור חדש של נפילים?! ואל לנו לשבוח כי אי אפשר לנו להתנחם על חרבן האומה, הארץ והמקדש, אם לא נראנו בעוד מועד לחנוך הדור הבא, לחנך דור חדש מרים קרן התורה והיהדות כי הנחמה צריכה להיות נחמה כפולה — נחמו נחמו, „נחמה לאבות ונחמה לבנים".

בית מקדשנו חרב, והנה העמדנו בארצות הגולה בתי מקדש מעט, מוערי אל, בתי כנסיות לתפלה, ונשלמה פרים שפתינו, והנה כשם שהפרים אינן יודעות ואינן מבינות, למה הן נשחטות לקרבן, כך הרבה מהמתפללים אינם יודעים את פרוש המלים שבסדר התפלה, ובית מקדש מעט

מכתבים מארבע פנות העולם

ב"ה, יום א' כ' לחדש תמוז, התרפ"ה.
וואשינגטאן די סי.

לידידי הגאון הגדול חו"ב נודע בשערים בחריפותו ובקיאותו מהור"ר אברהם אהרן יודעלעוויץ נ"י, רב הכולל לאגודת הקהלות דנויארק, שלום לו ולהנלוים, אליו אחדה"ש.

ידידי הגאון! לא אוכל התאפק מבלי לבוא בשאלותי אל כ': אחת, אם כל הקאנווענשאן אינה קאמעדיע, וכבוד הכנסיות יקר בעיניו וכת"ר חבר להן, למה מחשה בראותו כל נער ובער עושה ללעג ולקלס את הדגל והכנסת ודורש מספר המוסמכים שבהן כאילו בתוך „אגודת הרבנים" כולם רבנים מובהקים. יראה כת"ר בה„מארגען זשורנאל" מיום החמישי לשבוע שעבר במכתב להרעדאקציע כנהוג אחד בשם לוי יאקאבסאן מלבין פני הכנסיות ומרים אל על את קאפלאן, ואומר שהוא, קאפלאן, מורשה מכל עדת ישראל להוכיח להרבנים, ואגב הוא מחרף ומגדף את הדגל והכנסת ודורש מספר המוסמכים. חוצפה ועזות כזו לא ראיתי. כל אחד ואחד שופך קתון של שופכין כאות נפשו. יוכל היות שזה שם בדוי ואחד מרבני האגודה התם בשם לואי. לדעתי אנחנו הנודעים בישראל מהויבים למחות, ואם לא, בלי ספק שיצאו כולם מהאגודות החדשות אחרי שאין מי שעומד מצדם.

שנית מחויבים אנחנו להשיב על מכתב הגאון הנורא ר' אליהו מווילנא שיצא ביום הששי לשבוע שעבר מאהלו זה הוא על פי רוב בית בלי קדושה, ומחללים אותו על ידי מנהגים זרים לרוח תורתנו הקדושה באשמת נשיאים שהם בבחינת נשיאים ו ג ש ם ו ר ו ח אין... והדברים עתיקים וידועים, וכבוד התורה וכבוד הרב מתחלל באופן גם זנורא, והנשמה של קדושת בית הכנסת יוצאה מהגוף, וקול הנשמה הוא קול אדיר ונורא הפולח כליות ונשמע בכל העולם הרוחני של האומה, ואין קול הנשמה נשמע אצל אדוני ומנהיגי בתי הכנסיות והקהלות שלנו. חרבן, חרבן גדול ונורא, ואיה הנחמה? בתי כנסיות נ ח ר ב י ם ועל חורבותיהם נבנים „מרכזים" שאין שם מקום לרבנים מובהקים גדולי תורה ויראה. ואנו מחכים להגואל הגדול ש„מנחם" שמו, שיבא לנחם אותנו מצרותינו, ושפלות נפשנו. „נחמו נחמו עמי".

הרב שמריהו ליב הורוויץ.

לה„מארגען זשורנאל", לדרוש מאתנו דין וחשבון על הפסק שלנו, שאם נמצה עומק הדין מותר לאיש להחזק מסחר בשר כשר וגם מסחר בשר טריפה איזה מסחר שהוא גם פעקטאָרי אם רק הכשר עומד תחת השגחה מעולה על צד היותר טוב שהפסק שלנו כנגד סיג אגודת הרבנים צריכים אנחנו לשאול מאתו אי' מצא הגאון הזה איסור על פי דין בשעה שיש לנו ראיות מראשונים שמותר על פי הדין. מובן מאליו באופן אם המחזיק איש נאמן ומוחזק בכשרות או בהשגחה מעולה. כן פסקנו, ומה רוצה הגאון הזה — בשם האגודה?

זאת מצאתי חובה בנפשי לבוא אל כת"ה, ואם כת"ר לא איכפת ליה והכנסיות אינן שוות כלום בעיניו, ורק מן השפה ולחוץ כת"ר עמהן, אז גם לי אין נפ"מ ואחדול לדבר ולתשובת כת"ר אחכה.

ובזה אצא מאתו ברגשי ידידות, דו"ש נאונו והצלחתו, מברכו בלו"נ,

רפאל מרדכי באַרישנסקי, הופ"ק.

כבוד המו"ל „דגל ישראל" שלום!

בעתון „דגל ישראל" מר"ח טבת מתענין בצחות לשונו הזך הרב הגאון ר' ש"ל הורוויץ וקורא תגר על עסקני הישיבות שמדברים תועה ודברי גנות על בתי הת"ת, ומזלזלים בערכם, וגם מתאונן על גורל הישיבות שלומדים בשפת עלגים „זרגוני" ומציע אשר בתי הישיבות ילמדו רק בשפת עברית. ואף אם אמנם אחד מעסקני הישיבות אנכי ומעולם לא הרהבתי עוז לדבר ח"ו תועה על בתי הת"ת, ולא נעלם ממני סדרי הלמוד בשם, כי גם שם נמצאים ילדי בנ"י המסולאים בפז, ויודעים קורת עמנו ולומדים בחשק נמרץ כמו הת"ת תפארת הגר"א ז"ל אשר הרב הנ"ל הוא המנהל ומשגיח על המורים שרוח התורה והיהדות פועם בקרבם, ומודעת, אשר המורה שכל מגמתו ללמד רק לשון לאומית, ותגעל נפשו ללמד רוח ד ת י ת הוא ימלא סף חעל בנפש התלמידים. ולדאבוננו, מורי הת"ת המדרנים רובם ל א כ ו ל ם אינם מאמינים בת"ת דתית ורובם החלו לנטוע בכרם ד' צבאות זמורת זר, באמרם — אשר רוח הלאומי בוער בקרבם, וההבערה ל ל ה ב יצאת ונם לחלק יצאת את בני הנערים מהסתפח בנחלת ד', היא דת היהודית המסורתית, ואף אם המורה ישנן כליותיו, ויפלם נתיב ללמוד את החניכים שפת קדשנו, עברית בעברית, רוח הלאומית, גם אז יחטיא המטרה ויזרע על פני צחיח סלע, כי למה יתנו החניכים יקר וגדולה לדת תורתנו הק' אם המורה עוין אותה ורק אל רוח הלאומי תערוג נפשו.

ועתה, אדוני הרב העורך! אף אם אנכי מול כת"ר כננס מול ענק בידיעותיו, ובהשקפותיו, ובשכלו הרב, בכ"ז

בכל עניני המערכת, לפנות אל:
RABBI S. L. HURWITZ
1503 Eastern Parkway Brooklyn, N. Y.

ארהיב עוז בנפשי לבלי להסכים עם הצעתו אשר בתי הישיבות ידקדקו ללמוד רק בעברית, כי רואים אנחנו אשר כל רבנינו, משכילינו, מורינו הדתיים לא נגרע חלקם בידיעת השפה העבריה, וגם בהישיבה אשר כת"ר היה מבלה מבחר שנותיו לא למדו שם עברית בעברית, ואף אנשי מדע, גבורים לעמוד בפרץ אשר יסדו פת בארץ החפש ישיבות „פאראקיל סקולם" יודעים ומבינים שפת קדשנו, ורק מגמת הישיבות לנוע בלב החניכים למודי קודש כמו גפ"ת, תנ"ך, וגם יראת ד', כי מורי הישיבות לא נוסדו באגודת מורי הלאומית. והעבודה העמוסה על מורה הישיבה להאציל מרוחו רוח היהדות על חניכיו, אשר תבוא כמים בקרבו, וכשמן בעצמותיו. ומי יתן אשר נוכל ליסד עוד ישיבות כמו ישיבת ר' יעקב יוסף, ישיבת רבי חיים ברלין, ישיבה תורה ודעת, ועוד. אבל חלילה לקרוא תגר על בתי הת"ת הדתית כמו ת"ת סטאן עוו., ת"ת תפארת הנר"א, וכדומה. ואם שגיתי אתי תלין משגתי.

עתירתי שטוחה לפני העורך לתת דברי לפני קוראי הדגל ואם ימצאו אמת לדברי והיה זה שכרי.

מוקירכם,

ברוך הערשינאוו,

נשיא הכבוד של ישיבת רבי חיים ברלין.

מ ו ד ע ה

אלע, וועלכע האבען נאך ניט אריינגעשיקט דעם סובסקריפשאן פון 2 דאלאר א יאהר פאר דעם „דגל ישראל" זיינען געבעטען עם תיכף צו טאן.

מאכט אלע באשטעלונגען פאר דעם חודש אלול „דגל ישראל", וועלכער וועט זיין אן אויסנאם אי"ה.

אדרעסירט:

DEGEL ISRAEL

198 E. Broadway New York, N. Y.

מודעה רבה לאורייתא

מאת הרב הגאון

ר' אברהם אהרן יודעלאוויץ

אזוי ווי איך האב בדעה בעהי"ת גאר אינגיכען אוועקצופאהרען לארצנו הקדושה, ארץ־ישראל, און אזוי ווי ביי מיר געפינט זיך נאך א גרויסער סטאק פון אלע מיינע צען ספרים, וואס איך האב בעזר האל מחבר געווען און אפגעדרוקט, בין איך גרייט אויסצופארקויפען מיינע ספרים פאר זעהר א ביליגען פרייז.

די יעניגע, וואס זיינען פאראינטערעסירט אפ־צוקויפען אלע מיינע ספרים לשם עסק אדער מיילווייז, זיינען געבעטען צו וועגדען זיך צו

הרב א. א. יודעלאוויץ

143 איסט בראדווי ניו יארק, נ. י.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) ב ן ד ו ב.

מסכת אבות עם באור תורת אבות, בנוי על הקדמות לקוחות ומקובלות מפי סופרים וספרים על פי נועם הדרוש וחקי הרמז ונלוה לו למודי אבות חדושי אגדות ומאמרי חז"ל בתלמוד אשר יש להם קשר הגיוני או מוסרי לדברי אבות אלו, מאת האדמו"ר הרב ר' יהושע העשיל רבינוביץ בן הרב הקדוש ר' יצחק יואל זצ"ל, בבראנזוויל, ניו יארק, הנודע בשם הרבי ממאניסטרישטשע. נויארק, תרפ"ו.

בראש ספר חשוב ונכבד זה אנו מוצאים מאמר בשם ערך אבות או אגרת היחס והרב המחבר הנכבד שהוא בקי בחדרי תורה והוגה דעות נעלות, נותן לנו השקפה בהירה על הדת והלאומיות, ועל ההיסטוריה החדשה, ומתוך מאמרו זה אנו לומדים הרבה על סדר היוחסין בישראל, ונודע לנו כי הרב המחבר שליט"א הוא מיוצאי ירך המהרש"א ז"ל ומעתר גאונים צדיקים וקדושים מפורסמים באומה. והרב המחבר שהוא אדמו"ר מפורסם מציג בראש ספרו הזכרה מיוחדה במינה לנשמות הקדושים שנהרגו בערי אוקראינא בימי הפרעות והבהלות בשנת נפלה עטרת ישראל, וביחוד על המזבח הנורא בעיר אומין ועוד ביום ג' וביום ז' לחודש אב שנת תרע"ט. גם קנה כתב המחבר „אשר קוננתי על חורבן ערי ישראל באוקראינא בשנת תרע"ט הפרעות ועל התלאות ודם ישראל הנשפך, קוננתיה בנגון אלי ציון ועריה" וקינתו כתובה על טהרת לשון הקודש ופולחת לב וכליות. גם שירים כתב המחבר לקשט ולהדר את ספרו בשם על הזמן ועל החיים, וגם „ביום צאתי מעיר אומין" ובין שאר דבריו הוא שר כי „לתחיית הרוח" הנני מקוה, כי היא מטרת החיים, החיים הטהורים והיפים אשר להם הנני מתאוה.

סופר בקודש מצוין הוא הרב המחבר שליט"א, הרבי ממאניסטרישצע, איש הרוח הוא, וכבר יצאו לו מוניטין בעולם בתורתו וחכמתו על ידי ספרו הנדול „דברי יהושע" על חמשה חומשי תורה ב' חלקים. וספרו החדש תורת אבות על פרקי אבות הוא אוצר מלא וגדוש בדרוש ובמוסר היהדות. קנקן מלא ישן, ומצטיין בתכנו, בשפתו ובסגנונו, ובשפעת רעיונותיו העמוקים והדקים, והוא ספר נחוץ ומועיל להרבנים הדרשנים בני דורנו.

* * *

זכרון יעקב — חלק שני, היסטוריה ישראלית, מחיי היהודים ברוסיא ופולין, המשך מחלק ראשון משנת תק"ב — תר"ס. מאת הרב החכם זקן עסקני הצבור ר' יעקב הלוי ליפשיץ ז"ל מקאוונא, בן הרה"ג הצדיק מו"ה אליעזר ליפמאן זצ"ל מ"מ דק"ק ווילקאמיר, יצא

לאור על ידי בנו נתע הלוי ליפשיץ, קאוונא סלאבאדקא.

זהו ספר נחוץ וחשוב עד מאד, ובנו ר' נתע ליפשיץ מו"ל ספר „דור ישרים" ונחל יהודה כותב על ערכו הגדול של אביו ז"ל שהקריב כל ימיו לטובת עמו ודתו ושמעיד עליו ראשכבה"ג מרן ר' יצחק אלחנן זצ"ל האב"ד בקאוונא, „היה תמיד איש סודי ואיש עצתי, והשליך נפשו מנגד בלבו הבוער באהבת עמנו ותוה"ק".

הספר מפיץ אור בהיר על השתלשלות המקרים והמאורעות בחיי עמנו. ויש בו חומר היסטורי הגון מאד על הרבה ענינים חשובים, וביניהם על הסכסוך ע"ד הנהלת ישיבת וואלאזין, מחלוקת החסידות על המגיד ר' צבי הירש דיינאוו, על מלחמת החרדים באשכנז, על העתונות, על החדרים והמלמדים, בית הכנסת, בית המדרש, השבת, וער הרבנים, אסור אתרוגי קורפו, ועוד ענינים חשובים עד מאד.

* * *

ספר הדרש והעיון מהרב הגאון המפורסם הרב ר' אהרן לעווין שליט"א אבד"ק רישא בגאליציע. קובץ מאמרים יקרים רבת הערך במקצועים שונים ערוכים וסדורים כפי סדר הפרשיות. הרב הגאון המחבר נודע לשם ולתהלה, לחם מלחמות ה' עבור עם ישראל ותורתו עם צורריהם האנטיסעמיטען, עוד תחת ממשלת עסטרייך כברהו הקייזער עם התואר קייזערליכער ראטה, ועתה תחת ממשלת פולין נבחר לציר הסיים הפולני ועמד כגבור מלחמה עבור ישראל ותורתו. והגאון המחבר הנ"ל, הוא גאון מפורסם כיאות לנכד מרן הגאון בעל שו"ת בית יצחק על ארבעה ש"ע וזצלה"ה הגאב"ד לעמבערג.

* * *

ספר תועפות ראם, — כולל מאמרים נבחרים ויקרים, חלק שלישי מאת הרב הגאון המפורסם הר' אברהם משה וויטקינד שליט"א אבד"ק באלטרומאניץ. דרשותיו הנפלאים מפיצים אור דרך לנבוכי החיים לעורדם לאביהם שבשמים.

* * *

ספר מוסדות האמונה, יבאר מוסדי אמונה בהגיון ישר, מאמרותיו המה נפלאים ויקרי הערך, ועוד ספר ובו שלשה ספרים נפתחים בלשון זרגונית אודות העועלושאן ואודות הארץ אם עומדת או הולכת ואודות סאציאליזם של הנביאים, מאת מחברם הרה"ג המפורסם הר' מרדכי הלוי ניסענבוים שליט"א, מלפנים רב בעיר לוטשינעץ, ועתה רב בברוקלין, נ. י. מאמרותיו מתוקים לחיך, ונפלאים לכל קוראיהם.

* * *

ספר תולדות יצחק — דרושים נחמדים למראה מאת הרה"ג הר' יצחק סאדין שליט"א רב בביהכ"נ אוהב שלום בברוקלין, נ. י. הרב המחבר מפורסם לדרשן מצוין ונפלא, וכבר הצטיין בספרו הנעים דרשות יצחק סאדין, הלוקח לבות שומעיו בדרשותיו הנעימים, המלהיבים לבבות לעבודת ד' ולתורתו.

* * *

ספר תורת חיים — על חמשה חומשי תורה, מאת הרב ר' חיים ב"ר מנחם מענדיל מקאסוב, הובא לבית הדפוס על ידי נכדו הרה"ח מו"ה חיים דאחנער שליט"א מגראסווארדיין, רומעניען.

* * *

המתיהדים — מאת צבי כשראי. תולדות תנועת המתיהדים מימים קדמונים ועד היום הזה לארצותיהם ולגוייהם.

* * *

הרבנים המחברים והסופרים יואילו נא לשלוח ספרים ומאמרים ע"מ להדפיסם בה„דגל" אל עורך ה„דגל":

לתקנות עגונות

במשך הודש תמוז וחצי מנחם אב, זענען פארגעקומען פינף דין תורות צווישען מאן און פרוי, וועלכע זענען גע־ווען צוקריעגט א לאנגע צייט. ביי מאנכע האבען מיר שווער געארבייט ביז מיר האבען אויסגעזוכט די מענער אוז נאך אן אנגעשטרענגע ארבייט איז אונז געלונגען שלום צו מאכען צווישען זיי אויף גוטע אוז שטארקע יסודות.

מיר האבען אויך באקומען א נייע ליסטע פון עגונות, פון פוילען אוז רוסלאנד, וואו די מענער האבען פארלאזען זייערע פרויען אוז קינדער שוין זעהר א לאנגע צייט, אוז די פרויען פלאגען אוז מאטערען זיך נעבעך זעהר מוראדיג. אין איניגע פעלע האבען מיר נאך שוועהרע מיהע שוין אויסגעפונען די מענער אוז מיר פארהאנדלען מיט זיי וועגען א סעטלעמענט לטובת זייערע פרויען אוז קינדער.

מיר פארעפענטליכען נאך ניט די אלע נעמען פון די מעגנים, ווייל עס קען ח"ו שאדען צו די ארבייט. מיר פארעפענטליכען נאר די נעמען, וועלכע עס איז אונז שוועהר אויסצוגעפינען, פיעלייכט ווייסט יעמאנד ווי זיי נעפינען זיך, בעטען מיר זיי זאלען אונז גלייך לאזען ווייסען.

מיר ארבייטען יעצט אויס א פלאן, ווי אזוי מיר זאלען קענען די מענער צווינגען דורך געזעץ צו שטיצען זייערע פאמיליעס אין יוראפ. דער פלאן וועט מיט השי"ת'ס הילף זיין זעהר גוט אוז דורכפיהרבאר, אבער ווי איהר אלע פארשטעהט, פאדערט אזא ארבייט זעהר פיעל געלד, דארום בעטען מיר אלע רבנים נאונים בפרט אוז אלע אידען בכלל אונז בייהילפיג צו זיין אין דער הויליגער

ארבייט און טהון ווי וויט נאר מעגליך, העלפען שאפען דעם נויטיגען פאנד, וואס איז נוגע להצלת כמה נפשות ישראל.

פאלגענדע פערזאנען האבען ביי־גענעשטייערט זייערע נדבות פאר דעם פאנד פון תקנת עגונות:

הרב משה שפירא שליט"א, פילאדעלפיא — —— —— $5.00
הרב קאטצין שליט"א, פאסייק, נ. דז. — — — — — — 1.00
הרב גוטפלאט שליט"א, ברוקלין נ. י. — — — — — — 1.00
הר' הירש וואלצער הי"ו, 303 איסט 3טע סט. נ. י. — 10.00
רעוו. ר' עזרא וואלף הי"ו — — — — — — — — — — 1.00
ר' שלמה שפיינמעץ הי"ו — — — — — — — — — — 1.00
ר' יוסף יצחק דשולויום הי"ו — — — — — — — — — 1.00
ר' אורי ראזען הי"ו — — — — — — — — — — — 1.00
ר' יצחק פרידמאן הי"ו — — — — — — — — — — — 1.00
מר. ליפשיץ הי"ו — — — — — — — — — — — — 2.00
מר. בעריש פעליג הי"ו — — — — — — — — — — — 0.50

הרב שרגא פייוועל גרינשטיין שליט"א, רב דקהלת בני ישראל בעיר שאמאקין פא. האט אונז צוגעשיקט די נדבות צום עגונות פאנד פון פאלגענדע צוויי מנדבים:

מר. א. לאבאוויטץ הי"ו — — — — — — — — — — $4.00
מר. ב. מאלעט הי"ו — — — — — — — — — — — — 2.00

דער רב גרינשטיין שליט"א פראינטערעסירט זיך שטארק וועגען דעם תקנת עגונות פאנד און מיר דאנקען איהם פאר זיינע מיטארבייטונג און מיר שפרעכען אויס אלע מנדבים א דאנק און מיר בעטען זיי אויך ווייטער אנצוגעהן מיט דער הייליגער ארבייט.

פאלגענדע פערזאנען וועלכע האבען פאר־לאזען זייערע פרויען און קינדער אין יוראפ, וועדען געזוכט. וואר עס וויסט עפעס וועגען זיי וואלט געבעטען אונז גלייך צו לאזען וויסען:

1) יצחק נארבארוש האט פארלאזען זיין פרוי חנה גיטל אין 1913 און געפאהרען נאך אמעריקע. עס איז שוין עטליכע יאהר ווי זי הערט ניט פון איהם און זי איז נעבאך א לעבעדיגע ענונה און הונגערט איינפאך. וואר עס וויסט עטוואס וועגען איהם, וועדט זעהר געבעטען צו לאזען וויסען איז אונזער אפיס.

2) דוד מעלינסקי, האט אין 1914 פארלאזען זיין פרוי און דריי קינדער און איז געפאהרען נאך אמעריקע. עס איז שוין א יאהר, ווי זיי הערען פון איהם גאר ניט, און זייער עלענד איז זעהר גרויס. ווי מען דענקט, געפינט ער זיך אין סטייט קאלארעדא. וואר עס וויסט פון איהם וואלט געבעטען לאזען אונז וויסען.

3) שמואל בן ליב געלפינבוים, נכתב מאוסטראו תושב מעזריטש, איז געשטארבען אהן קינדער ל"ע, זיין פרוי די אלמנה דארף האבען חליצה פון זיין ברודער אין אמעריקע מיט דעם נאמען ישראל געלפינבוים, וועלכער האט א פרוי מיט דעם נאמען פעריל פון אוסטראו. וואר עס וויסט וואו דער ר' ישראל געלפינבוים געפינט זיך, וואלט געבעטען צו לאזען וויסען אין אונזער אפיס.

4) חיים מעק, לויט זיין אדרעס הייסט ער היימען מעקק און געוואהנט 1470 לעקסינגטאן עוועניו נויארק, האט אין דער אלטער היים איבערגעלאזען זיין יונגע טאכטער עלענד און פארלאזען און הונגערט בוכשטעבליך. וואר עס וויסט פון איהם וואלט געבעטען לאזען וויסען אין אונזער אפיס. ער האט אויך א ברודער מיט דעם אדרעס: נתן מעקק, 311 איסט 100טע סטריט, ניו יארק, דאס זענען געווען פריהערדיגע אדרעסען.

5) מענדעל ראזענוואלד האט פארלאזען זיין פרוי און 3 קינדער אין 1912 און געפאהרען נאך אמעריקע, און זייט דער מלחמה האבען זיי פון איהם נאר ניט געהערט. דער עלענד איז זעהר גרויס. ער איז פון פארצוווע, און אלע וואס וויסען וועגען איהם וואלט געבעטען לאזען וויסען אין אונזער אפיס.

6) יעקב בן משה שטיינוואסער, האט פארלאזען זיין פרוי און צוויי קינדער און זיי געפינען זיך אין גרויס נויט. ער איז א הויכער א בלאנדער און א שוסטער. וואר עס וויסט פון איהם זאל מעלדען אין אונזער אפיס.

7) משה בן ישראל יצחק ראזענפעלד, האט פארלאזען זיין פרוי מיט פינף קינדער און געפאהרען נאך אמעריקע און זייט דער מלחמה האבען זיי גאר ניט געהערט פון איהם און געפינען זיך אין גרויס נויט. ער איז א הויכער, א בראנעטער, און שניידער. ער האט פריהער געוואהנט אין ברוקלין, נ. י. וואר עס וויסט זאל מעלדען אין אונזער אפיס.

8) אברהם בער בן בצלאל שלומפער. האט פארלאזען זיין פרוי אין 1917 און הערט פון איהם גאר ניט. וואר עס וויסט וועגען איהם זאל מעלדען אין אונזער אפיס.

9) יודל בן משה זאלצבערג פון קלימענטאוו, האט א יאהר פאר דער מלחמה געשיקט די פרוי נאך יוראפ און ער איז נעבליבען אין אמעריקע. בעפאר דריי יאהר האט ער אריבערגעבראכט נאך אמעריקע זיי זאהן לייזער (לואיס) זיין אדרעס איז געווען, י. זאלצבערג 409 אטלאנטי סטריט און יעצט וויסט מען ניט זייער אדרעס. וואר עס וויסט וועגען איהם, וועדט געבעטען צו מעלדען אין אונזער אפיס.

עס איז נאך פאראן צו באקומען דעם ספר

„תרי"ג מצוות"

כולל הלכה ודרוש

א צ ל

הרב המחבר, כפי האדרעסע:

RABBI J. ESKOLSKY

256 E. Broadway New York, N. Y.

ראה זה חדש!

פאלעסטיין כשר וואורשט פעקטארי, אינק.

מארגאן קארנער מיקער עוועניו, ברוקלין, נ. י.

שטעהט יעצט אונטער דער השגחה פון „דגל הרבנים" דאמעריקא, וואו עם שטעהען שני משגיחים תמידים, הרב הג' ר' אשר וואקם והשו"ב רעזניק, וועלכע געפינען זיך א גאנצען טאג אין דער פעקטארי. אויסער דעם איז אויסגעקליבען געווארן א בית־דין של שלשה, וועלכע זיינען עומדים ומפקחים אויף אלעם וואס דארטען ווערט געטאן.

אלע סארטען פליישען פון פאלעסטיין כשר וואורשט פעקטארי, וועלכע האבען א פלאמבע און טיקעט געהתמעט בהתימת יד אחד מהמשגיחים, איז כשר בתכלית הכשרות ויאכלו עגום וישבעו.

אדרעסירט:

PALESTINE BRAND KOSHER WURST FACTORY

Morgan Ave. Cor. Meeker Ave. Brooklyn, N. Y.

☜ יצא לאור ספר חדש ☞

הדרש והעיון

כולל שלש מאות מאמרים במקצועות שונים (דרוש, הלכה ובקורת) על ספר בראשית, ערוכים וסדורים (380 עמודים דפוס) מאת

הרב הגאון המפורסם מו"ה **שלמה לעווין** שליט"א

אבד"ק רישא במדינת פולין (מלפנים אב"ד סאמבור) סגן נשיא אגודת הרבנים בפולין ומי שהי' ציר הפארלאמענט במדינת פולין.

הספר מכיל חומר עצום בעד רבנים ודרשנים ויחיד הוא במינו בגלל תוכנו העשיר וסידור מאמרים החדש. נדפס בהידור גדול. מחירו מכורך כלו בד 2 דולאר אמריקאים.

בהזמנות יש לפנות בצירוף כסף למפרע עפ"י הכתובת:

RABBI ARON LEWIN, RZESZOW, POLAND

הספרים האחרים של הגאון המחבר שנמצאו אך במספר מצומצם הספר הגדול והנודע „ברכת אהרן" [ש"י מאמרים על מס' ברכות ספורים]. מחירו — 2 דולאר, „מטה אהרן" [יקר המציאות] דולאר אחד וההובערת „דבר בעתו" חצי דולאר.

„אהל מועד"

שנה שלישית חוברת ט', תמוז־אב התרפ"ח

ירהון רבני ככל מקצועות התורה והיזוק התורה והדת. יכיל: שפתי ישנים (עתיקים) והגהות והערות הגאון ר' עקיבא איגר על הכרתי־ופלתי והערות על הפני־יהושע, חי' ר' שלמה קלינגר, ר' מאיר אריק, מח"ס „חלקת יואב", מח"ס שו"ת „דברי יעקב", מח"ס „תבואות השדה", מח"ס „תפארת מנחם", האדמו"ר מאוסטראווצא ועוד זצ"ל, ולהבבחל"ח משתתפים בו הגאונים: הרב יוסף ראזין מדווינסק (לטביא), הרב חיים יהודא גינזבורג, שעדליץ, הרב בונם וואסערמאן מבארא־נאוויטש, הרב אליהו קלאצקין מלובלין, הרב יחזקאל ליפשיץ מקאליש, בעל „המדרש והמעשה" ונשיא „אגודת הרבנים" בפולין ועוד גדולי־הדור שבאמריקה ושאר מדינות, שליט"א.

מחירו לשנה 2 דולאר. לחצי שנה 1 דולר.
גליון בודד 20 סנטים.

לתלמידי הישיבות או ת"ח עניים הנחה גדולה מאד. הזכות להותמים להדפיס בו חידושים וינתן לקוראיו וחותמיו פרסים חשובים.

העורך: הרב פנחס אליהו הערבסט שליט"א
איזביצא (פלך לובלין) פולין.

Redakcja "OHEL MOED"
Izbica z. Lub. Poland)

יש להשיג ה„אהל מועד" באמריקה גם אצלנו!
מערכת „דגל ישראל".

214 ☜ אריאם פרעס, אינק., 54 קאנאל סט., נ. י.

לשנה טובה !

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by : The Federation of Orthodox Rabbis of America, 198 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879".

Volume II, No. 8. | ניו יארק, אלול, תרפ"ח | צוויטער יאהרגאנג, נומער 8

Subscription Price $2.00 a Year | SEPTEMBER, 1928 | סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

ראש השנה

ראש השנה איז דער וויכטיגסטער יום טוב פאר די מענשהייט בכלל און פאר יודענטהום בפרט. דעם ערשטען טאג ראש השנה איז געווירען געוואָרען דער ערשטער מענש אויף דער וועלט, אדם הראשון, און הערפאר איז ראש השנה דער געבורטסטאג פון די מענשהייט.

און אין דעם זעלבען טאג וועז דער מענש איז געבוירען געוואָרען מוז ער האבען א חשבון הנפש, שטעהן צום יום הדין, אפגעבען רעכענונג צום רבונו של עולם, און צו זיין אייגענע נשמה, פאר זיין טהעטינקייט, פאר זיינע מעשים און נאכדענקען, וועגען זיין פארגאנגענהייט, געגענווארט און צוקונפט. צי ער האט געלעבט א ריינעם הייליגען לעבען, אדער חס ושלום, ניט, און וועז ניט, מוז ער תשובה טאָן, דאס מיינט חרטה האבען אויף א שלעכטע פארגאנגענהייט, און א שטארקען אייזערנעם הייליגען באשלום צו אנפאנגען לעבען א ניי ע ם ריינעם הייליגען לעבען, א לעבען וועלכער זאל זיין געווידמעט אין גאנצען פאר די היילי-קייט פון יודענטהום, פאר חזוק התורה והדת.

ראש השנה וועלכער איז דער געבורטסטאג פון די גאנצע מענשהייט, איז אויך דער יום הדין פון די גאנצע מענשהייט. זאגען מיר דאך מיט טרעהרען אויף די אויגען, מיט א קלאפענדע הארץ „ועל המדינות בו יאמר וכו' וברויות בו יפקדו לחיים ולמות". אלע נאציאנען שטעהען ראש השנה פאר'ן בורא עולם צום יום הדין, און וועלען געמשפט צום לעבען, אדער — צום טוידט. און מיר בעטען „וישתחוו לפניך כל הברואים ויעשו כלם אגודה אחת". פון אלע פעלקער זאל וועלען א גרויסע שטארקע פאראייניגונג, א ליענ פון נאציאנען צו דיענען דעם רבונו של עולם, א גרויסע היילינע רעליגיעזע כוואליע זאל פארטרינקען די גאנצע מענטשהייט, וויל אלע פעלקער וועלען געמשפט ביי אונזער גאט, און דערפאר רופען מיר איהם אין אונזערע ראש השנה'דיגע תפלות מלך על כל הארץ. ער, דער רבונו של עולם, איז דער מלך פון דער גאנצער וועלט, פון די גאנצע מענשהייט.

דער איד איז אימער אפטאמיסטיש, און דאס איז דער סוד פון זיין עקזיסטענץ. אלע אנדערע גרויסע שטארקע פעלקער זענען שוין לאנג אונטער געגאנגען, אפגעמעקט געוואָרען פון דעם ספר החיים. דער איד, ער האט געלעבט, ער לעבט, און וועט אימער לעבען, וויל ער איז געווען אימער צוגעבונדען צו די היילינע תורה וועלכע איז דאך א תורה פון לעבען, תורת חיים, און וויל ער וועלט ניט פארצווייפלט, פארלירט ניט זיין מטה, און וועז ער נעהט אין שוהל ראש השנה צום יום הדין וואו ער און זיין פאמיליע שטעהען צום דין, פוצט ער זיך אויס אין די שעהנסטע קלייידער וואס ער פארמאגט, ער מאכט פון זיין יום הדין א יום טוב, ער איז אפטאמיסטיש, ער גלויבט אין גאט, און האפט אז לשנה טובה תכתבו.

דער איד וויים, אז ווי שרעקליך זיין צוקונפט קען זיין פאר איהם אדער פאר זיינע ליבע געטרייע קינדער, קען מען אימער אפעלירען צום רבונו של עולם, דורך די פאלגענדע דריי שטארקע און היילינע מיטלען וועלכע קענען צוברעכען און פארניכטען דעם שרעקליכסטען גזר דין אוף די מיטלען זענען — תשובה, תפלה, וצדקה.

די תשובה מוז זיין אן ערענסטע, א ריינע, א היילינע, מיט'ן גאנצען הארצען, מיט דעם גאנצען פייער פון א היילינע אידישע נשמה, און אונזערע תפלות מוזען זיין הארציג, עבודה שבלב, און עס איז אונזערע היילינע

פפליכט צו נעבען אונזערע יתגע קינדער א גוטע אידישע ערציהונג, און לערנען מיט זיי דעם פירוש המלים פון אונ־ זערע תפלות וועלכע רעדען פאעטישע הילגן, און אויסשטרעקען אונזערע הענד און הלפען בויען און שטיצען תלמוד תורה'ס און ישיבות. מיר דארפען נעבען צדקה, צדקה פאר'ן גוף און צדקה פאר די אויפהאלטונג פון די אידישע נשמה, און ראש השנה דערמאנט אונז אויף אונזער פפליכט אז מיר מוזען זיך אויסצייכענען מיט תשובה תפלה און צדקה.

דער שופר וועלכער ווארפט ארויף א הייליגע שרעק אויף אונזערע הערצער און נשמות, דער שופר איז דער נאציאנאלער סיגנאל, וועלכער וועקט אונז אויף פון שלאף און וועלכער רופט אונז צו קאמפף. אין די אלטע פאר־ צייטיגע דורות פלעגט דאך דער שופר רופען צו מלחמה, און וען מען האט געהערט די שטימע פון שופר, איז געווארען א שרעקליכער טומעל, דאם האט נעמיינט, מאבילזאציע, דער שופר האט נעוועקט די גבורים פון פאלק, די יונגענד, צו נעהן אויפ'ן שלאכט־ פעלד, צו פארנישען דעם לעצטען טראפען בלוט פאר פאלק און לאנד.

מיר לעבען יעצט אין מלחמה צייט. מיר האבען שונאים פון אלע זייטען, פון אינווענינ און פון אויסווענינ. דער אנטיסעמיטיזם פון דער וועלט, וועלט שטארקער, שארפער, וויסענשאפטליכער, און דערפאר געפעהרליכער, און מיר האבען אינערליכע שונאים, יעווסעקען, מרשיעי ברית, אידישע קאמוניסטען, כופרים ופוקרים, קרבנות פון א שלעכטע ניט אידישע ערציהונג. דאם ארטהאדאקסישע יודענטהום פון אמעריקא איז אויפ'ן שוועל פון אונטערגאנג, ישיבות און תלמוד תורה'ס האל־ טען ביי צוואמענברעכען, שרעקליכער חילול שבת בפרהסיא, טרפות, עס פעהלט טהרת המשפחה, ניטא קיין אחדות, די לאגע איז א שרעקליכע, א פארצווייפלטע, אין אזא צייט פארלארען זיך גבורים, קעמפפער, וועלכע זאלען קעמפפען פאר'ן יודענטהום ביז דעם לעצטען טראפ־ פען בלוט. מיר לעבען אין מלחמה צייט, און דער שופר רופט צו קאמפף. ער רופט אונזערע זיהן און טעכטער, די אידישע יונגענד, צום קאמפף פאר תורה און אידישקייט. זענען אבער אונזערע קינדער אין אמעריקא פעהיג צו פארשטעהן די שופר שפראך? די שפראך פון שופר פארשטעהט און פיהלט די אידי־ שע הארץ, האבען מיר ערציונגען אונזער יונגענד אין דעם גייסט פון אונזער תורה? באציהען אונזערע קינדער א ווארימע אידישע הארץ? פארשטעהען זיי, קענען זיי פארשטעהן וואס עס מיינט א „לשמוע קול שופר"? ניט אלע וואס הערען בלאזען זענען מסוגל צו פארשטעהן דעם קול שופר! זענען אונזערע קינדער וועלכע וועלען ערציונגען אהן אידישע תורה, אהן ש"ס ופוסקים, אהן א הייליגע אידישע הויז, קענען זיי פארשטעהען די שטימע פון שופר? קען דער שופר מאכען ציטערען זייערע יונגע אידישע נשמות? זענען זיי פעהיג צו נעהן אויפ'ן שלאכט־פעלד און נעבען קרבנות פאר אידען און אידישקייט? דער שופר בלאזט, ער רופט צום קאמפף, ער רופט עלטערען און קינדער, וועלען זיי א ציטער טאן? וועלען זיי פארשטעהן די שופר שפראך, וועלען זיי?

דער שופר רופט צו אחדות, אחדות צווישען רבנים, צווישען עלטערען אן קינדער, צווישען פעלקער און נא־ ציאנען, צווישען קלאסען און פארטייען. דער שופר ווילּ פארטרייבען דעם שטן פון אידישען לאגער, דער שטן וועלכער מאכט מחלוקת און שפאלטונגען אין דעם אידישען לאגער. דער שרעקליכער גרויזאמער שטן וועל־ כער טאנצט פרום צווישען אונז און לאזט ניט שאפען, לאזט ניט בויען ארץ ישראל, וועלכער ברעכט, רייסט, רואינירט, פארגיפטעט מוחות און הערצער, דער שופר ווילּ איהם פארניכטען, געבען א טוידט־קלאפ. דער שופר רופט דאך צו אחדות, וואו אחדות איז דא קען קיין שטן ניט זיין, קומט דער שופר לערבב את השטן (ראש השנה דף ט"ז), וועלען מיר זיין פעהיג צו אויפ־ כאפען דעם קול שופר, פארשטעהן וואס ער מיינט, און ארויס טרייבען דעם שטן וועלכער דרעהט זיך פרום און שאפט מהלוקת און צרות אין אונזערע קהלות, שוהלען, תלמוד תורה'ס, הייזער, אינסטיטושאנס, וועט דער שטן צומישט ווערען? האבען מיר יעצט אין אונזער לאגער דעם ריכטיגען בעל תוקע וועלכער זאל מאכען ציטערען די אידישע הארץ דורך דעם קול השופר? דער אומגליק איז דאך אז ווער עס האט גאט אין הארצען ווערט א זעלבסט געקרוינטער בעל תוקע, וועקט דאם פאלק, און ווילּ זיי פיהרען גאט וויט וואו אהין!! ניט רבי לוי יצחק באדיטששווער בלאזט יעצט שופר ביי אידען, נאר איוואן בלאזט שופר, און דער עולם גולם מיינט אז רבי לוי יצחק באדיטששווער בלאזט שופר!....

דער שופר דערמאנט אונז די עקדה, און מיר דארפען זיך ווירקליך ארויפנעהמען א מוסר, דער ערשטער איד אויף דער וועלט, דער פאטער פון'ם אידישען פאלק אברהם אבינו, האט געקענט קוילען זיין ליעבען קינד צוליעב גאט, און מיר ווילען ניט שיקען אונזערע קינדער אין תלמוד תורה אדער אין די ישיבה, ווילּ מיר האבען רחמנות אויף אונזערע יוננע קינדער צו באשעפטיגען זיי צופיעל מיט פאבליק סקוהל און אויך תלמוד תורה למודים, קומט דער שופר ראש השנה און שטראפט אונז און הייסט אונז נעהמען זיך א ביישפיעל פון עקדת יצחק, און דער־ מאנט אונז אלע עקידות פון קדושים וטהורים, וועלכע האבען פערנאסען זייער הייליגע בלוט פאר אידישקייט אין די לעצטע צוויי טויזענד יאהר, און פאדערט אונז אויף צו פארטראכטען זיך וועגען די אידישע צוקונפט פון אונ־ זערע קינדער, און דאם מיר זאלען ערציהען אונזערע קינדער ברוח התורה והיהדות.

וועו נתן הנביא איז געקומען צו דוד המלך, שטראפען אהם וועגען בת שבע, האט ער אהם דערצעהלט וועגען א רייכען מאן וועלכער האט צוגענומען ביי אן ארימאן

אונזערע גדולים די גדולי האומה

פון הרב ר' אהרן דים

דער אַרטיקעל איז דער ערשטער פון אַ גאַנצער סעריע אַרטיקלען וואָס אונזער ווירדיגער מיטאַרבייטער הרב ר' אהרן דים האָט פאַרפערטיגט צו דרוקען. אין דער סעריע וועלען אַריינגענומען ווערן אַבסאָלוטע גאונים וגדולים, אונזערע גייסטיגע פיהרער אַנהויבענדיג פון ר' סעדיה גאון ביז צו די גדולים פון אונזער דור. אַנווייזענדיג זייערע שיטות און זייערע מסירות נפש פאַר אַלע אונזערע הייליגטימער און פאַר אונזער פאַלק.

רעדאקציע.

ר' סעדיה גאון און די קראים

עס איז שוין געווען כמעט ביים שלום פון דער „גאונים צייט" אין בבל (באבליאן), ווען פלעצליך האָט איין ריינער ליכטיגער שטערן צווישען דעם אידישען פאָלק אויפגעשיינט, וועלכער לייכט נאָך אין אונזער צייט מיט אַ שהנע וואונדערבאַרע ליכטיגקייט, דאָס איז רבנו סעדיה גאון זצ"ל, וועלכער האָט אַנגעשריבען הייליגע ספרים אויף פארשיעדענע צווייגען פון אונזער הייליגער תורה און באזונדערס וועגען דער אידישער רעליגיע — פילאָזאפיע, וועלכע איז איבעראל אנערקענט געווארען מיט דער גרעסטער הייליגקייט און עהרפורכט.

רבנו סעדיה גאון האָט מיט מסירות נפש באקעמפט

די אויסציגע שעפּעלע וועלכע ער האָט געהאָט. דוד איז אויפגעציטערט געווארען ווען ער האָט געהערט פון אזא אכזריות, און מיר ווערען נית אויפגעציטערט ווען די רייכע גוי'אישע וועלט נעמט צו פון אונז אונזערע שע־פעלער, די צאן קדשים, די מוחות און נשמות פון אונזערע יונגע קינדער, וועלכע לערנען ז י י ע ר ע תורות אין ז י י ע ר ע חכמות, און ווערען אין גאנצען פרעמד פון אידישען קוואל, פון די אידישע תורה, פון אידישען לעבען. דער שופר ווייזט, ער קרעכצט, ער שרייט: אידען, רא־טעוועט אייערע קינדער, און ווער הערט און ווער פאר־שטעהט דעם קרעכץ פון שופר. מען מאַכט טאקע א ברכה ל ש מ ו ע קול שופר, הערט מען דען זיין שטימע, פאר־שטעהט מען דען שופר שפראך? !...

צו מתן תורה האָט דער שופר געבלאזען, און דער שופר דערמאָנט אונז יעצט אז מיר האָבען א הייליגע רייכע תורה וועלכע מיר און אונזערע קינדער מוזען אימער לערנען און שטודירען, און דאָן — כשמע קול שופר נחוק לחיים על ידי תורת חיים בספר החיים.

הרב שמריהו ליב הורוויץ.

די „קראים" (די קראים זיינען אזא סעקטע וועלכע לייר־קענען אין תורה שבעל־פה און אנערקענען בלויז תורה שבכתב, אזא סעקטע האָט נאָך עקזיסטירט אין די צייטען פון דעם צווייטען בית המקדש מיט דעם נאָמען „צדוקים". אַלע אידען גלויבען הן אין די תורה שבכתב והן אין תורה שבע"פ אזוי ווי מיר האָבען בקבלה פון אונזערע אבות זייט מתן תורה, און וועלכער איד עס גלויבט ח"ו ניט, איז א מין און אן אפיקורוס. מיט דעם חורבן הבית זענען די סעקטע „צדוקים" פארשווינדען געווארען). ווי אזוי די קראים זענען עקזיסטאנען געווארען, וועל איך דא איבער־געבען.

רבנו סעדיה גאון איז געבוירען געווארען בשנת ד' אלפים וחמשים ושנים לב"ע (אינ'ם יאהר 892) אין דער שטאָדט פיתום (פאיום) אין אויבער־עגיפטען (מצרים), און ווען ער איז אַלט געווארען 36 יאהר האָט איהם דער ריש גלותא (דער ריש גלותא איז עהנאָנט געווארען פון דעם קעניג אלם דער הערשער איבער די אידען. ער האָט זיך געפיהרט ווי א וויצע־קעניג און האָט געהאָט דאָס רעכט איבער די אידען ווי א קעניג. און אַלע זאכען וואָס די אידען האָבען באַדאַרפט האָט ער בעשטימט ווער עס זאָל זיין און ווי אזוי עס זאָל זיין. א ריש גלותא פלענט מען באשטימען פון משפחת מלכות בית דוד) בעשטימט אלם נאון (פרעזידענט) פון די גרויסע ישיבה אין סורא. די ישיבה איז געגרינדעט געווארען פון דעם גרויסען תנא און אמורא רב. דאָס וואָס דער ריש גלותא דוד בן זכאי האָט באשטימט רבנו סעדיה גאון אלם גאון פון ישיבת סורא, איז געווען אן אויסנאָהם, ווייל ישיבת סורא איז געווען זייט יאהרהונדערטע דער צענטער פון דער תורה אין בבל, האָט מען אימער אלם גאון אויפגענומען איינעם פון די גאוני בבל ניט פון אן אנדערע מדינה, אבער מיט רבנו סעדיה גאון איז געווען אן אויסנאָהם. ער איז נע־ווען פון אן אנדערע מדינה, פון מצרים, דאָך האָט איהם דער ריש גלותא באשטימט אלם גאון פון די גרויסע ישיבת סורא, וועלכע איז געווען איינע פון די צווויי הויפט־צענטערען פון די תורה.

דאָס באשטימען פון רבנו סעדיה גאון אלם גאון פון די גרויסע ישיבת סורא איז דאדורך געשעהן, ווייל די בא־ווענונג פון די קראים נעגען די תורה שבעל־פה האָט אנ־גענומען א שארפען פאָרם, און עס האָט געדראָהט א גע־פאהר דאָס דיזע סעקטע מיט איהרען פאַרדרבליכע לעהרע זאלען ח"ו דאָס נאנצע אידענטהום אין בבל פארניכטען און די תורה שבעל־פה ח"ו פארדרענגען, האָט

מען נעזוכט א שטארקען נייסטיגען פיהרער וועלכער זאל האבען אויך אין אנערע וויסענשאפטליכע נעביעטען א גרויסע ידיעה, און דאדורך קענען קעמפען נעגען די קראים אויף אלע נעביעטען און זיי באזיעגען, און דער ריכטיגער פאסענדער מענש צו דעם האט מען נעפונען אין רבנו סעדיה גאון, און דאדורך האט איהם דער ריש גלותא נעשטעלט אין דער שפיצע פון די גרויסע ישיבת סורא און איבערגענעבען די הויפט־פיהרונג פון דעם נאנצען אידישען פאלק אין בבל אין זיינע הענד, און רבנו סעדיה גאון האט אזוי ווייט באזיעגט די קראים אז זיי א גרויסע נידערלאגע נעגעבען דאס יאהרהונדערטע דער־נאך האבען זיי זיך ניט נעקאנט ערהאלען פון די שוערע ניעדערלאגע.

עס איז פעסט־נעשטעלט נעווארען דאס דער נריגרער פון דיעזער סעקטע מיט דעם נאמען ענן, האט נעגרינדעט דיזע סעקטע, די קראים, ניט וויל ער איז נעווען איבער־צייגט אין דיעזער שטה, נאר איינפאך וויל ער האט נע־וואלט זיין ריש גלותא, און נאר דער כבוד נאך וועלכען ער האט זיך אזוי נעיאגט האט איהם נעבראכט צו נרינדען דיעזע סעקטע, וי איך וועל דא וויטער ערצעהלען.

אינ'ם יאהר 730 איז נעשטארבען דער ריש גלותא חסדאי אן האט איבערגעלאזען צוויי קינדער, שלמה און דוד, שלמה איז נעווארען ריש גלותא אויף זיין פאטער'ס ארט און איז נעשטארבען אינ'ם יאהר 762 און האט ניט איבענעלאזען קיין קינדער וועלכע זאלען קענען פארנעמען די שטעלע אלס ריש גלותא, דאנענען זיין ברודער דוד, וועלכער איז נעשטארבען פריהער פאר איהם האט יא נע־האט צוויי קינדער ענן און חנניה. נעווהנליך האט ענן אלס דער עלטערער זוהן באדארפט ווערען ריש גלותא, לויט זיין קענען און וויסען אין דער תורה האט ער זיך נעפאסט צו די שטעלע אלס ריש גלותא, אבער אין פרומ־קייט ניט. ער איז נעווען צו לייכט־זינניג און א קליי־נער מאמין. די דאמאלסדיגע נאונים, ראשי הישיבות פון די צוויי נרויסע ישיבות און תורה צענטערס אין סורא און אין פומבדיתא זענען נעווען צוויי ברידער וועלכע זענען באקאנט אין דער אידישער נעשיכטע אלס רבי יהודה דער בלינדער און רבי דודאי. דיזע צוויי נאונים האבען נעזוהן א נעפאהר פאר דער תורה און אמונה, ווען דער נעלעהרטער אבער לייכטגלויביגער ענן זאל איבער־נעהמען די שטעלע אלס ריש גלותא, וויל א חוץ דעם וואס דער ריש גלותא איז נעווען דער הויפט פון די אידען, איז ער אויך נעווען דער פאליטישער פארטרע־טער פון אלע אידען אין בבל, ביים קעניג און דער רע־גיערונג, וואלט ער, א דאנק זיינע איינפלוסרייכע שטעלונג ביי דער רעניערונג, נעקענט האבען א שטארקען אייגפלום אויף אלע אינערליכע זאכען ביי די אידען, און דאס וואלט זיכער ניט נעטוהן א טובה די אמונה, וויל ער אליין איז נעווען א שוואכער מאמין, דאדורך האבען דיזע צוויי נאונים און ראשי ישיבות באשטימט דאס דער איננערער ברודער חנניה זאל ווערען דער ריש גלותא, און אזוי איז מאקע נעשעהן. ענן האט זיך פון דעם באשלוס נעפיהלט טיף נעקרענקט, וויל מען האט איהם זיינע רעכטע צו־נענומען און זיין כבוד, נאך וועלכען ער האט זיך אזוי נע־יאגט, אזוי ערנידעריגט. ער האט פון זיך אראבגעווארפען דעם עול פון תורה שבעל־פה און נעגרינדעט א סעקטע מיט דעם נאמען „קראים" אדער „בעלי מקרא", וועלכע גלויבען נאר אין תורה שבכתב. ער וואלט אפשר פון זיך אראבגעווארפען אויך די תורה שבכתב, וויל ווי אויבען איז נעשריבען איז ער נעווען א שוואכער מאמין, נאר דאס האט ער זיכער נעווארסט דאס אויב ער וועט פון זיך דעם נאנצען עול תורה אראבווארפען, וועט קיין איד מיט איהם האלטען, האט ער בעסער נאר אין די תורה שבעל־פה נעלייקענט און אזוי פארבלענדעט א סך אידען זייערע אויגען, און זיי האבען זיך אנגעשלאסען אין זיין פארטיי און זענען נעווארען קראים, און מיט דעם איז איינגעטרעטען א נרויסע שפאלטונג צווישען דעם אידישען פאלק וועלכע האט נעהאט טרויעריגע פאלגען נאך זיך, וויל יאהרהונדערטע לאנג האבען זיי נעפיהרט א פאר־ביטערטען קאמף, און די רעניערונג האט זיך א סך מאהל ארייננעמישט אין דעם פיישדיגען מהלוקת און ס'איז נעווען זעהר א נרויסער חילול השם.

ענן, וועלכער איז נעווען א רייכער מאן און האט נעהאט א סך נעלד־מיטלען און ניטער, איז איהם נע־לונגען אנצווועדבען א נאנצע מחנה פון נעמייגע שווינד־לער, נעלד און כבוד נייציג מענשען, וועלכע האבען זיך אנגעשטרענגט מיט אלע מענליכקייטען צו ווירקען אויף דעם דאמאלסדיגען קאליף (הערשער, קעניג) דאס ער זאל זייער פיהרער ענן, אנערקענען אלס ריש גלותא, אבער עס איז נעווען אהן יעדען ערפאלג. די מעהרהייט אידען, וואס האבען נעגלויבט אין דער נאנצער תורה, האבען נעזויגט און דער איננערער ברודער חנניה איז נעבליבען דער ריש גלותא און דער קאליף האט איהם באשטעטיגט און אנערקענט.

ענן, וועלכער איז נעווען א רייכער מאן און האט נעשטערט די אידען אן זייער טראדיציאנעלע ארבייט, איז פון די אידען אנגעצייגט נעווארען ביים קאליף אלס א רוהע־שטערער און איז ארעסטירט נעווארען און פארוארטהיילט נעווארען צום הענגען, אבער זיינע אנהענגער האבען ניט נערוהט און עס איז זיי נעלונגען דעם קאליף צו איבער־צייגען אז דאס וואס ענן האט זיך אבנעריסען פון די אידען איז ניט נעשעהן וויל ער איז א רוהעשטערער, נאר אויס אייגענע איבערצייגונג, און דער קאליף האט איהם באפריידט.

ענן, נאך זיין באפרייאונג איז נעגאנגען נאך ירושלים און האט דארט אויפגעבויט א שוהל פאר זיין סעקטע די קראים, ועלכע איז נעשטאנען מהרערע הונדערטע יאהר ביז צום ערשטען קרייצ־צוג אינ'ם יאהר 1089, און דא־מאלס איז דיעזע שוהל צערשטערט נעווארען. ענן איז נעווועזען אזוי פארביטערט נעגען די אמת'ע אידען, דאס ער האט זיך מעהרערע מאהל נעווואונשען דאס ער וואלט

דער פנקס

מאנטאג ד' אלול, איז נעווען אן אסיפה כללית פון „דגל הרבנים", וואו עס האבען זיך באטהייליגט גאר א גרויסע צאהל חברים און נאך דעם ווי עס איז אפגענעבען געווארען דער באריכט פון די פארשיעדענע קאמיטעעס, וועגען כשרות, האבען באריכטעט הרב ר"מ ריזיקאוו, הרב ר' אשר וואקס, הרב ר"מ ריזיקאוו, הרב ניסענבוים, וועגען מושב זקנים — הרב ר' יוסף פיימער, סלוצקער רב, הרב ר' שאול ביק הרב ר' יצחק סאדין. וועגען די כשרה דקין (קישקעם) איז ווערט מען שטאפט פארשיעדענע וואורשט־פלייישען — הרב ר' אברהם סוכו, הרב פישל ניומאן, הרב ר"מ לייטער, און עס איז באשלאסען געווא־רען, אז די לשכה פון דגל הרבנים זאל יין גרייט צו ענט־פערען, יעדען וואס וועט פרענגן מכח די אויבענדערמאנטע ענינים.

עס איז נערעדט געווארען וועגען די אלטע אנגע־וועהטאנטע פראגע, וואס מאנכע מנינים אין פארשיעדענע טאנץ־זאאלען צו דאוונען דארטען ימים נוראים, וועלכע אויסער וואס אזעלכע פלעצער זיינען ניט ראוי צו זיין א מקום להתפלל, זענען זיי אויך גורם היזק צו די שוהלען, און עס ווערט געבעטען דאס די לאקאל ועהים פון רבנים זאלען אין זייערע סעקשאנס מעורר זיין די אידען, דאס זיי זאלען אויסמיידען פון צו גענהן דאוונען אין אזעלכע פלעצער ווי האללס, טעאטערס אדער טאנץ־קלובען.

עס איז נערעדט געווארען וועגען שמירת שבת. הרב ר"מ לאנדא, הרב ר"א יודעלאוויץ, הרב צדוק לעדערמאן, הרב רש"ז קליוואנסקי הרב ר"י אונגאר, הרב ר"י קליין, הרב ר"מ טענענבוים האבען שארף נערעדט וועגען קדושת שבת, און עס איז ארויף געלייגט געווארען א חוב, אז יעדער רב זאל שבת תשובה רערען וועגען קדושת שבת און וועגען טהרת המשפחה. איבערהויפט זאלען זיי אויפ־קלערען אפילו פאר די פרומע אידען, וועלכע זאכען זיי טאהרען ניט טאהן אום שבת, ווי געהן אין טהעאטער, מואווינג פיקטשורס אדער פאהרען אין אויטאמאביל, וועלכע מאנכע האלטען דאס פאר א היתר — וויל עס איז אויפגעווייזען געווארען אז אומווייסענהייט ברענגט פיעל צו חילול שבת.

אויך זענען אויפגעפאדערט געווארען אלע שוהל און תלמוד־תורה בעאמטע, וועלכע זיינע ניט קיין שומרי שבת זיי זאלען אליין רעזיגנירען פון זייערע עמטער, קומענדיגע סוכות עלעקשאנס, פון די שוהלען אדער תלמוד תור'ס.

עס איז ביי דיעזער אסיפה גוט געהייסען געווארען די ארבייט פון תקנות ענונות פאנד, דאס עס זאל צעשיקט ווערען צו יעדען רב א פנקס שטרי שוברות, און בעטען איהם אין נאמען פון די טויזענדע ענוגות, ער זאל דאס פארקויפען און אפשיקען די געלד צום דגל הרבנים אפיס.

הרב ר' אהרן דים האט באריכטעט פון דער תקנת ענונות ארבייט, דאס אין היעזען מאנאט זענען ערלעדיגט געווארען פיעלע קייסעס, וואס מען האט פשוט נערעטעט די ענונות. פון אייניגע האט מען באקומען גט'ז, און צווישען אייניגע האט מען געמאכט שלום.

עס איז אויך באריכטעט געווארען, דאס זעהענדיג א פטור פון א מסדר גטין, איז פארשטאנען געווארען, אז דער מסדר, איז אן אינו יודע בטיב גטין און אז ער איז נערופען געווארען בעפאר א בית דין, האט מען אוים־געפונען אז דער גט איז פסול, און אז דער מסדר הגט איז א איש פשוט, און ער האט געמוזט מבטיח זיין, דורך זיין אונטערשריפט, דאס ער וועט שוין מעהר קיינמאל ניט זיין קיין מסדר גטין, און דער ענין פון דיעזען גט, איז איבערגעגעבען געווארען צו א בית דין.

הרב הגאון מהרי"א אייזענצוויג, געווען נאווי מינסקער רב און א מו"צ אין וואַרשא, וועלכער פארוויילט שוין אייניגע חדשים אין אמעריקע, וועגען דער גרויסער ישיבה אין וואַרשא, האט באזוכט דיעזע אסיפה, און איז באגריסט געווארען זעהר הארצליך. יעדער חבר איז אויפ־געפאדערט געווארען צו העלפען דעם גרויסען גאסט אין זיין שליחות, דאס זיין הייליגע ארבייט זאל נעקרוינט ווערן מיט ערפאלג.

עס איז אויך באשטימט געווארען, אז מען זאל זיך וועגען שריפטליך צום פאסט מייסטער, דאס ער זאל פריי

נעווארלט האבען אלע אידען וועלכע גלויבען אין דער תורה שבעל־פה ביי זיך אין בויך און דאן וואלט ער מיט א מעסער זיך זיין בויך דורכגעשטאבען כדי אז אלע זאלען מיט איהם צוזאמען שטארבען. אזא באציהונג ציינט גענוג וואס פאר א כאראקטער ער האט געהאט.

ער האט פארפאסט מעהרערע שריפטען געגען די תורה שבעל פה, און אויך ביכער פאר זיינע אנהענגער צו לערנען זיי נאר תורה שבכתב, אבער דיזע אלע שריפטען זענען ב"ה פארשוואונדען געווארען, אזוי ווי זיי האבען פארדיענט פארניכטעט צו ווערען.

דאך איז כדאי זיך א ביסעל אפצושטעלען און א קלייניע באלייכטונג געבען וועגען די שיטה פון די קראים, וואו יעדער וועט קענען ארויסזעהן ווי פאלש זייער שטה איז, און דאס וועל איך טאהן אי"ה אינ'ם נעקסטען נומער.

מאבען די אידישע אנגעשטעלטע אין פאסט אפיס איבער די טעג פון ראש השנה און יום כפור, ווען נאר א אידישער קלוירק אדער לעטער־קעריער וועט פארלאנגען. עס האבען נערשרט הרב טוורסקי, הרב הירש, הרב צבי קאהן אין דיעזען וויכטיגען ענין.

עס איז אויך פארהאנדעלט און באשלאסען געוואָרען וועגען די דריי החלטות וואס עס איז אנגענומען געוואָרען ביי דעם ועד המשותף פון כנסת ודגל הרבנים, אז זיי זאלען גוט בעהייסען וועלען. די החלטות זיינען, וועגען די מוסדות הצדקה והחסד בארץ ישראל ואיראפא, וועגען די שוחטי עופות, און וועגען די מחברי פלסתר, גענען דעם דגל הרבנים בכלל און נעגען רבנים מובהקים יחידים בפרט.

* * *

די אסאסיאיישאן טשעמבער אוו קאמערס פון די טשיקעז מארקעט לייט — א פארבאנד פון די וואס פארקויפען עופות — וואס האט עקזיסטירט שוין באלד צוויי יאהר, און האבען מיט די אידען וועלכע ברויכען צוליעב שבתים ויומים טובים, די גרעסטע צאהל עופות, געטאהן וואס זיי האבען געוואלט, און האבען נערעכענט פרייזען, וויי זיי האבען פארלאנגט, און א בוטשער אדער קליינער פארקויפער פון נעשאחטענע עופות, האט ניט נעקענט באקומען נעשאחטענע נעפליגעל נאר אין אזעלכע פלעצער וואו די אסאסיאיישאן האט ערלויבט, און יעדער מארקעט־מאן האט נעצוואהלט צו דעם פארבאנד א סענט פון יעדען פונט עוף, וועלכעס האט באטראפען צהנדלינג טויזענדע דאלער א וואך, איז די אססאסיאיישאן האלט ביי אויפלעזען זיך צוליעב א פאל פון א באמבע ווארפערי אין א הויז פון א עופות פארקויפער, וועלכער האט ניט באלאנגט צו זיי.

די באמבע אויפריים האט אויפגעוועקט די בעאמטע פון פשדעראל רעגיערונג, און עס איז אנגעשטעלט געוואָרען א רעגיערונג אסיסטענט דיסטריקט אטטוירני, וועלכער האט שוין ארעסטירט פיעלע מעמבערס פון טשעמבער אוו קאמערס, אויך די שטארקע הענד וועלכע האבען אויסגענוצט געוואלד־טהאטען, פאר צוויי קלאגען: פאר דעם אויפריים פון דער באמבע, און פאר עובר זיין אויף די נעזעצע, אז אזא סארט פארבאנד טאהר ניט זיין. מען ווערט אז עס וועלען נאכקומען נאך ארעסטען אין וועלכע עס זיינען פארמישט אייניגע כלי קודש פון רבנים ושוחטים.

עס בלייבט צו זעהן אויב די פעדעראל רעגיערונג וועט קענען עטוואס אויפטאהן אין דיעזער אנגעלעגענהייט, צו צוברעכען די אייזערנע האנד, וועלכע האט טעראריזירט ניו יארק.

לעצטען יאהר האט די סיטי אדמיניסטריישאן אויך נעמאכט אן אונטערזוכונג וועגען טשיקען טראסט בעפאר די ימים נוראים, אבער ביי דער אונטערזוכונג אי נעגליבען. — אפשר וועט דער אידישער פובליקום יעצט נעהאלפען וועלען דורך דער פעדעראל רעגיערונג און מען וועט פטור ווערען פון א „שטארקע קאראבקע", וועלכע איז נאך ניט נעהערט נעווארען ביי אידען מיום היותם לגוי.

* * *

אינטערעסאנט איז, אז עס ווערט נערעדט, דאס די אגודת שוחטי עופות האלט זיך יעצט אויך שוואכער צו ליעב דעם, ווייל „וכשל עוזר ונפל עזור", אבער עס איז ניט צו פארשטיין, פארוואס זאלען די שוחטי עופות ניט האלטען זיך יעצט אויך פעסט ביי זייער אגודה, ניט מיט די שטארקיים פון „ידים ידי עשו" נאר מיט די שטארקייט פון „הקול קול יעקב", וועלכע די רבנים ברויכען זיי נעבען הילף. עס טאהר ניט דערלאזען ווערען אז די שוחטי עופות זאלען זיך אומקעהרען צו זייער אמאליגען מצב. די שוחטים וואלטען אודאי וועלען ציהען זייער שטארקייט בכח התורה דורך די רבנים, אבער די פראגע איז צי די רבנים וועלען זיי מחזק זיין, אדער חס ושלום פארקערט.

* * *

דער פאקט איז, אז די רבנים האבען שוין נענומען מאכען פארזאמלונגען און יעדערער וואלט וועלען ארויפלייגען זיין האנד אויף די שוחטים.

נאר דעם ווי דער „דגל הרבנים" האט זיך עוסק געווען איז דיעזער שחיטת־עופות־פראגע צוליעב ריין כשרות פרינציפען, האט זיך דער ועד הרבנים אויך פארמאסטען אויף די שוחטים ביי זייער ספעציאלער אסיפה י"נ אלול, וואו זיי האבען נעקלעהרט פארשיערענע מיטלען, ווי אזוי צו נעהמען זיך צום „עסק", און ווי אין דעם באוואוסטען פאבעל, איז די פויגעלע אינגאנצען אנטלאפען, און מען האט זיך אומזיסט נעקריגט צוליעב איהר, אזוי איז אויך ביי די רבנים.

אין אמת'ן איז דער צושטאנד יעצט, אז כאטש די אססיאיישאן פון די מארקעט־לייט וועט מעגליך זיך אויפלעזען, אבער די שוחטים בלייבען א יוניאן מיט זייער לאקאל פארבונדען מיט די „געווערקשאפטען" מיט די זעלביגע קראפט ווי פריער. די אגודת השוחטים אין אלגעמיין, איז דאך ניט באגאנגען קיין נעזעצלאזיקייט, אויב אייניגע האבען פארבראכען נענען נעזעץ און עס וועט זיך אזוי ארויסווייזען, וועלען זיי באקומען זייער פארדיענטע שטראף, און עס איז קוים צו האפען, אויב די רבנים קענען האבען, וועלכע עס איז אייגפלוס אויף די שוחטים, וויל זיי נעדענקען גאנץ גוט די האלטונג פון אייניגע רבנים ראשי „ועד הרבנים דנריארק" ביי דער דין תורה, לעצטען יאהר, צוויישען דער יוניאן שוחטים און די נייע אגודת השוחטים, נעגרינדעט פון דעם טשעמבער אוו קאמערס פון די מארקעט לייט, וואו די זיבען רבנים פון „ועד הרבנים" האבען באקומען זיבען הונדערט דאלער פסק געלד ביודעים, און דריי פון זיי, הרבנים גפ"פ, האבען באקומען באזונדערע סומען בלא יודעים, און צום סוף זיינען די דריי אוועק, אין מיטען דער דין תורה, צו דער אססאסיאיישאן, און פארקויפט די יוניאן שוחטים צום

טשעמבער. די פראטאקאלען פון די יוניאן שוחטים באשטעטיגען דאס. מעגען דאך פרענען די שוחטים מיט רעכט ווי אזוי קענען מיר האבען צוטרויען צו אזעלכע רבנים? בפרט אז די זעלבע דריי רבנים זיינען נאך יעצט אויך, די מנהיגים אזן מאכער ביי דעם ועד, אזן די איבערינע רבנים וויסען ניט, וואס עס טהוט זיך, הינטער די קוליסען פאליטיק פון זייערע מנהיגים.

דער „דגל הרבנים" וואס האט לעצטען יאהר געהאנדעלט אויפריכטיג, וועט זיין יעצט אויך לאיאל צו זיינע פרינציפען, אז אויב מען דארף האבען אן השגחה ביי די שוחטי עופות, דארף דאס זיין ריין פון פאליטיק אדער געלד, דאן וועט מען האבען דעם פולען צוטרויען פון די שוחטים און פון דעת הקהל. דער „דגל הרבנים" וועט אויך שטעהן אויף דער וואך, און ניט דערלאזען אז אנדערע מיט ניט ריינע מאטיוון, זאלען אויסנוצען די יעצטיגע סיטואציאן לטובת עצמם, לויט ווי עס איז געשריבען אין דעם לעצטען מיטינג פון „ועד הרבנים", וואו עס איז אויך אנגענומען געווארען דער „זקן הרבנים" דנר־יארק.

* * *

עס איז מערקווירדיג דאס הרב מספרינגפיעלד, וועלכער האט געזאגט ביי א פארזאמלונג, דאס וועז איינער טהוט אן אומרעכט, איז נאך א גרעסערער אומרעכט צו באריהמען זיך דערמיט, זאל יעצט אליין טהוען די ביידע אומרעכטען. אין א בריעף באריהמט ער זיך, דאס ער האט, אפגערעדט א שטאדט פון צו אויפנעהמען א יונגען רב, דערפאר וואס ער איז אין כעס אויף זיין פאטער. איז דאס דער דרך התורה והאמת? אמת ער האלט יענעם רב פאר צו ארעמטלאך, אז ער זאל צוריק טאהן דאס זעלבע צו זיינע קינדער וועז עס וועט קומען זייער צייט, אבער איז דא פארען מיט וואס צו באריהמען זיך? אויסער מען זאל ניט גלויבען זיין לעטער וויל „אין אדם וכו'...."

* * *

אן אין אמת'ן האט גאר ניט בעהאלפען זיין רעדען, וויל זונטאג י' אלול, זיינען געקומען א קאמיטע פון בעלי בתים פון יענער שטאדט יע אויפצונעהמען דיעזען יונגען רב צו זיי אין שטאדט, נאר זיי האבען פארשפעטיגט, וויל יענער רב איז שוין געווען פארנומען אין אן אנדער שוהל, איז דאך נעווים די שאלה מה הואיל החכם הזה?

* * *

דער פאסט־אפיס מענעדזשער האט געענטפערט דעם „דגל הרבנים", דאס ער וועט זיך דיעזען יאהר אויך פיהרען ווי אלע מאהל, דאס וועז א אידישער אנגעשטעלטער וועט זיך וועגדען מען זאל איהם באפרייען ימים נוראים, וועט ער איהם פריי מאכען אבער אין דער זעלבער צייט, בעט ער דעם „דגל הרבנים" דאס זיי זאלען ווירקען אויף די אידען זיי זאלען שיקען זייערע „לשנה טובה קארדס" ניט שפעטער ווי לפחות דריי טעג בעפאר ראש השנה.

רבנישע נייעס ::

(רבנים פון אפעריקע און קאנאדא ווערען געבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אינ'ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

הרב הגאון ר' ברוך שלום טריינען, איז אויפגענומען געווארען לרב ואב"ד אין פלייפיעלד, נ. דזש.

הרב טרייגען איז ניט לאנג דא אין לאנד, ער איז געזעסען על כסא הרבנות אין קליוולאנד. ער איז א תלמיד מובהק פון הגאון האמתי מרן ר' מאיר שמחה מדווינסק אליין א בקי ומחדש הדושי תורה, און האט קונה שם געווען בין הרבנים המובהקים, א חבר לדגל הרבנים און א גרויסער עוסק בצרכי הכלל. די אינסטאליישאן פון דיעזען רב, איז געווען דיענסטאג י"ב אלול, וואו עס האבען זיך באטהייליגט הונדערטע בעלי בתים און פיל באוואוסט רבנים.

* * *

הרב הגאון ר' מענדעלי לאנדא, באוואוסט אלס דער זאווערציער רב מגדולי פוילען, געווען ענער רב פון דעטראיט, האט זיך איבערגעקליבען נאך ניו יארק וואו ער האט זיך באזעצט אין בארא פארק, לשמחת אלפי יודעיו, מוקיריו ומעריצו.

* * *

הרב מיכל שמעון איסקאלסקי איז אויסגעקליבען געווארען אלס רב אין בית הכנסת עמנועל, סידי עלדער עוו., בראנקס.

הרב מ"ש איסקאלסקי, געבוירען טו"ב סיון תרס"ו. א תלמיד פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן און א גרעדזשואייט פון קאלעדזש מיט א דיגרי ב. א. לעצטען יאהר האט ער באזוכט ארץ ישראל און געזעסען בערך א האלב יאהר אין ישיבת מרכז הרב פון הגאון מהרא"י קוק שליט"א. ער האט באקומען סמיכות לרבנות מהגאונים מהר"א קלאצקין לובלינער רב, מהרא"י קוק, מהרי"ח זאנענפעלד, מהרי"ח חרל"פ, מהרצ"פ פרענק, מהר"ש פאלאנסקי אוק־ראינער רב, מהר"מ הורוויץ, מהר"מ קליערס רב ואב"ד דטבריא, מהר"נ אתרוג מצפת, מהרא"א יהדלאוויץ, מהר"פ רימאלט זאלקאוואר רב. אויך האט ער באזוכט אייניגע לענדער אן איראפא, וואו ער האט זיך באקאנט מיט גרויסע פערזענלייכקייטען. ער איז אויך באקאנט צו פיעלע גרויסע רבנים אין דיעזען לאנד, וועלכע זיינען איהם משבחם ומפארים.

* * *

הרב ר' יעקב היבשער פון ברלין, וועלכער האט פאר־בראכט אין אמעריקע כמעט א נאנצען יאהר איז אפ גע־פאהרען צוריק נאך בערלין. דורך דער צייט האט ער זיך באליעבט נעמאכט ביי טויזענדע רבנים ובעלי בתים.

* * *

הרב הגאון מרן ר' ברוך דוב לייבאוויץ, וועלכער גע־פינט זיך יעצט דא אין לאנד אין די אינטערעסען פון זיין ישיבה אין קאמענץ פולען, איז געבעטען געווארען פון דער ישיבת רבנו יצחק אלחנן צו איבערנעהמען דעם אמט פון ראש ישיבה, אויף דעם פלאץ פון הר"ש פאליטשיק, מייטשעטער עלוי. פארלויפיג האט ער זיך ענטשאנט אנצוגעהמען די איינלאדונג צוליעב פארשידענע טעמים, אבער עס איז נאך ניט אויפגענעבען די האפנונג צו באקומען אזא ראש ישיבה, וואס וואלט זיין א גליק פאר'ן קיום התורה אין דיעזער לאנד.

* * *

הרב ר' אהרן שוחאטאוויץ פון פוקסקיל איז נתקבל געווארען למשרת הרבנות אין בראנקס פארדהאם תלמוד תורה. ער איז דער זוהן פון הרב הגאון ר' אברהם יצחק שאחאטאוויץ פון בראנקס.

* * *

דער באוואוסטער מטיף ודרשן הרב ר' צבי הירש ארליאנסקי איז אנגענומען געווארען לרב, אין מייפעלטאן פארק, ברוקלין.

* * *

א גרויסער פראטעסט פארזאמלונג איז אפגעהאלטען געווארען אין בראנזוויל נענען די וואס נעהען דאוונען ימים נוראים אין האלם אדער טעאטערס. הרב רש"ל הורוויץ, הרב ר' יעקב לעווינזאן, הרב ר"י מארגאלין און אנדערע פארשטעהער האבען זעהר שטארק נערעדט. און עס איז אויך אנגענומען געווארען א באשלום צו גרינדען אן אגודת הקהלות פון נאנץ בראנזוויל, וועלכע זאלען זיך אפגעבען מיט אלע רעליגיעזע פראגען.

* * *

הרב ר' איסר בהגאון ר' מנשה גינזבורג שליט"א נכד של הגאון ר' ארי' ליב זצ"ל מקאוונא וחתנו של הגאון ר' חנוך הענדיל זצ"ל מפאריטש, וועלכער איז געווען פרי־הער רב אין פאריטש פלך מינסק, איז נתקבל בעווארען לרב בוויליאמסבורידזש ראוד בראנקס, נ. י. השי"ת זאל געבען עם זאל זיין מיט הצלחה.

* * *

הספר נאך הגאון פאליאטשעק ז"ל

א גרויסער הספר איז אפגעהאלטען געווארען נאך דעם גרויסען נפטר הרב הגאון האמיתי מרן ר' שלמה פאליאטשעק זצ"ל (מייטשעטער עלוי), ראש ישיבת רבנו יצחק אלחנן, — אין דער שוהל אוהב שלום 19-21 ווערעט סטריט ברוקלין, זאנטאג אוועגט יום א' לפ' שופטים.

די שוהל איז נעווען נעפאקט מיט מענשען. זעהר פיעל טרעהרען איז פארנאסען נעווארען בעת די רבנים האבען די הספדים נעמאכט. עס האבען מספיד נעווען: הרב יצחק סאדין דער רב פון שוהל, הרב יוסף פייטער סלוצקער רב, הרב שלמה זלמן קליוואנסקי, הרב אהרן דים, חזן מיכאל וויים האט נעמאכט די הזכרה.

אויף דעם אפיעל פאר תקנות עגונות איז נעזאמעלט נעווארען בערך 80 דאלער.

א דאנק די ווידיגע בעאמטע פון שוהל מיט זייער ווערטהען פרעזידענט מר. זאב בערינשטיין בראש, איז פארנעקומען די בעסטע ארדנונג אין שוהל.

* * *

זאנטאג אוועגד, האט שטאטנעפונדען א סיום משניות לסדר זרעים און התחלת סדר מועד אין דער ערשטער נעפאלקאוויץ בוקאווינער קאנג. 259 איסט 4טע סטריט, ניו יארק.

דער ווירדיגער רב פון דער שוהל, הרב ר' אהרן הלוי דים שליט"א האט נעמאכט דעם סיום מיט דער התחלה און דאביי נעזאגט א וואונדערליך שהנעם הדרן דורכ־נעווענבט מיט מאמרי חז"ל און רעיונות נשגבים וועלכע האבען די אנווועזענדע נעבראכט אין נרעסטער באניים־טערונג.

ביי א שעהן נעדענקטען טיש האט דער עולם אונטער־האלטען מיט תורה, שירות ותשבחות, ביז שפעט אין דער נאכט.

פיעלע רשדעם זענען נעהאלטען נעווארען, צווישען וועלכע עם האבען נערעדט: ר' מענדל דוד ציממער, פרע־זידענט פון דער חברה משניות, מר. גאלדשטיין, פרעזי־דענט פון שוהל, ר' יואל קוגלער, און אהרון אהרון חביב ר' אלתר לאקער, סעקרעטער.

דער נרויסער ערפאלג פון דעם אוועגט איז צו פאר־דאנקען דער נוטער אראנזשירונג און גלענצענדער אתחנונג וואס איז דורכגעפיהרט נעווארען פון מר. אברהם ציממער, וויים־פרעזידענט פון שוהל, און ר' אברהם בערנשטיין, נבאי און מר. נפתלי הערץ בלענק נבאי פון חברה משניות.

דגל הרבנים דאמעריקא

מברכים את הרב הגאון המפורסם הר' מנחם מנדל דובר ז"ק שליט"א, אבד"ק רינה, בברכת מזל טוב לחתונת בתו הנה בילה עם ב"ג הרה"ג הר. חיים אבא גומר שליט"א, אשר היתה ביום ה' י"ד אלול תרפ"ח. יהא רעוא שיבנו ביתם על הרי ציון וירושלים, ואבותם היקרים יקבלו מהם ומכל יו"ח רוב נחת מתוך עושר וכבוד עד ביאת ינון.

דגל ישראל

ירחון להזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא.

ראש השנה ויום כפור

(מחשבות, הגיונות ורעיונות)

משנה ר"ה מ"ב, בר"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, ככבשים האלה העוברים דרך פתח קטן והעשירי יהיה קודש לה', כלומר, אם יהיה החלק העשירי משוכני תבל תמים במעשים טובים לא ישחית בעבורם את השנה הבאה, והפתח — זהו השער לה' צדיקים יבאו בו. והשכילו חז"ל לסמוך את דבריהם על הפסוק „היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם", יש צורך ב ל ב, במחשבות טהורות, ובמעשים טובים, לאחד עיון ומעשה, חקירה והשכלה אלקית יחד עם מעשה המצוות, וכן בנוגע לחנוך הבנים, צריך להתאים ל מ ו ד ו ח נ ו ך עיון ומעשה.

תשליך

חשדו ביהודים שהם מטילים סמי מות בנהרות ובארות בפרט בעת המגפות, וביותר בימי הדבר הנודע בשם ה מ ו ת ה ש ח ו ר שהיה בסוף המחצה הראשונה למאה הי"ד לספה"נ, או בתחלת המאה השניה לאלף הששי, כאשר ראו השכנים הרבתה המגפה לאכול מאשר אכלה בערך בין כ', יען כי שמירת חק באכילה ושתיה, מאכלים כשרים, והנזר מהנאות יתירות, כדרכם תמיד, הגינה עליהם (עיין במכתב החדשי להחכם ר' זכרה פראנקעל משנת 1863 נאוועמבער, ושנת 1864 חדש יאנואר).

והנה ברש"י שבת פ"א ע"ב בד"ה האי פרפיסא, וז"ל: „ובתשובות הגאונים מצאתי שעושין חותלות (סלים) מכפות תמרים וממלאין אותם עפר וזבל בהמה, וכ"ב או ט"ו יום לפני ראש השנה עושין כל אחד ואחד לשם כל קטן וקטנה שבבית וזורעים לתוכן פול המצרי, או קטנית וקוראין לו פרפיסא (הוא עציץ נקוב) וצומח, ובערב ראש השנה נוטל כל אחד שלו ומחזיר סביבות ראשו ז' פעמים ואומר: זה תחת זה וזה חליפתי וזה תמורתי, ומשליכו ל נ ה ר " ע"כ, המשך זמן הגאונים הוא מן ד' שמ"ט עד ד' תשצ"ד לבה"ע, המנהג נתבטל כפי שנראה מדברי רש"י הנ"ל, כי מזכירו רק עפ"י התשובות של הגאונים, כמו שבימיו כבר לא היה אבל ממנהג זה לקחו שונאי ישראל עלילה נמבזה כי היהודם מטילים סמי מות בנהרות ובארות.

ראש השנה ויום כפור

ראש השנה ויום הכפורים יתרון רב להם על כל הרגלים בקדושתם. תעודת הרגלים הוא לחבר את חיי העולם עם האמונה והאומה, ובעת שהאדם שמח בקיצורו, בבכורו ובפירותיו אשר אסף, צותהו התורה לזכור את בורא העולם אשר מידו זאת לו, ואת זרע קדש מצבתו, אשר בחר בו ה' לעם סגולה ויתן לו תורה ומצוות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, לא כן שני מועדי ה' אלה, שלהם אין שום הצטרפות לעולם הגשמי החצוני, רק לרוחניות הנפש בלבד, למעויתבודד האדם, יעשה חשבון נפשו, ויבקש קרבת האלקים בכל לבו ויקרא דרור לנפשו מאהבת עצמותו וחמרו, וע"כ אין צורך לשום מזכיר מעולם העשיה וממאורעות עמו; כי האיש השלם המכיר את יוצרו ירגיש בלבו כי נחוץ לו עכ"פ פעם אחת בשנה לדאוג גם לנפשו ולחשוב חשבונה, וכאשר קשה לאדם הטרוד בעסקי העולם והבלי הזמן להתקדש ליום גדול וקדוש כזה בבת־אחת, ע"כ נתן לנו ה' את י ו ם ה ז כ ר ו ן, להזכירנו ולעוררנו על תעודת נפשנו פה בחלקי, להכשיר ולהתקין את עצמנו בעולמנו, להיות נכונים ליום העשירי לעמור לפני ד' בחרדת קודש. ומה מאד השכילו הז"ל באשר סמכו את ר"ה ליום היצירה הראשון של התבל ומלואה, או לדעת ר' אלעזר שאומר: בכ"ה באלול נברא העולם, ו א ' ב ת ש ר י ה ו א י ו ם ב ר י א ת ה א ד ם. ובאמת איזהו יום היותר מוכשר כי יתן האדם אל לבו לזכור ראשית תעודתו בתבל, אם לא ביום שנברא בעולם, או ביום שנברא העולם כלו, והוא — אחרון היצורים והחביב שבהם, ואיזה הוא הזמן היותר ראוי להגיון עמוק לזה? הוי אומר זה — ח ד ש ת ש ר י. כי באביב האדם מבקש להתענג על הדר הטבע המחודש ונעוריו ורעיוניו נפוצים לרוח היום, ורק בימי הבציר, טרם ישוב כלוא בביתו, אסמיו מלאים והדר הטבע אומלל, אז היא העת היותר טובה והיותר מוכשרה כי החי יתן אל לבו לתת חלק גם לנפשו, ולמען לא תמוש מזכרת הימים האלה בעולם העשיה, לא קשרה אותם תורתנו הקדושה בעבר, בדברים שכבר עברו ויאתיו, כמו בכל החגים, אלא בהוה ובעתיד, בחיי הטבע והמדינה, כי יום הזכרון הוא ראשון לשנים על פי התורה, כי לפיהו נחשבו גם השמיטות והיובלים, וכמה וכמה עסקים תלוים במנין זה, אשר יזכירו בו את האדונים והעבדים, קוני ומוכרי הבתים והשדות ומרומה. בהם יכבוש האדון את יצרו לשלח את עבדו אשר קנה לחפשי, להשיב הנחלאות לבעליהם, והמשוחררים יהנו מחירותם, והשבים על נחלתם ישאפו חיים חדשים. וע"כ כלם יספרו וימנו יום ליום, חדש לחדש, ושנה לשנה, ויזכרו את המועדים האלה בנפש חפצה. וע"כ יתרה עשתה התורה ליו"כ, שבו צותה (ויקרא כ"ה ט"ו) לקדש את

שנת החמשים ולקרוא דרור בארץ, והיא העת היותר מוכשרת לשוב אל ה'.

ומה מאד עמקו דברי התנא דבי אליהו, על הפסוק „ימים יוצרו ולא (ולו קרי) אחד בהם" (תהלים קל"ט ט"ז) — זה יום הכפורים. כי אם נעיין בכל המזמור ההוא נראה, כי בו עשה דוד המלך ע"ה חשבון נפשו עם אלקיו: ה' חקרתני וכו', אנה אלך מרוחך וכו', לא נכחד עצמי ממך וכו', גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבון, ימים יוצרו ולו אחד בהם וכו', ומסיים חקרני אל ודע לבבי וכו' ותרב"א מצא רמז בזה ליום הכפורים, שהוא יום אחד בשנה שבחר ה' לו ויצו את האדם לקדשו בקדושה עליונה בקדושה יתירה לנפשו.

ואיתא ביומא (דף כ') שטן ביומא דכפורא לית ליה רשותא לאשטוני, ממאי, דאמר רמי בר חמי „השטן" בגימטריא שם"ד, בהני אית ליה רשותא לאסטוני, ביומא דכפורי לית ליה רשותא (וכן איתא במ"ר אחרי מות פ' כ"א, על הפסוק צרי ואויב לי) וכבר אמרו חז"ל: הוא השטן הוא היצר הרע. ונבין איפה כי ביום זה שפונה האדם מכל עסקי ישובו של עולם ומכל הבלי העולם הזה, ומפנה לבו רק להגיוני הנפש וחשבונה, ענייני הרוח, אין שלטון להיצר הרע להעיר תשוקות חמריות בלב אנוש אנוש. ולפיכך אין בשני המועדים, ראש השנה ויום הכפורים, על פי התורה שום אות וזכר בבית ישראל כמו בהרגלים (בפסח — אכילת מצה, בשבועות — אכילת לחם קלי וכרמל מן החדש, בסוכות — ישיבת הסוכה) כי אין להם יחס לחיי העולם, רק להפשטת הנפש מהגשמיות, הפשטת הגשמיות הוא העיקר, ע"כ נצטוינו לענות בו נפשינו ולקרא צום ונקרא „ש ב ת ש ב ת ו ן " מפני שהוא יום השביעי במספר מועדי השנה, כיום השבת בימי השבוע.

ויפה העיר אחד מן הגדולים כי הפסוק בפ' אמור: אלה מועדי ה' וכו' ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון וכו', איננו יום השבת התדיר, כי הוא איננו נחשב למועד ולא לשבת שבתון, ורק הוא כעין תוכן כללי למועדי השנה אשר יחשוב המחוקק להלן, והיתר עשיית מלאכה בו' הימים, הוא עפ"י דברי חז"ל „לצורך אוכל נפש" — כן עינינו הרואות, כי תחת אשר בהנהגת הבית אין שום זכר פרטי לימים האלה, יש להם לעומת זה חקים יוצאים מן הכלל במקדש, וביחוד ביום כפור, כי ברגלים נתוספו רק הקרבנות מהרגיל בכל יום, ובראש השנה „זכרון תרועה", ויום כפור — יש לו עבודה מיוחדת ביד הכהן הגדול רוקא, עם שנוי בגדיו החמודות בלבנים פשוטים, ומשני שעירי העדה יושלח האחד לעזאזל, וכניסת הכהן הגדול לפני ולפנים, ואף כי יש בזה סודות התורה, סודות גדולים ועמוקים עד מאד, דקים מן הדקים, אבל נכל לבאר לנו את העבודה הזאת באופן פשוט גם כן, כי הכהן הגדול אשר היה ראש האומה הישראלית בעניני הדת והמליץ בין העם ובין אלקיו, הוא העיר את העם על ידי מעשיו והתנהגותו לבקש שלימות והתרוממות הנפש, הוא הסיר מעליו את בגדיו עם שלל צבעים רקמה, עם הפעמונים והרמונים וברק הזהב והכסף ואבנים יקרות, וילבש — לבנים! והיה לדוגמא ולאות לבני ישראל לדעת, כי החפץ להתקרב יותר לה', עליו לעזוב את המותרות וההתהדרות החצונית, ולהתנהג כל ימי חייו בענוה, ולא בהמולה וצלצלי שמע, ולא להתגאות על רוב טוב, זהב ועסים רמונים, וכל מחמדי תבל, רק יהי תוכו כברו לבוש צחצחות, טהור ונקי בגוף ובנפש, כמל הבגדים הלבנים.

ושני השעירים (המרקדים) כמל ואות לשתי הנטיות המתרוצצות בנפש האדם לטוב ולרע, והאחד אשר עלה

עון תפר"ח וחטא תפר"ט

מאת הרב זעירא

מספרים על הצדיק מרוזין שבעת ישבו במאסר מפני תמת מתנגדיו חסידי רביים אחרים אשר הלשינו עליו לפני השרים הגבוהים, שמקלקל מעריציו ומקדישיו, להסיר אותם מדרך המלך. ובעת שהמאסר היה קשה עליו ביותר, אמר על־עצמו דברי אדונגו דוד, שרים רדפוני „חנם", שבחנם הם רודפים אותי, וחכם הוא כל עמלם, כי סוף כל סוף אשיג את חופשתי, אך ומדברך פחד לבי, שמא העונש הוא מדברי ד' ואסורו איסור עולם.

כמו כן בראותינו אנחנו הצעירים, איך הרבנים הזקנים מרדפים אחרינו לבלענו חיים, ומשימים סלעים על דרכנו, לבלתי השג משרת רבנות בקהילות החרדים, וגודרים בעדנו במלחמת דברים ומלשינות נמבזים, לדבר עלינו סרה, דברים אשר לא שמעה אוזן מעולם, אומרים אנחנו על עצמנו שרים רדפוני חנם, כי הם לחנם יעטלו לגדור כשלדא את דרכנו. וככשב נרדף מפני זאב בתר בו השם להקריבו לפניו, כמו כן יקריבנו ד' לחסות בצל כנפיו, כי האלקים יבקש את הנרדף מכל מקום, אך ומדברך פחד לבנו, כי רעדה אחזתנו פן יפעלו הרדיפות האלו על הרבה מרבני הזעיראים לפנות מעט מדרך הישרה, להתקבל בקהילות אשר יחסרו איזה אחוזים מדרך אבותינו המסורה.

מה יכאב הלב לראות רבנים המתפארים בתורתם עושים תורתם פלסתר, רבנים המתיהרים לפלפל בסדר קדשים מהפכים קודש לחול, רבנים המבקשים שכר כפנחס לכרות אתם ברית שלום יעשו מעשה זמרי. לומדים פרק בהלכות קדשים בשפיכת דם וזריקתם למזבח החיצון, וכהנים זריזים הם, ואין מתעצלין בעבודתם עבודת הקרבנות, להפיל חללים מימין ומשמאל עד אשר ינתן מהנשחטים מתנה אחת או ארבע מתנות.

ואלה חפצים עוד להנהיג נשיאותם ברמה, ולהשמיע במרום קולם, לאמר להעם לשמוע בקולם לכל אשר יצוום, וכל אשר ימרה את פיהם לא ינקה מדיניהם, ומתרעמים על עם ד' על אשר לא יתנו אזן קשבת לדבריהם, במילי דמתא ובמילי דעלמא.

הלא ידוע הוא מה שהשיב הרבי הזקן מלעכאָוויטש לאיזה

עליו הנורל להיות המשתלח, הוא — התשוקה והתאוה — הוא היצר הרע, הוא השטן, שנחלש כחו ואין לו שלטון ביום ההוא, ישולח אל ארץ גזירה, לא יזכר ולא יפקד ולא יעלה על לב לעולם. והשני — החפץ להיטיב ולהשכיל, ירצה לפני ה'.

ולמען ילמדו בני ישראל איך לשוב אל ה' בכל לבבם, התודה לראשונה על פשעיו הוא, ואחר כך — על פשעי ביתו ומשפחתו, ולאחרונה על פשעי העם כולו. וכן ראוי לכל איש לשים לבו לראשונה על כל חטא ופשע אשר עשה לעצמו, לנפשו, ואח"כ יורה על חסרון מורשת משפחה ואשר חובה קדושה על כל אחד להכחיד כלה מלבו ומצאצאיו, ולאתרונה על כל דבר רע הדבוק בקהל עמו. כי בהיותם ערבים זה לזה, על כל איש ואיש לחשוב מחשבות להסיר חרפה מעל כללות האומה.

והנה בזמן שבית המקדש היה קים והכהן הגדול מאחיו בחכמה, בדעת, בתורה וביראת שמים, בתואר פני יפיו ובעושר, שמש בכהונה גדולה, עשה רושם גדול ועמוק בלב העם ה ע ו מ ד י ם בעזרה אשר בשמעם את השם הנכבד והנורא יוצא מפי כהן גדול ב ק ד ו ש ה ו ב ט ה ר ה היו כורעים ומשתחוים וכו' ואומרים ברוך וכו'. ומעשה העבודה אשר ראו עיניהם בעמדם בבית ה' בהדרת קדש, העיר רוחם לקבוץ רעיונותיהם ולהתנשא ברעיונותיהם וברגשותיהם למרומי שדי להקריש נפשם בקדושה עליונה ולקבל עליהם לשוב בתשובה ולתקן את מדותיהם ומוסרם והכהן התכוין לגמור את השם כנגד המברכים ואומר להם — ת ט ה ר ו !

אולם בימינו אלה, שאין לנו לא מקדש ולא כהן גדול, ומיום שחרב בית המקדש כנסת ישראל כולה כהנים לאל עליון בתבל ומלואה, שהוא הדום רגליו, ו ק ו ד ש ה ק ד ש י ם הוא — ל ב ה א ד ם, על כן תקנו חז"ל את התפלות היפות המלאות פיוט אלהי ורגשות נאדרים בקדש לכל אחד ואחד מישראל. ו ל ל ב ו ש ל ב נ י ם ו ל ל כ ת י ח ף, כ מ ש פ ט ה כ ה ן ה ג ד ו ל, ואין לנו להשען על אחרים שיכפרו בעדינו, רק כל איש יהודי מחויב לחשוב את עצמו ביום ההוא ככהן גדול בפני עצמו, לענות נפשו וללבוש מחלצות, לעמוד לשרת לפני ד' בלב נשבר ונדכא, ולטהר מחשבותיו, לשלח את השעיר (הנטיה לכל דבר, ה מ ר ק ד לחבלי הזמן, גאון וגובה) לעזאזל אל ארץ גזירה, לא יזכר ולא יפקד ולא יעלה על לב, ואת התגשות היקרים ואת הכשרונות הטובים יקריב לאמונה ולמוסר, ו י כ נ ס ל פ נ י ו ל פ נ י ם ב מ ע מ ק י ל ב ב ו, ז ה ה ק ד ש י ק ד ש י ם ש ל ה א ד ם, להתודות שמה על פשעיו לעצמו ולאחרים וגם על כל מדה מגונה הדבוקה במשפחתו ובעמו, ויקבל עליו עול מלכות שמים בפה מלא ובלב שלם ויברך לאל הגומל עליו באזני כל העדה, להבטיח לעצמו ולקבל עליו לקדש שם אמונתו ועמו במעשיו הטובים ובצדקתו, ואז יוכל בעצמו ל כ ו ו ן כ נ ג ד ה ש ם ו ל א מ ר ל פ ע ו ל ו ת י ו ו מ ע ש י ו — ת ט ה ר ו, ויגיע אל אל מעלת השלימות הדרושה, וכל איש ישראל יכין בלבו, מקדש ה', מזבח לעולה, להביא ברצון קרבנות חובותיו להכלל ולהפרט, לבתי הת"ת והישיבות, לצדקה ולכל דבר טוב ונחוץ. מזבח לקטרת, לעשות צדקה והסד להיות לרצון ולריח ניחוח לפני ד', מ נ ו ר ת ה מ א ו ר — מושגי אמונה ודת, מאירים ומשכילים תמיד, ש ל ח ן ט ה ו ר — לא מן הטרפות והנבילות, ממאכלות אסורות, לא בעולה ולא בחמס, ועל השלחן ל ח ם ה פ נ י ם — לחם קודש מיגיע כפו, אשר יאציל ממנו לדל ואביון וליראי ה' וחושבי שמו, וזוית אחת ל ק ו ד ש ה ק ד ש י ם מבער למסך, לבלי התפאר במעשיו ומחשבותיו, ושם יעמוד ה א ר ו ן ה ק ד ש עם לוחות העדות אשר לא ימושו מ ל ב ו, וכרובים משכל א ד ם עם קהני ש ו ר, גבורת א ר י ה וכנפי נ ש ר סוככים עליהם... או אבן שתיה אשר עליו יכינו שתות האמונה, ואיש איש לברו יהי' הכהן הגדול לשרת לפני ה' בחרדת קדש ולכפר ב ע ד ו, ובעד ב י ת ו ובעד כל קהל עדת ישראל ה ע ו מ ד י ם בעזרה וגם ה א ו מ ר י ם תפלות לשפוך שיחם לפני ה'.

ומה המה שלשת הוידים האלה בימינו ובדורנו? אם לא, כי ישים היהודי אל לבו לזכור חובותיו הפרטיים

רבנים, שבאו לקבול על בני עירם, שמסרבים לשמוע להם ואינם יראים מרבניהם, נגד מה שדרשו חכמינו את ד' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים, והוא השיב להם בתוכחת מגולה, הלא כתוב הדר הוא, ובערת הרע מקרבך, וכל העם ישמעו ויראו, אם תקיימו מצוית הראשון מהפסוק הזה, לבער הרע מקרבכם, לעשות ולצוות מבלי פניה עצמית ונגיעת ממון או כבוד, אז וכל העם ישמעו אליכם ויראו מכם.

מתאוננים הם על הבעלי בתים שאין חולקים כבוד לרב, ואין נותנים להם חלק מבית גרנותיהם, הלא בזה מראים שמתדבקים במדותיכם כמצווה עליהם, וכל היקר בעיני הרבנים, קדוש ויקר גם לבעלי הבתים, ולכן מקפצים ידיהם מלהעניק לרבנים, ומליתן להם שכר בטלה.

רבנים צעקו ככרוכיא, הרעישו, הרעימו והודיעו מהבימות ומעל עמודי עתונים היומיים: שאסור לו לישראל לילך להתפלל בימים הנוראים בבתי תיאטראות ובבתי־משחק — ותפילתם תועבה מלעלות לשמי מרום, ואינה מתקבלת לרצון לפני אבינו שבשמים, וכל האגודות והועדים של רבנים הבריזו על האיסור הזה, ואך נגע עדיהם — ונתבהלו, ושופטו בתוצות ניו יארק ופרבריה, ותמצאו כי רבנים אחדים, חברי הועדים והאגודות, שכהו להם איזה תיאטרון ובית משחק, ומבריזים בעצמם על פתקאות הבניסה, ומשתדלים שהעם יבואו לשם להתפלל, ומתבוננים כלפי המתפללים לקבל שכר על הפרישה כמו על הדרישה, והעם רואה ודן מן הפרט על הכלל שכל הרבנים דורשים לטובת עצמם האסורות לזה מותרות לזה.

או כלך לך לשער התערובות נשים ואנשים, בבתי כנסיות, כמה שלא הרעישו הקשישאים את דעת הקהל לאסור איסר מלילך להתפלל במקומות כאלו, והשתמשו בקולות קריאה, מרבנים וגאונים מפורסמים מאירופא — והעלו חרס בידם, ואמת הוא שאנחנו הזעירים, ההולכים במסורות אבות נמנעים מלקבל משרת רבנות בקהלה כזו, אך רוב הבעלי בתים אינם חשים לזה, ומפני מה מפני שהרבה רבנים בהיותם במעוני הקיץ ולחוף ימים, באים לבתי כנסיות כאלה להתפלל, לדרוש

לנפשו ולעמיתו, למשפחתו ולבני עמו ולבנין ארצו? יתן ויעמיק כל איש שאלה ביום הקדוש הזה, אם מלא את תעודתו בתבל? אם חנך את ילדיו בדרכי התורה והמצוה? אם היה לחבר נאמן לעדתו? והיה אם ישוב כל איש בכל לבבו ונפשו אל אביו שבשמים ויעזוב את מדותיו הגרועות המפרידות בין איש לאיש ומשחיתות את הדור הצעיר ויהיה מן הבנים הבונים את היהדות, ויקיים דברי ההפטרה של שחרית יו"כ בישעיה נ"ח, פתח חרצובות רשע וכו' הלא פרס לרעב לחמך א יקוים בנו מקרא שכתוב אז תקרא וה' יענך וכו' אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ וכו' כי יורם על ידינו אז כבוד ישראל וכבוד התורה וכבוד היהדות.

* * *

ב י מ י ם נ ו ר א י ם על האדם לעשות חשבון נפשו לא רק במה שנוגע לביגו ובין אלהיו, בינו ובין חברו, אלא גם כן עליו לבחון את מעשיו בנוגע לעמו, לעם ישראל. אם מלא חובותיו אשר בהם תלוים כל כבוד האומה והיהדות, הלא חז"ל לא יסדו את הוידוים בלשון יחיד א ש מ ת י חטאתי, על חטא ש ח ט א ת י לפניך, אלא על חטא ש ח ט א נ ו היחיד מתודה בעד הקהל כלו... כי היחיד צריך לקשר את חייו הוא ועתידו הוא עם החיים והעתיד של בני אומתו, והעתיד של האומה העברית הוא, — חנוך הדור הבא!... יש ערך בשבועות, חדשים, שנה, מ ו נ י ם הימים ואז יודעים כי לכל קץ וצריך לעשות חשבון הנפש, „ל מ נ ו ת ימינו כן הודע ונביא לבב חכמה"...

התורה מרחיקה סנופים ויום כפור איננו בשביל לענות נפש אלא ל ט ה ר נפש „לפני ה' תטהרו" ולרמז על רעיון זה צוו חז"ל ואמרו „כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי"...

ו ת ש ו ב ה ו ת פ ל ה ו צ ד ק ה מ ע ב י ר י ן א ת ר ו ע ה ג ז י ר ה. התרופה הבדוקה הזאת, ממולחה משלשת מיני סממנים יקרים וחשובים, יתן לנו הפייטן בעצת הרופאים המומחים (נביאינו וחכמינו) כסם מרפא כולל לכל נגעי בני אדם, אשר הלך ומנה בהרשימה של „בראש השנה יכתבון" וכו' ובאשר כל שקוי למזור אשר יתנו לנו רופאי הגוף רק אז יעשה פעולתו בטח, אם יתעוררו בו כ ל הסמים אשר מצא הרופא לטוב, ערוכים ושקולים בפלס ומהולים יחדיו, כן גם רפואת הנפש הנתונה לנו בשם אמונתנו הקדושה לא תביא מרפא בכנפיה רק אם שלשת סמי המזור הנתונים לנו יהיו תואמים יחדיו בד בבד, כי אם יחסר האחד כלה או ימעט בערכו לעומת האחרים לא יביא מרפא ועוד יוכל להזיק יותר.

והנה מלבד תפלה יש לנו צורך גם ב ת ש ו ב ה, ולשוב לא רק מעבירות שבין אדם למקום, ולא רק על עונות שבין אדם לחברו בדיני ממונות ועסקים פרטיים אחרים, אך גם על פשעינו לכל חטאתינו ביחס כלל האומה וכבוד האמונה והיהדות, כי כל מעשה וכל מפעל לא טוב אשר יעשה היהודי היחידי, נעשית היהדות כלה ערבה בעדו, ופרוד לבבות, שנאת חנם קטטות ונאצות, ומריבות ומדנים בעניני ועסקי הכלל כמו רבנות, ציונות, כשרות, ועוד ועוד, כל אלה הם חטאים גדולים מאד כי דברים אלה וכיוצא באלה גורמים ל ח ל ל ה ש ם, וכבר אמרו חז"ל (יומא פ"ז ע"א) עבר על עשה ושב, אינו זז משם עד שמוחלין לו וכו' עבר על לא תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכפורים מכפר וכו', אבל מי שיש בידו ח ל ל ה ש ם אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביום הכפורים לכפר ולא ביסורין למרק, אלא כולן תולין ו מ י ת ה ממרקת וכו'. והיכי דמי הלול השם? — אמר רב: כגון אי שקילנא בישרא מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר וכו' ואביי אמר: מי שקורא ושונה ומשמש ת"ח ואין משאו ומתנו באמונה ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרים, ראו כמה מקולקלים מעשיו וכמה מכוערין דרכיו. ואם בדברים כאלה כך, בחטאת הצבור ובחטאת החנוך על אחת כמה וכמה. תשובה להכלל, להאומה, ולעתיד האומה, הבנים והבנות, ולארץ האומה,

---

ולאסוף כסף, והיושבים שם והנאספים תושבים מלאך המות הוא היצר הרע מה לי הבא מה לי התם בעיר.

סיפר לי איש אמונים, רב ונכבד וחסיד אדוק, הרב ר' שאול ביק, כי שמע מהאדמו"ר הרב ר' ישראל פרידמאן מטשורטקוב, הלצה אחת, בעת שהיו סביבו איזה רבנים והתאוננו על התחום הגדול השורר בקיץ. ואמר להם כי הרבנים אשמים בזה, והתחום הגדול בקיץ והקור בחרף הוא באשמתם, והוא על פי מאמר הגמרא, שכל דיין הדן דין אמת לאמיתו, נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית. ובשותף נאמר, קריא דבי שותפי לא חמימי ולא קרירי. ואם היו הרבנים פוסקים דין לאמיתו, וממילא היה מעשה בראשית והטבע מונהג בשותפות, ואז היה האויר ממוצא, לא קור ולא חום, אך מכיון שאינם דנים לאמיתו, ואינם שותפים בהנהגת העולם, הקב"ה עושה כרצונו, ומשנה עתים וזמנים כחפצו, או חום או קור גדול.

ואף שהלצה היא, אך קורטב גדול של אמת יש בזה, אם הרב איננו מבקש את האמת לאמיתו, מצדד אצדודי לקצי הדרכים, פעם בקצה האחרון ופעם מקצה מזה, ואינו הולך באמצע הדרך הישרה שתפארת לו מן המקום ומן האדם וחרב פיפיות בידו להרוג ממש את כל מי שאינו מתקרב אל השקר. והמופת היותר גדול הוא המחלוקת השוררת בין הרבנים, ואם היה דין אמת — יוכחש חס ושלום דברי התנא, שהעולם עומד על הדין, על האמת ועל השלום, שמכיון שיש דין אמת מוכרח להיות שלום, ואם אין שלום אין דין אמת.

והנה מצד הדין אמת צריך היתי לפרוט התמאים, אך דעו נא רבותי, כי אי אפשר לפורטם כי רבים הם ויהיו נא בעיניכם כאילו הייתי פורטם, ואבקש מטו מהרבנים הזקנים והבאים בימים, בבקשת סליחה ובקשת רחמים שיחודש עלינו שנת תרפ"ט לטובה ולברכה, ושישובו שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה, ואז נקרא לעירנו עיר הצדק, והרבנים הצעירים ידעו לכבד את הזקנים, וזכה לברכה המשולשת, לשנה המתחדשה, שיבת בנים, אלו הרבנים, לדרכם היישרה, לתהלה ולתפארה, לביאת גואל לעם ישראל.

תכלה תרפ"ח וקללותיה — תחל תרפ"ט וברכותיה

שובו בנים! שובו מדרככם!

בקשתי לישב בשלוה ואמרתי אני בלבי לא אתערב עוד במענה ריב ותוכחה, אחר כי אני היום, שבח לאל יתעלה, זקנתי ושבתי וכבר הכניעוני המקרים והשנים של גבורות שמונים שנה, ב"ה!

אבל קול מהיכל הרגיזני, לא מהיכל ה' רק קול מלשכת אגודת הרבנים. קול מחלל קדש, קול מבזה, מגדף ומחרף מערכי גבורי וחכמי ישראל, רבנים חברי כנסת ודגל הרבנים! ואם לאלה נשא פנים ונחשה, אם על דברי זלותא־דרבנן בשעט נאוה ובוז, בעזות וחוצפה להמעיט ולהשפיל כבוד התורה ומעלת אחרים, נמנע מענות קשות, ומצאנו עון!

לפני מונחים מכתבים מלישכת אגודת הרבנים, בהם כתוב לאמר: כנסת ודגל הרבנים, בנו במה לעצמם — בשביל הנאתם וטובתם — להתיר את האסור, להכשיל את הרבים ולקעקע בירת היהדות! ונאמר: חלילה לנו לבוא במר"מ עמהם, כי באמת המה גרועים מהרעפאָר־מים!

והנה, לו בכח התורה והתלמוד יריבו, הבה, יגישו עצומותיהם ונוכחה! אבל גם אז עליהם לזכור בכל עת, דברי ריב"ל „שהן בראורייתא והן בדרבנן עליהם לבחר לשון ערומים, לספר בלשון נקי" ולישנא מעליא, ובקול נחת, כמבקש ללמד ולחפש האמת ולא כמריב ומבקש לנצוח אשר אז קשה להנצל מבלי להוציא דבור מגונה אף נגד חברים ועמיתם בתורה!

ואם התורה רחקה מאמרים כאלה והתלמוד אומר אינם עמדי ורק בכח וסברת בע"ב פשוטים ודרך תקנה יבואו, ולשון האומה, ולתרבות האומה, ולהקדיש צ ד ק ה לא רק לעניני גוף אלא לעניני רוח וספרות.

ת פ ל ה

ונשלמה פ ר י ם שפתינו, כשם שהפרה אינה יודעת את תעודתה בשעה שהקריבו אותה על המזבח לכפר על הצבור ועל היחיד, כך לא יבינו גם הם מה ששפתותיהם דובבות לכפר בעדם ובעד ביתם וד כל קהל ישראל, ובאמת „תפלה בלא כוונה כגוף בלי נשמה" ובספר מטה משה (להר"מ אב"ד דברעסלא תלמיד מהרש"ל) „טוב לו לאדם שיתפלל ויקרא את שמע וברכות בשון שמבין בו, משיתפלל בלשון הקודש ואינו מבין בו, כי התפלה אינה אלא בכוונת הלב, ואם הלב אינו יודע מה שמוציא מפיו מה מועיל לו, לכך טוב לו שיתפלל באותו לשון שהוא מבין" עכ"ל. ובקצור של"ה „(עניני תפלה) „הלא ידוע כי אנשי כנסת הגדולה תקנו תפלותינו עפ"י סודות נוראיסוכו' אלא בזמן הזה שאין אחד מאלפי אלפים היודע לכוין ולהתפלל עפ"י הסוד, מוטב שיתפלל בכוונה שלימה עם פ י ר ו ש ה מ ל ות וכו'".

ונזכה לשוב לארצנו ולדבר בשפתנו ולחיות על פי רוח תורתנו הקדושה, במהרה בימינו.

הרב שמריהו ליב הורוויץ.

הנה מלבד אשר כבר שקלו למטרפסם מבני הרב מנשה מרגליות נ"י בתוכחתו להם „יקבלו הרובים את תשובתם" בטוב טעם ודעת, כי תקנותיהם רק לרבנים אחרים אשר לא מאגודתם המה תקנו ואת עצמם לא תקנו, כי הוציאו את עצמם מכלל תקנתם ואסורם, מלבד זאת עליהם לדעת, שכל זמן שלא יהי' אחדות ושלום אמת בין כל הרבנים, אז רק ילדות גדולה היא להם להרחיב פה ולהאריך לשון בתקון תקנות איזו שהיא ובקיומם, בלתי הסכמת כל חברי וחכמי ועדי העיר אשר המה גם חכמי יתר הרבנים האינם דרים במדורה אחת עמהם.

ולכן לא על דבר האיסור — כשר וטרפה, בבת אחת, — שלא הי' מעולם בעולם, ולא על דבר התקנה אשר אין בה ממשות אני נשפט עמהם, כ"א על דבתם רעה נגד ב' מאות רבנים, כן ירבו, ואשר בהם אנשים בעלי חכמה ויראה, אנשי שם ותהלה, יושבים ושונים הלכות בכל יום, בעלי תורה וגדולה, ואיך מלאה לבם לאמר עליהם, שהמה מקעקים את בירת היהדות! ואיך לא יראו לדבר ולהוציא משפט מעוקל ולקרא אותם פושעים ורשעים גרועים מהרעפאָרמער! השכחו כמה נענשו עמודי העולם: משה, אליו, ישעי' על אשר נשאו בעדת ישראל מעט דברים, כל־שכן קלי מקלי עולם יתירו וידריכו לשוגם על יותר משני מאות רבנים חכמים ותלמידיהם עיני עדת ישראל, לאמר שכופרים באלקי ישראל המה!

ולולא יראתי מבלי להרבות המחלוקות בישראל ונמצא שם שמים מתחלל כי עתה בקנאתי אלקים ולמרנן ורבנן מדדתי להם כמדתם וקבלנו עלינו וגם גזרנו לאמר סורו מאהלי ואגודת אנשים כאלה פן תספו בכל חטאתם! ובמושב זקנים וחכמים מחברתינו יצאנו נגדם בחומר הדין ובמטרקתא דחויא דרבנן דלית ביה אסותא! אבל אני חותם בחותמת של דברי שלום ואהבת חסד ותורת אמר ואמר שובו בנים! שובו אגודת הרבנים! זכרו כמה עירות התעוררו, כמה קבוצים נפרדו—בשם כל האגודה על ידי אחדים בעלי מחלקת ובעלי שררה מאגודתכם! שימו על לבכם, כמה רבנים גדולי תורה נכוו מחופתכם! ראו כמה אסורים וחרמים בדיתם מלבכם על רבנים, שוחטים ובתי מדרשות חנם! התבוננו בהאמצעים המכוערים — כמעשי ידי היעזואיטים — אשר תאחזו בהם להכריע ולהפיל את כל מי שדעתו אינו כדעתכם ועתה הגדלתם שבע על חטאתכם, ופשעתם ועויתם, ולעיני כל, את חכמי הכנסת והדגל שני העמודים, יכין ובועז, בישראל בזיתם! לכן שובו שובו מדרככם, בקשו סליחה, בקשו מחילה ברבים מחבריכם, והכו על לבכם כפיכם על חטא שחטאתם בזלזול הורים ומורים! ובזה תורו תשובה לרבים ותגדרו את הפרץ שפרצתם לפני נערים, שירהבו בזקנים ולמגידים בעלטה, לפער פיהם נגד גאונים, ובזכות התשובה תזכו בימי הדין הקרובים לבוא להכתב בספר הצדיקים לאלתר לחיים טובים ולשלום!

יום ה' נצ"ו, כ"א אלול, תרפ"ח, ניו יארק,

גבריאל זאב מרגליות,

רב „לעדת ישראל" ונשיא לכנסת הרבנים דאמעריקא וקנדה.

מכתב מאגודת הרבנים דפולין

ב"ה, ווארשא, יום ו עש"ק ב' דר"ח אלול תרפ"ח

להדרת כבוד הרבנים הגאונים המפורסמים ב„לשכת מודיעין לתקנת עגונות ע"י דגל הרבנים דאמריקה".

שלו' וברכה!

את מכתבכם ע"ד המכתב מכ"ח תמוז ש"ז קבלנו. תודתנו וברכתנו נביע בזה לכבודכם ולכל העושים והמעשים לתקנת בנות ישראל, וביחוד על התמיכות שהשתדלתם לטובת הנשים העזובות והנשכחות. שכרכם כפול מן השמים.

את המחאה ע"ס עשרים דולר של המענן בנימין שטערן בלאדענץ שלחנו לאשתו מלכה שטערן בסעליטש קטנה, והננו מרציפים בזה מכתב־אישור מאשתו על קבלת הכסף אשר ערכה אליו מכתב מפורט ובתחנונים תדבר אליו שלא יוסיף עוד לדאבה ולעגנה, ולא רצתה להוכיח את כחשו בפניו, אך באמת מורא תעלה על ראשה, שמדחה אותה בקש, כי זהו שקר מוחלט, שאבד את כתבתה, כי מי זה פתי יאמין לו שיליד פולני, שנתגדל פה עד שנות שלשים אצל הוריו וגם זוגתו היא פה בעיר מולדתו, ואינו יודע את האדרעס איך לכתוב, ולדרוש את שלום זוגתו ושלום בניו. וגם זאת תואנה הוא מבקש עלי' שהיא כתבה לאחי' באמריקה, ולא יאות הדבר בעיניו, כי דעת לנבון נקל שכתבה אליו עשרות פעמים ולא קבלה ממנו שום מענה על כל מכתבי' ונאלצה לספר זאת לאחי' באמריקה. ע"כ גם בעת לבה נוקפה פן יעזוב את מקומו, שהוא דר כעת, אל מקום שאין מכירין אותו, ובקשתה שטוחה, שתשימו עין פקיחא עליו ולפעול אצלו שתומ"י יקבלם לאמריקה, כי כבר סבלה די והותר חרפת רעב ולמשל ולשניבה היתה בפי כל על שבעלה עזבה, וכדי בזיון וקצף, כמובן. וביחוד אולי תוכלו להשפיע עליו שישלח אלי' הניירות הנחוצות להשיג וויזע, כי כבר יש לה תעודת־מסע ששלחו לה אחי', אך אין נותנים לה הוויזע כפי החק השורר עתה, אך לו שלח אחריה בעלה תעודת אזרחי, אז תומ"י הי' ביכולתם לנסוע לאמריקה, ע"כ תשקדו בכל האמצעים לקרב את הרחוקים, בהקדם היותר אפשרי.

את המחאה ע"ס חמשה דולר של המענן יוסף ביליי־לאווסקי בבופלא שלחנו לאשתו פייגא ביליאווסקי ברובנא רבתי, והננו מצרפים בזה אישור על קבלת הכסף מהרב מרובנא, וכן שני תמונות של אשתו פייגע ובנו חיים, כאשר דרש. ומבקשים מאתנו לבקשהו שיואיל נא למלאות הבטחתו, שאחר שיקבל תמונת אשתו ובנו יביאם אליו. ולע"ע יבקשו ממנו שישלח להם את תמונתו בצירוף איזה סכום מעות, כי הם סובלים לחץ ודחק נורא מאד.

ע"ד העגונה זיסל בת ישראל וואקס, אשר זקוקה לחליצה, הננו שולחים לכם ר"פ את המכתב, שקבלנו אודותי', מהג"מ ר' ישכר דובער שליט"א הנאבר"ק דובענקא. ממכתב הזה תתועדו ותתוכחו את עני' ומרודיה. אם יתגלגל זכות על ידכם לשלוח לה שיפס־קארטע הרי זה כאלו תבנו אחת מחורבת ירושלים.

לתשובתכם מפרי התוצאות ע"ד יתר העגונות, שכבר כתבנו לכם שמות המעגנים, נחכה בכליון עינים, כי העזובות והשוממות דופקין על פתחינו יום יום בבכיות וילולות לא יתן דמי לנו לשקוד ולהשתדל לטובתן ולהמציא להן עזר וישע.

ברוב כבוד והוקרה. יו"ר הלשכה,
שלמה דוד כהנא,

קטעים

נאכדעם ווי די רבנים קריגען זיך אתם צווישען זיך, פונקט ווי די אַרבייטער — רעכטע מיט לינקע. מוז מען קומען צו באשלוס אז די רבנים פאלגען אויס די נמרא „לא שרדות אני נותן לכם אלא עבדות אני נותן לכם".

* * *

אויב דער נאמען „הגאון מווילנא", און „ווילנער שטאדט מגיד" איז נאך ניט אין גאנצען פארביליגט נע־ווארען, פרענט זיך, ווי אזוי אדוועדטייזט זיך א רב פון א בראנקסער שוהל, מיט דעם טיטעל „הגאון ר' אליהו, ווילנער שטאדט מגיד"? סיידען מיט דעם וואס ער זאגט, אז ער איז א נוטער „רעדנער" אויך, באווייזט ער די „אמת'ע" באדייטונג פון די פריהערדיגע טיטולים.

* * *

אויב די מזרחי וועלט קאנפערענץ האט לעצטענס באווילזען, דאס די אייגענע עקזעקוטיוו מיטגליעדער זייגען מושלים בכפם, טא צרוואס האבען זיי נעדארפט גורם זיין טלטול הדרך צו זיי און אנדערע מזרחי דעלעגאטען פאר־רען נאך דאנציג אין דער צייט וואס זיי האבען דאס נע־קענט „גוזר" זיין, זיצענדיג אין ירושלם, און מקיים זיין כי מציון תצא תורה וגזירת המזרחי?

* * *

אויב די רעפארם רבניים האבען באשלאסען, אויף זייער וועלט קאנוועגשאן אין ברלין, צו מאכען די מאסען אידען פאר רעפארמער, האבען זיי דאך נעדארפט אויך באשליסען לכל הפחות, צו מאכען די מאסען רעפארמער פאר אידען!

* * *

אויב דער „מארנען זשורנאל" און „טאג" קריגען זיך, פאר די לעזער ירושה פון „טאגעבלאט", איז דאך א סימן אז דער טאגעבלאט האט געהאט לעזער, פאר וואס זשע איז ער אונטערגעגאנגען.

* * *

די רבנים מעגען זיך היינט שעהמען פאר'ן „פאר־וועדס". דער „פארוועדס" ארבייט פאר שמירת שבת, מיט א פעסטע האנד און די רבנים זיינען יוצא מיט רעדען אליין.

* * *

אפשר וואלט געווען א פלאן, אז רבנים זאלען רופען די מחללי שבת מיט דעם נאמען „סקעב", אזוי ווי דער „פארוועדס" טהוט, פיליייכט וואלט דאס געבראכט פיעל אידען צו סטאפען שבת ארבייטען?

אן ערקלערונג

צוליעב מאנגעל אין פלאץ האט, צום בא־דויערן, נישט געקענט אריינקומען אין דעם נומער דער מאנאטליכער באריכט וועגען אונ־זערע אויפטוען אויף דעם געביעט פון **תקנת עגונות**, ווי אויך די פיעלע בריעף וואס מיר האבען ערהאלטען פון פוילען, רוסלאנד, ענג־לאנד און ארץ־ישראל וועגען עגונות. א פולער באריכט וועט ערשיינען אין קומענדען נומער.

רעדאקציע.

„שנה זו טובה מבורכה וגדא טבא"

יתקרב ברכתאי לשתא דאתת לקדמנא, בחיי אריכא ומזונא רויחא למרנן ורבנן די בארעה דישראל, לדינין זקניא וחכמאי בארעה דגלותא, חבריא דבי כנישתא ד„ביאליסטאק" „סלוצק" „מיר" וחבריא ד„טקם דרבנן", ורבי כנישתא דרבנן, לחמוהי לבנן וחתנוהי דלן, ואנא מברך יתהון בשתא טבא, לכל גבר די כברכתיה.

בעתירת רחימאי,

הרב יעקב איסקאלסקי,
החופ"ק.

וויכטיגע באקאנטמאכונג!

דער **דגל הרבנים**, ארויסגעבער פון „**דגל ישראל**" — דער איינציגער רב'נישער אידיש־העב־רעאישער זשורנאל אין די פאראיניגטע שטאטען — האט באשלאסען צו עטאבלירען אן **אדווערטיזינג דעפארטמענט** אין דיעזען זייער אפיציעלען ארגאן.

דיזער באשלום איז געווען נויטוועגדיג צוליב די פאלגענדע טעמים:

1. די סירקולייישאן פון דעם „דגל ישראל", וועלכער איז זעהר באליעבט און פאפולער וואקסט פון טאג־צו־טאג אין אמעריקא, ארץ ישראל און אפילו אין איראפא. די אימער־שטיינענדע הוצאות פון ארויסגעבען דעם זשורנאל רופען זיך אף אויף דער קאסע פון דגל הרבנים, וועמעס פאנדען וועלען געברויכט אויף אנ־דערע וויכטיגע צרכי צבור ענינים.

2. די פראגע פון כשרות שטעלט מיט זיך פאר א זעהר קאמפליצירטע פראבלעם פאר דעם ארטהא־דאקסישען אידענטהום. עס איז דעריבער ניט מעהר ווי רעכט, אז די מאנופעקטשורערס און אנדערע סוחרים, וואס האבען צו טאהן מיט כשר'ע פראדוקטען, זאל געגעבען ווערען א געלענגענהייט מודיע צו זיין דעם עולם וועגען זייערע סחורות דורך אזא אנערקענטען און איינפלוסריכען זשורנאל ווי דער **דגל ישראל**.

3. דער אידישער מארקעט רעפרעזענטירט דורך זיינע **4** און א פערטעל מיליאן אידישע געברוי־כער, אן אומגעהייערע קויפונגס־קראפט, וואס דער גרייכט אין ביליאנען דאלארס. אין אנבעטראכט, אז דער „דגל ישראל" איז דער אייניציגער ארטהאדאקסיש־נאציאנאלער ארגאן, וואס ווערט ge־לעזען און געשטיצט פון **טויזענדער רבנים**, גאונים, און אנדערע אנערקענטע אויטאריטעטען און מנהיגים פון אידישע קהלות און קאנגרעגיישאנס, שטעלט ער מיט זיך פאר דעם בעסטען און זי־כערסטען **אדווערטייזינג־מיטעל** דורך די שפאלטען פון וועלכען קען יעדער אייניר אדווערטייזער — אין אירגענד וועלכער ליין ביזנעס — אמבעסטען דערגרייכען די מיליאנען אידישע קונים און ערפאלגרייך ברענגען צו זיי זיין מעסטעדזש — דורך די חשוב'סטע פיהרער און פארשטעהער פון די אידישע קאמיוניטים.

דאס מענעדזשמענט פון דעם **אדווערטייזינג דעפארטמענט** איז אנפארטרויט געווארען אין די קאפיטענטע הענט פון מר. א. גאלדבערג, דער אנערקענטער פיאנער — רעדאקטאר פון אידישע טרייד־צייטונגען און זשורנאלען, גרינדער און פיהרער פון פיעל אססאסיאיישאנס פון ביזנעס־לייט און סטאר־קיפערס, און וועלכער זייענדיג פאר־בונדען מיט צעהנדליגע טויזענטער אידישע הענדלער, און אייגער פון די בעסטע עקספערטען אין „עפישענסי מויר־טשענדייס דיסטריביושאן", און מר. א. סטענדער, א העכסט־נעבילדעטער אמעריקאנער יונגערמאן, וועלכער איז געווען **אדווערטייזינג** מענעדזשער אין פארשיעדענע פרעמר־שפראכיגע צייטונגען און א ספעציאליסט אין „מארקעטינג ריסוירטש".

מיר האפען אז אונטער זייער פעהיגער פארוואלטונג און מיט דער הילף און קא־אפעראציע פון אונזערע פיעלע

טויזענטער חשוב'ע לעזער און סובסקרייבערס, וועט אונזער נייער אדוועדטייזמענט דעפארטמענט נעקרוינט ווערען, בע"ה, מיט ערפאלג — פאר דעם בענעפיט פון דעם אדוועדטיזער און געברויכער.

ווינשענדיג אונזערע פריינט־לעזער, בכלל כל ישראל, א כתיבה וחתימה טובה,

דגל הרבנים דאמעריקא

198 איסט בראדווי, ניו יארק, טעלעפאן ארטשארד 5159

פ ס. — פון דעם נעקסטען (אקטאבער) נומער וועט דער פארמאט פון „דגל ישראל" פאדרגרעסערט ווערען און די פויזש וועט ענטהאלטען 9 ביז 12 איבטשעס מיט 3 קאלומס.

IMPORTANT ANNOUNCEMENT !

OUR NEW BUSINESS POLICY

THE FEDERATION OF ORTHODOX RABBIS OF AMERICA, Icn., publishers of **"DEGEL ISRAEL,"** the only rabbinical Yiddish-Hebrew publication in the United States, take pleasure in announcing the inauguration of an **ADVERTISING DEPARTMENT** in this, their official organ.

Heretofore **"DEGEL ISRAEL'S"** unique mission was a purely spiritual one. Its chief functions were:

a) To disseminate useful information for the enhancement of Judaism in America.

b) To aid Jewish Ministers and Rabbis and other influential leaders in all walks of Jewish-American life in the guidance of their respective Congregations and Communities.

Now, however, in view of the development of the vast Jewish Market as a tremendous Purchasing Power on the one hand, and the complex problems confronting that market in the application of the strict dietary laws on the other, we feel it our duty, as publishers of the National Reference Journal for American Jewry, to take upon ourselves the added responsibility of bringing to the attention of our co-religionists those firms and institutions which may best serve the interests of the Jewish community.

We are confident that through our newly established advertising service, **"DEGEL ISRAEL"** will, with the aid and co-operation of its influential readers and subscribers, become the **MOUTHPIECE** by means of which industrial, commercial and other reliable concerns can successfully convey their message to the **FOUR AND ONE-QUARTER MILLIONS OF AMERICAN JEWS.**

Our faith in the success of our new business policy is further strengthened by the fact that we have succeeded in securing the services of two highly competent men to whom the management of the Advertising Department has been entrusted — **Mr. A. GOLDBERG,** Pioneer-Editor of Jewish commercial publications, founder and leader of various Merchants' and Storekeepers' Associations, and authority on efficient merchandise distribution, and **Mr. E. A. STANDER,** Specialist on Marketing Research Work, and formerly Advertising Manager for various foreign language trade publications.

With our blessings to all for a happy and prosperous New Year,

FEDERATION OF ORTHODOX RABBIS OF AMERICA, Inc.

Telephone Orchard 5159. **198 East Broadway, New York.**

אריאם פרעס, אינק., 54 קאנאל סט., נ. י.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבן פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 252 East Broadway, New York

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879."

Volume II, No. 9. ניו יארק, תשרי-חשון, תרפ"ט צוויי־טער יאהרגאנג, נומער 9.

Subscription Price $2.00 a Year **OCTOBER, 1928** סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

רבנות און אלגעמיינע פאליטיק

עס איז כמעט אן אנגענומענער כלל אז א רב דארף זיך ניט מישען אין דער פאליטיק פון לאנד. און וועז דאס לאנד קאכט זיך מיט די פאליטישע קאמפיינס, און יעדערער וואס ארפט זיך אריין אין קאמף, צו זאגען זיין מיינונג, צו וועלכער פארטיי יעדער בירגער דארף באלאנגען, און וועלכער קאנדידאט איז דער בעסטער פאר דעם אדער פאר יענעם אמט, דארף אבער דער רב גאר ניט זאגען זיין מיינונג. איבערהויפט ניט באאיינפלוסען יענעם צו טאהן וואס עס דארף געטאהן צו ווערען.

פון וואנען דיעזער באגריף שטאמט, איז שווער צו זאגען. פאר וואס זאל דאס זיין אזוי? איז ניט צו באגריפען. אויב די אורזאכע איז, וויל דאס קען שאדען צו זיין לערנען עם וועט ברענגען צו ביטול תורה, אדער וועט ניט קענען נאכקומען זיינע פליכטען אין רעליגיעזע ענינים, זעהען מיר דאך, אז גאר גרויסע מענשען, נאך מזמן התנאים האבען זיי יא אן אנטהיל געגומען אין די אלגעמיינע פאליטישע פראגען פון לאנד, וואו זיי האבען זיך געפינען און עס האט זיי ניט געשאדט צו זייער גרויסקייט און איינפלוס בייי אידען זעלבסט.

אין אנדערע לענדער, איז נאך יעצט אויך, מעגען זיך מישען אונזערע גרויסע מנהיגים ומדריכים אין לאנדפאליטיק.

אמת, עס איז ניט אנגענעהם, וועז דער איינפלוס פון די גייסטיגע מנהיגים העלפט ניט, און דער צד שכנגד געוויגט דעם רוב דעות פון לאנד, אבער דערפאר קריגען זיי דאך דעם רעספעקט און אכטונג אויב די אויס־ערוועהלטע וויסען אז די רבנים האבען געהאט אן איינפלוס אויף א גרויסע מאסע שטים־געבער, און מען רעכענט זיך מיט זייער מיינונג, וועגען פראגען וואס ריהרט אן דעם אידישען לעבען.

נעהמט למשל, היינטיגען קאמפיין, בעפאר די אלגעמיינע וואהלען פון לאנד, וואו עס איז פארבונדען פראגען, וועלכע טראגען א גייסטיגען כאראקטער, ווי די רעליגיאן און פראהיבישאן פראגען, וועלכע ריהרען אן דעם גייסט און מאראל פון יעדע בירגער, און וויפיעל די פאליטישע פיהרער זאלען פרעדיגען דאס דיעזעס זאל ניט באאיינפלוסען די שטים־געבער, מוזען זיי דאך מאכען א ווירקונג אויף יעדען מענשען, דאס ער זאל נוטה זיין צו דעם אדער יענעם קאנדידאט, א באוויז איז די נעפיהלען פון אונז וועז דער איד מר. אטינזשער איז אויס־געקליבען געווארען פון די רעפובליקאנער אלס קאנדידאט פאר גאווערנאר פון דעם גרעסטען באפעלקערטען סטייט אין אמעריקע, און דער איד מר. לעהמאן איז אויס־געקליבען געווארען פון די דעמאקראטען אלס ליוטענאנט געווערנאר. יעדער איד מיט א מיטפיהלענדע אידישע הארץ האט זיך געפיהלט שטאלץ מיט דעם און וועט זיך פיהלען נאך מעהר שטאלץ, וועז דער אדער דער צווייטער וועט ערוועהלט ווערען. און אויב דאס איז א נאטירליכער יעציהל פון יעדען מענשען, צו וועלכער רעליגיאן אדער ...ע ער זאל ניט באלאנגען, דארפען די גייסטיגע פיה־... אודאי מיטפיהלען און זאגען זייער מיינונג פריי און ...נטליך.

בפרט נאך אז די מנהיגי הרוח, וויסען אפשר בעסער ... אנדערע, וואס די צווייי אויבענדערמאנטע פראבלעמען ...דייטען פאר די מאראלישע געפיהלען, פון זייערע מיט־...ענשען.

מיר זאגען ניט וועלכע פארטיי איז די בעסטע אדער ... וועלכער קאנדידאט איז חשוב'ער. מיר זאגען אבער יא, ... רבנים דארפען זיך אינטערעסירען מיט די לאנד ... שוס, און וועז די צייט קומט, אויך אינטערעסירען זיך

אין הויך פאליטישע ענינים און זאגען זייער מיינונג לטובת די ענינים פון לאנד בכלל און אידישע ענינים בפרט.

איבערטרייבונג

דער אינצידענט וואס האט געטראפען אין מאסינא — נאר א קליינער יישוב אין ניו יארק סטייט — וואו א בעאמטער האט גערופען דעם שוחט פון דער אידישער געמיינדע, וואס באשטעהט פון צוויי און צוואנציג אידישע פאמיליעס, און נעפרעגט איהם אויב אידען באנוצען זיך מיט מענשליכע בלוט פאר רעליגיעזע צוועקען, וועז א קריסטליכע קינד איז פארלארען געוואָרען אויף אייניגע שטונדען, האט געדארפט בלייבען שטיל פאר דער אל־געמיינער וועלט. די צוויי מינים אידען פון יענעם דארף, וואלטען געדארפט ציהען דיעזעז טראקמען, וועלכער דיענט דארטען אלם מעיאר, צו פאראנטוואָרטליכקייט, אבער בשום אופן ניט מאכען דערפון א גערודער איבערן גאנצען לאנד און פיליכט אויך איבער דער גאנצער וועלט. מאלע וואס א פויער ארער אז אונווייסענדער רעדט זיך ארויס! צוויישען די 120 מיליאן מענשען פון אמעריקע, קען זיך דאך טרעפען, אייניגע פארגרעבטע שלעכט־מיינענדע.

מר. לואי מארשאל און ראבבי סטיפען ווייז האבען גוט געטאהן מיט זייער שרייבען צו די צוויי ליטע, אויפ־פאדערונג זיי צו רעזיגנירען פון זייער אמט, וועז ניט וועלען זיי ברעננען א נעריכטליכע קלאנג געגען זיי אין קאורט, אבער אויפבלאזען די געשיכטע און שרייבען גאנצע פיידזשעס וועגען דעם, מאכט שוין די נעשעהעניש אזוי ערנסט און פאפולאר אז עס קענען זיך נעפינען קרענקס, און נאך גראבע פויערים וואס וועלען נאך טאהן דעם ביישפיעל פון דיעזע אונווייסענדע לייטע.

פיעלע האבען באשטעטיגט, אז דאס וואס סענזאציא־נעלע צייטונגען גיבען פיעל פלאץ פאר מארד קייסעס, פארגרעסערען זיי דורך דעם די צאהל מארדען, און דאס זועלבע קען געזאגט וועדען וועגען פאלשע בלבולים אויף ריטועלע מארדען.

עס איז באוואוסט אז א קליינער פייער וועדט באלד פארלאשען פון זיך זועלבסט, אבער וועז מען בלאזט דאס אויף דאז קען ער וועדען שעדליך, אז מען זאל דארפען האבען זעהר פיעל פייער־לעשער.

די צייטונגען, בפרט די אידישע, דארפען ניט מאכען דערפון א גרויסען וועזען און שרייבען דערויבער טאג־טעגליך גאנצע קאלומס, און דאז וועלען פון זיך אליין פארשטאפט וועדען פי שוטנינו ושונאינו.

נאך יום טוב

די מיאום'ע פאסירונגען וואס האט געטראפען די לעצטע ימים נוראים אין בראנקס, וואו אין אייניג האלם וואו עס איז פארקויפט געוואָרען טיקעטס צו פראוועז דארטען ג־ט'עם דיענסט מיט באוואוסטע חזנים און בעלי תפילות, און נאכהער אז עס איז נעקומען ראש השנה, און די אדוועדטייזטע חזנים זיינען ניט נעקומען, איז נעקומען צו סקאנדאלען, מיט שלעפעניש אין דיספריקט אטארני'ס אפיס, אויך דער פאל פון פלעטבוש, וואו אין א האל נעדונגען פון אזוי נערופענעם רב פאר ראש השנה ויום כפור, איז פארקויפט נעוואָרען עליות, און דער אזוי־נערופענענער רב האט יום טוב נענומען פאר די עליות מזומן בעלט, דיעזע פאסירונגען און ענלאכע באווייזען ווי נערעכט עס זיינען די פארשידענע רבנים קאמיטעס, וועלכע האבען אפעלירט צום בריטען עולם ניט צו קויפען קיין ראש השנה טיקעטס, פאר סיטם אין האלען אדער טהעאטערס, וועלכע וועדען פארדונגען פאר ימים נוראים.

דער חסרון איז אבער, וואס די רבנים פאנגען אז צו רעדען וועגען דעם אייניג וואכען פאר די ימים נוראים, אין א צייט וען אלעס איז שוין אפגעטאהן, די האלס פארדונגען, די טיקעטס פארקויפט, קאנטראקטען מיט חזנים נע'חתמ'עט, אז עס איז שוין צו שפעט צו ציהען זיך צוריק.

די רבנים אלס א גאנצער ראבינאט — ניט יעדער וער זאל רעדען נאר אין זיין נאמען אליין, — האבען נע־דארפט אנפאנגען רעדען וועגען דעם יעצט, וויינטער צייט, און אזוי פיעל ארייגרעדען צום פאלק, אז די יעניגע זאל פארגעהן דער חשק צו אזעלכע אונטערנעהמונגען פאר ימים נוראים.

און אפשר זאלען די רבנים ניט יוצא זיין מיט רעדען, נאר אויך טאהן עטוואס ממשות'דיגס אין דעם ענין. די ארבייט דארף זיין לויט אונזער מיינונג, ווי פאלגט:

עס זאל נערופען ווערען א קאנפערענץ פון פאר־טרעטער פון די שוהלען מיט די האל־קיפערס, זיי זאלען פארהאנדלען צווישען זיך, צו געבען איינע די אנדערע נעגענזייטיגע הילף.

פיעלע קאמיטעען האבען נעענטפערט צו קאמיטעען פון רבנים וועלכע האבען אפעלירט צו זיי ניט צו פאר־דינגען זייערע האללס פאר ימים נוראים, — אז כל זמן די שוהלען פארדינגען זיך פאר התונות און באנקעטען, און מאכען פון שוהלען האללס, דערפאר מאכע זיי פון האללס שוהלען, אבער וועז די שוהלען זאלען נאר דיענען פאר אמת'ע רעליגיעזע זאכען, און די האללס פאר נע־זעלשאפטלאכע ענינים, וועט דאס ברענגען אז זיי זאלען זיך העלפען איינע די אנדערע, און דער נאנצער שוהל־האל ענין וואלט קענען אויסגעגליכט ווערען.

וועז די רבנים זאלען מיט א אמת זיך נעהמען צו דעם און אנפאנגען שוין צו ארבייטען וועגען דעם, איז מעגליך אז עס זאל נעענדיגט ווערען, ביז דער צייט פון

ימים נוראים הבע"ל. עס וואלט נעווען א גרויסער הילף פאר די שוהלען און עס וואלט אויסגעמיטען נעווארען דער חילול השם פון די האללס.

עורך הגערך

מיט גרוים באדויערען מעלדען מיר צו אונזערע פיעלע סובסקרייבער דאס אונזער ווירדיגער חבר הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ רעדאקטאר פון „דגל ישראל" האט צוליב זיין פיעלפאכער פארצווייגטער פרוכטבארער ארבייט אויף פיעלע נעביטען פון אידישקייט איז נעצוואונגען אפצוזאגען זיך פון צו זיין רעדאקטאר פון אונזער צייטונג.

זיין גרויסע אונערמידליכע ארבייט אויף דעם נעביט פון חנוך, איבערהויפט לעצטענס ווען ער האט אויף זיך נענומען די גרויסע קאלאסאלע וויכטיגע ארבייט פון אר־נאניזירען אן אגודת הרבנים המחנכים, וואס דאס נעהמט פון איהם צו פיעל צייט, מוטה און ענערגיע. צו דעם אלעמען איז ער לעצטענס פיעל פארנומען מיט פארענ־דיגען א נייעם וויכטיגען ספר צו זיינע 13 וואונדערבארע ספרים וואס ער האט שוין ביז איצט מחבר געווען. אט די אלע גרויסע ארבעטען נעהמען ביי איהם צו זיין נאנצע פרייע צייט און ער איז פשוט נישט ביכולת צו טראגען אויף זיך אזא פאראנטווארטליכע גרויסע הייליגע ארבייט ווי רעדאגירען דעם „דגל ישראל".

דער „דגל הרבנים" דריקט אוים פון טיעפען הארצען זיין דאנק און אנערקענונג פאר זיין איבערגעבענער אר־בייט אלס רעדאקטאר ביז היינט און האפט דאס אויך אויף ווייטער וועט אונזער איבערגעבענער חבר אונז באשענקען מיט זיינע באלעהרענדע פיעלזאגענדע אר־טיקלען, וועלכע זענען אלע מאל וויכטיג און אינטערע־סאנט.

מיר ווינשען איהם גרויסען ערפאלג אין אלע זיינע אונטערנעהמונגען אויף דעם געביט פון תורה און עבודה.

אונזערע גדולים די גדולי האומה

פון הרב ר' אהרן דים

רבנו סעדיה גאון און די קראים

(2טע פארטזעצונג)

עס איז העכסט וויכטיג צו געבען א קלייגע באלייכ־טונג איבער דער פאלשער שיטה פון די קראים, אפילו פון דעם ריין מענשליכען שטאנדפונקט. אינ'ס ערשטען אויגענבליק קען מען מיינען, דאס די קראים, וועלכע האבען גלייקענט אין דער הייליגער תורה שבעל פה, הא־בען גווואלט אזוי ארום זיך דערלייכטערען פון די היילי־גע פפליכטען וועלכע די תורה שבעל פה לייגט ארויף אויף יעדען אידען. עס וויזט זיך אבער ארוים אז דאס איז פונקט פארקעהרט, ווייל דורך דעם וואס די קראים האבען זיך געהאלטען שטארק אנגעקלאמערט אין דעם פשוט'ן באדייט פון דער תורה שבכתב און האבען ניט געווואלט הערען דעם פשט ווי ער איז מקובל מסיני, האבען זיי זיך דערמיט נאר ניט ערלייכטערט נאר נאך מעהר שוועהר געמאכט די מצוות, דאס אינ'ס פראקטישען לעבען איז עס קוים מעגליך געווען אויסצופיהרען. איך ווייל דא ברענגען בלויז אייניגע ביישפיעלען:

אין דער תורה פרשת אמור כ"ד, פסוקים י"ט—כ' שטעהט דאס ווען אייגער מאכט דעם אנדערען א פעהלער, איז אזוי ווי ער האט יענעם געטאהן אזוי זאל איהם צוריק געטאהן ווערען: שבר תחת שבר, א בראך פאר א בראך, עין תחת עין א אויג פאר א אויג, שן תחת שן א צאהן פאר א צאהן.

אונזערע חז"ל די חכמי התלמוד האבען מקבל געווע־זען דעם פשט נישט אין דעם פשוט'ן זינען פון ווארט נאר זיי האבען געטייטשט אזוי: ווען אייגער שלאגט אוים דעם אנדערען א אויג אדער א צאהן, דארף ער פאר דעם באצאהלען א געלד פארניטיגונג לויט ווי דאס בי"ד ווערט באשטימען (ב"ק פ"ד ע"א). לויט די שיטה פון די קראים וועלכע האלטען ניט פון פשט פון תורה שבעל פה נאר בלויז פון דעם פראסטען פשט, דאס עין תחת עין מיינט עין ממש, וואס דאס הייסט פשוט, ווען אייגער שלאגט אוים דעם צווייטען א אויג אדער א צאהן דארף מען דעם יעניגען אויך אויסשלאגען א אויג אדער דעם צאהן איז דאס ניט נאר א שטרענג שטראף נאר אויך אן אונגערעכטע שטראף. ווייל, צום ביישפיעל, ווען צוויי מענשען האבען אויסגעשלאגען אנדערע צווייי מענשען יערען אן אויג, איז דאך די שיטה פון קראים דאס מען זאל זיי אויך זייערע אויגען אויסשלאגען. קען עס אבער פאסירען, דאס אייגעם וועט מען אלס שטראף אוים־שלאגען זיין אויג און עס וועט איהם מעהר נאר ניט שאדען. ער וועט נאר פארליערען דאס אויג. ביים צוויי־טען אבער קען פאסירען דאס ווען מען וועט איהם אוים־שלאגען זיין אויג, זאל זיך דורך דעם מאכען אן אנדערר

שלעכטער צופאל און עס זאל איהם קאסטען זיין גאנץ לעבען. אלזא, וועט איינער האבען א פארדינטע שטראף און דער צווייטער א שוועהרערע נישט פארדינטע שטראף, וועהרענד ביידע האבען דאס זעלבע פארברעכען באגאנגען, און ווי איז אויף אזא אופן דער משפט צדק?

יעדער לאגיש דענקענדער מענש זעהט גלייך איין ווי פאלש אזא משפט איז, און ווי נערעכט זיינען געווען אונזערע חכמים בקבלתם.

א צווייטער ביישפיעל: לויט אונזער דין מעג מען מחלל זיין שבת צוליעב א געפעהרליכען קראנקען, צוליעב א חולה שיש בו סכנה די תורה הקדושה זאגט וחי בהם, דאס הייסט די מצוות זיינען נעגעבען געווארען מען זאל מיט זיי לעבען, ולא שימות בהם, ניט מען זאל שטארבען דורך זיי, די חז"ל האבען מקבל געווען, אז דאס וואס די תורה האט פארבאטען מחלל שבת צו זיין איז ניט חל ביי א קראנקען שיש בו סכנה, — „חלל עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה", זיי מחלל איין שבת פאר דעם הולה שיש בו סכנה, כדי ער זאל נאך קענען היטען א סך שבתות.

די קראים אבער, האלטען דאס ניט, זיי זאגען פשוט כפשוטו, אז אויב אפילו א קראנקער איז אין געפאהר ער זאל זיין לעבען פארליערען, אויב נאר דאס ראטעוועט זיינם איז פארבינדען מיט חילול שבת, זאגען די קראים, אז שטארבען זאל ער און מען זאל איבער איהם ניט מחלל זיין דעם שבת.

אזא האנדלונג איז סותר דעם „וחי בהם" און עס האלט אויך ניט אוים דעם לאגישען שכל.

און אט זיינען נאך אייניגע ביישפיעלען: לויט זייער שיטה איז פארבאטען ארויסצוגעהן אים שבת פונ׳ם הויז, אין אזא שטאדט וואו עס וואוינען אויך ניט־אידען. פריי־טאג אוועגד טאהר מען ניט לויט זייער שיטה אנצינדען ליכט כדי זיי זאלען ברענען שפעט אין דער נאכט, נאר מען דארף פארברענגען דעם גאנצען שבת־נאכט אין דער פינסטער. צו גרייטען פון פרייטאג ווארימע מאכלים אויף שבת טאהר מען לויט זייער שיטה אויך ניט, נאר אום שבת עסען זיי קאלטע שפייזען. די מצה וואס מען עסט אום פסח, טאהר ניט זיין, לויט זייער שיטה, פון ווייצען מעהל נאר פון גערשטען מעהל. ווידער לויט זייער שיטה טאהר מען ניט חתונה האבען אפילו מיט די וויייטעסטע קרובים, אפילו א שישי בשישי און נאך וויי־טערע קרובים.

פון דיעזע עטליכע ביישפיעלע קען מען זעהן ווי לעכערליך עס איז די באהויפטונג פון אייניגע פארשער, אז דער ציעל פון די קראים איז געווען זיך צו ערליכ־טערען פון די טראדיציאנעלע פפליכטען, ווייל ווי מיר זעהן, איז פונקט פארקעהרט ווי יעדער קען עס לייכט באגרייפען פון די אויבענדערמאנטע קורצע ביישפיעלע.

דיעזע באלייכטונג האב איך דא געגעבען צו צייגען ווי פאלש און נאריש עס איז די באהויפטונג פון די אונ־וויסענדע מאדערנע רעפארמער, וועלכע זאגען דאס די חז"ל האבען שווער נעמאכט די שמירת המצות. פאר־קעהרט מיר זעהען דייטליך דעם היפוך פון דעם, דען עס איז ניט פארנענען א שעהנערע און אננענעהמערע זאך, ווי מקיים צו זיין אלע מצוות התורה ווי די תורה שבעל פה לערנט אונז. עס איז רוח המקום נוחה הימנו ורוח הבריות נוחה הימנו.

די ריכטיגע אידען, וועלכע גלויבען אין תורה שבכתב און אין תורה שבעל פה, האבען באטראכטעט די קראים אלס אבגעשטאנענע פונ׳ם אידענטהום, שאין להם חלק באלקי ישראל ולא בתורתו.

בייס צווייטען בית המקדש האט מען די צדוקים אויך באטראכט טיילווייז אלס אבגעפאלענע פונ׳ם אי־דענטהום. היסטאריש איז ניט באשטעטינט געווארען אז די צדוקים זענען באטראכט געווארען אלס נענצליך אפגעפאלענע פון אידען, עס איז נאר באוויזען געווארען, דאס א צדוקי האט ניט געקענט זיין אייגנער פון די סנהדרין, דאמיט ער זאל ניט קיינע פאלשע פסקים לויט שיטה ארויסגעבען. א צדוקי האט מען ניט צוגעלאזט ער זאל ווערען א שורר על הצבור, כדי ער זאל קיינעם ניט קענען באאיינפלוסען נעמען דער אידישער טראדיציאן, דאס באווייזט אז מען האט זיי ניט איננאנצען פאר־שטויסען פונ׳ם אידענטהום. ווען אבער אונזערע היי־ליגע גאונים זצ"ל האבען די קראים אין גאנצען ארויס־געשטויסען און אבגעזונדערט פונ׳ם אידענטהום, שיינט עס, דאס די קראים זיינען נאך ווייטער געגאנגען מיט זייער שטה ווי די צדוקים.

די קראים פון זייער זייט, בעצייכענען די אידען וועלכע גלויבען אויך אין תורה שבעל פה, אלס מחללי שבתות, וויייל די קראים ווי איך האב שוין פריהער גע־שריבען האבען דאך אננענומען אז דאס וואס עס שטעהט אין דער תורה לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת, דאס אום שבת טאהר מען ניט אנצינדען קיין פייער מיינט, פשוט, דאס מען טאר ניט אום שבת אין א אידיש הויז לאזען ברענען א פייער און קיינע ליכט, אפילו ווען מען האט דאס אננעצונדען פרייטאג בייי־טאג דאדורך האבע די קראים געפופען די יעניגע וואס האבען אננעצונדען ליכט פון פרייטאג אויף שבת, — מחללי שבתות.

אויך האבען די קראים באהויפטעט דאס די אידען זענען עובר אויף גלוי עריות, וויייל זיי הייראטען מיט וויייטע קרובים, וועלכע די תורה שבעל פה ערלויבט, וועד רענד די קראים האבען פארבאטען צו הייראטען אפילו מיט דעם וויייטעסטען קרוב.

מען קען זאגען אויף די קראים דאס וואס שלמה המלך האט געזאגט: „הכסיל בחשך הולך" דער נאר נעהט אין דער פינסטער. אזוי האבען די קראים נע־בלאנדזעט אין דער פינסטער און ניט געוואלט נעניסען פון דער אמת'ער ליכטיגקייט, — אור תורתנו הקדושה!

(פארטזעצונג פאלגט).

דער מצב התורה והרבנים באמעריקא

פון מהרא"ד

ויהי ביומי שפוט השופטים, אמר רבי יוחנן דור ששפטו את שופטיו (ב"ב ט"ו ע"ב).

אין דעם אויבענדערמאנטען מאמר שפיגעלט זיך אפ דער מצב התורה והרבנים אין אמעריקע. דער אמעריקאנער איד איז געוואָרען א שופט את שופטיו, א קריטיקער און אן אורטהייל געבער איבער די רבנים. דער אמעריקאנער איד איז ניט ווי דער אמאלינער איד. ער זוכט ניט צו דערהויבען דעם כבוד התורה פאר וועלכען זיינע עלטערען האבען זיך געלאזט מקריב זיין. ניין! פאר־קעהרט, ער איז נאר א מתכבד בקלונם. וועז עס טרעפט זיך דאס מען איז מבזה א רב, דעם נושא התורה והיהדות, אדער מען וואַרפט א פאלשען חשד אויף א רב'ס א הכשר, מעג דער רב, דער הכשר־געבער, זיין אייגער פון די חשוב'סטע רבנים מפורסמים, האט דער אמעריקאנער איד דערפון א נחת רוח דאס מען האט באליידיגט א רב.

דער עולם קרעכצט ניט און זיפצט ניט אויף דעם עלבון התורה, דאס די תורה איז אין אמעריקע געקומען אויף אזא מצב השפל, צו אזא נידעריגע שטופע, דאס וועז עס וועלט געוואָרפען שמוץ אויף א רב מעג זיין א ענין, וואס איז נוגע דעם כלל ישראל, דהיינו אזוי ווי דער פאל וואס עס געהט אן שוין זייט א פאר מאנאטען, זלזולים מיט בלבולים שקרים וועגען א הכשר אויף א וואורשט־פעקטאָרי — פארהאלטען זיך די בעלי בתים צום גאנצען עסק גלייכגילטיג, ואין פוצה פה ומצפצף, און עס געפינט זיך ניט איינער ער זאל זיך אננעהמען פאר דעם כבוד פון דעם באליידיגטען רב. עס איז א מאהל גלייבער צו איגנאָרירען א באליידיגונג, אבער וועז? וועז עס איז א זאך וואס איז נוגע א יחיד. דער ענין פון כשרות איז נוגע דאס גאנצע ארטהאדאקסישע אידענטהום אין אמעריקע און אזא זאך וואלט ניט באדארפט פארשוויגען וועלען, און וועז אפילו די בריטע מאסען שווייגען, וואלט באדארפט די קאנגרעגיישאן פון דעם רב צוליעב דעם רב'ס כבוד און ציליעב איהר אייגענעם כבוד אויף זיך נעהמען די עובדא אגיטירען צווישען די בריטע מאסען, דאס עס זאל זיך בילדען א פריוואט קאמיטע פון חשוב'ע ארטהאדאקסישע בעלי בתים, וועלכע זאלען אויסהערען די אנגרייפער מיט דעם אנגעגריפענעם און אונטערזוכען אויך די פעקטאָרי און מברר זיין דעם אמת לעיני כל.

דאס, וועלט ליידער ניט געטאן!

פאר אלע צוועקען איז דא נעלד און צייט אבער פאר אזא וויכטיגען ענין איז קיינער ניטא אין דער היים.

וועז אזא קאמיטע זאל געשאפען וועלען קיין נאר מענליך זיין דאס עס זאל נעפינען וועלען א וועג דעם נאנצען מצב הכשרות אין אמעריקא צו פארבעסערען.

און איך דענק דאס דער מצב הכשרות וואלט אויך נעקענט פארבעסערט וועלען, וועז עס זאל זיך בילדען א ועד הכשרות פון בעלי בתים, און דער ועד הכשרות זאל צאהלען די רבנים שכירות פאר זייער השגחה אויף די פעקטאָריעס, און עס זאל אזוי איינגעפיהרט וועלען דאס יעדער רב זאל אנטהייל נעהמען אין דער השגחה, דהיינו וועז איין רב האט היינט באזוכט פעקטאָרי נומער... זאל מארגען אן אנדערער רב באזוכען די פעקטאָרי, און אזוי זאל עס געהן כסדר, דאס יעדער רב זאל קומען איין דער רייהע, דאן וועט זיכער זיין א ריכטיגע השגחה מיט אן אמת'ע כשרות אהן מכשולים, און דאס געלד פאר די הכשרים זאל אריינקומען אין דעם ועד הכשרות, און עס וועט אויפהערען קנאה ושנאת חנם און עס וועט זיין שלום על ישראל.

הזקו ואמצו!

ב"ה ה' מטות, תרפ"ה, זאלקווא, יע"א.

ברכת שלומים לכל בני החבורה דגל הרבנים, יהי נועם ד' עליהם ובכל אשר יפנו ישכילו לרומם קרן התורה והיהדות!

בתור הבר נאמן ל„דגל הרבנים", כי נתאמת לפנינו בהרבה נסיונות אשר לבו נאמן עם ד' ואת קדושיו, שמחתי מאד בראותי במ"ע מעיר וואַרשע המכונה „דער יוד" כי בהתאחדות עם החבורה כנסת ישראל התאספו יחד לטכס עצה בנוגע לחיזוק התורה והמצוה, זו היא כנסיה לש"ש, ותמה אני איך ימלאו פי המטיפים לדבר סרה על גדולי התורה אשר קטנם עבה ממתנם.

חזקו ואמצו! מקול המנגדים אל תחתו ולדעתי יתייחס ליה אשר אמרתי בדרך מליצה, הרודף אחר הכבוד, היינו שהרדיפות הוא אחר הכבוד שיש לזולתו. כי ע"י הכבוד בורח מאת הרודף. יהי ד' עמכם, ותזכו לעשות קדושות ונצורות בנוגע לזכות הרבים במצות שמירת שבת, וטהרת המשפחה, ובחינוך הבנים על יסודות התורה והיהדות.

הכ"ד המדבר למען התורה והמצוה,

פנחס רימאלט,

האב"ד דקה"ק זאלקווא והגליל בפולין.

נ. ב. — אם אתכבד מאתכם להשיב על דבר שאלה שצריכין לברר הלכה לאמתה, הנני מוכן, לחות דעתי כפי אשר יסעייני מן השמים ברצות ה'.

דער פנקס

דורך דעם מאנאט תשרי, איז אפגעהאלטען געוואָרען אייניגע אסיפות ביי דעם „דגל הרבנים", וואו עס זענען באהאנדעלט געוואָרען אייניגע וויכטיגע פראגען בנוגע שבת, כשרות און תקנת עגונות. צוליעב די ימים טובים האבען פיעלע רבנים ניט געקענט אנטהיי׳ל נעהמען אין די אסיפות, אבער די ארבייט איז אננעגאנגען מיט ערפאלג.

א קאמיטע, באשטעהענד פון הרב ר״א יודעלאוויץ, הרב ר׳ יעקב איסקאלסקי, הרב ר׳ אהרן דים, און א בעל הבית מר. ברעסמאן, האבען געהאט א קאנפערענץ מיט דעם אסיסטענט יונייטעד סטייטס דיסטריקט אטורני וועגען דער תקנת עגונות פראגע. עס האט זיך געהאנדעלט וועגען אן איינצעלנעם פאל, וואס א מאן וועלכער איז באשטימט ארוים געפאהרען פון בראזיליע נאך יונייטעד סטייטס אלס בלינדער פאסאשיר, איז קיין מאל נאך אמעריקע ניט געקומען און עס איז כמעט ווי באשטימט אז ער איז פאראומגליקט געוואָרען דורך א צווייטען. און אזוי ווי עס איז געווען באריכטעט אין די צייטונגען, דאס שמוגלער לאזען אראפ בלינדע פאסאשישי־רען אין וואסער, פטור צו ווערען פון זייער טריפה מענשליכע וואָארע, איז דער דיסטריקט אטורני געבעטען געוואָרען צו מאכען א חקירה ודרישה וועגען דיעזען און אנדערע פאלען.

רייד־ענדיג וועגען דיעזער קיים, האבען די רבנים פארלאנגט אז דער דיסטריקט אטורני זאל העלפען דעם „דגל הרבנים" אין אלע ענינים וואס באלאנגט צו תקנת עגונות.

מר. מינטצער דער אסיסטענט דיסטריקט אטורני, האט זיי גערן פארשפראכן צו העלפען אין זייער אונטער־נעהמונג, און צוגעזאגט צו קאנפערירען מיט א קאמיטע פון דגל הרבנים, פון צייט צו צייט, און ער וועט זיי געבען די פולע שטיצע וואס עס איז אין זיין כח, און פון יעצט אן וועט דער „דגל הרבנים" זיך נעהמען מיט מעהר כח, צו רעטען די טויזענדע עגונות מכל קצות הארץ.

עס איז אויפגענומען געוואָרען די פראגע פון שמירת שבת, וואס ווערט נתחל׳ל פון די בעקערס, צוליעב אן אינצידענט, וואס האט פאסירט לעצטען יום כפור. די געשיכטע איז געווען ווי פאלגט: אידען זענען געקומען צו הרב ר׳ יעקב איסקאלסקי אין ביאליסטאקער שוהל יום כפור צו מוסף, און האבען דערצעהלט, דאס אין א גרויסער בעקערי אין דער איסט סייד, ווערט נעארבייט יום כפור. הרב איסקאלסקי האט אוועקגעשיקט א קא־מיטע פון א מנין אידען, זעהן צו דאס איז אמת, און באקומענדיג א תשובה, אז עס איז ריכטיג, האט ער זיך מיישב געווען מיט קאנגרעסמאן סעמיועל דיקשטיין און נאך לאיערס און האט געהאלטען א רעדע פאר נעילה, שארף באטאנענדיג וועגען חילול שבת ויום טוב ביי די בעקערס, איבערהויפט ביי אזא פירמא, וואס זייער ברויט ווערט אננענומען פאר עכטע כשר׳ע און האט גע־זאגט, אז כאטש די לאיערס האבען איהם געזאגט דאס ער מעג זאגען זיין חוות דעת על פי דין דאך ווי׳ל ער ניט גומר דין זיין שלא בפני בעל דין, און באלד נאך יום כפור וועט געזעצט ווערען א בית דין פון דגל הרבנים, וועלכע וועלען אויסהערען די בעלי בתים פון דיעזער פירמא.

דער בית דין וועלכער איז באשטעהן פון הרב ר״י פיימער, הרב ר״ל גארטענהויז, הרב ראי״פ ניומאן, הרב ר״צ לעדערמאן, הרב ר״ש ביק און הרב דים מזכיר. האבען אויפגענומען די אנקלאגע און אויסגעהערט די פארטהיי־טיקונג פון בעל הבית מיט א קאמיטע פון די בעקערס יוניאן האט ארויסגעגעבען א פסק, אז וועז ער וועט אויף זיך נעהמען אויף ווייטער ניט צו ארבייטען שבת ויום טוב, און עס וועט אנגעשטעלט ווערען א איש נאמן משגיח צו זיין, אויף די פעטען וואס וועלט ארייי־געטאהן אין די ברויט, דאן וועט מען מכריז זיין אין אלע שוהלען וועגען זיינע ברויט. ער האט געענטפערט, אז ער האט פארקויפט זיין בעקערי צו א קריסטליכע קאמפאני, און דערפאר קען ער ניט ענטפערען בעפאר ער וועט זיך דורך רעדען מיט די נייע בעלי בתים.

זעהענדיג אבער וואס פאר א גרויסען רושם די גע־שיכטע האט נעמאכט אין גאנץ ניו יארק, און די גרעסטע רבנים און די גרעסטע שוהלען האבען נערעדט פון דעם אויף זייערע בימות סוכות, האט די קאמיטע פון דער בעקערס יוניאן געזאגט אז זיי וואלטען גערן זיך פאר־בונדען מיט די רבנים, אויסצוארבייטען פלענער, אז אלע בעקערס זאלען סטאפען ארבייטען שבת. און עס איז בשלאסען געוואָרען אז נאך יום טוב זאלען קאמיטעען זיך צוזאמען קומען, און האבען א קאנפערענץ וועגען דעם גאנצען ענין.

דער מיטינג האט אויך אויסגעהערט דעם באריכט פון דער קאמיטע. הרב פיימער, הרב ר׳ יצחק סאדין און הרב ביק, וועלכע האבען אונטערזוכט דעם גרויסען מושב זקנים בנות יעקב פון די בראנקס, און האבען באריכטעט דאס אלעס פיהרט זיך דארטען על טהרת הקודש בשמירת

שבת ובתכלית הכשרות. דער „דגל הרבנים" האָט אַנ־
געוומען אַ דאנק רעזאָלויציע צו די בעאַמטע און פיהרער
פון מושב זקנים, און רעקאָמאַנדירט זיי אַלע אידען
ברויכען צו שטיצען אזא וויכטיגען און נויטיגען אַנ־
שטאַלט.

ביי דיעזען מיטינג איז נערעדט נעוואָרען מיט ענט־
ריסטונג וועגען די פאַרלויסדונגס בריף וואָס עס ווערט
געדרוקט אין דער טעגליכער פרעסע און געשיקט פרייוועט
פון נעוויסע רבנים נענען רבנים, וואָס מאַכט דעם נאַמען
פון אָרטהאָדאָקסישע רבנים לשמצה בקמיהם, און עס איז
באשלאָסען נעוואָרען אז מען זאָל ניט אַנפיהרען אַ פּרעס
פאַלעמיק וועגען דעם, נאָר איבערגעבען דיעזען ענין צום
ועד המשותף מבנסת ודגל הרבנים.

עס איז נערעדט נעוואָרען וועגען דעם אויפפאַדערונג
פון מר. א. ב. נאָלדבערג אין „מאָרגען זשורנאַל" אז די
רבנים פון אַמעריקע האָבען נעדאַרפט וועקען דעם אַמע־
ריקאַנער דעת הקהל, וועגען די גוואַלדטהאַטען וואָס ווערט
אַנגעפיהרט אין סאָוועטען רוסלאַנד וועגען דער אידישער
רעליגיאָן פון די יעווסעקציע, און עס איז אַרויסגעבראַכט
נעוואָרען דאָס איין רבנישע אָרגאַניזאַציע קען ניט נעהמען
אויף זיך אזא אויפגאַבע, ווייל דאָן וועט דאָס ניט מאַכען
די נעווינשטע ווירקונג. אזא אונטערנעהמונג און בא־
וועגונג מוז נעמאַכט ווערען פון אַלע אַמעריקאַנער רבנים
אָהן אויסנאָהם. מען זאָל אָפּוואָרטען נאָך א קליינע צייט,
וועלען זיך אַלע רבנים באַדענקען אז דאָס בעסטע פאַר'ן
אַלגעמיינעם יודענטהום איז דאָס עס זאָל זיין שלום בין
הרבנים, און יערערער זאָל מבטל זיין טובת וכבוד והנאת
עצמו, לטובת דאָס אויפהאַלטונג פון תורה ודת ביי דעם
גאַנצען אידישען פאָלק. מען טאָהר זיך ניט שפּיעלען
אין פּאָליטיק וועו עס האַנדעלט זיך וועגען קיום הדת
ביי דריי מיליאָן אידען, כן ירבו, אין רויטען רוסלאַנד.

די איבערינע ענינים פון טאָגעס אָרדנונג ווי אויך
בחירות פון בעאַמטע לשנה הבאה, איז אָפּגעלייגט גע־
וואָרען פאַר נאָך יום טוב, וועו דער דגל הרבנים וועט
זיך נעהמען מיט מעהר ענערגיע פאַר זייענ הייליגע
אויפגאַבען.

* * *

דער באוואוסטער לואים מארשאל, האָט אַרויסגע־
שיקט אייגלאַדונגען, צו א גרויסע צאָהל פון אַלע קלאַסען
אידען, פאַר א קאָנפערענץ אויף דעם 20—21טען אָקטא־
בער, צו באשפּרעכען דעם באריכט פון דער וועלט קא־
מיסיאָן, וועלכע האָט לעצטען יאָהר באַווכט ארץ ישראל,
און האָט אָפּגענעבען א פולען באריכט אויף אַלע געביטען.
די ציון עקזעקוטיוו האָט שוין פאַרהאַנדלט דעם באריכט
און האָט איהם גוט נעהייסען מיט קליינע ענדערונגען.
יעצט וויל מר. מארשאל אז די אַמעריקאַנער אידען אין
אַלגעמיין זאָל איהם פאַרהאַנדלען און אויב מען וועט
איהם גוטהייסען, דאָן זאָל נעבילדעט ווערען די „דזשואיש
איידזשענסי".

עס וואָלט אַבער זיין גוט, וועו ער וואָלט צושיקט
דעם פולען טעקסט פון באריכט צו אַלע אַנטהייל־נעהמע־
דע אין קומענדען קאָנפערענץ, כדי יעדער זאָל וויסען אַלע
פונקטען וועגען וועלכע עס וועט זיך פאַרהאַנדלען.

* * *

אין די צייטונגען איז נעווען נעמעלדעט, דאָס די
שומרי משמרת השבת פון וואַרשא פויליען, האָבען גוזר
נעווען אויף די מוהלים, ניט צו מל זיין קיין קינדער פון
מחללי שבתות. אויף דעם אויפפאַדערונג פון הרב רא"א
יודעלאָוויץ איז אַוועקגעשיקט נעוואָרען פון דגל הרבנים
אַן אַנפראַגע צום וואַרשעווער ראַביגאַט, צי דאָס איז
נעטאָהן נעוואָרען מיט זייער הסכם, און צו דאָס איז נע־
טאָהן נעוואָרען מצד הדין, אָדער מצד תקנה וחרם? און
וועו עס וועט ערהאַלטען וועלען זייער תשובה, וועט דער
דגל הרבנים קאָרעגירען וועגען דעם.

* * *

דער פאַל וואָס עס האָט נעטראָפען ביים כותל מערבי
לעצטען יום כפור, וואו עס האָבען זיך אַריינגעריסען רע־
גירונגס פאָליציי און צעוואָרפען די מחיצה המבדלת צווי־
שען פרויען און מענער, האָט שטאַרק אויפגערודערט
די אַמעריקאַנער אידען צוגלייך מיט דער גאַנצער אידי־
שער וועלט, און הונדערטע רבנים האָבען פראָטעסטירט
פון זייערע בימות לעצטען סוכות נעגען דעם. די אגודת
הרבנים האָט אַוועקגעשיקט א קייבעל פראָטעסט צו דער
ענגלישער רעגיערונג.

דער פּלאָן פון אויסלייזען דעם מקום המקדש
פון אראָבישע הענד איז אויפגענומען געוואָרען
מיט פרייד, פון אַלע שיכטען פון אידישען פאָלק.
צו לעצט איז באריכטעט דאָס דר. וווייצמאַן האָט אויפ־
געזומען די פראָגע מיט דער ענגלישער רעגיערונג. אַלע
אידען כאיש אחד, וועלען אודאי העלפען מיטצוהעלפען
אין דעם.

עס איז נאָך פאַראַן צו באקומען דעם ספר
„תרי"ג מצוות"
כולל הלכה ודרוש
א צ ל
הרב המחבר, כפי האדרעסע:
RABBI J. ESKOLSKY
256 E. Broadway New York, N. Y.

רבנישע נייעס ::

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא ווערען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אין׳ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

הרב ר׳ אפרים פעלקאוויץ, געווען רב פון קענטאן, איז אויפגענומען געווארען אלס רב אין ברידזש־פארט קאנג. הרב פעלקאוויץ איז באוואוסט פאר איינעם פון די טהעטיגסטע רבנים, און געפינענדיג זיך נעבען ניו יארק וועט ער קענען פיעל לייסטען אויך פאר אל־געמיינע אידישע אינטערעסען.

* * *

נאך איינינע יאהר ערווארטונגען, האט די ישיבת רבנו יצחק אלחנן, דיעזען מאנאט געעפענט דעם ערשטען פאקולטעט פון ישיבה קאלעדזש, אנפאנגענדיג מיט 35 תלמידים. דאס איז אן עפאכע מאכענדער מאמענט פאר די תלמידי הישיבה, זיי זאלען קענען מעהר משתלם זיין, אין למודי קודש, תלמוד והלכות. אויב עס זאל אויס־געהאלטען ווערען דאס וואס דר. רעווועל האט געזאגט, אז די ישיבה וועט ווערען דער עיקר והקאלעדזש טפל לה, עס וועט ארויסגעגעבען ווערען תלמידים, וואס זענען כולם קודש, און ניט חצים לד׳ וחצים לכם.

* * *

די בריעף וואס קומען אן פון די רבנים פון סאוועטען רוסלאנד אין כערסאנער געגענד דערצעהלען עטוואס שרעקליכעס: זיי געהען אויס פשוט פאר הונגער. די ברויט קאמיסארען ענטזאגען זיך צו געבען זיי טיקעטס פאר זייער פאיאם: טענליכען פארציאן ברויט. עס העלפט ניט דער געוויין, פון זייערע פרויען מיט זייערע קליינע קינדער. די ענטפערס פון די רעגיערונגס אנגעשטעלטע זענען, אז מען וועט זיי פארהונגערען צום טויט, און זיי וועגדען זיך צו זייערע חברים אין אמעריקע, מיט גרויס רחמנות, אז מען זאל זיי רעטען, איבערצוטראגען דעם קריזיס פון הונגער יאהר. זיי בעטען אויך אז מען זאל ניט ארויסגעבען זייערע נעמען ווייל דאס שמעקט מיט טויט געפאהר.

עס ליגט א הייליגער פליכט אויף די רבנים פון לאנד, אז יעדערער זאל עטוואס טהאן צו העלפען א גרויסען צאהל רבנים מיט זייערע פאמיליעס אין זייער גרויסען נויט.

* * *

דער הארנייסטייפאלער רבי, וועלכער געפינט זיך פאר די לעצטע יאהרען אין אנטווערפען, קומט באלד נאך אמעריקא אין די אינטערעסען פון די רבנים פון רוסלאנד. עס איז צו האפען דאס ער וועט דא קריגען די פולע שטיצע פון רבנים און אדמורי״ם.

* * *

החכם ר׳ צדוק אלנאבלי, וועלכער געפינט זיך דא אין לאנד אלס פארשטעהער פון תימן׳ער אידען אין ארץ ישראל, וועלכע געפינען זיך אין א שרעקליכען צושטאנד, האט נעקראגען די גוטזאגונג פון אלע רבנים ארגאניזא־ציאנען, און עס ווערט געבעטען פון אלע אידען, זיי זאלען איהם העלפען אין אלע זיינע אונטערנעהמונגען.

* * *

זונטאג יום א׳ דסליחות איז נעפייערט געווארען דער סיום אויף סדר נשים אין דער שוהל 928 דעקאלב עוועניו ברוקלין. דער באליעבטער רב פון דער שוהל הרב ר׳ אהרן זלאטאוויץ האט געזאגט דעם הדרן מיט וואונדער־בארע חריפות ובקיאות, וואס האט די אנווועזנדע שרייב־געבראכט אין באגייסטערונג. דער למדן ר׳ חיים נתן בוראק נ״י האט אויך געזאגט א שהנעם הדרן על פי דרך הדרוש.

ברכת מזל טוב !

פון אונזער טיעפענייש פון הארצען באגריסען מיר אונזער זהער פיעל געהרטען יונגען רב

הרב ר׳ מיכל שמעון איסקאלסקי

בן אדוננו מורנו ורבנו הרב הגאון ר׳ יעקב איס־קאלסקי שליט״א, צו זיין אנקומען אלס רב אין דער שוהל בית הכנסת „עמנועל" פון בראנקס.

מיר קענען אייך פון קיגרהייט אן, און מיר האבען געהאפט דאס איהר וועט זיין א לייכטענדער שטערן ביים אידשען פאלק, און מיר ווינשען: עלה וצלח, וכסאך יעלה מעלה מעלה.

בשם,

בית הכנסת אנשי ביאליסטאק

מאקס באַרטה, פרעזידענט

משה פינקעלשטיין, וויס־פרעזידענט

באקאנטמאכונג!

אלע וועלכע באקומען דעם „דגל ישראל" ווערען געבעטען ארויינשיקען זייערע שולדען — 2 דאלער יעהרליך — אין אפיס פון דגל ישראל.

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא.

הרהורים ובאורים

עולם בבקרך בראש השנה, בהכרעת צדק תכריע שנה. גוכל לפרש על פי אמרם ז"ל (סנהדרין ל"ב), דיש לקיש רמי כתיב: בצדק תשפוט, וכתיב: צדק צדק תרדוף? אחר לדין — זהו „בצדק תשפט" בקו הדין גמור, ואחד לפשרה זהו „צדק צדק תרדוף" כלומר, הכרעת והכפלת הלשון צדק צדק, תורה לדון לפנים משורת הדין. וכזאת היא בקשתינו מאל אדון רם ונשא בעמדנו לפניו בדין בראש השנה, לאמר: עולם בבקרך — היום — ברה"ש, אל תדין אותנו מדין „בצדק תשפט" היינו בדין גמור, וכמו שאנו אומרים גם כן פדם היום מדין גמור, מלחייבם מלך! אלא בהכרעת צדק בהכפלת „צדק צדק תרדוף" המורה על לפנים משורת הדין, תכריע שנה וכמו שאנו אומרים גם כן — צדקם ברחמים ופקדם לטובה מלך!

* * *

כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. טעם וענין התשובה הוא, כפי מה שיבארו החוקרים והמפרשים, לאמר: מאחר שהאדם מתחרט על חטאיו, מתהפך הוא לאיש אחר, וכאיש שנולד מחדש דמי ואיננו עוד אותו האיש אשר חטא מקודם, וזה לדעתי „כשתילי תרומות שנטמאו ושתלן טהורין מלטמא"! אבל היות שהאדם החוטא מלבד שעובר הוא על מצות ה', שהיא בלא תעשה ועבר ועשה עוד חוטא הוא בכפלים ועובר הוא עבירה של היסח־הדעת, והגורם לו פגם של היסח־הדעת בגופו ונפשו! כי מיד שחוטא ואפילו בשוגג, מסיח הוא דעתו מלשמור את עצמו עוד והנקל לו, אחר כך לבוא לידי חטא במזיד; וכמ"ש בילקוט: לא יצר אדם על עבירות שעשה בשוגג, אלא על שנפתח לו פתח שיחטא אפילו במזיד! כי העושה עבירות מתדבק הוא בעבירות באופן שמהשוגג יבוא למזיד, וכמו שאמרו: מטמא את עצמו מעט מטמאין אותו הרבה; וזהו הפירוש מן שכר עבירה עבירה, עבירת של היסח־הדעת, ועל זאת העבירה של היסח־הדעת, המלוה לו לאדם בשעת חטאו, איגה מועלת התשובה. כי התשובה דיה להפקיע את עצם העבירה; והוא גם כן כדין „שתילי תרומה, שאף על פי שטהורין מלטמא עוד, אבל אסורין לאכול" הואיל ונפסלו בהיסח הדעת, ולמאן דאמר היסח־הדעת פסול הגוף הוא, אפילו אם יבוא אליהו ויטהרנו אין שומעין לו!

ולזאת אמרינן גם כן, כי התשובה אינה ממרקת את החטא לגמרי ואינה מטהרתו טהרה גמורה ורק תשובה עם יום הכפורים מועלת לכפר לגמרי. וזה שנאמר, כי ביום הזה — העצם של יום הכפורים — יכפר עליכם לטהר אתכם מ כ ל חטאתיכם, היינו גם מהיסח הדעת הבא לכם מכל חטאתיכם, „אשר פסול הגוף הוא ואשר אף אליהו הנביא אשר ישיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם בתשובה גמורה, אינו יכול לטהר אתכם אבל התשובה עם יום הכפורים, יכפר עליכם מכל חטאתיכם, גם מהיסח־הדעת, כי לפני ה' תטהרו, ומי מטהר אתכם? — אביכם שבשמים!

* * *

למה חרה לך ולמה נפלו פניך (בראשית ד'), וכי מה זו שאלה? הלא ראוי שיחרה לו, כי לא נתקבלה מנחתו ולא נתפיים ממנו, ואם כמאמר הכתוב לפתח חטאת רובץ, ראוי לו בודאי שיפלו פניו!

והנראה לי, שהקדוש ברוך הוא נתן לקין בשאלתו זו פתח־תשובה וחרטה!

וראשון תחלה נאמר כי התשובות: מיתה, יסורין, קרבן, תשובה, על שאלת „נפש החוטאת במה תתכפר?" נכללו בספורי התורה, במה שנאמר: ראשונה, אצל אדם הראשון, כי ביום אכלך ממנו מות תמות. אח"כ מצאנו העונש יסורים בהרבה ארבה עצבונך, בעצב תלדי בנים, ארורה האדמה, בעצבון תאכלנה, בזעת אפיך תאכל לחם, ואחר כך בימי קין והבל, שהביאו מנחה לה' זהו קרבן, עד כי באחרונה אמר הקב"ה שיעשה תשובה ויכפר!

ולדרכנו, כאשר ראה קין כי לא שעה ה' אל מנחתו, נפל בעצבות ויאוש גדול, לאמר על עצמו בטח רשע גמור הוא, אחר כי לא נתקבל קרבנו, ואין לו עוד תקנה עולמית ולזאת אמר לו ד', למה חרה לך, לא זו היא הדרך הטובה לפני האדם לכעוס על עצמו ולשום את עצמו רשע, ולמה נפלו פניך, לא זו הדרך ליפול בעצבות ויאוש יותר למדי כי עלול הוא האדם בזה האופן לצאת לתרבות רעה לגמרי, ולהפוך את הקערה על פיה. הלא יש דרך יותר טובה לפני האדם לעשות, לשוב בתשובה שלימה! וזהו הלא אם־תטיב, אם תקבל עליך מהיום והלאה להיטיב דרכך, שאת — אמחול לך על עונותיך! ועוד שאת — תעלה ותתנשא, וכמאמרם במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד, כי התשובה בלבב שלם מועלת לכל עבירות שבתורה אפילו ע"ז ג"ע וש"ד; ובכל עת, אם תיכף אחר העבירה, ואם בימי הבחרות, שהיא העת היותר טובה לתשובה, וזהו אם תיטיב, בודאי היא תשובה גמורה וטובה ולו אף בימי זקנה ושיבה, וזהו

ואם — אף אם לא תיטיב, אפילו אם התשובה לא תהיה בימי הבחרות ורק ביום המיתה, אם אך ישוב בחרטה עצומה ואמתית עד שיעיד עליו, היודע תעלומות, שלא ישוב עוד לזה החטא לעולם, אז מיד יקבלו וינשא ויעל את רוחו למעלה! והטעם, יען יודע ה' כי לפתח חטאת רובץ, האדם אינו אשם לגמרי, כי לפתה, תיכף מתחלת יום הולדו, חטאת היצר הרע רבץ עליו, ואליך תשוקתו, תמיד משתוקק ומתאוה להחטיאך, וכמו שמצינו (ברכות ל"ב), אלמלא שלש מקראות הללו נתמוטטו רגליהם של שונאי ישראל, חד דכתיב: ואשר הרעותי והקב"ה מתחרט על מה שברא את היצר הרע (סוכה נ"ב) וחד, דכתיב כחומר ביד היוצר, וחד, דכתיב והסירותי את לב האבן, וכמו שאמר גם כן ר"ש בן יוחאי (מדרש בראשית פ' כ"ב) „קשה הדבר לאמרו ואי אפשר לפה לפרשו, לב' אתליטין שהיו עומדים ומתגוששים לפני המלך אלו רצה המלך לפרשן ולא רצה המלך לפרשן נתחזק אחד על חברו והרגו, והי' מצוה ואומר מאן יבעי דינו קדם מלכא". כך קול דמי אחיך צועקים אלי כלומר עלי!

ולכן כאשר אח"כ התנחם קין על אשר עשה והתודה עלי פשעו ואמר אה"כ, גדול עוני מנשא, אמר לו ה' לכן כל הורג קין שבעתים יוקם!

הלמד מזה כי לעולם אל יתיאש אדם עצמו מן הרחמים ומן התשובה כי התשובה מועלת כאמור אף יום אחד ואף רגע אחת לפני מיתתו של אדם. ויהי רצון שיחזירנו בתשובה שלמה!

* * *

עת לעשות לה' הפרו תורתך. אפשר לומר, הנה במשמעות מועדי אפילו בשבת מועדי אפילו בטומאה, איכא פלוגתא דתנאי, ויש דמועדי לא משמע ליה — עיין פסחים ס"ו — לא כן מלת עתי, שמורה ומצוה זמן טבעי, אז מרבינין אפילו בשבת, עתי אפילו בטומאה לכו"ע — עיין יומא ס"ו ועיין בהתורה והמצוה למלבי"ם ז"ל פ' אחרי כ"ז — ההבדל בין מלת עת למלת מועד. וזה עת לעשות, אם הזמן לעשות המצוה מצוין וקבוע במלת עת או הפרו תורתך אפילו בשבת ואפילו בטומאה לכו"ע.

* * *

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר. במדרש תנחומא וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא? וכמו בענין סוכה וחגיגה כתוב בחמשה עשר יום לחדש השביעי כן ה"ל ולקחתם לכם ביום החמשה עשר ולא ביום הראשון! אלא ראשון לחשבון עונות! והפירוש הפשוט, לפי שתיכף במוצאי יום הכפורים עוסקים במצות סוכה ולולב ואין עושין עונות, לכך קורא יו"ט ראשון, ראשון לחשבון עונות ומן הכא ולהלאה חושבנא.

ואפשר לומר, כי לדברי ר' אבא דעכו (בר"ר ט"ו) דאמר שאותו האילן שאכל ממנו אדם הראשון אתרוג הי' והפרי עץ הדר זה, הי' ראשון לעונות, שנכשלו אדם וחוה על ידו והקב"ה לא גלה בפירוש לאותו האילן אלא ברמז, כי חס המקום על כבודו של אדם הראשון — ואולי לכך נתן לנו המצוה של פרי עץ הדר לכפר גם כן על עון הראשון. וזה ולקחתם לכם ביום הראשון ודרשו חז"ל ראשון לחשבון עונות!

* * *

תניא אמר ר' יהושע בן חנניא, כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה (סוכה כ"ו) לא ראינו שינה בעינינו, כיצד? שעה ראשונה תמיד של שחר, משם לתפילה, משם לקרבן מוסף, משם לבית המדרש, משם לאכילה ושתיה, משם לתפלת המנחה ומשם לתמיד הערבים, מכאן ואילך לשמחת בית השואבה! ולא נזכר בזה מתפלת ערבית? ואולי ריב"ח לטעמיה בברכות דתפלת ערבית רשות, ומשום שמחת יו"ט דלרב יהושע דמצוה היא וכן משום שמחת בית השואבה, בטלוה. ועיין בתוס' יומא פ"ז ד"ה והאמר רב מהברכות כ"ז.

מ. מ'

שאלות ותשובות

משנה אחרונה

ידידי הרב העורך ומו"ל נכבד!

למורת רוחי נאלץ הנני עוד הפעם, לבא בגליונו לפני קהל הקוראים הנכבדים ולהתנצל עצמי נגד המתנפל עלי, והנני מבטיחו נאמנה, שזה יהיה הפעם האחרון שאשיב למי שהוא בענין זה, כי יש הבדל בין הוראה היוצאת למעשה לכתחילה, ובין הוראה ללמד זכות אחרי שהמעשה כבר נעשה.

בגליון האחרון יצא הרב ר"מ בארישאָנסקי שליט"א לסתור דברי מגליון הקודם לו, שהעלתי דמדברי רש"י במס' כתובות מכח שאיסור פריעת ראש באשה, תלוי במנהג המקום והזמן, ותמה הרב הנזכר, היוכל היות שרש"י בעצמו יסתור קושית הגמרא, שמקשה על המשנה דסוברה דהאשה שיצאה לשוק בראש פרוע עוברת על דת יהודית, הלא דאורייתא הוא, ועוברת על דת משה, ורש"י יסבור שזה רק מנהג, ואיך הוי דאורייתא, עכ"ל.

ואני תמיה על מי שהיה רב בהאמעל וכעת חונה כבוד בק"ק וואשינגטאָן ד. ס., שלא מצא דוגמתו במצות התורה, שיהיו תלוין במקום ובזמן, ובזמן שהמנהג כך, אותו דבר אסור מה"ת ולוקין עליו, ואם נהגו אחרת, מותר אפילו לכתחילה, והלא הרבה כיוצא באלו מצינו בש"ס. ח"ל

הרב מנחת חינוך (מצוה רנ"א), דבר ידוע דהלאו ובחוקותיהם לא תלכו, הוא בכל דור ודור משתנה מלבושיהם, ובודאי אם בימים הראשונים היו לובשין מלבושין אחרים, ועתה לובשין בגדים אחרים, בודאי אסורים לישראל במלבושיהן אשר נהגו בהם עתה וכו', וכן הוא פשוט דמותר לישראל לילך במלבושין הקודמין אשר הגוים עזבו עתה וכו' ע"ש, ובע"ז (י"א ע"א) הוקשו על הא דתניא שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי, ואי חוקה היא אנן היכי שרפינן, והא כתיב ובחוקותיהם לא תלכו. וכעין זה בסנהדרין (נ"ב ע"ב) ע"ש, וכן בדין דלא ילבש גבר וגו' דעת כל הפוסקים דתלוין במקום ובזמן, ובמקום או בזמן שהמלבושין והקישוטין שנזכרו בגמרא לאיסור מן התורה, מיוחדים לנשים בלבד, אסור לאנשים ללובשן או להתקשט בהן מה"ת, ולוקין עליהם, ובמקום שהמנהג שגם האנשים לובשין ומתקשטין בכמו אלה, אין איסור אפילו מדרבנן, דמבואר בשו"ע (סי' קפ"ב וסי' קנ"ו) ובכל הראשונים, ואפ"ה כשאמר רב (נזיר נ"ח ע"ב) מיקל אדם כל גופו בתער, הוקשו עליה בגמרא, מיתיבי המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה. ולמה יקשה לו להרב אם נאמר שדעת רש"י גם באיסור פריעת ראש באשה כן הוא, דמידי הוא טעמא אלא משום הרהור, שההסתכלות באשה במקומות הרגילין להיות נסתרין מעין רואין, מעורר התשוקה והתאוה, משא"כ במקומות הרגילין להיות מגולות אין כאן משום הרהור, כמבואר בש"ס ברכות (כ"ד) ובשו"ע או"ח (סי' ע"ה) ע"ש. ועל הא דאמר רב הסדא שם, שוק באשה ערוה שנאמר גלי שוק עברי נהרות, הקשה הרשב"א ז"ל מאי קמ"ל רב חסדא, כל מקום שדרך לכסותו היא ערוה, ומאי איריא שוק. ותירץ דקמ"ל דאף על פי שאינו מקום צנוע באיש, ע"ש. וכן על הא דאמרו שם קול באשה ערוה, כתבו בהנהות מיימון דקול הרגיל אין לחוש.

ובראשונה היו גם הבתולות אסורות לילך בפריעות ראש בשוק מה"ת כמ"ש הרמב"ם (פכ"א מא"ב) והטוש"ע א"ה (סי' כ"א) וז"ל, לא ילכו בנות ישראל פרועות ראש בשוק, אחת פנויה ואחת א"א, עכ"ל. ולמדו זה מהא דתני דבי רבי ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא ילכו פרועות ראש, ולא קאמר אזהרה לאשה כמו שדקדק הגר"א ז"ל, וכ"כ הכ"מ והב"ח, אלא ברבות הימים נהגו הבתולות לילך בפריעת ראש, והותרו לגבייהו, ושאר נשים נשארו באיסורן. ודברי הח"מ והב"ש בזה הוא דחוק כמ"ש המג"א דא"כ היה להם לפרש, ועוד עכ"ח ליכא למימר הכי, דא"כ דקדוק הגר"א דהיה לו לומר אזהרה לאשה, ולא לומר לבנות ישראל במקומו עומד, דאשה משמע כל שהיתה לאיש, אבל בנות ישראל גם בתולות במשמע. ולפי זה האידנא דכל הנשים נהגו לילך פרועות ראש בשוק, כולן דינן כבתולות בזמן הש"ס, ואין כאן עוד איסור ערוה, וזה פשוט וברור, והוא דעת רש"י כמו שהבין הגאון ר' דובער מייזליש מדבריו בפשיטות וכמו שהבאתי במאמרי הראשון בגליון "דגל ישראל".

ואשר הביא הר"ב מדברי ההפלאה, הנה הספר הזה אינו נמצא ת"י, ודברי ההעתקה שהביא אינם מובנים, שכפי הנראה מדבריו רוצה לקיים לשון ראשון שברש"י, ואני הבאתי ראיה מלשון השני, שרש"י כתב עליו וכן עיקר, ואין דבריו שייכין אלי כלל. אכן כפי הנראה נלקו דברי ההעתקה בדפוס, ולכן לא אדבר עליו.

ומה שהביא הר"ב שליט"א שמדברי השו"ע (סי' קט"ו) שהוא ממש לשון הרמב"ם, שמסיים שם "אע"פ שראשה מכוסה במטפחת" ולא כתב שראשה פרוע ולא יותר, הלא נראה מפורש שרק בזמן שראשה מכוסה במטפחת היא עוברת על דת יהודית, אבל בזמן שראשה מגולה לגמרי היא עוברת על דת משה, תמיהני עליו, שהר"ם והשו"ע כתבו לשון אע"פ דמשמע מכש"כ כשהוא מגולה לגמרי עוברת על דת יהודית, ומע"כ יוכיח מזה שרק בזמן שראש ההמכוסה, כלפי לייא.

וכן מה שכתב עוד שם דהא דלא הביא המחבר בראש הסימן הדין המוזכר בש"ס היכא דראשה מגולה לגמרי, "דנראה לו דהמחבר אזיל בלשון המשנה, דהמשנה מדברת ארות דת יהודית, ומדיוקא מדייקים אנו היכא דעברה על דת משה" תמוהני עליו ביותר, על מי ירמזון דבריו "ומדיוקא מדייקים אנו" העלי או על עצמו קאמר? הלא הש"ס מתמה על זה, פריעת ראש דאורייתא הוא, והביא הא דתני דבי ר"י, האם המחבר בשלחנו הטהור, אינו מביא אלא ההלכות השנויות במשנה, ומשמיט ההלכות המפורשות בש"ס? והשמטה זו מה טיבה, אם לא שדעתו הוא כמו שכתבתי.

ומה לי להאריך בזה, אחרי שכבר הוכחתי בספרי יד הלוי (עשין קע"ה) בראיות ברורות וחזקות, דגם דעת הרמב"ם ז"ל כן הוא דאיסור פ"ר תלוי במנהג המקום והזמן.

והאמת האחד שאמר הר"ב שם, הוא מה שכתב שאינו יודע מה הוא "סח", וכן מורין דבריו עוד שכתב שם בהתלהבות "שומו שמים! איך אמר הרב על המגן אברהם שהבל יפצה פיהו" ועמדתי משתומם, באיזה זמן ובאיזה מקום אמרתי כן על המג"א, ואם כתבתי כדברים האלה במאמרי שם. ח"ו לא על המג"א היתה כונתי, כאשר יראה כל קורא מאמרי בצדק, ואין שם אף מקום לטעות בזה, כי המג"א הביא דעת דברי מהר"ם אלשקר כהווייתן, ולא הוסיף עליו מאומה, ואיך יבין בדברי שאמרתי שם "שהאחרונים הכניסו כונה אחרת בדברי הרמ"א שכונתי היתה על המג"א, ואינו אלא מוציא דבה בכונה להשפיל כבודי, ועכ"פ דברי מהר"מ אלשקר מורין כמו שכתבתי, אף לפי הדברים הקצרים שהביא הרב באריש אנסקי במאמרו, באמרו שם "נראה דאין כאן בית מיחוש לאותו שער כלל, כיון שנהגו לגלותו. וההיא דשער באשה ערוה לא מיירי אלא בשער הראש" (שלא נהגו לגלותן), וכמו שביארתי בתחלת מאמרי, והמעיין בגוף התשובה שם, יראה ויוכח מתוך דבריו, שדעתו ג"כ בענין איסור פ"ר

שתלוי במנהג המקום. ומה לי להאריך בדבר שאינו נוגע לעצם הענין.

והנני מוקירו ומכבדו כערכו,
י"ש הורוויץ,
דהרטפורד, קאנג.

הגנו נותנים מקום לדברי כת"ר שחפץ למצוא זכות על הנשים הולכות פרועות ראש שלצערנו יש ביניהן גם מנשי הרבנים, אך הלא כת"ר בעצמו מודה שהאיסור במקומו עומד, ומנהג האינן זהירות אין מבטל הלכה מגמרא ופוסקים

המערכת.

השגות על תשובת הרב יוסף דוב לעווין ר"מ בישיבת ר' יצחק אלחנן בניו יארק

מאת הרב משה המכונה דר. ראם

אב"ד לאגוה"ק דמינגעאפאלים.

א) ב„דגל ישראל" ח' שבט, הקשה כת"ר על הרמב"ן בלחמות ד' פ"ב דכתובות דס"ל (לפי הבנת כת"ר) דחזקת פנויה לא הוי חזקה כיון דבתולות עומדות להנשא, ממש"כ הרמב"ן בעצמו בהא דאמר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ומת השליח דאסור בכל הנשים שבעולם ואף שכל הנשים מותרות להנשא משום שלכל אשה הבאה לפנינו יש חזקת פנויה. ולפענ"ד מטונך דמזה שחזקת פנויה של האשה לא מהני למשלח שיהא גם הוא מותר לישא אשה ראיה דס"ל להרמב"ן דחזקת פנויה לא הוי חזקה אלימתא, וכן הוכיח באמת בנוב"י מ"ק יו"ד סי' ו' יעוי"ש. ומה שקשה על הנוב"י מקדושין ע"ט ומשא"ד תי' במ"א בע"ה.

ב) וכת"ר תירץ את הסתירה ע"פ דברי הט"ז יו"ד סימן שצ"ז שהכריע דכשעכשיו מת לא אזלינן בתר חזקה דמעיקרא כין דכל אדם עומד למות חזקה דהשתא עדיפא, וא"כ בהאשה שנתארמלה הרי מיירי באשה נשואה אלא שספק אם היתה נשואה מקודם ג"כ היינו בשעת קדושין של שני שפיר אזלינן בתר חזקה דהשתא אבל בנדון חזקה שע"ש האשה הבאה לינשא לפנינו היא פנויה. ובמחב"ת זה ליתא. דהרי בנדון של הט"ז כשמעמידין את המת על חזקה דהשתאאין צריך לחדש מעשה אחרת משא"כ בהאשה שנתארמלה אם ניזל בתר חזקה דהשתא אנו זקוקים לחדש מעשה אחרת של קדושין לאיש אחר קודם שנשאת לזה, וז"ב.

ג) כתב כת"ר דנראה לו שהר"ן פ' מי שאחזו לא ס"ל סברת הט"ז הנ"ל שהרי כתב בדין מגורשת ואינה מגורשת דלא מוקמינן את המת בחזקת חיים דנימא שמת לאחר י"ב חודש כיון דמת לפנינו ואף שלדעת הט"ז אמרינן ודאי מת מעיקרא לדעת הר"ן לא הוי אלא ספק דמוקמינן חזקת חי נגד חזקה דהשתא, ולפ"ז לענין נידון הט"ז אם מסופק האבל מתי מת קרובו מודה הר"ן שאינו צריך להתאבל מטעם ספק דרבנן, עכ"ד. לפענ"ד דברי כת"ר סתומים מאד, דאטו הר"ן כתב על דעת עצמו דהוי ספק גירושין הרי קאי על המשנה שנאמר שם להדיא מגורשת ואינה מגורשת, ולא עוד אלא שנוסף על חזקת מת יש חזקת אשת איש ומ"מ לא הוי אינה מגורשת ודאי אלא ספק והוא משום דחזקה דמעיקרא עדיפא לדעת הר"ן וזהו ממש ההיפך מסברת הט"ז, וא"כ ברור שבדין אבלות ודאי שצריך להתאבל לדעת הר"ן כשמסופק מתי מת קרובו, אלא שבפ"ב דגטין בסוגיא דשמא יחפה כתב הר"ן דלכן לא מוקמינן לה אחזקת א"א וקטלינן לה משום דיש חזקה דהשתא שהיא נרושה לפנינו וגם חזקת כשרות שלא נבעלה כשהיא א"א ושם תרי החזקות משוו לה לודאי. ולכאורה זה מוקשה מפ' מי שאחזו דשם תרי החזקות עושות רק ספק נגד חזקה דמעיקרא. ודוחק לומר דגם בפ"ב לא הוי אלא ספק מכמה טעמים, וצ"ל דבבת אחותו יש גם חזקה שלא נתחייבה מיתה, עי' צל"ח סוף פ"ק דפסחים שכתב דבכל נדון בדי"נ יש גם חזקה שלא נתחייב מיתה. ויש בזה אריכות דברים, בע"ה, ואכ"מ.

* * *

א) ב„דגל ישראל" מח' סיון כתר כתר"ה שלפי דברי הפ"י גטין י"ז דחזקת כשרות היא מטעם רובא אזדי להו דברי התום' חולין י"א ע"ב ד"ה כגון שכ' דהוי מצי למידק משום דמעמידין האם בחזקת צדקת דלפי דברי הפ"י גם חזקת כשרות רוב הוא, וכבר הקשו כן כמה מהברים, ועוד הרי חוזר וניעור קושית מהר"צ האלבערשטאם על מש"כ ר"ת דממיתה למיתה לא אזלינן בתר רובא א"כ שריפת בת כהן היכא משכחת לה, דילמא לאו אביה הוא הכהן, תי' הצל"ח חולין י"א ע"ב לא שייך לפי דברי הפ"י, דגם חזקת כשרות הוא מטעם רובא, ורק לענין יוחסין חשיבו תרי רובא, עכ"ד. ולפענ"ד אטו זה שחידש הפ"י דחזקת כשרות הוא מטעם רובא יחידאה הוא, הרי סברתו נובעת מתורתן של רבותינו הראשונים. עי' טור יו"ד סי' פ"א לענין גבינו שנעשו מבהמה שנטרפה, דלדעת רבינו שמשון, ור"י ור"ן הגבינות מותרות אף דהוי חזקה שלא נתבררה משום דחזקת כשרות של הבהמה באה מכח רובא ודלא כדעת התום' חולין י"א ע"א ד"ה פרה. ועי' כרו"פ סי' נ', ולדעת הר"ש באמת לא יוקשה קושית התום' י"א ע"ב שם דהום"ל דמעמידין את האם וכו' דגם חזקה זו היא מכח רובא, והפ"י יסבור כהר"ש.

ולא עוד אלא שלדעת הצל"ח בעצמו בלא"ה לא יוקשה קושית התום' חולין י"א ע"ב הנ"ל לענין חזקת צדקת, דהרי דעת הצל"ח סוף פ"ק דפסחים דלכל נדון בד"נ יש חזקה שלא נתחייב מיתה, א"כ נגד חזקת צדקת של האם יש לבן חזקה שלא נתחייב מיתה, וממילא מתורצת קושית מהר"צ האלבערשטאט משריפת בת כהן דשם שפיר מוקמינן את האם אשת כהן על חזקת כשרות ולבת כהן שזינתה ליכא חזקה שלא נתחייבה מיתה כיון דס"ס נתחייבה מיתה, וא"כ אפילו מכהן איכא למילף דאזלינן בתר רובא דאף שיש להאם אשת הכהן חזקת צדקת מ"מ נגד זה יש לבן חזקה שלא נתחייב מיתה. וצע"ג בדברי הצל"ח חולין י"א הנ"ל דמשמע מדבריו שם דמכהן שפיר

ליכא למילף דאזלינן בתר רובא כיון דגם באונס אסורה ואית לה חזקת צדקת, והרי נגד זה יש לבן חזקה שלא נתחייב מיתה. וא"כ גם על הצל"ח יוקשה מתוס' חולין י"א ע"ב הנ"ל, אף שמסולקת בזה קושית ר"צ האלבערשטאם לא דנימא דגם בבת כהן שזינתה אף שאין לה חזקה שלא נתחייבה מיתה מ"מ יש לה חזקה שלא נתחייבה מיתה חמורה וכתוס' חולין דף ט' ע"ב ד"ה "התם" דלא איתרע חזקת סוטה להיות ודאי טמאה אף שאיתרע חזקת טהרה שלה.

ב) ברם במקום אחר שדיתי נרגא בסברת הצל"ח סוף פ"ק דפסחים הנ"ל לענין חזקה שלא נתחייב מיתה, דלפענ"ד חזקה שלילית או הבאה מכח שלילה לא הוי חזקה כלל, דאל"כ אין לדבר סוף, והיינו יכולם לגבב חזקות עד בלי די ובתום' גטין י"ז בד"ה שמא יחפה יהי' עוד חזקה שלא נתחייבה מיתה. ועי' ריטב"א קדושין ע"ט, מה שחידש לענין חזקת טהרה של הטהרות שנגע בהן, הנטבל במקוה שנמדד ונמצא חסר, ועי' תום' עירובין ל"ו ע"א ד"ה במקוה, ונעלמו דבריהם מחמשל"מ פ"י ממקואות הלכה ו'. ועי' ט"ז יו"ד סי' א' ס"ק ו', ועיין ראש יוסף חולין דף יו"ד, ובזה תי' דיוקא מרישא לסיפא חולין קל"ד פרה בחזקת פטורה קיימא, כלומר, חזקה הבאה מכח שלילה או כעין חזקה שלא נתבררה אי משום שמעולם לא נפל ספק בפרה זו של עכו"ם לא בכח ולא בפועל, ולא הוי חזקה כלל נגד חזקת חיובא דקמה, ועי' קדושין פ"א דלעיסה יש חזקת טהרה משא"כ לענין סוקלין על החזקות. ועי' תום' בב"ק כ"ז, וכן באכל תתיכה אחת מק' תתיכות דמביא אשם תלוי לדידן, וקשה הרי יש לאדם חזקה שלא נתחייב קרבן. ובינותי בספרים ומצאתי שבספר שיבת ציון לבן של אותו גאון הנוב"י בסי' ע"ו שגם הוא חי' כלל זה בענין חזקה הבאה מכח שלילה, והשיג על אביו, ותארנה עיני, בע"ה.

ג) כונת התום' חולין י"א ע"ב שכ' שהומ"ל דמעמידין האם וכו', היא אחת משני אלה, אלא שחזקה זו מצטרפת לרוב ומשו"ז קטלינן לבן [ודלא כמש"כ בתר"ה דתרי רובא עדיפא רק לענין יוחסין] אי משום דחזקה כזו עדיפא משום דהוחזקה לפנינו וכמש"כ הש"ש, ש"מ ו' פ"ז או כמש"כ הפ"י פ' האומר דחזקה דלא איתרע כלל עדיפא מרובא. ועי' ירושלמי סוף קדושין דמייתי ראיה ממכה אביו דסוקלין על חזקה, ועי' בב"ש סי' י"ט. ולפי זה אזדו להו כמה מדברי כתר"ה בקונטרס "הוספה להדנו" על התוס, גיטין י"ז דלא ס"ל דמעמידין אותה על חזקת א"א אע"ג דסוקלין על החזקות. ועי' סדרי טהרה סי' קפ"ה דוקא נגד חזקה דמעיקרא מהני ברי דידה משא"כ נגד חזקה דהשתא שהוחזקה לפנינו. ובעיקר סברתו שם לענין הזקה העשויה להשתנות על ידי מעשי בני אדם דאין שם חזקה דמעיקרא, יש לדון מיבמות ל"א, אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ובתום' וברשב"א שם ובב"ש. ועי' מלא הרועים את "כל העומד", דבהמת קדשים העומדת לשחט אין לה חזקת איסור דאינה זבוחה ולפי"ז בנדון כתר"ה שם כיון דאמרינן אגלאי מלתא למפרע ממילא היתה עומדת לזה מקודם וממילא אין לה חזקה דמעיקרא, איברא דצ"ע בדברי בעל מלא הרועים שם דאף דבהמת קדשים עומדת להשחט אינה עומדת להשחט שחיטה כשרה וסוף סוף לא יצאת מחזקת איסור שא"ז אף דרוב מצוין וכו'.

ד) עי' תום' גטין מ"א ע"א ד"ה לישא, ובמהרש"א שם שהקשה על תי' התום' דאפשר לקיים שניהם על ידי שיחרור הא כשהאדון משחרר עובר בעשה ולא הוי אפשר לקיים שניהם, ותי' המפרשים דשני תירוצים אחד הם, דאפשר לקיים שניהם ועור דלא הוי בעידנא ר"ל נהי דלא חשיב אפשר לקיים שניהם מיהו כיון דאפשר שישתחרר על ידי כסף דמותר לשחרר או שהאדון ישחרר מעצמו באיסור תו אין לומר דמצות לשבת יצרה בחצי ב"ח אפי' במקום איסור היתר נמור הוא משום דמצותו בכך, דז"א כיון דמשכחת אפשר לקיים שניהם בהיתר אין מצותו בכך רק ישתדל להיות בן חורין, וזהו כדברי הפ"י גטין י"ז שמרכיב שני תירוצי תום' שם לאחד.

ה) אולם בעיקר קושית הפ"י בגטין י"ז שם מתרי כתי עדים המכחשות זא"ז דזו קאי בפני עצמה ומעידה והוא משום דמעמידין כ"א על חזקת כשרות ואיך מוציאין ממון ע"י חזקה, לפענ"ד לק"מ דאטו ע"י חזקת כשרות אנו מוציאין ממון, הרי העדים מוציאין ממון, אלא שמתחלה מעמידין העדים על חזקת כשרות דוגמת מש"כ הרמב"ם פ' ט"ז מסנהדרין דאיסור עצמו בע"א יוחזק, דלא אזלינן בתר התכלית אלא בתר המצב באשר הוא שם. ומ"מ עי' תום' הולין צ"ו פלניא דהאי סימנא וכו'. והרבה האריכתי בכלל זה במ"א בע"ה ואכ"מ. משא"כ חזקת כשרות נגד חזקת הגוף לא מהני, ויתורץ בזה גם כן קושית הפ"י בפ"ק דקדושין דאיך נדון ק"ו דאשה תתקדש בכסף הרי תעשה א"א שהיא בחנק ואין עונשין מה"ד, א"ו כנ"ל דמתחילה דנין על הקדושין, והדברים עתיקים, ולא באתי רק להעיר.

(סוף יבא בעו"ה).

מכתבים מארבע פנות העולם

ב"ה, א' נצו"י תפר"ח לפ"ק.

אתם נצבים היום, מה היום פעמים מאיר ופעמים מאפיל אף אתם כאפלה לכם, עתיד להאיר לכם אור עולם כמ"ש והי' לך ד' לאור עולם, אימתי בזמן שתהיו כלכם אגודה אחת, שנאמר חיים כלכם היום.

(מדרש תנחומא, נצבים).

לכבוד דגל הרבנים דאמעריקא, יהי נועם ד' עליהם וחיו.

אחרי מבוא השלום כמשפט לאוהבי ולחושבי שמו ית', בקראי הקונטרס מירח תמוז, שמחתי בראותי אשר התעוררו לבות הרבנים הנאונים יחיו, היושבים על מדין בארצות הברית, להתאגד ולהתאחד יחד בצותא חדא לדאוג בעד מצב עמנו ותוה"ק. והנני מקוה אשר בעזר ד' יעלה

בידם לחזק את ברק הבית להגדיל תורה ולהאדירה וד' יהי' בעזרם ובפועל ידם להוציא מחשבתם לפועל לקרב נפשות ישראל לד' ולתורתו.

אף שמאמין אנכי אשר בטח יתעוררו הרבנים הגאונים שליט"א לעמוד על הפרק שאלת מצב אחינו הרבנים יחיו הנמצאים באוקראינא ורוסי' הסוביטית הנמצאים במצב קשה מאד, ירחם ד' עליהם, אולם כאשר צעקת האומללים מהרבה קהלות באוקראינא באה אלי, אשר ממש מקולם צללו אזני ותסמר שערת ראשי, אלצוני לעורר את לבב הרבנים הגאונים והאדמורי"ם שליט"א הנמצאים בארצות הברית והנני פונה בבקשה אליכם: עורו נא, התעוררו, חוסו, רחמו וחושו לעזרה להרבנים שעומדים ומבקשים לבא לעזרתם אשר ממש סובלים חרפת רעב, וגם לחזק ידם שיהי' ביכולתם לעמוד בפרץ ולהחזיק את מצב הרוחני אשר כל כך נפל פלאים.

וגם קבלתי מכתבים מקהלות אחדות מאוקראינא שהמקואות בשם נהרסו בעת השערוריות שעברו עליהם ואין ביכלתם לתקן את זאת כי אין להם כסף לזה, ואם ח"ו לא נחיש להם עזרה, מי יודע אם לא תהי' ח"ו מעות שלא נוכל לתקן, לכן בקשתי מהרבנים הגאונים שליט"א ומהאדמורי"ם שליט"א לקרא בקרוב אספה מיוחדת גין זאת ולעשות קאמיטעטין ולהשתדל בכל מה דאפשר לטובת הנ"ל.

המבקש והכותב בלב נשבר ונדכה ומצפה לתשועת ד' להרמת קרן התורה והיהדות והמברכם בכתיבה וחתימה טובה

בן ציון יהודה ליב,
באאמו"ר הרה"צ הרמ"ד מהארנאסטייפל,
חופ"ק אנטורפן.

קטעים פון אשכול

וועז דער אידישער קונסט טעאטער אין ניו יארק האט געעפענט זיין ווינטער סיזאן ראש השנה, מיט דער פאר־שטעלונג „קידוש השם", האבען אייניגע גוט באמערקט, אז דער קידוש השם האט געבראכט צו א גרויסען חילול השם.

* * *

זעהענדיג די ארבייט פון קונסט טהעאטער, וועלכער האט נערופען אידען צו קומען ראש השנה זעהען די פאר־שטעלונג „קידוש השם", פארשעהט מען, דאם וואם מען זאגט אז אין גן עדן נעפינט זיך א גאלדענער שטוהל, וואם אויף איהם וועט זיצען אייניער וועלכער איז פרום נעווארען פון טעאטער — ווי מאנכע באזוכער שמועסען זיך איין, אז זיי נעהען אין טהעאטער אפלערנען זיך א מוסר השכל — און אויף דער פראגע ביים מלאך, ווארום איז די שטוהל ליידיג, האט ער נעענטפערט, אז אזא זאך האט נאך ניט פאסירט, דאם האט ער מסתמא אויך נע־מיינט דעם קונסט טעאטער.

* * *

דער דובנער מגיד מוסר'נדיק דעם ווילנער גאון ז"ל, אז וועז ער וואלט ארוים אין מארק צווישען מענשען און זיין א צדיק דאם וואלט געווען א קונסט. האט דער גאון נעענטפערט, אז ער איז ניט קיין קונצען מאכער — דער קונסט טעאטער האט יא געווייזען אזא קונץ, מחלל השם זיין, און זאגען אז די פארשטעלונג איז „קידוש השם".

* * *

די רבנים פון אמעריקע ווייזען אן אנדער קונץ מיט זייערע מחלוקת, זיי רופען אידען צו קידוש השם, פאר א פארשטעלונג פון חילול השם, אבער דארף מען דען זיין קונצען מאכער?

* * *

אין ברוקלין איז פארופען געווארען א מיטינג פון רבנים מכל המינים: ארטהאדאקסישע, קאנסערוואטיווע, רעפארמער, אום צו גרינדען אן אלגעמיינעם רבנים פאר־באנד פאר סיוויק און משאריטי אינטערעסען און צו פארבעסערען דעם מצב הרבנות. ביי דיעזען מיטינג האט זיך ארויסגעוויזען אז דער מצב פון רעפארם־ראביים איז אויך ניט פויגעלדיג און וואלטען גערן געווען וועז די ארטהאדאקסישע רבנים זאלען זיי העלפען פארבעסערען זייער לאגע.

אמת, די רבנים דארפען זיי העלפען צוליעב מפרנסין וכו', אבער צו מאכען צוזאמען אן אגודה, איז א גרויסע פראגע וכי מה לתבן את הבר?

* * *

דער אינצידענט וואם האט געטראפען אין ירושלים, וועז דער ועד הלאומי מיט די ראשי הרבנים מהרא"י קוק והרב ר' יעקב מאיר, זיינען געקומען צום נציב העליון מר. פלומער, זענענען זיך צו זיין פאלאזען ארץ ישראל, און וועז דער ראש הרבנים לאשכנזים מהרא"י קוק שליט"א האט בארענקט דעם נציב פאר באשטעטינען דעם חקות הקהילות, האט דער ראש הרבנים להספרדים ר' יעקב מאיר, פראטעסטירט, און זאל האבען נעזאגט צו הגאון קוק — לויט אייניגע באריכטען פון ארץ ישראל — שהוא מוכר את הדת בער כבוד הנשיאות שלו, האט נעמאכט זעהר א שווערען איינדרוק אויף די אידען פון דער וועלט. דער מאמר פון נמרא „ואשה העוברת בין שני אנשים קשה ללימוד" פאסט זיך דא זעהר ריכטיג. די מחלוקה דא איז הויפטזיכליך צוליעב דעם זכות הבחירה לנשים אין דעם חוקות הקהילות, אן דיעזע פארפלאנטערטע פראגע ברענגט צום אפשוואכונג פון אזעלכע אויטאריטעטען ביי די ספרד'ישע און אשכנז'ישע אידען פון דער וועלט.

תקנת עגונות

במשך חצי מנחם־אב עד עתה זענען פאַרגעקומען אכט דין תורות צווישען מאן און פרוי און נאך א שווערע אנגעשטרענגע ארבייט אין אונז נעלונגען שלום צו מאכען צווישען זיי אויף גוטע און שטארקע יסודות.

עס איז אונז ב"ה נעלונגען מיט שווערע מיה און עקספענסעס אויסצוגעפינען דעם שוין לאנג־געזוכטען יצחק גארבארזש, וועלכער האט זיך דא אין אמעריקע משנה שם געוועזען און אזוי ווי ער האט אונז איבערצייגט מיט בריף פון קנאב"ד ממעזריטש שליט"א און דאקר מענטען פון דער פאליציי דאס זיין פרוי חנה גיטל איז מיט 7 יאהר צוריק ל"ע אראפ פון זינען, און דער אויבער־דערמאנטער רב האט שוין אנגעפאנגען אויסצוארבייטען א היתר פון מאה רבנים, אינצווישען האט איהם זיין פאטער געשריבען בטעות אז זי לעבט ניט מעהר האט ער ניט געשיקט א גט און געלד משליש צו זיין און ער האט דא חתונה געהאט מיט אן אנדערע פרוי, האבען מיר נאר נעקענט טאהן דאס ער זאל געבען א גט און הונדערט דאלער פאר די פרוי, וועלכעם מיר האבען איבערגעשיקט נאך ווארשא צו די רבנים.

מיט שווערע מיהע און הוצאות איז אונז נעלונגען אויסצוגעפינען דעם שוין זעהר לאנג געזוכטען בנימין לעווינזאהן, וועלכער האט פארלאזען די פרוי און קינד שוין אונגעפעהר 20 יאהר און ניט געלאזט פון זיך הערען. מיר האבען אויסגעפונען דאס ער האט שוין דא געהיי־ראט א אנדערע פרוי און ער איז א גרויסער קבצן און ער האט אפילו ניט געהאט צו באצאהלען די גט עקספענסעס, און אזוי ווי די רבנים האבען פארלאנגט מיר זאלען אלעם אנוועגדרען צו קענען אויפבונדרען די פרוי מכבלי העיגון, האבען מיר געמאכט דעם גט. און צוויי קייסעם פון ארץ ישראל עגונות האבען מיר אויך ערלעדיגט על צד היותר טוב.

נאך איניגע קייסעס פון עגונות, האבען מיר ער־לעדיגט מיט א שלום צווישען די מענער דא אין אמעריקא מיט זייערע פאמיליען אין יוראפ. די מענער האבען שוין געשיקט שיפסקארטען און נויטיגע פאפירען זייערע פרויען, און אויך דעם פארלאנג פון די מענער קענען מיר זייערע נעמען ניט פארעפענטליכען.

וועגען א נעווייסע עגונה וואס איהר מאן איז ג־ט פאהרען נאך בראזיליען, און שוין מעהר ווי צוויי יאהר ווי ער איז רעטזעלהאפט פערשווינדען געווארען, האבען מיר נאך לאנג אונטערזוכונגען אויסגעפונען, דאס דיעזער מאן מיט דעם נאמען חיים הערש לענגער איז איינג־שטיגען אין דער שיף אין בראזיליען דעם 1טען סעפטעמ־בער 1926 און איז ניט ארונטער פונ'ם שיף. א מאטראז האט זיך אונטערגענומען איהם ארייננצושמוגלען אין די יגנייטער סטייטס און ווי עס זעהט אויס, האט דער מאט־ראז מורא באקומען און איהם אין וואסער דערטרונקען. וועגען דעם האט זיך א קאמיטע פונ'ם דגל הרבנים דאמעריקא: הרב יודעלעוויץ, הרב איסקאלסקי, המזכיר הרב דים און ר' יוסף ברעסמאן, געזעהען מיט דעם יונייטער סטייטס אטוירני, וועלכער האט די קאמיטע עמפפאנגען בסבר פנים יפות און געזומען די קיים אין זיין האנד פאר אן אונטערזוכונג. דאביי האבען מיר מיט איהם ארומגערעדט אונזער באנצע ארבייט וואס מיר טוהן לטובת די אומגליקליכע עגונות, און דער יונייטער אטוירני איז געווען זעהר נעריהרט פון די טרויעריגע לאגע פון די עגונות און פארשפראכען אונז צו העלפען אין דער ארבייט מיט וואס ער וועט נאר קענען.

* * *

פאלגענדע פערזאנען וועלכע האבען פארלאזען זייערע פרויען און קינדער אין יוראפ, ווערען ג־זוכט, ווער עס וויסט עפעס וועגען זיי ווערט געבעטען אונז גלייך לאזען וויסען:

1) ישעי' בר' נחום שליאכאווסקי בעזימסקע, פון קראסילאוו פלך וואלין, ערך 40 יאהר אלט, מיטלער גע־וואקס, גרויע אויגען טונקלע האר. געוועזען די לעצטע צייט אין אדעס, און זייט דעם יאהר 1918 איז ער פאר־שוואונדען געווארען און איבערגעלאזען א יונגע פרוי. ווער עס וויסט עפעס וועגען איהם ווערט געבעטען צו לאזען וויסען אין אונזער אפיס.

2) מאקס וואנדער, זייט 3 יאהר איז ער פארשוואונ־דען פון זיין פרוי און קינדער, וועלכע נעפינען זיך אין גרויס נויט. ווער עס וויסט עפעס פון איהם ווערט ג־בעטען צו לאזען וויסען אין אונזער אפיס.

3) מיסטער י. נאסאל, פון קוטנא, האט געהיראט אין לאנדאן אן יאהר 1914 און אין יאהר 1915 איז ער אפגעפאהרען נאך ניו יארק און די פרוי האט פון איהם נאר ניט געהערט. ווער עס וויסט עפעס וועגען איהם ווערט געבעטען צו לאזען וויסען אין אונזער אפיס.

4) מאיר קאלמוס ווערט נעזוכט, ער דארף געבען חליצה זיין שוועגערין מרים שיינדיל. ווער עס וויסט פון איהם ווערט געבעטען צו לאזען וויסען אין אונזער אפיס.

די אנדערע נעמען פון די מענגים קענען מיר נאך ניט פארעפענטליכען, דאמיט עס זאל ח"ו ניט שאדען אונזערע אונטערזוכונגען.

* * *

דער „דגל הרבנים דאמעריקא", דריקט אויס דעם טיעפסטען דאנק צו דעם כלל־טוער חכם ונבון ומשכיל, מוקיר ורחים רבנן הר' יוסף הכהן ברעסמאן הי"ו פאר זייגע איבערגעבענע ארבייט לטובת תקנת עגונות.

בזכות פון דער גרויסער מצוה זאל ער זוכה זיין צו אריכת ימים ושנים און זאל זיך עלטערן בעושר וכבוד מיט זיין חשוב'ע פרוי תחי' ויכתבו ויחתמו בספרן של צדיקים.

* * *

עס זענען ערהאלטען געוואָרען אין אונזער אפיס נייע ליסטעס פון ענונות, פון ענגלאנד, פון רוסלאנד און פוילין, וואו די מענער האבען פערלאזען זייערע פרויען און קינדער שוין זעהר א לאנגע צייט און די פרויען און קינדער נעפינען זיך אין א שרעקליכע לאגע. אייניגע האבען מיר שון מיר אויסגעפונען און מיט זיי שוין געסעטצלט אח מיט אייניגע פארהאנדלען מיר נאך.

די ארבייט פארערט זעהר א סך הוצאות, דארום בעטען מיר אלע רבנים בפרט און אלע אידען בכלל, אונז בייהילפיג צו זיין אן דער גרוסער הילינער ארבייט און העלפען שאפען דעם נויטיגען פאנד, וואס איז נוגע להצלת כמה נפשות ישראל, און מיר בעטען אלע רבנים און מנדבים וועמען מיר האבען ארויסגעשיקט שטרי שוברות פאר דעם תקנת עגונות פאנד דאס איהר זאלט טרייען צו צו־טהיילען זיי צווישען מנדבים אזוי שנעל ווי נאר מעגליך און אפשיקען גלייך די נעלד אין אונזער אפיס.

פאלגענדע פערזאנען האבען בייגע־ שטייערט זייערע נדבות פאר דעם פאנד פון תקנת עגונות:

הרב ר' ישראל מאושאוויץ שליט"א, בראנקס, נ. י.	$5.00
הרב מיפז שליט"א, בראנקס, נ. י.	5.00
הרב שאול רובינס שליט"א, נויארק	2.00
הרב ר' שרגא פייוויש גרינשטיין שליט"א, שאמוקין, פא.	1.00
הרב ר' ישראל שיינקמאן שליט"א, אטלאנטיק סיטי	1.00
הרב קאנטראוויץ שליט"א, מרענטאן נ. דזש.	1.00
מר. לאכאוויץ הי"ו, שאמוקין, פא.	2.00
מביהכנ"ס אוהב שלום ע"י הרב סאדין	61.25
הרב בארישאנסקי, וואשינגטאן	5.00
הרב ניסענבום	3.00

* * *

מיטוואך כ' אלול איז אין בראדווי מענשאן האל אפגעהאלטען געוואָרען א גראנדיעוע פערזאמלונג פון פיעלע רבנים פון ניו יארק און ברוקלין.

די פערזאמלונג איז פארופען געוואָרען פון דעם לשכת מודיעין לתקנת עגונות מיט דעם צוועק צו ארגאניזירען די רבנים און אלע ענדערע אידען פון ניו יארק אויף דער הייליגער ארבייט פון תקנת עגונות.

די פערזאמלטע זיינען אדרעסירט געוואָרען פון „דגל הרבנים" ארגאניזאציע און האט געברענגט גאנץ צר־פרידענשטעלענדע רעזולטאטען. עס איז נעגרינדעט געוואָרן א ליידיעס פארבאנד לתקנות עגונות און עס זיינען צייטווייליג ערוואהלט געוואָרען פאלגענדע בעאמטע: הרבנית ראבינאוויץ, ברוקלין, טשערלידי; הרבנית ניי־מאן, ניו יארק, וויים־טשערלידי; הרבנית איסקאלסקי, ניו יארק, טרעזשורין; הרבנית שאטלאנד, ברוקלין, סעק־רעטערין.

זעהר וויכטיגע באשליעסע איז אויף דעם מיטינג אנ־גענומען געוואָרען. עס זענען אפוינטעד געוואָרען קאמי־טעס, וועלכע וועלען באריכטען צום נעקסטען מיטינג וואס וועט אבגעהאלטען ווערען אין זעלבען האלל אי"ה מיט וואך, ג' לחוה"מ סוכות תרפ"ט, 2 אוהר נאכמיטאג.

* * *

מיטוואך, ג' דחול המועד סוכות איז אבגעהאלטען געוואָרען דער מיטינג פון דער ליידיעס פארבאנד לטובת תקנת עגונות און די רבנים פונ'ם דגל הרבנים האבען אדרעסירט די מיטינג און עס איז באשלאסען געוואָרען צו רופען דעם נעקסטען מיטינג אין 4—3 וואכען ארום און אין דיעזער ציים זאל יעדע רביצין טרייען צו ער־ווערבען עטליכע מעמבערס.

יאכלו ענוים וישבעו

שוין אפען דער נייער פראכטפולער, מאדערנער

פריוועט כשר רעסטאראנט

כשר למהדרין מן המהדרין

בהשגחת הרב הגאון רמ"ז מרגליות שליט"א

רעוו. ביטערמאן, אייגענטימער

240 איסט 95טע סטריט, ניו יארק

דער פלאץ איז אויסגעשטאטעט לויט אלע מאדערנע אייניריכטונגען, די בעסטע און פרישסטע מאכלים ווערען געסערווירט.

מיר קייטערען פאר התונות און באנקעטען צו די בילינסטע פרייזען.

צופרידענהייט גאראנטירט.

קומט און האט הנאה.

24 E. 95th Street, New York, N. Y.

234 אריאם פרעס, אינק., 54 קאנאל סט., נ. י.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 252 East Broadway, New York

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879."

Volume II, No. 10.	ניו יארק, כסלו, תרפ"ט	צוויימער יאהרגאנג. נומער 10
Subscription Price $2.00 a Year	NOVEMBER, 1928.	סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

די שלוחי התורה און חנוכה

שוין אייניגע מאנאטען געפינען זיך דא ביי אונז, אייניגע פארטרעטער פון תורה אנשטאלטען. ווי הרב ר' ברוך דוב לייבאוויץ, פון ישיבת כנסת בית יצחק דקאמעניץ ליטא, הרב ר' יוסף גרשון הורוויץ פון ישיבת מאה שערים מירושלים, הרב ר' יעקב אייזענצווייג נאוואמינסקער רב פון ישיבת עמק הלכה מווארשא, און יעדערער פון זיי מאכט אנשטרייננונג צו שאפען פאנדען פאר די ישיבות צוליעב וועלכע זיי זענען נעקומען. אזא מעהר אדער וועניגער איז זיי צימליך געלונגען צו פארינטערעסירען רבנים און בעלי בתים, מען זאל זיי מיטהעלפען אין זייער הייליגער ארבייט.

צו זיי זענען יעצט נעקומען צו אונז, נייע אייניגע באוואוסטע רבנים, שלוחי התורה פון אנדערע תורה אינסטיטוציעס, הרב ר' שמעון שקאפ, והרב ר' יצחק שוסטער האב"ד דסאקאלקא פון דעם מוסד וקיבוץ שערי תורה פון גראדנא, הרב ר' ראובן כ"ץ האב"ד דסטאוויסקי פון ישיבת חפץ חיים מראדין, אויך מיט דעם צוועק צו שאפען גרויסע סומען געלד פאר זייערע הייליגע ישיבות ומוסדות התורה, און עס איז צו האפען, אז זיי וועלען אי"ה האבען הצלחה אין זייערע אונטערנעהמונגען.

אויסער די רבנים איז יעצט נעקומען צו אונז אייניגע פון די גרעסטע אדמורי"ם, א חסידישער רבי, וועלכע איז אויך א גדול בתורה. הרב ר' יהודה ליב טווערסקי האראסטייפאלער רבי, אין דעם ראמען פון החזקת התורה והיהדות אין סאוועט רוסלאנד וועלכער וועט בע"ה אודאי האבען ערפאלג אין זיין גרויסע כלל ארבייט.

אויסער זיי דארפען מיר זיך ריכטען, אז בקרוב וועלען קומען שלוחי התורה פון אלע ישיבות פון ארץ ישראל ופוילען, וויל זינט די סענטראל רעליף האט אויפגענומען צו עקזיסטירען, און עס איז נעסטאפט געוואר-

די הילף, וואס יעדער ישיבה פלעגט באקומען אלע מאנאט, זענען טאקע די ישיבות געקומען צו זהר א קריטישע לאגע. ערשט יעצט וועט יעדערער פארשטעהן, וואס די סענטראל רעליף איז נעווען פאר די ישיבות, ווי א אמת'ער מלאך מושיע, פלעגט זי זיין צו יעדער ישיבה. מיט איהר אלע חודש'דינע בייטראג. עס איז יעצט ניט די צייט צו דיסקוטירען די פראגע, פאר וואס האט די סענטראל רעליף זיך געלאזט פארפיהרען פון אנדערע רעליף פאנדס, און אויפגעהערט צו פונקצואינירען? ווייל אין צועקין על מה שעבר, אבער די פאלגען פון איהר אפשטארבען זעהען מיר שוין, און מיר וועלען נאך זעהן און הערען אין דער צוקונפט.

אונז די אמעריקאנער אידען, ובראשם הרבנים, בלייבט מעהר ניט, ווי אנוועגדען אלעס וואס עס ליגט אין אונזערע כחות צו העלפען די שלוחי התורה, אין זייער הייליגע שליחות, זיי זאלען זעהן אז זייערע גרויסע טרחא איז נעווען ניט אומזיסט, און זייער האפענונג צו שאפען באדייטענדע פאנדען איז ערפילט געווארען.

זיי קומען צו אונז בעפאר חנוכה. דער חנוכה וועלכער וועט נעפייערט, איבערהויפט ביי די אמעריקאנער אידען, מיט קאנצערטען און אונטערנעהמונגען, פאר למוד תורות ומוסדות הצדקה, דעמאלסט איז די ריכטיגע צייט פאר די רבנים ומטיפים צו מעורר זיין דאס פאלק, אויפצוהויבען דעם קרן התורה. די חנוכה ליכט וואס דערמאנט אז דער אור התורה איז ניט אויסגעלאשען געווארען ביז היינט, זאלען אויפמונטערען אלע אידישע הערצער, צו אויפהאלטען די ליכט פון תורה אויף ווייטער אויך.

די שווערקייט פאר די שלוחי התורה איז איבערהויפט צו באקומען די שוהלען, ווי זיי זאלען קענען לאזען הערען, דעם רוף פון דער תורה, צו העלפען אויפהאלטען

איהר עקזיסטענץ. אין די חנוכה שבתים דארף יעדער רב און דרשן אויסנוצען זיין איינפלוס, אז עס זאל נעבען וועלען א שבת אין שוהל, פאר דעם אדער יענעם שליח התורה, צו מאכען אן אפיעל פאר דער אדער יענער ישיבה. און וען נאר די שוהל וועט ערלויבט וועלען, דאן וועלען די צעהנדליגע טויזענדער אידען נעווים זיך אפּ־רופען בריייטהארציג אויף די אפיעלען.

זאל דיעזער חנוכה אויסגענוצט וועלען פון אלע רבנים אין לאנד צום גוטסטען פאר אונזער קיום התורה אין ארץ ישראל און חוץ לארץ, אז דער מקור החיים פון אונזערע ישיבות, זאל חס ושלום ניט אויסגעטרוקענט וועלען, און יעדער שוהל איבערן לאנד זאל מקבל פנים זיין אונזערע גרויסע אורחים, וועלכע זענען נעקומען צו אונז לקיום התורה.

דער חנוכת הבית פון דער ישיבת רבנו יצחק אלחנן

די ישיבת רבנו יצחק אלחנן פון ניו יארק, וועט דיעזען חנוכה פייערען דעם יום טוב „חנוכת הבית" פון איהרע נייע פינף מיליאן דאלארדינע בנינים, וועלכע זענען יעצט פארטיג געווארען, און יעדער איד דארף זיך באמת פיהלען שטאלץ אויף דעם אויפטהו. דאס קען באווייזען נאר אמעריקע מיט איהר גרויסע צאהל רייכע ארטהאדאקסישע אידען. דאס טרעפט דעם ערשטען מאהל אין דער אידישער געשיכטע, אז אידען זאלען אויפבויען א ישיבה־בנין וואס זאל באטרעפען די ריזינע סומע פון פינף מיליאן, און דיעזע געלד איז נאר געשאפען געווארען פון ארטהאדאקסישע פרומע איבערגעבענע אידען. די תורה דארף שטאלצירען, וואס איהר קול וועט נעהערט ווערען אין אזא פרעכטינגען בנין, און זי, די תורה, וועט זיין דער עיקר, און די איבערינע אלוועטלאכע חכמות וועלען זיין דער טפל.

וען רבנו יצחק אלחנן זצ"ל, אין זיין צייט האט נע־זההן, אז יונגע לייט קענען זיך ניט איבערגעבען צו תורה, אויב זיי וועלען זיך דארפען פלאגען מיט לחם צר ומים לחץ על שולחן אחרים, האט ער דערפאר נעגרינדעט דעם כולל אין קאוונא, צו באזארגען די לומדי תורה כאטש מיט א קליינעם נעהאלט וועכענטליך, אבער בדרך כבוד. דער זעלבער גאון וועלכע די ישיבה טראגט זיין נאמען, וועו ער וואלט נעזוהן די שהנע בילדינגס וואו עם וועט נעלערענט תורה, און דאס וועט ברענגען מעהר יונגע לייט צו מאכען דאס לערנען תורה פאר זייער קאריערע, וואלט ער אויסגערופען, „אשריך ארץ אמעריקא שזכית לכך!" וויל דאס וועט פארשטארקען דעם למוד התורה צווישען דעם אידישען יונגען.

נעווים וועט זעהר פיעל פארגרעסערט וועלען די הוצאות פון דער ישיבה, און מען רעכענט אז איהר בוד־זשעט וועט זיין א פיערטעל מיליאן יעהרליך, און דאס צו באזארגען וועלט יעצט נעשאפען אן ענדאומענט פאנד פון א מיליאן דאלאר, וואס דאס וועט פארגרינגערען די יעהרליכע לויפענדע עקספענסעס, און אין זייער אייג־לאדונג צו די שוהלען מיט די רבנים, וועלען זיך די מנהלי הישיבה און בעטען אז יעדער שוהל זאל מיט־ברענגען צום חנוכת הבית, זונטאג די דריטע ליכטעל פון חנוכה, לא פחות פון הונדערט דאלער, וואס דאס וועט נעהן צום אויסהאלטונגס פאנד.

אין איינעם פון די צוויי שבתים פון חנוכה וועט יעדער רב אדער דרשן רעדען אין זיין שוהל וועלען דער ישיבת רבנו יצחק אלחנן, און וועלען דעם „חנוכת הבית" יום טוב, אויף אזוי פיעל אז דאס זאל זיין א נאציאנאלער אידישער יום טוב.

דער חנוכה וועלכער איז דער יום טוב, וואס דערמאנט אונז די צייט אז די טהורים האבען זיך געשטארקט איבער די טמאים, און האבען אויסגעריינינגט דעם בית המקדש פון דער טומאה, וועלכע פרעמדע האבען דארטען פאראורזאכט, דארף דיעזער חנוכה זיין דער יום טוב פון די אמעריקאנער אידישע אידען, וואס האבען זוכה געווען צו בויען אזא בית המקדש לתורה, וואס וועט זיין ריין פון אלע טומאות נאר עס וועט נעלערענט וועלען די הייליגע תורה בקדושה וטהרה, און פון איהר וועט אויס־וואקסען א דור דעה, נאמנים לד' ותורתו.

זאל יעדערער פון אונז צו ליינען זיין האנד, טראגען אויף זיך די משא פון עבודת הקודש, זיין פון די נושאי הארון הקדש, וואס איז געווען באדעקט מבית ומבחוץ בזהב, יעדערער זאל זהען צו מיט־שטייערען ניט נאר פאר די בנינים, נאר אויך פאר די יעהרליכע אויפהאלטונג בבית פנימה. מיט אונזער הילפע וועלען מיר שטארקען די הענד פון אונזערע בעלי בתים, וועלכע האבען אונטער־נעמומען אזא קאלאסאלע נראנדיעזע אונטערנעהמונג.

נעבענשט וועלען זיין די אלע, וועלכע האבען א האנד אין אויפבויען די אלט־נייע ישיבה, נעגעבענשט זאלען זיי זיין פון נ־ט, און מיט רעספעקט וועט דערמאנט וועלען זייערע נעמען אין די קומענדיגע דורות.

בכל עניני ההנהלה, לפנות אל:
DEGEL ISRAEL
256 East Broadway
New York

אונזערע גדולים די גדולי האומה

פון הרב ד' אהרן דים

רבנו סעדיה גאון און די קראים

(דריטע פארטזעצונג)

מיט דעם גרינדען פון די קראים־סעקטע איז אייניגעטרעטען די דריטע שפאלטונג אין דעם אידענטהום. די שפאלטונגען זענען ניט געשען אויס רעליגיעזער איבערצייגונג, זאנדערן צוליעב כבוד און הערשערזוכט.

דער ערשטער וועלכער האט ארויסגערופען א שפאלטונג אין אידענטהום איז געווען ירבעם בן נבט, אין דער צייט וען דער ערשטער בית המקדש איז געשטאנען. באלד נאכדעם ווי שלמה המלך ע"ה איז געשטארבען, האט ירבעם בן נבט געמאכט א רעוואלוציאן געגען מלכות בית דוד און איז געווארען דער קעניג איבער די עשרת השבטים און אזוי ווי דער בית המקדש איז געווען אין ירושלים וואו דער קעניג רחבעם בן שלמה האט געהאט זיין רעזידענץ און די קרבנות וואס די אידען האבען געדארפט אדער געוואלט מקריב זיין האבען זיי דאס נאר געקענט טאהן אין ירושלים, האט ירבעם מורא געהאט, אויב די אידען וועלען געהן קיין ירושלים וועלען זיי זיך אנשליסען צום קעניג רחבעם וועלכער האט געשטאמט פון מלכות בית דוד און זיין מלוכה האט געקענט געשטעלט ווערען אין געפאהר, האט ער געמאכט צוויי נעטער אין דער פארם פון א קאלב, איינעם אין דן און איינעם אין באר שבע און האט פארבאטען די אידען עולה רגל זיין קיין ירושלים נאר זיי זאלען מקריב זיין זייערע קרבנות ביי די קעלבערנע נעטער.

די צווייטע שפאלטונג איז געשעהן וועד דער צוויי־טער בית המקדש איז געשטאנען, וועו די צדוקים האבען געלייקענט אין תורה שבעל פה, און דאס אויך ניט אויס איבערצייגונג, נאר אויך אויס אלס עהרגייץ און הערשער־זוכט. די צדוקים זענען געווען די אריסטאקראטען וועל־כע האבען באקליידעט א סך פון די מלוכה־עמטער און אלס מורא פאר די פרושים וועלכע האבען געהאט א נעוואלדיגען איינפלום אויף דעם פאלק, דאמיט די פרושים זאלען ניט פארכאפען זייערע עמטער, האבען זיי זיך געמאכט אן אייגענע סעקטע צו באקעמפען די פרושים.

די דריטע שפאלטונג איז געשעהן אין בבל. פיעלע יאהרהונדערטע נאך דעם חורבן בית המקדש השני, און ווי אין דעם ערשטען ארטיקעל איז באשריבען האט דיעזע שפאלטונג ענן געמאכט, וויל די נאונים און ראשי ישיבות האבען איהם ניט געוואלט ערווהלען אלס ריש גלותא.

און דיעזער ענן וועלכער האט אין דעם לעצטען יאהר־צעהנטען פון דעם אכטען יאהרהונדערט די קראים־סעקטע נעגרינדעט, איז געווען געפעהרליך פאר דעם אמת'ן אי־דענטהום. ווייל די אידישע מאסע איז נעוועזען אין בבל און די ליעבשאפט צו ארץ ישראל איז נעוועזען זעהר גרויס און שטארק, און די קראים האבען נעמאכט זייער הויפטזיץ אין ירושלים און האבען פון דארט זייערע פאלשע לעהרע פארשפריים, האט עס נעקענט באאיין־פלוסען דעם המון, און עס האבען געפעהלט ריכטיגע נע־לעהרטע, וועלכע זאלען קענען נאכווייזען פון דער תורה שבכתב אליין דעם טעות און די פאלשקייט פון די קראים, וויל די קראים האבען נעוואגט דאס אין תורה שבכתב גלויבען זיי, האט מען באדארפט נאכווייזען זייערע טעותים פון דער תורה שבכתב אליין. און אזוי האבען די קראים נעקענט אנגעהן אונגעשטערט מיט זייערע אנ־טצאיאן פולע צוויי יאהרהונדערטע. די קראים האבען פארשפרייט שריפטען פול ניפטיגע אנגריפע נעגען דעם תלמוד און עס איז ניט נעוועזען וועד עס זאל ענטפערען און אויפווייזען פאר דעם פאלק זייערע פאלשקייטען, און אזוי ארום זיינען די קראים נעוואקסען און דאס טרא־דיציאנעלע אידענטהום האט שוין אנגעפאנגען שוואכער צו ווערען ביז רבנו סעדיה גאון איז נעוואָרען דער גאון פון דער ישיבת סורא און האט די קראים ערפאלגרייך באקעמפט אויף אלע נעביעטען.

די יונגע נעשיכטע פון רבנו סעדיה גאון איז כמעט אומבאקאנט. אין עניפטען וואו ער איז נעבוירען און ערצויגען נעוואָרען איז דאמאלס ניט נעוועזען קיין אייני־ציגע ישיבה פון באזאנדערע באדייטונג. רבנו סעדיה גאון שיינט אבער צו זיין אן „אויטאדידאקט". אונטער דעם וואָרט „אויטאדידאקט" פארשטעהט מען א זאלבען טאלאנטפאלען און הויכבאנאבטען מאן, וועלכער קען אהן אן עפענטליכע ישיבה און אהן אן אונטערשטיצונג פון א טיכטיגען לעהרער, נאר בלויז דורך אייגענעם פליים און שטארקע התמדה, עררייכען א הויכע שטופע אין דעם וויסען. מערקווירדיג איז נראדע דער תלמוד אין וועלכען מען קען ניט ארייגדרינגען אין זיין טיעפקייט וועו מען לערנט ניט אין א טיכטיגע ישיבה אדער ביי א חריף ובקי. דאך איז דעם גייסטפאלען רבנו סעדיה גאון ge־לונגען אהן דיעזע הילף צו איבערשטייגען אלע זיינע נאונים אין זיין צייט, מיט זיין חריפות ובקיאות, מיט זיינע קלאהרע ידיעות אין תלמוד. און עס איז נאך מעהר צו באוואונדערען דאס רבנו סעדיה גאון האט זיך אויך אבגעגעבען מיט דעם גראמאטיקאלישען שטודיום און איז אויך געווארען א גרינדליכער קענער פון דער אראבישער שפראך און אראבישע פילאזאפיע.

זייגע ספרים האָט רבנו סעריה גאון געשריבען אין אַראַבישער שפּראַך, אַזוי ווי שפּעטער האָבען פיעלע פון די גאונים געשריבען זייערע ספרים אין אַראַבישע שפּראַך. דאָס אידישע פּאָלק האָט דאָמאָלס זעהר וועניג פּאַרשטאַנען לשון הקודש און די גאונים האָבען געוואָלט אַ ווירקונג אויסאיבען אויף דעם פּאָלק, דעריבער האָבען זיי געשריבען די ספרים אין דער אַראַבישער שפּראַך, וואָלכע שפּראַך דאָס פּאָלק האָט דאָמאָלס גערעדט. (איך וויל דאָ מיט רעם אויך קריטיקירען, די יעניגע וואָלכע זענען שטאַרקע אַנהענגער פון עברית בעברית. איך דענק דאָס מען דאַרף לערנען מיט די קינדער אין אַזא שפּראַך וואָלכעם דאָס פּאָלק נעבּרויכט, ניט אין אַזא שפּראַך וואָלכע דאָס פּאָלק פּאַרשטעהט וועניג. זאָלען ניט די אנהענגער פון עברית בעברית זיין בעסער און גרעסער ווי די גרויסע הייליגע גאונים זצ"ל וואָלכע האָבען נאָר געבּרויכט די שפּראַך וואָלכעם דאָס פּאָלק פּאַרשטאַנען. זאָלען זיי זיך בעסער מוסר נפש זיין דאָס די קינדער זאָלען אויפוואַקסען נעטרייע טראַדיציאָנעלע אידען און ניט זיי האָקען אַ טשיניק מיט עברית בעברית. וועז די קינדער וועלען אויפוואַקסען נעטרייע טראַדיציאָנעלע אידען, וועלען זיי ממילא קענען „עברית". עס איז בעסער די שפּראַך וואָלכע דאָס פּאָלק נעבּרויכט אין אַלגעמיין עס זאָל זיין על טהרת הקודש, איידער די הייליגע שפּראַך על ....) ואכ"מ.

רבנו סעריה גאון איז ניט נעוועזען גרויס בלויז דורך זיינע קלאָהרע ידיעות התורה נאָר אויך אין דער זעלבער מאָס אין זיין אינערליכען רעליגיעזען נעפיהל, דורך זיין אונגעוועהנליכען אייפער פאָר די ערהאַלטונג און באַפעסטונג פון תורתנו הקדושה און אויך זיין פעסטען טען און שטאַרקען כאַראַקטער, דאָס ווען עס האָט זיך נעהאַנדעלט וועגען דעם אמת, האָט איהם ניט נעקענט קיין שום איינפלוס אָדער דרוק אַראָפּפיהרען פון דעם ריינעם אמת, ווי איך וועל עס אי"ה אין די נעקסטע ארטיקלען באַריכות באַשרייבען.

(פּאַרמזעצונג פּאָלגט)

דער פּנקס

ביי די אסיפות פון דגל הרבנים, סיי אַלגעמיינע סיי פון וער הפּועל פון חודש מרחשון איז פּאַרהאַנדעלט נעוואָרען די תקנת עגונות פּראָגע, און עס איז ארויסגעברַאכט געוואָרען דער פּאָקט, דאָס די אַרבייט איז קאַלאַסאָל. הונדערטע עגונות פון אַלע לענדער וועגען זיך דורך די רבנים, צום „דגל הרבנים" אז מען זאָל די אַרבייט טאָהן בשלימות, וואָרים זייער לאַנג איז עטוואָס שרעקליכעם. דער באַריכט פון מזכיר צייגט אז פיעלעם וועלט געטאָהן. אָבער אויף צו טאָהן די אַרבייט גאַנץ, ברויכט מען האָבען פיעל געלט, און ליידער פּאַרנאַכלעסיגען די רבנים, צו שאַפען נעלט פּאַר דיעזען וויכטיגען ענין, און עס איז באַשלאָסען נעוואָרען ארוים צו לאָזען א קול קורא מיט די אונטערשריפט פון פיעלע רבנים, בעטען ביי די רבנים און ביי דעם אַלגעמיינעם פּאָלק, מען זאָל מיטשטייערען צום תקנת עגונות פּאָנד.

עס האָבען זיך אונטערגעשריבען אויף דעם קול קורא הרב ר"מ לאנדא, הרב ראַ"א יודעלאָוויץ, הרב ר"י איסקאַלסקי, הרב ר"י פיימער, הרב רש"ז קליוואַנסקי, הרב טריינען פון פלייגיעלד, הרב ר"י ביק, הרב ראַ"ל נאַטענויז, הרב ר"א וואַקס, הרב ר"מ לייטער, הרב ר"מ ריזיקאָוו, הרב ר"א זלאַטאָוויץ, הרב ר"צ לעדערמאַן, הרב צ. סאדין, הרב קאשוט, הרב ר"פ נייפאַן, הרב ר"צ קאָהן, הרב ר"א דים, הרב ר"ל בהנא, הרב ר"מ ניסענבוים, הרב ר"א גוטבלאַט, הרב ר"א סוכן, הרב ר"י טווערסקי, הרב ראבינאָוויץ, הרב רח"מ יוד, הרב שאַפּירא, הרב רח"ז הירש, הרב ר"י קליין, הרב הורוויץ, און עס איז אויך באַשלאָסען נעוואָרען אז די איבערינע רבנים וועלכע זיינען ניט נעווען אנוועזענד זאָלען באַקומען א צו־שריפט זיי זאָלען זיך התמ'ענען און דאָן דרוקען דעם קול קורא אין דער טענליכער פּרעסע.

עס איז פּאַרהאַנדעלט נעוואָרען אויב מען זאָל זיך באַטהיליגען אין דער ניט־ציוניסט קאָנפערענץ, וועלכע אייניגע האָבען באַקומען אַן איינלאַדונג, און עס איז באַשלאָסען נעוואָרען, אז אויב אפילו עס נעפינען זיך מאַנכע וואָס באַלאַנגען ניט צום מזרחי, אָבער קיינער דאַרף ניט באַווייזען עפּענטליך, אז ער איז א נענגער, און מזה הטעם דאַרף קיינער ניט זיך משתדל זיין, צו אריין נעהן אין דזשואיש איידזשענסי דורך אַן אַנדער טיהר, נאָר מען זאָל זיך משתדל זיין אז דער מזרחי זאָל זיין שטאַרק פאַרטראָטען.

עס איז אויך באַשלאָסען נעוואָרען אז אזוי ווי עס נעהט אַן א באַוועגונג עס זאָל אויפנעהערט ווערען דער פירוד הלבבות צווישען די רבנים, נאָר עס זאָל קומען צו א פּאַראייניגונג, לטובת כל אחד ואחד מהרבנים, דערפאר זאָל דער דגל הרבנים זיין פון די ערשטע מיט העלפען, אז דער שלום זאָל צושטאַנד קומען.

עס איז אויך באשלאסען געווארען צו פארשנשטאל־טען א צאתך לשלום פאר דעם פראכניקער רבי הרב הגאון נאריטענהויז, וועלכער איז ניט לאנג צוריק נעקומען אין דיזען לאנד, און יעצט ברויכט ער צו פאהרען צוריק. דער צאתך לשלום זאל זיין א גרענדיעזער און זאל שאפען פאר איהם א נעניגענדע סומע להכנסת כלות.

עס איז נחלט געווארען צו שיקען א קבלת פנים קא־מיטע צום שיף אויף וועלכע עס קומען דער באוואוסטער הארנאסטייפאלער רבי, הרבנים הגאונים מהר"ש שקאפ, מהרי"ל שוסטער, מהר"ד כ"ץ, מהר"א דאטבערג.

אויך איז נחלט געווארען באקאנט צו מאכען, אז די נעדרוקטע מזוזות וועלכע פארקויפען זיך אין די טויזע־דער, זיינען פסול.

* * *

אין האדסאן ניו יארק, איז לעצטענס ענטשטאנען א סכסוך צווישען דער אלטער נעמיינדע פון בית הכנסת אנשי אמת, און דער נייער נעמיינדע פון בית הכנסת אוהבי שלום. די רבנים ר"י איסקאלסקי פון ניו יארק, הרב רח"מ לאסקער פון טראי הרב ר"א הורוויץ פון אל־באני, הרב רא"ש ביאליק פון פאקיפסי זיינען נערופען נע־ווארען און האבען אויסנעגלייכט דעם סכסוך צו די צר־פריעדנהייט פון ביידע צדדים, עס איז נענרינדעט נע־ווארען א וער הכשרות פון ביידע שוהלען, און איינגעאר־דענט נעווארען די תקנה פון שהיטת שני שוחטים, און אבווהל עס איז ערלויבט נעווארען צו רעוו. קאהן דער ש"ץ ושו"ב פון חברה אוהבי שלום צו לערנען מיט קינדער פרייוועט, אבער די שטאדט תלמוד תורה דארף און מוז בלייבען איינע אין שטאדט, אונטער דער פיהרערשאפט פון באוואוסטען פערענאג ש. קרינסקי, כדי עס זאל נע־לערנט ווערען סיסטעמאטיש און די קינדער זאלען הא־בען די ריכטיגע פעולה.

* * *

אין עקראן אהייא איז באשלאסען נעווארען ביי די בעלי בתים, צו אויפבויען א אידישען סענטער, וואס דאר־טען זאל איינגעפיהרט ווערען אלע אידישע טהעטינקייטען פאר אלטע און יונגע אידען. עס זאל נעהן צוזאמען א שוהל מיט א קלאב, א תלמוד תורה מיט א דזשימנאזיאום, א מקוה מיט א סווימינג פול, און נאך אזעלכע אקטיוויי־טעטען, און אלעס זאל נעפיהרט ווערען אויף דעם אידי־שען רעליגיעזען נאציאנאלען וועג. די פארטנעשריטענע אידען האבען נעבראכט רבי נאלדמאן פון קליוולאנד, און ביי דער פארזאמלונג וואס ער האט אדרעסירט איז נע־שאפען נעווארען איבער פופציג טויזענט דאלער. די אלע שוהלען פון שטאדט האבען נעהאט זייער פארזאמלונג אין תלמוד תורה בילדינג, וואו הרב ר' חיים מארים יוד דער רב פון עקראן, און הרב ר' יעקב איסקאלסקי פון ניו יארק האבען אדרעסירט, און עס איז נעשאפען נע־ווארען די סומע פון צעהן טויזענד דאלער, אבער עס איז פארשפראכען נעווארן אז די נאנצע סומע פון 175 טויזענט דאלער וועט נעשאפען ווערען בעפאר די בילדינג וועט ווערען פארטיג.

* * *

דער בית המדרש לתורה פון שיקאגא, וועלכער פאר־נעמט דעם פלאץ אין די וועסטערן שטאטן אזוי ווי ישיבת רבנו יצחק אלחנן אין די איסטערן שטאטען, וואו הרב ר' שאול זילבער איז דער פרעזידענט און פיהרער, פראגרע־סירט זעהר שטארק, און ציהט צו זיך צו פיעלע יונגע לייט פון די וועסט פון אמעריקע. די תלמידים פון בית המדרש לתורה צעהלען זיך אין די הונדערטע און פאר־פערטינען זיך צו רבנות, ביי נרויסע ראשי ישיבות. די נאנצע לאסט פון אויפהאלטען דיעזען מקום תורה טראגט אויף זיך הרב ר' שאול זילבער מיט די הילף פון חשוב'ע בעלי בתים. לעצטענס איז דער נרויסער בילדינג צו קליין נעווארען פאר די פיעלע תלמידים כן ירבו, און די מנהלים האבען באשלאסען אפקויפען די צווייטע הויז לעבען דער ישיבה כדי להנדיל תורה ולהאדירה.

* * *

די ישיבה בית יהודה אין דעטראיט מישיגען, נע־נרינדעט אויף דעם נאמען פון הרב ר' יהודה לעווין ז"ל, מאכט זעהר נוטע פארשריטע, און עס קומען צו פיעלע נמרא תלמידים, וועלכע ווערען נעלערנט דורך זעהר פעהיגע מלמדים. כמעט אלע רבנים פון דעטראיט, ווי הרב ר' יחזקאל איישישקין הרב ר' יוסף אייזענמאן, הרב ר"א פיין, הרב תאומים, הרב סטאלמאן ובראשם הרב ר' אהרן מרדכי אשינסקי העלפען אין אויסהאלטען און פאר־נרעסערען די ישיבה. וועו ניט די עפידעמיע פון מופען פון איין נענענד צום צווייטען, וואלט זי זיך נערעכענט פאר א חשוב'ע ישיבה.

* * *

די פוילישע אידען פון דעטראיט האבען יעצט אויפ־נעבויט א נרויסע פוילישע־חסידישע שוהל אין דעם אלטען אידישען קווארטאל, וועלכע איז להתהלה, לשם ולתפארת.

* * *

די ישיבה תורה ודעת פון ברוקלין, איינע פון די בא־ריהמטע ישיבות אין לאנד, איז נעקומען צו זעהר א קרי־טישע לאנע, אויף אזוי פיעל אז זי האט זיך נעמוזט שליסען, וויל עס איז ניט נעווען צו צאהלען די ראשי ישיבות זייער נעהאלט פאר פיעלע וואכען. די אנודת הרבנים האט נערופען אלע רבנים פון שטאדט צו א קאנ־פערענץ, און עס איז באשלאסען נעווארען צו אפעלירען צו אלע אידען מען זאל העלפען די ישיבה תורה ודעת אין איהר קריטישע לאנע.

אויף אזוי פיעל האט דער אפיעל נעווירקט אז די ישיבה האט זיך צוריק נעעפענט, אבער די לאנע איז נאך זעהר קריטיש, און יעדער איד מוז העלפען אז די ישיבה זאל זיך חס ושלום ניט דארפען שליסען נאך אמאהל.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא ווערען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אין'ם לעבען פון זייערע קהלות אוז שוהלען).

הרב ר' יוסף גרשון הורוויץ פון ירושלים מו"צ ור"מ בישיבת מאה שערים, איז נעקומען נאך אמעריקע אין די אינטערעסען פון דער ישיבה. די רבנים פון ניו יארק האבען פארנשטאלט א גרויסען קבלת פנים לכבודו אין קאלוואריער שוהל אין דער הארץ פון דער איסט סייד. פון די אויפנאהמען ווען ער האט געקראגען איז צו ערווארטען, אז ער וועט האבען גרויס ערפאלג.

* * *

הרב ר' שמואל יאמפאל, געוועזענער רב אין איסטאן, רעדינג, איז אויפגענומען געוואָרען אלס רב אין אלטונא, פא. פאר די איניגע מאנאטען האט ער זיך זעהר באליעבט געמאכט אין שטאדט. זאנטאג פרשת חיי שרה האט די שטאדט פארנשטאלט זיין אינסטאליישאן. הרב ר"י איסקאלסקי פון ניו יארק והרב ר' יעקב מענדעלסאן פון ניו יארק האבען גערעדט און אינסטאלירט דעם רב. עס האט נאכגעפאלגט א גרויסער באנקעט, וואו עס האבען זיך באטהייליגט 500 פערזאן. העכער צוויי מנינים בעלי בתים פון איסטאן, זענען געקומען באטהייליגען זיך אין דער שמחה פון זייער געוועזענעם באליעבטען רב.

* * *

הרב ר' אברהם מאן פון ניו יארק איז נפטר געוואָרען פלוצלונג זאנטאג ה' כסלו אין עלטער פון 63 יאהר. צוועלף יאהר איז ער געווען רב אין קאלוואריער שוהל, און די לעצטע צייט אין בראנקס. ער איז געווען זעהר א גוטער דרשן און מיט זיין גרויסע ענערגיע האט ער זעהר פיעל געלערענט און מרביץ תורה געווען. ער איז געווען א חבר לכנסת הרבנים דאמעריקע ולועד הרבנים דניו יארק. תנצב"ה.

* * *

עס נעהט אן א באוועגונג צו ארגאניזירען די יונגע רבנים החרדים אין א יונגע רבנים ארגאניזאציע. די יונגע רבנים וועלכע זענען ארוים פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן פון ניו יארק און בית מדרש לתורה פון שיקאגא צעהלען זיך ביז הונדערט כן ירבו, און זייער פאראייניגונג וואלט געווען ווינשענסווערטה. פיעלעם וואלטען זיי נע־קענט אויפטאהן צווישען דעם ענגליש שפרעכענדען עולם.

* * *

נאך דעם ווי עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען אז הרב הגאון מרן ר' אליהו פיינשטיין פרוזינער רב איז נפטר געוואָרען, איז אפגעהאלטען געוואָרען א גרויסער הספד נאך איהם אין דער גרויסער ביאליסטאקער שוהל וואו הרבנים ר' אברהם אהרן יודעלאוויץ, הרב ר"י איס־קאלסקי, הרב ר"מ סילווערמאן, הרב ר"י פיימער, הרב ר"י דיינא, הרב ר"א דים, הרב ר' יעקב קאנטראוויץ — א שוואגער פון נפטר — רב פון טרענטאן, האבען איהם מספיד געווען, און נאך אין אייניגע שטעדט זיינען אפ־געהאלטען געוואָרען הספדים.

* * *

הרב ר' שמעון שקאפ, דער ראש ישיבה פון שערי תורה אין גראדנא, הרב ר' יצחק שוסטער הנאב"ד דסא־קאלקא והרב ראטבערג רב פון לונא, זענען נעקומען אין די אינטערעסען פון גרויסען קיבוץ שערי תורה אין גראדנא.

* * *

הרב ר' ראובן כ"ץ דער רב פון סטאוויסק, איז נע־קומען נאך אמעריקע לטובת הישיבה של החפץ חיים מראדין.

* * *

דער גרויסער חסידישער רבי האדמו"ר הגדול ר' יהודה ליב טוורסקי, באוואוסט הארנאסטייפאלער רבי, איז נעקומען צו אונז אין די אינטערעסען פון רבנים און תורה אין סאוועטען רוסלאנד.

דער הארנאסטייפאלער רבי וועלכער נעפינט זיך יעצט אין אנטווערפען, און האט נאך יעצט די מגידות אין דריי און דרייסיג שטעדט, און איז פארבונדען שריפטליך מיט די רבנים וראשי העדות אין רוסלאנד, איז נעקומען נאך אמעריקע צו זעהן שאפען הילף לחזוק התורה והרבנים אין רוסלאנד. ער האפט אז דא וועט נעשאפען וועדען די נויטיגע הילף פאר זיין אונטערנעהמונג.

ביים לאנדען פון שיף איז ער באגעגענט געוואָרען פון פיעלע רבנים ואדמורי"ם און א גרויסע צאהל אידען. יהי בואו ברוך!

* * *

הרב ר' שרגא פייוועל גרינשטיין, וועלכער איז געווען רב אין שאמאקין, פא. איז יעצט אויפגענומען געוואָרען אלס רב אין סויט־בענד אינדיאנא. דיעזער רב איז א גרויסער עסקן צבורי לכל דבר טוב ומועיל, און דאס יודענטהום וועט אויפבליהען דארטען.

* * *

די טאכטער פון הרב ר"י שאפירא אב"ד ור"מ דעיר וואלאזין, האט חתונה גהאט מיט דעם זוהן פון הרב ר' אהרן וואלקין אב"ד דעיר פינסק־קארלין י"ג מרחשון, אין וואלאזין, וואו עס איז נעפייערט געוואָרען די חתונה מיט בראכט, אזוי ווי עס פאסט ענבי הגפן בענבי הגפן.

הרב ר' חיים יעקב הירש, האט למזל חתונה געהאט מיט זיין בת זונו הכלה המהוללה חי' ריזל הירש, וועלכע שטאמט פון א פראמינענטע משפחה. פיעלע רבנים זענען אנוועזענד געווען ביי זיין חתונה, וואס איז פארגעקומען זונטאג י"ב כסלו אין ברוקלין. השי"ת זאל געבען אז זיווגם יעלה ליפה בשעה טובה ומוצלחת.

* * *

הרב יהודה יצחק פרענקעל, יערלעווער רב, איז אהער געקומען, און וואהנט אין 60 ווילעט סטריט ניו יארק. דער רב פרענקעל איז א גרויסער בר־אורין און בר־אבהן, ער איז א זעלטענער בר מעלה, און עס איז צו האפען דאס דיעזער ווירדיגער רב וועט נעפינען א פאסענדע קאנגרעגיישאן וואס וועלען פארשטעהן זיינע גרויסע מעלות און איהם אויפנעהמען אלס איהר רב ומנהיג. און מיר האפען דאס דער ווירדיגער רב וועט אנטהייל נעהמען אין דער ארבייט לטובת חיזוק הדת והיהדות, צו וועלכען ער איז זעהר פעהיג, ווי ער האט דאס איבערצייגט מיט זיין ארבייט אין יוראפ.

קטעים פון אשכול

מאנכע רבנים האבען זיך נעוועגדעט צו דער אמעריקאנער קאמיטע פון ניט ציוניסטישען קאנפערענץ, מען זאל זייערען א פארטרעטער ארויסגעהמען צווישען די אמעריקאנער מיטגלידער פון דזשואיש איידזשענסי, מאכע רבנים ווילען זיך וועגדען צו דער קאמיטע וועגען דעם, פרעגט זיך: זיי האבען דאך זיך פראקלאמירט פאר מזרחים, ווי קומען זיי אין דעם אפטהיילונג פון ניט־ציוניסטען? אויב אין דער איידזשענסי דארפען זיין ארטהאדאקסישע מיטגלידער, איז דער מזרחי ניט נענוג ארטהאדאקסיש? און בכלל איז דאך דאס א רחיפה צום מזרחי.

* * *

סמיט איז דורכגעפאלען ביי די לעצטע עלעקשאנס, און קיינער האט ניט קיין טענה צו זיינע גלויבענס נעגאסען. אונזער איד אטינזשער איז אויך דורכגעפאלען ביי די לעצטע עלעקשאנס פאר גאווערנאר פון ניו יארק סטייט, האבען מאנכע יע א טענה צו די אידען, פאר וואס האבען ניט אלע אידען נעשטימט פאר איהם. מיר האבען שוין אזא נאטור, אז מיר וואלפען אלע שולדען ארויף אויף זיך אליין, און פארזעהן די אמת'ע שולדיגע אין יעדען אידישען דורכפאל.

* * *

דער אמעריקאנער מזרחי קלייבט זיך אין ניכען צו מאכען א באנקעט פאר די אגודת האלף, און שטרענגען זיך אן צו צוהאמען ברענגען מעהר חברים צום אגודת האלף באנקעט.

דער חוב פון א חבר פון אגודת האלף איז צו באצאהלען 25 דאלער דיום יעהרליך. נאך דעם שכל נאך האט זי זיך גערארפט רופען „אגודת הכ"ה", וואס דאס וואלט באדייטען דעם מספר פון פליכט, און ניט אגודת האלף, וואס יערערער קען אויסטייטשען, אז מעהר ווי טויזענט חברים וועלען ניט ארייננעהמען.

* * *

מאנכע דענקען אז מיט א פראטעסט, וועט זיך עפענען פלעצער פאר ישיבות אין סאוועט רוסלאנד און מיט אויפרופען אין צייטונגען וועט זיך צוריק עפענען די ישיבה תורה ודעת אין ברוקלין, אין אמת'ן וועט אין ביידע פעלע, ווייניג וואס העלפען. די ישיבה תורה ודעת קען נאר געהאלפען וועלען, סיידען מען זאל עטוואס טאהן במעשה, און ניט יוצא זיין בדיבור בעלמא.

* * *

דר. ווייצמאן איז אפגעפאהרען בעפאר עס האט זיך אנגעפאנגען דער דרייוו פון קרן היסוד. ער האט נעדענקט, אז ער האט נעקראגען די הבטחה פון די רייכע נותנים איז שוין נענוג, ער האט אבער פארגעסען אז צדקה נגבית בשנים, קומען לידי גובינא ברויכען ביידע זיין, דער נותן און דער מקבל.

* * *

דיעגסטאג ז' כסלו וועט פיעלע רבנים זענען נעקומען מקבל פנים זיין די רבנים אורחים וועלכע זענען נעקומען פון אייראפא, האט איין רב נעזאגט צום צווייטען: איך וויים ניט צו מיר זיינען נעקומען זיי מקבל פנים זיין, אדער זיי זענען נעקומען צו אונז מבקר חולה זיין. דאס רויף האט א צווייטער רב נעזאגט, דאס איז דערפאר וויל די אמעריקאנער רבנים טראגען דעם צער פון זייערע אייראפעאישע חברים אויף זיך, אבער די אייראפעאישע רבנים האבען זיך וויניג וואס צו מצער זיין זיך אויף די לאגע פון אמעריקאנער רבנים.

עס איז נאך פארהן צו באקומען דעם ספר
„תרי"ג מצוות"
כולל הלכה ודרוש
א צ ל
הרב המחבר, כפי האדרעסע:
RABBI J. ESKOLSKY
256 E. Broadway New York, N. Y.

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא.

התרגום והמתורגמן

מאת הרב יקותיאל ארי' קאממעלהאר
אבד"ק אנשי רישא — קארטשין דפה נ. י.

ב"ה.

מספרים, — פעם אחת בא איש אחד לפני מרן החתם סופר ז"ל בקובלנא על חתנו שהוא סמוך על שלחנו ועוסק בתורה יומם ולילה ולא יאבה לעסוק בשום מסחר, ומה יהיה התכלית? והלא גם במשנה תנן „טוב תורה עם דרך ארץ"! על זה השיב לו הח"ס ז"ל: לדעתי מוטב שיעסוק חתנך בתורה וימלא כרסו בש"ס ובפוסקים, וישכח משנה זו הנ"ל, משיעסוק בדרך ארץ וידע משנה זו, וישכח את התלמוד והפוסקים.

תשובה זו, השבתי עוד לפני שלשים שנה בעת אשר ההלו הלאומיים לעשות תעמולה בעד ה„דבור העברי" ולתרגם „עברית בעברית" והביאו ראיות הללו (שמביא הרב בעל המאמר „למודי קודש בלשון הקודש" ב„דגל ישראל" שנה ב' גליון א') מהירושלמי שבת פ"א אמר ר' מאיר כל מי שמדבר בלשון הקודש כו' מובטח לו שהוא בן עולם הבא, ומהרמב"ם בפירושו לאבות שמפרש הוי זהיר במצוה קלה כגון לימוד לשון הקודש. ואמרנו להם, מוטב לקיים כל התורה ולשכוח המאמרים האלה, מלשמור ולקיים את המאמרים האלה ולעבור על כל התורה כולה.

הם, הלאומיים, שהעמידו את כל יסודי ועקרי היהדות על שלשה דברים: הגזע, השפה, והארץ, הם שכתבו על קרן השור שאין להם חלק בתורת ישראל ודת ישראל, וכל שאיפתם להשחרר מתורת הגלות, התלמוד בבלי והש"ע, ולצאת לחירות, חירות מן הלוחות, הם רוצים עכ"פ לזכות שיהי' להם חלק לעולם הבא על ידי הדבור בלשון הקודש וע"כ אוחזים בשתי ידים בדברי ר' מאיר הנ"ל. והם שלא יקיימו המצוות החמורות נפשם נפש הישראלית תשאף עכ"פ לקיים מצוה קלה כלימוד לשון הקודש, לפי"ד הרמב"ם ז"ל, אבל אנחנו היהודים הדתיים שכל שאיפותינו ועבודתנו לשמור ולעשות את כל דברי תלמוד תוה"ק, והלואי שנוכל לקיים המצוות החמורות כדת של תורה, עדיין לא הנענו למדרינה עילעאה כיו"ב שלא יחסר לנו עוד רק זאת המצוה קלה של לימוד לשון הקודש ולדבר בלה"ק. ובכדי לזכות חלק לעולם הבא הלא כבר תנא דבי אלי': כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, בודאי לא יכעס ר' מאיר ח"ו עלינו אם נעזוב את עצתו לזכות לעולם הבא על ידי דיבור בלה"ק, ונחזיק בעצת התנא דבי אלי' על ידי שינון הלכות בכל יום, והלא ר' מאיר בעצמו אמר: כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה כו' ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים! משמע אפילו על דיבור בלשון הקודש.

ואשר על כן לא ארע באמת, מה כל החרדה הזאת אשר במחנה הרבנים הגאונים נ"י ראשי ומנהלי הישיבות, אשר יחרדו כל כך בעד הדבור העברי והתרגום עברית בעברית? כלום לא יחסר לנו היהודים הדתיים במצבנו המוסרי והרוחני, רק הדבור העברי, והלמוד עברית בעברית? האם צדיקים אנחנו יותר מחז"ל בעלי התלמודים הבבלי והירושלמי שעזבו את לשון המשנה לה"ק וסדרו את התלמודים בלשון ארמית, והעמידו מתורגמן בשעת הדרשות לתרגם להעם בשפתם המדוברת, ותקנה קדמוניות עוד מימי עזרא היתה לתרגם את התורה בשבת בשעת קריאת התורה בלשון ארמית (עי' מגילה פ"ד מ"ד בפיה"מ להרמב"ם שם ובתוי"ט) ותקנו לומר „קדיש" בלשון ארמית, ולא עשו מעולם תעמולה בעד הדבור העברי.

ומה שהביא הרב בעל המאמר הנ"ל מזוה"ק פ' תרומה, במחב"ת לא העתיק הדברים כהווייתן רק מה שהי' נעים לו, וכל מי שיראה דברי הזוה"ק בשלימותם יראה שהביא ראי' לסתור דבריו, וכל סידור הזוה"ק הרי שנסדר בלשון ארמית, ויבא ויטפח על פניו שאם כדבריו מדוע לא נסדר בלה"ק! ומה שהביא מדברי הרמב"ם הנ"ל, הרי הרמב"ם בעצמו יאמר שם בפרק הקודם שאין העיקר בהדבור, הלשון והשפה רק התוכן והענין, ואם התוכן ענין מגונה אע"פ שנאמר בלה"ק הוא מחלק הדבור האסור, ואם התוכן הוא ענין קדוש גם אם נאמר בלע"ז הוא בכלל הדבור הנאהב והמצוה.

גם הרבי ר' יונתן זצ"ל, שהביא בשמו מספרו יערות דבש שאמר: „בושני מכם עם קדוש איך נשכח מאתכם לה"ק ומי יכול לדבר עברית" — בכל זאת לא הניח ללמוד עם תלמידיו בישיבתו הרמתה לימודי קודש בלשון הקודש, והוא ז"ל הלא העמיד תלמידים הרבה לאלפים ולרבבות כנודע, וכן בכל הישיבות מאז מעולם עד ימינו אלה לא למדו רק בשפה המדוברת בקרב כל ישראל שפת אומתנו, ושפת אמותינו נ"ע. ומאין נולד פתאום החרפה פה אשר יאמר הרב בעל המאמר הנ"ל: „חרפה וכלימה אם מלמדים למודי קודש בלשון חולין לתלמידי ישיבות שלנו..." מי

הגיד לך כי עירום אתה? הלא בכל הישיבות הקדושות למדו למודי קודש בלשון חולין!

ואשר יאמר הרב במאמרו שם: „עלינו לגרש את החולין והגלות מתוך כותלי ישיבותינו ולהכנים רוח הגאולה" והקדושה, להכנים שפע קודש בלבות התלמידים בתוך כותלי הישיבות ובתי המדרש" — הדברים האלה כנים וצדיקים ושאיפתו ודרישתו הוא שאיפת כל הכואבים על שבר הדת והיהדות פה, אבל לא על ידי גירוש שפת יודיש יגרש את החולין ואת הגלות מכותלי הישיבות, ולא על ידי לימוד עברית בעברית יכנים שפע קודש ויראת שמים בלבות התלמידים, ובתי ספר העברים יוכיחו!

לגרש את הגלות והחולין מתוך כותלי הישיבות, צריכים להשתמש באמצעים אחרים הלא הם: לגרש מתוכם את למודי היי־סקוהל ולימודי הקאלידוש, ואת הנאומים וההטפות בשפת אנגלית, ואת תלבושת האמעריקאית והתגלחות הפאות והזקן מבני הישיבה, ולהכנים שפע קודש בלבות התלמידים על ידי שיעורים קבועים במוסר ויראת שמים, אם לא בנוסח „המוסריים" שבסלאבאדקע יהי' עכ"פ בנוסח של מרן הח"ס ז"ל שלמד בכל יום לפני השיעור „חובת הלבבות" וכיו"ב עם התלמידים, ולהזהיר את תלמידי הישיבות על הפרישה שיפרשו מכל התוועדות בחורים ובתולות יחדיו, ולהזהירם שידברו דוקא בשפת לאומתם „יידיש" כי הנסיון והמציאות יורו לנו כי כל אלה המרחיקים שפת אמותם „יידיש" מקרב בתיהם ויאמרו להנהיג תחתה שפת עבר, סופם כי לא ישתמשו עם שפת עבר וישארו רק עם השפה האנגלית ויתקרבו אל הטמיעה וההתבוללות.

אל תבוז כי זקנה אמך! יידיש, הוא שפת אמותנו, ואומתנו, ויהי' חלקי עם רבותינו ואבותינו ז"ל שדרשו, למדו ודברו, בשפת התרגום, בשפת האומה הישראלית ולא בלשון הקודש, ואל יהי' חלקי עם מחללי שבת ומחללי כל קודש, בארץ הקודש, המדברים בלשון הקודש.

שאלה להרבנים בנו יארק רבתי!

מאת הראב"ם

פונה אני אל הרבנים היושבים על מדין בנו יארק רבתי, בשאלה אחת קטנה בכמותה וגדולה באיכותה, — למה לא תהושו על כבוד התורה המושפלת בעוה"ר? למה לא תאזינו לבת קול היוצאת מהר חורב (מחורבן היהדות) וצועקת מרה „אוי להם לבריות מעלבונה של תורה"? וכל אחד ואחד שומע את הבת־קול, ועושה את עצמו כאילו אינו שומע ואומר: שלום יהיה לי, כי לא באתי לתקן את מדינת קאלאמבום, רק לעשות מהרבנות קרדום לחפר בה. שומו שמים! האם לילך בדרך כזה לומדת אותנו התורה הקדושה? האם לא נצטרך ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, על כל מעשינו בפרט ועל עם הקהל בכלל? הלא יש יכולת בידינו לרומם קרן התורה מעלה מעלה ולהטות לב בני ישראל לאבנו שבשמים, כי אם באמת נשתדל להרים כבוד התורה אזי בלי שום ספק כלל וכלל השם יתברך יהי' בעזרתנו, וכמאמרם ז"ל הבא לטהר מסייעין אותו, ואזי נוכל להטות לב העם לתורה ולמצות, וסוף הכבוד יבא ברצות השם יתברך, כי יהיה לנו פרנסה בכבוד, ונוכל להשריש בלב אחינו אמונת וקיום כל התורה כולה ולא לאמר די בלב טוב בלבד, כאשר לדאבוננו הרב, הרבה מהעם אומרים.

יודע אני כי הרבה יהיו מהשואלים מה יש לנו לעשות, בפרט פה באמעריקא? מורי ורבותי! אשר קטנכם עבה ממתני, יש להשיב על זה תשובה קטנה, לעשות שלום בין כל הרבנים, ואידך פירושא זיל וגמיר. בלב נשבר ונדכה אנו רואים איך איזה מהרבנים המבטלים את יתר הרבנים כאלו זכות הרבנות רק להם נתנה ואין כמוהם בכל העולם. אין אני רוצה חס ושלום לפגוע בכבוד הרבנים, כי המה רבנים גדולים, אבל צריכים הם לידע, כי כמו שהיה ביכלתם לטפס על מדרגת הרבנות כמו כן ישנם עוד ועוד הראוים להיות רבנים וגם הם למדו את התורה, ויודעים את התורה להורות ולדין, ואיך אפשר לבטלם? אם יש להם ספק על איזה רב, הלא אפשר לברר הדבר אם יתאחדו הרבנים ויפקפקו על מי שהוא יוכלו בניקל לברר.

נעשה נא בעצמנו חשבון הנפש, מצב הכשרות הוא בשפל מצב נורא ואיום, לא בלבד כשרות הבשר בכלל, כי אם גם יתר הדברים הצריכים להיות בכשרות כמו חלב וחמאה ועוד. וסיבת הדבר הוא על כי הכשרות עומדת תחת רשות יחידים והיחיד מפחד, לתקן דבר הצריך תיקון שמא יתרעם הב"ב ויקדמנו אחר, משא"כ אם ההשגחה תהי' תחת רשות רבים, אזי אין מוחה בידם לתקן מה שצריך לתקן, ואן פוצה פה ומצפצף, כי הב"ב לא ימצאו רב אחר שיקבל ההשגחה. והגע בעצמך, כמה כסף שיוכל להיות אם יהיה אחדות בין הרבנים, וכל אחד ואחד יוכל לפרנס את עצמו בכבוד, ועל ידי זה יתרומם קרן התורה, והפרעזידענטען לא ישלטו בהרבנים וישימו דבריהם בפיהם מה לדרוש ומה שלא לדרוש, ומצב הכשרות יעלה למעלה על במתי הכשרות הנכון והאמיתי. השערורי' הגדולה השוררת בנידון השוחטים כבר עברה כל גבול וכל מי שיראת השם יתברך נוגע בלבו יבכה וידאג על זה. כמה שוחטים ישנם אשר אינם ראוים עוד לשחוט? הרבה

שוחטים יש, אשר מקום מגורם הוא בברוקלין ובית שחיטתם הוא בברַאנקס, או להיפוך, וכמו השמש בא במוצאי שבת קודש המה נמצאים בהמארקעט, אשר מהלך רב כזה אי אפשר לילך אף בקפיצת הדרך ולהגיע אל המקום ההוא תיכף וסמוך לשקיעת החמה בשבת. וגם כמה שהשוחטים שמבזים את הרבנים גם כן עבר כל גבול. זה זמן לא כביר כאשר הרבנים שלחו הזמנה לשוחט אחד, לבא לד"ת וסירב לבא, וע"ז השוחט אמר אחר בתורת עדות, כי ראה אותו נוסע על הסאַבווי בשבת, והזמינוהו לד"ת עם העד, בא העד לזמן המונבל ואמר שמורא עלה ראשו להעיד על השוחט, על כי השוחט מסר אותו לערכאות, וע"כ מרשך את עצמו מהעדות ואמר כי הוא בעצמו לא ראה רק פלוגי ופלוני ספרו לו. ואיך שיהיה, השוחט לא בא לד"ת אפילו לשאל למה הזמינוהו לד"ת. ושוחט כזה שוחט בעד היהודים התרדים. והשוחטים היראים המה מתוסרי פרנסה.

לו יתאחדו הרבנים, אזי יוכרחו השוחטים לעמד תחת השגחת הרבנים וכל המכס שמשלמים לבעלי זרוע שלהחמים בערם, יהיו משלמים להרבנים וההשגחה בהמארקעטס יוכרח להיות ואזי היה מבוא פרנסה לכל הרבנים בכבוד, והיו יכולים להשגיח בעינא פקיחא על כל הכשרות שיהיה לפי רוח תורתנו הקדושה. כל השוחטים היראים מבקשים שיזכו להעת שהרבנים ישגיחו עליהם ולא בעלי זרוע, הלחמים בידים ידי עשו, ולמה יחרישו הרבנים?

אקוה כי בעת ההיא אשר כל איש ישראלי עושה בעצמו חשבון הנפש, גם הרבנים יעשו חשבון נפשות כל ישראל הנכשלים בעו"ה במאכלות אסורות, ויתאמצו בכל כוחם לאחד כל הרבנים לאחר, ויהיה מעתה את והב בסופה, ושלום על ישראל, והשם הטוב יגאלנו במהרה.

שאלות ותשובות

ת ש ו ב ה
להרב הישיש הגאון ר' א"א יודעלעוויטץ
בדבר חליצה על ידי שליח

(התשובה להרב דר. ראם יבוא בחוברות הבאות)

מאת הרב ר' יוסף דוב הלוי לעווין

ר"מ בישיבת ר"א בניו יאָרק

הרב הנ"ל בספרו אשר שלח אלי על ידי הרב ר"י איסקלסקי, לראות את תשובתו אשר כתב בדבר חליצה על ידי שליח מצד האשה, ולחוות דעתי בזה, התיר להאשה שתעשה שליח לחלוץ את נעל היבם מעל רגלו, במקום עיגון, מהטעמים אשר נעתיק אותם, וז"ל, הנה הערוך לנר ביבמות ק"ו בפי' רש"י בד"ה גט מעושה דאפשר על ידי שליח, נסתפק למה לא נימא בחליצה, דאפשר על ידי שליח דירה. ובספר יד שלמה מהרב ר' שלמה הילל ריין בווארשע, יצא להלכה לחלק כן, דהא דלא מהני שליחות בחליצה, זהוא בשליחות של החלוץ, דבמצוה שבגופו לא מהני שליחות, כמ"ש תוס' רי"ד בקדושין, והקצה"ח בסימן קפ"ב, גם החליצת מנעול מעל רגלו אי אפשר בשלוחו, דהא ההנחה על הרגל הוי מילא דממילא, ודמי להנחת תפילין, מה שאין כן האשה יכולה שפיר לעשות שליח. ובתשובת מהרש"ם ח"א סימן י"ד הביא דברי הרשב"א בחולין י"ב, בסוגיא דשחיטה אי בעי כוונה, דהביא שם בשם מורו הר"י ז"ל שכל דבר שאפשר לעשותו על ידי שליח, הוה עע"ב כוונת העושה ומדין שליחות, אבל דבר שאי אפשר לעשותו על ידי שליח, אף עמידת בן דעת העומד על גביו, לא מעלה ולא מוריד במקום שצריך כוונה, והילכך חליצה שאי אפשר לעשותה על ידי שליח לא מהני עמידת בית דין העומד על גביו, אבל גט דאפשר למנות שליח וכו' ומה שאמרו דבי ר' ינאי טעם חרש וחרשית לפי שאינן באמר ואמרה, ולא אמרו משום שאינן בני דעה, לרבותא אמרינן וכו'. הרי מבואר טעמא דחרש והרשית משום דלאו בני דעה נינהו. וכיון דא"א לחליצה ע"י שליח, לא מהני החליצה, א"כ ה"ט דחרשית. וגם הרי מפורש בתוספתא שם וז"ל, והחולצת מן השוטה, וכן שוטה שחלצה וחולצת מן הקטן וכו', וכיון דהר"י מפרש טעמא דשוטה שחלץ, משום דאי אפשר על ידי שליח א"כ גם הא דשוטה שחלצה, הוא מהך טעמא, דאם לא כן תקשה אמאי לא מהני בה עמידת בי"ד, וכן בחרשית הוא מהך טעמא. א"כ מבואר דגם באשה לא מהני שליחות. ואף דהתוס' והרשב"א כתבו עוד טעמים, לישב קושית הר"י, מ"מ אינם חולקים על הדין המפורש מדברי הר"י, וא"כ מתורתן של ראשונים למדנו דבר זה, שגם באשה לא מהני שליחות ודלא כבעל יד שלמה, עכ"ל.

וכתב על זה הרב המחבר וז"ל, ולפע"ד אפשר לדון בזה, כיון דהרשב"א משם מורו הר"י לא כתב זה מפורש בהדיא, דהא כתב שם וה"ט דשוטה שחלץ דחליצתו פסולה ולא כתב דה"ט דשוטה שחלץ ושוטה שחלצה, אם כן הא אפשר לומר בריוק נקט רק בבא דשוטה שחלץ, ולא שוטה שחלצה, משום דשוטה שחלץ, שפיר לא מצי עביד שליח, משום דהוה מצוה שבגופו אבל באשה אפשר בשלוחה, והא דשוטה שחלצה זהו מטעם התוס', שחילקו בין גט לחליצה, לפי שיש בחליצה רבוי דברים, ואין בשוטה דעת כלל לעשות הרבוי דברים לדעת בי"ד, אבל בגט שנוח

לעשות וכו' ומחשבתו ניכרת מתוך מעשיו וכו' ולפי"ז שפיר כתב להקשות בהא דבי ר' ינאי שלא אמרו בחרש וחרשית משום דלאו בני דעה נינהו, משום דבשניהם הפסול משום דלאו בני דעה נינהו, ובחרש משום דאי אפשר לו בשליחות שיכוונו הבי"ד בעדו ובחרשת דאפשר לה בשליחות, מכל מקום אם היא חולצת איכא חסרון דאין לה דעת ותהי מבולבלת מרוב הדברים דאיכא בדידה, עכ"ל. (אין לדברים האלו שום הבנה וטעם, בשלמא התום' שכתבו זה הטעם על שוטה, הלא טעמא של התום' לא משום שליחות הוא אלא מטעם כוונת עצמו, וע"כ יש לחלק ברבוי דברים אבל בטעמא של הר"י מורו של הרשב"א דהיכא דיש שליחות מהני ע"ע מטעם שליחות, וא"כ מאי גריעותא היא בזה שתהי' מבולבלת, הא איכא בי"ד דעומדים על גבה, אשר מהני מטעם שליחות, דהא לא נוכל ללמוד פשט הרשב"א באופן אחר, כ"א אפי' נאמר דאמירה לא מעכבא, מכל מקום הא צריך כוונה בחליצה, ובזה אין כוונת הבי"ד מועיל מטעם דאין שליחות, דל"ל כוונתו דאם הוה יכולין לדבר, דא"כ הא לא הוה בכלל חרשים, והי' חליצתם חליצה כשרה כלכל אדם, אע"כ הוכחת ר"י מורו של הרשב"א באופן זה דלמה ליה למימר מטעם דאינו באומר ואמרה אפילו דזה לא הוה פסול, מכל מקום פסול מטעם כוונה. וא"כ איזה שייכות יש כאן לרבוי דברים, הא אין כאן רבוי דברים, ואין כאן בכלל דברים, דהמה חרשים, ומה שייך החילוק שחלק המחבר בזה, אתמהה).

והביא גם כן דברי הרמב"ן בשוטה שחלצה שהוא מטעם דמשלחה ואינה חוזרת. ואף שיש גם בזה די והותר להשיג עליו, בין בחילוקו ובין בישובו, עכ"ז לא הבאתי, כי אמרתי יהי' לו אשר לו, בדבר שאינו נוגע להלכה, ואנכי באתי רק על מה שנוגע להלכה.

להלן הוא יחקר חקירה, אם אפשר לעשות שליח בדבר דצריך מחשבה, ומסיק דאיכא מחלוקת בין הפוסקים, אם אפשר לעשות שליח על כוונה, ומסיק וז"ל, ומעתה להלכה לענין חליצה על ידי שליח הרי איכא ס"ם דילמא קי"ל כר"י לענין שאלה בבעלים (הוא משוה שאילה בבעלים להפרה על ידי שליח כאשר משוה הגמרא בפ' השואל, ומהפרה על ידי שליח, מוכח דגם על כוונה יש שליח. ואנכי מסתפק בדבר אם צריך כוונה בהפרה, דנהי דצריך לידע מי היא הנודרת ועל איז דבר היא נודר, ומטעם זה מבואר בשו"ע דשוטה אינו יכול להפר, משום דאינו יודע בעיקר הנדר, אבל מי שיודע מי הנודרת ועל איזה דבר היא נדרה, והפר שלא במתכוין יוכל להיות שהפרתו הפרה. וקצת ראי' יש, מהא דבקטן נתן הרמב"ם הטעם משום שאין לו אישות, ואמאי לא נתן הטעם שאין לו כוונה בהפרתו, אבל ראי' מזה אין כאן, דאיכא למימר דקמ"ל דאפילו הוא מופלא לאיש דכה"נ נדרו נדר מכל מקום הפרתו אין הפרה משום שאין לו אישות, אבל ראי' להיפך אין לי לעת כזאת, ואם דאם הפר בלי כוונה הוה הפרה או נפל כל בנינו). וה"נ בזה על ידי שליח של האשה (דליכא טענה דהוי מצוה שבנופא) ואפילו את"ל כרי"ף ורמב"ם דפסקו כר' יאשיה הא א"ל דהא דצריך בחליצה עד שיתכוונו שניהם זהוא רק מדרבנן ולא מ"ה, וכן דעת שעה"מ בפ"ו מאישות, דחליצה בלא כוונה רק מדרבנן פסולה, וזהוא דלא כהתום' בגיטין ואיבא ס"ם לגבי דאורייתא, והוי כמו הס"ם שזכר האגור גבי ציר דגים בסי' פ"ג בהעריעגש, דילמא לא נמלחו עם דגים טמאים כלל, ואפילו אם נמלחו דילמא ציר דגים טמאים היכא דליכא שמנונית אינו אלא איסור דרבנן ואיכא ספק ספיקא לגבי דאורייתא, וכן בסימן ס"ו בביצים שנתערב חד בחד ונמצא ט"ד באחת, דאמרינן דילמא לא היה במקום האוסר, ודילמא השנית יותר גדולה, ואע"ג דאכתי מב"מ בעי ס' זהוא מדרבנן, זאיכא ס"ם בדאורייתא, ויש לסמוך ולהקל, נידון החליצה דס"ם מהני גם באיסורי ע"ז, וכ"כ בס' מים רבים, דיש להקל גם בעניני אישות בס"ם, וע"כ יש לסמוך ולהקל בשלוחה, ובהך ס"ם אין צריכין לס"ם המתהפך, כיון דספק הא' דילמא אין כאן איסור כלל, לפי הפוסקים דקי"ל כר' יונתן, והס"ם דהאגור בהעריעגש וכן בדם ביצים הנ"ל ליכא ס"ם המתהפך, דל"צ בזה לס"ם המתהפך, כיון דהספק הא' דילמא אין כאן איסור כלל, והוי כמסופק, אי על הדורס כמ"ש הש"ך בכללי ס"ם, וגם במקום חזקת איסור הא מהני כיון דספיקא דפלוגתא דרבנא, דבשביל החזקה לא ישתנה הדין כידוע, ומה גם בענין יבמה לשוק דעת הנו"ב חאה"ע סי' נ"ד דיבמה לשוק, כיון דאינה במיתה וכרת רק לאו בעלמא אינה בגדר ערוה וכו'. ואיברא דדעת הנו"ב היא דכל יבמה אין בה חזקת איסור כלל, דבעת מיתת בעלה, יש להסתפק עליה דילמא היא מעוברת, ולכן ודאי יש להקל ולסמוך על הס"ם שכתבנו למעלה ברין חליצה על ידי שליח של האשה, ע"כ הצריך לענינינו, כי זה כל כוחא דהיתרא שלו.

והנה הא דכתב בשם הנו"ב שהיבמה לא מקרי אתחזק איסורא, מטעם שמא מעוברת היא, הוא טעות, דהנו"ב לא כתב זה אלא בעובדא דידיה, בסימן נ"ד הי' ספק אם להאמין להעד שהי' תנאי בקדושין, וא"כ לא אתחזק איסורא, דהספק הי' מתחילת קדושין, ובסימן ס"ט הי' הספק אם נתעברה מבעלה, כי טבלה ג' ימים קודם מותו, והולידה בחודש אחד־עשר אחר מות בעלה והיא טענה שהיא מעוברת מבעלה, א"כ הספק נפל בעודו הי' בחיים, ובחיי בעלה לא היתה גם כן בחזקת זקוקה בודאי כי שמא היתה מעוברת, ושמא תתעבר, וא"כ לא היתה החזקה מבוררת, וכל טענת הנו"ב הי' אם להאמין להעד. והנה הי' בדבר שני חסרונות, א' מטעם דהוא דבר שבערוה שאין עד אחד מהימן. והשני מטעם חזקת איסור דנ"כ אין עד אחד מהימן, ועל זה כתב דאין כאן דבר שבערוה משום דליכא כאן איסור כרת וגם לא אתחזק איסורא, גבי תנאי משום דהספק מתחיל מהקדושין, ובספק מעוברת אף שהספק מתחיל קודם מותו, מכל מקום הוכרח לומר, דכל ימי חייו לא מקרי גם כן חזקה משום דלא נתבררה עיי"ש היטב. וזה שכתב הנו"ב דלא הוה דבר שבערוה, הוא כנגד דעת המרדכי ועיין שם בסימן נ"ה, אבל בספיקא דדינא

כי האי, הלא אנן קי"ל כר"ל דחליצת מעוברת לא שמה חליצה ובמשנה שם הוא בפירוש דאין חולצין קודם ג' חדשים, וא"כ אם היא מעוברת הלא הוכר עוברה ואין חולצין לה, ומתי חולצין לה בעת שלא הוכרה להיות מעוברת, וא"כ החזקה מבוררת, בשעה קטנה קודם החליצה כי אי אפשר לצמצם שיהי' באותו רגע החליצה ממש בכלות הג' חדשים, ועוד הא הני ג' חדשים הוא מלבד יום שמת ויום החליצה, והנה ודאי הוחזקה ליבום, וא"כ דל איסור ערוה מהכא הלא רמי עליה חזקת איסור תורה בודאי, דהיינו חזקת איסור לשוק, ואפילו אם תאמר שהספק הוא רק ברדבנן, דהא קאים שלוחה לחלוץ, והכוונה אפשר שתהי' מדרבנן, ואם כן הוה ליה ספיקא דרבנן, והרי ספק ברדבנן במקום דאתחזק איסורא, הוא מחלוקת הש"ך והט"ז ביו"ד סימן ס"ט סעיף י' ס"ק כ"ד ובנקודת הכסף שם. והא דאיתא באה"ע סימן קפ"ד סעיף ז', שכל יבמה שהיא ספק מדבריהם אם יש עליה זיקת יבמין אם לאו, כגון יבמה שילדה ולד שלא נודע שכלו לו חדשיו, ומת בתוך ל' יום שרינה שתחלוץ וכו' אם הלכה ונתקדשה וכו' שאין אוסרין על זה אשתו משום ספק מדבריהם, בזה שייך לומר סברת הנו"ב כדי שלא יקשה על הש"ך שאוסר גם ברדיעבד, ומזה גם כן ראי' שלכתחילה אין מתירין אותה אפילו במקום עיגון דאם היינו מתירין אותה בלא חליצה בזה שהוא ספק מדבריהם במקום עיגון לכתחילה, הי' לו להשו"ע להשמיענו רבותא דבמקום עיגון מתירין אותה לכתחילה בלא חליצה וממילא הוה ידעינן שאם נשאת לאיש דאין אוסרין עליו, דאין לך מקום עיגון גדול מזה, אלא ע"כ דבכל מקום שאמרו שצריכה חליצה לו יהי' משום ספק דבריהם אפילו הכי אין מתירין אותה לכתחילה אפילו במקום עיגון, ועיין בפ"ת שם ס"ק ה' בסוף אבל לפי מה שאנו עושין עפי"ד דמשנתינו שהיבמה לא תחלוץ קודם ג' חדשים א"כ הוה חזקה מבוררת כאשר בארנו, וא"כ מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת, כאשר אמרו ביבמות דף קי"ט, ונ"מ היא רק לענין הרחקה אבל לא בספק עצמו.

ויש נ"מ אחרת נ"כ לפי המפרשים שכתבו בדעת הרמב"ם דהא דס"ל ס"ד מ"ה לקולא הוא דוקא באיסור לאו אבל לא באיסור כרת, הנ"מ הזאת בלא אתחזק איסורא, אבל באתחזק איסורא אין נ"מ ודו"ק. והא דמפלפל הנו"ב אם הוא איסור ערוה הוא רק לענין נאמנות עד אחד, אבל שיהי' נ"מ בספק, דכאן שאין חולצין קודם ג' א"כ החזקה מבוררת וא"כ יש כאן ס"ס לחומרה, דדילמא הלכה כהש"ך דהיכא דא"א גם בס' דבריהם אסור אפילו ברדיעבד, ואת"ל כדעת הט"ז, אולי הכוונה היא מדאורייתא ואיך הוא מיקל כ"כ לכתחילה במקום שיש לאסור אפילו ברדיעבד.

ומטעם זה אין דמיונו עולה יפה להא דהביא מהערינגש שהס"ס הוא דילמא לא נמלחו יחד ואת"ל נמלחו יחד דילמא לא הי' בהם שמנונית, וא"כ הדאורייתא אזיל מכח ס"ס בודאי, ולגבי דרבנן הא איכא ספק שמא לא נמלחו, וא"כ הספק מסיר את האיסור מכל וכל, ובזה לא אתחזק איסורא כלל. וגם גבי ביצים שם הוא הספק דילמא ט"ד אינו במקום האוסר ואת"ל שהוא במקום האוסר הלא הוא בטיל מ"ה ברובא, או אפילו שיהיה רק נדול, ואמרינן לפי דעת השך נ"כ דילמא הי' ההיתר נדול, והשני ספיקות מסירין את הדאורייתא והדרבנן שהוצרכו לשישים אפילו מב"מ הוסר בספק הא', דדילמא לא היה במקום האוסר, ואם כן הוסר בין הדאורייתא ובין הדרבנן, משום דאין כאן חזקת איסור, משא"כ במעשה דהרב המחבר הנ"ל, לא הוסר לא הדאורייתא משום חזקת יבום, ורוב הפוסקים פסקו דבמקום חזקת איסור לא מהני ס"ס, גם הדרבנן לא הוסר מטעם הנ"ל.

וכן כתב בתשובת רע"א סימן ל"ז בד"ה וביותר יש לפקפק, כתב בזה הלשון, וכיון דרוב האחרונים חולקים על הרשב"א, וס"ל דלא מהני ס"ס במקום חזקה וכו' עכ"ל. והפ"י כתב בפירוש בקונטרס האחרון, דלא מהני ס"ס במקום חזקה, וא"כ הוה ס"ס להחמיר, אפילו אם נאמר דהוה מחצה על מחצה, ר"ל דמחצית הפוסקים יהיו מן המתירין ומחצית יהיו האוסרין, יהי' בזה ס"ס לחומרא דילמא הלכה כש"ך דס"ד במקום דאתחזק איסורא אסור ואפילו אם תאמר כדעת הט"ז מ"מ דילמא לא אמרינן דיהא מהני ס"ס במקום דאתחזק איסור דאוריתא, ובפרט דרוב האחרונים ס"ל דלא אמרינן ס"ס בדאוריתא במקום דאתחזק איסורא.

וגם מה שכתב המהבר הנ"ל דל"צ בזה ס"ס המתהפך, כיון דספק הא' דילמא אין כאן איסור כלל, הוי כמו ספק אי על הדורם כמ"ש הש"ך בכללי ס"ס, גם זה טעות דשם אי אתה נחית לומר שום איסור דרוסה בלתי ארי, וע"כ עתה צריך להתהיל, דילמא לא נכנס כמ"ש הש"ך בפירוש, וז"ל, כיון דאין ב' הספיקות שוויו, והרי אין אתה יכול לומר, שציפורן זה מיד ארי אא"כ ידוע שנכנס, וא"כ מתחילה אתה צריך לדון אם נכנס כלל וכו', וגבי גף כתב בזה הלשון, דכיון דשבירת הגף אינה טריפה מצד עצמה, אלא מצד שניקבה הריאה, והרי אין ריעותא בריאה כלל, וע"כ מצד כח שבירת הגף אתה בא לדון על הריאה, וא"כ מתחילה אתה צריך לדון על הגף עצמו אימתי נשבר עכ"ל. וגבי הערינגש, הלא בהערינגש אין שום איסור מצד עצמם, וע"כ אתה צריך לדון, משום איסור דגים טמאים, וע"כ אתה צריך להתהיל בספק שמא לא נמלחו כלל, וכן בביצים המבושלות, הלא בביצים אין שום איסור מחמת עצמם, אלא עיקר האיסור משום שנתבשלה עם ביצה שיש בה טיפת דם, וא"כ אתה צריך להתחיל בזה הספק, דילמא אין כאן דם במקום האוסר. אבל בס"ס של הרב המחבר איזה דבר בא מחבירו, ולא יהיה בעצמו חשש, הלא הספיקות הם שווים, ואפילו לשיטתו שבטוח הוא, שעל חליצת המנעל יכולה לעשות שליח (אני איני בטוח כל כך כמו שיראה הקורא להלן) אבל עכ"פ מצד הכוונה עשה לפלוגתא דרבוותא ולספק וא"כ אתה צריך להתחיל דילמא לא מהני שליח על הכוונה ושוב אין כאן ספק ספיקא.

(המשך יבוא)

תשובה אחרונה

אני פונה הפעם לא להרב י"ש הורוויץ, המתיר לבנות ישראל לצאת פרועות ראש, כי מה יועילו דברי להרב המתעקש ומגלה פשטים שלא כהלכה, ואין נפק"מ אם הוא ישיב כי לא אבקש תשובתו, רק לכל הרבנים הגאונים שדגל ישראל בידם שינידו חות דעתם גלוי לכל.

ה' יודע כי לא קנאת הפאה נכרית, כלשון הרב י"ש הורוויץ ב„הדגל" נומ. 5, מחדש סיון התרפ"ח, על הרבנים משיניו — אכלתני, ומי שיודע אותי יבין כי אינני מסוגל לקנאת ה' צבאות בדבר שאהי' לשחוק ולללעג אם אוכיח נשי אמעריקה על צאתן פרועות ראש, כאשר מעידה המערכת של הגל ישראל שגם נשי הרבנים אינן שומרות את הדין הזה רק על זה אני מתאונן שכל אחד בא ותורתו בידו, גם בשעה שמהפך דברי אלקים חיים, בשם תורה שעל פה ידגול.

בקשתי מהרבנים הגאונים לעין בהדגל נומר 5, חדש סיון, שאלות ותשובות, תשובה מהרב ש. הורוויץ להגאון קלאצקין דף 11 מהתחלת וכן כתב בפשיטות הרב אלשקר עד סוף התשובה שלו, ואחרי כן יעיין בהדגל נומר 6, חודש תמוז, בתשובת להרב הנ"ל מהתחלת, וראית הרב המשיב ממרן המחבר עד סוף תשובתי ואחרי כן לעין בהדגל נומר חדשי תשרי־חשון תרפ"ט, תשובת הרב הנ"ל במאמרו משנה אהרונה (כי אין רצוני להעתיק הדברים הנדפסים) ויוכחו אם אנכי חם ושלום לא הבנתי דברי הרב העמוקים ואם בכונה דלגתי איזו מלה או בזדון נתתי איזו כונה זרה בדבריו ואז ישפטו מי הוא המהפך דברי חז"ל והפוסקים בפשטים זרים, אני או הוא, היש ממש בדבריו שמביא משו"ע א"ה סימן קט"ו סע"ד ראי' להיתרו הלא בר בי רב דחד יומא יראה שרק ערבוב יש פה ולא יותר, וכן ראיתו ממהרם אלשקר ז"ל, הלא כל אחד מי שיש לו מוח בקדקדו יבין שהצדק אתי בפשט המחבר באה"ע ובהא דמהר"ם אלשקר. ובאמת בראית הרב ש. הורוויץ ששגה הוא עושה כמנהג הישן לצעוק כברוכיא תפשו את האשם!

ודעו חברי שמתחלה חשבתי שעלבון גדול לי לצאת שנית בשערי הדגל בדברים פשוטים כאלה, אך לא אוכל התאפק בראותי שבאמעריקה בשעה שמעקשים הפשט הפשוט קוראים לזה חידושי תורה, ובכלל תורה שעל פה הנהו.

ובשולי מכתבי אשיב על דברי הרב הורוויץ בדבריו בתשובתו בשם משנה אחרונה, ז"ל: ואני תמיה על מי שהיה רב בהומל וכעת חונה כבוד בק"ק וואשינגטאן ד. ס. (מחוסר ידיעה הנני מה היתה כונת הרב הג' הורוויץ בכתבו שמות העירות) הלא המנהג עוקר הלכה, טעות בידו, ועין בפרי חדש ובשארי האחרונים וראיתו מהא דמלבושים לא דמי כלל לנידון דידן כי כוונת התורה לא תלכו בחוקותיהם רק בחוק שיש בו עכו"ם כמפורש במס' ע"ז.

יותר אין לי מה להוסיף, והאיסור במקומו עומד, ומה שהנשים אינן שומרות האיסור אינו נוגע בעצם האיסור ובזה אסים ואומר שלום לכל הדוגלים בשם האמת ובכבוד התורה יתימרו,

רפאל מרדכי באריישנסקי.

שמא או ברי?

מאת הרב אברהם רעזניק
המכונה רבי עזריקם ספרא

קדושין ל"ז ע"ב תוס' ד"ה מושב דכתב רחמנא גבי מצה למה לי: תימא דבפ' ערבי פסחים כו'. הרבה מוחות של גדולי עולם יגעו על דברי תוס' אלו. המהרש"ל השתומם, דשם בערבי פסחים איפכא לגמרי, ו"ל, וצריך אתה להניהו ולתקנו, ובעבור שמרובה פסולת על האוכל ויש לו גירסא אחרת לא אביתי לנגוע בו יד, עד יבוא מורה צדק, עכ"ל. והמהרש"א בא אחריו והאריך בו הרבה ובתום שאחר זה עיין בו, וסוף דבריו מסיק גם הוא שדברי תוס' אלו גליון הם ודחוקים, וכל המפרשים הנדולים „העצמות יוסף", „המים עמוקים", (בזמנו של המהרש"א), „המקנה", כלם לא עברו עליו בלי תשומת לב מיוחדה בו ובתום' שאח"ז, ויאריכו הדברים מאד להביא דברי כלם. המצאה גדולה מצאתי בדברי אביר הגאונים „המקנה", שמה שמתרצים התוס' פה שמא תנאי הוא, כונתם דהיינו ר"ש ורבנן עיי"ש, אך אחר כל אלה דוחק לומר שיכוונו התוס' זאת, ובודאי דרך הפשוטה והישרה שכונתם על תנאי דילן שהכא והתם דאיירו בענין זה נופא על אתר.

ואילולא בושתי ויראתי את רבותינו, הוה אמינא, שבדפוס הראשון החליף הזעצער, כד ניים ולא דק שתי שורות קטנות שורה בשורה, וקבע בטעות תחתונה למעלה ועליונה למטה, אשר על ידי זה יצא לנו כל המבוכה והסתירה, ונרם עבודת המוח לגדולים הקרי לב: ושעור דברי התוס' היו כך: תימא דבסוף ערבי פסחים מפיק לי' מבערב תאכלו מצות, וי"ל דשמא תנאי הוא דהאי תנא מפיק לי' מיניה (כלומר ממושב) לקובעו חובה בזמן הזה כך היה הכתב יד של התוס' טרם בא בדפוס ובהגיע המסדר של דפוס ראשון לתיבת מפיק לי' הראשון, נחלף לו במפיק השני, ובמקום „מפיק לי' מבערב תאכלו מצות", סידר המסדר תיבות „מפיק מיניה לקובעו חובה בזמן הזה". ובהגיעו לתיבות מפיק ליה השני, סידר תיבות „מבערב תאכלו מצות", במקום „מפיק ליה מינה לוקבעו חובה בזמן הזה".

ואחר זה נעתק השבוש הזה כמו שהוא לפנינו בחילופו בכל הש"סין. והגדולים המה ראו כן תמהו, וכתבו מה שכתבו כל חד וחד לפי כחו בחריפות ובקיאות כנלענ"ד, ואם כונתי אל האמת (מי יודע?) הרי זה דבר נכבד

מאד, כי אז הכל הולך למישרים, ומצוה על חברי בעלי תריסין לחות דעתם בזה.

קווינסי, מאסס., ר"ח אלול תרפ"ח.

חדא ומתחזי כתרתי

מאת הרב אברהם רעזניק

המכונה רבי עזריקם ספרא

ראיתי בספר גליוני הש"ס דף כ' להגאון האמתי מופת הדור מרן יוסף ענגיל זצ"ל הגאב"ד קראקא, שתמה ע"ד הגמרא בברכות, מחנה ישראל כמה הוי תלתא פרסי, אמר איזל ואיעקר טורא בת תלתא פרסי ואשדי עלייהו, וכתב על זה הגאון הנ"ל וז"ל, בשאילתות פ' וישלח איתא מחנה ישראל כמה הוי שיתא פרסי, אשיתא פרסי, אמר איזיל אעקר טורא בר שיתא פרסי וכו', ובתרגום יונתן סוף חוקת וסוף בלק כתב גם כן דמחנה ישראל הוה שיתא פרסי, והוא חידוש גדול ונגד הש"ס דידן וירושלמי בכ"ד דהוי רק ג' פרסי. ודע דסברת ש"ס דידן דמחנה ישראל ג' פרסי הוא מתאים ג"כ עם מה שאח"כ היה ירושלים נגד מחנה ישראל, כמבואר בזבחים קט"ז ב', וזהו עפ"י גמרא ב"ב ע"ה ע"ב, לדידי חזי לי ירושלים קמייתא ותלתא פרסי הויא, עכ"ל הגאון הנ"ל והניח תימא זו בלי תירוץ.

ונלענ"ד ליישב עפ"י מה שדרשו חז"ל על פסוק מה טובו אוהליך יעקב, ראה בלעם שאין פתחיהם מכוונים מפני הצניעות, שלא יראה האחד במעשה חבירו בתוך אהלו, א"כ בהכרח שבשעת חנייתן זקוקה מחנה ישראל להתרחב בכפליים בריוק, ואם בשעת נסיעתן בהסרת האוהלים הוה ג' פרסי, היו צריכים להיות בשעת חניה שיתא פרסי בדיוק בכפלים, דכל אהל היה זקוק להרחיק מאוהל חברו כמלוא אוהל, א"כ איפוא לא פליגי בשעורא כלל, אלא במאי פליגי? דמר סבר שבשעת נסיעה לא היה יכול עוג לעשות זאת, דעמוד הענן ועמוד האש היו הולכים לפניהם ומועכים הרים, והעמודים הללו היו גבוהים עד שחקים, כדדרשו חז"ל על פסוק מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן, שהיו כל אומות העולם שואלים זה לזה מי זאת עולה מן המדבר? וא"כ היה עמוד הענן ממעך לראשונה את עוג ביחד עם ההר שלו כי ע"כ היה יכול לעשות זאת רק בשעת חנייתן, ואז היה מחנה ישראל שיתא פרסי, ומר סבר דיכול לעשות זאת גם בשעת נסיעתן ואם לא מלפניהם יעשה זאת מאחריהם או מן הצדדים, ולמה לו טרחה בכפלים שיתא פרסי במקום ג' פרסי, ואז מחנה ישראל הוה ג' פרסי, ואין שום סתירה מזה לזה, ואתי שפיר.

ואם יש נפקא מינה גדולה, אבל היא לעוג מלך הבשן, אבל לא לדידן, ומובן מאליו כשהגמרא בב"ב ע"ה ע"ב שאיתא שם לדידי חזי לי ירושלים קמייתא ותלתא פרסי הויא, שעורא שם כמו שהיתה מחנה ישראל בקושטא, ולא לפי מה שהיתה מפני מראית העין של הזיק ראיה.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב.

מתורת צבי יוסף, על שאלות ותשובות ח"א וגם יש בו חידושים בסוגיות שונות מאת הרב הגאון המפורסם הר' מנחם הכהן ריזיקאוו שליט"א, מלפנים רב ואב"ד בקאזאן רוסלאנד, ועתה רב ואב"ד בברוקלין, נויארק.

הספר הזה הולך על דרך לשון החכמים בשאלות היכי תמצא, והדברים נכונים ללבב לב התלמידים בחדוותא דשמעתא, ובסופו חדושים נפלאים בסוגיות שונות. הרב הגאון המחבר הנ"ל כבר יצא מוניטין שלו בעולם בספריו היקרים „שערי זבח" ב"ח על שחיטות וטרפות ונקור ועוד, וספר „תפארת מנחם" ו„דבר מנחם" על דרוש.

* * *

דברו על לב, דרשות והגיונות על המועדים מאת הרב המפורסם הרב בן־ציון אייזענשטאדט שליט"א, רב בבראנזוויל, נויארק. הספר הזה מלא הגיונות יקרים ונחמדים המשמחים לב ונפש.

הרב המחבר הנ"ל כבר הצטיין בספריו היקרים אשר יצאו לאור, ורבים נהנים מהם ויאותו לאורם.

* * *

קרנות המזבח, והוא ק"מ אופנים לתרץ קושיא בתוספות. מאת הרב הגאון ר' אברהם שמואל צבי זילבערשטיין שליט"א רב ואב"ד בטאראנטא קאנאדא.

הספר הזה הוא מלא וגדוש בפלפולא דאורייתא, בבקיאות, וסברות ישרות המפליא כל רואיו, וצריך להמצא בבית כל רב וצורב.

להשיגו אצל המחבר:

RABBI S. H. SILVERSTEIN,
161 Huron St., Toronto, Canada.

ספר כרם הצבי ח"ג

על כל ספר שמות, 260 עמודים גדולים, כמאה מאמרים על כל פרשה, חדושים, דרושים, נאומים, פתגמים, שיחות לכל עניני החיים, ושמנם וסלתם של רבנן קמאי ובתראי, ספר נפלא ונחמד נחוץ לכל רב ודרשן ולכל דורשי תושיה. מחירו 3 דולאר.

להשיגו אצל מחברו, הרב הגאון המובהק פאר הדרשנים

רבי צבי הירש פערבער

רב בלונדון הבירה

RABBI H. FERBER,

14 Manette St., London, W. 1.

מקור חסד צוואת רבנו יהודה החסיד עם מילי דחסידותא מהגאון ר' אהרן דוד מבוטשאטש בעל הרעת קדושים, ועם הגהת מהרש"מ מהגאון ר' שלום מרדכי הכהן מברעזאן מאת הרב ראובן מרגליות הנ"ל לבוב.

וויכוח רבנו יחיאל מפאריז, להמליץ על התלמוד ותורה שבעל פה נגד עלילות מומר אחד לפני לודוויג התשיעי מלך צרפת, מאת הרב ראובן מרגלית הנ"ל, לבוב.

הרב מרגליות יש לו בית מסחר והוצאות ספרים, ושולח כפעם בפעם רשימה מהספרים הנמצאים אצלו, ובעת הוציא לאור כמה ספרים. והספר ילקוט מרגליות יש לו קופצים מרובים, כי הדרשנים והמטיפים ישאבו ממנו להשקות את העדרים, והחומר יהיה להם לחמר לבנות בנינם הדרושי.

ה כ ת ב ת :

רובין מרגליות, קאזמיערזאווסקא 35, **לבוב פאלאנד.**

* * *

ספר בין השמשות מבאר את עניני הנשף ספקותיו ושטותיו. ברורי ההלכות הקשורות בבין השמשות בכלל ובארץ ישראל בפרט ומצורף לו גם כל הטבלאות של השעות הזמניות מאת הרב ר' יחיאל מיכל טוקצינסקי, ירושלים. מהירו דולאר אחד.

הספר הזה נכבד מאד ודרוש לכל רב ויודע ספר, כי מברר ענינים הרבה הנוגע לבין השמשות ולהלכה למעשה ומסודר באופן טוב ומועיל ונדפס בתכלית היופי.

* * *

אור הישר על מסכתות בכורות, ערכין, תמורה, בריתות, מעילה, קנים, תמיד, וחדות מאת הרב ר' שמואל יצחק הילמאן למונדון, תרפ"ג, ברלין.

בספרו זה מראה המחבר את גודל הריפותו ובקיאותו בש"ס ופוסקים, ומאיר עיני חכמים בסדר קדשים.

אור הישר דרשות לפרשיות מספר בראשית ומילי דהיספרא מאת הרב רש"י הילמאן הנ"ל, לאנדאן.

בחיבור הז המראה המחבר כחו הגדול בדרוש נוסף על גודל הריפותו, וכל הדרשנים ימצאו בו חפץ לפקח עיניהם בדרכי הדרוש ברעיונות נפלאים.

תקנת עגונות

אין משך פון סוף תשרי ביז איצט זיינען פארגעקומען 4 דין תורות בין איש לאשתו און נאך פיעל מיה און ארבייט איז אונז ב"ה געלונגען שלום צו מאכען אויף גוטע יסודות.

עס איז אונז אויך געלונגען אויסצונעפינען דעם לאנגזאמען געזוכטען ישראל וו. און יוסף פל. וועלכע האבען פערלאזען זייערע פרויען און קינדער שוין מעהר ווי 10 יאהר און די פאמיליעס האבען די גאנצע צייט ניט געוואוסט וואו זייערע מענער און פאטער זיינען, און האבען געליטען גרויס דחקות, און אונטער דעם שוערען דרוק וואס מיר האבען אויף דיעזע מענער ארויפגעצוואונגען האבען זיי גלייך אוועקגעשיקט צו זייערע פאמיליעס די נעטהיגע פאפיערען, דאס זייערע פאמיליעס זאלען קענען באקומען די וויזעס נאך אמעריקא, אויך האבען זיי געשיקט שיפס-קארטען און געלד אויף הוצאות.

מיט מר. יעקב ש. האבען מיר ניט געקענט שלום מאכען אזוי האבען מיר מיט די צושטימונג פון זיין פרוי מיט איהם נעסעטעלט. ער האט געגעבען דעם גט און 350 דאלער פאר די פרוי וועלכעם מיר האבען געשיקט צו דער ענגונות-ביורא אין ווארשא. אויך האט ער זיך פאר-פליכטעט יערען חודש צושיקן 5 דאלער פאר דעם קינד.

מיט נאך צעהנדליגע קיסעס זיינען מיר באשעפטיגט און מיר האפען אין אייניגע טעג צו סעטלען.

נייע ליסטעס פון אומגליקליכע ענונות פון פוילען און רוסלאנד און ארץ ישראל זענען דיזע וואך ערהאלטען געוואארען אין אונזער אפיס, און מיר האפען דאס בעזהי"ת וועלען מיר זיי קענען העלפען.

דיעזע היילינע ארבייט פאדערט גרויסע הוצאות, דארום בעטען מיר אלע רבנים בפרט און אלע אידען בכלל, אונז בייהילפיג צו זיין אין אונזער היילינע ארבייט העלפען שאפען דעם נויטיגען פאנד וואס איז נוגע להצלת כמה נפשות בנות ישראל. מיט יערע נדבה צו דיזען צוועק ראטעווירט מען א אידישע אומגליקליכע עגונה. און די רבנים דארפען זיך אנשטרענגען מיט אלע כחות צו העלפען דיעזע אומגליקליכע עגונות, כידוע כל המתיר עגונה אחת מכבלי העגון כאילו בנה אחת מחורבי ירושלם. אין קורצע צייט אי"ה וועלען מיר האבען אויפנעטון זייער א וויכטיגע זאך וואס וועט ממש ראטעווירן הונדערטע עגונות, פאר וועלכע גרויסע לייטע האבען נעארבייט דורך פארשיעדענע פראקטיקאנס און אונז איז עס שוין כמעט ווי געלונגען. מיר האפען אין אונזער נעקסטען נומער אי"ה שוין קענען בעריכטען וועגען דער זאך אלעס אויספיהרליך.

* * *

פאלגענדע פערזאנען ווערען געזוכט, וועלכע האבען פארלאזען זייערע פרויען און קינדער אין יוראפ. ווער עס ווייסט וועגען זיי ווערט געבעטען אונז גלייך צו לאזען ווייסן:

1) שלום בן איסר ליב גאמאלקע, געבוירען אין קיפעטשעוו סמוך לקאוועל, 45 יאהר אלט. האט פאר-לאזען זיין פרוי פערל בת חיים נעלמאן מיט צוויי קינדער שוין 16 יאהר, און זייט 9 יאהר ווייסען זיי ניט וואו ער איז. די פרוי און קינדער ליידען גרויס נויט.

2) עזריאל שמרי' בן חיים פוקס פון סקערנעוויץ, האט פארלאזען זיין פרוי ישא בת אברהם ציארקע מיט צוויי קינדער שוין 14 יאהר. די נויט איז זעהר גרויס. די פרוי פארלאננט א גט און שטיצע פאר די צוויי טעכטער.

* * *

3) משה בן יעקב ענגעלשער, האט פארלאזען זיין פרוי אסתר בת הירשל אקערמאן שוין 15 יאהר. די פרוי פארלאננט אדער שלום אדער א גט.

* * *

די נעמען פון הונדערטע אנדערע מענגים, קענען מיר נאך ניט פארעפענטליכען, ווייל מיר האפען דאס מיר וועלען זיי אויסנעפינען.

פאלגענדע פערזאנען האבען בייגעשטייערט זייערע נדבות פאר דעם פאנד פון תקנת עגונות:

הרב טריינין, פליינפיעלד נ. דז. — — — — — — 10.53
הרב לעווינע, ברידזשטאן, נ. דז. — — — — — — 5.00
הרב זלאטאוויץ, ברוקלין — — — — — — — — 3.00
הרב וועלנער, פרעדעריק, מד. — — — — — — — 5.00
הרב קליוואנסקי, ברוקלין — — — — — — — — 2.00
בביהכנ"ס ביאליסטאק, ווילעט קאר. גרענד, עיו"כ 20.00
בביהכנ"ס ביאליסטאק על ההספד ביום א' ויצא — 57.00
קאנגר. בני ישראל בלאם אנדשעלעס ע"ו"כ — — 1.33
נאסף על ידי רעוו. ר' מרדכי ליב קאהען 2838 וועסט 33טע סט., קוני איילאנד: — ר' אפרים קוק, 2 דאלער, מר. איצקאוויץ 3 דאלער, מר פענצער 2 דאלער, מר. נומאן, מר וויסמאן, מר גאלדשטיין, מר וויינבערג, מר גרעביווקער, מרת רוזא יאנאוויטש, מרת דזאנא, כאו"א 1 דאלער. מרת חוה לייבאוויטש, מר סוויפין, מר פינקעלשטיין, מר פולשטיין כאו"א חצי דאלער, ס"ה — 17.00

יאכלו ענוים וישבעו

שוין אפען דער נייער פראכטפולער, מאדערנער

פרייוועט כשר רעסטאראנט

24 איסט 95טע סטריט, ניו יארק

כשר למהדרין מן המהדרין

בהשגחת הרב הגאון רמ"ז מרגליות שליט"א

דער פלאץ איז אויסגעשטאטעט לויט אלע מאדערנע אייניריכטונגען. די בעסטע און פרישסטע מאכלים ווערען געסערווירט.

מיר קייטערען פאר חתונות און באנקעטען צו די ביליגסטע פרייזען.

צופריידענהייט גאראנטירט.

קומט און האט הנאה

24 E. 95th Street, New York, N. Y.

האט איהר שוין פרובירט צימערס

סטריקטלי **כשר** אף למהדרין

בעסט וועדזשעטיבל **פעט**

פאר מילכיגס פאר פליישיגס

עס איז די בעסטע וועדזשעטייבל פרייען, באקען און קאכען.

עס האט קיין גערוך אדער נאך טעם, בעפאר אדער נאכדעם נוצען.

עס איז בעזונד, געשמאק און איז אויך זעהר לייכט צום פארדייען.

ווייל עס ווערט געמאכט פון די בעסטע אינגרידיענטס פון וועדזשעטייבל.

בהשגחת הרב הגאון **ר' בנימין ברוך גוטה** אב"ד דחתם סופר

אלע אדערס האלסייל, ריטייל, וי אויך פארסעל פאסט ווערען פינקטליך אטענדעט.

נ. ב. — ספעשיל רעדוצירטע פרייזען פאר רבנים.

M. D. ZIMMER & CO., 644 East 6th St., New York, N. Y. Tel. Dry Dock 5926.

אריאם פרעס, 54 קאנאל סטריט, ניו יארק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 252 East Broadway, New York

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879."

Volume II, No. 11.	ניו יארק, טבת, תרפ"ט	צווייטער יאהרגאנג. נומער 11.
Subscription Price $2.00 a Year	DECEMBER, 1928.	סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

וועלען די רייבונגען אויפהערען ?

שוין אייניגע וואכען ווי אייניגע רבנים האבען זיך אנגעשטרענגט צו ברענגען צו א פארשטענדענים צווישען די רבנים, אז אלע רבנים זאלען זיך פאראייניגען לטובתם, און פאר דעם דערהויבונג פון כבוד הרבנות וחיזוק הדת, און ווי עס הערט זיך האבען די רבנים אנגענומען אז אנדער וועגדונג אין דער פראגע, איבער וועלכע עס איז ארוים געקומען די גאנצע מיספארשטענדענים, און במילא וועט ניט זיין קיין רייבונגען צווישען רבנים, וויל אויב די סבה וואס האט געבראכט צום פירוד איז אפגעשאפט דארף דאך מעהר ניט זיין קיין פירוד הלבבות, מחלוקת לשם מחלוקת איז געווים ניט דער דרך היהדות.

אלע ווייסען אז די צאנקעריען צווישען די רבנים איז ארויסגעקומען וועגען דער פראגע, צי מעג מען געבען אן השגחה און א הכשר צו א כשרה וואורשט פעקטארי וועלכע האט אויך א באזונדערע טריפה וואורשט פאבריק אדער מען טאהר ניט? פיעלע רבנים, צו וועלכע ארגאניזאציאן זיי באלאנגען, האבען מתיר געווען און אליין פראקטיצירט צו געבען א הכשר, ווי אין ניו יארק, ברוקלין, קליוולאנד, דעטראיט, וואשינגטאן. דאגעגען אייניגע רבנים ארגאניזאציאנען אין אלגעמיין האבען אנגענומען א באשלום, ניט צו מתיר זיין אזא השגחה מפני תיקון הכשרות, און דאס האט געבראכט צו פיעלע קריגעריין, און האבען אנגעפיהרט וועגען דעם א פאלעמיק אין די טענליכע צייטונגען, און די מחלוקת איז געווארען באוואוסט איבער דער גאנצער אידישער וועלט.

יעצט האבען די רבנים איינגעזעהן, אז די גאנצע מחלוקת האט ניט געבראכט די געווינשטע רעזולטאטען. ערשטענס, די לאגע פון כשרות איז ניט פארבעסערט געווארען, אדרבא, עס איז זעהר פיעל פארערגערט געווארען. אזעלכע כשרה פעקטאריעס וועלכע זיינען פארבונדען מיט טריפה עקזיסטירען נאך יעצט אויך אין א גרויסען מאס־שטאב און טהוען וואס זיי געפעלט, און דער גרויסער אידישער עולם איז לדאבונו ניט מדקדק ווהו און וואס ער קויפט. צווייטענס, אז אויב די פעקטאריעס האבען זיך אינקארפארירט אין א גרויסער קארפאריישאן, איז מעהר ניט מעגליך פאר אן איינצעלנעם צו פיהרען זיין ביזנעס מיט ערפאלג, און פיעלע באוואוסטע כשרה פעקטאריעס מוזען זיך צוליעב דעם פאראייניגען אין איין קארפאריישאן און די וויניג אידען וועלען זיך פרענען מי יאכילנו בשר? דערפאר איז אפשר בעסער מפני תיקון הכשרות, אז דיעזע פעקטאריעס זאלען זיין געשטעלט אונטער א גוטע השגחה מיט געווייסע רולס און רעגולייישאנס, אויף אן אופן וואס זאל ניט זיין קיין חשש טריפות.

און דיענסטאג כ"ח כסלו, איז אנגענומען געווארען א באשלום ביי פיעלע רבנים, אז מען מעג געבען א הכשר צו אזא כשרה פעקטארי. וואס באלאנגט צו די זעלבע קארפאריישאן ווי די ניט כשרה.

מיר וועלען זיך ניט ארייגלאזען אין פראגען וועלכע מען קען ניט פארענטפערען מיט די גרעסטע נאונות און חריפות נאר מיר ווילען אויפמערקזאם מאכען, אז עס איז א גרויסע פראגע, צי אזא באשלום וועט ברענגען שלום צווישען די רבנים, אדער חס ושלום צו גרעסערע רייבונגען, מעהר ניט ווי מען וועט זיך איבערבייטען מיט די טענות, און יעדער בעל דרשן וועט ווייטער דרש'נען פאר זיך. אויב די רבנים וואלטען באמת געווען פאר א פאראייניגונג צווישען אלע רבנים, דאן האבען זיי דאך גע־דארפט לייזען די פראגע אין אלגעמיין, אויפארבייטען כללים ופרטים פאר אלעמען, אויף אזוי פיעל אז יעדער זאל קענען באשטעהן דעם קאנקורענץ פון צווייטען, און די שוועהרע צעהנדליגע טויזענדער וואס עס וועלט נע־צאהלט יעצט פאר השגחה זאל ארייגקומען צו א פאר־איניגטען ראבינאט, און דאן וואלט ארויסגעקומען א טובה פאר כשרות בכלל און צו רבנים בפרט.

די רבנים האבען שוין געדארפט וויסען אז די וועגען פון פירוד טהוען ניט קיין גוטעם צו כשרות, און אויך ניט צום הטבת מצב הרבנים. דער ברייטער עולם קוקט אויף יעדער זאך בעין פקיחא, און אויב עס פעהלט זיי דער חוש הפאליטיקא, זעהן שוין די רבנים זעלבסט צו ערקלעהרען זיי פינקטליך יענעמס כוונות.

דער אנפאנג פון נייע רייבונגען צווישען די רבנים האט זיך שוין ארויסגעזעהן אויף דער צווייטער וואך ביי א מיטינג פון אנדערע רבנים, וואו זיי האבען זיך קאטעגאריש ענטזאגט צו מסכים זיין אויף דיעזען באשלום, און וואס די דריטע און פיערטע רבנים פארזאמלונג וועט רעדען און טאהן, איז נאך ניט באוואוסט, אבער מען קען זיך משער זיין, אז זיי דארפען ניט דענקען, אז וועז אייניגע וועלען פארכאפען דעם וועג, וועלען זיי יענעם פארמאכען דאס מויל, אדער אפהאקען זיין שריפט, אויף דיזע זאכען געפינט זיך נעענוג מיטלען ארויסצוברענגען פאר'ן פאלק דעם אמת וואס אייניגע דענקען.

דערפאר זאגען מיר, הכמים הזהרו במעשיכם, זעהט אז דער פירוד זאל ניט פארשארפט ווערען, אדרבא, איהר דארפט און מוזט זעהן לקרב הלבבות, צו פאראייניגען אלע רבנים בלב אחד ובדעה אחת, און דאן ווען פארענטפערט ווערען די פראגע פון כשרות, און אין א גרויסען טהייל אויך די פראגע פון רבנים און רבנות.

אבער דיעזער דרך היחיד, איז ניט דער דרך המלך, מלכו של עולם, און מיר שטעהען ביי דער שאלה, צי דיעזע נייע וועגדונג וועט ברענגען צו שלום אדער חס ושלום צו גרעסערע צווישטיגקייטען?

סידור קדושין

שוין א לענגערע צייט וואס עס נעהט אן אין סטייט מאסאטשוסעטס א סכסוך איבער דער פראגע פון סדור קדושין, צווישען רבנים און רעווערענדס, חזנים ושמשים. די רבנים האבען פארלאנגט, אז עס זאל אנגענומען ווערען א נעזעץ צו פארווערען אנדערע אויסער רבנים, צו מסדר קדושין זיין, די רבנים טענה'ן, אז סידור קדושין, באלאנגט אויסשליסליך צו רבנים בעלי סמיכה, וועלכע ווייסען בטיב ניטין וקדושין, אזוי איז דער אידישער דין, און דעריבער ווילען זיי, אז דער סטייט זאל העלפען, מיט דורך פיהרען אזא נעזעץ. דאגענען די חזנים טענה'ן, אז סידור קדושין איז אזא דין, צו וועלכען מען דארף ניט זיין קיין גרויסער למדן, נאר אז מען איז מקרש בפני שני עדים כשרים, אפילו פשוט'ע אידען, ווערען זיי ערקלעהרט אלס מאן און פרוי, און זי האט א דין פון אן אשת איש, און אויב די רבנים ווילען ביי זיי צונעהמען דאס רעכט, איז דאס מעהר ניט ווי צוליעב די הכנסה וואס דאס ברענגט אריין.

לעצטענס זענען געפאהרען באראפענע רבנים, ווי הרב רמ"ז מרגליות פון ניו יארק און הרב רד"א לעווענטהאל פון פילאדעלפיא, הרב ר"א סילווער, הרב ר' ראזענבערג, הרב ר"י פרידערמאן און נאך, אלס עקספערטען צו א הירינג פאר די סטייט באאמטע, רעכטפערטיגען די שטעלונג פון די רבנים אין דיעזער פראגע.

דער אמת מוז געזאגט ווערען אז דא האנדעלט זיך ניט אזוי ווענען דער הכנסה פון סידור קדושין — וואס דאס אליין איז באמת אויך נענוג, אז עס זאל פארווהרט ווערען די חזנים צו מסדר קדושין זיין, ווייל מקדמת דנא באלאנגט דיעזע הכנסה צו רבנים. — נאר דא האנדעלט זיך, ווענען די פיעלע מכשולים וואס עס קומט ארויס, צוליעב די יעניגע מסדרי קדושין, אויסער וואס פיעלע פון זיי זענען מסדר קדושין בלי עדים כשרים, קומט אויך ארויס פיעלע מכשולים בעניני ערוות, ווי עס איז באוואוסט צו די רבנים פיעלע קלקולים באיסורי דאורייתא ודרבנן, און נאר צוליעב דעם האבען די רבנים אויפגעהויבען די פראגע נאך אמאהל, און געבראכט צו דעם, אז די פראגע זאל אויפגענומען ווערען פון די סטייט אויטאריטיעס, און עס איז צו האפען, אז זייער ארבייט זאל נעקרוינט ווערען מיט ערפאלג.

א טהייל חזנים און רעווערענדס זענען לעצטענס נעקומען קיין ניו יארק און האבען זיך געווענדעט צו רבנים יחידים, אז עס זאל נענעבען ווערען צו זיי סמיכת הרבנות, אויף סידור קדושין. זייער טענה איז געווען, אז אזוי ווי עס איז פארען פיעלע רבנים מיט סמיכה פון יורה יורה ידין ידין, און האלבע רבנים מיט סמיכה בלויז אויף איסור והיתר, אזוי זאלען זיין „פיערטעל רבנים" מיט סמיכה בלויז אויף סידור קדושין, און זיי זענען וויליג צו שטעלען זיך צו בחינה אויב זיי ווייסען די דינים פון חופה וקדושין.

זייער אלע טענות האבען אבער ניט געהאלפען און די יענגיע רבנים צו ווענען זיי זענען געקומען, האבען ניט נעווהלט ארויסמישען זיך אין דיעזער פראגע, אדרבא, מען האט זיי נעראטהען זיי זאלען אויפגעבען זייער נעננערשאפט צו די רבנים אין דיעזען ענין. די רבנים האבען נעווייזען זייער נרויסמוטהינקייט מיט זייער צוריקווייזען די חזנים טענה.

מיר פארשטעהען איבערהויפט ניט, דעם היזק וואס די חזנים וואלטען האבען דורך דעם. די רבנים וועלען קיינמאהל ניט ארויין געהן אין חזנות ביזנעס, און וועז איינער וועט ברויבען א חזן, וועט ער איהם ממילא נעהמען אפילו וועז דער רב וועט זיין דער מסדר קדושין, און וועז אפילו א חזן וועט אמאהל פארלירען א חתונה צוליעב דעם רב, דארפען זיי אויך ניט זיין דאנענען, ווייל די טהרת המשפחה וועט זעהר פיעל געווינען דורך דעם. די טרויעריגע פאלען פון ביטול קדושין וועלען אויפהערען, ווייל די חתונות וועלען זיין כדין וכדת משה וישראל.

אבער איין זאך דארפען די ארטאדאקסישע רבנים געדענקען, אז וועז אפילו זיי וועלען אויספירען מיט די חזנים, וואס וועלען זיי אבער טאהן מיט די נאנץ אדער האלב

רעפּארם ראַביים ? אויף זיי קען דאָך דער נעזעץ ניט גילטען, זיי ווערען דאָך אויך אָנגערופען „אַרדיינר ראַביים", און אפשר איז שוין בעסער אַז אַן אַרטהאָדאָקסישער חזן זאָל זיין דער מסדר קדושין, אייִדער א ראַבי פון א רע־פּארם פליגעל.

סיי ווי קומט א גרויסער יישר כח די רבנים פון סטייט מאַסאַטשוסעטס, פּאַר זייער אויפהויבען דיעזע וויכטיגע פראַגע, און זי ברענגען אין איהר גאַנצע נרוים, פּאַר דער עפענטליכע מיינונג, וואָס דאָס אַליין וועט ברענגען פיעל פּאַרבעסערונג אין די פראַגע פון סידור קדושין.

דער פּנקס

די מאַנאַטליכע אסיפה פון דגל הרבנים אין חודש כסלו, איז געווען א זעהר גוט באַזוכטע אונטער דעם פּאַרזיץ פון הרב מענדעלע לאַנדא, און נאָך דעם ווי עס איז רעפּאַרטעט געוואָרען וועגען דער אויספירונג פון די בא־שלוסן פון דער פּאַריגער אסיפה, און עס איז אָפּגענעבען געוואָרען א כאריכט פון דער תקנת עגונות ארבייט, איז מען געווען באַשעפטיגט מיט דער פראַגע פון קויפען א באַזונדער בית הקברות אין דעם נאָמען פון דגל הרבנים.

עס זיינען אָנגענעבען געוואָרען פאַרשידענע אורזאַכען וואָס האָט געברַאכט צו אזא שריט, מאַרשאַליש פרינציפּעלע און מאַטריעלע, און עס איז באַשלאָסען געוואָרען, אז מען זאָל צוטרעטען גלייך צו דער ארבייט, צו קומען אין באַ־ריהרונג מיט די סעמעטערי אייגענטהימער און אויסאַר־בייטען אלע פרטים וואָס באַלאַנגט צו אזא גרויסע אונ־טערנעהמונג, און ווען אלעם וועט באריכטעט ווערען צום גונסטען זאָל די קאָמיטע האָבען דאָס רעכט צו שליסען דיעדם און קאָנטראַקטען.

אין דיעזער דעבאַטע האָבען זיך באַטהיליגט הרב איסקאָלסקי, הרב ליטער, הרב פיימער, הרב דים, הרב נאַרטענהויז, הרב ניסענבוים, הרב לעדערמאַן, הרב סאדין, הרב יודעלעוויץ, הרב סוכן, הרב טווערסקי, הרב טענע־בוים הרב כהנא און הרב ריזיקאָוו.

עס איז אויך באַשלאָסען נעוואָרען דאָס אלע רבנים אלס אייִנצעלנע זאָלען זיך באַטהיליגען אין חנוכת הבית פון דעם נייעם בילדינג פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן און אויך צו נעהמען אָנטהיל אין דער באַוועגונג צו גרינדען א נאציאָנאלע ארגאַניזאציאָן צו העלפען אלע מוסדות התורה בארץ וחוץ לארץ.

וועגען דעם שלום באַוועגונג צווישען די רבנים איז אלגעמיין, איז באריכטעט נעוואָרען אז פּארלויפיג געהט דאָס צו שוועהרליך, אבער עס איז צו האָפּען, אז די צייט איז ניט זעהר ווייט אז עס זאָל געבראַכט ווערען שלום בין הרבנים, ווייל אין פרינציפּ איז ניטא קיין אָפּהאַלט ווארום די רבנים זאָלען ניט שטרעבען צו דעם, און דער עקאָנאָמישער מצב פון די רבנים פאַדערט אויך, אז עס זאָל זיין שלום ואחוה צווישען די רבנים אין אלגעמיין.

* * *

מוצאי שבת קודש פ' וישב כ"ו כסלו איז אָפּגעהאַל־טען נעוואָרען א פּאַר קאָנפערענץ, געפּופען פון הרב ר' שמחה סאלאוויציג, וועגען דעם שרעקליכען מצב פון די ישיבות ומוסדות התורה פון נאָר דער וועלט, און ווי אזוי צו געפינען מיטלען צו העלפען זיי מאַטעריאַליש, זיי זאָלען קענען אָננעהן מיט זייער ארבייט.

ביי דיעזער אסיפה זענען אנווועזענד געווען, הרב ר' שמחה סאלאוויציג, הרב ר' שמעון שקאפ דער ראש ישיבה פון גראַדנא מיט די מיטגלידער פון זיין דעלעגאַציע הרב ר"י שוסטער מסאקאלקא, הרב ראַטבערג מלונא, הרב

די מאַנאַטליכע אסיפה פון דגל הרבנים אין חודש כסלו, איז געווען א זעהר גוט באַזוכטע אונטער דעם פּארזיץ פון הרב מענדעלע לאַנדא, און נאָך דעם ווי עס איז רעפּאַרטעט געוואָרען וועגען דער אויספירונג פון די בא־שלוסן פון דער פּאַריגער אסיפה, און עס איז אָפּגענעבען געוואָרען א כאריכט פון דער תקנת עגונות ארבייט, איז מען געווען באַשעפטיגט מיט דער פראַגע פון קויפען א באַזונדער בית הקברות אין דעם נאָמען פון דגל הרבנים.

עס זיינען אָנגענעבען געוואָרען פאַרשידענע אורזאַכען

צו אונזערע סובסקרייבער !

מיט דעם נומער ענדיגט זיך דאָס סובסקריפּשאָן יאָהר 1928 און דער קומענדער נומער וועט אי"ה ערשיינען אין יאַנואַר, 1929.

מיר ווילען אייך אויפמערקזאם מאַכען דאָס מיט דעם קומענדען נומער האָבען מיר בדעה אָנצוהויבען דרוקען א גאַנצע רייע פון פאַרשידענע נייע פּיטשערס און אַרטיקלען פון גרויס וויכטיגקייט און אינטערעס. מיר פלאַנעווען אויך אַרויסצוגעבען דעם „דגל ישראל" וועכענטליך.

דאָס אַלעס איז אָבער אָפּהענגינג אין אייך סוב־סקרייבער, וויייל מיט באַדויערען מוזען מיר באַצייכענען דעם פּאַקט, דאָס פיעלע פון אונזערע סובסקרייבער האָבען נאָך ביז איצט נישט ערפילט זייער פליכט אין באַצוג צו אונזער צייטונג און נישט אַרויסגעשיקט אפילו דעם סובסקריפּשאָן פּרייז.

מיר ווילען, אז איהר זאָלט וויסען, דאָס אונזער צייטונג עקזיסטירט בלויז אויף די געלדער וואָס מיר קריגען פון סובסקרייבער, קיין אַנדער הכנסת האָבען מיר נישט, און די יעניגע וואָס צאָהלען ניט איין, זענען אונז גורם א דרייפאַכען שאָדען: ראשית, די צייטונג גופא, והשנית, די פּאָסט הוצאות, והשלישית, דאָס שיקען צו אייך בילליס.

מיר פאַדערען אויף די אַלע וואָס האָבען נאָך נישט אָפּגעצאָהלט זייער סובסקריפּשאָן דאָס צו טאָהן באַלד.

שיקט אַריין אייער חוב און אויך פּאַר דעם נייעם קומענדען יאָהר.

אין גיכען וועלען מיר אַרויסשיקען בילליס און די יעניגע וואָס וועלען נישט באַצאָהלען אין צייט וועלען מיר זיי פאָרזיטיוו אויפהערען שיקען אונזער צייטונג.

מיט אָכטונג, די פערוואַלטונג.

רב"ב לייבאוויץ ראש ישיבה מקאמעניץ לימא, הרב ר' ראובן כ"ץ מסטאוויסק פאַרטרעטער פון ישיבת חפץ חיים מראַדין, הרב רח"פ עפשטיין מברוקלין, הרב ר"י דושאוויץ מברוקלין, הרב ר"י איסקאלסקי, מנו יאַרק, הרב ר"א אינזעלבוך מברוקלין, הרב ר' ישעיה קארלינסקי, הרב פרעדמעסקי, הרב פייוועלזאהן, הרב דר. יונג, הגבירים הנכבדים מר. שיעף, מר. קויפמאן, מר. אפעלבוים, מר. איזראעל, דר. פרידמאן און פיעלע אנדערע.

נאך דעם זאַ עס איז אויסגעהערט געוואַרען די באַריכטען פון מצב הישיבות מארץ ישראל וחוץ לארץ, איז באשלאסען געוואַרען, אז עס זאל געוופען וועלען א גרעסערער קאנפערענץ פון מעהרערע רבנים ובעלי בתים, און אויב אלע וועלען מסכים זיין, זאל אזא ארגאניזאציע באשאפען וועלען לטובת ה ח ז ק ת מ ו ס ד ו ת ה ת ו ר ה בכל קצות הארץ.

* * *

זונטאג פרשת ויגש, איז פאַררופען געוואַרען א גרויסער קאנפערענץ אין האטעל ניו טאן וואו עס זענען אנוועזנד געווען אויסער די אויבענדערמאנטע רבנים, אויך הרב ר"מ ראזען, הרב ר' יוסף פיימער, הרב דר. ש. ראבינאוויץ, הרב לאקשין, הר"ב שוחאטאוויץ, הרב ר"א מילער, הרב ר"א טייטעלבוים, הרב פינקעל, הרב פליישער, הרב ביק, הרב לעוויטאן הרבי שניאורסאן, טוואַרסקי, הרב דר. ה. גאלדשטיין, הרב יאנג, און א גרויסע צאהל ב"ב גבירים נכבדים, און נאך דעם ווי עס איז דעבאטירט געוואַרען די פראגע לחיוב ושלילה, איז באשלאסען געוואַרען, דאס עס זאל געגרינדעט ווערען א נאציאנאלע קערפערשאפט צו שאפען שטיצע פאר אלע ישיבות ומוסדות התורה אין אלע געגענדען פון דער וועלט, בתנאי מען זאל באקומען די צושטימונג פון חפץ חיים והרב ר' חיים עוזר גראדזינסקי, אויך די ראשי הרבנים דארץ ישראל.

עס איז אביערגעגעבען געוואַרען צו הרב ר' שמחה קאלוויציג והנכבד מר. הערי שיעף זיי זאלען צוזאמענשטעלען א פארלויפיגע קאמיטע פון רבנים ובעלי בתים, וועלכע זאלען צו נעהן צו דער ארבייט, ארגאניזירען דיעזע קערפערשאפט, וועלכע עס וועט ערוואַרטעט, אז זי זאל קענען אויפטאהן גרויסע זאכען לטובת החזקת התורה.

* * *

די ערעפענונג פון דער ישיבה־קאלעדזש בילדינג פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן, איז פארגעקומען זונטאג כ"ו כסלו, מיט גרויס פאראד, מיט רעדעס פון שטאדט בעאמטע און ברכות פון רבנים, אייניע טויזענד פערזאנען זענען אנוועזנד געווען, און אלע האבען באוואונדערט דעם גרויסען שהנעם בנין וואו עס ווערט נעהערט ווערען דער קול יעקב פון תורה.

* * *

די ישיבת רבנו יעקב יוסף האט אנגעפאנגען בויען א הויז פאר 8 הי סקוהל לעבען דער ישיבה אין העגרי סטריט ניו יארק, בכדי די קינדער וועלכע ענדיגען פובליק סקוהל זאלען ניט דארפען אוועק געהן פון דער ישיבה, נאר זיי זאלען קענען בלייבען לענגער אין ישיבה און פארטזעצען זייערע למודי קודש. די אלע אידען פון דער איסט סייד, האבען זיך באמת משמח געווען, בפרט יעצט, ווען די ישבת רבנו יצחק אלחנן קלייבט זיך איבער אין איהר נייעם בנין אפ־טאון.

* * *

די אנודת בעלי בתים, באשטעהענד פון א פאר צעהנדליג, האבען געהאט א מיטינג מיט אייניגע רבנים און האבען באשלאסען צו גרינדען אין ניו יארק א נייעם וועד הכשרות. עס איז ווערטה צו דערמאנען, אז דיעזען מאהל האבען זיי איינגעלאדען אייניגע רבנים, וועלכע זענען צוליעב זייער ענייות, געקומען צום מיטינג.

* * *

ווי מען הערט, האט די קאורט ארויסגעגעבען אן ענטשיידונג אז חזנים קענען יע זיין מסדרי קדושין, אבער נאכהער האבען די רבנים וחזנים אפגעמאכט צווישען זיך אז זיי זאלען איינער דעם אנדערען מיטהעלפען, אז ביי יעדער חופה זאל נעבראכט ווערען א רב און א חזן.

* * *

טהרת המשפחה

מיט גרוים פארגעניגען פארצייכענען מיר די גרויסע און היילינע ארבייט פאר טהרת המשפחה וואס ווערט איצט אנגעפיהרט פון א גרופע טהעטיגע פרויען אין דער קאונטרי שטאדט מאנטיסעלא.

צום באדויערען איז אין פיעל קאונטרי שטעדט די פראגע פון טהרת המשפחה פארנאכלעסיגט. עס גפעינען זיך ניט קיין כשר'ע מקוואות, איבערהויפט, אין זומער־צייט וועו הונדערטער יונגע פרויען קומען פארברענגען דארט א לענגערע צייט איז דער מכשול זהר גרוים.

די גרופע פרויען אין מאנטיסעלא האבען געוויזען א נוכען ביישפיעל פאר אנדערע קאנטרי־שטעדט און האבען זיך לעצטענס ארגאניזירט אין א טהרת־המשפחה פאראיין, מיט דעם צוועק צו בויען א מקוה ביי זיי אין שטאדט. זייער ארבייט נעהט אן גאנץ ערפאלגרייך. לעצטענס איז דאקטאר אפענהאלטען געוואַרען א גרויסע פארזאמלונג, וועלכע איז אדרעסירט געוואַרען פון הרב הגאון ר' אליעזר ליפא גארטענהויז, אלס פארשטעהער פון „רגל הרבנים" פון ניו יארק, און עס איז געזאמעלט געוואַרען איבער 200 דאלער.

די בעאמטע פון טהרת המשפח פאראיין זיינען: מרס. מרס. קריסט, טרעזשורער; מרס. געלמאן, טראסטי; מרס. חיה מעלצער, פרעז.; מרס. פאלאק, וויים־פרעזידענט; ר' קאטץ, פיע. און רעק. סעקרעטאר.

אונזערע גדולים די גדולי האומה

פון הרב ר' אהרן דים

רבנו סעדיה גאון און די קראים

(4טע פארטזעצונג)

קוים 23 יאהר איז רבנו סעדיה גאון אלט געווען, וועו ער האט דעם ערשטען גייסטיגען קריעגם־צוג געגען די קראים אונטערגענומען. דאם איז געווען אין יאהר 914 לספה"נ.

אין אלע גייסטיגע קריעגם־ציגע וואם רבנו סעדיה גאון האט געפיהרט געגען דער סעקטע, איז ער געווען אזוי ערפאלגרייך, דאם די קראים האבען זיך ניט געקענט ערהאלטן אפילו איניגע הונדערטע יאהרען שפעטער. די ערשטע שריפט וואם רבנו סעדיה גאון האט פארפאסט און פארעפענטליכט געגען די קראים איז געווען אין דער אראבישער שפראך אונטער אן איינפאכען נאמען וואם באדייט "צורווידערלעגונג ענן'ס". אין דיזער שריפט באווייזט רבנו סעדיה גאון מיט טיעפער גרינדליכקייט, דאם אהן דער תורה שבעל פה קען מען ניט פארשטעהן כמעט קיין איינציגעם געבאט פון דער תורה שבכתב. די תורה שבכתב האט אלע מצוות אנגעציגט אבער ניט ארומגעשריבען גאנץ קלאהר און דייטליך, ווי אזוי מען דארף די מצוות אויסצופיהרען. דאם האט געטאהן די תורה שבעל פה. און פאקטיש איז ניט מעגליך מקיים צו זיין די מצוות פון דער תורה שבכתב אהן דער תורה שבעל פה, ווי איך האב שוין אינ'ם צוויטען ארטיקעל א קלייניע באלייכטונג איבערגענעבען.

אין דער ערשטער שריפט זיינער האט רבנו סעדיה גאון געשילדערט דעם גרינדער פון די קראים, ענן, אלס א כבוד זוכענדען מענשען, וועלכער איז רייך אין חוצפה און ארעם אין יראת אלקים.

שפעטער מיט אייניגע יאהר, האט רבנו סעדיה גאון איבערגעזעצט די תורה שבכתב; די גאנצע ביבעל אין דער אראבישער שפראך, און צו דער איבערזעצונג האט ער צוגענעבען זעהר פיעלע רייכע און שארפזיניגע באמער־קונגען. אויך דיעזע ביבעל־איבערזעצונג איז געווארען א שארפע וואפע נעגען די קראים.

רבנו סעדיה גאון האט דארט ערפאלגרייך נאכגע־וויזען, דאם די קראים וועלכע האבען באהויפטעט, דאם זייער לעהרע שטיצט זיך אויף דער ביבעל, אבער ריכטיג פארשטייען זיי ניט דעם פשוט'ן פשט פון דער ביבעל.

מיט גרוים שארפקייט האט רבנו סעדיה גאון נאכ־געוויזען דאם די גאנצע תורה שבעל פה, וועלכע ציינט אן די כוונה וואם די תורה שבכתב מיינט, איז באגרינדעט אויף דעם וועדטערליכען פשט פון דער ביבעל.

רבנו סעדיה גאון האט אויך אלס וואפע נעגען די קראים פארפאסט א העברעאישען גראמאטיק מיט דעם נאמען „אגרון", מיט וועלכען ער האט באוויזען די פאלשע אויסטייטשונגען און מסורה וואם די קראים האבען גע־מאכט אין דער ביבעל.

געוועהנליך, לויט דעם געזעץ פון דער נאטור, רופט ארויס יעדע ווירקונג א נעגען־ווירקונג. דורך דיזע שריפ־טען פון רבנו סעדיה גאון זיינען די קראים ווי פונ'ם שלאף אויפגעוואכט און זיי זענען געווארען געצוואונגען זיך צו וועהרען נעגען רבנו סעדיה גאון.

צו יענער צייט איז געווען דער הויפט פון דער קראים־סעקטע א געוויסער שלמה בן ירוחם, ער איז געווען עלטער פון רבנו סעדיה גאון און עס האט איהם זעהר ניט גע־שמעקט, דאם אזא יונגערמאן ווי רבנו סעדיה גאון איז דאמאלס געווען, זאל אזוי העפטיג און איבערציינענד אנ־גרייפען זיין סעקטע. ער האט דאמאלס נעלעבט אין ירושלים וואו די קראים האבען נעהאט זייער הויפט־זיץ, ווי עס איז שוין אויבען דערמאנט געווארען, און ער האט זיך נאייליט צו קומען נאך ענגיפטען און האט זיך בא־זעצט אין דער שטאדט פאסטאט, דאמיט ער זאל ניט זיין ווייט פון רבנו סעדיה גאון און זיך וועהרען מיט אלע מיטלען.

דיעזער ירוחם איז געווען פון דער נאטור א אויפ־ברויזענדער, און אנשטאט צו ענטפערען רבנו סעדיה גאון מיט א ריכטיגען און לאגישען ענטפער, האט ער נעענט־פערט מיט גראבהייטען און זידליריין. ער האט פאר־עפענטליכט א שריפט מיט דעם נאמען „מלחמות" וואו ער רעדט מיט אן אנפאלענדער שפראך. ער שרייבט: „סעדיה האט זיינע צייהן געשארפט געגען אונזער לעהרער ענן, ווייל ענן האט גליקענט אין די תורה שבעל פה, נו, זאל מיין קעבער (אשפתי) געגען סעדיה קעמפפען, אלע מיינע פייל'ען וועל איך נעגען סעדיה אבדריקען, איך וועל די מיאוס'קייט פון זיין לעהרע אויפדעקען". מיט א זעלכע שמוציגע רייד האט ער געקעמפפט נעגען דעם הייליגען און כארעקטער־ריינעם גאון, און מיט דעם האט דיעזער ירוחם נעצייגט זיין אייגענעם געמיינעם כארעק־טער. געוועהנליך, וועו מען פיהרט אן א דעבאטע וועגען א וויסענשאפטליכע זאך, דארפען די דעבאטירענדע, יעדער זאגען א לאגישע מיינונג, אבער ניט באליידיגען איינער דעם צווייטען און איבערהויפט נאך דעמאלס וועו ער זעהט דאם ער קען דעם ערשטען צד ניט באזיגען. דיזער ירוחם האט געפוגען נאך א פיהרער פון די קראים־סעקטע, וועלכע האט אויך בלויז געזיעדעלט דעם גרויסען גאון, אבער דער גרויסער גאון רבנו סעדיה האט זיך גאנץ וועניג געקימערט וועגען דיעזע באליידיגונגען, נאר ער

האט ווידער פארעפענטליכט צוויי שריפטען אין וועלכע ער איז סותר די פאלשע שיטה פון די קראים.

די צוויי ספרים זענען געשריבען געווארען קלאהר און דייטליך. ער באהאנדעלט זיינע געגנער גאנץ קאלט־בלוטיג. ער לאזט זיך נישט אריין אין פערזענליכע זיך־לעריינען, נאר בלויז בייַ פונקט ערקלעהרט ער לאגיש די טעות'ן וואס זיי מאכען.

(פארטזעצונג פאלגט)

קטעים

פון אשכול

ניט אומזיסט רופט זיך דער נייער בנין פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן „ישיבה־קאלעדזש בילדינג", וויל ביי דעם חנוכת הבית האט מען געזוהן אז רעדעס זענען געהאלטען געווארען ווי עס פאסט פאר א קאלעדזש, און דער ארדענונג איז געווען ווי עס פאסט פאר א ישיבה.

* * *

אין דעם זעלבען מאנאט, וואס די ישיבת רבנו יצחק אלחנן מופט ארויס פון דער איסט סייד אין איהר נייעם ישיבה־קאלעדזש בנין, האט די ישיבת רבנו יעקב יוסף נעלעגט דעם פונדאמענט פאר א נייעם היי סקוהל בנין, צו פארזארגען מיט אלגעמיינע בילדונג פאר איהרע הונ־דערטע תלמידים, און די אבוקה פון שתי פתילות תורה וחכמה וועט ניט פארלאשען וועלען פון דער איסט סייד.

* * *

בכלל קען מען זאגען אויף דיעזע ביידע ישיבות, אז קנאת סופרים תרבה ח־כ־מ־ה, כאטש דער פרומער איד וויים אז אין חכמה כחכמת התורה.

* * *

מר. אטינדזשער, דער דורכגעפאלענער קאנדידאט פאר נאוועךנאר פון ניו יארק סטייט, האט אריינגעגעבען א ספר תורה צו דער חסיד'ישער חברה פון אזשיראווער רבי'ן הרב ר"ח עפשטיין.

וען מר. אטינדזשער וואלט אריינגעגעבען די ספר תורה בעפאר עלעקשאן, וואלטען די אידען נעוואוסט אז מקרב אחיך תשים עליך, און דאן וואלט ער אפשר עלעק־טעד נעווארען אלס נאוועךנאר.

* * *

יעצט אז די ישיבה האט זוכה נעווען צו דעם נאמען קאלעדזש, וועט זי אפשר זיך פיהרען מעשי קאלעדזש, אז נאך דעם ווי די תלמידים ענדיגען זייער קורס באקומען זיי זייערע דיפלאמאס, און ניט ווי עס האט זיך געפיהרט ביז יעצט, אז מען טרייבט זיי צו בחינות און דער הנ־הסמיכה ווערט אפגעלעגט פון יאהר צו יאהר, און די צעהנדלינג תלמידים ווארטען שוין דעם דריטען יאהר אויף זייערע תעודות הסמיכה.

און אפשר דענקט דער ראש ישיבה הרב דר. רעווע, אז כל ישיבה שאין בה סמיכה עמידה טובה ממנה, און די תלמידים וועלען שטעהן אין דער ישיבה...

* * *

צוליב דעם סכסוך צווישען רבנים און חזנים, ווער עס איז ראוי צו זיין א מסדר קדושין פארשטעהען מיר, אז די רבנים לעהרנען פשוט די גמרא „כל שאינו יודע בטיב ניטין וקדושין לא יהא לו ע־ס־ק עמהן".

* * *

צוליעב די רייבונגען צווישען די רבנים, פארשטעהען מיר וואס יעדער רב רופט זיך גאון וגדול. וויל עס שטעהט דאך, הגדול בולע את הקטן, און אום ניט איינגעשלונגען צו ווערען, טיטולט ער זיך מיט דעם נאמען „גדול".

* * *

עס איז גאווען ערפרעהענד צו הערען די דעבאטע פון צוויי גרופען תלמידים פון די גרעסטע ישיבות אין לאנד, ישיבת רבנו יצחק אלחנן פון ניו יארק ובית מדרש לתורה פון שיקאגא, זונטאג י"ז טבת, וויסענדיג אז אנדערע אמעריקאנער יונגע לייט זענען פארוינטערעסירט אין פארשיעדענע ספארטס, זענען די תלמידי הישיבות מחדדים זה את זה בדעבאטעס.

* * *

און זעהענדיג ווי די פרעזידענטען פון די ישיבות, הרב דר. רעווע פון ניו יארק והרב ר' שאול זילבער פון שיקאגא, זיצען איינער לעבען צווייטען, און איינער פון זיי האט געשמייכעלט פון אנפאנג אן, האבען די צוהערער פארשטאנען וועלכע וועלען געווינען.

ספר כרם הצבי ח"ג

על כל ספר שמות, 260 עמודים גדולים, כמאה מאמרים על כל פרשה, חדושים, דרושים, נאומים, פתגמים, שיחות לכל עניני החיים, ושמנם וסלתם של רבנן קמאי ובתראי, ספר נפלא ונחמד נחוץ לכל רב ודרשן ולכל דורשי תושיה. מחירו 3 דולאר.

להשיגו אצל מחברו, הרב הגאון המובהק פאר הדרשנים

רבי צבי הירש פערבער

רב בלונדון הבירה

RABBI H. FERBER,

14 Manette St., London, W. 1.

עס איז נאך פארען צו באקומען דעם ספר

„תרי"ג מצוות"

כולל הלכה ודרוש

א צ ל

הרב המחבר, כפי האדרעסע:

RABBI J. ESKOLSKY

256 E. Broadway New York, N. Y.

דגל ישראל

ירחון להחזק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא.

תשובת הרב הגאון הישיש ראי"א יודעלאוויץ

להרב ריי"ד הלוי לעווין נ"י

ראיתי טענותיו על פיסקי בדין חליצה על ידי שליח והנני בזה לבאר צדקי בס"ד עמש"כ בתשובתי בענף א' על דברי מהרש"ם שהביא דברי הרשב"ם בשם מורו דמדבריו מוכח דגם באשה לא מהני שליחות בחליצה ואנכי כתבתי דמורו של הרשב"א לא כתב זה מפורש להדיא דהא כתב שם רק וה"ט דשוטה שחלץ ולא כתב וה"ט דשוטה שחלץ ושוטה שחלצה א"כ אפשר לומר דבדיוק נקט זה דבשוטה שחלצה הא איכא החסרון דתהיה מבולבלת מצד רבוי דברים דאיכא בדידה ושפיר הקשה בהא דר' ינאי דלא אמרו בהרש וחרשת משום דלאו בני דיעה נינהו דבשניהם זהו הפסול דבהרשת אם היא חולצת איכא החסרון דמצד ריבוי דברים תהיה מבולבלת כו' וע"ז טען איזה שייכות יש כאן לריבוי דברים הא אין כאן דברים כלל ואין כאן בכלל דברים דהיא הרשית ומה שייך החילוק שחלק המחבר עכ"ל.

ואנכי לא ידענא דבריו, הא בירושלמי תרומות פ"א ה"א אמרו דלית כללין דרבי כללין דתנינן הרש המדבר ואינו שומע כו' וסברין מימר שומע ואינו מדבר, הרש מדבר ואינו שומע הרש והתנן הרש שחלץ כו' ואמר ר' יוחנן בשאין יכולין לומר ואמר ואמרה, ובשנות אליהו כתב הגר"א ז"ל דבגמ' דילן סבירא ליה דרק היכא דקתני חרש בהדי שוטה וקטן הוא אינו שומע ואינו מדבר ולא היכא דקתני הרש בלחודיה וכן כתב התבו"ש בס' בכו"ש בגיטין דף נ"ט, ואם כן שפיר י"ל כמש"כ די"ל דאם החרשת חולצת איכא הסרון דמבולבלת מצד ריבוי דברים דגם מדברת ואינה שומע מיקרי חרשת ואנכי אינני רואה מדוע ולמה לא נימא דרבו של הרשב"א סובר כהגר"א והתבו"ש הנ"ל וליכא פלוגתא בין הבלי לירושלמי, ומלבד זה הא י"ל דכיון דגם אם החרשת היתה מדברת לא מצי מכוונה מצד ריבוי דברים בדידה א"כ תו הוי בכלל כל מילתא דאיהו לא מצי עביד לא מצי משווי שליח ולא יועיל הבי"ד להיות מכוונים בעדה — וגם סוף דבר הא המהרש"ם הביא לנו דבר שאינו מפורש להדיא ברשב"א והרי א"כ י"ל טעמים אחרים בשיטת רבו של הרשב"א ועל המהרש"ם היה להביא ראיה להכריח דכוונת הרשב"א בשם מורו הוא כהבנתו, ומה ולמה סאני לן דברי הרמב"ן בטעמא דשוטה שחלצה, ושפיר י"ל דרבו של הרשב"א דהשמיט שוטה שחלצה זהו משום דסובר כהרמב"ן, ובחרשת הוא כמו שכתבתי.

עוד טען עלי כי אנכי משוה שאילה בבעלים להפרה על ידי שליח כאשר משוה הגמרא בפרק השואל ומהפרה על ידי שליח מוכח דגם על כוונה יש שליח ומסתפק בדבר אם צריך כוונה בהפרה והאריך בזה, וזהו עלילת שוא כי לא אמרתי מעולם דבהפרה בעי כוונה והבאתי רק פלוגתת הפוסקים אי מהני שליחות לכוונה לחוד וזה אמרתי דלהפוסקים דפסקו כר' יונתן דאמר סתמא מצינו בכל התורה דשלוחו של אדם כמותו ה"נ דמהני שליחות בחליצה לכל הפחות בשליח דידה דעושית מעשה, וביארתי כי כל יבמתו דכתיבי גבי חליצה דצריכי כולהו וליכא יתור למעט מיבמתו דבעי דוקא יבמתו ולא שלוחה, ולהלכה עשיתי ס"ס דילמא קיימ"ל כהפוסקים דפסקו כר' יונתן גם גבי שאילה בבעלים דאמר סתמא דבכל התורה ששא"כ ואפילו דתימא כר' יאשיה דילמא בחליצה החסרון מצד הכוונה דלהשעה"מ הוא דרבנן ואיכא ס"ס לגבי הדאורייתא וס"ס דפלוגתא דדינא מהני גם במקום חזקת איסור וכש"כ ביבמה דלהנו"ב אין לה חזקה כלל וע"ז טען כי הוא טעות דהנו"ב לא כתב זה אלא בעובדא דידיה והאריך, ואנכי לא ידענא, הלא הנו"ב כתב סתמא דבריו והמעיין בנו"ב קמא סי' ס"ט שכתב בד"ה ולכן אני אומר וז"ל ואפילו בשעת מותו לא נקרא חזקת איסור שתיכף היה מקום להסתפק שמא מעוברת היא ולהכי צריכה להמתין ג' חדשים עכ"ל, והנה טענה זו הרי היא בכל הנשים ששהו תחת בעליהן זמן רב ולא נתעברו למה צריכה להמתין ג' חדשים ומוכרח דמטעם דהחזקה זו לא נתבררה בשעתא לא הוי חזקה כלל וז"ב. וכן הבין הגאון מהר"י אסאד ז"ל בדעת הנו"ב כמו שיראה הרואה שם.

ומאי דהביא ראיה לדבריו דהנו"ב רק במעשה דידיה כתב זה דליכא להיבמה חזקת איסור מהא דהיכא דהספק הוא בהליצה דהוי לאחר ג' חדשים דכבר נתבררה בודאי החזקה אז אמרינן שהוברר על למפרע שהיתה עומדת בחזקת איסור דאל"כ יקשה בהא דאמר אביי ביבמות (ל' :) אי הכי בקדושין נמי נימא אשה זו בחזקת היתר ליבם עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק ולפי דברי הנו"ב הא לא היה בשום פעם חזקת היתר ליבם חזקה מבוררת. ועוד אמאי לא חלקה הגמרא בין ספק קדושין לספק גירושין כי בספק גירושין היתה להצרה חזקת היתר לשוק מבוררת אבל בספק קדושין ליכא חזקה מבוררת להיתר ליבם אלא ע"כ דכיון שבעת החליצה דהוה לאחר ג' חדשים הוה מבוררת קרואה החזקה מבוררת מלמפרע אבל בהא דהנו"ב לא נתבררה החזקה גם לבסוף דדילמא באמת מעוברת היא מבעלה. וכן שם בסי' נ"ד דילמא באמת היה תנאי בקדושין אבל בעובדא דהמחבר (היינו בספרי אב בחכמה) הא נתבררה החזקה וחילי דילי מהתום' חולין י"א, דהא עיקרו של דין זה שצריכה להיות החזקה מבוררת נובע מהתום' הנ"ל, ושם אם לא ניזיל בתר רובא גם עתה החזקה לא נתבררה דדילמא במקום נקב קשחיט, וע"כ מוכח דאזלינן בתר רובא דאל"כ הא אכתי לא נתבררה החזקה גם השתא והבירור בחזקה

צריך להיות מוכיח בודאי ואם הרוב מוכיח על החזקה לו יהיה שהחזיתר הוא מכח חזקה כאשר הקשו שמה התוס' מ"מ מוכח שהרוב הוא ודאי מפני שאם נאמר שהרוב הוא ג"כ ספק א"כ מאי אולמא דהרוב לברר את החזקה אשר היא נ"כ בספק אלא ע"כ שהרוב הוא משום ודאי בירור א"כ ידעינן ממילא שהוא עדיף מן החזקה משום דהא דאזלינן בתר חזקה הוא דין תורה אבל יכול להיות שהוא לא מתורת ודאי והרוב הוא מתורת ודאי וזהו כוונת התוס' שכתבו דלאחר שנלמוד דאזלינן בתר רובא הוה רובא עדיף מחזקה אבל מקודם שלמדנו דאזלינן בתר רובא לא הוה ידעינן מסברא לומר כיון שידענו דאזלינן בתר חזקה א"כ כש"כ רובא דאז הוה אמרינן דרובא הוה ספק וספק כזה נילתה התורה דאזלינן אחריו כמו חזקה.

והביא עוד ראיה להכריח דדעת הנו"ב הוא דרק בעובדא דילה אמר דאין ליבמה חזקת איסור מהא דהנו"ב תניינא בסי' קנ"ו הצריך לג' ספיקות ביבמה מטעם שהיא בחזקת איסור אלא הוא הדבר אשר דברנו כי העובדא בתניינא היה הספק בחליצה עצמה כי החלוץ אמר אחר החליצה שהוא איטר רגל ודייני החליצה בשעת החליצה חשבו שהוא שולט בשתי רגליו וחלץ בימין כדת תורה והחלוץ אומר כי לא גילה האמת מקודם משום איזה ערמה וע"ז סובב הולך כל פלפולו של הנו"ב שם אם להאמינו, וכיון דשם היה הספק בחליצה עצמה והחליצה היתה אחר ג' חדשים א"כ הוברר החזקה שאינה מעוברת ע"כ פסק הנו"ב שצריך ג' ספיקות כיון שהיא בחזקת איסור עיי"ש משא"כ בנו"ב סי' נ"ד היה הספק בזיקה וע"כ כתב הנו"ב שלא נתבררה, עכ"ד.

ומה אעשה כי הראיה שהביא מדעת הנו"ב שהצריך ביבמה ג' ספיקות הנה זה ודאי אמת דאחר ג' חדשים מיקרי נתבררה הדבר ואין מזה ראיה דאמרינן דלמפרע נתבררה הדבר דהיתה עומדת בחזקת איסור דלמה לן לחקור עתה על העת שמת בעלה אז לא היתה חזקה מבוררת כלל בכל יבמה, אבל לאחר ג' חדשים הנה נתברר הדבר דהיא זקוקה לקבל חליצה והראי' שהביא מיבמות (ל':) דאמר אביי אי הכי בקדושין נמי נימא אשה זו בחזקת היתר ליבם עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק ואמאי לא חילקה הגמרא כי בספק גירושין היתה להצרת חזקת היתר לשוק מבוררת ובספק קדושין ליכא חזקת מבוררת להיתר ליבם הנה טענה זו נשארה גם לפי דבריו דהיה אפשר לחלק דספק גירושין היתה הצרה בחזקת היתר לשוק מקדמת דנא משא"כ בספק קדושין הלא דבר זה צריך ראיה דיהיה הזקה למפרע וברש"י ותוס' וריטב"א ובשב שמעתתא ובח' רעק"א סימן קס"ז הכל ציירו בספק קדושין הזקה מקדמת דנא אבל שיהיה מהני חזקה למפרע זה דבר חדש בלי ראיה ומנ"ל לאביי זה, ולכן אני על משמרתי אעמודה דהנו"ב שכתב דביבמה ליכא חזקת איסור מבוררת בשעה שמת בעלה זהו בכל היבמות ולא דוקא בעובדא דילה. גם מה שכתב דהרוב הוא ודאי ולהכי הוא עדיף מחזקה והמוכיח הוא ברור, ואלה הם דברים של תהו דאטו לשיטת השטמ"ק בשם הרא"ש גבי עשירי ודאי דגם היכא דאמרי' כל דפריש מרובא פריש מכל מקום אינו ודאי אלא ספק מיקרי אלא שהתורה התירה ספק זה באיסורין כדכתיב אחרי רבים להטות ונהפך האיסור להיתר על ידי ביטול ברוב אבל לעולם לא נפיק מכלל ספק עשירי, ואטו לפום שיטה זו לא אמרינן דרובא עדיף מחזקה ולר' מאיר דחייש למיעוטא מכל מקום היכא דאיכא חזקה ורובא אפילו ר' מאיר לא חייש למיעוטא כמפורש ביבמות קי"ט ואטו זהו ליתא לשיטת הרא"ש הנ"ל אלא דמה בכך דרובא אינו ודאי מכל מקום היכא דאיכא חזקה בהדיה שאני ולכו"ע רובא עדיף מחזקה ואף על גב דשניהם אינם ודאי, והכא נמי הלא אחר ג' חדשים דאמרינן דנתבררה החזקה שאינה מעוברת מכל מקום אין זה ודאי רק מטעם רוב דרוב נשים המעוברות העיבור ניכר לשליש ימיה כמפורש ביבמות ל"ז ועיי"ש בתוס' ד"ה וזו, ועיי' נוב"ת סימן קל"ט מאי דהשיב להגאון בעל או"ח למה תתייבם היבמה אחר ג' חדשים והלא תוכל להמתין עד ה' חדשים ויום אחד דכל כך ודאי לא אשתהי וכל היכא דאיכא לברורי מבררינן ולא סמכינן ארובא, עיי"ש.

(המשך יבוא)

מחשבות נוגות

מאת רב זעירא

מספרים על רב צדיק תמים מדור העבר, שבעת חלה את חליו שוכב במטתו, בא אליו הרופא ואמר לו להראות את לשונו לראות אם נקי הוא. השיב את פניו באמרו בוודאי לשונו איננו נקי. אדרבא צא ובדוק אם נמצא לשון נקי אצל מי שהוא, ושלמה אמר בחכמתו ובמשליו, שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. ואם הצרות כל כך מרובים אצל כל אחד ואחד, מסתמא לשונו איננו נקי. ולכן מלא נפשנו צרות ויסורים.

בראותי את צרת הנפש והרוח, נוסף על מכאובי ועגמוי הגוף, אשר יסבלו מהם הרבה רבנים ומשרתי בקדש, מבית ומבחוץ, עלתה מחשבה על לבי, אולי בא להם באשמתם הם, מפני שלא נזהרו בלשונם, ודברו דברים רעים בעצמם, או אפילו דברים טובים באזן איש רע, שיהפך דבר טוב לרע, ודוד המלך אמר בתהלותיו, נצור לשונך מרע וכוונתו גם מאיש רע.

הלב יתפלץ לראות איך הבעלי בתים מתיחסים בשוויון נפש אל רבניהם וגדוליהם, לא ראית שנאה כבושה לתלמידי חכמים, יותר ממה שאתה רואה אצל אסיפה וקבוץ אצל בעלי בתים. ישנה איזה אגודה של בעלי בתים בנו יאָרק, שמתחלה לא הזמינו ולא הניחו לרב לבוא לאסיפתם. ובאסיפתם זו מקרוב בדקו והזמינו איזה רבנים להופיע אצלם. וכמה גדול היה כאב לבם בראותם ובשמעם דבריהם אודות הרבנים. ובאסיפה אחרת מבעלי בתים אמידים, אמר אחד ברוש גלי, כי לא כל הרבנים יזכו להתחשב בהועד אשר יקימו להחזקת התורה.

ת ש ו ב ה
להרב הישיש הגאון ר' א"א יודעלעוויטץ
בדבר חליצה על ידי שליח

מאת הרב ר' יוסף דוב הלוי לעווין
ר"מ בישיבת ר"א בניו יארק

(המשך)

ועוד טעה כי הוא חשב שהספק הוא באיסור, וחשב שצריך להתחיל בהספק דילמא אין כאן איסור ובטעות דמה לספק על הדורס (והנה בספק על הדורס בלא צפורן, הוא ק"ו מנמצא עליו צפורן, וא"כ מותר מטעם הש"ך דאי אתה צריך לחשוש לדורס בלתי ארי וכו' ואם כוונתו על ספק ארי ספק כלב דמותר כמבואר בסימן נ"ז סעיף י"ג, הלא התם הטעם משום דרוב חיות בחזקת שאינם דורסים). ואני אומר להיפך כי אתה צריך להתחיל בספק דילמא אין כאן היתר, אפילו בלא סברת הש"ך דהיכא דהספיקות שווים אתה צריך להתחיל מהספק באופן שהי' אסור משום דמאי חזית, דל סברת הש"ך מהכא, ואתה מוכרח להתחיל מהצד דדילמא אין כאן היתר מן הטעם דהכא היא עומדת בחזקת איסור, ואם כן אין כאן היתר מצד ס"ם משום דהוא במקום חזקה כאשר כתבנו לעיל. ולפי תשובת רע"א דכתב דרוב המחברים לא סבירא להו דאמרינן ס"ם במקום חזקה וא"כ הוא מצד הדין דאחרי רבים להטות, בודאי הלכה דלא אמרינן ס"ס כזו דהוא במקום חזקה, ואפילו אם יחלק המחבר על רע"א מכ"מ הכא ליכא ס"ס משום דאינו מתהפך. וא"כ נאמר אם הכוונה דאורייתא בודאי אסור מטעם החזקה ואסור מן התורה דהיכא דאיכא חזקת איסור הכל מודים דהוא לחומרא מן התורה, ואפילו תאמר שכוונה בחליצה הוא מדרבנן, דילמא הלכה כש"ך דבמקום דאתחזק איסורא אפילו ספק דרבנן אסור בדיעבד, ועוד דאין כאן ס"ם משום דלא מתהפך כמש"כ. ובפרט לכתחילה לא תועיל שום עצה ואפילו במקום עיגון כמו שהוכחנו לעיל, ועיין ביו"ד שם בהגהות הרש"א מה שכתב בשם מוצל מאש דבעשה לא אמרינן ספק דרבנן לקולא.

וגם מה שכתב דגם בחזקת איסור יהיה מהני כיון דהוה ספיקא דפלוגתא דדינא דבשביל החזקה לא ישתנה הדין, לא ידענא כוונתו, אם הוא משוה ספק דדינא לפלוגתא דרבוותא הוא טעות.

ועיין במל"מ הלכות שבירות פ"ז אות ב' בפלוגתא דרבוותא יכול המוחזק לומר קים לי, וע"כ אין הולכין בתר חזקת מריה קמא, אבל בספיקא דדינא כגון תיקו, אין יכול המוחזק לומר קים לי, והוא נובע מתקפו כהן להש"ך. ועובדא דהמחבר דידן הוא פלוגתא דרבוותא ולא ספיקא דדינא ויוכל להיות כי המחבר ידע מזה אך אגב שוטפיה כתב המלה דדינא, ואמינא אנא, דמה דפשיטא ליה להמחבר ספק גדול הוא לי, דהמקור נובע מהמחלוקת של תום' והרשב"ם בבבא בתרא ל"ב ע"ב, והנה התם אירי בד"מ שלאחד הי' חזקת מריה קמא והשני הי' מוחזק, וע"כ יש סברא לומר כי משום החזקה לא ישתנה הדין, ויוכל המוחזק לומר קים לי וע"כ אין מוצאין ממנו לחד מ"ד, אבל באיסור אשר כולנו בספק זה, מה תועיל למשל הקים לי של החלוצה, אם קים לה האם לכל ישראל קים להו. ויש דעה שאפילו קדושין אין תופסין ביבמה לשוק, וא"כ הא שייך לכולנו, ואיך יועיל הקים לה של החלוצה וכהנה. וא"כ באיסור הוה לן למיקם על חזקה אפילו בפלוגתא דרבוותא מטעם דאין ספק מוציא מידי ודאי.

ועיין בתשובת רע"א שם מש"כ ולדידי יש לחלק, ועיין באבני מילואים סימן כ"ז אות י"ח מש"כ בזה לתרץ דברי הרי"ף מקושית הר"ן, ולפי מה שכתבנו קושית הר"ן חזקה, כיון דבאיסור לא שייך לומר קים לי ישאר קושיתו ואין בזה הסברא כי משום חזקה לא ישתנה הדין, כי במקום חזקה לא שייך לומר אין ספק מוציא מידי ודאי, ויש בזה להאריך הרבה, אך אין הפנאי גורם לפך.

ועוד אני אומר דהא דכתב הנו"ב דביבמה ליכא חזקה, דדילמא יהיה לה ולד וכו' ואפילו אם מת בעלה שמא היא מעוברת כמש"כ לעיל, וכבר זכר הנו"ב שיש מן המפרשים אשר לא כתבו כן, אבל הוא ז"ל אינו חושש להם, דוקא קאמר הנו"ב במעשה שלו, אשר הספק גם השתא, אבל היכא דעכשיו נתבררה בודאי החזקה, אז אמרינן שהוברר על למפרע, דאל"כ יקשה מהא דאמר רב ביבמות ל' ע"ב, אי הכי בקדושין נמי נימא אשה זו בחזקת היתר ליבם, עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק. ולפי דברי הנו"ב הא לא הי' בשום פעם חזקת היתר ליבם חזקה מבוררת. ועוד אמאי לא חלקה הגמרא בין ספק קדושין לספק גירושין כי בספק גירושין היתה להצרה חזקת היתר לשוק מבוררת, אבל בספק קדושין ליכא חזקה מבוררת להיתר ליבם אלא ע"כ כמו שחדשנו, דכיון שבעת החליצה דהוה לאחר ג' חדשים מדין המשנה, הוה מבוררת קרואה החזקה מבוררת מלמפרע, אבל בהא דהנו"ב לא

ובהחגיגה שהיתה זה מקרוב לישיבה גדולה לתנוכת ביתה החדש, ואשר לפנים הזמינו להרבה רבנים לבוא ולהשתתף בשמחה זו, ובאו לקול הזמנתם, עמדו הרבה בחוץ ושוטרי העיר לא הניחום לבוא להבית פנימה, ואלה אשר דחקו את עצמם ונכנסו, לא קבלו את פניהם להזמינם לישיבת הבימה, אשר עליה ישבו המדברים והחשובים.

כי הבימה הוקצה אך ורק לשרי העיר ואילי הכסף, וניתן להרבנים מקום רק מאחורי פרוכת הזהב. והמראה היה כמו שראה יחזקאל הנביא, פניהם למערב ואחוריהם למזרח, והמחותנים האמתיים לא נראו לפני העם. והרבנים הזעירים

והצעירים תמהו על החזיון הזה, ושאלו זה את זה, היתכן? יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא? ולמי אנחנו עמלים ויושבים בישיבה, אם מקומנו יהיה בישיבה של מטה. וכן קרה בחגיגה אחרת, שהיתה לישיבה אחרת, בהנתת אבן פנה לבנין ביתה החדש, שגם שם למדו הדין מחליפין, שמטבע חריפא היא זיוצאת בהוצאה, והוצאה זו הכנסה קרי לה. וכן הנהיגו בכל מושב בני ישראל בארץ הזו, ומטיבותן של קרובים אתה למד מה טיבותן של רחוקים, ומנהג הפקר נהגו בהם ברבניהם, להיות מנהג מבטל הלכה.

ויראתי בפצותי שיח לחשוב ולומר כי אשמתם בהם, מפני

נתבררה החזקה גם לבסוף דדילמא באמת מעוברת היא מבעלה וכן שם בסימן נ"ד דילמא באמת היה תנאי בקדושין, אבל בעוברא דהמחבר הא נתבררה החזקה. וחילי מהתום' חולין י"א דהא עיקרו של דין זה שצריכה החזקה להיות מבוררת נובע מהתום' הנ"ל, ושם אם לא ניזיל בתר רובא גם עתה החזקה לא נתבררה, דדילמא במקום נקב קשחיט, וע"כ מוכח דאזלינן בתר רובא דאל"כ הא אכתי לא נתבררה החזקה גם השתא, והבירור בחזקה צריך להיות בירור מוכיח בודאי, ואם הרוב מוכיח על החזקה לו יהיה שההיתר הוא מכח חזקה כאשר הקשו שמה התום' מכ"מ מוכח שהרוב הוא ודאי מפני שאם נאמר שהרוב הוא נ"כ בספק, א"כ מאי עולמיה דהרוב לברר את החזקה אשר היא נ"כ בספק, אלא ע"כ שהרוב הוא משום ודאי בירור א"כ ידעינן ממילא שהוא עדיף מן החזקה, משום דהא דאזלינן בתר חזקה הוא דין תורה. אבל יכול להיות שהוא לא מתורת ודאי, והרוב הוא מתורת ודאי, וזה הוא כונת התום' שכתבו, דלאחר שנלמוד דאזלינן בתר רובא הוה רובא עדיף מחזקה אבל מקודם שלמדנו דאזלינן בתר רובא, לא הוה ידעינן מסברא לומר כיון שידענו דהולכין בתר חזקה, א"כ כש"כ רובא, דאז הוה אמרינן דרובא הוה ספק, וספק כזה אשר גילתה התורה דאזלינן אחריו כמו בחזקה ורוק.. ושוב אין אנו צריכין לסברת רבנו חיים דהא דרובא עדיף מחזקה ילפינן גם כן מפרה אדומה, דאע"ג דאיכא חזקה להיפך דאוקי גברא שמזין עליו בחזקת טמא.

והרוחנו בזה דלא יקשה מכתובות כ"ג גבי זרק לה קדושין, דהתם כתבו התום' כיון דזרק לה קדושין איתרע לה חזקת פנוי' וא"כ הכא ג"כ כיון דהוזה איתרע לה חזקת טומאה, ואם כן מנלן דרוב עדיף מחזקה, אשר לא הותרע, אך בין כה וכה אינה קושיה, דשם כתבו התום' דלא איתרע כ"א מדרבנן, ואע"ג דבחידושי המהרי"ט כתב דשם הוא ג"כ איתרע מדאורייתא ומה דכתבו התום' שם בזה הלשון, כיון דודאי זרק לה הקדושין, לית לן למימר אוקמיה אחזקתיה להתירה לכתחילה עכ"ל. ואף שתפסו בלשונם להתירה לכתחילה לא בעי למימר דחומרא דרבנן היא, אלא הכי קאמרי לית לן למימר מדאורייתא להתירה לכתחילה, אלא שאם נשאת לא תצא עכ"ל, אך הא"מ דחה את דבריו, עיין בא"מ אה"ע סימן כ"ז אות י"ח, אבל יקשה מתום' חולין ט' ע"ב דהקשו היאך ילוף מסוטה, הא סוטה אית לה חזקת טהרה, ותירצו כיון דקינא ונסתרה רגלים לדבר איתרע חזקת טהרה וע"כ צריך למימר דאיתרע מדאורייתא, והוה ספק בלא חזקה, דהא מזה אנו למדים דספק טומאה ברשות הרבים דטהור בלא חזקה, וא"כ יקשה מהא דכתובות דאמרינן דאיתרע רק מדרבנן, אבל זאת אינה קושי', דהתם מטעם חזקה נצטרך לומר דהקדושין נפלו קרוב לו, וע"כ לא איתרע כ"א מדרבנן, אבל בסוטה באמת איתרע החזקה קודם שבא הספק, אם נבעלה על ידי הסתירה, כי אברה על ידי זה החזקת כשרות, וע"כ נשארה הסתירה, כי אברה ע"י הסתירה החזקת כשרות, וע"כ נשארה בזה בלא חזקה כלל, ואעפ"כ התירה התורה בר"ה, לפיכך אנו למדים בכל ספק טומאה בר"ה דטהור אפילו בלא שום חזקה. והכא גבי פרה נצטרך גם כן לומר, דאוקי חזקת טומאה דגברי מול חזקת כשרות דפרה, דאכתי לא נחתו התום' להאי חידוש דלא אזלינן בתר חזקה שלא נתבררה וא"כ הוה בלא חזקה, ואין א"כ מקום לתירוצו של רבנו חיים וע"כ מוכרחים אנו לומר דהתום' סמכו א"ע על סברתם דכתבו לקמן, דחזקה שלא נתברה שעה אחת לא מקרי חזקה, וע"כ יש מקום לתירוצו של רבנו חיים שהחזקה מתנגדת לרובא, ואפילו הכי אזלינן בתר רובא, והא דהוזה אינו מרע לחזקה כ"א מדרבנן דצריכין אנחנו לומר משום חזקת טומאה דגברא, דהיתה טריפה הפרה וההזאה לא היתה כדין כמו בכתובות, אבל יקשה לר"ש דאית בשבועות י"ב דפרה נפדית על גבי מערכה שלה, והותרה אפי' באכילה. וא"כ באותה הרגע שבא לפדות אזלינן בתר רובא, דהא ליכא שוב חזקה המתנגדת לזה, ובאם לא נפדתה נאמר דלא אזלינן בתר רובא מטעם חזקת טומאה, אי לאו דרובא עדיף מחזקה, אבל לפי דברינו אין אנו צריכין לזה כלל כאשר בארנו לעיל.

ועיין בתשובת רע"א סימן קצ"ה משכ"ש, וז"ל, ובלא דברי התום' הי' נראה לי דלא מקרי חזקת טומאה, דאנו דנין תחילה על הפרה אם היא כשרה, וממילא ראויה לטהר בה הטמא, ומייתי ראי' ממקוה עיי"ש. ואפשר לומר דרבנו חיים יסבור דרוב עדיף משתי חזקות, ולא כהריב"ש, ומש"כ דהי' לנו להעמיד את הטמא בחזקת טמא הוא בצירוף עם חזקת שאינה ובוהה, ויסבור ג"כ דנקב בושט היא נבילה, ואיתי שפיר ראיתו דרוב עדיף מחזקה, כלומר מחזקת שאינה זבוחה וגם דיש בה עוד חזקה, כי החזקה של אינה זבוחה היא עושה לחזקת גברא בחזקת טמא לחזקה אליבא, ודוק, ואע"פ שקצת דוחק הוא.

וכיון דעסקינן בזה הענין, אמינא מילתא לתרץ את שיטת הרמב"ם מהקושיא שהקשו המפרשים, איך יפרנם הרמב"ם את הסוגיא בחולין י"א, דכיון דסבירא ליה דספיקו דאורייתא מ"ה לקולא, א"כ היאך מוכיח הגמרא מראשה של עולה ומפרה אדומה ומעגלה הערופה דאזלינן

שחץ שחוט לשונם לדבר איש על רעהו, ולהלבין פניהם ברבים, וחבירו יתקצף לעומתו לשפוך עליו קיתון של שופכים בפני הבעלי בתים, לחשוב להבנות מחורבנו של חבירו, ועולה על הבימה לבלוע את חבירו חיים, ועליה זו ירידה היא. לירד לחיי עצמו וחבירו, כי הבעלי בתים לפי המדומה, מראים להמדבר פנים שוחקות ואות הסכמה. ובלבם יחשבו אחרת, שצריך להתרחק מהדבורים העוקצים כמלא עיניו, ומעולם לא תדין מדבורם על מחשבות לבם, ונקל להבין שיחות חיות ושיחת שדים יותר משיחת בעלי בתים.

ועומדים אנחנו משתאים ומשתוממים על הרבנים הישישים שתורה וחכמה מצאו קן במו, איך אינם מרגישים בנפילת כבוד התורה והרבנות, על ידי ריבם וחכוכם זה את זה. ואם ישאבו נחת מנפילת חבירו, וישבעו בחרפת רעהו, הלא למחר ומחרתים ישביע בחרפתו לחבירו, וחרפת הרבנים בכלל יהיה למאכל לבהמת וחיות הארץ. ומחשבות נוגות כאלה רוצצות במחי, ומתפלל ואומר, מתי יבוא הקץ למלחמת ויב בין הרבנים הקשישאים ויזעם גם לנו לאחוז בקרנות המזבח לעבוד עבודת הקודש.

בתר רובא, דילמא לא אזלינן בתר רובר, והכא מותר אפילו שיהא רק ספק, אומר אני דהסוגיא עולה שפיר גם לפי דעת זו, דנהי דאית ליה להרמב"ם ספיקא מותר מ"ה אבל הספק לא יוכל להעלותו בעילוי יותר גדול מכמו שהי' מלמפרע, כמ"ש הענג יו"ט, כי הרוב אפילו היכא דמבטל להאיסור ונעשה היתר, אבל אין בכח הרוב להעלות להמיעוט בעילוי יותר גדול מאשר היה בתחילה, וא"כ נוכל לומר דנהי דאית ליה להרמב"ם דסמה"ל, היינו דאינו אסור, אבל לא יוכל להעלותו בעילוי יותר מן ההיתר וא"כ פסח ועולה ועגלה ערופה דכולהו קדשים או בעצמם או דאקרי קדשים זהוא ע"כ לא מטעם ספק. והא דמסיק לבסוף ולר"מ דחייש למעוטא היאך אכל בשרא ר"מ ודאי סבירא ליה דס"ה לחומרא מן התורה, דאפילו אם תאמר דהא דחייש למיעוטא הוא מדרבנן מכל מקום בספק השקול סבר דהוא מ"ה, דאל"כ אלא דהוה מדרבנן איך שייך לאסר המיעוט אחר כך ראיתי בכריתות י"ח בפירוש רר"מ סבר דס"ד להומרא מ"ה דהא לא בעי איקבע איסורא עיי"ש. ועוד נראה לתרץ דכל הנ הי' להם חזקת חולין, ובזה גם הרמב"ם מודה היכא דאיכי חזקה דמוקמינין הספק על החזקה ונצטרך לומר דלא נקדש הפסח, ולא העולה וכו' ודוק. ולפי זה ממילא ידעינן דרובא עדיף מחזקה לפי שיטת הרמב"ם ודוק. וליכא שום הוכחה לדעת הרב המחבר הנ"ל דמוכרחים אנחנו לומר דהרמב"ם ס"ל דמחזקינן מאיסור לאיסור.

וראי' לדברינו שאמרנו לעיל ברעת הנו"ב מהא דהנו"ב בעצמו במהדורא תניינא בסימן ק"נ הצריך לג' ספיקות ביבמה מטעם שהיא בחזקת איסור עיי"ש אלא הוא הדבר אשר דברנו, כי העובדא בתניינא בסימן הנ"ל הי' הספק בחליצה עצמה, כי החלוץ אמר אחר החליצה שהוא עיטר רגל, ודייני החליצה בשעת החליצה היו סבורים שהוא שולט בשתי רגליו, והוא לא אמר זה מקודם לפי דיבורו משום איזה ערמה, וע"ז סובב הולך כל פלפולו של הנו"ב שם אם להאמינו, וכיון דשם היה הספק בחליצה עצמה, והחליצה היתה אחר ג' חדשים, וא"כ הובררה החזקה כאשר כתבנו לעיל, ע"כ פסק הנו"ב שצריך ג' ספיקות, כיון שהיא בחזקת איסור עיי"ש, משא"כ בזה שהביא המחבר בסימן נ"ד, הי' הספק בזיקה, וע"כ כתב הנו"ב שלא נתברדה, ודוק בכל זה, כי הוא אמת, והמחבר טעה בזה טעות גדול.

ועתה נדון בעיקר הדבר, אם החליצת מנעל תוכל להעשות על ידי שליח של האשה, (כי עד הנה דברנו רק מצד הכוונה ולפי דעת המחבר שמשוה לפלוגתא דרבוותא) והנ' במשקל ראשון רציתי להביא ראי' שאף באשה החולצת אמרינן שאי אפשר על ידי שליח, אף אם לא הי' שום מניעה מצד הכוונה מיבמות ק"ב ע"ב דאמר רב יהודה אמר רב יבמה שהגדילה בין האחים מותרת להנשא לאחד מן האחים ואין חוששין שמא חלצה סנדל לאחד מהם, מעמא דלא חזינן, הא חזינן חיישינן, והא תניא בין שנתכוין הוא ולא נתכוונה היא וכו' חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם כאחד, הכי קאמר אע"ג דחזינן, אין חוששין שמא כוונו, ואיכא דאמרי טעמא דלא חזינן, הא חזינן חוששין, ודקא תני בעי כוונה הנ"מ לאשתרויי לעלמא אבל לאחין מפסלא, דהנה הקצה"ח בסימן רל"ה ס"ק ד' כתב, על דברי ה"ה שכתב בדעת הרמב"ם שכתב בפרק כ"ט ממכירה, והובא בשו"ע חו"מ בסימן הנ"ל, דקטן שקנה קרקע, ונתן דמים, והחזיק בקרקע, תעמוד בידו, לפי שזכין לאדם שלא בפניו, וכתב על זה ה"ה וז"ל, והכין משמע לכאורה בפ' האיש מקדש דאמרינן מנין שזכין לאדם שלא בפניו, שנאמר נשיא אחד למטה, ופי' רש"י וקטנים היו בנחלת הארץ, וכשלא בפניהם דמי. ואף על גב דאדחיא הך אוקימתיה, מ"מ מפורש בס"פ יש נוחלין גבי ההוא דיקלא, אזל רב ביבי אקני' לבנו קטן, וכבר כתבתי שיש סוברין דאפילו מדאורייתא יש להן זכי' כשדעת אחרת מקנה עכ"ל. ומקשה הקצות בזה הלשון, ודבריו נראין תמוהין דמה ראי' מנשיא אחד, התם טעמא מדין זכי', דזכין לקטן על ידי גדול, אבל כשהקטן בעצמו יזכה אין לנו וכו' אלא נראה דהרמב"ם סובר דהא דזוכה הקטן כשדעת אחרת מקנה אותו, הוא גופא מדין זכי' דזכין לקטן, דהא כתב ז"ל יראה לי שהקטן שקנה קרקע ונתן דמים והחזיק בקרקע תעמוד בידו שאעפ"י שאין ממכרו בקרקע עכ"ל, וכו', שהקטן כמו שאינו בפניו הוא, וזכין לאדם שלא בפניו עכ"ל וכו' אלא נראה דהרמב"ם סובר, דהא גופא דמהני דעת אחרת הוא מדין זכי' וכו' שהנותן זוכה לו, והנותן גדול הוא, ואע"ג דבעלמא לא מצי נותן גופא לזכות להמקבל, אלא צריך המקבל בעצמו לזכות או על ידי אחר, הכא שהקטן בעצמו זוכה אלא שאין לו דעת ומש"ה אינו זוכה במציאה, אבל היכא דאיכא דעת נותן, הנותן בעצמו זוכה לו. ועמ"ש בסימן רמ"ג ס"ק ז' דה"ה בגדול, כשאינו מתכוין, וכגון שסובר ששלו הוא דכה"ג בהפקר לא קני ובדעת אחרת מקנה מהני דעת נותן, והוא מצד זכי' וכו' עכ"ל.

והנה דברי הקצות צריכין ביאור. ואומר אני דהכי פירושא, דב"מ דצריכין זכי' ע"י אחר, היינו משום דצריך להוציא מרשות הבעלים והבעלים בעצמם אינם יכולים להוציא מרשותם, כי איזה קניינים שיעשו להזוכה לא יועילו מפני כי כל זמן שהחפץ שלהם, אינו שייך בו קנין דאטו על ידי קנין יהיו קונים יותר זכות בהחפץ, ע"כ צריכין אנו לאחר שיעשה הקנין בעד חבירו, כדי שתצא מרשות הבעלים, ויקנה להאחר הזוכה, אבל היכא דאין על החפץ רשות בעלים והוא הפקר, איכא למ"ד בב"מ דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, ואפי' למ"ד דלא קני, הוא משום דהוה תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים, אבל לולא זאת לא הי' חולק בדבר, והיו הכל שוים דקנה חבירו, ור"י אע"ג דסבר דהתופס לבע"ח במשח"ל לא קנה, מכל מקום במציאה קנה מטעם מגו דזכי לנפשו כמבואר בתוס' ניטין י"א ע"ב והיינו, טעמא, משום דבזה הא לא צריכנא להוציא משום רשות, וע"כ קנין המגביה הוא קנין טוב לזכות לחבירו, וה"ט בכתובות, דאמרו דגר קטן מטבילין אותו על דעת בי"ד הוא מטעם זכי' והבי"ד בעצמם הם הזוכים לו, כי בזה לא שייך, הוצאה מרשות הבעלים, וע"כ בזה גבי קטן שהחזיק בקרקע ונותן דמים, וא"כ ההוצאה מרשות בעלים נעשית, ולא חסר רק הקנין והזכות, וע"כ כתב הקצות בדעת הרמב"ם ובדעת ה"ה

שהבעלים בעצמם זוכים, כי המניעה אשר להבעלים לזכות לאחר הוא מצד שקניינים לא יועילו להוציא מרשותם הוסרה וע"כ יכולים הם לזכות בעצמן, ודוק בכל זה.

והנה אם נימא שהיבמה יכולה לעשות שליח ע"כ אין חילוק בין איש לאשה, ולא כאשר ראיתי בספר הנ"ל משום רב בקיעב, דהצריך לזה דוקא אשה, כי זה אינו, דהא בפרק האומר מצינו, דאיש נעשה שליח לקבלה ואשה להולכה, וע"כ לבתר דמסיק הגמרא דאשה נעשית שליח להולכה, שוב אין צריכין, לטעם הראשון שאמרו באיש, משום דאב מקבל גט לבתו קטנה (וראיתי בספר הנ"ל להרב מקיעב באות י"ג בסופו, שכתב וז"ל, ובלא"ה נמי הא הרבנים שהתירו שליח דידה בחליצה סתימתייהו כפירושא דמיירי באשה שליח דהא גם בגיטין דף ס"ב הא דאיש כשר לשליח קבלה, ואשה להולכה הוא דוקא מדשייכי בהו, דבאיש לקבלה אמרינן, שכן האב מקבל גט לבתו הקטנה, ובאשה להולכה הא האשה בעצמה מביאה גיטה, אבל איש שליח בחליצה דפעולה זו לא אשכחן באיש כלל מאן יאמר דחשוב שייך לזה עכ"ל, והוא דבר המביא לידי גיחוך, האם הא דאשה שמביאה גט בעצמה קרא כתיב, בשלמא באב שמקבל גט לבתו הקטנה, הוא קרא כאשר פירש רש"י דהתורה זכתה לאב לקבל קדושי', כדילפינן בכתובות מ"ו ע"ב מויצאה חנם אין כסף, ולקבל את גיטה דכתיב ויצאה והיתה לאיש, איתקש יציאה להוי' עכ"ל, אבל האם באשה המביאה בעצמה את גיטה קרא כתיב, הלא הוא רק משנה, וא"כ עלינו לדעת טעמא דמתניתין מדוע תהי' כשרה, אע"כ דזה חשוב שייך בגוה, אף שהיא רק שייכא בקבלה, מכל מקום הכשירה לה המשנה בהבאה גם כן מזה היא הפשיטות דאין צריך להיות שייך בתרווייהו, ואפילו אם היא או הוא שייכים רק בחד צד קרואה שייכא אף לצד השני, וא"כ גם מטעם זה, יכול האיש להעשות שליח קבלה, משום דהוא שייך בחד צד, א"כ לאחר שהבאנו ראי' לדין האשה, שוב אין אנו צריכין לטעם דאב מקבל וכו' דדי לן במה שהוא שייך בחד צד כן מוכרחים אנחנו להבין את הפשט הפשוט). וטעם בזה כיון דשייכים בחד צד חשובים שייכים גם להצד השני כיון דשייכים בתורת גיטין, ובאשר אמרו בקדושין כ"ג ע"ב דעבד יכול לעשות שליח לקבל גט מיד רבו, ואעפ"י שהוא בעצמו לא יכול לקבל לדעת רשב"א, מכל מקום יכול לעשות שליח לקבלה, מטעם דיכול לקבל גיטו של חבירו מיד רבו של חבירו, ולפי דברי הקצות בסימן קפ"ב הוא נעשה שליח של המשחרר, וא"כ הוא נעשה שליח להולכה, ואעפ"כ הוא יכול להעשות שליח לקבלה.

(המשך יבוא)

מכתבים מארבע פנות העולם

ב"ה, ו' אייר תרפ"ח, ירושלם.

לכבוד מערכת „דגל ישראל"
נו יארק.

מערכת נכבדה!

הננו מתכבדים להמציא בזה לכב' תשובה מאת הרה"ג מהרא"י קוק שליט"א בנוגע להשתתפות קהלות ישראל בהחזקת הישוב בארץ־ישראל. התשובה הנ"ל נכתבה על ידו בקשר עם מקרה שקרה באחת מערי אירופה, שהקהלה חייבה את כל חבריה לתרום לטובת קרן היסוד, והמתנגדים ערערו נגד זה בפני הממשלה והביא את הדבר לפני בית המשפט. השופטים דרשו מהנהלת הקהלה להוכיח להם, כי הדבר נעשה בהתאם לדיני ישראל, ועל יסוד התשובה הנ"ל יצאו חברי הקהלה זכאים בדינם.

אנו בטוחים כי תמצאו ענין בתשובה הזאת, שלא ניתנה לפרסום בשום עתון אחר, ותואילו לפרסמה בגליון הקרוב של עתונכם הנכבד.

בכבוד רב ובברכת ציון וירושלים,

קרן היסוד וקרן קימת לישראל בירושלם,
המזכירות לתעמולה בין החרדים.

(מקום החותם).

תשובת הרב הגאון ראש רבני ארץ ישראל מהרא"י קוק שליט"א

לשאלה שנשאלה לפניו על קהלה אחת שהסכימה להטיל על חבריה מס לשם ישוב ארץ ישראל ובנינה ויחידים רצו לפרוש מן הצבור.

ב"ה.

כאשר נשאלתי אם ערה מישראל יכולה להטיל על יחידיה צדקה להחזקת ישוב ארץ ישראל, הנני להשיב בזה שאין שום ספק בדבר, כאשר הדין הוא שכופין על הצדקה וממשכנין עליה אפילו בערב שבת, כמבואר בגמרא בבא בתרא דף ח' עמוד ב' וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ז מהלכות מתנות עניים הלכה י': מי שאינו רוצה ליתן צדקה, או שיתן מעט ממה שראוי לו, בית דין כופין אותו עד שיתן מה שאמדוהו ליתן, ויורדין לנכסיו בפניו ולוקחין ממנו מה שראוי לו ליתן, וממשכנין על הצדקה אפילו בערבי שבת. וכן הוא בשלחן ערוך יורה דעה סימן רמ"ח סעיף א' וסעיף ב'. ואם הדבר הזה הוא נוהג בכל הצדקות קל וחומר בצדקה לחזוק ארץ ישראל, שהרי הדבר מפורש בספרי והובא בבית יוסף יו"ד סימן רנ"א, דעניי ארץ ישראל הם קודמין לעניי חוץ לארץ, וכיון שאפילו בצדקה לעניי חו"ל כופין עליה ק"ו בצדקה שהיא בשביל חזוק ארץ ישראל ועניה. והחובה של ישיבת ארץ ישראל היא גדולה מאד, וכדאמרינן בגמרא כתובות דף ק"י ע"ב והביאה הרמב"ם

לפסק הלכה בהלכות מלכים פ"ה הלכה י"ב: לעולם ידור אדם בארץ ישראל ואפילו בעיר שרובה עובדי עבודה זרה, ואל ידור בחוץ לארץ אפילו בעיר שרובה ישראל. והרמב"ן בספר המצות כתב במצוה ד': שנצטוינו לשבת בארץ, והיא מצות עשה לדורות מתחייב כל אחד ממנו, ואפילו בזמן גלות כידוע בתלמוד במקומות הרבה. וזהו כלל גדול בתורה שכל ישראל ערבין זה לזה. ועל כן אלה שאינם יכולים בעצמם קיים את המצוה של ישיבת ארץ ישראל חייבים הם לסייע ליושבים בה ולהחזיקם ויחשב להם כאילו יושבים בעצמם בארץ ישראל כל זמן שאין להם האפשרות לקיים בעצמם את המצוה הגדולה הזאת. ועל כן פשוט הוא שכל ערה מישראל יכולה לחייב את יחידיה ליתן צדקה לטובת ישוב ארץ ישראל וחזוק יושביה, וחלילה לכל יחיד לפרוש את עצמו מן הצבור. ומהיותר גרועים שבחוטאין נחשב הפורש מדרכי צבור, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה פ"ג הלכה י"א. וכשם שהצבור צריך להדריך את היחידים לכל דבר טוב ומועיל ולכל דבר מצוה כללית, כן צריך הוא לסדר ששום יחיד לא יפרוש עצמו מן הצבור בעניני צדקה בכלל וק"ו בענינים של צדקה הנוגעת לארץ ישראל וחזוק יושביה וכמו שכתבתי. ושום אדם לא יוכל להכחיש את הדבר הגלוי לכל שההנהלה הציונית בארץ ישראל עוסקת בהרבה ענינים של ישוב ארץ ישראל, וממילא מובן שהכנסותיה הן נכללות בכלל צדקת ארץ ישראל.

ולאות אמת וצדק באעה"ח,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק,

זעקתם של יהודי תימן

ד"ר וולפגאנג ווייזל מספר ב„פוסישה צייטונג" בתוך רשמי מסעו בתימן, על מצב היהודים בארץ זרון זו:

משלחת של יהודי תימן פנתה אלי ובקשה אותי להרעיש עולם על מעשי הזדון וההתעללות הנעשים ביהודי תימן. והזקן שבהם אמר לי:

בכל העולם שורר חופש, ורק אנו, יהודי תימן, לעבדים נמשלנו ונתונים אנו בידי הערבים.

ככלבים בשלשלאות אנו, והבריחה אסורה עלינו. ואין איש בא לעזרתינו, ואין דואג לנו. אנו עומדים על עברי פי תהום.

הערבים אינם מכים אותנו. אנו חיים אתם בשלום, עד כמה שהעבד יכול להיות בשלום עם אדוניו. שליש מאתנו מתגוררים בערים; שלשת או ארבעת אלפים עוסקים בסאקא, אלפים בסאדא, וכמה אלפים בערים אחרות, אבל רוב היהודים מתגוררים בכפרים. במעט בכל כפר נמצאות עשר או עשרים משפחות אכרים או בעלי מלאכה, בנאים ונפחים רבים, שהם המובים בכל הארץ.

כל משפחה יש לה בית משלה, אבל אין ערכו רב כי הארץ דלה ועניה.

בסאקא ישנם כמה עשירים, אבל הם יוצאים מן הכלל. ההמונים חיים חיי כלבים. בסאקא למשל, מוכרחים היהודים לנקות את בתי הכסא של המושלמים ועל הקהלה היהודית מוטל לנקות את בתי הכסא של הבתים הצבוריים המושלמיים. ואם עוברים על המצוה הזאת, לוקחים הערבים „בני תערובות" מבין היהודים וכולאים אותם בבתי האסורים עד שמקיימים את החוק.

הרע שבכל הוא שהאימאם מושל תימן, אינו נותן לאיש לצאת את הארץ. בשנת 1927 יצא חוק: הבית והקרקע של כל יהודי העוזב את הארץ, עוברים לרשות הממלכה, אפילו אם הנחלאות האלה נמכרו לפני זמן רב. בגלל החוק הזה אסור לו ליהודי למכור את ביתו אם נופל עליו חשד שהוא אומר לעלות לארץ ישראל.

אבל השנאה לתימן גברה על החוק. כל משפחה שלחה לארץ ישראל אחד או שנים מבניה והאב עם יתר בניו נשארו בביתם בתימן.

במשך חמש עשרה השנים האחרונות יצאו לארץ ישראל יותר מעשרת אלפים יהודים תימנים.

מושל תימן גזר אשתקד גזרה חדשה: לענוש את כל הנסה לצאת מן הארץ. את המהגרים סוחבים חזרה בעל כרחם. היהודים מוכרחים להשאר בארץ בכל מצב רע שהוא.

יהודי תימן חיים חיי משפחה למופת. והם מולידים הרבה בנים. ואף על פי כן מתמעט מזמן לזמן מספר התימנים משתי סיבות: היתומים היהודים נלקחים בזרוע מן הקהלה ומכניסים אותם בעל כרחם תחת כנפי הדת המושלמית. וילדים רבים מתים ממחלת אבעבועות שחורות, השוררת בתימן כל הזמן. אבל מושל תימן אינו מרשה לרופא יהודי להתישב בתימן, אפילו בימי מגפות, והם מתים בהמוניהם, כך רצון א ל ל ה.

בשנת 1925 רצה מכון פסטיר בפארים לשלוח משלחת לתימן. כדי להרכיב אבעבועות לתושבים, אבל שליט הארץ לא נתן רשות כניסה למשלחת זו. כך סגרו גם את בתי ספר היהודים. שפתחה חברת „אליאנס" לפני המלחמה. אסרו כמו כן על מורים עברים מארץ ישראל לבוא לתימן. הערבים אין להם צורך בבתי ספר וב„פורגרם": די להם בקוראן, והיהודים אינם צריכים לעלות בהשכלה על הערבים, מלך תימן אינו גורם אמצעות חדשות, חוץ מאלה שיש להן שייכות לצבא.

ליהודים אסורה הרכיבה על סוסים, ויהודי הרוכב על חמור עליו לרדת מעליו בשעה שהוא פוגש במושלמי.

בתימן חיים כיום הזה כמאה אלפים יהודים בערך. אבל אילו היו מתירים את ההגירה היתה מחצית מיהודים אלה עוזבת את הארץ.

אנגליה נסתה כבר לעשות צעדים ידועים בנידון זה, אבל מלך תימן הוא קשה לב ואכזרי. הוא אינו נותן להתערב, ברעותיו ומתעמר ביהודים כעבדים שפלים!

ה ע ר ה

המאמר הזה נעתק מעתון היומי „הארץ" תל אביב, א"י, מיום כ"א תשרי, תרפ"ט, 5 אוקטובר, 1928.

ואנחנו מבקשים מהעתונים שבאמריקה „הזרגונים" „והאנגלים" לפרסם אותו בעתוניהם ולהודיע ברבים את מקצת מהצער שסובלים אחינו היהודים בתימן.

בכבוד רב,
הרב צ. אל-נאבלי,
196 הענרי סטריט, ניו יארק.

מערכת „דגל ישראל" הנכבדה!

מתכבד אני לשלוח אליו את מאמרי על המוסדות בירושלם, ואסיר תודה אהיה לה אם תואיל לתת לו מקום בירחונה הנכבד.

עשירה היא עיר המטרפולין שלנו במפעלים שונים, כל מוסד ומוסגרת עבודתו, כל מפעל ומקצועו המיוחד. אלה פועלים על שדה התורה והעבודה, חנוך ותרבות, ואלה על שדה החסד והסיוע, כאלה כן אלה מביאים ברכה מרובה באותו מקצוע עבורה שלשמו הם קיימים, ולמענו הם פועלים, וכולם יחד מהוים סגולת פעולה ענקית שממנה פנה, ממנה יתד לכל קיומו של הישוב הירושלמי, לכל שדרותיו ומעמדיו השונים.

ברם, ברשת מוסדות ירושלם ומפעליה קיים טפוס ידוע של מוסדות, אשר ע"פ מהותו, תפקידו ומטרת קיומו, עבודתו היא בלתי מגבלת והקבועה בתחום ומקצוע מיוחד, היא איננה חד גונית ואיננה מצטמצמת בעיקרה בכוון ומגמת פעולה ברורה ומסוימת — עבודתו של טפוס מוסדתי זה היא עבודה תמה ושלמה, הכוללת את שני המקצעות גם יחד, מקצע התורה והחנוך מצד אחד ומקצע העזרה מצד השני.

טפוס מוסדתי זה הנני חושב את המסוד דמתקריא „בית יתומים".

מוסד ממין זה ממלא אמנם תעודה כפולה ודו־מקצעות, מצד אחד הוא פועל פעולת חסד ועזרה במובן העליון של מושג זה, הוא מציל מכליה חמרית נפשות של יתומים עלובים, מספיק להם צרכיהם הרוחניים ומביאם לידי חיי עולם.

ואת התעודה הכפולה זו ממלא „בית היתומים ציון" בשלמותה ובכל מלא היקפה, ברחמי הורים וטפול עדין, הוא מטפל בחניכיו, מעניק להם ביד רחבה ונדיבה את כל מחסוריהם, ודואג במרץ ובהבנה יסודית להקנות לכל או"א את ההכשרה וההכנה הנחוצה לבסוס מצבו בחיים בעתיד, בשקרנות והתמסרות הראויה למופת, הוא שוקד על חנוכם והתפתחותם הרוחנית של חניכיו, לפתח את כשרונותיהם, לרומם את מסריותם ולנטע בלבם הרך את אהבת כל קדשי ישראל הנצחיים.

וכמו על עצם יצירתו ויסודו של מוסד זה, כך גם על קביעת צורתו הפנימית ויציבת הפעולה דו־המקצועית, יש בעיקר להודות למיסדו ומנהלו המסור רבי אב"י בלומנטל שליט"א, אשר הונן בתכונות נפשיות נשגבות בשני המקצעות האלה גם יחד.

במקצוע החנוך — יש לו כבר עבר עשיר ומזהיר של חנוך צעירים למאות אשר בכרו כבר את פירותיהם לתפארת עמם וארצם, והוא נחשב בצדק לאחד מעמודי התוך של החנוך המסרתי בארצנו.

ובמקצוע החסד והרחמים — תלא עטי לתאר את יחסו הרחמני לכל חניך וחניך, כבן יחיד המתחטא לפני אביו, מציע לו כל חניך את דרישתו המיוחדת, דומה כאלו שב להם בבת אחת ששון עלומיהם שנגזל מהם באשמת יתומתם. יגונם ואבלם הטמיר נעקר ונשכח מהם לגמרי, ומהוד תכונתו הנפשית העדינה האציל האיש הגדול הזה על מהלך העבודה וסדרי חיים שבמוסד כביר זה, אשר הוא עומד בראשו מיום הוסדו ועד עתה, ועשאהו למשכן תורה וחסד אשר „תורה וקמח" מתמזגים בו יחד בשביל יתומי ארצנו.

אריה גייגר.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) ב ן ד ו ב.

מעדנים, ובו שלשה ספרים נפתחים, מעדני כלה, פרפראות, וחוליא והורפא, מהמחבר החכם והשלם הגדול בתורה, איש האשכולות נדיב ושוע הר' אשר זעליג מרעמער, ברוקלין ניו יארק. בחלק הראשון מראה המחבר כחו ברדוש בלשון צח ונפלא ומלהיב הלבבות בתפארת המליצה. ובחלק השני אסף המחבר לקוטים יקרים בקופת הרוכלין עמוסה בפנינים ודרכמונים. ובחלק השלישי מראה המחבר כחו ברדושיו הנעימים על מגילת אסתר, וגם על דרך הלצה. בכלל, הספר הזה הוא מתוק לחיך הן בלשונו הזהב והן במאמריו היקרים וכל טועמי' אומרים הב הב. המחבר הזה, אף כי ראוי הוא לאצטלותא דרבנן, עכ"ז הוא מקיים טוב תורה עם דרך ארץ, ויש לו רוח ויד נדיבה.

* * *

תורה בעשטעטיגט פון ווייסענשאפט, אידיש און ענגליש באזונדער פון משה עפשטיין. דער פערפאסער גיט איבער א זאמלונג פון ריינע וויסענשאפטליכע פאקטען וועלכע בעווייזען דעם אמת און וויכטיגקייט פון די היפּטגעזעצען פון דער תורה, פון ריין וויסענשאפטליכען שטאנדפונקט. דיעזעם בוך איז ניצליך פאר יעדען אידען, וויל עס לערענט דעם „ודע מה שתשיב" און פאר דער יוגענד איז עס א זעהר וויכטיגע אויפקלעהרונג.

אונזער גייסט, רבעון, עבור חיזוק הדת והיהדות אין אידישער שפראַכע. דער אינהאַלט איז דרוש, לאַגישען מוסר, פּאַרשיעדענע סיפורים, תולדות חכמי ישראל, און נאָך פּאַרשיעדענע ארטיקלען. געשריבען זעהר לאַגיש און זאכליך. חוברת א' שנה א', תרפ"ח. ' רעדאקטירט פון הרב ישראל דוב הכהן פירשטמאַן, זאמושץ, פוילין.

* * *

שערי ציון, יהחזו, מקדש לחד"ת הלכה ואגדה וספרות תורנית. העורכים: הר"ש בלזר, והר"א י. זסלינסקי בעיה"ק ירושלים תובב"א. חוברת א־ב, שנה תשיעית, תרפ"ט.

* * *

אהל מועד ירחון רבני לחד"ת, הלכה ואגדה, חוברת ח"י, שנה ג', תרפ"ח. העורך הרה"ג הרה"ג ר' פנחס אלי' הערבסט, איזביצא, פוילין.

תקנת עגונות

אין משך פון הודש כסלו זענען פאַרנעקומען דריי די תורות בין איש לאשתו און נאָך פיעלע אנשטרענגונגען איז אונז ב"ה געלונגען שלום צו מאַכען.

עס איז אונז ב"ה געלונגען אויסצוגעפינען די שוין לאַנג־געזוכטע יעקב פּס. און משה מאיר גב. וועלכע האַבען פאַרלאַזען זייערע פרויען און קינדער שוין מעהר ווי 15 יאָהר און ניט געוואוסט וואו זייערע מענער און פאַטער זענען און געליטען גרוים נויט, און נאָך שוועכער אַנגעשטרענגטע ארבייט האַבען זיי גלייך נעשיקט צו זייערע פאַמיליעס די נעטהיגע פּאַפּירען צו באַקומען די וויזע און שיפּסקאַרטען מיט געלד אויף הוצאות.

אויך משה נ. איז אונז געלונגען אויסצוגעפינען וועלכער האָט פאַרלאָזען זיין פרוי און קינדער 3 יאָהר צייט אין גרויס נויט, אָבער שלום האַבען מיר ניט נעקענט מאַכען, וויל ער האָט שוין נאָך א מאָהל נעהייראָט און האָט 4 קינדער, האַבען מיר מיט איהם געמטעלט ער זאָל נעבען א שהנע סומע געלד און א גט, אויב די ערשטע פרוי וועט צושטימען.

מיט נאָך צעהנדליגע קייסעם זיינען מיר נאָך באַשפּטיגט און מיר האָפען אי"ה באַלד צו קענען סעטלען.

נייע ליסטעס פון אומגליקליכע עגונות זענען דיעזען מאַנאַט ערהאַלטען געוואָרען אין אונזער אָפיס, און מיר האָפען זיי צו העלפען בעזהי"ת.

מיר ארבייטען יעצט אויף זעהר א וויכטיגע זאַך וואָס וועט ממש ראַטעוון הונדערטע עגונות און מיר האַבען נעדענקט דאָס דיעזען מאַנאַט וועט עס שוין זיין ערלעדיגט אָבער צוליעב א נעווייסע אורזאַך, איז עס נאָך ניט ערלעדיגט געוואָרען און מיר האָפען דאָס אי"ה דיעזען מאַנאַט וועט עס שוין אי"ה ערלעדיגט ווערען.

דיעזע גרויסע וויכטיגע ארבייט איז פארבונדען מיט זעהר גרויסע הוצאות און וויפיעל מיר בעטען די רבנים, אויף וועלכע עס ליגט דער חוב צו העלפען די אומגליקליכע עגונות, דאָס די רבנים זאָלען אונז העלפען שאפען צוליעב דעם די נויטיגע הוצאות צו רעטען די טויזענדע אומגליקליכע עגונות אָבער ליידער זענען די רעזולטאַטען וויייט נישט צופרידענשטעלענד.

מיר בעטען נאָך א מאָל אלע רבנים אונז צו העלפען אין די גרויסע הייליגע ארבייט, און מיר האָפען דאָס דיעזען מאָל וועלען די רבנים זיך שוין יא אָנרופען און טרייען אונז העלפען אין אונזערע הוצאות.

אין טרענטאָן נ. רז. איז פּאַראַנשטאַלטעט געוואָרען א הספד נאָך דעם גאון וצדיק הרב מרן אליהו פיינשטיין (פרוזינער רב), וואו זיין שוואָגער הרב הגאון ר' יעקב קאַנטראָוויץ איז דאָרטען רב.

הרב הגאון המרא דאתרא ר"י קאַנטראָוויץ, הרב ראַ"ל גאַרטענהויז, הרב ר"צ לעדערמאַן, הרב ר"י סאַדין — אלם קאַמיטע פון „דגל הרבנים" — האָבען געהאַלטען דעם הספד, און האָבען געזאָגט גרויסע התעוררות. אויף זייער אָפיעל איז געזאַמעלט געוואָרען קרוב למאה דאָלער פאַר דעם תקנות עגונות פאָנד. דיעזער גרויסער הספד האָט געמאַכט א גרויסען רושם אויף דער גאַנצער שטאָדט.

פאַלגענדע פערזאָנען האָבען בייגעשטייערט זייערע נדבות פאַר דעם פאָנד פון תקנת עגונות:

מהספד בעיר טרענטאָן	$96.00
הרב גוטבלאָט, ברוקלין נ. י.	$35.00
הרב בערגמאַן, נאָרטהאַמפּטאָן, פּא.	2.00
הר' אפרים בינשטאָק, ניו יאָרק	1.00

פאַלגענדע פערזאָנען וועלען געזוכט וועלכע האָבען פאַרלאָזען זייערע פרויען און קינדער אין יוראָפּ, וועלכע עס וויסען וועגען זיי וועלכע געבעטען אונז גלייך צו לאָזען וויסען:

1) יצחק דוד בן אברהם בנימין בלאנים מעיר לענטשנא, בן ל"ח שנה, נשא בשנת תר"ע את האשה חי' בת חיים אלתר קאווע ויש לה ממנו בן אחד, מלאכתו חייט.

2) הירש ליב סיטשינקע, מעיר טערעספאָליע, בן ישראל'קי, האָט פאַרלאָזען זיין פרוי און קינדער בשנת תרע"ד, מלאכתו בונה בתים בקבלנות.

3) שלמה בן שלמה טייטעלבוים, מעיר פּאַריסאָוו, בן מ' שנה, האָט פאַרלאָזען זיין פרוי און קינדער בשנת תרע"ג. ער איז א צוקער־מאַכער. א בלאָנדער, העל־בלויטיגפּע אויגען.

4) ליבוש בן איסור גרינוואַלד, בן מ"ד שנה, האָט פאַרלאָזען זיין פרוי און קינדער בשנת תרע"ד.

5) ליב בן אליעזר ווילדבוים בן ששים שנה, האָט פאַרלאָזען זיין פרוי און קינדער בשנת תרע"ג.

ראו זה חדש!

ס'איז שוין ערשינען דער ערשטער העפט פון דער לאנג־ערוואַרטעטער תורה וחזוק הדת צייטשריפט אין אידיש

„אונזער גייסט"

רעדאַקטאָר: י. ד. פירשטמאַן (זאמאשץ)

„אונזער גייסט" ענטהאלט א רייה גייסט־רייכע דרשות, ליטעראַרישע מאמרים, ערצעהלונגען, עפיזאדען, אנעקדאטען, זיטען, מדות טובות פון פון חכז"ל וויי אויך תמונות פון רבנים, גאונים, צדיקים שליט"א, א. א. וו.

„אונזער גייסט" ענטהאלט 60 עמודים גרויסען זשורנאל פאַרמאַט, שהנער דרוק.

„אונזער גייסט" דארף זיך געפינען אין יעדען הויז און איז אינטערעסאנט פאר יונג און אלט.

אבאנאמענטס־פרייז:

אויסלאנד: 2 דאלער א יאהר, איינצעל נומער 50 ס.

„אונזער גייסט" ערשיינט פארלויפיג 4 מאהל יעהרליך.

אדרעס פון רעד. און אדמ.

B. FIRSZTMAN
(Dla Red. i Adw. Unzer "Gajst")
ZAMOSC z. Lub. **(Polland)**

הודיה רבה ואזהרה גדולה

מיר מאַכען באַקאַנט צו אלע אידען ורבנים יושבי על מדין, דאַס מיר האַבען מעהר ניט קיין פאַרבינדונג מיט די **פאַלעסטיין כשר וואורשט פעקטאַרי**, אינק. פון ברוקלין. אונזער געוועזענע השגחה אויף דיעזער וואורשט פעקטאַרי, איז יעצט מעהר ניטא, צוליעב די שוועהרע תקנות, רולס און רעגולייישאַנס, וואַס מיר האַבען איינגעפיהרט, און וואַס עס איז אויך געווען די גאַנצע צייט פון איהר עקזיסטענץ, און דאַך האַבען רבנים פון מאַנכע שטעדט, ניט־נאַר ניט געגעבען איהר דעם משפט הקדימה, נאַר אויך צוליעב געוויסע ט ע מ י ם ניט אנערקענט זי גלייך מיט אַנדערע, דערפאַר האַט זי זיך געמוזט שליסען, און מיר נעהמען אראַפ פון זיך אלע אהריות'ן, פון א געדרוקטען טיקעט וואַס עס קען זיך געפינען אויף געכ־מוקטע פליישען. אונזערע טיקעטס זיינען געווען געשריבען בהתימת יד אהד מהמשגיחים תמידים, און א געדרוקטער טיקעט האַט קיין וועדטה.

יום א' עשרה בטבת, תרפ"ט.

דגל הרבנים דאמעריקא.

האַט איהר שוין פרובירט צימער'ס

סטריקטלי **כשר** אף למהדרין

בעסט וועדזשעטייבל פעט

פאַר מילכיגם — פאַר פליישיגם

עס איז די בעסטע וועדזשעטייבל פריייען, **באַקען און קאַכען.**

עס האַט קיין נערוך אדער נאַך־טעם, בעפאַר אדער נאַכדעם נוצען.

עס איז געזונד, געשמאַק און איז אויך זעהר לייכט צום פארדייען.

ווייל עס ווערט געמאַכט פון די בעסטע אינגרידיענטס פון וועדזשעטייבל.

בהשגחת הרב הגאון **ר' בנימין ברוך גוטה** אב"ד דחתנו סופר

אלע אדרעסס האַלסייל, ריטייל, ווי אויך **פאַרסעל פאַסט** ווערען פינקטליך אטענדעט.

נ. ב. — ספעשיל רעדוצירטע פרייזען פאר רבנים.

M. D. ZIMMER & CO., 644 East 6th St., New York, N. Y. Tel. Dry Dock 5926.

234 אריאַם פרעס, 54 קאנאל סטריט, ניו יאַרק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by : The Federation of Orthodox Rabbis of America, 198 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York. N. Y., under the act of March 3, 1879"

Volume III, No. 1. — ניו יארק, שבט, תרפ"ט — דריטער יאהרגאנג. נומער 1.

Subscription Price $2.00 a Year — JANUARY, 1929 — סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

דריטער יאהר „דגל ישראל"

דיעזער נומער „דגל ישראל", וועלכען איהר, נעעהרטער לעזער האלט אין האנד, טרעפט אריין אין זיין דריטען יאהר, זינט ער האט אנגעפאנגען ערשיינען. רעדען אפילו מיט באשיידענהייט קענען מיר זאגען דאס דער „דגל ישראל", האט קונה נעווען א שם טוב ביי אלע אידען וואס לעזען איהם. א באווייז איז די הונדערטע בריעף, וועלכע מיר באקומען פון אלע עקען וועלט, אלע לעזען איהם מיט חשק, און ער שטעלט צופרידען אין אלע הינזיכטען.

דער „דגל ישראל" שטרעבט צו פארשהנערען און פארבעסערען זיך, כדי ער זאל קענען מעהר ערפאלגרייך דינען די אינטערעסען פון ארטהאדאקסישען יודענטהום, וועז די טויזענדע לעזער וועלכע פון זייער זייט אויך אנשטרענגען זיך צו העלפען איהם מארשליש און עקאנאמיש. וועז יעדערער פון די לעזער זאל באצאהלען זיין סובסקריפשאן הוב אין צייט, דאן וואלטען מיר פון אונזער זייט זיך אננעשטרענגט צופריעדצו צו שטעלען אונזערע לעזער אין אלע הינזיכטען.

די רעדאקטארען פון אונזער מאנאטליכען צייטשריפט „דגל ישראל", ווי אויך אלע מיטארבייטער ווידמען פיעל צייט פאר דער צייטונג, און גיבען פיעל מיה אנצוהאלטען דעם עקזיסטענץ פון „דגל ישראל".

עס ווילט זיך אונז האפען אז מיט דעם אריין טרעטען אין דריטען יאהרגאנג, וועלען די לעזער האבען מעהר צוטרויע צום „דגל ישראל" און וועלען מיטהעלפען מיט שיקען צושריפטען פון צייט צו צייט, אויך פארשפרייטען דעם „דגל ישראל" צווישען די ארטהאדאקסישע אידישע לעזער. אויף אזוי פיעל, אז דער „דגל ישראל" זאל באמת ווערען די שטימע פון ארטהאדאקסישען יודענטהום איבערן אנדען.

רבנים חברים! לאמיר זיך העלפען נענענזייטיג!

דער לוח ענדערונג

ווי באוואוסט לינט פאר א ביל אין יונייטער סטייטס אנגערעם, דאס דער אלגעמיינער קאלענדאר זאל נעענדערט ווערען אזוי אז דער אלגעמיינער יאהר זאל באשטעהן פון דרייצעהן מאנאטען, וואס יעדער מאנאט זאל האבען אכט און צוואנציג טעג, דאס מאכט אוים 364 טעג, און איין טאג אין יאהר — וויל דער אלגעמיינער יאהר באשטעהט פון 365 — זאל זיין א בן בלי שם, א נעלם, גאר אהן א נאמען. דער סך הכל פון פראיעקט איז, אז דער ערשטער פון יעדען מאנאט זאל זיך אנפאנגען זונטאג, דער מאנאט זאל באשטעהן פון פיר וואכען און דער איבערינער טאג אזוי זאל זיך ניט רעכענען אין די וועכענטליכע טעג. עס איז שוין געווען א הירינג אין קאנגרעס, וואו עס האבען אנטהיל גענומען פארשיעדענע פארטייען פון אלע רעליגיעזע סעקטען, און פיעלע פון זיי האבען פראטעסטירט קעגען דיעזען ביל וויל דאס וועט אנריהרען דעם שבת, ווי אלכער וויים ניט פון אלע צייט רעכענונגען, נאר אז נאר זעקס ארבייטס־טעג קומט דער שבת.

א קאמיטע פון אידען שומרי שבת, איז אויך ערשינען און מיט שטארקע ארגומענטען האט זי באווייזען וויי וויט דער נייער ארדענונג וועט שאדען צו דעם אידישען היילי־גען שבת, אבער די אלגעמיינע אידען האבען זיך ווייניג אינטערעסירט מיט דיעזער גאנצער פראגע, אפילו רבנים האבען זיך ניט פאראינטערעסירט אין דיעזען ענין. און יעז דער באוואוסטער האמלער רב, הרב ר' רפאל מרדכי בארישנסקי פון וואשינגטאן, האט אויפמערקזאם גע־מאכט די רבנים, אז זיי זאלען זיך ארגאניזירען אין א שטארקע קאמיטע צו ערשיינען אין וואשינגטאן, האבען פיעלע רבנים געפרעגט ביי איהם, למאי נפקא מינה? וויאזוי קען איהם דאס אונז אידען אן, אויב זיי, די אלגעמיינע ווילט, מאכט אן ענדערונג אין זייער צייט רעכענונג? דערבא וועז דער אונטערשיעד אין דער צייט רעכענונג

ווייס זיין בולט־ער, וועט דאס ס׳ארקען דאס יודענטהום עס זאל בים קומען לידי התבוללות.

ער תאט זיי אבער ערקלעהרט, אז אויב יעצט, וואס די טעג פון וואך נעהמ נלייך ביי אונז ווי ביי זיי, האבען מיר פיעל שווערינקייט נאכצוקומען די אידישע רעליניעזע מצוות, און פיעל אידען קענען ניט ביישטעהען רעם נסיון, מכל־שכן שפעטער, וועו די ציים רעכענונג וועט זיך זעהר פיעל אונטערשיידען פון אוגז ביז זיי, וועט אודאי און אודאי זיין שווערער רער נסיון, צו האלטען זיך ביי רעם, וואס ביי אונז איז היילינ און טהייער. מיר דארפען זעהן פארוואס דעם נסיון און ניט שטארקער מאכען.

מיר פון אונזער זייט פארשטעהען ניט די נלייכ־נילטינקייט פון אונזערע אידען צו אזא וויכטינע פראגע. וויפיעל כח און מיה מען האט אוועקנעלייגט פאר דעם 5 מענינען ארבייטס וואך, און ביי פיעל אינדוסטריעס איז שוין איינגעפירט נעווארען 5 טעג ארבייט דורך דער וואך, און ווען א איד ארבייט 5 טעג א וואך קען ער היטען שבת און אויך ניט ארבעטען זונטאג, דער נעזעצליכער רוהע טאג, ווען אבער אז ביי אונז ווען שוין זיין מאנטאג און ביי זיי ווען זיין זונטאג — וויל ביי זיי ווען דאך זיין איין טאג א נעלט, — דעם צווייטען יאהר, ווען ביי אונז זיין דיענסטאג און ביי זיי זונטאג, וויי אזוי ווען דער 5 טאגינער ארבייטס־וואך העלפען דעם אידען צו היטען שבת?

ארער למשל, ווי אזוי ווען א אידיש קינד קענען באווייזען ניט צו נעהן אין סקוהל שבת, — וואס דער איינציגער רעליגיעזער שבת־דינער איינפלוס אויף דעם אידישען קינד איז, וואס ער קומט ניט אין סקוהל שבת — דער זעקסטער יאהר פון נייעם קאלענדאר איינפיהרונג, ווען אויסקומען אז אונזער פרייטאג, שבת און זונטאג ווען ביי זיי זיין זונטאג, מאנטאג און דינסטאג, די קריסטליכע קינדער ווועלען נעהן אין סקוהל ווי אלע מאג־טאג, ביי אונז ווען זיין שבת, ווועלכער מיר ווועלען צוויי־נען אונזערע קינדער ניט צו נעהן אין סקוהל, איז די פראגע — צי ווועלען זיי פאלגען? און וויפיעל עלטערן ווועלען צווינגען זייערע קינדער? און דער איינציגער שבת׳דינער איינפלוס ווען אויך צונעגומען ווערען פון אונזערע קינדער. און אזוי איז אין פיעלע זאכען ווען קומען צו א קאנפליקט צווישען דער אידישער תורה און דעם נייעם קאלענדאר, פרענט זיך, קען מען זיין נלייכ־נילטיג צו אזא פראגע?

ניט אומזיסט האבען די ווועלט נאונים וצדיקים נע־שטורעמט נענען דיעזען ווועלטליכען פראיעקט, ווי דער חפץ חיים, ליובאוויטשער רבי, כ׳ארטקאווער רבי און נאך, וויל זיי האבען נוט פארשטאנען, וואס עס קען ארויסקומען פון דעם נייעם פלאן, און מיט די שארפסטע ווערטער האבען זיי פראטעסטירט, צו דער נעפלאנטער צייט רעכענונג, פאר וואס זאלען מיר שוויינען? מיר האבען אויך נעדארפט שטורעמען אידישע הערצער, מיר האבען נעדארפט ערקלעהרען אלע אידען אין וואס עס הייסט זיין בולט־ער, וואס דאס ס׳ארקען יודענטהום עס זאל בים קומען לידי התבוללות.

ער תאט זיי אבער ערקלעהרט, אז אויב יעצט, וואס די טעג פון וואך נעהמ נלייך ביי אונז ווי ביי זיי, האבען מיר פיעל שווערינקייט נאכצוקומען די אידישע רעליניעזע מצוות, און פיעל אידען קענען ניט ביישטעהען רעם נסיון, מכל־שכן שפעטער, וועו די ציים רעכענונג וועט זיך זעהר פיעל אונטערשיידען פון אוגז ביז זיי, וועט אודאי און אודאי זיין שווערער רער נסיון, צו האלטען זיך ביי רעם, וואס ביי אונז איז היילינ און טהייער. מיר דארפען זעהן פארוואס דעם נסיון און ניט שטארקער מאכען.

מיר פון אונזער זייט פארשטעהען ניט די נלייכ־נילטינקייט פון אונזערע אידען צו אזא וויכטינע פראגע. וויפיעל כח און מיה מען האט אוועקנעלייגט פאר דעם 5 מענינען ארבייטס וואך, און ביי פיעל אינדוסטריעס איז שוין איינגעפירט נעווארען 5 טעג ארבייט דורך דער וואך, און ווען א איד ארבייט 5 טעג א וואך קען ער היטען שבת און אויך ניט ארבעטען זונטאג, דער נעזעצליכער רוהע טאג, ווען אבער אז ביי אונז ווען שוין זיין מאנטאג און ביי זיי ווען זיין זונטאג — וויל ביי זיי ווען דאך זיין איין טאג א נעלט, — דעם צווייטען יאהר, ווען ביי אונז זיין דיענסטאג און ביי זיי זונטאג, וויי אזוי ווען דער 5 טאגינער ארבייטס־וואך העלפען דעם אידען צו היטען שבת?

ארער למשל, ווי אזוי ווען א אידיש קינד קענען באווייזען ניט צו נעהן אין סקוהל שבת, — וואס דער איינציגער רעליניעזער שבת־דינער איינפלוס אויף דעם אידישען קינד איז, וואס ער קומט ניט אין סקוהל שבת — דער זעקסטער יאהר פון נייעם קאלענדאר איינפיהרונג, ווען אויסקומען אז אונזער פרייטאג, שבת און זונטאג ווען ביי זיי זיין זונטאג, מאנטאג און דינסטאג, די קריסטליכע קינדער ווועלען נעהן אין סקוהל ווי אלע מאג־טאג, ביי אונז ווען זיין שבת, ווועלכער מיר ווועלען צווינ־נען אונזערע קינדער ניט צו נעהן אין סקוהל, איז די פראגע — צי ווועלען זיי פאלגען? און וויפיעל עלטערן ווועלען צווינגען זייערע קינדער? און דער איינציגער שבת׳דינער איינפלוס ווען אויך צונעגומען ווערען פון אונזערע קינדער. און אזוי איז אין פיעלע זאכען ווען קומען צו א קאנפליקט צווישען דער אידישער תורה און דעם נייעם קאלענדאר, פרענט זיך, קען מען זיין נלייכ־נילטיג צו אזא פראגע?

ניט אומזיסט האבען די ווועלט נאונים וצדיקים נע־שטורעמט נענען דיעזען ווועלטליכען פראיעקט, ווי דער חפץ חיים, ליובאוויטשער רבי, כ׳ארטקאווער רבי און נאך, וויל זיי האבען נוט פארשטאנען, וואס עס קען ארויסקומען פון דעם נייעם פלאן, און מיט די שארפסטע ווערטער האבען זיי פראטעסטירט, צו דער נעפלאנטער צייט רעכענונג, פאר וואס זאלען מיר שוויינען? מיר האבען נעדארפט שטורעמען אידישע הערצער, מיר האבען נעדארפט ערקלעהרען אלע אידען אין וואס עס

הייסט זיין בולט־ער, וואס דאס ס׳ארקען יודענטהום עס זאל בים קומען לידי התבוללות.

ער תאט זיי אבער ערקלעהרט, אז אויב יעצט, וואס די טעג פון וואך נעהמ נלייך ביי אונז ווי ביי זיי, האבען מיר פיעל שווערינקייט נאכצוקומען די אידישע רעליניעזע מצוות, און פיעל אידען קענען ניט ביישטעהען רעם נסיון, מכל־שכן שפעטער, וועו די ציים רעכענונג וועט זיך זעהר פיעל אונטערשיידען פון אוגז ביז זיי, וועט אודאי און אודאי זיין שווערער רער נסיון, צו האלטען זיך ביי רעם, וואס ביי אונז איז היילינ און טהייער. מיר דארפען זעהן פארוואס דעם נסיון און ניט שטארקער מאכען.

מיר פון אונזער זייט פארשטעהען ניט די נלייכ־נילטינקייט פון אונזערע אידען צו אזא וויכטינע פראגע. וויפיעל כח און מיה מען האט אוועקנעלייגט פאר דעם 5 מענינען ארבייטס וואך, און ביי פיעל אינדוסטריעס איז שוין איינגעפירט נעווארען 5 טעג ארבייט דורך דער וואך, און ווען א איד ארבייט 5 טעג א וואך קען ער היטען שבת און אויך ניט ארבעטען זונטאג, דער נעזעצליכער רוהע טאג, ווען אבער אז ביי אונז ווען שוין זיין מאנטאג און ביי זיי ווען זיין זונטאג — וויל ביי זיי ווען דאך זיין איין טאג א נעלט, — דעם צווייטען יאהר, ווען ביי אונז זיין דיענסטאג און ביי זיי זונטאג, וויי אזוי ווען דער 5 טאגינער ארבייטס־וואך העלפען דעם אידען צו היטען שבת?

ארער למשל, ווי אזוי ווען א אידיש קינד קענען באווייזען ניט צו נעהן אין סקוהל שבת, — וואס דער איינציגער רעליניעזער שבת־דינער איינפלוס אויף דעם אידישען קינד איז, וואס ער קומט ניט אין סקוהל שבת — דער זעקסטער יאהר פון נייעם קאלענדאר איינפיהרונג, ווען אויסקומען אז אונזער פרייטאג, שבת און זונטאג ווען ביי זיי זיין זונטאג, מאנטאג און דינסטאג, די קריסטליכע קינדער ווועלען נעהן אין סקוהל ווי אלע מאג־טאג, ביי אונז ווען זיין שבת, ווועלכער מיר ווועלען צווינ־נען אונזערע קינדער ניט צו נעהן אין סקוהל, איז די פראגע — צי ווועלען זיי פאלגען? און וויפיעל עלטערן ווועלען צווינגען זייערע קינדער? און דער איינציגער שבת׳דינער איינפלוס ווען אויך צונעגומען ווערען פון אונזערע קינדער. און אזוי איז אין פיעלע זאכען ווען קומען צו א קאנפליקט צווישען דער אידישער תורה און דעם נייעם קאלענדאר, פרענט זיך, קען מען זיין נלייכ־נילטיג צו אזא פראגע?

ניט אומזיסט האבען די ווועלט נאונים וצדיקים נע־שטורעמט נענען דיעזען ווועלטליכען פראיעקט, ווי דער חפץ חיים, ליובאוויטשער רבי, כ׳ארטקאווער רבי און נאך, וויל זיי האבען נוט פארשטאנען, וואס עס קען ארויסקומען פון דעם נייעם פלאן, און מיט די שארפסטע ווערטער האבען זיי פראטעסטירט, צו דער נעפלאנטער צייט רעכענונג, פאר וואס זאלען מיר שוויינען? מיר האבען נעדארפט שטורעמען אידישע הערצער, מיר האבען נעדארפט ערקלעהרען אלע אידען אין וואס עס

חיזוק הישיבות

מיר ווילען ניט לערנען, און זאנאר אפילו זאנען א ווארט, צו די רבנים נאונים שלוחי הישיבות מעבר לים, וועגען זייער קומען צו אונז בעטען הילף פאר די תורה אנשטאלטען, וויל מיט זייערע נרויסע מוחות, האבען זיי דאך ניט נעווואוסט איינער פון צווייטען, און יערערער האט נערעגקט אז ער וועט זיין דער איינציגער ארער פון די נעצעהלטע צום קומען בעטען נעלט, און אפילו וועו זיי ווילטען יע נעווואוסט, איז די נויט נעווען אזוי נרויס, אז זיי האבען נעמוזט פאהרען נאך אמעריקע, ניט קוקענדיג אויף די נרויסע שווערינקייטען צו זאמלען שטיצע, וועו פיעלע דעלענאציעס קומען אויף איין מאהל. יעצט אז זיי זענען שוין דא, פיהלען זיי די שווערינקייטען פון זייער אויפנאבע, וויל די מוחות פון די אמעריקאנער שוהל־אירע זענען מבולבל נעווארען, אר וועו זיי זהען, אז עס זענען נעקומען פיעלע פארטרעטער פון ישיבות, כן ירבו, באגרייפען זיי שוין ניט, ווער איז ווער, און ניבען ניט אף ־עם נעהערינען כבוד צו די וואס זענען דאס ווערטה און האלטען זיך אויך אף פון צו ־עבען נעלט.

ם זענען יעצט דא ביי אונז עלענאציעס פון „חפץ חיים; נראדנער ישיבה; סלאבאדקער ישיבה; קאמענע־

צער ישיבה; מירער ישיבה; ישיבת עמק הלכה פון וואו שא; פאניוועזער ישיבה; ישיבת מאה שערים מירושלים; אויסער פארטרעטער פון טעלזער ישיבה; לאמזער ישיבה; קלעצקער ישיבה און פון פיעלע ישיבות אין ירושלים. די אלע דארפען שוהלען צו מאכען אפיעלם פאר זייערע תורה אינסטיטוציאנען, און די שוהל־פרעזידענטען ניט וויסענדיג וועמען צו נעבען און וועלכע איז וויכטיגער, ניבען זיי נאר ניט, און יעדער רב און סתם בן תורה האט זעהר פיעל קרענקונג פון די באהאנדלונג ווי אזוי די שלוחי התורה ווערען באהאנדעלט.

נאר ווי נעזאגט קאנען מיר נאר ניט זאגען, וויל זיי האבען דאך ניט נעקענט וויסען, אז זיי וועלען זיך טרעפען אלע צוזאמען.

אבער מיר ווילען זאגען צו די הינע רבנים פון ניו יארק, וועלכע האבען זיך אונטערגענומען צו שאפען הילף פאר די הינע ישיבות ותלמוד תורות וועלכע נעפינען זיך אין א נערריקטען מצב, די ארבייט איז א גרויסע און א הייליגע, אבער האבען זיי ניט נעדארפט אויסרעכענען, אז נראדע יעצט וועט די באוועגונג שאדען די שלוחי התורה צו זייער ארבייט. דער מישמאש צווישען די נעבער וועט נאך נרעסער ווערען, און פיעלע וועלען זאגען, אז צו באזארגען איינענע אמעריקאנער ישיבות איז פיעל וויכטיגער ווי צו העלפען פרעמדע ישיבות, ניט רעכענענדיג און מעסטענדיג, וועלכע פארדינט מעהר און נרעסערע שטיצע.

און אפילו די הינע תלמוד תורות וועלען אויך ניט נע־האלפען ווערען זעהענדיג אז דורך די הילפס־נעשרייען איז נעבארען נעווארען א נייער פאליטישער שטן. יעדער ארגאניזאציאן פון רבנים שרייט באזונדער פאר אויפ־האלטונ פון תורה, און איין נעשריי פארשטומט דעם צוויי־טענס נעשריי. די אגודת הרבנים שרייט, קומט דער ועד הרבנים און שרייט העכער, נאכהער קומט דער כנסת הרבנים און הויבט אויף א קול קורא, אז די ערשטע צוויי קולות וועלען פארשטומט, און די אלע קולות קריאה קומען ניט צו די הערצער פון די מנדבים, וויל ער דענקט אז דאס איז מעהר ניט ווי אן אנשטעל, וואס יעדער רבנים ארגאניזאציע וויל שלאגען פאליטישען קאפיטאל פון דיעזער שרעקליכער סיטואציע און די תורה אליין שטעהט אויך און בעט זיך: קינדער לאזט מיך אף! ראטעוועט מיך ניט און ערנידערינט מיך ניט!

אם שהנסטען האט נעהאנדעלט דער „דגל הרבנים", וועלכער האט נעענפערט צו פיעלע קאמיטעען פון תלמוד תורות וישיבות דא, אז יעצט איז ניט די פאכינע צייט צו אפעלירען פאר אונזערע תלמוד תורות, וויל עס נע־פינען זיך ביי אונז פארטרעטער פון וועלט ישיבות, און זיי מוז מען זאפארט העלפען זיי זאלען האבען וואס צו שיקען און וואס צו ברענגען צו ייערע ישיבות און משלחים — ביי זיי איז א שעה עובדת און איהר זייט אויפ'ן פלאץ, אויב ניט יעצט, וועלען זיך זיי משתדל זיין שפעטער פאר אונזערע תלמוד תורות וישיבות.

ביי דעם מיטינג פון דגל הרבנים איז אננענומען נע־ווארען א באשלוס, צו אפעלירען הארצרייסענד צו אלע שוהלען, אז אויב זיי לאדען ניט איין, לכל הפחות זאלען זיי ערלויבען די שלוחי התורה זייערע שוהלען דאס דארטען זאל נעמאכט ווערען אפיעלס פאר די נרויסע וועלט־מיטהעלפען. שפעטער וועט מען זיך נעהמען צו די הינע ישיבות ותלמוד תורות.

און אזוי דארפען האנדלען אלע רבנישע ארגאניזא־ציעס. אלע קרעפטען מוזען אננעווענדעט ווערען ווי אזוי צו העלפען די רבנים אורחים פארטרעטער פון דער תורה. אז זייער אויפנאבע זאל נעקרוינט ווערען מיט ערפאלג, מען זאל ניט יוצא זיין מיט אנאנסירען א ברוך הבא, נאר טאקע זיי העלפען בפועל זיי זאלען ניט פארשעהמט ווע־רען בצאתם. יערערער פון זיי, אויסער דעם וואס ער איז א פארטרעטער פון א מוסד התורה, איז אויך אליין א נדול מפורסם, וואס ער פארדינט פון יערען רב ער זאל איהם מיטפיהלען און מיטהעלפען. שפעטער וועט מען זיך נעהמען צו די הינע ישיבות ותלמוד תורות.

תקנת עגונות

די ארבייט וואס עס ווערט נעטאהן פון דער תקנת עגונות ביורא, נעשאפען פון דגל הרבנים דאמעריקא, פאר די טויזענדע עלענדע עגונות פון דער נאנצער וועלט, איז ניט אפצושאצען. די ארבייט פון דגל הרבנים אויף דיזען נעביט איז הייליג, נרוים און טהייער. זיי טהוען די הייליגע ארבייט נרינדליך. הונדערטע עגונות זיינען שוין נעהאלפען נעוואָרען. זיי זענען פארבונדען מיט כמעט אלע רבנים פון דער נאנצער וועלט. די ארבייט זייערע איז שוין נוט באוואוסט צו נאציאנאלע ארגאניזאציאנען. דער קאונסיל פון די דזשואיש ווואומען, האט נוט נעוואנט די נרויסע ארבייט.

פון א בריף וואס איהר נעפינט נערוסט אויף אן אנדער פלאץ אין דיעזער צייטונג, נעשריבען פון ווארשא־ווער ראבינאט וועט איהר זעהן, אז זיי האבען נעשיקט א ספעציעלען רב, דער רב פון נריצא, צום דגל הרבנים, ער זאל מיט דעם דגל הרבנים ארבייטען צוזאמען, און נע־פינען וועגען און מיטלען ווי צו שאפען א פאנד פאר די נויטיגע אויסנאבען פון די לשכות: דא אין אמעריקא און דארטען אין פוילען, (דערווייל שאפט דער דגל הרבנים זעלבסט אין דער שטיל די נויטיגע הוצאות וואס ער דארף האבען לטובת תקנת עגונות). דער רב פון נריצא, פוילען, האט זיך ניט באוויזען צום דגל הרבנים צו זייער נרוים באוואונדערונג, וואס דאס איז נעווען דעם כלל „חזקה שליח עושה שליחותיה", און אז מען האט נעפרעגט ביי איהם האט ער נעזאגט, אז ער האט זיך שוין נעזעהן מיט דער אגודת הרבנים, און מען האט איהם נעזאגט, אז זיי וועלען פאר איהם מעהר אויפטאהן ווי דער דגל הרבנים, נעגען דעם כלל „אין ספק מוציא מידי ודאי" מיר האבען אלעמען דן נעווען לכף זכות.

אבער יעצט זעהענדיג א בריף פון כ"ה טבת תרפ"ט, פון א פאמיטע פון אגודת הרבנים נעשריבען צו חברים, וואס רעדט זיך דארטען צוזאמען שאפען א פאנד וועגען העלפען די פרויען הזקוקות לחליצה זיי זאלען קענען קומען נאר אמעריקע לחלוץ מיבמיהן, אויך וועגען קרינען אונטערשריפטען אז דיעזע פרויען זאלען קענען אריינקומען נעהמען חליצה, פארשטעהען מיר אז דער נאנצער בריף, איז מעהר ניט ווי צו שאדען די גרויסע הייליגע ארבייט פון דגל הרבנים. דער עולם זאל ניט ווייסען וער איז ווער, און אריינברענגען אז אדרולומסיא צווישען עולם.

מרא דאברהם! איז דאס די ארבייט פון רבנים, סותר צו זיין די ארבייט אין דעם גרויסען בנין וואס אנדערע האבען אויפנעשטעלט? די ארבייט איז צו הייליג, אז צוליעב נארישע פאליטיק, זאל מען זיך שטעלען אין וועג. דאס בלוט פון אונזערע בנות ישראל איז צו טהייער, אז מען זאל קוקען נלייך גילטיג און ניט דערלאזען זיי העלפען.

די פראגע פון אריינלאזען אין אמעריקע אויסער דער קוואטא אזעלכע פרויען וואס קומען נעהמען חליצה, איז שוין נעלייזט נעווארען דורך דעם דגל הרבנים, און דער לייבאר דעפארטמענט פון וואשינגטאן האט שוין לעצטענס נעענטפערט אויף דעם בחיוב צום דגל הרבנים, טא צו וואס איז זייער נאנצער לעטער אויב ניט צו שטערען די נרויסע הייליגע ארבייט פון אנדערע?

אויב דאס איז מעהר ניט ווי א פאליטישע מאנעווער צופרידען שטעלען דעם אורח, נריצער רב, ער זאל קרינען א באפרידינונג פאר ניט קומען צום דגל הרבנים, מאכען זיי א טעות. פאר קיין פאל וועט ער ניט קרינען דורך דעם זיין לוין, ווייל אידען וועלען נעווים ניט ענטפערען אויף אזעלכע פאליטישע שפיעלען, און דאס איז טאקי זייער נעראנק אז מען זאל ניט ענטפערען כדי אבער אז מען זאל דעם דגל הרבנים אויך ניט ענטפערען.

יעדער איד פארשטעהט, בפרט נאך רבנים מיט עהרליכקייט און נוטע קעפ לאן פניהם מועדות, און יעדערער וועט נעבען קרעריט צו דעם וואס פארדינט, דורך זיינע טהאטען און מעשים טובים.

פאר דער צייט וואס דער דגל הרבנים ארבייט אין ענין תקנת ענונות, האט ער זעהר פיעל אויפנעטאהן, לויט זיינע נעלט כוחות, עס איז ניטא א צווייטע ארגאניזאציאן וואס זאל זיך קענען פארגלייכען מיט דעם דגל הרבנים. כמעט אלע חברים פון דגל הרבנים גיבען אוועק צייט און מיה צו העלפען די אומגליקליכע ענונות. מאנכע פון די חברים שאפען קליינע סומען נעלט אויף די נויטיגע הוצאות. די טענליכע אידישע צייטונגען העלפען אויך וועז מען וועגדעט זיך צו זיי. און אן ארבייט וואס ווערט נעטאהן לשם שמים, ניט צוליעב נעלט אדער כבוד וועט אודאי נעקרוינט ווערען מיט ערפאלג, און מיט אונטערשטעלען שטות־פיסלאך וועט מען זי ניט אומווארפען.

יעדער איד בפרט א רב, איז מחויב צו העלפען דעם דגל הרבנים אין זיין תקנת ענונות ארבייט, איבערקומען זייערע ליסטען און רעפארטען וואס ערשיינען יעדען מאנאט אין „דגל ישראל" און שטיצען זיי מיט ראטה און טהאט, איבערצובען זיך צו שאפען נעלט־שטיצע פאר די נויטיגע הוצאות. די ארבייט פון דגל הרבנים איז באוואסט צום יוגייטעד סטייט אסיטענט דיסטריקט אטורני אין ניו יארק, וועלכער העלפט זעהר פיעל דעם דגל הרבנים אין זייער נרויסער ארבייט.

דער דגל הרבנים האט שוין א רעקארד פון תקנת ענונות ארבייט און אלס אזעלכער פארדיענט ער, אז יעדערער זאל איהם העלפען.

אונזערע גדולים די גדולי האומה

פון הרב ר' אהרן דים

רבנו סעדיה נאון און די קראים

(סוף פארטזעצונג)

מען דארף ניט דענקען, דאס רבנו סעדיה נאון האט זיין נאנצע נייסטינע טעטינקייט פארוועגדעט בלויז כדי די קראים צו באקעמפען, דורכאוים ניט. אינמיטען דיעזע קעמפע האט נאך רבנו סעדיה נאון נעהאט נענוג צייט פארשיערענע וויכטינע ספרים צו פארפאסען. ער האט צו ענגע צייט פארפאסט איין איינליטונג צו דעם "תלמוד", ער האט דעם משניות איבערזעצט אין דער ארבישער שפראך, ער האט נעשריבען א נרויסע אבהאנדלונג איבער אידישעם ציווילרעכט און אנדערע וויכטינע ענינים, אלעם האט רבנו סעדיה נאון נעשריבען אין דער ארבישער שפראך. דיזע אלע ספרים האבען דעם

אלע זיינע פרעפטען, דאס מען זאל ניט ווהלען א נאון פאר דער ישיבת סורא, נאר אז די ישיבת סורא זאל זיין אפהענגינג אין דער ישיבת פומבדיתא און זי זאל זיך נעפינען אונטער זיין פיהרערשאפט. דער נאון כהן צדק האט נעוואלט אז מען זאל ערוועהלען א נאון פאר ישיבת סורא ניט אלס פיהרער פון דער ישיבה נאר ער זאל בלויז האבען דעם טיטול נאון פון ישיבת סורא און זאל אבער וואוינען אין פומבדיתא. ער האט דאמאלס אויסגעפיהרט און מען האט ערוועהלט איינעם מיט דעם נאמען נתן בן יהודה, וועלכער האט נעקראגען דעם טיטעל נאון ישיבת סורא און וועלכער האט נעוואהנט אין פומבדיתא און איז געווען אבהענגינג פון דעם נאון ישיבת פומבדיתא. דיזער נאון נתן, איז אבער באלד נאך דעם ווי מען האט אים ערוועהלט אלס נאון פלוצים נעשטארבען, האבען די אידען דאס אויסגעטייטשט, אז דאס איז נעשעהן אלס שטראף פון'ם הימעל וויל מען האט פארשעהמט די ישיבת סורא, וועלכע איז נעגרינדעט געווארען דורך די אמוראים רב און רב אשי און מען האט זי נעוואלט לאזען אונטערגעהן. די עפענטליכע מיינונג האט דארום נע־פארערט דאס מען זאל די ישיבת סורא נעבען א הויפט, א נאון, וועלכער זאל אליין פיהרען די ישיבה און זי זאל ניט זיין אפהענגינג פון ישיבת פומבדיתא. דער דעמאלס־דינער ריש גלותא דוד בן זכאי האט דיעזע פארערונג פונ'ם פאלק נאכגענעבען, וויל ער אליין האט אויך ניט נעוואלט דאס כהן צדק אין פומבדיתא זאל זיין דער איינ־ציגער נאון און פיהרער פון די ביידע ישיבות.

פארוואס דער ריש גלותא האט ניט נעוואלט דאס כהן צדק זאל זיין אליין דער איינציגער נאון און פיהרער פון די ביידע ישיבות, קען מען פארשטיין פון די פאלגענדע איינצעלהייטען: דער נאון כהן צדק, וועלכער האט נע־פיהרט ישיבת פומבדיתא פון 917 ביז 936, איז נעווען א מאן פון באזאנדערער ענערגיע און פעסטען כאראקטער. די ישיבת סורא האט נעהאט נעוויסע פריווילעגיעס פון א לאנגער פריהערדינער צייט. פון די איינאהמען פון נעלדער פאר די ישיבות, האט ישיבת סורא באקומען צוויי־דריטעל און ישיבת פומבדיתא איין דריטעל. כהן צדק האט נעקעמפפט נעגען דעם מיט אלע זיינע קרעפטען. דער דאמאלסדינער ריש גלותא — עוקבא, האט אבער נעוואלט ווייטער אנהאלטען דיזע רעכטע פון ישיבת סורא. דיזע אננעלעגנהייט איז פארנעבראכט נעווארען פאר דעם דעמאלסדינען קאליף, און דער קאליף האט זיין ענטשיי־דונג נעעגנבען, דאס כהן צדק האט רעכט. עוקבא איז נע־וואהרן ארונטערגעוועצט פון זיין אמט אלס ריש גלותא און מען האט אים פארטריבען פון דער שטאדט באגדאד, וואו דער ריש גלותא האט אימער נעוואוינט. כהן צדק האט נעארבייט, דאס מען זאל שוין מעהר ניט וועהלען א ריש גלותא, אום ער זאל אליין קענען טאהן וי אזוי ער וועט וועלען. דאס פאלק איז זעהר אויפנעב־אכט נעווארען נעגען דעם, וויל מען איז שוין נעווינט צו האבען ביי דער רעגירונג א פאליטישען פארטרעטער פאר דעם אידישען פאלק, און דער פארטרעטער האט נעראפט זיין ממשפחת מלכות בית דוד. דאס פאלק האט נעזוכט א פאסענדען פערזאן פאר דעם פאסטען און זיי האבען נעפונען דעם דוד בן זכאי, וועלכער איז נעווען א קרוב צו דעם ארונטערגעוועצטען ריש גלותא עוקבא און פון משפחת מלכות בית דוד. דוד בן זכאי האט דאמאלס נעלעבט אלס פריוואט מאן אין דעם ארט קאזרא. דאס פאלק האט איהם, דוד בן זכאי, אויסגעוועהלט אלס ריש גלותא, אבער כהן צדק האט איהם ניט נעוואלט אנערקענען אלס דעם ריש גלותא. דוד בן זכאי איז ניט נעווען אזא מאן וואס זאל אלעס אננעהמען פאר ליעב און כהן צדק פארשווייגען, נאר ער האט אלס ריש גלותא ארונטער־נעזעצט דעם נאון כהן צדק פון דעם פאסטען אלס פיהרער פון ישיבת פומבדיתא און האט ערנאנט א נעוויסען ר' מבשר אלס נאון פון פומבדיתא.

דאס האט אריינגעבראכט א מחלוקת אין דער ישיבה ועלבסט. א טהייל האבען נעוואלט רעספעקטירן דעם ריש גלותא, דאדורך האבען זיי אויך אנערקענט דעם ר' מבשר אלס נאון און הויפט פיהרער פון דער ישיבה, וועהרענד דער צוויייטער טהייל האט נעקעמפט, דאס כהן צדק, וועלכער איז דאמאלס נעוועזען אייגער פון די נרעס־טע אויטאריטעטען אין דער תורה, זאל ווייטער בלייבען דער הויפט פיהרער פון דער ישיבה. דאס מחלוקת צווי־שען דיזע צוויי נעגנערישע פארטייען איז נעווארען זעהר נרויס און האט אננענומען א שארפען ליידענשאפטליכען כאראקטער, דאס מען האט מורא נעהאט עס זאל ניט ברענגען צו א חילול השם. דער חילול השם איז אבער פארהיטען נעווארען א דאנק דעם נרויסען חכם און נע־לעהרטען, ר' נסים נאהארואני, וועלכער האט זיך די אויפנאבע נענומען שלום צו מאכען צווישען דעם ריש גלותא דוד בן זכאי און דעם נאון כהן צדק, וועלכעם עס איז איהם אויך נעלונגען.

דער חכם וירא שמים ר' נסים נאהארואני איז נע־וועזען בלינד אויף ביידע אויגען, אבער ער איז נעווען זעהר באזארגט פאר דעם כבוד פון דעם אידישען פאלק, האט ער בלינדערהייט זיך ארויסגעלאזט צום נאון כהן צדק און שפעט אין דער נאכט נאך דעם ווי ער האט דורכגעוואנדערט מעהרערע נאסען איז ער צונעקומען צו דער וואהנונג פונ'ם כהן צדק. דער העפליכער נאהארואני האט זיך ניט נעלאזט אנמעלדען ביים נאון כהן צדק, נאר ער האט זיך פלוצים באוויזען אינ'ם שטודיר־צימער פונ'ם נאון כהן צדק. דער נאון וועז ער האט נעזעהן פאר זיך דעם טאטאל בלינדען נעלעהרטען אין אזא שפעטע נאכט־שטונדע, איז ער נעווארען זעהר איבערראשט און איז זעהר נעריהרט נעווארען קוסענדיג אויף איהם. דער חכם נאהארואני האט נענומען דאס ווארט און נעבעטען דעם נאון ער זאל שלום מאכען מיט דעם ריש גלותא. דער נאון האט איהם נלייך נעענטפערט דאס ער איז מסכים צו שלום מיט זיין נאנצען האנדעל. דיזע ערקלעהרונג האט דעם חכם נאהארואני איבערראשט און איז נעווארען מלא שמחה. א נאנ שפעטער איז דער חכם נאהארואני נע־פאהרען צום ריש גלותא נאך באנדאד און נעזאנט צו

דעם ריש גלותא דאס דער נאון כהן צדק וויל שליעסען פריערען מיט איהם, און דער ריש גלותא האט אויך צור נעשטימט דערצו.

אנפאנגס ווינטער 921, האבען זיך דער ריש גלותא מיט זיינע אנהענגער, און דער נאון מיט זיינע אנהענגער, צוזאמענגעטראפען אין דעם קליינעם ארט זארפאר, ניט ווייט פון באגדאד, און דער שלום איז נעשלאסען נעווארען מיט גרויס פרייד. און דער נאון מיט זיינע אנהענגער האבען באגליימ מיט גרויס כבוד דעם ריש גלותא ביז אין זיין רעזידענץ אין באדאד. דער ריש גלותא האט דאמאלס שוין אפיציעל באשטעטינט דעם נאון כהן צדק אלס נאון און הויפט פיהרער פון דער ישיבה אין פומבדיתא.

פון דעם קען מען שוין זעהן, פארוואס דער ריש גלותא האט נאכנעגעבען דעם פאלקס ווילען, וואס האט נעפאדערט, דאס מען זאל באשטימען א נאון און זעלבסט־שטענדיגען פיהרער פון דער ישיבה אין סורא, דער ריש גלותא האט ניט נעוואלט דאס דער נאון כהן צדק זאל זיין אליין אזא א קאנקורענץ.

(פארטזעצונג פאלגט)

דער פנקס

די אסיפה פון חרש שבט ביי דעם דגל הרבנים, האט זיך אפגענעבען איבערהויפט מיט דער פראגע פון חיזוק הישיבות אין יוראפ און ארץ ישראל. ישדער רב האט נערעדט זעהר שארף נעגען די שוהלען, וועלכע ענטזאגען זיך צו ערלויבען די רעלעגאציעס פון די תורה אנשטאלטען צו מאכען אפיעלען פאר חיזוק התורה. אין די רערעם האבען זיך באטהיילינט הרב לאנדא, הרב קאסוט, הרב טריינען מפליינפיעלד, הרב ניומאן, הרב קאהן, הרב טענענבוים, הרב ניסענבוים, הרב צוויינ, הרב זאלאמאוויץ. און עס איז באשלאסען נעווארען, אז מען זאל שארף קריטיקירען די בעאמטע פון די שולען פאר אזא האנדלונג, און וען איינע פון די רעלעגאציעס וועט זיך וועגרען צו א חבר פון דגל הרבנים, זאל ער מיט זיין איינפלוס פועל'ן פון די בעאמטע פון שוהל, אז עס זאל ערלויבט ווערען אין די ארער יענע שוהל צו מאכען אן אפיעל פאר חיזוק התורה.

עס איז אויך נערעדט נעווארען וועגען דעם מצב פון ניו יארקער ישיבות און תלמוד תורות. וועלכע נעפינען זיך אין א מצב דחוק, און וועלכע איינינע רבנים ארגאנ־זאציעס פרובירען צו נעפינען אן עצה פאר זיי. די פראגע איז נעווען וי זאל האנדלען דער דגל הרבנים. עס האבען נערעדט וועגען דעם הרב איסקאלסקי, הרב וואקס, הרב דים, הרב לייטער, הרב ביק, הרב טווערסקי, הרב גוטכאט, הרב פיימער, הרב סוכן, הרב שאפירא און אנדערע, און עס איז באשלאסען נעווארען, אז יעצט ווען די דעלעגאטען פון די ישיבות מיוראפא און ארץ ישראל זיינען נאר־וואס געקומען שאפען פאנדעס פאר די נרויסע תורה אנשטאל־טען, זאל ניט די צייט צו פארטומלען די מחות פון די שוהלען און מנדבים, נאר נאכהער אז די פארטרעטער די נרויסע אורחים וועלען ענדיגען זייער ארבייט, וועט קומען אויפ'ן טאנעס דער מצב פון היגע ישיבות און תלמוד תורות.

עס איז אויך נערעדט נעווארען וועגען דער באוועגונג וואס עס נעהט פאר אין ארטהאדאקסישע קרייזען, דאס עס זאל אריפנעלעבט ווערען דער סענטראל רעליעף קא־מיטע, און ער זאל פינורירען אלע אזעלכער, וועלכער זאל אויפהאלטען די מוסדות התורה פון אלע וועלט שהיילען, און עס איז ארויסנעבראכט נעווארען, אז דאס וואלט זייז א בעסערער פלאן, ווי צו נרינדען א נייע פעדעריישאן ווי עס איז פריהער נעפלאנט נעווארען ביי רבנים און בעלי בתים, און עס איז באשלאסען נעווארען, דאס אויב די בעלי בתים, די נעוועזענע פיהרער פון סענטראל רעליעף וועלען באשליסען צו ארגאניזירען און אויפלעבען דעם סענטראל רעליעף זאלען די חברים פון דגל הרבנים אנ־שטרענגען זיך צו העלפען איהם, ער זאל קענען טאהן די נרויסע ארבייט.

* * *

דיעזען מאנאט איז אין נאנצען פארטיג נעווארען דער נייער בית ישראל האספיטאל אין ניו יארק, און מען האט שוין אריינגעמופט דארטען. דער בית ישראל האספיטאל וועלכער נעפינט זיך אין 17טע סטריט ביי דער צווייטער עוועניו, איז א שטאלץ פאר דעם אמע־ריקאנער אידענטהום, וויל ער איז נעבויט פון די אריבער־נעקומענע אידען וועלכע האבען זיך ארויפנעארבייט בעזרת השם.

* * *

הרב ר' רפאל מרדכי באריש־אנסקי האט זיך נעוועג־דעט צום דגל הרבנים, אז מען זאל זיך זעהן מיט דעם סאוועטי־שען פארטרעטער אהרן שיינמאן, און אנפרענען ביי איהם, פילייכט איז מעגליך עטוואס צו טאהן פון דאנען, אז די ראטען רעגירונג זאל צוריקנעבן די יעווסעקען זיי זאלען אויפהערען רודפין די אידישע רעליגיאן. דער דגל הרבנים האט באשטימט א קאמיטע פאר דעם.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא וועלען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אינ'ם לעבען פון זייערע קהלות אזן שוהלען).

הרב ר' שלמה לעווין פון ברייענט עוועניו שוהל, איז אויפגענומען נעוואָרען אלס רב אין פארעסט עוועניו שוהל, בראנקס.

* * *

הרב ר' יצחק סינעל פון בעיאון, איז נעוואָרען רב אין דער שוהל פינף קארנערס אין דזשוירזי סיטי.

* * *

הרב ר' נדליה סילווערסטאן איז באהרט נעוואָרען פון זיין שוהל אין וואשינגטאן מיט א יובעלאום באנקעט, וואו עס האבען זיך באטהיילינט פיעלע פראמינענטע פערזאנען

* * *

די שוהל תקות שלום בעדפארד עוועניו ברוקלין, האבען אויסגעדריקט אנערקענונג צו זייער באליעבטען רב הרב דר. שלום ראבינאוויץ, דורך א שהנעם באנקעט, וועלכער איז נענעבען נעוואָרען לכבודו אין דעם שעהנעם האל פארסייט סטריט.

א קאמיטע פון דגל הרבנים באשטעהענד פון הרב ר' צבי קאהן, הרב ר' אהרן דים, הרב קאסוט וועלכע זענען באאויפטראגט נעוואָרען אנווועזענד צו זיין אוין אויסדריקען א ברכה צום חתן השמחה הרב דר. ראבי־נאוויץ יחי'.

הרב ראבינאוויץ איז באוואוסט פאר זיינע נרויסע לייסטונגען לקיום התורה והדת, אוין עס פריידט זעהר דאס די שוהל האט פארשטאנען זיין נרויסען וועדטה, אוין האט איהם אפגעשאצט צו צוטהיילען איהם כבוד.

* * *

דער ועד הרבנים האט באשטימט ביי זייער מיטינג מיטוואך י"ב שבט א ועד השלום, וואס זיין אויפנאבע זאל זיין ברענגען צו א שלום צווישען די רבנים ארגאניזאציעס.

* * *

דער כנסת הרבנים האט פארופען אייניגע אסיפות וויי אזוי צו העלפען די ישיבות פון ניו יארק אוין תלמוד תורות אין זייער נעדריקטער לאגע.

* * *

קומענדען כ"א אדר, דער יאהרצייט פון הגאון רבנו יצחק אלחנן זצ"ל, וועט פארקומען דער לאנג ערוואַרטע־טער חג הסמיכה פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן, עס ווערט ערוואַרטעט אז דיעזער יום טוב וועט נעפייערט ווערען ברוב פאר והדר.

* * *

די אלנעמיינע פוילישע אידען אין דעטראיט, וועלכע האבען יעצט אויפנעשטעלט א נייע פרעכטיגע שוהל, זענען זיך זעהר משתדל צו ברענגען זייער בעוועזענעם רב הרב ר' מענדל לאנדא, אבער צוליעב דעם נעזונד צושטאנד פון זיין רביצין, איז ער ניט נעניינט צו קומען צוריק אין דעטראיט.

* * *

הרב ר' מאיר ברלין, פרעזידענט פון מרכז מזרחי העולמית פון ירושלים, איז נעקומען פאר א קורצע צייט נאך אמעריקע, זיין אויפנאבע איז צו פארשטארקען דעם מזרחי אין אלנעמיין און דעם מזרחי באנק באזונדער.

הרב ברלין איז אלעמאל א ליבער נאסט ביי אונז, און די טויזענדער פריינד האבען זיך ממש משמח נעווען באנעגענענדיג זיך מיט איהם, בפרט יעצט, ווען ער איז נעקומען אין צייט וואס דארף זיך עפענען דער קרן היסוד קאמפיין פון דיעזען יאהר.

* * *

הרב ר' מרדכי ניסענבוים, האט אננעשריבען א לאנגע תשובה וועגען די טויזענדע מלחמה ענונות, קירצליך וועט זיין תשובה ערשיינען אין א קונטרס מיוחד, אדער וועט זיך דרוקען אין המשכים אין „דגל ישראל".

* * *

אין דער שוהל פון דער ערשטער נעפאלאקאוויצער בוק. קר. אונט. פעראיין איז יום א' פרשת יתרו פארנע־קומען א סיום הספר, וואס הנדיב ר' שמעון ציינער האט מנדב נעווען פאר דער שוהל.

הרב ר' אהרן הלוי דימם, רב פון שוהל, האט נע־האלטען א נייסטרייבע דרשה און עס איז אויך פארנע־קומען א סעודה וואו דער עולם האט זיך אונטערהאלטען מיט תורה און חכמה ביז שפעט אין אוועגט.

יצא לאור ונמצא למכירה

ספר פרחי אהרן

מאת הרב אהרן דאברזינסקי

קבוצת מאמרים בדברי תורה, חכמת ישראל ועוד ענינים רבים ממדעים שונים.

הספר נדפס בשני חלקים בכרך אחד. החלק הראשון הוא בעברית והחלק השני הוא ביהודית.

נדפס בפורמט גדול ובכריכת בד נהדרה

לפנות על פי כתובת המחבר

הרב אהרן דאברזינסקי

1942 וואלאס עוועניו, בראנקס, נ. י.

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

הס"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא.

שאלות ותשובות

תשובת הרב הגאון הישיש
ראי"א יודעלאוויץ

(המשך)

והא דטען על הס"ס להלכה שעשיתי דילמא קיים"ל כר' יונתן גם גבי שאילה בבעלים דאמר סתמא מצינו בכל התורה כולה שש"א כמותו ואפילו כר' יאשיה דילמא החסרון בחליצה בשליחות הוא מצד הכוונה דלהשעה"מ הוא דרבנן וזה מהני אפילו במקום חזקת איסור כיון דהוא ספיקא דפלונתא דדינא דבשביל החזקה לא ישתנה הדין ואיכא ס"ס לגבי הראורייתא כמו בהעריגנש וביצים דפסק הש"ך דמהני ובזה אין צריך ס"ס המתהפך כיון דהספק הא' הוא דילמא אין כאן איסור כלל א"כ הוי כמו ספק על הדורס וע"ז האריך להשיג עלי וכתב כמה פעמים כי טעיתי טעות גדול ראין זה דומה לדין הש"ך בהעריגנש, דהתם הוא הס"ס דילמא לא נמלחו ביחד ואפילו נמלחו דילמא לא היה בהם שמנונית ואם כן הראורייתא אזיל מכח ס"ס בודאי ולנבי דרבנן הא איכא ספק שמא לא נמלחו, וגם גבי ביצים הספק דילמא לא היה הטיפת דם במקום האוסרו ואפילו היה אכתי דילמא איכא ביטול ברוב דהשנית היא יותר נדולה, משא"כ במעשה דידי בספרי אב בחכמה לא הוסר לא הדאורייתא משום חזקת יבום ורוב הפוסקים פסקו דבמקום חזקת איסור לא מהני ס"ס, גם הדרבנן לא הוסר מטעם הנ"ל, גם מה שכתב דל"צ בזה ס"ס המתהפך כיון דהספק הא' דילמא אין כאן איסור כלל הוי כמו ספק על גם זה טעות דשם אי אתה נחית לומר שום איסור דרוסה בלתי ארי ועל כרחך אתה צריך להתחיל דילמא לא נכנס כמ"ש הש"ך בפירוש, וז"ל, כיון דאין ב' הספיקות שוין והרי אין אתה יכול לומר שצפורן זה מיד ארי אלא א"כ ידוע שנכנס וא"כ מתחלה אתה צריך לדון אם נכנס כלל, ונבי נף כתב בזה הלשון, דכיון דשבירת הנף אינה טריפה מצד עצמה אלא מצד שניקבה הריאה והרי אין ריעותא בריאה כלל וע"כ מצד שבירת הנף בא לדון על הריאה וא"כ מתחלה אתה צריך לדון על הנף עצמו אימת נשבר עכ"ל, ונבי הערינגש הלא בהערינגש אין שום איסור מצד עצמם וע"כ אתה צריך לדון משום איסור דגים טמאים וע"כ אתה צריך להתחיל בספק שמא לא נמלחו כלל וכן בביצים המבושלות הלא בביצים אין שום איסור מחמת עצמם אלא עיקר האיסור משום שנתבשלה עם ביצה שיש בה טיפת דם וא"כ אתה צריך להתחיל בזה הספק דילמא אין כאן דם במקום האוסר אבל בס"ס של האב בחכמה איזה דבר בא מחבירו ולא יהיה בעצמו חשש, הלא הספיקות הם שוים, ואפילו לשיטתו שבטוח הוא שעל חליצת המנעל יכולה לעשות שליח אבל עכ"פ מצד הכוונה עשה לפלונתא דרבוותא ולספק וא"כ אתה צריך להתחיל דילמא לא מהני שליח על הכוונה ושוב אין כאן ס"ס.

ועוד טעה כי הוא חשב שהספק הוא באיסור וחשב שצריך להתחיל בהספק דילמא אין כאן איסור ובטעות דמה לספק על הדורס, ואני אומר להיפך כי אתה צריך להתחיל בספק דילמא אין כאן היתר אפילו בלא סברת הש"ך דהיכא דהספיקות שוים אתה צריך להתחיל מהספק באופן שהיה אסור משום דמאי חזית דל סברת הש"ך מהכא ואתה מוכרח להתחיל מהצד דדילמא אין כאן היתר מן הטעם דהכא היא עומדת בחזקת איסור וא"כ אין כאן היתר מצד ס"ס משום דהוא במקום חזקה ולפי תשובת רע"א דכתב דרוב המחברים לא ס"ל דאמרינן ס"ס במקום חזקה וא"כ מצד הדין דאתרי רבים להטות בודאי הלכה דלא אמרינן ס"ס כזה דהוא במקום חזקה ואפילו אם יחלוק המחבר על רע"א מכל מקום הכא ליכא ס"ס משום דאינו מתהפך, וא"כ אם נאמר הכוונה דאורייתא בודאי אסור מטעם החזקה ואסור מן התורה דהיכא דאיכא חזקת איסור הכל מודים דהוא לחומרא מן התורה ואפילו תאמר שכוונה בחליצה הוא מדרבנן דילמא הלכה כש"ך דבמקום דאיתחזק איסורא אפילו ספק דרבנן אסור בדיעבד.

ונם מש"כ דנם בחזקת איסור יהיה מהני כיון דהוי ספיקא דפלונתא דדינא דבשביל החזקה לא ישתנה הדין, לא ידענא כוונתו אם הוא משוה ספק דדינא לפלונתא דרבוותא הוא טעות עיי' במל"מ הל' שכירות פ"ז אות ב' בפלונתא דרבוותא יכול המוחזק לומר קים לי וע"כ אין הולכין בתר חזקת מריה קמא אבל בספיקא דדינא כגון תיקו אין יכול המוחזק לומר קים לי, והוא נובע מתקפו כהן להש"ך ועובדא דהמחבר (אב בחכמה) הוא פלונתא דרבוותא ולא ספיקא דדינא ויוכל להיות כי המחבר ידע מזה אך אנב שיטפיה כתב המלה דדינא, ואמינא אנא דמה דפשיטא ליה להמחבר ספק נדול הוא לי, דהמקור נובע מהמלוקת של תוס' והרשב"ם בב' ב' (ל"ב:) והתם מיירי בדיני ממונות שלאחד היה חזקת מריה קמא והשני

היה מוחזק עתה וע"כ יש סברא לומר כי משום החזקה לא ישתנה הדין ויוכל המוחזק לומר קים לי, וע"כ אין מוציאין ממנו לחד מד"א, אבל באיסור אשר כולנו בספק זה מה תועיל למשל הקים לי של החלוצה אם לה קים האם לכל ישראל קים להו ויש דיעה שאפילו קדושין אין תופסין ביבמה לשוק וא"כ הא שייך לכולנו ואיך יועיל הקים לי של החלוצה וכהנה. וא"כ באיסור הוה לן למיקם על חזקה אפילו בפלונתא דרבוותא מטעם דאין ספק מוציא מידי ודאי ועיי' באבני מלואים סימן כ"ז אות ח"י מש"כ בזה לתרץ קושיות הר"ן על הרי"ף ולפמש"כ קושיות הר"ן חזקה כיון דבאיסור לא שייך לומר קים לי ואין בזה הסברא כלל כי משום החזקה לא ישתנה הדין עכ"ד רי"ד לעויו.

ואנכי לא ידענא השנתו עלי כלל, דהא ידוע דהשבו"י ח"ב סי' כ"ג כתב, אם נגע השוחט במפרקת והפגימה אין נרגש בצפורן הוה ס"ס שמא הל' כרא"ש ושמא במפרקת, והבל"י הקשה עליו דהא הוא בעצמו פסק בח"א סי' מ"ו רס"ס נגד חזקה לא אמרינן. והפמ"ג בשפתו סוף סי' ח"י כתב, נראה לי ברור דיפה פסק דע"כ לא אמרינן ס"ס במקום חזקה לא מהני אלא בספק ע"ד הקרי וההזרמן אמרינן אוקמינן אחזקה ולית כאן ספק אלא וראי משא"כ ספק פלונתא דרבוותא או בעיא דלא איפשטא כה"ג לא שייך לומר אוקמיה אחזקה דבשביל החזקה לא ישתנה הדין כמש"כ כנה"ג כאן וסי' כ"ה בשם הנהת אלפסי, וא"כ לא מיבעיא היכא ששני הספיקות הם בספק פלונתא דרבוותא הוה ס"ס אלא אפילו בנדון השבו"י אפ"ה אמרינן שמא פגימה כ"ש לא הוה פגימה דבזה אתה צריך להתחיל תחלה והוה ספק שקול ולא שייך אוקמא אחזקה וכיון שכן בא ספק השני נוסף על הראשון אף הוא ע"ד הקרי הוה שפיר ס"ס ותתן אמת ליעקב, עכ"ל הפמ"ג. הרי דבפלונתא דרבוותא ס"ס מהני במקום, ומה זה טענה עלי ואנכי כתבתי ספיקא דפלונתא דדינא ולא ספיקא דדינא לחוד כמו תיקו, וא"כ דברי ברורים, ובאמת גם ספיקא דדינא ובעיא דלא איפשטא בגמרא הוי ס"ס מעליא במקום חזקה כמ"ש בפמ"ג הנ"ל, וכ"כ הפמ"ג במשבצות סי' כ"ד סעק"ו ד"ה הלח"מ ובסי' נט גבי גלודה פסק כן המחבר בשו"ע דאם ניטל כרוחב סלע מעל כל גבי השררה או מעל הסבור או מעל ראשי איברים ושאר כל העור קיים כשרה, והוא דעת הרמב"ם בפ"ט מה"ש, והרשב"א כתב, לא ידעתי טעם ההיתר דספיקא דאורייתא היא והב"י פי' טעמו משום דמאחר שניטל עור מאחר מנ' מקומות הללו עלה בתיקו הוה ליה ס"ס, ספק אם הלכה כאותו אמורא ואת"ל דהלכה כמותו דילמא איהו מודה היכא דניטל העור ממקום ההוא בלבד כיון שנשתייר כל העור קיים, וכיון דס"ס הוא פסק לקולא הרי דפסק דזה הוי ס"ס לקולא במקום חזקת איסור דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ומוכרח דס"ל דכיון דספיקא דדינא הוא לא משנחינן על החזקה וכן הסכים המל"ם בדעת הרמב"ם בפ"ב מטומאת צרעת. ומעתה יש להעיר על מרן הנו"ב ז"ל במהד"ת סי' קנ"ו שהצריך נ' ספיקות נגד חזקת יבמה כנ"ל, והלא התם הוא ספק אחר בדין שמא הלכה כסמ"ג וסמ"ק וכל איטר שבעום חולץ בימין דעלמא ואת"ל שאין הלכה כוותייהו שמא זה החולץ אינו איטר ולמה הוצרך הנו"ב לחפש אחרי ספק שלישי מצד החזקה, והא בשביל החזקה לא ישתנה הדין דאיכא ס"ס מעליא גם עם ספק אחד הוא ספיקא דרבוותא דדינא להשבו"י והפמ"ג ואולם אם ספק אחד הוא על צד הקרי בעוברא דהנו"ב בס"ס הנ"ל, יתכן דבזה פליג הנו"ב על השבו"י, אבל היכא דשני הספיקות הם ספיקא דפלונתא דרבוותא גם הנו"ב מודה דבכה"ג לא משנחינן כלל על החזקה ובעוברא דילי שני הספקות הם בפלונתא דרבוותא ואין צורך לבאר דמאי דטען דבאיסור הספק לכל ואין המוחזק יכול לומר קים לי הלכך לא מהני ס"ס מבואר הוא דליתא מדברי הפמ"ג הנ"ל ומדברי המל"מ פ"ב מט"צ.

וגם מה דטען דבהעריננש וביצים הוא כמו בנף וצפורן ארי דהם שני ענינים ומוכרח אתה להתחיל בספק על ובספק אימתי נשבר הנף משא"כ בספיקא דידי הספיקות הם שווים ואין אחד בא מחבירו ואינו דומה לספק על הארי ולהספק שמא לא נמלחו עם דגים טמאים ושמא לא היה הטיפת דם במקום האוסר, וראשית אומר כי לשונו דמר שכתב וכן בביצים המבושלות הלא בביצים אין שום איסור מחמת עצמן אלא עיקר האיסור משום שנתבשלה עם ביצה שיש בה טיפת דם וא"כ אתה צריך להתחיל בזה הספק דילמא אין כאן דם במקום האוסר עכ"ל. וזה מורה רחושב דבביצים בתערובות חד בחר שהתיר הש"ך הוא רק על ביצת ההיתר שלא היה בה דם כלל רק שנתבשלה עם ביצה שיש בה טיפת דם וזה שגגה דהש"ך בא להתיר הביצה שיש בה הטיפת דם דכיון דנתערב חד בחר אמרינן דגם היא מותרת מטעמא דילמא לא היה הדם במקום האוסר ואפילו היה במקום האוסר שמא ביצה השניה יותר גדולה ונתבטלה ברוב — ולשונו צריך תיקון — אבל איך שיהיה לענין השנתו עלי מאד תמה אנכי דהלא ודאי צריך להתחיל דילמא ההלכה כר' יונתן דאמר סתמא מצינו בכל התורה דשלוחו של אדם כמותו דאליביה ליכא כאן בחליצה שום איסור בשליחות דהא ליכא מיעוט בחליצה מפורש א"כ פשיטא דמהני גם במקום חזקת איסור כיון דהחליצה בשליחות הוי כמו היבמה בעצמה עשתה זה ואפילו את"ל כר' יאשיה הנה באמת גם ר' יאשיה אינו מחמיר רק היכא דאיכא מיעוט בקרא וכמ"ש התוס' בב"מ (צ"ו.)ר"ה שליח, דהא שום דרשא איכא לר' יאשיה דלא הוי שליח כמותו דבעלמא לא פליגי עיי"ש, ובאמת הוא גמרא מפורשת בנדרים (ע"ב.) דאפילו ר' יאשיה לא קאמר אלא משום דגזירת הכתוב הוא אישה יקימנו ואישה יפירנו אבל דכו"ע שלוחו של אדם כמותו. ובחליצה יתכן דלר' יאשיה איכא איזה סברא למעט שליח אבל כיון דלא מצינו זה להדיא א"כ הלא יתכן לומר דההסרון מצד הכוונה והוי דרבנן כרעת השעה"מ. ואף דדעת הש"ך דגם ברבנן היכא דהוי במקום חזקת איסור לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא הנה זהו רק בספיקא דמיגרא ולא הכא דהוא ספיקא דדינא דשאני דגם במקום חזקה מהני דאמרינן שבשביל החיקה לא ישתנה הדין.

(המשך יבוא)

ת ש ו ב ה

להרב הישיש הגאון ר' א"א יודעלעוויטץ בדבר חליצה על ידי שליח

מאת הרב ר' יוסף דוב הלוי לעווין

ר"מ בישיבת ר"א בניו יורק

(המשך)

והא דרב המחבר בעצמו נתן הטעם לדברי הרב מקיעב, שהוא אליבא דהריטב"א המובא בש"מ בפ' השואל, בסחילה מכבודו, שלא דקדק בדברי הריטב"א כל הצורך דהריטפ"א כתב בזה הלשון, חת אין שואל ומשאיל נוהג בו עיי"ש. והוא שאמרנו כי הריטב"א דקדק לומר שאינו בדין שואל ומשאיל, אבל אם היה בדין שואל, או בדין משאיל או חי' נעשה על ידו שאילה בבעלים, ואף שלא חי' בדין משאיל אלא בדין שואל לחודיה או הו' בכלל תורת הדבר לכולה מילתא, כי אנו צריכין רק שיהי' בתורת וכו' ובחד צד הוא בכלל תורת ודוק). (ואגב נעיר מה שהקשה האורח מישור בנזיר י"ב ע"ב וז"ל, לא משוי אינש שליח אלא במילתא דמצי עביד השתא, קשה הא אמרינן בקדושין כ"נ ע"ב, ואלא הא דאמר רב הונא וכו' הני כתני שלוחי דרחמנא, דאי ס"ד שלוחי דידן, מי איכא מידי דאנן לא מצינא עבדי ואינהו מצי עבדי, ולא והא עבדא דאיהו לא מצי לקבל ניסא ושליח מצי משוי, ולא היא ישראל לא שייכי בתורת קרבנות כלל, משא"כ עבד שייך בתורת ניסין, דתניא שעבד מקבל נסו של חבירו מיד רבו של חבירו עכל"ה. א"כ למה אמרו כאן משום דאיהו לא מצי עביד דא"כ תקשה לך מעבד, ואי משום דעבד עב"פ איתא בתורת לקבל מאחר, הא איהו נ"כ בתורת קדושין, וב"ת הואיל לקדושין הללו אינו בתורת כלל, א"כ גם עבד נמי לגבי נט דידיה אינו בתורת כלל, וצ"ע. ולפע"ד דאין כאן קושי, דהתם בנזיר אינו בתורת קדושין בין לגבי א"א הזאת בין לכל הנשואות, והכא גבי עבד, חזינן דלגבי עבד אחרינא הוא יכול להעשות שליח, ומ"ט אינו יכול לקבל מיד רבו, זהוא לאו משום דאינו בתורת קבלה, כי אם דידו כיד בעל הבית, וזה הוא שמביא הגמרא כיון דיכול לקבל מיד רבו של חבירו, נראה מזה דהוא בתורת הדבר, כיון דהיכא דאין ידו כיד בעל הבית הוא יכול לקבל, ע"כ הוא חשוב בתורת הדבר, וע"כ יכול לעשות שליח, כי בזה לא שייך ידו כיד בעל הבית, ל"כ בההיא דנזיר אינו בתורת קדושין לכל הנשואות. אבל הכא בעבד דהוא חסרון משום דידו כיד בעל הבית וזה לא שייך היכא דעושה שליח והבן).

וא"כ לפי דברינו אם היבמה יכולה לעשות שליח על החליצה אין נ"מ בין איש לאשה כאשר בארנו, וא"כ כיון דחליצה הוא זכות להחלוצה היכא דאין היבם רוצא ליבם או בזמנינו, ואפילו מזונות אין לה היכא דאין היבם רוצה לחלוץ אחר נ' חדשים, כמו שכתבו התוס' ביבמות מ"א ע"ב בד"ה עמד בדין, וא"כ אם נאמר דהיבמה מצי למיעבד שליח על החליצה, וא"כ היבם נופא מצי להעשות שליח ע"ז וכאן לא שייך דלא חזרה שליחות אצל הבעל דהמחנה אפרים בסי' ב' מהלכות שלוחין ושותפין כתב דהא דבעינן לחזרת שליח אצל הבעלים הוא דוקא בגיטין משא"כ בכל הזכיות והקניינים (יוכל להיות כי בלא הם"א לא שייך בפה לא חזרה שליחות אצל הבעלים, אבל אנכי כתבתי מהם"א, שיהא ברור נגד המבקרים). וא"כ לפי השיטות הסוברים שזכי' הוא מדין שליחות, יוכל היבם לחלוץ נעלו ולזכות לה בתורת זכות ולזה אין צריך דעת כיון דזכות גמור הוא. ועיין בקצות רמ"ג ס"ק ז' וס"ק ח'. וא"כ לפי שיטת הסוברים שזכי' הוא מדין שליחות יכול היבם לזכות לה ולחלוץ בעצמו נעלו, ולהעשות שלוחו, וכאן יהי' המצוה שייך גם לה, כי הוא נעשה שלוחה. ועיין ש"ך בהלכות פריון בכור ובקצות סימן רמ"ג. ואפילו לפי השיטה שדין זכי' אינה מדין שליחות, וכנראה זהוא דעת הרמב"ם, היינו, דאפילו היכא דאין לו שליחות מכל מקום יכול לזכות על ידי זכי', אבל זה הכל סוברים, דהיכא דהשליחות נופא הוא זכות נעשה שליח מטעם זכות, דהרי הנו"ב כתב דהשליח נעשה שלוחו של עבד, והיינו, משום דזכות הוא לו, ואף שלא בידיעתו, ואף שבנדרים ל"ב ע"ב איבעיא להו בכעין זה, היינו משום דניחא ליה למיעבד מצוה ומצוה דיליה היא, אבל כאן דהמצוה של שניהם היא, וסוף כל סוף אית לה נ"כ מצוה, דיבם נעשה שלוחה, הוה לן למימר דיוכל לזכות לה, דהא פירות השותפים שחייבים בתרומה, אינם צריכים ליטול רשות, עיין ביו"ד סימן של"א סעיף ל"ה, ועוד הלא שם בסעיף ל"ה איפסק דהתורם משלו על חבירו הרי זו תרומה, ובכ"מ כתב, כיון דנפשטה הבעיא שניה בנדרים דטובת הנאה וכו' ממילא נפשטה גם הבעיא ראשתה, עיי"ש. ולפי דברי הקצות אשר כתבנו לעיל שהיכא שאין צריך להוציא מרשות הבעל החפץ בעצמו מזכה לו, כי הנעל אין צריך שיהי' לה, וע"כ אין שייך הוצאה מרשות, וא"כ להאיכא דאמרי ביבמות שחוששין לזה אם ראינו שחלצה נעל של אחר מהם, וא"כ אין לך יבמה שתהי' מותרת לאחין ואין לך חלוצה בזמן הזה שלא תצטרך לחזור על כל האחין, כי רב יהודה, וכן האיכא דאמרי אליבא דרב אמרו שם ורב סבר שם כו' דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין, וא"כ הא אנן סהדי שהיבם בעצמו חולץ נעלו בכל יום והרבה פעמים רואים אחרים איך שהוא חולץ נעלו, וא"כ הוה לן למיחש את החשש הזה, אלא ע"כ דלא מצי שוויה האשה שליח, וע"כ אין חוששין לה. ומצד הזכות בעצמו נ"כ לא מהני מק"ו דשליחות (ואע"נ דגבי קטן אין לו שליחות ואפ"ה בזכות יכולין אנו לזכותו, כאשר כתבנו לעיל, היינו משום דעל הדבר אשר אנחנו זוכים לו, שייך שליחות, רק הקטן לא יוכל לעשות שליח, אבל מצד החפץ ישנו הוא בכלל שליחות, אבל החליצה בעצמה אינה שייכה בשליחות וע"כ אין אנו יכולין לזכותה מק"ו משליחות מה שליחות דסברא לומר דשלוחו כמותו מכל מקום אינו מועיל בחליצה כ"ש בזכות דאין שייך לומר כמותו, לא יהני בזה, ודוק). וע"כ אמרו החשש רק גבי יבמה שנדלה בין האחים, ודוק.

אך הדרנא בי, מפני כי מחשש הזה וראי אין לנו לחוש, כי אם בעצמה לא עשתה אותו שליח, רק הוא בעצמו מזכה לה בחליצת נעלו, וא"כ לרב כיון דמפסלא

מן האחים וצריכא לחזור על כל האחים, בודאי אין לך חוב גדול יותר מזה, וא"כ צריך לרעתה, וע"כ אין חוששין לחשש הזה, כי הוא אינו יכול להעשות שליח שלא מרעתה לחובתה, ודוק.

אבל מדוע לא נחוש דילמא עשתה אותו לשליח, וא"כ אמאי צריכין דוקא להחשש הזה לראות שחלצה, ואמאי לא נימא החשש היכא דאחד חלץ נעלו, דילמא עשתה אותו שליח, אבל גם זאת אינה קושיא כי לזה גם כן לא חיישינו, דהוה בכלל דלא חזינן, ובזה לכל הלשונות לא חיישינו, ואף על גב דחזינן דהיבם חלץ נעלו, או חזינן דאחד חלץ נעל מעל היבם, אבל מ"מ השליחות לא חזינן.

(פארטזעצונג פאלגט)

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב.

התלמוד ומדעי התבל ונתיבות התלמוד מאת הרב הגאון ר' יקותיאל ארי' קאמעלהאר. הספר הזה הוא אוצר התורה והחכמה ומפיץ אור חדש על הרבה מקומות בש"ס שאינם מובנים כל צרכם. בספרו זה שהוא רב הכמות והאיכות השקיע המחבר עבודה רבה ונשגבה להודיע ולהגלות ההתאמה שבין התלמוד ומדעי התבל, ובדיעותיו הרבות בכל ענפי המדע, מראה המחבר כי כל החכמות והמדעים שהתפתחו בזמנים שונים, כבר נודעו החכמי התלמוד המלא חכמה ומדע בכל המקצעות אשר עליהם נשען יסוד כל ההלכות והדינים. המחבר הזה כבר יצאו לו מוניטין בעולם בספריו הנודעים והמפורסמים למדי.

* * *

פרחי אהרן מהרב אהרן דאברזינסקי, קבוצת מאמרים בדברי תורה וחכמת ישראל ועניינים הרבה ממדעים שונים, שהרבה מהם כבר נתפרסמו בעתונים שונים והמחבר לקטם והוסיף עליהם הערות נכונות. הספר הוא מעשה אומן נפלא ואוצר נחמד. וביותר הצטיין המחבר באות כ"א בעניני נקור המבאר באר היטב כל כללי הניקוד עם ציורים.

* * *

גא חזיון דרושים מהרב אברהם לייטאג משעווענינגען, האהלאנד. הדרושים המה לפי רוח הזמן ומתוקים לחיך. המחבר מלבר שהוא חריף ובקי ומלא על כל נדותיו בתורה, גם הוא מניד מפואר, פה מפיק מרגליות. הספר הזה נחוץ לכל הרבנים והדרשנים כי בו ימצאו חומר רב לדרושיהם.

* * *

רבי עקיבא, מאת הסופר החרדי, י. ש. צורי, בירושלים. בו נכתב כל חיי רבי עקיבא, תכונתו, תורותיו ומעשיו, הליכותיו במצוות במשפט ובדת, קורות ר"ע וזמנו, תולדות שיטת ר"ע במדרש המקרא, אגדה וסגנון. נכתב בלשון להשינו אצל הרב אהרן דים, 247 איסט 3טע סט., נויארק. צח ונקי והוא יחיד במינו. מכיל 288 זייטען, מחירו $1.50.

ספר קול שמחה ר"ח. נ"ח כולל כל דיני שו"ב וטרע"צ ושארי דינים השכיחים בבית המטבחים בתכלית הקיצור, מלוקט מכל ספרי ראשונים ואחרונים בהוספות נופכים וגם נמנו וגמרו בו הדינים בשו"ב התלוים במנהג המקומות. ונחוץ הוא מאד לשו"ב ובעלי הוראה. ונרולי הדור שליט"א, כותבים עליו שלא נראה עוד ככושם הזה במחנה השובי"ם. וחלק רביעי „תורת חיים", בו מאמרים יקרים בדרך מוסר השכל. הספרים מכילים 438 עמודים ואעפי"כ מחירם בזול, 55 סענט עבור כולם, יען כי המחבר אין מקבל תשלומין עבור ב"ח הראשונים כי נדב מחירם לצדקה, שכל מקבלם יתן לאיזה צדקה שירצה כפי השגת ידו, ורק ב"ח האחרונים הכריחו מצבו לעת זקנה לבקש תשלומים כדי ערך ההוצאות. להשינם אצל מחברם:

החכם שמחה יונה הולין, וואלאזשינער יוד,
צעטאל אלבא באסאראביא, רומעניען.

* * *

אוצר החיים, מאסף לתורת ישראל ולדברי ימי חייו. ירחון, חוברות ד' שנה חמישית תרפ"ט, העורך ר' חיים יהודה עהרענרייך אבר"ק דעווא, רומניה.

* * *

הדנו, יוצא לאור על ידי הסתדרות תלמידי ישיבת רבנו יצחק אלחנן בנויארק, חוברות א' שנה רביעית, תרפ"ט.

תקנת עגונות

מכתב שנתקבל מאת לשכה המרכזית לעניני העגונות בווארשא

ב"ה. ווארשא, יום א' פ' וינש, נ' טבת, תרפ"ט.

להדרת כבוד הרבנים הנאונים ב„לשכת מוריען לתקנת עגונות" על־יד „דגל הרבנים דאמריקא" שליט"א, יהי שלום בחילם שלוה בארמנותם..

מכתבכם מיום ו' כסלו קבלנו. בטח קבלתם מכתבנו מכ"ו חשון. האשה שרה רבקה אשת חיים אליעזר נא־ווירדאוו באה לפה וכבר היתה מזומנת לקבל נטה, אכן אחרי התבוננה בהמחאה שנכתב שמה שרה רבקה נאוויר־ראוו סרבה לקבלו, כי בהפאספארט שלה נכתב שמה שרה רבקה נאווידוואר. ואלמלי היתה מקבלת הטשעק הזה לא היתה יכולה בשו"א לקבל תמורתו המעות, ע"כ הננו שולחים לכם בזה את הטשעק, ותמחלו לשלוח לנו טשעק אחר, שיוכתב שמה בדיוק — **שרה רבקה נאווידוואר** — ואנב דורשת שתשלחו לנו באנקאוועז טשעק, שלא יהי' התומים עליו אנשים פרטים, כי פריוואט־טשעק קשה כאר למכור פה, ובפרט שיעלה לה הרבה הוצאות ע"ז, ולכם הלא הכל אחד כאשר נקבל טשעק אחר בטח תקבל תיכף הנט, כי באמת לא היתה כוונתה למצא עילה.

מראזין קבלנו ידיעה שהאשה חנה ניטל אשת יצחק נארבארוש מסכמת לקבל הנט תמור המאתים דאלער. אי"ה בקרוב נשוב לכתוב בנידון זה.

בטח שלחתם לנו המחאה (טשעק) עם התחייבות עבור האשה שאפיר, באשר כתבתם.

למשמע שועות ויללות אחיותינו האומללות, שבעליהן נאבדו בימי המלחמה העולמית רוית הרמים, המתיפחות ומתמוגגות מעוצר רעה וינון ונמצאות במצב מר ואיום, אשר דופקות פתחינו יום יום ולא יתנו דמי לנו על שלא נראוג לתקנתן לפתח חרצובותיהן, ולמען למנוע את התוצאות המעציבות והתקלות הנוראות אשר אסונן תוכל ח"ו להביא בחיי משפחות עמנו ברור פרוע ופרוץ כזה, אשר ההפקרות תרבה ותשגשג, להותינו, מיום ליום, החלטנו למלאות את החוב והעבודה האחראית המוטלת עלינו, נושאי משרת דגל הדת, להרחיב חוג מפעלנו ולמלאות במדת השלימות את סאת תפקידנו ומטרתנו. ואחרי התבוננות מרובה באנו לידי הכרה והחלטה, שרוב המענגים המבוקשים נדדו למדינת רוסיא, מהם שנלקחו בצבא לחיל הרוסי, ומהם שנלקחו בצבא לחיל העסטרייכי והפולני ונשבו לרוסיא, וכן נאבדו ברוסיא הרבה אנשים שנלקחו מארצנו בתור ערבון (זאקלאדניקעם). רובם ככולם חיים או מתים שם, ושם צריכים לחקור ולחפוש אותם.

למטרה זו החלטנו לשלוח לשם במכוון מלאכות מיוחדת, שתעשה שם את דרכה זמן בלתי מוגבל לחפש על אתר בכל עיר ועיר לפענח תעלומות עקבות כל הנאבדים במרחבי המדינה הזאת, כי עתה שאין שיירות מצויות לשם, א"א לבוא עד חקר בקשרי מכתבים עם הרבנים ושלטוני הקהלות דשם שיחקרו ויתודעו פרטי כל דבר. וכמו כן לפעול אצל המענגים שיחוסו וירחמו על נשותיהן העזובות לבוא לעזרתן. בין המענגים נמצא, לדאבוננו, גם רבים אשר כבר יצאו ר"ל מן הדת, ובשטמתם העזה לתורתנו ודתנו יכאנו בכי טוב להענות לעתירת נשותיהן להוציאם בכושרות ולגרשם עפ"י דת הישראלי, וההכרח להשתמש שם באמצעים שונים להוציא מהם גט כשר. וגם תבקר שם המלאכות הזאת את כל בתי חיים בכל עיר ועיר לאסוף ידיעות ולרשום את שמות כל החיילים, השבוים ואנשי ערבון שנשלחו לשם, ושם מצאו קבורתם במקומות וזמנים שונים, למען שנוכל להשתמש בהחומר הנאמן הזה לטובת אלפי הענונות האסורות וכבולות ביסורי ענון וינון מתוך צער וכאב לב, כי נעלה אצלן מעל כל ספק, מפני האהבה והחבה ששרר ביניהן לבין בעליהן, שאלו האחרונים כבר שבקו שם חיים, אחרי שכבר נאבד זכרם זה זמן כביר, ובעזה"י נוכל להוציא ממסנר נפשן.

להנשים רעיוננו בפועל, נחוץ לזה סכום של עשרת אלפים דולר. ולמען להשיג הסכום הנחוץ בחרנו ושלחנו לארצכם את אחד המיוחד מחברי „אגודת הרבנים" בארצנו ה"ה העסקן החרוץ הרב הנאון המפורסם וכו' ר' אלי' שליט"א הנאבד"ק גריצא, אשר עמס על שכמו לכתת רגליו מעבר לים ולחגור מתניו לאסוף בארצכם הסכום הדרוש.

הנה לדעתנו נחוץ ששתי לשכיותינו יתאחדו ויתרכזו לנהל יחדיו תעמולה עזה וכבירה בין כל השדרות והחוגים לבוא לעזרתנו לבצע מחשבותינו הטובה להוציאה מן הכח אל הפועל, למען שנוכל להמציא עזר וישע לאלפי הענונות, אשר עיניהן נשואות אלינו.

האמנם שלא נוכל לכחד את האמת המרה, שההתחלקות וההתפרדות במחניכם, מחנה הרבנים, תביא נזק רב לכל היקר והקדוש לנו בכל הענינים והפרטים, בבית ובחוץ, אכן לטובת הענין הקדוש והנשגב הזה, העומד ברומו של עולם היהדות, מלאנו את ידי צירנו הנאמן הרב הנאון הנ"ל שיתאחד עמכם במרץ וכח אדיר, כפי הפרטים שיתאימו לשתי לשכיותינו. והננו מקוים שהעבודה המשותפת תהי' רעננה ופורי' להביא התועלת המקווה סכום הנון ומסוים, אשר תתן האפשרות לשתי לשכיותינו לעבוד ולפעול בתוקף ועוז במדת השלימות הראוי' והנחוצה לעבודה נשגבה ונמרצה כזאת. והננו מקוים שחפץ ה' בידינו יצליח להביא ברכה וישועה להעזובות והעצובות ולהשיב לעצתן אסירות התקוה. ונא לבוא בדברים עם הרב הנאון הנ"ל ולהודיענו פרטי התקשרותיכם.

הננו שולחים לכם בזה רשימה חדשה ממענגים הנמצאים במדינתכם ושיקאגא וקאנאדא. נא להחיש ולשקוד ולהשתדל לטובתן בכל האפשרות בהקדם היותר אפשרי, כי ממש יפה שעה אחת קודם. הננו מחכים לשמוע מכם תוצאות טובות מפרי התקשרותיכם והשתדלותיכם. והננו חותמים ברוב כבוד והוקרה.

לשכה מרכזית לתקנת העגונות
על יד אגודת הרבנים בפולניא

יו"ר הלשכה שלמה דוד כהנא
המזכיר אלי' יהודה ליב ליפשיץ.

תקנת עגונות

צוזאמענגעשטעלט פון מהרא"ד

היינטיגען חודש זיינען פארגעקומען 4 דין תורות בין איש לאשתו און נאך פיעלע אנשטריינונגען איז אונז ב"ה נעלונגען שלום צו מאכען אויף גוטע יסודות.

עס איז אונז נעלונגען אויסצונעפינען דעם שוין־לאנג־נעזוכטען צדוק וו. וועלכער האט פארלאזען זיין פרוי און קינדער שוין 9 יאהר און האט פון זיך גאר ניט נעלאזט הערען און די פאמיליע האט נעליטען נרוים נויט. די פאמיליע אריבערצוברענגען איז פארלייפיג ניט מענליך, איבער פארשיידענע אורזאכען, האבען מיר מיט איהם נעסעטצלט, דערוויל זאל ער יעדען מאנאט שיקען 30 דאלער און ער האט זיך פארפליכטעט צו קומען יעדען מאנאט אין אונזער אפיס צייגען דאס ער האט דאס נעלד נעשיקט.

אויך האבען מיר אויסגעפינען דעם שוין־לאנג־נעזוכטען אהרן פ. וועלכער האט פארלאזען זיין פרוי און קינד שוין 15 יאהר און מעהר ווי איין בריף דורך די נאנצע צייט האט ער צו זיין פרוי ניט נעשריבען און דאס איז נעווען 1 מאנאט נאכדעם ווי ער איז נעקומען נאך

אמעריקא. זייט דאמאלס האט ער פון זיך נאר ניט געלאזט הערן. וויפיעל אנדערע האבען איהם נעזוכט איבערצוהאלטן אפצוקומען פון איהם דאך ניט נעקענט נעפינען און אונז איז ב"ה נעלונגען איהם אויסצונעפינען און ער איז נעצוואונגען נעווארען צו שיקען צוויי שיפספקארטען פאר זיין פרוי און קינד, מיט נעלד פאר הוצאות, ווי אויך די נויטיגע פאפיערען.

אויך האבען מיר אויסגעפונען שמעון ליב נר"ו, וועלכער איז אוועק פון זיין פרוי און קינדער זייט 6 יאהר און מיר האבען נעווירקט דאס ער זאל שיקען נעלד, פאפיערען און שיפספקארטען, וועלכעס ער האט נלייך אוועקנעשיקט.

אויך איז אונז ב"ה נעלונגען אויסצונעפינען, דאס ר' מאיר קאלמוס ז"ל, וועלכער איז נעווען דער איינציגער ברודער פון ר' יצחק קאלמוס ז"ל וועלכער איז נע־שטארבען אהן קינדער ל"ע און זיין פרוי מרים שיינדל האט נעראטפט האבען חליצה פון דעם ברודער פון איהר פארשטארבענעם מאן ר' מאיר קאלמוס, האבען מיר אויסגעפונען דאס דיעזער ר' מאיר קאלמוס איז נעשטאר־בען ביום שמנה עשר לחרש אלול שנת תרפ"ח און נאכ־דעם ווי מיר האבען נוטה עדות נעווען כדת וכדין, האבען מיר נעשיקט דאס נביית עדות צו הרב הנאון הנדול ר' צבי יחזקאל מיכלזאהן שליט"א בווארשא, וו"ל הנביית עדות:

במותב תלתא כחדא הוינא נחנא בי"ד ח"מ ואתא לקדמנא יוסף בן יצחק ליב (סילקים) הדר בברוקלין נוא־יארק ברחוב בעי 38טע סטריט מספר 145, והעיד לפנינו בתורת עדות באליו"ע כי היה מכיר עוד את המנוח ר' מאיר בן ר' פנחס קאלמוס מעיר מולדתו לויצק ופה בנוא יארק הרבה שנים והיה בשעת מיתתו שהיתה בשני בשבת שמנה עשר יום לירח אלול שנת חמשת אלפים ושש מאות ושמנים ושמנה לבריאת העולם ונם היה בשעת קבורתו שהיה ברביעי בשבת עשרים יום לירח אלול שנת חמשת אלפים ושש מאות ושמנים ושמנה לבריאת העולם.

שוב בא לפנינו בי"ד ח"מ מרדכי בן אליעזר (סולצ־מאן) הדר בברוקלין נוא יארק ברחוב בענסאן מספר 2426, והעיד בתורת עדות באליו"ע כי היה מכיר את המנוח ר' מאיר בן ר' פנחס קאלמוס זה תשע שנים והיה בשעת מיתתו שהיתה בשני בשבת שמנה עשר יום לירח אלול שנת חמשת אלפים ושש מאות ושמנים ושמנה לבריאת העולם, ונם היה בשעת קבורתו שהיה ברביעי בשבת עשרים יום לירח אלול שנת חמשת אלפים ושש מאות ושמנים ושמנה לבריאת העולם.

ומה ששמענו כתבנו וחתמנו.

וע"ז באנו עה"ח היום יום ראשון בשבת שבעה עשר יום לירח טבת שנת חמשת אלפים ושש מאות ושמנים ותשע לבריאת העולם, פה נוא יארק.

נאום אפרים פישל נייסאן, החופ"ק
ונאום אהרן הלוי דימס, החופ"ק
ונאום חיים ליב דערטשינסקי.

אויך איז אונז ב"ה נעלונגען אויסצונעפינען וועגען דעם רעטוועלהאפט פארשוואונדענעם חיים הירש לענגער, וועגען וועלכען די רבנים דוואורשא האבען זיך צו אונז נעווענדעט מיר זאלען אויסנעפינען וואס מיט ריעזען מאן איז נעשעהן. מיר האבען זיך דערוואוסט, דאס דער חיים הירש לענגער איז נעווען אין ריע דע זשענייראי, ברא־זיליען. ער האט דא אין ניו יארק עלטערן, וועלכע וואהנען אין 25 לואים סטריט. פון זיי האבען מיר זיך דערוואוסט דאס זייערע א קוזינע, וועלכע איז פון דאנען נעפאהרען נאך ארגענטינא האט זיך אויפ'ן וועג באקאנט מיט א מאטראז מיט'ן נאמען דוד שולץ און זי האט מיט שולץ אבנעמאכט דאס ער זאל אריבער שמונלען דעם חיים הירש לענגער נאך יוניטעד סטייטס אוו אמעריקע. הא־בען מיר ווייטער חוקר ודורש נעווען אוז מיר האבען אויסגעפונען, דאס וועז שולץ איז אננעקומען נאך בוא־זיליען איז ער נענאננען זעהן דעם חיים הירש לענגער איז זיין וואהנונג אין ריע די זשענייראי און האבען איהם ניט נעקענט נעפינען, האט שולץ איבערנעלאזט א מעסערזש דאס לענגער זאל ארויסקומען צום שיף. חיים הירש לענגער איז ארויסנעקומען צום שיף און שולץ האט מיט איהם אבנעמאכט ער זאל איהם אריינשמונלען נאך נו יארק און אין ניו יארק וועט ער איהם באצאהלען 800 דאלער. און כדי מען זאל דעם לענגער ארויפלאזען אויפ'ן שיף, האט איהם שולץ נעהייסען ארויפקומען מיט א בוקעט בלומען, עס זאל הייסען דאס ער ברענגט וועמען א פרעזענט, וועט מען איהם ארויפלאזען אויפ'ן שיף און אזוי איז נעווען, ער איז ארויפנעקומען מיט בלומען האט מען איהם ארויפנעלאזט אויפ'ן שיף און דער דוד שולץ האט איהם נלייך באהאלטען אין דעם לינינג־רום. דאס האבען נעזעהן אייניע מענשען ווי ער איז ארויף אויפ'ן שיף. די שיף הייסט „סויטהערן קראסס". די שיף סויטהערן קראס איז ארויסנעפאהרען פון ריע דע זשענייראי ברא־זיליען דעם 1טען סעפטעמבער 1926 און דער חיים הירש לענגער איז נעווענזען דארט אויפ'ן שיף באהאלטען אין דעם לינינג־רום. און די שיף „סויטהערן קראס" איז אב־נעפאהרען נאך יונייטער סטייטס אוו אמעריקא, און דער חיים הירש לענגער איז זייט דאמאלס פארשווינדען נע־ווארען. האבען מיר ווייטער אויסנעפונען דאס שולץ איז ארונטער פונ'ס שיף און לענגער ווייסט מען ניט וואו ער איז אהיננעקומען, האבען מיר ווייטער נעזוכט און אויס־נעפונען דאס דוד שולץ איז פון דער שטאדט רינא און האט זיך נערופען אין רינא דוד שוב, און ער האט דארט א מוטער, האבען מיר פארלאנגט פון די רבנים אין רינא דאס זיי זאלען אויספארשען בייא דער מוטער פון דעם דוד שולץ ארט שוב, און די רבנים האבען מאיים נעווען אויף די מוטער און זי באשוואהרען מיט א שבועה אבער די מוטער האט נעענטפערט דאס זי ווייסט ניט פון איהר זוהן דוד שוין צוויי יאהר. מיר האבען נעבעטען בייא די פאסטפארוואלטונג דאס מען זאל פארהאלטען אלע ברייף וואס קומען צו די מוטער פון איהר זוהן דוד שולץ, אבער עס איז נעווענזען אהן א רעזולטאט. דערווייל האבען

איהם, דעם דוד שולץ, נעווכט פריוואט דעטעקטיוום אבער אויך אזהן א רעזולטאט. מיר האבען אויך חוקר ודורש נעווען אין בראזיליען און אייגער האט נעווארט ווען שולץ ווט צוריקקומען נאך בראזיליען וועט ער איהם אויך ארויסשמוגלען נאך די יונייטעד סטייטס אוו אמעריקע. ווען די שיף „סויטהערן קראס" איז צוריקגעקומען נאך בראזיליען האט דיעזער מאן נעזוכט דעם שולץ האט איהם א מאטראז נעזאגט דאס שולץ וועסט מעהר ניט זעהן. דיעזער מאן האט אויך געשריבען א בריף צו זיין כלה דא אהער אין ניו יארק, דאס אייגער א חיים הירש לעננער איז נעפאהרען דעם 1טען סעפטעמבער 1926 נאך נויארק צו זיינע עלטערן 25 לואים סטריט, וועסט דו קענען הערען פון לעננער א גרוס פון מיר. אזוי ווי מיר האבען נעזעהן דאס עס איז שווער אויסצונעפינען דעם דוד שולץ האט זיך א קאמיטע פון דרך הרבנים נעווענדעט צום יונייטעד סטייטס דיסטריקט אטוירני און דער אסיסטענט דיסטריקט אטוירני מר. מינצער האט עמפפאנגען די קאמיטע און נאכהער ווי ער האט אויסגעהערט די גאנצע נעשיכטע און מען האט איהם איבערגעגעבען די פתאסאגראפיעס פון שולץ און לעננער האט אונז מר. מינצער פארשפראכען צו זוכען דעם דוד שולץ און אויסנעפינען ווען מיט לעננער איז נעשעהן. מיר האבען אויך ווייטער די זאך ניט אבגעאלזט און ווייטער חוקר ודורש נעווען, האבען מיר אויסגעפונען דאס צוויי פאריערס ווען האבען זייער שאף אין די 29טע סטריט נויארק, ווייסען וואו לעננער איז פארשוואונדען נעווארען, וויייל שולץ איז ביי זיי נעווען נאך דער מעשה און זיי פארצאהלט די גאנצע נעשיכטע. האט א קאמיטע רבנים באזוכט די פאריער און אויסגעפונען דאס שולץ איז ביי זיי נעווען נאכדעם ווי די שיף סויטהערן קראס, וואו לעננער איז נעווען באהאלטען אין לינינג רום, איז אנגעקומען אינם האפען האבאקען ניו דזשוירזי, אונגעפעהר 10 טעג דערנאך איז שולץ צו זיי נעקומען און האט זיי דערצאהלט דאס דער לעננער איז נעשטארבען אויף דער שיף און נאכהער האט ער מיט הילף פון מאטראזען איהם אריינגעווארפען אין ים אריין ווי אינ'ם נבירת עדות איז באשריבען. וו"ל הנבירת עדות:

במותב תלתא כחדא הוינא נחנא בית דין דחתימו לתתא ברביעי בשבת שבעה ועשרים יום לירח טבת שנת חמשת אלפים ושש מאות ושמנים ותשע לבריאת העולם למנין שאנו מנין כאן בעיר נעוויארק דמתקריא נוא יארק, בדבר הענונה הענטשא בת יהודה המכונה ליבש למשפחת פוינעל הנכתב אלינו מהרבנים דווארשא במדינת פוילין שלא נודע לה מבעלה חיים צבי דמתקריא חיים הירש בן אברהם למשפחת לעננער שנסע ממדינת פוילין למדינת בראזיליען ומשם לארצות הברית דאמעריקא, ואתא לקדמנא הער יוסף חיים המכונה דזשאזעף בן אליעזר והעיד לפנינו בתורת עדות באם לא יניד ונשא עונו בזה הלשון:

וועגען דעם פארשוואונדענעם יונגען־מאן וואס שולץ וועלכער איז פון דער שטאדט רינא וועלט נעזוכט פון דעטעקטיוום, וויייל שולץ האט נעזאלט אריבערשמוגלען דיעזען יונגען־מאן און האט איהם ארויפגענומען אויף די שיף און דער יונגערמאן איז פארשוואונדען נעווארען, קען איך אייך איבערגעבען וואס שולץ האט פאר מיר נעזאגט, א וואר אדער צעהן טעג דערנאך ווי די שיף אויף וועלכער שולץ איז נעווען א לינען־קיפער (דאס הייסט, ער האט באזארגט די שיף מיט וועש־זאכען ווי ליינטיכער א. ז. ו.) איז אריינגעקומען אין האפען האבאקען ניו דזשוירזי, איז שולץ אריינגעקומען צו מיר אין שאף (ד. ה. א פאבריק) ביינאכט 6—7 אזיינער אין אוועגט, האב איך איהם, שולצען נעפרעגט פאר וואס זוכען דיך די דעטעקטיוום ביי באסנער'ן? (באסנער איז א לאנדסמאן פון שולץ) האט ער מיר דערצאהלט די גאנצע נעשיכטע, דאס דער יונגערמאן וועגען וועדלכען מען זוכט איהם האט ער אין והוא, שולץ חכנים את האיש הנעלם (היינו חיים הירש הנ"ל כי אינם זוכרים שם המת והנטבע רק יודעים כי זה הוא האיש אשר שולץ אמר כי מת והשליכוהו לתוך הים כאשר יאמר להלן) אל האניה „סויטהערן קראס" ביום הנ"ל היינו 1־טען סעפטעמבער 1926 להובילהו בנגיבה לארצות הברית דאמעריקא, ואמר לו להעד יהודה הנ"ל האיש שולץ הנ"ל שבהיות האני' דרך כ' ימים עוד לארצות הברית דאמעריקא, נכנס להחדר הצר שבו הטמין את עצמו היונגערמאן המת והנטבע (היינו חיים הירש הנ"ל) ומצאוהו מת, והתיישב עם המלח שעזר לו בדבר הזה מה לעשות, והסכימו להשליכו לתוך הים, ובלילה תפרו ביחד שני שקים ונתנו את המת לתוך השק ונם הניחו אבנים לתוך השק כדי להכביד ולא יצפה על פני המים, ולאחר שקשרו את השק השליכו את המת לתוך הים והאיש שולץ לאחר שנודע לו כי שוטרי חרש מחפשים אותו נמלט ונעלם ועקבותיו לא נודעו. כה העיד בפנינו בית דין חתומי מטה הער יהודה המכונה ליבש בן פישל, ומה ששמענו כתבנו וחתמנו.

נאום יעקב בן דובער איסקאלסקי רב בפה
נאום אפרים פישל נייטאן, החופ"ק
ונאום אהרן הלוי דימס, החופ"ק

במותב תלתא כחדא הוינא נחנא בית דין דחתימו לתתא בששי בשבת תשעה ועשרים יום לירח טבת שנת חמשת אלפים ושש מאות ושמנים ותשע לבריאת העולם למנין שאנו מנין כאן בעויארק דמתקריא נואיארק בדבר הענונה הענטשא בת יהודה המכונה ליבש למשפחת פוינעל הנכתב אלינו מהרבנים דווארשא פוילין שלא נודע לה מבעלה חיים צבי דמתקריא חיים הירש בן אברהם למשפחת לעננער שנסע מפוילין למדינת בראזיליען ומשם לארצות הברית דאמעריקא ואתא לקדמנא הער יוסף חיים המכונה דזשאזעף בן אליעזר והעיד לפנינו בתורת עדות באם לא יניד ונשא עונו בזה הלשון:

וועגען דעם פארשוואונדענעם יונגען־מאן וואס שולץ וועלכער איז פון דער שטאדט רינא וועלט נעזוכט פון דעטעקטיוום, וויייל שולץ האט נעזאלט אריבערשמוגלען דיעזען יונגען־מאן און האט איהם ארויפגענומען אויף די שיף און דער יונגערמאן איז פארשוואונדען נעווארען, קען איך אייך איבערגעבען וואס שולץ האט פאר מיר נעזאגט, א וואר אדער צעהן טעג דערנאך ווי די שיף אויף וועלכער שולץ איז נעווען א לינען־קיפער (דאס הייסט, ער האט באזארגט די שיף מיט וועש־זאכען ווי ליינטיכער א. ז. ו.) איז אריינגעקומען אין האפען האבאקען ניו דזשוירזי, איז שולץ אריינגעקומען צו מיר אין שאף (ד. ה. א פאבריק) ביינאכט 6—7 אזיינער אין אוועגט, האב איך איהם, שולצען נעפרעגט פאר וואס זוכען דיך די דעטעקטיוום ביי באסנער'ן? (באסנער איז א לאנדסמאן פון שולץ) האט ער מיר דערצאהלט די גאנצע נעשיכטע, דאס דער יונגערמאן וועגען וועדלכען מען זוכט איהם האט ער אין

בראזיליען אין די שוף באהאלטען אינ'ם לינינג־רום (ד. ה. אין דעם צימער וואו די וועש ליגט), ער האט דעם יוננעז־מאן פארשטעקט אין דיעזען רום און ער פלעגט איהם אלע מאל ארונטערטראגען סענדוויטשעס (ד. ה. ברויט מיט פלייש אדער מיט עפעס אנדערס) און א צוויי טעג בעפאר די שוף איז ארריינגעקומען אין האפען אין האבאקען ניו דזשוירזי איז דיעזער יוננער־מאן דערשטיקט נעווארען. ער, שולץ, האט באלד נערופען א דאקטאר פון די שוף, האט דער דאקטער נעזאגט דאס ער קען נאר ניט טאן וויל דער יוננער־מאן איז שוין טויט. האט ער, שולץ, נענומען בייגאכט נאך צוויי מאטראזען און זיי האבען צונויפגענייט צוויי זעק, וויל דער יוננערמאן איז נעווען א הויכער, און זיי האבען ארריינגעלייגט דעם טויטען יוננעז־מאן אין דעם זעק ארריין און איהם ארריינגעווארפען אין ים ארריין. זיי האבען ארריינגעלייגט שטיינער אין זעק ארריין עס זאל ארונטערשווערען, כדי עס זאל ניט קענען ארויפשווימען אויף דעם וואסער. שולץ האט נעזאגט דאס ער האט זיך דאס נענומען צום הארצען און איז דאדורך קראנק נעווארען אויף די שוף. שולץ האט אויך נעזאגט דאס אין ריע דע זשעניער בראזיליען פוון־וואנען די שוף איז אוועקגענאנגען נאך די יונייטער סטייטס אוו אמעריקע, כדי מען זאל דיעזען יוננעז־מאן ארויפלאזען אויף די שוף האט מען דעם יוננעז־מאן נענעבען א בוקעט מיט בלומען, עס זאל הייסען דאס ער טראגט פאר וועמען א פרעזענט און דאדורך, האט מען איהם ארויפגעלאזט אויף די שוף, און ער, שולץ, האט איהם באלד באהאלטען אינ'ם לינינג־רום און דערנאך האט פאסירט דאס וואס איך האב פריהער ערצעהלט דאס דער דערטרונקענער יוננער־מאן איז דערשטיקט נעווארען און זיי האבען איהם דערנאך אריינגעווארפען אין ים אריין.

כה העיד בפניגו בית דין חתומי מטה הער יוסף חיים המכונה רושאזעף בן אליעזר, ומה ששמענו כתבנו וחתמנו.

נאום אפרים פישל נייפאן, החופ"ק
ונאום אהרן הלוי דימס, החופ"ק
ומאום אהרן זלאטאוויץ החופק ברוקלין.

מיט הונדערטע קייסעס זענען מיר נאך באשעפטיגט און מיר האפען אי"ה בקרוב צו סעטלען דיעזע קייסעס.

נייע ליסטעס פון אומגליקליכע ענונות פון רומעניען, רוסלאנד, פוילין, אונגארן און ארץ ישראל זענען דיעזען מאנאט ערהאלטען נעווארען אין אונזער אפיס, און בעזה"י האפען מיר, דאס מיר וועלען קענען העלפען די עלענדע ענונות.

דיעזע הייליגע ארבייט פאדערט נרויסע הוצאות און מיר בעטען די רבנים בפרט און אלע אידען בכלל, דאס זיי זאלען רחמנות האבען אויף דיעזע פארלאזענע פרויען און קינדער און העלפען שאפען דעם נויטיגען פאנד לתקנת ענונות וואס איז נוגע להצלת אלפי נפשות בנות ישראל.

די בריף וואס קומען אריין פון די ענונות זיינען פשוט דורכנעווייקט מיט בלוטיגע טרעהרען און עס רייסט דאס הארץ השי"ת ירחם, ע"כ בעטען מיר נאך אמאל אלע רבנים און מנדבים, **העלפט דיעזע מויזענדע ענונות!** און איהר קענט זי העלפען מיט דעם וואס איהר וועט העלפען שאפען דעם נויטיגען פאנד פאר תקנת ענונות. און מיר האפען דאס אלע רבנים און מנדבים וועלען זיך שוין יעצט אנרופען און אונז העלפען אין דער הייליגער נרויסער ארבייט לטובת הענונות האומללות, ובזכות זה וועט אונז השי"ת העלפען בכ"ט ברוחניות ובנשמיות און מיט א ישועה כללית בב"א.

פאלענדע פערזאנען האבען ביינעשטייערט זייערע נדבות פאר דעם תקנת ענונות:

האדמו"ר הרב ר' יהושע העשל ראבינאוויץ, מאנאסטרישצער רבי, ברוקלין נ. י., 3.00; הרב ר' ניסן מארקעל, בופלא, נ. י., 3.00; הרב ר' ישראל קליין, בראנקס, נ. י., 2.00; הרב נרינשטיין, סויט בענד אינד., 2.10; הרב הורוויץ, ביהכ"נ עטרת ישראל, באסטאן מאסס., 2.00; נאסף על ידי הרב ר' זכרי' זאקס, קליוולאנד, 10.00; מהנדיב המפורסם ר' אברהם מייערס, ברוקלין נ. י., 20.00; כשר סאנשיין ביסקוטס קאמפ., לאנג איילאנד, נ. י., 5.00; פ. סטיהמער"ס עס קאמפ. בעקערי, ברוקלין, נ. י., 10.00.

פאלגענדע פערזאנען ווערען נעזוכט וועלכע האבען פאדלאזען זייערע פרויען און קינדער אין יורפא, ווער עס וויסט וועגען זיי, ווערט נעבעטען צו לאזען וויסען אין אונזער אפיס:

1) אברהם אבא בן דוב נאלר, מכפר סוויטשין, סמוך לעיר קיסלין, בן ל"א שנה, עזב את אשתו אסתר בת יוסף חארדאל, בשנת תרע"ד ונסע לקאנארא ובשנת תרפ"ד נסע לאמעריקא לעיר פאעבלאה וזה יותר משני שנים שלא נודע עקבותיו אי' הוא.

2) יצחק בן יונה קליין, מטארטשין, בן נ"ה שנה, עזב את אשתו ובניו בשנת תר"ע ונסע לאמעריקא לנויארק ובנר באשתו ובניו ולא כתב להם מאומה, מצב אשתו ובניו הוא מר מאד, כי כל העת לא שלח להם מאומה על פרנסתם.

3) פייבל זלמן צעסלער בן ל"ח שנה, מאלקעניקי, פלך ווילנא בן אלי', בשנת תרע"נ עזב את אשתו ובתו ונסע לנויארק, ומשנת תרע"ז נסתם ממנו כל חזון. מצב אשתו ובתו הוא נורא, וכבר בתו באה בשנים, וא"א להשתדל מחמת ענים, כי אין להם מקור חיונה.

3) חנן בן אפרים זלמן שטיינבערג, בן נ"ה שנה. נסע לאמעריקא בשנת תרס"ח. בשנת תר"פ נירש את אשתו והבטיח ליתן לנ' בנותיו על נדוניא ולא קיים הבטחתו וכבר הניעו לפרקן ואין להם על נדוניא והוצאות החתונה.

5) שמואל ווינער, עזב את אשתו ובניו בשנת תרע"ב, ונסע לאמעריקא ובכל עת לא שמעו מאתו כאומה. מצבם הוא נורא, כי בן אחד הוא חולה מוטל על ערש דוי ואין להם מקום פרנסה.

שאלה: חשובה לקוראי „דגל ישראל"

א

תרמב"ם וחרע"ב בפירוש המשנה רפ"ג דיבמות פירשו דר' ד"ש במקום ב"ח אינה משנה דווקא במקום דב"ש לקולא, ע"ש, וזהו נגד סוגיא מפורשת בביצה י"א ע"ב ב"ש לחומרא ע"ש?!

ב

המשנה למלך כתב בפ"י מהלכות גירושין דלמעם תרמב"ם רמש"ח אסורה לראשון שמא יאמרו גירש זה ונשא זה, א"כ אם זינתה מחמת טעות דלא שייך לומר כן טותרת לחזור לראשון ע"ש. והדבר תוא תוא באמת פלא גדול, דנתי שלא יאמרו שגירשה תא ס"ם פרוצה תיא וכמ"ש רש"י גיטין פ"א ע"ב מ"ם יאמרו שזינתה ברצון דתא העולם א"י שתית טעות בדבר ולפי דברי תמל"ם תג"ל איך יובן סוגית תגמרא בגיטין שם דשריך נשאו אין זינו לא לימא תתוי תיובתא דרב תמנונא ור' ומאי קושיא תא רת"ם מיירי שזנתה ברצון ותגמרא תא קאי תתם לפי טעם דשכא אמרו וכפירש"י שם וגם כן לא שייך טעמא דמיתלפא באשה שתלך בעלת למדינת תים, דתא תתם גופא שריא אם זנתה בטעות לפי דבריו ז"ל, וגם כל התוספים תסכימו דזינתה בטעות אסורה וכמ"ש בר"ם קע"ת, ועיין ב"ש שם, והלא זתו באמת פלא גדול.

קוראי ת„דגל" מתבקשים בזה לשלוח את תשובותיתם.

הרב שמריהו ליב הורוויץ.

מודעה!

עם זיינען שוין ערהאלטען געווארען א באגרענעצטער צאהל פון די חיבורים פון הרב הגאון הגדול המפורסם

מרן ר' שמחה זצ"ל

פון דווינסק

אלע 4 חלקים קאסטען 10 דאלער.

מיט באשטעלונגען זיך צו ווענדען צו דעם תלמיד מובהק פון דעם גרויסען גאון, הרב הגאון המפורסם ר' שלום ברוך מרייזין שליט"א אבר"ק פליינפיעלד, נ. דוש. 112 פליינפיעלד עוועניו, אדער צום דגל הרבנים דאמעריקא 198 איסט בראדווי, ניו יארק. וכל הקודם זכה.

מודעה!

יעדער נעמיינדע אין לאנד, ווא"ם ברויכט א משרת בקודש, ווי א רב אדער א שוחט, זאל זיך ווענדען צום „דגל הרבנים". מיר ווילען אייך רעקאמענדירען דעם ריכטיגען פערזאן, ווא"ם ער ווערט אייך צופרידען שטעלען בכל המעלות.

דגל הרבנים דאמעריקא

198 איסט בראדווי, ניו יארק.

עם איז נאך פאראן צו באקומען דעם ספר

„תרי"ג מצוות"

כולל הלכה ודרוש

א צ ל

הרב חמחבר, כפי האדרעסע:

RABBI J. ESKOLSKY

256 E. Broadway New York, N. Y.

יאכלו ענוים וישבעו!

אלע ארטאדאקסישע אידען פראווען זייערע שמחות אין שהנעם באקוועמען

סענעט מענשאן האל

2002 קרעסטאן עוועניו, בראנקס, נ. י.

די מאכלים דארט זענען כשר בתכלית הכשרות אף למהדרין מן המהדרין, ווייל דער פלאץ שטעהט אונטער דער השגחה פון הרב הגאון המפורסם ר' שאול ביק שליט"א

דער פלאץ איז אויסגעשטאטט לויט די לעצטע מאדערנע אייניריכטונגען און די מאכלים ווערען צוגעגרייט פון ספעציאליסטען אין דעם פאך. ארענטליכע באהאנדלונג גאראנטירט.

THE SENATE 2002 CRESTON AVE., BRONX, N. Y.

אריאם פרעס, 54 קאנאל סטריט, ניו יארק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by : The Federation of Orthodox Rabbis of America, 198 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York. N. Y., under the act of March 3, 1879".

Volume III, No. 2.	ניו יארק, אדר א', תרפ"ט	דריטער יאהרגאנג. נומער 2.
Subscription Price $2.00 a Year	FEBRUARY, 1929	סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

דזשוינט דיסטריביושאן קאמיטע

יעדער רב און אידישער כלל טהוער האט באקומען יעצט אן אפענע אנפראגע פון פארזיצענדען פון דזשוינט דיסטריביושאן קאמיטע, אויב עס איז ראטהזאם און נויטיג, אז דיזע קאמיטע זאל אונטערנעהמען א נייעם קאמפיין פאר ווייטערדיגע הילפס־ארבייט, צו אונזערע געפלאנטע אידען, אדער דער נאר־וואס געשלאסענער 3 יעהרליכער קאמפיין זאל זיין דער לעצטער?

מיר זיינען זיכער דאס יעדער כלל ארבייטער, וואס וויס פון דער גרויסער הילפיגער ארבייט וואס דער „דזשוינט" האט געטאן ביז יעצט, וועט ענטפערען מיט א פאזיטיוען „יע" אויף דיזער פראגע, וויל אויב אייניגע וואונדען זענען פארהיילט געווארען דורך דער הילף פון דזשוינט, איז אבער נאך געבליבען פיעלע אנדערע וואונדען וואס דארפען נאך געהיילט ווערען, פארקהרט, אנדערע צייטווייליגע פארצויגענע וואונדען זיינען צוריק געפענט געווארען און מוזען האבען נאך מעהר הילפע זיי צו קורירען. די לאגע פון אונזערע ברידער אין מאנכע נעגענדען פון יוראפ, איז לעצטענס פארערגערט געווארען צום שלעכטען. פיעלע קאנסטרוקטיווע ארבייט דארף נאך געטאהן ווערען. די צעהנדליגע טויזענדע יתומים, וועלכע געפינען זיך אין יתומים־אנשטאלטען געגרינדעט פון דזשוינט, זענען נאך ניט אויפגעוואקסען נעווארען אזוי גרויס, אז זיי זאלען זיך אליין קענען העלפען. די קליין העלפער זענען נאך ניט גענוג צו זיך זיי זאלען זיך קענען באגעהן אהן ליי־קאסעס, און טאקע מיט גרעסערע הלוואות. אויף דעם מעריזיניישען געביט ברויכען זיי, אודאי און אודאי הילף פון דרויסען.

די רבנים און אידישע חינוך פארשטעהער דארפען אודאי וויסען דאס דער גרעסטער טהייל פון תורה וחינוך אינסטיטושאנס וועלען חרוב ווערען אין גאנצען אהן דער הילף פון דזשוינט דיסטריביושאן קאמיטע, וועלכע האט געגעבען די גרעסטע הילף צו דיעזע מוסדות אין אלע וועלט טיילען, און וויפיעל הילפ־ארגאניזאציעס מיר זאלען באשאפען, וועלען מיר ניט קענען העלפען אזוי פיעל, וויפיעל דער דזשוינט וועט קענען אויפטאהן. ווי פיעל דארפען דאס די זקני וגדולי הדור, קומען צו אונז, און ארבייטען בשפלות הגוף והנפש כדי צו שאפען עטוואס הילף פאר די תורה צענטערן אין איראפא וארץ ישראל? וועו די דזשאינט האט עקזיסטירט האבען זיי דאס ניט געדארפט טאהן! זיי האבען באקומען די אמעריקאנער שטיצע בדרך כבוד און אויסגעהאלטען געווארען.

יעדער רב אין זיין שטאדט און נעגענד, דארף ענטפערען די אנפראגע פון דזשוינט, אז א וויטערער קאמפיין מוז אנגעפיהרט ווערען דורך איהם צווישען די אמעריקאנער אידען, אז ער זאל וויטער קענען טאהן זיין ארבייט, און דערפילען דעם וואונש און די בקשות וואס נרייכען צו אונז מעבר לים. ניט נאר דער רב אליין, נאר ער זאל זעהן אויך פועלן אויף די רייכע און כלל עסקנים פון זיין נעגענד, זיי זאלען פארלאנגען פון דזשוינט, ער זאל וויטער פונקציאנירען, און זאל דער־פיהרען זיין אויפגאבע צום תכלית השלימות.

פון ארץ ישראל איז געמעלדעט געווארען, דאס דאר־טען איז נעמאכט געווארען אנשטרענגונגען, צו ווירקען, דאס דער דזשוינט פון אמעריקע זאל אויף וויטער אנ־פיהרען זיין הילפיגע אויפגאבע. לאמיר דא פון דאנען, אויך דאס זעלבע טאהן. דער דזשוינט דארף פארווארפען ווערען מיט טויזענדער ענטפערס, אז דאס אמעריקאנער אידישע פובליקום פארלאנגט דורך אויס ער זאל אנגעהן וויטער מיט זיין ארבייט, און באשליסען א וויטערדיגען קאמפיין, און טאקע פארשפרעכען דעם דזשוינט, אז מען וועט העלפען אין דער ארבייט.

ווער נאך ווי מיר, אריבערגעקומענע פון יענער זייט ים, און וואס געדענקען די לאגע פון אונזערע ברידער,

אפילו אין פאר־מלחמה צייטען, דארפען זיך אנשטרענגען מיט אונזער גאנצער ענערגיע צו העלפען אונזערע אומ־גליקליכע ברידער, בפרט יעצט נאך דער ועלט־מלחמה, איז אין פיעלע נענענדען די אידישע לאגע ממש ער הדיומא התחתונה, און די אידען נעפינען זיך אין זעהר א שוועדען מצב בנשמיות און בפרט ברוחניות, דארפען מיר אודאי אנוועגדען אונזערע קרעפטען, אז עס זאל נע־שיקט ווערען הילפע פון דאנען.

יעדער איד דארף דאס נעהמען אין אכט, און זעהן מיטצוהעלפען, אז די האפענונג פון אונזערע ברידער זאל ניט אויסגעלאשען ווערען. און די האפענונג פון אונזערע ברידער איז: די דזשוינט דיסטריבוישאן קאמיטע — לאמיר פארערען און העלפען איהר.

ניו יארק ניט, באסטאן יע ?

ווער נעדענקט ניט מיט א פאר יאהר צוריק בעפאר, דעם שטורעם, וואס נעוויסע רבנים האבען אויפנעהויבען נעגען דעם פיעל באוואוסטען רב, הרב הגאון ר' רפאל מרדכי בארישאנסקי, ועז"ע איז נאך נעווען רב אין בראנקס, וואו ער האט איינגעארדענט דעם „בוטשער אסאסיאיישאן" פון בראנקס: אז די כשרות זאל איינ־געארדענט ווערען מיט דער הילף פון די בוטשערס אליין, און אז די אסאסיאיישאן זאל ניט ארייננעהמען קיין בוטשער מיטגליער סיידען ער זאל האבען א שטרענגע השגחה, אדער ער זאל אליין זיין א מחזק בכשרות. דאכט זיך זעהר נוטע תקנות, אבער נעוויסע רבנים האבען נעשטורעמט נעגען איהם, און האבען נע'טענה'ט, אז א רב אדער אן ארגאניזאציע פון רבנים טאהר ניט האבען קיין פארבינדונג מיט בוטשערס בנוגע כשרות, און עס טאהר ניט זיין קיינע אפמאכונגען צווישען זיי, וויל אויב די בוטשערס וועלען האבען צו זאגען וועגען השגחה, מיינט דאך דאס, אז מען ניט איבער די נאנצע השגחה אין זייערע הענד, און דער רב איז מעהר ניט ווי אן אונטער־נעארדענטער ביי זיי, וואס מוז פאלגען זייערע באשליסע.

מיר ערעען דא יעצט ניט צי די רבנים זיינען נעווען נערעכט מיט זייער טענה נעגען אזא נרויסען רב, און זייער דאמאלסדינער אויסדריק „בוטשער רב" איז נעווען ניט בארעכטיגט, וויל דאס איז בשום אופן ניט קיין ננאי, צו זיין א רב ביי איינינג הונדערט אנשטענדינע בעלי בתים וואס זייערע נעשעפט איז פלייש ביזנעס, נאר מיר ווילען וויסען די לאנק פון די רבנים, אויב אין בראנקס טאהר אזא זאך ניט פאסירען, פאר וואס מעג דאס פארקומען אין באסטאן? און פון וועמען? — טאקי דורך די זעלבע רבנים, וואס זיינען דאן נעווען נענען! רבנים דארפען אויך זיין קאנסעקווענט און אויסנעהאלטען.

אין באסטאן איז יעצט נענרינדעט נעווארען א בוטשער אססאסיאיישאן, וועלכע ניט ארוים תעודות צו זייערע מיטגלידער, אויף וועלכע עס איז נעשריבען: „בשר כשר בהכשר הרבנים דמאסס.", און דאס מיינט דער וער הרבנים פון סטייט מאסאטשוסעטס. און ווי מען זאגט פון זיכערע קוועלען, איז ביי זיי אפנעמאכט צווישען זיך, אז מען זאל איינע די אנדערע העלפען נענענזייטיג, אויף אזא אופן ווי אין בראנקס, און דאס איז נעמאכט נעווארען שלא בידיעת הרב הגאון רא"א קרינער, דער אנערקענטסטער רב אין באסטאן.

פרענט זיך די פראגע, פאר וואס מעג באסטאן דאס וואס די בראנקס טאר ניט? מיר מיינען ניט חס ושלום אנצוגרייפען אפילו איינעם פון ועד הרבנים דמאסא־טשוסעטס, וויל זייער כבוד איז ביי אונז טהייער, אבער די פראגע איז אונז נעשטעלט נעווארען, און מיט רעכט. עס איז ניט קיין תירוץ, וויל א רבים איז ניט נלייך צו א יחיד! וויל אויב אזוי, האט מען דאך אין די בראנקס, אויך נעדארפט פארערען, אז דער רב זאל מצרף זיין צו זיך נאך איינינג רבנים! און דא אין באסטאן, זיינען דאך אויך מעהר ניטא ווי נאר איינינג רבנים. אויב צום ער באלאנגען נאך מעהר רבנים, ווי וואוסטער, האליאק, בראקטאן און נאך, וועלען זיי דאך ניט קומען נאך באס־טאן צו קאנפערירען מיט די בוטשערס, בלייבט דאך מעהר ניט ווי די איינינג באסטאנער רבנים, איז דאך באסטאן ניט אנדערש פון בראנקס.

נעווענהליך פארשטעהען מיר די טיעפע כוונות פון דיעזען קאמביניישאן, אז דא איז פארבונדען שלאכט־הייזער, טשיקאן־מארקעטס, וואס כדרך העולם מורמעלט איינער אויף דעם צווייטען, און אויב עס איז דארטען פארען א סטייט רעגולייישאן, אז מען מוז קלאפען דער בהמה אין קאפ לאחר שחיטה, איז ביי מיר אין שטאדט מעג מען, אבער ביי דעם צווייטען רב אין שטאדט טאהר מען ניט, און נאך אזעלכע זאכען, אבער דער פשוט'ער עולם פרענט טאקע אויף דעם מורמלעריי אליין, וואהרום ואל ניט זיין איין ארדענונג אין אלע ענינים, וואס באל־אנגען צו כשרות, אז עס זאל אזוי פיעל ניט בולט זיין די כוונה פון „אין רב נבנה אלא מחורבנו של חבירו"? און עם־הארץ איז טאקי א סתם מקשן, אבער אמאל פרענט א פשוט'ער איד א פראגע וואס פיעלע תלמידי חכמים קענען ניט פארענטפערען.

מיר שרייבען דיעזעם, כדי עס זאל ניט ארויסקומען פון דיעזער באסטאנער עובדא קיין מחלוקת, ווי עס איז פאר־נעקומען אין בראנקס, וואס האט נעבראכט שאנדע אויף די בראנקסער רבנות אין אלנעמיין.

די אייגענע ישיבות און תלמוד תורות

אלע ניבען צו, אז דער מצב פון כמעט אלע ישיבות אין תלמוד־תורות אין נרייטער ניו יארק נעפינען זיך אין א קאטאסטראפאלען צושטאנד. דער וועה־נעשרעה הערט זיך פון אלע ווינקעלער פון ניו יארק, און יערע־רע סטראשעט, אז זי וועט זיך באלד צומאכען, אויב זי וועט ניט קרינען באלדינע הילף; און יעדער איד פערשטעהט און פיהלט, וואס פאר אן אומגליק עס קען

ארויסקומען פון דעם צוקינפטיגען יודענטהום, וועלן עס זאלען זיך חס ושלום צומאכען אפילו א קליינער טייל פון די תלמוד תורות. וויבל וועלן אפילו אלע ישיבות קטנות ותלמוד תורות זיינען אפען, לערנען אין זיי ניט קיין צעהנטעל טייל פון די אידישע קינדער, און וועלן דיעזער קלייגער טייל קינדער וועט אויך צוגענומען ווערן פון תנ"ך און גמרא, ביי וואס וועלען מיר בלייבען. די מחלה מיט איהרע נעפאהרען וויסען מיר. וועגען די סיבות וואס האבען נעבראכט די מחלה, איז פאראן פערשיידענע מיינונגען, און פון אלע מיינונגען איז דער שלום, אז אין דער איסט סייד איז די סיבה, וואס דער איינגערער דור וואס האט קינדער און קען בעצאהלען שכר־למוד, האט ארויסגעמופט, און די וואס זיינען נעבליבען זיינען ניט אימשטאנד צו בעצאהלען שכר־למוד, און דער פראצענט פון אומזיסטע תלמידים איז זעהר גרויס געווארען. אין בראנזוויל האבען זיך די תלמוד־תורות פערמאסטען איינע מיט די אנדערע אין כחות, און אויב איינע האט בעקומען א נרויסען בעל מחנך פאר איהר פרינציפאל, האט זי פערשלונגען פיעלע תלמידים פון אנדערע ישיבות פון איהר נענענד. אין בראנקס שיקען נאר ניט די יונגע עלטערען זייערע קינדער אין תלמוד תורות, און די וואס שיקען יא, זיינען זיי מהדר בעסער צו שיקען זייערע קינדער אין אזעלכע תלמוד־תורות, וואס זיי דיינקען, אז זייערע קינדער וועלען האבען א בעסערען חנוך. און אזוי וויטערדינע סיבות פאר יעדען נענענד בעזונדער. וואס די סיבות זאלען אפילו זיין — די איינצינע זאך איז, אז זייער הכנסה איז פערקלענערט נעוואָרען און דאס האלט ניט אויס מיט די פערנרעסערטע הוצאות.

אויב די דיאגנאזען פון צושטאנד פערשטעהען אלע גלייך, איז אבער די מיינונגען וועגען דער מעריצין פערשיידען, און יעדער דאקטאר און פערזארגער שלאגט פאר אן אנדער מיטעל צו דער מחלה. פערזארגער זיינען פאראן פיעל, און לויט זייער צאהל, איז די צאהל פון די פארגעשלאגענע מעריצינען.

קומט די אגודת הרבנים און זאגט, אז די וועט שוין פערזארגען די תלמוד תורות, מיט דעם, וואס זי וועט ארויסלאזען א קול קורא, און עס וועט רעגענען מיט נעלד־שטיצע. און דער כנסת הרבנים זאגט, אז מען דארף ארויפלייגען א טעקס אויף די אידישע טשיקען־עסער, יערערער זאל צאהלען דריי סענט פון א נע'שחט'ענע עוף. דער וער הרבנים פרובירט דעם מעריצין צו שיקען טעלעגראמעס צו יערען רב און מטיף, אז ער זאל מאכען אן אפיעל אין זיין שוהל. — און וועה איז צו דעם חולה, וועו די דאקטוירים קענען זיך ניט בעשליסען און איינגיגען זיך אויף איין רעצעפט.

דער חולה איז שרעקליך קראנק און קען ניט נעהאלפען וועדען אהן א קאנסיליישאן פון אלע רופאים צוזאמען. אויב יעדער רופא וועט פון זיין אפיס ארויסגעבען זיין מיטעל און ניט אויפריידען זיך צוזאמען מיט א פעראייניגטען מיינונג, דאן וועט די רפואה זיין זיבורא ועקרבא.

אויב די רבנים פארזארגער וויילען באמת העלפען דעם חולה, דארפען זיי מאכען אן אלגעמיינעם קאנפערענץ און אלע זאלען זיך אייניגען אויף איין קורירענדען מיטעל, דאן וועט דאס זיין אן אמת'ע רפואה צו דער שרעקליכער מחלה פון נעלד־זוכט, מיט וואס אלע תלמוד תורות זיינען אנגעשטעקט, און די מחלה וועט זיין קוריבאר, וויבל די מעריצין וועט זיין אויספיהרבאר.

זאל דער נענענשטאנד פון אויסהעלפען די ישיבות, זיין אן אלגעמיינער ביי אלע רבנים; זאלען זיי זיך כאטש פעראייניגען אויף דיעזען נעביעט, און דאן וועט די ישועה פאר די תלמוד תורות קומען שנעל און זיכער.

ענטוישונג

פון בנדעת

די פראגע פון וואורשט פעקטאריעס, וועלכע זייערע בעלי בתים, האבען צוויי־ערלייי פעקטאריעס, א כשרה און א טריפה, נעהט ניט ארונטער פון טאגעס אדרנונג ביי אלע רבנישע אסיפות און קאנווענשאנס. אדרבה פאר די לעצטע צייט איז דיזע פראגע זעהר פארשארפט און פאר־פאלנטערט נעוואָרען, און יעדער יעהרליכע אסיפה פון רבנים ברענגט ארויס מעהר און מעהר דעם מיש־מאש, וואס עס הערשט צוליעב דעם צווישען רבנישע ארגא־ניזאציעס, און צווישען רבנים יחידים.

דיעזען יאהר האט די פראגע אוועקגעשטעלט די רבנים אין זעהר ניט קיין שיהנע לאגע, און עס וועט ברענגען דעם כבוד פון רבנים צו אזא שפל'ער מדרגה— א עס וועט אוממעגליך זיין כדאהר צו אויפהויבען דעם כבוד הרבנות, פון איהר נעזונקענעם מצב.

אלעמען אין דער נאנצער וועלט, איז באקאנט די האנדלונג פון די „אגודת הרבנים" נאכנעפאלגט פון „וער הרבנים דנויארק", בנוגע דיעזער פראגע און אויך פון זייער אנרעסיווער שטעלונג, בנוגע די פאלעסטיין כשר וואורשט פעקטארי, וועלכע די קארפאריישאן האט אויך א טריפה פעקטארי אונטער דעם נאמען „היי נרייד פוד פראדוקט קארפאריישאן". עס האט אויסגעזעהן, אז די רבנים פון די אויבענדערמאנטע ארגאניזאציעס, האבען שוין נעלעזט די פראגע וי וייט זיי באלאנגט, און זענען ארויס נעקומען מיט אן איסור אויף דיעזער פעקטארי, נעגען די אנדערע צוויי רבנים ארגאניזאציאנען, „רנל הרבנים דאמעריקא", ו„כנסת הרבנים" פון וועלכע א בית דין פון פינף נדולי ישראל באמעריקא האט מחיר נעווען על פי דין. די ארטאדאקסישע אידישע וועלט האט זיך

צעמהיילם אין צווייי לאנערקן. אנערקע האבען נעהאלטען מיט די אגודת הרבנים וועד הרבנים. דאנעגען האבען אנערקע נעהאלטען מיט דעם דעל הרבנים ובנסת הרבנים. אבער מיינער האט ניט חושד נעווען, אז די רבנים האבען באהאלטענע מאוס'ע כוונות אין זייערע האנדלונגען, דהיינו, צו פארטיפען מיינונגען און האנדלונגען פאר א נעלד פרייהייט, נאר מען האט נעדענקט אז דא האנדעלט זיך וועגען א מיינונגס־פארשידענהייט אין א דין אדער א תקנה, און יעדער צד האט נעהאט זיינע חסידים און נאכ־פאלגער, ווען האט נעזאגט, אז זיין רבי איז נערעכט.

די מוטיוע האנדלונג פון אגודת הרבנים און וועד הרבנים נעגען דעם פיעל באוואוסטען רב, הרב הג' ר"י איסקאלסקי, פון ניו יארק, וועלכער האט מכשיר נעווען די פאלעסטיין כשר וואורשט פעקטארי, אפנעזעהן ווען די זעלבע קארפארריישאן האט א באזונדערע טריפה פעק־טארי, האט ארויסגעהרסען רעספעקט.

דאס, זעלבע האט הרב איסקאלסקי ארויסגערופען רעספעקט צו זיך מיט זיין מוטהינגער האנדלונג, אז לויט דעם דין איז ער נערעכט, און ער האט נעשטעלט עפענט־ליך די פראגע, אויב די רבנים מיינען באמת לתקנת הכשרות, פאר וואס טשפעט מען זיך נאר צו דער פא־לעסטיין כשר פעקטארי און ניט צו די מעהר ווי צוהן אנדערע פעקטאריעס אויבערן לאנד, וועלכע האבען אויך טריפה פעקטאריעס? דארויף האבען די אויבענדערמאנטע רבנים ארגאניזאציעס נעענטפערט, אז זיי מיינען אלעס באמת, און ווי נאר הרב איסקאלסקי וועט זיך צוריק ציהען, דאן וועלען זיי זיך נעהמען צו די איבערינע פעק־טאריעס פון דעם מיו.

שוין קרוב צו א יאהר, דאס הרב איסקאלסקי האט זיך צוריקגעצויגען פון זיין הכשר, אויף דער פאלעסטיין כשר וואורשט פעקטארי, און דער דעל הרבנים אלס א נאנצעס האט איבערגענומען די השנחה אויף דיזער פעקטארי און דאן אויך, האבען די אנודה מיט'ן וער הרבנים נע־שטורעמט נעגען דיעזע האנדלונג פון דעל הרבנים, און אויך מיט דער זעלבער טענה, אז קוים וועט דיעזע פעק־טארי נעשלאסען ווערען, דאן וועלען זיי זיך נעהמען צו די אנדערע פעקטאריעס פון זעלבען כאראקטער.

ווי ערשטוינט איז דאס ארטהאדאקסישע אידענטהום נעווארען, הערענדיג אז דער וער הרבנים האט ארויסגע־נעבען א נייעם הכשר צו א וואורשט פעקטארי, וועלכע איז אויך באשאפען נעווארען פון די זעלבע וואס האבען נענרינערעט די פאלעסטיין כשר וואורשט פעקטארי, און אז הרב איסקאלסקי האט דאס אויפמערקזאם נעמאכט דורך זיין באוואוסטען בריף „תשובה מאהבה" צו אלע רבנים, האט נאך דער איינענטהימער פון דער אלט־נייער פעקטארי נעהאט די מאוס'ע חוצפה אפצולייקענען דאס. האבען אפשר מאנכע נענלויבט, אז ר' בעלאנגט ניט צו דער זעלבער קארפארריישאן האט אבער די פאלעסטיין פעקטארי זיך צונעמאכט, און האט זיך ארייננעקליבען צו דער אלט־נייער וואורשט פעקטארי. מיט איהר מענע־דזשער, מיט איהרע קלוירקס, מיט איהרע סיילס־לייטע, מיט האק און פאק, וואס יערער בלינדער מענש אפילו, קען זאהן, דאס דיעזע וואורשט פעקטארי איז די זעלבע פון די פריהערדינע בעלי־בתים פון פא־לעסטיין פעקטארי, און דאך שטעהן דארטען די זעלבע משגיחים הרבנים דיקשטיין און פייוועלזאהן. דער לעצטער א מיטגליעד און מנהל פון וער הרבנים, און די אגודת הרבנים מיט דעם וער הרבנים שווייגען און לאזען ניט הערען זייערע שטימען. אפילו דער ראש המחרחרים הרב פעפער, ארבייט משני הצדדים, מיט איין האנד ניט ער א הכשר אויף בראנפמאן'ס כשר וואורשט פעקטארי און זאגט אז נאר דארטען איז כשר, און מיט דער צוויי־טער האנד אלס מעמבער פון וער הרבנים ניט ער א הכשר אויף דיעזער פעקטארי, וועלכע בעלאנגט צו א קאר־פארריישאן וואס האט אויך טריפה פעקטאריעס, און דער נרויסער עולם שטעהט און קוקט מיט עקעלהאפטער בא־וואונדערונג און פרענט, וואס איז דאס? ווי אזוי קענט דער וער הרבנים שיטען זאמר אין די אויגען פון פאלק, מען זאל ניט זעהן זייערע האנדלונגען, און ניט פאר־שטעהן זייערע כוונות פריהער און יעצט? ווי אזוי קע־נען מיר פאלגען זייערע באשליעסע אין אלע רעליגיעזע פראגען, וועו עס זיינען בולט בחוש זייערע הינטער־נע־דאנקען און זייערע נעלד־שטרעבונגען?

נאר מעהר, וועו עס האט נעזאלט אננענומען ווערען ביי דער אגודת הרבנים ועד הפועל מיטינג, אז עס זאל נענעבען ווערען א הכשר אויף דיזער פעקטארי, וויסענדיג צו וועמען עס באלאנגט באמת, וואס דאס איז א באשטימטער פאקט, די סודות פון נאנצען ענין, און די פארהאנדלונגען וועלען אויפנערעקט ווערען, אין א שפעטערדינגען נומער אין דיעזער צייטונג), האט דער וער הרבנים נעשטורעמט נענגן דעם. לאמיר זאגן אז זיי האבען ניט נעמיינט צו פראטעסטירען, וויל זיי וועט פעהלען די יעהרליכע הכנסה פון דער השנחה, נאר זיי האבען טאקע נעמיינט באמת, — פרענט זיך דאך שטאר־קער די קשיא, פאר וואס האבען זיי ניט צוריקנעצויגען זייער הכשר פון דיעזער פעקטארי?

ביי דעם יעהרליכען מיטינג פון וער הרבנים ווערט דערצעהלט, אז אייניגע רבנים האבען אויפנעהויבען א נעשריי וועגען דעם, און עס איז אויסנעקליבען נעווארען זיבען רבנים אונטערצוזוכען צו וועמען עס באלאנגט די אלט־נייע פעקטארי — אין די טענליכע צייטונגען איז ניט אננענעבען נעווארען די נעמען פון די זיבען רבנים — פרענט דער פשוט'ער עולם, צו וואס ברויכט מען 7 אהן נעמען, עס איז דוכט זיך נענוג אנצופרענען מיט א בריף ביי דעם סעקרעטאר וואו סטייט אין אלבאני, וועט אלעם קלאהר ווערען, אדער באנוגענען זיך צו אנפרענען ביי די בעלי בתים פון דער נעווענונער „פאלעסטיין כשר וואורשט פעקטארי", וועלכע וועלען צוליעב זייער ארענט־ליכקייט ניט לייקענען דעם פאקט, דאס די אלט־נייע פ ע ק ט א ר י איז אין אמת'ן זיערע, נאר אונטערנע־וואדענו צום וער הרבנים אונטער א נייעם נאמען.

דאס ארטהאדאקסישע אידענטהום, איז ענטוויקלט פון

דעם גאנצען פלאנטער וועגען די וואורשט פעקטאריעס, וואס די רבנים זענען פארפלאנטערט געוואָרען אין דיעזע פראגע. און קוים וועט נישט צושטאנד קומען א פאר־איינינונג פון אלע רבנים, ארויסצוקומען פון דער מיס־פארשטענדנים בנוגע די פעקטאריעס פון וואורשט, וועט קיין טאלק ניט זיין, אין דער פארלאנגער צוטרוי וואס אידן האבען נשהאט צו זייערע רבנים בנוגע בשרות, וועט מיטשלעפען אנצווועלען דעם צוטרוי צו די ארטהאדאקסישע רבנים אויך אין אנדערע פראגען וואס באלאנגט נאר צו זיי.

אין צווייטען ארטיקעל וועט באלויכטעט וועלען דיעזע פראגע מעהר נרינדליך, מיט שטוינענדע פאקטען.

דער פנקס

די אלגעמיינע אסיפות און וער־הפועל אסיפות פון דגל הרבנים אין חדש שבט האבען זיך אויסגעצייכענט מיט די פערטרעטערשאפט פון חברים, און מיט דעם אינהאלט. די יושבי־ראש ביי דיעזע אסיפות: הרב רפאל מרדכי בארישאנסקי, הרב ר' מענדעלי לאנדא, האבען מיט זייערע וואָרימע רייד אריינגענעבען זעהר פיעל מוט און קוראזש אין אלע חברים, אז מען זאל זיך אי־בערנעבען ענערגיש אויסצופיהרען אלע באשלוסען פון פאהרינג אסיפות, און האבען בעלויכטען די ארבייט, וואס דער דגל הרבנים דארף טאן אויף וויטער; מען זאל זיך ניט אפשרעקען פאר אנדערע רבנים ארגאניזא־ציאנען, וועלכע מאטערען זיך צו אונטערנאבען די יסודות פון דגל הרבנים, און שטערען אונז אין אונזערע פערשיערענע ארבייטען אויף דעם נעביעט פון חזוק היהדות. מיר דארפען אנגעהן מיט אונזער ארבייט, און אונזערע גוטע מעשים זאלען מטפח זיין על פניהם.

• • •

די קאמיטע פון שלום צווישען די רבנים, און די קאמיטע פון סעמעטערי האבען אפגענעבען בעריכטען, און די רבנים: לעדערמאן, כהנא, ניסענבוים, טענע־בוים, ביק, זלאטאוויץ, לערנער, וועריהיימער, נייטמאן, ריזיקאוו, שניידמאן און וויים, האבען זיך בעטיילינט אין די דעבאטען. און עס איז בעשלאסען נעוואָרען, אז דער דגל הרבנים זאל איינגעהן אויף שלום מיט די אי־בערינע ארגאניזאציאנען אין אלעם וואס עס איז נוגע ניו יארק, און אין אלע ענינים זאל מען האנדלען נע־מיינשאפטליך, לטובת הרבנים וחיזוק היהדות. אבער אויף קיין פאל זאל דער דגל הרבנים זיך ניט אויפלייזען, כל זמן עס וועט ניט פערהאנדעלט וועדען מכח א לאנ־דעם רבנים־ארגאניזאציע, וועלכע זאל זיין נעבויט אויף אמת'ע יסודות, מיט אנדערע מעטאדען, הנהלה און מנהיגים.

• • •

אויך איז פערהאנדעלט נעוואָרען דער מצב פון פיע־לע רבנים, וועלכע איז זעהר שרעקליך, וואס ביי זיי איז פשוט באו מים ער נפש, און עס איז דורכגעאנגען א בעשלום צו גרינדען א רבנים־פאנד „תומכי תורה", צו העלפען און אונטערשטיצען אזעלכע רבנים וואס ברוי־כען הילף. הרב ר"מ בארישאנסקי האלט א לעננערע רע־דע און פארערט אויף, אז איידער מען פארערט מיט־שטייערונגען ביי אנדערע, זאלען די רבנים זעלבסט מיט1 העלפען דיעזען נאבעלען פאנד. דערוויל האבען דיעזע אנוועזענדע רבנים מנדב נעווען: הרב יודעלאוויץ — 100 דאלאר; הרב איסקאלסקי — 50 דאל.; הרב בארישאנ־סקי, הרב מאוושאוויץ, הרב סאדין — צו 40 דאל.; הרב לייטער, הרב סוכן, הרב כהנא, הרב טענענבוים, הרב רים, הרב קאהן, הרב טעמפעל, הרב זלאטאוויץ — צו 25 דאל. און עס איז בעשטימט נעוואָרען צו שרייבען צו אלע איבערינע חברים און בכלל רבנים, אז יעדערער איז מחויב צו מיטשטייערען צו דיעזען פאנד ניט ווייי־ניגער ווי 25 דאלאר א יאהר, אויסגענאמען אין פיער טייל, און וועו אלע רבנים וועלען טאן זייער חלק, דאן וועט מען קענען ארויסלאזען א קול קורא צו אלע אידען, און אויפפארערען זיי מיטצוהעלפען צום רבנים־פאנד.

• • •

עס איז אויך בעשלאסען נעוואָרען, אז וועו דער נאר וואס נענרינדעטער ועד הרבנים דברוקלין וועט וועלען מאכען עטוואס שווערינקייטען צו די מיטגלידער פון דגל הרבנים דאמריקא, זאל דאמאלסט דער דגל הרבנים נרינדען אן אפטיילונג אין ברוקלין; נאר דערווייל זאל קיין זאך ניט נעטאן וועדען, ווייל עס ווילט זיך ניט גלויבען, אז אין דער צייט וואס אלע פערשטעהן און שטרעבען צו בריינגען צו א שלום, זאל נאר די רבנים פון ברוקלין שטרעבען צו מאכען א נייעם פירוד.

• • •

עס איז אויך פארנעבראכט נעוואָרען וועגען א קליינע וואורשט פעקטאָרי „תל אביב", וואס א נעוויסער נח נאלדבערג האט די השגחה דארטען און שרייבט אויף זיך הרב הנאון נאלדבערג. דער זעלבער מר. נאלדבערג איז נעקומען אין דגל הרבנים אפיס אין האט צונעגעבען, אז דארטען וועדט נעמאכט פון בשר טרפה, נאר וואס זאל ער טאן, וועו ער וועט אוועקגעהן, וועלען אנדערע אי־

בערצעמען די השנחה. די רבנים וועלכע האבען דאס נע־ הערט פון איהם, זיינען פערציטערט נעווארען, און האבען נעזעהן אויף איהם בנזיפה און נעפאדערט פון איהם ער זאל ארויס עפענטליך און ערקלעהרען יענעם פלאץ פאר טרפה — און ביז יעצט האט ער דאס ניט נעטאן. דערפאר איז בעשלאסען נעווארען, אז מען זאל נאך איין מאל איהם מתרה זיין, און ווען ער וועט ניט פאלגען, זאל מען פארברענגען דיעזען ענין פאר דעם קאמישיאנער אוו מארקעטס, אז ער זאל זיי בעשטראפען נעזעצליך.

• • •

עס איז בעריכטעט נעווארען, אז דער מאסענפער־ זאמלונג פון דגל הרבנים, יום א' פרשת תצוה, אין חתם סופר שוהל, אין קלינטאן סטריט, איז נעווען א גרויסער מאראלישער ערפאלג. הרב הגאון ר"מ בארישאנסקי, וועל־ כע איז נעקומען ספעציעל פון וואשינגטאן, האט נע־ רעדט און נעשילדערט דעם רעליגיעזען מצב פון די אידען אין רוסלאנד מיט שרעקליכע בילדער. זיינע רייד האבען נעבראכט די טויזענדע אידען צו טרערען. עס האבען נערעדט: הרב ר"ב גוטה, דער רב פון שוהל, הרב רא"ל נאטענזהויז, הרב ר"א דים און צום לעצט הרב ר"י איס־ קאלסקי, וועלכער האט זיך מעהר אפענשטעלט אויף דער תקנת ענונות פראגע און האט דערצעהלט אויספיהרליך, וואס דער דגל הרבנים טהוט אין דיעזען ענין, ווי אזוי מען האט שוין נערעטעט הונדערטע פרויען. הרב קאהן איז נעווען פארזיצענדער. דער נרויסער עולם האט אנ־ נענומען א פראטעסט רעזאלוציאן נענען די מעשים פון די יעווסעקציע אין סאוועט רוסלאנד, אויך נענען זייער פערטרעטער היער פון מלוכה באנק, פאר ניט וועלען קאנפערירען מיט א רבנים דעלענאציע.

• • •

ביי דער יהרליכער אסיפה פון ועד הרבנים זיינען איינינע ארויסנעטראטען נענען דעם ועד הרבנים, וואס על האלט אן די השנחה אויף דער אלט־נייער פעקטארי, אפנעזעהן וואס זי בעלאנגט יעצט צו די זעלבע בעלי בתים וואס האבען אויך טריפה פעקטארים, נענען וועל־ כע דער ועד הרבנים האט פריהער אזוי פיעל מלחמה נעהאלטען. די רבנים האבען נערעדט זעהר שארף, און הרב בוראק האט נעפייערט נענען אזעלכע האנדלונגען פון ועד הרבנים. די רבנים דיקשטיין און פייוועלזאהן האבען זיך נעמאטערט צו פארטיידיגען זיך מיט רחמנות טענות, אבער די אסיפה האט זיך ארויסנעזאגט, אז עס זאל אויסנעקליבען ווערען זיבען רבנים, וועלכע זאלען אונטערזוכען צו וועמען עס בעלאנגט באמת די „היברו נעשאנאל" און ווער עס האט א טייל ביי איהר, און דאן וועט דער ועד הרבנים עפענטליך ערקלעהרען זיין שטאנד־ פונקט.

• • •

יום א' פרשת תרומה האט שטאטנעפונדען דער חזקים קאנצערט לכבוד הרב הגאון ר' צבי נארטענהויז, פרא־ניקער רב, וועלכער פאהרט אף אין ניכען צוריק נאך נאליציען, אין רומענישער שוהל, אויף ריווינגטאן סט. הרב ר"י איסקאלסקי איז נעווען פארויצענדער און האט נערערט וועגען דער בעריטונג פון אוועגד מיט נרוים בייפאל. די חזנים דוד רוזמאן, יאסעלע ראזענבלאט און בערעלע חני האבען זעהר שעהן נעזוננען פערשיערענע חסידישע נוסחאות. הרב איסקאלסקי האט נעמאכט א שטארקען אפיעל לטובת הכנסת כלה און עס איז נעשא־ פען נעווארען 500 דאלאר. עס האבען זיך בעטיליגט הרבנים הרב ר' ליבוש טייטעלבוים, הרב רש"ז קליוואנ־ סקי, וועלכער האט אויך בעשעהנט די שמחה מיט א רעדע, הרב ר"מ הכהן ריזיקאוו, הרב קאהן, הרב דים. דיעזען קאנצערט האבען ביינעוואוינט אייניגע טויזענד פערזאן.

• • •

מאנטאג ח' אדר איז אפנעהאלטען נעווארען אן אסיפה פון ועד הראשי פון אמעריקאנער מזרחי ארגאניזאציע אין האטעל פענסילווייניא. די חברי הועד הראשי פון ניו יארק און איבער'ן לאנד זיינען אלע נעקומען הערען דעם יעהרליכען בעריכט פון מזרחי פרעזידענט, מר. נדליה בובליק, וועלכער האט בערייזט דאס לאנד לטובת המזרחי, איבערהויפט צו הערען וועגען דער לאנע אין ארץ ישראל, פון וועלט מזרחי פרעזידענט, הרב ר' מאיר ברלין, וועלכער איז יעצט אין אמעריקא.

די אלע פערזאמעלטע האבען מיט נרוים אינטערעס צוגעהערט און נעשלוננען יערעם ווארט פון די מזרחי־ פיהרער, און האבען נענומען אויף זיך צו ארבייטען און אויספיהרען די אלע בעשליסע וועלכע וועלען בעשלא־ סען וועהרען ביים ועד הפועל פון דער מזרחי ארגאניזא־ ציע.

• • •

צו אלעמענס נרויסען בעדויערען איז נעשלאסען נע־ ווארען די ישיבת רבנו הירש ליב אין בראנזוויל, צוליעב מאנגעל אין נעלד. די תלמידים זיינען מעהרסטענס אריינגענומען נעווארען אין ישיבת ר' חיים ברלין, וואס ווערט נעפיהרט פון הרב שאפירא און דעם בעוואופטען כלל־טוער מר. הערשינאוו.

עס איז נאך פאראן צו באקומען דעם ספר
„תרי"ג מצוות"
כולל הלכה ודרוש
א צ ל
הרב המחבר, כפי האדרעסע:
RABBI J. ESKOLSKY
256 E. Broadway New York, N. Y.

רבנישע נייעס ::

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדע וועלן נעבעטן צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אינ׳ם לעבען פון זייערע קהלות און שולען).

שבת פרשת תצוה איז נעווארען בר־מצוה בניכין מאיר, דער זוהן פון הרב הגאון ר׳ יהודה בראד״ע. האב״ד דקענזעס סיטי. די בר מצוה פייערונג איז פאר־נעקומען אין תפארת ישראל שוהל, וואו אן עקסטרא גרויסער עולם איז נעקומען הערען און זעהן די פייערונג. עס האט אויסגעזעהן ווי די נאנצע שטאט קענזעס סיטי איז פעראינטערעסירט אין דיעזער שמחה פון זייער בע־ליבטען רב. די רעדעס פון בר מצוה און פון זיין פאטער האבען אלעמען בעצויבערט. עס האט אויך בעשעהנט די שמחה די אנוועזענהייט פון זיידען, הגאון מהרי״ם בראווער, דער רב פון דולוטה, וועלכער איז נעקומען צו זיין אייניקעל׳ס בר מצוה.

• • •

מיר האבען ניט צו דערצעהלען וויפיעל רבנים עס זיינען אויפגענומען נעווארען דיעזען חודש, נאר פער־קעהרט, וויפיעל רבנים עס זיינען ענטזאגט נעווארען דיע־זען חודש פון זייערע שטעלעס. מיר ווילען אבער ניט זאגען, וויל דאס וועט ניט צוגעבען קיין כבוד פאר די רבנים, אבער די רבנים האבען שוין נעדארפט אנפאנ־גען צו זוכען עצות צו דעם, אז רבנים וואס זיצען אין זייערע שולען כמה יאהרען, זאלען ניט דארפען זיין אונ־טערוואורפען צו אזעלכע האנדלונגען מצד די שולען און זייערע פיהרער.

• • •

הרב מארגאלין מאכט אונז אויפמערקזאם, דאס אין בראזוויל האבען זיך די בעלי־בתים פון א גרויסער פרו־מער שוהל זיך ערלויבט צו לאזען א חזנ׳טע אפנעבען א קאנצערט אין שוהל כדי צו מהנה זיין דעם יעהר־ליכען חזן מיט עטליכע דאלאר פון קאנצערט פראפיט. דער רב פון שוהל איז פון די נדולים און דאס איז נעטאן נעווארען נגד רצונו. עס איז פשוט א פערברעכען און א שאנדע פאר אזא שוהל צו ערלויבען אזא זאך.

• • •

שבת פרשת תצוה איז אפנעברענט נעווארען די בע־ריהמטע שוהל אוהל משה חברה תהלים אין ברוקלין.

קטעים

פון אשכול

עס דארף ניט פערדריסען וואס די ישיבת ר׳ חיים ברלין האט נע׳ירש׳נט הונדערטע תלמידים פון ישיבת רבנו הירש ליב, וויל הגאון ר׳ חיים ברלין איז דאך געווען א זוהן פון רבנו הגאון ר׳ הירש ליב. און „בכל אדם מתקנא, חוץ מבנו״.

• • •

עס איז ניט קיין וואונדער, וואס נאך דעם ווי דער נאמען „פאלעסטיין כשר פעקטארי״ איז פערביטען נע־ווארען אויף א נייעם נאמען, איז זי כשר נעווארען על דעת רבנים, וויל וועלכער רב האט דאס ניט נעלערנט בבא מציעא און וויסט ניט אז „מטבע נקנה בחליפין״.

• • •

עס איז אבער יא א וואונדער, וואס זיי האבען אויס־נעקליבען צו אונטערזוכען זייער האנדלונג א קאמיטע פון זיבען. האבען זיי דען ניט נעווואוסט, אז ווען מען האלט ביי „ולא היה מתכון״ איז „אחת למעלה ושבע למטה״.

• • •

אייניגע מנהיגים פון רבנים, וועלכע האבען אליין ניט קיין שוהלען, אדער זיי האבען קיין מאל ניט נע־האט, אדער מען האט זיי ענטזאגט, האבען ארויסנע־שיקט טעלעגראמעס, פרייטאג פרשת תצוה, צו אלע רבנים חברים פון דגל הרבנים, וועלכע כמעט אלע האבען יא שוהלען, אז מען זאל מאכען אפיעלס פאר ישיבת תפארת ירושלים. — האבען זיי דען ניט נעווואוסט, אז „כל מה דאיהו לא מצי עביד, לא מצי משוי שליח״?

• • •

דער „רושאינט״ האט אננעפרענט ביי אלע רבנים, צי זיי זיינען מסכים דאס עס זאל אננעפיהרט ווערען א נייער קאמפיין פאר רעליעף פאר די קומענדע יאהרען. לויט דעם דין פון אנן יד עניים אנן, טרעפט דאס דעם ערשטען מאל, אז דער נגיד זאל פרענען דעם ארימאן צי ער וויל נעמען.

• • •

צוליעב דעם וואס עס ווערט נע׳שחט׳ען וויינינגער אסקען, ווילען די בעלי בתים פון צוויי ברוקלינער שלאכט־הייזער רעדוצירען די שכירות פון די שוחטים. זיי טראכטען, אויב מען שעכט וויינינגער בהמות, זאל מען שעכטען — די שוחטים. די רבנים דארפען זאגען, צי אזא שחיטה איז כשר?

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

הס"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא

שאלות ותשובות

תשובות ל„שאלות חשובות"

מאת הרב יצחק המכונה ד"ר ווערנע

רב ואב"ד דקאלומבוס, אהייא

— א —

הרב רש"ל הורוויץ, בחוברת א' „דגל ישראל" שנה זו, רוצה בתשובה לשאלה „חשובה" והיא; וז"ל: הרמב"ם והרע"ב בפיוש המשנה ריש פרק ג' דיבמות פירשו הך „רב"ש במקום ב"ה אינה משנה, דוקא במקום רב"ש לקולא, ע"ש, וזהו נגד סוגיא מפורשת בביצה דף י"א ע"ב [דקאמר שם: ב"ש במקום ב"ה אינה משנה אעפ"י דשם] ב"ש לחומרא ע"ש עכ"ל שאלתו.

אבל עד שהרב רש"ל הורוויץ שואל מסוגית הגמרא דביצה י"א ע"ב, שהיא נגד שיטתם של הרמב"ם והרע"ב, הלא צריך היה לשאול על שני גדולי עולם אלה, וכי אשתמיט להו הלכה רווחת בישראל? דג' שנים נחלקו ב"ש וב"ה, הללו אומרים הלכה כמותינו והללו אומרים הלכה כמותינו, יצתה ב"ק ואמרה: אלו ואלו דברי אלקים חיים — והלכה כב"ה (עירובין י"ג ע"א) ובירושלמי יבמות סוף פ"א נתפרש לנו: באיכן יצא ב"ק? רב ביבי בשם ר"י: ביבנה יצאת ב"ק. ולשש שנים הללו הן זמן הכרעת ההלכה ואוחלט הדבר לגמרי הלכה למעשה שהלכה כב"ה ומאז ואילך השונה משנתו בשיטת ב"ש אינה משנה, מבלי הבדל, אם ב"ש לחומרא או לקולא?

אבל אם נדקדק בדברי פה"מ להרמב"ם והרע"ב ביבמות שם, נמצא ברור ששני הגדולים האלה כונה אחרת היתה להם, ולא זו שהבין הרשל"ה השואל. וז"ל הרמב"ם: „ב"ש במקום ב"ה אינה משנה, כל זמן שתמצא ב"ש מקילין וב"ה מחמירין, וזה הפך המפורסם מסברתם, לפיכך תרע שהמשנה מוטעת ושהדבר מיוחס לב"ש, אמנם הוא חוץ מן המקומות המנויין שהם מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה, כלומר, אע"פ שנם באופן זה אינה משנה, לענין לחשוב אותה לפלונתא (במקום שבפלונתא לא קמיירי, או בענין מחלוקת ואח"כ סתם או סתם ואח"כ מחלוקת) אבל לא תחשבנה למשנה מוטעת, כמו שאתה חושב לה מוטעת במקום שב"ש מקילין ולא נזכרו בין המנויים".

לכונה זו ממש, נתכוין גם הרע"ב שכתב: והכי אמרינן בעלמא, „ב"ש במקום ב"ה אינה משנה", כלומר (כלומר זה בא לבאר את הדיוק ב„עלמא" שהוא לאו דוקא בכל מקום אלא רק) כל היכא דאשכחן במשנה ב"ש מקילין וכו' אינה משנה ומשבשתא היא וצריך להפכה (בלשון הרמב"ם, ליחס החומרא לב"ש) אלא אם כן היא מהמשניות הידועות שהן מקולי ב"ש. הרי ברור כי לא בכל מקום אמרינן אינה משנה ומשבשתא אלא במקום שב"ש מקילין, אבל בשאר מקומות כנון בסוגיא דביצה י"א ע"ב, שם לא אמרינן „ב"ש במקום ב"ה אינה משנה ומשבשתא" אלא ודאי אמרינן „אינה משנה כלל, ומעולם לא היתה שום פלונתא בזה", ולא נחשבה לפלונתא מה שב"ש חולקין בזה.

והוצרכו הרמב"ם והרע"ב לפרש כן, דאם לאו יקשה, אמאי לא קחשיב אותה פלונתא בין מקולי ב"ש? ומעכשו דמפרשינן בכנון אלה, „אינה משנה — ומשבשתא" (בלשון הרע"ב) אין „משנה מוטעת" (בלשון הרמב"ם) שוב לא יקשה כלל.

ליתר בירור, רצו שני גדולי עולם אלה, לחלק בין פירושה של „אינה משנה", ו„אינה משנה", והנה במקום שהדברים כתקונן וב"ש מחמירין או מקילין אבל נחשבו בעדיות בין מקולי ב"ש, פירוש „אינה משנה" — הכונה, דעקרינן לה לגמרי, כאלו לא היתה מחלוקת כלל, וכן אתה מוצא בברכות ל"ו ע"ב, לענין צלף, דלב"ש כלאים בכרם, ולב"ה אין כלאים, וכן בביצה י"א ע"ב, לב"ש אין מסלקין את התריסין ביו"ט ולב"ה אף מחזירין — ששם הכונה „אינה משנה" שאין אנו נוהגין בה מחלוקת כלל (לענין בפלונתא לא קמיירי או מלוקת ואח"כ סתם או סתם ואח"כ מחלוקת) אבל המשנה אינה מוטעת ומשבשתא, אבל ביבמות דף ט', דב"ש מתירין את הצרות לאחין וב"ה אוסרין, ובנדה מ"ג פ"ד בענין דם של עכו"ם ודם טהרה של מצורעת דב"ש מטהרין וב"ה אומרים כרוקה, וכן באהלות מ"ד פי"ח לב"ש בודקים ולב"ה אין בודקין (לחומרא, דבין נמצא ובין לא נמצא מנלח ומביא קרבן) על אלה הכונה „אינה משנה" שהיא משנה מוטעת ומשבשתא ומפכינן לה שיהא ב"ש המחמירין, דאי לאו הכי יקשה, אמאי לא חשיב להו בין מקולי ב"ש.

על ביאורה של „אינה משנה", כבר עמדו בתוס' יו"ט בפרק כל הבשר מ"א בד"ה וב"ה, והביאו שם ב' ביאורים: א) אינה משנה ומהפכינן לה, כלומר מוטעת ומשבשתא, ב) אינה משנה, שלא נשנית כלל, כלומר, דלא אפלינו בה כלל, וע"ש. ולפי דבריהם בהבנת הרמב"ם והרע"ב, ב' הביאורים עולים יפה, כל אחד במקומו הראוי לו. כשב"ש

הוא המקיל היפך מן המפורסם, אינה משנה, ומשבשתא, ומפכינן לה, ושוב לא יקשה אמאי לא תני בין מקולי ב"ש; וכשב"ש המחמיר כנהוג ומפורסם, אינה משנה ומעקרינן לה, ואין כאן פלונתא בין לענין מחלוקת ואח"כ סתם, או סתם ואח"כ מחלוקת, ובין לענין בפלונתא לא קמיירי, — והדברים נכונים בעזהשי"ת.

— ב —

שוב שואל הרש"ל הורוויץ נ"י, שם על המשנה למלך שכתב בפ"י מהלכות נירושין (הלכה ד') דלטעם חרמב"ם דמש"ה אסורה לראשון, שמא יאמרו נירש זה ונשא זה [ונמצא מחזיר נרושתו] אם כן אם זנתה מחמת טעות [ללשון המל"מ שם, דסברה שמת בעלה דלא שייך לאמר כן (נירש זה ונשא זה) מותרת לחזור לראשון (בלשונו של המל"מ שם, לראשון מיהא שריא דליכא שום חששא), ומתפלא על זה השואל רשל"ה, דנהי שלא יאמרו שנירשה דהא ס"ס פריצותא היא, וכמו שאמר רש"י ניטין פ' ע"כ.

ותמה אני על תמיהותיו, והלא פשוט הוא הדבר כבעיתא בכותחא, אם כל עיקרו של האיסור הוא הטעם לפי הרמב"ם, שלא יאמרו נירש זה ונשא זה ונמצא מחזיר וכו' איסור זה הלך לו במקום שאין שייך טעם זה. ודברי רש"י שמביא רש"ל בתור ראיה לתמיהתו, שומע אני מימ ההיפך ומסייע לדברי המל"מ, ואלו דברי רש"י ז"ל שם: „שמא יאמר חלץ זה ונשא זה [ונמצא נושא חליצתו] אבל זנות — ליח ליה קלא כולי האי ומידע ידעי דפריצותא הוא, ולא חשדי ליה בחלוצה [ולפי זה] „נישאו אין זינו לא" אינה אסורה להתיבם, דנשאו חמור, שמא יאמרו חלץ זה וניסת וחזר לכונסה משנתגרשה והוה ליה נושא את חליצתו דקם ליה בלא יבנה. ומה שהעיר הרשל"ה, „מ"מ יאמרו שזינתה ברצון דהעולם אינו יודע שהיה טעות בדבר" וכן יתר דבריו שם, לולא חסתי על כבוד תורתו היקר לי, הייתי קורא עליו מה שקרא רבי ללוי ביבמות דף ט', כמדומה לי וכו', והלא הוא בעצמו מראה על דברי רש"י בניטין שם, דכתב: אבל זנות ליח ליה קלא, ואיך שייך לומר „דהעולם יאמר שזנתה ברצון". ובכלל החילוק דברצון ושלא ברצון בניהון דידן מאן דכר שמיה?

וכן תמה אקרא על דבריו: „לפי דברי המל"מ איך יובן סוגית הגמ' בניטין שם דפריך: נישאו אין זינו לא — לימא תיהוי תיובתא דר' המנונא, ומאי קושיא, הא ר' המנונא מיירי שזנתה ברצון... ומי פתי יאמר דשאלת הגמרא „זינו לא" דאין הכונה דזינו ברצון?

וביתר דבריו: „והגמרא היה קאי התם(?) לפי טעם דשמא אמרו וכפירש"י שם, וג"כ לא שייך טעמא דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים דהא התם גופא שרי אם זנתה בטעות", ערבוביא גדולה של דברים אני רואה — ואומר אין בהם, ולדעתי כד ניים ושכב כתב לשאלתו השניה ואין לה מקום כלל, ודברי המל"מ צדקו יחדיו לשיטתו של הרמב"ם ז"ל.

בשלשי בשבת, לסדר אשר תשים לפניהם, בירח שבט בכ"ה בו, תרפ"ט.

תשובת הרב חגאון הישיש
רא"א יודעלאוויץ
להרב הגאון ר' יוסף דוב הלוי לעווין
(סוף)

ומאי דטען דאם נפתחיל מהספק השני דילמא לא מהני שליח על הכוונה שוב אין כאן ס"ס לא ידענא מאי קאמר הא גם בעובדא דחשבו"י אם נתחיל ראשונה דילמא במפרקת נפגם ואפילו בעור דילמא כהרא"ש ליכא ס"ס מצד די"ל דהספק הא' אינו ספק ע"צ המקרה ומ"מ מהני להשבו" והפמ"ג דמתחילה צריכין אנו לדון אם יש כאן איסור ואמרי' דילמא לא קיי"ל כהרא"ש וזהוא ספיקא דפלונתא דרבוותא דמהני במקום חזקה וכ"ש בעובדא דידי דשני הספיקות הם ספיקי דפלונתא דהחזקה סרה באיזה צד שתתחיל הס"ס.

ומה שכתב וכיון דעסיקנן בזה הענין אמינא מילתא לתרץ שיטת הרמב"ם שהקשו המפרשים איך יפרנם הרמב"ם הסוגיא בחולין י"א דמוכיח מראשו של עולה ופרה אדומה ועגל הערופה דאזלינן בתר רובא דילמא לא אזלינן בתר רובא רק דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא, וע"ז תירץ מר דנהי דספק מותר אבל הספק לא יוכל להעלותו בעילוי יותר גדול מכפי שהיה מלמפרע כמ"ש העונג יו"ט סי' ד' כי הרוב אפילו היכא דמבטל להאיסור ונעשה היתר אין בכח הרוב להעלות להמיעוט בעילוי יותר גדול מאשר היה בתחלה וא"כ נוכל לומר דנהי דסובר הרמב"ם דספיקא מה"ת לקולא היינו דאינו אסור אבל לא יוכל בעילוי יותר מן ההיתר וא"כ פסח ועולה ועגל ערופה דכולהו קדשים או בעצמם או דאקרי קדשים והוא ע"כ לא מטעם ספק, והאריך וסיים דליכא שום הוכחה לומר דמיכרחים אנו לומר דהרמב"ם ס"ל מחזקינן מאיסור לאיסור כאשר כתב הרב באב בחכמה עכ"ד. ולא אבין איזה דמיון הביא מהעונג יו"ט, הוא חידש רק דהביטול מסלק האיסור והחסרון מהמיעוט ולא היכא דצריך מעלה כגון חוטין שלא נטוו לשם ציצית שנתערבו בחוטין שנטוו לשם ציצית שישיג המיעוט מעלת הרוב זה לא אמרינן, והבא בפסח ועולה ועגלה ערופה לענין טריפות דאזלינן בתר רובא דעלמא הנה אין כאן ספק בהקדישו דודאי הקדישו הפסח והעולה ופא"ד ועגלה ערופה קרויה קדשים, ורק אנו דנין על השחוטה דילמא איכא חסרון מצד עצמותה הנה החסרון הזה מסתלק משום דאזלינן בתר רובא וממילא הוא פסח כשר ועולה ועגלה ערופה כשרה ואינה צריכה להשיג מעלת הרוב דאין כאן מעלה להרוב רק דלית בהן החסרון שנמצא בהמיעוט, ואם כוונתו דמר להשיג עלי שכתבתי דמוכרח לומר דהרמב"ם ס"ל מחזקינן מאיסור לאיסור בכדי ליישב הסוגיא להרמב"ם ולזה כתב מר דאפשר ליישב הסוגיא באופן אחר, הרי בקצרה היה למר לומר הכי, הרשב"א ובת' מהרי"ט כתבו ליישב הסוגיא דהרמב"ם סובר דספיקא דאפשר לברר לא הוי ספק כלל ומכילא אין הכרח לומר דס"ל מחזקינן מאיסור לאיסור. ואמנם אכתי בשינויא דרב אשי דאמר אתיא

משחיטת עצמה אינו מספיק תי' הרשב"א ומהרי"ט הנ"ל דהתם אי אפשר תו לברה, ולתירוצי אתי שפיר, ובחירושי הארכתי.

והרבה יש עוד לדבר על דבריו אבל נלאתי להאריך ומכל אנשי דתרמודאי מבקראי ויקבאי ומסנאי אתרחק ר' נרמידא, ואמינא בפומאי הרהורי דלבאי, נירא בעיני דשיטנאי, עיזא דבי מפחאי, שמינא מנאי, והוראתי בספרי להכשיר במקום עיגון חליצה על ידי שליח דידה הוא יפה ויפה זכה וצרופה ובחנם דדופה בסערה וסופה גם מעגלה ערופה ושפחה חרופה ודבריהם אפס כעוגם שרופה ובאפר עטופה וימין ד' עלי רוממה והנחני בדרך ישרה, וספרי אב בחכמה כולו עוטה אורה, בהוראה ברורה.

נאום הנעלב הקטן אברהם אהרן יודעלאוויץ,
רב הכולל לאנה"ק דניו יארק,
מחבר ספרי שו"ת בית אב וספרי דרש אב וכו'.

ת ש ו ב ה
להרב הישיש הגאון ר' א"א יודעלעוויטץ בדבר חליצה על ידי שליח

מאת הרב ר' יוסף דוב הלוי לעווין
ר"מ בישיבת ר"א בניו יארק
(המשך)

אבל נוכל להביא ראי' בזה האופן דהא אפילו אם נאמר דהקריאה לא מעכבא, מכל מקום הלא מצוה יש בקריאה, דבפירוש כתבה התורה, דצריכה למימר לא אבה יבמי, ואם שולחת שליח בודאי לא יוכל לומא לא אבה יבמי, ואם שולחת שליח בודאי לא יוכל לומר לא אבה בסימן ע"ו מאה"ע קמא דבכה"נ בטל השליחות, דהלא תירץ על הקושיא שהקשו לי מהא דאומר תנו נט לעבדי, והמשחרר עבדו עובר בעשה, וא"כ הוה ליה להיות השליחות בטל. ותירץ דהשליח נעשה שלוחו של עבד, משום זכות. וע"כ נראה מזה דגם בעבירת עשה, איכא משום בטול שליחות. וא"כ הכא כיון דלא יתקיים העשה של קריאת לא אבה יבמי בטלה השליחות, וממילא לא דמי למלונתת ר' יאשיה ור' יונתן בהפרת נדרים ובשאילה ובשאילה בבעלים, דהתם צריך לומר רק מופר לך, וזה גם השליח יכול למימר. ובשאילה בבעלים א"צ לומר כלל. ובביטול חמץ אף שצריך לומר החמץ של פלוני, כמבואר באו"ח שם, התם משום דאין צריך לאמירה כלל, ועיין בם"ז שם, ואפילו אם תאמר דצריך לומר מן הדין, הוא משום דצריכנא לידע על איזה חמץ קאי הביטול, אבל אם עומד סמוך להחמץ יכול לומר חמץ זה בטל לכ"ע. ועוד אין עשה שם באמירה כמו הכא. א"כ נבי חליצה הא אי אפשר בשליחות אפילו מצד האשה מטעם זה. ונם הקצות הסכים לדינא עם הנו"ב עיי"ש. ואפילו אם נרצה לומר איזה פלוגתא בזה, הא א"כ יהיו נ' ספיקות לחומרא, שנים מה שאמרתו לעיל והנ' זה הספק בעיקר השליחות.

וחושב אנכי שבעד זה המציא הרב המחבר המצאה שהחלוצה תאמר בעצמה בפני ב"ד שבעירה את הפסוקים של לא אבה יבמי. אבל לפי דעתי הוא ספק גדול אם תועיל האמירה הזאת בפני בי"ד שבעירה. כי לפי דעתי המצוה שתאמר באותו הב"ד שהיבם נמצא, כי הכי הם סדר הכתובים, וק"ו מהזמה שכתבו התוס' בב"ק הטעם שאין עד נעשה דיין, מפני שלא יקבל הזמה ע"ע, ויקשה הא אפשר בהזמה בבי"ד אחר, אלא ע"כ, כי אין חולקים דין תורה אחת ומשפטיה בתרי בתי דינין, ק"ו הכא שבפירוש משמעות הכתובים שתאמר באותו בי"ד אשר היבם עומד, ואפילו תאמר שאין עיכוב בדבר, אבל הא מצוה יש, וא"כ בטלה השליחות. ועוד הא הבי"ד צריכין לידע שלא אבה יבמה, ונם היא צריכה לדעת זאת, ומנא ידעי הבי"ד, או היא שעומדת במקום אחר שהיבם אינו רוצה ליבם, דילמא ברצונו ליבם, ואפילו שמעה ממנו בפירוש, יוכל להיות שחזר בזה, אע"כ צריך לומר שצריכה באותו מעמד, וא"כ מה תועיל מה שתאמר בי"ד אחר. ועוד ספק גדול יש לי בהא דכתב הכרתי בסימן ס"א בסופו, עיי"ש ודוק.

ונראה לי להבאי ראי' דלא מהני שליח בחליצה אפילו מצד האשה, מהא דשאלו ללוי ביבמות דף ק"ה, גידמת מהו שתחליץ וכו', מי כתיב וחלצה ביד, וכן איפסק בשו"ע סימן קס"ט דגידמת חולצת בשיניה, והנה מהגמרא נופא אין ראי' דמה שאלו ומה השיבו, דהלא יכולה לחלוץ על ידי שליח, דנוכל לומר דאם לא השמענו הגמרא שגידמת חולצת אזי ממילא לא היתה מצי למעבד שליח, דבכה"נ גם כן מקרי לא מצי עביד.

והנה המ"א בסימן כ"ה מה שלוחין ושותפין, כתב שם וז"ל, ולא מיבעיא כשאין האב יודע למולו, דכיון דאיהו לא מצי עביד שליח נמי לא מצי משוה עכ"ל. נראה דקסבר דאף על גב דהא דלא מצי עביד לא הוה משום איזה איסור, אך משום דלא נמיר, או משום סיבה אחרת נמי אמרינן להאי כללא, וראי' לדבריו דבב"ק דף ק"י פריך הגמרא, האי זקן וחולה היכי דמי, אי דמצי עביד וכו' ואי דלא מצי עביד שליח היכא משוי, אלמא אפילו היכא דלא מצי עביד משום חולשה נמי קרוי לא מצי עביד, ולא מצי משוה שליח, ואין לומר דהכא משום מום הוא פוסל, והא ראיה דהרמב"ם חשיב לזקן או חולה בין המומים בפ"ז ה' י"ב מהלכות ביאת המקדש, לפ"ה דהתם הוא דוקא כשידיו מרתתין, וזה השיעור נתנו בחולין כ"ד ע"ב לזקן וחולה, ובפירוש כתב שם הרמב"ם כשהוא רועה, עיי"ש, אבל בב"ק אמרו סתם אי דלא מצי עביד עבודה ולא אמר אי ידיו מרתתין, משמע דהיכא דלא מצי עביד אפילו בלא פסול דידיו מרתתין, רק משום חולשה בעלמא, אף על פי כן מיקרי לא מצי עביד ולא מצי משוי שליח.

[ועפ"י זה תרצתי קושיא של טעם המלך שהוכיח שמילה הותרה בשבת ולא דחוי' נגד מוהר"י אשכנזי שהביא השעה"מ בהלכות עכו"ם פ' י"ג שכתב שהיא דחוי', מהא דהתוס' בשבועות נ' ד"ה ועל הזקן כתבו להוכיח דגם לרב אדא מחויב היכא דניכר בר חיובא וכתבו וז"ל ונם אין להביא ראי' מדאמרו ביבמות דאתי

עשה דמצורע ודחי לאו דהקפה וכו' משמע דכו"ע מודו דאסור על ידי אשה ונכרי, דאי שרי לרב אדא אמאי דחי, הא אפשר לקיים שניהם, דיש לדחות דאצטריך קרא למימר דדחי היכא דאין שם אשה ונכרי. ואין לומר ימתין וכו' ולא אמרינן ימתין עד שימצא אחר, עכ"ל. והקשה הוא, אם כן אי אמרינן דמילה דחוי' היא, א"כ למ"ד בע"ז דנכרי כשר למול א"כ היכא דחי שבת, הא אפשר על ידי נכרי (ההקושי' הא אפשר על ידי קטן תירץ השעה"מ, עיי"ש), ובפרט לפי דעת הרמב"ם פ"י מהלכות מלכים הלכה ז' דבני קטורה אף בזמן הזה מחויבים במילה, א"כ אם הי' לפנינו אחד מבני קטורה דחייב במילה וכשר למול דהא הוא המול ימול, וגם בכלל ברית תשמור, א"כ לא הוה עשה דמילה דוחה שבת דהא אפשר למול על ידי גוי מבני קטורה דכשר למול לכ"ע, עכ"ל. (הש"א בסימן מ"ט כתב דאינם שייכים לא בבריתי ולא בכלל המול תמול). ולדידי יקשה על רע"א שהביא הח"ס בסימן קט"ז ח' או"ח דנכרי נעשה שליח למומר דשוה לו בחד צד עיי"ש, וא"כ יקשה דהא קיי"ל ביו"ד סימן רס"ו דישראל שהמיר ונולד לו בן מישראלית דמלין אותו בשבת. ואמאי, כיון דיכולין אנחנו למולו על ידי נכרי, והנכרי יוכל להעשות שלוחו, א"כ אמאי דחי שבת. ודוחק לומר דמיירי דוקא דאין המומר רוצה למול את בנו, וא"כ החיוב דוקא על בי"ד, ולהם אין הנכרי נעשה שליח אבל אם המומר רוצה למול את בנו, אזי לא מהלינן אותו בשבת כי אם על ידי נכרי דזה נגד הסברא לומר כן. ודוחק גם כן לומר דהוא משום דבשו"ע איפסק הדין דנכרי לא ימול, דלכאורה זה הדין אפילו למ"ד דנכרי כשר למול. דבשלמא בקושית הטעם המלך יכולין אנו לתרץ, דכיון דאין שליחות לנכרי, וא"כ אין שייך המצוה לאב, וע"כ כמו שאמרינן דמילה דוחה שבת ולא אמרינן דנמתין עד מחר, דבכל מצוה דיכול להמתין למחר לא דחי שבת ויו"ט, ועיין בשבת דף כ"ד ע"ב ובתוס' יבמות דף ה' ע"ב ד"ה שעטנז. (והא דנבי מצורע כתבו התוס' דלא אמרינן נמתין, היינו משום דהתם בכל יומא איכא שלום בית), משום מצוה בזמנה. וע"כ מזה הטעם נמי לא אמרינן דימול על ידי נכרי משום המצוה נופא שצריכה להיות של אב, ואם ימול נכרי לא יהי' המצוה של אב, אבל נבי מומר היכא דהוא רוצה במילה ויש לו לנכרי שליחות וא"כ יהי' המצוה שלו וא"כ אמאי לא ימולו בשבת על ידי נכרי. ודוחק לומר משום באם הוא רוצה למול בנו א"כ במצוה זו איתא בברית, והנכרי ליתא בזה וע"כ לא יכול להעשות שליח, דמתשובת הח"ס שם לא משמע כן. ועוד כיון דמומר הוא לא שייך בברית אף אם הוא רוצה בזה, כמו שאינו בשחיטה ואינו בר זביחה אף אם הוא רוצה. ועוד הא בתרומה איתא הנכרי ואעפ"כ אינו נעשה שליח בתרומה, דזה לא מקרי אפילו חד צד. אבל לפי מש"כ בשם המח"א ניחא. כי כיון דאין האב יכול למול היכא דאיכא נכרי משום דחי' אף שהוא מל בעת שאין כאן נכרי ומקיים מצות מילה אפילו בשבת אבל אם יש נכרי הא לא יכול למול משום דחי' וא"כ חשוב לא מצי למיעבד, וע"כ אינו יכול לעשות שליח נכרי אף היכא דיש שליחות לנכרי, וא"כ לא יהי לו המצוה, וע"כ מל הוא בעצמו או הבי"ד, וא"כ שוב אין הוכחה לומר דמילה הותרה בשבת מהא דבני קטורה, דהם גם כן אינם בכלל שליחות דלא דמי אפילו בחד צד וא"כ אם תאמר דימולו הם אין להאב שום מצוה, וע"כ אף אם אמרינן דחוי' צריך האב למול בעצמו אפילו בשבת, מטעם דהמצוה צריך להיות שלו, והתום' ביבמות כתבו דבת כהן לא אמרינן להמתין אחר שבת משום ענוי הדין וכ"ש משום מצוה, אבל במצורע אין המצוה שיתגלח בעצמו, אלא שיתגלח, ואין נ"מ בזה על ידי מי. והרמב"ם כתב דצריך להיות דוקא על ידי כהן, והרבה נתקשו על התום' בזה כי הוא מן התוספתא הא דצריך להיות על ידי כהן. ותירצו דהתום' סוברין דכהן לא מעכב, ואעפ"כ נראה מזה דתגלחת צריך להיות לכתחילה על ידי אחר וא"כ לא חסר מצוה בזה משום דכך היא המצוה, ודוק.]

וע"כ צריכה הגמרא להשמיענו הדין, שיכולה לחלוץ בשניה, וממילא ידעינן שיכולה גם כן לעשות שליח, אבל על השו"ע קשה, אמאי הביא הדין שחולצת בשניה, הוה ליה לפסוק שתעשה שליח לחלוץ, כיון שידענו מהגמרא שחולצת בשניה, א"כ יכולה לעשות שליח גם כן, וחליצת השליח יהי' טוב מחליצתה, כי יחליץ בימין, אשר לכל הפחות צריכין לכתחילה לזה, וממילא הוה ידעינן שאם אין שליח, דנידמת חולצת בשניה, דאם לאו היכא יכולה לעשות שליח. והנה ידעינן שני הדינין, אלא ע"כ אינה יכולה לעשות שליח, אבל גם זה אינה הוכחה, כי כיון דהיא אינה יכולה לחלוץ כ"א בשניה, אזי הדין, כי חליצת השליח אף שהוא חולץ בימין, מכל מקום אין טוב ימין שלו משניה — והוה הדין כמו שהביא בעצמה חולצת בשניה, וא"כ מצוה בה יותר מבשלוחה, לכך פסק בשו"ע דחולצת בשניה. וראי' דבכה"נ לא יהי' ימין דשליח עדיף משניה מסנהדרין מ"ה ע"ב, דאמר שם שמואל נקטעה יד העדים פטור משום דבעינן יד העדים בו בראשונה וליכא וכן פסק הרמב"ם ז"ל, ולא זכר הרמב"ם דיעשו שליח, כי לפי דברי הרב המחבר הנ"ל שליח יהי' מועיל בזה כמו בחליצה וא"כ אמאי הוא פטור, יעשו שליח, אלא ע"כ דאם יעשו שליח יהי' נחשב השליח גם כן כמו קטוע, דלא מצינו שיהיה השליח עדיף ממשלחו, ע"כ פטור לנמרי, ואין כאן ג"כ ראי' להיפך דיעשו כל העדים שלוחים מעיקרא תו"מ שיעידו כדי שאף יקטע ידם, שלא יפטר המחויב מיתה ונקיים ובערת הרע, כאשר עושים בכה"נ ביוה"כ. וכה"ג מפשה הקצה"ח בסימן קפ"ח ס"ק ב', וז"ל בקיצור, והיא נופא קשי' דלמה לא יהי' השליח כמותו לאחר מותו, כיון דכבר נעשה השליח בחייו וכו' דנהי דשלוחו כמותו אפילו לאחר מותו, כיון דאיהו נופיה אילו בא לשחרר את עבדו אחר שמברו אותו לאחרים, אפילו כבר עשה שליח לשחרר את עבדו, וקודם שנתן השליח שחרורו, חזר ומכר לאחר, תו לא מצי שליח לשחררו כיון דאיהו אין לו רשות בו עיי"ש. וא"כ הוה להם לתקן מקום שיעשו העדים שלוחים כדי שלא יבוטל המצוה של ובערת הרע, דהכא לא שייך סברת הקצות. דמה יציאת הרשות שייך בזה. וא"כ יהי' להשלוחים דין

הסדם סיטוע לפי דברי הקצות, מב"מ אינה קשיי' כי כיון דיד ושדים כתיב ואמרינן דבעינן קרא כרכתיב, וע"כ אינם יכולים לעשות שליח אפילו קודם סיטוע, דהיכא אמרינן דמצי משוי שליח אפילו לפי דברי המחבר, היכא דאין אנו צריכין רק להפעולה, אבל היכא דצריכין אנו גם לגופו של אדם או אפילו לאחר מאברין, אינו יכול לעשות שלית, דאין נוף השליח כמו המשלח, כאשר כתב התום' ריי"ד, ובזה גם הקצות מודה, ומטעם זה אין מצורע יכול לעשות שליח בהכנסת הבהונות.

והנה התום' בחולין דף כ' ע"א בד"ה לא למעוטי שן וציפורן הקשו בזה הלשון וא"ת לפירושו, היאך שן כשרה בחליקה הא בעי ימין, דמלק בשמאל פסול וכו' ועי"ל דשמאל גרע משן, כדאשכחן דגידמת חולצת בשיניה, וביבמות דבעי ימין דאמרינן בירושלמי ביצד היא עושה מתירתו בימין וכו' ושמא אין כ"כ ראי' דדילמא ליכא עכובא בימין אלא דלכתחילה בעי ימין, וה"ה דאם חלצה בשמאל דחליצתו כשרה עכ"ל. ובהגהות מיימוני כתוב גם כן דלא מקרי חליצה פסולה אם חלצה ביד שמאל דידה, זהוא לפי מה שמסקי התום' בושמא, אבל מעיקרא סברו התום' דהחליצה בימין גם כן הוה עיכובא, והנה ע"כ מוכרח מהתום' דחליצה צריכה להיות דוקא בנופה, ולא על ידי איזה כח, דאל"כ היאך מייתי ראי' לדין מליקה הצריך להיות דוקא בגופו של כהן, דהא כתב ומלק בציפרניו, מהא דחליצה דחולצת בשיניה, ובירושלמי מצריך להיות בימין, הא ע"כ דימין הירושלמי לא הוה לעיכובא כיון דכשר אפילו על ידי איזה כח, או על ידי כחה, אלא ע"כ דחליצה צריכה להיות בגופה והשקלא ומריא אם שן הוא טוב משמאל או לאו, ע"כ בתחילה מסברי דימין הוה עיכובא, ואעפ"כ כשר בשיניה ולבסוף מסקי דימין לא הוה לעיכובא, אבל זה שצריך להיות בגופה הוא פשוט להתום' כי אין הקפדה באיזה אבר מגופה שתעשה החליצה, אבל לכל הפחות צריכה להעשות על ידי גופה ממש.

והנה כל עיקר השליחות ילפינן מתרומה וגירושין ומסתם, ואי לאו דהוה ילפינן מכל אלה הוה אמרינן דאין שליחות מן הסברא, וכן כתב הנו"ב באה"ע מקמא סימן ע"ז בזה הלשון, אבל אין שליח לדבר עבירה. אדרבה, עיקר שליחות חידוש, ואי לאו דילפינן בסוגיא מתרומה וגירושין מחיכא תיתי לומר שלוחו של אדם כמותו, וא"כ בעינן דומיא דתרומה וגרשין, שאין שם דבר עבירה כלל עכ"ל. ואף אנו נאמר כי כל הדברים אשר מנייהו ילפינן שליחות, הוא דאיתנייהו בכחם, ר"ל אם עושים על ידי כח שלהם הוא כשר, וזהו אפילו בדברים הצריכים כוונה, כי עושים על ידי כחם ומכוונין. כי אפילו בקדשי אם הפיל סכין וכיון לשחיטה כשר אף על פי דצריך כוונה, עיין בחולין דף י"ג בד"ה מנין לפיכך אמרינן דעושין שליח, דשליח הוא ככחו, ועכ"פ לא עדיף מכחו, ולפעמים כחו עור עדיף משליח, דאל"כ יהיה מהני שליח בנטילת לולב וכדומה, אלא ע"כ היכא דאין כחו מהני גם שליח לא מהני, וא"כ איך יועיל שליח בחליצה, כיון דע"י כחה יהיה פסול ושליח לא עדיף מכחה, כי אין נוף השליח כגופה, וזהו בהסכם בין להתום' ריי"ד ובין להקצות.

והנה מצדדי ההיתר שלו שהוא סומך על יסוד נרול שקדושין בשוה כסף הוא מדרבנן, כי לפי דעת רבותינו שהביא רש"י ז"ל באיזה מקומות בש"ס שנם קדושי כסף הוא מדרבנן, ורש"י ז"ל דחה זאת השיטה, ווו היא שיטת הרמב"ם דקדי לזה דברי סופרים, וה"ה כתב שהוא רק מדברי סופרים, אבל הקדושין הוא מראורייתא, וחשב הרב המחבר הנ"ל, שכיון ששוה כסף אין למדין מנז"ש דקיחה קיחה רק התום' כתבו ברישׁ קדושין דילפינן לה מע"ע, וע"כ עשה זה ליסוד שהוא רק מדרבנן. ואח"כ ראיתי בספרו שנם הרב מקיעב עשה לזה ספיקא דרבנן, ונוראות נפלאתי על קלות דעתם להקל באופנים כאלה, הלא הרא"ש בקדושין בסימן י"ז פ' האשה נקנית כתב בפירוש לדעת הרמב"ם דהוא מדאורייתא, והרא"ש מסכים לזה בעיקר שוה כסף דהוא מדאורייתא וז"ל, והרמב"ם כתב וכו' ומתוך דבריו משמע שאם אנו יודעים שהוא שוה במקום אחר היתה מקודשת מדאורייתא, וכו' עיי"ש אלמא שוה פרוטה במקום הקדושין הוה לכו"ע מדאורייתא. וכן כתב הר"ן על המימרא דשמואל הנ"ל שאם קדשה בתמרה חיישינן שמא שוה פרוטה במדי, בזה הלשון, לפיכך יראה לי דאי שוה פרוטה במדי קדושי תורה הן וכו' דהוה כאילו אמרה לדידי שוה לי עיי"ש והיאך טעו בזה טעות נדול כזה להשתמש בזה לקולא למעשה במקום שבר בי רב רחב יומא יודע זאת.

ראי' ב' שאמר לי פא"פ והרב מקיעב הביא זאת הראי' להכריע כהכ"מ דכתב בדעת הרמב"ם שהרמב"ם סבר דאין תנאי בחליצה מטעם דאחולי אחליה לתנאה, ולא כה"ה דהוא מטעם דלא מצי עביד על ידי שליח, אף שאין זה ענין להשאלה דבין להכ"מ ובין לה"ה לא מצי עביד בחליצה שליח, רק פלונתתם בדעת הרמב"ם הוא אם סבר להכלל הזה דכל דלא מצי עביד על ידי שליח, לא מהני בו תנאי, דהכ"מ סבר בדעת הרמב"ם דאף דלא מצי עביד על ידי שליח מכל מקום מצי למיעבר תנאי, דלא פסק כלישנא ב' בכתובות, וה"ה סבר בדעת הרמב"ם דפסק כלישניה ב' דהיכא דלא מצי עביד על ידי שליח לא יוכל להתנות תנאי, מכל מקום לפי טעות המחברים מוכרח אנכי להביא גם את הראי' הזאת, וז"ל, דבחליצה אין מקום כלל לתנאי באם, רק לתנאי דמעכשיו, דהא גם בנט, אמרינן בקדושין דף ס' דלר"י דע"מ לא הוה כמעכשיו, כשנתקרע הנט לא הוה נט, וה"ה בחליצה, בשעת קיום התנאי ליתא לחליצה. וכן מפרש בא"מ בסימן ל"ח סוף אות נ' עיי"ש. והא הרמב"ם ס"ל, דבמעכשיו אין צריך לכל משפטי התנאים, והיאך אפשר לומר דאין תנאי בחליצה, משום המשפט בדיני תנאי דצריך להיות אפשר על ידי שליח ואעפ"י שלח"מ חידש מדעתו שמעכשיו אינו מועיל כי אם לאותן משפטי התנאים התלוים באמירה, אבל הראב"ד לא ס"ל החילוק זה וכו' ימסיים תם אני ולא אדע, איך יכלכל דבריו בשיטת הרמב"ם שלפי האמת אין להם מציאות כלל עכ"ל. וכן

מצאתי שהמחבר בעצמו החזיק בזה בסוף תשובתו להרב מעלצער. והנה אני תמוה אטו הלח"מ פליג על טעם הראב"ד, הלא ה"ה כתב שם בהלכה י"ח דטעם הראב"ד הוא אותו של הרמב"ם, וא"כ הלח"מ האם פליג על הרמב"ם באותו הפרק שמישב דבריו, וגם מה שכתב דהרמב"ם ס"ל דבמעכשיו אין צריך לכל משפטי התנאים, שקר העיד, דהלא גם במעכשיו הצריך הרמב"ם שצריך להתנות בדבר שאפשר לקיימו וכיון דתנאי א' הצריך הרמב"ם, מדוע לא נימא דצריך עוד לתנאי אפילו במעכשיו. ועוד הלא הלח"מ הוכיח ממה דלא הזכיר הרמב"ם בהב' תנאי ומעשה בדבר אחר, דהצריך לה רב ארא, ומה שמתרץ ה"ה דרב אשי פליג לא נהירא להלח"מ, דאין כלל הוכחה לזה, ואפושי פלוגתא לא מפשינן, ע"כ מביא מקור לזה מהא דאמר רבא אתרוג זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזרה וכו' ומזה הוא מוכרח לחלק את חילוקו. וסברתו בזה היא סברה טובה ומדיוקת דהמעכשיו לא מהני רק אם צריך אמירה טובה ויותר נאותה, אם אם המעשה קודם לתנאי על זה מהני מעכשיו, משום דאיכות התנאי שייך בזה, ומהטעם שכתב רבנו לקמן בסוף הפרק, אבל בתנאי דלא מהני משום איכות כמו תנאי ומעשה בדבר א', לא יהי' בזה המעכשיו טוב יותר משלא אמר מעכשיו, וסברא מעליא היא, והנה בפירוש הזכיר את דברי וטעם הרמב"ם בסוף הפרק. ולפי דברי ה"ה הלא הרמב"ם והראב"ד נתנו אותו הטעם, וא"כ היאך אמר הרב הנ"ל שהראב"ד נתן טעם אחר. הלא הלח"מ כאי על טעמו של הראב"ד וחילק, כי הראב"ד וכן הרמב"ם לא משתעי רק באופני ותנאי כאלה, היכא דאין האמירה נאותה, אבל לא דברו באופן חלישת ואיכות התנאי, כי טעמו של הראב"ד שזהוא טעמו של הרמב"ם דבמעכשיו לא צריכין לאיזה תנאים, משום דאם מקיים התנאים הלא המעשה חלה בזמנה, וע"כ אין צריך שום חיזוק להתנאי, כי המעשה שהיא חלה בתנאי היא חלה מעכשיו, אבל בתנאי דאם, אזי המעשה לא חלה מעכשיו כי אם לאחר זמן בעת שיקוים התנאי או תחול המעשה, וא"כ התנאי דאם נורם שהמעשה לא תחול מעכשיו, וע"כ צריך יותר חזוק, ומה הוא החזוק תנאי כפול הן קודם ללאו תנאי קודם למעשה, אבל אי הוה אמרינן דצריך להיות המעשה והתנאי בשני דברים, מה יועיל המעכשיו, האם התנאי בא לעקר המעשה מזמנה, שיהי' מועיל המעכשיו, והאם המעכשיו אין תנאי, הלא תנאי הוא אלא הוא מראה על המעשה שהיא חלה בזמנה ע"כ אין קפידא באיזה אופן הוא אומר התנאי, אבל היכא דאין התנאי בריא, והוא חלוש מאד אינו מועיל גם המעכשיו, וא"כ טעם הלח"מ הוא בטעם הראב"ד אשר זהו טעמו של הרמב"ם. והרמב"ם שפסק שלא איכפת לן אם התנאי והמעשה בדבר אחד, היינו משום דפסק שלא כרב אדא או כרב אשי אליבא דו"ה, או כרבא אליבא דהלה"מ, וא"כ נבי תנאי שאי אפשר לקיומיה ע"י שליח, אם זה אמרינן כה"ה, דאית ליה להרמב"ם שהתנאי צריך שאפשר לקיומיה על ידי שליח, בזה אין חילוק אם הוא מעכשיו אם לא, כי המעכשיו, אינו בא לתקן התנאי או המעשה כמו שבארנו, וא"כ אליבא דהלח"מ וסברתו שהיא אמיתית, יהי' נכון הסוגיא דכתובות אליבא דהרמב"ם והראב"ד ורש"י ז"ל דכתב דלא פליגא רבנן עליה דר' מאיר כי אם בתנאי כפול ואליבא דהתום' שכתבו בפירוש בכתובות, דאזלא הסוגיא לכו"ע, זולת להר"ן, דהוא אינו מחלק בחילוקו של הלח"מ מדהביא ראי' לדבריו מע"מ שנבי חליצה למעכשיו, שצריך לכל אופני תנאים, והר"ן אף שפסק דלא כר"מ, מכל מקום בהני שני דברים פסק דוקא כר"מ באותה הסוגיא בפרק מי שאחזו בדף הקדום, וז"ל, מיהו אע"ג דלא קי"ל כר"מ וכו' איכא מילתא דקי"ל כוותיה וכו' ואנן קי"ל כוותיה בתנאי קודם למעשה וכו' וכן נמי קי"ל דבעי שיהא אפשר לקיים המעשה על ידי שליח וכו' ע"ש. וא"כ אליבא אתיא הסוגיא כהלכתה אליבא דר"מ דפסקינן כוותיה בהא, והוא ז"ל סובר דגם במעכשיו צריכין אנחנו להתנאים. וא"כ דברי הרבנים בטעות לא ירדו לעמקו של דבר.

(המשך יבא)

„עין יפה"

— א —

בספר „יסודי היהדות", ניו יארק תרפ"ז, להרב שמרי' ליב הורוויץ, צד 27, וכבר היו נשים נדולות בתורה, בחכמה וביראה, וכשחלה רש"י ז"ל היתה בתו חותמת דברי הלכה ושו"ת בשמו, באמרו כי חש כחי אולת ידי מלמשוך בשבט סופר ולכן בתי קראתי, שבלי הלקט חלק ב' דף נ"ז, עכ"ל. נ"ב, עיין בספר האורה לרש"י ז"ל שהו"ל הר"ש באבער ז"ל, לבוב תרס"ה, במבוא לספר האורה דף א' ע"ב שכתב הרש"ב כי הוא ט"ס, וז"ל ולבן בתי קראתי, והכוונה כי קרא להרשב"ם בן בתו של רש"י וכו' ואם כן הלכה לה ראיתו, ועי' בספר מלכי בקדש חלק ד' דף ל"ב ע"ב ובספר תולדות רש"י, ובספר תולדות הפוסקים, ועוד ועוד, ומכולם נעלם במ"כ הדבר הזה.

— ב —

שם בספר הנ"ל צד 28, והנה דולצי אשת ר"א מנרמיזא הנהרנה על ידי אנשי הצבא, היא ידעה דיני או"ה ולמדה את חברותי' סדר התפלות וכתבה בעצמה יותר מארבעים ספרי תורה (צור נעשיכטע אונד ליטעראטור להד"ר צונץ, צד קע"ב) עכ"ל. נ"ב, הנה לפי דברי הגמרא בניטין דף מ"ה ע"ב, אשה פסולה לכתוב ספר תורה, ועי' רמב"ם פרק א' מהלכות תפילין הלכה י"נ ובטוש"ע יו"ד סימן רפ"א. יהנה העתיק את דבריו בספר אוצר ישראל ערך נשים, אך לא העתיק יפה, כי שם כתוב, דולצי אשת ר' אלעזר מגרמיזא וכו' וכתבה יותר מארבעים כספרי תורה, היינו שנתנה שכר סופרים לכתוב הספרים והקדישה הספרי תורות לבתי כנסיות, עכ"ל.

יוסף בהנאון מוהר"ר מאיר זי"ל פיימער,
מסלוצק.

עוד יבא.

קושיות עצומות

(א)

בטור אה"ע סימן מ"ז איתא, ב' אומרים נתקדשה וב' אומרים לא נתקדשה וכו' לא תנשא ואם נישאת לאחד מעדיה ואומר ברי לי שלא נתקדשה לא תצא הא לאו הכי תצא, עכ"ל.

וכתב שם הפרישה וז"ל ואם נשאת לאחד מעדיה לא תצא, אבל לאחר אפילו בדיעבד תצא הואיל דתרי ותרי נינהו הוא קאי באשם תלוי אם בא עליה, אבל לאחד מעדיה שאמרו לא נתקדשה לא קאי באשם תלוי, שאין אשם תלוי אלא למי שלבו נקפו וזה אמר ברי לי, עכ"ל.

ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים, שרצה לומר שהטור ס"ל דתרי ותרי הוי ספקא דאורייתא, והרי הטור בח"מ סימן מ"ו ס"ל בהדיא תרי ותרי דרבנן. וע"כ מה שכתב הטור הא לאו הכי תצא הוא מדרבנן. ול"ד לב' אומרים מת וב' אומרים לא מת וכן ב' אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה דפריך הגמרא כתובות כ"ב ע"ב הבא עליה באשם תלוי קאי, דשאני התם דליכא חזקה דאיסורא דאמרינן איתתא דייקא ומנסבא וזה מרעה לה לחזקה דא"א כמו שכתבו שם התוספות, וא"כ הוי ספק השקול, ולהכי פריך הבא עליה באשם תלוי קאי, מה שאין כן בב' אומרים נתקדשה וב' אומרים לא נתקדשה, איך נוכל לומר דקאי באשם תלוי כיון דאיכא חזקת היתר דפנויה. וצע"ג.

(ב)

המהרש"א ז"ל ביבמות פ"ח הקשה על ר"ת דאמר דאשה דייקא ומנסבא מרעה לה להזקה דאשת איש. צ"ע דהא בב' עדים קא מיירי ובשום מקום ל"מ דנימא דייקא ומנסבא בב' עדים כיון דליכא חומר בסופה, עכ"ל המהרש"א ז"ל.

ופלא גדול, איך אשתמיט מיניה מהמהרש"א ז"ל דברי התוספות בבבא בתרא ל"ב ע"א ד"ה אנן וז"ל בא"ד, וא"ת כי איכא ב' עדים לא דייקא דליכא חומר בסופה וכו'. וי"ל הואיל ומכחישים זא"ז איכא הומרא אם תעמוד תחת בעלה בטענת ברי שלה. וא"ת ב"א נתגרשה וב"א לא נתגרשה אמאי לא תצא בנשאת ואח"כ באו עדים הא לא דייקא דדוקא במת הוא דדייקא שיראה שמא יבוא וידעו הכל שלא מת ואינה נאמנת לומר נתגרשה דשלא בפני בעלה מעיזה ומעיזה ועוד היכא דאיכא עדים דקא מסייעי לה מעיזה ומעיזה. וי"ל דלענין הכי דייקא ומרעה חזקת א"א דלעולם יראה שמא יוזמו או יפסלום בגזלנותא. עכ"ל.

הרי מוכח להדיא מדברי התוספות דאפילו בב' עדים אמרינן דדייקא ומנסבא. וצע"ג.

אהרן הלוי דים, החופ"ק נוא יאָרק.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב.

תבואות אדמה על חמשה חומשי תורה, חלק ראשון ספר בראשית מאת הרב ר' אלטר משה אהרן לעווי אב"ד בעיר דאמבראווא והגליל.

הספר הזה הוא נחוץ לכל הרבנים ומטיפי עם, כי מלא הוא בכל פרשה, פשטים וביאורים טובים, ודברים הרבה על דרך צחות. וראוים הדברים להעלותם באזני העם, ומומחא לדרוש יכול לעשות מדבריו מטעמים כאשר אותה נפשו.

* * *

אמרי יהודה, לברר וללבן הלכות עמוקות וסוגיות הש"ס עפ"י א"ב מעיקרן ומשורשן, חלק ראשון מהרב ר' יהודה סג"ל ראזנער אב"ד דעיר סעקלהוד, רומאניא.

הספר הזה הוא מלא בפלפולא דאורייתא בחריפות ובקיאות ואחר כל כלל ושורש מסיק הדינים העולה להלכה. ובתחילתו קונטרס בענין מצות שנעשות על ידי מאשין ובענין מצת מצוה, ונחוץ הוא הספר, בפרט בארצנו, אשר כמעט כולם יוצאין במצה כזו, לדע הרבה דינים וענינים המסתעפים מזה.

* * *

ההד עתון חדשי מכל הנעשה בישראל, ביהדות בעולם החרדי בארץ ובגולה. ירושלים, תשרי, תרפ"ט.

הגליון הראשון לשנתו הרביעי יצא בפורמט יותר גדול, וממולא במאמרים וחדשות הנצרך לכל איש ישראל לידע אותם. מהירו לשנה דולאר וחצי.

הכתבת: ירושלים, מאה שערים, תיבת הפוסט 44.

* * *

ילקוט מרגליות חומר דרושי לשבתות השנה ומועדים והזדמנות שונות בחיי הכלל והפרט מאת הרב ראובן מרגליות לבוב.

* * *

אוצר החיים, מאסף לתורת ישראל ולדברי ימי חייו. העורך הרב חיים יהודה עהרענרייך. מחירו לשנה 2 דאלר.

RABBIN CH. L. EHRENREICH
Deva Prine Carol 45, Rumania.

* * *

נחלת בנימין, חידושים וביאורים בסוגיות הש"ס, מאת הרב ר' בנמין מנחם שווארצמאן, ירושלים, תרפ"ז.

* * *

בין ישראל לעמים, מאת הנ"ל, ירושלים, תרפ"ח.

RABBI B. M. SCHWARTZMAN
35 Meittens House, Jerusalem, Palestina

יקרא דחיי, כולל יותר מאלף וחמש זכרונות מברנים נאונים וצדיקים מדורות ראשונים עד היום הזה, זמן, שנת פטירתם וגם שנת לידתם. אצל הרבה מהם עפ"י סדר א"ב. מהרה"ג ר' אפרים לאנדא בוקארעשט. מחירו חצי דאלאר. להשיגו אצל המחבר:

* * *

קבוצי אפרים, ירחון רבני לחד"ת הלכה ואגדה, חוברת ה-ו, מרחשון-כסלו, שנה ח' תרפ"ט. העורך הרה"ג ר' אפרים לאנדא, בוקארעשט, רומעניען.

תקנת עגונות

דיעזען מאנאט קענען מיר, ב"ה, פערצייכענען א גלענצענדען רעקארד פון אונזער ארבייט אויף דעם גע-ביעט פון תקנת עגונות.

צוויי דין-תורות בין איש לאשתו זיינען פארגעקומען און ערלעדיגט געווארען מיט א שלום.

עס איז געלונגען אויסצוגעפינען דעם שוין לאנג-געזוכטען ישראל וויימאן, וועלכער האט פערלאזען זיין פרוי און קינדער שוין 14 יאהר און זיי האבען געליטען גרויס נויט. מען האט אויף איהם געווירקט, דאס ער האט גלייך טעלעגראפיש געשיקט הונדערט דאלאר און 4 טעג שפעטער האט ער געשיקט די נויטיגע פאפירען און שיפס-קארטען און דריי הונדערט דאלאר פאר רייזע-שפעזען.

אויך האבען מיר אויסגעפונען דעם לאנג-געזוכטען ישראל שאפירא, וועלכער האט פערלאזען זיין פרוי און קינד זייט 6 יאהר, און מיט דער צושטימונג פון דער פרוי האבען מיר מיט איהם געמעטעלט ער זאל נעבען דער פרוי א גט און 300 דאלאר, און ער האט געמיינט א געזעצליכע פערפליכטונג, דאס ביז דאס קינד וועט אלט ווערען 21 יאהר, דארף ער שיקען יעדען מאנאט 10 דאלאר.

אויך האבען מיר אויסגעפונען שלמה לעווינע, וועל-כער האט פערלאזען זיין פרוי און קינדער זייט 17 יאהר און זייט 12 יאהר האבען זיי פון איהם ניט געהיירט, און מיר האבען מיט איהם געמעטעלט, דאס ביז ביער וואכען וועט ער שיקען די נויטיגע פאפירען מיט שיפס-קארטען, און יעצט האט ער גלייך געשיקט 50 דאלאר.

אויך האבען מיר אויסגעפונען ראובן דאבקין, וועל-כער האט פערלאזען זיין פרוי און קינדער זייט 16 יאהר און זייט 3 יאהר האבען זיי פון איהם ניט געהערט. מיר האבען מיט איהם געמעטעלט, דאס ביז 5 מאנאטען וועט ער ברענגען זיין פאמיליע נאך אמעריקא און ביז דעמאלט וועט ער שיקען 50 דאלאר מאנאטליך, און די ערשטע גלייך האט ער שוין געשיקט.

אויך האבען מיר אויסגעפונען דעם שוין לאנג-געזוכטען שמעון עפפמאן, וועלכער האט פערלאזען זיין פרוי און קינדער זייט 14 יאהר און זיי האבען ניט גע-הערט פון איהם. נאך לאנגע אונטערהאנדלונגען און אונ-טער דעם שווערען דרוק וואס מיר האבען אויסגעאיבט אויף איהם, האט ער געמוזט סעטלען זיין פאמיליע אהער צו ברענגען. די פאמיליע פון דער פרוי העלפט איהם ארויס מיט גלד.

אויך האבען מיר אויסגעפונען דעם שוין לאנג-געזוכ-טען יצחק גאלדשנייידער, וועלכער האט פערלאזען זיין פרוי און קינדער שוין זייט 18 יאהר און זייט 12 יאהר האבען זיי פון איהם ניט געהערט. מיט דער צושטימונג פון זיין פרוי האבען מיר מיט איהם געמעטעלט. ער האט דער פרוי געשיקט א גט מיט 800 דאלאר, און פאר זיינע צווויי טעכטער צו 1,000 דאלאר יעדערער פאר נדן און התונה-הוצאות. און זיין זוהן האט ער גע-שיקט פאפירען און א שיפס-קארטע און 200 דאלאר אויף הוצאות צו קומען נאך אמעריקא.

מיט נאך פיעל קייסעס זיינען מיר באשעפטיגט און מיר האפען אי"ה בקרוב צו סעטלען לטובת העגונות האמללות.

נייע ליסטעס פון אומגליקליכע עגונות פון בעסאראביען, פוילען, רוסלאנד און אונגארן זיינען דיעזען מאנאט ערהאלטען געווארען אין אונזער אפיס און בעזוהי"ת האפען מיר, דאס מיר וועלען קענען העלפען דיעזע עלענד פערלאזענע עגונות.

מיר וועלען זיך נאכאמאל צו אלע רבנים בפרט און צו אלע אידען בכלל: העלפט דיעזע אומ-גליקליכע עגונות, וועלכע ווארטען אויף אייער הילף. זיי האבען זיך ניט צו וועמען צו וועגדען פאר הילף. די חז"ל זאגען „שערי דמעות לא ננעלו", זאלט איהר אויך ניט פארשליסען די טויערן פון אייע-רע הערצער פאר די טרערהרען פון דיעזע אומגליקליכע עלענדע עגונות, העלפט מיט דעם וואס איהר וועט העל-פען שאפען דעם נויטיגען פאנד פאר תקנת עגונות. מיט יעדע נדבה ראטעווט איהר א אי-דישע טאכטער פון אונטערגאנג ח"ו. און מיר האפען דאס אלע רבנים און מנדבים וועלען אונז שוין יעצט העלפען אין דער גרויסער און הייליגער ארבייט לטובת העגונות האמללות.

* * *

פאלגענדע פערזאנען ווערען געזוכט, וועלכע האבען פערלאזען זייערע פרויען און קינדער אין אייראפא. ווער עס ווייסט וועגען זיי, ווערט געבעטען צו לאזען וויסען אין אונזער אפיס:

ראובן יצחק וויעדער, פון מארמארעש סיגעט, 51 יאהר אלט. אין יאהר 1915 איז ער צוגע-נומען געווארען צו די סאלדאטען אין אונגארן. אין יוני איז געווען פון איהם דער לעצטער בריף פון פראנט און זייט דעמאלט ווייס מען ניט וואו ער איז.

א ל י ' ש ט י י נ מ ע ץ, פון באלירעסקאוו, מארמאראש־סיגעט, 40 יאהר אלט. האט פערלאזען זיין פרוי זייט 17 יאהר און זייט דעמאלט האט ער פון זיך ניט נעלאזט הערען.

י ע ק ב ה י ר ש ג ו ר א ל נ י ק, פון וועסיטקע ביי קאַרעץ. האט פערלאזען זיין פרוי און קינד זייט 20 יאהר און ניט געלאזט פון זיך הערען די גאנצע צייט. די פרוי נעפינט זיך יעצט אין טיטשע ביי ראוונע, וואהלינער גובערניע.

א ב ר ה ם ב א ק ס ע נ ב ו י ם, פון וואַרקי, פוילען, 40 יאהר אלט. האט פארלאזען זיין פרוי און קינד זייט 1913. ער ארבייט ביי פאר.

ה י ר ש ה ע ר ש א פ ט, פון רודקי, גאליציע, 60 יאהר אלט. האט פערלאזען זיין פרוי און קינדער זייט 22 יאהר, און זייט 7 יאהר לאזט ער פון זיך ניט הערען.

ט ו ב י ' צ ו ק ע ר מ א ן, פון לעבעדאוו, ווילנער גובערניע, 48 יאהר אלט. האט פערלאזען זיין פרוי זייט 27 יאהר און לאזט פון זיך ניט הערען. ער איז חזן ושוחט.

ה י נ ר י ך א מ ס ע ל, פון הערטנעק, טשעכא־סלאוואקיע, 45 יאהר אלט. האט פערלאזען זיין פרוי און קינדער און לאזט פון זיך ניט הערען זייט א לענגערע צייט.

י ע ק ב ו ו י י ס מ א ן, פון קאליס, פאדאלסקער גובערניע, 53 יאהר אלט. האט פערלאזען זיין פרוי און קינדער זייט א לענגערע צייט און לאזט פון זיך ניט הערען.

מ ש ה ש נ י י ד ע ר, פון ווישאק, לאמזער גובערניע, האט פערלאזען זיין פרוי און קינדער זייט 1914 און לאזט פון זיך ניט הערען.

ב ע ר ל ב י ל י נ ז א ה ן, פון יאנאוו, קאמענעץ־פאדאלסקער גובערניע, האט פערלאזען זיין פרוי און קינד זייט 7 יאהר און לאזט פון זיך ניט הערען.

נ ת ן ם א פ ע ר ש ט י י ן, פון סובאלק, פוילען, האט פארלאזען זיין פרוי און קינדער זייט 4 יאהר און לאזט פון זיך ניט הערען.

יצא לאור ונמצא למכירה

ספר פרחי אהרן

מאת הרב אהרן דאברזינסקי

קבוצת מאמרים בדברי תורה, חכמת ישראל ועוד ענינים רבים ממדעים שונים.
הספר נדפס בשני חלקים בכרך אחד. החלק הראשון הוא בעברית והחלק השני הוא ביהודית.
נדפס בפורמט גדול ובכריכת בד נהדרה
לפנות על פי כתובת המחבר

הרב אהרן דאברזינסקי

1842 וואלאס עוועניו, ברוקלין, נ. י.

Rabbi Aaron Dobrozinsky,
1842 Wallace Ave. Brooklyn, N. Y.

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת!

די ערשטע האַנד צו באַקומען האַלסייל און ריטייל

ספרי־תורה, תפילין ומזוזות

געשריבען פון סופרים מדקדקים ויראי השם, בכתיבה מהודרה ומדויקה

רצועות מעובדות לשמה כדין; עץ החיים׳ס; כתרי תורה; עטרות; יד׳ן:
מכסף טהור — (סטערלינג זילבער).

אַלערהאַנד עמברוידערטע פרוכת׳ן — מענטעלאַך — חופות — שלחן קאַווערס.
פון די בעסטע גאַלד־האַנד־ארבייט און שעהנסטע דעזיינס.
פאַרלעסליך און צו מעסיגע פרייזען.

טליתים סילק און וואַל פון די בעסטע קוואַליטעטען

וועגדעט זיך מיט אייערע באַשטעלונגען. דירעקט צו:

S. YAROSLAWITZ 42 Delancey St., New York, N. Y. Telephone Orchard 6008

אריאם פרעס, 54 קאנאל סטריט, ניו יארק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגענעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by : The Federation of Orthodox Rabbis of America, 198 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York. N. Y., under the act of March 3, 1879".

Volume III, No. 3.	ניו יארק, אדר ב' תרפ"ט	דרימער יאהרגאנג, נומער 3.
Subscription Price $2.00 a Year	MARCH, 1929.	סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

וואם די מגילה לערנט אונז

מיר האלטען יעצט ביי פייערען דעם שהנעם פרעה־ליכען און היילינען יום טוב פורים. וועלן מיר קומען אין די שוהלען הערען די מגילה, וואו אלע מ ו ז ע ן הערען, נוט הערען, ניט פארפעהלען א וואָרט. קאנען מיר פיעל, זעהר פיעל לערנען פון די מגילה. עס איז אונטערגליך צו ערקלעהרען אין א צייטונגס עריטאריעל אלץ וואם מען קאן אפלעהרנען פון די מגילה, דערצו פאדערען זיך א סעריע פון ארטיקלען, אדער צו אנשרייבען א גאנצען ספר, מיר ווילען נאר אנצייגען אויף איין פונקט וועלכער איז זעהר וויכטיג פאר אונז.

אסתר זאגט צו מרדכי לך כנוס את כל היהודים, אנדערש קאן די גאולה ניט קומען, איך קאן פאר'ן אידי־שען פאלק גאר ניט טאן, זיי אליין וועלען גאר ניט קאנען טאן, סיידען וועלן אלע אידען זיין פאראייניגט. אהן אחדות, אהן פאראייניגונג קאן אסאלוט גאר ניט זיין. דער צוויי טויזענט יעהריגער גלות דריקט און שטיקט אונז נאר דערפאר וויל אונז פעהלט אחדות, וויל מיר זענען ניט פאראייניגט, און דערפאר — לך כנוס את כל היהודים.

וועלן אלע רבנים פון אמעריקע וואלטען באמת געווען א ל ע פאראייניגט, וואלט מען האן, נאר דאן נעקאנט פארזיכערען דעם מצב הכשרות, מען וואלט נעקאנט אויפ־טאהן נרויסע היילינע ארבייט פאר חנוך, פאר שבת, פאר טהרת המשפחה און אויך צו אוועקשטעלען דעם מצב הרבנות אויף א זיכערען, געזונטען, עקאנאמישען אין מא־ראלישען באדען.

די לאנע פון די רבנים אין די זאטע און רייכע אמע־ריקע איז שרעקליך. די שלחן ערוך רבנים, די אמת'ע רבנים, די טרענער פון אוניזער היילינע תורה און אמונה, האבען ניט קיין באזען אונטער זייערע פיס, זיי נייען ממש אונטער, און וועלן די ריכטינע רבנות זאל חס ושלום אונטערגעהן, וועט דאך דאס, אלס רעזולטאט, דאס יודענטהום, חס ושלום אונטערגעהן. ווי קאן זיין א יודע־טהום אהן רבנים, אהן וועג־ווייזער פון אידישקייט, אהן פיהרער און אהן לעהרער? און דערפאר אליין, לינט דאך א היילינע פליכט אויף יעדען אידען צו פארשטארקען און פארבעסערען דעם מ צ ב ה ר ב נ ו ת. וואם דערמיט וועט פארשטארקט און פארבעסערט וועלן דער מ צ ב ה י ה ד ו ת.

צו פארבעסערען אבער די לאנע פון רבנים איז אונ־מעגליך אזוי לאנג אז די רבנים צווישען זיך זענען ניט פאראייניגט. די „אגודת הרבנים" וועלכע איז די עלטערע רב'נישע ארגאניזאציע אין לאנד, וועלן איהרע פיהרער וואלטען באמת נעמיינט צו פארבעסערען די לאנע פון רבנים און די לאנע פונ'ם אידענטהום, האבען זיי שוין לאנג נעפאנט און נעדארפט ארבייטען צוזאמען האנד און האנד מיט דעם „דגל הרבנים".

דער „דגל הרבנים" וועלכער באשטעהט פון רבנים מובהקים, גדולי ישראל, און וועלכע האט אין דער קורצער צייט פון זיין עקזיסטענץ אויפגעטאהן וואונדער אויף דעם נעביט פון יודענטהום און וועלכער האט איצט א נוטען זיכערען פלאן וזד צו באזארגען די חברים פון "דגל הרבנים" מיט פרנסה בכבוד, אז זיי די חברים פונ'ם „דגל הרבנים" זאלען האבען רוהיגע קעפ בכדי זיי זאלען קאנען ווידמען זייער צייט נאר די אויפהאלטונג און פאר־שטארקונג פון אידישקייט, און פארשפרייטען די הויכע מאראלישע פרינציפיען פון אונזער היילינע תורה צווישען פאלק, פאר דעם אלטען און פאר דעם יונגען דור. דער „דגל הרבנים" ווי די [illegible]רפייטערשאפט פון די „אגודת הרבנים", „כנסת הרבנים" פון וועלכע דער זקן־הרבנים דער גאון ר' וועלוועל [illegible] איז נשיא, און פונ'ם „ועד הרבנים". וויל דער „דגל הרבנים" ווי אלע וויכטיגע און די נעווועזענע נעמנער זענען שוין יעצט איבערצייגט, אז

דער „דגל הרבנים" מיינט לשם שמים, אהן זייטיגע פניות חס ושלום, און דערפאר איז די השפעה פון דעם „דגל הרבנים" שווי גרויס און טיף אויף די ארטהאדאקסישע אידן פון אמעריקע.

ניט נאר רבנים דארפען און מוזען זיך פאראייניגען, נאר אויך די אמת'ע ארטהאדאקסישע שוהלען, די ישיבות, די תלמוד תורה'ס מוזען זיך פאראייניגען. וואלטען אונזערע שוהלען, תלמוד תורה'ס און ישיבות נעווען גוט ארגאניזירט און ריכטיג פאראייניגט, וואלט ניט נעקאנט פארקומען וואס עס קומט יעצט פאר, אז א ישיבה אין איסט ניו יארק איז חרוב געווארען, עס העלפט א שלאס אויף איהרע טירען, און די איבעריגע ישיבות און תלמוד תורה'ס נעפינען זיך אין א שרעקליכע פינאנציעלע לאגע. און וועגן מיר האבען ניט לאנג צוריק געהערט א פארצווייפעלטען שרעקליכען קרעכץ פון אונזערע הונגעריגע ברידער און שוועסטער פון בעסאראביע און ליטא, וואלטען מיר נעווען פאראייניגט, וואלטען מיר א גוט ארגאניזירטע אידישע קהלה נעהאט, וואלטען זיי באלד באקומען שנעלע און זיכערע הילפע, אזוי אבער ווי עס קומט פאר איצט, נעהט צו דיזע נויטיגע היילינע ארבייט זעהר לאנגזאם און ווערט ניט נעטאהן ווי עס האט נעדארפט נעטאהן ווערען, ווייל — מיר זענען ניט פאראייניגט, און דערפאר לערנט אונז די מגילה לך כנוס את כל היהודים.

די ישיבות אויף יענער זייט ים נעפינען זיך אין א שרעקליכע לאגע, זיי מוזען נעהאלפען ווערען אזוי שנעל ווי מעגליך, מיר מוזען היטען אונזערע ישיבות ווי די אויגען פון אונזערע קעפ, וואס אבער זעהען מיר? כמעט א חלול השם! נדולי ישראל ווערען באליידיגט און צוזאמען מיט זיי ווערט באליידיגט דער כבוד התורה. נענוג נעלד מאכען זיי ניט, און ביי ניט ארגאניזירטע ארבייט וועלען זיי ניט קאנען מאכען, ווארום איז דאס אזוי? ווייל די רבנים און די בעלי בתים זענען ניט פאראייניגט, און דערפאר איז דאס יודענטהום אין א ה פ ק ר צ ו ש ט א נ ד, און ווילען מיר עקזיסטירען אלס אידען און אונזערע קינדער זאלען אידען בלייבען, מוזען מיר לערנען פון דער מגילה ווי נויטיג עס איז אחדות, און דערפאר — לך כנוס את כל היהודים!!

דער קרעכץ פון די ענונות מוז נעהערט ווערען

די ענונות אויף דער נאנצער וועלט זענען איצט ווי די זאמד פון ים, פיעל, זעהר פיעל, זיי זענען די אומגליקליכסטע קרבנות פון די שרעקליכע נרויסע וועלט-מלחמה. עפעס מוז נעטאהן ווערען. מיר אלע זענען פאראנטווארטליך פאר זיי. זייער קרעכץ ריהרט אונזער נשמה. תקנת ענונות ארבייט איז פקוח נפש ארבייט.

דער „דגל הרבנים" האט אויפנעטאהן נרויסע היילינע ארבייט פאר די ענונות פון דער נאנצער וועלט. אין צפיה פון „דגל הרבנים" נעפינען זיך בריעף, דאקומענטען, רעקארדס, פאקטען, פון וועלכע דאס אידישע הארץ קאן פארצויטערט ווערען. וואלטען די רבנים און די אידען פון אמעריקע באמת נעווואוסט וואס דער „דגל הרבנים" מיט באשרענקטע מיטלען האט אויפנעטאהן פאר די עלענדע, אומגליקליכע ענונות, וואלט דאן ניט נעפעהלט קיין נעלד אויף אנצונעהן מיט דיעזע נויטיגע היילינע ארבייט.

דער חסרון פון „דגל הרבנים" איז, וואס אנטליפט פון פרסום, צופיעל ענין, און לאזט ניט ווייסען די וועלט פון זיין נוטע ארבייט. צוליעב פקוח נפש איז אבער נויטיג צו מפרסם זיין די נרויסע ארבייט פון „דגל הרבנים" פאר די ענונות אום צו האבען די נויטיגע נעלד מיט וואס צו פארטזעצען די ארבייט. און ארבייט איז דאך פיעל, זעהר פיעל, און דאצו פארדערט זיך אונגעהיירע כומען נעלד.

די הונדערטע-טויזענטע עלענדע און אומגליקליכע ענונות זענען בארעכטינט צו מעות חטים, זאל יערער רב, זאל יעדע שוהל ארריינשיקען פון זייער מעות חטים פאנד, א באדייטענדע סומע פאר תקנת ענונות. זאל נעמאכט ווערען אין די שוהלען פון לאנד שטארקע אפיעלס פאר דעם תקנת ענונות פאנד, און צושיקען דאס נעלד אזוי שנעל ווי מעגליך אין אפים פון „דגל הרבנים" 198 איסט בראדווי, ניו יארק. מיר וועלען פארעפענטליכען די נעמען פון די אלע וועלכע וועלען ביישטייערען צום פקוח-נפשות-פאנד פון תקנת ענונות.

זאל קיין איד ניט נעהן פסח ביינאכט צום סדר, וואו ער זאל פריהער ניט באזארגען די ענונות וועמעס סדר איז א פארשטערטער. מיר, וועלכע זענען דאך רחמנים בני רחמנים, טארען ניט פארנעסען אויף די ענונות וועלכע שטרעקען אויס זייערע הענד צו אונזער הילף.

רבנים, שוהלען, חברות און יחידים מוזען שיקען זייער ביישטייערונג צום תקנת ענונות פאנד אונטער די השנחה פון „דגל הרבנים" פון אמעריקע.

מכירת חמץ

אויב מען באקלאגט זיך אויף דעם הפקר צושטאנד אין פיעל ענינים וואס באלאנגט צום אידישען דת, איז נאך אבער קיין זאך ניט אזוי הפקר ווי דער דין פון מכירת חמץ.

אודאי איז פאראן אויסצוזעצען וועגן סידור קדושין און גיטין, וואס רעווערענדס און חזנים און שמשים באשעפטינען זיך מיט דעם, און ביים נעהמען א סדר קדושין איז מען ניט מדקדק צי דער רעווערענד איז א יודע בטיב וקדושין, איז לכל הפחות די באשעפטינונג פון גיטין וקדושין ווערט ניט נעטאן בסתר וביחידות. ביי יערער סדור קדושין נעפינען זיך איינינע מענשען, און ביי א גט, דיר סופר ועדים, וואס וועכיר אדער מעהרער וויסען זיי עטוואס פון דיזע ענינים, און ווי אזוי עס דארף נעמאכט ווערען, אודאי און אודאי דארף אזוי ניט זיין, ווייל עס קומען ארויס כמה וכמה מכשולים

רחמנא לצלן, און יעדער דארף זיך משתדל זיין, אז זיי זאלען ניט זיין.

ערנער אבער איז דער צושטאנד פון מכירת חמץ, וואס יעדער עם הארץ, אנשים פשוטים מן השוק נעהן ארום מבית לבית אפצוקויפען דעם חמץ ביי יעדען אידען. וואלטען דאס נעטאהן אמת'ע גוים מלידה ומבטן, וואלט נאך נעווען צוזערלייידען, ווייל דאן וואלט מען מדוחק נעקענט מתיר זיין דעם חמץ נאך פסח. אבער א איד אן עם הארץ וועלן ער קויפט אפ דעם חמץ דורך א קבלת קנין און ווייסט ניט ווי אזוי, און מאנכע פון זיי פארקויפען דאס חמץ נאר ניט צו א גוי, איז דאך דאס „חמץ שעבר עליו הפסח" און דאך זעהען מיר יאר איין יאהר אויס, ווי עס נעהען ארום פערלער מכל המינים, נסים ועמי הארץ, איבער די אידישע הייזער און נעהמען איבער דעם חמץ פאר א ניקעל אדער א קווארטר און מען איז שוין איינגעוואוינט צו דעם, אז עס איז פשוט הותרה הרצועה.

מכירת חמץ איז ניט קיין הערמה, נאר דאס ערפילט א דין פון אונזערע חז"ל, אז וועז מען פארקויפט דעם חמץ צו ניט קיין אידען, מיט אן אמת'ע מכירה כדין וכדת, איז נאך פסח כעג דער איד עסען דעם חמץ, אבער וועז מען פארקויפט ניט, איז דאס „חמץ שעבר עליו הפסח" און מען טאהר דאס ניט עסען נאך פסח. די מכירה דארף מאכען א תלמיד חכם, וועלכער ווייסט די אלע דינים פון קנין ומכירה, און דערפאר, האט מען זיך נוהג נעווען בכל תפוצות ישראל, אז מכירת חמץ באלאנגט צום רב פון שטאדט, ווייל נאר ער, ווייסט ווי צו מאכען די מכירה על פי דין.

די צרה איז, וואס די רבנים קאנען ניט מזהיר זיין וועגען דעם און זיי שעהמען זיך צו דערזען איבער דעם צום פאלק, ווייל זיי האבען מורא, אז מען וועט זאגען, דאס זיי מיינען די איינטראגע פון מכירת חמץ, און וועז די רבנים שוויינען, איז דאך א סימן אז אלעס נעהט כשורה.

אונז דאכט, אז אפילו וועז עס וואלט זיך נעהאנדעלט בלויז וועגען הכנסת הרב, וואלטען די רבנים אויך נעמענט אויפמערקזאם מאכען דאס פאלק, אויף דער עולה, וואס זיי באנעהען נעגען די רבנים, בפרט וועז עס האנדעלט זיך, וועגען א דין וואס וועדט פארנאכלעסיגט פון אידישען עולם, האבען די רבנים אודאי נעדארפט ריידען פון די בימות, און מזהיר זיין דאס פאלק, אז אויב די מכירת חמץ וועדט ניט נעמאכט כדין, זענען זיי עובר אויף חמץ שעבר עליו הפסח און זיי דארפען ניט קוקען וואס איינינג וועלען זאגען אז לטובת עצמם הם דורשים.

מאנכע זאגען אז אין אמעריקע בלייבט ניט ביי קיינעם חמץ נמור, נאר עס וועדט פארקויפט משהר ניט ווי כלים חמוצים, אבער אין אמת'ן פארקויפט יעדערער חמץ נמור אדער משקה וואס איז חמץ נמור און מען דארף האבען אן אמת'ע מכירה.

פיעל רבנים דענקען, אז מיט דעם וואס זיי עסען ניט און טרינקען ניט ביי א אידען וואס מען קאן איהם חושר זיין אז ער האט ניט פארקויפט זיין חמץ, זענען זיי שוין יוצא זייער חוב, פון מעורר זיין דאס פאלק, אבער ביי אונז קומט אוים אז מיט דעם זענען זיי ניט יוצא, אויב זיי עסען ניט, עסען דאך אבער ביי זיי אנדערע אידען.

יעצט איז די ריכטינע צייט, אז די רבנים זאלען אנפיהרען אן אניטאציע, דאס מכירת חמץ זאל נעמאכט ווערען דורך א רב מובהק כדין וכדת.

דער פנקס

די חודש אדר אסיפה פון דגל הרבנים, איז פארנעקומען דיענסטאג כ"ג אדר ראשון אונטערן פארזיץ פון הרב ר"ב נוטה. וואו עס זענען אנוועזענד נעווען פערציג חברים. וועלכע אלע האבען אויסגעהערט דעם דעפארט פון מנהל הרב ר' יעקב איסקאלסקי וועגען דעם קויפען א סעמעטערי (בית הקברות) דורך דעם דגל הרבנים. עס איז באריכטעט נעוואָרען אז די סעמעטערי איז שוין ב"ה נעקויפט נעוואָרען. דאס נאנצע לאנד באשטעהענדע פון 1000 אקער 12500 פלאטס וועלכע נעפינט זיך אין ניו דושוירזי האט ביי ניו יארק, באלאנגט יעצט צום דגל הרבנים און באלאנגט דעם נאמען „דגל הרבנים סעמעטערי אסאסיאיישאן". טויזענט פלאטס פון דעם איז סובסקרייבט נעוואָרען פון חברים פון דגל הרבנים אלס באמילית פרייוועט פלאטס און האבען איינגעצאהלט די

מעט נאך מעהר צו ארבייטען לטובת וחיזוק התורה והדת ולכבת מצב מרבנים והרבנות אין דיעזען לאנד.

עס איז אויך באריכטעט נעוואָרען פון דער ארבייט פון תקנת עגונות, מיט וואָס דער דגל הרבנים באשעפטיגט זיך שוין צוויי יאָהר, און עס איז ערקלעהרט נעוואָרען אז דיעזע היילינע ארבייט פון דגל הרבנים איז מפורסם בכל תפוצות ישראל, און אין פיעלע לענדער איז נעגרינדעט נעוואָרען לשכות לתקנת עגונות, וועלכע שטעהען אין שטענדינע פארבינדונג מיט'ן דגל הרבנים.

דער משניח פון תל אביב וואורשט פעקטאָרי איז נעקומען און האָט ערקלעהרט דאָס דאָרטען וועלט נעמאכט וואורשטען פון ניט כשר'ע פליישען, און באלד האָט מען אָפגערופען דעם אָפיס פון קאָמישיאָנער אָוו מארקעטס און תיכף איז נעשיקט נעוואָרען אן אינספעקטאָר, וועלכער איז נענאָנגען מיט הרבנים ר"ל נאָרטענהויז, ר"א דים, ור"י סאדין, וואו זיי האָבען נעפונען ניט כשר'ע ווארע, און האָבען צוגענומען אלע נערוקטע טיקעטס, און דער כשניח האָט זיך אונטערנעשריבען אז ער ציהט זיך צוריק פון דער השגחה אויף דיעזער ניט־כשר'ער פעקטאָרי.

הרב הגאון ר' יעקב אייזענצוויג נאָווימינסקער רב — יעצט אין וואָרשא — איז נעקומען נעזענענען זיך מיט די חברי דגל הרבנים, און האָט נעהאלטען א ברכת הפרידה רעדע. ער האָט באָראנקט דעם דגל הרבנים פאר די פריינדשאפט וואָס זיי האָבען באוויזען צו איהם און די הילף וואָס זיי האָבען נעשאפען פאר דער ישיבה עמק הלכה אין וואָרשע, און אין נאָמען פון אלע רבנים ואדמורי"ם מנהיגי הישיבה האָט ער נעוואונשען ערפאלג דעם דגל הרבנים אין אלע זיינע אונטערנעהמונגען. ער האָט אויך פארשפראָכען קלאָהר צו מאכען דאָרטען אין פוילען די נלענצענדע פעולות פון דגל הרבנים לטובת הענונות, און ער מיט נאך איינינע נדולי פוילען, וועלען שטעהן מיט אונז אין שטענדינע פארבינדונג בנונע דיזען היילינען ענין.

עס איז באשלאָסען נעוואָרען אז הרב הגאון ר"י אייזענצוויג זאָל בלייבען מיט אונז אלס חבר־נכבד. ער האָט זעהר באָראנקט פאר דעם כבוד, און עס איז באשטימט נעוואָרען א קאָמיטע צו באנלייטען איהם צום שיף.

* * *

אויף דער בקשה פון די נדולי הדור פון יוראָפ צום אמעריקאנער אידענטהום דורך די אנודת הרבנים, אז עס זאָל נעשאפען ווערען אין אמעריקע א מצה פאנד פאר די רוסישע אידען צו באזאָרגען זיי מיט מצה אויף דיזען פסח, האָבען "דער כאָרנען זשורנאל" און "דער טאָג" די צוויי טענליכע צייטונגען אין ניו יאָרק נעעפענט א מצה־פאנד פאר דרייסיג טויזענט דאָלער, און לויט דאָס אידישע פובליקום האָט זיך אָבנערופען איז צו האָבען אז דיזע סומע וועט נעשאפען ווערען אין צייט. די רבנים האָבען זעהר פיעל מיטנעווירקט, עס זאָל ערפיללט ווערען די אויפפאָרונג פון די אייראָפעאישע נדולים, און אלע רבנים פיהלען א דאנק צו די צוויי אויבענדע־נאנטע צייטונגען, פאר זייער איבערנעבענהייט צו יעזען נאָבעלען פאָנד, וויבל זאָנסט וואָלטען די אידען פון סאָוועט רוסלאנד נעבליבען חס ושלום אָהן מצה קומענדען פסח.

* * *

ווי עס הערט זיך וועט די היי־יאָהרינע קאָנוועגשאָן פון מזרחי אָרגאניזאציאָן אָפענהאלטען ווערען קומענדען חודש אייר אין פיטסבורג פא. און די טהעטיגקייט פון די מזרחי אנודות איבערן לאנד האָט זיך שוין אָנגעפאנגען. דער הויפט מזרחי אָפיס האָט אויפגעפאָפערט אלע אנודות צו שאפען א נרעסערע צאָהל שקלדברים דיזען יאָהר. כדי מען זאָל קאָנען שיקען מעהר מזרחי דעלענאטען צום קומענדען ציון קאָנגרעס דיזען זומער. הרב ר' מאיר ברלין, וועלכער נעפינט זיך יעצט דא ביי אונז אין לאנד האָט אויפנעוועקט אלע מזרחים צו מעהר ענערגישע ארבייט לטובת המזרחי.

* * *

די יוניאָן אָוו אָרטהאָדאָקסישע שוהלען האָט אָפגעהאלטען איהר יעהרליכע אסיפה, וואו עס איז באשפראָכען ווערען זעהר פיעל וויכטיגע פראנען בנונע צום אידענטהום. הרב דר. הערבערט נאָלדשטיין איז אויסנעקליבען נעוואָרען אויף וויטער אויך צו זיין דער פרעזידענט פון דער יוניאָן אָוו אָרטהאָדאָקס קאָנגרעגיישאָנס. די אסעמבלי אָוו ראָבים פון דער יוניאָן האָט צו ענד אָפגעהאלטען א זיצונג, און האָט ניט נעקאָנט אָנגענהמען באשליסע ווייל עס דארף נוט נעהייסען ווערען ביי דער עקזעקוטיוו פון דער יוניאָן, דאָס מיינט אז ביי זיי ביניהם קאָנען די רבנים נאָר ניט זאָנען אויב די בעלי בתים זענען ניט מסכים אויף זייערע באשליסע.

* * *

אין ירושלים איז שוין נעוואָרען אביסעל רוהיגער, נאָך דעם ווי עס האָט זיך נע'רעש'ט אייניע וואָכען זוי־נען די קהילות. די כנסת ישראל האָט אלץ נעשטרעבט דאָס יעדער ערוואָקסענער איד זאָל באלאָנגען צו איהר. דאָנענען די אנודת ישראל האָט שטארק אניטירט אז מען זאָל ארויס פון כנסת ישראל. דער מזרחי האָט זיך נעשטעלט אָפען לצד דעם כנסת ישראל, די מחלוקת איז נעווען שטארק. יעצט קלייבט די אנודה אז די צאָהל וועלכע זענען ארויס דערלאָנגט פון 15 ביז 18 טויזענט אידען. און די כנסת ישראל ניט צו אז די צאָהל דערגרייכט ביז 8 אָדער 10 טויזענט. און די אידען פון נלות, פרענט ביי זיי ביידען לשמחה מה זו עושה. די שמחה וואָלט נעווען פארפולט ווען עס וואָלט זיין א פאר־איינינטער יודענטהום אין ירושלים, נעבויט על טהרת הקודש.

* * *

די לעצטע צייט איז נאָך אמאָל אויסנעפונען נע־וואָרען אז עס ווערען פארקויפט אין ניו יארק, דקין — קייסינג — פון קעלבער און וושט'ן פון בהמות, וועלכע ווערען אימפאָרטירט פון סויט אמעריקע רעפובליקען. זיי ווערען פארקויפט מיט א פעפערדינען הכשר, און זיי ווערען נעבראָכט פון בראזיליען און פון ארגענטינע, און

זוערען ארץ נעוועצט אין פוירל סכ״יט, ניו יארק, פון וואנען מען נעהמט זיי, און מען דעליווערט זיי אלס כשר׳ע צו נעווייסע וואורשט מאנופעקטשורערס. מען האט זיך נאך אמאהל נעשטעלט אין פארבינדונג, מיט די רבנים פון יענע מקומות און באלד ווי עס ווען דער־האלטען ווערען זייערע ענטפערס, ווועלען מיר מפרסם זיין די נעמען פון די קויפער און פארקויפער.

* * *

דער ועד הרבנים פון ניו יארק, האט מפרסם נע־מאכט, אז זיי האבען אפנעצוינען זייער הכשר פון די וואורשט פעקטאריעס וואס טראגען דעם נאמען „היברו ניישאנאל וואורשט פעקטאריעס", וואס טהוט אבער דער אירישער עולם צו דעם, אז זיי זאלען מעהר ניט נכשל ווערען אין עסען טריפות? די פלעצער זענען נאך אפען, צי מיט דעם נאמען אדער מיט אן אנדער נאמען? דאס פובליקום עסט און די פליכט פון די רבנים איז דאך צו זעהן, אז דער עולם זאל האבען כשר׳ע עסענס. מסתמא דענקט דאס פאלק אז עסען מוזען זיי און וועלען עסען, און די רבנים וועלען שוין זארגען דאס מען זאל נעבען כשר׳ע ווארע.

רבנישע נייעס ::

(רבנים פון אסטריקע און שנאורש ווערען נעבעטען זיך נאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אין׳ם לעבען פון זייערע פחלות אזוי שוהלען).

הרב ר״מ פאם איז אויפגענומען נעוואָרען אלס רב אין בית הכנסת בית יעקב אנשי ספרד אין ברוקלין.

* * *

הרב ר״ר לוואוויץ איז אנגעקומען אין ברוקלין ת״ת לרב ומנהל.

* * *

פון דעם משא ומתן וועלכער איז אננענאננען צווי־שען די רבנים ארגאניזאציעס, וועגען שליכטען אלע סכסוכים און צוזאמענשטעלען א פאראייניגטען ראבי־נאט, איז פארלויפיג נאר ניט נעוואָרען צוליעב טעכנישע פונקטען, אבער די רבנים וואס וואלטען וועלען זעהן א רבנים פאראייניגונג האבען זיך נאך ניט מייאש נעווען, פון דיעזען ערהויבענעם נעדאנק, און פיהרען נאך אן זייער אניטאציע וועגען דעם.

* * *

א גרויסער הספד איז פארנשטאלט נעוואָרען אין ניו יארק, נאך הרב הגאון ר׳ שבתי וואלאך, האב״ד פון ריזינאי פוילען.

* * *

הרב ר׳ שמריהו ליב הורוויץ, האלט ביים דרוסען א נייעס ספר „מוסר היהדות". וועלכער וועט מאכען א רושם אין דער תלמודישער וועלט. עס זועט זיין אן אמת׳ער קוואל פאר אמת׳ע דרשנים.

קטעים

פון אשכול

פון די רעדעס וועלכע עס זענען נעהאלטען נע־וואָרען ביי דעם יעהרליכען פארזאמלונג פון הכנסת אורחים — האיאם — זעהט מען אז זיי האבען זיך שוין אויך דערוואוסט פון דעם ביל וואס עס איז דורכנעאננען אין קאנגרעס פון וואשינגטאן וועגען דעם נייעם סטאטוס וועגען אימינראנטען, אונטער דעם נאמען ארירזיאן ביל.

* * *

דורך איהר יעהרליכער אסיפה, האבען מיר זיך דערוואוסט, אז עס עקזיסטירט אין ברוקלין א אידישע קהילה. כיט רעכט קאן מען זי אנרופען בר בי רב תחד יומא.

* * *

אז מיר זעהען הכשרים אויף מצה, ווייץ און פלייש, פארשטעהען מיר וויבל דאס איז ניט אומזיסט, אבער העהענדיג א הכשר אויף שמעק טאבאק כשר לפסח, פרענען מיר סטייטש, צו וואס ברויכט מען אויף דעם א הכשר? עס איז דאך אומזיסט? ענטפערט מען אבער, אז דאס איז אויך ניט אומזיסט, און ממילא איז דאס ניט וועדט קיין שמעק טאבאק.

* * *

זאל סטאלין דער פיהרער פון ראטען מאכט, ניט מאכען קיין טעות, אז ער איז א יחיד בכינו. מיר האבען דאך ביי אוז אויך א סטאלין א פיהרער פון א פארטיי, וועלכער וויל באהערשען אלעם און אלעמען.

* * *

אזוי ווי יענער סטאלין וויל דוקא זיין אן אינטער־נייישאנאל כושל יחיד, אזוי איז אויך אונזערער.

און נוי יענער האָט מעהר ניט ווי לפּנים, חברים מיטהעלפֿער אין דער רעגירונג, אָבער אין אמת'ן טהוט ער אלץ על דעת עצמו, אזוי איז אויך אונזערער. ער רעכענט זיך ניט מיט דער מיינונג פון חברים, נאָר מעשה ז"ר פיהרט זיך די נאַנצע כמשלה.

* * *

און קוסענדיג אויף יענעם איז דאָ אויך באשאפען נעוואָרען א מעשה טראָצקי, אז דער וואָס שטימט ניט מיט זיין מיינונג, מוז באזייטינט ווערען פון דער פיהרער־שאפט אין דער פּארטיי.

* * *

און זהענדיג, אז טראָץ דעם שטעהט ער פעסט ביי זיינע פרינציפּען, דאַרף מען איהם אין נאַנצען פון דער פּארטיי אויסשליסען.

* * *

און צליעב דעם איז ניצערינדעט נעוואָרען א נייער אינטערניישאָנאל, וועלכער סטאָלין קוסט אויף דעם, ווי אויף אן אונטערנראבונג אונטער זיין ממשלה.

* * *

א נס איז זואָס אמעריקע איז ניט רוסלאנד, און מען קאָן ניט דעם הינגען טראָצקי אָפּטאָהן אויף טערקיש.

* * *

אָבער עס איז צו האָפּען אז ווען דער הינגער ז"ר וועט ארויף פון בענקעל, דאן וועט די ארגאניזאציע פיהרען זיך אמת דעמאָקראָטיש, און עס וועט זיין נאָר איין אינטערניישאָנאל, וואו אלע חברים וועלען איהר דינען נעטריי און איבערנעגעבען.

* * *

און עס וועט זיין פרייער נעראָנק, פרייער נעווייסען, און איבערהויפט פרייע עלעקשאָנס.

די סדור קדושין פראָגע

ב"ה, באסטאָן, יום ב' כ"ה לחדש טבת, תרפ"ט.

כבוד המוציא לאור „דגל ישראל".

אין „דגל ישראל" פון חדש טבת, ברענגט איהר אן איבערבליק וועגען די סידור קדושין פראָגע אין דער סטייט מאסס., און ווי עס זעהט אויס, האָט איהר די אינפאָרמאציע נענומען פון דער אידישער פרעסע, און אכטענדיג די ערנסטקייט פון דגל ישראל, נעפּין איך פאר נויטיג למען האמת והצדק אייך באקאנט צו מאכען מיט דעם נאַנצען ענין. דער אמת איז אז ניט די רבנים האָבען נעבראכט די פראָגע בעפאָר די קאָורטס נאָר די פראָגע איז אויפגעהויבען נעוואָרען פון דעם ערזשיסטער אוו מעריזשעס אין דעם סעקרעטערי אוו סטייט משום מעשה שהיה:

נאָר בעפאָר איך מאך אייך באקאנט מיט דעם טרו ערינען פאקט, ווייל איך אייך ערקלעהרען אז די סטייט לאָ וועגען סידור קדושין איז, אז נאָר א רב און סיין חזן אָדער אנדערער איז ערלויבט מסדר קדושין זיין. אויסנאהמע איז בלויז נעמאכט אין פיוויל מעריזשעס וואו א דזשאסטיס אָף די פיעס קאָן פּארהיראטען, אָבער רעליגיעז ביי אירען מוז זיין א רב און אוא רב וואָס באלאנגט צו א שוהל, און וועז א שוהל עלעקטער א רב מוז זי אריין שיקען א סערטיפיקייט צום קלוירק אונטערגעשריבען ביים פרעזידענט מיט דעם זיגעל פון שוהל אז דער און דער איז עלעקטער נעוואָרען אלס רב אויף א נעוויסען טערמין, דאן איז דעם רב ערלויבט מסדר קדושין זיין. אויף דעם מעריזש סערטיפיקייט מוז דער מסדר קדושין שרייבען דעם טיטול רבי.

וואָס האָבען נעטאָהן אהב"י וועז זיי האָבען נעוואָלט מהנה זיין א לאנדסמאן, אָדער דער פרעזידענט א פריינד, וועלכער איז אין דער היים נעווען א זאמד־פיהרער אָדער א וואסער־טרענער, און קומענדיק דאָ אין אמעריקע האָט ער שוין אויך נעטאָהן כל דבר אסור נאָר ער האָט ניט מצליח נעווען, פלענען זיי ארויסנעבען א סערטיפיקייט אז ער איז ביי דער חברה יהוספען עלעקטער אלס רב, און אזוי וועט איהר נעפינען אויפ'ן רעקארד ביז 250 רבנים מסדרי קדושין אלס ראבים, און אזוי האָבען נע־סאָרעווערט אויף טיש און אויף בענק — אשת איש'ן, ערוות בכל הבא בידם, זעלבסט־פארשטענדליך אז די חזנים האָבען זיך אויך נעמוזט רעזושיסטרירען אלס ראבים.

יעצט קומען מיר צום עיקר המעשה — איינער פון די אויבענדערמאָהנטע מסדרי קדושין האָט זיך ניט בא־נוגענט מיט א ראבים סערטיפיקייט און האָט אויך נע־קראָגען א סערטיפיקייט אלס דזשאסטיס אויף די פיעס און ער האָט פארהיראט פארלעך אויף טיש און אויף בענק, סיי אידען און סיי גוים. פלוצלונג קומט אָן צום קלוירק א מעריזש רעטוירן פון דעם מסדר קדושין, וואו די נעמען זענען אידישע אָבער ער האָט זיי פארהיראט אלס דזשאסטיס אָף די פיעס, איז עס דעם נוי'אישען קלוירק נעוואָרען קשה די מעשה און ער האָט נעשיקט איהם רופען, און אויף דעם קלוירקס פראָגע, וואָרום ער האָט זיי ניט פארהיראט אלס רבי ווי אידישע קינדער, איז זיין תשובה נעווען ווי פאלגט:

היות די פרוי האָט נעהאט בלויז א דיוואָרס פון קאָרט אָבער סיין אידישען נט האָט זי ניט נעהאט, טאָר ער ניט פארהיראטען זי אלס רבי, דערפאר האָט ער נעסיינט דזשאסטיס אָף די פיעס, — א תירוץ מספיק, ניין? — אָבער דער נוי'אישער קלוירק מיט זיין נוי'אי־שען קאָף האָט דאָס ניט נעקאָנט פארשטעהן. פרענט ער איהם וואָס פאר א רבי ביסטו אז דו היסטס נישט די אידישע תורה? — און דאָ איז אין פלאץ צו באמערקען, אז דער נפש איז א חזן און א כוהל און פאראדירט אויף אן ארטהאדאקסישע פלאטפארמע.

בקיצור, דער קלוירק האָט רעפארטעט צום סעק־רעטערי אף סטייט, און דער לעצטער האָט צוזאמען נע־רופען א זאמיטע פון רבנים מיט ראבים, און מען האָט איהם ערקלעהרט וואָס עס הייסט א רב, און אויך וועד

עס זענען אָט די נפשות וועלכע עס נעפינען זיך אויף זיין רעדושיסטער אלס ראבי. דאן האָט ער נעאָרדערט דעם סימי קלוירק די קיים פּאַרצובערענגען בעפאָר טשיעף דושאָסטים באָלסטער, און דורך פּאָליטישע אינפלוענס איז נעלונגען אז דער טשיעף דושאָסטים האָט ניט דער־לאָזען די פּראָצע זאָל פּאָרקומען וואָס איז א רב — נאָר זיין דיסיזשאָן איז נעווען וויי פּאָלנט:

ווי די לאָ איז יעצט, קען מסדר קדושין זיין נאָר א רב ניט קיין אַנדערער. אָבער וועו דער קלוירק ער־האלט א סערטעפיקייט מיט'ן זינעל פון שוהל און נע־סיינט ביים פּרעזידענט אז זיי האָבען עלעקטעד דעם און דעם אלס רב, זיינען זיי ניט מחויב חוקר ודורש צו זיין ווער ער איז און וואָס ער איז.

דערפאר טרייען יעצט די רבנים, צו פּאַראיזינען זיך מיט די חזנים אום צו פּאַרהיטען פון אלע מכשולים וואָס עס איז פּאַרנעקומען בייז יעצט. מיר נעפינען אָבער פיעל שווערינקייטען אין אונזער וועג.

איך שיק אייך א קול קורא פון ועד הרבנים וואָס וועט אייך נעבען די אַנדערע וויכטיגע אויסקינפטע אין דעם ענין. נעווהנליך, די גרעסטע שטערונג נעפינען מיר מצד די ראבייס — — — איך גלויב, אז יעצט וועט איהר פּאַרשטעהן דעם ענין.

איך שיק אייך אויך א טשעק פון צווי דאָלער פּאַר דעם ענונות פּאָנד מבהכנ"ס עטרת ישראל.

מוקירם ומכבדם,

אהרן הלוי הורוויץ.

פּנינים יקרים

למערכת „דגל ישראל"!

באמתחתי יש תרי"נ מאמרי חז"ל עם הערות שלי, ואני שולח לכת"ר אחדים מהם למבחן, ואולי המה כדרך התנרים, כי לקחתי מן הבא בידי, ואם יעלה לרצון לכת"ר להעלותם על מכבש הדפוס מה טוב, ואם ח"ו לא, בקשתי שאשיג אותם בחזרה.

ידידי ח"ש בראָדסקי חונה פה נוארק, נ. דוש.,

רצונו בזה כי מחם יראו בני דור החדש ויבינו את הטוב הרב הצפון בדברי חז"ל, את האור הנעלה הגנוז באמרי רבותינו הקדמונים, הפנינים הרבות המכלאות את ים התלמוד, זה הים הנדול והקדוש אשר בו צפה אנית ישראל, ותחת שבני הנעורים מלקטים פתנמים ומשלי חכמים בשדות אחרים ילקטו בכרם ישראל וימצאו בו פרי הלולים וידעו כי משלי חכמינו קדומים בזמן על משלי העמים וברכה בהם, ואם רק אחד מאלף מבני הנעורים יפקח את עיניו לאהב ולכבד את חכמינו ז"ל והיה זה שכרי, ה"ל.

(מקטתי המאמרים מתלמוד בבלי, ירושלמי, מדרשים זהר, ומאמרי חכמה ודעת שבספרות הרבנית).

1

עס איז פּאַראן ע' פּנים לתורה, דאָס נעפינט זיך אין זהר, פּנחס, דף רמ"ו.

(און א סך מאהל זעהט מען, אז די וואָס האלטען ניט פון זוהר, האָט ביי זיי די נאנצע תורה קיין פּנים ניט!)

2

וועו די אויג וואָלט האָבען רשות צו זעהן, וואָלט מען ניט נעקענט אויסהאלטען פון די מזיקין. ברכות ו'.

טאקע א דאנק דעם רבוש"ע וואָס ניט אלע מענ־שען זענען בעאָבאכטער, ווייל דער וואָס באטראכט און זעהט טאקע ריכטיג די וועלט, זעהט ער שרים, מזיקין, איבעראל. אין שאָפ, האָט דער שר א פּנים פון א פּאַרמאן, אין אָפּיס קוקט ער שוין אויס נאָר ווי א סטענאָנראָפערין, אין טעאָטער ווי אן עקטריסע און להבדיל אין שוהל ווי א פרומער איד וואָס ניט אכטונג אז יענער זאָל טהאָן מצות. אָבער דאָס איז דער זעלבער שר איבעראל.

3

די נאָבע פון א מענשען איז קליין, און מאנכעס מאָל איז די חרפה נרוים. ירושלמי ברכות פ"ד הל' ב'.

(אָבער פיעל מאהל האָט מען חרפה פון די וואָס ניבען נאָר ניט, אָדער פון די וואָס נעהמען א סך אלס פּאָלנס פּרייזנד.)

4

בעהאָנדעלט פיין, מילה, אייערע קינדער, כדי זיי זאָלען נאָך אייער אָפּלעבען היטען אייערע נוטע, מא־ראָלישע זיטען. און די תורה. ספרי האזינו.

(אפילו וועו איהר זאָנט אייער קינד מוסר, רערט צו איהם ווי א פריינד, דאן וועט דאָס עררייכען דעם ציל, ווי שלמה זאָנט הוכח לחכם וכו' זאָג איהם אז ער איז דאָך א חכם).

5

איר זאָלט וויסען אז פון טאָפ שטארבען מעהר מענשען ווי פון הונגער. אן איבעריגער ביסען איז ערנער ווי א ביסען ווייניגער. שבת ל"ג.

(און די וואָס האָבען אן איבעריגען כיסען וואָלטען איהם אוועקגענעבען צו דעם וועמען עס פעהלט דער ביסען, וואָלטען טאקע ווייניגער נעשטארבען.

6

קומסט אין א שטאָדט, פיהר זיך ווי אלע און ניט ווי אין דיין היים. מ. בר"ר.

(יא דאָס איז ווירקליך זעהר שעהן, אָבער דאָס איז אלעם נערעדט אז עס איז ניט נענען דעם דין).

7

מחלוקת נעמט זיך פון נאוה, און עס קוסט אוים ווי עס וואלט חם ושלום נעווארען פון דער תורה צוויי. סוטה דף מ'ז.

(און אז עס איז ווייניג וואָס ניו יארק אליין קאָן דאָס זיהען, און הערען, וועדט דאָס נאָך פּארבריינטערט דורך צייטונג אז אין יערער קליינער פּאָוואָרפענער קאָנטרי זאָלען דאָס אלע ווייבער וויסען).

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

הס"ל: "דגל הרבנים" באמעריקא

שאלות ותשובות

ת ש ו ב ה
להרב הגאון ר' א"א יודעלעוויטץ
בדבר חליצה על ידי שליח

מאת הרב ר' יוסף חזב הלוי לעווין

ר"מ בישיבת ר"א בניו יארק

(המשך)

עוד ראי' המביאה לידי ניחוד ולתמהון מהמחבר בדף ל"ג ע"א בסוף התשובה ז"ל אבל אם באנו לפסוק בטעמא קמא דגמרא דכתובות וכדעת נאוני ספרד ר"ל דקבעו להלכה דהא דאין תנאי בחליצה הוא משום אחולי אחליה לתנאה, הרי ממילא אין כלל נמרא דחליצה א"א על ידי שליח, עכ"ל. מי שמע לדברים כאלו מימות חתימת התלמוד כמו אלו, שמעו ותמהו. שני התירוצים חולקים בטעם שאין תנאי בחליצה, האחד סבר שהטעם הוא משום אחולי אחליה לתנאה, והשני סבר דהטעם הוא משום דאין המעשה נעשה על ידי שליח משום הכי לא מהני בה תנאי. ולהכלל שיש לנו דאפושי פלונתא לא מפשינן, א"כ פלונתתם הוא דוקא בתנאי מדעת לא מהני בחליצה דח"א משום דאין המעשה יכולה לקיומיה על ידי שליח לכך אין יכול להטיל בה תנאי, ותר"א דאי משום דהמעשה אינה יכולה להתקיים ע"י שליח משום זה לא הוה אמרינן דאין יכול להטיל בה תנאי אלא משום דאחולי אחליה לתנאה, אבל בעצם הדבר אם מעשה החליצה יכולה לקיומיה על ידי שליח זה כ"ע מודים דלא יכולה לקיומיה ע"י שליח והמחבר אומר כי להפוסקים דאין תנאי בחליצה, הוא משום דאחולי אחליה לתנאה אין נמרא כלל. והאם יתחק גם הנמרא דיבמות נ"ג דפלינא שם אם יש תנאי בחליצה אם לאו, והתם ע"כ חולקים בטעם דאי אפשר לקיומיה על ידי שליח, דאם תאמר דפליגא באם אחולי אחליה לתנאה, א"כ מאי קאמר דפליגא אם יש תנאי בחליצה דהא התום' הקש בכתובות ע"ד ע"א בד"ה אלמא וכו'' תימה לר"י דמאי קס"ד דהמקשה, וכי ס"ד שלא יתעיל שום תנאי, לבטל שום מכר ונתין, וי"ל דס"ד שצריך להזכיר תנאי בשעת נמר הנתין והמכר, עכ"ל. וא"כ בחליצה נ"כ לפי' הס"ד דהטעם משום דאחליה לתנאה אם הזכיר בנמר החליצה מהני תנאי, וא"כ היאך אמרה הנמרא ביש תנאי בחליצה קמיפלגי הלא אם יזכור התנאי בשעת נמר החליצה בודאי יועיל לכ"ע, וא"כ הוה ליה לפרש זמן התנאי, אם בתחלה אם בסוף אלא ע"כ דהפשט שם ביבמות כדפי' התום' דפלוגתא היא משום דהמעשה אי אפשר לקיומיה על ידי שליח, וא"כ הכל סוברים דאי אפשר לקיומיה ע"י שליח ומחלקותם הוא בתנאי. האם יאמר המחבר הנ"ל גם כן אין נמרא, שומו שמים!

ועתה נבוא לראית מהרש"ם שהביא המחבר ורחה אותה בקש. ואומר אני כי ראית מהרש"ם היא ראי' מכרחת, ומה שחילק המחבר כי ברירה איכא רבוי דברים טפי ע"כ לא מהני ברירה עע"נ, ולא מטעם דאין שליחות ברירה, היא סברה כרסית לחלק בזה בין דירה לדירה. ועוד הלא הוא סותר את העמוד שנסמך עליו, והוא מהר"י אסאר, שכתב כי גם ברירה איכא ריבוי דברים, ולולא הר"י אסאר לא הוה ידע המחבר זאת, וא"כ דיו להשוות דירה לדירה, ולא לאמר להיפך כי ברירה איכא עוד ריבוי דברים טפי, וכי משום מלה או שתים אשר איכא ברירה טפי יהפוך המחבר את הדבר. כי העיקר מהריבוי דברים נובע מהתום' ותום' דברו רק בו, ובא אסאר ודימה אותה לאותו, ובא זה המחבר והפך את הדבר כי ברירה אינו מועיל עע"נ מטעם שיש בה ריבוי דברים טפי, ובדירה מהני משום שיש בו מלה אחת פחות, תמוה הוא.

ועוד האם בשביל זה יתן הר"י מורו של הרשב"א טעם אחר, כי כיון דנחת לסברא של ריבוי דברים מה הי' חסר לו אם הי' מפרש כל הדבר כאשר פירשו התום', אע"כ הפשט בהרשב"א כמהרש"ם, כי מורו של הרשב"א לא ניחא ליה בסברת התום' ולא הי' לו כלל להזכיר ראיתו משוטה כי לראיתו די הוא דהזכיר ר"י חרש וחרשת, ובחרשית ליכא לחלק משום דמהני שליחות ברירה וע"כ הטעם גם בה הוא משום ריבוי דברים, דא"כ למה ליה לר"י להזכיר את הרבותא באלם ואלמת, הי' לו להזכיר גם רבותא בחרשית, אלא ע"כ דטעם אחד להם. ועוד הלא כבר כתבתי דלהר"י כיון דהטעם משום שליחות אין כלל חסרון בריבוי דברים, (עיין לעיל), דהא ליכא בחרשית שום דברים, רק כוונת החליצה וזה צריך להועיל ע"י בי"ד העומדים על גבה, אע"כ דאינו מועיל, לפי דעת הר"י רבו של הרשב"א, משום דאינה בשליחות וכיון שהוכחתי לעיל. ומה שהוא זכר גם כן האשה שוטה, משום דהוא בא לחלק בין כתיבת הנט ובין שוטה שחלץ, ובכתיבת הנט הא לא מצינו באשה שוטה, רק בזכרים דברה המשנה חרש שוטה וקטן כמו שלא זכר רש"י

בכתובות ביבמה, רק ביבם משום דברידיה משתעי הגמרא.

ומה שמוכיח מהתוספתא שאותו הטעם שהוא בשוטה הוא אותו הטעם בשוטה אשה, שנחלצה, גם כן הצדק אתו דאי אפשר לפרש משנה או ברייתא בתרי טעמא, זולת אם יש דוחק גדול, אבל בלא זה היכא דאין דוחק מוקמינן בחד טעמא והא דאי' דהמחלוקת בשבת דף פ"ו ע"א, ובב"מ דף מ' ע"א דחד סבר דעדיף להעמיד המשנה בתרי תנאי מלאוקמיה בתרי טעמא, וחד סבר דעדיף להעמיד בתרי טעמא מלהעמיד בתרי תנאי, אבל היכא דאין תרי תנאי כ"ע ס"ל דעדיף להעמיד בחד טעמא מבתרי טעמא, עיין בתוס' חולין קכ"ד ד"ה הא בתנורא. וא"כ לפי זה בוראי התוספתא, פוסל חליצת האשה שוטה מאותו הטעם שפוסלת בחולץ שוטה, וא"כ ראיתו נצחת, ואין מן הראשונים החולקים עליו בעיקר דין שאין האשה יכולה לעשות שליח לחלוץ, וא"כ הדין כן, ולא יועיל שעת העינון, וקולות כמו אלו דהוה הדין כמו שלא הי' חליצה כלל וכלל ודוק.

ועכשיו נראה אם יש ממש בדבר סברתם אשר סמכו את עצמם על סברת הקצות, כי זה כל עיקר ההיתר שלהם, ועל זה אני מתמה, וכי מפני שאנו מדמים נעשה מעשה. בלאו זאת אין הוכחה כלל מסברת הקצות כאשר נבאר, כי קושיתו אשר מקשה על התוס' רי"ד אינה כ"כ חזקה, וא"כ אין חילוקו אשר מחלק כ"כ חזק, כי עיקר חילוקו הוא בא מן הקושיא שהקשה על תוס' רי"ד שמחלק בין המשלח עביד מעשה אי לא, והא דבאשה מקודשת על ידי שלוחה, משום שהיא מקודשת לו, ובנרושין הוא המגרש (המגורשת לא הזכיר משום דהיא עבדה מעשה בקבלת הגט לרשותה, ורשותה הוא מטעם יד והוה כמי שעשתה הקבלה וכן אם עשתה שליח לקבלה הוה כמו שבא ברשותה כי הגט הוא דבחליצה אם עושה האשה שליח, הא לא עבדה כלום כי המתיר ושייך לה, ולא הזכיר התוס' רי"ד בחליצה, משום שעל אין צריך לבוא ברשותה ואין שייך לה, ועוד היא אינה קונה את עצמה כי רק האיסור ממנה יחד, אבל המגורשת קונה את עצמה בזה שאינה משועבדת עוד לבעלה, והחולץ בוראי אין עושה כלום אם יעשה שליח) אבל בסוכה ה"נ יכול לעשות שליח שיעשה בעדו סוכה, אבל אם ישב בה חבירו לא קיים מצות סוכה, זהוא סברת התוס' רי"ד, ומסברתו יש אדרבה קצת ראי' שלמה שהחלוצה אינה עושה שליח אך עיקר יסודם הוא מהקצות, שהקשה בזה הלשון, קשי' לי דהא בשליחות לדבר עבירה, אי לאו דגלי קרא דאין שליחות לדבר עבירה, הוה ליה ברין שליחות ואע"ג דאין המשלח עושה כלום, ולשמאי הזקי רעושה שליח להרוג דשלחו כמותו כדאיתא בפ' ב דקדושין ואין המשלח עושה כלום, מזאת הקושי' הוכרח לחלק בין דבר העשוי לדבר דממילא עיין שם. ומזאת הסברא באו הרבנים המקילים וראו את המציאה ונפלו עליה, כי ביבם הוא ממילא הנעל על דנלו, אבל ביבמה שריא עושה מעשה חליצה הנעל ע"כ לפי דברי הקצות יכולה לעשות שליח. והא דאמרה הגמרא, דהיא מילתא דלא מצי לקיומי על ידי שליח הוא ביבם אבל לא ביבמה.

ומייתי נמ כן ראי' דרש"י כתב בכתובות בזה הלשון אין יכול לומר לשלוחו אם תתן לך פלונית וכו' אבל באשה לא הזכיר רש"י, ואע"ג דרש"י לא יכול להזכיר את האשה משום דביבם משתעי כל הסוגיא מכל מקום מצא סמך עפ"י דברי הקצות כי רש"י בכיון כתב וכו'.

ואני אומר דכל בנינו של הקצות הוא על יסוד רעוע, דבעבירה אם הוה אמרינן שיש שליחות הוה הדין אפילו כשאין המשלח עושה כלום, וחייבו הכתוב אם הוה אמרינן כן מטעם גרם, דהא בקדושין אמרו דנ"מ ברינא זוטא לדינא רבא, וא"כ למאן דאמר דאין שליח לדבר עבירה מחייב משלחו בדינא זוטא, בדיני שמים, ואמאי לא הוה אמינא דלולא הדין דאין שליח לדבר עבירה הי' מחייב משלחו מטעם גרם כמו שעושה עבירה בפועל. ואל תחי' הסברא הזאת קלה בעיני הקורא, אביא מש"כ המחרש"א בקדושין מ"נ והוא מוכרח ז"ל שם, יש לדקדק הא אי לא נלי נמי רחמנא בשחוטי חוץ לית לן למילף ממעילה ומטביחה דיש שליח לדבר עבירה, מראיצטריך למכתב בנירושין וקדושין דיש שליח, דאי איכא למילף ממעילה וטביחה, לא לכתב בקדושין ונירושין ונילף בהוא נמי ממעילה וטביחה במכ"ש, ויש ליישב דסד"א הסברא בהיפך זה, דליכא למילף נירושין וקדשים דלאו דבר עבירה ממעילה וטביחה דהוי דבר עבירה וקנס ליה רחמנא דהוי שלוחו כמותו לחייב המשלח ודוק, עכ"ל. וע"כ האי קנס הוא משום דהוי נזרם וא"כ אי הוה אמרינן דיש שליח לדבר עבירה הוא משום זאת הסברא, אך עתה כאשר יש לן מיעוטא למעט שליחות בדבר עבירה, ע"כ הסברא בהיפך כי על נרמי לא חייבה התורה בלא מעשה, וא"כ כי נמי אמרינן דיש שליח במצוות, הנ"מ, היכא דהמשלח עביד המצוה כגון יושב בסוכה, אף שהסוכה עשה השליח, אבל היכא דלא עביד מאומה, לא אמרינן דישיבת השליח, יהי' כישיבתו כי לזה צריך לגוף המשלח, ודו"ק.

ואם החילוק שחלקנו הוא אמת, א"כ נפל כל בנייני של הקצות, ותדע, דהא בנטילת לולב אף דהוה מעשה נ"כ אינו יכול לעשות שליח (אלא ע"כ משום דהמצוה היא מצות הגוף ואין גוף השליח בגופו, וא"כ כבר הוכחנו לעיל דחליצת מנעל הוא גם כן מצוה שבגוף.) ונשאר רק יסודו של התוס' רי"ד, ומהתוס' רי"ד מוכח יותר דבחליצה אף האשה אינה עושה שליח לפי מה שבארנו את כוונתו.

אך אפילו נודה להקצות בהוכחה שלו ובחידושו מכל מקום אין מדברי הקצות שום ראי' לדין חלוצה, דאם הי' הנ"מ לדין חלוצה, לא הי' מתרשל הקצות לומר בעצם הנ"מ הואת.

וע"כ הנני מוכרח בזה לומר דבר חדש כי הקושיות בזה הענין רבו כמו רבו. נתחיל מהתוס' בנזיר דף י"ג ע"א ד"ה דהוה מתנה על מה שכתוב בתורה, שהפקו תיפוק לו דנזירות אי אפשר לקיים על ידי שליח וכו' ותירצו בזה הלשון, וי"ל אחרי שאחרים יכולין להביא קרבנות תחתיו, נחשב כאילו כל המעשה יכול לעשות על ידי שליח עכ"ל. ואין הבנה וטעם בתירוצם זה, כי

והשרבנות הם מצוה אחר שקבל עליו נזירות והשלים, והיא מצות התורה אשר אינו שייך לקבלת הנזירות, וא"ב כמו בבל מצות התורה שלוחו של אדם כמותו, כן הכא נמי, וע"כ יכולים להביא קרבנות, אבל עיקר הקבלת אשר אין יכול לקבל עליו נזירות על ידי שליח אמאי מהני תנאי, אתמהה. ומאי מסקי התום' נחשב כאילו כל המעשה יכול לעשות על ידי שליח למה יהי' נחשב, כיון דלא יכול לעשות שליח בקבלת הנזירות, אתמהה.

(סוף יבוא)

ראיתי בקונטרס העתוני „דגל ישראל" מחורש כסלו נתמר 10 התוכחות גדולי התורה, אם אפשר להאשה הצדיכה חליצה למנות שליח במקומה.

ויען שהוא נוגע להלכה למעשה, רציתי להעיר כי שמו ברזאה לפי מה דקים לן דמדבר שעברו כמה דורות מימי התלמוד ולא נשמע מעולם מי שמיקל, הוי בכה"ג לא ראינו — ראית.

ואמנם אחשוב למצוה להביא ראיות ברורות ולמנוע מן פלפולים זולתם עפ"י המקובל בידינו מתורת רבינו משה בתשובתו כלי להוסיף פלפולים, שאפשר ליתן מקום להתעקש בדחיות, ולזאת נקטינא ידי בקצרה, ולברר ההלכה עפ"ע ראינו תברורות.

א) איתא ביבמות (דף ק"ה) והלכתא עד שתביא שתי שערות, ופירשו שם התום' שזהו מטעם היקש מה"ת דמשקישן אשה לאיש, והכי משמע מפירש"י שפי' אף על גב דלא כתיב אשה, דרשינן היקשא משום תבהאי קרא כתיב ועלתה יבמתו, וממילא נשמע דכשם שאי אפשר בשליחות לנבי איש לא מהני שליחות גם באשה. ואין לדחות דשאני התם דתלוי בטעם שבמצות שבנופו, ואין הטעמים שוים, שהרי חזינן בסוטה דף כ"ז דמטעם היקש ס"ל דאילם ואילמת אינה שותה אף על גב דנבי בעל לא נאמר אמירה כלל.

ב) ראי' מבוררת ביותר, דלעיל בסתני' (ק"ב) אמר ר"א לר"ע ככה יעשה כל דבר שהוא מעשה מעכב, א"ל ר"ע ככה יעשה לאיש, כל דבר שהוא מעשה באיש. ומילתא דפשישא דלר"א דס"ל דקיקה מעכבת, א"א למשוי שליח דבעינן דקיקה מפי האשה דהוי מצוה שבנופה, ממילא נשמע מדברי ר"א לר"ע דלא מהני שליחות בחליצה, שהרי לא פליגו בהכי.

ג) עוד ראי' מבוררת מעובדא דלוי דבעו מיני' נידמית מהו שתחליץ, ופירש"י מהוא שתחליץ בשיני', אתא ושאיל בי מדרשא, א"ל מי כתיב וחלצה ביד. ונשמע ממילא כזה דפשיטא להו דא"א שתהי' החליצה של האשה על ידי שליח, שהרי בשליח פשיטא דלא בעינן דוקא ידו, ובודאי לא נרע מעשה החליצה של האשה מן מעשה החליצה של השליח, אלא ודאי פשיטא להו דלא מהני שליחות בחליצה גם באשה משום הכי שפיר מבעיא להו אם בעינן החליצה ע"י ידה דוקא או לא. והוה שפירש"י בסתני' מעשה באיש' החליצה שהאשה עושה מעשה בנופו של איש לאפוקי רקיקה דלאו מעשה בנופו של איש, דמשמע דמעשה החליצה דמיא למעשה רקיקה שהיא דוקא בנופה של אשה, והחילוק אינו אלא שהחליצה נעשה בנופו של האיש.

ד) ובר"ן כין הסברה מכרעת דאפילו לר' יונתן דס"ל דמהני שליחות לענין הקמה והפרה כדמצינו בכל התורה שליחו של אדם כמותו, מודה במעשה החליצה דלא מהני שליחות, דהא חזינן בש"ס בדף (דף ק"י) דפרכינן לר"א הא חזינן דכהן גדול מקריב אונן, ומתרצינן דס"ד אמינא כי חס רחמנא עלי' דכהן גדול לאקרובי הוא, אבל לשווי' שליח לא כצי משוי, קמ"ל. ונשמע מזה דבראיכא טעמא לחלק, אפשר לומר דלא מהני שליחות, ונהי דס"ל לר"א דטעם קשיש כזה אינו מספיק לומר דשליחות לא מהני, אבל עכ"פ נשמע בראיכא טעם מספיק לחלק לא מהני שליחות. ובזה אפשר לתרץ מה שמתמה שם תום' אמאי לא פריך לר"ש הכי הא תנינן. די"ל דכיון דס"ל אי איכא מהורין באותו משמר עושין בטהורין, א"כ בדבר זה הוי רק דחוי' ולא הותרה, משום הכי שפיר אשמעינן רבותא דמהני גם כן שליחות, ואלמלי ס"ל דמהני שליחות גם בחליצה טפי הוי להו לאשמעינן דמהני שליחות בחליצה דהוי רבותא טובא כי באמת היבום קודם, והחליצה אינה אלא באם היבם ממאן ליבמה, ולפי משמעות נראה דענין החליצה היא שבזוי' במה שממאן ליבמה. ומי ייתר דגם על ידי שליח סני שהרי באמת לא דמיין אהדדי, אלא ודאי צ"ל דבאמת לא מהני בחליצה שליחות. ואלמלי נימא דגם בכה"נ מהני שליחות אין מקום כלל לומר דאצטריכי ר"ש ור"א לאשמעינן בענין דאירי בהאי דמהני שליחות, ושמעה עמי בינה זאת.

הכ"ד הרב פנחס ריימאלט.

האב"ד דק"ק זאלקווא והגליל.

ב"ה, י"ג אד"ש, תרפ"ט, זאלקווא.

ברכת חג שמח וכשר לכל נושאי דגל הרבנים ודגל ישראל, יחיו!

תכריך העלים לתרופה בשם דגל ישראל הניעני היום, ובקראי בו אורו עיני וראיתי כי הכל מחובר לנכון, ותועלת רבה לחיזוק הדת והיהדות נמצא בו. בשיר וקול תודה מהללים משבחים ומפארים אנחנו את הש"י ואומרים טובים מאורות ונומר, כי נמצא בהם חומר וצורה פועל ותכלית, על אופן נפלא. גם דגל הרבנים ודגל ישראל המה מאורות טובים משולבים בסגולות יקרות האלה, ומעלה יתירה נתוסף בהם, באשר המה מצד הבחירה, ואור תורה מעורר את ההוגים והמחזיקים בה שיהי' כוונתם לשם שמים.

דוד המלך ע"ה אמר אך טוב וחסד ירדפוני וגומר, הי' מבקש מאת הש"י שהטוב והחסד יהיו הרודפים שלו, למען ישכיל בהשתדלות לזכות את עצמו באלה המדות. ואמרתי עם לבבי אוכל לזכות את עצמי להיות חלקי עמכם בפועל ותכלית הנרצה, ועלה על דעתי לעורר אתכם מחדש על מה שבבר ינענו בו הרבה.

הנה בהתיסדות דגל הרבנים ודגל ישראל, היתה אצלינו לראש פינה למצוא תקנה לשמירת שבת, דמיתי

כי כבר מצאתם צערים ישרים להכעיס את המספר של מחללי שבתות וימים טובים, ולראבון נפשינו, נשמע עתה שמה חרפה גדולה בנוגע לחילול שבת, כי סוחרי אתרונים שבאמעריקא היו זריזים במקצת, קרבו קנינם בשתי ידים זוכים כאחת להכין אתרונים לאלפים ולרבבות באין מספר כי אין מספר למחללי שבת באמעריקא, אשר עתה בשנה זו חל ברכת שהחייינו על האתרונ ביום הראשון של שבוע שהוא יום שבותה, כי עתה יבואו ברינה לבתי התפלה ויתכבדו כמצות אתרונ.

אם נמצאו שנה אלפים ורבבות תחת הרכה מחבבי מצות, איך יערב לנו לומר זכינו את נפשינו בראותינו כי אחינו נלכדו מהסרת הדת ח"ו. כי המחלל את השבת ה"ז כעובר על התורה כולה.

נא חזקו ואמצו בהשתדלות שונות, ור' יהי' עמכם, למצוא סנולה אשר ימי העבודה לא יהי' יותר מחמשה ימים בשבוע. והנני חותם בברכה ופ"ש באהבה,

הרב פינחס רימאלט,
אב"ד דפה"ק הנ"ל וגליל.

נ"ב — משום עת לעשות לד' מפירין כש"כ בתורה, ארשה לי עתה להפר המסורה אשר התלמיד שואל בשלום רבו, ואנכי שואל בשלום תלמידי הרב מש"א יחי' ומודיעו אשר יהי' לי למשיב נפשי אם יבא בדברי תורה לפנינו, וברצות ה' אשיבהו בכל אשר ישאל מעמי להגדיל תורה ולהאדירה.

ב"ב, ג' האזינו, תרפ"ט. לפ"ק.

כתוח"ט לכבוד הרב יעקב איסקאלסקי:

סמכתי יסודותי בשו"ת הרמב"ם שהשיב לאחד פשטות המשנה „הבית והעליה" גם אני אשאל מכבודו שאלה אחת קטנה, מגילה דף ז' ציין עין משפט על דברי האומר קהלת אינו מטמא את הידים, בהרמב"ם, והוא פוסק שמטמא את הידים, ובעל „חילופי גירסאות" מהפך את האותיות. ולי נראה שאין אנו צריכין להפוך עולמות, כי כוונת עין משפט על לשון הרמב"ם „שהן חכמת שלמה" והראי' שבמסכת ידים לא ציין עין משפט כלום על דברי האומר קהלת אינו מטמא את הידים, אות הוא כי שכ' עין משפט ציונו.

עוד אבקש מכבודו להוריעני פשט המר"ם שי"ף סנהדרין דף ו' שהדיין צריך לראות כאלו ניהנם פתוחה תחתיו, בלשון קלה ומובן לאיש פשוט כמוני כדי שלא יהי' נצרך פירוש לפירושו. ומחמת שאהד מידידי נתן לי את ספרו במתנה ע"כ העירוני רוחי לשאול מכם דבר, יבזה שלום ומברכו בכל טוב,

איש פשוט,

משה קריימער

אל כבוד הרב הגדול חו"ב המפורסם בחיבוריו היקרים וכו' כש"ת מו"ה שמריהו ליב הורוויץ, עורך ה„דגל ישראל" שליט"א.

בהדגל ישראל האחרון כתב שם הרה"ג אברהם רעוניך שליט"א ארות דברי התוס' קדושין ל"ז ע"ב, תוס' ד"ה מושב דכתב רחמנא נבי מצה ל"ל, תימא דבסוף ע"ב ק"כ מפיק מיניה לקבעו חובה בזמן הזה, וי"ל דשמא תנאי הוא דהאי תנא מפיק לי' מבערב תאכלו מצות, וכל המפורשים תמהו על דברי התוס' דאינו מבואר בפ' כן.

וכתב הרב הנ"ל שהוא טעות המדפיס בין מפיק לי' למפיק מיניה, וצריך להיות כך: תימא דבפסחים מפיק ליה מבערב תאכלו מצות, וי"ל דשמא תנאי הוא דהאי תנא מפיק ליה מיניה לקובעו חובה בזה"ז, עכ"ל, וסיים ואם כוונתי אל האמת הרי זה דבר נכבד.

ואני אומר שאי אפשר לומר כך, מפני שני קושיות, חדא, דאם קושית התוס, הוא דבפסח ילפינן חובת מצה בזה"ז מבערב תאכלו מצות מה מקשה התוס' שנית קושיא זו בדברי המתחיל בזמן ז"ל, וא"ת מבערב תאכלו מצות נפקא דהכתוב קובעו חובה וע"כ שלא בזמן פסח, דבזמן פסח מעל מצות ומרורים נפקא, וקושיא זו כבר הקשו התוס' לדברי הנ"ל. דבשלמא כמו שכ' בתוס' עתה שהקשו בר"פ מושב, דמהאי קרא דמושב מפיק מיניה בפסחים לקובעו חובה, ובד"ה בזמן, הקשו דלמה לן מושב לקובעו חובה הלא נפק אלי' מבערב תאכלו מצות, והם שני קושיות נפרדים, אבל לדברי הרב שני קושיות הם חדא, ואין כדרכי בעלי התוס' ז"ל להקשות שני פעמים קושיא אחת בעמוד אחד, וע"כ שלא כהנ"ל.

עוד קושיא חזקה על הרב הנ"ל, דאם כדבריו מה ציינו התוס' על קושית הש"ס מושב דכתב רחמנא נבי מצה למה לי וע"ז הקשו הלא בפ' ק"ק יליף לה מבערב תאכלו מצות לקובעו חובה בזה"ז, הלא בהו"א דמקשה הש"ס מושב דכתב רחמנא נבי מצה ל"ל עריין לא ידע כלל מושב למאי אתא ולא ידענא עריין שקאי על בזה"ז, שנוכל להקשות הלא על בזה"ז נפקין לן מבערב, והי' להתוס' לציין על תירוצם של הש"ס שתירצו דקאי בזה"ז ע"ז הי' להם להקשות דבפ' נ"ל מבערב ולא על ההו"א, ובשלמא כמו שכ' עתה שפיר הקשו התוס' על המקשן שהקשה מושב ל"ל, ע"ז הקשו הלא בפסחים יליף מינה לקובעו חובה בזה"ז אבל לדברי הרב הנ"ל, לא קשה כלל על המקשה רק על התרצן שתירץ דקאי על בזה"ז על זה קשה הא על זה"ז נפקא לי' מבערב וכמו שהוקשו לקמן, לכן לא די שאין זה אמת, אלא שאי אפשר להעמים כן בדברי התוס' ז"ל.

ולדידי קשה עוד מלבר מה שהקשו המהרש"ל והמהרש"א שבפ' ק"כ לא נמצא שם זכר שיליף לה חובת מצה בזה"ז מקרא דמושבות, קשה לי דהא אף נאמר שבפסחים יליף לה חובת מצה בזה"ז מקרא דמושבות לא קשה כלל הקושיא שמקשה התוס' על המקשה שהקשה דמושב לכתיב מצה ל"ל, וע"ז הקשו התוס' הלא בפ' יליף מיני לקובעו חובה בזה"ז, ומאי מקשה הש"ס, קשה, הלא הגמרא הכא בקדושין מתרץ לה כן דצריך לבזה"ז דליכא פסח יהוא הדרשה דפסחים, ומאי הקשו התוס' הלא כן דרך הש"ס להקשות במקום אחר ולתרץ כן כמו שמבואר במקום אחר, והרבה פעמים

בש"ס מקשה בשני מקומות ומתרץ בשני מקומות באותו תירוץ, ומתוך קושיא זו ראי' שאין זה מדברי התוס' רק גליון כמו שכ' המרש"ל ז"ל.

והנני בזה ידידו רחים ומוקיר רבנן,

יעקב בוימאן,

הופ"ק לאם אנדושעלעם.

כבוד הרב שמריהו ליב הורוויץ שליט"א!

על שאלתו החשובה לקוראי „דגל ישראל" בחוברת א', שבט תרפ"ט, וזאת שאלתו: הרמב"ם והרע"ב בפירוש המשנה רפ"ג דיבמות פירשו, הך רב"ש במקום ב"ה אינה משנה, דזוקא במקום רב„ש לקולא ע"ש, וזה נגד סוגיא מפורשת בביצה דף י"א ע"ב ב„ש לחומרא ע"ש עכ"ל. הנה השאלה הזאת נמצאת „בתוס' חרשים" שם ביבמות ד"ה בש"א יקיימו וכו' כל היכא וכו' ובביצה דף י"ח איתא ג"כ הני לישנא ושם אי אפשר לפרש הכי. והנה המראה מקום של דף י"ח טעות שם, וצ"ל דף י"א וזאת היא השאלה של הרב שליט"א, ועתה יראה נא כבוד הרב בציונים שמביא התוס' חדשים אח"כ לעיין שם, וגם שם נפלו שגיאות וכן צ"ל בתוי"ט רפ"ח דחולין ובתוי"ט אהלות פ"ח מ"ד וכן בנדה פ"ד מ"נ ועיין שם, והשגיאות האלה נפלו בכל הדפוסים ופליאה שגם הגאון הגדול וכו' ר' אליהו גוטמאכער מגריידיץ זצ"ל בחידושיו על משניות של סס' יבמות מביא גם את התוספות חדשים עם הטעות „ביצה דף י"ח", ושגגה יצאה מקולמוסו מפני שסמך ע"ז שמצא כתוב כן בתו"ח ולא דק, יעיין שם. והנה הגאון ר' אליהו גוטמאכער זצ"ל הנ"ל, מביא שם עוד שאלה כזאת מברכות דף ל"ו ע"ב, דאינה משנה אף היכא שב"ש לחומרא וב"ה לקולא ומתרץ שם וז"ל: ויש לומר כיון דאתי מזה לענין ערלה להיפוך, אבל עיין תוס' קדושין ב' ע"א ד"ה ב"ש שרנין דק על מה שנשנה ע"ש וד"ל, והנה את התוס' הנ"ל מקדושין מביא התוי"ט בעדיות פ"ד מ"ו, ויראה נא כבודו הרם לעיין שם בתוס' רעק"א וצ"ל ד"ל. וזאת תשובתי לפע"ד.

יעקב משה גאלדמאן,

287 הענרי סט., ניו יארק.

ב„דגל ישראל" האחרון נדפס בו „קושיות עצומות" בשם הרב רים שליט"א.

א) הקשה על הפרישה בסימן מ"ז סוא"ע, שכתב שאם נשאת לאחר אפי' כדיעבד תצא הואיל דתרי ותרי גינהו וכו', והקשה הרב הנ"ל, הלא הטור פסק דתרי ותרי דרבנן? אין אני רואה בזה תמי' גדולה כ"כ. כי בלשון זה כתב גם הטו"ז בשו"ע אה"ע שם, רק שסיים וא"ל אוקי תרי לבהדי תרי ואוקמה אחזקה, ט"ס מדרבנן הוי קידושין עכ"ל. ודבר ברור שגם כוונת הפרישה כן. ועיין בר"ן כתובות נ"ב שכתב לתרץ קושית התוס' דלרוחא דמלתא נקט, וברור שגב הפרישה הוא רק שגירא דלשוני נקט. וכמעט בלשון זה כתב גב הב"ח במקומו וזה ברור.

ב) הקשה על המהרש"א יבמות פ"ח, שתמה על הר"ת דהא בב' עדים ל"מ בשום מקום דדייקא וכנסבא, וחקשה הרב הנ"ל „פלא נדול" איך אשתמיט מיני' מהמרש"א ז"ל דברי התוס' בב"ב ל"ב וכו', ובאמת אם לא הי' כבוד הרב הנ"ל נדול בעיני, הייתי אומר שלא עיין כעת בדברי המהרש"א והתוס' כלל, רק זכר את הסוגיא מימי בחרותו, כי תפיסתו על המהרש"א אין לה שום שחר. התוס' בסס' ב"ב כתבו וז"ל, וי"ל הואיל ומכחישים זה את זה איכא חומרא „אם תעמוד תחת בעלה בטענת ברי שלה" עכ"ל. מזה מבואר דכוונת התוס' הואיל ששני כיתי עדים מכחישים זה את זה, א"כ העדים נחשבים כלא היו, ואם מ"מ תשאר אצל בעלה עפ"י טענת ברי שלה, א"כ מהיום והלאה תהיה נחשבת כנשאת בלא עדים, ולכך שייך לומר אצלה ע ל ה ב א דייקא ומנסבה, לכך לא תצא. אבל קושית התוס' ביבמות היא על המקשן בגמרא, שהקשה „והבא עלי' באשם תלוי קאי", וע"ז סובב והולך קושית התוס', והלא אפילו חטאת איכא. ועיין שם בדברי מהרש"א בריבור הקדום שהסביר דקושית התוס' היא ע ל מ פ ר ע ועדיין לא הניענו לתי' הגמרא „באומרת ברי לי". וע"ז תרצו התוס' דחזקת דייקא ומנסבא מרעא לחזקת א"א, ושפיר הקשה המהרש"א הלא על למפרע לא הי' רק ב' עדים שאמרו מת ולא שייך דייקא, וכדבריו הקשו באמת תוס' בעצמם בסס' ב"ב ל"ב, רק שתירוצם לא שייך כאן, כי תירוצם הוא רק לפי תירוץ הגמרא „באומרת ברי לי", וזה ברור ופשוט. והרי דברי התוס' הם שנוים ומשולשים בסס' ב"ב שם ובכתובות נ"א בד"ה אנן, וברור שלא נעלמו מעיניו הבדולחים של המהרש"א ז"ל, ודבריו ברורים ונכונים למעיין בדברי התוס".

נאום נפתלי יואל קליין,

ערב דפה ס"ק ניו בראַנזוויק, נ. דזש.

בה"י. ב' לסדר וזה שער השמים, תרפ"ט

שוכטו"ס לכבוד ידי"ע וישראל, ה"ה ידי"נ אהובי הרה"נ המאוה"ג המפורסמים לתהלה, נבורים לעמוד בפרץ, פועלי ישועות בקרב הארץ, מלאכות סנל חבורה קדישא, דנל הרבנים' לרומם קרן התורה הי"ו, ובצלם מסתופף דנל ישראל „ויהורא".

אחד"ש תורתם הקדושה באהבה רבה חמשפט ליקר ערכם ולהדרת נדולתם, על ישראל תהלתם וצדקתם, קדושתם ותפארתם, שאו מרום עיניכם, וראו מי המדבר אליכם, לוטה ובצו"פ חי"ת ממה שחנני השי"ת למען להעלותם על מזבח הדפוס על שלחן דנל הרבנים כאשר עיניכם תחזינה מישרים. ואען ואומר ו„דנלו" עלי אהבה ואליכם אישים רבנים אקרא, קומו נא עורו התעוררו, אתם נושאי דנל התורה והיהדות, חזקו ונמצו וצאו לעזרת ה' בנבוריב, לעמוד על המשמר שומרי חומות הכשרות והטהרת המשפחות. חזקו ונתחזקה בעד עמנו ובעד תורת אלקינו, והעושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו, ותחזינה עיניכם ועינינו, בבאית ציון צדקנו וגואלנו, ובבנין בית מקדשנו ותפארתנו, נכון על ראש ההרים ב"ב אכי"ר כאנהקוה"ט וכחפץ ידידם הד„ש תורתם, הכותב לכבוד התורה ולומדיה, ולכבוד ה„דנל" ונושאיו. הרב דוד דייטש, החופ"ק לונדון.

מצה זו שאנו אוכלים

פון אשכול

אין דער אלטער היים, אז עס איז נעקומען פסח־צייט, און די רבנים האבען נעראדפט לערנען דאס פאלק ווי זיי זאלען זיך פיהרען אין די ערב־פסח־טעג. האבען די רבנים נעהאט א שוועריע אויפנאבע, צו לערנען דעם עולם ווי צו איינארדענען דעם קומענדען פסח, ווי אזוי יערער זאך זאל נעמאכט ווערען, דאס מען זאל מענען נעבראוכען עם אום פסח. עס איז נעבליבען א שווערער לאסט אויף די רבנים, און נאך א שווערער לאסט איף דעם פאלק, ווי אזוי צפצוהיטען און אויספאלגען אלע דינים ומנהגים.

וען א איד האט נעראדפט באקען מצה, האט ער נעברויכט צו וויסען ווי אזוי מען באקט מצה, עס זאל חס ושלום ניט קומען לידי חימוץ, ווי אזוי צו פיהרען זיך מיט די מים שלנו, מיט'ן קנעטען וועלנערען, איז רעדלען די מצה. וויפיעל צייט עס דארף נעדויערען פון פארקנעטען ביז וואנען די מצה נעהט ארוים פון אויוון פארטיג צום עסען. און ווער נעדענקט דאס ניט די שווערינקייטען וועלכע א איד איז אויסגעשטאנען ביז וואנען ער האט אריינגעבראכט די מצה פארטינע צו זיך אין הויז.

דא אין לאנד בפרט ביי די נייעסטע מאשינערי, ביי וועלכע די מצה ווערט נעבאקען, דארף דער עולם נאר ניט לערנען און וויסען די דינים פון באקען מצה, נאר ער דארף זיך אין נאנצען פארלאזען אויפ'ן רב, ער זאל איהם זאנען וואו צו קויפען זיינע מצות, אום ער זאל זיין זיכער אז ער עסט פסח כשרה מצות, דאנעגען דער רב האט פאר זיך א נרעסערע און א שווערערע אויפ־נאבע צו זעהן אז די מצה וועלכע ער רעקאמאנדירט צום פובליקום זאל טאקי באמת זיין כשר בתכלית הכשרות. דער רב דארף זיין בקי אין אלע הלכות ודינים פון באקען מצות, און טאקע אליין זיין דער אויפפאסער, אז מען זאל נאכקומען אלע דינים ביים באקען די מצה. ער דארף זעהן אז די שטענדינע משניחים, זאלען אוים־פאלנען אלע אינסטרוציאנען וועלכע ער האט אנגעוואנט.

די דגל הרבנים ארגאניזאציע וועלכע צעהלט א מיטגלידערשאפט פון העכער הונדערט רבנים, כ"י, האט נאך לעצטען יאהר אונטער־זוכט די באוואוסטע גרויסע מצה בעקערי פון א גודמאן ענד סאן אין ניו יארק, דורך אן אננעזעהענע רבנים קאמיטע, וועלכע האבען נוט דורכנעשטודירט דעם נאנצען פראצעס פון דער מצה־פראדוקציאן און האט אויסגעפונען, אז דיזע מצה־בעקערי שטיינט איבער אלעם און אלעמען. מיט איהר אפהיטונג פינקטליך אלע דינים און חומרות מנדולי הראשונים ועד אחרון שבאחרונים. דער נאנצער פרא־צעס פון אריינשיטען די מעהל צום קנעטען ביז וואנען עס קומט ארוים נוט אויסגעבאקענע מצות נעדויערט מעהר ניט לערך ווי פיער מינוט.

די מים שלנו איז אייננעריכטעט אויף אזא אופן אז אלע מאהל איז פארען נענוג וואסער אויף נאנצע 24 שעה, און עס שטעהט חוץ לחומה אין א קיהלען פלאץ. פון איין קנעטען ביז צום צווייטען, ווערט נעביטען דער בעקען, און עס ווערט נעריינינט און אוועק נעשטעלט אין א קיהלען פלאץ. עס טרעפט קיינמאהל ניט, אז עס זאל זיך אנקלייבען טייג וואס עס זאל לינען באין עסק. משניחים נאמנים שטעהען און גיבען אכטונג אז אלעס זאל זיין כהוגן וכהלכה.

ועל כולם, נעפינט זיך כמעט שטענדיג ביים באקען די מצה, הרב הנאון ר' דוד פרענקל, אונטער וועמעס השגחה העליונה די מצה בעקערי נעפינט זיך, און ער איז מנצח על המלאכה, אז אלעס זאל נעטאהן ווערען, מיט דער שטרענגסטער פינקטליכקייט וואס זאל צופרי־דען שטעלען די פרומסטע אידען.

הרב הנאון ר' דוד פרענקל, אויסער וואס ער איז א נדול בתורה, איז ער אויך פול מיט ענערגיע אויפצו־פאסען על כל דבר נדול וקטן, אום ער זאל קאנען מיט זיכערקייט זאנען כזה ראה וקדש.

און דערפאר קאנען מיר נעווויסענהאפט זאנען צו אלע אידען, אז אויב איהר ווילט עסען פסח נוטע נע־שמאקע מצה, און זאל זיין באמת כשר בתכלית הכשרות וההידור, זאלט איהר קויפען די מצה פון א. נודמאן ענד סאן, יוצא זיין מיט זיי ידי חובת מצת מוצה.

וויל אויסער וואס זיי זענען די כשר'סטע מצות, זענען די בעלי בתים פון דיעזער מצה בעקערי אזעלכע לייטע וואס אינטערעסירען זיך אין אלע אידיש־צרטאה־דאקסישע אננעלעגענהייטען. יעדער ישיבה, יעדער מוסד וועגדעט זיך צו זיי און זיי ערפילען אלעמענס וואונש מיט א בריייטער האנד.

מיר טהוען אונזער פליכט, צו רעקאמאנדירען צום אידישען פובליקום די מצה פון א. נודמאן ענד סאן פון ניו יארק.

תקנת עגונות

חיינטיגען חורש זיינען אפֿגענומען 5 רין תורות בין איש לאשתו, סון וועלכע 4 איז ב"ח נעלונגען שלום צו מאכען, נאר 1 האט מען ניט נעקאנט שלום מאכען, האט מען נעמאכט א נט מיט די צוישטימונג סון ביידען.

מיר האבען איינגעזונען דעם שוין לאנג נעזוכטען העלפֿער נאלבערג, וועלכער האט שוין איבער 17 יאהר פארלאזט זיין ווייב און קינד אין קרעמענטשוג רוסלאנד, און די נאכצע צייט ניט נעלאזט סון זיך הערען. די פרוי האט סון אונז פארלאנגט מיר זאלען זוכען דאס ער זאל די טאכטער ברענגען נאך אמעריקע, און נאך פיעל אנדערע נאכבארן איז אונז נעלונגען איהם צו באווענגען ער זאל די טאכטער שיקען די נעטיגע פאפירען און א שיפֿקארטע. וועלכעם ער האט באלד עלעדיגט.

אויך האבען מיר איינגעזונען שמואל (פעם) ווייס בענטשלער, וועלכער האט פארלאזט זיין פרוי און 2 קינדער זייט 8 יאהר אין די נאכצע צייט ניט נעלאזט סון זיך הערען. נאך פיעל אנטערענונגען איז נעלונגען אויף איהם צו ווירקען דאס ער זאל שיקען פאפירען און שיפֿקארטען פאר די פרוי אין 4 קינדער, וויל 2 קינדער זענען שוין פארהייראט. און ער האט עם באלד נעטיקט.

אויך האבען מיר אויסגעזונען משה באראשניק. וועלכער האט פארלאזט אין שהילבן, רוסלאנד. זיין פרוי און 6 קינדער זייט 18 יאהר. די פרוי פארלאנגט סון איהם צו נט און נעלד אין אויך נדן פאר די טעכטער. נאך פיעל אנטערענונגען האבען מיר איהם באאיינדרוסט דאס ער ניט שוין צו שפּעטע סומע נעלד. און אין עטליכע טעג אי"ה וועט עם שוין זיין אין נאנצען נעשיקטעט לטובת די אומגליקליכע פרוי און קינדער.

אויך האבען מיר אויסגעזונען הייסע נאלדנבאד. וועלכער האט פארלאזט זיין פרוי און קינדער אין סטששוו זייט 6 יאהר. און נאך פיעל אנטערענונגען האבען מיר אויך איהם נעווירקט. דאס ער זאל ערפֿילען עם וואונש סון דער פרוי איהר צו שיקען א נט אין וואס דאלער און די דריי קינדער ברענגט ער איבער נאך אמעריקע בין 3 מאנאטען.

אויך האבען מיר אויסגעזונען ישעי' סינער. וועלכער האט פארלאזט זיין פרוי און טאכטער זייט איינינע יאהר. און ווי ער זאגט האט ער זיין פרוי נענעבען א נט נאך זייענדיג אין ווארשא. און מיר אונטערזוכען דאס אויב דאס איז אמת. רעזולטיר האבען מיר אויך איהם נעווירקט דאס ער שיקט בין איינינע וואכען פאפירען און א אשיפֿסקארטע פאר זיין טאכטער.

אויך האבען מיר אויגעזונען נרשין ראשא. יעקער האט פארלאזט זיין פרוי און קינד אין טאראנא קאנארע. און חברו הרב הגאון המפורסם הרב ר' מאיר בעינער שליט"א הרב מטאראנטא האט זיך צו אונז נעוענדעט מיר זאלען איהם אויסגעזונען און ווירקען אויף איהם ער זאל נעבען א נט. עס האט אונז נעקאסט ועהר סיעל מיהע און נעלד און מיר האבען איהם נעפונען און נעמאכט דעם נט אין נעשיקט נאך טאראנטא. דער ווירדינער רב האט אונז נעשריבען דאס מיר פאנען זיך ניט פארשטעלען די שמחה וואס איז נעווען אין זיין חישוב'ע סהלה. וועו דער ער נט איז אננעקומען, וועלכע ענגען דיזע פרוי וואס איז אזוי לאנג נעווען אומגליקליך צונעבונדען צום מאן און ניט נעווואוסט סון איהם. פיעל לייט האבען פשוט נעווייגט אז שמחת וואס דיזע פרוי איז שוין באפרייט נעווארען סון א זעלכע הענד וואס מען קען זאגען מידי לא יוכל קום. וואס איהר פאטער איז נעבעך סון ענמת נסיט סון דיזע וואך, נענאנגען פרייטיג סון דער וועלט.

מיט נאך הונדערטע קייכעם זיינען מיר בשעסטינט און מיר האפֿען בעזהי"ת בקרוב צו העלפֿען דיזע אומגליקליכע עגונות.

דיזען מאנאט זענען ארויסגעטען נעווארען אין אונזער אפיס נייע ליסטעם סון אומגליקליכע פארלאזענע עגונות אין ריסלאנד, רומענין, פוילן, טשעכאסלאוואקיי אין דייטשלאנד. און מיר האפֿען דאס בעזהי"ת וועלען מיר העלפֿען דיזע פֿעלענדע עגונות.

ליידער נעהט אונזער ארבייט שווער און לאנגזאם פארשיעב מענגעל אין די נוטיגע פאנדען צו דעפען די נרויסע הוצאות. און וועו עם וואלט ניט נעווען פֿ משנגער אין נעלד, וואלטען מיר נעקאנט טאהן פיעל מיעהר ארבייט און א שנעלערע ארבייט צו העלפֿען דיזעו פֿעלענדע פארלאזענע פרויען און קינדער, און מיר האפֿען לירען צו אלע רבנים און מנדבים. — ראטעווט דיזע אומגליקליכע עגונות. האפֿט ששפען דעם נוטינען פאנד לתקנת עגונות. זאל דער נעשריי סון דיזע אומגליקליכע בנות ישראל ניט זיין ש קול קורא במדבר און רופט זיך אן וואס שנעלער מיט אייערע נדבות, ובזכות זה וועט אייך השי"ת העלפֿען בכל מיני דמיטב בזה ובבא.

^

פאלגענדע מערזאנען ווילען נעזוכט וועלכע חאבען פארלאזען זייערע מענען אין קינדער אין יוראפֿ. ייער עס זייערסם וויסען זיי וועלט נעבעטען צו לאזען וויסען אין אינזער אפיס:

מאיר זוהרמאן, 45 יאהר אלט סון טורעה. מינספער נובערניע האט פארלאזען זיין פרוי און צווי טעכטער שוין 17 יאהר אין זייט 10 יאהר לאזט ער סון זיך ניט הערען. ער איז א וויייטער אין האט לעצטענס נע־ ארבייט אין דעם מושב זקנים בית בנות יעקב.

* * *

משה היל שליט . נעבוירען אין טשיזעוע. נע־ וואוינט אין פיטסבורג. האט פארלאזען זיין פרוי אין קינדער אין פיטסבורג זייט 3 יאהר און די קינדלעך בעטען זיער דעם פאטער ער זאל קומען צו זיי ווייל זיי בענקען זעהר נאך איהם.

* * *

יוסף ליב ווערבער, 44 יאהר אלט, האט פארלאזט זיין פרוי און קינד זייט 17 יאהר אין פארטשעוע. שער־

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת!

די עדשטע האנד צו באקומען האלסייל

ספרי תורה, תפילין ומזוזות

געשריבען פון סופרים מדקדקים ויראי השם, בכתיבה מתוקנת ומהוקה

יצועות מעוברות לשמה כדין; עץ חתים: כתבי תורה; עטרות; ידין;
לייכטער און בעקערם מכסה טהור — (כטערלינג זילבער)

אלערהאנד עמברוידערטע פרוכתין — מענטעלאך — חופות — שלחן קאווערם.
סון די בעסטע גאלד־האנדיארבייט און שעהנסטע דעויזים. די בעסטע סאליני
נערים חלפים סארלעסליך אונטו מעסינע סרייזען.

מליתים סילק און וואל פון די בעסטע קוואליטעטען

ווענדעט זיך מים אייערע בעשטעלונגען דירעקט צום אימפארטער:

S. YAROSLAWITZ 42 Delancey St., New York, N. Y.

המרנן ורבנן יכלי מאן דעסקין באוריימא
רעדעיטער שב"ק נעמי כ' סרי

„אטונת ורעים"

וחיא ביכטיגע הנדיגע ער כי כרי ורעים. סארי ריאי.
ביאים. שבועים. תרומית מעשרות. מע"ש. חלה.
ערלה. ביכורים. מיקט אצר כי מיצני יסתני
מאמרים מש"ם בבלי ירושלמי ובפרי יסרא
ומכירתא רמ"י יסרי עיקר יסבירתא וכל יבציים פ'
השטיט עפ"י רש"י ורע"ב ובל. ובצר הכ' מבעלי
תים' יעדכי הרישכמי ובהכמת כי עיוני הקדמי
שנצרר אצ' המיצני הקדמי.

רחשיבי אצי המחבר עי פי הכתובת:

RABBI LEJB MENDELSON
Warszawa, Muranowska, 18 m. 5

בשורה למבינים!

יצא לאור בפר בפריטי

„אמרי שפר"

מאת הגי עזריקם בסרא
מחורו — 2 דאלאר

בו נכח רמצית אי כרוניא בפנים יא ישיבר
האדעבע:

RABBI A. RESNICK
22 Royal Street Lowell, Mass.

שרון עדשינען און סארנאנדערנעשיפט
דער דרוקער חעצם (ביטער יאהרגאנג)

„אונזער נייעס"

רעדאקטירט פון י. ד. זירשטמאן

עקסטרא א ריין ווייכטיג נייכטרייבע דרשות,
ריטעראטישע מאמרים, ערצעריינגען, בעשרייבונגען,
אמעריקע: נעראנטע, תיק יוריטאך. עפיזאדען,
אנעקדאטע. מיט טיבית פון חו"ל. תמונות פון
ריבנים נאוים א. א.

עדשיינט בוי דער מיטארבייטערשאפט פון ריבנים,
מטיפים אריגאר. שרייבער אין העמער פון נאר דער
ייערט צוויישען אנדערעם נעמינט זיך הייבט א זעהר
נייסטרייבער מאמי פון דער שפעדין פון דער בית
יעקב באייגונג סרייי שרה שענירער. יואם אין
זעהר ווייכטיג צאי רעדעריינם אין שייעריגם פון
„בית יעקב".

„אונזער נייעס" עקסטרא וון עמיריס גרויסען
ווידיגאי צאדאפט. ער מוז זיך נעפינען אין יערען
אידישען הויז אין אינטערעסאנט צאי יונג און-אלט

מיכסרוישאן סרייז 2 דאלאר א יאהר

רעד. „UNZER GAYST"
Zamosc, Poland P. K. O 66,013

זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה

(מספרי ל"ד ב')

וועז איתר דיינקט צו קויפען סעמעטערי. ברויכט איתר זיתן נואס איתר קויפט אוז אין וועלבע געגענד די סעמעטערי לאגד נעפינט זיך. אוז וועד וועלכן זיין שייערע שבנים לאתר מאת שנה. עם איז באוואוסט. אז פיעלע בתי קברות (סעמעטעריס) נעפינען זיך אין גאר נאחענטע שבנות כים נים אידישע סעמעטעריעס. עס איז א שאנדע צו זיתן ווי דער מנן דיד איז א שבן צום צלם.

דגל הרבנים סעמעטערי

נעפינט זיך אויף לאנד, וואס איז אינגאנצען באוונדער, א דיין אידישע סעמע־
טערי, נעקויפט אוז באארבייט פון דער רבנישער קערפערשאפט
יעדער איד דארף זיין צופרידען צו תאבען זיין קבורת לאתר מאת שנת. אויף דער

דגל הרבנים סעמעטערי

די לאגד איז פלאך אתן בערג, טרוקען, זאמדיג, שוהן
באארבייט, נאחענט צו אלע אידישע צענטערען

יעצט ביים עפענען די סעמעטערי, איז דער פריים פון די פלאטס נים טייער

חבירות, פאסייעטס, לאדושען אוז שוחלען זייט פון די זריזין אוז ווסט אין מען סייוס אפים קויפען לשטם פאר ביזינע פרייזען. אין א קורצע צייט וועלען די פרייזען שטייגען פ סך חעכער.

דער מען סייוס אפים איז אין נאס אוסם בראדווי, שרייבט אדער טעלעפאנירט דריי דאס דאה אוז מאכט אפוינטמענטס צום אריוספאהרען אנצוקוקען די סעמעטערי.

פיעלע רבנים, חברות, ווי אייך שוהנע אידען פרייוועט ייטט. תאבען שוין נעקויפט פלאטס אויף די דגל הרבנים סעמעטערי. זייט אייך איינער פון זיי

הויפט אפיס:

DEGEL HORABONIM CEMETERY

256 East Broadway **Telephone: Dry Dock 7877** **New York, N. Y.**

באמערקונג!

נאר אין ניכטן יעלען מיר פייערען אויף די עריפענונג אין תוך התרקע זין דער דגל תרבנים סעמעטערי
עם יעדען נעמאכט אלע נויטיגע אפיציעליטעטען, או די פייערינג זאל זיין אינטערעסאנט און פיצאנט.
ווי נאר מעגליך
אין דער פייערינג ווילען זיך באטייליגען, אויסער די רבנים גרויסע חברי דגל תרבנים, אויך פיעל קאמי
טעטן פון פארשידענע שוחלען און חברות
אויב אתר וועלם זיך באטייליגען אין זיין אפייציעלער בי דער עריפענונג, דארפען אויס פ קאמיטע, אין
שטעלם זיך אין זאמבינג מיט אינזער אפיס. ווען אויסר ייטם קריגען אלע נויטיגע אינפארמאציעס

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגענעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by : The Federation of Orthodox Rabbis of America, 198 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York. N. Y., under the act of March 3, 1879".

Volume III, No. 4.	ניו יארק, ניסן, תרפ"ט	דריטער יאהרגאנג, נומער 4.
Subscription Price $2.00 a Year	APRIL, 1929.	סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

פסח

דער יום טוב פסח, וועלכען מיר נעהן פייערן, איז אויסער וואס מיר ערפיהלען די מצות התורה, מיט אלע דינים וואס זיינען פארבונדען מיט דעם הייליגען יום טוב פסח, איז אויך יעדער איד אנגעפילט מיט באגייסטערונג פון רעליגיעזע און נאציאנאלע געפיהלען, דערמאנענדיג זיך פון דער אידישער פארגאנגענהייט, פון זיין היסטאריע פון יציאת מצרים ביז יעצט.

א שטורעם נעפיהלט לויפט דורך די אידישע הארץ ווען ער דערמאהנט זיך, אויף וואס פאר א אופן די אידישע גאולה איז נעקומען, איבער נאטירליך, מיט אותות ומופתים, האט אונז השם יתברך ארויסגעריסען פון אונזערע פייניגער, און ווען מיר צעהלען די רשימה פון די מכות, מיט וועלכע די עגיפטיאנער זיינען באשטראפט נעווארן, פאר פארשקלאפען די אידען, צופלאקערט זיך אין אונז די נקמה נעפיהלען צו אלע אידישע שונאים היינט צו טאג, און עס רייסט זיך ארויס פון אונזער טיפען הארצען, דער „שפוך חמתך על הגוים אשר אכל את יעקב".

דער יום טוב פסח ברייננט דעם אידען ער זאל קוקען אויף זיין צוקונפט מיט גרויס האפענונג, אז „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". אויב אפילו די פארמע פון דער קומענדיגער גאולה וועט אפילו זיין אנדערש ווי יציאת מצרים, אבער א גאולה וועט נעווים זיין, און ווען א איד רעדט ארוים, „לשנה הבאה בירושלים" זאגט ער דאס פון דער טיפעניש פון זיין נשמה, ווייל ער ווייס, אז אין אלע גלות לעגדער איז ער א פרעמדער, אויב עס איז פארען דעמאקראטישע לענדער, וואס באציהען זיך צום אידען ליבעראל, איז דאס מעהר ניט ווי מען דולדעט אהם. אבער אויף ליבע, קענען מיר אין קיין פלאץ ניט האפען, יעדער איד פון וועלכען קלאס ער זאל ניט זיין פיהלט דאס, און דערפאר איז די תקות הגאולה שטארק ביי יעדען איינעם פון אונז. און יעדער איינער שטרייננט זיך אן צו מקרב זיין דעם קץ הגאולה, ווער מיט תחינות ותפילות און ווער מיט ווירקונג צום בנין הארץ וישוב ארץ ישראל, איינער קומט אין שוהל מתפלל זיין „ותחזינה עינינו בשובך לציון" און דער אנדערער קומט צו א ציון פארזאמלונג ארבייטען פאר ציון פאנדען. עס איז פארען ד' לשונות של גאולה — יעדערער פאר־שטעהט זיין לשון אבער אלע צוזאמען שטרעבען צו איין ציעל, אז מיר זאלען זיין זעלבסטשטענדיג אין א איינען לאנד.

דער יום טוב פסח לערענט אונז אויך ווי צו פיהרען זיך אין נענענווארט, מיר זאלען זיין נאבעל איינער צום צווייטען, און מיטפיהלען איינעם דעם אנדערען, וואס צוליב דעם איז איינגעפיהרט ביי אונז די מעות חטים פאנדען. עס זאל ביי אונז זיין אחדות, גלייכהייט, און צופרידענהייט, אויב עם פעהלט ביי אונז סדר ומשטר, ארדענונג א נאנץ יאהר, אבער פסח פיהרען מיר א סדר, צו לערנען אונז ווי שהען עס איז אז יעדער זאך זאל זיך פיהרען מיט ארדענונג, און הלואי וואלט א נאנץ יאהר נעווען א סדר ביי אונז אידען, דאן וואלטען אונזערע באציהונגען איינער צום צווייטען נעווען שהענער אין ליבליכער.

אין נייסטיגען זין וואלטען מיר אויך נעשטאנען הע־כער, ווען עס וואלט נעווען ביי אונז א סדר ומשטר, בעפאר מען פאנגט אן דעם סדר איז די ערשטע זאך זאגען מיר „קדש ורחץ" וואס דאס מיינט, זיי אליין הייליג „קדש עצמך במותר לך" און נאכדעם זאלסטו וואשען און קלינען דעם צווייטען, ניט זוך יענעמס חסרונות בעפאר דו האסט ניט ארויפגעטרייסעלט פון זיך דיינע אייגענע חסרונות, „מום שבך אל תאמר לחברך" וועו אויף דיר נעפינט זיך פעהלערען, זאלסטו ניט זוכען פעהלערען אויף יענעם.

וועז מיר זעצען זיך צום סדר, זאלען מיר וויסען אונזער פארנאנענהייט, מיר זאלען זיך לערנען ווי צו פיהרען זיך אין אונזער נענעוואָרט, און מיר זאלען זיין פול מיט האפענונג אין אונזער צוקונפט.

לשנה הבאה בירושלים!

נעמישטע היראטען

(נשואי התערובות)

אלע מאל, אין אלע לענדער, האט די פראגע פון נעמישטע היראטען פון אידען מיט גוים פארנומען די מוחות פון די אידישע פאָרשטעהער, וויסענדיג אז דאס איז אן אונטערנראבונג, פאר דאס אידישע ריינע פאמיליען לעבען. און דאס קען ברענגען חס ושלום צו דעם אונטערגאנג פון דעם אידישען פאלק.

עזרא הסופר, וועלכער האט נעבראכט דעם אידישען פאלק פון גלות בבל נאך ארץ ישראל, און האט נעגרינדעט א נייע אידישע זעלבסטשטענדיגע ממשלה, האט נוט נעוואוסט, אז כל זמן אידען וועלען זיך נים דערווייטערען פון חתונה האבען מיט ניט אידן, וועלען זיי קיין קיום נים האבען, דערפאר האט ער אנגענומען די שטרייננסטע מיטלען, אז אידען זאלען דאס ניט טהאן, און אזעלבע וואס האבען שוין געהאט נשים נכריות זאלען זיי אוועק שיקען. און ווי דער תלמוד דערצעהלט אונז, איז דאס איהם זייער שטארק נעלוננען, לא עלה עזרא מבבל, עד ששעה אותה כסולת נקיה. אז עזרה האט ניט ארויסנעמען די אידען פון גלות בבל, ביז וואנען דער אידישער פאמיליען לעבען איז ניט נעווארען דיין און זויבער. וועז אבער שפעטער האבען די מתיוונים, אנגענאנגען וויייטער צו פראקטיצירען נעמישטע היראטען האט דאס נעבראכט צו א ירידה דער צווייטער חורבן האט נעמאכט א סוף צו די זעלבסטשטענדינקייט פון אידישען פאלק.

אין די שפעטערדיגע גלות'ן, וואו אידען זיינען פארשטרייט נעווארען. האבען אלע אידישע חכמים וראשים, אנגעוונדעט זייער נאנצען כח, אפצוהאלטען די אידען, פון צומישען זיך מיט די גוים דורך היראט, וויייל דאס וואלט נעבראכט איננאנצען צו דער ענדע פון אידן.

און דערפאר זיינען פרומע אידען אזוי שטארק ארויסנעטראטען נענען רעפארם, און צייטענווייס האט מען זיי איננאנצען נעוואלט אויסשליסען מקהל ישראל, ניט וויייל זיי זיינען ניט פרום און זיינען ניט מקיים די אלע מצוות המעשיות, נאר צוליב דעם וואס די עקסטרעם רעפארמער פראקטיצירען נעמישטע היראטען און ערלויבען דאס צווישען זייערע מיטגלידער. וויייל דאס איז דאס ערנסטע פון אלע חטאים, דאס איז וואס האקט איננאנצען אפ די צווייגען פון דעם אידישען בוים. די הייליגע תורה האט נעזאנט: „ובתך לא תתן לבנו, כי יסיד את בנך מאחרי", וועז דיין טאכטער וועט חתונה האבען מיט ניט קיין אידען וועלען דיינע קינדס קינדער נעווים ניט זיין קיין אידען, און דיין קינד וועט אויך ניט זיין קיין איד, וויייל ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם.

אבער וויפיל דיזער פלאג איז נעווען אלע מאל, איז זי ניט נעווען אין אזא נרויסער צאהל ווי יעצט ביי אונז אין אמעריקא, דא האט דיזע קללה אננענומען דעם כאראקטער פון אן עפידעמיע, און אין זעהר א שרעקליכען מצב, פילע אידישע טעכטער פאראייניגען זיך מיט אלע נידעריגע פון די נידעריגסטע נאציאנען, ווי כינעזער און שוואַרצע, און די צאהל פון נעמישטע היראטען גרייכט אין די טויזעדער.

ביז יעצט איז די מכה נעווען פארשפרייט אין די קאָונטרי שטעדטלאך, און די וואס האבען זיך פארטראכט אין דעם, האבען נעדענקט, אז דאס קומט פון דעם, וואס דארטען זיינען ניטא נענוג אידישע יונגע לייט מיט וועלכע די אידישע טעכטער זאלען שליסען באקאנטשאפט, דערפאר באקאנען זיי זיך מיט ניט אידישע. אבער יעצט זינט דער „דגל הרבנים" דורך זייער „ענונות ביורא", האט זיך נענומען באשעפטיגען מיט דיזער מוראַ'דינער פראגע, זעהען זיי דאס דיזע מנפה, איז פארשפרייט אויך אין ניו יארק, איבערהויפט אין די זייטינג נענענדען פון ברוקלין, האט דער „דגל הרבנים" נעפונען, אז מען טאהר ניט שווייגען וועגען דעם. —

באנרייפענדיג די ערנסטקייט פון דער פראגע און זייענדיג באקאנט מיט הונדערטע פעלע, און פארשטייענדיג די אורזאכען וואס בריינגען צו אזא שרעקליכען מצב, האט דער „דגל הרבנים" נעפונען פאר נויטיג צו ארויסלאזען אן אלארעם צו אידישע עלטערען וואַרנענדיג זיי, זיי זאלען היטען זייערע טעכטער, פון שליסען באקאנטשאפט מיט ניט אידישע יונגע לייט, און אויך פארבאָטען מאסענפארזאמלונגען אין יענע נענענדען צו מאכען אויפקלעהר־פראפאגאנדע, אז עס מוז נעמען א סוף צו דיזען שרעקליכען מצב.

יעדער שוהל אין דיזע נענענדען, דארפען פארשטייענדיג מאסענפארזאמלונגען, און איינלאדען רבנים רעדנער פון „דגל הרבים" צו קומען אויפקלערען זיי און נעבען עצות צו די עלטערען וואס זיי זאלען טאהן, אז עס זאל אויסנעמידען ווערען א קאטאסטראפע אין זייערע פאמיליען. עס זאל ניט אפנעהאלט ווערען די צווייגען פון כרם בית ישראל.

דער שלאנג וואָרט דארף זיין: „היט אייער אידישען ריינעם פאמיליען לעבען"! און די פראפאגאנדע עצה איז די איניציע וואס קען אננעווענדעט ווערען צו דיזער נרויסער מחלה, און יעדער שוהל און נעמיינדע דארף זיך לאזען פראפאגאנדירען לטובת עצמם ולטובת כלל ישראל.

קבורה אין ארץ ישראל

וועז אונזער פאטער יעקב, איינער פון די אבות איז נעשטארבען, האט ער אננעזאנט זיין זוהן יוסף: „ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם", דאס מיינט, ער זאל איהם ניט מקבר זיין אין מצרים וואו ער איז נעשטארבען, נאר ער זאל איהם בריינגען נאך זיין טויט אין

ארץ ישראל און דאָרטען מקבר זיין ביי זיינע עלטערן אין דער מערת המכפלה.

עס איז דאָכט זיך אזוי פשוט און אויגנפאַך, ער איז געבאָרען אין ארץ כנען, ד. ה. א"י, די עלטערן לינגען דאָרטען, אויב ער איז נעקומען אין מצרים איז דאָס ניט להשתקע, נאָר אויף א וויילע, צוליעב דעם הונגער, אָדער אנוס על פי הדיבור, ווען אָבער ער איז געשטאָרבען, האָט ער זיהר געוואָלט לינגען נאָך זיין טויט לעבען זיינע עלטערן, דאָך זאָגען אונזערע חכמי התלמוד, דברים בגו, וועלכע דאָס מיינט, אז מען זאָל ניט דענקען אזוי פשוט, נאָר עס איז נעווען באַהאַלטען אין זיין בקשה טיפע כוונות און סודות, און עס איז פאַראַן נעוויסע טעמים, פאַרוואָס יעקב האָט ניט נעוואָלט זיין מקובר אין מצרים, אָדער דעם טעם איז, מען זאָל איהם ניט מאַכען פאַר אן עבודה זרה נאָך זיין טויט, אָדער אַנדערע טעמים. —

יעצט, אז דער טריסקער רבי, האָט נענרינדעט זיין חברה „אחוזת עולם" און האָט נעקויפט א בית הקברות אין דער שטאָדט צפת ארץ ישראל, און איז מודיע, אז ער נעהמט אן חברים, זיי זאָלען זיך איינשרייבען, אז לאחר מאה שנה זאָל מען זיי פיהרען מקבר זיין אין ארץ ישראל, ווילען מיר ניט זאָגען דברים בנו און פרואווען צו טרעפען די טעמים און כוונות, ווָאם עס לינט אין דעם אויפטהו, וויל יעדערער פאַרשטעהט די כוונה פון דעם רבי'ן, עס איז נאָר פשוט און איינפאַך.

מיר ווילען אָבער ווייסען און פרענען צי עס לוינט זיך דער נאַנצער עסק, און צו עקאַנאָמיש וועט דאָס זיין איינטערעסנליך. וויפיל בעלנים וועט ער באַקומען צו ווערען מעמבערס אין אזא חברה וואָס וואַהרשיינליך וועט דער אָפּצאָהלונג זיין נרויס, צוליב די נרויסע הוצאות פון אזא קבורה, און וואָס זאָל באַוועגען א מענשען צו אזא שטרעבונג, די טעמים, וואָס עס ווערט נעזאָגט אויף יעקב אבינו, קען ביי א פשוטען בשר ודם ניט זיין, און קיין חיוב מצד הדין איז ניטא, אז מצות קבורה איז א זאַך, וואָס איז תלוי אין ארץ ישראל, אויב עס איז פאַראַן א מאמר חז"ל, אז כל הנקבר בארץ ישראל, איז א נרויסער זכות, אָבער עס איז דאָך ניט נעזאָגט, „אז דאָס מיינט צו ברייננען" א ברי־מינן פון חוץ לארץ, וועלכע עס איז פאַראַן ניוול המת. און אויב אַנדערע וועלען זיך פשט'לען, אז דאָ איז ניט שייך ניוול המת, אָבער איז אלץ ניטא קיין דין אויף דעם, דערפאַר פרעגט זיך וויפיל אידען וועלען דאָס וועלען? און צו עס וועט זיך באַצאָהלען?

מיר זיינען ניט נענען דעם רבי'ן פאַר אזא אונטערנעהמונג צוליב דעם דברים בנו, אָבער עס פרעגט זיך וואָלט ניט בעסער זיין, אז ער וואָלט זיך אַנגעשטרייננט מיט כחות, צו אַריינברענגען לעבעדינע אידען אין ארץ ישראל, וואָרום ניט אַוועקנעבען די זעלבע ענערגיע צו ברייננען אידען, צו מקיים זיין באמת א מצוה מן התורה פון ישוב ארץ ישראל.

ביי אונז קומט אויס, אז מיר מוזען זיך באַשעפטינען צו ברייננען לעבעדינע נעזונטע אידען אין ארץ ישראל, אַיידער פיהרען דאָרטען מתים לאחר מאה שנה, וויל לעבעדינע וועלען ממילא צוציהען אַנדערע חברים, נאָכצוטאָן זיי, און צו טויטע זאָגט מען: „ער זאָל זיין אַפּ חבר".

דער פּנקס

ביי די אסיפות פון חדש אדר שני, וואו הרבנים ראש"א יודעלאָוויץ, הרב ר"מ לאנדא, האָבען פינורירט אלעם ישובי ראש איז אויך באַשפּראָכען נעוואָרען פילע פראַגען וואָס האָבען א שייכות מיט פסח, און עס איז אָנגענומען נעוואָרען פילע באַשלוסען.

אויסער דעם איז באַהאַנדעלט נעוואָרען וועגען דעם נייעם בית הקברות וועלכע דער „דגל הרבנים" האָט נע־קויפט, און וועלכער טראָגט דעם נאָמען „דגל הרבנים סעמעטערי", ווי ער זאָל פאַרוואָלטעט ווערען, און ווי ער זאָל זיך פיהרען, און עס איז באַשלאָסען נעוואָרען, אז באלד נאָך פסח זאָל נעמאַכט ווערען א חנוכת בית הקברות, וואו עס וועלען זיך באַטיילינען אלע מעהר ווי הונדערט חברים פון „דגל הרבנים", אדמורי"ם, ווי אויך פילע בעלי בתים חשובים, און דאן זאָל נעאָפּפערט ווערען א באשרענגטע צאָהל פלאַטס צו חברות ויחידים מיט א נידעריגען פרייז פאר א נעוויסע צייט, און מודיע זיין דאָס ברבים.

עס איז אויך אויפגענומען נעוואָרען די פראַגע פון דעם נעוויסען משניח נאָלדבערג, וועלכער האָט זיך אוג־טערנעשירבען אז ער ענטזאָגט זיך פון זיין השנחה אויף דער תל אביב פעקסאַרי, וויל דאָרטען איז נעאַרבייט נע־וואָרען טריפה, און יעצט ניט ער השנחה אין אן אַנדער פלאַץ „קאַרין כשר פּראָוויזשיאָן" און עס איז באַשלאָסען נעוואָרען אָנצונעהמען מיטלען נענען דיזען מאָן.

אויף דער אויפפאַדערונג פון פילע חסידישע אידען, איז באַשלאָסען נעוואָרען אויפצורופען אלע בעקערס, און אָנגעהמען מיטלען צו דעם וואָס אין פיעל בעקערים ווערען נעבאַקט ברויט אום פסח דורך אידען, און במילא נעפינגען אן עצה, אז אחרון של פסח זאָלען ניט נעבאַקט ווערען קיין ברויט, עס איז א וועהטאָג און א שאנדע צו זעהן אז דעם לעצטען טאָג פסח זעהט מען שוין פיהרענדיג ברויט, דורך אידען, צו אלע אידישע נראָסערים, און דאָס מוז נעסטאַפּט ווערען.

דער „דגל הרבנים" האָט אויף זיך נענומען א נייע

אויפנאבע, וועלכע איז פון גרוים וויכטינקייט פאר דעם אלגעמיינעם אידענטום, נעמליך אפצוהאלטען דעם שטראם פון נעמישטע הייראטען צווישען אידען און ניט אידען.

ביי דער אסיפה פון חדש אדר שני, וואו עס איז פארהאנדעלט געווארען פילע פראגען כללים ופרטים, איז ביי דעם באריכט וועגען תקנות עגונות, אויפנעהויבען געווארען די פראגע פון נשואי התערובות דא אין לאנד, פון די פילע פעלע וואס עס זיינען פארנעבראכט געווארען אין „דגל הרבנים" אפיס, איז צו זעהן, אז עס איז פיעל פארנרעסערט געווארען די צאהל פון נעמישטע הייראטען, און עס איז באשלאסען געווארען אנצופאנגען א פראפאגאנדע צווישען דעם בריטען עולם, אז דאס מוז אויפנעהערט ווערען. מען זאל מאכען פילע מאסענפארזאמלונגען אין אלע נעגענדען פון שטאדט אויפצוקלערען דאס פאלק די שערליכקייט פון אזעלכע חתונות.

דער ערשטער מאסענמיטינג איז פארנעקומען זונטאג כ"ו אדר שני אין „עזרת אחים" שוהל אין בראנזוויל, וואו עס האבען נערעדט הרב ר' איסקאלסקי, הרב רש"ל הורוויץ, הרב מנחם טווערסקי לאייווער רבי והרב ר"צ קאהן, וועלכע האבען מיט גרוים בייפאל אויפגעקלערט דעם גרויסען עולם אויף דעם גרויסען פארברעכען נעגען דער תורה פון נעמישטע הייראטען, און האבען נעשילדערט מיט לעבעריגע פארבען דעם אומגליקליכען פאמיליען לעבען. מען פארלירט ביידע וועלטען דורך אזא היראט, און האבען אנגעוויזען פילע עצות, וואס עס קען געטאן ווערען נעגען דעם, איבערהויפט האבען זיי נעגעבען עצות די מוטערס ווי אויפצופאסען אויף זייערע טעכטער זיי זאלען ניט ארייגפאלען צו מענשען אשר לא מבני ישראל המה.

עס וועלען נאכגעפאלגט ווערען פילע אזעלכע מאסענפארזאמלונגען.

* * *

נאך דעם ווי עס האט אויסגעקוקט, אז דער וועג צו שלום צווישען די רבנים איז נעהענטער נעווארען, לאזט זיך אויס אז דער פירוד ווערט שטארקער, און אלעס צוליב די וואורשט פעקטארים. דער ועד הרבנים דניו יארק האט געהאט זעהר א שטורעמדיגע אסיפה, און זיינען שטארק ארויסגעטראטען נעגען די אגודת הרבנים, צוליב דעם וואס די לעצטע האט אנגענומען צו נעבען א הכשר אויף א וואורשט פאבריק וואס האט באלאנגט פריהער צו דער השגחה פון ועד הרבנים, עס זעהט אויס אז מען שלאגט זיך ניט פאר כשרות נאר פאר דעם באצאהלענדען הכשר.

די פריערדיגע היברו ניישאנאל כשר וואורשט פעקטארי, וועלכע האט זיך נאכהער פארבונדען מיט דער טריפה„ער היי גרייד פוד קארפאריישאן, און האט נעהאט איהר פעקטארי אין דער 4טער סטריט ניו יארק, און האט נאך אלעס נעהאט דעם הכשר, פון ועד הרבנים, האט זיך פארמאכט איינאנצען, און ווי דער ועד הרבנים האט זיך דערוואוסט אז זי געהט עפענען א נייע פעקטארי — ווער עס שטעהט אונטער איהר איז נאך ניט באוואוסט.

אנדערע ווידער זאגען אז אן אנדער פעקטארי, פון דעם פריערדינען מין פינאנסירט איהר — האט יעצט נעשלאסען א הכשר אפמאך מיט די אגודת הרבנים און דאס האט אויפגענראכט דעם ועד הרבנים, און אזוי ווי זיי באשולדינען די ראשים ומנהלים, איז ביי זיי באשלאסען נעווארען, שוין אנצופאנגען א פראפאגאנדע אז די ראשים ומנהלים מוזען ניט אויסנעקליבען ווערען אויף ווייסער, ביי דעם קומענדיגען יעהרליכען קאנווענשאן. יענע ראשים לאכען זיך אבער אוים פון דעם און זאגען, אז אויב אייניגע נעפעלט ניט זאלען זיי ארויס פון דער אגודה. און דערווייל ווערט מען פטור ווערען פון דער סטרא אחרא.

די טרדא פון ערב פסח, האט אביסעל אפגעקיהלט די היציקייט, אבער מען נרייט זיך אויף די אסיפות פון חול־המועד, ווען דאן ווערט מען אנשטעלען די שווערע קאנא־נען אייניג נעגען די אנדערע.

די מיושב'דינע שלום'פיהלענדע רבנים קוקען מיט א שווערען נעמיטה אויף דער נייער פינאנס מלחמה נע־פאהר צווישען די רבנים — די הויפט אנפיהרער און אגיטאטארס צו מלחמה זיינען אייניגע בראנקסער און ברוקלינער רבנים, וועלכע שרעקען זיך זעהר פאר דעם אונטערגאנג פון ועד הרבנים.

***

מוצש"ק י"ט אדר ב' איז אפגעהאלטען נעווארען דער סיום אויף נאניז משניות פון חברה משניות „אוהבי תורה", ניו יארק, אין שוהל פון דער ערשטער מעזיזשער אונט. פעראיין.

דער ווירדינער רב פון שוהל הרב ר' שאול ביק האט נעזאגט דעם הדרן מיט וואונדערבארע חריפות און בקיאות און אויך באגדה וואס האט די אנווועזענדע בענייסטערט. עס איז אויך אנווועזענד נעווען ביים סיום האדמו"ר טווערסקי מברוקלין, וואס האט זיך אויך מפלפל נעווען מיט די לומדים פון שוהל און נעזאגט חדושי תורה.

***

זונטאג, פרשה שמיני, האט דער בית מושב זקנים בית ישראל פון הענרי סטריט, זיך איבערגעקליבען אין זיין נייער היים אויף דזשעפערסאן סטריט וואו עס איז נעווען דער בית ישראל האספיטאל, די נייע היים איז זעהר א נרויסע, וואו עס וועלען לעבען די 75 זקנים וזקנות זעהר באקוועם.

***

זונטאג, י"ט אדר שני, האט דער מושב זקנים פון דזשוירזי סיטי, פארענשטאלטעט א באנקעט פאר דעם סופפראינטענדענט מר. ראזענפעלד.

מר. ראזענפעלד ניט אוועק זיין צייט און נעלט פאר דעם מושב זקנים אין דזשוירזי סיטי, זיין גאנצע ענערגיע נוצט ער אוים פאר דעם מושב זקנים, און אלעס טהוט ער לשם מצוה. דערפאר איז איהם צונעטיילט נעווארען נרוים כבוד. ביי דיזען באנקעט, איז נעזאמעלט נעווארען א שעהנע סומע פאר דעם מושב זקנים.

***

דער חג הסמיכה פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן, וואו 38 יונגע לייט תלמידים פון דער ישיבה האבען באקומען זייערע סמיכות, התרת הוראה איז פארגעקומען אין ישיבה דינסטאג, כ"א אדר שני, דער טאג פון רבנו יצחק אלחנן'ס יאהרצייט.

שוין נעמויע 3 יאהר איז ניט פארגעקומען קיין חג הסמיכה דערפאר האט זיך אנגעקליבען א גרעסערע צאהל יונגע לייט אויף איין מאל, און דערפאר איז די אינטערעסע פון אידישען עולם נעווען אזוי שטארק אין דיזען חג הסמיכה.

ביי צווי טויזענד אידען צווישען זיי פילע פראמינענטע רבנים ובעלי בתים נכבדים האבען זיך נעפונען אין ישיבה בילדינג צו דיזען יום טוב, וואו הרכנים רמ"ז מרגליות, ר"ש שקאפ דער נייער ראש ישיבה, ר"י ראזענבערג, רח"י בלאך, רד"א לעווענטאל און רב דר. רעווען האבען נייסטרייבע רעדעס נעהאלטען און יעדערער פון זיי האט באטאנט די וויכטיגקייט פון דיזער פאסירונג פאר דעם אמעריקאנער אידענטהום.

הרב רמ"ז האט אנגעווויזען די נייע מוסכים דעם ריכטיגען וועג אין וועלכע די נייע רבנים דארפען גיהן, און הרב דר. רעווען האט אויסגעטיילט די סמיכות, נעשריבען אויף פארמעט, צו די פאלגענדע יונגע רבנים ר' א. אייזענארן, רב אין אירי פא. ר' מיכל שמעון איסקאלסקי, רב אין ביהכ"נ עמנואל עלדער עוו. בראנקס, ר' חנוך באנטשאק רב אין קינגסטאן, ר' שלמה בערליאנט רב אין ווילמינגטאן, ר' זאב דרייזין, רב אין באסטאן ר' ישראל טאבאק רב אין יוניאן סיטי, ר' משה מאקס, רב אין יוניאנטאון פא., ר' מנחם מארקוס רב אין קראון הייטס ת"ת אין ברוקלין ר' יצחק דוב ניסלאך, רב בביהכ"ס בני יעקב ברוקלין, ר' חיים יצחק סומכוס, רב אין ברעדפארד פא., ר' דובער רודיצקי רב אין מאספעט, ר' יוסף שאפירא רב אין ברערא פא., ר' אליהו בודין, ר' אברהם בלאק, ר' זאב בערמאן, ר' יהודה נאלדבערג, ר' משה נאלדבערג, ר' צבי נאלדבערג, ר' מאיר יוסף נאלדמאן, ר' יצחק משה נימפריטש, ר' אהרן דוב דאבאוויץ, ר' שמואל דרייערש, ר' אליעזר יעקב האדעם, ר' יהודה הערשקאוויץ, ר' שלמה ווינד, ר' אליעזר אלימלך זאמבראווסקי, ר' אליהו חייט, ר' חיים יעקב כהן, ר' נחמיה כ"ץ, ר' אליעזר יוסף לעווענסאן, ר' מתתיהו מעלצער, ר' אהרן סאדאווסקי, ר' צבי קענינסבערג, ר' נתנאל ראזען, ר' ישעיהו ראקאווסקי, ר' נחמיה ראענטאל, ר' מתתיה שטערענבערג, ר' יחזקאל שרגא שפירא.

***

צו דער זעלבער צייט איז אויך פארגעקומען דער חג המסיימים פון בית מדרש למורים פון דער ישיבה, וואו 40 תלמידים האבען נעענדיגט אלעם טיטשערס, צו זיין מורים ומחנכים אין תלמוד תורות און בתי ספר. די רבנים אין זייערע רעדעס האבען גערעדט וועגען די וויכטיגקייט פון חינוך על טהרת הקדש, און האבען אויסגעדריקט די האפענונג, דאס די לעהרער פון בית מדרש למורים, וועלען ערפיהלען זייערע פליכטען מיט פארענטוואָרטליכקייט, צום ערציהען דעם יונגען אידישען דור, דאס ער זאל זיין ערצויגען, אין א נייסט פון אמונה על פי מסורת אבות.

***

א גרויסארטיגע שמחה פון תנאים האט שטאטגעפונדען מוצאי שבת, ד' ניסן פון החתן ר' צבי בן הרב ר' יעקב ירוחם פישל קאווקא מיט הכלה נאלדא בת החסיד ר' חנוך הענך לוסטיג.

וויל דער מחותן הרב רי"פ קאווקא. נעפינט זיך אין ארץ ישראל און פארבריינגט זיין צייט על התורה ועבודה איז דער נאנצער מחותן נעווען הרב ר' שלמה זלאטאלאוו א שוואגער פון חתן וועלכער איז נעווען העומד מצד החתן, און עס האבען זיך באטיליגט אין דיזער שמחה די אנגעזעהענסטע רבנים ווי הרב ר' גבריאל זאב מרגליות, הרב ר' אברהם אהרן יודעלאוויץ, הרב ר' יעקב איסקאלסקי, הרב ר' ליבר קאהן, הרב ר' עזריאל נחמיה פלאקס, הרב פרידמאן און א גרויסע צאהל נורער חסידים כן ירבו, דער רעדאקטאר פון ענגלישען דזשוירנאל דזשואיש פארום, והחזן רעוו. יעקב יהושע גראס.

די שמחה האט זיך פארצויגען א נאנצע נאכט, פארבריינגעדיג אין דברי תורה ודרשות מיט עכטע חסידישע נגונים ורקודים.

***

א צווייטע שמחה פון תנאים איז פארגעקומען זונטאג ה' ניסן צווישען חתן דר. שלמה בן השו"ב הנודע ר' שמעון נאוואנרודסקי מיט הכלה המהוללה שרה בונא בת ר' יצחק אייזיק ליפשיץ, אין די הויז פון דער כלה'ס עלטערען, פאר א ענגען פאמיליע קרייז מיט די מיטווירקונג פון הרב ר' יעקב איסקאלסקי.

דער חתן א נעווועזענער תלמיד הישיבה און א ערפאלגרייכער דאקטאר, וועלכער זיין אפיס איז נעשלאסען שבת, איז צונעקומען אלס דריטער דאקטאר צו דער פאמיליע פון רי"א ליפשיץ, זיינע ערשטע צוויי איידימס דר. זייד און דר. רובין, האבען אויך א גוטען נאמען אין די אידישע נעגענדען פון בראנקס און בארא פארק.

עס איז נעווען א אינטימע פאמיליע שמחה, אבער זעהר איינדרוקספאלל, די קינדער פון השו"ב ר"ש נאוואנרודסקי זיינען באוואוסט אלס נעלערענטע און עכטע אידיש נעזאנענע — השי"ת זאל זיי העלפען צו מקבל נחת זיין פון אלע זייערע קינדער.

לרגלי החומר הרב לחג הפסח שאינו סובל דחוי לא יכולנו לצערנו להדפיס הרבה מאמרים חשובים מרבנים מפורסמים ובתוכם תשובה מאת הרב דים להרב קליין שנדפיסם אי"ה בגליון הבא.

ה מ ע ר כ ת .

רבנישע נייעס ::

(רבנים פון אמעריקא און קאנאדא וועלן נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אינ'ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

האדמו"ר דער הארנייסטייפאלער רבי, הרב ר' יהודה ליב טווערסקי וועלכער האט פארוויילט אייניגע מאנאטען דא אין לאנד, איז בשעה טובה צוריק געפאהרען נאך אנטוווערפען צו זיין מקום קבוע פאר די לעצטע יאהרען.

אויך איז צוריק געפאהרען הרב הגאון ר' צבי גאר־טענהויז פראכניקער רב, וועלכער האט פארברענגט דא אין לאנד קרוב צו א יאהר.

א נרויסע קאמיטע פון חשובה רבנים ובעלי בתים האבען זיך באגלייט צום שיף, צווישען זיי זיינען נעווען, הרב כא"ל נארטענהויז און א קאמיטע פון דגל הרבנים, הרב ר"ש ביק, הרב ר"א דים, הרב ר"אווערטהיימער, הרב ר"י כהנא, הרב ר"צ באהן, האדומ"ר ר' ראבטנאוויץ, מאנאסטרישטינער רבי, האדמו"ר שניאורסאן־טווערסקי טאמאשפאלער רבי, הרב ר"י פערלאוו סטאלינער רבי, הרב ר"י טווערסקי סקווירער רבי, ר"י רוקח קאזלאווער רבי, הרב ר"י האלבערשטאם בארדיוווער רבי, הרב ר"ל שפירא דינאווער רבי, און פילע חשוב'ע בעלי בתים אלע האבען זיך הארציג געזעגענט מיט די נרויסע אורחים און נעוואונשען צו זהען זיך נאך אמאל אין ירושלים ב"ב.

* * *

הרב ר"מ בערלין, וועלכער האט פארברענגט א קורצע צייט אין אמעריקא, איז אפגעפאהרען צוריק נאך ארץ ישראל אויף פסח. פאר דער צייט פון זיין אנווועזנהייט, האט ער זהער פיעל פארשטארקט די מזרחי ארגאניזאציאן דא אין לאנד, מיט איהם איז אויך מיטגעפאהרען הרב ר"א טייטעלבוים.

* * *

ביי דעם מיטינג פון די דירעקטארען פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן איז הרב הגאון רמ"ז מרגליות אויסגעקליבען נעווארען פרעזידענט פון ישיבה, דער גאנצער אידישער עולם וביחוד די רבנים האבען דעם אויסוואהל אויפגענע־מען מיט גרויס שמחה.

* * *

ביי דעם חג הסמיכה פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן ווארו הרב מיכל שמעון איסקאלסקי איז נעווען איינער פון די מוסמכים, זיינען נעקומען א גרויסע קאמיטע פון זיין שוהל ביהכ"נ עמנואל עלדער עוו. בראנקס, זיך משמח זיין און דאנקען די ישיבה פאר דעם פארשאפען זיי אזא נוטען רב, וועלכער איז נוח לשמים ולבריות, און האט פארדינט די צופריידענהייט פון אלע קלאסען אידען, די קאמיטע איז באשטאנען פון מר. פריינק קליין פרעז., מר. דושיי. מאייער עקס פרעזידענט, מר. הערי בראוורמאן, מר. ריווקין, מר. טרויבענבערג, ר' ישראל פלאטקין, מר. לעפער, מר. אינעלניק און שבת איז אין שוהל פארא־נשטאלט נעווארען א שמחה לכבוד דעם רב און עם זיינען דערמאהנט נעווארען די רבנו ארץ ישראל ואיראפא, וועל־כע האבען שוין מיט א יאהר בעפאר מסמיך נעווען זייער רב הרב מיכל שמעון איסקאלסקי.

* * *

דער זהער פיל נעזהרטער רב פון קענזעס סיטי, הרב הגאון ר' יהודה בראוור איז ביי א גרויסען שטאדט קאנ־פערענץ פון די פארטרעטער פון אלע שוהלען נאך אמאל באשטימט נעווארען אלס שטאדט רב אויף נאך א לעננ־רען טערמין, וואס אמאל ווייטער קרינט דיזער נעאכטע־טער רב אלעס מעהר אנערקענונג פון דער גאנצער שטאדט, וועלכער ער פיהרט איהר בדרך אמת ושלום — ביי דעם דגל הרבנים אסיפה איז אויסגעדריקט נעווארען א הארצי־גען מזל טוב צו דער שטאדט קענזעס סיטי און צום רב החבר מהר"י בראוור שליט"א.

* * *

הרב דר. ר' חיים העלער וועלכער האט פארברענגט אין אמעריקא אייניגע מאנאטען צוליב די אינטערעסען פון „בית המדרש העליון לחכמת ישראל" נענרינדעט פון איהם אין בערלין איז יעצט צוריק נעפאהרען נאך בערלין צו עפענען דארטען דעם בית חכמת ישראל.

* * *

הרב ר' שמעון ווייגנראד איז אויפגענומען נעווארען רב אין סטעמפארד קאנן.

זונטאג א' שמיני איז נעפייערט נעווארען אין דער נעפאלאקאוויצער בוקאווינער שוהל, 259 איסט 4טע סט. נויארק דער סיום פון משניות סדר מועד און התחלת סדר נשים. דער רב פון שוהל הרב ר' אהרן הלוידים שליטא האט נעציינט דעם הדרן מיט א וואונדערבארען דרוש בפלפול ואגדה און נאכהער האט דער עולם פארבראכט ביז שפעט אין אוועגט מיט דברי תורה ושירות ותשבחות.

מודעה! מודעה!

הנה הוצאתי לאור ספרי

וערך הכהן

קובץ הלכות פסוקות מן ד"ח ש"ע ואחרונים בקיצור נמרץ. כולל יותר משני מאות הלכות

מחירו רק 50 סענט

GROSSRABINER ARON KAHAN

Sacel Maramores, Roumania

קטעים

פון אשכול

ווּיפיל מאטערט זיך די שטאדט ניו יאָרק צו באַקומען „האום רול" אין אלע איהרע אייגענע אינטערעסען, זי זאָל ניט דערפען זיין אפהענגיג פון סטייט, אבער עס נעלינגט איהר ניט, און אין די אמת'ע, איהרע אייגענע אנגעלעגנהייטען, מישט זיך אריין די סטייט טראנזיט קאמישאן.

* * *

דער וועד הרבנים דניו יאָרק מאטערט זיך שוין פילע יאָהרען צו האָבען „האום רול", אין שטאדטישע רבנישע אנגעלעגנהייטען, אבער די אלגעמיינע רבנישע ארגאניזאציאנען דערלאָזען איהר ניט, און אלע מאל שטעלען זיי זיך אין וועג נענען איהר.

* * *

און אלע מאל, ווען דער „וועד" זאָגט ארויס א וואָרט נענען דער ארגאניזאציע פון ארצות הברית וקענעדה, סטראשעט מען זיי, אז מען וועט איננאנצען פארניכטען, און שטעלען די שטאדט אונטער דער ממשלה דורך א קאמיטע פון דער לאנד רבנים ארגאניזאציע.

* * *

יעצט איז זעהר פארשארפט געוואָרען די באציהונגען פון וועד צו דער אגודה און ביי זייערע מיטינגען טרעטען זיי זעהר שארף ארויס נענען זיי, וועלען זיי יעצט באקומען „האום רול"?

* * *

און ווען עס ווערט צופיל לעבעדיג, אין וועד הרבנים, וועלענדיג אראפגענהן אויף אייגענע קעסט, קומט דער „באָס" צום מיטינג פון „וועד" וועלכער ער איז דאָרטען אויך א מיטגליד, און מיט א מאָל מיט דער האנד, שטילט ער איין די בונטאוווטשיקעס.

* * *

זעהענדיג די הכשרים ביזנעס יעצט פאר פסח, שטעלט זיך די פראגע צו די רבנים זיינען באשאפען נעווארען צוליב פסח, אדער פסח איז געגעבען געווארען לטובת די רבנים.

* * *

לויט דעם דין הניטל שבר לדין דינא בטלין, האט דאָך נעראַרפט זיין הנוטל שבר בעד הכשר הכשריו בטלין, אבער דיזע אמעריקאנער בריה איז אפילו באלף לא בטול.

כבר הופיעה חוברת ב' של הירחון תורני־ספרותי

„יבנה"

מוקדש לחכמת התורה, מוסר היהדות וספרות ישראל

בהשתתפות גדולי הרבנים וטובי הסופרים, עם תוכן עשיר ורב־הענין

כתיר התחיסה:

לשנה: 2$, לחצי שנה 1$, גליון בודד 20 סנט

כל ספר הנשלח להמערכת, יודפס לו מודעה בהירחון

האדריסה לכספים ולמכתבים:

Redakcja "Jawne" Lwow, Zolkiewska 25

בלי כסף למפרע לא ישולח

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת!

די ערשטע האנד צו באקומען האלסייל

ספרי־תורה, תפילין ומזוזות

געשריבען פון סופרים מדקדקים ויראי השם, בכתיבה מהודרה ומדויקה

רצועות מעובדות לשמה כדין; עץ החיים׳ס; כתרי תורה; עטרות; ידין:

לייכטער און בעכערם מכסף טהור — (סטערלינג זילבער)

אלערהאנד עמברוידערטע פרוכת׳ן — מענטעלאך — חופות — שלחן קאווערם, פון די בעסטע גאלד־האנד־ארבייט און שעהנסטע דעזיינס. די בעסטע סאלינגערים חלפים פארלעסליך און צו מעסיגע פרייזען.

טליתים סילק און וואל פון די בעסטע קוואליטעטען

וועגדעט זיך מיט אייערע באשטעלונגען דירעקט צום אימפארטער:

S. YAROSLAWITZ 42 Delancey St., New York, N. Y.

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא

חג המצות

מאמרים, רעיונות ומהשבות, מתוך ספרות הדרוש
מהת הרב שמריהו ליב הורוויץ

האמונה והכופרים

כתוב פורץ גדר ישכנו נחש, למה דוקא נחש? הלא יש כמה חיות טורפות? אלא דשאר החיות הטורפות הן באות נגד האדם פנים נגד פנים ולא לאחור, רק הנחש הוא בא בערמה על האדם, הוא תשופנו עקב, ושאר חיות הטורפות כשמכות מכות מות נראה לעינים מכה נדולה ונאמנה, לא כן הנחש היא רק עוקצת עקוצה כל שהיא שאינה נראית לעינים ולבסוף ארסה שורף עד להשחית.

כן יש שני מיני רשעים, א) שהם פוקרים לנמרי, וסרו מאחרי ה' בפומבי, והם אינם מסוכנים כל כך, כי ידועים הם לשמצה ויכולים להזהר מהם. הכת הב) באים בערמה על עם ה' מאחור ולא לפנים, באים לתקן את הדת למובתינו, אומרים זהו רק תקנת חכמים בזמנם ולא בזמן הזה, וכדומה שפתי חלקות, ואין שיכתם נראית שהיא קרובה, ובאמת זוהי הריסת הדת באופן נורא, וז"ש פורץ גדר, שבא בערמה לפרוץ רק את הגדר ולא עקרי מצות, כדי שלא יתראה נשיכתו, עונשו הוא מדה כנגד מדה, ישכנו נחש, שהוא גם כן בא מעקב, עוקץ מעט בעקב ומכלה את הכל.

ובזה אפשר לבאר מה שאנו אומרים בהגדה רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם, לכם ולא לו, ולפי שהוציא עצמו מן הכלל כפר בעיקר ואף אתה וכו"ו, כי באמת אלה הכופרים מתקני ומסכני הדת המתפרצים להרים ביד חזקה את הגדרים והסייגים שצוו חז"ל להם אין נפקותא בזה, כי הם בעצמם כבר הרסו את העיקר, ערוו ערו עד היסוד בה, ולהם בעצמם לא רק הגדר אלא גם העיקר לא נחשב לכלום, אלא שרוצים להסות ולהדיח אחרים מדרך התורה והאמונה ולמען תפוש אותם בלבם אומרים רק לפרוץ את הגדר, וזהו: רשע מה הוא אומר? מה העבודה הזאת לכם, לכם ולא לו, כי לו אין נפקותא, גם הגדר וגם העיקר לא ישמור, והנה אמרו חז"ל ששאלו לנחש למה הוא נושק אחרי שאינו טועם בכל דבר רק טעם עפר, כן המה המפרצים הכופרים, להם הכל שוה, כי לא יקיימו מאומה אפילו אם יתקנו וישנו כדעתם ושטתם, אלא רוצים הם להדיח אחרים ע"כ אומרים רק לשנות ולתקן קצת בדת ע"כ אמר: „פורץ גדר" אף שלו אין הנאה מזה שהרי גם אחרי פריצת הגדר ותקנות חז"ל לא יקיים גם את העיקר ע"כ עונשו ישכנו נחש, שהנחש ג"כ אין לו הנאה מנשיכה, רק שנושך מטבעו, כן הם הרשעים הללו, ואף אתה הקהה את שיניו, שלא יהון בכחו לנשוך אם יקהו שיניו, ולפי שהוציא עצמו מן הכלל כפר בעיקר וכו' ואילו היה שם לא היה ננאל, כי זה שיוצא מדת ישראל אין לו חלק הנון בעם ישראל (לוח ארז, שמות).

החנוך הדתי והשפעת האם

חז"ל אמרו לא ננאלו אבותינו ממצרים אלא בזכות נשים צדקניות שבאותו הדור.

הרעיון בזה כך הוא: הבנים יראים את האב, והאם אינם יראים אבל אוהבים את האם, ובכן יראה מפני האב ואהבה להאם, הם שני העמודים הנדולים שעליהם החנוך עומד, והנה כח המורא הוא רק בחיים, מת האב הרי אין יראה, לא כן האהבה, נם המות לא יפריד ביניהם, כמ"ש הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו, ונאמר כי עזה כמות אהבה, והנה מה שהאבות הדריכו את הבנים בדרכי המוסר זה הועיל בלי ספק לנאולת מצרים, אבל אם חנוך מוסרי זה היה רק מצד האבות לא היה מועיל לאחר מותם להחזיק בידי הבנים מעשה אבותיהם, אחרי שאין עוד מורא על ראשם, לא כן אחרי שהאמהות הדריכום בדרך הישר על פי אהבת האמות ומאהבת הבנים לאמותיהם, אהבה טבעית עמוקה, אז נם אחרי מות האמהות לא סרו הבנים מדרך ה' אשר למדו אותם האמהות, ובזכות זה ננאלו, וזהו כוונת המאמר לא ננאלו אבותינו ממצרים אלא בזכות נשים צדקניות שבאותו הדור, נשים ולא אנשים, מחנבות ולא מחנכים, כח האהבה ולא כח היראה, וזהו כוונת חז"ל מקפין על הנבעות אלו האמהות, כלומר אם נם שהאמהות לקברות הובלו והקבר על ראשם, נבע של עפר, מקפין על הנבעות, בכ"ז החזיקו במוסר אם, והיא שעמדה להם להנאל, ומכאן תוכחת מוסר לאלה שאינם מחנכים את הבנות ברוח התורה והמצוה, כי אם אין לנו בנות לא תהיינה אמהות כשרות, והיהדות ח"ו בסכנה נדולה, (שם).

הטעם שאוכלים מרור בפסח

אוכלים מרור בפסח לרמז ולהורות שעיקר זמן חירותינו הוא לא רק חירות הנוף, אלא עיקר החירות הוא חירות הנפש על ידי קבלת התורה „בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", ולעת צאת בנ"י מארץ מצרים אף שנעשו חפשים מעבודת פרך בכל זה מרורות למו כל זמן שלא קבלו את התורה, חירות בלי תורה יש בה סכנה לנוף ולנפש, ליחיד ולצבור, והנה בתשעה באב ננזר עליהם הנזירה על שבכו בכיה של חנם ואמרו זכרנו את הדנה אשר נאכל במצרים חנם, חנם בלי

מצות, שהיה נוה להם שעבוד הגוף, רק שיהיו בני חורין מעול שמים, ואחר שנרמז לנו בפסח **שחרות הנפש הוא העיקר**, והם עשו את הטפל עיקר, את חירות הגוף ולא חירות הנפש, בזה מובן המדרש הנפלא, **השביעני במרורים** בליל פסח (להראות כי חרות הנפש הוא העיקר, והם הם שעשו את התפל לעיקר, על כן) הרוני לענה בליל תשעה באב עכ"ל המדרש, וד"ל (שם, בא). מכאן מוסר לאלה שנהנים מהחירות שבארצות הגולה, ואינם מרגישים ואינם מבינים שחירות זו היא חירות הגוף ולא חירות הנפש. בארצות הגולה הוא חפשי אבל השתעבדות הנפש היא גדולה ונוראה עד מאד מאד! ועלינו לשוב ולבנות את ארצנו הקדושה על פי רוח תורתנו.

והכהן הגדול מאחיו הרב הגאון ר' אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א ראש הרבנים בארץ ישראל כותב דברים יפים על חג המצות, וז"ל: „בליל התקדש חג הננו מלאי גאולה, מלאי **חרות עלינו**, וחרותינו משחררת את רוחנו ורוח כל היקום, מגלה את האשר הצפון בנו פנימה, כי רוח אל חי העולמים בנו חי, „בקרבך קדוש" והחיים כלם באים למעמדם ורוחנו רואה את יקרת ערכם, את גדל שווים ואת רוממות תשוקת תקותם אשר תבא בטח. „בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים" ומתוך מקרא הקדש אשר לחג הקדוש, הננו עומדים על המצפה ונחזה את רוח החירות ההולך ונגאל, העולה במעלותיו מתוך כל עצמת הסבוכים, ומתוך המאפליות נראה נהורים, ונפשינו תניל בה' תשיש בישועתו וכל עצמותינו תאמרנה: ה' מי כמוך! וגאולתנו גאולת עולמים היא, חודרת הוא בכל מרומים ובכל מעמקים, רעיונינו העליון, הרחב מכל מרחבי מרומים, שכבלי העבדות של הנות רוח בן אדם תולעה וחכמותיו הזעירות חפצים הם בני אדם, מלכי ארץ והמון לאומים, לאסור אותו בהם, מראה הוא בימי חג חרותינו, וביותר בכל נודל בלילה הזה „בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך" את חרותו המוחלטה, נצחנו והננו מנצחים את כל, וההוד והנצח עמנו לנצח עוד עדי עד, שרינו עם אלהים ואנשים ויכולנו, והננו עדים חיים וקיימים שהיה בעולם נשמת עם כזאת שאין קצה לתעלומותיה, שבללי כל אורות עדנים היותר עליונים מרוים הם אותה, ולרנעים ישקוה, ויחידי הסגולה העוסקים בתורת ה' ודבקים באהבת נצח במצותיו המלאות לרויה עדני עדנים משמי שמי קדם, הם הם הצנורות אשר על ידים תשוקה נשמת הגוי כלו מפלגי קדשי קדשים אלה היוצאים מנחל היוצא מבית ה', המרוה את כל החיים, שעתיד הוא להשקות גם את נחל השטים ולהעלות גם עליו כל עץ נחמד וכל עלה תעלה ותרופה, ומלאכת שמים זו בידינו היא מסורה, מה מאד תעליזנה כליותינו, מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, אשרי העם שככה לו, אשרי העם שה' אלהיו! ואור חדש הולך ומאיר מתוך מחשכים ופליאות עולמים עתידות להופיע, וחג הפסח מפיץ אור רוחני גדול (אגרות ראי"ה צד 331).

אמר ר' עקיבא: הבא שעורים בפסח מפני שהוא פרק שעורים שתתברך אליך תבואה (תוספתא סוכה פרק ג') השעורים הם מאכל בהמה, ומי שתורותו היא רק חירות הגוף אכילתו שעורים והצלחתו רק בתבואה ולא בעניני רוחניים דקים מן הדקים, והאדם „נודון בפסח על התבואה (תוספתא, ראש השנה, פרק א') עומד הוא לדון על ישפוק רק בעניני תבואה, בשעורים מאכל בהמה, ואינו מתנענע למאכל רוחני, לעניני דקים ונאצלים, — חג הפסח הוא חג חירות הנפש!!

שאלות ותשובות

תשובה

להרב הישיש הגאון ר' א"א יודעלעוויטץ בדבר חליצה על ידי שליח

מאת הרב ר' יוסף דוב הלוי לעווין

ר"מ בישיבת רי"א בניו יארק

סוף

הגליון הש"ס הקשה על תירוצם של התום' וז"ל, וק"ל דעדיין איך יתורץ ההוא דנדרים ר"פ ואלו נדרים קונם דחיצת עולם עלי אם ארחץ הא נדרים אי אפשר לקיים על ידי שליח. הפ"י בניטין ע"ה בד"ה לאפוקי הכא, הקשה בזה הלשון מיהו בכתובות כתבו התום' דהא דבעינן אפשר לקיים על ידי שליח, מסברא אתיא לן, דכיון שהמעשה כל כך בידו שיכול לעשותו על ידי שליח יכול להטיל בו תנאי, ולפע"ד זו הסברא תמוה יותר, דאדרבה כל שהמעשה בידו יותר מסתבר שלא יכול להטיל בו תנאי דלא אתי דיבור ומבטל מעשה וכו' ע"כ אומר הפ"י להיפך ממש מדברי התום', ומתרץ בזה קושיתו אמאי בנדרים ושבועות מהני תנאי הא אי אפשר לקיים על ידי שליח, כמו שהקשה הגליון הש"ס בנזיר, ומתרץ לפי שיטתו, דנדרים ונזירות, כיון דהוה רק דבור, אתי דבור ומבטל דבור, דכיון דאין בזה מעשה כי אם דיבור, עיי"ש. והנה הוא ז"ל שהי' כתו יפה יכול לחלק על התום', אבל אנו אין לנו, כתנו דל ורזה, ובונים אנחנו דינים על מלה אחת של הקצות, על כן עלינו החובה לישב דברי התום'.

ועל כן אומר אני דכל עיקר השליחות אנו למדים מנירושין וקדושין ותרומה ופסח אבל לולא זה הוה אמרינן מצד הסברא שאין אדם יכול לעשות שליח (לעיל הבאתי דברי הנו"ב שכתב נ"כ סברא זאת) וע"כ אם מצד הסברא הוה אמרינן דאין אדם יכול לעשות שליח לולא נילוי

הכתוב, וע"כ נצטרך לומר, דהשליחות יצטרך להיות באופן הגילוי הכתוב, ולא בענין אחר, כי באופן אחר הלא עלינו להעמיד זאת על הסברא, והסברא אומרת שאין אדם יכול לעשות שליח, וע"כ אם המעשה לא יעשה באופן הגילוי אין יכול לעשות שליח, והמעשה אשר יכול לעשות, הוא אם המשלח יכול לעשות בעצמו המעשה, אזי יכול לעשות שליח, אבל אם בעצמו לא יוכל לעשות כי אם בהצטרף עוד אחד, וזה אינו יכול וזה אינו יכול, קרויה אין המעשה בידו, ולא יכול לעשות שליח. והנה תרומה כל המעשה היא בידו, וכן שחיטת פסח, וכן נירושין כל המעשה היא בידו דהיא מתגרשת בע"כ, וקדושין כל המעשה היא בידו, והיא רק עושה את עצמה כהפקר, כאשר ביאר הר"ן בנדרים ב"ט. והמגורשת היא בידה ואין צריך לה לשום סיוע מאחר לזה, והמקודשת לעשות את עצמה כהפקר הוא לגמרי בידה, וכל אחד מהם עושה מעשים נפרדים, משא"כ בחליצה, דהיא אינה יכולה לעשות בלי סיוע מהיבם, והוא אינו יכול לעשות בלי סיוע מהיבמה, וכן כתב הנמוקי יוסף בפ' מצות חליצה על המשנה החרש שנחלץ, וז"ל, ונראה טעם הדבר מפני ישהיבם מסייע בחליצה, כיון שצריך שיתכוין לחלוץ, עכ"ל, לא הוה דומיא דגילוי הכתוב, וע"כ באנו בסברא, והסברא שצריך שיתכוין לחלוץ, ובין שניהם נגמרת מעשה החליצה, ואין ביניהן שתי מעשיות נפרדות, והוה לכל אחד המעשה אין בידו כי זה אינו יכול וזה אינו יכול, דאין אדם יכול לעשות שליח, ודו"ק.

וזהוא שכתבו התוס' בכתובות דכל שהמעשה אין בידו ואינו יכול לעשות שליח וע"כ אינו יכול להטיל תנאי, אבל אם המעשה כ"כ בידו שיכול לעשות שליח יכול להטיל בו תנאי, והבן. ובזה יהי' מתורצת קושית גליון הש"ס בנזיר וקושית הפנ"י מנדרים ושבועות, דהתם מצד המעשה הוא יכול לעשות שליח, כי המעשה כולה בידו, אלא אינו יכול לעשות שליח מפאת הדיבור, כי השליה אינו יכול לומר הריני נשבע, או קונם עלי, אשר זה הוא דוקא הלשון בנדרים ונזירות אבל מצד המעשה הי' יכול לעשות שליח נמצא כי המשלח יכול לעשות שליח אבל אין השליח יכול לפעול שיהי' חל על המשלח הנדר והשבועה והנזירות מצד הלשון הנצרך לזה, וע"כ יש בהם חלות התנאי כי המעשה כולה בידו. לא כן בהפרה ובהקמה, כי לולא הקרא הי' יכול לעשות שליח אפילו לר' יאשיה, מטעם דהמעשה כולה בידו, וגם הלשון אינו מעכב ביד השליח, כי יכול לומר מופר לכי או קיים לכי, וע"כ לולא הקרא הי' יכול לעשות שליח לכ"ע בין מצד המעשה ובין מצד הדבור לכך הקשו התוס' בפ' השואל על השיווי שמשוה הנמרא שליח בשאילה בבעלים להא דהקמה יהפרה. דכיון דבשאילה בבעלים אין עיכוב לא מצד המעשה ולא מצד הדיבור, והרא אין כתיב, הוה ליה להיות גם לר' יאשיה שלוחו של אדם כמותו, ותירצו דגם בשאילה בבעלים קרא כתיב עיי"ש. וזהו שכתבו התוס' בנזיר, כי כיון שיוכלו אחרים להביא קרבנות, כוונתם כי כמו שהשליח יכול להביא קרבנות משום דהמעשה בידו כ"כ, כן הקבלה כ"כ בידו ומצד זה הי' יכול לעשות שליח אלא מצד הדבור והלשון אין יכול השליח להטיל עליו נזירות, אבל מצד המעשה הי' יכול לעשות שליח אלמא כי המעשה כ"כ בידו וע"כ נחשב כל המעשה יוכל להעשות שליח שיכול להטיל בה תנאי, כי התנאי תלוי רק במעשה כ"כ בידו, ותוס' מביאים רק ראי' מקרבנות, בזה האופן כי המעשה כ"כ בידו בין בקבלה, ובין בהבאת הקרבנות, ובקרבנות יכול לעשות שליח מטעם דיכול להקדיש קרבן בסתם, ע"כ אין נריעותא מצד הדיבור, אבל בקבלה הנריעותא רק מצד הדיבור, וע"כ נחשב לענין תנאי כאילו כל המעשה יכול לעשות על ידי שליח דהתנאי תלוי רק בצד המעשה, והבן.

ומטעם זה אמרו בתמורה שעל הקדש יוכל לעשות שליח, כי שם אין חסרון לא מצד המעשה כי היא כולה ביד המשלח ולא מצד הדיבור, כי השליח יכול לומר זו הקדש, ובביטול חמץ ג"כ אין צריך לומר כ"א החמץ בטל, עיין בט"ז שם, ואפילו לפי דברי הנ"ה, שצריך לומר חמצו של פלוני, היינו כדי לברר על איזה חמץ קאי הביטול, אבל אם עומד סמוך להחמץ יכול לומר זו החמץ בטל, וע"כ יכול לעשות שליח על ביטול חמץ בין מצד המעשה כי הכל בידו, ובין מצד הדיבור. ובקדושין הא אין הלשון מעכב, כי הלא אמרו בקדושין ז' הילך מנה התקדשי לפלוני מקודשת מדין עבד כנעני.

ולפי זה כל דברי המחבר וכל המקילין בשליח של אשה בחליצה בטלין ומבוטלין. דהקצות מיירי בזה שכל המעשה היא ביד המשלח, אבל לא מיירי בחליצה, דהתם אין עושה שליח משום דאין המעשה כולה ביד המשלח, ולא שייך כלל בנדר כלל הקצות, והבן.

ואל יקשה הקורא על סברתי זאת לפי דברי הקצות שמקשה ומוכיח מהא דאין שליח לדבר עבירה על התוס' רי"ד, כי לולא הלימוד הוה אמרינן דיש שליח, ושם אין מעשה ביד המשלח, עיין לעיל, וא"כ יקשה עלי מהא דב"מ י' דאמרו אי נמי איש דאמר לה לאשה אקפי לי קטן, וכתבו התוס' דה"ה דהוה מצי למימר אקפי לי גדול, אלא דגדול לא יניח את עצמו, והא המעשה נעשה על ידי שניהם, ואפ"ה למאן דבעי בר חיוביה, אבל אשה אינה בר חיובו מ"ה מחייב המשלח ואמאי הלא אין המעשה הזה בידו, אינה קושי'. חדא, דאנחנו חלקנו לעיל בין מצוה ובין עבירה אך זה החילוק לא יהיה לדעת הקצות. חילוק ב', דהבא יכול לעשות המעשה כולה בלא סיוע מהניקף על ידי אונס. לא כן בחליצה דעל ידי אונס פסול. חילוק ג', דהתם צריך סיוע מצד הכוונה כאשר הבאתי את לשון הנמוקי יוסף, וממילא אין קושי' ג"כ מקדושין שם דאמר רבא את"ל וכו' מודה באומר לשלוחו צא ובעול את הערוה שהוא חייב ושולחו פטור, שלא מצינו בכל התורה כולה זה נהנה וזה מתחייב, ובלאו ה"ט תיפוק שאין המעשה יכולה להעשות על ידי אחד, וא"כ לפי דברי הקצות שמשוה עבירה למצוה יקשה על סברתנו, גם זה אינה קושי' כי יכול לבוא עליה באונס, משא"כ בחליצה, כי צריך כוונת שניהם והסכם שניהם, כי אם אחד יהיה על ידי אונס אזי החליצה פסולה, ודוק כל זה.

זה כתבתי לפי מה דמסקינן דגם להקצות יהיה אותו הדין שכתבנו, וכתבתי דאפילו אם לא נימא החילוק

שחלקתי בין מעשה של מצות עשה, בשליחות, ובין שליחות לדבר עבירה מכל מקום לא יהי' קשה עלי על חידושי.

סימוא דפיסקא כי חליצה ע"י שליח אפי' מצד האשה אינה חליצה כלל.

מושב דכתב רחמנא גבי מצה

והיא תשובה להרב הגאון מר יעקב בוימאן
הרב „דלאם־אנדזשעלעס"
מאת הרב אברהם רעזניק
המכונה רבי עזריקם ספרא

קראתי בענג את דבריו „בדגל ישראל" לאדר שני שנה זו בדבר מאמרי „ש מ א ו ב ר י" הנדפס „בדגל ישראל" לירח כסלו שנה זו, ומתוך דבריו נוכחתי שהעמיק בענין כת"ח אמתי, אבל קושיותיו דמר לא פגעו ולא ננעו בדברי אפילו כל שהוא.

קושייתו הראשונה שלדידי מקשו התו"ס שתי פעמים קושיא אחת בעמוד אחד, אשיבנו, וכי מי יהין לפלוג ח"ו ארבותינו המהרש"ל והמהרש"א שאמרו שדברי התו"ס הללו הם גליון שנתוסף אח"ו, וכי בחידושי שכתבתי מצא כת"ר נפקא מינה בין שהם גליון ובין שהם מדברי התו"ס? וכי בעבור שגליון הוא כבר ניחא בהראותם מקום לפסחים דק"כ ושם אין כל זכר לקרא דמושבות אלא קא יליף שם מקרא דבערב תאכלו מצות, וכי בעלי הגליון לא היו מרבותינו הראשונים שדבריהם סניף לבעלי התו"ס, וצריך לדון בדבריהם בכובד ראש.

ומכיון שגליון נוסף הוא, מובן מאליו שאין מקום לשאל ע"ד שתי פעמים קושיא אחת, כיון שמי ששנה זו לא שנה זו, לא בזמן אחד ולא במקום אחד, אבל יגענו ולא הונח לנו בהחלפות דבריהם, התם על שהלכא, והכא על שלהתם, וגם רבותינו המהרש"ל והמהרש"א והגאונים שאחריהם לא העלו ארוכה בזה, ורק על זה הנני דן באמרי שם.

ובאמת שבשביל קושייתו זו דמר אין אנו מחויבים לומר שדברי תו"ס אלו גליון הם דוקא, וכי רבותינו בעלי התו"ס לא היו הרבה עשרות בשמותיהם ובשמות עריהם הישונות שאנו פוגשים בכל מרחבי הש"ס, וכפלי כפלים ויותר אותן בעלי התו"ס שדבריהם מובאים בסתמא בלי שם השואל והמשיב, ולו יהי' שהשאלה אחת אבל התשובות שונות אשה מרעותה תכלית שנוי, ומר אמר חדא ומר אמר חדא, וכדאשכחן גם בתלמודא „ור' אבהו מתני לה מהכא" וכדומה, זמנין סגיאין.

אולם עיקר ההכרח לומר שדבריהם פה גליון הם, מצד שאינם במקומם, ומקומם הראוי להם הלא כבר קבע רבנו המהרש"א בהמסקנא, דהיינו אחרי הצריכתא של התו"ס השני ד"ה בזמן, וא"כ גם קושייתו השניה (שלכאורה אמנם אלימתא היא מאד ונבלעת בנעימה) כבר סרה מאליה, ולא יכירה עוד מקומה.

ומה שכת"ר כותב „בשלמא אם דברי התו"ס הם כמו שהם לפנינו ניחא", וכן בקושייתו השנית מזכיר עוד „בשלמא כמו שכתוב עתה שפיר" וכו', אבל כל הנך בשלמא דמר היו הולכים למשרים אילו מצאנו שם בפסחים כדברי התו"ס, או כדברי הגליון, אבל בשעה ששם היפוך נמור, אשיב לכת"ר נ"כ כלשונו, בשלמא אי הוה כך בפסחים ניחא, כי אז לא היו בינינו שום דברים בזה, וגם רבותינו המפרשים לא כתבו מה שכתבנו, כי עיקר נקודת הכובד שבענין הלא רק זה הוא, ועל זה אנו דנים, וכי בזה שנסיק אנחנו ואבותינו שדברי התו"ס גליון הם כבר נרפא לנו?

ביתר הדקדוקים והקושי שבענין זה, הן שערי תירוצים וחילוקים לא ננעלו בפני בעלי מוח שלא אלמן ישראל מהם בכל דור, אבל בדבר שהיפוכו מבצבץ לכל מי שעיניו פתוחות, הלא אין לנו דרך אחרת אלא לומר ששניהם היא, ובאשר שיראה וערד יבוא בנו לומר ח"ו על רבותינו הקדושים כזאת, מובן מאליו שרק דרך אחת נשארה לפנינו, לתלות הקולר בצוארי המדפים, והלא הוא אשר כתבתי.

ובאמת אין בדברי שם כל חידוש מיוחד, אלא שהצהרתי והראיתי בטוב טעם את השבילים שבהם נקל היה לו להמדפים לטעות ולהחליף את של זה בזה, וחיך טועם יבין ערכה של הצהרה זו.

ועם כל אלה יראתי להחליט חדשה שלא שערוה רבותינו אשר לבם כלב הארי ועינים כעין הבדולח, בלי הסכם חברי או רבותי בעלי תריסין.

אבל כעת דוקא ע"י תשומת לבי בדברי כת"ר המשיג עלי, נתחזק הדבר אצלי יותר שקרוב הדבר שכוונתי אל האמת, וביותר בהתבוננני בדברי רבנו המהרש"א באתרא שהוא קובע מקום לדברי הגליון שאינו מתחשב כלל עם גירסת הגליון כמו שהוא לפנינו, אלא גרים בגליון גופא האמת, וכפי שצריך להיות, ולא כמו שהוא לפנינו, וזה לשון המהרש"א בהביאו את הגליון, „תימא דבפ"פ ע"פ מפיק מיניה לקובעו חובה בזמן הזה מ ק ר א ד ב ע ר ב ת א כ ל ו מ צ ו ת ותירצו די"ל דשמא תנאי הא" כו' עכ"ל, ולא התחשב כלל עם לשון הגליון המשובש.

ומעתה נפן אל סוף דברי כת"ר, שהקשה קושיא שלישית, והפעם לא עלי כ"א סתמא על דברי התו"ס, או על דברי הגליון, (יעוין בדבריו באותה חוברת הדגל לאדר שני שנה זו) ותירוצו של כת"ר, עוד הפעם שאין זה מדברי התו"ס רק גליון.

ועפ"י דברינו בזה בכל הנ"ל, כת"ר מבין שאני בעניי את קושייתו הבנתי אבל את תירוצו לא זכיתי להבין, ומתוך זה נראה לי שלאו קושיא היא כלל, לבד מה שהמלה „גליון" לא תועיל לנו בזה כמובא למעלה, כי מה שלא יכון לבעלי התו"ס לא יכון נמי באותה מדה ממש לבעלי הגליון, כי גם הם מגדולי הראשונים אלא שנספחו בזמן מאוחר מעט, אבל הלא כך מקשו התו"ס גופייהו בדוכתי טובא מאד, ועפ"י דברי כתר"ה. עלינו לעשות מדברי התוס' גליונות רבים פי עשר מן הנמצאים כבר, ולמה לן כולי האי? אבל באשר שנברא רבה דכותו אמר מילתא, חלילה לי לבטלה, ומצאתי לו סמוכין בדברי המהרש"א

הנ"ל, שגם הוא אומר שלית כאן תמיה כלל, דהא דנקט בין הכא ובין התם, כו' לאו קושיא היא, אם מטעמי' דמר, ואם מטעם אחר.

אבל אי קשיא לי הא קשיא לי, בתוד"ה בזמן וא"ת ביאה דכתיב גבי פסח למה לי כו', ואח"ז ממשיך וא"ת מבערב וכו', אילו היה בתוס' במקום מלת „פסח" תיבת „מצה" שנם בה נכתב ביאה בפ' קדש לי כל בכור, היה מובן לנו המשך דברי התוס', והיו עולים דבריהם בקנה אחד, אבל השתא הוה כעין פתח בכד וסיים בחבית, ובהכרח עלינו לומר שהאי וא"ת השני שבו, הוי מילתא אחריתי ואין לו שום שייכות לוא"ת הראשון, ועל כנון אלה מניה המהרש"ל תמיד הם"ד, ואח"ז מה"ד, אבל בזה לא העיר המהרש"ל, ולע"ע צ"ע לי בזה.

וראיתי למהרש"א על תלמודא דילן שמזכיר, מ"ט לא קשיא לגמרא דילן נופה, מצה דכתיב בה ביאה ל"ל? ומפרש, די"ל דלא קאי הך ביאה אמצה אלא אפסח ואתפילין דכתיבי בפ' קדש, אע"ג דכתיב בה נמי מצה, שבעת ימים תאכל מצות, לאו היינו למצוה אלא רשות, ומביא ראיה לדבריו, תדע מדפריך בתר הכי ביאה דכתב רחמנא גבי תפילין ל"ל? אמאי שבין מצה דאיירי בו, תקשי לא הכי ביאה דגבי מצה ל"ל עכ"ל, אבל את"ז מוצא דשביק נמי חדש, ומתקבל מזה בעין תנא ושייר, ומאי שייר דהאי שייר שייר נמי חדש.

וקשה לי טובא, פסח בפ' קדש מאן דכר שמו? ואם כונתו לפסח שלאו בפ' קדש הוא, אלא בפרשה שלמעלה ממנו „והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה וכו' ואמרתם זבח פסח" וכו', אבל שם איתא בשבילו ביחוד, בפסוק שקודם לו, „והיה כי תבואו אל הארץ", ולמה לן תרי זימני ביאה בשביל פסח? ועוד בשעה שבביאה השניה שרוצה להמשיכה על פסח אין כל זכר שם לפסח, מבלעדי מצה ותפילין, והכל בשביל מה? בשביל שמצה רשות היא בז' ימים על כן לא חשבינן את ביאה זו דכתיב בה, ומפקינן מינה ונותנין אותה לפסח נוספת לביאה ראשונה שכבר יש לו, ויהי' אצלו תרי זמני ביאה, לבד מה שזר הדבר ואינו מתקבל כל עיקר אל ההגיון, עוד יתרה, בשעה שעוד קיימא לשאלה אם מצה בז' ימי הפסח רשות היא, כי בספר מעשה רב להגר"א ז"ל, (דפוס ווילנא תרמ"ט ד"כ ע"א) איתא להדיא שאכילת מצה כל שבעה היא מצוה דאורייתא, דכתיב בפ' קדש שבעת ימים תאכל מצות, ולא קרי לה בגמרא ובפוסקים ראשונים רשות, אלא לגבי החובה דבערב הראשון, ובימי חרפי פלפלתי בפסק הגר"א זה באריכות בהרבה מכתבים עם הרה"ג מהר"מ עפשטיין ז"ל מווילנא.

וכשהרצה הרה"ג עפשטיין ז"ל את דברי אז לפני הגאון הגדול מאור הגולה מר חיים עוזר נראדזענסקי מד"א דעיר ווילנא, הביא ראיה מהתוס' שבעניגע דילן פה דאכילת מצה כל ז' ימי הפסח רשות היא ולאו מצוה כלל, מעניגע דילן פה הלאה דל"ח ע"א בד"ק דאקריב עומר, שהביאו התוס' קושיית הירושלמי למה לא אכלו מצה מחדש, ויבוא עשה של בערב תאכלו מצות, וידחה ל"ת דחדש, ומתרצים התוס' בתירוץ השני, וז"ל אי נמי י"ל דנזרי כזית ראשון אטו כזית שני, הרי מוכח מזה דס"ל להתוס' דאכילת מצה של כזית שני הוי רשות ולא מצוה, ומשו"ה אין בכח העשה דאכילת מצה לדחות הל"ת דחדש, ע"כ דברי הגרח"ע שליט"א.

ולפי דבריו, אז מובן גם בענין דילן מדוע מקשו התוס' דילן מביאה דפסח ולא מביאה דמצה, ואור זרוע גם על דברי רבנו המהרש"א בזה.

ואף שלבי מהסס בראייתו של הגאון מהרח"ע שליט"א, דאף אם נימא שהכזית השני סברי להו להתוס' שהוא נמי מצוה ולא רשות, אבל משום שהמצוה הזאת היא רק מצוה אכול ובקבל שכר, דהכתיב לא רמיא עלן חובה ככזית הראשון וכן בכל ז' הימים, ועשה דדחי ל"ת הויא רק עשה שהיא חובה בקום ועשה, דאלה"כ בטלה מצותה, כגון מילה בצרעת, כי ע"כ אין כח בעשה דכזית שני וכן כל ז' הימים לדחות ל"ת דחדש, וא"כ הדרו כל קושייתינו לדוכתייהו, אבל בשעה שאנחנו מלקטים מתחת שולחנם של אבותינו, מוטב שנאכל משנפרד לפרורים.

שלהי אדר שני, תרפ"ט.

הרהורים ובאורים

מאת הרב ר' מנשה מרגלית

תניא אמר לו ר' אליעזר (פסחים ס"ט א') עקיבא בשחיטה השבתני. ופרש"י ז"ל דבר שחוק וניחוך שאמרת וכו' ובאת ללעקור את מה שכתוב בו במועדו, ויודע היית שאין זה קו"ח, בשחיטה תחא מיתתך!

והנה דבר זה תמוה למאד, כי ר' אליעזר יוציא חו"ש קללה נמרצת מפיו על ר"ע חבירו, וכתשובתו אל תכפירני בשעת הדין בשעה זו שהם דנין ונושאים ונותנים זה עם זה בדבר הלכה.

ואפשר לומר עם מה שמצינו בברכות ס"א, תניא ר' אליעזר אומר וכו' ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר ובכל נפשך, אלא אם יש לך אדם שגופו חביב עליו ממונו, לכך נאמר בכל נפשך וכו' ר"ע אומר בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך, ומהרש"א ז"ל באגדותיו אומר, כי ר"ע לפרושי לדברי ר' אליעזר קאתי. אבל הלשון ר"ע אומר, ולא אמר ר"ע — לדעתי — מוכח דפליג על ר"א. ובידוע שמחלוקת בכחמי הפסק, אם בשארי מצות התורה אם אדם רוצה להחמיר על עצמו ליהרג ולא לעבור אם הוא רשאי? דיש אוסרים והוא דעת התוס' עפ"י הירושלמי בפ' א"מ שהוא רשאי, ודעת הרמב"ם בי"ה פ"ה ה"ד שהוא מתחייב בנפשו ועבר על דרשת וחי בהם ולא שימות בהם.

והנה דעת ר"א הוא ג"כ כדעת התוס' דאינו רשאי, ולכן דרש שצריך לאהוב ולעבוד את השי"ת בתמימות ובטרח כל גופו וכמו ושב אל ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו, אבל לא במסירת נפש, כי יהרג ואל יעבור הוא רק ע"ז ג"ע וש"ד, אבל ר"ע ס"ל דאדם רשאי להחמיר ע"ע גם בכל מצות התורה ודריש בכל נפשך אפלו נוטל

דאָס זאָלט איהר געברויכען אום פּסח

מצות: ווי מיר האָבען שוין געשריבען אין פּאָריגען „דגל ישראל", רעקאָמענדירען מיר די מצות פון א. גודמאַן ענד סאָן, וועלכע שטעהט אונטער דער השגחה פון הרב הגאון ר' דוד פרענקעל, און וועלכע זיינען כשר בתכלית הכשרות.

וויין: מיר קענען אייך ניט אָנווייזען די פּלעצער וואו איהר זאָלט קויפען אייערע וויין אָהן א אונטערזוכונג, אָבער מיר זאָגען אז איהר זאָלט קויפען בעסער אָדער ארץ ישראל וויינען, אָדער היגע געמאַכטע וויינען, וויל קאַליפאָרניע וויינען איז זעלטען צו באָקומען אמת'ע כשרה.

מילך: זאָהלט איהר נעהמען פון בארדענס פּאָרדוקטס, וואָס עס איז מיט דער השגחה פון די צוויי באָוואָסטע רבנים הרב רמ"ז מרגליות והרב ר"י איסקאָל־סקי, וואָס שיקען ארוים מעהר ווי 50 משניחים, איהר זאָלט נאָר נאָכקוקען אז אויף דעם דעקעל פון באָטעל זאָל זיין דער סימן הכשר מיט די ווערטער „כשר לפסח". דאָס זעלבע איז מיט קריעם, פוטער און קאָטעדוש קעז פון בארדענס.

לאָקשען: נעמאַכט פון פאָטייטע מעהל ביי דער פירמע י. ל. ראָזען עט קא. אין מעמפיס, וואו פראָמינענטע רבנים פון שיקאַגא האָבען נאָכגעזעהן ווי עס ווערט נעמאַכט, הרב ר' יהודה חאשעמאן והרב אסטראָכאן פון שיקאַגא. הרב סטעמפנער פון מעמפיס און נאָך פילע רבנים האָבען נענעבען זייער הכשר אויף דיזע לאָקשען, און יעדער איד מעג דאָס נוצען אויף פּסח.

קייק: דארפט איהר זיך זעהר היטען פון נוצען. וויל עס איז פאָראן דערבי א חשש חמץ. אייניגע רבנים

את נפשך, ובכל המצות יהרג ואל יעבור אם ירצה, וכמו חנני' מישאל ועזרי' (פסחים נ"ג) שמסרו נפשם, וכדברי התוס' שם דלא על ע"ז ממש רק על אנדרתא ובכח הק"ו שנשאו מהצפרדעים וכדבריו (ברכות שם) ומה במקום היותינו אנו מתייראין, במקום מיתתנו עאכו"כ! עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה כי היא חייך ואורך ימיך כך, אם אנו הולכין ומבטלין ממנה על אחת כמה וכמה!

ולזה אמר לו ר' אליעזר, עקיבא! בשחיטה השבתני, הלא דבר שחוק ומנוהך הוא להשיבני: או חלוף, מה אם הזאה שהוא משום שבות אינו דוחה את השבת, שחיטה לא כל שכן שלא תדחה, ובאת לעקור בכח קו"ח כזה את מה שכתוב בו במועדו ויודע היית שאין זה קו"ח! בשחיטה תהא מיתתך, בדרך קו"ח כזה אתה דן ודורש בכל נפשך גם בשארי מצות אפילו נוטל את נפשך ובאת לעקור נ"כ מה שכתוב וחי בהם ולא שימות בהם והנך מתחייב בנפשך!

גיבען לייִדער א הכשר אויף קיק, און זיינען ניט נזהר אויף וואָס זיי גיבען א הכשר, אָט האָבען מיר נעזעהן א הכשר פון א רב פון בראָנזוויל, וועלכער שרייבט אז ער איז א חבר פון אגודת הרבנים, אויף קיק פון א פירמע וועלכע איז נעשטאָנען בעפאָר דעם דגל הרבנים אויף א קלאָנג אז זיי האָבען נעבאָקט יום כפור, עס איז א נעוואָלדיגע שאנדע און א גרויסער וועהטאָג.

צוקער, ספייזעס, צימרינג, פעפער און דאָס גלייבען, זאָלט איהר יוזען נאָר אזעלכע וועלכע האָט א הכשר פון א רב מובהק, ווי הרב ר' גבריאל זאב מרגליות און נאָך אזעלכע.

מכירת חמין זאָלט איהר מאַכען נאָר ביי א רב מובהק, און ניט דורך א פּעדלער, וואָס קומט צו אייך אין הויז, וואָס זיין צוועק איז מעהר ניט ווי קאַלעקטען די פּאָר סענטען, אָבער ער פארקויפט ניט צו ניט קיין אידען.

פּסח איז די צייט

וואָס יעדער סובסקרייבער און לעזער דארף זיך דערמאָהנען אָפּצאָהלען זיינע חובות. דער יום טוב זמן חרותנו דארף באפריין יעדען אידען פון זיינע התחייבות'ן. איהר באָקומט דעם „דגל ישראל", איהר לעזט איהם און איהר זייט שולדיג דעם „דגל ישראל" זיין סובסקריפשאן פרייז 2 דאָלאר יעהרליך. באצאָהלט אייער חוב פון פריהער און שיקט אריין אייער סובסקריפשאָן אויף ווייטער.

פאַרגעסט ניט, אז דער „דגל ישראל" איז דער אייניציגער רבנישער זשורנאל אין זיין מין, און עס קאָסט א סך געלד דאָס ארויסגעבען, און נעווים וואָלט איהר ניט געוואונשען זיין אונטערגאַנג ח"ו, דערפאָר זאָלט איהר אריינשיקען אייער חוב, יעצט איז די צייט וואָס עס קומט אָן גרינגער פאר א כלי קודש צו באצאָהלען אזא קלייניגע חוב. טהוט דאָס יעצט, לייגט ניט אָפּ אויף שפעטער, שיקט גלייך אייער טשעק אָדער מאָני אָהדער אויף דיעזען אדרעס:

DEGEL ISRAEL

198 E. Broadway **New York**

פּסח איז די בעסטע צייט צו באצאָהלען דעם סובסקריפשאָן פרייז— 2 דאָלאר יעהרליך.

שלחו נא דמי החתימה, שני דאלאר לשנה.

תקנת עגונות

היינטיגען חודש זיינען פאַרגעקומען 12 ד"ת בין איש לאשתו, 10 איז געלונגען שלום צו מאכען, און 2 איז ניט געלונגען שלום צו מאכען, נאָר א גט.

מיר האָבען אויסגעפונען פאלגענדע פערזאָנען:

משה בראָנשטיין, וועלכער האָט פארלאָזען זיין פרוי און קינדער זייט 17 יאָהר און שוין 7 יאָהר ניט געלאָזט הערען פון זיך, מיר האָבען געסעטעלט, דאָס ער ברענגט די פרוי און 1 קינד נאָך אמעריקא, די איבעריגע קינדער זיינען שוין פארהיראָט אין יורָפּ.

בעניע סיענעל פון קאָווע, וועלכער האָט פארלאָזען זיין פרוי און קינד זייט 8 יאָהר און לאָזט פון זיך ניט הערען, מיר האָבען געסעטעלט מיט איהם ער זאָל נעבען דער פרוי א גט און 500 דאָלאָר און שיקען פאר דעם קינד 10 דאָלאָר מאָנאָטליך.

שלמה ראָזענשיין פון קלויזענבורג, וועלכער האָט פארלאָזען זיין פרוי און קינדער זייט 20 יאָהר און זייט 19 יאָהר לאָזט ער פון זיך ניט הערען, מיר האָבען אויסגעפונען דאָס ער האָט שוין געהיראָטעט מיט אן אנדער פרוי און האָט שוין קינדער מיט איהר, האָבען מיר מיט איהם געסעטעלט ער זאָל נעבען א גט און טויזענד דאָלאָר, און פאר די צווויי טעכטער נדן יעדערער צו 750 דאָלאָר.

יצחק שלאָסבערג פון לידא, וועלכער האָט פארלאָזען זיין פרוי און קינד זייט 17 יאָהר, אייניגע מאָנאָטען נאָך דער חתונה, דערווייל האָבען מיר איהם געצוואונגען ער זאָל שיקען 20 דאָלאָר מאָנאָטליך, ביז מיר וועלען האָבען א ענטפער פון זיין פרוי.

ליב שפיעלמאן פון בראָצלאָוו, האָט פארלאָזען זיין פרוי און קינדער זייט 3 יאָהר, מיר האָבען אויף איהם געווירקט ער זאָל ברענגען זיין פאמיליע נאָך אמעריקא, זיין שוואָגער העלפט איהם דארין מיט געלד.

אברהם קורלאַנד פון סטעפין, האָט פארלאָזען זיין פרוי או ן קינדער זייט 16 יאָהר און זייט אייניגע יאָהר ווי ער שיקט ניט קיין געלד צו די פאמיליע, דערווייל האָבען מיר מיט איהם געסעטעלט ער זאָל שיקען $20 מאָנאָטליך.

ליב לינדענבוים פון כעלם, האָט פארלאָזען זיין פרוי און קינד זייט 6 יאָהר און ווייל ניט די נאָנצע צייט וויסען פון די פאמיליע, פארלויפיג האָבען מיר ניט געקענט מיט איהם סעטלען, ווייל ער נאָר געבען א גט און $500, האָבען מיר אָננעפרענט וועגען דעם די פרוי.

נטע בעלזער פון משערנאָבעל האָט פארלאָזען זיין פרוי און קינד זייט 16 יאָהר און שוין 12 יאָהר לאָזט ער פון זיך ניט הערען, מיר האָבען אויסגעפונען דאָס ער וואוינט שוין מיט אן אנדערע פרוי, און נאָך אָננעשטרענגט האדלונג, האָבען מיר געווירקט ער זאָל נעבען דער פרוי א גט און $500.

* * *

נייע ליסטעס פון אומגליקליכע עגונות זיינען דיזען מאָנאָט ערהאַלטען נעווארען אין אונזער אָפיס, פון רומעניען, פוילין, גאליציע, רוסלאַנד, ליטויען, לאָטווי, אונגארן, און טשעכאָ סלאָוואקי און מיר האָפען דאָס בעזהי"ת וועלען מיר קענען העלפען דיזע אומגליקליכע עגונות.

מיר אפעלירען נאָך אמאָל צו אלע רבנים און מנדבים העלפט אונז אין אונזער ארבייט ראטעווען דיזע אומגליקליכע עגונות, וועלכע קוקען ארוים בכליון עינים אויף אונזער הילף, און אונזער ארבייט נעהט זעהר לאַנגזאם, אוים מאַנגעל אין די נויטיגע פאָנדען, העלפט, ראטעווען, עלענדע בנות ישראל פון אונטערנאַנג און שאַפט דעם נויטיגען פאָנד פאָר תנקת עגונות.

פאַלגענדע פערזאָנען האָבען בייגעשטייערט זייערע נדבות פאָר דעם תקנת עגונות פאָנד:

מר. שטרוים $50. עזרת אחים שוהל דורך דעם פרעזידענט, עסק־פרעז., שמש און רעוו. דוד וועריק, $40. מר. קאָהן, מר. ריים, מרס. נעסס האָישה רבקה, צו $50. מרס. נאָלדשטיין ע"י הרב זלאטאָוויץ, $1.

די אַלטע באַוואוסטע מצה פירמע

עקזיסטירט שוין מעהר ווי 50 יאָהר — פון

ר' יהודא ליב האַראָוויץ

בן הרב הגאון ר' יצחק האַראָוויץ ז"ל

19 לודלאָוו סטריט, ניו יאָרק

די בעסטע שעהנסטע, געשמאקסטע מצות, פריש פון אויוון

כשר לחג הפסח למהדרין מן המהדרין

בהכשר הרב ברוך גוטה והרב בצלאל ראָזען

קאָנטרי אָרדערס פינקטליך אָטענדעט

ספעציעלע גלוטען מצות

אונזער בעקערי איז א יוניאָן בעקערי

טעלעפאָן אָרטשאָרד 2316

קול מבשר

כבר נגמרו וי"ל שתים שהן ארבע כרכים, שהם הכרך י"ה, ט"ו, ט"ז, י"ז. היו"ל די פעמים בשנה

בהשתתפות גאוני גדולי וחכמי הדור מכל קצוי תבל הי"ו

מהמאסף הרבני

„הבאר"

(שנה ה')

ע"י העורך ומו"ל הרה"ג הצ' המפורסם וכו' כדש"ת

מוהר"ר צבי הירש פרידלינג שליט"א

וכן הלאה יתן „הבאר מימיו מדי רבע ורבע שנה, וכל אחד יוכל לשלח חיד"ת, וגם המחברים יכולים לשלוח ספריהם, ויהי' נדפס מודעה עבורם „בהבאר" שיופיע בקבר

מחיר הב' כרחים הנ"ל סך $1 ולשנה $2

אדרסא להמערכת:

H. FRIEDLING (dla redakcji "Habajer")

Biskupice n/w., z. Lubelska (Poland)

לעווינ׳ס סיני כשר סאסיידוש קא.

כשר לפסח אף למהדרין מן המהדרין

די נייעסטע רבנים מפורסמים זיינען מיסמיר. אז ביי זיי איז שטארט ווערען פארקויפט יוערען די סיני כשר פראדוקטען. יוזיר אייסער דעם יאמ זיי זיינען כשר בתכלית הכשרות. דערויף איז א גוטע נאריאנטיע די באריהמטע רבנים הרב ר׳ עזריאל עפשטיין, הרב ר׳ שמואל שאר, הרב א. י. הכהן האפמאן און הרב י״ר אסטראכאן אונטער וועלכעם השגחה די פאקטארי נעמינט זיך און הר״ר א. א. רעדעסבערג (סודאינער רב) איז דער משגיח תמידי. איז אייסער דעם איז מען יוערען איץ פראדוקטען נעמאכט פון די בעסטע און פרישסטע בשר׳ע פריישען און פון אמת׳ע כשר׳ע קייבינגס אויף דעם שהנסטען אין מארקעטען אופן.

אויף יעדער שטיהער יוארישט וואם נעהט ארוים פון דער סיני פאקטארי. נעמינט זיך א יונדער טעג מיט דעם זינער פון די רבנים און א נאיוערנמענט לייבער.

אויב איהר ווילט זיין נארישנטירט מיט כשרות און דערצו האבען די נעשמאקסטע כחורה, קויפט ביזיז די פראדוקטען פון לעווינ׳ס כשר סאסיידוש פאקטארי.

Levin's Sinai Kosher Sausage Co.

3351 South Halstead Street
CHICAGO, ILL.

1209-11 North Hancock Street
PHILADELPHIA, PA.

מרס. ראזינ׳ס פיור אייער אפשען כשר לפסח

עס איז א פרעהליכע ערשיינונג דאס ווען מען זעהען אץ אמת׳ע אידישע חייזער
הענען האבען אפשען כשר פאר פסח. דיזע אפשען ווילען אמת כשר
נים אין נעשמאק נעפאקם אין באקעם.

ריזט דעם הכשר פון די באריהמטע רבנים פון שיקאגא

אויבער דיזע רבנים השבעו אריינגענעבען הכשרים הרב הגאון ר. יהודה בראיזער פון העזעם סיטי, והרב ר׳ אליהו דוד סטעמפנער פון מעמפיס, טעננעסי, ייעמעס הכשר נעמינט זיך אויף יעדען באקס.

אידר העזם באקומען דיזע אפשען אין אץ אידישע גראסערים. שרער אין סטאר

צא יודלאוי מסרים. נוי יארק

אידר שרייבט ווים דיזען אדרעס.

ROSEN'S FOOD PRODUCTS CO., Inc.

82 Ludlow Street **New York**
Tel., ORChard 8723

בע״ה

אנחנו ח״מ מעידים כי המצות הנעשים בהשגחתנו של ר׳ ר. ראזען עט קאמפ. עיר מעמפיס טעננ. כשרים יחג הפסח בלי שום חשש של ביצי עוף טמא ודם בצים ואיסור חמץ בישהו. אחר כחבורינו הרב הגאון רבי אסטראכאן נסע למעמפיס ומצא את הכל על פי הר היותר טוב וביבר השגחת הרב כמו דאתרא רבי שטאמפער העמידו שם כמשגיח מייחד העיקר על הכשרה. גם בעלי המיכא בעצמם הם אנשים שומרי שבת ויראי ה׳. ע״ז בעה״ח יום ו׳ כ״ר אדר תרפ״ח נאום יהודא חאשעכטאן החופ״ק. פה שיקאגא. ונאום י. דובער אשטראחאן החופ״ק ונאום אברים מלאך. החופ״ק ונאום בועז הכהן. החופ״ק.

שטרענגע כשרות עפ"י תוה"ק

דעות דעם חכשר אין נאראנטיע פון הרב חנאין ר' דוד פרענקל זיינען די כשרות פון גודמאן'ס קרוכטע סקייערע מצות. גודמאן'ס רינדע מהעפ־מצות אין אלע גודמאן'ס מצה־פראדוקטען אין זיין השגחה איבער דער נייער בעקעריי פון א. גודמאן אין נאנ. אין נ. יארק. ייעדע איז די אייגנטע אין מאדערנסטע מצה בעקעריי אין דער וועלט.

בעזה"ת.

הנני בזה להגיד ולהודיע שכמו בשנה שעברה כן גם בשנה הזאת המצות הנעשים בבית חאפי' של הגבירמא א. גודמאן ענר סאנס אינק. הנמצאת פה ניוייארק הם נעשים תחת השגחתי ומקורתי מ ב ר י ר ת ס ס ק ת מבוררת החטים לקמחא דפסחא ו ת כ ש ר ה ר ח י ם לטחינתם ער נמר אפיתם. ואני נותן תעורתי על המצות חללו שלא ינרע מהם שום שימור וחידור במעלה ובזחירות שאפשר לעשות עפ"י דת ודין תוה"ק שנתנו בהם לחנ חפסח אשר על כן הם ראויים לחעלותם על שלחן שלומי אמוני ישראל החרדים לדבר ד' מבלי שום חשש ופקפוק בעולם. וחנה בבית חאפי' הנ"ל נעשים מצות מרובעות ומצות ענולות וחנני מעיד שהענין כשרותם אין שום חילוק בין המרובעות ובין הענולות יען כי חמכונות שנעשו לזה והמחירות שיש בעשית המצות חללו לא יתנו שום סבה להבחין אם נעשו מרובעות או ענולות ושניהם כשרים בתכלית חכשרות. וכמו כן חקמח הנעשה ממצה שפי' הנקרא בפי העם מצה־מעהל און קייק־מעהל וכן המצות אשר נעשו פרוריס הנקרא סארפעל. חכי נעשה ממצות אפויים כל צרכם מעבר לעבר ימדרה אני מאד בזה. ימיבר שאני בעצמי עיני

ורבי שם כל חימים. עוד העמדתי שמה איש בר אורין ובר אבהן ירא שמים מרבים ומעון לא תפסק ההשגחה אף ע"ר נע אחת. ובית חרושת של הגבירמא הנ"ל בברוך בין יאצית המצות לפסח ובין לעשית שאר הדברים שהם ממציאים לכל ימות השנה. היא סגירה ומסוגרת בשבתות וימים טובים וכל בחשוך השנה בשביתה נמורה וחלוטה. אין בא ואין יוצא. אין מכנים ואין מוציא. אין לוקח ואין מוכר ואין תוכר יאין סוחר. אשר על כן בלב נכון ובטוח אני סוקר את חמצות חללו לכל אייש ירא ד' ער נאמניתי ואחריותי לאכלם בפסח.

וע"ז באתי עה"ח פה ניוייארק. יום כ' לחודש אדר ראשון. שנת תרפ"ט לפ"ק.

דיד פרענקל החפ"ק.

גודמאן'ס מצות מקמחא דפסחא

גודמאן'ס מצה־מעהל, פארפעל און קייק־מעהל זיינען כשר לפסח אפילו למהדרין

אייך דעם וויכטיגען פסח רבעי"ר מאניגט אייך צו נעניסען אין דאם בעסטע ייש ויכער מיט כשרות אין ייש ויכער מיט רייאליטי. באשעדיגט אייערע קרובים אין דעם נאנצען פסח מיט גודמאן'ס הייכער מצית אין מאכט ארא אייערע פסח'דיגע טיא בריים זאלען ייש נעראטען אין אפא נעשמאק מיט גודמאן'ס מצה־מעהל. מצה־פארפעל אין דעיר מעהל־בשר פסח אפילו למהדרין. באשטעלט אלעס בייי אייער גראסערימאן. ווערטער דאן אייך ציפרידענשטעלען אם בעסטען.

A. GOODMAN & SONS, Inc.

Office: 640 E. 17th St. ... N. Y. C. Bakery: 645 E. 16th St.

נאס בנות תיפום. אירוס פרעסי. אינק. 101 נרעגר סטריט. נוי יארק

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגענעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by : The Federation of Orthodox Rabbis of America, 198 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York. N. Y., under the act of March 3, 1879".

Volume III, No. 5.	ניו יארק, אייר, תרפ"ט	דריטער יאהרגאנג, נומער 5.
Subscription Price $2.00 a Year	MAY, 1929.	סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

די מזרחי קאנווענשאן

די מזרחי קאנווענשאן, וועלכע איז געהאלטען געווארען אין פיטסבורג ב' ו' אייר, האט זיך דיזעם מאל אויסגעצייכנט מיט איבערראשונג, מצד אייניגע רבנים וועלכע זיינען אנווועזנד געווען דארטען.

דער מזרחי, וועלכער איז א פראקציע אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, און זיין אויפגאבע איז צו זיין א עומד על המשמר, אפצוהיטען די טראדיציאנען פון דער אידישער תורה, אויף אזוי פיל, אז א פרומער איד זאל אויך קענען באלאנגען צו דער אלגעמיינער ציוניסטישער ארגאניזאציע, ניט מורא צו האבען פון לייכט וועט דער נאציאנאליזם פארשטויסען די רעליגיאן, און צו אילוסטרירען זיין אויפגאבע האט ער פראקלאמירט זיין מאטא מיט די ווערטער: „ארץ ישראל, לעם ישראל, על פי תורת ישראל". און האט באוויזען, אז ער ערפילט זיין אויפגאבע, מיט דעם, וואס ער האט געגרינדעט א באזונדער מזרחי חינוך אין ארץ ישראל, מיט העכערע און יידערינע שוהלען דארטען, אויף אזוי פיל, אז לערך 7-6 טויזענד אידישע קינדער לערנען אין די מזרחי שוהלען, און אויף דיזע מחנה קינדער, ווייזט אן דער מזרחי מיט שטאלץ, אויף זיין היילינער אויפגאבע.

דער פרעזידענט פון דער אמעריקאנער מזרחי ארגאניזאציע, האט אין זיין ערעפענונגס-רעדע און רעפארט זיך אפגעשטעלט אויף דער נויסער חינוך ארבייט פון מזרחי, ווי אייניגע זאגט, אז ווען דער מזרחי וואלט מעהר ניט אויפגעטאן, ווי אויפהאלטען טויזענדער אידישע קינדער ביי זייער טראדיציאן, וואלט אויך נעווען גענוג. און דורך דעם נעווען זאגען צו אלע ארטאדאקסישע אידן: „שליסט זיך אן צו דעם מזרחי! וועט חברים פון דיזער פראקציע! דאן וועלען מיר קענען נאך מער אויפטאן פאר דיזער אידישער תורה און רעליגיאן אין ארץ ישראל אין במילא אין אנדערע לענדער אויך, וויל דער מזרחי איז ניט נעקומען לרחק, נאר לקרב את ישראל לאביהם שבשמים".

אבער, ווי איבערראשט זיינען מיר נעווארען הערענדיג, אז אייניגע זיינען ארויסגעטראטען ביי דיזער קאנווענשאן מיט שארפקייט נעגען דער „אגודת ישראל" און די אייניגע זיינען דוקא רבנים, און מיט אזא שארפקייט, וואס עס קען אנגערופען ווערען חוצפה, צו זאגען אז די „אגודת ישראל", איז נעגען די אידישע האפענונג, און נראבט אונטער די אידישע טראדיציאנען און אחדות, איז מעהר ווי חוצפה. דאס איז פשוט נארישקייט און אומזין, און נאך מעהר טפשות איז צו זאגען, ווי יענער רב, אז מען זאל זאגען די אידען ניט צו שטיצען די מוסדות, וועלכע שטעהען אונטער דעם איינפלוס פון „אגודת ישראל". אמת, די אלע דעלענאטען האבען בשום אופן ניט איינגעשטימט צו דיזע נאריש מיינונגען, און אייניגע האבען פשוט פארלאנגט פון רעדנער אראפצוגעהן פון פלאטפארמע, און דער נאנצער מזרחי איז ריין פון אזעלכע רייד, אבער אז מען ניט איהם א שעהנעם אמט אין דער ארגאניזאציאן, מיינט ער באמת אז ער האט נעזאגט א רב' חכמה, און דער נרויסער עולם דענקט, אז דער מזרחי איז אייניג שטימיג מיט זיין מיינונג.

אלע ווייסען, אז די „אגודת ישראל" איז ארויסגעטראטען נעגען דעם „כנסת ישראל" אין ארץ ישראל, און האט נוזר נעווען א נזירת יציאה פון דער קהילה „כנסת ישראל". מעהר ניט ווי צוליב דעם חוק „הנשים". די אגודת ישראל איז ניט כסכים צו באלאנגען צו אזא קהילה, וועלכע פרויען האבען דארטען דאס רעכט לבחור ולהבחר, און בלויז דערפאר אליין, קען מען דאס ניט אנרופען פאראם נעגען אידישע אינטערעסען, און נוזר זיין איהר א נזירת כליה — מען קען אפשר פראטעסטירען נעגען איהרע מעטאדען, אבער ניט זאגען, אז נוטע מוסדות,

וועלכע פאראיינען אונטער איהר אויפשלוס זאלען ניט נאר שטיפטן הערען, — מען זאגט אויך איהר, אז זי נעמט מוסדות נאלט צו פיהרען פראפאגאנדע און פאליטיק, און וואס טוען אנדערע, אויב ניט דאס זעלבע.

דער מזרחי איז ביי אונז טייער, איבערהויפט אין אמעריקא איז עד כמעט נויטיג, אבער ניט לרחק מאכען מחלוקת און פירוד. נאר לקרב, אז מיר אלע צוזאמען זאלען זיך פאראייניגען לבנין בית ישראל והרמת קרן התורה.

די קאנפערענץ פון „רזשאינט"

דער סיל ערוואַרטעטער קאנפערענץ פון יונייטעד רזשואיש אפיעל, נערופען אויף דער איניציאטיוו פון דער רזשאינט דיסטריבוישאן קאמיטע, האט שטאטנעפונדען זונטאג, פרשה קרושים, עס זיינען זיך צוזאמען נעקומען הונדערטע דעלעגאטען, פארטרעטער פון פילע שטעדט, און יעדערער האט נעפילט די ערענסטקייט פון מאמענט, אז דא ווערט פארהאנדעלט דינגי נפשות, צי מען זאל אויף וויטער אננעהן מיט דער נרויסער היילינער ארבייט, צו שאפען וויטערדינג נעלט שטיצע, צו די נעליטענע פון מלחמה, אדער דער רזשאינט זאל מהר ניט עקזיסטירען? יעדערער האט נעוואוסט, אז די לאנע דארטען, אין די מלחמה לענדער, איז נאך יעצט אויך שרעקליך, און יעצט נאך אויך, ווארטען צהנדלינג טויזענדע, פאר די שטיצע פון אונז, אמעריקאנער אידען. און מיט צאפעלדינג הער־צער האט מען נעוואַרט אויף דעם רעזולטאט און אויסנאנ פון דיזען קאנפערענץ.

דער אויסנאנג איז נעווען ווי נעוואונשען, אהן קיין שום דעבאטעס איז אננענומען נעוואָרען א רעזאלוציע אנ־צופיהרען וויטער די הילפס־ארבייט, און אויסער די איינ־מאהנונג פון די פלעדזשעס פון פריהערדינגען קאמפיין, זאל אויף וויטער ארויפנעלענט ווערען אויף די אמעריקאנער אידען א חוב צו שאפען נייע צוויי און א האלב מיליאן דאלאר פאר וויטערדינג הילפס ארבייט.

מיט נרוים אינטערעס און באגייסטערונג האבען אלע דעלעגירטע אויסנהערט די רעפארטען פון די פיהרער פון דזשאינט, וועגען מעהר פון הונדערט מיליאן דאלאר, וואס עס איז שוין נעשאפען נעוואָרען צו העלפען אונזערע ברי־דער פאר די לעצטע נאך מלחמה יאהרען, יעדער אידישע הארץ איז אננעפילט נעוואָרען מיט דאנקבארקייט, צו די פיהרער פון קאמפיין און האט זיי נעוואונשען ערפאלג אין זייער וויטערדינג ארבייט, צו העלפען אונזערע ברי־דער אין זייער שרעקליכען עקאנאמישען מצב, ווי אויך אין זייער נייסטינען שפל'ען מצב.

מיר דענקען, אז די רעזאלוציע פון דער קאנפערענץ איז א נרויסע ישועה פאר דעם אלעמיינעם אידענטום אין אייראפא און אין ארץ ישראל. עס וועט אויפהויבען זייער נייטס, זיי זאלען קענען אויפהאלטען די פעסטונגען פון תורה און אמונה, און עס וועט ניט זיין דער יאוש'דינגר נעפיהל ביי די אידישע פיהרער פון יענער זייט ים, ווי עס האט זיך נעפיהלט אין דעם לעצטען יאהר. די פאר־שידענע דעלענאציאנען וועלכע האבען אונז באזוכט לעצטען יאהר — וועו מען האט נעמיינט, אז דער רזשאינט האט אויפנעהערט צו פונקציאנירען — האבען נערעדט מיט פארצווייפלונג וועגען די מוסדות התורה בכל תפוצות הנולה, און בפרט נאך — וועו אפילו די פעהינסטע פון די דעלענאטען האבען ניט נעמאכט אזוי פיל, וויפיל זיי האבען באקומען פון רזשאינט. אין ארץ ישראל זיינען די מנהלי הישיבות נעווען זייער פארצווייפעלט פון דעם שרעקליכען מצב אין וועלכען די מוסדות התורה האבען זיך נעפונען.

יעצט, וועלען זיי אלע זיך אביסעל בארוהינען. וויסענדיג דאס דער רזשאינט, וועט זיי אויף וויטער אויך שיקען זייער מאנאטליכע הילף ווי ביז יעצט.

עס בלייבט אבער פאר אונז צו זאגען: דאס יעדער איד דארף טאן זיין חלק אין דיזער הילפס־ארבייט, און יעדערער זאל ברייטהארציג נעבען ביי דעם קומענדינגען קאמפיין, צי מען איז רייך אדער ניט, דארף יעדערער אויס־שטרעקען זיין האנד, און נעבען זיין מיטשטייערונג צו דעם צוויי און א האלב מיליאנענדינגען קאמפיין, איבער־הויפט לינט א היילינער חוב אויף די רבנים צו העלפען, אז דער קאמפיין זאל זיין אן ערפאלג, אז די דערמאהנטע סומע זאל נעשאפען ווערען אזוי שנעל ווי מעגליך, כדי דער רזשאינט זאל קענען ערפיהלען די פארלאנגען פון די, וועלכע וענדען זיך צו איהם. דער רזשאינט דארף פיהלען, אז די שוהל אידען מיט די רבנים בראש, האבען ערפיהלט זייער חוב צו אויפהאלטען די מוסדות התורה, וועלכע דאס איז אויך א טייל פון דער רזשאינט ארבייט.

מיר צווייפלען ניט, אז די ארבייט פון די רבנים וועט זיך לאזען פיהלען אין קומענדינגען קאמפיין פון דער רזשאינט דיסטריבוישאן קאמיטע.

אגודת הרבנים קאַנוועַנשאַן

די אגודת הרבנים דאמעריקא וקנדה האט אפנע־האלטען איהר יעהרליכע קאנוועַנשאַן אין בעלמאר, נ. דזש. דער שטענדינער יו"ר האט אין זיין ערעפענונג רעדע, נעוואלט אוועקשטעלען די אישוי פון קאנוועַנשאַן פאר א קאמפיין נענען די רעפארמער, איבערהויפט נענען די קאנסערוואטיוו ראביים, צום סוף, איז דערפון ניט נע־רעט נעוואָרען ביי די שפעטערדינג זיצונגען, עס לאזט זיך דאך ניט גלויבען, אז אונטערנעהמען אזא מלחמה זאל מען מעהר ניט אפקומען ווי מיט איינינג ווערטער, נע־רעט אפילו אין בלומען שפראך.

עס ווילט זיך אויך פרענען, זינט ווען זיינען דיזע רבנים נעוואָרען נענענער פון קאנסערוואטיוו רבנים, דוכט זיך, אז נאר ניט לאנג, האט מען זיך פאראיינט מיט דער יוניאן אוו ארטאדאקס קאנגרעגיישאנס, און דער יו"ר איז נעווען דער ערשטער פאר דער פאראיינונג, און באוואוסטע רבנים, די זיילען פון ארטאדאקסיע, זיינען נע־

קומענדיג פון קאנווענשאן

פון חד מחבריא

וועלכע וויערשפרעכענדע הצעות און החלטות איז נאך ניט געהערט געוואָרען, און עס שטעכט פשוט די אויגען, פון די וואָס פארטיפען זיך אין זיי.

מיר דיינקען, אז עס איז שיין אוודאי נעקומען די צייט דאָס מען דארף געבען קורצוש די בעלי בתים, זיי זאָלען זיך פאראינטערעסירען אין אלע אידישע אנגעלע־ גענהייטען בכדי מען זאָל באמת קענען אויפטאָן לחיזוק הדת און במילא לכבוד הרבנים והרבנות.

אויגען, בפרט וועו די רבנים האבען נעעפענט זייערע אויגען.

אזעלכע וויערשפרעכענדע הצעות און החלטות איז נאך ניט געהערט געוואָרען, און עס שטעכט פשוט די אויגען, פון די וואָס פארטיפען זיך אין זיי.

מיר דיינקען, אז עס איז שיין אוודאי נעקומען די צייט דאָס מען דארף געבען קורצוש די בעלי בתים, זיי זאָלען זיך פאראינטערעסירען אין אלע אידישע אנגעלע־ גענהייטען בכדי מען זאָל באמת קענען אויפטאָן לחיזוק הדת און במילא לכבוד הרבנים והרבנות.

וועו מיר לעזען די באריכטען פון אנודת הרבנים קאנוועגשאן פרענט זיך אלייו די פראגע: וואָס האָט די קאנוועגשאן נעוואָלט? צו וואָס האָט זי נעשטרעבט? וואָס האָט זי אויפגעטאָן? וואָס האָט זי נ ע ו ו א ל ט אויפטאָן? און מיר האָבען, ליידער, קיין ענטפער ניט, דאָס איז נעווען עפעס א פוסטע קרעטשמע, וואו מען האָט נעשטורעמט און נעשרייען און נעקאָכט זיך. און נעלארעמט און אטאקירט, נעקעמפפט מיט וויבער מילען, און נעשלאָסען זיך מיט נאָר ניט.

און די פראגע איז: צי האָבען מיר א רעכט צו קאָנ־ וועגשעווען אלע יאָהר אזוי ווי אלע אנדערע וואָכערינע עקאָנאָמישע ארגאניזאציעס, ארער א רבנישע ארגאניזא־ ציע דארף דאָך האָבען אביסעל זעלבסט רעספעקט און וועו רבנים רופען א קאָנוועגשאן מיט אלע קלאָפערגעשייג מיט פארטרעטער פון די פרעסע מיט „פובליסיטי" מיט אלע פארלאָמענטארישע דרייד־לאָך מיט א ויש לישב בדוחק דארף לכל הפחות ארויסגעטראָגען וועלכע ש ט א ר ק ע ה י י ל י נ ג ו א ר ט ו ע ל כ ע זאָל צינדען נשמות, א וואָרט וועלכע זאָל מאכען א שטורעם אין די שוהלען פון לאנד, זאָל מאכען ציטערען די נשמות פון די פרומע אידען וועמעס הארץ ניט וועה וועו רבנים שפילען זיך אין קאָנוועגשאָנס מיט „פובליסיטי" אין צייטונגען אין דער צייט וועו אלעס וואָס איז ביי אונז הייליג און טייער וועלט חרוב.

ניט קיין פוסטע קאָנוועגשאָנס דארפען מיר, נאָר מ ע ש י ם, טהאטען, אָן וועו בעלי בתים זעהען דאָס די זעלבע רעזאָלוציעס וועלכע זיינען אָנגענומען נעוואָרען ביי די רבנים קאָנוועגשאָן י ע ד ע ן י א ה ר, ב י י י ע ד ע ן ק א ָ נ ו ו ע נ ש א ָ ן. בלייבען נאָר אויפ'ן פאפיר אָן וועלען קיין מאָל ניט דורכגעפיהרט. דאָן פער־ לירען זיי דעם רעספעקט פאר דעם כבוד התורה בכלל אָן פאר רבנים בפרט.

די רבנים פון לאנד האָבען זיך נעדארפט פעראיינ־ גען אלע צוזאמען מ י ט א א מ ת, ניט מאכען קיין פרוד לכבות אָן שנאה צוויישען רבנים אָן רבנים.

וועו אין זייער באָארד אָן עקזעקוטיוו. מיר מיינען ניט צו זאָגען, אז זיי זיינען ניט ח"ו קיין גוטע אידען, אפילו יעצט אויך, אָבער קיין חפכפך דארף דאָך קיין מענטש ניט זיין בפרט א רב, וואָס ניט זיך אָן, אז ער איז א תקיף בדעתו.

עס וואָלט זיך וועלען גלויבען, אז עפעס אָן אנדער זאָך שטעקט אין דיזען אויפנעהויבענעם קאמפיין נעגען די קאנסערוואטיוון רבנים, וועלכע עס וועט מסתמא קירצליך ענדיקט וועדען. וואָרום וועו ניט פרענט זיך דאָך מתחילה מאי קא סבר ולבסוף מאי קא סבר? וואָרום אין דיזער קוריצער צייט, זיינען זיי דאָך ח"ו ניט ערנער נעוואָרען, אדרבא, זיי זיינען פיעל נעהענטער נעוואָרען צו דעם אלטען דרך פון אידישקייט.

דער אמת'ער קאמף נעגען די קאנסערוואטיוון רבנים וואָס איז אויפנעהויבען נעוואָרען נראדע יעצט איז די באוועגונג וואָס עס איז אויפנעהויבען נעוואָרען יעצט ביי די בעלי בתים, צו נרינדען א וועד פון שטאָדט בעלי בתים בנוגע כשרות פראגען, און מסתמא וועלען זיי זיך וועגרען צו קאנסערוואטיוון רבנים אויך, זיי זאָלען נעהמען א האנד אין דעם, און אזוי וויי דאָס שמעקט ניט, דארף מען אויפהויבען א נעשריי און מאכען א נעפילדער. קאנסער־ וואטיוון עליך ישראל, מיינענדיג אז וואָס די בעלי בתים טוען איז ניט נוט.

א בעווייז צו דעם, אז מיט איינינע מאָנאטען בע־ פאָר, וועו עס האָבען זיך נענומען באווייזען דעלענייש־אָנס פון אייראָפעאישע ישיבות דא אין לאנד, און א נעוויסע צאָהל, רייכע בעלי בתים מיט הרב ר' שמחה סאָלאָוויציק בראש, האָבען נעוואָלט נרינדען א פאראיינינטען „וועד" פאר אלע ישיבות, איז דאָן דער נעדאנק נע'פסל'ט נע־ וואָרען, מצד די פיהרער פון די אנודת הרבנים, און ביי די איינינע קאָנפערענצען וואָס עס איז נערופען נעוואָרען פון די בעלי בתים, האָבען דיזע רבנים אויסנעמידען צו קומען, צו די אסיפות.

און אז די באוועגונג מצד די בעלי בתים איז שטילער נעוואָרען, זיינען יעצט נעקומען די רבנים, און מען האָט זיך אָננעכאָפט פאר דיזען פאָרשלאָג, און עס איז ביי זיי באשלאָסען נעוואָרען צו נרינדען א ישיבות פעדעראציאָן, און עס פרענט זיך פאָרוואָס איז דאָס יעצט נוט, און דער בעלי בית'ישער פאָרשלאָג האָט ניט נעטוינט?

דארפט איהר האָבען א בעסערען באווייז אז אונטער דעם טומעל מכח די קאנסערוואטיוון רבנים ליגט באָ־ האלטען אן אנדער כוונה.

אָבער עס פרענט זיך, סיי וועגען דער ישיבות פעדע־ ראציאָן און סיי וועגען כשרות, וואָס מען ווייל ניט צור־ לאָזען די בעלי בתים זיי זאָלען זיך מתעסק זיין אין דעם פאָרוואָס האָבען זיי באשלאָסען ביי דער קאנוועגשאָן צו נרינדען א קהילות פאָראָנד? וואָס וועלען די קהילות איז טהאָן, אויב די רבנים וועלען ניט דערלאָזען צו ממשות'דיגע ארבייט? די צייט איז דאָך אוועק וואָס די בעלי בתים זאָלען נאָכנעהן די רבנים מיט פארמאָכטע

דער פנקם

א גרופע אנגעזעהענע בעלי בתים, געשעפטס־לייטע, דזשאדזשעס, דאקטוירים און לאיערס, האבען זיך ארגאניזירט, און נעגרינדעט א שטאדטינגען "וועד" צו אויפפאסען, אויף די כשרות אין גרייטער ניו יארק, זוכען און געפינען מיטלען און וועגען, ווי אזוי דער "כשר נעוּעץ" זאל דורכגעפיהרט און אפגעהיט ווערען. זיי האבען שוין געהאט איניגע סאב־קאמיטע מיטינגען וואו עס איז באשפראכען געוואָרען, ווי זיי זאלען אנגעהן מיט זער ארבייט. ווי עס זעהט אוים, האבען זיי קיין רבנים ניט איינגעלאדען צו זייערע סיפות, ווי אזוי די רבנים וועלען זיך באציהען צו דעם נייעם בעלי־בתים'שען וועד, איז נאך ניט באוואסט, אבער אז די רבנים זעלבסט האבען געבראכט, און ברענגען צו דעם, אז דער ענין כשרות, זאל ארויסגענומען ווערען פון די רבנישע הענט, איז קיין צווייפעל ניטא אין דעם. און דער דגל הרבנים האט שוין לאנג צוריק נעווענט, אז אויב די רבנים וועלען וויטער אנגעהן, מיט זייער מחלוקת און צעטיילונגען, וועלען זיי בידים צושטערען דעם מצב הכשרות, און בעלי בתים וועלען זיך מוזען נעהמען צו באזארגען כשרות פאר דער שטאדט, און די רבנים וועלען גארניט האבען צו זאגען, אין דער פראגע פון בשר כשר, אזוי ווי זיי זיינען שוין לאנג ארויסגעשטויסען געוואָרען פון שחיטת עופות.

* * *

דער אמעריקאנער אידישער קאנגרעס האט אפגעהאלטען זיין זיבעטע זיצונג אין אטלאנטיק סיטי, וואו ער האט באשפראכען פארשידענע אידישע אלגעמיינע פראגען. און האט אנגענומען אייניגע רעזאלוציעס בנוגע דיזע אידישע פראגען. אין אלגעמיין האט ער זיך ארויסגעווייזען, אז ער פארטרעט ניט אלע שיכטען פון אידישען פאלק אין אמעריקא, ווייל זיין טענדענץ איז נאך אלץ, זיין שטעלונג נעגען דער אמעריקען דזשואיש קאמיטע, אז זי פיהרט זיך צו אויטאקראטיש און פארלאנגט עס זאל נעגרינדעט ווערן א אידישע פיהרערשאפט אין אמעריקא נעבויט אויף דעמאקראטישע יסודות. די זעלבע טענות וואס מען האט נעהערט אויף דעם ערשטען זיצונג.

* * *

ביי שחיטת עופות איז יעצט נעגרינדעט נעוואָרען א נייע אנודה פון שוחטי עופות, אן אמת'ע יוניאן, וועלכע באלאנגט צו דער אמעריקאן פעראריישאן אוו לייבאר. און עס וועט נעווינס פארקומען צוזאמענשטויסע מיט דער אלטער אנודת השוחטים, וועלכע איז ניט קיין יוניאן, נאר פיהרט די ממשלה מיט'ן כח פון "שטארקע".

* * *

די קאמישאנער אוו פובליק מארקעטס מר. טהאמאס ס. דווייער, האט פאררופען א קאנפערענץ פון אלע רבנישע ארגאניזאציעס ווי די "אגודת הרבנים", "דגל הרבנים", "כנסת הרבים" און "וער הרבנים" צו דיסקוטירען די פראגע פון כשר נעוּעץ פון סטייט ניו יארק, און צו נעפינען און וועגען און מיטלען, ווי אזוי אויסצופיהרען דעם נעוּעץ אין לעבען, די קאנפערענץ האט שטאטגעפונדען דעם 28טען מאי, מיט די באטיילינגטע פון אלע רבנישע קערפערשאפטען, און די רעזולטאטען איז נאך ניט באוואוסט צו אונז, עס איז אבער זעהר אינטערעסאנט צו וויסען, וועד איז וועד, אין ניו יארקער אידענטום, בנוגע צו דער פראגע פון כשרות נעוּעצען,, וואס עס ליגט אין זיינע הענד.

* * *

די חדש אסיפה פון דגל הרבנים האט באשלאסען בא דער לעצטער אסיפה אז נאך דעם ווי שוין אייניגע חדשים איז מען נעווען שטארק באשעפטיגט מיט דעם אייגארדענען זיך מיט דער דגל הרבנים סעמעטערי אסאסיאיישאן, אבער יעצט אז אלעס איז שוין אייגעארדענט, זאל מען זיך נעמען צו אלגעמיינע פראגען בנוגע צו חיזוק הדת.

עס איז באשפראכען נעוואָרען וועגען דער ניי נעגרינדעטער וער פאר כשרות פון בעלי בתים און עס איז באשלאסען נעוואָרען צו אפווארטען ביז נאך דעם מיטינג פון קאמישיאנער אוו מארקעטס, און באטראכטען די פלענער וואס עס וועלען דארטען פארגעשלאגען ווערען, און דאן זאל מען זיך מיישב זיין וועגען די באציהונגען פון די רבנים צו די בעלי בתים.

עס איז אויך באשלאסען נעוואָרען צו ארגאנזירען א יעהרליכע קאנוועגשאן וואס עס זאל זיין צוזאמען מיט נאך רבנישע ארגאניזאציעס.

שרייען אין די נאסען אז נאר אונזער קערפערשאפט איז פון אמת'ע רבנים, און די אנדערע רבנים קערפערשאפטען זיינען פון מיזדים און רעווערענדס וועט ניט העלפען, ווייל קושטא מאי, אלע וויסען דאך דעם אמת, אז 5 ע רבנישע קערפערשאפטען פון אמעריקא זיינען פון אמת'ע רבנים, גדולים בתורה וביראה און צו וואס שיטען זאמד אין די אויגען, עס אין דאך פיעל בעסער און נעזונטער צו נעהן מיט דעם אמת, דער אמת איז דאך הייליג און טייער, און דער אמת איז, אז פומטע קאנווענשאנס וועלען נאר ניט אויפטאן ניט נאר די רבנים און ניט פאר'ן אידענטום.

רבנים, פאראייניגט זיך לטובת היהדות ולטובתכם.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדע וועלען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע אויפשטעלונגען אין זייער לעבען און אינ'ם לעבען פון זייערע קהלות אזוי שוהלען).

הרב ר' אברהם רעזניק האט שוין ערווארבען פאר זיך א וועלט נאמען, סאי מיט זיין גרויסקייט אין תורה, סאי מיט זיין גרויס קענטנים אין שרייבען, און ער איז כמעט א יחיד בדורו אין זיין סטיל שרייבען, עס איז ניטא איין רבנישער זשורנאל, וואו ער זאל ניט האבען נעשריבען פילע ארטיקלען און פעליעטאנען, אויך דברי תורה והלכה, האט ער נעשריבען אין „דגל ישראל", און וואו ער שרייבט און וואס ער שרייבט שליינען טויזענדער און טויזענדער זיינע זיסע רייד, וועלכע ווערען ארויסגעשריבען מיט א באזונדערען סטיל. זייענדיג נאך אין דער אלטער רוסלאנד האט ער זיך קונה שם נעווען צו פאררעכענט ווערען פון די מצוינים בדור. קומענדיג קיין אמעריקא האט ער משמש נעווען בכתר הרבנות אין מידל ווילערזש ברוקלין, נאכהער אין קווינסי און יעצט האט איהם די חשובה שטאדט לאזען אויפנעמען אלס שטאדט רב, וואו עס ווערט נעלענט גרוים געוויכט אויף זיין גרויסקייט אין הלכה ואגדה, און עס ווערט אויסגעדריקט די האפנונג דאס ער וועט פיעל אויפטאן אין שטאדט לטובת החזקת היהדות. די שטאדט לאזען מען זיין שטאלץ מיט איהר אויסוואהל, צו באקומען אזא אדם גדול פאר איהר פיהרער ומורה הוראה און וועט איהם אוודאי פארזארגען מיט פרנסה בכבוד, כדי ער זאל קענען ארבייטען ניט נאר פאר דער שטאדט נאר אויך פאר די טויזענדע וואס וואוינען צו זעהן עטוואס נעשריבען פון זיין האנד.

די אינסטאלייישאן איז נעפראוועט נעווארען מיט גרוים פראכט, פילע רבנים פון באסטאן און וואוסטער זיינען ספעציאל נעקומען צו דיזער שמחה.

* * *

דינסטאג, נ' סיון — 11טען יוני, וועט נעפייערט ווערען ביי אלע אידען פון אלע וועלט טהיילען דער חג היובל פון דעם גרויסען גאון ובקי בכל חדרי תורה מרן ר' יוסף ראזען — ראנאטשאווער־דווינסקער רב.

עס איז איבעריג צו דערצעהלען ווער דער דווינסקער רב איז, ווער עס טראגט נאך דעם נאמען איז אויף דער גאנצער וועלט, ווייסט, אז הגאון ר"י ראזען מדענאנבורג, איז דער אוצר מלא ספרים, דער בקי ופלא להפליא. און עס איז נענרינדעט נעווארען א קאמיטע צו פייערען זיין חג היובל, מיט אויפשטעלען א ישיבה אויף זיין נאמען בחיין.

דער ועד האפט, אז יעדער איד וועט מיטשטייערען צו דער עפענונג פון אזא ישיבה און בעט יעדען צו שיקען זיין נדבה אויף דיזען אדרעס:

R. WITTENBERG
3 Januar Strasse, W 57
Dunabury, Lettland

מיר, פון אונזער זייט ווינשען דעם גאון הדור והדרו, אריכת ימים ושנים טובים, ויאריך ימים על ממלכתו בקרב ישראל ויזכה אתנו כולנו יחד לעלות לציון ברנה.

* * *

הרב ר' אליעזר שאטלאנד איז נתקבל נעווארען לרב אין דער פוילישער שוהל אין פעטערסאן, נ. ג'רזש.

* * *

הרב ר' ראובן כץ פון סטאוויסק, פוילען, וועלכער איז נעקומען נאך אמעריקא אלעס דעלענאט פאר ישיבת חפץ חיים אין ראדין, איז נעווארען רב אין תלמוד תורה שהל אין בעיאן נ. ג'רזש.

הרב ר' שמעון שקאפ, וועלכער איז לעצטענס אויפגענומען נעווארען פאר ראש ישיבה, אין ישיבת רבנו יצחק אלחנן, הערט זיך יעצט, אז ער האט באשלאסען אומקעהרען זיך צוריק נאך נראדנא, צו פיהרען זיין קיבוץ וישיבה שערי תורה, אויף דעם שטארקען אויפפאדערונג פון דארטען.

ערקלעהרונג פון רעדאקציע!

פילע נייערינע לעזער פרענען אונז אן, מיר זאלען זיי אויסזאגען דעם סוד פון רעדאקציע און דערצעהלען ווער עס איז דער רעדאקטאר פון „דגל ישראל". מיר טוען דאס מיט פארנענינען און דערקלעהרען, דאס ביז א קורצער צייט צוריק איז אונזער רעדאקטאר נעווען הרב שמריהו ליב הורוויץ, אבער, צוליב זיינע פערזענליכע ענינים פון כלל טוערי וכדומה האט ער נעמוזט זיך צוריקציען פון רעדאקציע און פארבלייבען בלויז א חשוב'ער, אקטיוער מיטארבייטער. ווי מיר האבען צו יענעד צייט נעמעלדעט אין אונזער צייטונג, און פון דאמאלט אן ווערט דער „דגל ישראל" רעדאגירט פון א נרופע חשוב'ע רבנים חברים פון „דגל הרבנים".

עס איז נאך פארען צו באקומען דעם ספר
„תרי"ג מצוות"
כולל הלכה ודרוש
א צ ל
הרב המחבר, כפי האדרעסע:
RABBI J. ESKOLSKY
256 E. Broadway New York, N. Y.

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

הם"ל: „דגל תרבנים" באמעריקא.

הרבנים והרבנות

מאת הרב
שמריהו ליב הורוויץ

אין ספק כי מכבדים את כבוד הרב בישראל לא רק מחמת גדולתו בתורה אלא גם כן מפני שהוא ספוג בקדושת התורה ורוחה, והוא בעל מדות טובות ושונות ובאמונתו וצדקתו הוא מופת לרבים ועולה עליהם בתורתו ובקדושתו, ומכאן כבוד הרב שהוא בעיני האומה אדם עליון, לא אדם מצוי ורגיל ככל האנשים החולנים.. הם אינם מוכשרים להקריב קרבנות על מזבח החיים בשביל התורה והמצוות, והוא הרב בישראל, מוכן להקריב את עצמו לעולה על כל הדברים והענינים שיש בהם כשום קדושת האומה, ומי שבקי בדברי ימי ישראל הוא יודע עד כמה היו רבני ישראל נכונים ומזומנים להקריב קרבנות גדולים ונוראים בשביל קדוש השם ותורתו.

וכבר הכירו חז"ל את תפקידו של הרב בישראל ואמרו על הכתוב (מלאכי ב"ז) „כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו". אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו, ואם לאו, אל יבקשו תורה מפיהו (מו"ק י"ז, הגינה ט"ו, ועיין ע ק י ד ה שער ס"ו, ד' א ש י ת ח כ מ ה שער האהבה פרק י"א ושער העונה ב"ו) וכן פסק הרמב"ם ז"ל (הלכות ת"ת ב"ו ה"א) וז"ל וכן הרב שאינו הולך בדרך טובה אעפ"י שחכם גדול הוא וכל העם צריכין לו אין מתלמדין ממנו עד שובו למוטב עכ"ל. ועיין (שו"ת מהרי"ט חלק ב' שאלה ח').

ויש שהיו רבנים מכובדים על העם אפילו בשעה שלא היו גדולים בתורה אלא מפני שמסרו עצמם למטבת הדת והיהדות, ודבר ידוע הוא כי בימי ר ב ש ר י ר א ג א ו ן באו שני אדירי התורה רב משה ורב מנוך לקורדובה אשר בספרד ומצאו את רבני ספרד שלא היו מצוינים בידיעת התלמוד ואז אירע כי ר ב ח נ ו ך בקר את בית המדרש לתורה שם ושמע כי ר ב נ ת ן ה ד י י ן בהזרותו תורה לתלמידיו לא ידע לפרש סוגות דגמרא עד שרב חנוך הורהו דרך התלמוד (אגרת רש"ג, ספר הקבלה להראב"ד). ובכ"ז היו מכובדים חביבים ואהובים על העם שומרי תורה ומצוה מפאת צדקתם חסידותם ומדותיהם התרומיות.

והנה הספרות החולונות חזולה התחילה לקצץ בנטיעות ולזלזל בכבוד הרבנים מורי ומאורי העם. וביחוד הצטיינה בזה ספרות ההשכלה בהשליכה שקוצים על דבני ישראל וספריהם ובזה נרמה להפקרות ולהמעטת דמותה של היהדות המסורתית במדה גדושה עד מאד.

והנה יש לנו תשובה מאת רב שרירה גאון ז"ל והוא כותב בזה"ל: ושאלתם דאית ביניכו תלמידים, והם שועלים קטנים דלית בהו ממשא, וחולקים ואומרים על נאונים עמודי עולם, מניין להם דבר זה? ומוציאים ספריהם (לעולם, להתל ולהתלוצץ בהם) והם לא יבינו פועל ה', ומעשה ידיו, ולא השיגו אפילו דבר קטן ממה שהשיג תלמיד תלמידיהם של קטן שבגאונים, כראשנתן לתר מן הגאונים, בתר דנח נפשיה אשכחן ביה זכור נברא דחוא לטב כל הויי דרבנן קדמאין דא עם דא, ושית סדרי משנה דאתגניז מימי הלל ושמאי, וכמה ענינים דלית להון שיעורא, דאפילו בכחורתא דרקיע יסדרין הלכה כמותו, ואיך באים שועלים אשר לא ראו מאורות, וחושבים לומר סרה על ה' ועל נחלתו, מי שהניף בתליסר נפי כל התלמוד ועמד על כל מה דהוה מימות יהושע בן נון איש כפי איש הלכה למשה מסיני, ואומר תועה על תלמוד קטן שבקטני הגאונים, כי כולם דברי אלקים חיים, ואפילו בבית מדרשו של משה רבן הנביאים לא ידחן אותם ממקומותם, וחכמתם ופלפוליהם הוא הדבר אשר צוה ה' אל משה. ואעפ"י שאומרים הכי הוא, ואין מביאין ראיה באיזה מקום הוא, אין לחוש על דבר קטן או גדול, וכל החולק על שום דבר מדבריהם כחולק על ה' ועל תורתו עכ"ל (תשובות הגאונים סי' קפ"ו, ועיין שו"ת הרדב"ז חלק ב' סי' תקנ"ט, תשב"ץ חלק א' סי' קנ"ג וח"ב סי' ל"ח וח"ג סי' מ"ה, שו"ת הרא"ם ח"א סי' ע"א, שו"ת מהר"ם אלשוך סי' ל"ט, שמחת יו"ט סי' י"ז עיי"ש היטב ותמצא אוצר של חכמה ודעת).

וראה נא איך אחד מחכמיהם חובר וורוש בהתפתחות תורה שבעל פה א י י ז י ק ה י ר ש ו ו י י ס מבקר אדיר חפשי בדעותיו לא חס על כבוד קדושת חז"ל וטפל, לפעמים ענינים והברים אשר לא כן על גדולי חז"ל וטפל, למשל שקר נמור מוחלט על החכם האלהי רבי יוחנן כי „גברה עליו יהירות רוחו כאשר זקן ובא בימים (דור דור ודורשיו חלק ג' צד ע"ו) וכבר שקל למטרפסיה מאת החכם בן הלל ב„כנסת ישראל ספר ג' צד רס"י) שהביא ראיות ברורות כי ר' יוחנן היה ענותן גדול, ומלבד זה נמצא נ"כ במדרש (ויקר' פר"א פ"ז ח') ר' יוחנן כד הוה סליק למשאל שלמיה דר' חנינא הוה מבעבע על שום ונשמע קולו וכו" כך דרכו של עניו ובעל מדות ולא של „בעל יהורית" ח"ו, הכופרים החפשים החדשים „החדישים" האלה אינם מוכשרים כנראה עפ"י שורש נשמתם חנוכם וסבביתם להרגיש ולהבין את הקדושה העליונה של גדולי חכמי ישראל של האומה הישראלית.

אבל צדק מאד הכהן הגדול מאחיו הרב ר' אברהם

יצחק הכהן קוק שליט"א, ראש הרבנים בארץ ישראל כי על גדולי הרבנים לעסוק בשאלות האומה ממקור התורה באורח מדעי, באורח כזה שלא יבושו כי ידברו את איבים ואת אהבים בשער. וכשהרבנים כותבים ספרים עליהם „לתקן את הסנגון" „ולהזהר כמה דאפשר משבושים מורגשים ברקדוק הלשון, המביא לידי בוש אצל קטני הדעה, שהם הרבים, גם את הענין הנשגב של הנושאים בכלל" (אגרות ראיה ד'. צר 17).

והרב קוק שליט"א שהוא הונה דעות ואיש הרוח בעולם הרבנות וסופר בקרש נאדר ונהדר הוא מוסר לנו את דעתו ע"ד תפקידם של הרבנים בזמנינו ובדורנו, וכדאי לעיין בדבריו, הוא כותב כי: „כשאני לעצמי מוצא אני את עבודת הרבנים לא בתכן המעשי של בנין האומה החמרי כי אם בהשפעתם לתבב את הדעות המביאות לאמוץ וסדור אורגני לאומי, לחזק את ההכשרה הלאומית ולאמץ ידים רפות של פועלים מוכשרים לעבודה זו, לערן את המחשבות ולחדדן ולהרבות בהן אמונה אמוצה ועמוקה משפעת הניוני קודש האצורים בנשמתם, ולהעלות בזה את התחיה הלאומית כלה למרומי הקדש שמשם לוקחה, אבל העבודה בפועל, השיח והשיג עם רבי מלוכה ואדירי הפוליטיקה, אם מזדמן הדבר שימצאו לנו רבנים, שגם להם יד ושם בעבודות כאלו, אינם כמובן גרועים משאר בני אדם בתור יהודים נאמנים לעמם, אבל לא מטעם התפקוד של הרבנות" (שם).

אבל רבנים שכל עסקם הוא רק בפוליטיקה ובאספות שונות גדולות וקטנות, אין להם מטרה קבעה ומסוימה באמת ממקור התורה וקדושתה בפתרון שאלות האומה זהתורה לשם שמים באמת, אלה אין להם תקוה להכות שרשים בנשמת האומה ורוחה, ומוכרחים להיות תלושים ולא מחוברים לקרקע החיים. ועתידים ליתן את הדין! —

והנה אחד מגדולי חכמי ישראל הרב ר' שמואל די אוזידא ז"ל אומר על המאמר לא המדרש עיקר אל המעשה דברים מחוכמים מאד וז"ל: „לפעמים מתקבצים חכמי העיר לעמוד בפרץ, כי ראו שהעם פרצו גדר באיזה איסור ורוצים להוביח את העם שישובו איש מדרכו הרעה ולתקן להם תקונים וסייגים כדי שלא יעברו על האיסור ואח"כ מוציאים כל הזמן בדרשות בהראותם גדולת תהלת חכמתם, שישבע העם את דבריהם כי נעמו, ועושים מזה העיקר, והתיקונים שבשבילם נתאספו לא יצאו לפועל, כי הוציאו זמנם בדרשות, ולכן אמר כי לא המדרש הוא העיקר אל תקון המעשה אשר אליו היתה הכונה, ואדרבא, החכם הזה שהאריך בדרשה והרבה דברים מביא חמא, לשתי סבות, האחת, כי מעתה יכבד וינדל עונש העוברים על האיסור ההוא, כי מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידים, ועוד שמזכירים עונותיהם של ישראל לפניו יתברך, וז"ש מבוא חטא, מביא ומכנים החטא שיקטרג עליהם לפניו יתברך, ולכן העיקר הוא שיעשו התיקון שירצו לעשות, ולא יוציאו זמנם בדרשות אלא בתקונים ומעשים" (מדרש שמואל, שם).

ובשעה זו שכל קרשי האומה מתחללים, בשעת סכנה, פקוח נפש האומה, אין לך דרך אחרת נכונה אלא דרך התאחדות הרוח, על כל הרבנים שרוצים באמת „בתקונים ומעשים". להתאחד כלם כאחד בלב אחד ובנפש אחת לאנודה אחת ולא לעשות אנודות אנודות, ולעסוק בבנין ולא בהריסה, ובשעה זו אם אנו מחשים ומצאנו עון ח"ו, עת לעשות היא, לבנות את הגדרים ואת הפרצים בחומת בית ישראל. „ואל תקרא בניך — אלא בוניך"!

שאלות ותשובות

תשובה

להרב הישיש הגאון ר' א"א יודעלעוויטץ בדבר חליצה על ידי שליח

מאת הרב ר' יוסף דוב הלוי לעווין

ר"מ בישיבת ר"א בניו יארק

„בדגל ישראל" חשבת שנה זו, יצא הרב הג"ל להצדיק א"ע בדבר הפסק שלו בהיתר לחליצה ע"י שליח מצד האשה. נגד טענותי אשר הדפסתי נ"כ בד"י הנ"ל. וראשונה, היא במה שתפסתי אותו. בזה שדחה ראיית מהרש"ם החזקה מהא דרשב"א חולין י"ב בשם מורו הר"י שכתב שם שכל דבר שאשר לעשותו ע"י שליח, הוי עומד על נביו כוונת העושה ומיין שליחות, אבל דבר שאי אפשר לעשותו ע"י שליח, אף עמידת בן דעת העע"נ, לא מעלה ולא מוריד במקום שצריך כוונה, והלכך חליצה שאי אפשר לעשותה ע"י שליח לא מהני עמידת בי"ד העע"נ, וה"ט דשוטה שחלץ חליצתו פסולה וכו'. אבל גט וכו'

ומה שאמרו דבי ר"י טעם חרש וחרשית לפי שאינן באומר ואמרה ולא אמרו משום שאינן בני דעה לרבותא אמרינן וכו' ומזה היא ראי' שאין עליה תשובה. שאף באשה אינה יכולה לעשות שליח, והוא רוצה לחלק, דכוונת הר"י בקושיתו על דבי ר"י מדוע לא אמר משום שאינן בני דעה, הוא נחלק, כי גבי חרש הוא מטעם שלא יוכל לעשות שליח, ולגבי חרשית הטעם, אף שמצד האשה יכול להיות שליח, רק משום רבוי דברים שבדידה. לא יהני עע"נ. עיי"ש שהבאתי את לשונו ממש, ואכי כתבתי, שזה א"א לומר, דהא מיירי בחרש וחרשית באלו שאינן באומר ואמרה, וא"כ הם אינם אומרים כלל. וא"כ איך שייך לומר גבי דידה משום רבוי דברים. (חוץ לזה כתבתי שם הרבה פעמים שא"א לומר כן), ועל זה בא

כעת וכמתמה שלא יודע דברי, כי בירושלמי בתרומות פ"א ה"א אמרו ריש כללית כללין, רתנינן חרש הסדבר ואינו שומע וכו' וסברין מימר שומע ואינו מדבר חרש, מדבר ואינו שומע חרש והתנן חרש שחלץ וכו' ואמר ר"י בשאין יכולין לומר ואמרה, ובשנות אליהו כתב הגר"א ז"ל דבגמרא דידן סבירא ליה, דרך היכא דקתני חרש בהרי שוטה וקטן הוא אינו שומע ואינו מדבר, ולא היכא דקתני חרש בלחודיה וכו', וא"כ שפיר י"ל כמש"כ. די"ל באם החרשת חולצת אינא חסרון דמבולבלת מצד רבוי דברים, דגם מדברת ואינה שומעת מקרי חרשת, ואנכי אינני רואה מדוע ולמה לא נימא, דרבי של הרשב"א סובר כהגר"א וכו' וליכא פלוגתא בין הבבלי לירושלמי הנ"ל, והנה אומר אני כי דבריו האחרונים האלו הם יותר קשים מהראשונים, ולא אוכל להאמין אם הדברים האלו יצאו מפי איש אשר מתימר בשם נאון ואפילו אם רק לומר תורה יכול לומר כן, מאלו הטעמים, ה"א רש"י ביבמות שם, על הא דמקשה הגמרא והא אמרי דבי ר"י וכו' פירש וכו' ומפרש טעמא דמתניתן דחרש והרשת מפני שאינן בואמר ואמרה דתנן חרש שדברי חכמים בב"מ שאינו לא שומע ולא מדבר עכ"ל ובוודאי הר"י והרשב"א לא נדו מפי רש"י ז"ל, ה"ב הרי הר"י קאי על האמרי רבי ר"י והקשה מדוע לא אמרו הטעם מפני שלא בני דעה ניהו, ופרש דרבותא קמ"ל בטעם זה, כדי שנודע אפילו באלם ואלמת חליצתן פסולה, א"כ האי שאינן באמר ואמרה דר' ינאי מיירי דאינם מדברים, ה"ג, אי חרשת כזה המדברת ואינה שומעת הלא חליצתה כשרה, דמדברים ואינם שומעים הרי הם כפקחים לכל דבריהם במפורש מניטין דף ע"א, ובזה אין שום מחלוקת בין בבלי לירושלמי כי היא ברייתא, וה"ה שומעים ואינם מדברים הרי כפקחים לכל דברים, מצד דעה אך בחליצה דבעינן.

ואמר ואמרה הם פסולים מצד חסרון הדבור. וא"כ איך יעלה על הדעת שר"י יקשה כמש"כ הרב הנ"ל, דגבי חרשית יהי' הפסול משום דמבולבלת, אם היא מדברת ואינה שומעת, מה בילבול יש בזה, כיון דהיא כפקחת לכל דבריה מצד הדעה, אע"כ דהפשט ביבמות הוא כמו שפי' רש"י ז"ל דמיירי בחרש וחרשית כזה, שאינם מדברים ואינם שומעים, וע"כ מקשה הר"י כיון שמיירי בחרש וחרשית כאלו שאינם מדברים ואינם שומעים, וא"כ הוה אינם בני דעה, ומדוע אמרו הטעם שאינם באומר ואמרה דאם הוה אמרו הטעם שלאו בני דעה ניהו הוה ידעינן שוב החידש של ר"י.

ומתרץ כי בא להשמיענו רבותא יותר גדולה שמזה יכולים אנו ללמוד דגם אלם ואלמת, ר"ל חרש השומעים ואינם מדברים אף שמצד דעה הם כפקחים לכל דבריהם מכ"מ חליצתן פסולה מצד חסרון הדבור, דבחליצה דבור מעכב, וראה באה"ע סימן קס"ט סעיף ט"ז בסדר החליצה כתוב בזה הלשון צריך שהיבם והיבמה לא יהא שום אחד מהם קטן ולא חרש שאינו שומע ואינו מדבר ולא אלם עיי"ש הא לך בפירוש, שחרש המדבר ואינו שומע כשר לחליצה, ועתה נבוא לירושלמי שהביא הרב הנ"ל ולהנ"א ן"ל, וזהוא הירושלמי לא פליג על הדין של חרש השומע ואינו מדבר או מדבר ואינו שומע שהן כפקחים לכל דבריהם האיך שאין האמירה או השמועה מעכב, רק הרעת, כי הם בני דעה ניהו, כי היא הלכה פסוקה בברייתא, אך הירושלמי פליג על הכלל שכלל רבי בפ"א משנה ב" דתרומות שחרש שדברו חכמים בכל מקום הוא שאינו שומע ולא מדבר. על זה פליג הירושלמי ואמר כי אין זה כלל, כי הרבה פעמים קראו לזה שמדבר ואינו שומע או לשומע ואינו מדבר בשם חרש. והנר"א ז"ל מיישב מקודם שלבבלי אין קושית הירושלמי חשוב לקושיות עיי"ש. ואח"כ נתן כלל.

לכלל רבי, כי זה אמר דוקא במקום שנזכרים ביחד היינו חרש שוטה וקטן, על זה קאי כללא דרבי, אבל במקום שלא נזכרו ביחד לפעמים קראו חרש לזה שמדבר ואינו שומע, היכא ריש עיכוב בשמיעה כגון גבי חנינה או נבי ק"ש ולפעמים קראו חרש נ"כ לזה ששומע ואינו מדבר, דיש עיכוב בדבור, אבל היכא דאין עיכוב בשמיעה או בדיבור, רק העיכוב היא רק בדעה, אזי הוא הדין, אם הוא מדבר ואינו שומע, או שומע ואינו מדבר הרי הוא כפקח, אבל אם אינו שומע ואינו מדבר הרי בכלל אין בר דעת, רק בחליצה פסול בשאינו מדבר אף שלא שומע משום שיש עיכוב בדבור, אעפ"י שהוא בר דעת, אבל אם מדבר ואינו שומע כיון שאין בו חסרון הדבור, הרי כפקח וחליצתו כשרה. ואיזה בילבול מצא הרב הנ"ל, הבילבול הוא רק בדברי הרב הנ"ל, אבל לא בחרשת המדברת ואינה שומעת ודוק, ומ"מ לא נדחה מה שאמר להלן בונם י"ש דכיון דגם החרשת אם היא מדברת וכו' כי זה טעות גמור דאם היתה מדברת היתה חליצתה כשרה, מלבד זה הכלל של הרב הנ"ל שרצה ליתן הוא כ"כ תמוה עד שלא ארצה לכתב בזה ולהאריך, כי די למבין.

(עוד יבוא)

ב"ה, אדר שני תרפ"ט.

תשובה להרב ר' נפתלי קליין שליט"א
רב דגיו בראַנזוויק, נ. דזש.

מאת הרב ר' אהרן הלוי דים, רב בנויורק

בדבר קושיתי על המהרש"א וצ"ל לפי"ד התוס' ב"ב דגם בתרי ותרי איכא דיקא, — ותפס כת"ר עלי כי זה רק להמסקנא באומרת ברי לי. משא"כ בס"ד דלא אסיק אדעתיה דאומרת ברי לי לא שייך דיקא.

אמת כן מבואר להדיא בתוס" ב"ב שם במקומו אחר תירוצם דהואיל ומכחישים זא"ז איכא חומר, הקשו אח"ז דמכ"מ בס"ד דמקשה היא נופא באשם תלוי ולא ידע דאומרת ברי לי א"כ בחטאת קאי דל"ש דיקא.

אודיע לכבודו כי אחר שהבאתי הדברים בדפוס הודיעו לי כי גם הנאון בעל קרני ראם תמה כן על המהרש"א (ולא היה למראה עיני ש"ס דפוס ווילנא) ולדבריו גם דברי בעל קרני ראם אין להם שחר כמו שכתב על דברי. אכן לא כן הדבר. והן אמת כי בתו"ס ב"ב הנ"ל נקטו בפשיטות דטרם דידע דמיירי באומרת ברי לי ל"ש דיקא עד שעשו

מזה קושיא. אכן לעומת זה בתו"ס כתובות כו.בו להדיא בתירוצם שם על המקשה דפריך באשם תלוי קאי וכן על התרצן בנישאת לאחד מערי". וכ"ז הוא טרם דידע דמיירי בברי לי ועכ"ז שייך דייקא. וכן מבואר בתו"ס ישנים יבמות ביתר ביאור ע"ש שכתבו להדיא דאף דלא אסיק אדעתי" דאומרת ברי לי מכ"מ להכי אהני הדייקא לסתור חזקת א"א. ובאמת דברי התוס" ב"ב תמוהים לכאורה וצריכים רבה. הלא בכל אלה שמתירים אותה ע"פ עד אחד הדין פשוט בכמה דוכתי בש"ס דאם בא בעלה דנין אותה בכל החומרות, אף דלא אמרה בפני הבי"ד ברי לי, והיינו משום דהנשואין נופא נחשב לפשיעה מדוע לא חקרה מתחילה היטב כיון דיסוד ההיתר בבי"ד הוא בצירוף דייקא שלה א"כ נם בתו"ת כיון דכבר החליטו רבעתו"ס דנם בשני עדים הואיל ומכחישים זא"ז איכא חומרא, משום דאוקי תרי להדי תרי ונשאר ערותן כמאן דליתא ועיקר יסוד ההיתר הוא עם הצירוף דאשה דייקא ומנסבא, ולולא הדייקא אין ביד הבי"ד והתירה אף שאמרה ברי לי למסקנא כיון דאיכא חזקת א"א שחשבת מכח זה לודאי א"א והבא עליה בחנק, וס"ל להתו"ס בפשיטות דחזקה הוי כודאי אף למי שיודע בבירור ההיפך. (ולא כדברי הרשב"א וחמהרש"א והדברים עתיקין ואכמ"ל) וא"כ אף בס"ד דלא אסקי אדעתי" דמיירי בברי לי לכאורא אין שום מקום לומר דל"ש דייקא, כיון דעכ"פ ידע המקשה דאיכא חומר הואיל ומכחישין זא"ז והוי כמאן דליתא הנשואין שלה, או אם נשאת ותשאר תחת בעלה, זה נופא הוי פשיעה אם לא חקרה ואיכא חומר אם בא בעלה וממילא הקלת עלי" בתחילתה אם לא בא בעלה משום דדייקא, ודומה ממש לכל אשה דעלמא דשייך דייקא, דזה לא נעלם נם מהמקשה דשייך דייקא אף דלא אמרה ברי לי רק דאנו תופסין בהחליט דדייקא, הואיל ונשאת ומי הכריחם לרבעתו"ס לזה לתפוס זה לדבר מוחלט ולהקשות על הש"ס, ולכאורה הוא תמי" עצומה, וצריכים אנו לדחוק ולומר דס"ל לרבעתו"ס בב"ב, הואיל דעיקר הסברא דמהני ברי לי ביאר לנו רש"י ז"ל דהחיוב אשם תלוי הוא רק למי שלבו נוקפו וא"כ אם נתפוס בהחלט דנם בתו"ת שייך דייקא משום דמכחישין זא"ז והיינו דנם האשה נופא אינה סומכת על העדים דאמרן מת הואיל ושנים מכחישים אותם, ולכך היא בעצמה חוקרת ואוחזת באמצעים כאלו אשר לפי מחשבתה באתה ע"י החקירה על האמת ונתוודע לה שמת בעלה ואף דהוכחות אלו אינם מספיקים להבי"ד נגד תרי עדים ולא עדיף מעוד שני עדים ותרי כמאה, מכ"מ עכ"פ מרע לה לחזקת א"א חזקה זו דדייקא דלא תחשב לודאי מכח חזקת א"א, א"כ ממילא נם אשם תלוי אין כאן, דהא אצלה הדבר ברור שמת ואין אשם תלוי אלא למי שלבו נוקפו, וזה הכריח לרבעתו"ס להחליט דהמשקן דהקשה היא נופא באשם תלוי קאי, בהכרח דהוי סליק אדעתי" דכיון דאיכא שני עדים דאומרים מת אף דשנים מכחישין מכ"מ לא דייקא האשה כלל רק סומכת על הני דאומרי שמת ולכך הקשה דאיכא אשם תלוי, דנם אצלה לבה נוקפה, ולא דייקא כלל, ושפיר הקשו התו"ס דא"כ נם בחטאת קאי כיון דלא דייקא. ואף דזה נופא הוי מילתא בלא טעמא, דכיון דהוי סליק אדעתי" דמקשה, דנם היא בעצמה פוסחת על שתי הסעיפים ולבה נוקפה ולכך הקשה דבאשם תלוי קאי וכן סליק אדעתי" דאיכא חומר בסופה אם בא בעלה, א"כ מדוע ולמה לא נאמר דדייקא, ואדרבה בכל אשה דאין מי שיכחיש לעד אחד ומכ"מ אנו מחליטים דדייקא ואף בלא ברי לי א"כ הכא דשור שחוט לפנינו דקיימי עדים המכחישין ולבה נוקפה להס"ד ואיכא חומר בסופה לכאורה כ"ש דדייקא, מכ"מ ניחא להו לרבעתו"ס לדחוק כן ברעת המקשן מכח ההכרח הנ"ל דאם הי' עולה על דעת המקשן דהיא נופא דייקא א"כ אין כאן אשם תלוי כיון דאין לבה נוקפה, ולפי"ז מאי דאסיק הש"ס דאומרת ברי לי הוא שלא בדיוק נמור דהעיקר רק אם אין לבה נוקפה, וכמו בכל אשה דעלמא דאמרינן דדייקא ולא אשכחינן בשום דוכתא להטיל עליה לומר ברי לי ה"ה נם הכא אם רק דייקא דהא לשיטה זו ס"ל להתו"ס דטרם דידע דאומרת ברי לי, אף דייקא לא שייך אצלה, ואם היא דייקא שוב ליכא אשם תלוי, דכבר אין לבה נוקפה, וא"כ נם להמסקנא לא חידש רק דנם הכא דייקא ושוב אשם תלוי, וכל מעיין בצדק יראה כמה רב מהדוחק בזה וכמעט א"א לאומרו, והוא נגד פשטות הסוניא. ואין לומר דס"ל להתו"ס דבאמת שינויא דהש"ס דאומרת ברי לי הוא בדיוק, ומכ"מ ס"ל דלשיטת המקשן טרם דידע דמיירי באומרת ברי לי לא דייקא, אף דבכל דוכתא דייקא שפיר בלא ברי לי, מכ"מ הכא בתו"ת ליכא חומר בסופה אם לא אמרה ברי לי ולכך לא דייקא כנראה קצת ריהטא דלשונם בב"ב שם, דאין לזה שום יסוד וטעם, אמאי עדיף הכא דאיכה הכחשה לפנינו ואנו רואין פשיעתה להדיא שנשארת תחת בעלה ומכנסת עצמה לספק, יותר מאם בא עד אחר ואין מכחיש לו דאיכא חומר.

ולזאת אם כי אנו מחויבים לעייל פילא בקופא דמחטא כדי ליישב דברי רבעהתו"ס בב"ב אכן לכה"פ אין לעשות קושיא על דהתו"ס ביבמות ומי מכריחו לרבינו המהרש"א ז"ל להקשות עליהם ולישאר בצ"ע הלא הדברים פשוטים דהתו"ס יבמות תפסו דשיטתם בכתובות וכדברי התו"ס ישנים, ולפענ"ד הוא פשוט בתכלית הפשיטות לפי ריהטא דסוניא, והוא, כי בכל אשה דדייקא היינו רק שחוקרת ער מקום שידה מנעת, ואם אצלה אין אומדנא להיפך ואין לה שום מראה מקום וידיעה מבעלה אז רוצית לינשא, והוכחה זו אף דאינה הוכחה ברורה שלא יהיה לה שום מקום ספק בלבה מכ"מ מרעא עכ"פ לחזקת א"א, ומה דאנו תופסין בהחלט שהיא דייקא משום דאיכא חומר בסופה, אכן הכא בתו"ת אף אם היא דייקא כמ"ש התו"ס ממעם דאיכא חומר בסופה, ודייקא כזו מרעא לחזקת א"א והוי כמאן דליכא חזקה כלל לא לאיסור ולא להיתר מכ"מ עכ"פ ספק השקול דאיכור כרת נשאר ואיכא אשם תלוי ולכך הוכרח התרצן לומר דהכא מיירי באומרת ברי לי, והיינו כמ"ש רש"י דיש

לה סיפוקם כאלו אין כמ"ש רש"י בבתובות שאילו היה קיים היה בא, ואף התוכחות באלו אינם נחשבים לכלום לפני הבורא ע"ה הר"ת ומאי חשיבותא דאומדנות נגד עדים מכ"מ הואיל ואצלה לפי מחשבתה יודעת היטב תוכן הענין ומטעם בעלה אין ספק כלל בלבה שוב ליכא אשם תלוי דאין לבה נוקפה, וד"ז הוא חידוש הבא דמצריכנן דייקא דתאמר ברי לי, ולכן לפ"ד אף דלא ידע דאומרת ברי לי מכ"מ נשאר הדייקא כמו בכל אשה בלא שום הברל.

והדברים מאירים ופשוטים מאוד, ועתה יראה כבודו כי לא כמו שחשב הוא רק אדרבה דבריו נאמרו לפום ריהטא ושלא בעיון כלל. ואף אם יחפש כבודו דרך רחוק כדי לתרץ את רבינו בעל המהרש"א ולמלטו מהתמי' אשר עליו הלא יותר אנו מחויבים למשכוני נפשין אל דברי רבעתו"ס שלא יהי' עליהם קושיא, ומה חסר לנו אם נאמר דהתו"ס יבמות המה כדבריהם בכתובות וכדברי התו"ס ישנים וכמו שהוא באמת פשוט מאוד בדברי הש"ס ומטעם זה חשבתי דמהרש"א לא נחית כלל לדהתו"ס בב"ב כיון דאין דבריהם מובנים כלל, ורק דס"ל בפשיטות דבשני עדים לא שייך דייקא וכמו שכתב שם בלשונו, וע"ז תמהתי דהוא נגד דבריהם בב"ב דגם בשני עדים אם מכחישין איכא חומר, ושוב ממילא מובן דאף לדברי המקשה שייך דייקא כמו בכל אשה דעלמא וכמו שתפסו התו"ס ישנים בפשיטות.

והנה גם הגאון בעל קרני ראם ירד להציל את רבינו המהרש"א ז"ל, והוא, דשאני בכל אשה דעלמא דיראת אם יבוא בעלה דיהיה לה החומר בסופה ואף דיש לפנינו שני עדים שאומרים מת מכ"מ ברבר הגלוי לכל העולם לא שייך תרי כמאה, משא"כ הכא דאתי נברא ואפי' ואין ניכר לכל העולם וע"ז נופי' איכא תו"ת אם הוא בעלה אם לאו א"כ לא יהיה כלל החומר בסופה דאף אם יבואו עוד עדים הלא תרי כמאה ולכך לא דייקא דליכא חומר בסופה. ואם כי דבר חכמה אמר ודפח"ח, ולדבריו מיושב כמין חומר דהמהרש"א ז"ל ברוק הקשה רק על דהתו"ס ביבמות ולא בכתובות, דבכתובות ניחא שפיר כיון דמכחישין וא"ז איכא חומר אם יבוא בעלה ושפיר דייקא וכמ"ש התו"ס שם, והמהרש"א ז"ל ברוק גדול תמה רק ביבמות כיון דאתי נברא א"כ לא דייקא דליכא חומר. ומדוקדק מאוד. אכן מכ"מ לפיענ"ד אין דבריו מוכרחים, דמאי דאמרינן דבשני עדים לא דייקא סובב על שני דרכים, הדרך הראשון לוא דאף אם היה חומר בסופה לא דייקא דסומכת על שני עדים ואין לה ספק כלל לחשוד שני עדים וכמו דהמה נאמנים אצל הבי"ד כן גם היא מאמנת להם, ולכך לא דייקא וע"ז אף אם בא בעלה ליכא חומר דלא פשעה, שסמכה על העדים. הדרך השני דלא דייקא כיון דיודעת דלא יהיה לה חומר בסופה, ולכך אף אם בלבה אינה מאמנת להם מכ"מ לא דייקא דאינה יראה כלל וא"כ הכא דמכחישין כבר כתבו התו"ס דל"ש הדרך הראשון דמאמנת להם, כיון דשוב שחוב לפנינו דקיימי עדים המכחישין, וכמו"ש התו"ס בכתובות ובב"ב (דלזה מחה המהרש"א לפי דברי הגאון בעל קרני ראם) ורק, דאף אם באמת בלבה ספק, מכ"מ לא דייקא דאינה יראה כלל כיון דע"ז נופי' איכא הבחשה אם הוא בעלה ותרי כמאה, והלא כתבו התו"ס דאף דנתגרשה דייקא שיראה שמא יוזמו העדים ויפסלו בנזלנותא, וא"כ אף הכא יראה שמא יוזמו העדים שאומרים מת און יופסלו, ודוקא היכא דליכא הכחשה כלל אז אינה יראה כלל דאף אם יוזמו לא יהיה חומר בסופה דהיא אנוסה דסמכה א"ע על העדים משא"כ הכא דאיכא הכחשה ופשעה ורק דנאמר דאינה חוששת הואיל וליכא חומר אף אם יבואו עוד עדים דתרי כמאה, היא חוששת פן יופסלו בנזלנותא.

שבתי עוד וראיתי בנוף דברי רבעתו"ס בב"ב דבלא ברי לי לא דייקא, שכתבתי למעלה כי דבריהם הקדושים אינם מובנים כלל, יש מקום לומר ולחלק יוצאת בין אשה דעלמא דשפיר דייקא אף בלא ברי לי מטעם דהנשואין נופיה נחשבים כאומרת ברי לי, ועריפא עוד דעשתה מעשה ולכך איכא חומר בסופה ושפיר דייקא מתחילתה, וח"ה הכא אם באו עדים המכחישין קודם הנשואין והלכה ונישאת גם התו"ס ב"ב מודים דשפיר איכא חומר אף בלא ברי לי ושפיר דייקא, אכן דברי התו"ס דבלא ברי לא דייקא מוסב רק על נישאת ואח"כ באו עדים דעל הנשואין היתה אנוסה ואח"ז כשבאו עדים מכחישין לא עברה האשה מעשה בפשיעתה רק שנשארת תחת בעלה בשוא"ת. ואף דכל ביאת איסור שררה עם בעלה נחשבת למעשה וקרא קצוה ונכרתו הנפשות העושות, מכ"מ ל"ח פשיעה כולי האי מצידה, דמורות היתר לעצמה כיון דנישאת בהיתר אינה מחויבת לפרוש עצמה וליצא מבעלה כל זמן שלא נתברר לודאי איסור, ולכן ליכא חומר בסופה ולא דייקא מתחילתה. והתו"ס דהקשו דבלא ברי לי איכא חטאת כוונתם רק להקשות על נישאת ואח"ז באו עדים דאף בזה לא תצא וארבה בזה אף ר' מנחם בר"י מוזה, וע"ז הקשו בב"ב דהא איכא חזקת א"א דלא דייקא כיון שנשאת בהיתר, ונם עתה הלא אמרה ברי לי, ולשיטה זו נחית גם רבינו המהרש"א ז"ל והקשה על דברי התו"ס דביבמות דבס"ד דלא ידע מברי לי א"כ לא דייקא והיינו בנישאת ואח"כ באו עדים, אכן מלבד שנ"ז דחוק קצת בסברא לומר דפשיטא להו להתו"ס כל כך דזה לא חשיב פשיעה מה שנשארת תחת בעלה ודרה עמו באיסור כל פעם עד שהקשו מזה לסברת המקשן, ומי הכריחם לזה להחליט סברא דחוקה כזו להקשות על המקשה. אך גם מבלעדי זאת יקשה דלמה הוכרחו התו"ס בתירוצם על קושיא זו דנקיט אשם תלוי אף למ"ד תו"ת סדאו" ולמה להם להביא ממרחק לחמם ולא סני להו לתירוצי מיניה וביה דנקיט אשם תלוי כדי להקשות אף בבאו עדים ואח"כ נישאת דאז ליכא חטאת ותפס במועט דעכ"פ איכא אשם תלוי. סוף דברי התו"ס נעלמו ממני ליישב דבריהם באופן מרווח. והאיך שיהיה עכ"פ התו"ס בכתובות והתו"ס ישנים לא נחתו לכ"ז וס"ל בפשיטות דאף בנשאת ואח"כ באו עדים איכא חומר בסופה אם תשאר תחת בעלה ושפיר דייקא בתחילתה, דדבריהם בכתובות הוא אף על דברי

בית המדרש

מאת דוד ב"ר שלמה פישמאן
מעיר קאושאנהאראדאק.

1.

אם יש את נפשך לדעת את נעים!
מחיי עמנו, עד כמה הם מרים ורעים.
אחי האומלל! בא נא עמי,
אל חדר הורתי, אל בית אמי.

2.

נלכה נא! אל בית המדרש פנימה,
לבית אלקים, פנינו נא נשימה.
שם נראה אחי, נופות אנשים ונשמות,
יבשות דקות, רק גידים ועצמות.

3.

פניהם דלים ורזים, עיניהם נמוקים,
לחייהם נקמטים, לבנים כסיד וצמוקים.
האנשים האלו, עניים מרודים,
מאחינו הם, מזרע היהודים.

4.

העצבות המרה, השוכנת על פניהם,
תגיד לנו מה גדול הסער בלבביהם.
עיניהם הה! רחמים יצעקו,
ובתפלה ותחנונים, לאלקים יזעקו:

5.

שם לפני הארון וחתורות,
מלב נשבר, ישפכו רוחותיהם הטהורות.
וברמעות כמים, בבכי ונוה,
בלי מפריע יקראן לאלוה.

6.

העם האומלל הזה, מעת אבד עולמו,
ממלכתו, ארצו, מקדשו, וזיו חיתו.
מעט זעם אלוה, תפארת עוזמו,
ויולך לנוע, בארץ פזרתו וגלותו.

7.

בכל רגעי היאוש, עת לבו כשלהבת בוער,
וכליותיו ומעיו, יהמו בו כחלילים,
אז אין תרופה אחרת ללבו הסוער,
רק לבית המדרש, למזמורי של תהילים.

8.

ואחרי תפלת המנחה, בין יום ולילה,
אחרי שלחו תפילתו לאלוה למעלה.
ימצא שם אח לצרה, אומלל כמוה,
ההולך בחושך, בעולם התוהו.

9.

ושם אחורי הבימה, יספר לחברו,
ענמת נפשו, אסונו ומחסורו.
ואז ישכח רגע, צערו ועמלו,
ישכח מכאוביו, גלותו ועול סובלו.

10.

כל חיי העם בבית המדרש כלואים,
שם תפילתם רוחם ונשמתם.
לצור ישראל, עיניהם תלוים,
וישפכו לפניו, מר לבבם ודמעתם.

11.

יה אלי! האנחות האלו, שבכל יום ישנו,
הדמעות הללו, שלא ימודו, ולא ימנו.
האין עוד כח בהם, שמים להבקיע?
ועד שערי רחמים וחנינה להגיע?

12.

שערי דמעות אינם ננעלים,
למה מפני עמך הם נסגרים?
האין קץ האין סוף לחשכה?
הלעד לנצח! יבכה ישוח חלכה?

13.

למה תמאס מנחת העני?
עד אנה לא ימחה דמעה מכל פנים?
עד מתי לא ירצה לך קרבני?
עידן ועדנים ימים ושנים?

14.

פתח אלקים שערי שמים!
וקבל תפילות של עמך ישראל.
עמך ינחלתך, יושיטו לך ידים,
שלח להם גואלם, מגלותם להגאל.

התרצן כשנישאת לאחד מעריה וע"כ ס"ל דתמיד דייקא אף בנישאת בהיתר דאל"כ עדיין קשה מאי משני, הא בנישאת בהיתר לא דייקא וא"כ בחנק קאי, וכן הוא פשטות הסוגיא. דדייקא דכל הש"ס — וברי לי דהכא המה שני דברים נפרדים, ודברי המהרש"א ז"ל צע"ג.

אהרן הלוי דים.

החופ' ק ניו יארק

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) בן דוב

ספר קרית ספר — כולל מאמרים קצרים וידיעות מספיקות על ארות נכסי הרוח אשר לעמנו, כתבי הקודש, משנה תוספתא, ברייתות, ספרא, ספרי, מכילתא, תלמוד בבלי וירושלמי, הלכה ואגדה, מדרשים וילקוטים, מפרשי התנ"ך, תרגום, פוסקים שאלות ותשובות, חכמת הקבלה וספר הזהר, החסידות הפילוסופיה הדתית, פיוטים יוצרות סליחות, קינות, מחזור, הסדור, ספרי מוסר, ספרי דקדוק, ספרי הדוש, דברי ימי האומה, ספרות ישראל, מאת

הרב שמריהו ליב הורוויץ

ראב"ד ומנהל בית הכנסת ובית התי"ת תפארת הנר"א בברוקלין, ניו יארק.

ספר זה הוא מעוט מחזיק את המרובה, ספר נחוץ הוא מאד לרבנים, דרשנים ולכל העוסקים בתורה, בחכמת ישראל ובתנוך הבנים.

ספר דרושי מהרשי"ם ב"ח, ח"א בינת יוסף חלק הלכה וח"ב דברי ישעיהו חלק הדרוש, וספר תפארת מהרשי"ם, יפרד לג' חלקים, ח'א שו"ת מהרשי"ם, ח"ב חכמת ישעיהו פלפולי הלכה בש"ס ופוסקים, וח"ג עטרת יוסף דרשות נחמדים מאוד. מאת הרב ר' ישעיהו יוסף מארנאלין רב בברוקלין, נויארק, המחבר הזה כבר יצא מוניטין שלו בעולם ונראה בעליל כי מלא ונדוש הוא בתורה ובפלפול וסברה ישרה.

* * *

רץ כצבי, מאת הרב צבי הירש פרידלינג אב"ד ביסקוויץ, פוילין, עורך המאסף הרבני „הבאר". ח"א מלוקט מאמרי חז"ל מש"ם בבלי וירושלמי ספרא ספרי זוהר מדרשים ועוד מגודל החיוב לכבד ת"ח ולומדי תורה. ח"ב מלוקט כנ"ל מגודל החיוב להנות ת"ח ולומדי תורה. ספר קיום העולם מהנ"ל ח"א מלוקט כנ"ל מגודל החיוב לגדל בנים לתורה וי"ש. המחבר הזה אסף בעמור גורנה הרבה מאמרי חז"ל וראשונים ואחרונים המדברים מעניני הנ"ל, ובסוין קונטרס דיני מלמדי תינוקות ודרושים.

* * *

„הבאר" מאסף רבני, חדשי כסלו-אדר, וחדשי סיון אלול, שנה ה' תרפ"ח, מהנ"ל.

* * *

משברי ים, הנהות מ"מ חידושים וביאורים על מסכת סוטה והמחבר הרב ר' מיכאל שלום וינקלר אב"ד קופינהאגן בו הראה המחבר גודל בקיאותו בש"ס ומדרשים וזוהר.

* * *

קבוצי אפרים, מאסף רבני שנה ח' חדשי טבת ושבט תרפ"ט עורך ומו"ל הרב ר' אפרים לאנדא רב בבוקרעשט בעה"מ אוצר התורה קבא ותנינא.

* * *

בית ועד לחכמים, ירחון לכל מקצעות התורה, שנה ח' חוברת ו' העורך ומו"ל הרב ר' יוסף שמעון פאלאק מאטמאר, רומניה.

* * *

קהלת דוד, מקדש לחד"ת בדרך פרד"ס על תנ"ך נמרא ומדרשים המו"ל ר' דוד אצאפ פולטוסק, פוילין, ח"א חדשי שבט-אדר, תרפ"ח.

* * *

אוצר החיים מאסף רבני שנה ה' שבט תרפ"ט, חוברת ה'.

* * *

אוצר החיים, מאסף רבני שנה ה' אדר א-ב, תרפ"ט, חוברת ו', העורך ומו"ל הרב ר' חיים יהודה עהרענרייך, דעווא רומניה.

* * *

שערי ציון, ירחון רבני, שנה ט' חוברת נ-ד, כסלו-טבת, תרפ"ט, העורכים הרבנים ר' שלמה בלזר, ור' אהרן י. זסלנסקי, ירושלים ת"ו.

* * *

מגד ירחים, שנה חמשית אדר תרפ"ט, ע"י הרב העורך ר' יוסף חיים הכהן וויים, בעיר סאטמאר, רומניה.

* * *

קול חרמה והפרשה מהרב ר' שמעון פאלאק, רב מנרויסוואַרדין, לא אחפוץ לבוא בבקורת על הספר הזה המעלה מתוך הלכה, סודות ורמזים על הרבה אנשים הממעטים מפו"ר בעת הזאת, כי מצא עצה טובה אחרת לפניהם והוא לפרוש לנמרי בעת צרה ליעקב, כי כל דבריו יש להם פרכא, וטוב השתיקה.

* * *

בטוי: בהוצאת קבוצת סופרים עברים חרדים בארץ ישראל, כסלו, תרפ"ט. בעריכת וו. לייכטער ובנימין מינץ, כולו מלא מאנשים טובים כתובים על טהרת רוח עם ישראל סבא.

הכתובת: „ב ט ו י", תל אביב, רחוב הרצל, 56. פאלעסטינא.

* * *

הישיבה: ירחון לכל עניני הישיבה החרדית ולחידושי תורה בהלכה ואגדה סאטמאר, רומניה, מחירו 1 דאלאר לשנה.

למע"כ העורך הנכבד של „הדגל ישראל":

קראתי בעונג רב הערותיו הנכונות של מר יוסף בהנאון ר' מאיר ז"ל בהמדור „עין יפה". ואגב נזכרתי שנם אני רשמתי לי הערה קטנה בשעה שהצצתי בספרו החדש „הדת-והחנוך" צד 95 להרב שמרי' ליב הורביטץ הנ"ל. לאמור: המחבר הנכבד מסתיע להצעותיו בענין חנוך דתי דוקא — כי מרטין לותר אחד מעמודי הרפורמציה הי' אומר — למורה ירא שמים וחרוץ במלאכתו, אין די שכר, ואין די כסף לשלם פעלו ונו' והמחבר הולך ומוסיף לתת לנו אינפורמציה שלימה מי הוא מרטין לותר הלזה. וכי בין הספרים שחבר לותר ישנם

תקנת עגונות

דיזען מאנאט זיינען פארנעקומען 9 ד"ת בין איש לאשתו פון וועלכע 6 איז נעלונגען צו מאכען שלום צווישען זיי און 3 א נט.

מיר האבען אויסגעפונען פאלגענדע פערזאנען: ישראל נראפאך פון קאסאוו, וועלכער האט פארלאזען זיין פרוי זייט 8 יאהר און פון זיך נאר ניט נעלאזט הערען. ער איז נעצוואונגען געווארען צו שיקען צו דער פרוי $15 מאנאטליך.

משה נראסבערג פון זשיטאמירער נענענר וועלכער האט פארלאזען זיין פרוי און 6 קינדער זייט 9 יאהר און נארניט נעלאזט פון זיך הערען, ער איז נעצוואונגען נעווארען צו שיקען גלייך טעלעגראפיש $500 און שיפס־קארטען און די נויטיגע פאפירען פאר א זויזא פאר די פאמיליע.

בענין סיענעל פון קאוועל, וועלכער האט פארלאזען זיין פרוי און קינד זייט 8 יאהר, די פרוי איז ביי איהם די צווייטע פרוי און א שוועסטער צו די ערשטע פרוי, וועלכע ער האט כמעט זוי נעצוואונגען זי זאל איהם הייראטען און יעצט וויל ער נאר איהר נעבען א נט. מיר האבען אנגעוועגדעט פארשידענע מיטלען נענען איהם און עם האלט דערביי דאס ער שיקט שיפסקארטען און די נויטיגע פאפירען פאר די פרוי און קינד.

נח טייך פון זאלקושץ, קיעווער גובערניע האט פארלאזען זיין פרוי און 2 קינדער זייט 23 יאהר און זייט 18 יאהר ניט נעלאזט פון זיך הערען, מיר האבען אויסגעפונען דאס ער האט שוין נעהיראט מיט אן אנדער פרוי, האבען מיר מיט איהם נעשליכטעט, מיט דער צושטימונג פון זיין פרוי, ער זאל נעבען נט און $1500.

נייע ליסטעס פון אומגליקליכע ענוגות פון פוילען, רומעניען, רוסלאנד, ענגלאנד, און אונגארן זיינען דיזען מאנאט ערהאלטען נעווארען אין אונזער אפיס און מיר האפען דאס בעזהי"ת וועלען מיר קענען העלפען דיזע אומגליקליכע ענוגות, ליידער אבער נעהט די ארבייט צו העלפען די פארלאזערע ענוגות ניט אזוי שנעל, וויל עס פעהלט אויף הוצאות, דארום בעטען מיר אלע רבנים און מנדבים, העלפט ראטעווען דיזע עלענדע בנות ישראל פון אונטערנאנג ח"ו און שאפט דעם נויטיגען פאנד פאר תקנת ענוגות.

א) הקביסמום הקטן ב) הסטביסמוס הגדול ושניהם הם ספרי למוד לדת.

והנה באמת אמרו באמריקה הכל שפיר דמי, ואעפי"כ חושב אני שלא נכון כלל לרב אורתודוקסי להסתיע באבי־אבות הטומאה כי מלבד שלותר הי' שונא ישראל גמור, הנה גם במוחייתו בתור פדגוג א נו כניע לקרסילי המודרנים ולהמחבר הנכבד פתרונים.

ברגשי הערצה וכבוד

ש נ י א ו ר ז. ר י י ז.

פאלגענדע פערזאנען האבען בייגעשטימט זייערע נדבות פאר דעם תקנת עגונות פאנד:

קופת היהודים המאוחדה אשר בקאלאמבוס אהייא ע"י השתדלות ידידנו הרב הגאון המפורסם ר"י ווערנע שליט"א והעסקן הצבורי נדיב ושוע מר דאנציגער סך $25. ומביעים בזה את תודתנו לכל הקהלה בכלל והעוסקים בפרט, הרב נרינשטיין, סויט־בענד אינד. $1; מר. איזראעל קעמבריזש $2; הרב בערגמאן, נארטהאמפטאן, פא. $1; מרת זאלצמאן $5; הרב לעווין, האמילטאן, קנדה $5; מרת בראון בראנקס, נ. י. $5; מרת פיש, ברוקלין, נ. י. $4; מרת ווינשטיין, בראנקס, נ. י. $5; מרת מרגלית, ניו יארק, $5; מר. קליין, ניו יארק, $3; מר. האנעל, $5.

אזוי וי פילע רבנים, איבערהויפט אין ניו יארק, אז עס קומט ארויין צו זיי א מאן וואס האט א פרוי אין יוראפ און פערלאנגט מען זאל שיקען א נט זיין פרוי אהנע צו איבערצייגען דאס די פרוי איז איינפארשטאנדען צו נעמען דעם נט און דאדורך ווערען אומגליקליך נאנצע אידישע פאמיליעס, דאדורך בעטען מיר די רבנים, דאס פון היינט אן זאלען זיי נזהר זיין מיט אזעלכע אנגעלעגענהייטען און ניט מאכען דעם נט בעפאר דער מאן וועט איבערצייגען דאס די פרוי איז איינפארשטאנען צו נעמען דעם נט. די רבנים פון יורפ קלאנען זיך זייער וועגען דעם און אי"ה אין נעסקטען „דגל ישראל" וועלען מיר פארעפענטליכען אייניגע בריוף פון די רבנים אין יורפ וועגען דיזער אנגעלעגענהיים.

פאלגענדע פערזאנען ווערען נעזוכט, וועלכע האבען פארלאזען זייערע פרויען און קינדער אין אייראפא.

ווער עס וויסט וועגען זיי ווערט נעבעטען צו לאזען וויסען אין אונזער אפיס:

מענדעל פיינגאלד, פון טארנינראד, האט פארלאזען זיין פרוי און קינדער זייט 18 יאהר.

ליב שפיענעל פון סאראנוא האט פארלאזען זיין פרוי און קינד זייט 6 יאהר און זייט 4 יאהר לאזט ער פון זיך ניט הערען.

סאלאמאן נערזוועצקי פון קאלנא האט פארלאזען זיין פרוי און קינד זייט 16 יאהר, און האט נעשיקט א נט דורך א רב ניט אנפרענענדינ. ער ווערט נעזוכט צו סעטלען די פראנע וועגען נעשיקטען נט.

שלמה הארפאטשיק, פון ראדום, האט פארלאזען זיין פרוי א ן קינד זייט 15 יאהר און זייט 13 יאהר לאזט ער פון זיך ניט הערען.

חיים אשר אויפנאנג, פון מינסק, האט פארלאזען זיין פרוי און קינדער זייט 16 יאהר א ן לאזט פון זיך ניט הערען.

מ יר שמואל נעלער האט פארלאזען זיי פרוי און קינדער זייט 17 יאהר און לאזט פון זיך ניט הערען.

אהרן רובין האט פארלאזען זיין פרוי אין ריינא בסייני זייט א לענגערע צייט און לאזט פון זיך ניט הערען.

זאת התורה אדם כי ימות

ווען באהיטע נאט א מענטש שטאַרבט, דאַרף זיין באַערדיגונג פֿאַרקומען לויט געוויסע דינים אוּן אידישע מנהגים, דער „בר מינן" דאַרף ניט זיין ווי הפקר, אז עס זאל געמאַן ווערן מיט איהם ווי אייגער ווייל, אוּן כדי אז אלעס זאל געמאַן ווערן כדין ומנהג ישראל, האַט די רבנישע אַרגאַניזאַציאַן „דגל הרבנים" געקויפט קרקע באשטעהענד פון 100 אקער לאַנד, אין ניו דשווירזי, אוּן דאַס פֿאַרוואַנדעלט אין א בית עולם (סעמעטערי) אונטער דעם נאַמען

דגל הרבנים סעמעטערי

די לאַנד איז נאַהענט צו ניו יאָרק, פֿלאַך, טרוקען - זאַמדיגע ערד, מיט זעהר א שעהנעם לאַנדשאַפט אַרום אוּן אַרום

פיעלע רבנים, חברות אוּן פֿריוואַט פערזאַנען האַבען שוין געקויפט פלאַטס אויף דעם

„דגל הרבנים סעמעטערי"

איצט אפערען מיר צום בריטען אידישען פובליקום צו פאַר-קויפען פלאַטס אויף מעסינע פרייזען

חברות, סאַסייעטיס, שוהלען, אַרגאַניזאַציעס, זייט ניט פון די שפעטערדיגע, ווען די פרייזען ווּעלען ווערען טייערער. וועגדעט זיך יעצט אין הויפט סיילס-אַפיס, אַדער צו אונזערע אויטאָריזירטע איידושענטס, אוּן קויפט פלאַטס וויפיעל עס לאַזט זיך, שיקט אַרויס קאַמיטעס באַטראַכטען די אַלע מעלות פון דיזער סעמעטערי פון „דגל הרבנים", אוּן איהר ווּעט געווים קיין חרטה האַבען, ווען איהר ווּעט קויפען יעצט

מאַכט באַשטעלונגען, שרייבט, אַדער טעלעפאָנירט צום:

DEGEL HORABONIM CEMETERY

256 East Broadway Telephone: Dry Dock 7877 New York, N. Y.

אַדער צום עקזעקוטיוו אָפיס:

DEGEL HARABONIM CEMETERY — c/o Louis G. Langer
119 Nassau Street New York, N. Y.

ספעשעל—אויפמערקזאַם!

די שטעט אוּן שטעטלאַך פון ניו דזשוירזי סטייט ווי דזשוירזי סיטי, נואַרק, בעיאַן, עליזאַבעט, לינדען, האַבאָקען, ניו-בראַנזוויק, פּאַטערסאַן, פאַסייק אוּן אַנדערע זיינען ספעשעל געלאַדען צו בעטראַכטען די סעמעטערי אוּן מאַכען אַפּאינטמענטס וועגען קויפען פלאַטס.

בית מסחר ספרים „פרדס" של י. ג. בוכבינדער
28 רחוב קאנאל, ניו יארק

ספרי דרוש
המפורסמים בעולם הדרשנים וחובבי הספרות העברית למחירים היותר זולים

יצא לאור בהוצאה חדשה על ידי בית מסחר ספרים „פרדס"
הספר המפורסם בכל קצוי תבל „המפתח"
מאת משה אהרן שאצקעס
הספר היקר הזה הנודע בעולם הדרשנים וחובבי הספרות העברית, אזל זה מכבר משוק הספרים ומחירו היה $25.00.
ההוצאה החדשה שנדפסה על נייר העקאל משובח ונכרך בכריכות דע לוקס נהדרות. ארבעה חלקים בשני כרכים.
המחיר רק — $5.00

נפלאות הזהר
אלע וואונדער־מעשיות און ערצעהלונגען וואס איז באשריבען אין ספר הזהר הקדוש איבערזעצט אין אידיש
פון דעם ספר קען מען האבען אן באגריף וועגען דער גרויס־קייט פון די מקובלים וואס האבען מחבר געווען דעם ספר הזהר. — דער ספר איז ארויסגענאנגען פון דעם זעלבען מחבר וואס האט איבערזעצט דעם ספר הזהר אויף לשון קודש
הרב המפורסם מו"ה יודל ראזענבערג מאנטרעאל, קא.
די אידישע איבערזעצונג איז געמאכט געווארען דורך
הרב הגאון בניימין גרינבערג
דער ספר ענטהאלט נאהענט צו 300 זייטען,
גרויסען פארמאט, פראכטפול געבונדען.
פרייז 1.50 דאלאר (אנשטאט 3.00 דאלאר)

דרשות אל עמי חלק שלישי
מאת הרב הגאון הדרשן המפורסם
משה אביגדור עמיאל אבד"ק אנטוארפן
החלק שלישי כולל דרשות לחגים וזמנים שונים המחיר $2.50
דרשות אל עמי חלק א' —
דרשות לתקופת הימים הנוראים — המחיר $1.40
דרשות אל עמי חלק ב' —
לתקופת שלש רגלים — — — — — המחיר $1.75
כל השלשה כרכים ביחד המחיר — $5.00

המדרש והמעשה
מאת הרב הגאון ר' יחזקאל ליבשיטץ
חלק דברים, כולל דרשות על כל פרשיות התורה, מכורך בכריכת בד טוב. המחיר — $2.50.
בעד כל חמשת הכרכים המחיר $8.00

הפתעה! הפתעה!
למוקירי רבנן ואוריתא!
בהזדמנות רכשתי המשה עשר האכסמפלרים היחידים שנשארו ליורשי המחבר, הספר
„אור שמח"
על כל ספרי משנה תורה לרבנו משה בן מיימון ז"ל (רמב"ם)
מאת הגאון ר' מאיר שמחה הכהן ז"ל
מדווינסק (דינאבורג)
בארבעה חלקים, בארבעה כרכים
הספר הזה קשה להשיג, ואחרי אשר נמכור את חמשה עשר האכסמפלרים האלה, אי אפשר יהיה להשיגו בשום כופר. — על כן אלו היודעים ומכירים ומעריכים את שם המחבר הנפטר והרוצים באמת לרכוש את הספר הנ"ל, יזדרזו לפנות אלינו בדרישותיהם בהקדם היותר אפשרי, כדי שלא יהיו אחר כך מהצועקים ואינם נענים.
המחיר — 15.00 דולר

אוצר הדרוש וההטפה
פון הרב שלום ראבינאוויץ
מיר האבען דאס פארגעניגען צו לאזען וויסען, דאס עס איז שוין ערשינען און שוין צו פארקויפן די וויימערדיגע נומערן פון דעם באריהמטען ספר „אוצר הדרוש וההטפה" גאנצע דרשות אויף יעדער סדרה, מים מאמרים, משלים, וואס זיינען שייך צום ענין הדרוש, אויך דרשות פאר אלע ימים טובים וואס קומען נאך דער סדרה. — נאך יעדער פרשה קומט אויך א זאמלונג „חומר לדרוש", און אינמערעסאנטער מאטעריאל פאר יעדער סדרה. — עס איז איבעריג צו רעידען וועגען דער וויכטיגקייט פון דעם ספר. וויייל דער מחבר האט שוין פון לאנג קונה שם בעווען אויף דעם געביט. און אויף די אויפפארדערונג פון די הונדערטער פארלאנגען און נאכפראגען אויף די וויימערדיגע טיילען פון דעם „אוצר הדרוש וההטפה", האט דאס אונז באוואויגען איבערצונעמען דעם מאנוסקריפט פון אונזער וויכטיגען מחבר, און דאס ארויסגעבען אזוי שנהן ווי מעגליך, אין דעם זעלבען פארמאט, ווי די פריהערדיקע נומערען. — אויב איהר ווילט האבען א כלי שלם, און קיין טייל נים פארפעהלען, טוזט איהר אנדערען באלד, כדי איהר זאלט זיכער זיין אז איהר וועט דאס קריגען. — מיר זיינען זיכער, דאס די יעניגע וואס האבען שוין די ערשטע טיילען פון „אוצר הדרוש וההטפה", זועלען זיך זאפארם אפרופען אויף אונזער מודעה. — די יעניגע וואס האבען נאך נים די ערשטע נומערען, קאנען ביי אונז באקומען בלויז געצאהלטע סעמט פון ערשטען נומער אן.
פרייז פאר'ן נייעם ספר „אוצר הדרוש וההטפה" $1.50
פרייז פון די ביז יעצט ערשינענע נומערען — $6.00

ענציקלאפעדיע פון אידישע וויצען
און חסידישע ווערטלאך
פון הרב הדרשן ר' יהודה ליב לאזערזאן
דער ספר, וועלכער איז א קאלאסאלער בוך מים צעהנדליגע הונדערטער וויצען.
די וויצען זייענען איינגעטיילט לוים די סדרות, ימים טובים, התונות, בר־מצוות און אנדערע פייער־טעג, אזוי דאס יעדער איינער קען לייכט געפינען וואס פאר איהם איז נויטיג. דער ספר, וואס איז אן אמת'ע ענציקלאפעדיע פון אידישע וויצען, איז געשריבען אין א לייכטע, קלאהרע, אנציהענדע שפראך, איז פראכטפאל געדרוקט אוף געבונדען.
פרייז $2.00. פארטע פריי

אהרי עמל רב והוצאות מרובות עלה בידי להדפיס בירושלים את הספר הידוע והמפורסם בעולם הדרוש
דעת דברי חכמים
מאת ד"ר מישעל
המטיפים הנודעים בעם והנואמים היותר מודרנים תפשוהו ודרשוהו ומרוצים היו לשלם את אשר יושת עליהם איזה מחיר שהוא, ולא לחנם רבו הקופצים על ספר זה, יען בו נמצאים דרשות לכל עתות השנה, בהסבר נפלא ונעים מאד ובאופן מודרני, מסוגל לכל רב ודרשן בישראל. הדרישות הרבות מקובי הנכבדים המפוזרים בכל ארבע פנות ארצות הברית וקאנאדה הביאוני לידי זה להדפיס את הספר הנ"ל, ולא חסתי על ההוצאות המרובות הכרוכות בהדפסה בארץ ישראל, כדי להוציא בלי שלמח ומפוארה.
המחיר היה $5.00. עכשיו רק — $2.00

לפנות אל בית מסחר ספרים „פרדס"

PARDES HEBREW-ENGLISH BOOK STORE and PUBLISHING HOUSE
28 CANAL STREET, NEW YORK, N. Y. Telephone: Dry Dock 3818

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת!

די ערשטע האנד צו באקומען האלסייל

ספרי־תורה, תפילין ומזוזות

געשריבען פון סופרים מדקדקים ויראי השם, בכתיבה מהודרה ומדויקה

רצועות מעוברות לשמה כדין; עץ החיים׳ס; כתרי תורה; עטרות; יד׳ן:
לייכטער און בעכערס מכסף טהור — (סטערלינג זילבער)

אלערהאנד עמברוידערטע פרוכת׳ן — מענטעלאך — חופות — שלחן קאווערס.
סוף די בעסטע גאלד־האנד־ארבייט און שעהנסטע דעזיינס. די בעסטע סאלינ־
גערס חלפים פארלעסליך און צו מעסיגע פרייזען.

שליחים סילק און וואל פון די בעסטע קוואליטעטען

וועגדעט זיך מיט שרייבט באשטעלונגען דירעקט צום אימפארטער:

S. YAROSLAWITZ 42 Delancey St., New York, N. Y.

כבר הופיע חוברת ב׳ וג׳ של הירחון חורני ספרותי

„יבנה"

מוקדש לחכמת התורה, מוסר היהדות
וספרות ישראל

בהשתתפות גדולי הרבנים וטופי הסופרים,
עם תוכן עשיר ורב־הענין

מחיר החתימה:

לשנה: $2. לחצי שנה $1. גליון בודד 20 סנט

כל ספר הנשלח להמערכת, יודפס לו מודעה בהירחון

האדריסה לכספים ולמכתבים:

Redakcja "Jawne" Lwow, Zolkiewska 25

בלי כסף למפרע לא ישולח

די באריהמטע דרוקערייי

אריאם פרעס, אינק.

די דרוקער פון דעם זשורנאל
און פון טויזענטער פארשידענע
ספרים, ביכער און זשורנאלען

האט זיך איבערגעקליבען פון קאנאל סטריט אויף
161 גרענד סטריט.

דער נייער אדרעס איז ווי פאלגט:

ORIOM PRESS, Inc.,
161 Grand St. New York City

Telephone: Canal 0318

מודעה!

יערער געמיינדע אין לאנד, וואס ברויכט א משרת בקודש, ווי א רב אדער א שוחט, זאל זיך וועגדען צום „רגל הרבנים". מיר וועלען אייך רע־קאמענדירען דעם ריכטיגען פערזאן, וואס ער וועט אייך צופרידען שטעלען בכל המעלות.

דגל הרבנים דאמעריקא

198 איסט ברואדוויי, ניו יארק.

FEDERATION OF ORTHODOX RABBIS

198 E. Broadway New York

פאטראניזיט
פ. לערנערס

סאניטארער באדבער שאפ
33 נארפאלק סטריט, ניו יארק
וועלכער איז שבת און יו"ט געשלאסען

א כשר שיווו אהן א רייזאר פון בעסט פערפיומירטען
שיווינג פוידער וואס איז מותר עפ"י התורה.
אויך צום פערקויפען דעם פוידער וואס איז בעוואוסט
איבעראל טיט זייגע מעלות.
איך שיק אויך סי. א. די. סימי אדער קאונטרי.

PHILIP LERNER

33 NORFOLK STREET NEW YORK

נדפס בבית הדפוס „אריאם פרעס". אינק., 161 גרענד סטריט, ניו יארק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגענעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by : The Federation of Orthodox Rabbis of America, 198 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York. N. Y., under the act of March 3, 1879".

דריטער יאהרגאנג, נומער 6.	ניו יארק, סיון, תרפ"ט	Volume III., No. 6.
סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.	JUNE, 1929.	**Subscription Price $2.00 a Year**

וואקיישאן צדקה

יעצט איז די צייט, וועו פילע צעהנדליגע טויזענדע אידן פאהרען ארוים, אויף זומער פלעצער, אין די בערג, אדער ביי די ברעגען פון ים, וועו צוליב פארגענינגען, אזן וועו צוליב געזונדהייט, און עס איז פשוט נעווארען א מוז־זאך, ארויסצופאהרען אויף א פאר מאנאטען אדער לכל הפחות אויף אייניגע וואכען.

יעדער איד, וואס פאהרט ארוים אין וועלכען פלאץ, וועלט דארטען כמעט אן אנדער מענש, ער וואלט ארא פון זיך דעם צלם אלקים און טהוט מעשה בהמה, וואס אין שטאדט איז ביי איהם אסור, וועלט דארטען מותר. וואס עס איז טריף — וועלט כשר, פארשייטקייט וועלט אנשטענדיג, און מיר האבען שוין אייניגע מאהל נע־רעדט וועגען דעם, אז עס האט ניט נעראדפט זיין אזוי. „כבודו מלא עולם", דער זעלבער גאט, די זעלבע תורה, די זעלבע עטיק און צניעות איז אין דארף אזוי וויי אין שטאדט. אויב א איד לייגט ניט קיין תפילין ח"ו אין די בערג, איז ער אויך א קרקפתא דלא מנח תפילין, ואשת רעהו לא טמא, איז א מאראלישער נעוועזן אין דער תורה איבעראל, „כי בשרה מצאה" איז קיין תירוץ ניט, סיידען פאר א מערדערליכען מאראליש ברעכענדען מענשען.

מיר ווילען אבער דא יא זאגען, אז די מדה פון צדקה נעבען, איז דארטען אין פעלד מעהר ענטוויקעלט ווי אין שטאדט, דער זיצען אין א פארנעניגען פלאץ, מאכט דעם מענשען צו דיינקען, און רחמנות האבען אויף דעם וואס האט נאר ניט, דער וואס זיצט אין א קיור־ארט צוליב זיין געזונד, פיהלט מיט דעם קראנקען אין א שטאדטישען אנשטאלט.

דערפאר זעהט איהר וויי אין דיזער צייט לאזען זיך אריין צעהנדליגע משולחים און קאלעקטארס פון פילע אנשטאלטען, בעטען און פארלאנגען דאניישאנס, פאר פארשידענע מוסדות, און ווי די זאך קומט ניט אן שווער מצד די האטעל קיפערס, געלינגט דאך די פארטרעטער צו שאפען פאנדען אין יענע פלעצער, און פילע אינסטיטוצי־אנען בויען זייער יסוד הקיום, אויף די איינינג מאנאטען פון זומער, צו זעהן זיך מיט די פלעזשורניקעס און באקו־מען פון זיי וויפיל עס לאזט זיך, אויך די רבנים כמעט אלע פון זיי, פאהרען ארוים פאר א נעוויסע צייט אין די פאר־שידענע זומער פלעצער. בארעכטינט זיינען זיי נעווים צו דעם, נאך זייער שווערער אנשטרענגקייט צוליב דרשות זאגען, אדער אנדערע עבודת הצבור, מוזען זיי האבען לכל הפחות א חודש מנוחה אויף נוטע נעזונטע לופט, און זייענדיג דארטען, נעהמען זיי מיט זיך זייער תורה, פרומ־קייט און מאראל, אויסער דעם, ווערען זיי נעבעטען פון פילע צדקה אנשטאלטען, צו קומען זיי צו הילף ביים מאכען די אפיעלס, און די רבנים, דרשנים און רעדנערס, העלפען טאקע צו שאפען איבעראל נעווייסע פאנדען.

מיר וואלטען וועלען אויפפאדערען, די אלע רבנים ומשרתי בקדש, אז דיזען וואקיישאן זאלען זיי האבען אין זינען דעם „תקנת עגונות פאנד", נענרינדעט פון „דגל הרבנים דאמעריקא".

דער „דגל הרבנים" האט אויפנעטאן זעהר פיל פאר די טויזענדע עגונות צושפרייט איבער אלע וועלט טהיילען, הונדערטע פון זיי זיינען נערעטעט נעווארען דורך דער תקנת עגונות ביורא פון דגל הרבנים. פרייד און גליק האט דער דגל הרבנים אריינגעבראכט אין טויזענדע פארלאזענע אומגליקליכע פאמיליען, דער דגל הרבנים תקנות עגונות ביורא, ארבייט מיט פיעל אנשטרייננונג צו לייזען די פראגע פון עגונות. ער וואלט נעקענט אויפטהאן פיל מעהר, וועו ער וואלט האבען די נוטינג נעלט מיטלען. און יעצט איז די צייט וואס די רבנים וואלטען נעקענט העלפען, אין דיזער הייליגער ארבייט, וואו זיי וואלטען וועלען שאפען

נעלר מיטלען, אין די זומער פלעצער אוואו זיי נעפינען זיך, זיי דארפען מעהר ניט ווי האבען דעם רצון צו דעם.

– מיר פארשטעהן אויף די אלע רבנים וועלכע פאר־ברייטען אין די זומער אדרער קיור פלעצער, זיי זאלען זיך נעהמען די מיה און שאפען צווישען די נעסט, וועלען דיזען זעהר וויכטיגען ענין, און זיין אליין די אמת'ע מעשים ומתעסקים צו קאלעקטען נדבות פאר דעם תקנות עגונות פאנד, זאל יעדער רב וויסען, אז מיט די עטליכע דאלאר וואס ער וועט שאפען וועלען נערעטעט וועלען, א לעבעדיגע עלענדע עגונה און לעבעדיגע יתומים.

מיר ווילען האפען אז קיין רב וועט זיך ניט ענטזאגען, פון אזא הייליגער ארבייט, יעדער באוועגונג פון יעדען רב אין דיזער אננעלענהייט וועט באריכטעט ווערען אין „דגל ישראל", מיט אן אנערקענונג פאר זיין נאבעלער ארבייט.

ווי גרוים אדער קליין די סומע זאל ניט זיין וועט דאס זיין א הילף, פאר דער תקנות עגונות ארבייט.

א צווייטע אויפגאבע האבען די רבנים פאר זיך, זיצענדיג אין די פארנעהמענסט פלעצער, און דאס איז פעסט שטעלען וואו און אין וועלכען האטעל פיהרט זיך אמת כשר מיט שמירת שבת, און באריכטען צו דער רבנים קערפער־שאפט וואו ער באלאנגט, כדי מען זאל וויסען, און קענען רעקאמענדירען, וואו די אמת'ע פרומע אידען קענען פאר־ברייטען זייער וואקיישאן צייט.

וויפיל מען האט נערעדט וועלען די זומער האטעלס, איז נאך ביז היינט ניט פעסט געשטעלט געווארען א ליסט פון די אמת כשר'ע האטעלס, יעצט איז די צייט וואס די רבנים קענען דאס לייכט פעסט שטעלען, און דאן וועט נעמאכט ווערען א ליסט, פון אלע כשר'ע האטעלס, צו קענען רעקאמענדירען די אלע יעניגע וואס ווילען ניט נכשל ווערען.

„סעקיוריטי" רבנים

ניט לאנג צוריק איז פארעפענטליכט געווארען א באצאלטע ארווערטייזמענט אין א באוואוסטע אידישע צייטונג פון ניו יארק פון א רב, וועלכער מאכט באקאנט, אז ער זוכט א רבנות שטעלע און איז ווילינ צו נעבען „סעקיוריטי" פינף טויזענד דאלער. און אויך לערנען משניות און נמרא פאר'ן עולם.

מיר פארשטעהען, אז וועז א רב מאכט באקאנט, אז ער וויל לערנען משניות און נמרא פאר'ן עולם איז דאס באמת א וויכטיגע און נוצליכער ענין, א סך נוצליכער און וויכטיגער ווי זאגען פאר'ן עולם וויטצען מעשה'לאך און פארעוע משלים, וועלכע ניבען נאר ניט און ערני־דערינגען דעם כבוד התורה און כבוד הרבנות. נון ליידער־די לעצטען ציים האבען די רבנים אננעפאנגען שוין צו־פיעל ארבאלאזען זיך צום עולם, צו נעפעלען ווערען און געפינגען חן אין די אויגען פון דעם עם הארץ, און אנשטאט צו אויפהויבען די מאסען העכער און העכער, לאזען זיך די רבנים דרשנים צו נידערינ ארבא צו די מאסען, שוין א ביסעל צופיעל אין דער מדרגה פון השוכן אתם בתוך טומאתם... אמת טאקי, רבנים דארפען ארבייטען פאר דעם נוצען פון די נרויסע מאסען פון פאלק, און זיינען דערפאר נעצוואונגען ארבאפצולאזען זיך צום פאלק, אבער אלץ מוז זיין מיט א מאס, וואס צופיעל איז אומנעזונט, דער ארבאפלאזען זיך צום פאלק מוז האבען דעם היילינען צוועק כדי צו אויפהייבען דאס פאלק, און ניט לאזען איהם שטעקען אין דעם זומפ פון אונווייסענהייט און עם הארצות. דערפאר דארף דער רב אין זיין נעמיינדע זיין א לעהרער, א מחנך, א מרביץ תורה ברבים, און נעווים איז זיין פליכט צו לערנען פאר'ן עולם משניות און נמרא. עס איז אבער א חלול השם וועז דער רב מוז נעבען 5 טויזענד דאלער סעקיוריטי, וועז ניט קען ער קיין רב ביי אידען ניט זיין.

אנגעפאנגען האט זיך דער שרעקליכער און עקעל־האפטער מנהג פון סעקיוריטי ביי די שמשים פון די שוהלען, און עס האלט שוין איצט ביי רבנות אויך, מיר ווייסען פון שוהלען, וועלכע זיי נעמען רבנים, ניט דעם גרויסען ייערדינען דרשן, נאר דעם יעניגען, וועלכער קען נעבען מעהר סעקיוריטי נעלר, וואס מען זאל קענען מיט זיינע נעלר צאלען די מארטניידזשעס פון די שוהלען. און וועז דער רב שטעהט און זאגט מה טובו אוהליך יעקב! ווי נוט זיינען דיינע שוהלען יעקב, ענטפערען איהם די בעלי בתים משכנותיך ישראל, די שוהלען קענען נאר דאן זיין נוט און זיכער וועז דער העכערער איד, דער רב, דער ישראל, זאל באצאלען די משכנות, די מארטנעידזשעס פון שוהל.

אזא גרויסער חלול השם מוז פארמידען וועלען אזוי שנעל ווי מעגליך. עס האלט שוין דערביי, אז שוהלען וועלכע וועלען נעפיהרט ביי פרעזידענטען און מעמבערס, וועלכע זענען אבייסעל צו פראסט, וועמען עס פעלט דער רוח התורה, און די נאנצע שוהל איז נאר א ביזנעס, און ניט מעהר ווי א נעשעפט, און זיי שטעלען אן שמשים, וועלכע ניבען גרויסע סעקיוריטיס, און די שמשים וועלען אויך רבנים, און זיי רופען זיך מיט א נייעם נאמען, א נאמען וואס נעפינט זיך ניט אין דער תוכחה אפילו — ש מ ש ר ב. ער איז דער ש מ ש ר ב פון שוהל. אזא באליידינונג פאר רבנות און תורה איז נאך ביי אי־דען קיינמאל ניט נעווען.

די לאנג איז דערפאר אזא שרעקליכע, אז וועז מען וועט לאזען נעהן ווי עס נעהט קאן פשוט די רבנות אין אמעריקא אין נאנצען אונטער־נאנגען חס ושלום, און די פראנטווארטליכקייט וועט פאלען אויף אונזערע קעפ, מיר וועלען בלייבען שולדיג פאר די צוקונפטיגע דורות, דערפאר וואס מיר האבען דער־לאזען אין אונזערע טעג, אין אונזער צייט אזא שרעקלי־כען חלול הקודש.

עס איז די העכסטע ציים, אז די רבנים אליין זאלען ניט שווייגען, זאלען אלע רבנים פון לאנד.

די „אגודת הרבנים" דער „דגל הרבנים" דער „וועד הרבנים" די „כנסת הרבנים", אט די אלע אויבן דערמאנטע רבנישע קערפערשאפטען זאלען רופען צוזאמען מיט פאראייניגטע כחות א קאנפערענץ פון אלע רבנים פון לאנד, צו זוכען וועגען אויסצולען ווי צו לייזען אט דיזע שרעקליכע פראבלעם, וועלכע איז נוגע יעדען רב בפרט און יעדען פרומען איד בכלל.

וועלען די רבנים זיך באהאלטען אין זייערע פאר-שפארטע קלייזלאך יעדערער ביי זיין אנודה, און וועלען זיך ניט פאראייניגען אלע צוזאמען ערוואכטע זיי חס ושלום א שרעקליכע קאטאסטראפע, און אן אומ-גליק פאר'ן יודענטהום, וועט אבער עס וועט ווערען א פארא י י נ י ג ט ע ר ר א ב י נ א ט אין א מע-ר י ק א וועלען א סך פראבלעמען געלייזט ווערען, און מיר וועלען דאן זיין פעהיג צו ראטעווען דעם כבוד התורה און אויפהויבען דעם שטאלץ און פרעסטיזש פון רבנים און רבנות אין אמעריקא.

דער „דגל הרבנים" פון אמעריקא זוכט אחדות, ווייל א פאראייניגטען ראבינאט, וועלכער זאל קענען ארבייטען צוזאמען פיר אלעם וואס ביי אונז איז ליעב און טייער, וועלען די איבערינע רבנישע קערפער-שאפטען פון אמעריקא מיטארבייטען צוזאמען מיט דעם „דגל הרבנים"?

די אידען פון אמעריקא זענען בארעכטיגט צו הערען א ענטפער, אן ענטפער פון אחדות אין שלום צווישען די רבנים פון לאנד.

דער באזוך פון ליבאוויצער רבין

פון דער צייט ווען עס איז באקאנט געווארען דאס דער ליבאוויצער רבי, וועלכער נעפינט זיך יעצט אין רינא, וועט אפשטאטען א בעזוך ביי אונז אין אמעריקא, האבען די חסידים נענומען מאכען פון דעם א אידישע לאנד-אישו, אזוי ווי דאס וואלט נעווען א פראבלעמע פאר דעם נאנצען אידישען פאלק, און דער קיום היהדות וואלט אפענהאנגען פון דעם.

מיר ווילען ניט פארקלענערען די גרויסקייט פון זיין פערזאן, און עס איז נעווים באוואוסט צו אלעמען זיין מארטירערטהום וואס ער האט נעליטען אין סאוויעט רוסלאנד, און ווי נעוועהנליך ווילט זיך יעדען זעהן דעם מארטירער, אבער צו מאכען פון דעם א לאנדעם אישו, און אויפרעגען די אלע אידישע הערצער, קען זיין אז דאס וועט ברייננען שאדען ח"ו צו א טייל אידען אין סאוויעט רוסלאנד.

מיר טארען ניט פארנעסען, אז א חוץ דעם ליבאוויצער רבין, וועלכער איז ציוזל נעווארען פון זיי, זיינען נאך פארען היינט צו טאג צעהנדליגע טויזענדער ליבאוויצער חסידים אין סאוויעט רוסלאנד, וועלכע קענען ליידען ח"ו צוליב דעם נרויסען טארארעם, וואס עס ווערט דא נעמאכט לכבוד דעם קומען פון רבין זאל נעווינר זיין.

דער וואנדער וואס א נרויסער רבי קומט אין אמערי-קא, איז היינט א סך קלענער נעווארען ווי מיט איניגע צעהנדליג יאהר בעפאר: זינט עס האט אננעהויבען שטראמען צו אונז נרויסע רבנים און נוטע אידען, ווי נרויס ער זאל ניט זיין, ווואנדערט דאס ניט די אמעריקאנער אידען בכלל, סיידען זיינע נרויסע צאהל חסידים, די אויפרעגונג איז דאך מעהר ניט, ווי דאס וואס ער איז נעווען א מארטירער צוליב רעליניעזע פארפאלגונגען, און דאס קען ח"ו ברייננען שאדען צו די הייליגע נרויסע אידען דארטען בכלל, און צו ליבאוויצער חסידים בפרט.

ביי אונז איז קיין ספק נישטא, אז ווען ער וועט קומען אי"ה, וועט איהם צוגעטיילט ווערען כבוד, און איינע-טיילט ווערען נעלד, אהן נרויסע אדוועדטייזמענטס, און אהן פאר קאנפערענצען. עס וועט זיין נענוג א באריכט אין די צייטונגען, אז דעם און דעם טאג וועט ער אנקומען, אין עס וועט שטראמען מענשען צו באגעגענען איהם ביים שיף, אבער די פאר קאנפערענצען מיט באטיילינגע פון אנדער לאנער, מאכט שוין די זאך צום דיינקען, אז מענשען ווילען אויסבלאזען די זאך, און דאס איז א פחיתת הכבוד פאר אזא פערזאן, באצאהלטע רעקלאמען מעגען אלע באקומען, אזא פערזאן ווי דער רבי, איז אליין א רעקלאמע, און ברויכט ניט מען זאל איהם רעקלאמירען.

נאך א זאך, לויט דעם כלל פון נמרא. לעולם אל יספר אדם בשבחו של חבירו, שמתוך שבחו וכו', טאהר אזא זאך ניט נעשעהן, אזא נרויסער פערזאן דארף זיין ריין און זויבער מכל הצדדים, און ער איז עס, אבער ביט דעם וועלען מפרסם זיין, זיין אנקומען בקולי קולות, מע-נען זיי נורם זיין, אז אנדערע זאלען נכוה ווערען מחופתו, וועלכע דאס איז בשום אופן ניט זיין רצון.

אוודאי דארף נעמאכט ווערען הכנות פאר זיין אנקו-מען, אבער ניט אזוי בקולי קולות — די נמרא דריקט זיך אוים: „לעולם אל יספר אדם בשבחו של חבירו", צו דער וועלט דארף מען ניט הערצעהלען, נאר דאס דארף זיין צווישען זיך בחשאי, וסוף הכבוד לבוא.

מיר, פון אונזער זייט באטהיילינגען זיך מיט דער שמחה פון די ליבאוויטשער חסידים מיט דעם אנקומען פון זייער רבין, און צו דער צייט פון זיין קומען וועלען מיר זיך אויך באטיילינגען אין זיין קבלת פנים.

עס איז נאך פארען צו באקומען דעם ספר

„תרי"ג מצוות"

כולל הלכה ודרוש

א צ ל

הרב המחבר, כפי האדרעסע:

RABBI J. ESKOLSKY

256 E. Broadway New York, N. Y.

א מנהג בראַכט אַ דין

פון חיים מנחם קריימער

טראדיציעס, מנהגים, זיינען ביי יעדער פאָלק און אויך ביי אונז אידען פערהיילינט אזוי ווי דינים און מצוות. נאָר פשוט, ווייל אין די טראדיציעס, מנהגים, נעפינט זיך פאָעטישע שעהנקייט, בעהאלטענע טעמים, וועלכע גיבען צו דער מצוה מעהר חן, מאכען איהר שעהנער, אנגענעהמער. ניט אומזיסט האָבען אונזערע חכמים נעזאָגט: „אם הלכה רפויה בידך הלך אחר המנהג" זעגן דער דין איז ביי דיר שוואך, ספק'דיג, ניט קלאָר, נעה נאָכ'ן מנהג, נאָך דער טראדיציע.

„אמרו רבנן בטעמא פוק חזי מאי עמא דבר", האָבען די רבנן נעזאָגט, וועז דו ווילסט וויסען דעם טעם, דעם מאָטיוו פון א מצוה, נעה זעה וואָס דאָס פאָלק רעדט און פירט זיך, וועסטו פארשטעהן די נרויסקייט פון דער מצוה. דער רמב"ם פסקנט אין הלכות ממרים א', „זקן ממרה שחלק עפילו אמנהגות חייב מיתה", וועז איינער קריגט אויף די סנהדרין אדער אויף בית דין, עפילו נאָר אין א מנהג, וועז די סנהדרין זאָגען אז אזוי איז דער מנהג ביים פאָלק, און דער זקן ממרה זאָגט פארקערט, קומט איהם מיתה און הייסט אויך א זקן ממרה. דעריבער איז פארען דער בעוואוסטער פאָלקס ווערטעל: „א מנהג ברעכט א דין", וועלכער עס נעמט זיך פון מס' סופרים י"ח, „מנהג מבטל הלכה", נעווייניטליך איז פארען פערשידענע נדרים און מנהגים, נאָר דא איז ניט דער אָרט וועגען דעם.

וועז א פאָלק האלט זיך אן זיינע מנהגים, פאָלקס יום־טובים, פערשידענע פאָלקס צערעמאָניעס, איז א סימן אז דאָס פאָלק עקזיסטירט, לעבט. די ערשטע סימנים פון אפגעשוואכקייט פון א נאציאן איז, וועז ער ווארפט אוועק זיינע מנהגים.

ביי אונז אידען איז פארען אפולע מנהגים, טראדיציעס וועלכע דער פאָלק האלט זיי הייליג און טייער, און איינינע וועלכע זיינען ביי אונז דורכנעפירט מיט א בעזונדער שמחה. איך ווייל נאָר בעמערקען עטליכע וועלכע זיינען רופען די אויפמערקזאמקייט פון אידישע מנהיגים רוחניים אויף א מנהג א שהנעם, וועלכע איז אפגעלאָזען נעווארען דא אין אמעריקא. און דאָס איז דער מנהג, אז: א חתן, דעם שבת פאר די חתונה נעהט ער אין שוהל און איז עולה לתורה, אדער מען רופט איהם אויף מפטיר — עס איז פארען א סך טעמים דערצו, איך וועל נאָר בריינגען 2 טעמים:

דער ערשטער טעם נעפינט זיך אין פרדר"א י"ז, מס' סופרים י"ט, „כשבנה שלמה בית המקדש, בה' שני שערים, אחר לחתנים ואחת לאבלים והיו ישראל הולכים בשבתות ויושבין בין שני שערים הללו, והנכנס בשער חתנים, היו יודעים שהוא חתן והיו אומרים לו השוכן בבית הזה, ישמחם בבנים ובבנות, משחרב בית המקדש, התקינו שיהיו חתנים הולכים לבתי כנסיות ובתי מדרשות ואנשי המקום רואין את החתן ומשמחים אותו".

וועז שלמה האָט נעבויט דעם בית המקדש, האָט ער אויסנעבויט 2 טויערען, איינעם פאר חתנים און איינעם פאר אבלים און די אידען פלעגען נעהן אין בית המקדש שבת, און וועז איינער פלעגט אריינגעהן דורך דעם טויער פון חתנים, האָט מען נעוואוסט אז ער איז א חתן און אלע פלעגען אויסרופען, דער עוויגער וואָס רוהט אין די שטוב, זאָל דיר דערפרעהען מיט זיהן און טעכטער, וועז דער בית המקדש איז חרוב נעווארען, האָט מען מתקן נעווען, איינגעפיהרט דעם מנהג, אז חתנים זאָלען נעהן אין שוהלען און בתי מדרשות און די איינוואוינער פון דעם אָרט זאָלען איהם דערפרעהען, משמח זיין.

דער צווייטער טעם איז, ווייל א חתן איז מען מוחל זיינע עבֿרות און ער ווערט כתינוק שנולד, דעריבער פירט מען איהם אין שול, אום איהם צואוויזען, אז פון היינט אן דאַרף זיין וועג זיין נאָר צום שול, אין וועלכען עס נעפינט זיך דער מרכז, די נשמה פון אידישען פאָלק, דער קוואל פון אונזער לעבען.

עס איז פארען נאָך א סך טעמים, נאָר איך האָב נאָר נעברענגט א פאָר, כדי צו באוויזען, אז דאָס איז אן אלטע תקנה, נאָך פון שלמה המלך'ס ציטטען אן, און איז מארבונדען אי מיטען חורבן פון בית המקדש, און אי מיט א אָנצייכענונג אויף דעם נייעם וועג, וועלכע דער חתן כרעט אריין, אין זיין בויען א אידישע הויז.

דער חתן קומט אין שוהל, מען רופט איהם אויף מפטיר, מען בעשיט איהם מיט זיסע זאכען, און פער־שידענע פירות, וועלכע איז ווייטער פערבונדען מיט טעמים. דעם חתן'ס צד ניט כבוד, וואָס צו נעמען אין מויל און עס איז פרעהליך.

וועז א איינגעל וועלט בר־מצוה, זוכט דער טאטע אז דער איינגעל זאָל קענען לייענען מפטיר, מאכען די ברכות צו דער תורה אליין, פארוואָס? ווייל, וועז ער וועלט בר־מצוה, און וועלט א בר־עונשין, ראוי צו זיין א איד, פלייסט זיך דער פאָטער, אז זיין קינד זאָל זיך־מיט וואָס ניט איז אויסצייכענען ביי דעם איבערגאנג, ער זאָל זיך ניט ארויסווייזען פאר אלעמען אין די אויגען פאר א בור, א פראָסטאק. טאקע אויסגעלערנט די הפטרה און די ברכות, אבער ער קען. פארוואָס־זשע זאָלען מיר ביי חתנים ניט זהען דעם זעלבען מנהג, דאָס וועז זיי קומען אין שוהל דעם שבת פאר די חתונה, אז זיי זאָלען קענען די ברכות צו דער תורה אויסווייניג און לייענען די הפטורה אליין? עס איז ניט קיין סוד, דאָס דער רוב חתנים, וועלכע מען רופט אויף עולה לתורה זיין פאר דער חתונה, ניט נאָר קענען זיי ניט דעם מפטיר, נאָר די ברכות צו דער תורה

דער פנקס

די מאנאטליכע אסיפה פון „דגל הרבנים דאמעריקא", אינטער דעם פאָרזיץ פון הרב רש"ל הורוויץ, האָט זיך אָפּגענעבען מיט פאָלגענדע פראָגען: תקנת עגונות, שבת, ועניז קאָנוועגשאָן.

עם זיינען אָנוועזענד געווען פילע רבנים, כן ירבו, און אלע האָבען זיך פאראינטערעסירט אין די פריער דערמאָהנטע ענינים.

ווען עס איז אויסגעהערט געוואָרען דער חורש באריכט פון תקנת עגונות ארבייט, ווי צעהנדליגע עגונות זיינען פשוט נערעטעט געוואָרען פון זייער עגונות'שאפט, דורך די ארבייט פון דגל הרבנים, איז באריכטעט געוואָרען אז פילע הונדערטע בריף זיינען ערהאלטען געוואָרען מכל פנות העולם, וועלכע די פאָרלאָזענע פרויען מיט די רבנים פון פילע שטעדט בעטען רחמים, אז מען קומט זיי אויך אָן שוועד. און ווען דו גיסט א קוק אויף די עמי־הארצות פון די צוקונפטיגע יונגע לייט, וועלכע דארפען בויען די אידישע פאמיליע, ווערט דיר אומעדיג און טרויעריג אויפ'ן הארצען, וואָלט ניט געוווען די זעלבע וויכטיגקייט און נויטיגקייט, אז דער חתן זאל זיך אויך אויסלערנען מפטיר און די ברכות צו דער תורה אזוי ווי א בר־מצוה איינעל? דען אויסלערנען א נרעסערען מענשען קומט אָן נריינגער ווי א איינעל. עס איז שעהנער פאר'ן חתן, פאר דעו כלה, פאר די מחותנים, פאר אלע אָנוועזענדע אין שול. עס מאכט דעם מנהג מעהרער אָנציהענד.

עס לינט א חוב אויף אלע רבנים, שובי"ם, מורים, צו אָנטירען, פארשפרייטען און טרייען, אז די חתנים וואָס מען רופט אויף צו דער תורה זאָלען קענען מאכען די ברכות אויף די תורה, קענען לייענען מפטיר און די חרפה און ניט־שעהנקייט פון די עמי־הארצות וועט ווערען שוואָכער און בלאסער. און ביי דעם חתן וועט זיך פערקלייבען טיף אין א ווינקעלע פון זיין נעהיימניספולער נשמה, און וועט איהם נעווים דערמאָנען מעהרער ווי זיין בר־מצוה ווערען, ווי ניט נוט עס איז צו זיין א עם־הארץ. און ווען קינדער וועלען ביי איהם אויפוואקסען, וועט ער טרייען מעהרער זיי צו לערנען אידישקייט, אום זיי זאָלען קענען מעהרער ווי ער האָט נעקענט צו דער חתונה זיינער, וויל דער טאָג פון דער חתונה איז דער נרעסטער און הייליגסטער טאָג אין דעם מענשענס לעבען, מעהרער פון „יום־כפור", וויל „יום כפור" איז איין מאל אין יאָהר און זיין חופה און חתונה איינמאל אין לעבען. דערביבער וועט ער מעהר נעדענקען זיין חרפה פון פראָסטקייט און טרייען, אז ביי זיינע קינדער זאָל דאָס ניט נעשעהן.

זאָל זיי רעטטען. אויסגעפינען זייערע מענער און מאכען אָן ענדע צו זייער שטארק טרויערינען לעבען.

דער סעקרעטאר האָט באריכטעט, אז די ארבייט קען ניט נעטאָן ווערען בשלימות, וויל אונז פעהלט די נעלט מיטלען וואָס אזא נרויסע אונטערנעהמונג דארף קאָסטען, ביר מאטערען זיך נענוג צו שאפען די סומען נעלט וואָס מיר ברויכען צו האָבען צו דער ארבייט וואָס מיר טוען יעצט, אבער אונטערנעהמען זיך צו מעהר פארצווייגטער און נרעסערער ארבייט, דארף מען האָבען נרעסערע נעלט מיטלען, און פארלויפיג האָבען מיר דאָס ניט, וויל זעהר וועניג ענטפערען אויף אונזערע אפיעלס וואָס מיר מאכען פון צייט צו צייט.

הרב כהנא מאכט א פארשלאָג, אז דער דגל הרבנים זאָל שיקען א דעלעגיישאָן, פון רבנים חברים פון דגל, צו דער כנסיה הגדולה — קאָנוועגשאָן — פון אגודת ישראל אין וויען, עסטרייך, וועלכע וועט שטאטפינדען היינטיגס יאָהר, די צווייטע וואָך אין חדש אלול.

דער פארשלאָג וועט דיסקוטירט פון פאָלגענדע רבנים: הרב טענענבוים, הרב נאָרטענהויז, הרב נוטה, הרב ליבר כהן, הרב צוויינ, הרב חמודות, הרב הירש, הרב רש"ל הורוויץ, הרב לעדערמאן, הרב ניומאן, הרב ניסענבוים, הרב זלאָטאָוויץ, הרב לייטער, הרב יודעלאָוויץ און אלע שטיצען דיזען פארשלאָג מיט דעם מאטיוו אז א דעלעגיישאָן פון דגל הרבנים דארף ערשיינען ביי דער כנסיה הגדולה און באריכטען צו זיי די נרויסע ארבייט פון תקנות עגונות און מיישב זיין זיך מיט דער „מועצת נדולי התורה" וועגען פארשידענע פראָגען, וואָס אנבאלאנגט צו עגונות. אויך צו נעפינען וועגען און מיטלען וויי צו שאפען א וועלט קאָמיטע פון רבנים ובעלי בתים וועלכע זאָל זיך אָפּגעבען אויסשליסליך מיט דער פראָגע פון עגונות, די פראָגע איז נאָר, וואו צו נעפינען נעלט מיטלען אויף אזא נסיעה? הרב כהנא זאָגט אבער, אז א נרויסע טייל פון דער הוצאה וועט נעדעקט ווערען, און דאָס איבערינע וועט יעדער שליח אויסגעבען זיינע איינענע.

דער פארשלאָג ווערט איינשטימיג אָננענומען און עס זיינען אויסגעקליבען נעוואָרען דיזע רבנים: הרב ר' פנחס רימאלט פון זאלקאווא, פוילען, הרב ר' יעקב אייזענצוויג פון ווארשע. וועלכע זיינען חברים פון דגל הרבנים, און פון דאָנען זאָלען פאָהרען הרב ר' מענדעלע לאנדא, הרב ר' יעקב איסקאָלסקי און הרב רא"ל נאָרטענהויז.

עס איז אויפגענעבען נעוואָרען צו א קאמיטע צו מאכען די נויטיגע הכנות.

* * *

די באָארד אָו דירעקטאָרס פון „דגל הרבנים סעמינערי" האָט באשלאָסען ביי איהר לעצטען פארזאמלונג,

6 דאָס מען זאָל זיך נעהמען תיכף צו אימפּרוואוון די סעמע־
מערי, מאכען שעהנע וועגען און א שעהנעם פּראָנט גיידזש
און נאָך פילע זאַכען. די נאָכפּראָגע אויף פּלאָטס איז זעהר
גרויס, אָבער די פילע קאָמיטעס פון פּארשידענע חברות
וואָס פאָהרען ארויס אָנסוכען די סעמעטערי, וואָלטען
וועלען זעהן די אימפּרוואוומענטס — דער אינזשעניר איז
נעווארען ביזי, און באלד ווי אלעס וועט זיין פּאַרטיג,
וועט מען נעהמען מאכען די הכנות צו דער אָפענינג.

* * *

עס איז באריכטעט נעווארען פון „וער השלום",
וועלכע באשטעהט פון הרבנים: הרב לערערמאן, הרב
חמודות, הרב גאָרטענהויז, הרב דים, הרב קאָהן, הרב
פיימער און הרב איסקאָלסקי, אז זיי האָבען אָפּגעהאלטען
א קאָנפערענץ צוזאמען מיט א קאָמיטע פון וער הרבנים,
באשטעהענד פון הרבנים: הרב אידעלסאָן, הרב פינקעל,
הרב שאָפּירא, הרב טעלושקין, הרב פּרעדמעסקי און הרב
פייוועלסאָן, אויך מיט א קאָמיטע פון כנסת הרבנים באָ־
שטעהענד פון הרבנים ר"י כענדעלסאָן, הרב ר"מ מרגליות,
הרב ממז, הרב ליווסי און נאָך.

ביי דיזען קאָנפערענץ איז דיסקוטירט נעווארען די
פראגע פון ברייננען אן אמת'ען שלום צווישען אלע ניו
יארקער רבנים, די אלע אָנווועזענדע רבנים האָבען אָרויס־
געבראכט מיט פאקטען, דאָס עס קען ניט זיין קיין אמת'ע
נוטע תיקונים אין שטאָדט, בעפאָר עס וועט ניט נעשלאָ־
סען ווערען אן אמת'ער שלום צווישען די רבנים. און עס
איז אָנגענומען נעווארען דיזער באשלוס: אז יערער
רבנים לאָנד אָרגאָניזאציאָן צוא: אגודה — דגל —
כנסת, זאָל בלייבען אן אָרגאניזאציע פאר זיך, אָבער דער
ועד הרבנים, זאָל זיך עפענטליך ערקלערען פאר א
ועלבסט שטענדיגע אָרגאָניזאציאָן, ניט אָפּהענגיג פון קיין
אגודה און דאָן זאָלען אלע רבנים פון ניו יארק אריין
נעהן אלס חברים צום ועד הרבנים, און מאכען נייע
וואהלען פאר בעאמטע. און דאָן וועט מען קענען ארבייי־
טען מיט פאראייניגטע קרעפטען לטובת וחיזוק התורה
והיהדות, אויך לטובת מצב הרבנים.

נאָטירליך מוז דיזער באשלוס גוטגעהייסען ווערען
און ראטיפיצירט ווערען ביי יעדער רבנים אָרגאָניזאציאָן
באזונדער.

דער דגל הרבנים ווי אויך דער כנסת הרבנים, האָ־
בען שוין ביי זייערע אלגעמיינע אסיפות גוטגעהייסען
דיזען באשלוס, מיט קליינע רעזערוויישאָנס, אָבער פון ועד
הרבנים איז נאָך ניט נעקומען קיין ענטפער; ווייל זיי
האָבען נאָך ניט אויפגענומען דיזע פראגע, אפשר, ווייל
זיי דענקען אז עס וועלען זיין נענגער, און ווילען ניט
ארויסווייזען זיך אלס נענגער צו שלום.

* * *

די אמעריקאָנער ציוניסטישע אָרגאָניזאציאָן האָט
אָפּגעהאלטען איהרע יעהרליכע קאָנווענשאָן דיזען יאָהר אין
דעטראָיט, די גאנצע פּראָהאנדלונגען אין די פילע רערעם
האָבען זיך אָפּגעשפּעלט אויף ווי וויים די דזשואיש
סטייט־שענסי וועט ווירקען אויף דעם ציוניסטישען גייסט.

אינטערעסאַנט איז, וואָס דער פּרעזידענט פון
היברו יוניאָן קאָלעדזש אין סינסינעטי האָט באגריסט די
קאָנווענשאָן אין נאָמען פון רעפּאָרם טעמפּעל, צוגעבענדיג
צו דעם אויך דאָס, וואָס דער רעפּאָרם ראָבי פון דעטראָיט
איז איינגעלאָדען נעווארען צו האלטען די תפילה אנשטאָט
הרב אשינסקי, א נעטרייער ציוניסט פון מזרחי פראקציע.
באוויזען נאָך אמאָל וואוהין דער ווינט בלאָזט אין ציו־
ניסטישען לאגער.

דער מזרחי וועט מסתמא ווייסען ווי צו רעאגירען אויף
דעם ביי דעם קומענדען קאָנגרעס אין צוריך.

* * *

מר. לואיס מארשאל איז ארויס מיט א פראָטעסט
נעגען די גלחים פאר דייער אריינציהען צום שמד פילע
אידען צוליב דעם „נוי־וויל" אפמאך צווישען די פאר־
שטעהער פון אלע רעליגיאָנען.

מיר האָבען שוין לאנג נעזאָגט, אז אידישע רבנים
אָדער ראבים דארפען ניט און טאָהרען ניט נעהן צוזאמען
מיט גלחים, מכלומרשט צו ברייננען פרידען, צווישען
אידען און ניט אידען. אָבער די אמת'ע כוונה זייערע איז
אן אנדערע, צו ברייננען אידען נעהענטער צום קריסטע־
טהום. ליידער אָבער זיינען פילע רעפּאָרם און אייניגע
קאָנסערוואָטיווע ראבים יע נענאָנגען צו די בשותפות'דינע
קאָנפערענצען און דער סוף איז ווי מיר האָבען פּאָראויס־
געזאָגט, זעהר א טרויעריגער.

* * *

אין ברוקלין איז יעצט נעגרינדעט נעווארען א פאר־
אייניגטע קערפערשאפט פון פּרעזידענטען פון שוהלען,
טעמפּלען, סינאגאגען און חברות, מיט דעם גרונט־צוועק,
צו ווירקען אז די האלם און טעאטערען, אז זיי זאלען
ניט פּאראנשטאלטען מנינים צום דאוונען אין דיזע פלע־
צער פאר ימים נוראים.

ווי באוואוסט ליידען די שוהלען צוליעב די נעמאכטע
מנינים פאר ראש השנה ויום כפור אין יענע פלעצער, א
גאנץ יאָהר מאטערט זיך די שוהל מיט איהר אויסקומע־
ניש, זי בארנט נעלט, מיט דעם האָפענונג צו באצאָהלען,
פון די נעלט וואָס זי וועט אריין נעהמען ימים נוראים פאר
טיקעטס, און צום סוף בלייבען די שוהל סיטס ניט פאר־
קויפט — וויל דער עולם זוכט אויס א האל אָדער טעא־
טער וואָס דארטען באקומט ער פאר בילינער א סיט,
און דורכדעם ווערען די ריכטינע שוהלען פארזונקען אין
חובות, אן א האָפענונג וועז עס איז צו באצאָהלען.

פארלויפיג האָבען זיך אָנגעשלאָסען פיערצין שוהלען
צו דיזער קערפערשאפט, פון ווילימסבורג, ברוקלין,
בארא פארק און פלעטבוש, און עס איז צו האָפען, אז אלע
שוהלען פון בראָנזוויל און איסט ניו יארק, וועלען זיך
אויך באלד אָנשליסען און מיט פּאראייניגטע כחות, וועל־
לען זיי קעמפען נענען דיעזען איבעל.

אין ניו יארק איז שוין לאנג פאראן אזא קערפער־
שאפט, וועלכע האָט נעווּאָלט שטערען די האלם פון צו
מאכען ימים נוראים מנינים, דורך קאורט. אָבער קאורט

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא ווערן נעבעטן צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אינ'ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

הרב ר' אשר זאב ווערנער, דער רב פון לינן מאסס., איז דעם 10טען יוני אפגעפאהרען מיט דער רביצן פאר א באזוך אין ארץ ישראל צו זעהן זיינע און איהרע על־טערען, וועלכע נעפינען זיך אין ירושלים און טבריא.

הרב ווערנער איז פון די חשוב'סטע רבנים אין לאנד און פילע נוטע פרייַנד און פארהערער האבען איהם באגלייט צום שיף.

צוריקוועגס וועט ער זיך אפשטעלען אין ביאליסטאק צו זעהן זיך מיט הרב הצדיק ר. אברהם ווייַנבערג האדמו"ר מסלאנים, און נאכער וועט ער אויך זיין צו דער כנסיה הגדולה פון אגודת ישראל אין וויען.

* * *

הרב ר"א זאלמאנאוויץ, רב אין ברוקלין און איינע־פון די מנהיגים אין ישיבת רבנו יצחק אלחנן איז אפגע־פאהרען מיטוואך י"ח סיון פאר א באזוך אין ארץ ישראל, צוריק פאהרענדיג וועט ער פאהרען איבער פוילען, זעהן דעם גורער רבין שליט"א.

רבנים ובעלי בתים פון שוהלען און חברות האבען איהם באגלייט צום שיף און זיך האַרציג געזעגענט מיט איהם.

* * *

אין פאקיפסי איז זונטאג, ט"ו סיון געפייערט געווא־רען די אינסטאלייישאן שמחה, פון זייער ניי־ערוואהלטען רב, הרב רח"א ביאליק יחי'.

די שמחה איז דורכגעפיהרט געוואָרען מיט גלאנץ אין דער גרויסער שוהל שומרי הדת.

הרב ביאליק איז א חבר פון דגל הרבנים און דאר־בער האט דער דגל הרבנים נעשיקט א ספעציעלע קא־מיטע באשטעהענד פון הרבנים, הרב ר"י איסקאלסקי, הרב ר' פיימער, הרב רא"ל נאָרטענהויז, הרב ר"צ קאהן, וועלכע האבען נערעדט זייער באגיסטערט וועגן דעם מצב הרבנים בכלל און וועגן הרב ביאליק בפרט.

הרב קארלינסקי, א שוואגער פון הרב ביאליק, האט נערעדט דער ערשטער און האט איבערגענעבען דעם יחום אבות פון זייער נזע, וועלכע איז פון די שענסטע און נרעסטע וואם דאם אידישע פאלק פארמאגט, און נאכער האבען נאכגעפאלגט די איבערינע רבנים. צום לעצט האט

האט זיך ניט נעוואלט אריינמישען אין דעם, די ברוק־לינער קערפערשאפט ווייל אבער קעמפען נענען דעם דורך עפענטליכע פראטעסטען, רופען א קאנפערענץ פון אלע רבנים הדרשנים און ארויסלאזען א קול קורא צום פאלק, אז זיי אלען אין יענע פלעצער, נים קוכען דאוונען ימים נוראים.

נערעדט הרב ביאליק אליין, וועלכער האט באצויבערט אלעמען מיט הלכה ואגדה.

דער טשערמאן פון אוועגד מיט דעם פרעזידענט, די איבעריגע בעאמטע און די שוחטים האבען נעהאלטען שעהנע רעדעס בא דער סעודה וועלכע האט נאכגעפאלגט.

* * *

הרב הירששפרונג, וועלכער איז נעווען רב אין סי־ראקיוז איז אויפגענומען נעוואָרען רב אין קענטאן אהייא.

* * *

הרב ר' אליעזר סילווער פון ספרינגפילד איז בא דעם ועד הפועל אסיפה פון אגודת הרבנים אויסגעקליבען נע־ווארען פאר פרעזידענט פון אגודת הרבנים.

* * *

עס איז באשלאסען נעוואָרען בא די אסיפת פון דגל הרבנים, און כנסת הרבנים, אז אויך דיעזען יאהר זאלען די ביידע רבנים אדמאניזאציעס אפהאלטען א נעמיינ־שאפטליכע קאנוונשאן. עס איז איבערגענעבען נעוואָרען די קאמיטעס צו באשטימען די ציים און דעם פלאץ פאר אזא קאנוונשאן.

* * *

דער ועד הרבנים האט אפגעהאלטען א ספעציעלען מיטינג וועגען ראטיפיצירען דעם שלום פלאן צווישען די ניו יארקער רבנים, וואס איז אנגענומען נעוואָרען בא דעם שלום קאנפערענץ פון פארטרעטער פון דגל הרבנים. כנסת הרבנים און ועד הרבנים. די ערשטע צוויי קער־פערשאפטען האבען ראטיפיצירט דעם פלאן, וויבל זיי מיינען מיט אן אמת — שלום. אבער דער „ועד הרבנים" איז ניט נעקומען צו קיין באשלום, וויבל די רבנים א. ע. ד. פון ברוקלין און ג. פ. ב. פון ניו יארק האבען צוליב זייער מורא אז זיי וועלען שפעטער נתבטל ווערן, פארנעלייגט שוועדע רעזערוויישאנס, וויסענדיג פאראוים, אז דער דגל וכנסת, וועט דאם ניט אננעהמען. דער נאנצער פלאן איז איבערגענעבען נעוואָרען צו א קאמיטע אויף קבורה.

* * *

לעצטען ל"ג בעומר האט די שוהל „עץ חיים אנשי לובין" פון ברוקלין פאראנשטאלט א שעהנע סעודה של מצוה לכבוד דעם סיום פון סדר נזקין, וועלכע די חברה משניות פון שוהל האט מסיים נעווען.

הרב ר' אהרן זלאטאוויץ האט נעזאגט א פלפול'דיגען הדרן מיט שארפזיניגע בקיאות און חריפות.

בא דער סעודה האט דיעזער באליעבטער רב נע־רעדט יפי' דרוש לחיזוק התורה בכלל ולחיזוק החברה משניות בפרט. ר' חיים נתן בוראק האט געהאלטען א רעדע דורכגעוועבט מיט פיעלע מאמרי חז"ל.

קטעים

פון אשכול

זעהענדיג, אז דער דגל הרבנים און כנסת הרבנים האבען אנגענומען דעם שלום פלאן אויסגעארבייט בא דער שלום קאנפערענץ און דער „וער" האלט זיך אפ פון זאגען א באשטימטען ציינונג, קאן מען זאגען, אז וואו דשלום קטיעה היא, און וואו איז דער ראש תיבה פון וער.

און וועז דער וער דער האקט פאנאנדער דעם וואו, איז ער אליין צעטיילט.

* * *

און אז דער וואו איז אפגעהאקט, און פון וואו ווערט א יוד, איז דאס ניט קיין שלום, נאר שלים.

* * *

צו דעם דארף מען אליין זיין א שלים שלימזל.

* * *

עס ווייזט אויס אז די ט ע מ פ א ר א ר י קאמיטע מיט ארוואקאט ב. קענינסבערג בראש, וועלכע איז אויסגעקליבען נעווארען אין קאמישאנער צוו מארקעטס אפיס, צו רופען אן אסיפה פון פארטרעטער, פון די רבנישע ארגאניזאציאנען און פון בעלי בתים וועגען כשרות פראגען, האט נעמאכט א טעות און דיינקט אז זי איז פ ע ר מ א נ ע נ ט.

און דער פאר האט זי נעמאכט א משוגע'נעם שריט און נערופען פאר זיך א מיטינג אפ טאון, און האט אייגענלאדען א פאר רבנים עיני העדה וועלכע איהר געפעהלט לקיים מה שנאמר והיית משוגע ממראה עיניך.

* * *

אבער מיר האפען, אז דאס איז ניט קיין אונהייל-באהע משוגעת, זיי וועלען זיך באלד ארומזעהן זייער טעות, וטעות לעולם חוזר.

* * *

און אויב די אפטאונער בעלי בתים ווילען נאכטאן די מעטאדע פון די אנודת בעלי בתים דדאון טאון בנוגע דער פאליטיק צו די רבנים וועלען זיי באלד דערפען צושליסען דעם אפיס אזוי ווי די דאון טאונער האבען געשלאסען.

* * *

די דאון טאונער אנודת בעלי בתים האבען זיך געקענט האלטען אביסעל צייט מיט דעם כח פון די עטליכע דאלאר וואס זיי האבען אויפגעקליבען אויף אפצוקויפען צוריק די פארסייטה סטריט שוהל, וועלכע איז פארקויפט געוואארען פאר א טשורטש להבדיל ר"ל. אבער די אפטאונער איז צו האפען להשי"ת, אז זיי וועלען ניט האבען אזא נעלענענהייט.

* * *

סיידען די רבנים זעלבסט, וועלען זיך פארליינען צו מבזה זיין דעם כבוד התורה והרבנות אפ טאון, אז זאלען נעבען א נעלענענהייט צו די בעלי בתים, אז זיי זאלען בויען א במה לעצמם.

* * *

אן אנפאנג איז שוין פארען, א רב, וועלכער איז אלע מאהל א מעיז פנים נעגען נדולים וטובים ממנו, האט ארייננעשיקט אין א טשיקען מארקעט, אז די שוחטים זאלען זיך שטעלען בעפאר איהם צו א בחינה. און יענער מארקעט שטעהט אונטער דער השגחה פון א רב מפורסם זקן הרבנים.

* * *

און אז די שוחטים האבן איהם נעענטפערט, אז זיי שטעהן תחת השגחת רב נאון, האט ער זיך אויסגעדריקט מיט ווערטער וואס פאסען נאר ניט פאר קיין רב, דאן האבען זיי איהם נעזאגט, אז ער זאל זיך שטעלען צו א בחינה אויף רבנות בעפאר יענעם רב.

* * *

נאטירליך האט ער ניט נעוואלט דאס טאן, מיט דער ערקלערונג, אז ער אנערקענט נאר ניט יענעם פאר קיין רב, והראיה, וועז ער וועט זיין אויף יענער וועלט דער מחלק בא דער סעודה פון לויתן ושור הבר, וועט ער וויסען וועמען צו נעבען א שהנעם חלק, און וועמען א קרייזנק, און יענעם רב וועט ער נעבען פון דאס לעצטע.

* * *

אט אזוי הויבען די רבנים דעם כבוד פון רבנות. טא וואס זאלען מאקי די בעלי בתים טאן?

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא.

חכמת ישראל וחכמת האומות

מאת הרב
שמריהו ליב הורוויץ

האם מותר לו לרב מחבר להביא ראיה
לדבריו מגדולי חכמי האומות?

תשובה למבקרי

בגליון „דגל ישראל" אייר תרפ"ט, יצא כנגדי מר ש. ז. רייז והתרעם קשה על שהבאתי בספרי „הדת והחנוך" (ספר בן שלשה חלקים מוקדש כלו לחנוך העברי הדתי) כעין ראיה לדברי על הנחיצות של חנוך דתי את דברי גדולי חכמי אומות העולם וביניהם גם כן דברי מרטין לותר, אחד מעמודי הרפורמציה, פרופסר לתואולוגיא באוניברסיטה בוויטענבערג ומתרגם הביבליה, כי יש צוריך במורה ירא שמים וכי הוא הכיר את נחוצותו של חנוך דתי וחבר שני ספרי למוד לדת. וע"ז העיר מר ש. ז. רייז, כי א) המחבר הרב שמרי' ליב הורוויץ, הולך ומוסיף לתת לנו אינפורמציה שלמה מי הוא מרטין לותר הלזה וכי ב) לא נכון כלל לרב אורטודוקסי להסתייע באבי אבות הטומאה, כי לותר היה שונא ישראל.

והנה בנוגע לטענתו כי נתתי „אינפורמציה שלמה מי הוא מרטין לותר הלזה", מוכרח אני, לצערי הגדול, להודיע קהל עם; להד"ם!! שקר הדבר! אנכי לא נתתי אינפורמציה שלמה בנוגע למרטין לותר הלזה. יפתח נא כל אחד ואחד את ספרי ויוכח תיכף כי אמת הדבר, ואיך העיז הכותב לכתוב דברים שיש בהם משום שקר דעבודא לגלויה, הלא אין החי יכול להכחיש את החי, ובפרט כי הספר נמצא בבתי מסחר הספרים ועל כגון דא נוכל לומר „ניתי ספר ונחזי".

ובנוגע לטענתו השניה „שלא נכון כלל לרב אורטודוקסי להסתייע באבי אבות הטומאה" בדברי לותר, אם קבלה היא נקבל, ואם לדין יש תשובה, הבה נראה אם יש ממש בדבריו.

הפוסק הגדול הרמ"א ז"ל (בהגהותיו לספר „יסוד עולם" פי"ד), כותב כתבתי חכמי הפילוסופים אנשי שם הנקובים בשמותם וזמנם, כי מחכמי האומות תלקח ראיה על חז"ל עכ"ל (עיין לחם שמים אבות פ"ב מי"ד ופ"ה מכ"ב).

והחכם הגדול הישראלי ז"ל כותב בספרו (נשמת חיים בסוף הקדמתו) וז"ל „ואל ירע בעיניך דבואי עדות סופרים אשר לא מבני עמנו, יען מן האנשים הטובים הוא לקבל האמה ממי שאמרו, ומחכמים — לאכול התוך ולזרוק הקליפה, עכ"ל. ומי לנו גדול מרבינו הקדוש והטהור מסדר המשניות והוא האציל מקם נכבד במשנה (אבות פ"ד משנה כ"ה) לדברי אלישע בן אבויה שנתפקר באופן נורא עד מאד, ומיחסים אליו עוד שמונה מאמרים יקרים (אבות דר"נ פכ"ד) עיי"ש.

והנה הרמ"א ז"ל השיב למהרש"ל ז"ל (שו"ת הרמ"א סי' ז'). וז"ל תחלה אענה מה שהרעיש אדוני את העולם עלי בהביאי במכתבי הראשון דבר חכמת היונים וראש הפילוסופים, כי כבר תשובתו הרמה מונחת בקרן זוית בתשובת הרשב"א (סי' תי"ד) מה שהשיבו חכמי פרובנצו להרשב"א על זו עיי"ש דברים מתוקים מדבש.

והנה הפילוסוף הקדמון אינאמאום הנודע בשם אבני מום הנרדי שהיה שונא ישראל, ובני בלי שם שאלו בעצתו איך לקעקע ביצתן של ישראל ח"ו (ב"ר פס"ה סי' כ', ובאיכ"ר פתיחתא ג') בכ"ז למד ממנו ר' מאיר דין אחד רבן נח אין לו להתאבל על אביו רק על אמו (רות רבה פ"ב ח', ועיין טור וב"י יו"ד סי' שע"ד) ור"מ דבר אתו בעניינים עמוקים ודקים העומדים ברומו של עוה"ב (חגיגה ט"ו) ובאמת אפשר ללמוד מכל אדם ואפילו מבהמות וחיות אפשר ללמוד ולקחת מוסר השכל (ראה ספר חסידים סי' מ"ז וקנ"ה עקידה שער אל וכ"ח וע"א, עקרים מאמר ב' פ"א, ראשית חכמה שער התשובה פ"א).

והנה האבן בוחן ז"ל כתב בפירושו הנפלא עה"ת (בראשית ז' ט"ו בד"ה והנה) וז"ל ואני כבר נתתי במצוות האלה טעם על צד הרמז בסוף מאמר זבח פסח ראיתי כללותיו בדברי חכם אחד מחכמי אומות העולם, ומאשר מתקן לי רגבי נחלי אמריו החזקתי בהם והוספתי עליהם טוב טעם ודעת עכ"ל. ובזוה"ק וירא צ"ט כל אבא למד בספריו דחכמתא מאינין בני קדם עובדין ופולחנין דככביא ומזלי.

והנה גדולי חכמי התורה בישראל הביאו גם כן את דעות חכמי הקראים מורדי אור התורה שבעל פה (ראה שו"ת פאר הדור להרמב"ם ז"ל ובאגרותיו, שו"ת הר"א מזרחי סי' נ"ז נ"ח צ"ג צ"ד, שו"ת הרדב"ז סי' ע"ג רי"ט תקכ"ח, שו"ת רב' אשכנזי סי' ב', מבי"ט ח"ב לח"י שו"ת בשמים ראש סי' רכ"י נודע ביהודה מה"ק אה"ע סי' ה').

והנה הרבה פעמים אנחנו רואים בספרי חז"ל שפרשי פסוקי תנ"ך ע"י לשונות העמים כידוע (עיין שבת ל"א, ב"ג, פסחים מ"א, ר"ה ר"ז, מגילה ט', סוטה מ"ט, ע"ז

כ"ה, חולין כ"ד, ב"ר פע"ד סי' י"ד, ירושלמי מגילה פ"א ה"מ, סוטה "ז ה"ב, פי' המשניות להרמב"ם ז"ל רפ"ב מגילה, תוס' ב"ק פ"ג בר"ה לשון תשובת הריב"ש תשובה מ"ח, ועוד) והנה מצות תפלין היא כידוע מצוה גדולה וקדושה וחשובת ער מאר מאך מ"מ דרשו רז"ל (סנהדרין ד') טטפת טט בכתפי שתים פת באפדיקי שתים רמז לד' פרשיות. והראב"ע ז"ל מביא פירוש הקראי יפת בן עלי לשבח בכמה מקומות (עיין בפירושו הושע ה') והרשב"א ז"ל אומר "כל הספרים אם יש בהם דברים של חיתר ושיש בהם מן האסור ברובם, אפשר יש בהם דבר יוצא מכללם ומותר, והרי הספרים כרמונים שזורקים את הקלפות ואוכלים את הגרעינים היפים" (תשובת הרשב"א סי' תי"ג).

ואותו נאוץ צדיק ומקובל המהר"ל מפראג ז"ל כתב "יש ללמוד חכמות האומות, כי למה לא ילמוד מן החכמה שהוא מן השי"ת, שהרי חכמות האומות הן ג"כ מהשי"ת שהרי נתן להם מחכמתו יתברך (נתיבות עולם, נתיב התורה, פי"ד).

והרמ"א ז"ל נזר ואמר: "לא אסרו ללמוד דברי החכמים וחקירותיהם במהות המציאות וטבעיהן, ואף כי חכמי אוה"ע אומרים, כבר אמרו במגילה פ"ה כל מי שאומר דבר חכמה אפילו באומות נקרא חכם עיי"ש באריכות (תשובות הרמ"א סי' ז').

ומה מהורים גדולים ויקרים הם דברי הרמב"ם ז"ל "ומאחר שכל אלו הדברים בראיות ברורות הם שאין בהם דופי ואי אפשר לאדם להרהר אחריהם ואין חוששין למחבר, בין שחברו אותם נביאים ובין שחברו אותם ע"ג, שכל דבר שנתגלה טעמו ונודעה אמתתו בראיות שאין בהן דופי, אנו סומכין ע"ז האיש שאמרו או שלמדו על הראיה שנגלתה והטעם שנודע"ע עכ"ל (רמב"ם הלכות קדוש החדש פי"ז הלכה כ"ה, ועיין מורה נבוכים חלק ב' פט"י פתוחה לספר חובות הלבבות לרי"ן תבון ז"ל).

ספר שלם אפשר לכתוב על הנושא הזה ולהראות ולהוכיח כי אדרבא יש לו למחבר ספרים חשובים להסתייע מדברי חכמי אוה"ע הרבה, וכן עשיתי אני בספרי, "הדת והחנוך" ולחנם התאונן עלי מבקרי בשערי "הדגל", אחרי כי כוונתי היתה לשם שמים, והבוחן לבות וכליות הוא יודע מה שבמצפון לבבי, וכל דברי המבקר אין בהם יסוד, לא תורה ולא חכמה ולא משא נפש אלא דברים בטלים ומבוטלים דלית בהו ממשא כלל וכלל.

ובכ"ז אני מודה בלב שלם כי העיקר הוא לא חכמת האומות אלא חכמת ישראל המקורות, שהיא תורתנו הקדושה, ובא וראה מה שכתב הריב"ש ז"ל, והרמב"ם ז"ל אמר שצומת הנידין הם בעצם התחתון, ולא הודו לו, אחר שלפי סוגות הגמרא, נראה שהם בעצם האמצעי, ואעפ"י שהרמב"ם ז"ל היה חכם בחכמת הרפואה והטבע ובקי בנתוח, אנחנו על חז"ל נסמוך, שהם קבלו האמת ופירוש המצוות איש מפי איש עד משרע"ה עכ"ל (תשובת הריב"ש סי' תמ"ז) וכן הודה הרמב"ם ז"ל עצמו (הלכות שחיטה פ"ה הי"ב וי"ג) שאפילו נודע להפך היות טרפה זו חיה וזו אינה חיה, הרי הכתוב אומר עפ"י התורה אשר ירוך עכ"ל, וכן כתב המרדכי (פרק ויד הנשה) "והמפקפק בזה נוטה לצד מינות עיי"ש וכ"כ הרי"ל ז"ל (פחד יצחק ערך ניקור) וז"ל אפילו תימא שבעלי הנסיון היו מוכיחים להפך מדברי רז"ל לא תאבה להם לא תשמע לקולם עכ"ל. וכ"כ התוי"ט כלאים פ"ה עיי"ש ועיין בדברי רב סעדיה גאון ז"ל בספרו "האמונות והדעות" מאמר י', ובספר העקרים מאמר ג' פ"ח.

והראב"ע ז"ל כתב (יסוד מורא שער א') וז"ל ושאר החכמות והידיעות הן שפחה לתורה.

ואחר נדול מדבר ואומר בזה"ל: בחכמות חצוניות הקשות; מופתיות, עיניות, שכליות, טבעיות, רפואות, הניוניות, למודית, הן כל ראתה עיני, גרגר או אשכול, פלג מלא או טפה, לאכול התוך ולזרוק הקליפה, להיות אמונתנו באל ובמצותיו מיופה, בנפת האמת מסיני השקר מנופה, עכ"ל (תשבץ חלק ב' סי' נ"ב) ועיין בספר עוללות אפרים מאמר ל"ט, ובספר יערות דבש חלק א' דף ע"א, ועיין בדברי החוקר האלהי ר' יוסף הכספי ז"ל בספר המוסר שלו.

והנה נפתלי הירץ ווייזל הורה ואמר כי: "העיקר הראשון שאין להסתפק בזה הוא, דלמודי התורה הוא עיקר, וממנה פנה ממנו יתד ויסוד נאמן לכל הבנינים של החכמות והמושכלות, וממנה תצא דעה ואורה לאחוז בכנפי היראה שהיא תוסיף דעת ליכנס בשערי החכמות והלמודים (דברי שלום ואמת מכתב ג' צד קמ"ג) ואעפ"י שהדיין צריך לדעת חכמת המדידה (שו"ע חוש"מ סי' רל"א סט"ז) והרמבן ז"ל אמר (השגותיו לספר המצות מצוה ז') ולימוד החכמות המועילות לאהבה את ה' וללכת בדרכיו. ומקור כל החכמות והמדעים שבעולם הם מהמעין הראשי נחל נובע קדושה וחכמה אלהית נצחית הלא היא התורתנו הקדושה עיין בזה (מורה נבוכים ח"א פע"א, וח"ב פי"א, כוזרי מאמר ב' סי' כ' ס"ד ס"ו, אגרת הרמב"ן לרבנו צרפת שנדפסה בספר נובלות חכמה להיש"ר מקנדיא ז"ל, תשובות הרשב"א סי' תו"ד, דרך אמונה שער ב', אגרת בע"ח שר ג' פ"ז, פירוש אוצר ה' לספר יצירה פ"ד מ"נ, מגלה עמוקות פ"י, תורת העולה להרמ"א ז"ל ח"א פי"א, אמונת חכמים פט"ו, ספר הויכוח להאברבנאל ע"א. נשמת חיים מאמר ב' פ"י).

"הפוך בה והפוך בה דכלא בה". וה' יאיר עיניני בתורתו הקדושה שיש בה אור עולם ואוצר חיים, "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום".

נחום אבלים

מקרב לב ונפש הננו משתתפים בצערו של חברנו הרב ר' יאיר לערנער, במות עליו זוגתו הרבנית הצדקת רבקה.

יתן ד' נחומים בעבודתו הקדושה, אשר הוא עובד להרמת קרן התורה, וינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

דגל הרבנים דאמעריקא.

שאלות ותשובות

ת ש ו ב ה

להרב הישיש הגאון ר' א"א יודעלעוויטץ בדבר חליצה על ידי שליח

מאת הרב ר' יוסף דוב הלוי לעווין

ר"מ בישיבת ר"א בניו יארק

(סוף)

עוד כתב וז"ל עוד טען עלי כי אנכי משוה שאילה בבעלים להפרה ע"י שליח כאשר משוה הגמרא בפ' השואל. ומהפרה ע"י שליח, כוכח דגם על הכוונה יש שליח ומסתפק בדבר אם צריך כוונה בהפרה. וזה עלילת שוא. כי לא אמרתי מעולם דבהפרה בעי כוונה וכו', עכ"ל, ואומר אני אם לא אמר מעולם דבר זה, מנא ליה למימר דזה תלוי במחלוקת ר"י ור"י גבי הפרה וגבי שאילה בבעלים. דילמא התם סבר ר"י דמהני שליח משום דאין צריך כוונה. כי בלא כוונה נ"כ כשר אבל בחליצה צריך כוונה. דילמא כ"ע מודו דמעשה השליח הוא כמעשה בלי כוונה. וז"ל שם, ומעתה להלכה לענין חליצה ע"י שליח. הרי איכא ס"ס, דילמא קי"ל כר"י לענין שאילה בבעלים. וה"נ בזה לענין שליח של האשה. ואפילו את"ל כריף ורמב"ם דפסקו שם כר' יאשיה הא י"ל דהא דצריך בחליצה שיתכוונו שניהם זהו רק מדרבנן ולא מן התורה עכ"ל בדף ח' ע"א. ומזה למדתי שתולה זה בזה — דלר"י מהני שליח אפילו אם נימא דצריך כוונה מן התורה, דאם לא כן, איך שייך לס"ס הלא רק ס"א אחד. דאם קי"ל דכוונה מן התורה הלא יהי' נ"כ פסול אפילו לר"י. ורק הספק יהי' אם הוא מן תתורה או מדרבנן, וא"כ בודאי החליצה פסולה דהא ספקא דאורייתא היא. אלא ע"כ דהשווה כן. דר"י דמתיר שליח בהפרה אף דצריך כוונה. מ"מ כוונת השליח היה כוונה ;ע"כ כשר. ואפילו את"ל כר' יאשיה מ"מ יוכל להיות דכוונה היא רק מדרבנן, דאל"כ אינני מובין את הס"ס שלו, וע"כ כתבתי מה שכתבתי, ואם כדבריו החדשים האלו. א"כ אין שום שיווי בין חליצה להפרה — ודוק.

ובדבר הנו"ב כתב וז"ל הלא הנו"ב כתב סתמא דבריו והמעיין בנו"ב קמא ס"י ס"ט שכתב בר"ה ולכן אני אומר וז"ל ואפילו בשעת מותו לא נקרא חזקת איסור. שתיכף הי' מקום להסתפק שמא מעוברת היא ולהכי צריכה להמתין ג' חדשים עכ"ל והנה טענה זו הרי היא בכל הנשים ששהוא תחת בעליהן זמן רב ולא נתעברו למה צריכה להמתין ג' חדשים. ומוכרח דמטעם דחזקה זו לא נתבררה בשעתה לא הוה חזקה כלל וז"ב. וכן הבין הגאון מהר"א אסאר ז"ל בדעת הנ"ב כמו שיראה הרואה שם עכ"ל. אינו יודע מאי קאמר. ומאי ראי' מייתי מהר"י אסאד אף שאין ספרו בידי מכ"מ לא אוכל להאמין שמהר"י אסאר אם הי' גאון לא הי' יכול להבין את דעת הנו"ב כמו שהבין הרב הנ"ל דאם כן יהי' סתירה מנו"ב קמא לדברי נו"ב תניינא, הכל כמו שהוכחתי, ואם לפי דעת הרב הנ"ל יהי' סתירה בדברי הנו"ב א"כ הי' לו להרב הנ"ל להחזיק בדבריו האחרונים. כי בר בי רב דחד יומא יודע זאת, כי כל היכא דיש סתירה בדברי איזה מן הראשונים אחרי דבריהם האחרונים אנו הולכים וא"כ האיך אחז הרב הנ"ל את החבל בשני ראשים להבין את הנו"ב דלא כמו שהבנתי אני וא"כ ממילא הנו"ב סותר א"ע. ולסמוך על דבריו הראשונים האין זה תמוה — ומה חידש הרב הנ"ל כעת בשם מהר"י אסאר. כי חזקה שלא נתבררה בשעתה לא סמכינן עליה האם חדוש הלא בר בי רב דחד יומא יודע זאת, אבל החידוש שחדשתי אני, שאם נתבררה החזקה לבסוף קרואה החזקה מטעם הבירור שבסוף — חזקה — ועליה אנו סומכים ובזה תרצתי את הגמרא דיבמות, לפי דעת הנו"ב והוכרחתי לחלק כן, דאל"כ יהיו דברי הנו"ב נסתרים מגמרא מפורשת. וא"כ בין כה ובין כה לא יהי' להרב המחבר הנ"ל על מה לסמוך — דממ"נ. אם החילוק שחלקתי הוא אמת בדעת הנו"ב וא"כ אין דמיון להא דהמחבר הרב הנ"ל, ואם יהי' החילוק נסתר א"כ כל דברי הנו"ב נסתר מגמרא מפורשת — ואין נ"כ לסמוך עליו, אבל החילוק שחלקתי הוא אמת בלי שום ספק ודברי הנו"ב בין בקמא ובין בתניינא קיימים. וא"כ בזה בטלו דברי הרב הנ"ל בחיבורו — ודוק, ומה שטען הרב הנ"ל דא"כ גם לדידי יש חילוק בין ספק נירושין לספק קדושין — דספק נירושין היתה הצרה בחזקת היתר לשוק מקדמת דנא משא"כ בספק קדושין הלא דבר זה צריך ראי' דיהי' חזקה למפרע — לא אדע מאי קאמר — דהא אני כתבתי דהדין שם ביבמות הוא לאחר ג' חדשים. וא"כ החזקה כבר נתבררה, וא"כ מה לי חזקה שנתבררה מקודם או שלא היתה צריכה לבירור. ומה לי לחזקה שנתבררה לאחר ימים. למשל אם חזקה אחת ישינה כמה שנים, וחזקה הב' היא רק איזה שעות, האם יהי' החזקה הישנה יותראלימה מהחזקה שניה, אתמהה, וראה בתום' יבמות ב' ע"א ד"ה נעשה סרים למפרע, שכתבו שם הסברא הזאת של אינלאי למפרע. אפילו במקום התראת ספק עיי"ש. וא"כ כש"כ נבי חזקה (ואל תשיבני מהא דפש"א דחה סברת התוס' — היינו רק לנבי התראת ספק בעי שיהי' להעדים בשעת התראה בתורת ודאי אבל בסברתי נם הש"א יודה, ודוק. ועוד אני הארכתי במקום אחר וישבתי את דברי התוס' ואין כאן המקום להאריך) ודוק די סברתי שכתבתי היא בע"ה אמיתית.

ומה שתפס על לשוני שכתבתי שהחזקה צריכה להיות מוכיח בודאי, ואם הרוב מוכיח על החזקה, לו יהי' שההיתר הוא מכח החזקה, מ"מ מוכח שהרוב הוא ודאי — מפני

שאם נאמר שהרוב הוא נ"כ בספק א"כ מאי אולמא דהרוב לברר את החזקה אשר היא נ"כ בספק, וכתב על זה שהם דברים של תהו, דאטו לשיטת השט"ם בשם הרא"ש נבי עשירי ודאי דרוב הוא נ"כ בספק אלא שהתורה התירה בספק בזה וכו' עכ"ל. אמינא ליה אנא הרא דהא התום' סוברים שם נבי עשירי ודאי דרוב הוא ממעם וראי, דלא סבירא להו שיטת הרא"ש המובא בשיטה מקובצת. שנית עיין בברתי סימן ס"ג שכתב דרב ושמואל דפלינא ביומא, אם הולכין בפיקוח נפש בתר רוב פלינא בזה אם רוב הוא ממעם וראי או ממעם ספק והא הרמב"ם פסק כרב דהולכין בפיקוח נפש בתר רובא — וא"כ הוה הלכה דרוב הוא ממעם וראי. שלישית — לו יהי' שהרוב הוא נ"כ בספק אבל הוא אינו בספק השקול — וחזקה יכולה להיות בספק השקול. ואם תאמר דחזקה נ"כ אינה שקולה מכ"מ הרוב הוא יותר מוכיח עכ"פ מחזקה וא"כ יהי' ראיתי אליבא דכ"ע ואין דרכי לדקדק אחרי שיטתת לשוני וברוב המקומות אסמוך על הקורא המבין. ומה שהקשה א"כ מנ"ל להרא"ש דרובא עדיפא מחזקה אמינא ליה אנא, דגם זה אינה קושי' כלל אפילו לדידיה — כי יודעים הם מן הסברא — וקושית התום' שמקשים כיון דידעינן דאזלינן בתר חזקה א"כ ק"ו דאזלינן בתר רובא, יתרצו כמו שהתום' מתרצים שם בחולין י"א. דהגמרא אזל אליבא דר' יעקב דרחי ראי' הגמרא בחזקה עיי"ש בתום' וא"כ דברי הם דברי תורה ומוכרחים ודברי הרב הנ"ל הם ודאי של תהו להלן הוא מדחה טענתי בדבר הס"ם שכתבתי בזה הלשון על הא דכתב דהס"ם שלו יהי' מהני גם בחזקת איסור כיון דהוה ספיקא ברינא דבשביל החזקה לא ישתנה הדין. וכתבתי אני דמה דפשיטא ליה להמחבר בספק גדול הוא לי עיי"ש והראה את הפמ"ג שהסכים בכס' דרבוותא אמרינן נ"כ ס"ם והאריך בזה. ואומר אני כי לו דקדק בדברי לא הי' לו מה להאריך ולא חידש כעת שום דבר, כי אנכי כתבתי כי בספק גדול הוא לי — כי כתבתי שם סברא ישרה, וע"י תדצתי את הר"ן שהקשה על הרי"ף — וציינתי לעיין באבני מילואים סימן כ"ז אות ח"י — מש"כ לתרץ את הריף מקושית הר"ן עיי"ש וא"כ היתה כוונתי דזה יהי' מחלוקת הרי"ף והר"ן, דהר"ן יסבור כאשר כתבתי עיי"ש וא"כ מה זה שהביא הרב הנ"ל את הש"י והפמ"ג שכתבו משום כנה"ג שמשום החזקה לא ישתנה הדין, הלא הכנה"ג כתב זה דאת משום הנהות אלפסי, והנהות אלפסי כתב זאת אליביה דהרי"ף, אבל הר"ן פליג עליו — וא"כ ספק הוא הדין ובפרט כי הר"ן הוא אחרון, וגם הראותי כי המקור לזה נובע מתום' בבבא בתרא — ואני חלקתי מסברא דנפשי לסייע להר"ן, וא"כ יפה החיתי את הפשיטות שלו, ועוד הלא הפי' בקונטרס אחרון לא סבירא ליה נ"כ החילוק היה, ועוד יש דעה הובא בתשובת רע"א סימן ל"ז, והיא שיטת הריב"ל והרבה מן האחרונים שס"ם דרבוותא לא הוה ס"ם כלל עיי"ש.

מכל האמור בודאי מידי ספיקא לא נפקא, וא"כ צדקתי אני בדברי, ועל טענתי על ס"ם שלו, שבזה יצריך להתחיל דילמא אין כאן היתר משום דהיא זקוקה, תירץ כי גם השבו"י והפמ"ג נבי ספק אם במפרקת, ואפילו בעור דילמא כהרא"ש, ושם הא התחיל נ"כ בספק שמא במפרקת, אף שהבהמה בחזקת איסור עומדת, אין אני רואה שום דמיון, דשם הא הושחטה — ואתה צריך לחקור אם הבשר כשר אי לא. וע"כ אתה צריך להתחיל איך היא נאסרת — ואתה צריך לומר דהיא נאסרה ע"י פגימה. וא"כ אתה צריך לדעת מתי נעשית הפגימה. וא"כ הכא שייך סבר הש"ך — אשר הבאתי אני בתשובתי, אבל הכא אתה דן על תחילת ההיתר, אם יהי' מהני לה שליח אם לאו, וא"כ ע"כ כיון דהיא צריכה לחליצה בודאי, אתה צריך להתחיל דילמא אין כאן היתר ודוק כי קצרתי.

ומה שרחה את דברי שכתבתי לתרץ את שיטת הרמב"ם, מהקושי' הישנה. דאיך יפרנס את הסוניא בחולין דהא כיון דסבירא ליה דסר"א לקולה — א"כ אין הוכחה כלל דאזלינן בתר רובא. ואמרתי אני — דאי משום היתר הספק לא היתה יכולה לעלות ע"י לעילוי יותר גדול וכתב הרב הנ"ל וז"ל ולא אבין איזה דמיון הביא מהעניו"ט הוא חידש וכו' והכא בפסח וכו' לענין טריפות דאזלינן בתר רובא דעלמא הנה אין כאן ספק בהקדישו דודאי הקדישו הפסח והעלה וכו' ורק אנו דנין על השחיטה, דילמא איכא חסרון מצד עצמותה הנה החסרון הזה מסתלק משום דאזלינן בתר רובא וממילא הוא פסח כשר וכו' (דבריו הוא שלא בדקדוק כי החסרון הוא לא בעצם השחיטה, רק משום שהיא טריפה, וממילא אין שחיטה מועלת לה, כי הגמרא לא נחית במחלוקת זו, אם נקב בושט היא נבלה או טרפה — אך מ"מ אני מבין את דבריו, כי אם נאמר דספק מותר מן התורה והקדישו הוא ודאי וממילא הוא כשר הפסח וכו' כן צריך לתקן את לשונו, וא"כ אין כלל דמיון לדברי הענג יו"ט כן כוונתו), אשיב ליה כי אנכי רק לדונמא לקחתי את הענג יו"ט — כדי לקצר את האריכות, ובקיצור היתה כוונתי כן כי לפי דעת הרמב"ם יהי' רק מותר הספק, אבל להעלות את הספק הזה ולעשותו בעילוי יותרת גדול בודאי סבירא ליה להרמב"ם דאסור. וא"כ לא יועיל ההקדש שהקדישו, כי לו יהי' ההקדש הקדש ודאי ואח"כ השיג ההקדש ספק טריפות לא נוכל להקריבו — כי ההקרבה הם שמעלין את הדבר לא ההקדש ודוק כי קצרתי ואמר לו שלום. אף שדינו בחליצה הוא בטל מכ"מ הנני אוהבו, ולא שונא ואין צריך כלל ללחשים מצדו, כי בודאי לא יועילו נגדי וטוב הי' לו לקראת ק"ש. מלפטר בלחש הזה. לפי המבואר במגילה נ'.

ידידו המברכו בשנים כמצלחות ובשיבה טובה

יוסף דוב הלוי לעווין.

וזאת למודעי — כי לא אשיב עוד פעם במכ"ע, כי אם להכותב אלי דרך ישר ע"י הבי דיאר על כתבתי, אשיב ב"כ ע"י דרך זו. — הנ"ל.

נרגרים אחדים

(א)

בברכות השחר יש ט"ו ברכות וכולן נאמרו בפועל בינוני. פוקח עורים, מלביש ערומים, וכו', מלבד ברכה אשר נתן לשכוי בלשון עבר.

לכאורה מלשון הגמרא (ברכות ס' ע"ב) וכי שמע קול תרנגול משמע דצריך נ"כ לאמר בנוסח שאר הברכות בבינוני. אך מלשון התוס' ד"ה כי משמע שאף שלא שמע נ"כ מברך. לכן בזה ניחא שמברכין על העבר.

ולענ"ד נראה דהטעם הוא כי ברוב פעמים כשקם האדם כבר קרא התרנגול. וכן ניחא הברכה שעשה לי כל צרכי, אף שהוא גם כן על העבר. ויתבאר ע"ד התוס' (ס' ע"ב) ד"ה אשר יצר ע"ש שכבר עשה בטרם נצרכים לו. וק"ל על הברכה המכין מצעדי גבר ולא ק"ל על הנותן לשכוי בינה כמו שכתב בגמרא שם כי שמע קול ע"ש. אב לקשה לי על הברכה שעשה לי כל צרכי שהוא נ"כ בלשון עבר ובזה הברכה שייך יותר בלשון בינוני ככל הברכות. וכן משמע יותר מלשון הגמרא כי סיים מאניה.

לכן נראה לענ"ד שהניקוד בסידורים תחת המלה שעשה (סגול, קמץ, קמץ) לי כל צרכי הוא בטעות, וצריך לנקד שעשה (סגול, חולם, סגול) לי כל צרכי. וכמו שכתוב בפ' תשא (פ' י"ד) כל העשה בה מלאכה, ע"ש.

ובפמ"א מירושי זבחים (דף קי"ז) כתב שיש לומר צרכי בכף דגושה, ע"ש.

(ב)

בפ' בראשית: האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי ואוכל ונו'.

לכאורה קשה, אמאי אמר האשה בה' הידיעה, הלא אז לא היתה רק אשה אחת. ועוד קשה, אמאי אמר עמדי ולא לי, כמו שאומר נתנה לי, כן היה צריך לומר אשר נתת לי. ועוד קשה מלת "היא" מיותרת, כי בלא מלת היא ג"כ מובן הכונה. ועוד קשה דאיתא במס' יבמות (דף ס"ג) דלא נתקרר דעתו של אדם עד שבא על חוה, ע"ש. ועוד שאמר זאת הפעם עצם מעצמי ונו' א"כ מצא חוה חן בעיני אדם ומדוע תלה העון רק על חוה ולא ככל העולם שלוחקים עליהם אשמת העון ואינם תולים על נשיהם ואדם הסיר מעליו כל העון והשליך על אשתו.

אך הענין הוא כך. מצינו במס' יבמות (דף ס"ג) נחות דרגא ונסיב איתתא ע"ש. וכן מצינו במגלת אסתר להיות כל איש שורר בביתו. ואף דמצינו במס' מגילה דאחשורוש הוחזק בשביל זה לשוטה מפני שהוא דבר ידוע לכל, אבל בזמננו כעת הוא דבר גדול ולחכמה תחשב זאת אם הבעל ישורר בביתו.

והנה איש בנימטריא במספר שי"א, ואשה בנימט' במספר ש"ו. וא"כ האיש יותר במספר מן אשה, ואם האיש הוא יותר נכבד בביתו והאשה שומעת בקול האיש אז ברכה ושלום שולטים בביתו של אדם. לא כן אם האשה היא שוררת על האיש בבית, אז מחלוקת ואי שלום בבית. לכן אמר אדם להקב"ה, האשה אשר נתת, ר"ל האשה בנימטריא במספר נ"ב. כן שי"א כמספר איש, והיא מיוחסת ואין אני יכול לשורר בביתי. ור"ל האשה אשר נתת עמדי כלומר היא עמדי במדרגה שהיא עמדי ונדולה כמוני. ולכן לא נאמר לי שיהא משמע שהיא נתונה לי תחת ידי, רק שהיא עמדי במדרגה אחת וא"כ היא יותר גדולה ממני והיא שוררת עלי, לכן אמר היא נתנה לי ר"ל אילו היתה אשה אחרת שאיננה יחסנית כי היא נ"כ יציר כפיו של הקב"ה למ"ד שסובר שצלע נבראת א"כ היתה בריאה חדשה לכן היא יחסנית, כיון שהיא נתנה לי לכן ואוכל.

או ברדך זה, שמתחלה אמר שהיא עצם מעצמי ובשר מבשרי, לכן אמר בהתנצלותו היא נתנה לי, הכונה שהיא נתנה לו מפני שהיא נלקחה מאתו וא"כ יש לה מבע מאדם ואם היא שנתנה לו היתה דומה לו כמו נוף אחר, לכן ואוכל, שטבע אחד להם. כמו דאמרינן ברא כרעא דאבוה. בעבור זה לא היה לי היכולת לשלוט עלי ולהתאפק ולא לאכול.

ולפי זה ניחא שלא תלה עליה העון רק על הקב"ה שנתן לו יחסנית והוא כמו באמעריקא שהנשים שולטות על האנשים.

מנחם הכהן ריזיקאוו.
רב ואב"ד בברוקלין.

חידות

מאת הרב זאב גינזבערג

1

הקבר מהלך והמת מתפלל בתוך הקבר. והקבר לא בשמים ולא בארץ.

2

אחר נולד ולא מת ואחד מת ולא נולד.

3

שלשה נכנסו לדין ויצאו ארבעה חייבים.

4

מת בתוך הבית טהור כל הבית. יצא מן הבית טמא כל הבית.

5

חמשה חיים נושאים את המת. החיים שותקים והמת מדבר.

6

שני אנשים נפגשו ברחוב, אמר אחד לחברו, ידוע תדע כי אנחנו קרובים. אמר לו איך? אמר הראשון, אביך הוא זקני ואבי הוא זקנך, אבי דודתך ואמך דודתי. דודי אביך, ואבי הוא דודך. זקנך אבי שלי ואבי הוא אביך ושנינו אחים אנחנו.

* * *

שמות הפותרים יודפסו אי"ה בגליון הבא. את הפתרונות בבקשה לשלוח על פי כתובת המערכת.

תקנת עגונות

דיזען מאנאט זיינען פארנעקומען 6 ד"ת בין איש לאשתו פון וועלכע, 5 איז געלונגען צו מאכען שלום צווישען זיי.

מיר האבען אויסגעפינען פאלגענדע פערזאנען:

היימאן פישלער פון צוסקאווישצע וועלכער האט פארלאזען זיין פרוי און קינדער זייט 8 יאהר און די נאנצע ציים ניט געלאזט פון זיך הערען. ער איז נעצוואונגען נעווארען צו שיקען וועכענטליך $15 ביז ער וועט זיך צוריכשרייבען מיט זיין פרוי און הערען וואס זי פארלאנגט.

יעקב משה ענגיל פון קעניגסבערג, וועלכער האט פארלאזען זיין פרוי און קינדער זייט 4 יאהר, ער איז נעצוואונגען נעווארען צו שיקען טעלעגראפיש $100 אין $10.00 וועכענטליך.

יעקב שפיגעל טשענסטאכאוו, וועלכער האט פארלאזען זיין פרוי און קינדער זייט 3 יאהר, מיר האבען דערווייל מיט איהם נעסעטעלט צו שיקען מאנאטליך $25.00.

יוסף חיים וויסבערג פון זשיטאמיר, וועלכער האט פארלאזען זיין פרוי און קינדער זייט 17 יאהר און זייט 15 יאהר ניט נעלאזט פון זיך הערען, מיר האבען אויסנעפונען דאס ער האט שוין נעהיראטעט א צווייטע פרוי און האט שוין מיט איהר אויך קינדער. מיט די צושטימונג פון די ערשטע פרוי האבען מיר מיט איהם נעסעטעלט, דאס ער זאל די 3 קינדער ברענגען נאך אמעריקא וועט זי דאן נעמען פון איהם א גט.

נייע ליסטעס פון אומגליקליכע עגונות פון פוילען, רומעניען, רוסלאנד און ארץ ישראל זיינען דיזען מאנאט ערהאלטען נעווארען אין אונזער אפיס, און בעזהי"ת האפען מיר צו העלפען דיזע אומגליקליכע פארלאזענע עגונות און מיר בעטען אלע רבנים און מנדבים העלפט אונז רעטעווען דיזע עלענדע בנות ישראל און העלפט שאפען דעם נויטיגען מאנד פאר תקנת עגונות. דאמיט אונעזרע הייליגע נרויסע ארבייט זאל קענען פורטנעפיהרט ווערען שנעל און גוט.

פאלגענדע פערזאנען האבען ביינעשטייערט זייערע נדבות פאר דעם תקנת עגונות פאנד:

מר. בערל און מר. הענדלער ניו יארק צו $5, מרס. סיענעל ניו יארק $2, מר. שולדנער וואשא $3, מרס. באגילאווער ברוקלין $5, מר. חיים ניו יארק $1, מר. שלעפיאן ניו יארק $25, הרב נרינשטיין סויט בענד אינד. $1.

פאלגענדע פערזאנען וועלכע האבען פארלאזען זייערע פרויען און קינדער איז יורשא, וועד עם וויסט וועלכן זיי ווערט נעכטעטען צו לאזען ווייסען אין אונזער אפיס:

יעקב מרגליות פון קאמענעץ-פאדאלסק סיטעל-וואוסק, קליינע אויגען, בראון, האט א שניט אויף זיין נאז, ער איז א מזן, אוז הוסט זיך מיט פארשיידענע נע-מען, האט פארלאזען זיין פרוי און קינדער אין פאדאלסק מיט זיין ברודער מרדכי מרגליות, ער איז א גרויסער בעל-קורא, ער איז א מזן, אוז הוסט זיך מיט פארשיידענע נע-מען, האט פארלאזען זיין פרוי און קינד מיט 16 יאהר. יוסף רייזער פון לעשניב, שוין 15 יאהר ווי ער האט פארלאזען זיין פרוי און קינד. שלמה ביאלאגלאווסקי, פון ברעסטעצקא, האט פארלאזען זיין פרוי און קינד מיט 16 יאהר צוריק. יעקב שווייערצארציק פון ווארשא, האט פארלאזען זיין פרוי און קינד מיט 18 יאהר צוריק. יעקב גלינקעוויץ 45 יאהר אלט פון סטרא-מיעץ זוכט זיינע שוועסטער שרה מינקא אשת לייבל מאנ-שטיין. אשר טרוגמאן פון טעאפיפאל האט פארלאזען זיין פרוי און קינד 16 יאהר.

* * *

מיר זיינען נאכאמאל מזהיר אלע רבנים דאס זיי זאלען ניט מאכען א גט פאר א פרוי אין יוראפ אהן די צושטימונג פון די פרוי, די יענינע רבנים, וועלכע וועלען איננאהירען דיעזע אזהרה וועלען מיר זייערע נעמען און מעשים פארעפענטליכען.

כבוד הרב העורך הנכבד שיחי'.

הנה בה"מארגען זשורנאל בניו יארק השיב הרב גרינוואלד על הראי' של הרב בארישנסקי ממסכת חולין שמותר למכור בשר כשרה וטריפה, והרב גרינוואלד השיב שבש"ך סימן קע"ח ס"ק ד' מבואר שזה היה בשעת השמד. המעיין שם בש"ך יראה שהש"ך השיב רק על ראית מהרי"ק שמותר ללבוש בגד נכרי ע"ז השיב הש"ך שזה היה בשעת הגזרה שאז התנכרו ישראל במלבושיהם אבל שלא בשעת השמד אסור ללבוש בגד נכרי ואינו שייך בלל אודות מכירת בשר כשרה וטריפה, וז"ל הש"ך, ונטי' הי' סימן לחנוני ולא סימן אחר ובשעת השמד ודאי מותר לשנות בגדיו כדי שלא יכירוהו שהוא יהודי, עכ"ל. ע"כ מכאן אין ראיה להשיב על הרב בארישאנסקי, כ"ז נלפענ"ד.

שאול ישכר ביק,

מלפנים רב בעיר מעזיבוש ובעיר מאהלוב,
ובעת בניו יארק, 221 רחוב הענרי.

כבוד מערכת „דגל ישראל"!

זה איזה חדשים מתענג אנכי לקבל מכם העתון „דגל ישראל" היוצא לאור על ידיכם רבנים גאונים ומנהיגים הרוחניים של עמנו בארצות הברית. הוא נותן לנו השקפה נאמנה על מצב הרבנים והרבנות, ובטח דברים היוצאים מלבות גדולי ישראל הדואגים לטובת עמנו יכנסו בלבות הקנראים להלהיבם ולקרבם לכל הטרוש לנו. לכו בכחכם זה עשו חיל חזקו ואמצו ויהי נועם ד' עליכם. ויה"ר שתשרה אהבה נאמנה בין הרבנים המתחופפים תחת צל „דגל הרבנים" ובין כל שאר הרבניו. וכולם בלב אחד יאזרו חיל להשפיע אורה לחיזוק התורה והמצות ונזכה לחזות בהרמת קרן התורה והיהדות.

והנני חותם ברוב כבוד ודו"ש כאו"א באהבה רבה,

אשר צבי ווינשעלבוים.

רב להחברה לינת הצדק אנשי ספרד,
וחברה מ' גיות חסד ואמת, דפח פילאד נלפיא.

וראיתם את הארץ מה היא

וען איהר דיינקט צו קויפען סעמעטערי, ברויכט איהר זעהן וואס איהר קויפט און אין וועלכע געגענד די סעמעטערי לאַנד געפינט זיך, און וואר וועלען זיין אייערע שכנים לאחר מאה שנה. עס איז באַוואוסט, אז פיעלע בתי קברות (סעמעטעריס) געפינען זיך אין גאַר נאַהענטע שכנות מיט ניט אידישע סעמעטעריעס. עס איז א שאַנדע צו זעהן ווי דער מנן דוד איז א שכן צום צלם.

די

דגל הרבנים סעמעטערי

געפינט זיך אויף לאַנד, וואס איז אינגאַנצען באַזונדער, א ריין אידישע סעמעטערי, געקויפט און באַארבייט פון דער רבנישער קערפערשאַפט

יעדער איד דארף זיין צופריעדען צו האַבען זיין קבורה לאחר מאה שנה, אויף דער

דגל הרבנים סעמעטערי

די לאַנד איז פלאַך אָהן בערג, טרוקען, זאַמריג, שעהן

באַארבייט, נאַהענט צו אַלע אידישע צענטערען

יעצט ביים עפענען די סעמעטערי, איז דער פריז פון די פלאַטס ניט טייער

חברות, סאַסייעטיס, לאַדזשען און שוהלען זייט פון די זריזין און קומט אין מעין סיילס אָפיס קויפען לאַטס פאַר ביליגע פרייזען, אין א קורצע ציים וועלען די פרייזען שטיינען א סך העכער.

דער מעין סיילס אָפיס איז אין 256 איסט ברָאַדוויי, שרייבט אָדער טעלעפאָנירט דריי דאָק 7877 און מאכט אפּאָינטמענטס צום ארויספאָהרען אָנצוקוקען די סעמעטערי.

פיעלע רבנים, חברות, ווי אויך שעהנע אידען פרייוועט לייט, האַבען שוין געקויפט פלאַטס אויף די דגל הרבנים סעמעטערי, זייט אויך איינער פון זיי.

הויפט אָפיס:

DEGEL HORABONIM CEMETERY

256 East Broadway **Telephone: Dry Dock 7877** **New York, N. Y.**

באַמערקונג!

די אַלע שמועסט נאַהענט צו ניו יאָרק ווי דזשוירזי סיטי, עליזאַבעטה, לינדען, רָאזעל, ניו־בראַנזוויק, פּאָרט עמבאי, נוארק א. ז. וו. זיינען געבעטען שטעלען זיך אין פאַרבינדונג מיט דער „דגל הרבנים סעמעטערי אַסס'ן". איהר וועט געווים קויפען פלאַטס צוליב די אַלע אויסגערעכענטע מעלות.

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת!

די ערשטע האנד צו באקומען האלסייל

ספרי תורה, תפילין ומזוזות

געשריבען פון סופרים מדקדקים ויראי השם, בכתיבה מהודרה ומדויקה

רצועות מעובדות לשמה כדין; עץ החיים'ס; כתרי תורה; עטרות; יד'ן:
לייכטער און בעכערס מכסף טהור — (סטערלינג זילבער)

אלערהאנד עמברוידערטע פרוכת'ן — מענטעלאך — חופות — שלחן קאווערס.
פון די בעסטע גאלד־האנד־ארבייט און שעהנסטע דעזיינס. די בעסטע סאלינ־
גער'ס חלפים פארלעסליך און צו מעסיגע פרייזען.

טליתים סילק און וואל פון די בעסטע קוואליטעטען

וועגדעט זיך מיט אייערע באשטעלונגען דירעקט צום אימפארטער:

S. YAROSLAWITZ 42 Delancey St., New York, N. Y.

כבר הופיע חוברת ד־ה' של הירחון תורני ספרותי

„יבנה"

מוקדש לחכמת התורה, מוסר היהדות
וספרות ישראל
בהשתתפות גדולי הרבנים וטובי הסופרים,
עם תוכן עשיר ורב־הענין

מחיר התחיבה:
לשנה: 2$, לחצי שנה 1$, גליון בודד 20 סנט

כל ספר הנשלח להמערכת, יודפס לו מודעה בהירחון

התדריסה לכספים ולמכתבים:
Redakcja "Jawne" Lwow, Zolkiewska 25

בלי כסף למפרע לא ישולח

די באריהמטע דרוקעריי

אריאם פרעס, אינק.

די דרוקער פון דעם זשורנאל
און פון טויזענטער פארשידענע
ספרים, ביכער און זשורנאלען

האט זיך איבערגעקליבען פון קאנאל סטריט אויף
161 גרענד סטריט.

דער נייער אדרעס איז ווי פאלגט:

ORIOM PRESS, Inc.,
161 Grand St. New York City
Telephone: Canal 0318

מודעה!

יעדער נעמיינדע אין לאנד, וואס ברויכט א משרת בקודש, ווי א רב אדער א שוחט, זאל זיך וועגדען צום „רגל הרבנים". מיר וועלען אייך רע־קאמאנדירען דעם ריכטיגען פערזאן, וואס ער וועט אייך צופרידען שכעלען בכל המעלות.

דגל הרבנים דאמעריקא

198 איסט בראדוויי, ניו יארק.

FEDERATION OF ORTHODOX RABBIS
198 E. Broadway New York

פאטראניזט
פ. לערנערס

טאניטאירער באַרבער שאפ
33 נאָרפאָלק סטריט, ניו יארק
וועלכער איז שבת און יו"ט נעשלאסען
אַ כשר שיינו אהן אַ רייזאר פון בעסט פערפיומירטען
שיוועינג פוידער זואס איז מותר ע"י התורה.
אויך צום פערקויפען דעם פוידער וואס איז בעוואוסט
איבעראל מיט זייגע מעלות.
איך שיק אויך סי. אָ. די. סימי אדער קאונטרי.

PHILIP LERNER
33 NORFOLK STREET NEW YORK

נדפס בבית הדפוס „אריאם פרעס", אינק., 161 גרענד סטריט, ניו יארק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגענעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by : The Federation of Orthodox Rabbis of America, 198 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York. N. Y., under the act of March 3, 1879".

דריטער יאהרגאנג, נומער 7.	ניו יארק, תמוז, תרפ"ט	Volume III., No. 7.
סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.	JULY, 1929.	**Subscription Price $2.00 a Year**

אגודת ישראל והציונים

אין די קומענדע עטליכע וואכען וועלען אפגעהאלטען ווערען צוויי וויכטיגע נרויסע פארזאמלונגען פון אידישע שלוחים: דער ציוניסטישער קאנגרעס אין צוריך און די כנסיה הגדולה פון „אגודת ישראל" אין ווין, זיי זיינען אזוי וויכטיג, אז כמעט דאס גאנצע אידישע פאלק אין אלע לענדער זיינען פאראינטערעסירט אין זיי. יעדערע פון זיי האבען זייערע אנהענגער, און פון אלע לענדער שטראמען דעלעגאטען נאך צוריך נאך ווין.

און ווען די דעלעגאטען באגעגענען זיך, איז אויב זיי זיינען מעסינע, נעדולדיגע, באנריסט מען זיך און מען העבאטירט זאכליך צום פונקט, און מען קומט צום שלום, אז עס איז שוין צייט, אז מען זאל קומען צו א פארשטענדעניש בנוגע צום בויען פון ארץ ישראל, טראץ דעם וואס עס איז פאראן א מיינונג פארשידענהייט אין אנדערע זאכען.

דאגענען די ה ציגע, די פארקאכטע און אומגעדולדיגע רייסען זיך ארום באגעגענענדיג זיך, און איינער להכעיסט דעם צווייטען. „ווארו פאהרסטו צו די אגודה"-ניקעם ?" ענטפערט ער: „און דו ווהוהין פאהרסטו צו די ציוניסטלאך ?"

דאס איז אלעס נערעדט בנוגע די דעלעגאטען אבער די פיהרער וויסען שוין פון לאנג, אז מבטל זיין איינער דעם צווייטען ווערט ניט העלפען, יעדערער פארנעהמט צו א נרויסען פלאץ ביי דעם אידישען פאלק, אז מען זאל איהם קענען מבטל זיין, און וויפיל מאל האט שוין פאסירט, אז ביי די מנהיגים איז פארהאנדלט נעווארען די פראגע צי עס קען ניט נעפונען ווערען א ווענ, אז מען זאל קענען ארבייטען צוזאמען בנוגע לבנין הארץ. און פון די אלע פלענער איז דערווייל נארניט נעווארען.

מיר נעהען זיך דא ניט נריבלען ווער עס איז שולדיג אין דעם, ווארם עס איז נאך ביז היינטיגען טאג ניט נע-קומען צו א פארשטענדינונג. נעווהנליך ווארפט יעדער צד די שולד אויף דעם צווייטען מיר ווילען אבער האפען, אז יעצט, ביי דער נרינדונג פון דער אידישער אנענטור, ווארם צו איהר זיינען צונעשטאנען די ניט ציוניסטען אויך, און האבען שוין אויסנעקליבען פארטרעטער צו דער „דזשואיש איידזשענסי", דארף נעפונען ווערען א ווענ, אז אויך די „אגודת ישראל" זאל זיין פארטרעטען אין דער אידישער אנענטור, און אלע פארטייען פון דעם אידישען פאלק זאלען ארבייטען בשותפות, נעמיינשאפטליך, פאר דער אויפלעבונג פון ארץ ישראל און פאר דער אויפבוי-אונג פון אונזער לאנד.

אלע מוזען דאך צונעבען, אז די ציונים האבען אויפ-נעטאן מהר אדער וועניגער אין ארץ ישראל, פאר די לעצטע דרייסיג יאהר, בפרט נאך דער באלפור דעקלארא-ציע. אויך מוז מען צונעבען, אז די „אגודת ישראל" איז אויך ניט נעשטאנען מיט פארלייגטע הענט בנוגע לבנין הארץ, און יעצט, אז עס איז צונעקומען אזא וויכטיגער עלעמענט ווי די ניט ציונים דארפען אוודאי ביידע צדדים, די אגודת ישראל והציונים, קומען צום באשלום, אז ווען מען וועט ארבייטען אין הארמאניע און בשותפות קען מען ניכער קומען צום ציעל צו וועלכען דאס אידישע פאלק שטרעבט.

די נדולי האומה פון בויד לאנערען אין ווין און צוריך, דארפען ניט פארנאכלעסינען דיזען נינסטיגען מאמענט, ניט לאזען זיך אייניריסען פון ווענען עס א: און פרואווען קומען צו א פארשטענדינונג, אז לפחות וועגען בויען ארץ ישראל זאל ניט זיין קיין צוויספטינקיי-טען און מיינונגס פארשידענהייטען. אויב עס קען קומען צו געמיינשאפטליכע ארבייט וואלט אוודאי גוט נעווען.

און ווען די נדולי האומה וועלען אזוי האנדלען והשם יתברך וועט מסכים זיין, וועט דאס גאנצע אידישע פאלק נעווינס זיי נעהארזאם זיין.

די רוסען און כנענער

עס האלט מיר א מלחמה צווישען רוסלאנד און בינא, צוליב דעם וואס בינא האט פארכאפט די נאנצע פאר־וואלטונג פון דער מזרח בינעזישער אייזענבאהן ליניע.

אמת'איז טאקע, אז די וואס וויסען בעסער וואס עס טהום זיך אין רוסלאנד זאגען, אז רוסלאנד וועט ניט וואגען אריינגעהן יעצט אין א מלחמה, מע'ן עס זיין אין וויסען מזרח, וויל זי ווייס נאנץ גוט, אז א חורבן איהרע אויסערליכע שונאים, האט זי ביי זיך אין לאנד גופא זעהר פיל אינערליכע שונאים, וועלכע ווארטען אויף אזא נעלע־נענהייט פון מלחמה, וועו זיי וועלען אנפאנגען א קאמף נענען בינא, און ווי באלד מען איז ארומנענומען פון שונאים, קען מען קיין מלחמה ניט פיהרען. אפילו וועו מען זאל שוין צונויפשטעלען א נרויסע ארמיי ווי אין דעם צארס צייטען, איז אבער א סברה, אז די ארמיי וועט זיך ניט וועלען שלאגען פאר אזא רעגירונג וועלכע מען איז ניט צופרידען מיט איהר.

אבער דער אלגעמיינער עולם האט נעוואלט אז רוס־לאנד זאל אריינגעצוינגען וועהרען אין א מלחמה, און זאל מען טאקע זעהן וואס די באלשעוויסטישע ארמיי קען אויסטהאן, און צי עס האט זיך טאקע מיליטעריש באַ־צאהלט מאך דער איבערקעהרעניש אין רוסלאנד, איבער־הויפט די יענינע וועלכע זיינען פארואינטערעסירט אין דער פראנע פון רעליגיאן. האבען אויסנעמוקט, אז א מלחמה זאל נעשעהן מיט רוסלאנד, אנדערע האבען טאקע נעהאפט, אז די באלשעוויקעם וועלען באשטראפט ווערען פאר זייערע שענדליכע האנדלונגען נענען אלע רעליגיאנען. אנדערע ווידער האבען נערייגט, אז אפילו מיליטעריש איז די סאוועטען רוסלאנד פיל שוואכער נעווארען דורך איהר ארפוואלפען דעם יאך פון רעליגיאן, און דורך מלחמה. וועו אפילו די ראטען רעגירונג וועט ניט פאלגען, וועט זי אבער אנפאנגען באהאנדלען די רעליגיעזע בירגער מיט מעהר איינזעהענים, און אפשר וואלט דאס נעווירקט, אז פארקעהרט, די רעגירונג אליין זאל אונטערשטיצען רעליגיעזע אונטערריכט.

מיר האפען אבער, אז דיזע האפענונג וועט ניט ער־פיהלט ווערען, קיין מלחמה בריינגט ניט קיין נוטצעס, און אויב אפילו דער שלום איז א פאלשער, איז אבער א פאלשער שלום בעסער ווי א אמת'ע מלחמה. דאס איז נעזאגט ביי אייניצעלנע מענשען און דאס קען אויך נע־זאגט ווערען ביי נאנצע נאציאנען.

רבנו סעדיה נאון און די קראים

מאת הרב
אהרן הלוי דים

(זעקסטע פארטזעצונג)

דאמאלס האט מען פארנעשלאגען צוויי לייטע פאר דעם אמט פון נאון און ראש ישיבה פון די ישיבת סורא, איינעם מיט דעם נאמען צמח בן שאהים, וועלכער איז נעווען פון דיעזער שטאדט און א נרויסער מיוחס, און דעם צווייטען האט מען פארנעשלאגען רבנו סעדיה נאון, זועל־כער איז שוין דאמאלס נעווען בריים באקאנט אלס נרויסער נעלעהרטער אין תלמוד און אין חקירה.

דער ריש גלותא דוד בן זכאי, האט זיך באראטען מיט דעם אויבען דערמאנטען חכם רבנו ניסים נאהאוואני, וועמען ער זאל באשטימען אלס נאון ישיבת סורא. פריער האט דער ריש גלותא איהם אליין פארנעשלאגען ער זאל איבערנעהמען דיזען נרויסען אמט, אבער רבנו ניסים נאהאוואני איז נעווען אן עניו און האט ניט נעווילט דיזען כבוד. דיזער חכם האט דעם ריש גלותא נעענט־פערט אפען און עהרליך דאס ער ראטה איהם ער זאל צו צמח איבערנעבען דיזען אמט; אמת רבנו סעדיה נאון איז פיעל קלינער און מעהר נעלערענט אלס די חכמים פון אונזער צייט, אבער דאך האט ער א חסרון, ניייל רבנו סעדיה נאון האט א פעסטען כאראקטער, וועלכען קיין מענש איז ניט אומשטאנד צו בייגען, און דאס קאן ארויס־רופען כחלוקת צווישען דיר און איהם.

דוד בן זכאי פארשטאנען דיזע בייסענדע ווער־טער. ער האט פארשטאנען דאס דער חכם נאהאוואני מיינט צו זאגען, דאס אזא מאן ווי רבנו סעדיה נאון קאן ניט זיין אונטערוואָרפען אונטער אזא ריש גלותא ווי ער, ער זאל אלעם טאהן ווי דעם ריש גלותא וועט נעפעלען.

דער ריש גלותא, דוד בן זכאי האט ניט נע־וואלט מען זאל זאגען אויף איהם, דאס ער דולדעט ניט נעבען זיך א מאן מיט א זעלבסט־שטענדינען כאראקטער און ווידער דער נעפאהר פון די קראים וואס האט זיך פארשטארקט אין בבל צו באקעמפען, האט ער זיך נע־מוזט ענטשליסען דעם אלגעמיינעם באקאנטען רבנו סעדיה, איבערצונעבען דעם אמט אלס נאון און ראש ישיבה פון סורא, און בשנת דתרפ"ח איז ער מיט נרויס כבוד אינסטאלירט נעווארען אלס נאון און ראש ישיבה.

אזוי ווי רבנו סעדיה נאון איז אריינגעטרעטען אין זיין אמט, האט ער נייעם איינגעפיהרט. ביז איהם האט מען אין די ישיבה בלויז נמרא נעלע־ענט און ער האט איינגעפיהרט דאס מען זאל אויך לערנען די פילאזאפישע וויסענשאפט. רבנו סעדיה נאון האט דאריבער דאס איינגעפיהרט, וועיל ער האט נעזעהן, דאס מען מוז דאס קענען, אום מען זאל קאנען דאמיט די קראים באקעמפען, און באפעסטיגען די הייליגע תורה.

באלד אבער, האָט רבנו סעריה גאון זיך ענטוישט אין דעם ריש גלותא. דער ריש גלותא, וועלכער האָט זיך נעוואָלט ביים קאליף פארשאפען א שטארקען איינפלוס, האָט ארויפגעלייגט אויף די אידען ענארמע שטייערען מיט א ריזיכטסלאָזע שטרענגע, אום עס זאל אין די קאסע פון'ם קאליף מעהר נעלד ארייגקומען, דאמיט וועט ער זיך קאנען ביים קאליף איינשמייכלען. רבנו סעריה גאון האָט עס אבער זעהר נעקרענקט, אבער ער האָט נעשוויגען, ווייל ער האָט געוואוסט דאָס יעצט קאן ער צו דעם נאָר ניט העלפען.

עס איז נאָך ניט נעווען קיין צווייי יאָהר ווי רבנו סעריה גאון איז נעווארען דער גאון און ראש ישיבה, האָט שוין יעדער נעזעהן דעם שארפען בליק פון דעם בלינדען חכם נאהאוואנט, וועלכער האָט ניט נעראָטהען דעם ריש גלותא ער זאל ערוועהלען רבנו סעריה גאון אלס גאון און ראש ישיבה.

רבנו סעריה גאון איז געווען נענוג נעדולדיג זיך ניט צוזאָמען צו שטויסען מיט דעם ריש גלותא, דאָך האָט זיך נעמאכט אן אונרוואוארטערטער צופאל ווען דאָס צוזאמענשטויסען זיך איז נעווען אונפארמיידליך. דער עקסילארך דוד בן זכאי האָט ארוים נענעבען אן אורטהייל אין א פראצעס איבער א ירושה, און ער האָט נעוואָלט האָבען די צושטימונג צו זיין אורטהייל פון ביידע גאונים און ראשי הישיבות. דער גאון כהן צדק פון פומבדיתא האָט באשטעטיגט דיזען אורטהייל און זיך אונטערנעשריבען אויף דיעזען פסק, ווייל מענליך האָט כהן צדק איינגעזעהן דאָס דער פסק איז ריכטיג. רבנו סעריה גאון אבער, האָט ניט נעוואָלט אונטערשרייבען דיזען פסק, ווייל ער האָט נעזאָגט דאָס דיזער פסק איז שלא כדין. רבנו סעריה גאון האָט אויך נעזאָגט צו די בעלי דינים, דאָס דיזער פסק איז שלא כדין. דער עקסילארך דוד בן זכאי, וועלכער האָט ניט נערולדעט מען זאל זאָגען אנדערש ווי ער דענקט און אנדערש ווי ער וויל, האָט זיך פון דיזער האנדלונג פון רבנו סעדיה גאון נעפינען באליידיגט.

ער האָט נעשיקט זיין זוהן יהודה צו רבנו סעדיה גאון און איהם אויפנעפאדערט, אלס ריש גלותא איהם צו פאלגען און באלד זיין אונטערשריפט אויף דיזען פסק צו נעבען.

רבנו סעדיה גאון האָט נעענטפערט, דאָס די תורה פארבאָט ריקזיכט צו נעהמען אויף וועלכען פערזאָן עס מעג זיין, וועז עס האנדעלט זיך וועגען א דין תורה וואָס איז באלאָש, און ער וועט ניט אונטערשרייבען דיזען פסק אפילו דער ריש גלותא וויל, וויל די תורה שטעהט העכער.

דיזער ענטפער האָט דעם עקסילארכען אריינגעבראכט אין א גרעסערען כעס און האָט נאָך אמאָל נעשיקט זיין זוהן יהודה צו רבנו סעדיה גאון, דאָס אויב ער וועט ניט אונטערשרייבען דיזען פסק, וועט ער איהם ארונטער־זעצען פון זיין אמט.

רבנו סעדיה גאון האָט זיך ניט דערשראקען און ווידער נעענטפערט אז ער וועט ניט אונטערשרייבען א פאלשען פסק דין.

דער יהודה, וועלכער האָט באטראכט רבנו סעדיה גאון אלס אן אונטערטאהן פון זיין פאטער, האָט נעזאָגט צו רבנו סעדיה גאון דאָס ער מוז פאלגען זיין פאטער. רבנו סעדיה גאון האָט אבער ניט נעוואָלט פאלגען א פאלשען פסק דין אונטערצושרייבען. איז יהודה נעוואָרען אין כעס און אויפנעהויבען די האנד צו שלאָגען רבנו ס"ג.

די תלמידי הישיבה האָבען ניט נעקאָנט דולדען אזא נראָבע האנדלונג נענען זייער ליעבען רבי'ן, האָבען זיי ארויסגעוואָרפען דעם יהודה און פארשלאָסען די טיר הינטער זיך.

יהודה איז צוריקגעקומען צו זיין פאטער דער ריש גלותא מיט א נעוויין פון דיעזער באליידינונג און דער עקסילארך איז ארריינגעפאלען אין אזא כעס, דאָס בשנת דתר"צ האָט ער אפיציעל ארונטערגעזעצט רבנו סעדיה גאון פון זיין אמט און איהם נעליינט אין חרם, און האָט איבערגענעבען דיזען אמט אלס גאון און ראש ישיבת סורא צו א יוננען מאן יוסף בן יעקב סאטיא. דער ריש גלותא האָט באגרינדעט זיין האנדלונג מיט דעם וואָס ער שטאמט פון משפחת מלכות בית דוד און איז דער הערשער איבער די אידען און וועז איינער וואָגט ניט צו פאלגען דעם עקסילארך, הייסט ער א מורד במלכות בית דוד, און בפרט נאָך וועז מען האָט זיין זוהן דעם קראָנפרינץ אזוי באליידינט.

רבנו סעדיה גאון אבער, האָט נעזאָגט, דאָס אפילו א קעניג פון מלכות בית דוד דארף אויך פאלגען די תורה, און אויב ניט דארף מען איהם ניט פאלגען ביי אזא זאך וואָס איז נענען דער תורה. רבנו סעדיה גאון האָט זיך נעפיהלט שטארק נענוג, א דאנק זיין נרויסע פאפולאריטעט, האָט ער ארונטערגעזעצט דוד בן זכאי פון זיין אמט אלס ריש גלותא און איבערגענעבען דיזען אמט צו דעם ברודער פון דוד זכאי, יהושע חאסאן.

זעלבסטפארשטענדליך האָט דאָס ארויסגערופען נרויס מחלוקת און אזוי ווייט ביז עס איז נעקומען צום קאליף. ביים פארהער האָט רבנו סעדיה גאון דעם עקסילארך דוד בן זכאי כמעט באזיגענט, נאָר א דאנק איינעם פון דעם ריש גלותא'ס פאטריאָטען, אהרן אבן זארנארו, וועלכער איז נעווען א נעלעהרטער און זעהר א רייכער מאן און זייער אננעזעהען ביים קאליף, האָט ער נעטפענדעט 10,000 דענארע (דאמאלסדיגע נעלד) אום מען זאל רבנו סעדיה גאון ארונטערזעצען פון זיין אמט.

רבנו סעדיה גאון'ס פארטיי האָט אויך ניט נערוהט און אונאויפהערליך נעקעמפט, און דיזע אננעלענהייט איז ניט ערלעדיגט נעווארען פאלע צווייי יאָהר. וועהרענד דיזע צייט איז נעווען צווייי עקסילארכען, דוד בן זכאי און זיין ברודער יהושע האסאן, און צווייי ראשי ישיבות, רבנו סעדיה גאון און יוסף בן סאטיא.

(שלום פאלנט)

געקויפטע רבנות

פון בעל שם טוב

הגם אין דרכי בכך ער עתה, צו שרייבען ארטיקלען און בפרט בעהאנדלען אזא הארבע שאלה וואס איז נוגע דעם פראבלעם פון רבנות אין אמעריקא די שאלה פון „סעקיוריטי רבנים", נאר עת לדבר. אלזא דענק איך, אז צו אלע רבנים איז נעווים בעסאנט דער חרם פון די שלשים הרבנים וואס צווישען זיי נעפינען זיך אזעלכע נאונים ווי: דער הרש"ל, מהרש"א, הסמ"ע ובעל מלבושים.

איינער א פיינער רב האט מיר דערצעהלט, אז ער האט נעפרעגט איינעם א נאון מיט א יאהר 40 צוריק, צי מען מעג נעבען נעלד אנצוקומען אויף א שטעלע, האט ער איהם נעענטפערט, „אז איהר זיינט א רב דארפט איהר וויסען". האט יענער איהם דעם נאון נעענטפערט, אז ער וויים ניט, האט ער איהם נעוויזען דעם ספר פון שלושים הרועים, אז עס איז דארטען פארען א חרם פון נאוני עולם. האט ער דערזעהן, אז איך בין נעווארען דערשראקען, האט ער מיר נעזאגט שרעקט זיך ניט, בדרך צחות, עס איז דא א היתר פון מאה ואחד רבנים, וואס האבען אליין נענעבען געלד אויף דעם פאר רבנות.

ווי מיר זעהען איז די צרה נעווען שוין מיט א סך יאהרען צוריק, נאר די זאך איז היינט אנדערש ווי אמאל. די גמרא זאגט אין שבת דף קי"ב אין ירושלמי שקלים פרק חמישי „אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם וכו'", אדער ווי די גמרא זאגט אין יומא דף ט' „טובה ציפרנן של ראשונים מכדיסן של אחרונים".

ריכטיג, אמאלינע האבען אוועקגענעבען געלד אנצוקומען אויף א רבנות. אבער ערשטענס האבען זיי נעהאלטען פון די גמרא אין ברכות דף ל"ד און סוטה דף ז' „חציף עלי מאן דמפריש חטאיה". אמאל האט מען נעגעבען, אבער ווי אזוי איז נעווען דער נעבען, אדער לא עלינו מען האט נעדארפט נעבען דער אלמנה וואס איז נעבליבען, זי זאל האבען פון וואנען צו מאכען א לעבען, אדער א מאכטער דעם רב'ס חתונה צו מאכען. קיינער האט אבער דערפון ניט נעוואוסט, ניט ווי היינט וואס מען מאכט א רעש אין די פייפערם מיט מודעות, אז דער און יענער ווייל נעמען א שטעלע און ער ניט כך וכך סעקיוריטי. דערלאנגט א קוק, טאמער האט זיך יא נעטראפען אמאל, אז איינער האט נענעבען נעלד פאר התמנות, איז שוין די גמרא אין יבמות דף ס"א און יומא דף י"ח ארוים עפענטליך און נעזאגט בזה הלשון: „קטיר רשעים קא חזינא הכא תיקרא דדינרא עלייה ליה מרתא בת ביתום ער דמוקי ליהושע בכהני רבה".

אבער אויידער עס הויבט זיך אן צו בילדען א שוהל איז שוין אריינגעטראגען נעווארען אין שוהל פון איינעם א אידען וואס ער איז ניט נעווען קיין רב 4,000 דאלאר, און ליהודים היתה רבנות, און דא ניט לאנג איז פון א פיינעם רב און נאך א צווייטען רב אריינגעטראגען נעווארען סעקיוריטי פון איינעם 7,000 דאלאר און פון דעם אנדערען 4,000 דאלאר. און וען מ'האט איינעם נעפרעגט: „ר' רב וואו איז יושר? צו נעבען אזוי פיל נעלד? וואס וועלען טאן נעבאך די רבנים וואס האבען ניט קיין דאלארען, די מערסטע האבען דאך ניט!" האט ער נעזאגט, וואס זאל ער טאן, וען ער זאל ניט נעבען קיין נעלד וועט ער שטארבען פון הונגער. הגם איך פארשטעה דאס ניט מיט 7,000 אדער אפילו 4,000 דאלאר זאל מען ניט האבען קיין בטחון...

און וויסט איהר וואר זיינען די נעבערס, דאס זיינען די חברים פון די נרעסטע ארגאניזיישאנס פון אונזער לאנד וואס קולם הולך מסוף העולם ועד סופו. נאר איך האב רבותי א תירץ אויף דעם. אט וואס די גמרא סוף קידושין זאגט: „כשר שבטבחים שותפו של עמלק". איך פארשטעה ניט פארוואס איז דאס אזוי, עס זיינען דא וואס איך אליין וויים אין שטעדט טבחים וואס זיינען פרימער און עהרליכער פאר אנדערע רבנים. נאר דער תירוץ איז אט וואס, ניט דעם טבח מיינט די גמרא, די גמרא איז אין כעס אויף דעם וואס ער נעהט ארויף אויף זיין ארט, וען דער טבח נעהט אוועק. וואהרים וען ער נעהט אפ פון קלאץ קומט וויסט איהר דאך וואר...

דאס זעלבע איז מיט די פראגע וען אן ארטאדאקסישער רב וועט ניט נעבען קיין סעקיוריטי וועט אויף זיין פלאץ קומען אן אנדערער און איהם וועט מען נעבען א סך מעהר און אהן סעקיוריטי. איי רבותי וואס זאלען טאן נעבאך די רבנים וואס זיינען נעקומען אקארשט פון יורקפ און איך גלויב אז קיין דאלארען האבען זיי מיט זיך ניט נעבראכט, איז קיין עשרת אלפים צו נעבען אויף סעקיוריטי האבען זיי ניט, וואס זאלען זיי נעבאך טאן. נאר לאמיר האפען ווי די גמרא זאגט אין ברכות דף ו' „אפילו חרב חדה מונחת על צוארו אל ימנע עצמו מן הרחמים".

גדא טבא

לחברנו ומזכירנו הנכבד הרב

צבי הירש הכהן

להולדת לו בן

יהא רעווא שיזכה לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ויהיה לתפארת להוריו וברכה לעמנו, ובו יתפאר ישראל.

דגל הרבנים דאמריקא.

דער פנקס

דיזען מאנאט איז קיין אלנעמיינע אסיפה ניט נעווען ביים דגל הרבנים, צוליב דעם וואס פילע חברים זיינען אוועקגעפאהרען אין זומער פלעצער פאר וואקיישאן. עס איז נעווען א וער הפועל מיטינג, וואס מען האט נעמוזט אויספיהרען אייניגע זאכען בנוגע צו כשרות, תקנת ענוג'ות און וועגען אונזער זשורנאל „דגל ישראל".

עס איז נעשיקט נעווארען א קאמיטע פון דריי רבנים צו אונטערזוכען אייניגע טשיקען מארקעטס, וואס מען האט דערצעהלט אז דארטען נעפינען זיך שוחטים, וועלכע האבען פארלארען זייער הרגשה. די קאמיטע איז נע־גאנגען און האט נעפונען באמת ניט אין ארדענונג און האט אנגעזאגט, אז די יעניגע מוזען זיך שטעלען על המבחן.

ביי דיזער אסיפה איז אויך נעווען אנווועזענד חברינו הגדול הרב הנאון בקי נפלא מהר"א קרינער שליט"א הנאב"ד דבאסטאן, וועלכער האט זיך גראדע נעפונען אין ניו יארק און דערווייסענדיג זיך, אז ער האט עטוואס חלישות הדעת, מצד די בוטשערס און אייניגע רבנים, האט דער דגל הרבנים גלייך געשיקט א בריף צו די בעלי בתים פון חברה ש"ס, און אויפנעפאדערט זיי, זיי זאלען זיין עומדים לימין רבם הגדול, און אלע באסטאנער בעלי בתים זיינען נעבעטען נעווארען, זיי זאלען שטעהן על המשמר און זעהן אז הרב הגאון מהר"א קרינער זאל ח"ו ניט האבען קיין עגמת נפש. די מעשה באסטאן וועט איבער־נעגעבען אויף אן אנדער זייט אין דיזען נומער. — דער דגל הרבנים האט באשלאסען צו שטעהן אויף דעם נע־רעכטען זייט, ולימין חברם הגדול.

* * *

דער דגל הרבנים האט פארגענומען א שהנעם באנקעט צו דעם אפפאהרען פון דעם חבר הרב הגאון ר' מענדעלע לאנדא, באוואוסט אלס זאוויערצער רב, וועלכער איז אפגעפאהרען פרייטאג, חו"ב, נאך אייראפא צו זיין אנווועזענד ביי דער כנסיה הגדולה פון „אגודת ישראל" אין וויען און נאכהער פאהרען קיין ארץ ישראל.

די סעודת מרעים איז פארנעקומען מיטוואך, ט' לחודש תמוז, אין „בראדווי מענשאן האל", וואו עס האבען זיך באטיילינט פאלגענדע רבנים: הרב רא"א יודעלאוויץ, הרב חמודות, הרב ר"מ ריזיקאוו, הרב ר"צ לעדערמאן, הרב צבי הירש קאהן, הרב לוי יצחק כהנא, הרב נח גארפינקעל, הרב אהרן דים, הרב יוסף פייטער, הרב שמריהו ליב הורוויץ, הרב מאיראוויץ, הרב לערנער, הרב צווייג, הרב חיים ביק, הרב יעקב איסקאלסקי, הרב הירש, הרב טעמפל, הרב זילבערבערג, הרב אשר וואקס, הרב רא"פ ניומאן, הרב מיכל שמעון איסקאלסקי, הרב גראסביין, הרב זלאטאוויץ, הרב וועדטהיים, הרב סוכן, הרב קליוואנסקי, הרב הירמעם, מאטלאנסקי, דעוו. ליב ביטערמאן, מר. קרעמער און פילע אנדערע חשובי פרייונד.

אלע רבנים זיינען פארגעשטעלט נעווארען צום רעדנער פון הרב איסקאלסקי, און יערער האט נערעדט מיט גרויס בייפאל און האבען נעבעטען הרב ר"מ לאנדא ער זאל ערפיהלען די שליחות פון דגל הרבנים בשלימות, ער זאל זיין אקטיוו אין זיין שליחות.

הרב לאנדא האט נערעדט צום לעצט, ער האט זיך זעהר ווארים געזענענט מיט זייניע חברים און האט פאר־שפראכען אז ער וועט שטענדיג בלייבען א נעטרייער חבר צום דגל הרבנים און מיטווירקען מיט זיי צוזאמען להרמת קרן התורה.

* * *

די בעלי בתים מענען רערען און אפילו טאן זאכען נעגען דעם רצון פון רבנים, אבער די רבנים זאלען אפילו בלויז מהרהר זיין אויף די מעשים פון די בעלי בתים איז הם מלהזכיר. דאס וואס בעלי בתים טוען דארפען די רבנים צובאמקען, און אויב מען איז מהרהר, וויל מען זיי שלעפען אין קאורט און פון דארטען אין נעפענגעניש.

אין פארינען „דגל ישראל" איז נעווען א נאטיץ, וועלכער האט זיך נעלעזען ווי פאלגט: —

„די דאון טאונער אנורת בעלי בתים האבען זיך נעקענט האלטען אביסעל צייט מיט דעם כח פון די עטליכע דאלאר וואס זיי האבען אויפנעקליבען אויף אפצוקויפען צוריק די פארסייטה סטרוט שוהל, וועלכע איז פארקויפט נעווארען פאר א טשוירטש להבדיל ר"ל."

דוכט זיך, אז עס איז נארניט נעזאגט, מיר האבען ניט נעווארפען קיין חשד אויף די בעלי בתים, אז זיי הא־בען די נעלט אראפגעלאזען צו זיך אין קעשענע. מיר האבען מעהר ניט ווי נעזאגט, אז מיט דיזער הילף האבען זיי נעקענט אויפהאלטען אן אפיס, און עס איז קיין עולה ניט, אז וועז מען קלייבט נעלט ברויכט מען א אפיס.

לסוף האט דער דגל הרבנים באקומען א התראה פון א לאיער (ארווקאט), אז מען זאל ציהען די וועדטער צוריק, אויב מען וויל ניט נעהן אין קאורט.

מיר ווילען טאקע ניט נעהן אין קאורט, און מיר זאגען, אז די בעלי בתים זיינען כולם צריקים, עהרליכע און אויפריכטיגע, זיי האבען זיך ח"ו ניט צונעריהרט צו די צדקה נעלט און עס מוז אין ערנעץ לינען בשלימות.

אבער מען מעג דאך פרעגען וואו איז די נעלט? און וואס דענקען די בעלי בתים צו טאן מיט די נעלט וואס מען האט נעקליבען צו אפקויפען צוריק די פארסייטה

סטריט שוהל? מיר פרענען בלויז, אבער מיר מיינען ניט ח"ו סיינעם חושר צו זיין: [illegible]

* * *

לעצטע צייט האָט אננעפאננען בלאָזען א שלום ווינט צווישען די רבנים אין אלגעמיין, עס ויינען פארשן פילע סכות צו דעם שלום, דער עיקר איז — רבנים זיינען דאָך נעקומען צום נעראנק, אז עס איז ניטא פארוואָס צו קריגען זיך. איבערהויפט ברייננט דאָס ניט קיינעם קיין טובה, אדרבא דאָס איז משפיל דעם כבוד הרבנות, און עס איז עפעס ווי א שטילער אפמאך, אז מען זאָל ניט רעדען אדער שרייבען איינער אויף דעם צווייטען, און מען זאָל ניט להכעיס'ן איינער דעם צווייטען.

הלואי זאָל דאָס אנהאלטען, ווען מען קענען אנפאנגען רעדען וועגען אמת'ע קירוב לבבות און לענען א יסוד אויף אן אמת'ן דויערהאפטען שלום.

* * *

די מכה פון בעטען ביי רבנים ביים אנשטעלען זיי שווערע טויזענדער דאָלארס סעקיוריטי, איז נעוואָרען א מכה מהלכת, און נראדע ענטוויקעלט זי זיך אין די רייכערע טעמפלען און סינאגאגעס. זיי שטעלען דעם רב אין דער זעלבער לאגע ווי דעם שמש אדער נאָך ערגער. שוין די דריטע שוהל פון רייכען נענענד האָט נענומען ביי איהר רב טויזענדער דאָלארס סעקיוריטי, מיט דער טענה, אז זי ברויכט נעלד.

אין לעצטען „דגל ישראל" איז נעווען אן עדיטאריעל וועגען דעם, אבער מיט נעשריבענע ווערטער איז מען ניט יוצא. עס דארף נעפונען ווערען מיטלען ווי אזוי אפצושטעלען די מנהג פון סעקיוריטי רבנים. דאָס קען חלילה ברייננען צו א כליון רוחני אין רבנות און מען מוז פארכאפען און זוכען א מיטעל צו דיזער מחלה, ווען עס האלט ביים אנפאנג.

דער וועד הרבנים ווען פאררופען א ספעשעל זיצונג וועגען דעם, זאָלען אנדערע רבנים קערפערשאפטען אויך פארהאנדלען זוענען דעם, און צוזאמען וועלען זיי נעפינען א תרופה צו דיזער שרעקליכער מחלה, ווייל דאָס ווען ברייננען צן צוויי זאכען: עס וועלען אננענומען ווערען רבנים עמי הארצים, אבי זיי וועלען האבען סעקיוריטי נעלד, און יעדער רב איז ניט זיכער מיט זיין שטעלע, אויב ער האָט ניט קיין נעלט.

א שמש דארף פלייכט נעבען סעקיוריטי, ווייל ער קאָלעקטער נעלד, דארף מען זיין זיכער מיט די שוהל נעלד, אבער וואָס מיינט סעקיוריטי פון א רב אויב ניט פשוט א עלבון התורה און כאכען נאָך נידעריגער דעם כבוד פון רב. וועלכער איז שוין אזוי אויך נענוג נידעריג. אין נעקסטען נומער, נלויבען מיר, אז מיר וועלען האבען צו באריכטען עטוואָס באשטימטעם.

* * *

אויף דעם ראטה פון קאָנגרעסמאן דר. סירָאוויטש, האָט דער דגל הרבנים זיך נעוואָרעט צום סעקרעטער פון סטוימס האָנ. מר. סטימסאָן, פארלאנגענדיג פון איהם א קאָנפרענץ מיט א קאמיטע פון דגל הרבנים וועגען די הונדערטע ענוגות וואָס ווילען אריינקומען צייטווייליג אין אמעריקא צו באקומען א גט אדער חליצה, כדי צו באפרייען זיך פון זייער ענוהשאפט.

דר. סירָאוויטש האָט ניט נעראטען צו נעהן צום פרעזידענט ווי עס איז נעווען נעפלאנט, נאָר נעהן צום סעקרעטארי אוו סטייטס.

האָנ. מר. סטימסאָן האָט נעשריבען, אז ער איז זעהר צופרידען, אז זיין אונטער סעקרעטאר זאָל האָבען א קאָנפערענץ מיט א קאמיטע פון דגל הרבנים, אבער בעיקר הרבה, איז פארען אן אדרעס אז יעדער מענש קען אריינקומען אין אמעריקא צייטווייליג, און דאָס באלאנגט צום אמעריקאנער קאונסיל אין יעדען לאנד, ובנוגע דאָס ווען דער דגל הרבנים איז ווילינ, צו נעבען באנדם פאר יעדער ענונה, באלאנגט דאָס ניט צו דער וויזא, באנדם קען נעגעבען ווערען ערשט נאָך דעם ווי די פערזאָן קומט שוין אריין אויף דעם זייט ים. דער דגל הרבנים באטראכט יעצט ווי צו האנדלען ווייטער.

* * *

שוין צייט אז די רבנים זאָלען איינזעהן, אז די פראקטיבישאָן בעאמטע זיינען בקי אין הלכות סאקראמענטאל־ווין נאָך בעסער ווי די רבנים. די איבער פופצען רבנים און רעווערענדם ווען זיינען נערופען נעוואָרען צום דיסטריקט אטוירני, האבען דאָס נעזעהן. און ווי לעכערליך דאָס איז, אז מאנכע רעווערענדם און שמשים פארלאנגען פון די אויטאָריטעטען צו פארשפרייטען ווין אין מיטען זומער אויף דעם רעכענונג פון יום טוב תשעה באב.

די קרואים צום דיסטריקט אטוירני קענען באריכטען צו זייערע חברים, ווי זיי האבען זיך נעפיהלט זיצענדיג אויפ'ן ביינקעל, און דאָס ווען זיין א מוסר השכל פאר זיי, ווי זיי זאָלען זיך פיהרען.

* * *

די פרוי טהידא הייקים, וועלכע האָט זיך נעוועגדעט צום דגל הרבנים בעפאר פסח, אז מען זאָל איהר העלפען צו באקומען א אידישען גט פון איהר מאן, מיט וועלכען זי נעפינט זיך אין קוראסא, א אינזעל צווישען צענטראל און דרום אמעריקא, וויל זי האָט נעטראָפען, אז איהר מאן, 'דזשעק אבאדי, וועלכער איז נעקומען נאָך ברוקלין און האָט מיט איהר חתונה נעהאט, אין קומענדיג דארטען האָט זי נעטראָפען, אז ער האָט אן אנדער פרוי מיט פיר קינדער. צו יענער צייט בעפאר פסח, האָט דער דגל הרבנים פיל נישט נעקענט אויפטאָן, יעצט אבער, איז דורכגעפיהרט נעוואָרען דער גט דורך הרב אלטר ארענשטיין מיט דעם סופר אשארי, א תימן'ער איד.

רבנישע נייעס ::

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדע וועלן נעבעטן צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעם און מיכטיגע פאסירונגען איז זייער לעבען און אינ'ם לעבען פון זייערע קחלות און שוהלען).

דער סאקאלקער רב, הרב הנאון בקי נפלא מהר"י שוסטער, וועלכער איז געקומען מיט דער נראדנער דעלע־גאציע, איז אננעבאטען געוואָרען פון סט. לואים מא., צו וועלן דאָרטען רב, ווי עס הערט זיך האָט ער אננענומען די רבנות, ער האָט אבער ערקלעהרט אז ער דענקט צו פאָהרען נאָך אייראָפּא און אויב די פאמיליע וועט איינ־שטימען וועט ער קומען לדירת קבע אין אמעריקא

עס איז נעווען צו פריה די ידיעה פון פאָרינען „דגל ישראל", אז הרב הנאון ר' ראובן כ"ץ — סטאוויסקער רב — וועלכער איז געקומען אלס דעלענאט פון חפץ חיים ישיבה, איז אויפגענומען נעוואָרען רב אין בעיאן. עס איז ריכטיג דאָס די בעיאנער קהילה, האָט איהם נענעבען א כתב רבנות, אבער הרב כ"ץ האָט נאָך ניט באשלאָסען, אויב ער זאָל דאָס אננעהמען, איבערהויפט בעפאָר ער האָט זיך דורכגעשריבען וועגען דעם מיט'ן חפץ חיים.

פיעלע רבנים, כן ירבו, זיינען אפגעפאָהרען נאָך אייראָפּא, ווער צום ציון קאָננרעס אין צוריך, ווער צו דער כנסיה הגדולה פון אגודת ישראל אין וויען, איינינע רבנים דאָרפען נאָך פאָהרען קומענדינען חדש, הרב איסקאלסקי האָט ערקלעהרט, אז ער איז מסופק, צי ער וועט קענען פאָהרען צו דער כנסיה הגדולה אין וויען, ווייל די כנסיה הגדולה וועט שטאטפינדען חצי אלול, און צו יענער צייט ברויכט ער צו זיין אויף זיין פאָסטען אין דער נרויסער ביאליסטאָקער שוהל, וואו ער איז רב. ער זאָגט, אז עס איז נעווען א פארזוהן פון די מנהלים פון אגודת ישראל צו מאכען די כנסיה הגדולה אזוי נאָהענט צו ראש השנה. וועלכע שלוחים פון פארשידענע וויטע לענדער וועלען צוליב די נאָהענטקייט פון ימים הנוראים ניט קענען זיין אנוועזענד.

האדמו"ר שניאורסאן־טווערסקי, פון איסטערן פארקוועי האָט זיך שטארק נענומען צום ענין טהרת המשפחה, קירצליך פארוופט ער א קאָנפערענץ פון רבנים, אדמורי"ם ובע"ב און ער וועט פאר זיי פארבריינגען זיינע פלענער, וואָס ער האָפט, אז זיי וועלען נעווים אננע־נומען ווערען.

קטעים

פון אשכול

איינעם, וואָס שרייבט זיך אונטער הרב ש. סאראוו־סקי, אין א בריף צום רעדאקטאָר, אין „מארגען זשורנאל" פון מיטוואָך, כ' תמוז, נעפעהלט ניט דער דגל הרבנים, ניין דער דגל הרבנים מיט זיינע אקטיוויטיעס נעפעהלט אים נאָר גוט, נאָר דער שטאָם, די יצירה, נעפעהלט איהם ניט, ווייל ער איז באשאפען נעוואָרען פון ניט פרישע ווואורשט — זיין איינענער לשון.

* * *

נאָרישער סאראוסקי, וועלכער רופט זיך רב, און אייער איינענע יצירה נעפעהלט אייך יע. האָט איהר ניט נעלערענט דעם דריטען פרק פון מסכת אבות ? . . .

* * *

און אויב איהר בריינט טאקע א באוויז פון אייך זעלבסט, אז סרוח מעיקרא איז סרוח ועומד, דארפט איהר דאָך וויסען אז אין מביאין ראיה מן השוטים.

* * *

דער זעלבער אין מביאי ראיה קען נעזאָגט וועלען אויף דעם באוואוסטען מנהל וואָס האָט געשריבען א בריף אין דער שטאָדט ניובוירג זיי זאָלען ניט יוזען די פלייש פון קינגסטאָן, ווייל איהם האָט פארדראָסען, וואָס א רב פון דגל הרבנים האָט איבערגענומען די השגחה דארטען.

* * *

און א שוטה איז ער וויל ער האָט דעם ריכטיגען סימן פון היוצא יחידי, ער טהוט פילע זאכען על דעת עצמו.

* * *

א מעשה יחידי וועט ער אויך טאָהן, וועו ער וועט ארוים נעגען אונז פאר דעם אויבענדערמאָהנטען קטע...

* * *

ער וועט זאָגען זעהט ווי ניט ריכטיג מען שרייבט, איך האָב דאָך נאָך א סימן פון המאבד מה שנותנים לו, זעהענדיג ווי ער בריינגט ארונטער אזא גוטע רבנים ארגאניזאציאן.

* * *

די רבנים, וועלכע נעפינען זיך אויף דעם ציוניסטי־שען קאָננרעס אין צוריך און וועלען אויך אנוועזענד זיין אויף דער דזשואיש איידזשענסי קאָנפערענץ, וועלען קע־נען זיך אונטערשרייבען החונה בק"ק צירין.

עס איז ניט די שולד פון מזרחי, וואָס בייט קאָננרעס האָבען די פועלי ציון כמעט צוויי מאל אזוי פיל העלע־נאטען ווי זיי, דאָס איז די שולד פון אגודת ישראל,

דגל ישראל

יחזק לחזק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא.

רעיון מוסרי בענין חנוך הבנים

סנהדרין דף צ"א, בדין סורר ומורה. היה אחד מהם — היינו האב או האם — גידם או חיגר, אלם או סומא אינו נעשה בן סורר ומורה, עיי"ש. ע"ד רמז מוסר עמוק לוטה פה איך וכיצד יתנהגו ההורים בענין חינוך בניהם ואל יהיו עצלים ורפוים בענין העצום והגדול הזה, והמה מחויבים להשתדל בכל אמצי כוחם ואונם להטיב דרך בניהם בנעוריהם. וזהו כונת התנא: אם אחד מהם הוא גידם, המליצה, אם לא הי' להם יד לרדות את בנם בשבט מוסר כמ"ש החכם מכל אדם — „חושך שבטו שונא בנו" — או חיגר שעצלו לילך להשגיח תמיד על הנהגת בנם במקומות שחוץ לביתם או לילך להמקום אשר ילמיד שם אצל רבו להשגיח על למודו, או אלם, שלא דברו קשה לבנם בעת שראו שעשה מעשה שלא כהוגן, או סומא, שעשו את עצמם כסומים שלא לראות את המעשים המכוערים של בנם. או חרש, אם אחרים ספרו להם מעשים לא טובים מבנם, עשו את עצמם כחרשים ולא נכנסו דבריהם באזניהם, אזי אינו נעשה בן סורר ומורה לדונו למיתה, ועונש הבן הוקל מיד ממנו ונופל על הוריו שהם גרמו בנזקין, במשל חז"ל מה יעשה הבן שלא יחטא.

ובענין הזה יש ביאור יפה ע"ד המוסר, שבת ל"ב: ר"א אומר נשים מתות ילדות על עון שמבטלות צואת בניהם ביום השבת, והוא מאמר פלא במובן. המליצה בזה, כאשר האב שמע מאחרים, שבנו לא יתנהג כשורה וכל ימי השבוע הוא טרוד בעסקיו או במלאכתו ואין לו פנאי ליסר לבנו וביום השבת יום מנוחה, אז יפנה אל הבן במוסרו. מה תעשה האם הרחמנית ברחמנות של דופי, כי היא תירא פן יכה אותו האב בכעסו, אזי תכחיש את האשמה בכל מיני אמתלא של שקר ותעשה את בנה נקי מכל פשע, וזאת נקרא ע"פ מליצה כי תכבס את צואת בנה ביום השבת, וזאת תגרום אשר הבן ילך שובב בדרך לבו וישתרש בדרכיו המכוערים ללכת הלאה.

ומענין לענין באותו ענין נראה לומר ביאור הגמרא בבא בתרא דף קט"ז, בל שאינו מניח בן ליורשו, הקב"ה נתמלא עליו עברה. ופלא, מה חטא האב שלא זכה לבנים? בטח חפץ להוליד בנים והקב"ה מנע ממנו. מה חטאו ומה פשעו של האב? שנית מדוע תלה זאת דוקא בירושה?

ולפי דברינו הנ"ל ניחא. אין כונת המאמר שלא הניח כלל שום בן, אלא אפילו הניח בן, ולא חנך אותו כראוי להשניח עליו בעינא פקוחא ולהשתדל אשר בנו יירש אותו את כל מעשיו הטובים ויהי' לבו בטוח אשר גם אחרי מותו יאחז הבן דרכו ואל ירפנו, וירושת אביו תהי' יקר בעיניו, והוא לא עשה כן כנ"ל והבן שהניח לא ירש מאומה ממנו אז הקב"ה נתמלא עליו עברה, בגלל אשר לא מלא את חובתו, חובת האב בחינוך בניו.

ובזה אבאר גם כן מליצת חז"ל, ברא ברעא דאבוה, ולא אמרו ברא אבר מאביו או ברא מעין אביו, אך כונו בזה כפלים לתושיה. כי החוב הוא על האב להשתדל אשר בנו ילך בדרכו תמיד כאשר ילך הוא, וגם הבן יישתדל תמיד לילך בדרך אביו, ועל מליצת הליכה תפסו חז"ל המליצה ברעא דאבוה וד"ל.

*

ברכות ס"א, בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע הי' וכו', אמר לתלמידיו כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך מתי תבוא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו. הוא תמוה מאד, מה שבקש רבי עקיבא שתבא דבר מצוה לידו למסור נפשו עליו כנראה איזה מצוה שתהי' בלעדי הג' עבירות, הכי רשאי לעשות זאת? לא מבעי לדעת הרמב"ם אם אדם מחמיר על עצמו וימסור נפשו על שארי עבירות הרי זה עובר על שפיכת דמים, אלא אפילו לדעת הרי"ף שאדם רשאי להחמיר על עצמו בזה ולמסור נפשו, גם הוא לא אמר אך באופן שבא לידו, היינו שכפאוהו לעשות איזה עבירה אבל לא להתפלל שתבוא אליו דבר כזה ולהצטער על אשר לא בא לידו.

אמנם אפשר לומר, כי צערו של רבי עקיבא הי' ע"ז, כי ידוע אשר נקל הוא על אדם לקבל על עצמו בשפתיו לעשות איזה דבר קשה, וכבד עליו הדבר לעשותו בפועל ממש אם תבוא לידו, ואז תכבד עליו לעמוד בנסיון ולקבל דבריו. ומה גם בענין מסירת נפש. וזהו שהשיב לתלמידיו, כל ימי הייתי מצטער בעת שהייתי קורא קריאת שמע וקבלתי עלי עול מלכות שמים במסירת נפשי פחדתי אולי בעו אשר תבוא לידי למסור נפשי

ווייל ביי זייער כנסיה הגדולה אין וויען וועט קיין איין פועל ציוני ניט זיין.

* * *

עס פרעגט זיך מעהר ניט און א מזרחי וועט דאָרטען יע זיין?

אולי אז לא אקיימנו, אזי תהי' שקר כל קבלת עול מלכות שמים שקבלתי עלי כל ימי, ואיך אוכל להראות פני לפני דיין האמת בשקר גדול כזה, ועכשיו כשבא לידי ולא אקיימנו לקבלו באהבה מסירת נפשי, אהי' דובר שקר לפני הקב"ה ח"ו. וכונת מתי תבוא לידי הוא לא לשון בקשה שתבוא לידו, אך הכונה "מתי" אם באיזה זמן תבוא לידי ענין מסירת נפשי ואסתפק אם אקיים זאת באהבה רבה כפי קבלתי.

איתא בבעלי תוספות על התורה בסדר משפטים בפסוק כמוהר הבתולות. "מוהר". משה אמר "כמיהר" עולה מאתים וזו יתר אחד, ויש אם למקרא, עכ"ל. והדבר זר מאד מאד. וג"ל בדרך פשוט בהצעת הדבר, כי אם תחשוב האותיות של "כמוהר" במילואם, היינו, כ"פ, מ"ם, ו"ו, ה"א, רי"ש, עולה מספרם כזה סך 708, וכשתחשוב האותיות של מאתים במילואם היינו, מ"ם, אל"ף, תי"ו, יו"ד, מ"ם, עולה מספרם סך 707, וכן כונתם, כמוהר עולה במספר מאתים יתר אחד ויש אם למקרא להיותו מלא בו"ו. הנלע"ד כתבתי והוא פשוט.

שאלות ותשובות

תשובה

מאת הרב יעקב אייזנצווייג מוורשא בעו"ה.

„בדגל ישראל" מירח ניסן, בד"ה הרהורים וביאורים מהרב ר' מנשה מרגליות שיחי' — כתב הרב הנ"ל לבאר ד' הש"ס פסחים ס"ט בשחיטה השבתני ובשחיטה וכו' דהוא תמוה דמאי זה מדה כנ"מ עי"ש מה שהעלה. ונפלאתי מאד על כל דבריו ואבארם אחת לאחת. מה שעלה על דעתו לחלק על דברי מהרש"א בחא"ג ברכות דר"ע מוסיף על דברי ר"א. ולפרש בפשטא דר"א ס"ל דאין חיוב למסור נפשו. הנה שכח, כי ד' המהרש"א ז"ל לא מבטן עצמו אמר, רק נמרא ערוכה הוא בכ"ד בש"ם והוא ביומא דף פ"ב, ופסחים ד' כ"ה דלכך אסור להתרפאות בעצי אשירה אפילו במקום סכנה משום דר"א, ולא נזכר כלל בש"ס שם מדברי ר"ע. וביתר ביאור בסנהדרין דע"ד דהנך דנמרו וגמרו דבעו"ז יהרג ואל יעבור ס"ל כר"א. עי"ש דקאמר הש"ס להדיא אינהו דאמרי כרא"י, ומלבד שנאמנים עלינו דברי הש"ס אף גם הדבר מוכרח מדברי ר"א נופא. דאם נימא הך דבכל נפשך לדעת ר"א היינו רק בהשתדלות וטירחא דנופא, ולא נטילת נפש ממש וזה ודאי דכל מאודך פירושו כמשמעו, אף אם לוקחין ממנו כל הונו כמבואר בש"ע או"ח סי' תרנ"ו בהג"ה. וע' בש"ס ב"ק ד"ט ותוס' שם וא"כ מאי מקשה ר"א אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאודך וכן להיפך. הלא שני ענינים המה לנמרי וצריכי תרוויי' דכל נפשך, היינו יגיעה וטירחא ואת נפשו יציל ובכל מאודך היינו שיצא נקי מנכסיו ולבזבז כל ממונו, ומאי ענין ז"ז. ואין צורך כלל לומר יש לך אדם וכו'.

ולפי הנראה לסברא זו רמז רבינו הר"ן ז"ל בפסחים שם ד"ה אם נאמר ע"ש לשונו הזהב באה"ט. דהש"ס הכריח זאת מד' ר"א נופא דפליג על ר' ישמעאל דס"ל דכל נפשך היינו יגיעה, ולא נטילת נפש. ולזה מוכח הש"ס מדברי ר"א דס"ל נטילת נשמה ממש. והן אמת שגם על מהרש"א ז"ל יש להקשות. דלמה הוצרך ר"ע להוסיף כדי שלא נטעה בדברי ר"א דס"ל רק נטילת הנפש ועבודתו, הלא מוכרח כן מד' ר"א נופא וכ"ד הר"ן הנ"ל, אכן היאך שנדחוק ליישב ד' מהרש"א דעכ"פ הי' מקום לטעות). אבל לפרש כן לפי האמת דר"א לית לי' מסנ"פ ממש כמ"ש הרב הנ"ל בלשונו. „לדעתי מוכרח דפליג על ר"ע" הוא דיעה כזו נגד דברי ש"ס ופוסקים מפורשים בפשיטות מאוד. דר"א הוא מרא דריש דינא דמחויב למסור נפשו. (ולקמן יתבאר האדרבה בדברי ר' עקיבא יש מקום לומד דא"ח למסור נפשו. ורק ר"א הוא דס"ל כן).

עוד רצה הרב הנ"ל לומר — דר"ע דפליג היינו דרשאי הוא למסור נפשו, ולא לחיובא, וא"צ להשיב ע"ז. והדבר מבואר דבין ר"א ובין ר"ע לחיובא קאמרי לפרש מה שציותה התורה וחי בהם ולא שימות כזאת דמה שקאמרה התורה ובכל נפשך דהפירוש היא אפילו נוטל את נפשך. דיהי' רשות. ועי' תוס' ע"ז דנ"ד. ד"ה הא בציננא בזה"ל אבל הא ביודה רבא דאיכא עשה דבכל נפשך וכו' כדאמר ר"א עכ"ל. ויש לפלפל הרבה בדברי התוס' שם ואכמ"ל. עוד סיים הרב הנ"ל דר"א רמז לר"ע דמחמת הקו"ח הוא עוקר הקרא מפשטיו דכתיב וחי בהם. ולא ידעתי מאי קאמר. דהלא הנך דס"ל דרשאי להחמיר ע"ע אף בשאר עבירות. ולכך מסר ר"ע א"ע להריגה על ביטול תורה משום דהחמיר ע"ע. הלא המה סוברים דקרא דוחי בהם הוא ללמדינו שאין חיוב למסור א"ע. ולא דאיכא איסורא ואף דלכאו' גם מצד הסברא ל"ה מקום לחייב למסור מדחזינן דארבה בעו"ז וג"ע ושפ"ד מהדר הש"ס למצוא קרא לחיוב ז"א דהש"ס מקשה שפיר אחר דכתיב וחי בהם. דפשטי' מורה דבכל המצות הדין כן דמנ"ל לאפוקי הנך תלתא מן הכלל דושמרתם את חקותי אשר יעשה וכו' וחי בהם — משא"כ לולא הקרא דוחי בהם שפיר הי' מקור לומר דמחויב למסור נפשו תמיד, ואתי הקרא דא"ח — ולעולם דרשאי להחמיר ע"ע. או כמ"ש התוס' סנהדרין דע"ד ר"ה בן נח דאדרבה מצד הסברא הוי אמרינן דאין חיוב על מס"נ, ולכך גם ב"נ אינו מחויב על ק"ה — וקרא דוחי בהם איצטרך דעכשיו דנייתה התורה נבי נערה המאורסה דמחויב במס"נ הוי יליפינן מהתם בשאר מצות — ולכך איצטריך קרא דוחי בהם דא"ח — ולא דאיכא איסורא וכ"ז פשוט ועיין בפר"ד דרך האתרים דרוש שני מה שתמה

בזה על המזרחי, והמעיין שם יראה דבזה שניהם שוין. דלולא הקרא רוחי בהם ה"א דמחויב וגלי קרא דא"ח רק דשות ובעיקר הפלונתא דר' ישמעאל ור"א בר פלונתיה לפי דברי הש"ס בכ"ד הנ"ל. הרבה נתקשו בזה המפרשים, ואפרוט רק מקצתם והשארי קושיות נכללים בזה.

א) להבין מה חידש ר"ע על דברי ר"א הקדום לו, ומ"ש מהרש"א ז"ל דר"ע מפרש דר"א שלא נטעה בדבריו כבר הקשותי על זה מדברי הר"ן פסחים (ובאמת נראה שדברי הר"ן ז"ל היו בהעלם עין מרבותינו המהרש"א והמזרחי ז"ל להמעיין בדבריהם).

ב) מדוע באמת בכל דוכתי דהביא הש"ס דברי ר"א — אמאי לא הביא גם דברי ר"ע, וכן בסנהדרין הנ"ל — אינהו דאמרי כר"א — ומדוע לא כר"א ור"ע — כאילו רק ר"א להודיה ס"ל כן, ולא זכר כלל דברי ר"ע, אשר לפי"ד המהרש"א ר"ע ביאר לנו את דברי ר"א.

ג) מדוע לא הביא הש"ס את דברי המתני' ברכות בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך — ולמה הוצרך לברייתא.

ד) עוד הקשו על ר"ע בש"ס ברכות הנ"ל מדוע מסר א"ע להריגה בשאר עבירות ומה שתירץ המהרש"א ז"ל — דהי' בשעת הגזירה ובפרהסיא — או משום שהחמיר ע"ע — חבר תמהו המפ' — דא"כ מדוע השיב להם ר"ע דהי' מצטער על פסוק זה דבכל נפשך — היה לו לומר הקרא דולא תחללו דמינה שמעינן דבפרהסיא יהרג ואל יעבור — ולמה נקיט הקרא דבכל נפשך דמיירי בעו"ז כמו שפירשו ז"ל ואהבת את ד' וכו' שלא תמירנו בעו"ז. וגם תירוצו של המהרש"א ז"ל לא יתכן לדעת הר"ן ז"ל שבת פ' במה טומנין דעל כצ"ע אף בשעת הגזירה יעבור ואל יהרג ועוד יתר דיקדוקים נלאיתי לפורטם. — ולא ראיתי במ"פ תירוץ נכון, כי נדחקו מאד בדרכים שונים, ולא העלו דבר ברור.

ולענ"ד מצאתי כעת בעז"ה — דברים פשוטים לסלק כל הקושיות והוא — דנראה ברור דר"ע לא נחות כלל להפלונתא דר' ישמעאל ור"א אם יהרג ואל יעבר — ומתי הדין דיהרג ואל יעבור — גם הקרא לא אתי לאורי לנו דבר זה לדעת ר"ע. רק הקרא דבכל נפשך בא ללמדינו — דבכל עת מצוא זו מיתה — הן אם ימות האדם מחמת חולי כדרך כל הארץ — או אם יהרגהו ח"ו, או יכפהו לעבור על הר"ת ח"ו במקום שהר"ת נותן דיוא"י — אז גם ברגע אחרונה זו מחויב הוא להיות חזק באמונתו, ולקבל עליו עומ"ש, ולהתגבר על כל המניעות, רק להיות תמים בקבלת עומ"ש. נמצא לדעת ר"ע לא בא הקרא ללמדינו איכות העבודה לשמו ית' — ועד איזה מדרגה יגיע. כמו שהפירוש הוא לדעת ר"א — שמחויב לבוא למדריגה של אהבה בכל נפשו — היינו שאף אם יצטרך ליתן כופר נפשו בעד קיום הר"ת מחויב הוא ליתן — רק מדבר הקרא — בזמן — היינו שאף בזמן זה יאהב את הבוי"ת אף בשעת יציאת נשמה — באיזה אופן שיהי' — ואם כי מובן ממילא שהוא מדרגה גבוה אשר כמעט א"א להשיגה — אולם הכתוב מדבר ומורה על שאלת איזה זמן — היינו דעל שאילת איש באיזה זמן־מהזמנים אשר צר לו מאוד יוכל להסיח דעתו ממלכותו ית' ומאהבתו — ע"ז משיב לו הקרא — דאף בעת היותר קשה יסורי מות רח"ל אף אז מחויב לאהוב אותו.

ומבואר להדיא בלשון ר"ע בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך — דקאי על הבוי"ת שנוטל את נפשו הן ע"י חולי — או אף על ידי איש — דהוא נ"כ בהשגחתו ית' וכמאמר דהע"ה, ד' אמר לו קלל אף אז מחויב לאהוב אותו — ופשיטא דאין לפרש דקאי בענין מס"נ כמו שחשבו המ"פ — דאם השי"ת נוטל את נפשו הלא מוכרח הוא, ומי יכול לדון עם שתקיף הימנו ומאי שיאטו' דמס"נ לכאן רק הפירוש שנם אז מחויב לקבל עליו עומ"ש — וזה עצמו השיב ר"ע לתלמידיו בעת שסרקו את בשרו רח"ל והוא היה מקבל עליו עומ"ש אז. וכששאלו לו רבינו עד כאן, לא היתה שאלתם אם מחויב למסי"נ, דזה ודאי דבשעת הגזירה. או בפרהסיא מחויב הוא — ואף לדעת הר"ן ז"ל שבת פ' במה טומנין דהכריח מהך דאלישע בעל כנפים דעל

שני כבשים

מאת רב זעירא

זה עת רבה שנאלמתי דומיה, החשיתי מלספר דבר רע, כי קיימתי מאמרם „יפה שתיקה לחכמים". ואם ראית תלמיד חכם עובר עבירה בסהו כלילה, ומי חכם כאילה ביבנה להגיד מומים, ואולי מום עובר הוא, ובאשר בא כן ילך, ולא יוסיף להראות עוד.

אך כאשר ראיתי בכתב המעשה של שני הכבשים בעיר בוסטאָן, ראיתי ונזכרתי המעשה של שני הלשונות ושתי העגלות בעיר ניו יאָרק, ובתלתא זימנא בוודאי הוי חזקה, אמרתי שבאה העת לגלות פני הלום, למען יראו ויבושו ולא יוסיפו לדאבה עוד פן יודע הדבר בקהל, מלסטה לחוט הסיקרא של עמודי הדגל ובמחתרת יצא הגנב.

בבוסטאָן התאגדו כל המוכרי בשר כשר בעיר, תחת פעדעריישאָן אחד, בקשר אמיץ וחזק ועשו יד אחת עם הרבנים, שיחזיקו איש ידי חבירו, ותעודות (סיינס) יותנו לקצבים כאלו המוצאים הן בעיני העפעדעריישאָן. ואם המוכרי־בשר־כשר לא יסכימו ליתן לאחד תעודה, אז אין להם להרבנים להמציא לו תעודת כשרות, ואף אם כבר נתנו לו ימשיכו את ידיהם מעליו, ותחת זה יחזיקו הקצבים בידי הרבנים להכיר דוקא את הרבנים האלה המאוחדים עם הפעדעריישאָן, ועוד יתירה יעשו, לפעול על בתי המטבחיים, להעמיד על ההשגחה אך ורק הרבנים משלחם.

ומחמת שהרב ר"א קריגער רב דחברה ש"ס שהוא הרב העיקרי דבוסטאָן, התנגד להתאחד עם הפעדעריישאָן, בטענתו כי אין להם להקצבים להיות משגיחים על כשרות ועליהם להיות אך מושגחים, והרב קריגער הוא המשגיח על בית המטבחיים היותר גדול בעיר ניו ענגלאַנד, „פאקינג קאָ." והסכימו המוכרי בשר כשר בעיר־ף הרבנים להוציאהו מבית המטבחיים, ולהעמיד שמה את הרבנים משלהם ולא לחוש על איסור השגת גבול רעהו. אך איך לעשות הדבר הרע הזה, ובאיזה אופן להוציאהו לפעולות, גמרו והחליטו לעשות כמעשה אנשי המחתרת. הוציאו קול, כי נמצאו שני כבשים עם סרכות מהערוגות הסמוכות להשדרה. ועליהם פתקא בחתימת יד אחד השוחט"ם, כי הכבשים האלה ג"כ כשרים הנה, ובכן ההשגחה איננה טובה, וצריך להוציא

עשה א"ח למסור נפשו, דלפי"ז אין מקום לתירוץ המהרש"א ז"ל דהוי בפרהסיא או שעת שמד — ולפלא שגם מ"ד ר"ן אלו לא זכר רבינו מהרש"א ז"ל על שפתיו, וצריכין לומר כתירוצא בתרא שהחמיר ע"ע, מכ"מ גם לתירוץ זה לא היתה שאלת התלמידים כלל מדוע ימסור נפשו — דגם להם פשיטא להו דרשאי להחמיר ע"ע רק הקשו לו עד כאן, כלומר דהוא כל ענין האהבה במדריגה הנבוה, הוא למסור את נפשו, אבל כיון שהניע לזה א"ח עוד לצמצם מחשבתו בקבלת עומ"ש בעת שסורקין את בשרו ביסורים מרים רח"ל. וע"ז השיב להם ממש כשיטתו דקרא דבכל נפשך עקרו ללמדנו ד"ז דאף בעת שהשי"ת נוטל את נפשו, יהיה איזה סיבה שיהי' גם אז לא פסק החיוב מאתו. וזה כל ימי הייתי מצטער, שהיה מחכה על זה מתי תבוא המצוה הזאת לידו שיאהוב אותו יתברך אף בזמן היותר צר ומר לו רח"ל, ועכשיו שבא לידו הוא רוצה לקיים זאת.

נמצא לפי"ז דרק ר"א הוא מרא דהך דינא דמחויב למסי"נ אף בצינעא בעו"ז, אולם ר"ע לא נחית כלל לפלוגתא, ואדרבא לדבריו דבכל נפשך אתי ע"ז ללמדנו דאף בעת שנוטל השי"ת את נפשו יאהוב אותו. ממילא לא נשאר לנו שום לימוד דמחויב למסי"נ אף בצנעא בעו"ז ולהוציא עו"ז מכללא דושמרתם את חוקותי וכו' וחי בהם ולכך יותר נראה בדעת ר"ע דס"ל כר"י בזה ולא כר"א והיינו עפ"י דברי הש"ס יומא פ"ה, דיליף התם דפיקוח נפש דוחה שבת, וקאמר שם נענה ר"ע וכי יזיד וכו', ומסיק התם דהך דשמואל ערפא — מקרא דוחי בהם ומשמע דר"ע ל"ל כלל הך דרשא דוחי בהם, דהפירוש וחי בהם הוא לעוה"ב כפי רש"י ז"ל שם, ומקרא דכי יזיד לא נלמד רק שבת מכ"ש דעבודה ולא עו"ז דחמירא טובא.

אולם לפי זה יקשה דהא גם ר' ישמעאל שם למד מדרשא דמחתרת ולא מוחי בהם, והא הוא ופיה אית ליה דרשא זו, כמבואר בש"ס במקומות חנ"ל, וכבר הרגיש בזה בתוספות יה"כ ע"ש מה שתירץ, ולדבריו גם ר"ע יוכל לסבור דדשא דוחי בהם ויש לומר עוד תירוצים אחרים ולפלפל בזה ואכמ"ל. היאך שיהי' בדעת ר"ע אין להחליט וכמעט קרוב לוודאי דס"ל כרי' ישמעאל ועכ"פ שפיר קאמר בש"ס סנהדרין הנ"ל אינהו דאמרו כר"א, וכן ביומא ובפסחים לא הזכיר רק מ"ד ר"א, דמר"ע אין ראיה כלל ואדרבא הסברא נותנת דס"ל כר"א. ועכ"פ מרא דהך דינא רק ר"א, וכמו שהכריח הר"ן ז"ל פסחים וגם מסתם מתנ' אין ראיה דהוא ג"כ כר"ע ורק מר"א, וכן שאר הקושיות כולן סרו מהר כמובן. ואם כי כל שכתבתי הוא פשוט, עם כל זה לע"ד הוא קרוב לאמת בעו"ה, אם לא קדמני אדם בזה בפ' (כי אין לי פנאי לחפש בכל הפ' ואף המפרשים המפורסמים כעין ס' צלח ז"ל ברכות שם איני תח"י לעיין בו) אחשוב כי מקום הניחו לי בזה, ואם כנים דברינו אלה נוכל לומר דגם הך דבכל מאדך — דפירושו בכל ממונך — קאי נ"כ אקרא דואהבת, היינו שגם אז בעת שקרא לו הפסד ממון ח"ו — ואפילו חלילה הפסיד את כל ממונו נ"כ יאהב את השי"ת, והוא חדא פירושא עם הדבר אחר בכל מאדך בכל מידה ומידה שהוא מודד וכו' רק משמעות דורשין דלפירושא קמא הפי' מאדך ממון, ולפירוש השני הוא מתיבת מאד, ולדינא אין נפקותא כלל. ובזה מדוקדק בברכות דמתחיל חייב אדם לברך על הרעה וכו' דלכאורה נלמד זה רק מפירושא דמאדך לפירוש השני דאית ליה הוי מודה לו במאד, דלפירושא קמא לא למדנו רק דמחויב למסור נפשו ומאודו, ולא שמחויב עוד להודות ע"ז, וא"כ איך קאמר מקודם בפשיטות דחייב לברך על הרעה מאי דתלי בשני פירושים, ולהנ"ל מדוקדק שפיר, דאין חילוק כלל בין הפירושים דאף לפירושא קמא, ילפינן מינה דאף בעת צרה, היאך שיהיה רח"ל צריך לאהוב השי"ת ורק במשמעותא דקרא קא מפלגי. (סוף יבא)

את הרב מחזקתו ומגבולו, וכן גמרו, החליטו ועשו הדבר הרע הזה, והעמידו שם רבנים אחרים.

הרב קריגער בשמעו זאת נבהל ונשתומם ושלח להביא לפניו את שני הבבשים לראות בעיניו הסרכות למען יעניש את השוחטים על הוציאם מתחת ידיהם טריפה במר דכשרה והושיבו את פניו ריקם במאנם להראות לפניו את הבבשים. ושלח להרבנים וגם הלך אליהם וסרבו מלהראות לפניו, והבין כי דבר בליעל יצוק בזה, ויד הרבנים באמצע חקר ודרש בעצמו אחרי הדבר הזה, ומצא כי בשקר העלילו על ההשגחה והשוחטים. החשד בא לו ראשית מדוע יהיו הסרכות במקום אחד, וביום אחד, בשני הבבשים בשוה, והשנית אם הסרכות המה בגובה העריגות נגד השדרה, יוכל היות כי נחתכו שם ומעט עור מבשר השדרה עמם, למען יהא כסרכה להסעות את העם, והעיקר מדוע יסרבו מלהראות לפניו הסרכות?

ומכאן מצא ששקר היא כל העלילה הזאת ובפרט, כי איזה מהרבנים אשר רוח נכון להם גלו הסוד הזה. הוציא הרב קריגער מחאה בפומבי, ודרש מרבנים מובהקים אחרים לעמוד לימין האמת ולימין צדקו, וכן עשו להזהיר את העדה הבוסטאנית ולבעלי בית המטבחיים שבל יהינו לדחות רב מצוין כזה ולבלי לגרום לו ח"ו שום עגמת נפש וחלישות הדעת.

ולמדו הבוסטאנים מעשה נבלה זאת ממעשה של שתי הלשונות בניו יארק, שהעלילו על הרב ר' איסקאלסקי שנמצאו שתי לשונות טריפות בפתקא כשרה, בעת שהיה הרב איסקאלסקי משגיח על בית בשר מעושן, ואז גם אז יד הרבנים היתה במעל הזה בעת שישב הרב ר' ראזען על כסאו ממלכתו בראש ועד הרבנים דניו יארק, והרב איסקאלסקי התרפס לפניו הראני נא את הלשונות להתבונן עליהם, וגם הבטיחו להראות אליו ולא קיים מוצא שפתיו והבטחתו, ואז כאשר הרב ר"א חקר ודרש, ומצא כי מעשה הנבלה הוכן בעיר פעטערסאן כידוע להרב ר"ו משם, נשתקע הדבר מיראתם שיובאו בפלילים.

וכמובן הענין משתי העגלות על רב אחר, אשר גם שם יד הרבנים היתה במעל, ולא ניתן לכתוב פן יסתער על הרבנים חמת עדת בני ישראל, ומכאן שהוחזקו בשלשה פעמים יש לחשוש, פן ישתרשו בחמא לעשות גם להבא דברים מכוערים כאלה, אמרתי לגלות זאת בקהל קלונם הרב אולי ישובו מדרכים מקולקלים כאלה ובמושב הזעיראים נמנו וגמרו, אשרי ילדותנו שלא ביישה תורת ומסורת אבותינו.

ורבים מהם הנהיגו את עצמם בעת שיתראה איזה סיכסוך בעיר, לבוא אליה כאורחים בלתי קרואים, לפסוק ולהנהיג לאסור ולהתיר כפי אשר יעלה רוחם לטובת אותו הצד שנקראו מלפניו, מבלי שאול ולבקש הסכמת הצד השני שסומך גם הוא עליהם. ותחת להביא שלום אמת בעיר, מסכסכים בזה איש נגד רעהו, וכוסיפים שמן על המדורה שאין עוד לכבותה, כמו שקרה בעיירות רבות, שנחרבה הרבנות האורטודוקסית על ידי זה, עד

פתרונים לתידות מגליון העבר

1.
יונה במעי הדג.

2.
אדם הראשון ואליהו הנביא.

3.
אדם, חוה, הנחש והאדמה.

4.
עובר מת בבטן אמו.

5.
הקולמס בתוך חמשת האצבעות

6.
עמון ומואב.

שמות הפותרים: אשר צדוק הכהן הורוויץ, מפיטסבורג; שמחה בלאך, מדעטראיט; שלמה אייזנברג, אברהם נלאזער, הרב יוסף פיימער, ירחמיאל צוויק, דוד נרינבערג, חיים וואטקין, מניו יארק; הרב ר' אברהם רעזניק המכונה עזריקם, מלאעל, מאסס.

מודעה! מודעה!

הנה הוצאתי לאור ספרי

וערך הכהן

קובץ הלכות פסוקות מן ד"ח ש"ע ואחרונים בקיצור נמרץ. כולל יותר משני מאות הלכות

מחירו רק 50 סענט

GROSSRABINER ARON KAHAN

Sacel Maramores, Roumania

שמרחקים גם רבנים צעירים, אם ריח אורטודוקסיא נודף מהם, ומבקרים ראבאים תלמידי חסימינארים, על רבנים תלמידים ישיבת רבנו יצחק אלחנן, ואיזה תקנה טובה נשקפת לרבנות המסורתית בפה, אם הקשישאים מבעטים עליה ברגליהם, וגם אם יתנפחו באווזים ותרנגולים. לא יועיל להם, אם הנפח קשה על העם כמשאב, או למשאם, ואין בה ממש ואיכה חוזרת.

באמת קשה עלי הכתיבה בזה, וכבוד הרבנים הקשישאים יקר בעיני עד מאד, ואין חפץ להוצאת אשפה לחוץ, אך מפני שלא יאמרו שאין אנו בקיאים במעשה ידיהם. כתבתי מעט מהרבה, ואולי יהיו דברי המעטים האלה לתיקון הנפש, ורב לא יתנקש בנפש חבירו חרב, ואהבה ואחוה ישכון ביניהם להרמת כבוד התורה ולומדיה, ולהטבת מצב הרוחני והגשמי של הקשישאים ושל האעיראים.

תקנת עגונות

המכתב הזה נתקבל מאת הלשכה המרכזית לתקנת עגונות בפולין והננו מדפיסים אותו במלואו.

כבוד הרבנים הגאונים חברי „דגל הרבנים" שליט"א שלו' וברכה וכט"ס.

מכתבכם מיום כ"ו אייר מ"א למסב"י קבלנו. וכן קבלנו מכתב מהבאנק דיסקאנטאווע בפה שמושלש בידם סך 350 ד. עבור האשה שרה שאפיר שימסרו לה אחר שתקבל נט בערכאות ויהי' מאושר ומקויים מאתנו ע"י הנאטאריום. תמול ביום ב' כ"ג סיון קבלה האשה הנ"ל שרה בת משה את הנט ששלח לה בעלה יעקב אליעזר דמתקרי יעקב המכונה דזשייק בן יהודה המכונה יודל. ויכולים כת"ר לתת לו פטורים. הנט מערכאות כבר מסרנו הענין להאדוואקאט, אשר כבר הניש תעצומותיו בזה. ובמשך שלשה חדשים בטח יגמר הדבר בהערכאות, כתוב וחתום כפי הדרוש. אנחנו הוכרחנו להבטיח להאשה, שלא יאונה לה מאומה ותיכף כאשר יגמר הענין בהערכאות תקבל את מעותי' בשלימות בלי שום פקפוק וערעור, כי סמכנו על הבטחתכם במכתבכם הנ"ל אלינו. ובטח יהי' הכל עצהיו"ט. ותזכירו אותו למלאות התחייבותו לשלוח לה בכל חודש חמשה דולר עבור הילדה.

ע"ד הנאבד רזעפקאוויץ. שמו הי' אברהם יצחק, ובני כל הי' נקרא אברהם בן זיסמאן רזעפקאוויץ מיעזעף נלקח לצבא בשנת 1912. יש גב"ע שנפטר ונקבר בארץ רוסיא. עפ"י הנב"ע יכולנו לצדד בשריותא דאתתא העלופה. אולם יצא קול שהאופה שמואל ביאליק שהוא נ"כ מילידי יעזעף וכעת נמצא בניו יורק, כתב שהנאבד אברהם רזעפקאוויץ נמצא בניו יורק. הרב מיעזעף השיב ע"ז בזה"ל: שאלתי את אבי הנאבד מוה' זיסמן רזעפקאוויץ ואמר שפ"א בא מכתב ממר שמואל ביאליק הדר באמריקה לאביו שבפה שנקרא יוסף יחזקאל ביאליק ובתוך מכתבו הזכיר שבן ר' זוסמן הנזכר נמצא שם. ומכח זה פנה האב ר' זוסמן אליו כמה פעמים במכתב אודות זה. ושוב לא השיג שום מענה.

האשה שרה בת זלמן קבלה את גיטה מבעלה אשר המכונה איזידאר בן שרגא פייביל דמתקרי פייביל (בייבוק) ביום שני בשבת ששה עשר יום לירח סיון תרפ"ט. ותובלו לתת לו פטורים. ותראו נא למלאות הבטחתכם, שכאשר תקבלו ידיעה מאתנו שהאשה קבלה גיטה תשתדלו בכל האמצעים שיתן לה איזה מאות דולרים.

ע"ד המענן נאלדבלאט ר"פ כתב בעצם ידה שמסכמת לקבל נט. מאושר ומקויים מלתכתנו. וגם היא מסכמת לעשות נט מערכאות, אם הוא ישלם ההוצאות. ההוצאות יעלה ערך 95 דולרים. ור"פ פעלנאמאניצטווא, שצריך לחתום ע"ז הבעל ישעי' אפרים נאלדבלאט. ויהי' מאושר ע"י הנאטאריום והקונסל, למען נוכל למסור זאת להאדוואקאט. בהכתב הזה חסר איזה פרטים והנחנו מקום חלק, כי האשה לא הביא לנו את האקט שלובני, ולא יכולנו למלאות

הפרטים. לפי דבריו נמצא האפט שלובני אצל דודתה בניו יורק.

תוכלו לקבלו ממנה ולמלאות הפרטים החסרים, במקום שהנחנו חלק, תראו נא להביא הדבר לידי גמר, שלכה"פ ישלח לה גט דתי, כי עד מתי תתענן ותיזל, ובכל פעם ידחה וימשיך באמתלאות שונות.

ע"ד המענן יוסף גראבינער הנקרא גינצבערג הביא לנו אחיו גבלי מהרב מבראק, הרציף פה. לפי דבריו רוצה אחיו שבאמריקה לתת לה מאתים דולר עבור הגט. לפני איזה שבועות היתה בלשכתנו ואמרה לנו, שנתנו לו בנדוניא בית בעיר פארעמבע, היינו שכתבו את הבית על שמו ושמה. עתה אם אינו רוצה לחיות עמה ישלח לה פליפאטענציע על הבית עם סך חמשה מאות דולר, ואז תקבל גט. נכון הדבר שכת"ר תזדקקו לזה ותראו להביא הדבר לידי גמר. ואפשר ישלח כח הרשאה לאחיו בפארעמבע אשר ילך לד"ת עם אשתו, וכפי שיצא הפסק בי"ד יבטיח לקיים הבעל. כפי תבונתכם ואפשרותכם תראה לעשות בזה.

להאשה טענענבוים מסרנו תכן מכתבים והבטיחה לנו לבוא ולהשיב תשובה. עד כה לא באה.

ע"ד הגט של שילדנער ששלחנו לכם. נא להודיענו אם כבר קבלה האשה גיטה.

הננו שולחים לכם ר"פ רשימה מפעגנים הנמצאים במדינתכם, נא להשתדל לטובת נשותיהם העזובות והעגובות, כל מה שיש לאל ידיכם.

לתשובתכם נחכה מהתוצאות הטובות.

ברוב כבוד והוקרה,

יו"ר הלשכה שלמה דוד כהנא.

דיזען מאנאט זיינען פארגעקומען פיער ד"ת בין איש לאשתו פון וועלכע צווי איז געלונגען שלום צו מאכען און צווי א גט.

מיר האבען אויסגעפינען פאלגענדע פערזאנען:

משה חיים שארק פון וואדיוואסטאק, וועלכער האט פארלאזען זיין פרוי און 6 קינדער זייט 16 יאהר און די גאנצע צייט ניט געלאזט פון זיך הערען, ער איז געצווונגען געווארען צו שיקע פאפירען פאר די פרוי און דריי קינדער און שיפסקארטען, וועלכעס ער האט שוין אוועקגעשיקט, די אנדערע דריי קינדער האבען שוין חתונה געהאט.

בערעל פערגאטענט פון הארובושאוו, וועלכער האט זייט איינינע יאר פארלאזען זיין פרוי און קינד, און מיט די צוישטימונג פון דער פרוי האט ער געשיקט א גט און געלט, וועלכעס מיר האבען איבערגעשיקט צום רב אין הארובושאוו.

ישראל וויים פון ליעזרז האט פארלאזען זיין פרוי און דריי קינדער זייט 20 יאהר און די גאנצע צייט ניט געלאזט פון זיך הערען, ער איז געצווינגען געווארען צו שיקען מאנאטליך 60$. ביז מיר וועלען האבען אן עקטפער פון זיין פרוי וואס זי פארלאנגט.

צוליב די הייסע זומער מאנאטען זיינען פילע זעהר וויכטיגע קייסעס נעבליעבען ניט פארענדינם. מיר האפען אין קומענדען נומער אי"ה צו באריכטען וועגען זיי.

מכתבים מארבע פנות העולם

לכבוד ידידיי הרבנים הגאונים נושאי דגל הרבנים, יהי נועם ד' עליכם!

קבלו נא את ברכתי, ברכת כהן להכנסי' לשם שמים אשר יסדתם. תפילתי ותקותי כי הדגל ירומם כבוד התורה ויגבור השפעת שומרי משמרתה.

עמדו נא על המשמר לבל יתערב גון מתאה — דרישת כבוד המרומה — בתוך נוני הדגל האמתים, כי בטהרתו של הדגל מונח סוד קיומו!

ידידכם וידיד כל הוגה בתורת ה',

אפרים אלעזר הכהן ילעס,
אב"ד דק"ק פילאדעלפיא.

* * *

שוכט"ס למערכת „דגל ישראל"!

הנה באתי במאר מאד לבקשכם לשלוח לי ה„דגל ישראל" כי ראיתי אותו כמה פעמים והוטב בעיני במאד, ע"כ רצוני עז להשיגו בכל חודש. ואפשר לעת מצוא אכתוב איזה דברים בתוכו. ובזה הנני ידידכם דו"ש, מנאי,

שמואל גוטווין,

נאווי סאוש פוילין.

* * *

לסוכנות העתון מרבנות האורתודוכסית!

ישלחו נא לי עתונם מהתחלת שנה זו מחדש השרי המכבדם,

חיים מען,

רב בבוענאס־איירעס.

* * *

שלום וכל טוב סלה לכבוד הגאונים המפורסמים, נושאי דגל התורה, והמ"ל המכה"ע היקר והחשוב „דגל ישראל", ה' עליהם יחיו!

זה שלשה ירחים אשר נכבדתי מכם במכה"ע החשוב „דגל ישראל", והנני שולח לכת"ר טשעק של שני דולאר תשלומין בעד כל השנה, ומבקש אני לשלוח לי את המכה"ע היקר לי מאד, מדי חודש בחדשו כמקודם, ובזה אשאר ידידם המוקירם ומכבדם

ברגשי כבוד,

הרב חיים ראזענצווים,
מפילאדעלפיא.

תשובה לשאלת הראב"ם
מאת אברהם

טעות גדול מעיתי בראותי ב"דגל ישראל" מחודש העבר באותיות גדולות "שאלה להרבנים בניו יצרק רבתי". מעודי לא רציתי לעמוד במקום גדולים ועי"כ לא כתבתי בשום פעם חידושי תורתי בעתוני־תורה היוצאים לאור בכל פעם ופעם, אף כי תהלה להשי"ת, יש לי בכ"י הרבה חידושי תורה בהלכה ואגדה. אך זאת הפעם בקראי "שאלה להרבנים בניו יצרק רבתי", תקף עלי יצרי לקחת חבל כתשובת שאלה זו בכדי להראות את כחי בהלכה. להראות כי ידי רב לי בהלכה תלי"ת אף כי אני חבר לדגל הרבנים, במאמר מלכנו ע"ה "חבר אני לכל אשר יראוך".

אך מה מאד נסנתי אחור בקראי תוכן השאלה, כי לית מאן דיפרקינה, כי אם השאלה היא אם מותר לעשות דבר זה או לא, דהיינו, אם יעשו דבר זה יהי' נגד תורתנו הקדושה אם לאו, אזי יש לבקש ולחפש בנפ"ת ובראשונים ואחרונים מה דעתם דעת תורה בזה, אבל אם השאלה היא מדוע עוברים על צוויי תורתנו הקדושה, לא אבין שאלתו. יען כי הנשאלים סובלים מחלה נוראה ר"ל הנקרא "רשק" בלע"ז, כמאמר הכתוב "רק" אין יראת אלקים במקום הזה, ואם מגלים ח"ו האמת הלזו בפרהסיא אזי מקיימים המה גם חצי פסוק השני "והרגני"... א"כ מה מקום לשאלה זו? וכבר צווח הנביא ישעי' "על מה תכו עוד תוסיפו סרה", הכוונה, כל שהמה רוצים לדרוש יש אם למקרא "תכו" (התיו בפתח), דהיינו להכות להרבנים החרדים, אזי נהפך הקדרה על שולי' ובע"כ דורשים יש אם למסורת "תכו" (התיו בשורק), הכוונה, אם רוצים להכות לאחרים והסוף כי המה בעצמם נכו, והטעם אמר הנביא תיכף ומיד "עוד תוסיפו סרה" כי "כל ראש לחלי" היינו לפי שאין עוסקים בתורה כמאמרם ז"ל, חש בראשו יעסוק בתורה, ונם "כל לבב דוי", היינו, אם רואים לרב אחד שיש לו פרנסה, לבם על זה דוי. ועומד הנביא וצווח "ארצכם שממה (מיראת שמים) וכו' כמהפכת זרים, לולי ד' צבאות הותיר לנו שריד כמעט (הדגל הרבנים) "כסדם היינו" שלא היו מניחים לחיות למי שאינו מהכת שלהם.

והנביא מנבא עוד בשם ד' ואומר "למה לי רוב זבחיכם אשר אתם מקריבים ב"ירא הקהל וישפוט", הקרבנות שאתם מקריבים, "לא תפצתי", "ובפרשכם כפיכם" לפני העם לראות האמת שלכם, "אעלים עיני מכם" כי שקר אין לו רגלים וטם באויר ונעלם מן העין. "ידיכם דמים מלאו" (דמים תרתי משמע, דמים כמשמעו, כי הורגים בלשונם עבור ממון). והנביא מבקש בשם ד' ואומר "רחצו הזכו וכו' חדלו הרע" ואם תרצו לסמוך את העינים לאמר נקיים אנחנו מחטא, אומר הנביא "לכו נא ונוכחה יאמר ד'" השי"ת יודע האמת מי הוא החוטא ומחטיא. אבל כל זה הוא לפלפולא אליבא דאמת, אבל עיקר הדבר, מקוה אני כי ברצות המלך שהשלום שלו כי סוף כל סוף יהרהרו בתשובה כי המאור שבה (היינו חבריהם הרבנים אשר יראת ד' נוקף בלבבם וחוששים לחלול השם ולמצב הרבנים) יחזרום למוטב, ויהי' שלום על ישראל ועל רבנן, ואזי נפרש הפסוק הנ"ל "רק אין יראת אלקים במקום הזה". היינו במקום חזה, אין צריך לדרוש אודות יראת אלקים כי יהיה מלא על נדותיו ביראת שמים ויראת חטא, וממילא יהי' חיים של חילוץ עצמות ושל עושר וכבוד ואזי יהי' הנאולה בבאו"א.

נתקבל ונמצא למכירה במספר
מצומצם מאד הספר

רבי עקיבה

מאת י. ש. צורי

חלק א. תולדתו של רבי עקיבה.
חלק ב. תכונתו.
חלק ג. תורותיו ומעשיו.
חלק ד. הליכותיו במשפט, במצוות ובדת.
חלק ה. קורות רבי עקיבה וזמנו.
חלק ו. ספרות: מדרשי המקרא, משנה, אגדה ולשון.

הספר הזה קנה לו שם טוב בעולם הספרות. מחברו י. ש. צורי הנהו מן המפורסמים שאינם צריכים ראיה. הרבה ספרים נפלאים חבר הסופר הנעלה י. ש. צורי, אבל בספר זה השקיע המחבר הרבה שנות עבודה ועמל ויצא מתחת ידו מתוקן כל צרכו. בו אנו מוצאים תמונה בהירה מחיי רבנו עקיבה — מנערתו עד זקנתו. בו אנו רואים את רבי עקיבה המורה, המחנך, המדריך את העם, המנהיג, הפרנס, המחוקק, מהלכו עם הבריות ועם כל בני משפחתו. כל החומר ע"ד רבי עקיבה נאסף ונלקט עד ידי המחבר המיהולל מתוך ספרותנו העתיקה ומכל המקורות הקדושים, ונמסר להקורא בסגנון נפלא, ובשפה ברורה ובסדר ביבליונרפי שאין דונמתו.

הספר נדפס בפורמט גדול על ניר משובח באותיות בהירות ומאירות עינים ומכורך בכריכת ניר

בכדי לזכות את הרבנים הקצבנו מחיר נמוך מאד
רק — $1.50

בהזמנות לפנות אל:

DEGEL ISRAEL
198 East Broadway, New York, N. Y.
או אל:
RABBI A. DYM
247 East 3rd Street, New York, N. Y.

ואת הארץ אשר תפול לכם בנחלה

(מסעי ל"ד ב'.)

ווען איהר דיינקט צו קויפען סעמעטערי, ברויכט איהר זעהן וואס איהר קויפט און אין וועלכע געגענד די סעמעטערי לאַנד געפינט זיך, און ווער וועלען זיין אייערע שכנים לאחר מאה שנה. עס איז באַוואוסט, אַז פיעלע בתי קברות (סעמעטערים) געפינען זיך אין גאָר נאָהענטע שכנות מיט ניט אידישע סעמעטעריעס. עס איז א שאַנדע צו זעהן ווי דער מגן דוד איז א שכן צום צלם.

די

דגל הרבנים סעמעטערי

געפינט זיך אויף לאַנד, וואָס איז אינגאַנצען באַוונדער, אַ ריין אידישע סעמעטערי, געקויפט און באַאַרבייט פון דער רבנישער קערפערשאַפט

יעדער איד דאַרף זיין צופריעדען צו האָבען זיין קבורה לאחר מאה שנה, אויף דער

דגל הרבנים סעמעטערי

די לאַנד איז פלאַך אָהן בערג, טרוקען, זאַמדיג, שעהן באַאַרבייט, נאָהענט צו אַלע אידישע צענטערען

יעצט ביים עפענען די סעמעטערי, איז דער פריז פון די פלאַטס ניט טייער

חברות, סאָסייעטיס, לאָדזשען און שוהלען זייט פון די זריזין און קומט אין מעין סיילס אָפיס קויפען לאָטס פאר ביליגע פרייזען, אין א קורצע צייט וועלען די פרייזען שטייגען א סך העבער.

דער מען סיילס אָפיס איז אין 256 איסט בראָדוויי, שרייבט אָדער טעלעפאָנירט דריי דאָ 7877 און מאכט אפאָינטמענטס צום ארויספאָהרען אָנצוקוקען די סעמעטערי.

פיעלע רבנים, חברות, ווי אויך שעהנע אידען פרייוועט לייט, האָבען שוין געקויפט פלאַטס אויף די דגל הרבנים סעמעטערי, זייט אויך אייגער פון זיי.

הויפט אָפיס:

DEGEL HORABONIM CEMETERY

256 East Broadway **Telephone: Dry Dock 7877** **New York, N. Y.**

באַמערקונג!

גאָר אין גיכען וועלען מיר פייערען אי"ה די ערעפענונג און הנוך הקרקע פון דער דגל הרבנים כעמעטערי. עס וועלען געמאַכט אַלע נויטיגע פאַרבעריטונגען, אַז די פייערונג זאָל זיין אימפּאָזאַנט און פרעכטיג, ווי נאָר מעגליך.

אין דער פייערונג וועלען זיך באַטיליגען אויסער די רבנים גדולים הברי דגל הרבנים, אויך פילע קאָמיטעען פון פאַרשידענע שוהלען און חברות.

אויב איהר ווילט זיך באַטיליגען און זיין אַנווועזענד ביי דער ערעפענונג, קלייבט אויס אַ קאָמיטע, און שטעלט זיך אין פאַרבינדונג מיט אונזער אָפיס, וואו איהר וועט קריגען אַלע נויטיגע אינפאָרמאַציעס.

ועתה כתבו־לכם את השירה הזאת!

די ערשטע האנד צו באקומען האלסייל

ספרי־תורה, תפילין ומזוזות

געשריבען פון סופרים מדקדקים ויראי השם, בכתיבה מהודרה ומדויקה

רצועות מעובדות לשמה כדין; עץ החיים׳ס; כתרי תורה; עטרות; יד׳ן:
לייכטער און בעכערם מכסף טהור — (סטערלינג זילבער)

אלערהאנד עמברוידערטע פרוכת׳ן — מענטעלאך — חופות — שלחן קאווערם.
פון די בעסטע גאלד־האנד־ארבייט און שעהנסטע דעזיינס. די בעסטע סאלינ־
גער׳ם חלפים פארלעסליך און צו מעסינע פרייזען.

טליתים סילק און וואל פון די בעסטע קוואליטעטען

וועגדעט זיך מיט אייערע באשטעלונגען דירעקט צום אימפארטער:

S. YAROSLAWITZ 42 Delancey St., New York, N. Y.

כבר הופיע חוברת ד׳־ה׳ של הירחון תורני ספרותי

„יבנה"

מוקדש לחכמת התורה, מוסר היהדות
וספרות ישראל
בהשתתפות גדולי הרבנים וטובי הסופרים,
עם תוכן עשיר ורב־הענין

מחיר החתימה:
לשנה: $2, לחצי שנה $1, גליון בודד 20 סנט

כל ספר הנשלח להמערכת, יודפס לו מודעה בהירחון

האדריסה לכספים ולמכתבים:
Redakcja "Jawne" Lwow, Zolkiewska 25

בלי כסף למפרע לא ישולח

די באריהמטע דרוקעריי

אר אם פרעס, אינק.

די דרוקער פון דעם זשורנאל
און פון טויזענטער פארשידענע
ספרים, ביכער און זשורנאלען

האט זיך איבערגעקליבען פון קאנאל סטריט אויף
161 גרענד סטריט.

דער נייער אדרעס איז ווי פאלגט:

ORIOM PRESS, Inc.,
161 Grand St. New York City
Telephone: Canal 0318

מודעה!

יעדער נעמיינדע אין לאנד, וואס ברויכט א משרת בקודש, ווי א רב אדער א שוחט, זאל זיך וועגדן צום „רבל הרבנים". מיר וועלען אייך רע־קאמאנדירען דעם ריכטיגען פערזאן, וואס ער וועט אייך צופרידען שטעלען בכל המעלות.

דבל הרבנים דאמעריקא

198 איסט בראדווי, ניו יארק.

FEDERATION OF ORTHODOX RABBIS
198 E. Broadway New York

פאטראניזט

פ. לערנערס

סאניטאריער באדער שאפ
33 נארפאלק סטריט, ניו יארק
וועלכער איז שבת און יו"ט געשלאסען

א כשר שייוו אהן א רייזאר פון בעסט פערפיומירטען
שייווינג פוידער זואס איז מותר עפ"י התורה.
אויך צום פערקויפען דעם פוידער וואס איז בעוואוסט
איבעראל מיט זיינע מעלות.
איך שיק אויך סי. א. די. סימי אדער קאנטרי.

PHILIP LERNER
33 NORFOLK STREET NEW YORK

נדפס בבית הדפוס „אריאם פרעס", אינק., 161 גרענד סטריט, ניו יארק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by : The Federation of Orthodox Rabbis of America, 198 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York. N. Y., under the act of March 3, 1879".

דריטער יאהרגאנג, נומער 8.	ניו יארק, אב, תרפ"ט	Volume III., No. 8.
סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.	AUGUST, 1929.	**Subscription Price $2.00 a Year**

די פארגאסענע היליגע בלוט און די היליגע לאנד

ד פון ציטערט אין האנד, די נשמה איז צוריסען, דאס הארץ איז צובראכען. ניט ווילענדיג ניסט די אידישע אוג טרערען, זודינע, בלוטינע, הארצינע טרערען. עס ווילט זיך ניט ווייגען, נאר שרייען, פארדאמען, פראטעסטירען, שטורעמען די גאנצע וועלט, מאכען ציטערין הימעל און ערד, אויפוועקען דעם נעוויסען פון דער וועלט, שרייען צו ענגלאנד: וואס האסטו געטאן? וואהרום האסטו דערלאזען צו אזא שרעקליכע בלוט פארגיסונג? האסטו ניט מורא פאר דעם צארען פונ'ם אייבינען און היליגען פאלק? האבען ניט די אידען ארויינגעטאן אין ארץ ישראל בלוט און נעלד? דמים תרתי משמע!

אראבער! מיר אידען האבען דיך רייך און נליקליך געמאכט. די חלוצים האבען אויסגעטרי־קעט די נענענדרען פון מאלאריע און טיפוס, און דו, אראבער, האסט נעצווינגען דעם פולען נוצען און בענעפיט דערפון. וועו ניט די אידען מיט זייער נעלד, שוויים און בלוט, וואלסטו נעליטען הונגער, ארמוטה און נויט. וואהרום האסטו, ווי א ווילדע, שרעקליכע, צויושעטע חיה פארנומען דעם אומנליק־ליכען פלאץ פון נבוזראדאן פארצייטען, צו פאר־גיסען די היליגע בלוט פון די היליגע יונגע קינדער פון דער ישיבה אין חברון? וווייסטו ניט, דו ווילד־דער בלוטדורשטיגער אראבער, אז די בלוט וועט ניט אויפהערען צו זידען און פארערען דין וחשבון פון דיר און פון ענגלאנד? די וועלט, די גאנצע וועלט, וועט זיך מוזען צוהערען צו דער שטימע פון די היליגע זודינע בלוט פון די אידישע קדושים אין ארץ ישראל בכלל, און פון די יונגע קדושים פון דער ישיבה אין חברון בפרט, וועמעס נשמות האבען זיך באהעפט מיט די נשמות פון ר' עקיבא, ר' חנינה בן תרדיון, און פון אלע אנדערע קדושים וטהורים, וועלכע האבען זיך מוסר נפש נעווען פאר די היליג־קייט פון אונזער אמונה, תורה, און קדושת הארץ.

די אידישע הארץ שפרינגט ארויס פון איר פלאץ, די נשמה רייסט זיך, א שטורעם, א פייער־דינער, א היליגער, בושעווטע אין די טיפענישען פון די באהאלטענע ווינקעלאך פון דער אידישער נשמה, עס זיינען יעצט מאכענטען פון שטורם און דראנג. ניט דער ש כ ל קען יעצט ארבייטען, נאר דער ג ע פ י ה ל. יעצט איז אונמענליך צו מאכען א חשבון הנפש. אביסעל שפעטער וועט מוזען נע־מאכט ווערען א ריכטיגער חשבון הנפש.

וואס עס בלייבט יעצט צו טאן איז נ ו ז ר ת ע נ י ת ז י ר ן. ווי אונזערע עלטערען פלענען זיך נוהג זיין, אויסגיסען אונזער הארץ מיט נעבעט צום בורא עולם, אז די צרות זאלען אויפהערען, קיין טראפען בלוט זאל מעהר ניט פארנאסען ווערען, און שאפען א ריזיגען פאנד צו העלפען אונזערע בריידער און שוועסטער אין ארץ ישראל אזוי שנעל ווי מעגליך. אין אלע שוהלען פון לאנד דארפען נעמאכט ווערען הספדים נאך די קדושים אין ארץ ישראל, און עס זאל דאן נע־זאמעלט ווערען נעלד פאר די נעליטענע און ליידענדע פון אונזער היליגע לאנד.

דער „דגל הרבים" פון אמעריקא האט נעעפענט א פאנד און האט ביינעשטייערט די ערשטע 100 דאלאר און האט גלייכצייטיג פארפליכטעט אלע רבים־חברים פון „דגל הרבנים" ביישטייערן צו דיזען **פקוח נפש פאנד** ביד רחבה. די אלע נעלדער וועלען נעשיקט ווערן צו די רבנים הראשים אין ירושלים, וועלכע וועלען פארטיילן דאס געלד צווישען די נעליטענע; א חשבון פון די ביישטייערונגען מיט די נעמען פון די מנדבים וועט פארעפענטליכט ווערן אין „דגל ישראל", דער אפיציעלער רבנישער זשורנאל, ווי אויך אין די אנדערע אידישע צייטונגען.

אונזער שטארקסטע פאדערונג צו ענגלאנד דארף זיין:

1) דער **כותל מערבי מוז באנגען צו אידען**, ווייל מיר אידען האבען אויף דעם א הייליגע רעכט ווי אין כח אין דער וועלט קאן דאס ניט צונעמען פון אונז. און עס זאל אנגענומען ווערן שטארקע און זיכערע מיטלען, אז די הייליגע וואנט אונזערע, וועלכע איז דורכגעווייקט פון טרערען פאר די לעצטע צוויי טויזענט יאר, זאל ניט באנעצט ווערן מיט אידיש בלוט, און קיינע שטערונגען מצד די ארבאבער זאלען ניט פארקומען אין דער צוקונפט.

2) אויסצונעפינען און באשטראפען די שולדיגע אין די בלוטיגע איבערפאלען אויף אידען אין ארץ ישראל.

3) צו פארגיטיגען אלע וואס האבען נעליטען פון די איבערפאלען.

4) צו ערלויבען די אידען צו ארגאניזירען אן אייגענע זעלבסטשוץ.

5) צו באווארענען אז אין דער צוקונפט זאל זיך ניט קענען ווידערהאלען פארפאלגונגען אויף אידען אין ארץ ישראל.

און די אידען פון דער נאנצער וועלט בכלל און די אידען פון אמעריקא בפרט טארען ניט אריינפאלען אין א פארצווייפעלטע שטימונג. די לעצטע פאסירונגען דארפען אנצינדען די אידישע בלוט, און ווען זיי צו גרויסע, שטארקע און הייליגע אויפלעבונגס און אויפבויאונגס ארבייט אין ארץ ישראל. **די וועלט דארף זיך יעצט איבערצייגען אז אידען קאן מען מיט דעם טויט ניט שרעקען, אידען זיינען נעוואוינט צו מסירת נפש. ארץ ישראל איז געווען און וועט בלייבען אונזערס,** און פריהער פון אלץ מוזען מיר שוין, באלד, אזוי שנעל ווי מעגליך, שיקען הילף צו אונזערע נעליטענע ברידער אין ארץ ישראל. רבנים און בעלי בתים זאלען שיקען זייערע בישטייערונגען דורך דעם אפיס פון „דגל הרבנים". און „כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה", און דורך די הילף פון הקדוש ברוך הוא וועלען מיר זוכה זיין צו זעהען בנחמת ציון וירושלים.

ש. ל. ה.

רבנו סעדיה גאון און די קראים

מאת הרב
אהרן הלוי דים

(שלום)

בשנת דתרצ"ב איז אין מאן מיט דעם נאמען „קאהיר" נעקרוינט נעווארען אלם קאליף. דיזער מאן האט נעשטאמט פון אן ארימער פאמיליע און איז אליין אויך נעווען א נרויסער ארימאן, דאס ביי דער קרוינונגס־צערעמאניע, האט ער ניט נעהאט די נויטיגע פעסט־קליידער, און ער האט זיך עס נעמוזט אויסבארגען. דיזער קאליף האט אויסגענומען דאס מחלוקת פאר זיינע אייגענע נוצען. ווער עס האט איהם נענעבען מעהר נעלד, דער האט נעוינט. די פארטיי פון דור בן זכאי האט נעהאט אין איהר רשות נרעסערע סומען נעלדער ווי די פארטיי פון רבנו סעדיה גאון, און זעלבסטפארשטענדליך האט די פארטיי פון דוד בן זכאי נעוינט. און בשנת דתרצ"ג האט דער קאליף באשטעטיגט דאס ארונטערזעצען פון רבנו ס"נ אלם גאון אין ראש ישיבה, און דער קאליף האט רבנו ס"נ אויסנעוויזען פון סורא און רס"נ האט זיך באזעצט אין באנדאד, אלם פריוואט־נעלעהרטער. יהושע האסמאן, וועלכען רס"נ האט באשטימט אלם ריש גלותא (עקסי־לארך), איז פארשיקט נעווארען נאך קאראזאן אוו אין איינינע יאהר שפעטער איז ער דארט נעשטארבען.

וועהרענד זיין נלות האט דאך רבנו סעדיה גאון ווייטער ענטוויקעלט זיינע שריפטשטעלערישע טעטיקייט און האט פערפאסט ספרים, וועלכע האבען איהם פער־שאפט אן אונשטערבליכען נאמען פאר אלע צייטען. רבנו

סעדיה גאון האט דורך דיזער צייט געשריבען פערשידענע פירושים, אפהאנדלונגען פון דעם תלמוד, און אויך פער־פאסט פארשידענע תפילות און שירים, וועלכע זיינען נע־שריבען אין דורכגעדרונגען פון הייליגע אינער־ליכע רעליגיעזע געפיהלען. רבנו סעדיה גאון האט געמאכט דאמאלס אָרדנונג און א סדר אין דעם דאונען און אין דעם לוח, און האט דאמאלסט פערפאסט זיין איבערא־בעקאנטעם רעליגיאנס־פילאזאפישעם ווערק, מיט דעם נאמען „אמונות ודעות".

אזוי ווי דיזע אלע חיבורים פון רס"ג זיינען ערשינען, האט עס אפילו זיינע נענגער איבערא־שט, דען אין אזא גלות און פערפאלגונגען ווי רס"ג האט געהאט דאמאלס אויסצושטעהן, איז רס"ג נאך נעוועזען פעהיג אזעלכע חיבורים צו פערפאסען, וואס זיינען אונשטערבליך, און דאס האט ארויסגערופען די בעוואונדערונג פון זיינע נרעסטע נענגער. די עפענטליכע מיינונג האט נעפאדערט מען זאל רס"ג צוריקרופען אויף זיין פריהערדיגען פאסטען אלס גאון און ראש ישיבת סורא.

אזוי ווי פריהער ביים מחלוקת צווישען דעם עקסילארך דוד בן זכאי און דעם גאון כהן צדק, איז דעם סני נהור דעם חכם ניסן נאהאוואני געלונגען צו מאכען שלום צווישען זיי, אזוי יעצט האט זיך געפונגען זייער אן איינפלוסרייכע פערזענליכקייט אין באגדאד, מיט דעם נאמען קאסטער בן אהרן, מיט וועמענם וואָרט מען האט זיך זייער נערעכענט און ער האט אויף זיך נעמומען די אויפגאבע שלום צו מאכען צווישען רבנו סעדיה גאון און דעם ריש גלותא דוד בן זכאי. אזוי ווי דער פריהער דער־מאנטער חכם און רייכער מאן אהרן אבן סאראנאדו, וועל־כער איז נעוועזען דער נעפערליכסטער נענגער פון רבנו ס"ג, איז אויך נעוועזען דער איידעם פון קאסטער בן אהרן, האט קאסטער צום ערשטען זיך בעמיהט צו־נע־ווינען זיין איידעם אויף דעם צד פון רבנו ס"ג, וועלכעם איז איהם גלייך נעלונגען. נאכדעם איז קאסטער און זיין איידעם און נאך פערזענליכקייטען נענאנגען צום עקסי־לארך דוד בן זכאי, און האבען איהם ערקלערט, אז דאס מחלוקת מאכט זייער א נרויסען פירוד צווישען די אידען און ער מוז אונבעדינגט שלום שליסען מיט רבנו ס"ג. דער ריש גלותא, וועלכער האט שוין וועהרענד־דיזע צייט נע־קאנט איינזעהן, דאס ער איז בענאנגען אן אונרעכט נענגן רבנו ס"ג, האט נעצייגט דאס ער איז פאר שלום, דאן איז קאסטער מיט זיינע באגלייטער נענאנגען צו רבנו ס"ג און איהם פארנעליינט צו שליסען שלום מיט דעם ריש גלותא דוד בן זכאי. רבנו ס"ג האט ניט נעצענערט און ווי א אמת'ער חכם באלד נעענטפערט מיט שמחה דאס ער וויל שלום. די נאנצע קהלה אין באגדאד האבען דאמאלס אנטיל נענומען אין דיזען פרידען־שלום. רבנו ס"ג און דער ריש גלותא זיינען צוזאמען נעפיהרט נעוואָרען אין איין ציימער און דיזע באנענעניש איז נעוועזען זעהר ריהרענד. דיזע צוויי פערזענליכקייטען, וועלכע זיינען נעוועזען פיער יאהר שונאים, האבען זיך ביידע אומנע־ארמט און זיך נעקושט און נעווייגט מחמת שמחה. רבנו ס"ג האט פארבראכט ביים ריש גלותא מעהרערע טעג אין דער שלום איז נעוואָרען א אויפריכטינער, און אלעם וואס איז נעוועזען ביז דאמאלס, איז פערגעסען נעוואָרען.

רבנו ס"ג איז ווידער נעוואָרען דער גאון אין ישיבת סורא און נאך מעהר באפעסטינט די ישיבה, אזוי אז די ישיבה איז נעוואָרען דער רוהם און גלאנץ פון די אידען, און פון איבעראל האט מען זיך נעוועגדעט צו רס"ג מיט רעליגיעזע שאלות, און זיינע פסקים זיינען אנערקענט נע־וואָרען מיט דעם נרעסטען כבוד נאך ביז די היינטיגע צייטען.

בשנת דת"ש, איז דוד בן זכאי נעשטאָרבען, און דער פאסטען פון ריש גלותא איז נעבליבען אפען. רס"ג האט נעהאט דאס ענטשיידענדע וואָרט וועמען מען זאל וועהלען אלס ריש גלותא, און רס"ג האט נעשטימט פאר דוד בן זכאי'ס זוהן יהודא, וועלכער ווי אויבען דערמאהנט, האט נעדראהט רס"ג מיט די האנד, וועז רס"ג האט ניט נעוואלט אונטערשרייבען דעם אורטייל פון זיין פאטער דער ריש גלותא. און יהודא איז נעוואָרען דער ריש גלותא, זיבען חדשים שפעטער איז יהודא נעשטאָרבען און האט איבער־נעלאזען א זוהן פון צוועלף יאהר אלט, וועלכער איז נע־וועזען דער לעצטער שטאם פון דוד בן זכאי. רס"ג האט איהם נענומען צו זיך אין הויז און האט איהם ערציונען ווי אן איינען קינד, ביז ער איז נעוואָרען פול־יעהריג און האט איבערנענומען דעם פאסטען אלס ריש גלותא.

די פאנאטישע מאכמעדאנער האבען ניט נעקאנט פערטראגען דאס א איד זאל האבען אזא איינפלוסרייכע שטעלונג אין דעם הויף פון די קאליפען, און וועז דער ריש גלותא איז איינמאל נעפאהרען אין זיינעם „שטאטס־וואגען", איז ער בעפאלען נעוואָרען פון די פאנאטישע מאכמעדאנער און איז נעטויטעט נעוואָרען. די אידען האבען דאמאלסט בעשלאסען, מעהר ניט צו ערוועהלען א ריש גלותא, דאמיט ניט צו פארשטארקען דעם האס פון די פאנאטישע מאכמעדאנער. דאמאלס האט שוין אויפנע־הערט צו עקזיסטירען א ריש גלותא, וועלכעם עס האט עקזיסטירט איבער זיבען יאהר הונדערט, און די אידען זיינען בערויבט נעוואָרען פון אלע זייערע פאליטישע רעכטע.

רבנו סעדיה גאון האט דיזע קאטאסטראפע ניט מעהר דערלעבט, ער איז נפטר נעוואָרען פריהער, בשנת דתש"ב, און מיט זיין טויט איז אויך פערלאשען נעוואָרען די ליכטינקייט פון ישיבת סורא. כאטש נאך רבנו ס"ג איז נעוואָרען נאון און ראש ישיבה דער אויבען דערמאהנטער יוסף בן סאטיא, אבער ער איז ניט פעהיג נעוועזען אויף־צוהאלטען דעם נלאנץ פון די ישיבה. דאמאלס איז אויך נעוואָרען נאון און ראש ישיבה אין פומבדיתא דער אויבען דערמאנטער חכם, זעהר רייכער און ענערגישער אחרן אבן סאראנאדו. וועלכער האט באזעסען דעם טאלאנט, זיין ישיבת פומבדיתא הויך צו שטעלען מיט אזא פראכט און גלאנץ, דאס אלע תלמידים זיינען דארטען נעקומען לערנען.

א תורה אנענטור אויף דער כנסיה הגדולה

פון הרב לוי יצחק כהנא

אייניע פון די וויכטיגסטע פאסירונגען אינ'ם לעבען פון אידישען פאלק, א פאסירונג וועלכע טרעפט אזוי זעלטען, איז די כ נ ס י ה ה ג ד ו ל ה, וועלכע קומט פאר אי"ה ח' אלול אין ווין, וואו עס וועלען זיך פארזאמלען די גדולי הדור ואבירי התורה פון אלע מדינות פון אלע עקען וועלט. ליידער הערען מיר זעהר זעלטען וועגען אן אלוועלטליכען צוזאמענפאהר פון רבנים גדולי התורה פון דער גאנצער וועלט. די כנסיה הגדולה איז אן ערפרעהענדע פאסירונג אין אונזער איצטיגער צייט.

אזא כנסיה הגדולה איז איצט נויטיגער ווי תמיד, וויל ליידער הערשט א שרעקליכער חורבן אין אלע אי־דישע צענטערן, ניט נאר אין מאטעריעלען זין, נאר אויך אין דעם גייסטיגען אָרטאָדאָקסישען זין. עס זיינען ענט־שטאנען נעוואלדיגע אידישע פראבלעמען און יעדער פאר־טיי זוכט צו לעזען די פראבלעמען נאך איהר גייסט און די אידישע מאסען זיינען צוטומעלט און וויסען ניט וועמען צו נאכפאלגען. דאריבער איז א כנסיה הגדולה נענוג גרויס און מעכטיג צו מתקן זיין תקנות יועלכע זאלען זיין בינדענד פאר'ן גאנצען כל ישראל און וואס די פרומע אידישע מאסען וועלען אויספאלגען און צו לעזען די ברע־נענדע פראגע וואס שטעהען אויף דעם טאגעס אָרדנונג וויל די כנסיה הגדולה איז גרויס נענוג צו ווערען דער בית הדין הגדול פון אונזער דור.

די כנסיה הגדולה וועט העלפען אויפוועקען און דער־הויבען דעם כבוד פון אָרטאָדאָקסישען אידענטהום. די פעלקער וועלען מוזען איינזעהען אז דאס אלטע אידישע פאלק לעבט נאך און אז מיר באשטעהען ניט פון בלויז פריידענקער, נאר אז עוד ישראל סבא חי. די פיהרער און די גרעסטע קעפ פון אונזער אומה זיינען נאך ביז היינטיגען טאג די רעפרעזענטאנטען פון דער אלטער אייביג יונגער תורה.

צוריק מיט 20 יאהר האבען די גדולי ישראל איינע־זעהען אז די אָרטאָדאָקסי מוזען זיין אָרגאניזירט און פאראייניגט, און אזוי איז נענרינדעט נעוואָרען די אגודת ישראל אונטער דער פיהרונג פון די גדולי ישראל און טראץ די שווערע לאגע פון די מלחמה יאהרען צעהלט

און די ישיבת סורא, וועלכעס רב האט נעגרינדעט האט זיך נעשלאסען נאך א עקזיסטענץ פון איבער זיבען יאהר הונדערטע, און דער ראש ישיבה יוסף בן סאטיא האט פערלאזען זיין שטעלע און זיך בעזעצט אין באסטעא.

איך וועל שליסען די לעבענספרייבונג פון רבנו סעדיה גאון מיט פאלגענדע ווערטער:

ממצרים ומבבל, איש האלקים, אורך הופעת אלינו,
אור חכמתך בתקפו ובוהרו עוד יהל גם בימינו.

זי יעצט ניט וועניגער פון א האלבען מיליאן מיטגלידער אין דער גאנצער וועלט. אין דער קורצער צייט האט זי באוויזען דער וועלט אז אויך די אָרטאָדאָקסי קען זיין פאראייניגט און גוט אָרגאניזירט. די אגודה האט איהר קרן התורה צענטראלע, ווי זי האט באוויזען אז אויך די אידען אין איראָפא גיבען זייערע לעצטע פרוטות פאר תורה. די אגודה האט איהרע בית יעקב שוהלען, וואו זי האט באויזען צו רעטטען אונזערע צוקונפטיגע מוטערס, וואו 50 טויזענד מיידלאך באקומען א אידישע ערציהונג, נעלעזט אזא פראבלעם וואס איז ליידער פארנאכלעסיגט געוואָרען פון גאנצען אידישען פאלק.

די אגודה האלט אוים אייניגע גרויסע ישיבות, ווי די וועלט ישיבה חכמי לובלין, וואס וועט נעפיהרט פון דעם באוואוסטען פיעטראקאוער גאון, די מתיבתא אין ווארשא א. ז. ו.

די אגודה האלט אוים בתי יתומים אין פארשידענע לענדער. די אגודה האט איהרע פארלאמענטאריער אין פארשידענע לענדער. די אגודה האט א גרויסען טייל פון די קהילות מאנדאטען אין פארשידענע לענדער. די אגודה האט איהר אייגענע ארץ ישראל צענטראלע, וואו זי טוט זעהר גרויסע ארבעט אין ארץ ישראל, לויט איהר פראגראם.

די אגודה שטעהט אונטער דער אויפזיכט פון דער מועצה גדולי התורה — די גרעסטע תורה אויטאריטעטען פון דער גאנצער וועלט, וואס זיי באשטימען די פראגראמע פון דער אגודה ארבייט אויף אלע נעביטען.

לויט די סטאטוטען פון דער אגודה האט יעדעס לאנד דאס רעכט צו באשטימען איהר אייגענע ארבייט לויט די פארהעלטענים אוז די לאגע פון דער מדינה, אונטער דער אויפזיכט פון דער מועצת הרבנים פון יעדער מדינה.

די כנסיה הגדולה — דער העכסטער אינסטאנץ פון דער אגודה — באשטימט די פראגראמע פון דער וויטער־דינגער ארבייט אין אזא וועלט קאנגרעס קומט יעצט פאר אין וויען, און דאס איז אהן ציוויפעל א זעהר ערפרעהענדע ערשיינונג אין אידישען לעבען.

אבער ליידער האט די אמעריקאנער אידישע פרעסע אין גאנצען פארשווינגען די גרויסע פאסירונג, אזא היסטא־רישע צייט ביי דער אָרטאָדאָקסי אין דער גאנצער וועלט.

אין דער צייט וועו די אידישע פרעסע דארף זיך בא־ציהען מיט כימפאטיע צו אזא גרויסער באוועגונג וואס ציהט דאס אויפמערקזאמקייט פון גאנצען אידישען פאלק.

איבערהויפט וויכטיג איז די כנסיה הגדולה פאר אי־דען אין אמעריקע. מיר לעבען אין אזא צייט אז אלעס איז פאראייניגט, יעדער קליינע כתה'לע קעמפט פאר איהר פלאץ אין דע־ נעזעלשאפט, יעדער פארטי וויל פארכא־

פון דעם אויבן אן. מיר האבען דא ריזינע לאדזשען, ארבייטער פארטייען, נאציאנאלע ארגאניזאציעס, יוניאנס, סיק־בענעפיטס, לאדזש שוהלן מיט קרקע, לאנדסמאנ־שאפט־פאראיינען טא וואהרום זאל אויך די ארטאדאקסי ניט זיין פאראיינגט אין א פארבאנד און א טייל פון דער גרויסער וועלטס ארטאדאקסישע ארגאניזאציע און האבען איהרע איינענע פארטרעטער וואס זאל רעדען אין איהר נאמען, איז דען די תורה וואס איז די נשמה ביים פרומען אידען ניט אזוי וויכטיג ווי אלע אנדערע זאכען?

זאלען מיר זיך אליין ניט נארען, זאלען מיר קוקען דעם אמת אין פנים ווי זעהט דא אוים די ארטאדאקסי? די אלע ארטאדאקסישע מוסדות, די ישיבות דא אין לאנד שטעהען ליידער פאר א גרויסען חורבן.

די יוננע אנטלויפען פון אונזערע שוהלען, שטעהען כמעט פוסט פון די ימים נוראים ביז צו די ימים נוראים.

און דער מצב הרבנות? א חורבן, יעדע רבנ'ישע אנודה קעמפט פאר דעם עקזיסטענץ פאר יעדען רב פרטי פון איהרע חברים. מען זוכט עצות ווי די לאגע צו רעטען, וואס קען אבער העלפען וועו עס איז ליידער קיין ארגאניזירטע ארטאדאקסי ניטא. און היינט דער ביטערער מצב פון אונזערע ברידער פון אייראפא וואס זייערע אויגען זיינען נעווענדעט צו אונז זייערע ברידער אין אמעריקע. און די מוסדי התורה פון יענער זייט ים? ווי בלוטיגט דאס הארץ וועו מיר זעהען די קברניטי האומה, די גדולי ישראל קומען אהער און דרעהען זיך דא ארום און וואלנערען זיך ביז זיי ווערען לעג ולקלס, ווי זיי מוזען זיך חנפ'נען צו יעדען ע"ה ער קאנען מאכען עטליכע דאלער וואס ווערען ליידער אויך ניט באצאהלט.

דער ווי־נעשריי וואס קומט פון ארץ ישראל, די ישיבות און די מוסדי צדקה וחסד ווערען ליידער חרוב. די רבנים און די מלמדים נעהען אוים פון הונגער און די משולחים דרעהען זיך דא ארום און מען קוקט אויף זיי ווי אויף שנארערס און פארזויטען, מען לאכט פון זיי. יעדער אידישער פיהלענדעם הארץ ווערט צובראכען אויף דעם גרויסען חורבן. און ווי איז די ארטאדאקסי?

די פארשידענע ארגאניזאציעס זיינען פארנומען מיט זייערע זארגען און פראבלעמען, זיי מוזען זארגען פאר זייערע מוסדי החינוך לויט זייערע פראגראמען און אי־דעאלען, אבער די תורה מוסדות, די ארטאדאקסישע מוסדי הצדקה וחסד קאנען ניט נעהאלפען ווערען נאר פון זייערע ארטאדאקסישע מיטפיהלענדע ברודער און ווי איז אזא ארטאדאקסי? וואלט די ארטאדאקסי אין אמעריקע נעווען פאראיינגט און זעלבסט באוואוסט און שטעהען אונטער א וועלטס ארגאניזאציע וואלט זי נעקענט זעהר פיל אויפטאהן אויף אלע נעביטען

די ארטאדאקסי אין אמעריקא האט די מענליכקייט צו זיין די וואכטפיהרערין פון נאנצען אידישען פאלק.

1) זי איז עקאנאמיש שטארקער, די מאה האט די דעה.

2) דא זיינען מיר לעת עתה ב"ה פרוי פון דעם בא־וואוסטען שאוויניזם־פארטיי־פאנאטיזם וואס מאכט א חורבן פונ'ם אידישען לעבען. דא קאנען מיר קלאהר דע־קען רוהיג, יעדען פראבלעם באהאנדלען. דא קען זיצען אין דזשאינט אלע עקסטרימע פלינגעל פון אידישען לעבען און זאכליך טאן קאנסטרוקטיוע ארבייט.

דער אמעריקאנער לואים מארשאל קאן באנרייפען אזן פארשטיין אז די אידישע אנענטור קאן ניט אננערופען ווערען א אידישע פראיינינונג כל זמן אזא נרויסער טייל פון די זעלבסטשטענדינע ארטאדאקסי אנודת ישראל פארנעהמט ניט איהר בכבוד'יג פלאץ אין דער אנענטור. מארשאל פיהלט אז מען מוז זיך רעכענען און פארהאנד־לען מיט דער אנודה וועגען אזא וויכטיגען פראבלעם אז ארץ ישראל זאל נעהערען צום נאנצען אידישען פאלק ניט צו קיין פארטי. וואלטען מיר נעהאט א פראיינינגט אר־טאדאקסי וואלטען מיר דא נעקענט זעהר פיל אויפטאן אויף די נעביטען. מען האט נעקענט גרינדען א תורה אנענטור, א וועלטס צענטראלע פאר אלע מוסדי התורה פון דער נאנצער וועלט.

דאס נאנצע ארטאדאקסישע אידענטום אהן אונטער־שייד פון זיינע פוילישע נאציאנאלע השקפות זאל זיין פאראייניגט אין אזא תורה אגענטור צו רעטען די מוסדי התורה און דאמיט דעם כבוד פון אידישען פאלק. וואלטען מיר נעווען פראייניגט וואלטען מיר נעשיקט א קאמיסיע, אטארניטעטען פון פארשידענע שאטירונגען אונ־טערצוזוכען די אמת'ע לאגע פון די דארטיגע שטרייטונגען אין ארטאדאקסישען לאגער און זעהען ווי וויים יעדער פון די צדדים קאן נאכגעבען און עס זאל ניט פאלעצט ווערען זיירע פרינציפען און דאס וואלט נעקענט רעטען די לאגע פון ארץ ישראל עקאנאמיש און אויך פאליטיש. און ווער קאן מעהר טהאן אלס דאס אמעריקאנער אידענ־טהום, ווען מיר זאלען נאר קאנען זיין פראייניגט, א זעלבסטשטענדיגע ארטאדאקסי אונטער דער אגודת ישראל.

מיר ווילען האפען אז די איצטיגע כנסיה הגדולה ווי עס וועלען זיין פארטרעטען די אידישע פיהרער פון אלע עקען פון דער וועלט ווי אויך וויכטיגע פערזענליכקייטען פון אמעריקאנער אידענטהום ווי אויך דעלנאציעס פון אלע רבנ'ישע אנודות פון אמעריקע וועלכע טרעפען דעם נרויסען אחריות פון אידישען פאלק וועלען העלפען דער כנסיה צו ערפיהלען איהרע נרויסע האפענונגען וואס דאס אידישע פאלק לענט ארויף אויף איהרע נדולי ישראל וקברניטי האומה און זי וועט פיהרען די אידישע שיף צום ריכטיגען ברעג.

דער דגל הרבנים דאמעריקא וועט זיין פער־טרעטען אויף דער כנסיה הגדולה פון אגודת ישראל אין וועלן דורך הרבנים הרב ר' פנחס רימאלט זאלקווער רב, הרב אייזענצווייג פון וואר שא והרב ר' מענדל לאנדא פון ניו יארק אויך פון הרב לוי יצחק כהנא

וועלכער איז נעשיקט געוואָרען פון אגודת ישראל יוגענד פון אמעריקא. הרבנים איסקאָלסקי וגנאָרטענהויז האָבען ניט נעקאָנט פאָרען צוליעב די נאָהענטקייט פון ימים נוראים. אלעס־וויכטיגע פון דער כנסיה הגדולה וועט זיין באריכטעט אין קומענדיגען דגל ישראל.

אלו הן הדקין

אלע ווייסען און פארשטעהן, אז וואורשט און וואורשטלאך וועלען נעמאכט פון פליישען און סקינס (הייטלאך) אין וועלכע די וואורשטען וועלען געפילט. מיר ווילען ניט באריהרען יעצט די פראגע פון כשרה וואורשטען, דאס איז א סדרה בפני עצמה, עס איז פיעל פארצו רעדען און רערצעהלען וואס עס נעהט אן אין די אלע וואורשט פעקטאָרים איבער'ן גאנצען לאנד. מיר ווילען דא מעהר ניט ווי אנריהרען די פראגע פון די קישקעס אין וועלכע די אלע פליישען וועלען נעפיהלט. אויך ניט וועלען אלע סארטען וואורשטען, נאר וועלען די הייטלאך פון סאלאמא מיט די פריינקפורטערס וואס דאס איז איינע פון די שווערסטע זאכען און וועלען וועלכע מיר מוזען רעדען.

זינט עס האט זיך באוויזען אין מארקעט די נעקינצעלטע הייטלאך נעמאכט פון א געוויסען שטאף איז דער מארקעט פון דיזע סארטען וואהרע פארפלייצט נעוואָרען מיט טריפה, ווייל די טריפה'ניקעס האבען א תירוץ אז זיי יוזען די נעקינצעלטע וואהרע, פריהער האט אזא פאלשקייט ניט נעקענט פאסירען, ווען איינער האט ניט נענומען קיין וואהרע אין די נעציילטע פלעצער וועלכע ארבייטען אוים דיעזע כשרה וואהרע האט מען נעוואוסט, אז יענער יוזט טריפה וואהרע, אבער היינט, אז עס איז אריין אין מארקעט די נעקינצעלטע וואהרע האט מען אננעפאננען כמעט איבעראל צו יוזען טריפה וואהרע און זאגען אז זיי געבראוכען די נעקינצעלטע וואהרע.

דערפאר מוזען מיר אנפאננען צו ערקלעהרען פאר דעם עולם וואס איז כשר'ע וואורשטען וואס עס נעהט אן אין דיעזען לאנד און אויפקלעהרען דאס פאלק וועגען די פאשקייטען און טריפה'ניקעס וואס עס נעהט אן אין דיעזען כשר'ן עסק אום אז דאס פאלק זאל ניט אפגענארט ווערען און מען זאל ניט קענען פארקויפען טריפה וואורשט אנשטאט כשר'ע.

מיר האבען יעצט אין אונזער האנט לעטערס, וועלכע דערצעהלען, אז א נעוויסער מאנופעקטשורער פון וואורשטען איז נעווען אין יוראפ צו קויפען קישקעס און הייטלאך צו שטאפען וואורשטען און האט נעמאכט א נעשעפט מיט א נרויסען סוחר פון דקין אין אייראפא. און ווי נאר ער האט באקומען די נעשריבענע הכשרים איז ער נעלם נעוואָרען פון יענער שטאדט און האט נעבראכט נעשריבענע הכשרים פון אייראפא. אבער וואהרע האט ער נענומען דא אין אמעריקא ניט קיין כשר'ע און ווייזט דעם עולם די נעשריבענע הכשרים וועלכע ער האט ארויסנענארט אין פוילען.

מיר האלטען יעצט אין אונטערזוכען דעם נאנצען עיסק אין ווי נאָר מיר וועלען פארטיג וועלען מיט דער אונטערזוכונג וועלען מיר מפרסם זיין די עושי כשרה, אבער א פאקט איז אז עס נעהט אן זייער א סך אנצאהליגע פאלשקייט אין דיעזער אננעלענהייט און דער עולם וואס איז מרקדק אין כשרות מוז איין מאהל פאר אלע מאהל וויסען וואס עס נעהט אן אין דיעזען ליין, אז אידען זאלען ניט נכשל וועלען מיט אזא עפענטליכען סקאנדאל וואס עס וועלט פארקויפט טריפות במר דכשרה.

אדרבא פרענט אן אין די פלעצער וואס ארבייטען אוים די כשר'ע הייטלאך און קישקעס אין וועלכע מען שטאפט די וואורשט פליישען און איבערצייגט זיך וועלכע מאנופעקטשורערס קויפען ביי זיי און ווייזעל מען קויפט דאן וועט איהר וויסען צו זיי נעבראכט כשר'ע וואהרע אדער אמת'ע טריפה. דער סקאנדאל איז צו אפען און צו שרייען. אז מען זאל קאנען צומאכען די אויגען און נאר ניט זאגען עטוואס באשטימטעס וועגען דעם, ווי שוין נעזאגט, האט דער דגל הרבנים שוין אננעפאננען אונטערזוכען און האפענטליך וועלען מיר קענען אין ניכען עטוואס זאגען וועגען דעם ענין מיט באשטימטקייט.

ברכת מזל טוב

לחברנו וידידנו הרב ר' מיכל איסקאָלסקי, להתקבלו לרב בבית הכנסת שערי ציון בפארק היידם עוו. בעיר באלטימאר מד.

הרב איסקאָלסקי הוא אחד מבחירי הרבנים הצעירים, אשר תורה וחכמה מתאחדים בו, היה בארץ ישראל ונסמך להוראה מן הרבנים הגדולים המפורסמים בכל קצות התבל, והיה תלמיד הישיבה הגדולה בנויארק היא ישיבת רי"א, ונסמך להוראה גם שם ובו מתאחדים תורה, יראת שמים עם חכמה והוויות העולם, והיה רב בביהכ"נ עמנואל בבראנקס.

והננו מברכים אותו שיצליח במשרתו החדשה, ודבריו יתקבלו לרצון בכל אשר יפנה, להגדיל התורה ולהאדירה ולהרמת קרן ישראל ותורתו, ונזכה לשמוע ממנו בשורות טובות וממעשיו הכבירים להרחבת האמונה ורוח ישראל סבא. וגם את עדתו הנכבדה מברכים אנחנו, כי יקוים בהם תיכף לת"ח ברכה הכ"ד המברכים אותם בהרמת קרן ישראל ותורתו.

בשם דגל הרבנים דאמעריקא
אהרן הלוי דים החופ"ק, מזכיר דגח"ר

הנני מביעים בזה את ברכותינו הלבביות למזכירנו הנכבד

הרב ר' אהרן הלוי דים

ליום בוא אשתו הרבנית לארצות הברית דאמעריקא.

יזכו לבנות בית נאמן בארצנו ולרכם בחיים ההיה סונה בישושנים.

דגל הרבנים דאמעריקא.

דער פנקס

דער דגל הרבנים דאמעריקא, האט פארהאנדעלט וויכטיגע פראגען בא די זיצונגען און אסיפות פון חדש מנחם אב, כמעט אלע רבנים פון דגל הרבנים האבען זיך באטהיליגט אין די אסיפות, און יעדערער האט מיט גרויס אינטערעס געזוכט אנטהייל אין די פארשידענע פארהאנדלונגען.

די פראגע פון רבנות אין אלגעמיין, וואס אין גאר דער לעצטער צייט זיינען פילע רבנים פון עלטערען דור, אזייטיגט געווארען פון זיערע געוועזענע שוהלען, איז געווארען איינע פון די שווערסטע פראגען. געווייסע שוהלען שעהמען זיך ניט, צו ערנידריגען די רבנות פון רבנים, וועלכע קומען זיך מעלדען צו זיי, אז זיי זאלען נעבען סעקיוריטי א געוויסע סומע געלד, אין דער פארם פון א הלואה צו דער שוהל, און די הלואה וואס זיי פארלאנגען איז גאר ניט קיין קלייניע. אין דעם נענענד פון בארא פארק זיינען אויפגענומען נעווארען רבנים אין דער לעצטער צייט, וועלכע האבען נעגעבען סעקיוריטע צו די שוהלען פון 5 ביז 10 טויזענד דאלארען, און דאס בריינגט אז מען זאל ניט זוכען ביים רב קענטענישען פון תורה און יראה, נאר מען זוכט ווער עס איז א גרעסערער בעל מטופל מיט טויזענדער דאלארס, און זיי זיינען מחליף דעם עולם עומד, אויף דעם עולם עובר. תורה ווערט פארביטען אויף געלד, און אויב עס וועט אזוי אנגעהן, פרעגט זיך די פראגע, תורה מה תהא עליה? מען וועט דאך ניט זוכען קיין רב, וואס איז מלא וגדיש בתורה, נאר מען וועט זוכען אזא איינעם, וואס פארמאגט פיעל געלד, און קאן נעבען סעקיוריטי, אנשטאט תורה מיט סמיכה.

דיזע זעלטענע טיעפע פראגע האט פארנומען פיעל פלאץ ביי די מיטינגען פון חדש מנחם אב ביי דעם דגל הרבנים, און מיט שווערע נעמיטער האט מען נעזוכט ווי אזוי צו בריינגען עטוואס ארדענונג אין דער רבנות פראגע, און עס איז באשלאסען נעווארען, דאס די רבנים זאלען מיט אלע קרעפטען ארבייטען נעגען דעם, אז די רבנים זאלען נעלד נעבען בא אננעהמען רבנות שטעלען, וויל דאס גראבט אונטער דעם כבוד הרבנות, און זייער חיונה, מיט דעם וועט מען פארשטארקען די פלעצער פון די גאר יונגע רבנים אדער סעמינאריסטען, דאס פאלק וועט זעהן, אז די אמת'ע דיינים מוזען זיין מתמנים בשביל כסף וזהב, און די יונגע רבנים אדער רבאים וועלען אננעהמען אן געלד, נאר צוליעב זייער פוסקייט, אדער פרעמדקייט פון תורה ומצות — עס וועט דאך אויסקומען אז נציבא באדעה וניזרא בשמי שמיא, די ארבייט פון די רבנים זאל זיין שריפטליך און מונדליך, עס זאל ערקלערט ווערען פאר'ן פאלק, וואס דער תלמוד דיינקט וועגען די רבנים וואס ווערען מתמנה בשביל כסף וזהב. אויף אזוי פיעל ערקלערען אונז אונזערע אמאליגע חכמים, אז אזא רב טאר מען ניט צוטהיילען קיין שום כבוד, און במילא, וועגן די שוהלען וועלען וויסען, אז אלע וויסען זייערע טהאטען, און זייערע מעשים איז באוואוסט צום פובליקום, וועלען זיי ניט וואגען צו טהאן אזעלכע מעשים, אנצונעהמען רבנים נאר צוליעב זייערע נעלד.

א צווייטע פראגע איז נעשטאנען דיזען מאנאט אויף דעם טאגעס ארדענונג און דאס איז די פראגע פון נרינדען א ועד הכשרות אין ניו יארק, אונטער דער השגחה פון אלע וויכטיגע רבנים פון ניו יארק אום געזוהן צו וועלכער אגודה זיי באלאנגען.

די פראגע איז ארויסגערופען געווארען צוליעב די גרינדונג פון א ועד הכשרות פון איינינג אפטאונער בעלי בתים, וועלכע וויללען שאלטען און וואלטען אין דער פראגע פון כשרות, ווי זייער הארץ גלוסט ניט דעכענענדיג זיך מיט די לייטע וועלכע די כשרות פראגע איז בא זיי א הארץ און נשמה פראגע.

דיזע לייטע, וועלכע האבען ארויסגענארט א צייטווייליגען פארטרעטערשאפט ביי דעם קאמישיאנער אזוי מארקעט אפיס, מיט דער הבטחה, אז עס וועט נעגרינדעט וועדען א פערמינאנטע קאמיטע, וואס וועט באשטעהן פון פארטרעטער פון אלע רבנישע ארגאניזאציאנען, און צום סוף וועדט ניט נעגרינדעט קיין אמת'ע שטענדינע פארטרעטערשאפט נאר זיי נעהן אן מיט זייער צייטווייליגער קאמיטע, אזוי ווי זיי וואלטען באמת נעווען די פארטרעטער פון כשרות אין ניו יארק.

איינינג פארטרעטערשאפטען פון רבנישע ארגאניזאציאנען, האבען נעהאט מיטינגען, וואו עס זיינען נעווען פארטרעטער פון אלע רבנים קערפערשאפטען אין ניו יארק, און הערענדיג די פאלשע דרכים, מיט וועלכע עס באנוצען זיך די אליין נעקרוינטע בעלי בתים, וואס האבען נענומען קרנים צו שטויסען פארשידענע רבנים, זיינען נעווארען מלא חמה אויף דיזע זעלבסט נעקרוינטע בעלי בתים, אז זיי האבען באשלאסען אז אלע רבנים מוזען זיך פאראיינינען צו שטעהן פעסט אלע צוזאמען, נעגען די זעלבסט נעקרוינטע בעלי בתים, וועלכע וויללען מאכען די כשרות פראגע פאר א כלי־זיין צו שטויסען די רבנים און ציהען פון דעם פארשידענע הכנסות צוליעב זייער טובה וועגען.

די רבנים האבען באשלאסען, אז אזא זאך טאר ניט נעדולדעט ווערען אין אזא שטאדט ווי ניו יארק, און האבען בא א פאראייניינטען פארזאמלונג באשלאסען, אז עס

זאל נענטערט ווערען א ווער הכשרות אין דער שטאדט ניו יארק פון א פארטרעטערשאפט פון אלע רבנים ארגאניזאציעס צוזאמען נענומען און ווען די רבנים וועלען זיין פאראיינגט כאטש אויף דיזען נעביט וועלען די בעלי בתים ניט קאנען אויספיהרען זייערע פארבארגענע נעדאנקען, פארבארגען פון די אלגעמיינע בעלי בתים, אבער די רבנים וויסען און פארשטעהן צו וואס זיי שטרעבען. און די רבנים זאלען שטעהן פעסט ניט צו דערלאזען, אז די הויפט בעלי בתים זאלען געבען נעלד צו זיי, זיי זאלען קענען שאלטען און וואלטען צו ערנידריגען רבנים וויי זיי ווילען.

ביי אייניגע אספיות איז אויפגענומען נעווארען די טרויעריגע פאסירונגען פון ארץ ישראל, וואס אייניגע שטעדט און פיעלע קאלאניעס זיינען באפאלען נעווארען פון די נעווהנליכע און ווילדע אראבער, און האבען אויסגע'הרג'עט הונדערטע אידען, פארניכטעט און ראבירט מיליאנען דאלאר אידישע פראציע האב און גוטס. רבנים האבען נערעדט און פארנאסען טייכען טרערען אויף דעם גרויסען בראך וואס האט נעטראפען דעם אלטען און נייעם ישוב, איבערהויפט אויף דעם גרויסען חורבן אין מענשליכע לעבענס וואס זיי האבען נעמאכט אין דער גרויסער באוואוסטער ישיבה אין חברון. יונגע אמעריקאנער לייטע וועלכע זיינען נעווען פערזענליך באוואוסט צו די רבנים, האבען פארלאזען זייערע יונגע לעבענס דורך די מערדערליכע הענד פון די אראבער, זיצענדיג על התורה ועל העבודה. הערענדיג די שוידערליכקייט נעשילידערט ביי אייניגע רבנים, האבען די רבנים פארנאסען טייכען טרערען אויף די הילפלאזינקייט פון די ארץ ישראל אידען און אויף דעם גרויסען חורבן התורה אין ישיבת חברון.

די רבנים פון דגל הרבנים האבען באשלאסען צו פאראנשטאלטען עטליכע הספדים אין פארשידענע גענענדען פון ניו יארק און ברוקלין און שאפען נעלד פאר די תורה אומגליקליכע, צו שיקען צו די רבנים נאונים הרב הגאון ר' אליהו קלאצקין, הרב הגאון ר' אברהם יצחק הכהן קוק והרב הגאון זאנענפעלד, אויך נוזר תענית זיין בכל תפוצות אמעריקא ביום רביעי ער"ח אלול תרפ"ט צו מתפלל זיין על צרות אחינו בני ישראל בארצנו הקדושה.

דער ערשטער טרויער הספד איז נעווען אין דער גרויסער חתם סופר שוהל קלינטאן סט. פאר א גרויסען עולם, די מספידים זיינען נעווען הרב ר"ב גוטה, הרב נארטענהויז, הרב ר' יוסף פיימער, הרב ר' צבי קאהן, והרב ר' יעקב איסקאלסקי, וועלכער האט אויך נעמאכט אן אפיעל פאר נעלט אזוי ווי עס איז נעשאפען נעווארען העכער 200 דאלאר פאר די נעליטענע אין ארץ ישראל.

א צווייטער מורא'דינער הספד האט דער דגל הרבנים פאראנשטאלט דינסטאג אין אוהב שלום שוהל, ברוקלין, וואו עס האבען נעווארעדט די הרונים די הרושים פון חברון'ער ישיבה דיזע רבנים: הרב ר' יצחק סאטען, הרב נארטענהויז, הרב ר"ד לעדערמאן, הרב ר"צ קאהן והרב מטאשקענס, וואו עס איז נעשאפען נעווארען א גרויסע סומע נעלד פאר די נעליטענע פון די הרינות אין ארץ ישראל, די בכיות וילולות פון אלע אידען איז ניט צו באשרייבען. דער דגל הרבנים האט אויך ארויסגעלאזט א קול קורא אויפפארדערונג אלע אידען צו ביישטייערען צום פאנד פאר די ארץ ישראל'דינע קרבנות און דער וואס קען ניט פאסטען ערב ראש חודש אלול זאל נעבען פדיון תענית פאר די ארץ ישראל קרבנות.

אויסער דעם איז פארנשטאלט נעווארען פיעלע הספדים אין פארשידענע שטעט און שטעטלאך איבער גאנץ אמעריקא. דער מיטנעפיהל פון אמעריקאנער אידען צו זייערע ברידער אין ארץ ישראל לאזט זיך נאר נישט באשרייבען. פון יעדען אידען האט ארויסגעשיינט זיין נעפיהל פון צער צו זיינע ברידער אין ארץ ישראל.

די ישיבת רבנו יצחק אלחנן האט פארנשטאלטעט א הספד נאך די הרונים פון חברון'ער ישיבה וועלכע אייניגע דארטיגע תלמידים זיינען נעווען פריער תלמידים פון ניו יארקער ישיבה. די מספידים זיינען נעווען הרב דר. רעווועל, פיהרער פון ניו יארקער ישיבה, הרב זקן הרבנים רמ"ז מרגליות, הרב ר"א סילווער ראש פון אגודת הרבנים, הרב ר"מ אראנאוויץ, הרב ר"א בוראק און נאך. עס איז ניט צו באשרייבען דעם איינדרוק וואס די מספידים האבען נעמאכט אויף די הונדערטער צוהערער.

כלל האט נאך די אידישע ניו יארק ניט דורכנעמאכט אזא אויפרעגענדען מאמענט, עס איז כמעט ניט נעווען איין איד וואס האט ניט מיטנעפילט דעם גרויסען אידישען צער און טרויער.

* * *

אי אידען אין אמעריקא האבען נעעפענט א ריזינען פאנד, פאר די נעליטענע אידען פון ארץ ישראל, אויף א גרויסען מאסשטאב. אלע צייטונגען האבען נעעפענט זייערע קאלומס צו מודיע זיין די שמות המנדבים, אלע כלל טהוער און רבנים האבען זיך נענומען צו דער ארבייט צו שאפען גרויסע סומען נעלט, אלע ארבייטער ארגאניזאציעס, אלע מענערזשערס פון טעאטערס און מאוזיניפיקטשור פלעצער, אקטיארען און הזנים, כמעט דאס נאנצע אידישע אמעריקא האט זיך נענומען צו דער ארבייט צו שאפען הילף פאר די נעליטענע אין ארץ ישראל. דאס איז נעווען א ביספל א טרייסט צו די שרעקליכע ידיעות וואס מען האט ערהאלטען פון ארץ ישראל. דאס האט באוויזען וויי ווייט דאס אידישע פאלק איז פאראיינינט אין דער נוקונפט פון ארץ ישראל. מיליאנען אידען זיינען נעווען פאראומערט איבער דער לאנג פון די נעליטענע אין אונזער ארץ ישראל און יעדערער האט נעשטרעבט צו הערען עטוואס נוטעס פון א פארבעסערטער לאנג דארטען אין דעם פלאץ פון אונזער האפענונג.

רבנישע נייעס ::

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא וועלכע נעבעסטן צו לצוען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען איז זייער לעבען און אין'ם לעבען פון זייערע קהלות און שוהלען).

הרב ר' מיכל שמעון איסקאלסקי, וועלכער איז נעווען רב אין ביהכ"נ עמנועל אין די בראנקס, איז יעצט אויפ־גענומען נעווארען רב אין באלטימאר אין דער גרויסער שוהל.

הרב ר"מ איסקאלסקי פאהרט אפ נאך באלטימאר חצי אלול צו פארנעהמען זיין נייע רבנות שטעלע.

* * *

הרב ר"י מילער, נעווען רב אין טשעלסי, איז אנגענומען אין אידישען סענטער אין פאר־ראקאוויי.

* * *

הרב ר' יצחק אשר גימפריך פון ישיבה, איז נתקבל נעווארען אין סאפערן ניו יארק סטייט.

* * *

די רבנים וועלכע זיינען נעווען אין אייראפא צום ציוניסטישען קאנגרעס אדער צוליעב אנדערע צוועקען, האבען זיך אומגעקערט צוריק אין אמעריקא.

* * *

הרב ר' יהואל שוהם, איז נתקבל נעווארען רב אין ספרינג וואלי, ניו יארק.

הרב ר' משה מאקס, איז נעווארען רב אין יוניאן־טאון, פא.

הרב ר' שמואל פאנארעלסקי פון ניו יארק, נעווען־נער רב אין די בראנקס און לעצטנס אין דער יאנאסטאוער שוהל אין הארלעם, איז אויפגענומען נעווארען אלס רב אין אויבארן, ניו יארק. ער איז אינסטאלירט נעווארען ביי א שהנעם באנקעט. מיר ווינשען אונזער חבר מזל טוב און גליק.

* * *

דאנערשטאג, כ"ד תמוז האט הרב צבי הירש הכהן וזוגתו הרבנית מכנים נעווען זייער נייע נעבארענעם זוהן בבריתו של אאע"ה אין דער אנווענהייט פון פיעלע חשוב'ע בעלי בתים פון זיין שוהל תפארת ישראל און ריווערסייד און פיעלע רבנים און נוטע פריינד אין זייער הויז 2 ווענסט 111־טע סטריט, ניו יארק.

דער אבי הבן איז אליין נעווען דער מוהל, סנדק איז איז נעווען דער סלוצקער נאון הרב יוסף פיימער שליט"א דער טאשקענטער נאון הרי"מ מאייראוויץ האט נעזאגט די ברכות און נענעבען דעם נאמען אהרן דוד לאורך ימים ושנים טובים.

נאכהער האט מען פארבראכט ביי א פיינע סעודה און עס האבען נערעדט די פאלגענדע רבנים:

הרב פיימער, הרב מאייראוויץ, הרב וואקס, הרב ליבער כהן, הרב קאשוט, הרב זלאטאוויץ, הרב כהנא, הרב נאל־שטוסקי, הרב שטערנבערג, הרב רובינשטיין, הרב נייבערנער, הרב שוואַרץ, הרב טעמפעלהאף, רבי פעלשען, הרב נאטעסמאן, הרב ראבינאוויץ און אנדערע.

פון די בעלי בתים האבען נערעדט פאלגענדע: מר. בליינקבארט, משה עפשטיין, מארים ענגעלמאן, ישראל לענדער, פסח שוואַרץ, מר. קאצענעלענבויגען און אנדערע.

צום לעצט האט נערעדט דער בעל שמחה הרב קאהן ווי ער האט באדאנקט אלע אנווענדע און אויך די פאר־שידענע קאמיטעס.

* * *

הרב שמואל מילער פון ישיבה, איז נתקבל נעווארען אין הייוועסטארא, ניו יארק.

פאלגענדער בריף איז ארויסגעשיקט גע־ווארען פון דער אגודת הרבנים צו אלע זייערע חברים

רב גדול וחבר נכבד: —

ביום ב' א' דר"ח תמוז היתה אספת יער ההנהלה. היור"ש היה הנשיא הרב זילבער. הרב היו"ר דבר דברים נמרצים ע"ד האגודה תעודתה ועבודתה וגילה דעתו שצריך לפנות מעת לעת ומיד במכתב חוזר לכל חברי האגודה שכל אחד יגלה דעתו והצעתו בכל הנוגע לעבודת אגוה"ר הוער ההנהלה פה אחד הסכימו והחליטו לעשות כהצעת היו"ר ועתה נא יתן לנו בתר מענה מידית על כל אלה הדברים המבוארים הלאה.

א. מה יעשה ע"ד רחוק הלבבות והפירודים שבין הרבנים שהוא כרקב להיהדות בכלל ולהרבנות בפרט. איך להביא הקירוב והאחוה ביניהם ולחזק הקשר של כל רב פרטי לאגוה"ר ולהרים כבוד הרבנות במדינה.

ב. איזו עבודה מאנה"ר אשר עלינו לשום לה לב מיד. מה הצריך תקון וחזוק והנחוץ להתענין בו מיד ואופן הוצאתו מהכח אל הפועל.

ג. אם יש לכ"ת איזה דבר שיש לעשות לטובתו הפרטית אם אפשר לנו מה מצבו ואם יש לו דברים כבושים נגד הנהגת אגוה"ר, שלדעתו צריכים תיקון — בל יבוש ויודיענו. ואם רוחו נוחה מהאגודה ומעשיה יודיע לנו נ"כ, כי גם זה נחוץ לדעת.

ד. מה יש לו להציע בדבר הטבת מצב הרבנים בכלל, בפרט בקהלות שאין להם רב או שלא היה להם רב מעולם ובמקומות הרחוקים להושיב בהם הרבנים משלנו. ואיך לעשות התעמולה בין הב"ב ודקהלות. להרים קרן הרבנות ולהעמיד על כבודה.

ה. חסרים אנו להוצאות הרגילות של אגוה"ר —

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה וחיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: "דגל הרבנים" באמעריקא.

ירושלים וחברון

צרור פרחים על קברי הקדושים שנשפך דמם כמים על קדושת התורה והארץ

מאת

הרב שמריהו ליב הורוויץ

הלב בוכה, הומה, סוער, הלב קרוע לגזרים דקים מן הדקים, גדול הכאב, נורא החורבן, הלב זב דם לחורבן הארץ, להקדושים הטהורים שמתו על קדוש היהדות והארץ על אדמת אבות, שמסרו נפשם על נטף הדם האחרון, לבני הישיבה הקדושה חברון, אדירי התורה, נשמות זכות טהורות וקדשות, ובשעה שמחם היה עסוק בהויות דאביי ורבא, בשעה שבשכלם ורגשות לבם היו קשורים בקשר רוחני חזק אל ר' עקיבא ור' חנינא בן תרדיון, באותה שעה באו הערבים הטורפים והחריבו את גופם, חורבן גדול ונורא, הרגו, דקרו, שחטו, טרפו, המיתו במיתה משונה נוראה ואכזריה את עמלנו אלו הבנים הבונים את ירושלים של מעלה.

וחז"ל אמרו "כדי להזכיר זכות אבות מזכירין חברון (ירושלמי יומא פ"ג א') ועתה באה תקופה חדשה, כי בשביל להזכיר **זכות בנים** מזכירין חברון.

ואל יהא זכות בנים קל בעיניך, כי זכות בנים אי אפשר בלי זכות אבות... והרי הם קשורים מחוברים ושלובים יחד, אבות ששולחים את בניהם להקדיש את ימי הנוער שלהם, שחר טל ילדותם, בישיבת חברון, זכו שבניהם יתקדש שם שמים על ידם. והם, האבות, הם בבחינת וידום אהרן!...

המכבים הכניעו את האדומים לכדו את חברון ואז נחשבה חברון שניה במעלה לירושלים (חשמונאים א' ה' ס"ה) והנה נתגלגל הדבר ובאה העיר חברון תחת יד וישמעאלים, והם בהיותם יוצאי ירך אברהם היו מבבדים עיר קברת אברהם, בנו את הריסותה, שכללו אותה ויאחזו בה, נוכעי הצלב עלו על חברון ויבנו בה בית תפלה, הרבה הרפתקאות עברו על העיר הזאת ויושביה. בכ"ד תקיז תקצ"ד לכד אברהים פשה את חברון והרבה יהודים נהרגו נפצעו נשחטו ואלה שנשארו לפליטה נשארו בעירום וחוסר כל. גורל העיר כגורל האומה הישראלית, הרבה הלאות, רדיפות, צרות, הריגות וסופה — פרוח תפרח, תבנה ותכונן, ותהיה עיר הומיה של יהודים מאושרים בארצם. דם בני הישיבה, דם של קדושים וטהורים, ירוו את הארץ, היא תלד ותצמיח ישועה, ישועת ישראל על אדמת ישראל. בדמיך חיי! בדמיך חיי!

* * *

ירושלים! ירושלים! עיר הקדושה! זרים באו שעריך, הרגו, טבחו ולא חמלו, שלחו יד נסה ואכזריה בטובי בניך בוניך! ירושלים! תמיד היית בטבור העולם (סנהדרין ל"ז) ואמצע הישוב (אוצר נחמד להכווזרי מאמר ד' סי"ט) ועתה הכל מדברים בך על הדם של קדושים שנשפך בחוצותיך, ואת — **טבור העולם**!

שמך היה מלפנים "צדק" (מלכי צדק מלך שלם, תרגם אונקלוס מלכא דירושלים, בראשית י"ד י"ח) ועתה איה הצדק של האדמינסטריצה האנגלית בירושלים? מדוע נתנה להערבים להרוג ולבלות את חמתם, חמת פתן ותנין פרא, על מבחר בניך בוניך? -

השם ירושלים נזכר בתנ"ך 656 פעם, ובכלם ירושלם חסר יו"ד, וזהו מה שרוצים שונאי ישראל גם עכשיו, שתהיה ירושלים חסר יוד, שלא יהיו שם יהודים!... ואלה שנהרגו בידי אנשים שהם כחיות טורפות ודורסות נהרגו רק על שקיימו מצות ישובת ארץ ישראל! ואינם מסכימים לרצון שונאי ישראל שירושלים תהיה ח"ו חסר יוד...

והנה "שוקי ירושלים מתכבדים בכל יום" (ב"מ כ"ו) לדעת רש"י — משום נקיות, ולדעת התוספות — משום **טומאת שרצים** (שם ד"ה עושין) והאדמינסטרציה האנגלית חטאה חטא לא יכופר בזה שעברה על דברי התוספות ולא כבדה את שוקי ירושלים **מטומאת השרצים** שבה... והשרצים הטמאים טמאו את הארץ טומאה חמורה עד מאד כאד, והם הם שגרמו לשפיכת דם באופן נורא ומבהיל, והשרצים הטמאים הם לא רק הערבים הפראים אלא גם שרציב טמאים משלנו, הקומוניסטים היהודים עוכרי ישראל בונדי האומה, השמחים לאיד עמם.

יותר מחמשת אלפים דולר לשנה. מאין יהי' המקור למלאות החסרון עוצו לנו עצה הע"י החברים בע"ב עוזרים או איזה מקום אחר.

ו. האם נכון כת"ר לקחת חלק ממשי בעבודת האגודה ולהקריב עתו מזמן לזמן בער עניני האגודה אם לנסיעה לאיזה מקום בדבר חזוק היהדות וכבוד הרבנות, או להיות בעזרה לבצר מקור לכסף להוצאת האגודה וכדומה שיטילו על חברי האגודה הנאמנים.

ז. האם יש לחזק ועדי הרבנים הפלכים שישנם או ליצור ועדים כאלה חדשים והועדים יהיו תמיד בקשר אהבה עם אגוה"ר.

ח. האם יש ליסד ועד של בע"ב חרדים בכל פלך שיהי' בעזרתנו ולבצר עמדתנו ויהי' אתנו בקשר אמיץ ויהיו חברים עוזרים לאג"ה.

ט. ע"ד הוצאת ירחון משלנו, ואם יפתור בחיוב, להודיע דעתו איך להוציא הדבר הזה שצריך הוצאה מרובה מאד מן הכח אל הפועל.

והם אבי אבות הטומאה! — והשרצים האלה „קשים לו למשה — ולתורת משה — עד שהראה לו הקב"ה באצבע ואמר וזה לכם הטמא" (מנחות כ"ט)... ו„התולעים והנחשים האלה החובל בהם פטורים" (שבת פי"ד א').

ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו, עיר שהיא מחברת את ישראל זה לזה (ירושלמי ב"ק פ"ז) ועתה כשהיא נמצאה במצב נורא, והרעב גבר בעיר, היא „מחברת את ישראל זה לזה" מפני כי בני ישראל שבכל הארצות מתחברים ומתאחדים לבא לעזרתה. „וכל ישראל מתפללין למקום אחד" (תוספתא, ברכות, פרק ג') וחובה קדושה מוטלת עכשיו על כל אחד ואחד מישראל לתרום מכספו תרומה הגונה לבנין ירושלים כמו שאמרו חז"ל: "תרם את הראשונה ואמר הרי זו מארץ ישראל על כל ישראל (תוספתא, שקלים, פ"ב) כי מי שתורם לארץ ישראל — הרי זו מארץ ישראל על כל ישראל" כמובן לכל בן דת ודעת!

וצריכים אנו להרכין את הראש בכבוד ובהערצה לפני זכר הקדושים שנהרגו ונקברו בארץ ישראל, כי הם קרבנות צבור, קרבנות האומה, ואדמת הקדש הוא המזבח שלהם ועליהם רמזו חז"ל באמרם „כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח" (תוספתא, עבודה זרה, פרק ד') ונקיתי — דמם לא נקיתי, וה' שוכן בציון.

שאלות ותשובות

תשובה מיראה

(בענין היתר ענונות)

מאת מרדכי ארי' הלוי ניסענבוים

ש א ל ה

א

אודות הענונות האומללות שנשארו ר"ל מהמלחמה האחרונה אשר כפי הנשמע יגיע מספרם לארבעים אלף אולי נוכל למצוא להם איזה עצה להתירן להנשא, ולבד המצוה הרבה לדעתי כמה קלקולים יצאו מזה כי רבות אשר לא יוכלו לעמוד בנסיון להשאר אלמנות חיות וכאשר כי כמה חששו חז"ל לתקנת ענונות ואמרו כ"פ משום ענונא הקילו בה רבנן והתירו משום ענונא לסמוך על עד מפי עד אפי' מפי אשה אפי' מפי עכו"ם מסיח לפי תומו אשר לא מצינו כן בכה"ת:

אמרתי לברר בזה כפי אשר יד שכלי מגעת בעזר צור עליון וה' יורני הדרך הישרה שלא אכשל בהלכה:

ב

הנה לכאורה אין שום עצה לענונות כאלה הלא משנה שלימה שנינו דעיר שכבשוה כרכום נותנים עליו חומרי חיים וחומרי מתים (גיטין כ"ה ע"ב) והחמירו במים שאין להם סוף אף דרובם מתים, ולכאורה קשה מאוד להבין כיון דחז"ל הקילו כ"כ בעד מפי עד ואפי' עכו"ם מסיח לפי תומו ובמים שאין להם סוף החמירו בחששא רחוקה כזאת, לכן נלפענ"ד דישנו שני מיני הוכחות להעיד על אדם שמת או כי העדים מעידים שראו אותו מת או דעדים מעידים דישנו הוכחות ברורות כי הוא איננו חי אבל העדים לא ראו אותו מת לכן בעדות מיתה היינו אם עדים מעידים שראו אותו מת בזה הקילו משום ענונא וכשר העדות אפי' עד מפי עד או עכו"ם מסיח לפני תומו אבל במים שאין להם סוף העדים אינם מעידים איך כי ראוהו אותו רק משערים שלא יוכל להיות שוחי' בזה אמרו חז"ל כל שישנו השערה רחוקה שיוכל להיות כי לא מת אז מוקמינן ליה אחזקת חי ובמים שיש להם סוף אף דעדים לא ראו אותו שמת רק העדים מעידים שראו אותו באופן כזה אשר לא יוכל לחיות בשום פנים ערותן עדות ומשיאין את אשתו:

וכן בעיר שכבשוה כרכום ספק אלינו דלמא הוא חי דלאו כל הנמצאים בעיר הכבושה יהרוגו ואם כל שאינם נהרגים שבים לביתם, ואם אינו שב לביתו אות הוא דנהרג אולם יוכל להיות כי נשבה במלחמה.

ג

וראיתי לחקור הא דקיי"ל במים שאין להם סוף לא תנשא לכתחילה ואם נשאת לא תצא איך פירושו אם דאין מניחין בי"ד אותה להנשא ואם נשאת לא תצא או הפירוש דאין הבי"ד נותנין לה היתר שתנשא ואם הולכת מעצמה ונישאת בלא היתר בי"ד אין בי"ד מוחין בידה מלהנשא.

נ"ל להביא ראיה לפירוש השני מהא דאיתא ביבמות קכ"א ע"ב ההוא דהוה קאמר ואזיל מאן איכא בי חסא טבע חסא א"ר נחמן האלקים אכלו כוורי לחסא מדבורא דר"נ אזלא דביתהו דחסא ואינסבא ולא אמרו לה ולא מידי א"ב אשי ש"מ הא דאמרו רבנן מים שאין להם סוף אסורה ה"מ לכתחילה אבל אי נסיב לא מפקינא מינה (וראיתי להביא בכאן הערת הנרעק"א דכתב שם וז"ל ואין לתמוה על ר"נ איך אישתבע כיון דאמר אשתו אסורה אלמא מספקא לן וכו' וי"ל דרובם אינם ניצולים ור"נ שפיר אשתבע דאפילו בר"נ אזלינן בתר רובא אלא דבעריות מחמירין ע"כ) א"ר אנסביה ר"נ לדביתהו אמר חסא נברא רבה הוא אם איתא דסליק קלא איתי ליה למילתא, מהלשון ולא אמרו לה ולא מידי משמע דידעו דהולכת להנשא ולא מיחו בידה דאם לא ידעו כלל שהולכת להנשא אין ראיה מה שלא אמרו לה דמשום דלא ידעו דהולכת להנשא ועוד אם אחרי נישואין מיירי אז הא צריכין לומר להבעל לגרש אותה כי לאו בדידה תליא להתגרש והכי ה"ל למימר ולא אמרו ליה ולא מידי אלא ע"כ משמע מזה דבמים שאין להם סוף אין נותנין לה היתר בי"ד אבל אם הולכת בעצמה

להנשא אין בי"ד מוחין בידה וכמו שאמרו בשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת דאם נשאת לא תצא באומבת ברי לי ומירש רש"י שברי לי אלו היה קיים היה בא (כתובות נ"ב ע"א) להכי אין מוחין בידה להנשא באומרת ברי לי.

ד

ואידך לישנא אנסביה גופיה מטעם דחסא גברא רבה הוא ואם איתא דנפק קלא אית ליה להכי אנסביה לכתחילה וכן שם סברת ר' אשי בפשיטות אם דנמרא קאמר התם ולא היה ל"ש גברא רבה ול"ש אינש אחרינא לכתחילה לא תנשא ואם נשאת לא תצא.

נלפע"ד דלאו משום דלא הוי סברת ר"נ ור' אשי סברא להכי לא נהירא לאמוראי בתראי לפסוק כוותייהו אלא דס"ל דלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורים, כי לאו כל החכמים יש להם קול וגם ע"כ אתה צריך לחלק בת"ח נופא אם היתה הטביעה ברחוק מקום או בקירוב מקום ממקום שדר שם הת"ח כי אין סברא לומר כי צורבא מרבנן קולו הולך מסוף עולם ועד סופו להכי קאמרי לא היא וכו' ולפי"ז בימינו אשר כל אדם כצורבא מרבנן בימיהם כי אם עולה אחד בסוף העולם תיכף זאת יוודעו בכל העולם לכל קצות הארץ ע"י ט"ג א"כ בזה ליכא מאן דפליג על סברת איכא דאמרי דר"נ ור' אשי היכא דאית ליה קלא לכו"ע מותרת להנשא לכתחילה.

וסברא זו מוזכר עוד בפסקי מהרא"י קל"ט על אשה שנאבד בעלה ושאלה לעכו"ם אחד והניד להם שנהרג והניד תוכחות וסימנים וכתב שם אף דזה אינו מסל"ת כיון דהיה ע"י שאלה מ"מ אם נשאת כבר עפ"י חכם מורה הוראה לא תצא כיון דנפק קלא שמת ובעל שם היה ויש לו קרובים ובעונותינו עכשיו אנו מפוזרים בעכו"ם ואלו היה חי ברחוק מאתים פרסה היה נשמע ממנו ובה"ג הוה רובא דשכית שכבר מת ולא תצא.

וצריכים אנחנו להעיר דזאת כתב מהרא"י בימיו דהוה ד' מאות שנה לפני זמנינו ואז עוד לא נתפשט הדואר העולמי לשלוח מכתבים לכל קצות הארץ, וגם הט"ג טרם היה בארץ כבימינו אלה אשר חדשה כי נהייתה בארץ אז יודע ביום ההיא מקצות עולם ועד קצהו.

ובימינו אלה אשר הדואר העולמי נתפשט לב"ד כי ע"י הדואר מודיעים ע"י מכתבים ובעת כי חדלו ממנו פתאום קבלת המכתבים, זהו הוכחה ואות כי הוא איננו חי וכי תאמר כי מחמת איזה קטטה אינו כותב מכתבים א"כ למה כתב מכתבים כל העת ולמה פתאום חדלו קבלת המכתבים, ואמרו בכתובות (ס"ב ע"ב) על יהודא בריה דר' חייא התנא דר' ינאי כל בי שמשי הוה אתי לביתיה וכי הוה אתי הוה חזי עמודא דנהורא יומא חד משכתיה שמעתתא ולא אתי כיון דלא קחזי האי סימנא אמר בפו מטתו שאלמלא יהודא קיים לא ביטל עונתו הוי כשגגה שיצא מלפני השליח וכו' וכ"ש אומדנא כזאת אשר פתאום חדלה קבלת מכתבים זהו אות היותר גדול דאינו חי וכן דעת הגאון ח"ס כימן ס"ה דהאידנא דקבוע בי דואר אי האי גברא לא היה לו קטטה בביתו לכ"ע הוי כצורבא מרבנן.

ה

וראיתי להעיר כי בתוספתא ביבמות הכי איתא אמר רשב"ג מעשה בקולר בני אדם שהלכו לאנפיוכא ובחזירתם אמרו נהרג אחד ממנו איש פלוני יהודי ובא מעשה לפני חכמים והשיאו את אשתו ושוב מעשה בששים בני אדם שירדו לכרך של ביתר ולא עלה אחד מהן ובא מעשה לפני חכמים והתירו את נשותיהן משמע בהדיא דהתירו אותן לא מטעם שהיה להן עדות שמתו, רק זהו מה שלא עלו זהו נופא הוא הוכחה דמתו ואם כי המפרש שם מפרש כי זהו העובדא דמייתי בנמרא דידן (יבמות קכ"ב) דמייתי התם בששים בני אדם שהיו מהלכין בדרך שמתו וקברתים משמע דהעידו שקברו אותם אבל המעיין יראה כי היא עובדא אחריתי חדא כי לא מייתי זאת בנמרא בלשון תניא אחר רשב"ג כדאיתא בתוספתא ובנמרא דידן מייתי הך עובדא דסיפר אבא יהודה איש ציידן כמו דמעשה לאנטיוכא דמייתי בנמרא דידן ושוב מעשה בקולר בני אדם שהיו מהלכין לאנטוכיא ובא נכרי אחד ואמר חבל על קולר של בני אדם שמתו וקברתים ובתוספתא משמע דאנשי הקולר נופא העידו על אחד מחבורתם שנהרג, ועוד כי בנמרא דידן איתא שהיו מהלכין בדרך ביתר ובא נכרי ואמר חבל וכו' שמתו בדרך ביתר וקברתים ובתום' גרסינן לכרכום של ביתר ואיך יוכל לומר וקברתים הא הרוני ביתר לא ניתנו לקבורה ועוד למה ליה למימר בתום' ולא עלה אחד מהם כיון דהעיד דמתו וקברתים, אלא ע"כ מה שלא עלה אחד מהם זהו הוכחה דנהרגו כולם ואם הוה אחד מהם ניצול אז אפשר לומר כמו דניצול זה כן ניצולו כולן, כמו דאמרו ביבמות (קט"ו ע"א) עישינו עלינו בית, הוא מת ואני ניצלתי אינו נאמן משום דיוכל להיות כשם דהוא ניצול כן חבירו ניצול אבל אם לא עלו כולם אמרינן דמסתמא כולם מתו.

ואפשר לומר כיון דלא עלו כולם ע"כ לא נוכל לומר כי כולם ניצולו ונפזרו למקומות אחרות, והסברא נותנת כי רובם שלא עלו וודאי נהרגו שמה אף כי מיעוטא דמיעוטא ניצולים, בזה וודאי אכל חד וחד אמרינן דהוא מרוב הנהרגים.

אבל אם מספקא לן על איש אחד אם הוא מת או חי בזה וודאי כל זמן אשר אין לנו הוכחה גמורה דמת וודאי מוקמינן ליה אחזקת חיות דידיה ואשתו אסורה להנשא אבל אם רובא מתים לא שייך למוקמי אחזקת חיים, כמו דלא חייש לתרי יצחק (יבמות קט"ו) משום דהתם ע"כ אחד מהם מת לא שייך למוקמיה כל חד אחזקת חיות, וכן מסתבר דלא בעינן דוקא כשלא עלו כולם אבל אם עלה אחד מהם לא אמרינן כיון דזה ניצול מסתמא כן ניצולו כולם דאם ניצולו כולם למה לא עלו כמו שעלה האחר שניצול, ולא דמי לעישינו עלינו בית דשם מעיד כי המעשה אירע במקום פלוני בעיר אחרת והוא נסע משם בזה וודאי אמרינן דאשתו אשר היא בעיר אחרת וודאי אסורה להנשא על אותה עדות.

(עוד יבא)

די טעטינקייט פון דער „ענונת ביורא"

מאנטאג, דעם 19-טען אויגוסט, האט א קאמיטע פון דגל הרבנים דאמעריקא, באשטעהענד פון הרב יעקב איסקאלסקי, הרב אהרן הלוי דים דער סעקרעטער, הרב אפרים פישל נייטאן והרב מיכל שמעון איסקאלסקי, נע־האט א קאנפערענץ מיט יונייטעד סטייטס אטוירני האנ. טשארלס ה. טאטעל, וועגען די ארבייט פון דגל הרבנים און תקנת ענונות וועלכע זיי קומען אין שטענדיגע פאר־בינדונג מיט דעם אפיס פון יונייטעד סטייטס דיסטריקט אטוירני.

אסיסטענט דיסטריקטס אטוירנים האנ. דזשארדזש מינצער און האנ. עדווארד סילווער זיינען אויך אנווועזנ־נעווען ביי דיזען זייער וויכטיגען קאנפערענץ און זיי הא־בען רעפארטעד צו מר. טאטעל וועגען די הונדערטע קיי־סעס וואס דער אפיס האט נעהאלפען דעם דגל הרבנים אין אויסנעפינען די מענער פון די פארלאזענע פרויען און האבען נעבראכט צו א סעטעלמענט אדער אויף ברענגען די פרויען און קינדער צו די מענער און פאטער, אדער זאלען באקומען א גט מיט א נעוויסע סומע געלד און די פרויען זאלען באפריים ווערען צו נעפינען זייער גליק.

הרב מיכל שמעון איסקאלסקי וועלכער איז נעווען דער פארשטעהער פון דער קאמיטע האט אין נאמען פון דגל הרבנים דאמעריקא אויסגעדריקט דעם דאנק און אנער־קענונג צו מר. טאטעל, מר. מינצער און מר. סילווער וועלכע ארבייטען אונערמידליך און שנעל אין אלע ענונה קיייסעס וועלכע דער סעקרעטער הרב דים בריינגט פאר זיי און נאר דורך דער הילף פון דיסטריקט אטוירני אפים זיינען הונדערטע ענונות נעהאלפען נעווארען.

האנאריבל מר. טאטעל האט אויסגעדריקט זיין צו־פרידענהייט וואס זיין אפים האט נעהאלפען צו אזא נא־בעלען אונטערנעהמונג און ער איז זייער שטאלץ וואס זיין אפים האט נעבראכט צו אזעלכע גלענצענדע רעזול טאטען וואס האט פארדינט די דאנקבארקייט פון אזא רבנישע קערפערשאפט ווי דער דגל הרבנים דאמעריקא און האט אויך פארזיכערט צו העלפען אין דיזער הילף פון תקנת ענונות ווי נאר מענליך אויף אזוי פיל וואס עס באלאנגט צו זיין יוריסדיקציע.

מר. טאטעל האט אבער אויך פארלאנגט פון די רבנים זיי זאלען איהם אויך העלפען אויסראטען די שלעכטע טהאטען, וועלכע שלעכטע מענשען נארען ארוים נעלד פון די מאסען דורך אייניריידען זיי דאס זיי קענען לייכט אויסמייידען די נעזעצען פון לאנד, א ביישפיעל האט מר. טאטעל אנגעווויזען וואס פיעלע שווינדלער שווינדלען ארוים נעלד פון דעם עולם דורך איינרעדען זיי דאס זיי קענען לייכט באקומען סיטיזענשיפ־פייפערס דורך פאר־שיידענע דריידלאך וואס זיינען ניט נעזעצליך, מר. טא־טעל האט נעבעטען דעם דגל הרבנים צו העלפען איהם בא־קעמפען דיזעס איבלען. וועלכע זיינען שעדליך פאר דעם פאלק.

צום סוף האט מר. טאטעל איבערגעגאנגען, דאס ער איז זייער צופרידען מיט דעם רעזולטאט פון דיזעזען וויכטי־גען קאנפערענץ און האט נאכאמאהל פארשפראכען צו העלפען די רבנים אין אלעם וואס זיי וועלען אונטערנעה־מען לטובת דעם פובליקום און האט נאכאמאהל נעבעטען די רבנים צו אינטערעסירען זיך מיט אלנעמיינע פרא־בלעמען וואס זאלען ברענגען נוטעם די באפעלקערונג און אויסהיטען דאס שלעכטע מענשען זאלען ניט מאכען קיין נעברויך פון אזעלכע מענשען וואס זיינען אומבאקאנט מיט די אמת'ע נוטע שטרעבונגען פון פערערעל אנגע־שטעלטע.

די רבנים האבען נאכאמאל בעראנקט מר. טאטעל פאר זיין ספעציעלע אויפמערקזאמקייט, א ספעציעלען דאנק האבען די רבנים אויסנעדריקט צו מר. מינצער פאר זיין טיכטיגע אונערמידליכע ארבייט אין אלע ענונות קיייסעס.

תקנת עגונות

המכתב הזה נתקבל מאת הלשכה המרכזית לתקנת עגונות בפולין והננו מדפיסים אותו במלואו.

אין דעם „אמעריקאנער און פאמיליען מאגאזין" פין כ"ה תמוז תרפ"ט, אין דעם ארטיקעל „וואס די וועלט רעדט" פון פרץ וויערניק, ציטירט דער ווערטער שרייבער וואס דער „פארבאנד" פון די פערערייזשאן פון די פוי־לישע אידען שרייבט וועגען דער איבערארל באוואוסטע רבנים ארגאניזאציע „דגל הרבנים דאמעריקא" דאס דיעזע רבנים ארגאניזאציע נעהען שיקען א דעלעגאציע צום פרע־זידענט הוואווער, אז ער זאל ערלויבען אריינקומען דא אין לאנד די עטליכע הונדערט עגונות וועמענס מענער זיינען דא פארען אין אמעריקא. און דער שרייבער פון דעם „פארבאנד" מאכט אויפמערקזאם דאס דער דגל הרבנים נעהמט זיך אונטער זאכען איידער זי האט די פולע און נענויע ידיעות ווי אזוי עס צו טהאן. ווייטער פארדרייסט דעם שרייבער פון דעם „פארבאנד" היות דער נריצער רב איז אהערגעקומען פאר דעם ענין עגונה איז דער דגל הרבנים ארוים מיט א ידיעה אז זיי האבען דעם מאנאפאל דארוף און מיר (דער פארבאנד) האבען זיך צו זיי ניט צוגעהערט.

אלם רב און אלם סעקרעטאר פון דעם דגל הרבנים דאמעריקא, וועלכער איז באקאנט מיט אלע דיעזע אנגע־לעגענהייטען, און גיב אוועק צייט און מיה צו העלפען די אומגליקליכע עגונות, ערלויב איך מיר, נאנץ פרייוועט, אויפמערקזאם צו מאכען דעם שרייבער פון דעם פארבאנד, דאס ער שרייבט וועגען ידיעות איידער ער וויסט נעגוי וועגען וואס עס האנדעלט זיך און וואס דער דגל הרבנים האט נעטהאן און טהוט, און איך וויל איהם פרעגען, ווער האט איהם נעמאכט פאר א אויטאריטעט מבחין צו זיין וועד איז וועד און וועד איז ניט וועד. אויך וויל איך אט

דעם שריבער פון דעם פארבאנד אויפמערקזאם מאכען, דאס דער דגל הרבנים וויסט די אימיגרייישאן־לאָו און וויסט וואס זי מהוה און דער דגל הרבנים העלפט ניט בלויז די עגונות פון פוילען נאר די עגונות פון דער גאנצער וועלט, איך וויל הא ערקלעהרען דעם גאנצען ענין אין אייך. וויידערהאלען אין קורצען די ידיעות פון דעם דגל הרבנים וואס זיינען זייערציים פארעפענטליכט געוואָרען אין דער צייטונג „דער טאג".

די ארגאניזאציע „דגל הרבנים דאמעריקא" 198 איסט בראדוויי, וועלכע צעהלט סיין ע"ה איבער 110 רבנים, איז געגרינדעט געוואָרען דורך הרב דר. קליין ע"ה צוזאמען מיט אנדערע צעהנדלינע רבנים מפורסמים, גדולי הדור שליט"א און איהרע פארשטעהער זיינען יעצט, הרב ר' מענדעלע לאנגא, זאוויערצער רב, הרב ראש"א קריענער פון באסטאן, הרב ר' פיימער, סלוצקער רב, הרב ראש"ל נארטענהויז מיקאלאיעווער רב, הרב רב"ב נוטח, הרב ר' איסקאלסקי, הרב רמ"מ ריזיקאוו, הרב ר"א הכהן וואכס, און אנדערע רבנים מובהקים.

אויף דער אויפפאדערונג פון דער אגודת הרבנים פון פוילען, האט דער דגל הרבנים אריינגענומען אין איהרען פראגראם אויך דעם ענין פון תקנת עגונות, צו העלפען די עגונות אין דער גאנצער וועלט און תיכף ומיד צונעטראטען צו דער פראקטישער ארבייט, און א דאנק השי"ת האט דער דגל הרבנים שוין געהאלפען קרוב טויזענד עגונות אין דער גאנצער וועלט, און איבער פיער הונדערט אין אמעריקא. עס איז דא ניט דער פלאץ איבערצוגעבען אלע איינצעלהייטען ווי אזוי דיעזע אויסנליקליכע פרויען זיינען בעוהי"ת נעהאלפען נעוואָרען דורך דעם דגל הרבנים. דער אפיס פון דגל הרבנים אין 198 איסט בראדוויי איז אפען יעדען טאג פאר יעדען איינעם וואס וויל זעהען דעם נלענצענדען רעקארד אויף דעם נעביט פון תקנת עגונות וואס דער דגל הרבנים האט ב"ה אויפגעטאן.

ביי דיזער נעלעגענהייט דריק איך אוים מיין טיפסטען און הערצליכסטען דאנק צו מיין פריינד דעם פעדעראל אסיסטענט דיסטריקט אטורני האנאר. מינצער, וועלכער נעהמט זייער א נרויסען אנטייל צו העלפען דיזע אומגליקליכע עגונות. מיסטער מינצער וועלכער באזיצט א אמת'דינע נאבעלע אידישע הארץ, שענקט זייער פיעל מיה און צייט צו העלפען די עגונות.

ווי אנגעשטרענגט ער מאג זיין פון זייטע פליכטען אלס דיסטריקט אטורני, מעג ער ארבייטען א נאנצען טאג ביז 8 א זיינער אוועק, דאך וואן איך קום צו איהם אין ענין פון תקנת עגונות, וועט ער ניט זאגען איך בין אנגעשטרענגט, עס איז שוין שפעט, ניין ער זאגט דאס ניט, ער זאגט דאס ער וויל אויך ערפילען זיין פליכט אלס איד און מענש, ער פארדינט באמת א דאנק און אנערקענונג פון יעדען.

צווישען די טויזענדע קיסעס פון די עגונות נעפינען זיך אין פוילען 200 עגונות און א ערך 100 עגונות אין אנדערע לענדער, וועלכע זייערע מענער זיינען נעשטאר־

בען אהן קינדער ל"ע און באדארפען האבען חליצה פון די ברידער פון דעם פארשטארבענעם. וועלכע נעפינען זיך אין אמעריקא. דער דגל הרבנים האט אנגעוענדעט פיעל מיה צו ווירקען אויף דיעזע ברידער, דאס זיי זאלען פאהרען נאך יוראפ באפרייען דיעזע יבמות, אבער א נאנץ קליינער טייל האט דאס נעטהאן, דער נרעסטער טייל ווילען ניט אדער קאנען ניט פאהרען נאך יוראפ. האט דער דגל הרבנים ביי א טייל פון זיי אויסנעווירקט, דאס זיי זאלען שיקען שיפסקארטען פאר זייערע שוועגערינס וואס דארפען האבען חליצה און זיי האבען נעשיקט. וועו אבער דיעזע עגונות האבען זיך נעווענדעט צום אמעריקאנעם קאונסיל ער זאל נעבען א טעמפארערי וויזע אריינצוקומען נאך יוניייטער סטייטס דורכצופיהרען די חליצה, האט דער קאונסיל ענטזאגט צו נעבען דיעזע ערלויבענים. דער דגל הרבנים האט זיך נלייך נעשטעלט אין פארבינדונג מיט דעם דעפארטמענט פון סטייטס און דעפארטמענט פון לייבאר, און אין נאוועמבער 1928 האט סעקרעטערי דייוויס נעשריעבען צום דגל הרבנים אלע אינפארמיישאנס וועגען, די אימיגרייישאן לאָו און אויך נענעבען א עצה ווי צו האנדלען אין דיעזע אננעלענהייט.

דער דגל הרבנים האט זיך וויייטער אונערמידליך אינטערעסירט דערמיט לויט דיעזע עצה, לידער אהן ערפאלג. ביי יעדען שריט האט זיך דער דגל הרבנים באראטען מיט א פאכמאן אין די אימיגרייישאן־לאָו. אינצווישען האבען די יוראפפאאישע רבנים נעבעטען דעם דגל הרבנים צו שיקען א דעלענאציע צום פרעזידענט הוהווער צו בעטען דעם פרעזידענט ערלויבען דיעזע עגונות אריינצוקומען אין לאנד דורכפיהרען די חלוצה. און ביי א מיטינג פון דגל הרבנים איז באשלאסען נעוואָרען נאכצוקומען דעם פארלאנג פון די רבנים און שיקען א דעלענאציע צום פרעזידענט, נאר פריהער זיך באראטען מיט א קאנגרעסמאן וועגען דעם.

דער דגל הרבנים האט זיך וועגען דעם באראטען מיט קאנגרעסמאן האנ. דר. סירָאוויטש און דר. סירָאוויטש האט נעראטען נאכאמאל צו וועגען צום סעקרעטערי אוו סטייטס און דר. סירָאוויטש האט נעשריבען צום דעפארטמענט אוו סטייטס וועגען אן אפאינטמענט און צוגלייך נעשריבען וועגען וואס און דער סעקרעטערי אוו סטייט. האנ. סטימפסאן האט נעענטפערט דאס זיין אונטער־שטאטס־סעקרעטער איז נרייט צו דעבאטירען דיעזע אננעלענהייט מיט א קאמיטע פון דגל הרבנים, און שרייבט אויך דאס נעזעץ נאכאמאל, און פון די וועטער פון דיעזען בריף האבען מיר נעפינען א וועג ווי צו ווירקען אויף דעם קאונסיל דאס ער זאל יע נעבען די וויזע צו דיעזע עגונות, און מיר האבען שוין וועגען דעם נעשריבען צו די קאנסולאטען, און האפען בעה"י דאס יעצט וועט שוין אונזער ארבייט נעקרוינט ווערען מיט ערפאלג. דער דורך איז אויך די דעלענאציע ניט נעפאהרען צום סעקרעטער אוו סטייט. וויל מיר ווילען נאך אבווארטען דעם רעזולטאט פון דיעזען שריט. פון דעם אלעם קען מען זעהן

דייטליך און קלאהר דאָס דער דגל הרבנים האָט אויך אלע געניטע ידיעות אויך אין דיעזע אננעלענהייט.

איך וויל נאָך אויפמערקזאם מאכען דעם שרייבער פון דעם פארבאנד, דאָס לויט א בריף וואָס די ענונות־ביורא אין וואַרשא האָט זיי נעציינט נעשריבען צום דגל הרבנים איז דער נריצער רב נעשיקט נעוואָרען צום דגל הרבנים, אבער דער נריצער איז צו אונז ניט נעקומען, און אויב דער נריצער רב האָט ניט קיין ערפאלג אין זיין אונטערנהמונג, איז עס ניט דער שולד פון דעם דגל הרבנים, ווי דער שרייבער פון דעם פארבאנד מיינט, דער דגל הרבנים מאכט קיינעם ניט קאליע, און דיעזע באשולדינונג איז אויסנעזוינען פון די פיננער, צו פארדעקען די אייגענע שולד. עס קען נאָר זיין פארקעהרט, דער דגל הרבנים שוין אין דעם ענין ענונות אריבער צוויי יאָהר, נאָך איידער דער נריצער רב איז נעקומען, און דער דגל הרבנים האָט זיך נעוועגדעט צו א אינסטיטושאן וועגען הילף פאר די ענונות איידער דער נריצער רב איז נעקומען און מען האָט פארשפראכען צו העלפען, איז אבער אינזוישען דער נריצער רב נעקומען און אויך זיך נעוועגדעט דארט פאר שטיצע פאר די ענונות, לסוף האָט מען קיינעם ניט נענעבען. נאָר מיר באשולדינען ניט קיינעם, מיר האבען ניט קיין מאנאפאל אויף דעם נעביעט פון תקנת ענונות, און מיר זיינען זייער צופריעדען דאָס נאָך אלע נאניזאציעס זאָלען ארבייטען צו העלפען די אומנליקליכע ענונות, ווי דער דגל הרבנים האָט דאָס נעשריבען מיט עטליכע מאנאטען צוריק אין „טאג". יעדער איינער וויסט דאָס אזא שנעלע און אונערמידליכע ארבייט פאדערט עקספענסעס, און דער דגל הרבנים זוכט די נאנצע צייט צו נעפינען מיטלען צו דעקען דיעזען נעטינען עקספענס. דאמיט מען זאָל ח"ו ניט דארפען צו אונטערברעכען אזא הייליגע און וויכטיגע ארבייט, און עס איז א פליכט פון יעדען אידען מיטצוהעלפען דעם דגל הרבנים אין דיעזע נאבעלע הייליגע ארבייט. איבערהויפט שטרעבט דער דגל הרבנים נאָר נוט צו מאכען, ווי יעדער איינער וואָס קען נענויער די ארבייט פון דעם דגל הרבנים וויסט עס.

וואָס אנבאטרעפט די סארקאסטישע באמערקונג פון מיסטער פרץ וויערניק, קען איך זיך אנדערש ניט פאָרשטעלען, נאָן ענטוועדער ער האָט ניט די ריכטינע און נענויע אינפארמיישאן אין דיזע אננעלענהייט, און אויך ער קען ניט פערזענליך די רבנים פון דעם דגל הרבנים, אדער ער איז באאיינפלוסט פון אנדערע, עס שיינט מיר אז דאָס ערשטע איז ריכטיג, וויל זיינע קאלענען מיינען אויס די ידיעות פון דעם דגל הרבנים.

דיזען מאנאט זיינען פארנעקומען דריי ד"ת בין איש לאשתו און עס איז ב"ה נעלוננען צו מאכען שלום צווישען זיי.

מיר האבען אויסנעפינען פאלנענדע פערזאנען:

בעני בראון, וועלכער האָט פארלאָזען זיין פרוי און קינד אין וואַרשא, פראנא. עס איז דערווייל נעצוואונגען נעוואָרען צו שיקען מאנאטליך פערצען דאלאר.

מאריס מילער, וועלכער האָט פארלאָזען זיין פרוי און קינדער זייט א לעננערע צייט, אויך ער איז נעצוואונגען נעוואָרען צו שיקען $40 מאנאטליך.

העררי נאלדבערג, וועלכער האָט איבערנעלאָזען זיין פרוי און קינד אין רוסלאנד, אויך ער איז נעצוואונגען נעוואָרען צו שיקען $20 מאנאטליך.

יעקב משה ליכטענשטיין, וועלכער האָט פארלאָזען זיין פרוי און קינדער זייט 19 יאָהר, ער איז נעצוואונגען נעוואָרען צו שיקען טעלענראפיש $200 און 4 שיפס־קארטען און די נויטינע פאפירען די פרוי און קינדער זאָלען קענען אריינקומען אין ניו יארק.

חנן סאכמאן, וועלכער האָט פארלאָזען זיין פרוי, זייט 9 יאָהר און מיט די צושטימונג פון זיין פרוי האבען מיר מיט איהם נעשליכטעט ער זאָל איהר שיקען א נט און $1000. ז

משה ארענאוו, וועלכער האָט פארלאָזען זיין פרוי און קינדער אין קאפענהאגען, ער איז נעצוואונגען נעוואָרען צו שיקען $80 מאנאטליך.

נייע ליסטעס פון אומנליקליכע ענונות פון פוילען, נאליציא, רומעניען, רוסלאנד און דייטשלאנד זיינען דיזען מאנאט דערהאלטען נעוואָרען אין אונזער אפיס און מיר האפען בעזהי"ת זיי צו קענען העלפען און מיר בעטען אלע רבנים און מנדבים, העלפט שאפען דעם נויטינען פאנד פאר תקנת ענונות, דאמיט מיר זאָלען קענען אכטיין מיט דער הייליגער ארבייט אונגעשטערט צו ראטעווען די עלענדע בנות ישראל פון אונטערגאנג ח"ו וויל די ליידען זייערע זיינען זייער נרוים און מיר האפען דאָס די רבנים און מנדבים וועלען זיך צוהערען צו דיזען אפיעל און טאָן זייער בעסטעס פאר דעם פאנד פון תקנת ענונות.

נדבות בעד נגועי הפרעות בארץ ישראל

מביהכ"נ עין יעקב 1426 מינפארד פלייס, בראנקס, ע"י הרב ר' אברהם סוכן $125.78..

מביהכ"נ חתם סופר בההספד $194.18.

דגל הרבנים דאמעריקא $100.

ע"י הרב ניסענבוים $11.

מביהכ"נ אוהב שלום בההספד, ע"י הרב ר' סאדין $130.

מברית מילה אצל אלחנן זאב בן ר' משה לעווין $6.

אויך פאלנענדע רבנים האבען ביינעשטייערט: הרב איסקאלסקי, הרב פיימער, הרב מאיעראוויץ מטאשקענט, הרב ביק, הרב קאהן, הרב זלאטאוויץ, הרב סוכן, הרב דים, הרב נארטענהויז, הרב נייפאן, הרב לעדערמאן, הרב סאדין.

אין קומענדען נומער וועלען מיר פארעפנטליכען די נעמען פון אלע וואָס וועלען אריינשיקען זייערע ביישטייערונגען אין אונזער אפיס.

ואת הארץ אשר תפול לכם בנחלה

(מסעי ל"ד ב'.)

וען איהר דיינקט צו קויפען סעמעטערי, ברויכט איהר זעהן וואס איהר קויפט און אין וועלכע בענענד די סעמעטערי לאנד בעפינט זיך. און וער וועלען זיין אייערע שכנים לאחר מאה שנה. עס איז באוואוסט, אז פיעלע בתי־קברות (סעמעטערים) בעפינען זיך אין גאר נאהענטע שכנות מיט ניט אידישע סעמעטעריעס. עס איז א שאנדע צו זעהן ווי דער מגן דוד איז א שכן צום צלם.

די

דגל הרבנים סעמעטערי

בעפינט זיך אויף לאנד, וואס איז אינגאנצען באזונדער, א ריין אידישע סעמע־טערי, בעקויפט און באארבייט פון דער רבנישער קערפערשאפט

יעדער איד דארף זיין צופרידען צו האבען זיין קבורה לאחר מאה שנה, אויף דער

דגל הרבנים סעמעטערי

די לאנד איז פלאך אהן בערג, טרוקען, זאמדיג, שעהן באארבייט, נאהענט צו אלע אידישע צענטערען

יעצט ביים עפענען די סעמעטערי, איז דער פריז פון די פלאטס ניט טייער

חברות, סאסייעטיס, לאדזשען און שוהלען זייט פון די זריזין און קומט אין מעין סיילם אפיס קויפען לאטס פאר בילינע פרייזען, אין א קורצע צייט וועלען די פרייזען שטיינען א סך העכער.

דער מעין סיילם אפיס איז אין 256 איסט בראדוויי, שרייבט אדער טעלעפאנירט דריי דאק 7877 און מאכט אפאינטמענטס צום ארויספאהרען אנצוקוקען די סעמעטערי.

פיעלע רבנים, חברות, ווי אויך שעהנע אידען פרייוועט לייט, האבען שוין נעקויפט פלאטס אויף די דגל הרבנים סעמעטערי, זייט אויך איינער פון זיי.

הויפט אפיס:

DEGEL HORABONIM CEMETERY

256 East Broadway **Telephone: Dry Dock 7877** **New York, N. Y.**

באמערקונג!

גאר אין גיכען וועלען מיר פייערען אי"ה די ערעפענונג און חנוך הקרקע פון דער דגל הרבנים כעמעטערי. עס וועלען געמאכט אלע נויטיגע פארבעריטונגען, אז די פייערונג זאל זיין אימפאזאנט און פרעכטיג, ווי נאר מעגליך.

אין דער פייערונג וועלען זיך באטייליגען, אויסער די רבנים גדולים חברי דגל הרבנים, אויך פילע קאמי־טעען פון פארשידענע שוהלען און חברות.

אויב איהר ווילט זיך באטייליגען און זיין אנוועזענד ביי דער ערעפענונג, קלייבט אויס א קאמיטע, און שמעלט זיך אין פארבינדונג מיט אונזער אפיס, וואו איהר וועט קריגען אלע נויטיגע אינפארמאציעס.

נדפס בבית הדפוס „אריאם פרעס", אינק., 161 גרעגד סטריט, ניו יארק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגענעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 198 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York. N. Y., under the act of March 3, 1879".

דריטער יאהרגאנג, נומער 9 — ניו יארק, אלול-תשרי, תרפ"ט

סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך. — SEPT.-OCT., 1929.

Volume III., No. 9.

Subscription Price $2.00 a Year

סוכות

דער שעהנער היילינער יום טוב סוכות איז איינער פון די דריי חשוב'ע און וויכטיגע אידישע ימים טובים, אין וועלכע אונזערע עלטערען אין ארץ ישראל וועו דער בית המקדש איז נעווען ביי אידען מיט זיין היילינען פראכט און גלאנץ פלענען עולה רגל זיין אין ירושלים פון דאם גאנצע לאנד, און סוכות איז אימער נעווען א יום טוב פון פרייד און גליק, נאכדעם וועו מען האט אריינגעזאמעלט די פרוכט און די תבואות פונ'ם פעלד פון די אידישע פעלדער אין זייער אייגענער לאנד.

מען האט זיך געפרעהט מיט לולב, אתרוג, הדסים און די ערבה, און מען זיצט אין סוכה זיבען טעג, און מען פלענט בריינגען אין בית המקדש קרבנות צו גאט און די זיבעציג ספעציעלע קרבנות פאר דעם לעבען און גליק פון די זיבעציג פעלקער, וועלכע האבען דאן עקזיסטירט.

די דריי וויכטיגע ימים טובים זיינען אנטקעגען די דריי אבות: פסח — פאר אברהם, שבועות — פאר יצחק און סוכות — פאר יעקב'ען, וועלכער האט גע'באכט סוכות.

ביי דעם יום טוב פסח ווערט ניט דערמאנט אין דער תורה קיין פרייד, ביי שבועות ווערט דערמאנט שמחה נאר איין מאל, ביי סוכות אבער ווערט דערמאנט אין דער תורה דער ווארט שמחה דריי מאל. די תורה הייסט אידען צו פרעהען זיך מיט'ן גאנצען הארצען אום יום טוב סוכות.

די תורה הייסט אונז זיצען אין סוכה צו דערמאנען זיך און אונזערע קינדער אז וועו אונזערע עלטערען זיינען ארויס פון מצרים זיינען זיי נעזעסען אין סוכות, און דערפאר זיצען מיר היינט אין סוכות צו דערמאנען א שטיק היילינע אידישע נעשיכטע. און וועו עלטערען און קינדער זיצען צוזאמען אין סוכה וועו א קאלטער ווינטעל בלאזט ארויס אין סוכה און גלעט די הער פון די יונגע קינדער, דאן האט דער אידישער פאטער די גלעגענהייט צו ריידען צו זיינע קינדער וועגען יציאת מצרים, און אייגפלאנצען אין זייערע יונגע הערצער ליבשאפט און היילינען רעספעקט צום בורא עולם, צו די אידישע תורה און צום אידישען פאלק.

סוכות פארצייטען אין אונזער לאנד וועו יעדער איד האט אריינגעבראכט אין הויז אלעם וואס ער דארף צום לעבען פאר דעם צוקונפטינען יאהר, האט ער דאך נעקאנט וועו ען ביי זיך-צו שטאלץ און פארנעסען נאט, האט מען איהם דערפאר אננעזאגט ארויס פון דיין הויז, זיץ אין א קליינע שוואכע סוכה'לע, און דערמאן זיך אז דו מיט דיין רייכקייט און שטארקייט האט ניט קיין באטרעף, אלעם איז ניט שטענדיג, ניט אייביג, ניט זיכער, דער איינענטימער פון דער וועלט און פון גליק איז — דער אלמעכטיגער גאט!

די סוכה איז דער סימבאל פון השגחה. פון בטחון, דער איד זאגט זיצענדיג אין סוכה, איך האב פאר קיינעם קיין מורא ניט, גאט איז מיין סוכה, ער פראטעקטעט מיך פון אלע שלעכטס, פון אלע אומגליקען, בצלו חמדתי וישבתי, און ארויסקוקענדיג פון דער סוכה צו די שטערען פון הימעל טראכט דער איד וועגען די השגחה פון דעם בורא עולם אויף די גאנצע מענשהייט בכלל און אויף דעם אידען בפרט.

דער סכך פון דער סוכה טאר ניט זיין עפעס וואס איז מקבל טומאה, די רבנים פון פאלק, דער סכך, דארפען זיין רבנים פון ש"ס ופוסקים, און ניט רבנים פון נוי'אישע

גברכת נמר חתימה טובה

אנו מברכים את כל חותמינו די בכל אתר ואתר ואת כל אלו העומדים אתנו בקשר מסחרי.

הנהלת דגל ישראל

מלמור, מרעמרע טשראכען און תורה'ס ניט אידישע, פון נעראנקען וועלכע זיינען ניט ריין און חייליג, אונזערע מיחרער און פרעזידענטען פון שוהלען, דער סכך פון די אידישע קהלה, סאר ניט זיין קיין מקבל טומאת, דער וואס איז א מחלל שבת טאר קיין פרעזידענט ניט זיין אין אונזערע שוהלען און תלמוד תורה'ס.

אין אונזער אידישע סוכה, די אידישע היים, דארפען אריינקומען די א ו ש פ י ז י ן , די אבות, דער נייסט פון אברהם, יצחק, יעקב, יוסף, משה, אהרן און דוד דארפען בעאיינפלוסען אונזער סוכה'לע, די אידישע הויז, און אין זייער נייסט דארפען ערצוינען ווערען אונזערע זיהן און אונזערע טעכטער.

די פיר מינים: דער אתרוג, דער לולב, די הדסים און די ערבות, זיינען ווי דער מדרש ערקלעהרט דער סימבאל פון אידישע אחדות, און זיי דערמאנען אונז יעצט מעהר ווי אלע מאל די וויכטינקייט פון אחדות ביי אידען, מיר לעבען יעצט אין א שרעקליכע צייט, די לעצטע נע־שעהענישׂ אין ארץ ישראל, און די שרעקליכע לאנע פון אידען און אידענטום אויף דער נאנצער וועלט דערמאנען אונז אז מיר מוזען זיך אלע פעראייניגען, און מיט פער־אייניגטע כוחות מוזען מיר בויען ארץ ישראל אין שטארקען די פונדאמענטען פון אונזער הייליגע אמונה ביי אונז און איבערהויפט ביי אונזערע יוננע קינדער פון דער נאנצער וועלט.

אין דער אידישער סוכה דארפען זיך די שטערען אנזעהן, ליידער זעהען זיך ניט אן אונזערע שטערען, די רבנים, די גדולי התורה, מען זעהט זיי ניט אן אין אונזער סוכה, אין אונזער לעבען, זיי פארנעמען ניט דעם נע־הערינען פלאץ, ווייל דער עם הארץ איז דער בעל הבית, דער דיקטאטאר פון אונזערע שוהלען, און וועו דער עם הארץ איז דער פערוואלטער און פיהרער איז ניטא קיין פלאץ פאר תורה און כבוד התורה, און דערפון נעמט זיך אויך די שרעקליכע לאנע פון די טרענער פון אונזער תורה און רעליגיאן, זייער סוכה איז קאלט חושך'דיג, רענענדיג, ווינטען בלאזען, און יעדער בעל חי טופעט מיט די פיס, יעדער אקס שטויסט מיט זיינע הערנער, יעדער הונט בילט נענען די שטערען פון דער אידישער סוכה...

וועו עס קומט צו א ברכה מאכען, צו א הייליגער אר־בייט דארפען דער אתרוג און דער לולב זיין צוזאמען, דער אתרוג — דאס איז דער רב פון דער קהלה, דער לולב — דאס איז דער פרעזידענט, זיי ביידע, דער רב אלס פאר־טרעטער פון די נ ש מ ה פון שוהל, און דער פרעזי־דענט, דער פארטרעטער פון בילדינג, פון די ציגעל פון שוהל, זיי ביידע, די נשמה און דער נוף פון דער קהלה דארפען זיין צוזאמען און ארבייטין צוזאמען פאר אידיש־קייט. אבער דער פרעזידענט מוז וויסען אז מען דארף האבען רעספעקט פארן' אתרוג, און דער אתרוג דארף זיך היטען ער זאל ניט פסול ווערען אין די הענד פון זיינע בעלי בתים.

דער אתרוג איז אויף א בוים וועלכער „טעם עצו ופריו שוה", דער בוים און זיין פרוכט האבען דעם זעלבען טעם, עלטערען און קינדער זאלען האבען דעם זעלבען טעם, די קינדער זאלען ליב האבען וואס אונזערע עלטערען האבען ליב נעהאט, דעם בורא עולם, די תורה, דאס אידישע פאלק, ארץ ישראל און אלע אנדערע אידישע הייליגטימער, און דאס קען דורכנעפיהרט ווערען נאר דורך א גרינדליכע נוטע רעליגיעזע און נאציאנאלע אידישע ערציהונג.

זאל דער יום טוב סוכות אריינברייננען די אמת'ע אידישע פרייד אין אונזער לאנער, עם זאל ווערען ביי אונז דער ריכטינער זמן שמחתנו, און עם זאל נעשאפען ווערען אחדות צוויישען רבנים און בעלי בתים, צוויישען קלאסען־און פארטייען, צוויישען פעלקער און לענדער, און אידע זאלען דערלעבען די נאולה שלמה אויף זייער איינענעם באדען, אין ארץ ישראל.

ש. ל. ה.

ע ת ש ל ו ם

אז עס איז נעקומען די צייט פון ימים נוראים, אין וועלכע יעדער איד איז מחויב צו מאכען און מאכט זיין איינענעם חשבון הנפש, ער ציהט אונטער זיין רעכענונג צוויישען זיך און דעם רבונו של עולם, צוויישען איהם און דעם צווייטען, האבען די רבנים אויך אנגעפאנגען צו מא־כען דעם אמת'ן חשבון הנפש, בנוגע צום רבונו של עולם און צוויישען זיך, און האבען זיך ארומגעזעהן אז זייער מחלוקת, ווי ווייט זיי האבען זי אנגע־פירט לשם שמים, האט ניט נעבראכט די נעווינשטע רע־זולטאטען, להיפוך, עס האט זייער פיל נעשאדט צום אל־נעמיינעם שטאנד בנוגע צו יהדית, אויך האט דאס ניט פארבעסערט די לאנע פון רבנות און רבנים. נאר פארקעהרט עס איז פיעל שלימער נעווארען, און א וואו די רבנים חאבען נעווארפען זייער אויג, האבען זיי נעזעהן, אז פריץ מרובה על העומר, סאי אין רבנישע אנגעלענהייטען צוויישען זיך, סאי אין דעם אלנעמיינעם מצב פון יהדות.

און וועו יעדער רב באזונדער איז נעשטאנען איינע־וויקעלט אין זיין טלית אין די ימים נוראים, האט זיך בא יעדער על חטא נעווארפען אין די אויגען, דער על חטא פון זלזול הורים ומורים, ווייל דאס האט נעבראכט די איבערינע על חט'ס, סאי בנוגע די יחידים, און סאי בנוגע צום כלל ישראל. יעדערער האט נעוואוסט, אז צו די פיעלע מכשולים דארף צונערעכענט ווערען די מחלוקת און רייבונגען צוויישען די רבנים, און עם וואלט זיין שלום צוויישען די רבנים, וואלטען א סך על חט'ס ניט נעווען אזוי בולט, וואהרום דער אמת'ער גודם צו פיעלע הטאים איז די מחלוקת צוויישען די רבנים.

מעהר ווי אלעס האט זיך דאס בולט'ער ארויסנעווייזען ביי דער יעהרליכער אסיפה פון די וועלט אגודת ישראל אין וויען לעצטען מאנאט אלול, וואו די אמעריקאנער־רבנים־מחלוקת האט פארנומען א גאנץ חשוב'ען אָרט אין

פון די רייד דאַרטען, וואו וועלט רבנים און רביים האָבען נעהערט מיינונגען דאָפיר און דאָגעגען, פאר דעם צד אָדער פאר יענעם, האָט מען נעזוהען אז דער אמעריקאַנער רבנים־מחלוקת קאָן פיהרען צו נאָך ערנסטע רעזולטאַטען וואָס וועט אָנגרייפען די נשמה פון דעם אלגעמיינעם אידישען פאָלק.

די מיושבים פון ביידע לאָגערען, זיינען מיט דער מיינונג, אז ווייטער אזוי קען דאָס ניט נעהן און עס מוז נעפינען ווערען א וועג ווי צו פאראייניגען אלע רבנים, אז מען זאָל לכל הפחות ניט פיהרען קיין מחלוקת אייניג קעגען די צווייטע און מיט דער צייט קאָן דאָס פיהרען צו איין אמת'ען שלום אין די רבנישע לאָגערען, וואָס דאָס וועט זיין א טובה צו דעם אלגעמיינעם שטאַנד פון יהדות ווי אויך צו די רבנים זעלבסט זיי זאָלען פאָרדינען מעהר רעספעקט בא די וועלט חברים און ביי דעם אמעריקאַנישען אידישען פאָלק. דער רב „פלפל" פון דיזער אגודה האָט נעבראַכט שאנדע ניט נאָר צו זיך נאָר אויך צו דער נאַנצער קערפערשאפט, וועלכע לויט זיינע רייד האָט ער פאַרטראָטען. עס מוז קומען א סוף צו אזעלכע שענדליכע האַנדלונגען מצד א נישטיגען מעמבער, וועלכע זיינע נישטיגע האַנדלונגען און זיין אַרויסזוהן זיך, קומט נאָר פון רייבונגען צווישען נעווענזעגע חברים. וועו עס וואָלט נעווען שלום במחנה הרבנים וואָלט אזא נפש ניט נעווענט מטמא זיין את המחנה ישראל בכל דבר טמא ואיסור און א חוץ דעם, וואָלט נעקענט איינגעהיט וועלען די אלע מכשולים וואָס עס וועלט אפגעטאָן אין פיעלע פלעצער להכשיל את ישראל.

קאָמיטעען פון רבנישע אָרגאַניזאַציאָנען זיינען זיך צונויפגעקומען בעפאָר ימים נוראים צו באשפרעכען די לאָגע און דערנעהענטערען דעם שלום, מיר ראַטען עס זאָל ניט שטעהן קיין קלייניליכקייטען אין זעהר וועג, זאָלען זיי וויייטער קומען אין באריהרונג צווישען זיך ביז וואַנען עס וועט אויסגעשטעלט ווערען אן אמת'ער שלום צווישען אלע רבני'שע אָרגאַניזאַציאָנען.

אונזערע תלמוד תורה'ס און ישיבות.

אין מאַנהעטען, בראָנקס און ריטשמאָנד, נעפינען זיך 138 קאַטוילישע פאַראַפיעל סקוהלס, און דאָרט לערנען 84 טויזענד קינדער ווי צו זיין נוטע קאַטאָליקען, אין ניו יאָרק און אומגענענד נעפינען זיך סקוהלס און האַי סקוהלס זייערע אין וועלכע עס ווערען ערצויגען צוויי הונדערט טויזענט קאַטוילישע קינדער. אויסער די פערשידענע ספיציעלע קאַלערזשעס, וועלכע זיי האַלטען אויף מיט אלע זייערע קרעפטען, דאָס טוען זיי, די נוים. וואָס טוען מיר, דער עם הספר, דער עם חכם ונבון? ווי האַלט דאָס בי אונז?

אלע אונזערע ישיבות און תלמוד תורה'ס נעפינען זיך אין א שרעקליכע פינאַנציעלע לאָגע. זיי האַלטען בי שטאַרבען, און שא, שטיל, קיינעם ארט ניט, ניטא קיין קרעכץ, קיין זיפץ, קיין חילוף, קיינע טהעטינקייט, א קלייניע נרופע פון יחידי סגולה ארבייטען אריבער די כחות צו שאפען נעלד פאר אונזערע בתי חנוך, און די נרויסע בריטע מאסע, אָט די אלע שוהל־אידען שלאפען נעשמאק, און קיינעם ארט ניט, יערען טאָג שרייט א בת קול, אך און וועה צו אזעלכע ברואים, וועלכע פיהלען ניט די שאנדע דערפון, די עלבונה של תורה, און קיינער הערט ניט און וויל ניט הערען די קולות פון דער אידישער נשמה אין אמעריקא, קיינער זעהט ניט די י צ י א ת נ ש מ ה פון הינגן אידענטום, און קיינער העלפט ניט.

יעצט, באלד נאָך סוכות, צום אָנפאַנג פון דעם נייעם זמן דאַרף פאַררופען ווערען א קאָנוועגשאָן פון אלע רבנישע אָרגאַניזאַציעס פון לאַנד, ווי אויך פון די „אגודת המנהלים דבתי הת"ת", פון די „אגודת המורים", פון די פאַרשטעהער פון אלע שוהלען פון לאַנד ווי אויך פון די „אידישע ערציהונגס נעזעלשאפט" מיט די מיטווירקונג פון אלע אונזערע היילינע ערציהונגס אנשטאַלטען, די תלמוד תורה'ס און די ישיבות. דער אמת'ער צוקונפט פון דאָס אידענטהום אין אמעריקא.

נעבענשט זאָלען זיין די יענינע וועלכע וועלען זיך נעמען צו דיזע נרויסע נוצליכע און היילינע ארבייט. ת ח ז ק נ ה י ד י ה ם !

ש. ל. ה.

ברכת תנחומין

הנני משתתף בצערן של הרבנים הגדולים הרב ר' חיים צבי אבד"ק אסלאני, הרב ר' משה אבד"ק מעדיעש, הרב ר' שמואל אבד"ק וועריבוי ובראשם הרב הגאון הגדול ר' ישראל אבד"ק באָרטא־קעסי מחבר ספר מנחת ישראל על מסכת עירובין ואחותם הרבנית ריזל אשת הרב ר' וואָלף סופר ראבד"ק בודאפעסט, על הלקח ארון אלקים השמימה הוא אביהם ומורי ורבי הרב הגאון הגדול הישיש פאר הדור ר' קאָפל רייך זצלה"ה הנאבד"ק בודאפעסט, ואני מברכם בוכוח"ט.

ידידכם ואוהבכם מוקירכם ומכבדכם

משה טענענבוים,

רב בביהכ"נ בית אברהם בברוקלין, נויארק, תלמיד הגאון המנוח ז"ל.

ארבעה מינים

פון הרב
אהרן שלמה הלוי באקשטיין

ווי א ליכטינער שטערען, וועלכער שיינט ארויס פון צווישען זיינע חברים, וועלכע באלייכטען די פינסטערע נאכט, אזוי שיינט ארוים צווישען די תרי"ג מצוות די מצוה פון די ארבעה מינים בחג הסוכות. רייך איז די מצוה אין פראכט און גלאנץ מיט אירע חצוניות און רייך איז זי אין אירע פנימיות און כונה: זי פארשיינט די הויז און דעם בית המדרש מיט איר שיינקייט, זי רייצט די מענשלאכע פאנטאזיע ביז דעם העכסטען גראד מיט דעם שיינעם וואקסענדיגען אתרוג און שטאלצען לולב, און מיט די שיינע הכנעה'דינע הדסים משולשים און די גרינע ערבות, וועלכע האבען זוכה נעווען זיין אין איין באנד מיט אזעלכע יחסנים, און געניסט פון זיי א ריח טוב, גלייך מיט עוסקים אין דער הייליגער מצוה.

אבער מער פון דעם פשוט'ן המון ווערען פון דיזער מצוה באנייסטערט די לומדים, די יודעי חן פון די טעמים און כוונות פון דיזער מצוה. עס איז געווב די ערקלעררונג פון מדרש (אמר פ"ל) פרי עץ הדר אלו ישראל אזוי ווי דער אתרוג האט א טעם און א ריח, אזוי איז פאראן א קלאס אידען, וואס האבען אין זיך תורה און מעשים טובים כפות תמרים אלו ישראל, אזוי ווי די טייטעל האט א טעם אבער ניט קיין ריח, אזוי איז פאראן א קלאס אידען וואס פארמאגען תורה, אבער ניט קיין מעשים טובים. וענף עץ עבות אלו ישראל, אזוי ווי דער הדס האט א ריח, אבער ניט קיין טעם, אזוי איז פאראן א קלאס אידען וואס האט מעשים טובים, אבער ניט קיין תורה. וערבי נחל אלו ישראל, אזוי ווי די ערבה האט ניט קיין טעם און ניט קיין ריח, אזוי איז פאראן א קלאס אידען וואס פארמאגט ניט קיין תורה און ניט קיין מעשים טובים.

און הקב"ה זאגט זאלען די פיר קלאסען אידען זיין באחדות וועלען זיי מכפר זיין איינער אויף דעם צווייטען, און אז איהר וועט אזוי טאן וועל איך ווערען דערהויבען אין הימעל. און דאס איז די כונה אין פסוק: „ולקחתם לכם" דאס וואס איהר נעמט אין אייערע הענד די ארבע מינים צום בענטשען, זאלען זיי זיין א משל פאר אייך זעלבסט, „לכם" איהר זאלט מאכען א פראייניגונג ביי אייך פון אלע פיר קלאסען אידען, דאן וועט זיין ושמחתם לפני ד'.

און וועז הב אחא האט נענומען די אנודה אין זיינע הענד צוא פראווען די נענועים מיט'ן נאנצען עולם אין שוהל, האט ער נעהאט א נעלענהייט צו זאגען דעם עולם אביסעל מוסר וואס זיי נעמען ניט קיין ביישפיל פון די ארבעה מינים אויף אחדות, זיי זיינען נאר מקיים דעם „ולקחתם" אבער ניט דעם „לכם", די אחדות איז נאר ביי די ארבעה מינים, און דער פירוד הלבבות איז ביי אידען אין אלע מקומות וואס אחדות איז זעהר נויטיג. און ער האט זיי נעזאגט „רין נירא בעינא דשטנא", וועז איהר וואלט פערשטאנען די כונה פון דער הייליגער מצוה, וועלכע ווייזט אויף שלום און אחדות וואלט די מצוה נעווען א קויל אין די אויגען פון שטן, ווי דער מדרש ברייננט אין פיל ערטער דעם לשון: „אפילו כל ישראל עובדים עבודה זרה ושלום ביניהם אין השטן יכול לננוע בהם", וועז אפילו ח"ו אלע אידען דינען עבודה זרה נאר ביי זיי איז שלום קען דער שטן זיי ניט באריהרען מקטרג זיין, אבער טרויעריג איז איהר האט דעם ביקס פאר דעם שטן, דאס איז די ארבעה מינים, די אנודה, אבער איהר קענט ניט שיסען דעם שטן, ווייל די קוילען טיינען ניט, איהר האט דעם „ולקחתם" אבער ניט דעם „לכם". איהר האט דיא חצוניות פון דער מצוה, אבער ניט די פנימיות, און די מלחמה מיט'ן שטן וועט זיין א פערשפילטע אויב איהר וועט ניט אריינטאן אין ביקס פון „ולקחתם" די קוילען פון „לכם" שלום און אחדות אין די צוקונפט.

און ניט נאר מיט'ן שטן האבען מיר א מלחמה, וועלכע מיר מוזען באנוצען שלום און אחדות, אויך מיט א וועלט אנטיסעמיטען און קלעניקעם און שונאים מכל המינים, און דער נרויסער נביא ירמי' האט אונז אויך אויפמערקזאם נעמאכט אויף דעם אלטען פעלער פון פירוד הלבבות'ן, מיט זיין בריליאנטענער מליצה האט ער אונז נענגליכען צו שעפסען און דערצו פערנאנדערנעשפרייטע, און דאס איז פאר די לייבען זעהר נרינג צו פערצוקען יערערע באזונדער „שה פזורה ישראל על כן אריות הידיחו", ביידע פעלערען, שוואך ווי שעפסען און דערצו פערנאנדערנעשפרייטע, דעריבער האבען זיי די לייבען פערשטויסען, ווי שוואך איהר זיינט וואלטען די חיות אין מענשען נעשטאלט צו זיי קיין שליטה נעהאט. זייט ניט צוטהיילט יעדער קלאס באזונדער, זעהט וואס עס ווערט פון דער שטאלצער „אנודה" אום הושענא רבה וועז איהרע ארבעה מינים קערען זיך אף איינער פון דעם צווייטען: וואס ווערט פון דעם אתרוג, מען צושניידט איהם אין ער פרענעלט זיך אויף דעם פייער, דעם שטאלצען לולב לאזט מען זיך טריקענען און נעל ווערען, די שהנע הדסים מיט די שמעקענדע משולשים'דינע בלעטלאך ווערען צופאלען און נעטראטען פון יעדען. און דער נורל פון די ערבות איז שוידערליך וועז זיי בלייבען אליין הושענא רבה ווי עס קומט צו די ווערטער „קול מבשר ואומר", ווער עס ווייל שלאגט זיי, אנדערע ווי דער דין און אנדערע נאר אהן חשבון. בכלל האבען אלע שבעה מינים ניט קיין גוטען סוף וועז זייער אנודה וועלכע פערנאנדערנעמען, ניט אומזיסט האט דער מדרש נעגליכען יעדער מין פון די ארבעה מינים צו דעם כלל ישראל.

וואס פאר א בריליאנטענער נעדאנק עם ליגט אין די

דברי חז"ל אויף דעם פסוק „ולקחתם לכם ביום הראשון" פרענט דער מדרש איז דער טאג דער ערשטער אין חודש וואס דער פסוק רופט איהם ראשון, ער איז דאך דער פופצעהנטער? נאר זיי פערענטפערען דאס ער איז „ראשון לחשבון עונות", דער שטן זוכט צו מאכען א חשבון פון אונזערע עבירות פון דעם נייעם יאהר און דערלאננען דעם חשבון אין הימעל, ער האט אבער מורא דאס צו טאן ראש השנה, ער שרעקט זיך פאר די אידישע תשובה, תפילה וצדקה און נאך מעהר פאר דעם קול השופר וואס מאכט איהם צו ציטערען טאמער האבען אידען תשובה נעטאן באמת. עשרת ימי תשובה וואנט ער אויך ניט דערלאננען צום אויבערשטען אונזער נייעם צעטעל עונות. יום כפור איז ער נאר מאכטלאז, ווייל ער האט ניט קיין רשות אין דעם טאג צו משטין זיין. נאך יום כפור זעהט ער אז אידען שטעלען צוזאמען די ארבעה מינים אין איין אגודה וואס דאס ווייזט אויף אחדות, האט ער מורא צו דערלאננען דעם חשבון עונות צו הקב"ה, ווייל ווען אידען זיינען בשלום איז דאך אין השטן יכול לנגוע בהם. אבער ווי נרוים איז די שמחה פון שטן אז ער זעהט אז די מצוה איז נעבליבען ביי דעם „ולקחתם" אבער ניט ביי דעם „לכם" דאמאלסט דערלאננט ער דעם חשבון־עונות צו השי"ת, און דער ערשטער טאג סוכות ווערט ראשון לחשבון עונות.

עס ווערט דערצעהלט, אז ווען א שיף מיט אתרוגים איז נענאננען נאך יורקפ פון ארץ ישראל באזארגען דעם כלל ישראל מיט אתרוגים האט א שטורעם ווינט איהר נעווהלט דערטרינקען, האט דער שטן מתפלל נעווען צו הקב"ה ער זאל איינשטילען דעם ים און רעטטען די אתרוגים שיף פון אונטערנאנג, ווייל אידען וועלען ניט קענען מקיים זיין די היילינע־מצוה פון אתרוג בענטשען, און ווען א מלאך האט איהם נעפרענט, שטן זינט ווען האסטו נעבעטען דיין שטן־שטעלע און נענומען באזארגען די אידען מיט מצוות, האט ער נעענטפערט ניט פאר זיי בעט איך, נאר פאר מיר זעלבסט, ווייל אויב זיי וועלען ניט האבען קיין אתרוגים וועט פעלען דער „ולקחתם" דער סימבאל פון דער מצוה וועט מען זיי ניט שטראפען פאר דעם „לכם" וואס זיי נעמען ניט קיין לעסאן פון די ארבעה מינים אויף שלום און אחדות. אנדערש איז אז זיי וועלען מקיים זיין דעם „ולקחתם" וועל איך קענען מקטרג זיין אויף זיי און אנווייזען דאס זיי זיינען נעבליבען ביי דעם „ולקחתם" אבער ניט ביי דעם „לכם" עס איז ביי זיי ניטא קיין אחדות און שלום אויך אויף דעם נייעם יאהר און איך וועל נלייך דערלאננען דעם נייעם צעטעל עונות צו הקב"ה און מאכען דעם חמישה עשר בתשרי פאר ראשון לחשבון עונות.

יעצט עטליכע ווערטער צו די ארבעה מינים פון כלל ישראל: אתרוג, תלמיד חכם מיט מעשים טובים! זיי א שכן טוב צו די איבערינע קלאסען אידען, זיי משפיע אויף זיי מיט דיין תורה ויראה, אבער בינד זיך ניט צו צו די איבערינע מינים מיט קיין פליכט צוליב וועלכע פניה עס איז, אזוי האט נעזאגט רער אויבערשטער צו זיין נרויסען נביא ירמי' ווען די פערשידענע קלאסען אידען האבען נעוואלט ער זאל זיי נאכנעבען אין זייערע הנהגות און ניט שטראפען זיי כסדר יעדען טאג, „ישובו המה אליך ואתה לא תשוב אליהם", זאלען זיי נאכטאן דיינע מעשים טובים און מידות טובות, אבער דו בינד זיך ניט צו זיי, ווייל דו וועסט מוזען פערבייגען פיל פון די היילינע מצוות און עקרי הדת, זיי לעבען זיי ווי דער אתרוג לעבען די איבערינע מינים, וועלכע יערערען פון זיי פעלט מעלות און ער איז מיט אלע מעלות טעם מיט ריח

לולב! בן תורה אהן מעשים! דוא האסט אמאל נעלערענט תורה און אפשר היינט אויך, דו קענסט זיין מיט אלע מעלות ווען דו וועסט זיך לערנען מעשים טובים פון דיין חבר הדסים און שכן טוב אתרוג, דיר פעלט וואס זיי ביידע פערמאנען.

הדסים! פרומער המון עם! איהר חאט ניט נעלערענט קיין תורה אבער מעשים טובים האט איהר, האבענדיג ביי דער זייט די תורה פון לולב און דעם תלמיד חכם אתרוג פאר א שכן טוב קענט איהר דערנרייכען צום כתר תורה אליין באלאננען צו חברות וואס לערנען תורה, נעבען לערנען קינדער אין תלמוד תורה אן ישיבות, העלפען תלמידי חכמים און איהר וועט נעפינען וואס אייך פעלט, דאן וועט איהר זיין מיט אלע מעלות. —

און איהר „ערבות"! אהן טעם וריח! נייסטינע קריפעלס! פורקי עול תורה ומצוות, זייט איינגעבונדען צו די איבערינע קלאסען אידען אייערע ברידער, שובו מדרכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל, זייט ניט קיין אבר המדולדל פון אידישען גוף, וועלכער איז פארעכענט פאר אבנעשטארבען פון כלל. איהר מענט זיין סאציאלי־סטען — נענאסען אדער בונדיסטען אדער נאר קאמוניסטען וכל מאמינים שהוא אהן אל אמונה... אבער אנטלויפט ניט פון אידישען לאנער ווען דער שונא לויערט אויף איהם צו פארטילינען, ווייל ווען דער שונא שלאנט אידען מאכט ער ניט קיין אונטערשייד פון חברון'ער ישיבה בחורים צו קאמוניסטען להבדל און דער ווילדער ארבעה קען נאך אלץ ניט מאכען קיין הבדל פון א רב ביז להבדל א יעווסעק... זיי האלטען פון דער נמרא „וישראל אף על פי שחטא ישראל הוא" און ער איז באדערעכטינט צו די זעלבע קלעפ... איהר זענט טאקי ערבות אהן טעם וריח, אבער זייט צונעבונדען צו די איבערינע מינים פון כלל ישראל, באליידינט ניט אייערע בדידער מיט'ן מויל און מיט'ן פען־מויל, ווייל דער סימן פון א כשרה ערבה איז „פיה חלק" דער מויל דארף זיין נלאט ניט ווי א זעג שטעכעדיג, לאכען פון אידישען בראך אויף מאסענפארזאמלונגען און אין דער פרעסע, ווייל אויב איהר וועט זיך אפטיילען פון אונז אין אונזער עת צרה וועט איהר באקומען אייער פסק צו ווערען נעשלאגען מיט נייסטינע קלעפ פון חרטה און נעווייסענביסע אין דעם טאג וואס ביי דעם כלל ישראל ועט זיין הושענה רבה...

דגל ישראל

ירחון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל ענייני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל חרבנים" באמעריקא.

ראש השנה*)

רעיונות והרהורים וחשבון הנפש

מאת הרב שמריהו ליב הורוויץ

ראש השנה! ואנו עומדים שוב על סף השנה החדשה, על סף עתיד בלתי בהיר, בלתי ברור ומחוור כל צרכו, ב„כסא" ליום חגנו, חג הוא, והוא בכסא, מכוסה ונעלם מאתנו מה שעתיד להיות, והלב דואג ומיצר, והנשמה קרועה, רצוצה, ואנו שואלים לעצמנו ולאחרים מה תביא לנו השנה החדשה, לנו בני הגולה ולאחינו בארץ ישראל ה„שאר ישוב" של האומה הישראלית.

השבת קודש בסכנה, סכנת החול והחומר הנורא, ואם אין שבת אין כלום, יותר מששמרו בנ"י את השבת שמרה השבת את בני ישראל מסכנת טמיעה אבדון והתבוללות. אין אהבת תורה ויראת שמים, לומרי התורה מתמעטים והולכים, כבוד הרבנות פוחת והולך, אין סביבה קדושה והשראת השכינה כראוי, ועל דא קא בכינא, ולפיכך עלינו לעשות חשבון הנפש, חשבון פרטי וחשבון כללי, חשבון של כל יחיד ויחיד עם נפשו הוא, ו ח ש ב ו ן ה א ו מ ה, עם ב פ ש ה א ו מ ה, כי חוששין ל י צ י א ת ה נ פ ש, של הפרט ושל הכלל, ובשעה ש ה נ פ ש יוצאה הקול הולך מסוף העולם ועד סופו, קול אדיר ונורא, אבל — אין הקול נשמע! מקול המונה של העיר, של הבלי החיים, אין אנו שומעים את קול הנפש בשעה שיוצאה מן הגוף!...

וחז"ל ברוח קדשם אמרו: „מובלין ומעדרין עד ראש השנה" (שבועות פרק ב' משנה ב'), יש לנו עסק בזבל ובמעדר, לחפור בעקרי האילנות, וזהו חטא ועון נורא מאד מאד, הצעירים שלנו, הדור הגולה, דור יבא, התינוקות, הם הם ע ק ר י ה א י ל נ ו ת, אם האדם עץ השדה, אם „כימי ה ע ץ ימי עמי" אז בני הנעורים שלנו, הקטנים, הם „עקרי האילנות", ואסור לחפור בהם, אלא, ש ל מ י ם צריכים להיות, לא להקדיש מכחם וזמנם לחכמות הגוים, אלא כי ימי חייהם בשחר טל ילדותם צריכים להיות בבחינת ת מ י ם תהיה עם ה' אלהיך... אינם צריכים להמצא בשתי רשויות, גם בביה"ס של הגוים וגם בבית ספר עברי, תינוק שיש לו שני ראשים, ראש שבו השכלת העמים, וראש שבו השכלה ישראלית, כי אז איננו ת מ י ם, אלא ת מ י ם תהיה עם ה' אלהיך! ואם מובלין ומעדרין, אז זהו רק ע ד ר א ש ה ש נ ה, וכשאנו מקבלים את השנה החדשה, כשאנו עומדים כלנו ביום הדין בראש השנה, אז עלינו להוציא את הזבל ממחנה ישראל בכלל ובבית כל איש יהודי בפרט, ולעשות חשבון נפש בלב שלם וטהור באמת. וכשניעו ימי אלול צריכים אנו לפשפש במעשינו ולשוב אל ה' ל ז ב ל ו ל ע ד ו ר את נחלתנו, להכשיר את ה ז ר ע י ם שלנו במים של תורתנו הקדושה מי הדעת והטהרה, על טהרת הקודש ויראת ה' טהורה.

וחכמי המשנה, שהם חכמי האמת והצדק הורו לנו דרך ישרה באמרם „מיבלין מפרקין מאבקין מעשנין עד ראש השנה (שם), מיבלין — חותכין היבלתי מ ו מ י ן ה נ ו ל ד י ן ב א י ל ן . . . (רע"ב) והמומין, הוי כמה נדולים הם... וכמה נחוץ הדבר לפני ראש השנה לחתוך את המומין שלנו!... מומין שבנלוי ומומין שבסתר... מומי הכלל ומומי הפרט, היחוד... יש מומים ויש מומים אבל אנו בני ישראל כהנים אנחנו במקדש התבל „ממלכת כהנים וגוי קדוש" והעבודה מחוללת ופסולה במום... ואפילו קרבנות שמביא הגוי לוקחים ממנו תמימים ולא בעלי מומים (ירושלמי ע"ז פ"ב), ובפרט אסור להטיל מום בבכור (ש"ע יורה דעה סי' שי"נ) והקב"ה מכריז ואומר: „בני בכורי ישראל" ואסור לפיכך להטיל בו מום... (עיין במורה נבוכים מאמר ג' פמ"ה, ובספר החנוך פ' אמור סי' רצ"ו) והאי מאן דיהיר בעל מום הוא (מנילה כ"ט), לאו דוקא במומים גופנים אלא במומים מוסריים הכתוב מדבר שמהם צריכים להזהר עד מאד, כידוע למשכיל בחכמת האמת.

והמשנה אומרת (שם) מפרקין עד ראש השנה — מפרקין העלין מעל האילן, זהו הנורא של חנוך נרוע, שאין שייכות להבנים עם אבותיהם החרדים, „מפרקין העלין מעל האילן". העלין — הם הבנים — האילן הוא האב, האם, אבל אם עושים כ"ז עד ר א ש ה ש נ ה, צריכים לחדול מזה בראש השנה, ולעשות חשבון הנפש ולקבל החלטה לאחד ולחבר את העלין עם האילן... לחנך את הבנים ברוח התורה והמצוה, בדרך שסללו המאורות הגדולים, חכמי הפרושים, בעלי התלמוד, הנאונים והצדיקים, קדושי עליון, ויש גם כן צורך לאחד בעלי הבתים עם הרבנים, שהעלים — הם הבעלי בתים לא יהיו מפורקים מן האילן, האילן, זהו נדול הדור, אדיר התורה, שבצלו יחסיון בעלי הבתים, העלים! — ובראש השנה כשמכים על החזה ואומרים ע"ח שחטאנו בזלזול הורים ו מ ו ר י ם, מורי האומה, הרבנים הנדולים, אז יש צורך לעשות חשבון הנפש ושלא לזלזל בכבוד רבנים שהוא כבוד התורה.

ואמרו ז"ל (שבועות פ"ב מ"נ) מסקלין עד ראש

---

*) מפאת הטרדות הרבות הכרוכות לפני הימים הנוראים נתאחר לצערנו הגליון הזה של ירחוננו ה„דגל" עד עכשיו, ולרגלי חשיבותו של המאמר הלזה אנו קובעים לו מקום חשוב בעתוננו אם כי באחור זמן. ומסבה זו ג"כ לא הכנסנו הפעם את המדור המיוחד „פנקס" וגם „רבנישע נייעס". ת ו ע ר כ ה.

השנה, מסקלין — מכירין את האבנים. הוי על האבנים אבני הנגף שמונחים על דרך הקדש, ותמיד כשאתה נגש לעבודה קדושה בשדה היהדות אתה מוצא אבנים, אבני נגף, ויש אבן משכות, סמל של עבודה זרה, והרמב"ם ז"ל אומר: נהגו כל ישראל להציע מחלצות בבתי כנסיות הרצופות באבנים להבדיל בין פניהם ובין האבנים (רמב"ם עכו"ם פ"ו ז', ש"ע או"ח קל"ח ח' בהגהה) וכשאנו מניעים להאבנים הרצופות בבתי הכנסיות שלנו, איננו אומרים כי הם אבני שיש טהור, אלא מום! מום! בשביל לטהר אותנו מטומאת שרצים ורמשים הזוחלים על ראשי עם קדוש, ואינם חסים על כבוד התורה. וצ"ל.

ועל דא קא בכינא כי — מזהמין את הנטיעות עד ראש השנה (שם משנה ד') הנטיעות שלנו הם הבנים הצעירים שאין בהם רוח תורה, ובזה אנו מ ז ה מ י ם אותם, כי ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, אבל אלה שאינם עומדים על הר סיני, שאין להם יחס אל המאור והרוח של תורתנו הקדושה יש בהם זוהמת החיים, חיי הבל, (עיין בהנהות הרש"ש, שם).

וכשאנו באים בראש השנה בבית הכנסת והננו מודים ומתודים על החטאים, העונות והפשעים בזה עדיין לא נטהרנו, כי לתפלה ולודוי השפתים והלב יש צורך בתשובה ובצדקה, במהפכה נפשית לבבית גדולה ועמוקה עד מאד, והרמב"ם ז"ל פסק (הלכות סנהדרין פי"ח הלכה ו') וז"ל הסנהדרין אין ממיתין ולא מלקין המודה בעבירה, שמא נטרפה דעתו ברבר זה, שמא מן העמלין מרי נפש הוא המחכים למות שתוקעין החרבות בבטנם ומשליכין עצמן מעל הגגות וכו' עכ"ל. ועיין פירוש הרדב"ז שם ועיין חתם סופר או"ח סי' ר"ח.

ובימי התשובה האלה, ימים של דין ומשפט, ביום הרת עולם, כדאי לכל אדם מישראל לחרות על לוח הלב דברים נעימים ומתוקים, הגיוניים מלאים שבל טוב של מרן הרמב"ם ז"ל במוסרו לרבי אברהם בנו, וז"ל: „אהבו ה א מ ת ו ה צ ד ק, ובהם תדבקון, כי תצליחו בהם, ההצלחה ההיא כבונה על צור החלמיש, שנאו השקר והעול ואל תראו למטעמותיהם, כי הוא כבונה על החול וקראו עליו אל טחי טפל ויפול, לכן ינעם לכם האמת והצדק שנראה שתפסידו בו, יותר מן השקר והעול שנראה שתרויחו בו, וכן אמר החכם במוסרו אמת קנה ואל תמכור, דעו כי ה א מ ת ו ה צ ד ק ה ם ת כ ש י ט י ה נ פ ש, ונותנים נבורה ובטח ונצח לנוף, ולא מצאתי רפואה לרכות הלבב כהרכבת האמת והצדק, ולא הבטיחוני אחוזת מרעים ועשתרות קרנים ישלח ושריון ככובע האמת ומגן הצדק" עכ"ל, דברים נאים ויפים ראוים למי שאמרם!

ויהודי אמעריקא שהכל מקנאים בהם לרוב עשרם, כשהם באים בראש השנה בבית הכנסת הם בוכים על המצודות שלהם, אין להם חירות פנימות, אמתית, אלא שעבוד יש להם, משועבדים להבלי הזמן בעל כרחם, כי תנאי החיים הסואניב דורשים כואת מידם, ועליהם מוסבים אולי דברי המשל הקדמוני (פסיקתא דרב כהנא, פוסקא כ"ה) „לעוף שהוא נהנה בכלוב, ובא עוף אחר ועמד על גביו, א"ל אשריך שמזונותיך מצוים אצלך, א"ל במזונות אתה מסתכל, ובמצודות אין אתה מסתכל". והדברים נוקבים ויורדים עד תהום הנפש של יהודי המכיר בגלות של חירות...

ועלינו להתפלל „שמחה לעירך וצמיחת קרן לדוד עבדך ועריכת נר לבן ישי משיחך", והלואי שנזכה לגאולה שלמה על אדמת אבות ברוח התורה ושיהיו לנו די מזונות בארצנו הקדושה, מזון נשמי ומזון רחני, מזונות בלי מצודות... הלואי!

„זכרונות מעבר הקרוב"

א) מאסרי וימי ישיבתי בבית הסהר בוטירקא במאסקווא.

ב) יציאתי לחפשי.

ג) הנזרה והעונש שהוטל עלי לעזוב העיר מאסקווא במשך שבעה ימים ואיסור ישיבה בעוד חמשה ערים. לענינגראד, ראסטאוו על נהר דן, חרקוב, קיעוו, אדעססא והערים הסמוכות לגבול.

ד) בחרתי לי את העיר טביר לשבת בה ונתקבלתי שמה לרב אב"ד.

ויהי במוצש"ק פ' מקץ, ערב חנוכה שנת תרפ"ד, ואנו, (אני ורעיתי ובתי) גרנו אז בעיר מאסקווא סמטת ספאסא-גליניצעווסקיא, בית 9 מעון 39.

והנה באמצע הלילה בשעה השלישית, הקיץ אותי משנתי השכן שהיו נר אצלנו מר ש', וכשהוא כולו רעד מפחד אמר לי בבהלה, קומו מהר משנתכם, כי מצלצלין בחזקה בפעמון פתח הבית, קמתי ממטתי ומהרתי אל הפתח לשמוע ולראות מה נהיתה שמה, והנה שוב פעמון דלת הבית מצלצל מאוד ומעבר הדלת במסדרונה נשמע רעש מאנשים הרבה כמו שמכינים עצמם לקראת מלחמה.

שאלתי בתמהון לב מי הם העומדים אחורי הדלת ושמעתי קול סוכן הבית מר. ק', שענה בקול נמוך וכמו שכפאו שד מר. פ' פתחו את הדלת, פתחתי את הדלת, והנה מחזה נורא ואיום לנגד עיני, הרבה חילים מזוינים פרצו ברעש והמולה רבה אל תוך הבית והראש שבהם (קומיסאר בלע"ז) הושיט תכף הקנה רובה שבידו לנגד לבי, ובקול מבהיל הרעיש לנגדי, וכה היו דבריו, הרם ידיך למעלה ועמוד על עמדך, ומסור לי כלי-הזין השמורים אצלך.

לשמוע דברים כאלה יוצאים מפי הקומיסאר עבר צחוק קל על שפתי, כי איזו שיכות יש לי לכלי זין וכראות הקומיסאר שדברי צעקתו לא פעלה עלי, הרעים שוב לנגדי בקול גדול, מסור לי כלי-הזין שבידך, והרם ידיך למעלה, ואם לא תשמע בקולי אעשה אתך כלה, שכדורי קנה הרובה יעברו בך תכף. בפעם חזאת החילותי להבין שלא עת צחוק היא אך סכנה גדולה מרחפת על ראשי, הרימותי ידי למעלה, וכה עמדתי רגעים אחרים כאבן שיש מבלי נוע ימין ושמאל, ואז אמר לי הורד ידיך למטה וכן עשיתי, בקשתי ממנו שירשה לי להלביש בגדי העליונים (כי כל העת החזיון המר הזה הייתי לבוש אך בלבנים) ולא הרשה

אותי אך בעבור זמן מה מלא בקשתי ונתן לי רשות להלביש את בגדי, אבל בגדי היו מונחים בחדר המטות שלי, והייתי צריך לחזור אחריהם ולקחתם, ונתן צו להחיילים ששנים מהם יעמדו הכן אצל פתח הבית וישמרו לבל יברח מי מהבית, ועוד שנים העמיד אצל חדר הסמוך לבית־המבשלות, והוא בעצמו עם יושב ראש של הבית והסוכן של הבית הלכו אחרי, בתוך כך הראה לי הרשאה מנעפעא"ו ובו כתוב שיעשה אצלי חיפוש ובדיקה וגם לאסור אותי (ארעסטירען) (כל אלה שנרו ברוסלאנד ביחי ממשלת הבולשיוויקים יודעים היטב את הטעם מה היא זאת אביסק וארעסט). אמרתי לו הרי כל הבית לפניך וגם אני בעצמי הנני ברשותך ועשה מה שלבך חפץ, מצאתי את בגדי ולבשתי אותם ושוב נתן הקומיסאר צו, שרעיתי ובתי עם עוד אנשים אחדים שנמצאו בביתי בלילה ההוא יכנסו בחדר מיוחד לבד, ואך אני לבדי אוכל להשתתף ולהמצא בעת החיפוש והבדיקה ותיכף נתמלא פקודתו וכולם נקבצו ובאו בחדר מיוחד ואז ננש הקומיסאר עם עוד אחד מהחיילים והתחילו לחפוש ולבדוק, אבל המפתחות של הארונות והארנזים והשולחנות לא היו לנגד עיני בשעה זו, הלכתי אנה ואנה לחפש אותם אבל לא מצאתים, והרשה שרעיתי תבוא בחדר זו והיא תבקש את המפתחות, היא באה ופנתה בזווית זו ובווית זו ומצאה המפתחות ופתחה כל המקומות הסגורים.

תכף ננשו אל ארון הספרים, ועלעלו בהם, הפכו אותם מצד אל צד, כמו שהיו מבקשים איזו דבר נעלם ונסתר אבל לא מצאו בהם שום דבר חשד.

וכשמצאו בין הספרים חתיכות נייר עם אדרעסים שונים התחילו לעשות חקירה ודרישה מי המה האנשים האלו מה מעשיהם ואיזו שייכות יש להם עמדי, והשבתי שכל אלו האנשים מכיר אנכי אותם מבית המדרש שהמה מהמתפללים ואנכי הוא הרב שלהם והם מבאי ביתי. הם חשבו מעט בדברי תשובתי אבל כנראה הפיקה רצון מהם.

שמואל מנחם הלוי פיין,
רב בעיר דעטראָיט, מיש.

על הדרוש וההטפה

מאת יצחק סטאלמאן, רב בדעטראָיט, מיש.

ב„דנל ישראל" גליון 10 בא מאמר בשם „הרבנים וחנוך האומה". בו ידובר ע"ד הדרישות השונות — התכופות ובאות — להקציע מדור מיוחד לספרות דרושות בס"ע הזה.

והנה כדאי להתבונן קצת מהי באמת הדרשנות או הדרוש וצורתו המוקפה, הטהורה והרצוי? — כל יום ויום מופיעים ספרים חדשים בשדה הדרוש וההטפה, וכ"א משמיע את הבקרת שלו בהקדמתו או מבין השיטין של ספרי או במכ"ע ע"ד תוכן הדרוש והטפה בכלל.

זה בא ומבקר כי הדרשה ברובם של הדורשים אינה מבושלה כל צרכה. וזה בא ופוסק כי הרבה באים בביאורים סתם שאין בהם בשום מוסר ותוכחה, למוד ולקח טוב. נוסף על כולם הבקורת להדרוש מטיפוס דור העבר (אלט־מאדישע) או על „הפשעטליך" הפלפול הדרוש" לבאר מדרשים נסבכים.

הרוח הכללי הנודף מהם הוא כמעט באחת: זקוקים אנו כיום לספרות דרושיית חדשה מעין „החי נושא את עצמו".

אבל מהו זה הספרות הדרושית החיובית הכשרה „ממין המותר בפיר"?...

סליחה! ודאי שכ"א מהמבקרים מכריז בגלוי שכל מה שהמציא הוא לפני הקהל נאה ויאה, וכי הוא הוא שינע טרח ומצא כדי הכדה, ודא עקא.

יצרו למו סיג דרושי כזה שלא המקרא ולא המדרש סובלם, כי אם כפים חדשות בתורה, דהכים שהתורה לא נדרשת בהם בעלם, כי אם יצירות מעין „דרשות אמריקה"... ולא באתי להטיל אשמה על מי שהוא, ע"ד הזלזול במאמרי חז"ל, כי אם להעיר את מה שיש להעיר בנידון ערך הדרשנות בכלל, וע"ד התוצאות והנורמות מזה; על הדרשנות וההטפה המתחללת, ויוצאת לחולין אילך ואילך.

כי הנה הדרשנות נעשית למצוי ביותר. משתמשים בה למאורעות מצויות כאינן מצויות. אבל מהאי טעמא נופא, מתוך שהדרשנות נעשית לחלק של כל שמחה ומאורע והויות החיים בין פומבית ובין חשאיות, החל מ„ברית מילה" עד „מצבה" ועד בכלל הי' בחיוב להעלות ולהרים את איכות הדרוש הרבנותי לאופי ונובה כזה, עד שהכל יכירו ויבחינו ב„מה בין בני לבן חמי"; מה בין נאומו של הרב לפטפטנותו של הפעוט שהחליק את לשונו להבל בליצנות ובדותות, להוציא שחוק גם מבין השומעים.

להבדיל בין הקודש ובין החול.

וכל כמה ש„הדבור" הפומבי מזדלזל ביותר, שכל הדיוט וגם קופץ עליו, פורע את פיו לצרך ושלא לצרך, הרי הדרוש של הרב זקוק להתנער ולעלות על רום המחשבה הטהורה.

כי הרמת ערך הטפת הרב אינה תלוי' בכלל, כי אם בידי כל רב נואם בפרט. ואם הנואם אחראי בעד נפשו להשמיע דברים של טעם יסודיים שיש בהם תורה ודעת הבנויים על אדני ההגיון בדברי חז"ל, אך אז הוי מנחיל כבוד להדרשנות בכלל. אבל לדאבוננו, נודה ולא נבוש כי הרבה מפחיתים בעצמם את דמותה ונשמתה של המלה החיה, וזה כמה טרם שננשים לפני הקהל, במקום לכוין

ולחפש במצודת שכלם דברים הניוניים יסודיים, חותרים המה באמתחת זכרונם להעלות דבר הלצה והיתול, ואת זה כנו „לדבר השוה לכל נפש", ותו לא מידי.

ואמנם רבותי, הדרשנות תובעת את עלבונה!

אם לא זכינו לשבת פה בקביעות בצלם של ישובים לפסקי הרמב"ם ויתר הראשונים, ואנו נאלצים בעל כרחנו להקציע חלק היותר יקר מעתותנו המצומצמות לדרוש והטפה, אבל הרי הי' בידינו להעלות את מקצע הזה לדרגא עליונה. סוף סוף „הדרוש" הוא חלק חשוב „מפרדם" התורה. ויש גם בזה כדי מדה של ברכה להתפתחות, לחדש וליצור ספרות דרושית תורנית ראוי' ונעלה.

והרי ההטפה נעשה כאן להאורנן המחבר את מוריו לעדתו. ואם אין בכח הדור להכיר את רבו ע"י תורתו בכח בקיאותו וחריפותו, מדוע לא יכיר את רבו ע"י בינתו הרחבה בהשכלת התורה ואוצרותי'?

הטרם תדעו כי אלמלא היתה הדרשנות מגנת על עמדה הראוי, כמה כבוד ויקר הי' מנחיל ומשפיע זה להרבנות בכלל?

אבל דרוש והטפה שבעיקרם אינם אלא כסוג בדחנות —מהי, ובשביל מה נוצרה?...

* * *

טועים הם אלה הסוברים כי מכת „הדרשנות המרובה" היא תוצאת פרי ריקות החיים דהכא.

הדרשנות כשהיא לעצמה יכולה היתה להביא ברכה אל תוך לבות ישראל הנדחים והמפזרים. ואף מתחלה לא באה אלא לשם זה.

הדרשנות התכופית שרשה עדיין ממדינות המערב, כשתנועות שונות ומשונות כהרפורם ועוד התחילו להתפרץ ולקבוע תחומם בתוך שדרות העם למיניהם. ואז הכירו מורי העם את החובה לצאת קבל עם להנן אותם מפני הרוחות הרעות, ולהפיח בהם רוח דעת צרופה ביראת ד', ולמדם ארחי קודש. וזיל נא וחשוב ודפדף על ספריהם — ספרי הדרוש שלהם שנוצרו לשם זה במאה הי"ח והי"ט באונגרן, גרמני' וצרפת, כמה מן האצילות והיופי המוסרי משתקפות מתוך עמודיהם. כמה אוצרות נעלים וחידושי פרי רוח חי נודפים ובולטים מהם, עד שגם כיום מפיהם ונעימותיהם אנו חיים. עדיין טעמם וריחם בם, אם אף שנוצרו בתקופות ומדינות אחרות.

ואלה הספרים — ספרי דרוש — חלק גדול של מחברנו במדינה זו, לבד שאין ברובם ערך קים לדורות, כי אם אף בשעתם שנוצרו ובאו, לא יצאו ידי חובתם. כי לא מפני שאין כאן בכח גדולנו ומאורנו לחדש דברים של טעם וקיימים על אדני ההגיון הבריא בנוים באמיתת התורה, כי אם כאשר אמרנו מראש: בא משטוש לצורת הדרוש. נתעקמו הדרכים, ונעמם יופי הדרוש והמליצה הנשגבה המוסרית התורנית.

הנשמה מרובה ירדה לעולם זה, והכעירה את האצילות שבו.

ורצונך להוכח בבקיאה: שלח נא מהם לתורני אירופה, ותראה כי אף הדפדוף בהם יכבידם, ולכש"כ העיון...

* * *

ומה המה הנורמים לזה?

— אין לך כי אם התסיסה להמודרניות. נוסף לזה: ירידת הנואם להעם, ולא להעלות את העם — מחולניותו — אליו.

והשאיפה הלזו להתמדרן ולהתאמרקן, להתאים א"ע אל תנאי החיים, היא בכלל לקויה, ואין לה באורים וסימנים, כי אם קללה, קללת אלקים.

נכונים הרבה לותר על טהרת הרעיון בהדרוש ובלבד שיהנו הבריות ויניעו בראשם: הן הוא נואם מודרני ואמריקני.

ולא אחת שומעים מאחורי הפרגוד לאמר: השמעת את פלוני הנואם שהאריך בנאומו בשעה וחצי, והפליא כ"כ בנאומו עד שלא הזכיר אף מאמר חז"ל אחד ולא כתוב אחד?...

ודאי שהנואם צריך לכוין בנאומו והטפתו לפתור את שאלות היום ושהזמן גרמא, וכי לא המדרש עיקר אלא המעשה והפועל יוצא, אבל אין זה אומר שמותר להוריד ולזלזל בתוכנו של הרעיון, ולעשות את הבדיחות וההלצות המנוחכות לעיקר. ומלבד זאת — הביאורים האי־יסודיים במקרא וחז"ל אינן קימות בלב השומע, ולכש"כ שאינם מפתחים אותו.

ורק הרעיונות המקוריים המכוונים נ"כ לשאלת החיים, בכחם להפיח רנש קודש ורשפי אש שלהבת י'.

כדאי להזכיר עפיזוד מעציב כזה:

מתאונן בפני נואם מצוין אחד כי קרה לו אסון מקציף, ומעשה שהי' כך הי': שבת של פ' וירא. וכנהוג רצה להשמיע דברים לרוח היום. והנה לא מצא כדי מדתו כי אם לדרוש „ולשרה בן" שרה ווייגט...

ומיד כשנמר את דרשתו, ננש אליו אחד והעיר לו כי זה אך עתה הוא שב מבהמ"ד אחר. גם שם דרש הדורש בפסוק זה מעין זה. והנה כאשר התלהב הדורש בהמליצה, ענו כל הקהל אחריו: והנה לשרה בן „שרה ווייגט" כדבר השנור בפיהם, וכמעט שרוב הנואמים דרשו את זה באותו שבת... —

ועתה ידידי האם באמת אין בתורתנו כלום כי אם דברים מנוחכים כאלה? האם כזה ומעין זה הוא החומר שבו מפרנסים את השומעים, ואם בכזה אפשר להאציל את נשמת העם הצמאה?

הוא הוא שאמרנו מראש.

מבקרים את הדרוש של הטפוס הישן, ותחת זה ממציאים דרוש של טפוס כזה — שכנוהו בשם „אמריקניות" — המשולל כל יסוד אמת והגיון וקימות. כי אם היסוד להדרוש הוא ההלצות, הרי כמה יוסף בר אבא איכא בשוקא המלאים היתולים מזן אל זן.

ועתה רבותי ומאורי!

הרבה הרבה אפשר בידכם להשפיע ולהיטיב בידון זה, לא רק ביצירות דרושיות בשביל „הדגל" בלבד כי אם בהוראה חיובית בבירור מהות הדרשנות הרצוי'. להכריז בגלוי מעל גליוני „הדגל" להרחיק את הכיעור והגיעול מן

שאלות ותשובות

ת ש ו ב ה

מאת אברהם באאמו"ר מ"ש רעזניק
המכונה עזריקם ספרא

ברדושי בין המצרים להגאון מהרי"ח ליפשיץ בספרו **„המדרש והמעשה"** (דברים רי"א ע"ב) מביא קושיית **הגר"א על פרש"י** (ניטין נ"ח) וזה לשונו. **כאן מקום אתי לבאר מאמר אחד** לחז"ל הראוי לתשומת לב מיוחדה, **ואיתא** (ניטין נ"ח) אמר ר' יוחנן מ' סאה קצוצי תפלין **נמצאו בין הרוני ביתר**, במתניתא תנא שלש קופות של **מ' סאין, ולא פליגי** הא דרישא, הא דדרעא, ופירש רש"י **ז"ל הא דרישא**, תפלין ש"ר שיש שם ארבעה בתים היה **שלש קופות** של מ' סאין, והא דדרעא, שאין שם אלא בית **אחד לא היתה** אלא קופה אחת, והגר"א ז"ל הקשה על **פרש"י**, הא סו"ס אין בארבע בתים שבתפש"ר אלא מה **שבבית אחד** שבתפלה של יד, ואם התוכן אחד א"כ שוב **לא נתיישב** מה שבתפש"ר שלש קופות ובתפש"י רק קופה **אחת** של מ"ס, וע"כ נמה הגר"א ז"ל מפרש"י ופירש פירוש **נפלא לעצמו**, עפימ"ש דהמניח מניח של יד תחילה, והחולץ **חולץ** של ראש תחילה, ובודאי שבשעה שעלו הקסדורים **עליהם** להרגם לא מצאו את כולם מלובשים תפלין, אלא **שמקצתן** היו עוסקים בהנחה ומקצתם בחליצה, ומקצתם **מלובשים** שניהם, נמצא לפי"ז דלבושי תפש"י היו ממש פי **שלש מלבושי תפש"ר**, דבשעת הנחה כבר היתה עליהם **ש"י ועדיין ש"ר** לא הניחו, ובשעת חליצה כבר היתה של **ראש חלוצה וש"י** עוד לא הספיק לחלוץ נמצא דזו של יד **היתה** על כלם . וזו של ראש רק על שלש מהם, וזהו מה **שאמרו הא דרישא**, לא היתה שם אלא קופה אחת, והא **דדרעא היתה** של שלש קופות, והוא ממש להיפוך מפירושו **של רש"י ז"ל**, ושפתיים יושק, עכ"ל הגאון בעל „המדרש **והמעשה"**.

ויראה ורעד יבוא בי לדון ברברי גאון כל הדורות **רבנו הגר"א**, ודברי בזה לא יהיו אלא כפרעש המחטט בין **תלתלי** הארי החי, ואמינא כך, אמנם כן מי אשר חיך טועם **לו ולא יתפעל** להמצאה חריפא זו המתאמת בר בבר בריוק **קופה אחת** נגד שלש, ואיפוך מפירושו של רש"י ז"ל.

אבל כל זה כשנביט ע"ז בשטחיות, אולם כשנכנסה להתאים כל זה למעשה, נעמדה משתאים לציור זה הקשה להתפשר עם המציאות, לבד מה שעלינו להחליט שהאויבים התנפלו עליהם בביהכנ"ס דוקא, ובשעת תפלה דוקא, (ומאן מפים? הלא בימיהם היו נושאין תפלין על ראשם ועל זרעותיהם כל היום כלו) עוד עלינו לומר בהכרא שיהיו הנמצאים אז בביהכנ"ס מכוונים שלשה שלישים, שליש מתחילים להתפלל, שליש באמצע תפלה, ושליש גומרין תפילתם, וכל שליש היה צריך להיות מכוון ומצומצם בדיוק בהכרח, דאי לאו הכי לא יצא החשבון של קופה ושלש קופות, דבר שאי אפשר להיות במציאות ששליש מהמתפללין (שעפ"י חשבון הקופות מספר השליש הזה ג"כ עלה לאלפים) ימהרו לעזוב את המתפללין ולגמור את תפלתן, וכן נמי שליש המתחילין, בשעה שכל מתפלל משתדל להתפלל בשוה עם הצבור ולא ימצאו יוצאים מן הכלל אלא איזה יחידים שפגרו לבוא, או איזה יחידים ממהרים לעתים רחוקות, ושאח"כ יבואו היהודים הנשארים בחיים וימדדו שם גופא בקופות את קצוצי תפילין של ההרוגים קופה אחת תפילין ש"ר ושלש קופות תפילין ש"י, מדידה זו בקופות בשביל מה? ולאיזה צורך מדדום בקופות?

אבל מה מדויקים ומתאימים עם המציאות פרש"י ז"ל וכשנתאים דברי פירושו עם המציאות כמו שאמנם כן היה לפי הנראה מדברי חז"ל, **אז אין מקום לקושיית רבנו הגר"א** שהקשה סו"ס אין בארבע בתים שבתפש"ר אלא מה שבבית אחת שבתפש"י ואם התוכן אחד שוב לא נתיישב מה שבתפש"ר ג' קופות ובתפש"י רק קופא אחת של מ"ס עכ"ל קושיית הגר"א. אבל הלא לא בתפלין חדשים הנלקחים מהסופר עסקינן שרק אז תצדק שאלה זו, אבל בשום אל לב שהרוגי ביתר לא היו ברשות ישראל ובאפשרותם לקברם שבע שנים שלימות, ובשעת המלחמה כמובן שהנשארים שלא נהרגו נסו מנוסת חרב ולא היו יכולים לבוא לאסוף את גויות אחיהם ההרוגים שנהרגו בשעה שהתפלין היו על ראשיהם ועל זרעותיהם, ואחרי זמן של שבע שנים שמלכות הרשעה נתנה רשות לקוברם ובהיותם מוטלים עם התפלין שבע שנים בודאי בלו התפלין ונתפרדו הבתים ונתפזרו הפרשיות מנשם, משלג, מחרבוני קיץ, ומרוחות סוערות, נתפחו ע"י הנשמים הרבים והשלגים, ונתעקמו מחום השמש, ונתפזרו ע"י הסערות, והניפוח שלהם נתרבה מאד, כל זה הוא בתפלין ש"ר שבודאי נשמטו מראשי ההרוגים, משא"כ בתפלין של יד שהיו קשורים וכרוכים על זרעותיהם כמו ביום שהניחום בחייהם, ולא נרקבו ונפלו מזרעותיהם אלא אצל מיטא דמעוטא, וכשבאו אח"כ לקבור את גויות ההרוגים היה עליהם לקבור גם את התפלין שלהם שבלו על פני השדה, וצברו את התפלין והפרשיות בקופות על מנת לקברם, והניחו את פרשיות הש"ר בקופה לבד, ואת הש"י

ההטפה, להורות את הדרך הטהורה בה ישכון אור תורה **דעת העולם** וחינוך העם.

ודעו נא רבותי כי הרמת כבוד ומהות ההטפה **וההדרוש**, היא גם הרמת כבוד התורה והרבנות פה בכלל!

הערת המערכת

המאמר הזה נגע בשאלה חשובה עד מאד, והננו **מוכנים לתת** מקום לרבנו דורנו להביע את דעתם ולברר **את השאלה** הזו מכל הצדדים.

בקופות לבד, ומתאים מאד עם המציאות, שבשעה שהיו פרשיות ובתים של הש"ר הפזורים והעקומים שלש קופות בגורש ובניפוח שלהם, לא היו בתפילין של יד אלא קופה אחת, ובכאן אין אנו זקוקים לחשבון מדויק מראש, אלא כך נמצאו במדידה, כי הרבה בהתפלין של יד שהיו עוד קשורים ואחוזים בזרעותיהם נקברו עמהם יחדו, ולו אפילו נמצאו התש"ר לא רק פי שלש אלא אפי' גם פי עשרה מבשל יד, ג"כ לא היה כל פלא וכל גוזמא. והדברים מבוססין ותרוצים למבין.

בין המצרים, תרפ"ט.

לאעל, מאסס.

בעהש"י.

גרסינן בגמ' שבת ד' קי"ח ע"א אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים. וכן שם ע"ב אמר רב יהודה אמר רב כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו. ולתרץ שני המאמרים האלו נוכל לומר בזה הקדמת ע"י־המדרש פליאה הידוע — כל מה שישראל אוכלים בעולם הזה אינם אוכלים אלא בשביל האמונה וכו' — ותמוה. למה דוקא בשביל האמונה ולא בשביל זכות שאר המצות. והתירוץ ידוע דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא. וא"כ הדרה קושי' לדוכתה מדוע דוקא על האמונה. זאת ועוד באמת קשה אמאי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. הא כתיב בתוה"ק ביומו תתן שכרו. ולא תלין פעולת שכר שכיר. וידוע דגם הקב"ה הוא מקיים התורה ושומר המצוות. כמ"ש בגמ' ברכות בתפלין ועוד. ואיך יעשה הקב"ה כביכול תורתו פלסתר ח"ו. וצ"ל דהא קיימל"ן דאם שכר את הפועל ע"י שליח אינו עובר על בל תלין דהבעה"ב יכול לומר אני לא שכרתיך והשליח אומר הא לא עבדת אצלי. ותוה"ק ניתנה לנו ע"י שליח זה משה רבנו עה"ש, משו"ה אינו עובר על לא תלין—והיה השני דברות הראשונות אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענו — ולא ע"י השליח — א"כ על אלו השני מצות מחויב הקב"ה ליתן לנו שכר בעוה"ז — וע"ז מרמז לנו שלמה עה"ש בקהלת, טובים השנים מן האחד טובים השנים אלו השני מצות אנכי ולא יהי' לך מן האחד ששמענו בעצמנו מן האחד מהקב"ה בעצמו היחוד ומיוחד כי ע"ז אנו מקבלים שכר ומזונות גם בעוה"ז. א"כ לפי"ז אתי שפיר דכל מה שישראל אוכלים בעוה"ז הוא מכח שכר האמונה דהא מצות האמונה שמענו מפי הקב"ה בעצמו ולא ע"י שליח א"כ מחויב ליתן לנו השכר תומ"י ביומו.

ועתה אם אנו באים לתבוע בפה ולבקש מהקב"ה שישלם לנו השכר על אלו השני מצות הוא משיב לנו אי' הבטוחות שלכם ואי' התעודות שלכם שיעידו עליכם שאתם מקיימים באמת השני מצות הללו, ע"ז אנו משיבים שיש לנו עדות השבת קודש שאנו מקיימים אותו ואנו מאמינים בני מאמינים בהקב"ה שצונו על השבת ומאמינים אנו שהקב"ה ימלא לנו מה שיחסר ע"י השבת הוא עדות לנו שאנו מאמינים באחד יחיד ומיוחד הכל יכול ואין לנו אלהים זולתו. ואנו מקיימים השני מצות הללו כהלכתן. ונמצא לפי"ז ע"י השבת יתווהע הזכות שלנו וצדקנו במצות הללו. ועי"ז יש לנו הזכות לבקש שכר ומזונות על שמירת השבת. ובאמת שבת בעצמו מודה לזה כי שבת ר"ת „ביומו תן שכרו". ועתה יתורץ לנו ג"כ שני המאמרים הללו שהצבנו בפתח דברינו בהגמ' שבת. כמו שאמרנו כי השבת הוא מעיד עלינו, ועל השבת הקב"ה נותן לנו שכרו בעולם הזה. וע"ז אומרת לנו הגמ' כל המענג את השבת נותנים לו כל משאלות לבו היינו את שכרו ובדין הוא שנטול שכרו מה שהוא תובע גם בעוה"ז. וזה הוא כל משאלות לבו ואם יקשה אדם לומר אולי מוכין לו מזביותיו ע"ז אומרת לנו הגמ' כל המענג את השבת לא יחסר לו כלום לא בזה ולא בבא כי נותנים לו נחלה בלי מצרים. כ"ז מעט מהחי"ת שדרשתי פה בביהמ"ד קהל חסידים בשלש סעודות בשבת שעבר שבת מברכין.

מאת דוד הק' דייטש

תשובה להרב ר' אהרן הלוי דים שליט"א

„בדגל ישראל" האחרון האריך כבודו להצדיק את תמיהתו על המהרש"א אבל כל זה לא יועיל לכבודו כלום להצילו מתפיסתו. כי המפורש אין צריך ראיה. בתוס' ב"ב ל"ב מבאר להדיא כדברי מהרש"א, שלאחר שהחליטו דגם בתו"ת שייך דייקא, הקשו על המקשן אמאי לא אמר בחטאת קאי. וא"כ אין לומר על המהרש"א — „ופלא גדול" איך אשתמיט מיני' מהמהרש"א ז"ל דברי התוס' במס' ב"ב — וזה באמת מעשה לסתור. כי דברי התוס' והמרש"א בסגנון אחד נאמרו. וכנים דברי כבודו שכתב אשר „דברי נאמרו בלי עיון כלל", כי באמת דבר פשוט כזה, אשר היא כביעתא בכתחי, אינו צריך שום עיון. וחוץ מזה אין שום מובן לדבריו, שרוצה לעשות את המהרש"א לטועה כדי להצדיק דברי התוס' ביבמות, ולבסוף מסיק דדברי התוס' ב"ב אינם מובנים ומאי חזית דדמא דירך סומקא טפי, מנין לכבודו דדברי התוס' ביבמות הם עיקר, ודבריהם במס' ב"ב נאמרים שלא בדיוק.

אמנם גם אם ננית ונאמר שטעה בחשבונו, וכוונתו הי' להקשות לא מתוס' ב"ב, רק מתוס' כתובות ב"ו, ג"כ אין שום התהלה לקושייתו, כי הלא ציינתי בדברי את דברי המרש"א ביבמות פ"ח, שהסביר דקו' התוס' קאי על „למפרע", ושם מיירי שבאו עדים שמת בעלה ונשאת, ואז לא שייך דייקא, כמבואר שם ביבמות בנשאת שלא ברשות, כאשר הוכיחו התוס' ב"ב וכתובות שם. וזה שכתב מהרש"א „ובשום מקום לא מצינו דניחא דייקא וכו' בב' עדים", וא"כ האיך מתורצת קו' הראשונה של התוס' על המקשן, זה הוא קו' מהרש"א. והאיך רוצה כבודו לתרץ את קו' זו בדברי התוס' כתובות. הלא על הזמן של הנשואין קודם שבאו עדים אחרונים שאמרו לא מת אנו דנין, ואז לא דייקא אליבא דכ"ע. ונא לעיין בדברי פני' כתובות כ"ב בתוס' ד"ה הבא עלי' באשם וכו' ויראה ויבין שכל פלפלי' של כבודו היא שלא כסדרן ושלא לצורך, ודברי מהרש"א בנוים על אדני הכסף והיושר.

נפתלי יואל קליין,

חופ"ק ניו בראנזוויק.

חבל על דאבדין

פון מהרא"ד

בלב קרוע ומורתח האבען מיר נעלעזען די טרויעריגע נאכריכט דאס דער באוואוסטער גאון ר' קאפל רייך, בודאפעסטער רב, איז נסתלק נעווארען. דיזען גרויסען פארלוסט פיהלט דאס נאנצע ארטהאדאקסישע אידענטום איבער דער נאנצער וועלט און בעזאנדערס די אונגארישע אידען, וויל אויסער זיין גאונות און צדקות איז ער נעווען תמיד א עומד על המשמר ביי דער אונגארישער רעגירונג, וועו עס האט זיך נעהאנדעלט וועגען די אידישע אינטערעסען, און וועו דיזער גאון האט נעטומען א שטעלונג וועגען א אידישע פראגע האט ער כמעט יעדעס מאל נע'פועל'ט לטובת די אידען, דארום פילען די אונגארישע אידען דעם פארלוסט אממיינסטען. מיר גיבען דא בלויז א קורצע ביאגראפיע פון דיזען וועלט גאון און אייניגע שטריכען.

ר' קאפל רייך איז געבוירען נעווארען בשנת ת"ר. זיין פאטער איז נעווען ר' אברהם יחזקאל ז"ל הנאבר"ק באנויטין, בן הגאון חריף עצום ר' קאפל חריף ז"ל אבר"ק ווערבוי מחבר שו"ת יעב"ץ. ר' קאפל רייך האט נע'ירש'נט פון זיין נרויסען זיידען זיין נאמען און זיין חריפות, וועו ער איז אלט נעווארען 10 יאהר האט ער נע'שמ'ט אין נאנץ אונגארן אלס א עילוי און בי'ז 14 יאהר האט ער נעלערענט אין זיין פאטער'ס ישיבה, און דאמאלס האט ער ממלא כרסו נעווען בש"ס ופוסקים און איז נענאנגען לערנען צו דעם נרויסען גאון רי"א לאנדעס־בערג ז"ל, אבר"ק פריישטאט, און דארט איז נעווען ממש לא פסק פומיה מנירסא און דארט האט ער אויך נעלערענט פארשידענע שפראכען און ווייסנשאפט בשעה שלא יום ולא לילה.

וועו דער גאון לאנדעסבערג איז נעווארען רב אין נרויסווארדיין, האט ער מיטגענומען זיין באליבטען תלמיד מיט זיך אלס הויז־בחור. בשנת תר"כ איז נפטר נעווארען דער נרויסער גאון וצדיק ר' ישראל רוזה ז"ל, אבר"ק סאבאטש, איז ר' קאפל רייך אויפגענומען נעווארען אלס רב אין סאבאטש און חתונה נעהאט מיט א טאכטער פון פריהעריגען רב ר' ישראל רוזה ז"ל, און אין סאבאטש האט ער נענרינדעט א ישיבה, ווו איבער 100 יונגע לייט זיינען נעזעסען על התורה ועבודה. בשנת תרל"ו איז ער אנגעקומען אלס רב אין ווערבוי און דארט האט ער זיין טעטינקייט אויסגעשפרייט אויך אויף עניני הכלל. דאמלס איז ער אויך באקאנט נעווארען אלס נרויסער ארטאר און חכם חרוש, און וועו די אונגארישע ארטהאדאקסי האט נעברויכט דורכפיהרען א וויכטיגען ענין ביי דער רעגירונג איז ער נערופען נעווארען נאך בודאפעסט ער זאל דעם ענין קלאהר מאכען פאר דער רעגירונג. און ביי יעדען אוידיענץ ווען די רבנים האבען נעהאט ביים קייזער איז ער אימער נעווען דער פארשפרעכער.

בשנת תרנ"ז איז ער נעווארען רב אין בודאפעסט, דאס מיינט דער רב פון דעם נאנצען ארטהאדאקסישען אידענטהום אין אונגארן. אין בודאפעסט האט ער ניט אננעהאלטען א ישיבה, וויל ער האט מורא נעהאט דאס אין אזא נרויסע שטאדט וועט ער ניט קענען האבען די השנחה איבער די בני הישיבה און האט איבערהויפט ניט נעהאט די צייט דאצו וויל די ארבייט לטובת הכלל האט איהם פארנומען די נאנצע צייט.

ער איז נעווען בטבע א מזג טוב און מען קען זיך ניט פארשטעלען זיינע מסירות־נפש'דינע ארבייט לטובת די ארימע אידען און ענוות וואס זייערע מענער האבען זיי פארלאזען. איבערהויפט וועהרענד דעם לעצטען קריג וועו פילע טויזענדע אידען פון נאליציע האבען נעפליכטעט נאך בודאפעסט האט ער אונערמידליך נעארבייט לטובתם. ער איז נעווען זעהר נעאכטעט און נעשעצט אפילו ביי די ניט אידען און דער רעסטאקט צו איהם איז נעווען זעהר נרוים, דאדורך האט ער נעקענט זעהר פיל לייסטען לטובת דאס ארטהאדאקסישע אידענטום אין אונגארן.

חבל על דאבדין ולא משתכחין,
תנצב"ה.

תקנת עגונות

דיזען מאנאט זיינען פארנעקומען 14 ר"ת בין איש לאשתו און 12 איז ב"ה נעלוננען שלום צו מאכען צווישען זיי.

מיר האבען אויסנעפונגען פאלנענדע פערזאנען וואס האבען פארלאזען זייערע פרויען און קינדער און זיינען נעצוואונגען נעווארען צו שליכטען לטובת זייערע פאמיליעס:

יוסף נינצנראב פון בראק מיט די צושטימונג פון זיין פרוי נעשיקט א נט און 250$.

נתן בלער פון נאוואנראד מיט די צושטימונג פון זיין פרוי א נט און 500$.

לואי זלאטקאווסקי פון סטאק מיט די צושטימונג פון זיין פרוי א נט און 1000$.

בעני פליישמאן פון קארדנאי מיט די צושטימונג פון זיין פרוי א נט און 1000$ און אריבער ברענגען די צוויי קינדער נאך אמעריקא.

פיליפ קארטאפלעוו פון ביאליסטאק נעשיקט פאפירען פאר די פרוי און קינדער און אויך נעשיקט שיפסקארטען.

ישראל נראסבערג פון קלויזענבערג נעשיקט פאפירען שיפסקארטען און נעלד פאר זיין פרוי און קינדער.

יונה נלייכער פון קיעוו, נעשיקט פאפירען, שיפסקארטען און נעלד פאר זיין פרוי און קינדער.

אבא טאביאס פון קרעשקוי, נעשיקט פאפירען, שיפסקארטען פאר זיין פרוי און קינדער.

ישראל שפירא פון טשערנאוויץ, שיקט מאנאטליך $60 פאר זיין פרוי און קינדער.

יצחק זאיעראוויץ פון זשיטאמער שיקט מאנאטליך $40 פאר זיין פרוי און קינדער.

נייע ליסטעס פון אומגליקליכע ענונות פון ארץ ישראל, פוילען, אונגארן, רוסלאנד און רומעניען זיינען דיזען מאנאט ערהאלטען נעווארען אין אונזער אפיס און מיר האפען בעזר השם ית' זיי צו קענען העלפען.

די ארבייט פאר די אומגליקליכע ענונות איז זייער גרוים, ווייל וואס א מאנאט לענגער קומט צו מעהרערע ליסטעס מיט ענונות און ליידער קענען מיר ניט העלפען אלע ענונות, ווייל עס פעהלט אונז די נויטיגע הוצאות אנצונעהן מיט א שנעלע ארבייט, דאדורך אפעלירען מיר צו אייך רבנים און מנדבים האט רחמנות אויף די עלענדע ענונות, העלפט זיי ראטעווען פון אונטערגאנג ח"ו, העלפט שאפען דעם פאנד לתקנת ענונות, און איהר דארפט וויסען דאס מיט יערע נרבה לטובת תקנת־ענונות ראטעווועט איהר א אידישע מאכטער וידוע כל המתיר ענוה אחת מכבלי הענון כאלו בנה אחת מחורבי ירושלים און מיר בעטען נאכאמאל אלע מנדבים שיקט אריין אין אונזער אפיס אייער נדבה לטובת קרן תקנת ענונות ובזכות זה תתברכו בנמר חתימה טובה ובכל מילי דמיטב.

פאלגענדע פערזאנען האבען ביינעשטייערט זייערע נדבות פאר דעם תקנת ענונות פאנד: מר. איזראעלאוויץ בראנקס $5, מרת בערנשטיין $1, נראבינער בראנקס $10, נראסמאן ניו יארק $5, מרת מרגלית ניו יארק $1, מרת וואלמאן ברוקלין $1, מר. פאסטערנאק ברוקלין $5, פערנאמענט ברוקלין $5, מר. ראטמאן ניו יארק $5.

מארבע פינות הארץ

כ"ה, ווארשא, יום א' כ"ד אלול, תרפ"ט.

כבוד ידידי ורבותי החבירים החשובים הנכבדים הרבנים הגאונים המפורסמים לתהלה ולתפארת בשער בת רבים העומדים על המשמר ומפקחים בהרמת קרן דת משה ויהודית המתאחדים בשם דגל הרבנים יהי' נועם ד' עליהם ויה"ר שתשרה שכינה במעשה ידיהם א"ס.

חבירים אהובים נכבדים!

בהאי שעתא דחלופין — שנים מתחלפין — שנה יוצאת ושנה נכנסת מצאתי חובה לנפשי להביע רגשי לבבי, להראות אותות אהבה, ועשתנותי הטמונים בחדרי לבבי לגלות בשבחים המגיעים לכתבים. אמרתי אבוא עם הספר כתוב הדר להדגל בכלל ולכל החבירים בפרט, וכמאמר דהע"ה חבר אני לכל אשר יראוך — בברכת השנים — בברכה הנובעת ממעמקי לבבי, בכדי ליקח חבל בחבורת הדגל, אם אין לאל ידי להיות בפועל במעשה, כי הדרך רחוק וחוצץ והים מפסיק הוא תמורת זה יהי' דברי ומחשבתי לרצון כאילו הקרבתי ולקימת שפתיו הוי מעשה והלבבית קרובות ומתאחדות מדי דברי בכבודם הומה לבי אל דודם. יהא רעוא מקדם מרא דשמיא וארעא לכל חבורתא יקירא חנא וחסדא ורחמי חיי' אריכי ומזוני רויחא. מלכא דעלמא יברך יתהון יברך ד' חילם ופועל ידם ירצה יוסיפו אונים וחיל יפרחו כתמר, יהי' שלום בחילם ושלוה בארמונתיהם כמאחז"ל תלמידי חכמים מרבים שלום, יזכו להיות ממצדיקי הרבים ויתקיים בהם מאה"כ וכצדיקי הרבים וכו' יכתבו ויחתמו בספרן של צדיקים לאלתר לחיים מתוקים. ויתברכו בכ"ט בעושר ואושר כלהו שני האמינא, ויזכה לראות כהן העומד לאורים בבית נשא בהאש הרים, ובנחמת ציון וירושלים א"ס.

בתקותי כי יערב נא ברכתי ומנחתי הנני סוגר דלתי מכתבי בשלום.

ידידם הדושה"ט באהבה ומייחל לישועת ד' ומצפה להרמת קרנם וקרן תוה"ק בכלל,

יעקב ארי' אייזינצווייג

רב דנאוויומינסק וכעת מו"צ בווארשא.

בעזה"י י"נ אלול תרפ"ט ליצירה, פה לכוב.

מערכת נכבדה!

נתכבדנו במכה"ע הנעלה „דגל ישראל היו"ל בעיר נוירק, עתון חרדי כזה נחוץ לעמנו בפרט בארצות־הברית, כאויר לנשימה, וכבר נכר בו כי ברכה בו, וכ„ק אאמו"ר עט"ר מרן הגאון הצדיק שליט"א שולח לכם בזה את ברכתו החמה, חוב קדוש איפוא על כל חובבי עמנו ותוה"ק לחתום על העתון הזה כדי להגדיל תורה ולהאדירה.

בכבוד רב ובברכת כוח"ט,
חיים דוב הלוי, בלאאמו"ר הגאון הצדיק מוה"ר שמואל מאדלינגער שליט"א, בעהמ"ס „דברי שמואל" ועוד.

ספרים חדשים

(שהגיעו אל המערכת) ב ן ד ו ב.

שו"ת מחזה אברהם, מהרב רא"מ הלוי שטיינבערג ז"ל הגאב"ק בראדי, חלק אור"ח. הספר הזה אינו צריך למודעי, כי המחבר היה מהרבנים המפורסמים ומיחידי סגולה והיה מפורסם לחריף עצום ובקי נפלא, וספרו זה מלא בחריפות ובקיאות אשר השיב לשואליו להלכה ולמעשה וכל טועמיו אומרים מתוק לחיך.

אמונת ירעים, יקוט גדול על כל סדר זרעים עם שני פירושים מהרב רי"ל מענדילזאהן מווארשא. המחבר סדר ספרו בסדר נאה ויפה דבר דבור על אופניו ונאוני איראפא מרבים בשבחו ונחוץ הוא מאד לכל לומדי תורה.

לשד השמן, על ד' חלקי שו"ע עם ביאורים ופלפולים בש"ס ופוסקים מהרב רש"ד לעווין מזאברעזע מחוז וואלאזשין. הספר הזה מיוסד על אדני החריפות והבקיאות הנאמנה, המחבר נודע למשגב לגדול בתורה בחריפות ובקיאות עצומה בש"ס ופוסקים.

גבעת פנחס, דרושים מהרב ר"א דעמביצער ז"ל **מקקראקא**. הדרשות המה נחמדים וערבים לאוזן שומעת ומתקבלים על הלב. המחבר היה מגדולי הרבנים המפורסמים והמפורסם אינו צריך ראי'. מחירו $1.50 אצל הרב רמ"מ קלרשנבוים עקקענהיימער לאנדשטראססע 6 פראנקפורט אם מאין.

משברי ים, הנהות וחידושים וביאורים על מסחת סוטה מהרב רמ"ש וינקלר מקופינהאגן נחוץ מאוד ללומדים.

מגד ירחים, מאסף ח"ת ע"ס הפרשיות ולדברים בעתם, **העורך הריח"ח** וויים סאטמאר חוברת י"א שנה חמישית, חודש אב, תרפ"ט.

קבוצי אפרים, חדשי תמוז אב תרפ"ט, העורך הר"א לאנדא בוקארעשט, קובץ מחי' תורה, הלכה ואגדה.

בית ועד לחכמים, אלול תרפ"ט, העורך הרי"ש פאללאק סאטמאר ירחון רבני לחי' תורה.

יצא לאור ספר דרוש חדש

התורה והמצוה

בולל אמרי דרוש וחומר לדרוש, הטפה דתית לאומית, רעיונות ומאמרים מקוריים בתורת המוסר והמדות ובשאלות החיים על פי רוח התורה והאומה. ואוצר מאמרים על המצות וטעמי המצות, מתוך ש"ס בבלי וירושלמי, מכילתא, ספרא, ספרי, תוספתא, מדרשים וילקוטים, ספרות הדרוש והמוסר, הפילוסופיה הדתית, ומתוך גדולי המפרשים והפוסקים על ספר בראשית, מאת הרב הדרשן והמחנך סופר בקדש

הרב שמריהו ליב הורוויץ

מחירו — דולאר אחד

להשיגו אצל:

TIPHERETH HAGRO TALMUD TORAH
425 Howard Avenue Brooklyn, N. Y.

יצא לאור ספר

המגיד

מאסף דרשות לכל שבתות השנה ודברים בעתם: למועדים, לנשואין, ברית מילה והספד ולכל מאורעות החיים דרושים לכל חפציהם בזמניהם נאסף בעזרת גדולי הרבנים ודרשנים מפורסמים ע"י הרב המפורסם מו"ה יצחק קליין נר"ו ראב"ד ודרשן דעיר סאטמאר רומניה.

חלק ראשון מכיל בקרבו מאתים וחמשים דרושים

נחוץ לכל רב ודרשן

מחירו מכורך — 2 דולר משתלם למפרע

הכתובת:

RABBI TG. KLEIN Satu-Mare, Roumania

נתקבל ונמצא למכירה במספר מצומצם מאד הספר

רבי עקיבה

מאת י. ש. צורי

חלק א. תולדתו של רבי עקיבה.
חלק ב. תכונתו.
חלק ג. תורותיו ומעשיו.
חלק ד. הליכותיו במשפט, במצוות ובדת.
חלק ה. קורות רבי עקיבה וזמנו.
חלק ו. ספרות: מדרשי המקרא, משנה, אגדה ולשון.

הספר הזה קנה לו שם טוב בעולם הספרות. מחברו י. ש. צורי הנהו מן המפורסמים שאינם צריכים ראיה. הרבה ספרים נפלאים חבר הסופר הנעלה י. ש. צורי, אבל בספר זה השקיע המחבר הרבה שנות עבודה ועמל ויצא מתחת ידו מתוקן כל צרכו. בו אנו מוצאים תמונה בהירה מחיי רבנו עקיבה — מנערתו עד זקנתו. בו אנו רואים את רבי עקיבה המורה, המחנך, המדריך את העם, המנהיג, הפרנס, המחוקק, מהלכו עם הבריות ועם כל בני משפחתו. כל החומר ע"ד רבי עקיבה נאסף ונלקט עד ידי המחבר המהולל מתוך ספרתנו העתיקה ומכל המקורות הקדושים, ונמסר להקורא בסגנון נפלא, ובשפה ברורה ובסדר ביבליוגרפי שאין דוגמתו.

הספר נדפס בפורמט גדול על ניר משובח באותיות בהירות ומאירות עינים ומכורך בכריכת ניר

בכדי לזכות את הרבנים הקצבנו מחיר נמוך מאד

רק — $1.50

בהזמנות לפנות אל:

DEGEL ISRAEL
198 East Broadway, New York, N. Y.

או אל:

RABBI A. DYM
247 East 3rd Street, New York, N. Y.

ניך הוינטש אלע מיינע קאנטאמערם
אן פאטראנייזערם

א גמר חתימה טובה

פ. לערנער

איינגעטימער פון בארבער שאפ
33 נאדפאלק סטריט, ניו יארק

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת!

די ערשטע האַנד צו באַקומען האַלסייל

ספרי־תורה, תפילין ומזוזות

געשריבען פון סופרים מדקדקים ויראי השם, בכתיבה מהודרה ומדויקה

רצועות מעובדות לשמה כדין; עץ החיים׳ס; כתרי תורה; עטרות; ידין:
לייכטער און בעכערם מכסף טהור — (סטערלינג זילבער)

אַלערהאַנד עמברוידערטע פּרוכת׳ן — מענטעלאַך — חופות — שלחן קאַווערם.
פון די בעסטע גאַלד־האַנד־ארבייט און שעהנסטע דעזיינס. די בעסטע סאַלינ־
גערס חלפים פאַרלעסליך אונצו מעסיגע פּרייזען.

טליתים סילק און וואַל פון די בעסטע קוואַליטעטען

וועגדעט זיך מיט אייערע באַשטעלונגען דירעקט צום אימפּאַרטער:

S. YAROSLAWITZ 42 Delancey St., New York, N. Y.

למרנן ורבנן ולכל מאן דעסקין באורייתא

להודיע שב"ה נגמר כל סדר

„אמונת זרעים"

והוא הילקוט הגדול על כל סדר זרעים, פאה, דמאי, כלאים, שביעית, תרומות מעשרות, מע"ש, חלה, ערלה, ביכורים, מלקט אצל כל מתני' ומתני' מאמרים מש"ס בבלי ותוספתא וספרי וספרא ומכילתא דר"י וסדר עולם ופסיקתא וכו' ובצידם פי' הפישוט עפ"י רש"י זרע"ב וכו', ובצד הב' מבעלי תוס' ועיקר הירושלמי ובהסכמת כל גדולי התורה שנצרך אפי' למופלגי התורה.

להשיגו אצל המחבר על פי הכתובת:

RABBI LEJB MENDELSON
Warszawa, Muranowska, 15 m. 5

שוין ערשינען און פארנאנדערגעשיקט
דער ד ר י ט ע ר ה ע פ ט (2־טער יאהרגאנג)

„אונזער גייסט"

רעדאקטירט פון י. ד. פירשטמאן

ענטהאלט א רייע וויכטינע גייסטרייכע דרשות, ליטעראַרישע מאמרים, ערצעהלונגען, בעשרייבונגען, אפאריזמען, נעדאנקען, תורה וועדטלאך, עפיזאדען, אנעקדאטען, מדות טובות פון חז"ל, תמונות פון רבנים גאונים א. א.

ערשיינט ביי דער מיטארבייטערשאפט פון רבנים, מטיפים ארטאד. שרייבער אין דענקער פון נאר דער וועלט צווישען אנדערעם נעפינט זיך היינט א זעהר גייסטרייכער מאמר פון דער שעפערין פון דער בית יעקב באַוועגונג פרוי שרה שענירער, וואס איז זעהר וויכטיג פאר לעהרערינם און שילערינם פון „בית יעקב".

„אונזער גייסט" ענטהאלט 60 עמודים גרויסען זשורנאל פארמאט. ער מוז זיך נעפינען אין יעדען אידישען הויז איז אינטערעסאנט פאר יונג און אלט

סובסקריפשאן פריז — 2 דאלאר א יאהר

זיך וועגדען:

RED. "UNZER GAYST"
Zamose, Poland **P. K. O. 66,013**

הנני מברך בשנה טובה, מאושרת ומבורכת את כל קרובנו ומיודעינו, את עוזרינו וסופרינו וקוראינו וסוכניו של החוברת לחזוק „הדת והאמונה" „אונזער גייסט" בברכת כוח"ט, ומיחל להם אושר נופני ור חני שפע ברכה והצלחה.

המברך,
י. ד. פירשטמאן (זמושץ).

בשורה למבינים!

יצא לאור ספר ספרותי

„אמרי שפר"

מאת רבי עזריקם ספרא

מחירו — 2 דאלאר

בלי כופר למפרע או בחילוף ספרים יא ישולח

האדרעסע:

RABBI A. RESNICK
22 Royal Street **Low ll, Mass.**

ואת הארץ אשר תפול לכם בנחלה

(מסעי ל"ד ב'.)

וועז איתר דיינקט צו קויפען סעמעטערי. ברויכט איהר זעהן וואס איהר קויפט און אין וועלכע בענענד די סעמעטערי לאנד געפינט זיך. און ווער וועלען זיין אייערע שכנים לאחר מאה שנה. עס איז באוואוסט, אז פיעלע בתי־קברות (סעמעטערים) געפינען זיך אין גאר נאהענטע שכנות מיט ניט אידישע סעמעטעריעס. עס איז א שאנדע צו זעהן ווי דער מגן דוד איז א שכן צום צלם.

די

דגל הרבנים סעמעטערי

געפינט זיך אויף לאנד, וואס איז אינגאנצען באזונדער, א ריין אידישע סעמע־
טערי, געקויפט און באארבייט פון דער רבנישער קערפערשאפט
יעדער איד דארף זיין צופרידען צו האבען זיין קבורה לאחר מאה שנה, אויף דער

דגל הרבנים סעמעטערי

די לאנד איז פלאך אהן בערג, טרוקען, זאמדיג, שעהן
באארבייט, נאהענט צו אלע אידישע צענטערען

יעצט ביים עפענען די סעמעטערי, איז דער פריים פון די פלאטס ניט טייער

חברות, סאסייעטים, לאדזשען און שוהלען זייט פון די זריזין און קומט אין מעין סיילם אפים קויפען לאטס פאר בילינע פרייזען, אין א קורצע צייט וועלען די פרייזען שטיינען א סך העבער.

דער מען סיילס אפים איז אין 256 איסט בראדוויי, שרייבט אדער טעלעפאנירט דריי ראס 7877 און כאטש אפאינטמענטס צום ארויספאהרען אנצוקוקען די סעמעטערי.

פיעלע רבנים, חברות, ווי אויך שעהנע אידען פרייווען לייט, האבען שוין געקויפט פלאטס אויף די דגל הרבנים סעמעטערי, זייט אויך איינער פון זיי.

הויפט אפיס:

DEGEL HORABONIM CEMETERY

256 East Broadway **Telephone: Dry Dock 7877** **New York, N. Y.**

באמערקונג!

נאר אין גיכען וועלען מיר פייערען אי"ה די ערעפענונג און חנוך הקרקע פון דער דגל הרבנים כעמעטערי. עס וועדע געמאכט אלע נויטיגע פארבעריטונגען, אז די פייערונג זאל זיין אימפאזאנט און פרעכטיג, ווי נאר טעגליך.

אין דער פייערונג וועלען זיך באטייליגען, אויסער די רבנים גדולים חברי דגל הרבנים, אויך פיעלע קאמי־
טעען פון פארשידענע שוהלען און חברות.

אויב איהר ווילט זיך באטייליגען און זיין אנוועזענד ביי דער ערעפענונג, קלייבט אויס א קאמיטע, און שמעלט זיך אין פארבינדונג מים אונזער אפיס, וואו איהר וועט קריגען אלע נויטיגע אינפארמאציעס.

נדפס בבית הדפוס „אריאם פרעס", אינק., 161 גרעניד סטריט, ניו יארק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגענעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by : The Federation of Orthodox Rabbis of America, 198 E. Broadway, New York.

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York. N. Y., under the act of March 3, 1879".

Volume III., No. 10.	ניו יארק, מרחשון תר"צ	דריטער יאהרגאנג, נומער 10.
Subscription Price $2.00 a Year	NOVEMBER, 1929.	סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

שוחטים און ארטאדאקסישע אידען אין אמעריקא

דער כשר טשיקען טראסט משפט וועלכער האט זיך ניט לאנג צוריק נעשלאסען האט אויפנעמען פאר די אידישע און ניט אידישע עפענטליכקייט די שרעקליכע שמערצליכע וואונדען פון דער אידישער ארטאדאקסיע אין אמעריקע, און האט נעצייגט ווי שווארץ דער ארטאדאקסישער איד איז אין ווי וויים ער האט פארלאזען זיין קאמפס־פעהינקייט אין אידישע באוואוסטזינקייט, „אזוי ווי די פלייש פון א טויטען וועלכער פיהלט ניט דעם שניט פון א מעסער"...

מיר אלע נערענקען דאך דעם אמאלינען פארצייטינען אידישען שוחט פון דער אלטער היים, דער ירא שמים, זיין עכט פרומע אידישע אויפפירונג, זיין נעהן אין מקוה בעפאר די שחיטה, זיין רעספעקט און מורא פאר דעם רב פון דער קהלה, ער האט נעוואוסט און נעפיהלט און אלע האבען נעוואוסט און נעפיהלט ניט איהם צוזאמען אז זיין ארבייט איז ניט קיין נעוועהנליכע ארבייט א ח י ל י נ ע ארבייט, א מלאכת הקודש, און ער איז ניט קיין נעוועהנליכער „יוניאן" ארבייטער, נאר ער איז איינער פון די כלי קודש, ווי א רב, דיין, משרת בקודש, און דערפאר איז נעווען די באציהונג פון דעם עולם צום שוחט און צו זיין היילינע ארבייט א בכבוד'יגע און זיין פראפעסיע אן אויסערגעוועהנליכע אידישע און היילינע.

וואס פאר א רעספעקט קאן מען אבער האבען אין אמעריקא צו די שוחטים ווען אלע לייענען א באריכט אין די צייטונגען מיט נרויסע שרייענדיגע פעטע קעפ, אז „נעננסטערם זיינען פארבונדען מיט דער שוחטים יוניאן" און „א שוחט איז ארומגענאנגען א לאנגע צייט אהן ארבייט פאר קוילענען א טשיקען א בוטשער נענען זיין רולם פון דער כשר טשיקען טראסט"... און אז „א נענער און אן איירישמען האבען נעהאט נוטע שטעלעס אלס דעלענאטען פון שוחטים יוניאן"... און אז „די שוחטים יוניאן מוז האבען צו טהאן מיט נענגסטעריזם"... ווי שרעקליך דאס איז צו לייענען, וואס פאר א שרעקליכער נרויסער חלול השם!

רבנים האבען דא נארניט צוזאנען אויפ'ן שוחט, דער יורה דעה האט אויף דער יוניאן קיין דעה ניט, נאר א שטארקער האט צו זאנען, און בלוט פארגיסונגען פאנגט זיך אן ביי די עופות, נסות און דקות און פארקריכט אפסמאל צו שוחטים אויך...

זיינען די שוחטים שולדיג? ווער אבער קאן זיי שולדיג מאכען, וען מען וויים זייער אמאלינג שרעקליכע לאנע בעפאר זיי האבען א יוניאן נעהאט? אידען אין מצרים האבען אפשר אזוי פיעל ניט נעליטען ווי זיי האבען נעליטען, און צוזאמען מיט זיי האט אויך נעמוזט ליידען דער מצב הכשרות. זיי האבען דאך קיין אנדער מיטעל ניט נעהאט, אין אדם נתפש על צערו, בפרט אז ביי זיי איז דאס נעווען ממש א פראנע פון פקוח נפש.

שולדיג זיינען מיר, שולדיג זיינען אונזערע פרומע אידען, די שוהל אידען, אונזערע ארטאדאקסישע אידען זיינען ארטאדאקסיש און פרום נאר אין נאמען, אבער ניט אין אינהאלט, וואלטען זיי באמת נעווען פ ר ו מ ע א י ד ע ן, באוואוסטזינינע פרומע אידען, וואלטען זיי ניט איבערגעלאזען אויף הפקר דעם לעבען און דעם כבוד פון די רבנים, דרשנים, שוחטים און אנדערע משרתי בקודש און פאדערען פון זיי איבער מענשליכע קרבנות. די ארטאדאקסישע אידען מוזען זיך פאראיינינען אין א נוט ארגאניזירטע א י ד י ש ע קהילה, וועלכע זאל אפ־שאפען די הפקרות פון דער אידישער נאס, די שוחטים יוניאן דארף באשטעהן פון בעלי בתים פון שוהלען, רבנים, און שוחטים, זיי דארפען באזארגען די שוחטים מיט פ ר נ ס ה ב כ ב ו ד, און א שוחט דארף שטעהן אונטער די השגחה פון א רב כובהכ"ג און ניט פון א „שטארקען" יוניאן דעלענאט.

וען די אלע רבנישע ארגאניזאציעס פון אמעריקא

גיי די „אגודת הרבנים", „דגל הרבנים", „ועד הרבנים" און „כנסת הרבנים" וואלטען זיך שלא פאראייניגט צוזאמען. שווי ווי דאס פאדערט שוין צאנץ לאנג דער „דגל הרבנים". דאן, נאר דאן, וואלט מען לעגליך נעווען צו פאראייניגען אלע ארטאדאקסישע אידען אין איין שטארקען פארבאנד, און נאר דאן וואלט מען לעגליך נעווען צו שאפען אן ארדענונג אין דעם אידישען רעליגיעזען לעבען פון אמעריקא.

נעבעגטשט זאל זיין די האנד וועלכע וועט רופען צו שלום און אחדות אין דעם אידישען לאגער!

פלייש השנחה

אלע וועלען צוגעבען, אז די אלע עסען ארטיקלען, וואס וועלען נענוצט ביי אידען, און וואס ברויכען זיין כשר דאדפען האבען א השנחה פון א רב מובהק, א רב ועלכער זאל זיך אפגעבען צו דעם, וויסען אליין וואס עס דארף נעטאן וועלען, אז דער ארטיקעל וואס עס וועלט נעברויכט בא אידען זאל זיין כשר. און אין וועלכען די אידען זאלען האבען דעם צוטרוי, אז דער ככשיר ומשניח, וויים די אלע דינים פון כשרות וואס באלאננט צו דיזען ארטיקעל און מען קען האבען דעם פולען צוטרוי צו איהם, בפרט נאך וועז דיעזער ארטיקעל וועלט פאדפערטינט פון נים אידען, דארף בוודאי זיין א רב מומחה וואס עס זאל האבען א אויג אויף אלעס וואס באלאננט, צו דעם פרא־צעדור פון דיעזען ארטיקעל, אפגעזעהן צי דער רב נעהמט נעלד פאר זיין טרחה און וויפיעל ער נעהמט, דער עיקר איז צי דער רב איז א מומחה לאותו דבר, וועלכער מען קען זיך אויף איהם פארלאזען און וויים אלע דינים וואס באלאננט צום פראצעדור פון דיעזען ארטיקעל, בפרט נאך וואס אין דיעזער לאנד, וועלכע כמעט אלע כשר'ע ארטיקלען וועלען פאדפערטינט דורך נים אידישע פיר־מעס, און דער נאנצער גלויבען פאר כשרות איז אין דעם רב המכשיר ומשניח.

וועז רבנים ויהודים חרדים רעדען וועגען א נעוויסען ארטיקעל, דארפען זיי נים ריידען וועגען די נעלט פראגע, נאר צי דער רב המכשיר איז ראוי לאותה אצטלא, וואס איז בקי אין אלע דינים וואס עס באלאננט צו דעם פראצעדור פון דיעזען ארטיקעל, און צי ער האט א שטאר־קען כארעקטער צו זאגען א דעה די פראצודירער ווי אזוי עס זאל נעמאכט ווערען אדער פראצודירט ווערען, און אויב עס איז פראגען בא אנדערע רבנים עטוואס צו פרעגען אדער זאגען וועגען דעם הכשר דארפען זיי זיך וועגדען צום רב המכשיר און פרעגען אדער זאגען א עצה וואס עס דארף מתוקן ווערען. די נעלט פראגע אדער כבוד דארף לחלוטין נים שפיעלען קיין ראליע וועז עס איז די פראגע פון כשרות, און וועז עס טרעפט אמאל אז רבנים קריטיקירען זייערען א הבר אויף דעם נעביט פון כשרות נים זיין הכשר, דארף די הויפט זאך נעריעדט ווערען צו זיין השנחה איז א מעולה און נים וויפיעל ער באקומט פאר זיין השנחה.

ליידער טרעפט פיעל מאהל אז עס זיצען אידען, און צווישען זיי אויך רבנים, וועלכע קריטיקירען די מכשירים פון א נעוויסען ארטיקעל נים וויל זיי זיינען מסופק אין דער השנחה אויב עס איז ריכטיג און כשר. נאר מעהר נים וויפיעל עס ווערט נענומען נעלט, און פאר וואס דאס קומט יענעם רב און נים קיין צווייטען און דיעזע סארטען קריטיק שוואכט אפ דעם נאנצען ענין השנחה וואס איז זייער וויכטיג אין דיעזער לאנד, וויל דער עולם דיינקט, אז דער נאנצער ענין השנחה איז מעהר נים ווי א נעלט פראגע וואס כל הקודם זכה.

נעהמט למשל די השנחה אויף די שלאכט הייזער, וואס דארטען זיינען אננעשטעלט אין אלע שלאכט הייזער רבנים מובהקים דפקיע שמייהו, און זייערע שכירות איז לעכערליכע און קליינלאכע, און די אחריות איז זייער א נרויסע, איז אנשטאט צו פארטיפען זיך אין דעם עצם הענין, אין דעם ענין פון כשרות, רעדט מען נאר אין דער פראגע פאר וואס קומט דיעזע רבנים די השנחה און נים קיין אנדערע, אנשטאט צו רייזען וועגען די נעלט פראגען, האבען דאך די רבנים באדארפט צו רייזען און פארטי־פען זיך אין דער עצם ההשנחה. די קשיא דארף דאך זיין נאר אנדערש, אין די דריי נרעסטע שלאכט הייזער פון ניו יארק וואס די השנחה שטעהט פאראייניגט אונטער די פראמינענטע רבנים, איז דער סדר השחיטה און די צאהל פון שוחטים פארשידען איינע פון די אנדערע צוויי? אין איינע זיצט א רב פאר א משניח תמידי און אין די אנדערע צוויי איז ניטא קיין משניח תמידי, אויב מען דארף א רב פאר א משניח תמידי — און אוודאי ברויכט מען — פאר וואס איז ניטא אין די אנדערע צוויי שלאכט־הייזער קיין רב פאר א משניח תמידי, און נאך אזעלכע פראגען. עס איז באשטימט, אז וועז די רבנים פון אלע סעקשאנס וואלטען פארלאננט שריפטליך פון די רבנים המשניחים, אז זיי זאלען פאדערען פון די בעלי בתים פון די שלאכט הייזער אז עס זאל אננעשטעלט ווערען אין יערען שלאכט הויז א רב פאר א משניח תמידי, וואלטען זיי דאס נעקענט אויספיהרען בא די בעלי בתים פון די שלאכט הייזער. אנשטאט צו קריטיקירען די רבנים המשניחים זאל מען זיי נעבען שטארקייט זיי זאלען נרינג קאנען אויספיהרען אלעס וואס באלאננט צו כשרות.

מיר האבען נעגעבען בלויז א ביישפיעל, דאס זעלבע קען נעזאגט ווערען אויף אלעס און אלעמען, ניט נאר אין ניו יארק, נאר אויך אין צלע שטעדט וואו עס נע־פינען זיך שלאכט הייזער, וועדט אננעפיהרט לשון הרע, רכילות, זידעל וועדטער אויף די רבנים המשניחים מצד רבנים, וועלכע צוליעב דיעזע אדער אנדערע אורזאכען פארשפרייטען זיי קלאננען און מאכען בלבולים אויף די שטענדיגע רבנים המשניחים אין די שלאכט הייזער, עס איז שווידערהאפט צו זעהן יעצט אין באסטאן, ווי רבנים זיינען מקפח די פרנסה פון א צווייטען רב מכלומרשט לשם שמים, און אין אמת'ן ליגט באהאלטען זייער א

די חכמי התורה האבען דאם וואלט

פון הרב לוי יצחק כהנא

איך וואלט נעראטען יעדען ערנסט רענקענדען אידען, איבערהויפט די חברים רבני ישראל זאלען זיך שוין פון איצט אן פארבריינגען. קענען אנווועזנד זיין ביי דער קר מענדינגער כנסי' הגדולה אי"ה. אזא כנוס צדיקים ווי עס קומען זיך צוזאמען רבנים, גדולי הדור, צדיקים, חסידישע רביים פון אלע עקען וועלט פאר איין צוועק "הרמת קרן התורה". ניט כח און מוטה פאר עטליכע יאהר ארבייט מיט מסירת נפש פאר כלל ישראל, דאמיט איך זאל קענען האבען א "מושג" פון דעם מצב אזן אויך זיך טיילען מיט מיינע איינדרוקען מיט די יעניגע וואס זיינען אינטערעסירט צו הערען דעם אמת'ן קול התורה און אונ־ זערע ברידער אין אמעריקא זאלען האבען א ריכטיגען באגריף איבער דער פאראייניגטער ארתודוקסי, האב איך נעפינען פאר נויטיג זיך צו וועגדען צו אונזערע קברניטי האומה ארומצורעדען די אלגעמיינע לאגע פון ארתודוק־ סישען אידענטהום. איך האב נעהאט דעם נרויסען כבוד צו פארבריינגען מיט די נדולי ישראל א היבשע צייט און יעדער באזונדער האט מיר נעציינט זיין פריינטשאפט און מיר נענעבען די מעגליכקייט איבערצוגעבען דעם דעת התורה איבער אלע פראבלעמען פון אידישען לעבען.

דער טשארטקאווער רבי שליטא

דער טשעטקאווער רבי שליט"א איז היינט דער עלט־ סטער רבי פון דער באוואוסטער רוזינער דינאסטיע. ער ווערט נערעכנט אין דער אידישער וועלט אלס אייניער פון די נרעסטע נדולי התורה, וועלט חכם וואס מיט זיין מיינונג רעכנט מען זיך אין אלע קריזיז. זייט די קריעג וואוינט ער אין וויען ווי ער איז אייניער פון די מנהיגי האנודה. זייט איך האב איהם נעזעהען צוריק מיט 4 יאהר דערקענט מען אז די צרות כלל ישראל האבען איהם נע־ באך צעבראכען. דער רבי שליט"א האט נרויס הנאה נעהאט ווען ער הין זיין מיינונג נעסענט ארויסזאנען.

אויף מיינע פראגען:

די כנסי' הקדושה?

די כנסי' האט פארשטארקט די ארתודוקסי אין דער נאנצער וועלט, די אנודת ישראל האט עלעקטריזירט די אידען פון אלע לענדער, דער עיקר די צעירים האט די אנודה נערעטעט.

דער „דף יומי" האט נעמאכט א פאראייניגטען „תורה פלאץ", די חסידישע וועלט זיינען מיט חסידישען התלהבות צונערופען צו דער דער אנודה מיט די רביס בראשם.

איך האב נעזאנט נאך דעם אלטען בעלזער זצ"ל אז ער מאכט א טעות וואס ער נעהט ניט אריין עפענטליך אין דער אנודה. אויך דער ליבאוויטשער רבי זהט אז די אנודה איז די אייניצינע רעטערין פאר ארתודוקסי.

די אנודה מוז שטארקען איהר קרן־תורה, נרינדען תלמוד תורות, ישיבות, בתי־מלאכה, וואס קאן זהר פיל אויפטאן פאר דעם המון בית יעקב, וואס ועט רעטען די טהרת המשפחה. די מועצת נדולי התורה איז די נאראנטי פאר דער אנודת ישראל.

ארץ ישראל?

די לאגע דארט האט אונז צעבראכען. עס איז א עולה פון ענגלאנד וואס שטעהט אן קוקט נלייכנילטיג. די כותל מערבי איז אונזער שארת הפליטה אן די נאנצע וועלט דארף זיך פאר אונז צנעהמען.

אידישע אנענטור?

עס איז א נרויסע עולה פון אונזערע נענער וואס ה בען געוואלט איננארירען דעם נרעסטען אן וויכטיג־ סטען טייל פון אידענטהום „אנודת ישראל". זיי האבען נעוואוסט אז מיר נעהען האבען א כנסי' הנדולה האבען זיי זיך זיך נעראטפט וועגדען צו אונז.

טרויעריגע כוונה אין דעם, ווי עס ווייסען די בעלי בתים הנכבדים דארטען.

דוכט זיך אז די רבנים האבען שוין נעראטפט פיהלען אן ווייסען, אז די אלע זאכען בריינגען ניט קיין נוטעס צום אלגעמיינעם יודענטהום, אן דער ענין פון בשר כשר אן כשרות אין אלגעמיין, וועלכער ליגט נאך אין די הענט פון ארטאדאקסישע רבנים קאן זיך אויך אויס־ גליטשען פון זייערע הענט אויב די הענט טוען אזעלכע מעשים תעתועים.

עס דארפען פעסטנעשטעלט ווערען ביי רבנים, אז לפחות אין דעם ענין פון כשרות, וואס עס ליגט נאך ביי די עלטערע רבנים אין די הענט, זאל דערווייטערט וועי־ רען די פאליטישע דריידלאך אן די קוילען פון מחלוקת זי לען ניט שיסען מיט פולווער פון כשרות דאן קאן נאך כשרות פיעל ווינציגער אויפגעהאלטען ווערען בא אונז, וואורום ותן ח"ו דיעזע פולווער וועט אויך אויסגעשאסען ווערען ביי וואס וועלען מיר בלייבען, ואין לנו שיור רק הכשרות. דארפען מיר די שירים נעווינט אויפהאלטען, וואס דאס איז נאך דער אויפגאבע מינג פון ארטאדאקסישע יודענטהום דא ביי אונז אין לאנד.

אלעס וואס מיר האבען דא נעזאנט איז למען האמת והשלום.

מיר האבען אבער ניט געפוסט וויל אחרות איז ביי אונז פרעסער ווי שלעם און מיר האבען נעזאגט זאל מען שרייבען חינוך פון אנענטור פראגראם וועלען מיר קענען מיטארבייטען. די מועצת גדולי התורה און די כנסי' האבען זיך נעווענדעט צו דער אידישער וועלט מיט א גרויסער בקשה צושאפט ניט די אידישע אחדות זאל השי"ת זיי נרעטען וייער הארץ און זאלען העלפען צו אחדות ישראל.

אמעריקאנער אידען? אמעריקא האט היינט זעהר א שטען אידענטום. נאר איין זאך, יונענר ערציהונג שליין קאנען זיי רעטען דאס אידישע פאלק.

זאגט די אידען פון אמעריקא, זאלען זיי באשאפען א פאכ פאר חיזוק־הדת מען זאל ניט ראפען מאכען פון אונזערע גדולים קיין שנארערס.

עס איז דא פארשידענע אופנים: א נעוויסער אבצאל פאר שבת־ליכט, ווי הרב לוי האט פארנעשלאגען, שטאר־קען ישיבות. האט דער פיעטראקאווער רב נרויס האפנונ־נען, זו ישיבת לובלין זאל קאנען זיין א נרויסער צענטער פון תורה פאר ישיבות, ווי עס ציינען זיינע תלמידים.

זאל אונז הי"ת העלפען הרמת קרן התורה און מיין זואונש איז זו די צווייטע קנסי' הנדולה זאל קענען זיין אין ארץ ישראל.

הגאון הרב ר' חיים עוזר גראדזינסקי

רבי חיים עוזר איז באקאנט אין דער רבנישער וועלט אלס דער וויכטינסטער פערזענליכקייט פיל פארבינ. דער נאון הדור. צו רעדען מיט רבי חיים עוזר'ן אין לערנען איז א עונג רוחני, זיין שכל הישר, זיין חביבות צו א יונגען ת"ח איז אומבאשרייבליך. איך וואלט נעזאגט וועו די יונגע רבנים אין אמעריקא וואלטען נעהאט א ר' חיים עוזר, זיך קאנען אנטוויקלען אין לערנען וואלטען מיר אמת נעהאט וועניגער יונגע נאונים אבער דערפאר מעהר בנים ת"ח...

זייט זעקס יאהר וואס איך האב ניט נעזעהן ר' חיים עוזר'ן זעהט מען אז ער טראגט אויף זיך צרות כלל ישראל. ער איז פארעלטערט אפשר מיט 20 יאהר, אבער אין דער זעלבער צייט די זעלבע פייערדינע אויגען, דער שמייכעל אויף זיין פנים, דער נרויסער עסקן, יערער אידישע פראגע ליגט אויף זיין אקסעל.

רבי חיים עוזר איז דער צענטער פון אלע אידישע כלל זאכען.

וועו רבי חיים עוזר איז נעפאהרען פון ווילנא בין זיין האבען איהם טויזענדער אידען אפנעווארט אויף יערער סטיישאן.

רבי חיים עוזר איז דער ווירקליכער שאפער פון דער אנודת ישראל צוזאמען מיט רבי חיים חיים בריסקער, ר' דוד פארלינער זצ"ל און דער חפץ חיים שליט"א און זיין מיינונג איז זון דער נרעסטער באריטונג.

רבי חיים עוזר זאנט מיר מיט זיין נרויס עניות.

מיט 20 יאהר צוריק האבען די נדולי הדור נענרינ־־עס אין האמבורנ די כנסת ישראל.

דער חפץ חיים שליט"א און איך האבען נעגרינדעט דעם ועד הישיבות. אזוי זו דאס ליטווישע־וילנישע אי־דענטחום טוען זייער חוב מעהר ווי זייערע כחות. יערער שטאט און שטעטל ניט איהר חלק אויסצוהאלטען די תלמוד בורות און ישיבות קטנות און א נרויסען חלק פון די ישיבות נדולות. אבער מיר האבען שוין מעהר קיין כחות. מיר האבען נעדענקט זו אין אמעריקא זאל נעגרינ־דעט ווערען א ועד הישיבות פון אלע ישיבות צוזאמען, און יערעס יאהר זאל פארען א פאראיינינטע דעלענאציע און שאפען א פאנד זו אונזערע נדולי ישראל זאלען ניט דארפען זיך מבזה זיין אלס שטענדינע שנארערס. איך האב אין אמעריקע פילע תלמידים און ידידים צווישען די רבנים נדולי התורה. מיין תלמיד און ידיד רבי אליעזר זילבער (ה"ה הנאון הרב סילבער, יושב ראש פון אנודת הרבנים) האט מיר אין יאהר נעבעטען זו איך זאל קומען קיין אמעריקא, און צוריק מיט עטליכע יאהר דער חפץ חיים שליט"א און איך נעזאלט פארען. אבער משום כמה סיבות איז דאס ניט נעלונגען, און איצט זיינען מיר ניט אין די כחות אזא רייזע צו אונטערנעמען. נאר זאנט, מיינע טייערע פרייגד די רבנים אין אמעריקא, זאל הער־שען שלום צווישען די רבנים, וועלען זיי אימשטאנד זיין צו רעטען די ישיבות און מיט דעם דאס אידישע פאלק.

די אגודת ישראל?

די אגודה איז היינט די אייניגע ארטהאדאקסישע פעסטונג וואס וועט מיט דער צייט אריינגעמען אלע אר־טהאדאקסישע קרעפטען, וואו די ארטהאדאקסי וועט וועד־רען א פאראיינינטער כח אין אידישען לעבען.

די כנסי' הנדולה?

די כנסי' האט באוויזען צו זיין דער אידישער פאר־לאמענט וואס פון איהר איז נערופען נעווארען צו שלום ואחדות צווישען נאנצען אידישען פאלק, וואו ארץ ישראל האט פארנומען דאס נרעסטע פלאץ אין דער אגודה־ארבייט.

די מועצת נדולי התורה?

די מועצת נדולי התורה? — די נרעסטע זאך וואס די אגודה האט נעטאן איז צו שאפען אזא מוסד, אז יעדער פראגע זאל נעלעזט ווערען נאר על פי נדולי התורה. די נדולי הדור האבען אויך מיר נעלעגט א חוב אנצונעמען אלס יושב ראש פון דער מועצת נדולי התורה, און האבען באשטימט ווילנע אלס דער זיץ פון דער מועצה. וויילען מיר זעהען אז די מועצת נדולי התורה זאל זיין דער מוסר וואס מיר ערווארטען. מיר וויילען אז אלע נדולי הדור זאלען זיך באטייליגען אהן אינטערשיד פון וועלכע ארגא־ניזאציע, דאמיט אז אלע פראבלעמען פון אידישען פאלק זאלען קענען נעלעזט ווערען פון די נדולי התורה, און צו ערהויבען דעם כבוד התורה און כבוד הרבנות און אחדות ושלום אין דער רבנישער וועלט.

די אידישע אנענטור? — עס איז נעווען א נרויסע עולה פון די ציונים און די פיהרער פון דער אנענטור וואס האבען אזוי אינגאירירט די אגודה און זיי האבען נעוואוסט אז מיר נעהען האבען א כנסיה האבען זיי אפילו ניט נע־

ונען מאר נויטיג אונז איינצולאדען צו דער אנענטור. איך האב אויך נעענטפערט רבי מאיר ברלין דאס זעלבע, וועז ער האט מיר נעשריבען לאחר המעשה צי מיר וועלען אריין אין דער אנענטור. מיר האבען אבער ניט נעקוקט אויף דאס, ווייל מיר ווילען מער אחרות, און די מועצת גדולי התורה איז דאן נעווען בכובד ראש און האט בא־שטימט זיך צו וועגדען צו די פירער פון דער אגודת, אז אויב די חינוך פראגע וועט ארויסגענומען ווערען פון פראגראם, זיינען מיר מוכן ומזומן אריינצוגעהן און צו־זאמען ארבייטען. אויף דעם נעבען פון פאליטיק און עקא־נאמישע פראגען. און אזוי האט די כנסיה באשלאסען. די זאך איז אבערגענעבען נעווארען צו א באוונדער קא־מיטע. איצט ליגט דאס אין די הענד פון די פירער פון דער אגודת צו שאפען אחדות ביים אידישען פאלק.

וואס איז מיט דער רבנות פראגע אין ווילנע?

איך האב נעהערט אז מען האט מזמין נעווען די קהילה צו א דין תורה? וועז זיי וואלטען נעהערט א דין תורה וואלטען זיי אזא זאך ניט נעטאן — דא האב איך נעפילט אז איך ר' חיים עוזר'ן וועה נעטאן און איך האב מעהר ניט נעוואלט רעדען — און די רבנים וואס זיינען נעוועסען דערבייי האבען מיר נעזאגט וועז ר' חיים עוזר איז אוועקנעגאנגען — אז אין דער פראגע ווייל ער קיינמאל ניט רעדען.

נאר איינער פון די אנוועזענדע הרב שו"ב מנהל ועד הישיבות און רעדאקטאר פון „דאס ווארט" האט מיר נע־נעבען אביסעל אינפארמאציע וואס איז זעהר אינטערע־סאנט.

— ווילנא האט ניט נעהאט קיין רב — און וועז מען האט נעגעבען רבי חיים עוזר'ן א כתב רבנות, האט ער ניט נעווואלט. ער האט נעווואלט אז ווילנא זאל קענען האבען גדולי ישראל אלס דייגים און רערפער איז דאס ווילנער רבנות כמעט די שעהנסטע אין דער וועלט אי די דינים זיינען נדולי ישראל. צוריק מיט א צייט האבען די משכילי ווילנא נעווואלט אויפנעמען אלס קאזיאנער רבי הרב טשערנעוויץ, ווי די ווילנער אסטאדאקסען האבען נעהערט, האט רבי חיים עוזר זיך משתדל נעווען צו נעמען אלס קאזיאנער רב רבי רובינשטיין וואס איז נעווען אין א קליין שטעדטעל אלס באוואוסטער נעננער פון די ציוניסטען און האט פארשפראכען ניט צו פסק'ענען קיין שאלות. נאך דער מלחמה האט ער נעבעטען ר' חיים עוזר'ן אז ער זאל איהם ערלויבען צו ווערען איינער פון די דיינים. אזוי האט ער זיך פארשטארקט מיט דעם כח פון די ציוניסטען און נעגען דעם ווילען פון דער גאנצער שטאדט האט כען אין קהלה איהם נעמאכט פאר א רב אלס אנערקענטער פון דער רענירונג — די ארטאדאקסען פיהרען א גרויסען קאמף און זיי האבען דאס מבטל צו זיין.

רבי חיים עוזר זאגט מיר מיט זיין גרוים עניות — מיט 20 יאהר צוריק האבען די גדולי הדור נענרינדעט אין האמבורג די כנסת ישראל מיר האבען ניט נערענקט אז מיר וועלען מוזען האבען א ארגאניזאציע, נאר פשוט די צייט האט פון אונז פארלאנגט אז די אגודה זאל אוים־וואקסען דאס וואס זי איז יעצט די ארטאדאקסי מוז זיין ארגאניזירט, ווייל דער יחיד קען וועניג טאן, דער הויפט לאסט וואס ליגט אויף אונז איז דער מצב הישיבות, ווייל די ישיבות האלטען חס ושלום ביים חרוב וועלען — און — אויב ניט ישיבות קען דאס אידישע פאלק ניט עקזיסטירען.

דער פנקס

דער דגל הרבנים האט פאר דער לעצטער צייט נע־האט איינינע אפיסת וועגען אלגעמיינע אידישע כלל זא־כען, וואס באלאנגען צו טהרת המשפחה, שמירת שבת, ענייני חינוך ומצב הרבנות. די אסיפת זיינען נעווען נוט באזוכט פון צענדלינע רבנים חברים, און עס זיינען אנגע־נומען נעווארען פילע באשלוסען, וועלכע זיינען איבערגע־גיבען נעווארען צו פארשידענע קאמיטעס.

עס איז אויך איבערגענעבען נעווארען די ידיעות וואס עס איז אנגעקומען פון ווארשע, פוילען, דאס א נעוויסער וואורשט מאנופעקטשורער וועלכער ארווערטייזט זיך פאר גמת כשר. האט ארויסגענארט זין ווארשע א הכשר אויף 100 טוזענט וויזענס וואטים — און האט צוגעזאגט צו נעמען די ווארע, און לסוף האט ער די הכשרים צונעגומען, און קיין ווארע האט ער ניט נענומען, נאר ער נוצט אוים די הכשרים אויף טריפה ווארע, וועלכע ער קריגט דא. דער רעש איז נעווען זייער נרויס, אבער ערפאהרענדיג דאס דער זקן הרבנים איז גרייט צו נעמען דיעזען מאן אויף א פארהער. האט מען אפגעלייגט צו נעהמען שריטע קענען דיזען מאנופעקטשורער ביז וואנען עס וועט זיין די חקירה ודרישה.

* * *

א קאמיטע פון באסטאנער בעלי בתים נכבדים זיי־נען נעקומען צום מנהל פון דגל הרבנים, און האבען זיך באקלאגט אויף דער מעשה נבלה פון א נעוויסען רב, וועל־כער האט ארויסגעשטויסען דעם רב פון באסטאן, הרב ה. און ר"א קרינער, פון דער שלאכט הויז, און האט מהרס נעווען דעם ענין פון כשרות אין באסטאן, און מחמת דיעזער ענין איז פארנעבראכט נעווארען פאר א קאמיטע

פון בנסת הרבנים, איז איבערגעלאזען נשוארען צו זיי זיי זאלען זיך משתדל זיין, להעמוד ענין הכשרות אין באסטאן על תילה, ולהוציא הגזילה מחמת ידו.

* * *

די תלמוד תורה וישיבה תפארת ירושלים, האט פאר־מאכט איהרע טיהרען, און אוועקגעשיקט די הונדערטע תלמידים צוליעב מאנגעל אין געלד וואס פאר פיעלע וואך־בען האט מען ניט באצאהלט קיין שכר לימוד, ניט די אידישע מלמדים אויך ניט די ענגלישע לעהרער, דאס האט נעמאכט א גרויסען רעש און פון אלע זייטען האבען זיך נענומען הערען קולות, אז די טיהרען פון ישיבה מוזען גלייך נעעפענט ווערען, און די אידען וועלען שוין נעווים העלפען און שטיצן די ישיבה — אבוואהל יערערער פרענט זיך: איז כדאי צו מאכען א פאראפיאל סקוהל, כדי זי זאל זיך פארמאכען צוליעב מאנגעל אין געלט, וואו מען זאל קיין אידישע למודים אויך ניט קענען לערנען, וען די ישיבה וואלט ניט נעהאט אן ענגלישע אפטיילונג וואלט מען דאן אויך נעדארפט די ישיבה צומאכען. אודאי איז גוט א פאראפיאל סקוהל, וען אבער, וען דאס העלפט די אידישע למודים, וען אבער דאס איז גורם, אז די נאנצע ישיבה זאל זיך דארפען צומאכען, צו וואס נעהמען אויף זיך די ענגלישע למודים וען אויף דעם זיינען פא־רען פאבליק סקוהלס, און די ביסעל נעלט זאל בלייבען נאר פאר אידישע למודים, סיידען דאס איז צוריין אין סטייל קוקענדיג אויף די נרויסע ישיבות, וואס דארטען איז אויך דער כלל פון תפסת מרובה לא תפסת, מיר זיינען ניט קענען פאראפיאל סקולס, אבער צוליעב די ענגלישע, זאל זיך די נאנצע ישיבה ח"ו דארפען צומאכען, אוודאי איז דאס בעסער, אז די אידישע היילינע למודים זאלען נעלערענט ווערען, כאטש מיט פארקירצטע שעה'ן, בין כך ובין כך לינט א רוב קדוש אויף אלע רבנים זיי זאלען אנשטרענגען זיך צו העלפען דער ישיבה תפארת ירושלים.

* * *

די כשר בוטשער פערעריישאן האט נעהאט א קאנ־פערענץ מיט דעם מארקעט קאמישאנער מר. דווייער, און האבען באשלאסען צו אפהיטען דעם כשר נעזעץ דורך פארשידענע וועגען און מיטלען — איינינע טעג נאך דעם קאנפערענץ, האבען די בעאמטע פון יוניאן בוטשערס פאר־רופען א קאנפערענץ פון פארשידענע רבנים צו נרינדען אין ניו יארק אן אלגעמיינעם וער הכשרות, מיט א פאר צעהנדליג רבנים בראש, און עס זאל אנגעשטעלט ווערען א נעניגענדע צאהל משניחים אויף אויסצופיהרען די בא־שליסע פון אלגעמיינעם וער הכשרות. די רבנים דאר־פען זיין די עומדים על המשמר, אז עס זאל נעסטאפט ווערען די הפקרות פון כשרות, וואס איינינע נויאישע משניחים ניבען אכטונג אויף אויספיהרען דעם כשר נעזעץ, יעדער איד האט מיט אננסט צונעקוקט ווי קריסטליכע אינספעקטארס קומען צו זיין משניחים אויף כשרות, עס איז פארט נעווען א שאנדע צוצוקוקען, ווי דער נויאישער אינספעקטאר, איז בורק די פלייש צו עס איז כשר, און מיט א וועהטאג אין הארצען, האבען זיי נעקוקט און נעהאפט, אז עס וועט קומען די צייט, אז אזא השנחה זאל זיין בא איהען אין די הענט.

יעצט וועט אפשר ערפילט ווערען זייער בקשה, און די רבנים מיט דער הילף פון די בוטשערס וועלען נעהמען די השנחה אין זייערע הענט און וען דער אפים פון קא־מישאנער וועט דערצו העלפען, קען די זאך איינגעארדענט ווערען צו אלעמענס צופרידענהייט.

רבנישע נייעס

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא ווערען נעבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און אין'ם לעבען פון זייערע קהלות אתו שוהלען).

זונטאג כ"א מרחשון איז פארנעקומען די נראנדיעזע אינסטאלייישאן פון הרב מיכל שמעון איסקאלסקי, אין דער שוהל „שערי ציון" פארק היידם עוועניו, באלטי־מאר, מר., וואו ער איז אויפגענומען נעווארען לעצטענס פאר א רב.

א קאמיטע פון דגל הרבנים, באשטעהענד פון הרב נארטענהויז הרב ר"א דים, הרב ר"י סאדין, ובראשם דער פאטער פון רב, הרב ר" יעקב איסקאלסקי, צוזאמען מיט א קאמיטע פון ביאלימסטאקער שוהל, באשטעהענד פון מר. מאקס בארטה, פרעזידענט, מר. פינקעלשטיין, וויים פרע־זידענט, מר. באיארסקי, נבאי, און מר. דייווים סעקרעטער רעוו. ר" אריא ליב ביטערמאן, זיינען זונטאג אפגענאהרען נאך באלטימאר צו דער אינסטאלייישאן פון זייער חבר און ליעבלינג הרב מיכל שמעון יחי'.

פון דער ישיבת רבנן יצחק אלחנן זיינען נעקומען הרב דר. ב. רעוועל ראש הישיבה, מר. זאר מזכיר הישיבה, און דר. ברייל רעדאקטאר פון דזשואיש נאדיען.

פון באלטימאר האבען זיך באטיילינט הרב ראי"ן שוואדרון, הרב הורוויץ הרב ר" מרדכי ראבינאוויץ און דר. מאכט, פראפעסאר פון דזשאהן האפקינס האספיטאל.

פון וואשינגטאן האט באשיינט די שמחה הרב ר" רפאל מרדכי בארישאנסקי, אויסער די בארופענע פני פון באלטימאר, ווי מר. איזראעל נאמברעכאוו, פרעזי־דענט פון די אידישע פראיינינגטע שוהלען. מר. יעקב פליט, עקס פרעזידענט, מר. שמואל לאנד, טשערמאן פון אינסטאלייישאן קאמיטע. מר. מ. ל. קושניק פרעזידענ־ט פון שערי ציון שוהל, מאקס זעליקאוויץ, ווייס פרעזידענט,

מאסק פעלדשטיין, טרעזשורער. פארטרעטער פון מיעלע באלטימאָרער שוהלען זיינען אנוועזענד נעווען.

די אלע רבנים און רעדנער האבען אין זייערע רעדעס פון 2 ביז 6 אוהר אָפענער נעלויבט דעם ניי־ערוועהלטען רב, וועלכער איז א נראדואירטער פון ישיבת רבנו יצחק אלחנן, און האט סמיכה פון די גרעסטע נאונים אין ארץ ישראל.

ביי דער שהנער סעודה לכבוד דעם נייעם רב און צעהן יעהרליכען יובילעאום פון דער שוהל שערי ציון, ווו עס איז סערווירט נעווָארען א סעודה פאר לערך 700 פערזאָנען, האבען פארשידענע רעדנער און רבנים אויסגעדריקט די נאבעלקייט פון די אלע מעמבערס וועלכע טוען אויף נרויסע און נוטע טאטען פאר דעם אלגעמיינעם אידענטום בכלל און באלטימאָר בפרט.

* * *

הרב הנאון ר" פסח פרוסקין, קאברינער רב איז אננעקומען קיין אמעריקע אין די אינטערעסען פון זיין ישיבה, וועלכע ער האט נענרינדעט אין קאברין, פוילען.

זעהר א נרויסע צאהל רבנים ,זיינע תלמידים און בעלי בתים האבען איהם מקבל פנים נעווען ביים אָנקומען. בראשם זיין שוואָגער הרב לעווין, פון איסט ניו יארק.

* * *

הרב ר" ברוך דובער לייבאָוויץ, וועלכער איז נעקומען אהער מיט אנדערהאלבען יאהר צורוק אין די אינטערעסען פון זיין ישיבה כנסת בית יצחק, וועלכער האט איהר איבערנעטראָנען אין קאמענץ, איז אָפענאָפהרען צוריק נאך פוילען. ניט מיט דעם ערפאלג וואס ער האט נערענקט צו מאכען דא.

די פארטזועזונג פון דער ארבייט פאר דער ישיבה האט ער איבערגעלאזט אויף די העכט פון זיין אירדעם, וועלכער איז יעצט נעקומען נאך אמעריקא. דאס דארפען זיך אויפהאלטען אין אמעריקא אזא לאנג צייט, מיט־ברייננען זיינע צוויי איידעמס מיטהעלפערס. באווייזט, צום באדויערען, אז אמעריקאנער אידען, זיינען אָפענאָפהלט נעווָארען פון צו נעבען פולע שטיצע־צו די נדולים, וועלכע ווענדען זיך צו זיי איינער נאך דעם אנדערען, איבערהויפט פעהלט זיי יעצט די הינע רבנים אונטערשטיצער, וועלכע זיינען פארנומען מיט איינענע רבנישע אנגעלעגענהייטען.

* * *

דאס זעלבע קען נעזאָנט ווערען וועגען דעם ליבאָוויטשער רבין, וועלכער פארוויילט יעצט אין אמעריקא אין די אינטערעסען פון העלפען די ישיבות וואס שטעהען אונטער זיין השפעה.

שוין 4 מאָנאטען ווי ער נעפינט זיך דא, און זיינע משמשים האבען שוין אננעוענדעט פארשידענע מיטלען זיי צו נעווינען נרויסע סומען פאר די אינטערעסען פון חב"ד ישיבות, און ווי עס הייסט זיך, האט דאס נאך ניט נעבראכט צו די נעווינשטע רעזולטאטען.

* אנדערע דענקען, אז דאס איז דער רעזולטאט פון רעם, וואס עס איז נעווען בארוכטעט, דאס די עקסטרעם רעפָארמער ראבים, האבען זיך אונטערנענומען צו העלפען איהם, דורך פארשטאלטען א באנקעט פאר זיין כבוד, און דאס זאל האבען נעווירקט, אז די ארטאָדאָקסישע רבנים זאלען שטעהן פון ווייטען. אבער אין תוך איז דאס ניט ריכטיג, נאר מעהר ניט ווי עס איז נעוואָנט נעווָארען וועגען הרב ר" ברוך בערלען.

* * *

די רביצין פון הרב ר' יוסף פיימער, סלוצקער רב, וועלכער איז נעקומען צו איהם נאך אמעריקא, פון ארץ ישראל, מיט אנדערהאלבען יאהר צוריק, איז נפטר נעווָארען עש"ק וירא, זי האט נעהאט זייער א נרויסע לויה וואו טויזענטער אידען האבען זיך באמיילינט, און הספדים זיינען נעזאָנט נעווָארען בא דער שוהל בית־אל אין בארא פארק. הונדערטער רבנים ובעלי בתים האבען איהם מנחם אבל נעווען, און האבען נענומען אָנטייל אין זיין צער. השי"ת זאל איהם מנחם זיין בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

* * *

הרב ר' יהודה העשל לעווענבערג, פון ניו הייווען איז צונענומען נעווָארען אלס רב נאך קליוולאנד, מיט דעם באדינג, אז ער זאל קענען דארטען איבערנעמען די ישיבה. די קליוולאנדער האבען זיך אונטערנענומען צו סופארטען ווי וויים מענליך די ישיבה.

* * *

הרב ר' יצחק סארין איז צום 4־טען מאל אויפנענומען נעווָארען רב אין זיין שוהל אוהב שלום, אין ברוקלין, און דער חג הבחירה איז נעפראָווען נעווָארען א נלענצענדען אופן. א פאר צעהנדליג רבנים זיינען נעקומען צו דיעזער נעלענענהייט אין זיין שוהל. פון דנל הרבנים זיינען נעווען פארטרָאטען הרב נארטענהויז, הרב פיימער, הרב טענענבוים, הרב דים, הרב הירש, הרב זלאטָאוויץ, הרב נאלשעווסקי, הרב איסקאלסקי, הרב זילבערמאן, הרב וואקס, הרב טריינין, פון פליינפילד, נ. דוש. הרב איסקאלסקי איז נעווען יושב ראש און האט פארנעשטעלט די אלע רעדנער. פון ברוקלין זיינען נעווען פארטרָאטען הרב אינזעלבוך, הרב בוראק, הרב לאקשין האדמו"ר נאטעסמאן.

די אלע רבנים האבען זייער נעלויבט הרב סארין פאר זיינע נרויסע ארבייט לטובת הדת בעיר ברוקלין און פאר זיין איבערנענעבענהייט פאר אלע קהל'שע טהעטיקייטען. דער אָוונר האט נעמאכט זייער א טיעפען אייגדרוק אויף די טויזענטע אנווענדע און האבען פארשפרָכען נו העלפען הרב סארין אי אלע זיינע אונטערנעהמונגען לטובת הדת והיהדות.

דגל ישראל

ירתון לחזוק התורה והיהדות. לספרות. לשאלות ותשובות. ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

חמ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא.

הכנסי' הגדולה בווינא

עמ"י עש"ו יום ב' ח"י אלול, תרפ"ט ווארשא.

לכבוד ידידי וחברי הרבנים הנאונים המפורסמים

דגל הרבנים דאמעריקא, ר' יחיים וישמרם לנצח.

בתור שליח של דגל הרבנים להכנסי' הגדולה בווינא רואה אני א"ע מחוייב למלאות את שליחותי ולהשיב את שולחי דבר בפרוטרוט מכל דבר, והנני מתכבד בזה לחודיעכם דברים כסדרן בלי מוספין.

בבואי לווינא פנשתי בלילה הראשונה את הרב פעפער ואחד דברי אתו ארוכות וקצרות שאל אותי אם הי' לי באמת קבלת טובה מרובה כזו בעת הייתי בניו יארק מהדגל, השבתי לו ולא כלום, שאל אותי א"כ למה זה אנכי השבתי לו בפשיטות כי טרם נסעתי משמה נתקבלתי להם לחבר נכבד, שאל אותי בלשון אשכנזי — דער דגל הרבנים פאררופט זיך שטארק אויף צייך דאס איהר זעט פעסט איינגעשלאסען, — השבתי לו לא אתן אומן לזה כי יש להדגל רבנים יותר נכבדים ממני. אמר לי עתה האנוה"ר השתדלו בעד הרב מגריצא סך אלף וחמשה מאות עד ששה מאות סלעים, ואיניש באיניש פנע ומה לו לכבודו וכו' השבתי לו כי חזקה שליח עושה שליחותו ובזה נשלמו הדברים. בכל זאת לא ידעתי אם הר' פעפער הכין א"ע לדבר סרה על הדגל ולא האמנתי זאת ואפילו לא נסתפקתי בזה כי חשבתי בלי תפונה שלא יצא מהנימוס לדבר סרה על כמה רבנים בפני כנסי' כזו כל גדולי עולם מארבע כנפות הארץ שליט"א.

בלילה השני' בעת שנאספו המועצות גדולי התורה ונשאו ונתנו בענינים שונים עד שהגיע הסדר להרשות לי לדבר, הצעתי את מהות הדגל הרבנים בכמותו ואיכותו והאיך שהדגל לא השתתף בשום הצעתו אחרת והאיך שהחליטו על אספה מיוחדת ליקח חבל בהכנסי' הגדולה וע"י סיבות בלתי נודעות לא באו צירים אחרים אשר הוחלט לשלחם ולכן נשאר הדבר רק עלי למלאות דבריהם והנני מציע כי המועצות גדולי התורה יתן משפט הבחירה להדגל הרבנים שיבחר מיזו רבנים להיות לחברים תמידים במועצות. בתוך הדברים הזכרתי נ"כ כי הדגל הרבנים ראוי הוא לתודה בעד עבודתו בענין ענונות.. אז פתח הרב פעפער לספר כי נמצא אחד איסקאלסקי שהי' חבר לאנוה"ר ויען שלא רצה להתחשב עם דעת אנוה"ר בענין בית חרושת כשרות וטריפות יחד אשר אנוה"ר אסר הוא נתן הכשר ע"י השליכו אותו מאנוה"ר הרימו מעל שכמו משמרתו בעזרת תורה ולזאת קפץ ועשה בכה לעצמו והוא רק יחיד בדבר הזה, ואין לו שום חבורה ולא נמצא שם אפילו חמשה שהגיעו להוראה.

גם אורות הענונות ירוע הדבר כי האנוה"ר הי' המתחיל בדבר הזה והרב מגריצא ראה והבין זאת כי אין לו להשתתף עם אנשים שלא הגיעו להוראת ולכן לא רצה בשו"א רק לישא וליתן עם האנוה"ר, ונם הדגל יש לו יד במפלגות אחרות והוציא בחיקו עתון אחד אמעריקאני אשר שם נחתם הרב איסקאלסקי על כרוז להרמת קרן היסוד.

הרבי מנור והרבי מטשארטקאוו שליט"א עמדו ויצאו לביתם ואני אמרתי אז שיש לי מה להשיב ושמוכרח אני להשיב חורפי דבר. כן הרב פרידמאן הי' לפי שעה באותו מעמד בלא מתכוין ואמר שנם הוא רוצה להרשות לו לדבר בזה ונמר כי נדחה זאת ליום מחר, בישיבה הראשונה קודם חצות.

למחרת התאסף ראשי העם יחד נקראתי לדבר, ואמרתי כי מרשה אני את הרב פרידמאן לדבר ראשונה. והרב פרידמאן פתח בראשונה את נדולת אנוה"ר כי רב אחד יו"ר אז בשעתו באנוה"ר התיר א"א בלא נ"פ והראה ע"ז את חיבורו צבי חמד. אח"ז הוסיף להפליא נם בשבח הרב פעפער, כי הוא משניח על כשרות כזה אשר הרב דר. שפיצער מהאמבורג שלח רב אחד (כמדומה שפאלטץ יכונה) לבקר את המצב הכשרות והשיב כי איננה כשרה, הרב פעפער התחיל להכחיש זאת אכן פתאום נתראה נם הרב שפיצער יושב בקרן זוית ובלי שום ישוב ושהי' בד"ז שאלתי את הר"ר שפיצער והשיב כי כנים דברי הרב פרידמאן. הוסיף עוד הרב פרידמאן כי הן אמת כי הפירוד בין אנוה"ר ובין הרב איסקאלסקי נצמח ע"י הפעקטארי אכן לא כדברי הרב פעפער בשביל ענין כשרות, רק אנוה"ר רצה שיכנס החץ בו ונתרנזו מדוע חסף הרב איסקאלסקי את העסק וקדם וזכה.

אחר דברי הרב פרידמאן החליט המועצה שיהי' ע"ז קאמיסיע מיוחדת משלשה רבנים כי אין להם פנאי לדגלי עבודתם הכבירה. ונבחרו הרב מפיעטרקאוו, הרב מראקאוו אשר מכירים אמעריקא והשלישי הרב מפינסק. אני לא אמרתי עוד כלום כי הוחלט להציע הכל לפני הקאמיסיע. אז התחלתי להציע בין החרכים ולהריח מהיכן נודף ולהביט בעינא פקיחא מי המה לנגדי. בהתחלתי לחדור אל עומק הענין נוכחתי לדעת (א) כי הרב פעפער כבר הכין הכל מקודם, כי בא לווינא כבר מקודם וטרם בואי התעכב שמה ח' ימים והסביר להם האנשים המנהלי פאליטיק כי הוא סנן יו"ר באנוה"ר ושאנוה"ר היא בכמותה מכפה מאות

רבנים מארצות הברית ולנדה ושרק על ידה יבואו להסכמה לאסוף מעות והון רב בכל אמעריקא ונם כי המה לא ישתתפו בעבודת האגודת ישראל אם יספחו לעבודתם אף אחד מהדגל. נם להאנשים התמימים הסביר להם כי הדגל היא ברי' קטנה כזו אשר אין כראי לטפל עמה. וצדיק הראשון בריבו בקצרה כי הוא הכין א"ע למלחמה ומי שטרח בע"ש יאכל וכו' ואני לתומי לא ידעתי מאומה לחשוב להכין מקודם טרם התנפלו עלי.

ב) נודעתי כי הקאמיסיע הנבחרה להחליט בענין זה כלבד כי לא יבוא הדבר אל הפועל כי כאו"א הי' טרוד בעבודתו בקאמיסיעס בענינים שונים, אף נם ראיתי מחוסמו של הרב מפיעטרקאוו (אשר הוא מפורסם אצלינו לפאליטיקער) כי נם הוא לרגלי תקותו כי עוד יבא לאמעריקא עבור ישיבת לובלין, רצונו להתחבר ולחנוף את אנוה"ר, ובפרט בעת היותו באמעריקא היה עוד הדגל אילן הצומח בפירות ופרח קטן בכמות ואין לו ידיעה מהעת האחרון ולכן הוא באחת מייחל רק לטובתו להשתתף עם אנוה"ר.

בלילה פנשתי את הרב פרידמאן ואמר לי שנודע לו מאחורי הפרגוד שהוחלט הדבר להכניס חבירים מאנוה"ר ולא מהדגל. דברתי עם הרב יצחק מאיר לעווין חתנו של אדמו"ר מגור שליט"א והתפלא עלי מדוע בעת נוסעי לווינא יחד אתו לא דברתי אתו מאומה מזה, אני השבתי לו האמת כי לא ידעתי מאומה שיהי' בזה איזה סכסוך ודו"ד. כן סיפר לי כי הרב זאלמאנאוויץ בהיותו פה הי' אצלו ושאלו מה זאת אנוה"ר ומה זאת דגל הרבנים, השיב לו הרב זאלמאנאוויץ כי יחיד אחד בנה במה לעצמו ע"י התרחקו וע"י שבדלו אותו אנוה"ר בענין מחלוקה מפעקטארי הנוגע לכשרות, ואני השבתי הכל להרב רי"מ הנ"ל. באספה הכללית שהי' ביום א' בלילה דברתי באריכות והראותי את הרבנים החשובים המסתופפים בצל הדגל הרבנים, והוכחתי כי יש להדגל רבנים נאונים אשר גם באירופא קשה להתדמות להם, כן יראי ד' צדיקים ועוד בפרטות הרבה, ובהתומי אמרתי כי אם עתה יחדל מועצת נדולי התורה ליתן אזן קשבת לדברי ויפנו וישמעו להחברים ההולכים בפאליטיקא או יתחרטו את"ן מאוד וינרמו איין נרוים שפאלטונג ואי כיבוד התורה, אוי הוחלט כי לע"ע נדחה כל הדבר לנמרי ולא יהין המועצה לספח שום רבנים דארצה"ב משום מפלנה. למחרת הלכתי אל הפלענום ודברתי, אחר נטילת רשות, על הבימה הרבה מענין הדגל הרבנים ומצבו ופעולתו ושהדגל הרבנים מברך את האסיפה שיצליחו וכו' ובזה ננמר עבודתי ושלוחותי, ואקוה למברך את עמו בשלום כי ישכין בינינו ובין כל הרבנים אהבה אחוה וריעות ושלום ונזכה להרמת קרן התורה וקרן ישראל בביאת משיחנו בב"א.

ידידכם אוהבכם לבצח ודוש"ת תמיד
יעקב זאב אייזענצוויינ. האבד"ק
נאוואמינסק וכעת מו"צ בווארשא.

פרטים

מאת הרב הגאון ר"פ רימאלם, אב"ד דק"ק זאלקיעווי

ב"ה, י"א אלול, וויען.

שלמא רבה וברכת כוח"ט לכבוד הרבנים הנאונים גדולי התורה ורודפי צדקה וחסד, מטיבי לכת להחזיק התורה והיהדות בתור דגל הרבנים ודגל ישראל — ד' עליהם יחי'.

בשרתי צדק בקהל רב של הכנסי' הנדולה בלשכה הנדולה בוויען. הודעתי להם כי נדב לבי מצב התעוררות בתור רב אב"ד מזאלקווא, ובתור דעלענאט מאת דגל הרבנים ודגל ישראל מאמעריקא להשתתף עם האגודת ישראל, בנוגע לכללים ולפרטים היאותים למועצות נדולי התורה של החבורה הזאת, ונגמר מאתנו שכאשר נהי' נבקשים להתאחד עם הפונים קדמה, יהי' תנאי קודם למעשה אשר החינוך על טהרת הקודש תהי' עפ"י רעתנו — וביחד הדברים בנוגע להתיסדות תקונים לחינוך התורה והיהדות יבואו בדפוס אי"ה — ורצוני לקוות כי דגל הרבנים יעמדו על המשמר אתנו יחד, איש את אחיו יעזורו להרים קרן התורה והיהדות בכל אתר ואתר אשר אחב"י שוכנים בתוכם, ויקוים בנו, ויעשו כולם אנודה אחת לעשות רצונו של הש"י בלבב שלם ובימינו נזכה לחזות בהרמת קרן התורה יהודה וירושלים אכן.

א) בעת הי' דגל א' שלי על המרכבה לנסוע עם הבאהן מזאלקיעווי לחיראב לבקר את בני הרב שליט"א ולישב שמה איזה שבועות לשאוף רוח צח, מסר לי נושא האנרות את המ"ע דגל ישראל, ובעת הנסיעה קראתי העלה וראיתי ההחלטה של דגל הרבנים שנוגע לבחירת הדעלענאטען לכנסי' הנדולה שבוויען. וכבואי לחיראב נזדמן לי האפשרות שיסע עמי אחד אשר קיבל ע"ע השירות הנצרך לי בדרך ליסע עמי לוויען. ותחת המכיון מאתי לישב זמן מה בחיראב, מהרתי לעשות פעלים להשיג פאסס עם וויזום והקדמתי הנסיעה לוויען, ובחרתי לי תחת קור ארט חיראב את הקור ארט נלייבענבערג.

ב) בבואי לוויען הודעתי ע"י משולח ליב פאפענהיים רא"ס למנהלי האגודה בוויען בנוגע לענין זה — ולא אחר לבקר אותי בבית דירתי והרציתי ביתר ביאור את דברינו, כי בדעתי להיות בזמן שקודם אסיפת בנלייבענבערג וביום שלפני האסיפה שבתי לוויען.

נ)כבואי לוויען מצאתי הדעלענאט השני הרב אייזענצוויינ מן ווארשע, ועשיתי עמו חוזה, ובבואינו לאסיפה פרטית של מועצי נדולי התורה מצאנו שמה את הרב פעפער בתור מזכיר אשר רכש לו התמנות למזכיר באמצעות זמן וזמנים טיבא של ימים ושבועות של נסיעותיו לכמה מקומות.

ד) לנגדו עמד הרב פריערמאן והוכיחו איך יפה יעבור אנודה אשר יושב ראש התיר בלי נ"פ א"א לעלמא ספרו בידו בדפוס ומכר לרבנים, באותו מעמד לרגל כי בזדון הרה היתר לא"א. והרב פעפער התאמץ להשיב

שאלות ותשובות

תשובה אחרונה להרב ר' נפתלי קליין שליט"א ניו יארק

ראיתי מה שכתב לחות רברי הנדפס ב"דגל ישראל" ומנה הכרתי מתוך דלתי מכתבו כי כ"ת בעצמו מכיר שהצדק אתי ולכן לא העיר מאומה על עצם הדברים בטוב טעם ודעת רק כ"ת מחפש להשיג מה שאינו נוגע לעצם הדבר רק לירות חצים על לשוני. ואם כי אם היה כ"ת מבים "בעינא פקיחא בדבר" היה רואה כי לחנם עמל לתפוס את לשוני ולכן לא ידעתי מה אוסיף עוד הפעם לחזור הדברים אם כבודו עושה עצמו כאינו שומע. עכ"ז מפני הכבוד אמרתי לרמוז על דברי הראשונים קצת באריכות יותר כדי שלא יטעה ויבין את דברי לאשורם.

הנה כבר באתי באריכות כי דהתו"ס ב"ב המה תמוהים מאוד והדבר פשוט, כי ענין דייקא לא תלי כלל באמירת ברי לי, ולא נשמע כואת, בכל אשה דעלמא המותרות לינשא עפ"י ע"א שיהיה אף נידנוד ספק בזה להצריך את האשה שתאמר ברי לי ואף אין חיוב על הבי"ד לחקור להאשה אם יודעת שבעלה מת, ואדרבה האשה שואלת לפי תומה להבי"ד מה דינה והבי"ד מחליטין שמותרת להנשא וסומכין ע"ז שאם יהיה לה איזה ידיעה מבעלה לא תעשה בשאט נפש נגד הד"ת בעוד שהיא עלולה להיענש בחומר עצום אם יתגלה הדבר בפומבי וכ"ז פשוט וסבואר בתכלית הפשיטות בש"ס ופוסקים, ולא נסתפק אדם בזה ולכן התמי' גדולה על רבעתו"ס בב"ב מאיזה טעם ומהיכן לקחו זאת אשר בהס"ד דהש"ס סרם דידע דאומרת ברי לי לא דייקא, במקום דאיכא ריעותא גדולה דקיימי עדים סמן וצועקים לא מת, ולכן לולי מבואר כן להריא ברברי רבעהתו"ס אנחנו לקוצר המושג היינו מבטלים הסברא הזאת בביטול גמור, וכמ"ש כן התו"ס ישנים להדיא ראין ענין כלל זל"ז. אכן אחרי שהדבר מבואר כן בדבריהם הקדושים מחוייבים אנו לכוף ראשינו ולקבל דבריהם באימה וביראה ולדחוקי נפשין שהיה להם איזה הכרה כן מסונית הש"ס, וכפי שביארתי באריכות בזה בדברי הקודמים, א"ר לחזור על הדברים ולבלות זמן רב למנן, אמנם עכ"פ לא יתעקש שום אדם לומר אשר אם לא זכינו להבין דבריהם בב"ב מחויבים אנו בהכרה שלא להבין את דבריהם ביבמות נ"כ ולעייל פילא בקופא דמחטא כרי שלא יהיה מובן גם דבריהם ביבמות. ולכן תמהתי על רבנו המהרש"א ז"ל מהיכן עלה על דעתו להקשות מדהתו"ס התמוהים ולא תפס בפשיטות כדברי התו"ס בכתובות והתו"ס ישינים שאינם תמוהים ומובנים גם לנו בפשיטות. ועתה חזר כבודו על הראשונות ומקשה לפי תומו מאי חזית דרמא דידך וכו' והאיך עשה א"ע כאילו לא ראה ולא שמע, הלא כבר ביארתי בפירוש המאי חזית רזה תמי' מאוד ודברי התוס' כתובות מובנים מאוד וכ"ת מכריח אותי רק לחזור על הראשונות ולהראות לו את צדקי כאור נוגה. כן כותב כ"ת אשר עכ"פ לא הצלתי את דברי הקודמים במה שהקשיתי על המהרש"א ז"ל כתוס' ב"ב כי אדרבה מתוס' ב"ב מבואר כדברי רבנו המהרש"א ז"ל, גם בזה עושה א"ע כ"ת כלא חלי ולא מרגיש שכבר כתבתי שהקשיתי על המהרש"א מתוס' ב"ב דמבואר להדיא דאף בשני עדים איכא דייקא, דאם הי' כוונת המהרש"א ז"ל להקשות דהא בס"ד דש"ס דלא אמרה ברי לי א"כ לא דייקא, אין שום פירוש לדבריו הקדושים דבשני עדים ל"ש דייקא דהא אם אומרת דדייקא גם בשני עדים דייקא, וגם מי הכריחו למהרש"א ז"ל דבב"ד לא דייקא שלא כ"ד התוס' כתובות, הכל כמו שכתבתי באריכות. ולכן חשבתי בפשיטות דמהרש"א מקשה דאף למסקנא בשני עדים לא דייקא וע"ז הקשיתי מתוס' ב"ב דכתבו להדיא דבתו"ת דייקא, ובאמת למותר הוא להאריך בזה כי אם כ"ת רואה בעצמו שדברי צודקים ומאי נפקותא באיזה

ולברר איך שהרב איסקאלסקי הסכים בחתימתו להתאחד עם אינענץ ואחרי אשר הרב פעפער הגביה את קולו בגלאסענשטימע לשפוך בוז על דגל הרבנים, נערתי בנזיפה שלא ירחיב פיתו עוד כי מכיר אנכי אותו ומהותו, ולא פתח עור את פיו — ונליתי כי חרה לי הרבה עליו על אשר יהרחב עוז בנפשו להחזיק ידי קלי הדעת — יהי' מאיזה טעם שיהי'. —

ה) הרב פעפער בא במחתרת בערמימות שונות להלשין על דגל הרבנים, ולפאר את אנורת הרבנים לפני איזה רבנים של מועצות גדולי התורה שלא בפנים, ומנע א"ע בכל ימי האסיפות בלשכה הגדולה הקבועה לישיבת הפלענום, מלבוא שמה, וישוער לרעתי כי הסתיר את דרכיו וישם אח פניו להתאחד עם המונים בהכלי הפרטי־כל — אבל לא חרך את צידו.

ו) בלשכה הגדולה לפני האסיפה הגדולה נשאתי נאום ובתור רב אב"ד דק"ק זאלקיעוו ודעלענאט מדגל הרבנים ומדגל ישראל נתתי דרישת שלום להכנסי' הנכבדה ובאחד השיחים בשרתי להם כי בל"נ אקח לי מוער להשתדל לא רק במדינתי קליין פאלען, אך גם באמעריקא באמצעות דגל הרבנים לטובת האגודה.

ז) הענין הזה עשה רושם, ונדרשתי מצות יושבי ראש להעלות הדרוש בכתב למען ממני יראו וכן יעשו הישרים בלבותם, ונעניתי להם.

ח) מן האיש רב פריעדמאן נהנתי, גם הוא אייזענ־צווייג, הי' ממציא א"ע ודרש לפני האסיפה הגדולה במודעה כי הוא מעלענאט מאת דגל הרבנים לפרסם אותם בשם דגל הרבנים.

לשון הקשיתי. דכ"ס כבר ביארתי דאם כוונת המהרש"א ז"ל כפשוטו דבשני עדים לא דייקא קשה עליו מתוס' ב"ב ואם כוונתו להקשות רק לס"ד קשה עליו מתוס' כתובות ובפרט שדברי רב עהתו"ס ב"ב אינם מובנים כלל והאיך יעשה רבנו המהרש"א ז"ל מזה קושיא, ודעת לנבון נקל שנם מאי דמסיים כ"ת ורצה ליישב הלשון של המהרש"א ז"ל דבשני עדים ל"ש דייקא דכוונתו על למפרע טרם שבאו המכחישין גם לזה אין שום התחלה והדברים, בטילים מאליהם, דאטו נזכר בברייתא דאין על הנושאה שום איסור, ומי הניד לנו שאינו מחוייב באשם תלוי ורק דהקושיא הוא דהאיך קתני דלא תצא, ואם היה מחויב למפרע א"ת הלא בודאי דאסור לו לחזור ולאכל שום ומחויב מיתה על להבא וכן מבואר להדיא במהרש"א שם, וא"כ שפיר מתרצים התוס' דדייקא ומותרת להבא לדור עמו וממילא פשיטא דאין עליו חיוב א"ת כיון דאנו רואין שהיא דרה עמו ואנו פוסקין דמותרת לו מטעם זה. ומלבד זה כבר ביארתי בדברי הקודמים דאף זה לבדו נחשב מעשה במה שדרה עמו וכדכתוב נפשות העושות ואדרבה בזה אף רבי מנחם ברבי יוסי מודה.

ומעתה אקוה כי כ"ת יבין דברי לאשורם, כי גם דברי הקודמים המה מספיקים מאוד לכל מי שיש לו מוח בקדקדו כי קוטב דברי ופילפולי הוא פלפל בחכמה ואין אנו אחראין לעייל פילא בקופא דמחטא ליישב דברי רבנו רבנו המהרש"א ז"ל ולהניח בקושיא דברי רבנו בעהתו"ס במקום שמובנים בשיטות.

אהרן הלוי דיסי. רב בניו יארק.

קטעים מספרי הגדול אשר אתי בכתובים (אבני מלואים עה"ת)

בפ' וירא ותשכב את אביה, ומקשה ריב"א (בספר „רבותינו בעלי התוס'" על התורה) משמו של החזקוני לפי פרש"י משמע שהבכירה עשתה שלא כהוגן, ופשה דאמרינן בב"ק לעולם יקדים אדם לדבר מצוה שבשביל לילה אחת שקדמה בכירה לצעירה קדמה לה שבעה דורות וכו', וכן מקשה ר"ע מברטנורא שם, והניח בצ"ע, אבל הריב"א מביא תירוץ משם החזקוני שמפתיחת בפשת הזנות וממה שלמדה לאחותה עשתה שלא כהוגן, אבל ממה שקדמה לאחותה עשתה כהוגן, עכ"ל.

ואנא דידבא דשריק אפותייהו לא זכיתי להבין תירוצו, למשל אילו שמעה אחותה הצעירה בקולה והיתה מזדרזת להקדימה במעשה זו, הלא היתה נורמת בזה זכות להצעירה, אותו הזכות שנפל בגורלה, ונחזי אנן כשעושה עבירה לשמה הוי המעשה רע והמחשבה טוב ונבי מצוה שלא לשמה כנון בשביל גאוה או כבוד או ממון וכדומה הוי המעשה טוב והמחשבה רע, א"כ כשאחז"ל גדולה עבירה לשמה כ מצוה שלא לשמה, א"כ מוכח מזה שהעיקר אזלינן בתר המחשבה, וא"כ כשמקבלין שכר על מצוה שלא לשמה ג"כ, כדמצינו בחז"ל לעולם ילמוד אדם שלא לשמה וכו', ואי אפשר להעלות על הדעת שעל מצות שלא לשמן אין מקבלין שכר, א"כ כש"כ על עבירה לשמה שהיא יותר גדולה ממצוה שלא לשמה, כש"כ שמקבלין עליה שכר, אבל בזה היא נרועה כמצוה שלא לשמה, רשם הוי הרע במחשבה, ואין עונשין על המחשבה אלא על מחשבת עכו"ם, כדאיתא במס' קדושין ד"ט ע"א על פסוק און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה', עיי"ש, ובכאן הרע הוא במעשה ועונשין על המעשה, ולעתיד לבוא ששם עלמא דקשוט ולא שייך שם עירוב טוב ברע משום הסריבהו נא לפחתך וכו', ובוררין הרע מן הטוב והטוב מן הרע, אז על הרע יענש ועל הטוב יבוא על שכרו, וא"כ לא קשיא מידי מה שמצינו בבת לוט הבכירה עונש ושכר על עובדא אחת ולפעמים גם בהאי עלמא כך, והדברים יטעמו למבינים.

א' וירא, תר"צ.

אברהם רעזניק המכונה עזריקם ספרא רב דפח, לאעל, מאסס.

תנא ירושלמי דתני לישנא קלילא

(הערה)

פאת הרב יצחק המכונה דר. וועדנע
רב ואב"ד דקאלומבוס, אוהייא.

מבארי הירושלמי הראשונים והאחרונים נתקשו הרבה במאמר ר' יונה וז"ל: „אית לך חור תפילין של יד שלא יחלוץ ושל ראש עד שלא ייבה לא ייבה מן דייבה הא ייבה". והרב הגאון ר' משה שמעון זיווית שליט"א באחד ממכתביו אלי קרא את תשומת לבי לקושיא של המאמר הזה שפגש על דרכו בבאורו להירושלמי בס' „משביח" המשובח שלו. ועד שבאה אליו תשובתי בדבר הזה כבר הדפים באורו הוא ובאורו של הרב הגאון הישיש ר' יצחק ירוחם דיסקין שליט"א מירושלים, ויען כי שניהם דחוקים מאד ורחוקים מן השכל אמרתי לשום שם ושארית לתשובתי שהשיבותי לו אני בעהשי"ת והוא, כי לפענ"ד מאמרו של ר' יונה היה כתוב מתחלה בעברית כזה: „עד שלא יברך לא יכרוך כשכרך הלא כרך" וכונת ר' יונה היא שלא יכרוך בטרם שברך כי כאשר כרך הלא כבר כרך ונעשית מצותו ושוב אי אפשר לברך עובר לעשייתו, והתלמיד תרגם המאמר הזה מעברית ללישנא קלילא ארמית סורסית השנורה בפי ההמון וטעה לקרות התיבה יברך כלא היתה כתובה יכרך מפני דמיון ה„בית" ל„כף" בכתיבתו, ותרגם השרש „כרך" בשרש „ייבה" שהוראתו עניבה וכריכה והמתרגם אשתביש כזה: עד שלא יברך (תרגם „עד שלא ייבה" כי קרא עד שלא יכרך) לא יכרך (תרגם: לא ייבה) כאשר כרך (תרגם מן דייבה) הלא כרך (תרגם: הא ייבה).

„זכרונות מעבר הקרוב"

(המשך מ„דגל ישראל" נומער 9, תרפ"ט)

אח"כ נגשו אל המזנון ובדקו בתוכו, ופשפשו בחורין ובסדקין, וממש להמזנון מצאו בקבוק עם מרחת והריחו מה נמצא בו, ומתחת להמטה שעמדה בבית ראו שעומד

שם כל עם בנרים ומשמשו בהם וכשלא מצאו בהם שום דבר וחשוד השיבוה למקומה, אח"כ נכנסו בחדר המטות, והתחילו למשטש ולמשמש בכרים ובכסתות אם לא נתבא בהם דבר מה, וחפשו ובדקו בתוך המטות ומתחת למטות, וגם בתוך הסלים עם הלבנים שעמדו בתדר המטות, וגם משמשו בתוך כסים הבנדים שהיו תלויים בארון ועל הקיר, ולא הניחו דבר נדול או קטן מה שלא לקחו בידיהם להסתכל בו, ולמשמש בקרבו, אבל תורה לר' שלא מצאו שום דבר חשוד.

בתדר זה מצאו תבה קטנה מריקוע פחים מכוסה, וכנשר יראה לאכול, כן דאו על המציאה הזאת, וכאומר פה מצאנו מה שבקשנו אבל תוחלתם נכזבה, כי בפתחם את התבה הקטנה הזאת מצאו בה את מכסה השער של רעיתי, ובבושת פנים החזירוהו למקומה, את כל השלל שמצאו בחדר זה ולקחו אתם, היו אך תכריך כתבים ופנקס, כים קטן שלי, וקול קורא מישיבת סלוצק נחתם בחתימת הרב הנאון ר' איסר זלמן מעלצער מסלוצק שליט"א, הדורש עזרה בעד הישיבה הנ"ל את קול הקורא הזה הניח אצלי המנוח ר' דוד יאבראוו ז"ל מסלוצק, שבא לפה עירנו מאסקווא בתור משולח לאסוף כסף בעבור הישיבה הסלוצקית, וחלה ושבק לנו חיים במאסקווא, ועוד כתב מהרב הנאון ר' אליעזר ז"ל ראב"ד במינסק המבקש בעד הישיבה הסלוצקית, את הכתבים האלו שלא הבין הקאמיסר מה שכתוב בהם כי לא ידע קרוא עברית וחשב שהם ספרות קנטור־רעוואלוציאנים, צר אותם באנודה אחת ולקח אתו,

ומחדר המטות הלכו לבקש ולחפש בחדש המבשלות (קיטשען), גם פה לא הניחו דבר נדול וקטן מה שלא משמשו בו, בדקו וחפשו בתוך התנור, וממעל לתנור, ומתחת לתנור פתחו כל הארנזים שמונחים שם כלי הבישול ושאר דברים השייכים לחדר המבשלות ובדקו בהם, ומתחת לשולחן ראו בקבוק נדול חדש וטעו וחשבו אותו לכלי השמור בו יין או שאר משקים והריחו בו, אבל באמת היו כלי לשמור בו נפט להדלקה ועקמו את חוטמם ושבו בבושת פנים, וכשנגמרה כל החיפוש והבדיקה שארכה בערך שלשה שעות ולא מצאו שום דבר חשוד בעיניהם, שאלתי בטון דנו להקומיסאר מה זה כי דלקתם אחרי, להפריע מנוחתי ולבוא באמצע לילה עם חיילים מזוינים כמו אל חוטא ופושע נדול, מה פשעי ומה חטאתי, כי מששתם כל כלי מה מצאתם בהם, ומעולם הנני משלומי אזרחי המדינה ושמץ עולה לא נמצא בי, ושאלו נא לשכנים הנוצרים הדרים בחצר זה ותוכחו מישרתי ותום דרכי, ועם שונים לא התערבתי מעולם, וענה לי הקומיסר בראש כפוף וכנכלם, אין אחריות דבר זה עלי, אך כה נצטוויתי מנבוה, ומוכרח הייתי למלא הפקודה הזאת, ואין הקולר תלוי בי, וישב אל השולחן וערך פרטי־כל מכל המאורע והנם שמו עליו, ונם אני חתמתי שמי ונם סוכן הבית חתם עליו, אני חשבתי — ובצדק, — כי מאחר שלא מצאו אצלי שום דבר חשוד, בודאי אזי חפשי לנפשי, ולא יננעו בי לרעה, אבל מה נשתוממתי כי לאחר כל אלה אמר לי הקומיסר בקול נמוך, מר. פ. לכשו את אדרת שער וקחו אתכה לאכול וכר

לשכוב עליו ולכו אחרי בנעפעא"ו, (שינוי שם משצעקא) שאלתי בבהלה ובתמהון מדוע ולמה! הלא לא מצאתם בביתי מאומה ומה לי ולנעפעא"ו? והקומיסאר באחת, שאין הדבר תלוי בו, אך כה נאמר בפקודה (מאנדאט) שתחת ידו לעשות חיפוש ובדיקה אצלי, ולהכיא אותי את"כ לנעפעא"ו, רעיתי נתנה לי צרורי אוכל על ימים אחדים, והמארון הספרים לקחתי מסכת בבא בתרא עם תהלים ותפילין, וגם מעט כסף לקחתי אתי והכינותי עצמי ללכת אתם בנעפעא"ו מקום כזה שהוכה אנשים הובלו שמה אבי לא שבו חיים, זאת היתה בשנת השביעית בבוקר לקחתי בכית דפרידה מרעיתי ובתי והאנשים שנמצאו בביתי.

תקנת עגונות

דיזען מאנאט זיינען פארנעקומען 16 ד"ת בין איש לאשתו און 11 איז ב"ה נעלונגען שלום צו מאכען צווישען זיי.

מיר האבען אויסגעפונען פארנענדע פערזאנען וואס האבען פארלאזען זייערע פרויען און קינדער און זיינען נעצווואונגען נעווארען צו שליכטען לטובת זייערע פאמיליעס:

יעקב משה ווארבעלאווסקי פון קיעוו נעשיקט פאפירען און נעלד פאר זיין פרוי און 5 קינדער.

מאקס וויינבערג פון ווארשא־פראנא מיט די צור שטימונג פון זיין פרוי א נט און 150$.

יוסף ארקאוו פון סאבאטניק 40$ מאנאטליך פאר זיין פרוי און קינדער.

נדלי' נאלד פון סאבאלק 40$ מאנאטליך פאר זיין פרוי און קינדער

בערל ברוין וואַרשע מיט די צושטימונג פון זיין פרוי א נט און 650$.

מאקס וואשוצני פון קלויזענבורג 50$ מאנאטליך פאר זיין פרוי און קינדער.

בעני שאפירא פון קעטינראד מיט די צושטימונג פון זיין פרוי א נט און 300$ און 10$ מאנאטליך פאר דעם קינד.

יוסף פרוכטער פון נעבשאני נעשיקט פאפירען, שיפס־קארטען און נעלד פאר זיין פרוי און 3 קינדער.

הירש מארנענשטערן פון לאדז מיט צושטימונג פון זיין פרוי א נט און 500$.

חיים דוד פראוודא פון טשיזאווא מיט די צושטי־מונג פון זיין פרוי א נט און 500$.

ירחמיאל בענגים פון שטראסבורג 60$ מאנאטליך פאר זיין פרוי און 6 קינדער.

יוסף משה שטיינמאן פון לאנדאן נעשיקט פאפירען, שיפסקארטען און נעלד פאר זיין פרוי און 2 קינדער.

נייע ליסטעס פון אוכגליקליכע ענונות פון רוסלאנד, אונגארן, פוילען און רומעניען זיינען דיזען מאנאט ער־

האלטען נעווארען אין אונזער אפיס או בעזהי"ת האפען מיר זיי צו העלפען.

מיר ווילען אויפקלעהרען די ווערטע לעזער, דאס דעם מאנאטליכען באריכט פון די נעהאלטענע ענונות זואס ערשיינט יערען מאנאט אין דיזער צייטונג, באריכטעט ניט אלע שרלידינטע קיסעס פון ענונות, נאר א קליינע טייל, ווייל די מעהרסטע ווערען ניט פארעפענטליכ צוליבע די פארלאנגען פון די מענטשן זייערע נעמען ניט צו פארעפענטליכען, ווער עס ווייל זיך באקענען מיט אונזער גרויסער ארבייט קען קומען אין אונזער אפיס וועט ער זעהען דעם גלענצענדען רעקארד פון אונזער ארבייט אויף דעם נעביט פון תקנת ענונות.

לייערער נעהט די ארבייט זייער לאנגזאם ווייל עס פעהלען די הוצאות אנצוזעהן מיט א שנעלע ארבייט צו העלפען די אומגליקליכע ענונות, און טענליך קומען אריין בריף פון די ענונות וועלכע זיינען דורכנעווייסט מיט בלוטינע טרערען און בעטען אונז מיר זאלען זיי רעטטוען און שנעל העלפען, דארורך בעטען מיר אלע רבנים און מנדבים איילט אייך צו קומען צו הילף דיזע אומגליקליכע פארלאזענע אידישע קינדער און העלפט שאפען דעם פאנד „קרן תקנת ענונות". מאכט אונז די מענליכקייט מיר זאלען קענען אננעהן מיט א שנעלע ארבייט צו רעטטוען דיזע עלענדע ענונות.

מיר האבען נעפועל"ט ביי אייניגע וועלכע דארפען נעבען חליצה, דאס זיי זאלען פאהרען נאך יורצ'ב דורכפיהרען די חליצה, אזוי ווי זיי זיינען פרימע לייטע האבען מיר זיי פארשפראכען צו דעקען זייערע הוצאות צו פאהרען נאך יורצ'ב און צוריק, דארורך בעטען מיר אייך נאכאמאל העלפט אונז מיר זאלען קענען דיזע אלע הייליגע ארבייט דורכפיהרען מיט ערפאלג און שיקט אריין וואס שנעלער אייערע נדבות אין אונזער אפיס, ובזכות זה תתברכו-ממעון הברכות בכל מילי דמיטב.

פאלגענדע פערזאנען האבען בייגעשטייערט זייערע נדבות פאר דעם תקנת ענונות פאנד: ערשטע נעפאלקאוויצער חברה ביקור חולים ניו יארק $3, הרב ראי"ם נייפאן $1, ע"י הרב רש"ב טריינין פלייגפיעלד $6, ע"י הרב ר"ז קליוואנסקי $3, פלוני אלמני $1, ביהכ"נ עץ חיים אנשי לובין ע"י הרב ולאטאוויץ $3, הרב נח דובער בורשטיין $25, מאנטיפאלע חברה 216 הענרי סטריט ע"י ר' אשר נאלובטשיק $2.25, הרב סוכנות בערפארד פא. $5, ערשטע הרובושאווער קאנגר. ניו יארק $2, ביהכ"נ קוני איילאנד $34.65, מרת ראזען ניו יארק $5, ע"י הרב מענדעלאוויץ $2.68, מרת שאפירא נואורק $10, ביהכ"נ אהבת ישראל ע"י הרב טענענבוים $3.04, חברה סמאטריטשער אנשי פאדאליא ניו יארק $1.05, ע"י הרב ר"י נאלוב $5.88, ע"י הרב רח"י הירש $2, מכערות עיו"כ $29.40, זר. העלענדער ניו יארק $5, כ"ר. ברייז ניו יארק $5, קאנגר. אנשי ספרד מילוואקי ווים. ע"י הטשערמאן מר. רוב פארמאן פרעז., צבי ראבינאוויץ וויים-פרעז., ברוך נאלדשטיין באמצעות הרב טווערסקי $6.65.

מיטוואך, דעם 4טען דעצעמבער האט דער עהרווירדינער רושענערעל-קאנסול פון פוילען דר. מיעטשיסלאוו מארכלעווסקי עמפאנגען אונזער סעקרעטער הרב אהרן רים און אין א לענגערען זעהר פריינדליכען געשפרעך ווענען אונזער ארבייט לטובת די ענונות אין פוילען האט דער רושענערעל-קאנסול פארשפראכען זיינע מיטהילפע אין דיזער וויכטיגע הילינע ארבייט. דער ווירדינער רושענערעל-קאנסול דר. מארכלעווסקי, האט ביי דיזע וויכטיגע אונטעררעדונג ארויסגעזיינט זיין טיפען אינטערעס צו העלפען די פארלאזענע עלענדע פאמיליעס. און דאביי באטאנט, דאס עס איז איהם ניט קיין אונטערשיעד וואס פאר א ראסע עס איז, נאר ער איז ווילינ צו העלפען וועכטען ער וועט נאר קענען העלפען און ער האט בארענקט דעם דנל הרבנים פאר זייער ארבייט אויף דיזען נעביט און עס איז איהם זעהר אננענעהם צו הערען פון אונזער ארבייט.

מאנטאג, דעם 7טען דעצעמבער, איז אפנעהאלטען נעווארען א נרויסער מיטינג פון די רבנים חברי הרנל הרבנים דאמעריקא, וואו דער סעקרעטאר הרב רים האט איבערנענעבען זיין באריכט וועגען די אויבענדערמאנטע אונטערערדונג מיט דעם רושענערעל-קאונסיל, און אלע רבנים האבען אויסנעדריקט זייער צופרידענהייט פון דעם רעזולטאט פון דיזער אונטערערדונג און איינשטימיג באשלאסען צו בארענקען דעם עהרווירדינען רושענערעל-קאונסול דר. מארכלעווסקי פאר זיין פריינדליכקייט און מיטהילפע.

נדבות בעד נגועי הפרעות בארץ ישראל

(המשך)

הרב ר"ב ראבינאוויץ $3; דעטראיט, מיש. $3; ע"י הרב סאדין עוד $29.44; ע"י הרב ניסענבוים עוד $13.65; ע"י הרב ר"י קאנטראוויץ טרענטאן נ. דזש. $72; ע"י ר' מענדל דוד צימער $25; הרב ר"א הכהן וואכס $1; מחברי רנהר"ד $33.

המעות נשלח לא"י לחלקם עפ"י הרבנים הנאונים ר"א קלאצקין ורי"ח זאנענפעלד והרא"י הכהן קוק שליט"א.

וואס פאר א ברכה מען זאל מאכען

פון הרב יעקב איסקאלסקי, החוב"ק

עס איז שוין ניט דאס ערשטע מאל וואס איך באזוך די פענטס פון וו. ק. קעלאג קאמפ. אין בעטעל קריג מיש., וואו עס ווערען פארפארטינט די באוואוסטע פראדוקטס ווי קארן-פלעקס, קראמבולס, אלל ברען, פעפ. רייז קריספעס, און שרעדער ביסקוויט, שוין פיעל מאל האב איך באמערקט די פלענטס פון קעלאג או בעטעל קריג און האב נעמ נען, או די אויבענדערמאנטע פראדוקטען ווערען נעמאכט אין פארפארטינט פון קארן אדער ווייץ אין וועלכע עס איז ניטא קיין שום חשש איסור. יערען מאל ווען איך באזוך די פלענטס פון קעלאג פראדוקטען אין

בעטעל קריג און זעח ווי אלעס ווערט פארפערטינט בא־ וואונדער איך די מעכניק און די זויבערקייט פון אלע פראדוקטען וואס ווערען דארטען נעמאכט און עס פרייט מיר צו זאגען פאר דעם נאנצען אידישען פובליקום, אז זיי מענען דאס עסען בלי שום חשש, ווייל אלעס ווערט צונעגרייט זויבער און ריין, אז עס איז ניטא קיין שום חשש אין די אלע אויבען דערמאנטע פראדוקטען.

פאר דער צייט פון מיין השגחה אויף די קעלאנ'ס פרא־ דוקטען פאר די לעצטע עטליכע יאהר, זיינען טויזענדע ארמאראקסישע אידען נעקומען מיט מיר אין באריה־ רונג און נעקראנען אויסקינפטע פון וואס און ווי אזוי די אלע פראדוקטען ווערען נעמאכט. און צו זייער נרויס צופרידענהייט האבען זיי באקומען אויסקינפטע ווי אזוי דיעזע אלע פראדוקטען ווערען פארפערטינט און מיט נרויס צופרידעהייט האבען זיי אננעפאננען צו נוצען די אלע אויסנערעכענטע קעלאנס פראדוקטען אין זייערע אמת'ע אידישע פרומע הייזער, ווייל זיי האבען זיך ער־ קונדינט, אז אפילו יעדער אידישע פרימע הויז מעג דאס עסען אן קיין שום חשש פון איסור, נאר האבען פאר־ לאנגט צו ווייסען וואס פאר א ברכה צו מאכען אויף יעדער פראדוקט באזונדער.

און דערפאר ווייל איך דא באמערקען לטובת היראים וחרדים לדבר ד', אז זיי זאלען ווייסען און נעריינקען, וואס פאר א ברכה צו מאכען אויף דיעזע אלע פראדוקטען, יעדערער באזונדער.

שרעדער ביסקוויטס, פעפ, און אלל ברען, וואס ווערט נעמאכט פון איבערנעקאכטע ווייץ, איז די ברכה בורא מיני מזונות, קאקן פלעמס, קראמבילס, ריייז קריספעס איז די ברכה שהכל נהיה בדברו, אנדערע פון זיי צוליעב ספק ברכה און אנדערע צוליעב שינוי מראה און אזוי איז אויך מיט דער ברכה אחרונה אויף וועלכע מען ברויכט די ברכה „שהכל" דארף מען זאגען די ברכה אחרונה בורא נפשות רבות וחסרונן און אויף וועלכע מען מאכט בורא מיני מזונות דארף מען מאכען נאכ'ן עסען די ברכה מעין שלוש.

מיט א קלארען נעוויסען און פעסטע איבערציינונגען ערקלער איך צום נרויסען אידישען פובליקום דאס זיי מענען עסען די אלע אויבען אויסנערעכענטע קעלאנ'ס פראדוקטען בלי שום חשש כלל. ויאכלו ענוים וישבעו.

הרב יעקב איסקאלסקי, התופ"ק.

נתקבל ונמצא למכירה במספר
מצומצם מאד הספר

רבי עקיבה

מאת י. ש. צורי

חלק א. תולדתו של רבי עקיבה.
חלק ב. תכונתו.
חלק ג. תורותיו ומעשיו.
חלק ד. הליכותיו במשפט, במצוות ובדת.
חלק ה. קורות רבי עקיבה וזמנו.
חלק ו. ספרות: מדרשי התקרא, משנה, אגדה ולשון.

הספר הזה קנה לו שם טוב בעולם הספרות. מחברו י. ש. צורי הנהו מן המצוינים שאינם צריכים ראיה. הרבה ספרים נפלאים חבר הסופר הנעלה י. ש. צורי, אבל בספר זה השקיע המחבר הרבה שנות עבודה ועמל ויצא מתחת ידו מתוקן כל צרכו. בו אנו מוצאים תמונה בהירה מחיי רבנו עקיבה — מנערתו עד זקנתו. בו אנו רואים את רבי עקיבה המורה, המחנך, המדריך את העם, המנהיג, הפרנס, המחוקק, מהלכו עם הבריות ועם כל בני משפחתו. כל החומר ע"ד רבי עקיבה נאסף ונלקט עד ידי המחבר המהולל מתוך ספרותנו העתיקה ומכל המקורות הקרושים, ונמסר להקורא בסגנון נפלא, ובשפה ברורה ובסדר ביבליותיי שאין דומתו.

הספר נדפס בפורמט נחל על ניר משובח באותיות בהירות ומאירות עינים ומכורך בכריכת ניר

בכדי לזכות את הרבנים הקצבנו מחיר נמוך מאד

רק — $1.50

מזמנות למכות גל:

RAPBI A. DYM

247 East 3rd Street, New York, N. Y.

יצא לאור ספר דרוש חדש

התורה והמצוה

כולל אמרי דרוש וחומר לדרוש, הטפה דתית לאומית, רעיונות ומאמרים מקוריים בתורת המוסר והמדות ובשאלות החיים על פי רוח התורה והאומה. ואוצר מאמרים על המצות וטעמי המצות, מתוך ש"ס בבלי וירושלמי, מכילתא, ספרא, ספרי, תיספתא, מדרשים וילקוטים, ספרית הדרוש והמוסר, הפילוסופיה הדתית, ומתוך גדולי המפרשים והפוסקים על ספר בראשית, מאת הרב הדרשן והמחנך סופר בקדש

הרב שמריהו ליב הורוויץ
מחירו — דולאר אחד

להשיגו אצל:

TIPHERETH HAGRO TALMUD TORAH
425 Howard Avenue Brooklyn, N. Y.

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת!

די ערשטע האנד צו באקומען האלסייל

ספרי תורה, תפילין ומזוזות

נעשריבען פון סופרים מדקדקים ויראי השם, בכתיבה מחודרת ומדויקה

רצועות מעובדות לשמה כדין; עץ החיים"ס; כתרי תורה; עטרות; ידין;
לייכטער און בעכערם מכסף טהור — (סטערלינג זילבער)

אלערהאנד עמברוידערטע פרוכתין — מענטעלאך — חופות — שלחן מאווערס
פון די בעסטע גאלד־האנד־ארבייט און שעהנסטע דעזיינס. די בעסטע סאלינ׳
גערים חלפים פארלעסליך און צו מעסינג פרייזען.

טליתים סילק און וואל פון די בעסטע קוואליטעטען

וועגדעט זיך מיט שייערע באשטעלונגען דירעקט צום אימפארטער:

S. YAROSLAWITZ 42 Delancey St., New York, N. Y.

„דגלנו"

ירחון לספרות ולעניני היהדות החרדות מופיע
בפורמט זשורנאלי גדול

שנה עשירית

בעריכת א. ז. פרידמן

מחיר החתימה:

לשנה — 2 דולר גליון בודד — 20 סנט

כסף לשלוח ע"י באנק או במכתב סגור אחראי

ריצינזי׳ על ספרים אנו מדפיסים אחר
קבלת ב׳ עקזעמפלרים.

מחיר המודעה 40 סנט, עמוד שלם 5 דולר.

DYGLEJNU WARSZAWA POLEN
GRANICZNA 9 M. 3

הודעה

נכון לדפוס ובקרוב יצא לאור ספר

אוצר המקרא בתלמוד ומדרש

הספר הזה יכיל:

א) דקדוק הלשון העברית ושמרשת
ב) אוצר המלים העבריות ופתרונן
ג) מבוא לספרי המקרא ותולדותם

הכל על פי דברי חז"ל המפוזרים ומפורדים בספרי התלמודים והמדרשים בחלכה ואגדה והשפעתם על המדקדקים הגלשנים והמבקרים והאתרונים

— מאת —

הרב יצחק בהרה"נ אברהם מרדכי ז"ל

המכונה ד"ר ווערנע

רב ואב"ד דקאלומבוס, אהיא

למען עת בערך כמה עקסעמפלארים להדפיס אבקש מאלה המתעניינים בספר מדעי כזה לחמציא לי חזמנותיהם.

המחיר, כשיצא מבית הדפוס — $3.00

המען:

RABBI ISAAC WERNE

568 S. 18th Street Columbus, O.

בשורה למבינים!

יצא לאור ספר ספרותי

„אמרי שפר"

מאת רבי עזריקם סופרא

מחירו — 2 דאלאר

בלי כסף לספרע או בחילוף ספרים לא ישולח

האדרעסע:

RABBI A. RESNICK

22 Royal Street Lowell, Mass.

ואת הארץ אשר תפול לכם בנחלה

(מסעי ל"ד ב'.)

וען איהר דיינקט צו קויפען סעמעטערי. ברויכט איהר זעהן וואס איהר קויפט און אין וועלכע נענענד די סעמעטערי לאנד געפינט זיך. און ווער וועלען זיין אייערע שכנים לאחר מאה שנה. עס איז באוואוסט, אז פיעלע בתי קברות (סעמעטערים) געפינען זיך אין גאר נאהענטע שכנות מיט ניט אידישע סעמעטעריעס. עס איז א שאנדע צו זעהן ווי דער מגן דוד איז א שכן צום צלם.

די

דגל הרבנים סעמעטערי

נעפינט זיך אויף לאנד, וואס איז אינגאנצען באזונדער, א ריין אידישע סעמעטערי, גערישאפט און באארבייט פון דער רבנישער קערפערשאפט

יעדער איד דארף זיין צופרידען צו האבען זיין קבורה לאחר מאה שנה. אויף דער

דגל הרבנים סעמעטערי

די לאנד איז פלאך אהן בערג, טרוקען, זאמדיג, שעהן

באארבייט, נאהענט צו אלע אידישע צענטערען

יעצט ביים עפענען די סעמעטערי, איז דער פריים פון די פלאטס ניט טייער

חברות, סאסייעטים, לאדושען און שוהלען זייט פון די זריזין און קומט אין מען סיילם אפים קויפען לאטס פאר בילינע פרייזען, אין א קורצע צייט וועלען די פרייזען שטיינען א סך העכער.

דער מען סיילם אפים איז אין 256 איסט בראדווי, שרייבט אדער טעלעפאנירט דריי דאס 7877 און מאכט אפאינטמענטס צום ארויספאהרען אנצוקוקען די סעמעטערי.

פיעלע רבנים, חברות, ווי אויך שעהנע אירען פרייוועט לייט, האבען שוין נעקויפט פלאטס אויף די דגל הרבנים סעמעטערי. זייט אויך אייניער פון זיי.

הויפט אפים:

DEGEL HORABONIM CEMETERY

256 East Broadway **Telephone: Dry Dock 7877** **New York, N. Y.**

באמערקונג!

נאר אין גיכען וועלען מיר פייערען אי"ה די ערעפענונג און חנוך הקרקע פון דער דגל־הרבנים כעמעטערי. עס ווערען געמאכט אלע נויטיגע פארבערייטונגען, אז די פייערונג זאל זיין אימפאזאנט און פרעכטיג, ווי נאר מעגליך.

אין דער פייערונג וועלען זיך באטייליגען, אויסער די רבנים גדולים חברי דגל הרבנים, אויך פילע קאמיטעטען פון פארשידענע שולען און חברות.

אויב איהר ווילט זיך באטייליגען און זיין אנווענד בי דער ערעפענונג, קליבט אויס א קאמיטע, און שמעלט זיך אין פארבינדונג מיט אונזער אפים, וואו איהר וועט קריגען אלע נויטיגע אינפארמאציעס.

נרפס בבית הדפוס „אריאם פרעס", אינק., 161 גרעגנד סטריט, ניו יארק

פסח נומער

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 252 East Broadway, New York

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879."

Volume IV., No. 1.	ניו יארק, ניסן, תר"צ	פערטער יאהרגאנג, נומער 1
Subscription Price $2.00 a Year	APRIL, 1930.	סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

פסח

פון הרב שמריהו ליב הורוויץ

די גרעסטע און וויכטיגסטע פאסירונג אין דער גע־שיכטע פון'ם אידישען פאלק זיינ אידען זיינען אידען איז אהן צוויפעל די פאסירונג פון י צ י א ת מ צ ר י ם, וועז אידען זיינען ארויס פון מצרים, האבען צובראכען די קייטען פון שקלאפערי, און האבען זיך באפרייט פון די שרעקליכע מערדערליכע הענד פון זייערע פיינינגער און פארפאלגער די מצרים, און האבען זיך בעפרייט פון די ערגסטע שקלאפערי וואס די וועלט האט וועז פארמאגט, און זיינען געווארען א פ ר י י פאלק, און פון ליים קנעכטער און ציגעל מאכער איז געווארען אן עם סגולה און א גוי קדוש, דאס איז ווירקליך דער גרעסטער וואונ־דער אין דער גאנצער געשיכטע.

און ניט נור דער קערפער האט זיך באפרייט, נאר — וואס וויכטיגער איז — די אידישע נשמה, דער אידישער גייסט האט זיך באפרייט פון א פרעמדע קולטור, פון א פרעמדע סביבה, פון פרעמדע טראדיציעס, און ווי אונזערע מקובלים דריקען דאס אוים מיט זייער קורצער אריגינע־לער שפראך, זיי האבען זיך בעפרייט פון מ"ט ש ע ר י ט ו מ א ה, פון פאלשטענדיגע גויעשע אסימילאציע, און האבען זוכה געווען צו ארויסגעהן פון דער בארבארישער פינסטערניש און דערזעהן פאר זיך די גייסטיגע ליכט, דעם אור התורה, וועלכער בעלייכט די פינסטערע און בע־האלטענע ווינקעלעך פון דער מענשליכער נשמה. אזוי אז די פרייהייט פון פסח האט געבראכט צו דער ליכטיגקייט פון דער היליגער תורה וועלכע זיי האבען נאכהער באקו־מען, וויל די תורה ברויגט צו א מ ת'ער פ ר י י־ה י ט. זי באפרייט דעם גייסט און די נשמה פון אלעם וואס דריקט, פארשקלאפט און פארפינסטערלט דעם גייסט און די נשמה. און די יעניגע וועלכע זיינען פרייע, פריי פון תורה גייסט, זיינען באמת די גרעסטע שקלאפען וואס די וועלט האט וועז פארמאגט. ווייל זיי זיינען שרעקליך פארשקלאפט צו אלע נידעריגע ליידענשאפטען וואס דער מענש באזיצט און קענען זיך ניט פאנטראלירען און זיין מאראלש הויך אהן דער תורה

די רייכסטע פאנטאזיע קען זיך ניט פארשטעלען וואס וואלט געווען מיט דער גאנצער מענשהייט וועז אי־דען וואלטען ניט ארויס פון מצרים, קיין ספק ניט אז די גאנצע וועלט וואלט דאן ניט געווען וואס זי איז איצט. עפעס האבען דאך די אידען געגעבען די וועלט, אהן אי־דען וואלטען פעלקער און נאציאנען ניט געווען ציווילי־זירט, זיי וואלטען ניט געווארט פון מאנאטאיזם, פון א ח ד ו ת א ל ק ו ת. די וועלט וואלט נאך ביז הייג־

אונזער נייער אפיס

דער אפיס פון „דגל הרבנים דאמעריקא", מאנאטליכען זשורנאל „דגל ישראל" און דער אפיס פון „תקנת עגונות" האט זיך אריינגעצויגען אין א נייע דירה 252 איסט בראדווי נויארק, טעלעפאן דריי דאק 9419.

דער אפיס איז אפען טעגליך פון 11 אוהר פארמיטאג ביז 4 אוהר נאכמיטאג אין דעם אפיס זיצען טעגליך א בית־דין פון 3 רבנים וועלכע ערלעדיגען אלע ענינים וואס האבען א שייכות צו אידישקייט.

טיגען טאָג געווען פֿארפֿליצט מיט מיליאָנען געטער און געטינם, א פֿינסטערע נעריכטע כמאַרע פון אונווייסענהייט, בארבאריזם, אבערגלויבעריי, געצען דינסט, וואָלט נאָך ביז היינט צו טאָג פֿארדעקט דעם הימעל פון דער מענש־הייט, צו לעבען אין אזא וועלט וואָלט געווען א ניהנם. קיין ציוויליזאַציע, קיין פֿראָגרעס, וואָלט דאָן ניט געווען, ווען אָבער די אידען האָבען זיך באפֿרייט פון מצרים, האָבען זיי מיט דער צייט בעפֿרייט די גאַנצע מענשהייט פון פֿינסטערע נעדאַנקען, פון געצענדינעריי, פון די חיה'שע אינסטינקטען. די פֿראָקלאַמירונג פון אל אחד אז עס גיט ניט קיינע געטער, נאָר איין גאט אויף דער גאַנצער וועלט, דאָס האָט שפּעטער געבראַכט צו דער אָפּשאַפֿונג פון וויל־דע געצענדינעריי, פון אכזריות, טירא־ניי, פון שאָפען ליבעראַלע געזעצען, פון מענשליכע בע־האַנדלונג, פון טריטים צווישען פֿעלקער און לענדער, פון א נייע ציוויליזאַציע און קולטור, פון פֿראָגרעס אויף יע־דען געביט פון מענשליכען לעבען, און דאָס אלעס האָט נעשאפֿען די גרויסע געטליכע פֿאַסירונג פון יציאת מצרים. און דערפֿאַר וועז דער בורא עולם האָט אידען די תורה נענעבען, און אידען האָבען נעהערט אויפֿן בארג סיני די עשרת הדברות, וועלכע זיינען דער פונדאַמענט פון דער מענשהייט. איז נאָר דער ערשטער דבור פון נאָט צו אידען ניט געווען וועגען קיין אנדער זאַך, נאָר אנכי ה־אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, איך בין נאָט, דיין נאָט, וועלכער האָט דיך ארויסגעצויגען פון לאַנד מצרים. ווייל די פֿאַסירונג פון יציאת מצרים איז די וויכטיגסטע און הויפּטיגסטע פֿאַסירונג ביי אידען און אויך ביי דער גאַנצער מענשהייט.

50 מאָל ווערט דערמאַנט אין דער תורה די פֿאַסירונג פון יציאת מצרים, און דער זוהר ערקלערט דאָס פילאָזא־פיש, ווייל דאָ ליגט א בעהאַלטענער סוד, אז די פֿאַסירונג פון יציאת מצרים איז דער יובל פון'ס אידישען פֿאָלק, ווייל איינמאָל אין 10 יאָהר פלענען קנעכט בעפֿרייט ווע־רען פון שקלאַפֿערי. און דורך יציאת מצרים האָט דער אידישער קערפֿער צוזאַמען מיט די אידישע נשמה און נייסט בעפֿרייט זיך פון קערפֿערליכער און נייסטיגער שקלאַפֿערי.

און זאָל יענע גרויסע היסטאָרישע פֿאַסירונג זיין אונ־זער וועגווייזער, לאָמיר עפּעס לעהרנען פון דעם יום טוב פון פרייהייט. און לאָמיר איצט בעפֿריען די יונגע נשמות פון אונזערע זיהן און טעכטער אין אמעריקא, וועלכע זיי נען אינגאַנצען פֿארשקלאַפֿט צו פרעמדע שפּראַכען, פרעמ־דע קולטור, פרעמדע ניט אידישע תורות און מנהגים, א פרעמדער ניט אידישער לעבען, לייענען פרעמדע ליטע־ראטור, און לעבען אין א ניט אידישע היילינע סביבה, אין א וואַכעדיגע מאַטעריאַליסטישע ניט אידישע הויז. מיר האָבען אין אמעריקא מיליאָנען קינדער הימלאָזע, זיי האָבען נעבעך ניט קיין אידישע הויז וואו דער שבת קדש זאָל בעגייסטערען זייערע יונגע נשמות, קינדער אייניקלעך פון ר' עקיבא און ר' חנינא בן תרדיון, און וווייסען נעבעך ניט ווער זיינען זיי? פון וועמען שטאַמען זיי? וואָס איז זייער יחום? דער תנ"ך, די משנה, דער תלמוד, די פוסקים, אלע אונזערע אוצרות זיינען פֿארשלאָסען פאר זיי, טאַפּען אין דער פינסטער, וווייסען ניט פון דעם אור תורה, זיי זיינען פֿארשקלאַפֿט, זייער אידישער גייסט איז אין גלות, און מיר שטייען פון וווייטען און פֿרובע: ניט צו ברעכען די קייטען פון זייער שקלאַפֿערי. די שארפע ניפּטינע שניידענדע נעגעל פון די גראָבע גויעשע אסימילאַציע האָט זיך איינגעשניטען טיעף, טיעף אין זייערע נשמות, און זיי האָלטען ביי דער מדרגה פון יציאת הנפש, און מיר לאָזען זיי אָהן רחמנות ליידען יסורי הנפש און ברייגען ניט צו טראָגען א ליכט צו יציאת הנפש, דעם נר מצוה און אור תורה, תלמוד תורה'ס און ישיבות האָלטען ביי נסיסה, און די פרומע אידען פון אמעריקא, וואַרום דערלאָזען זיי? וואו זיינען די פרומע אידען פון אמעריקא? וואר וויים זייער אדרעם? אלע אפּיעלן צו זיי מאכען ניט דעם נעווינשטען אייגדרוק. ישיבות און תלמוד תורה'ס ווערען צוגעמאַכט, און שא שטיל, זיי הערען ניט אין דעם גרויסען טומעל פון ניר־יארק דעם בת קול וואָס שרייט. אָך און וועה איז צו אזוי־נע ברואים וועלכע ווילען ניט וויסען עלבונה של תורה, וועלכע פּיהלען נישט די נאציאַנאלע שאנדע וואָס דאַרף ברענען די אידישע נשמה. ניין, רבותי, מיר זיינען נאָך ניט אין גאַנצען פריי, אכתי עבדי אנן, מיר זיינען נאָך שקלאַפֿען, מיר זיינען פֿארשקלאַפֿט צום גלען טייוועל, צום אלמעכטיגען דאָלער, דער עגל הזהב פון היינטיגער צייט, און מיר קענען זיך ניט בעפֿריען!

פּסח עסען מיר מצה, וויל אייליגדיג, בחפזון, זיינען מיר ארויס פון מצרים, דערפֿאר האָט מען געבאַקען מצות, און די מצה איז יעצט דער סימבאָל פון אונזער מאַדערנעם לעבען, די קלקלה פון אונזער לעבען איז אָט מאקי דער בחפזון. מיר לעבען א האַרי אָפּ לעבען, כסדר בחפזון'דיג. פֿארצייטען האָט נענומען א סך יאָהרען צו מאַכען א קינד פֿאר א אידען. עס האָט געמוזט זיין בן חמש למקרא, בן עשר למשנה, דאָס קינד האָט געמוזט א פּריהער פּיעל זעהר פּיעל לעהרנען און נאכהער, פון מקרא און משנה איז נעוואָרען בן שלש עשרה למצוות. ער איז בר מצוה נעוואָרען דורך מקרא און משנה. ער האָט אמת צו זיין בר מצוה קיין „ספּיטש" ניט נעהאַלטען, וואו ער זאָל גע־בען א הסכמה אז משה רבנו און דוד המלך זיינען נעווען „נייס פּיפּעל".. ער האָט אָבער פּיעל געלעהרנט מקרא און משנה, נאכהער איז ער בר מצוה נעוואָרען. היינט אָבער האָבען מיר דאָ אין לאַנד הונדערטער טויזענדער קינדער וואָס וועלען בר מצוה ניט לעהרנענדיג מקרא און משנה, ניט וויסענדיג וואָס איז א איד, נור — בחפזון, האַרי אָפּ וועלט ער א איד, א בר מצוה, און האַרי אָפּ, בחפזון'דיג וועלט ער אויף מאַרגען אויס בר מצוה... מיר בויען שוהלען, תלמוד תורה'ס און ישיבות, אין נעגענדען וועלכע וועלען חרוב און מיר ספּענדען מיליאָנען אויף בילי־דינגס, אויף שטיינער, אָהן א ישוב הדעת, אָהן פֿארענט־

וואַרטליכקייט, ניט וויסענדיג וויי אַזוי איז מעגליך אַז זיי זאָלען קענען עקזיסטירען, עס איז מצה'דיג, בחפזון, און דער סוף — מען ברעכט די ציינער פון די האַרטע מצה, און עס ווערט געשאפען א חלול השם, און קיינעם ארט ניט, מען האָט קיין צייט ניט צו פּאַרטראַכטען זיך, מען לויפט, מען שמייסט, האַרי אַפּ, ב ח פ ז ו ן.

אין דעם זכות פון די נשים צדקניות — זאָגט דער מדרש — זיינען אונזערע עלטערן אויסגעלייזט געוואָרען פון מצרים, און אָט דער פּאַקט דארף אונז דערמאָנען וואו מיר זיינען, און ווען מיר וועלען זיך זעצען פּסח ביי נאַכט צום סדר דצרפען מיר זיך אָפּגעבען א חשבון הנפש און פרעגען זיך אַליין וועלען אונזערע טעכטער אין אַמעריקא זיין די צוקונפטיגע נשים צדקניות וועלכע קענען בריינגען די אידישע גאולה? זעהען דען אונזערע טעכטער ווי זייערע מאַמעס בענשען די הייליגע שבת'דינע ליכט? ווייסען דען אונזערע יונגע טעכטער די באדייטונג פון פּסח? גיבען מיר אונזערע טעכטער א גוטע א י ד י ש ע ערציהונג? וואַרום האָבען מיר דאָ אין לאַנד אידישע טעכטער וועלכע האָבען התונה מיט איטאַליענער און אַנדערע סאָרטען גוים? ווען מיר וועלען ניט געבען קיין גוטע אידישע ערציהונג צו אונזערע קינדער וועלען מיר ניט האָבען קיין אידישע מ ו ט ע ר, קיין אידישע הויז, קיין כשרות, קיין טהרות המשפּחה, קיין אידישען דור, וועלען מיר ניט האָבען קיין נשים צדקניות, וועלכע זאָלען העלפען בריינגען די גאולה, זאָל דער הייליגער שהנער יום טוב פּסח בעפריין אונזערע נשמות פון דער גויעשער אסימילאַציע אום מיר זאָלען קענען ערציהען א נייעם דור פון טעכטער וועלכע זאָלען זיין נשים צדקניות. דאן וועט אונזער צוקונפט זיין פאַלשטענדיג געזיכערט.

פּסח ביי נאַכט צו די סדרים וועט שטעהן אויף אונזערע טישען א ספּעציעלער כוס, וועלכער וועט זיך רופען אליהו הנביא'ס כוס. אמאָל אין שפּאניען און היינט אין רוסלאַנד וועט דער אליהו הנביא'ס כוס דערמאָנען אן בלוט, רויטע הייליגע פארגאסענע בלוט. מ ס י ר ת נ פ ש פ א ר א י ד י ש קי י ט. אליהו הנביא איז דאָך געווען דער יעניגער, וועלכער איז פארפאַלגט געוואָרען און איז געווען נרייט צו פארגיסען דעם לעצטען טראָפּען בלוט פאר אידישקייט. און אליהו הנביא'ס כוס וועט שטאַרקען און טרייסטען די מ א ד ע ר נ ע א נ ו ס י ם. וועלכע וועלען פארפאַלגט פאר היטען זייער הייליגע אמונה און שריין קנא קנאתי לד' צבאות. און אין דער פרייער אמעריקא וועט אליהו הנביא'ס כוס דערמאָנען די אידען פון אמעריקא אז אויף זיי לינט א הייליגע פליכט צו טאָן די ארבייט פון אליהו הנביא להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. צו שטיצען אונזערע תלמוד תורה'ס און ישיבות, צו אויפהויבען דעם קרן התורה, פאראייניגען די עלטערען מיט די קינדער, דעם אלטען און דעם נייעם דור אין איין גרויסען הייליגען פארבאַנד, צו קעמפען פאר דער אויפהאלטונג פון תורה און יודענטום, און צו העלפען בויען אונזער הייליג לאַנד, און דאן — כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות!

אַן אויסגעטראַכטע חרטה

פון ברוך שלום טריינין, רב ואבד"ק פלייגפילד, נ. דזש.

איך האָב געלעזען מיט עטליכע וואָכען צוריק א בריף אין „מאָרגען זשורנאל" פון הרב הגאון ר' ראובן כץ פון בעיאָן, נ. דזש. דער בריף הויבט זיך אָן מיט די ווערטער טעות לעולם חוזר. ער רעדט דאָרטען וועגען דעם גאון וואָס איז נפטר געוואָרען ניט לאַנג צוריק, הגאון הגדול ר' אברהם אהרן יודעלעוויץ זצ"ל וועגען דעם דין פון הליצה על ידי שליח. דערציילט ער א מעשה פון הגאון הגדול ר' יצחק גלאזער זצ"ל, וואָס ער האָט איהם געזאָגט א גוטען פשט אין דער מגילה און שרייבט אז מיט א יאָהר בעפאָר וועלן ער, הרב כץ, איז נעקומען פון יוראָפּ אין אמעריקא, האָט ער נערעדט מיט הגאון ר' אברהם אהרן יודעלעוויץ זצ"ל וועגען חליצה על ידי שליח און ער האָט איהם געזאָגט אז ער האָט חרטה און ער וואָלט געווויס ארויס אין די פיפּערס וועגען זיין חרטה, נאָר מ'האָט איהם צו פיעל מבזה געווען.. על כן רבותי וועל איך אייך שרייבען וועגען דעם.

מיט א יאָהר צוריק איז מען נעקומען צו מיר פון זיין זוהן דעם דאָקטאָר, — ער האָט א זוהן א דאָקטאָר אין פלייגפילד — און מען בעט מיך אז אזוי ווי הרב יודעלעוויץ לינט קראַנק דאָ אין פלייגפילד, בעט ער אז איך זאָל קומען, ער וויל פארברייגען אביסעל אין לערנען. געווייגלאָך, וואָלט איך געוואוסט אז ער לינט אין פלייגפילד, וואָלט איך נעקומען צו אים אין מיטען נאַכט צולויפען. ווען איך בין אריין האָט ער זיך אַליין אויפּגעהויבען פון זיין קראַנקעבעט און מיר דערלאַנגט די האַנט און נעזאָגט בזה הלשון: איהר האָט מיר מחייה געווען, און זאָגט צו זיין זוהן: גיב איהם מיין מתנה, וואָס איך האָב געבראַכט פאר איהם. האָט ער מיר דערלאַנגט זייגע שאלות ותשבות בית אב און זיינע חיבורים דרש אב אויף תורה. דערנאָך זאָגט ער צו מיר: איך גיב אייך די חיבורים במתנה, אָבער איר מוזט מיר צוזאָגען אָט וואָס, איך גיב אייך מיין חיבור אב בחכמה וועגען חליצה על ידי שליח און זעהט צו זעהען זיך מיט נאָך צוויי גרויסע רבנים מובהקים. די הוצאות וואָס וועט קאָסטען זיין אין ניו יארק וועל איך צאָהלען און זעהט אלע דורך מיין חיבור איין מאָל פאר אלע מאָל, וועט איהר מיר אויפווייזען מיט

ראיות ברורות ניט נלאָט מיט ביטול, דאָן וועל איך שרייבען אז איך האָב חרטה. אָבער כל זמן איהר וועט ניט אויפווייזען, האָלט איך זיך בא מיין דין שטארק. בין איך צוגעפאָרען צו מיין פרייַנד הגאון ר' ישחאל דושאוויץ פון ברוקלין, נעוועזענער רב אין רעציצע, ווייטעסקער גוב., און איך האָב איהם געזאָגט מיר זאָלען ביידע דורכלערנען גוט דעם דין. האָט ער ניט געוואָלט. פאר וואָס, ווייס איך ניט.

דערנאָך האָב איך זיך מיט הרב ר"א יודעלעוויץ ז"ל געטראָפען צופעליגערווייזע אויף א חתונה אין ניו יאָרק. זאָגט ער צו מיר: איך בין אויף אייך אין כעס, וואָס איהר האָט מיר צוגעזאָגט צו טאָן וועגען דעם דין פון חליצה על ידי שליח און איהר טוט נאָר ניט. האָב איך איהם דערציילט אז איך בין נעווען בא איינעם א פיינעם רב און ער ווייל ניט אריינטאָן זיך וועגען דעם. הכלל, זאָגט ער צו מיר, כל זמן איהר בריינגט מיר ניט געוונטע באַווייזען בלייב איך בא מיין דין וועגען חליצה על ידי שליח.

דאָס איז געווען א צווייי וואָכען ווי ער איז קראַנק געוואָרען און פון דער קראַנקהייט נפטר געוואָרען. איך געה ניט אריין אין דעם דין ווי די גמרא זאָגט אין יבמות, דף טו' אז ר' יהושע האָט געענטפערט וועז מ'האָט איהם געפרעגט וועגען צרת הבת מפני אחים מכניסים ראשי בין שני הרים נדולים, וועז דער גאון ר' יוסף ראָזען פון דווינסק שליט"א, מיין איך... מיט דעם נפטר הגאון הגדול ר' אברהם אהרון יודעלעוויץ זצ"ל דיידען וועגען דעם, איז וואָס קענען מיר זיך אריינמישען הקמלא נתנה תורה למלאכי השרת קידושין דף נד'. אָבער פאָרט ווי די גמרא אין ערבין דף נג' לבן של ראשונים כפתחי של היכל וכו', אַלוא קאָנען מיר זיך נאָר ווייניג מישען וועגען דעם. אָבער זאָגען אז ער האָט נעהאָט חרטה איז ניט ריכטיג. נעוויינלאָך אין המת יכול להכהיש את החי, אָבער דאָנקען נאָט, עס זיינען נאָך דא לעבעדיגע וואָס געדענקען נאָך אז עס איז ניט אזוי. און טאָקע איך וועל פרענען א קשיה: פאר וואָס האָט איהר נישט געשריבען גלייך פאראיהרען, דאָן וועז ער האָט נאָך געלעבט, דאָן וואָלט איהר דאָך געווייזען טאָמער וואָלט אייך איינער נעזאָגט אז עס איז ניט אזוי. אָבער יעצט איז ניט אזוי. דער ווידדיגער רב זיך שליטא שרייבט, אז ער האָט איהם מספיד געווען ווי אויף א גרויסען גאון. נאָנץ פיין פון זיין זייט. איך בין געווען דערביי בא דעם הספד מיט די דין תורה וועגען די קברים. אליין האָב איך ניט נעקאָנט זאָגען, ווייל איך בין געווען הייזעריג נאָנץ פיין. פון איהם אָבער, וועז איך דערמאָן זיך וועז צוויי רבנים האָבען מיר נעזאָגט אז ניט ווייט א שטאָט פון בעיאָן האָט א יוראָפשער רב, אין דער צייט וועז מען האָט נעפירט דעם ארון אין ניו יאָרק, איז ער נעווען שפאַצירען אין בולוואַרד מיט זיין פלג גוף און ניט נעווען אויף דער לויה פון אזא נאון הדור, וואָס מ'זאָגט אז דער רב קאָן לערנען, איז ווי קומט דאָס צו דעם. וויים ער דען ניט די גמרא פון כתובות דף יז', מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת וכו'. און די גמרא אין מועד קטן דף כה' ארון העובר ממקום למקום און אין יורה דעה שם"א און דעם תוספות אין כתובות דף ק"ג, אז הרב ר' חיים כהן היה אומר אילמלא הייתי כשנפטר רבינו תם הייתי מטמא לו, און דער רב איז נראדע ניט קיין כהן, נאָר דער תירוץ איז די פאליטיקא הארורה איז העכער פאר אלעם. איך נעם זיך דערמאָנען א מעשה וואָס ווערט דערציילט, אז איינער איז נעקומען צו א רבין פרענען אן עצה: אזוי ווי ער איז א הזן, ראש השנה א בעל שחרית, ער דאַוונט שוין 17 יאָהר און נעמט 18 רובעל פאר שחרית, יעצט וויל איהם נעבען א שוהל 20 רובעל פאר שחרית. פרעגט ער צי ער זאָל בייטען דעם פלאץ צוליב צוויי רובעל. זאָגט איהם דער רבי: ניט שיין ובכן תן פחדיך אייער געלד, זאָגט ער צו איהם יא רבי, ובכן צדיקים אייער נעלד, בושה וחרפה וועז אזא גרויסער נאון גייט אווק, פראַווט מען פאליטיק. וועז עס איז נעשטאַרבען א איד א נעווייגלאָכער, שרייבט מען אין צייטונגען אז פון אלע ארגאניזאציעס שטורעמט מען אין די צייטונגען אז דער אור איז נעשטאַרבען, און דא איז נאָר נעווען פון דגל הרבנים און כנסת הרבנים, און די איבריגע האָבען זיך נאָר ניט וויסענדיג נעמאכט, אז עס איז נעווען א נאון יודעלעוויץ. בושה וחרפה זונות ופרכסות זו את זו, תלמידי חכמים לא כל שכן.

איך וויניש אלעמען א גוטען יאָהר, א פרייַלאכען און כשר'ן פסח, הקב"ה זאָל נעבען אז ס'זאָל זיין שלום על ישראל דלא אתו לידי חליצה ויבום ושלום על דיינו ישראל דלא אתו לאינציו.

מאיר לאַנדאַנס מצות

כשר לפסח

די עלטסטע, גרעסטע כשר'ע
מצה־בעקעריי אין דער וועלט—
פאַר די לעצטע פאַר דורות.

עס איז א טראַדיציע ביי יעדער באַלעבאַטישער אידישער פאַמיליע צו נוצען צו די סדרים און אויך א גאַנץ פסח

מאיר לאַנדאַנס מצות

MEYER LONDON, Inc.
MATZOS BAKERY
494-496-498 Grand St. New York

דער פנקס

הרב הגאון ר"א יודעלעוויץ — באוואוסט אין דער גאנצער וועלט אלס קאפוליער רב — איז נפטר געוואָרען דיעזען וויינטער.

הרב ר"א יודעלעוויץ, א חבר פון רגל הרבנים דאמעריקא, איז געווען די קרוין פון ראבינאט אין אמעריקא, צוליעב זיין גאונות און בקיאות בכל מקצעות התורה, זיין אפדרוקען זיינע פיעלע ספרים בכל מקצעות התורה איז ממש צו באוואונדערען צוליעב זיין הויבע עלטער. ער איז געווען דער ראש הדרשנים כל ימי חייו, איבער זעכציג יאהר האט ער משמש געווען בכסא הרבנות אין פיעלע שטעדט, רוסלאנד, ענגלאנד און אמעריקא. זיין סטייל פון רעדען איז געווען וואונדערבאר. עם מוז אויך געזאגט וועדען צו כל ימי חייו האט ער געגעבען מעשר פון זיינע פארדינסטען. זיין משפחה איז געווען איינע פון די גרעסטע בא אידען.

דער רגל הרבנים האט פארנאטשטאלט פיעלע הספדים אין פארשיעדענע שוהלען אין אלע טהיילען פון ניו יארק, די צדקה געלדער פון הזכרת נשמות ביי די הספדים איז אוועקגעשיקט געוואָרען די רוסישע רבנים.

דער רגל הרבנים דאמעריקא האט פאר די לעצטע צייט געהאט פיעלע אסיפות וועגען אלגעמיינע אידישע אנגעלעגענהייטען וואס באלאנגען לטובת חיזוק הדת והיהדות. די מיטינגען וועלכע זיינען געווען גוט באזוכט פון אונזערע חברים און פיעלע וויכטיגע באשלוסען זיינען אנגענומען געוואָרען און מיר האָפען בעזהי"ת אלע באשלוסען מוציא זיין מכח אל הפועל וואס זאל פיעל העלפען לטובת היזוק הדת והיהדות.

אויך איז באשפראכען געוואָרען די טרויעריגע און שווערע לאגע פון די רוסישע רבנים און עס איז אייניגשטימיג באשלאסען געוואָרען מען זאל זוכען פארשיעדענע מיטלען ארויסצוארבעטען זיי פון דעם פינסטערען גהינם, און עס וועלען אנגענומען ערנסטע מיטלען צו דיעזען צוועק. די גאלד וואס איז געזאמעלט געוואָרען ביי די הספדים פון אונזער געווען חבר הרב הגאון המנוח ר' א"א יודעלעוויטש ז"ל איז אפגעשיקט געוואָרען צו די רוסישע רבנים.

אויף דעם לעצטען ספעשעל מיטינג וואס איז געווען באזוכט פון איבער זעכציג חברים פראמינענטע רבנים פון רגל הרבנים דאמעריקא איז ארומגערעדט געוואָרען דער מצב הרבנים והרבנות און עס איז איינשטימיג באשלאסען און אויסגעקליבען געוואָרען א ועד ההנהלה פון די רבנים, הרב ריי"מ מאיראוויץ, הרב ר' יעקב איסקאלסקי, הרב ר' א"ל נאדטענהויז, הרב ר' שלום טרייגין פון פלייגפיעלד, נ. דזש. והרב ר"י סאדין, אט זיי זאלען זיך אינטערעסירען און אויסבעסערען דעם מצב רגל הרבנים בפרט און מצב הרבנים והרבנות בכלל.

ביי א שאלה וואס איז פאָרגעקומען אין אפיס פון רגל הרבנים דאמעריקא אין ענין פון קידושין האט זיך ארויסגעוויזען דאס פיעלע רעווערענדס וואס ערלויבען זיך מסדר קידושין צו זיין, ווייסען ניט קיינע דיני קידושין אויף אזוי פיעל דאס א רעווערענד וואס האט מסדר קידושין געווען איז ער מיט זיין זוהן געווען די עדי קידושין און ער האט אויך געהאט דעם כתובה פאר זיך און זיין זוהן. ער האט געגעבען זיין אונטערשריפט דאס מעהר וועט ער ניט מסדר קידושין זיין. עס איז א פליכט פון אלע רבנים, אז זיי זאלען שבת הגדול און פסח דרש'ענען פון די בימות דאס קיינער זאל ניט געהען מסדר קידושין זיין ביי אזעלכע רעווערענדן וואס זיינען מרבים ממזרים בישראל און גראבען אונטער דעם היילינען יסוד פון טהרת המשפחה.

בקרוב יצא לאור ספר חדש בהכמת ישראל החיובית

הכמי ישראל ותורתם

תנאים, אמוראים, רבנן סבוראי, גאונים רבנים. תורות ימי חייהם, באור דברי תורתם וחכמתם, מדותיהם והנהגותיהם, השקפת עולמם על פי רוח התורה והאומה

— מאת —

הרב שמריהו ליב הורוויץ

זה הספר יצא ראשונה

הלל ושמאי
בית שמאי ובית הלל

מחקרים בדברי ימי חייהם, תורתם, תקופתם, הבדל הדעות שביניהם בהלכה ובאגדה ובהשקפת עולמם, והדעות והאמונות על פי תורת הפרושים והזוהר. ספר חשוב ונחוץ מאד לכל השוסקים בתורה ובחכמת ישראל.

לפנות אל הרב המחבר

RABBI S. L. HURWITZ
1503 Eastern Parkway, Brooklyn, N. Y.

דגל ישראל

ירהון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא.

חד גדיא

מחקרים ורעיונות על דבר השיר חד גדיא

נסדרו ונערכו על ידי הרב שמריהו ליב הורוויץ

השיר „חד גדיא" נוסד על הרעיון „דאטפת אטפוך" — אבן הפנה של המוסר הישראלי והוכנס אל „ההגדה" בשביל המוסר הטוב שבו, ובשביל לבדח את המסובים, וגם — וזה העיקר — בשביל התינוקות שלא יישנו, כי גדול כחו של חנוך דתי על ידי צרמניות נהדרות שיש בהן קדושה וטוהר הנפש ועל ידי מצוות מעשיות שהן אבן הפנה של דת ישראל.

דוגמתו נמצא גם בספרות העמים וביחוד בספרות הגרמנים הקדמונים כידוע. השיר חד גדיא הוא המקור והאשכנזים עשו כמתכונתו, וגם באנגלית וביונית החדשה נמצאים שירים הדומים בצורתם ובתכנם ל„חד גדיא".

השיר „חד גדיא" נמצא בפעם הראשונה בדפוס פראג משנת ש"ן בהגדת האשכנזים, ובהגדת הספרדים איננו. מפרשי ההגדה הרבים תלו ברמזים הרבה ודרשוהו בדרך משל ומליצה, כי, למשל, הגדי — רמז לישראל, והאב הוא — הקב"ה, ושני זוזים — משה ואהרן, או שני הלוחות; שונרא — אשור, כלבא — בבל, חוטרא — פרס, נורא — יון, מים — רומי, תורא — הארצינום שלכד ארץ ישראל, השוחט — נוסעי הצלב, מלאך המות — ההורג, ולבסוף יגאל הקב"ה את החד גדיא, ישראל גוי אחד.

רבי יעקב עמדין המשיל את חד גדיא — לנשמה היחידה שזזה (מלשון זוזי) ממקומה מעולם המלאכים ותבוא אל החמר הגס המתאוה כמו שונרא, ותאותו תתפתח ונעשה ככלב עז נפש לא ידע שבעה, וחוטרא או מקל שקד הוא, ער כי תתגבר בו רתיחות הנערות כמו נורא, ואחר כך יתחילו ימי הירידה והזקנה, ויעלו המים הזדונים כנחל שוטף לכבות את נר ה' נשמת אדם, והאדם לא לקח מוסר כי עודנו כשור המועד ושוחט ומושך הנשמה בחבלי עונות, עד בוא המות להפריד הנשמה מהגוף, ותבוא לפני הקב"ה לתת דין וחשבון (סדור שער השמים ובית יעקב).

ובסדור רשב"ן חלק ב' כתוב כי ר' חייא תקן השיר חד גדיא בארמית בלשון בבל, למען יבינו ההמון שדברו אז שפת הארץ, לשון בבל. ויודעים אנו כי ר' חייא זה תקן את הדרוש של הארבעה בנים שכתוב לפנינו בלשון הקדש — בלשון בבל, (ירושלמי ערבי פסחים, הלכה ד') ודרש ברבים לחבב עליהם את מדינת בבל (ילקוט מלכים סי' ר"ה). ויש ממנו ספור יפה (רבה סוף נ"ח ומדרש שוהר טוב) שרומה ללשון חד גדיא בלשון בבל, שבשעת שנסע תרח אבי אברהם מביתו, צוה לאברהם בנו שימכור את הפסילים: אלוה גדול — בשני זוזים, והקטן בזוז. נטל אברהם מקל ושבר את הפסילים לרסיסים דקים, וכאשר שב תרח הביתה וראה מה שעשה לו בנו, שאל אותו: מי שבר את הפסילים? השיב אברהם ואמר: שהאלוה הגדול נטל מקל ושבר את הפסילים הקטנים. וכאשר התפלא תרח ואמר: האיך עץ ואבן שאין בו רוח חיים ישבר פסולים? אמר לו אברהם, אבא! האם שמע אזניך מה שפיך מדבר? הלא תבין מעצמך עכשיו כי כל הפסילים שלך הם הבל, שקר וכזב. אח"כ דנו את אברהם לשרפו באש, ברוח ובמים. וכשיצא בשלום מכבשן האש השליכו לתוכו את הרן, ובא מלאך המות והוציא מת עיי"ש. וקרוב לודאי שהוא הוא המחבר של „חד גדיא" רזבן אבא בתרי זוזי. הם עברו לגדי שקונים ומוכרים בתרי זוזי... בא השני ואמר שאין ממש בגדי אלא השונרא הוא שיש בו דמות אלקותי, כי ידוע שהיתה עיר ומדינה שיושביה עבדו לשונרא, והיתה מדינה שיושביה הקדישו והעריצו ועבדו לכלב, ומדינה גדולה שעבדו ויחסו אלהות לתמונת ילד שנולד עם מטה בידו והמית כל האלהים שהיו לפניו, וגם היום יש לעם היוני פסל עם מטה הנקרא מערקוריאום. ויש כת בעולם שהאש הוא האלקות שלהם, ויש כת שעבדו למים, מי נילוס, ויש כת שעבדו לשור הנקרא אפיס, ופרעה עשה את עצמו אלוה וכפר בתבנית שור אוכל עשב. וכשפרעה נעשה למצורע והרופאים גזרו עליו לרחוץ את גופו בדם, נעשה לשוחט ושחט ילדי בני ישראל לרחוץ את גופו בדם שלהם. ומטעם זה נוהגים לזכרון לקחת יין אדום לארבע כוסות שרומה לדם בכדי לאפשר על ידי מראה דם את הספורים הרבים שנמצאים בדברי חז"ל מרשעת מצרים והחסד הגדול אשר עשה ה' לאבותינו (עיין טו"ז או"ח סי' תע"ב) ואחר כך אתא מלאך המות ושחט לשוחט, הוא מכת בכורות שהמית בכורי מצרים ובכור בית פרעה בכדי להראות ולהוכיח שאין ממש בכל עבודות זרות ואלקות שלהם, ובני ישראל נשארו נאמנים לה' והאמינו באמונה שלימה בה' ובמשה עבדו, ויש שזנו אחרי אלהי הנכר ועבדו זרים והשתחוו לפסילים, ער שבא הקב"ה בכבודו ובעצמו והמית את מלאך המות של הע"ז כמספור בש"ס יומא ס"ט ע"ב בשם רב. ורב הלא היה תלמידו שם ר' חייא, וד"ל.

ומפני כי הסדר הנאה והיפה מלא קדושה הוא בשביל התינוקות, כידוע לפיכך כדאי להעיר כי גם „אחד מי יודע" שנמצא אצל „חד גדיא" הוא חדה, תקנוה הקדמונים ז"ל להעיר את התינוקות משנתם ולהעסיקם במילי דשמיא, לקיים מה שנאמר והגדת לבנך, כי אחר הסעודה קרוב הדבר שתחטפם שינה, לפיכך מעסיקים אותם בחידות: האב יושב ראש שואל את בניו, הגידו

נא, בני, מי מכם יודע מהו דבר אחד הנמצא בעולם ואין שני להמשיל לו להחבירה? — והמשכיל שבהם משיב: אבא אחד אני יודע... כי למדתי בבית רבי פרשת שמע וכתוב שם ה' אלהינו ה' אחד וכל הנערים חוזרים את התשובה. אחר כך חוזר ושואל אותם: איזה שני דברים נמצאים אצלנו? ומשיב נער שני: לוחות הברית! וחוזרים כל הנערים גם את התשובה הראשונה, וזהו אצלם משחק יפה המושך את לבם ומעסיקם ומעורר מתרדמתם, וכן כל החידה עד גמירא (עיון תפילה).

ועלינו גם כן ללמוד מכאן לקח טוב עד כמה אנו צריכים ומחויבים לטפל בחנוך בנינו על פי רוח התורה והאומה, וכי אנו מחויבים לקיים מה שנאמר "והגדת לבנך" לא רק כשאנו יושבים אתם אצל השלחן בליל התקדש חג, אלא בכל יום ויום ממש, ולקיים בזה: ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך וכו'.

וחובה קדושה מוטלת על הרבנים והדרשנים המדברים דברי מוסר ותוכחה לעם ה', ביחוד בחג הפסח הגדול הנהדר בקדושה עליונה, לחנך את האבות, ולהשפיע עליהם שפע קדש שיחנכו את בניהם ברוח התורה והמצוה, ושיתמכו בבתי התורה; בתי הת"ת והישיבות. הלב קרוע ומורתח וזב דם, מתפלץ ומתכווץ מכאב גדול ונורא בראותנו איך שהתורה חוגרת שק על חרבן בניה בוניה. ויש לנו רק קרן זוית לתורה, וגם שם תורה מונחת ואין מרימה משפלותה, שפלת האומה שאין לו די התרוממות הנפש להרים את קרן התורה. ויש דרשנים שאינם מדברים אל לב העם, אינם מעירים למוסר את אזנו, אין בדבריהם ובדרשותיהם לא תורה ולא יראת שמים ולא דברי חכמה אלא הלצות ומהתלות ודברי שיר. נתנו עלי בקולם. קול חזן מתפלל, מסלסלים את קולם ובנגון מנגנים, וכוונתם לבדח את דעת הקהל ולשעשע אותם, יתענגו בני העם והיה להם ככנור וכמשחק על הבמה לצודד נפשות בחרמותם למען הרבות כסף וזהב. ועל דרשנים כאלו המליץ כבר צדיק אחד, חד גדיא, חד גדיא, מגיד אחד, חד גדיא, מגיד שהוא חד, לא חלק אלא חד דזבין אבא בתרי זוזי, מוכר בדרשותיו את אבינו שבשמים בעד שני זוזים!...

הרחמן יצילנו ממגידים כאלה שמוכרים את אבינו שבשמים בתרי זוזי, שהכסף הוא עיקר נשמתם, והזהב קונה את רוחם וכשרונם במגידות. מגיד שדבריו ליעקב, מדבר אל בית יעקב, חקיו ומשפטיו לישראל, והוא בעצמו — לא עשה כן!... נאה דורש ואיננו נאה מקיים! ישמרנו הא' מהם! לא מהם, לא מהמינם, ולא יהא חלקנו עמהם. והרבנים הדרשנים שלבם לאבינו שבשמים, וכוונתם להועיל לבני עמנו ולהרים את רוחם, אלה יזכו לדבר אל העם על הרי ציון הבנויה ברוח התורה והאומה. ויזכו לאכול שם מן הזבחים ומן הפסחים ולדבר שם אל העם העברי על תחית האומה בארצה ולהודות לה' על גאולתנו ועל פדות נפשנו.

לשנה הבאה בירושלים!

ה ס פ ד

על הרב הגאון המפורסם כקש"ת הג' ר' אברהם אהרן יודעלעוויץ ז"ל

בביהמ"ד אנשי ביאליסטאק בנו יארק, אשר הספיד אותו הרב הגאון מהרי"ם מאיראוויטש הגאב"ד דעיר שערשאב, ורב הכולל ממדינת טורקסטן.

שבת קי"נ. — אמר ר"י בריה דרב שמואל בר שילת משמי' דרב, מהספידו של אדם ניכר אם בן עוה"ב הוא. פירש"י, שאם אדם כשר היה הנפטר הכל בוכין עליו ומורידין עליו דמעות ומספרין שבחו, אינו, האיך אמרת שעל אדם כשר הכל בוכין, והאמר ליה רב לרב שמואל בר שילת, אחים בהספידא דהתם קאימנא, פירש"י, שבשעת מיתתו יתאמץ רב שמואל בהספד לחמם את השומעים בדברים כדי שיבכו על מיתתו, א"כ הלא בודאי אדם כשר היה רב, בכ"ז חשש שלא יבכו עליו, וביקש שיתחממו השומעין, ובלא"ה בלא חימום לא יבכו, והלא רב היה בודאי בן עולם הבא, א"כ למה הזהיר על החימום. ומתרץ הגמרא ל"ק הא דמחממו ליי' ואחים, הא דמחממי ליה ולא אחים, ופירשי זל, לעולם חמומי בעי שאין בני אדם נכמרים כ"כ על זקן שמת, ומיהו באדם חסיד שמת, כי מחממו להו בהספידא מחממו ובכי כולהו ולמי שאינו חסיד כ"כ מחממו ליה ולא מחממו, ואין בוכין על מיתתו.

והנה אם נפרש כפירוש רשי ז"ל, מהספידו של אדם ניכר אם בן עולם הבא הוא, הוא בחינה אם הנפטר הוא בן עולם הבא כי אם יחממו ולא מחממי, אות הוא כי הנפטר איננו בן עולם הבא — הייתי מתיירא להניח הספד על נפטר, כי אולי אין בכותי לחמם, וגם היותר הגיל בהספדים צריך סייעתא דשמיא שדבריו יכו על לב השומעים, ואם ח"ו לא יהיה בכחו לחממם שיוציאו דמעות על מות הצדיק, נאמר אז ונוציא דבה כי הנפטר איננו ח"ו בן עולם הבא, בודאי לא הייתי מקבל על עצמי דבר מסוכן כזה, שבשביל שלא יכולתי לחמם כראוי ישאר בדעתנו שהנפטר איננו בן עוה"ב?

ועוד קשה ג"כ, מה זה שרצה רב שיבכו על מיתתו וביקש שיחממו את השומעים בדברים כבושים, איזה תועלת יהיה לו לרב שאנשים יבכו עליו. גם אמר דהתם קאימנא, שיעמוד לראות, אם בוכים עליו על הערו, איזה נ"מ יהיה לו לרב, אם יבכו עליו או לא? האם כ"כ הי' רב דורש כבוד שרצה שגם אחר מיתתו שיראו לו

כבוד? ועוד, וכי על מי שאנו מסופקין אם בן עוה"ב הוא, נעשה הספד?

ונראה לי לאמר הפשט בגמרא כך: כי אין ההספד בחינה על הנפטר, אם הנפטר הוא בן עולם הבא או לא, אך הבחינה היא על העם השומעים. מההספדו של אדם, מההספד שהאדם עושה על ת"ח שמת, אם אנו רואים שתלמיד חכם מת ואנשים באים לספדו ולבכות על אבוד התורה, אז ניכר שהאיש הבוכה על הת"ח הוא בן עוה"ב, אחרי כי הוא מצטער ובוכה על אדם גדול, אות הוא שנשמתו קשורה בתורה, ואורייתא וישראל וקוב"ה חד הוא, א"כ ניכר שהוא מהחוט המשולש ובן עולם הבא, אבל אם אדם אינו מצטער בהעדר הת"ח ואינו רואה חובה לעצמו לבכות על העדרו, אות הוא, כי כבר ניתק החבל של האיש הזה מתוה"ק והוא בגדר איש שיש ספק אם הוא בן עולם הבא.

ופריך הגמרא, איני, והא אמרת, שמההספד שאדם עושה ניכר אם בן עוה"ב הוא, א"כ הי' צריך כל איש לבכות על העדר ת"ח בלא שום התעוררות, בלא מקוננים, אז הי' זה אות שהוא קשור לתורתנו ובן עוה"ב הוא, אבל הלא רב אמר, אחים וכו', ואם כן הלא אין שום סימן שהוא בוכה על העדר ת"ח ותורה, כי אם הי' בוכה על העדר הת"ח למה החימום, ומתרץ, הא דמחממו ליה ואחים. בלא חימום אין ראי', על מה שאינו בוכה, מפני שההרגל שרואים המות תמיד ומורגלים בזה, וההרגל ממעט ההתפעלות והעבודה שהאדם עובד תמיד ומוכרח עפ"י חק הטבע שולל ממנו ההתבוננות, ובפרט בשמת ת"ח זקן, שבלא התבוננות אין על מה לבכות, כי הכל יאמרו, הלואי ונחיה אנו הרבה שנים כהנפטר, לכן אין בוכים, אין ראיה שניתקו מהחוט המשולש, לכך אין בוכים, לפיכך אומרת הגמרא, הא דמחממי ליה ואחים, אם מחממין לו להאדם ופותחין את לבו ואז הוא מצטער ובוכה, אות הוא, כי הוא בן עוה""ב. הא דמחממי ליה ולא אחים, אם מחממי ליה ולא אחים, גם אחר התבוננות, גם אחר החימום והדיבור שמדברין ומעוררין, לא אחים, אות הוא, כי ניתק מהקשר, וצריך לבדוק את עצמו, לכך בחרנו בכמה ספדנים שאם לא יעלה ח"ו ביד אחד מהמספידים לעורר הלבבות, יעלה ביד השני, לעורר ולקשר את הלבבות לתוה"ק ולאהבת ישראל כמו שנבאר.

במדרש כד דמיך ר' סימן על ר' אילעי ואפטור עליו, ר' דברים שהם תשמישו ש"ע, ואם אבדו יש להן חליפין, שנאמר (איוב כ"ח) כי יש שכסף וכו' והחכמה מאין תמצא וכו', ת"ח שמת מי מביא לנו תמירתו, אנו שאבדנו את ר' סימן מהיכן נמצא. וקשה, שפתח בלשון חליפין וסיים בלשון תמורה, היה לו להתחיל ולסיים בל' חליפין או בלשון תמורה? והנה החילוק בין חליפין ותמורה, נמצא בתוה"ק פ' בחקותי, (ויקרא כ"ד) בקרבן, לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב ואם המיר ימיר וכו' והיה הוא ותמורתו יהיו קודש, ולא תצא לחולין, פתח בחליפין וסיים בתמורה, הסבר מה הוא חליפין. חליפין הוא שנותן דבר קטן ומקבל דבר גדול, ומפני זה נקרא ק"ס קנין חליפין. ותמורה הוא שנותן דבר גדול ומקבל דבר קטן. והנה אם אחד נדב והקדיש קרבן, ונתן קרבן רע, ואחב הוא חפץ להחליף שיהיה יותר מן המובחר על טוב, מפני שהוא עין יפה וחפץ להקדיש ממיטב, אבל מעיקרא לא היה בידו ואח"כ כאשר השיג קרבן טוב הוא חפץ להחליף, זה נקרא בעד ההקדש חליפין, בודאי מובן שגזרה התורה ששניהם קודש. אבל אם האיש היה רע עין, רק בעת ההקדש לא היה לו קרבן רע רק טוב, ואח"כ הוא חפץ להמיר על רע, זה נקרא תמורה בעד הקדש, אמרה תורה, לא יחליפנו ולא ימיר אותו, טוב ברע, שיתן טוב ויקבל הרע. ורע בטוב, שיתן קרבן רע ויקבל הטוב, זה תמורה, ואם המר ימיר ואנו רואין שהוא רע עין, בכ"ז והי' הוא ותמורתו קדש, לא יואיל לו הטענה שההקדש בטעות, נמצא שחליפין מורה שמחליף דבר רע על היותר טוב ותמורה מורה שמחליף על דבר היותר גרוע. וזה שקונן ר' אלעי על ר' סימן. ארבעה דברים יש להם חליפין, אנו מוצאין עוד יותר חשובים ממה שנאבד ממנו בעד כסף — זהב, בעד הברזל — נחושת, אבל תלמיד חכם שמת מי מביא לנו תמורתו, שהיה לנו גם לא גדול כל כך, לא היינו מצערים עצמנו, אך אפילו תמורתו, קטן ממנו גם כן אין. כל אבדה יש לה צער אבל לא בשוה. אם עשיר אבד מרגליות, והוא אדם בריא ועוסק במסחר ויש לו לקוות שירויח ויקנה מרגליות אחרת, אם כי בודאי הרבה צער הי' לו, בכ"ז הוא יכול להתנחם, כי בהמשך הזמן יהיה לו מרגליות אחרת. אבל אם אדם הולה שכבר אין לו שום עסק ואין לו שום פרנסה ומכל הונו שהיה לו נשארה לו רק מרגליות אהה ואבדה, ועתה הוא עומד להכלות ולנוע ממש ברעב, הצער שלו גדול מאד.

בעת שהי' לנו גדולי תורה וחביבות התורה, וכל אחד ואחד השתדל שהבנים יהיו תלמידי חכמים ועוסקי בתוה"ק, אז כאשר אבדנו אדם גדול הי' צער, אבל בכ"ז היתה תקוה שיגדלו אחרים קטנים ממנו, בכ"ז יהיו ת"ה, אבל עכשיו כאשר חשכה קרן התורה הק' ובמקום שהיו ת"ח יראי אלקים הי' מדבר שממה, הת"ח שוכחים את למודם מפני הרדיפות והעונים שסובלים, והבנים יגדלו בלא תורה מפני הגזרות הקשות ומבטלים העקרים של היהדות, שם בודאי אין שום תקוה שיגדלו גדולים בתורה, וגם בארצות שיש ת"ל חירות, עזבו התורה, ות"ח היו לשמצה, ושפחה כי תירש גבירתה, מביטים רק על השפחה הוא שפות אחרות, והתורה מונחת בקרן זוית, בודאי בעת כזאת, אין שום תקוה שיגדלו ת"ח גדולי תורה, א"כ ההפסד מהת"ח הזה אשר הי' בקי בכל חדרי תורה גדול מאד, אשר לא באפשרות לצייר. על הנפטר אין מה לבכות, הוא שם בצל עליון הביא עמדו קאפיטאל גדול והקב"ה שש ושמח שבא אליו נפש נקי וצדיק, אבל על עצמנו הננו מקוננים כמו שאמר הנביא (ירמיה ט') כה אמר ה' צבאות התבוננו וקראו למקוננות וכו' ותשאנה עלינו נהי. הנה הנהי הוא עלינו, לא על הנפטר יש לקונן רק עלינו, כי קול נהי נשמע מציון, מהמצוינים בהלכה איך שודדנו, חושך ואפילה בכל מקום לעם ישראל. הספינה הישראלית מטורפת בים החיים ושוקעת בים הצרות. מכל מקום נשמע

רק שוה ושבר. אלפי משפחות נועים ממש ברעב ובחוסר כל. וביחוד לומרי תורה סובלים מחסור וכפן ובזיון הם ובניהם והתורה והדת נעקרת לגמרי ואם ח"ו יעבור זמן רב ישכח שם ישראל. הספינה טורפת בים ואין לנו מנהלים (קאפיטאנען) יודעי תורה, אשר כמעט אין את פי מי לשאול בעניני התורה והדת, א"כ היזק וצער גדול מאד כי אבדנו אחד משרידים גדולי תורה וקברניטי, אוי לה לספינה שאברה קברניטה.

וזה רצה רב שאמר אחים לי בהספדאי דהתם קאימנא, לא חפץ רב להרבות כבודו, רק לטובתנו. ואמשיל לכם משל, מלך גדול היה לו בן אשר טפח וגדל אותו בכל טוב, וקוה שיהיה לו למשיב נפש ובו יתפאר תמיד לפני כל העולם, אבל הבן מרוב טובה שהשפיע עליו אביו ומכבוד הנעשה לו מכל מכיריו, שכח מטרתו וקלקל דרכו כ"כ, ולא שמע לאביו ולקרוביו ואוהביו להטיב דרכו ושלא לגרום צער לאביו במעשיו המכוערים, אבל הבן מרוב טובה לא שמע לקול יועציו הנאמנים ושחת כ"כ דרכו עד שאביו המלך גירש אותו מביתו והסיר השנחתו מעליו, ואז באו על הבן צרות רבות ורעות, כי אויבי הבן בראותם שכבר סר צל אביו מעליו, ומפני הקנאה והשנאה שהי' להם מקודם עליו, עתה מצאו מקום לקנתרו ולמרר את חייו ולשפוך דמו בכל מקום. וכאשר הבן ראה, כי אין לו חיים רק צרות רבות מכל עברים בתרוהו מנוחה הדריכוהו, אז החל לכתוב לאביו מכתבי בכי ותחנונים שירחם עליו וימחול לו ויספחו אל ביתו במקדם, והוא מקבל על עצמו לילך בדרך ישרה ולתקן מעשיו ודרכיו, אבל המכתבים והתחנונים לא הגיעו אל אביו מפני ששונאי נפשו לא רצו שאביו יראה מכתבי בנו הנכתבים בדמעות, ובודאי דרך האב לרחם על בנו החוזר מדרכו הרעה ומבקש על נפשו וירחם עליו, לכן לא מסרו מכתביו לאביו, והבן גוע ממחסור וחוסר כל וכבר אמר נואש לחייו. והנה נשמע, כי המלך קרא אצלו את אחד מהשרים הגבוהים לעמוד לפניו בחצר המלך, מה עשה הבן, בא לפני השר ובכה וחנן שימסור את מכתבי בקשתו לאביו ויספר לו, כי בנו נחם על רוע מעשיו ויראה לו הנאד מלא דמעות שיצא מבנו בתשובה והרטה, ובקשה מרוב עוני וצער.

כן הוא רבותי, אנחנו בנים למקום, כמ"ש בני בכורי ישראל, ישבנו על שלחן אבינו בכבוד וטובה, וכל העמים קנאו בנו, ומרוב טובה בעטנו בה' ומצוותיו עד שגרש אותנו משלחנו, והננו נעים ונדים בין האומות, זה חומס וזה טורף, וזה מבזה, וזה נושך, וזה רומס, ומפני זה, גם לוא הי' רצונינו למלאות דברי אבינו, שאור שבעיסה מעכב, גלות ושעבוד מלכיות. וכבר הננו שולחים מכתבי בקשות ותחנונים לאבינו שירחם עלינו, אבל מלאכי חבלה אינם מניחים שיקובלו בקשתינו. ומחיצה של ברזל נעשה בינינו ובין אבינו שבשמים. עתה כאשר אחד מגדולי שרי התורה נקרא לאבינו, נבקש נא ממנו שהוא יהיה מליץ בעדינו.

וזה שאמר רב, אחים לי בהספדאי דהתם קאימנא, שם אני קם ואדרוש רחמים בערכם, גדולים צדיקים וכו' שם אזעק מרה על כל הרעה אשר עושים עמכם.

מורי ורבותי, עתה הוא העת, עמי יבכון כל מרירא דלבאי, לכל מי ישיש לו לב מר, יבכה וימסור להשליח הגדול הנפטר אשר אנו עוסקין בהספדו את בכיותי', ולמי מאתנו אין לב מר, זה דואג על בריאותו, וזה על פרנסתו, לזה דאגה מבנים ולזה דאגה ממשפחתו המושיטים יד עזרה ואין לאל ידו להושיע. ולת"ח כל הדאגות יחד, כי מצטערים על מצבם ומצב ב"ב ומצב עמם, ואחרון אחרון נדול על חלול שמו ית' בגוים, בין האולם ולמזבח יבכו וכו" (יואל ב') ואל תתן נחלתך לחרפה וכו', למה יאמרו נחלתך הם ת"ח הנקראים בשביל התורה נחלה אשר הי' ללעג ולקלס וגם על חילול שמך, למה יאמרו בגוים אי' אלהיהם, רבי ר' אברהם אהרן הי' כמו רב בדורו, תקומו לבקש רחמים עלינו, הי' מליץ טוב בעדינו, עוררו את האבות, עוררו את האמהות, עוררו את משה ואהרן, עוררו את הזקנים והנביאים התנאים והאמוראים ורבנן סבוראי, הגאונים והצדיקים קדושי עליון, יקומו לבקש על עם ישראל, אם יעבור זמן מרובה יאבד שם ישראל ח"ו. אי' הבטחת השי"ת כי אני ה' לא שניתי וכו' קחו דמעותינו לפני כסא הכבוד, הננו מבקשים מכם מחילה על שאין אנו בכה להספיד אותם כראוי, וימחול לנו ויהי' מליץ טוב שישפיע עלינו אור ה"אור חדש ונזכה לגאולת ישראל וקץ לצרותינו, ואח"כ נזכה לגאולה שלמה ולתח"ה ויקוים בלע המות לנצח וכו'. בזכות הצדקה אשר כ"א יתן לכבוד הזכרת הנפטר יחיינו ה' שנזכה לראות את כל אוהבינו ואהובינו, ומחה ד' דמעה וכו' אמן.

רבי ווינבערגער'ס
— מצות —
(עטאבלירט תרס"ו 1905)
פאוויטיוו די בעסטע כשרה מצות
אין ניו יארק.
טעגליך פרישע הויזרימע מצות.
היים פון אויבן, געבאקען אין
געפאקט פאר אייערע אויגען.
OFFICE and BAKERY:
65 PITT STREET, NEW YORK CITY
Telephone: DRYDOCK 8410

שאלות ותשובות

בעו"ה.

למע"כ הרב החכם עורך ה„דגל ישראל", שלום וברכה!

אחדש"ה הנני לשחרהו שידפים את מאמרי זה המענין, בגליון הבא. בכבוד, שניאור ז. ריין.

תשובה למתמיהים

עד כמה שנחוץ להחזיק עתון תורני, שיעמוד על משמר קנינינו הרוחניים, ולעת מצוא ידבר רתת עם נחותי־הרגא שונים, תוכיח העובדה דלקמן: ב„הדואר" הניו יורקי, גליון תקי"ז, הופיע מאמר מסורס בשם „שמחת בית השואבה" מאת איזה י. צ. לווין, שמשתדל לתלות בוקי־סרוקי במנהג שמחת בית השואבה לאמור: „במה זכתה מצות ניסוך המים מכל המצוות, שבה גדולה השמחה כל כך?" והוא השיב על זה „טעם" אורגינאלי, כידוע (?) שנאו האנשים ההם את החשמונאים שנאה עזה מאד, ויען שפעם אחת נסך אחד ע"ג רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהם, וכידוע היה זה ינאי המלך, וכתוצאה מזה, הפריעה הממשלה (החשמונאית) את מנהג ניסוך המים, (סברת הכרס) וא"כ ממילא אחרי מפלת החשמונאים הוחזר הסדר של ניסוך המים, ותהי' להם שמחת בית השואבה, שמחה גדולה על קבר הממשלה היהודית, וכדי לאמת זאת הבדיחה הזאת, הוא מעקם במזיד פשט פשוט בגמרא (דה דף י"ח), בתלתא בתשרי בטילת אדכרתא מן שטריא, שנרו מלכות יון גזירה, שלא להזכיר שם שמים ע"פ. ובשגברה מלכות חשמונאי ונצחום, התקינו שיהיו מזכירין שם שמים אפילו בשטרות, וכך היו כותבים: „בשנת כך וכך ליוחנן כה"ג לאל עליון". ובששמעו חכמים בדבר אמרו, למחר זה פורע חובו, ונמצא שטר מונח באשפה — ובטלום. וכנגד זה מפטפט המשכיל הנ"ל, שהמלים „לאל עליון" אינן אלא הוספה בדויה. ומה שעשו יו"ט, הוא על שחדלו לכתוב „בשנת ליוחנן — כה"ג", בכדי לאבד כל זכר להחשמונאים. כל בר־בי־רב דתר יומא יודע שאין זה נכון ואין זה מתאים להפשט, ואדרבא לדעת המהרש"א ז"ל יוצא: דהנס שעשאוהו יו"ט, יען שינאי המלך לא כעס עליהם בדבר זה, כלומר שלא חשד אותם בזה ממש שהמשכיל מפטפט, עי"ש. ואין מהצורך אפילו להזכיר גמרא מפורשת (ר"ה י"ז), מפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג? מפני שהחג זמן נשמים עיי"ש. ובירושלמי (הובא בתום' סוכה נ'), מפרש, שואבה — שמשם שואבים רוח הקודש, שהשכינה שורה מתוך שמחה. ומה שנוגע להחשמונאים, צריך באמת להבדיל בין החשמונאים החסידים הראשונים שנלחמו נגד ההתבוללות, ובין האחרונים, שהם בעצמם היו מתיונים. ורק הודות להתאמצות של התנאים האלקיים ר' שמעון בן שטח ור' יהודה בן טבאי ושלמינן המלכה לא יכלו לבצע את זממם. ועין דורות הראשונים (ח"א כרך ג').

ומכיון ש„הדואר" שש על זה כמוצא שלל רב, שנם הנ"ל את עטו והתחצף עוד יותר, ובגליון תקכ"ו יצא במאמר חדש שבו מלעיג על דברי חז"ל בענין נם השמן של חנוכה, וגם בידעותו הכבירה מצא גם שגיאה בהסידור שלנו „כי יוחנן כהן גדול לא היה אביו של מתתיהו אלא נכדו.

מילא, בענין נם השמן אין מהצורך לבאר לקוראי „דגל ישראל" שבענין זה מרומז נצחון התורה והיהדות, ובאריכות מזה יש בס' נפוצות יהודה דרוש ל"ז, כי הנם בשמן, להורות על נצחונם בהפר ד' עצת היונים שהיתה לבטל התורה וג' כי התורה היא השמן הראש היורד מלמעלה, עיי"ש.

וגם המנורה רומזת לתורה (עיין בס' תורת העולה לרבינו הרמ"א ז"ל).

ובענין „השגיאה בסדור התפלה", הבורסקי הזה אינו יודע שבאמת היו שני יוחנן כה"ג, והראשון היה אביו של מתתיהו שתקן הרבה תקנות (עין ס' יוחסין דף נ"ט אות יוד). אין ברצוני להאריך יותר בענין שהוא פשוט מאוד, אולם כדאי לעמוד על אפי חוצפתם של „המלומדים" מהנוסח החדש, שלא קראו ולא שנאו וחפצים לקצץ בנטיעות. ורק עתון תורני יש בכחו לרסן מעט את ההדיוטות הללו.

רבי ווינבערגער'ס נייער ספר

הרב רבי ווינבערגער, דער באוואוסטער אינענטימער פון דער מצה בעקערי, 65 פיטט סטריט, ניו יאָרק, מאכט באקאנט צו אלע זיינע פרייַנד און ליבהאָבער פון זיינע ספרים, דאָס אין קורצען וועט ערשיינען א נייער ספר אין 3 פֿאַרשידענע שפּראַכען: ענגליש, אידיש און העברעאיש. דיזער נייער ספר איז א פּאַרטזעצונג צו זיין באַרימטען ספר וואָס איז ערשינען מיט 45 יאָהר צוריק אין אַמעריקא, און דאָס איז דער — „היהודים והיהודות בניו יאָרק". וואָס האָט יענע צייטען אויפגערודערט צוויי וועלטען — אַמעריקא און אייראָפּא. דער באוואוסטער משורר און רעדאַקטאָר פון „המליץ", ר' יהודא ליב נאָדאָן האָט אין יאָהר תרמ"ז געשריבען וועגען דעם בוך אייניגע ארטיקלען. אויך פארשידענע עדיטאָריעלס אין „המליץ" און „המגיד" זיינען געשריבען געוואָרען וועגען דאָס גרויסע וועלק. דער ספר איז באליבט נשוען ביי אלע לעזער פון העברעאיש. אפילו שפּעטער מיט עטליכע און צוואַנציג יאָהר האָט דער באוואוסטער משכיל, ר' יוסף פריערקין, געשריבען אן ארטיקעל אין „מאָרגען זשורנאל" וועגען דעם „היהודים והיהדות".

דער נייער ספר וועט אויך הייסען מיט דעם זעלבען נאָמען. עס איז זעהר אן אינטערעסאַנט בוך פון די

תקנת עגונות

אַ דאַנק פון דעם דגל הרבנים דאמעריקא צום עהרווירדיגען דזשענעראל קאָונסיל פון פּוילען אין ניו יאָרק

אויסהערענדיג דעם באריכט פון הרב יצחק מאיר מאירָאוויץ, פאָרזיצענדער פון אונזער אדמיניסטרייישאָן קאָמיטע און אונזער סעקרעטער הרב אהרן דים וועגען די פריינדליכע מיטהילפע פון דעם עהרווירדיגען דזשענעראל קאָנסול פון פּוילען דר. מיעטשיסלאוו מארכלעווסקי אין ניו יאָרק אין אלע אנגעלעגענהייטען וואָס דער דגל הרבנים דאמעריקא וועגען זיך צו איהם, צו פאַרלייכטערן די נויטבאַדערפטיגע אין פּוילען ווי ענגות א. י. וו. איז איינשטימיג באשלאָסען געווָארען דאָס דער דגל הרבנים דאמעריקא שפּרעכט אויס איהר אינניגסטען אוֹן הערצליכסטען דאַנק צום עהרווירדיגען דזשענעראל קאָנסול דר. מארכלעווסקי מיט דעם טיפען וואונש און ביטע אויך פאר דער צוקונפט, דיזעלבע פריינדליכע מיטהילפע אין אלע אנגעלעגענהייטען וואָס דער דגל הרבנים דאמעריקא וועט פינדען פאר נויטיג זיך צו וועגען צום עהרווירדיגען דזשענעראל קאָנסול.

די לעצטע מאָנאטען איז די ארבייט פון תקנת עגונות כמעט אבגעשטעלט געווָארען, אויס מאנגעל אין געלד צו העקען די נויטיגע הוצאות, און וויפיעל מיר האבען געבעטען די רבנים און מנדבים, דאָס זיי זאלען רחמנות האבען אויף די עלענדע הילפלאָזע עגונות און שטיצען דעם פאָנד לתקנת עגונות, כדי מען זאל ח"ו ניט דארפען אבשטעלען אזא הייליגע ארבייט צו רעטען טויזענדע אידישע נפשות פון אונטערגאנג ח"ו, איז אונזער נעשריי נעווען א קול קורא במדבר, און דיזע וויכטיגע הייליגע ארבייט האט זיך ליידער נעמוזט אבשטעלען. מיר האבען אבער ניט נעקענט גלייכגילטיג בלייבען צום נעשריי פון אונזערע אומגליקליכע שוועסטער, וועלכע שרייבען אונאויפהערליך מיט בלוטיגע טרערען מען זאל זיי ראטעווען, לעצטע 50 יאהר, ווי אזוי דאָס אידישע ניו יאָרק האט אזוי פראַטערסירט אויף אלע פראָנטען.

אויך די עקאָנאמישע לאגע איז נעשילדערט מיט לעבעריגע פארבען. אין לעצטען פּרק פון ספר באשרייבט דער מחבר וועגען דער מצה אינדוסטרי, ווי אזוי דיזע אידישע פראָדוקטען — דער „לחמא עניא" — האט פראָגרעסירט אין א קאלאסאלער, ריזיגער אינדוסטרי.

לויט רבי וויינבערגער'ס אויספירליכע באשרייבונג אין דער נייער אויסגאבע „היהודים והיהדות בניו יאָרק" אוֹן לויט פאקטען, וועלכע זיינען נוט באקאנט צו רבי וויינבערגער אין דער מצה אינדוסטרי, ליגט פארבאָרגען אין דעם ריזיגען אויפגעוואקסענעם מצה מסחר, וועלכער איז אויסשליסליך א אידיש נעשעפט, א גרויסע טובה אין דער צוקונפט פאר דעם כלל ישראל.

אוֹן מיר האבען נאכאמאל אנגעפאנגען צו ארבייטען צו העלפען דיעזע אונגליקליכע עגונות, אוֹן א דאנק השי"ת האבען מיר געהאלפען עטליכע ענונות. אוֹן מיר וועלען זיך צו אייך רבנים ומנדבים האט רחמנות אויף די עלענדע בנות ישראל, ראטעוועט אידישע נפשות אוֹן העלפט שאפען דעם פאָנד לתקנת עגונות מיר זאלען קענען וויטער אנגעהן מיט דער הייליגער ארבייט צו ראטעווען די פארלאָזענע עגונות.

מיר האפען דאָס יעצט וועט מען זיך שוין צוהערען צו דיעזען הייליגען רוף אוֹן אלע רבנים ומנדבים וועלען העלפען שאפען דעם פאָנד לתקנת עגונות, ובזכות זה תתברכו ממעון הברכות בכל מילי דמיטב.

דורך דיעזע צייט זיינען פארנעקומען 34 ד"ת בין איש לאשתו אוֹן 26 איז ב"ה נעלונגען שלום צו מאכען צווישען זיי.

מיר האבען אויסגעפינען פאלגענדע פערזאנען וואָס האבען פארלאָזען זייערע פרויען אוֹן קינדער אוֹן זיינען נעצווואונגען נעווָארען צו שליכטען למובת זייערע פאמיליעס:

סעם יאבעק פון גור, מיט דער צושטימונג פון זיין פרוי נעשיקט א נט אוֹן 700$.

יעקב פריימאן פון קלויזענבורג, נעשיקט פאפירען, שיפסקארטען אוֹן נעלד פאר זיין פרוי אוֹן 5 קינדער.

בערל בראָגנער פון גראָדנא, נעשיקט פאפירען, שיפסקארטען אוֹן נעלד פאר זיין פרוי אוֹן 3 קינדער.

סעם נאשה פון בערעזניצע, מיט די צושטימונג פון זיין פרוי נעשיקט א נט אוֹן 700$.

משה לעווין פון זשיטאָמער, 60$ מאָנאטליך פאר זיין פרוי אוֹן 2 קינדער.

בעני קראכמאל פון האמבורג, 80$ מאָנאטליך פאר זיין פרוי אוֹן 5 קינדער.

פיעלע ליסטעס פון אומגליקליכע ענונות פון פּוילען, רוסלאנד, רומענין, דייטשלאנד, פראנקרייך אוֹן ארץ ישראל זיינען די לעצטע מאָנאטען ערהאלטען נעווָארען אין אונזער אפיס. אוֹן מיר האפען זיי בעזהי"ת צו העלפען, וועָן די רבנים אוֹן מנדבים וועלען מיטהעלפען שאפען דעם פאָנד פאר תקנת עגונות, דאמיט מיר זאלען קענען אנניין אונגעשטערט מיט דיעזע הייליגע אוֹן וויכטיגע ארבייט.

הול המועד פסח אי"ה שיקען מיר נאָך פּוילען מר. האלצמאן צו נעבען חליצה זיין ברודער'ס ווייב, וועלכע איז נעבליבען א אלמנה אהן קינדער. מיר האבען קוים נעווירקט ביי איהם ער זאל פאהרען מיט א שיפסקארט נאָך יוראָפּ אליין אוֹן מיר וועלען טרייען נאכצושיקען א שיפסקארטע אויף צוריק אוֹן דאָס אליין איז אונז אנגענעמען זייער שווער, ווייל עס פעהלט פשוט נעלד, אבער מיר קענען ניט גלייכגילטיג בלייבען צו דעם וועָס נעשריי פון דיעזע אומגליקליכע פרויען, האבען מיר זיך אנגעשטרענגט דערווייל איינעם צו שיקען, אוֹן מיר בעטען אלע רבנים אוֹן אידען, העלפט אונז אויך אויף דיעזען נעביעט, שיקט באלד אריין אייערע נדבות פאר דעם צוועק.

דאמיט מיר זאלען קענען שיקען די שיפסקארטע אויף צוריק, כדי די אנדערע זאלען ניט מורא האבען צו פאהרען און אויסרעדעם האט דא האלצמאן א פרוי מיט 4 קליינע קינדער און אליין א גרויסער ארימער מאן, דארף מען זעהן ער זאל קענען באלד צוריקקומען ער־נעהרען זיין פאמיליע און מיר האבען דאס יעדערער וועט זיך באלד אברופען און אריינשיקען זייערע נדבות אויך פאר דעם חליצה־פאנד.

הודעה

נכון לדפוס ובקרוב יצא לאור ספר

אוצר המקרא בתלמוד ומדרש

הספר הזה יכיל:

א) דקדוק הלשון העברית ושמושה
ב) אוצר המלים העבריות ופתרונן
ג) מבוא לספרי המקרא ותולדותם

הכל על פי דברי חז"ל המפוזרים ומפורדים בספרי התלמידים והמדרשים בהלכה ואגדה והשפעתם על המדקדקים הבלשנים והמבקרים האחרונים

— מאת —

הרב יצחק בהרה"ג אברהם מרדכי ז"ל

המכונה ד"ר ווערנע

רב ואב"ד דקאלומבוס, אהייא

למען דעת בערך כמה עקסעמפלארים להדפיס אבקש מאלה המתעניינים בספר מדעי כזה להמציא לי הזמנותיהם.

המחיר, כשיצא מבית הדפוס — $3.00

המען:

RABBI ISAAC WERNE

568 S. 18th Street **Columbus, O.**

נתקבל ונמצא למכירה במספר מצומצם מאד הספר

רבי עקיבה

מאת י. ש. צורי

חלק א. תולדתו של רבי עקיבה.
חלק ב. תכונתו.
חלק ג. תורותיו ומעשיו.
חלק ד. הליכותיו במשפט, במצוות ובדת.
חלק ה. קורות רבי עקיבה וזמנו.
חלק ו. ספרות: מדרשי המקרא, משנה, אגדה ולשון.

הספר הזה קנה לו שם טוב בעולם הספרות. מחברו י. ש. צורי הנהו מן המפורסמים שאינם צריכים ראיה. הרבה ספרים נפלאים חבר הסופר הנעלה י. ש. צורי, אבל בספר זה השקיע המחבר הרבה שנות עבודה ועמל ויצא מתחת ידו מתוקן כל צרכו. בו אנו מוצאים תמונה בהירה מחיי רבנו עקיבה — מנעוריו עד זקנתו. בו אנו רואים את רבי עקיבה המורה, המחנך, המדריך את העם, המנהיג, הפרנס, המחוקק, מהלכו עם הבריות ועם כל בני משפחתו. כל ההומר ע"ד רבי עקיבה נאסף ונלקט עד ידי המחבר המהולל מתוך ספרותנו העתיקה ומכל המקורות הקדושים, ונמסר להקורא בסגנון נפלא, ובשפה ברורה ובסדר ביבליוגרפי שאין דוגמתו.

הספר נדפס בפורמט גדול על ניר משובח באותיות בהירות ומאירות עינים ומכורך בכריכת ניר

בכדי לזכות את הרבנים הקצבנו מחיר נמוך מאד

רק — $1.50

בהזמנות לפנות אל:

RABBI A. DYM

247 East 3rd Street, New York, N. Y.

זאל היינטיגען פסח אויך
ניט פעהלען אין אייער היים די מצה
וואס איז באַרימט און באַליבט — די

האָראָוויטץ-מאַרגאַרעטען
מצה

עס איז די מצה וואס אַלע באוואונדערען
וויל עס איז שטענדיג פרישׁ און געשמאַק,
געבאַקען אונטער דער השגחה פון די
גרעסטע רבנים און אונטער די סאַניטאַרסטע
באַדינגונגען.

HOROWITZ BROS. & MARGARETEN
369-383 E. 4th St., New York City
Telephone Orchard 3000

אָבהיטען אידישקייט איז אַ פאַרגעניגען
פאַר דער פאַמיליע וואָס געברויכט

סאָנשיין כשר קרעקערס

שטענדיג אויזטען-קרוכלע, אין וואַקס-פּאַפּיר אינגעוויקעלטען פּעקעדזש

יעדער שריט איז אונטער דער שטרענגער השגחה פון אַ רב וועלכער איז שטענדיג אין פּלאַץ סאָנשיין קוואַליטעט איז אריינגעבאַקען אין יעדען קרעקער. יעדער פּאַרצוג וואָס וויסענשאַפט באָט אַן וועלט באַנוצט צו מאַכען סאָנשיין כשר קרעקערס אַזוי באַשיצט געגען פויכטקייט און שטויב דורך דעם וואַקס-פּאַפּיר ראַפּער. כשר און פּראָווע — דער פּאָלקאָמענער קרעקער פאַר דער אידישער היים.

געמאַכט אין די טויזענד
זענסטער בעקעריען פון
דער

LOOSE-WILES BISCUIT COMPANY

„סאָנשיין" קרעקערס וועלען געמאַכט בהשגחה פון יוניאַן אָוו אָרטאָדאָקס דזשואיש קאָנג. אָוו אַמעריקא, ראבי הערבערט ס. גאָלדשטיין, פּרעז., וועמען משגיח, הרב ע. נאַעלמאַן, באַשטימט פון הרב הג' רמ"ז מרגליות איז שטענדיג אַם פּלאַץ.

Rabbi Herbert S. Goldstein
President

וזאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה

(מסעי ל"ד ב'.)

וען איהר דיינקט צו קויפען סעמעטערי, ברויכט איהר זעהן וואס איהר קויפט און אין וועלכע געגענד די סעמעטערי לאַנד געפינט זיך, און ווער וועלען זיין אייערע שכנים לאחר מאה שנה. עס איז באַוואוסט, אַז פיעלע בתי קברות (סעמעטערים) געפינען זיך אין גאָר נאָהענטע שכנות מיט ניט אידישע סעמעטעריעס, עס איז אַ שאַנדע צו זעהן ווי דער מגן דוד איז אַ שכן צום צלם.

די

דגל הרבנים סעמעטערי

געפינט זיך אויף לאַנד, וואָס איז אינגאַנצען באַזונדער, אַ דיין אידישע סעמעטערי, געקויפט און באַארבייט פון דער רבנישער קערפערשאַפט

יעדער איד דאַרף זיין צופרידען צו האָבען זיין קבורה לאחר מאה שנה, אויף דער

דגל הרבנים סעמעטערי

די לאַנד איז פלאַך אָהן בערג, טרוקען, זאַמדיג, שעהן באַארבייט, נאָהענט צו אַלע אידישע צענטערען

יעצט ביים עפענען די סעמעטערי, איז דער פריים פון די פלאַטס ניט טייער

חברות, סאָסייעטים, לאָדזשען און שוהלען זייט פון די זריזין און קומט אין מעין סיילס אָפיס קויפען לאָטס פאַר ביליגע פרייזען, אין אַ קורצע צייט וועלען די פרייזען שטייגען אַ סך העכער.

דער מעין סיילס אָפיס איז אין 256 איסט בראָדוויי, שרייבט אָדער טעלעפאָנירט דריי דאָק 7877 און מאַכט אַפּאָינטמענטס צום ארויספאָהרען אָנצוקוקען די סעמעטערי.

פיעלע רבנים, חברות, ווי אויך שעהנע אידען פרייוועט לייט, האָבען שוין געקויפט פלאַטס אויף די דגל הרבנים סעמעטערי, זייט אויך איינער פון זיי.

הויפט אָפיס:

DEGEL HORABONIM CEMETERY

256 East Broadway **Telephone: Dry Dock 7877** **New York, N. Y.**

באַמערקונג!

גאָר אין גיכען וועלען מיר פייערען אי"ה די ערעפענונג און חנוך הקרקע פון דער דגל הרבנים סעמעטערי. עס ווערען געמאַכט אַלע נויטיגע פאַרבערייטונגען, אַז די פייערונג זאָל זיין אימפּאָזאַנט און פרעכטיג, ווי נאָר מעגליך.

אין דער פייערונג וועלען זיך באַטייליגען, אויסער די רבנים גדולים חברי דגל הרבנים, אויך פילע קאָמיטעטען פון פאַרשידענע שוהלען און חברות.

אויב איהר ווילט זיך באַטייליגען און זיין אָנוועזענד ביי דער ערעפענונג, קלייבט אויס אַ קאָמיטע, און שטעלט זיך אין פאַרבינדונג מיט אונזער אָפיס, וואו איהר ווערט קריגען אַלע נויטיגע אינפאָרמאַציעס.

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת!

די ערשטע האַנד צו באַקומען האַלסייל

ספרי־תורה, תפילין ומזוזות

געשריבען פון סופרים מדקדקים ויראי השם, בכתיבה מהודרה ומדויקה

רצועות מעובדות לשמה כדין; עץ החיים׳ס; כתרי תורה; עטרות; ידין:
לייכטער און בעכערם מכסף טהור — (סטערלינג זילבער)

אַלערהאַנד עמברוידערטע פּרוכתין — מענטעלאַך — חופות — שלחן קאַווערם.
פון די בעסטע גאַלד־האַנד־ארבייט און שעהנסטע דעזיינס. די בעסטע סאַלין־
גערס חלפים פּאַרלעסליך און־צו מעסיגע פּרייזען.

טליתים סילק און וואַל פון די בעסטע קוואַליטעטען

וועגדעט זיך מיט אייערע באַשטעלונגען דירעקט צום אימפּאַרטער:

S. YAROSLAWITZ 42 Delancey St., New York, N. Y.

נויאַרקער אידען האָבען בעסער ליב צו עסען

פריעדמאַנס מצות

דערפאַר וויל זיי זיינען געקומען צו דער איבערצייגונג אַז פריעדמאַנס מצות זיינען

פרישער — געשמאַקער — קרוכלער

און די פּעקעדזשעס ענטהאַלטען די פולע וואָג אין מצה.
דאָס זיינען מעלות וואָס נאָר פריעדמאַנס מצות באַזיצען. און דערום פאָדערען
די אידישע באַלעבאָסטעס פון זייער גראָסערימאַן אויסשליסליך בלויז

פ ר י ע ד מ א נ ס

מצה, מצה מעהל, קעיק מעהל, אייער מצה,
פּאַרפּעל און האַול וואַיט מצה

אויך פּאַטייטא מעהל און גלוטען מצה.

באַלעבאָסטעס וואָס זיינען אויסנערעכענט און פּינקטלאַך אַדדערן זייער קוואַנטאַ מצה וואָס פּריער.

כ ש ר ב ת כ ל י ת ה כ ש ר ו ת.

בהכשר הרב ה"ג, דוד אריה לעווינטהאל והרב ר' יצחק ליובאַרסקי.

B. C. FRIEDMAN & SONS — KOSHER MATZOS

616 to 624 South 7th Street, Philadelphia, Pa.

נ ו י י א ר ק ע ר ו ו ע ר ה י י ז ע ר:

123 סאַפאָלק סטריט
עדי פרידמאַן — מענעדזשער.
טעל. אָרטשארד 7353

בראנקס סטאָר:
908 איסט 169טע סטריט
טעל. אינטערוויעל 4537

שטרענגע כשרות עפ"י תוה"ק

לעזט דעם הכשר און גארַאנטיע פון הרב הגאון ר. דוד פרענקל וועגן די כשרות פון גודמאַן'ס קרוכלע סקווערע מצות, גודמאַן'ס רונדע טהעע־מצות און אַלע גודמאַן'ס מצה־פּראַדוקטען און זיין השגחה איבער דער נייער בעקעריי פון א. גודמאַן און סאַנס, אין ניו יאָרק, וועלכע איז די פיינסטע און מאַדערנסטע מצה בעקעריי אין דער וועלט:

בעז"ה.

הנני בזה להגיד ולהודיע שכמו בשנה שעברה כן גם בשנה הזאת המצות הנעשים בבית האפי' של הפירמא א. גודמאן ענד סאנס אינק. הנמצאת פה ניו־יארק הם נעשים תחת השגחתי ופקודתי מ ב ל י ה פ ס ק ה מברירת החטים לקמחא דפסחא ו ה כ ש ר ה ר ח י י ם לטחינתם עד גמר אפיתם. ואני נותן תעודתי על המצות הללו שלא ינרע מהם שום שימור והידור במעלה ובזהירות שאפשר לעשות עפ"י דת ודין תוה"ק שנהגו בהם לחג הפסח אשר על כן הם ראויים להעלותם על שלחן שלומי אמוני ישראל החרדים לדבר ד' מבלי שום חשש ופקפוק בעולם. והנה בבית האפי' הנ"ל נעשים מצות מרובעות ומצות עגולות והנני מעיד שלענין כשרותם אין שום חילוק בין המרובעות ובין העגולות יען כי המכונות שנעשו לזה והמהירות שיש בעשית המצות הללו לא יתנו שום סבה להבחין אם נעשו מרובעות או עגולות ושניהם כשרים בתכלית הכשרות. וכמו כן הקמה הנעשה ממצה אפי' הנקרא כפי העם מצה־מעהל און קייק־מעהל וכן המצות אשר נעשו פרורים הנקרא פארפעל. הכל נעשה ממצות אפויים כל צרכם מעבר לעבר ימדקדק אני מאד בזה, ומלבד שאני בעצמי עיני ולבי שם כל הימים, עוד העמדתי שמה איש בר אורין ובר אבהן ירא שמים מרבים למען לא תפסק ההשגחה אף על רגע אחת. ובית חרושת של הפירמא הנ"ל בכלל בין לאפית המצות לפסח ובין לעשית שאר הדברים שהם ממציאים לכל ימות השנה, היא סגורה ומסוגרת בשבתות וימים טובים לכל מחזור השנה בשביתה גמורה וחלוטה, אין בא ואין יוצא, אין מכנים ואין מוציא, אין לוקח ואין מוכר ואין קונה ואין סוחר, אשר על כן בלב נכון ובטוח אני פוקד את המצות הללו לכל איש ירא ד' על נאמנותי ואחריותי לאכלם בפסח.

וע"ז באתי עה"ח פה ניו־יארק, יום ב' לחודש אדר, שנת תר"צ לפ"ק.

דוד פרענקל, ההופ"ק.

גודמאן'ס מצות מקמחא דפסחא

גודמאן'ס מצה־מעהל, פארפעל און קעיק־מעהל זיינען כשר לפסח אפילו למהדרין

אויף דעם קומענדען פסח הבע"ל פאדגינט אייך צו געניסען פון דאם בעסטע. זייט זיכער מיט כשרות און זייט זיכער מיט קוואליטי. באשעהנט אייערע סדרים און דעם גאנצען פסח מיט גודמאן'ס קרוכלע מצות און מאכט אלע אייערע פסח'דיגע מאכלים זאלען זיין נעראטען און אמת נעשמאקּ מיט גודמאן'ס מצה־מעהל, מצה־פארפעל און קעיק מעהל, כשר לפסח אפילו למהדרין. באשטעלט אלעם ביי אייער גראסערימאן, וועלכער קען אייך צופריעדענשטעלען אם בעסטען.

A. GOODMAN & SONS, Inc.

Office: 640 E. 17th St. :: N. Y. C. :: Bakery, 645 E. 16th St.

נדפס בבית הדפוס „אריאם פרעס", אינק. 161 גרענד סטריט, ניו יארק.

דגל ישראל

DEGEL ISRAEL - Monthly Magazine

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל".

Published by: The Federation of Orthodox Rabbis of America, 252 East Broadway, New York

"Entered as second-class matter February 15, 1927 at the post-office of New York, N. Y., under the act of March 3, 1879."

Volume IV., No. 2.	ניו יארק, אייר, תר"צ	פערטער יאהרגאנג, נומער 2
Subscription Price $2.00 a Year	MAY, 1930.	סובסקריפשאן 2 דאלאר יעהרליך.

צייט פראגען

אן איבערבליק איבער די וויכטיגסטע צייט פראגען און פראבלעמען אין אידישען לעבען אין דער לעצטער צייט.

פון הרב שמריהו ליב הורוויץ

80 מיליאן דאל. האבען די אידען פון דער גאנצער וועלט ארויסגעטאן אין ארץ ישראל, צוזאמען מיט פיל נאציאנאלע ענערגיע, געזונט, מענשליכע לעבענס, און ה י ל י ג פארגאסענע אידישע בלוט, קרבנות אהן א שעור, און די ענגלישע רעגירונג האט אונז באצאלט דערפאר מיט דריי שרעקליכע פאגראמען. דער לעצטער פאגראם וועט פארשריבען ווערען אין דער אידישער גע־שיכטע אלס א בארבארישען, שרעקליכער, ווילדער, אויאטישער פאגראם. דער גרענד מופטי שפאציירט ארום פראנק און פרייי אין די גאסען פון לאנדאן, פון זיינע פינ־גער קאפען אומשולדיגע הייליגע פארגאסענע בלום, און אט דער הורג נפשות באקומט נאך כבוד און אנערקענונג, און לייבאר דעפוטאטען נעמען זיך אן פאר די ארבער אין פארלאמענט. מען מאכט פאר דעם קאלטען מערדער מיט זיין דעלעגאציע פארדנע אויפנאמעס, א קבלת פנים, און די ענדע איז שרעקליך און גרויזאם. די לייבאר רעגי־דונג ציהט צוריק 3300 סערטיפיקאטען פאר חלוצים ארויינצוקומען אין ארץ ישראל.

די לייבאר רעגירונג האט דאמיט געגעבען אן עפענט־ליכען נאציאנאלען פאטש אין פנים דעם גאנצען אידישען פאלק. א באליידיגונג פון א גאנצ פאלק טאר ניט פארשווינדען ווערען. הונדערט מיל שרייבען דיזע שורות, לייענען מיר, אז די ארץ ישראל ארבייטער זיינען גדויט פאר א ענערגאל סטרייק, אלס פראטעסט געגען דעם פארבאט פון אימיגראציע. וועז דער קול עשו שטיקט או קדריקט אהן רחמנות, מוז זיך לאזען הערען דער קול קול יעקב. די שולען פון דער גאנצער וועלט האבען געזאלט אין איין באשטימטען טאג רופען צו תשובה מיטינגען. עס האט געזאלט ערקלערט ווערען א תענות צבור, הספדים האבען געהאלטען ווערען אויף דעם געוויסען און יושר פון דער ציוויליזירטער וועלט, וועלכע איז געשטארבען.

דאס פאלק, וועלכע האט געגעבען דער וועלט די הייליגע שריפטען, טאר ניט אפענארט ווערען, און איהר כבוד אין דער צוקונפט טאר ניט געטראטען ווערען מיט גראבע פיס. דאס אידישע פאלק מוז זיך פאראייניגען אין אזא עת צרה, און דאן וועט די פאראייניגטע אידישע פאלק ארויסרופען רעספעקט צו זיך. די וועלט בכלל און

אינהאלט:

צייט פראגען — — — — — — — — הרב ש. ל. הורוויץ

א פראגע וואס פארדרט אן ענטפער!!

מיט באנייטע כהות — — — — — — — — מהרא"ד

ביזור דברים — — — — — — — — הרב ראובן ב"ץ

דער פנקס

רבנישע נייעס

ספירת העומר — — — — — — — — הרב ש. ל. הורוויץ

זכרונות מהעבר הקרוב — — — — — — הרב ש. פיין

תקנת עגונות

ארץ ישראל נייעס

ענגלאנד בפרט האט נאך ניט געזעהן אונזער נאציאנאלע אהדות. וועז אבער מיר וועלען זיך איצט באמת פאר־אייניגען אלע צוזאמען פאר די אויפלעבונגס ארבייט פון ארץ ישראל על פי רוח התורה, דאן וועט פון דער עת צרה ווערען א ישועה פאר אידען, כי עת צרה הוא ליעקב וממנה יושע.

* * *

מיט אייניגע חדשים צוריק האט א ריכטער אין וואשינגטאן אנגעמאכט א רעש איבער אמעריקא מיט זיין ערקלערונג, אז אידען גיבען ארוים מעהר פארבערעכער, ווי אלע אנדערע פעלקער. דיזער מיאוס'ער בלבול איז שטארק באקעמפט געווארען, און מיט א פאר טעג צוריק האט דער יוניוויטער סטייטס דיסטריקט אטארני טאטעל גע־זאגט ביים יערליבען מיטינג פון די תומכי שבת, אז נאך א גרינדליכע שטרענגע אונטערזוכונג איז ער זיכער און קאן פארזיכערן אלעמען, אז אידען ליפערען וועניגער פארבערעכער ווי אלע אנדערע נאציאנאליטעטען, צו פאר־דאנקען די טראדיציאנעלע אידישע מאראל, וואס פלאנצט איין אין די מייסטע אידען אכטונג פאר'ן געזעץ. שעהנע שטארקע און אמת'ע ווערטער.

דער אמת אבער איז, אז די אייניקלאך פון ר' עקיבא און ר' חנינא בן תרדיון טארען נאר קיינע פארבערעכער ניט האבען. אפילו א קליינער פראצענט איז צו גרויס פאר אונז. מיר קענען ניט און מיר טארען דאס ניט אפארדען. און פון דעם שטאנדפונקט האבען די אידען פון אמעריקא פאר זיך א פארבערעכען פראבלעם, און די פראגע איז, ווי אזוי שאפט מען אפ פון דער אידישער נאס פון אמעריקע נעננסטערס, אלע סארטען פארבערעכער ווי אוך צו באזייטיגען די עם הארצות פון דער אידישער נאס. עם הארצות בא אידען איז א שרעקליכער פארבערעכען און צו די אלע קראנקהייטען איז דא נאר איין רפואה — א גוטע דעלינירטע אידישע ערציהונג.

וועלען מיר באזארגען די אידישע קינדער פון אמעריקא מיט א גוטע אידישע ערציהונג, וועט אויסוואקסען א נייער אידישער דור, וועלכער האט נעלערנט די היילינע אידישע תורה, וועלכער איז באגייסטערט פאר די אידישע אידעאלען, דאן וועט ממילא באזייטיגט ווערען די פאר־ברעכער כוואליע, די אסימילאציע, די אומווייסענהייט אף די הפקרות פון דער אידישער נאס. און דערפאר ליגט א היילינע פליכט אויף יעדען אידען צו נעבען ציים, נעזונט, לעבען, ענערגיע און געלט פאר די אידישע ערציהונג פון אונזערע קינדער אין אמעריקא.

* * *

און, ווי אויך צו להכעיס, זעהען מיר די שרעקליכע טראגעדיע, ווי די אידען פון אמעריקא זיינען גלייכגילטיג צו דער אידישער ערציהונג. ישיבות און תלמוד תורה'ס נעפינען זיך אין א שרעקליכע פינאנציעלע לאגע, זיי האלטען ביי צוגעמאכט ווערען אין נאנצען. זייער געשכיי פאר הילף איז א בארצוויייפלטער, בת קול יוצאת ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה! עס איז א שאנדע, א הרפה און א וועהטאג צוזעהענדיג ווי אונזערע היילינע ישיבות און תלמוד תורה'ס דארפען שנאדרען נאך הילף מיט מעטאדען, וועלכע ערנידעריגען אונזער בבוד צוזאמען מיט דעם כבוד התורה, און וואס איז צו טאן? מיט וואס קענען די ישיבות און תלמוד תורה'ס צוועקמעלט ווערען אויף א גוטען, פעסטען, זיכערען פונדאמענט?

אונזער מיינונג איז: עס דארף און מוז געשאפען ווערען א נאציאנאלע ארגאניזאציע פאר חנוך, א פעדע־ריישאן פאר די ישיבות און תלמוד תורה'ס פון לאנד אלע שוהלען מוזען האבען פארטרעטער אין דער פעדע־ריישאן פאר חנוך. עס מוז זיין איין הויפט אפיס מיט אן אלגעמיינעם עקזעקוטיוו דירעקטאר פאר אלע ישיבות און תלמוד תורה'ס פון לאנד, רבנים, דרשנים, פייעדדיגע רעדנער דארפען ארויסגענומען ווערען פון זייערע באר־האלטענע ווינקעלאך, פון די איינצעלנע שוהלען און שוהל־כעלאך, וואו זיי זיינען יעצט, און זיי דארפען געשיקט ווערען צו ווערקען אידישע הערצער און נשמות פאר חנוך אין נאנץ אמעריקא. ספעציעלע בראשורען, פאמפלעטס, זשורנאלען דארפען געדרוקט ווערען און צוטיילט ווערען צווישען פאלק ווענען די נויטיגקייט, וויכטיגקייט און די היילינקייט פון דעם אידישען חנוך. דער שטארקסטער אלארם דארף נענעבען ווערען, א נאציאנאלער סיגנאל דארף ווארענען אלע אידען, בא וועמען עס קלאפט נאך א אידיש הארץ, אז די סכנה איז נאענט, אז וויללן מיר ניט הם ושלום באנאהן ווערען מארד, נאציאנאלען ווערען מארד, מוזען מיר באצייטענס, אזוי שנעל ווי מענלך, באזארגען די אידישע יונגע קינדער פון אמעריקא, זיי אויך די עהוואקסענע אידישע יוגענד פון לאנד מיט א גוטע אידישע ערציהונג. און לאמיר זיך נעמען צו דער ארבייט, יעצט, ניט שפעטער, ווייל שפעטער קען זיין צו שפעט. יעצט איז די ציים!

* * *

א לאנדאנער איד, יוליוס עליעס, א זון פון א אידיש־פוילישען אימיגראנט, א נעווועזענער ארעמער בחור, וועל־כער פלענט פארקויפען צייטונגען אין די נאסען פון לאנדאן, האט זיך מיט זיינע אויסערגעווייניליכע פעהיג־קייטען און ענערגיע ארויפגעארבייט און איז נעווארען איינער פון די גרעסטע צייטונגס־מאגנאטען פון ענגלאנד, און יעצט האט ער אפגעקויפט דעם לאנדאנער „דעילי העראלד", דער ארגאן פון דער ענגלישער ארבייטער פארטיי, און די צייטונג ברויננט אריין פאר די קורצע ציים פון זיין פארוואלטונג, דרייי פערטל מילי־אן ניי־ע לעזער. און ווי דער קארעס־פאנדענט פון „מארגען זשורנאל" ניט איבער, וויים ער כמעט נארניט פון אידען און אידישקייט. אונזער קרעכץ איז ניט זיין קרעכץ, אונזער וועהטאג איז ניט זיין וועה־טאג. ער איז פרעמד פון אונז, און מיר נויטיגען זיך דאך

זעהר שטאַרק אין די עפענטליכע מיינונג פון ענגלאנד. און אט דער אידישער צייטונגס־מאַנאַט קאַנטראַלירט דאָך יעצט די ענגלישע עפענטליכע מיינונג! וואָלט אַבער דיזער איד געהאט א גוטע א י ד י ש ע ערציהונג, וואָלט ער דאָך געווען א ברכה פאַר דאָם אידעשע פּאָלק. און דאָך געפינען זיך אידען, וועלכע פּארשטעהען ניט די זויבטינקייט פון א גוטע אידישע ערציהונג.

* * *

צעהן טויזענד אידען, שרייבען די צייטונגען, — זיינען געקומען צו דער לויה פון ראשקאווער רב'י ר' שלום צוקערמאַן, וועלכער איז נסתלק געווארען 47 יאָר אלט, איבערלאַזענדיג אן אלמנה מיט אכט קינדער אין גרויס נויט. זיינען געקומען צעהן טויזענד אידען צו דער לויה. דער רבי, וועלכער איז נעווען איינער פון די גרעסטע מיוחסים, ער האָט געשטאַמט פון דער רוזשינער און אפטער גזע, האָט געליטען שרעקליכע דחקות ביים לעבען, און צו זיין לויה זיינען געקומען צעהן טויזענד אידען.

וואו זיינען נעווען די גוטהאַרצינע צעהן טויזענד אידען בשעת ער האָט געלעבט און זיין פאַמיליע האָט געליטען דחקות?

מיר זיינען גרייט צו מאַכען פּאַראַדנע לויות און הספדים פאַר טויטע רבנים און רביים, מיר זיינען אַבער שרעקליך גלייכגילטיג צו לעבעדיגע רבנים און רביים. עס קומט אויס אין אַמעריקא אז זאת התורה אדם כי ימות באהל, מען גיט אַפּ כבוד התורה נאָר נאָכ'ן טויט אָבן ניט ביים לעבען, וויל דאָס אַמעריקאַנער אידענטום האָט צו טאָן מיט'ן טויט און ניט מיט א לעבעדיגען אידענטום. הזכרת נשמות, מעמאָריעל מיטינגס, קרקע, יאָהרצייט, פילט אויס דעם אינהאַלט פון א אידענטהום, וועלכער האָט ניט קיין יניקה פון ש"ס ופוסקים. און אונזער תורה איז דאָך א תורה פון לעבען, (תורת חיים) און ניט פון טויט.

זאָלען די אידען פון אמעריקא אויפהאַלטען זייערע רבנים בכבוד לעבעדיגער הייט, וועט דאָס זייער השפּעה ווירקען שטאַרק און טיף צו אויפלעבען אלץ וואָס איז ליב, הייליג און טייער ביי די אידען פון דער וועלט.

א פּראָגע וואָס פאַדערט אן ענטפער!!

(וועגען דער אָנגעוויזאָגטער פּראָגע פון רבנות אין אמעריקע)

אלע אָרטאָדאָקסישע רבנים אין אַמעריקע באַקלאָגען זיך אז די רבנות נעהט אונטער אין אַמעריקע, און אלע זיינען איינשטימיג, או עס מוז עפּעס נעטהאָן ווערען צום אויסבעסערען דעם מצב הרבנות דא, ווארים אויסער דעם וואָס די בני תורה לויידען אזוי פיעל, סיי עקאָנאָמיש, סיי מאָראַליש, איז פאַדאָן א גרויסער נעפּאַהר, אויב מען זאָל ניט זוכען א מיטעל צום פאַרבעסערען, וועט מיט דער צייט גאָר אפּשטאַרבען די רבנות, וואָס דאָם קאָן ברענגען פאַרניכטונג צו תורה און אידישקייט, עס וועט זיך אָנרוקען א וואַלקען פון בורים און עמי הארצים, וואָס דאָם באַדייט אונטערגאַנג און אַסימילאַציע פון אידען. ניט אומזיסט האָט רבן יוחנן בן זכאי געבעטען ביי אספּסינוס: תן לי יבנה וחכמיה, ווארים כל זמן עס לעבען די חכמי ישראל און עס ברענט דער פונק פון תורה, קאָן פון אידען קיין כליה ניט זיין. מיט כח התורה האַלטען זיי זיך אין דעם פינסטערען גלות און הדיפות הונדערטע יאָהרען און ווערען ניט פאַרניכטעט. אויסער דעם, איז די רבנישע פּראָגע אן אלגעמיינע אידישע פּראָגע. וועמען עס איז מהייער די תורה און דאָס אידישע פּאָלק מוז זיך פּאַראינטערעסירען מיט דער פּראָגע און ווער עס האָט א געדאַנקען וואָס קאָן באַלויכטען און העלפען אט אין דער פּראָגע, איז זיין פליכט אָפּען ארויס צו זאָגען זיין מיינונג וועגען די פּעהלערען, וועלכע ווערען באַאַנגסטיגט, לויט זיין פאַרשטאַנד, וואָס דאָס ברענגט צו ערנידעדרונג פון דעם מצב הרבנות און דעם כבוד התורה דא אין לאַנד, וואָס רעכענט זיך ביי היינטיגער צייט דער סענטער פון אידען, און אלע אידען פון דער וועלט קעהרען זיך אהער און קוקען אוים אויף'ן אַמעריקאַנער אידענטום, ניט נאָר פון דער עקאָנאָמישער זייט, נאָר אויך צו דער גייסטיגער זייט.

מיינונגען אין דיזער פּראָגע ווערען אלע געבעטען צו שיקען צו דער רעדאַקציע פון „דגל ישראל", אָהן פאַרביטערונג און אָהן פּאַרטייאישקיים און אָנווייזען סיי אויף די פּעהלערען סיי די מיטלען צום אויסבעסערען. ותשועה ברוב יועץ — פון פיעל מיינונגען וואָס וועט אַדויסגעזאָגט ווערען וועגען דעם, וועלען מיר קאָנען צונויפשטעלען א וועג ווי אזוי צו פאַרריכטען דא דעם מצב הרבנות בפרט און אויפהויבען דעם קרן התורה בכלל.

אונזער נייער אָפּיס

דער אָפּיס פון „דגל הרבנים דאמעריקא", מאַנאַטליכען זשורנאל „דגל ישראל" און דער אָפּיס פון „תקנת עגונות" האָט זיך אריינגעצויגען אין א נייע דירה 252 איסט בראָדווי נויאָרק, טעלעפאָן דרייי דאָק 9419.

דער אָפּיס איז אָפּען טעגליך פון 11 אוהר פאַרמיטאָג ביז 4 אוהר נאָכמיטאָג אין דעם אָפּיס זיצען טעגליך א בית־דין פון 3 רבנים וועלכע ערלעדיגען אלע ענינים וואָס האָבען א שייכות צו אידישקייט.

מיט באַניטע כּוחות

פון מהרא"ד

וועט עס איז באַקאַנט מיט דער אידישער געשיכטע, וויסט וויפיעל כּח און מסירת נפש אונזערע עלטערן האָבען געאַפּפערט, אויפצוהאַלטען די הייליגע אידישע מאַרק. אפילו וען אונזערע עלטערן זענען נאָך געוען אין מצרים, און זענען געוען פֿארשקלאַפט ביי די מצריים און געאַרבייט עבודת הפרך, אפילו דאָן איז דער מאַרק צווישען די אידן געשטאַנען אויף א הויכער שטופּע, ווי די חז"ל זאָגען (עיין ברש"י פּ' פינחס) לפי שהיו האומות מבזין אותם, — וויל די פעלקער האָבען פֿארשעהמט די אידן, ואומרים — און האָבען געזאָגט, מה אלו מתיחסין על שבטיהן — וואָס זענען זיך די אידן מייחס מיט זייערע שבטים, סבורין הן שלא שלטו המצריים באמותיהם — זיי מיינען דאָס די מצריים האָבען ניט געוועלטיגט איבער זייערע מוטערס, אם בגופם היו מושלים — וען די מצריים האָבען פֿארשקלאַפט די אידישע קערפֿערס, ק"ו בנשותיהם — האָבען זיי זייערע פרויען זיכער פֿארשקלאַפט, לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם — דאדורך האָט דער אייבערשטער צוגעלייגט זיין נאָמען צו די אידן, וכו', לומר, מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם — צו זאָגען דאָס דער אייבערשטער זאָגט עדות אויף די אידן דאָס זיי זענען די קינדער פון זייערע פֿאָטערס.

כאָטש די אידן זענען געוועזן פֿארשקלאַפט ביי די מצריים, און די מצריים זענען געוועזן העכסט אונמאָראַליש, פון דעסטוועגען האָבען די אידן שטאַרק געהיט זייער מאַרק. אזוי אויך די גאַנצע צייט פון דעם אידישען עקזיסטענץ איז זייער מאַרק געשטאַנען אויף דער העכסטער שטופּע. די אידן האָבען קיינמאָל ניט אָפּגעאַרטען א שריט פון דעם מאַרק וואָס די תורה הקדושה לערנט אונז.

און דורך דעם איז אויך דער כּבוד פון דער אידישער פרוי זעהר הויך ביי אונז אידן, און אונזערע חכמים ז"ל האָבען זיך זעהר פיעל באַמיהט צו פֿארלייכטערען די לאַגע פון דער אידישער פרוי, ווי די גמרא זאָגט (כתובות דף ב') שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל — די חז"ל האָבען אַכטונג געגעבען אויף די תקנות פון די אידישע טעכטער. די חכמים האָבען זיך שטענדיג באַמיהט צו פֿארלייכטערען די לאַגע פון דער אידישער עגונה — פון דער פרוי וואָס דער מאַן איז פֿארשוואונדען געוואָרען. טויזענטע און טויזענטע ספרים זענען אָנגעשריבען געוואָרען פון אונזערע גדולים און גאונים, אין וועלכע זיי האָבען געזוכט צו העלפען די אומגליקליכע עגונה, וואָס דער מאַן איז פֿארשוואונדען געוואָרען. אונזערע גאונים האָבען זיך געמאַטערט אין דער הייליגער תורה, טאָג און נאַכט צו געפינען א וועג צו העלפען דער עגונה. די חכמים האָבען געקענט און געשעצט די אידישע פרוי וועלכע האָט זיך געפיהרט לויט די נעזעצען פון אונזער תורה, און זיי האָבען אויפגעהאַלטען דעם הויכען מאַרק, און דאדורך האָבען די רבנים אימער זיך באַמיהט צו העלפען די אידישע פרוי, וועו זי האָט זיך געפינען אין א שווערע לאַגע, וואָס דער מאַן איז פֿארשוואונדען געוואָרען. און די גאונים האָבען געזאָגט (עיין בצ"צ): וועו עס העלפט באַפרייען אן עגונה, איז גלייך ווי ער בויט אויף א חורבה פון הורבות ירושלים.

איך גלויב דאָס עס איז אויבערוג מעהרערע ציטאַטען צו ציטירען, ווייל יעדער איד וואָס האָט נאָר אמאָל געלערנט גמרא, וויים עס, און דער לאַגישער מענשליכער פֿארשטאַנד באַגרייפט עס אליין, דאָס עס איז א הייליגער פּפליכט צו דאָטעוועון אידישע טעכטער פון אונטערגאַנג ה"ו, און יעדער איד דארף עס טאָן צו העלפען מיט וואָס ער קען נאָר.

דא אין אמעריקא איז געשאַפען געוואָרען אן אנדער סאָרט עגונות. ניט אן עגונה וואָס דער מאַן איז פֿארשוואונדען געוואָרען דורך א צופּאַל, דהיינו ער איז געטויטעט געוואָרען אדער דערטרונקען געוואָרען, אדער דאָס גליכען, און מען וויסט נישט וואו ער איז אהינגעקומען, נאָר אן עגונה וואָס דער מאַן איז געפֿאהרען אין דעם גאַלדענעם לאַנד אריין צו פֿארבעסערען זיין לאַגע און די לאַגע פון זיין פאַמיליע. זיין פרוי האָט איהם געהאלפען פֿאהרען נאָך אמעריקע. זי האָט פֿארזעצט איהר ציערונג און געטהאַן אלעס מעגליכעם, דאָס איהר מאַן זאָל קאָנען פֿאהרען נאָך אמעריקע צו פֿארבעסערען זייער לאַגע, צו געפינען א מיטעל, צו ערנעהרען זיין פאַמיליע און זיי דאָן אריבערברענגען נאָך אמעריקע און לעבען במנוחה און לעבען א שעהן פאַמיליען לעבען, ווי מען איז געוואוינט געוועון אין דער אלטער היים. דאָס געזענען זיך פון דער פרוי מיט איהר מאַן, און די קינדער מיט זייער פֿאטער איז געוועון פול מיט א זיסער האָפענונג, דאָס ער וועט זיך ארויפֿארבייטען אין אמעריקע און באַלד זיך פאַראיינigen צוריק מיט זיין פאַמיליע, און דער מאַן האָט ערנסט פֿארשפּראָכען דער פרוי און קינדער, דאָס ער וועט ניט שפּאַרען קיין מיה און בה נאָר טראַכטען, וואָס שנעלער זיך צו פאַראיינigen מיט זיין טהייערע פאַמיליע, וואָס איז איהם ליעב און הייליג. אזא פֿארשפּרעכען האָט דער מאַן געגעבען זיין פאַמיליע אונטער הייסע טרעהרען וואָס זיינען געפלאָסען פון זייערע אויגען און דאַמיט פֿארליכטערט די הערצער פון זיין פאַמיליע. שפּעטער אבער, וועו דער מאַן איז געקומען נאָך אמעריקא, און האָט זיך גוט אייגעפונדעוועט אין דעם לאַנד, האָט ער זיך געמאַכט פֿארגעסען אין זיין פאַמיליע. ער האָט

באוואוסטזיניג פארנעסען, זיין פייערדיגען פארשפרעכען צו זיין טהייערע און ליבע פאמיליע, און אין נאנצען אדער טיילווייז איבערנעריסען זיינע באציהונגען מיט זיין פרוי און זיינע אייגענע קינדער, זיין אייגען בלוט און פלייש, און עס ארט איהם ניט וואס זיין פאמיליע הונגערט און נעהט נאקעט און בארפים.

ער וואלט פון זיך ארונטער זיין הייליגען פליכט, מענשליכקייט, זיין פליכט צו זיינע קינדער זיינע אומשולדיגע קינדער, און ער לאזט זיך וואויל נעהן אין אמעריקע. ער הונגערט ניט, ער עסט און טרינקט, ער קליידעט זיך שעהן און פארשוועגדעט זיין געלד פאר פרעמדע געטנער. און די פרוי מיט די אומשולדיגע קינדער ליידען מיט אומבאשרייבליכע ליידען. די פרוי האט א מאן אבער ער לאזט זיך ניט דערקענען דאס ער איז איהר מאן. די קינדער האבען א פאטער, אבער ער לאזט זיך ניט דערקענען, דאס ער איז זייער פאטער. די פרוי איז א לעבעדיגע אלמנה און די קינדער זענען לעבעדיגע יתומים. די רעזולטאטען דערפון זענען זעהר טרויעריג.. ביי פיעלע פאלט אף דער שעהנער, היילינגער מאראל. פיעלע מיידלעך פון אזעלכע אונמענשליכע טאטעס פאלגען אריין צו לעבעדיגע שקלאפען־העגדלער און פיעלע געהען אוועק פון דער וועלט אין די בעסטע און שעהנסטע יאהרען.

איך האב נעלעזען הונדערטע בריף פון אזעלכע קינדער וואס רופען זייער פאטער מיט דעם גרויזאמסטען נאמען „מערדער", וויל דורך דעם אונמענשליכען פאטער איז זייער מוטער יונגערהייט געשטארבען, פאר הונגער און פאר שאנדע. (דיזע בריף קאן יעדער זעהן אין אפים פון דגל הרבנים אין דער ביורא פון תקנת עגונות).

אזעלכע עגונות קאנען די רבנים ניט העלפען מיט מאטערען זיך אין דער היילינגער תורה צו געפינען א היתר פאר די פרוי, וויל דער מאן איז דאך דא, ער לעבט דאך, העלפען אזעלכע עגונות קאן מען נאר וועז מען וועגדעט אן פארשידענע מיטלען צו צווינגען זייערע מענער, זיי זאלען קומען צו א תכלית.

וועז דער דגל הרבנים דאמעריקע האט זיך געגרינדעט און פעסטגעשטעלט איהר פראגראם, האט די פראגע פון די עלענדע עגונות פארנומען א וויכטיגען פלאץ אין דעם פראגראם און די ארבייט פאר תקנת עגונות איז ארייננעגומען געוואָרען אין דעם פראגראם און אלע רבנים האבען זיך ערקלעהרט גרייט מיטצוהעלפען אין דער ארבייט פון תקנת עגונות און עס איז איינשטימיג באשלאסען געוואָרען, גלייך זאפארט צוצוטרעטען צו דער ארבייט פון העלפען די עלענדע פארלאזענע אידישע טעכטער.

תחילת איז די ארבייט צוגעגאנגען שווערליך, וויל ליידער איז די השפעה פון רבנים דא אין לאנד ניט קיין גאר שטארקע און אז רבנים פארערן אויף אזא מאן צו קומען שליכטען די לאגע פון זיין פאמיליע, וויל ער ניט קומען. מיר האבען געזוכט פארשידענע מיטלען וווי אזוי צו צווינגען דיזע פארדארבענע מענשען זיי זאלען עטוואס טאן פאר זייערע הונגעריגע פרויען און אונשולדיגע קינדער. צווייי יאהר האבען מיר געזוכט מיטלען, ביז ענדליך השי"ת האט אונז געהאלפען און מיר האבען געפונען א וועג, וואס האט שוין נעראטעוועט הונדערטע פאמיליעס. מיר האבען אין דיזער אנגעלעגענהייט פאראינטערעסירט דעם יוניטעד סטייטס דיסטריקט אטוירני'ס אפיס. דער אסיסטענט דיסטריקט אטוירני האנ. מר. דזשארדזש מינטצער, וועלכער איז זייער א נאבעלע און הויכנעשעצטע ערנסטע פערזענליכקייט, מיט א וואַרים אידיש־מענשליך הארץ, האט זיך פאראינטערעסירט אין דעם ענין און גלייך פארשפראכען דאס ער וועט מיטהעלפען צו פארלייכטערען די לאגע פון די עלענדע פארלאזענע פרויען און קינדער. און וועז עס האט געטראפען אז א מאן האט ניט געוואלט קומען צו די רבנים אויף אונזער אויפפארדערונג, האט איהם דער דיסטריקט אטוירני מר. מינטצער גערופען און געצוואונגען נאכצוקומען אונזערע פארארדנונגען.

און א דאנק דעם זיינען שוין געהאלפען געוואָרען ביי עלף הונדערט עגונות. פילע פון זיי זיינען צוריק פאראייניגט געוואָרען מיט זייערע פאמיליעס, פילע פון זיי וואס עס איז ניט מעגליך געווען דאס זיי זאלען זיך פאראייניגען מיט זייערע פאמיליעס, זיינען געצוואונגען געוואָרען צו שיקען געלד יעדען מאנאט פאר דעם אויסהאלט פון זייערע פאמיליעס, און יעדען מאנאט דארפען זיי ברענגען די רעסיטס אין דיסטריקט אטוירנים אפיס אדער אין אפיס פון דגל הרבנים. אויך זוי עס האט זיך געפאדערט א שיידונג, וויל די פרוי האט עס דורכאוים פאלאנגט, האט דער מאן געשיקט א גט און אויך א שעהנע סומע געלט פאר דער פאמיליע.

עס איז כדאי צו דערמאנען, דאס אויך דער יוניטעד סטייטס דיסטריקט אטוירני האנ. מר. טאטעל, אונטערשטיצט זייער וואַרעם דיזע נאבעלע היילינע ארבייט, און וועז א דעלענאציע פון דעם „דגל הרבנים" האט איהם באזוכט מיט דעם צוועק אויסצודרייקען זייער דאנק און אנעקענונג פאר זיין מיטהילף, האט ער אייניגע מאל גזואגט דאס ער שעצט זייער די אידען און זייערע גוטע מדות און עס פרייט איהם זייער דאס ער קען מיטהעלפען די נאבעלע ארבייט פון די רבנים און פארשפרעכט אויך פאר וויטער צו טאן אלעס וואס איז אין זיין מאכט צו שטיצען די נאבעלע ארבייט, וויל ער באטראכט עס אלס א פליכט צו דער מענשהייט צו העלפען וואו מען קאן נאר. אין דעם זעלבען זין האט דער אסיסטענט דיסטריקט אטוירני האנ. מר. מינטצער אויך גזואגט, וועז די רבנים האבען איהם באדאנקט פאר זיין אונערמידליכע ארבייט לטובת די עגונות.

מר. מינטצער איז זייער א באשיידענע פערזאן און ער האט אייניגע מאל געפרעגט פאר וואס מען דאנקט איהם, וועז ער ערפילט זיין פליכט אלס איד און מענש. זיי פאר־

דינען א דאנק פון אלע אידען פאר זייער נאבעלער ארבעט לטובת עגונות.

זייט אבער די ארבעט פון תקנת עגונות איז פאר־שטארקט געוואָרען, קומען אן בריף פון עגונות פון אלע עקען פון דער וועלט, אפילו פון די פארוואָרפענסטע מדינות. די בריף פון די עגונות זיינען דורכגעוויקט מיט בלוטיגע טרערען וועלכע רירען אפילו א שטיינערדיג הארץ, און די ארבייט איז געוואָרען זייער גרוים און זי באַדערט גרויסע הוצאות, וועלכע מיר זיינען ניט אימ־שטאַנד צו דעקען. דאַדורך איז דיזע היליגע און זייער צוויכטיגע ארבייט כמעט אבגעשטעלט געוואָרען און אייני־גע מאַנאַטען איז כמעט גאָרניט געטאָן געוואָרען צו העל־פען די אומגליקליכע עגונות. און זייט מיר האבען צו אונזער גרעסטען באדויערען אבגעשטעלט די ארבייט קומען אן טאָן טעגליך האַרציסענדע בריף פון די אומ־גליקליכע אידישע פרויען און קינדער, דאָס מיר זאָלען אויף זיי רחמנות האבען און ראַטעווען זיי פון אונטער־גאנג. לעוענדיג דיזע בריף איז אונמעגליך צו בלייבען גלייכגילטיג צו די גרויסע ליידען פון אידישע טעכטער און מיר האבען באשלאָסען ווידער אָנצופאַנגען מיט ענער־גישע ארבייט צו העלפען די עגונות און מיר ווענדען זיך צו אלע אידען: **העלפט מיט אין דיזער היליגער שעהנער נאבעלער ארבייט! ערפילט אייער חוב צו אייערע אומגליקליכע שוועסטער, וועלכע באַדען זיך אין א ים פול מיט צרות און ליידען. העלפט שאַפען דעם פאַנד פון תקנת עגונות.**

פירוד דברים

פון הרב ראובן כ"ץ, מבעיאן, נ. דוש.

אזוי ווי הרב טריינין פון פליינפעלד, האָט געשריבען אין לעצטען נומער פון חדש ניסן אן „אויסגעטראכטע חרטה", וועגען דעם וואָס איך האָב געשריבען אין „מאַר־גען זשורנאל" וועגען חליצה ע"י שליח, וואָס הרב הגאון יודעלעוויץ זצ"ל האָט מיר געזאָגט, אז ער וואָלט מודיע געווען ברבים, אז ער האָט חרטה אויף דעם פסק, נאָר וויל די אייראָפעאישע רבנים האבען איהם מבייש געווען ברבים קאָן ער דאָס ניט טאָן.

מוז איך שוין צושטעלען אן עדות אפילו אן ער אהד... וואָס איז בייגעווען בשעת מעשה. דאָס איז הרב קוגין, דער מנהל פון אָפיס „ישיבת הפץ חיים", היינט רב אין דער שול פון עלדרידזש סט., אין דער זעלבער שול וואו הרב יודעלעוויץ ז"ל איז געווען רב. דאָס איז געווען בעת מיר זיינען געפאָרען צוזאַמען פון דעם קבלת פנים וואָס הרב יודעלעוויץ זצ"ל און הרב הורוויץ נ"י האבען אראנזשירט פאר מיר אין ת"ת של הגר"א ז"ל.

פאַרענדיג צוריק פון קבלת פנים, איז געווען די רייד וואָס איך האָב געשריבען אין „מאַרגען זשורנאל". ב"ה אלע קענען מיר און מען וויים, אז איך וועל ניט אויס־טראכטען א חרטה פון איינעם, וואָס ער וואָלט מיר ניט האבען געזאָגט.

איך האָב דיזעלבע רייד דערציילט זיין זון און ברודער בעת איך בין געווען מנחם אבל זיין, דא אין בעיאן, בעת זיי זיינען געזעסען שבעה ר"ל. און דאָס וואָס איך האָב ניט געשריבען וועגען דעם פריער, בעת ער האָט געלעבט, מוז איך זאָגען דעם אמת, אז איך וואָלט יעצט אויך ניט גע־שריבען, ווען ניט א רב און די פייפערס וואָלטען שרייבען, אז ער האָט געמאַכט פון אלעמען א חורבן אין דער שאלה. האָב איך מורא געהאַט אז עס וועלען זיך געפינען רבנים וואָס וועלען פסק'נען אזוי. און דאָס איז באמת א טעות, וואָס וועלכער רב עס איז אן אמת'ער למדן וויים אז דאָס איז א טעות, און א טעות קען טרעפען ביים גרעסטען.

דער טעות באַשטייט אין דעם, וואָס די ראיות וועגען דעם חילוק פון דעם יבם צוא די יבמה, זיינען קיין ראיות ניט, ממילא בלייבט די גמרא מפורשת כתובות ע"ד ע"א אז חליצה א"א ע"י שליח.

און דאָס דאַרף מען וויסען זיין, אז דאָס איז שוין נאָר אן אלטע זאַך, וואָס איינער האָט געוואָלט זאָגען דעם חילוק, און ער האָט ניט געקענט שטעלען אויף זיך ל מ ע ש ה אן א ראיה ברורה, און אן א הסכם פון די גדולי הדור. זאָל הרב טריינין וויסען זיין, אז דאָס איז ניט קיין סכסוך פון הרב יודעלעוויץ ז"ל מיט'ן דווינסקער רב ר' יוסף ראזין שליט"א, ווי ער שרייבט אין דגל ישראל, נאָר אלע גדולי הדור זיינען געגען דעם היתר מיט א גרוי־סער פאַרביטערטקייט. שעל זה נאמר „אחרי רבים להטות".

און איך האָלט דאָס פאר א זכות פאַר'ן נפטר זצ"ל, וואָס איך האָב דאָס מודיע געווען ברבים.

און די וואָס קומען איצט און זאָגען, אז ער האָט זיי אנדערש געזאָגט, זיינען זיי מער ניט ווי מבייש דעם גרויסען נפטר און זיי מאכען אז פאר איינעם זאָגט ער אזוי און פאר דעם אנדערן אנדערש. און בכלל מעג הרב טריינין וויסען, אז אין אמעריקא איז נאָך אויך דא דער „עם מרדכי"... אזוי ווי איך האָב געשריבען אין „מאַרגען זשורנאל".

איך האָב דאָן געזאָגט איהם נאָך א זאַך (וועלכעם קען נוצען געגען נאָך איין אמעריקאַנער ערפינדונג וועגען מבטל זיין קידושין ר"ל...) און דאָס איז די באַוואוסטע שפּריכוואָרט וואָס מען זאָגט אין ליטא פון א „קשיא שטאַרבט מען ניט".

צום אלטען ר' חיים ז"ל אין דער צייט פון נאָך נאָפּא־לעאָנס קריג וועו ס'איז געווען א סך עגונות, אזוי ווי היינט, האָט איינער א געוויסער רב געוואָלט מתיר זיין אן עגונה

דער פנקס

בא דעם נאך פסח'דיגען מיטינג פון דגל הרבנים, איז באראהאנדעלט געווארען זייער פיעל פראגען בנוגע אידיש־קייט, און א פראמינענטע קאמיטע איז אויסגעקליבען גע־ווארען צו אינטערעסירען זיך וועגען די זומער פלעצער מען זאל וויסען אין וועלכע מען מעג זיבער זיין מיט בשרות.

א געוויסען איינדרוק האט אויך געמאכט די שוידער־ליכע ידיעה פון א מאן מיטן נאמען גאלדבערג, וואס ער התמ'עט זיך מיט דעם טיטול הרב הגאון אין זייער צעט־לאך פאר וואורשט. ער איז אזוי געמיין, אז נאך דעם ווי ער איז געכאפט געווארען פון דגל הרבנים אין כשר'ן אמת'ע טרפות און האט זיך אונטערגעשריבען, אז מעהר באשעפטיגט ער זיך ניט מיט אזעלכע טריפה'נע זאכען, און ווי ערשטוינט זיינען מיר אלע געווארען, זעהענדיג ווי ער טוט די זעלבע זאכען א צוויטען און א דריטען מאל. עס איז געפאסט געווארען אז מען זאל וועגען דעם אדוער־טייזען להזהיר את הרבים מנבילות וטרפות.

עס איז אויך באריכטעט געווארען ביי דיזען מיטינג אז א קאמיטע פון שוחטי עופות, וועלכע באלאנגען ניט צו די אלטע שוחטים יוניאן, האבען גערופען די שוחטים יוניאן צו א דין תורה פאר א בית דין פון דגל הרבנים, וועגען געווייסע סכסוכים פון שחיטת עופות. און א קאמי־טע פון שוחטים יוניאן איז ערשינען און געענטפערט אז מען זאל זיי געבען צייט אויף צו ענטפערען א דין תורה. עס איז זיי פארלענגערט געווארען די צייט צו ענטפערען א דין תורה.

א באריכט איז אפגעגעבען געווארען פון וועד הכשרות הכללי, וועלכע איז נענרינדעט געווארען אין דער שטאט ניו יארק, באשטייענד פון אלע רבנישע ארגאניזיישאנס, וואו מען האט זיך געניומען שטארק און אקטיוו צו דעם ענין הכשרות פון דער שטאט. עס איז באשלאסען געווא־רען אז אויב דער וער הכשרות וועט זיך פירען ריין, אן פאליטיקס, זאל דער דגל הרבנים צושטעהן צו דעם וער הכשרות הכללי, דורך א קאמיטע פון אייניגע רבנים.

עס איז אויך אויסגעהערט געווארען דער באריכט פון דער קאמיטע, וואס איז געשיקט געווארען צו דעם פרא־טעסט מיטינג פון אמעריקאנעם אידישען קאנגרעס, וועגען די רדיפות וואס די מאכט פון באלשעוויסטישען רוסלאנד וועגדעט אן געגען רבנים און כלי קדש אין רוסלאנד.

דער יושב ראש הרב איסקאלסקי האט געגעבען א באי־ריכט פון דגל הרבנים פעמעטערי, אז די הזנים אסאסיאיי־שאן האבען זיך אנגעשלאסען אן דעם דגל הרבנים אין דעם ענין הסעמעטערי, און זונטאג ז"ך אייר וועלען זיי זיך אויך באטייליגען אין הנוכת הקרקע פון דיזער סעמעטערי. עס איז באשלאסען געווארען אז דער הנוכת הקרקע זאל דורכגעפירט ווערען ברוב פאר והדר עפ"י רוח ישראל סבא.

עס איז אויך באשלאסען געווארען אז דורך די זומער מאנאטען זאלען קאמיטעען פון דגל הרבנים ארויספארען וועגען תקנת עגונות, צו שאפען פאנדען פאר די הייליגע און גרויסע ארבייט פון תקנת עגונות. אייניגע רבנים האבען זיך אונטערגענומען צו פארען און באזוכען נעווייסע קהלות און שאפען נעניגענדע סומען, כדי מען זאל קאנען אנגעהן מיט דער גרויסער הייליגער ארבעט אויפ'ן גרויסען מאסשטאב.

הרב הורוויץ שרייבט אין „טאג"

הרב ר' שמריהו ליב הורוויץ שרייבט יעצט א סעריע באלעהרענדע ארטיקלען אין דער גרויסער מעגליכער אידי־שער צייטונג פון ניו יארק „דער טאג".

די ארטיקלען פון הרב הורוויץ זיינען ערקלערונגען וועגען די הייליגע שריפטען, משנה, תלמוד בבלי און ירושלמי, ספרא, ספרו, תוספתא, מכילתא, מדרשים ולקוטים, זוהר, קבלה, רעליגיעזע פילאזאפיע, דרוש, מוסר. די ארטיקלען ווערען געדרוקט אין „טאג" יעדען פרייטאג.

און האט נעבראכט א ראיה צו זיין יסוד פון א קשיא אויף א תוספות יבמות. איז ער געקומען צו ר' חיים'ען ז"ל ער זאל מסכים זיין אויף זיין היתר. האט איהם ר' חיים געזאגט: מיין ליבער רב, דער אמת'ער יסוד פון מתיר זיין אן ענונה איז, אז דער מאן איז נעשטארבען. ווילט איר אז דער מאן זאל שטארבען פון אייער קשיא?... „פון א קשיא שטארבט מען ניט". דער מאן קאן זיין לעבט און אויף דער קשיא קאן א למדן נעפינען א תירוץ. איך זיאונדער זיך וואס אין אמעריקא איז נעווארען אז א זאך זואס איז נוגע א דין מישט מען אריין פאליטיק.

אלע וויסען און קענען מיר ב"ה אז איך מיין נאר דעם אמת, אז עס זאל ניט ארויסקומען דערפון מכשולים און איך האב קיינעם ניט נעמיינט אנרירען.

און מער וועל איך וועגען דעם ניט אנרירען.

ו ש ל ו ם ע ל י ש ר א ל.

רבנישע נייעס ::

(רבנים פון אמעריקע און קאנאדא ווערען געבעטען צו לאזען אונז וויסען פון אלע נייעס און וויכטיגע פאסירונגען אין זייער לעבען און איו"ם לעבען פון זייערע קהלות און שולען).

הרב ר' יצחק מאיר לעווין — דעם געוועזענעם רבי'ם אין דעם, וועלכער איז געקומען צוליב וויכטיגע אינטערעסען בנוגע דעם יודענטום, האט באקומען זייער א שענעם קבלת פנים אין דער סידישער קלויז פון די גערער חסידים, וואו עס זיינען אנוועזענד געווען א השוב'ע קאמיטע פון דגל הרבנים, הרב גארטענהויז, הרב דים, הרב לעדערמאן און הרב כהנה.

ווי סרויערינג און טפשות'דיג עס איז געווען פון הרב פרדס שיקאגא, וועלכער איז גראדע אויך געווען אנוועזענד, וועו א פראמינענטער רב פון דגל הרבנים האט זיך אוועקגעשטעלט ריידען אויף דער אויפפאדערונג פון טשערמאן האט הרב פרדס געזומען שפרינגען על הספסלים והשלחנות ארויסצולויפען פון שטיבל. די חסידים האבען געזומען זוכען א סגולה צו זיין משוגעת, אבער ער איז געווען אזוי בייז, אז מען האט אים ניט געקענט אפ־האלטען ווי אן אמת'ע פרדה. אייניגע חסידים האבען אים פארטיידיגט, אז ער איז געווארען אויפגערעגט, ווייל מען האט איהם ניט ערלויבט צו ריידען. האבען אבער אנדערע געזאגט, וועו ער וואלט קענען ריידען, וואלט מען דאך איהם מכבד געווען. סיי־ווי־סיי האט דער אינצידענט געמאכט זעהר א שלעכטען איינדרוק אויף אלע אנ־וועזענדע.

* * *

דער ראשקאווער רבי איז נפטר געווארען און די חסידים האבען געמאכט זעהר א שענע לויה. בארימטע רבנים האבען איהם מספיד געווען. דער רבי זצ"ל האט ג־ע־שטאמט פון זייער א נעהויבענער גזע. עס ליגט א פליכט אויף אלע אידען זיי זאלען העלפען דער אלמנה און די אכט געבליבענע יתומים.

* * *

הרב ר' אשר ווערנער, וועלכער איז געווען רב אין לינן, מאסס., איז אויפגענומען געווארען רב אין פראווי־דענס, מיט א שענע שכירות ווי עס פאסט פאר א אדם גדול.

* * *

הרב ר' רפאל מרדכי בארישאנסקי, געווען־ער האמ־לער רב, וועלכער איז לעצטענס געווען רב אין וואשינגטאן, איז צוריק געבראכט געווארען נאך ניו יארק, צו פארנעמען דעם פלאץ אלס רב בא זיינע לאנדסלייט.

* * *

הרב ר' מרדכי זעליג הירש איז נאך אמאל עלעקטעט געווארען אין סטענאוו סטריט שוהל, וואו ער איז משמש בכתר הרבנות שוין דעם דריטען מאל.

* * *

הרב ר"ש באסקין, וועלכער איז געווען רב אין ניו בראנזוויק איז אויפגענומען געווארען רב אין יוהז סטריט שוהל, ברוקלין, מיט א גרויסען געהאלט. מיר ווינשען איהם פיעל נחת און גליק לנהל את העדה עפ"י רוה היהודית המסורתית.

* * *

הרב ישראל זילבערבערג, רב פון קאנגרעגיישאן אוז ת"ת מציון, ליווארניע און סטאון עוועניוס, בראנזוויל, איז שבת פ' בהב"ח פלוצים געשטארבען. הרב זילבערבערג האט שבת בייס דאוונען אפעליירט פאר די ת"ת מציון און נאכ'ן דאוונען, ארויסגעהענדיג פון דער שוהל, האט ער פלוצים זיך דערפיהלט ניט גוט און גלייך געשטארבען פון א הארץ־שלאג. דער פארשטארבענער רב ז"ל איז געווען א שהנער ה"ה און בעל מדות תרומיות.

ברכת אהבת חברים!

ברגשי גיל וחדוה אנו מקבלים את פני חברנו וידידנו הרב האי גאון גדול ומפורסם אין גומרים עליו את ההלל

ר' רפאל מרדכי בארישאנסקי

שליט"א

הידוע בשם האמלער רב, להזרתו הנה לשמש בכתר הרבנות בפה נויורק. ויהא רעוא מן שמיא, כי תזרח לו שמש מנוחה מתוך הרחבה ואושר ובנעימים כראוי והגון לגאון גדול כמוהו ומצפים אנו כי בהיותו שרוי בתוכנו יעבוד עמנו שכם אחר להיזוק הדת והיהדות כדרכו בקודש מאז אשר מסר נפשו בעד תורתנו ואמונתנו. ולכם היקרים אנשי האמעל אנו אומרים, אשריכם כי הבאתם אלינו את רבכם ומורכם ויודעים אתם להיות ממוקירי רבנן ובטח תשתדלו כי רבכם הנאון שליט"א ינוב בשיבה, דשן ורענן יהי' ותדעו להוקירו ולכבדו כיאות.

דגל הרבנים דאמעריקא.

ברכת מזל טוב

לחברנו הנכבד הרב ר' מרדכי זעליג הירש שליט"א, לרגלי התמנותו פעם שלישית לרב ומנהיג בביהכ"נ „אנשי אמת" בברוקלין. יהא רעוא שיאריך ימים על ממלכתו מתוך עושר ואושר וכבוד, וילהיב לבות בני ישראל בדרשותיו הנפלאים לאבינו שבשמים. ולקהלתו אנו אומרים: אשריכם בבחירתכם המובה ותתברכו ממעון הברכות בכל מילי דמיטב עד ביאת ינון בב"א.

דגל הרבנים דאמעריקא.

דגל ישראל

ירהון לחזוק התורה והיהדות, לספרות, לשאלות ותשובות, ולכל עניני החיים על פי רוח התורה.

המ"ל: „דגל הרבנים" באמעריקא.

ספירת העומר

מחשבות, רגשות, הגיונות, סקירות, ע"ד ספירת העומר

מאת הרב שמריהו ליב הורוויץ

והניף את העומר, מעלה ומוריד מוליך ומביא לארבע רוחות העולם. בעל „הכתב והקבלה" הרב ר' יעקב צבי מעקלענבורג, שופך רגשי לבו, הוקר ואומר: אמרו המחברים, לפי שאין דבר מרים לב בני אדם ומחטיאם כשפע רב טוב, כמאמר יישמן ישורון ויבעט, לאמר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, ולמען דעת כי לה' הארץ ומלואה, פירות ופירי פירות, וכח האדם בם אין, כי הכל הבל, לכן צוה טרם יהנו מתנובת השדה וטרם יטעמו מלחם קלי וברמל, יביאו מראשית הקציר אל הכהן, להורות בזה כי ממנו יתברך הכל, ויניפהו לה' רוחות העולם למעלה ולמטה, להורות כי כל העולם שלו יתברך הוא האדון המשפיע לנו כל טוב למלאות הגרנות בר ואסמיו שבע, ואנחנו עבדיו צריכים לשמוע תמיד בקולו, עכ"ד.

ומזה יפתח לנו שער בינה לדעת טעם שקראה התורה מנחה זו בשם עומר שהוא על שם המדה, כמ"ש והעומר עשירית האיפה, שלא מצינו הוגמא זו בשאר מנחות שנקראו רק על שם הכלי, כמנחת מאפה תנור, מרחשת, וכדומה. אבל להקרא על שם המדה, לא מצינו. ולמה לא קראה בשם מנחת בכורים כאשר כינה בשם זה (ויקרא ב') ואם תקריב מנחת בכורים אביב, ושם זה יותר נכון לפי הזמן; אמנם אחרי שהכלית המכוון בתנופת מנחה זו להתבונן בינה שלא נייחס שפע הטובות הזמניות אל ההנהגה הטבעית, רק אל ההנהגה העליונה יתברך, אשר הוא הכין לפנינו כל טובות זמניות להיותנו מוכנים לפניו לעבודתו, הנה אל כוונת ההשתעבדות למצותיו קראה מנחה זו בשם עומר שנכלל בו גם כן לשון השתעבדות, מן והתעמר בו, שפירושו ענין תשמיש העבודה, שאנו מודים בעומר התנופה שהצלחות הזמניות אינן לתכלית עצמותן, כי אם להיותן אמצעים המביאים אל התכלית האמתי, לחזק את ידינו להיות פונים לעבודת ה'; ובחנת ותדע מזה גם כן המכוון בענין ספירת העומר, כי כל הימים שמפסח ועד עצרת הם באמת ימי הכנת ההשתעבדות, להיות מוכשר וראוי אל ההשתעבדות האמתי, והוא — יום מתן תורה, אשר לתכליתו היתה היציאה ממצרים, כמ"ש בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, והימים האלה נקראים ימי העומר, ירצה ימי השתעבדות אל ה', ונצטוינו על ספירת יום יום מימי הכנת השתעבדותנו זו, והוא הנקרא ספירת העומר, השגחה ושימת עין על איכות השתעבדותנו אליו יתברך. להכין לבבנו, להתקדש ולהתטהר יום יום בימים האלה (ולזה הנהיגו קדמונינו להגות מפסח עד עצרת בספר משלי ומסכת אבות, להתקדשות ולטהרת המדות) כדאיתא במדרשב"י וספרתם לכם, לכם דייקא, לכם לעצמכם, ולמה? בגין לאתדכא ולקבלא אורייתא. וזה מסכים עם דעת חכמי האמת מתקיני פגמי הספירות בימי העומר כל יום ויום לפי מדרגתו, ובמכדרשב"י (תצוה קפ"ב ב') בעי לכפרא על ביתיה ולקדשא לון, ובמה מקדש לון? בחושבנא דעומר!

והנה הענין של תקון הפגימות בספירת העומר הוא ענין עמוק מאד, דק מן הדק, והנה עשר ספירות הן, ונקראות בשמות על ידי חכמי הקבלה: כתר, חכמה, בינה, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות.

השתמשו בדרך השאלה במלת כתר למלכות השמים, ואמרו: סנדלפון עומד אחורי המרכבה וקושר כתרים לקונו (חגיגה י"ג) ואמרו: בכל יום ויום העליונים מכתירים להקב"ה ג' קדושות, מה הקב"ה עושה? נותן בראשו אחת ושתים בראשן של ישראל (ילקוט ישעיה, רמז רע"ב). ולעתיד לבא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה (ברכות ט"ז), ועתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק (מגילה ט"ו), והתגין בתורה נקראו כתרים, ואמרו: מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות (שבת פ"ה, מנחות כ"ט). ויש מהלוקת בין המקובלים אם כתר היא למעלה מעשר ספירות או שהיא בתוך הספירות, בידוע למי שבקי בחכמת הקבלה.

הספירה השניה היא — חכמה, ר' אליעזר אומר שמשכן החכמה היא בראש, ור' יהושע אומר בלב (ילקוט משלי, רמז תתקס"ט) והחכמה היא היא התורה כלי אומנתו של הקב"ה (ב"ר פ"א). ע"ד בכלל עיין בדברי המהר"ל מפראג ז"ל בספרו נתיבות עולם (נתיב התורה פרק י"ר, שו"ת יעב"ץ חלק א' שאלה מ"א, תשובות הרמ"א סימן ז', ובדברי הרבי ר' שניאור זלמן מליאדי זצ"ל, תניא לק"א פרק ח', ובדברי הראב"ד ז"ל בהקדמתו לספר „האמונה הרמה", ובדברי רבינו בחיי ז"ל כד הקמח אות יחוד השם, עקידה שער ס"ו, מורה נבוכים חלק ד' פרק ט"ו, ובדברי החוקר ר"מ די ליאן בספרו „הנפש החכמה" ובדברי הר"ם בוטריל בפירושו לספר יצירה פרק א' מי"ג, ובדברי הג' הפילוסוף רבי אבי עד שר שלום בספרו אמונת חכמים פרק ב', ובספר מטפחת ספרים ליעב"ץ ז"ל צד ע"ט, ובספר נובלות חכמה ליש"ר מקנדיא).

והספירה בינה, אשרי למי שזוכה לשערי בינה, והכמי הקבלה שואלים: אמאי היה מתחבט משה רבינו ע"ה כולי האי לאעלא לארץ ישראל, וכי זכותו הוה חסר?

ותו אמאי לא אתקבלא צלותיה? אלא משה היה מסטרא דיובלא (נון שערי ב י נ ה, כי יובל הוא שנת החמשים, עיין זוה"ק לך צ"ה, יתרו פ"ה, בהר ק"ה ובס' עץ החיים דרוש יעקב ורחל) ואי אעיל לארעא קדישא (אשר אוירא דארץ ישראל מחכים, ב"ב קנ"ח, ועיין זוה"ק פנחס רמ"ה, תקוני זוהר רס"ד, זוהר חדש מדרש הנעלם סוף פ' ויצא) היה מסתלק נשמתיה לעילא מן יובלא, וז"ש בתפלתו אעברה נ"א, כי כשאעברה אז אסתלק לעילא מן נ' שערי בינה ברזא דאל"ף... (נ"א היינו נו"ן שערי בינה, ואל"ף, הוא סוד הבינה, עיין זוה"ק בלק קצ"ג, תרומה קל"ו) והקב"ה לא בעי דתתעלה נשמתיה לעילא מן בינה, משום דא"כ לא הוה ליה דבקותא בהאי עלמא, וכי היכי דליהוי לישראל קיומא בגלותא אצטריך למהוי למשה קצת דביקו בהאי עלמא, וזהו ויתעבר ה' בי למענכם, עכ"ל (שכחת לק"ט ט"ז, בשם המגיד, ועיין בשו"ת הרדב"ז חלק ב' סימן תשפ"ב, סוטה י"ד, אור ה' מאמר ק"ו כלו' כ"א, עוללות אפרים מאמר תמ"ד).

והנה הספירה ח ס ד מרמזת על החסד שבעולם, וחסד ה' מעולם על יראיו, והדברים עמוקים בזה וידועים למבין בחכמת האמת.

והספירה ג ב ו ר ה מרמזת לגבורה עליונה הגבורה שבקדושה וברוחניות. גבורה היא כנוי להשם, ואמרו: השיב משה לפני ה ג ב ו ר ה (שבת פ"ז). והשכינה שורה על גבור (שבת צ"ב) והאומר ע"מ שאני גבור אין אומרים כאבנר בן נר וכיואב בן צרויה, אלא כל שחבריו מתיראים ממנו מפני גבורתו (קדושין מ'), והגבורה העליונה היא רוחנית, וכל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים הן מ ת ג ב ר י ן (ר"ה כ"ט), וכבר רמז לזה החכם האלקי באמרו: הוה עז כנמר ו ג ב ו ר כארי לעשות רצון אביך שבשמים (אבות פ"ה). והגבורה העליונה היא של כבישת היצר. איזה גבור? זה הכובש את יצרו (אבות פ"ד. ועיין ד"א זוטא פרק ד').

והספירה ת פ א ר ת מרמזת רמז דק מאד להדרך הישרה בחיים שתפארת היא לעושיה ותפארת לו מן האדם, ויש בזה ענינים עמוקים מאד ידועם למבין בחכמת האמת. ודע כי לשון תפארת על דרך האמת לא יונה רק על דברים מתעלים מדרכי הטבע, ולכן רק בניינים ובנדים המורים על סוד אלקים מתוארים בכתבי קודש במלת תפארת, והן שלשה: הא' בגדי כהונה, כדכתיב לכבוד ו ל ת פ א ר ת. זהב', המקדש וכליו, כמו ובית ת פ א ר ת י אפאר, ז ת פ א ר ת ו ביד צר, בית קדשנו ו ת פ א ר ת נ ו. וזהג' התפילין שנאמר פ א ר ך חבוש עליך. ואמרו חז"ל שהם התפילין, שהן ת פ א ר ת ישראל, כי מלבוש זה מורה שהם עם ה' ונוחלי תורתו. והמעמיק לחקור בשפיני טמוני הסודות שבתורה ופרוש מכל הבלי העולם ומתדבק בקדושה עליונה הוא — ת פ א ר ת ישראל, וד"ל.

הספירה נ צ ח מרמזת על נצחיות ישראל ונצחיו תכל ענין קדוש שיש לו קשר אל האין סוף הנצחי.

אמנם הספירה הד' יש בזה רמז אל היופי האלקי הממלא כל עלמין, ה ו ד ו ה ד ר לפניו, במקום שיש ה ו ד יש ה ד ר קדושה. ומן ההוד וההדר נובע ע ו ז ו ח ד ו ה, עוז פנימי, רוחני, והדוה שלמה באמת, עמוקה ומקיפה. „הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו". אשרי המבין ומאמין.

הספירה י ס ו ד מרמזת על היסוד האלקי הרוחני המחיה ומהוה את כל העולמות, על צדיק י ס ו ד עולם. ע ל י ס ו ד ה מ ז ב ח, בבחינת קרבן ומסירת נפש באופן נפלא על הדת והתורה, שהוא יסוד המזבח, וד"ל.

והספירה מ ל כ ו ת מרמזת רמז דק מאד, „ו מ ל כ ת בכל אשר תאוה נפשך (כבוש התאוות) והיית מלך על ישראל, וד"ל. ולמלכות ה' בעולם „ה' ימלוך" (שמות ט"ו י"ח), אומר לציון מלך אלקיך" (ישעיה נ"ב ז'), „והיתה להי המלוכה" (עבדיה א' כ"א), „ומלכותו בכל משלה" (תהלים ק"ג י"ט), „מלכותך מלכות כל עולמים" (תהלים קמ"ה י"ג), „מלכותיה עם דר ודר" (דניאל ד' ל"א).

והנה שלש הספירות הראשונות כתר, חכמה, בינה, הם בעולם האצילות קודם הבריאה, ושבע הספירות האחרונות הן מזמן הבריאה ולהלן, ויהסו אותן לימי השבוע: יום א' — חסד, יום ב' — גבורה, יום ג' — תפארת, יום ד' — נצח, יום ה' — הוד, יום ו' — יסוד, יום שבת — מלכות (שיעור קומה סי' נ"ב). גלגל השבלי הוא ספירת כתר, גלגל היומי וגלגל הכוכבים הן ספירות חכמה ובינה, וגלגלי שבעה כוכבי לכת הן שבע ספירות, שבתאי — חסד, צדק — גבורה, מאדים — תפארת, חמה — נצח, נוגה — הוד, כוכב — יסוד, לבנה — מלכות (שיעור קומה להרמ"ק סי' ט"ו). ודברים עמוקים ברעיא מהימנא כי „ספירת מלכות היא הלבנה בחדושה" והמשכיל יבין.

עשר ספירות נזכרו ראשונה בספר יצירה, ושם נאמר: „עשר ספירות בלימה במספר עשר אצבעות", ומפורש שם בספר יצירה, „בלימה—בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר". ואלה העשר ספירות הן הן ע ש ר ה מ א מ ר ו ת שבהן נברא העולם, לפי דעת חכמי המשנה (עיין דברי המקובל הגדול הרמ"ק בשיעור קומה סי' י"א). והספירות הן יסודות כל הנמצאים ועל המספרים עומד ומתקיים העולם הגשמי והרוחני (זוהר משפטים ק"ה).

הספירות הן ה כ ל י ם שברא הקב"ה, והן ה צ נ ו ר ו ת המשפיעים טובת האלקים ליצוריו ומגלים ומאירים את חסדו ופעולותיו. הן עשרה ל ב ו ש י ם, ו ע ש ר מ ד ר ג ו ת ומעלות בקדושה עליונה של התפתחות האצילות והבריאה, מספר הוא קודש וכולל בו המספרים עד אין סוף, וכמאמר ספר יצירה: „כולם מתגוללים במספר עשרה". ר' מנחם ריקאנטי בספרו „טעמי המצות" אומר, כי הספירות אין שמותיהן מיוחסות כלל להשי"ת, ולדעת הרמ"ק והאר"י, השי"ת הוא יחיד ומיוחד ואין לו שם כלל (פרדס הרמונים דף כ"א-כ"ב).

ונמצא בשו"ת הרשב"ש (סי' קפ"ט) שהמקובלים בעצמם לא ידעו אם העשר ספירות הן תוארים או השפעות. ספירות הן אורות עליונים (אור מקיף, אור אין סוף). ובספר יצירה „עשר ספירות צפיתן במראה הבזק".

הספירות הן אורות רוחניים (אלימה לרמ"ק חמר ששופ"ג, שומר אמונים לר"י אירגאם וכוח שני). הספירות הן כחות רוחניים (זוהר פנחס, ופרדס רמונים כ"ג י"א). עשרה בחות אלה יתלכדו ולא יתפרדו בכח העליון המאציל (ר"מ אבן גבאי בספרו דרך אמונה סי' י').

והנה בימי הספירה שהם ימי תשובה והכנה לקבלת התורה הקדושה, ימים שהאדם עושה בהם חשבון נפש, אז משתדל ל ת ק ן מ ה ש פ ג ם ב ס פ י ר ו ת, בכחות רוחניים עליונים, ולטהר ולקדש את עצמו בקדושה עליונה. ולפי דעת בעל „הכתב והקבלה" כללה התורה במלת ו ס פ ר ת ם ענין הטהרה והזכוך מלשון אבן ס פ י ר דיחזקאל, ולבנת ה ס פ י ר (משפטים). ומציגו הפעל ממנו (איוב כ"ח) אז ראה ו י ס פ ר ה, כלומר הפליג זהרה ויקרתה, מי י ס פ ר שחקים (שם ל"ח) כלומר: מי עשה את השמים בחומר זך ובהיר. ויהיה טעם ו ס פ ר ת ם לכם, שבזמן הנבחר הזה תשגיחו ביותר על נפשכם להיות ס פ י ר י, מטוהר ומזוכך מכל הבלי הזמן ומזוהמת הגשמיות. ולכוונה זו אמר אחר כך ת מ י מ ו ת ת ה י ו ג ה, הכוונה, התימות ושלמות נפשי. וזהו שאמר במכדרשב"י ו ס פ ר ת ם לכם, לכם דייקא, לכם לעצמכם, ולמה? בגין ל א ת ד כ א ה ולקבלא אורייתא. והאדם נעשה ב ס פ י ר על ידי ס פ י ר ת העומר.

והנה ידוע מה שכתבו המחברים, כי העומר בא מן השעורים, מאכל בהמה, שעדיין לא קבלו את התורה והיו במדרגתה של בהמה, אבל בעצרת שקבלו את התורה, היה קרבנם מן החטים, מיוחד למאכל אדם. והנה יש לו לאדם בימי חיי הבלו, שלש תקופות, שלשה זמנים: ימי השחרות—ימי העליה, ימי העמידה, וימי הירידה—ימי הזקנה. ובמ"ר ויצא, אברהם ת י ק ן שחרית, צריך לתקן את השחרית של האדם בעולמנו. יצחק תקן מנחה, רמז לימי העמידה. ויעקב תקן ערבית רמז לימי הזקנה. ובן אדם שיש לו דעת וחשבון, צריך הוא לספור ולמנות את הימים, הרגעים שלו צריכים להיות ספורים ממש, שלא לאבד אפילו רגע אחד לבטלה, „למנות ימינו כן הודע ונביא לבב חכמה". מי שמונה וסופר את הימים, וכל ימי חייו אנודים וקשורים כמו עומר, כולם באגודה אחת, כאן נמצאים, רואים את עבודתו הפוריה, מה שפעל בימי חייו להרמת קרן התורה והדת, האיש הזה יש לו לבב חכמה. ל מ נ ו ת ימינו ונביא לבב חכמה. וכמה נואלו האנשים המבלים זמן וכח על דברים בטלים ממש ואינם הוגים בתורת ה', אינם מונים, אינם סופרים את הימים, אינם יודעים את סוד הספירה, ולפיכך פוגמים בספירות עליונות ומטמאים את נפשם ורוחם, כי רק מי ש ס ו פ ר הימים והרגעים הוא טהור זך ונקי כ ס פ י ר.

בימי הספירה, ימים שהאדם עושה בהם חשבון נפשו, אז האדם המשכיל בא לכלל דעה, כי אין בהבלי העולם תענוג אמתי, וכי העיקר הוא חיי רוח ולא חיי בשר. ראה נא איך שר' שלמה בן גבירול מתאונן מאד בשיריו על הבלי העולם, ור' משה בן עזרא מראה לכל העולם וכלואו בדברים נשגבים: „אשרי רואה כל טוב עולם חציר ינתן תוך גן ירק ונצורת לב יהשוב תבל ובפניה ירק ירק", תוגה חרישית נסוכה על שירי ר' אברהם אבן עזרא, ויאוש מר אנו מרגישים בחריזי „בן המלך והנזיר" בתרגומם העברי של ר' אברהם בן חסראי. וקרא נא בעיון את דברי ר' ידעיה הפניני: ההשקים מחשבים וכלי הנשקים — שקים, הפנינים צנינים והשושנים קמשונים; הרהבים להבים והזבובים זבובים (בחינות עולם פרק ד'). רודף האדם אחר הבצע, אחר הכבוד, אחרי תענוגים שונים, ובאמת כל אלה הבלי הבלים. הוא בעלם יאוסף ידו נצוץ השמש מלוא קומצו, ובפתחו עומד מרעיד, כי איננו רואה כל מאומה בידו (שם) והוא קורא בהמתו: „תבל! מקור הבליה וההפסד! המהבליך נוהל להתנחל, להשאיר לנו אחרית ותקוה? מוצא ההעדרים! המך נקוה למצוא לנו שם ושארית?... בזאת תעידי על שרשך, רוכלת המכשלות, סוחרת החסרונות, בזאת תכריזו על נבלותך, אשת לפידות, בהשתדלך כל היום ברוב רשעתך, הסר המלכים איש ממקומו לשוב פחות משפחות תחתיהם. והוא מתמרמר ואומר: „איך אבטח על זמן ירופפו עמודיו, הרריו תלוים בשערה סובבת אין מעצור לרוחה, ישתנה בכל חלק מרגעיו בעלות וברדת שנוים אין מספר, כל אשר אוסיף להביט אומר לרעיוני: דעו נא וראו כי רעה זה מבקש" (בחינת עולם פרק י"א).

ור' בחיי אבן פקודה, שקדם הרבה לר' ידעיה, הוא מוביל את האדם התועה בדרכי הבטחון בה', כי הבוטח בה' יש לו מנוחת הלב מן הראגות המטרידות וממררות את חיי האדם, ויש לו שלוה מנדנוד הנפש וצערה, והוא בהשקט ובבטחה ובשלוה בעולם הזה, רק להמאמין הבוטח יש מנוחה ושלוה פנימית אמתית ואושר אין קץ (חובות הלבבות שער הבטחון).

והנה ר' יהודה הלוי ז"ל בספרו הכוזרי, מביע רעיון עמוק ונפלא באמרו: „ויישב בלבו (העובד האמתי) צדוק הדין, ישוב שיהיה לו למגן ולמסתר מהפגעים והצרות ההוות בעולם, כשיתישב בנפשו צדק בורא החיים ומטריפים ומנהיגם בחכמתו, וכו' (כוזרי מאמר שלשי סימן י"א).

והרמב"ם חוקר ואומר „כל הדברים ההוים הנפסדים, לא ישיגם ההפסד רק מצד ה ח ו מ ר שבהם, לא זולת זה, אבל מצד הצורה, ובבחינת עצם הצורה לא ישיגם ההפסד, (מורה נבוכים פ"ח). והדברים ארוכים ועמוקים עד מאד. ראה נא בזה דברי רבנו סעדיה גאון בספרו „האמונות והדעות" מאמר חמשי פרק ג' ודברי הרמב"ן ז"ל בספרו „שער הגמול" ודברי ר' יוסף אלבו בספרו „העקרים" מאמר רביעי פרק ז' ופרק י"ב.

ור' חיים ויטאל אומר בספרו: „העולם השפל רובו רע ומעיטו טוב (שער הקדושה חלק ג' שער ב'). והבעש"ט ז"ל אומר: כי כל מה שאנו רואים בתבל הוא רק אחיזת עינים (כתר שם טוב חלק א') והרב ר' דוב בער „האדמו"ר האמצעי" בראש ספרו שער התפלה מביע השקפה עמוקה בזה עיי"ש.

והגאון הפילוסוף ר' משה חפץ אומר דברים שעושים

רושם עמוק בלב איש משכיל, וז"ל: „כל הבריאים במלחמה תמידית, זה יגרש את זה וזה יעמול להשמיד חברו, וכלם בדעה את האדם להשחית, זה חלקו בכל ימי הבלו לנוס ולהנצל מתהפוכות שונאיו, הוא צבא לאנוש עלי ארץ לברוח מן החיות שלא יטרפוהו, מן המקרים שלא יבהילוהו, מן המים ונהרות שלא ישטפוהו, מן האש לא תאכלהו אש לא נפח, מן המפלת באדמה, וגם האויר אין מעצור לרוח והוא אויב לו ומבקש רעתו בחום וקור, יבש קרח וכפור יוליד ובו כל חלי וכל מכה ועפוש. ומי לנו גדול ונורא מן האדם עצמו? כל אחד ישתדל להכרית חברו בממונו והונו וחייו, ופני הדור כפני הכלב, וכאשר ישתדל האדם לברוח מכל אויביו מסביב לא יתנוהו השב רוחו, אויבי איש מחשבותיו וכליותיו לא ישליו ולא ישקטו ונפשו עליו תאבל ואין שלום בעצמיו (מלאכת מחשבת פ' וואת הברכה על הפסוק אשריך ישראל).

והחכם שד"ל מבאר לנו השקפתו על החיים, האדם והתבל, בשירו הידוע:

כל נבראיו ברא מלך כל מלך
ויחלק אל כלם ענג ונגע.
צוה כי לא יסבול עני והלך
יותר מאיש עשיר רעה ופגע.

נזר כי רש ודל, גם שר הפלך
לא יבכיון לא יצחקון כל דגע.
עליון בתבינתו נטעה משקלת:
נגע וענג עומר לגלגולת...

—

וכבר אמר המשורר האלקי: אדם להבל דמה ימיו כצל עובר (תהלים קמ"ד ג') וכשאדם ס ו פ ר את ימיו שהם כצל עובר ועושה חשבון נפשו, כשהוא נמצא בתקופת „ספירת העומר" הרי הוא מוכשר לקבל את התורה.

ואין לנו אלא לתקן את מה שפגמנו בספירות שונות בימי חיי הבלנו, ולטהר ולקדש את עצמנו בקדושה עליונה, התורה והמצוה. לקיים מה שנאמר וכל בניך למודי ולתקן את נפשות עם ישראל, להנך את הבנים ברוח התורה והמצוה. לקיים מה שנאמר וכל בניך למודי ה', ואל תקרא בנים אלא בוניך, כ ש ה ב נ י ם הם ב ו נ י ם, כשהם בונים את בית ישראל ההרוס, אז הם בניך. ועל ידי בנים בונים נזכה לגאולה שלמה על הררי ציון הבנויה ברוח התורה.

זכרונות מעבר הקרוב

מאת הרב שמואל מנחם הלוי פיין

דעטראָיט מיש.

(המשך מ„דגל ישראל" נומר 10, תר"ץ)

בתי ישבה כל העת בחדר מיוחד, ובכתה בכי רב, ובראותי דמעות עיניה אחזה אותי פלצות, וברכי כשלו וקרסולי מעדו.

ובכל גופי הרגשתי רפיון, ולא יכולתי לעמוד על עמדי. אבל התחזקתי ודברתי להם דברי ניהומים לבל יצטערו, כי בודאי לאחר יום או יומים ישלחו אותי לחפשי ואשוב לבית. וכה הפרדתי מהם.

וכשנגשתי אל הדלת לצאת, אמר הראש להחיילים המזוינים: — שנים ילכו לפניו ושנים לאחריו, והאסיר באמצע כמו כל אסירי המלך. לשמוע דברים כאלה, התחלתי לשחוק שחוק של רקידת השעירים, ולא יכולתי להתאפק, ושאלתי להם: האם באמת חושבים אתם עלי שהנני איש המסוכן להמלכות וחלקי צריך להיות בין אסירים, עד שמתנהגים אתי כל כך קשה? ושתקו ולא ענו דבר. ובכן יצאתי מן הבית וחילים שומרים לראשי לפני ולאחרי.

עברנו שער החצר והגנו באים לקראת בית הכנסת הגדול המוסקבאי.

לקחתי ברכת הפרידה מבית הכנסת הזה, שאין ערוך ליופיו, והאצילות השפוך בכל פנות וקירות הבית, ואשר הרבה שנים רצופות למדתי ולימדתי בו, ובכל יום ויום בשעה הששית בבוקר הייתי בא בו והשווייצאר מר א' היה פותח לפני את שעריו הגדולות והנכבדות ועתה תחת לבוא שעריו פנימה, מובל אנכי בלוית חילים מזוינים כאחד הפושעים והמורדים, ועיני זלגו דמעות מצער ועוני, והלב מתפקע מצער. ועלבון הנפש על ידי הידים המנואלות והמזוהמות. הלכנו לאורך סמטת ספאסאגליניצעווסקי, ובאנו ברחוב זלאטאוסטענסקיא, הלכנו לאורך הרחוב, ובאנו ברחוב מיאסניצקי, עברנו אותה ברוחב, ובאנו בפורקאסאוסק. פה בתחלת הרחוב פגשתי באנשים שנוסעים בעגלי חורף לרצונם, וקנאתי בהם קנאה גדולה: הנה האנשים האלה הם חפשים לנפשם ונוסעים בכל אשר תאוה נפשם. ואני שומרים אותי בחרב וחנית ולא ירפו ממני אף רגע. עברנו את הרחוב לאורך ובאנו למאלאיע לוביאנקע, הלכנו לאורך הרחוב, לצד המגרש עד שבאנו לבית נומר 2, וזהו המקום שמביאים בו כל האסירים ונקרא: „גע־פע־או", ומקודם היה נקרא טשעקא, אשר לשמע שם זה רחפו כל העצמות ממנור ופחד. החילים עברו לפני ואני אחריהם ובאנו בבית פנימה. והנה מהזה לנגד עיני מה שלא פללתי לראות: כל החדרים היו מלאים אנשים ונשים, זקנים וזקנות, נערים ונערות, ומוארים החדרים באור עלעקטרי גדול. ממש כמו שנקראתי לבוא אל איזה שמחה גדולה רבת עם. על פני כל הנאספים לא היה ניכר שום סימן שהם אסירי המלך, ושמעתה אינם ברשות עצמם.

בתוך כך ראיתי אחד ממכירי מר ל' הגר בסאלאנסקי פראיעזד, והוא יושב מוטה ובראש כפוף אצל החלון אשר לצד לוביאנקע, (האיש הזה מת ל"ע באי פעצארע בפלך ארכאנגעלסק שנגלה שמה). נגשתי אליו ושאלתיו מה מעשהו כאן ובאיזה אופן הובא פה במאסר.

(עוד יבוא)

תקנת עגונות

היינטיגען חודש זיינען פאַרגעקומען פינף ד"ת בין איש לאשתו און אלע האבען זיך געענדיגט מיט שלום.

מיר האבען אויסגעפונען פאלגענדע פערזאנען וואס האבען פארלאזען זייערע פרויען און קינדער און זענען געצוואונגען געווארען צו שליכטען לטובת זייערע פאמיליעס:

ישראל האלץ פון גלאבנא, געשיקט פאפירען, שיפס־קארטען און געלד פאר זיין פרוי און דריי קינדער.

אפרים גאלדבלאט, פון ווארשא, א גט פאר זיין פרוי.

חיים גאלדבוים, פון רייוויץ, א גט און $500 פאר זיין פרוי.

מאקס גאלדשטיין, פון מעזריטש, א גט און $800 פאר זיין פרוי.

ישראל מארגענלענדער, פון קלויזענבורג, $40 מאנאטליך פאר זיין פרוי און דריי קינדער.

חיים הירש דינאוויץ, פון פראיעץ, $20 מאנאטליך פאר זיין פרוי און קינד.

ישראל משה רייזלין, פון קיעוו, פאפירען, שיפסקארטען או זעלד פאר זיין פרוי און זעקס קינדער.

מרדכי אייבענהאלץ, פון ליבוויץ, $50 מאנאטליך פאר זיין פרוי און פיר קינדער.

פיעלע ליסטעס פון אומגליקליכע עגונות פון פוילען, רוסלאנד רומעניען און דייטשלאנד זענען דיזען מאנאט ערהאלטען געווארען אין אונזער אפיס, און מיר האבען בעזהי"ת צו העלפען זיי מתיר זיין מכבלי העגון.

מיר בעטען אלע אידען, העלפט אונז אין אונזער הייליגער ארבייט! העלפט שאפען דעם פאנד לתקנת עגונות, דאמיט מיר זאלען קענען אנגיין מיט אונזער ארבייט צו ראטעווען אידישע נפשות, און קיין איד טאר זיך ניט ענטזאגען צו ביישטייערען פאר דעם פאנד לתקנת עגונות.

כל הקודם זכה

יצא לאור בהוצאה שניה

שו"ת בית אב על או"ח

מהגאון הגדול המנוח

אברהם אהרן יודעלאוויץ

הנודע בשם קאפוליער רב.

הספר הזה נפלא במינו, ונחוץ מאד לכל רב ומורה.

מחירו שני דולאר ($2.00)

לפנות אל:

RABBI I. SODDEN

364 Vernon Avenue Brooklyn, N. Y.

המו"ל: חיים מארים יוה, אבד"ק עקראן, אהייא.

יצחק סאדין, רב בברוקלין.

מ. ז. הירש, רב בברוקלין.

ידיעות פון ארץ ישראל

די רעגירונג אט אנגענפאנגען צו צאלען ענטשעדיגונג צו די אידישע פאגראם געליטענע אין ארץ ישראל. די סכומים זיינען זייער קליין און די אידען זיינען זייער אויפגעבראכט. אין צפת איז געווען א גרויסער פראטעסט מיטינג, וואו עס איז פראטעסטירט געווארען געגען דיזער האנדלונג פון דער רעגירונג.

* * *

די ציוניסטישע הנהלה אין ירושלים האט געלאזט וויסען, דאס זי געפינט זיך אין א קריטישע פינאנציעלע לאגע, וויל די קרן היסוד איינאמע איז קליין.

* * *

אין ירושלים געהט ארום א קלאנג דאס דער עקטינג קאמישאנער לוק וועט ניט מעהר צוריקקערען זיך אויף זיין פאסטען אין ירושלים און זיין פלאץ וועט פארנעמען מר. דג'ונסן.

* * *

א דעלעגאציע פון די ארץ ישראל רבנים זיינען אויפגענומען געווארען פון דער ארץ ישראל רעגירונג און געבעטען הילף צו פארשטארקען דעם שמירת השבת אין ארץ ישראל. די רעגירונג האט פארשפראכען צו באטראכטען זייערע פארשלאגען.

* * *

דער מונקאטשער רבי איז אנגעקומען צו באזוכען א"י.

* * *

נישט קוקענדיג אויף דער אונקלארער פאליטישער לאגע האט זיך יעצט אנגעהויבען א שטארקע בוי־באוועגונג אין פארשידענע טיילען פון ירושלים, איבערהויפט ארום דער נייער שכונה „גאולה" און ארום דער בן־יהודה־גאס.

א כשר שיוון

אהן א רייזאר — איז נאר די גוט בעקאנטע

יעקב ברענד'ס

פערפיומד שייווינג פוידער

וועלכע איז געמאכט פון אלע בעסערע כעמישע שטאפען און פערפיומס. עס שפירט זיך ניט אזוי ווי היינטיגע נאכגעמאכטע פוידערס.

אום זיך צו איבערצייגען, קומט אין מיין סאניטארישען בארבער שאפ

84 פיטט סטריט, ניו יארק.

איידער איהר קויפט אנדערשוואו פוידער, שרייבט מיר פאר א פרייען סעמפל.

די נייע ערציינטע פוידער קאסט בלויז 50 סענט א פונט, מיט פאסטעדזש 60 ס.

שיקט מאני ארדער אדער סטעמפס.

ספעשער פוידער פאר פרויען 85 סענט א פונט. מיט פאסטיידוש $1. שבת און יום טוב געשלאסען.

JACOB BRAND 84 Pitt St., N. Y.

ווי מ'האָפט וועט זיך די בוי־טעטיגקייט נאָך פֿארשטאַרקען מיט'ן אַנקומען פון פרילינג. ווייל פיל אידען וואָס וואוינען יעצט אין נישט־אידישע הייזער גרייטען זיך זיי צו פֿאַר־לאָזען נאָך פּסח. א ספּעציעלער קאָמיטעט ביים „וועד העיר" פֿארנעמט זיך דערמיט צו פֿארשטאַרקען די בוי־באָוועגונג, כדי ס'זאָל זיך נישט פיהלען קיין מאַנגעל אין אידישע דירות. דער דאָזיגער קאָמיטעט האָט באקומען הבטחות פון'ם וועד העזרה, פון דער ציוניסטישער היפּאָ־טעקען־באַנק, פון בנק להלוואות און הלואה וחסכון, אז זיי וועלען אַסיגנירען גרעסערע סומען אויף בוי־הלוואות פֿאַר ירושלים. ווי מ'האָפט וועלען די סומען דערגרייכען ביז 150 טויזענט פונט. אין די לעצטע חדשים האָט אויך אויפגעלעבט דער נייער מרכז־מסחרי (האַנדעלס־קוואר־טאל). פיל סוחרים פון דער אלטער שטאָט האָבען יעצט אריבערגעפירט זייערע געשעפטען אַהין, און דער האַנדעל פֿארשטאַרקט זיך דאָרט פון מאָג צו טאָג.

* * *

צווישען די נייע „עולים" זיינען אויך פֿאַראן פיל רעלי־גיעזע יונגע לייט, מיטגלידער פון „צעירי המזרחי" אין פוילען, גאַליציען, רומענין, טשעכאָסלאָוואקי און דייטש־לאַנד. דער „הפועל המזרחי" אין „ארץ ישראל האָט פֿאַר זיי איינגעאָרדענט פֿארשידענע קבוצות אין פּתח־תקוה, רחובות, כפר־סבא, זכרון־יעקב און אַנדערע. די לעצטע צייט האָט דער קרן הקיימת באקומען אַן הלואה אייניגע טויזענד פונט פון א געוויסען מזרחי־מיטגלידער אין תל־אָביב ה' געזונדהייט, דער אינהאבער פון דער קאָנצעסיע אויף די „חמי טבריה", וועלכע וועט דינען דעם קרן הקיימת צו דערוועלבען א געוויסען שטח באָדען ארום פּתח־תקוה כדי צו גרינדען אַן ארבייטער־קאָלאָניע פֿאַר חברים פון „הפועל המזרחי". בכלל איז יעצט צו באמערקען א פֿאַר־שטאַרקונג אין די רייהען פון „הפועל המזרחי" אויף פֿאַר־שידענע נעביטען. די לעצטע טעג זיינען ארויסגעפֿאָרען צוויי פון זיינע חברים קיין חוץ לארץ כדי צו ארגאַניזירען א גרעסערע עליה פון חלוצים מזרחיים. די דאָזיגע נסיעה איז זיי דערמעגליכט געוואָרען דורך דער מחלקת העליה פון הנהלה הציונית.

* * *

לעצטענס האָט זיך פיל פעבעסערט די לאָגע ביי דער כותל המערבי. נאָך די געשעענישען אין חודש אב האָט מען איז דער וואכען נאָך וועניג באזוכט ביים כותל. נאָר שבתים האָט זיך דאָרט צוזאַמענגעקליבען א מנין. א דאָנק דעם „וועד לעניני הכותל המערבי" ביים וועד הלאומי אין וועלכען עס באַטיילינען זיך פֿארשטייער פון הרבנות הראשית און „אגודת ישראל". וועלכער האָט אָנגענומען פֿארשידענע מיטלען צו פֿארשטאַרקען די באזוכען ביים כותל, איז שוין יעצט פֿארהאַן דאָרט א מנין יעדען נאָכ־מיטאג ביז נאָך מעריב. אויך איז פֿאַרגענומען געוואָרען מהר אָרדנונג אין דער השגחה ביים כותל. ביז יעצט פלעגט דאָרט זיין דער נאָנצער בעל־הבית א געוויסער שמש, וועלכער האָט אין די לעצטע יאָהרען זיך געמאַכט א מקור־פרנסה פון דער כותל. ער האָט געטאָן פֿארשידענע מעשים וואָס האָבען אונז נישט פֿארשאַפט קיין כבוד אין קיין נחת. ער איז אויך געווען דער איניציאַטאָר פון דעם היסטאָרישען וועגטיל ביים כותל וואָס האָט אונז גע־בראַכט אזוי פיל צרות. יעצט איז פון איהם אַוועקגענומען געוואָרען די ממשלה און די השגחה ביים כותל געפינט זיך אויסשליסליך אין די הענט פון'ם אויבענדערמאַנטען ועד. אויף דער זיצונג וואָס איז פֿאַרגעקומען פֿאַריגע וואָך איז באשלאָסען געוואָרען צו באשטימען אַלס אויפזעהער ביים כותל א פֿאַראַנטוואָרטליכען מענשען, און ס'איז צו האָפען אז במשך פון א קורצער צייט וועט די לאָגע ביים כותל צוריקקומען צום פריהערדיגען שטאַנד פאַר די געשעעני־שען. *)

* * *

ס'איז מיר נאָך געבליבען צו שרייבען וועגען דער אויפבוי־טעטיגקייט וואָס דאָרף זיך אַנהויבען בקרוב. אָבער וועגען דעם — אינ'ם קומענדיגען בריף.

א. י. ש. ירושלים.

ירושלים ת"ו, ניסן, תר"ץ.

---

*) לויט די לעצטע ידיעות וואָס מיר האָבען פון ירושלים, איז די לאָגע ביים כותל מערבי וויים נישט רוהיג. מען וואַרפט נאָך אַלץ שטיינער אויף די מתפּללים און די רעגירונג שפּרייטגט זיך נים אָן צופיל צו געפינען די שולדיגע.

ר ע ד א ק צ י ע.

מברכים אָנו את חברנו הרב ר' חיים יעקב הירש וזוג' הרבנית תחי' בברכת מזל טוב להולדת להם בן בכור, ויהא רעוא שיהי' בשטו"מ ויזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים על הררי ציון וירושלים.

דגל הרבנים דאמעריקא.

בקרוב יצא לאור ספר חדש בחכמת ישראל החיובית

חכמי ישראל ותורתם

תנאים, אמוראים, רבנן סבוראי, נאונים רבנים. תורות ימי חייהם, באור דברי תורתם וחכמתם, מדותיהם והנהגותיהם, השקפת עולמם על פי רוח התורה והאומה

— מאת —

הרב שמריהו ליב הורוויץ

זה הספר יצא ראשונה

הלל ושמאי
בית שמאי ובית הלל

מחקרים בדברי ימי חייהם, תורתם, תקופתם, הבדל הדעות שביניהם בהלכה ובאגדה ובהשקפת עולמם, והדעות והאמונות על פי תורת הפרושים ורוהם. ספר חשוב ונחוץ מאד לכל העוסקים בתורה ובחכמת ישראל.

לפנות אל הרב המחבר

RABBI S. L. HURWITZ
1503 Eastern Parkway, Brooklyn, N. Y.

שמואל יאראָסלאָוויטש

38 Eldridge Street, New York **Telephone: Orchard 6008**

דער גרעסטער האַלסייל פֿליים פון

ספרי־תורה, תפילין ומזוזות — מיזראָפ ומירושלים

געשריבען פון סופרים מדקדקים ויראי השם, בכתיבה מהודרה ומדויקה

רצועות מעובדות לשמה כדין; כתרי תורה; עץ החיים׳ס; עטרות; יד׳ן בשמים
הדס׳ן; לייבטער און בעכערס מכסף טהור — (סטערלינג זילבער).
אלערהאנד עמברוידערטע פּרוכת׳ן — מענטלאך — חופות — שלחן קאָווערס,
פון די בעסטע גאָלד־האַנד־אַרבייט און שעהנסטע דעזיינס.
אימפּאָרטירטע טערקישע טליתים און כמו טערקישע, ווי אויך די בעסטע זיידענע
און וואלענע טליתים פון די בעסטע קוואַליטים. מיר האָבען אויך איצט די נייע
חופות פון ברעם, באַקוועם פאַר רעווערענדם וואָס טרעוולען, וויל עס שרויפּט
זיך צונויף אין צווי אָדער דריי שטיק. בעסטע אימפּאָרטירטע סאָלינגערס חלפים.

ביים אָרדערן א פּרוכת פֿליעז שרייבט די דיכטיגע סייזעס.
יעדער אָרדער ווערט פינקטליך אַסענדעט און צו די ביליגסטע פּרייזען.
וועגדעט זיך מיט אייערע באַשטעלונגען דירעקט צום אימפּאָרטירער:

S. YAROSLAWITZ **38 Eldridge Street, New York, N. Y.**

פאַר כשרות און הנאה
ביי אַלערליי שמחות

איז עס גוט נויטיג אז די אידישע פרוי זאָל זיך באַדערן מיט באַקען קעיק;
זי קען אם בעסטען צופרידענשטעלען די געסט אין נאַכקומען דעם דין הדרך סערווירען

סאָנשיין כשר אַסאָרטעד קוקיס

אין דעם איין פּעקעדוש געפינען זיך פינף־פֿערלייַ מהיה׳דיגע קיכלעך, אין עקאָנאָמיש גענוג פאַר דעם מעגליכען געברויך פאַר דער אייגענער פאַמיליע.

גלוסם. פּאַסענד פאַר דער פּיונסטער פאַרמי לכבוד א יום טוב, אין עקאָנאָמיש גענוג פאַר

„סאָנשיין" קוקיס ווערען גע־
מאַכט בהשגחה פון יוניאָן אָוו אָר־
טאָדאָקס דזשואיש קאָנג. אָוו אַמעריי־
קא, ראבי הערבערט ס. גאָלדשטיין,
פּרעז., וועמעס משגיח, הרב ע. נאָעל־
מאַן, באַשטימט פון הרב הג׳ רמ״ז
גרגליות איז שטענדיג אם פּלאַץ.

Rabbi Halbert Goldstein
President

געמאַכט אין די מויזעדע
זעלפטער בעקעריין פון
דער

LOOSE-WILES BISCUIT COMPANY

זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה

ווען איהר דיינקט צו קויפען סעמעטערי, ברויכט איהר זעהן וואס איהר קויפט און אין וועלכע געגענד די סעמעטערי לאנד געפינט זיך, און ווער וועלען זיין צייערע שכנים לאחר מאה שנה. עס איז באוואוסט, אז פיעלע בתי קברות (סעמעטערים) געפינען זיך אין גאר נאהענטע שכנות מיט ניט אידישע סעמעטעריעס, עס איז א שאנדע צו זעהן ווי דער מגן דוד איז א שכן צום צלם.

די

דגל הרבנים סעמעטערי

געפינט זיך אויף לאנד, וואס איז אינגאנצען באזונדער, א דיין אידישע סעמעטערי, געקויפט און באארבייט פון דער רבנישער קערפערשאפט

יעדער איד דארף זיין צופרידען צו האבען זיין קבורה לאחר מאה שנה, אויף דער

דגל הרבנים סעמעטערי

די לאנד איז פלאך אהן בערג, טרוקען, זאמדיג, שעהן

באארבייט, נאהענט צו אלע אידישע צענטערען

יעצט ביים עפענען די סעמעטערי, איז דער פריים פון די פלאטס ניט טייער

חברות, סאסייעטיס, לאדזשען און שוהלען זייט פון די זריזין און קומט אין מעין סיילס אפיס קויפען לאטס פאר ביליגע פרייזען, אין א קורצע צייט וועלען די פרייזען שטייגען א סך העכער.

דער מען סיילס אפיס איז אין 256 איסט ברואדוויי, שרייבט אדער טעלעפאנירט דריי דאק 7877 און מאכט אפאינטמענטס צום ארויספאהרען אנצוקוקען די סעמעטערי.

פיעלע רבנים, חברות, ווי אויך שעהנע אידען פרייוועט לייט, האבען שוין געקויפט פלאטס אויף די דגל הרבנים סעמעטערי, זייט אויך איינער פון זיי.

הויפט אפיס:

DEGEL HORABONIM CEMETERY

256 East Broadway Telephone: Dry Dock 7877 New York, N. Y.

פילע גרויסע חזנים

פון דעם חזנים בארבאנד וואו אמעריקא זיינען צוגעטראטען אלס שותפים צו דער דגל הרבנים סעמעטערי צו דער עפענונג פון דער סעמעטערי, וועלכע האט שטאטגעפונדען זונטיג, כ"ז אייר, תר"ץ, האבען זיך באטיילינט א גרויסע צאל פון די בארימטסטע חזנים ווי אויך קאמיטעס פון הונדערטע שוהלען זיינען געקומען בייוואוינען און קויפען פלאטס אויף דיזער סעמעטערי.

פאר וואס זאל אויך אייער חברה ניט זיין איינע פון די? שיקט ארויס קאמיטעס און שליסט זיך אן אין דער דגל הרבנים סעמעטערי.

Myold Printing Co., Inc. 161 Grand St., New York

מפתח הגדול

כולל מפתח לפי נושאים
ומפתח כללי לכל הירחון

לקובץ ירחון

דגל ישראל

מאַנאַטליכער זשורנאַל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל"
ניו יארק
תרפ"ז-תר"ץ

שקובץ וסודר והודפס מחדש
ע"י

מכון
גנזי נסתרות
American Jewish Legacy
Torah Classics Library

ניו יארק
תשס"ב

תוכן המפתחות

מפתח לפי נושאים ..... ה-מג

בתי כנסיות ובתי מדרשות ..... ה-ו

-בניו יארק ..... ה

-בשאר עיירות שבאמעריקא ..... ה-ו

-מחוץ לאמעריקא ..... ו

מודעות - ספרים, מאכלים, שונות ..... ו-ז

מוסדות ..... ז-ט

מסחרים ..... ט-י

-לפי כללים ..... ט-י

-לפי הא"ב ..... י

מקומות ..... י-יב

-אמעריקא הצפונית והדרומית ..... י-יא

-חוץ לאמעריקא ..... יא-יב

מראה מקומות ..... יב-יג

-תורה, נ"ך, מדרש ..... יב

-ש"ס ומפרשיה ..... יב-יג

-ירושלמי, רמב"ם ושו"ע, שאר ספרים, תפילה ..... יג

ספרים ..... יג-טו

עתונים ..... טו

שונות ..... טז-יח

שמות אישים ..... יט-כט

-שונות, כינוי שמות, חסידות, שמות נכרים ..... כט

שמות הרבנים ..... ל-מב

-אדמו"רים, לפי מקומם ..... ל

-לפי שמות המשפחה ..... ל-מא

-רבנים שלא נזכר שם המשפחה, רק שם הקודש ..... מב

ת"ת ישיבות וקעמפס וכו' ..... מב-מג

תמונות וציורים ..... מג

מפתח הכללי ..... מה-פ

בתי כנסיות ובתי מדרשות

בניו יארק

אהבת אחים אנשי אונגארן בניו יארק, 232
אהבת תורה בברוקלין, 79
אהל משה חברה תהלים בברוקלין, נשרף, 407
אוהב צדק, 9, 93
אוהב שלום בברוקלין, 318, 328, 352, 504
אוהבי שלום בהאדסאן ניו יארק, 357
אנשי אמת בהאדסאן ניו יארק, 357
אנשי אמת, סטענאוו סט. שוהל בברוקלין, 568
אנשי ווארשא, 79
אנשי מיר, 166, 335
אנשי סלוצק, 166, 335
אנשי ספרד בבארא פארק, 176, 271
אנשי רישא קארטשין בניו יארק, 102
בארבי סטריט שוהל באיסט ניו יארק, 311
ביאליסטאקער שוהל (אנשי ביאליסטאק), 8, 61, 77, 86, 166, 175, 200, 220, 304, 312, 335, 342, 358, 368, 487, 551
ביהכ"נ קוני איילאנד, 541
ביהמ"ד הגדול דהארלעם, 8, 61, 97
ביהמ"ד הגדול דניו יארק, 38
בית אברהם בברוקלין, 515
בית אל בבארא פארק, 176, 241, 535
בית יעקב סויט דריטע סטריט בברוקלין, 8
בית יעקב אנשי ספרד בברוקלין, 421
בית שלום בוויליאמסבורג, 192
בני יהודה בבארא פארק, 176
בני יעקב בברוקלין, 437
בני עמנואל בבראנקס, 38
בני שמואל יהודה בבראנקס, 111, 127
ברייענט עוועניו שוהל, 391
דוקלער מגן אברהם בניו יארק, 232, 312
דעקאלב עוועניו שוהל בברוקלין, 344
וויליאמסבריזש ראוד (דזואיש סענטר), בראנקס, 328
זכרו תורת משה, 79
חברה בני אברהם בברוקלין, 127
חברה משניות אוהבי תורה, 436
חסידי אזשיראוו, 374
חסידישער קלויז דגערער חסידים, 541, 568
חתם סופר שוהל בברוקלין, 406, 504, 511, ועיין הרב גוטה
טוראוועך שוהל, 60, 61
יאנאסטאוועך שוהל בהארלעם, 505
יהודה וישראל באיסט סייד, 230
יוהז סט. שוהל בברוקלין, 568
יוניאן עוועניו קארנער סקוהל סטריט, 141
ישיבה דהארלעם שוהל, 62
לינקאלן פלייס בברוקלין, 143
מעזאראל סטריט שוהל בברוקלין, 143
נחלת צבי דהארלעם, 8, 97
ניו בריטאן קאנג., 94
סטעמפארד קאנג. 438
סיניער שוהל, 175
סלאנימער שוהל, 292
עזרת אחים בבראנזוויל, 436, 446
עין יעקב בבראנקס, 226, 230, 511
עלדרידזש סט. שוהל, 566
עלען סטריט שוהל בניו יארק, 8
עמבאי סטריט שוהל בבראנזוויל, 8
עמנואל, עלדער עוו. בבראנקס, 327, 344, 438
עץ חיים אנשי לובין בברוקלין, 471, 541
ערשטע הרובושווער קאנג. בניו יארק, 541
ערשטער מעזיזשער (אונט. פעראיין) בניו יארק, 436
ערשטער נעפאלאקאוויצער בוקאווינער קאנג. בניו יארק, 328, 391, 438
פארסייטה סטריט שוהל, 123, 472, 485
פארעסט עוועניו שוהל בבראנקס, 391
פענסילווייניא עוו. ת"ת, 238
צמח צדק בניו יארק, 226
קאלווארייער שוהל באיסט סייד, 358
קאנג. מציון בבראנזוויל 568
קהילת ישורון במאנהעטען, 39, 71
קהל חסידים 522
ר' ישראל סאלאנטער ת"ת שוהל, 23, 24, 26, 143
רומענישער שוהל, 24, 406
שומרי אמונה בבארא פארק, 176, 271
תפארת הגר"א שוהל בבראנזוויל, 238, 566, ועיין מפתח הישיבות
תפארת ישראל דריוערסייד, 8, 95, 143, 220
תקות שלום בברוקלין, 239, 254, 269, 391,

בשאר עיירות שבאמעריקא

אהבת אחים באקלאנד דעטראיט, 119
אהבת ציון באקלאנד דעטראיט, 112, 118, 191
אונגאריישער שובל בעקראן אהייא, 271
אנשי ספרד במילוואקי וויסקאנסין, 290, 541
בני ישראל בלאס אנדזשעלעס, 368
בני ישראל בשאמאקין פא., 319
בני ציון בדעטראיט, 151
חברה ש"ס בבאסטאן, 485
כנסת ישראל בלואיסוויל קענטאקי, 79
כנסת ישראל אנשי ספרד בראטשעסטער, 192
לובאוויצער שוהל בשיקאגא, 97
לינת הצדק אנשי ספרד בפילאדעלפיא, 478
עדת ישורון בפיטסבורג פא., 54
עדת ישראל שוהל בבריידזשפארט קאנעקטיקוט, 38
עטרת ישראל בבאסטאן, 399, 423
עמנואל בדעטראיט, 103

פעראייניגטע שוהלען בוואשינגטאן ד. ס., 38
פוילישע הסידישע שוהל בדעטראיט, 357
פוילישער שוהל בפעטערסאן נ. דזש., 453
פועל צדק בטרענטאן, 271
פינף קארנערס בזשוירזי סיטי, 391
שערי ציון, בפארק היידם, באלטימאר, 502, 534, 535
ת"ת שוהל בבעיאן נ. דזש., 453
תפארת ישראל בלינקאלן נעבראסקא, 79 תפארת ישראל בניו הייוון קאנג., 59
תפארת ישראל בקענזעס סיטי, 407
תפארת ציון בנוארק, 230,

מחוץ לאמעריקא

ביהכ"נ הגדול במאסקווא, 223, 572

מודעות

ספרים:

אהל מועד ירחון, 320
אוצר המקרא בתלמוד ומדרש, 543, 556
אונזער גייסט (רבעון), 384, 431, 527
אמונת זרעים, 431, 527
אמרי שפר, 431, 527, 543
ברכת אהרן על מס' ברכות, 320
דבר בעתו, 320
דברי רד"ך, 280
דגלנו ירחון, 543
הדרש והעיון, 320
הזהב בפניני התלמוד, 168, 304
המגיד, 526
התורה והמצוה, 526, 542
וערך הכהן, 438, 492
חיבת הקודש, 167, 184, 200
חכמי ישראל ותורתם, 549, 574
חסידים הראשונים, 120
יבנה ירחון, 464, 480, 496
כרם הצב, 366, 374
לקוטי צבי, 168
מטה אהרן, 320
מילי דברכות, 168
מנחת ישראל, 104
מעשה בראשית, 167
מצח אהרן, 48, 72, 87, 104, 120, 200
מקוה ישראל, 168
נתיבות חיים על הרמב"ם, 87
פרחי אהרן, 391, 416
פרי שלמה, 119, 136, 167, 184, 200
פתגמים של חכמים, 264
רבי עקיבה, 526, 542, 556
שו"ת בית אב, 573
תיקון האדם, 168
תרי"ג מצות, 48, 72, 87, 104, 120, 167, 200, 319, 359, 374, 400, 406, 453, 467

מאכלים:

אייזעס (אייסעס) של ר' יעקב בערלינער, 231
בשר לעווינ'ס סיני כשר סאסיידזש בשיקאגא ובפילאדעלפיא, 447
בשר פאלעסטיין וואורשט פעקטארי, 16, 32, 48, 72, 87, 120, 136, 168, 184, 200, 216, 231, 320
וועדזשעטייבל פעט צימער'ס וועדזשעטייבל פעט, 368, 384
לאקשען ראזענ'ס פוד פראדוקטען בניו יארק ובמעמפים, 447
מילך בארדענס, 71
מצות גודמאנ'ס, 232, 248, 448, 560
מצות האראוויץ, 446
מצות האראוויטץ און מארגארעטען, 557
מצות מאיר לאנדאנ'ס בניו יארק, 548
מצות מאנישעוויץ, 556
מצות פריעדמאנ'ס, 559
מצות רבי ווינבערגער'ס בניו יארק 553
סת"ם וכו' דיאראסלאוויטש, 416, 431, 439, 464, 480, 496, 527, 543, 559, 575
קרעקערס סאנשיין כשר קרעקערס, 557, 575

שונות:

אתרוגים סימאנאוויץ (שמעונוביטץ) במאנהעטען, 167
בארבער שאפ יעקב ברענד'ס בניו יארק, 573
בארבער שאפ פיליפ לערנער'ס, 464, 480, 496, 526
בוך זיך געפונען מי.ל. ליפשיץ, 88
בית החיים, 432, 462, 464, 479, 480, 495, 496, 512, 528, 544, 558, 576
ועיין ערך ארג. -
"דגל הרבנים סעמעטערי אסאסיאיישאן"

בנינים משה סאלער, 32
דעליקאטעסען ר' צבי ראפס, 16, 32, 37, 72
דפוס אריזם פרעס, 88, 119, 264, 277, 464, 480, 496
דפוס של ר' מאיר ליב הירש בסאטו-מארא רומעניען, 167
האטעל קאמאדאר בסוואן לעיק, 119
האלל בראדוויי מענשאן, 16, 31, 47, 72
האלל סענעט מענשאן, 400
האלל פארק פעלעס, 200, 230
האלל קלינטאן, 16
הדסים, 136
מוכר ספרים חנות פרדס בניו יארק ע"י י. ז. בוכבינדער, 247, 463
מוכר ספרים יואל צינבערג, 48
מזל טוב, 304
רעסטאראנט פרייוועט כשר, 352, 368

***עיין עוד ערך מסחרים

מוסדות

אגודות קהלות אנשי פוילין בניו יארק, 246
אגודת בעלי בתים בניו יארק, 123, 372, 451, 472, 485
אגודת האלף, 359
אגודת המורים, 515
אגודת הקבלות דבראנזוויל, 328
אגודת הקהלות דקעניזעס סיטי, 166
אגודת הרבנים (האורתודקסים) דארצה"ב וקאנאדא, 7, 24, 25, 26, 28, 38, 39, 41, 55, 58, 60, 61, 73, 74, 76, 90, 122, 123, 132, 141, 166, 173, 174, 180, 204, 219, 254, 284, 286, 290, 291, 308, 310, 311, 312, 313, 314, 316, 333, 343, 357, 387, 403, 404, 417, 420, (421-422), 436, 439, 445, 450, 451, 452, 467, 470, 471, 487-488, מכתב-505, 515, 530, 536, 537
אגודת הרבנים דהארלעם, 59
אגודת הרבנים דמדינת פוילען (בוואַרשא), 189, 214, 287, 292, 334, 510,
ועיין לשכה מרכזית לעניני הענונות בוואַרשא
אגודת הרבנים החרדים דקאנעקטיקוט, 112, 125
אגודת הרבנים המחנכים באמעריקא וקאנאדא, 129
אגודת הרבנים לערי המערב, 95
אגודת השוחטים הרשמים, 109, 326, 452
אגודת חסידי חב"ד, 105
אגודת ישראל, 108, 149, 174, 240, 273, 308, 420, 449, 469, 471, 481, 485, 487, 500, 514, 531-533, 574,
ועיין מפתח ענינים "כנסיה הגדולה"
אגודת מנהלי בתי הת"ת באמעריקא, 238, 515
אגודת עם ישראל בפילאדעלפיא, 191
אחדות ישראל מפוילין, 308
אחדות מדייטשלאנד, 308
אחוזת עולם דטריסק, 435
אידישע אגענטור (דזשואיש איידזשענסי), 356, 359, 470, 481, 531, עם אגודת ישראל-532,
ועיין במפתח השמות לואיס מארשאל
אידישע ערציהונגס געזעלשאפט, 26, 238, 515
אידישע פאראייניגטע שוהלען דבאלטימאר, 534
אינדעפענדענט ארדער ברית אברהם, 108
אמעריקאן פעדעריישאן אוו לייבאר, 95, 109
אמעריקאנער אידישע קאנגרעס, 204, 452, 567
בד"צ דבריסק, 183
בד"צ דוואַרשא, 198
בד"צ דלובלין, 198, 239
בוטשערס, בוטשערס אסאסיאיישאן מבאסטאן, 402
בוטשערס, יוניאן בוטשערס, 534
בוטשערס, יוניטעד סטריקטלי כשר בוטשערס אסאסיאיישאן מבראנקס, 38, 402
בוטשערס, כשר בוטשער פעדעריישאן, 534
בונד, 214
ביקור חולים דביאליסטאקער שוהל, 166
בית היתומים בקעניזעס סיטי, 166
בית היתומים דבראנזוויל, 238
בית היתומים ציון בירושלים, 382
בית יתומים ויתומות בארץ ישראל, 141
בית התבשיל הכללי בצפת, 95
בית יעקב לבנות (של אגודת ישראל), 240, 500
בית מחסה ליתומים בצפת, 95
בנין הארץ דמזרחי, 185
בעקערס יוניאן, 342
ברוקלין דזשואיש סענטער, 238
דאון טאון ליידיס אקזילערי, 95
דגל הרבנים, 1, 7, 23, 24, 36, 38, 57, 77, 79, 94, 109, 124, 126, 140, 173, 175, 187, 188, 191, 203, 204, 206, 219, 220, 229, 230, 236, 238, 251, 269, 281, 285, 291, 292, 293, 308, 310, 312, 316, 325, 333, 342, 356, 371, 387, 390, 403, 404, 405, 406, 419, 428, 435, 452, 461, 469, 470, 471, 503, תמצית-510, 511, 533, 536-538!, 548, 549, 563, 567,
ועיין לקמן "פעדעריישאן"
דגל הרבנים סעמעטערי אסאסיאיישאן, 419, 435, 452, 469, 495, ועיין ערך מודעות: "בית החיים"
דגל ישראל, 1, 79, 175, 177, 186, 215, 216, 230, 231, 253, 303, 317, 385, 426, 445
דזשוינט, 243, 244, 401, 407, 450
דזשוינט דיסטריביושאן קאמיטע, 401, 450
די עבריה, 238
האיאס, 421
האַרלעם ליידיס אקזילערי, 95
היברו יוניאן קאלעדזש בסינסינעטי, 470

הינדסייל קאאל קארפ. דפסייק, 61
הכח, בפילאדעלפיא, 79
הכנסת אורחים בחיפה, 95
הכנסת אורחים בקענזעס סיטי, 166
הסתדרות העברית באמעריקא, 26
העברעאישען אוניווערזיטעט בירושלים, 18
התאחדות הרבנים העולים בירושלים, 173, 187
ועד הישיבות, 532
ועד הכשרות דמאונט ווערנאן, 269
ועד הכשרות דניו יארק, 372, 452, 503, 567
ועד הכשרות דפילאדעלפיא, 205
ועד הלאומי, 350
ועד המאוחד (המשותף) מכנסת ודגל הרבנים, 310, 326, 343
ועד העיר דעקראן אהייא, 271
ועד העיר דקענזעס סיטי, 166
ועד הרבנים דאהייא קענטאקי ואינדיאנא, 111
ועד הרבנים דברוקלין, 166, 405
ועד הרבנים דדעטראיט, 60, 118
ועד הרבנים דמאסאושוסעטס, 402
ועד הרבנים דניו יארק, 28, 55, 86, 90, 109, 123, 125, 173, 174, 188, 235, 284, 286, 308, 310, 311, 313, 314, 326, 327, 358, 387, 391, 403, 404, 406, 417, 421, 436, 439, 452, 467, 470, 471, 472, 486, 530
ועד הרבנים המאוחד דירושלים, 93, 252
ועד השלום (בין הרבנים), 470
ועד לחיזוק התורה והדת ברוסיא, 242
ועד למען החזקת מוסדות ישוב הישן, 190, 253, 288
ועד לעניני כותל המערבי, 574
זרע אברהם, להחזיר הנוער בתשובה, 172, 173, 174, 187, 190
חברה אהבת אחים זבחי צדק, 38
חברה אחים נאמנים בארצות הברית, 220
חברה לחם לעניים באקלאנד דעטראיט, 119
חברה נשים תומכי תורה אף הארלעם, 143, 253
חברה סמאטריטשער אנשי פאדאליע בניו יארק, 541
חזנים אסאסיאיישאן, 567
טהרת המשפחה פאראיין, 372
טקס דרבנן, 335
טשעמבער אוו קאמערס (טשיקען מארקעט), 326
יאנג איזראעל (סינאגאג), 103, 190
יוניאן אף ארטאדאקס דזשואיש קאנג. (אגודות קהלות הארטאדאקסית באמעריקא), 77, 188, 252, 310, 420, 450, 557, 575
יוניאן השוחטים, 77, 109, 326, 452
יונייטעד דזשואיש אפיעל, 450
יונייטעד סינאגאג אף אמעריקא, 77
יונייטעד ציון אפיעל, 188
ישראל הצעיר, \עיין יאנג איזראעל
כנסת הרבנים דאמעריקע, 55, 111, 123, 173, קאנווענשאן-281, 285, 293, 308, 310, 312, 316, 333, 358, 387, 391, 403, 417, 452, 467, 470, 471, 530, 534, 548
כנסת ישראל, 174, 341, 420, 449, 532
ליידים לחם עניים דבראנזוויל, 238
ליידים פארבאנד לתקנת עגונות (של דגל הרבנים), 352
לשכה מרכזית לעניני העגונות דועד הרבנים דוואשא, 214, 228, 234, 250, 255, 263, 289, 309, 387, 396-395, 510
לשכת מודיעין לתקנת עגונות (דגל הרבנים), 140, 145, 214, 289, 290, 309, 318, 334, 335, 352, 383, 387, 395-399, 415, 418, 430, 446, 461, 465, 478, 509-511, 524, 540, 573
מאנטיפאלע חברה, 541
מושב זקנים [בית] בנות יעקב בבראנקס, 342, 430
מושב זקנים בית ישראל בניו יארק, 436
מושב זקנים בקענזעס סיטי, 166
מושב זקנים דשירזי סיטי, 436
מושבי זקנים וזקנות, בארץ ישראל, 141
מזרחי, 18, 52, 113, 141, 149, 166, 174, 175, 185, 186, 188, 202, 205, 240, 307, 308, 334, 356, 359, 391, 406, 420, 438, 449, 470, 487, 574
מעדיסאן סטריט באיעס, 78
מרכז העולמי דמזרחי, 186, 205
משרד הרבנים בשיקאגא, 310
משרד הרבנים דוויליאמסבורג, 207
סטודענטס פלייסמענט, 78
סענטראל רעליף, 93, 353, 390
עדת ישראל אף בראנזוויל און איסט ניו יארק, 238
עונג שבת בארץ ישראל, 272
עזרת אלמנות ויתומים דגאליציע, 176
עזרת הגליל, 8, 95
עזרת תורה, 9, 25, 34, 38, 39, 61, 62, 125, 142, 176, 186, 290, 536
ערשטער נעפאלאקאוויצער חברה ביקור חולים בניו יארק, 541
פאבליקיישאן פאנד של דגל הרבנים, 143
פאראיניגטע ברעסלאווער חסידים, 308
פאראיניגטע שוהלען בוואשינגטאן ד. ס., 38
פעדעריישאן אוו ארטהאדאקס ראביים אוו אמעריקא (דגל הרבנים), בראש כל חוברת (לבד מהראשונה), 191, 303
פעדעריישאן אף סינאגאגס אין לאנדאן, 108
פעדעריישאן דסענטראל דזשואיש אינסטיטוט, 26
פרויען פאראיין שומרי שבת, 190
צדקה פעדעריישאן פון ניו יארק, 174
ציונים, 166, 205, 307
ציוניסטישע ארג., 238, 305, 449, 470
קאונסיל אוו די דזשואיש וואומען, 387
קאנגרעס דקהלות אונגארן, 22
קאנגרעס הציוני, 122, 144, 481
קופת היהודים המאוחדת בקאלאמבוס אהייא, 461
קלינוויי קלוב, 78
קרן היסוד (מהסתדרות הציונות), 26, 35, 80, 122, 144, 237, 359, 380, 391, 536, 573
קרן הישוב (מהסתדרות אגודת ישראל), 80, 174
קרן התורה (מהסתדרות אגודת ישראל), 80

קרן קיימת (מהסתדרות הציונות), 80, 96, 122, 574
רעבעצינם קאמיטע, 290
רעליעף פאנד, 138, 142
שומרי משמרת השבת דוואַרשא, 343
שומרי שבת וטהרת המשפחה פאַראיין, 252
תומכי תורה רבנים פאנד, 405
תקנת עגונות פאנד של דגל הרבנים, 255, 268, 289, 303, 309, 319, 325, 328, 352, 356, 367, 383, 399, 415, 418, 430, 446, 461, 465, 478, 511, 525, 541, 555, 566, 567, 573

מסחרים, לפי כללים

עיין עוד ערך מודעות

אולם...: עיין "האלל"
אוניווערסיטעט:
אוניווערסיטעט המאסקווא, 223
אניה, עיין "שיף"
בית החולים, עיין "האספיטאל"
בית החיים:
בית החיים של דגל הרבנים, 371, 419, 452, 567, ועיין ערך מוסדות - "דגל הרבנים סעמעטערי"
מאונט לבנון סעמעטערי, 93
בנינים: משה סאלער, 32
בעקערי: פ. סטיהמער'ס עט קאמפ., 399
בשר:
אלט-נייער פעקטערי, 406
בראנפמאנס וואורשט פעקטערי, 125, 165, 404
האפמאן און חפין, 94
היברו נעשינאל וואורשט, 125, 406, 421, 436
היי גרייד פוד קא. (טריפה), 436
מאנהעטען סיטי דרעס ביף, 86
פאלעסטיין וואורשט פעקטערי, 25, 104, 286, 292, 309, 311, הסרת השגחה-384, 403, 404, 407
פארקער ענד וועב בדעטראיט, 118
קארין כשר פראוויזשיאן, 435
תל אביב וואורשט פעקטערי, 405, 420, 435
דפוס:
אריזם פרעס, בסוף כל חוברת, 26, 103, 163, 263
הוצאת חנוך, 30
דפוס של א. רעכטמאן, 30
האטעל:
האטעל ניו טאן, 372
האטעל פענסילווייניא, 406
האטעל קענזיקטאן, 230
האלל:
בראדווי מענשאן, 95, 142, 200, 352, 485
וואלדארף אסטריא, 188
פארסייט סטריט, 391
פארק פעלעס בניו יארק, 26, 200
קופיר יוניאן, 144
האספיטאל:
בית ישראל האספיטאל בניו יארק, 390
בראנקס האספיטאל, 292
קינגס קאנטי האספיטאל, 106, 108, 110
טעאטער:
אידישער קונסט טעאטער, 350
מאכלים: עיין עוד: "בשר", "בעקערי", "קעיסינג"
בארדענס מילק פראדוקטען, 445
גודמאן מצות בניו יארק, 219, 229, 245, 429, 444
בראנד ברויט, 78
בראנפמאן כשר בינס, 313
י. ל. ראזען עט קא. (לאקשען) 445
מאנישעוויץ מצות 59
סאנשיין ביסקוטס בלאנג איילענד 399
סאנשיין קרעקערס, 313
פראוויזשיאן פעקטערי, 311
קעלאג (סיריעלס) 541
ראזען, י. ל. עט קא. (לאקשען) 445
מאפייה, עיין "בעקערי"
מסעדה: עיין, "רעסטאראנט"
סעמעטערי, עיין "בית החיים"
קייסינג (קישקע):
אינדעפענדענט סטריקלי כשר'ע קייסינגס, 47, 287
באננס קייסינג (קישקע), 47
וושטין קייסינג (קישקע), 47
מידעל דערים קייסינג (קישקע), 47
פעקטערי ברומעניע, 45
שאך קייסינג (קישקע), 47
רעסטאראנט:
שטיינ'ס רעסטאראנט, 206
שיף:
דזשארדזש וואשינגטאן, 97
יונייטעד סטעיט ליינס, 25
סויטהערן קראסס, 397, 398

מסחרים, לפי הא"ב

א. רעכטמאן, 30
אידישער קונסט טעאטער, 350
אינדעפענדענט סטריקלי כשר'ע קייסינגס, 47, 287
אלט-נייער פעקטארי, 406
אריזם פרעס, בסוף כל חוברת, 26, 103, 163, 263
באננס קייסינג (קישקע), 47
בארדענס מילך פראדוקטען, 445
בית החיים של דגל הרבנים,
371, 419, 452, 567,
ועיין ערך מוסדות - "דגל הרבנים סעמעטערי"
בית ישראל האספיטאל בניו יארק, 390
בראדווי מענשאן, 95, 142, 200, 352, 485
בראנד ברויט, 78
בראנפמאן כשר בינס, 313
בראנפמאנס וואורשט פעקטארי, 125, 165, 404
בראנקס האספיטאל, 292
גודמאן מצות בניו יארק, 219, 229, 245, 429, 444
דגל הרבנים סעמעטערי,
371, 419, 452, 567,
ועיין ערך מוסדות - "דגל הרבנים סעמעטערי"
דזשארדזש וואשינגטאן שיפ, 97
האטעל ניו טאן, 372
האטעל פענסילווייניא, 406
האטעל קענזיקטאן, 230
האפמאן און הפין, 94
הוצאת חנוך, 30
היברו נעשינאל וואורשט, 125, 406, 421, 436
היי גרייד פוד קא. (טריפה), 436
וואלדארף אסטריא האלל, 188
וושטין קייסינג (קישקע), 47
י. ל. ראזען עט קא. (לאקשען) 445
יוניטעד סטעיט ליינס, 25
מאונט לבנון סעמעטערי, 93
מאכלים, עיין עוד: בשר
מאנהעטען סיטי דרעס ביף, 86
מאנישעוויץ מצות 59
מידעל דערים קייסינג (קישקע), 47
משה סאלער, 32
סאנשיין ביסקוטס בלאנג איילענד 399
סאנשיין קרעקערס, 313
סויטהערן קראסס שיפ, 397, 398
סטיהמער'ס - פ. סטיהמער'ס עט קאמפ., 399
פ. סטיהמער'ס עט קאמפ., 399
פאלעסטיין וואורשט פעקטארי, 25, 104, 286, 292,
309, 311, הסרת השגחה-384, 403, 404, 407
פארסייט סטריט האלל, 391
פארק פעלעס האלל בניו יארק, 26, 200
פארקער ענד וועב בדעטראיט, 118
פראוויזשיאן פעקטארי, 311
קארין כשר פראוויזשיאן, 435
קופיר יוניאן האלל, 144
קייסינג (קישקע) פעקטארי ברומעניע, 45
קינגס קאנטי האספיטאל, 106, 108, 110
קעלאג (סיריעלס) 541
רעכטמאן - א. רעכטמאן, 30
שאך קייסינג (קישקע), 47
שטיינ'ס רעסטאראנט, 206
תל אביב וואורשט פעקטארי, 405, 420, 435
עיין עוד ערך מודעות

מקומות

עיין עוד ערך מודעות ובשאר ערכים, כגון מפתח שמות הרבנים (באיזה עיירות היו), ומפתח בתי מדרשים וכו'

אמעריקא הצפונית והדרומית:

איסט סייד, 174, 403
אלבאני, 79
אקלאנד דעטראיט, 118
באסטאן, 96, 202, 285, 402, 490, 530
באסטאן-מאלדען, 25
בארא פארק, 93, 176
בעלמאר נ. דזש., 286, 310, 450
בראנזוויל, 108, 403
בראנקס מצב הישיבות, 403
בריזשפארט, קאנעקטיקוט, 38, 112
ברעדלי ביטש, 126
דזשירזי סיטי בורגען עוועניו געגענד, 32, 47
דזשירזי סיטי ניו דזשוירזי, 61
דעטראיט, 44, 60, 391
דעטראיט תקנת ועד הרבנים, 118
האבאקען ניו דזשוירזי, 462
האדסאן ניו יארק, 357
האנטינגטאן לאנג איילענד, 94, 269
הארטפארד קאנג., 164
הארלעם ישוב היהודי מתמעט, 61, 108, 126
הייסטינג דעטראיט, 118
וואלינגפארד קאנג., 93
וויליאמסבורג, 192, 207
טרענטאן נ. דזש., 383
יוסטאן טעקסעס, 145
לאנג ברענטש, 9

לאם אנזשעלעס, 125
לאעל מאסס., 453
לואיסוויל קענטאקי, 79
לינדען ניו דזשוירזי, 462
לינקאלן נעבראסקא, 79
מאונט ווערנאן, 269
מאונט פרידאם נ. דז., 281, 291
מאנט קלעמענס, 131
מאנטיסעלא מקוה, 372
מאנטפיליער ווערמאנט, 94
מאסאטשוסעטס סידור קידושין, 370, 422
מאסינא נ. י., 338
מידעל ווילעדזש אין שם מקוה, 5
מידעלטוועסט, 95
מעקיספארט באמעריקה, 241
נוארק ניו דזשוירזי, 61, 93, 95
ניו ברייטאן, 94, 110
ניו דזשוירזי, 126, 145, 462, 479
ניו הייוון קאנג., 59, 112
ניבוירג, 487
סו-סיטי אייאווא, 166
סט. לואיס, 192
ספרינגפילד מאסס., 111, 327
סקרענטאן פא., 93, 241
עליזאבעטה ניו דזשוירזי, 86
עקראן אהייא, 207, 271, 357
פאסייק ניו דזשוירזי, 61, 190, 311
פארט עמבאי ניו דזשוירזי, 479
פיטסבורג פא., 420
פילאדעלפיע, 77, 79, 95, 174, 191, 205, 237
פלייזנפיעלד נ. דז., 59, 311
פלעטבוש אין שם מקוה, 5
פעטערסאן ניו דזשוירזי, 61
קאלאמבוס, 95, 461
קאליפארניע, 25
קאנעקטיקוט, 112, 125
קוני איילענד, 131
קינגסטאן, 487
קליוולאנד, 197, 270
קענזעס סיטי מיזורי, 166, 214, 235
ראזעל ניו דזשוירזי, 479
שאמאקין פא., 303
שבע קהלות באונגארן, 22
שיקאגא, 9, 95, 133
שיקאגא מכשול בטרפות, 94
שעראן ספרינגס, 142

חוץ לאמעריקא

אונגארן, 21
אוקראינא, 350
אוקראינא פרעות בשנת תרע"ט, 317
אייראפע חשש מלחמה, 51
אמסק, 81
ארגענטינא, 47, 78, 165
אשטרעלינקא בפוילען, 26
אשכנז עיין דייטשלאנד
באזעל, 144, 149
באנויטין באונגארן, 21
בארדיטשוב, 81, 92
בודאפעסט באונגארן, 22
בוטירקא במאסקווא, 519
ביאליסטאק, 96
בילגורייא, 70
בעסאראביע, 418
בערלין, 93, 306, 367
ברייסק רוסלאנד, 108
בריסק, 145, 183
ברעזען פלך מינסק, 93, 241
בתי אונגארן ירושלים, 199
גאליציע, 176
גלייבענבערג, קור-ארט באיראפע 537
גליל, ארץ ישראל, 95
גריצא, 94
דאוויד האראדאק, 61
דארנא-וועטרא בבוקאווינא, 241
דייטשלאנד, 97
דייטשלאנד מלחמת החרדים, 318
דמשק, 153
וואיטצען, 118
וואלאזין, 318
וואַרשא פוילען, 45, 94, 105, 164, 213
ווידאווא פלך פיעטרקוב, 241
ווילנא רבנות 533
וויניפעג, 84
וויען (וויינא) עיין מפתח ענינים "כנסיה הגדולה"
וועסט אמעריקא, 204, 206
וועריוי באונגארן, 22
זאוויערגיצע (זאוויערצי) פלך פיעטרקוב, 241
זאלודאק פלך ווילנא, 154
זאמושץ פוילין, 383
זיטקאוויץ, 61
חברון, 497
חיראב, קור-ארט 537
טוראוו, 61
טורקעסטאן, 59
טימקאוויץ, 96
ירושלים, 70, 93, 164, 199, 280, 420, 573
כינע, 482
כערסאנער געזעלשאפט ברוסלאנד, 344
לאדז פוילען, 183
לאמזא, 241
לאנדאן, 3

לאקאטש, 81
לובלין, 145, 145
לונינענין, 61
ליטע, 108, 418
לענינגראד ברוסיא, 145, 243
מאה שערים ירושלים, 199
מאסקווא, 59, 92, 153-154, 222
נאוואדוואר פלך ווארשא, 241
סאבאטש באונגארן, 22
סאטמאר (סאטו-מארא), 167, 199, 460
סטראבין, 96
סלאבאדקע, 144
ענגלאנד (אנגליה), 92, 153
פוילען, 36
פיאנטקי פלך קאליש, 241
פינסק, 61, 227, 257
פיעטרקוב, 213
פרוזאני, 96
פשיראוו פלך פיעטרקוב, 241
צפת, 84, 435, 573
קאוונא, 145
קאזאן האראדאק, 61
קאזאן רוסיא, 86
קאזיאן בווילנא רבנות 533
קאנסטאנטינאפאל, 47
קאסאווא, 227
קארלסבאד, 111
קארעליץ, 96
קורלאנד, 59
קראקא, 183, 213, 240
קרעמענטשוג רוסיא, 85
ראדום, 246
רומעניא, 6, 45-47
רומעניא פאגראמען, 204, 218
רוסיא (רוסלאנד) ועד לחיזוק התורה והדת, 242
רוסיא תקנת עגונות, 289
רוסיא, 33, 105, 153, 220, 396, 406, 420, 482
ריגא ברוסיא, 242, 243
שניפישאק, 68
תימן, 381
תל אביב, 460

מראה מקומות

תורה

בראשית ג,יב - האשה אשר נתת עמדי וכו', 477
בראשית יט,לג - ותבא הבכירה וכו', 539
בראשית מט,ד - פחז כמים, 14, 42, 83
שמות יא,ז - לא יחרץ כלב לשונו, 66

נ"ך

מלכים-א ו,ד - בתרגום יהונתן, 14, 42, 83
זכריה ז,א - בשנת ארבע לדריוש וכו', 30, 83-85, 135

מדרש

מדרש תהלים א - לא כן, על כן, 11
שאלתות פ' וישלח - 366

ש"ס ומפרשיה

ברכות מז. - קפיד אביי, 301
ברכות נד: - מחנה ישראל כמה הוי וכו', 366
ברכות סא: - ואהבת וכו' ר"א אומר וכו', ובמהרש"א, 444, 489
פאה פ"ז מ"ג - המניח את הכלכלה וכו', 224, 259
שבת נא: - לוי וכו' חלש דעתיה דרבה וכו', 301
שבת נב. - א"ר יוסף חזינא וכו', 158
שבת קיג. - מהספידו של אדם ניכר וכו', 551
שבת קיח. - כל המעגן את השבת וכו', 523
שבת קמח. - קמיה דרב יוסף שניא ליה ידיה, 158
פסחים סט. - בשחיטה השבתני, 444, 489
יומא כא: - רש"י ד"ה ארון, 30, 83-85, 134-135
סוכה כח. - ריב"ז ידע שיחת שדים (בדרך צחות), 205
סוכה נא: - שער המזרח, 30, 84, 85, 302
ביצה יא: - בית שמאי לחומרא, 400, 408, 428
מגילה ז. - קהלת וינו מטנא, בעין משפט, 427
תענית יד: - רבי תנא הוא ופליג, 158
יבמות כו. - בפיה"מ להרמב"ם וברע"ב, 400, 408, 428
יבמות פח. - במהרש"א וקרני ראם, 414, 428, 456, 523, 538
כתובות עב. - לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש, 261, 297, 346
כתובות עד. - חליצה א"א ע"י שליח, עיין מפתח הענינים "חליצה"

גיטין יז. - תוד"ה משום בת אחותו, ופנ"י שם, 276, 294, 348
גיטין נת. - הא דרישא הא דדרעא, 522
גיטין פ: - נישאו אין זינו לא וכו', 400, 408
קידושין לא. - רב יוסף היה סומא, בר"ן, 158, 181
קידושין לז: - תוד"ה מושב, 365, 427, 443
בבא קמא סב: - מרובה מדת כפל וכו' (בדרך צחות), 212
בבא בתרא י. - הר קשה ברזל מחתכו וכו', 161
בבא בתרא לב. - תוד"ה אנן, 414, 456, 523, 538
סנהדרין ו. - במהר"ם שיף, 427
עבודה זרה סז. - תוד"ה א"ר יוחנן, 134, 181, 182, 196
מנחות פו: - שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ, 14, 42, 83
חולין פד. - תוד"ה עשרה מנה ובמהר"ץ חיות, 180, 212
נדה כו: - שליא קשורה בעורב וכו', 158
מקואות פ"ו מ"י - האביק שבמרחץ וכו', 182, 210

ירושלמי

ירושלמי ברכות פ"ט ה"ג - עד שלא ייבה לא ייבה וכו', 539

רמב"ם ושו"ע

רמב"ם הל' אישות פכ"ד הי"א - 261
רמב"ם הל' גירושין פ"י ה"ד במל"מ - 400, 408
אה"ע סימן מז בפרישה - 414, 428

שאר ספרים

גבעת פנחס להפלאה סימן כג - 81
גליוני הש"ס ברכות נד: - 366
הכתב והקבלה - פרשת ויחי, 14, 42, 83
המדרש והמעשה דברים יא: בשם הגר"א,
ילקוט האורים פרשת בא - 66
תפארת ישראל מדות פ"ב אות לז - 30, 84, 85, 302

תפילה

ברכות השחר - אשר נתן לשכוי בינה, 477

ספרים

אב בחכמה, 40
אבן הראשה, 164, 167
אבן פנה, 164, 167, 262
אבני מלואים עה"ת, 539
אהבת חסד על ש"ס להגה"ק מטשעכנאווא, 241
אהל מועד, ירחון, 383
אונזער גייסט , רבעון, 383
אוצר הדרוש וההטפה, 463
אוצר החיים, ירחון, 163, 199, 395, 414, 460
אוצר היהדות, 26, 29
אוצר התורה, 13, 26, 247, 460
אוצר ישראל, 247, 413
אור הישר, 367
אור שמח, 463
אותיות דר' עקיבא, 50
אידישע וויצען, 247
אלה דברי הברית, 13, 280
אמונת זרעים, 525
אמרי בנימין עה"ת, 183
אמרי יהודה, 414
אמרי שפר, 164, 167
אפריון, 26, 70
באר אברהם, 213
בטוי, 460
בין השמשות, 367
בין ישראל לעמים, 414
בית אהרן, 164
בית דוד, 22
בית ועד לחכמים, ירחון, 190, 460, 526
בית יעקב, 207, 213
בית ישראל, 164
בית שלמה, 213
גבעת פנחס, 526
גלות וגאולה, 199
דבר אל החרדים, 214
דבר אליהו, 164, 167

דבר בעתו, 30, 247
דבר הלכה, 164, 167
דבר מנחם, 366
דברו על לב, 213, 366
דברי אליעזר, 199
דברי יהושע, 317
דברי רד"ך, 207, 280
דגל ישראל, ירחון, טעם התיסדותו, 1, 3
דור דור ודורשיו, 454
דור ישרים, 318
די בימה, 247
די וועלט דערציילט, 247
דיני ישראל ומנהגיו, 26
דמשק אליעזר, 199
דער איד און זיין טראדיציע, 247
דער אידישער רעדנער, 247
דעת דברי חכמים, 463
דרושי מהרשי"ם, 460
דרשות אל עמי, 247, 463
דרשות יצחק סאדין, 318
הבאר, רבעון, 446, 460
הדנו, 207, 225, 395
הדרש והעיון, 318
הדת והחינוך, 24, 26, 29, 37, 44, 56, 63, 88, 98, 460, 473
הזהב בפניני התלמוד, 168
היהודים והיהדות בניו יארק, 554
הישיבה, ירחון, 460
המדרש והמעשה, 320, 463
המפתח, 463
המתיהדים, 318
הפרדס, ירחון, 112
הצופה לחכמת ישראל, ירחון מבודאפעסט, 263
התורה והמצוה, 97, 230, 263
התלמוד ומדעי התבל ונתיבות התלמוד, 395
וואס איז אזוינס עוואלושאן, 280
זה ינחמנו, 213
זכרון יעקב, 317
זרע אברהם, 164, 247
חבל יעקב, 286
חגים וזמנים, 26
חדושי אלימלך, 70
חזיונות אברהם, 30, 247
חיבת הקודש, 164, 167, 184
חלקת יואב, 320
חסד לאברהם, 213
חסידים הראשונים, 118, 120
חשן אהרן, 164
טל לישראל, 247
טל תחיה, 247
יבא שילה, 84, 118, 166
יבנה, ירחון בלבוב, 439
יגדיל תורה, ירחון ע"י הרב אבראמסקי מסלוצק, 220
יד הלוי על ספר המצות להרמב"ם, 164, 261, 274, 347
יד יחזקאל, 124
יד ישראל, 247
ילקוט הדרוש עה"ת, 247
ילקוט מרגליות, 367, 414
ימים מקדם, 280
יסוד העבודה, 213
יסודי היהדות, 97, 112, 126, 163, 413
יקרא דחיי יארצייטן, 415
כנסת ישראל, 247
כתב סופר, 22
כתבים נבחרים, 86
לב רגש, 247
למודי אבות, 317
לקוטי צבי, 168
לקוטי תורה להתניא, 105
לקרא לאסורים דרור, 237
לשד השמן, 525
מגד ירחים, ירחון (בברוקלין) בעריכת ראב"ד דסאטמאר 199, 460, 526
מגן דוד, 183
מהר"ם שיק, 22
מוסדות האמונה, 318
מוסר היהדות, 421
מיטב הגיוני היהדות, 247
מילי דברכות, 168
מים חיים, 213
מלאת אבן, 164
מלואי אבן, 164, 167
מלואים, 164, 167
מלכי בקדש, 13, 211, 280, 413
מנחת ישראל עמ"ס עירובין, 104, 183, 199
מעדנים, 382
מעשה בראשית, 164, 167
מצח אהרן, 48, 72, 87, 164, 247
מקוה ישראל, 168
מקור חסד, 367
מקיץ נרדמים, 241
משאת בנימין, 199
משביה, 539
משברי ים, 460, 526
משה און דאס פאלק, 247
משל הקדמוני, 264
משל ומליצה, 30, 247
מתורת צבי יוסף, 86, 366
נא חזיון, 395
נחל יהודה, 318
נחלת אבות, 183
נחלת בנימין, 414
נפלאות הזהר, 463
נר מערבי, קובץ, 224
נתיבות חיים על הרמב"ם, 61, 87, 97, 103

נתיבות שלום, 263
סאציאליזם פון די נביאים, 183
ספר דודאים, 70
ספר הדרנים, 183
ספר הדרשות, 26, 247
ספר המזוזה, 26
ספר הקדיש, 26, 247
עטרת זקנים, 241
עלי עין, 199
עלית החסידים בשנת תקל"ז, 214
ענציקלאפעדיע פון אידישע וויצען און חסידישע ווערטלאך, 463
פאלקס רעדנער, 247
פרחי אהרן, 395
פרי שלמה, 97, 119, 167, 184
פרשת בראשית, 213
פתגמים של חכמים, 264
פתחי תשובה, כתב יד ממנו 199
צבי חמד, 536
קבוצי אפרים, ירחון, 415, 460, 526
קהלת דוד בווארשא, 280, 460
קול חרמה והפרשה, 460
קול שמחה, 395
קול תורה, ירחון בפאבניאניץ פוילען, 199
קונטרוס זכר אברהם, 183
קונטרס ההלכה, 26
קצור שולחן ערוך עם עיר דוד, 199
קרית ספר, 460
קרנות המזבח, 366
רבי עקיבא, 395, 494
רעעורענדס האנד בוך, 247
רץ כצבי, 460
שבט שמעון, 22
שו"ת בית אב וכו' ספרי הרב אברהם אהרן יודעלעוויץ, 7, 24, 547
שו"ת דברי יעקב, 320
שו"ת יעבץ, 21
שו"ת מחזה אברהם, 199, 525
שטרי מכירת חמץ והרשאות, 238
שיטה מקובצת החדש על מועד, 96
שלחן ערוך לתלמידים, 26, 29
שערי זבח, 366
שערי ציון, ירחון בירושלים, 96, 112, 383, 460
שערי שלום, 263
שערי תורה, 22
תבואות אדמה, 414
תבואות השדה, 320
תולדות יצחק, 318
תועפות ראם, 318
תורה בעשטעטיגט פון וויסענשאפט, 382
תורת אבות, 317
תורת אליעזר, 199
תורת החינוך הישראלי, 44
תורת חיים, 395
תורת חיים (קאסוב), 318
תחית ישראל, 247
תיקון האדם, 168
תניא, 105, 256
תפארת מהרש"ם, 460
תפארת מנחם, 320, 366
תרי"ג מצות, 13, 37, 61, 72, 87, 167, 319
ספרים שנתקבלו במערכת, 13, 29, 44, 70, 86, 103, 118, 163, 183, 199, 213, 263, 280, 317, 366, 382, 395, 414, 460, 525

* עיין עוד ערך מראה מקומות, ובערך "מודעות: ספרים"

עתונים

אידישע פאלק, 26
איזזועסטיע ברוסלאנד, 153
אמעריקאנער און פאמיליען מאגאזין, 509
דאס ווארט (מאגודת ישראל), 533
דגל ישראל, עיין מוסדות
דזשואיש גארדיאן, 3, 534
דזשואיש פארום, 437
דעילי הערעלד דלאנדאן, 562
דער טאג, 58, 187, 253, 269, 287, 334, 420, 510, 511, 567
דער יוד (בווארשא), 341
הארץ, 382
הדואר, 26, 554
ההד, עתון חדשי בירושלים, 199, 216, 414
המגיד, 554
המליץ, 86, 554
טאגעבלאט, 334
לאנדאן פאלקסצייטונג, 237
מארגען זשורנאל, 26 76, 125, 223, 238, 286, 316, 334, 343, 420, 478, 487, 547, 554, 562, 566
נויארק טיימס, 58
עמעס ברוסלאנד, 153
"פארבאנד" פון די פעדעריישאן פון די פוילישע אידען, 509
פארווערטס, 235, 311, 334
פוסישה צייטונג, 381
קול ישראל בירושלים, 155, 274
שוחטים שטימע בווארשא פוילען, 93

שונות

א"ב, מלמדי דרדקי השתמשו במדרש אותיות דר"ע, 50
אב ובן, היחס בזמנינו, 62
אגרת מוסר והדרכה, 227, 257, 300
אוקראינא, פרעות בשנת תרע"ט, 317
אותיות הא"ב, קדושתן, 50, 221
אזרחים, בעיות הרבנים להיות אזרח באמעריקא, 252
אידיש, 208, 240, 305, 316-317, 361
אלול, 146
אליהו הנביא, היה מלאך בתחלה, 66-67
אמעריקא, גלות של חירות, 519
אמעריקא, מדובר של נסיעה, החפץ חיים והגאון ר' חיים עוזר, 532
אמעריקא, מצב הדת, 27, 55, 89, 91, 117, 137, 201, 203-204, 249, 308, 322, 532,
ועיין עוד: נשואי תערובות וכו'
אנטיסעמיטיזם בניו יארק, 106, 108, 100
ארטאדאקס (אורתודוכס), פירושו באמעריקא, 91, 94, 114, 155, 197
אריכות ימים, במה הארכת ימים, 142
ארץ ישראל, אם לקבור מיתי חו"ל שם, 435
ארץ ישראל, ביקור, 93, 110, 141
ארץ ישראל, חוקות הקהלות, 350
ארץ ישראל, חילול שבת ויום טוב, 18, 122
ארץ ישראל, ישיבותיה ומוסדותיה, 141
ארץ ישראל, עניות, 186
ארץ ישראל, פרעות והרוגים פאנד, 511, 541, 573,
ועיין הרוגי חברון
ארץ ישראל, ציון אפיעל אינו מתייחס לרבנים שומרי תומ"צ, 35
ארץ ישראל, רעידת אדמה, 122, 125, 155
אשה, אסור לצאת פרוע ראש אף שכן דרך כל הנשים שם, 261, 274, 296, 346, 365
אשה, ביהכנ"ס בבראנזוויל שהתיר לחזנית לנגן בפני אנשים נגד דעת הרב דשם, 407
אשה, בכתיבת ס"ת, 413
אשה, בלימוד, 413
אשה, גם בין נשי הרבנים ישנן שיוצאות פרוע ראש, 348
באנקראטען, אצל יהודים, 107
באסטאן, המחלוקת בבאסטאן ע"ד הכשר של בית המטבחים, 402, 485, 490, 533
בושה, לא יתבייש מפני המלעיגים, 261
בחירות, 337
בית דין, יעשו פנקס מעניני גיטין וכו', 132
בית דין, ליסד בית דין גדול לעניני דת באמעריקא, 281, 287
בית דין, ליסד בתי דינים, 3
בית החיים, למנוע העיריה מלעשות דרך, 25
בית החיים של דגל הרבנים, 371, 419, 452, 567,
ועיין ערך מוסדות: "דגל הרבנים סעמעטערי"
בית המדרש, המשתבח עם בתי חיים, 92, 185
בית המדרש, התנהגות הפרעזידענט נגד הרבנים, 129
בית המדרש, ענינים רוחנים שייך רק להרב ולא להפרעזידענט, 10
בית המדרש, חופה בבית המדרש, 187
בית המדרש, כמה קלקולים באמעריקא, 91
בית המדרש, מחיצה בין אנשים ונשים, 27, 91, 331
בית המדרש, תקנות בארץ אונגארן, 131
בית המטבחים, תקנות, 133
בנים, עיין אב ובן
בריתות העמים, 13
ברכות, על כמה מיני סיריעלס, 542
בשר, היזקר, 190
גוי, עיין חכמת הגוים; תנ"ך
גוים, לא להתאחד עם גוים בקבוצה אחת, 189
גזירה רעה, לענין רבני פוילין, 36
גיטין, מעשה נבלה בפילאדעלפיע, 237
גיטין, ע"י בור, 325
דגל הרבנים, סכסוכו עם אגודת הרבנים, 537
דגל ישראל, מי הוא העורך, 453
דגל ישראל, תוכן המאמרים דשנה א', 215
דואר, 327
דף היומי, 531
דרשות, 14, 177, 233-234, 520
האטעל, עיין ימי הקיץ
האטעל, כשרות, 126, 466
הדרכה, עיין אגרת מוסר והדרכה
היסטוריא, מיהודים ברוסיא ופוילין מן שנת תק"ב, 317
הכשר, עיין כשרות
הרוגי חברון, 497-498, 504, 506, 561,
ועיין ארץ ישראל - פרעות
השגחה, עיין כשרות
התאחדות הקהלות, 75
וואלאזין, הסכסוך בהנהלת ישיבת וואלאזין, 318
ווילנא, אודות הרבנות, 533
חופה, בבית המדרש, 187
חידות, 226, 477, 492
חינוך, 33, 34, 74, ועיין אב ובן
חינוך, לנצל ימי הקיץ ללימוד תורה, 126
חינוך הבנים, אסיפת אגודת הרבנים, 73, 76
חינוך הבנים, המצב והפתרון, 3, 7, 98, 128, 129, 169, 282-283, 288, 315, 322, 532, 546-547, 562
חינוך הבנים, רעיונות, 488
חינוך לבנות, 240
חכמה חיצונות, 256, 266
חכמת הגוים, 473
חלוצים, 561
חליצה, בערך שלש מאות נשים מעבר לים ממתינים להחליצה, 510
חליצה, ע"י שליח, 40, 80, 362, 375, 377, 392, 394, 409, אינו חוזר-410, 424, 426, 441, 455, 475, אינו חוזר-547, 566

חמשה עשר בשבט, 217
חסידות, מחלוקת על המגיד ר' צבי הירש דיינאוו, 318
חתונה, עיין חופה
חתונות בביהמ"ד, 124
חתן, עלייתו לתורה, 468
טהרת המשפחה, המצב והפתרון, 3, 4, 85, 252, 372, 487
יארצייטן של גדולים, 415
יום טוב, חילולו בארץ ישראל, 18, 122
יום כיפור בעללער, 18
יין, חוקי המדינה, 204, 219, 236, 486
ימות הקיץ, גודל המכשלה במקומות חופש, 114, 465
ימים נוראים, 146–148, 156–160, 329, 345, ועיין ראש השנה
ימים נוראים, מלפנים וכהיום, 138
יעוסעקען, 92, 105, 153, 242–244, 307, 322, 343, 406
ירושלים, מחלוקת בין אגודת ישראל וכנסת ישראל, 420, 449
ישיבה, הפצת תורה לערי אמעריקא לשלשת ימים, 175
ישיבה, מחלוקת בקליוולאנד, 270
ישיבה, מלפנים וכעת, 171
ישיבה, תיאור הלימוד בזמנינו, 103
ישיבות, דעבאטע (ויכוח), 170, 374
ישיבות, המצב בזמנינו, 150, 272–273, 403, 418, 515, 534
ישיבות מעבר לים, שלוחי צדקה, 386, 390, 418
ישיבת ר' יצחק אלחנן, הנחת אבן הפינה, 74
כופרים, 133
כותל המערבי, המחיצה בין אנשים ונשים, 343
כותל המערבי, לפדותו מן הערביים, 343, 498, 531
כותל המערבי, 574
כלל ישראל, המצב בכל מדינות העולם, 149
כנסיה הגדולה דאגודת ישראל, 469, 471, 481, 485, 487, אריכות-500, 514, בשם הגדולים-531–533, דגל הרבנים-536, 537
כשרות, 3, 7, 60, 90, 281, 282, 286, 361, 369, 384, ועיין בית המטבחים
כשרות, אם ליתן הכשר על חנות שבעליו יש לו גם חנות טריפה, 290, 291, 311, 312, 313, 369, 403, 404, 478, 536
כשרות, אם מותר לרב המכשיר לאחד הפועלים בהתאחדות עמו, 402, 490
כשרות, באניות, 25
כשרות, דקין (קישקעס) טריפות ממולא בבשר כשר, 45, 78, 104, 165, 281, 287, 309, 420, 502
כשרות, השגחה מצד המדינה, 36
כשרות, התחרות בנתינת הכשר, 63, 86, 90, 100, 286, 310, 311, 312, 341, 436, 487, 490, 530
כשרות, זהירות לפסח, 236
כשרות, זיוף של השגחה, 35
כשרות, זיוף תעודות והכשרים מפוילען, 94, 104, 533
כשרות, חוקי המדינה, 220, 452
כשרות, חילול יום כיפורים בבעקעריי (מאפיה), 342, 445
כשרות, חניות בשר שמחללים שבת בפרהסיא, 125
כשרות, ליסד ועד הכשרות דנויארק רבתי, 90, 123
כשרות, מאכל שמבטלים בו איסור בששים, 124, 181
כשרות, מכשול, 37
כשרות, מכשול בבראנקס, 57
כשרות, משגיח תמידי, 530
כשרות, ע"ד בראנד ברויט, 78
כשרות, ע"ד המחלוקת בהכשר בית הרושת מצה, 67
כשרות, עלילה, 490–491
כשרות, רב שנתן הכשר לטרפות, כיון שבלאו הכי ימצא אחר ליתן הכשר, 405
כשרות, שפל המצב בשיקאגא, 133
כתב עברי, 221
ל"ג בעומר, חגיגה לפי מנהגי א"י, 95
לובאוויטש, מאסר של הרבי, 105, 108
לשון, עיין אידיש; עברית
מאבד עצמו לדעת רח"ל, המצב, 100
מושב זקנים, 325
מזוזות פסולים, 94, 357
מזרחי, כ"ה שנה, 52
מזרחי, עיין ערך מוסדות
מילה, אם למול בני מחללי שבתות, 343
מילה, לא ע"י גוי, 125
מלחמה, מצב הדור, 51
מנהג ישראל, 468
מנהל, עיין פרינציפאל
מעמאריעל, 9
מקוה, עיין טהרת המשפחה
מקוה, בדעטראיט, 151
מקוה, לבנות בניו ברייטאן ובלאנג איילענד, 94
מקוה, סתימה עם דזשענקינס וואלוו יש חשש שאובין, 182, 210
נשואי תערובות, 434, 436
סוכות, 149, 162, 513, 516
סידור קידושין, ע"י בורים וריקים, 19, 56, 246, 370, 418, 422, 549
סידור תפלה, עיין תפלה
סמיכה, אם ליתן סמיכה לחניכי ישיבת ר' יצחק אלחנן, 174–175, 180, 286
ספירת העומר, 569
ספריה, 191, 230
עברית, 92, 208, 240, 306, 316–317, 356, 360
עגונות, עניני סידור קידושין, 5
עגונות, עיין תקנת עגונות
עלילות דם בימינו, 338
פורים, 233, 417
פורים, מלפנים והיום, 33
פילאנטראפיע, 156
פילוסופיא, 273
פנינים יקרים מחז"ל, 423
פסח, זמן חירותינו מטומאה, 49
פסח, חד גדיא, 550

פסח, כשרות המצות, 39
פסח, מאכלים הכשרים לפסח, 445
פסח, מכירת חמץ כדין, 418-419
פסח, מעות חיטים, 77, 252, 418
פסח, מצה פאנד לעניים ברוסיא, 420
פסח, מצות מכונה (מאשין מצות), 245, 414
פסח, שלא לאפות חמץ באחרון של פסח, 435
פסח, שלא שינו, 53
פסח, 433, 440, 545
פרינציפאל, באמעריקא קודם לרב, 222
צדקה, משולחים מזוייפים, 253, 269
ציונות, 470
ציונות, התקוה, 3, 38
ציונות, ניט-ציוניסט קאנפערענץ, 356, 359
צייטונגן, נגד הדת, 93
קאלעדזש, 111
קאלעדזש, מחאה נגדו, 74, 84, 252, 256, 272, 344, 361
קאנוונשאן, 196, 203
קאנסערוואטיווער ראבייס, 450-451
קאנצערט, לכבוד רב אחד, 406
קבורה, כפי התורה, 206
קבר רבי מאיר בעל הנס, הקמת ביהכנ"ס על קברו מחדש, 155
קהלות, לאחד כל הקהלות, 27, 236
קידושין, עיין סידור קידושין; גיטין
קיץ, עיין ימות הקיץ
קראים, 323, 355, 373, 388, 482, 498
ראש השנה, 321, 518, ועיין ימים נוראים
רב הכולל, מקור שם זה וכו', 40
רבנות, בעד ממון, 466, 484, 486, 503
רבנות, שפל המצב, 11, 89, 98, 126, 127, 128, 129, 141, 147, 154, 173, 187, 189, 193, 195-197, 222-225, 249, 281, 282, 376-378, 417, 514, 515, 563
רבנים, גדולים אבל אינם בני תורה, 454
רבנים, גירושם מרבנותם, 407
רבנים, הצעירים, 178, 195, 210-212, 254, 275, 330, 492
רבנים, לאחד הרבנים והאדמורי"ם דאיסט סייד, 174
רבנים, לאחד כל האגודות, 193, 233, 284, 286, 293, 308, 310, 417, 421, 467, 530
רבנים, מחלוקת ושלום, 100, 102, 147, 254, 286, 341, 343, 361, 369, 371, 436, 470, 471, 486, 494, 514, 536
רבנים, מחלוקת עד כדי הכאה, 291
רבנים, מסירתם בעד הכלל, 6
רבנים, שמש רב, 466
רבנים, תוכן הדרשות לימים נוראים, 138
רבנים ופאליטיק, 337
רומעניא, פאגראמען, 204, 218
רוסיא, מאסר, 519
רוסיא, פרטאקאל מועד לחיזוק התורה והדת, 242
רוסלאנד, עיין יעווסעקען
רעפארם, 434
רעפארם ראבייס, 350, 371, 450, 470, 535
שבועה, להיות אזרח באמעריקא, 37, 184
שבועות, 265
שביתה (סטרייק), נגד הטבחים, 60
שבת, אסור להשתמש בעלעקטרי, 288
שבת, הדרכה בלימוד, 301
שבת, הובלת בשר מבית המטבחיים, 36, 38, 77
שבת, המציג תעודה בחלון שהוא שומר שבת יכול לעבוד ביום ראשון, 308
שבת, חילול שבת בארץ ישראל, 18, 144, 149, 573
שבת, למעט ימי העבודה לה' ימים בשבוע, 220, 288
שבת, שמירתו, 3, 7, 288, 308, 325, 427
שבת, סכנה בחוק החדש לענין ימי החודש, 385
שוחטים, בפוילין, 93
שוחטים, יוניאן שוחטים והשגת גבול, 95, 109, 110, 326, 361, 452, 472, 529, 534, 567
שוחטים, מצב השפל, 361-362, 529
שוחטים, שוחטים חזנים ומוהלים, 58-59
שולחן ערוך, הצעה לשו"ע כללי, 278
שחיטה, גזירה נגד השחיטה בענגלאנד, 92
שחיטה, לאחד השוחטים, 8
שחיטה, שפל המצב, 148, 407, 485
שלום בית, עיין תקנת עגונות
שמד, יתומים מאם ישראלית ואב גוי, 252
שמד בניו יארק, 17, 23, 470
שריפות, אצל יהודים, 108
תוכחה, לשמירת תורה ומצות, 139
תורה, מצות לימוד התורה, 258
תורה, נותנת חיים גם בעולם הזה, 100
תימן, מצב היהודים, 381
תלמוד תורה, תקנות, 76
תנ"ך, בלי אפקורסות, 18
תנ"ך, בספרות הגוים, 267
תפלה, 63, 82, 99, 116, 130, ועיין בית המדרש
תפלה, למנוע מלהתפלל באולמי חול, 124, 141, 325, 328, 331, 338, 470
תקנת עגונות, 140, 145, 151, 183, 198, 205, 234-235, 239, 250-252, 255, 263, 268, 269, 289, 290, 309, 318, 325, 334, 335, 342, 351, 356, 367, 383, מחלוקת-387-388, 395-399, 406, 415, 418, 420, 430, 446, 461, 469, 478, 486, 492, 509-511, 524, 536, 540-541, 555, 564-566, 573, ועיין ערך מוסדות "לשכת עגונות" "תקנת עגונות"
תקנת עגונות, למצא היתר לארבעים אלף עגונות שנשארו ממלחמת העולם הראשונה, 507
תקנת עגונות, קרוב לאלף עגונות בעולם נעזרו ע"י דגל הרבנים, ויותר מארבע מאות באמעריקא, 510
תרי"ג מצות, 13
תשעה באב, 121, 305

שמות אישים

אבראמאוויץ, מרת, 31
אבראמס, מרת, 31
אגוסט, פרעזידענט דבהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119
אהרוני, מת"ת תפארת הגר"א, 206
אהרנסאן, מפענסילווייניא עוז. ת"ת, 238
אויפנאנג, חיים אשר ממינסק, 461
אונטערבערג, ישראל, 238
אונטערמייער, סעמועל, 238
אטינזשער, קאנדידאט פאר גאווערנער, 337, 359, 374
איגעלניק, מביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
איזאקסאן, קלונימוס קלמן, 15
איזכנשטיין, י. ד., 247
איזראעל, 372
איזראעלאוויץ, מבראנקס, 525
איידעלמאן, שמואל ואשתו דאבא מבריסק, 145
אייזנברג, שלמה, 492
אייזענשטאט, מראזעל ניו דזשוירזי, 145
אייכענהאלץ, מרדכי מליבין, 573
איינשטיין, פראפעסאר, 18
אייערוויס, מרת חיה בת ישעיה מווארשא, 264
איסערליס, י., מתפארת ישראל דריוועדסייד שוהל, 143
איסקאלסקי, בלומא רייזל (ב"ר יעקב), 61, 166
איסקאלסקי, הרבנית טרעזשורין דליידיעס פארבאנד לתקנת עגונות, 352
איסקאלסקי, הרבנית חיה גרונא רבקה (אשת הרב יעקב), 61, 166
איסקאלסקי, חנה אסתר (ב"ר יעקב), 61, 166, 237, 245, 292, 304
איסקאלסקי, לאה (ב"ר יעקב), 61, 166
איצקאוויץ, 368
איש שלום, עיין פריעדמאן
אלטוס, אפרים מרייציז פלך פלאצק, 183
אלטוס, יצחק, 183
אלטוס, שמחה, 183
אלטמאן, חיים יוסף (או יואל) בן פסח (ואשתו פרימא שווארץ), 263, 289
אלטמאן, מענדל, 15
אלטר, אברהם מרדכי אדמו"ר מגור, 144, 149, 189, 237, 471, 536
אמסעל, הינריך מהערטענק טשעכאסלאוואקיע, 416
אנדראן, יעקב ליב, 97
אפעלבוים, 372
אקסענפעלד, יהושע, ובתו חוה מפראגע, 279
אקערמאן, הירשל ובתו אסתר, 368
אראנאוו, משה מקאפענהאגען, 511
אראנאוויץ, מרת אלטא, 15
אראנסקי, מרת וויכנא, 15
ארמסטראנג, מסאלאנטער שוהל, 143
ארפי, מרת חנה רבקה, 15
ארפין, ה., 15
ארקאוו, יוסף מסאבאטניק, 540
אשאדי, סופר מתימן, 486
באדאשניק, משה משדה לבן רוסלאנד ואח"כ באמעריקא, 430
באום, אהרן, 15
באזעס, מתפארת ישראל דריוועדסייד שוהל, 220
באי, מרת חיה, 15
באיארסקי, גבאי דביאליסטאקער שוהל, 534
באיארסקי, אהרן, 15
באיידאץ, שבתי, 15
באנילאווער, מרת, 478
באקסענבוים, אברהם מווארקי פוילין, 416
בארבאש, משה, 15
בארוכאוו, מת"ת ר' ישראל סאלאנטער, 206
בארוכאוו (בוראכאוויץ בארוכאוויץ), מרדכי יוסף (ואשתו אסתר) מוואלקאוויסק, 228
בארטה, אלימלך (מקס) פרעזידענט דביאליסטאקער שוהל, 15, 77, 166, 200, 220, 304, 344, 534
בארמאן, ל., 47
בארנעט, מרת, 15
בובליק, גדליה פרעז. דמזרחי דאמעריקא, 406
בוירגער, מת"ת תפארת הגר"א, 206
בוכבינדער, י. ז. בעל חנות ספרים "פרדס" בניו יארק, 247, 463
בוראק, חיים נתן, 344, 471
בורלין, מאיר, 15
בורשטיין, נייטהען מלאנג ביטש קאליפ., 214
בזדענסקאוואלי, זלמן, 241
ביאלאגלאווסקי, שלמה מברעסטעצקא, 478
ביאליק, ת. נ. דיכטער, 18
ביאליק, יוסף יחזקאל מיעזעף, 492
ביאליק, שמואל בן יוסף יחזקאל מיעזעף ואח"כ בניו יארק, 492
ביטערמאן, רעזו. אריה ליב מביאליסטאקער שוהל, 534
ביטערמאן, רעזו. ליב בעה"ב דפרייוועט כשר רעסטאראנט, 352, 485
ביילים, 222
ביכלער, דר. ש., 26
ביללאווסקי, יוסף בבופלא, 264, 334
ביללאווסקי, מרת פיגא בת נח (ובנה חיים) בווארשא ודובנא רבתי, 264
בילינזאהן, בערל מיאנאוו קאמענעץ-פאדאלסקער גובערניע, 416
בילל, איסר, 15
בינשטאק, אפרים מניו יארק, 383
ביראן, אלטר חיים, 15
בלאך, שמחה מעטראיט, 492
בלאנים, יצחק דוד בן אברהם ואשתו חיה מלענטשנא, 279, 383
בלאק, אלכסנדר, 15
בלוי, דר. יהודה אריה, 263
בלום, ברוך, 15

בלום, קאנגרעסמאן, 26
בלומנטל, א. ב. י. מנהל בית היתומים ציון בירושלים, 382
בליינקבארט, מתפארת ישראל דריזוערסייד, 505
בלענק, נפתלי הירץ גבאי דח"מ דערשטער נעפאלקאוויץ בוקאווינער קאנג., 328
בלער, נתן מנאוואגראד, 524
בעל שם טוב, (שרייבער), 484
בעלזער, נטע מטשערנאבעל, 446
בענגיס, ירחמיאל משטראסבורג, 540
בענדערלי, דר. ש. מפעדעריישאן דסענטראל דזשואיש אינסטיטוט, 26
בעס, מרת שרה לאה, 15
בעקער, מדעטראיט, 44
בעקער, מרת וויס פרעזידענט גמ"ח דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119
בערגער, יצחק בן ישראל מלאצק ואח"כ בלאנדאן ופיטסבורג ושיקאגא, 264
בערינשטיין, אברהם גבאי דערשטער נעפאלקאוסדויץ בוקאווינער קאנג., 328
בערינשטיין, ב., 303
בערינשטיין, דר. ש. רעדאקטאר דאידישע פאלק, 26
בערינשטיין, זאב פרעזידענט דאוהב שלום בברוקלין, 328
בערינשטיין, מרת, 525
בערל, 478
בערלינסקי, סעקרעטער דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 191
בערלינער, יעקב מברוקלין, 231
בערמאן, שמש דביאליסטאקער שוהל, 166
בערענשטיין, עיין בערינשטיין
בערקאוויץ, ישראל, 15
בראדסקי, מרת, 15
בראדסקי (לעדערער), אייזיק בן יואל במאנטשעסטער ובאמעריקע, 263, 289
בראווער, בנימין מאיר (בר מצ וה בחור) בן הרב יהודה, 407
בראווערמאן, הערי מביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
בראווערמאן, מרת דבורה, 15
בראון, בנימין, 15
בראון, בעני, 511
בראון, מרת מבראנקס, 461
בראונשטיין, משה, 446
בראנין, יוסף מהעברעאישע האי סקול, 26
בראננער, בערל מגראדנא, 555
בראנפמאן, יעקב בעה"ב דכשר בינס, 313
ברוידא, הערי, 15
ברוידא, יצחק, 15
ברוידא, צבי יעקב וויס פרעזידענט דישיבת תפארת ירושלים, 23
ברוין, מניו יארק, 541
ברוין, בערל מווארשא, 540
בריטמאן, חזן, 175
בריל, דר. רעדאקטאר פון דזשואיש גארדיאן, 534
ברעגמאן, בצלאל מברוקלין, 60
ברעגמאן, ל. מברוקלין, עקס פרעזידענט פון טוראווער שוהל, 60
ברענער, יעקב זאב ובתו אידל מסלאבאדקא, 145
ברעסלער, מעסקני ת"ת תפארת הגר"א, 108
ברעסמאן, יוסף עסקן לתקנת עגונות, 342, 351, 352
ג...., משה, 383
גאטעסמאן, מדעטראיט, 44
גאטעסמאן, פרעזידענט דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119, 191
גאלאמב, דוד מברלין, 164
גאלגשטיין, מאקס, 573
גאלד, אברהם אבא בן דוד (דוב) ואשתו אסתר מכפר סוויטשיוו סמוך לעיר קיסילין ואח"כ בפאעבלא אמעריקע, 279, 399
גאלד, גדליה מסאבאלק, 540
גאלד, חיים, 15
גאלד, מרת רשקא, 15
גאלדבוים, חיים מרייזיץ, 573
גאלדבלאט, ישעיה אפרים מווארשא, 492, 573
גאלדבערג, 94
גאלדבערג, א. מארקעטינג, 335, 336
גאלדבערג, א. ב. ממארגען זשורנאל, 343
גאלדבערג, אב. מהסתדרות העברית באמעריקא, 26
גאלדבערג, הערי מקרעמענטשוג רוסלאנד ואח"כ באמעריקא, 430, 511
גאלדבערג, משה חיים בן יעקב מנעסוויז פלך מינסק, 145, 383?
גאלדבערג (הר זהב), מרת נחמה מלאס אנגעלעס, 304
גאלדין, דר. צבי הירש (ואשתו חנה אסתר ב"ר יעקב איסקאלסקי) מבראנקס, 61, 166, 237, 245, 292, 304
גאלדמאן, יעקב משה, 428
גאלדמאן, שיבא, 15
גאלדמור, מרת, 15
גאלדפארב, שלמה דוד (ואשתו צפורה ב"ר שלום ראבינאוויץ) מברוקלין, 254
גאלדשטיין, 368
גאלדשטיין, פרעזידענט דערשטער נעפאלקאוויץ בוקאווינער קאנג., 328
גאלדשטיין, אריה ובתו אסתר מלכה, 264
גאלדשטיין, ברוך וויס פרעז דאנשי ספרד במילוואקי, 541
גאלדשטיין, הערבערט פרעז. דיוניאן אוו ארטאדאקס קאנג., 188, 420, 557, 575
גאלדשטיין, זאב וואלף, 15
גאלדשטיין, מרת, 446
גאלדשטיין, מרת גנענדל, 15
גאלדשטיין, מרת חיה, 15
גאלדשטיין, מרת צעשא, 15
גאלדשטיין, עורך דין, וחתן הרב לאזאראוו, 144
גאלדשטיין, שמואל, 15
גאלדשמיט, יוסף מלובלין ואח"כ באלבאני, 198
גאלדשנידער, 415

גאלובציק, אשר, 541
גאלובציק, יוסף ואחיו שלמה מקאברין, 145
גאמברעכאוו, איזראעל פרעז. מאידישע פאראייניגטע שוהלען דבאלטימאר, 534
גאץ, שלמה רפאל ממאסקווא, חתנו של קלונימוס זאב וויסאצקי, 155
גארבארזש, יצחק (ואשתו חנה גיטל) מווארשא כעת בברוקלין, 214, 319, 351, 395
גארדאן, יהודה ליב עורך המליץ, 554
גארדאן (גאלובציק), יוסף מקאברין וכעת בראטשעסטער, 145
גב..., משה מאיר, 383
גודמאן, 303
גודמאן, ח. מתפארת ישראל דריזערסייד שוהל, 143, 220
גודמאן, שמואל, 15
גוטה, הרבנית שיינדל אשת הרב בנימין ברוך, 78
גוטוויין, שמואל מנאווי סאוש פוילין, 493
גולדסט, דובער, 15
גומר, דר. חיים אבא ואשתו חנה בילא, חתן אב"ד רינא ברוסיא, 328
גוראלניק, יעקב הירש מוויסיטקע אצל קארעץ, 416
גוראר, מנדל, 242
גוראר, שמרי', 242
גיטעלמאן, ליב טרעזשורער פון טוראווער שוהל, 61
גייגער, מרת רחל, 15
גייגר, אריה, 382
גינזבורג, מעסקני ת"ת תפארת הגר"א, 108
גינזבורג, הרבנית דבורה, 61
גינזבורג, ידידיה, 61
גינצגראב, יוסף מבראק, 524
גלאדשטיין, 238
גלאדשטיין, צבי מת"ת תפארת הגר"א, 206, 238
גלאזער, אברהם, 492
גלייכער, יוסף מקיעווסד, 524
גלינער, וו., 61
גלינקעוויץ, יעקב מסטראמזיץ (ואחותו שרה מינקע), 478
גליק, משה ליב, 15
געלב, מרדכי, 15
געלמאן, חיים ובתו פערל, 367
געלמאן, מרת טראסטי דטהרת המשפחה פאראיין, 372
געלער, מאיר שמואל, 461
געלפינבוים, ישראל בן אריה ליב (ואשתו פעריל מאוסטראו), 214, 319
געלפינבוים, שמואל בן אריה ליב, מאוסטראו ומזריטש ולודוויפאל, 214, 319
געלרבער, אברהם, 15
געלרלינג, אלעזר ובתו פערל ובנה אבא, 264
גר..., שמעון ליב, 397
גראבינער, מבראנקס, 525
גראבינער (גינצבערג), יוסף מפארעמבע, 493
גראנעק, משה, 15
גראס, דייויד (ואשתו גיטל גרינוואלד), 228
גראס, חזן רעוו. יעקב יהושע, 437
גראס, עמנואל מדזשירזי סיטי, ממיסדי ישיבת ר' שלמה קלוגער, 188
גראס, שמואל אהרן, 15
גראסבערג, ישראל מקלויזענבערג, 524
גראסבערג, משה מזשיטאמיר, 461
גראסמאן, מניו יארק, 525
גראסמאן, הרבנית רחל ראשע מפילאדעלפיע, 77
גראסמאן, מרת, 31
גראפאך, ישראל מקאסאוו, 461
גרובער, טרעזשורער חברה משניות דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119, 191
גריביץ, עורך דין, 270
גרינבערג, דוד, 492
גרינבערג, יוסף, 15
גרינבערג, שמואל, 15
גרינוואלד, ליבוש בן איסר (ואשתו מלכה בילא ושני בניהם) מפוילען ואח"כ באמעריקא, 228, 289, 383, 397?
גרינוואלד, פישל מניו יארק, 228
גרינפעלד, יוסף, 15
גרינשטיין, מרת, 31
גרעביזוקער, 368
דאבקין, ראובן, 415
דאווידאווסקי, מברוקלין, 228
דאנציגער, מקאלאמבוס אהייא, 461
דאקטאראוויץ, מת"ת תפארת הגר"א, 206
דאראשקין, סעם, 61
דארף, ד. מבראנקס, 214
דובלינסקי, מרת שינא, 15
דוברשטיין, א., 253
דוראשקין, זאב גבאי פון טוראווער שוהל, 61
דזאנא, מרת, 368
דזעסאן, יהודה ליב, 15
דזשוליוס, יוסף יצחק, 15, 319
דידס, סער מענגלאנד, 35
דייוויס, סעקרעטער דביאליסטאקער שוהל, 534
דייוידסאן, מרת פרעזידענטין דליידים עקזילערי דת"ת תפארת הגר"א, 238
דיימאנד, יאסעל ובתו לאה (ליז) מניו יארק, 239
דינאוויץ, חיים הירש מפראיעץ, 573
דיקשטיין, סעמיועל קאנגרעסמאן, 342
דעמבא, דר., 92
דראזשניקאף, במסחר מאכלים, 314
דראש, משה אשר ובתו אסתר מנארוואלין, 264
האלענדער, מניו יארק, 541
האלפערען, מת"ת תפארת הגר"א, 206
האלין, ישראל מגלאבנא, 573
האלצמאן, 555
האנילער, מרת, 31
האנעל, 461
האנעלאוויץ, עיין לעוויץ

האפטארטשיק, חיים וואלף בשיקאגא, 279, 289
האראוויץ, יהודה ליב בן הרב יצחק בעה"ב דהאראוויץ מצות, 446
הארטמאן, דזשאדזש, 252
הארפאטשיק, שלמה, 461
הורביץ, מת"ת תפארת הגר"א, 206
הורוויץ, אהרן הלוי מביהכ"נ עטרת ישראל בבאסטאן, 422
הורוויץ, אשר צדוק הכהן מפיטסבורג, 492
הורוויץ, בנימין בן הרב ש. ל. הורוויץ, 61
הורוויץ, הרבנית שרה בת הרב יעקב צבי הכהן ואשת הרב ש. ל. הורוויץ, 61, 206, 238
הורוויץ, יעקב צבי בן הרב ש. ל. הורוויץ, 61
היימאן, מרת דבורה, 15
הייקים, טהירא (ובעלה דזעק אבאדי מברוקלין) מקוראסא, 486
הימעלשטיין, אריה, 15
הירש, מאיר ובתו בילה, 279
הירש, מאיר ליב מסאטו-מארא רומעניען, 167
הנה, מרת פעשא, 15
העוועשי, דר. צדוק, 263
העלער, חיים, 15
הענדלער, 478
הענדלער, צבי (הירש) פרינסיפאל דת"ת סטאון עוועניו, 23, 238
הערימאן, 303
הערינג, אייבוש, 15
הערמאן, מרדכי, 15
הערץ, עמאנועל (קאנסעלער סוחר יין), 219
הערשאפט, הירש מרודקי גאליציע, 416
הערשענאוו (הערשינאוו), ברוך נשיא הכבוד דישיבת ר' חיים ברלין, 207, 270, 317, 406
הר זהב (גאלדבערג), מרת נחמה מלאם אנגעלעס, 304
וו..., ישראל, 367
וו..., צדוק, 396
וואטקין, חיים מניו יארק, 492
וואלאנשאק, אביגדור, 242
וואלינסקי, משה בן יצחק אייזיק מסטאלין ואח"כ בסט. לואיס, 264, 289
וואלמאן, מרת מברוקלין, 525
וואלענראד, מת"ת תפארת הגר"א, 206
וואלערשטיין, אברהם, 31
וואלף, חיים, 31
וואלפסאן, ל. פרעזידענט פון טוראווער שוהל, 61
וואלצער, הירש, 319
וואנדער, מאקס, 351
וואסערמאן, בעה"ב דקאמאדאר האטעל, 119
וואסערמאן, א., 16
וואקס, זיסל ב"ר ישראל, 334
וואקסמאן, מרת, 31
וואלבעלאווסקי, יעקב משה, 540
וואשזאני, מאקס מקלויזענבערג, 540
וויטנברג, ש., 242, 243
וויטקין, חיים, 31
וויז, ראביסדי סטיפען, 338
וויטמאן, ק., 76
וויימאן, ישראל, 415
וויינבערג, 368
וויינבערג, מאקס מוואַרשא-פראגא, 540
וויינמאן, חזן דביאליסטאקער שוהל, 166
וויינשטיין, מרת מבראנקס, 461
וויים, אייזיק הירש, 454
וויים, חזן מיכאל, 328
וויים, ישראל מליעדז, 493
וויסבערג, יוסף חיים מזשיטאמיר, 478
וויסמאן, 368
וויסמאן, יעקב מקאליס פאדאלסקער גובערניע, 416
וויסמאן, קלמן פדגוג, 79
וויצמאן, דר. חיים, 26, 35, 237, 307, 343, 359
ווילדבוים, ליב בן אליעזר, ואשתו פרימע (פרומט) וג' בניהם מפראציוו ואח"כ בפילאדעלפיע ובקאליפארניע, 151, 228, 383
וויינער, ב. פרעזידענט דישיבת ר' חיים ברלין, 270
וויינער, שמואל, 399
וויסאצקי, קלונימוס זאב ממאסקווא, 155
וויסאקי, אברהם, 31
וויעדער, ראובן יצחק ממארמאראש-סיגעט, 415
וויערניק, פרץ רעדאקטאר ממארגען זשורנאל, 238, 509, 511
וולפנאנג, דר., 381
וועדטהיים, חיים מרדכי ובתו פרומט מוואַרשא, 151
וועדניק, דוד שו"ב, 304, 446
זורובעל, יוסף ליב מקארטשעזיוע ואח"כ באמעריקא, 430
זאבלודאווסקי, מרת, 31
זאיעראוויץ, מזשיטאמער, 525
זאלצבערג, מדעטראיט, 44
זאלצבערג, יודל בן משה ושני בניו מקלימענטאוו, 264, 319
זאלצבערג, לייזער (לואיס) ב"ר יודל, 319
זאלצמאן, מרת, 461
זאפילע, דוד, 289
זאפיסאצקי, ב., 61
זאקס, זכריה מקליוולאנד, 399
זאר, מזכיר דישיבת ר' יצחק אלחנן, 534
זוסמאן, לייזער, 289
זיידי, דר. חתן יצחק אייזיק ליפשיץ, 437
זייציג, וויים פרעזידענט פון טוראווער שוהל, 61
זילבערמאן, דודו של ידידיה גינזבורג, 61
זילבערמאן, שמריהו, 31
זילבערשטיין, מברית אברהם, 108
זינגער, טרעזשורער דישיבת ר' חיים ברלין, 270
זינגער, יצחק מהייזעלטאן פא., 304
זיסעלמאן, חיים טוביה, 60
זיסעלמאן, יצחק אלחנן עורך דין, 60
זיסעלמאן, מרת חיה ליבא, 60

זיסעלמאן, משה מניו דזשירזי, 60
זיסעלמאן, שלמה עורך דין, 60
זלאטקאווסקי, לואי מסטאק, 524
זעלדין, משה, 238
זעלינסאן, מדעטראיט, 44
זעלין, יעקב, 31
זעליקאוויץ, מאקס וויס פרעז. דשערי ציון בבאלטימאר, 534
זעלמאן, מרת חנה רחל, 31
זעמעל, בערנארד מאידישע ערציהונגס געזעלשאפט, 238
זק, חנה בילא ב"ר מנחם מענדל דובער אב"ד ריגא ברוסיא, 328
חאטינסקי, אהרן, 61
חני, חזן בערעלע, 406
חורגין, דר., 76
חזן, נתן מדעטראיט וברוקלין, ואשתו מושקא ובתו שרה מבריסק, 183
חיים, מניו יארק, 478
חעלחאווסקי, מרת חיה לאה, 15
חרדל (חארדאל), יוסף ובתו אסתר, 279, 399
טאביאס, אבא מקרעשקוי, 524
טאובין, אלחנן מפאסייק, חתן הרב ש. ל. הורוויץ, 61
טאובין, מרת אסתר ובתה נחמה מפאסייק, בת הרב ש. ל. הורוויץ, 61
טאלקאוו, מרת, 31
טוכמאן, מת"ת תפארת הגר"א, 206
טייזנער, ח. מהסתדרות העברית באמעריקא, 26
טייטעלבוים, מרת דבורה, 31
טייטעלבוים, מרת מאלי, 31
טייטעלבוים, שלמה בן שלמה, ואשתו רחל וג' בניהם מפאריסאוו ואח"כ באמעריקא, 228, 383
טייך, נח מזאלקושין פלך קיוב, 461
טייכער, מרת חיה שרה, 31
טינטער, יוסף ליב, 31
טעמפעל, מרת, 31
טענענבוים, 493
טעפלאנסקי, משה יהודה מזבראוו ואח"כ בפיטסבורג וביוסטאן טעקסעס, 145
טרויבענבערג, מביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
טרונמאן, אשר מטעאפיפאל, 478
טשיפקין, ישראל מאידישע ערציהונגס געזעלשאפט, 26
טשירקאווסקי, משה, 15
יאבלאנסקי, זאב, 31
יא בעק, סעם, 555
יאבראוו, דוד מסלוצק משולח בעד ישיבת סלוצק, 540
יאם, ... בן אברהם מטעמפא פלא., 239
יאם, זלמן (סעם) בן אברהם יליד מאהלעוו ואח"כ בניו יארק, 239
יאנאוויטש, מרת רוזא, 368
יאקאבסאן, לוי, 316
יאקובאוויץ, פנחס בן הירש יוסף הכהן, ובתו, בלאנדאן ושיקאגא, 264
יאראסלאוויטש, ש., מסחר סת"ם וכו', 416, 431, 439, 464, 480, 496, 527, 543, 559, 575
יוד, דר. מרדכי (ואשתו אסתר מאקאוו) ב"ר חיים מארים, ונכד הרב רא"א יודאלעוויץ מפליינפילד, 311, 547
יודעלעוויץ, אחי הרב יודעלעוויץ, 566
יעלין, מ. ממאנהעטטען, 145
יעלין, מרת, 31
כהן, עיין קאהן
כהן, בען סי. מבראנזוויל נויארק, 228
כהן, דר. ב. מברלין, 243, 244
כהן, יונה מביאליסטאק, 183
כהן, מענדל ב"ר דוד מקרופקי, 145
כהן (קאהן), אהרן דוד (רך הנימול) בן הרב צבי הירש, 505
כשדאי, צבי, 318
לא "סדאם, ב., 15
לאבאוויטץ, 319
לאזאר, מרדכי, 15
לאטשין, יעקב יהודה, 15
לאכאוויץ, משאמוקין פא., 352
לאמדין, 61
לאן, 303
לאנד, שמואל מבאלטימאר, 534
לאנדא, י., 242
לאנדסבערג, מרדכי יוסף (ואחיו שמואל) מזואלקאוויסק ואח"כ בניו יארק, 228, 289
לאסקער, מת"ת ר' ישראל סאלאנטער, 206
לאענשטיין, סאלאמאן ממפעדעריישאן, 238
לאקס, חיים ישראל, 15
לאקס, שמעלקא ובתו הינדא, 183
לאקער, אלתר סעקרעטער דערשטער נעפאלקאוויץ בוקאוויגער קאנג., 328
לאקער, מאקס בעה"ב דבראדווי מענשאן, 16, 31, 47, 72, 142, 200
לובין, אליעזר, 15
לוסטיג, חנוך הענך ובתו גאלדא, 437
לותר, מרטין, 460, 473
ליאכאוויץ, א., 303
לידער, ישעיה צבי, 15
ליזואי, דזשאדזש אהרן דזיי, 252
ליזואי, מ. מתפארת ישראל דריזוערסייד שוהל, 143
ליזוי, מרת. אייגא וויס פרעזידענטין דחברה נשים תומכי תורה אף הארלעם, 253
ליזואי, מרת, 15
לייבאוויטש, מנחם נחום ובתו חנה מניו יארק, 226, 253
לייבאוויטש, מרת חוה, 368
לייבאוויטש, נחמיה שמואל, 263
לייטמאן, חיים, 15
לייכטער, ו., 460"
ליכטענשטיין, יעקב משה, 511
לינדענבוים, ליב מכעלם, 446
ליסס, אליעזר, 15
ליפסאן, מ., 247

ליפסקי, לואיס, 238
ליפשיץ, 319
ליפשיץ, אלי' יהודה ליב מזכיר דלשכה מרכזית לתקנת העגונות דווארשא, 396
ליפשיץ, י. ל., 88
ליפשיץ, יצחק אייזיק ובתו שרה בונא, 437
ליפשיץ, נטע הלוי מקאוונא סלאבאדקא, 318
לעדערער, רעוו. מרידזשפארט, 263
לעדערער, שלום מברוקלין, 263
לעדערער (בראדסקי), אייזיק בן יואל במאנטשעסטער, 263, 289
לעדערפארב, אייזיק ואשתו שרה לאה מלובלין, 145
לעהמאן, קאנדידאט פאר ליטעראטן גאוועךנער, 337
לעוו (לעף), וויים פרעזידענט חברה משניות דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119, 191
לעווין, אלחנן זאב בן משה, 511
לעווין, אריה וויים פרעזידענט דת"ת ר' ישראל סאלאנט, 26
לעווין, מרת פעשע פרעזידענט ליידיס אקזילערי, 95
לעווין, משה מזשיטאמיר, 555
לעווין, שמואל נ., 15
לעווינזאהן, עיין לעווענסאן
לעווינזאהן, בנימין, 351
לעווינטאן, אריה, 15
לעווינע, שלמה, 415
לעוויץ (האנעלאוויץ), אלי' מאיר ממאגאליצע פלך וואַרשא, בן מאה שנה, 142
לעווענסאן, מת"ת תפארת הגר"א, 206
לעיבמאן, יהודה אריה הלוי מסלופיא (או סטופיא) פוילין, 264
לענגער (לענגער?), הירש (הערש) חיים ואשתו הענטשע מפוילען, 228, 351, 397
לענדער, ישראל מתפארת ישראל דריזוערסייד, 505
לעסער, מביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
לערנער, מרת פערל, 15
לערנער, פילץ (בארבער שאן), 464, 526
מאגנוס, דר. י. ל. פרעזידענט דהעברעאישען אוניזוערזיטעט, 18
מאדערקאמען, מרת חנה ריזל, 15
מאי, ליב, 15
מאייער, דזשיי. עקס פרעז. דביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
מאייערס, אברהם, 15
מאכט, דר. פראפע'סאר מדזשאהו האפקינס האספיטאל, 534
מאלאוויץ, אייזיק מענדל, 15
מאלאוויץ, מרת, 31
מאלין, בנימין יצחק, 199
מאלין, מרדכי משיקאגא, 304
מאלעט, 319
מאנדלבוים, אסעמבלימאן, 36, 60
מאנטאגיו, סעמיועל פרעזידענט פעדעריישאן אף סינאגאגס אין לאנדאן, 108
מאנטפיורי, משה מזכרת, 152
מאנשטיין, לייבל ואשתו שרה מינקע, 478
מאס, 142
מאסטאף, מת"ת תפארת הגר"א, 206
מאסליאנסקי, צבי הירש מטיף מפורסם, 238
מאצקין, מעסקני ת"ת תפארת הגר"א, 108
מאקאוו, אסתר (אשת מרדכי יוד), 311
מאקסמאן, ב., 61
מארגאוויץ, מרת. אסתר פרעזידענטין דחברה נשים תומכי תורה אף הארלעם, 143, 253
מארגאלין, עקיבא, 238
מארגענלענדער, ישראל מקלויזענבערג, 573
מארגענשטערן, ב., 15
מארגענשטערן, הירש מלאדז, 540
מאריס, יעקב, 15
מאריס, מרת רחל, 15
מארק, יעקב מזכיר דועד למען החזקת מוסדות יישוב הישן, 190, 253, 270
מארקאוויץ, מת"ת תפארת הגר"א, 206
מארשאל, לואיס מאידישע אגענטור (דזשואיש איידזשענסי), 26, 35, 238, 305, 338, 343, 470, 501
מגיד, יעקב, 15
מוראוויצ, הערי, 61
מיזיקער, מייק '(פרעזידענט דהינדסייל קאאל קארפ. דפסייק, 61
מייערס, אברהם מברוקלין, 399
מיללער, דר. שמואל רעדאקטאר פון אפריון, 26, 70
מילער, מאריס, 511
מינטצער, דזשארדזש אסיסטענט יוניטעד סטעיט דיסטריקט אטוירני, 342, 398, 509, 510, 565
מינץ, בנימין, 460
מישעל, דר., 463
מלמד, דר., 58
מעי, מיטשעל סופרים קארט דזשאדזש, 35, 238
מעלינסקי, דוד (ואשתו יטא בת אברהם כהן ראפעל ושלשה בניהם) מוואַרשא וכעת בדענווער קאלאַראדא, 214, 319
מעלצער, מרת חיה פרעז. דטהרת המשפחה פאראיין, 372
מענדל, ה., 15
מעסינגער, 94
מעקק, חיים (היימען) בניו יארק, 319
מעקק, נתן בניו יארק, 319
מרגליות, מעסקני ת"ת תפארת הגר"א, 108
מרגליות, יעקב מקאמענעץ-פאדאלסק, 478
מרגלית, מרת מניו יארק, 461, 525
מרת סאקעל, מרת, 31
נאוואגרודסקי, דר. שלמה בן שמעון (ואשתו שרה בונא (בת יצחק אייזיק ליפשיץ), 437
נאוואגרודסקי, שמעון שו"ב, 437
נאוויידראוו (נאוויידוואר), חיים אליעזר ואשתו שרה רבקה, 395
נאוועי, דזשאדזש ריטשארדס, 238
נאטהאנזאן, מרת ס. מברייטאן ביטש ברוקלין, 239

נאי, ליב, 31
נאיער, מנהל בית המטבחים בדעטראיט, 118
נאכטיגאל, שלום ובתו פיגא רחל בפאריז, 263
נאמאלקע, שלום בן איסר ליב ואשתו פערל, 367
נאסאל, י. מקוטנא ונשא אשה בלאנדאן ואח"כ בניו יארק, 351
נאסאנציג, דזיק, 61
נאעלמאן, ע. משגיח, 557, 575
נאשה, סעם בערעזניצע, 555
נומאן, 368
ניומאן, הרבנית וויים טשערלידי דלידיעס פארבאנד לתקנת עגונות, 352
ניימאן, מרדכי, 31
ניקראטמאן, אברהם, 31
נעכעס, יוסף, 31
נעסס, מרת רבקה?, 446
נערזוועצקי, סאלאמאן מקאלנא, 461
סאבמאן, חנן, 511
סאווצקי, רפאל פרעזידענט דישיבת תפארת ירושלים, 23
סאכאראוויץ, ראובן ובתו רבקה עלקא מקאוונא, 241
סאלע, מדעטראיט, 44
סאלע, מרת פרעזידענט גמ"ח דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119
סאלע (סאלי), וויים פרעזידענט דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119, 191
סאלעד, משה, 31
סאלער, משה בונה בתים, 32, 47
סאן, משה דוד, 31
סאפערשטיין, נתן מסובאלק פוילין, 416
סאקאלקער, שמואל, 228
סוויפין, 368
סולצמאן, יוסף בן אליעזר מברוקלין, 397
סטוויער, מאקס ד., 238
סטענדער, א. א. מארקעטינג, 335, 336
סטראבינסקין, שמעון גבאי פון טוראווער שוהל, 61
סיגל, קאנגרעסמאן, 26
סיגעל, עיין סיעגעל
סיגעל, ישעיה מווארשא ואח"כ באמעריקא, 430
סיטשינקע, הירש ליב בן ישראל (ואשתו ליבא ושני בניהם) מטערעספאליע, 228, 383
סיימאן, 303
סיימאן, משומרי שבת ומהרת המשפחה פאראיין, 252.
סיימאן, עוזר, 24
סילווערמאן, בנימין, 31
סילווערשטיין, משה מרדכי, 31
סילקים, יוסף בן יצחק ליב מברוקלין, 397
סימאנאוויץ, עיין שמעונוביטץ
סיעגעל, עיין סיגל; סיגעל
סיעגעל, בעניע מקאוועל, 446, 461
סיעגעל, מרת, 478
סיראוויטש, דר. קאנגרעסמאן, 486, 510
סמיטה, דוד, 31
סעלטצער, מ. ד., 31
סעמועלסאן, 39
סעקס, מדעטראיט, 44
סערעדניצקי, טוביה ובתו בשא מקאוונא, 145
ספירא, אהרן, 58
סקאלקא, יעקב יודל בקענזעס סיטי, 289
עפמאן, שמעון, 415
עיין, צבי אריה, 15
עלאוויץ, יוסף, 15
עלייעס, יוליוס מלאנדאן, 561
עלינאר, בעה"ב דקאמאדאר האטעל, 119
עללמאן, סעמיועל מת"ת דריוועריסייד, 206
עלען, אייזיק עורך דין, 76
עלקין, מרת, 15
ענגיל, יעקב משה מקענינסבערג, 478
ענגעלמאן, מאריס מתפארת ישראל דריוועריסייד, 505
ענגעלשער, משה בן יעקב ואשתו אסתר, 368
ענדראן, בעה"ב דקענזיקטאן האטעל, 230
ענטל, מרת אסתר, 15
עסטערזאהן, יעקב אבא בן אריה ובנו אבא בשיקאגא, 264, 289
עפנער, זאב, 15
עפשטיין, דוד מקרן היסוד, 26
עפשטיין, משה, 247, 382
עפשטיין, מ.0שה מתפארת ישראל דריוועריסייד, 505
ערליך, משה, ובתו חנה רייזל קאפענבוים מבעהיווע, 214
ערנסט, ש., 263
פ..., אהרן, 396
פאגעל, א., 31
פאלאק, מרת וויים פרעז. דטהרת המשפחה פאראיין, 372
פאלערשטיין, מרת ציליא, 31
פאמעראנץ, בנימין, 31
פאמעראנץ, שלמה יהודה, 31
פאסטערנאק, מברוקלין, 525
פאפענהיים, ליב רא"ק למנהלי אגודת ישראל, 537
פאקס, מרת פעשא, 15
פארבער, העשל, ובתו שרה לאה לעדערפארב מלובלין, 145
פארבער, ישעיה, 31
פארמאן, אלטר, 15
פארמאן, דוב טשערמאן דאנשי ספרד במילוואקי 541
פארסטער, מרת, 31
פוהרמאן, מאיר מטורעוו. מינסקער גובערניע ואח"כ באמעריקא, 430
פוחאוויץ, סעם, 61
פויגעל, יהודה (ליבש) ובתו הענטשא מפוילין, 398
פולשטיין, 368
פוקס, אלי, 15
פוקס, עזריאל שמריה בן חיים חתן אברהם ציארקא מווארשא, 198, 368
פייוויל, נתן, 15
פייטיל, גרונם, השמש הזקן משניפישאק, 68

פיין, מרת חיה, 15
פיינבערג, זאב וואלף, 15
פיינגאלד, מענדעל מטארניגראד, 461
פיינמאן, שיינדל מברעסטאוויץ ואח"כ בניו יארק, 228
פינסקי, 61
פינקעלשטיין, 368
פינקעלשטיין, יהושע ובתו פערל, 264
פינקעלשטיין, משה וויס פרעזידענט דביאליסטאקער שוהל, 200, 304, 344, 534
פירסט, 142
פיש, אהרן י., 15
פיש, מרת מברוקלין, 461
פישלער, היימאן מצוסקאוויטשצע, 478
פישמאן, דוד ב"ר שלמה מקאזשאנהאראדאק, 459
פישמאן, מרדכי, 15
פל..., יוסף, 367
פלאטא, מרת איטא פערל, 15
פלאטקין, ישראל מביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
פלומער, נציב העליון דראש ועד הלאומי, 350
פליט, יעקב עקס פרעז. מאידישע פאראייניגטע שוהלען דבאלטימאר, 534
פליישמאן, בעני מהארדנאי, 524
פליישער, דניאל ואשתו פיגא מסיאטעל וואשינגטאן, 239
פליישער, יהודה ליב, 263
פליישער, פיגא מלובלין, 239
פס..., יעקב, 383
פעלדמאן, מרת אסתר, 15
פעלדמאן, צבי, 15
פעלדשטיין, מאקס טרעזשורער דשערי ציון בבאלטימאר, 535
פעליג, בעריש, 319
פעללער, יצחק גבאי דישיבת ר' שלמה קלוגער, 188, 198
פענטץ (האפטארטשיק), חיים וואלף בשיקאגא, 279
פענסטער, דובער, 15
פענצער, 368
פעפירקארן, וועלוועל ובתו רבקה, 263
פערגאמענט, בערל מהארובושאוו, 493
פערגאמענט, מברוקלין, 525
פעריליאוו, סעק. פון טוראווער שוהל, 61
פערקאל, יהושע ליב (ליאן) בן יחיאל בפאריז ואח"כ באמעריקע, 263
פראוודא, חיים דוד מטשיזאווא, 540
פרוזאנסקי, משגיח בכשרות, 16
פרוכטער, יוסף מנעבשאני, 540
פריד לאנד, פרינציפאל בקליוולאנד, 270
פרידמאן, עיין גם פריעדמאן, איש שלום
פרידמאן, דר., 372
פרידמאן, זכריה, 15
פרידמאן, יצחק, 319
פרידמאן, מאיר אהרן, 15
פרידמאן, מרת, 15
פרידמאן, מרת אסתר, 15
פריהאף, מרת, 31
פריהוף, מרת שינדל@15
פרייא, שמואל, 15
פריימאן, יעקב מקלויזענבורג, 555
פריינק, משה, 15
פריינקעל, יעקב בן פנחס הלוי ממאנהעטען, ואשתו פיגא ובתו רוחמה מקיוב, 183
פרינץ, ירוחם פישל, 31
פריעד, הערמאן קאונסלער דת"ת דריוערסייד, 206
פריעדמאן, עיין איש שלום
פריעדמאן, עדי מענעדזשער דפריעדמאנ'ס מצות, 559
פריעדמאן (איש שלום), פרעזידענט דזרע אברהם64, 172
פריעדקין, יוסף, 554
פרישבערג, ז., 76
צוויק, ירחמיאל 492
צוועבנער, דוד שו"ב, 304
צוקערבראוט, חיים, 31
צוקערברויט, חיים, 15
צוקערמאן, טוביה חזן ושוחט מלעבעדאווע פלך ווילנא, 416
צוקערמאן, יצחק, 31
צורי, י. ש., סופר חרדי, 395, 494, 526, 542, 556
ציארקא, אברהם ובתו יטא (ישא) פוקס מווארשא, 198, 368
ציינער, שמעון, 391
ציממער, אברהם וויס פרעזידענט דערשטער נעפאלקאוויץ בוקאווינער קאנג., 328
ציממער, מענדל דוד פרעזידענט ח"מ דערשטער נעפאלקאוויץ בוקאווינער קאנג., 328, 54751
צימערמאן, אליה, 31
צינבערג, יואל מוכר ספרים, 48
צינער, אברהם מאיר ובתו דבורה זיסל, 279
צירינסקי, מרת חיה דבורה, 31
צירינסקי, מרת חנה, 31
צעסלער, פייוועל זלמן בן אלי' (ואשתו ראסע) מאלקעניקי פלך ווילנא ואח"כ בניו יארק ושיקאגא, 264, 399
צעסלער, שלמה, 264
קאביאפאנסקי, מרת רבקה, 15
קאברי, יעקב שמואל, 15
קאהן, 446
קאהן, עיין כהן
קאהן, וויליאם, 77
קאהן, מאיר ובתו חשקא מסטאלין, 264
קאהן, מרת חיה ליבא, 15
קאהן, נייטעהן מרומעניע, 183
קאהן (כהן), הרבנית לאה אשת הרב צבי הירש, 220
קאהן (כהן), מרת מרים בת הרב צבי הירש, 220
קאהן (קאוואלערטשיק), נייטעהן (ניסן) ב"ר משה חיים משצעדרין סמוך לפאריץ פלך מינסק, 145
קאהען, מרת ב., 31
קאהען, רעוו. מרדכי ליב מקאני איילענד, 368
קאוואלערטשיק, משה חיים, 145

קאווע, חיים אלתר ובתו חיה, 279, 383
קאווקא, צבי ב"ר יעקב ירוחם פישל מארץ ישראל, 437
קאזאווע, מרת חנה, 15
קאטץ, ברוך, 15
קאטץ, ר. סעקרעטאר דטהרת המשפחה פאראיין, 372
קאלמוס, מאיר ב"ר פנחס (ויבמתו שיינדיל אשת אחיו יצחק) מלויצק ואח"כ בניו יארק, 351, 397
קאמינסקי, יעקב, 15
קאנאווסקי, יצחק, 15
קאנען, נעלדער, 122
קאס, מאיר דוד, 15
קאפין, 303
קאפלאוויץ, יוסף מת"ת תפארת הגר"א, 108
קאפלאוויץ, מ., 15
קאפלאן, אפרים מעתון מארגען זשורנאל, 26, 76, 314, 316
קאפלאן, ז. פרעזידענט דקהל עדת ישראל דברידזשפארט, 38
קאפלאן, יעקב הכהן, 15
קאפלאן, ירחמיאל מריגא ואח"כ בברוקלין, 239
קאפלאן, מרת, 31
קאפלאן, מרת חיה בילא, 15
קאפלאן, מרת ס., 31
קאפלאן, משה, 15
קאפלאן, שלמה ובתו פעסל, 263
קאפליושין, ירחמיאל ואשתו רחל מריגא, 239
קאפענבוים, מאיר בן הלל (ואשתו חנה רייזל ערליך ובתם) מטוורבין, 214
קאצענעלענבויגען, מתפארת ישראל דריזוערסייד, 505
קארטאפלעוו, פיליפ מביאליסטאק, 524
קארטשיצער, דוד בן אברהם וגרושתו חנה, 145
קארפ, צבי ראש מזרחי הצעיר, 39
קארש, מרת, 303
קוגלער, מערשטער נעפאלקאוויץ בוקאוויגער קאנג., 328
קויפמאן, 372
קויפמאן, משה מדעטראיט, 44
קוק, אפרים, 368
קוק, מרת בתיה מרים ב"ר אברהם יצחק הכהן, ובעלה שלום נתן הירשוביץ, 280
קורלאנד, אברהם מסטעפין, 446
קורלאנד, מרת, 31
קושניק, מ. ל. פרעז. דשערי ציון בבאלטימאר, 534
קימעל, מרת, 31
קירשנבוים, אריה ליב, 15
קליאנסקי, דובער, 183
קליאנסקי, משה הלל, 183
קליין, מניו יארק, 461
קליין, העניאך, 15
קליין, יצחק בן יונה מטארטשין ואח"כ באמעריקא, 279, 399
קליין, פריינק פרעז. דביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
קליינפיעלד, 253
קעלנער, מרת, 31
קעמברידזש, איזראעל, 461
קעניגסבערג, אדוואקאט, 472
קערן, ש. מסינסינעטי, 228
קראוויץ, הערצל (ואשתו בשא) מקאוונא וכעת בוועסט וויר זשיניא, 145
קראוז, ישראל, 15
קראוס, ישראל, 15
קראטון, ש., 15
קראכמאל, בעני מהאמבורג, 555
קראכמאל, מרת, 31
קראנץ, גרשון מטאראנטא ואח"כ באמעריקא, 430
קראפט, מרת, 31
קריימער, חיים מנחם, 468
קריימער, משה, 427
קרילאוו, זלמן, 15
קרילאוו, מרת, 15
קרינסקי, ש. מנהל דת"ת בהאדסאן, 357
קרינסקי, שמעון, 247
קריסט, מרת טרעזשורער דטהרת המשפחה פאראיין, 372
קרעמער, 253, 485
ראבינאוויץ, דר. ראש בית מדרש לרבנים בברוקלין, 205
ראבינאוויץ, הרבנית טשערלידי דליידיעס פארבאנד לתקנת עגונות, 352
ראבינאוויץ, הרבנית חיה (בת ר' אברהם הלוי), 39
ראבינאוויץ, מבי פרעז. דאנשי ספרד במילוואקי, 541
ראבינאוויץ, מענדל בן שלמה מברעסטאוויץ ואח"כ בניו יארק, 228
ראבינאוויץ, מרת צפורה ב"ר שלום מברוקלין, 254
ראבינאוויץ, משה צבי, 247
ראבניצקי, ח., 247
ראדעל, מרת רחל לאה, 31
ראזאווסקי, יוסף, 15
ראזאלסקי, דזשאדזש, 26, 35
ראזין, דר. יוסף ציר הדזשוינט, 244
ראזמאן, פרעזידענט דת"ת תפארת הגר"א, 238
ראזען, אורי, 319
ראזען, מרת מניו יארק, 541
ראזען, מרת צ. פרעזידענט ליידיס אקזילערי, 95
ראזענבלאט, חזן יאסעלע, 26, 406
ראזענבערג, א. פרעזידענט דת"ת ר' ישראל סאלאנט, 26
ראזענבערג, יוסף, 31
ראזענבערג, שמואל, 31
ראזענוואלד, מענדל (מאקס) בן יהושע (המכונה מענדל פרשעבליקא) מפארצווע, 263, 319
ראזענטאל, אברהם, 31
ראזענמאן, מת"ת תפארת הגר"א, 108
ראזענפעלד, סופעראינטענדענט דמושב זקנים דזשירזי סיטי, 436
ראזענפעלד, משה בן ישראל יצחק בברוקלין, 264, 319

ראזענפעלד, משה ובתו שרה, 263, 492
ראזענשטיין, פרעזידענט דביהמ"ד נחלת צבי, 97
ראזענשטיין, מר., 31
ראזענשיין, שלמה מקלויזענבורג, 446
ראטה, בנימין, 31
ראטהשטיין, וויים פרעזידענט דישיבת ר' חיים ברלין, 270
ראטמאן, מניו יארק, 525
ראטנער, מעסקני ת"ת תפארת הגר"א, 108
ראטשטיין, מרת רחל לאה, 31
ראיזויץ, אברהם נח הכהן יליד קאסאווא, 227
ראפס, צבי, 16, 32, 47, 72
ראפעל, אברהם כהן ובתו יטא מווארשא, 214
רובין, אהרן מריינא בסיני, 461
רובין, דר. חתן יצחק אייזיק ליפשיץ, 437
רובין, ח. מת"ת ר' ישראל סאלאנטער, 206
רובין, מרדכי שליח הסיים דרוסיא, 242, 243
רובין, מרת בתיה, 60
רובינשטיין, מת"ת תפארת הגר"א, 206
רודאווסקי, מת"ת תפארת הגר"א, 206
רודערמאן, שמואל, 31
רויטמאן, חזן דוד, 406
רויטער פערל, שמואל, אח של דאבא איידעלמאן מבריסק, 145
רזעפקאוויץ, אברהם יצחק בן זיסמאן מיעזעף, 492
רזשעפניק, מענדעל בן ישראל (ואחיו זעליג) ?מפראגע ואח"כ באמעריקע, 279, 289
ריבאלאוו, רעדאקטאר דהדואר, 26
ריזקין, מביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
ריטשלאנד, מרת שרה גיטל, 31
ריטשער, שמואל, 31
ריז, שניאור ז., 460, 473, 554
רייזלין, ישראל משה מקיעוו, 573
רייזנער, אברהם, 31
רייזער, יוסף מלעשניב, 478
רייך, (טעפלאנסקי), משה יהודה מזבראוו ואח"כ בפיטסבורג וביזסטאן טעקסעס, 145
ריינין, א., 242
ריינער, ליבוש ובתו רחל, 263
ריים, 446
ריים, יעקב מביזנאוו אצל טאנאפאל, 478
ריסקין, זלמן חתן הרב ש. ל. הורוויץ, 61
ריסקין, מרת בתיה רבקה ובתה רחל בת הרב ש. ל. הורוויץ, 61
ריסקין, נחום מפאסייקער ת"ת, 26
רעכטמאן, א. מאריום פרעס, 26, 30, 166, 263, 264, 277
שאטלאנד, הרבנית סעקרעטערין דליידיעס פארבאנד לתקנת עגונות, 352
שאלט, משה הלל מטשיזעווע ואח"כ בפיטסבורג, 430
שאפיר, יעקב (דזשייק) אליעזר בן יהודה (יודל), ואשתו שרה, 263, 289, 367, 396, 492
שאפירא, מפעטערסאן, 144
שאפירא, בעני מקעטיגראד, 540
שאפירא, דוד, 31
שאפירא, דר. מוואשינגטאן די. סי., 264
שאפירא, ישראל, 415
שאפירא, ישראל מטשערנאוויץ, 525
שאפירא, מרדכי זלמן, 31
שאפירא, מרת מנוארק, 541
שאפירא, סעם מראסעללע נ. י., 264
שאר, חזן ישראל, 26
שאראזאן, אברהם צבי, 31
שאראלמאן, מרת חיה, 31
שארק, משה חיים מוולאדיוואסטאק, 493
שוהמייטצער, בעה"ב דמאנהעטען סיטי דרעס ביק, 86
שווארץ, מתפארת ישראל דריזוערסייד, 505
שווארץ, אברהם הירש ואשתו שפרה, 289
שווארץ, מרת ברכה, 31
שווארץ, מרת פרימא, 263
שווארצבארד, מפאריז, 176
שווידעל, יוסף, 303
שווייצעל, י., 303
שוויצרצארציק, יעקב מווארשא, 478
שוועגדער, מרת, 31
שועפעל, ראבי לואיס, 17
שולדנער, מווארשא, 478, 493
שולין, דוד מרוסלאנד, 228
שולין (שוב), דוד מריגא, 397
שוסטאג, ווילים מדעטראיט, 304
שטיין, אברהם יליד פשעדבאזש מחוז קינצק, התגורר בקאליש, ונשא אשה מלאדז, 214
שטיין, יהודה, 31
שטיינבערג, חנן בן אפרים, 399
שטיינוואסער, יעקב בן משה בגרמניא, 264, 319
שטיינמאן, יוסף משה מלאנדאן, 540
שטיינמעץ, אלי' מבאלירעסקאוו מארמאראש-סיגעט, 416
שטיינמעץ, שלמה, 319
שטערן, בנימין (ואשתו מלכה מסעליטש) בלארענץ, 279, 289, 334
שטרויס, נאטהאן פילאנטראפ, 220, 446
שטרוק, הערמאן ממזרחי, 175
שיין, מרדכי ליב, 31
שיינאנסקי, חיים רפאל, 31
שיינמאן, אהרן סאוועטישען פארטרעטער, 390
שייקין, הערמאן פרעזידענט דתפארת ישראל דריוועריסייד שוהל, 143, 220
שיממעל, דזשאדוש, 184
שימערינסקי, זאב, 31
שיעף, 372
שלאסבערג, יצחק מלידא, 446
שלאסבערג, מרת, 31
שליאכאוואי בעזימסקע, ישעיה ב"ר נחום מקראליסאוו פלך וואלין, 351
שלייפער (שלומפער), אברהם בער בן בצלאל מווארשא, 264
שלייפער (שלומפער), מרת נאלדא ריזל בת שמואל

שמות הרבנים

אדמו"רים, לפי מקומם

אדמו"ר מאוסטראוצא, חי' מכת"י, 320
אדמו"ר מאושיראוו, הרב י. ח. עפשטיין, 374
אדמו"ר מבארדיזוב, הרב האלבערשטאם, 438
אדמו"ר מבארדיטשוב, הקדושת לוי, 49
אדמו"ר מבעלז, הרב ישכר דוב, 531
אדמו"ר מגור, אלטר, אברהם מרדכי, 144, 149, 189, 237, 471, 536, ועיין: הרב לעזוין (התנו)
אדמו"ר מדינאוו, הרב ל. שפירא, 438
אדמו"ר מהאראדאק, 61
אדמו"ר מהארנאסטייפל, הרב טוועריסקי, בן־ציון יהודה ליב בן הגרמ"ד, באנטווערפען, ומגיד דל"ג עיירות ברוסלאנד, 344, 350, 353, 357, 358, 438
אדמו"ר מהארנאסטייפל, הרב טוועריסקי, יעקב ישראל, חבר דגל הרבנים, רב דאנשי ספרד במילוואקי, ווישקאנסין, 77, 79, 290, 541
אדמו"ר מהאדאראוו (האדאראב), מ., 9, 39, 187, 269
אדמו"ר מטאלנא־ווישניץ, הרב מ. האדאראב 9, 39, 187, 269
אדמו"ר מטאמאשפאלע שניאורסאן־טוועריסקי, מאיסטערן פארקווועי ברוקלין, 292, 372, 438, 487
אדמו"ר מטריסק, מיסד חברה אחוזת עולם, 435
אדמו"ר מטשארטקאוו, הרב ישראל פרידמאן, 332, 386, רעיון־531, 536
אדמו"ר מטשעכנאוא, הרב אברהם, 241
אדמו"ר מלובאוויטש, הרב יוסף יצחק שניאורסאן, מאסרו־105, 239, 242־244, 251, 298, מאסרו־299, 386, 467, 531, 535
אדמו"ר מלובאוויטש, הרב שלום דובער שניאורסאן, 223, 299
אדמו"ר מלעכאוויטש, 330
אדמו"ר ממאניסטרישטשע, הרב יהושע העשיל רבינוביץ, 317, 399, 438
אדמו"ר ממונקאטש, הרב חיים אלעזר, 573
אדמו"ר מסאקאלאוו, הרב מארגענשטערן, יצחק זעליג, 70
אדמו"ר מסטאלין, הרב יעקב פערלאוו, 141, 144, 292, 438
אדמו"ר מסלאנים, הרב אברהם ווינבערג, 213
אדמו"ר מסלאנים, הרב אברהם ווינבערג בביאליסטאק, 213, 471
אדמו"ר מסקווער, הרב י. טוועריסקי, 438
אדמו"ר מקאזלאוו, הרב י. רוקח, 438
אדמו"ר מקאסוב, הרב חיים ב"ר מנחם מענדיל, 318
אדמו"ר מראדאוויץ, הרב ישראל האגער, 57, 285, 287
אדמו"ר מרוזין, 330
אדמו"ר משענדישאוו, טוביה הורוויץ, 176

שמות הרבנים, לפי שמות המשפחה

הרב אבראמסקי מסלוצק, 220
הרב אדאמס מווילקעסבערי (מווילקעסבאר), 285, 287, 288, 303
הרב אהרנאוויץ, בנימין ר"מ בישיבת ר' יצחק אלחנן, 166, 190
הרב אהרנסאן (אהרונזאן), יוסף צבי רב דניז ברייטען, 94, 125
הרב אווזדער, דוד, 96
הרב אונגאר (אונגער), יעקב צבי, מברוקלין, חבר דגל הרבנים, יליד צפת, 94, 95, 110, 140, 143, 188, 198, 252, 287, 309, 325
הרב איגר, עקיבא חי' מכת"י, 320
הרב אידעלסאן, מועד הרבנים, 86, 470
הרב איזראעלזאן, שלום משיקאגא, 127
הרב איזראעליט, יהודה יהושע פאלק, רב דטאשעלסי מאסס., 298
הרב אייזענצוויג, יעקב אריה, מלפנים רב דנאוואמינסק, וכעת מורה הוראה בווארשא, וחבר דגל הרבנים, (אורח בסט. לואיס), 192, 289, 325, 353, 420, 469, 489, 501, 525, 537
הרב אייזענשטאדט, בנימין (בן בעמח"ס פתחי תשובה) אב"ד ראוטיאן, 199
הרב אייזענשטאט, בן ציון רב בבראנזוויל, 213, 366
הרב איינהארן, א., רב אירי פא., ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב איינעמאן, יוסף, בדעטראיט, 357
הרב איישישקין, יחזקאל, בדעטראיט, 191, 357
הרב אינזלבאך (אינזעלבוך), א., ראש ועד הרבנים דברוקלין, 39, 166, 187, 372, 535
הרב איסקאלסקי, אהרן, משגיח, 168, 237, 292
הרב איסקאלסקי, יעקב בן דובער, (התנ? ר' בנימין יצחק מאלין) מנהל דגל הרבנים ורב דביאליסטאקער שוהל בניו יארק ומח"ס תרי"ג מצות, 4, 7, 8, 9, 13, 16, 19, 23־26, 35־41, 48, 53, 56־58, 60, 61, 71, 72, 77, 79, 80, 86, 87, 93, 94, 97, 104, 111, 114, 119, 124, 125, 132, 136, 140, 141, 142, 143, 144, 150, 155, 165, 166, 167, 168, 173, 175, 181, 184, 187, 188, 194, 198, 200, 204, 207, 208, 219, 230, 234, 237, 238, 239, 251, 252, 255, 269, 271, 285, 286, 287, 289, 290, 291, עד כדי הכאה־292, 304, 309, 311, 312, 319, 335, 342, 344, 351, 356, 357, 358, 358, 359, 362, 371, 372, 374, 390, 398, 400, 404, 405, 406, 419, 427, 436, 437, 445, 453, 467, 469, 470, 471, 485, 487, 491, 502, 504, 509, 510, 511, 534, 535, 536־538!, 541, 542, 549, 567
הרב איסקאלסקי, מיכל שמעון (ב"ר יעקב), רב בביהכ"נ עמנואל בבראנקס,

שלייפער (שלומפער), מרת גאלדא ריזל בת שמואל אלטר, 264
שלעפיאן, מניו יארק, 478
שמיד, דוד, 15
שמידט, טרעזשורער דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119
שמיט, אברהם מסלאבאדקא ואח"כ באלטונא פא. ובשיקאגא, 145
שמעונוביטץ (סימאנאוויץ), יחזקאל, 167
שניאורסאן, מ., 242
שניידער, משה מווישאק לאמזער גובערניע@416
שניידער, ש. ח., 253
שעוולין, ב. נשיא דקעמפ אוהבי ציון, 26
שעכטער, בן ציון ובתו דאבא, 264
שענירער, מרת שרה מבית יעקב, 431, 527
שענקמאן, מפאסייקער ת"ת, 26
שערמאן, בן ציון, 31
שערעשאוו, נחמיה, 31

שונות

רבינו סעדיה גאון, תולדות, 323, 339, 355, 373, 388, 482, 498
ר' זלקא חסיד, 68
האור שמח, מאיר שמחה דווינסקער (דינאבורג) רב, 8, 237, 327, 400, 463
הבעל שם טוב, 49
הגר"א, 14, 42, 49, 178
החיד"א, אגרות כתי"ק, 263
החי אדם, 223
החלקת יואב, חי' מכת"י, 320
החפץ חיים, 223, 237, 372, 386, 487, 532
החתם סופר, 360
הנפש החיה, 241
הרידב"ז, 141
חתנו של החפץ חיים בתל אביב, 292

כינויי שמות

אשכול, 6, 45, 75, 91, 106, 123, 229, 350, 359, 407, 421, 429, 472, 487
בן דוב, 13, 29, 44, 70, 86, 103, 118, 163, 183, 199, 213, 263, 280, 317, 366, 382, 395, 414, 460, 525
בנדעת, 403
הראב"מ, 361, 494
רב זעירא, 11, 27, 40, 63, 98, 114, 129, 147, 178, 194, 273, 330, 376, 490
רב קשישא, 210, 222

חסידות

בעלז, 308
גערער חסידים, 437, 568
לובאוויטש, 308
מונקאטש, 308

שמות נכרים

דייוים, סעקרעטערי אוו סטעיט, 510
העגרי פארד, 58, 111
זאמסלאווסקיא, צורר ישראל ברוסיא, 222
טאטעל, טשארלס ה., יוניטעד סטעיט אטוירני, 509, 562, 565
מארכלעווסקי, דר. מיעטשיסלאוו, דזשענעראל קאנסול מפולין, 541, 554
מיאווסקי, 93
מעיאר דניו יארק, 25, 270-271
נאפאליען, 178
סטימסאן, סעקרעטערי אוו סטייט, 486, 510
סילווער, עדוואַרד אסיסטענט, יוניטעד סטעיט דיסטריקט אטוירני, 509
פעטליוראַ, מאוקריינא, 176
פראנץ יאזעף, קיסר, 22, 23
פראפעסאר גרימעמינכען, 221
פראפעסאר יוהנסבוגנהאגען, 240
פראפעסאר לודווינביכם באקספארד, 240
ראזאלסקי, דזשאדזש אטא, 238
שאנדער, פאול, 93
שטעפאַאן, טיסא, מיניסטער פרעזידענט דאונגארן, 23
שמאקאוו, פראנטיס, צורר ישראל ברוסיא, 222
שצעקלעווויטאוו, מיניסטער, שונא ישראל, 222

ואח"כ בשערי ציון, בפארק-היידס באלטימאר, ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 61, 78, 110, 111, 125, 166, 176, 200, 239, 292, 311, 327, 344, 427?, 437, 438, 485, 502, 505, 509, 534
הרב איסקאלסקי, רעוז. פינחס, שו"ב, (ב"ר יעקב), ואשתו ראזא, ובתם תמרה, ובנם דובער, 166
הרב איש הורוויץ, אברהם הלוי, מבתי אונגארן-ירושלים, 199
הרב איש שלום, יצחק אייזיק, רב בקורשאן, 247
הרב אל-גאבלי, החכם צדוק מתימן, 344, 382
הרב אלטשולער, עזרא, אב"ד דווינוטא, ליטא, 168
הרב אלטשולער, צבי מדזירזי סיטי, וממיסדי ישיבת ר' יצחק אלחנן, 190
הרב אסטראבאן, י. ר. משיקאגא, 445, 447
הרב אפעלמאן, 175, 230
הרב אצאפ, דוד, עורך קהלת דוד בווארשא, 280, 460
הרב אראנאוויץ מ., 504
הרב אריק מאיר, חי' מכת"י, 320
הרב ארליאנסקי (ארלאנסקי), צבי הירש, סקידלער מגיד, ורב דישיבה דהארלעם שוהל
ורב דמייפאלטאן פארק בברוקלין, 62, 95, 254
הרב ארענשטיין, אלטר, 486
הרב אשינסקי, אהרן מרדכי בדעטראיט ממזרחי, 112, 191, 357, 470
הרב אשמראהאן, רב בשיקאגא, 447
הרב אתרוג, יצחק דוד, בלאס אנזשעלעס, 125, 141
הרב אתרוג, נ., מצפת, 327
הרב באגטשאק, חנוך, רב בקינגסטאן ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב באסקין, ש., רב בקאני איילאנד ביוהז סט. שוהל, 292, 568
הרב באקשטיין, אהרן שלמה הלוי, 516
הרב באקשטיין, שאול מקאנעקטיקוט, 38
הרב בארוכאוו מירושלים, 93
הרב בארישאנסקי, רפאל מרדכי, האמלער רב ואח"כ בבראנקס ובואשינגטאן ובניו יארק, חבר דגל הרבנים, 38, 96, 182, 224, 259, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 298, 303, 311, 316, 346, 352, 365, 385, 390, 405, 406, 478, 534, 568
הרב בודין, אליהו, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב בוימאן, יעקב, רב בלאס אנדזשעלעס, 428, 443
הרב בוימעל (ביימעל), 141, 144
הרב בוכבינדר, י., חבר דגל הרבנים, 7, 252
הרב בונין, יצחק, חבר דגל הרבנים ורב דק' בית יעקב, מלפנים רב דנאווא אוקראנקע ועוד, 7, 8, 112, 141, 175, 207, 255, 270
הרב בוסקוס, 286, 303
הרב בוראק, אהרן דוד, מברוקלין, 9, 93, 144, 187, 190, 341?, 406, 504, 535
הרב בורשטיין, יצחק, בעמח"ס שו"ת מטעמי יצחק ורב דאשטרעלינקא פוילען, 26
הרב בורשטיין, נח דובער, 541
הרב בורשטיין, ראובן דוד הכהן אב"ד קאמעניץ-ליטאווסק ובעמח"ס דברי רד"ך, 207, 224, 225, 276, 280
הרב ביאליק, ח. א. רב בפאקיפסי, חבר דגל הרבנים (גיסו של הרב קארלינסקי), 357, 471
הרב ביאליק, ש., מפאקיפסי, 357
הרב ביק, חיים, 485
הרב ביק, שאול ישכר ביק, רב במעזיבוש ובמאהלוב וכעת רב דמעזבזישער שוהל בניו יארק, 187, 252, 269, 325, 332, 342, 356, 372, 390, 400, 405, 436, 438, 478, 511
הרב בלאך, ח. י., סגן גזבר עזרת תורה, 24, 25, 39, 437
הרב בלאק, אברהם, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב בלום, רעוז. יעקב, מת"ת תפארת הגר"א, 26, 108, 143
הרב בלומנטל, מנשה, יליד ירושלים, 226
הרב בלזר, שלמה בן הרב יצחק מירושלים, 96, 112, 383, 460
הרב בענענסאן, רב בארשא רוסלאנד, 187, 192
הרב בעסקין (בעסקינד), מנחם מענדל מקאוונא, 24, 59, 77, 97
הרב בערגמאן מנארטהאמפטאן פא., 383, 461
הרב בערגער, מאיר, מטאראנטא חבר דגל הרבנים, 94, 430
הרב בערליאנט, שלמה, רב בווילמינגטאן, ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב בערלען, ברוך, 535
הרב בערמאן, מדזשירזי סיטי, 230
הרב בערמאן, זאב, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב בערנשטיין, ירוחם פיש,ל סגן ועד הרבנים המאוחד דירושלים, 93
הרב בראדסקי, רב בסט. לואים, 192
הרב בראדסקי, ח. ש., מנוארק, 93, 230, 423
הרב בראוועך, יהודה ב"ר משה יצחק, רב דקענזעס סיטי, 141, 166, 198, 235, 289, 407, 438, 447
הרב בראוועך, משה יצחק, רב דדולוטה בסוא סיטי אייאווא, 127, 166, 407
הרב בראוועך, צבי הירש ב"ר משה יצחק, רב בלינן מאסס., 127, 166
הרב בראקטאן, מועד הרבנים דמאסאושוסעט, 402
הרב ברוידא, א., מברידזשפארט קאנעקטיקוט, 112, 125
הרב ברוידא, אריה ליב, אב"ד לעמבערג, 312
הרב ברוידא, יצחק אייזיק, רב דברידזשפארט קאנעקטיקוט, 38
הרב בריל, 187
הרב ברלין, מאיר, פרעז. דמזרחי העולמי, 175, 186, 188, 190, 391, 406, 420, 438, 533
הרב ברעסלער מפעטערסאן, 286, 287
הרב גאטעסמאן, 239
הרב גאטעסמאן, אדמו"ר, 505, 535
הרב גאלאנטי, אברהם נפתלי, מח"ס חזיונות אברהם, דבר בעתו, משל ומליצה, 30, 247
הרב גאלד מסאן פראנציסקא, 187
הרב גאלד, זאב וואלף, רב דשומרי אמונה בבארא פארק, 271

הרב גאלדבערג, 60
הרב גאלדבערג, יהודה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב גאלדבערג, מ. ח., מניו ארלינס, 127
הרב גאלדבערג, משה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב גאלדבערג, נח, בעל מכשיר טריפות, 405, 435, 567
הרב גאלדבערג, צבי, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב גאלדין, ש., 286, 303
הרב גאלדמאן, מקליוולאנד, 357
הרב גאלדמאן, מאיר יוסף, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב גאלדענסאן, רב בסט. לואיס, 192
הרב גאלדשטיין, דר. ה., 372
הרב גאלוב, י., 59, 541
הרב גאלובאווסקי, ז. ט., 285, 287, 311
הרב גאלשעווסקי, 505, 535
הרב גאנצפריעד, שלמה בעמח"ס קיצור שו"ע, 241
הרב גארדאן, אליהו, מבראנקס, 38
הרב גארדאן, י. מ., ראש ישיבת לאמזא בפתח תקוה, 141
הרב גארדאן, יעקב מהארנעמוטה אנגליה, 164
הרב גארטענהויז, אליעזר ליפא (ליב) ב"ר צבי, מיקאליאווער רב וחבר ועד הנהלה דדגל הרבנים, 7, 36, 38, 77, 94, 110, 173, 187, 188, 204, 219, 239, 252, 269, 285, 287, 288, 311, 312, 325, 342, 356, 371, 372, 383, 406, 420, 438, 469, 470, 471, 502, 504, 511, 534, 535, 549, 568
הרב גארטענהויז, צבי פראכניקער, רב בגאליציע, 192, 357, 406, 438
הרב גארעליק, א., מספרינגפילד מאסס., 111
הרב גארפינקעל, נח, 485
הרב גארציקאף, חבר דגל הרבנים, 7
הרב גוזיק, 86
הרב גוטבלאט, אברהם מבראנזוויל, חבר דגל הרבנים, 26, 94, 143, 144, 287, 319, 356, 383, 390
הרב גוטה, בנימין ברוך, חבר דגל הרבנים ובעמח"ס שיטה מקובצת על מועד ואב"ד דחתם סופר שוהל בברוקלין, 7, 78, 96, 239, 287, 292, 368, 384, 406, 419, 446, 469, 504, 510
הרב גוטמאן, מקאמענעץ, 285, 303
הרב גוטמאן, אלכסנדר, 26, 187
הרב גוטנטג, טוביה יהודה, אבד"ק סוכטשין, 247
הרב גוטערמאן, אלחנן צבי מסקרענטאן, 93, 144
הרב גילינסקי, 286, 288
הרב גינזבורג, איסר ב"ר מנשה, רב בפאריטש פלך מינסק, ואח"כ בוויליאמסבריזש ראוד בראנקס, 328
הרב גינזבורג, זאב, 60, 477
הרב גינזבורג, חיים יהודה משעדלין, 320
הרב גינזבורג, מנשה, חתן הרב חנוך הענדל מפאריטש ונכד הרב אריה ליב מקאוונא, 328
הרב גינזבורג, שמואל זאב, 61
הרב גלאזער, יצחק, 547
הרב גלאזער, ישעיה, רב בבית-אל בארא פארק, 176
הרב גלאזערמאן מארגענטינא, 165
הרב גלאטצע,ר חיים, רב ברוסלאנד ואח"כ בתפארת ציון בנוארק, 230
הרב גלוסקין ברוסיא, 244
הרב גליק, אברהם יצחק אבד"ק טאלטשאווא, 241
הרב געלערענטער מארץ ישראל, דרשן בביאליסטאקער שוהל ובסיניער שוהל, 175
הרב גערשטענפעלד, שמואל, 190, 292
הרב גראדזינסקי, ה., 168
הרב גראדזינסקי, חיים עוזר מווילנא, 81, 372, חידוש-444, רעיון-532
הרב גראסבין, 286, 287, 303, 485
הרב גראסמאן, יוסף, רב בפילאדעלפיע, 77
הרב גראסמאן מביאליסטאק, 96
הרב גרויבארד, יקותיאל זלמן, בענדינער רב, 26, 38
הרב גרויבארד (גראובארט), רב דטאראנטא וסט. לואיס, 26, 38, 192, 290
הרב גרינבערג, 285
הרב גרינבערג, אהרן, אב"ד דמיהאלאוויטען, 241
הרב גרינבערג, בנימין, 463
הרב גרינוואלד, יקותיאל יהודה מקאלאמבוס, מזכיר דועד הרבנים, 111, 271, 478
הרב גרינפעלד מניו יארק, חבר דגל הרבנים, 236, 309
הרב גרינשטיין, שרגא פייוועל, רב דבני ישראל בשאמקין פא. ואח"כ בסויט-בענד אינדיאנא, 303, 352, 358, 399, 461, 478
הרב דאבראזינסקי, אהרן מבראנקס, 130, 303, 391, 395, 416
הרב דאחנער, חיים, מגראסווארדיין, 318
הרב דאכאוויץ, אהרן דוב, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב דאכאוויץ, צבי (שלמה) מבראנזוויל, בעמח"ס פרי שלמה, 9, 25, 39, 97, 111, 119, 136, 167, 168, 175, 184, 187, 192, 200, 291
הרב דאנציג, ד., 286
הרב דווארקין, שניאור זלמן, 134, 181, 182, 196
הרב דושאוויץ, ישראל ל. מברוקלין, מלפנים רב ברעזיצע וויטעבסקער גובערניע, 39, 207, 270, 372, 548
הרב דייטש, דוד, מביהמ"ד קהל חסידים, 523
הרב דייטש, דוד, מלאנדאן, 428
הרב דיינא, יהודה ליב, 60, 188, 271, 287, 292, 358
הרב דיינאו, חבר דגל הרבנים, 7, 8
הרב דיינאו, צבי הירש מגיד, 318
הרב דים, אהרן הלוי, מניו יארק, חבר דגל הרבנים ומזכיר לשכת תקנת עגונות ורב דערשטער נעפאלקאוויצער בוקאווינער קאנג., 7, 26, 77, 94, 110, 140, 141, 143, 188, 219, 269, 287, 288, 290, 292, 309, 323, 325, 328, 339, 342, 351, 355, 356, 358, 371, 373, 388, 390, 391, 395, 397, 398, 399, 405, 406, 414, 420, 428, 437, 438, 456, 470, 482, 485, 494, 498, 502, 509, 511, 523, 526, 534, 535, 539, 541, 542, 555, 556, 564, 568

הרב דיסקין, יצחק ירוחם, מירושלים, 539
הרב דיקשטיין, מועד הרבנים, 97, 311, 404, 406, 471?
הרב דעמביצער, פ. א., מקראקא, 526
הרב דערטשינסקי, חיים ליב, 397
הרב דרייזין, זאב, רב בבאסטאן ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב דרייערש, שמואל, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב האגער, ישראל, אדמו"ר מראדאוויץ, 57, 285, 287
הרב האגער, מנחם מענדל, רב דאויבערוויישא רומעניא, 47
הרב האדעס, אליעזר יעקב, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב האכשטיין, מנחם מענדל מסינסינעטי, 111
הרב האלבערשטאם, אדמו"ר מבארדיוב, 438
הרב האליאק מועד הרבנים דמאסאושוסעט, 402
הרב האללענדער, שמואל מאיר הכהן מטשערנאוויץ, 164
הרב האלפערן, אפרים זלמן, 187
הרב האלפערן, שלמה מביאליסטאק, 183
הרב האנציג, 271
הרב האפענבערג, צמח, מהארטפארד קאנעקטיקוט, 112, 125
הרב האראוויץ, עיין הורוויץ
הרב הוירש, עיין הרב הירש
הרב הולין שמחה יונה באסאראביא רומעניען, 395
הרב הורוויץ, 356
הרב הורוויץ, רב דביהכ"נ עטרת ישראל בבאסטאן, 285, 286, 287, 303, 399
הרב הורוויץ, א., מאלבאני, 357
הרב הורוויץ ,אשר, רב דפיאנטקאוו גאליציע, 176
הרב הורוויץ, טוביה, אדמו"ר משענדישאוו, 176
הרב הורוויץ, טוביה, 240
הרב הורוויץ, יוסף גרשון, מו"ץ ור"מ בישיבת מאה שערים בירושלים, 353, 358
הרב הורוויץ, יוסף דוב הלוי, 164
הרב הורוויץ, יעקב יוסף הכהן מפיטסבורג, 85, 285, 286
הרב הורוויץ, יצחק, 446
הרב הורוויץ, יצחק שמחה ב"ר יוסף דוב הלוי רב בהארטפארד קאנעקטיקוט ובעמח"ס יד הלוי, 112, 125, 164, 261, 276, 296, 348
הרב הורוויץ, ישעיה הלוי, מלפנים רב בצפת וכעת רב בוויניפעג מאנטריאל קאנאדא בעמח"ס יבא שילה, 84, 117, 118, 166, 182, 210, 302, 311
הרב הורוויץ, מ., 327
הרב הורוויץ, מיכל מקראקא, 183
הרב הורוויץ, שמואל ב"ר אברהם, 247
הרב הורוויץ, שמריה מבאלטימאר, 287, 534
הרב הורוויץ, שמריהו ליב, רעדאקטאר דגל ישראל, וחבר דגל הרבנים, מיסד ורב דת"ת ר' ישראל סאלאנטער, בראש כמה חוברות: (רעדאקטאר: 1, 17, 33, 49, 73, 89, 105, 121,53 137, 169, 249), 7, 8, 10, 14, 23, 24, 26, 29, 30, 36-38, 44, 56, 57, 59, 61, 62, 65, 76, 77, 79, 82, 88, 93, 94, 96, 97, 98, 103, 107, 108, 109, 110, 112, 113, 116, 122, 126, 128, 130, 140, 141, 142, 143, 146, 163, 176, 177, 188, 193, 198, (203 גור אריה?), 206, 208, 209, 221, 230, 238, 239, 240, 247, 252, 256, 263, 267, 272, 280, 285, 286, 287, 288, 293, 303, 307, 315, 316, 323, 328, 333, רעזיגנאציע-339, 400, 408, 413, 421, 427, 436, 440, 453, 454, 460, 469, 473, 485, 498, 506, 514, 518, 526, 542, 545, 549, 550, 561, 566, 567, 569, 574
הרב היבשער, יעקב, רב בקאנסטאנצא ובברלין ומח"ס בית יעקב, 204, 207, 213, 328
הרב היילפערן, 198
הרב הייטליך, ישראל, 247
הרב הילדסהיימער, דר. מאיר מברלין, 242, 243
הרב הילמאן, שמואל יצחק מלאנדאן, 367
הרב הירמעס מאטלאנטא, 485
הרב הירש (הוירש) חיים יעקב (ת. ז.? ואשתו חיה ריזל) מברוקלין חבר דגל הרבנים, 110, 143, 287, 309, 356, 359, 485, 541, 574
הרב הירש (הוירש), מרדכי זעליג, רב באנשי אמת סטענאוו סט. שוהל בברוקלין, חבר דגל הרבנים, 7, 24, 26, 94, 110, 140, 143, 167, 187, 269, 287, 326, 535, 568, 573
הרב הירשוביץ, שלום נתן, ואשתו בתיה מרים, התן הרב אברהם יצחק הכהן קוק, 280
הרב הירשל, אברהם זאב צבי, 247
הרב הירשענזאהן, חיים, 11, 13, 26, 44, 62, 112, 159, 210, 266, 280
הרב הירששפרונג, רב בסיראקיוז ובקענטאן אהייא, 471
הרב העלער, דר. חיים, מבערלין, 438
הרב העלער, מאיר, צדיק תמים מנטורי קרתא בירושלים, 189
הרב הענקין, יוסף אליהו, מנהל דעזרת תורה, 9, 24, 39, 141, 144, 187, 230
הרב הערבסט, פנחס אליהו מאיזביצא פלך לובלין, 320, 383
הרב הערשקאוויץ, יהודה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב וואוסטער מועד הרבנים דמאסאושוסעט, 402
הרב וואלאך, שבתי, אב"ד דריזנאי פוילין, 421
הרב וואלערשטיין, 238
הרב וואלף, 286
הרב וואלף, רעוו. עזרא, 319
הרב וואלק, צבי הירש הכהן, מקאסאווא ומפינסק, 227, 257, 300
הרב וואלקין, אהרן במוהרי"ץ, רב דפינסק-קארלין, 48, 72, 87, 104, 164, 200, 358
הרב וואסערמאן, בונם מבאראנאוויטש, 320
הרב וואקס (ואכס), אשר הכהן, רב ומשגיח, 285, 287, 308, 311, 320, 325, 356, 390, 485, 505, 510, 535, 541
הרב וואר שאוסקי, 175
הרב וויטענשטיין, רב בפעטערסאן נ.דז., 127, 144

הרב וויטקינד, אברהם משה אבד"ק באלטרומאנץ, 318
הרב וויין ש., 133
הרב וויינאגראד, רב דסטעמפארד קאנג., 438
הרב וויינבערג, ישכר ליב מסלאנים, 213
הרב וויינבערג, עיין אדמו"ר מסלאנים
הרב וויינבערגער, בעה"ב דווייגבערגער'ס מצות, 554
הרב וויינבערגער, אברהם צבי יהושע, אבד"ק מארגערעטען, 241
הרב וויינשעלבוים, רב דלינת הצדק אנשי ספרד בפילאדעלפיא, 478
הרב וויס חבר דגל הרבנים, 219, 405
הרב וויס, יוסף חיים הכהן מסאטמאר, עורך דירחון מגד ירחים, 460, 526
הרב וויסבלאט, 286, 287
הרב וויסמאן, אהרן, מארגענטינא, 165
הרב וינאגראד מסיאטעל וואשינגטאן, 239
הרב וינד, שלמה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב וירעוויץ, ח. י. ממאסקווא, 133
הרב וועבער, שמואל אהרן, מזכיר ועד הרבנים המאוחד דירושלים, 93
הרב וועלנער, פרעדעריק מד., 368
הרב וועלער מנוארק, 230
הרב וועלטהיים, 485
הרב וועלטהיימער, א., 405, 438
הרב וועלניק, רעוו., 253
הרב וועלנע, דר. יצחק בן הרב אברהם מרדכי, רב דקאלאמבום אהייא, 181, 198, 213, 408, 461, 543, 556
הרב וועלנער, אשר זאב, (אביו וחמיו בארץ ישראל) רב בפעטערסאן נ.ד.ז. ובלינן מאסס. ובראוויידענס, 127, 155, 192, 471, 568
הרב וינקלר, מיכאל שלום, אב"ד קופינהאגן, 460, 526
הרב זאל, רעוו. העגאך, משגיח דאניה לויתן, 25
הרב זאלמאנאוויץ מברוקלין וממנהיגי ישיבת ר' יצחק אלחנן, 190, 471, 537
הרב זאמבראווסקי, אליעזר אלימלך, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב זאנענפעלד, יוסף חיים, מירושלים, 70, 166, 189, 287, 292, 327, 504, 541
הרב זאקס, זכריה מקליוולאנד, 111, 271
הרב זוסמאן, ישראל, רב ושו"ב בוואלינגפארד קאנג. ואח"כ רב בבארא פארק, 93
הרב זיוויץ, משה שמעון, 539
הרב זילבער, עיין הרב סילווער
הרב זילבערבערג, ישראל, חבר דגל הרבנים, רב דקאנג. ות"ת מציון בבראנזוויל, 472, 485, 568
הרב זילבערמאן, יצחק משה, מטאלידא, 111
הרב זילבערמאן מבראנזוויל, חבר דגל הרבנים, 236, 238
הרב זילבערמאן (זילווערמאן), מרדכי מאיר, מלפנים רב בפינסק ומאטעלע, חבר דגל הרבנים ורב דיוניאן עזוענוי שוהל, וכעת רב בוויליאמסבורג, 110, 112, 141, 144, 207, 358, 535
הרב זילבערשטיין, אברהם שמואל צבי, רב בטאראנטא, 366
הרב זילווער, עיין הרב סילווער
הרב זינגער מנוארק, 286, 287, 288
הרב זיסערמאן, זאב וואלף, מקאטעלנא פלך זיטאמער, 145
הרב זיסקינד, 287
הרב זיעוויץ ברוסיא, 244
הרב זלאטאווין, אהרן, רב דדעקאלב עזוענוי שוהל (עץ חיים אנשי לובין?) בברוקלין, 140, 141, 143, 187, 269, 285, 287, 288, 309, 344, 356, 368, 390, 399, 405, 446, 469, 471, 485, 505, 511, 535, 541
הרב זלאטאלאוו, ניסו של צבי קאווקא, 437
הרב זלוטניק, ישעיה, 156, 162
הרב זסלנסקי, אהרן יצחק מירושלים, 112, 383, 460
הרב זסלנסקי, ראובן מאיישישאק, 112
הרב זעוויץ, שלמה יוסף מנאוואזיבקאוו, 34, 81
הרב זעכצער, 286
הרב זעלדנער מלארענץ?, 289
הרב זעלצער (סעלצער), י. ל., 9, 24, 25, 39, 174, 187
הרב זק, מנחם מענדל דובער אב"ד ריגא ברוסיא, 242, 243, 328
הרב זרחי, אשר ליפמאן, רב בלואיסוויל, קענטאקי, 79, 111, 192
הרב חאדאראוו, מ. ד., אדמו"ר מטאלנא-ווישניץ 9, 39, 187, 269
הרב חאשעסמאן, יהודה, משיקאגא, 445, 447
הרב חייט, אליהו, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב חלפן, דר. ש., רב דבוענאס איירעס ארגענטינא, 78, 165, 287
הרב חמודות, חבר דגל הרבנים, 219, 269, 469, 470, 485
הרב חפץ, משה, 223
הרב חריף חבר דגל הרבנים, 7, 187, 287
הרב חרל"פ, י. ח., 327
הרב טאבאק, ישראל, רב ביזניאן סיטי ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 192, 437
הרב טאוב, דוד דובער, אבד"ק דאבראזינסקי, 183
הרב טאמאשאוו, מ. ב., 25, 187
הרב טאנענבוים (טענענבוים), משה, רב דבית אברהם בברוקלין וחבר דגל הרבנים, 7, 21, 24, 26, 36, 77, 94, 104, 110, 139, 141, 143, 166, 183, 187, 199, 204, 219, 238, 286, 287, 292, 303, 309ש, 325, 371, 390, 405, 469, 515, 535, 541
הרב טאריינין מקליוולאנד, חבר דגל הרבנים, 7
הרב טווערסקי, 187, 219, 252, 326, 371, 390
הרב טווערסקי מאינדינאפאליס, 287
הרב טווערסקי, רב בפילאדעלפיא, 174
הרב טווערסקי, י., אדמו"ר מסקווער, 438
הרב טווערסקי, יעקב ישראל, מניו יארק חבר דגל הרבנים, 173
הרב טווערסקי, ישראל, 304
הרב טווערסקי, ישראל, מברוקלין חבר דגל הרבנים, 173, 356
הרב טווערסקי, מנחם, לאייעווער רבי, 436, 436?

הרב טווערסקי, עיין אדמו"ר מהארנאסטייפל
הרב טויבענפליגששעל, 285, 287
הרב טוקצינסקי, יחיאל מיכל מירושלים, 367
הרב טיבורג (טהייבערג), משה מלאדז, 183
הרב טייטעלבוים, אריה ליבש (אהרן), חבר דגל הרבנים, 7, 9, 39, 93, 94, 110, 141, 187, 285, 372, 438
הרב טייטעלבוים, בנימין, מפאסייק, 158, 181
הרב טעלושקין, מועד הרבנים, 470
הרב טעמפעל, ישראל אהרן, רב בקאראנא, חבר דגל הרבנים, 94, 110, 141, 143, 192, 311, 405, 485
הרב טענענבוים, עיין הרב טאנענבוים
הרב טריינין, ברוך שלום, רב בקליוולאנד ובפליינפיעלד נ. דזש. וחבר ועד הנהלה דדגל הרבנים, 111, 327, 356, 368, 390, 400, 535, 541, 547, 549, 566
הרב טשארנא (טשארני), מבעיאן ניו דזשוירזי, 38, 97, 287
הרב טשערנעוויץ מווילנא, 533
הרב יאלעס, אפרים אלעזר הכהן, רב בפילאדעלפיא, 174, 493
הרב יאמפאל, שמואל, רב באיסטאן, רעדינג, ואח"כ באלטונא פא., 358
הרב יאנג, 372
הרב יאסקאוויץ, יעקב זאב, מפאביאניץ פוילען, 199
הרב יאקאבזאהן, ישראל, רב דסעווואסטאפעל ברוסלאנד, 145
הרב יאקובאוויץ, 286
הרב יוד, חיים מאריס (בן הרב ר"א יודאלעוויץ), מלפנים רב באטלאנטא, לאורענס, הייווערליל, ובראנזוויל, ובני שמואל יהודה בברוקלין, וכעת רב דעקראן אהייא, 110, 111, 127, 143, 187, 204, 207, 271, 311, 356, 357, 573
הרב יודעלעוויץ, אברהם אהרן, (בעמח"ס שו"ת בית אב), חבר דגל הרבנים, אבד"ק קאפוליא רב דעלדרידזש סט. שוהל ורב הכולל לאגודת הקהלות דניו יארק 7, 24, 39, 40, 41, 58, 61, 80, 110, 127, 140, 143, 187, 188, 204, 207, 237, 238, 271, 285, 286, 288, 291, 292, 311, 312, 316, 317, 325, 327, 342, 343, 351, 356, 358, 362, 371, 375, 377, 392, 394, 405, 409, 410, 424, 435, 437, 441, 455, 469, 475, 485, 547, 548, 549, הספד-551, 566, 573
הרב יונג, דר., 372
הרב יונגערמאן, יצחק יעקב, מגיד שיעור בביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119, 191
הרב יעבץ, זאב, ממיסדי המזרחי, 52
הרב יעגער, רב בסאפרין, 192
הרב יעקב יוזף, רב הכולל בניו יארק, 41
הרב יפה, ישראל יעקב הכהן, ממנשסתר ענגלאנד, 247
הרב יפה, ש. א., 133
הרב ירושלמי, נחמיה, 166, 187
הרב כ"ץ, נחמיה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב כ"ץ, ראובן, אב"ד סטרן, רב בפריישטאט וגרויסווארדיין, 22, 524
הרב כ"ץ, שמואל אייזיק מאינדיאנאפאליס, 111
הרב כהן, עיין הרב קאהן
הרב כהן, אהרן, במארמאראש רומעניא, בעמח"ס וערך הכהן, 438, 492
הרב כהן, חיים יעקב, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב כהן, רעוו. פ., שו"ב, 303
הרב כהן (קאהן), ליבער, חבר דגל הרבנים רב ואב"ד בניו יארק, 79, 187, 437, 469, 505
הרב כהן (קאהן), צבי הירש מארץ ישראל, חבר (ומזכיר) דגל הרבנים, ורב דקאנג. ות"ת תפארת ישראל דריוועריסייד, ומזכיר עזרת הגליל, ופרעזידענט דחברה אחים נאמנים בארצות הברית, 7, 8, 24, 36, 59, 77, 94, 95, 110, 141, 143, 175, 188, 191, 204, 206, 219, 220, 230, 239, 251, 252, 253, 269, 285, 286, 287, 288, 290, 292, 326, 356, 390, 391, 405, 406, 436, 438?, 469, 470, 471, 484, 485, 504, 505, 511
הרב כהנא, ... ב"ר לוי יצחק, מברוקלין, 255
הרב כהנא, אברהם דובער בן הרב מ"י, רב בפאר ראקאוויי, 230
הרב כהנא, יעקב מאיר, מברוקלין, 25, 168, 237
הרב כהנא, לוי יצחק, מברוקלין חבר דגל הרבנים, 79, 97, 143, 188, 254, 269, 291, 356, 371, 405, 438, 469, 485, 498, 501, 505, 530, 568
הרב כהנא, שלמה דוד, רב דווארשא ויו"ר אגודת הרבנים דפולען, 94, 140, 151, 214, 292, 334, 396, 493
הרב כעלימייער, 286
הרב לאזאראוו, יהודה ליב, 60, 110, 144, 247, 463
הרב לאנדא, אברהם, אדמו"ר מטשעכנאווא, 241
הרב לאנדא, אפרים, בבוקארעשט רומעניע עורך ירחון קבוצי אפרים ובעמח"ס אוצר התורה, 415, 460, 526
הרב לאנדא, יוסף פנחס מבאלחוב, 145
הרב לאנדא, יעקב בן הגה"ק אברהם מטשעכנאווא פולין, 241
הרב לאנדא, מענדל חיים (ואשתו זיסל לבית בעהריער) מטשעכנאווא פולין, זאווערציער רב, רב דקהלת אנשי פוילין בניו יארק ובדעטראיט, ואח"כ בבארא פארק, וחבר דגל הרבנים, 7, 140, 187, תולדות-241, 245, 287, 302, 311, 312, 325, 327, 356, 371, 390, 391, 405, 435, 469, 485, 501, 510
הרב לאנדעסבערג יצחק אהרן רב בפריישטאט וגרויסווארדיין, 22, 524
הרב לאסקער מטראי, 357
הרב לאקס, 287
הרב לאקשען, 187, 372, 535
הרב לובין (ליבין), 285, 287, 303
הרב לוואוויץ, ר., רב ומנהל דת"ת דברוקלין, 421
הרב לויפער, דוד, חבר דגל הרבנים, 7, 24
הרב ליבשיטץ, יחזקאל, 463
הרב לידער, עזריאל זעליג מירושלים, 155
הרב ליובארסקי, יצחק, 559
הרב ליוואי, יוסף, חבר כנסת הרבנים, 285, 286, 287, 288, 303, 470
הרב לייבאוויץ, ברוך דוב, ראש ישיבת קאמעניץ, 254, 270-271, 312, 328, 353, 372, 535

הרב לייטאג, אברהם משעווענינגען האלאנד, 395
הרב לייטער, זאב וואלף, פיטסבורגער רב, 94
הרב לייטער, מ., חבר דגל הרבנים, 7, 110, 173, 204, 219, 287, 308, 325, 356, 371, 390, 405, 469
הרב ליעווינטין ברוסיא, 244
הרב ליפשיץ מישיבת יעקב יוסף, 24
הרב ליפשיץ, אליעזר ליפמאן הלוי, מ"מ דווילקאמיר, 317
הרב ליפשיץ, יחזקאל מקאליש, 320
הרב ליפשיץ, יעקב הלוי מקאוונא, 317, 318
הרב ליפשיץ, משה, רב בפילאדעלפיא, 174, 285, 287, 288, 303
הרב לעדערמאן, צדוק הכהן מניו יארק, חבר דגל הרבנים ומשגיח, 7, 16, 31, 36, 77, 94, 110, 143, 204, 285, 287, 308, 325, 342, 356, 371, 383, 405, 469, 470, 485, 504, 511, 568
הרב לעהרמאן, א., רב באיסט ניו יארק, 238
הרב לעווי, אלטר משה אהרן, רב בעיר דאמבראווא, 414
הרב לעוויאצקי, יעקב, מאלוסק, 220
הרב לעוויטאן, 96, 372
הרב לעווין, 190, 535
הרב לעווין מהאמילטאן קנדה, 461
הרב לעווין מלייקוואוד, 285, 287
הרב לעווין, אהרן, אבד"ק רישא בגאליציע, 318, 320
הרב לעווין, אלכסנדר, רב בקאני איילאנד ואח"כ בסלאנימער שוהל, 287, 292
הרב לעווין, יהודה ליב, רב בדעטראיט, 103, 357
הרב לעווין, יוסף דוב הלוי מנוארק, ר"י בישיבת ר' יצחק אלחנן, 207, 224, 225, 260, 274, 293, 348, 362, 375, 377, 393, 394, 409, 410, 424, 441, 455, 475
הרב לעווין, יצחק מאיר, חתנו של האדמו"ר מגור, 537, 568
הרב לעווין, יששכר מסקענעקטעדי, רב בטרענטאן ניו דזש., 112
הרב לעווין, משה אלימלך, 54
הרב לעווין, ש. ד. מזאברעזע מחוז וואלאזשין בעמח"ס לשד השמן, 525
הרב לעווין, שלמה רב בראטשעסטער ובברוקלין וכעת בבראנקס, 239, 311, 390
הרב לעווין, שלמה יצחק, רב במינגעאפאליס מינ., 226, 259, 276, 293
הרב לעוויגבוך, ראובן, 247
הרב לעוויגע מברידזשטאן נ. דז., 368
הרב לעוויצקי, יעקב, מאלוסק רוסיא פלך וואהלין, 41, 80
הרב לעוועגבערג, יהודה העשל מניו הייוון ואח"כ בקליוולאנד, נשיא אגודת הרבנים החרדים דקאנעקטיקוט, 112, 125, 144, 178, 187, 194, 535
הרב לעוועגטאהל (לעווינטאהל), דוב (דוד?) אריה הכהן מפילאדעלפיא ונשיא הכבוד דאגודת הרבנים, 174, 190, 191, 205, 313, 370, 437, 559
הרב לעוועגטהאל מברוקלין דזשואיש סענטער, 238
הרב לעוועגסאן, אליעזר יוסף, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב לעוועגסאן (לעווינסאן), יעקב, ראש המזרחי דברוקלין, 93, 144, 175, 207, 238, 270, 328
הרב לערנער, יאיר, 405, 474, 485
הרב מאגנוס (מאגנעס), מארים, 237, 292
הרב מאדלינגער, חיים דוב בן הרב שמואל הלוי מלבוב, 525
הרב מאדלינגער, שמואל הלוי מלבוב, בעמח"ס דברי שמואל, 525
הרב מאושאוויץ, ישראל רב בטרענטאן ובראנקס, 96, 239, 271, 285, 287, 291, 303, 352, 405
הרב מאזעסאן, ח.י., ראש ישיבת תפארת ירושלים, 23
הרב מאיראוויטש, יצחק מאיר, רב בפינסק ובכאמסק ובשערשוב ובטאשקענט טורקעסטאן רוסיא וחבר ועד הנהלה דדגל הרבנים, 472, 485, 504, 505, 511, 549, 551, 555
הרב מאליוו, ז., פרינסיפאל, 79
הרב מאן, אברהם, מניו יארק רב דקאלווארייער שוהל ואח"כ בבראנקס, 358
הרב מאנדעלבוים, נפתלי, מלפנים רב באלבאני וכעת בכנסת ישראל קענטאקי, 79
הרב מאנהיימער, חיים צבי אב"ד אונגוואהר, 241
הרב מאננעס, חיים מאריס, מזכיר המזרחי, 110
הרב מאסקאוויץ, יחזקאל, רב דחברה עדת בני ישראל שומרי שבת בברוקלין ומח"ס יד יחזקאל, 124
הרב מאקס, משה רב ביוניאנטאון פא. ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437, 505
הרב מארגאלין, ישעיה יוסף, רב בברוקלין מח"ס דרושי ושו"ת מהרשי"ם, 164, 238, 252, 328, 407, 460
הרב מארגענשטערן, יצחק זעליג, אדמו"ר מסאקאלאוו, 70
הרב מארוויד (מארוויט), ל., 59, 97
הרב מארווירט, ליבער, רב דנחלת צבי בהארלעם, 59, 97
הרב מארלעווסקי, 144
הרב מארקאוויץ, 285, 303
הרב מארקוס, הרב הראשי דקאנסטאנטינאפאל, 47
הרב מארקוס, מנחם, רב בקראון הייטס ת"ת ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב מארקוס, רב בברוקלין, 190, 192
הרב מארקעל, ניסן, מבופלא נ. י., 399
הרב מאשקאוויץ, 287
הרב מזא"ה, יעקב ב"ר ישעיה הכהן (יאקאב איסייעוויץ), רב דמאסקווא, נכד החיי אדם והגר"מ חפץ, 155, 222
הרב מיכלזאהן, צבי יחזקאל, רב בווארשא, 397
הרב מילייקאווסקי, ברוסיא, 244
הרב מילער, רב בוואשינגטאן הייטס, 192
הרב מילער, א., 372
הרב מילער, י., רב בטשעלסי מאסס. ואח"כ בפאר ראקאוויי, 505
הרב מילער, שמואל, רב בהייוועסטראו, 505
הרב מיפז, עיין הרב מפז
הרב מלאך, אפרים, רב בשיקאגא, 447
הרב מעהר, צבי, מבראילא רומעניא, 183

הרב מעטה, א., חבר דגל הרבנים, 7
הרב מעטט, חיים יוסף, מוואַרשא, 164
הרב מעטפעלהאף, 505
הרב מעלצער, חבר דגל הרבנים, 7
הרב מעלצער, איסר זלמן, רב דסלוצק וראש ישיבת עץ חיים בירושלים, 81, 93, 141, 166, 187, 540
הרב מעלצער, מתתיהו, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב מען, חיים, רב בבוענאס-אייַרעס ארגענטינא, 165, 493
הרב מענדלסאן, מנוארק, 110
הרב מענדלעוויץ (מענדעלאוויץ), חבר דגל הרבנים, 7, 26, 270, 541
הרב מענדעלסאן (מענדילזאהן), י. ליב, מוואַרשא בעמח"ס אמונת זרעים, 431, 525, 527
הרב מענדעלסאן (מענדעלזאהן), יעקב בן ציון הכהן, מנוארק נ. דזש. (מניו יארק?) חבר כנסת הרבנים, 285, 286, 287, 291, 303, 311, 358, 470
הרב מפאלטאוא, 210
הרב מפז (מיפז), בבראנקס וחבר כנסת הרבנים, 286, 287, 303, 352, 470
הרב מרגליות, גבריאל זאב וואלף (וועלוועלן), רב לעדת ישראל שבניו יארק ונשיא כנסת הרבנים, 285, 286, 288, 310, 311, 333, 417, 437, 445
הרב מרגליות, מנשה ב"ר גבריאל זאב, חבר כנסת הרבנים, 285, 287, 314, 333, 444, 470, 489
הרב מרגליות, משה זבולון (רמ"ז), רב דקהילת ישורון ונשיא הכבוד דאגודת הרבנים ופרעזידענט דישיבת ר' יצחק אלחנן, 25, 26, 38, 39, 71, 73, 75, 93, 111, 141, 144, 190, 312-313, 352, 368, 370, 437, 445, 504, 557, 575
הרב מרגליות, ראובן, מלבוב, 367, 414
הרב נאטאלאוויץ, צ., 25, 39
הרב נאמיעט, אברהם שלמה, סמוך לסלאנים, 154
הרב נוזיק, 97
הרב ניזבערגער, מאיר ליבוש, 59, 77, 97
הרב ניזמאן (נייַמאן), אפרים פישל, חבר דגל הרבנים, 7, 38, 77, 140, 141, 188, 269, 285, 287, 303, 309, 325, 342, 356, 390, 397, 398, 399, 405, 469, 485, 509, 511, 541
הרב נייבערגער, 505
הרב נימפריך, יצחק אשר, 505
הרב ניסלאך, יצחק דוב, רב דביהכנ"ס בני יעקב בברוקלין ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב ניסליק, רב בברוקלין, 192
הרב ניסענבוים, מרדכי אריה (ליב) הלוי, מלפנים רב בלוטשינעץ וכעת בברוקלין, 183, 211, 247, 252, 269, 280, 285, 287, 288, 309, 318, 325, 352, 356, 371, 390, 391, 405, 469, 507, 511, 541
הרב סאבעל, שמואל מיכל, 38
הרב סאדאווסקי, אהרן, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437, 487
הרב סאדאווסקי, ש., 487
הרב סאדין, יצחק, חבר ועד הנהלה דדגל הרבנים, רב דאוהב שלום בברוקלין, 7, 26, 62, 77, 94, 110, 141, 143, 144, 173, 175, 187, 188, 219, 238, 239, 252, 269, 285, 287, 288, 292, 308, 318, 325, 328, 342, 352, 356, 371, 383, 405, 420, 504, 511, 534, 535, 541, 549, 573
הרב סאלאוויטשיק, חיים, מבריסק, 532, 566
הרב סאלאוויטשיק, יצחק זאב, מבריסק, 145
הרב סאלאוויטשיק, שמחה, 38, 144, 230, 371, 372, 451
הרב סאלאנט, נכד הגר"ש סאלאנט, וחבר דחברה אחים נאמנים בארצות הברית, 60, 220
הרב סאלאנט, ישראל, 49, 201
הרב סאסיוועד, 286
הרב סווירין, דוד דובער, חתן הרב יוסף גראסמאן ורב דוועסט פילאדעלפיע, 77, 79, 174
הרב סוכן, אברהם, מניו יארק חבר דגל הרבנים, ורב דיהודה וישראל באיסט סייד ואח"כ בקאנג. עין יעקב בבראנקס, 7, 8, 26, 36, 38, 77, 94, 110, 141, 143, 173, 188, 226, 230, 252, 269, 286, 287, 288, 303, 308, 325, 356, 371, 390, 405, 485, 511
הרב סומכוס, חיים יצחק (חתן הרב מנחם הכהן ריזיקאוו), רב בבערדפארד פא. ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 191, 192, 239, 437, 541
הרב סופר, וואלף, ראב"ד בודאפעסט (ואשתו ריזל), חתן הרב קאפל רייך אב"ד בודאפעסט, 515
הרב סטאלמאן, יצחק, מדעטראיט, 170, 357, 520
הרב סטאר, רב בבראנקס, 192
הרב סטעמפנער, אליהו דוד, ממעמפיס טענעסי, 445, 447
הרב סיגעל, יצחק, מבעיאן ניו דזשוירזי וחבר באגודת הרבנים, רב בפינף קארנערס שוהל בזשוירזי סיטי, 9, 25, 39, 187, 230, 291, 311, 391
הרב סילבער (זילבער), שאול, רב בשיקאגא ופרעזידענט דבית מדרש לתורה, 142, 270, 289, 357, 374
הרב סילווער, 291
הרב סילווער (זילווער), אליעזר, רב בספרינגפילד מאסס. ונשיא אגודת הרבנים (תלמיד הגאון ר' חיים עוזר), 9, 25, 38, 111, 142, 186, 187, 312, 370, 471, 504, 505, 532
הרב סילווערסטאן, גדליה, מוואשינגטאן, 391
הרב סימפסאן, אליהו, חבר דגל הרבנים, 7, 59
הרב סינגער, מנוארק, 230
הרב סנפיר, 238
הרב סעלצער, עיין הרב זעלצער
הרב סעמיועל, 187
הרב ספעקטאר, 26
הרב ספעקטאר, יצחק אלחנן, אבד"ק קאוונא (נפטר כ"א אדר), 318, 391, 437
הרב סקאלניק, פרץ, שו"ב, חתן הרב עזרא אלטשולער, 168
הרב עבין, נ. צ., 39, 207
הרב עהרענרייך, חיים יהודה, אבד"ק דעווא רומעניא, 163, 199, 395, 414, 460
הרב עוזיאל, בן ציון ספרדישער רב דתל אביב ויפו, ממזרחי, 175, 186, 188, 202
הרב עלקין, שמואל, רב דביהמ"ד לובאוויטש בשיקאגא, 97, 127
הרב עמיאל, מאנטווערפען, 247, 463

הרב ענגלאנדער, רב בפילאדעלפיא, 174
הרב עניים, 287
הרב עפשטיין, ראש ישיבת סלאבאדקא בחברון, 141, 144
הרב עפשטיין, חיים פישל, אבד"ק סינסינעטי ויושב ראש דועד הרבנים, ואח"כ בביהמ"ד בית שלום דוויליאמסבורג, 35, 76, 95, 111, 192, 207, 270, 271, 312, 372
הרב עפשטיין, י. ח., אדמו"ר מאזשיראוו, 374
הרב עפשטיין, מ., מווילנא, 444
הרב עפשטיין, עזריאל, 447
הרב עקשטיין, מנחם מענדל, מקליוולאנד, 111
הרב פאגארעלסקי, שמואל, מניו יארק רב בבראנקס ובהארלעם ובאויבארן ניו יארק וחבר דגל הרבנים, 219, 286, 287, 303
הרב פאלאנסקי, ש., אוקראינער רב, 327
הרב פאלאציק (פאליאטשעק), שלמה ב"ר יוסף, מייטשעטער עלוי וראש ישיבה דר' יצחק אלחנן, 25, 190, 306, 310, 312, 328
הרב פאלאק, יוסף שמעון, מסאטמאר, עורך דירחון בית ועד לחכמים, 460, 526
הרב פאלאק, שמעון, רב מגויסוואַרדין, 460
הרב פאלי, עוזר, מקליוולאנד, 111, 271
הרב פאם, מ., רב דבית יעקב אנשי ספרד בברוקלין, 421
הרב פאקשיווע, 285, 287, 303
הרב פארזען (פארזין), שלום מנחם, 59, 97
הרב פארטנאו, חיים, 59
הרב פויזנער, ש. ד., מדושירזי סיטי, 285, 287, 288
הרב פוסק, אליהו, 81
הרב פורת, מקליוולאנד, 271
הרב פייוועלזאן (פייוועלסאן), מזכיר דועד הרבנים, 86, 97, 174, 311, 372, 404, 406, 470
הרב פיימער, יוסף ב"ר מאיר (ואשתו רבקה עלקא), מבארא פארק סלוצקער רב וחבר דגל הרבנים, 7, 8, 24, 26, 36–38, 58, 60, 61, 77, 93, 94, 110, 140, 143, 173, 188, 204, 219, 237, 238, תולדות–241, 251, 252, 269, 285, 287, 288, 292, 308, 311, 325, 328, 342, 356, 358, 371, 372, 390, 413, 460, 470, 471, 485, 492, 504, 505, 510, 511, 535
הרב פיימער, מאיר, רב דסלוצק ולעכאוויץ, 241
הרב פיין, א., בדעטראיט, 357
הרב פיין, שמואל מנחם הלוי, מלפנים רב במאסקאווא, חבר דגל הרבנים ורב דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 44, 100, 103, 112, 119, 126, 151, 152, 178, 191, 209, מאמרו–519, 539–540, 572
הרב פיינשטיין, אלי', רב דפרוזאני (פרוזינער רב), 96, 239, 271, 358, 383
הרב פייקוס, 93
הרב פינקעל, מועד הרבנים, 187, 372, 470
הרב פינקעלשטיין, רב בסינסינעטי, 192
הרב פינקעלשטיין, ש. י., מבראנזוויל, 8, 287
הרב פירשטמאן, ישראל דוב הכהן, עורך של אונזער גייסט בזאמושץ פוילין, 383, 384, 431, 527
הרב פישמאן, י. ל., ממזרחי, 175, 186, 188, 202
הרב פלאטא, 187
הרב פלאצקי, מאיר דן רפאל (בעמח"ס כלי חמדה), 13, 144, 254
הרב פלאקס, עזריאל נחמיה, 437
הרב פלאקסער (פלעקסער), י., מניו הייוון קאנעקטיקוט, 112, 125
הרב פליישער, בנימין, עסקן למען טהרת המשפחה, 190, 255, 372
הרב פלעקסער, יעקב הכהן, מקורלאנד, 59
הרב פעדער, 187
הרב פעלדמאן, מדאנציג, 187
הרב פעלדמאן, דוד, אבד"ק לייפציג אשכנז כעת אורח בבראנקס, 199
הרב פעלקאוויטש, אפרים, רב דקענטאן אהייא ואח"כ בברידזשפארט קאנג., 111, 180, 212, 344
הרב פעלשין, אורי, פרעזידענט דעזרת הגליל, 95
הרב פעלשען, 505
הרב פעפער, א., חבר ועד הרבנים וסגן יו"ר באגודת הרבנים, 39, 125, 404, "פלפל"–515, 536–538
הרב פערבער, צבי הירש, רב בלאנדאן, 366, 374
הרב פערלאוו, יעקב, אדמו"ר מסטאלין, 141, 144, 292, 438
הרב פראנק, צבי פסח, יושב ראש ועד הרבנים המאוחד דירושלים, 93, 327
הרב פראנקפורט, משה בהר"ש, 213
הרב פראנקפורטער, דר. שלמה ב"ר דוד, רב דאהבת רעים בברלין, 279
הרב פרדס, שמואל אהרן הלוי, בשיקאגא עורך ירחון הפרדס, 112, 312, 568
הרב פרומקין (פרוסקין), פסח, קאברינער רב בפוילין, 145, 535
הרב פרידלינג, צבי הירש, עורך הבאר בפוילין ומח"ס ריץ כצבי, 446, 460
הרב פרידמאן, 437, 536, 537
הרב פרידמאן, ח. א., 287
הרב פרידמאן, ישראל, אדמו"ר מטשארטקאוו, 332, 386, רעיון–531, 536
הרב פרידמאן, מנהל דישיבת ר' שלמה קלוגער, 188, 198
הרב פרידערמאן, י., מאגודת הרבנים?, 370
הרב פריטש, יצחק משה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב פרייל, 187
הרב פרייל, אלעזר מאיר, רב דעליזאבעטה ניו דשזירזי, 38, 86
הרב פרייל, יהושע יוסף, אבד"ק קראק, 86
הרב פריעד, אהרן, אבד"ק קיסערמין, 241
הרב פריעד, יוסף אליהו, שוקיאנער רב, 86, 87
הרב פריעדמאן, , עיין פרידמאן
הרב פרעדמעסקי, מועד הרבנים, 9, 86, 97, 269, 372, 470
הרב פרענקיל, יצחק במהר"א, מירושלים, 189
הרב פרענקעל, יהודה יצחק, יעדלעווער רב וכעת בניו יארק, 359

הרב פרענקעל (פריינקעל), דוד ב"ר משה אהרן, אב"ד דוקלא מגן אברהם ואנשי אונגארן בניו יארק, 166, 229, תולדות-241, 245, 248, 285, 429, 445, 448, 560
הרב פרענקעל (פריינקעל), משה אהרן, רב דקאסאן אונגארן, 241
הרב צוויינ, 219, 252, 390, 469, 485
הרב צוויק, 269
הרב צוקערמאן, שלום, ראשקאווער רבי מגזע רוזין ואפט, 563, 568
הרב צירעלסאן, יהודה, קעשינאווער רב, 6, 13
הרב צעשלאק, מגיד שיעור בדעטראיט, 103
הרב קאהן, עיין הרב כהן
הרב קאהן, צבי הירש, ממאנטריאל קאנאדא, 110, 144
הרב קאהן, רעוו., ש"ץ ושו"ב דאוהבי שלום בהאדסאן, 357
הרב קאווקא, יעקב ירוחם פישל, 437
הרב קאטלער, רעוו. חיים, שו"ב מקאנעקטיקוט, 38
הרב קאטלער, שלמה נתן, רב דלוקניק וכעת בדעטראיט, 183, 213
הרב קאטצען (קאטצין), מפאסייק חבר כנסת הרבנים, 286, 311, 319
הרב קאלאדעצקי, חיים, חבר דגל הרבנים רב בניו יארק ופעטערסאן ואיסט ניו יארק, 311
הרב קאלוואנסקי (קליוואנסקי), שלמה זלמן, מברוקלין, חבר דגל הרבנים, 7, 24, 26, 36, 77, 94, 110, 140, 173, 269, 285, 287, 303, 325, 328, 356, 368, 406, 485, 541
הרב קאלישער, אלי', אב"ד קאליש, 153
הרב קאלמאנאוויץ, אברהם, מראקאוו (בעד ישיבת מיר), 207
הרב קאמעלהאר, מקאלאמבוס, 95
הרב קאמעלהאר, יקותיאל אריה, אבד"ק אנשי רישא קארטשין בניו יארק, 102, 118, 120, 132, 161, 195, 312, 360, 395
הרב קאנאביץ (קאנאוויץ), ישראל, פרינסיפאל דת"ת דאון טאון, 23, 24, 39, 61, 144
הרב קאנאוויץ, 291
הרב קאנאוויץ, יוסף, מנוארק, 230, 312
הרב קאנטראוויץ, יעקב, רב מאוזדא טימקאוויץ, (וחתן רב דקארעליץ וגיס רב דסטראבין ורב דפרוזאני), רב דחברה בני אברהם בברוקלין ואח"כ רב דפועל צדק בטרענטאן נ. דזש., 96, 127, 239, 271, 352, 358, 383, 541
הרב קאסוט, 8, 94
הרב קאסוט (קאשוט), ש. פ., מהארלעם, חבר דגל הרבנים, 7, 8, 26, 59, 77, 110, 140, 143, 173, 188, 238, 356, 390, 391, 505
הרב קאפלאוויץ, יוסף חיים, מת"ת תפארת הגר"א, 26, 238
הרב קאפלאן, מקאנעקטיקוט, 38
הרב קאפלאן, א. ל. הכהן, 447
הרב קאפלאן, מרדכי אהרן, רב דבני יהודה בבארא פארק, 26, 97, 176, 187
הרב קאפנער, דר. צדוק, 97
הרב קאצענעלסאן, 292
הרב קארב, חיים יצחק, מלפנים רב פאלאנגען ובעיר זאגער בליטא, ואח"כ רב דביהמ"ד הגדול דהארלעם ור"י בבית המדרש לתורה בשיקאגא, בעמח"ס נתיבות חיים, 39, 59, 61, 87, 97, 187, 271, 272
הרב קארב, י., 39
הרב קארטאפל, יוסף, אב"ד גלוסק, 199
הרב קארלינסקי, ישעיה, גיסו של הרב ביאליק, 9, 24, 39, 60, 97, 187, 372, 471
הרב קארסילשציקאוויא, יצחק אייזיק, אב"ד בקרעמענטשוג רוסיא, 85
הרב קארק, ישראל ניסן, מורה הוראה בקאוונא, 26
הרב קוגין, מנהל דמשרד ישיבת חפץ חיים ורב דעלדרידזש סט. שוהל, 566
הרב קוק, אברהם יצחק הכהן, 56, 70, 93, 109, 122, 141, 144, 155, 166, 173, 190, 208, 280, 292, 327, 350, 380, 441, 455, 504, 541
הרב קוק, צבי יהודה הכהן, 155
הרב קזרנובסקי, שלמה אהרן, רב דעין יעקב ודכנסת ישראל אנשי ספרד בראטשעסטער, 192, 198
הרב קירשנבוים, מ.מ., מקפראנקפורט אם מאין, 526
הרב קלאצקין, אליהו ב"ר נפתלי הירץ, אב"ד לובלין וכעת בירושלים, 164, 166, 167, 184, 187, 189, 200, 261, 274, 296, 320, 327, 504, 541
הרב קלוגער, שלמה, חי' מכת"י, 320
הרב קליוואנסקי, עיין הרב קאלוואנסקי
הרב קליין, דר., רב דק' אוהב צדק, 9, 510
הרב קליין, דר. הלל, 313
הרב קליין, זאב צבי, מברלין, 164
הרב קליין, יצחק, ראב"ד דסאטמאר רומעניא, 199, 526
הרב קליין, ישראל, חבר דגל הרבנים, 7, 94, 269, 325, 356
הרב קליין, ישראל, מבראנקס, 399
הרב קליין, נפתלי יואל, רב בניו בראנזוויק נ. דזש., 286, 287, 303, 428, 456, 523, 538
הרב קליערס, משה, אב"ד טבריה, 155, 327
הרב קלעוואנסקי, רב דמעזאראל סטריט שוהל בברוקלין, 143, 187
הרב קלעמענס, ברוסיא, 244
הרב קעלנער (קעלמער), מפאסייק חבר כנסת הרבנים, 286, 287, 288, 303, 311
הרב קעניגסבערג, צבי, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב קראזער, א. ש., שו"ב במאנטפיליער וועראמאנט, 94
הרב קראנא, רב בברוקלין, 192
הרב קריגער, ישראל אבא, רב דחברה ש"ס דבאסטאן וחבר דגל הרבנים, 287, 290, 292, 312, 402, 485, 490, 510
הרב קריסלאוו, יצחק, מקליוולאנד, 111
הרב קרעלענשטיין, דוב צבי, מירושלים, 189
הרב קרעמער, מניו הייוון, 97
הרב קרעמער, אשר זעליג, מברוקלין, 382
הרב ראבינאוויץ, 505
הרב ראבינאוויץ, מקאלעדזש פוינט, 189

הרב ראבינאוויץ, חיים אברהם, עורך דין, 56
הרב ראבינאוויץ, יהושע העשיל, אדמו"ר ממאניסטרישטשע, 317, 399, 438
הרב ראבינאוויץ, י. ב., מדעטראיט, 541
הרב ראבינאוויץ, יוסף, מדעטראיט, 287
הרב ראבינאוויץ, יצחק יואל, ממאניסטרישטשע, 317
הרב ראבינאוויץ, מ. ח., מבראנזוויל, 140, 187, 287, 311
הרב ראבינאוויץ, מרדכי, מבאלטימאר, 534
הרב ראבינאוויץ, נתן, מבאסטאן, 285, 287
הרב ראבינאוויץ, צבי, 287
הרב ראבינאוויץ, שלום, 463
הרב ראבינאוויץ, דר. שלום, רב דתקות שלום בברוקלין, חבר דגל הרבנים, 236, 239, 254-255, 269, 285, 287, 356, 372, 391
הרב ראבינאוויץ, שמואל, מפארט עמבאי ניז דזשירזי, 39
הרב ראבינאוויץ, שמואל, ראב"ד במאסקווא, 153
הרב ראווינסקי, רב בפילאדעלפיא, 174
הרב ראזנער, יהודה סג"ל, אב"ד דסעקלהוד רומעניא, 414
הרב ראזען, בצלאל, בעל מכשיר דהאראוויץ מצות, 446
הרב ראזען, י., 25, 491
הרב ראזען, י., מפאסייק, 39, 311
הרב ראזען, משה, חוואדאנער רב, 8, 39, 47, 141, 175, 187, 207, 219, 252, 287, 372
הרב ראזען, נתנאל, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב ראזען (רוזין), יוסף, מדווינסק בעמח"ס צפנת פענח, 41, 81, 242, 243, 320, חג היובל-453, 548, 566
הרב ראזענבלום, נ., פרינסיפאל מזכרו תורת משה שוהל, 79
הרב ראזענבערג, מלאנג ברענטש וכעת בפליינפיעלד נ. ד., 9, 144
הרב ראזענבערג, משגיח דפארק פעלעס האלל, 200, 231
הרב ראזענבערג, דר. חיים, ראב"ד דאנקונא, 263
הרב ראזענבערג, י., יושב ראש דעזרת תורה, 9, 25, 39, 186
הרב ראזענבערג, י. נ., מנארווישטש קאנעקטיקוט, 125
הרב ראזענבערג, יהודה, ממאנטריאל, 5, 463
הרב ראזענבערג, ישראל הלוי, פרעזידענט אגודת הרבנים, 38, 61, 74, 141, 144, 230, 291, 314, 370, 437
הרב ראזענטאל, נחמיה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב ראזענצווייט, חיים, מפילאדעלפיא, 493
הרב ראטבערג, א., רב דלונא ושליח קיבוץ שערי תורה בגראדנא, 357, 358, 371
הרב ראם, דר. משה, אב"ד לאגודת הקהלות דמינעאפרליס, 348, 362
הרב ראנען, ז., מניז לאנדאן קאנעקטיקוט, 125
הרב ראפאפארט, אברהם אבלי הכהן, רב דקיעלין, 183
הרב ראפפורט, מ. ה., מגיד דביאליסטאק, 254, 312
הרב ראקאווסקי, ישעיה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב ראקמאן, דוד, באלבאני, 198
הרב רבינוביץ, עיין הרב ראבינאוויץ
הרב רואה, ישראל, רב דסאבאטש באונגארן, 22, 524
הרב רובין, מרדכי ליב, מירושלים, 189
הרב רובינס, משומרי שבת וטהרת המשפחה פאראיין, 252
הרב רובינס, שאול, מניז יארק, 287, 303, 352
הרב רובינשטיין, 505
הרב רובינשטיין, אלימלך הכהן, הרב מראחוב כעת בירושלים, 70
הרב רובינשטיין, יהושע, רב דבאקו, 183
הרב רובינשטיין, מווילנא, 533
הרב רודיצקי, דובער, רב במאספעט ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב רוקח, י., אדמו"ר מקאזלאוו, 438
הרב רוקח, ישכר דוב, אדמו"ר מבעלז, 531
הרב ריבקינד, רב בפילאדעלפיא, 174
הרב ריזיקאף (ריזיקאוו), מנחם הכהן, מלפנים רב בקאזאן רוסיא וכעת רב ואב"ד בברוקלין וחבר דגל הרבנים ומח"ס מתורת צבי יוסף, 7, 24, 36, 58, 77, 85, 86, 94, 143, 168, 188, 191, 207, 238, 239, 252, 285, 287, 292, 302, 325, 356, 366, 371, 405, 406, 477, 485, 510
הרב רייך, אברהם יחזקאל, אבד"ק באנויטין, 21, 524
הרב רייך, חיים צבי, אבד"ק אסלאני, בן הרב קאפל אב"ד בודאפעסט, 515
הרב רייך, ישראל, אב"ד באטארעסי (באטארקעס בארטא-קעסי) בעמח"ס מנחת ישראל, ב"ר קאפל אב"ד בודאפעסט, 23, 104, 199, 515
הרב רייך, משה, אבד"ק מעדיעש, בן הרב קאפל אב"ד בודאפעסט, 515
הרב רייך, קאפל, אב"ד בודאפעסט, 93, 104, 166, 515, תולדות-21, 524
הרב רייך, קאפל חריף, וועדבויער רב ומח"ס שו"ת יעבץ, 21, 524
הרב רייך, שמואל, אבד"ק וועדבוי, בן הרב קאפל אב"ד בודאפעסט, 515
הרב ריימער, 286
הרב ריינא, י. ל., 110, 237
הרב ריינעס, יצחק יעקב, מיסד המזרחי, 52
הרב רימאלט, אלימלך שמעון אבד"ק חיראב, 70
הרב רימאלט, פנחס, זאלקאווער רב וחבר דגל הרבנים (ויש לו אלפי חסידים), בן הגה"ק אלימלך שמעון אבד"ק חיראב, 5, 7, 8, 24, 26, 36, 38, 58, 61, 77, 78, 110, 192, 198, 327, 341, 426, 427, 469, 501, 537
הרב ריעף, מקעמדען, 174
הרב רעבאלסקי, מתל אביב, 238
הרב רעדעלהיים, יעקב, 93, 141
הרב רעדעסבערג, א. א., סודאינער רב, 447
הרב רעזועל, דר. דובער, ראש ישיבת ר' יצחק אלחנן, 24, 25, 39, 74, 166, 190, 207, 239, 252, 312, 344, 374, 437, 504, 534
הרב רעזניק, אברהם בן רמ"ש, המכונה עזריקם הסופר,

רב ומח"ס, מרוסלאנד ואח"כ במידל ווילעדזש ברוקלין ובקווינסי מאסס. ובלאעל מאסס., 42, 59, 66, 68, 135, 152, 365, 366, 427, 431, 443, 453, 492, 522, 527, 539, 543
הרב רעזניק, רעזו. שלמה חיים, משגיח, 168, 320
הרב רפאלאוויץ, פרעזידענט דתפארת מזרחי, 255
הרב שאבאשקאוויץ, יוסף, רב דקיוב, 183
הרב שאחאמאוויץ, 239
הרב שאטלאנד, אליעזר, רב דפוילישער שוהל בפעטערסאן נ. דזש., 453
הרב שאטלאנד, חיים צבי, 187, 213, 270
הרב שאך, שמואל, 447
הרב שאסטאק, זאב אריה, מדעטראיט, 168
הרב שאפאטשניק, יוסף, רעדאקטאר דלאנדאן פאלקסצייטונג, 237
הרב שאפירא, 286, 356, 390
הרב שאפירא, מועד הרבנים, 470
הרב שאפירא, רב בבראנקס, 192
הרב שאפירא, ב., מסיאטעל וואשינגטאן, 239
הרב שאפירא, דובער, קאוונער רב, 6, 108
הרב שאפירא, דובער, רב בפילאדעלפיא, 174
הרב שאפירא, דר., 285, 287, 303
הרב שאפירא, י., אב"ד ור"מ דוואלאזין, 358
הרב שאפירא, יוסף, רב בברעדאק פא. ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב שאפירא, יחזקאל שרגא, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב שאפירא, יעקב, אבד"ק טערצעל, 241
הרב שאפירא, ל., אדמו"ר מדינאוו, 438
הרב שאפירא, מ., רב דלינקאלן פלייס בברוקלין, חבר דגל הרבנים, 110, 141, 143, 175, 187, 188, 204, 219, 252, 269, 285, 287, 303, 309
הרב שאפירא, מ. ש., מלפנים רב באלשאן, ר"מ ומנהל (פרינציפאל) דישיבת ר' חיים ברלין, 93, 97, 238, 270, 406
הרב שאפירא, מאיר, רב דפיעטריקאוו, 144, 532, 536, 537
הרב שאפירא, מרדכי זלמן, מברוקלין, בעמח"ס מעשה בראשית, 164, 167
הרב שאפירא, משה, מפילדעלפיא, 319
הרב שאצקעס, משה אהרן, בעמח"ס המפתח, 463
הרב שארף, 219
הרב שוהם, יחיאל, רב בספרינג וואלי ניו יארק, 505
הרב שווארץ, 505
הרב שווארץ, א. נ., מבאלטימאר, 534
הרב שווארץ, נ., 25
הרב שווארצמאן, בנימין מנחם, מירושלים, 414
הרב שוחאטאוויץ, אברהם יצחק, מבראנקס, 97, 328, 372
הרב שוחאטאוויץ, אהרן ב"ר אברהם יצחק, מפוקסקיל, 328
הרב שוחאטאוויץ, מ. ב"ר אברהם יצחק, 97
הרב שולמאן, 141, 144
הרב שולמאן, מגיד שיעור בדעטראיט, בחור מישיבת וואלאזין, 103
הרב שוסטער, יצחק, אב"ד דסאקאלקא ושליח קיבוץ שערי תורה בגראדנא וכעת רב בסט. לואיס, 353, 357, 358, 371, 487
הרב שטאמ?סער, רב במעמפיס, 447
הרב שטוירן, מריטשמאנד הילל, 225
הרב שטיין, 187
הרב שטיינבערג, מסאלאנטער ת"ת שוהל, 143, 238
הרב שטיינבערג, אברהם מנחם מענדיל הלוי, אבד"ק בראדי, 199, 271, 312, 525
הרב שטייף, יונתן, דיין בבודאפעסט, 213
הרב שטערן, 286
הרב שטערנבערג, רעזו. ש., מתפארת ישראל דרייוערסייד שוהל, 220, 505
הרב שטערנבערג, מתתיהו, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הרב שטרויס, רעזו., 253
הרב שיין, מרינא פלך בסרביא, 263
הרב שיינקאפ, מלפנים תלמיד סלאבאדקא וראש ישיבה בניו הייוון ובתורה ודעת, רב בוואטערבורי קאנעקטיקוט, 112, 125
הרב שיינקמאן, ישראל, מאטלאנטיק סיטי, 285, 287, 352
הרב שיף, מרדכי, מסינסינעטי, 111
הרב שיק, אשר אנשיל, מפלידהזא, 164
הרב שלאמאוויץ, ישראל זלמן ב"ר משה מעשל, אב"ד בעיר נאיאנדז ווילנא (נאניזז פוילען), 164
הרב שניאור, אפרים, מניו יארק רב ואב"ד דביהכנ"ס אנשי וואַרשא, 79, 97, 144
הרב שניאורסאן, יוסף יצחק, אדמו"ר מלובאוויטש, מאסרו-105, 239, 242-244, 251, 298, מאסרו-299, 386, 467, 531, 535
הרב שניאורסאן, שלום דובער, אדמו"ר מלובאוויטש, 223, 299
הרב שניאורסאן-טוויערסקי, אדמו"ר מטאמאשפאלע, מאיסטערן פארקוועי ברוקלין, 292, 372, 438, 487
הרב שניידמאן, יצחק (ואשתו חנה), חבר דגל הרבנים ורב דביהכנ"ס צמח צדק בניו יארק, 219, 226, 253, 405
הרב שניידער, משה, חבר דגל הרבנים, 472
הרב שס, חיים אברהם, אב"ד דזאסלי, 61
הרב שעבשעלאוויץ, טוביה, רב בלינקאלן נעבראסקא, 79
הרב שעווערלאוויץ, מלאנג ברענטש ואח"כ במידל ווילעדזש ל. א., 9, 239
הרב שעכטער, 286, 287
הרב שעכטער, יעקב, אבד"ק בעלפסט אנגליה, 164
הרב שערעשעווסקי, י., 96
הרב שפיצער, דר., מהאמבורג, 536
הרב שפירא, עיין
הרב שאפירא
הרב שקאפ, שמעון, ראש ישיבת קיבוץ שערי תורה דגראדנא (ור"י ר' יצחק אלחנן וחזר בו), 353, 357, 358, 371, 437, 453
הרב שרייבמאן, גרשון, מארץ ישראל, 191
הרב תאומים, בדעטראיט, 357

רבנים שלא נזכר שם המשפחה, רק שם הקודש

הרב..., אבא דוד ממסקווא, 81
הרב..., אברהם דובער הלוי, אב"ד קאמענעץ דליטא, 183
הרב..., אברהם זאב צבי בעמח"ס זרע אברהם, 164
הרב..., אלי', אבד"ק גריצא, 387, 396, 509, 511, 536
הרב..., אליהו, מבראנקס מגיד דווילנא, 316, 334
הרב..., אליעזר, אב"ד קאוולא בפלך וואהלין, 199
הרב..., אליעזר, ראב"ד דמינסק, 540
הרב..., בועז הכהן, רב בשיקאגא, 447
הרב..., בנימין מ"מ דברדיטשוב ובראד, 183
הרב..., דוד, אבד"ק קארלין, 532
הרב..., חיים, מאטוסאוו מקוזב, 41, 81
הרב..., יעקב מאיר, ראש הרבנים לספרדים בא"י, 350
הרב..., יעקב צבי הכהן, חמיו של הרב ש. ל. הורוויץ, 61
הרב..., ישכר דובער, אבד"ק דובענקא, 334
הרב..., משה שמואל, אב"ד בעיר זוויהעל, 183
הרב..., צבי העניך, אבד"ק בענדין, 70
הרב..., שמחה זעליג מו"צ בבי"ד דבריסק, 145
הרב..., אב"ד מעזריטש, 351
הרב..., מבראנקס, 190
הרב..., מבראק, 187
הרב..., מספרינגפילד מאסס., 327
הרב..., הרב מפינסק, 536
הרב..., הרב מראקאוו (קאלמאנאוויץ?), 537
הרב..., רב בפילאדעלפיא, 174

ת"ת ישיבות וקעמפס וכו'

אור תורה, בטבריה, 141, 155
בברייסק רוסלאנד 108
בית אברהם, 30
בית המדרש העליון לחכמת ישראל, 438
בית יהודה בדעטראיט, 103, 357
בית יצחק בברוקלין, 79
בית ישראל בלאס אנזשעלעס, 125
בית ישראל בלאס אנזשעלעס, 125
בית מדרש למורים דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
בית מדרש לרבנים בברוקלין, 205
בית מדרש לרבנים בדזשירזי סיטי, 205
בית מדרש לתורה בשיקאגא, 75, 142, 150, 170, 179, 254, 257, 270, 271, 272, 288, 357, 358, 374
בניו ארלינס 127
בעקראן אהייא, 271
בקאברין פוילין, 535
בשיקאגא, 97
דאון טאון, 23
דבראנקס, 288
דברוקלין, 421
דניו הייוון, 112, 194, 257
דקראון הייטס, 437
המתיבתא בוואַרשא, 500
העברעאישע האי סקול, 26
העליון לחכמת ישראל, 438
וואלאזין בוואלאזין, 318
וואלאזין בירושלים, 209
חברון, 497, 504
חיי עולם, בארץ ישראל 141
חכמי לובלין, 144, 500, 537
חפץ חיים בראדין, 353, 386, 566
טעלז, 387
טרימאנט עוועניו תלמוד תורה, 9
ישיבה בברייסק רוסלאנד 108
ישיבה ברחוב מזרח ברודווי, 83
ישיבה בניו ארלינס 127
ישיבה בקאברין פוילין, 535
ישיבה דבראנקס, 288
ישיבה דניו הייוון, 112, 194, 257
ישיבה קטנה בבאסטאן, 150
ישיבה תפארת ירושלים, במאנהעטען, 23, 75, 288, 407, נסגר-534
ישיבה... ברחוב מזרח ברודווי, 83
ישיבת בית יהודה בדעטראיט, 103, 357
ישיבת וואלאזין בוואלאזין, 318
ישיבת וואלאזין בירושלים, 209
ישיבת חברון, 497, 504
ישיבת ניו הייוון, 179
ישיבת סלוצק בסלוצק, 540
ישיבת ר' חיים ברלין בבראנזוויל, 9, 75, 97, 207, 270, 272, 317, 406, 407
ישיבת ר' יעקב יוסף, 24, 92, 190, 288, 317, 372, 374
ישיבת ר' יצחק אלחנן, 24, 39, 74, 78, 96, 111, 131, 142, 150, 166, 170, 174, 175, 176, 179, 190, 191, 192, 205, 207, 208, 252, 254, 256-257, 267, 272, 288, 312, 327, 344, 354, 358, 371, 372, 374, 391, 395, 437, 438, 471, 504
ישיבת ר' שלמה קלוגער, 188, 198, 288
כולל ר' יצחק אלחנן בקאוונא, 354
כנסת בית יצחק בקאמענין, 254, 270, 353, 386-387, 535

לאמז, 387
לאמזא, בפתח תקוה ארץ ישראל, 141
למורים דר' יצחק אלחנן, 437
לרבנים בברוקלין, 205
לרבנים בדזשירזי סיטי, 205
לתורה בשיקאגא, 75, 142, 150, 170, 179, 254, 257, 270, 271, 272, 288, 357, 358, 374
מאה שערים, בירושלים, 141, 353, 358, 387
מיר, 207, 387
מירער ישיבה במיר, 207, 387
מעזאראל סטריט בברוקלין, 143
מציון בבראנזוויל, 568
מרכז הרב, בארץ ישראל, 141, 166, 173, 176, 327
ניו הייוון, 179
סטאון עוועניז, 23, 26, 238, 317
סלאבאדקא, 112, 386
סלאבאדקע, בחברון, 141, 144
סלוצק בסלוצק, 540
עמק הלכה בווארשא, 192, 325, 353, 387, 420
עץ חיים, בארץ ישראל, 141
פאניוועז, 387
פאסייק, 26
פענסילווייניע עוועניז, 175, 238
קטנה בבאסטאן, 150
קיבוץ שערי תורה בגראדנא, 353, 386
קלעצק, 387
קעמפ אוהבי ציון, 26
ר' חיים ברלין בבראנזוויל, 9, 75, 97, 207, 270, 272, 317, 406, 407
ר' יעקב יוסף, 24, 92, 190, 288, 317, 372, 374
ר' יצחק אלחנן, 24, 39, 74, 78, 96, 111, 131, 142, 150, 166, 170, 174, 175, 176, 179, 190, 191, 192, 205, 207, 208, 252, 254, 256-257, 267, 272, 288, 312, 327, 344, 354, 358, 371, 372, 374, 391, 395, 437, 438, 471, 504
ר' ישראל סאלאנטער, במאנהעטען, 23, 24, 26, 57, 59, 77, 88, 93, 108, 109, 122, 126, 163, 206, 238
ר' שלמה קלוגער, 188, 198, 288
רבינו הירש ליב בבראנזוויל, סגירתו, 406, 407
ת"ת בית אברהם, 30
ת"ת בית יצחק בברוקלין, 79
ת"ת בעקראן אהייא, 271
ת"ת בשיקאגא, 97
ת"ת דאון טאון, 23
ת"ת דברוקלין, 421
ת"ת דקראון הייטס, 437
ת"ת מעזאראל סטריט בברוקלין, 143
ת"ת מציון בבראנזוויל, 568
ת"ת סטאון עוועניז, 23, 26, 238, 317
ת"ת פאסייק, 26
ת"ת פענסילווייניע עוועניז, 175, 238
ת"ת ר' ישראל סאלאנטער, במאנהעטען, 23, 24, 26, 57, 59, 77, 88, 93, 108, 109, 122, 126, 163, 206, 238
ת"ת תפארת הגר"א, בבראנזוויל, 26, 93, 108, 126, 141, 142, 176, 206, 230, 238, 263, 270, 272, 316, 526, 542
ת"ת תפארת ישראל דריווערסייד, 95, 143, 206
תומכי תמימים בווארשא, 105
תורה ודעת, 75, 112, 175, 257, 272, 288, 317, 357, 359
תורת ארץ ישראל, בארץ ישראל נתייסד ע"י הרידב"ז 141
תורת חיים, בארץ ישראל 141
תחכמוני, בארץ ישראל 141
תפארת הגר"א, בבראנזוויל, 26, 93, 108, 126, 141, 142, 176, 206, 230, 238, 263, 270, 272, 316, 526, 542
תפארת ירושלים, במאנהעטען, 23, 75, 288, 407, נסגר-534
תפארת ישראל דריווערסייד, 95, 143, 206

תמונות וציורים

הרב קאפל רייך מבודאפעסט, תמונה 21
גודמאנ'ס מצות, ציור, 248
קיסינג פעקטארי ברומעניא, תמונות, 45, 46

מפתח כללי

...ענטאלערש, שמואל (סעם), 430
א"ב, מלמדי דרדקי השתמשו במדרש אותיות דר"ע, 50
א. רעכטמאן, 30
אב בחכמה, 40
אב ובן, היחס בזמנינו, 62
אבן הראשה, 164, 167
אבן פנה, 164, 167, 262
אבני מלואים עה"ת, 539
אבראמאוויץ, מרת, 31
אבראמס, מרת, 31
אבראמסקי, הרב, מסלוצק, 220
אגודות קהלות אנשי פוילין בניו יארק, 246
אגודת בעלי בתים בניו יארק, 123, 372, 451, 472, 485
אגודת האלף, 359
אגודת המורים, 515
אגודת הקבלות דבראנזוויל, 328
אגודת הקהלות דקענזעס סיטי, 166
אגודת הרבנים (האורתודקסים) דארצה"ב וקאנאדא, 7, 24, 25, 26, 28, 38, 39, 41, 55, 58, 60, 61, 73, 74, 76, 90, 122, 123, 132, 141, 166, 173, 174, 180, 204, 219, 254, 284, 286, 290, 291, 308, 310, 311, 312, 313, 314, 316, 333, 343, 357, 387, 403, 404, 417, 420, (421-422), 436, 439, 445, 450, 451, 452, 467, 470, 471, 487-488, מכתב-505, 515, 530, 536, 537
אגודת הרבנים דהארלעם, 59
אגודת הרבנים דמדינת פוילען (בוזארשא), 189, 214, 287, 292, 334, 510,
ועיין לשכה מרכזית לעניני העגונות בוזארשא
אגודת הרבנים החרדים דקאנעקטיקוט, 112, 125
אגודת הרבנים המחנכים באמעריקא וקאנאדא, 129
אגודת הרבנים לערי המערב, 95
אגודת השוחטים הרשמים, 109, 326, 452
אגודת חסידי חב"ד, 105
אגודת ישראל, 108, 149, 174, 240, 273, 308, 420, 449, 469, 471, 481, 485, 487, 500, 514, 531-533, 574,
ועיין מפתח ענינים "כנסיה הגדולה"
אגודת מנהלי בתי הת"ת באמעריקא, 238, 515
אגודת עם ישראל בפילאדעלפיא, 191
אגוסט, פרעזידענט דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119
אגרת מוסר והדרכה, 227, 257, 300
אדאמס, הרב, מווילקעסבערי (מווילקעסבארי), 285, 287, 288, 303
אדמו"ר מאוסטראווצא, חי' מכת"י, 320
אדמו"ר מאזשיראוו, הרב י. ת. עפשטיין, 374
אדמו"ר מבארדיוב, הרב האלבערשטאם, 438
אדמו"ר מבארדיטשוב, הקדושת לוי, 49
אדמו"ר מבעלז, הרב ישכר דוב, 531
אדמו"ר מגור, אלטר, אברהם מרדכי, 144, 149, 189, 237, 471, 536,
ועיין: הרב לעווין (חתנו)
אדמו"ר מדינאוו, הרב ל. שפירא, 438
אדמו"ר מהאראדאק, 61
אדמו"ר מהארנאסטייפל, הרב טווערסקי, יעקב ישראל, חבר דגל הרבנים, רב דאנשי ספרד במילוואקי, ווסקאנסין, 77, 79, 290, 541
אדמו"ר מהארנאסטייפל, הרב טווערסקי, בן-ציון יהודה ליב בן הגרמ"ד, באנטווערפען, ומגיד דל"נ עיירות ברוסלאנד, 344, 350, 353, 357, 358, 438
אדמו"ר מחאדאראוו (חאדאראב), מ., 9, 39, 187, 269
אדמו"ר מטאלנא-ווישניץ, הרב מ. חאדאראב 9, 39, 187, 269
אדמו"ר מטאמאשפאלע שניאורסאן-טווערסקי, מאיסטערן פארקוועי ברוקלין, 292, 372, 438, 487
אדמו"ר מטריסק, מיסד חברה אחוזת עולם, 435
אדמו"ר מטשארטקאוו, הרב ישראל פרידמאן, 332, 386, רעיון-531, 536
אדמו"ר מטשעכנאווא, הרב אברהם, 241
אדמו"ר מלובאוויטש, הרב יוסף יצחק שניאורסאן, מאסרו-105, 239, 242-244, 251, 298, מאסרו-299, 386, 467, 531, 535
אדמו"ר מלובאוויטש, הרב שלום דובער שניאורסאן, 223, 299
אדמו"ר מלעכאוויטש, 330
אדמו"ר ממאניסטרישטשע, הרב יהושע העשיל רבינוביץ, 317, 399, 438
אדמו"ר ממונקאטש, הרב חיים אלעזר, 573
אדמו"ר מסאקאלאוו, הרב מארגענשטערן, יצחק זעליג, 70
אדמו"ר מסטאלין, הרב יעקב פערלאוו, 141, 144, 292, 438
אדמו"ר מסלאנים, הרב אברהם ווינבערג בביאליסטאק, 213, 471
אדמו"ר מסלאנים, הרב אברהם ווינבערג, 213
אדמו"ר מסקווער, הרב י. טווערסקי, 438
אדמו"ר מקאזלאוו, הרב י. רוקח, 438
אדמו"ר מקאסוב, הרב חיים ב"ר מנחם מענדיל, 318
אדמו"ר מראדאוויץ, הרב ישראל האגער, 57, 285, 287
אדמו"ר מרוזין, 330
אדמו"ר משענדישאוו, טוביה הורוויץ, 176
אה"ע סימן מז בפרישה, 414, 428
אהבת אחים אנשי אונגארן בניו יארק, 232
אהבת אחים באקלאנד דעטראיט, 119
אהבת חסד על ש"ס להגה"ק מטשעכנאווא, 241
אהבת ציון באקלאנד דעטראיט, 112, 118, 191
אהבת תורה בברוקלין, 79
אהל מועד ירחון, 320, 383
אהל משה חברה תהלים בברוקלין, נשרף, 407

מפתח כללי לקובץ ירחון "דגל ישראל"

אהרוני, מת"ת תפארת הגר"א, 206
אהרנאוויץ, הרב, בנימין ר"מ בישיבת ר' יצחק אלחנן, 166, 190
אהרנסאן (אהרונזאן), הרב יוסף צבי רב דניז ברייטעז, 94, 125
אהרנסאן, מפענסילווייניא עזו. ת"ת, 238
אוהב צדק, 9, 93
אוהב שלום בברוקלין, 318, 328, 352, 504
אוהבי שלום בהאדסאן ניו יארק, 357
אוזדער, הרב דוד, 96
אויפנאנג, חיים אשר ממינסק, 461
אולם...: עיין "האלל"
אונגאר (אונגער), הרב יעקב צבי, מברוקלין, חבר דגל הרבנים, יליד צפת, 94, 95, 110, 140, 143, 188, 198, 252, 287, 309, 325
אונגארישער שובל בעקראן אהייא, 271
אונגארן, 21
אונזער גייסט (רבעון), 384, 431, 527
אונזער גייסט , רבעון, 383
אונטערבערג, ישראל, 238
אונטערמייער, סעמועל, 238
אוצר הדרוש וההטפה, 463
אוצר החיים, ירחון, 163, 199, 395, 414, 460
אוצר היהדות, 26, 29
אוצר המקרא בתלמוד ומדרש, 543, 556
אוצר התורה, 13, 26, 247, 460
אוצר ישראל, 247, 413
אוקראינא פרעות בשנת תרע"ט, 317
אוקראינא, 350
אוקראינא, פרעות בשנת תרע"ט, 317
אור הישר, 367
אור שמח, 463
אור תורה, בטבריה, 141, 155
אותיות דר' עקיבא, 50
אותיות הא"ב, קדושתן, 50, 221
אזרחים, בעיות הרבנים להיות אזרח באמעריקא, 252
אחדות ישראל מפוילין, 308
אחדות מדייטשלאנד, 308
אחוזת עולם דטריסק, 435
אטינזשער, קאנדידאט פאר גאווערנער, 337, 359, 374
איגעלניק, מביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
איגר, הרב עקיבא חי' מכת"י, 320
אידיש, 208, 240, 305, 316-317, 361
אידישע אנענטור (דזשואיש איידזשענסי), 356, 359, 470, 481, 531, עם אגודת ישראל-532, ועיין במפתח השמות לואיס מארשאל
אידישע וויצען, 247
אידישע ערציהונגס געזעלשאפט, 26, 238, 515
אידישע פאלק, 26
אידישע פאראייניגטע שוהלען דבאלטימאר, 534
אידישער קונסט טעאטער, 350
אידעלסאן, הרב, מועד הרבנים, 86, 470
איזאקסאן, קלונימוס קלמן, 15
איזוועסטיע ברוסלאנד, 153
איזכנשטיין, י. ד., 247
איזראעל, 372
איזראעלאוויץ, מבראנקס, 525
איזראעלזאן, הרב שלום משיקאגא, 127
איזראעליט, הרב יהודה יהושע פאלק, רב דטאשעלסי מאסס., 298
איידעלמאן, שמואל ואשתו דאבא מבריסק, 145
אייזנברג, שלמה, 492
אייזענצוויג, הרב יעקב אריה, מלפנים רב דנאוואמינסק, וכעת מורה הוראה בווארשא, וחבר דגל הרבנים, (אורח בסט. לואיס), 192, 289, 325, 353, 420, 469, 489, 501, 525, 537
אייזענשטאדט, הרב בנימין (בן בעמח"ס פתחי תשובה) אב"ד ראוטיאן, 199
אייזענשטאט, מראזעל ניז דזשוירזי, 145
אייזענשטאט, הרב בן ציון רב בבראנזוויל, 213, 366
אייזעס (אייסעס) של ר' יעקב בערלינער, 231
אייכענהאלץ, מרדכי מליבין, 573
איינהארן, א., רב אירי פא., ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
איינענמאן, הרב יוסף, בדעטראיט, 357
איינשטיין, פראפעסאר, 18
אייערוויס, מרת חיה בת ישעיה מווארשא, 264
אייראפע חשש מלחמה, 51
איישישקין, הרב יחזקאל, בדעטראיט, 191, 357
אינדעפענדענט ארדער ברית אברהם, 108
אינדעפענדענט סטריקלי כשר'ע קייסינגס, 47, 287
אינזלבאך (אינזעלבוך), הרב א., ראש ועד הרבנים דברוקלין, 39, 166, 187, 372, 535
איסט סיידד, 174, 403
איסערליס, י., מתפארת ישראל דריזוערסייד שוהל, 143
איסקאלסקי, בלומא רייזל (ב"ר יעקב), 61, 166
איסקאלסקי, הרב אהרן, משגיח, 168, 237, 292
איסקאלסקי, הרב יעקב בן דובער, (חתן? ר' בנימין יצחק מאלין) מנהל דגל הרבנים ורב דביאליסטאקער שוהל בניו יארק ומח"ס תרי"ג מצות, 4, 7, 8, 9, 13, 16, 19, 23-26, 35-41, 48, 53, 56-58, 60, 61, 71, 72, 77, 79, 80, 86, 87, 93, 94, 97, 104, 111, 114, 119, 124, 125, 132, 136, 140, 141, 142, 143, 144, 150, 155, 165, 166, 167, 168, 173, 175, 181, 184, 187, 188, 194, 198, 200, 204, 207, 208, 219, 230, 234, 237, 238, 239, 251, 252, 255, 269, 271, 285, 286, 287, 289, 290, 291, עד כדי הכאה-292, 304, 309, 311, 312, 319, 335, 342, 344, 351, 356, 357, 358, 358, 359, 362, 371, 372, 374, 390, 398, 400, 404, 405, 406, 419, 427, 436, 437, 445, 453, 467, 469, 470, 471, 485, 487, 491, 502, 504, 509, 510, 511, 534, 535, 536-538, 541, 542, 549, 567
איסקאלסקי, הרב מיכל שמעון (ב"ר יעקב), רב בביהכ"נ עמנואל בבראנקס, ואח"כ בשערי ציון, בפארק-היידס באלטימאר, ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 61, 78, 110, 111, 125, 166, 176, 200, 239, 292, 311, 327,

344, 427?, 437, 438, 485, 502, 505, 509, 534
איסקאלסקי, הרב, רעוז. פינחס, שו"ב, (ב"ר יעקב), ואשתו ראזא, ובתם תמרה, ובנם דובער, 166
איסקאלסקי, הרבנית חיה גרונא רבקה (אשת הרב יעקב), 61, 166
איסקאלסקי, הרבנית, טרעזשורין דליידיעס פארבאנד לתקנת עגונות, 352
איסקאלסקי, חנה אסתר (ב"ר יעקב), 61, 166, 237, 245, 292, 304
איסקאלסקי, לאה (ב"ר יעקב), 61, 166
איצקאוויץ, 368
איש הורוויץ, הרב אברהם הלוי, מבתי אונגארן-ירושלים, 199
איש שלום, עיין פריעדמאן
איש שלום, הרב יצחק אייזיק, רב בקורשאן, 247
אלבאני, 79
אל-גאבלי, החכם צדוק מתימן, 344, 382
אלה דברי הברית, 13, 280
אלול, 146
אלטוס, אפרים מרייציז פלך פלאצק, 183
אלטוס, יצחק, 183
אלטוס, שמחה, 183
אלטמאן, חיים יוסף (או יואל) בן פסח (ואשתו פרימא שווארץ), 263, 289
אלטמאן, מענדל, 15
אלט-נייער פעקטארי, 406
אלטר, אברהם מרדכי אדמו"ר מגור, 144, 149, 189, 237, 471, 536
אלטשולער, הרב עזרא, אב"ד דווינוטא, ליטא, 168
אלטשולער, הרב צבי מדזירזי סיטי, וממיסדי ישיבת ר' יצחק אלחנן, 190
אליהו הנביא, היה מלאך בתחלה, 66-67
אמונת זרעים, 431, 525, 527
אמסעל, הינריך מהערטנעק טשעכאסלאוואקיע, 416
אמסק, 81
אמעריקא, גלות של חירות, 519
אמעריקא, מדובר של נסיעה, החפץ חיים והגאון ר' חיים עוזר, 532
אמעריקא, מצב הדת, 27, 55, 89, 91, 117, 137, 201, 203-204, 249, 308, 322, 532,
ועיין עוד: נשואי תערובות וכו'
אמעריקאן פעדעריישאן אוו לייבאר, 95, 109
אמעריקאנער און פאמיליען מאגאזין, 509
אמעריקאנער אידישע קאנגרעס, 204, 452, 567
אמרי בנימין עה"ת, 183
אמרי יהודה, 414
אמרי שפר, 431, 527, 543
אמרי שפר, 164, 167
אנדראן, יעקב ליב, 97
אנטיסעמיטיזם בניו יארק, 106, 108, 100
אניה, עיין "שיף"
אנשי אמת בהאדסאן ניו יארק, 357
אנשי אמת, סטענאוו סט. שוהל בברוקלין, 568
אנשי וואַרשא, 79
אנשי מיר, 166, 335
אנשי סלוצק, 166, 335
אנשי ספרד בבארא פארק, 176, 271
אנשי ספרד במילוואקי וויסקאנסין, 290, 541
אנשי רישא קארטשין בניו יארק, 102
אסטראבאן, הרב י. ר. משיקאנא, 445, 447
אפעלבוים, 372
אפעלמאן, הרב, 175, 230
אפריון, 26, 70
אצאפ, הרב דוד, עורך קהלת דוד בוזארשא, 280, 460
אקלאנד דעטראיט, 118
אקסענפעלד, יהושע, ובתו חוה מפראגע, 279
אקערמאן, הירשל ובתו אסתר, 368
אראנאוו, משה מקאפענהאגען, 511
אראנאוויץ הרב מ., 504
אראנאוויץ, מרת אלטא, 15
אראנסקי, מרת וויכנא, 15
ארגענטינא, 47, 78, 165
ארטאדאקס (אורתודוכס), פירושו באמעריקא, 91, 94, 114, 155, 197
אריזם פרעס, בסוף כל חוברת, 26, 103, 163, 263
אריכות ימים, במה הארכת ימים, 142
אריק, הרב מאיר, חי' מכת"י, 320
ארליאנסקי (ארלאנסקי), הרב צבי הירש, סקידלער מגיד, ורב דישיבה דהארלעם שוהל
ורב דמייפאלטאן פארק בברוקלין, 62, 95, 254
ארמסטראנג, מסאלאנטער שוהל, 143
ארענשטיין, הרב אלטר, 486
ארפי, מרת חנה רבקה, 15
ארפין, ה., 15
ארץ ישראל, אם לקבור מיתי חו"ל שם, 435
ארץ ישראל, ביקור, 93, 110, 141
ארץ ישראל, חוקות הקהלות, 350
ארץ ישראל, חילול שבת ויום טוב, 18, 122
ארץ ישראל, ישיבותיה ומוסדותיה, 141
ארץ ישראל, ענינות, 186
ארץ ישראל, פרעות והרוגים פאנד, 511, 541, 573, ועיין הרוגי חברון
ארץ ישראל, ציון אפיעל אינו מתייחס לרבנים שומרי תומ"צ, 35
ארץ ישראל, רעידת אדמה, 122, 125, 155
ארקאוו, יוסף מסאבאטניק, 540
אשאדי, סופר מתימן, 486
אשה, אסור לצאת פרוע ראש אף שכן דרך כל הנשים שם, 261, 274, 296, 346, 365
אשה, ביהכנ"ס בבראנזוויל שהתיר לחזנית לנגן בפני אנשים נגד דעת הרב דשם, 407
אשה, בכתיבת ס"ת, 413
אשה, בלימוד, 413
אשה, גם בין נשי הרבנים ישנן שיוצאות פרוע ראש, 348
אשטרעלינקא בפוילען, 26
אשינסקי, הרב אהרן מרדכי בדעטראיט ממזרחי, 112, 191, 357, 470
אשכול, 6, 45, 75, 91, 106, 123, 229, 350, 359,

407, 421, 429, 472, 487
אשכנז עיין דייטשלאנד
אשמראהאן, הרב, רב בשיקאגא, 447
אשר (איזידאר) בן שרגא פייוויל (בייבוק) ואשתו שרה בת זלמן, 492
אתרוג, הרב יצחק דוד, בלאס אנזשעלעס, 125, 141
אתרוג, הרב נ., מצפת, 327
אתרוגים סימאנאוויץ (שמעונוביטץ) במאנהעטען, 167
באגטשאק, הרב חנוך, רב בקינגסטאן ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
באדאשניק, משה משדה לבן רוסלאנד ואח"כ באמעריקא, 430
באום, אהרן, 15
באזעל, 144, 149
באזעס, מתפארת ישראל דריזוערסייד שוהל, 220
באי, מרת חיה, 15
באיארסקי, גבאי דביאליסטאקער שוהל, 534
באיארסקי, אהרן, 15
באידאץ, שבתי, 15
באניטץ באונגארן, 21
באנילאווער, מרת, 478
באננס קייסינג (קישקע), 47
באנקראטען, אצל יהודים, 107
באסטאן, 96, 202, 285, 402, 490, 530
באסטאן, המחלוקת בבאסטאן ע"ד הכשר של בית המטבחים, 402, 485, 490, 533
באסטאן-מאלדען, 25
באסקין, הרב ש., רב בקאני איילאנד ביוהז סט. שוהל, 292, 568
באקסענבוים, אברהם מווארקי פוילין, 416
באקשטיין, הרב אהרן שלמה הלוי, 516
באקשטיין, הרב שאול מקאנעקטיקוט, 38
באר אברהם, 213
בארא פארק, 93, 176
בארבאש, משה, 15
בארבי סטריט שוהל באיסט ניו יארק, 311
בארבער שאפ יעקב ברענד'ס בניו יארק, 573
בארבער שאפ פיליפ לערנער'ס, 464, 480, 496, 526
בארדיטשוב, 81, 92
בארדענס מילק פראדוקטען, 445
בארוכאוו (בוראכאוויץ בארוכאוויץ), מרדכי יוסף (ואשתו אסתר) מוואלקאוויסק, 228
בארוכאוו, מת"ת ר' ישראל סאלאנטער, 206
בארוכאוו, הרב, מירושלים, 93
בארטה, אלימלך (מקס) פרעזידענט דביאליסטאקער שוהל, 15, 77, 166, 200, 220, 304, 344, 534
בארישאנסקי, הרב רפאל מרדכי, האמלער רב ואח"כ בבראנקס ובוואשינגטאן ובניו יארק, חבר דגל הרבנים, 38, 96, 182, 224, 259, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 298, 303, 311, 316, 346, 352, 365, 385, 390, 405, 406, 478, 534, 568
בארמאן, ל., 47
בארנעט, מרת, 15
בבא בתרא י. – הר קשה ברזל מחתכו וכו', 161
בבא בתרא לב. – תוד"ה אנן, 414, 456, 523, 538
בבא קמא סב: – מרובה מדת כפל וכו' (בדרך צחות), 212
בברייסק רוסלאנד 108
בד"צ דבריסק, 183
בד"צ דווארשא, 198
בד"צ דלובלין, 198, 239
בובליק, גדליה פרעז. דמזרחי דאמעריקא, 406
בודאפעסט באונגארן, 22
בודין, הרב אליהו, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
בוטירקא במאסקווא, 519
בוטשערס, בוטשערס אסאסיאיישאנמבאסטאן, 402
בוטשערס, יוניאן בוטשערס, 534
בוטשערס, יונייטעד סטריקטלי כשר בוטשערס אסאסיאיישאנמבראנקס, 38, 402
בוטשערס, כשר בוטשער פעדעריישאן, 534
בוימאן, הרב יעקב, רב בלאס אנדזשעלעס, 428, 443
בוימעל (בייטעל), הרב, 141, 144
בוירגער, מת"ת תפארת הגר"א, 206
בוך זיך געפונען מז.ל. ליפשיץ, 88
בוכבינדער, י. ז. בעל חנות ספרים "פרדס" בניו יארק, 247, 463
בוכבינדער, הרב י., חבר דגל הרבנים, 7, 252
בונד, 214
בונין, יצחק, חבר דגל הרבנים ורב דק' בית יעקב, מלפנים רב דנאווא אוקראנקע ועוד, 7, 8, 112, 141, 175, 207, 255, 270
בוסקוס, הרב 286, 303
בוראק, הרב אהרן דוד, מברוקלין, 9, 93, 144, 187, 190, 341?, 406, 504, 535
בוראק, חיים נתן, 344, 471
בורלין, מאיר, 15
בורשטיין, הרב יצחק, בעמח"ס שו"ת מטעמי יצחק ורב דאשטרעלינקא פוילען, 26
בורשטיין, הרב נח דובער, 541
בורשטיין, הרב ראובן דוד הכהן אב"ד קאמעניץ-ליטאווסק ובעמח"ס דברי רד"ך, 207, 224, 225, 276, 280
בורשטיין, נייטהען מלאנג ביטש קאליפ., 214
בושה, לא יתבייש מפני המלעיגים, 261
בזדענסקאוואלי, זלמן, 241
בחירות, 337
בטוי, 460
ביאלאגלאווסקי, שלמה מברעסטעצקא, 478
ביאליסטאק, 96
ביאליסטאקער שוהל (אנשי ביאליסטאק), 8, 61, 77, 86, 166, 175, 200, 220, 304, 312, 335, 342, 358, 368, 487, 551
ביאליק, הרב ח. א., רב בפאקיפסי, חבר דגל הרבנים (גיסו של קארלינסקי), 357, 471
ביאליק, הרב ש., מפאקיפסי, 357
ביאליק, ח. נ. דיכטער, 18
ביאליק, יוסף יחזקאל מיעזעף, 492
ביאליק, שמואל בן יוסף יחזקאל מיעזעף ואח"כ בניו יארק, 492

מפתח כללי לקובץ ירחון "דגל ישראל"

ביהכ"נ הגדול במאסקווא, 223, 572
ביהכ"נ קוני איילאנד, 541
ביהמ"ד הגדול דהארלעם, 8, 61, 97
ביהמ"ד הגדול דניו יארק, 38
ביטערמאן, רעוו. אריה ליב מביאליסטאקער שוהל, 534
ביטערמאן, רעוו. ליב בעה"ב דפרייוועט כשר רעסטאראנט, 352, 485
ביילים, 222
ביכלער, דר. ש., 26
בילגוריי, 70
בילילאווסקי, יוסף בבופלא, 264, 334
בילילאווסקי, מרת פיגא בת נח (ובנה חיים) בווארשא ודובנא רבתי, 264
בילינזאהן, בערל מיאנאוו קאמענץ-פאדאלסקער גובערניע, 416
בילל, איסר, 15
בין השמשות, 367
בין ישראל לעמים, 414
בינשטאק, אפרים מניו יארק, 383
ביצה יא: - בית שמאי לחומרא, 400, 408, 428
ביק, הרב חיים, 485
ביק, הרב שאול ישכר ביק, רב במעזיבוש ובמאהלוב וכעת רב דמעזביזשער שוהל בניו יארק, 187, 252, 269, 325, 332, 342, 356, 372, 390, 400, 405, 436, 438, 478, 511
ביקור חולים דביאליסטאקער שוהל, 166
ביראן, אלטר חיים, 15
בית אברהם בברוקלין, 515
בית אברהם, 30
בית אהרן, 164
בית אל בבארא פארק, 176, 241, 535
בית דוד, 22
בית דין, יעשו פנקס מעניני גיטין וכו', 132
בית דין, ליסד בית דין גדול לעניני דת באמעריקא, 281, 287
בית דין, ליסד בתי דינים, 3
בית החולים, עיין "האספיטאל"
בית החיים של דגל הרבנים, 371, 419, 452, 567, ועיין ערך מוסדות: "דגל הרבנים סעמעטערי"
בית החיים של דגל הרבנים, 371, 419, 452, 567, ועיין ערך מוסדות - "דגל הרבנים סעמעטערי"
בית החיים, 432, 462, 464, 479, 480, 495, 496, 512, 528, 544, 558, 576 ועיין ערך ארג. - "דגל הרבנים סעמעטערי אסאסיאיישאן"
בית החיים, למנוע העיריה מלעשות דרך, 25
בית החיים:
בית החיים של דגל הרבנים, 371, 419, 452, 567, ועיין ערך מוסדות "דגל הרבנים סעמעטערי"
מאונט לבנון סעמעטערי, 93
בית היתומים בקענזעס סיטי, 166
בית היתומים דבראנזוויל, 238
בית היתומים ציון בירושלים, 382
בית המדרש העליון לחכמת ישראל, 438
בית המדרש, המשתבח עם בתי חיים, 92, 185
בית המדרש, התנהגות הפרעזידענט נגד הרבנים, 129
בית המדרש, חופה בבית המדרש, 187
בית המדרש, כמה קלקולים באמעריקא, 91
בית המדרש, מחיצה בין אנשים ונשים, 27, 91, 331
בית המדרש, ענינים רוחנים שייך רק להרב ולא להפרעזידענט, 10
בית המדרש, תקנות בארץ אונגארן, 131
בית המטבחים, תקנות, 133
בית התבשיל הכללי בצפת, 95
בית ועד לחכמים, ירחון, 190, 460, 526
בית יהודה בדעטראיט, 103, 357
בית יעקב אנשי ספרד בברוקלין, 421
בית יעקב לבנות (של אגודת ישראל), 240, 500
בית יעקב סויט דריטע סטריט בברוקלין, 8
בית יעקב, 207, 213
בית יצחק בברוקלין, 79
בית ישראל בלאס אנזשעלעס, 125
בית ישראל בלאס אנזשעלעס, 125
בית ישראל האספיטאל בניו יארק, 390
בית ישראל, 164
בית יתומים ויתומות בארץ ישראל, 141
בית מדרש למורים דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
בית מדרש לרבנים בברוקלין, 205
בית מדרש לרבנים בדזשירזי סיטי, 205
בית מדרש לתורה בשיקאגא, 75, 142, 150, 170, 179, 254, 257, 270, 271, 272, 288, 357, 358, 374
בית מחסה ליתומים בצפת, 95
בית שלום בוויליאמסבורג, 192
בית שלמה, 213
בלאך, הרב ח. י., סגן גזבר עזרת תורה, 24, 25, 39, 437
בלאך, שמחה מעטראיט, 492
בלאנים, יצחק דוד בן אברהם ואשתו חיה מלענטשנא, 279, 383
בלאק, אלכסנדר, 15
בלאק, הרב אברהם, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
בלוי, דר. יהודה אריה, 263
בלום, ברוך, 15
בלום, הרב, רעוו. יעקב, מת"ת תפארת הגר"א, 26, 108, 143
בלום, קאנגרעסמאן, 26
בלומנטל, א. ב. י., מנהל בית היתומים ציון בירושלים, 382
בלומנטל, הרב מנשה, יליד ירושלים, 226
בלזר, הרב שלמה בן יצחק מירושלים, 96, 112, 383, 460
בליינקבארט, מתפארת ישראל דריוועריסייד, 505
בלענק, נפתלי הירץ גבאי דח"מ דערשטער נעפאלקאוויץ בוקאוויינער קאנג., 328
בלער, נתן מנאוואגראד, 524
בן דוב, 13, 29, 44, 70, 86, 103, 118, 163, 183, 199,

213, 263, 280, 317, 366, 382, 395, 414, 460, 525
בנדעת, 403
בני יהודה בבארא פארק, 176
בני יעקב בברוקלין, 437
בני ישראל בלאס אנדזשעלעס, 368
בני ישראל בשאמאקין פא., 319
בני עמנואל בבראנקס, 38
בני ציון בדעטראיט, 151
בני שמואל יהודה בבראנקס, 111, 127
בניו ארלינס 127
בנים, עיין אב ובן
בנין הארץ דמזרחי, 185
בנינים משה סאלער, 32
בנינים: משה סאלער, 32
בעל שם טוב, (שרייבער), 484
בעלז, 308
בעלזער, נטע מטשערנאבעל, 446
בעלמאר נ. דוש., 286, 310, 450
בענגיס, ירחמיאל משטראסבורג, 540
בענדערלי, דר. ש. מפעדעריישאן דסענטראל דזשואיש אינסטיטוט, 26
בענענסאן, הרב, רב בארשא רוסלאנד, 187, 192
בעס, מרת שרה לאה, 15
בעסאראביע, 418
בעסקין (בעסקינד), הרב מנחם מענדל מקאוונא, 24, 59, 77, 97
בעקער, מדעטראיט, 44
בעקער, מרת וויס פרעזידענט גמ"ח דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119
בעקערי: פ. סטיהמער'ס עט קאמפ., 399
בעקערס יוניאן, 342
בעקראן אהייא, 271
בערגמאן, הרב, מנארטהאמפטאן פא., 383, 461
בערגער, הרב מאיר, מטאראנטא
חבר דגל הרבנים, 94, 430
בערגער, יצחק בן ישראל מלאצק ואח"כ בלאנדאן ופיטסבורג ושיקאגא, 264
בערינשטיין, אברהם גבאי דערשטער נעפאלקאוסדויץ בוקאווינער קאנג., 328
בערינשטיין, ב., 303
בערינשטיין, דר. ש. רעדאקטאר דאידישע פאלק, 26
בערינשטיין, זאב פרעזידענט דאוהב שלום בברוקלין, 328
בערינשטיין, מרת, 525
בערל, 478
בערליאנט, הרב שלמה, רב בווילמינגטאן, ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
בערלין, 93, 306, 367
בערלינסקי, סעקרעטער דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 191
בערלינער, יעקב מברוקלין, 231
בערלעז, הרב ברוך, 535
בערמאן, הרב זאב, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
בערמאן, הרב, מדזשירזי סיטי, 230
בערמאן, שמש דביאליסטאקער שוהל, 166
בערנשטיין, הרב ירוחם פישל, סגן ועד הרבנים המאוחד דירושלים, 93
בערענשטיין, עיין בערינשטיין
בערקאוויץ, ישראל, 15
בקאברין פוילין, 535
בראדוויי מענשאן, 95, 142, 200, 352, 485
בראדסקי (לעדערער), אייזיק בן יואל במאנטשעסטער ובאמעריקע, 263, 289
בראדסקי, הרב ח. ש., מנוארק, 93, 230, 423
בראדסקי, הרב, רב בסטב. לואיס, 192
בראדסקי, מרת, 15
בראוער, בנימין מאיר (בר מצ וה בחור) בן הרב יהודה, 407
בראוער, הרב יהודה ב"ר משה יצחק, רב דקענזעס סיטי, 141, 166, 198, 235, 289, 407, 438, 447
בראוער, הרב משה יצחק, רב דדולוטה בסוא סיטי אייאווא, 127, 166, 407
בראוער, הרב צבי הירש ב"ר משה יצחק, רב בלינן מאסס., 127, 166
בראוערמאן, הערי מביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
בראוערמאן, מרת דבורה, 15
בראון, בנימין, 15
בראון, בעני, 511
בראון, מרת מבראנקס, 461
בראונשטיין, משה, 446
בראנד ברויט, 78
בראנזוויל, 108, 403
בראנין, יוסף מהעברעאישע האי סקול, 26
בראננער, בערל מגראדנא, 555
בראנפמאן כשר בינס, 313
בראנפמאן, יעקב בעה"ב דכשר בינס, 313
בראנפמאנס וואורשט פעקטארי, 125, 165, 404
בראנקס האספיטאל, 292
בראנקס מצב הישיבות, 403
בראקטאן, הרב, מועד הרבנים דמאסאושוסעט, 402
בראשית ג,יב - האשה אשר נתת עמדי וכו', 477
בראשית יט,לג - ותבא הבכירה וכו', 539
בראשית מט,ד - פחז כמים, 14, 42, 83
ברוידא, הערי, 15
ברוידא, הרב א., מברידזשפארט קאנעקטיקוט, 112, 125
ברוידא, הרב אריה ליב, אב"ד לעמבערג, 312
ברוידא, הרב יצחק אייזיק, רב דבריזשפארט קאנעקטיקוט, 38
ברוידא, יצחק, 15
ברוידא, צבי יעקב וויס פרעזידענט דישיבת תפארת ירושלים, 23
ברוין, מניו יארק, 541
ברוין, בערל מוואשא, 540
ברוקלין דזשואיש סענטער, 238
בריזשפארט, קאנעקטיקוט, 38, 112
בריטמאן, חזן, 175

בריסק רוסלאנד, 108
ברייענט עזועניז שוהל, 391
בריל, דר. רעדאקטאר פון דזשואיש גארדיאן, 534
בריל, הרב, 187
בריסק, 145, 183
בריתות העמים, 13
ברכות השחר - אשר נתן לשכוי בינה, 477
ברכות מז - קפיד אביי, 301
ברכות נד: - מחנה ישראל כמה הוי וכו', 366
ברכות סא: - ואהבת וכו' ר"א אומר וכו', ובמהרש"א, 444, 489
ברכות, על כמה מיני סיריעלס, 542
ברכת אהרן על מס' ברכות, 320
ברלין, הרב מאיר, פרעז. דמזרחי העולמי, 175, 186, 188, 190, 391, 406, 420, 438, 533
ברעגמאן, בצלאל מברוקלין, 60
ברעגמאן, ל. מברוקלין, עקס פרעזידענט פון טוראווער שוהל, 60
ברעדלי ביטש, 126
ברעזען פלך מינסק, 93, 241
ברענער, יעקב זאב ובתו אידל מסלאבאדקא, 145
ברעסלער, מעסקני ת"ת תפארת הגר"א, 108
ברעסלער, הרב מפעטערסאן, 286, 287
ברעסמאן, יוסף עסקן לתקנת עגונות, 342, 351, 352
בשיקאגא, 97
בשר לעווינ'ס סיני כשר סאסיידזש בשיקאגא ובפילאדעלפיא, 447
בשר פאלעסטיין וואורשט פעקטארי, 16, 32, 48, 72, 87, 120, 136, 168, 184, 200, 216, 231, 320
בשר, היזקר, 190
בשר:
אלט-נייער פעקטארי, 406
בראנפמאנס וואורשט פעקטארי, 125, 165, 404
האפמאן און חפץ, 94
היברו נעשינאל וואורשט, 125, 406, 421, 436
בתי אונגארן ירושלים, 199
ג...., משה, 383
גאטעסמאן, מדעטראיט, 44
גאטעסמאן, פרעזידענט דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119, 191
גאטעסמאן, אדמו"ר, 505, 535
גאטעסמאן, הרב, 239
גאלאמב, דוד מברלין, 164
גאלאנטי, הרב אברהם נפתלי, מח"ס חזיונות אברהם, דבר בעתו, משל ומליצה, 30, 247
גאלגשטיין, מאקס, 573
גאלד, אברהם אבא בן דוד (דוב) ואשתו אסתר מכפר סוויטשיוו סמוך לעיר קיסלין ואח"כ בפאעבלא אמעריקע, 279, 399
גאלד, גדליה מסאבאלק, 540
גאלד, הרב זאב וואלף, רב דשומרי אמונה בבארא פארק, 271
גאלד, הרב, מסאן פראנציסקא, 187
גאלד, חיים, 15
גאלד, מרת רשקא, 15
גאלדבוים, חיים מרייזין, 573
גאלדבלאט, ישעיה אפרים מווארשא, 492, 573
גאלדבערג (הר זהב), מרת נחמה מלאס אנגעלעס, 304
גאלדבערג, 94
גאלדבערג, א. ב. ממארגען זשורנאל, 343
גאלדבערג, א. מארקעטינג, 335, 336
גאלדבערג, אב. מהסתדרות העברית באמעריקא, 26
גאלדבערג, הערי מקרעמענטשוג רוסלאנד ואח"כ באמעריקא, 430, 511
גאלדבערג, הרב יהודה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
גאלדבערג, הרב נח, בעל מכשיר טריפות, 405, 435, 567
גאלדבערג, הרב צבי, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
גאלדבערג, הרב, 60
גאלדבערג, מ. ח., מניו ארלינס, 127
גאלדבערג, משה חיים בן יעקב מנעסוויז פלך מינסק, 145, 383?
גאלדבערג, משה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
גאלדגראב, היימע מסטשאוו ואח"כ באמעריקא, 430
גאלדין, דר. צבי הירש (ואשתו חנה אסתר ב"ר יעקב איסקאלסקי) מבראנקס, 61, 166, 237, 245, 292, 304
גאלדין, הרב ש., 286, 303
גאלדמאן, הרב, מקליוולאנד, 357
גאלדמאן, יעקב משה, 428
גאלדמאן, מאיר יוסף, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
גאלדמאן, שיבא, 15
גאלדמור, מרת, 15
גאלדענסאן, הרב, רב בסטן. לואיס, 192
גאלדפארב, שלמה דוד (ואשתו צפורה ב"ר שלום ראבינאוויץ) מברוקלין, 254
גאלדשטיין, 368
גאלדשטיין, פרעזידענט דערשטער נעפאלקאוויץ בוקאווינער קאנג., 328
גאלדשטיין, אריה ובתו אסתר מלכה, 264
גאלדשטיין, ברוך וויס פרעז דאנשי ספרד במילוואקי, 541
גאלדשטיין, הערבערט פרעז. דיזניאן אוו ארטאדאקס קאנג., 188, 420, 557, 575
גאלדשטיין, הרב דר. ה., 372
גאלדשטיין, זאב וואלף, 15
גאלדשטיין, מרת גנענדל, 15
גאלדשטיין, מרת חיה, 15
גאלדשטיין, מרת צעשא, 15
גאלדשטיין, מרת, 446
גאלדשטיין, עורך דין, וחתן הרב לאזאראוו, 144
גאלדשטיין, שמואל, 15
גאלדשמיט, יוסף מלובלין ואח"כ באלבאני, 198
גאלדשניידער, 415
גאלוב, הרב י., 59, 541

גאלובאוסקי, הרב ז. ט., 285, 287, 311
גאלובציק, אשר, 541
גאלובציק, יוסף ואחיו שלמה מקאברין, 145
גאליציע, 176
גאלשעווסקי, הרב, 505, 535
גאמבערגאוו, איזראעל פרעז. מאידישע פאראייניגטע שוהלען דבאלטימאר, 534
גאנצפריעד, הרב שלמה, בעמח"ס קיצור שו"ע, 241
גאץ, שלמה רפאל ממאסקווא, חתנו של קלונימוס זאב וויסאצקי, 155
גארבארזש, יצחק (ואשתו חנה גיטל) מווארשא כעת בברוקלין, 214, 319, 351, 395
גארדאן (גאלובציק), יוסף מקאברין וכעת בראטשעסטער, 145
גארדאן, הרב אליהו, מבראנקס, 38
גארדאן, הרב י. מ., ראש ישיבת לאמזא בפתח תקוה, 141
גארדאן, הרב יעקב מהארנעמוטה אנגליה, 164
גארדאן, יהודה ליב עורך המליץ, 554
גארטענהויז, הרב אליעזר ליפא (ליב) ב"ר צבי מיקאלאיעווער רב וחבר ועד הנהלה דדגל הרבנים, 7, 36, 38, 77, 94, 110, 173, 187, 188, 204, 219, 239, 252, 269, 285, 287, 288, 311, 312, 325, 342, 356, 371, 372, 383, 406, 420, 438, 469, 470, 471, 502, 504, 511, 534, 535, 549, 568
גארטענהויז, הרב צבי פראכניקער, רב בגאליציע, 192, 357, 406, 438
גארעליק, הרב א., מספרינגפילד מאסס., 111
גארפינקעל, הרב נח, 485
גארציקאף, הרב, חבר דגל הרבנים, 7
גב..., משה מאיר, 383
גבעת פנחס להפלאה סימן כג - 81
גבעת פנחס, 526
גודמאן מצות בניו יארק, 219, 229, 245, 429, 444
גודמאן, 303
גודמאן, ח. מתפארת ישראל דריזוערסייד שוהל, 143, 220
גודמאן, שמואל, 15
גודמאנ'ס מצות, ציור, 248
גוזיק, הרב, 86
גוטבלאט, הרב אברהם מבראנזוויל, חבר דגל הרבנים, 26, 94, 143, 144, 287, 319, 356, 383, 390
גוטה, הרב בנימין ברוך, חבר דגל הרבנים ובעמח"ס שיטה מקובצת על מועד ואב"ד דחתם סופר שוהל בברוקלין, 7, 78, 96, 239, 287, 292, 368, 384, 406, 419, 446, 469, 504, 510
גוטה, הרבנית שיינדל אשת הרב בנימין ברוך, 78
גוטוויין, שמואל מנאווי סאזש פוילין, 493
גוטמאן, הרב אלכסנדר, 26, 187
גוטמאן, הרב, מקאמענעץ, 285, 303
גוטנטג, הרב טוביה יהודה, אבד"ק סוכטשין, 247
גוטערמאן, הרב אלחנן צבי מסקרענטאן, 93, 144
גוי, עיין חכמת הגוים; תנ"ך
גוים, לא להתאחד עם גוים בקבוצה אחת, 189
גולדסט, דובער, 15
גומר, דר. חיים אבא ואשתו חנה בילא, חתן אב"ד ריגא ברוסיא, 328
גוראלניק, יעקב הירש מוויסיטקע אצל קארעין, 416
גוראר, מנדל, 242
גוראר, שמרי', 242
גזירה רעה, לענין רבני פוילין, 36
גיטין יז. - תוד"ה משום בת אחותו, ופנ"י שם, 276, 294, 348
גיטין נח. - הא דרישא הא דדרעא, 522
גיטין פ: - נישאו אין זינו לא וכו', 400, 408
גיטין, מעשה נבלה בפילאדעלפיע, 237
גיטין, ע"י בור, 325
גיטעלמאן, ליב טרעזשורער פון טוראווער שוהל, 61
גייגער, מרת רחל, 15
גייגר, אריה, 382
גילינסקי, הרב, 286, 288
גינזבורג, מעסקני ת"ת תפארת הנר"א, 108
גינזבורג, הרב איסר ב"ר מנשה, רב בפאריטש פלך מינסק, ואח"כ בוויליאמסבריזש ראוד בראנקס, 328
גינזבורג, הרב זאב, 60, 477
גינזבורג, הרב חיים יהודה משעדלין, 320
גינזבורג, הרב שמואל זאב, 61
גינזבורג, הרבנית דבורה, 61
גינזבורג, ידידיה, 61
גינזבורג, מנשה, חתן חנוך הענדל מפאריטש ונכד אריה ליב מקאוונא, 328
גינצגראב, יוסף מבראק, 524
גלאדשטיין, 238
גלאדשטיין, צבי מת"ת תפארת הנר"א, 206, 238
גלאזער, אברהם, 492
גלאזער, הרב יצחק, 547
גלאזער, הרב ישעיה, רב בבית-אל בארא פארק, 176
גלאזערמאן מארגענטינא, 165
גלאטצע,ר חיים, רב ברוסלאנד ואח"כ בתפארת ציון בנוארק, 230
גלוסקין ברוסיא, 244
גלות וגאולה, 199
גליוני הש"ס ברכות נד: - 366
גלייבענבערג, קור-ארט באיראפע 537
גלייכער, יוסף מקיעווסד, 524
גליל, ארץ ישראל, 95
גלינער, וו., 61
גלינקעוויץ, יעקב מסטראמיעץ (ואחותו שרה מינקע), 478
גליק, הרב אברהם יצחק אבד"ק טאלטשאווא, 241
גליק, משה ליב, 15
געלב, מרדכי, 15
געלמאן, חיים ובתו פערל, 367
געלמאן, מרת טראסטי דטהרת המשפחה פאראיין, 372
געלער, מאיר שמואל, 461
געלערענטער, הרב, מארץ ישראל, דרשן

מפתח כללי לקובץ ירחון "דגל ישראל"

בביאליסטאקער שוהל ובסיניער שוהל, 175
געלפינבוים, ישראל בן אריה ליב (ואשתו פעריל מאוסטראו), 214, 319
געלפינבוים, שמואל בן אריה ליב, מאוסטראו ומזריטש ולודוויפאל, 214, 319
גערבער, אברהם, 15
געלינג, אלעזר ובתו פערל ובנה אבא, 264
גערער חסידים, 437, 568
גערשטענפעלד, הרב שמואל, 190, 292
גר..., שמעון ליב, 397
גראבינער (גינצבערג), יוסף מפארעמבע, 493
גראבינער, מבראנקס, 525
גראדזינסקי, הרב ה., 168
גראדזינסקי, הרב חיים עוזר מווילנא, 81, 372, הרב חידוש-444, רעיון-532
גראנעק, משה, 15
גראס, דייויד (ואשתו ניטל גרינוואלד), 228
גראס, חזן רעוז. יעקב יהושע, 437
גראס, עמנואל מדזשירזי סיטי, ממיסדי ישיבת ר' שלמה קלוגער, 188
גראס, שמואל אהרן, 15
גראסבין, הרב, 286, 287, 303, 485
גראסבערג, ישראל מקלויזענבערג, 524
גראסבערג, משה מזשיטאמיר, 461
גראסמאן, מניו יארק, 525
גראסמאן, הרב יוסף, רב בפילאדעלפיע, 77
גראסמאן, הרב, מביאליסטאק, 96
גראסמאן, הרבנית רחל ראשע מפילאדעלפיע, 77
גראסמאן, מרת, 31
גראפאך, ישראל מקאסאוו, 461
גרובער, טרעזשורער חברה משניות דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119, 191
גרויבארד (גראובארט), רב דטאראנטא וסט. לואיס, 26, 38, 192, 290
גרויבארד, הרב יקותיאל זלמן, בענדינער רב, 26, 38
גריבין, עורך דין, 270
גרינבערג, דוד, 492
גרינבערג, הרב אהרן, אב"ד דמיהאלאוויטען, 241
גרינבערג, הרב בנימין, 463
גרינבערג, הרב, 285
גרינבערג, יוסף, 15
גרינבערג, שמואל, 15
גרינוואלד, הרב יקותיאל יהודה מקאלאמבוס, מזכיר דועד הרבנים, 111, 271, 478
גרינוואלד, ליבוש בן איסר (ואשתו מלכה בילא ושני בניהם) מפוילען ואח"כ באמעריקא, 228, 289, 383, 397?
גרינוואלד, פישל מניו יארק, 228
גרינפעלד, הרב, מניו יארק, חבר דגל הרבנים, 236, 309
גרינפעלד, יוסף, 15
גרינשטיין, הרב שרגא פייוועל, רב דבני ישראל בשאמאקין פא. ואח"כ בסויט-בענד אינדיאנא, 303, 352, 358, 399, 461, 478
גרינשטיין, מרת, 31
גריצא, 94
גרעביזוקער, 368
דאבקין, ראובן, 415
דאבראזינסקי, הרב אהרן מבראנקס, 130, 303, 391, 395, 416
דאוויד האראדאק, 61
דאווידאווסקי, מברוקלין, 228
דאון טאון ליידיס אקזילערי, 95
דאון טאון, 23
דאחנער, הרב חיים, מגראסווארדיין, 318
דאכאוויץ, הרב אהרן דוב, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
דאכאוויץ, הרב צבי (שלמה) מבראנזוויל, בעמח"ס פרי שלמה, 9, 25, 39, 97, 111, 119, 136, 167, 168, 175, 184, 187, 192, 200, 291
דאנציג, הרב ד., 286
דאנציגער, מקאלאמבוס אהייא, 461
דאס ווארט (מאגודת ישראל), 533
דאקטאראוויץ, מת"ת תפארת הגר"א, 206
דאראשקין, סעם, 61
דארנא-ווטרא בבוקאווינא, 241
דארף, ד. מבראנקס, 214
דבר אל ההרדים, 214
דבר אליהו, 164, 167
דבר בעתו, 320
דבר בעתו, 30, 247
דבר הלכה, 164, 167
דבר מנחם, 366
דבראנקס, 288
דברו על לב, 213, 366
דברוקלין, 421
דברי אליעזר, 199
דברי יהושע, 317
דברי רד"ך, 280
דברי רד"ך, 207, 280
דגל הרבנים סעמעטערי אסאסיאיישאן, 419, 435, 452, 469, 495, ועיין ערך מודעות: "בית החיים"
דגל הרבנים סעמעטערי, 371, 419, 452, 567, ועיין ערך מוסדות - "דגל הרבנים סעמעטערי"
דגל הרבנים, 1, 7, 23, 24, 36, 38, 57, 77, 79, 94, 109, 124, 126, 140, 173, 175, 187, 188, 191, 203, 204, 206, 219, 220, 229, 230, 236, 238, 251, 269, 281, 285, 291, 292, 293, 308, 310, 312, 316, 325, 333, 342, 356, 371, 387, 390, 403, 404, 405, 406, 419, 428, 435, 452, 461, 469, 470, 471, 503, תמצית-510, 511, 533, 536-538, 548, 549, 563, 567, ועיין לקמן "פעדעריישאן"
דגל הרבנים, סכסוכו עם אגודת הרבנים, 537
דגל ישראל, 1, 79, 175, 177, 186, 215, 216, 230, 231, 253, 303, 317, 385, 426, 445
דגל ישראל, עיין מוסדות
דגל ישראל, ירחון, טעם התיסדותו, 1, 3
דגל ישראל, מי הוא העורך, 453

דגל ישראל, תוכן המאמרים דשנה א', 215
דגלנו ירחון, 543
דואר, 327
דובלינסקי, מרת שינא, 15
דוברשטיין, א., 253
דוואַרקין, הרב שניאור זלמן, 134, 181, 182, 196
דוקלער מגן אברהם בניו יארק, 232, 312
דור דור ודורשיו, 454
דור ישרים, 318
דוראשקין, זאב גבאי פון טוראוועד שוהל, 61
דושאוויץ, הרב ישראל ל. מברוקלין, מלפנים רב ברעזיצע ווִיטעבסקער גובערניע, 39, 207, 270, 372, 548
דזאנא, מרת, 368
דזעסאן, יהודה ליב, 15
דזשארדזש וואשינגטאן שיף, 97
דזשואיש גארדיאן, 3, 534
דזשואיש פארום, 437
דזשוינט דיסטריביוישאן קאמיטע, 401, 450
דזשוינט, 243, 244, 401, 407, 450
דזשוליוס, יוסף יצחק, 15, 319
דזשירזי סיטי בוירגען עוועניו געגענד, 32, 47
דזשירזי סיטי ניו דזשוירזי, 61
די בימה, 247
די וועלט דערציילט, 247
די עבריה, 238
דידס, סער מענגלאנד, 35
דייוויס, סעקרעטער דביאליסטאקער שוהל, 534
דייוידסאן, מרת פרעזידענטין דליידיס עקזילערי דת"ת תפארת הגר"א, 238
דייוים, סעקרעטערי אוו סטעיט, 510
דייטש, הרב דוד, מביהמ"ד קהל חסידים, 523
דייטש, הרב דוד, מלאנדאן, 428
דייטשלאנד מלחמת החרדים, 318
דייטשלאנד, 97
דיימאנד, יאסעל ובתו לאה (ליז) מניו יארק, 239
דיינא, הרב יהודה ליב, 60, 188, 271, 287, 292, 358
דיינאוו, הרב צבי הירש, מגיד, 318
דיינאוו, הרב, חבר דגל הרבנים, 7, 8
דים, הרב אהרן הלוי, מניו יארק, חבר דגל הרבנים ומזכיר לשכת תקנת עגונות ורב דערשטער נעפאלקאוויצער בוקאווינער קאנג., 7, 26, 77, 94, 110, 140, 141, 143, 188, 219, 269, 287, 288, 290, 292, 309, 323, 325, 328, 339, 342, 351, 355, 356, 358, 371, 373, 388, 390, 391, 395, 397, 398, 399, 405, 406, 414, 420, 428, 437, 438, 456, 470, 482, 485, 494, 498, 502, 509, 511, 523, 526, 534, 535, 539, 541, 542, 555, 556, 564, 568
דינאוויץ, חיים הירש מפראיעץ, 573
דיני ישראל ומנהגיו, 26
דיסקין, הרב יצחק ירוחם, מירושלים, 539
דיקשטיין, מועד הרבנים, 97, 311, 404, 406, 471?
דיקשטיין, סעמיזעל קאנגרעסמאן, 342
דמשק אליעזר, 199
דמשק, 153
דניז הייוועז, 112, 194, 257
דעטראיט תקנת ועד הרבנים, 118
דעטראיט, 44, 60, 391
דעילי העראלד דלאנדאן, 562
דעליקאטעסען ר' צבי ראפס, 16, 32, 37, 72
דעמבא, דר., 92
דעמביצער, הרב פ. א., מקראקא, 526
דעקאלב עוועניו שוהל בברוקלין, 344
דער איד און זיין טראדיציע, 247
דער אידישער רעדנער, 247
דער טאג, 58, 187, 253, 269, 287, 334, 420, 510, 511, 567
דער יוד (בוואַרשא), 341
דערטשינסקי, הרב חיים ליב, 397
דעת דברי חכמים, 463
דף היומי, 531
דפוס אריום פרעס, 88, 119, 264, 277, 464, 480, 496
דפוס של ר' מאיר ליב הירש בסאטו-מארא רומעניען, 167
דפוס:
אריום פרעס, בסוף כל חוברת, 26, 103, 163, 263
הוצאת חנוך, 30
דפוס של א. רעכטמאן, 30
דקראון הייטס, 437
דראזשניקאף, במסחר מאכלים, 314
דראש, משה אשר ובתו אסתר מנארוואלין, 264
דרושי מהרשי"ם, 460
דרייזין, הרב זאב, רב בבאסטאן ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
דרייערש, הרב שמואל, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
דרשות אל עמי, 247, 463
דרשות יצחק סאדין, 318
דרשות, 14, 177, 233-234, 520
האבאקען ניו דזשוירזי, 462
האגער, הרב ישראל, אדמו"ר מראדאוויץ, 57, 285, 287
האגער, מנחם מענדל, רב דאויבערווישא רומעניא, 47
האדסאן ניו יארק, 357
האדעס, הרב אליעזר יעקב, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
האור שמח, מאיר שמחה דווינסקער (דינאבורג) רב, 8, 237, 327, 400, 463
האטעל ניו טאן, 372
האטעל פענסילווייניא, 406
האטעל קאמאדאר בסוואן לעיק, 119
האטעל קענזיקטאן, 230
האטעל, עיין ימי הקיץ
האטעל, כשרות, 126, 466
האטעל:
האטעל ניו טאן, 372
האטעל פענסילווייניא, 406
האטעל קענזיקטאן, 230

האיאס, 421
האכשטיין, מנחם מענדל מסינסינעטי, 111
האלבערשטאם, הרב, אדמו"ר מבארדיזוב, 438
האליאק, הרב, מועד הרבנים דמאסאושוסעט, 402
האלל בראדווי מענשאן, 16, 31, 47, 72
האלל סענעט מענשאן, 400
האלל פארק פעלעס, 200, 230
האלל קלינטאן, 16
האלל:
בראדווי מענשאן, 95, 142, 200, 352, 485
וואלדארף אסטריא, 188
פארסייט סטריט, 391
פארק פעלעס בניו יארק, 26, 200
קופיר יוניאן, 144
האללענדער, הרב שמואל מאיר הכהן מטשערנאוויץ, 164
האלענדער, מניו יארק, 541
האלפערן, הרב אפרים זלמן, 187
האלפערן, הרב שלמה מביאליסטאק, 183
האלפערען, מת"ת תפארת הגר"א, 206
האלץ, ישראל מגלאבנא, 573
האלצמאן, 555
האנטינגטאן לאנג איילענד, 94, 269
האנילער, מרת, 31
האנעל, 461
האנעלאוויץ, עיין לעווין
האנציג, 271
האספיטאל:
בית ישראל האספיטאל בניו יארק, 390
בראנקס האספיטאל, 292
קינגס קאנטי האספיטאל, 106, 108, 110
האפטארטשיק, חיים וואלף בשיקאגא, 279, 289
האפמאן און חפץ, 94
האפענבערג, הרב צמח, מהארטפארד קאנעקטיקוט, 112, 125
האראוויץ, עיין הורוויץ
האראוויץ, יהודה ליב בן הרב יצחק בעה"ב דהאראוויץ מצות, 446
הארטמאן, דושאדוש, 252
הארטפארד קאנן., 164
הארלעם ישוב היהודי מתמעט, 61, 108, 126
הארלעם ליידים אקזילערי, 95
הארפאטשיק, שלמה, 461
הארץ, 382
הבאר, רבעון, 446, 460
הבעל שם טוב, 49
הגר"א, 14, 42, 49, 178
הדואר, 26, 554
הדנו, 207, 225, 395
הדסים, 136
הדרכה, עיין אגרת מוסר והדרכה
הדרש והעיון, 318, 320
הדת והחינוך, 24, 26, 29, 37, 44, 56, 63, 88, 98, 460, 473
ההד, עתון חדשי בירושלים, 199, 216, 414
הוירש, עיין הירש
הולין, הרב שמחה יונה באסאראביא רומעניען, 395
הוצאת חנוך, 30
הורביץ, מת"ת תפארת הגר"א, 206
הורוויץ ,אשר, רב דפיאנטקאוו גאליציע, 176
הורוויץ, 356
הורוויץ, אהרן הלוי מביהכ"נ עטרת ישראל בבאסטאן, 422
הורוויץ, אשר צדוק הכהן מפיטסבורג, 492
הורוויץ, בנימין בן הרב ש. ל. הורוויץ, 61
הורוויץ, הרב א., מאלבאני, 357
הורוויץ, הרב טוביה, 240
הורוויץ, הרב טוביה, אדמו"ר משענדישאוו, 176
הורוויץ, הרב יוסף גרשון, מו"ץ ור"מ בישיבת מאה שערים בירושלים, 353, 358
הורוויץ, הרב יוסף דוב הלוי, 164
הורוויץ, הרב יעקב יוסף הכהן מפיטסבורג, 85, 285, 286
הורוויץ, הרב יצחק שמחה ב"ר יוסף דוב הלוי רב בהארטפארד קאנעקטיקוט ובעמח"ס יד הלוי, 112, 125, 164, 261, 276, 296, 348
הורוויץ, הרב יצחק, 446
הורוויץ, הרב ישעיה הלוי, מלפנים רב בצפת וכעת רב בוויניפעג מאנטריאל קאנאדא בעמח"ס יבא שילה, 84, 117, 118, 166, 182, 210, 302, 311
הורוויץ, הרב שמואל ב"ר אברהם, 247
הורוויץ, הרב שמריה מבאלטימאר, 287, 534
הורוויץ, הרב שמריהו ליב, רעדאקטאר דגל ישראל, וחבר דגל הרבנים, מיסד ורב דת"ת ר' ישראל סאלאנטער, בראש כמה חוברות: (רעדאקטאר: 1, 17, 33, 49, 73, 89, 105, 53,121 137, 169, 249), 7, 8, 10, 14, 23, 24, 26, 29, 30, 36-38, 44, 56, 57, 59, 61, 62, 65, 76, 77, 79, 82, 88, 93, 94, 96, 97, 98, 103, 107, 108, 109, 110, 112, 113, 116, 122, 126, 128, 130, 140, 141, 142, 143, 146, 163, 176, 177, 188, 193, 198, הרב (203 גור אריה?), 206, 208, 209, 221, 230, 238, 239, 240, 247, 252, 256, 263, 267, 272, 280, 285, 286, 287, 288, 293, 303, 307, 315, 316, 323, 328, 333, הרב רעזיגנאציע-339, 400, 408, 413, 421, 427, 436, 440, 453, 454, 460, 469, 473, 485, 498, 506, 514, 518, 526, 542, 545, 549, 550, 561, 566, 567, 569, 574
הורוויץ, הרב, מ., 327
הורוויץ, הרב, רב דביהכ"נ עטרת ישראל בבאסטאן, 285, 286, 287, 303, 399
הורוויץ, הרבנית שרה בת הרב יעקב צבי הכהן ואשת הרב ש. ל. הורוויץ, 61, 206, 238
הורוויץ, יעקב צבי בן הרב ש. ל. הורוויץ, 61
הורוויץ, מיכל מקראקא, 183
הזהב בפניני התלמוד, 168
הזהב בפניני התלמוד, 168, 304
החיד"א, אגרות כתי"ק, 263
החיי אדם, 223
החלקת יואב, חי' מכת"י, 320
החפץ חיים, 223, 237, 372, 386, 487, 532

החתם סופר, 360
היברו יוניאן קאלעדזש בסינסינעטי, 470
היברו נעשינאל וואורשט, 125, 406, 421, 436
היבשער, הרב יעקב, רב בקאנסטאנצא ובברלין ומח"ס בית יעקב, 204, 207, 213, 328
היהודים והיהדות בניו יארק, 554
היי גרייד פוד קא. (טריפה), 436
היי גרייד פוד קא. (טריפה), 436
היילפערן, הרב, 198
היימאן, מרת דבורה, 15
היימלין, הרב ישראל, 247
הייסטינג דעטראיט, 118
הייקים, טהירא (ובעלה דזעק אבאדי מברוקלין) מקוראסא, 486
הילדסהיימער, הרב דר. מאיר מברלין, 242, 243
הילמאן, הרב שמואל יצחק מלאנדאן, 367
הימעלשטיין, אריה, 15
הינדסייל קאאל קארפ. דפסיק, 61
היסטוריא, מיהודים ברוסיא ופוילין מן שנת תק"ב, 317
הירמעס, הרב, מאטלאנטא, 485
הירש (הוירש) חיים יעקב (ת. ז.? ואשתו חיה ריזל) מברוקלין חבר דגל הרבנים, 110, 143, 287, 309, 356, 359, 485, 541, 574
הירש (הוירש), הרב מרדכי זעליג, רב באנשי אמת סטענאוו סט. שוהל בברוקלין, חבר דגל הרבנים, 7, 24, 26, 94, 110, 140, 143, 167, 187, 269, 287, 326, 535, 568, 573
הירש, מאיר ובתו בילה, 279
הירש, מאיר ליב מסאטו-מארא רומעניען, 167
הירשוביץ, הרב שלום נתן, הרב ואשתו בתיה מרים, חתן אברהם יצחק הכהן קוק, 280
הירשל, הרב אברהם זאב צבי, 247
הירשענזאהן, הרב חיים, 11, 13, 26, 44, 62, 112, 159, 210, 266, 280
הירששפרונג, רב בסיראקיוז ובקענטאן אהייא, 471
הישיבה, ירחון, 460
הכח, בפילאדעלפיא, 79
הכנסת אורחים בחיפה, 95
הכנסת אורחים בקענזעס סיטי, 166
הכשר, עיין כשרות
הכתב והקבלה - פרשת ויחי, 14, 42, 83
המגיד, 525, 664
המדרש והמעשה דברים יא: בשם הגר"א
המדרש והמעשה, 320, 463
המליץ, 86, 554
המפתח, 463
המתיבתא בווארשא, 500
המתיהדים, 318
הנה, מרת פעשא, 15
הנפש חיה, 241
הסתדרות העברית באמעריקא, 26
העברעאישע האי סקול, 26
העברעאישען אוניווערזיטעט בירושלים, 18
העוועשי, דר. צדוק, 263
העליון לחכמת ישראל, 438
העלער, הרב דר. חיים, מבערלין, 438
העלער, חיים, 15
העלער, מאיר, צדיק תמים מנטורי קרתא בירושלים, 189
הענדלער, 478
הענדלער, צבי (הירש) פרינסיפאל דת"ת סטאון עווענוי, 23, 238
הענקין, הרב יוסף אליהו, מנהל דעזרת תורה, 9, 24, 39, 141, 144, 187, 230
הענרי פארד, 58, 111
הערבסט, הרב פנחס אליהו מאיזביצא פלך לובלין, 320, 383
הערימאן, 303
הערינג, אייבוש, 15
הערמאן, מרדכי, 15
הערץ, עמאנועל (קאנסעלער סוחר יין), 219
הערשאפט, הירש מרודקי גאליציע, 416
הערשענאוו (הערשינאוו), ברוך נשיא הכבוד דישיבת ר' חיים ברלין, 207, 270, 317, 406
הערשקאוויץ, הרב יהודה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
הפרדס, ירחון, 112
הצופה לחכמת ישראל, ירחון מבודאפעסט, 263
הר זהב (גאלדבערג), מרת נחמה מלאס אנגעלעס, 304
הראב"מ, 361, 494
הרב אבא דוד ממסקווא, 81
הרב אברהם דובער הלוי, אב"ד קאמענעץ דליטא, 183
הרב אברהם זאב צבי בעמח"ס זרע אברהם, 164
הרב אלי', אבד"ק גריצא, 387, 396, 509, 511, 536
הרב אליהו, מבראנקס מגיד דווילנא, 316, 334
הרב אליעזר, ראב"ד דמינסק, 540
הרב אליעזר, אב"ד קאווילא בפלך וואהלין, 199
הרב בועז הכהן, רב בשיקאגא, 447
הרב בנימין מ"מ דברדיטשוב ובראד, 183
הרב דוד, אבד"ק קארלין, 532
הרב חיים, מאטוסאוו מקוזב, 41, 81
הרב יעקב מאיר, ראש הרבנים לספרדים בא"י, 350
הרב יעקב צבי הכהן, חמיו של ש. ל. הורוויץ, 61
הרב ישכר דובער, אבד"ק דובענקא, 334
הרב משה שמואל, אב"ד בעיר זוויהעל, 183
הרב צבי הענין, אבד"ק בענדין, 70
הרב שמחה זעליג מו"צ בבי"ד דבריסק, 145
הרב, אב"ד מעזריטש, 351
הרב, מבראנקס, 190
הרב, מבראק, 187
הרב, מספרינגפילד מאסס., 327
הרב, מפינסק, 536
הרב, מראקאוו (קאלמאנאוויץ?), 537
הרוגי חברון, 497-498, 504, 506, 561, ועיין ארץ ישראל - פרעות
הרידב"ז, 141
השגחה, עיין כשרות

התאחדות הקהלות, 75
התאחדות הרבנים העולים בירושלים, 173, 187
התורה והמצוה, 97, 230, 263 526, 542
התלמוד ומדעי התבל ונתיבות התלמוד, 395
ו..., ישראל, 367
ו..., צדוק, 396
וואוסטער מועד הרבנים דמאסאושוסעט, 402
וואטקין, חיים מניו יארק, 492
וואיטצען, 118
וואלאזין בוואלאזין, 318
וואלאזין בירושלים, 209
וואלאזין, 318
וואלאזין, הסכסוך בהנהלת ישיבת וואלאזין, 318
וואלאך, הרב שבתי, אב"ד דריזנאי פוילין, 421
וואלאנשאק, אביגדור, 242
וואלדארף אסטריא האלל, 188
וואלינגפארד קאנג., 93
וואלינסקי, משה בן יצחק אייזיק מסטאלין ואח"כ בסט. לואיס, 264, 289
וואלמאן, מרת מברוקלין, 525
וואלענראד, מת"ת תפארת הגר"א, 206
וואלערשטיין, אברהם, 31
וואלערשטיין, הרב, 238
וואלף, הרב, 286
וואלף, הרב, רעוו. עזרא, 319
וואלף, חיים, 31
וואלפסאן, ל. פרעזידענט פון טוראוועך שוהל, 61
וואלצער, הירש, 319
וואלק, הרב צבי הירש הכהן, מקאסאווא ומפינסק, 227, 257, 300
וואלקין, הרב אהרן במוהרי"ן, רב דפינסק-קארלין, 48, 72, 87, 104, 164, 200, 358
וואנדער, מאקס, 351
וואס איז אזוינס עוואלושאן, 280
וואסערמאן, בעה"ב דקאמאדאר האטעל, 119
וואסערמאן, א., 16
וואסערמאן, הרב בונם מבאראנאוויטש, 320
וואקס (וואכס), הרב אשר הכהן, רב ומשגיח, 285, 287, 308, 311, 320, 325, 356, 390, 485, 505, 510, 535, 541
וואקס, זיסל ב"ר ישראל, 334
וואקסמאן, מרת, 31
ווארבעלאווסקי, יעקב משה, 540
ווארשא פוילען, 45, 94, 105, 164, 213
ווארשאווסקי, הרב, 175
וואשזאני, מאקס מקלויזענבערג, 540
וויד אווא פלך פיעטרקוב, 241
וויטנברג, ש., 242, 243
וויטענשטיין, הרב רב בפעטערסאן נ.דז., 127, 144
וויטקין, חיים, 31
וויטקינד, הרב אברהם משה אבד"ק באלטרומאניץ, 318
וויין, ראביסדי סטיפען, 338
וויינטמאן, ק., 76
וויימאן, ישראל, 415
וויין, הרב, ש., 133
וויינאגראד, הרב, רב דסטעמפארד קאנג., 438
וויינבערג, 368
וויינבערג, עיין אדמו"ר מסלאנים
וויינבערג, הרב ישכר ליב מסלאנים, 213
וויינבערג, מאקס מווארשא-פראגא, 540
וויינבערגער, הרב אברהם צבי יהושע, אבד"ק מארגערעטען, 241
וויינבערגער, הרב, בעה"ב דוויינבערגער'ס מצות, 554
וויינמאן, חזן דביאליסטאקער שוהל, 166
וויינשטיין, מרת מבראנסק, 461
וויינשעלבוים, הרב, רב דלינת הצדק אנשי ספרד בפילאדעלפיא, 478
וויים חבר דגל הרבנים, 219, 405
וויים, אייזיק הירש, 454
וויים, הרב יוסף חיים הכהן מסאטמאר, הרב עורך דירחון מגד ירחים, 460, 526
וויים, חזן מיכאל, 328
וויים, ישראל מליעדז, 493
וויסבלאט, הרב, 286, 287
וויסבערג, יוסף חיים מזשיטאמיר, 478
וויסמאן, 368
וויסמאן, הרב אהרן, מארגענטינא, 165
וויסמאן, יעקב מקאליס פאדאלסקער גובערניע, 416
וויסמאן, קלמן פדגוג, 79
וויצמאן, דר. חיים, 26, 35, 237, 307, 343, 359
וויילדבוים, ליב בן אליעזר, ואשתו פרימע (פרומט) וג' בניהם מפראציוץ ואח"כ בפילאדעלפיע ובקאליפארניע, 151, 228, 383
וויליאמסבורג, 192, 207
וויליאמסברידזש ראוד (דזואיש סענטר), בראנקס, 328
וויילנא רבנות 533
וויילנא, אודות הרבנות, 533
וויינאגראד הרב, מסיאטעל וואשינגטאן, 239
וויינד, הרב שלמה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
וויניפעג, 84
וויינער, ב. פרעזידענט דישיבת ר' חיים ברלין, 270
וויינער, שמואל, 399
וויסאצקי, קלונימוס זאב ממאסקווא, 155
וויסאקי, אברהם, 31
וויעדער, ראובן יצחק ממארמאראש-סיגעט, 415
וויען (וויינא) עיין מפתח ענינים "כנסיה הגדולה"
וויערניק, פריץ רעדאקטאר ממארגען זשורנאל, 238, 509, 511
ווירעוויץ, הרב ח. י. ממאסקווא, 133
וולפגאנג, דר., 381
וועבער, הרב שמואל אהרן, מזכיר ועד הרבנים המאוחד דירושלים, 93
וועדזשעטייבל פעט צימער'ס וועדזשעטייבל פעט, 368, 384
וועלנער, הרב, פרעדעריק מד., 368
וועלער הרב, מנוארק, 230
וועסט אמעריקא, 204, 206

וועדבוי באונגארן, 22
וועדטהיים, הרב, 485
וועדטהיים, חיים מרדכי ובתו פרומט מוואדשא, 151
וועדטהייטער, הרב א., 405, 438
וועדניק, דוד שו"ב, 304, 446
וועדניק, הרב, רעוו., 253
וועדנע, הרב דר. יצחק בן אברהם מרדכי, הרב רב דקאלאמבוס אהייא, 181, 198, 213, 408, 461, 543, 556
וועדנער, הרב אשר זאב, (אביו וחמיו בארץ ישראל) רב בפעטערסאן נ.דז. ובלינן מאסס. ובראוויידענס, 127, 155, 192, 471, 568
וועדבעל, יוסף ליב מקארטשעיזע ואח"כ באמעריקא, 430
וועשטין קייסינג (קישקע), 47
וינקלר, הרב מיכאל שלום, אב"ד קופינהאגן, 460, 526
ועד הישיבות, 532
ועד הכשרות דמאונט וועדנאן, 269
ועד הכשרות דניו יארק, 372, 452, 503, 567
ועד הכשרות דפילאדעלפיא, 205
ועד הלאומי, 350
ועד המאוחד (המשותף) מכנסת ודגל הרבנים, 310, 326, 343
ועד העיר דעקראן אהייא, 271
ועד העיר דקענזעס סיטי, 166
ועד הרבנים דאהייא קענטאקי ואינדיאנא, 111
ועד הרבנים דברוקלין, 166, 405
ועד הרבנים דדעטראיט, 60, 118
ועד הרבנים דמאסאושוסעטס, 402
ועד הרבנים דניו יארק, 28, 55, 86, 90, 109, 123, 125, 173, 174, 188, 235, 284, 286, 308, 310, 311, 313, 314, 326, 327, 358, 387, 391, 403, 404, 406, 417, 421, 436, 439, 452, 467, 470, 471, 472, 486, 530
ועד הרבנים המאוחד דירושלים, 93, 252
ועד השלום (בין הרבנים), 470
ועד לחיזוק התורה והדת ברוסיא, 242
ועד למען החזקת מוסדות ישוב הישן, 190, 253, 288
ועד לעניני כותל המערבי, 574
וערך הכהן, 438, 492
זאבלודאווסקי, מרת, 31
זאוויערגיצע (זאוויערצי) פלך פיעטרקוב, 241
זאיראוויץ, מזשיטאמער, 525
זאל, הרב, רעוו. הענאך, משגיח דאניה לויתן, 25
זאלודאק פלך ווילנא, 154
זאלמאנאוויץ הרב, מברוקלין וממנהיגי ישיבת ר' יצחק אלחנן, 190, 471, 537
זאלצבערג, מדעטראיט, 44
זאלצבערג, יודל בן משה ושני בניו מקלימענטאוו, 264, 319
זאלצבערג, לייזער (לואים) ב"ר יודל, 319
זאלצמאן, מרת, 461
זאמבראווסקי, הרב אליעזר אלימלך, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
זאמושין פוילין, 383
זאמיסלאווסקיא, צורר ישראל ברוסיא, 222
זאנענפעלד, הרב יוסף חיים, מירושלים, 70, 166, 189, 287, 292, 327, 504, 541
זאפילע, דוד, 289
זאפיסאצקי, ב., 61
זאקס, הרב זכריה מקליוולאנד, 111, 271
זאקס, זכריה מקליוולאנד, 399
זאר, מזכיר דישיבת ר' יצחק אלחנן, 534
זה ינחמנו, 213
זוסמאן, הרב ישראל, רב ושו"ב בוואלינגפארד קאנג. ואח"כ רב בבארא פארק, 93
זוסמאן, לייזער, 289
זיווין, הרב, משה שמעון, 539
זיטקאוויץ, 61
זייד, דר. חתן יצחק אייזיק ליפשיץ, 437
זייציג, וויים פרעזידענט פון טוראוזער שוהל, 61
זילבער, הרב, עיין סילווער
זילבערבערג, הרב ישראל, חבר דגל הרבנים, רב דקאנג. ות"ת מציון בבראנזוויל, 472, 485, 568
זילבערמאן (זילווערמאן), הרב, מרדכי מאיר, מלפנים רב בפינסק ומאטעלע, חבר דגל הרבנים ורב דיזניאן עוועניו שוהל, הרב וכעת רב בוויליאמסבורג, 110, 112, 141, 144, 207, 358, 535
זילבערמאן הרב, מבראנזוויל, חבר דגל הרבנים, 236, 238
זילבערמאן, דודו של ידידיה גינזבורג, 61
זילבערמאן, הרב יצחק משה, מטאלידא, 111
זילבערמאן, שמריהו, 31
זילבערשטיין, מברית אברהם, 108
זילבערשטיין, הרב אברהם שמואל צבי, רב בטאראנטא, 366
זילווער, עיין סילווער
זינגער הרב, מנוארק, 286, 287, 288
זינגער, טרעזשורער דישיבת ר' חיים ברלין, 270
זינגער, יצחק מהייזעלטאן פא., 304
זיסעלמאן, חיים טוביה, 60
זיסעלמאן, יצחק אלחנן עורך דין, 60
זיסעלמאן, מרת חיה ליבא, 60
זיסעלמאן, משה מניו דזשירזי, 60
זיסעלמאן, שלמה עורך דין, 60
זיסערמאן, הרב זאב וואלף, מקאטעלנא פלך זיטאמער, 145
זיסקינד, הרב, 287
זיעווין ברוסיא, 244
זכרו תורת משה, 79
זכרון יעקב, 317
זכריה ז,א - בשנת ארבע לדריוש וכו', 30, 83-85, 135
זלאטאוויץ, הרב אהרן, רב דדעקאלב עוועניו שוהל (עץ חיים אנשי לובין?) בברוקלין, 140, 141, 143, 187, 269, 285, 287, 288, 309, 344, 356, 368, 390, 399, 405, 446, 469, 471, 485, 505, 511, 535, 541
זלאטאלאוו, הרב, גיסו של צבי קאוזקא, 437
זלאטקאווסקי, לואי מסטאק, 524
זלוטניק, הרב ישעיה, 156, 162

זסלנסקי, הרב אהרן יצחק מירושלים, 112, 383, 460
זסלנסקי, הרב ראובן מאיישישאק, 112
זעווין, הרב שלמה יוסף מנאוואזיבקאוו, 34, 81
זעכצער, הרב, 286
זעלדין, משה, 238
זעלדנער הרב, מלארעניץ?, 289
זעליגסאן, מדעטראיט, 44
זעלין, יעקב, 31
זעליקאוויץ, מאקס וויים פרעז. דשערי ציון בבאלטימאר, 534
זעלמאן, מרת חנה רחל, 31
זעלצער (סעלצער), הרב י. ל., 9, 24, 25, 39, 174, 187
זעמעל, בערנארד מאידישע ערציהונגס געזעלשאפט, 238
זק, הרב, מנחם מענדל דובער אב"ד ריגא ברוסיא, 242, 243, 328
זק, חנה בילא ב"ר מנחם מענדל דובער אב"ד ריגא ברוסיא, 328
זרחי, הרב אשר ליפמאן, רב בלואיסוויל, הרב קענטאקי, 79, 111, 192
זרע אברהם, 164, 247
זרע אברהם, להחזיר הנוער בתשובה, 172, 173, 174, 187, 190
חאדאראוו, מ. ד., אדמו"ר מטאלנא-ווישניץ 9, 39, 187, 269
חאטינסקי, אהרן, 61
חאשעסמאן, הרב יהודה, משיקאגא, 445, 447
חבל יעקב, 286
חברה אהבת אחים זבחי צדק, 38
חברה אחים נאמנים בארצות הברית, 220
חברה בני אברהם בברוקלין, 127
חברה לחם לעניים באקלאנד דעטראיט, 119
חברה משניות אוהבי תורה, 436
חברה נשים תומכי תורה אף הארלעם, 143, 253
חברה סמאטריטשער אנשי פאדאליע בניו יארק, 541
חברה ש"ס בבאסטאן, 485
חברון, 497
חברון, 497, 504
חגי, חזן בערעלע, 406
חגים וזמנים, 26
חדושי אלימלך, 70
חולין פד. - תוד"ה עשרה מנה ובמהר"ץ חיות, 180, 212
חופה, בבית המדרש, 187
חורגין, דר., 76
חזיונות אברהם, 30, 247
חזן, נתן מדעטראיט וברוקלין, ואשתו מושקא ובתו שרה מבריסק, 183
חזנים אסאסיאיישאן, 567
חיבת הקודש, 164, 167, 184, 200
חידות, 226, 477, 492
חיי עולם, בארץ ישראל 141
חייט, הרב אליהו, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
חיים, מניו יארק, 478
חינוך הבנים, אסיפת אגודת הרבנים, 73, 76
חינוך הבנים, המצב והפתרון, 3, 7, 98, 128, 129, 169, 282-283, 288, 315, 322, 532, 546-547, 562
חינוך הבנים, רעיונות, 488
חינוך לבנות, 240
חינוך, 33, 34, 74, ועיין אב ובן
חינוך, לנצל ימי הקיץ ללימוד תורה, 126
חיראב, קור-ארט 537
חכמה חיצונות, 256, 266
חכמי ישראל ותורתם, 549, 574
חכמי לובלין, 144, 500, 537
חכמת הגוים, 473
חלוצים, 561
חליצה, בערך שלש מאות נשים מעבר לים ממתינים לחליצה, 510
חליצה, ע"י שליח, 40, 80, 362, 375, 377, 392, 394, 409, אינו חוזר-410, 424, 426, 441, 455, 475, אינו חוזר-547, 566
חלפן, הרב דר. ש., רב דבוענאס איירעס ארגענטינא, 78, 165, 287
חלקת יואב, 320
חמודות, חבר דגל הרבנים, 219, 269, 469, 470, 485
חמשה עשר בשבט, 217
חסד לאברהם, 213
חסידות, מהלוקת על המגיד ר' צבי הירש דיינאוו, 318
חסידי אושיראוו, 374
חסידים הראשונים, 120
חסידים הראשונים, 118, 120
חסידישער קלויז דגערער חסידים, 541, 568
חעלחאווסקי, מרת חיה לאה, 15
חפץ חיים בראדין, 353, 386, 566
חפץ, הרב משה, 223
חרדל (חארדאל), יוסף ובתו אסתר, 279, 399
חריף, הרב, חבר דגל הרבנים, 7, 187, 287
חרל"פ, הרב י. ח., 327
חשן אהרן, 164
חתונה, עיין חופה
חתונות בביהמ"ד, 124
חתם סופר שוהל בברוקלין, 406, 504, 511, ועיין הרב גוטה
חתן, עליתו לתורה, 468
חתנו של החפץ חיים בתל אביב, 292
טאבאק, הרב ישראל, רב ביזניאן סיטי ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 192, 437
טאביאס, אבא מקרעשקוי, 524
טאגעבלאט, 334
טאוב, הרב דוד דובער, אבד"ק דאבראזינסקי, 183
טאובין, אלחנן מפאסייק, חתן הרב ש. ל. הורוויץ, 61
טאובין, מרת אסתר ובתה נחמה מפאסייק, בת הרב ש. ל. הורוויץ, 61
טאטעל, טשארלס ה., יוניטעד סטעיט אטוירני, 509, 562, 565

טאלקאוו, מרת, 31
טאמאשאוו, מ. ב., 25, 187
טאנענבוים (טענענבוים), משה, רב דבית אברהם בברוקלין וחבר דגל הרבנים, 7, 21, 24, 26, 36, 77, 94, 104, 110, 139, 141, 143, 166, 183, 187, 199, 204, 219, 238, 286, 287, 292, 303, 309, 325, 371, 390, 405, 469, 515, 535, 541
טאריינין מקליוולאנד, חבר דגל הרבנים, 7
טהרת המשפחה פאראיין, 372
טהרת המשפחה, המצב והפתרון, 3, 4, 85, 252, 372, 487
טוזערסקי מאינדינאפאליס, 287
טוזערסקי, 187, 219, 252, 326, 371, 390
טוזערסקי, עיין אדמו"ר מהארנאסטייפל
טוזערסקי, הרב י., אדמו"ר מסקווער, 438
טוזערסקי, הרב יעקב ישראל, מניו יארק חבר דגל הרבנים, 173
טוזערסקי, הרב ישראל, 304
טוזערסקי, הרב ישראל, מברוקלין חבר דגל הרבנים, 173, 356
טוזערסקי, הרב מנחם, לאיעזער רבי, 436, 436?
טוזערסקי, הרב, רב בפילאדעלפיא, 174
טויבענפליגנשעל, הרב, 285, 287
טוכמאן, מת"ת תפארת הגר"א, 206
טוקצינסקי, הרב יחיאל מיכל מירושלים, 367
טוראוו, 61
טוראוער שוהל, 60, 61
טורקעסטאן, 59
טיבורג (טהייבערג), משה מלאדז, 183
טייזנער, ח. מהסתדרות העברית באמעריקא, 26
טייטעלבוים, הרב אריה ליבש (אהרן), חבר דגל הרבנים, 7, 9, 39, 93, 94, 110, 141, 187, 285, 372, 438
טייטעלבוים, הרב בנימין, מפאסייק, 158, 181
טייטעלבוים, מרת דבורה, 31
טייטעלבוים, מרת מאלי, 31
טייטעלבוים, שלמה בן שלמה, ואשתו רחל וג' בניהם מפאריסאוו ואח"כ באמעריקא, 228, 383
טייך, נח מזאלקושין פלך קיוב, 461
טייכער, מרת חיה שרה, 31
טימקאוויץ, 96
טינטער, יוסף ליב, 31
טל לישראל, 247
טל תחיה, 247
טעאטער: אידישער קונסט טעאטער, 350
טעלושקין, הרב, מועד הרבנים, 470
טעלז, 387
טעמפעל, הרב ישראל אהרן, רב בקאראנא, הרב חבר דגל הרבנים, 94, 110, 141, 143, 192, 311, 405, 485
טעמפעל, מרת, 31
טענענבוים, 493
טענענבוים, עיין טאנענבוים
טעפלאנסקי, משה יהודה מזבראוו ואח"כ בפיטסבורג וביזסטאן טעקסעס, 145
טקס דרבנן, 335
טרויבענבערג, מביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
טרונמאן, אשר מטעאפיפאל, 478
טריינין, הרב ברוך שלום, רב בקליוולאנד ובפליינפיעלד נ. דזש. וחבר ועד הנהלה דדגל הרבנים, 111, 327, 356, 368, 390, 400, 535, 541, 547, 549, 566
טרימאנט עוועניו תלמוד תורה, 9
טרענטאן נ. דזש., 383
טשארנא (טשארני), מבעיאן ניו דזשוירזי, 38, 97, 287
טשיפקין, ישראל מאידישע ערציהונגס געזעלשאפט, 26
טשירקאווסקי, משה, 15
טשעמבער אוו קאמערס (טשיקען מארקעט), 326
טשערנעוויץ מווילנא, 533
י. ל. ראזען עט קא. (לאקשען) 445
יא בעק, סעם, 555
יאבלאנסקי, זאב, 31
יאבראוו, דוד מסלוצק משולח בעד ישיבת סלוצק, 540
יאלעס, הרב אפרים אלעזר הכהן, רב בפילאדעלפיא, 174, 493
יאם, ... בן אברהם מטעמפא פלא., 239
יאם, זלמן (סעם) בן אברהם יליד מאהלעוו ואח"כ בניו יארק, 239
יאמפאל, הרב שמואל, רב באיסטאן, רעדינג, ואח"כ באלטונא פא., 358
יאנאוויטש, מרת רוזא, 368
יאנאסטאוער שוהל בהארלעם, 505
יאנג איזראעל (סינאגאג), 103, 190
יאנג, הרב, 372
יאסקאוויץ, הרב יעקב זאב, מפאביאניץ פוילן, 199
יאקאבזאהן, הרב ישראל, רב דסעוואסטאפעל ברוסלאנד, 145
יאקאבסאן, לוי, 316
יאקובאוויץ, הרב, 286
יאקובאוויץ, פנחס בן הירש יוסף הכהן, ובתו, בלאנדאן ושיקאגא, 264
יאראסלאוויטש, ש. מסחר סת"ם וכו', 416, 431, 439, 464, 480, 496, 527, 543, 559, 575
יארצייטן של גדולים, 415
יבא שילה, 84, 118, 166
יבמות כו. - בפיה"מ להרמב"ם וברע"ב, 400, 408, 428
יבמות פח. - במהרש"א וקרני ראם, 414, 428, 456, 523, 538
יבנה ירחון, 464, 480, 496
יבנה, ירחון בלבוב, 439
יגדיל תורה, ירחון ע"י הרב אבראמסקי מסלוצק, 220
יד הלוי על ספר המצות להרמב"ם, 164, 261, 274, 347
יד יחזקאל, 124
יד ישראל, 247
יהודה וישראל באיסט סיד, 230
יוד, דר. מרדכי (ואשתו אסתר מאקאוו) ב"ר חיים מאריס, ונכד הרב ר"א יודאלעוויץ מפליינפילד, 311, 547
יוד, הרב חיים מאריס (בן ר"א יודאלעוויץ), מלפנים רב באטלאנטא, לאורענס, הייזוערליל ובראנזוויל, ובני

מפתח כללי לקובץ ירחון "דגל ישראל"

שמואל יהודה בבראנקס, וכעת רב דעקראן אהייא, 110, 111, 127, 143, 187, 204, 207, 271, 311, 356, 357, 573

יודעלעוויץ, אחי הרב יודעלעוויץ, 566

יודעלעוויץ, הרב אברהם אהרן, (בעמח"ס שו"ת בית אב), חבר דגל הרבנים, אבד"ק קאפוליא רב דעלדרידזש סט. שוהל ורב הכולל לאגודת הקהלות דניו יארק 7, 24, 39, 40, 41, 58, 61, 80, 110, 127, 140, 143, 187, 188, 204, 207, 237, 238, 271, 285, 286, 288, 291, 292, 311, 312, 316, 317, 325, 327, 342, 343, 351, 356, 358, 362, 371, 375, 377, 392, 394, 405, 409, 410, 424, 435, 437, 441, 455, 469, 475, 485, 547, 548, 549, הרב הספד-551, 566, 573

יוהז סט. שוהל בברוקלין, 568

יום טוב, חילולו בארץ ישראל, 18, 122

יום כיפור בעללער, 18

יומא כא: - רש"י ד"ה ארון, 30, 83-85, 134-135

יונג, הרב דר., 372

יונגערמאן, הרב יצחק יעקב, מגיד שיעור בביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119, 191

יוניאן אף ארטאדאקס דזשואיש קאנג. (אגודות קהלות הארטאדאקסית באמעריקא), 77, 188, 252, 310, 420, 450, 557, 575

יוניאן השוחטים, 77, 109, 326, 452

יוניאן עוועניז קארנער סקוהל סטריט, 141

יונייטעד דזשואיש אפיעל, 450

יונייטעד סטעיט ליינס, 25

יונייטעד סינאנאג אף אמעריקא, 77

יונייטעד ציון אפיעל, 188

יוסטאן טעקסעס, 145

יין, חוקי המדינה, 204, 219, 236, 486

ילקוט האורים פרשת בא - 66

ילקוט הדרוש עה"ת, 247

ילקוט מרגליות, 367, 414

ימות הקיץ, גודל המכשלה במקומות חופש, 114, 465

ימים מקדם, 280

ימים נוראים, 146-148, 156-160, 329, 345, ועיין ראש השנה

ימים נוראים, מלפנים וכהיום, 138

יסוד העבודה, 213

יסודי היהדות, 97, 112, 126, 163, 413

יעבץ, הרב זאב, ממיסדי המזרחי, 52

יעגער, הרב, רב בסאפרין, 192

יעזסעקען, 92, 105, 153, 242-244, 307, 322, 343, 406

יעלין, מ. ממאנהעטען, 145

יעלין, מרת, 31

יעקב יזעף, הרב, רב הכולל בניו יארק, 41

יפה, הרב ישראל יעקב הכהן, ממנשסתר ענגלאנד, 247

יפה, הרב ש. א., 133

יצחק העגלון משניפישאק המכונה יצחק החוטם, ואשתו בריינה, 69

יקרא דחיי יארצייטן, 415

ירושלים, 70, 93, 164, 199, 280, 420, 573

ירושלים, מחלוקת בין אגודת ישראל וכנסת ישראל, 420, 449

ירושלמי ברכות פ"ט ה"ג - עד שלא ייבה לא ייבה וכו', 539

ירושלמי, הרב נחמיה, 166, 187

ישיבה בברייסק רוסלאנד 108

ישיבה בניו ארלינס 127

ישיבה בקאברין פוילין, 535

ישיבה דבראנקס, 288

ישיבה דהארלעם שוהל, 62

ישיבה דניו הייוון, 112, 194, 257

ישיבה קטנה בבאסטאן, 150

ישיבה תפארת ירושלים, במאנהעטען, 23, 75, 288, 407, נסגר-534

ישיבה, הפצת תורה לערי אמעריקא לשלשת ימים, 175

ישיבה, מחלוקת בקליוולאנד, 270

ישיבה, מלפנים וכעת, 171

ישיבה, תיאור הלימוד בזמנינו, 103

ישיבה... ברחוב מזרח ברוזוויי, 83

ישיבות מעבר לים, שלוחי צדקה, 386, 390, 418

ישיבות, דעבאטע (ויכוח), 170, 374

ישיבות, המצב בזמנינו, 150, 272-273, 403, 418, 515, 534

ישיבת בית יהודה בדעטראיט, 103, 357

ישיבת וואלאזין בוואלאזין, 318

ישיבת וואלאזין בירושלים, 209

ישיבת חברון, 497, 504

ישיבת ניו הייוון, 179

ישיבת סלוצק בסלוצק, 540

ישיבת ר' חיים ברלין בבראנזוויל, 9, 75, 97, 207, 270, 272, 317, 406, 407

ישיבת ר' יעקב יוסף, 24, 92, 190, 288, 317, 372, 374

ישיבת ר' יצחק אלחנן, 24, 39, 74, 78, 96, 111, 131, 142, 150, 166, 170, 174, 175, 176, 179, 190, 191, 192, 205, 207, 208, 252, 254, 256-257, 267, 272, 288, 312, 327, 344, 354, 358, 371, 372, 374, 391, 395, 437, 438, 471, 504

ישיבת ר' יצחק אלחנן, הנחת אבן הפינה, 74

ישיבת ר' שלמה קלוגער, 188, 198, 288

ישראל הצעיר, \עיין יאנג איזראעל

כ"ץ, הרב נחמיה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437

כ"ץ, הרב ראובן, אב"ד סטרן, רב בפריישטאט וגרויסווארדיין, 22, 524

כ"ץ, הרב שמואל אייזיק מאינדיאנאפאליס, 111

כהן (קאהן), אהרן דוד (רך הנימול) בן הרב צבי הירש, 505

כהן (קאהן), הרב ליבער, חבר דגל הרבנים רב ואב"ד בניו יארק, 79, 187, 437, 469, 505

כהן (קאהן), הרב צבי הירש מארץ ישראל, חבר (ומזכיר) דגל הרבנים, ורב דקאנג. ות"ת תפארת ישראל דריוועךסייד, הרב ומזכיר עזרת הגליל, ופרעזידענט דחברה אחים נאמנים בארצות הברית, 7, 8, 24, 36, 59, 77, 94, 95, 110, 141, 143, 175, 188, 191, 204, 206, 219, 220, 230, 239, 251, 252, 253, 269, 285, 286, 287,

288, 290, 292, 326, 356, 390, 391, 405, 406,
436, 438?, 469, 470, 471, 484, 485, 504, 505,
511
כהן, עיין קאהן
כהן, עיין קאהן
כהן, בען סי. מבראנזוויל נויארק, 228
כהן, דר. ב. מברלין, 243, 244
כהן, הרב אהרן, הרב במארמאראש רומעניא, בעמח"ס
וערך הכהן, 438, 492
כהן, הרב חיים יעקב, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן,
437
כהן, הרב, רעוז. פ., הרב שו"ב, 303
כהן, יונה מביאליסטאק, 183
כהן, מענדל ב"ר דוד מקרופקי, 145
כהנא, הרב ... ב"ר לוי יצחק, מברוקלין, 255
כהנא, הרב אברהם דובער בן מ"י, הרב
רב בפאר ראקאוויי, 230
כהנא, הרב יעקב מאיר, מברוקלין, 25, 168, 237
כהנא, הרב לוי יצחק, מברוקלין חבר דגל הרבנים, 79,
97, 143, 188, 254, 269, 291, 356, 371, 405,
438, 469, 485, 498, 501, 505, 530, 568
כהנא, הרב שלמה דוד, רב דוואַרשא ויו"ר אגודת הרבנים
דפוילען, 94, 140, 151, 214, 292, 334, 396,
493
כולל ר' יצחק אלחנן בקאוונא, 354
כופרים, 133
כותל המערבי, 574
כותל המערבי, המחיצה בין אנשים ונשים, 343
כותל המערבי, לפדותו מן הערביים, 343, 498, 531
כינע, 482
כלל ישראל, המצב בכל מדינות העולם, 149
כנסיה הגדולה דאגודת ישראל, 469, 471, 481, 485,
487, אריכות-500, 514, בשם הגדולים-531-533,
דגל הרבנים-536, 537
כנסת בית יצחק בקאמעניץ,
254, 270, 353, 386-387, 535
כנסת הרבנים דאמעריקע,
55, 111, 123, 173, קאנווענשאן-281, 285, 293,
308, 310, 312, 316, 333, 358, 387, 391, 403,
417, 452, 467, 470, 471, 530, 534, 548
כנסת ישראל אנשי ספרד בראטשעסטער, 192
כנסת ישראל בלואיסוויל קענטאקי, 79
כנסת ישראל, 174, 341, 420, 449, 532
כנסת ישראל, 247
כעלימייער, 286
כערסאנער גענענט ברוסלאנד, 344
כרם הצבי, 366, 374
כשדאי, צבי, 318
כשרות, 3, 7, 60, 90, 281, 282, 286, 361, 369, 384,
ועיין בית המטבחים
כשרות, אם ליתן הכשר על חנות שבעליו יש לו גם חנות
טריפה, 290, 291, 311, 312, 313, 369, 403,
404, 478, 536
כשרות, אם מותר לרב המכשיר לאחד הפועלים
בהתאחדות עמו, 402, 490
כשרות, באניות, 25
כשרות, דקין (קישקעם) טריפות ממולא בבשר כשר,
45, 78, 104, 165, 281, 287, 309, 420, 502
כשרות, השגחה מצד המדינה, 36
כשרות, התחרות בנתינת הכשר, 63, 86, 90, 100,
286, 310, 311, 312, 341, 436, 487, 490, 530
כשרות, זהירות לפסח, 236
כשרות, זיוף של השגחה, 35
כשרות, זיוף תעודות והכשרים מפוילען, 94, 104, 533
כשרות, חוקי המדינה, 220, 452
כשרות, חילול יום כיפורים בבעקעריי (מאפיה), 342,
445
כשרות, חניות בשר שמחללים שבת בפרהסיא, 125
כשרות, ליסד ועד הכשרות דנויארק רבתי, 90, 123
כשרות, מאכל שמבטלים בו איסור בששים, 124, 181
כשרות, מכשול בבראנקס, 57
כשרות, מכשול, 37
כשרות, משגיח תמידי, 530
כשרות, ע"ד בראנד ברויט, 78
כשרות, ע"ד המחלוקת בהכשר בית חרושת מצה, 67
כשרות, עלילה, 490-491
כשרות, רב שנתן הכשר לטרפות, כיון שבלאו הכי ימצא
אחר ליתן הכשר, 405
כשרות, שפל המצב בשיקאגא, 133
כתב סופר, 22
כתב עברי, 221
כתבים נבחרים, 86
כתובות עב. - לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש,
261, 297, 346
כתובות עד. - חליצה א"א ע"י שליח, עיין מפתח
הענינים "חליצה"
ל"ג בעומר, הגיגה לפי מנהגי א"י, 95
לא "סדאם, ב., 15
לאבאוויטץ, 319
לאדז פוילען, 183
לאזאר, מרדכי, 15
לאזאראוו, הרב יהודה ליב, 60, 110, 144, 247, 463
לאטשין, יעקב יהודה, 15
לאכאוויץ, משאמוקין פא., 352
לאמדין, 61
לאמז, 387
לאמזא, 241
לאמזא, בפתח תקוה ארץ ישראל, 141
לאן, 303
לאנג ברענטש, 9
לאנד, שמואל מבאלטימאר, 534
לאנדא, הרב אברהם, אדמו"ר מטשעכנאווא, 241
לאנדא, הרב אפרים, הרב בבוקארעשט רומעניע עורך
ירחון קבוצי אפרים ובעמח"ס אוצר התורה,
415, 460, 526
לאנדא, הרב יוסף פנחס מבאלחוב, 145
לאנדא, הרב יעקב בן הגה"ק אברהם מטשעכנאווא
פולין, 241
לאנדא, י., 242
לאנדא, מענדל חיים (ואשתו זיסל לבית בעהריער)

מטשעכנאווא פולין, הרב זאווערציער רב, רב דקהלת אנשי פולין בניו יארק ובדעטראיט, ואח"כ בבארא פארק, הרב וחבר דגל הרבנים, 7, 140, 187, הרב תולדות-241, 245, 287, 302, 311, 312, 325, 327, 356, 371, 390, 391, 405, 435, 469, 485, 501, 510
לאנדאן פאלקסצייטונג, 237
לאנדאן, 3
לאנדסבערג, מרדכי יוסף (ואחיו שמואל) מוואלקאוויסק ואח"כ בניו יארק, 228, 289
לאנדעסבערג יצחק אהרן רב בפריישטאט וגרויסווארדיין, 22, 524
לאם אנזשעלעס, 125
לאסקער מטראי, 357
לאסקער, מת"ת ר' ישראל סאלאנטער, 206
לאעל מאסס., 453
לאענשטיין, סאלאמאן ממפעדעריישאן, 238
לאקאטש, 81
לאקס, 287
לאקס, חיים ישראל, 15
לאקס, שמעלקא ובתו הינדא, 183
לאקער, אלתר סעקרעטער דערשטער נעפאלקאוויץ בוקאוינער קאנג., 328
לאקער, מאקס בעה"ב דבראדווי מענשאן, 16, 31, 47, 72, 142, 200
לאקשען ראזענ'ס פוד פראדוקטען בניו יארק ובמעמפיס, 447
לאקשען, 187, 372, 535
לב רגש, 247
לואיסוויל קענטאקי, 79
לובאוויטש, 308
לובאוויטש, מאסר של הרבי, 105, 108
לובאוויצער שוהל בשיקאגא, 97
לובין (ליבין), 285, 287, 303
לובין, אליעזר, 15
לובלין, 145, 145
לוואוויץ, הרב ר., רב ומנהל דת"ת דברוקלין, 421
לויפער, הרב דוד, חבר דגל הרבנים, 7, 24
לונינעניץ, 61
לוסטיג, חנוך הענך ובתו גאלדא, 437
לותר, מרטין, 460, 473
ליאכאוויץ, א., 303
ליבשיטץ, הרב יחזקאל, 463
לידער, הרב עזריאל זעליג מירושלים, 155
לידער, ישעיה צבי, 15
ליובארסקי, הרב יצחק, 559
ליזואי, דזשאדזש אהרן דזיי, 252
ליזואי, הרב יוסף, חבר כנסת הרבנים, 285, 286, 287, 288, 303, 470
ליזואי, מ. מתפארת ישראל דריזוערסייד שוהל, 143
ליזוי, מרת. אייגא וויים פרעזידענטין דחברה נשים תומכי תורה אף הארלעם, 253
ליזואי, מרת, 15
ליטע, 108, 418
לייבאוויטש, מנחם נחום ובתו חנה מניו יארק, 226, 253
לייבאוויטש, מרת חוה, 368
לייבאוויטש, נחמיה שמואל, 263
לייבאוויץ, הרב ברוך דוב, ראש ישיבת קאמענץ, 254, 270-271, 312, 328, 353, 372, 535
לידיש לחם עניים דבראנזוויל, 238
לידיש פארבאנד לתקנת עגונות (של דגל הרבנים), 352
לייטאג, הרב אברהם משעוועניגען האלאנד, 395
לייטמאן, חיים, 15
לייטער, הרב זאב וואלף, הרב פיטסבורגער רב, 94
לייטער, מ., חבר דגל הרבנים, 7, 110, 173, 204, 219, 287, 308, 325, 356, 371, 390, 405, 469
לייכטער, ו., 460
ליכטענשטיין, יעקב משה, 511
לינדען ניו דזשוירזי, 462
לינדענבוים, ליב מכעלם, 446
לינקאלן נעבראסקא, 79
לינקאלן פלייס בברוקלין, 143
לינת הצדק אנשי ספרד בפילאדעלפיא, 478
ליסס, אליעזר, 15
ליעווינטין ברוסיא, 244
ליפסאן, מ., 247
ליפסקי, לואיס, 238
ליפשיץ הרב, מישיבת יעקב יוסף, 24
ליפשיץ, 319
ליפשיץ, אלי' יהודה ליב מזכיר דלשכה מרכזית לתקנת העגונות דווארשא, 396
ליפשיץ, הרב אליעזר ליפמאן הלוי, מ"מ דווילקאמיר, 317
ליפשיץ, הרב יחזקאל מקאליש, 320
ליפשיץ, הרב יעקב הלוי מקאוונא, 317, 318
ליפשיץ, הרב משה, רב בפילאדעלפיא, 174, 285, 287, 288, 303
ליפשיץ, י. ל., 88
ליפשיץ, יצחק אייזיק ובתו שרה בונא, 437
ליפשיץ, נטע הלוי מקאוונא סלאבאדקא, 318
למודי אבות, 317
למורים דר' יצחק אלחנן, 437
לעדערמאן, הרב צדוק הכהן מניו יארק, חבר דגל הרבנים ומשגיח, 7, 16, 31, 36, 77, 94, 110, 143, 204, 285, 287, 308, 325, 342, 356, 371, 383, 405, 469, 470, 485, 504, 511, 568
לעדערער (בראדסקי), אייזיק בן יואל במאנטשעסטער, 263, 289
לעדערער, רעוו. מרידזשפארט, 263
לעדערער, שלום מברוקלין, 263
לעדערפארב, אייזיק ואשתו שרה לאה מלובלין, 145
לעהמאן, קאנדידאט פאר ליטעראנאט נאווערנער, 337
לעהרמאן, הרב א., רב באיסט ניו יארק, 238
לעוו (לעף), וויים פרעזידענט חברה משניות דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119, 191
לעווי, הרב אלטר משה אהרן, רב בעיר דאמבראווא, 414
לעוויאצקי, הרב יעקב, מאלוסק, 220

לעוויטאן, הרב, 96, 372
לעוין, אלחנן זאב בן משה, 511
לעוין, אריה וויס פרעזידענט דת"ת ר' ישראל סאלאנט, 26
לעוין, הרב אהרן, אבד"ק רישא בגאליציע, 318, 320
לעוין, הרב אלכסנדר, רב בקאני איילאנד ואח"כ בסלאנימער שוהל, 287, 292
לעוין, הרב יהודה ליב, רב בדעטראיט, 103, 357
לעוין, הרב יוסף דוב הלוי מנוארק, ר"י בישיבת ר' יצחק אלחנן, 207, 224, 225, 260, 274, 293, 348, 362, 375, 377, 393, 394, 409, 410, 424, 441, 455, 475
לעוין, הרב יצחק מאיר, חתנו של האדמו"ר מגור, 537, 568
לעוין, הרב יששכר מסקענעקטעדי, רב בטרענטאן ניו דזש., 112
לעוין, הרב משה אלימלך, 54
לעוין, הרב ש. ד. מזאברעזע מחוז וואלאזשין בעמח"ס לשד השמן, 525
לעוין, הרב שלמה יצחק, רב במינעאפאלים מינ., 226, 259, 276, 293
לעוין, הרב שלמה רב בראטשעסטער ובברוקלין וכעת בבראנקס, 239, 311, 390
לעוין, הרב, 190, 535
לעוין, הרב, מהאמילטאן קנדה, 461
לעוין, הרב, מלייקוואוד, 285, 287
לעוין, מרת פעשע פרעזידענט ליידים אקזילערי, 95
לעוין, משה מזשיטאמיר, 555
לעוין, שמואל נ., 15
לעוינבוך, הרב ראובן, 247
לעוינזאהן, בנימין, 351
לעוינזאהן, עיין לעוועגסאן
לעוינטאן, אריה, 15
לעוינע, הרב, מברידזשטאן נ. דז., 368
לעוינע, שלמה, 415
לעוינץ (האנעלאוויץ), אלי' מאיר ממאנאליצע פלך וואַרשא, בן מאה שנה, 142
לעוויצקי, הרב יעקב, מאלוסק רוסיא פלך וואהלין, 41, 80
לעוועגבערג, הרב יהודה העשל מניו הייוון ואח"כ בקליוולאנד, נשיא אגודת הרבנים החרדים דקאנעקטיקוט, 112, 125, 144, 178, 187, 194, 535
לעוועגטאהל (לעוינטאהל), הרב דוב (דוד?) אריה הכהן מפילאדעלפיא ונשיא הכבוד דאגודת הרבנים, 174, 190, 191, 205, 313, 370, 437, 559
לעוועגטאהל, הרב, מברוקלין דזשואיש סענטער, 238
לעוועגסאן (לעוינסאן), הרב יעקב, ראש המזרחי דברוקלין, 93, 144, 175, 207, 238, 270, 328
לעוועגסאן, מת"ת תפארת הגר"א, 206
לעוועגסאן, הרב אליעזר יוסף, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
לעיבמאן, יהודה אריה הלוי מסלופיא (או סטופיא) פוילין, 264
לענגער (לעננער?), הירש (הערש) חיים ואשתו הענטשע מפוילען, 228, 351, 397
לענדער, ישראל מתפארת ישראל דריזוערסייד, 505
לענינגראד ברוסיא, 145, 243
לעסער, מביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
לערנער, הרב יאיר, 405, 474, 485
לערנער, מרת פערל, 15
לערנער, פילין (בארבער שאפ), 464, 526
לקוטי צבי, 168
לקוטי תורה להתניא, 105
לקרא לאסורים דרור, 237
לרבנים בברוקלין, 205
לרבנים בדזשירזי סיטי, 205
לשד השמן, 525
לשון, עיין אידיש; עברית
לשכה מרכזית לעניני העגונות דועד הרבנים דוואַרשא, 214, 228, 234, 250, 255, 263, 289, 309, 387, 396-395, 510
לשכת מודיעין לתקנת עגונות (דגל הרבנים), 140, 145, 214, 289, 290, 309, 318, 334, 335, 352, 383, 387, 395-399, 415, 418, 430, 446, 461, 465, 478, 509-511, 524, 540, 573
לתורה בשיקאגא, 75, 142, 150, 170, 179, 254, 257, 270, 271, 272, 288, 357, 358, 374
מאבד עצמו לדעת רח"ל, המצב, 100
מאגנוס (מאגנעס), הרב מארים, 237, 292
מאגנוס, דר. י. ל. פרעזידענט דהעברעאישען אוניווערזיטעט, 18
מאדלינגער, הרב חיים דוב בן שמואל הלוי מלבוב, 525
מאדלינגער, הרב שמואל הלוי מלבוב, בעמח"ס דברי שמואל, 525
מאדערקאמען, מרת חנה ריזל, 15
מאה שערים ירושלים, 199
מאה שערים, בירושלים, 141, 353, 358, 387
מאוושאוויץ, הרב ישראל רב בטרענטאן ובראנקס, 96, 239, 271, 285, 287, 291, 303, 352, 405
מאונט וועראנן, 269
מאונט לבנון סעמעטערי, 93
מאונט פרידאם נ. דז., 281, 291
מאזעסאן, הרב ח.י., ראש ישיבת תפארת ירושלים, 23
מאי, ליב, 15
מאייער, דזשיי. עקס פרעז. דביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
מאייערס, אברהם, 15
מאיר אנשיל החגר משניפישאק, 69
מאירוויטש, הרב יצחק מאיר, רב בפינסק ובכאמסק ובשערשוב ובטאשקענט טורקעסטאן רוסיא וחבר ועד הנהלה דדגל הרבנים, 472, 485, 504, 505, 511, 549, 551, 555
מאכט, דר. פראפע'סאר מדזשאהו האפקינס האספיטאל, 534
מאכלים, עיין עוד: בשר
מאכלים: עיין עוד: "בשר", "בעקערי", "קעיסינג"
בארדענס מילך פראדוקטען, 445
גודמאן מצות בניו יארק, 219, 229, 245, 429, 444
בראנד ברויט, 78
בראנפמאן כשר בינס, 313

י. ל. ראזען עט קא. (לאקשען) 445
מאנישעוויץ מצות 59
סאנשיין ביסקוטס בלאנג איילענד 399
סאנשיין קרעקערס, 313
פראוויזשיאן פעקטארי, 311
קעלאג (סיריעלס) 541
ראזען, י. ל. עט קא. (לאקשען) 445
מאלאוויץ, אייזיק מענדל, 15
מאלאוויץ, מרת, 31
מאליוו, הרב ז., הרב פרינסיפאל, 79
מאלין, בנימין יצחק, 199
מאלין, מרדכי משיקאגא, 304
מאלעט, 319
מאן, הרב אברהם, מניו יארק רב דקאלזוארייער שוהל ואח"כ בבראנקס, 358
מאנדלבוים, אסעמבלימאן, 36, 60
מאנדעלבוים, הרב נפתלי, מלפנים רב באלבאני וכעת בכנסת ישראל קענטאקי, 79
מאנהיימער, הרב חיים צבי אב"ד אונגוואהר, 241
מאנהעטען סיטי דרעס ביק, 86
מאנהעטען סיטי דרעס ביק, 86
מאנט קלעמענס, 131
מאנטאגיו, סעמיזעל פרעזידענט פעדעריישאן אף סינאגאגס אין לאנדאן, 108
מאנטיסעלא מקוה, 372
מאנטיפאלע חברה, 541
מאנטפיורי, משה מזכרת, 152
מאנטפיליער ווערמאנט, 94
מאנישעוויץ מצות 59
מאננעס, הרב חיים מארים, מזכיר המזרחי, 110
מאנשטיין, לייבל ואשתו שרה מינקע, 478
מאס, 142
מאסאטשוסעטס סידור קידושין, 370, 422
מאסטאף, מת"ת תפארת הגר"א, 206
מאסינא נ. י., 338
מאסליאנסקי, צבי הירש מטיק מפורסם, 238
מאסקאוויץ, הרב יחזקאל, רב דחברה עדת בני ישראל שומרי שבת בברוקלין ומח"ס יד יחזקאל, 124
מאסקווא, 59, 92, 153–154, 222
מאפייה, עיין "בעקערי"
מאצקין, מעסקני ת"ת תפארת הגר"א, 108
מאקאוו, אסתר (אשת מרדכי יוד), 311
מאקס, הרב משה רב ביוניאנטאון פא. ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437, 505
מאקסמאן, ב., 61
מארגאוויץ, מרת. אסתר פרעזידענטין דחברה נשים תומכי תורה אף הארלעם, 143, 253
מארגאלין, הרב ישעיה יוסף, רב בברוקלין מח"ס דרושי ושו"ת מהרשי"ם, 164, 238, 252, 328, 407, 460
מארגאלין, עקיבא, 238
מארגען זשורנאל, 26 76, 125, 223, 238, 286, 316, 334, 343, 420, 478, 487, 547, 554, 562, 566
מארגענלענדער, ישראל מקלויזענבערג, 573
מארגענשטערן, ב., 15
מארגענשטערן, הירש מלאדז, 540
מארגענשטערן, הרב יצחק זעליג, אדמו"ר מסאקאלאוו, 70
מארוויד (מארוויט), הרב ל., 59, 97
מארוירט, הרב ליבער, רב דנחלת צבי בהארלעם, 59, 97
מאריס, יעקב, 15
מאריס, מרת רחל, 15
מארכלעווסקי, דר. מיעטשיסלאוו, דזשענעראל קאנסול מפוילין, 541, 554
מארלעווסקי, הרב 144
מארק, יעקב מזכיר דועד למען החזקת מוסדות יישוב הישן, 190, 253, 270
מארקאוויץ, מת"ת תפארת הגר"א, 206
מארקאוויץ, הרב, 285, 303
מארקוס, הרב הראשי דקאנסטאנטינאפאל, 47
מארקוס, הרב, רב בברוקלין, 190, 192
מארקוס, מנחם, רב בקראון הייטס ת"ת, ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
מארקעל, הרב ניסן, מבופלא נ, הרב י., 399
מארשאל, לואיס מאידישע אנענטור (דזשואיש איידזשענסי), 26, 35, 238, 305, 338, 343, 470, 501
מאשקאוויץ, הרב, 287
מגד ירחים, ירחון (בברוקלין) בעריכת ראב"ד דסאטמאר 199, 460, 526
מגיד, יעקב, 15
מגילה ז. - קהלת וינו מטנא, בעין משפט, 427
מגן דוד, 183
מדרש תהלים א - לא כן, על כן, 11
מהר"ם שיק, 22
מוכר ספרים חנות פרדס בניו יארק ע"י י. ז. בוכבינדער, 247, 463
מוכר ספרים יואל צינבערג, 48
מונקאטש, 308
מוסדות האמונה, 318
מוסר היהדות, 421
מוראוויצ, הערי, 61
מושב זקנים [בית] בנות יעקב בבראנקס, 342, 430
מושב זקנים בית ישראל בניו יארק, 436
מושב זקנים בקענזעס סיטי, 166
מושב זקנים דזשירזי סיטי, 436
מושב זקנים, 325
מושבי זקנים וזקנות, בארץ ישראל, 141
מזא"ה, הרב יעקב ב"ר ישעיה הכהן (יאקאב איסייעוויץ), רב דמאסקווא, נכד החיי אדם והגר"מ חפץ, 155, 222
מזוזות פסולים, 94, 357
מזל טוב, 304
מזרחי, 18, 52, 113, 141, 149, 166, 174, 175, 185, 186, 188, 202, 205, 240, 307, 308, 334, 356, 359, 391, 406, 420, 438, 449, 470, 487, 574
מזרחי, עיין ערך מוסדות
מזרחי, כ"ה שנה, 52
מטה אהרן, 320

מיאווסקי, 93
מידעל דערים קייסינג (קישקע), 47
מידעל ווילעדזש אין שם מקוה, 5
מידעלווסט, 95
מיזויקער, מיק '(פרעזידענט דהינדסייל קאאל קארפ. דפסייק, 61
מיטב הגיוני היהדות, 247
מייערס, אברהם מברוקלין, 399
מיכלזאהן, הרב צבי יחזקאל, רב בווארשא, 397
מילה, אם למול בני מחללי שבתות, 343
מילה, לא ע"י גוי, 125
מילי דברכות, 168
מילי דברכות, 168
מילייקאווסקי, הרב ברוסיא, 244
מילך באדעגנס, 71
מילער, דר. שמואל רעדאקטאר פון אפריון, 26, 70
מילער, הרב א., 372
מילער, הרב י., רב בטשעלסי מאסס. ואח"כ בפאר ראקאוויי, 505
מילער, הרב שמואל, רב בהייווסטראו, 505
מילער, מאריס, 511
מילער, רב בוואשינגטאן הייטס, 192
מים חיים, 213
מינטצער, דזשארדזש אסיסטענט יונייטעד סטעיט דיסטריקט אטוירני, 342, 398, 509, 510, 565
מינץ, בנימין, 460
מיפז, עיין מפז
מיר, 207, 387
מירער ישיבה במיר, 207, 387
מישעל, דר., 463
מלאך, הרב אפרים, רב בשיקאגא, 447
מלאת אבן, 164
מלואי אבן, 164, 167
מלואים, 164, 167
מלחמה, מצב הדור, 51
מלכי בקדש, 13, 211, 280, 413
מלכים-א ו,ד - בתרגום יהונתן, 14, 42, 83
מלמד, דר., 58
מנהג ישראל, 468
מנהל, עיין פרינציפאל
מנחות פו: - שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ, 14, 42, 83
מנחת ישראל עמ"ס עירובין, 104, 183, 199
מנחת ישראל, 104
מסעדה: עיין, "רעסטאראנט"
מעדיסאן סטריט באיעס, 78
מעדנים, 382
מעהר, הרב צבי, מבראילא רומעניא, 183
מעזאראל סטריט בברוקלין, 143
מעזאראל סטריט שוהל בברוקלין, 143
מעטה, הרב א., חבר דגל הרבנים, 7
מעטט, הרב חיים יוסף, מווארשא, 164
מעטפעלהאף, הרב, 505
מעי, מיטשעל סופרים קארט דזשאדזש, 35, 238
מעיאר דניז יארק, 25, 270-271
מעלינסקי, דוד (ואשתו יטא בת אברהם כהן ראפעל ושלשה בניהם) מווארשא וכעת בדענווער קאלארעדא, 214, 319
מעלצער, הרב איסר זלמן, רב דסלוצק וראש ישיבת עץ חיים בירושלים, 81, 93, 141, 166, 187, 540
מעלצער, הרב מתתיהו, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
מעלצער, הרב, חבר דגל הרבנים, 7
מעלצער, מרת חיה פרעז. דטהרת המשפחה פאראיין, 372
מעמאריעל, 9
מען, הרב חיים, רב בבוענאס-איירעס ארגענטינא, 165, 493
מענדל, ה., 15
מענדלסאן, הרב, מנוארק, 110
מענדלעוויץ (מענדעלאוויץ), הרב, חבר דגל הרבנים, 7, 26, 270, 541
מענדעלסאן (מענדילזאהן), הרב י. ליב, מווארשא בעמח"ס אמונת זרעים, 431, 525, 527
מענדעלסאן (מענדעלזאהן), הרב יעקב בן ציון הכהן, מנוארק נ. דוש. (מניו יארק?) חבר כנסת הרבנים, 285, 286, 287, 291, 303, 311, 358, 470
מעסינגער, 94
מעקיספארט באמעריקה, 241
מעקק, חיים (היימען) בניו יארק, 319
מעקק, נתן בניו יארק, 319
מעשה בראשית, 164, 167
מעשה בראשית, 167
מפאלטאווא, הרב, 210
מפז (מיפז), הרב בבראנקס וחבר כנסת הרבנים, 286, 287, 303, 352, 470
מצות גודמאנ'ס, 232, 248, 448, 560
מצות האראוויטץ און מארגארעטען, 557
מצות האראוויץ, 446
מצות מאיר לאנדאנ'ס בניו יארק, 548
מצות מאנישעוויץ, 556
מצות פריעדמאנ'ס, 559
מצות רבי ווינבערגער'ס בניו יארק 553
מצח אהרן, 48, 72, 87, 104, 120, 164, 200, 247
מציון בבראנזוויל, 568
מקואות פ"ו מ"י - האביק שבמרחץ וכו', 182, 210
מקוה ישראל, 168
מקוה, עיין טהרת המשפחה
מקוה, בדעטראיט, 151
מקוה, לבנות בניו ברייטאן ובלאנג איילענד, 94
מקוה, סתימה עם דזשענקינס וואלז יש חשש שאובין, 182, 210
מקור חסד, 367
מקין נרדמים, 241
מרגליות, מעסקני ת"ת תפארת הגר"א, 108
מרגליות, הרב גבריאל זאב וואלף (וועלוועלע), רב לעדת ישראל שבניו יארק ונשיא כנסת הרבנים, 285, 286, 288, 310, 311, 333, 417, 437, 445

מרגליות, הרב מנשה ב"ר גבריאל זאב, חבר כנסת הרבנים, 285, 287, 314, 333, 444, 470, 489
מרגליות, הרב משה זבולון (רמ"ז), רב דקהילת ישורון ונשיא הכבוד דאגודת הרבנים ופרעזידענט דישיבת ר' יצחק אלחנן, 25, 26, 38, 39, 71, 73, 75, 93, 111, 141, 144, 190, 312-313, 352, 368, 370, 437, 445, 504, 557, 575
מרגליות, הרב ראובן, מלבוב, 367, 414
מרגליות, יעקב מקאמענעץ-פאדאלסק, 478
מרגלית, מרת מניו יארק, 461, 525
מרכז העולמי דמזרחי, 186, 205
מרכז הרב, בארץ ישראל, 141, 166, 173, 176, 327
מרת סאקעל, מרת, 31
מרת. אידא מאטא דעם מגיד'ס מלענינגראד, 145
משאת בנימין, 199
משביה, 539
משברי ים, 460, 526
משה און דאס פאלק, 247
משה סאלער, 32
משל הקדמוני, 264
משל ומליצה, 30, 247
משרד הרבנים בשיקאגא, 310
משרד הרבנים דוויליאמסבורג, 207
מתורת צבי יוסף, 86, 366
נא חזין, 395
נאוואגרודסקי, דר. שלמה בן שמעון (ואשתו שרה בונא (בת יצחק אייזיק ליפשיץ), 437
נאוואגרודסקי, שמעון שו"ב, 437
נאוואדוואר פלך ווארשא, 241
נאוויזראוו (נאווידוואר), חיים אליעזר ואשתו שרה רבקה, 395
נאוועי, דזשאדזש ריטשארדס, 238
נאטאלאוויץ, הרב צ., 25, 39
נאטהאנזאן, מרת ס. מברייטאן ביטש ברוקלין, 239
נאיי, ליב, 31
נאיער, מנהל בית המטבחים בדעטראיט, 118
נאכטיגאל, שלום ובתו פיגא רחל בפאריז, 263
נאמאלקע, שלום בן איסר ליב ואשתו פערל, 367
נאמיעט, הרב אברהם שלמה, הרב סמוך לסלאנים, 154
נאסאל, י. מקוטנא ונשא אשה בלאנדאן ואח"כ בניו יארק, 351
נאסאנציג, דזייק, 61
נאעלמאן, ע. משגיח, 557, 575
נאפאליען, 178
נאשה, סעם בערעזניצע, 555
נדה כו: - שליא קשורה בעורב וכו', 158
נוארק ניו דזשוירזי, 61, 93, 95
נוזיק, הרב, 97
נויארק טיימס, 58
נומאן, 368
נחל יהודה, 318
נחלת אבות, 183
נחלת בנימין, 414
נחלת צבי דהארלעם, 8, 97
ניו ברייטאן קאנג., 94
ניו ברייטאן, 94, 110
ניו דזשוירזי, 126, 145, 462, 479
ניו הייוון קאנג., 59, 112
ניו הייוון, 179
ניזבוירג, 487
ניזבערגער, הרב מאיר ליבוש, 59, 77, 97
ניזמאן (ניימאן), הרב אפרים פישל, חבר דגל הרבנים, 7, 38, 77, 140, 141, 188, 269, 285, 287, 303, 309, 325, 342, 356, 390, 397, 398, 399, 405, 469, 485, 509, 511, 541
ניזמאן, הרבנית ווייס טשערלייזי דלייזיעס פארבאנד לתקנת עגונות, 352
נייבערגער, הרב, 505
נייטאן, מרדכי, 31
נימפריך, הרב יצחק אשר, 505
ניסלאך, הרב יצחק דוב, רב דביהכנ"ס בני יעקב בברוקלין ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
ניסליק, הרב, רב בברוקלין, 192
ניסענבוים, הרב מרדכי אריה (ליב) הלוי, מלפנים רב בלוטשינעץ וכעת בברוקלין, 183, 211, 247, 252, 269, 280, 285, 287, 288, 309, 318, 325, 352, 356, 371, 390, 391, 405, 469, 507, 511, 541
ניקראטמאן, אברהם, 31
נעכעס, יוסף, 31
נעסס, מרת רבקה?, 446
נערזוועצקי, סאלאמאן מקאלנא, 461
נפלאות הזהר, 463
נר מערבי , קובץ, 224
נשואי תערובות, 434, 436
נתיבות חיים על הרמב"ם, 61, 87, 97, 103
נתיבות שלום, 263
סאבאטש באונגארן, 22
סאבמאן, חנן, 511
סאבעל, הרב שמואל מיכל, 38
סאדאווסקי, הרב אהרן, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437, 487
סאדאווסקי, הרב ש., 487
סאדין, הרב יצחק, חבר ועד הנהלה דדגל הרבנים, רב דאוהב שלום בברוקלין, 7, 26, 62, 77, 94, 110, 141, 143, 144, 173, 175, 187, 188, 219, 238, 239, 252, 269, 285, 287, 288, 292, 308, 318, 325, 328, 342, 352, 356, 371, 383, 405, 420, 504, 511, 534, 535, 541, 549, 573
סאוועצקי, רפאל פרעזידענט דישיבת תפארת ירושלים, 23
סאטמאר (סאטו-מארא), 167, 199, 460
סאכאראוויץ, ראובן ובתו רבקה עלקא מקאוונא, 241
סאלאוויטשיק, הרב חיים, מבריסק, 532, 566
סאלאוויטשיק, הרב יצחק זאב, מבריסק, 145
סאלאוויטשיק, הרב שמחה, 38, 144, 230, 371, 372, 451
סאלאנט, הרב ישראל, 49, 201

סאלאנט, הרב נכד הגר"ש סאלאנט, הרב וחבר דחברה אחים נאמנים בארצות הברית, 60, 220
סאלע (סאלי), וויס פרעזידענט דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119, 191
סאלע, מדעטראיט, 44
סאלע, מרת פרעזידענט גמ"ח דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119
סאלעד, משה, 31
סאלער, משה בונה בתים, 32, 47
סאן, משה דוד, 31
סאנשיין ביסקוטס בלאנג איילענד 399
סאנשיין קרעקערס, 313
סאסיזער, הרב, 286
סאפערשטיין, נתן מסובאלק פוילן, 416
סאציאליזם פון די נביאים, 183
סאקאלקער, שמואל, 228
סויפין, 368
סוירין, הרב דוד דובער, חתן יוסף גראסמאן ורב דזועסט פילאדעלפיע, 77, 79, 174
סיטהערן קראסס שיף, 397, 398
סוכה כח. - ריב"ז ידע שיחת שדים (בדרך צחות), 205
סוכה נא: - שער המזרח, 30, 84, 85, 302
סוכות, 149, 162, 513, 516
סוכן, הרב אברהם, מניו יארק חבר דגל הרבנים, ורב דיהודה וישראל באיסט סייד ואח"כ בקאנג. עין יעקב בבראנקס, 7, 8, 26, 36, 38, 77, 94, 110, 141, 143, 173, 188, 226, 230, 252, 269, 286, 287, 288, 303, 308, 325, 356, 371, 390, 405, 485, 511
סולצמאן, יוסף בן אליעזר מברוקלין, 397
סומכוס, הרב חיים יצחק (חתן מנחם הכהן ריזיקאוו), רב בברעדפארד פא. ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 191, 192, 239, 437, 541
סו-סיטי אייאווא, 166
סופר, הרב וואלף, ראב"ד בודאפעסט (ואשתו ריזל), חתן הרב קאפל רייך אב"ד בודאפעסט, 515
סט. לואיס, 192
סטאון עזוענין, 23, 26, 238, 317
סטאלמאן, הרב יצחק, מדעטראיט, 170, 357, 520
סטאר, הרב, רב בבראנקס, 192
סטודענטס פלייסמענט, 78
סטויער, מאקס ד., 238
סטיהמער'ס - פ. סטיהמער'ס עט קאמפ., 399
סטימסאן, סעקרעטערי אוו סטייט, 486, 510
סטעמפארד קאנג. 438
סטעמפנער, הרב אליהו דוד, ממעמפיס טענעסי, 445, 447
סטענדער, א. א. מארקעטינג, 335, 336
סטראבין, 96
סטראבינסקין, שמעון גבאי פון טוראווער שוהל, 61
סיגל, קאנגרעסמאן, 26
סיגעל, הרב יצחק, מבעיאן ניו דזשוירזי וחבר באגודת הרבנים, רב בפינק קארנערס שוהל בזשוירזי סיטי, 9, 25, 39, 187, 230, 291, 311, 391
סיגעל, ישעיה מוואַרשא ואח"כ באמעריקא, 430
סיגעל, עיין סיעגעל
סידור קידושין, ע"י בורים וריקים, 19, 56, 246, 370, 418, 422, 549
סידור תפלה, עיין תפלה
סיטשינקע, הירש ליב בן ישראל (ואשתו ליבא ושני בניהם) מטערעספאליע, 228, 383
סיימאן, 303
סיימאן, משומרי שבת וטהרת המשפחה פאראיין, 252.
סיימאן, עזור, 24
סיניער שוהל, 175
סילבער (זילבער), הרב שאול, רב בשיקאגא ופרעזידענט דבית מדרש לתורה, 142, 270, 289, 357, 374
סילווער (זילווער), הרב אליעזר, רב בספרינגפילד מאסס. ונשיא אגודת הרבנים (תלמיד הגאון ר' חיים עוזר), 9, 25, 38, 111, 142, 186, 187, 312, 370, 471, 504, 505, 532
סילווער, 291
סילווער, עדוואַרד אסיסטענט, יוניטעד סטעיט דיסטריקט אטוירני, 509
סילווערמאן, בנימין, 31
סילווערסטאן, הרב גדליה, מוואשינגטאן, 391
סילווערשטיין, משה מרדכי, 31
סילקיס, יוסף בן יצחק ליב מברוקלין, 397
סימאנאוויץ, עיין שמעונוביטץ
סימפסאן, הרב אליהו, חבר דגל הרבנים, 7, 59
סינגער, הרב, מנוארק, 230
סיעגעל, בעניע מקאווע, 446, 461
סיעגעל, מרת, 478
סיעגעל, עיין סיגל; סיגעל
סיראוויטש, דר. קאנגרעסמאן, 486, 510
סלאבאדקא, 112, 386
סלאבאדקע, 144
סלאבאדקע, בחברון, 141, 144
סלאנימער שוהל, 292
סלוצק בסלוצק, 540
סמיטה, דוד, 31
סמיכה, אם ליתן סמיכה לחניכי ישיבת ר' יצחק אלחנן, 174-175, 180, 286
סנהדרין ו. - במהר"ם שיף, 427
סנפיר, הרב, 238
סעלטצער, מ. ד., 31
סעלצער, עיין זעלצער
סעמועלסאן, 39
סעמיעל, הרב, 187
סעמעטערי, עיין "בית החיים"
סענטראל רעליעף, 93, 353, 390
סעקס, מדעטראיט, 44
סערעדניצקי, טוביה ובתו בשא מקאוונא, 145
ספירא, אהרן, 58
ספירת העומר, 569
ספעקטאר, הרב יצחק אלחנן, אבד"ק קאוונא (נפטר כ"א אדר), 318, 391, 437
ספעקטאר, הרב, 26

ספר דודאים, 70
ספר הדרנים, 183
ספר הדרשות, 26, 247
ספר המזוזה, 26
ספר הקדיש, 26, 247
ספריה, 191, 230
ספרים שנתקבלו במערכת, 13, 29, 44, 70, 86, 103, 118, 163, 183, 199, 213, 263, 280, 317, 366, 382, 395, 414, 460, 525
ספרינגפילד מאסס., 111, 327
סקאלניק, הרב פרץ, שו"ב, חתן עזרא אלטשולער, 168
סקאלקא, יעקב יודל בקענזעס סיטי, 289
סקרענטאן פא., 93, 241
סת"ם וכו' דיאראסלאוויטש, 416, 431, 439, 464, 480, 496, 527, 543, 559, 575
עבודה זרה סז. - תוד"ה א"ר יוחנן, 134, 181, 182, 196
עבין, הרב נ. צ., 39, 207
עברית, 92, 208, 240, 306, 316-317, 356, 360
עגונות, עיין תקנת עגונות
עגונות, עניני סידור קידושין, 5
עדת ישורון בפיטסבורג פא., 54
עדת ישראל אף בראנזוויל און איסט ניו יארק, 238
עדת ישראל שוהל בברידזשפארט קאנעקטיקוט, 38
עהרענרייך, הרב חיים יהודה, אבד"ק דעזוא רומעניא, 163, 199, 395, 414, 460
עוזיאל, הרב בן ציון ספרדישער רב דתל אביב ויפו, ממזרחי, 175, 186, 188, 202
עונג שבת בארץ ישראל, 272
עזרת אחים בבראנזוויל, 436, 446
עזרת אלמנות ויתומים דגאליציע, 176
עזרת הגליל, 8, 95
עזרת תורה, 9, 25, 34, 38, 39, 61, 62, 125, 142, 176, 186, 290, 536
עטרת זקנים, 241
עטרת ישראל בבאסטאן, 399, 423
עיין, צבי אריה, 15
עין יעקב בבראנקס, 226, 230, 511
עלאוויץ, יוסף, 15
עלדרידזש סט. שוהל, 566
עלי עין, 199
עליזאבעטה ניו דזשוירזי, 86
עלייעס, יוליוס מלאנדאן, 561
עלילות דם בימינו, 338
עלינאר, בעה"ב דקאמאדאר האטעל, 119
עלית החסידים בשנת תקל"ז, 214
עללמאן, סעמיועל מת"ת דריזוערסייד, 206
עלען סטריט שוהל בניו יארק, 8
עלען, אייזיק עורך דין, 76
עלקין, הרב שמואל, רב דביהמ"ד לובאוויטש בשיקאגא, 97, 127
עלקין, מרת, 15
עמבאי סטריט שוהל בבראנזוויל, 8
עמיאל, הרב, מאנטווערפען, 247, 463
עמנואל בדעטראיט, 103
עמנואל, עלדער עזו. בבראנקס, 327, 344, 438
עמעס ברוסלאנד, 153
עמק הלכה בווארשא, 192, 325, 353, 387, 420
ענגיל, יעקב משה מקעניגסבערג, 478
ענגלאנד (אנגליה), 92, 153
ענגלאנדער, הרב, רב בפילאדעלפיא, 174
ענגעלמאן, מאריס מתפארת ישראל דריזוערסייד, 505
ענגעלשער, משה בן יעקב ואשתו אסתר, 368
ענדראן, בעה"ב דקענזיקטאן האטעל, 230
ענטאלערש, שמואל (סעם), 430
ענטל, מרת אסתר, 15
ענייס, הרב, 287
ענציקלאפעדיע פון אידישע וויצען און חסידישע ווערטלאך, 463
עסטערזאהן, יעקב אבא בן אריה ובנו אבא בשיקאגא, 264, 289
עפמאן, שמעון, 415
עפנער, זאב, 15
עפשטיין, דוד מקרן היסוד, 26
עפשטיין, הרב חיים פישל, אבד"ק סינסינעטי ויושב ראש דועד הרבנים, ואח"כ בביהמ"ד בית שלום דוויליאמסבורג, 35, 76, 95, 111, 192, 207, 270, 271, 312, 372
עפשטיין, הרב י. ח., אדמו"ר מאזשיראוו, 374
עפשטיין, הרב מ., מווילנא, 444
עפשטיין, הרב מ.מ., ראש ישיבת סלאבאדקא בחברון, 141, 144
עפשטיין, הרב עזריאל, 447
עפשטיין, מ.0שה מתפארת ישראל דריזוערסייד, 505
עפשטיין, משה, 247, 382
עץ חיים אנשי לובין בברוקלין, 471, 541
עץ חיים, בארץ ישראל, 141
עקראן אהייא, 207, 271, 357
עקשטיין, הרב מנחם מענדל, מקליוולאנד, 111
ערליך, משה, ובתו חנה רייזל קאפענבוים מבעחיוזע, 214
ערנסט, ש., 263
ערשטע הרובושווער קאנג. בניו יארק, 541
ערשטער מעזבזישער (אונט. פעראיין) בניו יארק, 436
ערשטער נעפאלאקאוויצער בוקאווינער קאנג. בניו יארק, 328, 391, 438
ערשטער נעפאלאקאוויצער חברה ביקור חולים בניו יארק, 541
פ. סטיהמער'ס עט קאמפ., 399
פ..., אהרן, 396
פאבליקיישאן פאנד של דגל הרבנים, 143
פאגארעלסקי, הרב שמואל, מניו יארק רב בבראנקס ובהארלעם ובאויבארן ניו יארק וחבר דגל הרבנים, 219, 286, 287, 303
פאגעל, א., 31
פאה פ"ז מ"ג - המניח את הכלכלה וכו', 224, 259
פאלאנסקי, הרב ש., אוקראינער רב, 327
פאלאציק (פאליאטשעק), הרב שלמה ב"ר יוסף, "מייטשעטער עילוי" וראש ישיבה דר' יצחק

אלחנן, 25, 190, 306, 310, 312, 328
פאלאק, הרב יוסף שמעון, מסאטמאר, עורך דירחון בית ועד לחכמים, 460, 526
פאלאק, הרב שמעון, רב מגויסוואַרדין, 460
פאלאק, מרת וויס פרעז. דטהרת המשפחה פאראיין, 372
פאלי, הרב עזר, מקליוולאנד, 111, 271
פאלעסטיין וואורשט פעקטארי, 25, 104, 286, 292, 309, 311, הסרת השגחה-384, 403, 404, 407
פאלעסטיין וואורשט פעקטארי, 25, 104, 286, 292, 309, 311, הסרת השגחה-384, 403, 404, 407
פאלערשטיין, מרת ציליא, 31
פאלקס רעדנער, 247
פאם, מ., רב דבית יעקב אנשי ספרד בברוקלין, 421
פאמעראנץ, בנימין, 31
פאמעראנץ, שלמה יהודה, 31
פאניזעז, 387
פאסטערנאק, מברוקלין, 525
פאסייק ניו דזשוירזי, 61, 190, 311
פאסייק, 26
פאפענהיים, ליב ר"א למנהלי אגודת ישראל, 537
פאקס, מרת פעשא, 15
פאקשיוץ, הרב, 285, 287, 303
פאראיינגטע בריסלאוער חסידים, 308
פאראיינגטע שוהלען בוואשינגטאן ד. ס., 38
"פארבאנד" פון די פעדעריישאן פון די פוילישע אידען, 509
פארבער, העשל, ובתו שרה לאה לעדערפארב מלובלין, 145
פארבער, ישעיה, 31
פארווערטס, 235, 311, 334
פארזען (פארזיץ), הרב שלום מנחם, 59, 97
פארט עמבאי ניו דזשוירזי, 479
פארטנאו, הרב חיים, 59
פארמאן, אלטר, 15
פארמאן, דוב טשערמאן דאנשי ספרד במילוואקי 541
פארסטער, מרת, 31
פארסייט סטריט האלל, 391
פארסייטה סטריט שוהל, 123, 472, 485
פארעסט עוועניו שוהל בברוקלין, 391
פארק פעלעס האלל בניו יארק, 26, 200
פארקער ענד וועב בדעטראיט, 118
פארקער ענד וועב בדעטראיט, 118
פוהרמאן, מאיר מטורעוו. מינסקער גובערניע ואח"כ באמעריקא, 430
פוחאוויץ, סעם, 61
פויגעל, יהודה (ליבש) ובתו הענטשא מפוילין, 398
פויזנער, הרב ש. ד., מדזשוירזי סיטי, 285, 287, 288
פוילישע הסידישע שוהל בדעטראיט, 357
פוילישער שוהל בפעטערסאן נ. דזש., 453
פוילען, 36
פולשטיין, 368
פוסישה צייטונג, 381
פוסק, הרב אליהו, 81
פועל צדק בטערענטאן, 271
פוקס, אלי', 15
פוקס, עזריאל שמריה בן חיים חתן אברהם ציארקא מווארשא, 198, 368
פורים, 233, 417
פורים, מלפנים והיום, 33
פורת, הרב, מקליוולאנד, 271
פיאנטקי פלך קאליש, 241
פיטסבורג פא., 420
פייוויל, נתן, 15
פייוועלזאן (פייוועלסאן), הרב, מזכיר דועד הרבנים, 86, 97, 174, 311, 372, 404, 406, 470
פייטיל, גרונם, השמש הזקן משניפישאק, 68
פיימער, הרב יוסף ב"ר מאיר (ואשתו רבקה עלקא), מבארא פארק סלוצקער רב וחבר דגל הרבנים, 7, 8, 24, 26, 36-38, 58, 60, 61, 77, 93, 94, 110, 140, 143, 173, 188, 204, 219, 237, 238, הרב תולדות-241, 251, 252, 269, 285, 287, 288, 292, 308, 311, 325, 328, 342, 356, 358, 371, 372, 390, 413, 460, 470, 471, 485, 492, 504, 505, 510, 511, 535
פיימער, מאיר, רב דסלוצק ולעכאוויץ, 241
פיין, הרב א., בדעטראיט, 357
פיין, הרב שמואל מנחם הלוי, מלפנים רב במאסקאווא, חבר דגל הרבנים ורב דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 44, 100, 103, 112, 119, 126, 151, 152, 178, 191, 209, מאסרו-519, 539-540, 572
פיין, מרת חיה, 15
פיינבערג, זאב וואלף, 15
פיינגאלד, מענדעל מטארניגראד, 461
פיינמאן, שיינדל מברעסטאוויץ ואח"כ בניו יארק, 228
פיינשטיין, הרב אלי', רב דפרוזאני (פרוזינער רב), 96, 239, 271, 358, 383
פייקוס, הרב, 93
פילאדעלפיע, 77, 79, 95, 174, 191, 205, 237
פילאנטראפיע, 156
פילוסופיא, 273
פינסק, 61, 227, 257
פינסקי, 61
פינף קארנערס בזשוירזי סיטי, 391
פינקעל, מועד הרבנים, 187, 372, 470
פינקעלשטיין, 368
פינקעלשטיין, הרב ש. י., מבראנזוויל, 8, 287
פינקעלשטיין, הרב, רב בסינסינעטי, 192
פינקעלשטיין, יהושע ובתו פערל, 264
פינקעלשטיין, משה וויס פרעזידענט דביאליסטאקער שוהל, 200, 304, 344, 534
פיעטרקוב, 213
פירסט, 142
פירשטמאן, הרב ישראל דוב הכהן, עורך של אונזער גייסט בזאמושץ פוילין, 383, 384, 431, 527
פיש, אהרן י., 15
פיש, מרת מברוקלין, 461

פישלער, היימאן מצוסקאווישצע, 478
פישמאן, דוד ב"ר שלמה מקאזשאנהאראדאק, 459
פישמאן, הרב י. ל., ממזרחי, 175, 186, 188, 202
פישמאן, מרדכי, 15
פל..., יוסף, 367
פלאטא, הרב, 187
פלאטא, מרת איטא פערל, 15
פלאטקין, ישראל מביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
פלאצקי, הרב מאיר דן רפאל (בעמח"ס כלי חמדה), 13, 144, 254
פלאקס, הרב עזריאל נחמיה, 437
פלאקסער (פלעקסער), הרב י., מניז הייזען קאנעקטיקוט, 112, 125
פלומער, נציב העליזן דראש ועד הלאומי, 350
פליט, יעקב עקס פרעז. מאידישע פאראיניגטע שוהלען דבאלטימאר, 534
פליינפיעלד נ. דז., 59, 311
פליישמאן, בעני מהאראדנאי, 524
פליישער, דניאל ואשתו פיגא מסיאטעל וואשינגטאן, 239
פליישער, הרב בנימין, עסקן למען טהרת המשפחה, 190, 255, 372
פליישער, יהודה ליב, 263
פליישער, פיגא מלובלין, 239
פלעטבוש אין שם מקוה, 5
פלעקסער, הרב יעקב הכהן, מקורלאנד, 59
פנינים יקרים מחז"ל, 423
פס..., יעקב, 383
פסח, 433, 440, 545
פסח, זמן חירותינו מטומאה, 49
פסח, חד גדיא, 550
פסח, כשרות המצות, 39
פסח, מאכלים הכשרים לפסח, 445
פסח, מכירת חמץ כדין, 418-419
פסח, מעות חיטים, 77, 252, 418
פסח, מצה פאנד לעניים ברוסיא, 420
פסח, מצות מכונה (מאשין מצות), 245, 414
פסח, שלא לאפות חמץ באחרון של פסח, 435
פסח, שלא שינו, 53
פסחים סט. - בשחיטה השבתני, 444, 489
פעדער, הרב, 187
פעדעריישאן אוו ארטהאדאקס ראביים אוו אמעריקא (דגל הרבנים), בראש כל חוברת (לבד מהראשונה), 191, 303
פעדעריישאן אף סינאגאגס אין לאנדאן, 108
פעדעריישאן דסענטראל דזשואיש אינסטיטוט, 26
פעטליורא, מאוקריינא, 176
פעטערסאן ניז דזשוירזי, 61
פעלדמאן, הרב דוד, אבד"ק לייפציג אשכנז כעת אורח בבראנקס, 199
פעלדמאן, הרב, מדאנציג, 187
פעלדמאן, מרת אסתר, 15
פעלדמאן, צבי, 15
פעלדשטיין, מאקס טרעזשורער דשערי ציון
בבאלטימאר, 535
פעליג, בעריש, 319
פעללער, יצחק גבאי דישיבת ר' שלמה קלוגער, 188, 198
פעלקאוויטש, הרב אפרים, רב דקענטאן אהייא ואח"כ בבריזשפארט קאנג., 111, 180, 212, 344
פעלשין, הרב אורי, פרעזידענט דעזרת הגליל, 95
פעלשען, 505
פענטץ (האפטארטשיק), חיים וואלף בשיקאגא, 279
פענסטער, דובער, 15
פענסילווייניא עזו. ת"ת, 238
פענסילווייניע עזועניז, 175, 238
פענצער, 368
פעפירקארן, וועלוועל ובתו רבקה, 263
פעפער, הרב א., חבר ועד הרבנים וסגן יו"ר באגודת הרבנים, 39, 125, 404, הרב "פלפל"-515, 536-538
פעראיניגטע שוהלען בוואשינגטאן ד. ס., 38
פערבער, הרב צבי הירש, רב בלאנדאן, 366, 374
פערגאמענט, בערל מהארובושאוו, 493
פערגאמענט, מברוקלין, 525
פעריאוו, סעק, פון טוראוזער שוהל, 61
פערלאוו, הרב יעקב, אדמו"ר מסטאלין, 141, 144, 292, 438
פערקאל, יהושע ליב (ליאן) בן יחיאל בפאריז ואח"כ באמעריקע, 263
פראוודא, חיים דוד מטשיזאווא, 540
פראוויזשיאן פעקטארי, 311
פראנץ יאזעף, קיסר, 22, 23
פראנק, הרב צבי פסח, יושב ראש ועד הרבנים המאוחד דירושלים, 93, 327
פראנקפורט, הרב, משה בהר"ש, 213
פראנקפורטער, הרב דר. שלמה ב"ר דוד, רב דאהבת רעים בברלין, 279
פראפעסאר גרימעממינכען, 221
פראפעסאר יוהנסבוגנהאגען, 240
פראפעסאר לודווינביבס באקספארד, 240
פרדס, הרב שמואל אהרן הלוי, הרב בשיקאגא עורך ירחון הפרדס, 112, 312, 568
פרוזאני, 96
פרוזאנסקי, משגיח בכשרות, 16
פרויען פאראיין שומרי שבת, 190
פרוכטער, יוסף מנעבשאני, 540
פרומקין (פרוסקין), הרב פסח, הרב קאברינער רב בפוילין, 145, 535
פרחי אהרן, 391, 416
פרחי אהרן, 395
פרי שלמה, 97, 119, 167, 184
פרי שלמה, 119, 136, 167, 184, 200
פרידלאנד, פרינציפאל בקליוולאנד, 270
פרידלינג, הרב צבי הירש, עורך הבאר בפוילין ומח"ס ריץ כצבי, 446, 460
פרידמאן, עיין גם פריעדמאן, איש שלום
פרידמאן, דר., 372
פרידמאן, הרב ח. א., 287

פרידמאן, הרב ישראל, אדמו"ר מטשארטקאוו, 332, 386, רעיון-531, 536
פרידמאן, הרב, 437, 536, 537
פרידמאן, הרב, מנהל דישיבת ר' שלמה קלוגער, 188, 198
פרידמאן, זכריה, 15
פרידמאן, יצחק, 319
פרידמאן, מאיר אהרן, 15
פרידמאן, מרת אסתר, 15
פרידמאן, מרת, 15
פריידערמאן, הרב י., מאגודת הרבנים?, 370
פריהאף, מרת, 31
פריהוף, מרת שינדל@15
פריטש, הרב יצחק משה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
פרייא, שמואל, 15
פריל, הרב אלעזר מאיר, רב דעליזאבעטה ניו דשזירזי, 38, 86
פריל, הרב יהושע יוסף, אבד"ק קראק, 86
פריל, הרב, 187
פריימאן, יעקב מקלויזענבורג, 555
פריינק, משה, 15
פריינקעל, יעקב בן פנחס הלוי ממאנהעטען, ואשתו פיגא ובתו רוחמה מקיוב, 183
פרינץ, ירוחם פישל, 31
פרינציפאל, באמעריקא קודם לרב, 222
פריעד, הערמאן קאונסלער דת"ת דריוועריסייד, 206
פריעד, הרב אהרן, אבד"ק קיסערמין, 241
פריעד, הרב יוסף אליהו, הרב שוקיאנער רב, 86, 87
פריעדמאן (איש שלום), פרעזידענט דזרע אברהם64, 172
פריעדמאן, עיין פרידמאן
פריעדמאן, עיין איש שלום
פריעדמאן, עדי מענעדזשער דפריעדמאנ'ס מצות, 559
פריעדקין, יוסף, 554
פרישבערג, ז., 76
פרעדמעסקי, הרב, מועד הרבנים, 9, 86, 97, 269, 372, 470
פרענקיל, הרב יצחק במהר"א, מירושלים, 189
פרענקעל (פריינקעל), הרב דוד ב"ר משה אהרן, אב"ד דוקלא מגן אברהם ואנשי אונגארן בניו יארק, 166, 229, תולדות-241, 245, 248, 285, 429, 445, 448, 560
פרענקעל (פריינקעל), הרב משה אהרן, רב דקאסאן אונגארן, 241
פרענקעל, הרב יהודה יצחק, יעדלעווער רב וכעת בניו יארק, 359
פרשת בראשית, 213
פשיראוו פלך פיעטרקוב, 241
פתגמים של חכמים, 264
פתגמים של חכמים, 264
פתחי תשובה, כתב יד ממנו 199
צבי חמד, 536
צדקה פעדעריישאן פון ניו יארק, 174
צדקה, משולחים מזוייפים, 253, 269
צוויג, הרב, 219, 252, 390, 469, 485
צוויק, 269
צוויק, ירחמיאל 492
צוועבנער, דוד שו"ב, 304
צוקערבראוט, חיים, 31
צוקערבריוט, חיים, 15
צוקערמאן, הרב שלום, ראשקאווער רבי מגזע רוזין ואפט, 563, 568
צוקערמאן, טוביה חזן ושוחט מלעבעדאווע פלך ווילנא, 416
צוקערמאן, יצחק, 31
צורי, י. ש., סופר חרדי, 395, 494, 526, 542, 556
ציארקא, אברהם ובתו יטא (ישא) פוקס מווארשא, 198, 368
ציונות, 470
ציונות, התקוה, 3, 38
ציונות, ניט-ציוניסט קאנפערענץ, 356, 359
ציונים, 166, 205, 307
ציוניסטישע ארג., 238, 305, 449, 470
צייטונגן, נגד הדת, 93
ציינער, שמעון, 391
ציממער, אברהם ווייס פרעזידענט דערשטער נעפאלקאוויץ בוקאווינער קאנג., 328
ציממער, מענדל דוד פרעזידענט ח"מ דערשטער נעפאלקאוויץ בוקאווינער קאנג., 328, 54751
צימערמאן, אליה, 31
צינבערג, יואל מוכר ספרים, 48
צינער, אברהם מאיר ובתו דבורה זיסל, 279
צירינסקי, מרת חיה דבורה, 31
צירינסקי, מרת חנה, 31
צירעלסאן, הרב יהודה, הרב קעשינאווער רב, 6, 13
צמח צדק בניו יארק, 226
צעסלער, פייוועל זלמן בן אלי' (ואשתו ראסע) מאלקעניקי פלך ווילנא ואח"כ בניו יארק ושיקאגא, 264, 399
צעסלער, שלמה, 264
צעשלאק, הרב, מגיד שיעור בדעטראיט, 103
צפת, 84, 435, 573
קאביאפאנסקי, מרת רבקה, 15
קאברי, יעקב שמואל, 15
קאהן (כהן), הרבנית לאה אשת הרב צבי הירש, 220
קאהן (כהן), מרת מרים בת הרב צבי הירש, 220
קאהן (קאוואלערטשיק), נייטעהן (ניסן) ב"ר משה חיים משצעדרין סמוך לפאריץ פלך מינסק, 145
קאהן, 446
קאהן, עיין כהן
קאהן, עיין כהן
קאהן, הרב צבי הירש, ממאנטריאל קאנאדא, 110, 144
קאהן, הרב, רעוו. ש"ץ ושו"ב דאוהבי שלום בהאדסאן, 357
קאהן, ווילים, 77
קאהן, מאיר ובתו חשקא מסטאלין, 264
קאהן, מרת חיה ליבא, 15

קאהן, נייטעהן מרומעניע, 183
קאהען, מרת ב., 31
קאהען, רעוו. מרדכי ליב מקאני איילענד, 368
קאוואלערטשיק, משה חיים, 145
קאוונא, 145
קאווע, חיים אלתר ובתו חיה, 279, 383
קאווקא, הרב יעקב ירוחם פישל, 437
קאווקא, צבי ב"ר יעקב ירוחם פישל מארץ ישראל, 437
קאונסיל אוו די דזשואיש וואומען, 387
קאזאווע, מרת חנה, 15
קאזאן האראדאק, 61
קאזאן רוסיא, 86
קאזיאן בווילנא רבנות 533
קאטלער, הרב שלמה נתן, רב דלוקניק וכעת בדעטראיט, 183, 213
קאטלער, הרב, רעוו. חיים, שו"ב מקאנעקטיקוט, 38
קאטין, ברוך, 15
קאטין, ר. סעקרעטאר דטהרת המשפחה פאראיין, 372
קאטצען (קאטצין), הרב, מפאסייק חבר כנסת הרבנים, 286, 311, 319
קאלאדעצקי, הרב חיים, חבר דגל הרבנים רב בניו יארק ופעטערסאן ואיסט ניו יארק, 311
קאלאמבוס, 95, 461
קאלוואנסקי (קליוואנסקי), הרב שלמה זלמן, מברוקלין, חבר דגל הרבנים, 7, 24, 26, 36, 77, 94, 110, 140, 173, 269, 285, 287, 303, 325, 328, 356, 368, 406, 485, 541
קאלוואריער שוהל באיסט סייד, 358
קאליפארניע, 25
קאלישער, הרב אלי', אב"ד קאליש, 153
קאלמאנאוויץ, הרב אברהם, מראקאוו (בעד ישיבת מיר), 207
קאלמוס, מאיר ב"ר פנחס (ויבמתו שיינדיל אשת אחיו יצחק) מלויצק ואח"כ בניו יארק, 351, 397
קאלעדזש, 111
קאלעדזש, מחאה נגדו, 74, 84, 252, 256, 272, 344, 361
קאמינסקי, יעקב, 15
קאמעלהאר, הרב יקותיאל אריה, אבד"ק אנשי רישא קארטשין בניו יארק, 102, 118, 120, 132, 161, 195, 312, 360, 395
קאמעלהאר, הרב, מקאלאמבוס, 95
קאנאביץ (קאנאוויץ), הרב ישראל, הרב פרינסיפאל דת"ת דאון טאון, 23, 24, 39, 61, 144
קאנאוויץ, הרב יוסף, מנוארק, 230, 312
קאנאוויץ, הרב, 291
קאנאוסקי, יצחק, 15
קאנג. מציון בבראנזוויל 568
קאנגרעס דקהלות אונגארן, 22
קאנגרעס הציוני, 122, 144, 481
קאנוועגשאן, 196, 203
קאנטראוויץ, הרב יעקב, רב מאוזדא טימקאוויץ, (וחתן רב דקארעליץ וגיס רב דסטראבין ורב דפרוזאני), רב דחברה בני אברהם בברוקלין ואח"כ רב דפועל צדק בטרענטאן נ. דזש., 96, 127, 239, 271, 352, 358, 383, 541
קאנסטאנטינאפאל, 47
קאנסערוואטיוער ראביס, 450–451
קאנען, נעלדער, 122
קאנעקטיקוט, 112, 125
קאנצערט, לכבוד רב אחד, 406
קאס, מאיר דוד, 15
קאסאווא, 227
קאסוט (קאשוט), הרב ש. פ., מהארלעם, חבר דגל הרבנים, 7, 8, 26, 59, 77, 110, 140, 143, 173, 188, 238, 356, 390, 391, 505
קאסוט, הרב, 8, 94
קאפין, 303
קאפל רייך, הרב, מבודאפעסט, תמונה 21
קאפלאוויץ, הרב יוסף חיים, מת"ת תפארת הגר"א, 26, 238
קאפלאוויץ, יוסף מת"ת תפארת הגר"א, 108
קאפלאוויץ, מ., 15
קאפלאן, אפרים מעתון מארגען זשורנאל, 26, 76, 314, 316
קאפלאן, הרב א. ל. הכהן, 447
קאפלאן, הרב מרדכי אהרן, רב דבני יהודה בבארא פארק, 26, 97, 176, 187
קאפלאן, הרב, מקאנעקטיקוט, 38
קאפלאן, ו. פרעזידענט דקהל עדת ישראל דבריזשפארט, 38
קאפלאן, יעקב הכהן, 15
קאפלאן, ירחמיאל מריגא ואח"כ בברוקלין, 239
קאפלאן, מרת חיה בילא, 15
קאפלאן, מרת ס., 31
קאפלאן, מרת, 31
קאפלאן, משה, 15
קאפלאן, שלמה ובתו פעסל, 263
קאפליושין, ירחמיאל ואשתו רחל מריגא, 239
קאפנער, הרב דר. צדוק, 97
קאפענבוים, מאיר בן הלל (ואשתו חנה רייזל ערליך ובתם) מטורבין, 214
קאצענעלסאן, הרב, 292
קאצענעלענבויגען, מתפארת ישראל דריווערסייד, 505
קארב, הרב חיים יצחק, מלפנים רב פאלאנגען ובעיר זאגער בליטא, ואח"כ רב דביהמ"ד הגדול דהארלעם ור"י בבית המדרש לתורה בשיקאגא, בעמח"ס נתיבות חיים, 39, 59, 61, 87, 97, 187, 271, 272
קארב, הרב י., 39
קארטאפל, הרב יוסף, אב"ד גלוסק, 199
קארטאפלעוו, פיליפ מביאליסטאק, 524
קארטשיצער, דוד בן אברהם וגרושתו חנה, 145
קארין כשר פראוויזשיאן, 435
קארין כשר פראוויזשיאן, 435
קארלינסקי, הרב ישעיה, הרב גיסו של ביאליק, 9, 24, 39, 60, 97, 187, 372, 471
קארלסבאד, 111

קארסילשציקאוויא, הרב יצחק אייזיק, אב"ד בקרעמענטשוג רוסיא, 85
קארעליץ, 96
קארפ, צבי ראש מזרחי הצעיר, 39
קארק, הרב ישראל ניסן, מורה הוראה בקאוונא, 26
קארש, מרת, 303
קבוצי אפרים, ירחון, 415, 460, 526
קבורה, כפי התורה, 206
קבר רבי מאיר בעל הנס, הקמת ביהכנ"ס על קברו מחדש, 155
קהילת ישורון במאנהעטען, 39, 71
קהל חסידים 522
קהלות, לאחד כל הקהלות, 27, 236
קהלת דוד בווארשא, 280, 460
קוגין, מנהל דמשרד ישיבת חפץ חיים ורב דעלדרידזש סט. שוהל, 566
קוגלער, מערשטער נעפאלקאוויץ בוקאוויענער קאנג., 328
קויפמאן, 372
קויפמאן, משה מדעטראיט, 44
קול חרמה והפרשה, 460
קול ישראל בירושלים, 155, 274
קול שמחה, 395
קול תורה, ירחון בפאביאניץ פוילען, 199
קונטרוס זכר אברהם, 183
קונטרס ההלכה, 26
קוני איילענד, 131
קופיר יוניאן האלל, 144
קופת היהודים המאוחדת בקאלאמבוס אהייא, 461
קוק, אפרים, 368
קוק, הרב אברהם יצחק הכהן, 56, 70, 93, 109, 122, 141, 144, 155, 166, 173, 190, 208, 280, 292, 327, 350, 380, 441, 455, 504, 541
קוק, הרב צבי יהודה הכהן, 155
קוק, מרת בתיה מרים ב"ר אברהם יצחק הכהן, ובעלה שלום נתן הירשוביץ, 280
קורלאנד, 59
קורלאנד, אברהם מסטעפין, 446
קורלאנד, מרת, 31
קושניק, מ. ל. פרעז. דשערי ציון בבאלטימאר, 534
קזרנובסקי, הרב שלמה אהרן, רב דעין יעקב ודכנסת ישראל אנשי ספרד בראטשעסטער, 192, 198
קטנה בבאסטאן, 150
קיבוץ שערי תורה בגראדנא, 353, 386
קידושין לא. – רב יוסף היה סומא, בר"ן, 158, 181
קידושין לז: – תוד"ה מושב, 365, 427, 443
קידושין, עיין סידור קידושין; גיטין
קיסינג (קישקע) פעקטארי ברומעניע, 45
קיסינג (קישקע):
אינדעפענדענט סטריקלי כשר'ע קיסינגס, 47, 287
באננס קיסינג (קישקע), 47
וושטין קיסינג (קישקע), 47
מידעל דערים קיסינג (קישקע), 47
פעקטארי ברומעניע, 45
שאך קיסינג (קישקע), 47
קיסינג פעקטארי ברומעניא, תמונות, 45, 46
קימעל, מרת, 31
קינגס קאנטי האספיטאל, 106, 108, 110
קינגסטאן, 487
קין, עיין ימות הקין
קירשנבוים, אריה ליב, 15
קירשנבוים, הרב מ.מ. מקפראנקפורט אם מאין, 526
קלאצקין, הרב אליהו ב"ר נפתלי הירץ, אב"ד לובלין וכעת בירושלים, 164, 166, 167, 184, 187, 189, 200, 261, 274, 296, 320, 327, 504, 541
קלוגער, הרב שלמה, חי' מכת"י, 320
קליאנסקי, דובער, 183
קליאנסקי, משה הלל, 183
קליזואנסקי, עיין קאלוואנסקי
קליוולאנד, 197, 270
קליין, מניו יארק, 461
קליין, הענאך, 15
קליין, הרב דר. הלל, 313
קליין, הרב דר., רב דק' אוהב צדק, 9, 510
קליין, הרב זאב צבי, מברלין, 164
קליין, הרב יצחק, ראב"ד דסאטמאר רומעניא, 199, 526
קליין, הרב ישראל, חבר דגל הרבנים, 7, 94, 269, 325, 356
קליין, הרב ישראל, מבראנקס, 399
קליין, הרב נפתלי יואל, רב בניו בראנזוויק נ. דזש., 286, 287, 303, 428, 456, 523, 538
קליין, יצחק בן יונה מטארטשין ואח"כ באמעריקא, 279, 399
קליין, פריינק פרעז. דביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
קליינפיעלד, 253
קלינוויי קלוב, 78
קליערס, הרב משה, אב"ד טבריה, 155, 327
קלעוואנסקי, הרב, רב דמעזאראל סטריט שוהל בברוקלין, 143, 187
קלעמענס, הרב ברוסיא, 244
קלעצק, 387
קעלאג (סיריעלס) 541
קעלנער (קעלמער), הרב, מפאסייק חבר כנסת הרבנים, 286, 287, 288, 303, 311
קעלנער, מרת, 31
קעמברידזש, איזראעל, 461
קעמפ אוהבי ציון, 26
קענזעס סיטי מיזורי, 166, 214, 235
קעניגסבערג, אדוואקאט, 472
קעניגסבערג, הרב צבי, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
קערן, ש. מסינסינעטי, 228
קצור שולחן ערוך עם עיר דוד, 199
קראוויין, הערצל (ואשתו בשא) מקאוונא וכעת בוועסט ווירזשיניא, 145
קראוז, ישראל, 15
קראוס, ישראל, 15

מפתח כללי לקובץ ירחון "דגל ישראל"

קראזער, הרב א. ש., הרב שו"ב במאנטפיליער וועראמאנט, 94
קראטון, ש., 15
קראים, 323, 355, 373, 388, 482, 498
קראכמאל, בעני מהאמבורג, 555
קראכמאל, מרת, 31
קראנא, הרב, רב בברוקלין, 192
קראנץ, גרשון מטאראנטא ואח"כ באמעריקא, 430
קראפט, מרת, 31
קראקא, 183, 213, 240
קריגער, הרב ישראל אבא, רב דחברה ש"ס דבאסטאן וחבר דגל הרבנים, 287, 290, 292, 312, 402, 485, 490, 510
קריימער, חיים מנחם, 468
קריימער, משה, 427
קרילאוו, זלמן, 15
קרילאוו, מרת, 15
קרינסקי, ש. מנהל דת"ת בהאדסאן, 357
קרינסקי, שמעון, 247
קריסט, מרת טרעזשורער דטהרת המשפחה פאראיין, 372
קריסלאוו, הרב יצחק, מקליוולאנד, 111
קרית ספר, 460
קרן היסוד (מהסתדרות הציונות), 26, 35, 80, 122, 144, 237, 359, 380, 391, 536, 573
קרן הישוב (מהסתדרות אגודת ישראל), 80, 174
קרן התורה (מהסתדרות אגודת ישראל), 80
קרן קיימת (מהסתדרות הציונות), 80, 96, 122, 574
קרנות המזבח, 366
קרעלענשטיין, הרב דוב צבי, מירושלים, 189
קרעמענטשוג רוסיא, 85
קרעמער, 253, 485
קרעמער, הרב אשר זעליג, מברוקלין, 382
קרעמער, הרב, מניו הייוון, 97
קרעקערס סאנשיין כשר קרעקערס, 557, 575
ר' זלקא חסיד, 68
ר' חיים ברלין בבראנזוויל, 9, 75, 97, 207, 270, 272, 317, 406, 407
ר' יעקב יוסף, 24, 92, 190, 288, 317, 372, 374
ר' יצחק אלחנן, 24, 39, 74, 78, 96, 111, 131, 142, 150, 166, 170, 174, 175, 176, 179, 190, 191, 192, 205, 207, 208, 252, 254, 256-257, 267, 272, 288, 312, 327, 344, 354, 358, 371, 372, 374, 391, 395, 437, 438, 471, 504
ר' ישראל סאלאנטער ת"ת שוהל, 23, 24, 26, 143
ר' ישראל סאלאנטער, במאנהעטען, 23, 24, 26, 57, 59, 77, 88, 93, 108, 109, 122, 126, 163, 206, 238
ר' שלמה קלוגער, 188, 198, 288
ראבינאוויץ, הרב דר. ראש בית מדרש לרבנים בברוקלין, 205
ראבינאוויץ, הרב דר. שלום, רב דתקות שלום בברוקלין, חבר דגל הרבנים, 236, 239, 254-255, 269, 285, 287, 356, 372, 391
ראבינאוויץ, הרב חיים אברהם, עורך דין, 56
ראבינאוויץ, הרב י. ב., מדעטראיט, 541
ראבינאוויץ, הרב יהושע העשיל, אדמו"ר ממאניסטרישטשע, 317, 399, 438
ראבינאוויץ, הרב יוסף, מדעטראיט, 287
ראבינאוויץ, הרב יצחק יואל, ממאניסטרישטשע, 317
ראבינאוויץ, הרב מ. ח., מבראנזוויל, 140, 187, 287, 311
ראבינאוויץ, הרב מרדכי, מבאלטימאר, 534
ראבינאוויץ, הרב נתן, מבאסטאן, 285, 287
ראבינאוויץ, הרב צבי, 287
ראבינאוויץ, הרב שלום, 463
ראבינאוויץ, הרב שמואל, הרב ראב"ד במאסקווא, 153
ראבינאוויץ, הרב שמואל, מפארט עמבאי ניו דזשירזי, 39
ראבינאוויץ, הרב, 505
ראבינאוויץ, הרב, מקאלעדזש פוינט, 189
ראבינאוויץ, הרבנית חיה (בת ר' אברהם הלוי), 39
ראבינאוויץ, הרבנית טשערלידי דלידיעס פארבאנד לתקנת עגונות, 352
ראבינאוויץ, מבי פרעז. דאנשי ספרד במילוואקי, 541
ראבינאוויץ, מענדל בן שלמה מברעסטאוויץ ואח"כ בניו יארק, 228
ראבינאוויץ, מרת צפורה ב"ר שלום מברוקלין, 254
ראבינאוויץ, משה צבי, 247
ראבניצקי, ח., 247
ראדום, 246
ראדעל, מרת רחל לאה, 31
ראווינסקי, הרב, רב בפילאדעלפיא, 174
ראזאווסקי, יוסף, 15
ראזאלסקי, דזשאדזש, 26, 35
ראזאלסקי, דזשאדזש אטא, 238
ראזין, דר. יוסף ציר הדזשוינט, 244
ראזמאן, פרעזידענט דת"ת תפארת הגר"א, 238
ראזנער, הרב יהודה סג"ל, אב"ד דסעקלהוד רומעניא, 414
ראזעל ניו דזשוירזי, 479
ראזען (רוזין), הרב יוסף, מדווינסק בעמח"ס צפנת פענח, 41, 81, 242, 243, 320, הרב חג היובל-453, 548, 566
ראזען, אורי, 319
ראזען, הרב בצלאל,בעל מכשיר דהאראוויץ מצות, 446
ראזען, הרב י., 25, 491
ראזען, הרב י., מפאסייק, 39, 311
ראזען, הרב משה, חוואדאנער רב, 8, 39, 47, 141, 175, 187, 207, 219, 252, 287, 372
ראזען, הרב נתנאל, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
ראזען, מרת מניו יארק, 541
ראזען, מרת צ. פרעזידענט ליידיס אקזילערי, 95
ראזענבלאט, חזן יאסעלע, 26, 406
ראזענבלום, הרב נ., פרינסיפאל מזכרו תורת משה שוהל, 79
ראזענבערג, א. פרעזידענט דת"ת ר' ישראל סאלאנט, 26

ראזענבערג, הרב דר. חיים, ראב"ד דאנקונא, 263
ראזענבערג, הרב י. נ., מנארוויטש קאנעקטיקוט, 125
ראזענבערג, הרב י., יושב ראש דעזרת תורה, 9, 25, 39, 186
ראזענבערג, הרב יהודה, ממאנטריאל, 5, 463
ראזענבערג, הרב ישראל הלוי, פרעזידענט אגודת הרבנים, 38, 61, 74, 141, 144, 230, 291, 314, 370, 437
ראזענבערג, הרב, מלאנג ברענטש וכעת בפליינפיעלד נ. דז., 9, 144
ראזענבערג, הרב, משגיח דפארק פעלעס האלל, 200, 231
ראזענבערג, יוסף, 31
ראזענבערג, שמואל, 31
ראזענוואלד, מענדל (מאקס) בן יהושע (המכונה מענדל פרשעבליקא) מפארצווץ, 263, 319
ראזענטאל, אברהם, 31
ראזענטאל, הרב נחמיה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
ראזענמאן, מת"ת תפארת הגר"א, 108
ראזענפעלד, סופעראינטענדענט דמושב זקנים דזשירזי סיטי, 436
ראזענפעלד, משה בן ישראל יצחק בברוקלין, 264, 319
ראזענפעלד, משה ובתו שרה, 263, 492
ראזענצוויט, הרב חיים, מפילאדעלפיא, 493
ראזענשטיין, פרעזידענט דביהמ"ד נחלת צבי, 97
ראזענשטיין, מר., 31
ראזענשיין, שלמה מקלויזענבורג, 446
ראטבערג, הרב א., רב דלונא ושליח קיבוץ שערי תורה בגראדנא, 357, 358, 371
ראטה, בנימין, 31
ראטהשטיין, וויים פרעזידענט דישיבת ר' חיים ברלין, 270
ראטמאן, מניו יארק, 525
ראטנער, מעסקני ת"ת תפארת הגר"א, 108
ראטשטיין, מרת רחל לאה, 31
ראיווין, אברהם נח הכהן יליד קאסאווא, 227
ראם, הרב דר. משה, אב"ד לאגודת הקהלות דמינעאפרליס, 348, 362
ראנען, הרב ז., מניו לאנדאן קאנעקטיקוט, 125
ראפאפארט, הרב אברהם אבלי הכהן, רב דקיעלץ, 183
ראפס, צבי, 16, 32, 47, 72
ראפעל, אברהם כהן ובתו יטא מווארשא, 214
ראפפורט, הרב מ. ה., מגיד דביאליסטאק, 254, 312
ראקאווסקי, הרב ישעיה, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
ראקמאן, הרב דוד, הרב באלבאני, 198
ראש השנה, 321, 518, ועיין ימים נוראים
רב בפילאדעלפיא, 174
רב הכולל, מקור שם זה וכ□ו', 40
רב זעירא, 11, 27, 40, 63, 98, 114, 129, 147, 178, 194, 273, 330, 376, 490
רב קשישא, 210, 222
רבי עקיבא, 395, 494
רבי עקיבה, 526, 542, 556
רבינו הירש ליב בבראנזוויל, סגירתו, 406, 407
רבינו סעדיה גאון, תולדות, 323, 339, 355, 373, 388, 482, 498
רבינוביץ, עיין ראבינאוויץ
רבנות, בעד ממון, 466, 484, 486, 503
רבנות, שפל המצב, 11, 89, 98, 126, 127, 128, 129, 141, 147, 154, 173, 187, 189, 193, 195-197, 222-225, 249, 281, 282, 376-378, 417, 514, 515, 563
רבנים ופאליטיק, 337
רבנים, גדולים אבל אינם בני תורה, 454
רבנים, גירושם מרבנותם, 407
רבנים, הצעירים, 178, 195, 210-212, 254, 275, 330, 492
רבנים, לאחד הרבנים והאדמורי"ם דאיסט סייד, 174
רבנים, לאחד כל האגודות, 193, 233, 284, 286, 293, 308, 310, 417, 421, 467, 530
רבנים, מחלוקת ושלום, 100, 102, 147, 254, 286, 341, 343, 361, 369, 371, 436, 470, 471, 486, 494, 514, 536
רבנים, מחלוקת עד כדי הכאה, 291
רבנים, מסירתם בעד הכלל, 6
רבנים, שמש רב, 466
רבנים, תוכן הדרשות לימים נוראים, 138
רואה, הרב ישראל, רב דסאבאטש באונגארן, 22, 524
רובין, אהרן מריינא בסייני, 461
רובין, דר. חתן יצחק אייזיק ליפשיץ, 437
רובין, הרב, מרדכי ליב, מירושלים, 189
רובין, ת. מת"ת ר' ישראל סאלאנטער, 206
רובין, מרדכי שליח הסיים דרוסיא, 242, 243
רובין, מרת בתיה, 60
רובינס, הרב שאול, מניו יארק, 287, 303, 352
רובינס, הרב, משומרי שבת וטהרת המשפחה פאראיין, 252
רובינשטיין, מת"ת תפארת הגר"א, 206
רובינשטיין, הרב אלימלך הכהן, מראחוב כעת בירושלים, 70
רובינשטיין, הרב יהושע, רב דבאקו, 183
רובינשטיין, הרב, 505
רובינשטיין, הרב, מווילנא, 533
רודאווסקי, מת"ת תפארת הגר"א, 206
רודיצקי, הרב דובער, רב במאספעט ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
רודערמאן, שמואל, 31
רויטמאן, חזן דוד, 406
רויטער פערל, שמואל, אח של דאבא איידעלמאן מבריסק, 145
רומעניא פאגראמען, 204, 218
רומעניא, 6, 45-47
רומעניא, פאגראמען, 204, 218
רומענישער שוהל, 24, 406
רוסיא (רוסלאנד) ועד לחיזוק התורה והדת, 242
רוסיא תקנת עגונות, 289
רוסיא, 33, 105, 153, 220, 396, 406, 420, 482

רוסיא, מאסר, 519
רוסיא, פרטאקאל מועד לחיזוק התורה והדת, 242
רוסלאנד, עיין יעוסעקען
רוקח, הרב י., אדמו"ר מקאזלאוו, 438
רוקח, הרב ישכר דוב, אדמו"ר מבעלז, 531
רזעפקאוויץ, אברהם יצחק בן זיסמאן מיעזעף, 492
רזשעפניק, מענדעל בן ישראל (ואחיו זעליג) ?מפראגע ואח"כ באמעריקע, 279, 289
ריבאלאוו, רעדאקטאר דהדואר, 26
ריבקינד, הרב, רב בפילאדעלפיא, 174
ריגא ברוסיא, 242, 243
ריזוקין, מביהכנ"ס עמנואל בבראנקס, 438
ריזיקאף (ריזיקאוו), מנחם הכהן, מלפנים רב בקאזאן רוסיא וכעת רב ואב"ד בברוקלין וחבר דגל הרבנים ומח"ס מתורת צבי יוסף, 7, 24, 36, 58, 77, 85, 86, 94, 143, 168, 188, 191, 207, 238, 239, 252, 285, 287, 292, 302, 325, 356, 366, 371, 405, 406, 477, 485, 510
ריטשלאנד, מרת שרה גיטל, 31
ריטשער, שמואל, 31
רייז, שניאור ז., 460, 473, 554
רייזלין, ישראל משה מקיעוו, 573
רייזנער, אברהם, 31
רייזער, יוסף מלעשניב, 478
רייך, (טעפלאנסקי), משה יהודה מזבראוו ואח"כ בפיטסבורג וביוסטאן טעקסעס, 145
רייך, הרב אברהם יחזקאל, אבד"ק באנויטין, 21, 524
רייך, הרב חיים צבי, אבד"ק אסלאני, בן קאפל אב"ד בודאפעסט, 515
רייך, הרב ישראל, אב"ד באטאררעסי (באטאררקעס בארטא-קעסי) בעמח"ס מנחת ישראל, ב"ר קאפל אב"ד בודאפעסט, 23, 104, 199, 515
רייך, הרב קאפל הריף, ווערבויער רב ומח"ס שו"ת יעבץ, 21, 524
רייך, הרב קאפל, אב"ד בודאפעסט, 93, 104, 166, 515, תולדות-21, 524
רייך, הרב שמואל, אבד"ק ווערבוי, בן קאפל אב"ד בודאפעסט, 515
רייך, משה, אבד"ק מעדיעש, בן קאפל אב"ד בודאפעסט, 515
רייסער, הרב, 286
ריינא, הרב י. ל., 110, 237
ריינין, א., 242
ריינעס, הרב יצחק יעקב, מיסד המזרחי, 52
ריינער, ליבוש ובתו רחל, 263
ריים, 446
ריים, יעקב מביזינאוו אצל טאנאפאל, 478
רימאלט, הרב אלימלך שמעון אבד"ק חיראב, 70
רימאלט, הרב פנחס, זאלקאווער רב וחבר דגל הרבנים (ויש לו אלפי חסידים), בן הגה"ק אלימלך שמעון אבד"ק חיראב, 5, 7, 8, 24, 26, 36, 38, 58, 61, 77, 78, 110, 192, 198, 327, 341, 426, 427, 469, 501, 537
ריסקין, זלמן חתן הרב ש. ל. הורוויץ, 61
ריסקין, מרת בתיה רבקה ובתה רחל בת הרב ש. ל. הורוויץ, 61
ריסקין, נחום מפאסייקער ת"ת, 26
ריעף, הרב, מקעמדען, 174
רמב"ם הל' אישות פכ"ד הי"א - 261
רמב"ם הל' גירושין פ"י ה"ד במל"מ - 400, 408
רעבאלסקי, הרב, מתל אביב, 238
רעבעצינס קאמיטע, 290
רעדעלהיים, הרב יעקב, 93, 141
רעדעסבערג, הרב א. א., סודאינער רב, 447
רעזועל, הרב דר. דובער, ראש ישיבת ר' יצחק אלחנן, 24, 25, 39, 74, 166, 190, 207, 239, 252, 312, 344, 374, 437, 504, 534
רעזניק, הרב אברהם בן רמ"ש, המכונה עזריקם הסופר, רב ומח"ס, מרוסלאנד ואח"כ במידל ווילעדזש ברוקלין ובקווינסי מאסס. ובלאעל מאסס., 42, 59, 66, 68, 135, 152, 365, 366, 427, 431, 443, 453, 492, 522, 527, 539, 543
רעזניק, הרב רעוו. שלמה חיים, משגיח, 168, 320
רעכטמאן - א. רעכטמאן, 30
רעכטמאן, א. מאריום פרעס, 26, 30, 166, 263, 264, 277
רעליעף פאנד, 138, 142
רעסטאראנט פרייוועט כשר, 352, 368
רעסטאראנט: שטיינ'ס רעסטאראנט, 206
רעעורענדם האנד בוך, 247
רעפארם ראבייס, 350, 371, 450, 470, 535
רעפארם, 434
רפאלאוויץ, הרב, פרעזידענט דתפארת מזרחי, 255
רץ כצבי, 460
שאבאשקאוויץ, הרב יוסף, רב דקיוב, 183
שאחאמאוויץ, הרב, 239
שאטלאנד, הרב אליעזר, רב דפוילישער שוהל בפעטערסאן נ. דזש., 453
שאטלאנד, הרב חיים צבי, 187, 213, 270
שאטלאנד, הרבנית סעקרעטערין דליידיעס פארבאנד לתקנת עגונות, 352
שאך קיסינג (קישקע), 47
שאך, הרב שמואל, 447
שאלט, משה הלל מטשיזעווע ואח"כ בפיטסבורג, 430
שאלתות פ' וישלח - 366
שאמאקין פא., 303
שאנדער, פאול, 93
שאסטאק, הרב זאב אריה, מדעטראיט, 168
שאפאטשניק, הרב יוסף, הרב רעדאקטאר דלאנדאן פאלקסצייטונג, 237
שאפיר, יעקב (דזשייק) אליעזר בן יהודה (יודל), ואשתו שרה, 263, 289, 367, 396, 492
שאפירא, מפעטערסאן, 144
שאפירא, בעני מקעטיגראד, 540
שאפירא, דוד, 31
שאפירא, דר. מוואשינגטאן די. סי., 264
שאפירא, הרב ב., מסיאטעל וואשינגטאן, 239
שאפירא, הרב דובער, הרב קאוונער רב, 6, 108
שאפירא, הרב דובער, רב בפילאדעלפיא, 174
שאפירא, הרב דר., 285, 287, 303

שאפירא, הרב י., אב"ד ור"מ דוואלאזין, 358
שאפירא, הרב יוסף, רב בבערדאק פא. ומוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
שאפירא, הרב יחזקאל שרגא, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
שאפירא, הרב יעקב, אבד"ק טעראצעל, 241
שאפירא, הרב ל., אדמו"ר מדינאוו, 438
שאפירא, הרב מ. ש. מלפנים רב באלשאן, ר"מ ומנהל (פרינציפאל) דישיבת ר' חיים ברלין, 93, 97, 238, 270, 406
שאפירא, הרב מ., רב דלינקאלן פלייס בברוקלין, חבר דגל הרבנים, 110, 141, 143, 175, 187, 188, 204, 219, 252, 269, 285, 287, 303, 309
שאפירא, הרב מאיר, רב דפיעטריקאוו, 144, 532, 536, 537
שאפירא, הרב מרדכי זלמן, מברוקלין, בעמח"ס מעשה בראשית, 164, 167
שאפירא, הרב, 286, 356, 390
שאפירא, הרב, מועד הרבנים, 470
שאפירא, הרב, רב בבראנקס, 192
שאפירא, ישראל מטשערנאוויץ, 525
שאפירא, ישראל, 415
שאפירא, מרת מנוארק, 541
שאפירא, מרדכי זלמן, 31
שאפירא, משה, מפילדעלפיא, 319
שאפירא, סעם מראסעללע נ. י., 264
שאצקעס, הרב משה אהרן, בעמח"ס המפתח, 463
שאר, חזן ישראל, 26
שאראזאן, אברהם צבי, 31
שאראלמאן, מרת חיה, 31
שארף, הרב, 219
שארף, משה חיים מוולאדיוואסטאק, 493
שבועה, להיות אזרח באמעריקא, 37, 184
שבועות, 265
שבט שמעון, 22
שביתה (סטרייק), נגד הטבחים, 60
שבע קהלות באונגארן, 22
שבת נא: - לוי וכו' חלש דעתיה דרבה וכו', 301
שבת נב. - א"ר יוסף חזינא וכו', 158
שבת קיג. - מהספידו של אדם ניכר וכו', 551
שבת קית. - כל המעניג את השבת וכו', 523
שבת קמח. - קמיה דרב יוסף שניא ליה ידיה, 158
שבת, אסור להשתמש בעלעקטרי, 288
שבת, הדרכה בלימוד, 301
שבת, הובלת בשר מבית המטבחיים, 36, 38, 77
שבת, המציג תעודה בחלון שהוא שומר שבת יכול לעבוד ביום ראשון, 308
שבת, חילול שבת בארץ ישראל, 18, 144, 149, 573
שבת, למעט ימי העבודה לה' ימים בשבוע, 220, 288
שבת, סכנה בחוק החדש לענין ימי החודש, 385
שבת, שמירתו, 3, 7, 288, 308, 325, 427
שו"ת בית אב וכו' ספרי הרב אברהם אהרן יודעלעוויץ, 7, 24, 547
שו"ת בית אב, 573
שו"ת דברי יעקב, 320
שו"ת יעבץ, 21
שו"ת מחזה אברהם, 199, 525
שוהם, הרב יחיאל, רב בספרינג וואלי ניו יארק, 505
שוהמייטצער, בעה"ב דמאנהעטען סיטי דרעס ביק, 86
שוואַרץ, מתפארת ישראל דריוועַרסייד, 505
שוואַרץ, אברהם הירש ואשתו שפרה, 289
שוואַרץ, הרב א. נ., מבאלטימאר, 534
שוואַרץ, הרב נ., 25
שוואַרץ, הרב, 505
שוואַרץ, מרת ברכה, 31
שוואַרץ, מרת פרימא, 263
שוואַרצבארד, מפאריז, 176
שוואַרצמאן, הרב בנימין מנחם, מירושלים, 414
שוידעל, יוסף, 303
שוויצעל, י., 303
שוויערצארציק, יעקב מוואַרשא, 478
שוועַנדער, מרת, 31
שוועפעל, ראבי לואיס, 17
שוחאטאוויץ, הרב אברהם יצחק, מבראנקס, 97, 328, 372
שוחאטאוויץ, הרב אהרן ב"ר אברהם יצחק, מפוקסקיל, 328
שוחאטאוויץ, הרב מ. ב"ר אברהם יצחק, 97
שוחטים שטימע בוואַרשא פוילען, 93
שוחטים, בפוילין, 93
שוחטים, יוניאן שוחטים והשגת גבול, 95, 109, 110, 326, 361, 452, 472, 529, 534, 567
שוחטים, מצב השפל, 361-362, 529
שוחטים, שוחטים חזנים ומוהלים, 58-59
שולדנער, מוואַרשא, 478, 493
שולחן ערוך, הצעה לשו"ע כללי, 278
שולמאן, הרב, 141, 144
שולמאן, מגיד שיעור בדעטראיט, בחור מישיבת וואלאזין, 103
שולץ (שוב), דוד מריגא, 397
שולץ, דוד מרוסלאנד, 228
שומרי אמונה בבארא פארק, 176, 271
שומרי משמרת השבת דוואַרשא, 343
שומרי שבת וטהרת המשפחה פאראיין, 252
שוסטאג, ווילאם מדעטראיט, 304
שוסטער, הרב יצחק, אב"ד דסאקאלקא ושליח קיבוץ שערי תורה בגראדנא וכעת רב בסט. לואיס, 353, 357, 358, 371, 487
שחיטה, גזירה נגד השחיטה בענגלאנד, 92
שחיטה, לאחד השוחטים, 8
שחיטה, שפל המצב, 148, 407, 485
שטאמ?סער, הרב, רב במעמפיס, 447
שטוירן, הרב מריטשמאנד הילל, 225
שטיין, אברהם יליד פשעדבאזש מחוז קינצק, התגורר בקאליש, ונשא אשה מלאדז, 214
שטיין, הרב, 187
שטיין, יהודה, 31
שטיינבערג, הרב אברהם מנחם מענדיל הלוי, אבד"ק

בראדי, 199, 271, 312, 525
שטיינבערג, חנן בן אפרים, 399
שטיינבערג, מסאלאנטער ת"ת שוהל, 143, 238
שטיינוואסער, יעקב בן משה בגרמניא, 264, 319
שטיינמאן, יוסף משה מלאנדאן, 540
שטיינמעץ, אלי מבאלירעסקאוו מארמאראש-סיגעט, 416
שטיינמעץ, שלמה, 319
שטיינ'ס רעסטאראנט, 206
שטיף, הרב יונתן, הרב דיין בבודאפעסט, 213
שטעפאאן, טיסא, מיניסטר פרעזידענט דאונגארן, 23
שטערן, בנימין (ואשתו מלכה מסעליטש) בלארענץ, 279, 289, 334
שטערן, הרב, 286
שטערנבערג, הרב רעוו. ש., מתפארת ישראל דריוועריסייד שוהל, 220, 505
שטערענבערג, הרב מתתיהו, מוסמך דישיבת ר' יצחק אלחנן, 437
שטרויס, הרב רעוו., 253
שטרויס, נאטהאן פילאנטראפ, 220, 446
שטרוק, הערמאן ממזרחי, 175
שטרי מכירת חמץ והרשאות, 238
שיטה מקובצת החדש על מועד, 96
שיין, הרב מרינא פלך בסרביא, 263
שיין, מרדכי ליב, 31
שיינאנסקי, חיים רפאל, 31
שיינמאן, אהרן סאוועטישען פארטרעטער, 390
שיינקאפ, מלפנים תלמיד סלאבאדקא וראש ישיבה בניו הייוון ובתורה ודעת, רב בוואטערבורי קאנעקטיקוט, 112, 125
שיינקמאן, הרב ישראל, מאטלאנטיק סיטי, 285, 287, 352
שייקין, הערמאן פרעזידענט דתפארת ישראל דריוועריסייד שוהל, 143, 220
שיממעל, דזשאדזש, 184
שימערינסקי, זאב, 31
שיעף, 372
שיף, הרב מרדכי, מסינסינעטי, 111
שיף:
דזשארדזש וואשינגטאן, 97
יוניטעד סטעיט ליינס, 25
סויטהערן קראסס, 397, 398
שיק, הרב אשר אנשיל, מפלידהזא, 164
שיקאגא מכשול בטרפות, 94
שיקאגא, 9, 95, 133
שלאמאוויץ, הרב ישראל זלמן ב"ר משה מעשל, אב"ד בעיר נאיאנדז ווילנא (נאניזו פוילען), 164
שלאסבערג, יצחק מלידא, 446
שלאסבערג, מרת, 31
שלום בית, עיין תקנת עגונות
שלחן ערוך לתלמידים, 26, 29
שליאכאוואי בעזימסקע, ישעיה ב"ר נחום מקראליסאוו פלך וואלין, 351
שלייפער (שלומפער), אברהם בער בן בצלאל מוואַרשא, 264
שלייפער (שלומפער), מרת נאלדא ריזל בת שמואל אלטר, 264
שלעפיאן, מניו יארק, 478
שמאקאוו, פראנטיס, צורר ישראל ברוסיא, 222
שמד בניו יארק, 17, 23, 470
שמד, יתומים מאם ישראלית ואב גוי, 252
שמות יא,ז - לא יחרץ כלב לשונו, 66
שמיד, דוד, 15
שמידט, טרעזשורער דביהמ"ד אהבת ציון בדעטראיט, 119
שמיט, אברהם מסלאבאדקא ואח"כ באלטונא פא. ובשיקאגא, 145
שמעונוביטץ (סימאנאוויץ), יחזקאל, 167
שמריהו ליב ב"ר אברהם יצחק, 78
שניאור, הרב אפרים, מניו יארק רב ואב"ד דביהכנ"ס אנשי ווארשא, 79, 97, 144
שניאורסאן, הרב יוסף יצחק, אדמו"ר מלובאוויטש, מאסרו-105, 239, 242-244, 251, 298, מאסרו-299, 386, 467, 531, 535
שניאורסאן, הרב שלום דובער, אדמו"ר מלובאוויטש, 223, 299
שניאורסאן, מ., 242
שניאורסאן-טווערסקי, אדמו"ר מטאמאשפאלע, מאיסטערן פארקוועי ברוקלין, 292, 372, 438, 487
שניידמאן, הרב יצחק (ואשתו חנה), חבר דגל הרבנים ורב דביהכנ"ס צמח צדק בניו יארק, 219, 226, 253, 405
שניידער, הרב משה, חבר דגל הרבנים, 472
שניידער, משה מווישאק לאמזער גובערניע 416
שניידער, ש. ח., 253
שניפישאק, 68
שס, הרב חיים אברהם, אב"ד דזאסלי, 61
שעבשעלאוויץ, הרב טוביה, רב בלינקאלן נעבראסקא, 79
שעווליז, ב. נשיא דקעמפ אוהבי ציון, 26
שעווצלאוויץ, הרב, מלאנג ברענטש ואח"כ במידל ווילעדזש ל. א., 9, 239
שעכטער, בן ציון ובתו דאבא, 264
שעכטער, הרב יעקב, אבד"ק בעלפסט אנגליה, 164
שעכטער, הרב, 286, 287
שעניר, מרת שרה מבית יעקב, 431, 527
שענקמאן, מפאסייקער ת"ת, 26
שעראן ספרינגס, 142
שערי זבח, 366
שערי ציון, בפארק היידס, באלטימאר, 502, 534, 535
שערי ציון, ירחון בירושלים, 96, 112, 383, 460
שערי שלום, 263
שערי תורה, 22
שערמאן, בן ציון, 31
שערעשאוו, נחמיה, 31
שערעשעווסקי, הרב י., 96
שפאלין, מהאמבורג, 536
שפיגעלמאן, יונה בנש מרדכי מזוויהעל ואח"כ בפילאדעלפיא ובאסטאן, 263, 289

שפיעגעל, יעקב מטשענסטאכאוו, 478
שפיעגעל, מסאדאגורא, 461
שפיעלבערג, מרת פרידא לאה, 31
שפיעלמאן, ליב מבראצלאוו, 446
שפיצער, הרב דר., מהאמבורג, 536
שפירא, עיין שאפירא
שצעקלעוויטאוו, מיניסטער, שונא ישראל, 222
שקאפ, הרב שמעון, ראש ישיבת קיבוץ שערי תורה דגראדנא (ור"י ר' יצחק אלחנן וחזר בו), 353, 357, 358, 371, 437, 453
שרייבמאן, הרב גרשון, מארץ ישראל, 191
שריפות, אצל יהודים, 108
ת"ת בית אברהם, 30
ת"ת בית יצחק בברוקלין, 79
ת"ת בעקראן אהייא, 271
ת"ת בשיקאגא, 97
ת"ת דאון טאון, 23
ת"ת דברוקלין, 421
ת"ת דקראון הייטס, 437
ת"ת מעזראראל סטריט בברוקלין, 143
ת"ת מציון בבראנזוויל, 568
ת"ת סטאון עוועניו, 23, 26, 238, 317
ת"ת פאסייק, 26
ת"ת פענסילווייניע עוועניו, 175, 238
ת"ת ר' ישראל סאלאנטער, במאנהעטען, 23, 24, 26, 57, 59, 77, 88, 93, 108, 109, 122, 126, 163, 206, 238
ת"ת שוהל בבעיאן נ. דוש., 453
ת"ת תפארת הגר"א, בבראנזוויל, 26, 93, 108, 126, 141, 142, 176, 206, 230, 238, 263, 270, 272, 316, 526, 542
ת"ת תפארת ישראל דריוועדסייד, 95, 143, 206
תאומים, הרב בדעטראיט, 357
תבואות אדמה, 414
תבואות השדה, 320
תוכחה, לשמירת תורה ומצות, 139
תולדות יצחק, 318
תומכי תורה רבנים פאנד, 405
תומכי תמימים בווארשא, 105
תועפות ראם, 318
תורה בעשטעטיגט פון וויסענשאפט, 382
תורה ודעת, 75, 112, 175, 257, 272, 288, 317, 357, 359
תורה, מצות לימוד התורה, 258
תורה, נותנת חיים גם בעולם הזה, 100
תורת אבות, 317
תורת אליעזר, 199
תורת ארץ ישראל, בארץ ישראל נתייסד ע"י הרידב"ז 141
תורת החינוך הישראלי, 44
תורת חיים (קאסוב), 318
תורת חיים, 395
תורת חיים, בארץ ישראל 141
תחית ישראל, 247
תחכמוני, בארץ ישראל 141
תימן, 381
תימן, מצב היהודים, 381
תיקון האדם, 168
תיקון האדם, 168
תל אביב וואורשט פעקטאריי, 405, 420, 435
תל אביב וואורשט פעקטאריי, 405, 420, 435
תל אביב, 460
תלמוד תורה, תקנות, 76
תנ"ך, בלי אפקורסות, 18
תנ"ך, בספרות הגוים, 267
תניא, 105, 256
תענית יד: - רבי תנא הוא ופליג, 158
תפארת הגר"א שוהל בבראנזוויל, 238, 566, ועיין מפתח הישיבות
תפארת הגר"א, בבראנזוויל, 26, 93, 108, 126, 141, 142, 176, 206, 230, 238, 263, 270, 272, 316, 526, 542
תפארת ירושלים, במאנהעטען, 23, 75, 288, 407, נסגר-534
תפארת ישראל בלינקאלן נעבראסקא, 79
תפארת ישראל בניו הייוועז קאנג., 59
תפארת ישראל בקענזעס סיטי, 407
תפארת ישראל דריוועדסייד, 8, 95, 143, 220
תפארת ישראל מדות פ"ב אות לז - 30, 84, 85, 302
תפארת מהרשי"ם, 460
תפארת מנחם, 320, 366
תפארת ציון בנוארק, 230
תפלה, 63, 82, 99, 116, 130, ועיין בית המדרש
תפלה, למנוע מלהתפלל באולמי חול, 124, 141, 325, 328, 331, 338, 470
תקות שלום בברוקלין, 239, 254, 269, 391,
תקנת עגונות פאנד של דגל הרבנים, 255, 268, 289, 303, 309, 319, 325, 328, 352, 356, 367, 383, 399, 415, 418, 430, 446, 461, 465, 478, 511, 525, 541, 555, 566, 567, 573
תקנת עגונות, 140, 145, 151, 183, 198, 205, 234-235, 239, 250-252, 255, 263, 268, 269, 289, 290, 309, 318, 325, 334, 335, 342, 351, 356, 367, 383, מחלוקת-387-388, 395-399, 406, 415, 418, 420, 430, 446, 461, 469, 478, 486, 492, 509-511, 524, 536, 540-541, 555, 564-566, 573, ועיין ערך מוסדות "לשכת עגונות" "תקנת עגונות"
תקנת עגונות, למצא היתר לארבעים אלף עגונות שנשארו ממלחמת העולם הראשונה, 507
תקנת עגונות, קרוב לאלף עגונות בעולם נעזרו ע"י דגל הרבנים, ויותר מארבע מאות באמעריקא, 510
תרי"ג מצות, 13, 37, 48, 61, 72, 87, 104, 120, 167, 200, 319 359, 374, 400, 406, 453, 467
תשעה באב, 121, 305

1929, see *American Jewish Yearbook* 31 (1929), p. 262. In 1931, Rabbi Joseph Peimer is listed as Financial Secretary; and Rabbi Aron Dym, Executive Secretary. See *American Jewish Yearbook* 33 (1931), p. 223.

[5] For a brief biography, references and a list of writings of Shmuel Aaron Pardes, see Moshe D. Sherman, *Orthodox Judaism on America: A Biographical Dictionary and Sourcebook* pp. 161-62.

[6] For a brief biography, references and a list of writings of Shmarya L. Hurwitz, see Moshe D. Sherman, *Orthodox Judaism in America* pp. 96-97. For a report of Hurwitz's installation at Tipheret Ha-Gro, see *Degel Israel* 2:3 (March 1928), p. 6.

[7] For a brief biography, references and list of writings of Jacob Eskolsky, see Ibid. pp. 61-62.

[8] For a brief biography, references and a list of writings of Abraham Aaron Yudelovitz, see Ibid., 221-222.

[9] Regarding the Yudelovitz halitzah controversy, see in particular his exchange of letters with Rabbi Yoseph Dov Levin of the Rabbi Isaac Elchanan yeshiva in *Degel Israel* 2:10 (November 1929), pp. 10-12; 2:11 (December 1928), pp. 7-8; 3:1 (January 1929), pp. 8-11; 3:2 (February. 1929), pp. 9-13; 3:4 (April 1929), pp. 9-11; 3:5 (May 1929), pp. 7-8. For a eulogy (hesped) of Yudelovitz, see *Degel Israel* 4:1 (April 1930), pp. 7-9.

[10] For a brief biography, a bibliography, and list of writings, see Moshe D. Sherman, *Orthodox Judaism in America* pp. 26-27.

[11] Hirschenson's substantial contribution to Jewish scholarship earned him great respect among his colleagues. An appreciative review of Hirschenson's writings appeared as a supplement to Judah D. Eisenstein's *Ozar Zichronothai* (New York, 1929), pp. 329-324. Hirschenson died in Hoboken, New Jersey on September 15, 1935 and was eulogized by several prominent rabbis, including Yoseph Eliyahu Henkin and Yehuda Leib Seltzer, director of the Agudath ha-Rabbonim. For a brief biography, a bibliography, and list of writings, see Moshe D. Sherman, *Orthodox Judaism in America* pp. 93-94.

[12] See *Degel Israel* 1:4 (April 1927), p. 11.

[13] See the article of Rabbi Yeshaya ha-Levi Horowitz, Winnipeg, Manitoba and Rabbi Chaim Hirshenson's comments, *Degel Israel* 1:10 (November 1927), pp. 13-14; 2:1 (January 1928), pp. 10-11.

[14] See the discussion of Rabbi Yitzchak Simcha Horowitz, Hartford, Conn., Rabbi Eliyahu Klatzkin, Jerusalem, and Rabbi Raphael Barishansky, Washington, D.C. in *Degel Yisroel* 2:4 (April 1928), pp. 13-14; 2:5 (May 1928), pp. 10-12; 2:6 (June-July 1928), pp. 17-18. For an ongoing discussion and disagreement on this matter, see *Degel Israel* 2:9 (October 1928), 10-12; 2:10 (November 1928), p. 13.

[15] See *Degel Israel* 2:2 (February 1928), pp. 8-9; 2:4 (April 1928), pp. 11-12.

[16] For Resnick's article see *Degel Israel* 1:4 (April 1927), p.15. Hirshenson's article may be found Ibid., pp.18-20. For additional examples of sermons and homiletics, see Rabbi Yeshaya Zlotnick, Ibid., 1:9 (September 1927), pp. 20-22 and Rabbi Chaim Hirshenson Ibid., 1:9 (September 1927), pp. 23-24. Also Ibid. 1:6 (June 1927), p.11; and 1:7 (July 1927), p. 12.

[17] See *Degel Israel* 1:4 (April 1927), pp. 15-15; cont'd 1:5 (May 1927), pp. 10; 1:6 (June 1927), p. 11; 1:7 (July 1927), p. 12.

[18] See *Degel Israel* 1:8 (August 1927), pp. 9-10.

[19] See *Degel Israel* 2:9 (October 1928), p. 5.

[20] See *Degel Yisroel* 1:6 (June 1927), pp. 12-13, 15. Shmuel Menachem Fine served as rabbi of several communities in Lithuania and Russia before immigrating to America. He was the author of several books, including *Zichron Shmuel* (2 vols.); *Eitan Shmuel* on Jewish holidays; *Yalkut Shmuel* on marriage; and *Fun Eibegen Kvoll* (2 vols.). In addition, he published *Sefer Anshei Shem* a collection of 21 brief biographies of rabbinic figures, past and present and communal leaders/politicians including Moses Montefiore, Theodore Herzl and Lord James Balfour. See *Sefer Anshei Shem* (St. Louis: Salz & Gellman Publishing, 1936).

[21] On the New Haven yeshiva, see *Degel Israel* 1:11 (December 1927), p. 10. On Yeshivat Rabbenu Yitzchak Elchanan, Mesivta Torah Vodaath and Yeshivat Rabbi Chaim Berlin, see Ibid. 2:5 (May 1928), pp. 8-9.

[22] See *Degel Israel* 2:9 (October 1928) p. 3; cont'd 2:10 (November 1928), pp. 3-4..

[23] See *Degel Israel* 2:2 (February 1928), p. 12.

[24] See *Jewish Daily Bulletin* (March 18, 1927), p. 2.

[25] See *Degel Israel* 2:4 (April 1928) p. 4. See correspondence between Rabbi Shlomo Dovid Kahane of the Agudath ha-Rabbonim of Poland and the Degel ha-Rabbonim, Degel Israel 2:8 (September 1928), p. 14.

[26] Jacob Mendelssohn was another rabbi at odds with the Agudath ha-Rabbonim. Firstly, he did not fit the stereotype of the Eastern European educated rav. An early graduate of the Jewish Theological Seminary who had received a degree from New York University, he was appointed rabbi of Congregation Rabbi Meyer Isserman, Newark, N.J., in 1926. He became a member of the Knesset ha-Rabbonim, where he served as its Vice-President until 1941. See *Jewish Daily Bulletin* (August 16, 1926), p. 4. Mendelssohn's troubles began in the Fall of 1926 when, as head of the Vaad ha-Kashruth, he and 20 kosher butchers were charged with conspiracy to prevent the sale of kosher meat to butchers who were not members of the Kosher Butchers Association. Mendelssohn refused to issue certificates of kashrut to non-members, and was placed under a $100,000. bail pending trial. See *Jewish Daily Bulletin* (November 10, 1926), p. 7.

[27] Regarding the unseemly controversy of supervision for factories with kosher and non-kosher, see *Degel Israel* 2:6 (June/July 1928), pp. 10-11. A complete report of the joint convention appears in the same issue, pp. 5-10. See also *Jewish Daily Bulletin* (June 20, 1928), pp. 2-3; (June 21, 1928), pp. 1, 4.

date. For a while, he sent her letters and money, but after some time, communication ceased. The woman remained in Europe without hearing from him or knowing where he resided.[23]

Numerous articles in the *Degel Israel* were devoted to the discussion of specific agunah situations, and to a halachic exchange of views for the relief of these women. The Degel ha-Rabbonim maintained a special fund for the benefit of agunot. Almost every edition of the *Degel Israel* published the names, location and other relevant information related to agunot and their spouses. The *Degel Israel* encouraged the formation of special beth dins, which were on occasion convened, to consider specific charges of bigamy, where a married man who had come to America, married another woman who was unaware of his previous marriage. [24]

Several rabbis in Europe, in particular, the Vaad ha-Rabbonim of Warsaw, Poland, collected and disseminated information regarding women living apart from their husbands, without the benefit of a *get*. The Degel ha-Rabbonim worked closely with the Agunah Department (Lishkat Agunot) of the Vaad ha-Rabbonim of Warsaw, to identify and determine the location of these runaway men. If possible, efforts were made to persuade them to grant a *get* to their wife. [25]

The Degel ha-Rabbonim and its journal *Degel Israel* were deeply interested in promoting high standards of kashrut supervision and observance. But matters of kashrut often touched on matters of money and power, and aroused passionate differences of opinion. In many ways, it illustrates the turbulent state of American Orthodoxy, at that time. In 1928, a major controversy erupted between the Degel ha-Rabbonim, its ally Knesset ha-Rabbonim, and the interests of America's largest rabbinic organization, the Agudath ha-Rabbonim. The disputed matter related to granting kosher certification to establishments that produced both kosher and non-kosher foodstuffs. At the center of the quarrel was the Degel ha-Rabbonim's Rabbi Jacob Eskolsky. The Agudath ha-Rabbonim had a longstanding policy of not granting kosher supervision to factories that produced both kosher and non-kosher foods. When it was determined in May 1928, that Rabbi Jacob Eskolsky refused to remove his certification from the Palestine Kosher Vorst Factory, a delicatessen company that produced both kosher and non-kosher meat, he was banished from the Agudath ha-Rabbonim. Members of the Knesset ha-Rabbonim and Degel ha-Rabbonim met in support of Eskolsky's position. Eskolsky's suspension, it was felt, was largely due to his role in organizing and leading the rival Degel ha-Rabbonim.

The feud prompted members of the Degel ha-Rabbonim and Knesset ha-Rabbonim to hold a joint convention in Mount Freedom, N.J. in June 1928. The delegates approved a recommendation of a committee of rabbis, including Rabbi Gavriel Zev Margolis, Raphael Barishansky, Jacob Eskolsky, Jacob Mendelssohn,[26] Israel Moshowitz and Abraham Aaron Yudelovitz, who recommended that kosher certification be permitted to establishments that produced both kosher and non-kosher food, provided that they were prepared in a separate section of the factory. [27]

* * * *

Like many rabbinic journals, at the time, the *Degel Israel* found itself pressured to meet its financial obligations. In an attempt to develop its revenue stream, the publishers formed an advertising department during the Fall of 1929. Two experienced men were hired to improve publicity for the journal and to increase its advertising earnings. The last several issues of the *Degel* realized some additional advertising, but it was not enough to save the journal. On December 1929 the Degel missed its first monthly issue in three years. A few additional issues appeared before it suspended publication in May 1930.

The failure of the *Degel Israel* points to more than the difficulty of meeting monthly publishing deadlines and earning sufficient income to support a Torah journal. The *Degel Israel* was in some way a victim of rabbis and scholars whose principles and convictions often resulted in fractious bickering. Like its sponsoring rabbinic organization, the short-lived Degel ha-Rabbonim, which quickly faded from the American Jewish scene, the demise of the *Degel Israel* underscores the consequences of incessant quarreling among individual rabbis and rabbinic organizations. Separate rabbinic organizations, despite their efforts to advance religious observance, only served to diminish the stature of the Orthodox rabbinate. Notwithstanding the scholarship and editorial skills of Rabbis Hurwitz and Eskolsky, and their noble intentions of promoting Jewish life in America, the *Degel Israel* lived under the shadow of the Degel ha-Rabbonim, which never achieved a prominent position of leadership in the Orthodox community.

Moshe D. Sherman is Associate Professor and Acting Dean of the
Touro Graduate School of Jewish Studies

---

[1] For a select bibliography of rabbinic writings at that time, see Moshe D. Sherman, *Orthodox Judaism in America: A Biographical Dictionary and Sourcebook* (Westport, 1996), pp. 263-282.

[2] For a list and description of numerous Orthodox rabbinic journals in America, see Ibid., pp. 251-255.

[3] On the founding of the Knesset ha-Rabbonim, see Gavriel Zev Margolis, *Sefer Knesset ha-Rabbonim ha-Ortodoksim b'America* 1 (New York, 1922), p. 3. For a discussion of Rabbi Margolis, see the excellent Master's Thesis of Joshua Hoffman, *The American Rabbinic Career of Rabbi Gavriel Zev Margolis* (Bernard Revel Graduate School, Yeshiva University, 1992)..

[4] See *American Jewish Yearbook* 29 (1927), p. 163. Like the larger Agudath ha-Rabbonim, the Degel ha-Rabbonim included a roster of notable Talmud scholars who were Eastern European-born and trained rabbis. Most of the members affiliated with the Degel ha-Rabbonim resided in the New York-New Jersey region. In October 1927, the offices of the Degel ha-Rabbonim and its lay counterpart, the Degel Israel organization, were moved to 198 East Broadway. One year later, the Degel ha-Rabbonim offices were transfered to 252 East Broadway. Initially, 67 rabbis were said to be members of the organization, with Rabbi Jacob Eskolsky as Chairman, and Rabbi Shmarya Loeb Hurwitz, Chairman of the Executive. For information regarding the Degel ha-Rabbonim in

rabbinic colleagues was Rabbi Chaim Hirschenson. Born in Safed, Palestine on August 31, 1857, Hirschenson studied at several locations in the Land of Israel before spending more than two years at some of the famed Torah centers of Eastern Europe. Prior to his return to Palestine in 1880, he received rabbinic ordination from a number of prominent Eastern European rabbis.

Hirschenson immigrated to the United States in 1903, where he became pulpit rabbi of a synagogue in Hoboken, New Jersey. Hirschenson's considerable erudition was reflected in the scope of his writings, which included topics related to Talmud, philosophy, history, Biblical chronology and education. His best known work, *Malki be'Kodesh* was a bold, theoretical presentation of a future Jewish state functioning in accordance with halacha. [11]

Rabbi Avraham Resnick, formerly rabbi in Turkestan and Moscow, later in Quincy, Massachusetts contributed to the *Degel Israel*. The author of *Talleli Orot, Avnei Shoham,* and *Avnei Miluiim,* Resnick often wrote under the pseudonym, "Ezrikem," a scrambled version of the letters of his last name. [12] Other contributors to the *Degel Israel* included Rabbi Shmuel ha-Levi Fine, Detroit. Michigan; Rabbi Yekutiel Aryeh Kamelhar, Anshei Reisha-Kantchin, New York; Rabbi Moshe Elimelech Levin, Adath Jeshurun, Pittsburgh, PA; Rabbi Yoseph Peimer; Rabbi David Frankel; Rabbi Mendel Chaim Landau, and Rabbi Chaim Avraham Rabinowitz.

* * * *

Most of the articles which appeared in the *Degel Israel* were written in Yiddish. Some essays and reviews were penned in Hebrew. Each edition included one or two editorials, a few articles on halachic or contemporary matters, a book review section with brief comments on newly published books, and a section titled, *Rabbanishe Nayes*, which reported news items about Eastern European rabbis serving congregations in America. On occasion, the editors published legal responsa on matters of current concern. Questions pertaining to halacha included discussion of repairing mikvehs that had become legally problematic, [13] and the need for women to cover their hair in a place and during a time where it is not longer common. [14]

The journal published articles of Talmudic commentary and exegesis, occasionally in a counter-point format, where several rabbis voiced their differing opinions. One discussion included Rabbi Raphael Barishansky and Rabbi Yoseph Dov Levin, Rosh Yeshiva, Rabbi Isaac Elchanan Theological Seminary pertaining to the laws of *peah.* [15]

The cycle of Jewish holidays always prompted the publication of sermons and drush. Prior to every major *yom tov* and fast day, essays appeared discussing various aspects of the upcoming holiday. Rabbi Avraham Resnick's Pesach derasha, "Leyl Shimurim," and Rabbi Chaim Hirshenson's "Shabbos Hagadol ve-Yom she-Kulo Shabbos" are examples of the many sermons and homilies which appeared on a steady basis prior to the holiday season. [16]

Presentation of the philosophy and ethics of the liturgy formed part of an extensive series of articles by Rabbi Shmarya Loeb Horowitz entitled "Limud ha-Tephilot ve-ha-Siddur be-Israel. [17] Horowitz had a particular interest in matters related to education and effective pedagogy. In an article entitled, "Limud Kodesh b'Lashon ha-Kodesh," he grappled with the benefits and limitations of young people studying religious subjects in a Hebrew language environment. He was a pioneering organizer of the Agudath ha-Rabbonim ha-Mechanchim b'America v'Canada, a union of Orthodox educators, whose members included teachers of small children, teenagers and young adults in Jewish day schools, talmud torahs and yeshivot. He served as Secretary of the educators union, and utilized the pages of *Degel Israel* to issue a *kol kore'* of support on behalf of the organization. [18]

Essays pertaining to contemporary social, political and religious matters appeared in the *Degel Israel.* An anonymous essay entitled, "Der Matzav ha-Torah v'ha-Rabbonim b'America" was one of several articles which focused on religious problems in America. [19] A critique of American culture, particularly its challenge to religious commitment, was prepared by Rabbi Shmuel Menachem Fine of Detroit. Fine regularly reported on the happenings of Detroit's Jewish community by relating the decisions of the Vaad ha-Rabbonim of Detroit and discussing various issues facing Detroit's synagogues. [20] The *Degel* also reported on events related to American yeshivot, including Yeshivat Rabbenu Yitzchak Elchanan, Mesivta Torah Vodaath, Yeshivat Rabbi Chaim Berlin, and Rabbi Yehuda Levenberg's New Haven yeshiva. [21] On occasion, articles related to issues in Jewish history appeared in the *Degel.* For example, Rabbi Aaron Dim discussed the controversy between Rabbenu Saadiah Gaon and the Karaites. [22]

Contributors to the *Degel Israel* were passionately supportive of Zionism. Indeed, many of the columnists and reviewers were not only ardent champions of Jewish settlement in Palestine but were actively involved in both the World Zionist Organization and the religious Zionist organization, Mizrachi. Shmarya L. Hurwitz had been a delegate to the First Zionist Congress in Basle. Avraham A. Yudelovitz attended the Sixth World Zionist Congress in 1903, as did Chaim Hirschenson who formed part of the Constantinople delegation to the Zionist Congress. Jacob Eskolsky participated in the founding of the Mizrachi organization in America, and worked closely with Rabbi Meir Berlin (Bar-Ilan) to raise funds and gain support for Mizrachi among the congregations of the Lower East Side. In support of the yishuv in Palestine, *Degel Israel* printed exchanges of letters between Rabbi Avraham Isaac Kook, Chief Rabbi of Palestine and Rabbi Jacob Eskolsky.

One of the principal concerns of the Degel ha-Rabbonim reflected in the pages of the *Degel Israel* was the plight of agunot. The weighty financial burden of leaving Europe for the United States brought about a situation where some men emigrated to America without their wives and family, hoping to earn sufficient funds to bring their family at a later date. Once in America, some men abandoned their wives for other women. With no religious divorce (*get*), and often without even knowing the whereabouts of their husbands, women in Europe found themselves *agunot*, unable to re-marry. In one instance, a man who remained in Europe was drafted into the army, while his wife left for the United States. Since they were not re-united, she never received a *get*. In another situation, a man left for America with the promise of bringing his wife at a later

for a while as rabbi of Congregation Adath Augostav, before establishing the Rabbi Israel Salanter Congregation and Talmud Torah school. For twenty years, Hurwitz was rabbi and teacher at the Salanter synagogue and school, where he earned a reputation as an eloquent preacher and effective teacher.

Hurwitz was not only a forceful speaker but a prolific writer in Hebrew and Yiddish. He published numerous books and hundreds of articles in Yiddish newspapers and Hebrew journals, including *Ha-Toren*, *Ha-Doar*, and *Ha-Melitz*. A skillful editor as well, Hurwitz managed the Yiddish language, Orthodox journal, *Der Yiddisher Weg Weiser* from 1922 to 1925, before assuming the editorial helm of *Degel Israel*. Several months after becoming editor of the *Degel Israel* in 1927, Hurwitz left the Salanter congregation, located at 74 East 118th Street, to become principal of Tipheret Ha-Gro Talmud Torah in the Brownsville section of Brooklyn. He would remain at Tipheret Ha-Gro until his death in 1938. [6]

Hurwitz proved to be a wise choice as Editor of the *Degel Israel*. His network of rabbinic colleagues and persuasive personality helped assure that the journal would achieve a high standard of writing, while meeting a demanding monthly schedule.

One of the leading contributors to *Degel Israel* was Rabbi Jacob Eskolsky, Chairman of the Degel ha-Rabbonim. Eskolsky was born in Mir, Byelorussia in 1875. After studying Talmud for many years at the local Mir yeshiva, he continued his religious studies at the yeshiva of Slonim. He served as rabbi in several communities in Europe before immigrating to the United States in 1906. Settling in Scranton, PA. where he was a pulpit rabbi for three years, Eskolsky became rabbi of New York's prestigious Anshei Slutzk synagogue (a.k.a. the Slutzker Shul) in 1910. [7]

Like Hurwitz, Eskolsky was a proficient writer and editor. The author of several articles on matters of Talmud commentary, Eskolsky published a book discussing various laws related to the 613 commandments, while analyzing the ethic of each mitzvah. The same year that he moved to New York, Eskolsky founded *Ha-Mitzpeh*, a journal of Talmudic commentary and Jewish law, which he co-edited together with his friend, Rabbi Abraham Aaron Yudelovitz, rabbi of the nearby Eldridge Street Beth Hamidrash Hagadol. Four issues of *Ha-Mitzpeh* were printed before it ceased publication in 1911.

Abraham Aaron Yudelovitz, who also contributed to the *Degel Israel,* was born in Navarodok, near Minsk, Byelorussia, in 1850. Recognized by many in his town as a child prodigy, Yudelovitz studied for several years with his uncle, Rabbi Meir Marrim, communal rabbi of Kobrin, before attending the famed yeshiva of Volozhin, at age seventeen. At the age of twenty-one, he published his first book, *Alim l'Mivchan,* a work of homiletics and commentary.

After serving as rabbi in several Eastern European communities and in Manchester, England, where he was Chief Rabbi for six years, Yudelovitz immigrated to the United States in 1904. In America he served for a short while as rabbi of Congregation Shaarei Tephila in Boston, and then moved to New York to become a Talmud instructor at the Rabbi Isaac Elchanan Theological Seminary (RIETS). In 1906 Yudelovitz became rabbi in Bayonne, New Jersey. He returned to New York several years later to become rabbi of the more prestigious Eldridge Street Beth Hamedrash Hagadol. [8]

Abraham Aaron Yudelovitz, like his colleagues Rabbis Shmarya Hurwitz and Jacob Eskolsky, was not a member in good standing with the Agudath ha-Rabbonim. He belonged to the less prestigious Agudath ha-Rabbonim ha-Maatifim (Jewish Ministers Association), an organization consisting largely of preachers. His participation in the Agudath ha-Rabbonim ha-Maatifim was possibly motivated by a desire to gain control of the organization. Indeed, he served for several years as its President. In 1919 the Agudath ha-Rabbonim distanced itself from Yudelovitz and prohibited its members from joining the Jewish Ministers Association.

A prolific writer, Yudelovitz published numerous works on Jewish law, commentary and homiletics, including seven volumes of responsa, *Beit Av*, and five volumes of homiletics, *Drash Av.* His contributions to the *Degel Israel* included discussion of one issue that stirred enormous contention in the rabbinic world. In 1927 Yudelovitz published a highly controversial responsum in his book *Av be-Chochma*, permitting a woman whose brother-in law was obligated to perform levirate marriage to appoint an agent on her behalf to receive chalitzah. This legal opinion was widely repudiated by almost all sages of the time. Yudelovitz published several articles in the *Degel Israel* further elaborating and defending his position. While the disagreement added significant interest and readership to the journal, Yudelovitz's reputation was badly tarnished as a result. When he died in Bayonne, New Jersey, on February 2, 1930, many respected rabbis in New York and New Jersey refrained from attending his funeral. [9]

Another former member of the Agudath ha-Rabbonim who contributed to the *Degel Israel* was Rabbi Raphael Barishansky. Born on August 11, 1866, in Liphnishhok, Lithuania, Barishansky studied at yeshivot in Aishishok, Mir and Kovno. While in Kovno, he became a devoted student of its communal rabbi, Isaac Elchanan Spektor, from whom he received semicha.

Barishansky was forced to flee the Soviet Union for the United States in 1924 following a confrontation with several Russian-Jewish communists, whom he had publicly accused of helping to close several Jewish schools and working to discredit Zionism. He was promptly arrested and sentenced to two years imprisonment for what was regarded as anti-communist agitation. It was only with the help of several Zionist friends that he was released from prison after serving six months in jail. Arriving in New York in February, 1924, he accepted a teaching position at the Torat Moshe Talmud Torah in the Bronx.

Barishansky frequently contributed articles to American Jewish newspapers and periodicals, including the *Degel Israel,* on topics related to American Jewish life and issues confronting the Zionist movement. He advocated the abolition of the death penalty and the public maintenance of Sabbath in a future State of Israel, and strongly supported the introduction of Hebrew as the official language of the Land of Israel. [10]

Another contributor to the *Degel Israel* whose prolific writings and enormous scholarship earned him great respect among

The Degel Israel Torah Journal: 1927-1930 / 5687-5690

by Moshe D. Sherman

During the first two decades of the 20th century, an increasing number of Talmud scholars joined the swelling community of Eastern Euopean immigrants to America. By the 1920s, a cadre of learned sages and Roshei Yeshivas served as pulpit rabbis and teachers in cities throughout the United States, in particular, the New York-New Jersey region. These rabbis began to produce a notable literature of religious writings, including Bible and Talmud commentaries, homilies and legal responsa. [1] In addition, new rabbinic journals were established in New York, and in some instances, Eastern European-based periodicals transferred their publication to the United States. Most of these Torah journals were short-lived. With few subscribers and a shortage of funds, they could not sustain a consistent schedule of publication. Only some rabbinic journals including *Ha-Pardes*, *Hamsiloh* and *Or ha-Mizrach* gained a stable and devoted readership. [2]

One of the rabbinic journals founded during this period of burgeoning immigrant Jewish life was the *Degel Israel*, whose masthead included the subtitle, *Monatlicher Zhurnal Far Chizuk ha-Torah ve-Yahadus* (A Monthly Journal for Strengthening Torah and Judaism). The publication of *Degel Israel,* which first appeared in January, 1927, was closely linked to its formal sponsor, the Degel ha-Rabbonim (Federation of Orthodox Rabbis of America), a rabbinic union that had been established several months earlier in 1926.

The formation of the Degel ha-Rabbonim was part of a growing rupture in the unity of the American Orthodox rabbinate. Until the 1920s, the Agudath ha-Rabbonim (Union of Orthodox Rabbis of the United States and Canada) was the sole Orthodox rabbinic union in North America. Officially founded in July 1902, the Agudath ha-Rabbonim had been formed by Eastern European-born rabbis to promote religious observance and Jewish education, and to challenge the claims of Reform and later Conservative Judaism. It was not until January 1920, as a result of a longstanding and bitter feud with the Agudath ha-Rabbonim, that Rabbi Gavriel Zev Margolis (known by colleagues and friends as Reb Velvele) established a competing organization, the Knesset ha-Rabbonim ha-Ortodoksim de-America ve-Canada (Assembly of Hebrew Orthodox Rabbis of the United States and Canada). Margolis had come to Boston in 1907 following a distinguished career in Europe. Throughout his years in Boston and later in New York, he consistently quarreled with rabbinic colleagues and other Orthodox institutions. For years, he sought to discredit the Agudath ha-Rabbonim, claiming that their rabbis poorly represented Orthodox interests. While some distinguished rabbis joined Margolis' Knesset ha-Rabbonim, most Eastern European rabbis remained loyal to the broad agenda and specific projects of the Agudath ha-Rabbonim. The Knesset ha-Rabbonim deteriorated rapidly following the death of its charismatic founder, Rabbi Margolis, in 1935, though it formally hobbled along for at least another twenty years . [3]

Another competing rabbinic federation, the Degel ha-Rabbonim, challenged the primacy of American orthodoxy's most influential rabbinic organization, the Agudath ha-Rabbonim. Established in 1926, the Degel ha-Rabbonim was also founded by disgruntled members of the Agudath ha-Rabbonim, though it maintained a cordial relationship with Rabbi Margolis' Knesset ha-Rabbonim. With offices at 206 East Broadway, New York, sixty-seven rabbis were reportedly associated with the Degel ha-Rabbonim in 1926, which grew to 102 members by 1929. [4]

While the publication of a Torah journal, *Degel Israel*, was regarded by the rabbinic union as an effective way of promoting its concerns, it was a bold and risky move. With a small number of potential readers, and few resources for funding, rabbinic journals like *Degel Israel* seldom succeeded in sustaining publication. It is not surprising that the *Degel Israel*, as well, would ultimately fail.

Shortly before the introduction of *Degel Israel*, two Torah journals had been founded by the administration and students of the Rabbi Isaac Elchanan yeshiva. In 1924, *Ner Maarabi* was published in honor of the yeshiva's president, Rabbi Bernard Revel. Distinguished faculty and other American Talmud scholars contributed to *Ner Maarabi*, which printed two volumes before suspending publication in 1925. The same year that *Ner Maarabi* was disbanded, *Hedeinu* was formed by the alumni organization of the Rabbi Isaac Elchanan yeshiva. Initially designed as a monthly journal, *Hedeinu* soon became a quarterly journal, before terminating publication in 1936.

During the decade of the 1920s, some rabbinic journals moved their publication site from Europe to New York. *Migdal Torah,* for example, first appeared in 1925, as a successor to the defunct journal, *Yagdil Torah*. Only one issue of *Migdal Torah* appeared in print, though several distinguished American rabbinic scholars contributed essays, under the experienced editorship of Rabbi Moshe Benjamin Tomashoff. *Ha-Levanon*, first printed in Sighet, Rumania in 1926, was later published and edited in New York under the direction of Rabbi Eliezer Lipa Weisblum. Focusing on the publication of Sabbath and holiday sermons of American rabbis rather than trenchant Talmud commentary, two volumes of *Ha-Levanon* appeared before it ceased publication in 1928.

One of the most successful rabbinic periodicals in America, *Ha-Pardes* was established in Pietrokov in 1913 under the editorial direction of Rabbi Shmuel Aharon Pardes. Pardes succeeded in gaining the support of many of Europe's leading Talmud scholars. In 1925, following the immigration of Rabbi Pardes to the United States, *Ha-Pardes* began publishing in Chicago. Pardes' energy and zeal, and the high standard of the journals' scholarship earned it the respect and support of many of America's distinguished Orthodox rabbis. Following a grave illness in 1947, Pardes relinquished editorial responsibility to Rabbi Simcha Elberg, who edited *Ha-Pardes* for many years. [5]

It was in this challenging publishing environment that the editorial leadership of *Degel Israel* was placed in the hands of Rabbi Shmarya Loeb Hurwitz. A native of Kritchov, Byelorussia. Hurwitz had come to New York in 1906, where he served

Foreword

With feelings of gratitute to the A-lmighty, we of מכון גנזי נסתרות, the publications division of the American Jewish Legacy, present to the public, our second offering, this unique Torah Journal, the complete *Degel Israel - Monthly Journal For Strengthening Torah and Judaism.* Originally published by *Degel HaRabbonim* Rabbinical organization in the years 5627-5690/1927-1930, individual copies of this journal are presently scattered in libraries throughout the world. With painstaking effort, we assembled the various issues and hereby reproduce them as they were originally printed, entirely, from the first issue to the last. We have also prepared a comprehensive index to allow the reader to search for details while attaining an understanding of traditional Jewish life in that historic period.

The American Jewish Legacy was founded to gather and preserve archival information that sheds light upon traditional Jewish life in the Unites States. The history of the families, organizations and synagogues in communities that were active throughout the length and breadth of this country – many of which have now vanished – shall be recorded and restored, to the best of our ability. מכון גנזי נסתרות will focus specifically upon rabbinic works and texts either American in origin or whose primary concern is the American Jewish historical setting. We hope to publicize and disseminate information describing the dynamic commitment of these pioneer Torah leaders to traditional Jewish teachings.

The great *tzaddik* and *gaon* Rav Shmuel Salant (1816-1909) writes in his הסכמה to ספר שואל כענין (Jerusalem, 1895) authored by Rabbi Shalom Elchanan Jaffe (then Rav in St. Louis, Missouri), "I am delighted to know and to see that in America, too, there now exist Rabbis of such great scholarship. May their numbers increase throughout the cities of America." We pray that מכון גנזי נסתרות will merit bringing to light many works of such Torah scholars so that the contemporary Jewish community can study and benefit from the wisdom of their Torah. May their memory be a blessing for us all.

Rabbi Yaakov Horowitz

נשיא, מכון גנזי נסתרות
Executive Vice President and Founder, American Jewish Legacy

Chanukah, Festival of Lights, 5762

The
DEGEL ISRAEL
Torah Journal

A Monthly Journal
For Strengthening Torah and Judaism

Originally published by
Degel HaRabbonim
5687-5690 / 1927-1930

Collated and republished
with a comprehensive index
by

מכון
גנזי נסתרות
American Jewish Legacy
Torah Classics Library

New York
5762 - 2002

קובץ ירחון

דגל ישראל

מאנאטליכער זשורנאל פאר חזוק התורה והיהדות

ארויסגעגעבען פון „דגל הרבנים" און „דגל ישראל"

שיצא לאור בניו יארק

בשנות תרפ"ז-תר"ן

קובץ מארבע כנפות הארץ

סודר והודפס מחדש

וראה זה חדש הוספנו

מפתח הגדול

כולל מפתח לפי נושאים

ומפתח כללי לכל הירחון

הכל נעשה כדיוק רב ע"י

מכון

גנזי נסתרות

American Jewish Legacy

Torah Classics Library

ניו יארק. תשס"ב

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2026